Secūda secūde partis sūme theo
logie Angelici doctoris Thome
Aquinatis de ordie p̄dicatorū.

BIBLIOTEKA
MOROCZYN
CHRZANOWSKICH

Книгосховище бібліотеки АН УРСР № СТ21022

Incipit secundus liber secunde partis beati Thome de aquino. ordinis predicatorum.

Post cōmunez consideratiōnem de virtutib⁹ z vitijs z aliis ad materiā morale pertinētib⁹. necesse est psiderare singula in speciali. Sermōes em morales materiales manus sunt vulgo. eo q actiones in particularib⁹ sunt. pōr autē aliqd in speciali cōsiderari circa moralia dupliciter. uno mō ex parte materie ipsius moralis. puta cū psiderat de hac virtute. vel hoc vitio. Alio modo quia ad speciales status hominū puta cū psiderat ō subditis z platis. de actibus z cōtēplatiuis. vt quodlib⁹ aliud differētiā habeat. ¶ Primo ergo cōsiderabimus specialiter de his q pertinent ad ordinatos status. ¶ Secūdo vo specialiter de his q pertinēt ad determinatos status. ¶ Est autē psiderandum circa primū q si secundum determinatem⁹ de virtutibus. donis. vitijs z pceptis oporteret idē multotiēs dicere. q em sufficienter valet tractare de hoc precepto nō mechaberis. necesse erit inquirere de adulterio qō est quoddā peccatū. cuius etiā cognitio dependet ex cognitione oppositi virtutis. erit ergo compendiosior z expeditior psiderationis via si simul sub eodē tractatu psiderationē pceat de virtutibus dono sibi correspondētibus z vitijs oppositis. z pceptis affirmatiuis vel negatiuis. erit autē hic cōsiderationis modus quātum ipse vitijs fm pria spēm. Ostēsum est enim supra q vitia z pcta diuersificant species fm materiā vel objectū. Non autē fm alias differētias peccatoꝝ. puta crassa. ouo ex opto. vel fm infirmitatē. ignorantiā z malitiā z alias hmōi differētias. Est autē eadē materia circa quā virtutes recte operantur. z vitia opposita a rectitudine recedunt. Sic ergo tota materia moralis ad considerationē virtutū reducta omnes virtutes sunt vel tertius reducēde ad septē quatuor tres sunt theologice de quibus primo est agendū. Alie vo quatuor sunt cardinales. de quibus posterius agetur.

Virtutū autē intellectualiū una quidē est prudentia que inter cardinales virtutes cōnumerat. ars vero non pertinet ad moralē que circa agibilia versatur. cum ars sit recta ratio factibilium vt supra dictum est. Alie vo tres intellectuales virtutes. scz sapientia intellectus et scientia cōmunicant enim in nomine cum donis quibusdam spiritussancti. vnde simul etiaz de eis considerabit in considerationē donoꝝ virtutibus etiā correspondentiū. Alie vo virtutes morales omnes aliqualiter reducunt ad virtutes cardinales. vt ex supra dictis patet. vnde in considerationē alicuius virtutis cardinalis. cōsiderabunt etiam omnes virtutes ad eam qualitercūq pertinētes z vitia opposita. z sic nihil moralium erit pretermissum.

Questio.

Circa virtutes igitur theologicas. Primo erit considerandum de fide. Secūdo de spe. Tertio ō charitate. ¶ Circa fidem vo quadruplex psideratio occurrit. Prima quidē de ipsa fide. Scda de donis intellectus z scientie sibi correspōdētibus. Tertia de vitijs oppositis. Quarta de pceptis z ad hanc virtutē pertinētibus. ¶ Circa fidez vero primo erit considerandū de eius objecto. Scdo de eius actu. Tertio de ipso habitu fidei.

Circa primū querunt decē. Primo vtr obiectū fidei sit vltimus finis vite hūane. Scdo vtrū obiectū fidei sit aliqd complexū vel incōplexū. ad est res aut enūciabile. Tertio vtr fidei possit subesse falsum. Quarto vtr obiectū fidei possit esse aliqd visum. Quinto vtrū possit cē aliqd scitū. Sexto vtrum credibilia debeant distingui p certos articulos. Septimo vtr idē articuli subsint fidei fm oēs tēpus. Octauo de numero articulorꝝ. Nono ō modo tradēdi articulos in symbolo. Decimo cuius sit fidei symbolū astruere.

Ad primuz sic ꝓcedi-

tur. Videt q objectum fidei nō sit vltimus finis. Illud em videt esse objectū fidei qō nobis ꝓponunt ad credendū. ꝙ nona solū ꝓponunt nobis ad credendū ea q pertinēt ad diuinitatē q est veritas prima. ꝙ etiā ea q pertinēt ad humanitatē xpi z ecclesie sacramēta z creaturarū conditionē. q non solum veritas prima est fidei obiectum.

¶ Pret. fides z infidelitas sunt circa idem cuius sunt opposita. ꝙ circa omnia q in sacra scriptura cōtinent pōt esse infidelitas. quicūq em horū hō negauerit infidelis reputat. q etiam fides ē circa omnia q in sacra scriptura cōtinent. ꝙ ibi multa de hoibus ponunt. aut de aliis rebus creatis. q objectū fidei non solū est veritas prima. ꝙ etiā veritas creata. ¶ Pret. fides charitati adiūcta vt supra dictū est. ꝙ charitate nō solū diligim⁹ deū qui ē summa bonitas. ꝙ etiam diligim⁹ primū ergo fidei obiectū non ē solum veritas prima.

¶ Sed ꝓra ē qō Dionysius dic. vij. ca. ō di. no. q fides est circa simplicē z sp excellentē veritatē hec autē ē veritas prima q objectū fidei est veritas prima. ¶ Hō. dcs. q cuiuslibet cognoscitiui habit⁹ obiectū duo hz scz id q naturaliter cognoscit q est sicut materiale obiectū. z id p qō cognoscit. qō est formalis ratio obiecti. sicut in scientia geometrie. materialiter scita sunt ꝓclusiones. formalis vo rō sciēdi sunt media demōstrationis per q ꝓclusiones cognoscunt. Sic igit in fide si cōsiderem⁹ formalē rationē obiecti nihil ē aliud q veritas prima. nō em fides de q loquimur alicui assentit nisi quia ē a deo reuelatus. Nā ipsi diuini fides innixa ratiōi mediē. Est vo psidere duo materialiter ea quoꝝ fides assentit nō solū est ipse deus. ꝙ etiam multa alia q tā sub assensu fidei nō cadant nisi fm q pōt aliquo ordine ad deū. puta scz p aliqd diuinitatis effect⁹ hō adiuuatur ad tendēdos in primā fruitionē. Et hō etiā ex hac pte obiectū fidei ē quoddā hūanū

BIBLIOTEKA MOROCZYN CHEŁMSKA

prima. ingētum nihil cadit sub fide nisi in ordine ad deū. sicut etiā obiectū medicine ē sanitas. qz nihil medicina ꝓfideret nisi in ordine ad sanitatē. ¶ Ad j. ḡ dō. q ea q ḡmittūt ad hūanitatē xpi. z ad sacramēta ecclie vel ad quaslibz creaturas cadunt sub fide inq̄tū q̄ hec ordinantur ad deū z eius etiā assentim̄ xpi dominā verū tatē. ¶ Et silr dōm ē ad scām de ois illis q̄ in sacra scriptura traduntur. ¶ Ad ij. dōz. q etiā charitas diligit primā etiā xpm deū. z sic obiectū ei⁹ xpus est ipse deus vt infra dicet.

Ad secūdū sic ꝓcedit

Videt q obiectū fidei nō sit aliq̄d cōplexū per modū enūciabilis. ¶ Obiectū n. fidei est veritas prima. hoc dictū ē. ḡ prima veritas ē q̄d incōplexū. ergo obiectū fidei nō est aliq̄d cōplexū. ¶ Pr̄e. expositio fidei in simbolo ponit. ḡ in simbolo nō ponunt enūciabilia ḡ res. nō enī dē ibi q̄ sit oiporio ḡ credo in deū oipotētē. ḡ obiectū fidei nō est enūciabile ḡ res. ¶ Pr̄e. fides succedit visio. Sm illud j. ad Cor. xiij. videmus nūc ꝑ speculū in enigmate. nunc aūt facie ad faciē. ḡ visio patrie ē de incōplexo. cū sit ipsius diuine essentie. ḡ etiā fides vie. ¶ Sz cōtra. Fides ē media inter sciaz z opinionē. mediū aūt z extrema sunt eiusdē generis. cum ḡ sciaz opinio sint circa enūciabilia. videt q silr fides sit circa enūciabilia. z ita obiectū fidei cū sit circa enūciabilia est aliq̄d cōplexū. ¶ Ēsp. dōz. q cognita sunt in cognoscētē sm modū cognoscētis. Est aūt modus ꝓprius hūani intellectus vt cōponēdo z dividēdo veritatē cognoscat sicut primo dictū ē. Et ideo ea q̄ sunt sm se simplicia intellect⁹ humanus cognoscit sm quādaz cōplexionē. sicut econtrario intellect⁹ diuin⁹ incōplexe cognoscit ea q̄ sunt sm se cōplexa. Sic ḡ obiectū fidei dupliciter ꝓsideraī pōt. Uno mō ex parte ei⁹ rei credite. z sic obiectū fidei ē aliq̄d incōplexū. res ipsa de q̄ fides habet. Alio mō ex pte credētis. z sm hoc obiectū fidei ē aliq̄d cōplexū ꝑ modum enūciabilis. z illud verum vel verū vere opinatū fuit apud anticos. z sm aliq̄d vtrūq; est verum. ¶ Ad j. ḡ dōm q nō illa illa pcedit de obiecto fidei ex pte ipsius rei credite. ¶ Ad ij. dō. q in simbolo tangunt ea de q̄bus ē fides inq̄tum ad ea terminant actus credētis. vt ex ipso mō loq̄ndi apparet. Actus aūt credētis nō terminat ad enūciabile ḡ ad rē. Nō enī formam⁹ enūciabilia nisi vt ꝑ ea de rebus cognitionē habeam⁹ sicut in scientia ita z in fide. ¶ Ad iij. dōm. q visio patrie erit vltimus pnes fin q̄ in se ē. Sm illd. j. Joh. iij. Cum apparuerit similes ei erim⁹. z videbim⁹ eum sicut est. Et nō visio illa erit nō ꝑ modū enūciabilē. ḡ ꝑ modū simplicē intelligētie. ḡ ꝑ fidē nō ꝓpter hoc dim⁹ vltimate prima fides ē. vel nō ē silis rō.

Ad tertiū sic ꝓcedit

Videt q fides possit subesse falsum. Fides enī cōiungit spei z charitati. ḡ spei pōt aliq̄d subesse falsum. Multi enī sperāt se habituros vitā eternam q̄ nō habebūt sicut enī z charitati. multi enī dicunt tanq̄ boni q̄ nō boni nō sunt. ḡ etiam fidei pōt aliq̄d subesse falsum. ¶ Pr̄e. Abraam credidit xpm esse nasciturū. Sm illud Joh. viij. Abraā pater vester exultauit vt videret diē meū. ḡ post xpo abrae de⁹ potuit nō incarnari. sola.n. sua voluntate carnem accepit. z ita ēt falsum qō abraā de xpo credidit. ḡ fidei pōt subesse falsum. ¶ Pr̄e. fides antiquoz fuit q̄ xpo eēt nasciturus. hec fides duravit in multis vsq; ad ꝓdicationē euāgelij. ḡ xpo tanq̄ nato aliq̄s ꝓdicare incipet falsum erat nasciturū. ḡ fidei pōt subesse falsum. ¶ Pr̄e. vnū de ptinētibus ad fidē est vt aliquis credat sub sacro altaris ordine corpus xpi ꝑmeri. pōt aūt ptingere qn nō recte consecrat. q nō est ibi verū corp⁹ xpi. ḡ solū panis. ḡ fidei pōt subesse falsum. ¶ Sed cōtra. Nulla virt⁹ ꝓficit intellectui se hz ad falsū sm q̄ est malū intellect⁹ vt ptz ꝑ phm in. vj. ethi. ḡ fides ē q̄dam virt⁹ ꝓfi ciens intellectui vt infra patebit. ḡ ei nō pōt subesse falsum. ¶ Ēsp. dōm. q nihil subdit logicali potētie vl habitui z etiā actui nisi mediāte rōe formali obiecti. sicut colos videri nō pōt nisi ꝑ lumen z ꝓclusio sciri nō pōt nisi ꝑ medium demonstrationis. Dictū ē aūt q rō formalis obiecti fidei ē veritas prima. vñ nihil pōt cadere sub fide nisi inquantum stat sub veritate prima sub q̄ nullū falsum stare pōt sicut nec ens sub ente. nec malus sub bonitate. vñ relinq̄t q fidei nō ꝑ subesse alicui falsum. ¶ Ad j. ergo dom. q qui verū est bonum intellectuo. non aūt ē bonū appetitiue virtutis. ideo oēs homines q̄ ꝓficiūt intellectu excludunt totaliter falsum. qz de rōne virtutis ē q̄ se habeat solū ad bonū. Homines aūt ꝓficientes ptem appetitiuā nō excludūt totaliter falsum. Pōt.n. aliq̄s sm iusticiā aut ꝑperantiā agē aliquā falsam opinionē huius vel illius circa q̄s agit. z ita cū fides ꝓficiat intellectui. spes aūt z charitas appetitiuā partē. nō est silis rō de eis. Et tñ nec etiā spei subest falsum. Non enī aliq̄s sperat se habiturum vitā eternam sm q̄ potest nē. hoc esset ꝑsumptionis. ḡ sm anticipatiū gre in q̄ si ꝑseueraverit oino. infallibiliter vitam eternā cōsequetur. Similiter etiā ad charitatē pertinet diligere deum in quocūq; fuerit. vnde non refert ad charitatē verū nisi in illo sit de⁹. q̄ ꝓter deū diligit. ¶ Ad ij. dōz. q deum non incarnari sm se cōsideratū fuit possibile etiam post tempus abrae. sed sm q̄ cadit sub ꝓfectia divina habet quādam necessitatē infallibilitatis. vt in primo dictum est. z hoc modo cadit sub fide. vñ nō pōt cadit sub fide non pōt esse falsum. ¶ Ad iij. dō. q hoc q̄d fidē credēto ꝓnebat post xpi nativitatē q̄ crederet eum quādoq; nasci. ḡ alia dicta imitatio ipis in q̄ decipiebat non erat ex fide ḡ ex consecutia humana. Possibile ē enī ex cōsecutione hūana hoiem fidelē falsum aliq̄d estimare. ḡ q ex fide falsum estimet hoc est impossibile. ¶ Ad iij. dō. q fides credēto nō serf ad hoc spēs panis vel illius. ḡ ad hoc q verū corp⁹ xpi sit sub spēbus panis sensibilis qñ recte fuerit cōsecratū. vñ si nō sit recte cōsecratū. fides nō subest ꝓpter hoc falsum.

Ad quartuz sic ꝓcedit

Videt ꝙ obiectꝝ fidei sit aliqd visum. Dic em dño Thome Job.xj. Auz vidisti me credidisti ꝙ c ō codē ē visio z fides. ¶ Pre. apls.j. ad Cor. xiij. dicit Videm⁹ nūc ꝙ speculū in enigmate. z ꝙ quis ō cognitiōe fidei. ꝙ id qō credit videt. ¶ Pre. fides ē quoddaz spūale lumē. ꝙ sub qlibet lumine aliqd videt. ꝙ fides ē de reb⁹ visio. ¶ Pre. qliber sensus visuo nominat. vt Aug. dicit in li. de vbis ꝓfi. ꝙ fides ē de auditu. Sm illū ad ro. x. Fides ex auditu ē. ꝙ fides de reb⁹ ē visio. ¶ Sz hoc qō apls dicit ad Heb. xj. ꝙ fides est argumētū nō apparētiū. ¶ Ad. vo. ꝙ fides importat assensuz intellect⁹ ad id qō credit. Assentit aūt intellect⁹ alicui dupliciter. Uno mō. qz ad hoc mouet ab ipso obiecto qō ē vel p seipm cognitū. sic ꝓz in principijs ꝑmis ꝙz ē intellect⁹. vl est ꝙ aliud cognitū sic ꝓz de cōclusionib⁹ ꝑmis ē scīa. Alio mō intellect⁹ assentit alicui. nō qz sufficienter moueat ab obiecto ꝙmio. ꝙ ꝙndā electionē voluntarie declinato in vnā ꝑtē magis ꝙ i aliā. z siquidē ꝑ hoc cū dubitatione z formidine alteri⁹ ꝑtis erit opinio. si aūt hoc cū certitudine absq; tali formidine erit fides. Illa aūt videri dicunt ꝙ ꝙ seipa mouēt intellectū nr̄m vl sensum ad sui cognitionē. Uñ manifestū ē ꝙ nec fides nec opinio ꝑt cē de ipis visis aut ꝼm sensuz aut ꝼm intellectū. ¶ Ad.j. ꝙ dōs ꝙ Thomas aliōs videt z aliud credidit. hoies vidit. z deū credēs cōfessus ē cū dicit. dño me⁹ z dꝰ me⁹. ¶ Ad.ij. dō. ꝙ ea ꝙ subsunt fidei. nupli ꝓsiderari ꝑñt. Uno mō in spāli. z sic non ꝑñt cē sūl visa z credita. sic dictū ē. Alio mō in generali. f. sub cōi rōne credibilis. z sic sunt visa ab eo ꝙ credit. Non.n. crederet nisi videret ea cē credēda. vl ꝓpt euidētia signoꝝ. vl ꝓpt aliqd hmōi. ¶ Ad.iij. dōm. ꝙ lumē fidei facit videre ea ꝙ creduntꝫ. Sicut.n. per alios habit⁹ virtutū hō videt illud qō ē sibi ꝓportiō ꝼm habitū sūl. ita etiā ꝙ habitū fidei inclinat mens hois ad assentiēdum his ꝙ ꝓponūt recte fidei z nō aliis. ¶ Ad.iiij. dō. ꝙ auct⁹ ē ibi rū significātiuz ea ꝙ sunt fidei. nō ut ē ipsaz rez de qbus est fides. z sic non oportet vt hmōi res sint vise.

Ad quintuz sic ꝓcedit

Videt ꝙ ea ꝙ sunt fidei ꝑñt cē scita. Ea.n. ꝙ nō scimus videt cē ignorata. qz ignorātia scīe opponit. ꝙ sunt fidei nō sūt ignorata. Dor.n. ignorātia ad infidelitatē ꝓtinet. ꝼm illū.j. ad Tīmo. j. Ignorās feci incredulitate mea. ꝙ ea ꝙ sunt fidei ꝑñt cē scita. ¶ Prec. scia ꝙ rōnes acqrit. ꝙ ad ea ꝙ sunt fidei a sacris auctorib⁹ rōnes inducūt ꝙ ea ꝙ sunt fidei ꝑñt cē scita. ¶ Pre. ea ꝙ demōstratiue ꝓbant sunt scita. qz demōstratio ē syllogismus faciēs scire. ꝙ quidam ꝙ in fide cōtinent sunt demōstratiue ꝓbata a ꝓbis sic deū cē deū esse vnū. z alia hmōi. ꝙ ea ꝙ sunt fidei ꝑñt cē scita. ¶ Pre. opinio plus distat a scia ꝙm fides. cuz fides dicat cē media int opinionē z sciam. ꝙ opinio z scia ꝑñt cē aliq mō ō eodē. vt dē in.j. posterior. ꝙ etiā fides z scia. ¶ Sz ꝓra est qō Greg. dicit ꝙ apparētia non bñt fidē ꝙ agnitionē. ea ꝙ de ꝙbus ē fides agnitionē nō bñt. ꝙ ea ꝙ sunt scita agnitionē bñt. ꝙ de eis ꝙ sunt scita nō ꝑñt esse fides. ¶ Ad.vo. ꝙ ois scia habet ꝙ aliq ꝓncipia ꝙ se notā. z ꝙ cōsequēs visa. z ideo oportet ꝙ ea cuiuz sunt scita aliq modo cē visa. Non aūt est possibile ꝙ idē ab eodē sit visum z creditum. sic supra dictum ē. Uñ etiā impossibile ē ꝙ ab eodē idē sit scitū z creditū ꝑñt ut ꝙngeret id qō est visuz z scituz ab vno sit creditū ab alio. Etenī ꝙ determinate credim⁹ nos visuros speram⁹. ꝼm id.j. ad Cor. xiij. Videm⁹ ꝙ speculū nūc i enigmate. tūc aūt facie ad faciē. quā quidē visionē tā angeli bñt. Uñ ꝙ nos credim⁹ illi videt. Et sic ꝑñt ꝙngeret id qō ē visum vt scitū ab vno hoie etiā a statu vie. sit ab alio creditū ꝙ hoc demōstratiue nō nouit. id tū qō cōiter oibus ꝙponit hoib⁹ vt credēdus ē cōiter nō scitū. z ista sūt ꝙ simpliciter fidei subsunt. z ib fides z scia nō sūt de eodē. ¶ Ad.j. ꝙ dōm. ꝙ infideles eor ꝙ sunt fidei ignorātia bñt. qz nō videt aut scit ea in seipsis. nec cognoscūt ea esse credibilia. ꝙ ꝓ hunc modū fideles bñt eor notitiā nō ꝙs demōstratiue. ꝙ inōstrum ꝙ lumē fidei vident cē credēda vt dictū est. ¶ Ad.ij. dō. ꝙ rōnes ꝙ inducūt a scrio ad ꝓbandū ea ꝙ sunt fidei nō sunt demōstratiue. ꝙ ꝓbationes ꝙdam manifestātes nō cē impossile qō in fide ꝓponit vl ꝓcedāt ex principijs fidei. f. ex auctoritatib⁹ sacre scripture. sic dicit Dionȳ. ij. ca. de diui. no. ex bis aūt ꝓncipijs ita ꝓbat aliqd apud fideles sic etiā ex ꝓncipijs naturalit notis ꝓbat aliqd apō oēs. vñ etiā theologia scia ē vt in ꝓncipio ogis dictū est. ¶ Ad.iij. dēm ē ꝙ ea ꝙ demonstratiue ꝓbari possent inter credēda nūerant. nō qz de ipsis simplr sit fides apō oēs. ꝙ qz ꝑtingunt ad ea ꝙ sunt fidei z oportet ea salē ꝑ fidē ꝓponi ab his ꝙ eor demōstrationē non bñt. ¶ Ad.iiij. dēm. ꝙ sicut ꝓbs ibidē dicit a diuersis hoibus ō eodē opinio ꝑt hīi sciētia z opinio. sicut z supra dictū est ō scia z fide. ꝙ ab vno z eodē ꝑt haberi fides et scientia de eodē ꝼm ꝙd scz subiecto. ꝙ nō ꝼm idem. Ꝑt.n. cē ꝙ de vna z eadē re aliqs aliqd sciat z aliqd aliud opinet. Et sīl de deo ꝑt aliqs demōstratiue scire ꝙ sit vnus. z credere ꝙ sit trin⁹ Sed ō eodē ꝼm idē nō ꝑt cē simr in vno hoie scia. nec cū opinione. nec cum fide. alia tñ z alia rōne. scia.n. cū opinione sīl cē nō ꝑt simplr de eodē. qz ō rōne scīe ē ꝙ id qō scitur existimet cē impossibile aliter se bīe. De rōne aūt opinionis est ꝙ id qō ē opinatū existimet possibile aliter se bīe. ꝙ ea rōne nō ꝑt simul idē z ꝼm idē cē scitū z creditū. qz scitū est visum. z creditū ē nō visum. vel dictum ē.

Ad sextū sic ꝓcedit.

Videt ꝙ credibilia non sint ꝙ certos articulos distinguēda. Eor.n. oim ꝙ in sacra scriptura cōtinent ē fides habēda. ꝙ illa nō ꝑñt reduci ad alia quē certū numez. ꝓpt sui multitudinē. ꝙ sapiūa

videt articulos fidei distinguere. ¶Dicit materialiter distinctio eas in infinitū sicut possit ē ab arte determinēda q formalis ratio obiecti credit bilis ē vna et idiuisibilis. vt supra dictū ē. ¶Vltra primo. et sm rōnes formales credibilia distingui nō pūt. q determinēda ē credibilitū materialis distinctio p articulos. ¶Dicit sicut a qbusdā dī. articulus ē indiuisibilis vltras de deo aliquo nos ad credēdū. q credē ē voluntariū qz sic dicunt. Nullus credit nisi volēs. q videt q incongrue aliter distinguātur credibilia p articulos. ¶Sz vera ē qđ Ysidor⁹ dicit. articulus ē precipue minime vltanis tendēs in ipsum. q precipio diuine veritatis cōperit nobis sm distinctionē quādā. Quecunq; in deo vnū sunt in nō intellectu multiplicātur. ergo credibilia debēt p articulos distingui. ¶Ad. vō. q nomē articuli ex greco videt ē derivatū. Archon. n. in greco qđ in latino articul⁹ dī significat quandā cōaptationē aliquorū partiū vt distinctarum. et ideo articule corpis ribonuncē coaptate dicunt membra articuli. Et sicut in grāmatica apud grecos dicunt articuli qđā preclonias coaptate aliqs dictionib⁹ ad exprimendū cas genus numerū vel casum. Et sic in rhetorica articuli dicunt qđam petiū coaptatōnes. Dicit. n. Tullius in. ij. rhetorice q articulus dī cū singulaꝛba interualla distinguunt cesa oione b mō ꝛcrimonia voce vultu aduersarios preterrusti. Vnde et credibilia fidei xpiane dī non p articulos distingui inq̄rum in qualibet pteo dubitant babētes aliquā cōaptationē admittē. Est aūt obiectū fidei aliqđ nō visum circa diuina vt supra dictū est. Et tō vbi occurrit aliqđ speciale rō ne nō vnum ibi est specialis articulus. vbi aūt multa sm eandē rōnē sunt cognitaꝛel nō cognita ibi non sunt articuli distinguēdi sic aliū difficultatē bz ad videndū q de⁹ sit passus. et alia q mortu⁹ resurrexerit. Et tō distinguit articul⁹ resurrectionis ab articulo passionis. q q sit passus mortu⁹ et sepult⁹ vnū et eandē difficultatē habēt ita q vno suscepto nō est difficile alia suscipe. et ꝓter hoc oia hec ptinent ad vnū articulum.

¶Ad. ij. dicūm. q aliq̄ sunt credibilia de qbus ē fides sm se. Aliq̄ vō sunt credibilia de qbus nō est fides sm se q solū in ordine ad alia. sic etiam in aliis scibilibus. qđam ꝓponunt vt p se intēta. et qđam ad manifestationē aliorū. Quia vō fides principalit est de bis q videnda sperant⁹ in pria. sm illud Heb. xj. Fides ē substātia sperandaꝛ rerū. et tō p se ad fidē ptinēt illa q directe nos ordināt ad vitā eternā. sicut sunt tres psone cōpassio dei. mysteriū incarnatōis xpi. et alia hmōi. Quedā vō ꝓponunt i sacra scriptura vt credēda non q̄si principaliter intēta. q ad pdictoꝛ manifestationē. sicut q Abraā habuit duos filios. q ad tacitū offiū Helisei suscitat⁹ ē mortu⁹. et alia hmōi q narrāt in sacra scriptura in ordine ad manifestationē diuine manifestatio vel incarnatōis xpi. et sm talia nō oportet articulos distinguere.

¶Ad. ij. dicūm. q rō formalis obiecti fidei pōt accipi dupliciter. Uno modo ex pte ipsius rei credite et sic rō formalis oim credibiliū ē vna. sc. Ytas prima. et ex hac pte articuli nō distinguūt. Alio modo pōt accipi rō formalis credibilitis ex pte nra. et sic rō formalis credibilis est vt nō sit visa et ex hac pte articuli fidei distinguunt vt visum est. ¶Ad. iij. dicūm. q illa distinctio vat de articulo magis sm quādaz ethimologiā nois. qui bit derivationē latinā q̄ sm eius verā significationem ꝓut a greco derivat. vñ nō ē magni pōderis. Pōt ēt dici q licet ad credēdū necessitate coactionis nullus artet. cum credere sit voluntarii artanat tñ necessitare finis. qz accedentē ad deū oz credere et sine fide impossibile ē placere deo. vt apls dicit ad Heb. xj.

Ad septimuz sic, pceditur.

Videt q articuli fidei nō creuerint sm tēpoꝛ successionē. qz vt apls dicit ad Heb. xj. Fides ē substātia sperandaꝛ rerum q omi tpe sunt eadē sperāda. q omni tpe sunt eadē credēda.

¶Dicit. in sciēcia humano ordinata q successione tēpoꝛ augmētū factū ē ppt defectū cognitionis in primis q studiosi inuenerūt. vt pz p phūm in. ij. metaphi. Q doctrine fidei non ē inuēta humanit⁹ q tradita a deo. dei esse bonū est. vt dicit Epbe. ij. cum q in deū nullus defect⁹ scie cadat videt q a principio cognitio credibiliū fuerit perfecta. et q nō creuerit sm successionē tēpoꝛum.

¶Dicit. opatio gratie nō min⁹ ordinate procedit q opatio nature. q natura sp inicia sumit a pfectis vt Dionisius in. ij. de Celatione. q etiā videt q opatio gre a pfectis inicia sumpserit. ita q primo illi q tradiderūt fidem pfectissime eā cognouerunt. ¶Dicit. sicut p apl̄os ad nos fides xpi pueniens etiā in patrū veteri testamento p priores patres ad posteriores peruenit cognitio fidei. Sz illud Deutro. xxij. Interroga patrē tuū et annūciabit tibi. q apls plenissime fuerūt instructi de mysteriis. acceperūt em sicut et ꝓpe prius stat ceteris abūdāmo. vt dē glo. sup illud q nōs. xvij. Nostri primitias spūs būtes. q videt q cognitio credibiliū nō creuerit p tēpoꝛ successiones.

¶Sz vera est qđ Grego. dicit q sm incrementa tēpoꝛ creuit scia sanctoꝛ patrū et quāto viciniores aduentui saluatoris fuerunt tāto sacra salutis plenius peceperūt. ¶q ij. dicūm q ita se habēt in doctrina articuli fidei sicut principia p se nota in doctrina q p rationē naturalē habet i qbus principijs ordo qđē inuenit vt qđam in alijs implicite ptineant. sicut oia principia reducunt ad hoc sicut ad primus impossibile est simul affirmare et negare. vt pz p phūm in. iij. metaphi. Et simile oīo articuli implicite ptinētur in aliqb⁹ primis credibilib⁹. sc. vt credat deum esse et prudentia bñe circa hoīm salutē. sm illud ad Heb. xj. Accedentē ad deū oportet credere. q ē. et q remūneribus se remunerator sit. In esse em dei nō includunt oīa q credim⁹ in deo eternaliter existere in qbus nostra būtudo existit. In fide autem quidētie includunt oīa q ꝓporalit a deo dispōsant ad hominū salutē q sunt via in beatitudinē. et p hunc etiā modū alioꝛ subsidiariū articuloꝛ qđam in aliis continētur. sicut in fide re

dēpetionis humane implicite primi et incarnationis xpi et ei⁹ passio. et omia hmõi. Sic ergo dicēm est q̄ ignot ad substātiā articulo⁹ fidei nō est facta cū argumentū p tēpo⁹ successiones, q̄ quāq̄ posteriores crediderūt continebant in fide precedēciū patꝝ licet implicite. ℔ quam ad explicationē creuit numerus articulorū. quia q̄dam explicite cognita sunt a posteriorib⁹ q̄ a priorib⁹ non cognoscunt explicite. Unde dominus Moysi dē Exo.iij. Ego sum dꝰ abrā deus Isaac. et dē⁹ Jacob. et nomē meū adonai non indicaui eis. Et Dauid dicit Sup. senec in relleri. Et apls dē ad Ephe.iij. In alios generationibus non est agnita mysteriū xpi. sicut nūc revelatum ē sctis ei⁹ et pphetis. ¶ Ad.j.q. dōm. q̄ semp fuerūt eadē sperāda apud homies a xpo. qz in ad hec sperāda homies nō poterāt nisi p xpm. quāto a xpo fuerūt remotiores fm tēpus tanto a plecutiōe sperādo g longinquiores q̄ uod aplo dicit ad Heb.xj. Juxta fidē defuncti sunt oīa ista non accepta repromissionib⁹. ℔ a longe eas respicientes. Quāto aūt aliq̄d a lōgincō habuis videt tanto minus distincte videt. et ideo bona sperāda distinctius cognouerunt q̄ fuerunt adueni xpi victim. ¶ Ad.ij.dōm.q. plecruo cognitionis unplr continge. Uno modo ex pte docētis q̄ in cognitōne plcti siue uno. sicut plures p tempora successionē. et ista est ratio argumenti in scētijs p rōnē humanit⁹ inuētis. Filio mō ex pte addiscētis sicut magister q̄ nouit totam artē non statim a principio tradit eā discipulo. qz capē nō posset. ℔ paulatim addiscēdens eius capacitatē hanc rōne plecerūt homies in cognitione fidei p tēpo⁹ successionē. Unde apls ad Gal.iij. cōparat statum veteris testamēti pueritie. ¶ Ad.iij.dō. q̄ ad generationē nature duo cause pertinent. scz agens et materia Scdm q̄ ordinē cause agētis naturalis primo ē q̄ est plectius. et sic natura a plecti⁹ sumit exordium. qz imperfecta nō ducunt ad plectionē nisi p aliqua plecta pexistētia. Scdm vo ordinem cause materialis primo est q̄ ē imperfectius. et sic hoc natura pcedit ab imperfecto ad plectū. In manifestatione aūt fidei deus ē sicut agēs q̄ habet plectam sciēciam ab eterno. hō aūt ē sicut materia recipiēs influxum dei agētis. et ideo oportuit q̄ ab imperfecto ad plectū procederet cognitio fidei in hoibus. Et ꝫ in hoibus q̄dā se habuerūt p modū cause agētis. qz fuerūt fidei doctores fm manifestatio spūs dat⁹ alib⁹ ad vtilitatē cōem vt dī.j. ad Cor.xij. Et ideo fm vsum patribus q̄ erant instituendi fidei de cognitōe fidei q̄rū opponebat p rpe illo pplo tradi vel trade vt in figura. ¶ Ad.iij.dōm.q. virtus plūmatio gre facta est p xpm. vñ et tēpo eius dī tēpus plenitudinis. ad Gal.iij. Et ideo illi q̄ fuerūt ꝫpinquiores xpo vt ab. sicut Joh⁹ baptista. vt post si cui apostoli. plenius mysteria fidei cognouerūt quam et circa statum hominis hoc videmus q̄ perfectio est in iuuentute. et tanto habet homo pfectiorem statum vel angeli post. ideo est inuentus ꝫpinquior.

Ad octauū sic ꝓcedit

Videt q̄ incōuenienter articuli fidei enūerent. Ea est q̄ possunt rōne demōstrando sciri nō pertinent ad fidē vt apud hoies sunt credibilia. sicut supra dictum ē ℔ deū ee vnū pōt esse scitū p demōstrationē. Sed et plos hoc in.xij.metaphi. probat et multi alij pōt ad hoc demōstrationes induxerunt. g̃ deus ee vnum non ds poni⁹ articulus fidei. ¶ Pte. sic de accitate fidei ē q̄ credam⁹ deū oipotēte. ita etiā q̄ credam⁹ eum oia scientē et oibus puidentē. Et circa vtrūq̄ bonī alij errauerūt. debuit g̃ inter articulos fidei fieri mētio de sapiencia et puidēcia diuina. sicut et de oipotēcia. ¶ Pter. radē est noticia plis et filij fm illud Joh.xiij. Qui videt me videt et patrē ergo vnus tm articulus ds ee de plē et filio. et eadem rōne de spūsancto. ¶ Pte. plona plis non est minor q̄ filius et spūsanct⁹ sed plures articuli ponunt circa plonā spūsancti. et similiter circa plonā filij. g̃ plures articuli debēt poni circa plonā patris. ¶ Pter. sicut plona patris plona spūsancti aliquid appropriatū. ita et plona filij fm diuinitatē. ℔ in articulis ponit aliquod opus appropriatum patri. scz opus creationis. et sic aliq̄s op⁹ appropriatū spūsancto scz q̄ locutus ē ꝫphetas. g̃ etiam inter articulos fidei ds aliq̄s opus appropriari filio fm diuinitatē. ¶ Dicte. sacramentum eucharistie ds specialē difficultatē pro multis articulis. g̃ de ea debuit poni specialis articulus. non videt g̃ q̄ articuli sufficiēter enumerant. ¶ Sed in pratio ē auctoritas ecclesie sic enumerātis. ¶ Ñ. dōm q̄ sicut dictū ē filia p se primō ad fidē quoꝝ visionē i vita etna ꝓsequimur. et p q̄ ducimur ad vitā eternā. Duo aūt nobis videnda ꝓponunt. scz. occultū diuinitatis cui⁹ visio nos beatos facit. et mysteriū humanitatis xpi. p qđ in gliam filioꝝ dei accessum habemus vt dī ad Rom.v. Ñ dī Joh.xij. Hec ē vita eterna vt cognoscāt te deū verū. et quē misisti iesum xpm. Et ideo prima distinctio credibiliū est q̄ q̄dam pertinent ad maiestatē diuinitatis q̄dam vo pertinet ad mysteriū humanitatis xpi. qđ ē pietatis sacramentū. vt dī prima ad Tim.iij. Circa maiestatē aūt diuinitatis tria nobis credēda ꝓponunt. primo quidē vnitas diuinitatis. et ad hoc pertinet primus articulus. scdo trinitas plonarum. et de hoc sunt tres articuli fm tres plonas tertio vo ꝓponunt nobis opa diuinitatis ꝓpria quoꝝ primū pertinet ad eē nature. et sic ꝓponuntur nobis articulus creationis. Scdm vo pertinet ad esse gre. et sic ꝓponunt nobis sub vno articulo ea gentia ad sanctificationē humanā. Tertiū vo pertinet ad esse glie. et sic ꝓponit nobis alios articulos de resurrectione carnis et de vita eterna. et ita sunt septem articuli ad diuinitatē pertinentes. Circa humanitatē xpi ponunt septē articuli. quoꝝ primus ē de incarnatione filii de cōceptione xpi. scdus de natiuitate eius ex virgine. tertius de passione ei⁹. et morte. et sepultura. ℔tius ē de descensu ad infernū. quintus ē resurrectione. sext⁹ de ascēsione. septim⁹ de aduētu ad iudi

cũ. ⁊ sic in vniuerso sunt quattuordecim. Nec dum nõ distinguũt duodecim articulos fidei. sex pertinẽtes ad diuinitatẽ. ⁊ sex pertinẽtes ad hũanitatẽ. Tres eñ articulos trib⁹ ꝑsonis cõpetebant sub vno. qz eadẽ ẽ cognitio trib⁹ ꝑsonaꝝ. Articuli vo de ope glorificationis distinguunt in duos. s. in resurrectionẽ carnis ⁊ gl̃iam aiẽ. Similiter articuli ꝓceptionis ⁊ natiuitatis pertinent in vnum. ¶Ad. j. ꝙ dr̃. qꝝ multa p fidẽ tenem⁹ de deo q̃ naturali rõne inuestigare ꝓbi nõ ꝓcurẽt. puta circa ꝓuidẽtiã ei⁹ ⁊ oipotẽtiã. ⁊ q̃ ipse solus sit colẽdus. q̃ dia pertinent ſi articulo vnitatꝭ dei. ¶Ad. ij. dr̃s. qꝝ q̃ ipm nomẽ ꝑsone nitatis importat ꝓuisionẽ quãdã. vn in ꝑmo li. dictũ ẽ. Potẽtia aũt in habẽtib⁹ intellectũ non opat nisi ꝑm voluntatẽ ⁊ cognitionẽ. ⁊ iõ oipotẽtia dei includit q̃dãmõ oim̃ sciam ⁊ ꝓuidẽtiã nõ eñ posset oia q̃ vellet in illis inferioꝝ⁹ agere nisi ea cognosceret. ⁊ eoꝝ ꝓuidẽtiaꝫ haberet. ¶Ad. iij. dr̃m q̃ patrio ⁊ filio ⁊ spũsancti ẽ vna cognitio ꝑ quam ad vnitatẽ ẽnẽte q̃ pertinet ad ꝑmũ articulũ. Quãuꝫ vo ad distinctionẽ ꝑsonaꝝ q̃ est p relationes oppositas quodãmõ in cognitione patris includit cognitio filij. Nõ eñ esset pater si filiũ nõ hꝫet. Hꝝ nectus ẽ spũsancti⁹. ⁊ ꝑ quem ad hoc dñi mouti sunt q̃ ponerẽt vnũ articulum trib⁹ ꝑsonaꝝ. Sed qz circa singulas ꝑsonas sunt alię hereticoꝝ circa q̃ pungit ẽ error ꝗrũ ad hoc de tribus ꝑsonis pñt poni tres articuli. Arri⁹ eñ credidit patrẽ oipotẽtẽ ⁊ eternũ. Sꝫ nõ credidit filiũ coequalẽ ⁊ ꝙsubstantialẽ patri. ⁊ iõ necessariũ fuit apponere articulũ de ꝑsona filij ad hoc determinãdũ. Et eadẽ rõne ꝑ macedonii necesse fuit ponere articulũ tertiũ de ꝑsona spũsancti. Et silr̃ etiã ꝓceptio xpi ⁊ natiuitas. ⁊ etiã resurrectio ⁊ vita eterna ꝓpter vnaꝫ rõnẽ pñt comp̃hẽdi sub vno articulo inq̃ens ad vnũ ordinant. ⁊ ꝓpter alią rõnẽ pñt distingui in ꝑtes seoꝝ sum̃ hñt speciales difficultates. ¶Ad. iij. dr̃. qꝝ filio ⁊ spũsctõ conuenit mitti ad sanctificandã creaturã circa q̃ plura credẽda occurrũt. ⁊ ideo circa q̃ sonũ filij ⁊ spũsancti plures articuli multiplicant̃ ꝗ circa ꝑsonã patris q̃ nanq̃ mittit. vt i ꝑmo dictũ ẽ. ¶Ad. v. dr̃. qꝝ sanctificatio creaturę ꝓ gr̃am. ⁊ glorificatio ꝓ gl̃iã sit eñ ꝓ donũ charitatis. q̃ appropriat spũsctõ. ⁊ ꝓ donũ sapiẽtie q̃ appropriat filio. ⁊ iõ virtũ⁊ opus ꝑtinet ad filiũ ⁊ ad spũsctũ ꝓ appropriationẽ ꝓpter rõnes diuersas. ¶Ad. vj. dr̃m. qꝝ in sacro eucharistie. duo pñt ꝯsiderari. Vnũ. s. qđ sacrm̃ ẽ. ⁊ hoc habet eandẽ rõnẽ cũ aliis effectib⁹ gr̃e significationis. Aliud ẽ q̃ miraculose ibi cotꝫ xpi ꝑtinet. ⁊ sic ꝑtinebit sub oipotẽtia. sic ⁊ oĩa alia miracula q̃ oipotẽtie attribuunt.

Ad nonuꝫ sic ꝓcedit

Videt q̃ incõuenienter articuli fidei in symbolo ponant̃. Sacra eñ scriptura ẽ regula fidei cui nec addere nec subtrahere licet. Dicit eñ Deut. xij. Nõ addetis ad ea q̃ vobis loq̃r hodie nec auferetis ab eo. ꝙ illicitũ fuit aliud symbolũ ꝯstituere ꝙsi regulã fidei post sacrã scripturã editã. ¶Pre. sicut apls dr̃t ad Ephe. iij. Vna ẽ fides. Ꝙ symbolũ ẽ ꝓfessio fidei. ꝙ incõuenienter traditur multiplex symbolũ. ¶Pre. ꝓfessio fidei q̃ ẽ symbolo pertinet ad dõm fidelem. Ꝙ nõ oibus fidelibus pertinet credẽ ut deũ. Ꝙ solis illis q̃ habẽt fidẽ formatã. ꝙ incõuenienter symbolũ fidei traditur sub hac forma vbꝫ credo in vnũ deum. ¶Pre. descensus ad inferos est vnus de articulis fidei. sic supra dictũ ẽ. Ꝙ in symbolo parũ nõ fit mentio ꝺ descensu ad inferos. ꝙ videt insufficienter collectũ. ¶Pre. sicut Aug. dicit exponẽs illud Job. xiiij. Ẽ redetis i deũ ⁊ in me credite. Petro ⁊ Paulo credim⁹. Ꝙ dicimur credere nisi in deũ. cũ ꝙ eccl̃ia catholica sit pure aliqũ creatũ videt q̃ incõuenienter dicat. In vnã sanctã catholicã⁊ apl̃icã eccl̃iam. ¶Pre. symbolũ ad hoc traditur. vt sit regula fidei. Ꝙ regula fidei ds oibus ꝓponi⁊ publicẽ. q̃libet ꝙ symbolũ deberet i missa cãtari sic symbolũ patrũ. nõ videt ꝙ eã ꝓpter editionẽ articulo⁹ fidei i symbolo. ¶Sꝫ contra ẽ q̃ eccl̃ia vltra nõ pot̃ errare. qz spũsctõ gubernat q̃ est spũs veritatis. Hoc. n. promisit dñs discipulis Joh. xvj. dicẽs. Cũ venerit ille spũs veritatis docebit vos oẽm veritatẽ. Ꝙ symbolũ est auctoritate vniuersalis eccl̃ie editũ. nihil q̃ incõueniens in eo ꝑtinet. ¶Ad. i. dr̃. q̃ sicut apls dicit ad Hebr. xj. Accedentem ad deũ oꝑtet credere. credẽ aũt nõ pot̃ aliqs nisi ea veritas quã credit ꝙponat. Et ideo necessariũ fuit fidei veritatẽ in vnũ colligi⁊ facilius posset oib⁹ ꝙponi ne aliqs p ignorantiaꝫ fidei a veritate deficeret. ⁊ ab hmõi singulꝫ fidei collectione nomẽ symboli ẽ acceptũ. ¶Ad. j. q̃ dr̃. q̃ veritas fidei in sacra scriptura diffuse ꝑtinet⁊ variis modis. ⁊ in q̃busdã obscure. ita q̃ ad eliciendum fidei veritatẽ ex sacra scriptura requirit̃ lõgum studium ⁊ exercitiũ ad quod non possunt puenire oẽs illi q̃bus necessariũ ẽ cognoscere fidei veritatẽ hꝝ ꝑtim̃ aliis negotiis occupati studiosacare q̃ pñt. ⁊ iõ fuit necessariũ vt ex sentẽtia sacre scripturę aliq̃d manifestũ sũmarie colligeret. qđ ꝙponeret oib⁹ ad credẽdũ. qđ q̃dẽ nõ est addere sacre scripture Ꝙ pon⁹ ex sacra scriptura assũptũ. ¶Ad. ij. dr̃. q̃ i oib⁹ symbolis eadẽ fides docet̃ veritas. Ꝙ ibi oꝑtet ꝑsonã diligẽter⁹ instrui ꝺ fidei veritate. vbi errores insurgũt ne fides simplicium ꝑ hereticoꝝ corrũpat. Et ꝺ fuit ea ꝛ nõ fuit edere plura symbola q̃ in nullo alio differẽt nisi q̃ in vno plen⁹ explicant. q̃ in alio ꝑtinent implicite Ꝙ ꝛ exigebat hereticoꝝ instantia. ¶Ad. iij. dr̃m. q̃ ꝓfessio fidei tradit̃ in symbolo q̃si ex ꝑsona totꝝ eccl̃ie q̃ ꝑ fidẽ vult. Fides aũt ẽ eccl̃ie ẽ fides formata. talis eñ fides inuenit̃ in oibus illis q̃ sunt numero ⁊ merito de eccl̃ia. Et ideo ꝓfessio fidei in symbolo traditur Ꝙ ꝑtinet fidei formate. vt etiã si q̃ fideles fidẽ formatã nõ hꝫt ad hanc formã ꝑtingere studeãt. ¶Ad. iij. dr̃m. q̃ de descensu ad inferos nullus error erat eo tempore apud hereticos. ⁊ ideo nõ fuit necessariũ aliqua explicatiõne circa hoc fieri. ⁊ ꝙd hoc nõ reiterat̃ in symbolo patrũ Ꝙ supponit̃ tanq̃ ꝺterminatũ i symbolo apl̃oꝝ. nõ. n. symbola sequẽs aboleꝛ ꝑcc̃m. Ꝙ pon⁹ illud expõit vt ꝺ

cunq; ē. ¶Ad. v. dcz. q; si dicat in scīs ecclīs ca-tholicā. ē hoc intelligēdū. sm q; fides nr̄a refer-tur ad spūsancm. q; sanctificat ecclīam. vt sit sensus credo in spūsctm sctificantē ecclīam. ḡ melius est. sm cōiorē vsum vt non ponat ibi in. ḡ simplr dicatur. scīs ecclīs catholicā. sic etiā Leo papa dicit. ¶Ad. vj. dō. q; qz simbolū patrū ē decla-rationū simboli apl̄oz. et etiā fuit additū fide tam manifestata. et ecclīa pacē hēte. ppt hoc publice in missa cantat. Simbolū aūt apl̄oz. qđ tpe pse cuiusdā editū fuit fide nōdum publicata. occulte di in pma. et in cōplexione. q̄si p̄tendens errorē futurorū. et futurorū.

Ad decimū sic pceditur.

Videt q; nō pineat ad sūmū pontificē fidei sim bolū ordinare. Nona em editio simboli necessa ria ē ppter explicationē articulorū fidei. sic dictū est. ḡ i veteri test. amicto articuli fidei magis ac ma gis explicabant. sm tem successionē. ppter hoc q; tpus fidei magis manifestabat. sm maiorem ppinquitatē ad xpm. vt supra dictū ē. cessante ḡ tali cā in nova lege non vr fieri maior ac maior explicatio articulorū fidei. ḡ nō videt ad auctrez summi pontificis pinere nouā editio simboli.

¶Prē. illud qđ ē sub anathemate inhibitū ab vsu ecclīa nō debet p̄lati hominis alicui⁹. ḡ nouū simboli editio interdicta ē sub anathemate au-ctoritate vnius ecclīe. Dicit em i gestis pme eple sine synodi. q; p lectū simbolū. Nicene synodi. decretum scīa synodus alia fidē nulli licere ppter re-ctē scribere vel cōponē preter diffinitū a scīis pa-tribus q̄ in Nicena congregati sunt cū spūsctō. et subdit anathemat̄ pmia. et idē et reiterat i gestis Calcedonēsis synodi. ḡ videt qđ non pineat ad auctrem summi pontificis nouā editio simboli.

¶Prē. Athanasi⁹ nō fuit sūm⁹ pontifex. ḡ alexā drinus p̄triarcha. et nō simbolū statuit. qđ in ec-clesia cantat. ḡ nō magis videt pinere editio sim boli ad sūmū pontificē. q; ad alios. ¶Sz pra ē q; editio simboli facta ē i synodo generali. ḡ hmōi synod⁹ auctre solū sūmi pontificis debet congregari vt habet in decret. dist. xvij. ḡ edītio simboli ad au-ctoritatē sūmi pontificis pinet. ¶Ḥ. dcz. q; sic supra dictū ē nouā editio simboli necessaria est ad vitandū insurgentes errores. Ad illius ḡ au-ctoritatē pinet editio simboli ad cui⁹ auctē pti-net sententialiter determinare ea q̄ sunt fidei vt ab oib⁹ incōcussa fide teneant. ḥ aūt pinet ad au-ctoritatē sūmi pontificis ad quē maiores et diffi-ciliores ecclīe ḡtiones referunt. vt dī in decretis dist. xxij. Pūs e dño Luc. xxij. Petro dixit quez sūmū pontificē ꝓfitetur. Ego p te rogaui Petre vt nō deficiat fides ma. et tu aliquādo conuersus cōfirma fratres tuos. Et bus⁹ rō est. qz vna fides dz esse tot⁹ ecclīe. sm illud. j. ad Cor. j. Id ipm di-catis oēs. et non sint in vobis scismata. Nō ser-vari nō posset nisi ḡtio fidei de fide ex oīa deter-minaret. p cui ḡ tot ecclīe esset vt sic ei⁹ vnia a to-ta ecclīa firmit̄ teneat. Et iō ad solū auctē sūmi pontificis pinet nouā editio simboli. sic et oīa alia q̄ pinēt ad totā ecclīam. vt cōgregare sim-bolū generalē. et alia hmōi. ¶Ad. j. dō. q; i doctrina tpi et apl̄oz. vitas fidei ē sufficienter explī-cata. ḥ qi postea boies aplicā doctrinā et ceteros docturi et scripturi guerriūt ad sui ipsoz primo nē sic dī. j. Pet. vlt. nō necessaria fuit cōpositio p̄ cedentibus explicatio fidei ꝑ insurgētes errores.

¶Ad. ij. dcz. q; pbatio et vnia synodi se extēdit ad pauca psonas q̄z nō ē determinare ō fide. Nō em q; hmōi vnius synodi generalis ablata ē ptās sequnt synodo nouā editōes simboli facē. ḥ qdē aliā fidē pmēte. ḥ eandē magis exponūt. Sic n. quibz synodus obfuauit. vt sequēs synod⁹ aliq̄d exponēs supra id q; precēdēs synod⁹ exposue-rat. ppt necessitatē alicui⁹ hereseos insurgētis. Pti-net ad sūmū pontificē cui⁹ auctē synod⁹ congre-gar. et ei⁹ vnia confirmat. ¶Ad. iij. dcz. q; Athana-sius nō exposuit manifestationes fidei p modū sim boli. ḥ magis p modū cuiusdā doctrine ex qua nō loquēdi apparet. ḥ qz integrā fidei veritatē ei⁹ doctrina docuit. precabat auctre sūmi pontificis ē rece pta vt q̄si regula fidei bēat. ¶Questio ij.

Deinde cōsiderandum

est de actu fidei. Et primo de actu interiori. secdo de actu exteriori. ¶Circa primum querunt decē. Primo qđ sit credere. qđ ē actus interior fidei. Secdo quot modis dicat. Tertio vtrum credere aliquid supra rationē naturalē sit necessariū ad salutem. Quarto vtrū credere ea ad q̄ ratio naturalis pducere potest sit necessa-rium. Quinto vtrum sit necessariū ad salutem credere aliqua explicite. Sexto vtrū ad credēdum explicite omnia equaliter teneāt. Septimo vtrū habere fidē explicitā de christo semp sit ne cessariū ad salutē. Octauo vtrum credere imitatem explicite sit de necessitate salutis. Nono vtrum actus fidei sit meritorius. Decimo vtrum ratio humana diminuat meritū fidei.

Ad primum sic pceditur.

Videt q; credere non sit cum assensione cogita re. Cogitatio em importat quandaz inquisitionē dicit em cogitare q̄si in sē coagitare. ḥ Damas. dicit in q̄to li. q; fideo est non inquisitus cōsen sus. ḡ cogitare non pinet ad actū fidei. ¶Prē. fides in ratione ponit vt infra dicet. ḡ cogitare est actus cogitatiue potētie. que pinet ad partē sensitiuā. vt in primo dictū est. ḡ cogitatio ad fi-dem non pinet. ¶Preterea credere est actus intellectus. quia eius obiectum est verum. sed assen tire non videtur esse actus intellectus sed volū tatis sicut etiam consentire. vt supra dictum est. ergo credere non ē cum assensione cogitare.

¶In contrariū ē q; Augustī. sic diffinit credere in li. de predestinatione sanctoz. ¶Ḥ. dōm q; cogitare tripliciter sumi potest. Uno modo cō muniter p qualitatiua actuali ꝑsideratione in-tellectus sicut Aug. dicit in. xiij. de trinit. Isto mō tuc intelligēdū quā intelligim⁹ cogitātes Alio mō dī cogitare magis ppie ꝑsideratio intel lectu⁹ ē cū ḡdā inquisitione aliq̄s queniat aūt ꝓfectionē intellectus p certitudinē vidēdi. et sm h Aug. dicit. xv. de trinit. q; dei filius nō cogitatio

dī. ℔ ꝟbꝰ dei dī. cogitatio quippe nr̄a ꝓueniēs ad id qđ scim⁹ aut̄ inde formata ꝟbum nostrū verū ē. ⁊ ideo ꝟbum dei sine cogitatiōe ds intelligi. nō aliqđ bñs formabile qđ possit cē informe ⁊ fm hoc cogitatio ꝓprie dī motus ani deliberātis nondū pfecti p plenā visionē ꝟitatis. ℔ qz talis motus pōt cē vt ani deliberātis circa intentionco vniuersaleo. qđ pīnet ad intellectū ꝓpriē. vel circa intentiones priculareo qđ pīnet ad ꝓpriē sensitiuā. ideo cogitare. scdo modo sumit ꝑ actu intellectus deliberātis. tertio modo ꝑ actu virtutis cogitatiue. Si q̄ cogitare sumat cōiter fm ꝓprium modum. sic hoc qđ dī cū assensione cogitare nō dicit totā rōem eⁱ⁹ qđ ē credere. Nā ꝑ hūc modū etiā q̄ ꝑsiderat ea q̄ scit vt intelligit cū assensione cogitat. Si ꝙ sumat cogitare secūdo mō sic in hoc intelligit tota rō hui⁹ actus q̄ est credere. Actuū em ad intellectū ꝓtinentiū quidā hūt firmā assensionē absq; tali cogitatiōe sicut cū aliq̄s ꝑsiderat ea q̄ scit vt intelligit. talis em ꝑsideratio iā est formata. Quidā ꝙ actⁿ intellectus hūt quidē cogitationē informem absq; firma assensione. sine in neutrā ptē declinēt. sic. accidit dubitāti. sine in vnā ptē magis declinēt ℔ tenent aliq̄ teuī signo sic accidit suspicanti. sine vni ꝓ adherent. cū cuꝫ formidine alteri⁹ qđ accidit opinanti. ℔ actⁿ iste q̄ est credere ds firmā adhesionē ad vnā ptē in q̄ ꝓuenit credēs cū scientē ⁊ intelligēte. ⁊ tñ eⁱ⁹ cognitio nō ē pfecta per maximā visionē. in q̄ cōuenit cum dubitāte suspicāte ⁊ opināte. ⁊ sic ꝓpriē ē credētis vt cuꝫ assensu cogitet. ꝓpt hoc distinguit iste actus q̄ est credere ab oibus actib⁹ intellect⁹ q̄ sunt circa verū vt falsum. ¶Ad .j. ergo dōs. q̄ fides nō ds inquisitionē rōnis naturalis demōstrantis id qđ credit ds tñ inquisitionē quādaꝫ eoꝝ ꝑ q̄ indaget hō ad credēduꝫ puta qz sunt dicta a deo ⁊ miraculis ꝑfirmata. Ad .ij. dō. q̄ cogitare nō sumit hic ꝓpriē actus cogitatiue virtutis. ℔ ꝓut pīnet ad intellectum vt dictum ē. Ad .iij. dīm. q̄ intellectus credētis determinat ad vnū. nō ꝑ rōes ℔ ꝑ volūtatē. ⁊ lō assensus hic accipit pro actu intellectus fm q̄ a voluntate determinatur ad vnum.

Ad secundū sic proce

ditur. Videt q̄ incōueniēter distinguat actⁿ fidei ꝑ hoc qđ est credere deo. credere ds ⁊ credere in deū. Unius. n. habit⁹ vnus ē actus. ℔ fides est vn⁹ habit⁹ cum sit vna ꝟtus. ℣ incōueniēter ponunt plures actus fidei. ¶Pre. id qđ est cōe oīb⁹ actui fidei nō ds poni vt ꝑticularis actⁿ fidei. ℔ credē deo inuenit cōiter in ꝙlibꝫ actu fidei. qz fides inuenit ꝑ nouitatē. ℣ videt q̄ incōueniēter distinguat a ꝙbusdam alios actibus fidei.

¶Pre. id qđ ꝓuenit etiā nō fidelib⁹ nō ꝑ ponī actⁿ fidei. ℔ credē deū ē ꝓuenit etiā infidelib⁹. ℣ nō ds poni inter actⁿ fidei. ¶Pre. moueri in finē ꝓtinet ad volūtatē. cuⁱ⁹ obiectū est bonū ⁊ ℣ intellectus. ℔ credē non ē actus volūtatis ℔ intellect⁹. ℣ nō ds poni differētia vna eⁱ⁹ qđ est credē in deū qđ impōnat motū in finē. Ds ꝑtra ē q̄ Aug. hāc distinctionē ponit in li. de ꝟbis dñi. ⁊ super Johānē. ¶℔. dō. q̄ actus cuiuslibet potentie vel habit⁹ accipit fm ordinē poꝛrect⁹ ꝑtinens ad suū obiectū. Obiectū aūt fidei pōt tripliciter ꝑsiderari. cū em credē ad intellectū ꝓtineat ꝓut inest volūtati motus ad assentiendū vt dictū est. pōt obiectū fidei accipi vl ex ꝓte ipsius intellect⁹ vl ex ꝓte volūtatis intellectū mouētis. Si qđē ex ꝓte intellect⁹ sic in subiecto fidei duo pōt ꝑsiderari. sic supra dictū ē. ḡrū vnū ē materiale obiectū fidei. ⁊ sic ponit actⁿ fidei credē deū. qz sic supra dictū est. nihil ꝓponit nobis ad credēduꝫ nisi fm q̄ ad deū ꝑtinet. Aliud aūt est formalis rō obiecti qđ ē sic mediū ꝓter qđ tali credibili assentit. ⁊ sic ponit actus fidei credē deuꝫ. qz sic supra dictū ē. formale obiectū fidei ē veritas ꝑma cui inharet hō vr ꝓpter eā creditis assentiat. Si vo ꝑsideret tertio mō obiectū fidei fm q̄ ē intellect⁹ mot⁹ a volūtate. sic ponit actus fidei credere in deū. Veritas. n. ꝑma ad volūtatē refert fm q̄ ds rōem finis. ¶Ad .j. ḡ dīm. q̄ ꝑ ista tria nō designant diuersi actⁿ fidei. ℔ vn⁹ ⁊ idē actus hūs diuersam relationē ad fidei obiectus Et ꝑ hoc ꝑt ꝛnsio ad .q. ¶Ad .iij. dōs. q̄ credere deū nō ꝓuenit infidelib⁹ sub ea rōne q̄ ponitur actⁿ fidei. Nō em credūt deū ē sub his ꝑdicōibus ꝙ fides determinat. et iō nec vere deū credunt. q⁹ ꝑ plius dic. .xj. metaꝑh. In simplicib⁹ defect⁹ cognitionis ē solū in nō assignādo rationē. ¶Ad .iij. dōs. q̄ sicut supra dictū ē volūtas mouet intellectū ⁊ alias vires aīe in finē. ⁊ fm hoc ponit actus fidei credere in deum.

Ad tertiū sic procedit

Videt q̄ credere nō sit necessariū ad salutem. Ad salutē em ⁊ ꝑfectionē cuiuslibet rei ea sufficere videm⁹ q̄ ꝓueniunt ei fm suā naturā. ℔ ea q̄ sunt fidei excedūt naturalē hois rōnē. cum sint nō apparētia vīs. dicū ē. ℣ credere nō videt necessariū eē ad salutē. ¶Prec. piculose hō assentit illis in ꝙbus non ꝑt iudicare vnū illud qđ ei ꝓponit sit vez vel falsum. fm illud Job. xij. Nōne auris verba diiudicat. ℔ tale iudiciū hō hīe nō pōt in his q̄ sunt fidei. ℣re hō nō pōt ea resolue re in ꝓncipia ꝑma ꝑ q̄ de oibus iudicam⁹. ℣ periculosum ē talib⁹ fidē adhibere. credē ḡ nō est necessariū ad salutē. ¶Prec. salus hois in deo cōsistit. fm illud pō. Salus aūt iustoꝝ a dño. ℔ inuisibilia dei ꝑ ea q̄ facta sunt intellecta ꝙspiciuntur sempiterna q̄ ⁊ deitas eⁱ⁹ ⁊ diuinitas. vt dī Ro. .j. q̄ aūt ꝙspiciunt intellectu nō creduntˢ. ḡ nō est necessariū ad salutē vt hō aliq̄ credat. ¶Ds ꝑtra est qđ dī ad Hebr. xi. Sine fide impossibile ē placere deo. ¶℔. dō. q̄ ī oib⁹ naturalib⁹ ordinat⁹ inuenit q̄ ad ꝑfectionē nāe ulterior⁹ duo occurrūt. Unū qđē qđ ē fm ꝓpriū motū. Aliud aūt qđ fm motus simplicis nature. sicut aqua fm motum ꝓpriū mouet ad centrum. Fm aūt motū sue mouet circa centrū fm fluxū ⁊ refluxū. Sic etiā aīes plantarū mouentur ꝓpriis motib⁹ ab occidente in orientē. motu aūt ꝓpriō oīs ab oriēte in occidentē. Sola aūt natura rōnalis creata ds finē

diatū ordinē ad deū. qz cetere creature nō attin
gunt ad aliqd vse. ꝫ solū ad aliqd pticulare pticipāteꝰ diuinā bonitatē. vt i cēndo nīa sicut ma
teriata. vt etiā in vsādo z cognoscēdo singularia
sicut planee z aialia. Natura aūt rōnalis imedia
cognoscit vtem dono z ente rōem bz imediatū ordinē ad vte cēndi pncipiū. Perfectio ḡ rō
nalis creature nō solū ꝓsistit in eo qđ ei cōpetit
fm suā naturā. ꝫ eo etiā qđ ei attribuit ex dāz
lugo aur ali pfectione diuine bonitatis. Vñ et
supra dictū est q̄ vltima beatitudo hois cōsistit in
quadā supnaturali dei visione ad quā qđē visio
nē hō ꝓuḡere non pōt nisi p modā addiscētis
a deo doctore. Sm illud Ioh. vi. Omnis q audit
a patre z didicit venit ad me. Dat⁹ aūt discipli
ne sit hō pticeps nō statim. ꝫ successiue fm mo
dum sue nature. Omnis aūt talis addiscēs oport
q̄ credat ad hoc q̄ ad pfectā sciam ꝑueniat. sic
etiā pbā docit q̄ oportet addiscētē credere. vñ
ad hoc q̄ hō ꝑueniat ad pfectā visionē beatitu
dinis pertinet q̄ credat deo iām discipla mgro do
cēti. ¶ Ad. j. ꝫ dō. q̄ qr nā hois dependet a supio
ri nā ad eius pfectionē ñ sufficit cognitio nālis. ꝫ
requirit q̄dā supnaturalis. vñ dicit ē. ¶ Ad. ij. dō. q̄
sicut hō p naturale lumē intellect⁹ assentit ꝑn
cipijs. ita hō ꝑ infusionē p habitū fidei bz rectū iu
dicium de his q̄ ꝑtinent illi vtuti. z hoc mō etiā
p tamē fidei diuinitus infusum hoi hō assentit
his q̄ sunt fidei nō aūt ꝓ rationes. z iō nihil pcludi
vel dubitatiōis inest his q̄ sunt in ꝓpio actu ab ipo
illuminanti p fidē. ¶ Ad. iij. dō. q̄ inuisibilia dei
almoꝛ mō q̄dam ad plura pcipit fides q̄ rō na
turalis ex creaturis in deū pcedēs. Vñ dī Eccl.
xlij. Plurima sup sensum hoīs ostēsa sunt tibi.

Ad quartū sic procedi

tur. Videt q̄ ea q̄ rōne naturali ꝑ se nōt ꝑtinere non
sit necessariū credē. In ogibus em dei nihil sup
fluum inuenit multo minus ꝫ in ogib⁹ nature
ꝫ ad id qđ p vnū pōt fieri supflue opponit aliq̄
ꝫ ea q̄ p naturalē rōnē cognosci pōt supflua cēt
p fidē accipe. ¶ Pte. ea nēce ē credē q̄bus est
fides. ꝫ nō ē de rōne fidei. z fidei. vt supra habitū
est. cum ꝫ scia sit de oīb⁹ illis q̄ nāli rōne cognosci
pōt. videt q̄ non oporteat credē ea q̄ p naturalē
rōnē ꝑbent. ¶ Pte. oia scibilia videt ē vni⁹ rō
nis. ꝫ ḡ q̄dam cor ꝓponunt hoi vt credēda ꝑ
ti rōne oia hmōi nōn esset credē. hoc aūt est fal
sum. nō ḡ ea q̄ p naturalē rōnē cognosci pōt ne
cesse ē credē. ¶ Sed ꝓra est. q̄ nēce ē deū credē
esse vnū z incorporeū q̄ nāli rōne a ꝑbis ꝑbāt.
¶ Ā. dō. q̄ necessariū ē hoi accipe p modū fi
dei nō solū ea q̄ sunt supra rōnē. ꝫ etiā ea q̄ p rō
nē cognosci pōt. z hoc ꝓpter tria. primo qđē vt cir⁹
hō ad ꝑfectū diuine cognitionē ꝑueniat. Scia
em ad quā ꝑtinet ꝑdare deus ē. z alia hmōi de
deo. vltima hoīb⁹ addiscēda ꝓponit ꝓpheta ꝑ
multā aliā scientiā. z sic nō nisi post multa ꝑfe
cte sue hō ad dei cognitiōē ꝑueniret. Secdo vt co
gnitio dei sit cōior. Multi. n. ā studio scie. ꝑfice
re nō pōt. vel ꝓpter debemdinē igenij. vt ꝓpter alias
occupationes z necessarios ꝑtalio vite. vt etiā ꝓpter
torporē addiscēdi q̄ oīno dei cognitiōe fraudarē
rent nisi ꝓponerētur eis diuina p modum fidei.
tertio modo ꝓpter certitudinē. Hō em bōnā in
rebus diuis est multū deficiēs. Ē aūt signū ē. qz
pōt de reb⁹ bōnio nālī investigatione ꝑscrutan
tes in multis errauerūt. z sibiꝑsis ꝓria senserūt.
vt ḡ cēt indubitata z certa cognitio apud hoies
de deo oportuit q̄ diuina eis p modū fidei tradē
rent q̄si a deo dicta q̄ mēteri non pōt. ¶ Ad. j. ꝫ
dō. q̄ investigatio nālis rōnis nō sufficit hūano
generi ad cognitionē diuinoꝝ etiā q̄ rōne cōdi
pōt. ꝫ iō nō ē supflua vt talia credant. ¶ Ad. ij.
dō. q̄ de rōne nō pōt ēe scia. z fides apta nāli cōm
dē. ꝫ id qđ ē ab vno scitus pt ēe ab alio credit⁹.
vt supra dictū ē. ¶ Ad. iij. dō. q̄ si oīa scibilia cō
menderē in rōne scie. nō tñ ꝓueniret inde q̄ essent
ordinēt ad beatitudinē. z iō nō essēt oīa ꝓpona
rur vt credenda.

Ad quintū sic procedi

tur. Videt q̄ non teneat hō ad credēdū aliqd
explicite. Nullus. n. tenet ad id qđ nō ē in cius
pōte. ꝫ credē aliqd explicite nō ē in hois pōte.
Ex eis Ezech. c. Qui credit in illū qui nō au
dierit sine ꝓdicāte quō aūt ꝓdicabūt nisi mittā
tur. ꝫ credē aliqd explicite hō nō tenet. ¶ Pte. sic p
fidē ordinamur in deū. ita etiā p charitatē. ꝫ ad
ꝑfruendū ꝓcepta charitatis hō nō tenet. ꝫ suffi
cit sola ꝓpatio ani. sic pars in illo ꝓcepto diu qđ
ponit Matt. v. Si qs percusserit te i vnā maxilla
ꝑbe ei z aliā z in aliis ꝑfectibus. vt Aug. exponit
in li. de Mone dñi i mōte. ḡ etiā nō tenet hō ex
plicite aliqd credē. ꝫ sufficit q̄ habeat animū ꝓpa
ratū ad credēdum ea q̄ a deo ꝓponūt. ¶ Pte.
bonū fidei i q̄dā obedientia ꝑfectū. Sm illud Ro.
j. Ad obediendū fidei i oibus gētib⁹. ꝫ ad veniē
obedātie nō requirit q̄ hō aliq̄ determinata ꝓcepta
obſuet. ꝫ sufficiat q̄ habeat ꝓmptū animū ad cre
dēdum fm illud pō. Parat⁹ iuste nō laz turbare
vt cursū mandata tua. ꝫ videt q̄ etiā ad fidē
sufficiat q̄ hō habeat ꝓmptū animū ad credēdū
ea q̄ ei dīnit⁹ ꝓponit. ꝑt. absq; hoc q̄ explicite
aliqd credat. ¶ Sed cōtra ē qđ dī ad Heb. xi. Ac
cedentē ad deū oportet credere qz ē. z q̄ inquirēti⁹
se remunerator ē. ¶ Ā. dō. q̄ ꝓcepta legis q̄ hō
tenet implere dupl⁹ de actib⁹ vtutū q̄ sunt via q̄
ueniēdi ad salutē. Alter⁹ aūt vtutis sicut supra dic
tum ē sumit fm bonitatē boni⁹ ad obiectū. ꝫ i
obiecto cuiuslibet vtutis duo ꝑt ꝑsiderari. s. id
qđ ꝓpie z p se obiectū vtutis q̄ necessariū ē in
ei actu vtutis. z alterū qđ ē p accidens sine ꝑter
se bz ad q̄dā rōnē obiecti. sic ad obiectū fortitu
dinis ꝓpie z p se ponet sustinere periculā mor
tis z aggredi hostes cū ꝑiculo ꝓpē bonum. ꝫ q̄
homo armet vel ense ꝓmat in bello iusto. aut
aliquid hmōi faciat. redūdāt quidē ad obiectum
fortitudinis ꝫ p accīs. Determinatio ꝫ vtutis
act⁹ ad ꝓpiū. z p se obiectū vtutis ē sub necessitate
ꝓcepti. sicut z ipe vtutis actus. sed determinatio
actus virtutis ad ea q̄ accidētaliter vel secūda
rio se bāt ad ꝓpium z p se vtutis obiectū nō ca
dunt sub nēcessitate ꝓcepti. nisi p loco z tpe. Dicē

dus est ꝙ fidei obiectū p se est id qđ hō bnūo esse tenetur. vt supra dictū ē. q. accessus aūt aut scriptio se hūt ad obiectū vnitio dicit ꝙ in sacra scriptura diuinitus traditur tenēt. sic q. abraā habuit duos filios q. Dauid fuit filius Ysai. et alia hmōi. Quātū ū ꝙ ad prima credibilia ꝙ sunt articuli fidei tenetur hō explicite credē sic et tenet hēc fidē. Quātū aūt ad alia credibilia nō tenet hō explicite credere. ꝙ solū implicite. vl in ꝓparatōe aīi inclinatū parat⁹ ē credere qcqđ diuina scriptura ꝓponet. sed tūc solū hmōi tenet explicite credere qñ hoc ei ꝓponitur i doctrina fidei primi. ¶ Ad. 3. ꝙ dom. q. si i ꝓtēte bono ēt decāt alīqđ excluso auxilio gre. sic ad multa tenet hō ad qđ nō ꝓ sine gra peruenire. sic ad diligendum deū et ꝓximū. et sīl ad credēdum articulos fidei. ꝙ tñ hoc ꝓ hō cū auxilio gre. qō quidē auxiliū qbuscūq; diuinū⁹ dat. misc⁹ iter dat. qbno ār nō dat ex iustitia nō debetur in pena ꝓcedēte peti et saltē ongualis peti vt Aug⁹. dic in li. de correctione et gra. ¶ Ad. 4. dom. q. hō tenet ad determinate diligēdū ea dilectibilia qđ sunt ꝓxime et p se charitatis obiecta. s. de⁹ et ꝓxim⁹ ꝙ obiectio ꝓcedit de illis ꝓceptis charitatis qđ qđ ꝓtinet ad obiectū charitatis. ¶ Ad. 5. dom. q. vir⁹ obedientie ꝓxime in voluntate ꝓsistit. et ideo ad actus obedientie sufficit ꝓmptitudo voluntatis subiecta ꝓcipienti qđ ē proxime et p se obiectū obedientie. sed hoc ꝓceptū vl illud p accidens vel ꝓtinet se hūt ad ꝓximū et p se obiectū obedientie.

Ad sextū sic ꝓcenditur.

Videt q. eqliter oēs tenent ad habēdū fidē explicitā. qđ ea essē qđ sunt de necessitate salutis oēs tenerētur. sic ꝓtz de ꝓceptis charitatis. ꝙ explicatio credendoꝝ est de necessitate salutis vt dictū ē. q. oēs equaliter tenēntur ad explicite credēdum. ¶ Dicit nullus dz examinari ō eo qō explicite credere non videt. ꝙ qđz simplices examinant de minimis articulis fidei. q. oēs tenent explicite oīa credere. ¶ Ad. 2. ꝙ minores nō tenēntur hēre fidē explicitā. ꝙ solū implicitā ogiet q. habeāt fidē implicitā in fide maioꝝ. ꝙ hoc videt ꝑclusum. q. posset ꝓtingere q. illi maiores errarēt. q. videt q. minores etiā debeāt hēre fidē explicitaz. sic q. oēs eqliter tenent ad explicite credēdum. ¶ Sz hē qō dī Job. 1. q. boues arabant et asine pascebant iuxta eos. qz videlicet minores q. signant q. asinos debēt in credēdis adhērere maioribus q. p boues signant. vt Greg. exponit in 24. moral. ¶ Ad. 2. dom. q. explicatio credēdoꝝ fit p reuelationē diuinā. C redibilia. n. naturalē rōne excedūt. reuelatio aūr diuia ordine q̄dam ad inferiores ꝓuenit ad ꝓiores sic ad hoies q. angelos. et ad iferiores ageles p ꝓiores. vt ꝓtz p Diony. 4 cele. hier. Et ō pari rōne explicatio fidei ogiet q. ꝓueniat ad iferiores hoies p maiores. et ō sic ꝓiores angeli q. inferiores illuminant hūt plenior notitia ō rebus reuio q. iferiores. vt dic Diony. 12. ca. cele. hier. ita etiā maiores hoies ad quos ꝓtinet alios erudire tenēntur hēre plenior notitia de credēdis et magis explicite credere. ¶ Ad. 3. ꝙ dom. q. explicatio credēdoꝝ nō eqliter ꝓtinet ad oēs ē de necessitate salutis qz plures tenent explicite credē maiores qui hūt officiū alios instruēdi q̄ alij. ¶ Ad. 4. dō. q. simplicios nō sunt examinādi de subtilitatib⁹ fidei nisi qñ habet suspitio q. sint ab hereticis depranati. q. in his q. ad subtilitatē fidei ꝓtinēt solēt fidē simpliciū depranare. si tñ inueniant nō pinacif quērse doctrine adhērē. si in talib⁹ ex simplicitate deficiāt nō eis imputat. ¶ Ad. 5. dōz. q. minores nō hūt fidē explicitā in fide maioꝝ nisi q̄en⁹ maiores adhererēt doctrine diuine. Vñ et apls dicit. 1. ad C or. 11. Imitatores mei estote sic et ego xp̄i. vñ bñana cognitio nō sit regula fidei ꝙ vitao diuia a q. si aliq̄ maioꝝ deficiat nō ꝓiudicāt fidei simplicū q. eoo rectā fidē hēre dunt. nisi pinacif eoꝝ erroib⁹ i ꝑticulari adhereāt ꝓtra vniuersalio ecclie fidē q. nō ꝑt deficē dño dicēte Luc. 22. Ego ꝓte rogaui Petre vt non deficiat fides tua.

Ad septimuz sic ꝓcedit.

Videt q. credere explicite mysteriū xp̄i nō sit de necessitate salutis apud oēs. Nō. n. tenet hō explicite credē ea q. angeli ignorāt. qz explicatio fidei fit p reuelationē diuinā q. ꝓuenit ad hoies mediātib⁹ angelis vt dictū ē. ꝙ etiā angeli nesciant nativitatis mysteriū ignorauerūt. vñ ꝛdebat i ꝑalmo. Quis ē iste rex glie. et Esa. 63. Quis ē iste q. venit ō edom. vt Dio. expōit. vij. ca. cele. hier. ꝙ ad credēdū explicite mysteriū incarnatōis homines nō tenebant. ¶ Dicit. 2. stat dñm Johānē baptistā de maioribus⁹ fuisse et ꝓphetissimū xp̄o ō q. dō dī Mat. 11. Inter natos mulierū null⁹ maior eo surrexit. ꝙ Johānes baptista non videt xp̄i mysteriū explicite cognouisse. cui a xp̄o ꝙsierit Tu es q. venturus⁹ es. an aliū expectam⁹. vt habet Mat. 11. ꝙ nō tenebant etiā maiores ad hūdum explicitā fidē de xp̄o. ¶ Dicit. 3. multi gētiū adepti sunt salutē p mysteriū angelorū vt dic Dyo. 12. c. cele. hier. ꝙ gētiles nō habuerūt fidē ō xp̄o nec explicitā nec implicitā. vt videt. qz nulla eis reuelatio facta fuit. ꝙ videt q. credē explicite xp̄i mysterium nō fuerit eis⁹ necessariū ad salutē.

Sz contra est qđ Aug. dic in li. ō correctiōe ꝓfa. Illa fides sana est q. credim⁹ nullū hoiem siue maiorē siue paruū eratio liberari a ꝓtatio mortis. et obligatōe ꝑti nisi p vnū mediatorē dei et hoim ihm xp̄m. ¶ Ad. 1. dō. q. sic supra dictū ē. illud ꝓxime et p se ꝑtinet ad obiectū fidei. p qđ hō distinguit ꝓximos. Hēa aūt hoibus veniēdi ad diuinā cognitionē mysteriū incarnatōis et passiōis xp̄i Dicit. n. Act. 4. Nō ē aliud nomē datū hoib⁹ in q. oporteat nos saluos fieri. et ō mysteriū incarnatōis xp̄i aliquālit oportuit oēs tpe ē credi tū apud oēs. diuersimode tñ fm diuersitatē tēporū ꝓsonaꝝ. Nā ab initio ꝑti hō habuit explicitā fidē ō xp̄i incarnatōe fs qō ordiabat ad ꝓfectionē gre. nō aūt fs q. ordiabat ad liberatōs a ꝑto p passionē et resurrectionē. qz hō nō fuit ꝓcius ꝑti futuri. Videt aūr incarnatio xp̄i ꝓcius fuisse q. hoc dixit. Propt hoc reliquet

hō patrē t matrē. t adherebit vxori sue. vt habe
tur Gen. ij. Et hoc aplo ad Ephe. v. dicit sacm
magnū ee in xpo et ecclia qō quidē sacm non ē
credibile primū hoiez ignorasse. Post pcm ät
fuit explicite credita mysteriū xpi. nō solū qtū
ad incarnationē. ꝫ etiā qtū ad passionē t resur
rectionē. ḡbus humanū genꝰ a pcō t morte libe
rat. aliter em nō figurarent xpi passionē qui
baslā sacrificijs t aīe legē et sub lege q̄z ādē sa
crificioꝝ signāta explicite maiores cognouerit.
minores aūt sub velamine illoꝝ sacrificioꝝ credē
tes ea diuinitꝰ ee disposita p xpo venturo q̄dā
mō habebāt velata cognitionē. t sicut ō. dicit ē
ea q̄ ad mysteria xpi pertinēt tāto difficilē cogno
uerūt. quāto a xpo remotiores fuerūt. t tāto fa
cilius cognouerūt. Hinc xpo propinquiores fuerunt
Post xpm aūt ḡe reuelate ea maiores ꝫ minō
res tenēt hīe fidē explicitā de mysterijs xpi pri
mū ejus ad ea q̄ crēdit ē ecclia solēnitant. t pub
lice ꝓponunt sic sunt articuli incarnatōis. De q̄
bus inpa dictū ē. Alios aūt subtiles ꝑsiderā
nes circa incarnatōis articulos tenent alīq ma
gis vel min⁹ explicite credere sm q̄ pertinet ſta
tui⁹ officio vnuscuiusq.

¶ Ad. j. q̄. vō. q̄ ignoto
nō oīno latuit mysteriū regni dei. sic Augn. dic
. v. sup Gen. ad lām. q̄dā tñ rōnes huiꝰ myste
rij pcrerꝰ cognouerūt xpo reuelāte.

¶ Ad. ij. vōs.
q̄ Johānes baptista de aductu xpi i carne non
ignorauit ḡsi hoc ignoraret cū ipse ꝺ. expresse ꝓfessus
fuerit dicens. Ego vidi. t testimoniū phibui. qr
hic ē filiꝰ dei. vt habet Ioh. v. Vñ nō dicit. tu es
q̄ venturꝰ. ḡ tu q̄ venturꝰ es. ḡrens de futuro nō de
preterito. Silr nō ē credēdū q̄ ignorauerit eū ad
passionem venturū. Ipse em̄ dixerat Ecce agnꝰ
dei q̄ tollit pcā mūdi ꝫ in specie ei⁹ immolationē
futurā. Et cū hoc ḡpbe alij etiā nō cognouerūt
ḡ nō ꝑdicerēt. sic ꝓpriae pet. ē. Isa. liij. Pōt ḡ dici
sic Greg. dic q̄ ignorauit ignotās an ad infernuꝫ
eēt i ḡpria ꝑsona descēsurꝰ. Sciebat aūt q̄ vim
passionis ei⁹ exercēda erat vsq; ad eos q̄ in limbo detinebant. Sm illud Zach. ix. Tu q̄z in sāg
uine testamenti tui emisisti vinctos de lacu in
q̄ nō est aq̄. nec hoc tenebat explicite credē aīāz
esse ipsām q̄ p se ipm deberet descendere. Vl pt
dici sic Ambro. dicit sup Luc. q̄ nō ignorauit ex
dubitatione sed ignorantia ꝫ magis ex pietate.
Vel pt dici sic ē. Basil. dic q̄ nō ignorauit qr ipe
ignorare et. ꝫ vt p xpm sanctificaret ei⁹ discipulos. vñ
t xpo ad discipulos instructionē rādit signa ope
rū oīdendo.

¶ Ad. iij. vō. q̄ multis gentiū facta
fuit reuelatio de xpo vt ptz p q̄ ꝓdixerūt. Nam
Iob. xj. dī. Scio q̄ redēptor meꝰ vivit. Sibilla
etiā ꝑnūciauit q̄dā de xpo vt Aug. dic. Inuenit
etiā in hystoriis romanoꝝ q̄ tpe Costantini au
gusti t Helene matris ei⁹ inuētū fuit q̄dā sepul
crū in q̄ iacebat hō aureā laminā hīs in pectō
re in q̄ scriptū erat. xpo nascet ex virgine. t ego
credo in eū. Vl sol sub Helene Costātini tēpo
ribus iterū me videbit. Si q̄ tñ saluati fuerunt
in q̄bus reuelatio nō fuit facta. nō fuerūt salua
ti absq; fide mediatoris. qui ḡ nō habuerūt fidē
explicitā. habuerunt tñ fidē implicitā in diuina
prouidētia credētes deū esse liberatorē hoim. fm
modos sibi placitos. t fm q̄ aliquibus viris ꝺ cog
noscentibꝰ spūs reuelasset. Sm illud Iob. xxxv.
Qui docet nos sup iumēta terre.

Ad octauū sic ꝓcedit

Videt q̄ credere trinitatem explicite non fuerit
de necessitate salutis. Dicit em̄ Apls ad Hebre.
xj. credere oportet accedentem ad deū q̄ ē. t q̄
inquirentibus se remunerator ē. ḡ hoc pt credi absq;
fide trinitatis. ḡ non oportebat explicite fidē
de trinitate hīe.

¶ Pret. hīs dicit Iob. xvij. Pater
manifestaui nomen tuum hoīb⁹. q̄s exponēs Aug.
dicit nō ad nomē suū q̄ vocatiuo deus. ḡ q̄ vocarit
pr̄ me⁹. Et postea subdit etiā. In hoc q̄ de ꝑditis
hunc mundū notū in oībus gentibus in q̄ nō
est cū dijs falsis colēdus nomen iudex dei⁹. In
hoc vo q̄ pr̄ ē hui⁹ xpi q̄ quē tollit pcā mūdi ꝺ
nomē ei⁹ prius occultū. nunc manifestauit eis
q̄ an xpi aduentū nō erat cognitū q̄ in vnitate
pnātis ḡt. t filiatis. nō ḡ primitus explicite cre
debāt.

¶ Pret illud tenemur explicite credere
in deo q̄s ē bñficiorū obiectū. ḡ obiectū bñficio
rum ē bonitas sūa. q̄ pōt intelligi in deo etiā
sine plonaꝝ distinctione. ḡ nō fuit necessariū ex
plicite credere trinitatē.

¶ Sz contra ē q̄ in veteri
testamēto multiplicit expssa ē trinitas plonaꝝ
sic statim in pncipio Gen. dī ad explicionē trini
tatis. Faciam⁹ hoiem ad imaginē t similitudinē
nostrā. ḡ a principio de necessitate salutis fuit cre
dere trinitatē.

¶ ḡ fi. dō. q̄ mysteriū xpi explicite
credi nō pōt sine fide trinitatis. qr in mysterio
xpi hoc ponit q̄ filius dei carnē assumpserit. q̄
p gr̄az spūs sci mundū renouauerit. t tertiū q̄ d
spūs sc̄i ꝓcedat fuerit. t ideo eodē mō ḡ mysteriū
xpi an xpm fuit explicite credituꝫ a maioribꝰ im
plicite aūt t ḡsi obumbrate a minoribꝰ. ita etiā
t mysteriū trinitatis. Et ideo etiā post ipm ḡre di
mulgate tenētur ome ad explicite credendū my
sterium trinitatis. t ideo ḡ remanent i xpo hoc
adipiscunt p invocationē trinitatis. Sm illud
Matth. vlt. Euntes docete oēs gētes baptizā
tes eos in nomine ꝑris t filij t spūs sc̄i.

¶ Ad. j. ḡ
dom. q̄ illa duo explicite credere de deo oportet
quo ad ea necessaria sui. nō tñ ē sufficiēs oīa
tpe t ḡ ad ea.

¶ Ad. ij. dom. q̄ an xpi aduentū
fides trinitatis erat occulta in fide maioꝝ ḡ p
xpm manifestata est mundo p apl̄os.

¶ Ad. iij.
dom. q̄ sūma bonitas dei fm modum q̄ hūc in
telligit p effectū pōt intelligi absq; trinitate plo
narū. ḡ fm q̄ intelligit in seipa. patividet a trin
nom pōt intelligi sine trinitate plonarū. t iterus
ipsa visio plonarū diuinaꝝ pduxit nos ad beatitudinem.

Ad nonuꝫ sic ꝓcedit

Videt q̄ credē ñ sit meritoꝝ. Precipit. n. me
rēdi ē charitas. vt ō. dicitur. ē. ḡ fides ē pdonis
ad charitatē sic t spēs. ḡ sic act⁹ nāe ñ ē meritoꝝ.
qr nālibus nō mereman. ḡ nec act⁹ fidei. Pre.
credere medium est inter opinari t scire vel intu
ire scita. ḡ ꝑsideratio scie nō ē meritoꝝ. sīl ac

nec opinio. ꝑ etiã necꝫ credere est meritoriũ.
¶ Dicẽdũ ille ꝙ assentit alicui rei credẽdo aut hꝫ cum sufficiẽter inducentẽ ipm ad credendũ aut non. Si hꝫ sufficiẽs inductiuũ ad credendũ nõ videt hoc ei eẽ meritoriũ. qz nõ est ei tam liberꝫ credere ꝛ nõ credere. Si aũt non hꝫ sufficiẽs inductiuũ ad credendũ leuitatiꝫ ẽ credere. Sm illũ Ecc. vig. Qui cito credit leuis ẽ cordet sic non videt eẽ meritoriũ. ꝑ credere nullo modo ẽ meritoriũ. ¶ Sꝫ ꝫ ẽ qõ dr ad Heb. xi. qꝫ sci p fidei adepti sunt repromissiões. qõ nõ eẽt nisi credẽdo meruerent. ꝑ credere ẽ meritoriũ. ¶ Rñ. dõm qꝫ sicut supra dictũ est actꝰ infi sunt meritorij in ordine ꝓcedãt ex libero arbitrio moto a deo p gram. Vñ oẽs actꝰ hũanꝰ ꝙ subijcit libero arbitrio fit relatiue i deũ pt meritoriꝰ eẽ. Ipm aũt credere est actꝰ intellectꝰ assentiẽtis vltimo cui ex imperio voluntatis a deo mote p gram. ꝛ sic subiacet libero arbitrio in ordine ad deum. Vñ actꝰ fidei pt eẽ meritoriꝰ. ¶ Ad. j. ꝙ dr. qꝫ natura cõparat ad charitatẽ ꝙ est merẽdi principiũ sicut materia ad formã. fides aũt cõparat ad charitatẽ sicut dispositio precedens vltimã formã. Manifestũ ẽ aũt qꝫ subiectũ vl materia nõ pt agere nisi virtute forme. necꝫ etiaꝫ dispositio precedens añꝫ forma aduenerit. ꝙ postꝫ forma aduenerit. tã subiectũ ꝙ dispõ precedens agit in virtute forme ꝙ est principale agẽdi principiũ. sicut calor ignis agit in virtute forme substãtialis. Sic ꝙ necꝫ mã necꝫ ꝙ des sine charitate pt ꝓducere actũ meritorium ꝙ charitate cooperiẽte actꝰ fidei fit meritoriꝰ p charitatẽ. sic ꝛ actꝰ naturę ꝛ nãlis liberi arbitrij. ¶ Ad. ij. dõm. qꝫ in scia duo pt ꝓsiderari. scz ipe assensus scientis ad rem sciẽ. ꝛ ꝓsideratio rei scire. Assensus ht scie nõ subijcit libero arbitrio. qz sciens cogit ad assentiendũ p efficaciã demonstrationis. ꝛ ideo assensus scie nõ ẽ meritoriꝰ. Sꝫ ꝓsideratio actualis rei scite subiacet libero arbitrio Est eiꝰ in potestate bene ꝓsiderare vl nõ ꝓsiderare. ꝛ ideo ꝓsideratio scie pt eẽ meritoria si referat ad finẽ charitatis. i. honorẽ dei vl vtilitatem ꝓximi. ꝙ in fide vtrũq; subiacet libero arbitrio. ꝛ ideo ꝙ ad vtrũq; actꝰ fidei pt eẽ meritoriꝰ. ꝙ opinio nõ hꝫ firmũ assensuꝫ. Est em quoddã dubie ꝛ infirmũ. Vñ pbm in. j. posteriorꝫ. Vñ nõ videt ꝓcedere ex ꝓfecta voluntate. ꝛ sic ex gre assensus nõ multũ videt hñe rõnẽ meriti. ꝙ ex gre cõsiderationis actualis pt meritoria eẽ. ¶ Ad. iij. dõm. qꝫ ille ꝙ credit hꝫ sufficiẽs inductiuũ ad credendũ. Inducit. n. ante diuine doctrine miraculis cõfirmate. ꝛ qꝫ plus ẽ interiori instinctu dei inuitaꝫ. Vñ nõ leuiter credit cũ habeat sufficiẽs inductiuũ ad credẽdũ. ꝛ ideo ꝙ nõ tollit rõ meriti.

Ad decimũ sic ꝓcedi

tur. Videt qꝫ rõ inductiua ad ea ꝙ sunt fidei diminuit meritũ fidei. Dicit em Greg. q dã omel. qꝫ fides nõ hꝫ meritũ cui humana rõ pbet experimẽtũ. si ꝙ rõ humana sufficiẽter exprimẽtũ pbeat. totaliter excludit meritũ fidei. videt ꝙ qꝫcũq; rõ humana inducta ad ea ꝙ sũt fidei diminuat meritũ fidei. ¶ Pre. dicẽdũ diminuit rõnẽ voluntatis diminuit rõnẽ meriti. qz felicitas voluntis ẽ ꝓmptũ vt etiã pbo dicẽ in. j. arti. ꝙ rõ humana videt diminuere rõnẽ voluntis ipsius fidei. qz de rõne fidei est qꝫ sit nõ apparentiũ vt supra dictũ ẽ. Quãdo aũt plures rõnes inducunt ad aliqd. tanto minus hoc est nõ apparẽs. ꝙ rõ humana inducta ad ea ꝙ sunt fidei meritum fidei diminuit. ¶ Pre. cõtrariorꝫ ide sunt cause. ad id qõ inducit in cõtrariũ fidei auget meritũ fidei. sine sit ꝓcemtõ cogẽtis ad recedẽdũ a fide. sive etiã sit rõ aliq̃ hoc ꝑsuadẽs. ꝙ rõ coadiuuãs fidẽ diminuit meritũ fidei. ¶ Sꝫ ꝫ ẽ qõ. j. Pet. iij. dr. Parati sp ad satisfactionẽ oi poscẽti reddere rationẽ de ea ꝙ in nobis ẽ fide ꝛ spe. nõ aũt ad hec inducerer apostolus si p hoc meritũ fidei diminuerẽt. nõ ꝙ rõ diminuit meritũ fidei. ¶ Rñ. dõm. qꝫ sic dictũ ẽ actus fidei pt eẽ meritoriꝰ imperio subiacet voluntati. nõ solũ quoad vsum ꝙ etiã quoad assensum. Ratio aut humana inducta ad ea ꝙ sunt fidei dupliciter se pt hñe ad voluntatẽ credentis. Uno quidem mõ sic precedẽdo. puta cũ aliqs aut tãta habet voluntatẽ aut nõ habet ꝓmptã voluntatẽ ad credẽdũ nisi rõ humana induceret. ꝛ sic rõ humana inducta diminuit meritũ fidei. Sic etiã supra dictum est ꝙ passio precedẽs electionẽ in virtutib⁹ moralibus diminuit laudẽ voluntatis actus. Sic em hõ actus virtutis moralis dr exercere ꝓpter iudicium rõnis nõ ꝓpter passionẽ ita credere dr hõ ea ꝙ sũt fidei nõ ꝓpter rõnẽ humanã. ꝙ ꝓpter auctoritatẽ diuinã. Alio mõ rõ humana pt se hñe ad voluntatẽ credentis sequẽter. Cũ em hõ hꝫ ꝓmptã voluntatẽ ad credendũ diligit voluntatẽ credentis. ꝛ sup ea excogitat. ꝛ amplectit. si qo rõnes ad hoc inuenire pt. ꝛ ꝙtum ad hoc rõ humana nõ excludit meritũ fidei. ꝙ ẽ signũ maioris meriti. Sic etiã passio sequẽs in virtutib⁹ moralibus ẽ signũ ꝓmptioris voluntatis vt supra dictũ ẽ. ꝛ hoc signat Joh. iiij. vbi samaritani ad mulierẽ ꝓ qua rõ humana figurat dixerũt. Jam nõ ꝓpter tuã loquelã credimus. ¶ Ad. j. ꝙ dõm. qꝫ Greg. loquitur in casu illo qũ hõ nõ hꝫ voluntatẽ credẽdi ea ꝙ sunt fidei nisi ꝓpter rõnẽ inducti. Qñ aũt hõ hꝫ voluntatẽ credẽdi ea ꝙ sunt fidei ex sola auctõe diuina ꝛ si habeat rõnẽ demõstratiuã ad aliqd eoꝝ puta ad hoc qꝫ ẽ deũ eẽ. nõ ꝓpter hoc tollit vl minuit meritũ fidei. ¶ Ad. ij. dõ. qꝫ rõneo ꝙ inducũs ad auctoritatẽ fidei nõ sunt demõstrationes ꝙ in visionẽ intelligibilẽ intellectꝰ humanꝰ reducẽ pt ꝛ ideo nõ desinũt eẽ nõ apparẽtia. ꝙ remouẽt impedimẽta fidei ostẽdendo nõ eẽ impossibile qõ in fide ꝓponit. vñ ꝓ tales rõnes nõ diminuit meritũ fidei nec rõ fidei. ꝙ rõnes demõstratiue inducte ad ea ꝙ sunt fidei pambula. videlꝫ ad articulos. ꝛ si diminuãt rõnẽ fidei. qz facilit apparens id qõ ꝓponit. nõ tñ diminuũt rõnẽ charitatis ꝓ quã voluntas ẽ ꝓmpta ad id credendũ etiã si nõ appareẽt. ꝛ ideo non diminuit rõ meriti. ¶ Ad. iij. dõm. qꝫ ea que repugnant fidei siue in consideratõe hoĩs siue in exteriori plectiõe intm̃ auget meritũ fidei inquã ostẽdit voluntas magis ꝓmpta ꝛ firma in fide. ꝛ ideo martyres maius fidei meritũ habuerũt nõ recedẽtes a fi-

de ppt̄ psecutiones. t etiā sapiētes mūd meritū fidei dīt nō recedere a fide ppt̄ rēnes pbos vt̄ bereneop̄ pena fidē inducto. Sz ea q̄ cōueniūt fidei non semp dimittūt ꝓpter tpis volūtatē ad credendū. t ideo nō semp dimittūt meritū fidei. ¶ Questio.iij.

Deinde cōsiderandū

D est de exteriori fidei actu q̄ est cōfessio Et circa hoc q̄runt duo. Primo vtrū cōfessio sit actus fidei. Secdo vtrū pfessio sit necessaria ad salutē.

Ad primū sic procedit

Videt q̄ pfessio nō sit actus fidei. Nam cui idē actus pertinet ad diuersas virtutes q̄ pfessio pertinet ad pudicam cui⁹ ponit ꝓpe. q̄ nō est actus fidei.

¶ Pte. ad hoc q̄ dō Aureol. fidē retrahebat ad dū p timorē vt̄ etiā ꝓpt̄ aliquā psusionē. Dō t apōs ad Ephe. vlti. petit orare ꝓ se vt det sibi cū fidu cia dicere mysteriū euāgelij. q̄ nō recedere a bono ꝓpt̄ psusionē vt timorē pertinet ad fortitudinē q̄ moderat audaciā t timorem. q̄ videt q̄ pfessio non sit actus fidei. q̄ magis fortitudinis vel pdentie. ¶ Pte. sic ꝓ fidei firmore inducimur aliqñ ad pferendū fidē exterius. ita etiā inducit ad alia exteriora bona opa facienda. Dicit.n. Hal. .v. q̄ fides p dilectionē operat. q̄ alia exteriora opa magis pertinent ad actus fidei. q̄ etiam nec pfessio.

¶ Sed cōtra est qđ dr. ad Thessal. j. sup illud. t op⁹ fidei in virtute. dicit glo. t pfessione q̄ ꝓpt̄ e op⁹ fidei. ¶ Dicit.n. dōs. q̄ actus exteriores illius virtutis ꝓpt̄ quē sunt actus ad quorū fines fm finis speciei referunt. sicut ieiunare fm suā spēm refert ad finē abstinētie q̄ est castigare carnē. t ideo e actus abstinētie. Pfessio aut cui⁹ q̄ sunt fidei fm suā spēm ordinat sicut ad finē ad id qđ e fidei. Fm illd. ij. ad Cor. iij. habēteq̄ eundē spm fidei credim⁹. ꝓpt̄ qđ t loquim⁹. Exteriori em locutio ordinat ad significandū id qđ in corde cōcipit. vñ sicut ꝓcep⁹ interior cōis q̄ sunt fidei t ꝓpt̄ fidei actus. ita etiā t exterior cōfessio. ¶ Ad j. q̄ dōm q̄ triplex e confessio q̄ in scripturis laudat. Una e confessio cui⁹ q̄ sunt fidei t ista e ꝓpius actus fidei. vtpote relata ad fidei finē. sic dictus est. Alia e pfessio gratulationis siue laudis. t ista est actꝰ latrie. Pertinat em ad honorē dei exterius exhibēdū qđ ē actus latrie. Tertia e pfessio penitētie vñ pertinet ad pudiam. ¶ Ad ij. dōs. q̄ remotio. prohibēo nō e causa p se q̄ actus. vt ps ꝓ pbm. viij. phisic. Dō tollendo q̄ remouet impedimentū pfessiōis fidei. scz timorē vel erubescētiā nō e ꝓpe t p se cā pfessionis q̄ q̄ accidens. ¶ Ad iij. dōm q̄ fides interior mediātē dilectione causat actū exteriorem actus virtutis mediātib⁹ aliis virtutib⁹ imperando nō elicitādo q̄ cōfessionē. producit tamē ꝓpium actum nulla alia virtute mediāte.

Ad secūdū sic procedit

Videt q̄ pfessio fidei nō sit necessaria ad salutē Illud em videt ad salutē sufficere q̄ dō hō aliis sit finē ꝓtinis. q̄ finis alterius fidei e dilectio humane mētis ad tendē diuinā qđ pōt etiā ee sine exteriori pfessione. q̄ pfessio fidei nō e necessaria ad salutē. ¶ Preterea q̄ exteriorē pfessionē fidei homo fidē suā alij boi patefacit. q̄ hoc nō e necessariū nisi illius q̄ dbt alios in fide instruere. q̄ videtur q̄ multos nō tenent ad fidei confessionē. ¶ Preterea illud qđ pōt vergere in scandalū t turbationē aliorū non e necessariū ad salutē. Dicit em apōs. j. ad Cor. x. Sine offensione estote iudeis gentib⁹ t ecclie dei. q̄ pfessionē fidei q̄dā ad perturbationē infideles inducunt. q̄ pfessio fidei non e necessaria ad salutē. ¶ Sed cōtra e qđ apōs dr ad Rom. x. Corde creditur ad iustitiam. ore aūt cōfessio fit ad salutē. ¶ Respō. dōm. q̄ ea q̄ sunt necessaria ad salutē cadūt sub ꝓcepto diuine legis. pfessio aūt fidei cū sit quedā affirmatiua nūq̄ nō pōt cadere nisi sub ꝓcepto affirmatiuo Dō cōtinē mō est de necessario ad salutē. quō pt cadere sub ꝓcepto affirmatiuo diuine legis. Preceptā aūt affirmatiua vt̄ō. dictū est nō obligant ad ſp t si ſp obligāt. Obligāt aūt ꝓ loco t tpe. t fm alios circūstātias debitas fm qđ exigit actū humanū limitari ad hoc q̄ sit actꝰ virtutis. Sic q̄ pferri fidē nō ſp necē in quolibet loco e de necessitate salutis. q̄ alibi loco t tpe qñ scz p dimissionē huius pfessionis subtraheret honor debit⁹ deo t etiā vtilitas ꝓximis impēdēda. puta si aliquis interrogat⁹ de fide taceret. t ex hoc crederet vel q̄ nō bñt fidē. vl q̄ fides nō cēt vera vl aliq̄ ꝓ eā tacentium ate averteret a fide. In hmōi em casibus pfessio fidei e de necessitate salutis. ¶ Ad j. q̄ dom q̄ finis fidei sicut t aliarū virtutū refertur ad finē charitatis q̄ e amor dei t ꝓximi. Et ideo qñ bonum dei vel utilitas ꝓximi hoc exposcit non dr esse ꝓmptus hō vt p fidē suā ipsi veritatē diuine iungat. q̄ dr fidē exterius pferri. ¶ Ad ij. dōm q̄ in casu necessitatis vbi fides periclitat q̄libet tenet fidē suā alijs ꝓpalare. vel ad instructionē aliorū fidelium siue confirmationē vl ad repmendū infidelium illusionē. q̄ alijs tēporibus instruere hoīes de fide q̄ ptinet ad ōes fideles. ¶ Ad iij. dō. q̄ si turbatio infidelium oriat de pfessione fidei manifesta absq̄ aliq̄ vtilitate fidei vel fidelium nō est laudabile t rationi cōsonū fidē publice pferri. Vñ dño dic. Mat. vij. Nolite sanctū dare canib⁹ neq̄ margaritas vras ante porcos. ne conculcent eas pedibus suis. Sed si vtilitas aliq̄ fidei speret aut necessitas assit ꝓpter turbationē fidelium dr dō publice fidei cōfiteri. Dō Matth. xv. dr q̄ discipuli dixerunt dño q̄ pharisei audito eo⁹ dicto scandalizati sunt. dñs respondit. Sinite illos scz turbari cecidunt t duces cecor.

¶ Questio.iiij.

Deinde cōsiderandū

D est de ipsa fidei virtute. Et primo quidē de ipsa fide. Secdo de habitibus fidei Tertio de causa fidei. Quarto de effectib⁹ eius Circa primū q̄rūt octo. Primo qđ sit fides. Secdo an q̄ vtale sit fides in viatore. Tertio vtr forma ei⁹ sit charitas. Quarto vtr eadē numero sit fides

forma eius sit charitas. Quarto virū eadē nūmero sit fides formata et informis. Quinto virtus fides sit virtus. Sexto virū sit vna virtus. Septimo de ordine eaꝝ ad alias virtutes. Octauo de cōparatione certitudinis eius ad certitudinē virtutū intellectualium.

Ad primuz sic ꝓcedit.

Videt q̄ sit incōpetēs fidei diffinitio quā apls ponit ad Heb. xi. dicēs. Fides est substātia sperandarū rerum. argumentū non apparētium. Nulla enī qualitas est substātia. ℞ fides ē qualitas cum sit virtus theologica vt supra dictū est ergo non est substātia. ¶ Pre. diuersarū rerū diuersa sunt obiecta. ℞ res sperāda est obiectuz spei. non ḡ debet poni in diffinitione fidei tāq̄ eius obiectū. ¶ Pre. fides magis ꝓficitur p charitatē ḡ p spem. hz charitas est forma fidei vt infra patebit. magis ḡ poni debuit in diffinitione fidei res dilīgēda q̄m res sperāda. ¶ Preterea. idē nō debet poni in diuersis generibus. ℞ substātia et argumentū sunt diuersa genera non qualternatim posita. ergo incōueniēter fides dī substātia et argumentū. ¶ Pre. p argumentū veritas manifestat eius ad q̄ inducit argumentū. ℞ illud dicit esse apparēs cuius veritas est manifestata. ḡ videt oppositū implicari in hoc q̄ dicitur argumentū non apparentiū. qz argumentū facit rē prius non apparērem postea apparere. ḡ male dicit rerū nō apparentiū. incōueniēter ḡ describitur fides. In ꝓtrariū sufficit auctoritas apli. ¶ ℞. dōm q̄ licet quidā dicāt ꝓdicta ēba apli non esse fidei diffinitionē. tū si quis recte ꝓsideret omnia ex q̄bus fides pōt diffiniri in ꝓdicta describuntur. licet verba nō ordinent sub forma diffinitionis. sicut etiā apud pbos ꝓmissa syllogistica forma syllogismoruz principia tangunt. ¶ Ad cuius euidentiā considerandū est q̄ cum habitus cognoscat p actus. et actus p obiecta. fides cuz sit habitus quidā dz diffiniri per actum actū in cōparatione ad actuū obiectū actus aūt fidei est credere sicut supra dictū est. ḡ actus ē intellectus determinati ad vnū ex imperio voluntatis. sic ḡ actus fidei hz ordines. et ad obiectū voluntatiz. q̄ ē bonū ē finis. et ad obiectū intellectus q̄ est verū. Et qz fides cum sit virtus theologica sicut supra dictū est. hz idē pio obiecto et fine necesse est q̄ obiectū fidei et finis ꝓportionabiliter sibi correspondeāt. Dictū est autē supra q̄ veritas prima ē obiectū fidei fm q̄ ipsa est non visa. et ea quibus ꝓpter ipsam inhereꝝ. et fm hoc oportet q̄ ipsa veritas prima se habeat ad actū fidei p modū finis fm rationē rei nō vise. q̄ pertinet ad rationē rei sperate. Fm illū apli ad Hebreos xi. Nō non videm⁹ speramus. veritatē em videre ē ipsaz habere. nō aūt sperat aliquis id q̄ iam hz. ℞ spes ē de hoc q̄ nō habet vt supra dictū ē. Sic ḡ habitudo actus fidei ad finē q̄ est obiectū voluntatis significat in hoc q̄ dicit. fides ē substātia rerū sperandaz. Substātia em solet dici prima inchoatio cuiuslibet rei. et maxime q̄n tota res sequēs ꝓpter virtutē eius primo principio. puta si dicam⁹ q̄ ꝓma principia in demōstrabilibus sunt substātia scientie. qz. s. primū q̄ in nobis ē de scientia sunt huiusmodi principia et in eis virtute ꝓtinet tota scientia. Per hunc ḡ modū dī fides esse substātia rez sperandarū. qz ipsa prima inchoatio rerū sperandaruz in nobis est q̄ assensum fidei q̄ virtute ꝓtinet ad res sperandas. In hoc em speram⁹ beatificari q̄ videbimus apta visione veritatē cui p fidez adheremus. vt ptz p ea q̄ supra de felicitate dicta sunt. Habitudo autē actus fidei ad obiectū intellect⁹ fm q̄ est obiectuz fidei designat in hoc q̄ dī. argumentū nō apparentiū. et sumit argumentuz p argumenti effectu. Per argumentū em intellectus includit ad inherendū alicui. vñ ipsa firma adhesio intellectus ad veritatē fidei non apparentē vocat hic argumentū. Unde alia lra habet assictio. qz ipa aucto ritatē diuinā intellectus credētis ꝓtinuat ad essentiendū hiis q̄ non videt. Si quis ḡ in forma diffinitōis huiusmodi verba reducere velit pōt dicere q̄ fides est habitus mētis q̄ inchoat vitā etnā in nobis faciēs intellectū assentire nō apparētib⁹. Per hoc em fides ab oībus aliis distinguit q̄ ad intellectū pertinet. Per hoc em q̄ dicit argumentū distinguit fides ab opinōe suspitione et dubitatione p q̄ nō est ꝓma adhesio intellect⁹ firma ad aliquid. Per hoc aūt q̄ dī non apparentiū. distinguit fides a scientia et intellectu p q̄ aliquid sit apparēs. Per hoc q̄ dī substātia sperandarū rerū. distinguit virtutis fidei a fide cōiter sumpta q̄ non ordinat ad beatitudinē speratā. Hēc aūt alie diffinitiones quecūq̄ de fide dant explicationes sunt huius quā apls ponit. Nō em dicit Aug. Fides ē virtus q̄ credunt q̄ nō vident et q̄ dicit Damas. q̄ fides nō ē inquisitus sensus. et q̄ alii dicunt q̄ fides est certitudo animi q̄dā de absentib⁹ supra opinionē et infra sciam. idez est et q̄ apls dicit. argumentū nō apparentiū. Nō vō Dionys. dicit. vij. cap. de diui. no. q̄ fides ē manēs credentiū fundamentū collocās eos in virtute et in ipsius veritatē. idē est et q̄ dī substātia rerū sperandarū. ¶ Ad. j. ḡ dd. q̄ substātia nō sumit hic fm q̄ est genus generalissimū petra alia genera diuidūs. ℞ fm q̄ in quolibet genere inuenit q̄dā silitudo substātie. puta sez primū in quolibz genere ꝓtinēs in se alia virtute dī esse substātia illoz. ¶ Ad. ij. dōm q̄ cū fides ꝓtineat ad intellectū fm q̄ imperatur a voluntate opter q̄ ordinet sicut ad finē ad obiecta illaz virtutū q̄bus ꝓficit voluntas inter quas ē spes. vt infra patebit. et iō in diffinitione fidei ponit obiectū spei. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ electio pōt cē et vlozꝝ et nō vlozꝝ et ꝓsentiū et absentiū. et iō res dilīgēda nō ita ꝓprie adaptat fidei sicut res sperāda. cuz spes semp sit absentiū p non vlozꝝ. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ substātia et argumentū fm q̄ in diffinitione fidei ponunt nō imponāt diuersa genera fidei neq̄ diuersos actus ℞ diuersoz habitudines vni⁹ act⁹ ad diuersa. vt ex dictis pz. ¶ Ad. v. dd. q̄ argumentū q̄d sumit ex ꝓprio ꝓtinens rei facit rē ei apparentē. ℞ argumentū q̄d sumit ex aucto ritate diuina nō facit

rem in se esse apparentem. et tale argumentum ponitur in diffinitione fidei.

Ad secundum sic procedit

Dicitur Q̄ fides nō sit in intellectu sicut in subiecto. Dicit enim Aug. in li. de Trinitate scientium q̄ fides in credentium voluntate consistit. ꝙ voluntas ē alia potentia ab intellectu. ꝙ fides nō est in intellectu sicut in subiecto. ¶ Prē. assensus fidei ad aliquid credendum, pcedit ex voluntate deo obediente. tota ergo laus fidei ex obedientia esse vi. ꝙ obedientia ē in voluntate. ꝙ et fides nō ē in intellectu. ¶ Prē. intellectus ē vel speculativus vel practicus. ꝙ fides nō est in intellectu speculativo cuius nihil dicat de visibili et fugiendo. vt dicit in iij. de aia. nō ē ergo pncipium operatiū. fides aūt ē q̄ p dilectionē operatur vt dicitur ad Gal. v. Similiter etiam nec in intellectu practico cuius obiectū ē verū contingens factibile vel agibile. Obiectum. n. fidei est verū eternum. vt supra dict̄ ꝑs non ergo fides ē in intellectu sicut in subiecto.

¶ Sꝫ cōtra ē q̄ fidei succedit visio patrie. Sm illud. j. ad Cor. xiij. Videmus nunc ꝙ speculum in enigmate tunc aūt facie ad faciē. ꝙ visio est in intellectu. ergo et fides. ¶ Hō. dōm. q̄ eius fides sit q̄dam virtus. optet q̄ actus ei⁹ sit pfect⁹. Ad pfectionē aūt actus quatuor exiguntur. Primo quidem. requiritur q̄ virtus q̄ actus ordinatur ad principium sit pfect⁹. Non ei dū pōt secari nisi rectus habeat aīe. et recta sit bene disposita ad secandum. Dispō aūt ad dū agendū in illis potentijs aie q̄ sit dūt ad obiectū ē habitus vt supra dictum ē. Et iō oportet q̄ actus pcedēs ex quolibet talium potentiarum sit pfectus habitu aliquo perfectiente. vel rectitudinario. Dictū aūt ē supra q̄ credere ē actus intellectus sm q̄ mouet a voluntate ad assentiendum. Procedit aūt hmōi actus et a voluntate et ab intellectu quorum virtus natus ē q̄ habitu pfici. Sm fidem. et iō oportet q̄ tā in voluntate sit aliquis habitus q̄ in intellectu si debeat actus fidei ē pfectus sicut etiam ad b q̄ actus scientialis sit pfect⁹. dicit q̄ sit habitus prudentie in rōne. et dictus superius scientialis. Credere aūt ē immediate actus intellectus qui obiectū habet actus ē verū q̄ pertinet ad intellectum. et iō necesse ē q̄ fides q̄ ē principium proprius huius actus sit in intellectu sicut in subiecto. ¶ Ad primū ergo dōm. q̄ Aug. fidem accipit p actu fidei q̄ dō pōt esse in credentium voluntate inquantum ex imperio voluntatis intellectus credibilium assentit. ¶ Ad secm dōm. q̄ non solū oꝫ voluntatis ē pmptus ad obediendum. q̄ etiā intellectū ē dū disponitum ad sequendū imperium voluntatis. sic oꝫ scientialis dē dū disponi ad sequendū imperium rōnis. et iō non solū oportet habitum esse in voluntate imperante. q̄ etiā in intellectu assentiente.

¶ Ad tertium dōm. q̄ fides ē in intellectu speculativo sicut in subiecto. vt manifeste ꝑz ex fidei obiecto. q̄ est verum prima q̄ē fidei obiectum ē finis omnium desideriorum et actionum nostrarum. vt ꝑz per aug⁹. in pmo de tri. Inde ē q̄ p dilectionē operat sicut etiam intellect⁹ speculativus extenditur ad practicum. vt dicit. iij. de aia.

Ad tertiū sic procedit

Dicit q̄ charitas nō sit forma fidei. Vnūquodq; enim format speciem q̄ sua forma. cor. q̄ ex oppositis diuersarum specierum vnius generis vnus nō pōt ee forma alterius. q̄ fides et charitas dividuntur ex opposito. j. ad Cor. xiij. sic diuerse species eorum. q̄ charitas nō pōt ee forma fidei. ¶ Prē. forma et id cuius ē forma sunt in eodē. qz ex his fit vnus simplicit. q̄ fides ē in intellectu. charitas aūt in voluntate. ergo charitas non ē forma fidei. ¶ Prē. forma ē principium rei. q̄ principium credendi ex parte voluntatis magis vt ee obiecta q̄ charitas. Sm illud Roma. j. ad obedientiam fidei in omnibus gentibus. q̄ obedientia magis ē forma fidei q̄ charitas. ¶ Sed Sē vnūquodq; operat q̄ sua forma. fides aūt q̄ dilectionē operat. q̄ dilectio charitatis ē fidei forma. ¶ In fine dō. q̄ sic ex supradictis ꝑz. actus voluntatis ꝑz recipiūt a fine. q̄ ē voluntatis obiectū id aūt a quo aliquid speciem sortitur se hz ad modū formę in rebus naturalib⁹. Et ideo cuiuslibet actus voluntarij forma quammō est finis ad quē ordinat. qz ex ipo recipit forma. tum etiā qz modus actionis oꝫ q̄ rideat proportionabiliter fini. Manifestū est aūt ex dictis q̄ actus fidei ordinat ad obiectū voluntatis qđ ē bonum sic ad finē. hoc aūt bonū qđ est finis fidei. j. bonum divinum est proprium obiectum charitatis. et ideo charitas dicit forma fidei inquantum q̄ charitatem actus fidei perficit et formal. ¶ Ad. j. q̄ dicit q̄ charitas dicit ee forma fidei inquantum informat actum ipsius. Nihil aūt prohibet vnū actū a diuersis habitib⁹ informari. et sm hoc ad diuersas species inducit ordine quodā vt supra dictum ē cum de actib⁹ humanis in cōi ageret. ¶ Ad. ij. dicē. q̄ obiectio illa procedit de forma intrinseca. sicut autē charitas non est forma fidei. q̄ nec informat actum eius vt supra dictum ē. ¶ Ad. iij. dicē. q̄ etiā ipsa obedientia et ipsa spes et quelibet alia virtus possit precedere actum fidei rationabiliter formatum a charitate. sic infra patebit. et iō ipsa charitas ponitur forma fidei.

Ad quartū sic procedit

Videt q̄ fides informis nō fiat formata nec ecōuerso. qz vt dī. j. ad Cor. xiij. Cū venerit qđ perfectū ē. euacuabit qđ ex pte ē. q̄ fides informis imperfecta est respectu formate. ergo adueniente fide formata fides informis excludatur. vt nō sit vnus habitus numero. ¶ Prē. id qđ est mortuum nō fit vivum. q̄ fides informis est mortua sm illud Iaco. ij. Fides sine operibus mortua est. ergo fides informis non potest fieri formata.

¶ Prē. gratia dei aduentiēs non habet minorem effectum in homine fidelē q̄ infidelē. q̄ aduentiens bonum infidelē causat in eo habitum fidei. ergo etiam aduentiens fideli qui habebat primo habitum fidei informis causat in eo alium habitum fidei. ¶ Preterea sicut Boetius dicit. Accidentia alterari non possunt. sed fides est quoddam accidens. ergo non potest eadem fides quando q̄ esse formata et quandoq; informis. Sꝫ con

Bibliotheca Bibliotheca
AH УРСР
№ СТ 21022

tra est qđ Jac.ij.sup illđ. Fides sine op9 mor tua est.dicit glo.db9 revixiscit.ergo fides ꝙ prius erat mortua t informis fit formata t viuens.

¶ Ad.ij.dom.q circa hoc fuerũt diuerse opiniones.Quidam enī dixerũt q alius ē habitus fidei formate t informis.Et aduenīēte fide formata tollitur fides informis.Et sic hoie post fidem formatā peccante mortaliter.succedit alius habitus fidei informis a deo infusus.Sz hoc nōn cōuenit.cū per hoc q̄ fit aduentus hoī aliqđ dei donū excludat.nec ꝙ ens aliqđ dei donū hoī infundat ꝓter peccatū mortale.Et iō alij dicūt q̄ sunt qđā diuersi habitus fidei formate t informis. Et nō aduenīēte fide formata non tollit habit9 fidei informis.Et simul manet in eodē cū habitu fidei formate.Sz hoc etiā videt icōuenīēs q̄ habitus fidei informis i habēte fidē formatā remaneat ociosus.Et iō alij dōs q̄ idē est habitus fidei formate t informis.Et nullo mō ē.q̄ habit9 diuersificat fm illud qđ p se ad habitū pertinet. cuius aūt fides sit pfectio intellectus.illđ p se ad fidē pertinet qđ pertinet ad intellectū.qđ aūt pertinet ad voluntatē non p se pertinet ad fidē.ita q̄ p hoc fidei habitus possit diuersificari.distinctiō autē fidei formate t informis ē fm id qđ pertinet ad voluntatem.Et fm charitatē.non aūt fm illud qđ pertinet ad intellectū. Vñ fides formata t informis non sunt diuersi habit9. ¶ Ad primū ergo dōs. q verbum apli ē intelligendū quādo ipfectio est de ratione imperfecti.tunc enim oportet q aduenīēte pfectione imperfectū excludatur sicut aduenīēte aperta visione excluditur fides de cui9 rōne ē vt sit non apparentiū.Et qñ imperfectio nō ē de rōne rei imperfecte.tunc illō numero idē qđ erat ipfectum sit pfectū sic puericia non ē de rōne hoīs. t iō idē numero ꝙ erat puer fit vir Informitas aūt fidei non ē de rōne rei imperfecte.Et p accīs se hz ad ipam vt dictū ē vñ ipsamet fides informis sit formata. ¶ Ad.ij.dom.q illō qđ facit vitam alicui est de rōne ipsi9.qz ē forma cēntiale eius. .I.alia t iō mortuū fieri viuū nō pōt. Et aliō ipē ē qđ est mortuū t qđ ē viuū. Sz id qđ facit fidē ee forme viue non ē de cēntia fidei.t iō nō ē silē. ¶ Ad.iij.dom.q gra facit fidē nō solū qñ fides de nouo incipit ee in homīe.Et etiā qđiu fides durat. Dictū ē.n.supra q de9 semp operatur iustificationes hominis sic sol semp operat illuminationē aeris. vñ gra non min9 facit aduenīēs fidei Et aduenīēs fidei.qz in vtroq operatur fides in vno qđē confirmando t explicēdo.in alio de nouo creando Vt pōt dici q hoc ē p accīs.I. ppt dispōnēs subiecti q̄ gra non cauſat fidē in eo qđ hz sicut econtrario fm peccm mortale non tollit gratiā ab eo qui eam amisit p peccm mortale ꝓcedens. ¶ Ad.iiij.dom.q per hoc q fides formata fit informis nō mutat ipsa fides.Et mutat subiectū fidei qđ ē alia qđ qlibet qđē hz fidē sine charitate qlibet aūt cū charitate.

Ad quintū sic procedi-

tur. Videtur q fides non sit virtus. Virt9 enim ordinatur ad bonū.nam virtus ē que bonū facit habentem.vt dicit pbus in ij.ethico.Et fides ordinatur ad vez.ꝙ fides nō ē virtus. ¶ Pter. perfectior ē virtus infusa qđ acquisita.Et fides ꝓpter sui imperfectionē non ponit inter virtutes intellectuales acquisitas.vt pz p pbum in.vj.ethicoꝝ.ergo multo min9 pōt poni virtus infusa.

¶ Pter.fides formata t informis sunt eiusdē spēi vt dictū ē.Et fides informis nō ē virtus quia nō hz puerionē cū aliqo bono9.ergo nec fides formata ē virtus. ¶ Pter. gratie gratis date t fructꝰ distinguuntur a virtutib9.Et fides enumeratur inter gratias gratis datas.j.ad Cor.xij.Et similiter inter fructus.ad Gal.v.ergo fides non est virtus. ¶ Sz cōtra ē qđ dō ꝙ virtutes iustificatur. nā iustitia ē tota virtus vt dī in.v.ethicoꝝ.Et ꝙ fides dō iustificatur.fm illđ Roma.v. Justificati ex fide dō habeam9 ꝑx.ad Et fides ē virtus. Et dōm q sic ex supradictis.pz virtus hūana ē p quā actus humani reddūt bon9. vñ cūcq habitus ē semp principiū boni actꝰ. pōt dici virtus hūana.tal aūt dicit ē fides formata C ū.n.credere sit actꝰ intellectus assentiēs.pō ex iperio volūtatis.ad cui9 actus sit pfectꝰ duo requirunt.Qđ vnū ē vt infallibiliter intellectus rēdat in suū bonū qđ ē verū aliud aūt ē vt infallibiliter ordinet ad vltimū finē ꝓpter qđ volūtas assentit pō t virtus inuenit in actu fidei formate. Nam ex rōne ipsius fidei ē q intellectꝰ sp ferat in verū. qz fidei nō pōt subesse falsum.vt supra habitū ē. Et charitate aūt ꝙ format fidē.hz alia q infallibiliter volūtas ordinet in finē bonū.t ideo fides formata ē virtus

Fides aūt informis nō ē virtus.qz t si habeat pfectionē debitaꝝ actus fidei informis ex parte intellectꝰ non tamē hz pfectionē debitā ex pte volūtatis. Sicut enim si ꝑperātia eēt in ꝑcipē scibili.t prudētia non eēt in rōnali.ꝑperātia nō eēt virtus vt supra dictum ē.Et ad actū ꝑperātie requirit ratior actꝰ cōcapiscētie.sicut ad actū fidei requirit actus v olūtatis.et actus intellectꝰ ¶ Ad.j.ꝙ dom. q ipm verū ē bonū intellectus, cum sit eius pfectio. t ideo inquirum ꝙ fidē intellectus determinat ad verū fides hz ordinē in bonū quoddā.Et vlterius inquirum fides formatā p charitatē.habet etiam ordinē ad bonū fm q est voluntatis obiectum. ¶ Ad.ij.dōs.q fides de quibus loquitur ennititur rōni humane non ex necessitate cōcludēti cui pt subesse falsum.t ideo talis fides non ē virtus. Et fides de qua loquimur innititur veritati divine q est infallibilis.t ita nō pōt ei subesse falsum.t ideo talis fides potest esse virtus. ¶ Ad.iij.dōs.q fides formata t informis non differunt specie sicut in diuersis speciebus existētes differunt autē sicut perfectum t imperfectū in eadē specie. vnde fides informis cum sit imperfecta non pertingit ad pfectam rationem virtutis.nam virtus est perfectio quedā. vt dicitur in.vij.physicoꝝ. ¶ Ad.iiij.dōs. q quidam ponunt q fides que cōnumeratur int gratias gratis datas est fides informis.Et hoc nō cōuenīēter dicitur.quia gratie gratis date que ibi enumerantur non sunt ꝓmunes omnibus membris ecclesie. Vñde Apl9 ibi dicit. Diuisiones

gratiarum sunt. Et iterū. Alij datur hoc alij datur illō. Fides aūt informis ē cōis oīb⁹ mēbris ecclie. qi informis non ē de ſba et⁹ fm qō ē donū gratuitū. Nō dōm ē q fides sumit ibi p alīq fidei excellēcia sic p spāli fidei. vt dic glo. vt p sermone fidei. Fides aūt potuit fructū fm q by aliquā delectationē i suo actu rōe certitudinis. Nō ad Gal. v. ubi enumerant fructū, exponuntur fides de inuisibilib⁹ certitudo.

Ad sextum sic, pceditᵉ

Pī q non sit vna fides. sic ei fides est donū dei vt dr ad Eph. v. ita etiā sapia et scia inf dona dei cōputant. vt p3 Esa. xi. ꝫ sapia et scia differunt p p̄ q sapia ē de eternis scia vō de tpalib⁹ vt p3 p Aug. xiij. de trini. cū g fides sit e de eternis et de quibusdam tpalib⁹ vt q non sit vna fid eo. ꝫ distinguit in pcto. ¶ Dic. pfessio ē act⁹ fidei. vt supra dictū est. ꝫ non ē vna e eadē pfessio fidei apud oēs. Nam qō nos pfitemur facti nāmq patres pfitebant futur. vt p3 Esa. vij. Ecce vīgo concipiet. ergo non ē vna fides. ¶ Dic. fides est cōis oibus fidelib⁹ xpi. ꝫ vnū accidēs nō pōt ee in diuersis subiecto. q nō pōt ee vna fides oim. ¶ Sz ō est qō ap̄lo dicit ad Ephe. iiij. Vn⁹ dn⁹ vna fides. ¶ Rñ. dō. q fides si sumat p habitu duplr pōt cōsiderari. Uno mō ex pte obiecti. et sic ē vna fides. Obiectū em formale fidei ē veritas p̄ma. cui etiā liberēdo credim⁹ q̄cūq sub fide ponunt. Alio mō ex pte subiecti. et sic fides diuersificatur. Fm q ē diuersog. Manifestius est aūt q fides sicut et quilibet alⁱ habitus ex formali rōne obiecti dr spēs. ꝫ ex obiecto indeuiduatur. et tō si fides sumatur p habitu quo credim⁹. sic fides ē vna spēs z differens numero in diuersis. Si vō sumat p eo quod creditur. sic etiam est vna fides. q tūc est qō ab oibus creditur. et si sint diuersa credibilia q cōtīet oēs credunt tñ oīa reducunt ad vnū. ¶ Ad p̄mū ergo dōm q tpalia q in fide ponunt non ponēt ad obiectum fidei nisi in ordine ad aliqđ eternū q est ultimus p̄mus. sicut supra dictū ē. Et ideo fides vna est de tpalib⁹ et eternis. Secus aūt est de sapientia et scientia q cōsiderāt tpalia et eterna fm ꝓpias rōnes vtriusq. ¶ Ad scīm dōm. q illa differentia pteriti et futuri non cōtingit ex aliqua diuersitate rei credite. sed ex diuersa habitudie credentis ad vnā rem creditā. vt etiā supra habitū est. ¶ Ad tertiū dōm. q illa rō pcedit de diuersitate fidei fm numerū.

Ad septimū sic, pceditᵉ

Videtur q fides nō sit p̄ma inter virtutes. Dicitur enī Luc. xj. in glo. super illud. Dico vobis amicis meis q fortitudo ē fidei fundamētum. ꝫ fundamentū ē primo eo cuius est fundamētū. ergo fides non ē p̄ma virtus. ¶ Dic. quedā glo. dicit sup illū pā. Ices Noli emulari q ipso introducit ad fidem. Spes aūt est virtus quedā vt infra dicet. ergo fides non est p̄ma virtutum.

¶ Dic. supra dictū est. q intellectus credēdo inclinat ad assentiēdū his quę sūt fidei ex obedientia ad deum. sed obedientia ē etiam quedam virtus. nō ergo fides est p̄ma virtus. ¶ Dic. fides informis non ē fundamētum. ꝫ fides formata sicut in glo. dicitur. q. ad Cor. xiij. formatur aūt fides per charitatē. vt supra dictum ē. ergo fides a charitate by q sit fundamentū ergo ē minus fundamēntum q̄ fides. nam fundamētū est p̄ma pars edificij. et ita videtur q sit p̄ma fides.

¶ Dic. Fm ordinem actuum intelligitur ordo habituū. sed in actu fidei actus voluntatis quē elicit charitas precedit actum intellectus quem elicit fides sicut causa que precedit effectum. ergo charitas precedit fidem non ergo fides ē p̄ma virtutum. ¶ Sz ō ē quod ad apl̄us dicit ad Heb. xj. q fides ē substātia sperandarū rerū. ꝫ substātia by rōnem primi. ergo fides ē p̄ma inter virtutes. ¶ Rñ. Dicēdo. q aliqđ pōt esse primo altero duplr. Uno modo p se. Alio modo p accidens. Per se quidē inter oēs virtutes prima est fides. Cum enim in agibilibus finis sit principium. vt supra dictū est necesse ē virtutes theologicas quarū obiectū est ultimus finis ee priores ceteris virtutib⁹. ipse aūt ultim⁹ finis ogetur q primo sit in intellectu q̄m in voluntate. q voluntas non fert in aliqđ. nisi p̄ius ē in intellectu apprehēsum. Nō cum ultim⁹ finis sit quidē in voluntate p spem et charitatē. in intellectu aūt p fidem. necesse est q fides sit p̄ma inter oēs virtutes quia naturalis cognitio nō pōt attingere ad deum fm q est obiectum beitudinis. p̄ter tēdit in ipm spes et charitas. Sed per accīs pōt aliqua virtus esse prior fide. Causa enī q accīs est p ac cidēs prior. removere aūt. prohibēs primet ad causam q accīs. vt p3 p pōm in. viij. phillc. et fm ꝫ aliq virtutes possunt dici p accidēs priores fide inq̄tū removēt impedimēta credē di. sicut fortitudo removet inordinatū timorē impedientē fidem. humilitas aūt superbiam q quam intellectus recusat se submittere veritati fidei. Et ideo potest dici de aliqbus aliis virtutibus. finis nō sunt vere virtutes nisi ꝓpp̄ posita fide. vt p3 per Aug. in li. contra Iulianū. Unde patet responsio ad q. ¶ Ad q. dōm. q spes non potest vniuersaliter introducere ad fidem. Non enī potest spes haberi de eterna beatitudie nisi credatur possibile. quia impossibile non cadit sub ope. vt ex supra dictis patet. sed ex spe aliquis introduci pōt ad hoc q ꝓmoueat in fide. vel q fides firmiter adhereat. et fm hoc dicitur spes introducere ad fidem. ¶ Ad q. dōm. q obedientia dupliciter dicit. Quandoq enī importat inclinationē voluntatis ad implendum diuina mandata. et sic nō est specialis virtus. sed generaliter includit in oī virtute. quia omnes actus virtutum cadūt sub p̄cepto legis diuine. vt supra dictus est. et hoc modo ad fidē requiritur obedientia. Alio modo potest accipi obedientia fm q importat inclinationem ꝑtum ad implendum mandata fm q habent rationē debiti. et sic obedientia specialis virtus est pars iusticie. Et eadē em superiori debitū obediēdo sibi. et hoc modo obedientia sequit fidem per quam manifestatur homini q deus sit

supior cui debeat obedire. ¶ Ad xiij. dicm. q ad rationē fundamēti non solūz reqūrit̄ q sit primum. ꝫ etiam q sit aliqd partibus edificij cōe quam. Nō enim cēt fundamētū nisi ei alie ptes edificij cohererent. cōnexio aut̄ spiritualis edificij ē p charitatē. Vñ illō C. col. xiij. Sup oia charitatem habete q̄ ē vinculū pfectōis. & tō fides sine charitate fundamētū eē nō pōt. nec tñ oportet q̄ charitas sit prior fide. ¶ Ad dnm̄ dicēdum q̄ actus voluntatis pertingit ad fidē. nō tñ actus voluntatis charitate informat⁹ ꝫ ratio act⁹ pſupponit fidē. q̄ nō ꝑt voluntas pfecto amore in deum tendere nisi intellectus rectam fidē habeat circa ipsum.

Ad octauū sic procedit

ur. Vi. q̄ fides non sit certior sciētia & aliis virtutibus intellectualibus. Dubitatio enī opponitur certitudini. vñ videtur illō esse certius qō minus potest habere de dubitatione. sicut ē albus qō est nigro imp̄mixtus ꝫ intellect⁹ & scia & etiam sapiētia non habēt dubitatiōē circa ea q̄ sunt. credēs aut̄ interdum ꝑt pati motū dubitationis & dubitare de his q̄ sunt fidei. ergo fides nō est certior aliis intellectualib⁹. ¶ Pręt. vi. Illo est certior alterum. ꝫ fides ex auditu vt dicit Ro. x. in intellectu aūt scia & sapiētia includit q̄dā intellectual visiō. ꝫ certior ē scia vt intellect⁹ ꝫ fides. ¶ Pręt. ēpto aliqd ē pfectū in his q̄ ad intellectū ptinēt. tanto ē certi⁹. ꝫ intellect⁹ ē pfectior fide. q̄z p fidē ad intellectum ꝑuenit. Sm illō. Eſa. vij. Nisi crediderit non intelliget. Sm aliā lām. Et Aug⁹. dicit etiā de scia. xiij. de tri. q̄ p scias roborat fides. q̄ videt q̄ certior sit scia vt intellectus ꝫ fides. Sz contra ē qō apostolus dicit. i. ad C. beſal. Cū accepisſemus a nobis verbum auditus sc̄z p fidē accepistis id nō ad vbū hoim. ꝫ sic vere ē vbū dei. ꝫ nihil certi⁹ vbo dei ergo sciēia non ē certior fide nec aliqd aliis.

¶ Rñdeo dō. q̄ sicut supra dictum ē. virtutū intellectualiū quę sunt circa ꝓtingētia sc̄z prudētia & ars. quib⁹ ꝓferunt fides in certitudine rōnis suę materię. q̄z ē de eternis q̄ non cōtingit aliter se hābere. Tres aut̄ reliq̄ virtutes sc̄z sapiētia sciētia & intellectus sunt de necessariis. vt supra dictum ē. Sz sciēdum ē q̄ sapiētia & sciētia & intellectus dupl̄r dicuntur. Uno modo sm̄ q̄ ponuntur virtutes intellectuales a philosopho in. vi. ethi cōnis. Alio modo sm̄ q̄ ponunt dona spūssancti. Primo modo dicēdum ē q̄ certitudo p̄ſideranti dupl̄r. Uno modo ex causa certitudinis. & sic dō ē certius illud quod habz certiorem causam. & hoc modo fides ē certior tribus p̄dictis. quia fides innitit̄ virtuti diuine. tria aut̄ p̄dicta innituntur rationi humane. Alio modo potest considerari certitudo ex parte subiecti. & sic dicitur eē certius quod plenius consequitur ītellectus hominis. & p hunc modum quia ea q̄ sunt fidei sunt supra intellectū hominis. non autez ea q̄ subsūt tribus p̄dictis. & ideo ex hac parte fides ē minus certa. Sz quia vnumquodq⁹ iudicatur simpl̄r q̄dē sm̄ causam suam. Sm aut̄ dispositōnē q̄ ex parte subiecti iudicatur sm̄ quid. Inde ē q̄ fides ē simpl̄r certior. ꝫ alia sunt certiora sm̄ quid sc̄z quo ad nos. Similit̄ aut̄ si acciperentur tria p̄dicta sm̄ q̄ sūt dona spūssancti operant ad fidē sicut ad principiū vñ pſupponunt. vnde etiam sm̄ hoc fides ē eis certior.

¶ Ad primū q̄ dicēdū. q̄ illa dubitatio nō ē ex parte causę fidei. ꝫ quo ad nos ingenium non plene assequimur p intellectū ea q̄ sunt fidei. ¶ Ad secūdū dicēdum. q̄ ceteris paribus⁹ visio ē certior auditu. ꝫ si ille a quo audit multū excedit vim sui videntis. sic certior ē audit⁹ ꝫ visus. sicut aliquis parue sciētie magn̄ certificatur de eo quod audit ab aliquo sciēntifico ꝫ de eo quod sibi sm̄ suam rationē videtur. & multo magis homo certior ē de eo quod audit a deo qui falli non potest ꝫ de eo quod vidit propria ratione que falli pōt. ¶ Ad tertiū dicēdum. q̄ pfectio intellectus & sciētie excedit cognitionē fidei. Unum ad maiorē manifestatōnē non tamē ꝫtra ad certitudinē ipsiones. q̄z tota certitudo intellect⁹ vt scie fit q̄ sunt dona ꝓcedit a certitudine fidei. sicut certitudo cognitionis ꝓclusionū ꝓcedit ex certitudine principior. Sciēn aut̄ q̄ sciētia & sapiētia & intellectus sunt virtutes intellectuales innitunt naturali lumini rōnis qō deficit a certitudine & a verbo dei cui innitit fides.

¶ Questio. v.

Deinde cōsiderandus

est de habētibus fidē. Et circa hoc q̄runt quatuor. Primo vtrū angelus aut hō in prima sui ꝓditione habuerit fidē. Secundo vtr̄ demones habeāt fidē. Tertio vtrū hereticī errātes in vno articulo fidei habeāt fidē de alijs articulis. Quarto vtrū fidē habētium vnus ab alio habeat maiorē fidē.

Ad primum sic ꝓcedit

Videt q̄ angelus aut hō in sua prima ꝓditione fidē non habuerit. Dicit enī Hugo de san. vict. q̄ qz hō oculū cōtēplationis nōbis deū & q̄ in eo sit videre non valet. ꝫ angelus in statu suę prime cōditionis ante ꝑfirmationē vel lapsum habuit oculū contēplatōis. Videbat. n. res in verbo vt Aug. dicit. xj. sup Gen. ad lām. Et sīl primus hō in statu innocētie videt habuisse oculū cōtēplationis agitū. Dicit. n. Hugo de san. victo. in suis sūis. q̄ nouit hō in primo statu creatorē suū. nō ex cognitōe ex fotis auditus solo ꝓcipit. ꝫ ea que intus p inspirationē ministrat non ex qua deus modo a creaturis absens fide ſpnt. ꝫ ea q̄ per presentiā contēplatōis manifestius cernebatur ergo homo vel angelus in statu prime cōditionis fidē nō habuit. ¶ Pręt. cognitio fidei ē enigmatica & obscura. Sm illud. j. ad C. xiij. nūc videmus p speculum in enigmate. ꝫ in statu prime conditōis nō fuit aliq̄ obscuritas neq; in homine neq; in angelo. quia tenebrositas est pena peccati. ergo fides in statu prime cōditionis esse non potuit. neq; in homine neq; in angelo.

¶ Pręt. ſpūs. sicut ad Hebr. x. q̄ fides est ex

audim sed hic locum non habuit in pmo statu angelice cõdicõe ante hũanc.nõ em erat sbi auditus ab alio.ergo fides i statu illo non erat neq; in homie neq; in angelo ¶Sed cõtra ē quod apostolus dicit ad Hebre.xi. accedẽtem ad deum oportz credere.q; angel⁹ z homo in sua pma cõdicõe erant in statu accedẽdi ad deum. ergo fide indigebãt. ¶Respõdeo dicẽdum.q; qui dã dicũt q; in angelis ante confirmationẽ z lapsum. z in homie añ peccatũ nõ fuit fides propter manifestam cõtemplationẽ q; nũc erat de rebus diuinis. Sed cũ fides sit argumẽtũ nõ apparẽtium fm apostolũ z per fidem credãtur ea q; nõ videntur. vt Augustin. dicit illa sola manifestatio excludit fidei rationem per quam reddit apparẽs. vl' vnum id de quo pncipaliter ē fides. principale aũt obiectũ fidei est veritas pma. cui⁹ vtique beatos facit z fidei succedit. cuz ergo angel⁹ añ confirmationẽ. z homo ante peccatũ nõ habuit illã beatitudinem q; deus per essentiam videt. manifestum est q; nõ habuit sic manifestã cognitionẽ si excluderet ratõ fidei. vnde q; non habuit fidem hoc ē nõ potuit nisi q; penitus ei erat ignotum illũ de quo est fides z si homo et angel⁹ fuerũt creati i parte naturalib⁹ vt quidã dicũt. forte posset teneri q; fideo nõ fuerit in angelo ante cõfirmationẽ. nec in homie añ peccatum. Cognitio añ fidei est supra naturalem cognitionẽ de deo nõ solum homis. sed etiam angeli. q; q; in pmo fũ dicum⁹ q; homo z angelus fuerũt simul creati. nõ nec esse ē dicere q; p gram acceptam z nõdum cõsummata fuerit in eis ichoatio q̃dam sperate brĩdio que q̃dem ichoatur in volũtate per spem z charitatẽ. q; in intellectu p fidem vt supra dictum est z ideo necesse ē dicere q; añ cõfirmationẽ habuerũt fidem z similiter añ peccatũ. Sed tamẽ cõsiderãdum ē q; in obiecto fidei ē aliquid quasi formale. s. ipsa pma super omnẽ naturalem cognitionẽ creature existẽs. z aliqd materiale. sicut id cui assentimus inherendo pme veritati Quantum ergo ad primũ hoz cõmuniter fides ē in omnibus habẽtibus cognitionẽ de deo futura beatitudie nõdum adepta inhereñdo pme veritati. Sed quũm ad ea q; materialiter credẽda pponunt q̃dam sũt credita abvno. q; fuit manifeste scita ab alio cui⁹ i statu placuit vt supra dictũ est. z fm hoc etiã potest dici q; angel⁹ añ cõfirmationẽ. e homo añ pecm̃ quedã de diuinis mysteriis manifesta cognitõne cognouerũt. que nũc nõ possum⁹ cognoscere nisi credẽdo. ¶Ad primũ ergo dicẽdum. q; ĝtus dicta Aug. de sancto vict. magistralia sunt. z robur auctoritat⁹ habẽt. tamẽ potest dici q; cõtẽplatio q; tollit necessitatẽ fidei. ē pemplatio patrie. qua supnaturalia bona q; essem⁹ videt. hoc aũt contemplationẽ nõ habuit angel⁹ ante cõfirmationẽ. nec homo añ peccatũ. q; eorum pemplatio erat altior q; nostra. p quã magis de ppinq; accedẽtes ad deũ plura manifeste cognoscere poterũt de diuinis effectib⁹ z mysteriis q; nos possum⁹. vñ nõ inerat eis fides q; ita quereret de⁹ absens. sicut a nobis ĝtur erat' eni eis magis pñs q; plane sapiẽtie q; sit nobis. hz nec eis cẽt ita pñs sic ē deus p tamẽ glorie. ¶Ad secũdũ. q; in statu pme cõditõis homo nõ vt ãgelt nõ erat obscuritas culpe vl pene inerat tamẽ intellectui hominis z angelis quedam obscuritas naturalis. scĩm q; eis creatura remota ē q̃ta immẽsitati diuini lumis z talis obscuritas sufficit ad fidei rationem. ¶Et ternum dicẽdum. q; in statu pme cõditõis nõ erat audit⁹ ab homine exterius loquẽte. q; a deo interius inspirãte. sicut z ẽphe te audiebãt fm illũ psal. Audiam quid loquat in me dñs deus.

Ad secũdũ sic ꝓcedit.

Videt q; in demonib⁹ nõ sit fides. Dicit em augustin. in libro de pdestinatione sanctorum. q; fides cõsistit in creditis volũtate. hoc aũt volũtas bona ē qua quis vult credere deo. cũ ergo i demonibus non sit aliqua volũtas deliberata bona vt in pmo dictũ ē videtur q; in demonib⁹ non sit fides. ¶Pre. fides ē quo ddã donũ dimine gre. fm illud Ephe.ij. gra estis salvati q; fidẽ donũ eis dei ē. q; demoneo bona gratuita amiserunt p pctũ. vt vñ in glo. sup illud Psee.iij. ipsi respicient ad deos alienos et diligũt vinacia vuarum. q; fides in demonib⁹ post pctũ nõ remansit. ¶Pre infidelitas videt ee gratius inf pctũ vt ptra Aug. sup illud Iob.xx. Si nõ venissez et locut⁹ eis fuissem pctũ nõ hẽrent. nũc aũt excusationẽ nõ hñt ỗ pctõ suo. q; ihus fuit i hoib⁹ z pctũ infidelitatis. si q; fides esset in demonibus aliquoz hoim pctũ eẽt gratius pctõ demonũ qõ videt eẽ inconuenies. nõ q; fides ē in demonibus. ¶Sed ptra est qõ dr Iac.ij. Demones credunt z cõtremiscunt. ¶Rñ. dicũ. q; sicut supra dictum est. intellectus credẽtis assentit rei credite. non qr ipsam videat vl fm se vl p resolutionem ad pma principia p sensila. sed ꝓpter imperiũ voluntatis. q; aũt voluntas moueat intellectum ad assentiẽdum. põt contingere ex duob⁹. vno modo ex ordine voluntatis ad bonum. z sic credere est actus laudabilis. Alio modo quia intellectus conspicit ad hoc q; iudicet esse credẽdum hoc quod dicunt. licet non cõueniat p euidentiam rei. sicut si aliquis ꝓphẽta pnunciaret in sermone domini aliquid futurũ. z adhiberet signum mouendum fallacando. ex hoc signo conspiceretur intellectus videntis. vt cognosceret manifeste hoc dici a deo qui nõ mentitur. licet illud futurum quod predicitur in se cuidenter non esset. vnde per hoc ratio fidei non tolleretur. Dicendum est ergo q; in fidelibus ipi laudatur fides fm primũ modum. z fm hoc non est in demonibus sed solum secundo modo. videt em multa manifesta iudicia. ex quibus percipiunt doctrinam ecclesie a deo cẽ. ĝtus ipsũ res ipsas q; ecclesia docet non vident. puta deum esse trinũ z vnum. vel aliquid huiusmodi. ¶Ad. j. dicũ. q; demonum fides est quodãmodo coacta ex signorum euidentia. z ideo non pertinet ad laudem voluntatis ipsorum q; credunt. ¶Ad. q.

dicendum. q fides que est donum gratie inclinat hominē ad credēdum fm aliquē effectum boni etiam si sit informis vnde fides que ē in demonibus non ē donum gratie. ℔ magis cogunt ad credēdū ex ꝓpria certitudine nūlis intellectus ℣d.iij.dom. q hoc ipsum demonib⁹ displicet q signa fidei fūt eis euidētia. vt p eis credere cōpellantur. t ideo in nullo malitia eorū minuit p hoc q credant.

Ad tertiū sic procedit

Videtur q hereticus qui discredit vnum articulum fidei possit habere fidē informem de aliis articulis. Non enī intellectus naturalis hereticī est potentior q̄ intellectus catholici. sed intellectus catholici indiget adiuuari ad credēdum quēcunq; articulum fidei bono fidei. ergo videtur q nec hereticī aliquod articulorū fidei credere possint sine bono fidei informi.

℣Pref. sicut sub fide continentur multi articuli fidei. ita sub vna scientia puta geometria continentur multe conclusiones. ℔ homo aliquis potest habere scientiam geometrie circa quasdam geometricas conclusiones. aliis ignoratis. ergo homo aliquis potest habere fidē de aliquibus articulis non credēdo. ℣Pref. sicut homo obedit deo ad credendum articulos fidei. ita etiam ad seruanda mandata legis ℔ homo potest esse obediēs circa quedam mādata t non circa alia ℔ potest habere fidem circa quosdam articulos t non circa alios. ℣Sed contra ē. Sicut peccatum mortale contrariatur charitati. ita discredere vnum articulum contrariatur fidei. ℔ charitas non remaneat in homine post vnum peccatum mortale. ergo neq; fides post ℔ discredit vnū articulum fidei. ℣Iuxta dicēdum. q in heretico discredente vnum articulum fidei non manet fides neq; formata neq; informis. Cuius rō est quia spēs cuiuslibet habitus rerum dependet ex formali ratione obiecti. quia sublata spē habitus remanere non potest. Formale aūt obiectum fidei ē veritas prima secundum q manifestatur in scripturis sacris t doctrina ecclesie que procedit ex veritate prima. Vnde quicunq; non inhereat sic in fallibili t diuine regule doctrine ecclesie que procedit ex veritate prima in scripturis sacris manifestata. illic non habz habitum fidei. ℔ ea ℔ sunt fidei alio modo tenet ℔ ℔ fidem sicut si aliquis teneat mēte aliquas conclusiones non cognoscens medium illius demonstrationis manifestum ē q non habz eius scientiam ℔ opinionem solum. Manifestum est autem q ille qui inheret doctrine ecclesie tanq; infallibili regule omnibus assentit que ecclesia docet. alioquin si de his que ecclia docet. ℔ vult tenet. t que non vult non tenet. nō iam inheret ecclesie doctrine sicut infallibili regule ℔ propie voluntati t sic manifestum ē q̄ hereticus qui ꝓtinaciter discredit vnum articulum fidei non ē paratus sequi in omnibus doctrinam ecclesie. Si enim non ꝓtinaciter. iam non ē hereticus. ℔ solus errans. Dñi manifestū ē q ratio hereticus circa vnum articulum. fidē non habz de alio articulo ℔ opinionē quandam fm propriam voluntatē. ℣Ad primum ℔ dicēdum q alios articulos fidei de quib⁹ hereticus nō errat. nō tenet eodē modo sicut tenet eos fidelis. sēz simpliciter inhereādo prime veritati ad qō indiget dō adiuuari q habitus fidei. ℔ tenet ea que sūt fidei propria volūtate t iudicio. ℣Ad secūm dicēdū. q in diuersis conclusionib⁹ vnius scie sūt diuersa media q ℔ ꝓbantur q̄ vnū pt cognosci sine alio. Et iō nō pt scire q̄libet conclusionem vnius scie ignorato alio ℔ oīb⁹ articulis fidei haberet fides ꝓpt vnū medium sēz ꝓpt vtrumq; primū ꝓpositū nobis i scripturis fm doctrinā ecclie intelligēdis sane. t iō q ab vno medio decidit totaliter fide caret. ℣Ad.iij.dom q diuersa p̄cepta legis possunt referri vl ad diuersa motiua primū t sic vnū sine alio haberi pt vl ad vnū motiuū primū qō ē p̄fecte obedire deo a q̄ decidit q̄cunq; p̄ceptū trāsgredit. fm illō Jacobi. Qui offendit in vno factus ē oīm reus.

Ad quartū sic ꝓcedit

Videt q fides nō possit cē maior i vno ℔ i alio. Quātitas cuiuslibet habitus attenditur fm obiecta. ℔ quot cunq; hz fidē credit omnia q̄ sunt fidei quia qui deficit ab vno totaliter amittit vt supra dictum ē ℔ videt q fides non possit esse maior in vno ℔ in alio. ℣Pre. ea ℔ sunt in summo nō recipiunt magis neq; minus. ℔ ratio fidei ē in summo requiritur. n. ad fidē q homo inhereat prime veritati sup oīa. ergo fides non recipit magis t minus. ℣Pre. its se hz fides in cognitione gratuita sic intellect⁹ principio ꝓ in cognitione naturali. eo q articuli fidei sunt ꝓma principia gratuite cognitōis vt ex dictis p̄z. ℔ intellect⁹ principio ꝓ equaliter inuenit in oibus hoibus. ℔ t fides eq̄liter inuenit in oibus fidelib⁹. ℣Sed ꝓra Ubicunq; inuenit parum t magnū ibi inuenit maius t minus. ℔ in fide inuenit magnū t parū. Dicit enī dñs Petro Matthei. xiiij. Modice fidei quare dubitasti. Et mulieri dixit Matthei. xv. Mulier magna ē fides tua. ℔ fides pōt esse maior in vno ℔ in alio. ℣℔. dom. q sicut supra dictum est. quantitas habitus ex duobus attēdi potest. Vno modo ex obiecto. Alio modo fm participationem subiecti. Obiectum autē fidei potest dupliciter cōsiderari. Vno mō fm formalem rationē. Alio modo fm ea que naturaliter credenda ꝓponuntur. Formale autē obiectum fidei est vnum t simplex. sēz veritas ꝓma vt supra dictum est. vnde ex hac parte fides nō diuersificatur in credendibus. sed vna specie in omnibus vt supra dictum est. Sed ea que materialiter credēda proponuntur sunt plura. t pot sunt accipi vel magis vel minus explicite t fm hoc potest vnus homo plura explicite credere ℔ alius. t sic in vno potest esse maior fides fm maiorem fidei explicationem. Si vō cōsideretur fides fm participationem subiecti hoc contingit dupliciter. Nā actus fidei procedit ex intellectu t ex voluntate vt supra dictum est. Potest ergo fides in aliquo dici maior. vno modo

ex parte intellectus ꝓpter maiorē certitudinem
& firmitatem. Alio modo ex parte voluntatis ꝓ
pter maiorē ꝓmptitudinē seu deuotionē ex cō
sideratiam. ¶Ad primū ergo dicēdū. q ille q̄ ꝓ
nacke discredit aliquid eorum que sub fide conti
nent. non habz habitus fidei quē habz fidelis qui
nō explicite credit omnia q̄ paratus ē omia cre
dere. & sm hoc ex parte obiecti vnus habz ma
iorē fidē q̄ alius inq̄ntus plura explicite credu.
vt dictum est. ¶Ad scōm dicēdum. q. de ratio
ne fidei ēst veritas prima omnibus ꝓferatur. q̄
tamē eorum qui eam omnibus ꝓferant quidam
certius & deuotius ei se subijciat q̄ alij. & sm ꝺ
fides est maior in vno q̄ in alio. ¶Ad tertiū di
cendum q. int ellectus principiorum cōsequun
tur ipsa naturas humanas que equaliter omnib⁹
inueniuntur q̄ fides consequitur donū gratie qđ
non ē equaliē in omnib⁹ vt supra dictum ē. vn
de non est eadem ratio. & tamen sm maiorem
capacitatem intellectus vnius magis vt minus
cognoscit veritatē principiorum q̄ alius.

Questio .vi.

QEnde ꝺsiderandū
ē de causa fidei. Et circa hoc quęritur
duo. Primo verus fides sit hominis in
fusa a deo. Secundō verū fides informis sit do
num.

Ad primuz sic proce

ditur Videtur q̄ fides nō sit homi infusa a deo
Dicit em̄ Aug⁹. xiij. de trini. q̄ p sciam gignitur
in nobis fides. nutrit. defendit & roboratur. sed
ea q̄ p sciam in nobis gignuntur magis vident
acquisita q̄ infusa. ergo fides nō videt in nobis ex
infusione diuina. ¶Pre. illō ad qō homo p
tingit audiēdo & videndo vl ab homine ex acq̄
sitam. sed homo pertingit ad credēdum & vidē
do miracula & audiēdo fidei doctrinam. Dicit
enim Iohānis. xij. Cognouit pater quia illa ho
ra erat in qua dixit ei filius. filius tuus vivit. &
credit ipse & dom⁹ ei⁹ tota. Et Roma. x. dicitur
q̄ fides est ex auditu. ergo fides habetur ab ho
mine tanq̄ acquisita. ¶Pręt. illud quod consti
tuit in hominis voluntate ab homine potest ac
quiri. sed fides constituit in credentium voluntate.
vt Aug⁹. dicit in libro de ꝓdestinatione sanctoꝝ
rum. ergo fides pōt ex ab homine acquisita.

¶Sz cōtra ē quod dicitur ad Ephe. ij. Gratia
estis saluati per fidē & non ex vobis ne qs glo
rietur. donū enim dei est. ¶Hūio dicēdum. q̄
ad fidē duo requiruntur. Vnum⁹ vnū ēst homi
credibilia ꝓponantur. quod requirit ad hoc q̄
homo aliquid explicite credat. Aliū autē q̄ ad
fidem requiritur ē assensus credentis ad ea que
proponuntur. Quantū ergo ad primū homini
necesse ē q̄ fides sit a deo. Eorum enim q̄ sunt fidei ex
cedūt rationē humanam. vt non cadāt in con
templatiōe hominis nisi deo reuelante. q̄busdā
quidē reuelant immediate a deo. sic sunt reuela
ta apostolis & ꝓphetis. quibusdā aūt ꝓponūtur
a deo mittēte fidei ꝓdicatores. Sm illud Roma.
x. Quō ꝓdicabūt nisi mittantur. Quātū vero
ad scōm. scz assensū hominis in ea q̄ sūt fidei pōt cō
sideratī duplex cā. Vna quidē exterī⁹ inducēs
sicut miraculum visū. vl persuasio hominis inducens
ad fidē quox neutrū est sufficiens causa. Videri
nim enī vnū & idē miraculū & audiēnū eidē pōt
cationē ꝺdā credūt & quidā non credūt. & iō os
ponere aliā causam interiorē. q̄ mouet hominem in
trinsecus ad assentiendū his q̄ sūt fidei. Hāc aūt caus
sam pelagiani ponebāt solū libez arbitriū ho
minis & ꝓpter hoc dicebāt q̄ initiū fidei ē ex no
bis inq̄ntū s. ex nob⁹ est q̄ parati sum⁹ ad assentien
dū his q̄ sūt fidei & p̄ augmentū fidei ē a deo q̄ nō
bis ꝓponunt ea p q̄ credere debem⁹. Sz hoc
ē falsum. qz cū homo assentiēdo his q̄ sūt fidei
eleuet supra nām suaz oz q̄ hic influ ei ex supna
li principio interius mouente qđ est deus. & iō fi
des ētū ad assentiendū qui ē principalis act⁹ fi
dei. ē a deo interi⁹ mouēte p gram. ¶Ad primū
ergo dicendū q̄ p scientiā gignit fides & nutri
tur p modū exterioris ꝓpositionis q̄ fit ab aliq̄
sciēte. & principaliter ꝓpria causa fidei est id qđ
interius mouet ad assentiēdum. ¶Ad. ij. dō. q̄
etiam rō illa ꝓcedit de causa ꝓponēte exterius
ea q̄ sunt fidei vl persuadēte ad credēdum vl verbo
vel facto. ¶Ad iij. dōm. q̄ credere quidē in vo
luntate credentis consistit. & oportet q̄ voluntas hominis ꝓparetur a deo p gratiam ad hoc
q̄ eleuetur in ea que sunt supra naturam. vt su
pra dictum est.

Ad secundus sic proce

dit. Videt q̄ fides informis non sit donum dei
Dicit em̄ Beutro. xxxij. q̄ dei ꝓfecta sunt opa
fides aūt informis ē quoddā imꝑfectū. q fides
informis non ē opus dei. ¶Pręt. sicut act⁹ dē
deformis. ꝓpter hoc q̄ caret debita forma. ita ēt
fides dē informis q̄ ꝺ q̄ caret debita forma. & act⁹
deformis peri non ē a deo vt supra dictum ē. q
nec etiam fides informis ē a deo. ¶Pre. quecunq
deus sanat. totaliter sanat. Dicit em̄ Io.
vij. Si circūcisionē accipit homo in sabbatho
vt non soluat lex moysi mihi indignamini q̄ to
tum hominem sanum feci in sabbato. sed per fi
dem homo sanatur ab infidelitate. quicunq; ergo donum fidei a deo accipit. simul sanatur ab
oībus ꝓcto. sed hoc non fit nisi q̄ fides formata. ergo sola fides formata est donum dei. non ergo fides informis est a deo. ¶Sed contra est q̄
quedam glo. dicit. j. ad Corint. xiij. q̄ fides que
est sine charitate est donum dei. hec aūt est informis. ergo fides informis est donū dei. ¶Hū
dōm. q̄ informitas priuatio quedā est. Est aūt
considerandum q̄ priuatio quandoq; quidem
pertinet ad rationem speciei quandoq; aūt nō.
sed figurę rei tam habentis ꝓpriam speciem.
sicut priuatio debite cōmensurationis humoꝝ
est de ratione speciei ipsius egritudinis. remedio
autē non est de ratione speciei ipsius sanitatis. sed
supernenit. quia ergo cuz assignatur
causa alicuius rei intelligit assignari causa ei⁹.
Sm q̄ in propria specie existit. Ideo quod non ē

causa priuationis. non potest esse causa illi⁹ re
ad quā primo quarto sicut existēs de ratiōe spe
ciei illius. Non enim potest dici causa egritudi
nis quod non sit causa distemperantie humo
rus. Potest tamē dici aliquid eē causa dyaphā
ni ḡmio nō sit causa obscuritatis. que non ē de
ratione speciei dyaphani. Informis autem fi
des non pertinet ad rationē spēi ipsius fidei cū
fides dicatur informis propter defectum cuiusdā
exterioris forme. sicut dictus ē. t ideo illā
est cā fidei informis quod est causa fidei simplr
recte hoc autem est deus. vt dictus ē. Vnde re
linquitur q fides informis sit donū dei. ¶ Ad
primum ergo dicēdum. q fides informis t si nō
sit pfecta simpliciter perfectione virtutis est ta
mē pfecta quadā pfectiōne que sufficit ad fidei
rationem. ¶ Ad scdm dicēdū. q deformitas a
ctus ē de ratione speciei ipsius act⁹ ſm q est a
ctus moralis. vt supra dictus est. Dī enim act⁹
deformis p priuationē forme intrinsece que est
debita cōmēsuratio circumstantiarū actus. t iō
non pōt dici causa actus deformis de⁹ qui nō ē
causa deformitatis. Iz sit causa act⁹ inquātus est
actus. Vel dicēdum q deformitas nō solū im
ponat priuationē debite forme. ḡ etiam ſriam
dispositionē. Nā deformitas se hz ad actum sī
cut falsitas ad fidē. t ideo sicut actus deformis
non est a deo. ita nec aliqua fides falsa. t sicut fi
des informis est a deo ita etiam actus qui sunt
boni ex genere ḡmio non sint charitate forma
ti. sicut plerumq; in peccatoribus contingit.
¶ Ad tertium dicendus. q illi qui accepit a deo
fidē abſq; charitate non simpliciter sanantur ab
infidelitate. quia non remouetur culpa precedē
tis infidelitatis. ḡ sanatur ſm quid. vt supra est
dictum. Hoc autem frequēter contin
git q aliquis desistit ab vno actu peccati etiam
deo hoc iuuante. qui tamē ab actu alterius pec
cati non desistit. ppter vanitatē suggerētē. Et p
hunc modum potest aliquando homini a deo
q credat. non tamē detur ei charitatis donum.
sicē etiā aliquid⁹ abſq; charitate dat donū pro
phetie vel aliquid simile. ¶ Questio. vij.

Deinde considerandus

est de effectib⁹ fidei. Et circa hoc que
runtur duo. Primo virum timor sit
effectus fidei. Secundo verū purificatio cordis
sit fidei effectus.

Ad primum sic procedit

Videtur q timor non sit effectus fidei. Effect⁹
enim non precedit causam. ḡ timor precedit fidem.
Dicitur enim Eccl. ij. Qui timetis deum
credite illi. ergo timor non est effect⁹ fidei. ¶ Pre.
idem non est causa contrariorū sed timor t spe
cies sunt contraria vt supra dictum ē. fides au
tem generat spem. vt dī in glosa. Matth. j. ergo
non ē causa timoris. ¶ Pre. contrarium nō est
causa contrarij. sed obiectum fidei ē quoddam
bonum quod ē vitas prima obiectum autem ti
moris ē malū. vt supra dictus ē. actus autē hūs
spēm ex obiecto ſm supra dicta. ergo fides non
ē cā timoris. ¶ Sz ē ḡ dī Jac. ij. demones cre
dunt. t xremiscūt. ¶ Rñ. dīm. q timor ē quidā
motus appetitus vtilis vt supra dictū ē. ¶ Om
nis aūt appetitus motus principiū ē bonū vel
malū apphēnsum. vñ oportet q timoris. t oīm
appetitiuorū motuū sit principiū aliqua appre
hēsio. Per fidē aūt fit i nobis quidā apphēsio de
quibusdā malis penalibus. ḡ ſm divinū iudiciū
inferūtur. t p hūc modū fides ē cā timoris quo
quis timet a deo puniri. q est timor seruilis. Est
etiaz causa timoris filialis quo quis timet sepa
ri a deo vt quo refugit se deo comparare refe
rēdo ipsum instam p fidem hāc estimationes
habemus de deo q sit quoddā imēnsum. t altissi
mū bonū. a quo separari ē pessimū. t cui velle eā
ri ē malū. ḡ primi timoris. i. filialis ē cā fides in
formis. ḡ scdi timoris. i. filialis ē cā fides forma
ta. q p charitatē facit hominē deo adherere. t ei
subdi. ¶ Ad primū ergo dicēdum. q timor dei
non pōt vniuersaliter precedere fidē. q; si oīno es
ignorantiam haberemus ḡmium ad premia vel
penas. p quibus per fidē instruimur. nullo mo
do eum timeremus. sed supposita fide de arti
culis fidei pura de excellentia divina. sequitur
timor reuerentie ex quo sequitur vlterius vt do
mo intellectum suum deo subijciat ad credēdū
omnia que sunt promissa a deo. vnde ibi sequi
tur. Et non euacuabitur merces vestra. ¶ Ad
secundum dicēdum q idem ſm contraria po
test esse contrariorum causa. non autem idem
ſm idem. fides autem generat spem ſm q facit
nobis existimationē de premio que deus retri
buit iustis. est autem causa timoris ſm q facit
nobis existimationem de penis quas peccato
ribus infligere vult. ¶ Ad tertium dicendus q
obiectum fidei primum t formale est bonū. qđ
est veritas prima sed materialiter fidei ꝓponun
tur etiam credenda quedam mala puta q ma
lum sit deo non subiici vel ab eo seperari. et q
pctōres penalia mala sustinebunt a deo t ſm hoc
fides pōt esse causa timoris.

Ad secundus sic proce

ditur. Dī q purificatio cordis nō sit effectus fi
dei. Purgatio enī cordis precipue in effectu con
sistit. ḡ fides in intellectu est. ergo fides nō cau
sat cordis purificationem. ¶ Pret. Illud quod
causat cordis purificationem non potest simul
esse cum impuritate. sed simul fides potest esse
cā impuritate peccati. sicut patet in illis qui ha
bent fidem informē ergo fides nō purificat cor.
¶ Pret. Si fides aliquo modo purificaret cor
humanum: maxime purificaret hominis intel
lectum. ḡ intellectum non purificat ab obscuri
tate cuz sit cognitio enigmatica. ergo fides nul
lo mō purificat cor. ¶ Sz ꝓtra ē qđ dicit Petr⁹
Act. xv. Fide purificās corda eoz. ¶ Rñ. dīm.
q impuritas vitiosa consistit in hoc q re
bus vilibus nimis. Non enī dicit⁹ argētū
esse impurū ex quacūq; aurī q quam meli⁹ red

dimur ꝙ ex p mittõe plũbi vel stanni. Manifestũ ẽ autem q rationalis creatura dignior ẽ omnibus ꝛpalibus ꝛ corporalibus creaturis, ꝛ tõ impura reddatur ex hoc q ꝛpalibus se subiicit p amorẽ a qua quidẽ ipuritate purificatur p ꝑtũ motũ, dum. f. cendit in id qõ ẽ supra se. f. in deũ in quo quidẽ motu primũ principiũ ẽ fides. Accedẽte em ad deũ oportz credere, vt dr ad Hebr. xj. ꝛ tõ primũ principiũ purificatjonis cordis ẽ fides qua purificatur impuritas erroꝛis, que si pficiatur per charitatẽ formatas, pfectam purificationem causat. ¶ Ad primũ ergo dicẽdum. q ea que sunt in intellectu sunt principia eoꝝ que sunt affectu in ꝛum. f. bonũ intellectũ mouet affectum. ¶ Ad scdm dicẽdum. q fides etiã informis excludit quãdam impuritates sibi oppositam scz impuritatem erroꝛis que contingit ex hoc q intellectus humanus inordinate inhereꝛ rebus se inferioribus, dum scrutatur ꝛm rõneꝝ rerum sensibilium metiri diuina sed quando p charitatẽ formatur tunc nullam impuritatem secũ compatitur quia vniuersa delicta operit charitas vt dicitur Proverb. x. ¶ Ad tertiũ dicendũ q obscuritas fidei non pertinet ad impuritatem culpe. ſ magis ad nãlem defectũ intellectus bñãi ſm statũ pñtis vite.

Questio. viij.

DEinde cõsiderandũ ẽ de dono intellectus ꝛ scientie que respondẽt virtuti fidei. Er circa donum intellectus quaeritur octo. Primo vtrũ intellectus sit donum spũssancti. Secũdo vtrũ possit simul cẽ in eodem cum fide. Tertio vtrũ intellectus qui est donum spũssancti sit speculatiꝰ vel etiã practicus. Quarto vtr oĩs qui sũt in gra habẽte donũ intellectꝰ. Quinto vtrũ hoc donũ inueniat in alijs abq; gra. Sexto quomodo se habeat donũ intellectꝰ ad alia dona septimo de b qõ respõdet hoc donũ i bti tudinib⁹. Octauo de eo qõ rñdet ei i fructib⁹.

Ad primũ sic procedit

Dr q intellectus non sit donũ spũssancti. Dona enim gratuita distinguunt a donis nãlibus superaddunt enim eis ſ intellectꝰ ẽ qdam habitus nãlis in alia quo cognoscunt principia nãliter nota. vt patz in. vj. ethico. ꝙ. nõ debz poni donum spũssancti. ¶ Pter. Dona diuina percipiũtur a creaturis ſm cõm proportionẽ ꝛ modũ. vt pz p Dionys. in libro de diui. no. ſ modꝰ hũane nature ẽ vt non simpliciter veritatẽ cognoscat. qõ pertinet ad rationẽ intellectus. ſ discursiue. quod ẽ proprium rationis. vt pz p Dyoni. vij. capi. de diui. nom. ergo cognitio diuina que hominib⁹ datur magis debz dici donum rationis q̃ intellectus. ¶ Pter. In potẽcijs anime intellectus contra voluntatẽ ponũtur. vt patz in. iij. de anima sed nullũ donũ spũssancti dr voluntas. ergo etiã nullũ donũ spũssancti debz dici intellectus. ¶ Sz contra ẽ quod dr Esa. xj. Requiescet super eum spũs domini spũs sapiẽtie ꝛ intellectus. ¶ Responsio dicẽdum. q nomen intellectus quandam untimz cognitionẽ importat. Dicitur enim intelligere quasi intus legere. ꝛ hoc manifeste patz considerantibus differentiam intellectus ꝛ sensus. Nam cognitio sensitiua occupatur circa qualitates sensibiles exteriores. cognitio aũt intellectiua penetrat vsq; ad essentiam rei. Obiectũ aũt intellectus ẽ qõ qd ẽ vt dr in. iij. de anima. Sũt autẽ multa genera eoꝝ que interius latẽt. ad que oportet cognitionem hominis quasi intrinsecus penetrare. ꝛ sub accidẽtibus latet natura rei ꝛ substantia. sub verbis latent signata ꝛbo nam. sub similitudinibus ꝛ figuris latet ꝛitas figurata. Hec em intelligibilia sunt quodammodo interiora re specu rerum sensibiliũ que exterius sentiũtur ꝛ ita causis latẽtes effectꝰ ꝛ econuerso. vnde respectu hoꝝ oĩm potest dici intellectus. Sz cum cognitio hois a sensu incipiat q̃si ab exteriori. manifestũ ẽ q ex hoc lumẽ intellectus ẽ fortꝫ. tanto potest magis ad intima penetrare. Lumẽ autẽ nãle nostri intellectꝰ ẽ finite ꝛtutis vnde vsq; ad determinatum aliquid ꝓgredi potest. Indiget ergo homo supernaturali lumine vt vlterius penetret ad cognoscẽdũ quedam que p lumẽ nãle cognoscere nõ valet ꝛ illo lumẽ supernaturale homini datũ vocat donũ intellectus. ¶ Ad primũ ergo dcm. q p lumẽ nãle nobis inditum statim cognoscuntur quedam principia communia que sunt naturaliter nota. ſ quia homo ordinatur ad beatitudinem supernaturalẽ. vt supra dictum ẽ. necesse est q homo vlterius ꝓgredi ad quedam altiora ꝛ ad hoc requiritur donum intellectus. ¶ Ad secũdum dicendum. q discursus rationis semp incipit ab intellectu ꝛ terminatur ad intellectũ. Ratiocinamur. n. procedendo ex quibusdam intellectis. ꝛ cũ rõnis discursus ꝓficiatur quando ad hoc pueniꝫ vt intelligamus id qõ prius erat ignotum. q ergo ratiocinatio ex aliquo ꝓcedẽti intellectu procedit. Donũ autẽ gratie non procedit ex lumine nature. ſ superaddit ei q̃s ꝓficiẽs ipsius. ꝛ tõ ista superadditio non dicit ratio ſ magis intellectꝰ q: ita se hꝫ lumẽ superadditũ ad ea q̃ nobis supernaturaliter innotescũt. sicut se habz lumẽ naturale ad ea que ꝓmouentur aliter cognoscenda. ¶ Ad tertiũ dicendum. q volũtas nomine simpliciter appetitiui motus absq; determinatione alicuius excellentie. ſ intellectꝰ nominat quandam excellẽtiam cognitionis penetrantẽ ad intima. ꝛ ideo supernaturale donũ magis nominat nõie intellectꝰ q̃ nõie volũtatis.

Ad secũdũ sic ꝓcedit.

Videtur q donũ intellectus non simul habeatur cũ fide. Dr enim Aug. in li. lxxxiij. q. q id qõ intelligit ꝛ elligẽs, ꝓbẽsione sumit. ſ id qõ creditur nõ cõprehenditur ſm illũ apli ad Phil. iij. Nõ q: cõprehẽderim aut ꝓcer⁹ sum. ergo videtur q fides ꝛ intellectꝰ non pñt cẽ in eodem. ¶ Pter. Dr qõ intelligit intellectꝰ vi nãliter. ſ fides ẽ de non apparentibus. vt supra dictum est

ergo fides non pōt simul cē in eodē cū intellectu

¶Prēt. Intellectus est certior ꝙ scia. ꝟ scia ⁊ fides nō pōt cē in eodem. vt supra dictū est. multo ergo minus intellect⁹ ⁊ fides. ¶Sed contra ē quod Greg⁹. dicit in libro moral. Videm⁹ q intellectus de auditu mēte illustrat. ꝟ aliquis habēs fidē potest eā illustrare mente circa audita. Unde dicitur Luc. vlt. q dñs aperit discipulis sensu vt intelligerēt scripturas. ꝙ intellectus potest cē simul cū fide. ¶Huic dicēdū. q hic discipuli distinctione ē opus. Una quidē ex parte fidei ⁊ alia ex pte intellect⁹. Ex pte quidem fidei distinguēdum est q quidam p se ⁊ directe cadunt sb fide q naturales rationē excedūt. sicut deum cē trinū ⁊ vnū filium dei cē incarnatum. Quedam vero cadūt sub fide quasi ordinata ad ista fin aliquē modū sicut omnia que in scriptura dīna ponunt. Ex pte vero intellect⁹ distinguendū ē. q dupliciter dici possum⁹ aliq intelligere. Uno mō pfecte qñ. s. peruenimus ad cognoscēdam essentiam rei intellecte. ⁊ ipsam veritatem enūciabilis intellecti fin q in se est. ⁊ hoc modo ea que directe cadūt sub fide intelligere non possumus durante statu fidei. ꝟ quidam alia ad fidei ordinata q hoc mō intelligi possūt. Alio mō contingit aliquid intelligi imperfecte quando. s. ipsa essentia rei vel veritas propositionis non cognoscit quid sit. aut quomodo sit. ꝟ tamen cognoscit fin q ea que exteri⁹ apparent veritati nō pertrahuntur. inquā scilicet homo intelligit q propter ea q exterius apparēt nō est recedēdum ab dictis quē fidei. ⁊ fin hoc nihil p habet durante statu fidei intelligere etiaz ea que p se sb fide cadūt. Et p hoc pz rnsio ad obiecta.

Nam prime tres rōnes procedūt fin q aliqd pfecte intelligit. Dicta aūt ratio procedit de intellectu cuz q ordinat ad fidē.

Ad tertiuz sic procedi

tur. Videtur q intellect⁹ qui ponitur donū spūs sancti non sit practicus ꝟ speculativus tm. Intellect⁹ enim vt Greg. dicit in primo moral. altiora quidam penetrat. ꝟ ea q pertinēt ad intellectū practicū non sunt alta sed quedam infirma. s. singularia circa q sūt act⁹. ergo intellect⁹ qui ponitur donum non est intellectus practicus.

¶Prēt. Intellectus qui est donuz est cognitus aliquid q intellect⁹ qui est virtus intellectualis sed intellectus qui est virtus intellectualis ē solum circa necessaria. vt patet per philosophum vi. ethicoz. ergo multomagis intellect⁹ qui est donum est solū circa necessaria. sed intellectus practicus non est circa necessaria ꝟ circa contingentia aliter se habere que opere humano fieri possūt. ergo intellect⁹ qui ē donū non est intellectus practicus. ¶Prēt. Donū intellectus illustrat mentem ad ea que naturalem rationē excedūt. ꝟ operabilia humana quorū est practic⁹ intellectus non excedūt nāle rōnē q dirigit i rebus agēdis. vt ex supra dict⁹ pz. q intellectus q ē donū nō ē intellectus practicus. ¶Sed contra est quod in pō. dicitur. Intellectus bonus omnibus faciētibus eum. ¶Responsio dicendum. q sicut dictum est donum intellectus nō solū se hz ad ea que primo ⁊ principaliter cadunt sub fide. sed etiam ad omnia que ad fidem ordinantur. operationes autē bone quedā ordines ad fidem habent. Nā fides p dilectionē operatur vt apostolus dicit ad Gal. v. Et ideo donum intellectus etiam ad quedam operabilia se extendit non quidē vt circa ea principaliter versetur ꝟ inquantum in agēdis regulam rationibus eternis quibus conspiciendis et consulendis fin Augustī. xij. de trini. inberet superior ratio que dono intellectus perficitur. ¶Ad primuz ergo dicēdum. q operabilia humana fin q in se considerantur non habent aliquam excellentie altitudinem ꝟ fin q referunt ad regulaz legis eterne ⁊ ad finem beatitudinis diuine. sic altitudinem habent vt circa ea possit esse intellect⁹. ¶Ad secundum dicēdum. q hoc ipsum pertinet ad dignitatē doni quod est intellect⁹ q intelligibilia eterna ⁊ necessaria cōsiderat non solum fin q in se sunt. sed etiam fin q sunt regule quedā humanorum actuum. quia ēpto virtus cognoscitiua ad plura se extendit tanto nobilior ē. ¶Ad tertiū dicendum. q regula humanoū actuū ē ⁊ ratio humana ⁊ lex eterna. vt supra dictum ē. lex autem eterna excedit naturalē rationē. ⁊ ideo cognitio hūanorum actuum fin q regulatur a lege eterna excedit naturalem rationē. ⁊ indiget supernaturali lumine doni spūssancti.

Ad quartuz sic ꝓcedit

Videtur q donum intellectus non insit omnibus habentibus gratiam. Dicit enim Greg. xj. moral. q donum intellectus datur contra beatudinē mentis. sed multi habentes gratiam adhuc patiuntur mentis hebetudinem. ergo donum intellectus non est in omnibus habētib⁹ gratiam. ¶Prēt. Inter ea q ad cognitionem pertinent sola fides videtur esse necessaria ad salutem quia p fidē xp̄us inhabitat in cordibus nostris. vt dicitur ad Ephe. iij. Sed non omnes habētes fidē habēt donum intellectus. imo q credūt debent orare vt intelligant sicut Aug⁹. dicit in libro de trini. ergo donum intellect⁹ nō ē necessariū ad salutē. non ergo ē i omnibus habētibus gratiaz. ¶Prēt. Ea que sunt cōmunia omnibus habētibus gratiam nunqz ab habētibus gratiam subtrahuntur. ꝟ gratia intellect⁹ ⁊ aliorum donorum aliqñ se vnitur sterabit. qñqz em̄ dē sublimia intelligēdo in elatiōnē se animus erigit. in reb⁹ inuto ⁊ vilib⁹ grauī hebetudie pigrescit. vt Greg. dicit in. xj. moral. ergo donū intellectus nō est in oibus habentib⁹ gr̄am. ¶Pz ꝟ ē quod dicitur in pō. Nescierūt nesciēt intellexerūt qui in tenebris ambulant. ꝟ nullus habens gratiam ambulat in tenebris. fin illud Johan. viij. Qui sequitur me non ambulat in tenebris ergo nullus habēs gratiam caret dono intellect⁹

¶Hō. dicendum. q in omnibus habētib⁹ gr̄am necesse est cē rectitudinē voluntatis q p gr̄am pparatur voluntas bona ad bonū. vt Aug⁹. dicit

Volūtas a ūt non ſit recte ordinati i bonū niſi
perſiſtente alīq cognitione ſtratio. qz obiectum
voluntatis eſt bonus intellectus vt ol in. iij. de
anima. Sicut aūt ꝙ bonum charitatis ſpūſc in
cetus ordinat voluntatē hoīs vt directe inoue
atur in bonum quoddā ſupnāle. ita etiam ꝙ bo
nus intellectus illuſtrat mētē hoīs vt cognoſ
cat dirāē quādam ſupnālem. anquam opoꝫet
rēdere voluntatē rectam. z iō ſicut bonum cha
ritatis ē in omnibus habentibus gratiam gra
tum facientem ita etiam bonum intellectus.

¶ Ad primū ꝙ dicēdum. ꝙ aliqui habētes gra
tiam gratum facientē poſſūt hebetudinē pati cir
ca aliq̄ que ſunt ꝑ ſe neceſſaria ad ſalutē. ſ circa
ea q̄ ſunt de neceſſitate ſalutis ſufficiēter inſtru
untur a ſpiritu ſancto. Vñ illud. j. Johannis. ij.
Unctio eius docet vos de omnibus. ¶ Ad ſcdm
dicēdū. ꝙ z ſi non oēs habētes fidē plene intel
ligāt ea que proponūtur credēda intelligūt tñ ea
ē credēda. z ꝙ ab eis nullo modo ē decipiūtur.

¶ Ad tertium dicēdum. ꝙ bonum intellectus
nāl ſe ſubtrahat ſancto circa ea que ſunt neceſ
ſaria ad ſalutem. ſed circa alia interdum ſe ſub
trahit. vt non omnia ad liquidum ꝙ intellectus
penetrare poſſint ad hoc ꝙ ſuperbie materia ſ
trahatur.

Ad quintū ſic procedi

tur Vi ꝙ intellectus bonum meritale in nō ha
bentibus gram gratuz facientē. Aug. ēh exponēs
illud pō. Ē concupiuit anima mea deſiderare in
ſtificationes tuas dicit. Precedat intellectus z
tur de ſequatur humanus atꝙ ifirmus affectus.
ſ in omnibus habentibus gram gratum faciēz
tē ē ꝓmptus affectus ꝓpꝫ charitatē. ergo bo
num intellectus pōt eē in his qui nō habēt gra
tū gratum facientē. ¶ Preꝫ. Dñs. iij. dicit ꝙ intel
ligēna opus eſt in viſione ꝙphetica. z ita videt
ꝙ ꝙphetia non ſit ſine bono intellectus ſ ꝙphe
tia pōt eē ſine gra gratuz facientem. ps. Matthe.
vij. Ubi dicētibus in nomine tuo prophetauimus
re ꝓpondetur nunq̄ noui vos ꝙ bonum in
tellectus pōt eē ſine gra gratuz facientē. ¶ Pte.
bonū intellectus reſpōdet ꝛtum fidei. Fm illud
Eſa. vij. Fm aūt literā. niſi crediderit non
intelligetis. ſ fides pōt eē ſine gra gratum facien
te. ergo etiam bonum intellectus. Sz contra ē
ꝙ dño dicit. Johānis vj. Omnis qui audiuit a
ꝑe z didicit venit ad me. ſ ꝙ intellectum audi
ta addiſcimus vel ꝓpter animus vt ps ꝙ Greg⁹. in
.j. moral. ꝙ quicūq̄ habz intellect⁹ bonum venit
ad chriſtum quod non ē ſine gra gratuz faciēte

¶ Reſpō dicēdū. ꝙ ſicut ſupra dictū ē. dona ſpiri
tus ſancti ꝓficiunt animę. Fm ꝙ ē bñ mobilis a
ſpiritu ſancto. Sic ꝙ intellectuale lūmē gratie
ponitur bonum intellectus in ſenſum intellect⁹
hoīs ē bñ mobilis a ſpiritu ſancto. Huiuſmo
di aūt motus conſideratō in hoc ē ꝙ homo ap
prehendat veritatē circa finē. vñ niſi vsq̄ ad hoc
moueatur a ſpiritu ſancto intellect⁹ humanus.
vt rectam eſtimationē de fine habeat nondum
cōſequitur ē bonū intellectus ſpiritualiq̄ ex il
luſtratōe ſpūſancti. alia q̄dam ſimbula cogno
ſcat. Recte aūt eſtimationes de vltimo fi
ne non habz niſi ille q̄ circa finē nō errat. ſ ei ſit
inter inherit tanq̄ optimo. quod ē ſolū habēti
gram gratum facientē. Sicut etiā in moralibus
recta eſtimationem habz homo de fine ꝙ habi
tum virtutis. vnde bonus intellectus habz nul
lus ſine gra gratum facientē. ¶ Ad primum er
go dicēdum. ꝙ Auguſtin⁹ nominat intellectus
quācūq̄ illuſtratōnē intellectualē que tamē nō
pertingit ad gnitam boni rationē nūsq̄ ad hoc
mēs hominis deducatur. vt rectam eſtimatio
nem hēat homo circa finē. ¶ Ad ſcm dicēdum.
ꝙ intelligētia q̄ neceſſaria ē ad prophetiā ē q̄dā
illuſtratio mētis circa ea que prophetis reuelā
tur non ē autem illuſtratio mētis circa eſtima
tionē rectam de vltimo fine que pertinet ad bonū
intellectus. ¶ Ad tertium dicēdum. ꝙ fides
imperat ſolum aſſenſum ad ea que propona
tur ſ intellectus imperat quādam ceptiones
veritatis que non poteſt eſſe circa finem niſi in
eo qui habet gratiam gratum facientem vt di
ctum eſt. z ideo non eſt ſimilis ratio de intelle
ctu z fide.

Ad ſextum ſic ꝓcedit.

Videt ꝙ bonum intellect⁹ nō diſtinguatur ab
alijs bonis. Quorū eh oppoſita ſūt eadem ip
ſa quoꝝ ſūt cadē. ſ ſapiēte opponitur ſtultitia
hebetudini intellectus. ſcipientiq̄ conſilium
ignorāte ſcientia. vt patz ꝙ Greg. ij. moral. nō
vident aūt differre ſtultitia hebetudo ignorātia
ſcipientia. ꝙ nec intellect⁹ diſtinguit ab alijs do
nis. ¶ Preꝫ. intellect⁹ qui ponitur virtus intel
lectualis differt ab alijs intellectualib⁹ ꝓpꝫ
ꝙ hoc ſibi ꝓpriū ꝙ ē circa principia ꝑ ſe nota.
ſ bonum intellectus nō ē circa aliq̄ principia ꝑ
ſe nota. qz ad ea que nāliter ꝑ ſe cognoſcuntur
ſufficit nālis habitus principiorū ſcipiorū ad
ad bo que ſupnālia ſunt ſufficit fides. quia a
rticuli fidei ſūt ſicut prima principia in ſupnāli co
gnitione. ſicut dictum ē. ꝙ bonum intellect⁹ nō
diſtinguitur ab alijs donis intellectualibus.

¶ Preꝫ omnis cognitio intellectiua. vel ē ſpecu
lativa vl practica. ſ bonum intellectus habz ſe
ad virtutē. vt dictus ē. ergo non diſtinguitur ab
alijs donis intellectualib⁹. ſ oēo in ſe comple
ctitur. Sz cōtra ē qd q̄nq̄ cōmemorant ad
inuicē. opoꝫtet ea eē aliquo modo adinuicē di
ſtincta. qz diſtinctio ē principiū numeri. ſ donū
intellect⁹ cōmemorantur alijs donis. vt ps Eſa.
xj. ergo bonum intellectus ē diſtinctus ab alijs
donis. ¶ Reſpō dicēdū. ꝙ diſtinctio doni intel
lectus ab alijs trib⁹ donis. ſcz pietate fortitudi
ne timore manifeſta ē. qz bonum intellectus pri
mo ad vim cognoſcitiuā. illa vero tria pertinēt
ad vim appetitiuā. ſ differētia hui⁹ doni intelle
ctus ad alia tria. ſcz ſapiētiā. ſciam z cōſilium. q̄
etiā ad vim cognoſcitiuā ꝓpriē. nō ē adeo ma
nifeſta. Videt aūt ꝓbabilā ꝙ donū intellect⁹ diſ
tinguat a dono ſcientie z cōſilij. ꝙ hoc ꝙ illa duo
gignūt ad practicā cognitionē. donū aūt intel-

lectus ad speculatiuam. A dono vo sapiẽtie qꝫ etiam ad speculatiuã cognitionẽ ptinet distinguitur i hoc q ad sapiẽtiam ptinet iudiciũ. ad intellectum vo capacitas intellect⁹ comẽ ꝫ proponũtur seu penetratio ad intima eorum ⁊ fm hoc supra numerũ donorũ assignauimus. ꝫ diligenter inuẽri donũ intellectus non solus se habet circa speculanda ꝫ etiaꝫ circa opanda. vt dicũ est. Et simile etiam donũ scientie circa verũ qꝫ se hꝫ vt infra dicet ⁊ ideo oportet aliter eorũ distinctionẽ accipe. Omnia enĩ hec quattuor dona ordinant ad supnaturalem cognitionẽ que in nobis p fidem fudat. Fides autẽ ẽ ex auditu vt dr Roma.x. Unde oportz aliqua ꝓponi hominẽ ad credendũ non sicut visa ꝫ sicut audita quibus p fidem assentiat. Fides aũt primo quidem ⁊ principaliter se habꝫ ad vitatem prmã. secundario ad ꝗdaꝫ circa creaturas cõsiderãda. ⁊ vlteri⁹ se extendit etiã ad directionẽ humanorum opum fm q p dilectionẽ operat. vt ex dictis patꝫ. Sic ergo circa ea que fidei proponunt credenda duo requirunt ex parte nostra. primo quidẽ vt intellectꝰ penetrare ĉiuꝝ vt capiantur. ⁊ hoc pinet ad donum intellectus. secõ aũt oportet vt de eis homo habeat iudiciũ rectum vt estimet bona eẽ vitanda. ⁊ ab eorum oppositis recedẽdum. Hoc ergo iudicium ꝯtinet ad rem diuinas pertinet ad donũ sapiẽtie. ꝯtinet vo ad rem creatas pinet ad donum scientie. ꝯtinet vo ad applicationẽ ad singularia opa pinet ad donũ consilij

¶Ad. j. ergo dicẽdũ. q ꝑdicta differẽtia quattuor donorum manifeste competit distinctioni eorum que Grego. ponit eis eẽ opposita. Hebetudo enim acuitati opponitur. Dicitur enĩ q similitudinẽ intellectus acutus quando põt penetrare ad intima eoꝝ q proponũt. vnde hebetudo mẽtis est q quam mẽs ad intima penetrare non sufficit. Scientus aũt dicit ex hoc q quis se iudicat circa cõmune finem vite. ⁊ iõ propie opponitur sapiẽtie q facit rectum iudiciũ circa vniuersalem causam Ignoratia vo ponat defectũ mẽtis etiã circa ꝗcunq; ꝑticularia eiõ opponitur scientie p quã homo habꝫ rectũ iudicium circa ꝑticulares causas. scz circa creaturas. Precipitatio vo mãifeste opponit consilio q quod homo ad actionẽ non ꝓcedit ante deliberationẽ rõnis. ¶Ad scõm dicẽdũ. q donũ intellectus ẽ circa prima principia cognitois gratuite. aliter tamẽ ꝫ fides. Nam ad fidẽ pinet eis assentire. ad donũ vero intellect⁹ pertinet mẽte penetrare ea que dicũtur. ¶Ad tertiũ dicendũ. q donũ intellectus pinet ad vtrãq; cognitionem scz speculatiuã. ⁊ practicã nõ ꝯtinet ad iudiciũ sed ꝯtinet ad apprehensionem vt capiantur ea que dicũtur.

Ad septimũ sic ꝓcedit

Dr q dono intellect⁹ nõ respondeat beatitudo septa. scz beati mũdo corde qm ipsi deum videbũt. ¶Mundicia enĩ cordis maxime videtur pinere ad effectũ. sed donum intellectus nõ pertinet ad effectũ sed magis ad vim intellectiuã. q̃ ꝑdicta beatitudo nõ respõdet dono intellectus.

¶Prẽt Aug⁹. x⁰. dr Fide purificãs corda eo sed p purificationẽ cordis acquirunt mundicia cordis. ergo ꝑdicta beatitudo magis pertinet ad veritatẽ fidei ꝫ ad donũ intellectus. ¶Prẽt. dona spũssancti ꝑficiũt hominẽ in presentivita ꝫ visio dei nõ pinet ad vitam pñtẽ. ipsa enĩ beatos facit vt supra habitũ ẽ. ergo septa beatitudo cõuenit visionem dei nõ pinet ad donũ intellectus. ¶Sed cõtra est quod Augustꝰ. dicit i libro de Smone dñi in mõte. Septa opatio spũssancti que est intellectus cõuenit mundicie corde qui purgato oculo possũt videre quod oculus nõ videt. ¶Ih espõsio dicẽdũ. q in septa beatitudine sicut ⁊ aliqua dona cõnectũr. Unum per modũ meriti. scz mũdicia cordis ⁊ aliꝫ per modũ premij. scz visio dei. vt supra dictũ est. Et verum qꝫ pinet aliquo mõ ad donũ intellectus. Est enĩ duplex mũdicia. Una quidẽ ꝑambula ⁊ dispositiua ad dei visionẽ ꝫ est depuratio affect⁹ ab inordinatis affectionibus ⁊ hec ꝗdem mũdicia cordis fit per virtutes ⁊ dona ꝫ pertinẽt ad vim appetitiuã. Alia vo mũdicia cordis ꝫ est ꝯsummatissima respectu visionis divie. ⁊ hec ꝗdẽ est mũdicia mẽtis depurate a fantasmatibus ⁊ erroribus vt. ſ. ea ꝫ de deo ꝓponũtur nõ accipiant q modũ corporaliũ fantasmatũ neq; fm hereticas peruersitates. ⁊ hãc mũdiciam facit donũ intellect⁹ Similiter etiam duplex est dei visio. Una quidem perfecta q quam videt dei essentia. Alia vero iperfecta q quã ⁊ si nõ videm⁹ de deo ꝗd est videm⁹ tamẽ quod nõ est. ⁊ tanto in hac vita deũ perfectius cognoscim⁹. quãto magis intellectꝰ eius excedere ĉquid intellectꝰ comprehẽdituꝝ. Et vtraq; dei visio pertinet ad donũ intellectus. prima quidem ad donũ intellect⁹ cõsummatꝰ fm q erit in patria. secunda vero ad donũ intellectus inchoatꝰ fm q habet in via. Et per hoc patꝫ respõsio ad obiecta. Nam prime due rationes ꝓcedũt de prima mũdicia tertia vero de perfecta dei visione. dona aũt ⁊ hmõi non perficiunt fm quod̃ inchoationẽ ⁊ in futuro ipleburtur. vt supra dictũ ẽ.

Ad octauũ sic ꝓcedit

Dr q fructꝰ fides nõ respondeat dono intellectus. Intellect⁹ em est fructꝰ fidei Dr enĩ. Esa. vij. Nisi credideritis nõ intelligetis. Fm aliam litteram vbi nos habemꝰ. Si nõ credideritis nõ permanebitis. nõ ergo fides est fructꝰ intellect⁹. ¶Prẽt. pus nõ ẽ fructꝰ posterioris. sed fides vt esse prior intellectu. quia fides est fundamẽtũ totius spiritualis edificij. vt supra dictũ est. ergo fides nõ est fructus intellect⁹. ¶Prẽt plura sunt dona pinẽtia ad intellectum ꝫ pertinentia ad appetitum. sed inter fructꝰ ponit ĩmediatum pinẽs ad intellectum. scz fidem. omnia vero alia pinẽt ad appetitũ. ergo fides nõ magis videt respondere intellectui ꝫ sapiẽtie vel scientie seu cõsilio.

¶Sed cõtra ẽ q finis omnium rerum est fructꝰ eaꝝ. sed donũ intellectus videt principaliter ordinari ad certitudinem. scz fidei que ponit fructꝰ. Di-

cit enim glo. ad Gal. v. q fides ē q ē fmcatis. et de inuisibilib⁹ certitudo. ꝙ in fructibus fides respondet dono intellectus. ¶ Filio dicēdum. q sicut supra dictū ē cum de fructibus ageretur. fructus spiritus dicuntur vltima et delectabilia q in modo proueniūt ex virtute spiritussancti.

Vltimū aūt delectabile habz rationē finis qui ē propriū obiectū voluntatis. et ideo oportet q illud quod ē vltimū et delectabile in voluntate sit quodammodo fructus oīm aliorū que ptinēt ad alias potētias. ¶ Secūdū hoc ꝙ gen⁹ donū vt dictū ē ficiētis aliquam potētiam potest accipi duplex fruct⁹. Vnus quidē genitus ad suam potētiam. Alius quasi vltim⁹ genit⁹ ad voluntatē. Et fm hoc dicēdum ē q de dono intellect⁹ respondet pro proprio fructu. fides id ē fidei certitudo. q pro vltimo fructu respondet ei gaudiū quod ginet ad voluntatē. ¶ Ad primum ꝙ dom. q intellectus ē fruct⁹ fidei q ē virtus. sic aūt non accipit fides cum dicit fructus q pro quadam certitudie fidei ad quam homo puenit ad donum intellectus. ¶ Ad scōm dicēdum q fides nō potest vniuersaliter p̄cedere intellectum. Non enim posset homo assentire credēdo aliquib⁹ propositis nisi ea aliqualit intelligeret. q ficiēs intellectus consequitur fides que ē virtus. ad quam quidē intellect⁹ pfectionē seq̄tur q̄dam fidei certitudo. ¶ Ad tertiam dicēdū q cognitionis practice fructus non pōt ee in ipis. quia talis cognitio non scitur propt se q. ppt sed propt aliud. q cognitio speculatiua habz fructum in scipa. scz certitudinem eoꝝ quo ū est. Et ideo dono consilij quod ginet solum ad cognitionē practicam non respondet aliquis fructus proprius. Donis aūt sapiēte intellectus et scientie que possunt etiam ad speculatiuam cognitionē ginere. respondet solum vn⁹ fructus qui ē certitudo significata nomine fidei. Plures aūt fructⁿ ponunt ginētes ad partē appetitiuam. qz sicut iam dictū ē ratio finis q imponat in nomine fructus magis ginet ad vim appetitiuam q̄ intellectiuam.

¶ Questio. ix.

Deinde ꝓsiderandū

D ē de dono scie. Et circa hoc quer̄untur quatuor. Primo vtrum sciētia sit donum. Secundo vtrum sit circa diuina. Tertio vtrum sit speculatiua vl practica. Quarto que beatudo ei respondeat.

Ad primuꝫ sic procedi

tur. Videtur q scientia nō sit donū. Dona enī spiritussancti naturalē facultatē excedunt. sed sciētia imponat effectum quēdam naturalis rationis. Dicit enim philosophus in .j. posteriorū q demōstratio ē syllogism⁹ faciēs scire. ergo sciētia non ē donum spiritussancti. ¶ Pret. dona spiritussancti sunt cōmunia oīm⁹ sanctis. vt supra dictum ē fm Aug⁹. dicit. xiij. de trini. q sciētia non pollet plurimi fidelis quis polleat ipsa fide. q sciētia non ē donum. ¶ Pret. donuꝫ est ꝓficiens virtute. vt supra dictū est. ergo vnuꝫ donum sufficit ad pfectionē vnius virtutis. sed virtuti fidei respondet donum intellect⁹. vt supra dictum ē ergo non respondet ei donuꝫ sciētie nec apparet cui alij virtuti respondeat. ergo cum dona sint pficiosa virtutum vt supra dictum ē. videtur q sciētia non sit donum. ¶ Sꝫ contra ē q Esa. xj. ē cōputatur inter septē dona. ¶ Filio dicēdum. q gratia ē pficiēs fm naturā vñ non deficit in his in quib⁹ homo p naturam pficere pōt. Cū aūt homo p naturalē rationē assentit fm intellectū alicui vtuti. dupliciter pficit circa vtutē illam. primo quidē quia capit eam scīo quia de eo certum iudicium habz Et ideo ad hoc q intellectus humanus pficere assentiat vtuti fidei duo requirūt. quoꝝ vnū ē q sane ea pīat ea q̄ proponunt. quod ginet ad donū intellectus. vt supra dictum est. aliū aūt ēre habeat certum et rectū iudicium de eis discernēdo. scz credēda ante non credēda. et ad hoc necessarium ē donū scie. ¶ Ad primuꝫ q dicēdū. q certitudo cognitiōis in diuersis naturis inuenit diuersimode fm diuersam conditionē eiusdē naturę. Nam homo consequit certū iudiciū de vtutę p discursum rōnis. et iō scia humana ex rōne demōstratiua acq̄rit. q in deo ē certum iudicium vtutis absq; oi discursu p simplicē intuitū. vt in primo dictum ē. et iō diuina sciētia non ē discursiua vl rōcinatiua. q absoluta et simplex. cui similis ē sciēta q ponitur donū spūssancti. cuius sit quedam participatiua similitudo ipsius.

¶ Ad scōm dicēdū. q circa credēda duplex sciētia pōt haberi. Vna quidē p quaꝫ homo scit quid credere debeat discernēdo credēda a nō credēdis. et fm hoc sciētia ē donū. et conuenit oib⁹ sanctis. Alia vo ē sciētia circa credēda p quam homo non solū scit q̄d credi debeat. q etiam scit fidē manifestare. et alios ad credēdū inducere et contradictores conuincere. et ista scia ponit inter gratias gratis datas q̄ non dat oīb⁹ sed quibusdam vt Aug⁹. post ꝫba iducta subūgit. Aliud ē scire tantūmō q̄d homo credē debeat. aliud scire quēadmodū hoc ipm qd credit. et pro eo aduersus opitulentur. et contra impios defendat.

¶ Ad tertia dm. q dona sūt pfectiones vtutū moralibus et intellectualibus. non sunt aūt pfectiones virtutū theologicaꝝ q magis omnia dona ad pfectionē theologicarum virtutū ordinātur sic ad finē. Et ideo non ē inconueniēs si omnia dona ad vnam virtutem theologicam ordinentur.

Ad secūduꝫ sic proce-

dit. Vi. q sciētie donū sit circa res diuinas. Dicit enim Aug⁹. xiij. de trini. q̄ sciētiam gignunt fides. nutrit et roborat. q fides ē de reb⁹ diuinis q̄ obiectū fidei ē veritas prima. vt supra habitū ē. q donū sciētie ē de reb⁹ diuinis. ¶ Pret. donū sciētie est dignius q̄ sciētia acq̄sita. q aliq̄ scientia acq̄sita est circa res diuinas sic scia media. ergo multo magis donū scie est circa res diuinas. ¶ Pret. ficut di Hom. .j. Immobilia dei

p ea que facta sunt ītellecta conspiciunt. si ergo est scia circa res creatas. vī q̄ etiam sit circa res diuinas. ¶ Ds cōtra ē quod ℣ug⁹. xiij. de trī. dicit rerum diuinarū sciēcia ꝓprie sapientia non cupetur. humanarū aūt ꝓprie sciētie nomē obtineat. ¶ Rñ. dīm. q̄ cereum iudicium de re aliq̄ maxime datur ex sua causa. ⁊ ideo fm ordines causarum oportet ē ordinē iudiciorum. Sicut enim causa prima ē cā secūda. de cā autem prima non potest iudicari per aliā causam. ⁊ ideo iudicium quod fit per causam primā est primū ⁊ efficissimus. In his aūt in quibus aliq̄d est perfectissimū nomē cōmune generis appropriauit his que deficiūt a perfectissimo ipsi aūt perfectissimo adaptatur aliud spāle nomē. vt ps in logicis. Nam in genere conuertibiliū illō quod habet quid quid ē. spāle nomine diffinito vocatur. que aūt in hoc deficiūt cōuertibilia existentia nomē cōmune sibi retinēt. l. qd̄ ꝓprie dicunt. Quia ergo nomē scientie importat quādā certitudinem iudicij. vt dictū ē. si quidē certitudo iudicij fit per altissimā causam illius generis p quā pōt de oībus iudicare. dr spāle nomē quod ē sapia. Dicitur enī sapiēs in vnoquoq̄ genere q̄ nouit altissimā causam illius generis p quā pōt de oībus iudicare. Simplr aūt sapiens dī q̄ nouit altissimā causas simplr. l. deū ⁊ ideo cognitio diuinarum rerū vocat sapia. cognitio vero rerū humanarū vocat scia quasi cōi noie ipotente certitudinē iudicij appropiato ad iudiciū qō fit p causas scdas. Et tō sic accipiēdo scie nomen ponit donū distinctū a dono sapie. Vnde donū scie est solū circa res hūanas vel solū circa res creatas. ¶ Ad ꝑmū ergo dīm. q̄ licet ea de q̄bus est fides sint res diuine ⁊ eterne tñ ipsa fides ē quodāmō tpale in alio credēdo. ⁊ tō scire quid credē dū sit ptinet ad donū scie. Scire aūtem ipsaꝫ res credēdas fm seipsas p quādā vnionē ad ipsas. p tinet ad donū sapie. vñ donū sapie magis rīdet charitati q̄ venit mēte boīs deo. ¶ Ad .ij. dīm. q̄ tō illa ꝓcedit fm q̄ cōiter nomē scientie sumit. sic aūt scia non ponit spāle donū. ℔ fm q̄ restringitur ad iudiciū qō fit p res creatas. ¶ Ad tertiū dīm. q̄ sicut supra dictū ē. quilibet cognoscitiuus habitus formaliter quidē respicit medium p q̄s aliquid cognoscitur. māliter aūt id quod p medium cognoscitur. ⁊ q: id qō ē formale potius est ipō ille scie que ex pncipijs mathematicis concludunt circa mām naturalem magis cum mathematicis conueniēt. vt pōt ēe filosofo ps q̄uū ad mām magis cōueniant cum nāli. ⁊ p peer hoc dicitur in .ij. phīsicoꝝ q̄ sunt magis naturales. ⁊ tō cū homo p res creatas deū cognoscat magis vī hoc ptinere ad sciam ad quā ptiet formaliter q̄ ad sapientiam ad quam pertinet mālit. ⁊ ecōuerso. cū fm res diuinas iudicem⁹ de rebus creatis magis hoc ad sapiēcia q̄ ad sciam pertinet.

Ad tertiū sic ꝓcedit

Dī q̄ scientia q̄ ponitur donū sit scia practica. Dicit enim ℣ug⁹. xiij. de trīt. q̄ actio q̄ exterioribus rebus vtimur. scie deputat. ℔ scia cui deputat actio ē practica. ergo scia. q̄ ē donū ē scia practica. ¶ Pre. Greg. dicit in .j. moral. Nulla ē scia si vtilitēr pietatis non hz. ⁊ valde mutilis ē pietas si scie discretiōe caret. Ex q̄ auctoritate habet q̄ scia dirigit pietatē. ℔ hoc nō pōt cō petere scie speculatiue. q̄ scia q̄ est donū nō ē specul atiua ℔ practica. ¶ Pre. dona spūssancti nō habentur nisi a iustis. vt supra dictū ē. sed scia speculatiua pōt haberi etiā ab iniustis fm illō Iac. vlt. Sciēti bonū ⁊ non facienti pccm ē illi. q̄ scia que ē donū nō ē speculatiua ℔ practica ¶ Ds ꝫ ē qō Greg. dic in .j. moral. Scia in die suo cōsultius parat. q: in vētre mētio ignorātie tenebras supat. ℔ ignorātia nō tollitur totaliē nisi p vtrāq̄ scias .l. ⁊ speculatiuā ⁊ practicā. q̄ scia q̄ ē donū. est ⁊ speculatiua ⁊ practica. ¶ Rñ. dō. q̄ sic supra dictū ē. donū scie ordinatur sic ⁊ donū ītellectus. ad certitudinē fidei. Fides aūt p ⁊ principaliter in speculatiōe pōnitur. l. mbēr pme vitati ℔ q: in ꝑa vita ē etiā vltimus finis. ꝓpē quē operamur. inde etiā ē q̄ fides ad operationē se extēdit. Fm illud ¶al. v. Fides q̄ dilectione operat. Dī etiā oportet q̄ homo scie p quidē ⁊ principaliter respiciat speculatiōnē. māgnum sēs homo scit. qd fide tenere debeat. Secundario aūt se extendit etiā ad ꝓpationē fm q̄ q̄ sciam credibilia eoꝝ q̄ ad credibilia ꝓsequunt dirigimur ī agēdis.

¶ Ad primū ergo dīm. q̄ ℣ug⁹. loq̄t de dono scie fm q̄ se extēdit ad operatiōnē. attribuitur em ei actio sed non sola nec pmo. ⁊ hoc etiā mō dirigit pietatē. vñ ps solutio ad scām. ¶ Ad. ij. dīs. q̄ sicut dictū ē de dono intellect⁹ q̄ nō q̄libet intelligit dr donū intellect⁹. ℔ quia intelligit quasi ex habitu gr̄e. ita etiā de dono scie ē intelligēdū q̄ illi soli donū scie habeant. q̄ ex illustratione gr̄e recti iudicij hūt circa credēda ⁊ agēda q̄ i nullo deuient a rectitudine iustitie. ⁊ hec ē etiā scia scīoꝝ. de qua dī Sap. x. Iustū deduxit dūs p vias rectas. ⁊ dedit illi sciam sanctoꝝ.

Ad quartū sic ꝓcedit

Dī q̄ scie nō rīdeat tertia beatitudo. l. Dei q̄ lugēt qm ipsi ꝑsolabunt. Sicut enim malū est causa tristicie ⁊ luct⁹. ita etiā bonū est cā letitie ℔ q̄ sciam principaliter manifestant bona. q̄ mala que p bona cognoscunt. Rectū enī ē iudex sui ipsius ⁊ obliqui. vt dī in .j. de aia. q̄ ꝑdicta beatitudo non cōuenienter rīdet scie dono. ¶ Pret. cōsideratio veritatis ē actus scie. ℔ in cōsideratione veritatis nō est tristicia ℔ magis gaudium Dī eni Sap. viij. Nō hz amaritudinē illius cōuersatio nec tediū cōuictus illi⁹. q̄ letitia ⁊ gaudiū. q̄ ꝑdicta beatitudo non pueniēter rīdet dono scientie. ¶ Pre. donū scie prius cōsistit in speculatione q̄ in operatione. sed fm q̄ cōsistit in speculatiōe nō rīdet sibi luct⁹. q: intellect⁹ speculatiuus nihil dicit de imitabili ⁊ fugiēdo vt dī in .iij. de anima. nec̄ dicit aliq̄d letum ⁊ triste. q̄ ꝑdicta beatitudo non conuenienter potest rīdere dono scie. Ds cōtra ē quod ℣ug⁹. dicit in li.

de sermone dñi in monte. Scia ꝓcessū sagittaꝝ duo q dicūtur duo mala vicia fuīe q q si bona petierunt. ¶ Ad. dicm. q ad sciam ꝓprie ꝓtinet recta iudicia creaturaꝝ. Creature aūt sunt ex q duo bo occasionaliter a deo auerūt. Hz illo Sap. xiij. Creature facte sūt odiū et muscipula pedib⁹ illiciū. q. d. rectū iudiciū de hijs nō bñt qui estimāt ei cē ꝓcessū bonū vñ ei cis finē ꝓsumēdo peccāt et vere bonū pñt. et b dñs hoc inoet scit q rectū iudiciū de creaturis q̄ bēnt q bonū scie. et iō brīando lucrao ponit ridere bono scie ¶ Ad. j. q dicm. q bona creata nō excitāt spūale gaudiū nisi ꝓut referunt ad bonū diuinū ex q ꝓprie ꝓsurgit gaudiū spūale. et ideo directe q̄dē spūale pax et gaudiū ꝑ nō rideī bono sapie. Bono aūt scie rideī q̄dē q̄ luctus de ꝓteritis erratis. et ꝑter ꝓsolatio dū bō q rectū iudiciū scie creaturas ordinat i bonū diuinū. et iō in hac brīandie ponit lucr⁹ ꝓ merito et ꝓsolatio ꝑ ꝓmio. q̄ q̄dē inchoat in hac vita ꝓficitur aūt i futuro ¶ Ad. ij. dicm. q de ipa ꝓsideratōe diuinis bō gaudet q̄ de re circa quā cōsiderat. Diuinē ꝑt tristari quāq. et fm b luctus scie attribuit. ¶ Ad. iij. dicm. q scie fm q in speculatōe ꝓsistit nō rideī brīando aliū q brīando bona nō cōsistit in ꝓsideratōe creaturaꝝ. Hi cōtēplatōe dei. ¶ aliqñ brīando bona ꝓsistit i debito vsu creaturaꝝ et ordinata affectōe circa ipas et b dicō ꝑtū ad brīandū vite. Et iō scie nō attribuit aliq brīando principaliter ad ꝛēplationē. Hi intellectui et sapie q̄ sūt circa diuina.

Questio. x.

Consequēter ꝓsiderā dū ē de virtū oppositis. Et ꝓ de infidelitate q opponit fidei. Scdo de blasphemia q opponit confessioni. Tertio de ignorantia et hebetudine q opponūtur scie et intellectui. Circa ꝑmū ꝓsiderādū ē de infidelitate in cōi. Scdo de hereli. tercio de apostasia a fide. Circa ꝑmū q̄rūtur duodeci. Pmo vtr infidelitas sit pcm. Secūdo i q̄ sit sic in subiecto. Tertio vtr sit maxīmū pcōr. Quarto vtr oēs actō infidelis sit pcm. Quinto vtr oēs infidel⁹ sint pccres. Sexto de ꝓportōe earūdē. Septio vtr cū infidel⁹ sit disputādum de fide. Octauo vtr sint cogēdi ad fidē. Nono vtr sit eis cōcandū. Decio vtr possint tolerari fidel⁹ pelle. Undecimo vtr ritus infidelium sint tolerandi. Duodecimo vtr pueri infidelium sint inuitis parentibus baptizandi.

Ad ꝑmū sic ꝓcedit.

Vi q infidelitas nō sit pcm. Pme em pcm ē ꝛnām. vt ꝑz ꝙ Dnām. in. q. li. q infidelitas nō vi cē ꝛnās. Dicit em Aug. i li. de ꝓdestinatōe scōrum q posse hre fidē sic posse hre charitatē nāe ē olim bonum. hre aūt fidē quēadmodū hre charitatē gre ē fidelium. ꝙ non hre fidē q ē infidelium nō ē ꝛnām. et ita nō ē pcm. ¶ Pte. nullus peccat in eo q̄ vitare nō pōt. q̄ actus pcm ē volūtatis. q nō ē in ꝓte bono q infidelitatē vitet. q̄ vitare non pōt nisi fidē habēdo. Dicit em ap⁹ ad Roma. x. Quō credēt ei quē nō audierunt. q̄ō aūt audient sine ꝓdicante. ergo infidelitas nō vi cē pcm. ¶ Pte. sic supra dictū ē sūt septē vicia capitalia ad que oia pcā reducunt. ꝛb nullo aūt horū vi ꝑueri infidelitas. q infidelitas nō est pcm. ¶ Hz ꝛ virtutes ꝓtantur virtutem q fides ē virtus cui ꝓtatur infidelitas q infidelitas ē pcm. ¶ Ad. dcm. q infidelitas dupl accipi ꝑt. Uno mō fm pura negatōem. vt dicat infidelis ex b solo q non habz fidē. Alio modo pōt intelligi infidelitas fm ꝓtestatē ad fidē. qua scz aliquis repugnat audituī fidei vl eā contēnit ipsam fm illū Esa. liij. Quis credit auditui nostro. et in b ꝓprie pertinet rō infidelitatis. et fm hoc infidelitas ē pccm. Si aūt infidelitas accipiat fm negationem puram sicut in illis q nihil audierūt de fide nō hz rōnē pcti q magis pene. q talis ignorātia veniat ex pcō ꝑmi parentes ꝓtecta ē. Aut aūt sic sunt infideles dānandi q̄dem ꝓpter alia pcā q sine fide remissi nō pñt. non aūt dānandi ꝓpter infidelitatis pcm. Hz dño dicit Jo. xv. Si nō venissem et locut⁹ eis fuissem pcm nō haberēt. q̄ exponēs Aug. dicit q loquor de illo pcō q nō crediderūt in ꝑsonā. ¶ Ad. ꝑmū q dcm. q hre fidē nō ē in nā brīata. q in nā brīata ē vt mēs hominis nō repugnet ueritati ilīmenti et exteriori brīanis ꝓdicāti. vñ infidelitas fm hoc ē ꝛnām ¶ Ad. ij. dcm. q rō illa ꝓcedit de infidelitate fm q importat simplicē negationē. ¶ Ad. iij. dcm. q infidelitas fm q ē pcm oritur ex superbia ex qua ꝓsumpsit q hō intellectū suū nō valet ꝓbicere regulis fidei et sano intellectui patruꝝ vñ Greg. dicit. xxxj. moraliū. q ex inani gla oriunt nouitates ꝓsumptiones. Quāuis possz dici q sicut virtutes theologice non reducuntur ad quatuor cardinales. q̄ sūt horū eis. ita etiā vitia opposita quatuor capitalib⁹ non reducunt ad vitia capitalia.

Ad ſecūdū sic ꝓcedit.

Vi q infidelitas nō sit in intellectu sic in subiecto. Pme em pcm in volūtate ē. vt augustī. dicit in li. de duab⁹ aiabus. q infidelitas ē q̄dā pcm vt dictū ē. ergo infidelitas ē in volūtate nō i intellectu. ¶ Pte. Infidelitas hz rōnēs pcī. ex eo q ꝓdicatio fidei ꝓtinet q ꝓmptus ad volūtatē ꝓtinet. q infidelitas ē in volūtate. ¶ Ꝓtra. q. ad Cor. xj. Aug dicit. Ipse sathanas trāsfigurat se in angelū lucis dicit glo. q si angel⁹ malꝰ se bonū fingat. et si credat bon⁹ nō ē error. periculosus aut modic⁹ si sacrificet dicit q bonis angelis ꝓtinet cui⁹ nō ē vi ꝓpter rectitudinē volūtatis. ei⁹ q ci inheret intēdēs bono angelo adhere ē q totū pcm infidelitatis ē vl in puersa volūtate. nō ergo ē in intellectu sicut in subiecto. ¶ Hz ꝛ. Cōtraria sūt i eodē subiecto. q fides cui ꝓtrariat infidelitas ē in intellectu sicut i subiecto. q et infidelitas in intellectu ē. ¶ Hō. dicm. q sicut supra dictū ē pcm dicitur ee in illa potentia q ē ꝓncipium actus peccati. Actus aūt peccati ꝑt habere duplex ꝓncipium. Unū quidē ꝑmū vniuersale. q̄ ꝑtinet omnes actus pcōr. et hoc ꝓncipium ē volūtas. q̄ ois pcm est voluntariū. Aliud autem ꝓncipium actus ꝑticulare est. ꝓmū q dicit per

cati actum sicut ꝓcupiscibilio ē principiū gule
& luxurie. & fm hoc gula & luxuria dicunt ē in
cōcupiscibili. Dissentire aūt ꝙ ē ꝑ imperiū actꝰ intellectꝰ. est actꝰ intellectꝰ. ℟ motꝰ a voluntate. sic
& assentire. & iō infidelitas sicut & fides ē quidez
in intellectu sic in ꝑ imperio subiecto. in voluntate aūt
sicut in primo mouente. & hoc mō dr esse ꝑcm cē
in voluntate. Vñ p3 rōnio ad primū. ℣ Ad secm
dōm. ꝙ contemptꝰ voluntatis causat dissensuz
intellectꝰ in quo ꝑficitur rō infidelitatis. vñ cau
sa infidelitatis ē in voluntate. ℟ ipsa infidelitas ē
in intellectu. ℣ Ad iij. dōm. ꝙ ille ꝙ credit malus
angelum ē bonū. nō dissentit ab eo qđ ē fidei
quia sensus corporis fallitur. mēo vero non re
mouetur a vera rectaq; sñia. vt ibidē dicit glosa
sed si aliqꝺ talibus adheret cum incipit ad sua
adducere id ē ad mala & falsa. tūc nō caret ꝑcō
vt ibidem dr.

Ad tertiū sic ꝓceditur.

Videtur ꝙ infidelitas nō sit maximū ꝑcōrum.
Dicit enī Aug. & habetur. vj. q. j. Verū catholicus
pessimo moribus alicui heretico in cuius
vita preter id ꝙ hereticus ē, non iuenit hoīes.
quod rephēdāt ꝓponere debemꝰ ē. nō audeo
ꝑcipere sententias. ℟ hereticus ē infidel. ergo nō
ē simplr dicēdus ꝙ infidelitas sit maximū pec
catorum. ℣ Pte. illō qđ diminuit vl excusat pec
catū nō videtur ee maximū ꝑcm. ℟ infidelitas
excusat vl diminuit ꝑcm. Dicit. n. apostol⁹. j. ad
Thimo. j. Prius fui blasphemꝰ & ꝑsecutor & cō
tumeliosus. ℟ misericordiam cōsecutus sum. qz
ignorans feci incredulitate. ℟ infidelitas nō ē ma
ximus ꝑcm. ℣ Pte. Maiorꝰ peccato debetur
maior pena. Sm illud Deut. xxv. Pro. mēsura
ꝑcti erit & plagaꝝ modus. ℟ maior pena debe
tur fidelibꝰ peccantibꝰ ℟ infidelibꝰ. Sm illud ad
Hebr. x. Quāto magis putatis deteriora me
reri supplicia q̄ filium dei ꝑculcauerit. & sangui
nē testamēti pollutus duxerit in quo sanctificatꝰ
ē. ℟ infidelitas non ē maximū ꝑcm. ℣ Ex cō
tra ē qđ Augst. dicit exponēs illd Johannis.
Si non venissem & locutꝰ eis fuissem ꝑcm nō
haberēt. Magnū qđē inquit qđdam ꝑcm sub
gratia nosse vult intelligi. hoc. n. ē ꝑcm. s. infide
litatis quo tenētur cūcta ꝑcā. infidelitas ē ergo
maximū ꝑcōrum. ℣ Rñdeo dō. ꝙ oīe ꝑcm for
maliter cōstituit in aduersione a deo. vt supra di
ctum est. vnde tanto aliqđ ꝑcm est grauꝰ. q̄nto
ꝑ ipsum hō magis a deo ſeparatur. Per infideli
tatem aūt maxime homo a deo elōgatur. quia
nec veram dei cognitionē habz. Per falsam au
tem cognitionē ipsius non appropinquat ei. ℟ magis ab eo elongatur. nec pōt ee ꝙ quum ad
quid deū cognoscat ꝙ falsam opinionē de eo hz
quia id quod ipse opinat non ē deus. Vñ ma
nifestus ē ꝙ ꝑcm infidelitatis est maius oibus
ꝑcīs q̄ cōtingunt in querelatis motum. Secus
aūt est de ꝑcīs q̄ opponunt aliis virtutibꝰ theo
logicis. vt infra dicetur. ℣ Ad ꝑmū ergo dōm.
ꝙ nihil phibet ꝑcm qđ ē grauius fm suū genꝰ
ee minus graue fm aliquas circūstantias. Et iō
Augꝰ. noluit ꝓcipitare sententiam de malo ca
tholico. & heretico alias non peccante. qz ꝑcm
heretici & si sit grauꝰ ex genere. pōt tamē ex ali
qua circūstantia allenari & econuerso ꝑcm ca
tholici ex aliqua circūstantia aggrauari. ℣ Ad
secm dōm. ꝙ infidelitas habz ignorantiam ad
iunctam. & habz dissensum ad ea q̄ sunt fidei. &
ex hac parte habz rationē ꝑcti grauissimi. Ex p
te aūt ignorantie habz aliqđ rationē excusati
onis & maxime quando aliquis ex malicia nō
peccat. sicut fuit in aplo. ℣ Ad iij. dōm. ꝙ infide
lis ꝑ peccato infidelitatis grauiter punitur q̄z
alius ꝑcōr ꝑ quocunq; alio ꝑcō considerato
ꝑcti genere. & ꝓ alio peccato puta ꝑ adulte
rio si cōmittat a fide & a bonifidei. certo pari
bus grauius peccat fidelis q̄z infidelis. tum pro
pter noticiam veritatis ex fide. tum etiam ꝓpter
sacramēta fidei quibus ē imbutꝰ qđ peccando
contumeliam facit.

Ad quartū sic ꝓcedi

tur. Vī ꝙ quelibet actio infidelis sit ꝑcm. qz sup
illud Rom. xiiij. Omne ꝙ nō ē ex fide ꝑcm
est dicit glo. Sed io infidelium vita ē ꝑcm. & ad vi
tam infidelium ꝑtinet oīe ꝙ agūt. ergo omnis
actio infidelis ē ꝑcm. ℣ Pte. fides intentione di
rigit. & nullum bonum potest ee qđ non est ex
intentione recta. ergo in infidelibus nulla actio
potest esse bona. ℣ Pte. corrupto ꝑncipio corrū
pitur & posterius. & actus fidei ꝑcedit actꝰ alias
virtutis ergo cū in infidelibꝰ nō sit actus fidei.
nullum bonus opus facere possūt. ℟ in oī actu
suo peccant. ℣ Sz contra ē quod ē euntio ad
huc infideli existenti dictum est ꝙ acceptę
erant elemosine eius deo. ergo non omnis actio
infidelis est peccatum. sed aliquis eius actio est
bona. ℣ Rñdeo dōm. ꝙ sicut supra dictū est. ꝑcm
mortale tollit gratiam faciente. non autem
totaliter corrūpitur bonū nature. Vnde cum in
fidelitas sit qđdā ꝑcm mortale. infideles quidē
gratia carent. remanet tn in eis aliquod bonus
nature. vnde manifestū ē ꝙ infideles nō ꝑnt opa
ri bona opa q̄ fiūt ex gra. s. opa meritoria. tn bo
na opa ad q̄ sufficit bonū nāe aliāliter opari ꝑnt
Vñ nō oz ꝙ in oī suo ope peccent. ℟ q̄ntūcq; aliq̄
opꝰ operat ex infidelitate tūc peccat. Sēd enī
bño fidē pōt aliq̄s opꝰ cōmittere in actu qđē nō
refert ad fidei finē vl venialiter vl etiā mortaliter
peccādo. ita ēt infidelio pōt aliquē bonū actū fa
cere in eo qđ non refert ad finē infidelitatis.
℣ Ad j. ergo dō. ꝙ verbum illd ē intelligendū
vel qz vita infidelium non pōt esse sine peccato
cum peccata sine fide non tollant. vl quia quic
quid agunt ex infidelitate ꝑcm ē. Vñ ibidē ꝑ di
citur. Omnia ea infideliter vsurpata agēdoque
miter peccat. ℣ Ad ij. dōm. ꝙ fides dirigit ite
nionē respectu finis vltimi supnālis. & limē etiā
nālis rōnis pōt dirigere intentionē respectu ali
cuiꝰ boni cōnālis. ℣ Ad iij. dōm. ꝙ in infidelita
tē non corrūpitur totaliter in infidelibꝰ ratio natu
ralis quia remaneat in eis aliqua veri cognitio
ꝙ quā facere ꝑnt aliq̄s opꝰ de genere bonorum

De cōsilio tñ sciendū est q infidelis non erat. alioquin eius opatio accepta nō fuisset deo cui sine fide nullus pōt placere. Habebat aūt fides implicitā nōdū manifestata euāgelij vitare. vñ vt eū i fide pleni⁹ instrueret mittit ad eū Petr⁹.

Ad quintū sic ꝓceditᵉ.

Videt q non sint plures infidelitatis species. Cū.n. fidei oꝝ infidelitas sint ꝓraria.ꝑs q sint circa idē.ℏ formale obiectū fidei ē veritas prima a qua hȳnitatē lz multa naturaliter credat.ℏ etiā obiectū infidelitatis ē veritas prima. Ea ꝑo que discredit infidelis naturaliter se bñ in infidelitate.ℏ differētia fm spēm non attēdit fm principia materialia.ℏ fm ꝓncipia formalia.ℏ infidelitatis nō sunt diuerse species fm diuersitatem eoꝝ in quibus infideles erāt. ¶Pter.infinitis modis pōt aliquis a veritate fidei deuiare.si ergo fm diuersitatem errorꝝ diuerse spēs infidelitatis assignent.videt sequi q sint infinite infidelitatis spēs.t ita hmōi spēs nō sunt cōsiderāde. ¶Pter.idē nō inuenit in diuersis spēbus.ℏ cōtingit aliqnē esse infidelem ex eo q errat circa diuersa.ℏ diuersitas erroꝝ nō facit diuersas spēs infidelitatis.sic ℏ infidelitatis non sunt plures spēs. ¶Sꝫ ꝓra est q vnicuiq; virtuti opponūt plures spēs vitioꝝ.vt bonū.n.contingit vno mō. malū ꝑo multipliciter.vt ꝑs ꝑ Dio.iiij.c.de di.no.t ꝑ phm in.ij.ethi.ℏ fides ē vna virtus.ℏ ei opponunt plures infidelitatis spēs. ¶ℏ.ñ.dō.q que libet virtus consistit in hoc q attingit regulam aliquā cognitionis vel operationis humane.vt ita pro dictum est. Frangere aūt regulam est vno modo circa vnam materiā.sed a regula deuiare contingit multipliciter.t ideo vni virtuti multa vitia opponunt. Diuersitas aūt vitioꝝ queruꝫ cuiuꝫ virtuti opponi potest considerari dupliciter. Uno modo fm diuersam habitudinē ad virtutē.t fm hoc determinate sunt quedā species vitiorum que opponunt virtuti.sicut virtuti morali opponitur vnuꝫ vitium fm excessum ad virtutē.t aliud vitium fm defectum a virtute. Alio modo potest considerari diuersitas vitioꝝ oppositoꝝ vni virtuti fm corruptionem diuersorum que ad virtutē requiruntur.et fm hoc vni virtuti pura tēperantie vel fortitudini opponunt infinita vitia. fm q infinito modo cōtingit diuersas circūstantias virtutis corrūpi.vt a rectitudine virtutis recedat.vñ t ꝑtha ꝓuerbia malū polyerūt infinitū. Sic ergo dīm q si infidelitas attēdatur circa comparationes ad fidem.diuerse sunt infidelitatis species.t numero determinate.C ū eīm ꝑtes infidelitatis consistūt in remotiōe fidei.hoc pōt ꝓtingere dupliciter. Quia aut remittit fidei nōdū susceptę.t talis infidelitas ē paganoꝝ sive gētiliū. Aut remittit fidei ꝓfessę susceptę.vel in figura.t sic ē infidelitas iudeoꝝ.vel in ipsa manifestatione veritatis.t sic est infidelitas hereticoꝝ. Unde in generali possunt assignari tres ꝓdicte species infidelitatis. Si vero distinguantur infidelitatis species fm erroꝛem in diuersis que ad fidem pertinent.tunc nō sunt determinate infidelitatis species.possunt eīm errores in infinitū multiplicari.vt ꝑs ꝑ Aug.in li.de hereſibus. ¶Ad.ij.ℏ dō. q formalis rō alicuius ꝑti pōt accipi dupliciter Uno modo fm intentionē peccātis.t fm hoc id ad quod cōuertit peccans ē formale obiectū ꝑti.t ex hoc diuersificat eius spēs. Alio modo fm rationē mali.t sic illud bonū a quo recedit est formale obiectū ꝑti.ℏ ex parte peccati non habet spēm.imo ē priuatio speciei. Sic ergo dīm ē q infidelitatis obiectū est ꝓmus prima sicut a q recedit.ℏ formale eius obiectū sicut ad qđ ꝓuertitur est sententia falsa quam sequit.t ex hac parte eius spēs diuersificant. ¶Unde sicut charitas ē vna q inhęret summo bono.sunt aūt diuersa vitia charitati opposita.ℏ ꝑ conuersationē ad diuersa bona temporalia recedunt ab vno sūmo bono.t iterū fm diuersas habitudines ordinatas ad deū.ita etiā fides est vna virtus ex hoc qđ adhęret vni ꝓme ꝓtati.ℏ infidelitatis spēs sunt multe ex hoc q infideles diuersas.t falsas sententias sequunt. ¶Ad.ij.dō.q obiectio illa ꝓcedit de distinctione spērum infidelitatis fm diuersa in quo errat. ¶Ad.iij.dīm q sicut fides est vna.qz multa creditur in ordine ad vnum. ita infidelitas pōt esse vna etiā si in multis erret inquantum omnia habent ordinē ad vnum.nihil tñ prohibet hominē in diuersis infidelitatis speciebus errare. sicut etiam potest vnus homo diuersis vitiis subiacere et diuersis corporalibus morbis.

Ad sextū sic ꝓceditur.

Videt q infidelitas gētilium sive paganoꝝ sit grauior ceteris. Sicut eīm corporalis morbus tanto ē grauior.quāto saluti principalioris membri magis ꝓximat.ita ꝑem tanto videt ee grauꝫ quāto ꝓximat ei qđ ē principalius in virtute.ℏ principalius in fide est fides vnitatis diuine a qua deficiunt gētiles multitudinē deoꝝ credentes.ℏ eoꝝ infidelitas ē grauissima. ¶Pter. Inē hereticoꝝ tanto heresis aliquorū detestabilior ē ꝑo in pluribus t principaliorib⁹ veritati fidei ꝓximant.sicut heresis Arij q separat diuinitates.detestabilior fuit ꝙ heresis Nestorij q separauit humanitatē xpi a ꝑsona filij dei.ℏ gentiles in pluribus t principaliorib⁹ recedunt a fide qui iudei t heretici.quia oīno nihil de fide recipiunt.ℏ eoꝝ infidelitas ē grauissima. ¶Pter. Diuine bonitatis ē diminutiuū mali. ℏ aliqđ bonuꝫ est in iudeis qz ꝑfidiē verus testamēti esse a dō bonū etiaꝫ ē in hereticis q venerant nouū testamentū. ℏ min⁹ peccāt ꝙ gētiles q̄ virtutes testamēti veretant. ¶Sed ꝙ est qđ dī.ij. Pter.ij. Melius eīm erat illis non cognoscere viam iustitie ꝙ post cognitionē retrorsum ꝑuerti. ℏ gentiles non cognouerūt viam iustitie.hereticus autem t iudei aliqliter cognoscendo deseruerūt.ℏ eoꝝ pena ē grauior. ¶ℏ.ñ.dīm q in infidelitate sicut dictum ē duo pōt ꝓsiderari. Unuꝫ vnā est cōparatio eius ad fidē.t ex hac parte aliqđ grauius ꝓra fidē peccat qui fidei remittit susceptę

q̄ qui renitit fidei nōdū suscepte. sicut grauius peccat qui nō implet quod ꝓmisit q̄ si nō impleat qd nunq̄ promisit. ⁊ fm hoc infidelitas hereticoꝝ qui ꝓmiserūt fidē euāgelij ⁊ ei renuntiauerūt eam corrūpentes grauius peccant q̄ iudei qui fidē euangelij nunq̄ susceperūt. ⁊ q; susceperūt eius figurā inverecūdi lege quā make interpretes corrūpunt. ideo cūm coꝝ infidelitas ē grauꝰ peccatum q̄ infidelitas gētiliū. qui nullo mō fidez euāgelij susceperūt. Aliud qō in infidelitate cōsiderat̄ est corruptio eorum q̄ ad fidē ꝓtinent. ⁊ fm hoc cū in pluribus erret gētiles q̄ iudei ⁊ iudei q̄ heretici. grauior est infidelitas gētiliū q̄ iudeoꝝ. ⁊ iudeorū q̄ hereticoꝝ. nisi forte quo rundā puta Manicheoꝝ qui cūm circa credibilia plus errāt q̄ gētiles. Harū tamē duarū grauitatum prima preponderat secūde q̄uis ad rationē culpe. q; infidelitas hꝫ rōnē culpe. vt supra dictū est. magis ex hoc q̄ renuit fidei q̄ ex hoc q̄ non habet ea que sunt fidei. hoc n. videt vt dictum est magis ad rōnem pene ꝓtinere. vñ simpliciter loquēdo infidelitas hereticorum ē pessima. Et p hoc pz rēsio ad obiecta.

Ad septimū sic ꝓcedit

ur. Videt q̄ nō sit cū infidelibus publice disputandū. dicit n. Apls. q. ad Timo. ij. Noliverbis contendere. ad nihil n. vtile ē nisi ad subuersionē audientiū. q̄ disputatio publica cū infidelibus fieri nō potest sine cōtentiōe verboꝝ. q̄ nō est publice disputandū cū infidelibus. ¶ Dieck. lex Marciani augusti p canones cōfirmata sic dic. Inimicā facit iudicio religiosissime synodi si qs semel iudicata aut recte disposita revolue ⁊ publice disputare cōtendit. q̄ ea que ad fidē pertinent p sacra cōcilia determinata. q̄ grauiter peccat inimicā synodo faciēs. si qs de eis que sunt fidei publice disputare ꝓsumat. ¶ Pte. disputatiō argumētis aliquibus agit. q̄ argumētū est ratio rei dubie faciēs fidē. ea aūt q̄ sunt fidei cum sint certissima nō sunt in dubitatiōem adducēda. ergo de eis q̄ sunt fidei nō est publice disputandū ¶ Sed ꝓtra est qd dicit. xx. dicit q̄ Saulus una lesebat ⁊ cōfundebat iudeos. ⁊ q̄ loquebat cus gētibus ⁊ disputabat cū grecis. ¶ Ḥ. dr. q̄ in disputatiōe fidei duo sūt ꝓsideranda. vnū q̄dez ex parte disputātis. Aliud aūt ex pte audientiū. Ex parte quidē disputātis est ꝓsideranda intentio. si ēm disputet tanq̄ de fide dubitāte ⁊ veritatem fidei p certo non supponēs q̄ argumētis experiri intendens. procul dubio peccat tanq̄ dubitās in fide infidelis. Si aūt disputet aliqs de fide ad confutandū errores vel etiaz ad exercitiū laudabile ē. Ex pte vero audiētium considerandus est virum illi qui disputationē audiunt sint instructi firmi in fide. aut simplices ⁊ in fide titubātes. Et quidē coram sapientibus in fide firmis: nullū periculū est disputare de fide. q̄ circa simplices ē distinguendū. quia aut sūt sollicitati si ne pulsati ab infidelibus. puta iudeis vel hereticis siue paganis nitentibus corrūpere in eis fidem. Aut omnino nō sunt sollicitati super hoc sicut in terris in quibus non sunt infideles. In primo casu necessarius est publice disputare de fide. dūmodo inveniant aliq̄ ad hoc sufficiētes ⁊ idoneos q̄ errores ostendere possint. Per hoc. n. simplices in fide firmabunt. ⁊ tollet infidelibus decipiēdi facultas. ⁊ ipsa taciturnitas eoꝝ q̄ resistere deberēt puerēnibus fidei vitatē cēt erroris ꝓfirmatio. Vñ Gregō. in. ij. pastoral. Sicut incauta locutio in errōe pertrahit. ita indiscretus silētium eos q̄ eruditi poterāt in errore derelin quit. In secūdo casu periculosus ē publice disputare de fide cuz simplicib⁹ quoꝝ fides ex hoc ē firmior: quia nihil diversum audierūt ab eo qd credunt. ⁊ ideo non expedit eis vbi infidelū audiāt disputantiū ꝓ fidē. ¶ Ad. j. q̄ dōm. q̄ apls non ꝓhibet toraliter disputationē. q̄ inordinatam q̄ magis fit in prēsentia vbor q̄ firmitate sentētiarum. ¶ Ad. ij. dōs. q̄ lex illa ꝓhibet publicā disputationē de fide q̄ ꝓcedit ex dubitatione fidei. non aūt illam q̄ est ad fidei confirmationē. ¶ Ad. iij. dō. q̄ non dz disputari d̄ his que sunt fidei quasi de eis dubitādo. q̄ ꝓpter veritatē manifestandā ⁊ errores ꝓstādos. Oportet em̄ ad fidei ꝓfirmationē aliqn̄ cus infidelib⁹ disputare qnq̄ quidē defendēdo fidē. Fm illud .j. Pet. iij. Paratꝰ semp ad satisfactionez omni poscēti vos rōne de ea q̄ est in vobis spe ⁊ fide. quādoq̄ aūt ad ꝓuincēdos errātes. Fm illū Tit. rum. j. Vt sit potēs exhortari in doctrina sana. ⁊ eos qui ꝓtradicūt arguere.

Ad octauuz sic ꝓcedit

Videt q̄ infideles nullo mō cōpellēdi sint ad fidez. Dicit em̄ Matth. xiij. q̄ serui patrisfamilias in cuius agrō erāt zyzania seminata dixerunt ab eo. vis tm⁹ ⁊ colligamus ea. ⁊ ipse ridit Non. ne forte colligētes zyzania eradicetis simul cum eis triticū. Vbi dicit Chrys. Hec dicit dns ꝓhibēs occisiones fieri. Nec em̄ oportet interficere hereticū q̄ si eos occiderimus nccē est multos sanctoꝝ simul subuerti. q̄ videt q̄ pari rōne nec alij infideles sint ad fidē cogēdi. ¶ Dieck. In decre. dis. xlv. sic dr. De iudeis precipit sctā synodus neminē deinceps ad credēdum vim inferre ergo pari rōne nec alij infideles sunt ad fidem cogēdi. ¶ Pte. Aug. dicit q̄ cetera pōt homo nolēs. credere vo non nisi volēs. sed voluntas cogi non potest. q̄ videt q̄ infideles non sint ad fidē cogēdi. ¶ Dieck. Eccli. xviij. dr ex ꝓpria dr Nolo mor. pec. q̄ nos debemus volūtatē nr̄am conformare diuine. vt supra dictū ē. q̄ etiaz nos non debem⁹ velle q̄ infideles occidant. ¶ Sed ꝓtra est qd dr Luc. xiij. Exi in vias ⁊ sepes ⁊ cōpelle intrare vt impleat domus mea. q̄ homines in domū dei. id est in sanctā ecclesiam intrent p fidem q̄ aliqui sunt compellendi ad fidē. ¶ Ḥ. dōm q̄ infideliū quidā sunt qui nunq̄ susceperunt fidem sicut gentiles ⁊ iudei. ⁊ tales nullo modo sunt ad fidē compellēdi vt ipsi credāt qz credere voluntarium est. sunt tamē compellēdi a fidelibus si affectent. vt fidem non impedi ant vel blasphemijs vt malis ꝑsuasionibus vel etiam aptis ꝓcurationibus. ⁊ ꝓpter hoc fideles

christi frequēter contra infideles bellū moueb. non quidē vt eos ad credēdū cogam. qz sī ētiā coactus esset. nō posset habere in eorum libertate relinquere an credere vellēt. sz ppter hoc vt eos compellam ne fidē xpi impedant. Aliq̄ vo sunt infideles qui qdāmodo fidē suscepere. et ea professi sunt. sicut hereticī. quādoq; apostatę. et tales sunt ētiā cōpulsaliter compellendi vt impleant qd promiserunt. et tenēt qd semel suscepērunt. ¶ Ad 3. q. dōm. q. illam auctoritatē qui dam intellexerūt esse prohibitiuā. non quidem excōmunicationū hereticoꝝ. sz eoꝝ occisionū vt pz p auctoritatē Christo inducā. Et Augu. ad Vincentium de se dicit. Nec pauimo mea fuit erat. neminē ad vnitatē xpi cōgēdū. dño cē agēdū disputatōe pugnādus. sz bono mea non cōradicentiū verbis. sz demonstrantiū superatur exemplis. legum. n. terroꝝ ita profuit vt multi dicāt gratias domino qui vincula nostra diruptt. Quod q̄ dño dicit. Sinite vtraq; crescere vsq; ad messem. qualiter intelligēdū sit apparet ex hoc qđ subdit. Ne forte colligentes zizaniam. eradicetis simul cum eis t triticū. vbi satis ostēdit sicut Aug. dicit ptra epistolā Permeniā. Cū metuo iste nō subdit. q̄n ita cuiuscunq; crimē notū est omnibus execrabile appareat. vt nullius profsus vel non rales habeāt defensores per quos possit scisma contingere. non vult seueritas disciplinę. ¶ Ad 4. dōs. q. iudei si nullo modo acceperūt fidē nullo modo sunt cogendi ad fidem. si aūt acceperūt fidem oportet vt fidem necessitate conseruent. et retineāt. sicut in eodē. c. dicitur. ¶ Ad 5. dōm. q. sicut vouere est voluntatis. reddere aūt necessitatis. ita accepe fidem est voluntatis. sed tenere iam acceptam est necessitatis. et ideo hereticī iuste compellēdi. vt fidē teneant. Dicit. n. Augus. ad Donatistā comitem. Vbi est q. isti clamare cōsueuerūt liberum esse credere vel nō credere. cui vim xps intulit agnoscant in Paulo prius cognoscentem xpm̄ postea docentē. ¶ Ad 6. dōs. q. sicut in eadē epistola Aug. dicit. Nullus nostrum vult aliquem hereticoꝝ perire. sed aliter non meruit habere pacem dominus Dauid nisi Absolon filius eius in bello quod contra patrē gerebat fuisset extinctus. sic ecclesia catholica si ex aliquoꝝ pditione ceteros colligit dolores maternos sanat cordis tamen liberatōe populoꝝ.

Ad nonum sic, pceditur.

Videtur q. infidelibus posset cōmunicari. Dicit enī Apostolus. 1. ad Corinth. x. Si quis vocauerit infidelium ad cenam et vultis ire. omne quod vobis apponitur manducate. Et Chrysostomus dicit. Ad mensam paganorum si volueris ire sine vlla prohibitōe ponimus. sz ad cenā alicuius ire est eis cōmunicare. ergo licet infidelibus cōmunicare. ¶ Prē. apls dicit. 1. ad Cor. v. Quid mihi ē de his qui foris sunt iudicare? foris autē sunt infideles. cū ergo p iudicē ecclesie aliquoꝝ cōmunio fidelibus inhibebat. videt q. nō sit inhibenda fidelibus cū infidelibus cōmunicare. ¶ Preterea. Dñs non pōt vti seruo nisi ei cōmunicando saltē dño. quia dño mouet seruū p imperiū. sz xpiani possunt habere suos infideles vt iudeos vt etiā paganos siue sarracenos. sz pōt licite cum eis cōicare. ¶ Sed pter ea est qđ dr Deutro. vij. Non inibis cum eis fedus. nec mi sereberis eoꝝ. nec sociabis cū eis cōnubia. et sup per illud Exod. xx. Mulier q̄ redeūte mēsem. dicit glo. Sic oportet ab idolatria abstinere vt nec idolatras nec eoꝝ discipulos peregrinos. nec cum eis cōsuetudinē habeamus. ¶ Sz. q. 66. q. cōmunio alicuius psone interdicit fidelibus duplicit. Vno modo in pena illi⁹ cui cōmunio fidelium subtrahitur. Alio mō ad cautelā eoꝝ quibus interdicit ne alij cōicēt. et vtraq; cā ex dño apli accipi pōt. 1. ad Cor. v. Nam postq̄ semētā ex cōicatōe pmittit. subdit. p rōne. Nescitis q. modicū fermentū totā massā corrūpit. Et postea rōne subdit ex qua pena p iudicium ecclie illate cum dē Nūne de his qui int⁹ sunt vos iudicatis? Primo q. mō non interdicit ecclia fidelibus cōmunionē infidelium q̄ multo modo fidē christianā receperunt. scz paganoꝝ vt iudeoꝝ. qz non habēt de eis iudicare spūali iudicio. sz tempali in casu cum mīt xpianos cōmorātes aliqua culpa commictunt. et q. fideles tēporaliter puniunt. Sz isto modo. 1. m penam interdicit eccla fidelib⁹ cōmunē illoꝝ infidelium qui a fide susceptā deuiāt. vel corrūpēdo fidē sicut hereticī. vt cīa totaliter a fide recedēdo sicut apostate. In vtroq; n. horum excōicationis sententia pfert eccla. Sed Sciendum est hic modā videt cē distinguēdum. Nā omnes fas paritiones psonarū et negociorū et tēporū. Si em aliq̄ fuerint firmi in fide ita q. ex cōsone eorum cum infidelib⁹ pacto sio infidelium magis sperari possit q̄ fidelium a fide aversio. non sunt phibendi infidelib⁹ cōicare q̄ fidē non susceperūt. s. paganis vt iudeis. et maxime si necessitas vrgeat. Si aūt sint simplices et infirmi in fide de quoꝝ subuersione probabile timeri possit. phibēdi sunt ab infidelium cōmunione. et precipue ne magna familiaritate cum eis habeāt. vt absq; necessitate eis cōicent. ¶ Ad 3. q. dōm. q. dño illud precipit de illis gentibus quarum terram ingressuri erant iudei qui erāt prompti ad idolatriā. Et ideo timēdum erat ne p cōmunē conversationē eaꝝ eis alienarentur a fide. et ideo ibidē subdit. Quia seducet filium tuum ne sequat me. ¶ Ad 4. dōm. q. ecclesia contra infideles non hz iudiciū quo ad penam spiritualē eis infligēdam. hz tamē iudicium sup aliquos infideles quo ad tēporalē penā infligēdam. ad quod pertinet q. ecclesia aliquando. pter aliquas speciales culpas subtrahit illi quibus infidelibus cōsone fidelium. ¶ Ad 5. dōm. q. magis est. probabile q. seruus qui regitur imperio dñi ducatur ad fidē dñi fidelis. Si econtrario et ideo non ē probabile quin fidelis habeāt seruos infideles. si tamē domino periculum immineret ex cōmunione talis serui. deberet eum a se abijcere ex illius mandato dñi Mat. xviij. Si pes tuus scandalizauerit te. abscide eum et proijce abs te.

Ad decimū sic ꝓcedit.

Videt ꝙ infideles possint habere ꝓlationē vel dominium supra fideles. Dicit.n. Apls⁹ .j. ad Timo. vj. Quicūq; sunt sub iugo serui dominos suos omni honore dignos arbitrentur. Et ꝙ lo quatur de infidelibus ꝓz ꝙ hoc qđ subdit Qui aūt fideles hūt dños nō contēpnant. Et .j. Pe. .ij. dicitur. Serui subditi estote in oi timore dominis non tm bonis & modestis sed etiā discolis. non aūt hoc ꝓciperet ꝙ doctrinam apostolicā nisi infideles possent fidelibus esse. ergo videt ꝙ infideles fidelibus possint esse. ¶ Pre. Quicunq; sunt de familia alicuius ꝓpositis subsūt ei. ꝫ fideles aliq; erant de familia infidelium principum. Unde dī ad Philip. iij. Salutant vos oēs sancti. maxime aūt qui de cesaris domo sūt sc̄s Neronis q̄ infidelis erat. ergo infideles ꝓnt fidelibus esse. ¶ Pre. sicut ꝓbus dicit in .j. politicoū. seruus est instrumētum domini in his que ad humanā vitā ptinent. sicut & minister artificis est instrumētum artificis in his que pertinent ad operationē artis. sed in talibus potest fidelis infideli subiici. possum.n. fideles infidelium coloni esse. ergo infideles possunt fidelib⁹ ꝓficiari etiam ꝛ̄tum ad dominiū. ¶ Sz �contra est q̄ ad eum qui preest pertinet habere iudiciū sup & eos quibus preest. ꝫ infideles non possunt iudicare de fidelibus. Dicit.n. Apls .j. ad Corint. .vj. Audet aliquis vestrū habēs negociū aduersus alterū iudicari apud iniquos .i. infideles. et non apd̄ sanctos. ergo videtur ꝙ infideles fidelibus preesse nō possint. ¶ Hū. dēs. q̄ circa hoc dupliciter loqui possumus. Uno modo de dominio vel prelatiōe infidelium super fideles de nouo instituēda. & hoc nullo modo ꝓmitti debz Cederet enī hoc in scandalū & in periculū fidei. defacili.n. illi qui subiiciunt aliox iurisdictioni immutari possunt ab eis quibus subsunt vt sequantur eoꝝ imperiū. nisi illi qui subsunt fuerint magne virtutis. Et similiter infideles ꝓtemnunt fidē si fidelium defectus cognoscant. & ideo Apls ꝓhibuit vt fideles non contēdant iudicio coram iudice infideli. et ideo nullo modo permittit ecclesia q̄ infideles acq̄rant dominiū super fideles. vel qlitercūq; eis ꝓficiant in aliquo officio. Alio modo possum⁹ loqui de dominio vel ꝓlatione iam existēti. Ubi ꝓsiderandus est q̄ dominiū vel ꝓlatio introducta sit ex iure humano. distinctio aūt fidelium & infidelium ē ex iure diuino. Una aūt diuinū qđ ē ex ꝓa nō tollit iuri humanū qđ ē ex nāli rōne. ió distinctio fidelium & infidelium fm se cōsiderata nō tollit dominiū ꝓlationē infidelium supra fideles. Potest tñ iuste q̄ sententiā vel ordinationē ecclesie auctoritate dei habētis tale iuꝫ dominiū vel ꝓlatiōis tolli. q̄ infideles merito sue infidelitatis merent̄ potestatē amittere sup fideles qui transierunt in filios dei. ꝫ hoc quidē ecclesia q̄dq; facit. quādoq; aūt non facit. In illis.n. infidelibus qui erāt temporali subiectiōe subiiciuntur ecclesie & mēbris eius. hoc iuꝫ ecclesia statuit vt seruus indecimus cum fuerit factus christianus statim a seruitute liberet̄ nullo ꝓcio dato si fuerit vnus de iuꝫ. id̄ est in seruitute natus. Et similit̄ si infidelis existēs fuerit emptus ad seruitū. Si aūt fuerit empt⁹ ad uencationē teneꝛ eū infra tres mēses exponere ad vēdēdus. nam in hoc iniuriā non facit ecclesia. quia cum ipsi iudei sint sui ecclesie ꝑt disponere de rebus eoꝝ. Sicut enim principes seculares multas leges ediderūt circa suos subditos in fauorē libertat̄. In illis vo infidelib⁹ qui tpaliter ecclesie vt eius mēbris nō subiacēt ꝓdictum iuꝫ eccl̄ia non statuit. licet posset inst̄i mere de iure. & hoc facit ad scandalū vitandum. Sicut etiam dño Matth. xvij. ostēdit q̄ poterat se a tributo exentare. q̄ liberi sunt filij. tamē mādauit tributū solui ad scādalum vitandum. Ita etiam & Paulus cū dixisset q̄ serui dños suos honorare. subiungit. Ne nomē dñi & doctrina blasphemet. Ad ꝓmū ergo dicendum q̄ illa ꝓlatio cesaris ꝓsistebat di stinctioni fideliū ab infidelib⁹. vñ non solueba tur p cōuersionē aliox ad fidem. & vnde erat q̄ aliqui fideles locū in familia imperatoris habe rent ad defendēdus alios fideles. sicut beatus Seba. christianos animos quos in romēsi ve debat deficere cōfortabat. & ad hoc latebat sub militari chlamide in domo Diocletiani. ¶ Ad .ij. dō. q̄ serui subiiciunt dño suo ad tpa vitā & subditi ꝓfectis ad omia negocia. ꝫ ministri artificum subsunt eis ad aliqua specialia opera. vnde periculosum est q̄ infideles accipiant dominū vl̄ ꝓlationē sup fideles q̄ q̄ accipiāt ab eis ministeriū i aliquo artificio. & ideo ꝓmittit ecclesia q̄ christiani possūt colere terras infidelium. quia per hoc non habēt necesse cōuersari cum eis. Salomō etiam pegit a rege Tyri magistros operum ad ligna cedenda. vt habet̄ .iij. Reg. vj. Et tamē si ex tali cōiunctione vel cōtractu subuersio fidelium timeret̄ esse penitus interdicendum.

Ad vndecimū sic ꝓceditur.

Videt ꝙ ritus infidelium non sint tolerandi. Manifestū est enim q̄ infideles i suis ritibus peccant eos seruando. ꝫ peccato videtur consentire qui non prohibet cum ꝓhibere possit. vt habet in glo. Rom. j. sup illud. non solum qui faciunt. ꝫ & qui consentiūt facientibus. ergo peccant qui eorum ritus tolerant. ¶ Piete. Ritus iudeox idolatrie comparant̄. quia sup illō Gal. v. Nolite iterum iugo seruitutis contineri. dicit glo. Non est leuior huius legis seruitus q̄ idolatrie. ꝫ non sustineret̄ q̄ idolatrie ritum aliqui exercerent. quinimo christianox principes templa idoloꝝ primo clauſi & postea diruī fecerunt. vt Augustin. narrat. de ciui. dei. ergo fm hoc etiam ritus iudeorum tolerari non debent. ¶ Preꝛ. Peccatū infidelitatis ē grauissimum vt supra dictum est. ꝫ alia peccata non tolerant̄ ꝫ lege puniunt̄. sicut adulteriū furtum & alia hmōi. ergo etiam ritus infidelium tolerādi nō sunt. ¶ Sed ꝓtra ē qđ i decre. dis. xlv. c. Qui fin-

cera. dicit Hugo. de iudeis. Pannos festinitatis suo sicut dictum ipsi per porro eos per longa colligens ipa reuerterūt. liberā habeāt observandi celebrandiq; licentiā. Hūdm q humanū regimē derivat a diuino regimine et ipm debet imitari. Deus aūt quia sit omnipotēs et sūme bonus. quum tamē aliq; mala fieri in vniuerso que prohibere posset. ne eis subtractis maiora bona tolleremt. vel etiā peiora mala sequerēt. Sic ergo et in regimine humano illi qui presunt recta aliqua mala tolerare ne aliqua bona impediant. vel etiā ne aliqua mala peiora incurrant. sic Aug. dicit in li. de ordine. Item mercatores de rebus humanis curbanerio oia libidinibus Sic ergo quia infideles in suis ritibus peccāt. tolerari possunt vel ꝓpter aliq; bonum qd in eis prouenit. vel ꝓpter aliquod malū quod vitatur Ex hoc aūt q iudei ritus suos observant in qui bus olim figurabatur veritas fidei qui tenemus. hoc bonū pcurat q testimonium fidei nre habemus ab hostibus. et qui in figura nobis reputat qd credimus. et ō in suis ritibus tolerantur. Alioqn vero infidelium ritus qui nihil veritatis aut vilitatis afferunt non sunt aliqliter tolerandi. nisi forte ad aliquod malū vitandū. scz advitandū scandalū vel dissidium qd ex hoc posset prouenire. vel impedimentū salutis eoz q paulatim sic tolerari pmittuntur ad fidē. ꝓpter hoc em etiā hereticoz et paganorum ritus aliquando ecclesia tolerauit quādo erat magna infidelium multitudo. Et p hoc ps rūdo ad obiecta.

Ad duodecimū sic, pceditur.

Videt q pueri iudeoz et aliox infideliū sint baptizandi parentibus inuitis. Manus em est vinculus matrimonialis qm iuo patrie potestatis in puero quia ius patrie potestatis potest p homine solui cui⁹ filiusfamilias emancipat. vinculum aūt matrimoniale non pōt solui per holocs fm illud Matth. xix. Quod deus coniunxit homo non separet. sed ꝓpter infidelitatē soluitur vinculū matrimoniale. Dicit em Apls. 1. ad Cor. vii. q si infidelis discedit discedat. non em seruit frater aut soror in huiusmodi. Et ea non dicit. q si cōiunx infidelis non vult sine cōtumelia sui creatoris cum altero stare. tunc alter coniugum non debet et cohabitare. ergo multo magis ꝓpter infidelitatē tollitur ius patrie potestatis in suos filios. possunt ergo eoz filij baptizari eis inuitis. Preterea. Magis debet homo subuenire circa periculū mortis eterne qm circa periculū mortis tēporalis. sed si aliquis videret hominē in periculo mortis tpalis et ei non ferret auxiliū: peccaret. cū ergo filij iudeoz et aliox infidelium sint in periculo mortis eterne si parentibus relinquunt qui eos in sua infidelitate informant. videt q sine eis auferēdi et baptizādi. et in fide instruendi. Prie. filij seruorum sunt serui et in potestate dominoru. sed iudei sunt serui regum et principū. ergo et filij eoz. reges ergo et principes hūt potestatē de filijs iudeoz facere quod voluerint. nulla qm iniuria. si eos baptizent inuitis parentibus. Prie. quilibet homo magis est dei a quo hs aiam qm pius carnalis a quo hs corpus. non q ē iniustū si pueri iudeoz carnalib⁹ parentibus auferant et deo p baptismū offerant. Prie. Baptism⁹ efficacior ē ad salutē qm fidei catechismus qz p baptismū statim tollit pcti macula reatus pene. et aperit ianua celi. q si peculiaris sequit et defectu fidei catechismi. imputat ei q nō fidei cauit vt habet Ezech. xiii. et xxxiij. de deo q videt gladiū venientē et non insonuerit tuba. q multomagis si pueri indeoz dicent ꝓpter defectū baptismi. imputat ad pctm eis q pmisit baptizare et non baptizauerūt. Sed contra ē q nemini faciēda ē iniuria. fieret aūt iudeis iniuria si eorum filij baptizarētur eis inuitis. qz amitterent ius patrie pātis in filios iā fideles. q eis inuitis non sunt baptizādi. Hūdō. q maximū hs auctoritatē ecclie obseruandū q semp ē in oib⁹ cauēda qz ipsa doctrina catholicoz docto⁹ ab ecclia auctoritatē hs. vnde magis standū est auctoritati ecclie qm auctoritati vel Augustini vel Hieronymi vel cuiuscūq; doctoris. Hoc aūt ecclie vsus manifē habuit q iudeoru filij inuitis parentibus baptizarent. quia sacrum retractis ritibus multi catholici principes potentissimi. vt Constantinus. Theodosius quos familiares fuerunt scissimi episcopi. vt Siluester Constantino et Ambrosius Theodosio qui nullo mō pretermisissent ab eis impetrare si hoc ecē pcessū rōni. Et ideo piculosū videt hāc affectionē de nouo inducere. vt ꝓter pericula in ecclia baptismi obseruatā iudeorum inuitis parentibus filij baptizent. Et hui⁹ rō ē duplex. Vna quidem ꝓpter piculum fidei. Sē em pueri nondū vsum rōnis habētes baptismū suscipient postmodum cum ad pfectā etatē puenirēt de facili possent a parentibus induci vt relinquerent quod ignoranter susceperunt. quod ꝓfecto esset in fidei detrimentum. Alia ō ratio est. qz repugnat iustitie naturali. Filius em naturaliter est aliquid patris. et primo quidem a parentibus non distinguit fm corpus qm in matris vtero cōmet. postmodū vo post ab vtero egredit aliq; vsum liberi arbitrij habere incipit sub parentū cura sicut sub quodā spirituali vtero. Adhuc em vsum rōnis non hs puer non differt ab aliali irrōnali. Unde sicut bos vel equus est alicui⁹ vt vtat eo cū voluerit. fm iura ciuile sicut quod instrumēto. ita de iure naturali est q filius aliq; habeat vsum rōnis sit sub cura patris. Vn ꝓpria iustitia naturalē est si puer antequ habeat vsum rōnis a cura parentū subtrahatur vel de eo aliqd ordinet inuitis parentibus. Postq aūt incepit hūe vsum liberi arbitrij iam incipit ee suus. et potest ꝓcurare ad ea q sunt sue salutis naturalis sibi ipsi ꝓuidere. et tunc est inducēdus ad fidē non coactione qm ꝓsuasione et pōt etiā inuitis parentibus pcurare fidei et baptismū. nō aūt antequ habeat vsum rōnis. Unde de pueris antequ patrū dicit q saluati sunt in fide parentū. p qd pt intelligi q ad parentes pertinet ꝓuidere filijs de sua salute pcipue antequ habeant vsum rōnis. Ad 4. q dom. q in vinculo

mōimonialī vterq; ꝑiugū habet vsum liberi arbitrij. vterq; pōt inuito altero fidei assentire. ℔ hoc non hz locū in puero amboꝝ habeat vsū rationis. ℔ postq; habet vsum rōnis tūc tenet simul iudo si cōuertvoluerit. ¶ Ad.ij.dōz.q. a morte naturali non ē aliqs eripēdus ꝑter ordinem iuris ciuilis. puta si quis a suo iudice ꝑdemnet ad mortē naturalē. nullus debet eū violēter eripere. vñ nec aliqs debet irrumpere ordinē iuris nālis quo filius ē sub cura patris. vt eū liberet a ꝑiculo mortis eterne. ¶ Ad.iij.dō.q. iudei sūt serui principum seruitute ciuili quā nō excludit ordinē iuris naturalis vel diuini. ¶ Ad.iij.dōz q. hō ordinatur ad deū ꝑ rationē ꝑ quā eum cognoscere pōt. vnde puer antequ vsum rationis habeat naturali ordine ordinat in deū ꝑ rōnes parentū quoꝝ cure naturaliter subiacet. t sm coz dispositiones sūt circa ipm diuina agēda. ¶ Ad .v.dōz. q. periculū qō sequit de pdicatōe omissa non imminet nisi eis quibus cōmissum est officiū predicādi. Vñ in Ezech. ꝓmittit. Speculatores dedi te filijs israel. Prouidere autē ꝑcurio infidelū de sacrāmētis salutis genet ad parentes coz. vñ eis imminet periculoz si ꝑter subtractionē sacramentoꝝ eoz parvuli detrimentum salutis patiant. Questio. xj.

Deinde cōsideranduz

est de hereti. ē circa quā querunt quatuor. Primo vtruz heresis sit infidelitatis spēs. Secdo de materia circa quā est. Tertio vtrū heretici sint tolerandi. Quarto vtr reuertēres sint recipiendi.

Ad primuz sic ꝓcedit

Videt q. heresis nō sit infidelitatis spēcies. In fidelitas.n.in intellectu ē. vt supra dictū ē. ℔ heresis non videt ad intellectum ꝑtinere. ℔ magis ad vim appetitiuā. Dicit.n. Hiero. t bēl in decret. xxiij. q. iij. Heresis grece ab electōe dicit. qz. sc. eā sibi vnusquisq; eligat disciplinā quā putat esse meliorez. electio aūt ē actus appetitiue virtutis. vt supra dictū ē. ergo heresis non ē infidelitatis spēs. ¶ Prēt. vitium ꝓcipue accipit spēm a fine. Vñ ꝑbus dicit in .v. ethi. q. ille qui mechat vt furetur magis est fur ℔ mechus. sed finis heresis est cōmodū tpale. t maxime principatus t gloria: qō ꝑtinet ad vitium superbie vel cupiditatis. Dicit.n. Augu. in libro de vtilitate credendi. q. hereticus est qui alicuius temporalis cōmodi et maxime glorie principatusq; sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. ergo heresis nō est spēs infidelitatis sed magis superbie. ¶ Prēt. Infidelitas cū sit in intellectu non videtur ad carnem ꝑtinere. sed heresis ꝑtinet ad opera carnis. Dic.n. Apls ad Gal. v. Manifesta sunt opa carnis que sunt fornicatio. immundicia. et inter cetera postmodū subdit. dissensiones secte que sūt idē qō heresis. q. heresis non ē infidelitatis spēs.

Sed ꝓra ē q. sanctus Hilarius opponit. ℔ heresi cuius est qui falsas vel nouas opiniōes vel gignit vel sequit. ℔ opponit Hilarius cui fides inmittitur ergo sub infidelitate ꝑtinet. ¶ Ad.ij. dōm q. nomē heresis sicut dictū ē electionē imponat. Electō aūt vt supra dictū ē. est coz q. sunt ad finē ꝓposito fine. in credēdis aūt voluntas assentit alicui ꝓ tanq; ꝓpto bono. vt ex supra dictis ꝑz. vñ qō ē principale verus hz rōnē finis vltimi. q. aūt secūdaria sunt hūt rōnē coz q. sunt ad finem. Quia ꝙ quicunq; credit alicui dicto assentit. principale videt esse t quasi finis in vnoq; credulitate ille cuius dicto assentit. q. aūt secūdaria sunt ea q. ꝙ tenēdo vult alicui assentire. Sic ℔ qui recte fidē christianā hz sua voluntate assentit christo in his q. vere ad eius doctrinā pertinēt. ℔ rectitudine q. fidei xpiane dupliciter ꝙ pōt deuiare Vno modo qi ipse xpo nō vult assentire. t hic habet ℔ malā voluntatē circa ipm finē. t hoc ꝑtinet ad spēm infidelitatis paganoꝝ t iudeoꝝ. Alio modo ꝑ hoc q. imitēdit quidē xpo assentire ℔ deficit in eligēdo ea ꝙbus xpo assentiat. qz nō eligit ea q. sunt vere a xpo tradita. ℔ ea q. sibi ꝓpria mens suggerit. t ideo heresis ē infidelitatis spēs. princeps ad eos q. fidē xpi. ꝑtinent. ℔ eius vomara coerūpunt. ¶ Ad.j. q. dōm. q. hoc modo electio ꝑtinet ad infidelitatē. sicut t voluntas ad fidē vt supra dictū est. ¶ Ad.ij. dō m. q. vitia hūt speciem ex fine ꝓximo. sed ex fine remoto habent genus et causam. sicut cū aliquis mechatur vt furetur est ibi quidē species mechie ex ꝓpio fine t obiecto ℔ ex fine vltimo oūdit. q. mechia ex furto oūt. t sub eo ꝑtinet sicut effect" sub cā vel sicut spēs sub genere. vt ꝑz ex his q. supra ō actibus dicta sunt in cōi. Vnde t similit in ꝓpio fine q. primus heresis est adherere falsis inuentis ꝓprie. t ex hoc spēm hz. ℔ ex fine remoto ostēditur cā eius. scz q. oūt ex superbia vt cupiditate.

¶ Ad.iij. dōm. q. sicut heresis dicit ab eligendo ita secta a sectādo. sic Isidor". dicit in li. ethimologiaꝝ. t ideo heresis t secta idē sunt. t virtūq; ꝑtinet ad opa carnis. non quidē q. ꝓtum ad ipsum actum infidelitatis respectu ꝑtinet obiecti. sed rōne causē q. est vt appetit" finis indebiti. Sic q. oūt ex superbia vt cupiditate vt dictū est. Et etiam aliq; fantastica illusio q. est principiū eligēdi. ꝑ hoc dicit in .iij. metaphi. fantasia autez quodā modo ad carnem ꝑtinet inq;rum actus eius est cum organo corꝑali.

Ad secūdū sic ꝓcedit.

Videt q. heresis non sit ꝓprie circa ea q. sunt fidei. Sicut em sunt heresco t secte in christianismo etiam fuerunt in iudeis t pharisei sic Isidorus dicit in li. ethimologiarū. ℔ eorum differēcio ē circa ea q. sūt fidei sic circa ꝓpria mās. ¶ Prē. Mā fidei sunt reo q. credunt. ℔ heresis non solum ē circa reo. ℔ etiam circa ꝓba t circa expositiōes sacre scripture. Dicit.n. Hieronymus q. quicq; aliter scripturam intelligit q. sensus spūssancti efflagitat a quo scripta est. licet ab ecclia non recesserit. tamē hereticus appellari potest. Et alibi dicit q. ex ꝓbis mordacitate ꝓtracta fit heresis.

ergo heresis non est ꝓprie circa materiā fidei.

¶ Dicē. etiam circa ea que ad fidem pertinent impugnantur quādoq; facti doctorio patrum. sic Hieronymus et Augustinus circa cessationem legaliū. et tamē hoc est aliqn vitio heresis. ergo heresis non est ꝓprie circa materiā fidei. ¶ Sed contra est qđ Augu. dicit contra Manicheos. Qui in ecclesia xpi morbidū aliquid parumue quid sapiunt. si corrigi vt sanum recipq; sapiant resistant cōtumaciter. suaq; pestifera et mortifera dogmata emendare nolunt. ꝗ defendere persistūt heretici sunt. sed pestifera et mortifera dogmata non sunt nisi illa que opponunt dogmatibus fidei ꝙ quam iustum erat. vt dē Ho. 4. ergo heresis ē circa ea que sunt fidei sicut circa ꝓpriam materiā. ¶ Ñ. dōs. q; de heresi nunc loquimur: fm q; importat corruptionem fidei christiane. Non aūt ad corruptionē fidei ꝓprie pertinet si aliquis habeat aliquā falsam opinionem in his que non sunt fidei. puta in geometricalibus. vel etiā aliis huiusmodi. que omnino ad fidem pertinere non possunt. sed solum quādo aliquis habet falsam opinionē circa ea que ad fidem pertinent ad quā aliquid pertinet dupliciter. sicut supra dictū est. Uno modo directe et principaliter sicut articuli fidei. Alio quidē modo indirecte secundario. sicut ea ex quibus sequuntur corruptio alicuius articuli. et circa huiusmodi potest esse heresis eo modo quo et fides. ¶ Ad 1. ꝗ dōs. q; sicut heresis iudeoꝝ et pharisęorum erat circa opiniones aliquas ad mundialia vt ad pharisęos ptinētes. ita etiā christianorum hereses sunt circa ea que pertinēt ad fidem christi.

¶ Ad 2. dōm. q; ille dicuntur aliter exponere fidem scripturarum ꝗ spiritus sanctus efflagitat. q; ad hoc expositionē facte scripture retorquet qđ cōtrariatur et qđ est ꝙ spiritui sancto reuelatum. Unde dicit Ezechi. xiij. de falsis ꝓphetis qui ꝓpterea putauerunt confirmare sermones. scz ꝙ falsas expositiones scripturarū. Similiter etiam per verba que quis loquitur sua fidem pfitetur. est enī confessio actus fidei vt supra dictū est. Et ideo si sit mō diuersa locutio circa ea que sunt fidei. sequi potest ex hoc corruptio fidei. Unde leo papa in quadā epla ad Proterium episcopū alexandrinū dicit. q; inimici crucis christi omnibus factis et verbis nostris insidiantur. vt sivllum illudvel tenuem occasionē demus. nos ꝓfectoꝝ amo sensus etiā cōgruere mentiantur. ¶ Ad 3. dōm. q; sicut Aug. dicit. et habet in decr. xxiij. q. iij. Stigui sententiā suā quis falsam atq; pertinaciam nulla pertinaci animositate defendunt querūt aūt tanta sollicitudine veritatem. corrigi parati cum inuenerint. nequaq; hi sunt inter hereticos deputādi. quia scz non habent electionem contradicentem ecclesie doctrine. Sic ergo aliqui doctores uident dissentire. vel circa ea quorum nihil interest ad fidem vtrū sic vel aliter teneatur. vel etiam in quibusdā ad fidem pertinentibus ꝗ mandū erat ꝙ ecclesiā determinata. post ꝗ aūt essent auctoritate vniuersalis ecclesie determinata. si quis tali ordinationi pertinaciter repugnaret hereticus cēseretur. que quidē auctoritas principaliter residet in summo pontifice. Dicit enī xxiij. q. j. Quotiēs fidei ratio ventilatur arbitror omnes fres nros et coepiscopos non nisi ad Petrū. ad est ad sui nois auctoritatē referre debere. Cōtra cuius auctoritatē nec Hieronymi. nec Aug. nec alicuius doctoris sua sententia defendit. Ñ dicit Hiero. ad Damasum papā. Hec est fides papa beatissime quam in catholica didicimus ecclia. in q; si min⁹ pite aut parum caute forte aliq̄d posita ē. emēdari cupimus a te q; Petri fidē et sedē teneo. si aūt hec nra cōfessio apl̄ice tue iudicio cōprobat quicunq; me cui pare voluerit. se imperitus vel malluolū vel etiam non catholicum. non me hereticum comprobabit.

Ad tertium sic, ꝓcedit.

Videt ꝙ heretici sint tolerādi. Dicit. n. apls. ij. ad Thimo. ij. Seruū dei oportet mītuentē esse cum modestia corripientē eos q; resistunt veritati. ne qñ det illis penitētiā deus ad cognoscendam veritatē et resipiscāt a laqueis diaboli. Ñ si heretici non tollerant ñ mouti tradunt. auferet eis facultas penitēdi. ꝙ hoc videt esse ꝺ ꝓceptū apl̄i.

¶ Pter. illudq; ē necessariū in ecclesia est tolerandum. sed heretici sunt necessarie in ecclesia. Dicit em apls. j. ad Cor. xj. Oportet hereses esse vt et qui ꝓbati sunt manifesti fiant in vobis. ergo videt ꝙ heretici sunt tolerādi. ¶ Pter. Dñs mādauit Matth. xiij. sernto suo vt zizania per mitterēt crescere vsq; ad messem q; est finis seculi vt ibidē exponit. ñ ꝙ zizania significant heretici fm expositionē sancti ꝓ. ꝗ heretici sunt tolerādi. ¶ Sed cōtra est qđ apls dicit ad Titū. iij. Hereticū hominē post primā et secundā correptionē deuita scies quia subuersus ē qui hmōi est. ¶ Ñ. dōm. q; circa hereticos duo sunt cōsideranda. Unū quidē ex parte ipsoꝝ. Aliud ex parte ecclie. Ex parte quidē ipsorum ē peccm ꝙ meruerunt non solū ab ecclia ꝙ excōmunicationē separari. ñ etiā ꝙ morte a mundo excludi. Multo em grauius ē corrūpere fidei ꝙ qua est anime vita. q; falsare pecuniā ꝙ qua tollitur vite subuentū. Unde si falsarij pecunie vel alij malefactores statim ꝙ seculares ꝓncipes iuste mortis tradunt. multo magis hereticus statim cū de heresi conuincit posset non solum excōmunicari sed et iuste occidi. Ex pte aūt ecclie ē misericordia ad errantiū cōuersionē. et ideo nō statim cōdemnat. ñ post primā et secundā correptionē vt apls docet. postmodum ꝺo si adhuc pertinax inuenit. ecclia de eius conuersione non sperans aliorū saluti puidet eum ab ecclia separando per excōmunicationis sententiam. et viteriꝰ relinq; eum iudicio secularis a mundo ex termino ꝺ mortem. Dicit em Hiero. et habet xxiij. q. iij. Resecāde sunt putride carnes et scabiosa ouis a caulis repellēda. ne tota dominū massa coꝝpat. pecora ardeat corrūpat. putrescat. interat. Arrius in alexādria vna scintilla fuit. ñ quoniā nō statim oppressus est. totum orbem eius flāma

populata est. ¶Ad j. q. dom. q ad modestiam illam ptinet vt primo & secundo corripiat. q si redire noluerit tam p subuersio habeatur. vt ps in auctoritate apli inducta. ¶Ad ij. dom. q vtilitas q ex hereticis ꝓuenit ē ꝓter intentionem hereticorum. dū scz constantia fideliū comprobatur vt apls dicit. & vt excutiamus pigritiam diuinas scripturas sollicitius inuestigemꝰ. Aug. dicit. ꝙ ex intentiõe eoꝝ ē corrũpere fidē qõ ē maxime nocumētū. & tñ magis respiciēdus est ad id qđ est p se de cōtū intentione vt excludant. q ad b qđ est ꝓter eoꝝ intentionē vt sustineāt. ¶Ad ij. dom. q sicut dr̄ in decre. extra. q. iij. aliq̄s est excōmunicatus. & aliq̄d eradicatus. Excōscat enī ad hoc aliq̄s vt aut apls. vt ipse eius saluus fiat in die dñi. si tñ totaliter eradicetur p mortē etiā hereticī non ē etiā cōtra mandatum dñi. quod ē in eo casu intelligēdū: quādo nō possunt extirpari vsania sine extirpatione triticī vt supra dictum est. cum de infidelibus in ꝓmptu ageretur.

Ad quartū sic ꝓceditꝰ.

Videt q̄ non erubescerēt ab hereti sint duo ab ecclia recipiēdi. Dicit. n. Hiere. iij. ex ꝑsona dñi. Fornicata es cū amatoribus multis. & reuertere ad me dicit dñs. ꝙ ecclesie iudicū ē iudiciū dei. Sm illud Deutro. j. Ita parui & audietis vt magnum. nec̄ accipietis cuiusq̄ ꝑsonā. q̄ dei iudicium ē. & si aliq̄ fornicati fuerint p infidelitatem q̄ est ꝙdā fornicatio. nihilominus sunt recipiēdi. ¶Petr. dño Math. xviij. Pe. mandare fratri peccāti dimittat: nō solū septies sed vsq̄ septuagies septies. p q̄ intelligit sm expositionē Hiero. q̄ quotiēscūq̄ q̄s peccauerit est ei dimittēdus. & quotiēscūq̄ aliq̄s peccauerit in heresim relapsus erit ab ecclia suscipiēdus.

¶Pre. hereticis ē q̄dā infidelitas. ꝙ aliq̄ infideles volētes ꝓuerti: ab ecclia suscipiunt. & etiā hereticī sunt recipiēdi. ¶Sed cōtra est qđ decretalis dicit q̄ si aliq̄ post abiurationē erroris desp̄ heresi fuerint in abiuratā heresim recidisse. seculari iudicio sunt relinquēdi. nō & ab ecclia sūt recipiēdi. ¶Ri. dō. q ecclia sm dñi institutionē charitatē suā extēdit ad oēs: non solum amicos verūetiā inimicos ꝓsequētes. Sm illud Math. v. Diligite inimicos vr̄os. benefacite his qui oderunt vos. Pertinet aūt ad charitatē vt aliq̄s bonum ꝓximi velit et operetur. Est aūt duplex bonum. Vnū quidē ꝙdale. i. saluo aie qđ principaliter respicit charitas. hoc. n. quilibet ex charitate debet alij velle. Alid aūt ad hoc hereticī reuertētes quotiēscunq̄ lapsi fuerint ab ecclia recipiunt ad penitentiā. p quā impēdit eis vita salutis. Aliud aūt est bonū qđ secūdario respicit charitas. i. bonū tẽporale. sicut exhibitio corporalis possessio mūdana & bona fame dignitas &c ecclesiastica siue secularis. Hoc. n. non tenemur ex charitate aliq̄ velle nisi in ordine ad salutem eternam & comitē aliorum. Vnde si aliquid de huiusmodi bonis existens in vno impedire possit eternam salutē in multis. non oportet q̄ ex charitate bonū bonū ei velimus. & potiꝰ vt velimus eū illo carere. cum quia saluo eterna ꝓsperitas est bono tẽporali. cum q̄ bonum multoꝝ ꝓfert bono vnius. Si aūt hereticī reuertēteꝰ q̄ recipiunt vt ꝓseruent eos in vita & aliq̄ tẽporalib⁹ bonis posset in ꝓiudiciū salutis aliorū hoc esse. tum qr si relabi eos aliqs inficeret. tum etiā q̄ si sine pena euaderēt. alij securius in heresim laberent. Dicit enī Ecclesiastes. viij. Etenī q̄ nō cito ꝓfert contra malos sententia. absq̄ timore vllo filij hominū ꝓperāt mala. Et ideo ecclesia quidē primo reuertētes ab heresi non solū recipit ad penitentiā. & etiā ꝓsunt eos in vita. & interdum restituit eos dignitatibus ad ecclesiasticas dignitates q̄s ꝓius habebāt si videant vere cōuersi. & hoc ꝙ bono pacis frequēter legit̄ & facium. & quādo recepti interdum relabunt. videtur esse signū inconstātie eoꝝ circa fidē. & ideo vltimo redeūtes recipiunt quidē ad penitentiam non tamē vt liberent a semētia mortis. ¶Ad j. ergo dñm. q in iudicio dei semp recipiunt redeuntes quia deus scrutator est cordium & vere redeuntes cognoscit. sed hoc ecclesia imitari non potest. presumunt enim eos non vere reuerti qui cum recepti fuissent iterum sunt relapsi. & ideo eis vitam salutis non denegat. sed a periculo mortis eos non tuetur. ¶Ad ij. dñm. q dominꝰ loquitur petro de peccato in cum cōmisso quod est ꝙ dimittendum. vt fratri redeunti parcat. nō aūt intelligitur de peto in proximū vel in deum cōmisso. quod nō est nostri arbitrij dimittere. vt Hiero. dicit. & in hoc est a lege modus statutus Sm q̄ congruit bonoꝝ dei & vtilitati primoꝝ. ¶Ad iij. dñm q aliq infideles qui nunq̄ fidem acceperant cōuerti ad fidē nondū ostēdant aliq̄s signa inconstantie circa fidē sic hereticī relapsi. & ideo nō est illis rō de veritate.

Quæstio xij.

Deinde cōsideranduꝫ

est de apostasia. Et circa hoc querunt duo. Primo vtr apostata ab infidelitatē ptineat. Secdo vtr ꝓpter apostasiam a fide subdi absoluunt a vinculo fidelitatis apostatarum.

Ad primū sic ꝓceditur

Videt q̄ apostasia non ptineat ad infidelitatē. Illud enī qđ est ois pcti principium nō videt ad infidelitatē ptinere. qr multa pcta sine infidelitate existunt. Sed apostasia videt esse omnis pcti principium. Dicit enī Eccl. x. Principiū superbie hoīs apostatare a deo & postea subdit. Principiū omnis pcti superbia. Sed apostasia nō ptinet ad infidelitatē Pre. infidelitas in intellectu consistit. Sed apostasia magis videt consistere in exteriori opere vel sermone. aut etiā in interiori voluntate. Dicit. n. Prouerb. vj. Vir apostata vir inutilis. graditur ore perverso. annuit oculis. terit pede. digito loquit. prauo corde machinat malū. & in omni tpe turpia seminat. Si q̄s etiā se circūciderit vel sepulchrū machometi adoraret: apostata reputaret. ergo apostasia non pertinet directe ad infidelitatem.

¶Pret. hereſis q̄ ad infidelitatē pertinet eſt q̄ ēt determinata ſpēs infidelitatis. ſi ergo apoſtaſia ad infidelitatē pertineret ſequeret q̄ eēt q̄dam determinata ſpēs infidelitatis q̄ nō vī fm predicta. non ḡ apoſtaſia ad infidelitatem pertinet

¶Sz contra ē q̄d dī Johānis. vj. Multi diſcipuloꝝ eius abierunt retro. q̄d ē apoſtatare. de q̄b⁹ dixerat dñs. Sunt quidā ex vobis q̄ nō credūt ergo apoſtaſia pertinet ad infidelitatē.

¶Ih̄ū. dōz q̄ apoſtaſia importat retrocceſſionē q̄dā a deo q̄d̄ diuerſimode fit fm diuerſos modos quibus hō deo cōiungitur. p̄ nanq̄ cōiungitur hō deo p fidem. ſcdo p debitā ⁊ ſubiectā voluntatem ad obediēdū p̄ceptis ei⁹. tertio p aliq̄ ſp̄alia ad ſupererogationē pertēta. ſic p religionē ⁊ clericaturā vel ſacruz ordinē. remoto aūt poſteriori remanet pn⁹. ſ. non cōuertī. Contingit ḡ aliquē apoſtatare a deo retrocedēdo a religiōe quā profeſſus ē vl ab ordine quē ſuſcepit. ⁊ hec dē apoſtaſia religionis ſeu ordinis. Ē contingit etiā aliquem apoſtatare a deo per mentē repugnantez diuinis mādatis quibus duobus apoſtatio exiſtentibus adhuc poteſt remanere homo deo cōiunctus p fidē. Sz ſi a fide diſcedat. tunc oīno a deo retrocedere videtur. ⁊ hō ſimplr ⁊ abſolute erit apoſtata ḡ qui aliquo diſcedit a fide q̄ vocatur apoſtaſia a fide. ⁊ Fm hūc modū apoſtaſia ſimplr dicta ad infidelitatē pertinet.

¶Ad pm̄ ergo dēm. q̄ obiectio illa procedit de ſecūda apoſtaſia que importat volūtatē a mādatis dei reſiliendi q̄ inuenit in oi peccō mortali.

¶Ad. ij. dm. q̄ ad fidē pertinet nō ſolū credulitas cordis. ſed etiā profeſſio exteriorīs fidei p exteriora verba ⁊ facta. nā confeſſio ē act⁹ fidei ⁊ p hūc etiam modū quedā exteriora verba vl opera ad infidelitatē pertinent. inḡrum ſunt infidelitatis ſigna p modū quo ſigna ſanitatis ſanū dī. Incantatio aūt idūcta. ⁊ poſſit intelligi de oi apoſtaſia. veriſſime tn cōtingit i apoſtatis a fide Chriſti. eni fides ē primū fundamētū rerum ſperādarū ⁊ ſine fide impoſſibile eſt placere deo. ſublata fide nihil remanet in hoīe q̄ poſſit eē vtile ad ſalutē eternā ⁊ p̄ter hoc oī peccō. hō apoſtata virtutibus. Fides etiā eſt vita aie. Fm illud Ha. ij. Juſtus ex fide vuit. Sīc ergo ſublata vita corpalis oīa membra ⁊ opa hois a debita diſpōne recedunt. ita ſublata vita mētis que ē p fidēs apparet in ordinario in oībus membris ⁊ primo q̄ dēz in ore p quod maxime manifeſtatur. ſecūdo in ocul. tertio in auribus mouf. quarto in voluntate q̄ ad malū tendit. ⁊ ex his ſequitur q̄ ſurgia ſeminat aliōs intēdēs ſegrare a fide. ſicut ⁊ ipe recedit.

¶Ad. iij. dōs. q̄ ſpēs aliquando q̄ſi tuta vl ſame non diuerſificat p hoc quod ē terminus motus a quo vl ad quē. ſ. ponit econtrario Fm terminos motuū ſpēs attenduntur. apoſtatia autem reſpicit infidelitatem vt terminus ad quē ē motus recedēdo a fide. vñ apoſtaſia non importat determinatā ſpēm infidelitatis. ſ. q̄ndam circūſtantiā aggrauantem Fm illō. ij. Petri. ij. Melius erat eis viā veritatis non cognoſcere q̄ poſt cognitā retrorſus.

Ad ſecūduz ſic procedi

tur. Vī q̄ p̄cepta ḡpt apoſtaſiā a fide nō amittat diuinus in ſubditos q̄n ei teneāt obedire. Dicit ei ambro. ⁊ habetur. xj. q. iij. q̄ Julian⁹ legator Christi erat apoſtata habuit tn ſub ſe xp̄ianos milites q̄b⁹ cū vicebat. Producite aciē. p defenſione reipublice obediebāt ei ergo ḡpt apoſtaſiā p̄cipio. dūt nō abſolui.

¶Pre. apoſtata a fide infidel⁹ ē. ſ. infidelib⁹ p̄nis nascunt. aliq̄ fuerūt fideles fuiſſe ſic Joſeph Pharaoni ⁊ Daniel Nabuchodonoſor. ⁊ Mardoche⁹ Aſſuero. ḡ ḡpt apoſtaſiā a fide non ē dimittēdū q̄n p̄cipi obediat a ſubdit⁹.

¶Pre. ſic p apoſtaſiā a fide recedit a deo ita p q̄libet peccm. ſi ḡ ḡpt apoſtaſiā a fide p̄derēt p̄cipes ipe ignoti ſubdi⁹ fidelib⁹ pari rōne ḡpt peccā alia ē dimittēdi. ſ. ē falſū. non ḡ ḡpt apoſtaſiā a fide ē recedēdū ab obediēcia p̄cipū.

¶Sz cōtra eſt q̄ Pre. vij. dicit Nos ſancto⁹ p̄decceſſoꝝ ſtatuta tenentes eos q̄ excōicatis fidelitate aut iuramēti ſacramēto ſūt conſtricti apoſtolica auctoritate a ſacrato abſoluimus. ⁊ ne fibi fidelitatem obſeruent oībus modis ꝓhibem⁹ quoſcūq; ad ſatisfactionē veniāt. ſed apoſtate a fide ſunt ex cōmunicati ſicut ⁊ hereſici. vt dicit decretalis. extra de hereticis. ad abolēdā ḡ principib⁹ apoſtatātib⁹ a fide nō eſt obediēdum.

¶Ih̄ū. dōm. q̄ ſicut ſupra dictū ē infidelitas Fm ſe ipam nō repugnat dominio eo q̄ dominiū introductū ē de iure gentiū q̄ ē iuris humani. Diſtinctio aūt fidelium ⁊ infidelium eſt Fm iura diuinum p q̄ nō tollitur iura humanū. ⁊ aliquis p infidelitatē peccāo. poteſt temporaliter iuſtos dñij amittere ſicut etiā q̄doq; ḡpt alias culpas. ad eccleſiā aūt non pertinet punire infidelitatē in illis qui nunq̄ fidem ſuſceperūt Fm illud apoſtoli. j. ad Cor. v. Quid mihi de his q̄ foris ſunt iudicare. ⁊ infidelitatē aliorum q̄ fidē ſuſceperūt poteſt ſententialiter punire. ⁊ quidā ex hoc puniūt q̄ ſubditos fideles⁹ dominari nō poſſunt. hoc enī vergere poſſet in magnū fidei corruptionē. qz vt dictū ē hō apoſtata peius corde machinat malum. ⁊ ſurgia ſeminat. intēdēs hoīes ſegrare a fide. Et ſō facto aliq̄ p ſententiā denunciat excōicatos ꝓpter apoſtaſiam a fide. ipſo facto eius ſubditi ſūt abſoluti a dñio eius ⁊ iuramēto fidelitatis quo ei tenebant.

¶Ad. j. ā dōs. q̄ illo ipe eccliā in ſui nouitate nō dū habebat poteſtatē terrenoꝝ principū cōpeſcēdi. ⁊ ſō toler⁹ fuit fidelis Juliano apoſtate obediēs in his que nondū erāt ſ̄ fidē vt mutuo pietatis fidei vitaretur.

¶Ad. ij. dōm. q̄ alia rō ē de infidelib⁹ aliis q̄ nunq̄ fidē ſuſceperūt. vt dictum ē.

¶Ad. iij. dō. q̄ apoſtaſia a fide totaliter ſegrat hoīem a deo. vt dictū ē. quod nō cōtingit in quibuſcunq; aliis peccis.

¶Queſtio. xiij.

Deinde conſiderandum

de peccō blaſphemie q̄ oppōit confeſſioni fidei. Et ſ̄ de blaſphemia i gñali. ſcdo de blaſphemia q̄ dī peccm in ſpīm ſanctū. Circa pri

mũ quercũme quattuor. Pmo vr blasphemia opponat pfessiõi fidei Sc̃o vr blasphemia sp sit pcm̃ mortale Tertio vr blasphemia sit maxime pcm̃. Quarto vtrum blasphemia sit in damnatio.

Ad primũ sic procedit

Videtur q blasphemia non opponat cõfessioni fidei. Nã blasphemare ẽ enunciãre vl aliquid cõtrariũ inferre i mentẽ creatoris. Sz hoc magis pertinet ad malivolẽtiã ꝙ ad infidelitatem ergo blasphemia non opponit cõfessioni fidei. ¶ Pter. ad ephe. iiij. sup illud blasphemia tollatur a vobis. dicit glo. que fit in deũ vl in sanctos sed cõfessio fidei nõ videt cẽ nisi de his que pertinent ad deũ qui ẽ fides obiecti. ergo blasphemia nõ semper opponitur pfessioni fidei. ¶ Pter. 8 dñus dã dr q sut tres blasphemie spẽs. Quarũ vna ẽ cũ attribuit deo qđ ei nõ puenit. Scda ẽ cũ abeo remouet qđ ei puenit. Tertia ẽ cũ attribuit creature qđ deo appropriat. ꝛ sic vr q blasphemia nõ solũ sit circa deũ. ꝙ etiã circa creaturas. fides aũt dr deũ ꝙ obiecto. ꝙ blasphemia non opponit cõfessioni fidei. Sz 3 est quod apls dicit 1. ad Thi. j. Prius fui blasphẽs ꝛ persecutor. et postea subdit. Ignorãs feci in incredulitate ex q vr q blasphemia ad infidelitatẽ pertinet. ¶ In cõtrariũ dñs. q nomen blasphemie importare vr quãdã derogationem alicuius excellẽtie bonitatis ꝛ potius diuine. Deus aũt vt Dyoni. dic. j. ca. de diui. nõ. ẽ ipsa essentia vere bonitatis. vñ qcqđ deo conuenit pertinet ad bonitatẽ ipsius ꝛ qcqđ ad ipsum non pertinet longe est a ratione pfecte bonitatis que ẽ ei cõsentia. Quicunq; ergo vr negat aliqđ de deo quod ei cõuenit vr asserit de eo quod ei non conuenit. derogat diuine bonitati. quod quidẽ potest contingere dupliciter. Uno quidẽ modo fm solã opinionẽ intellectus Alio modo cõiuncta quadã affectus detestatione. sicut ecconuerso fides dei p dilectionẽ ptinet ipsius bonitatis vt fm intellectum tm. vl etiam fm affectum. si consistat tantũ in corde. ẽ cordis blasphemia. si aũt exterius pdeat p locutionẽ. ẽ oris blasphemia ꝛ fm ꝺ blasphemia cõfessioni opponitur. ¶ Ad primũ ergo dñm. q ille qui cõtra deum loquitur quicquid inferre intendẽs derogat diuine bonitati non solum fm veritatẽ intellectus ꝙ etiã fm primitatẽ voluntatis detestantis ꝛ impedientis ꝙ posse diuinũ honorẽ. qđ ẽ blasphemia effectu. ¶ Ad. ij. dñm. q sicut dr̃ in scripturis laudantur mirabilia laudãtur opera ꝙ deus in sanctis efficit ita ꝛ blasphemia ꝙ fit i sctõs ex consequenti in deum redundat. ¶ Ad. iij. dñm. q fm illa tria non possunt propriẽ loquendo distingui diuerse spẽs pcti blasphemie. Attribuere enim deo quod ei non conuenit. vel remouere ab deo quod ei cõuenit non differũt nisi fm affirmationẽ ꝛ negationẽ. ꝙ quẽs diuersitas hanc spẽm non diuidit. qr p eãdẽ scientiã innotescit falsitas affirmationis ꝛ negationis. ꝛ p eãdẽ ignorãtiã erratur modo erratur cũ negatio pertinet per affirmationẽ. vt habetur. j. posteriorum Quod aũt ea que sũt dei ꝓpria creaturis attribuant. ad hoc pertinet q aliqđ ei attribuat qđ ei nõ cõuenit. dcqđ ẽ deo ꝓpriũ ẽ ipse deus. Attribuere ꝙ id qđ est dei ꝓpriũ alicui creature. ẽ ipsum deum dicere idem creature.

Ad secũdũ sic ꝓcedit.

Vl q blasphemia non sit pcm̃ mortale. Dicit sup illud ad Col. iij. Nunc aũt deponite vos. ẽ. dicit glo. post maiora ꝓhibet minora. ꝛ cũ subdit de blasphemia ꝙ blasphemia int pcta minora cõputat ꝙ sunt pcta venialia. ¶ Pter. omne pcm̃ mortale opponit alicui ꝑcepto decalogi. ꝙ blasphemia nõ vr alicui eor̃ opponi. ergo blasphemia nõ ẽ pcm̃ mortale. ¶ Pter. pecc̃ata q absq; deliberatione cõmittunt non sunt mortalia ꝓter quod primi motus nõ sunt peccata mortalia. qr deliberationẽ rõnis ꝑcedunt vt ex supra dictis p3. ꝙ blasphemia qũs absq; deliberatione procedit. ꝙ non sp est pcm̃ mortale. Sz cõtra ẽ qđ dr Levit. xxiiij. Qui blasphemauerit nomẽ dñi morte moriatur ꝙ pena mortis non infert nisi ꝓ pcto mortali. ꝙ blasphemia ẽ pcm̃ mortale. ¶ Rñdeo. dñm. q sicut supra dictum ẽ pcm̃ mortale ẽ p quod homo segregatur a primo principio spũalis vite quod ẽ charitas dei. vnde quecunq; charitati repugnãt ex suo genere sunt pcta mortalia. blasphemia aũtẽ fm genus suũ repugnat charitati diuine. quia derogat diuine bonitati vt dictũ est que est obiectum charitatis. ꝛ ideo blasphemia est pcm̃ mortale ex suo genere. ¶ Ad primũ ꝙ dcm. q glo. illa non ẽ sic intelligẽda q oĩa que subduntur sint pcta mortalia. ꝙ quia supra nõ expressiũs nisi maiora postmodũ etiã quedã minora subdit. inter que etiã quedã de maioribus ponit. ¶ Ad. ij. dicẽdũ. q cũ blasphemia opponatur cõfessioni fidei vt dictũ ẽ eius prohibitio reducitur ad ꝓhibitionẽ infidelitatis. que intelligitur in eo quod dicitur Ego sum dñs deus tuus ẽ. vt prohibeat per id qđ dr. Non assumes nomẽ dei tui inanum. Magis enim inanũ assumit nomẽ dei ꝙ aliquid falsum de deo asserit ꝙ ꝙ nomẽ dei ad quod falsum cõfirmat. ¶ Ad. iij. dcm. q blasphemia potest absq; deliberatione ex surreptione ꝑcedere dupliciter. Uno modo q aliquis nõ aduertat hoc quod dicit ẽ blasphemia. qđ põt cõtingere cũ aliqs subito ex aliqua passione in ꝑba imaginata prorumpit quoꝛ significatiões nõ cõsiderat. ꝛ tũc ẽ pcm̃ veniale. ꝛ non hr ꝓprie rõnẽ blasphemie. Alio mõ qñ aduertit ꝺ esse blasphemiã cõsidet in significato ꝑborũ a tunc nõ excusatur a pcto mortali sic nec ille qui ex subito motu ire aliquẽ occidit intra se cogitat.

Ad tertiũ sic procedit

Videtur q peccatũ blasphemie nõ sit maximum pcm̃. Malum enim dicit q nocet fm Aug⁹. in Enchiridion. ꝙ magis nocet pcm̃ homicidij qđ gerit extra deum. ꝙ peccatũ blasphemie quod deo nullum nocumentum põt inferre. ex-

go pcm̄ homicidiū est grauⁿ pcō blasphemie
¶Pet. quicunq; gerat indocit deū testē falsi
tatis. & ita videt eum asserere cē falsū. ℔ nō qui
libet blasphemⁿ vsq; ad hoc ꝓcedat vt deū asse
rat cē falsū. ergo grauⁱⁿ ē grauⁱⁿ pcm̄ q̄ blasphe
mia. ¶Pet. sup illō pō. Nolite exaltare in al
tū cornu vrm. dicit glo. Maximū ē vitiū excu
sationis pcī. non q̄ blasphemia ē maximū pec
catū. ¶Sed ℨ ē qđ Esa. xvij. sup illō ztd ppḡm
terribilē ēt. dicit glo. Inde pcm̄ blasphemie cō
paum leue. ¶Rñ. dō. q̄ sicut supra dictū est
blasphemia opponit cōfessioni fidei. & ideo habz
in se gravitatē infidelitatis. & aggravatur pcm̄
si fuerit detestatio voluntatis & ad hoc magˢ
si ꝓmpat i verbo sic & laus fidei angelꝰ p dilecti
one & cōfessionē. Vñ cū infidelitas sit maximū
pcm̄ sm̄ suū genⁿ sicut supra dictū ē. ꝑz ēt q̄
etiā blasphemia sit pcm̄ maximū ad idē genus
pinēs & ipsū aggravāte. ¶Ad primū ergo dō.
q̄ homicidiū & blasphemia sū cōpenē sm̄ obiec
ta in q̄ peccat. manifestū ē q̄ blasphemia q̄ est
directe pcm̄ in deū ꝓponderat homicidio qđ ē
pcm̄ in ꝓximū. Si aūt cōpentur sm̄ effectū no
cēdi. sic homicidiū ꝓponderat. plus enī homi
cidiū nocet ꝓximo q̄ blasphemia deo q̄ ī gra
vitate culpe magˢ attēdit inētio voluntatis quet
se q̄ effectꝰ opīo. vt ex supra dictis ꝑz. ió cū blas
phemⁿ vnt. dat nocumētū iferre honori diuino
simplr: loquēdo grauⁱⁿ peccat q̄ homicidia bo
micidiū tñ pēnū locū tenet in penis inf pctā i ꝓ
ximū ztd. ¶Ad ij. dō. q̄ supra dīō Ephe. iij
Blasphemia tollatur a vob. dicit glo. Perno ē
blasphemare q̄ iurare. q̄ nō iurat nō dic aut
sentit aliq̄d falsū de deo sic blasphemⁿ. & deum
adhibet testē falsitatī nō tanq̄ estimās deū esse
falsū testē. & tanq̄ sperās q̄ deus sup ꝺ nō testifi
cetur q̄ aliq̄o cuadēs signū. ¶Ad iij. dō. q̄ excu
satio pcī ē q̄dāz circūstantia aggravās dē pec
catuz etiā ipsam blasphemiā. & ꝓ tāto dī cē ma
ximū pcm̄. qr q̄libet facit maiꝰ.

Ad quartuz sic ꝓcedit

Vi. q̄ damnati non blasphemēt. Deterrent em̄
aliq̄ malā a blasphemādo ꝓpt timorē futurarū
penarū. & dānati hāc penā experiunt. vñ ma
gis eos abhorrēt q̄ mitomagis a blasphemādo
cōpescunt. ¶Pte. blasphemia cū sit grauiſ.
simū pcm̄ est maxime demeritoriū. & i futura
vita non ē statⁿ merēdi neq; demerēdi. q̄ nullus
erit locⁿ blasphemie. ¶Pte. Ecclesiastes. xj. dī
q̄ in quocūq; loco ligna ceciderit ibi erit. Ex q̄
patet q̄ post hāc vitā homini non accrescit nec
meritū nec pcm̄ qđ non habuit in hac vita. sed
mlti dānabunt q̄ in hac vita nō fuerūt blaspbe
mi. q̄ nec in futura vita blasphemabūt. ¶Sz ℨ
ē qđ dī Apoc. xvj. Estuauerūt homines estu ma
gno & blasphemauerūt nomē dñi hūtis ptātez
sup has plagas. vbi dicit glo. q̄ in inferno posi
ti q̄sdā sciant se ꝓ meritis puniri. volebāt tñ q̄
deus tātam potētiā haberet q̄ plagas eis iferat
hoc aūt erit blasphemia in ꝓm̄. & ī futuro.
¶Rñ. dēm. q̄ sicut dictū ē ad rōnē blasphemie
ponit detestatio diuine bonitatis. Illi aūt qui
sunt in inferno retinebūt quecūq; volūtatē auer
sam a dei iustitia in hoc q̄ deligūt ea ꝓ quibus
puniunt. & vellēt eis uti si possent. & odiūt penas
q̄ ꝓ hmōi pctis infligunt. dolēt tñ etiā de pctis
que cōmiserūt. nō qr ipsis odiant q̄ qr ꝓ eis puni
unt. Sic ergo talis detestatio diuine iusticie ē i
eis meritoꝛ coadiu blasphemia. & credibile ē q̄
post resurrectionē erit in eis etiā vocalis blaspbe
mia. sicut in scriptis vocalis laus dei. ¶Ad. j. q̄ di
cendū. q̄ homines detrēbūtur ī pātā blasphemia
ꝓpter timorē penaꝝ q̄s se putāt euadere. q̄ dam
nati ī inferno nō sperāt se posse euadē. & ió tanq̄
desperati ferūt ad oē ad qđ eis quecūq; volūtas sug
gerit. ¶Ad ij. dō. q̄ mereri & demereri ꝓmone
ad statū vie. vñ bona in viatorib⁹ sunt meritoꝛ
ria vel demeritoꝛia. In dēis aūt bona nō sunt me
ritoꝛia q̄ ꝓmia ad eoꝝ beatitudinis ꝓmiū. & silr
mala in damnatis nō sūt meritoꝛia q̄ ꝓmiū ad
dānatōis penā. ¶Ad iij. dēm. q̄ q̄libet in pctō
mortali decedēs fert secū volūtatem detestandi
deuīā iusticiā q̄ius ad aliq̄d. & sm̄ ꝺ poterit ei
ineē blasphemia.

¶Questio. xliij.

Deinde ꝑsiderandū

Deinde ꝑsiderandū ī spāli de blasphemia in spūm̄ scm̄. & ꝛ
circa ꝺ q̄runt q̄tuoꝛ. Primo vtr blaspbe
mia sit pcm̄ in spūm̄ sanctū. Secūdo vtr blaspbe
mia sit pcm̄ ex certa malicia. Tertio vtr blaspbe
mia sit irremissibile. Quarto vtr aliq̄o peccare pos
sit spūm̄ scm̄ a ꝓncipio aīe. & alia pctā cōmittat.

Ad primū sic ꝓcedit

Vi. q̄ pcm̄ i spūm̄ scm̄ nō sit idē qđ pcm̄ ex certa
malicia. Pcm̄ ei i spūm̄ scm̄ ē pcm̄ blasphemie.
vt ꝑz Mat. xij. Sz nō oē pcm̄ ex certa malicia
ē pcm̄ blasphemie. cōmittit em̄ mlta alia pctō
rum gña ex certa malicia cōmitti. q̄ pcm̄ i spūm
scm̄ nō ē idē qđ pcm̄ ex certa malitia. ¶Pter.
peccatus ex certa malitia dicit cōtra peccatū
ex ignorātia & contra pcm̄ ex infirmitate. & pcm̄
in spūm̄ sanctū dicit cōtra pcm̄ in filiū. & ideo
vt ꝑz Mat. xij. q̄ pcm̄ in spūm̄ sanctū non ē idē
qđ pcm̄ ex certa malitia. qr quoꝝ opposita sūt
diuersa. ipsa quoq; sunt diuersa. ¶Pter. pcm̄ i
spūm̄ sanctum ē qđdā genus pcī cui dē trinitate
spēs assignātur. sed pcm̄ ex certa malitia non ē
spēs genus pcī. & ē q̄ndā condiuo vl circūstā
tia generalis que potest esse circa oīa pctōrum
genera. ergo pcm̄ in spūm̄ sanctū non ē idē quod
peccatū ex certa malitia. ¶Sz contra ē quod ma
gister dicit. xliij. dist. scōi libri sñiaꝝ. q̄ ille peccat
in spūm̄ sanctū cui malitia ꝓpter se placet. hoc aūt
ē peccare ex certa malicia. q̄ idē vī esse pcm̄
ex certa malitia qđ pcm̄ in spūm̄ sanctū. ¶Rñ.
dēm. q̄ de pctō seu blasphemia in spūm̄ scm̄ tri
plicē aliq̄ loquunt. Aliq̄ ei doctoꝝ Alexan
sius. Hilarius. Ambrosius. Ieronimⁿ & Cri
stomⁿ dicūt cē peccatū in spūm̄ sanctū qđ ad Ihesū
aliq̄d blasphemū dī ꝺ spūm̄ sanctū. siue spūm̄ san
ctuo accipiat sm̄ q̄ ē nomē cōmune ꝑsonis

tori trinitat cuius ḡlibet ꝑsona ⁊ spūs est ⁊ sanctus ē. sine ꝓprietate ⁊ fm hoc distinguunt. Mat. xij. Blasphemia in spūm sanctū ꝫ blasphemiā in filiū hominis. ⁊ hanc ei opabant ḡdā būani. comedē do bibēdo ⁊ alia hmōi faciēdo. ⁊ ḡdā diuinit. .s. demonios ejciēdo. mortuos suscitādo. ⁊ alia hmōi que ḡdē agebat ⁊ p virtutē ꝓprie diuinitat ⁊ p operationē spūssancti quo fm hūanitatē erat repletus. Iudei aūt primo quidem dicebāt blasphemiam in filiū hois cū dicebant cū votacem potatorē vini. ⁊ publicanoꝝ amatorē vt habeat Mat. xj. Postmodum aūt blasphemauerūt in spūmsanctuꝫ dum opa que ipe opabatur virtute ꝓprie diuinitatis ⁊ p operationē spūssancti attribuebant principi demoniorū. ⁊ propt hoc dicūtur in spūmsanctū blasphemasse Aug⁹. aūt in li. de verbis dñi blasphemiā vel peccatū in spūmsanctum dicit eē finalē impiam. qđ. s. aliquis ꝑseuerat in ꝑcō mortali vsq; ad mortē. quod qdem non solū verbo oris fit sed etiā ꝟbo cordis ⁊ operis non vno ꝫ multis. hoc aūt verbum sic accepū ostendit esse cōtra spūmsanctum q̄ ē contra remissionē peccōꝝ que fit p spūmsctū q̄ ē ebrietas ⁊ pīus ⁊ filij. Nec ō dñs dixit iudeis q̄si ipi peccarēt in spūmsanctum. nondū em erant finaliter ipenitētes ꝫ ammonuit eos ne aliter loquēres ad hoc ꝙuenirēt q̄ in spūmsanctū peccarēt. Et sic in relligēdū ē qđ dr Mar. iij. Ubi postq̄ dixerat Qui aūt blasphemauerit in spūmsanctum nō. subūngit euāgelista. Qm dicebāt spm̄ immundū hz. Aliq; vero aliter accipiūt dictōes peccū vl blasphemiā in spūssctū. ē qñ aliqs peccat ꝫ appropriatū spūmsancto cui appropriat bonitas. sicut patri appropriat potētia. filio sapia. unde peccm in ꝑcm dicit esse qñ peccatur ex infirmitate peccatū aūt in filiuꝫ qñ peccat ex ignorātia. peccm aūt in spūmsanctuꝫ qñ peccat ex certa malitia. i. ex ipa electione mali. vt supra dictū ē. Quod qdem contingit dupliciter. Uno mō ex inclinatione habitus vitiosi q̄ malitia dr. ⁊ sic nō ē idē peccare ex malicia qđ peccare in spūmsctm. Alio mō contingit ex eo q̄ p ꝑceptū abiicitur ⁊ remouetur id qđ electionē pcti ponat ipedierit. sic spes p desperationē. ⁊ timor p ꝓsumptionē. ⁊ quedam alia hmōi. vt infra dicet. Hec aūt omnia q̄ peccti electionē impediūt sūt effectus spūssancti in nob ⁊ ꝫ sic ex malicia peccare ē peccare in spūmsctm

Ad primū ergo dcm. q̄ sicut cōfessio fidei nō solū consistit in ꝓfessione oris ꝫ etiaꝫ in ꝓfessione operis. ita etiā blasphemia spūssancti ꝑ cōsiderari ⁊ i ore ⁊ in corde ⁊ i ope. Ad. ij. dd. q̄ fm terciam acceptionē blasphemia in spūmsctm distinguitur contra blasphemiā in filiū hois. ꝫ q̄ filius hois ē etiam filius dei. i. dei virt⁹ ⁊ dei sapia. unde fm hoc peccm in filiū hois erit peccm ex ignorantia vl ex infirmitate. Ad. ij. dcm. q̄ peccatū ex certa malicia fm q̄ ꝓvenit ex inclinatione habitus non ē spāle peccatū. sed qdā ḡnālis conditio peccati. ꝓpter vero ē ex spāli cōtemptu effectus spūssancti in nobis hz rationē spālis pcti. ⁊ fm hoc etiam peccm in spūmsanctū ē spāle genus pcti ⁊ sibi fm primā expositionē fm aūt secūdam expositionē non ē spāle genus peccati. nam finalis impia pōt cē circumstantia cuiuslibet generis pcti.

Ad secūdum sic procedi

tur. Dicit q̄ inconuenienter assignant sex spēs pcti in spūmsanctū. s. desperatio. ꝓsumptio. ꝑnitentia. obstinatio. impugnatio veritatis agnite ⁊ invidētia fraterne gr̄e. quas spēs ponit magister. xlij. dist. scdi libri sententiaꝝ. Negare em dīuinā iustitiā ē vt misericordiā. ad invidelitatē ptinet. ꝫ p desperationē aliquis rejicit diuinā misericordiā. p ꝓsumptionē aūt diuinā iusticiam. ergo vnūquodq eoꝝ potius ē spēs infidelitatis q̄ peccati i spūmsanctū. Sed. impiā videtur respicere peccm ꝑteritū. obstinatio aūt peccm futurum. ꝫ ꝑeritū vl futurum non diuersificāt spēm virtutis vl vitij. Fm em eandē fidem qua credim⁹ xp̄m natum antiqui crediderūt eum nasciturū. ergo obstinatio ⁊ impia non debēt poni due spēs pcti in spūmsanctum. Pte gratia ⁊ veritas p ihesum xp̄m facta ē. vt habetur Joh. j. ergo videtur q̄ impugnatio veritatis agnite ⁊ invidētia fraterne gratie magis ptineant ad blasphemiaꝫ in filiū hominis q̄ ad blasphemiā in spūmsanctū

Preterea Hern. dicit in libro de dispensatione ⁊ ꝓcepto. q̄ nolle obedire est resistere spiritui sancto. glosa etiam dicit Jeuiē. vij. q̄ simulata penitentia est blasphemia spiritus sancti. salsima etiam vī directe opponi spiritui sancto. p quem ecclia vivitur. ⁊ ita videtur q̄ non sufficienter tradantur spēs pcti in spūmsanctū. Sed contra ē quod Aug. dicit in li. de fide ad Petrū q̄ illi qui desperant de indulgētia ꝓcōrum. vel qui sine meritis de misericordia dei pīsumūt peccant in spūmsctm. Et i enchiridion dicit q̄ q̄ in obstinatione mentis diē claudit extremū. reus est peccati in spūmsanctum. Et in li. de vdis dñi. dicitur q̄ impenitentia est peccatū in spūmsanctuꝫ Et in libro de sermone dñi in monte dicitur. q̄ invidie fraudē fraternitatē impugnare ē pcm in spūmsanctū. Et in libro de vnico bap. dicit q̄ qui veritatē cōtemnit. aut circa fratres malignat est quibus veritas revelatur aut circa deum in gratus cui⁹ inspiratione ecclesia instruitur. ⁊ sic videtur q̄ peccet in spūmsanctum. Rūdeo dcm q̄ fm q̄ peccatum in spūmsanctū tertio modo accipitur ꝓ eo quod ꝓcludit spēs ei assignatā q̄ distinguuntur fm remotionem vl cōtemptū eoꝝ p q̄ ꝓhibetur homo ab electione pcti impediri. q̄ qdem fit vl ex parte diuini iudicij. vl ex pte hominis ipius. vel etiam ex pte ipi⁹ peccati. Fluctuatur enim homo ab electione pcti ex cōsideratione diuini iudicij qđ hz iusticiā cū misericordia ⁊ p spem q̄ ꝓsurgit ex ꝓsideratione misericordie remittētis pcta ⁊ ꝓmittis bona. ⁊ hoc tollitur p desperationē. Et itez primoꝝ q̄ ꝓsurgit ex ꝓsideratōe dīne iusticie puniētis pcta. ⁊ ꝫ tollit p ꝓsumptionē. dū. s. aliqs ꝓsumit se ḡliaꝫ posse adipisci sine meritis. vl venīā sine pnia. Bona aūt dei ꝓhibentur a pcō sūt duo. Quoꝝ vnū est agni-

tio veritatis contra quod ponitur impugnatio vitatis agnitionis. dum licet aliquis vitatē fidei agnitionem impugnat vel licētiosius peccet. Aliud ē auxiliū interiorīs gr̄ē. contra quod ponitur inuidētia fraterne gr̄e. vbi. i. aliquis non solum inuidet gr̄e fratris ꝙ etiam inuidet gr̄e dei crescēti in mūdo. Ex gr̄e vō peccati duo sunt que horum a peccato retrahere pōt. Quorū vnū ē inordinatio et turpitudo actus. cuius cōsideratio inducere solet horum pniam de peccō cōmisso. et contra hoc ponitur impōnia. non q̄dem eo modo quo dicit gr̄am mētuam in peccō vsq; ad mortē sicut supra imposīs accipiebatur. sic enim nō ēt spāle peccm ꝙdam peccī circumstātia ꝙ accipitur hic impenitētia sm ꝙ importat ppositū nō pnitēdi. Aliud autē ē paruitas bonitatis bonī quod quis in peccō querit. Sm illud Ro. vj. Quem ꝙ fructū habuistis tūc in illis in quibus nūc erubescitis. cui⁹ cōsideratio inducere solet horum ad hoc ꝙ eius voluntas in peccō nō firmet. et hoc tollitur p obstinationē. quādo scz homo firmet suū propositū in hoc ꝙ peccō ihereat. Et de his duobus dicit Iere. viij. Nullus ē qui agat pnitētiam sup peccō suo dicēs. quid feci quātum ad primū Omneo conversi sunt ad cursū quasi equus impetu vadēs ad pliū. Quantum ad secūm. Ad primū ergo dicēdū. q peccatum dispositionis vel ꝑ simplicitatis nō cōsistit in hoc ꝙ dei iusticia vel misericordia nō credat ꝑ in b ꝙ cōtemnat. Ad secūm dicēdū. q abstinatio et impenitētia nō solū differūt sm ptēritū et futurū ꝑ sm quosdam formales rationes ex diuersa cōsideratione. eorū ꝙ in peccato cōsiderari pōt. vt dictum est.

Ad tertiū dicēdū. q gr̄am et vitatē vbo facit p bona spūalia q̄ homib⁹ dedit. Ad quartū dicēdum. q nolle obedire pertinet ad obstinationem. similatio pertinet ad impenitētiam. scilīa ad inuidētiam gr̄e fraterne. p quā membra ecclesie vniuntur.

Ad tertiū sic procedit

Videt q peccata in spūm sanctū nō sint irremissibilia. Dicit em Aug⁹. in li. de verbis domini. De nullo desperandū ē q diu patientia domini ad pnitētiā adducit. ꝑ si aliquod peccm ēt irremissibile. ēt de aliquo peccō desperandū ergo peccata in spūm sanctū nō ē irremissibile. Pr̄. nullū peccatū remittit nisi ꝙ hoc q̄ anima sanatur a deo. ꝑ omnipotenti medico nulli⁹ insanabilis langnor occurrit. sic dicit glo. sup illo pō. Qui sanat omnes infirmitates tuas. ergo peccm i spūm sanctū non ē irremissibile. Dicit liberū arbitriū se habere ad bonū et ad malū. ꝑ q diu manet status vie pōt alios a q̄libet virtute excidere cū etiā angel⁹ de celo ceciderit. Sed dicit Job. iij. In angelis suis reperit pauitatē. q̄to magis qui habitat domos luteas. ergo pari rōne pōt alios a q̄libet peccō ad statū iusticie redire. ergo peccata in spīm sanctū non ē irremissibile.

Sz contra ē qđ dī Matth. xij. Qui dixerit vbū contra spūm sanctū non remittet ei neq; hoc seculo neq; in futuro. Et Aug⁹. dicit i libro de sermone dñi in monte. q tanta ē labes huius peccti q̄ humilitate deprecandi subire non pōt. Ad illud dicēdū. q sm diuersas acceptiones peccti in spūm sanctū. diuersimode irremissibile dī. Si em dicat peccatū in spūm sanctū simpliciter. sic dī irremissibile. q̄ illo mō remittit. Potest em mortale i quo homo ꝓfecerat vsq; ad mortē. q̄ i hac vita nō remittit q pniam. nec etiā in futuro remittet. Sēm aūt alios duos acceptiones dī irremissibile nō. q nullo modo remittat. ꝑ q̄ Xp̄us ē de se bn meritū vt nō remittat. et hoc dupliciter. Uno modo Xp̄us ad penā. Qui em ex ignorantia vel infirmitate peccat. minorē penā meretur. q̄ aūt ex certa malicia peccat non bn aliquā excusationē vel etiam pena minuit. Sic etiam q̄ blasphemabat in filiū hominis ex⁹ obiuitate nondū reuelata poterat hēre aliquam excusationē propter infirmitatē carnis quā in eo aspiciebat. et sic minorem penam mereb̄at. ꝑ q̄ ipsam diuinitatē blasphemabat aqa spūs sancti. diabolo attribuēs nullā excusationē habebat vnde ei⁹ pena diminueret. Et ideo dī sm expositionē Chrisō. Hoc peccm iudicio non remittit neq; in hoc seculo neq; in futuro. q̄ pro eo passi sūt penam. et in pñti vita p romanos. et in futura vita in pena inferni. Secundum etiam Arbanasium inducit exemplū de eoꝝ parentib⁹. q̄ primo quidē contra Moysen conceperūt grauiter defectus aq̄ et panis. et hoc nō sine multa pietate. Habebāt em excusationē ex infirmitate carnis. ꝑ postmodum grauiꝰ peccauerūt q̄li blasphemātes i spūm sanctū. beneficia dei q̄ eos de egypto deduxerat. idolo attribuētes cū dicerunt. Hi sunt dii tui israēl q̄ te eduxerunt de terra egypti. Et ideo nō est ꝑdita facit eos punire. q̄ ceciderūt in die illa viginti tria milia hoīm. et i futuro eis penā cōminat dicens. Ego aūt i die vltionis visitabo ꝑ peccm eoꝝ. Alio modo pōt intelligi quo ad culpā. sic aliquis dī morbum incurabilē sm nām morbi ꝙ̄ tollit id ꝙ̄ morbus nō curat. puta cū morb⁹ tollit virtutē nāe. vel inducit faciditatē cibi et medicine. ꝑ q̄ nā talē morbū deus possit curare. Sed nā peccm in spūm sanctū dī irremissibile sm suā nām. in q̄tū excludit ea p q̄ fit remissio peccī. et p nā nō ꝓcludit via remittēdi et sanandi dispositiue. et misericordie dei p quā aliq̄n tales quasi miraculose spūaliter sanātur.

Ad primū ergo dicēdum. q de nemine desperandū ē in hac vita ꝓsiderata dispositiue et misericordia dei. ꝑ ꝓsiderata tamē pte dicitur aliq̄ filij desperationem habere ad Ephe. ij. Ad ij. dicēdū. q rō illa procedit ex pte dispositiue dei nō sm additionē pcti.

Ad iij. dicēdū. q liberū arbitriū remanet quidem semp i hac vita reparabile. ex quo abiecit a se id p quod pōt ad bonū quātū in ipso ē. vñ ex pte sua peccm est irremissibile. q̄ deus remittere possit.

Ad quartū sic procedit

Videtur q homo non possit primo peccare in spūm sanctū nō ꝓpositio aliquo peccto. Naturalis em ordo est vt ab imperfecto ad perfectū ꝙ̄ moueat. et hoc quidē in bonis apparet sm id Philosophi. ij. Politicorū quasi iuuenes spūdēs

crescit ꝛ ꝓficit vsq; ad ꝓfectū diem. ℔ ꝓfectum dī in malo quod ē maximū malū. vt patz ꝑ philo so. in. vj. methe. cum ergo pctm in ꝑsm̄sanctuz sit grauissimū. videt q; homo ad hoc pctm̄ puenīat ꝑ alia pctā mortz. ¶Prēk. peccare in ꝑsm̄ sanctum est peccare ex certa malicia siue ex ele ctione. ℔ hoc nō statim pōt homo antecē multo tēpe peccauerit. Dicit em̄ philoso. in. vj. ethi. q; si hō possit iniusta facē. nō tñ pōt statim oparī sic iniustus. ſ. ex electiōe. q; vī pctm̄ in ꝑsm̄sanctum nō possit committi nisi post alia pctā. ¶Prēk. ppia ꝛ impia sunt circa idē. ℔ ppia nō ē nisi de pctis ꝓcrinio. ergo ctiā nec impia q; est ipse pctī in ꝑsm̄sanctū. pctm̄ ergo in ꝑsm̄sanctum. ſ. quod dictū ē impia. ¶supponit alia pctā. ℟ Ex contra ē q; facile ē in ꝓspectu dei subito bone stare paupem. vt dī Eccl. xj. ergo ecōtrario possibile ē fm̄ malitiā demonis suggerētis vt statim aliquis iducat ad pctm̄ grauissimū quod ē in ꝑsm̄sanctū. ¶Ad tertiū dicēdū. q; sicut dictum ē peccare in ꝑsm̄sanctum vno modo ē peccare ex certa malitia. Ē ex certa aūt malitia duplr̄ pecca re ꝓtingit sicut dictū ē. Vno modo ex habituali habitus. quod non est ꝓprie peccare in ꝑsm̄ sanctū ꝛ hoc mō peccare ex certa malicia nō cō tingit a ꝓncipio. Oportet em̄ actū ꝓcedē ex habitu causā habentē ad peccādū inclinatiō. Alio mō pōt aliqs peccare ex certa malicia abijciendo ꝑ ꝛtemptū ea ꝑ q; hō retrahit a peccādo. q; ꝓprie ē peccare in ꝑsm̄sctm̄ sicut dictū ē ꝛ hoc ctiā ple rīq; ꝑsupponit alia pctā. q; sic dī. Prouer. xviij. Impius cū in ꝓfundū pctoꝝ venerit ꝛtemnit. Pōt tñ ꝓtingere q; aliquis in primo actu peri in ꝑsm̄sanctū peccet ꝑ contemptū. tum ꝓpter hbrē arbitriū. tum cūā ꝓpter multas dispositiōes pcedētes vt ctiā ꝓpt̄ aliquod motuum vehemēs ꝛ debilē affectū homis ad bonū. ꝛ ideo in vita pfectis hoc vie aut nunq̄ accidere pōt q; statim a ꝓncipio peccēt in ꝑsm̄sanctum. Vñ dicit Dionys. in. j. ꝑarchon. Nō arbitror q; aliqs ex dis q; in summo pfectoꝝ gradu extiterint q; ad sabinū euacuentur. aut decidat. ℔ paulati ac ꝑ gres eum decidere necesse ē. Et eadē rō ē ſ. pec cādi in ꝑsm̄sanctū accipiat ad litterā. ꝑ blasphe mia spiritussci. Talis enim blasphemia de qua dño loquit semp ex malitie prēpti procedit. Si vo ꝑ pctm̄ i ꝑsm̄sanctū intelligat finaī impia fm̄ intellectū Aug. cōcm̄ non hs. q; ad pctm̄ in ꝑsm̄sctm̄ requirit ꝓtinuatio pctoꝝ vsq; in finem vite. ¶Ad. j. q; dō. q; tā i bono q; i malo vt i plu rib⁹ ꝓcedit ab ipfecto ad pfectum. aut hō ꝓficit vl̄ in bono vl̄ in malo. ꝛ tñ in vtroq; vnuo pōt in cipe a maiori q; ultimo. ꝛ ita illō a quo aliqd in cipit pōt ee pfectū in bono vl̄ in malo fm̄ genus suū licz sit imperfectum fm̄ sctē. ꝑcessus homis in melius vl̄ in pessus ꝓficiēte. ¶Ad scdm̄ dō. q; ratio illa ꝓcedit de pctō ex malicia. quādo ē ex inclinatiōe habitus. ¶Ad tertiū dīm. q; si ac cipiat impia fm̄ intentionē Aug. fm̄ q; impor tat gmandā in pctō vsq; ad finē. sic plana est q; impia ꝑsupponit pctā sic ꝛ ppia. ℔ si loq̄mur de ipiis habituali fm̄ q; ponit ipse pctm̄ in ꝑsanctm̄. sic manifestum ē q; impia pōt ee ctiaz aū pctā. pōt em̄ ille q; nūq̄ peccauit hre ꝓpositū penitēdi vl̄ nō penitēdi si ꝓpōeret cū peccare.

¶Questio. xv.

Deinde ꝓsiderandū

Dē veritat̄ oppositio scie ꝛ intellectus. Et q; de ignorātia q; opponit scie dictū ē supra cū de causis pctoꝝ agerē. ℔ restat dē nūc de cecitate mētis ꝛ hebetudie sensus q; opponunt bono intellect⁹. Et circa ꝫ ℔ quātur tria. Primo vtr̄ cecitas mētis sit pctm̄. Secūdo verum habeatur do sensus sit aliq̄ pctm̄ a cecitate mētis. Tertio vtr̄ hec vitia a pctis carnalib⁹ oriantur.

Ad primum sic ꝓcedit

mr. Vī q; cecitas mentis nō sit pctm̄. Illud em̄ quod excusat a pctō nō vī ee pctm̄. ℔ cecitas mē tis excusat a pctō. Dicitur em̄ Io. ix. Si ceci nō essētis nō haberetis pctm̄. ergo cecitas mētis nō est pctm̄. ¶Prē. pena differt a culpa. ℔ cecitas mē tis est quedam pena. vt patz ꝑ illud quod habe tur Esa. vj. Excreca cor populi huius. nō em̄ esset a deo cum sit malus nisi pena esset. q; cecitas mētis non ē pctm̄. ¶Prēk. omne pctm̄ ē volūtariū vt Augustinus dicit ℔ cecitas mētis nō ē volūtaria. q; vt Augustinus dicit. x. Ē offēl. cognosce re suā lucē deus amant. Et Ē ecclesiast. xj. dī Dulce lumē ꝛ delectabile oculis videre solē. q; cecitas mētis nō ē pctm̄. ℟ Ex contra ē quod Greg. xxj. moral. cecitatē mētis ponit int vitia q; causantur ex luxuria. ¶Ad istio dicēdum. q; sic cecitas corporalis ꝓuatio eius quod ē principium corporalis visionis. ita ctiā cecitas mē tis ē ꝓuatio eius quod ē principium mētalis siue intellectualis visionis. Cuius quidē principium ē triplex. Unum quidē ē lumē nāle rōnis ꝛ hoc lumē cum ꝓpetat ad spēm aie rōnalis nunq̄ ꝓuatur ab anima. impeditur tñ qnā doq; a ꝓprio actu ꝑ impedimēta virtū inferiorū quibus indiget intellectus humanus ad intelligēdum. sicut patz amentibus ꝛ furiosis. vt i ꝓmo dictum ē. Aliud aūt principiū intellectualis visionis ē aliquod lumē habituale nāle lumini rationis superadditū. ꝛ hoc quidē lumen inēdum ꝓuatur ab anima. ꝛ talis ꝓuatio ē cecitas q; ē pena fm̄ q; ꝓuatio luminis gre quedā pena ponitur. Vñ dicitur de quibusdā. Sap. ij. Excecauit illos malitia eorum. Tertiū ꝓncipium visionis intellectualis ē aliqd intelligibile primum ꝑ quod homo intelligit alia cui quidē ꝓncipio intelligibili mēs homis pōt inēdere vl̄ nō inēdere. Et qō ei nō inēdat ꝓtingit duplr̄. Uno modo ex ꝫ q; hz volūtatē spontaneā se auertentē a contēplatione talis principij. scōm illud pī. Noluit i telligere vt bñ ageret. Alio modo ꝑ occupationē mētis circa alia q; magis debuit. ꝛ hoc ab ipse cōe bui⁹ ꝓncipij mēs auertit. Fm̄ illō pī. Supplicatio ignis. ſ. ocupiscētie. ꝛ nō viderunt solē. ꝛ utroq; modo cecitas mētis est pctm̄. ¶Ad primum q; dicēdum. q; cecitas q; excusat a pctō ē q; cōtingit ex naturali defectu non potentis vide-

rea. ¶ Ad.ij.dō. q rō illa procedit de scōa cecitate q ē pena. ¶ Ad.ij.dōm. q intelligere veritatē cuilibet ē fin se amabile, pt tñ p accēs ei aliqui odibile inquātū. l. p hoc impedit ab aliqo q magē amat

Ad secūdū sic, pceditᵉ.

Videt q hebetudo sensus nō sit aliq cecitate mētis. Vnum enī vni ē contrariū. ¶ homo intellectus opponitur hebetudo vt patz p Greg. in q. moral. cui etiam opponit cecitas mentis. ergo q intellectus principium quoddaz vitiorum designat. ¶ hebetudo sensus ē idē q cecitas mētis. ¶ Pret. Greg⁹. in. xxxj. moraliū. de hebetudine loquēs nominat eam hebetudinē sensus circa intelligētiam ¶ hebetari sensu circa intelligētiam nihil aliud ē videtur q intelligēdo defecere. quod pertinet ad mētis cecitatē. ¶ hebetudo sensus idē est q cecitas mētis. ¶ Pre. si aliq̄ defectus maxime videtur in hoc differre q cecitas mētis est voluntaria. vt supra dictum ē. hebetudo aūt sensus ē naturalis defectus. ¶ defectus naturalis non ē peccatum. q scām hoc hebetudo sensus non erit peccatuz quod ē contra Gregō. q cōnumerat eam inter vitia q ex gula oriunt. ¶ Sz contra ē q diuersaꝝ causarum sūt diuersi effectus. ¶ Grego. xxxj. moraliū dicit q hebetudo mētis oritur ex gula. cecitas aūt mētis ex luxuria. ¶ hec sūt diuersa vitia. q ergo ista sūt diuersa vitia. ¶ Ḥ filio dōm. q hebes acuto opponit. Sensus aūt dicitur aliquid ex hoc q ē penetratiuū vñ e hebes dī aliq̄d ex hoc q̄ nō ē obtusū penetrare non valēs. sensus aūt corpalis q quandam similitudinē penetrare dicit medius ingressū ex aliquo distantia sui obiectum percipit vt mājorem pōe quasi penetrando minima vt minima rei pcipere. vñ in corpalib⁹ dicit alicui hō ē acuti sensus q pōt pcipe sensibile aliquod ex remotis. vt videndo vt audiendo vt olfaciendo. e econtrario dicit sensu hebetari q non pcipit nisi ex propinquo magna sensibilia. Ad similitudinē aūt corpalis sensus dicit etiam circa intelligētiam ē alicui sensus q ē abstrū promotū e extremoz. vt dicit in. vj. ethi. sicut etiā sensus ē cognoscitiu⁹ sensibiliū quasi ḡrūdaz principiorū cognitōis. Nic aūt sensus q ē circa intelligētiam non pcipit suū obiectū p medium distantie corpalis. ¶ q q̄dam media alia. sicut cū p penetratiuē rei pcipit eius ēxtiam. e p effectū pcipit causam. Ille ḡ dicit ē acuti sensus circa intelligētiam q statim ad apphēsionē propinquitatis rei vt etiam effectus naturam rei cōphēdit. e inquātū vtit ad mīmas conditōes rei psideraōis ingit. Ille aūt dicit hebes circa intelligētiam qui ad cognoscēdam veritatē ingē nō pōt nisi p mīta ei exposita. e tūc etiaz non pōt pingere ad pfecte psiderandū ea q pertinēt ad rei rationē. Sic ḡ hebetudo sensus circa intelligētiam importat quandaz debilitatē mētis circa psiderationē spūaliū bonoꝝ. cecitas aūt mētis importat omnimodā privationē cognitionis ipoꝝ. Et vtrūq; vtrūq; opponit dono intellectᵘs. p quē homo spūalia bona apphēdendo cognoscit et eoꝝ ītima subtilit penetrat. habz enim hebitudo rationē peccati. sicut e cecitas mētis inquātū scz ē volūtaria. vt patz in eo q affectᵘs circa carnalia de spūalibus subtilit efficaciter fastidit vt negligit. e p hoc pz rōnis ab obiecta.

Ad tertiū sic procedit

Videtur q cecitas mētis e hebetudo sensus nō oriant ex vitijs carnalibus. aug⁹. in libro retractatiōū. retractans illō qd dixerat in soliloquijs Deū q non nisi mūdos scire verū voluisti. dicit q responderi pōt mīltos etiam immūdos multa vera scire. ¶ homines maxime efficiūt immūdi p vitia carnalia. ergo cecitas mētis e hebetudo sensus non causantur a vitijs carnalibus.

¶ Pret. cecitas mētis e hebetudo sensus sunt defectᵘs quidam circa partē anime intellectivaz. vitia aūt carnalia pertinēt ad corruptionē carnis ¶ caro non agit in animā. ¶ posito contrario. ergo vitia carnalia non causant cecitatē mētis e hebetudinē sensus. ¶ Pre. Vnūquodq; magis patit a propinquis ¶ a remotis. ¶ propter hoc fuit mēti vitia spūalia ¶ carnalia ergo cecitas mētis e hebetudo sensus magis causant ex vitijs spūalib⁹ ¶ ex vitijs carnalib⁹. ¶ Sz contra ē q dō Grego. xxxj. moraliū dicit q hebetudo sensus circa intelligētiam oritur ex gula. cecitas mētis ex luxuria. ¶ Ḥ filio. dicendū. q perfectio intellectualis operationis in homine consistit in q̄dā abstractione a sensibilib⁹ fantasmatib⁹. Et tō quanto intellectᵘs hominis magis fuerit liber ab hmōi fantasmatibus. tanto potius considerare intelligibilia poterit. ordinare omnia sensibilia. sicut e Philosophus dicit q oportz intellectū ē immixtum ad hoc q imperet. e agēs oportz q dominet sup mām ad hoc q possit eā mouē. vt narrat philo. viij. phisi. Manifestus ē aūt q delectatio applicat mētē ad ea in ⁊ alijs delectat. Vñ philo. dicit i. x. ethicoꝝ q vnusq; ea in q̄bus delectatur optime operat. Pria tō nequaq; vt debilit. vitia autem carnalia scz gula e luxuria consistūt circa delectatiōes tactus ciborum. scz e venereoꝝ. q sūt vehementissime inter omnes corpalez delectationes. Et tō p hec vitia intrinseca hominis maxime applicatur ad corpalia. e p consequēs debilitat operatio hominis circa intelligibilia. magis aūt p luxuriam q̄ p gulam. quanto delectationes venereorum sūt vehementiores q̄ ciborum. Et tō ex luxuria oritur cecitas mētis. q quasi totaliter spiritualium bonorum cognitionē excludit. ex gula aūt hebetudo sensus q reddit hominē debilē ad huiusmodi intelligibilia. e econtrario oppositorum virtutes. scz abstinētia e castitas maxime disponit hominē ad pfectionē intellectualis operationis. Vñ dicitur Dan. j. q pueris bis. l. abstinēnb⁹ e continēnb⁹ dedit deus scientiaz e disciplinā in omni libro e sapiētia. ¶ Ad primū ḡ dicēdū q q̄uis aliq̄ vitia carnalib⁹ subditis possint quandoq; subtilit speculari aliq̄ circa intelligibilia, ꝑ accidēs tñ ignis nāliter habitᵘs impedit. tñ necesse ē vt ab hac subtilitate

contemplationis eorum intentio plerumq; retrahatur ꝓpter delectationes corporales. ⁊ ita im mūdi possunt aliqua vera scire. sed ex sua immundicia circa hoc impediunt. ¶ Ad scḋm dicēdum. q caro nō agit in parte intellectiua alterādo ipsum ꝛ impediēdo operationē ipius ꝑ modū ꝓtectum ¶ Ad.iij.dm. q vitia carnalia q̄ magis sunt remota a mente eo magis eius nocumētū ad remotiora distrahūt. vnde magis impedīūt mētis ꝓplationē

Questio. xvj.

Deinde cōsiderandum est de ꝓceptis ꝓtinentib⁹ ad ꝓdicta. Et circa hoc ꝙrunt duo. Primo de ꝓceptis ꝓtinentib⁹ ad fidē. Secūdo de ꝓceptis ꝓtinentibus ad bona scie ⁊ intellect⁹.

Ad primū sic ꝓcedi

tur. Vī q in veteri lege dare debuerint ꝓcepta credēdi. Preceptū enī est de eo qđ ē debitum ⁊ necessarium ꝛ maxime necessarium ē homini qđ credat finē illius Hebre.xj. Sine fide impossibile est placere deo. ꝛ maxime oportuit ꝓcepta dare de fide. ¶ Pręt. nouum testamentum continetur in veteri sic figuratū in figura. vt supra dictum est. ꝛ in nouo testamēto ponuntur expssa mandata de fide. vt ꝑ Johā.xiij. Creditis in deum ⁊ in me credite. ergo videtur q in veteri lege eis dm debuerit aliqua ꝓcepta dari de fide. ¶ Pręt. eiusdē rationis est ꝓcipere actus virtutis ⁊ prohibere vitia opposita. ꝛ inveteri lege ponuntur multa ꝓcepta prohibēcia infidelitatē. sicut Exo. ij. Nō habebis deos alienos coram me. Et iterum Deutero.xiij. Mādatur q non audiāt verba ꝓphete aūt somniatoris q̄ eos a fide dei vellet auertere. ergo in veteri lege etiam debuerūt ꝓcepta dari de fide. ¶ Pręt. confessio ē actus fidei. vt supra dictum ē. ꝛ de confessione ⁊ de ꝓmulgatione fidei dantur ꝓcepta inveteri lege Mandatur enim Exo.xxj. q filius suus interrogantibus rationē assignent paschalis obseruantie Et Deutero.xiij. mādatur q ille qui dissemi nat doctrinam contra fidē occidatur. ergo lex vetus ꝓcepta fidei debuit habere. ¶ Pręt. omēs liberi veteri testamēti sub lege veteri continētur Nā dominus Job. xv. dicit i lege ē scriptum Odio habuerunt me gratis. quod tamē scribitur in ꝑs. ꝛ Eccl.ij. dicitur. Qui timetis dominum credite illi. ergo in veteri lege fuerunt ꝓcepta dāda de fide. ¶ Sꝫ contra ē qđ apostolus ad ℞omā.iij. Legē veterē nominat legē factorum. ⁊ dixit eam contra legē fidei. ergo in lege veteri non fuerunt ꝓcepta danda de fide.

¶ Responsio dicēdum. q lex non imponitur alicui nisi sūto subditio. ⁊ ideo precepta legis ꝓsupponunt subiectionem cuilibet recipiēti legē ad eum qui dat legē. Prima autem subiectio hominis ad deum ē ꝑ fidē. Finis illud Hebre.xj. Accedētem ad deum oportet credere quia ē. ⁊ ideo fides ꝓsupponitur ad legis precepta. Et ꝓpter hoc Exo.xx.ad quod ē fidei ꝑ mittitur ante legis precepta cum dicitur. Ego sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti. Et similiter Deutero.vj. ꝓmittitur. Audi israel dominus deus tu⁹ unus ē. ⁊ postea statim incipit agere de ꝓceptis. Sꝫ quia in fide multa continētur ꝓordinata ad fidē qua credim⁹ deum ē quod ē primus ⁊ principale inter omnia credibilia vt dictus ē. ió ꝓsupposita fide de eo per quam mēs humana deo subiiciatur posunt dari ꝓcepta de aliis credendis. Sicut Augustī. dicit sup Johā. q plurima fūt nobis de fide mādata. exponēs illꝫ. Hoc ē ꝓceptū meum ꝛ in veteri lege non erāt secreta fidei populo exponēda. ⁊ ideo supposita fide vnius dei multa alia ꝓcepta fūt in veteri legi data de fide. ¶ Ad primū q dicendum. q fides est necessaria tanq̄ principium spirituale vite. ⁊ ideo ꝓsupponitur ad legis susceptionē. ¶ Ad scḋm dicēdū. q ibi etiam dominus aliqua ꝓsupponit de fide. scilicet fidē vnius dei. cum dicit. creditis in deum. ⁊ aliqua ꝓcipit scz fidē incarnationis ꝑ quam vnus ē deus ⁊ homo. que quidem fidei explicatio ꝑtinet ad fidē noui testamenti. ⁊ ideo subdit. ⁊ in me credite. ¶ Ad tertiū dicēdū. q ꝓcepta ꝓhibitiua respiciunt peccata que corrumpunt virtutem. virtus aūt corrumpitur ex particularibus defectib⁹ vt supra dictum ē. ⁊ tō ꝓsupposita fide vnius dei in lege veteri fuerūt danda ꝓhibitiua ꝓcepta quib⁹ homines prohiberētur ab his particularibus defectibus ꝑ quos fides corrumpi possit. ¶ Ad.iij.dm. q etiam cōfessio ⁊ doctrina fidei ꝓsupponit subiectionē hominis ad deum ꝑ fidē. ⁊ ideo magis potuerunt dari ꝓcepta in veteri lege ꝑtinentia ad confessionē vt doctrinam dei ꝙ ꝑtinēcia ad ipsam fidē. ¶ Ad.v.dm. q in illa etiam auctoritate ꝓsupponitur fides ꝑ quā credim⁹ deū cē. vñ ꝓmittit. Qui timetis dominū. qđ nō posset cē sine fide. Ad aliud addit credite illi. ad qđā credibilia spētia referēdū est ⁊ ꝓcipue ad illa q̄ ꝓmittit de⁹ sibi obedientib⁹. vñ subdit. Et nō defraudabit merces vestra.

Ad secūdū sic ꝓcedit.

Vī q in veteri lege incōuenienter tradunt ꝓcepta ꝑtinēcia ad scientiam ⁊ intellectum. Scientia enim intellectus ad cognitionē ꝑtinet. cognitio aūt ꝓcedit ⁊ dirigit actionē. ꝛ ꝓcepta ad scientiam ⁊ intellectus ꝑtinēcia debēt ꝓcedere ꝓcepta ꝑtinēcia ad actionē. cū ꝛ ꝑta ꝓcepta legis sint ꝓcepta decalogi. vī q inter ꝓcepta decalogi debuerūt tradi alia ꝓcepta ꝑtinēcia ad sciam ⁊ intellectū. ¶ Pręt. discipla ꝓcedit doctrina⁹ ꝑ⁹ eum homo ab alio discit ꝙ alii docet. ꝛ dātur in veteri lege aliqua ꝓcepta de doctrina ⁊ affirmatiua. vt ꝓcipitur Deutero.iiij. Docebis ea filios aut nepotes tuos. ⁊ etiā ꝓhibitiua. sic di Deut. iiij. Non addetis ad ꝙd⁹ qđ vob loquor neq̄ auferetis ab eo. ꝛ vī q etiam aliqua ꝓcepta danda fuerint inducēcia hoiem ad discedēdum. ⁊ ¶ Pręt. scia ⁊ intellect⁹ magis vī necessaria sacerdoti ꝙ regi. Nā dr Malach.ij. Labia sacerdotis custodiūt sciam ⁊ legē requīrēt ex ore eius. ⁊ Osee.iiij.dr. Quia repulisti sciaꝫ repellā ⁊ ego

te ne sacerdotio fungariomihi. ℔ regi mādatur q̄ addūcat sciam legis. vt p̄s Deutro. xvij. ergo multomag⁹ decuit p̄cipi in lege q̄ sacerdotes legem addūcerēt. ¶ Prēt. meditatio .xv. q̄ ad sciendum ℣ intellectū p̄mēt nō p̄t cē in dormiendo. impedīt n. q̄ occupatōes extraneas. ergo in cōuenienter p̄cipit Deutro. vj. Meditaberis ea sedendo in domo tua ℣ ambulans in itinere. dormiendo atq̄ ꝓsurgēs. inconueniēter ℣ traduntur in veteri lege p̄cepta ad sciam℣ intellectū p̄tinētia

¶ Sz ꝓtra ē qđ dē Deutro. iiij. Iudicēs vniuersi p̄cepta hec dicāt. Ens populus sapiēs ℣ intelligēs. ¶ Rñ. dō. q̄ circa sciam℣ intellectū tria p̄t ꝓsiderāri. ꝑmo qđē acceptio ipsius. Scōo vsus eius. Tertio ꝓ seruatio ipsius. Accepto qđē scie vel intellectus ē meditatio eoꝝ ℔ qs scit vel intelligit. ℣ ꝑtū ad hoc subdit. ℣ meditaberis sedēdo in domo tua ℟. Cōseruatio aūt fit ꝑ memoriam ℣ ꝑtū ad hoc subdit. ℣ ligabis ea ꝑ signū in manu tua. erunt℣ quasi mouebunt inter oculos tuos. scribesq̄ ea in limine ostij domus tue. ꝑ que ois ingens memoriā mandatoꝝ dei signat. Ea em̄ que ꝓtinue sensibus nris occurrūt. vt sacra sicut ea q̄ in manu habem⁹. vt viso sic ea q̄ ante oculos mētis sunt cōtinue. vt ad q̄ oēs nos sepe recurrere sicut ad ostiū domus a mansiōia nra excidere nō p̄t. Et Deutro. iiij. manifestius dī. Ne obliuiscaris ℣ borū q̄ viderūt oculi tui. ℣ ne excidāt de corde tuo cunctis diebus vite tue. Et hec ēt abūdantius in nouo testamēto tam in doctrina euāgelica q̄ in aplica mandata leguntur.

¶ Rñ. j. ℔ dōs. q̄ sicut dicit Deutro. iiij. Hec est enī vestra sapia ℣ intellectus cōta populis. Ex q̄ dat intelligi q̄ scientia℣ intellectus fidelium dei cōsistit in ꝓceptis legis. ℣ iō puncta sunt preponenda legis ꝓcepta. ℣ postmodū hoies sunt inducēdi ad eoꝝ sciam vel intellectū. ℣ iō premissa ꝓcepta non debuerūt poni inter ꝓcepta decalogi q̄ sunt ꝑma.

¶ Rñ. ij. dō. q̄ etiā in lege ponuntur ꝓcepta pertinētia ad disciplinā. vt supra dictum est. expressius tñ ꝓcipit doctrina q̄ disciplina q⁹ doctrina pertinet ad maiores q̄ sunt sati sufficio immediate sub lege existētes. q̄bus debent dari legis ꝓcepta. disciplina aūt ꝑtinet ad maiores ad quos ꝓcepta legis ꝑ maiores debēt puenire

¶ Rñ. iij. dōm. q̄ sciētia legis ē adeo annexa officio sacerdotis. vt simul cū iniunctōe officij intelligat etiā ℣ sciētie legis iniunctio. ℣ ideo non oportuit specialia ꝓcepta dari de instructiōe sacerdotū. ℔ doctrina legis dei nō adeo est annexa regali officio. q⁹ rex constituit sup populū in rē possibilibus. ℣ ideo specialiter ꝓcipit vt rex instruatur de his q̄ ꝑtinēt ad legē dei sacerdotes.

¶ Rñ. iij. dōs. q̄ illud ꝓceptū legis non est sic intelligendus q⁹ homo dormiēdo meditetur de lege dei. sed q⁹ dormiens. id est. vadēs dormiendo de lege dei meditetur. quia ex hoc eius homines dormiendo adipiscunt meliora fantasmata. ℣ q⁹ ꝓtranseunt nocturna a vigilātibus ad dormientes. vt p̄s ꝑ pōm. j. etbi. Similiter etiā mandat vt in omni actu suo alijs mediteꝝ de lege ℣ non q⁹ sp actu de lege cogitet. sed q⁹ omnia que facit fiāt legē moderet. ¶ Questio .xvij.

Consequenter post fidem cōsiderandus est de spe. Et ꝑmo de ipsa spe. Scōo de dono timoris. Tertio de vitijs oppositis. Quarto de ꝓceptis ad hoc pertinētibus. Circa ꝑmū occurrūt ꝑmo cōsideratio de ipsa spe. Scōo de subiecto eius.

¶ Circa primū querunt octo. Primo vtr⁹ spes sit virtus. Scōo vtrū obiectū eius sit beatitudo eterna. Tertio vtrū viator homo possit sperare beatitudinē alterius si virtutē spei. Quarto vtrū⁹ homo licite possit sperare in homines. Quinto vtrū spes sit virtus theologica. Sexto de distinctione eius ℣ aliaꝝ virtutū⁹ theologicis. Septimo de ordine eius ad fidem. Octauo de ordine eius ad charitatē.

Ad primū sic ꝓceditᵗ.

Pdēt q⁹ spes nō sit virtus. Virtutē n. nullus male vtitur vt dicit Aug. in li. de libe. arbi. ℔ spe aliq̄s male vtit. q⁹ circa passionē spei ꝓtingit cē medium ℣ extrema sicut ℣ circa alias passiones. ergo spes non ē virtus. ¶ Prēt. nulla virtus ꝓcedit ex meritis. q⁹ virtutē deus in nobis sine nobis operatur. vt Aug. dicit. ℔ spes ē ex ꝑā ℣ meritis proueniēs. vt mgr dicit. xxvj. dis. iij. li. Iniur. ergo spes non ē virtus. ¶ Prē. virtus est dispositio ꝑfecti. ℣ dicit m. vij. etbi. spes aūt ē dispositio imꝑfecti. s. eius qui nō habet id q̄s sperat. ergo spes non ē virtus. ¶ Sed ꝓtra est q̄s Greg. in .j. moral. dicit q⁹ p̄ tres filias Job signāt tres virtutes. spes. fides. charitas. ergo spes ē virtus

¶ Rñ. dōm. q⁹ sm pōm. q. etbi. virtus vnūscuiusq⁹ rei est que facit bonū habentem. ℣ opus eius bonū reddit. oportet ergo vbicunq̄ inueniri aliquis actus hominis bonus q⁹ respōdeat alicui virtuti hūane. In oib⁹ aūt regulat℣ mēsurat bonum considerantur per hoc q⁹ aliquid ꝓportionatur regulam attingit. sicut dicimus vestem esse bonā que nec excedit nec deficit a debita mēsura. Humanorum aūt actuū sicut supra dictum est. duplex est mensura. Vna quidē ꝓxima ℣ homogenea. s. ratio. Alia est suprema ℣ exuperās. s. deus. ℣ ob hoc omnis actus humanus attingens ad rationem aut ad ipsum deum est bonus. actus aūt spei de qua nūc loquimur attingit a deum. Pe em̄ supra dictum est: cum de passione spei agerem⁹. obiectum spei est bonum futurum arduum possibile haberi. Possibile aūt est aliqđ nobis dupliciter. Vno modo per nostrum posse. Alio modo ꝑ alios. vt p̄s in .iij. etbi. Intentum ergo speramus aliquid vt possibile nobis per diuinum auxiliū spes nostra attingit ad ipm deū cuius auxilio innitimur. Et ideo p̄s q⁹ spes ē virtus cū faciat actum hominis bonū ℣ debitū regulam attingentem. ¶ Rñ. j. ℔ dōm. q⁹ in passio

nibus accipitur medium virtutis q̄ hoc q̄ attingitur ratio recte. & in hoc etiam cōsistit ratio virtutis. vnde cū & ī spe bonū virtutis accipiē fm q̄ homo attingit sperādo regulā debitā. s. deū & iō spe attingere deum nullus pōt male vti sicut nec virtute morali attingente rōnem. q̄ decipit qō est attingere est bonum vsus virtutis. ḡuis spes de qua mūc loquimur nō sit passio. ℟ habit⁹ mētis vt infra patebit. ¶ Ad.ij. dōm q̄ spes dicitur ex merito premire ḡtiā ad ipsam rem expectatam. put aliquis sperat beatitudinē se adepturum ex ḡra & merito. vel ḡtiā ad actum spei formate. ipe aūt habemus spei p quā aliqs expectat beatitudinē nō caulak ex merito. ℟ pure ex ḡra.

¶ Ad.ij. dōm. q̄ ille qui sperat est quidē impletus fm considerationē ad id qō sperat obtinere qō nondū hz. ℟ plectiue ḡtiā ad hoc q̄ tam attingit ḡtiā regulā. s. deū cui⁹ auxilio innititur.

Ad secundū sic proce

ditur. Videtur q̄ beatitudo eterna nō sit obiectum ḡtuū spei. Illud.n. homo non sperat qō omnē animi sui motū excedit. cū spei actus sit quidā animi motus. sed beatitudo eterna excedit omnē animi humani motū. Dicit.n. Apl⁹ ī. ad Cor. ij. q̄ in cor hois nō ascēdit. ergo beatitudo non est ḡtuū obiectum spei. ¶ Pre. peritio est spei interpretiua. Dicit.n. in pō. Hemela vo mino viaz tuā. & spera in eo & ipe faciet. ℟ homo potest licite a deo non solū beatitudinē eternam ℟ etiam bona ptūa vite tam spūalia q̄ tēporalia. & etiam liberationez a malis que in beatitudine eterna nō erunt. vt ptz in oratione dominica. Mat. vj. ergo beatitudo eterna nō ē ḡtuum obiectum spei. ¶ Pret. spei obiectū est arduū. sed in comparatiōe ad hominē multa alia sunt ardua ℟ beatitudo eterna. ℟ beatitudo eterna non ē ḡtuū obiectuz spei. ¶ Sed ptra est quod Apl⁹ ad Hebr. xj. dicit. Habemus spem incedentē. i. tendere facientē ad interiora velaminis. i. ad beatitudinē celestem. vt glo. ibidem exponit. ergo obiectū spei est beatitudo eterna.

¶ ℟. dōm. q̄ sicut dictum ē. spes de qua loquimur attingit deū innitēs eius auxilio ad consequendū bonū speratū. oportet aūt effectus esse cause. p̄portionatū. & iō bonū qō ḡtuū & principaliter a deo sperare debemus est bonū infinitum quod p̄portionatur virtuti dei adiuuantis nam infinite virtutis est ḡtuum ad infinitū bonum p̄ducere. hoc aūt bonū est vita eterna que in fruitione ipsius dei consistit. non.n. minus aliquid ab eo sperandus est ℟ sit ipse. cum non sit minor eius bonitas per quaz bona creature cōmunicat ℟ eius essentia. & ideo ḡtuz & principale obiectū spei est beatitudo eterna. ¶ Ad.j. ergo dōm. q̄ beatitudo eterna p̄fecte quidez in cor hominis non ascēdit. vt. s. cognosci possit ab homine viatore quez qualis sit. ℟ fm cōmunes rationes. sez boni p̄fecti cadere potest in apprehensionez hominis. & hoc modo motus spei in tpam cōsurgit. vñ & signanter Apl⁹ dicit. spes ascēdit vsq̄ ad interiora velaminis. q̄ id qō speramus est nobis quasi adhuc velatum. Ad.ij. dōm. q̄ quecunq̄ alia bona nō debemus a deo petere nisi in ordine ad beatitudinē eternā. vñ & spes quidē principaliter respicit beatitudinem eternā. Alia vo que petunt a deo respicit secūdario in ordine ad beatitudinē. sicut & fides principaliter quidē respicit deū. & secundario respicit ea que ad deū ordinant. vt supra dictum ē.

¶ Ad.iij. dō. q̄ homo q̄ inhelat ad aliquod magnum. paruū videt omne aliud qō est eo minus & iō boi sperāti beatitudinē eternaz habito respectu ad illā spem. nihil aliud ē arduū. ℟ habito respectu ad facultatē sperāto. pōt etiā quedā alia esse ardua. & fm hoc eoz pōt esse spes in ordine ad principale obiectū.

Ad tertiū sic procedit.

Videt q̄ alīqs possit sperare alteri beatitudinē eternā. Dicit.n. Apl⁹ ad Philip. j. Confidēs hoc ipm q̄ qui cepit in vobis opus bonū perficiet vsq̄ in diem xpi iesu. p̄fectio aūt illius erit beatitudo eterna. ergo aliqs pōt alteri sperare beatitudinē eternā. ¶ Pret. ea q̄ a deo petim⁹ speramus obtinere ab eo. sed a deo petimus q̄ alios ad beatitudinē eternā p̄ducat. fm illō Iaco. vlti. Orate p̄ inuicē vt saluemini. ergo possum⁹ aliqs sperare beatitudinē eternaz. ¶ Pret. spes est desperatio sunt de eodē. sed aliqs pōt desperare de beatitudine eterna alicuius. alioquin frustra diceret Aug⁹. in li. de verbis dñi de semine esse desperandū dū vivit. ergo etiaz pōt sperare aliquis alteri vitā eternam. ¶ Sz pra est qō Aug⁹. dicit in ench. q̄ spes non ē nisi rerū ad deū pertinentium qui curam eoz qui spem hūt gerere q̄ habet. ¶ ℟. dō. q̄ spes pōt esse alicuius dupliciter. Uno modo absolute. & sic ē solius boni arduū ad se pertinēs. Alio modo ex p̄sumptiōe alteri⁹ & sic pōt esse etiā eoz que ad alīd pertinent. ¶ Ad cuius euidentiā sciendū ē q̄ amor & spes in hoc differt q̄ amor importat quandā motū sine precessione appetitus in aliqd bonū arduū. vnio aūt est aliquoz vilium eoz. & iō amor directe pōt respicere aliquez quē sibi aliquis vult p̄ amore hūs enim sic seipsum. motus aūt sp est ad ḡtuū terminū ḡportionatū mobili. & iō spes directe respicit ḡtuū bonū. non aūt qō ad alīd pertinet. sed presuppositis vnione amoris ad alterū iam aliquis potest sperare & desiderare alteri vitaz eternam in finem cū ei vnitus p̄ amorem. Et sic est eadē virtus charitatis qua qō diligit deū seipm & proximū. ita etiā ē eadē virtus spei qua qō spat sibipsi & alij. Et p̄ p̄z fm. ad obiecta.

Ad quartū sic procedi-

Videt q̄ aliqs possit licite sperare in homine. Spei em obiectū est beatitudo eterna. ℟ ad beatitudinem eternam consequendā adiuuamur patrocinio sanctorum. Dicit em Gregor. in. j. dyalogz q̄ predestinatio iuuatur precibus sanctorum. ergo aliquis potest in homine sperare. ¶ Pret. si non potest aliquis sperare in homine non esset reputandū alicui in vitiū q̄ in eo aliquis spe

rare non posse. sed de hoc quidam dubitauerunt dicentes. vt ptz Jere. ix. Unusquisq; a proximo suo se custodiat. et in omni fratre suo non habeat fiduciam. ergo licite pot aliq; sperare in homine.

¶ Pro. primo ē interpretatiua spei sicut dictum est. q licite pōt homo aliq̄d petere ab homine. ergo licite pōt sperare in deo. ¶ Sz ptra est qđ dicit Jere. xvij. Maledictus homo qui cōfidit in homine. ¶ Rñdeo. qđ spes sicut dictū est duo respicit. scz. bonū qđ obtinere intēdit. et auxiliū p qđ illud bonū obtineat. Bonū aūt qđ aliquis sperat obtinendū habet rōnem cause finalis. auxiliū aūt p qđ aliquis sperat illud bonū obtinere hz rōnem cause efficientis. In genere autē vtriusq; cause inuenit principale et secundarium. principalis.n. finis ē finis vltimus. secūdarius aūt est bonum qđ est ad finē. Sīlr principalis causa agēs est primū agēs. secūdaria vero efficiens ē agēs secundariū instrumētale. spes aūt respicit beatitudinē eternā sicut finē vltimū. bonū aūt auxiliū sicut primā causam inducentē ad beatitudinē. Sicut q̄ non licet sperare aliquod bonū preter beatitudinē sicut vltimū finē. q̄ solū sicut id qđ est ad finē beatitudinis ordinatū. ita etiā non licet sperare de aliquo homine vel de aliqua creatura sicut de prima causa mouēte in beatitudinē. licet aūt sperare de aliquo bone vel de aliqua creatura sicut de agēte secūdario. et instrumētali p qđ aliquis adiuuat ad quecūq; bona cōsequenda in beatitudine ordinata. et hoc modo ad sanctos puenimus. et ab hoibus etiā aliq̄ petimus. et vituperant illi de quib⁹ aliq̄s phibere non pōt ad auxiliū ferēdū. Et p hoc pz rñsio ad obiecta.

Ad quintū sic pceditur

Videt q̄ spes non sit virtus theologica. Virtus cui theologica est que hz deū p obiectū. q̄ spes nō hz solū deū pro obiecto. q̄ etiā alia bona que a deo obtinere speramus. q̄ spes non est virtus theologica. ¶ Pte. virtus theologica nō constituit in medio duo p vitio p. vt supra habitū est. q̄ spes ponit in medio p̄sumptiōi et desperatiōi. ergo spes nō est virtus theologica. ¶ Pte. expectatio pertinet ad longanimitatē que ē pars fortitudinis. cū ergo spes sit q̄dā expectatio. videt q̄ spes non sit virtus theologica. q̄ moralis.

¶ Pte. obiectū spei est arduū. q̄ tēdere in arduū pertinet ad magnanimitatē que ē virtus moralis ergo spes ē virtus moralis et non theologica.

¶ Sz ptra ē qđ. ij. C ca. xiij. C ēnumeratur spes fidei et charitati que sunt virtutes theologice.

¶ Rñdeo. q̄ cū dīcitur specifice p se diuidit genus ex hoc vt habeat spes rōnē virtutis ad hoc vt sciam⁹ hab q̄ diuina virtutis collocet. Dictum ē aūt supra q̄ spes hz rōnē virtutis ex hoc q̄ attingit spāliā regulā humanox actuū quaz attingit. et sicut prima cām efficiēnē inducit eius auxilio innitit. et sicut vltimā cām finalē inducens et fruitiōe beatitudinē expectat. Et sic pz q̄ spei obiectum ē virtus principale eius obiectū est deus cū ergo in hoc cōsistat rō virtutis theologice q̄ deū habeat pro obiecto. sicut supra dictū ē. manifestū est q̄ spes ē virtus theologica. ¶ Rñdeo. q̄ deus. q̄ quecūq; alia spes adipisci expectat. spat in ordine ad deū sicut ad vltimū finē. vel sīc ad primā cām efficientē vt dictū est. ¶ Rñdeo. q̄ medium accipit in regulatis mēsuratis fm q̄ regula et mēsura attingit. Fm aūt q̄ excedit regula est superiūs. Fm aūt defectū a regula est diminutū. In ipa aūt regula vel mēsura nō ē accipere medium et extrema. virtus aūt moralis est circa ea q̄ regulant rōe. sicut circa ipm obiectū proprium. et ideo p se patet ei esse in medio ex pte ꝓpij obiecti. q̄ virtus theologica ē circa tpaz regulam primā non regulatā alia regula sicut circa ꝓpium obiectū. et ideo p se fm ꝓpriaz obtinet non patet virtutē theologice ee in medio. q̄ potest sibi ꝓpetere p accessū rōne cuius qđ ordinat ad principale obiectū. sicut fides nō potest habere medium et extrema. in hoc q̄ innitat p̄me veritati. cui nullus potest motus inniti. q̄ ex parte eoz que credit potest habere medium et extrema. sicut enim verum est medium inter duo falsa. et sīlr spes non habet medium et extrema ex pte p̄incipalis obiecti. qz diuino auxilio nullus pōt vltimo inniti. q̄ quātum ad ea q̄ continent aliquo se adeptum pōt sibi ee medium et extrema inquātū vel plus vel minus ea q̄ sunt supra suas ꝓportionē. vel desperat de his que sunt sibi ꝓportionata. ¶ Rñdeo. q̄ expectatio q̄ ponit in difficultē spē non importat dilatationē sicut expectata q̄ ponit ad longanimitatē. q̄ importat respectū ad auxiliū ostensū. sine id qđ sperat differat sine non differat. ¶ Rñdeo. q̄ magnanimitas tēdit in arduū sperato aliq̄d qđ est sue potestatis. vel ꝓpie recipit ea operationē aliquorū magnox. q̄ spes fm q̄ est virtus theologica respicit arduū alterius auxilio assequendū. vt dictum ē.

Ad sextum sic pceditur.

Videt q̄ spes non sit virtus distincta ab aliis virtutibus theologicis. Habitus.n. distinguūt fm obiecta. vt supra dictum ē. q̄ fidei est obiectū spei et aliarū virtutū theologicarum. q̄ spes non distinguitur ab aliis virtutibus theologicis. ¶ Dicit. in symbolo fidei in quo fides ꝓfitemur. dicit. expecto resurrectionē mortuox. et vitā venturi seculi. q̄ expectatio future beatitudinis pertinet ad spem. vt supra dictum ē. ergo spes a fide non distinguit. ¶ Dicit. q̄ spem hō tendit in deū. q̄ hoc ꝓprie pertinet ad charitatē. q̄ spes a charitate non distinguit. ¶ Sed contra. vbi non est distinctio sibi non ē numerus. q̄ spes cōnumerat aliis virtutibus theologicis. Dicit.n. Greg. in. j. moral. esse tres virtutes. spem. fidē et charitatē. q̄ spes ē virtus distincta ab aliis virtutib⁹ theologicis.

¶ Rñdeo. q̄ virtus aliq̄ dicit ee theologica ex hoc q̄ hz deū p obiectū cui inhereat. Pōt aūt aliquis alicui inhērere dupliciter. Uno mō ꝓpter seipsum. Alio mō inquātū ex eo aliud venit. Charitas ergo facit homines inherere deo p̄pter seipm mentes homis vnions deo p affectū amoris. spes aūt et fides faciūt homines inherere deo sīc quidā principio ex q̄ aliq̄ nobis puenit. nō aūt puenit nobis

bilo ꝛ cognitio veritat' ꝛ adeptio pfecte bonitat' fides ergo facit hominẽ deo adherere inq̃tum est nobis principiũ cognoscẽdi veritatem. credi mus n. ea vera esse q̃ nobis a deo dicũt. spes ꝛ facit deo adherere, put est in nobis principium pfecte bonitatis inq̃tu. i. p spem diuino auxilio innitit ad beatitudinẽ obtinendã. ¶ Ad. j. q̃ dõ q̃ deus fm aliã ꝛ aliã rõnem ẽ obiectũ harũ virtutũ. vt dictũ ẽ. ad distinctionẽ aũt habituũ sufficit diuersa rõ obiecti. vt supra dictum ẽ. ¶ Ad. ij. dcs. q̃ expectatio ponit in symbolo fidei nõ q̃ sit actus spei, sed fidei. ꝗ inq̃tum actus spei p supponit fidẽ. vt infra dicet' sic actus fidei manifestatur p actus spei. ¶ Ad. iij. do. q̃ spes facit tendere in deũ sicut in quoddã bonũ finale adipiscendũ. ꝛ sicut i quoddã adiutoriũ efficax ad habuendũ. ꝗ charitas q̃te facit tẽdere i deũ vnẽdo affectũ hominis deo. vt sez homo nõ sibi viuat ꝗ deo.

Ad septimũ sic ꝓcedit

Videt q̃ spes ꝓcedat fidẽ. Quia sup illud põ. Spera in dõo ꝛ fac bonitatẽ. dicit glo. Spes est introitus fidei. initiũ salutis. ꝗ salus ẽ p fidẽ per quã iustificamur. ꝗ spes ꝓcedit fidẽ. ¶ Prẽt. illud qđ ponit in diffinitiõe alicuius dz esse prius ꝛ magis notũ. ꝗ spes ponit in diffinitiõe fidei. vt ps Heb. xj. Fides ẽ substãtia sperandarũ rerum. ergo spes ẽ prior fide. ¶ Prẽt. spes ꝓcedit actus meritorius. Dicit n. Apls. j. ad Cor. ix. q̃ q arat dz arare in spe fructus ꝓcipiẽdi. ꝗ actus fidei est meritorius. ꝗ spes ꝓcedit fidẽ. ¶ Sz ꝓtra est qđ Matth. j. dr Abraam genuit Ysaac. i. fides spem sicut dicit glo. ¶ Ñ. dõm. q̃ fides absolute ꝓcedit spem. obiectũ n. spei ẽ bonũ futurũ arduũ possibile haberi. Ad hoc ergo q̃ aliqs speret requirit q̃ obiectũ spei ꝓponat ei vt possibile. obiectũ aũt spei est mo modo beatitudo eterna. et alio modo diuinũ auxiliũ. vt ex dictis ps. ꝛ vtrũ q̃s cor ꝓponit nobis per fidẽ per quã nobis innotescit q̃ ad vitam eternã possimus puenire. ꝛ q̃ ad hoc paratum ẽ nobis diuinũ auxilium. Fm illũ Heb. xj. Accedentẽ ad deũ oportet credere quia est. ꝛ q̃ inquirentibus se remunerator est. Pũ manifestũ ẽ q̃ fides ꝓcedit spem. ¶ Ad. j. ergo dõm. q̃ sicut glo. ibidẽ subdit. spes dicit introitus fidei. i. rei creditæ. q̃ p spem intrat ad videndũ id qđ creditur. Vel põt dici q̃ est introitus fidei. q̃ p eã homo intrat ad hoc q̃ stabiliatur ꝓficiat in fide. ¶ Ad. ij. dõm. q̃ in diffinitiõe fidei ponit̃ re sperãda. q̃ ꝓpriũ obiectũ fidei nõ est apparẽs fm seipm. vnde fuit necessarium vt quãdã circũlocutiõe designaret̃ p id qđ ꝓsequit ad fidẽ. ¶ Ad. iij. dõm. q̃ non ois actus meritorius habet̃ spem ꝓcedentem. ꝗ sufficit si habeat concomitantẽ vel ꝓsequentẽ.

Ad octauũ sic ꝓcedit

tur. Videt q̃ charitas sit prior spe. dicẽ Ambro. sup illud Luc. xvij. Si habueritis fidẽ sicut granum sinapis ẽt. ex fide ẽ charitas. ꝛ ex charitate spes. ꝗ fides ẽ prior charitate. ꝗ charitas ẽ prior spe. ¶ Prẽ. Aug. dicit. cũij de ci. dei. q̃ boni motus animi affectus ex amore sancte charitate veniunt. ꝗ spare fm q̃ ẽ actus spei. ẽ qđdã bonus animi motus. ꝗ deriuat a charitate. ¶ Prẽ. magr dicit. xxvj. dis. certũ sibi. q̃ spes ex meritis puenit q̃ ꝓcedit nõ solũ rem sperată. ꝗ ẽt spem quã natura ꝓcedit charitas. ꝗ charitas ẽ prior spe. ¶ Sed ꝛra ẽ qđ Apls dicit. j. ad Timo. j. Finis ꝓcepti charitas est de corde puro ꝛ ꝓscia bona glo. i. spe. ꝗ spes ẽ prior charitate. ¶ Ñ. dõm. q̃ dupliciter ẽ ordo. Vnus qdẽ fm viã generatiõis rerum. fm quez imꝑfectũ prius est ꝓfecto. Alius aũt ordo ẽ ꝓfectiõis ꝛ formę. Fm quẽ ꝓfectũ naturaliter prius ẽ imꝑfecto. Fm ergo primũ ordinẽ spes est prior charitate. qđ sic ꝑz. q̃ spes ẽ ois appetitus mot' ex amore veritat' vt supra habitũ ẽ. cũ de passionibus ageret. Amor aũt quidã ẽ ꝑfectus. quidã imꝑfectus. Perfectus qdẽ amor ẽ quo aliqs fm se amatur. vt puta cũ aliqs fm se vult alicui bonũ. sicut hõ amat amicũ. Imꝑfectus amor ẽ q̃ qs amat aliqđ nõ fm ipm. ꝗ vt illud bonũ sibi ꝓpriũ ꝓcuret sibi hõ amat rem quã cõcupiscit. primus aũt amor dei ꝓnet ad charitatẽ q̃ inhereat deo fm seipm. ꝗ spes ꝓnet ad secundũ amorẽ. q̃ ille q̃ sperat aliqđ sibi obtinere intẽdit. ꝛ iõ in via generatiõis spes ẽ prior charitate. sic̃ n. aliqs introduceret ad amandũ deũ. per hoc q̃ timẽo ab ipo puniri cessat a pctõ vt Aug. dicit supra primã canonicã Joh. ita ẽt spes introducit ad charitatẽ inq̃tũ aliqs sperãs remanerari a deo accẽditur ad amãdũ deũ ꝛ seruãdũ ꝓcepta ei⁹. ꝗ fm ordinẽ ꝓfectiõis charitas ꝑ est nãtur, ꝛ iõ aduenięte charitate spes ꝓficior reddit. q̃ de amicis magis speramus. ꝛ hoc nõ dicit Ambro. q̃ spes est ex charitate. Vñ ꝑz rõsio ad. j. ¶ Ad. ij. dõm. q̃ spes ꝛ ois motus appetitus ex amore puenit aliq. quo. s. aliqs amat bonum expectatũ. ꝗ non ois spes ꝓcedit a charitate. ꝗ solũ mot⁹ spei formate. q̃ s. aliqs ꝑat bonum a deo vt ab amico. ¶ Ad. iij. dcs. q̃ mgr loquitur de spe formata quãm naturaliter ꝓcedit charitatẽ merita ex charitate causata.

Questio. xvij.

Deinde considerãdum

est de subiecto spei. Et circa hoc ẽ quattuor. Primo vtrũ virtus spei sit in voluntate sicut in subiecto. Secõ vtrũ sit in beatis. Tertio vtrũ sit in damnatis. Quarto vtrũ in viatoribus habeat certitudinẽ.

Ad primum sic procedi

tur. Videt q̃ spes nõ sit in voluntate sicut in subiecto. Spei n. obiectũ ẽ bonũ arduũ. vt supra dictum ẽ. arduũ aũt nõ ẽ obiectũ voluntatis ꝗ irascibilis. ꝗ spes nõ ẽ in voluntate ꝗ in irascibili. ¶ Prẽ. ei ad qđ vnũ sufficit. frustra apponitur aliud. ꝗ ad ꝓficiẽdũ potẽtia voluntatis sufficit charitas q̃ ẽ ꝑfectissima virtutũ. ꝗ spes nõ ẽ in voluntate. ¶ Prẽ. vna potẽtia nõ põt simul esse in duobus actib⁹. sic̃ intellect⁹ nõ põt simul multa intelligẽ. ꝗ actus spei simul põt ee cũ actu charita-

tio. ꝯ cū actuo charitatio manifeste ꝓtineat ad
uolūtatē. actuo spei nō ꝓtinet ad ipsam. sic er-
go speo non ē involūtate. ¶ Ds ꝑra. alia non est
capax dei nisi fm̄ mentē in q̄ est memoria. intel-
ligētia ꝫ volūtas. vt ps ꝙ ℟ndr. in li. ō trīū. ꝯ speo
est virtus theologica hūo deū. p obiectū. cui ḡ nō
sit neq; in mēoria neq; in intelligētia. q̄ geniene
ad vim cognoscitiuā. relinquit q̄ sit in volūtate
sic in subiecto. ¶ Ḥn. dō. q̄ sic ex ꝓdicto ps. hic⁹
p actuo cognoscāt. actuo aūt spei ē ḋđ mot⁹ ap-
petitiue ꝓtis cū sit eius obiectu bonū. C ū aūt sit
duplex appetit⁹ in hoīe. s. appetitus sensitiuus
qui dīcit ꝓ irascibilē ꝫ ꝯcupiscibilē. ꝫ appetit⁹
intellectiuus q̄ dīr volūtas. vt in ꝓio habitū
est. illi mot⁹ q̄ sunt in appetitu inferiori sunt cū
passione. in supiori aūt sine passiōe. vt ex supra
dictis ps. ꝛcr⁹ aūt ꝙtis spei non pōt ꝓtinere ad
appetitū sensitiuū. qz bonū qđ ē obiectū principa
le huⁱ⁹ ꝙtis nō ē aliq̄ bonū sensibile ꝯ bonū
diuinū. ꝫ iō spes ē in appetitu superiori q̄ dī volū
tas sic in subiecto. non aūt in appetitu inferiori
ad quē ꝓtinet irascibilis. ¶ Ad ij. ergo dōs. q̄ ira
scibilis obiectū ē arduū sensibile. obiectū autez
virtutis spei ē arduū intelligibile vt̄ post⁹ supra
intellectū exīo. ¶ Ad ij. dō. q̄ charitas sufficien
ter ꝑficit volūtatē ꝙtā ad vnū actū q̄ ē diligere.
requirit aūt alia vi⁹ ad ꝑficiendū ipam fm̄ aliū
actū et⁹ q̄ ē spare. ¶ Ad iij. dō. q̄ mot⁹ spei ꝫ mo-
tus charitatis hīt ordinē ad inuicē. vt ex supra
dictis ps. vii habet. ꝓhibere trīus motū sil' ēe vnius
potēcie sic ꝫ intellectus pōt sil' multa intelligere
ad inuicē ordinata. vt in ꝓio habitū ē.

Ad secundus sic ꝓcedit

dit. Videt q̄ speo sit in bto. Xps cui⁹ a ꝓncipio
sine ꝯceptiōis fuit ꝑfectus comphēsor. ḥ ipe ha-
buit spem. cui⁹ ex eius gl̄oza dī in ps. In te dne
speraui. vt glo. exponit. q̄ in beatis pōt ē speo.
¶ Ꝓz. sic adepto beitudinis est quoḋđ bonū
arduū. ita etiā eius ꝓsecutio. ḥ hoico antez̄ be
atitudinē adipiscant hīt spem de beatitudinis
adeptiōe. q̄ postꝫ sūt beitudinē adepti pōt spe-
rare beitudinis ꝓsecutiōs. ¶ Prēt. q̄ ꝙtis spei
pōt aliq̄s beitudinē spare nō solū sibi ḥ ēt alijs.
vt supra dictum ē. ḥ dī. q̄ sunt in patria spant de
beitudinē aliq̄. alioq̄n nō rogarēt ꝓ eis. q̄ in be-
atis pōt ē speo. ¶ Prēt. ad beitudinē scīoz ꝓti-
net nō solū glia aie ḥ etiā glia corpis. ḥ aie scīoz
qui sunt in patria expectāt adhuc gliam corpis.
vt ps ℟poc. vi. ꝛ. xi. sup Hēb. ad hr⁹. q̄ speo po
test ē in btis. ¶ Sed ꝑra ē qđ apla dic ad Ro.
viij. qđ videt qđ ḋđ speraz: ḥ dī. fruunt beitudi-
one. q̄ in eis speo locū nō hz. ¶ Ḥn. dō. q̄ subera
cto eo qđ dat spēm rei soluit spēs. ꝫ res non pōt
cadē remanere. sicut remota forma corpis nam
ralis nō remanet idē fm̄ spēm. speo aūt recipit
spēm a suo obiecto ꝓncipali. sicut ceteri virtu-
tes. vt ex supra dictis ps. Obiectū aūt ꝓncipa-
le ei⁹ ē beitudo etna. fm̄ q̄ ē possibilis haberi ex
auxilio dīno. vt supra dictū est. Unde ergo bo
num arduum possibile non cadit sub rōne speī.
nisi fm̄ q̄ est futurū. ideo cum beatitudo iā non
fuerit futura sed ꝑsens. non pōt ibi esse virtus
speī. ꝫ ideo speo sicut⁹ fideo euacuaḃ in patria.
ꝫ neutrū eorum in beatis esse pōt. ¶ Ad j. ergo
dōm. q̄ christus ꝫ si esset comphēnsor ꝫ p conse
quens btūo ḡnum ad duas fruitiones. erat tñ
simul viator ḡnum ad passibilitatē nature quā
adhuc gerebat. ꝫ ideo gl̄oza impassibilitatis et
immortalitatis spare potuit. non tñ ita q̄ habe-
ret virtutē speī. q̄ non respicit gl̄oza corpis si-
cut principale obiectū. ḥ postea fruitionē diui-
nam. ¶ Ad ij. dōm. q̄ beatitudo sanctoz dicitur
vita eterna. qz p hoc q̄ deo fruuntur efficiuntur
quoḋāmodo principes eternitatis diuine. que ex
cedit omne tēpus. ꝫ ita cōtinuatio beitudinis
non diuersificat ꝙ pūs. ꝑeritum ꝫ futurus. ꝫ iō
beati non hīt spem de cōtinuatione beitudis.
sed hīt ipsam rem. quia non ē ibi ratio futuri.
¶ Ad iij. dōs. q̄ durante virtute speī eadem spe
aliquis spat beitudinem sibi ꝫ alijs. ḥ euacuata
spe in beatis fm̄ quam sperabant sibi beatitudi
nem. sperāt quidē alijs beatitudinē. ḥ non vir-
tute speī ḥ magis ex amore charitatis. sicut etiam
qui habet charitatem dei. eadē charitate diligit
proximū. ꝫ tñ aliquis pōt diligere proximū nō
hīo virtutē charitatis. ḥ alio quodam amore.
¶ Ad iij. dōs. q̄ cum spes sit virtus theologica
hūo deus ꝓ obiectū. ꝓncipale obiectū speī est
gl̄oza anime q̄ in fruitione diuina cōsistit. non
aūt gl̄oza corpis. gl̄oza etiā corpis ꝫ si habeat
rōnem arduī p comparationē ad naturā humanā
non tñ hz rōnem arduī habētis gl̄oziam anime.
tum qz gl̄oza corpis ē minimū quoḋđ in cō
parationē ad gl̄oziā anime. cum etiā qz hāc gl̄o-
riam aie hz tā sufficiēter cām glie corpis.

Ad tertium sic ꝓcedit

Videt q̄ in damnatis sit spes. Diabolus. n. est
dānatoꝝ ꝓceps dānatoriuz. fm̄ illud Matth.
xxv. Ite maledicti in ignē eternū qui parat⁹ est
diabolo ꝫ angelis eius. ḥ diabolus hz spem. fm̄
illud Job. xli. Ecce speo eius frustrabitur eum.
ergo videtur q̄ dānati habeāt spem. ¶ Prēt. sic
fideo ē formata ꝫ informis. ita ꝫ speo. ḥ fideo in-
formis pōt esse in demonibus ꝫ dānatis. fm̄ il-
lud Jac. ij. Demones credūt ꝫ contremiscunt. ḡ
videt q̄ etiā speo informis ꝑoterit ēe in dānatis.
¶ Ꝓz. nulle hoim post mortē accrescit meritū
vt demeritus quod in vita non habuit. fm̄ illud
Eccl⁹. xi. Si ceciderit lignuz ad austrum aut ad
aquilonē. in quo loco ceciderit ibi erit. sed mul-
ti qui dānabuntur habuerunt in hac vita spem
nunꝯ desperantes. q̄ etiam in futura vita spem
habebūt. ¶ Sed ꝑra ē q̄ speo causat gaudium.
fm̄ illud Ro. xij. Spe gaudētes. ḥ dānati non
sunt in gaudio ḥ in dolore ꝫ luctu. fm̄ illd Esa.
lxv. Serui mei laudabūt ꝓ exultatōe cordis. ꝫ
vos clamabitis ꝓ dolore cordis. ꝫ ꝓ contritione
spūs ululabitis. q̄ speo non ē in dānatis. ¶ Ḥn.
dōm. q̄ sicut de rōne beitudinis ē vt in ea quie-
scat volūtas. ita de rōne pene ē vt id qđ ꝑ pe-
na infligatur volūtati repugnet. non aūt ꝑoterit
volūtati quietare vel ei repugnare qđ signoza

tur. Et ideo Aug⁹. dicit sup Gen. ad lit. am. q̄ angeli p̄fecte beati cē non poterant in primo statu ōi confirmatione vel lapsum: cū nō cēant p̄fecti sui cuiusq;. ℟ Sequit. n. ad p̄fectā verā beatitudinem vt aliqs certus sit de sue beatitudinis perpetuitate. alioq;n voluntas nō quietaret. similit etiā cum perpetuitas dānatōis gemeat ad pēnā dānatorum. non vere haberēt rōnē pene. nisi voluntati repugnaret. qō cē non posset si perpetuitatem sue damnatōis ignorarēt. t tō ad cōditionē miserie damnatoꝝ pertinet: vt ipsi sciāt q̄ nullo mō possunt damnationē euadere t ad beatitudinem peruenire. vnde dī Iob. xv. Nō credit q̄ reuerti possit de tenebris ad lucē. vñ p̄z q̄ non possunt opponi desperatione beatitudinis vt bonū possibile. sic nec beati vt bonū futurū. t tō neq; in bōo neq; in dānato cē spes. ℟ in viatoribus sine sint invita illa: sine in purgatorio pōt cē spes. qui vero bñdūr beatitudinē vt futurū possibile. ¶ Ad. 4. q̄ dicit q̄ sicut Greg. dicit. xxxiij. moral. hoc dicitur de diabolo sm membra ei⁹ quoꝝ spes annullabit. Vel si intelligat de ipo diabolo pōt referri ad spem q̄ sperat se de sanctis victoriā obtinē. Fm illud qd supra p̄misit. bz fiduciā q̄ totalis malitia in eo esse. hec aūt nō cē spes de qua loquimur. ¶ Ad. 5. dicit q̄ sicut Aug⁹. dicit in ench. fides est t malaꝝ rerū bonarū t p̄teritarū t p̄sentiū t futurarū t suarū t alienarū. ℟ spes non cē nisi rerum bonarū futurarū ad se pertinentium. t tō magis pōt cē fides infidelis in dānatis q̄ spes. q; bona diuina non sunt eis futura possibilia. ℟ sunt eis absentia. ¶ Ad. 6. dicit. q̄ defectus spei in damnatis nō variat demeritū. sicut nec cessatio spei in bēis auget meritum ℟ virtutis magis p̄ter mutationē status.

Ad quartus sic p̄cedit

Videt q̄ spes viatoꝝ non habeat certitudinē. Spes. n. est in volūtate sicut in subiecto. ℟ certitudo nō pertinet ad voluntatē ℟ ad intellectum. ergo spes non bz certitudinē. ¶ Pret. Spes est ḡratie meritio. p̄cedit. vt supra dictū ē. ℟ in hac vita scire p certitudinē non possumus q̄ ḡram habeamus vt supra dictum ē. q̄ spes viatoꝝ nō bz certitudinē. ¶ Pret. certitudo cē non pōt de eo qō pōt deficere. ℟ multi viatorum habēt eo spem deficiunt a cōsecutione beatitudinis. q̄ spes viatorum nō bz certitudinē. ¶ Sz pra est q̄ spes est certa expectatio future beatitudinis. sic magr dicit. xxvj. dist. certū libri sniarū. qō pōt accipi ex hoc qō dī. ij. ad Tim. j. Scio cui credidi et certus sum. q̄ potēs ē depositū meum seruare.

¶ ℟ sī. dō. q̄ certitudo inuenit in aliquo dupliciter. scz essentialiter t participative. Essentialiter quidē inuenit in cognoscitiua. Participative aūt in oi eo qō a vi cognoscitiua mouet infallibiliter ad finē suū. Fm quē modū dicit q̄ nat certitudinaliter agit tēdit mota ab intellectu diuino certitudinaliter mouente nāq; ad suū finē. Et p hunc etiā modū virtutes morales certas arte dicunt agari inquātū p modū nature mouent a rōne ad suos actus. t sic etiā spes certitudinaliter tēdit in suū finē quasi principio certitudinē a fide que ē in vi cognoscitiua. Vñ p̄z rōsio ad. 1. ¶ Ad. 2. dō. q̄ spes nō innitit principaliter ḡre tanq; habite ℟ diuine omnipotentie t misericordie. q̄ quā etiā qui ḡram nō habet eā consequi pōt. vt sic ad vitā eternā p̄cipiat. de omnipotentia aūt dei t misericordia eius certus est quilibet fidē habens. ¶ Ad. 3. dicit. q̄ hoc q̄ aliq̄ habentes spem deficiāt a p̄secutiōe beatitudinis p̄uenit ex defectu liberi arbitrij ponētis obstaculum peti. non aūt ex defectu diuine potentie vel misericordie cui spes innititur. vnde hoc non p̄iudicat certitudini spei.

¶ Questio. xiij.

Deinde cōsiderandum

est de dono timoris. Et circa hoc querunt duodecim. Primo vtrū deus debeat timeri. Secūdo de remissione timoris in timorem filialē. initialē. seruilē t mundanum. Tertio vtrū timor mundanus sp sit malus. Quarto vtr timor seruilis sit bon⁹. Quinto vtr sit idē in substantia cū filiali. Sexto vtr aduenīte charitate excludat timor seruilis. Septimo vtr timor sit initiū sapie. Octauo vtrū timor initialis sit idē in substātia cū timore filiali. Nono vtr timor sit bonū spūs sancti. Decimo vtrū crescat crescēte charitate. Vndecimo vtrū maneat in patria. Duodecimo q̄d rūdeat in beatitudinib⁹ t fructibus.

Ad primum sic procedit

Videt q̄ deus timeri nō possit. Q̄ diuersum est timoris ē malū futurū. vt supra habitū est. ℟ deus ē expers oīs mali. cū sit ipa bonitas. ergo deus timeri nō pōt. ¶ Pre. timor spei opponit. ℟ spem habem⁹ de deo. q̄ nō possum⁹ t simul eum timere. ¶ Pre. sicut pba dicit in. ij. rethor. illa timemus de quib⁹ nob mala p̄uenīt. ℟ mala nō p̄ouenīt nobis a deo. ℟ ex nobilitate. Fm illō Osee. xiij. Perditio tua ex te israel. ex me auxilium tuū. q̄ de⁹ timeri nō bz. ¶ Sed p̄ra est qō dī Piere. x. Quis non timebit te o rex gentiū. Et Malach. j. Si ego dñs. vbi timor meus. ¶ ℟ sī. dō. q̄ sic spes bz duplex obiectū. quoꝝ vnū est ipm bonū futurū cuius adeptionē qō expectat. Aliud aūt ē auxiliū alicuius p quē expectat se adipisci qō spat. ita enāt timor duplex obiectum habē pōt. quoꝝ vnū est ipm malū qō hō refugit aliud aūt ē illud a quo malū p̄uenire pōt. p̄mo ergo mō deus qui ē ipa bonitas obiectū timoris cē nō pōt. ℟ sco mō pōt cē obiectū timoris. inquātū l. ab ipo vel p cōpationē ad ipm nobis pōt aliq̄ malū imminere. ab ipo quidē pōt nobis imminere malū pene. qō nō est simpliciter malū. ℟ fm quid. bonū aūt simpliciter. Cū. n. bonum dicat in ordine ad finē. malū aūt importat huiusmodi privationē. illō ē malū simpliciter qō excludit ordinem a fine vltimo qō ē malū culpe. malū aūt pene ē qdē malū inquātū p̄uat aliq̄ particulare bonū. cē tn bonū simpliciter inquātū deperdet ab ordie finis vltimi. p cōparatiōs aūt ad deū pōt nob malū pene p̄uenire si ab eo seperemur. t p hūc modū de⁹ pōt et debet timeri. ¶ Ad. 1. ergo dīm. q̄ ratio illa pce

dit fm q malū qđ homo refugit ē timoꝛo obtectum. ¶ Ad .ij. dr̄s. q in deo est cōsiderare t iustitiā fm quam pecc̄ntes punit. t misc̄iam fm quā nos liberat. fm ergo p̄ūderationē ipsi⁹ misericordie iniurgit in nobis spes. t ita fm diuersa ꝛōnes deus est obiectū spei t timoris. ¶ Ad .iij. dr̄s. q malū culpe nō est a deo sicut ab auctore. ꝯ est a nobilissimo inḡnā a deo recedēte. malum aūt pene est quidē a deo actore inḡnum by rōnem boni. prout. s. est iustū fm q iuste nobis pena infligit. licz hoc primo ꝛ dialiter ex merito nostri peꝛi contingat. fm quē modū dicit Bas. .i. q deus mozem non fecit. ꝯ impij manibus or verbis accersierant illā.

Ad secūdū sic ꝓcedit

Videt q timoꝛ castus sit mundanus. Dam. n. m. ij. li. ponit ser spōs timoris. s. segnitiem. erubescentiā. t alia de quibus supꝛa dictū ē. que in hac di uisione non tāguntur. ḡ videt q hec diuisio timoris sit insufficiēs. ¶ Pre. quilibꝫ boꝛ timoꝛum vel est bonus vel malus. ꝯ aliqꝫ ē timoꝛ. s. nāliꝫ qui neq; bonus ē moraliter cū sit ut demonib⁹. fm illud Jaco. ij. Demones credūt t cōtremiscunt. neq; etiā est malus cū sit ut ꝛpo: fm illud Matt. xiiij. Cepit iesus pauere tedere. ḡ timoꝛ insufficiēter diuidit fm p̄dicta. ¶ Pre. alia ē bonitas filij ad p̄rem. extraneus ad virū. t serui ad dñm. ꝯ timoꝛ filialis qui ē filij in comparōne ad p̄rem distinguit a timoꝛe seruili qui ē serui per comparationē ad dñm. ḡ etiā timoꝛ castus ḡ videtur ē ꝛ extraneus p comparationē ad virū. ꝛ distinguat ab oibus istis timoꝛib⁹. ¶ Pre. sicut timoꝛ seruilis timet penā. ita timoꝛ filialis t mūdan⁹. non ergo debuerūt ad inuicē distingui isti timoꝛes.

¶ Pret. sic cōcupiscibile ē boni. ita ē timoꝛ ē mali. ꝯ alia ē ꝓcupiscibilis oculoꝛ q̄ quis ꝓcupiscit bona mundialia ē ꝓcupiscibilis carnis. q̄ quis ꝓcupiscit delectationē ḡnā. ḡ etiā alius ē timoꝛ mūdanus. q̄ timet amittere bona exteriora. t alius est timoꝛ huānus q̄ timet. ḡnale ꝓsone detrimētū. ¶ Sed ꝓtra ē auctoritas mḡri. xxxiij. dist. terti li. Augꝰ. ¶ Ḥ. dr̄s. q de timoꝛe nūc agim⁹ fm q p ipsum nō ad deū cōuertimur vel ab eo auertimur. C ū. n. obiectū timoꝛis sit malū q̄q; nō ḡpe mala q timet a deo recedit. t iste dē timoꝛ huān⁹ vel mūdanus. q̄q; aūt nō ḡpe mala q timet ad deū ꝓuenit t ei inheret. qđ quidē malū ē duplex. scz malū pene t malū culpe. Si ḡ aliqꝫ ꝓueniat ad deū t ei inhereat ḡpe timoꝛē pene: erit timoꝛ seruilis. si aūt ḡpter timoꝛē culpe erit timoꝛ filialis nā filioꝛ ē timere offensā p̄tis. si aūt ḡpe vtrūq; est timoꝛ mixtus qui ē medius inter vtrumq; timoꝛem. Verū aūt malū culpe possit timeri supꝛa habitū ē. cū de passionibus timoris ageret.

¶ Ad .j. ḡ dr̄m. q Dam. diuidit timoꝛem fm q est passio ale. hec aūt diuisio timoris attenditur ex ordiné ad deū. vt dictū ē. ¶ Ad .ij. dr̄m. q bonum morale ꝓpie consistit in cōmensūe ad deum. malum aūt morale in auersione a deo. t ideo oibus ꝓdicti timoꝛes morales vel imitantur malū morale vel bonum. ꝯ timoꝛ naturalis ꝓsupponit bonoꝛ malo morali. t ideo non ꝓnumerantur inter istos timoꝛes. ¶ Ad .iij. dr̄m. q habituādo seruū ad dñm est q ꝓ lēm domini seruus sibi subiiciēt⁹. ꝯ habituādo filiū ad p̄rem vel reꝛto ad virū: est econuerso q affectū filij se subdēntis p̄ri vel reꝛto se cōiugēntis viro vnione amoris. vnde timoꝛ filialis⁹ castuo ad idē pertinēt. quia p charitatis amoꝛem deus pater noster efficit. fm illud Rom. viij. Accepistis spm adoptiōis filiorum in quo clamamus: abba pater. t fm eandē charitatē dicit ecia sponsus noster. fm illō .ij. ad C oꝛ. xj. Despondi vos vni viro virginē castā exhibere xpo. timoꝛ aūt seruilis ad aliud pertinet. quia charitatē in se nō rōne nō includit. ¶ Ad .iij. dr̄m. q p̄dicti tres timoꝛes respiciunt penam: sed diuersimodē. nā timoꝛ mūdanus fine humano respicit penā a deo auertente: quā quādoq; inimici dei infligunt vel comminant. ꝯ timoꝛ seruilis t initialis respiciūt penā per quā homo aliqua banit ad deum diuinitus inflict̄ vel cōminatā. quā quidē penā ꝓcipaliter timoꝛ seruilis respicit. timoꝛ aūt initialis secūdario. ¶ Ad .v. dr̄m. q cadē rēue homo a deo auertit ꝓpter timoꝛem amittēdi bona mūdana. t ꝓpter timoꝛē amittendi incolumitatē ꝓpꝛij corporis. quiꝛ bona exteriora ad corpus pertinēt. t ideo vterq; timoꝛ hic p̄o eadē computat. ḡnalia mala que tamen sunt diuersa. sicut bona q cōcupiscunt. ex qua eadē diuersitate ꝓuenit diuersitas petitōis fm spēm. quibus etiā oibus cōe est a deo abducere.

Ad tertium sic ꝓcedit

Videt q timoꝛ mūdanus non semp sit malus. Ad timoꝛē n. humanū ꝛp geinere videt q homines reuerentur. ꝯ quidā vituperant de hoc q homines nō reuerent. vt ꝛp Luc. xviij. de illo iudice iniq̄ qui nec deū timebat nec homines reuerebat. ḡ videt q timoꝛ mūdanus nō ꝛp sit malus. ¶ Pre. ad timoꝛes mūdanū vident ꝓtinere pene que ꝓ p̄tes seculares infligunt. ꝯ post hanc penas ꝓuocamur ad bñ agēdū. fm illō Ho. xiij. Vis non timere p̄tem. bonū fac. t habebis laudes ex illa. ḡ timoꝛ mūdanus non semp est malus.

¶ Pre. illud qđ ineſt nāliter non videt ee malū. s q naturalia sunt nobis a deo. ꝯ naturale est hoīem timere ḡnia corpis detrimentū: amissiōs bonoꝛ tpalium: quibus p̄uenit sustentat. ergo videt q timoꝛ mūdanus nō semp sit malus.

¶ Sed ꝓtra est qđ dns dicit Matth. x. Nolite timere eos q corpus occidunt. vbi timoꝛ mundanus p̄hibet. nihil aūt diuinitus p̄hibet nisi malum. ꝯ timoꝛ mūdanus est malus. ¶ Ḥ. dr̄m. q sicut ex supꝛa dictis p̄z. actus moralis⁹ habet⁹ ex obiecto nomē t speciē habēt. ḡnia aūt obiecta appetitiui motus est bonum finale. t iō a ꝓpꝛio fine oīs motus appetitiuus t specificatur t noiatur. Stiquio. n. cupiderat nomiare amorē laboris. qz ḡpe cupiditatē boni laboris. nō recte nojaret. nō. n. cupidi laboꝛē ḡrūt sic finem ꝯ sic id qđ est ad finē. sic finē aūt ḡrūt dilectiōe. vñ cupiditas recte nojat desiderii vel amoꝛ

diuitiarū qđ est malū . ꝛ p hunc modū amor mundanus ꝓprie dicit quo aliqs mūdo inhiat ꝯtēptis. ꝛ sic amor mūdanus semp ē malus. timor aūt ex amore nascit. illud.n. timet homo amittere qđ amat. vt pz p Aug. in li. lxxxiij. q. ꝛ ideo timor mūdan⁹ ē q̄ ꝓcedit ab amore mundano ꝯtēptu ꝛ mala radice. ꝛ ꝓter hoc ipe timor mūdanus sp est malus. ¶ Ad.j. ergo dām. q̄ aliquis pōt reuereri homines dupliciter. Uno mō inquātū est in eis aliqđ diuinū. puta bonū gre vel virtutis vel saltem naturalis dei imaginis. ꝛ hoc mō vtiq; reuerantur qui homines nō reuerētur. Alio mō pōt aliqs homines reuereri inquātū deo contrariant ꝛ sic laudant qui homines nō reuerent. Sm illud Ecc. xl viij. de Helia vel de Helyseo. In diebus suis non timuit principē. ¶ Ad.ij. dām. q̄ potestates seculares quando inferunt penas ad retrahendū a peccato. ut hoc sunt dei ministri. Sm illū Ro. xiij. Minister eni dei est. vindex in iram ei qui malū agit. ꝛ sm hoc timere potestates seculares non pertinet ad timorē mundanū. ꝓ ad timorē seruilē vel inicialē. ¶ Ad.iij. dām. q̄ natura hoc habet q̄ hō refugiat ꝓhibita corporis detrimenta ꝛ damna temporalia rerū ꝓ q̄ hō ꝓter ista recedat a iusticia est cōtra rōnem naturalē. Vñ ꝑbs dicit in.iij. ethi. q̄ quedā sunt. s. peiōr opa ad que nullo timore aliqs dī cogi. q̄ penas ē huiusmodi peccata cōmittere ꝓ penas quascūq; pati.

Ad quartū sic ꝓcedit.

Videt q̄ timor seruilis nō sit bonus. q̄ cuius vsus est malus ipm quoq; malus ē. ꝓ vsus timoris seruilis est malus. q̄ dicit glo. Ro. vij. Qui timore aliqđ facit. ꝛ si bonū sit qđ facit nō ex hac facit. ꝓ timor seruilis nō ē bonus. ¶ Pr. illud qđ ex radice pti ouit non ē bonū . ꝓ timor seruilis ouit ex radice pti. q̄ sup illud Iob. xij. Quare non in vulua mortuus sum. dicit Gre. Cū ex pcō pōs pena monet. ꝛ amica ꝛ amicta dei facies nō amat. timor ex timore ē nō ex būitate. ꝓ timor seruilis ē malus. ¶ Pr. sic amori charitatis opponit amor mercēnarius. ita timori casto videt opponi timor seruilis. ꝓ amor mercēnarius semp ē malus. ergo ꝛ timor seruil.

¶ Sz cōtra nullū malū est a spūsancto: ꝓ timor seruilis ē a spūsancto. q̄ sup illud Ro. viij. Nō accepistis spm seruitutis ꝛc. dicit glo. Dn⁹ ꝑ spiritum est q̄ facit duos timorēs. s. seruilē ꝛ castum ergo timor seruilis non ē malus. ¶ Ro. dām. q̄ timor seruilis ex ꝑte seruilitatis hz q̄ sit malus. seruitus eni libertati opponit vñ cū liber sit qui causa sui est. vt dī in.j. methaphi. seruus ē q̄ non causa sui opat. ꝓ quasi ab extrinseco motus. qui cuius aūt ex amore aliquid facit quasi ex seipso opat. q̄ ex ꝓpria inclinatiōe mouet ad opandum. ꝛ iō ꝓtra rōnes seruilitatis est q̄ aliqs ex amore opetur. sic q̄ timor seruilis inquātū seruilis ē charitati contrarius. si ergo seruitus eēt de rōne timoris seruilis. oporteret q̄ timor seruilis simpliciter eēt malus. sicut adulteriū simpliciter est malum. q̄ id ex quo ē ꝓprius charitatis ꝑtinet ad adulteriū speciē. ꝓ predicta seruitus non pertinet ad speciē timoris seruilis. sicut nec infirmitas ad speciē fidei infirmis. sp̄o.n. mortalis habuit vel actus ex obiecto accepit. Obiectū aūt timoris seruilis ē pena cui accidit q̄ bonū cui cōtrariat pena. amet tamē finis vitimus. ꝛ p pōs pena timeat tamē principale malū. qđ nō contingit in non habente charitatē. vel q̄ ordinetur in deū sicut in finē. ꝛ p pleq̄s pena nō timeat tantū principale malū qđ cōtingit in habēte charitatem. non.n. tollit species habitus p hoc q̄ ei⁹ obiectū vel finis ordinatur ad vlteriorē finē. et ideo timor seruilis sm suā substantiā bonus est. ꝓ seruitus eius est mala ¶ Ad.j. ꝓ dām. q̄ verbum illud Aug. intelligendū est de eo qui facit aliquid timore seruili. inquātū est seruilis. vt. s. nō amet iusticiā ꝓ solū penā timeat. ¶ Ad.ij. dām. q̄ timor seruilis sm suā substantiā non habet ex timore ꝓ eius seruitus ex timore nascit. inquātū. s. homo affectū suū nō vult subiicere iugo iusticie per amorē. ¶ Ad.iij. dām q̄ amor mercēnarius dicit qui deū diligit ꝓpter bona regalia. qđ sm se charitati cōtrariatur. ꝛ ideo amor mercēnarius sp est malus. ꝓ timor seruilis sm suā substantiā nō ingerit nisi timorē pene. sine timeat vt principale malū. sine nō timeat vt principale malū.

Ad quintus sic ꝓcedit

Videt q̄ timor seruilis sit idē in substantia cū timore filiali. Ita.n. videt se habē timor filialis ad seruilē sicut fides formata ad informē. quoꝝ vnā ē cū petō mortali. aliud vo nō. ꝓ eadem sm substantiā est fides formata et informis. q̄ ꝛ ideo est sm substantiā timor seruilis ꝛ timor filialis. ¶ Pr. dicit. habitus diuersificant sm obiecta. ꝓ idē est obiectū timoris seruilis ꝛ filialis. quia vtroq; timore timet deus. ergo idē est sm suā substantiā timor seruilis ꝛ timor filialis. ¶ Pr. sic hō sperat fruī deo. ꝛ etiā ab eo beatitudē obtinere. ita etiā timet separari a deo ꝛ penas ab eo pati. ꝓ eadem ē spes qua spamus fruī deo ꝛ qua spamus alia būitudia obtinere ab eo vt dictū est. ergo etiā idē est timor filialis quo timemus separationē a deo ꝛ timor seruilis quo timemus ab eo puniri

¶ Sed contra est qđ Aug. sup primā can. Iob. dicit duos ē timorēs. vnū seruilē ꝛ aliū filialē vel castū. ¶ Ro. dām. q̄ ꝓprie obiectū timoris est malū. ꝛ q̄ actus habitus distinguūt sm obiecta. vt ex supra dictis pz. necesse ē q̄ sm diuersitatem maloꝝ ꝛ timorēs speciē differant. differt aūt species malū pene qđ refugit timor seruilis ꝛ malū culpe qđ refugit timor filialis. vt ex supra dictis pz. Uñ manifestū ē q̄ timor seruilis ꝛ filialis non sunt idē sm substantiā ꝓ differunt specie. ¶ Ad.j. ergo dō. q̄ fides formata et informis dr̄ sm diuersificationē obiectū. veraꝝ.n. fideꝝ credit deū ꝛ credit deū. ꝓ differūt solū p aliqđ extrinsecū. Scz sm presentiā et absentiā charitatis. ꝛ iō no differunt sm substantiā. ꝓ timor filialis ꝛ seruilis differunt sm obiecta. ꝛ ideo non est similis ratio.

¶ Ad.ij. dām. q̄ timor seruilis ꝛ timor filialis non habēt eandē habitudinē ad peccatum. nam timor seruilis respicit deum sicut principiū influ

ctionum penarū. timor aūt filialis respicit deum non sicut principiū actiuū culpe. ℟ potius sicut terminū a quo refugit separi p culpaz. ℟ ideo ex hoc obiecto qđ est deus. non cōsequitur idēptitatem spēi. qre motus naturales ℣m habitudines ad aliquē terminū speciei diuersificant non enī idē est motus specie qui est ad albedinē qui est ad albedinē. ¶ Ad iij. dcm. q̄ spes respicit deū sicut principiū. tam respectu fruitionis diuine. ℟ respectu cuiuscūq; alterius boni. non aūt ē sic de timore. ℟ iō non ē filio ratio.

Ad sextum sic pcedit.

Videt q̄ timor seruilis nō remaneat cū charitate. Dicit. n. Aug. sup. can. Joh. q̄ cū ceperit charitas habitare. pellit timor qui ei prepauerit locum. ¶ Dnē. charitas dei diffundit in cordib⁹ nostris p spūm sanctū qui datus est nobis. vt dicitur ℣o. v. sed vbi spūs dñi ibi libertas. vt dicit .ij. ad C. o. iij. cū ergo libertas excludat seruitutem. videtur q̄ timor seruilis expellat charitate adueniente. ¶ Dē. timor seruilis ex amore sui causatur ipīm pena diuinitus ipīti bonus. sed amor dei expellit amorē sui. facit enī contemnē seipm. vt p3 q̄ auctoritatē Aug. xiij. de ciui. dei. q̄ amor dei vsq; ad contēptū sui facit ciuitatem dei. ergo videt q̄ remōte charitate timor seruilis tollatur. ¶ Sz̄ contra est q̄ timor seruilis ē donum spūsancti. vt supra dictus est. ℟ donā spūsancti non tollunt aduenientes charitate. p quaz spūs sanctus in nobis habitat ergo aduentiente charitate nō tollitur timor seruilis. ¶ ℟ñ. dō. q̄ timor seruilis ex amore sui causatur. quia ē timor pene qui est detrimentū ipīi boni. vñ hoc modo timor pene pōt stare cū charitate. sicut et amor sui. Essēntialiter enī rationis est q̄ homo capiat bonū suū. ℟ q̄ timeat eo priuari. Amor autez sui tripliciter pōt se habere ad charitatem. Uno enī mō cōtrariat charitati. ℣m q̄ aliquis i amore ipīi boni finē ponit. Alio modo dō modo in charitate includit. ℣m q̄ hō se ipter deū ℟ ūm deo diligit. Tertio mō a charitate quādē distinguitur. ℟ charitati non contrariatur. puta cū aliquis diligit seipsum ℣m rationez ipīi boni. ita tñ q̄ in b ipso bono nō cōstituat finē. sicut etiā ē ad proximū potest esse aliqua alia specialis dilectio preter dilectionē charitatis que fundatur in deo dum proximus diligitur. vel rōne cōmoditatis. sanguinitatis vel alicuius alterius cōiūnctionis humane. que tamē referibilis sit ad charitatē. Sic ergo ℟ timor pene includit vno mō in charitate. Nam separi a deo ē qdā pena quā charitas magis refugit. vñ hoc genet ad timorē castū. alio aūt modo contrariatur charitati ℣m q̄ aliquis refugit penā contrariā bono suo naturali sicut principale malū contrariū bono qđ diligit vt finis. ℟ sic timor pene non est cū charitate. Alio mō timor pene distinguit quidez ℣m substantiam a timore casto. quia .i. homo timet malū penale. non rōne separiōis a deo. ℟ ipīm est nociuū ipīi boni. nec tamē in illo bono cōstituitur eius finis. vñ nec illud malū formidat tanq̄ principale malū. ℟ talis timor pene pōt esse cū charitate. ℟ iste timor pene nō dī esse seruilis nisi qñ pena formidat sicut principale malū vt dictū ps. ℟ iō timor ipīm seruilis nō manet cū charitate. ℟ substantialis timor seruilis cū charitate manere pōt. sic amor serui manere pōt cū charitate. ¶ Ad .j. q̄ dō. q̄ Aug. ibi locūt de timore ipīm seruilis ē. ℟ sic procedit alie due rōnes.

Ad septimū sic pcedit

Videt q̄ timor nō sit initiū sapie. Initius. n. est aliqđ rei. ℟ timor nō est aliqđ sapie. q̄ timor est in vi appetitiua. sapia aūt est in vi intellectiua. ℟ videt q̄ timor non sit initiū sapie. ¶ Dnē. nihil est principiū sui ipsius. ℟ timor dei ipe ē sapia vt dicit Job. xxviij. ergo videt q̄ timor dei non sit initiū sapie. ¶ Dnē. principio non ē aliquid prius. ℟ fides precedit timorē. ergo videt q̄ timor nō sit initiū sapie. ¶ Sz̄ ē qđ dī in ps. initius sapie timor dñi. ¶ ℟ñ. dō. q̄ initiū sapie pōt aliquid dici dupl̄r. Uno mō q̄ est initiū ipius sapientie q̄tū ad eius essentiā. Alio mō q̄tū ad ei⁹ esse etiam. sicut initiū artis ℣m eius essentiā sunt principia ex quibus procedit ars. Initiū aūt artis ℣m eius effectū est vnde incipit ars operari. sicut si dicamus q̄ principiū artis edificatiue est fundamentū. qz ibi incipit edificator operari. Cū aūt sapientia sit cognitio diuinoz. vt infra dicet. aliē considerat a nobis. ℟ aliter a philosophis. quia ēm vitā nostrā ad diuinā fruitionē ordinat ℟ dirigit ℣m quandā participationez diuine nature que ē per gram. sapia ℣m hoc non solū considerat vt est cognoscitiua dei sicut apud philosophos. ℟ etiā vt ē directiua hūanoz actuū que nō solum dirigit ℣m rōnes hūanas. ℟ etiaz ℣m rōnes diuinas. vt p3 p Aug. xij. de tri. Sic ergo initius sapie ℣m eius essentiā sunt prima principia sapientie q̄ sunt articuli fidei. ℟ ℣m hoc fides dī sapientie initiū. ℟ quia ad effectū initius sapientie est vnde sapiēna incipit operari. ℟ hoc mō timor est initiū sapiētie. aliter tñ timor seruilis. ℟ aliter timor filialis. Timor enī seruilis ē sicut principiū extra dispositiōes ad sapiam ipīm aliqs timore pene discedit a peccō. abiūctat p hoc ad sapientie effectū. ℣m illud Ecc. j. Timor dñi expellit peccatū. Timor aūt castus vel filialis est initius sapie sicut primus sapientie effectus. Cū enī ad sapientiā pueniat q̄ humana vita regulet ℣m rationes diuinas. hinc ds sumere principiū vt homo deū reuereat ℟ se ei subiūgat. sic ēm Aequanter in oībus ℣m deū regulabitur. ¶ Ad .j. ℟ dō. q̄ ratio illa ostēdit q̄ timor non ē principiū sapiētie q̄tū ad ēntiaz sapie. ¶ Ad .ij. dō. q̄ timor dei congrat ad totā vitā humanā p sapiaz dei regulatam sicut radix ad arborē. vñ dī Ecc. j. ℟ adit sapie est timere dñm. rami enī illius sequent. ℟ iō sicut radix virtute dicit ē tota arbor. ita timor dei dī ē sapia. ¶ Ad .iij. dō. q̄ sicut dictus ē. alio modo fides ē principiū sapie. ℟ alio mō timor. vñ dicit Ecc. xxv. Timor dei initiū dilectionis est. initiū aūt fidei aggregationis dū est ei.

Ad octauuz sic ꝓcedit

Videt q timor initialis differat fm subst̃iam a timore filiali. Timor.n. filialis ex dilectõe caritat. ℌ timor initialis est ꝓcipuũ dilectõis. Fm illud Eccl. xxv. Timor dñi initiũ dilectõis ẽ. ergo timor initialis ẽ aliud a filiali. ¶ Ꝓz. timor initialis timet penã que ẽ obiectũ seruilis timoris. ⁊ sic videt q timor initialis sit idem cũ filiali. sed timor seruilis est aliud a filiali. ꝙ etiã timor initialis ẽ aliud fm substãtiã a filiali. ¶ Ꝓz. me diũ differt eadẽ rõne ab vtroq; extremo;. sed timor initialis est mediũ inter timorẽ seruilẽ ⁊ timorem filialẽ. ergo differet a filiali ⁊ a seruili.

¶ Sed ꝓra ẽ q; pfectũ ⁊ imꝑfectũ non diuersifi cant substãtiã rei. ℌ timor initialis ⁊ filialis differũt fm pfectionẽ ⁊ imꝑfectionẽ charitatis. vt ꝓz Aug. supꝙ primã cã. Iob. ℌ timor initialis nõ differt fm substãtiã a filiali. ¶ ℍ. dr̃n. q; timor initialis dicit ex eo q; est initiũ. ℌ cũ timor seruilis ⁊ timor filialis sint aliquo mõ initiũ sapiẽtie. vter; põt aliquo modo initialis dici. sed sic nõ accipit initialis fm q; distinguit a timore seruili. filiali. ℌ accipit fm q; cõpetit statui incipientiũ. in quib⁹ incohat quidã timor ꝙ inchoationẽ charitatis. nõ tñ inest eis timor filialis ꝑfecte. q; nondũ quieuerũt ad pfectõs charitatis. ⁊ iõ timor initialis hoc mõ se hꝫ ad filialẽ. sicut charitas imꝑfecta ad pfectã. charitas aũt pfecta ⁊ imꝑfecta non differũt fm cẽtiã ℌ solũ fm statũ. ⁊ iõ dr̃n ẽ q; etiã timor initialis .pur. hic sumit nõ differt fm cẽtiaz a timore filiali. ¶ Ad. j. ergo dr̃n. q; timor qui ẽ initiũ dilectõis ẽ timor seruilis q; introducit charitatem. sicut seta introducit linũ. vt Aug. dicit. vel si hoc referat ad timorẽ initialẽ dr̃ cẽ dilectõis initiũ. non absolute. ℌ ꝙdũ ad statũ charitatis pfecte. ¶ Ad. ij. dr̃s. q; timor initialis nõ timet penã sicut ꝙdũ obiectum. ℌ ingerũ hꝫ aliquid de timore seruili adiũctum. q; fm substãtiã manet quidẽ cũ charitate seruili remoz. ℌ actus eius manet quidẽ cũ charitate imꝑfecta in eo qui nõ solũz mouet ad bñ agẽdũ ex amore iusticie. sed etiã ex timore pene. ℌ iste actus cessat in eo qui hꝫ charitatem pfectã q; solus mittit timorẽ hũtem penã. vt dicitur. j. Joh. iiij. ¶ Ad. iij. dr̃m. q; timor initialis est mediũ inter timorẽ seruilẽ ⁊ filialẽ. nõ sicut inter ea que sunt vnius generis. ℌ sicut imꝑfectum ẽ mediũ inter eius pfectũ ⁊ non ens. vt dr̃ in. ij. metaphi. q; ñ est tãẽ fm substãtiã cũ ente pfecto. differt aũt totaliter a non ente.

Ad nonuz sic ꝓcedit

Videt q; timor non sit donũ spũsancti. Nullũ eñ donũ spũsancti opponit virtuti que etiã est a spiritusancto. aliquod spiritusanctus est sibi contrarius. ℌ timor opponitur spei que ẽ virtus. ergo timor nõ est donũ spũsancti. ¶ Ꝓz. virtutes theologice. ꝙdũ est q; deũ hãt ꝙ obiecto. ℌ timor hꝫ deũ ꝙ obiecto ingerũ deus timetur. ergo timor non est donũ ℌ virtus theologica. ¶ Ꝓz. timor ex amore cõsequit. ℌ timor ponitur quedã virtus theologica. ergo etiã timor est virtus theologica quasi ad idem pertinẽs.

¶ Ꝓz. Greg. dicit. ℌ moral. q; timor dat cõtra superbiam. ℌ superbie opponit virtus humilitas. ergo ẽt timor sub virtute cõtinẽdit. ¶ Ꝓz. dona sũt ꝓfectiora virtutib⁹. dant. n. in adiutoriũ virtutũ. vt Greg. dicit. in. moral. ℌ spes ẽ pfectior timore. q; spes respicit bonũ. timor malũ. cuius ergo spes virtus nõ debz dici q; timor sit donũ.

¶ Sed contra est q; Esa. xj. timor dñi enumerat inter septẽ dona spũsancti. ¶ ℍ. dr̃s. q; multiplex est timor. vt supra dictũ ẽ. timor aũt humanus vt dicit Aug. in li. de gr̃a et li. ar. non ẽ donũ dei. Hoc .n. timore Petrus negauit xp̃m. ℌ ille timor de quo dicitur est. Illũ timete qui põt aiaz ⁊ corpus mittere in gehennã. sic̃ etiã timor seruilis non est numerandus inter septẽ dona spũsancti. licet sit a spũsancto. q; vt Aug. dicit in li. de natura et gr̃a q; põt habere animam volũtatẽ peccandi. Dona aũt spũsancti nõ pñt ee cũ voluntate peccati. q; non sunt sine charitate. vt dictum est. vñ relinquit q; timor dei qui enumeratur inter septẽ dona spũsancti est timor filialis siue castus. Dictuz ẽ eñ supra q; dona spũsancti sunt q̃dã habitуales ꝑfectiones potẽciaꝝ animẽ quibus reddũt bñ mobiles a spiritusancto. sicut ꝑfectiones moralib⁹ potẽcie appetitiue reddunt bñ mobiles a rõne. Ad hoc aũt q; aliq̃d sit bñ mobile ab aliquo mouente. ꝓmo requirit̃ vt sit ei subiectũ non repugnans. q; ex repugnãtia mobilis ad motũ impedit motus. hoc aũt facit timor filialis vel castus ingerens q; ipm deuz reuerentur. ⁊ refugim⁹ nos ipsi subducere. ⁊ iõ timor filialis quasi primuz locũ tenet ascendẽdo inter dona spũsancti. viaz aũt decrẽdo. sicut Aug⁹. dicit in li. de sermone dñi i mõte. ¶ Ad. j. ergo dr̃m. q; timor filialis non cõtraria tur virtuti spei. non eñ q; timorẽ filialẽ timem⁹ ne nobis deficiat quod speramus obtinere per auxilium diuinũ. ℌ timemus ab hoc auxilio nos subtrahere. ⁊ ideo timor filialis ⁊ spes sibiinuicem ⁊ cohereñt. se inuicem perficiunt. ¶ Ad. ij. dr̃m. q; proprium ⁊ principale obiectum timoris est malũ quod quis refugit. ⁊ per hanc modum deus nõ potest esse obiectuz timoris. sicut supra dictũ est. Est aũt per hunc modu obiectũ spei ⁊ aliarũ virtutũ theologicarũ. quia ꝑ virtutem spei non solum innititur diuino auxilio ad adipiscendũ quecunq; alia bona. sed principaliter ad adipiscendũ ipm deum tanq̃ principale bonũ. Et idem patet in aliis virtutibus theologicis. ¶ Ad. iij. dr̃m. q; ex hoc q; amor est principium timoris. non sequitur q; timor dei non sit habitus distinctus a charitate que est amor dei qui amor est principium omniũ affectionũ. ⁊ tñ in diuersis habitibus perficimur circa diuersas affectiones in deo. cum amor magis habeat rationez virtutis q̃ timor. quia amor respicit bonũ ad qđ ꝓcipit aliter ꝑtus ordinat fm ꝙdũ rõnẽ. vt ex supra dictis ꝓz. ꝓpter hoc ẽt ipse ponit virtus. timor aũt principaliter respicit malũ cui⁹ fugã imꝑtat. vñ est aliquid min⁹ virtute theologica. ¶ Ad. iij. dr̃s. q; sicut dicit Eccl. x. initium

superbie hominis apostatare a ꝺo. hoc ē nolle subdi deo. qđ opponitur timori filiali qui deum reuerentur. ⁊ sic timor excludit principium superbie propter qđ datur .s. contra superbiam. nec tñ sequit q̄ sit idē cū virtute būilitatis. ⁊ q̄ sit principium eius. Dona n. spūssancti sunt principia virtutū intellectualiū ⁊ moralium. vt supra dictū ē. ⁊ ideo theologice sunt principia donorum. vt supra habitū ē. Dñs p̄ ꝓphā ad .v.

Ad decimū sic procedi

tur. Dicit q̄ crescēte charitate diminuit timor Dicit n. Aug. sup p̄m canē. Iob. Quantū charitas crescit. tm timor decrescit. ¶ Prēt. Crescēte spe diminuit timor. ⁊ crescente charitate crescit spes vt supra habitū ē. ⁊ crescēte charitate diminuit timor. ¶ Prēt. Timor importat vnionē. timor aūt separationē. ⁊ crescēte vnione diminuit separatio. ⁊ crescēte amore charitatis diminuitur timor. ¶ Sꝫ contra est qđ dicit Aug. in li. lxxxiij. q. q̄ dei timor nō solū incohoat. ⁊ etiā pficit supi ens dicit. q̄ time deū et ꝓximū tuū. ⁊ sapiā Hñ. ꝺōm. q̄ ꝓpter ē timor dei sicut dictū est Duplex ꝺēt filialis quo ꝺs timet offensam pēe vel separationē ab ipo. Alius aūt seruilis quo ꝺs timet pnā. Timor aūt filialis necesse ē q̄ crescat crescēte charitate. sicut effectus crescit crescente cā. ꝺto. n. aliq̄s magis diligit aliquē tāto magis timet eū offendere ab eo separi. ⁊ timor seruilis q̄uis ad seruilitatē totaliter tollat charitate adueniēte. remanet tñ fm substantiam timor pene. vt dictū est. Et ita timor diminuit charitate crescēte. maxime q̄nam ad actū. q̄ tāto aliquis magis diligit deū. tāto minus timet pnā. Primo ꝺdē q̄ minus timet. q̄ diligit deū cui cōtrariat pena. Scḋo q̄ firmius inhereno magis cōfidit de ꝓmio. ⁊ p̄ ꝫ minus timet de pena.

¶ Ad .j. ⁊ ꝺs. q̄ Aug. loquit de timore pene.

¶ Ad .ij. ꝺōm q̄ timor pene est qui diminuit crescēte spe. ⁊ ea crescēte crescit timor filialis. quia tāto aliq̄s certius expectat aliquod boni consecutionē p̄ auxilia altioris. tāto magis veret eū offendere vt ab eo separi.

¶ Ad .iij. ꝺs. q̄ timor filialis nō importat separationē ⁊ magis subiectionē ad ipm. sep̄monē aūt refugit a subiectione ipsius. ⁊ quodāmodo separationē importat p̄ hoc q̄ non ꝑsumit se ei adequare. ⁊ ei se subijcit. quę etiā separatio inuenit in charitate inq̄ntum diligit deū supra se. supra oia. vñ amor charitatis augmētat reuerētiā timoris nō minuit ⁊ auget.

Ad vndecimuꝫ sic pro

cedit. Dicit q̄ timor non remanet in patria. dicitur n. Prouerb. j. Fundamenta pfruet timore malorū subtato. qđ intelligit de hoie iam sapia perfruēte in beatitudine eterna. ⁊ ois timor est alicuius mali. q̄ malum est obiectū timoris. vt supra dictū ē. ⁊ nullus timor erit in patria.

¶ Prēt. Homines in patria erunt deo conformes. Fm illud .j. Ioh. iij. Cum apparuerit similes ei erimus. ⁊ deus nihil timet. ergo homines in patria non habebūt aliquē timorem. ¶ Prē. Spes ē pfectior q̄ timor. quia spes est respectu boni. timor respectu mali. ⁊ spes non erit in patria. ergo nec timor erit in patria. ¶ Sꝫ contra ē qđ dicitur in pō. Timor dñi sanctus permanet in seculum. ¶ Hñ. ꝺōm. q̄ timor seruilis siue timor pene nullo modo erit in patria. excludit. n. talis timor p̄ securitatē eterne beatitudinis. que ē de ipsius beatitudinis rōne. sicut supra dictum est. Timor aūt filialis sicut auget augmētata charitate. ita charitate pfecta pficiet. vñ non habebit in patria cuncē actū omnino quē habet modo

¶ Ad cuius euidentiā sciēdū ē q̄ ꝓpriū obiectū timoris ē malū possibile. sicut ꝓpriū obiectum spei est bonū possibile. ⁊ cuz motus timoris sit quasi fuge importat timor fugā mali ordi possibilis. pena. n. mala timorē inducunt. Qđ aūt bonū vniuscuiusq̄ est vt in suo ordine constituat ita malū vniuscuiusq̄ est vt suū ordinē deiciat. Ordo aūt creature rōnalis ē. vt sit sub deo ⁊ supra ceteras creaturas. vñ sicut malū creature rationalis est vt subdat se creature inferiori p̄ amorem. ita etiā malū eius est si nō deo se subijciat. sed in ipm ꝑsumptuose insiliat. vel contēnat. hoc aūt malū creature rationalis fm suā naturā cōsiderare possibile ē. ꝑter naturalē liberi arbitrij flexibilitatē. sed in beatis fit non possibile p̄ glie perfectionez. Fuga ergo huius mali qđ est deo non subijci vt possibilis nature. impossibilius ēt būtudini erit in patria. in via aūt ē fuga huius mali. vt ōino possibilis. Et ꝺs Gregol. ꝺic. xvij. moral. exponēs illud Iob. xxvj. Tonitruum virtutū eius tremiscunt. ⁊ pauēt ad nutū eius. ipe in sit virtutes celestiū q̄ hanc sine cessatōe respiciunt. i ipa cōtēplatōe cōtremiscūt. ⁊ idē tremor ne eis penalis sit nō timoris ē. ⁊ admiratōis. qui. admirant deū vt supra se existētem. eius incōprehensibilē. Aug. ul. etiā. xiij. de ciui. dei. hoc mō ponit timorē in patria. q̄uis hoc sub dubio pertransēat. Timor inq̄t ille castus pmanēs in seculū seculi si erit in futuro seculo nō erit timor exitus a malo qđ accidere potest. ⁊ renēs in bono qđ amitti nō pōt. vbi. n. boni adepti amor immutabilis ē profecto si dici pōt. mali cauēdi timor securus est. timoris quippe casti nōie caritatis significata ē. qua nos necesse erit nolle peccare. ⁊ nō sollicitudine infirmitatis ne forte peccemus: ⁊ tranquillitate charitatis cauere pmā. aut si qui alius ōino generis timor ibi ē? poterit. ita fortasse timor in seculū seculi dictus ē pmanēs. q̄ id pmanebit quo timor ipe ꝑducit.

¶ Ad .j. q̄ ꝺōm. q̄ in auctoritate ꝓdicta excludit a beis timor sollicitudinem habens de malo precauens. nō aūt timor securus. vt Aug⁹. dicit.

¶ Ad .ij. ꝺs. q̄ sicut dicit Dionysius. xij. c. de diuī. no. eadem ⁊ similia sunt deo ⁊ dissimilia. hec quidem fm contingentē nō imitabilis imitationē. id est. inq̄ntū fm suū posse imitant deum. q̄ non ē pfecte imitabilis. hec aūt fm hec tria minus bñ a cā imitantia mēsurior incompabilib⁹ deficiēs. vñ non ꝺs q̄ si deo nō ꝓsunt timor. qi nō hy sapiē cui subijciat q̄ ꝓpe hoc nō ꝓsunt hijs quoꝝ beatitudo ꝓsistit in pfecta subiectione ad deum.

Ad.iii.dm.q spes importat quendā defectū scz fruitionē beatudinis.q tollit post ipm pēnā. ℞ timor importat defectū nālem creature. Sm q in infinitū distat a deo.qđ etiā in patria remane bit.t iō timor nō euacuabit totaliter.

Ad duodecimū sic pro

cedit. Videt q pauperta spūs non sit beatudo rndens dono timoris. C timor.n.ē initiū spūalis vite vt ex dictis pz.℞ paupras pinet ad pfectōz vite spūalis. Sm illud Matb.xix. Si vis perfect⁹ esse vade vende oia que habes et da pauperib⁹.q pauptas spūs nō rndet dono timoris. ℣ Pter. In pō dī C confige timore tuo carnes meas. Ex quo videt q ad timorē pineat carnē reprimere. ℞ ad repssionē carnis maxie videt pinere beatudo luctus.q beatudo luctus magis rndet dono timoris q pauptas spūs. ℣ Pter. supra dictum ē q beatudinibus rndēt fructus. ℞ nihil in fructibus inuenit rndere dono timoris. q ētiaz neq; in beatudinibus aliqđ ei rndet. ℣ Sed pra est qđ Aug. dicit i li. ō fmone dñi in mōte. C ior dei pzuit humilib⁹. de qb⁹ dī Esa. pauperes spū. ℣ Ad.dom.q timor pprie rndet pauptas spūs Cū.n.ad timorē ℞ialē pineat deo reuerētiā ex hiberet ei subditū ē.id qđ ex hmōi subiectione consequit. pinet ad donū timoris. Ex hoc aute q aliqs deo se subijcit desinit q̄rere in seipso vel in aliq̄ alio magnificari nisi in deo. hoc.n. repugnaret pfecte subiectōi ad deū. vñ dī in pō. Hi in currib⁹ et hi in eq̄s nos aute in nole dei nri invocabim⁹. Et iō ex hoc q aliqs pfecte timet deū. pñs ē q nō querat magnificari in seipso per superbiam. neq; etiā querat magnificari in exterioribus bonis. s. honorib⁹ et diuitis. quoz virtus q pinet ad pauptatē spūs. Sm q pauptas spūs tuo intellexi pōt. vel eximanitio inflatie superbi spūs. vt Aug. exponit. vel etiā obiectio equalitatis rerū que fit spū.s. ppria voluntate q instinctu spūs sancti. vt Ambro.t Hiero. exponūt. ℣ Ad.j. q dom q cū beatudo sit actus virtutis pfecte. omnes beatudines ad pfectionē spūalis vite pinēt. in q̄ quidē pfectiōe pncipiū ē videt. vt tendens ad perfectā spūalem bonoz pticipationē terrena bona premnat. sicut timor pnū locum hz in domo nō aūt pfectio in ipa equalis desertōe. ℞ hec ē vta ad pfectionē. timor aut filialis cui respondet beatudo pauperta etiā est cū pfectione sapie. vt supra dictū ē. ℣ Ad.ij. dom. q directus opponit subiectōi ad deū quā facit timor filialis indebita magnificatio boni vt in seipso vt in alio reb⁹.q̄ delectatio extranea.q non opponit timori ex consequenti. qz qui deū reueret. t ei subdit non delectat in aliq̄ a deo. ℞ tamē delectatio nō pertinet ad rationē ardui quam respicit timor. sicut magnificatio. t ideo directe beatudo pauptatis respondet timori. beatudo aūt luctus ex consequēti. ℣ Ad.iij. dcz. q spes importat motū ex habitudine ad terminū ad quē tēdit. ℞ timor importat magis motū fm habitudinē recessus a termino a quo. t ideo vltima beatudo que est spūalis pfectionis terminus pzuie rndet spei p modū obiecti vltimi. ℞ prima beatudo q̄ est pace cessum a rebus exterioribus impedientibus debitā subiectionē pzuie respōdet timori. ℣ Ad.iiij. dcz. q in fructibus illa q̄ pinent ad modernam vitam vt abstinentia a rebus equalibus videt dono timoris puenire. sic modestia, cōtinētia t castitas.

Questio. xx.

Deinde cōsiderandū

est de vitijs oppositis. Et primo de desperatiōe. Secōo de psumptiōe. C ircā primū querunt quatuor. Primo vtrū desperatio sit pctm. Secō vtrum possit ee sine infidelitate. C tertio vtrū sit maximū pctōrum. Quarto vtz oriatur ex accidia.

Ad primuz sic pceditˉ.

Videt q desperatio nō sit pctm. Omne.n. pctm habet 2uersionē ad cōmutabile bonū cū auersione ab incōmutabili bono. vt p Aug. pz in li. de libe. arbi. ℞ desperatio non dz 2uersiones ad cōmutabile bonū. ergo non ē pctm. ℣ Pter. illō quod oritur ex bona radice nō videtur ee pctm. quia non pōt arbor bona fructus malos facere vt dicit Matb. vii. ℞ desperatio videtur pcedere ex bona radice. scz ex timore dei. vel ex horore magnitudinis ppriorū pctōrum. ergo desperatio non ē pctm. ℣ Pter. si desperatio eet pctm. etiam damnatio eet pctm q̄ desperāt. ℞ hoc nō imputat eis ad culpā. ℞ magis ad damnationē. q̄ neq; vi aroribus imputat ad culpaz. t ita desperatio non est pctm. ℣ Sz pra. illud p qđ homines in pctā inducunt: videt ee non solū pctm. ℞ principius pctōrum. ℞ desperatio est hmōi. Dicit em Ipsius de quibusdā ad Ephe. iij. Qui desperantes semetipsos tradiderūt impudicie in operationem omnis immūditiei et auaritie. ergo desperatio non solū est peccatū. sed aliorū peccatorū pncipiū. ℣ Ad.ij. dom. q fm pōm in. vj. ethic. illud quod est in intellectu affirmatio vel negatio. est in appetitu psecutio vel fuga. t qđ est in intellectu verum vel falsum. est in appetitu bonū vel malū. Et ideo sicut motus appetitivus consoniter se habēs in intellectu vero. est fm se bonus. sic ⁊ motus appetitivus dissoniter se hns in intellectu falso. est fm se malus. et pctm. C irca deus 2o vera existimatio intellectus est q ex ipso potest hominū saluari. t venia peccatoribus datur. fm illud Ezechie. xviij. Nolo mortem peccatoris. ℞ vt cōuertat⁹ viuat. Falsa aūt opinio ē q pctōr penitēti venia deneget. vel q pctōres ad se non convertat p gratiam iustificantes. Et ideo sicut motus spei qui cōsoniter se habet ad existimationē verā ē laudabilis et virtuosus. ita oppositus motus desperatiōis q̄ se habet conformiter existimationi falsi de deo est vitiosus t peccatum.

Ad.j.ergo dcs.q in qlibet peccato mortali est qdammō auersio a bono in cōmutabile cō uersio ad bonū cōmutabile .ꝫ aliter ꝛ alit. Nas primo aliter ꝓsistunt in auersione a bono incō mutabili peccata ꝫ opponunt virtutib⁹ theologicis. vt odiū dei ꝛ desperatio ꝛ infidelitas.qz virtu theologice hīt deū ꝓ obiecto.ex cōsequēti aūt impedit auersionē ad bonū cōmutabile inquātus ait deferens deū .Sequēter nccē ē q ad alia auertat. Pcā do alia ꝑncipaliter cōstitūt in cōuersiōe ad cōmutabile bonū. ex cōsequēti do in auersiōe ab incōmutabili bono. nō est ꝙ fornicatur inquātū a deo recedere.ꝫ carnali delectatione frui.ex quo sequitur q a deo recedat.

¶Ad.ij.dōm q ex radice virtutis pōt aliqd peccedere dupl̄r. Uno mō directe ex gte ipsius virtutis.sicut actus pcedit ex habitu ꝛ hoc mō ex virtuosa radice nō pōt aliqs pctm̄ pcedere. hoc.n. sentit Aug.dicit in lib.de libe.arbi.q virtute nemo male vtit. Alio mō ꝓcedit aliqd ex virtute indirecte siue occasionaliter. ꝛ sic nihil prohibet aliqs pctm̄ ex aliq̄ virtute pcedē. Sic.n.interdū aliqui de virtutibus superbiunt sm illud Aug. Superbia bonis operibus inuidiat vt pereāt.ꝛ hoc mō ex timore dei vel ex bonitate ꝑpetuo peccatorū contingit desperatio.inquātū his bonis aliqs malevult occasionē ab eis accipiēs desperandi.

¶Ad.iij.dōm.q damnati nō sunt in statu desperandi ꝓper impossibilitatē redeundi ad beatitudinē.ꝛ iō q nō sperāt nō imparat eis ad culpā. ꝫ est pena damnatōis ipsoꝝ. Sicut enim in statu uie si quis desperet de eo qō non ē natus adipisci. vel qō nō ē debitū adipisci.nō ē pctm̄.puta si medicus desperat de curatōe alicuⁱ infirmi. vel si aliqs desperat se fore diuitem̄ aut deprecatū.

Ad secundū sic ꝓcedit

Videt q desperatio sine infidelitate cē nō possit. Ē certitudo.n.spei a fide deriuat. ꝫ manente cā nō tollit effect⁹.ꝫ nō pt aliqs certitudinē spei amittere desperando nisi fide ſdata. ¶Pc. ꝓferre cuilpā ꝑpetuā bonitatiⁱ misericordie dicit ē negare infinitā diuie misericordie vt bonitatis qō ē infidelitat'. ꝫ q desperat culpā sibi ꝓfert misericordie vt bonitati diuine.Sm illū Gen.iiij. Maior ē iniquitas mea qꝫ vt veniā merear.ꝫ q̄cūq desperat ē infidel. ¶Pc. quicūq incidit in hereſim damnatā est infidel. ꝫ desperās videt incidere in hereſim damnatā.s. nouatianoꝝ.q dicūt pctā nō remitti post baptismum.ꝫ videt q q̄cūq desperat sit infidelis. ¶Sz contra ē q remoto posteriori nō remouet prius.ꝫ ipse ē posterior fide.vt supra dictū ē. ꝫ remota spe pōt remanere fides.nō ꝙ q̄cūq desperat ē infidelis. ¶Rñ.dcs.q infidelitas ꝑtinet ad intellectū.desperatio aūt ad vim appetitiuā.intellectus aūt triplr̄ salitas ē.Scdo appetitiua mouet circa ꝑticulares res. Est.n.motⁿ appetitiuⁿ ad ea ad res ꝙ in subiecto ꝑticulares sūt.ꝛtingit aūt aliquē habentē rectā existimationē in vniuersali circa motū appetitiuū. non recte se habere corrupta etⁿ estimatōe in ꝑticulari.qz necesse ē q ab estimatione in vniuersali ad appetitū rei ꝑticularis pertendat mediāte estimatōe ꝑticulari. vt dcs in .iij.de aia.sicut a ꝓpositōe vniuersali non infert̄ actus ꝑticularis nisi assumēdo ꝑticulares. Et inde ē q aliqs bñs rectam fidē in vniuersali.deficit in motu appetitiuo circa ꝑticulare corrupta ꝑticulari eius estimatōe ꝙ habitū vel ꝙ passionē.sicut ille qui fornicat eligēdo fornicationē vt bonū sibi.vt nūc habet corruptā estimationē in ꝑticulari.cum tñ retineat vniuersalē estimationē veram fm fidē.s.q fornicatio sit mortale peccatū.Et sīlr aliquis retinēdo in vniuersali veram estimationē fidei.s.q ē remissio pctōꝝ in ecclia pōt tñ pati motū desperatōis.s.q sibi in tali statu existēti non sit ignōiā deuenia corupta estimatione eius circa ꝑticulare. ꝙ hunc modū pōt cē desperatio sine infidelitate.ſſē ꝛ alia pctā mortalia. ¶Ad.j.ꝫ dcs. q effectus tollitur non solū sublata cā prima.ꝫ etiam sublata cā secunda.vñ motus spei auferri potest non solū sublata vniuersali estimatione fidei quę ē sicut cā prima certitudinis spei.ꝫ etiā sublata estimatione ꝑticulari quę est sicut cā secūda. ¶Ad.ij.dōm.q ſſi quis in vniuersali existimaret misericordiā dei non cē infinitā: esset infidelis. hoc aūt nō existimat desperans.ꝫ q sibi in statu illo ꝓper aliquā ꝑticularē dispositionē non sit de venia misericordia sperandus. ¶Et similiter dōm ē ad .iij. q non ꝛtingit in vniuersali negāt remissionē peccatoꝝ fieri in ecclia.

Ad tertiū sic ꝓcedit.

Videt q desperatio non sit maximū pctōrum. Potest.n. esse desperatio absq infidelitate sicut dictum ē.ꝫ infidelitas est maximū pctōrū.quia subtrahit fundamentū spūalis edificij.ꝫ desperatō non ē maximū pctōꝝ. ¶Pcd.maior bono malus malū opponit.vt ꝓꝝ phn.viij.etht.ꝫ charitas ē maior spe.vt dicit.j.Cor.xiij.ergo odium est maius pctm̄ ꝙ desperatio. ¶Pcte. in pctō desperationis ē solus inordinata auersio a deo. ꝫ in alijs pctis est non solū auersio inordinata a deo.ꝫ etiā inordinata cōuersio.ergo pctm̄ desperatōis nō ē grauius ꝫ minus alijs. ¶Sz cōtra.pctm̄ insanabile videt esse grauissimū.Sm illud Jere.xv. Insanabilis factura tua .pessima plaga tua.ꝫ pctm̄ desperatōis ē insanabile. Sm illud Jere.xv. Plaga mea desperabilis renuit curari.ꝫ desperatio ē grauissimū peccatum.

¶Rñ.dcs.q pctā que opponunt virtutibus theologicis sunt sm suā genus grauiora peccatis aliis. Cū.n. virtutes theologice habeant deum pro obiecto.pctā eis opposita imꝑitant directe principaliter auersionē a deo.ſ quodlibet ītm pctm̄ mortale principaliter nō malitr grauitas ē ex hoc q auertat se a deo.Si em̄ posset esse conuersio ad bonū cōmutabile sine auersione a deo ꝙnis esset inordinata nisi esset peccatū mortale.ꝛ iō illud qō primo ꝛ ꝑse dr auersionē a deo: est grauissimū pctm̄ inf pctā mortalia. Virtutibus aūt theologicis opponunt infidelitas.desperatio ꝛ odiū dei.inter ꝙ odium ꝛ infidelitas ſi desperationi competunt inuenient sm se qqdēꝫ. id

est fm rōnez ꝑprie speciei grauiora. Infidelitas eñ ꝓcedit ex hoc q̄ hō ipam dei virtutē nō credit. Odiū dei ꝓcedit ex hoc q̄ voluntas hois ipsi diuine bonitati ꝛeraria. Desperatio aūt ex hoc q̄ homo nō sperat se bonitatē dei ꝓcipare Et quo ꝑ q̄ infidelitas ⁊ odium dei sunt cōtra deū fm q̄ in se ē. desperatio aūt fm q̄ eius bonum ꝓcipuū a nobis. vñ maxime ꝑtin est fm se loquēdo non credere dei veritatē vel odire deū q̄ nō sperare consecutionē glorie ab ipo. ℔ si compet desperatio ad alia duo ꝑtā ex ꝑte nr̄a. sic desperatio ē periculosior. q̄ ꝑ spem removemur a malis ⁊ introducimur ad bona ꝓsequēda. Et iō sublata spe irrefrenati hoies labunt in vitia. ⁊ a domi Labordino retrahūt. vñ sup illō Proue. xxiij. Si desperaueris lapsus i die angustie minuet fortitudo tua. dicit glo. Nihil ē execrabilius desperatione. quā qui hꝫ. ⁊ in generalibus humane vite laboribus. ⁊ q̄ pe uno ē in tedet certamine constantiam pdit. ⁊ Ysido. dicit in li. de summo bo. Perpetrare flagitiū aliq̄ mors aic ē. ℔ desperare ē descendere in infernū. Et p̄ b ꝑtz rōnio ad obiecta.

Ad quartū sic ꝓcedit.

Videt q̄ desperatio ex accidia non oriat. Odez eñ nō ꝓcedit ex diuersio causis. desperatio aūt fuit septi secuti ꝓcedit ex luxuria. vt dic Grego. xxxj. moral. non ē ꝓcedit ex accidia. ¶ Pret. sic spei opponit desperatio. ira gaudio spūali opponit accidia. ℔ gaudiū spūale ꝓcedit ex ipe. fm illud Ro. xij. Spe gaudētes. ē accidia ꝓcedit ex desperatiōe nō ecōuerso. ¶ Pte. cōtrariox ꝓtrarie sunt cause. ℔ spes cui opponit desperatio videt ꝓcedere ex ꝓsideratiōe diuinox bñficiox. ⁊ maxime ex ꝓsideratiōe incarnatiōis. Dic. n. Augus. xiij. ō tri. Nihil tam necessariū fuit ad erigēdā spem nr̄am. q̄ vt demōstraret nobis q̄tum nos deus diligeret. quid ꝙ huiꝰ rei indō iudicio manifestius q̄ q̄ dei filius nr̄e dignatus est unire ꝑsonā. ℔ desperatio magis ꝓcedit ex negligentia hui⁹ ꝓsideratiōis q̄ ex accidia. ¶ Sed ꝛra est q̄. xxxj. moral. Grego. desperatiōez enumerat int ea q̄ ꝓcedūt ex accidia. ¶ Ñ. dō m. q̄ sicut supra dictū ē. obiectū spei est bonum arduū possibile vel ꝑ se vel ꝑ alia. Dupliciter pōt q̄ in aliquo spes deficē de beatitudie obtinēda. vno modo q̄ nō reputat eā vt bonū arduū. alio mō q̄ non reputat eā vt possibilē ꝙadipisci. vel ꝑ se vel ꝑ aliud. Ad hoc aūt q̄ bona spūalia nō sapiūt nobis ℔ si bona. vt nō videant nobis ℔si magna bona. ꝓpter ꝓductum ꝑ hoc q̄ affectus noster ē infirmus amori delectationū corpaliū. inter quas precipue sunt delectatiōes veneree. Nam ex affectu harū delectationū cōtingit q̄ hō fastidit bona spūalia. ⁊ nō spat ea ℔si q̄dam bona arduo. ⁊ fm hoc desperatio causat ex luxuria. Ad hoc aūt q̄ aliq̄ bonū arduū nō estimet vt possibile sibi adipisci ꝑ se vel ꝑ aliū. ꝓducit ex nimia delectatiōe que q̄ in affectu hois dñatur. videt ei q̄ nunq̄ possit ad aliq̄ bonū relevari. ⁊ q̄ accidia est tristicia quedā delectatiua spūs. iō ꝑ hunc modum desperatio ex accidia generat. hoc aūt est ꝓprium obiectum spei. s. q̄ sit possibile. nō bonum ⁊ arduū etiam ad alias passiones ꝓtinēt. vnde spes alias oritur ex accidia. pōt eñ oriri ex luxuria rōne dicta. vñ ꝑ rōnio ad. j. ¶ Ad. ij. dō m. q̄ sicut ꝑba dic m. ij. retho. ficut ipsa facit delectatiōs. ita etiā hoies in delectatiōibus existētes efficiūt maioris spei. ⁊ ꝑ hūc etiā modū hoies in tristicie existētes faciliꝰ in desperatiōs incidūt. fm illud ij. ad Cor. ij. Ne maiori tristicia absorbeatur qui eiusmodi est. ℔ nō q̄ spei obiectū ē bonū in qđ naturalit tēdit appetitus. rō aūt discedit ab eo naturalit. ℔ solū ꝓpter aliq̄ impedimentum supuenīēs. nō directus quidē ex spe oritur gaudium. desperatio aūt econuerso ex tristicia. ¶ Ad. iij. dō. q̄ ipa negligētia ꝓsiderādi diuina bñficia ex accidia ꝓcedit. hō. n. affectus aliquox passiōe ꝓcipue illa cogitat q̄ ad illam ꝓtinēt passionē. Vñ hō in tristicia ꝓfundus non defacili aliqua magnā iocūda cogitat. sed solū tristia. nisi ꝑ magnū conatū se auertat a tristibus.

(Quæstio. xxj.

Deinde cōsideranduꝫ est de ꝓsumptiōe. Et circa hoc queruūt quatuor. Primo quid sit obiectum presumptiōis cui innititur. Secōo vtrū sit ꝑcm. Tertio cui opponat. Quarto ex q̄ vitio oriatur

Ad primum sic ꝓcedit

Videtur q̄ presumptio que est ꝑcm in spūm sanctum enim nō innitat deo ℔ ꝓprie virtuti. Quanto enim minor ē virtus tāto magis peccat q̄ ei nimis innititur. ℔ minor ē virtus hūana q̄ divina. ē grauius peccat q̄ ꝓsumit de virtute hūana q̄ qui ꝓsumit de virtute divina. ℔ ꝑcm in spm̄sanctum est grauissimū. ē ꝓsumptio q̄ ponit species peccati in spiritū sanctū inhereat virtuti hūane magis q̄ divine. ¶ Pte. ex ꝑcō in spm̄sanctū alia p̄ cata oriunt. ꝑcm. n. in spm̄sanctū dicit malicia ex q̄ ꝺo peccat. ℔ magis videt alia ꝑcā oriri ex ꝓsūptiōe q̄ hō ꝓsumit de seipo. q̄ ex ꝓsūptiōe q̄ hō ꝓsumit de deo. q̄ amor sui ē ꝓncipiū peccandi. vt ꝑ Aug. xiij. ō ci. dei. ē videt q̄ ꝓsūptio q̄ est ꝑcm in spm̄sanctū maxie innitat virtuti hūane. ¶ Pret. ꝑcm ꝓcedit ex cōuersiōe inordinata ad bonū ꝛmutabile. ℔ ꝓsumptio ē quodā ꝑcm. q̄ magis ꝓtingit ex auersione ad virtutē humanā que ē bonū cōmutabile. q̄ ex cōuersiōe ad virtutē diuinā q̄ est bonū incōmutabile. ¶ Sꝫ ꝛra est. sicut ex desperatiōe aliqua ꝓcedit divina misericordia cui spes innititur. ita ex ꝓsūptiōe contēnit divina iusticia q̄ peccatores punit. ℔ sic misericordia est i deo. ita ētē iusticia ē in ipo. ē sicut desperatio est q̄ auersionē a deo. ita ꝓsumptio ē q̄ inordinata tam cōuersionē ad ipsum. ¶ Ñ. dō. q̄ ꝓsūptio videt imptare quandā ꝛmoderantiā spei. Spei aūt obiectū est bonū arduū possibile. Possibile aūt est aliquid homini dupliciter. Uno modo q̄ ꝓprie virtutē. ℔ alio mō non nisi ꝑ virtutē divinā. circa vtrāq; aūt spem ꝑ immoderantiā pōt esse ꝓsumptio. Nam circa spem per quā aliquis de ꝓpria virtute cōfidit. accidit ꝓsumptio ex hoc q̄ aliq̄

tendit ſ aliqđ bonū vt ſibi poſſibile. q ſuā facultatē excedit. Fm q dr Judith. vj. Preſumentes de ſe humiliat. t talis ꝓſumptio opponit virtuti magnanimitatis q̄ mediū tenet in bonis ſpe. Circa ſpem aūt qua aliqs inhereat diuine potentie pōt q̄ immoderantia eſſe ꝓſumptio. in hoc q aliqđ tēdit in aliqđ bonū. vt poſſibile q virtutem t miſeriam diuinā qđ poſſibile nō ē. ſic cū aliqs ſperat ſe venia obtinere ſine penitētia. vel gloriā ſine merito. hec aūt ꝓſumptio eſt ꝓpie ſpes pcti in ſpīm ſanctū. q.ſ. q bonis ꝓſumptōes tollit vel conſentit adiutoriū ſpūſcī q qđ bonū removeat a peccō. ¶ Ad.j. q dr̄m. q ſicut ſupra dictum ē. pcm qđ ē ꝓra deū. Fm iuū gentes ē gravius ceteris pctis. vñ preſūptio qua qs inordinate innitit deo. grauius pcm ē qꝫ preſumptio qua qs innitit ꝓprie virtuti. q. n. aliqs innitens divine virtuti ad aliquēdū id qđ deo nō conuenit. hoc ē diminuere diuinam virtutē. pt aūt q grauī⁹ peccat q diminuit diuinā virtutē. q̄ qui propriā virtutē ſuperextollit. ¶ Ad.ij. dr̄. q ipſa preſumptio qua qs inordinate ꝓmittit de deo. amodo ſub includit quo qs. ꝓtia bonū inordinate deſiderat. Q. n. multus deſideramus eſtimamus nobis defecisse ꝓ aliquo poſſe ꝓuenire. etiaꝫ ſi non poſſint. ¶ Ad.iij. dr̄. q ꝓſumptio de diuina miſeria dr̄ p̄uersione ad bonū cōmutabile. inq̄ntū ꝓcedit ex deſiderio inordinato ꝓtia boni. t auerſione a bono incōmutabili. inq̄ntū attribuit diuine virtuti qđ ei non cōuenit. q hoc eſt auertit hoīo a virtute diuina.

Ad ſecundū ſic ꝓcedit

Videt q ꝓſumptio nō ſit pctm. Nullū. n. pctm eſt nō. q hō exaudiat a deo. Sꝫ ꝓſumptiōes aliq exaudiunt a deo. Dicit. n. Judith xiij. Exaudi me miserā deprecantē. t de tua miſeria ꝓſumentem. q ꝓſumptio de diuina miſeria nō ē pctm. ¶ Pr̄e. ꝓſumptio impedit ſuperexcellum ſpei. q in ſpe q habet de deo nō pōt eſſe ſuperexcellus. cum eius poēna t miſeria ſint infinita. q videt q ꝓſumptio nō ſit pctm. ¶ Pr̄e. ad qđ ē pctm nō excuſat a peccato q ꝓſumptio excuſat a peccō. dicit em̄ magr. xxij. diſtinctiōe ſcōi libri ſniar. q Ada minus peccauit. q. ſub ſpe venie peccauit qđ videt ad ꝓſumptionē ꝑtinere. ergo ꝓſumptio non eſt pctm. ¶ Sꝫ ꝓtra ē q ponit ſpēa pcti in ſpiritumſanctū. ¶ h̄ō. dr̄. q ſic ſupra dictū eſt circa deſperatiōes. ſīc mot⁹ appetitus⁹ q̄ ꝓ oīter ſe hꝫ ad intellectū falſum ꝑm ſe malus eſt t pctm. ꝓſumptio aūt ē mot⁹ appetitus⁹. q. impeat quādam ſpem inordinatā. hꝫ aūt ſe ꝓ oīter intellectus falſo. ſicut t deſperatio. ſīc. n. falſum eſt q deus peniteñb⁹ nō indulgeat. vel q peccāto ad pniam nō ꝓuertat. ita falſū ē q in pctō ꝑſeuerātib⁹ venia cōcedat. t a bono ceſſantib⁹ ope gliaꝫ largiat. cui exiſtimatōi ꝓ oīter ſe hꝫ ꝓſumptio mot⁹. t ſō ꝓſūptio ē pctm minus tñ q̄ deſperatio. qm̄ magis ꝓpiū ē deo miſereri t parcere q̄ punire. ꝓpter eius infinitaꝫ bonitatē. Ad.ij. h̄ dr̄. q ꝓſumere ponit aliqđ ꝓo ſperare. q ſpa ꝓo re cta q̄ habet de deo ꝓſumptio videt. ſi mēſura tur fm conditionē humanā. nō aūt ē ꝓſumptio ſi amēdat immēſitatē diuine bonitatis. ¶ Ad.iij. dr̄m. q ꝓſumptio nō ingrat ſuperexcellum ſꝫ ei ex hoc q aliqs minus ſperat de deo. h̄ ex hoc q ſperat de deo aliqđ qđ deo nō ꝓuenit. qđ etiā eſt minus ſpare de deo. q. hoc ē eius virtutē qđam modo diminuere. vt dictū ē. ¶ Ad.iij. dr̄. q peccare cū ꝓpoſito ꝓficiēdi in pctō ſub ſpe venie ad ꝓſumptionē ꝑtinet. t hoc nō diminuit. h̄ auget pctm. Peccare aūt ſub ſpe venie qđꝫ ꝓpoſito abſtinēdi a pctō t penitendi de pctō. hoc nō eſt ꝓſumptiōſe. h̄ hoc pctm diminuit. q. q hoc videt habere voluntatē minus firmatam ad peccandum.

Ad tertiū ſic ꝓcedit

Videt q ꝓſumptio magis opponat timori q̄ ſpei. Inordinatio em̄ timoris opponit recte timori. h̄ preſumptio videt ad inordinationem timoris ꝑtinere. Dicit. n. Sapie. xvij. Sp̄s ꝓſumptionis ſensus ꝓturbata conſiderat. t ibidē. q timor ē ſūptionis adiutoriū. ſ ꝓſumptio opponit timori t magis q̄ ſpei. ¶ Prīe. cōtraria ſunt q̄ maxime diſtant. ſed ꝓſumptio magis videtur a timore q̄ a ſpe. q ꝓſumptio importat motū ad rem. h̄ t ſpes timor aūt motū a re. q ꝓſumptio magis ꝓtrariatur timori q̄ ſpei. ¶ Pr̄e. ꝓſumptio totaliter excludit timorē. non aūt totaliter excludit ſpem. h̄ ſolū certitudinē ſpei. Cū ergo oppoſita ſint q̄ ſe interimāt. videt q ꝓſumptio magis opponatur timori q̄ ſpei. ¶ Sꝫ ꝓra ē q duo inimicē oppoſita vitia ꝓrariant virtutem. ſicut timiditas t audacia fortitudini. h̄ pctm ꝓſumptiōis ꝓrariatur pctō deſperatiōis. qđ directe opponit ſpei. ergo videt q etiā preſumptio directius ſpei opponat. ¶ h̄ō. dr̄. q ſicut Aug⁹. dicit in. iij. ꝓra Julianū. oīb⁹ virtutibus nō ſolū ſunt vitia manifeſta diſcretiōe ꝓraria. ſīc prudētie temeritas. verū t vitia q̄dammō nō veritati h̄ q̄dā ſpecie fallēte ſimilia. ſīc prudētie aſtutia. Et hoc etiaꝫ ꝑtim dicit in. iij. ethic⁹. q virtuti magis ꝓximum videt habere cū vno oppoſitoꝝ vitioꝝ q̄ cū alio. ſicut ꝓpinqua cum inimicitia. t fortitudo cū audacia. Preſumptio h̄ manifeſtū opinionē videt habere ad timorē pene ſeruilē. que reſpicit penā ex dei iuſticia punientē. cuius ꝓſumptio remiſſionē ſperat. h̄ fm falſam ſimilitudinē magis ꝓrariat ſpei. q. tēptat quandaꝫ inordinatam ſpem de deo. t q̄ directius aliqua opponunt h̄ ſunt vnius generis. h̄ que ſunt generi diuerſoꝝ. nā cōtraria ſunt in eodē genere. ideo directius ꝓſumptio opponit ſpei q̄ timori. virtuti. n. reſpicit idem obiectū cui immittitur. h̄ ſpes ordinate. ꝓſūptio inordinate. ¶ Ad.j. h̄ dr̄. q ſicut ſpes abuſiue dr̄ de malo ꝓpter aūt de bono. ita etiā preſūptio. t fm hūc modū inordinatio timoris ꝓſumptio dicit. ¶ Ad.ij. dr̄m. q cōtraria ſunt q̄ maxime diſtant in eodē genere. Preſumptio aūt t ſpes ſunt motū cuiuſdā generis. qui pōt eſſe vel ordinatus vel inordinatus. t ſō ꝓſumptio directius cōtrariat ſpei q̄ ti-

mori. nam spei contrariat ratione ꝓprie differen tie. sicut inordinatū ordinato. nimoꝛi aūt ꝓtrariatur rōne differētie sui generis. s. motus spei.

¶ Ad. iij. dōs. q̄ ꝓsūptio contrariat timoꝛi contrarietate generis. virtuti aūt spei contrarietate differētie. ideo ꝓsūptio totaliter excludit timoꝛē. Fm̄ genus. spem aūt nō excludit nisi rōne differētie excludēdo eius ordinationē.

Ad quartū sic procedi

tur. Videt q̄ ꝓsumptio nō cauleť ex inani gloria. Ꝓsumptio. n. maxime videť inniti diuine miseꝛōe. misericoꝛdia aūt respicit miseriā que opponatur glorie. ergo ꝓsumptio non oriť ex inani gloria. ¶ Preť ꝓsumptio opponiť desperatiōi. sed desperatio oritur ex tristicia. vt dictū ē. cū ergo opposituꝛ opposite sint cause. videť q̄ oriať ex delectatōe. et ita videť q̄ oriať ex virtute carnalibus quoꝛū delectatiōes sunt vehemēteꝛes. ¶ Preť. virtū ꝓsūptiōis ꝓsistit in hoc q̄ aliquis tendit in aliq̄ bonū q̄ non ē possibile q̄si possibile. ergo q̄ aliq̄o estimet possibile q̄ est impossibile. ꝓuenit ex ignoratia. ergo ꝓsumptio magis ꝓuenit ex ignoratia q̄ ex inani gla. ¶ Sz cōtra ē quod Greg. dicit. xxxj. moꝛal'. q̄ ꝓsumptio nouitatuꝫ est filia inanis glorie. ¶ Rñ. dōm. q̄ sicut supra dictum ē. duplex ē ꝓsūptio. Vna quidē q̄ innititur ꝓpꝛie virtuti attēptano. s. aliq̄d sibi possibile q̄ ꝓpꝛias virtutē excedit. et talis ꝓsumptio manifeste ex inani gla ꝓcedit. Et hoc. n. q̄ aliquis multū desideraꝛ gla. sequitur q̄ amēdet ad gloriā quandā sup vires suas. et hmōi ꝓcipue sunt noua q̄ maioꝛē admiratiōnē hīnt. Et ideo si gnanter Greg. ꝓsumptionē nouitatū ponit filiam inanis gle. alia vo est ꝓsūptio q̄ innititur inordinate diuine miseꝛicoꝛdie vel potēte p quā speraꝛ se obtinere gla sine meritis vel venia sine penitētia. et talis ꝓsumptio videť oriri directe ex superbia. ac si ipe tanti se estimet. q̄ etiā cū peccā tem deus nō puniat vel a gloꝛa excludat. Et p hoc pz rñsio ad obiecta. Questio. xxij.

Deinde cōsideranduz

est de ꝓceptis primētibus ad spem et timoꝛē. Et circa hoc quaꝛunt duo. Primo de ꝓceptis primentibus ad spem. Scōo de ꝓceptis primētibus ad timoꝛē.

Ad primū sic procedit

Videt q̄ nullum ꝓceptū sit dandū primēs ad virtutē spei. Nō. n. sufficiēteť pōt fieri primū. nō oꝛ q̄ p aliq̄ aliud inducať. ꝛ ad sperādū bonū. sufficienter homo inducaťur ex ipsa nāli inclinatione. ergo nō oꝛ q̄ ad hoc inducat hō p legis ꝓceptū. ¶ Pre. cū ꝓcepta dent de actibus virtutum. principalia ꝓcepta etiaz debēt dari de actib⁹ principaliū virtutū. ꝛ inter oēs virtutes principaliores sunt tres virtutes theologice. s. spes fides et charitas. cū ergo principalia legis ꝓcepta sint ꝓcepta decalogi ad q̄ oia alia reducuť. vt supra dictū ē. videť q̄ si de spe daret aliq̄ ꝓceptū q̄ deberet inť ꝓcepta decalogi primeri. nō aūt ibi cōtinet. ergo videť q̄ nullū ꝓceptū in lege debeat dari de actu spei. ¶ Pre. cuiusdē rōnis ē ꝓcipe actū virtutis et ꝓhibē actū viny oppositi. ꝛ nō inueniť aliq̄s ꝓceptū datū p q̄ ꝓhibeať desperatio que ē oppositus spei. q̄ videť q̄ nec de spe ꝓmittat aliq̄ ꝓceptū dari. ¶ Sed ꝓtra est q̄ ꝛ Hag. dicit sup illud Zab. hoc ē ꝓceptū meū vt obligatio inuicē. De fide nob q̄mixta mādata sunt. q̄multa de spe. ergo de spe ꝓmittit aliq̄ ꝓcepta dari.

¶ Rñ. dōs. q̄ ꝓceptoꝛ q̄ in sacra scriptura inueniunť. quedā sūt de substātia legis. q̄ dazvo sunt preambula ad legē. Preambula q̄dē sunt ad legem illa q̄bus nō existētibus lex locū habē non pōt. hmōi aūt sūt ꝓcepta de actu fidei. ꝛ de actu spei. q̄ p actū fidei mentis hois inclinať. vt recognoscāt actoꝛē legis tales cui se subdere debeat. p spem vo ꝓmū hō iducit ad obꝛuātiā ꝓceptoꝛ. Preceptaꝛo de substātia legis sūt q̄ hoi iā subiecto ad obediēdū pato iponūť penitētia ad recuperandū vitē. ꝛ hmōi ꝓcepta statim in ipa legislatiōe ꝓponūť p modū ꝓceptoꝛ. Speivo et fidei preceptā non erāt ꝓponēda p modū ꝓceptoꝛ. q̄ nisi hō iā crederet ꝛ sperat. frustra ei lex ꝓponeret. ꝛ sic ꝓceptū fidei ꝓponēdū fuit p modū denūciatōis ꝓmemoratōis. vt supra dictū est. ita etiā ꝓceptū spei in ꝓma legislatōe ꝓponēdū fuit p modū ꝓmissiōis. q̄. n. obediēnt⁹ ꝓmia ꝓmittit. ex hoc ipso incitat in spem vt oia ꝓmissa q̄ in lege ꝓponūť sūt spei excitatiua. ꝛ q̄ lege iā posita ꝓnet ad sapientes viros. vt nō solus inducant homines ad obꝛuantiā ꝓceptoꝛ. ꝛ ēt multo magis ad ꝓseruandū legis fundamētū. ideo post ꝓmā legislationē in sacra scriptura multiplr inducunť homines ad sperandū. ēt p modū admonitiōis vel preceptī. nō solū p modū ꝓmissiōis sicut in lege. sicut pz in ꝓb. Sparet in eo oēs congregatōes populi. ꝛ in multis aliis scripture locis. ¶ Ad. j. ergo dōm. q̄ nā sufficiēter iclinat ad sperandū bonū nāe būane ꝓportionati ꝛ ad sperandū supnāle bonū oportuit homem iduci auctoritate legis diuine. ꝓmā q̄dē ꝓmissio ꝓtim ꝛt admonitiōib⁹ vel ꝓceptis. ꝛ nō ad ea ēt ad q̄ nāliꝫ rō iclinat sicut sūt actꝰ virtutū moraliū necessariū fuit ꝓcepta legis diuine dari ꝓpter maioꝛē firmitatē. ꝛ ꝓcipue q̄ nāliꝫ rō hois obtenebrata erat p ꝓcupiscētias ꝓcti.

¶ Ad. ij. dōm. q̄ ꝓcepta legis decalogi pertinēt ad primā legislationē. ꝛ ideo inť ꝓcepta decalogi nō sunt dandus ꝓceptū aliq̄s de spe. ꝛ sufficit q̄ aliq̄o ꝓmissiōes ponāt inducē ad spem. vt pz in ꝓmoꝛ q̄ro ꝓcepto. ¶ Ad. iij. dō. q̄ in illis ad quoꝛ obꝛuātiā hō teneť ex rōne debiti. sufficit ꝓceptū affirmatiuū dari de eo q̄ faciendū ē. in quib⁹ ꝓhibitiōes eoꝝ q̄ fūrvtāda intelliguūť. sicut dať ꝓceptū de honoratōe parentū. nō aūt ꝓhibeť q̄ parētes debonozent nisi p hoc q̄ ve honoratib⁹ pena adhibeť in lege. ꝛ q̄ debitū ē ad buānā salutē vt speret hō de deo. fuit ad hō inducēdum aliquo ꝓdictoꝛ modoꝛ q̄si affirmatiue. in quo intelligeret ꝓhibitio oppositi.

Ad secunduz sic proce

dit. Videt q̄ de timoꝛe nō fuerit dandus aliq̄s ꝓceptus in lege. Timoꝛ. n. dei est de bis q̄ sunt

preābula ad legē non cadūt sub pceptis legis. ergo de timore nō est dandū aliqd pceptū legis

¶Dic. posita causa ponit effectus. ℟ amor ē cā timoris. sic.n. timor ex aliquo amore pcedit. vt dicit Aug. in li. lxxxiij. q. ℟ positio pcepto de amore. supfluū fuisset pcipe timorē. ¶Dicit. timor aliquo mō opponit plumptio. ℟ nulla pdubitatio timenti in lege de plumptiue data. ℟ vt dicit ℟ nec de timore aliqō pceptū dari debuerit. ¶Hoc pra ē qđ dicit Deutro. x. Et nūc israel quid dñs deus tuus petit a te nisi vt timeas dominū deum tuū. ℟ illud a nobis requirit qđ nobis pcepit obseruandū. ℟ sub pcepto cadit ℟ aliqs timeat deum. ¶Ad ii. dīm ℟ duplex ē timor. ics seruilis et filialis. Sēc aūt aliqs inducit ad obseruantiā pceptoz legis p spem premioz. ita etiam inducit ad legis obseruantiā p timorē penaruz. id est timor seruilis. Et sicut pz ex dictis. in ipa lege gratiae non fuit pceptus dandū de actu spei. ℟ ad hoc fuerūt homines inducēdi p promissa. ita nec de timore ꝙ respicit penas fuit pceptū dandum p pceptū modū. ℟ ad hoc fuerūt homines inducendi p cōminationē penaz. qō fuit facta et in ipso pcepto decalogi. et postmodū cōsequenter in secundo legis pceptis. Sz sicut sapientes et pphete psequēter inducēdo homines stabilire in obseruātia legis. documēta tradiderūt ꝺ spe p modum ām animōsio vt pcepit. ita etiā et ꝺ timore. ℟ timor filialis ꝙ reuerentiam exhibet deo ē quasi qđā genus ad dilectionē dei et principiū quoddā oim eoz ꝙ in dei obseruātā reuerētia. et ideo ꝺ timore filiali dant pcepta in lege sic de dilectione qz verumq ē pambulū ad exteriorem actum ꝙ pcipiat in lege. ad qđ primē pcepta decalogi. et ideo in antecontate legis inducta requirit ab homine timor. et vt ambulet in via dei colendo ipm et diligat ipm. ¶Ad. j. ℟ dīm. ꝙ timor filialis est quoddā pambulū ad legē. nō sic extrinsecus aliquid ℟ sicut principiū legis. sicut etiā dilectio et iō de vtroq dant pcepta ꝙ sunt quasi qđaz principia cōmunia totī legi. ¶Ad. ij. dīs. ꝙ ex amore sequit timor filialis. sicut etiāz alia bona opa que ex charitate fiūt. et iō sicut post pceptū charitatis dant pcepta de aliis actibus virtutū. ita etiam sūt dant pcepta de timore et amore charitatis sicut etiā in scīptis demōstrationis nō sufficit ponē principia pma. nisi etiā ponant cōclusiones que ex his sequunt vl' prime vel remote.

¶Ad. iij. dīs. ꝙ inductio ad timorē sufficit ad excludēdas plumptionē. sicut etiā inductio ad spem sufficit ad excludēdas desperationē vt dictum est. ¶Questio. xxiij.

Onsequēter ꝓsiderā

dum est de charitate. Et primo de ipsa charitate. Secdo de dono sapie ei correspōdēte. Circa primū ꝓsiderāda sunt quinq. Primo de ipa charitate. Secdo de obiecto charitatis. Tertio de actibus ei⁹. Quarto de vitio oppositis. Quinto de pceptis ad hoc pertinēb⁹

Circa primū ē duplex ꝓsideratio. Prima qdē de ipsa charitate sm se. Secda de charitate per cōparationē ad subiectū. Circa primū ḡrunnt octo. Primo vtr charitas sit amicitia. Secdo vtr sit aliqd creatū in anīa. Tertio vtrūz sit virtus. Quarto vtrū sit virt⁹ specialis. Quinto vtrū sit vna virt⁹. Sexto vtruz sit maxīa virtutū. Septimo vtrū sine ea possit cē aliqua vera virt⁹. Octauo vtruz sit forma virtutum.

Ad primum sic ꝓcedit

Videt ꝙ charitas nō sit amicitia. ℟ nihil est ita ꝓprium amicitie sicut cōmuere amico. vt dicit phūs. in. viij. ethic. ℟ charitas est pois ad deū et ad angelos. quoz non est cū hoībus cōuersatio. vt dicit Damasc. ij. Ergo charitas nō est amicitia.

¶Poc. amicitia nō ē sine reamatiōe. vt dī i. viij. ethi. ℟ charitas habet etiā ad inimicos sm illd Matth. v. Diligite inimicos vros. ℟ charitas nō est amicitia. ¶Dic. amicitie treo sunt spēs sm phūm. viij. ethi. i. amicitia delectabilis vtilis et honesti. ℟ charitas nō ē amicitia vtilis aut delectabilis. Dicit.n. Hero. in epla ad Paulinū ꝙ ponit in principio bibie. Illa ē vera necessitudo et christi glutino copulata. qua non vtilitas rei familiaris. non pmia tm corporis non subdola et palpās adulatio. ℟ dei timor et diuinarū scripturarū studia pcūlāt. sīle etiā non ē amicitia bone sti. qz charitate diligim⁹ etiam pctōres amicitia vo honesti nō est nisi ad virtuosos. vt dī i. viij. ethi. ℟ charitas non ē amicitia. ¶Sed pra est qđ Jo. xv. dī. Jam nō dicā vos seruos. ℟ amicos meos. ℟ hoc non dicebat eis nisi rōne charitat⁹ ergo charitas ē amicitia. ¶℟ i. dīs. ꝙ sm phūm. viij. ethic. non dāt amoris rationē amicitie ℟ amor ꝙ est cum benivolētia qā. s. sic amamus aliquē. vt ei bonū velim⁹. si aūt rebus amatis non bonū velim⁹. ℟ ipm eoz bonū nobis velimus. sicut dicimur amare vinū aut equos aut aliqd hmōi. non ē amor amicitie ℟ cuius dā pctō pcisce. Hadicalis em ē dicere ꝙ aliqs habeat amicitiā ad vinū vl' ad equū. Sed nec benivolētia sufficit ad rōem amicitie. ℟ requirit qdaz mutua amatio. qz amicus ē amico amicus. Et alia aūt mutua benivolētia fundat sup aliquam cōmunicationē. Cuz ḡ sit aliqua cōmunicatio hominis ad deū sm ꝙ nobis quam beatitudinē communicat sup hanc cōiunctionē optet aliquā amicitiā fundari. De qua quidē cōmunicatione dī. j. ad Cor. j. Fidelis deus p quē vocati estis in societatē filij eius. Amor aūt sup hanc cōmunicationē fundatus ē charitas. Pz manifestū ē ꝙ charitas amicitia qdam est hoīs ad deum.

¶Ad. j. ℟ dīm. ꝙ duplex est homis vita. Vna quidē exterior sm naturā sensibilē et corporalē et sm hanc vitā non ē nobis cōmunicatio vt conuersatio cū deo et angelis. Alia aūt est vita hoīs spūalis sm mentē. et sm hanc vitā est nobis eius conuersatio et cū deo et angelis. in pātria quidem sit ad impfectē. Hō dī Phūs. iij. Nra conuersatio in cēlis est. ℟ illa conuersatio ꝓficiet in patria. qñ serui eius seruient deo. et videbunt faciē eius. vt dī Apoc. vi. et iō hic ē charitas impfecta. ℟ ꝓficiet in patria.

¶Ad. ij. dīs. ꝙ amicitia se extendit ad aliqđ ma

pliciter. Uno mō respectu fruōsitas. & sic amicitia nunqꝫ ē nisi ad amicū. Alio modo se extendit ad aliquez respectu alterⁱ psone. sic si aliqs habz amicitiā ad aliquē hoiem rōne cuiusq; diligit oēs ad illū hominē pmētes. sine filios. sine seruos. sine qualitcunqꝫ ei annexos. & tāta pōt ee dilectio amici q ꝓpter amicū amenē bi q ad ipz pmnent. etiā si nos offendāt vel odiāt. & hoc mō amicitia charitatis se extendit etiā ad inimicos ḡo diligimus ex charitate in ordine ad deū ad quē principaliē habet amicitia charitatis. ¶ Ad. iij. dz. q amicitia honestⁱ nō habet nisi ad virtuosum sicut ad principalē psonā ꝫ eius intuitu diligunt ad eā annexos. & si nō sint virtuosi. Et p̄ modo charitas q̄ maxime ē amicitia honestⁱ se extendit ad psonas quas ex charitate diligimus ꝓpter deum.

Ad secūdū sic ꝓcedit.

Videt q charitas nō sit aliqd creatū in aia. Dicit em̄ Augu. in. viij. de tri. Aut primū diligit ꝓsequēs est vt ipsum dilectionē diligat. deus āt dilectio est. ꝓsequēs est ergo vt ꝑcipue deum diligat. Et. xv. de trini. dicit. Ita dictum est. deus charitas est. sicut dictus est. deus spūs est. ergo charitas non ē aliqd creatū in aia. ꝫ est ipse deꝰ ¶ Pret. Deus ē spūaliter vita aie. sicut aīa vita corpis ꝫm illud Deutro. iij. Ipse ē vita tua. sed aīa vīuificat corpus p seipam. q deus vīuificat animā p seipm. vīuificat aūt eā p charitatē. Ergo ꝫm illud. j. Io. iij. Nos scimus q̄m translati sumus de morte ad vitā. q̄m diligimus frēs. q deꝰ ē ipsa charitas. ¶ Pre. nihil creatū ē infinite virtutis ꝫ magis oīs creatura ē vanitas. charitas aūt nō est vanitas ꝫ magis vanitati repugnaret q ē infinite virtus. qz aīmā hoīs ad bonū infinitū pducit. q charitas nō ē aliquid creatus in aia. ¶ Sz ꝓra ē quod Aug. dic in. iij. de doctrina xpiana Charitatē voco motū animi ad fruendū deo p ipm. ꝫ motus ani est aliqd creatū in aia. q ē charitas est aliqd creatū in ania. ¶ Ad. ij. dēm. q magister ꝓcedit hanc q̄stionē in. viij. dis. primi li. sniarū. & potuit q charitas non ē aliqd creatus in aia. ꝫ est ipse spūsscūs mentē inhabitās. nec est sua mōtio q iste modⁱ dilectionis quo deus diligimus sit ipse spūsscūs. ꝫ q iste modⁱ dilectionis ē a spūsctō. non mediāte aliquo habitu sicut a spūsctō sunt alij actus ꝟtuosi mediātibⁿ hitibus aliarū ꝟtutū. puta fidei aut spei. aut alicuius alterius ꝟtutis. & hoc dicebat ꝓpt excellētiam charitatis. Sz si q̄s recte ꝓsideret. hoc magis redundat in charitatis detrimētū. nō. n. motus charitatis ita ꝓcedit a spūsctō mouēte hūana mentē q humana motio sit mota tm̄ & nullo mō sit principiū humⁱ motⁱ. sic cū aliqs corpⁿ movet ab aliquo exteriori mouēte. hoc. n. est ꝫ rōnē volūtatis cuⁱ opter principiū in ipso ee. sic supra dictū ē. Vñ sequet q diligē nō ees volūtatium q̄ implicat cōtradictionē. cū amor de sui rōne imponat q sit actⁿ volūtatis. Sēd etiā nō ꝓt dici q sic moueat spūsctūs volūtatē ad actū diligēdi sic mouet instrumentū. q̄ & si sit principiū actus. nō tñ ē in ipso agere vel non agere. sic em̄ volleret nō volūtatē & excluderet nō meritū. cum tñ supra habitū est q dilectio charitatis ē radix meredi. ꝫ oportet q sic volūtas moueat a spūsctō ad diligendū q etiā ipsa sit efficiēs bone actū. Nullus aūt actⁿ ꝑfecte ꝓducit ab aliq̄ potentia actiua. nisi sit ei cōnaturalis p aliquā formā q̄ sit principiū actionis. Vñ ḡ q oīa moueat ad debitos fines singulis rebus indidit formas p quas inclinant ad fines sibi ꝓportunos a deo. & ꝫm hoc dispōnit oia suauit. vt dī Sapie. viij. Manifestū ē aūt q actⁿ charitatis excedit naturā potētie volūtatis. nisi q aliq̄ forma superadderet naturali potētie p quā inclinaret ad dilectionis actū. ꝫm hoc ees actⁿ iste imperfectⁱ actibus naturalibⁿ & actibⁿ aliarū virtutū. nec etiā facilius & delectabilius q̄ ꝓpter q̄ nulla virtus bz tamē inclinationē ad suū actū sicut charitas. nec aliqua ita delectabiliter operat. Vnde maxime necesse ē q ad actū charitatis in nobis exsistat aliqua habitualis forma superaddita potētie naturali inclinās ipsam ad charitatis actū. & facilēs eam ꝓpter & delectabiliter operari. ¶ Ad. j. ergo dz. q ipsa cōnexio diuine charitatis est. sic & sapia est. & sic bōtas ē. Vñ sic dicimur boni bonitati q̄ deus. & sapientes sapia q̄ est deus. qz bōtas q formaliē boni sumⁿ ē participatio q̄dam diuine bonitatis. & sapia qua formaliē sapientes sumⁿ ē participatio q̄dā diuine sapientie. ita etiā charitas q formaliē diligim⁹. primū ē q̄dā participatio diuine charitatis. Nec cū modus loquēdi Platonicus ē apd Platonicos quoz doctrinā imbutus fuit Aug. qd quidā nō aduertētes erroribus eius sumpserāt occasionē errādi. ¶ Ad. ij. dēm. q deus ē vīta effectiue. & aīe p charitatē & corpis p aiam. ꝫ formaliē charitas ē vita aie sicut & aia corpis vñ p hoc pōt ꝓcludi q sicut aia immediate vnit corpi ita charitas aīe. ¶ Ad. iij. dēm. q charitas operat formaliē efficatia aūt fore ē ꝫm virtutē agētis q̄ inducit formā. & ideo pz q charitas nō est infinita. ꝫ facit effectū infinitum dum ꝓungit aiam deo iustificādo ipsam hoc demōstrat infinitā virtutis diuine que est charitas actor.

Ad tertiū sic ꝓcedit

Videt q charitas nō sit virt⁹. Ē charitas. n. amicitia ē quedā. ꝫ amicitia a pōso non ponit virt⁹ vt in li. etbic. pz. neq; em̄ ꝓnumerat inter virtutes morales neq; etiā inter intellectuales. q̄ etiā neq; charitas ē ꝟtus. ¶ Pre. virtus ē vltimū potentie. vt dī in li. de celo & mūdo. ꝫ charitas nō est vltimū. ꝫ magis gaudiū & pax. q videt q charitas nō sit ꝟtus ꝫ magis gaudiū q pax. ¶ Pre. oīs virtⁿ ē quidā habitⁿ accidētalis. ꝫ charitas nō est habitⁿ accidētalis. cū sit nobilior ipsa aia nullū aūt accidēs ē nobili⁹ subiecto. q charitas nō est ꝟtus. ¶ Sed ꝓra ē q̄d Aug. dicit in li. de moribⁿ eccle. Charitas ē virt⁹ q cū nra affectio est rectissima. ꝓungit nos deo q cum diligim⁹. ¶ Ad. j. dēm. q bōni actus bonitatē hūt fm q regulant debita regula & mēsura. & nō humana

virtus que est principiũ oim bonoꝝ actuũ bola consistit in attingẽdo regulã humanoꝝ actuũ. ꝙ quidẽ est duplex. vt supra dictũ est. scz bũana rõ. z ipse deus. vnde sic virtus o moralis diffinit ꝙ hoc qđ est fm rectã rõnẽ. vt ps in ꝙ. ethi. ita ẽt attingere deum constituit rõnẽ virtutis. sicut ẽt supra dictum est de fide z spe. vñ cum charitas attingat deũ. qz coniũgit nos deo. vt ps ꝙ auctoritates ẽlug. inducũ conseqẽs est charitatẽ eẽ virtutẽ. ¶ Sed. j. ꝙ dom. ꝙ phs in. viij. ethic. non negat amicitiã eẽ virtutẽ. ꝙ vñ ꝙ est bonus vt cũ virtute. Posset. n. dici ꝙ est bonus moralis circa operationes ꝙ sunt ad alium. sub alia tñ rõne ꝙ iusticia. nec iusticia ẽ circa operationes ꝙ sunt ad aliuz sub rõne debiti legalis. amicitia ãt sub rõe cuiusdã debiti amicabilis z moralis vel magis sub rõne bñfici gratuiti. vt ps ꝙ phm. viij. ethicoꝝ. Potest tñ dici ꝙ non ẽ bonus p se ab alijs distincta. non enim hs rõnẽ laudabilis z honesti nisi ex obiecto. fm ꝙ fundat sup honestate virtutis qđ ps ex hoc ꝙ non ẽt ibi amicitia hs rõnẽ laudabilis z honesti. sicut ps in amicitia delectabilis z utilis. vñ amicitia bonosa magis est aliqđ sequẽs ad bonũ ꝙ sit virtus. nec ẽ simile de charitate ꝙ non fundat principaliter sup bonitate bũana. ꝙ sup bonitate diuina. ¶ Ad. ij. dcz. ꝙ cuilibẽ virtutis ẽ diligere aliquẽ z gaudere de illo. Nã gaudiũ amoꝝ consequit. vt supra dictũ ẽ cũ de passionib⁹ ageret. z tñ magis ponit bonus amoris ꝙ gaudiũ qđ ẽ amoris effectus. Primũ ãt qđ ponit in rõne virtutis non importat ordinẽ effectus ꝙ magis ordinẽ exercitus cuiusdã. sicut ẽtiam libet exercdum quadragesima. ¶ Ad. iij. dcz. ꝙ omne accidẽs fm suã eẽ ẽ inferius substãtia qz substãtia est ens p se. accidẽs ãt in alio. ꝙ fm rẽm sui speci accidẽs qđẽm qđ causat ex principijs subiecti est indignius subiecto sicut effectus cã. accidẽs ãt ꝙ causatur ex principatione alicuius fugitiue nature. ẽ dignius subiecto inquirum ẽ similitudo fugitiue nature. sicut lux dyaphani. Et hoc modo charitas ẽ dignior alia inquirum est principatio qđã spẽi.

Ad quartũ sic procedi

tur. Videt ꝙ charitas nõ sit bonus specialẽ. Dicẽ enim Iero. Ut dicunt oim virtutis diffinitionem cõplectar. bonus ẽ charitas ꝙ diligit deum z proximum. Et ẽlug. dicẽ in li. de moribus eccle. ꝙ virtus ẽ ordo amoris. ꝙ nulla virtus spẽlis ponit i diffinitione bonitis cõis. ꝙ charitas nõ ẽ spẽlis virtus. ¶ Pre. illud qđ se extendit ad operã oim virtutũ nõ põ eẽ spẽlis bonus ꝙ charitas se extendit ad opa oim virtutũ. fm illud. j. ad Cor. xiij. Charitas patiẽs ẽ benigna est ꝛc. Extendit se ẽt ad omnia opa bũana. fm illud. j. ad Cor. vi. Nõ enim opa vita in charitate fiũt. ergo charitas nõ ẽ spẽlis bonus ¶ Preꝛ. precepta legis rndẽt actib⁹ virtutũ. ꝙ Augus in li. de gẽsi ad lit. dicit ꝙ generalis iussio est. diligeo. z generalis prohibitio nõ prohibeo. ꝙ charitas nõ ẽ generalis virtus. ¶ Sed cõtra nulla generalis cõmumerat specialibus. ꝙ charitas numerat spẽlibus virtutibus. s. spei z fidei. fm illud. j. ad Cor. xiij. Nũc ãt manet fides spes charitas tria hec. ꝙ charitas ẽ spẽlis virtus. ¶ Rñdeo. ꝙ actus z habitus specificant ꝙ obiecta. vt ex supra dictis ps. ꝙ bonũ ãt obiectũ amoris est bonũ vt supra habitũ est. z ideo vbi est spẽlis rõ boni ibi est ratio amoris. Bonũ ãt diuinũ ingẽrum ẽ bñuolentie obiectũ habet spẽlẽ rõnẽ boni. z tõ amor charitatis ꝙ est charitas hui⁹ boni. est spẽlis amoꝝ z charitas est spẽlis virtus. ¶ Ad. j. ergo dcz. ꝙ charitas ponit in diffinitõe bonitatis nõ qz sit cẽt alik oim virtus. ꝙ qz depẽdẽt ab eis aliqđ oẽs virtutes. vt ista dicat. sic ẽtiã prudẽtia ponit in diffinitione bonitatis moralis. vt ps in. ij. z. vj. ethi. eo ꝙ virtutes morales depẽdẽt a prudẽtia. ¶ Ad. ij. dcm. ꝙ vire⁹ vel ordo ad qđ pertinet finis virtutis unpar virtutib⁹ vel ordinatus ad ea pertinent alij fines secũdarij. sicut militaris unpar cõstituit vt dicit in. j. ethi. z ideo qz charitas hs pro obiecto vltimũ finẽ bonitatis vite. s. beatitudinẽ eternã. ideo extendit se ad actus omnes bonitatis vite p modum imperij. non quasi immediate eliciẽs eos actus virtutis. ¶ Ad. iij. dcm. ꝙ precepti de diligẽdo dẽ ẽ unus finis alio. qz ad hoc reducunt oia alia precepta sic ad finẽ. fm illud. j. ad Thimo. j. Finis precepti charitas est.

Ad quintũ sic procedi

tur. Videt ꝙ charitas non sit una virt⁹. Habitus enim distinguunt fm obiecta. ꝙ duo sunt obiecta charitatis deus z proximus. ꝙ in infinitũ adinuicem distãt. ꝙ charitas nõ ẽ una bonus. ¶ Preꝛ. diuerse rõnes obiecti diuersificãt habitũ. cũ ergo obiectũ sit realiter idẽ. vt ex supra dictis ps. sed multe sunt rõnes deligẽdi deũ. qz ex singulis beneficijs eius preceptis debitus nos sum⁹ dilectionis ipsius. ꝙ charitas non ẽ una virtus. ¶ Preꝛ. sub charitate includit amicitia ad proximũ. ꝙ phus. viij. ethic. ponit diuersas amicitias spẽi. ꝙ charitas non ẽ una virtus. ꝙ multiplicat in diuersas spẽs. ¶ Ps ꝓra. Sicut obiectũ fidei ẽ deus. ita z charitatis. ꝙ fides ẽ una bonus ꝓpter ueritatẽ diuine bontis. fm illud ad Ephc. iij. Una fides ergo cũ charitas ẽ una virtus ꝓpter ueritatẽ diuine bontis. ¶ Rñdeo. ꝙ charitas sicut dictũ est. ẽ quedã amicitia hois ad deum. diuerse aũt amicitiarũ spẽs accipiũtur quidez uno mõ fm diuersitatẽ finis. z fm hoc dicũt tres spẽs amicitie. s. amicitia utilis delectabilis z honesti. Illo mõ fm diuersitatẽ cõmunicationis i qbus amicitie fundant. sicut alia spẽs amicitie est cõmunicatiuoꝝ. z alia ꝛcitiũ aut pegrinantiũ. quarus una fundat sup cõiunctione naturali. alia sup cõmunicatione ciuili vel pegrinationis. vt ps per phm in. viij. ethico. Neutro aũt istoꝝ modoꝝ charitas pot diuidi in plures. nã charitas finis ẽ unus. s. diuina bontas ẽ enim una cõmunicatio bñuolentie eterne sup qua hec amicitia fundat. Vñ relinquit ꝙ charitas ẽ simpliciter una virt⁹ nõ obstãtibus in plures spẽs. ¶ Ad. j. ꝙ dcz. ꝙ rõ illa directe procederet si deus esset primo⁹ et equo essent charitatis obiecta. hoc aũt nõ est ver. ꝙ deus est

principale obiectū charitatis. primꝰ aūt ex charitate diligit ꝑter deum. ¶ Ad.ij.dōm. q charitate diligit deus ꝑter seipsum. Dū una sola rō diligēdi aūt dicit principalis a charitate .s. divina bonitas q̄ est eius substātia. Fm illud pū. C confitemini dño q̄m bonus. Alie aūt rōnes ad diligēdum inducētes vel debitum dilectiōis facientes sunt secūdarie & ꝓsequētes ex prima. ¶ Ad.iij. dōm. q amicitie humane de qua philo. loquit est diversus finis & diversa cōmunicatio. qō in charitate locum non hz. vt dictū ē. & ideo nō est similis ratio.

Ad sextum sic ꝓcedit.

Videt q charitas non sit excellentissima virtutū. Altissimo cui ponēte altior est virtus. sicut & alior opatio. q̄ intellectus est altior voluntate. q̄ vi. tigit ipm. q fides q̄ est in intellectu est excellētior charitate q̄ est in voluntate. ¶ Pter. illud ꝓ quod aliud operatur videt eo cē inferius. sicut minister ꝓ quē dño aliq̄d opat est inferior dño. sz fides q charitatē opat. vt habet ad Gal. v. ergo fides est excellētior charitate. ¶ Pte. illis qō se hz ex additione ad aliud videt esse ꝑfectius. sz spes videt se hāc ex additione ad charitatē. nam charitas obiectū est bonū. spei aūt obiectū ē bonum arduum. q̄ spes ē excellentior charitate.

¶ Sz vera est qō dī. 1. ad Cor. xiij. Maior horū charitas. ¶ Rn. dōm. q cum bonus in hūanis actibus attendat fm q regulant debita regula necesse est q virtus hūana q̄ est principiū bonorum actuū ꝑficiat ī attingēdo humanoz actuū regulā. Est aūt duplex regula humanoz actuū vt supra dictū est. .i. rō humana et deus. sz deus ē prima regula a qua etiā hūana rō regulāda est. & ideo virtutes theologice q̄ constituunt in attingendo illā regulā primā eo q̄ earū obiectū ē deus excellētiores sunt virtutib⁹ moralibus vt intellectus ālibus q̄ ponunt in attingēdo rōnē humanā. ꝑter qō oportet q etiaz inter ipas virtutes theologicas alia sit potior q̄ magis deum attingat. semp aūt id qō est p se. maius est eo qō est p aliud. Fides aūt & spes attingunt quidē deum fm qō ex ipso ꝓcedit nobis vt cognitio veri vt adeptio boni. sz charitas attingit ipm deum vt ipso fruat. non vt ex eo aliq̄d nobis ꝓcedat. et ideo charitas ē excellētior fide & spe. & p consequens oibus aliis virtutibus. sicut etiā prudentia q̄ attingit rōnem fm se ē excellentior q̄ alie virtutes morales q̄ attingunt rōnem fm q̄ ex ea medā ꝑficiuntur in opationibus vt passionib⁹ humanis. ¶ Ad.j.q dōm. q opatio intellect⁹ cōsistit fm q̄ intellectū ē in intelligēte. & ideo nobilior est opatione intellectus alia. aūt dicit fm mēsuram intellect⁹. Vpatio aūt voluntatis & cuiuslibet virtutis appetitive ꝓprie ex inclinatione appetitus ad rem sicut ad terminū. ideo dignitas opationis appetitive aūt dicit fm rē q̄ ē obiectum opationis. ea aūt q̄ sunt infra alias nobilitatē mō sunt in alio q̄ in seipsis. q̄ vnūquodq̄ ē in alio ꝓ modū eⁱ⁹ in q̄ est. vt habet in li. de causis. que vo sunt supra alias. nobilitatē mō sunt in seipsis q̄ sunt in alia. & iō cog̃ q̄ sunt infra nos nobiliora est cognitio q̄ dilectio. ꝑter qō ꝑfectio. vq. etiā. Pretulit virtutes intellectuales moralibus. sed cōtū q̄ sunt supra nos & ꝑcipue dilectio dei cognitioni ꝑfert. & ideo charitas ē excellētior fide

¶ Ad.ij.dōm. q fides non opat ꝓ dilectionez sed ꝑ instrumentū. vt dño ꝓ seruū. q̄ sicut ꝓ sonas ꝓtā. & ideo rō non sequit. ¶ Ad.iij.dōm. q idē bonū est obiectū charitat⁹ & spei. q̄ charitas nō ponat vnionē ad illud bonū. spes aūt distantiaz quandā ab eo. & inde ē q charitas non respicit illud bonū vt arduū. sicut spes. qō em̄ arduū ē non hz rōem ardui. & ex hoc apparet q charitas est ꝑfectior spe.

Ad septimū sic ꝓcedit

Videt q sine charitate possit cē aliq̄ vera virtus. Virtutis em̄ ꝓprium ē bonū actum ꝓducere. q̄ illi q nō hāt charitatē faciūt aliqs bonos actus puta dum nudā vestitum. famelicū pascūt. & similia opant. q̄ sine charitate pōt cē aliq̄ vera virtus. ¶ Pter. charitas non pōt esse sine fide. ꝓcedit em̄ ex fide non ficta. vt apls dicit. 1. ad Tim. 1. q̄ in infidelibus pōt esse vera castitas duz scipsiscētias cohibēt. & vera iusticia dū recte iudicāt. q̄ vera virt⁹ pōt cē sine charitate. ¶ Pte. scia & alie virtutes q̄dā sunt. vt ꝓz in. vj. ethic. q̄ hmōi inuenunt in hoibus ꝑtōnibus nō hābentibus charitatē. q̄ vera virtus pōt esse sine charitate. ¶ Sz ē gō apls dicit. 1. ad Cor. xiij. Si distribuero in cibos pauꝑum oēs facultates meas & si tradidero corpus meū. ita vt ardeam charitatē aūt non habeā. nihil mihi ꝓdest. q̄ vtiq⁹ vera multū ꝓdest. Fm illud Sap. vij. Bonestatē & iusticiā docet ꝓudentia & virtutē. q̄bus i vita nihil ē vtilius hoibus. q̄ sine charitate vera virtus esse nō pōt. ¶ Rn. dōm. q virtus ordinat ad bonum. vt supra habitū ē. bonū aūt ꝓprie dicitur est finis. nā ea q̄ sunt ad finē. non dicunt bona. nisi in ordine ad finē. sicut & duplex est finis vnus vltimus & alius ꝓprius. ita etiā ē duplex bonū. vnū quidē vltimū & vle. & aliud ꝓprium & ꝑticulare. vltimū quidē & ꝓncipale bonū hominis ē dei fruitio. Fm illud pō. Mihi adherere deo bonū est. & ad hoc ordinat homo ꝓbitatem. Bonum aūt secundariū & quasi ꝑticulare hois pōt cē duplex. Vnū quidē qō ē vere bonū vtpote ordinabile q̄dam ē in se ad ꝓncipale bonum qō est vltim⁹ finis. Aliud aūt est bonū apparēs & non verū. q̄ abducit a finali bono. Sic ergo ꝓz q̄ virt⁹ vera simpliciter est illa q̄ ordinat ad ꝓncipale bonū hominis. sicut etiā ꝓbo. viij. ethi. dicit q̄ virtus ē dispositio ꝑfecti ad optimū & sic nulla vera virtus pōt cē sine charitate. Sz si accipiat virt⁹ fm qō ē in ordine ad aliquē finē ꝑticulare. sic pōt aliq̄ virtus dici sine charitate inquātum ordinat ad aliq̄d ꝑticulare bonū. sed si illud ꝑticulare bonū non sit verū bonū & apparēs. virtus etiā q̄ est in ordine ad hoc bonum non erit vera virt⁹ & falsa similitudo virtutis. sic nō est vera virt⁹ auaroz ꝓuidētia q̄ excogitat diuersa genera locellorum. & auaroz iusticia q̄ gra

uium dānoū metus ꝓtemnūt alienoꝝ. t auaro rum tēperātia qua luxurie ꝙ supfluā est. cohibent appetitū. t auaroꝝ fortitudo ꝙ vt ait Horatius. Per mare pauperē fugiunt ꝑ saxa. per igneo. vt Iuuē. dicit in. iij. li. sera Iuliani. Sic ꝯo aliud bonū ꝓiculare sit verū bonū. puta cōseruatio ciuitatis vel aliqd hmōi. erit quidē vir tus vera ꝙ imꝑfecta nisi ferat ad finale t ꝓfectū bonum. t fm hoc simplr vera virtus sine charitate esse nō pōt. ¶ Ad. j. ꝙ. vbi. ꝙ actus alicui⁹ charitate caretis pōt ee duplex. Vnus quidem fm hoc ꝙ charitate caret. vꝑote cui⁹ facti aliqd in ordine ad id ꝙ nō caret charitate. t talis act⁹ semp est malus. sicut Aug. dicit in. iij. sera Iuliani. ꝙ actus infidelis inꝑtum est infidelis ꝙ est pctm. etiā si nudū ꝓcat. vl quicqd aliud hmōi faciat ordinātis ad finē sue infidelitatis. Alius aūt pōt esse actus charitate carentis non fm id qđ charitate caret. ꝙ fm ꝙ hꝫ aliqđ aliud bonuꝫ ēt vel fidē vl spem. vl etiā vere bonū quod non totum ꝑ pctm tollit. vt supra dictū est. t fm hoc sine charitate. pōt quidē ee aliquis actus bonus ex suo genere. non tn ꝓfecte bon⁹. qz deest debita ordinatio ad vltimū finē. ¶ Ad. ij. dcm ꝙ cuꝫ finis se habeat in agibilib⁹ sicut principiū i speculabilibus. sicut non pōt esse simplr vera scia si desit recta estimatio de primo t indemōstrabili principio. ita non pōt esse simplr vera iustitia aut vera castitas si desit ordinatio debita ad finē. ꝙ est ꝑ charitatē. quātūcunqꝫ aliqs se recte circa alia habeat. ¶ Ad. iij. dcm. ꝙ scia t ars de suis rōnē importāt ordinē ad aliqđ ꝓiculare bonum. non aūt virtutes finē hūane vite. sicut virtutes morales. ꝙ simplr faciūt hominē bonum vt supra dictum est t ideo non est similis ratio.

Ad octauū sic ꝓcedi

tur. Videt ꝙ charitas nō sit forma virtutū. Forma em alicui⁹ rei. vl est explarior vl essentialio ꝙ cōstitua non é forma exēplaris aliaꝝ virtutū qz sic oporteret ꝙ alie virtutes eēnt eiusdē speciei cum ipsa. similit em nō est forma ēternalis aliarum virtutū. qz nō distingueret ab aliis. ꝙ nullo modo é forma virtutū. ¶ Pre. charitas cōparatur ad alias virtutes vt radix t fundamentum. Fm illud Ephe. iij. In charitate radicati t fundati. radix aūt vl fundamentū non hꝫ rōnē forme. ꝙ magis rōnē materie. qz é prima pars i generatione. ꝙ charitas non é forma virtutum.

¶ Pre. forma t finis t efficiēs non coincidūt in eē numero. vt ꝑs in. ij. phīci. ꝙ charitas dicit finē t mater virtutū. ꝙ non hꝫ dici forma virtutū ¶ Sed cōtra é qđ Ambro. dicit charitatē eē formā virtutū. ¶ Rñ. dō. ꝙ in moralib⁹ forma act⁹ attēdit principaliꝫ ex ꝑte finis. Cui⁹ rō é. qz ꝑcipiū motuū actuū é voluntas cui⁹ obiectū t ꝙd forma é finis. ꝙ aūt forma act⁹ cōsequit formā agētis. vñ hꝫ ꝙ in moralibus id qđ dat actui ordinē ad finē dat ei formā. Manifestū é aūt fm ꝓdicta ꝙ ꝙ charitatē ordinant actus oim aliaꝝ virtutū ad vltimū finē. t fm hoc ipa dat formā actibus oim aliaꝝ virtutū. t ꝓ tāto dī ee forma virtutū. nā t ipse ꝗnto dicunt i ordine ad act⁹ formatos. ¶ Ad. ij. ergo dcm. ꝙ charitas dī esse forma aliaꝝ virtutū. non quidē exēplariter aut essentialit. ꝙ magis effectiue inꝑtum scz oibus formā imponit fm modū ꝓdictū. ¶ Ad. iij. dcm. ꝙ charitas cōparat fundamēto t radici inquātū ex ea sustētant nutriunt⁹ oīa alie ꝑtes. t nō fm rōnē ꝙ fundamētū t radix hīt rōnē cās mālis. ¶ Ad. iij. dō. ꝙ charitas dī finis aliaꝝ ꝑtū. qz ꝯo alias ꝑtes ordinat ad finē suū. t qz mater est. qz in se ꝓcipit ex alio. Ex hac aūt rōne dī ipa aliaꝝ virtutū. qz ex appetitu finis vltimi ꝓcipit actus aliaꝝ virtutū imperādo ipsis.

¶ Questio. xxiiij.

QDeinde cōsiderandū est de charitate in cōparatione ad sibi ipsam. Et circa hoc ꝗrunt duodecim. Primo vtr charitas sit in voluntate tanqꝫ in subiecto. Secūdo vtr charitas causet in hoie ex acib⁹ ꝑceptibus. vl ex infusione diuina. Tertio vtr infundat fm capacitatē naturaliū. Quarto vtr augeat fm hīte ipas. Quīto vtr augeat ꝑ additionē. Sexto vtr ꝙlibet actu augeat. Septīo vtr augeat in infinitū. Octauo vtr charitas vie possit ee ꝓfecta. Nono de diuersis gradib⁹ charitatis. Decimo vtrū charitas possit diminui. Undecimo vtrum charitas semel hīta possit amitti. Duodecio vtr amittat ꝑ vnū actū ꝑcti mortalē.

Ad primum sic, ꝓcedit

Videt ꝙ voluntas nō sit subiectū charitatis. Charitas em amor dđa é. ꝙ amor fm philo. é in ꝓcupiscibili. ꝙ t charitas é in ꝓcupiscibili t nō i voluntate. ¶ Pre. charitas est principalissima ꝑtū vt supra dictū é. ꝙ subiectū ꝑtis ē rō. ꝙ videt ꝙ charitas sit in rōne t nō in voluntate. ¶ Pter. charitas se extēdit ad oēm actū hūanū. Fm illud. 1. ad Cor. vlt. Oīa vīa in charitate fiāt. ꝙ ꝑcipiū hūanoꝝ actuū é libe⁹ arbitriū. ꝙ videt ꝙ charitas maxie sit in libero arbitrio. sīc in subiecto t nō in voluntate. ¶ Sed cōtra est ꝙ obiectū charitatis é bonū. qđ etiā é obiectū voluntatis. ꝙ charitas é in voluntate sīc in subiecto. ¶ Rñ. dcm. ꝙ cū duplex sit appetit⁹. s. sensitiu⁹ t intellectiu⁹. ꝙ dī voluntas. vt in ꝓmo habitū é. virtutis obiectum é bonū ꝙ diuersimode. nā obiectū appetitus sensitiui é bonū ꝑ sensum apprehēsum. obiectum ꝩo appetit⁹ intellectiui vl voluntatis est bonū sub cōi rōne boni. ꝓut é apprehēsibile ab intellectu charitatis. aūt obiectū nō é aliqđ bonū sensibile. sed bonū diuinū. qđ solo intellectu cognoscit. t ideo charitatis subiectū non é appetit⁹ sensitiuus. ꝙ appetit⁹ intellectiuꝫ. s. voluntas.

¶ Ad. j. ꝙ dcm. ꝙ ꝓcupiscibilis é ꝑ appetitum sensitiuum. nō aūt appetit⁹ intellectiui. vt in ꝓmo habitum é. vñ amor qđ est in ꝓcupiscibili é amor sensitiuus boni. ad bonū aūt diuinū qđ é intelligibile. ꝓcupiscibile extēdere nō ꝑt ꝙ sola voluntas. t ideo ꝓcupiscibile subiectū charitatis eē nō ꝑt. ¶ Ad. ij. dō. ꝙ voluntas etiā fm philm. iij. de aia. in rōne est. t ideo ꝙ hoc ꝙ charitas é in voluntate non est

aliena a rõne. tñ rõ nõ ẽ regla charitatis sic būa marũ virtutũ. ℔ regulat a dei sapiẽtia ꝛ excedit regulã rõnis būane. Fm illud Ephe.iij. Supereminentẽ scie charitatẽ xpi. vñ nõ est in rõne sic in subiecto. sic prudẽtia. neq; sic in regulãte. sic iusticia ꝛ tẽperantia. ℔ solum p quãdã affinitatẽ volũtatis ad rõnẽ. ¶ Ad.iij. dñm. q liber⁹ arbi. nõ ẽ alia potẽtia a volũtate. vt in primo dictũ ẽ. ꝛ tamẽ charitas nõ ẽ in volũtate Fm rõnẽ liberi arbitrij cui⁹ act⁹ ẽ eligere. electio enim est eorũ q̃ sunt ad finẽ. volũtas aũt ẽ ipsius finis. vt dñ i .iij. ethi. Vnde charitas cui⁹ obiectũ ẽ finis vltimus. magis dr dici ẽ volũtate ℭ i libero arbi.

Ad secũdũ sic procedi-

tur. Videt q charitas nõ causet in nobis ex infusione. Illud enim qõ est cõe oĩbus creaturis. naturaliter hoĩbus inest. ℔ sic Dionys dic in .iij. c. de divi. no. oĩbus diligibile ꝛ amabile ẽ bonũ diviniũ qõ ẽ obiectũ charitatis. ℭ charitas inest nob naturalit. ꝛ nõ ex infusione. ¶ Prẽterea. Maĩco aliquid est magis diligibile. tũc facilius diligi pt ℔ deus ẽ maxime diligibilis cũ sit sũme bonus ℭ facilius ẽ ipm diligere ℭ alia. ℔ ad alia diligẽda nõ indigem⁹ aliq̃ habitu infuso. ℭ nec etiã ad diligẽdũ deũ. ¶ Pr̃e. apls dic.j. ad Thimo.j. Finis pcepti ẽ charitas de corde puro ꝛ cõscia bona ꝛ fide nõ ficta. ℔ hec tria pertinẽt ad act⁹ humanos. ℭ charitas causat in nobis ex actib⁹ pcedẽtib⁹ ꝛ nõ ex infusione. ¶ Sz ℨ ẽ qđ apls dicit Hom. v. Charitas dei diffusa ẽ in cordib⁹ nostris p spm̃m sc̃m q̃ dat⁹ est nobis. ¶ Rñ. dñm. q sicut dictũ ẽ. charitas ẽ amicitia q̃dã hoĩnis ad deũ fundata sup cõicatiõne beatitudinis etne. hec aũt cõicatio nõ ẽ Fm bona naturalia. ℔ Fm bona gratuita. q; vt dr Hom. vj. Diuina dei vita etna. vñ ꝛ ipsa charitas facultatẽ nature excedit. qđ ante excedit nature facultatẽ nõ pot esse neq; naturale neq; p potẽtias naturales acq̃sitas. q; effectus naturalis nõ trãscendit suã causã. vnde charitas nõ pot neq; naliter nobis inesse neq; p vires naturales esse acq̃sita. ℔ p infusionẽ spũs scti q̃ est amor ꝓprius ꝛ filij. cui⁹ participatio in nobis ẽ ipsa charitas cãta. sic supra dictũ est. ¶ Ad.j. q̃ dñs. q Dionys. loquit ỗ dilectione dei q̃ fundat sup cõiectionẽ naturaliũ bonoꝝ. ꝛ iõ naliter oĩbus inest. ℔ charitas fundat sup q̃dã cõicatiõne supnãli. vñ nõ ẽ silis rõ. ¶ Ad.ij. dñs. q sic deus Fm se est marie coĩscibilis nõ tñ nobis ꝓpt defectũ nr̃e cognitiõis q̃ depẽdet a rebus sensibilibus. ea ẽt bo in se ẽ marie diligibilia inq̃ntũ est obiectũ beatitudinis. ℔ hoc mõ nõ ẽ marie diligibilis a nobis ꝓpt inclinationẽ affect⁹ nr̃i ad vtilibilia bona vñ pt q; ad deũ marie diligẽdũ hoc mõ nr̃is cordib⁹ ncẽ ẽ q; ẽt charitas infundat. ¶ Ad.iij. dñs. q cũ charitas dr in nob pcedẽt ex corde puro ꝛ cõscia bona ꝛ fide nõ ficta. h referẽdum ẽ ad actũ charitat⁹. q; ex pmissis excitat. vt etiã ℔ dr. q; hui⁹ act⁹ disponit hoĩes ad recipiẽdum charitatis infusionẽ. Et sic etiã dñm ẽ de eo qõ Aug. dicit q timor introducit charitatẽ. ꝛ de hoc qõ dr in glo. Matth.4. q fides generat spem ꝛ spes charitatem.

Ad tertium sic ꝓcedit.

Videt q charitas infundat Fm capacitatẽ naturaliũ. Dicit enim Matth.xxv. q dedit vnicuiq; Fm ꝓpriã virtutẽ ℔ charitatẽ nulla virtus ꝓcedit ni hoĩe nisi naturalia. q; sine charitate nulla est virt⁹ vt dictũ est. ℭ Fm ẽtatẽ virtutis naturalis infundit hoĩ charitas a deo. ¶ Pr̃e. Omniũ ordinator adunicẽ Fm ꝓportionat primo. sicut videmus q in reb⁹ nãlibus forma ꝓportionat materie. ꝛ in domo gratuito gña ꝓportionat gr̃e. ℔ charitas cum sit effectus nature cõpat ad capacitatẽ naturalẽ. sicut secũm ad primũ. ℭ videt q charitas infundat Fm naturaliũ capacitatem.

¶ Prẽterea hoĩes ꝛ angeli Fm eandẽ rõnẽ ꝑticipãt beatitudinẽ q; in veritate ẽ silis beatitudinis rõ vt habet Matth.xxij. ꝛ Ju.xx. ℔ in angelis charitas ꝛ alia dona gratuita sunt data Fm capacitatẽ naturaliũ. vt magr dic.iij. dis. scdi libri sententiarũ. ergo idẽ videt ee in hoĩbus. ¶ Sed cõtra ẽ qđ dr Job.iij. Spũs vbi vult spirat. ex.j. ad Cor.xij. Hec oĩa operatur vnus ꝛ idẽ spũs. dividẽs singulis prout vult. ℭ charitas dat non Fm capacitatẽ naturaliũ. ℔ Fm voluntatẽ spũs sancti dona distribuẽtis. ¶ Rñ. dñs. q mensuratis rei ẽtitas dependet a ꝓpria cã rei. q; vbi⁹ causa effectũ maiorem ꝓducit. charitas aũt cum superexcedit ꝓportionẽ nature hũane. vt dictũ est non depẽdet ex aliq̃ naturali hũane. ℔ ex sola gña spũsci ea ilustrantis. ꝛ ideo ẽtitas charitatis nõ dependet ex ꝓportione nature vl ex capacitate naturalis subiecti. ℔ solum ex voluntate spũsci distribuẽtis sua dona prout vult. Vnde ꝛ apls dicit ad Ephe.iij. Vnicuiq; nostrũ data ẽ gña Fm mensurã donationis xpi. ¶ Ad.j. ergo dñs. q illa dona Fm quãsua dona dr⁹ dat unicuiq; est dispositio vel preparatio p̃cedẽs siue conat⁹ ipsam accipiẽtis. ℔ hãc etiã dispositionẽ vl conatũ fecerit spũs sanctus movẽdo mentẽ hoĩs vl plus vl minus Fm suã voluntatẽ. Vñ ꝛ apls dicit ad Coloss.j. Qui dignos nos fecit in partẽ sortis sanctorũ in lumine. ¶ Ad.ij. dñs. q forma nõ excedit materie ꝓportionẽ ℔ sunt eiusdem generis. sed cãta gña ꝛ gña ad idẽ genus referunt. q; gña nihil ẽ aliud q̃ q̃dã inchoatio gl̃e in nobis. ℔ charitas ꝛ natura nõ pertinẽt ad idẽ genus. ꝛ tõ non est similis rõ. ¶ Ad .iij. dñm q angelus ẽ intellectualis nature. ꝛ Fm suã conditionẽ competit ei vt totaliter ferat in oĩe id in qõ fert. vt in primo habitum est. ꝛ ideo in superioribus angelis fuit maior conat⁹ ad bona naturalia gratuitis. ꝛ ad malũ in cadẽtibus. ꝛ ideo superiores angeli plũrib⁹ facti sunt meliores. ꝛ cadẽtes facti sunt peiores alijs. ℔ hõ est nature rõnalis. cui competit esse q̃dã in potẽtia. q̃dã in actu. ꝛ tõ nõ oportet q; ferat totaliter id in qõ fert. ℔ eius qui habet meliora naturalia pot esse minor conatus. ꝛ cõtrario. ꝛ ideo nõ est simile.

Ad quartũ sic procedi

tur. Videt q charitas augeri non possit. Nihil enim auget nisi ẽtum. duplex aũt est ẽtitas. sc̃s

diminutiua ⁊ penalis. Sicut pena charitati nō cō uenit cum sit ḋmā spūalis gloria. Penalis autē ḡnitas antedict fm obiecta fm q̄ charitas ⁊ crescit. q; minuta charitas diligit oia q̄ sunt ex charitate diligēda. ḡ charitas nō augetur. ¶ Dicē. Id qđ est in termino nō recipit augmentū. ḡ charitas est in termino ḡsi maxima virtutū existēs ⁊ sūmus amor optimi boni. ḡ charitas augeri non potest. ¶ Dicē. Augmentū ḋdē motus est. ergo quod augtē mouet. quod ḡ augeat essentialiter mouet essentialiter. ḡ non mouet essentialiē nisi quod corrūpitur vel generat. ḡ charitas non pōt augeri ēntialiē nisi forte ō nouo generet⁹ et corrūpatur. qđ est inconueniēs. ¶ Sz contra est qđ Augus. dicit sup Joh. q̄ charitas merēt augeri vt aucta mereat ⁊ ḡfici. ¶ Rñ. dicē. q̄ charitas vie pōt augeri. Ex hoc em dicimur ēe viatores q̄ in deuz tēdimus qui est vltimus finis nostre beātitudinis. in hac etiam vita tāto magis proce dimus ḡto deo magis ḡpīnquamus. cui non ap propinquat passibus corporis ḡ affectib⁹ men tis. hāc aūt ḡpinquitatē facit charitas. q̄ q̄ ipsa mens deo vnit. ⁊ ideo de rōne charitatis vie est vt possit augeri. si em non posset augeri. iā cessa ret vie processus. ⁊ ideo apls charitatē vīā nostre cōuersationis. ad C̄or. xiij. Adhuc excellentiorē vīā vo bis demōstro. ¶ Ad. j. ergo dicē. q̄ charitas nō pōt habere ḡnitas diminutiua ḡ solum quātitas virtu tis. ḡ non solum antedict fm numerū obiectoꝝ. vt. j. plura vel pauciora diligant. ḡ etiā fm inē sionem actus. vt magis vel minus aliqđ diligat hoc modo penalis ḡnitas charitatis augeat.

¶ Ad. ij. dicē. q̄ charitas est in summo ex par te obiecti. inquātum scz etiā obiectū est summus bonū. ⁊ ex hoc sequit q̄ ipsa sit excellētior aliis virtutibus. non tn est charitas in summo ḡnum ad inēsionē actus. ¶ Ad. iij. dicē. q̄ quidā dixe runt charitatē non augeri fm suā essentiā. ḡ so lum fm radicationē in subiecto vel fm feruorē sed hi ḡpriam vocē ignorauerūt. cū em accidēs sit cuius esse est inesse. vñ mihi ē aliud ipius fm essentiā augeri q̄ ea magis inesse subiecto. qđ ē magis ea radicari in subiecto. Similiē etiā ipa essentialiē est ḡdo ordinata ad actus. vñ idē est ipsam augeri fm ēntiā. ⁊ ipam hic efficaciā ad ḡdūcēdos feruētiores dilectionis actū. augeat ḡ essentialiē. nō quidē ita q̄ ēē incipiat vel ēē desinat in subiecto. sicut obiectio illa procedit. ḡ ita q̄ magis hac magis in subiecto esse incipiat.

Ad quintū sic procedi tur.

Dicē q̄ charitas augeat p additionē. Sicē em est augmētū fm ḡnitatē corpalē. ita fm ḡnitatem virtutis. ḡ augmentū ḡnitatis corpalis fit p additionē. Dicit em pba in primo de generatio ne q̄ augmentū est perfici magnitudini additamentū. ḡ etiā augmentū charitatis qđ est fm virtutalē ḡnitatē erit p additionē. ¶ Dicē. Charitas in anīa est quodāmodo spūale lumē. fm illud. j. Joh. ij. Qui diligit fratrē suū in lumine manet ḡ lumē crescit in aere p additionē. sicut i primo lumē crescit alta cādela inaccensa. ḡ etiā charitas crescit in alia p additionē. Dicē. Augere p charitatē ad deuz pertinet. sicē ⁊ ipsam creare. fm illud. ij. ad C̄or. ix. Augebit incrementa frugum iusticie vestre. ḡ deus primo infundēdo charitatē aliqđ facit in aīa quod ibi prius non erat. ergo etiā augēdo charitatē aliqđ ibi facit qđ prius nō erat. ḡ charitas augeat p additionē. ¶ Sz cōtra est q̄ charitas est forma simplex. simplex autē additū simplici non facit aliqđ maius. vt patet iij. phy. ḡ charitas non augeat p additionem. ¶ Rñ. dicē. q̄ omnis additio est alicuius ad aliquid. vñ in oi additione oportet saltē intelligere distinctionē eoꝝ quoꝝ vnū additū alteri ante ipsam additionē. si ḡ charitas addat charitati. oportet ꝓsupponi charitatē additā. vt distincta a charitate cui additur. nō qđ ex nēcitate fm sit. ḡ saltē fm intellectū. posset em deus etiā ḡnitatem corpalē augere addēdo aliquā magnitudinem nō prius existentē. ḡ tūc creaū. q̄ ḡnitas prius nō facta in rerū natura. hz tn in se vñ esse distinctū intelligi potest a ḡnitate cui additur. si ḡ charitas additur charitati oportet ꝓsupponere ad min mum fm intellectū distinctiones vtr⁹ charitatis ad alia. Distinctio aūt informis est duplex. vna quidē fm spēm. alia aūt fm numerū. distinctio quidē fm spēm in habitibus est fm obiectaꝝ diuersitatē. distinctio vo fm numerū est fm di uersitatē subiecti. Potest ḡ pingere q̄ aliquis habitus p additionē augeat dum extenditur ad quedā obiecta ad que prius se non extēdebat. ⁊ sic augetur scientia geometrie in eo qui de nouo incipit scire aliqua geometricalia que prius nesciebat. hoc aūt non potest dici de charitate. quia etiā minima charitas se extēdit ad oia illa que sunt ex charitate diligenda. non ergo talis additio in augmēto charitatis potest intelligi ꝓsupposita distinctione fm spēm charitatis addite ad eā cui additur. relinquit ergo q̄ si fiat additio charitatis ad charitatē q̄ hoc fit ꝓsuppo sita distinctione fm numerū ḡ est fm diuersitatē subiectoꝝ. sicut albedo augeat p hoc q̄ albū additur albo ḡnito hoc augmēto nō fiat aliqđ ma gis album. Sed in hoc ꝓposito dici non potest q̄ subiectū charitatis non est nisi mens rōnalis vnde tale charitatis augmētum fieri nō posset. nisi p hoc q̄ vna mēs rōnalis alteri adderet. qđ est impossibile ḡnito etiā si ēet possibile tale au gmentū faceret maxime diligentē. non autē ma gis diligēdo. Relinquit ergo q̄ nullo modo cha ritas augeri potest p additionē charitatis ad cha ritatē sicut quidā ponūt. Sic ergo charitas au geretur solum p hoc q̄ subiectū magis ac magis ꝓficiat charitatē. id est fm q̄ magis redditur in actum illius ⁊ magis subdit illi. hic em est augmenti modus ꝓprius cuiuslibet forme q̄ intel ditur eo q̄ esse huius forme dupliciter consistit in eo quod habet susceptibili. ⁊ ideo cū magnitudo rei ꝓsequit ēē ipsius forme. forma esse maio rē. hoc ē eā magis inesse susceptibili. nō aūt alia forma aduenit. hoc em ēet si forma haberet ali quā ḡnitatē ex se ipsa non per comparationem ad subiectū. Sic ergo ⁊ charitas augetur per hoc

q̄ incendit in subiecto. ⁊ hoc est ip̄az augeri fm essentiā nō aūt q̄ hoc q̄ charitas addat charitati. ¶ Ad.j.ḡ dōm. q̄ q̄ritas corpalis bz aliquid inq̄ntum est q̄ritas. ⁊ aliquid inq̄ntum ē forma accidēt̄alis. inq̄ntum ē q̄ritas habz q̄ sit distinguibilis fm sirū vl fm numerū. ⁊ ideo hoc modo considerat augmentū magnitudinis q̄ additionē. vt patz in aialibus. inq̄ntum vo est forma accidēt̄alis est distinguibilis solūz fm subiectū ⁊ fm hoc bz ꝓpriū augmentū sicut ⁊ alie forme accidēt̄ales q̄ modū inēsciendi esse in subiecto. sicut p̄z in his q̄ raro fiunt. vt pbāt in .vij. phy. ⁊ similiter sciētia bz q̄ritatē inq̄ntum ē habituū ex pte obiectoꝝ. ⁊ sic augek q̄ additōez inq̄ntū aliq̄d plura cognoscit. bz etiā q̄ritatem inq̄ntum est quedā forma accidēt̄alis ex eo q̄ in est subiecto. ⁊ fm hoc augek i eo q̄ certius eadē scibilia cognoscat nunc q̄ prius. similit̄ etiam ⁊ charitas bz duplicē q̄ritatē ꝙ fm eam que ē ex pte subiecti non augek. vt dictum ē. vñ relinquit̄ q̄ p solam intēsionē augeat. ¶ Ad.ij.dōm. q̄ additio luminis p lumē potest intelligi sic q̄ intēdit in aere ꝓpter diuersitatē luminariū causantiū lumē. ꝙ talis distinctio non bz locum in ꝓposito. qz non ē nisi vnū luminare influēs lumē charitatis. ¶ Ad.iij.dōm q̄ infusio charitatis importat quandā mutationē fm habere charitatez ⁊ non hāc. ⁊ iō oportet q̄ aliquid adueniat quod prius infuit. ꝙ augmētatio charitatis importat mutationē fm magis ⁊ minus habere. ⁊ ideo non oportet q̄ aliq̄d infit quod prius non infuerit. ꝙ q̄ magz infit q̄ prius min⁹ inerat. ⁊ hoc est q̄ facit deus charitatē augēdo. s. q̄ magis infit. ⁊ q̄ ꝓcessus similitudo ipōssit ꝓcipi in anima.

Ad sextum sic ꝓcedit.

Videt̄ q̄ quelibet actus charitatis charitas augeat. Quod.n. pōt id q̄ minus est. potest id quod minus est. ꝙ quelibet actus charitatis ꝑ merereti vitā eternā ꝙ maius ē q̄ simplex charitatis augmentū. qz vita eterna includat charitatis ꝓfectionē. ꝙ multo magis quelibet actus charitatis charitatē auget. ¶ Pre. Sicut habit⁹ virtutū acquisitarū generat̄ ex actibus. ita etiā augmentū charitatis causat̄ p actū charitatis. sed quelibet actus virtuosus opat̄ ad virtutez genere rationē. ꝙ etiā quelibet actus charitatis opat̄ ad charitatis augmētum. ¶ Pre. Gregō. dic̄ q̄ in via dei stare reretrocedere est. ꝙ nullus dū mouet actū charitatis retrocedit. ꝙ quicūq̄ mouet actū charitatis ꝓcedit in via dei. ꝙ quelibz actus charitatis charitatē auget. ¶ Sz contra ē q̄ effect⁹ non excedit virtutē cause. ꝙ ḡ aliquis actus charitatis cum aliquo ꝑe vel remissione ꝑmittit̄. non ꝙ ḡducit ad excellentiorē charitatē. ꝙ magis disponit ad mutuos. ¶ Ri. ad.dōm. q̄ augmētū spuale charitatis q̄dāmō simile ē corpali augmēto. augmentū aūt corpale in aialibus q̄ plūrio non ē motus cōtinuus. ita. s. q̄ si aliq̄d ēm augek int̄ato ꝑe. necesse sit q̄ ꝓportionaliter in q̄libet ꝑte illius aliquid augeat. sicut ꝓpingit in motu locali. ꝙ q̄ aliq̄d ꝑs nāturā opat̄ dispoñs ad augmentū. nihil augēs actū. ⁊ postmodum ꝓducit in effectū id ad q̄d disponebat augēdo ipm aial vel plāt̄am in actu. ita etiā nō q̄libet actus charitatis charitatē auget. ꝙ q̄libz act⁹ charitatis disponit ad charitat̄ augmentū. inq̄ntum ex vno actu charitat̄ dō redd̄it ꝓmptior ⁊ ad agendū fm charitatē. ⁊ habilitat̄ crescēte homine ꝓmptius in actū feruētiorē dilectionis quousq̄ conet ad charitatis ꝓfectū. ⁊ tunc charitas auget in actu. ¶ Ad.j.ḡ dōm. q̄ quelibet actus charitatis meret vitā eternā non quidē statim exhibendā. ꝙ suo ꝑe. similit̄ etiā quelibet actus charitatis meret charitatis augmentū. non tñ statim auget. ꝙ quādo aliq̄s conat ad hmōi augmentū. ¶ Ad.ij.dōm. q̄ in generatōe virtutis acq̄site nō quelibet act⁹ complet generationē totius. ꝙ quelibz opat ad eā vt dispōēs. ⁊ vltim⁹ qui est ꝓfectior ag̃s in virtute omniū ꝓcedentium reducit eā in actū. sicut etiā est i mīstio guttis cauātibus lapidē. ¶ Ad.iij.dōm. q̄ in via dei ꝓcedit aliq̄s. non solum dū actu charitatis eius auget. ꝙ etiā dum disponit ad eius augmentum.

Ad septimū sic ꝓcedit

Videt̄ q̄ charitas nō augeat in infinitū. Dis em motus est ad aliquē finē ⁊ terminū. vt dī in .ij. metaphi. ꝙ augmentū charitat̄ ē quidā motus. ꝙ tēdit ad aliquē finē ⁊ terminū. ꝙ charitas in infinitū nō auget. ¶ Pre. Nulla forma excedit capacitatē sui subiecti. ꝙ capacitas creature rōnalis q̄ est subiecti charitatis est finita. ꝙ charitas in infinitū augeri nō pōt. ¶ Pret. Omne finitū p continuū augmentū pōt ꝓpingere ad q̄ritatē alteri⁹ finiti q̄ritatis quātūcūq̄ maioris. utpote q̄ aūt accrescit p augmentū semp fit min⁹ ⁊ min⁹. sic ꝓbo dicit in .vij. phy. q̄ si vni linee addat q̄ subtrahit ab alia linea ꝙ in infinitū diuidet. in infinitum additōe facta numq̄ ꝓpingek ad q̄dā determinatā q̄ritatē ꝙ est ꝓposita ex duab⁹ lineis diuersis. ea. s. ex qua addit. ⁊ ea cui addit q̄ ex alia subtrahit. q̄ in ꝓposito nō ꝓpingit. non.n. necesse est vt fm charitatis augmentū sit min⁹ q̄ prius. ꝙ magis ꝓbabile est q̄ sit eq̄le aut maius. cum ḡ charitas patrie sit q̄dā finitū. ꝙ charitas vie in infinitū augeri pōt sequit̄ q̄ charitas vie possit sibi adeq̄re charitatē patrie q̄ ē inconueniēs. non ḡ charitas vie in infinitū ꝑ augeri. ¶ Sz cōtra est q̄ apls dicit ad Phil.iij. Rō q̄ ea acceperim. aut ea ꝓfectus sim. sequoz aūt sic̄ modo comphēdas. vbi dic̄ glo. Nemo fidelius ⁊ si multū ꝓfecerit dicat sufficit mihi. qui em hoc dicit de via ait finē. ꝙ sp charitas in via pōt magis ac magis augeri. ¶ Ri. dōm. q̄ termin⁹ augmēto alicui⁹ forme pōt ꝑsigi triplr. Uno modo ex rōne ipsius forme que bz terminare mēsuram ad quā cum ꝑuenit fuerit non pōt vlterius ꝓcedi in forma. ꝙ si vltra ꝓcessus fuerit ꝑuenit ad aliā formā. sicut ꝑz i pallore cuius termin⁹ ꝓxim⁹ alteratione aliq̄s vult vel ad albedinē vel ad nigredinē ꝑuenire. Alio mō ex ꝑte agēt̄

eius virtus non se extendit ad vlteriꝰ augendū
formā in subiecto. Tertio ex gre subiecti qđ nō
est capax vlteriꝰ pfectionis. nullo aūt istoꝝ
modoꝝ imponit⁹ termin⁹ augmēto charitatis i
statu vie. ipsa em charitas fm rōnem gpie ipsi
termināt augmētū non hꝫ est. n. principaliter ḧdem
infinitate charitatis q̄ ē spiritus finitus. similit etiā
cā agēs charitatē ē infinite virtutis. scz deus. si
militer etiam ex gre subiecti terminus huic au
gmēto ponit nō pōt. qz semp charitatē excrescē
te superexcrescit habilitas ad alterius augmēti⁹
vñ relinquit q̄ charitatis augmento nullus ter
minus ponat in hac vita. ¶ Ad. j. ergo dōm. q̄
augmētū charitatis ē ad aliquē finē. ḧ ille finis
non ē in hac vita ḧ futura. ¶ Ad. ij. dō. q̄ capaci
tas creature rōnalis p charitatē auget. qz p ipaz
cor dilatat. fm illd. ij. ad Corinth. vj. Cor nr̄m pa
tet dilatatū ē. et ideo adhuc vlteriꝰ manet habilita
tas ad maius augmētum. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ rō
illa procedit in his q̄ hñt q̄ritatē eiusdem rōnis.
non aūt in his q̄ hñt diuersam rōem q̄ritatis. si
cut linea q̄ncuncq; crescat non attingit q̄ritatē
superficiei. non ē autē eadē rō q̄ritatis charitatis
vie que sequit cognitionē fidei. et charitatis pa
trie que sequit visionē apertam. vnde non sequ
tur ratio.

Ad octauꝫ sic proce

dit. Videt q̄ charitas in hac vita non possit ee
pfecta. Maxime em hec pfectio in apłis fuisset
ḧ in eis non fuit. Dic ap̄lus ad Philip. iij. Non q̄
iam cōprehenderim aut pfecꝰ sim. q̄ charitas in
hac vita pfecta ee non pōt. ¶ Preꝫ. Aug. dic in
li. lxxxiij. q. q̄ nutrimentū charitatis ē diminu
tio cupiditatis. pfectio nulla cupiditas. ḧ hoc ñ
pōt ee in hac vita. in q̄ sine pctō viuere nō possu
mus. fm illd. j. Joh. j. Si dixerimꝰ qm̄ pctm̄ nō
habem⁹ ipsi nos seducim⁹. ome aūt pctm̄ ex ali
qua inordinata cupiditate procedit. q̄ in hac vita
charitas pfecta esse non potest. ¶ Preꝫ. Insup
qđ ē pfectum ē non hꝫ vlteriꝰ crescere. ḧ cha
ritas in hac vita semp pōt augeri. vt dictum est.
ergo charitas in hac vita non potest ee pfecta.
¶ Sed cōtra est qđ Augu. dicit sup primā canō.
Joh. Charitas cū fuerit roborata q̄fect. cū aūt
ē pfecta. venerit dicat cupito dissolui. et ee cū
xpo. ḧ hoc possibile ē in hac vita. sicut in Pau
lo fuit. q̄ charitas in hac vita non pōt ee pfecta
ḧ. dōm. q̄ pfectio charitatis pōt intelligi du
pliciter. vno modo ex gre diligibilis. alio modo
ex gre diligētis. Ex parte quidē diligibilis pfec
ta est charitas vt diligat aliqđ q̄rum diligibile
est. deus aūt fm diligibilis ē q̄rum bon⁹ ē. bo
nitas aūt eius infinita ē. vñ infinite diligibile est
nulla em creatura pōt eū diligere infinite. cū q̄
libet virtus creata sit finita. vñ p hūc modū nul
lius creature charitas pōt esse pfecta. ḧ solū cha
ritas dei q̄ seipm̄ diligit. Ex parte vo diligētis tūc
est charitas pfecta qñ diligit fm q̄ius pōt. Et
quidē ꝛingit tripl̄r. Uno modo sic q̄ totū cor
hois actualiē semp ferat in deū. et hec ē pfectio
charitatis patrie q̄ non ē possibilis in hac vita
in q̄ impossibile ē ꝓpter hūane vite infirmitatē
semp actu cogitare de deo et moueri dilectione
ad ip̄m. Alio mō vt hō studiū suū deponat ad
vacandū deo et rebus diuin. ꝓtermisso alio nisi
q̄uꝫ necessitas ꝓmit vite requirit. et ista ē pfec
tio charitatis q̄ ḧt possibilis in via. nō tñ ē cōmunis
oibus hūnbus charitatē. Tertio modo
ita q̄ habitualiter aliqđ totū cor suū ponat⁹ de
ita. i. q̄ nihil cogitet vel velit qđ diuine dilectōi sit
aduersum. et hec pfectio ē cōis oibus charitatē ha
bēntibus. ¶ Ad. j. q̄ dōm q̄ apłus negat de se pfec
tionē patrie. vñ glo. ibidē dicit q̄ pfectus erat
viator. ḧ non du ipsius intensa pfectione quies
cebat. ¶ Ad. ij. dōm q̄ hoc dī ꝓpter pena lia q̄
non cōtrariātur habitui charitatis ḧ actui. et ita
nihil repugnat pfectioni vie. ḧ pfectioni patrie.
¶ Ad. iij. dō. q̄ pfectio vie nō ē pfectio simplici
ter. et nō semp habet quo crescat.

Ad nonum sic ꝓcedit.

Videt q̄ incōuenienter distinguant tres gradꝰ
charitatis. i. charitas incipiēs. ꝓficiēs et pfecta.
Inter principiū em charitatis et eius vltimū q̄
fectionē sunt multi gradus medij. non q̄ vnum
solum medium debuit poni. ¶ Preꝫ. Sicut em
charitas incipit esse incipit etiā ꝓficere. nō q̄ de
bui distingui charitas ꝓficiēs a charitate incipiē
te. ¶ Preꝫ. Cuiuscūq; alicui habeat ē hoc
modo charitatē pfectā pōt etiā eius charitas au
geri. vt dictum ē ḧ charitatē augeri est ipam ꝓficere.
q̄ charitas pfecta non dꝫ distingui a cha
ritate ꝓficiēte. incōuenienter q̄ ponit tres gradꝰ
charitatis assignātur. ¶ Sz contra ē qđ Augu. dē
sup primā canō. Joh. Charitas cuꝫ fuerit nata.
nutrit. qđ pinet ad incipientes. cū fuerit nutrita
roborat. qđ pinet ad ꝓficientes. cū fuerit robora
ta pficit. qđ pinet ad pfectos. q̄ est triplex gra
dus charitatis. ¶ Ḧ. dōm. q̄ spūale augmētum
charitatis ꝓficiētis pōt q̄ritas ad aliqđ fine compa
ri bois augmento. qđ quidē q̄ritas in plurimas
partes distingui possit. dꝫ tñ aliqs determinatas
distinctiones fm determinatas actiones vel stu
dia ad q̄ homo pducit p augmentū. Secus if fm
nullo eraꝫ dē aliqs habeat vlteriꝰ rōnis. postea aūt
distinguit alius statꝰ hois qñ iā incipit loqui
et rōne vti. et tertiꝰ terminꝰ statꝰ eius ē puberta
tis. cū iā incipit posse generare. et sic deinde q̄libet pue
rilis ad pfectū. Ita etiā et diuersi gradus charit
atis distinguunt fm diuersa studia ad q̄ hō pu
cit p charitatē augmētū. Nā primo quidē in
cūbit hoi studiū principale ad recedendū a pctō
et resistendū ꝓpulsiōnis eius. q̄ in ꝓtariū cha
ritatis mouet. et hoc pinet ad incipientes in q̄b⁹
charitas ē nutrienda vel fouēda ne corrūpatur.
Secundū aūt studiū succedit vt hō principaliꝫ
intendat ad hoc q̄ in bono ꝓficiat. et hoc studiuꝫ
pinet ad ꝓficientes. q̄ ad hoc principaliꝫ intendūt.
vt eoꝝ charitas p augmētū roboret. Tertiū aūt
studiū ē vt hō ad hoc principaliꝫ intendat vt eo in
hereat et eo fruatur. et hoc pertinet ad perfectos
q̄ cupiūt dissolui. et esse cum christo. Sicut etiā
videmus in motu corporali q̄ primū ē recessus a

termino. scdm aūt ē appropinq̄o ad aliū terminū.tertiū ē quies in termino. ¶Ad.j.q̄ dōm q̄ oio illa determinata distinctio q̄ pōt accipi i augmēto charitat̄ cōprehēdit sub illis trib⁹ q̄ dicta sunt.sicut enī ostio diuisio primuq̄ compendiū sub tribus bo. principio medio . t fine. vt pbo dic̄ in.j.de celo. ¶Ad.ij.dōm. q̄ illico in duob⁹ charitas incipit duplic̄ principaliter in cuta imiuere resistāt pcto. quoz impugnatione inchoatur.q̄ postea hāc impugnatione minuos sentiēres tam q̄si securius intendāt ad pfectum ex una tñ gte faciēres opus.t ex alia parte hūres manū ad gladiū . vt dī in Esdra de edificatoribus hierusalē. ¶Ad.iij dōm q̄ pfecti etiā in charitate pficiūt.q̄ non ē ad hoc principalis eoz cura.sed tam eoz studiū circa hoc maxime versat.vt deo inhereāt.t q̄uis etiā hoc queruntincipiētes t pficiētes . in magis sentiūt circa alia etiā sollicitudinē.incipiētes quidē dīuitationē pcoz.pficiētes vo de pfectu virtutū.

Ad decimuz sic proce-

ditur. Videt q̄ charitas possit diminui. Cōtraria enī nata sunt fieri circa idē.q̄ augmētario et diminutio sunt p̄traria. cum ḡ charitas augeat vt dictū ē supra. videt etiaz q̄ possit diminui.

¶Pret. Augu. x. Pcss. ad deū loq̄ns dicit. Minus te amat q̄ tecū aliquid amat.t in li.lxxxiij. q. dic̄ q̄ nutrimētū charitat̄ ē diminutio cupiditat̄.ex quo videt q̄ etiā econuerso augmentuz cupiditatis sit diminutio charitat̄.q̄ cupiditas q̄ amat aliq̄d aliud q̄ deus pōt in hoc crescere ḡ charitas pōt diminui. ¶Pre. Sicut Aug. dicit. viij. sup Gen. ad lram. Nō ita deus operatur bonum nr̄m iustificādo eos. vt si abscesserit maneat i abscesso q̄d facit.Ex q̄ pōt accipi q̄ eodem modo deus operat in hoc charitatē eius p̄seuerando q̄ operat primo ei charitatē infundēdo.q̄ in prima charitatis infusione minus se preparanti dei munere charitatē infundit.ḡ etiā in cōtinuatione charitatis minus se preparanti munere charitatē p̄fuat.pōt ḡ charitas diminui. ¶Hz ē q̄ charitas i scptura igni cōparat sm illud Cant̄. viij. Lāpades eius.scs charitatis . lāpades ignis atq̄ flāmarum.q̄ ignis q̄diu manet semp ascēdit.ergo charitas q̄diu manet ascēdere pōt.q̄ descendere.t diminui nō pōt. ¶Hinōs.q̄ charitas charitatis quā hz in cōparatione ad obiectū ḡnitum minui nō pōt sicut nec augeri.vt supra dictū ē. q̄ cum augeat sm ḡnitatē quā hz p cōparationez ad subiectū hoc oportet p̄sideratre virtū ex hac gte diminui posse.si aūt diminuat oportet q̄ vel diminuat p aliquē actū.vel p solā cessationem ab actu.p cessationē quidē ab actu diminuunt virtutes ex actibus acquisite.t q̄nq̄ etiā corrūpuntur.vt supra dictū est.vñ de amicitia pbo dicit i .viij.ethi.q̄ multas amicitias inappellatio solui.id est non appellare amicū vel nō colloq̄ ei q̄ hoc ideo est q̄ cōseruatio vnicuiuscuiusq̄ rei dep̄det ex sua cā. causa aūt virtutis acq̄sitę est actus humanus.vnde cessante humano actu hui⁹ virtus acquisita diminuit. t tandez totaliter corrūpit.q̄ hoc in charitate locum non hz.quia charitas non causat ab humanis actibus.q̄ solum a deo.vt supra dictum ē. Vnde relinquit q̄ etiam cessante actu ꝓpter hoc nec diminuit nec corrūpit.si desit penit in ipsa cessatione. q̄ relinquit q̄ q̄ diminutio charitatis non possit causari nisi vel a deo vel ab aliquo pcō. a deo quidē nō causat aliqd defectus in nobis. nisi q̄ modū pene sm q̄ subtrahit q̄sam in penā peccati. vnde nec ei competit diminuere charitatē nisi per modū pene.pena aūt debet pcō. vnde relinquit q̄ si charitas diminuat q̄ causa diminutionis eius sit pcm.vel efficaciter vel meritorie.neutro aūt modo pcm mortale diminuit charitatē. q̄ totaliter corrūpit ipsam t efficaciter. q̄ omne pcm mortale p̄teritat charitatem. vt infra dicet. t etiaz meritorie. q̄ qui peccādo mortaliter aliqd cōtra charitatē agit.dignū ē vt deus ei subtrahat charitatē.similiter etiā nec per pcm veniale charitas diminuit pōt.neq̄ effectiue neq̄ meritorie. Q̄ tñ ciuius q̄dem non. q̄ ad ipam charitatē non attingit.charitas enī est circa finē vltimū. veniale aūt peccatum est quedā inordinatio circa ea q̄ sunt ap finem . non aūt diminuit amor finis ex hoc q̄ aliqs inordinatiōne aliqua cōmittit circa ea q̄ sunt ad finem.sicut aliquādo cōtingit q̄ aliquis infirmi multum amātes sanitatē inordinate tñ se habent circa diete obseruationē . sicut ēt in speculatiuis sciētijs falsę opiniones circa ea que deducunt ex principijs non diminuūt certitudinē principiorū.simili etiā venialis pcm nō meret diminutionē charitat̄ . cum enī aliquis delinquit in minoribus.non meret detrimentū parti in maioribus deus enī non plus se auertit ab homine q̄ homo auertit se ab ipso. vnde q̄ inordinate se hz circa ea que sunt ad finem.non meret detrimentū parti in charitate p quā ordinat ad vltimū finem. Vnde consequēs est q̄ charitas nullo modo diminui possit directe loquēdo.q̄ tñ indirecte dicit diminutio charitatis dispositio ad corruptionē ipsius q̄ tūrel p̄ venialia vt etiā p cessationē ab exercitio operū charitatis.

¶Ad.j.q̄ dōm. q̄ contraria sunt circa idem q̄ subiectum equaliter se habet ad veritatē contrarioꝝ.q̄ charitas non eodē modo se hz ad augmentum t diminutionē.pōt tñ habere causas augentes. q̄ non pōt habere causas minuentes.sicut dictum est.vnde ratio non sequit. ¶Ad.ij. dōm. q̄ duplex ē cupiditas. Una q̄dem qua nimis in creaturis ostimat. t hec mortificat totaliter charitatē.cū sit veneni ipsius.vt Aug. dic̄ ibidē Et hoc facit q̄ deus min⁹ amet.s.q̄ hz amare ex charitate nō quidē charitatē diminuēdo . q̄ eas totaliter tollēdo . t sic intelligēdū est quod dī Minus te amat qui tecum aliquid amat subditur cū q̄ non ꝓpter te amat.q̄ non p̄ingit in pcō veniali. q̄ solum in mortali.q̄ cū amat in pcō veniali. ꝓpter deū amat habitu t si nō actu. Est aūt alia cupiditas venialis pcī q̄ semp diminuitur p charitatem. sed tamen talis cupiditas charitatē diminuere non pōt ratione tam dicta ¶Ad.iij.dōm. q̄ in infusione charitatis requirit

motus liberi arbitrij. sicut supra dictū ē. ꝛ ideo illō qō diminuit nutrīonē liberi arbitrij. dispositue agatur ad hoc q̄ charitas ifundēda sit minor. ℔ ad ꝓservationē charitatis nō requirit motus liberi arbitrij. alioqn nō remaneret in dormientibus. vñ q̄ impedimentus nutrītionis motus liberi arbitrij non diminuit charitas.

Ad vndecimū sic ꝓceditur.

Videt q̄ charitas semel habita non possit amitti. Sī em amittit nō amittit nisi ꝑ peccatū. si ille q̄ hz charitatē nō pōt peccare. Dicit em 1. Ioh. iij. Omnis n. q̄ natus est ex deo peccatū non facit. q̄ semē ipsius in eo manet ꝛ nō pōt peccare. qm ex deo natus ē. charitatē aūt nō habent nisi filij dei. ipsa em ē q̄ distinguit inter filios regni ꝛ filios pditionis. vt Aug. dicit in. xv. de tri. ℔ ille q̄ hz charitatē non pōt eam amittere. ¶ Pr̄e. Aug. dicit in. viij. de tri. q̄ dilectio si non ē vera dilectio dilēcta nō est. ℔ sicut ipse dicit in epla ad Iulianū comitē charitas q̄ deficere pōt nunq̄ vera fuit. ℔ neq; charitas fuit. si ergo charitas semel habeat nunq̄ amittit. ¶ Pr̄e. Gregō. dicit in omel. pentecostes q̄ amor dei magna opat si est. si desinit operari charitas non est. ℔ nullus magna opando amittit charitatē. ergo si charitas inste amitti nō pōt. ¶ Pr̄e. Liberū arbitriū nō inclinat ad peccm. nihil q̄ aliq̄d mouuū ad peccandū. ℔ charitas excludit omnia mouua ad peccandū. ꝛ amorē sui ꝛ cupiditatē ꝛ quicqd aliud hmōi est. ℔ charitas amitti non pōt. ¶ Sed ꝓra ē qō dī ꝛpō. xj. Habeo aduersum te pauca q̄ primā charitatem reliquisti.

¶ In cōtr. dōm. q̄ p charitatē spūssanct⁹ in nobis habitat. vt ex supra dictis pz. Cū ipse ℔ possim⁹ cōsiderare charitatē. Duo mō ex parte spūssancti mouēs ad diligēdū deū ꝛ ex hac pte charitas impeccabilitatē hz ex virtute spūssancti ℔ infallibiliter operatur quodcunq; voluerit. vnde impossibile ē hec duo simul esse vera. q̄ spūssctus velit aliquē mouere ad actū charitatis ꝛ q̄ ipse charitatē amittat peccādo. nam domū pmanentie cōparat inter būficia dei q̄uo certissime liberant quicunq; liberant. vt Aug. dē li. de ꝓdestinatione sanctor. Alio mō pōt cōsiderari charitas ex pte obiti. ℔ sic charitas nō ꝓficit aliq̄d nisi id ad quod pmet ad charitatis rōnē vnde charitas nullo modo pōt peccare. sic nec calor pōt infrigidare. ꝛ sic etiam iniusticia non pōt bonū facē. vt Aug. dē li. de ex monē dñi in monte. Tertio modo pōt cōsiderari charitas ex parte subiecti qō ē versibile ex arbitrij libertate. Pōt aūt amēdi cōgatio charitatis ad hoc subiectum. ꝛ ex vlcm rōnē quo cōpat forma ad materiam ꝛ ex spāli ratione q̄ compat habitus ad potētiā. Est aūt de rōne formē q̄ sit in subiecto amissibilis q̄n nō repler totā potētialitatem materie. sicut in formis generabilū ꝛ corruptibilū. q̄ materia hmōi sic recipit vnam formā q̄ remanet in ea potētia ad aliā formā. quasi non repleta tota materie potētialitate ꝑ vnā formā et ideo vna forma pōt amitti p acceptionē alterius. ℔ forma corpis celestis. q̄ repler totā materie potētialitatē. ita q̄ non remanet in ea potentia ad aliā formā. inamissibilis inest sic ℔ charitas patrie. q̄ repler totā potētialitatē rōnis mēbris. i. opis actualis motus eius ferk in deū inamissibilis habet. charitas aūt vie nō sic replet potētialitatē sui subiecti q̄ nō sp actus ferent in deū. vñ q̄n actus in deū nō ferk. pōt aliq̄d occurrere p quod charitas animat. Habitus ꝓpinquus ē vt inclinet potētiā ad agēdum. quod cōmuniter habent in ꝓfectu facit aliq̄d videri bonū q̄ ei ꝓximū. malū aūt q̄ ei repugnat. Sic em gustus dijudicat ꝛpor eo ꝙ sunt dispositiones. ita mōs bonis dijudicat de aliq̄ facīdo ꝙ sunt habitus dispositionē. Unde ꝛ pbo dicit in. iij. ethic. q̄ qualis vnusq̄sq; ē talis finis videt ei. ℔ ergo charitas inamissibilis habet. vbi id q̄ cōuenit charitati non pōt videri nisi bonū. i. ꝛpria vbi deus videt p essentiā q̄ ē ipsa essentia bonitatis. ꝛ ideo charitas patrie amari nō pōt charitas autē vie in cuius statu non videt ipsa essentia dei bonitatis esse essentia pōt amitti.

¶ Ad. j. ergo dcm. q̄ auctus illa loq̄tur ꝙ pūtē spūssancti. cuius ꝓfectiōe a peccō immunes redduntur. ipse mouet ꝑm ipse volentē. ¶ Ad. ij. dcm. q̄ charitas q̄ deficere pōt ex ipa rōne charitatis vere charitas nō est. hoc em cēt si hoc in suo amore haberet q̄ ad tēp⁹ amaret. ꝛ postea amare desineret. qō non cēt vere dilectiō. ℔ si charitas amittat ex mutabilitate subiecti ꝑ quo situm charitatis q̄ in suo actu includit. hoc nō repugnat veritati charitatis. ¶ Ad. iij. dcm. q̄ amor dei semp magna opat in ꝓfectis. qō grauet ad rationē charitatis. non tñ sp magna opat in actu ꝛpō ꝓximi subiecti. ¶ Ad. iij. dcm. q̄ charitas ex rationē sui actus excludit omne motiuū ad peccandum. ℔ q̄nq; cōtingit q̄ charitas actu nō agit. ꝛ tunc potest interuenire aliquod motiuum ad peccandum cui si consentiat charitas amittit.

Ad duodecimū sic ꝓceditur.

Videt q̄ charitas nō amittat ꝓpriū actū peccati mortalis. Dicit em Origenes i ꝓmō ꝓiarchon Si alīs sacerdos capit aliquē ex his q̄ in summo ꝓfectus ꝓfecerit gradu nō arbitror q̄ ad subiungēdo euacuet aut decidat. ℔ paulatim ac ētiā ꝑ pctō eū decidē nēce ē. ℔ hō decidit charitatē amittendo. q̄ charitas nō amittit ꝑ vnū solū actū peccati mortalis. ¶ Pr̄e. Leo papa dicit i ꝑmone ō passione alleguō Petrū. Dicit in te vno nō tidē ficta nō dilectiones aucrias ℔ ꝓtinus fuisse turbatam. abūdanti fletu vbi nō deficit effectus. effect⁹ charitatis sanat ꝑua formidinis. Et ex hoc accepit Her. q̄ dixit in Petro charitatē ei fuisse extinctā ℔ sopitā. ℔ Petr⁹ negando xpm peccauit mortaliter. q̄ charitas nō amittit ꝑ vnū actum peccati mortalis. ¶ Pr̄e. Charitas ē fortior ꝙ virtus acquisita. ℔ habit⁹ virtutis acquisite nō tollit ꝑ vnū actū peccati sitū. q̄ multo minus charitas tollit vnū actū peccati mortalis ꝓtrarium. ¶ Pr̄ter. Charitas importat dilectionē dei ꝛ ꝓximi ℔ aliqd

cõmittẽs aliquod pcm̃ mortale.remanet dilectio nẽ dei ⁊ primi. vt videt. Inordinatio em̃ affectionis circa ea q̃ sunt ad finẽ nõ tollit amorẽ finis.vt supra dictum est.q̃ põt remanere charitas ad deũ existente pcõ mortali p inordinatã affectionẽ circa aliqõ tẽporale bonũ. ¶Rc. Virtutis theologice obiectum est vltimus finis.q̃ alie virtutes theologice.s.fides ⁊ spes nõ excludũtur p vnũ actũ pcti mortalis. imo remanẽt informes. q̃ etiã charitas põt remanere informis.vt vno pcõ mortali pcepto. ¶Sed contra. Per pcm̃ mortale fit hõ dignus morte eterna.Sm illõ Rom.vj. Stipẽdia pcti mors. q̃libet habens charitatẽ hz meritum vite ẽne. Vñ.n. Joh.xiiij. Si quis diligit me diligẽt a pr̃e meo.⁊ ego diligam eũ.⁊ manifestabo ei meipsum. In qua ꝺ manifestatione vita eterna pfruit.Sm illõ Joh. .xvij. Hec ẽ vita eterna vt cognoscãt te verũ deum ⁊ quẽ misisti Jesum xpm. nullus aũt põt ẽe simul dignus vita eterna ⁊ morte ẽtna. q̃ impossibile est q̃ aliqõ habeat charitatẽ cum pcõ mortali.tollit q̃ charitas p vnũ actũ pcti mortalis.

¶Rñ.dõm. q̃ vnũ cõtrariũ p aliud pr̃ariũ sup̃ueniens tollit. quilibet aũt actus pcti mortalis contrariat charitati sm̃ quã rõnẽ.q̃ pfruit in hõ q̃ deus diligatur sup̃ omnia. ⁊ q̃ hõ totaliter illi se subiũgat.quia sua referẽdo in ipsum.Est ꝑ rõne charitatis vt sic diligat deũ q̃ in oibus velit se ei subiũgere.⁊ pceptor eius regulã in oibus sequi Quicquid em̃ pr̃ariat pceptis eius manifeste pr̃ariat charitati.vñ de se hz q̃ charitatẽ excludere possit.Et siquidẽ charitas eẽt habit⁹ actus tm̃ ex virtute subiecti dependens.non oporteret q̃ stante p vnũ actũ pr̃ariũ tolleret. act⁹.n.nõ directe pr̃ariat habitui ꝺ actui. primanto ãt habitus in subiecto nõ rẽpugnãt primitatẽ actus.vnde ex supueniẽte pr̃ario actu non statim habitus acq̃situs excludit. ꝺ charitas cum sit habit⁹ infusus dependeat ex actione dei infundẽtis q̃ sic se hz in infusione ⁊ pseruatione charitatis sicut sol in illuminatione aeris.vt dictũ est.Et ideo sicut lumen statim cessaret eẽ in aere p hoc q̃ aliqõ obstaculũ poneret illuminatõi solis. ita etiã charitas statim deficit eẽ in anĩa p hoc q̃ aliqõ obstaculum ponit influẽtie charitatis a deo ipsius. Manifestũ ẽ aũt q̃ p qlibet mortale pcm̃ quod directus pceptis pr̃ariat ponit pdicte infusiõi obstaculũ.quia ex hoc ipso q̃ homo eligẽdo pfert pcm̃ diuine amicitie. q̃ rẽpugnat vt dei voluntatẽ seq̃mur.nõ est vt statim p vnũ actũ pcti mortalis hiems gdat.vñ ⁊ Aug.dicit viij.sup Gen.ad litterã q̃ hõ deo sibi pstite illãmat.absente aũt primo tenebrat.a quo non loco⁊ intervallis q̃ voluntatis aversione discedit. ¶Rd.j.ergo dõs, q̃ ꝺdum Origenis põrvno mõ sic intelligi q̃ hõ qui est in statu pfecto nõ subito pcedit in actũ peccati mortalis.ꝺ ad hoc disponit q̃ aliquã negligentiã pcedẽte. vñ ⁊ pcã venialia dicunt eẽ dispositio ad mortale. sicut supra dictũ est. ꝺ tñ p vnũ actum pcti mortalis ꝺ eum cõmiserit decidit charitate amissa.ꝺ qr ipse subdit.Si aliquis breuis lapsus acciderit ⁊ cito respiciat.nõ peni tus mittere videt. Põt aliq̃ dici q̃ ipse intelligit cũ primum exactum ⁊ occidere q̃ sic occidit vt ex malicia peccet qõ nõ statim in viro pfecto a principio pringit. ¶Rd.ij.dõ. q̃ charitas amittitur dupliciter. Uno modo directe p actualẽ pceptũ, ⁊ hoc modo Petrus charitatẽ nõ amisit. Alio modo indirecte. quãdo cõmittit aliqõ pr̃arius charitati ꝓpter aliquã passionẽ pcipitẽtie vel timoris.⁊ hoc mõ Petrus pr̃a charitatẽ faciẽs charitatẽ amisit.ꝺ eam cito recuperauit ¶Rd.iij. dõm. q̃ nõ quilibet inordinatio affectionis q̃ ẽ circa ea q̃ sunt ad finem. id ẽ circa bona creata constituit pcm̃ mortale.ꝺ solũ qñ ẽ talis inordinatio qua repugnat diuine voluntati.⁊ hec inordinatio directe pr̃ariatur charitati vt dictum est.

¶Rd.iij.dõm.q̃ charitas importat vnionẽ ꝺdam ad deũ.non aũt fides neq; spes.omne aũt pcm̃ consistit in auersione a deo vt supra dictũ est.⁊ ideo oẽ pcm̃ mortale contrariat charitati non aũt oẽ pcm̃ mortale pr̃ariat fidei vl spei. ꝺ ꝺdas determinata pcta p q̃ habit⁹ fidei vl spei tollit. sicut ⁊ p oẽ pcm̃ mortale habit⁹ charitatis tollit. vt pz; q̃ charitas nõ põt remanere informis. cũ sit vltima forma virtutũ ex hoc q̃ respicit deũ in ratione finis vltimi vt dictũ est.

¶Questio.xxv.

DEinde cõsideranduz est de obiecto charitatis. Circa quod duo ꝟsideranda occurrũt. Primo quidem de his q̃ sunt ex charitate diligẽda. Scõo de ordine diligẽdoz. Circa primũ ãquuntur.xij. Primo vtrũ solus deus sit ex charitate diligendus vel etiã ꝓximus. Scõo vtrum charitas sit ex charitate diligẽda.Tertio vtrũ creature irrationales sint ex charitate diligẽde.Quarto vtz aliquis possit ex charitate dei seipsum diligere Quinto vtrũ corpus ꝓximi. Sexto vtrũ peccatores sint ex charitate diligẽdi.Septimo vtz petores seipsos diligant. Octauo vtrũ inimici sint ex charitate diligẽdi. Nono vtrũ sint eis signa amicitie exhibẽda. Decimo vtz angeli sint ex charitate diligẽdi. Undecimo vtz demones ex charitate debeam⁹ diligere. Duodecio ꝺ enumeratione diligẽdoz ex charitate.

Ad primuz sic ꝓcedit.

Videt q̃ dilectio charitatis sistat in deo ⁊ non se extẽdat ad ꝓximũ. Sicut em̃ deode bemus amorẽ.ita ⁊ timorẽ.Sm illud Deutro.x. Et nũc israel quid dño deus tuus petit nisi vt timeas ⁊ diligas eum. ꝺ aliud ẽ timor quo timet homo. qui dicit timor hominũ.⁊ aliꝰ timor quo timet deus qui est vel seruilis vl filialis.vt ex supra dictis pz.ergo eriã aliud ẽ amor charitatis q̃ diligit deus.⁊ aliud ẽ amor quo diligit ꝓximus.

¶Pter. Pbus dicit in.viij.ethi.q̃ amari ẽ bonum esse.ꝺ aliud ẽ bonum qui debet deo. qui ẽ bonum latrie.⁊ aliud ẽ bonum q̃ debet creature. qui est bonum dulie.ꝺ etiam aliud est amor q̃ diligitur deus.⁊ aliud quo diligit ꝓximus. ¶Pter. Spes generat charitatẽ, vt habet in gl. Mat-

thel.j.¶ spes ita habetur de deo q̄ reph̄ēdūtur sperātes in homie.Im illud Hiere.xvij. Maledictus homo qui cōfidit in hoie, ergo charitas ita debetur deo q̄ ad p̄mū se non extēdit.

¶Sed contra ē quod dī.j. Joh.iij. Hoc mandatū hēmus a deo vt qui diligit deum, diligat et fratrem suum. ¶Ītio dom. q̄ sicut supra dictum est,habet nō diuersificetur mīa ex hoc q̄ variāt spēm act⁹.oio enī actus ex⁹ spēi ad eūdē habitū p̄tinet.cū aūt spēs actus ex subiecto sumantur Im formalē rōnē ipsius, necesse ē q̄ idē spē sit act⁹ q̄ fert in rōnē obiecti.et q̄ ferat i obiectū sub tali rōne,sicut eadē ē spēs visio q̄ videt lumē et quā videt color: Im lumia rōnē.ratā autē diligēdi,primū deus ē hoc ei debem⁹ i prio diligere.vt i deo sit vnde manifestū ē q̄ idē spē actus ad quo diligitur deus ē quo diligitur primus.et ꝓpter hoc habemus charitatis nō solū se extēdit ad dilectionē dei.¶ etiā ad dilectionem p̄mi.¶Ad p̄mū ergo dom. q̄ primus timet p̄ter dupl̄.sicut et amat. Duo modo ꝓpt̄ id quod ē ꝓpīū sibi.puta cui⁹ aliquis timet tyrannum ꝓpter cuius crudelitatē vt cum amat ipsum ꝓpter cupiditatē acquirendi aliqd ab eo.et talis timor humanus distinguitur a timore dei et sīl⁹ amor. Alio modo timetur bō et amatur ꝓpt̄ id quō ē dei in ipso.sicut cū secularis pūs timet ꝓpter misterīū diuinū q̄s by ad vindictā malefactorū.et amat ꝓpter iusticiā. et tal timor hoīs nō destinguit a timore dei sicut nec amor. ¶Ad.ij. dōs.q̄ amor respicit bonū in cōi.¶ homo respicit ꝓpīū bonū honorat.deferetur enim alicui in reditibus ꝓpīe dignā.et⁹ amor non diuersificatur Im ꝓpria bona singulorū.vnde eodē amore charitatis diligimus oēs ꝓximos inq̄ntum referunt ad vnū bonū cōmune q̄ ē deus.¶ diuersos honores diuersis deferim⁹ Im ꝓpriam virtutē singulos ꝓ.et sīl⁹ deo singularē honorē latrie exhibem⁹ ꝓpter ei⁹ singularē dignitē. ¶Ad.iij. dōm. q̄ vituperantur qui sperāt in hoīe sicut in principali auctore salutis nō aūt qui sperāt i hoie sicut administre misteria liter sub deo.et sīl⁹ reprehēsibile eēt si quis primū diligeret tāq̄ principalem finem,non aūt si q̄ primum diligat ꝓpter deū.q̄s pertinet ad charitatē.

Ad secūdū sic procedit

Videtur q̄ charitas non sit ex charitate diligēda. Ea enim que sūt ex charitate diligēda,pertinent ꝓcepta charitatis ideūtur vt ꝑz Matt. xxij.¶ sub neutro eor⁹ charitas ptinetur.q̄ nec charitas ē deus neq̄ ē prim⁹.ergo charitas nō ē ex charitate diligēda. ¶Pre. Charitas fundat super cōicatione beatitudinis.vt supra dictū ē.¶ charitas non potest esse gaudium beatitudinis.ergo charitas nō ē ex charitate diligēda. ¶Pre. Charitas ē amicitia quedam vt supra dictum ē ¶ null⁹ pōt habere amicitiā ad charitatē vt ad aliq̄d accidēs.q̄ hmōi reamare non pōt.quod est de ratione amicitie. vt dī in.viij. ethi.¶ charitas non ē ex charitate diligēda. ¶Sed ē quod Aug. dicit.vij. de trin. Qui diligit ꝓximū ꝓpter ē vt etiā ipsam dilectionē diligat.¶ ꝓximus diligitur ex charitate.ergo ꝓpter ē vt etiā charitas ex charitate diligat. ¶Ad.p̄. q̄ charitas amor q̄dam ē.amor aūt ex nā potentie cui⁹ ē act⁹ by q̄ posset supra seipsū reflecti.q̄ cm̄ volūtas obiectū ē bonū vniuersale.q̄d sub rōne boni cōtinetur.pōt cadere sub actu volūtatis.et q̄ ipm velle ē q̄dā bonū.pt velle seipm velle. sīl⁹ et intellect⁹ enim obiectū ē verū intelligit se intelligere.q̄ hoc etiā ē q̄dam verū.¶ amor etiā ex rōne ꝓprie spēi by q̄ supra se reflectat.q̄ ē spontaneus motus amantis ad amatū. vñ ex hoc ipso q̄ amat aliquis,amat se amare.¶ charitas nō ē simplex amor.¶ by rōne amicitie, vt supra dict̄m ē ꝓ amicitiam aut amatur aliq̄d dupl̄r. vno mō sicut ipse amicus ad quē amicitiā habem⁹ et cuius bona volum⁹.alio mō sicut bonū q̄s amico volumus. et hoc mō charitas p charitatem amatur et non ꝑmo. q̄ charitas ē illō bonū q̄s optim⁹ oibus q̄s ex charitate diligim⁹. Et eadē rō ē de beatitudine et alijs bonis.

¶Ad.j. q̄ dom q̄ deus et primus sunt illi ad q̄s amicitiā habemus sed in illoz dilectione includit dilectio charitatis. diligimus enī ꝓximū ꝓpter deū. inq̄ntum h amamus vt nos et ꝓximos deū diligam⁹. q̄s ē charitatē hē. ¶Ad.ij. dom. q̄ charitas ē ipsa cōicatio spūalis vite.ꝓ quā ad beatitudinē ꝓuenit. cō amat sicut bonū possidendū oibus q̄s ex charitate diligimus. ¶Ad.iij. dom. q̄ ratio illa ꝓcedit Im q̄ ꝓ amicitiā amātur illi ad q̄s amicitias habemus.

Ad tertiū sic procedit

Videtur q̄ etiā creature irrōnales sint ex charitate diligende. Per charitatē enī maxime ꝓfitemur deo. ¶ deus diligit creaturas irrōnales ex charitate. diligit.n. oia q̄ sunt. vt habet Sap.xj. et ofte q̄s diligit,seipso diligit.q̄ ē charitas.¶ nos debem⁹ creaturas irrōnales ex charitate diligere. ¶Pre. charitas principaliter fertur in deū.ad alia aūt se extēdit Im q̄ ad deū ptinent.¶ sicut creatura rōnalis ptinet ad deū in quātū by similitudinē imaginis.ita etiā creatura irrationalis inq̄ntū by similitudinē vestigij.¶ charitas etiā se extēdit ad creaturas irrōnales. ¶Pre. sicut charitas obiectū est de⁹.ita et fides.¶ fides se extēdit ad creaturas irrōnales.inq̄ntus credim⁹ celū et terrā et creata a deo. et pisces et aues esse ꝓducios ex aqa. et gressibilia animalia et plātas ex terra.¶ charitas ē se extēdit ad creaturas irrationales. ¶Sz ꝓra ē q̄ dilectio charitat⁹ solum se extēdit ad deū et ad ꝓximū.¶ hoie ꝓximi nō ꝓt intelligi creatura irrōnalis.q̄ nō cōicat cū hoie in vita rōnali.¶ charitas nō extēdit ad creaturas irrōnales. ¶Ad.ij. dom. q̄ charitas Im predicta est amicitia quedam ꝓpter amicitiā aūt amat aliquid dupliciter. vno quidem modo amicus ad quē amicitia habetur. et alio modo bona q̄ amico optamus. Primo ergo modo nulla creatura

irrationalis potest ex charitate amari. ꝛ ꝑ triplicitrone. Primum vnde primꝫ cōtingit ad amicitiā. q̄ ad creaturas irrōnales haberi non pōt ꝓ quātūcq̄ q̄ amicitia ad cū habetur cui volumꝰ bonū. q̄ non ꝓprie possumꝰ bonū velle creature irrōnali q̄ non ē eius ꝓprie bñ bonus. q̄ solus creatura rōnalis que est dña vrēdi bono q̄ bꝫ liberum arbitriū. ꝛ ideo philosophus dicit in .ij. physi. q̄ hmōi rebus non dicimꝰ aliq̄d bene vel male cōtingere nisi ꝑ accidens. Secundo q̄ omnis amicitia fundat sup aliq̄ cōicatione vnde nulla emitra proprium ē amicitie sicut bona vita. vt patꝫ ꝓ philosophum. viij. ethico. creature autē irrōnales non possunt cōicationē bñ in vita bōna que ē fm rōnem. vnde nulla amicitia ꝑt haberi ad creaturas irrōnales. nisi forte fm metaphorā. Tertia rō ē propria charitati. q̄ charitas fundatur sup cōicatione bñdumis eterne. cui creatura irrōnalis capax non ē vñ amicitia charitatis non potest haberi ad creaturā irrōnales Possunt tñ ex charitate diligi creature irrōnales sicut bona que alijs volumꝰ .ꝫ fruendum .i. ex charitate volumus eas ꝑseruari ad honorē dei ꝛ vtilitatē hominū ꝛ sic etiā ex charitate ei⁹ eas no dei diligit. vñ ꝑ rñsio ad primū. ¶ Ad .ij. dō. q̄ similitudo vestigij non dat capacitatē vite eterne. ꝫ similitudo imaginis. vñ nō est silis rō. ¶ Ad .iij. dicendus. q̄ fides pōt se extendere ad omnia q̄ cunq̄ modo vera. sed amicitia charitatis se extēdit ad illa sola nata que nata sūt bñ bonus vite eterne. Vnde non est silis.

Ad quartus sic ꝓcedit

Dicitur q̄ homo non diliget seipsum ex charitate. Dicit enim Gregō. in q̄dā omel. q̄ charitas minuit ꝫ ieer duos haberi non potest. ꝫ ad seipsum nullus habꝫ charitatem. ¶ Pret. Amicitia de ni. ratione importat reamationē ꝛ equalitatem. vt ꝑz in .viij. ethi. que quidem non pōt ee homini ad seipsum. ꝫ charitas amicicia quedā est vt supra dictum est. ergo ad seipsus aliqs charitatem habere nō potest. ¶ Pret. Illud q̄ ad charitatem ꝑtinet non potest esse vituperabile q̄ charitas non agit ꝓpera vt dicitur .j. ad Corithe. xiij. sed amare seipsū ē vituperabile. Dī enī .ij. ad Thi. iij. In nouissimis diebus instabūt tpa periculosa. ꝛ erunt homines amantes seipsos. ꝫ hō nō potest seipsū diligere ex charitate. Sꝫ contra est quod dī Leuit. xix. Diliges amicū tuum sicut teipsum. sed amicus ex charitate diligim⁹. ergo ꝛ nosipsos ex charitate debemus diligere ¶ Rñsio. dicendum q̄ cum charitas sit quedaꝫ amicitia sicut dictum est. dupliciter possumus de charitate loqui. Uno modo sub cōi ratiōe amicitie ꝛ fm hoc dicēdus est q̄ amicitia ꝓprie non habetur ad seipsum sed aliq̄d maius amicitia. quia amicitia vnionem ꝙdam importat. Dicit enim Dio. q̄ amor est virtus vnitiua. vnicuiq; autem ad seipsum est vnitas ꝫ est potior vnione ad alium. vnde sicut vnitas est principiū vnionis. ita amor quo quis diligit seipsū ē forma ꝛ radix amicitie. i. hoc etiā amicitiā habem⁹ ad alios. q̄ ad eos non habemus sicut ad nosipsos. Dī enim in .ix. ethic. q̄ amicabilia ꝫ sunt ad alterū. veniūt ex his que sunt ad seipsuꝫ. sic etiā de principio non habetur scientia ꝫ aliquid maius. s. intellectus. Alio modo possumus loqui de charitate fm ꝓpriā rationē ipsius. prout .s. ē amicitia hominis ad deum principalē. ꝛ ex cōsequenti ad ea ꝫ sunt dei inter que etiā ē ipse hō q̄ charitatē hꝫ. ꝛ sic inter cetera que ex charitate diligūt quasi ad deum ꝑtinentia. etiā seipsum ex charitate diligit. ¶ Ad primum ergo dicendus. q̄ Gregō. loquitur de charitate fm cōmunem amicitie rationem. ꝛ fm hoc etiā ꝓcedit scia rō. ¶ Ad tertium dicēdum. q̄ amāres seipsos vituperantur inq̄ntum amāt se fm nām sensibilem cui obtēperāt. q̄ nō ē vere amare seipsum fm nām rōnalē. vt sibi velit ea bona q̄ ꝑtinēt ad ꝑfectionē rōnis. ꝛ hoc modo ꝓprie ad charitatē ꝑtinet diligere seipsum.

Ad quintus sic ꝓcedit

Uī q̄ hō non debeat corpus suū ex charitate diligere. Nō enī diligim⁹ illū cui nituere nō volumꝰ. ꝫ boies charitatē habēs fugiūt corpis cōtactū. fm illud Hosh. vij. Quis me liberabit de corpe mortis huius? Et phil. j. Desiderio habo dissolui ꝛ ee cū xpo. q̄ corpus nostrū non est ex charitate diligēdus. ¶ Pret. Amicitia charitatis fundat sup cōicatiōe diuine fruitionis. sed hmōi fruitionis corp⁹ gricepo ee non pōt. q̄ corp⁹ nō est ex charitate diligēdū. ¶ Pret. charitas cū sit amicitia quedā. ad eos habet q̄ reamare pōt. ꝫ corpus nostrū non pōt nos ex charitate diligere. q̄ non ē ex charitate diligendū. ¶ Sꝫ contra est qđ Aug. in ꝑmo de doc. christiana ponit ꝙmor ex charitate diligendi inter q̄ vnus est. s. corpus ꝓprium. ¶ Rñ. dō. q̄ corp⁹ nostrū fm duo pōt cōsiderari. vno modo fm eius naturā. alio mō fm corruptionē culpe ꝛ pene. Natura aūt corporis nostri non est a malo principio creata vt manichei fabulant. ꝫ ē a deo vnde possumꝰ converti ad seruitiū dei. Fm illud Hosh. vj. Exhibete membra vra arma iustitie deo ꝛ nō ex dilectōe charitatis q̄ diligimus deū debem⁹ et corpus nrm diligē. ꝫ infectiōs culpe et corruptiōs pene in corpore nr̄o diligere nō debem⁹. ꝫ potius ad ei⁹ remotionē anhelare debemus desiderio charitatis. ¶ Ad .j. ergo dō. q̄ Xps nō refugiebat corpis cōtactus ꝑ se ad corpis naturā. imo fm hoc nolebat abeo spoliari. Fm illud .ij. ad Cor. v. Nolum⁹ expoliari. ꝫ fugnestiri. ꝫ volebat carere infectione cōcupie que remanet in corpe ex corruptiōe ipsius que aggrauat aiaꝫ ne possit deum videre. vñ figuraliter dicit de corpe mortis huius. ¶ Ad .ij. dō. q̄ corp⁹ nr̄m ꝙtus deo frui nō possit cognoscēdo et amādo ipm. tñ ꝑ opa que ꝑ corpus agimus ad ꝑceptā dei fruitionē possumus venire. vnde ex fruitiōe anime redūdat quedā bitudo ad corpus. s. sanitatis et incorruptionis vigor. vt Aug. dicit in epla ad Dioscorum. ꝛ ideo quia corpus aliquo modo est gricepo beatitudinis: pōt dilectōe charitatis amari. ¶ Ad .iij. dō. q̄ re-

amatio bz locū in amicitia q̄ est ad alterz. nō autem in amicicia q̄ est ad scipiam vl' fm animaz vel fm corpus.

Ad sextum sic procedit.

Vl' q̄ peccato nō sint ex charitati oppositi. Dr .n. in ps. Iniquos odio habui. & Dauid charitatē habuit. ergo ex charitate magis sunt odiēdi peccata q̄ diligēdi. ¶ Preterea. Probatio dilectionis exhibitio ē opis. vt Gregor. dicit in homel. pentecost. sed peccatoribus iust non exhibent opera dilectionis. sed magis opera que vident esse odij. fm illd ps. In mattino interficiebā oēs peccatores terre. t dns precipit Exo. xxij. Maleficos non patieris viuere. g̈ peccatores non sūt ex charitate diligēdi. ¶ Pr̄e. ad amicitia pertinet vt amicis optemus & velim' bona. & sm ex charitate optāt peccatibus o malā. fm illd ps. Cōuertāt peccatores i infernū. g̈ peccatores nō sūt ex charitate diligēdi. ¶ Pr̄e. ppriū ē amicoz de eis dē gaudere t idē velle. & charitas nō facit velle q̄ peccatores volūt nec facit gaudere de hoc de q̄ peccatores gaudēt. & magis facit frūi. g̈ peccatores nō sūt ex charitate diligēdi. ¶ Pr̄eā. ppriū est amicoz sibi inuicē vt dr. vnj. ethi. & cū peccatib⁹ non ē inuicēdū. fm illud. ij. ad Cor. vj. Recedite de medio eoz. g̈ peccatores non sūt ex charitate diligēdi. ¶ Sz̄ est q̄ dr Aug. dē in j. de doc. xp̄ia. q̄ cū dē. Diliges primū tuū. in inuisibilez ē odm bonem. primū ē deparādus & peccatores nō desinūt ē boies. q̄ per hoc nō tollit nām. g̈ peccatores sunt ex charitate diligēdi. ¶ Rñ. dr̄. q̄ in peccatibus duo pñt ꝓsiderari. f. natura t culpa. Secūs nām quidē quā a deo hūt capaces sūt beatitudis sup ea ihu cōiunctione charitas fundat. vt. ij. dcm ē. t iō fm nāz sua sūt ex charitate diligēdi. Sed culpa eoz deo frūat. t ē beatitudis impedimētū vñ fm culpā que deo aduersatur sunt odiēdi. q̄uis peccatores. cui pl' t mst t ppinq. vt dr Luc. xiij. Debem⁹ eni peccatib⁹ odire q̄ peccatores sūt. t diligere q̄ boies sūt beatitudinis capaces t ē deo reconciliare ex charitate diligere xp̄er deū. ¶ Rñd. j. q̄ dr̄ q̄ iniquos q̄dcta odio habuit inquātū iniq. sūt. hoc odio iniquitatē ipoz. q̄ ē ipoz malū. t hoc ē pfectū odium. de quo ihe dic. Perfectio odio oder ī illos. eiusdē aūt rōnis ē odire malū alicuius t diligē bonū eiⁿ. vñ eni illis odiū pfectum ad charitatē pinet. ¶ Rñd. ij. dcm. q̄ amicitia pec catribus sicut philo. dicit in ix. ethi. non sūt ibi trahenda amicitie beneficia quousq̄ habeatur spes sanationis eoz. sed magis ē eis auxiliū dādum ad recuperationē virtutis q̄ ad recuperationem pecunie si eam amisissent. quanto virtus ē magis amicitie affinis. q̄ pecunia. sed quando in maiorem malitiam incidāt t infirmabiles fiūt tunc non ē eis amicitie familiaritas exhibēda. t iō huiusmodi peccantes de quibus magis p̄sumitur nocumentū alioz. q̄s etiam eoz emendatio fm legē diuinā t humanā p̄cipiunt occidi. t tñ hoc facit iudex nō ex odio eoz. & ex amore charitatis quo bonū publicū ꝓferre vult singulario psone. t tñ mores p iudicē inflicta pena ꝓdest siue ꝓcurat a d culpe expiationē siue etiā ꝓcurat ad culpe terminationem. q̄ p hoc tollit ei pena amplius procedi. ¶ Ad. ij. dcm. q̄ hmōi increpationes q̄ in sacra scriptura inueniūt. tripliciter possunt intelligi. Uno mō p modū pre nunciationis. nō p modū optationis. vt sit sensus ꝓcurabunt peccatores in infernū. i. cōuertentur. Alio mō per modū optationis. vt tñ desiderū optātis non referatur ad penā hoium. & ad iusticiā punientis. sicūm illud Letabit iustus cū viderit vindictam. q̄ nec ipse deus punitis letatur in pdītione impioz. vt dr Sap. v. Sz̄ iusticia. q̄ tu sus dns t iusticias dilexit. Tertio vt desiderū referatur ad remotionē culpe non ad ipam penā. vt. s. peccā destruant t boies remanēāt. ¶ Ad iij. dcm. q̄ ex charitate diligim⁹ peccatores. non q̄ dē vt velim⁹ q̄ ipsi velint. vt gaudem⁹ de hijs de q̄ bus ipsi gaudēt. & vt faciamus eos velle qđ volumus. t gaudere de hijs de qb⁹ gaudem⁹. vñ dr Jeremie. xv. Ipsi ꝓcurent ad te. t tu nō cōuertaris ad eos. ¶ Ad quartū dicēdū. q̄ conuiuere peccatibus tribus q̄dem ē vitandū. xp̄ter periculū qđ eis imminet ne ab eis subuertat. p̄fectio aūt de quoz corruptiōe non timet. laudabile est q̄ eis peccatibus ꝓcurent vt eos cōuertāt. sic cū dns cum peccatibus manducabat et bibebat. vt dicit Matth. ix. Cōuertendo eis peccatores. & multos ꝓficiendo peccā virtādos ē oibus. t sic dē. ij. ad Cor. vj. Recedite de medio eoz. t immundū ne tetigeritis. sc̄z fm peccā consensum.

Ad septimum sic procedit.

Videt q̄ peccatores seipos diligat. Illō em quod est principiū peccati maxime in peccatib⁹ inuenitur. & amor sui est principiū peccati. Dicit em Aug. ethij. de ciui. dei q̄ facit ciuitatē babylonie ergo peccatores maxime amāt seipsos. ¶ Pr̄e. peccatum non tollit naturā. sed hoc vnicuiq; cōuenit ex sua natura q̄ diligat seipm. vnde etiā creature irrōnales naturaliter appetūt ꝓprium bonum. puta conseruationē sui esse. t alia hmōi. g̈ peccatores diligant seipsos. ¶ Pr̄eā. obiectiuo ē dilectibile bonū. vt Dio. dic in. iiij. c. de di. no. & multi peccatores reputāt se bonos. g̈ multi peccatores seipsos diligūt. ¶ Sz̄ cōtra qđ dr in ps. Qui diligit iniquitatē odit alaz sua. ¶ Rñ. dr̄. q̄ amare seipm vno mō cōe ē oib⁹. alio mō ꝓprium ē bonemi. tertio mō ꝓprium ē malorum. Ad. n. aliqđ amet id qđ seipm ee estimat. Q cōe est oib⁹. Hō aūt dē ee aliqđ duplicit. vno mō fm sua substantia t nāz. t fm Q oēs estimāt bonā cōe se ee id qđ sūt. s. ex alia t corpe cōpositos. t sic ex oēs boies bonī t mali diligūt seipsos inquātū diligūt sui ipoz ꝑseruationem. alio mō dr̄ bō ee aliqđ fm principalitatē. sic ꝓceptor ciuitatis dr̄ ee ciuitas. vñ qđ ꝓcipere facere dr̄ ciuitas facē. Sic ergo ēt nō oēs estimāt se ee id qđ sūt. principale. n. in boie ē mēs rōnalis. sc̄ialia aūt ē nā sensitiua. t corpalia quoz primū aplo nomine interiorē boies. sc̄m exteriorē. vt ps. ij. ad Cor. v. Boni aūt estimāt principale in seipis rōnalem naturā siue interiorem hominem. vnde fm hoc estimant se esse quod sunt. mali aūt estimāt ꝓ-

cipale in seipso nam sensitiua t corpalē. f. exteri
oē hominē. vnde nō recte cognoscēres seipsos
nō vere diligūt seipsos. ℔ diligūt id qō seipsos eē
reputāt. Boni aūt vere cognoscēres seipsos vere
seipsos diligūt. t ꝟ ꝑbat phs in. ix. ethic. q̄ q̄libz
q̄ sanē amicitie ꝑpria. Vnusquisq; enī amicꝰ pmo
quidē vult suū amicū eē t viuere. secō vult ei bo
na. tertio opat bona ad ipm. ḡuo patuit ei dele
ctabilit. ḡuo p̄cedat cum ipo q̄ cū eodē dele
ctat⁹ t̄ contristat⁹. t ℔ ꝟ bōi diligūt seipsos q̄ntū ad
interioē hoiem. q; enī volūt ipm seruari in sua
integritate t optāt ei bona etus q̄ sūt bona spūa
lia. t etiā ad assequēda opa intendunt. t delecta
bilit ad eos ꝑtin redeūt. q; ibi inuenūt bonas
cogitatōes in pēti. t memoriā ꝓteritoꝝ bonoꝝ
t spem futuroꝝ bonoꝝ ex quib⁹ delectatio cau
satur. silr etiā nō patiunt in seipsis volūtatis dis
sensionē. q; tota ista cor rēditruā Ecclesiastes au
tē mali nō volūt ꝑfuari in integritate interioris
hois. neq; appetūt ei⁹ spūalia bona. neq; ad hoc
opant. neq; delectabile eē eis secū ꝓtinere redeū
do ad cor. q; inuenūt ibi mala t ꝑnia t ꝓterita t futura. que abhorrēt. neq; etiā sibi ipsis ꝑcor
dant ꝑpter conscientiā remordentē. Sm illud pō.
arguā te t statuā ℨ faciē meā. Et ꝑ cadē ꝑbari pt
q̄ mali amāt seipsos Sm corruptionē exteriorꝭ
hois. sic aūt boni nō amāt seipsos. ¶ Ad 3. ergo
dēm. q̄ amor fuit qui ē pncipiū peccati ē ille q̄
est ꝑtius malorꝝ puenientiū vsq; ad cōptū dei
vt ibidē dī. quia mali etiam sic cupiūt exteriora
bona q̄ spūalia contemnunt. ¶ Ad. ij. dēm. q̄
naturalis amor t si non totaliter tollatur a ma
lis tamen in eis pertertitur per modū tam di
cum. ¶ Ad. iij. dēm. q̄ mali inimicum estimant
se bonos. sic aliquid ymaginant de amore sui. nec
tamen est ista vera sui dilectio. sed apparēs. que
etiam non ē possibilis in his qui valde sūt mali

Ad octauum sic proce-

dītur. Videtur q̄ non sit de necessitate charitatis vt inimici diligātur. Dicit enim Aug⁹ in enchyridion. q̄ hoc tam magnum bonū. f. diligere
inimicos non ē tante multitudinis quātus cre
dimus extendi. cum in oratiōe dicitur. Di
mitte nob̄ debita nostra. ℔ nihil dimittit petēs sine
charitate quia vt Prouer. x. Vniuersa dilicta
operit charitas. ℨ nō est de necessitate charitatis di
ligere inimicos. ¶ Pet. charitas non tollit nās
sed vnaquaq; res etiam irrationalis naturaliter
odit suum contrarium. sicut aqua ignē ergo charitas non facit q̄ inimici diligant

¶ Pet. charitas non agit ꝑuersa. ℔ hoc videtur
eē ꝑuersū q̄ aliquos diligat inimicos. sicut ꝛ q̄
aliquis odio habeat inimicos. vñ. ij. Reg. xix.
exprobrando dicit Job ad Dauid. Diligis odi
entes te. t odio habes diligentes te ergo charitas
non facit vt inimici diligantur. ¶ Sꝫ ꝓra est qō
dns dic Mat. v. Diligite inimicos vros. ¶ Rñ.
dēm. q̄ dilectio inimicoꝝ triplicit pōt ꝯsiderari
Uno mō vt inimici diligantur in genē sūt inimi
ci. t hoc ē puersū. t charitati repugnāns. q; hoc
est diligere malum alterius. Alio modo potest
accipi dilectio inimicorum ḡtum ad naturam.
sc̄z in vniuersali t sic dilectio inimicorum est de
necessitate charitatis. vt sc̄z aliquis diligendo de
um t proximum ab illa generalitate dilectiōis
proximi inimicos suos nō excludat. tertio mō
potest considerari dilectio inimicorum in spāli.
vt. f. aliquis in spāli moueatur motu dilectiōis
ad inimicū. t istud non ē de necessitate charita
tis absolute. quia nec etiā moueri motu dilectiō
nis in spāli ad quoslibet hoies singlr ē de neces
sitate charitatis. quia hoc eēt impossibile. est nā de
necessitate charitatis Sm ꝓparationē animi vt
. f. hō habeat animuz paratū ad hoc q̄ in singu
lari inimicū diligeret si necessitas occurreret. ℔
q̄ absq; articulo necessitatis homo etiā hoc actu
impleret vt diligat inimicū ꝑpter deū. hoc ptinet
ad perfectionē charitatis. Cum enī ex charitate
diligatur ꝑtim⁹ ꝓpter deū. quāto aliq̄s magis
diligit deū tanto etiā magis ad ꝑtimū dilectiōes
ōdit nulla inimicitia ꝑcedēte. sic si aliq̄s mīstri
diligeret aliquē hoiez amore ipi⁹ filios ei⁹ amā
ret etiā inimicos sibi. t Sm hunc modū loquit
Aug. Vñ ꝓz respōsio ad ꝑtimū. ¶ Ad. ij. dēm
q̄ vnaquaq; res naturalit odio hz id qō est sibi
cōtrarium. inimicum est tibi ptrariū. inimici aūt
unt nobis contrarij inimicis sunt inimici. vnde
hoc debem⁹ in eis odio dīc. hz em nobis dilligi
cere q̄ nobis inimici sunt. nō aūt nobis sunt cō
trarij inimicis homines sunt t beatitudinis capa
ces. t Sm hoc debemus eos diligere. ¶ Ad. iij.
dēm. q̄ diligere inimicos inimicum sunt inimici
hoc est vituperabile. t hoc non facit charitas vt
dictum est.

Ad nonum sic procedi

tur. Videtur q̄ ex necessitate charitatis sit q̄ ali
quis hō signa vel effect⁹ dilectiōis inimico exhi
beat. Dicit enim. i. Joh. iij. Nō diligam⁹ verbo neq;
lingua. ℔ ope t veritate. ℔ ope diligit aliq̄s exhibē
do ad eū quē diligit signa t effectus dilectōis. ℨ
de necessitate charitatis est vt aliq̄s hmōi signa
t effectus inimicis exhibeat. ¶ Pet. Matth. v.
Dns sibi dicit. diligite inimicos vros. t būfacite
bis q̄ oderūt vos. ℔ diligē inimicos ē de necessi
tate charitatis. ℨ t būfacē inimicis. ¶ Pet. cha
ritate amat nō solū deum. ℔ etiā ꝓximū. ℔ Ore.
dic in omel. pentb. q̄ amor dei nō pōt esse otio
sus. magna enī opa si est. si desinat operari nō est
amor. ℨ charitas q̄ habet ad ꝓximū nō pōt esse
sine exteriōis effectu. ℔ de necessitate charitatis
est vt eis primus diligat etiā inimicus. ℨ de ne
cessitate charitatis ē vt etiā ad inimicos signa t
effect⁹ dilectōis ostendam⁹. ¶ Sꝫ ℨ ē qō Mat. v.
sup illud Beneficite bis q̄ oderūt vos. dī glo.
q̄ būfacere inimicis ē cumulus ꝑfectiōis. sed id
qō ptinet ad ꝑfectōs charitatis nō ē de necessita
te ipius. ℨ nō ē de necessitate charitatis q̄ aliquis
signa t effectus dilectionis inimicis exhibeat.

¶ Rñ. dō. q̄ effect⁹ signa charitatis ex interio
ri dilectiōe ꝓcedūt t ei ꝓportionant. dilectio aūt
interior ad inimicū in cōi quidez est de necessitate
ꝑcepti absolute. in spāli aūt ē nō absolute. ℔ Sm

preparationē animi vt supra dictū ē. Sic ḡ dicendū ē de effectu t signo dilectōis exteri⁹ exhibēdo. Sūt em q̄dā signa vt bñficia dilectōis q̄ exhibent primis i cōi. puta cū aliq̄s orat p oībus fidelib⁹ vt pro toto pplo. aut cū aliq̄s bñficia impendat alicui toti cōitati. t talia bñficia vt dilectōis signa inimicis exhibere ē de nūtate precepti si ei nō exhiberent inimicia. p q̄ meret ad himos vindicte. Sed q̄s dī Leui. xix. Nō ḡres vltionē. t nō eris memor iniurie ciuis tui.

Alia vo sunt bñficia vel dilectōis signa. q̄ do exhibet priculariter aliquib⁹ psonis. t talia bñficia vel dilectōis signa inimicis exhibere nō ē de necessitate salutis. nisi fm ꝓportionem animi vt. s. subueniat eis in articulo necessitatis fm illud Proue. xxv. Si esurierit inimic⁹ tu⁹ ciba illum si sitit da illi potū. Q̄ q̄ preter articulū necessitatis hmōi bñficia aliqua inimicis exhibeat. genet ad affectionē charitat⁹ q̄ qua aliq̄s nō solum caret vsq̄ de malo q̄s necessitatis ē. Q̄ etiā vult in bono vicere malū q̄s ē etiā affectōis dū. s. nō solus caret ꝓpter iniurias sibi illatā detrahi ad odium. sed etiā propter sua bñficia intendit inimicū perrahere ad suus amorē. t per hoc patz responsio ad obiecta.

Ad decimū sic procedi

tur. Dī q̄ angelos ex charitate nō debeam⁹ diligere. Dr enī Aug. dicit in li. de doc. xp̄ia. gemina ē dilectio charitatis. s. dei t primi. Q̄ dilectio angelo⁹ nō pinet ad dilectōē dei. cū sint sbe create. nec etiā vt contineri sub dilectōe primi. cū non cōitent nobiscū in spē. ergo angeli nō sūt ex charitate diligēdi.

Dre. Magis conueniunt nobiscum bruta animalia q̄ angeli. nā nos t bruta animalia sumus in eodem genere ꝓpinquo. Q̄ ad bruta alia non habem⁹ charitatem vt supra dictū est. ergo etiā neq̄ ad angelos.

Dre. nihil ē ita ꝓpriū amicor⁹ sicut pluere vt dī in. viij. ethicor⁹. Q̄ angeli nō pluūt nobiscū nec etiā eos videre possum⁹. ḡ ad eos charitatem amicitiā habere nō valem⁹.

Sed cōtra est q̄d Aug. dī in. s. de doc. xp̄iana. Tam do sūt cti p̄hendi a nobis ē vt a quo nob⁹ p̄bēdū est officiū misericordie. recte ꝓpri⁹ dī. manifestū ē pacē pto quo indemur diligere. primū eciā sanctos angelos contineri a quibus multe nobis misericordie impendūntur officia.

Q̄ñ. dom. q̄ amicitia charitatis sicut supra dictū ē. fundat super cōitatē beatitudinis eterne. in cuius participatione cōmunicāt cum angelis homines. Dicit em Matt. xxij. q̄ in resurrectōe erunt homines sic angeli in celo. t iō manifestū est q̄ amicitia charitatis etiam ad angelos se extēdit.

Sed primū ergo dicendum. q̄ ꝓximus non solum dī cōmunicatione spēi sed etiam cōmunicatōe beneficiorum ꝓueniunt ad vitam eternam. super qua cōmunicatione amicitia charitatis fundat.

Ad. ij. dom. q̄ bruta animalia conueniunt nobiscum in genere propinquo ratiōe nature sensitiue. Fm quā non sum⁹ participes eterne beatitudinis sed fm mentē rationalem in qua communicamus cum angelis.

Ad tertium dicendum. q̄ angeli non communicant nobis exteriori conuersatione. que nobis est fm sensitiuā naturam. conuiuimus tamē angeli fm mentē imperfecte quidem in hac vita. perfecte autē in patria. sicut t supra dictum ē.

Ad vndecimū sic ꝓcedi

tur. Dī q̄ demones ex charitate debeam⁹ diligere. Angeli enī sunt nobis ꝓpinqui ungustum cōcamus cum eis in rationali mente. Q̄ etiā demones sic nobis cōiūcti sunt. q⁹ bona q̄ nālia in eis manent integra. s. esse viuere t intelligere vt dicit Dion⁹. in. iiij. de diui. no. ergo debem⁹ demones ex charitate diligere.

Preterea demones differunt a beatis angel⁹ differentia peccati sicut t peccatores homines a iustis. sed iusti homines ex charitate diligunt peccatores. ergo etiā ex charitate debem⁹ diligere demones.

Dre. illi a quib⁹ bñficia nobis impenduūt debēt a nob⁹ ex charitate diligi tanq̄ ꝓximi. sic patz ex auctoritate Aug. supra inducta. Q̄ demones nobis in multis sunt vtiles. dum nos exercendo nobis coronas fabricant. sic Aug. dī. in. s. de ciui. dei. Q̄ demones sunt ex charitate diligendi.

Sed cōtra q̄d dī Eccl. xxviij. Dilebit fedus vtm cum morte. t pactū vtm cum inferno non stabit. Q̄ ꝓfectio pactor federis ē p charitatē. ḡ ad demones q̄ sunt inferni incole t mortis ꝓcuratores charitatem habere non debem⁹.

Q̄ñ. dom. q̄ sicut supra dictū est. in pēsonibus ex charitate debem⁹ diligere naturā. pecm̄ odire. in nomie aūt demonis signat natura pcā deformata. t ideo demones ex charitate nō sunt diligēdi. Et si nō fiat vio in nomine t q̄stio referat ad illos spūs q̄ demones dicunt. verū sint ex charitate diligēdi. respōdendum est fm ꝓmissa q̄ aliq̄d ex charitate diligit duplicit. Uno mō sicut ad q̄d amicitia habet. t sic ad illos spūs charitat⁹ amicitiā hre nō possumus. ponit em ad rōnem amicitie. vt amicis nostris bonū velim⁹. illud aūt bonū vite eterne q̄s respicit charitas spiritib⁹ illis a deo ēternaliter damnatis ex charitate velle nō possum⁹. Q̄. n. repugnaret charitati dei q̄ q̄ā ei⁹ iusticiā approbamus. Alio mō diligit aliq̄d sic q̄s volumus permanere vt bonū alterius. q̄ q̄dē modū ex charitate diligimus irrōnabiles creaturas in q̄ntū volumus eas permanere ad gl̄iā dei t vtilitatē hoim. vt supra dictus ē. t p hūc modū nām demonū ēt ex charitate diligere possum⁹ in q̄ntū. s. volum⁹ illos spūs in suis nālib⁹ seruari ad gl̄iā dei.

Ad. j. q̄ dō. q̄ mēs angelorū nō hs impossibilitatē ad eternā beatitudinē habendā. sic hs mēs de homīb⁹. t iō amicitia charitatis q̄ fundat sup cōcarionem vite eterne magis q̄ sup cōcarionē nāe. hēt ad angelos nō aūt ad demones.

Ad. ij. dom. q̄ boies pcōres in hac vita hāt possibilitatē q̄uenienda ad beatitudinē etiā q̄ nō hāt illi q̄ sūt in inferno damnati. de quibus q̄ni ad hoc ē eadē ratio sic de demonib⁹.

Ad. iij. dō. q̄ vtilitas q̄ nobis ex demonibus ꝓuenit nō ē ex cōiunctione. Q̄ ex ordinatione diuine ꝓuidentie. t iō ex

hoc non inducimur ad habēdam amicitiā cop
sed ad hoc q̄ simus deo amici qui eorum guer-
sam intentionē conceruit in nostram utilitatez.

Ad duodecimuz sic ,p

cēdit. Vī q̄ inconuenienk enumerenk q̄uor ex
charitate diligēda.s.deuo,primuo,corp⁹ mīm.t
t nosipi. Dr em̄ Aug. dicit sup Iohānē. Qui
non diligit deū nec seipm̄ diligit.in dei ergo di-
lectione icludit dilectio sui ipsius.non g̃ē alia di
lectio suiipsius.t alia dilectio dei. ¶Pret.pn̄ō
ds dimici contra rom̄ ꝯ corpuo mīm̄ ē quedā pe
nostri.nō g̃ ds dimici q̄si aliud diligibile corp⁹
mīm a nobisipis ¶Pre.sicut nos habem⁹ corp⁹
ita etiam t ,primuo.sicut ergo dilectio qua ḡis
diligit proximū distinguitur a dilectione q̄ ḡis
diligit seipm̄.ita dilectio qua quis diligit corp⁹
,primi debet distingui a dilectione qua quis di
ligit corpuo suum.non ergo cōuenienter distin
guūtur quattuor ex charitate diligēda. ¶Sed
ꝯra est qđ Aug.dic in.j.de doct.chiana.Quat
tuor sunt diligēda. vnuz qđ supza nos ē.s.deus
alterz qđ nos sum⁹.tertiū qđ iuxta nos ē.s. ,pri-
mpos.quartū quod infra nos ē.s.,pprie corpus
¶Ñ.dōm.q̄ sicut dictū est.amicitia charitatis
sup cōiacēde bītudis fundat in qua q̄dez cōica
tione eruū q̄dē ē qđ p̄sideras vt pncipium iflue
bītudinē.s.deus.aliud ē bītudinē directe pti
pans.s.hō t angelus.tertiū aūt est id ad qđ per
quandam redundātiā bītudo derivat.s.corp⁹
humanū. Id quidē qđ ē bītudinē influens ē ea
ratione diligibile.qz ē bītudis causa. ¶Id aūt
qđ est bītudinē participās potest ee duplici rō
ne diligibile. vel qz est vnum nobiscū. vel qz est
nobis consociatum in bītudis participatione.
t Fin hoc sumūtur duo ex charitate diligibilia
p̄mut.s.homo diligit t seipm̄ t proximū. ¶Ad
primū ergo dēm.q̄ diuersa habitudo diligentiz
ad diuersa diligibilia facit diuersam rationē di
ligibilitatis.t Fin hoc qz est alia habitudo hois
diligētis ad deum t ad seipm̄. ꝓter hoc ponūtur
duo diligibilia.cum dilectio vnius sit causa
dilectionis alterius. vnde ea remota alia remo-
uēk. ¶Ad.ſcēm dēm.q̄ subiectum charitatis est
motio rōnalis que ꝓpe cē bītudis capax.ad quā
corpus directe nō attingit.sed solum per quādaz
redundantiam.t tunc homo Fm rōnalē mentē
que ē pncipalis in homine.alio modo se diligit
Fm charitatē.t alio modo corpus ꝓpz. ¶Ad
tertiū dēm.q̄ homo diligit ,primū t Fm eum
t Fm corpus ratione cuiusdā cōsociatōis in bri
tudine.t iō ex parte ,primi est vna tantum ra
tio dilectionis.vnde corpus proximi nō ponit
ſpeciale diligibile.

Questio. xxvj.

Deinde ꝑsideranduz

de ordine charitatz. Et circa ḥ q̄runk
tredecī. Primo vtz sit aliqs ordo in cha
ritate. Scḍo vtz hō debeat deū diligere plus q̄
,primū. Tertio vtz plus q̄ seipm̄. Quarto vtz
se plus q̄ primū. Quinto vtz hō debeat pl⁹ di
ligere ,primū q̄ corpus ,pprium. Sexto vtz primū
,primū plus q̄ alterz. Septio vtz plus,primus
melioꝛe vī sibi magis ꝓximū. Octauo vtz pa
ciū sibi Fm carnis affinitatē vel Fm alias neces
situdines. Nono vtz ex charitate pl⁹ debeat dili
gere filiū q̄ ꝓtrem. Decio vtz pl⁹ debeat diligere
mīem q̄ ꝓtrem. Undecimo vtz plus vxorem q̄
matrem vē ꝓtrem. Duodecimo vtz magz bñfa-
ctoꝛē q̄ bñficiatuz.T redecimo. vtruz ordo cha
ritatis maneat in patria.

Ad primū sic ꝓcedit

Vī q̄ in charitate nō sit aliqs ordo. C charitas
em̄ ē q̄dam vtus ḥ in alijs vtutib⁹ nō assignatur
aliquis ordo ergo in charitate aliquis ordo as
signari debet. ¶Preterea sicut fidei obiectum
ē pena vitae.ita charitatis obiectū ē summa bo
nitas.ḥ i fide nō ponit aliqs ordo. ḥ oia cēlīt cre
dunk.q̄ nec in charitate ds poni aliquis ordo.
¶Pre.charitas ivolūtate ē.ordiare aūt nō ēvo
luntas.ḥ rōnis.q̄ ordo nō ds attribui charitati.
¶Sed ꝯra est qđ dī Cantic.ij. Introduxit me
rex in cellā vinariā ordinauit me charitatem.
¶Rñ.dōs. q̄ sic ꝓba vic in.v. metha. ꝓus t po
sterius dī Fm relationē ad aliqđ pncipiū. ordo
aūt includit in se aliquē modū ꝓrius t posterio
rius.vñ oportet q̄ vbicūq; sit aliqđ principium.sit
etiā aliqs ordo. Dictū autē est supza q̄ dilectio
charitatis tēdit in deum sicut in pncipiū bītu-
dinis in cuius cōmunicatione amicitia charita
tis fundat. t ideo oportet q̄ i his q̄e charitate
diligunk attēdat aliqs ordo Fs relationē ad pri
mū pncipiū huius dilectōnis quod est deus.
¶Ad q.ḥ dēm. q̄ charitas tēdit ad vnionē finē
sub rōne finis vnionk.qđ non cōuenit alicui alij
virtuti. vt supra dictū est.finis aūt hz rōnē pnci
pij in appetibilib⁹ t in agēdis. vt ex supra di
ctis p̄z.t ideo charitas maxīe imponat cō patio
nem ad ꝑmū pncipiū.t sō in ea maxīe ꝑsidera
tur ordo Fm relatōnē ad primū pncipiū. ¶Ad
.ij.dōm.q̄ fides primet ad vim cognitiuā.cuius
opatio ē Fm q̄ res cognite sunt in cogētē cha
ritas aūt est in vi affectiua.cuꝰ opatio ꝑsistit in
hoc q̄ alia tēdit in ipaz rez.ordo aūt pncipalius
inuenik i ipis reb⁹.t ex eis deriuak ad cognitiōz
nr̄az.t sō ordo magis appropriak charitati q̄ fi
dei.hz ēt i fide sit aliqs ordo Fm q̄ ē pncipalit de
deo.scḍario aūt de aliis ḥ referunk ad deum.
¶Ad.iij.dōs.q̄ ordo primet ad rōnē sic ad ordi
nantē.ḥ ad vim appetitiuā primet sic ad ordina-
tam.t hoc modo ordo in charitate ponitur.

Ad secūdū sic,ꝓcedit.

Videt q̄ de⁹ nō sit magz diligēdꝰ q̄ ,prim⁹. dī
enī.j. Jo.iiij.Qui nō diligit frēz suū quē videt,
deū quē ñ videt quō pōt diligē.ex q̄ videt q̄ illō
sit magz diligibile qō ē magz visibile.nūc visio est
pncipiū amoꝛis vt dī i.x. etbi.ḥ de⁹ ē min⁹ visibi
lis q̄ ,prim⁹.q̄ etiā ē min⁹ ex charitate diligibilis
¶Preterea. silimodo ē causa dilectōis. Fm illō Ec.
.xiij. Uē aial diligit sibi.ḥ maioꝛ ē silitu do
bois ad ,primū suū q̄ ad deū.q̄ hō ex charitate

magis diligit primū ꝙ deū. ¶Pre. illud qđ ūt primo charitas diligit deꝰ ẽ. vt ps̄a Aug⁹ in. j. de doc. xp̄iana. ꝙ deus nō ẽ maior in seipō ꝙ in primo. ꝙ nō dz magis diligi deus ꝙ primꝰ.

¶Sz contra illud magr̄ ẽ diligēdū ꝓpter qđ alt qua odio sūt būda. ꝙ primi sunt odio būdi ꝓpter deū. ii. j. a deo abdicāt. Fm illud Luc. xiiij. Si quis venit ad me ⁊ non odit p̄em ⁊ matrem ⁊ uxorē ⁊ filios ⁊ frēs ⁊ sorores. nō ꝑt meus ẽ discipl⁹. ergo deꝰ ẽ magis diligēdus ꝙ primꝰ.

¶Ad. dōm. q vnaquęq; amicitia respicit principālr id in quo principaliꝝ manent illud bonū sup qđ cęt⁹ cōcordāt fundāt. sicut amicitia politica principaliter respicit p̄nc̄pē ciuitat⁹. a quo totus bonam ciuitat⁹ dep̄det. vñ ẽ et matrie debent fides ⁊ obedięntia a ciuibus. amicitia aūt charitatis fundatur sup cōcordiam beatitudis ꝙ consistit in deo cōmuniter sicut in primo principio a quo derivat in oēs qui sunt beatitudinis capaces. ⁊ iō principaliter ⁊ matrie deus ẽ ex charitate diligēdus. ipse enim diligit sic beatitudis causa. primꝰ aūt sicut beatitudinē ab eo sim̄ habitā principio

¶Ad. j. ergo dōs. q duplr ẽ aliqđ causa dilectōis. Vno modo sic id q ẽ rō diligēdi ⁊ hoc nō bonū ẽ. ꝙ diligēdi qr vnumquodq; diligitur in ipsum bz rationē boni. alio mō qr ẽ via quędā ad acquirēdum dilectionē. ⁊ hoc modo vilius est causa dilectionis. non qđē ita q ex rōne sit aliquid diligibile. qr ēvisibile. sed qr p visionē pdūcimur ad dilectionē. non ergo oportz q illud quod est magis visibile sit magis diligibile. ꝙ q pꝰ occurrat nobis ad diligēdū. ⁊ hoc modo arguimentatur apostus. primus est. qr est nob⁹ visibilis primo occurrit nob diligēdus. ex his eni ꝙ nouit animas deū ignota amare. vt ps̄a. dic in q̄dā oratc. vñ si aliqđ primū nō diligit argui pōt q nec deum diligit non ꝓpter hoc q primus sit magis diligēdus sed qr pius diligēdus occurrit deus autē ẽ magis diligibilis ꝓpter maiorez bonitatem.

¶Ad. q. dōm. q similitudo q ā habem⁹ ad deū est prior ⁊ causa similitudo quaz habem⁹ ad primos ex hoc em̄ q principaliꝝ a deo id qđ ab ipso etiam primus habet silis primo efficimur. ⁊ ideo ratione similitudis magis debem⁹ deum ꝙ primum diligere.

¶Ad. iij. dōm. q deus fm ipsam sui cōsiderationē in quocūq; sit cū his est. qr non minuit per hoc quod ē in aliquo. ꝙ tamē nō cęliter habet proximꝰ bonitatē dei. sicut habet ipsam deus. nā deus bz ipsam ēcialiter. primus aūt participatę.

Ad tertium sic ꝓcedit.

Vi q hō nō debeat ex charitate plus deū diligere ꝙ seipm. dicit em̄ pbilo. in. ix. ethic. q amicabilia ꝙ sūt ad alterꝝ veniūt ex amicabilib⁹ que sunt ad seipm. sed cū sit ponꝰ effectus. ergo maior ẽ amicitia hois ad seipm ꝙ ad quęcūq; alia ergo magr̄ se debz diligere ꝙ deū.

¶Pre. vnūquodq; diligimur inquātus est ꝓpriū bonū ꝙ id qđ est rō diligēdi magis diligit ꝙ id qđ ꝓpter hoc rōne diligit. sicut principia q̄ sunt rō cognoscēdi magis cognoscuntur ergo homo diligit magis seipm ꝙ quęcūq; aliud bonū dilectū. nō ergo magis diligit deū ꝙ seipm.

¶Pre. quātū aliqs diligit deū. tantum diligit frui eo ꝙ suum aliqs diligit frui deo. tantū diligit seipm. qr hoc ẽ summū bonū q aliqs sibi velle pt. ꝙ hō nō plꝰ dz ex charitate deū diligere ꝙ seipm.

¶Sz ē qđ Aug⁹ dicit i. j. de doc. xp̄ia. Si te ipsū non ꝓpter te debeo diligere sed ꝓpter ipm vbi dilectōis ewe rectissimus finis est nō succēsear aliqs alt⁹ hō si ē ipm ꝓpter deū diligeo. ꝙ ꝓpter qđ vnūquęq;. illū magr̄. ꝙ magr̄ dz homo diligere deus ꝙ seipm.

¶Ad. dōm. q a deo duplex bonū accipe possum⁹. s. bonū nāe ⁊ bonū gr̄e sup cōcordē autem bonoꝝ nāli nob⁹ a deo facta. fundatur amor nālis. quo nō solū hō in sue integritate nature sup oia diligit deū. ⁊ plus ꝙ seipm. ꝙ etiā quelibet creatura suo modo. i. vel intellectuali vel rōnali vel animali vel saltem naturali amore. sicut lapides ⁊ alia que cognitione carent. quia vnūq; pars naturaliter plus amat cōe bonum totⁱ ꝙ priculare bonū ꝓpriū. qđ manifestat ex ope quelibet em̄ pars bz inclinatiōē principalē ad actionē cōem vtilem totius. apparet etiā hoc in politicis virtib⁹. Fm qđ ciues ꝓ bono cōi ⁊ dispendia ꝓpriaz rez ⁊ plonaz interdū sustinēt. vñ multo magis hoc ẽ sic ꝑ in amicitia charitatis. q fundat sup cōcordiā bonoꝝ gr̄ie ⁊ ex charitate magr̄ dz homo diligere deum q est bonū cōe oium ꝙ seipm. qr beatitudo ẽ in deo sicut in cōi ⁊ fontali principio oim̄ q beatitudinem participare possunt.

¶Ad. primū ergo dōm. q philo. loquitur de amicabilibus que sunt ad alterū in quo bonū quod ē obiectū amicie inueniat fz aliquem particularem modum. non aūt de amicabilibus q̄ sunt ad alterꝝ in quo bonū ꝑfectius inueniat fm rōnem toti⁹.

¶Ad. ij. dōm. q bonū totius diligit q̄dē pars fm qđ est sibi ꝓportio non aūt ita q bonū totⁱ ad se referat ꝙ potius ita q seipm refert in bonū totius.

¶Ad. iij. dz q hoc q aliqs velit frui deo ꝓpter ad amorē q deus amat amore scripturē. magis aūt amamus deum amore amicitie ꝙ amore cōcupiscētie. qr maⁱ est in se bonū dei quā participare possimus fruēdo ipo. ⁊ iō simplr hō magis diligit deū ex charitate ꝙ seipm.

Ad quartus sic ꝓcedit.

Vi q hō ex charitate nō magr̄ debeat diligere seipm ꝙ primū. Principale eni obiectus charitatis est deus vt supra dictū est. ꝙ quia hō dz primū magis deo conīcta ꝙ su ipe. ꝙ magis dz aliquis talem diligere ꝙ seipsū. Preterea determinātū ipsius quę magis diligim⁹ magr̄ vitam⁹. sed hō ex charitate sustinet determinatus ꝑ ꝓtio fm illū Pro. xij. Qui negligit animam ꝓpr̄ amicū iustus ē. ꝙ hō dz ex charitate magr̄ alīū diligere ꝙ seipm.

¶Pre. j. ad Cor. xiij. dr̄ q charitas nō q̄rit q sua sunt. ꝙ illō maxie amamus quibus bonū maxime q̄rim⁹. q̄ꝝ p charitatē aliquis non amet seipsum magis ꝙ proximus

¶Sed cōtra est quod dr̄ Leuit. xix. ⁊ Matt.

xrū. Diligeo ꝓmū tuū sicut teipm. ex quo vī q dilectio hoīs ad seipm ē sicut exēplar dilectiōis que dī ad alterū. ℔ exēplar potī ē ℔ exēplatū. ergo hō ex charitate magī dz diligere seipm ℔ ꝓmū. ℣ ℟. ii. dō. q i hoīe duo sūt. s. nā spūal ⁊ nā corpalis. q hoc aūt hō dī diligere seipm. q diligit se ſm nām spūalē. vt. ō. dictū ē. ⁊ ſm hoc dz hō magī se diligere post deū ℔ quē cūq; aliū ⁊ ꝑ dz ex ipa rōne diligēdi. nā sicut supra dictū ē de⁹ diligit vt ꝓncipiū boni sup quo fundat dilectio charitat'. hō aūt seipm diligit ex charitate ſm rōnē. q ē ꝓceptū ꝑdicti boni. ꝓm⁹ aūt diligit ſm rōnē societatis in ipo bono. Sociatō aūt ē rō dilectōis ſm quā dā vnionē i ordine ad deū. vñ sicut vnitas ponit ē ℔ vnio. ita q hō ip se participet bonū diuinū. ē portio rō diligendi ℔ q alius adiecīt sibi in hac ꝓcipatōe. ⁊ ꝫ hō ex charitate dz magis seipm diligere ℔ ꝓmū ⁊ duo⁹ signū ē q hō nō dz sbire aliq̄ malū pcī q̄ ℣ tat' ꝓcipatōni bīitudiē. ꝓmū liberet a pcō. ℣ ℟. i. ℊ dōm. q dilectio charitat' nō ꝓhibū dz q ℣ tatē ex pte obiect⁹ q̄ de⁹. ℔ ex pte diligēt'. qui ē ipse hō charitatē hīs. sic ⁊ q̄ritas cuiuslibet actōis dependet quodāmō ex ip so subiecto. ⁊ ꝫ dz ꝓm⁹ melior. sit deo ꝓpīq. q. tñ nō ē ita ꝓpīquus charitatē hīn sic ipe sibi. nō sequit q magis debeat ꝓmū ℔ seipm diligere. ℣ ℟. ii. dōm. q detrimēta corpalia dz hō sustinere ꝓpt amicū. ⁊ in bonis seipm magis debīgat ſm spūalē mēte. q. hoc ꝓtinet ad pfectionē ⁊ virtutis que ē bonū mentis ℔ in spūalib⁹ nō dz hō pati detrimentū peccādo vt ꝓmū li beret a pcō. sic dictū est. ℣ ℟. iii. dōm. q sicut ℣ug. dicit in regula. q cū dī charitas nō ꝯsīt q sua iuste. sic intelligit q cōis ꝓfectio anteponit. sp aūt cōe bonū ē magī amabile vnicuiq; ℔ ꝓpīū bonū. sic enī ipsi ꝑti ē magī amabile bonū totius ℔ bonū partiale suipi⁹. vt dictū ē.

Ad quintuz sic procedit

Dr. q homo non magis debeat diligere ꝓmū ℔ corp⁹ ꝓpīū. In ꝓfio aūt intelligit corp⁹ nr̄i ꝓximi. ſ. ergo dz hō diligere ꝓximum pl⁹ ℔ corp⁹ ꝓpīū. sequit. q pl⁹ debeat diligē corpus ꝓximi ℔ corp⁹ ꝓpīū. ℣ Pte. homo pl⁹ dz diligere alium ꝓpīū ℔ alium ꝓximi vt dictū est. ℔ corp⁹ ꝓpīū ꝓpinqui ē aie nre ℔ ꝓximus. ℔ plus debem⁹ diligere corp⁹ ꝓpīū ℔ ꝓximum. ℣ Pte. vnusq̄sq; exponit id q̄ min⁹ amat ꝓ eo q̄ magī amat. ℔ nō ois hō tenet exponere corpus ꝓpīū ꝓ salute ꝓximi. ℔ hoc ē ꝓceptū ſm illō Io. xv. Maiorē charitatē nemo dz ℔ vt animā suā ponat q̄s ꝓ amicis suis. ℊ hō nō tenetur ex charitate plus diligere ꝓximū ℔ corp⁹ ꝓpīū. ℣ Sed ꝓtra est q̄ ℣ug. dic in. j. de doc. xp̄iana q plus debem⁹ diligere ꝓximū ℔ corpus ꝓpīū. ℣ ℟. ii. dōm. q illud magis ē ex charitate diligendū q̄ dz plenior rōnē diligibilis ex charitate vt dictū ē. Sociatio aūt inꝑfecta ꝓcipatōe bīitudinis ℔ ē rō diligēdi ꝓximū est maior rō diligēdi ℔ ꝓticipatio bīitudis ꝓ redūdantiā ℔ ē rō diligēdi ꝓpīū corp⁹. ⁊ ꝫ ꝓximū quantum ad salutē aīe magis debem⁹ diligere ℔ ꝓpīū corp⁹. ℣ ℟. i. ℊ dō. q q̄ ſm philo. in ix. ethi. vnūq̄q; vī ē id q̄ ē ꝓpīū in ipo. vñ cū dī ꝓxim⁹ magis ex diligēdus ℔ corpus ꝓpīū intelligitur hoc ℔ ꝫ ad aiam que est potior pars eius. ℣ ℟. ii. dōm. q corpus nostrū ē ꝓpinquius aie nostre ℔ primus quārū ad cō stituendem ꝓprie nature. ℔ ꝫ ad ꝓticipationē beatudio maior ē sociatio aie ꝓximi ad aias nostrā ℔ ētā corporis ꝓpīi. ℣ ℟. iii. dōm. q cuilibet boi imminet cura ꝓpīj corꝑis. nō aūt imminet cuilibet boi cura de salute ꝓximi nisi forte i casu. ⁊ ꝫ nō est de necessitate charitat'. q hō ꝓprius corpus exponat ꝓ salute ꝓximi nisi i casu q ꝛ necesse eius saluti ꝓuidere. sed q aliquis sponte ad hoc se offerat ꝓtinet ad ꝓfectionē charitatis.

Ad sextuz sic procedit

Dr. q vnus ꝓxim⁹ non sit magis diligēd⁹ ℔ alius dicit enī ℣ug. in j. de doc. xp̄ia. Nēo hoīes eq̄ diligēdi. sī ℔ cū oīb⁹ ꝓdesse nō possis bis pauc̄ssimis ꝑsulēdū ē qui ꝓ locor. ⁊ tp⁹ vel ℔ ꝯtrariū rep opportunitatib⁹ ꝑstrict⁹ tibi ℊ̄ſ. q̄dā sorte inꝑmuntur. ℔ ꝓximor⁹ vn⁹ nō ē magis diligēd⁹ q̄ alt⁹. ℣ Pte. vbi vna ⁊ eadē ē rō diligēdi diuersos. nō dz ee meliꝰ dilectio. ℔ vna ē rō diligēdi oēs ꝓximos. ſ. de⁹. vt ꝑz ꝓ ℣ug. i. j. de doc. xp̄ia na. ergo oēs ꝓximos eq̄liter diligere debem⁹. ℣ Pte. amare ē velle bonū alicui. vt ꝑz ꝓ philo. in ij. rethorice. ℔ oibus ꝓximis eq̄le bonū vult m⁹. ſ. vitā eternā. ergo oēs ꝓximos equaliter debemus diligere. ℣ Sz ꝓtra ē q tanto vnusq̄sq; magis dz diligi quāto grauius peccat. q ꝫ eius dilectionē operatur. ℔ grauius peccat qui agit contra dilectionē aliquor⁹ ꝓximor⁹ ℔ qui agit contra dilectionē aliquor⁹ alior⁹. vñ Leuit. xx. ꝓcipit q̄ maledicentes ꝑē aut matri morte moriat. q̄ non ꝓcipit de his qui alios boies male dicunt. ergo ℊ̄ſ̄ā ꝓximor⁹ debem⁹ magis diligere ℔ alios. ℣ ℟. ii. dōm. q duplex opinio circa hoc fuit. Quidam enī dixerūt q oēs ꝓximi sūt equaliter ex charitate diligendi ꝗtū ad affectus ℔ nō ꝗtum ad exteriorē effectū. ponētes ordinē dilectōis esse intelligēdū ſm exteriora bēficia q magis debemus impendere ꝓximis ℔ alienis. nō ſm interiorē affectū quē eq̄liter debem⁹ impendere oibus etiam inimicis. Sed hoc irrōnabiliter dī. Non enim minus ē ordinatus affectus charitatis qui ē inclinatio gratie ℔ appetitus naturalis q̄ est iclinatio nature. vtraq; enī inclinatio ex diuina sapia ꝓcedit. videm⁹ aūt in naturalibus q inclinatio naturalis ꝓportionat actui vl momi q̄ ꝓuenit nature vniuersum. sicut terra dz maiorē iclinationē gratitat' ℔ aqua. q. cōperit ei ē sub aq̄. dz ergo q ētā iclinatio ℊ̄ſ q̄ ē affect⁹ charitat' ꝓportionet bīs. q̄ sūt exterius agēda. ita. ſ. vt ad eos ītēsiorē charitat' affectū habeam⁹ q̄b⁹ ꝓuenit nos magī bēficos ē. ⁊ ideo dicēdū ē q ētā ſm affectū opus magis vnum ꝓximorum ℔ alium diligere. ⁊ rāō ℊ̄. quia cū principium dilectionis sit de⁹. ⁊ ipe diligens. necesse ē q ſm ꝓpinquitatem maiorē

ad alterū ubor principior maior sit dilectionis affectus. sicut enī supra dictū ē. in oibus in qb' inuenit aliqd principū ordo attēdit fm cōparationē ad illud principium. ¶Ad 3. ergo dō. q' dilectio pōt ee inequalis dupl'r. Uno mō ex pte ei' boni qō amico optam'. t quinq; ad hoc oēs homines eē diligim' ex charitate. qz oib' optam' bonū ides in genere. s. beatitudinē eternā. Alio mō di maior dilectio ppter intensionē actus dilectionis. t sic nō oēs homines eque diligere. Et alit dōm. q' dilectio inequaliter potest ad aliquos haberi dupliciter Uno mō ex eo q' dā diliguntr t alij nō diligūtur. t hanc eriā inequalitatē oz seruari in dilectiōe. qz nō possum' oib', pdesse fm inordinatā dilectionē ratio meritoz dī non dz. Alia do ē inequalitas dilectionis ex hoc q' dā plus alijs diliguntur. quā q' nō videt hanc excludere inequalitatē. fm primū vt pz ex his q' de hierarchia dicit.

¶Ad 4. dōm. q' nō oēs primi eqliter se hūt ad deū. fm quod sut ei ppinquiores. ppter maiores bonitatē q' sut magis diligēdi ex charitate qm alij q' sūt ei min', ppinq. ¶Ad 4. dō. q' rō illa procedit de equitate dilectionis ex pte dī quod amicis optamus.

Ad septimū sic procedit

Dī q' magis debem' diligere meliores qm nob ꝓximiores. Illī em vī ee magis diligēdi qō nulla rōne dz odio hri. qm illi qb' aliq rōne ē odiēdi sicut t alibi' ē q' ē nigro impimit'. fm quone no dz inuere sūt fm aliquā rōnē odiēde. fm illō Luc. cap. Si quis venit ad me t nō odit pfes t matrē &c. horū aūt dī nulla rōne sūt odiēdi. ergo vī q' meliores sint magis amandi qm ꝓximiores. ¶Pre. fm charitatē hō charis deo assimilatur fm de diligit magis meliores qm sibi ꝓximiores. q' t hō p charitatē magis dz meliores diligere qm sibi ꝓximiores. ¶Pre. fm vnūquēq; amicitia illud ē magis amabile qō magis gerit ad id supra qō amicitia fundat. amicitia em naturalis magis dz diligim' eos qui sunt nob magis fm nām ꝓximi puta genitor vel filius. fm amicitias charitatis fundat sup cōicatōe beatitudinis ad quā magis gerit meliores qm nob ꝓximiores q' ex charitate magis debem' diligere meliores qm nob ꝓximiores ¶Sed cōtra est qō dī. 3. ad thimo. v. ii qui fidē non habet t maxime domesticor curā nō dz. fidē negauit. t est infideli deterior. fm interiorē charitatis affectū dz rūdere exteriori affectui. q' charitas magis dz dīri ad ppinquiores qm ad meliores. ¶Rn. dōm. q' ois actus oz q' ꝓportionet t obiecto t agenti. fm ex obiecto hz spēm ex fine aūt agentis hz modū sue intentionis. sic motus hz spēm ex termino ad quē. fm intentionē velocitat' habz ex dispōne mobilis t fine mouentis. sic q' dilectio spēs hz ex obiecto. fm intentionem hz ex pte ipsius diligentis. obiectū aūt charitatiue dilectionis de' ē. hō aūt diligēs ē. diuersitas q' dilectionis q' ē fm charitatē ptīt ad spēm ē antēcēdta in proximio diligēdis fm ꝓportionē ad deū. vt ei qui ē deo ꝓximior maius bonum ex charitate velimus. qi licet bonū qō oibus vult charitas. s. beatudo eterna sit vnum fm se habet tamen diuerso grad' fm diuersas beatudinis principatōes. t hoc ad charitatē pertinet vt velit iusticiā dei seruari fm qm meliores perfectius beatudinē pticipāt. t hoc pertinet ad spēm dilectionis. sunt em diuerse dilectionis spēs fm diuersa bona que optam' his quos diligim'. fm autem dilectionis ē attendēda p ꝓportionem ad ipsum dominē qui diligit. t fm hoc illos qui sunt sibi ꝓpinquiores ex affectu diligit dō ad illo bonū ad qō oēs diligit qui meliores ad maius bonū. Est em t ibi alia via attendenda. nam alij ꝓximi sunt ꝓpinq nob fm naturalem originē a qua discedere non pāt. qz fm eā sunt id qō sūt. fm bonitas virtutis fm quas aliqui appropinquāt deo pōt accedere t recedere. t augeri t minui vt ex supra dict' pz. t nō possum ex charitate velle q' ille qui est mihi ꝓxim' sit melior alio. t sic ad maiorē beatudinis gradum peruenire possit. Est aūt t alius mod' quo pō diligimus ex charitate magis nobis connexos. qz pluribus modis eos diligimus. Ad eos em ex q' nō sūt nob cōnexi non habem' nisi amicitias charitat'. ad eos do q' sunt nob ꝓxi habem' aliquas alias amicitias fm modum ꝓximitatis cor ad nos. cui aūt bonū sup qō fūdat quelibet alia amicitia honesta ordinetur sicut ad finē ad bonū sup qō fūdat charitas. Sic ē vt charitas imperet actū cuiuslibet alterius amicitie. t sic ars que ē circa finē imperat arti q' ē circa ea q' sūt ad finē. t sic hoc ipm qō ē diligere aliquē. qz cō sanguine' vel ꝓximus ē. vel qz ꝓximus. vel ppter qōcunq; bonū aliō licitū ordinabile in finē charitatis. pt a charitate ipsa. t ita ex charitate elicite t cū imperante ptīt' modis diligim' magis nob ꝓximiores. ¶Sed. 1. ergo dōm. q' in ꝓximis nris non pcipimur odire q' ꝓximi nī sūt sed in his q' peccāt nos a deo. t in hoc nō sūt ꝓximi nī inimici. fm illud Mich. vij. Inimici hoīs domestici eius. ¶Sed. 2. dōm. q' charitas facit hominē ꝓsonari deo fm ꝓportionē. ve. s. ita se habeat hō ad id qō suū est. sicut deus ad id qō suū ē. quedā autem possumus ex charitate velle. qz sunt nobis ꝓuenientia que ei deus non vult. qz non ꝓuenit eius velle sicut supra habitū ē cū de bonitate voluntatis ageret. ¶Sed. 3. dō. q' charitas non solum elicit actum dilectionis fm rationem obiecti. sed etiam fm rationem diligentis vt dictum est. ex quo cōtingit q' magis aliquos amatur.

Ad octauum sic procedit

Dī q' non sit magis diligēdus ille q' ē magis nobis cōmunis fm carnalē originē. Dī ei Pio ner. xviij. vir amicabilis ad societatē magis erit amicus. fm fratres t maxim' Valeri' dicit q' amicitie vicinū pualidū ē neq; nulla ex pte sanguinis virib' stemus. hoc etiā cern' t experimēt' q' illis nascēdi sors fortunā ognis dedit. Dnusq;q; solido iudicio ichoata voluntas Abi q' illi q' sūt cōsanguine nō sunt magis diligendi q' alij.

¶Pret. Ambr. in 3. de offi. Nō min' vos diligo q' si in cuiuslibet gemui q' si in ꝓpriis suscepissem

non em vehemẽcior ẽ natura ad diligẽdũ q̃ gratia plus certe diligere debem⁹. quos quotidie no bis cõpetam⁹ futuros q̃ ho tñ in hoc sclo. non ergo cõsanguinei sũt magis diligẽdi bis q̃ sunt aliter nob̃ iuncti. ¶Pre. ꝓbatio delectõis est exhibitio opis. vt Hiere. dic in omel. q̃ ꝑsidas magis debem⁹ impẽdere dilectõi opa q̃ eiaz ꝓsanguineis. sic magꝫ ẽ obediẽdũ i exercitu duci q̃ pri. q illi qui sũt sanguĩe iuncti nõ sũt maxime diligẽdi. ¶Sz hoc est q̃ ꝑaliter in precꝫ de calogi mãdat de honoratõe parẽtũ. vt ꝓz Exo. xx. q illi q̃ sunt nobis iuncti fm carnis origine sunt a nob̃ ꝑalino diligẽdi. ¶Ad. dicẽ. q sic dictũ ẽ. illi q̃ sunt nob̃ iuncti sunt ex charitate magis diligẽdi ita q; mẽbrũs diliguntur. cũ etiã quia ꝑlibus rõnib⁹ diliguntur. mẽbrũ aũt dilectõis est ex iunctõe dilecti ad diligẽtẽ. z tõ diuersor⁹ dilectio ẽ mẽsurãda fm diuersam rõnẽ iũctõis vt. ſ. vnusquisq; diligat magis eo q̃ iunct ad illã iunctionẽ fm q̃ diligit. z vlteri⁹ cõpanda ẽ dilectio dilectõis fm ꝓportionẽ iunctõis ad cõiunctionẽ. Sic ḡ dicẽ. est q̃ amicitia ꝓsanguineorum fundat in iunctõe nãlis originis. amicitia aũt ciuiũ in cõicatõe ciuili. z amicitia militantiũ in cõicatõe bellica. z tõ in his q̃ ꝓmouent ad nãm plus debem⁹ diligere ꝓsanguineos. in his aũt q̃ ꝑtinẽt ad ciuilẽ ꝑuersatiõnẽ plus debemus diligere ꝓximos. z in bellicis plus cõmilitones. vñ z philo. dicit in. ix. ethic. q̃ singul' ꝓpria z cõgruẽtia est attribuẽdũ. Sic aũt facere videmur q̃dã q̃ ad nuptias vocãt cognatos. videlicet vtiq; z nutritũm parẽtib⁹ oportere maxie sufficere z honorẽ ꝑtinẽ. z sile ẽ etiã in aliis Si autẽ cõpem⁹ etiã iunctionẽ ad iunctiones. ꝑstat q̃ coniũctio nãlis originis ẽ ꝑpetua z imobilior. qz ẽ fm id q̃ ꝑtinet ad ssam. alie aũt iunctões sũt supuenientes z remoueri ꝑt. z tõ amicitia ꝓsanguineor⁹ ẽ stabilior. q̃ alie amicitie possũt cẽ potiores fm illũ qđ ẽ ꝓpriũ vnicuiq; amicitie.

¶Ad. j. ergo dicẽ. q̃ quia amicitia socior⁹ ꝓpria electione ꝑficitur in his que sub nostra electõe cadunt. ꝓpria in agẽdis preponderat hec dilectio dilectõi ꝓsanguineor⁹. vt. ſ. magis cũ illis ꝓsentiamur in agẽdis amicitia tamẽ cõsanguineor⁹ est stabilior. vt pote naturaliter existẽs. z ꝓualet in his que ad naturã spectãt. vnde eis magis tenemur in ꝓpriis necessarior⁹. ¶Ad. ij. dicẽ. q̃ Ambro. loquitur de dilectõe ẽtium ad beneficia q̃ ꝓmanent ad cõmunicationẽ gratie. ſ. de instructõe mor⁹. in hac em magis dz homo subuenire filio ꝑtalib⁹ q̃m ꝑtalis genuit q̃ filius cognatib⁹ ꝑbus tenet magis ꝓsidere in cognatibus subsidijs. ¶Ad. iij. dicẽ. q̃ ex hoc q̃ vxor exercitus magis obedit in bello q̃ ꝑt. non ꝓbat q̃ simpliciter ꝑ minus diligat. q̃ qđ minus diligit fm quid. i. fm dilectionem bellice cõicatõis.

Ad nonum sic procedi

tur. Vi. q̃ hõ ex charitate magis debeat diligere filiũ q̃ ꝑtem. Illa em magꝫ debem⁹ diligere cui magis debem⁹ ꝓdesse. q̃ magis debemus ꝓdesse filio q̃ ꝑenti⁹. Dicit em apls. xij. ad Cor. xij. Non debẽt filij thesaurizare ꝑentib⁹ q̃ ꝑentes filijs. ergo magis sũt diligẽdi filij q̃ ꝑentes. ¶Pre. q̃ ꝓficit nãm. q̃ aliter ꝑentes plus diligũt filios q̃ ab eis diligant vt ꝓbatur viij. ethic. ergo magis debemus filios q̃ ꝑentes. ¶Ꝓter. q̃ charitatẽ affect⁹ hoiis deo ꝑfirmatur. sed deus magꝫ diligit filios q̃ diligat ab eis q̃ etiam a nob̃ magis debem⁹ diligere filios q̃ ꝑentes. ¶Sz hoc est qđ Ambro. dic. Primo debeo diligẽdo ꝓximos. secundo ꝑentes. inde filij post domesticos. ¶Ad. dicẽ. q̃ sicut supra dictum est gradus dilectõis ex duobus pensari põt. Uno modo ex parte obiecti. z fm hoc ad qđ dz maiorẽ rõnẽ boni est magis diligẽdus. z quod ẽ deo simil⁹. sic ꝑ ẽ magis diligẽdus q̃ filius. qz. ſ. ꝑtem diligimus sb rõne principij qđ dz rõnem eminẽtioris boni. z deo similis. Alio mõ cõputatur gradus dilectõis ex ꝑte ipsius diligentis. z sic magis diligit qđ ẽ ꝓximus. z fm ꝑ filiꝰ est magꝫ diligẽd⁹ q̃ ꝑ. vt philo. dicit. viij. ethi. ꝑ qđ de qz parẽtes diligũt filios vt aliqđ sui existentes ꝑ ãt nõ ẽ aliqđ filij. z tõ dilectio fm quã ꝑ diligit filiũ filior⁹ est dilectionis qua quis diligit seipsum. secõ quia parentes magis sciunt aliquos esse suos filios q̃ econuerso. tertio. qz filiꝰ ẽ magis proprius⁹ parenti vt pote pars existens q̃ pater filio ad quem habet habitudinẽ principij quarto quia pentes diutius amauerũt. nã statim ꝑ incipit diligere filiũ. filius aũt ꝛpe ꝓcedẽte incipit diligere ꝑtem. dilectio aũt quanto est diuturnior tanto ẽ fortior. fm illud Eccl. xl. Non derelinq̃s amicũ antiquũ. nouꝰ em non erit similis illi. ¶Ad. j. q̃ dicẽ. q̃ principio debet subdecim⁹ reuerẽtie z honor. effectui aũt ꝓportionaliter cõpetit recipere influentiã principij z ꝓfectionẽ ipsius. z ꝛpẽ ꝑentib⁹ a filijs magꝫ debet honor. filijs aũt magis debet cura ꝓfectionis. ¶Ad. ij. dicẽ. q̃ ꝑ nãliter plus diligit filiũ fm rõnẽ ꝓximitatis ad seipm. q̃ fm rõnẽ eminẽtioris boni filiꝰ nãliter plus diligit ꝑtem. ¶Ad. iij. dicẽ. q̃ sic Aug. dicit. j. de doc. xpiana. deus diligit nos ad vtilitatẽ nr̃am z sum honorẽ. z tõ qz ꝑ comparatur ad nos in habitudine principij. sic z de⁹ ad patres ꝓprie pertinet vt ei a filijs honor ꝓcuretur ad filium autem vt eius vtilitati a ꝑentib⁹ ꝓuideatur. q̃uis in articulo necessitatis filiꝰ obligatus sit ex beneficijs susceptis vt ꝑentib⁹ maxime ꝓuideat.

Ad decimũ sic ꝓcedit

Vi. q̃ hõ magis debeat diligere mrem q̃ ꝑtem Ut em ꝑbs dicit in primo de generatione animalium. femina in generatione dat corpus. sed hõ non habet animam a patre. q̃ p creationem a deo. vt in primo dictũ est. ergo hõ plus dz a matre q̃ a patre. plus ergo dz diligere matrẽ q̃ patrem. ¶Pre. magis amantẽ dz magis diligere. q̃ mater plus diligit filiũ q̃ ꝑter. Dicit em ꝑbs in. ix. ethico. q̃ matres magis sunt amantes filior⁹. laboriosior em ẽ ꝓcreatio matrum. z magis sciũt q̃ ipsarum sunt filij q̃ patres. ergo mater ẽ magꝫ diligẽda q̃ ꝑter. ¶Preterea. ei debetur

maior dilectionis affectus qui pro nobis plus laborauit fm illō Hieron. vi. Saluatare Martas que multū in nobis laborauit sed mater plus laborat in gnādo & educatōe q̄ pr. vñ Eccl. vñ. Memētō mihi tue ne obliuiscaris. q̄ plus ds bō diligere mihi q̄ pēm. ¶ Sz ē qō Hiero⁹ dic̄ sup Esech. q̄ post deū eim pēm diligēd⁹ est pr & postea addit de mre. ¶ Ad. ō. dēm. q̄ in illis cōparōib⁹ nō qō dr ē intelligēdū p sc. vt videlz intelligatur ee questiū de pce inēqlm ē pr. an sit pl⁹ diligēd⁹ mr inēqlm est mr. pōt enim i oibus huiusmodi tāta ee distātia bonis & malitiet amicti a solutabilē minuatur. vt philosoph⁹ dic i viij. ethicorum. & ideo vt Ambrosius dic. boni domestici sunt magis filijs pponēdi. q̄ p se loquēdo pr magis ē amandus q̄ mr. amatur enim pr & mr vt principia q̄dā nālis originis. pater autē habz excellentiorem rationē principij q̄ mater quia pr est principiū p modū agētis mater autē magis p modū patiēt & materie. & ideo p se loquendo pr magis est diligendus. ¶ Ad primū ergo dicendum. q̄ in gnātione homis mr mini strat mām corporis informē. formatur autem p patrem formatiuam que est in semine pris. & q̄uis bmōi virtus non possit creare aiam rōnalē disponit tñ mām corpalem ad huiusmodi formē suscepōnē. ¶ Ad secūdam dicēdū. q̄ hoc p tinet ad aliam rōnē dilectōis. alia ei ē spēs amicitie qua diligim⁹ amantē & q̄ diligim⁹ gnāntē nunc aūt loquimur de amicitia q̄ debet pri & matri fm gnātionis rationē.

Ad vndecimū sic, proce

dit. Vī q̄ bō plus debeat diligere vroē q̄ pīez & matrē. Nullus enim dimittit rē aliquā nisi p re magis dilecta. sed Heñ. ij. dī q̄ propter vroē reliquit bō pīez & matrē. q̄ magis ds diligere vroē q̄ pīem & mrem. ¶ Pr. Aplus dic ad Ephe. v. q̄ viri debēt diligere vxores sicut seipos. q̄ homo ds magis diligere seipm q̄ parētes. ergo etiā magis debet diligere vroē q̄ pentes. ¶ Pret. vbi sunt plures rōnes dilectōis ibi ds ee maior dilectio. sed in amicitia que est ad vroē sūt plures rationes dilectionis vt dicit eni philosophus in viij. ethicorum. q̄ in hac amicitia videtur ee vtile & delectabile. & propter virtutē si vxor sit contingens. q̄ magis debet esse dilectio ad vroēm q̄ ad parentes. ¶ Sed contra est q̄ vir debz diligere vxorem suam sicut carnem suam. vt dī ad Ephe. v. q̄ corpus suum minus debet homo diligere q̄ proximū. vt supra dictum est. inter pres mos autē magis debemus parentes diligere. ergo magis debemus diligere parentes q̄ vroēm. ¶ Ō. dēm. q̄ sicut dictum ē. gradus dilectionis attendi potest ex fm rationes boni. & fm connunctionem ad diligēdē. Secundū ergo rōnem boni quod est obiectum dilectōis magis sunt diligendi parentes q̄ vroes. quia diliguntur sub ratione principij & cōmūnis in cuiusdā boni. Sēm aūt rationē connunctionis magis diligēda ē vxor. qz vxor connungitur viro vna caro existens. fm illud Mat. xix. Iam nō sunt duo sed vna caro. & ideo inēritus diligitur vxor. sed maior reuerentia est parentib⁹ exhibēda. ¶ Ad primū ergo dm. q̄ non ītum ad oia deseritur pater & mater propter vroē. in quibus dā eni magis ds bō assistere parētibus q̄ vroī sed ītum ad vnionē carnalis copule & cohabitationis relicto oibus parentibus bō adheret vxori. ¶ Ad. ij. dm. q̄ in verbis apli non ē intelligendum q̄ bō debeat diligere vroē sua cāliter sibipsi. q̄ qz dilectio qua aliquis ds ad seipm est rō dilectōis qua quis ds ad vroē sibi junctā.

¶ Ad. iij. dm. q̄ etsi in amicitia patrum inueniuntur multe rōnes dilectōis. & ītum ad aliquid p̄ponderat rationi dilectōis q̄ habetur ad vroē fm. Rationem boni q̄uis ille preponderēt fm quātitatis rōnes. ¶ Ad. iij. dm. q̄ illud etiam non est sic intelligendum q̄ li sicut ipsum sit equalitatem. sed rationem dilectionis. diligit enim homo vroem suam principaliter ratione carnalis connunctionis.

Ad duodecimū sic, pce

dit. Videt q̄ homo magis debeat diligere bñ factor⁹ q̄ beneficiatū. Dicit eni Aug⁹. in lib. de charitate. Audiendus nō nullus maior est prouocatio ad amandū q̄ preuenire amando. nihil enim durius ē animo qui dilectionem ē si non vult impendere nolit rependere. Sz bñfactos res preueniunt nos in bñficio charitatis. ergo bñfactores maxime debem⁹ diligere. ¶ Pr. tā to aliquis ē magis diligend⁹ quāto grauius homo peccat si ab eo dilectione desistat. vel contra eū agat. sed grauius peccat qui benefactorē nō diligit vel contra eū agit. q̄ si diligere desistit cum cui bactenus beneficit. ergo magis sunt amandi benefactores q̄ hi quibus bñfacim⁹. ¶ Pr. inter omnia diligenda maxime diligēdus ē de⁹ & post eum pater vt Ieronimus dicit. q̄ isti sūt maxime benefactores. ergo benefactor ē maxime diligēdus. ¶ Sz cōtra est quod philo. dicit in quo nono ethicor. q̄ benefactores magis videntur amare beneficiatos q̄ econuerso. ¶ Ō. dēm. q̄ sicut supra dictum ē. aliq̄d magis diligitur dupl̄r vno modo qz hz rōnē excellentioris boni. alio mō ratione maioris cōnunctōis. Primo quidē mō benefactor ē magis diligēdus qz cū sit principiū boni in beneficiato hz excellentioris boni rationē. sicut & de patre dictū ē. Secundo autem modo magis diligimus bñficiatos. vt phūs phat in ix. ethico. p quinq; rōnes prio quidē qz beneficiatus ē q̄si q̄dā opus bñfactois vt consueuit dici de aliquo aste ē factura illi⁹. mīle ē ante cuilibet vt diligat opus suū. sicut videmus q̄ poete diligūt poemata sua. et hoc tō. qz vnūq̄q; diligit suū ee & suum viuere q̄ modis maxie manifestat in suo agere. scdo q̄ manifestatio nālis diligit illō in quo inspicit suū bonū. hz quidē ergo ē bñfactor in bñficiato aliq̄ bonū & econuerso. q̄ bñfactor inspicit in bñficiato suū bonū honestū. & bñficiatus in bñfactore suū bonū vtile. bonū aūt honestū delectabile⁹ cō sideratū q̄ bonū vtile. cū qz ē diuturnū⁹. vtilitas

enim cito transit. et delectatio memonialis non
ē ficta delectatio rei p̄terite. cum ergo dicit
magis ei delectatione recolim⁹ ꝑ se voluerit
ꝙ nobis ab aliq̄o euenerit. tertio q̄ ad amā
tes pertinet agere. vult enī et optare bonū amato.
ad amatū aūt pertinet bonū pati. et iō excellēcio
nio ē amare. et ꝑter hoc ad bñfactōē pertinet vt
plus amet. quarto q̄ difficilī⁹ ē bñficia impēdere
ꝙ recipere. ea ꝙ in quib⁹ laboramus. pl⁹
diligimus. ꝙ ꝙ nobis de facili pueniūt quodā
modo contemnimus. ¶ Ad primum ergo dcm.
q̄ in bñfactore ē vt beneficiatus prouocetur ad
ipsum amādum bñfactor aūt diligit bñficiatū
non quasi prouocatus ab illo. ꝙ ex ipo motus.
quod aūt ex se ē ꝓpter ē eo q̄ ē p alīd. ¶d. q.
sicdum. q. amor bñficiati ad bñfactōē ē magis
debitus. et ideo contrarium hꝫ rationē ma
to⁹ ito pcīt. ꝙ amor bñfactoris ad beneficiatū est
magis spontan⁹. et ideo hꝫ maiorē promptitu
dinē. ¶d. iij. dcm. q. deus erā plus nos diligat
ꝙ nos eum diligam⁹. et parēres plus diligūt fi
lios ꝙ ab eis diligūt. Nec tñ os q. quodlibet bñ
ficiatos plus diligam⁹ quolibet bñfactorib⁹. bñ
factores em a ꝙbus maxima bñficia recipimus
i. deū et parētes ꝑcipue⁹ bus aliq̄ minora
bñficia impēdim⁹.

Ad tertiūdecimū sic ꝓ

cēditur. Vī q. odo charitatis nō remaneat in
ꝑria. Dicit enī Aug⁹. in li. de vera religione. Per
fecta charitas ēt plus potiora bona et minima
minora diligam⁹. ꝙ in ꝑria erit ꝑfecta charitas.
ꝙ plus diliget alīq̄o meliorē ꝙ seipsū vel sibi con
iunctā. ¶ Pr. ille magis amatur cui mai⁹ bo
num volum⁹. sed ꝗlibet in patria existēs vult
maius bonū ei. ꝙ plus bonū hꝫ aliquin volūtas
eius non ꝙ ola diuine voluntati cōformaretur
ibi aūt plus bonum hꝫ ꝙ melius ē. ꝙ in ꝑria ꝗli
bet magis diliget meliorē. et ita magis alīq̄o ꝙ se
ipsū. et contrariū ꝙ ꝓximum.

¶ Sed ē q. nā nō tollit ꝙ plus ꝙ ꝑficit. odo au
tē charitas. supra posit⁹ ex ipa nā ꝓcedit. ois aūt
nāliter pl⁹ se ꝙ alia amat. ergo ille odo cha
ritatis remanebit in ꝑria. ¶ Ad. vi. dcm. q. necesse
ē ordinē charitatis remanere i ꝑria ꝗtuz ad hoc
q. de⁹ ē sup oia diligēdus. Si em simplr erit tūc
qñ bō ꝑfecte eo fruet. ꝙ de ordine sumpsim⁹ ad alia
ordinabilia vl. qz sicut supra dictū ē. dilectio
nis gradus distingui pōt. vl ex vltimo boni qđ
quis alq̄ intendit vl ex intentione dilectōis. pri
mo quidē modo plus diligat melioreꝫ ꝙ seipm.
minus ꝙ min⁹ bonoꝫ vellet sibi quilibet bonū
vnūquēq; bñe qđ sibi debet ꝑ diuinā iusticiā
ꝓpter ꝑfectā ꝓhominatē voluntatis bñne ad ti
mā nec tūc erit ipse ꝓpter qđ meritū ad mai⁹
ꝑmiū. sic nūc accidit qñ ꝓ bō melioris ē ꝑtē
ꝑmiū desiderare. ꝙ nūc voluntas vniuscuiusq; i
hoc fixa est qđ ē determinata diuinā. Secūdo
vero modo alīq̄e plus seipsum diligit ꝙ ꝓximū
erit melioré qz intellō actus dilectionis ꝓcedit
ex ꝓpe subiecti diligētis. vt supra dictū ē. et ad
erā bonū charitatis vnicuiq; ꝑfertur a deo. vt ꝑ
qđ mēte sua in deū ordinet qđ ꝑtinet ad dilectiō
nē sumptuo. secūdario ꝙ ordinē alterius in deum
velit vel erā operet ꝑm suū modū ꝙ ipsū ad ordi
nē primoꝫ adiuuet simplr ꝙ magis diligere melio
reꝫ ꝑm charitatis amorē. vita eius vita brā pfi
cit in ordinatōe mētis ad deū. vñ tot⁹ ordo di
lectōis huius obseruabit q. cōparatiōe ad deū vt
s. ille magis diligat et ꝓximos. cessabit eni tūc ꝓpter
ꝙ ē ꝑtes vita necessaria. ꝙ necesse ē vt vnūquīq;
magis sibi ꝓ sacro ꝑm quācūq; necessitudinē ꝙ
uideat magis ꝙ alteri. nōe cui⁹ in sacra ex ipa
ielmatōe charitatis hō pl⁹ diligat magis sibi ꝓ
cui. cui magis hꝫ impendere charitatis effectū. pa
tet tñ in plis q. aliq̄s sibi cōmunis plurib⁹ mo
do diligat. nō em cessabit ab alio bei honeste di
lectōis causa. cū ob hoc alius rōnabiliter ꝑcat incō
mutabiliter rō dilectōis ꝙ similr ex ꝓpinquitate ad
deū. ¶ Ad primū ergo dcm. q. ꝗlibet ꝓximo
rum sibi rō illa concedēda ē. ꝙ ꝗlibet ad seipm
oportet q. aliquo plus se ꝙ alterū diligat. ratio
magis ꝙ ordo ꝑfectionis ē charitatis. qz ꝑfectio chari
tatis ordinat bonos perfecte in deū qō ꝑtinet ad
dilectionē sumptuo vt dictū ē. ¶ Ad. ij. dcm. q.
rō illa ꝓcedit de ordine dilectionis ꝑm gradus
boni quod aliquis vult amato. ¶ Ad. iij. dcm.
q. vnicuiq; erit de⁹ tota rō diligendi. eo q. de⁹ ē
totum hominis bonum. nec em ꝓ impossibile
q. deus non sit bonū bonū. non sit ei rō diligē
di. et iō in ordine dilectionis ois q. post deū bo
mo maxime diligat seipm.

Questio. xxvij.

Deinde cōsiderandū

est de actu charitatis. Et ꝙ de principa
li actu charitatis q. est dilectio. sccō de
aliq̄ actib⁹ vel effectibus. Circa ꝓmū querun
tur octo. Primo quid sit magis. ꝙmū charitatē
verum amare vel amari. Secō vtrum amare ꝙ
sit actus charitatis sit idem q. benivolentia.
Tertio vtrum deus sit ꝓpter seipsum amādus.
Quarto vtrum possit in hac vita immediate a
mari. Quinto vtrū possit amari totaliter. Sex
to vtrum eius dilectio habeat modum. Septi
mo quid sit melius vtrū diligere amicū vel di
ligere inimicū. Octauo quid sit melius vtrum
diligere deum vel ꝓximū.

Ad primum sic, ꝓcedit

Videtur q. charitatis sit magis ꝓpriū amari
ꝙ amare. ¶ Dicitur em in melioribus melior in
uenitur. ꝙ meliores debēt magis amari. q. cha
ritatis ē magis ꝓpriū amari. ¶ Pr. Illō qō in
plurib⁹ inuenit vt esse magis ꝓprie ꝙ natura et
per ꝓns melius. sed sicut ꝑbus dicit i. vij. ethi.
multi magis volūt amari ꝙ amare sēp. quia
amatores adulationis sūt multi. ergo magis est
amari ꝙ amare. et per consequēs magis conue

niens charitati. ¶ Prēt. ꝓpter qđ vnūqđq; r illud magis. ℌ bonꝰ ꝓpter hoc q̄ amant amant. Dicit enī Aug. in li. de catheczādis rudibus q̄ nulla ē maior prouocatio ad amandū q̄ prīus amādo. q̄ charitas magis cōsistit in amari q̄ in amare. ¶ Ex cōtra ē qđ pbo dicit in. viij. cōfē. q̄ magis existit amicitia in amare q̄ in amari. ℌ charitas ē amicitia quedā. q̄ charitas magis cō sistit in amare q̄ in amari. ¶ Ñ. dcm. q̄ amare cōuenit charitati mḡnū ē charitas. charitas enī cū sit virtus quedā fm suā cētiam hz inclinatiōnē ad ꝓximū actū. amari aūt nō est actus charitatis ipius q̄ amat. sed actus charitatis eius est amare. amari aūt cōperit ei fm eōem rōnez boni. prout. l. ad eius bonū aliud ad actū charitatis mouet. vñ manifestū ē q̄ charitas magis cō uenit amare q̄ amari. Magis n. q̄uenit vnicuiq; qđ cōuenit ei p se. sibi aūt aliter q̄ qđ conuenit ei p aliud. r huius oppter ē signū. Primus quidē q̄ amici magis laudant ex hoc q̄ amant q̄ ex hoc q̄ amant. q̄uino si nō amāt r amenꝫ temperanī. Secūdo q̄ matres q̄ maxime amant plus querūt amare q̄ amari. quedā. n. vt pbus dicit in eodē libro filios suos dant nutricie amāri aūt quidē. reamari aūt non querūt si nō contingat. ¶ Rād. j. ergo dcm. q̄ meliores ex eo q̄ melliores sūt. sunt magis amabiles. ℌ ex eo q̄ in eis est ꝓfectior charitas. sūt magis amāri ab eis. Fm tñ ꝓportionē amati. nō. n. melior minus amat id qđ infra ipm est q̄ amabile sic. sic si ille q̄ est minus bonus nō attingat ad amādū meliorē q̄nꝰ amabilis ē. ¶ Rād. ij. dcm. q̄ sicut pbo dicit ibidē homines volūt amari ut ḡnū volūt honorari. sic cū bonos exhibet alicui vt quodā testimoniū boni in ipso q̄ honorat. ita q̄ hoc q̄ aliqs amat ostenditur in ipo ēē aliqđ bonū. q̄ solū bonum amabile ē. sic ergo amari r honorari querūt homines ꝓpter aliud. l. ad manifestationē boni in amato existēte. amare aūt querūt charitatē habentes fm se q̄si ipm sit bonū charitatis sicut r quilibet actus virtutis ē bonꝰ virtutis illius. vñ magis ꝓpriet ad charitatē velle amare q̄ velle amari. ¶ Rād. iij. dcm. q̄ ꝓpter amari aliq̄ amāt nō ita q̄ amari sit finis eius qđ ē amare. ℌ eo q̄ est via quedā ad hoc inducēs q̄ homo amet.

Ad secundū sic procedit

Videt q̄ amare fm q̄ē actus charitatis nihil sit aliud q̄ benuolētia. Dicit. n. pbs in. ij. retho. q̄ amare ē velle alicui bonū. ℌ hoc ē benuolentia. q̄ nihil aliud ē actus charitatis q̄ benuolētia. ¶ Pre. cuius ē habitus eius ē actus. ℌ birtus charitatis ē in potētia volūtat'. vt supa dictum ē. q̄ etiā act⁹ charitatis ē actus volūtat'. ℌ nō ē missi in bonū rēdēs quod ē benuolēta. q̄ actus charitatis nihil aliud ē q̄ benuolētia.

¶ Prēt. pbus in. ix. ethi. ponit q̄nq; ad amicitiā pertinentia. quoꝝ primū est. q̄ homo velit amico bonū. secundū ē q̄ velit ei esse r viuere. tertiuꝫ est q̄ ei delectabiliter ꝓsimat. quartū est q̄ eadez eligat. quintū est q̄ ei condoleat r congaudeat. ℌ primū duo ad benuolētiā pertinēt. ergo primus actus charitatis est benuolēta. ¶ Sed contra est qđ pbo dicit in eodē libro q̄ benuolētia neq; ē amicitia neq; ē amatio. ℌ est amicitie principium. ℌ charitas ē amicitia vt supa dictū ē. ergo benuolētia nō est ēdē qđ dilectio q̄ est charitatis actus. ¶ R̄ñ. dcm. q̄ benuolētia ꝓprie dē actus voluntatis q̄ alteri bonū volunt⁹. hic aūt volūtatis actus differt ab actuali amore. tā fm q̄ est in appetitu sensitiuo q̄ etiā fm q̄ ē in appetitu intellectiuo q̄ est voluntatis. amor enī q̄ est in appetitu sensitiuo quedā passio ē. omnis aūt passio cū quodā impetu inclinat in suum obiectū. passio aūt amoris hoc hz q̄ non subito erūpit. ℌ q̄ aliqs ā assidua inspectionē rei amate r tō pbo in. ix. ethi. oblēdens differētiā inf benuolentiā r amorē q̄ est passio. dicit q̄ benuolentia nō hz diffensionē r appetitū. id est aliquem impetū inclinatiōis. ℌ ex solo iudicio rōnis bō vult bonū alicui. silr etiā talis amor ē ex qđā cōsuetudine. benuolētia aūt interdū oritꝫ ex repentino. sicut accidit nobis de pugilib⁹ q̄ pugnant quoꝝ alterū vellemus vincere. ℌ amor q̄ ē in appetitu intellectiuo. etiā differt a benuolētia. ut ponat esse quādam visionē fm affectū amātis ad amatū. mḡnam. l. amās estimat amatū q̄dāmō vt vnū sibi vel ad se ptinēs. r sic mouet in ipm ℌ benuolēta est simplex actus volūtatis q̄ volumus alicui bonū. etiaꝫ nō ꝓsupposita ꝓdicta visione effectus ad ipm. Sic ḡ in dilectione fm q̄ est actus charitatis includit quidē benuolēta. sed dilectio sine amor addit visionē affectus et ꝓpter hoc pbo dicit ibidē q̄ benuolētia est principiū amicie. ¶ Rād. ij. dcm. q̄ pbo ibi diffinit amare. non ponēs totā rōem ipius. ℌ aliqđ ad rōnem eius ptinēs in quo maxime manifestatur dilectiōis actus. ¶ Rād. iij. dcm. q̄ dilectio est actus voluntatis in bonū tēdens. ℌ cū q̄dāz visione ad amatū q̄ quidē in benuolentia non imꝑat. ¶ Rād. iij. dcm q̄ imāginem illa q̄ pbus ibi ponit ad amicitiā ptinēt mḡnā. puenit ex amore quē quis hz ad seipsum vt ibidem dicit. vt scilicz hec omnia aliquo ergā amicum agat sicut ad seipsum. quod pertinet ad predictam visionē affectus.

Ad tertiū sic procedit

Videt q̄ deus nō ꝓpter seipm ℌ ꝓpter aliud diligatur ex charitate. Dē enī Gre. in q̄dā omel. Ex his q̄ nouit animꝰ discit incognita amare. vocat aūt incognita intelligibilia r diuina. cognita aūt sensibilia. q̄ deus est ꝓpter aliud diligendus. ¶ Prēt. Amor sequit cognitionē. ℌ deus q̄ aliud cognoscit. Fm aliud Hom. j. Inuisibilia dei p ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciunt. q̄ etiaꝫ ꝓpter aliud amat r non ꝓpter se. ¶ Prē. Spes generat charitatez. vt dī in glo. Marth. j. timor etiā charitatē introducit. vt Aug. dicit sup. j. cāi. Iob. ℌ spes expectat aliqđ adipisci a deo. timor aūt refugit aliquid qđ a deo euitari pōt. q̄ videt q̄ deus ꝓpter aliqđ bonū sperat⁹ vel ꝓpter aliqđ malū timendū sit amādus. nō q̄ ē amandus ꝓpter seipsum. ¶ Sed contra ē q̄ sicut Aug. dicit in. j. de

hoc.cha. fruī est amore inhærere alicui ꝓpter se ipsum. ℔ deo fruēdū est. vt j eodē libro dr. de⁹ ℔ diligēdus ē ꝓpter seipsum. ¶ ℌ. dō. q li ꝓpter im portat habitudinē alicuius cause. Est aūt q̄dru plex gen⁹ cause. s. finalis. formalis. efficiēs et ma terialis. ad quā reducit etiā materialis dispositio que non ē causa simplr. ℔ fm quid. et fm hec quatuor genera causaꝝ dr aliq̄d ꝓpter aliud diligendū. Fm quidē genus cause finalis. sicut diligimus medicinā ꝓpter sanitatē. Fm aūt genus cause formalis. sicut diligim⁹ hominē ꝓpter virtutē. qz. s. virtute formaliter ē bonus. et p ꝫhō di ligibilis. Fm aūt causam efficientē. sicut diligi mus aliquos in⁹ filij tales patres. Fm aūt dispositionē que reducit ad genus cause materialis dicimur aliq̄d diligere ꝓpter id q̄ nos di ſponit ad eius dilectionē. puta ꝓpt aliq̄ bōficia suscepta q̄nis. postq̄ iam amare incepim⁹. nō ꝓpter illa bōficia amicimus amicū. ℔ ꝓpter eius virtutē. primis ℨ tribus modis deū non diligi mus ꝓpter aliud. ℔ ꝓpter seipm. non n. ordinat ad aliud sicut ad finē. ℔ ipe ē finis ultimus oim. neq; etiaꝫ infoꝛmat aliquo alio ad hoc q̄ sit bonus. ℔ eius subsistētia ē eius bonitas. Fm quā ex cessit aliter eīa bona sunt. neq; iterū et ab altero bonitas inest. ℔ ab ipo oib⁹ aliis. ℔ quarto mo do pōt diligi ꝓpter aliud. qz. s. ex aliquibus alijs dꝰponimur ad hoc q̄ in dei dilectōe ꝓficiamus puta ꝓ bōficia ab eo suscepta. vel ꝓ penis quas ꝓpter eum vitare medemur. ¶ Rād. ℨ. ergo dōm. q̄ ex his q̄ animus nouit discit in cognita amare. non q̄ cognita sint rō diligendi ipa incognita ꝓ modū cause formalis vl finalis vel efficiētis. ℔ qz ꝓpter ꝫ hō dꝰponit ad amandū incognita. ¶ Rād. ij. dōm. q̄ cognitio dei acqrit tur quidē ꝓ alia. ℔ postq̄ iam cognoscit. nō per alia cognoscit ℔ ꝓ seipm. Fm illd Job. xiij. Iam non ꝓpter tuā loquelā credimus. ipi enī vidim⁹ et scimus. qz hic ē vere saluator mūdi. ¶ Rād. iij. dōm. q̄ spes et timor ducūt ad charitatē per mo dum dispositōis cuiusdā. vt ex supra dictis pz.

Ad quartū sic ꝓcedit

Videt q̄ de⁹ in hac vita non possit immediate amari. Incognita n. amari non pōt. vt Aug. dic. x. de tri. ℔ deus nō cognoscimus immediate i hac vita. qr videmus nunc ꝓ speculū in enigmate. vt dicit. j. ad Cor. xiij. ergo neq; etiaꝫ cum immedia te amam⁹. ¶ Dicit. quī nō pōt q̄ minus ē. non pōt q̄ maius ē. ℔ minus ē amare deū q̄ cognoscere ipm. qui. n. adheret deo ꝓ amorē vnus spi ritus cū illo est. vt dr. j. ad Cor. vj. ℔ hō non pōt deū cognoscē immediate. ℨ multo mīꝰ amare.

¶ Dr. hō a deo distinguit ꝓ peccā. Fm illd Esa. lix. Peccata vra diviserūt inter vos et deū vim. ℔ peccā magis est in voluntate q̄ in intellectu. ergo minus potest homo deum diligere immedi ate q̄ eum immediate cognscere. ¶ Ex cōtra ē q̄ cognitio dei quia est medium dicit enigmatica. et euacuat in parte. vt pz. j. ad Cor. xiij. ℔ charitas vie non euacuat. vt ibidem dicit. ergo charitas vie immediate deo adheret. ¶ ℌ. dō. q̄ sic supra dictum est. actus cognitiue virtutis ꝓficit ꝓ hoc q̄ cognitū est in cognoscēte. actus aūt ap petitiue virtutis ꝓficit ꝓ hoc q̄ appetitiuus inclina tur ad rem ipsam. et ideo oportet q̄ motus appe titiue virtutis sit in rebus ꝓp cognitionē ipsarū rerum. actus aūt cognitiue virtutis ē fm modū cognoscētis. est aūt ipe ordo rerū talis fm se. q̄ deus ē ꝓpter seipm cognoscibilis et diligibilis. vtpote essentialit existēs ipsa ꝫitas et bonitas ꝓ quas alia et cognoscunt et amant. ℔ quo ad nos qz nostra cognitio a sensu oriūr dr. primo sunt cognoscibilia q̄ sunt sensui ꝓpinqora. vltimus terminus cognitionis ē in eo quod est maxime a sensu remotū. Scēm hoc q̄ dōm ē q̄ dilectio que est appetitiue virtutis actus. etiā in seipsa tendit in deum primo et ex seipsa derivat ad alia et fm hoc charitas deum immediate diligit. alia vo deo mediāte. in cognitione vo est ecōverso. qz ex ꝓ alia deum cognoscim⁹. sic causam ꝓ effectus. vel ꝓ modū eminētie aut negationis. vt pz ꝓ Dionys. in ij. de diui. no. ¶ Rād. j. ℨ dōm. q̄ ꝫhus incognita non possūt amari. tū nō oportet q̄ sit idem ordo cognitionis et dilectionis. nam dilectio ē cognitōis terminꝰ. et ibi vbi desinit co gnitio. ibi in ipsa re ℨ ꝓ alias cognoscit. ibi statim dilectio incipe potest. ¶ Rād. ij. dōm. q̄ qi dile ctio dei est maius aliq̄d ℨ eius cognitio materie fm statum vie ideo ꝓ̄supponit ipsam. et quia co gnitio non quiescit in rebus creatis. ℔ p eas in aliud tēdit. illo dilectio incipit. et ꝓ hoc ad alia derivat ꝓ modū cuiusdam circulatiōis. cum co gnitio a creatis incipiēs tendat in deū. et dilectio a deo incipiēs sicut ab vltimo fine ad creaturas derivat. ¶ Rād. iij. dōm. q̄ ꝓ charitatē tollit auersio a deo q̄ est ꝓ peccā. non aūt ꝓ solā cogni tionē. et iō charitas est q̄ diligēdo alium immediate deo ꝫungit spūalo vinculo vnionis.

Ad quintū sic ꝓcedi-

tur. Videtur q̄ deus non possit totaliter amari. Amor enī sequit cognitionē. ℔ deus nō potest totaliter a nobis cognosci. qz hoc esset eum cōprehēdere. q̄ nō pōt a nobis totaliter amari. ¶ Dr. Amor est vnio q̄dam. vt pz ꝓ Dio. iij. c. de dīui. no. ℔ cor hois nō pōt totaliter deo vniri. qz de⁹ est maior corde nro. vt dr. j. Joh. iij. ℨ deus nō pōt totaliter amari. ¶ Dr. Deus seipm totaliter amat si ℨ ab aliquo alio totaliter amat aliq̄o alio diligit deum mā ꝫ̄ ipe se diligit. hoc aūt ē incōueniēs. ergo deus non pōt totaliter diligi ab aliqua creatura. ¶ Sed cōtra ē q̄ dr Deut. vj. Diliges dōm deum tuū ex toto corde tuo. ¶ ℌ. dōm. q̄ cū dilectio intelligat quasi medium inter amātem et amatū. cum queritur an deus possit totaliter diligi. tripli potest intelligi. Uno modo vt mo dus totalitatis referat ad rem dilectā. et sic de⁹ est totaliter diligēdus. qz totū quod ad deū pertinet homo diligere dr. Alio modo pōt intelligi ri q̄ totalitas referat ad diligentē. et sic etiā deus totaliter diligi dr. quia ex toto posse suo ho mo dr diligere deum. et quicq̄d hr ad dei amo rem ordinare. Fm illud Deutro. vj. Diliges do

minū deum mū ex toto corde tuo. Tertio modo potest meliꝰ fm comparationē diligētis ad rem dilectā. vt. s. modus diligētis adequet modum rei diligere. e hoc nō pōt cē. cū. n. vnūquodq; inter diligibile sit aliquid est bonū. de⁹ cuius bonitas est infinita. est infinite diligibilis. nulla ꝫ creatura pōt deus infinite diligere. qz oīs omnis creature finite naturalis siue infusa est finita. Et p hoc pz rūsio ad obiecta. Nam pene tres obiecti ones. pceduꝫ fm hūc tertiū sensum. vltima aūt ratio pceditur in sensu secūdo.

Ad tertiū sic pceditur

Videt qꝫ omine dilectōis sit aliqs modus ba bendus. Ratio em̄ boni cōsistit in modo speciei ordine. vt pz p Aug. in li. de nā boni. ꝫ dilectio dei est optimū in hoie. fm illud ad Cor. in. Super oia charitatē habete. ꝫ dilectio dei debꝫ modū habere. ¶ Pre. Aug. dicit in li. de mor. eccle sie. Dic mihi qso te quis sit diligēdꝰ modus? vre rcor em̄ ne plus minusue ꝫ oportet inflammer desiderio⁹ amore dñi mei. frustra aūt quereret modū nisi eēt aliqs omine dilectōis modus. ergo est aliqs modus omine dilectōis. ¶ Pre. sūt Aug. dicit. in sup Gen. ad lit. modus ē qui em cuiꝫq; rei mēsura prefigit. ꝫ mēsura voluntatis hūane sicut actōis exteriorꝭ ē rō. ꝫ sicut in exteriori effectu charitatis oportet habere modꝫ u rōne prefixū. fm illud Luc. xij. Rōnabile obsequiū vestrū. ita ēiā interior dilectio dei debꝫ modum habere. ¶ Sed cōtra est qđ Ber. dicit i li. de dilīgēdo deū. qꝫ cā diligēdi deū deus est. modus sine modo diligere. ¶ Rñdeo. qꝫ sicut pz ex dictis auctoritate Aug. modus imꝑtat quandam mensure determinationē. hec aūt determinatio inuenit̄ r in mensurato mēsurato. aliter tamē r aliter. an mēsura. n. inuenit̄ cōtinuitatem. qz quelibet mēsura fm speciē sue determinatiua r modificatiua alioꝝ. in mēsurato aūt inuenit̄ mēsura. fm aliquid. s. imꝑfēctū attingit mensurā. r sō in mēsura nihil pōt accipi imodificatū. ꝫ res mēsurata est immodificata nisi mensurā attingat. siue deficiat siue excedat. in oibus aūt appetibilibus et agibilibus mēsura ē finis. qz eoꝝ que appetimus et agimus ꝛc. ꝑtā rōnem ex fine accipe. vt pz per phm in. ij. phīce. r sō finis fm speciē hꝫ modū. ea vero que sūt ad finē habēt modū ex eo qꝫ sunt finis ꝓportionata. r sō sicut pōt dici in. j. polit. appetitus finis habꝫ attribuo ē absq; fine. r terminus. cōsi aūt ꝫ sunt ad finē est aliqs terminꝰ. nō est medicus imponit aliquez terminū sanitati. ꝫ facit eā ꝑfectā quātuꝫ pōt. ꝫ medicine imponit terminū. nō em̄ dat tantū de medicina quantum pōt. ꝫ fm ꝓportionē ad sanitatē. qua ꝛdet ꝓportionē si medicina excederet vl ab ea deficeret eēt inmoderata. finis aūt oīm actionū hūanarū r affectionū ē dilectio dei. ꝫ qua in tie attingim⁹ vltimū finē. vt supra dictū ē. r sō in dilectōe dei nō pōt accipi modꝰ siē in reb⁹ mēsurat. vt sit in ea accipe plus et minus. ꝫ sicut inuenit̄ modꝰ in mēsura in qua nō pōt eē excessus. ꝫ qđ plus attingat regula. qđ melius ē. r ita qđ de⁹ plus diligit. qđ ē dilectio melior. ¶ Ad. j. ergo dcm. qꝫ illud qđ est ꝑ se ꝑfectū ē eo qđ est ꝑ aliud. r sō bonitas mēsurati qđ hꝫ modū ꝑ aliud. r sic etiam charitas ꝙ hꝫ modū sicut mēsurata ꝑtinet ad vltimū⁹ ꝙ hūt modus sicut mēsurate. ¶ Ad. ij. dcm. qꝫ sicut Augu. ibidē subūngit. modus diligendi deū ē vt ex toto corde diligat. ād est vt diligat quātuꝫ pōt diligi. r hoc ꝑtinet ad modū ꝙ cōuenit mēsure. ¶ Ad. iij. dcm. qꝫ affectio illa cui⁹ obiectū placet iudicio rōis ē rōne mēsurāda. ꝫ obiectū timie dilectōis quod ē deus excedit iudicū rōnis. r ideo nō mēsuratꝫ rōne. ꝫ rōnem excedit. nec ē simile de interiori actu charitatis r exteriorib⁹ actibus. nam interior actus charitatis hꝫ rōem finis. qz vltimū bonū hois cōsistit in hoc qꝫ alia deo inhereat. fm illud ps. Mihi adherere deo bonū est. exteriores aūt actꝰ sunt sicut ad finē. r ideo sunt cōmēsurāti. r fm charitatē r fm rationē.

Ad septimū sic pceditꝫ

Videt qꝫ magis meritoriū sit diligere inimicū ꝙ amicū. Dicit em̄ Matth. v. Si diligitis eos ꝙ vos diligunt quā mercedē habebitis. diligere ꝙ amicū nō merek mercedē. ꝫ diligere inimicum merek mercedē. vt ibidē ostēdit. ꝙ magis ē meritoriū diligē inimicos ꝙ amicos. ¶ Pre. Tanto aliqd est magis meritoriū ꝙto ex maiori charitate ꝓcedit ꝫ diligere inimicū ē pfectoꝝ filioꝝ dei. vt Aug. dicit in Enchi. diligere aūt amicū est etiā charitatis ꝓprie. ꝙ maioris meriti ē diligere inimicū ꝙ amicū. ¶ Pre. Ubi ē maior conatus ad bonū. ibi videt eē mai⁹ meritū. qz vnusquisq; ꝓpriam mercedē accipiet fm suū laborē vt dr̄ primo ad Cor. ix. ꝫ maior conatus indiget hō ad hoc qꝫ diligat inimicū ꝙ ad hoc qꝫ diligat amicum. quia difficilius est. ergo videtur qꝫ diligere inimicum sit magis meritorium ꝙ diligere amicū. ¶ Sed cōtra est. quia illud quod est melius est magis meritoriū. sed melius est diligere amicū. qz melꝰ ē diligere melioꝛē. amicus aūt qꝫ amat ē melior ꝙ inimicus qui odit. ꝙ diligere amicū ē magis meritoriū ꝙ diligere inimicum. ¶ Rñdeo. qꝫ rō diligēdi. primū ex charitate deuꝫ est. sicut supra dictum est. cū ꝙ queritꝫ qđ sit melius vel magis meritoriū. virum diligere amicū vel inimicū. dupliciter ille dilectōes cōparari possunt. vno mō ex ꝑte primi qui diligit. alio mō ex ꝑte rōnis ꝓpter quā diligit. primo quidē modo dilectio amici ꝑtinet dilectionē inimici. qz amicꝰ ē melior ē ē magis ꝓpinquꝰ. vñ est materia magis meritoriꝭ dilectionē. r ꝓpter hoc actꝰ dilectionis sup hāc materiā trāhit melior ē. vñ r cꝰ opositū ē deterius. pet⁹ em̄ ē odare amicū ꝙ inimicū. secūdo aūt modo dilectio inimici ꝑtinet ꝓpter duo. primo ꝙdem qz dilectōis amici pt eē alia rō ꝙ dc⁹. ꝫ dilectio inimici solius dc⁹ ē rō secūdo qz ꝓsupposito qꝫ vterqꝫ ꝓpter deū diligat. fortior videt eē dei dilectio ꝙ animū hois ad remotiora extēdit. s. vsq; ad dilectionē inimicoꝝ. sicut vis ignis tāto videt eē fortior ꝙto ad remotio

ra diffundit sup̃ cor. Sed quia ostãt diuina dilectio ce fortior. Ideo ppt ipius difficultatem ipsem⁹ sicut vrit̃ ignis tãto est fortior quãto cõburere pot materiã minus cõbustibilẽ. Et hic ideo ignis in ppriãtate fortit̃ agit q̃ i remotiora. sta ẽt charitas feruẽt⁹ diligit Deũ tos q̃ remotos. et ꝑ hoc ad hoc dilectio amicor fm se cõsiderata ẽ feruẽtior melior q̃ dilectio inimicor. ¶Ad .j.q. dõs. q verbũ dñi ẽ p se intelligẽdum. tãc. n. dilectio amicor apud deũ mercedẽ nõ hz. qã ppter hoc solũ amant qz amici. et hoc videt accidere qñ sic amant amici q̃ inimica nõ diligunt. est ẽ meritoria amicor dilectio. si ppter deum diligant. et non solũ qz amici sunt. Ad alia ptz ex dictis sũt. nã due rões sequẽtes ꝓcedũt ex ꝑte rõnis diligẽdi. vltima vo ex ꝑte cor q̃ diligit.

Ad octauũ sic procedi-

tur. Videt q magis sit meritoriũ diligere ꝓximũ q̃ diligere deũ. Illud n. videt ee magis meritoriũ qđ apls magis eligit. Sed apls peligit dilectionem ꝓximi dilectiõi dei. Sm illũ ad Ro. ix. Optabã anathema ee a christo ꝓ fratrib⁹ meis. ergo magis ẽ meritoriũ diligere ꝓximũ q̃ diligere deũ. ¶Pc. minus videt ee meritoriũ aliq̃ nõ diligere amicũ. vt dictũ ẽ. Sed vnus maxie est amicus q̃ ꝑsõ dilexit nos. vt dñs. j. Jo. iiij. q̃ deũ diligere deũ videt ee minus meritoriũ. ¶Porr. illũ qđ est difficilius videt ee virtuosius et magis meritoriũ. qz virtus ẽ circa difficiles bonũ. vt dñs i. ethi. Sed facilius ẽ diligere deũ q̃ ꝓximũ. tum qz naturaliter ois deum diligit. tum qz i deo nihil occurrit qđ nõ sit diligendũ. qđ circa ꝓximũ nõ contingit. Sed magis ẽ meritoriũ diligẽ ꝓximũ q̃ diligere deũ. ¶Sz pro ẽt. qz ꝑpter qđ vnũqđq̃ talẽ illud magis. Sed dilectio ꝓximi nõ est meritoria. nisi ꝓpter hoc q̃ ꝓxim⁹ diligit ꝓpt deũ. Sed dilectio dei ẽ magis meritoria q̃ dilectio ꝓximi.

Hũ. dõs. q comparatio ista pot intelligi dupl̃r. vno mõ vt sensus videret vtrũq̃ dilectio. et tunc nõ ẽ dubiũ q̃ dilectio dei ẽ magis meritoria. dcht. n. ei merces ppt seipos. qz vltima merces est frui deo in quẽ tẽdit oẽs diuine dilectõis mot⁹. vñ et diligẽti deũ merces ꝓmittit Jo. xiiij. Si qis diligit me: diligẽt a ꝑre meo et manifestabo ei meipm. Alio mõ pot intelligi ipa cõparatio vt dilectio dei accipiat fm q̃ solum diligit. dilectio aũt ꝓximi accipiat fm q̃ ꝓximus diligit ꝓpter deum. et sic dilectio ꝓximi includit dilectionẽ dei. q̃ dilectio dei nõ includit dilectionẽ ꝓximi. vñ erit cõparatio dilectõis dei ꝑfecte q̃ extendit se extã ad ꝓximũ et ad dilectionẽ dei insufficiẽte et imꝑfectam. qz hoc mandatũ habem⁹ a deo. vt qui diligit deum. diligat fratrẽ suũ. et in hoc sensu dilectio ꝓximi ꝓeminet. ¶Ad .j.q. dõs. q fm vnam glosã exꝓsitionem hoc apls tunc non optabat quãdo erat in statu gr̃e. vt. s. separat a xpo ꝓ fratribus suis. q̃ hoc optauerat qñ erat in statu iustificati. vñ in hoc nõ ẽ imitãdus. Vel põt dici sicut dicit Chrysos. in li. de compũctõe q̃ hoc non ostẽdit qđ apls plus diligeret ꝓximũ q̃ deum. sed qđ plus diligeret deum q̃ seipm. volebat eẽ ad ipa ꝓmari fruitiõe diuina. quod ꝓtinet ad dilectionẽ sui. ad hoc q̃ honor dei ꝓcuraret in ꝓximis. qđ ꝓtinet ad dilectionẽ dei.

¶Ad .ij. dõm. q dilectio amici ꝓ tãto ẽ q̃dẽ minꝰ meritoria. qz amicus diligit ꝑpter seipsum. et ita deficit a vera rõne amicitie charitatis q̃ est deus. et sic q̃ deꝰ diligat ꝑpt seipm nõ diminuit meritũ. Sed hoc ꝓtinet tota meriti rõem. ¶Ad .iij. dõm. q plus facit ad rationẽ meriti et virtutis bonũ q̃ difficile. vñ nõ oportet q̃ ee difficultas sit magis meritoriũ. sed qđ sic est difficilius vt exĩa sit melius.

Quæstio. xxxiij.

Deinde cõsiderandũ

est de effectib⁹ ꝓsequẽtibus charitatem actũ pncipalẽ q̃ est dilectio. Et ꝓmo de effectib⁹ meritoriis. Secũdo de exercitiis. Circa ꝓmũ tria ꝓsideranda sunt. Primo q̃ gaudio. Secũdo de pace. Tertio de tribꝰ. Circa ꝓmũ ꝗrunt ꝗtuor. Primo vtr gaudiũ sit effect⁹ charitatis. Secũdo vtrũ bmõi gaudiũ cõpatiat secũ tristiciã. Tertio vtr illud gaudiũ possit esse plenum. Quarto vtrũ sit virtus.

Ad primũ sic procedi

tur. Videtur q gaudiũ nõ sit effect⁹ charitatis in nobis. Ex absentia em rei amate magis sequit̃ tristicia q̃ gaudiũ. Sed deus quẽ p charitatẽ diligimus ẽ nobis absens q̃diu in hac vita viuimus. Quadiu em sumꝰ in corpe peregrinamur a dño. vt dñs. ij. ad Cor. v. q charitas in nob̃ magis causat tristiciã q̃ gaudiũ. ¶Pc. per charitatẽ ma xime merentur diuturne. Sed inter ea q̃ dilectõi nẽ meremur ponit luctus q̃ ad tristiciã ꝑtinet. Sm illud Matth. v. Bei q̃ lugent q̃m ꝓsolabuntur. Sed magis est effect⁹ charitatis tristicia q̃ gaudium. ¶Porr. Charitas est vtus distincta a spe vt ex ꝓxima dictis ptz. Sed gaudiũ causat a spe vt ex ꝓpria dictis ptz. Sed spe gaudẽtes. non q̃ causetur ex charitate. ¶Sed ꝓra ẽt. qz sicut dr Rom. v. charitas dei diffusa est in cordib⁹ nr̃is ꝑ spm̃ sanctũ q̃ datus ẽ nobis. Sed gaudiũ in nobis causatur ex spũsco. Sm illud Jo. xiiij. Nõ ẽ regnũ dei esca et potus sed iusticia et pax et gaudiũ in spũ sancto. Sed charitas est cũ gaudio. ¶Sed cõtra. Sed sicut sapia dicit ẽ cũ ꝓpassionib⁹ agitur. ex amore ꝓcedit et gaudiũ et tristicia. Sed ꝑtrario mõdo. gaudium ẽt ex amore causat vel ꝑfectũ bonũ amati. vt exĩa ꝑter hoc q̃ ipsũ bonum amato ꝓ ꝓprium bonũ inest et ꝓficuat. et sm hoc maxime ꝓtinet ad amorẽ benivolẽtie ꝑ quẽ aliquis gaudet de amico. sꝑere se hẽre eam si sit absens. econtrario aũt ex amore sequit̃ tristicia vel ꝑter absentiã amati. vel ꝑter hoc q̃ amatũ cui volumus bonum suo bono ꝓficit. aut aliquo malo deprimit. charitas aũt ẽ amor dei cui⁹ bonus immutabile ẽ. qz ipse ẽ sua bonitas. et ex hoc ꝑpo q̃ amat est in amãte. ꝓ nobilissimũ sui effectus. Sm illud .j. Joh. iiij. Qui manet in charitate. in deo manet et deus in eo. et ideo spũale gaudium qđ de deo habet. ex charitate causat. Ad .j. q̃

dō. q̄ ḡdia sum⁹ in corp̄e dicimur pegrinari a dō in comparōcad illā pātriā ḡ quibusdā pōt per spēc visionē. vīc. Aplō subdit ibidē. Per fidem n. ambulam⁹ & nō p spēm. est aūt ē pōo se amāb⁹. etiā in hac vita p gr̄e habitatiōnem. ¶Ad. ij. dōm. q̄ luctus q̄ brīuādinē merēt. ē de his q̄ sunt brīuādini cōtraria. vñ eiusdē rōnis ē q̄ talis luctus ex charitate causet. & tale gaudiū spūale de deo. qz eiusdē rōnis ē gaudere de aliq̄ bono. & tristari de his q̄ ei repugnant. ¶Ad. iij. dō. q̄ de deo pōt eē spūale gaudiū dupl̄r. vno modo fm q̄ gaudemus de bono diuino in se cōsiderato. alio mō fm q̄ gaudemus de bono diuino. prout a nobis participat. primū aūt gaudium melius ē. & hoc. procedit principaliter ex charitate. & secundū gaudiū procedit etiā ex spe p quā expectamus diuini boni fruitionē. quāto etiā ipa fruitio vel effectus vel impfectus fm mensuram charitatis obtineatur.

Ad secūdū sic. pceditur.

Videt q̄ gaudiū spūale nō ex charitate causat recipiat admixtionē tristicie. Cōgaudere em̄ boni⁹ p̄mi ad charitatem pertinet. fm illud. j. ad Cor. xiij. Charitas non gaudet sup iniquitate. congaudet aūt veritati. & hoc gaudiū recipit p̄mixtionē tristicie. fm illō Ro. xij. Gaudere cū gaudentibus. flere cū flentibus. ergo gaudiū spirituale charitatis admixtionē tristicie patitur. ¶Pte. penitētia sicut dicit Grego. est amare acta mala flere. & flenda iterū non p̄mittere. Sed vera penitētia non ē sine charitate. ergo gaudiū charitatis hz tristicie admixtionē. ¶Pte. ex charitate p̄tingit q̄ aliq̄s desiderat eē cū xp̄o. fm illud Phil. j. Desideriū habēs dissolui & esse cū xp̄o. & ex isto desiderio sequit in hoc quedā tristicia fm illud pō. Heu mihi q̄ incolatus meus p̄lōgatus ē. & gaudiū charitatis recipit admixtionē tristicie. ¶Sed contra ē q̄ gaudiū charitatis ē gaudium de diuina sapia. & hmōi gaudiū nō habet p̄mixtionē tristicie. fm illud Sap. viij. Non hz amaritudinē conuersatio illius. & gaudiū charitatis non patit p̄mixtionē tristicie. ¶Ñ. dō. q̄ ex charitate causat duplex gaudiū de deo. sicut supra dictum ē. Vnū quidē principale qđ ē ipsum charitatis. quod. s. gaudem⁹ de bono diuino fm se cōsiderato. & tale gaudiū charitatis p̄mixtionē tristicie nō patit. sic nec illud bonū de quo gaudet pōt aliquā malā admixtionē habere. & ideo apl̄s dic ad Phil. iij. Gaudete in dño sp. Aliud aūt est gaudiū charitatis q̄ gaudet alicui de bono diuino fm q̄ participat a nob. hec aūt participatio pōt impediri p aliq̄ peccatū. & tō ex hac parte gaudiū charitatis pōt habē p̄mixtionē tristicie. puta. s. aliq̄s tristat de eo qđ repugnat participationi diuini boni vel in nobis vel in p̄mis quos rōne nostros diligim⁹. ¶Ad. j. q̄ dō. q̄ fletus proximi non ē malus de aliquo malo. omne aūt malū importat defectum participationis summi boni. & ideo intantū facit charitas condolere. primo & p̄cipuo participatio diuini boni in eo impedit.

¶Ad. ij. dōm. q̄ peccata diuidunt inter nos et deum. vt dicit Esa. xxix. & ideo hec est ratio dolendi de pcto p̄terito nostro vel etiā alioz in quātū p ea impedimur a participatione diuini boni. ¶Ad. iij. dom. q̄ Iulio in nicolatu hab⁹ misereri aliquo modo participem⁹ diuinū bonū p cognitionē & amorē. rōne huius vite miserie impedit a p̄fecta participatione diuini boni. q̄lis erit in patria. & ideo etiā tristicia q̄ quis fuget de dilatione gl̄ie p̄tinet ad impedimentū participationis diuini boni.

Ad tertium sic. pceditur.

Videt q̄ spūale gaudiū qđ ex charitate causat non possit in nobis impleri. Quāto em̄ maius gaudiū de deo habemus. tanto gaudiū ei⁹ in nobis magis implet. & nunq̄ possumus nō de deo gaudere. cū sit dignū ē vt de deo gaudeatur. qz semp bonitas eius q̄ est infinita excedit gaudium creature quod est infiniti. q̄ gaudius de deo nunq̄ poterit impleri. ¶Pter. illud qđ est impletū non pōt esse maius. sed gaudiū eius beator⁹ pōt esse maius. qz gaudiū vnius est maius q̄ alterius. ergo gaudius de deo non poterit in creatura impleri. ¶Pter. Nihil aliud videt esse comphensio q̄ cognitionis plenitudo. sed sicut via cognoscitiua creature est finita. ita via appetitiua eiusdē. cum q̄ deus non possit ab alia qua creatura comphēdi. videt q̄ non possit alicuius creature gaudiū de deo impleri. ¶Sed cōtra est qđ dño discipulis dicit Ioh. xv. Vt gaudium meū in vobis sit. & gaudiū vr̄m impleat. ¶Ñ. dō. q̄ plenitudo gaudij pōt intelligi tripliciter. Uno modo ex ḡte rei de qua gaudet. vt. s. nō gaudeat de ea q̄rum ē dignū de ea gaudere. & sic solū dei gaudiū est plenū de seipso. qz gaudiū dei est infinitū. & hoc est ꝺdigna diuine bonitati ei cuilibet aūt creature gaudiū oportet esse finitū. Alio mō potest intelligi plenitudo gaudij ex parte gaudentis. gaudium autem comparat ad desiderii sicut quies ad motū. vt supra dictum est. cū de passionib⁹ ageret. est aūt quies plena cui nihil restat de motu. vñ tūc gaudiū ē plenū qñ iā nihil desiderādū restat. Sic ḡ in hac vita non patit⁹ nō cessat in nobis desiderij motus. qz adhuc restat q̄ deo magis appropinquemus p gr̄am. vt ex supra dictis p̄z. & qñ iam ad brīuādinē p̄fectā gr̄atiū fuerit. nihil desiderandū restabit. qr ibi erit plena dei fruitio in q̄ nō obtinebit quicq̄d etiā circa alia bona desiderare valuerit. Fm illō pō. Quis replet in bonis desiderium tuū. & ideo q̄sceti desiderii nō solū q̄ desideramus deū. sed etiā erit oīm desideriorum quies. vñ gaudiū btōr̄ ē p̄fectū plenū & etiā sufficiens. qz plus obtinebūt q̄m desiderare sufficerint. Nō. n. in eis bonis ascēdit q̄ preualuit ne⁹ diligētib⁹ se. vt dī. j. ad Cor. ij. & hoc. qđ dī Ju. vj. Mēsura bona & sufficiēte dabit in sinū vr̄m. qr cū omnia creatura ē capax gaudij de deo ei ꝺdigni. nō ē q̄ illud gaudiū oīno plenū nō capiāt in hoc. sed portiō hō intrat in ipm. Fm illō Mat. xxv. Intra in gaudiū dñi tui. ¶Ad. j. q̄ dō. q̄ rō illa procedit de plenitudine gaudij ex pte rei de q̄ gaudetur.

¶ Ad.ij.dm. q cū gaudiū fuerit ad būdinē vnusq; accipiet terminū sibi ꝓprium ex dilectiōne diuina. nec restabit vltr⁹ aliquid quo tendat. Quo in illa terminatiōe vnus quisq; ad maiorē ꝓportionē dei. alius ad minorē. ⁊ sō vnusquisq; gaudiū erit plenū ex ꝓte gaudēdi. q; vnusquisq; desideriū plene quietabitur erit ēt gaudiū vnius maius q̄ alterius. ꝓpt plenioꝛē participationē diuine bīitudinis. ¶ Ad.iij. dō. q Sapiēs dicit ꝓuer. xviij. Voluntabilis impiet plenitudinē cognitōis ex ꝓte rei cognite. vt. s. tanto cognoscat res ꝑfectius cognosci pōt. hꝫ tñ etiā cognitio aliqua plenitudinē ex ꝓte cognoscētis. sicut ⁊ de gaudio dictū est. vbi ap̄s dicit ad Col. j. Implemini agnitiōe voluntatis ei⁹ in oi sapia⁊ intellectu spirituali.

Ad quartuꝫ sic ꝓcedit

Videt q gaudiū sit virt⁹. Virtū. n. ꝓprie vnit. ꝫ tristicia ponit vitiū. vt ꝑz de accidia. ꝛ de iuidia ergo etiā gaudiū debet poni virt⁹. ¶ Dic. sicut amoꝛ spes sunt passiones quedā quaꝛ obiectū est bonū ita ⁊ gaudiū. ꝫ amoꝛ ⁊ spes ponūt virtutes. ꝫ ⁊ gaudiū dꝫ poni virtus. ¶ Pꝛet. ꝓcepta legis dant de actib⁹ virtutū. ꝫ ꝓcipit nob⁹ q de deo gaudeam⁹ ſm illud Phil. iij. Gaudete in dño semp. ꝫ gaudiū ē virtus. ¶ Sed ⁊ ē q nec ꝓnumerat inf virtutes theologicas. nec inf virtutes morales. nec inf virtutes intellectuales. vt ex ſpa dictis ꝑz. ¶ Ꝛñ. dō. q virtus sicut supra habitum ē. est bonus q̄dꝫ opatiuus. ⁊ sō ſm ꝓpriam rōez hꝫ inclinatōz ad aliquē actū. est aūt ꝓpriꝫ ex uno habitu plures actus eiusdē rōnis ordinatos. pacire q̄ vnus scīt ex altero. ⁊ q; posteriores act⁹ nō ꝓcedūt ex habitu virtutis nisi p actus priores. inde ē q virt⁹ nō deficit nec denouat nisi ab actu pōt. Quo ēt alij act⁹ ab ea ꝓsequi⁊ur. Manifestū ē aūt ex dictis q supra de passiōib⁹ dict⁹ fuit. q amoꝛ ē prima affectio appetitus potentie. ex qua sequit⁹ desideriū ⁊ gaudiū. ⁊ ideo hꝫ⁹ virtutis idex ē q inclinat ad diligēdū ⁊ ad desiderandū bonū dilectū ⁊ ad gaudiū de eo. ꝫ q⁊ dilectio inter hos actus ē ꝓpor. inde ē q virt⁹ nō denouat a gaudio nec a desiderio ꝫ a dilectōe ⁊ dicit charitas. sic q gaudium non ē aliq⁹ actus a charitate distinctus. ꝫ est quidā charitatis actus siue effectus. ⁊ ꝓpter hoc ꝓnumerat inter fructꝰ. vt ꝑz Gal. v. ¶ Ad.j. ꝫ dō. q tristicia q̄ ē vitium causatur ex inordinato amoꝛe sui. qō nō ē aliqō spāle vitiū. sed q̄dā generalis radix vitioꝝ. vt supra dictū est. ⁊ sō opoꝛtuit tristicias q̄dā ꝑticulares ponere spālia vitia. q; nō deriuant ab aliq̄ spāli vitio. ꝫ a generali. ꝫ amoꝛ dei ponit spāles virtutes q̄ est charitas. ad quā reducit gaudiū vt dictū ē sic ꝓprius actus eius. ¶ Ad.ij. dm. spes consequitur ex amoꝛe. sicut ⁊ gaudiū. ꝫ spes addit ex ꝓte obiecti quandā specialez rationē. s. ardui⁊ ⁊ possibile adipiscī. ⁊ ideo ponitur specialis virtus. ꝫ gaudiū ex parte obiecti nullam specialē rōnē addit supra amoꝛē q̄ possit cāre speciem virtutē. ¶ Ad.iij.dō. q intantū datur ꝓceptum legis de gaudio inq̄tū est actus charitatis. licet non sit primus actus eius.

¶ Questio. xxix.

Deinde ꝑsideranduꝫ

est de pace. Et circa ꝫ q̄runt quatuoꝛ. Primo vtrū pax sit idē quod concordia. Secūdo vtrū omnia appetāt pacē. Tertio vtrum pax sit effectus charitatis. Quarto vtꝝ pax sit virtus.

Ad primū sic procedit

Videt q pax sit idē qđ ꝑcordia. Dic⁹ em Aug⁹. xix. de ciui. dei. Pax hoim ē ordinata ꝑcordia ꝫ nō loq̄tur nisi de pace hoim. ꝫ pax est idē qđ ꝑcordia. ¶ Pꝛet. C ōcordia ē q̄dā vnio voluntatū ꝫ rō pacis in tali vnione cōsistit. Dic⁹ em Dio. xj. c. de diui. no. q pax ē oim vnitiua ⁊ plenus opatiua. ꝫ pax est idem qđ concordia. ¶ Pꝛet. Quoꝝ est idē oppositū ⁊ ipa sunt idē ꝫ idē opponit ꝑcordie ⁊ paci. s. dissensio. vñ dō. j. ad Corinth. xiij. Non ē dissensionis de⁹ ꝫ pacis. ergo pax est idē qđ ꝑcordia. ¶ Sed ꝓra ē q ꝑcordia pōt esse aliquoꝝ impioꝝ in malo. ꝫ nō ē pax impio. vt dī Isa. lvij. ꝫ pax nō est idē qđ cōcordia. ¶ Ꝛñ. dō. q pax includit ꝑcordiā ⁊ aliqđ addit vñ vbiq; ē pax ibi ē ꝑcordia. nō tñ vbiq; est cōcordia ibi est pax si nomē pacis ꝓprie sumat. cōcordia est ꝓprie supra ē ad alterū. inq̄tū. s. diuersoꝝ cordiū volūtates sil⁹ in vnū ꝓcipuum cōueniūt. C ōtingit etiā vn⁹ hois coꝛ tēdere in diuersa. ⁊ hoc dupl⁹. Uno quidē mō ſm diuersas potētias appetitiuas. sic appetit⁹ sensitiu⁹ plerū q; tēdit in ꝓtrariū rōnal appetit⁹. ſm illū Gal. v. Caro concupiscit aduersus spm. Alio mō inq̄ntum vna ⁊ eadē vis appetitiua in diuersa appetibilia tēdit q̄ sil conseq nō pōt. vñ nece ē esse repugnantiā motuū appetit⁹. vnio aūt hoꝝ motuum ē q̄dē de rōne pacis. nō em hō hꝫ pacatuꝫ coꝛ q̄diu nō habeat id qđ vult. ⁊ si habeat aliqđ qđ vult. tamē adhuc restat ei aliquid volēdum. quod simul habere nō potest. hec aūt vnio nō est de rōne ꝑcordie. vñ cōcordia imponat vnionē appetituū diuersoꝝ appetētiū. pax ꝛ supra hāc vnionē imponat etiā appetitum vn⁹ appetētis vnionē. ¶ Ad.j. ꝫ dō. q Augu. loquit ibi de pace q̄ est vnius hois ad aliū. ⁊ hāc pacē dic⁹ esse concordiā non q̄libet sed ordinatā ex eo scilicet q vnus homo concordat cum alio. ſm illud quod vtriq; cōuenit. si em homo concordet cum alio nō ſpōtanea voluntate. sed quasi coactus timoꝛe alicuius mali sibi imminētis. talis concordia non est vera pax. q; non seruat ordo veritatis cōcordātes ꝫ perimat ab aliquo timoꝛe inferēte. ⁊ ꝓpter hoc ꝓmittit q pax est tranquillitas ordinis. q quidē tranquillitas ꝑficit in hoc q motus oīm appetituū in vno homine conq̄escunt. ¶ Ad.ij.dō. q si homo simul cum alio hoie in idē cōsentiat. non tñ ꝓcedūt eius est oīno sibi vnitus nisi etiā sibimet cōcordet motꝰ appetituū eius sint cōsentientes. ¶ Ad.iij.dm. q paci opponit dupl⁹ dissentio. s. dissensio hois ad scīpm. ⁊ dissensio hois ad alterū. ꝑcordie aūt opponit hec sola scīa dissensio.

Ad secundū sic proce

ditur. Vī q non oia appetant pacē. Pax enim fm Dio. ē vnimus sensus. ℔ in his q cognitiōe carēt nō pōt vnire sensus. ℔ bmōi pacē appetē nō pūt. ¶ Pte. appetit⁹ nō fertur nisi ad ſnia sed multa sunt appetentes bella ⁊ dissensiones. ℔ nō oēs appetunt pacē. ¶ Pte. Solū bonū ē appetibile. ℔ quedā pax vī ē mala alioquin oīs nō diceret Mat. v. Nō veni mittere pacē. ℔ nō oia pacem appetūt. ¶ Pte. Illō qđ oia appetūt vī ē summū bonū qđ ē vltim⁹ finis. ℔ pax non ē huiusmōi. q⁹ etiam in statu vie habet. alioqui frustra dīo mandaret Mat. ix. Pacem habete inter vos. ergo non omnia pacē appetūt. ¶ Sed cōtra est qđ Aug. dicit. xix. de ciui. dei q oia pacem appetunt. ⁊ idē ibi dicit Dio. iv. c. de diui. no. ¶ Hñ. dīm. q ex dictis q bonum alicui appetit. hoc est ipsum appetere eius qđ appetit assecutionē. ⁊ p hoc remotionē eoꝝ q assecutionē impedire pñt. pōt aūt impediri assecutio boni desiderati p contrariū appetitum. vel huius vel alterius. ⁊ vtrūq tollitur per pacem sic supra dictū. ⁊ iō necesse est q oē appetens appetat pacē integrū. i. oē appetēs appetit tranquille ⁊ sine impedimēto quietē ad id qđ appetit. in quo cōsistit ratio pacis quā Aug. diffinit tranquillitatem ordinis. ¶ Ad pmū ergo dīm. q pax ipoꝛtat vnionē non solum appetitꝰ intellectualis seu rationalis aut alialis ad quos potest pertinere cōsensus. sed etiaꝫ appetitus naturalis. ⁊ iō Dio. dicit q pax ē oparitas ⁊ plensus ⁊ ſnaturalis. vt in plensu ipoꝛtet vnio appetituū ex cognitiōe procedentiū. per ſnaturalē aūt impoꝛtat vnio appetituū nālium. ¶ Ad scōm dīm. q illi etiā qui bella querūt ⁊ dissensiones. non desiderant nisi pacē qua se habere non estimant. Vt enī dictū est nō est pax siquis cū alio pcordat ꝛra id quod ipse magis vellet. ⁊ iō bella querunt hīc pcordiā rumpe bellādo tanꝫ defectū pacis habentem. vt ad pacē puenīat in qua mībil eoꝝ voluntati repugnet. ⁊ pter hoc offert bella querūt p bella ad pacē aliquā puenire ꝓfectiones ꝫ puno habentes. ¶ Ad. iij. dīm. q q⁹ pax ſnistit in dctōne ⁊ vnione appetitus. sicut aūt appetitus pōt ē simpliciter boni. vel boni apparētis. ita etiam ⁊ pax pōt ē ⁊ vera ⁊ apparēs. vera q dē pax non pōt esse nisi circa appetitū veri boni quia oīe malū ⁊ si fm aliquid appareat bonū vī ex aliqua pte appetitū quietet. habet tamen multoꝝ defectū ex ꝙbus appetitꝰ remaneat inquietus ⁊ gemebamus. vnde pax vera non pōt ē nisi in bonis ⁊ bonoꝝ. pax aūt que malo p est. ē pax apparens ⁊ nō vera. vnde dī Bap. xiij. In magno vmēres inscītie bello tot ⁊ tāꝛ magna mala pacē appellāt. ¶ Ad. iij. dīm. q cuꝫ vera pax non sit nisi de bonis. licet impliciter habeat vērū bonū. i. perfecte ⁊ imperfecte ita ē duplex pax vera. qđāꝫ pfecta ꝫ ſnistit in pfecta fruitōe summi boni p quam oīes appetitꝰ vniuntur deo ⁊ in vno. ⁊ hic est vltimꝰ finis creature rōnalis. fm illud pō. Qui posuit fines tuos pacē. Alia est pax imperfecta q̄ie habetur in hac vīa. quia ⁊ si principalis anime motus deseat in deo. sunt tñ alii repugnantia ⁊ immo ⁊ ex⁹ que perturbant hanc pacem.

Ad tertium sic pceditur.

Vī q pax nō sit ꝓpr⁹ effect⁹ charitat⁹. Charitas enī nō habentur hīc gr̄a gratū faciēte. sed pax a quibusdā habet q nō sit gr̄am gratū faciēte. sicut ⁊ quīdā aliī hīt pacē. ℔ pax nō est effectus charitatis. ¶ Pte. Illō nō ē effect⁹ charitatis cui⁹ actus cū charitate cē pōt. sed dissensio ꝙ fratres pacē ē cū charitate. videm⁹ enī q quīdā sacri doctores ut Hiero. ⁊ Aug. in aliquib⁹ opinionib⁹ dissenserūt. Paul⁹ enīꝫ ⁊ barnabas dissensisse legunt Act. xv. ergo vī q pax nō sit effectus charitatis. ¶ Pte. Idē non ē ꝓpr⁹ effectus diuersoꝝ. sed pax est effectus iusticie. fm illō Is. xxxij. Opus iusticie est pax. ergo non est effectus charitatis. ¶ Sed ℔ est qđ dī in pō. Pax multa diligentibus legē tuā. ¶ Hñ. dīm. q duplex vnio est de tōne pacis sicut dictū est. quarum vna est fm ordinationē ꝓpriox appetitūs in vnū. alia vero ē fm vnionē appetit⁹ ꝓpriox cum appetitu alterius. ⁊ vtrāq vnionem efficit charitas. primā quidem vnionē fm q deus diligitur ex toto corde. vt. supra habitum est. ipse referam⁹ i ipsū. ⁊ sic oēs appetitus nostri referunt in vnū. alia vero proxt diligim⁹ primū sicut nosipsos. ex q primo git q bō vult implere voluntatē primi sic ⁊ seipsius. ⁊ ꝓpter h̄ inter amicabilia vnū ponit idēptitas electōis. vt ps in. ix. ethi. ⁊ Tullius dī in libro de amicitia. q amicoꝝ idē ē velle ⁊ nolle. ¶ Ad. ij. ℔ dī. q a gr̄a gratum faciēte nulli⁹ deficit nisi ꝓpter pcm. ex quo pungit q bō sit auersus a fine debito. in aliquo indebitus finē constituendo. ⁊ fm hoc appetitus ei⁹ non inhereat primo pulcro do finali bono ꝛ apparenti. ⁊ ꝓpter hoc sine gratia gratum faciente non pōt ē vera pax ℔ solum apparens. ¶ Ad. ij. dīm. q sicut ꝙbus dicit in. ix. ethi. ad amicitiā nō pertinet concordia in opinionibus sed concordia in bonis ꝑtinentib⁹ ad vitā. ⁊ precipue in magnis quia offendere in aliquibus puis quasi non videmur ē dissensus. ⁊ ꝓpter hoc nihil ꝓhibet aliquos charitatē habere i opinionib⁹ dissentire. nec hoc repugnat pacī. q⁹ opiniones primum ad intellectū ꝙ p cedit appetitū ꝙ q pacē vnit. sīc etiam extra cōcordia in principalib⁹ bonis dissensio in aliqb⁹ quis nō ē ℨ charitatē. procedit enī talis dissensio ex diuersitate opinionū. vñ vn⁹ estimat ℨ de q ē dissensio pertinere ad illō bonū in quo pacauit. ⁊ alius estimat nō pertinere. ⁊ fm ℨ talis dissensio de mimis ⁊ de opinionib⁹ repugnat qđē paci perfecte in qua plena veritas cognoscet ⁊ oīs appetitus cōplebit. non tñ repugnat paci ipfecte qlis habet in vīa. ¶ Ad. iij. dīm. q pax ē op⁹ iusticie ꝺirecte. integri. i. removet ꝓhibēs. ℨ ē op⁹ charitatis directe. q⁹ fm quam rōnem charitas pacem causat. est autem amor vis vnitiua. vt Dio. dicit. iij. c. de dīui. no. pax aūt ēmio appetitiuorum inclinationum.

Ad quartuz sic proce-

dit̃ur. Vi q̃ pax sit fructus. Precepta.n.nō dāt ni si de actibus virtutū. ꝫ dicit̃ p̄cepta de bōdo pacē. vt ps Mat. xx. Pacē habete inter vos. ergo pax ē fructus. ¶ Pax. Nō mercenar̃ nisi in actib⁹ virtutū. ꝫ facere pacē ē meritorū. Fm illū Mat. v. Bti pacifici qm filij dei vocabunt. q̃ pax ē fructus. ¶ Pro. Vicia virtutib⁹ opponunt. ꝫ dissensiones q̃ opponūt paci nūerant inter vicia. vt ps Gal. v. q̃ pax ē fructus. ¶ Sed ꝯ. Virtus nō ē finis vitiōꝝ. ꝫ via in ipsum. ꝫ pax est q̃dāmō finis vitiōꝝ. vt Aug. dicit. xix. de ciui. dei. q̃ pax nō est bonū. ¶ Rñ. dicēdū. q̃ sicut supra dictū ē. cuz oēs actꝰ ire imitēt̃ p̄sequant̃ fm eādē rōnē ab agente p̄cedēteo. oēs hmōi actꝰ ab vna fonte p̄cedūt nec hāt singuli singulas fontes a qb⁹ p̄cedant vt ps in reb⁹ corpalib⁹. qz ens ignis calefaciēdo liquefacit. t rarefacit. nō ē in igne alia vr⁹ liquefactiua. t alia rarefactiua. ꝫ oēs actus hoc opant̃ ignis p vnā suam virtutē calefactiuā. cū q̃ pax causet ex charitate fm ipsam rōnē dilectionis dei. t primi vt ostū ē. non est alius fructus cui⁹ pax sit actus p̄ximus nisi charitas. sic. t de gaudio dictū ē. ¶ Ad. i. ergo dicēdū. q̃ ro p̄cepta dant̃ de pace habēda quia ē actus charitatis. t p̄ter hoc cuā est actus meritorius. t ro ponitur inter beātudines que sunt actꝰ virtutū p̄fecte vt supra dictus ē. Ponitur etiam inter fructus inq̃ntum ē q̃dam finale bonū spūāle dilectabile habens. Et p̄ b̄ patet solutio ad secūdū. ¶ Ad. ij. dicēdū. q̃ vnū fructi multa vicia opponunt fm diuersos actꝰ eī. t fm b̄ charitati nō solū opponit odiū rōne actꝰ dilectionis. sed etiā accidia. t inuidia rōne gaudij. t diffensio rōne pacis. ¶ Questio. xxx.

Deinde ꝑsideranduz

est de mia. Et circa hoc q̃runt. q̃tuor. Primo vtr malū sit cā mie ex pte ei⁹ cuius miseret. Secūdo quos sit misereri. Tertio vtr mia sit bonū. Quarto vtr sit maxia virtutū.

Ad primū sic procedit

Vi q̃ malū nō ꝑpie sit motiuū ad miam. Vr enim supra ostēsum ē. culpa ē magis malum q̃ pena. sed culpa non est ꝑuocatiuū ad miam. ꝫ magis ad indignationē ergo nō ē mie ꝑuocatiuū. ¶ Pro. ea q̃ sunt crudelia seu dura videntur quēdam accessum mali habere. ꝫ pōns dicit in. ij. rhetorice. q̃ durū est aliud a miserabili. t expulsiuū miserationis. ergo malū inq̃ntum hmōi non est motiuū ad miam. ¶ Pro. Signa malox non vere sūt mala. sed signa malox magis ꝑuocāt ad miam. vt patet per pōns in. ij. rethorice. ergo malū non est ꝑpie ꝑuocatiuum mie. ¶ Sed ꝯ est q̃ Damas. dicit in. ij. li. q̃ mia ē spēs tristicie. ꝫ motiuū ad tristiciā ē malū. ergo motiuū ad misericordiā est malum. ¶ Rñ. dicēdū. q̃ sicut Augustin. dicit. ix. de ciui. dei misericordia est alicuius miserie in nō corde cōpassio. qua vtiq̃ si possem⁹ subuenire cōpellim̃r. Dī ergo mia ex eo q̃ aliquis b⁹ miam sup miseria alterius, miseria aūt felicitati opponitur. Est aūt de rōne beātudinis siue felicitat̃ vt aliquis potiat eo q̃ vult. t q̃ ptingat ad iustitiā. Nā sicut ps⁹. dicit. xxxij. de trāsl. beātus est q̃ b⁹ oia q̃ vult. t nihil mali vult. t ō ex̄cētorio ad miseriā ptinet vt b⁹ patiatur que nō vult. Triplr aūt aliquis vult aliquid. Uno quidez mō appetitu nāli. sicut oēs boies volunt̃ ēe. t viuere. Alio mō vult aliquid p electionē ex aliqua p̄meditatione. Tercio mō b⁹ vult aliq̃d non fm se. ꝫ in cā sua. puta q̃ vult comedere nocina quodāmō dicim⁹ eū velle infirmari. sic ergo motiuū mie ē tanꝫ ad miseriā ptinēs. Primo q̃dem est illud quod ꝫtrahit appetitu nāli volūtat̃. i. mala corruptiua. t ꝫmiliāa q̃ ꝫtia boies nāliter appetūt. vnde pōns dicit in. ij. rethorice. q̃ mia est tristicia quedā sup apparentu malo corruptiuo vel cōtristāuo. Secūdo hmōi magis efficiunt̃ ad miam prouocandā si sint ꝫ voluntatē electōis vnde t pōns ibidē dicit q̃ illa mala sunt miserabilia q̃ fortuna ē cā puta cū aliq̃s malū eueniat vñ sperabat bonū. Tertio aūt si adhuc magis miserabilia si sit ꝫ totam volūtatē. puta si aliquis sp sectatus ē bona. t eueniunt ei mala. t ō pōns dicit in eodē. lib. q̃ mia ē maxie sup malū eius q̃ idigni⁹ patit. ¶ Ad primum ergo dicēdū. q̃ de rōne culpe ē q̃ sit voluntaria. t ꝫmq̃ ad hoc non b⁹ rōnē miserabilis. ꝫ magis rōnē punibilis. sed q̃ culpa pōt ēe aliquo modo pena inq̃ntū. i. b⁹ aliquid anneūm q̃ est ꝫ voluntatem peccantis. Fm hoc pōt habere rōnem miserabilis. t fm hoc misereamur t cōpatimur peccātibus. sic Grego. dicit in q̃dā omel. q̃ vera iustitia non b⁹ dedignationē. i. ad peccatores sed compassionē. t Mat. ix. dicit. Videns Iesus turbas misertus est eis. quia erāt vexati iacentes sicut oues non habētes pastorē. ¶ Ad secm dicēdū. q̃ quia misericordia ē cōpassio miserie alterius. ꝑpie mia est ad alterū. non aūt ad seipm nisi fm q̃ndaz similitudinē. sicut t iustitia fm q̃ in homine cōsiderant̃ diuerse partes. vt dicit in. v. ethi. t fm b̄ dī Eccl. xxx. Miserere aie tue placeno deo. Sicut ergo mia non est ꝑpie ad seipm sed dolor. puta cū patimur aliq̃d crudele in nobis. ita etiā si sint aliq̃ ꝑsone ita nobis ꝑiūcte vt sint q̃si aliq̃d nostri. puta filij aut parentes in eoꝝ malis non misereamur fm dolem⁹ sicut in volentib⁹ ꝑpijs. t fm hoc pōns dicit q̃ durū est expulsiuū miserationis. ¶ Ad. ij. dicēdū. q̃ sicut ex spe t memoria bonoꝝ sequit̃ delectatio ita ex spe t memoria malox sequit̃ tristicia. nō tamē tam vehemēs sicut ex sensu ꝑsentis. t ō signa malox inq̃ntū repꝛesentant nob mala miserabilia sicut ꝑnta cōmouent ad miserādum.

Ad secūduz sic proce-

dit̃ur. Vi q̃ defectus non sit nō miserendi ex pte miserentis. Propriuz eīs dei ē misereri. vñ dī in ps. Miserationes eius sup oīa opa eius. fm in deo nullus ē defectus. ergo defectus nō ꝓr ē nō miserendi. ¶ Preterea. Si defectus est ratio miserendi oportet q̃ illi qui sunt maxime sine defectu. maxie misereantur. sed hoc est falsum. dicit

eñ pbo in .ij. rbetonice. q qui ex toto pierunt nō miserētur. ꝯ videt. q defect⁹ nō sit rō misereñdi ex pte misereñtis. ¶ Dic. Sañtanere aliquā ꝓmissā ad defectū pinet. ꝯ pbo dicit ibidē q illi q sunt in ꝓmissionibus dispōne nō miserent. q defectus ex pte misereñtis nō ē rō misereñdi. ¶ Ds cōtra est q mia ē tristicia quedā. ꝯ defectus ē rō tristicie. vñ infirmi facili⁹ peristant. vt supra dictū est. ergo ratio misereñdi ē defect⁹ misereñtis. ¶ Hñ. dom. q cū mia sit cōpassio sup miseria alteri⁹ vt dictū ē. ex hoc contingit q aliqs miserear ei⁹ ꝓpter q de miseria aliena doleat. qz autez tristicia seu dolor ē de ꝓprio malo. in tantū aliqs de miseria alterius tristat aut dolet inq̄tū miseriam alienā apphēdit vt suū. Ex aūt ꝓpter dupl⁹. Uno mō fm vnionē affectus q⁹ fit p amorē. qz enim amicū reputat amicū tanq̄z seipsū. inquantū ipse⁹ reputat tanq̄z suū malū. et sō dolet de malo amici sic de suo. et inde ē q pbo in .ix. ethic. iter alia amicabilia ponit hoc qō ē condolere amico. et apls dicit ad Roma. xij. Gaudere cū gaudentib⁹. flere cū flentib⁹. alio mō cōtingit fm vnionem realē. vt pote cū malū aliquoz ꝓpinquū est vt ab eis ad nos transeat. et sō pbo dicit in scdo rethorice q boies misereñtur sup illos q sūt eis ꝓpinqui et simo. qz per hoc fit eis estimatio q ipsi etiam possunt similia pati. et inde ē etiā q se nes et sapiētes q considerāt se posse in mala icidere et debilez et formidolosi magis sūt misericordes ecōtrario aūt illi q reputāt se esse felices et tantuz potētes q nihil mali putant se posse pati non ita cōmiserentur. sic ergo sp defect⁹ est rō misereñdi. vt inq̄rum aliquis defectū alicuius reputat suū ꝓpter vnionē amoris vel ꝓpē possibilē sibi pariēdi. ¶ Ad primū ergo dīm. q de no nō misereatur nisi ꝓpter amorē inq̄tū amat non tamē aliquid sui. ¶ Ad .ij. dīm. q illi q tam sunt in infimis malis. nō timēt se vterius pati aliqd. et sō non miserent sibi eiā. nec illi q valde timent. qz tamē timendum ꝓpter passionē q nō intendunt misereri alicui. ¶ Ad .iij. dīm. q illi q sunt in cōmunitatibus dispōne. sine qz sunt cōmunitates passi sive qz velint cōmunia inferre. p uocantur ad trā et ad audaciā. que sunt quedaz passiones virilitatis extollentes aiam holo ad ardua. vñ inferunt boi estimatōnē q sit aliquid in futurū passurus vñ tales dū sūt in hac dispō ne non misent fm illū Pso. xxvij. Ira non hz misericordiam neq̄ erumpēs furor. et ex silī rōne sapiēs non miserent qui contemnunt alios et reputāt eos malos. vñ reputant q digne patiāt. quid ꝓmunt. vndez Grego. dicit q falla iustitia. s. superbum non hz compassionez sed de dignatione.

Ad tertium sic ꝓcedi tur. Dī q misericordia nō sit virtus. Principale eñ in virtute ē dilectio vt ps p phūm. in li. ethi. electio aūt ē appetitus ꝓsiliati. vt in eodē li. dī. id ergo quod impedit cōsiliū non pōt dici virtus. sed misericordia impedit cōsiliū fm illū Sallustij. Uolo boies qui de rebus dubijs cōsulūt. ab ira et misericordia vacuos esse decet. nō enim animꝰ facile verū qd et vbi ista officiūt. ergo mia non ē virtus. ¶ Preē. nihil qō ē ꝓtrariū virtuti est laudabile. ꝯ nemesis ꝓtrariat mie. vt pbo dicit li. rhetonice. nemesis aūt ē passio laudabilis. vt dī in .ij. ethic. ergo mia non ē virtus. ¶ Dic. gaudiū et pax non sunt spūales vnieo. qz ꝓsequūt ex charitate. vt supra dictū est. sicut etiam mia ꝓsequit ex charitate. sic eñ ex charitate flemus cum flentibus. sicut gaudemus cū gaudentibus. q mia non est spūalis virt⁹. ¶ Dic. cō mia advim appetitiuam ptinet. non ē virtus intellectualis nec est virtus theologica cum non habeāt deum ꝓ obiecto. silr etiaz nec ē virtus moralis. qz nec ē circa operationes. D eñ ptinet ad iustitiā. nec est circa passiones. non em reducunt ad aliquā duodeci medietatū qō pbo ponit in .ij. ethico. q mia nō ē virtus. ¶ Ds ꝓtra ē qō Aug. dicit in. ix. de ciui. dei. Tollite meli⁹ et humani⁹ et ꝓiez sensib⁹ accō modatiuo. Cicero in Cesaris laude locutus est vbi ait. nulla de virtut⁹ ratio nec admirabilior nec gratior misericordia ē. ergo misericordia est virtus. ¶ Hñ. dō. q mia ꝓportat dolorē et de miseria alterius ille aūt dolet pōt notari vno qdē mō motū appetitus sensitiui. et fm hoc mia passio ē et non virtus. alio vo mō pōt nominare motū appetit⁹ intellectiui. fm q aliqui displicet malū alterius. hic aūt motus pōt esse fm rōnē regulatus. et pt fm hanc motū rōne regulatū regulari motus inferioris appetitus. vñ Aug. dic in. ix. de ciui. dei. q iste mot⁹ ai. s. mia fuit rōni qā ita ꝓbetur mia vt ꝑmet iusticia. sine cū idigēt tribuāt. sine cū ignoscit peniteāt. et qz rō ꝓtulit humane ꝑsilit in hoc q mot⁹ ai rōe regulet. vt ex sup⁹ dictis pz pbo ē miam cē virtutē. ¶ Ad .j. q dicēdū q auctoritas illa Sallustij intelligit de mia fm q ē passio rōne non regulata. sic eni impedit ꝑsiliū rōnis. dū facit a iustitia discedere. ¶ Ad .ij. dīm. q pbo loqtur de mia et nemesi fm q vtrūq⁹ est passio. et hūt qdē ꝓtez inter se ex pte obi. et hoc ꝓpter quod ē obiectū gaudij. s. bonum. et tristicie. s. malum. sed nemesis ē de malo alterius ꝓ se. mia aūt de malo alterius ꝓpter aliquā habitudinem ad ipsum. vt ex dictis pz. ¶ Ad .iij. dīm. q mia ꝓpie nō opponit laudi. vt infra dicet. ¶ Ad .iij. dom. q gaudiū et pax nihil adiūgūt ad ꝓpriā boni qō ē obiectū charitatis. ꝯ sō nō requirūt alias virtutes ꝙ charitatē. ꝯ mia respicit quā dā spēm rōnē. s. miseriā et⁹ cuius misereat. ¶ Ad .iij. dom. q mia fm q ē virtus ē virtus moralis circa passiones eius. et reducit ad illas medietates q dī nemesis. qz ab eodē motu pcedūt. vt .ij. rethonice dī. Duo aūt medietates pōt nō pōni virtutes ꝙ passiones. qz eiā fm q sunt passiones. laudabiles sūt. nihil tamē pbibet ea ab alīs habitibus electivis pficiantur. et fm hoc assumunt rationem virtutis.

Ad quartū sic procedi tur. Dī q mia sit maior virtutū. maior enim ad virtutē pquirendā videt esse difficultas. sed

fm illud Osee.vj. & Matt.xij. Misericordiam volo & nō sacrificiū. ergo misericōia ē maxia virt⁹ ¶Rec. sup illō.j. ad Thim.v. Pietas ad omnia valet. dic gl. Aug⁹. Nō suma discipline xpiane in misericōia & pietate ē. ꝯ disciplina xpiana pinet ocm ēntē. ꝯ suma tot⁹ virtutis in misericōia cōsistit. ¶Rec. virtus ē q̄ bonū facit habē. g tanto aliq̄ virtus ē melior q̄to facit hoiem deo similē. q; p̄ b melior ē bō. q; deo ē similor. & b maxie facit misericōia. q; de deo dr i ps̄. q⁹ misericordia ei⁹ sup oīa opa ei⁹. vñ & Luc. vj. dño dicit. Estote misericordes. sic & pr̄ vr misericors ē misericōia igitur maxia ē virtꝰ. ¶Ds ꝯ ē qō dic aplꝰ ad col. iij. cū dr ultꝰ. Induite vos sic electi dei viscera misericordie &c. post ea subdit Sup oia charitatē habete q̄ mia nō est maxia virtꝰ. ¶Ri. dō. q⁹ aliq̄ dr ꝑ ē maxia dupl̄r. vno mō fm se. alio mō p cōparationē ad hītēs. Sc̄dm se dē misericōia maxia ē. pinet enī ad miam q⁹ alij exercēt. & qō p̄ ē q⁹ defect⁹ alioꝝ sibleuet & hoc maxie supponit ē. vñ & misereri ponit ꝓpriē deo & i hoc maxie dr ei⁹ omipotētia manifestari. Ds q̄ ad hītē mia nō est maxie nisi ille q̄ hs sit maxim⁹ q̄ nullū. ē. se habeat q̄ ocō ḡ se. ei enī q̄ supra se aliquē hs maiꝰ ē & melꝰ pōt̄ supponit q̄ supplere defectū ferentis. & tō q̄ad hoiez q̄ hs deū suptorē charitat p quā deo vnit ē potior q̄ mia p quā defect⁹ pximoꝝ supplet. ḡ inter oēs virtutes q̄ ad ꝓxima pinēt potissima ē mia. sicut enī ē potissimo actꝰ. nā supplere defectū alterius inq̄tū hmōi ē suptoris & melioris. ¶Ad.j. dō. q⁹ deū nō colimus p exteriora sacrificia aut munera ꝓpr̄ ipm. ḡ ꝓpter nos & ꝓpter ꝓxios. nō enī indiget sacrificijs nīis q̄ vult ea sibi offerri ꝓpr̄ nram devotionem & ꝓximoꝝ utilitatē. & tō mia q̄ subuenit defectibus alioꝝ ē sacrificiū ei magis acceptū. vipote ꝓpinqui⁹ vtilitatē ꝓximoꝝ inducēs. Fm illō He bre. vl. Beneficentie & cōmonio nolite oblivisci. talib⁹ enī hostijs ꝓmeret deus. ¶Ad.ij. dō. q⁹ suma religionis xpiane in mia ꝓsistit q̄tū ad exteriora opa. interiorem affectū charitatis q̄ ꝓpinquior deo ꝓponderat & dilectōi & mie in ꝓxios.

¶Ad.iij. dō. q⁹ p charitatē assimilamur deo tam q̄ ei⁹ affectū vnit. & tō potior q̄ est mia p quā assimilamur deo p similitudinē opatōis.

Questio. xxxj.

Deinde ꝑsiderandū ē de exteriorib⁹ actib⁹. vel effectib⁹ charitatis. Et ꝓmo de beneficentia. scōo de elemosina q̄ ē q̄dā sp beneficētie. tertio de correctōne fraterna q̄ ē q̄dā elemosyna. Circa ꝓmū quinq; q̄nor. Primo utr beneficētia sit actꝰ charitatis. Scōo utr sit eidem beneficētia. Tertio utrū magis ꝓximis q̄ deo. Quarto utr beneficētia sit virtus spālis.

Ad primū sic procedit

Vr q beneficentia nō sit actus charitatis. Charitas enī maxie uertur ad deū. & ad eū nō possumꝰ ee beneficī. hs illō Job. xxxv. Quid dabis ei. aut qd de manu tua accipiet. g beneficētia nō ē actꝰ charitatis. ¶Pter. beneficētia maxie ꝓsistit in collatione donoꝝ. & b ꝓpriet ad liberalitatē. g beneficentia nō ē actꝰ charitatis. & liberalitatis. ¶Pter. qō dat vl dat sic debitū. vel dat sic nō debitū. & beneficentia qō impendit rāōe debiti ꝓpriet ad iustitiā. qō aut impendit rāōe nō debiti gratis dat. & fm b ꝓpriet ad miam. g ois beneficētia vel ē actꝰ iustitie vl actꝰ misericordie. nō ē ḡ actꝰ charitatis.

¶Ds charitas ē amicitia quedā⁹ dicit ē. sed ꝓbo in.ix. ethi. inter alios amicitie actꝰ ponit b vnū qō ē operari bonū ad amicos. qō ē amicis bñ facere. g beneficētia est actus charitatis. ¶Ri. dō. q⁹ beneficētia nihil importat nīs facere bonū alicui potest aut̄ b bonū ꝑsideran dupl̄r. Uno mō fm cōmunē rōnem boni. & hoc ꝓpriet ad cōmunē rōnem beneficētie. & hoc ē actus amicitie. & p ꝑsō charitatis. nam in actu dilectōis includunt benivolētia per quā vult alicui bonum amico. vt supra habitū ē. volūtas aut̄ ē effectiva eoꝝ q̄ vult si facultas adsit. & tō ex consequēti beneficere amico ex actu dilectōis cōsequitur. & ꝓpter hoc beneficentia fm cōmunē rōnem ē amicitie vl charitatis actus. Si aūt bonū qō q̄dā facit alteri accipiat sub aliqua spāli rōne boni. sic beneficentia accipit spālem rōnem. & ꝓprie dicit ad aliquā spālem virtutē. ¶Ad ꝓmum ergo dr m. q⁹ sicut Dyonisius dicit. iiij. ca. de dīn. nomi. amor mouet ordinata ad mutuā benivolētiē & inferiora conuenit in suptoza. vt ab eis ꝓficiatur. & superiora mouet ad inferiora ꝓfectionē. et ḡtū ad hoc beneficentia est effectus dilectōis. et tō nīm nō ē deo beneficere. ḡ eū honorare nec ei subiiciendo. cui aūt ē ex sua dilectōe nobis beneficere. ¶Ad.ij. dō. q⁹ i collocatōe donoꝝ duo sunt attendenda. quoꝝ unū ē exteriꝰ datū. aliud aut̄ est interior passio quā hs quis ad dantem i eis delectatus. ad liberalitatē aut̄ ꝓpriet moderari interiorē passionem. vt. s. aliq̄s nō superabundet ꝓcupiscendo & amando diuitias. ex b enī efficitur hō facile emittens diuinoꝝ vñ si hō det aliq̄ donū magnū. & nī cū q̄dā ꝓcupiscētia rei nēdi datio nō ē liberalis. & ex pte exteriorum datū collatio beneficij ꝓpriet in gradū ad amicitiam vel charitatē. vnde hoc non derogat amicitie si aliquis rem quā cōcupiscit retinere dat alteri ꝓpter timorem. sed magis ex hoc ostēdit amicitie affectū. ¶Ad tertium dicendū. q⁹ sicut amicitia seu charitas respicit in beneficio collato communem rationē boni. ita iustitia respicit ib rationem debiti. misericordia vero respicit ibi rationem relevantium miseriā vel defectum.

Ad secūdū sic procedit

Videtur q non sit omnib⁹ beneficiendum. Dicit enī Aug. in.j. de doc. xpiana q⁹ omnibus ꝓdesse non possumus. sed virtus non inclinat ad impossibile. ergo non oporet omnibus benefacere. ¶Pter. Eccl. xij. dicitur. Da bono et non recipis peccatorē. sed multi homines sūt peccatores non ergo oībus est beneficiendū. ¶Pter. charitas non agit perperam. vt dicitur.j. ad Cor. xiij. sed benefacere quibusdā est agere ꝓperam. puta

si aliquis bñfaciat inimicis reputabitur. vt si bñ-
faciat excōicato. qz p hoc ei cōicat. ergo cū bñfa-
cere sit actꝰ charitatis nō ē oibꝰ bñ faciēdum.

¶Sz ē ꝯtra qđ apls dicit ad Gal. vi. Dū tpꝰ ha-
bemus operemur bonū ad oēs ¶Rn. dc. qz sic. ō-
dum ē bñficētia ꝑfici amorē. et ea pte q̄ mouet
sugestio ad ꝓximū. inferiꝰ grad⁹ sūt i boib⁹
nō sunt imutabiles sicut in angel. qz boies pos
sunt pati multipliceꝰ defectꝰ vñ q̄ ē sugestiꝰ fin
aliqđ. vł est vł potest ee inferiꝰ fm aliꝗ. et ideo
ea dilectio charitatis se extēdat ad oēs etiā bñfi
cientia se ds extēdere ad oēs ꝑ loco tñ et tpe. oēs
em actus virtutis sunt fin debitas circūstantias
limitādi. ¶Rđ ꝓmū q̄ dcm. qz simplr loquēdo
non possum⁹ oibus bñfacere in spāli. nullus tñ
ē de quo nō possit occurrere casus in quo oporteat
ei bñfacere etiā in spāli. et iō charitas requirit vt
homo etiā si nō actu aliqb⁹ bñfaciat. habeat tñ
hoc in aim in sui ꝓpatōe vt benefaciat cuicūq;
si tpo adesset. aliqō tñ bñficiū ē qđ possum⁹ oi-
bus impēdere. si non in spāli saltē in generali si
cut cū dicimus ꝑ oibus fidelibus vł infidelib⁹.

¶Rđ. ij. dcs. qz in pātē duo sunt. s. culpa et na
tura. ē ergo subueniēdū pātī q̄ntū ad iustā ēra-
tionē nature. nō est aūt ei subueniēdū ad tollē
dam culpe. hoc enim non cēt bñfacere. ꝙ ponꝰ
malefacere. ¶Rđ. iij. dcm. qz excōicatꝰ et reipu
blice hostibus sunt bñficia tribuēda mēnm
p hoc arcētur a culpa. si tñ imminet ei necessitas
ne natura deficeret etiā eis subueniēdū. debito
tñ modo. puta ne fame aut siti moreretur aut
aliquod huiusmodi dispendium nisi fin ordinē
iusticie pateremur.

Ad tertium sic ꝓcedit

Dē q̄ non sit magis bñfaciēdū bis q̄ sūt nobis
magis ꝓximi. Dē em Luc. xiij. C um facis prā
diū aut cenā noli vocare amicos tuos neq; frēs
neq; cognatos. ꝙ si isti sunt magis ꝓximi. q̄ nō
ē magis bñfaciēdū ꝓximis ꝙ ꝓximis ēmicis et in
digētibus. Sequitur em. ꝙ ea facis ꝓximis vo
ca pauperes debiles cē. ¶Pr. maximū bñficium
ē q̄ hō aliquēs in bello adiuuet. ꝙ miles i bello
magis ds iuuare ēmicū cōmilitonē q̄ sanguī-
neū hostem. ergo bñficia non sunt magis exhi-
benda magis ꝓximis. ¶Pr. ꝓmo sunt debita
restituēda. q̄ gratuita beneficia impendēda. ꝙ de-
bita est q̄ aliqs impendat bñficiū ei a quo acce
pit. ꝙ bñfactorib⁹ magis ē bñfaciēdū q̄ ꝓximis

¶Pr. magis sūt obligēdi parētes q̄ filij. vt su
pra dictū ē. ꝙ magis ē bñfaciendus filius. q̄ nō de
bent filij thesaurizare parentibus sed econuerso
vt dr. xij. ad C or. xij. non ē ergo benefaciēdū ma
gis consanguineis ¶Sz cōtra q̄ dicit Aug. dicit in
j. de doct. xpiā Cum oibus ꝑdesse non possit.
hoc ꝓuidentissima ꝓuidētia ds ē qui ꝑ locos et tempa
vł quālibet rerum oppoꝛtunitatib⁹ ꝑstrictꝰ
tibi quasi quādā sortes iungantur. ¶Rn. dcm.
q̄ gratia et virtus imitatrix nature ordinē qui est
ex diuina sapia instituit⁹. Est aūt talis ordo in
tuere vt vnumquodq; agens naturale ꝑ put⁹ ma
gis diffundat in suā actionē ad ea. q̄ sunt sibi ma-
gis ꝓpinqua. sicut ignis magis calefacit rem si
bi magis ꝓpinquā. et sūt deus in subsistēntia sibi
ꝓpinquissimi ꝑ primo et copiosius dona sue bo-
nitatis diffundit. vt ps ꝙ Dñs. vij. ca. cel. enarr. ex
hibitio aūt bñficiorꝫ ē quādā actio chorizans in
alios. et iō ds q̄ ad magis ꝓpinqa sum⁹ magis bñ
ficit. ꝙ ꝓpinquus vni⁹ hoīs ad aliū ꝑt attēdi fm
diuersa in quib⁹ sibi adiungit hoīes cōicāt. vt cō-
sanguinei naturali cōicatōe. cōciues in ciuili. fi
deles in spāli. et sic de aliis. et fm diuersas cō-
iunctiones sunt diuersimode diuersa bñficia di
spēsanda. nam vnicuiq; ē magis exhibēdus bñ
ficiū penes ad illā rem fin quā ē nob⁹ magis cōiū-
ctus simplr loquēdo. nā ꝑ pōt variari fm di-
uersitatē locoꝝ et tempoꝝ et negotioꝝ. nā in aliq̄
casu ē magis ꝓximus ciuis. puta si sit i extre-
ma necessitate. ꝙ etiā pater nō tantā necessitatē
patiēt. ¶Rđ. j. ꝙ dcm. qz dūs nō ꝓhibet simplr
vocare amicos aut cōsanguineos ad ꝓuiniū. ꝙ
vocare eos ea intentione q̄ te ꝑt remuner. b eni
nō erit charitatis ꝙ cupiditatis. ꝑt tñ ꝓmgere. q̄
ēptici sint magis inuitādi in alīq casu. ꝓpter ma-
iorē indigētiā. intelligēdū ē cm q̄ magis ꝓuicti ma
gis est ceteris parib⁹ bñfaciēdū. si aūt duoꝝ vn⁹
ē magis ꝓuinct⁹. et alter magis indigēs. nō ꝑt vł
regula determinari. cui sit magis subueniēdū. quia
sunt diuersi gradⁿ et indigētie et ꝓpinquitatis. ꝙ
hoc regit ꝓuidētis iudiciū ¶Rđ. ij. dd. qz bonū
multoꝝ cōe diuinius ē q̄ bonū vni⁹. vñ. q. ho
no cōi reipublice vł spūali vel tpali virtuosū
est etiā q̄ aliqs ꝓpriā vitā exponat periculo. et iō
cū cōicatio in bellicis actib⁹ ordinet ad ꝓtectio-
nē reipublice i hoc miles ꝓpendēs cōmilito-
ni auxiliū. nō impedit ei tanq̄ ꝓximū ꝓprie ꝓsone. ꝙ
sicut totā reipublicā iuuāre et tenet nō est mirū si
in hoc ꝑsona extranea ꝓximus fin carnē. ¶Rđ
tertiū dcm. qz duplex ē debitū. Unū q̄dē qđ nō
ē numerādū in bonis ei⁹ q̄ ds. ꝙ pon⁹ in bonis
eius cui debetur. puta si aliqs ds pecuniā aut rē
aliquā alterius vł furto subtrahā. vel iniuste acce
pta siue depositā. vł aliā sibi alio mō. q̄nū ad hoc
ds hō put⁹ reddere debita. q̄ ex eo bñfacere cō-
iunctio. nisi forte eēt tāte necessitatis articul⁹ in
q̄ enim liceret ipsi rē alienā accipe ad subueniē
dū necessitatē patiēti. nisi forte et ille eam ꝛeo de
bet in sibi necessitate cēt. ā q̄ tā casu pēsanda eēt
virtusq; ꝓdimo fin alios ꝓuidēos requisitas ꝓ-
dētis iudicio. qz in talib⁹ nō pōt variari talis re-
gula dari ꝑt variet⁹ singulos casus. vt ꝑbuo
dicit in ix. ethi. Illō aūt ē debitū qđ ꝓpriat in
bonis ei⁹ q̄ ds et nō ei⁹ cui debet. puta si debeat
nō ex iniustitie necessitate. ꝙ ex ꝑdā morali ecrate
vt ꝓiuste in bñficijs gratis inceptis. nulli⁹ aūt
bñfactoris bñficiū ē tñ sic parētū. et iō parētes
in recōpensādo bñficia sūt oīb⁹ aliis ꝓferēdi. nī
si necessitas ex alia pte ꝓponderaret vł aliq̄ alia
ꝓditio. puta cōis vtilitas ecclie vł reipublice. ꝙ
aliqs aūt ē estimatō babēda et ꝓuidio et bñficij
suscepti. ꝙ sūt nō pōt cōi regula determinari.

¶Rđ. iij. dcm. qz parentes sunt sicut sapientes
et iō amor ꝑnū est ad bñfaciend. amor aūt
filioꝝ ad bonorādū parētes. et tñ in necessitatis

rectam articulo magis liceret deserere filios q̃ parentes. q̃ nullo mō deserere l3 ppt obligationes beneficior̃ suscepto2. vt p3 p pbm in. viij. ethi.

Ad quartus sic ꝓcedit

Vī q̃ bñficientia sit spāl3 virt9 ꝑcepta cū ad virtutes ordinant, q3 legislatores intendāt facere homines virtuosos. sicut dī in. ij. ethi. ¶ Seqr̃ dak ꝑcepta de bñficientia t de dilectōne dr̃ exi Matt. v. Diligite inimicos vr̃os. t bñfacite his q̃ oderūt vos. ergo bñficientia ē virtus distincta a charitate. ¶ Preterea vitia vtutibus opponuntur sed beneficientie opponūtur aliqua specialia vitia p̃ que nocumēta ꝓmo infertur. puta rapina furta t alia hmōi. ergo bñficientia ē spāl3 virtus ¶ Pre. charitas nō distinguitur in multas spēs. q̃ bñficientia vī distingui in multas spēs fm diuersas bñficior̃ spēs. ergo bñficientia est alia virt9 a charitate. ¶ Sz ē q3 act9 interior t exterior nō reqrunt diuersas virtutes. q̃ bñficientia t benivolentia non differūt nisi sicut act9 exterior t interior. q3 bñficientia ē exercitū benivolentie. q̃ sic benivolentia nō est alia virtus a charitate. ita nec bñficientia. ¶ Sz. dām. q3 virtutes diuersificantur fm diuersas rōnes obiecti. eadē aūt ē rō formalis obiecti charitatis t bñficientie. nā vtraq; respicit rōnem cōem boni. vt ex ꝓdictis p3. vñ beneficientia non ē alia virtus a charitate. q̃ nomina quēdam charitatis actū. ¶ Sed. j. ergo dām q3 ꝑcepta non dant de habitib9 virtutū q̃ de actibus. t ideo diuersitas ꝑceptor̃ nō signat diuersos habitus virtutū. sed diuersos actus. ¶ Ad q̃. dām. q3 sicut alia bñficia. p̃mo exhibita imp̃ssum considerantur sub cōi rōne boni. reducuntur ad amorē. ita alia nocumēta imp̃ssum ꝓsiderantur fm cōem rōnē mali. reducūt ad odiū. put aūt ꝓsiderantur fm aliquas spāles rōnes vī boni vel mali reducūtur ad aliquas spāles virtutes vel vitia. t fm hoc etiam sunt diuerse bñficior̃ spēs. Vī p3 rīsio ad tertiū. ¶ Nō. xxxij.

Quinde ꝓsideranduz

Deinde de elemosyna. Et circa hoc q̃runt de cē. Primo vtr̃ elemosine largiri sit act9 charitatis. Secō de distinctōe elemosynarū. Tertio q̃ sit ponend elemosine vtr̃ corpales vel spāles. vī corpales. Quarto vtr̃ corpales elemosine hēant effectū spāle. Quinto vtr̃ dare elemosynas sit ꝑceptū. Sexto vtr̃ corpalis elemosina sit dāda de necessariis. Septimo vtr̃ sit danda de iniuste acquisito. Octauo quor̃ sit dare elemosinā. Nono q̃bus sit dāda. Decimo de mō dāndi elemosinas.

Ad primū sic procedit

Vī q̃ dare elemosinā nō sit act9 charitatis. q̃ act9 eni charitatis nō pōt esse sine charitate. sed largitio elemosinarū pōt esse sine charitate. fm illū q̃. ad Cor. xiij. Si distribuero in cibos pauperū oēs facultates meas charitatē aūt non habuero nichil mihi ꝓdest. q̃ dare elemosinā nō ē act9 charitatis. ¶ Pre. elemosina cōparatur int̃ opa satisfactionib9. fm illo Daniel. iiij. Peccata tua elemosinis redime sed satisfactio est actus iustitie. q̃ dare elemosinā nō ē act9 charitatis q̃ iustitie. ¶ Pre. offerre hostiā deo ē actus latrie. sed dare elemosinā ē offerre hostiā deo fm illud ad Hebr. vi. Beneficientie t cōmunio nolite obliuisci. talib9 eni hostijs ꝓmeretur de9. q̃ non ē act9 charitatis dare elemosinā iz magr̃ latrie. ¶ Pre. pōno dicit in. iij. ethi. q3 dare aliqd ꝓpter bonū ē actus liberalitatis. q̃ ō materie sit largitione elemosinar̃. q̃ dare elemosinā non ē act9 charitatis

¶ Sed contra ē q̃ dī. j. Joh. iij. Qui habuerit sub⁹ium huius mundi t viderit frēm suū necessitatem patientes clauserit viscera sua ab eo. quō charitas dei manet in illo. Sz dām. q3 exteriores actus ad illam virtutē referunt ad quā ptinet id q̃ ē motiū ad agendū hmōi actus. motiuū aūt ad dandū elemosinas ē vt subueniat necessitate patiēti. vñ q̃dā diffinientes elemosinā dicunt q3 elemosina ē opus quo datur aliqd indigenti ex cōpassione ꝓpter deū. q̃ quidē motiuū pertinet ad misericordiā. vt supra dictū ē. ꝑ̄ manifestum est q3 dare elemosinā ꝓprie est act9 misericordie. t hoc apparet ex ipso nomine. nam i greco elemosina a misericordia dicitur. sic i latino misericordia. t q3 misericordia ē effect9 charitatis vt. ō. aūtē ē. ex pōt dare elemosinā ē act9 charitatis misericordia mediāte. ¶ Ad. j. q̃ dō. q̃ aliquid dī ē act9 virtutis dupl3. Uno mō mālē sic actus iustitie ēt facere iniusta. t talis act9 vere ē sine vērate. iusti eni nos hītes habitū iustitie iusta opant ex nāli rōne vī ex timore siue ex ipe aliquid adipiscēdi. Alio mō dī ē aliqd act9 virtutis formaliter. sic act9 iustitie ē actus iusta eo mō q̃ iuste fac. i. pompte t dilectabiliter. t ō modo actus vanus nō ē sine vērate. fm ō q̃ dare elemosinas māliter pt ē sine charitate. formaliter aūtē elemosinas dare. i. ꝓpter deū dilectabiliter t pompte t sic eo mō quo ois. nō ē sine charitate. ¶ Ad. ij. dām. q3 nichil ꝓhibet actū q̃ ē ꝓprie virt9 ēt ele citue attribui alteri virtuti sicut ordināti t imperanti ad suū finē. t hoc mō dare elemosinas ponit inter opa satisfactoria int̃ q̃ mīsatio defectus ponēdo ordinat ad satisfaciēdū. p culpa. fm aūtē q3 ordinat ad placādū deū. hz rōnē sacrificij. t sic impat a latria. vñ p3 rīsio ad tertiū. ¶ Ad tertiū. dām. q3 dare elemosinā gerunt ad liberalitatem int̃ liberalitas auferr ipedimēta hmōi actus q̃ ē posse ex superfluo amore diuitiarum ꝓpter quē efficit aliq̃s minus retinens earū.

Ad secūduz sic procedi

tur Vī q̃ inconuenienter elemosinar̃ gnā distinguant. Ponunt eni septē elemosine corpales. s. pascere. clathrāre. potare. sitientē. vestire nudū. recolligere hospitē. visitare infirmū. redimē captiuū. t sepelire mortuū. q̃ i ō vīa ptinent. Uisito pro cibo redimo tego colligo cōdo. Ponūt etiā alie septē elemosine spāles. i. docere increpare. psolare. dubitāti. psolare tristē. corrigere peccātē. remittere offendēti. portare onerosos. t q̃eo. t. poib9 orare q̃ etiā in hoc vīa ptinent. Consule castiga solare remitte fer ora. ita tū q̃ sub eodē

intelligak cõsilũ ⁊ doctrinã. Videk aũt q̃ inõ ueniẽter hmõi elemosine distinguunk. elemosi na eñ ordinak ad subueniendũ. primo. ꝯ hoc q̃ primus sepelik ñ nullo ei subuenik. alioq̃n non esset uerũ q̃ ñio dr̃. Matth. v. Nolite time re eos q̃ occidũt corpus ⁊ post hoc non hñt am plius q̃d faciant. vñ et ñio Matth. xxv. cõme morata mie opa de sepultura mortuor mẽto nẽ nõ facit. ℈ videk q̃ inõueniẽter hmõi elemo sine distinguunk. ¶ Videk elemosina pak ad sub ueniendũ necessitatẽ primi sicut dictum est. ℈ multe alie sunt necessitates hũane vite q̃ pñt ete. sicut q̃ cecus idiget ductore. claudus sustẽ tãõe. paup diuitis. ℈ inconueniẽter pñtie ele sine enumerant. ¶ Dicẽ. dare elemosinã ẽ act⁹ mie. ℈ corrigere deliquentẽ imagio videk ad secu ritatẽ pmere ℈ ad miam. ℈ non ds cõpetari in ter spũales elemosinas. ¶ Dr̃. elemosina ordi natur ad subueniendũ defectui. ℈ nullus est do mo q̃ defectum ignosãre non possit i aliquibus. ergo videk q̃ libet debeat uocare quemlibet si ignorat id qđ ipse scit. ¶ Sz ptra ẽ qđ Greg. dic in quadã omel. Dño intellectũ curet ꝺ̃no ne ta ceat. dño rex affluentiã. vegaler ne a mie largita te torpeãt. dabẽs aũt qua regit magnope stu deat ut vsum aliq̃ utilitatẽ illius cum proximo ꝑpetet. dabẽs loquẽdi locum apud diuite dã natões. ꝑ rectõ talento timeat. si nõ valet apud eum. ꝑ pauperes iterecedat. ℈ pñtie elemosine q̃eniẽter ꝓuigunk. Fm ea i qbus bonis abun dãte deficiũt. ¶ Ad. ñ. dr̃m. q̃ pñtia elemosina rũ distinctio q̃eniẽter tamẽ fm diuersos defec tus. primor ḡrũ ꝺ̃am sunt ex pte anie ad qs ordinant spũales elemosine. ꝺ̃am ẽ ex parte corpis ad qs ordinãt elemosine corpales. defec tus eñ corpalis aut ẽ i vita. aut ẽ post vitã. ꝺ̃am est i vita. aut est cõis defect⁹ respectu eo rũ qbus oẽs idiget. aut ẽ spũalis. ꝑt aliq̃s accidẽs fugaemẽa. si pmo mõ aut defect⁹ ẽ interior aut exterior. interior qdẽ ẽ duplex. vn⁹ qdẽ cui subue nitur ꝑ alimenta siccũ. ſ. fames. ⁊ fm hoc ponit pascere cluniẽsẽ. alius aũt est cui subuenit per alimentũ humidũ. ſ. sitis. et fm hoc dr̃ potare sitiẽtẽ. defectus aut cõis respectu exteriorũ an tiq̃ ẽ duplex. vn⁹ respectu tegumẽti. ⁊ ḡrũ ad hoc ponit vestire nudũ. alius aũt respectu hũa nitatis. ⁊ ḡrũ ad hoc ponit suscipe hospitẽ. sitt aũt si sit defectus alicui spũalis. aut est ex cã intrinseca sicut infirmitas. ⁊ ḡrum ad hoc ponit visitare in firmũ aut ẽ ex cã extrinseca. ⁊ ḡrũ ad hoc ponit redẽptio captiuorũ. post vitã aũt exhibẽt mortu is sepultura. Sitt aũt spũalib⁹ defectib⁹ spũali bus actib⁹ subueniatur dupliciter. vno mõ poscẽdo auxiliũ a deo. ⁊ ḡrũ ad hoc ponit oio qua ds p alios orat. alio mõ spendẽdo hũanũ auxiliũ. ⁊ h tripliciter. vno mõ cõtra defectũ intellect⁹ ⁊ si qdẽ sit defect⁹ speculatiui intellect⁹ adhibẽt ei remediũ p doctrinã. si aũt practici intellect⁹ adhibẽt ei re mediũ p cõsiliũ. alio mõ ẽ defect⁹ ex passione ap petitus virtus unꝰ quos ẽ maxim⁹ tristicia. cui subuenit p consolationẽ. tertio mõ ex pte uoluntatis act⁹ q̃ quidẽ tripliciter considerari põt. vno mõ ex pte ipsius peccãtis in ḡrũ pcedit ab ei⁹ iordina ta voluntate. ⁊ sic adhibẽt remediũ p correctiõẽ alio mõ ex pte ei⁹ i quẽ peccat. ⁊ siquidẽ sit pec catũ in nos. remediũ adhibem⁹ remittẽdo offen sam. si aũt sit in deũ vel in ꝓximũ nõ ẽ nr̃i arbi trij remittere. vt Hiero. dic sup Mat. tertio mõ ex pte subtr̃e ipsius act⁹ ioculariter ex q̃ grauãt ei cõsentiendo. etiã ꝑter peccãtis uictionẽ. ⁊ sic re mediũ adhibẽt supponendo. maxime in his q̃ ex infirmitate peccãt. Fm illud Rom. xv. Debe mus nos firmiores infirmitates aliorũ portare. ⁊ nõ solũ fm q̃ infirmi sunt sine grauẽs ex mor donatio actibus. ℈ etiã ḡauãs cor onera sut sup portãda. sm illud Gal. vi. Alter alterius onera portate. ¶ Ad. ij. q̃ dr̃s q̃ sepultura mortui con fert ei ḡrũ ad sensum qui corpus post mortem habeat. ⁊ fm hoc ñio dr̃ q̃ interficiẽtes corpal nõ hñt tantum qd faciãt. ⁊ ꝓter ḃ ñio nõ cõ memorat sepulturã inf alia misẽrie opa. ℈ enu merat solũ illa q̃ sunt cuidẽtionis necessitatis. q̃ tunc tñ ad defunctũ qd de suo corpe agãt. enim ḡrum ad hoc q̃ vita in memoria boim. cuius honor debonestat si insepult⁹ remaneat. tamẽ etiã ḡrũ ad affectũ qui adhuc vitã habeat de suo corpe. cui ꝓpt effect⁹ ꝓmittari ds p̃mittẽ ipsius ⁊ fm hoc cõmendant aliq̃ de mortuor se pultura. vt ℣ habitat ⁊ illi q̃ dñm sepelierũt. vt ꝓs p Augu. in li. de cura p mortuis agenda. ¶ Ad. ij. dr̃s. q̃ oẽs alie nẽcitates ad hoc redu cunk. nã cecitas ⁊ claudicatio sunt infirmitates quedã. vñ dirigere cecũ ⁊ sustẽtare claudũ redu cunk ad visitationẽ infirmor. similit etiã sobue nire hoi cõtra quãcunq̃ cõpssionẽ illati extrin secus reducik ad redẽptionẽ captiuoꝝ. diuige aũt ḋ̃us paupari subueniẽ nõ querunk nisi ad subueniendũ pdictis defectib⁹. ⁊ iõ nõ fuit spe cialis mẽtio de hoc defectu faciẽda. ¶ Ad. iij. dr̃m q̃ correctio peccantis ḡrum ad ipsam exe cutionẽ actus seneriat tẽ iustitie ꝓmere videk. ℈ ḡrũ ad intentionẽ corrigẽtis q̃ vult hoiem a malo culpe liberare ꝓmet ad miam. dilectiõis affectũ. Fm illud Proner. xxvij. Meliora sunt vbera diligẽtis q̃ fraudulẽta oscula odientis. ¶ Ad. iiij. dr̃m. q̃ nõ libet nesciẽtia ꝓmet ad hoc defectũ ℈ solũ ea qua ḋs nescit ea q̃ fuerit eum scire. cui defecrui p proximas subuenire ad elemosinã ꝓmet. in quo ni obsermãde sunt debi te circũstantie ꝓmere loci ⁊ tpis. sicut ⁊ in aliis actibus virtuosis.

Ad tertiũ sic procedit

Videk q̃ elemosine corpales non sint ponẽde ꝑ spũales. Laudabilius n. ẽ magis idigẽti elemo sinã facẽ. ex hoc eñ elemosina laudẽ ds q̃ idigẽ ti subuenit. ℈ corpus cui subuenik p elemosinas corpales ẽ indigẽtius natura q̃ spũs cui subu enik p elemosinas spũales. ℈ elemosine corpa les sunt ponẽde. ¶ Dicẽ. recõpensatio bñficij laudẽ ⁊ meritus mensur. vñ ⁊ ñio dr̃ Luc. xiij. Ẽ ds facis prãdiũ aut cenã. noli vocare vicinos tuos ne te ipsi te reimitant. ℈ in elemosinis spũalib⁹ sp ẽ recõpẽsatio. qz q̃ dat ꝑ alio. ℈

bi ꝓficit.fm illud pō. Ofo mea in sinu meo cō uertet.q; etiā alia dicet ipe in scia ꝓficit, qō nō pingit i elemosinis corpalib⁹.q; elemosine corporales sunt potiores ḡ spuales. ¶ Pte.ad 1am dē elemosine pinet q; paup. ex elemosina data cōsolat.vnde Iob.xxxi.dē.Si non benedixerunt mihi latera ei⁹.t ad Philemonē dic aplo. Viscera scōz requieuerūt p te frat. ℞ q; magis est gr̄a pauꝑ elemosina corpalis ḡ spualis. ergo elemosina corpalis potior est ḡ spualis. ¶ Sz ꝓra ē qō Aug.in li.de fmone dñi in mōte. sup illud.Qui petit a te da ei dicit.dubium ē qō nec tibi nec alteri noceat.t cū negaueris qō petit in dubia est iusticia. vt nō eum inanē dimittas.t aliq; melio⁹ aliō habis.t cuz iuste petenti cōcesseris.concessio aūt ē elemosina spualis. ergo spualeo elemosine sunt corpalibus ꝓferende.

¶ Ad.vōm.q; cōparatio illarū elemosinarū pōt accipi dupl'r. Uno mō simplr loquēdo.t fm ꝺ elemosine spuales ꝓeminēt tripliciter rōne. primo quidē qz id qō exhibet nobili⁹ ē .i. donū spuale qō ꝓeminet corpali.fm illud Prouer.iiij. Donū bonū tribuā vobis.legē meā ne derelinq̄tis scīo rōne cuius cui subuenit. qz spūo nobilior ē corpe. vñ sic hō sibimet magis ꝺz ꝓuidere ḡtui ad spūm ḡ ḡtui ad corp⁹. ita t primo quē ꝺz sic sciēm diligere.tertio ḡtuz ad ipsoo actuo ꝙbus subuenit primo. qz spuales act⁹ sunt nobiliores corpalibus.q; sunt quos dāmō seruiles. Alio mō pōt cōpari fm aliquē particulare casum in q; quedā corpalis elemosina alicui spuali ꝓferet puta magis est pascēduz fame monentē ḡ docendū. sic t indigēti fm pōm melius ē dare ḡ philosophari.cuius hoc sit simplr melius. ¶ Ad .j. ḡ dōm q; dare magis indigēti melius est ceteris paribus.℞ si min⁹ indigēs sit melior t melioribus indigeat. dare ei melius est.t sic est in ꝓposito. ¶ Ad.ij.dōz.q; recōpēsatio nō minuit meritū t laudē elemosine si nō sit inēta.sicut t hūana gr̄a. si nō sit inēta nō minuit rōnem ꝑmiu⁹ sicut t de catone salustius dic q; magis gl'iam fugiebat eo magis euz gl'ia sequeb.t ita pingit in elemosinis spualib⁹.t vñ inuētio bonoz spūaliū nō minuit meritū. sic inuētio bonoz corporaliū. ¶ Ad.iij.dō.q; meritū dātis elemosinā antedit fm id in q; ꝺz rōnabiliꝰ reqescere volūtas accipientis nō in eo in q; reqescit si sit inordinata.

Ad quartū sic procedi

tur. Uidetur q; elemosine corpalco nō habeāt effectū spualē.Effect⁹ em nō est potior sua cā. ℞ bona spualia sunt potiora corpalib⁹. non ḡ elemosine corpaleo hāt spualeo effect⁹. ¶ Dic.dare corpale,p spuali remiū est ꝑmonie.℞ hoc vitiū est oīno vitandū.nō ḡ sunt dande elemosine ad cōsequēdum spualeo effect⁹. ¶ Pter.multiplicata cā multiplicat effect⁹.si ḡ elemosina corpal' causaret spualē effectus, sequer̄ q; maior elemosina magis spualiē ꝓduceret.qō est ꝓra illud qō legit̄ Luc.xxi. de vidua mittēte duo era minuta in gazophylatiū ℞ fm sniam dñi plus oīb⁹ misit.nō ḡ elemosina corpalis ꝺz spualē effectuz.

Sed ꝓra est qō dr Ecc.xxix. Elemosina viri ḡ fam hois ꝙsi pupillā ꝓseruabit. ¶ ℞.n.dōz. q; elemosina corpalis triplr pōt cōsiderari. Uno mō fm suā substātiā t ꝑ hoc nō ꝺz nisi corpalē effectū.inq̄rimt.i.supplet corpaleo defect⁹ ꝓximoz. Alio mō pōt ꝓsiderari ex parte cause ei⁹. inq̄ntz i.aliq̄s elemosinā corpalē dat ex ꝓpt dilectionē dei t ꝓximi. t ḡtū ad hoc affert fructuz spualē fm illud Ecc.xxix. Perde pecuniā ꝓpt fratrē.pone thesaurū in ꝓcepto altissimi t ꝓde rit tibi magis ḡ aurū. Tertio mō ex pte effect⁹ t sic ꝺz spualē fructū inq̄rentz i.ꝓxim⁹ cui p corporalē elemosinā subuenit. mouet ad orandū ꝓ benefactore. vñ t ibidē subdit.cōclude elemosinā in sinu pauꝑis, t hic p te exorabit ab oi malo. ¶ Ad.j.ḡ dōz.q; rō illa ꝓcedit de corpali elemosina fm suā substātiā. ¶ Ad.ij.dōm.q; ille q; dat elemosinā nō intendit emere aliq̄s spualia p corporale.qz scit spualia in infinitū corpalib⁹ ꝓeminere.℞ inēdit p charitatio effectū spualem fructū ꝓmereri. ¶ Ad.iij.dōm.q; vidua q; mitt⁹ dedit fm ḡtuitē.plus dedit fm suā ꝓportionē. ex quo pensat in ipsa maior charitas affect⁹.ex qua corpalis elemosina spualē efficaciaz habet.

Ad quintū sic procedi-

tur. Uidetur q; dare elemosinā nō sit in ꝓcepto C̄ōsilia cū a ꝓcepto distinguunt.℞ dare elemosinā est cōsiliū. fm illud Daniel.iij. C̄ōsilium meū regi placeat , pcā tua elemosinis redime. ḡ dare elemosinā nō ē in ꝓcepto. ¶ Pter. cuilibet licet sua re uti t eā remittere.℞ remitt̄do rem suā aliq̄s elemosinā nō dabit. ḡ licitū ē elemosinam non dare non ergo dare elemosinam est in precepto. ¶ Pter. omne qō cadit sub ꝓcepto aliq̄ tpe obligat trāsgressores ad pcām mortale. qz ꝓcepta affirmatiua obligāt ꝓ tpe determinato.ḡ si dare elemosinā caderet sub ꝓcepto. effet determinare aliq̄ tps in q; hō peccaret mortaliter nisi elemosinā daret.℞ hoc nō videt. qz ip̄m probabiliter estimari pōt q; pauꝑ alit subuenire possit.t q; id qō ē in elemosinaꝺo erogāduz posset ei esse necessariū vt in ꝑsti vt in futuro . ḡ videt q; elemosinā dare nō sit in ꝓcepto. ¶ Pter. oia ꝓcepta ad ꝓcepta decalogi reducunt.℞ inter illa ꝓcepta nullū ꝓmit de datione elemosinaz.ergo dare elemosinaꝺo nō ē in ꝓcepto. ¶ Sed contra nullius panit pena etna ꝓ omissione alicui⁹ qō nō cadit sub ꝓcepto . ℞ alicui panit pena etna ꝓ omissione elemosinaz. vt ꝑz Matth.xxv.℞ dare elemosinā ē in ꝓcepto. ¶ ℞.fi.dōm.q; cū dilectio ꝓximi sit in ꝓcepto.nec̄e est oia illa cadere sub ꝓcepto.sine ꝙbus dilectio ꝓximi nō ꝑseuat.ad dilectionē aūt ꝓximi ptinet vt ꝓximo nō solus velim⁹ bonū.℞ etiā opemur fm illd.j. Iob.xij. Nō diligam⁹ verbo nec lingua.℞ ope t vitate. ad ꝺ aūt q; velim⁹ t opemur bonū alicui⁹ requirit q; ei⁹ necessitatem subueniam⁹.qō sit ꝑ elemosinaz largitionē. t iō elemosinaz largitio ē in ꝓcepto.℞ qz ꝓcepta dant de actib⁹ ꝑtutū. necesse ē q; hoc mō bonū elemosine cadat sub ꝓcepto fm q; act⁹ ē de necessitate ꝑtutis .i.fm q; re-

cta nō requirit. Sm quā ē aliqđ ꝑsiderandū ex pte dantis. t aliquid ex parte ei⁹ cui ē elemosina dāda. ex pte quidē dantis ꝑsiderandū est vt idē qđ est in elemosinae erogandū sit ei supfluū. Sm illud Ihu. xi. Qđ superest date elemosinā. t dico supflua. nō solus respectu simplius qđ ē supra id qđ est necessariū idiuiduo. ꝙ etiā respectu aliop quop cura sibi incūbit. qr primo oportet q̄ vnusquisq; sibi ꝓuideat. t hoc quop cura ei incūbit. t postea de residuo aliop necessarip⁹ subuenitat respectu quop dī necessariū ꝙsone. Sm q̄ ꝙsona dignitatē importat. sicut t natura ꝓmo accipit cibū ad sustentationē ꝙpij corpis qđ est necessarium misterio virtutis nutritiue. supfluū autez erogat ad generationē alteri⁹ p virtutē generatiuam. ex pte aūt recipiētis requirit q̄ necessitatez habeat alioqn nō eēt rō ꝛre elemosina ei dare. ꝙ cū nō possit ab aliq; vno oib⁹ necessitatē hūanā subuenīri. nō oia necessitatē obligat ad ꝓceptuz ꝙ illa sola sine q̄ q̄ necessitatē patit sustentari nō pōt. in illo em casu locū hz qđ Ambro. dic. Pasce fame morientē. si ꝙ pauez occidisti. sic ergo dare elemosinā ē supflua ē in ꝓcepto. t dare elemosinā ē ꝙ est in extrema necessitate. alias aūt ele mosinae dare ē in cōsilio. sic t de ꝓdicto meliori bono dant cōsilia. ¶ Ad. j. ꝙ dō. q̄ daniel loquebatur regi q̄ nō erat legi dei subiect⁹. t sic ea etiā q̄ pertinēt ad ꝓceptuz legis quā nō ꝓtribuit erāt ei apponēda p modū cōsilij. vt pōt dici q̄ loquebat in casu illo in q̄ dare elemosinā nō est in ꝓcepto.

¶ Ad. ij. dō. q̄ bona tpalia q̄ hoi diuinus ꝙferūt ei⁹ quidē sunt ꝙa ad ꝓprietatē ꝙtinet ad vsum nō solū debēt esse ei⁹. ꝙ etiā alioꝝ q̄ ex eis sustentari pōt ex eo q̄ ei supfluit. vñ Basilius dic. Si fateris ea tibi diuinitus ꝓtributa esse. ꝛ. q. talia bona sunt iniust⁹ est dc⁹ inēqlit rez nobis distributo. cur tu abundas. ille vo mēdicat. nisi vt tu bone cōpetētiā merita ꝛcēqrio. ille vo patiētie braꝛia ꝛcorek. Est panis famelici qđ tu teneo. nu di tunica quā tu cōclaui ꝙternao. discalceati calceo q̄ penes te marcescit. indigētis argentum qđ possideo ihūanus q̄ circa tot miuriaris quor da re valereo. ꝛ. Ad dē dic Ambro. in decre. dc. xl. vij.

¶ Ad. iij. dō. q̄ aliqđ ꝛpo dare ūn q̄ mortaliter peccat si elemosinā dare omittat. ex pte qđē recipiētis cū apparet euidēs ꝛ vrgēs necessitas. nec apparet in ꝓximo q̄ ei subueniat. ex pte vo dātis cū hz supflua q̄ sūm statū pōtē nō sūt sibi necessaria. pot ꝓbabiliter estimari pōt. nec oportet q̄ ꝓsideret oēs casus q̄ pōt ꝓtingere in futurū. Si em eēt ō cristiano cogitare. qđ vīo pbis Mat. vi. ꝙ dr quidcare supfluū t necessariū. Sm ea q̄ ꝓbabiliter vt in plurib⁹ occurrūt. ¶ Ad. iiij. dō. q̄ ois subuētio primi reducit ad ꝓceptū de bonitatē gnīs. sic. n. t apls interpat. j. ad Thimo. iiij. dicēs. Pietas ad oia vtil ē ꝓmissionē hīo vite. ꝙ nūc ēt future. qđ dē q̄ ꝓcepto de bonitatē gnīs addit ꝓmissio vt sic lōgeu⁹ sup trā si pictate ār ꝓbēdit eis elemosinaꝝ largitio.

Ad sextum sic ꝓcedit.

Videt q̄ aliqđ nō debeat elemosinā dare ō necessario. Qđo em charitatis nō min⁹ attendit penes effectū bñficij. ꝙ penes interiorē effectuz peccat aūt qui ꝓpostere agit in ordie charitatis. q̄ ordo charitatis ē in ꝓcepto. cū ꝙ ex ordie charitatis plus debeat aliq̄s se ꝙ ꝓximuz diligere. videt q̄ peccet si superabat tibi necessaria vt alteri largiat. ¶ Pter. quicūq; largit de his q̄ sunt necessaria sibi. ē ꝓpie subtilitie dispārtor quod pinet ad ꝓdigū. vt pz p phm in. iij. ethi. ꝙ nul lū opus vitiosum ē faciendū. ꝙ nō est dāda elemosina de necessario. ¶ Pter. apls dicit. j. ad Thimo. v. Si quis suop t maxie domesticop curaz non hz. fidē negauit. t est infidēli deterior. ꝙ qđ aliquis det de his q̄ sunt sibi necessaria vel suis. Videt derogare curie quaz qđ hz die de se. t de suis. ꝙ videt ꝙ dampnāt de necessario elemosinā dat q̄ grauiē peccet. ¶ Sed contra est qđ dīa dicit Matth. xix. Si vis ꝓfect⁹ eē vade. vēde oia q̄ habeo. t da paupib⁹. ꝙ ille q̄ dat oia q̄ hz pauperib⁹. nō solū dat supflua ꝙ etiā necessaria. ꝙ ō necessarius pōt hō elemosinā dare. ¶ Ad. dō. q̄ necessariū dupliciter dī. Vno mō sine quo aliq̄d eē nō pōt. t de tali necessario dīno elemosina dari non dz. puta si aliq̄s in articulo necessitatis ꝓximo hīer solū vñ posset sustētare. t filij sui vel alij ad eū pertīcto. de hoc em necessario elemosinā dare ē sibi. t suis nēt subtrahere. ꝙ hoc dico nisi forte talio casuo immineret vbi subtrahēdo sibi daret alicui magne ꝙsone p quā ecclia⁹ respublica sustētaret. qr. p talez ꝙsone liberatōe scipm. t suos laudabiliter posuit exponere. cuz bonū cōe sit ꝓprio ꝓferēdum. Alio mō dī aliq̄d necessariū sine q̄ nō pōt q̄uenīcter vita trāsigi. Sm conditionē t statū ꝙprie ꝙsone. t aliaz ꝙsonarū quarū cura ei incūbit. hmōi necessariū termin⁹ nō est indiuisibilis ꝓsitus. ꝙ milio addit nō pōt diiudicari esse vitra tale necessariū. t milio subtracto adhuc remanet vñ possit q̄uenīcter aliqđ trāsigere. Sm ꝓprij statū. de hmōi ꝙ elemosinā dare ē homuz. t nō cadit sb ꝓcepto ꝙ sub cōsilio. modificāti cēt aūt si aliqđ sm sibi de bonio ꝓprio subtraberet vt aliq̄ largiret. q̄ de residuo nō posset vitā trāsigere q̄uenīcter. Sm ꝓprij statū. t negocia occurrētia. nullus em inēcūenīcter vivere dz. Sed adhuc erga sunt excipienda. quop primū est qđ aliq̄s statū mutat. puta ꝙ religionē ingressus. nūc em oia sua ꝓpter ꝛpm largiens opus ꝓfectōis facit se in alio statu ponēdo. secūdo qđ ea q̄ sibi subtrahit si sint necessaria ad cōuenientia vite. sn de facili relaxari possunt vt nō sequī maximū inconueniēs. tertio qđ occurrit extrema necessitas alicui⁹ priuate ꝙsone vt etiam aliq̄ magna necessitas reipublice. in his em casib⁹ laudabiliter ꝓtermitteret aliq̄s id qđ ad decentiā sui status pertinere videret. vt maiori necessitati subueniret. Et p hoc pz defectus rōnis ad obiecta.

Ad septimū sic ꝓcedit.

Videt q̄ possit elemosina fieri de illicite acquisito. Ps. n. xiij. Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. in mamona em ꝙprie significat diuitiae. ꝙ de diuitijs iniq̄ acquisitis pōt sibi aliquis

spūaleo amicoo facere elemosinas largiē do.

¶Dicē. oē turpe lucr̄ videt eē illicite acq̄sitū. ⁊ turpe lucrū ē qđ de meretricio acq̄rit videt de hmōi sacrificiū vl oblatio deo offerri nō d⁹. f m illud Deu. xxiii. nō offeres mercedē pstibuli in domo dei tui. sitt ergo turpit acq̄rit qđ acq̄ritur p alterū. qz vt pbo oē m. mi. etbi. taleo ab amicis lucrarī q̄hm optet dare. turpissime ergo acq̄rit aliquid p symoniam p quam aliqs spūalitē iniurias facit. ⁊ tñ de hmōi elemosina fieri pōt. ꝙ ō male acq̄sitis pōt aliqs elemosinā facē. ¶Pte. maiora mala sunt magis vitāda q̄ minora. sed minus pcm est occidi rei alicui⁹ q̄ homicidiū qđ aliqs incurrat. nisi aliqs in vltia necessitate sub ueniat. vt ptz per Ambro. dicentē. Pasce fame morientē. qđ si nō pauerit occidisti. ꝙ aliqs pt elemosinā facē in aliquo casu de male acq̄sitis.

¶Sed cōtra ē qđ Aug. dicē in li. de vbis domini. De iniq̄to laboriū⁹ facite elemosinas. nō em corrupturi estis iudicē xp̄m vt non vos audiat cū pauperib⁹ q̄bus tollit. nolite velle elemosinas facere de fenore vsurio. fidelib⁹ dico q̄bus cor pus xp̄i erogam⁹. ¶Ex. d⁹. q mlti pōt aliqđ esse illicite acq̄sitū. Uno em modo id qđ illicite ab alio acq̄rit debet ei a quo ē acq̄situm. nec pōt ab eo retineri q̄ acq̄situm. sicut ptingit in rapina ⁊ furto ⁊ vsurio. ⁊ de talib⁹ cū hō teneat ad restitutionē elemosinā fieri nō pōt. Alio mō est aliqđ illicite acq̄sitū. qz qđē ille q̄ acq̄situm est retinere nō pōt. nec tū debet ei a quo acq̄situm. qz. f. contra iusticiā accepit. ⁊ alter Justiciā debit. sic ptingit in symonia in q̄ dās ⁊ accipiēs Justiciā legis diuine agit. vñ nō d⁹ fieri restitutio ei q̄ dat. ꝙ d⁹ in elemosinas erogari. ⁊ eadē rō ē in talibus in q̄bus. f. datio ⁊ acceptio ē contra legē terreno mō ē aliqđ illicite acq̄sitū. nō q̄dē qz ipsa acq̄sitio sit illicita. ꝙ qz id ex q̄ acq̄rit ē illicitū. si aut ptz de eo qđ mulier acq̄rit p meretriciū. ⁊ Ꝙ prouocat turpe lucr̄. ꝙ em mulier meretricia exerceat turpit agit ⁊ pter legē dei. ꝙ in eo q̄ accipit nō iniuste agit nec Ꝙ leges. vñ qđ sic illicite acq̄situm ē retineri pōt ⁊ de eo elemosina fieri.

¶Ad. j. ergo dic. q sicut Aug. dicit in li. de vbis dñi. illud vbum dni qđā male intelligēdo rapiunt res alienas. ⁊ aliqđ inde pauperib⁹ largiunt. ⁊ putāt se facere qđ pceptū est. melle⁹ ille cor rigēdus ē. ꝙ oēs diuine institutis dicunt vt dicit in li. de q̄stionib⁹ euāgeliq. qz nō sunt diuine illi que nisi in bonis q̄ in eis spem pstituunt. vel sm Ambro. iniquus mamona dicit. qz variis distrarū illecebris nos tēptant affect⁹. vt qz in plu rib⁹ p decessorib⁹ q̄bus p̄monio succedit aliqđ reqrit q̄ iuste vsurpauit aliena. q̄uis tu nescias vt Basilius dic. vel oēs diuine dicunt institutis. Ad. ij. Augustin⁹ qz nō eqlit sūt oēs⁹ distribuic. vno egēte ⁊ alio fugabundo ire. ¶Ad. ij. d⁹. q de acq̄sito p meretriciū tā dictū ē qualit elemosina fie rip̄ oē non aūt sit de eo sacrificiū vel oblatio ad altare. eum ꝓpt scādalū eum ꝓpter sciēs reuerē tiam. de eo ergā qđ est p symoniā acq̄sitū pōt fieri elemosina qz nō est debitū ei q̄ dedit. ꝙ mere tur illud amittere. circa illa vo ꝙ q aliqs acq̄rit videt esse aliqđ illicitū ex diuino iure. f. q aliqs lucret ab his q̄ rē suā alienare nō pōt. sicut sunt minores ⁊ furiosi. ⁊ hmōi. ⁊ q aliqs rapiat aliq ex cupiditate lucrādi ad ludū. q fraudulenter ab eo lucret. ⁊ in his casib⁹ tenet ad restitutiōē. ⁊ sic de eo nō pt elemosinā facē. aliqđ aut videt viterius eē illicitū ex iure positiuo ciuili. qđ. q. bidet vīter tale lucrū. ꝙ quia iuo ciuile nō obligat oēs. ꝙ eos solos q̄ sunt his legib⁹ subiecti. ⁊ iterū p dissuetudinē abrogari pōt. tō apō illos q̄ sunt hmōi legib⁹ obstricti. tenent vīter ad re stitutionē q̄ lucrant. nisi forte ꝓtraria ꝓsuetudo ꝓualeat. aut nisi aliqs lucrans sit ab eo q̄ trax it eū ad ludū. in quo casu nō tenet restituere. qz ille q̄ amisit nō est dign⁹ recipe. nec pōt licite retinere tali iure positiuo durāte. vñ d⁹ de hoc elemosinā facere in hoc casu. ¶Ad. iij. d⁹. q in casu extreme necessitatis oia sunt cōia vñ licet ei qui talē necessitatē patit accipe de alieno ad sui sustentationē. si nō timeat qui sibi dare velit. ⁊ eadē rōne licet hīe aliqđ de alieno ⁊ pōt de hoc elemosinā dare. q̄uimo ⁊ accipe si alit subuenīri nō possit necessitatē patiēti. si tñ fieri pōt sine periculo d⁹ requisita dās voluntate pauper ꝓuidere extremā necessitatē patiēti.

Ad octauū sic ꝓcedi-

tur. Uidet⁹ q ille q̄ est in ꝓlate alteri⁹ ꝓsumi⁹ possit elemosinā facere. religiosi em sunt i ꝓlate suor⁹ ꝓlator⁹ q̄bus obedientiā vouerūt. ꝙ si eis nō liceret elemosinā facere dānū reportarēt et statu religionis. qz sic Ambro. dicit. summa xp̄ia ne religionis in ꝓlate ꝓsistit q̄ maxie p elemosinā ⁊ largitionē cōmendat. ꝙ ille q̄ sunt in ꝓlate alteri⁹ ꝓstituti pōt elemosinam facere. ¶Dicē. vro⁹ est sub ꝓlate viri. vt dē Ephē. iij. ꝙ vxor pōt elemosinā facere cum assumat in viri societatē. Pūt et beā Lucia dē q ignorāte sponso elemosinas faciebat. ꝙ p hoc q aliqs est in ꝓlate alterius ꝓstituti nō impedit q̄n possit elemosinas facere. ¶Pte. naturalis q̄dā subiectio ē filioz ad parētes. vñ apls ad Ephe. vj. dic. Filij obedite parentib⁹ vīis in dño. ꝙ filij vt videt pōt de rebus pīis elemosinas facere. qz sūt quodāmō ipsor⁹ cuz sint heredes. ⁊ tō cū possint eis vti ad vsum corpis multo magis videt q possint eis vti elemosinas dando ad remediū alie sue. ꝙ illi qui sunt in ꝓlate cōstituti pōt elemosinas dare.

¶Pte. sed sunt sub ꝓlate dñor⁹ sm illud ad Tim. ij. Seruos vbi suis subditos eē. licet aut tē eis aliqđ inutiliter pōt facē. qđ maxie sit ꝙ eis elemosinas largiant. ꝙ illi q̄ sunt in ꝓlate cō stituti pōt elemosinas facē. ¶Sed ꝓra ē q elemosine non sunt faciēde de alieno. ꝙ de iustis laboribus ꝓpijs vnusq̄sq elemosinā facē d⁹. vt Aug. dicit in li. de vbis dñi. ꝙ si subtecti aliqs ele mosinā faceret de alieno. ꝙ illi q̄ sunt ꝓ ꝓlate cōstituti alior⁹ nō pōt elemosinā facere.

¶Ex. d⁹. q ille q̄ est sub ꝓlatate alteri⁹ ꝓsumi⁹ in ꝑticu hmōi. sm iuriosa pt̄ē regulari d⁹. Dicē em est ordo nātural⁹ superior⁹ sm iuriosa regulē ⁊ tō optet q in q̄bus inferior⁹ iuriosa subiacē

dispēsat nō abtēr ḡ ei sit a supiori cōmissum. sic ergo illi q̄ sub pīate ꝓstitut⁹ de re fm quā sapiori subiacet elemosinā facere nō ds nisi ḡtenus ei a supiori fuerit cōmissū. si ḡo no habeat aliquod fm qđ prān supiorib⁹ non subsit. tā fm hoc nō ē prān subiect⁹ quā ad hoc ꝓpriū iudicio exīo. t de hoc pōt elemosinā facē. ¶Rād.j. ergo dō. q̄ monachus si ds dispēsationē a plato cōmissum pōt elemosinas facē de reb⁹ monast⁹ fm q̄ sibi ē cōmissus. si ḡo non ds dispēsationē qz nihil ꝓpriū habē nō pōt facē elemosinas sine licētia abbatis vl expsse habita vel ꝓbabilit presumpta. nisi forte in articulo extreme necitat. in q̄ licitū esset ei furari. vt elemosinā daret. nec ꝓpt hoc ef ficit peiorib⁹ pditōnis. qz sic dō in li. de eccle. dogmatib⁹. bonū ē facultates cū dispēsatiōe pauperib⁹ erogare. ḡ melⁱ⁹ ē ꝓ inferiōe sequē di dominū in sic donare t absolutū sollicitudine exē cuz xp̄o. ¶Rād.ij. dō. q̄ si vxor ds aliqua reo prer dotē q̄ ordinat ad sustentādus onera mīmonij vel ex ꝓprio lucro vl q̄cunq; alio licito mō pōt dare elemosinā t irrēclito assensu viri. modera tā tn ne ex ea ꝓsūptuositate vir depauperet. aliqn aūt nō ds dare elemosinas sine assensu viri vt ex pressō vel psumpto nisi in articulo necitatis. sic de monacho dictū est. Quia enī mulier sit cōiux viro in actu mīmonij. tn in his q̄ ad dispēsatio nē domⁱ⁹ geniē vir caput ē mulieris. Fm aplm. j. ad C or. xj. Hāt aūt Iudea spēsam habebat nō vīz. vā de assensu mīto poterat elemosinā facere ¶Rād.iij. dō. q̄ ea q̄ sunt filiafamiliaꝝ sunt pōs t nō nō pōt elemosinā facere nisi forte aliquā modicā de q̄ pōt psumē q̄ pī placeat. nisi forte aliter cuiꝰ rei cēt sibi a pīe dispēsatio cōmissa. t idez dom est de seruo. Dn pz soluto ad quartum.

Ad nonum sic ꝓcedit

Videt q̄ nō sit magis ḡpinq⁹ elemosina fa ciendo. Ecc enī. xij. Da misericordi. t ne su scipias pctōr dīfac humili. t nō des impio. ḡ qnto ꝓpinqr q̄ nīi ꝓximi sunt pctōres t impij. ḡ nō sunt eis magis elemosine faciende. ¶Pte. elemosine sunt faciēde ꝓpt remunerōnē mercēdis etne. Fm illud Matt. vj. Ex pact⁹ q̄ videt i ab abscōdito reddet tibi. ḡ remuneratio eterna ma xime occrit ex elemosinis q̄ ictio erogant fm illud Iuc. xvj. Facite vobis amicos d mīmona iniq̄tatis vt cuz defeceritis recipiāt vos in eter na tabernacula. qđ exponēs Aug. in li. d vbis vīt dicit. Quī sunt q̄ habebūt eterna habitacula nisi sancti dei. t q̄ sunt q̄ ab eis recipiendi sunt in ta bernacula nisi q̄ eoꝝ indigētie seruīt. ḡ magis sunt elemosine ex quib⁹ ḡ ꝓpinquo. ¶Pte. maxie hō ē sibi ꝓpinq⁹. ḡ sibi nō pt dō elemosinā facere. ḡ videt q̄ nō sit magis facien da elemosina ḡ one magis ꝓpincue. ¶Ds Sed qđ apls dic. j. ad Thim. v. Si qs suoꝝ maxie domesticoꝝ ḡ cura nō ds. fidē negauit. t ē infideli deteriō. ¶Rñ. dcm q̄ sic Aug. dicit in. j. de doc. xp̄iana. illi q̄ sunt nobis magis ꝓpinqi ḡñ q̄dam sorte nobis obuenīūt vt eis magis ꝓsidere de beamus. Est aūt circa ꝓ dilectionē iō adhibēda fm ordinē ꝓfectionis scīarum vel actuū. nam multo sanctius magis indigentib⁹ prestāt. t ma gis vtili ad cōe bonū ē magis elemosina dāda q̄ plone ꝓpinquiori. maxime si nō sit multū cō iuncta cui⁹ cura ꝓprio nobis imineat. t si ma gna necessitate nō ꝓtēdat. ¶Rād.j. ḡ dō. q̄ pctōr non ē subueniendū inferiꝰ ē pctō. Ut p hoc in pctō foueat. ḡ inferius ē bō. i. vt natura sustētet ¶Rād.ij. dō. q̄ opus elemosine ad mercedē re tributiōis eterne ducit valet. Vno q̄dez mō ex reductē charitatis. t fm hoc elemosina ē mento ria. quia ea seruat ordo charitatis fm quā ꝓ pinquioꝝ⁹ magis ꝓsidere debem⁹ cetez⁹ pari bus. vñ Zimbo. dicit in. j. de offi. Est illa ꝓbāda liberalitas vt primos sanguinis aut nō de spici ao si egere cognoscas. melⁱ⁹ enī. vt ipse sudore tuo tuus ꝙbus pudor est ab alijs sumptū depo scere. Illo mō valet elemosina ad remunerōnē vite eterne ex merito ei⁹ cui donat q̄ erat ꝓ eo q̄ elemosinā dedit. t fm hoc loquit ibi Aug⁹. ¶Rād.iij. dō. q̄ cū elemosina sit opus misīe si cut mia nō est ꝓprie ad seipm. ḡ ꝓ quādā filiatu dinē. vt supra dictū est. ita etiā ꝓprie loquēdo nul lus sibi elemosinā facit. nisi forte ex ꝓsona alte rius puta cū alicui distributor ponit elemosina rum pōt et ipse sibi acquire si indigeat eo tenore quo t alijs ministrat.

Ad decimū sic procedi tur.

Videt q̄ elemosina nō sit abundāter facien da. Elemosina enī magis ds fieri cōmūnib⁹. ḡ illis nō ds sic dari vt timoꝝ inde fieri velint si cut Ambro. dic in. j. de offi. ḡ nec alijs ds abun danter dari. ¶Pte. Ambro. dic ibidē. Non dīt sīl effundi opēs. ḡ dispēsari. ḡ abūdēta elemosinarū ad effusionē pūnct. ḡ elemosina non ds fieri abundanter. ¶Pte. q. ad C or. viij. dicit apls. q̄ō vt alijs sit remissio. i. vt alij ꝑ nostrā ociosē vitā nobis aūt sit tribulatio. t pauperes ḡ hoc cōtingeret si elemosina daret abundāter ḡ nō est abundāter elemosina largiēda ¶Sed cōtra ē qđ dī Thobie. iiij. Si multū tibi fuerit abundāter tribue. ¶Rñ. dcm q̄ abūdāna elemo sine pōt ꝓsiderari t ex pte dātis t ex pte recipiē tis. Ex pte quidē dāntis. cū. Laicho dat qđ ē mul tū fm ꝓpriōnē ꝓprie facultatis. t sic laudabi le ē abundāter dare. vñ t dño Iuc. xxj. laudauit viduā q̄ ex eo q̄ deerat illi. de ꝓpriis quē habuit misīe. obseruat⁹ in hoc q̄ supra dicta sunt de ele mosina faciēda de necessariis. Ex pte ḡo el⁹ cui dat est abundās elemosina ducīt. Vno mō q̄ suppleat sufficienter ei⁹ indigētiā. t sic laudabile est abundāter elemosinas tribuere. Alio mō vt superabūdet ad superfluitatē. t hoc nō ē laudabile ḡ melⁱ⁹ ē plurib⁹ indigētib⁹ elargiri. vñ t apls dicit. j. ad C or. xiij. Si distribuero i cibos pau perū. vbi glo. dicit ꝓ hoc cautela elemosine do cet vt nō vni ḡ multis det. vt in plurib⁹ prosit. ¶Rād.j. ergo dō. q̄ rō illa ꝓcedit de abundātia superexcedēte necessitatē recipiētis elemosinā.

¶Rād.ij. dō. q̄ auctoritas illa loquit de abūdan tia elemosine ex pte dātis. ḡ intelligendus est q̄

dctio nō vult sic effundi oēo opes nisi in mutatione status. vñ subdit ibidē nisi forte vt bellē boues suos occidat ⁊ pauit pauper ex eo q̄ habuit vt nulla cura domestica teneret. ¶ Ad.iij. dom. q̄ auctoritas inducta ꝓtra ad hoc q̄ dicit non vt alijs sit remissio vt refrigerij. loq̄ de abū dāte elemosine q̄ superexcedit necitatē recipiēti cui nō est dāda elemosina vt inde luxurict. ℏ vt inde sustentet. circa q̄ tñ ē discretio adhibēda ꝓter diuersas ꝑsonas hoīm. ꝙrū quidā dele ctationib⁹ nutrīti indigēt magis delicatis cibis aut vestib⁹. vt Ambro. dic in li. de offi. Cōsiderāda ē in largiēdo eius atq̄ debilitas nōnunq̄ etiā verecūdia q̄ ingenuos ꝓdit natales. aut si quis ex diuinis in egestatē cecidit sine vitio suo q̄mam ꝙ ad id q̄ subdit. nobis aūt tribulatio loquit de abūdātia ex ꝓte dātis. ℏ sic glo. ibidē dicit. nō hoc ideo dicit. q̄n melī⁹ ēet. t. abūdant dare sed ne infirmis timet. q̄ sic dare monet vt egestatē non patiant. ¶ Questio. xxxiij.

Deinde cōsiderandus

est de correctione fraterna. Et circa h querunt octo. Primo vtr fraterna correctio sit act⁹ charitatis. Scōo vtr sit sub ꝓcepto Tertio vtrū hoc ꝓceptus extēdat se ad oēs vel solū ad ꝓlatos. Quarto vtr subditi teneant ex h ꝓcepto prelatos corrigere. Quinto vtrus ꝓlati possit corrigere. Sexto vtrū aliq̄s debeat corrigi q̄ ex correctione fit deterior. Septimo vtr secreta correctio debeat ꝓcedere denūtiationem. Octauo vtr testiū inductio debeat ꝓcedere denunciationem.

Ad primus sic ꝓcedit.

Videt q̄ fraterna correctio nō sit act⁹ charitatis Dic enī glo. Matt. xviij. sup illud. Si peccauerit in te frater m⁹. q̄ frat̄ ē arguēdus ex zelo iustitie. ℏ iustitia ē ꝑtus distincta a charitate. ergo correctio fraterna nō ē act⁹ charitat̄ ℏ iustitie. ¶ Preterea. Correctio fraterna fit ꝑ secretā admonitionē. ℏ admonitio est ꝑsilij quoddā q̄ pertinet ad ꝓuidētiā. prudēt̄ enī est cū hō ꝑsiliatur. vt dī in. vj. ethi. q̄ fraterna correctio nō ē act⁹ charitatis ℏ prudētie. ¶ Preterea. Cōtrarij act⁹ nō pertinent ad eandē virtutē. ℏ suppositare peccantē ē act⁹ charitatis. Ergo illud Gal. vj. Alter alterius onera portate. t sic adimplebitis legē xpi q̄ est lex charitatis. q̄ videt q̄ corrigere fratrē peccantē nō ē ꝓtractū suppositatiōi nō sit act⁹ charitat̄ ¶ Sed ꝓtra. Corripe delinquentē ē q̄dā elemosina ꝙrualis. ℏ elemosina ē act⁹ charitat̄ vt supra dictū ē. ꝙ t correctio fraterna ē act⁹ charitatis ¶ Ad.ij. dō. q̄ correctio delinquētis ē quoddā remedium q̄ dī adhiberi ꝓtra ꝓcm alicui⁹. Pcm aūt alicui⁹ duplicit cōsiderari pōt. Uno quidē mō inq̄tū est nociuū ei q̄ peccat. Alio mō inq̄tum vergit in nocumentū alioꝝ q̄ ex ei⁹ petō lesi dunt vel scādalizant. t etiā inq̄tū ē nocumentū boni cōis. cuius iusticia q̄ pcm bois ꝓturbat. Dupliciter ꝙ ē correctio delinquētis. Una q̄dē q̄ adhibet remediū pcō. inq̄tū ē quoddā malus ꝙualis peccātis. t ista est ꝓprie fraterna correctio q̄ ordinat ad emēdationē delinquētis. removere aūt malū alicui⁹ emēdē nōn est. sicut bonus ciuis ꝓcurare. ꝓcurare aūt fratris bonū pertinet ad charitatē q̄ quēvolum⁹ ⁊ optamar bonū amico. vñ etiā correctio fraterna ē actus charitatis. qz p̄ cā repellim⁹ malū fratris. i. pcm cui⁹ remotio magis pertinet ad charitatē q̄ ēt remotio exteriorū dāni vel etiā corpalis nocumēti. quo contrariū bonus virtuz magis ē affine charitati q̄ bonū corpis vel exteriorū rerū. vñ correctio fraterna ē actus charitat̄ potiꝰ q̄ curatio infirmitat̄ corpalis vel subductio q̄ excludit exteriorū egestatis Alia ꝙ correctio est q̄ adhibet remedium peccati delinquētis fm q̄ ē malus alioꝝ. t ꝑcipue in nocumētū cōis boni. t talis correctio ē act⁹ iusticie. cui⁹ ē ꝙruare rectitudinē iusticie vni⁹ ad alterū. ¶ Ad.j. q̄ dē. q̄ glo. ibi loquit de ista correctiōe q̄ ē act⁹ iusticie. vel si loquat etiaz de pena tunc iusticia ibi sumit fm q̄ est vltio ꝓuenit infra dicet. put etiaz oīe pcm est iniquū. vt dī. j. Joh. iij. quasi cōtra iusticiā exīs. ¶ Ad.ij. dō. q̄ sic ꝓbo dicit in. vj. ethi. prudētia facit rectitudinē in his q̄ sunt ad finē. de q̄bus ē ꝙsilium t electio. tñ cū q̄ prudētia aliq̄d recte agim⁹ ad finē alicui⁹ ꝓtutis moralis. puta temperātie vel fortitudinis. actus ille ē principalis illi⁹ ꝓtutis ad cui⁹ finē ordinat. qz q̄ admonitio q̄ fit in correctione fraterna ordinat ad amonētiū fraterni peccati q̄ ꝓtinet ad charitatē. manifestū ē q̄ talis admonitio principalis ē act⁹ charitat̄ q̄ impartit. pn̄dēte vo secūdario q̄si exequēte t virtūtis actū. ¶ Ad.iij. dō. q̄ correctio fraterna nō opponit suppositatiōi infirmoꝝ. ℏ magis ex ea requirit. inq̄tum em aliq̄s suppo nat peccantē. inq̄tum ꝓtra cū non turbat ℏ benivolentiā ad eum seruat. t ex hoc ꝓpius q̄ eā satagit emendare.

Ad secundus sic proce

dit. Videt q̄ correctio fraterna nō sit in ꝓcepto Nihil em q̄ ē impossibile cadit sub ꝓcepto. ℏ illō Hiero. Maledict⁹ q̄ dīt deū aliq̄d ipossibile ꝓcepisse. ℏ Eccle. vij. dī. Cōsidera opa dei q̄ nemo ꝑ̄t corrigē quē ille despexerit. q̄ correctō fraterna nō ē in ꝓcepto. ¶ Preterea. oia ꝓcepta legis diuine aut ꝓcepta de caloḡ rednunt ℏ correctio fraterna nō cadit sub aliq̄ ꝓceptoꝝ decalogi. q̄ nō cadit sub ꝓcepto. ¶ Preterea. Omissio ꝓcepti dī pcm mortale q̄ in sanctis viris nō inuenit. ℏ omissio fraterne correctiōis inuenit̄ in sanctis ⁊ in spūalib⁹ viris. Dic enī Aug. in. j. de ciui. dei. q̄ nō solus inferiores. verū etiā hi q̄ ingloriose vite gradum tenēt. ab alioꝝ reprehensione se abstinēt ꝓter q̄dam cupiditatis maculā nō ꝓt officia charitatis. q̄ correctio fraterna nō ē in ꝓcepto.

¶ Sed. Illud q̄ ē in ꝓcepto dz rōnē debiti. si q̄ correctio fraterna caderet sub ꝓcepto. hoc frater huius deberem⁹ vt eos peccātes corrigerem⁹. sed ille q̄ dz alicui debitū corpale. puta pecuniā. nō dz esse ꝓtent⁹ vt ei occurrat debitū. ℏ dz cū ꝓtere vt debitū reddat. oporteret q̄ q̄ hō ꝓtereat correctiōe indigēte ad hoc q̄ eum corrigeret. quod

videt incōuenīcio. nā ꝓpter multitudinē peccan
tū ad quoꝝ correctionē vnus hō nō posit sufficere. tū etiā qz oporteret q religiosi de claustris
suis exirēt ad corrigendos hoies. qđ est incōuenīens. non ergo fraterna correctio est in ꝓcepto
¶ Sed ℨ est qđ Aug. dicit in li. de vbis vñ. Si
negligentes corrigere peior ea facit q ea q pecca
uit. ℨ hoc non esset nisi q hmōi negligentiā aliquis ꝓcepti omitteret. q correctio fraterna non ē
in ꝓcepto. ¶ Rñ. dz. q correctio fraterna cadit
sub ꝓcepto. ℨ ꝑsiderandū est q sicut ꝓcepta negatiua
ligāt semp̄ et ad semp̄. ℨ actus virtutum nō quolibet modo fieri debēt. ℨ obseruatio
debitis circūstantijs q requiruntur ad đ q fit actus virtuosus. vt sc̄z fiat vbi debet. et qñ debet. et ꝑ
q debet. Et qz dispositio eoꝝ q sunt ad finē ante
ditur ꝑ rōnē finis. in istis circūstantijs virtuosi
actus ꝓcipue attendenda est rō finis q est bonus
virtutis. si g fit aliqua talis omissio alicuius circūstantie circa virtuosum actus q totaliter tollat
bonū virtutis. hic actus ꝓtinet ad ꝓceptū. si autem
sit defectus alicuius circūstantie q non totaliter
tollat virtutē licet nō ꝓficere attingat ad bonum
virtutis. nō est ꝓtra ꝓceptū. vñ et ꝑbo dicit in .ij.
ethi. q si parū discedat a medio nō est ꝓtra virtutē. ℨ si multū discedat corrūpit virtus in suo
esse. Correctio aūt fraterna ordinat ad fraternā
emendationē. et ideo hoc mō cadit sub ꝓcepto
ꝑ q est necessaria ad illū finē. nō autem ita q
quolibet loco vel tpe frater delinquēs corrigat.
¶ Ad .j. dicēdū. q in oībus bonis agēdis oportet
hoiem non esse efficacē. nisi adsit auxiliū diuinū. et
ñ hō debet facere qđ in se ē. vñ Aug. dicit in li.
de correctione et gra. Nec ciuitas đo ꝓtinet ad ꝓdestinatoꝝ numerū et đo nō ꝓtinet. sic affici de
bemus charitatis affectu vt oēs velim⁹ saluos
fieri. et ideo oībus debem⁹ fraterne correctionis
officium impēdere sub spe diuini auxilij. ¶ Ad
.ij. dicēdū. q sicut supra dictū est. alia ꝓcepta q ꝓtinent ad impēdendū aliqđ bñficiū. ꝓmo reducunt ad ꝓceptū de honoratione ꝑentū. ¶ Ad
.iij. dicēdū. q correctio fraterna tripl̄ omitti potest.
Uno quidē modo meritorie qñ ex charitate aliquis correctionē omittit. Dicit n. Aug. in .j. de
ciui dei. Si ꝓpterea quisq; obmurgādo et corripiēdo male agentib⁹ parcit. qz opportunū ꝑbo
nāri vel eisdem ipsis metuit ne deteriores ex
hoc efficiant vel ad bonā vitam et piā eruditionē
impedit aliquos infirmos et ꝑmanent atq; emergant
a fide. nō videt ee cupiditatis occasio. ℨ ꝑfectum
charitatis. Alio mō ꝓtermittit fraterna correctio ex ꝑtē mortali. qñ timidat ꝑ vt ibi dñ indignatio
vulgi et carnis excruciatio vel ꝑemptio. dum tñ
hec ita ꝓtēnt in animo q fratrē charitas ꝓmittat
et hoc videt pertingere qñ aliqđ ꝑmittit ꝑ aliqđ delinquēte. ꝓbabiliter q posset cū a ꝑcō retrahere.
et tamē ꝓpter timorē vel cupiditatem ꝓtermittit.
Tertio mō bonū omissio est ꝑnē venialē. qñ timor et cupiditas tardionē facit hoiem ad corrigendū delicta fratris. nō tñ ita q ℨ si ei ꝓstaret q
fratrē posset a ꝑcō retrahere ꝓpter timorē vel cupiditatē dimitteret. ꝗbus in alio suo ꝓpenit charitatē fraternā. et hoc mō qñqs viri sancti negligūt
corrigere delinquentes. ¶ Ad .iiij. dz. q illud qđ
debet alicui determinate et certe ꝓfuit sine sit bonū corpale sine spūale. oportet q ei impēdam⁹
non expectātes q nobis occurrat. ℨ debitā solicitudinē bñficij vt ei ingram⁹. vñ sicut ille q debet pecuniā creditori ꝑtinaciter cū rōne fuerit
vt ei debitū reddat. ita q hz spūalit curā alicui⁹
debet eū ꝑtere ad hoc q eū corrigat de ꝑcō. sed
illa bñficia q non debent certe ꝓfuit ℨ cōtra oī
bus. ꝓmisso sine sint corpalia sine spūalia non
oportet nos ꝑtere ꝗbus impendam⁹. ℨ sufficit q
impēdam⁹ eis q nobis occurrunt. hoc em ꝗñ ꝑ
ꝗdaꝝ sone habendū ē. vt Aug. dē in .j. de doctrina. et ꝓpter hoc dicit in li. de vbis dñi q admonet nos oīs nr nō negligere inuicē ꝑtā nrā. ℨ
querēdo qđ reꝑhendat. ℨ videdo qđ corrigat.
aliqñ efficeremur exploratores vite aliorū. cōtra id qđ dr Prouer. xxiiij. Ne ꝗras impietatem
in domo iusti. et nō vastes requiē eius. vñ ꝑz q
nec religiosos oportet exire ad claustrū ad corrigendum delinquētes.

Ad tertium sic ꝓceditur.

Uidet q correctio fraterna nō ꝓtineat nisi
ad ꝓlatos. Dic. n. Hiero. Sacerdotes studeant
illud euāgelīū implere. Si peccauerit in te frater tuus ēt. ℨ noīe sacerdotū Aug. uerūt significari ꝓlati q hñt curā aliorū. q videt q ad solos ꝓlatos ꝓtineat fraterna correctio. ¶ Pte. Fraterna correctio ē quedaꝝ elemosina spūalis. sed
corpalē elemosinaꝝ facere ꝓtinet ad eos q sunt
superiores in spūalib⁹. s. ad inferiores. q et fraterna correctio ꝓtinet ad eos q sunt superiores in spūalib⁹
s. ad ꝓlatos. ¶ Pte. Ille q corripit aliū mouet
eū sua admonitiōe ad melius. ℨ in rebus naturalibus inferiora mouent a superiorib⁹. q etiam
ℨ ordinē diuinū q sequit ordinē nature ad solos ꝓlatos ꝓtinet inferiores corrigere. ¶ Sed ℨ
est qđ dr. xxiiij. q. iij. Ea sacerdotes q religiosi fideles oēs summā debēt hīe curaꝝ de his q ꝑcerūt
ꝑ eius eoꝝ redargutionē aut corrigant a ꝑcto
aut si icorrigibiles apparēt. ab ecclesia sepeliant.
¶ Rñ. dz. q sicut dictū est. duplex ē correctio.
Una quidē q est actus charitatis. q specialit tendit ad emēdationē fratris delinquētis ꝑ simplicem admonitionē. et talis correctio ꝑtinet ad
quemlibet charitatē habentē. sine sit subditus
sine ꝓlatus. Est aūt alia correctio q est actus iustitie q quā inūdit bonū cōe. qđ non solum ꝓcurator q admonitionē fratris. ℨ etiā interdū q ꝑ
nitionē. vt aliū a ꝑcō tumultū desistāt et talis correctio ꝓtinet ad solos ꝓlatos q nō solus hīt admonere. ℨ etiā corrigere ꝑnitēdo. ¶ Ad .j. q dō.
q etiā in correctione fraterna q ad oēs ꝓtinet
grauior est cura ꝓlatoꝝ. vt dicit Aug. in .j. de ci.
dei. sicut. n. ꝓalia bñficia ꝑtinent ad aliqs ꝑsonas

here illio q̃or cur̃ tpale hz.tia cur̃ bñficia spl
rualia.para correctionē.docrinā.r alia hmōi
magio oz exhibere illio q̃ sūt sue spūali cure cō
missi nō ergo intēdit Hiero. dicere q̃ ad solos
sacerdoteo ptineat ꝓceptū de correctione frater
na.ℌ q̃ ad hoc specialiter ptin et. ¶Rād.ij.dōs.
q̃ sicut ille q̃ hz vñ corpaliter subuenire possit.
q̃nq; ad hoc omes est.ita ille q̃ hz sanū rōnis iu
dicium et q̃ possit alteri⁹ delictū corrigere.ꝑtū
ad hoc est supior habēdus. ¶Rād.iij.dōs.q̃ cur̃
in rebus nālibus q̃dā mamo in se agūt.q̃ ꝑtū
ad aliq̃d sunt seīmicē supiora. ꝑut.l.virtus est
q̃dāmō i potēcia.r q̃dāmō i actu respectu alteri⁹
et sīr aliq̃o inq̃eū hz sanū rōnis iudiciū in ℌ in q̃
alter delinq̃t ꝑt cū corrigē.hz ñ sit simplr supior.

Ad quartū sic procedi

tur. Videtur q̃ aliq̃s nō teneat corrigere ꝓximū
suum. Dñs em Exo.xxi. Bestia q̃ terigerit mōtē
lapidabit.c.ij. Heg.vj.dī q̃ Oza pcussus č a do
mino q̃ tetigit arcā. ℌ p mōtē r arcā significat
ꝓclatus.ℌ ꝓlati nō sunt corrigēdi a subditis.
¶Per.Gal.ij.sup illud In facie ei restiti, dicit
glo. vi par. q̃ cum subditus nō sit par ꝓlato.nō
debet eum corrigere. ¶Park.Greg. dicit San
ctoz vitā corrigere non ꝓsumat.nisi q̃ de se me
liora sentit ℌ aliq̃s nō oz de se meliora sentire q̃
de ꝓlato suo.q̃ ꝓlati non sunt corrigēdi. ¶Hz
pera est q̃ Aug⁹. dicit in regula. Nō solū vehē
ter ℌ ena tpāno.r.ꝓlati miserendi q̃ inter vos ꝑno
in loco supiore tāto in ꝓculo maiore versāt.sed
correctio fraterna č opus mie. q̃ r ꝓlati sūt cor
rigendi. ¶Hñ.dōs. q̃ correctio q̃ est actus iustī
cie p cohernonē pene nō cōpetit subdito respe
ctu ꝓlati.ℌ correctio fraterna q̃ est actus charī
tatis potest ad vniq̃q; respectu cuiuslibet p
sone ad quā charitatē oz habere si in eo aliquid
corrigibile inueniat.actus em ex aliquo habitu
vel potēcia ꝓcedēs se extēdit ad oīa q̃ ꝓtinēnt
sub obiecto illius potēcie vel habit⁹ sicut visio
ad oīa q̃ ꝓtinent sub obiecto visus.ℌ q̃ actus
virtuosus oz esse moderatus debitis circūstan
tijs.ideo in correctiōe q̃ subditi corrigūt ꝓlatos
debet modus cōgruus adhiberi.vi.t.nō cū pio
rem iuriat duritia.ℌ cū mānsuetudine reuerētia cor
rigant. vñ apl's dicit.j.ad Thimo.v. Seniorem
ne increpaueris.ℌ obiecta vt patrē.r ideo Dio.
redarguit. Demophylū monachū q̃ sacerdotē
irreuerenter conuiciabat.eum pcutiēs r de ecclīa
ejiciens. ¶Rād.j.q̃ dōm. q̃ tunc ꝓlatus inordia
te videt exhiḡ q̃n irreuerēter obiurgat.vel etiaz
q̃n ei detrahit.r hoc signat ꝑ ꝓtectū mōtis ar
che damnatū a deo. ¶Rād.ij.dōm.q̃ in facie re
sistere coram oīb⁹ excedit modū fraterne correctio
nis.r ideo sic Paulus Petr̃ nō reꝑhēdisset nī
si aliquo mō par eēt ei in fidei defensionem
ℌ in occulto admonere r reuerent. hoc pōt etiā
ille qui non est par. vñ r apl's ad Coloss. vlt. scri
bit de subditis vt ꝓlatum suū admoneāt.cū di
cit. Dicite Archippo ministerū tuū impleˢ. Sci
endū tñ est q̃ vbi imineret ꝓculū fidei.etiā pu
blice esset ꝓlati a subdito arguēdi. vñ r Paulus
qui erat subditus Petro ꝓpter imineñ ꝓculoz
scādali circa fidē Petrus publice arguit r sicut
glo. Aug. dicit ad Gal.ij. ipse Petrus exēplus
maioīb⁹ ꝑbuit vt si cubi forte rectū tramitē re
liquissent nō dedignēt.ur etiā a posterioīb⁹ cor
rigi. ¶Rād.iij.dōs.q̃ ꝓsumere se esse simplr me
liorē q̃ ꝓlatum. videt esse ꝓsumptuose sugbic.ℌ
estimare se meliorē q̃tū ad aliquid non est ꝓ
sumptuosio. q̃ nullus č in hac vita q̃ nō habeat
aliquē defectū.r etiā ꝓsiderādum est q̃ cum ali
quis ꝓlatum charitative monet.non ꝓpter hoc
se maiorē existimat.ℌ auxiliū impartit ei q̃ q̃to
in loco supiori tanto in ꝓculo maiori versāt.vt
Augustī. dicit in regula.

Ad quintū sic procedi

tur. Videt q̃ pcōr corrigere debeat delinquen
tē. Nullus em ꝓpter pcm q̃ cōmisit.a ꝓcepto
obseruādo excusat.ℌ correctio fraterna cadit sb
ꝓcepto vt dictū est. ℌ videt q̃ ꝓpter pcm quod
quis cōmisit non debeat ꝓhmittere hmōi cor
rectionē. ¶Park.Elemosina spūalis potior est
q̃ corpalis elemosina ℌ ille q̃ est in pcō non oz
abstinere ḡn elemosinā ce tpāle faciat.ℌ multo
minus debet abstinere a correctione delinquē
tis ꝓpter pcm ꝓcedēs. ¶Park.ℌ Job.j.dī. Si
dixerim⁹ q̃ pcm non habem⁹. nosipos seduci
mus.si ℌ ꝓpter pcm aliq̃s impedit a correctōe
fraterna. nullus erit q̃ possit corrigere delinq̃n
tem.hoc aūt č inconueniēs.ergo r primū. ¶Sed
cōtra č q̃d Isidorus dicit in libro ō summo bo
no. Non debz vitia alioz corrigere qui est vitio
subiectus.et Hom.ij.dī. In quo alium iudicas
teipsum condēnas.eadem em agis q̃ iudicas.
¶Hñ.dōm. q̃ sicut dictum est.correctio delinq̃n
tis ptinet ad aliquē inq̃tum viget in eo rec
tum iudiciū rōnis.pcm aūt vt supra dictū est.
non tollit totus bonum nature ḡn remanet ar in
peccāte aliquid ō recto iudicio rōnis.r sm hoc
pōt sibi cōpetere a subdito delictū arguere.sed
si ꝑ pcm ꝓcedēs impedimentū q̃ndaz huic
correctioni afferꝛ ꝓpter tria. Primo quidē qr ex
pcō ꝓcedenti indignus reddit vt alii corrigat.
r peiꝰ si maioz peccatū cōmisit non č dign⁹
vt alii corrigat de minori pcō. vnde sup illud
Matt.vij. Quid video festucā &c. dicit Hiero.
De his loquit̃ qui cum mortali crimine detine
ant obnoxij minora pcā fratrib⁹ non ꝓcdunt
Sēdo reddit indebita correctio ꝓpter scādalum
q̃d sequit̃ ex correctione si pcm cōtipicentis sit
manifestū. qr videt q̃ ille q̃ corrigit nō corrigat
ex charitate. ℌ magis ad ostentationē. vñ super
illud Matth.vij. Quid dicis fratri tuo &c. expo
nit Chrys. in quo ꝓposito puta ex charitate vt sal
uet ꝓximū tuū. nō qr reꝑm ante saluare. via
ergo non alios saluare. ℌ p bonā doctrinā ma
los actus celare. r sciēte lanceas ab hoibus ḡre
re. Tertio mō ꝓpter superbiā cōtipicētis. inq̃tum
.l. aliq̃s ꝓpria pcā pupēdens seipm ꝓximo ꝑ
fert in corde suo pcā ei⁹ austera semeritate di
udicans ac si ipse esset iustus. vñ Aug⁹. dicit in
hoc de sermone dñi in mōte. Accusare vitia offi

eiꝰ est bonoꝝ viroꝝ ⁊ benivolorꝝ.qõ cũ mali sciunt.alienao parteo agitis.⁊ ideo sic Aug⁹.dicit in eodẽ cogitem⁹ctiam aliquẽ reprehẽdere non ne cessatis cogit virũ tale sit virtꝰ qõ nunq̃ habui. mus.⁊ nũc cogitemus non bonos esse.⁊ hẽ posuisse.vt tale qõ aliqñ habuim⁹ ⁊ iã nõ habem⁹ ⁊ nunc rõgat mẽoriã cõis fragilitas.vt illã correctionẽ nõ odium ℟ mia pcedat.si aũt nunc teremus non in eodẽ vitio esse. non obstargem⁹ sed cõgemiscam⁹ ⁊ nõ illũ ad obe ꝑpandã ℟ ad eõlitter conandũ inuitem⁹.ex bio ℊ ptz ℊ si pctõi cũ hũilitate corripiat delinquentem. nõ peccat.nec sibi nouã pdẽnationẽ acquirit.licet ꝓ hoc rei in Aciẽtia fratris vel saltẽ ira ꝑ pctõ ꝑtrio pdẽnabilẽ se esse oẽdat. vt nõ Eso.ij. In q̃ aliꝰ iudicao rationẽ cõdẽnas.eadẽ eñ facio q̃ iudicao. vñ ptz responsio ad obiectũ.

Ad sextum sic ꝓcedit.

Videt ℊ aliqñ nõ debeat a correctione cessare ꝓpter timorẽ ne ille fiat deterior. Peccatũ eñ ẽ quodã infirmitas aie.Fm illud põ. Miserẽ mei dñe qñ infirm⁹ sum.℟ ille cui imminet cura infirmi.etiã ꝓpter eius ꝑditionẽ vel ꝓcẽptũ nõ debz cessare.qz tunc maius imminet periculũ.sicẽ patz circa furiosos .q̃ multo magis dz homo peccantẽ corrigere ꝑtinacẽq̃ grauiter ferat. ℙrete.Fm Piero.vitas vite nõ est diminuẽda ꝓpter scãdalũ ꝓcepta aũt dei gerunt ad vitatẽ vite.cum ℊ correctio fraterna cadat sub ꝓcepto vt dictũ ẽ.videtur ℊ ℟ sit diminuẽda ꝓpter scãdalũ ei⁹ q̃ cõmittit.

℟ℯ. Fm aplm ad Rom.iij.nõ sunt facienda mala vt veniãt bona. q̃ pari rõne non sunt ꝑtermittẽda bona ne veniãt mala. ℟ correctio fraterna est quoddã bonũ.q̃ nõ est ꝑtermittẽda ꝓpter timorẽ ne ille q̃ corripit fiat deterior. ¶Sed cõtra est qõ dr Prouer.ix. Noli arguere derisorẽ ne oderit te.vbi dicit glo. Non est timendũ ne tibi derisor cum arguit ꝓmelias inferat. ℟ hoc potius paidendũ ne tractus ad odiũ inde fiat peior.℟ cessandũ est a correctiõe fraterna qñ timetur ne fiat ille inde deterior. ¶℟ñ. dcm.℟ sic dictum est duplex ẽ correctio delinquẽtis. ¶Vna quidẽ geniẽ ad ꝓfectus q̃ ordinat ad bonũ cõe. ⁊ hz tum coactiuã. ⁊ talis correctio nõ est dimittenda ꝓpter turbationes ei⁹ q̃ corripit.cum q̃ ⁊ si ꝓpter ꝑsonte emẽdari nõ velit.cogẽdus ẽ ꝑ penas vt ꝑtã diminat. tuz etiã qñ si nõ corrigibilis sit.℟ hoc paidet bono cõi bum seruat ordo iustitie.⁊ vnꝰ ex℘plo alios deterrent. vñ inde non ꝑtermittit ferre sententias pdẽnatõis in peccãt ꝓpter timorẽ turbatõis ipsius vel etiã amicoꝝ ei⁹ . Alia ẽ est correctio fraterna cuius finis est emẽdatio delinquẽtis nõ hõo coactionẽ.℟ simplicẽ admonitionẽ ⁊ ideo vbi ꝓbabilit estimat q̃ ꝑtor admonitionẽ nõ recipiat sed ad peiora labat. est ab hmõi correctiõe desistendũ.qz ea q̃ fiunt ad finẽ debẽt regulari fm q̃ exigit rõ finis

¶℟d.j.ergo dcm q̃ medicus q̃dꝝ coactiõe vtit in frenetico q̃ curã ei⁹ recipe nõ vult. ⁊ hanc assimilat correctio ꝓtoris q̃ hyemẽ coactiuã nõ adst simplex correctio fraterna. ¶℟d.ij. dcm. q̃ õ correctiõe fraterna dat ꝓceptũ fm q̃ est act⁹ ꝑtutis.hoc aũt est fm q̃ ꝓportionat finẽ.⁊ iõ qñ est impeditiua finis. puta cũ efficit hõ deteriorẽ.tuz non primet ad vitatẽ vite nec cadit sub ꝓcepto.

¶℟d.ij. dcm. q̃ ea q̃ ordinant ad finẽ bũ rõnẽ boni ex ordine ad finẽ. ⁊ ideo correctiõ fraterna qñ ẽ impeditiua finis.i.emẽdatiõis fratris iã nõ habet rationem boni. ⁊ ideo cum ꝑtermittit talio correctio.tion ꝑtermittit bonum ne eueniat malum.

Ad septimũ sic ꝓcedit.

Videt ℊ in correctione fraterna nõ debeat ex necessitate ꝓcepti admonitio secreta ꝓcedere denũciationẽ. In optimo eñ exemplo de bemno deũ imitari. Fm illũ Eph.v. Estote imitatores dei sicut filij charissimi.ambulate i dilectione dei. de⁹ aũt interdũ publice punit homines ꝓ pctõ nulla secreta admonitõe ꝓcedẽte. ergo videt ℊ nõ sit necessaria admonitionẽ secretã ꝓcedere denũciationẽ. ¶Prete. Dicit Aug.di cit in libro cõtra mendaciũ ex gestis scriꝝ ifelligi ꝙ pẽ quatuer sunt ꝓcepta facere scripture intelligenda. ℟ in gestis sanctoꝝ inuenit facta publica denunciando pctõ occulti nulla secreta monitione ꝓcedente. sicẽ legit Gen.xxxvij. ℊ Joseph accusauit fratres suos apud patrẽ crimine pessimo.⁊ Act.v.dr ℊ Petrus ananiã ⁊ Saphyrã occulte defraudantẽ de pctõ agri publice damnauit nulla secreta admonitione ꝓmissa . Ipse etiã dñs non legit secreto admonuisse. Judam añq̃ eũ denũciaret. nõ ℊ est de necessitate precepti. vt secreta admonitio ꝓcedat publicã denũciationẽ. ¶Pre. Accusatio ẽ grauior qñ denunciatio.℟ ad publicã accusationẽ pẽt aliqs accedere nulla admonitione secreta ꝓcedẽte. debuit mittat eñ in decretali ℊ accusationẽ dz ꝓcedere inscriptio.ℊ videt ℊ non sit de necessitate precepti ℊ secreta admonitio ꝓcedat publicã denunciationẽ. ¶Pret. Nõ videt esse probabile ℊ ea que sunt in cõi ꝓfectudie religiosoꝝ sint ꝑ ꝓcepta ẽpti. ℟ consueti est in religionib⁹ ℊ in capitulis aliqui ꝓclamant de culpis nulla secreta admonitione ꝓmissa.℟ videt ℊ hoc nõ sit de necessitate ꝓcepti. ¶Pret. ℟ religiosi tenẽtur suis ꝓlatis obedire.sed quãdoq̃ ꝓlati ꝓcipiunt. ei⁹ cõtra dictum ei dicat.℟ videt ℊ ei teneãtur dicere etiãnte secretã admonitionẽ.non ergo est de necessitate ꝓcepti vt secreta admonitio ꝓcedat publicam denũciationẽ. ¶Sed ꝓra est qõ Aug. dicit in libro ℴ ℘bio dñi exponẽs illud Corripe fm inter te ⁊ ipsum solũ.Seudẽs correctioni parcẽs pudori. forte eñ ꝑ verecundia incipit defendere ꝑtm suũ. ⁊ quẽ vis facẽ meliorẽ facis peiorẽ. ℟ ad hoc tenemur ℊ ꝓceptũ charitatis.vt cauendo malum ne frater deterior efficiat. ergo ordo correctionis fraterne cadit sub ꝓcepto. ¶℟ñ. dcm.ℊ circa publicã denũciationẽ peccato ꝑ distinguẽdum est.aut enim peccata sunt publica .aut sũt occulta. siquidem sint publica non est tamen ad hibendũ remedium ei q̃ peccauit vt melior fiat.

sed etiam alijs in quoꝝ noticiã debeant vt non scãdalizent. ꝛ ideo talia pcta sunt publice arguenda. Fm illud apli .j. ad Timoth. v. Peccantes coram omnibus argue vt ꝛ ceteri timorẽ habeãt. qđ intelligit de peccatis publicis. vt Aug⁹. dicit in li. de vbis vãi. Si vo sint pcta occulta. sic videt hĩc locũ qđ dño dicit. Si peccauerit in te frater tuus. qñ. n. te offendit publice coram aliis tã nõ solum in te peccat. ꝫ etiã in alios. ꝺo turbat. Sz qr etiã in occultis pctis põt parari ꝓmoꝝ offensa. ideo adhuc videt distinguẽdus ee. ꝺicam em pcta occulta sunt q̃ sunt in nocumentũ ꝓmorum vel corpale vt spũale. puta si aliq̃s occulte traceret quomodo ciuitatẽ tradat hostib⁹. vel si hereticus priuatim velet a fide auertat. ꝛ qr ille q̃ sic occulte peccat. non solũ in te peccat ꝫ etiã in alios. oportet statim ꝓcedere ad denũciationẽ vt hmõi nocumentũ impediat. nisi forte aliquis firmit estimaret q̃ statim p secretã admonitionẽ posset hmõi mala ipedire. ꝺicã vo pcta sunt q̃ solũ sunt in malũ peccãtis ꝛ eius in quez peccat. vel qr a peccãe solũ ledit. vel saltẽ ex sola noticia. ꝛ tũc ad hoc solũ tendendũ ẽ vt fratri peccãti subueniat ꝛ sic medic⁹ corpalis sanitatẽ egroto ꝓfert si põt sine alicuꝝ membi abscissione si aũt nõ põt abscindit membꝝ min⁹ necessariũ vt vita tot⁹ ꝓseruet. ita etiã ille q̃ studet emẽdatiõi fratris ꝺs si põt sic emẽdare fratrẽ q̃m ad ꝓclamationẽ vt fama eiꝰ ꝓseruet. q̃ ꝺdem ẽ vtilis. primo quidẽ ꝛ ipe peccãti nõ solũ in ꝛpalib⁹ in qb⁹ ꝓtum ad multos hõ patit detrimẽtũ amissa fame. ꝫ etiã ꝓcez ad spũalia. qr ꝑ timorẽ ifamie multi a pctõ retrahunt. vñ qñ se infamatos ꝓspiciunt irrefrenate peccãt. vñ Hiero. dic̃. Corripiẽdus est sensum frat ne si semel pudorẽ vereciidiã amiserit ꝓficiat in pctõ. sedo ꝺs ꝓseruari fama fratris peccãtis. tum qr vno infamato alij infamant. Fm illud Aug. in epla ad plebẽ hyponẽsem. Cũ de aliquibus q̃ sanctã nomẽ ꝓfitent aliquid crimis vel falsi fomerint. vel veri pauerint. instant. litagunt. amb. mt. vt de oĩbus hoc credatur. tum etiã qr ex pctõ vni⁹ publicato alij ꝑ uocãtur ad peccatũ. ꝫ qr sciẽtes ꝓcedẽda est fame volunt dño vt saltẽ cũ diligẽdo fame fratris ꝓficiãt ꝑ publicã denũciatiõs a pctõ ledet. vñ ꝓs q̃ põt esse ꝺ nẽcitate ꝓcepti q̃ secreta admonitio publicam denũciationẽ ꝓcedat. ¶ Rd. ꝺs. q̃ eia occulta sunt deo nota. ꝛ hoc modo se hñt occulta pcta ad iudiciũ diuinũ. sic publica ad humanũ. ꝛ ñ plerunq̃ de⁹ peccatores ꝫ si se crebra admonitionẽ arguat interꝰ inspiratõ vel vigilãti vel dormiẽti. Fm illud Job. xxxiij. Per somnũ in visione nocturna. qñ inruit sopor sup homines. tũc aperit aures virorꝝ ꝛ erudiẽdo eos instruit disciplina vt auertat hoiem ab hijs q̃ facit ¶ Rd. ij. dꝺs. q̃ dño pcta Iude tãq̃ de⁹ sicut pub habebat. vñ statim poterat ad publicãdũ ꝓcedere. ꝛ tñ ipe nõ publicauit. ꝫ obscurius vbis eum de pctõ suo admonuit. Petrus ãt publicauit peccatũ occultuꝝ Ananie ꝛ Saphyre tãq̃ executor dei cui⁹ reuelatiõe pctm cognouit. De Ioseph autez credendũ est q̃ fratres supo qđq̃ ad mouerit. Iz nõ sit septũ. vel põt ꝺici q̃ pctm ꝑ blicũ erat inter fratres. vñ ꝺicit plaraliꝫ accusauit frẽs suos. ¶ Rd. iij. dom. q̃ qñ immaniter pcta sum multitudinis nõ hñt ibi locũ hec ꝓba vãi. qr tũc frat peccãs nõ peccat in te tm. ¶ Rd. iiij. dom. q̃ hmõi ꝓclamatiões ꝫ in capitulis religiosoꝝ fiunt sunt ꝺ aliquibus leuibus q̃ fame nõ derogãt. vñ sunt qñ q̃dã cõmemorationes poti⁹ oblitarũ culparũ. q̃ accusatiões vt denũciationes. si eẽnt tñ talia de q̃bus frater infamaret. cõtra ꝓcepti vãi ageret qui p hãc modũ pctm fratris publicaret. ¶ Rd. v. dom. q̃ plato nõ ẽ obediẽda ꝓra ꝓcepti vãi. Fm illud Act. v. Obedire oportet deo magis q̃ hoibus. ꝛ iõ qñ plato ꝓcipit vt sibi ꝺicat q̃s ꝺo fauerit corrigendũ. intelligendũ ẽ ꝓcepti fame. saluo ordine fraterne correctionis sine ꝓcepti fiat cõiter ad oẽs. sine ad aliquẽ spãlit. ꝫ si plato expresse ꝓcipet ꝺ hãc ordinẽ a dño institutũ. ꝛ ipse peccaret ꝓcipiẽdo ei obedire q̃si ꝓra ꝓcepti vãi agens. vñ nõ eet ei obediendũ. qr plato nõ est iudex iudiciũ occultoꝝ. ꝫ solus deus. vñ nõ ꝺs prãt ꝓcipere aliquid sup occultis nisi ingrum ꝑ aliq̃ indicia manifestant. puta ꝑ infamiã. vl ꝑ alias suspitiones. in q̃bus casibus potest plato ꝓcipe eodez modo sicut ẽ iudex secularis vel ecclesiasticus põt exigere iuramentũ de vitate dicenda.

Ad octauum sic ꝓcedi

tur. Videtur q̃ testiũ inductio non debeat ꝓcedere publicã denũciationẽ. Pctã. n. occulta nõ sunt aliqs manifestãda. qr sic hõ magis esset ꝓductor crimis q̃ corrector fratris. vt Aug. dicit. ꝫ ille q̃ inducit testes. pctm fratris aliq̃ manifestat. ergo in pctis occultis nõ ꝺs testiũ inductio ꝓcedere publicã denũciationẽ. ¶ Pter. Homo ꝺs eligere. primã sic seipm. ꝫ nullus ad suã pctm occultã inducit testes. q̃ neq̃ ad pctm occultus fratris ꝺs inducere. ¶ Pr. Testes inducunt ad aliq̃d pbandũ. ꝫ in occultis nõ põt fieri ꝓbatio q̃ testes. q̃ frustra hmõi testes inducunt. ¶ Oꝛ. Aug. dicit in regula q̃ ꝑ as ꝓpositio ꝺs obstãdi q̃ testib⁹. ꝫ ossẽdere ꝓpositio vl plato est dicẽ eccle non q̃ testiũ inductio ꝺs ꝓcedere publicã denũciationẽ. ¶ Sz Z est qđ dño dicit Matth. xviij. ꝫ ñ. pb. q̃ de vno extremo ad aliq̃d extremũ q̃uenienter trãsit q̃ mediũ. in correctõe aũt fraterna dño volunt q̃ principiũ eet occultũ. dum frater corripet fratrẽ int se et ipm solũ. finẽ aute volunt esse publicũ vt sez ecclesie denũciaret. et ideo q̃uenienter in medio ponit testiũ inductio. vt ꝑmo paucis indicet pctm fratris qui ꝑsit ꝑa desse ꝛ non obesse. vt saltem sic sine multitudis infamia emendet. ¶ Rd. j. q̃ dom. q̃ quidã sic intellexerant ordinez fraterne correctionis esse seruãdam vt ꝑmo frater sit in secreto corripiẽdus. ꝛ si audierit bñ q̃dem. si aũt nõ audierit. sit pctm sit oĩno occultũ dicẽdũ nõ eẽ vltert⁹ ꝓcedẽdũ. si aũt ꝛcipit tã ad noticiã pluriũ deuenire aliq̃bus indicijs ꝺs vltert⁹ ꝓcedi Fm q̃ dño iñdat. ꝫ hoc est ꝓra id qđ Aug⁹. dicit in regula. q̃ peccatũ fratris nõ debet occultari ne putrescat

in corde. Et ideo alik dñm est q post admonitionem secretā semel vel pluries factaz ḡdita speo ꝓbabilit habek de correctione pcedētiz. ex q aūt ꝓbabilit tam cognoscere possum⁹ q secreta admonitio nō valet ꝓcedendū ē vlter⁹ ḡtūmq; sit pctm occultū ad testiū ꝓductionē. nisi forte ꝓbabilit estimarek q hoc ad emēdationē fratris nō ꝓficeret sed exinde deteriōz redderet. q; ꝓter hoc ē tenēdū a correctione cessandū. vt supra dictū est ¶ Sād .ij. dōm q hō nō indiget testib⁹ ad emēnationē sui pcti. qō n̄ pōt esse necessariū ad emendationē pcti fratris. vñ non est filius rō. ¶ Sād .iij. dō. q testes pōt induci ꝓter tria. vno mō ad ostēdendum q hoc sit pctm ō q aliqs arguit vt Piero. dicit. scdo mō ad puincendū de actu. si act⁹ iteretur vt Aug. dicit in regula. tertio mō ad testificandū q frater admonēs fecit qō in se fuit vt Chrys. dicit. ¶ Sād .iij. dōm q Aug⁹. intelligit q primo dicak plato q testib⁹ sm q plures ē q̄dz singularis ꝑsona q magis pōt ꝓdesse q alij. nō aūt q dicak ei tāq; eccle. i. sic in loco iudicio residenti. Questio. xxxiij.

Deinde considerāduz

est de vitio oppositio charitati. Et primo de odio qō opponit ipsi dilectioni Scdo de accidia. q invidia q opponunt gaudio charitatis. Tertio de discordia. q scismate q opponunt pacī. Quarto de offensione. q scādalo q opponunt bñficētie. q correctōi fraterne. ¶ Circa primū querunt sex. Primo vtr deus possit odio habere. Scdo vtrū odium dei sit maximū pctōz. Tertio vtrū odiū primi semp sit pctm. Quarto vtrum sit maximū inter pcta q fiunt in primū. Quinto vtr sit vitiū capitale. Sexto ex quo capitali vitio oriat.

Ad primū sic ꝓcedit

Dicit q deū nullo odio bñe possit. Dicit enī Dion⁹. iij. c. de divi. no. q oībus amabile. et diligibile est primū bonū. et pulcrū. q; de⁹ ē ipa bonitas. et pulcritudo. q; a nullo odio habet. ¶ Pte. In apocryphis Esdre dī q oīa invocāt vltare. et benignant in opibus ei⁹. q; deus ē ipa virtus. vt dī Job. xxiij. q; oīs diligūt deum. et nullus eum odio bñe pōt. ¶ Pret. odiū. et amorīs q̄dā. q; sicut Dio. dic. i. c. de divi. no. deus oīa ad seipm̄ ꝑtinet. q; nullus eū odio bñe pōt. ¶ Sed ꝑra ē q̄d dī in pō. Sapbia eoz q te oderūt ascēdit sp. et Jo. .xv. Nūc aūt et viderūt et oderūt me et ꝑrem meū ¶ Ō. dōm. q sic ex supra dictis ꝑz odiū ē q̄dz motus appetitus potentie q nō movet nisi ab aliq; apprehēso. bo aūt vapīr ab bono apprehēdi pōt. vno mō sm scipm. puta cū q ēnīa videt alio mō q affect⁹ suos. ca. f. invisibilia dei. q ea q facta sunt intellecta ꝓspiciunt. de⁹ aūt q ēnīa suā ē ipa bonitas qua nullus bñe odio pōt. qz ō rōne boni ē vt amet. et ō impossibile ē q aliqs videns deū q ēnīa eū odio habeat. q; effect⁹ ei⁹ aliq; sunt. q nullo mō pōt ee. Jmo volūtas bñane. qz ee vivere. et intelligē ē et appetibiler amabile oībus q sunt q̄dā effect⁹ dei. vñ etiā sm q ḡo apprehēdit vt actus hoc effectuū nō pōt odio bñ. sunt aūt q̄dā effect⁹ dei q repugnāt inordinate volūtati. sic inflictio. et enā cohibitio pctōz. q; lege dīnā q repugnat voluntati deprauate q pctm. et ḡtuz ad ꝑsiderationē totius effectuū ab aliqbus bis odio bñ pōt. inq̄rum. f. apprehēdit pctōz. ꝓhibitos. et penaz inflictoz. ¶ Sād .j. q̄. dō. q rō illa ꝓcedit ḡtuz ad illos q videt dī ēnīa q est ipa ēnīa bonitatis. ¶ Sād .ij. dōs. q rō illa ꝓcedit ḡtuz ad hoc q apprehēdit bonī ēnīa illoz effectuū q naturalit ab oībus amat. nec ḡo sunt opa virtutis pctis sua cognitionē habēt⁹. ¶ Sād .iij. dōm. q verū quidē oīa ad seipm̄ inq̄rū est essendi principiū. qz oīs inq̄rz sunt intendunt in dei similitudinē. q est ipm esse.

Ad secūdū sic, ꝓcedit.

Dicit q odiū dei nō sit maximū pctōz. Granissimū est pctm est pctm in spīsctm. qđ est irremissibile. vt dī Matb. xij. q; odiū dei nō cōparatur inter spēs pcti in spīsctm. vt ex supra dictis ꝑz. q odiū dei nō ē grauissimū pctōz. ¶ Pret. Peccatū ꝑsistit in elōgatiōe a deo. q; magis videtur ee elōgat⁹ a deo infidelis. q nec dei cognitionē hz. q; fidelis. q; salte ḡmixto deū cognoscat. ipm̄ tñ odio hz. q; videt q; grauī⁹ sit pctm infidelitatis q; pctm odij in deū. ¶ Pret. De⁹ habet odio solū rōne sui⁹ effectuū. q repugnāt voluntati inter ḡo peiozū ē pena. q; odire pena nō est maximū pctōz. q odiū dei nō ē maximū pctōz. ¶ Sz ꝑra ē q optimo opponit pessimū. vt ꝑz ꝑ ꝓm̄ in. vij. ethi. q; odiū dei opponit dilectōni dei in q; ꝑsistit optima bonā. q odiū dī ē pessimū pctm bonā. ¶ Ō. dō. q defect⁹ pcti ꝑsistit i auersione a deo. vt dictū est. hmōi aūt auersio rōnez culpe nō hāet nisi voluntaria nō esset. vñ rō culpe ꝑsistit in voluntaria auersione a deo. hec aūt voluntaria auersio a deo. q se q̄dē ipoēat in odio dei. in aliqo aūt pcto q̄li ꝓcipiante. et sm aliud sic esset voluntas q se inhereat ei qō amat. ita sm se refugit id qō odit. vñ qñ aliqs odit deū voluntate cuius sm se ab eo auertit. q; i aliqo pctō puta cū aliqs fornicat nō auertit a deo sm se. q; sm aliq; inq̄rū sez appetit inordinatā delectationē q; hz annexā auersionē a deo. sp aūt id qō ē q; se ē pons eo qō ē sm aliud. vñ odiū dei inf aliq; pctā est grauī⁹. ¶ Sād .j. q̄. dō. q sic Hie. dicit. xxv. morali⁹. aliud ē bona nō facere. aliud ē bonoz odisse datorē. sic aliud ē ex ꝓpitatiōe. aliud ex deliberatiōe peccare. Et q̄d dat intelligi q odire deū oīm bonoz datorē sit ex deliberatiōe peccare qō ē pctm in spīsctm. vñ manifestū ē q odiū dei maxime est pctm in spīsanctū sm q pctm in spīsctm̄ vocat aliqō genus spāle pcti. ideo n̄ cōparat inter species pcti in spīsctm. qz generalit immittit in oi spē pcti in spīsctm. ¶ Sād .iij. dōm. q ipa infidelitas nō hz rōnē culpe. nisi inq̄rū ē voluntaria. et ō rātio ē grauior. ḡto ē magis voluntaria. q; aūt sit voluntaria ꝓcedit ex hoc q aliqs odio hz virtutes q; ꝓpōnit. vñ patet q rō peccati in infidelitate sit ex odio dei circa cultu

ptraℓ ℓ fideo. ℓ iō sicut cā ℓt portio⁹ effectu⁹. ita odiū dℓ ℓ mal⁹ pcm̄ q̄ iſidelitas. ¶ Ad.iii. dō. q̄ nō q̄cūq; odiū penas odit deū penaꝝ auctorē. nā multi odiūt penas q̄ tñ eas patiēt̄ ferūt ex reuerētia omīne iuſticie. vñ Aug⁹. dicit. x. cōfeſſ. q̄ mala penalia deus tolerare iubet nō amari. ſed pmittit in odium dei pueniēte. hoc ē bñe odio ipaꝝ dei iuſticiā qō ē grauiſſimū pcm̄. vñ Gre. dicit. xxv. moral. Sℓ nōnunq; grau⁹ ē pcm̄ dilig̃ere q̄ ꝓperare ira nequa ℓt odiſſe iuſticiā q̄ non feciſſe.

Ad tertiū ſic ꝓcedit

Videt q̄ nō oē odiū ꝓximi ſit pcm̄. Nullū n. pcm̄ inuenit in ꝓcepto vel ꝓſilio legis diuine. Sm illō Ꝓuerb. viij. Iuſti ſunt oēs ſm̄ones mei nō ē in eis prauū q̄d nec ꝓuerſus. ℔ Luc. xiiij. dī. Si q̄s venit ad me ℓ nō odit ꝑrem ℓ matrem nō pōt ē me⁹ diſcipl⁹. q̄ nō oē odiū ꝓximi ē pcm̄. ¶ Pre. nihil pōt ē pcm̄ ſm q̄ deū imitamur. ℔ imitādo deū q̄ſdā odio habem⁹. dī em̄. Hoſ. j. Detractores deo odibiles. q̄ poſſum⁹ aliq̄s odio hñe abliq̄ pcō. ¶ Pre. nihil naturaliū ē pcm̄. q̄ pcm̄ ē receſſus ab eo q̄ ℓt ſm naturā. vt Dam. dicit in ij. li. ℔ naturale ē vnicuiq; rei q̄ odiat illud qō ē ſibi ꝓtrariū ℓ q̄ trahat ad ei⁹ corruptiō. q̄ videt non eē pcm̄ q̄ aliq̄s habeat odio inimicū ſuū. ¶ Sed ꝓra ℓt qō dī. j. Joh. ij. Qui odit fratrē ſuū in tenebris ē. ℔ tenebre ſpūales ſunt pcā. q̄ odiū ꝓximi nō ꝓt eē ſine pcō. ¶ Ad.ij. dō. q̄ odiū amori opponit. vt ſupra dictū ℓt. vñ cū ḥ⁹ odiū de rōne mali. q̄m⁹ amor ḥ⁹ de rōne boni. amor aūt trahit ꝓximo ſm id qō a deo ḥ⁹. id ℓt ſm naturā ℓ gram̄. nō aūt trahit ei amor⁹ ſm id qō ḥ⁹ a ſcipo et diabolo. ſ. ſm pcm̄ q̄ iuſticie defectū. ℓ ideo ly hñe odio in fratre pcm̄. ℓ omne illud qō petit ad defectū diuine iuſticie. ℔ ipam naturā ℓ gram̄ hꝝ non pōt aliq̄s hñe odio ſiue pcō. B aūt ipm qō in fratre odium⁹ culpā ℓ pene cū boni petāt ad fratris amorē. eiusdē em̄ rōis ℓt qō velim⁹ bonū alicui⁹. ℓ q̄ odim⁹ malū ipius. vñ ſimplr accipiēdo odiū fratris ſp ē cū pec cato. ¶ Ad.j. ℔ dō. q̄ pines q̄ſdā ad naturā affluunt ℓ nobis ꝓuīcti ſunt a nobis ſm ꝓceptū dei honorādi vt ḥ⁹ Eccl. xx. odiēdi aūt ſūt q̄ſdā ad hoc q̄ impediāt⁹ ꝑſtant nobis accedēdi ad ꝑfectionē diuīe iuſticie. ¶ Ad.ij. dō. q̄ deus in detractorib⁹ odio hꝝ culpā nō naturā. q̄ ſic ſine culpa poſſimus odio detractores hñe. ¶ Ad .iij. dō. q̄ bona ſm bona q̄ hñt a deo nō ſunt no bis ꝓtraria. vñ q̄m⁹ ad hoc ſunt amādi. ꝓtrariā aūt nobis ḥ⁹ q̄ ꝓra nos inimicitias exercēt qō ad cor⁹ culpā ꝓtinet. ℓ q̄m⁹ ad ℔ ſūt odio habēdi. hoc.n.i eis debem⁹ hñe odio q̄ nob ſūt inimici.

Ad quartū ſic ꝓcedit

Videt q̄ odiū ꝓximi ſit grauiſſimū pcōꝝ eor q̄ in ꝓximū cōmittunt. Dī.n.j. Joh. iij. Qui q̄ odit fratrē ſuū homicida ℓt. ℔ homicidiū ē grauiſſimū pcō⁹ inē ea q̄ cōmittunt in ꝓximū. q̄ odiū. ¶ Pre. peſſimū opponit optimo. ℔ optimū cor⁹ q̄ ꝓximo exhibem⁹ ē amor. ergo cū alia ad dilectionē referunt. ℔ ℓ peſſimū ē odium.

¶ Sꝫ cōtra. Malū dī qō nocet ſm Aug. in enchiridion. ℔ plus aliq̄s nocet ꝓximo q̄ alia pcā q̄ q̄ odiū. puta q̄ furtū ℓ homicidiū ℓ adulteriū ergo odiū nō ē grauiſſimū pcm̄. ¶ Prec. ℓ hay. exponēs illud Matth. Qui ſoluit vnū de mandatis iſtis minimis dicat Mādata Moyſi. nō occides. nō adulterabis. in remuneratione modica ſunt. in pcō aūt magna. mādata aūt ſpi. s. non irascaris. nō ꝑpiſceo. in remuneratione magna ſunt. in pcō aūt mūna. odiū aūt ꝓximi ad interfectionē mortis. ſicut ℓ ira ℓ ꝓmptū cēſia. ℔ odiū ꝓximi ℓt min⁹ pcm̄ q̄ homicidiū. ¶ Rñ. dō. q̄ pcm̄ quod cōmittit in ꝓximū ḥ⁹ rōnē mali ex duob⁹. vno q̄dē mō ex deordinatione ei⁹ q̄ peccat. alio mō ex nocumēto. qō infert ei ꝓra quez peccat. ꝓmo q̄ mō odiū ē mal⁹ pcm̄ q̄ exteriores act⁹ q̄ ſunt in ꝓximi nocumētū. q̄. ſ. q̄ odiū deordinat volūtas hois q̄ eſt peſſimū in hoic. ℓ ex q̄ eſt radix pcti. vñ etiā ſi exteriores act⁹ inordinati eēnt abſq; inordinatione volūtatis non eſſent pcā. puta cū aliq̄s ignoraſ ex ſelo iuſtitie hoiem occidit. ℓ ſiḡd culpe ē interiorē inde pctis q̄ ꝓra ꝓximū cōmittunt totū ē ex interiori odio. ℔ q̄tū ad nocumētum qō ꝓmo infertur peiora ſunt exteriora pcā q̄ interi⁹ odium. Et ꝓ hoc pt̄ reſponſio ad obiecta.

Ad quintū ſic ꝓcedit

Videtur q̄ odiū ſit vnū capitale odiū em̄ directe opponit charitati. ℔ charitas ē principaliſſima virtū ℓ mr aliaꝝ. q̄ odiū ē maximū vitium capitale ℓ principiū oim aliorū. ¶ Pre. pec cata oriunt in nobis ſm inclinationē paſſionū ſm illud Ro. vij. Paſſiones pcōꝝ opabant in mēbris nr̄is vt fructificarēt morti. ℔ in paſſioni bus alic ex amore ℓ odio vident oēs alie ſeq̄ vt ex ſupra dictis pt̄. q̄ odiū dī poni inf vitia capitalia. ¶ Pre. virtus ℓt malū morale. ℔ odiū pun cipaliter reſpicit malum q̄ alia paſſio. q̄ videt q̄ odiū dī poni vnū capitale. ¶ Sꝫ hoc ℓt qō Gre. xxxi moral. nō enūerat odiū inter ſeptē vitia capitalia. ¶ Rñ. dō. q̄ ſicut ſupra dictū ℓt. vitia capitale ℓt ex q̄ vt frequenter alia vitia oriunt. vitia aūt ē ꝓra naturā boīs imꝑfecta ē aial rōnale in hoc aūt q̄ ꝓra naturā fiunt paulatim id qō ē nature corruptē. vñ oportet q̄ ꝓmo recedat ab eo qō ℓt maxime ſm naturā. q̄ id qō ē primū in cōſtructione ē vltimū in reſolutiōe. id aūt qō ē maxima ℓ ꝓmo naturale boi. ē q̄ diligat bonū ℓ ꝑcipue bonū diuinū ℓ bonum ꝓximi. ℓ iō odium qō dilectiōi huic opponit nō ē ꝓmū in dilectiōe virtutis q̄ ſit q̄ vna. ℔ vltimū. ℓ iō odiū nō ē vitiū capitale. ¶ Ad.j. ergo dō. q̄ ſic dī in.vij. phi. vir⁹ vnuſcuiuſq; rei ꝑfectū i hoc q̄ ſit bñ diſpoſita ſm ſuā naturā. ℓ ideo in virtutib⁹ oportet eē primū ℓ principale qō eſt primū ℓ principale in ordine naturali. ℓ ꝓt hoc charitas ponit principaliſſima virtutū. ℓ eadē rōne odiū nō ꝓt eſſe primum in vitijs. vt dictum ℓt. ¶ Ad.ij. dō. q̄ odiū mali qō ꝓtrariat naturali bono eſt primus inter paſſiones aie. ſicut ℓ amor naturalis boni

ꝫ odiū boni cōnaturalis nō pōt eē primū. ꝫ hꝫ rōnē vltimi. qz tale odiū aufertur cōtrarijs nature cū facte. ſic̄ t amor extranei boni. ¶ Ad. tij. dō. q duplex ē malum. quoddā verū qō. ſ. repugnat naturali bono. t hmōi mali odiuz pōt eē primū. ꝫ hꝫ rōnē vltimi. qz tale odiū aufertur cōtrarijs nature. t hmōi mali odiū oportet q ſit in vltimo. hoc aūt odiū eſt vitiosum. non aūt primū.

Ad tertiuz ſic procedit

Videt q odiū nō oriat ex inuidia. Inuidia em̄ eſt triſticia ḋdaz de alienis bonis. odiū aūt non oritur ex triſticia. ꝫ potius econuerſo triſtamur de pēnis malorū ꝫ odiam⁹. ꝫ odiū nō oritur ex inuidia.

¶ Preterea. Odium dilectioni opponit. ꝫ dilectio primi refert ad dilectionē dei. vt ſupra habitū eſt. ꝫ t odiū primi refert ad odiū dei. ꝫ odiū dei nō cauſat ex inuidia. nō em̄ inuidem⁹ deo ḋ maxime a nobis diligit. ꝫ hoc ḋ primo videnti. vt ptz p pōm in. ij. retrouerſo. ꝫ odiū nō cauſat ex inuidia.

¶ Dic. Vnius effect⁹ vna ē cā ꝫ odiū cauſatur ex tra. dic em̄ Augu. in regula q ira creſcit in odiū. nō ꝫ cauſat odiū ex inuidia. ¶ Sed cō trā qō Greg. dic. xxxj. moral. q ō inuidia oritur odiū

¶ Ri. dō. q ſicut dictū eſt. odiū primi ē vltimus ſui p̄greſſu peti. eo q opponit dilectioni q̄ naturaliter primo⁹ diligit. q aūt aliq̄s recedat ab eo qō eſt naturale p̄uenit ex hoc q intendit vitare aliquid qō eſt naturaliter fugiēdus. naturaliter aūt oī aial fugit triſticiā. ſic̄ t appetit delectationē. ſicut patz p pōm in. vij. t. x. ethi. t ideo ſic ex delectatione cauſat amor. ita ex triſticia cauſat odiū. ſicut ꝫ mouemur ad diligēdum ea q̄ nos delectāt. ſimiliter ex hocipſo accipiunt ſub rōne boni. ita mouemur ad odiendū ea q̄ nos contriſtant. multi ex hocipſo accipiunt ſub rōne mali. vñ cum inuidia ſit triſticia de bono primi. ſequitur q bonū primi reddat nobis odioſum. et inde eſt q ex inuidia oritur odiū. ¶ Ad. ij. ergo dō. q qz vis appetitiua ſic̄ t apprehenſiua reflectit ſup ſuos actus. ſequit̄ q in motib⁹ appetitiue virtutis ſit quedā circulatio. Fm ꝫ primū p̄ceſſum appetitiui mot⁹ ex amore ſequit̄ deſiderium ex q cōſequit̄ delectatio cui ḋ cōſecutus fuerit qd deſiderabat. t qz hoc ipm ꝫ delectari in bono amato hꝫ ḋdam rōnē boni ſequit̄ q delectatio cauſat amorē. t Fm eadem ſequit̄ q triſticia cauſat odiū. ¶ Ad. ij. dēm. q alia rō eſt de delectatione t odio. nā dilectio obiectū ē bonū qō a deo in creaturas derivat. t iō delectio p pius eſt dei t p poſteri⁹ eſt primi. ſ. odiū ē mali. qō nō hꝫ locū in ipſo deo ꝫ in eⁱ⁹ effectib⁹. vñ etiā ſupra dictū eſt q deus nō habet odio nīſi inquantū apprehēdit Fm ſuos effectus. t iō q pius ē odiū primi ꝫ odiū dei. vñ cū inuidia ad primū ſit cā odij qō ē ad primū. ſit q ſibi cā odij qō ē in deū

¶ Ad. iij. dō. q nihil p̄hibet Fm diuerſas rōnes aliq̄d oriri ex diuerſis cauſis. t Fm hoc odiū ſit oriri t ex ira t ex inuidia. directus em̄ oritur ex inuidia p qua ipſum bonum primi reputat p̄iudabile et per conſequens odibile. ſed ex ira oritur odium Fm quoddam augmentum. nam primo per iram appetimus malum primi Fm ḋdam mētā. par. ſ. hꝫ rōnē vltimi. poſtea aūt p p̄uenit ad hoc q hō mali primi abſolute odiret. qō p̄uenit ad rōnē odij. vñ ptz q odiū ex inuidia cauſat formaliter Fm rōnez obiecti. ex ira aūt diſpoſitiue. Queſtio. xxxv.

Deinde conſideranduz

Deinde eſt de vitijs oppoſitis gaudio charitatis. qō quidē eſt t de bono diuino. cui gaudio opponit inuidia. t de bono primi cui gaudio opponit inuidia. vñ primo conſideradum ē de accidia. ſecūdo de inuidia. ¶ circa primū ſtrunt quatuor. Primo virtus accidia ſit peccā. Secūdo vtrū ſit ſpāle vitiū. Tertio vtr̄ ſit mortale peccā. Quarto vtrū ſit vitium capitale.

Ad primū ſic procedit

Videt q accidia non ſit peccā. Paſſiones⁹ em̄ non laudamur neq; vituperamur. Fm pōm in. ij. ethi. ꝫ accidia ē q̄dā paſſio. ē em̄ ſpēs triſticie. vt Damaſ. dic̄. t ſupra habitū eſt. q accidia nō eſt peccā.

¶ Preterea. Nullus defect⁹ corporalis q̄ ſtatui⁹ bonis accidit hꝫ rōnē peti. ꝫ accidia ē hmōi. vt dic em̄ Caſſian⁹ in. x. li. de inſtitutis monaſteriorū. Marie accidia circa horā ſextā monachū in ſexta vt q̄dā ſebnus ingruēs tpe p̄ſumto arēnilmos eius acceſſionū ſuarū ſolitis ac ſtatut̄ horis ale inſeruēs egroraret. ꝫ accidia nō eſt peccā.

¶ Preterea. Illud qō ex radice boni p̄cedit nō videt eē peccā. ꝫ accidia ex bona radice p̄cedit. dicit em̄ Caſſian⁹ in eodē libro. q accidia p̄uenit ex hoc q aliq̄s ingemiſcit ſe fructū ſpūalē non habere t abſentia loorum poſita magnificat monaſteria q videt ad hoc fuiſſe p̄uere. ꝫ accidia nō eſt peccā.

¶ Dic. Qd peccā ē fugiēdus. Fm illud Eccl'. xxj. Quaſi a facie colubri fuge peccā. ſed Caſſian⁹ dic̄ in eodē libro. Expimento p̄batus ē accidie impugnatione nō declinādo fugiēdā ſ. re ſiſtēdo fugandus. ꝫ accidia nō ē peccā. ¶ Sed cō trā Illud qō inter dicta ſacra ſcriptura peccā ē. ꝫ accidia ē hmōi. dr em̄ Eccl. vj. Seduce humerum tuum t porta illā. ſ. ſpūalē ſapiāz. t nō accidies⁹ in vinculis eſt⁹. ꝫ accidia ē peccā.

¶ Ri. dō. q accidia Fm Damaſ. ē q̄dā triſticia aggrauās ḋ. ſ. ita deprimit animū hoīs vt nihil eī agē libeat. ſicut ea q̄ ſunt accidia infrigidata ſant. t iō accidia importat quoddā rediū opandi. vt ptz p hoc qō dr in glo. ſup illō pō. Nēm eicā abominata ē anima eoz. Ex q̄buſdā dr q accidia ē torpor mētis bona negligēs incohare. hmōi aūt triſticia ſp eſt mala. qnq; qdē cuā Fm ſeipam. qnq; vo Fm effectū. triſticia em̄ Fyſic ē q̄ de eo qō ē apparēs malū t vere bonū. ſic̄ econtrario delectatio mala eſt q̄ eſt de eo qō ē apparēs bonū t vere malū. cuz ꝫ ſpuale bonū ſit vere bonū. triſticia q̄ ē de ſpūali bono ē Fm ſe mala. t ex triſticia q̄ ē de vere malo. mala ē Fm effectū ſi ſic aggraues homez vt eū totaliter a bono ope retrahat. vñ t apoſtol⁹ ij. ad Cor. ij. Non vult vt penitēs maloꝝ triſticia ō

pctō absordeat. qz ḡ accidia fm q̄ hic sumit nō
mīnat tristiciā spūal' boni ē dupl' malat. Fz sec
fm effectū. z tō accidia ē pctm. malū em in mo
tibus appetitus dicim' eē pctm. vt ex supra di
ctis pz. ¶ Ad j. ergo dō. q̄ passiones fm se non
sunt pcā. ḡ fm q̄ applicant ad aliqđ malū viru
perāt. sicut laudat ex hoc q̄ applicant ad aliq
quod bonū. vñ tristicia fm se nō noiat nec aliqđ
laudabile nec vituperabile. ḡ tristicia de malo mo
derata noiat aliqđ laudabile. tristicia aūt de bo
no uerū tristicia imoderata noiat aliqđ vitupa
bile. z fm hoc tristicia ponit pctm. ¶ Ad ij. dō.
q̄ passiones appet' sensitiue in se p̄sit eē pcā
venialia. z inclinat aīam ad pctm mortale. z qz
appetitus sensitiu' bz organū corpale sequit q̄
p aliquā corpalē transmutationē bō fit habilior
ad aliqđ pctm. z tō pōt augere q̄ fm aliqđ trāſ
mutationes corpales certis tpibus puenientes
aliq̄ pcā nos magis impugnēt. eis aūt corpalis
defectus de se ad tristiciā displicet. z tō ieiunan
tes circa meridiē q̄n tā incipiūt sentire defectu
cibi z vigeri ab esu Nolis magis ab accidia im
pugnant. ¶ Ad iij. dō. q̄ ad hūlitatē pinet vt
bō defectus ḡpriis pfideraō seipm nō extollat
ḡ hoc nō pinet ad hūlitatē ḡ potius ad ingra
titudinē q̄ bona q̄ quis a deo possidet nō nat.
ex tali nō pcepto sequit accidia. de bto. n. tristamur
q̄ quasi mala vel vilia reputam'. sic ḡ nec̄e ē vt
aliq̄s alios bona extollat. q̄ tū bona sibi diuini
tus data nō pcāt. qz sic ei tristia redderent.

¶ Ad iiij. dcm. q̄ pctm sp̄ē fugiendū ḡ impugna
tio pcī q̄nq̄ est vincēda fugiendo. q̄nq̄ resistendo
fugiendo quidē q̄n pnia cogitatio auget pecca
ti incētiū. sic ē luxuria. vñ dī. j. ad Cor. vj. Fu
gite fornicationē. resistendo aūt q̄n cogitatio pse
uerāo tollit incētiū pcī q̄d. puenit ex aliq̄ lenī
apprehēsiōe. z hoc pingun i accidia. qr ḡto ma
gis cogitam' de bonis spūalibus tanto magis
nobis placēcia reddunt exquo cessat acidia.

Ad secūdū sic pcedit

Videt q̄ accidia nō sit speciale vitiū. Illud. n.
q̄d puenit ol vitio nō pōtuit spōte vitij rōnē. ḡ
q̄libet vitiū facit hoiem tristari ō bono spūali
opposito. nā luxuriosus tristat ō bono pinētie
z gulosus de bono abstinētie. cū ḡ accidia sit tri
sticia de bono spūali sic dictū ē. videt q̄ accidia
nō sit spāle pctm. ¶ Pre. Accidia cū sit tristicia
quedā gaudio opponit. ḡ gaudiū nō ponit vna
specialis virt'. ḡ neq̄ accidia dz poni spāle vitiū
¶ Pre. Spūale bonū cū sit ādā cōe obiectū
q̄d vtuo appetit z vitiū refugit. nō pōtuit spe
cialē rōem virtutis aut vitij. nisi q̄ aliqđ additū
p̄rabat. ḡ nihil videt q̄ p̄rabat ipm ad accidiā
si sit vitiū spāle nisi labor. ex ō em aliq̄ refugiūt
spūalia bona qr sūt laboriosa. vñr accidia redū
quodđā est. refugere aūt laboreo z ḡrere quietē
corpalē ad idē pinere videnť. ī. ad pigritiā. ergo
accidia nihil aliud est q̄ pigritia. q̄d videt eē fal
sum. nā pigritia sollicitudini opponit. accidie aūt
gaudiū. nō ḡ accidia ē spāle vitiū. ¶ Sed p̄ra ē
q̄d Gre. xxxj. moral. distin guit accidiā ab aliis
vitiis. ḡ est spāle vitiū. ¶ Ḥ. dō. q̄ cū accidia sit
tristicia de spūali bono. si acciptaf spūale bonū
cōiter. non habebit accidia rōnē specialis vitij.
qr sicut dictū est. oēs vitiū refugit spūale bonum
virtutis oppositū. sīlr etiā nō pōt dici q̄ sit spāle
vitiū accidia inq̄tū refugit spūale bonū. put est
laboriosum vl' molestū corpi aut delectabilis ei'
impedimētū. qr hoc etiā nō separet accidiā a vi
tijs carnalibus. ḡbus aliq̄s quietē z delectabilēs
corpis q̄rit. Et tō dām est q̄ in spūalib' bonis ē
quidā ordo. nā oīa spūalia bona ḡ sūt in actib'
singularū virtutū ordinant ad vnū spūale bonū
qđ est bonū diuinū. circa qđ est spālis finis. ḡ ē
charitas. vñ ad qualibet virtutē pinet gaudere
de ḡpio spūali bono qđ cōsistit in ḡpio actu. ḡ
ad charitatē pinet spēcialiť illud gaudiū spūa
le quo dō gaudet de bono diuino. z sīlr illa tri
sticia ḡ quis tristaf de bono spūali. qđ ē in act
bus singularū virtutū nō pinet ad aliqđ vitiū
speciale ḡ ad oīa vitia. ḡ tristari de bono diuio
de quo charitas gaudet pinet ad speciale vitiū
qđ accidia vocaf. Et p hoc pz rōsio ad obiecta.

Ad tertiū sic pcedit

Videt q̄ accidia nō sit pctm mortale. Oīe em
pctm mortale p̄rariaf pcepto legis dī. ḡ accidia
nulli pcepto videt p̄rariari. vt patz discurrēti p
singla pcepta decalogi. ḡ accidia nō ē pctm mor
tale. ¶ Pre. Pctm opis i eodē genere nō ē mi
nus q̄ pctm cordis. ḡ recedere ope ab aliq̄ spūa
li bono in deū ducēte nō est pctm mortale. alio
quin mortaliť peccaret q̄cunq̄ pfilia non obser
varet. ḡ recedere corde p tristiciā ad hmōi spūa
libus operibus nō est pctm mortale. nō ḡ accidia
est pctm mortale. ¶ Pret. Nullū pctm mortale
in viris pfectis inuenit. ḡ accidia inuenit in vi
ris pfectis. Dicit n. Cassian'. in li. xx. de institut.
cenobiorū. q̄ accidia ē solitarijs magis expta. z i
beremo cōmoratib' infestior hostis ac frequēs
ergo accidia nō est pctm mortale. ¶ Sz p̄ra est
qđ dī. ij. ad Cor. vij. Tristicia seculi mortē ope
tur. ḡ hmōi est accidia. nō em ē tristicia fm deū
q̄ p̄rariaf iustitiā seculi dūtaxat z mortē operat. ḡ est
peccatū mortale. ¶ Ḥ. dō. q̄ sicut dictū est. pec
catū mortale dī qđ spūalē vitā tollit. ḡ est p cha
ritatem fm quā deus noster inhabitat. vñ illō pec
catū ex suo genere ē pctm mortale qđ de se fm
ḡpriā rōnē p̄rariaf charitati hmōi. ār ē accidia
nam ḡprius effect' charitatis ē gaudiū de deo.
vt supra dictū est. accidia aūt ē tristicia de bono
spūali inq̄tum est bonum diuinū. vñ fm suū ge
nus accidia ē pctm mortale. Ḥz ad ārā dz q̄ in
oibus pctis q̄ sunt fm suū genus mortalia q̄ non
sunt mortalia. nisi qñ suā pfectionē cōsequunť.
est em plusmutatio pcī in plenū rōnis. loq̄mur
em nunc de peccato humano qđ in actu humano
p̄sistit. cui' principium ē rō. vñ si sit ichoatio
pcī i sola sensualitate nō pingat vsq̄ ad plē
itudinē ḡpis imperfectionē act' est pctm vene
niale. sicut i genere adulterij concupiscētia q̄ p̄sistit in
so la sensualitate ē pctm venniale. si in pueniť vs
q̄ ad plenitudinē rōnis ē pctm mortale. ārā cuiz ex

motus accidie in sola sensualitate qñq̃ ē ꝓper repugnantiã carnis ad spm̃. ⁊ tũc ē pctm̃ veniale. qñq̃ vo getingit vsq̃ ad rõnem q̃ ꝓcurrit in fugam ⁊ horroꝛ ⁊ detestationẽ boni diuini carne ꝑa spiꝰ oino pualẽre, ⁊ tũc manifestũ est q̃ accidia ē pctm̃ mortale. ¶Rñdꝯ.ergo dñm.q̃ accidia ꝑtinet ad ꝓcepta de sctificatione sabbati in q̃ fm q̃ est ꝓceptũ morale ꝓpke quieꝰ mentis in deo.cui etiã ꝑtinet tristicia mẽtis de bono diuino. ¶Rñdꝯ.ad.ij.dñ.q̃ accidia nõ est recessus mẽtalis a quocunq̃ spuali bono. q̃ a bono diuino cui oꝑet manꝰe inherere ex necitate. vñ si qñ cõtristetur de hoc q̃ aliqñ cogit cũ implere opera virtutis q̃ facere nõ vellet non ē pctm̃ accidie q̃ qñ ꝑtristat in hoc q̃ ei imminet faciẽda ꝓper deum ¶Rñdꝯ.ad.iij.dñ.q̃ in viris sctis inueniunt aliq̃ impetꝰi motus accidie q̃ tñ nõ getingũt vsq̃ ad cõsensum rõnis.

Ad quartum sic ꝓcedi

tur. Videt q̃ accidia non ds poni vitiũ capitale Vitiũ em̃ capitale dicit q̃ mouet ad actus peccatoꝝ. vt supra habitũ est. q̃ accidia non mouet ad agendũ. q̃ magis retrahit ab agẽdo. q̃ nõ ds poni vitiũ capitale. ¶Pe. vitiũ capitale ds filiabus sibi deputatas.assignat aũt Gregoꝯ.xxxj.moral.sex filias accidie q̃ sunt.malicia.rancoꝛ.pusillanimitas.desperatio.torpoꝛ circa ꝓcepta.euagatio mẽtis circa illicita.q̃ non videt ꝓcmittẽter omni ex accidia.nã rancoꝛ idẽ esse videt qd odiũ quod ponit ex inuidia vt supra dictũ est. malicia aũt est genus ad oia vitia. ⁊ sic euagatio mẽtis circa illicita. ⁊ in oibus viciis inueniunt.torpoꝛ aũt circa ꝓcepta idem videt esse q̃ accidia. pusillanimitas aũt ⁊ desperatio ex quibuscunq̃ ꝓtio oriri possunt.non q̃ ꝓmittẽter ponit accidia esse vitiũ capitale. ¶Pe.ysidoꝛus in li.ꝺ sumo bono distinguit vitiũ accidie a vitio tristicie.dicẽs tristiciã esse inq̃tus recedit a gratuitis laboꝛiosꝰ ad qd̃ tenet.accidia aũt inq̃tus se ꝓcurrit ad q̃ tenẽ idebitũ. ⁊ dicẽ tristicia oriri racionẽ.pusillanimitatẽ.amaritudinẽ.desperationẽ.ꝺ accidia vo dicit oriri scpt̃ q̃ sũt.otiositas.somnolẽcia.ipoꝛtunitas mẽtis.inquietudo corꝑis. instabilitas. verbositas.curiositas.q̃ videt vel q̃ a Greg. vel ab Ysidoꝛo male assignet accidia vitiũ capitale cum suis filiabus. ¶Sed ꝓra est qd̃ idẽ Pe. dicit .xxxj. moral.accidiã esse vitiũ capitale ⁊ hẽ predicto filias. ¶Rñdeo dñm. q̃ sicut supra dictũ est vitiũ capitale dr ex quo ꝓmptũ est vt alia vitia ordinẽt fm rõnẽ cause finalis. sic aũt boies multa agunt ꝓper delectationẽ, tum vt ipsam cõsequantur. tum etiã ex ei⁹ imperio ad aliquid agẽdum ꝓmoti. ita etiã ꝓper tristiciã multa agunt vel vt ipsam euitẽt. vt cibo põdere in aliq̃ agẽda ꝓrumpẽtes. vñ cũ accidia sit tristicia qdã ve supra dictum est ꝓcmittẽter ponit vitiũ capitale.

¶Rñdeo.ad.j.q̃ dom q̃ accidia aggranãdo animũ bo mine impedit ab illis opibꝰ q̃ tristiciã causant. q̃ tñ inducit alios ad aliq̃ agẽda vel q̃ sunt tristicie consona sic ad ploraꝺus. vel ēt ad aliq̃ q̃ que tristicia euitat. ¶Rñdeo.ad.ij.dñm q̃ Greg. ꝓcmittẽter assignat filias accidie. quia em̃ vt pbo dicẽ in. viij. ethic. mollities otij ablęq; delectatiõe põt manere cũ tristicia nẽce est q̃ ex tristicia aliq̃d ouꝑe oriatur. Otio mõ vt bo recedit a circustãjs. alio mõ vt ad alia transeat in q̃bus delectat.sic illi q̃ nõ põt gaudere spualib⁹ delectatiõib⁹ trãsferũt se ad corꝑalea fm pbm in. viij. ethi. Ira fuga aũt tristicie talis ꝓcessus attendit.qz primo bõ fugit ꝑtristãtia.secdo etiã impugnat ea q̃ tristiciã ingerunt. spualia eunt bona de q̃bus tristat accidia sunt ⁊ finis ⁊ id qõ est ad finẽ. fuga aũt finis fit ꝓ desperationẽ. fuga aũt bonoꝝ q̃ sunt ad finẽ q̃tus ad ardua q̃ subsunt ꝓlijo fit ꝓ pusillanimitatẽ. q̃tus aũt ad ea q̃ pmẽt ad cõem iustitiã fit ꝓ torporẽ circa ꝓcepta. impugnatio aũt pertinentiũ bonoꝝ spualiũ qñq̃ ꝗdẽ est circa boies q̃ ad bona spualia inducunt ⁊ hoc ē rancoꝛ. qñq̃ vo se extẽdit ad ipa spualia bona in q̃ detestationẽ aliq̃s addunt ⁊ hoc ꝓprie ē malicia. ingꝝum aũt ꝓpke tristiciã a spualib⁹ aliq̃s trãsferat se ad delectabilia exteriora. ponit filia accidie euagatio circa illicita.ꝓ qõ ps rõnis ad ea q̃ circa singulas filias obijciebant. nã malicia nõ accipit hic fm q̃ est gen⁹ vitioꝝ sic dictũ ē. rancoꝛ etiã nõ accipit hic cõiter ꝓ odio. sꝫ ꝓ qꝺã indignatiõe sic dictũ ēt idẽ dicm̃ ē ꝺ aliꝰ. ¶Rñdeo.ad.iij. ꝺs.q̃ etiã cassianꝰ in li. de institutis cenobioꝝ ꝺ stinguit tristiciã ab accidia. ⁊ ꝓcmittẽter Gregoꝯ. accidiã tristiciã noiat.qz sic supra dictũ est. tristicia nõ ē vitiũ ab alio distinctũ fm q̃ aliq̃s recedit a graui ⁊ laboꝛioso ope. vl fm q̃cũq̃ alias causas aliq̃s tristet. ⁊ sola fm q̃ ꝑtristat ꝺ bono diuino qꝺ pmẽt ad rõnẽ inuidie. q̃ intrũ ꝓcurrit ad quieꝝ inꝺebitã inq̃tus aspnat bonũ diuinũ. illa aũt q̃ Ysidoꝛus ponit oriri ex accidia ⁊ tristicia reducunt ad eã q̃ Pe. ponit. nã amaritudo quã Ysidoꝛ ponit oriri ex tristicia ē quidã effectus rancoꝛis. otiositas aũt ⁊ somnolẽcia reducunt ad torporẽ circa ꝓcepta circa q̃ ē aliq̃s ocꝺ osus oino ea ꝓmittẽs ⁊ somnolẽtus ea negligẽter implẽs. ea aũt alia quinq̃ q̃ ponit ex accidia oriri pmẽt ad euagationẽ mẽtis circa illicita. q̃ quidẽ fm q̃ in ipa arce mẽtis residere volẽtis importune ad diuersa sese diffundere. vocat importunitatẽ mẽtis fm aũt q̃ getinet ad cognitionẽ ꝺ curiositas q̃tus aũt ad locutionẽ ꝺ verbositas. q̃tus aũt ad corꝑa in eodẽ loco nõ manens ꝺ inquietudo corꝑis. qñ scz aliq̃s ꝓmoꝺinatos motꝰ mẽbroꝝ vagitatẽ indicat mẽtis. q̃ tñ aũt ad diuersa loca ꝺ instabilitas. vt ꝑdt accipi instabilitas fm mutabilitatẽ ꝓpositi.

¶Questio.xxxvj.

Einde cõsiderandus

est de inuidia. Et circa ꝺ querunt octo. Primo q̃d sit inuidia. Secdo vtr sit pctm̃. Tertio vtr sit pctm̃ mortale. Quarto vtr sit vitiũ capitale. ⁊ de filiabus eius.

Ad primus sic procedi

tur. Videt q̃ inuidia nõ sit tristicia. obiectũ n. tristicie ē malũ. q̃ obiectũ inuidie ē bonũ. dic̃. n. Gre.

in.v.moraliū.de inuidō loquēs. Tabescentem mentē ſua pena facies quā felicitas torquet alie na. ⁊ inuidia non eſt triſticia. ¶ Pre. ſimiliter dō non eſt cā triſticie ⁊ magis dilectiōis. ⁊ ſimiliter dō eſt cā inuidie. dicit cū pbo in.ij.rethorice. Inuidebūt tales q̄bus ſūt aliqui iſtes aut fm genus. aut fm cognationes aut fm ſtatū. aut fm habitū. aut fm opinionē. ⁊ inuidia non eſt triſticia. ¶ Pre. triſticia ex aliquo defectu cauſatur. vnde illi qui ſunt in magno defectu ſunt ad triſticiā proni. vt ſupra dictū eſt. cum de paſſionibus egerēt ⁊ illi quibus modicū deficit ⁊ qui ſunt amatores honoris. ⁊ qui reputant ſapientes ſunt inuidi vt pz per pbm in.ij. rethō. ⁊ inuidia non ē triſticia. ¶ Pre. triſticia delectatōi oppo nit. oppoſitoꝝ aūt non eſt eadē cā. ⁊ cuꝫ memo ria bonoꝝ hūanoꝝ ſit cā delectationis. vt ſupra dictum eſt. non erit cauſa triſticie. eſt aūt cauſa inuidie. dicit ēm pbo in.ij. rethorice q̄ bis aliq̄ inuident qui bñt aut poſſiderūt q̄ ipſis cōue niebāt. aut q̄ ipſi q̄dāꝫ poſſedebāt ergo inuidia nō eſt triſticia. ¶ Sz cōtra eſt q̄ Damaſcen⁹ in.ij.li. ponit inuidiā ſpēm triſticie. ⁊ dicit q̄ in uidia eſt triſticia in alienis bonis. ¶ Ḥ. dōm. q̄ obiectum triſticie eſt malum ꝓprium. ꝓtingit aūt id q̄ eſt alienū bonum appetēdi vt malū ꝓprium. ⁊ fm hoc de bono alieno pōt eſſe triſti cia. ⁊ hoc ꝓtingit dupl̄r. Uno modo q̄ādo q̄ triſtatur de bono alicuius inq̄ntum imminet ſibi ex hoc periculū alicuius nocumēti. ſicut cū ho mo triſtat̄ ō exaltatione inimici ſui timens ne eum ledat ⁊ talis triſticia non eſt inuidia. ⁊ ma gis timoris effectus. vt pbo dicit in.ij. rethorice. Alio modo bonū alterius eſtimat vt malū pro ꝓrium inq̄ntum eſt diminutiuū ꝓprie glorie vel excellētie. ⁊ hoc modo de bono alterius triſtat inuidia. ⁊ ideo ꝓcipue de illis bonis boies inui dent in quibus eſt gloria. ⁊ ināhoc boles aīāt bonos ꝓrie in optimē eſſe. vt pbo dicit in.ij. retho rice. ¶ Ad.j. ergo dōm. q̄ nihil phibet id quod eſt bonū vni appetēdi vt malū alteri. ⁊ fm hoc triſticia aliqua pōt eſſe de bono vt dictum eſt.

¶ Ad.ij. dōm. q̄ q̄ inuidia eſt de gloria alterius inq̄ntum diminuit gloriā quā quis appetit. ꝑe quemlibet eſt vt ad illos cui inuidia habeat quib⁹ hō nullo modo ſuū ſe equare vel ꝓferre in gloria. hoc aūt non eſt reſpectu multū a ſe diſtantiū. nullus em niſi inſan⁹ ſtudet ſe equare vel ꝓferre in gloria his q̄ ſunt multo eo maiores. puta plebeius hō regi. vel etiā rex plebeio quē multū excedit. ⁊ iō his q̄ multū diſtant vel loco vel ꝓpter ſtatū. hō non inuidet ⁊ his qui ſunt ꝓxīq̄ quib⁹ ſe nititꝫ eq̄re vel ꝓferre. nā cum illi excedāt in gloria ac cidit hoc ꝓtr naturā triſtitiē. ⁊ inde cauſat triſticia. ſilr modo aūt delectatione cauſat inq̄ntū cō cedat voluntati. ¶ Ad.iij. dōm. q̄ nullus conat ad ea in q̄bus eſt multū deficiēs. ⁊ iō cuꝫ alīq̄ in hoc eū excedat nō inuidet. ⁊ ſi modicū deſici at videt q̄ ad ꝫ ꝓtingere poſſit ſic ad hoc cona tur. vñ ſi fruſtrarē⁹ eī⁹ conat⁹ ꝓpē excellat⁹ glie alteri⁹ triſtat̄. ⁊ inde ē q̄ amatores honoris ſūt magis inuidi. ⁊ ſilr etiā puſillanimes ſunt inuidi q̄ oīa reputāt magna ⁊ q̄cquid boni alicui acci dat reputāt ſe i magno ſupatos eē. vñ ⁊ Job.v. dī Paruulū occidit inuidia. ⁊ dicit Greg. in.vj. moral. q̄ inuidere nō poſſumꝰ niſi eis q̄b⁹ nobil in aliq̄ meliores putamꝰ. ¶ Ad.iij. dōm. q̄ mē ria ꝓteritoꝝ bonoꝝ inq̄ſitum fuerunt habita. de lectationē cauſāt. ⁊ inq̄ſita ſunt amiſſa cauſant triſticiā. ⁊ inq̄ſitis ab his hūnt cauſant inuidiā q̄ hoc marie videt glie ꝓprie derogare. ⁊ iō dic pbo in.ij. retho. q̄ ſenex inuidet iuuenib⁹. ⁊ illi qui multū expēderūt ad aliq̄d ꝓsequēdus inui dent his qui parua expēſis illud ſunt ꝓſecuti. dolent em ō amiſſione ſuoꝝ bonoꝝ. ⁊ de hoc q̄ alij ꝓſecuti ſunt bona.

Ad ſecundus ſic proce

dit. Uidetur q̄ inuidia nō ſit peccū. Dicit em Hiero. ad Aletā de inſtructiōe filie. Habeat ſocias cū q̄bus diſcat. q̄bus inuideat. ḡrū laudi bus modeat. ⁊ nullus ē ſollicitādus ad peccā dum. ⁊ inuidia nō eſt peccū. ¶ Pre. Inuidia eſt triſticia ō alienis bonis. vt Damaſ. dic. ⁊ ō q̄dā laudabilit fit. dō em Proner. xxiij. Cum impij ſumpſerint principatū gemet ppl's. ⁊ inuidia nō eſt ſp peccū. ¶ Pre. inuidia zelū q̄dā nolūt. ⁊ zelus q̄dā ē bon⁹ fm illud pō. Zelus domꝰ tue comedit me. ⁊ inuidia nō ē ſp peccū. Pre. pena inuidie ꝓtra culpā. ⁊ inuidia ē quedā pena. dicit em Greg. v. moral. C ū detrictū cor inuidus pa tredo corruperit ipa q̄z exteriora inuidie ſg gra uiter animū vexania inſtigat. color q̄ppe pallo re afficit. oculi ō eprimunt meno accedit. labia frigeſcunt. ſic in cogitatiōe ſcabies. in dctis ſtri dor. ⁊ inuidia nō eſt peccū. ¶ Sz cōtra eſt q̄ dī ad Gal. vj. Non efficiamur inanis glie cupidi. inuicē ꝓuocātes. ⁊ inuicē inuidētes. ¶ Ḥ. dō. q̄ ſicut dictū ē inuidia eſt triſticia q̄ dā de alienis bonis. Sed hec triſticia pōt ꝓtingere ḡtuor mo dis. Uno quidē mō cuꝫ aliq̄s dolet de bono ali cuius inq̄ntū ex eo timet nocumentū vt ſibi ipſi vel etiā aliis bonis. ⁊ talis triſticia nō eſt inuidia vt dictū eſt. ⁊ poteſt eē ſine peccō. vñ Greg. xxij. moral. ait. Euenire plerūq̄ ſolet vt non amiſſa ch aritate ⁊ inimici noſ ruina lenitet ⁊ rurſum ei⁹ glia ſine inuidie culpa ꝓtriſtet. cū ⁊ ruēte eo quoſdā bñ erigi credim⁹ ⁊ gñiēte illo plerosq̄ iniuſte oppaimi ſoniam⁹. Alio mō pōt aliq̄s triſtari de bono alteri⁹ nō ex eo q̄ hz ipe bonū. ⁊ ex eo q̄ nobis deeſt bonū illō q̄b⁹ ipe hz. ⁊ hoc gñe ē zelus. vt pbo dic i.q. retho. ⁊ ſi iſte zelus ſit circa bona honeſta laudabilis ē fm illū.j. ad Cor. xiij. Emulamini ſpualia. ſi aūt ſit ō bonis tpalibus pōt eē cū peccō ⁊ ſine peccō. tertio modo aliq̄s triſtat̄ ō bono alterius inq̄ntū ille cui acci dit bonū ē eo indign⁹. q̄ dē triſticia nō pōt ori ri ex bonis honeſtis ex q̄bus aliq̄s iuſtus efficit ⁊ ſic pbo dicit in.q. rethorice ē de diuitijs ⁊ talibus q̄ pōt puenire dignis ⁊ idignis. ⁊ hec triſticia fm ipz vocat nemeſia. ⁊ ꝓpter ad bonos mo res. ⁊ hoc ō dixit. q̄z Aūderabat ipa bona tpalia fm ſe. q̄at pōt magna videri nō reſpectꝰ ad eterna. ⁊ fm doctrinā fidei tpalia bona q̄ idignis

proueniūt ex iusta dei ordinatōe disponunt vel ad eōrū correctionē vel ad eōr̄ damnationē. et hm̄i bona quasi nihil sunt in comparōe ad bona futura q̄ seruant bonis. et ō hm̄oi tristicia. p̄hibet in scriptura sacra. Fm illō pō. Noli emulari i malignantibus. neq; zelauerio faciētes iniquitatem. et alibi. Pene effusi sunt gressus mei. q̄z zelauī sup iniq̄s pacē pecātōr̄ videns. Quarto mō aliq̄s tristat de bono alicuius inq̄tū alter excedit ip̄m in bono. et hoc grāue ē inuidia. et istud sp est peccātū. vt pō dicit in .ij. rethor. q̄ dolet de eo de quo ē gaudendū i. de bono primi. ¶Ad .j. ergo dō. q̄ ibi sumit inuidia p̄ zelo. quo q̄s debz insurari ad p̄ficiendū cui⁹ mentionem. ¶Ad .ij. dōz. q̄ rō illa procedit de tristicia alienor̄ bonorū fm primū modū. ¶Ad .iij. dō. q̄ inuidia differt a zelo sicut dictū ē. vñ zelus aliq̄s pōt ee bonus. inuidia sp est mala. ¶Ad .iiij. dōm. q̄ nihil p̄hibet aliq̄s pecūs rōnabiliciuus adūcti posse ad ee. vt supra dictū ē cū de pctis ageret.

Ad tertium sic procedit

Dicit q̄ inuidia nō sit pecm̄ mortale. Inuidia em̄ cui⁹ sit tristicia ē passio appetitus sensitiui. q̄ in sensualitate non ē pecm̄ mortale. q̄ solū in rōne vt pz p̄ Aug. xij. ō tri. q̄ inuidia nō ē pecm̄ mortale. ¶Dicit. in infantib⁹ nō pōt ee pecm̄ mortale. q̄ in eis pōt ee inuidia. dicat n. Aug. in .j. ōfes. Vidi ego et expertus sum zelantē puerū nōdū loquentē et intuebat pallidus amaro aspectu cōsortanei suū. q̄ inuidia nō est pecm̄ mortale.

¶Dicit. ome pecm̄ mortale alicui⁹ speciei pertinet q̄ inuidia nō pertinet alicui⁹ speciei. q̄ nemesis q̄ est quedā passio. vt pz p ph̄m in .ij. rethor. q̄ inuidia nō ē pecm̄ mortale. ¶Sed cōtra ē q̄d dr̄ Job. v. Parvulū occidit inuidia. nihil aūt occidit spiritualiter nisi pecm̄ mortale. q̄ inuidia est pecm̄ mortale. ¶Hm̄. dō. q̄ inuidia ex genere suo ē peccatū mortale. genus aūt pcī ex obiecto pēsiderat̄. inuidia aūt fm rōnē sui obiecti pertinet ad tristitiam q̄ q̄dā ē vitia alie spūalis. Fm illō .j. Job. .ij. Noos scim⁹ q̄m trāslati sumus de morte ad vitā q̄m diligim⁹ fratres. vtriusq; aūt obiectū charitatis⁹ inuidie ē bonū primi. fm pertinū motum. nam charitas gaudet de bono primi. inuidia aūt de eōdē tristat. vt ex supra dictis pz. vñ manifestū ē q̄ inuidia ex suo genere ē peccatum mortale. q̄ sic supra dictum ē in q̄libz genere pcī mortalis inueniūt̄ aliq̄ ipfectu motus in sensualitate existēs q̄ sūt pcā venialia. sic i genere adulteriū primus mot⁹ cōcupisc. et in genere homicidij primus mot⁹ ire. ita et in genere inuidie inueniunt aliq̄s primi mot⁹. q̄nq; et in vitio pfectis q̄ sunt peccata venialia. ¶Ad .j. q̄ dōm. q̄ mot⁹ inuidie fm q̄ ē passio sensualitatis ē quodda impfectū i genere actuū humanor̄ quor̄ principiū ē rō. vñ talis inuidia nō ē pecm̄ mortale. et ille ē rō de inuidia paulor̄ in quib⁹ nō ē vsus rōnis. vñ pz rōsio ad .ij. ¶Ad .iij. dō. q̄ inuidia fm p̄ōm in .ij. rethor. opponit⁹ nemesi. ē misceīc. q̄ fm diuersa nā imsericordie opponunt̄ directe fm cōtrarietatem principalis obiecti. inuidus em̄ tristat de bono proximi. misericors aūt tristat de malo proximi. vñ inuidi non sunt misericordes sicut ibidē dicit. nec cōuerso. ex prouero cui⁹ de cuius bono tristat inuid⁹ opponit inuidia nemesi. nemesicus aūt tristat ō bono indigne agentiū. Fs illo pō Zelaui sup iniquos pacē pecātōr̄ videns. Inuidus aūt tristat de bono eōr̄ q̄ sunt digne. vnde pz q̄ prima peraritas ē magis directa q̄ secūda. misericordia aūt q̄dā virtus ē et charitatis gen⁹ effectus. vñ inuidia misericordie opponit⁹ et charitati.

Ad quartum sic procedit

Dicit q̄ inuidia non sit vitium capitale. Prima em̄ capitalia distinguunt̄ p̄tra filias capitalium vitior̄. q̄ inuidia est filia inanis glorie. Dicit n. pō in .ij. rethor. q̄s amatores honorū et glie magis inuidēt. q̄ inuidia non ē vitium capitale.

¶Pc. vitia capitalia vident̄ esse tenuia q̄ alia q̄ ex eis oriunt̄. dicit em̄ Gregor. xxxj. moral. Prima vitia decepte mentis quasi sub quadā ratione se ingerūt. q̄ quo sequantur duc mentē ad omnē insaniam. perabiuue quasi bestiali clamore mentē confundunt. sed inuidia videt esse grauissimū pecm̄. dicat n. Gregor. v. moral. Quia per ome vitiū q̄ō perpetrat hūano corde animā hostis vitiū infudit. in hac m̄ nequitia tota sua viscera serpēs conterit et imprimēde malicie pestem vomit. ergo inuidia non est vitium capitale. ¶Pc. videt q̄ inconuenienter eius filie assignent̄ a Gregor. xxxj. moral. vbi dicit q̄ de inuidia oriunt̄ odium. susurratio. detractio. exultatio in aduersis primi. et afflictio in pspis. exultatio em̄ in aduersis primi et afflictio i pspis. idez videtur ee q̄ō inuidia. vt ex p̄missis pz. ergo non ista dēt poni vt filie inuidie. ¶Sz cōtra est auctoritas Gre. xxxj. moz. q̄ ponit inuidiā vitiū capitale. et ei p̄dictas filias assignt.

¶Ri. dōz. q̄ sic accidia est tristicia de bono spirituali diuino. ira inuidia est tristicia de bono proximi. dictū est aūt supra accidiam esse vitium capitale ex rōne. q̄z ex accidia homo impellitur ad aliqua facienda vel vt fugiat tristiciam vel vt tristicie satisfaciat. vnde eadez ratione inuidia ponitur vitiū capitale.

¶Ad .j. ergo dōm. q̄ sicut Grego. dicit in xxxj. moral. capitalia vitia tanta sibi cōnectiōe cōtinguunt̄. vt non nisi vnū de altero p̄deretur. prima nanq; superbie soboleo manis est gloria. quae dū oppressam mentē corrūpit mor inuidiā gignit. quia dū vani nominis potentiā appetit ne quia hāc alius adipisci valeat tabescit. nō est ergo cōtra rationē vitij capitalis q̄ ipm ex alio oriatur. q̄ non habeat aliquā principalē rationem p̄ducēdi ex se multa genera peccatorū. potest tamē ee per hoc q̄ inuidia manifesta ex inani gloria nascatur non ponit vitiū capitale neq; ab Isidoro in li. de summo bono. neq; a Cassiano in li. de institut. cenobiorū. ¶Ad .ij. dōm. q̄ ex verbis illis non habet̄ q̄ inuidia sit maxima peccatorū. sed q̄ quādo diabolus inuidiaz suggerit. ad hoc hominē inducit q̄ ipse principaliter in corde habet. quia sicut ibi inducit̄ consequenter. inuidia diaboli mors introiuit in or-

bem terrarum. Est tamē quedā inuidia que inf grauissima peccata computat. s. inuidia fraterne gratie. Fm q aliquis doleat de ipso augmēto gē dei. nō sola de bono primi. vñ ponit peccatum in spūsancti. q. q hoc includentia dō q damnando inuidet spiritui sancto q in suis opib⁹ glorificat. ¶Ad. iij. dicē. q numerus filiaz inuidie sic pōt sumi. qz in contrariū inuidet est aliqd tanq principiū. z aliqd tanq medīū. z aliqd tanq terminus. principiū quidē est vt aliquid diminuat gliaz alterius vl in occulto. z sic ē susurratio. vl manifeste. z sic ē detractio. medīū aūt ē qd aliqs tendens diminuere gliaz alterius. aut pōt z sic est exultatio i aduersis. aut non pōt. z sic ē afflictio in psperis. terminus aūt est in ipo odio. qz sicut bonū delectare causat amorē. ita tristicia causat odiū. vt supra dictū est. afflictio aūt in psperis primi vno mō est ipa inuidia inq̄tus scz aliqs tristat de prosp̄is eius. Fm q hoc gliaz quandā. alio vo mō est filia inuidie Fm q psperā primi cupiūt z contrariū inuidētis. qz nitit impedire. exultatio aūt in aduersis nō ē directe idem qđ inuidia. q ex ea sequit. nā ex tristicia de bono primi q est inuidia. sequit exultatio de malo eiusdē. ¶Quicto. xxxvij.

Deinde cōsiderandū

est de peccatis q opponuntur paci. Et primo de discordia q est in corde. Secūdo de contentiōe q est in ore. Tertio de his q pertinent ad opa. s. de scismate. rixa. bello. Circa primū q̄runt duo. Primo vtr discordia sit pcm. Secūdo vtr sit filia inanis glorie. ¶Ad primū sic ꝓcedit

Videt q discordia nō sit pcm. Discordare enī ab aliquo ē recedere ab alterius volūtate. q̄ hoc non videt esse pcm. qz voluntas primi nō est regula volūtatis nr̄e. sed sola volūtas diuina. ergo discordia non est pcm. ¶Pr̄e. quicūq; inducit aliquē ad peccandū. z ipe peccat. q̄ inducere inf aliquos discordiā non videt esse pcm. dicit enī Act. xxiij. q sciens Paulus qz vna pr̄s esset sadducēoz. z altera pharisēoz exclamauit in cōcilio. Viri frēs ego pharisēus sum filius pharisēoz. de spe resurrectiōe mortuoz ego iudicor. z cuz hoc dixisset. facta ē dissensio inf pharisēos z sadducēos. ergo discordia nō ē pcm. ¶Pr̄eā. pcm ꝓcipue mortale in sanctis viris nō inueniūt. sed in sanctis viris inuenit discordia. dī. u. Act. xv. Facta ē dissensio inter Paulū z Barnabā ita vt discederēt ab inuicē. ergo discordia nō est pcm. z multo mortale. ¶Sz pr̄a ē qđ ad Gal. v. dissensiones. i. discordie ponunt inter opa carnis de quibus subdit. qui talia agunt regnū dei non ꝓsequent. nihil aūt excludit a regno dei nisi pcm mortale. q discordia est pcm mortale.

Hñ. dō. q discordia ꝓcordie opponit. ꝓcordia aūt vt supra dictum ē ex charitate causat. inq̄tus scz charitas multos corda ꝓūgit in aliqđ vnū. qđ est principaliter quidē bonū diuinū. secūdario aūt bonū primi. discordia igit cadit rōne est peccatum inf rem hmōi concordie contrariat. Sed sciendū q hec concordia p discordiā tollit dupl̄r. vno quidē modo p se. alio vo modo p accidēs. p se quidē in humanis actibus mouēt dicit esse id qđ est fm intentionē. vñ p se dicit aliqs a proximo quādo elīgit ex intentione dissentire a bono diuino. z a primi bono in q debet consentire. z hoc est pcm mortale ex suo genere. ꝓter p̄rarietatē ad charitatē. licet primi motus huius discordie ꝓter imperfectiōs actus sint peccata venialia. p accidēs aūt in humanis actib⁹ cōsiderat ex hoc q aliqđ est ꝓter intentionē. vñ cum intētio aliquis sit ad aliqđ bonū qđ pertinet ad honorē dei vl̄ vtilitatē ꝓximi. q̄ vnus est mat hoc ē bonū. alius aūt hz contrariā opinionem. discordia nunc ē p accidēs ꝓtra bonū dñi vel primi. z talis discordia non est pcm. nec repugnat charitati. nisi hmōi discordia sit vel cum errore circa ea q̄ sunt de necessitate salutis vel pinacia indebite adhibeat. cū etiā supra dictum ē q concordia q est charitatis effectus. est vnio volūtatū non vnito opinionū. ex quo pt q discordia quādoq; est ex pcto vnius m̄. puta cū vn⁹ vult bonū cui alt⁹ sciēter resistit. quāq; aūt est cū pcto vtriusq; puta cū vterq; dissentit a bono alterius. z vterq; diligit bonū ꝓpriū. ¶Ad. j. ergo dēm. q voluntas primi bona fm se cōsiderata non ē regula volūtatis alterius. q̄ tamē voluntas primi inheret volūtati dei que sit p se regulata fm primā regulā. z iō discordare a tali voluntate est pcm. qz q hoc discordat a regula diuina. ¶Ad. ij. dicē. q sicut voluntas hominis adherēs deo est quedā regula recta a qua pcm est discordare. ita etiā voluntas hominis deo cōtraria est qđā aueria regula a qua bonū ē discordare. facere q discordia p quā tollit bona cōcordia quā charitas facit est grauc pcm. vnde dicitur Prouer. vj. Sex sūt que odit dñs. z septimū detestat aia eius. z hoc septimū ponit cū q̄ seminat inter frēs discordias. q̄ causare discordiā per quā tollit mala ꝓcordia. s. i. mala volūtate ē laudabile. z hoc mō laudabile fuit q Paulus posuit dissensionē inter eos q erāt cōcordes in malo. nūq z dñs de se dicit. Mat. x. Nō veni pacem mittere. q̄ gladiū. ¶Ad. iij. dicē. q discordia q fuit inter Paulū et Barnabā fuit p accidēs non p se. vterq; n. intēdebat bonū. q̄ vni videbat hoc esse bonū alt⁹ aliud. qđ ad defectū humanū ptinebat. non em erat talis cōtrarietas in his que sūt de necessitate salutis. q̄uis hoc ꝓcipū fuerit ex diuina ꝓuidētia ordinatū. gpf vtilitatē inde ꝓuenit

Ad secundum sic ꝓcedit

Videt q discordia nō sit filia inanis glorie. Ira. n. ē aliud vitū ab inani gl̄ia. q̄ discordia videt eē filia ire. Fm illud Prouer. xv. Vir iracundus prouocat rixas. q̄ nō ē filia inanis gl̄ie. ¶Pr̄eā. Aug. dicit sup Io. exponēs illō qđ hēt Io. vij. nondū erat spūs dat⁹. Timor separat. charitas iungit. q̄ discordia nihil ē aliud q̄ quedā separatio vo luntatū. q̄ discordia procedit ex timore. z inuidia magis q̄ ex inani gl̄ia. ¶Pr̄eā. illō ex quo mul

ra mala oriantur. videt esse vitium capitale. sed discordia ē hmōi. q; sup illud Matth. xij. Omne regnū ptra se diuisum desolabit. dicit Hieronym. Quō ꝛcordia que reos crescūt. sic discordia maxime dilabunt. ꝗ ipa discordia debet poni vnū capitale magis ꝙ filia inanis gloie. ¶Sz ptra est auctoritas Gree. xxxj. moral. ¶Ite. dom. q discordia importat quandā segregationē voluntatum inq̄tū. s. voluntas vnius stat in vno. et voluntas alicuius alterius stat in altero. q aūt voluntas alicuius in ꝙno sistat. pueit ex hoc q aliqs ea q̄ sunt sua ꝓfert bis q̄ sunt aliox. qō cuius inordinate sit primet ad superbiam: inanē gloriam. et iō discordia p quā vnusquisq; segnit qō suū ē. ꝛ recedit ab eo qō ē alterius ponit filia inanis glie. ¶Ad. j. ꝗ dom. q rixa non ē idem qō discordia. nā rixa ꝓsistit in exteriori ope. vñ puenīdum est ab ira. q̄ mouet animū ad nocendū ꝓximo. ꝗ discordia ꝓsistit in diffinctione motuū voluntatis quā facit superbia vt inanis gla rōe iā dicta. ¶Ad. ij. dō. q in discordia ꝓsiderat qđ vt terminus q. hoc ē recessus a voluntate alterius ꝛ ꝗtus ad hoc constat ex inuidia. cōsiderat ēt quid vt terminus ad quē. hoc ē accessus ad id qō ē sibi ꝓpriū. ꝛ ꝗtum ad hoc constat ex inani gla. ꝛ q; in quo libet motu terminus ad quē est potior termino a quo. finis n. ē potior principio. pōnit ponitur discordia filia inanis glie q; inuidie. licet ex vna q; oriri possit ſm diuersas rōnes. vt dictum est. ¶Ad. iij. dom. q iō ꝛcordia magis reos crescūt: ꝛ p discordiā dilabunt. q; virtus ḡo est magis vnita tanto est fortior ꝛ p separationē dominatur. vt dē in libro de caelo vñ ps q p hoc pertinet ad propriam effectū discordie que ē diuisio voluntatis nō aūt pertinet ad ordinē diuersoꝝ ordinū a discordia q qō habeat rōnem vitij capitalis.

Questio. xxxviij.

DEinde considerandū est de contentione. Et circa hoc querūtur duo. Primo vtr cōtentio sit peccatum mortale. Secdo vtr sit filia inanis gloie.

Ad primū sic procedit

Videt q contentio non sit peccatum mortale. peccatum est mortale in viris spiritualibus nō inuenitur; in quibus tñ inuenit ꝛtentio ſm illud Ja. xxij. Facta ē conētio inter discipulos Jesu qs eox esset maior. q̄ cōtentio non ē peccatum mortale. ¶Pre. nulli bñ disposito debz placere peccatum mortale in proximo. ſ dicit Apls ad Phil. j. Quidā ex contentione xpm annunciant. ꝛ postea subdit. ꝛ in hoc gaudeo. ſ ꝛ gaudebo. q̄ contentio non ē peccatum mortale. ¶Pre. Contingit q aliqui vel in iudicio vel in disputatione ꝛtendūt non aliquo animo malignādi. ſ potius meliorandi ꝛeo ad bonum. sicut illi qui contra hereticos disputando contendunt. vnde sup illud. j. Hoseę. iiij. Accidit quadā die ēt. dicit glo. Catholici contra hereticos contentiones nō cōmouent nisi primo ad eos tamen conuocentur. ergo contentio non ē peccatum mortale. ¶Pre. Job videt cum deo contendisse. ſm illud Job. xxxix. Numqd qui contendit cū deo tam facile conquiescit. ꝛ tamen Job nō peccauit mortaliter. q; dōs de eo dicit. Noo etsi locutus recte coram me sicut seruus Job. vt habet Job vlt. ergo contentio non ē semp peccatum mortale. ¶Sed contra est q contrariat precepto apli q̄ dicit. j. ad Thimot. vj. Noli verbis contendere. et Bal. v. contentio numerat inter opa carnis: que qui agunt regnū dei non possidebūt. vt ibidem dī. sed omne qō excludit a regno dei. ꝛ qō cōtrariatur precepto: est peccatum mortale. ergo contentio est peccatum mortale. ¶Rñ. dōs. q contendere est cōtra aliqđ tendere. vide sicut discordia importat ꝛtentē quandā importat in voluntate. ita contentio cōtrarietatem quandā importat in locutōe. ꝛ ꝓter hoc ētā cum oratio alicuius p cōtrariā se diffundit vocat contentio. qđ ponit vnus colos rethoricus a Tullio qui dicit. Contentio ē cuius ex grauib⁹ rebus oratio efficit. hoc pacto habet assensio locunda principia eadem extrema amantissimos asserit. contrarietas aūt locutiōis pōt attēdi dupl'r. vno modo ḡtum ad intentionē contendentis. alio modo ḡtū ad modū. in mutatōe quidē considerandū est vtrū aliquis ꝛantetur veritati q̄ est virtuosibile. vel falsitate q̄ ē laudabile. in modo aut cōsiderandū est vtrū talis modus contrariandi cōueniat personis ꝛ negotiis. q; hoc est laudabile. vnde Tullius dicit in. j. rethor. q contentio est quo aliqs ad cōfirmandum ꝛ ad confutandū accōmodata. vel excedat conuenientiā personaꝝ ꝛ negotioꝝ. ꝛ sic est cōtentio vituperabilis. si ergo accipiat contentio ſm q importat impugnationē veritatis inordinatum modū. sic est peccatum mortale. ꝛ hoc modo diffinit Ambro. contentionē dicēs. Contentio est impugnatio veritatis cum ꝓtentia clamoris. si aūt contentio dicat impugnatio falsitatis cū debito modo acrimonie. sic cōtentio ē laudabilis. si aūt accipiat contentio ſm q importat impugnationē falsitatis cū inordinato modo. sic potest ee peccatum veniale. nisi forte tāta inordinatio fiat in cōtendendo q̄ ex hoc genere fiat scandalū aliox. Unde apls cum dixisset. ij. ad Thimo. ij. Noli verbis contendere. subdit. ad nihil em vtile ē nisi ad subuersionē audientiū. ¶Ad. j. ꝗ dom. q in discipulis xpi non erat ꝛtentio cū intentione impugnandi veritatem. q; vnusquisq; defendebat qō sibi verā videbat. erat tñ in eox contentōe inordinatio. q; ꝛtendebant de quo non erat cōtendendū. s. de primatu honoris. nondū em erāt spirituales sicut glo. ibidē dicit. vñ dño se quieter eos compescuit. ¶Ad. ij. dom. q illi q ex cōtentione xpm ꝓdicabāt reprehensibiles erāt. q; ꝓles nō impugnarēt veritatē fidei ſ eam ꝓdicabant. impugnabāt tamē veritatē ḡtum ad hoc q putabant se suscitare pressuras a populo veritatē fidei ꝓdicati. vñ apls non gaudebat de eox contentione. ſ de fructu qui ex hoc pueniebat. s. q xpus annūciabat. ꝛ qr ex malis ēt occasionaliter subsequunt bona. ¶Ad. iij. dō. q ſm pleta rōnem contentiōis pure ē peccatum mortale ille in iudicio cōtendit q impugnat veritatē insufficiēter in disputatiōe cōtendit q inordinate impugnare veritatē doctrine.

et fm hoc catholici nō cōtēdūt ꝓtra hereticos. ℔ potius ecōuerso. si aūt accipiāt cōtentio in iudicio vel disputatōe fm ungfecrās tēnem. s. fm q̄ ingerat quandā acrimoniā locutōis. sic nō ꝙ est pcm̄ mortale. ¶ Ad. iiij. dō. q̄ contentio ibi sumit cōuer ꝓ dispōne. diceret. n. Job. xiij. c. Ad omnipotentē loquar. t disputare cū deo cupio. nō tñ contendēo neq; veritatem impugnare ℔ inquirere. neq; circa hanc inquisitionē aliqua inordinatōe vel animi vl vocis vti.

Ad secundum sic ꝓcedit.

Videtur q̄ contentio nō sit filia inanis gloriē. Cōtentio. n. affinitatē habet ad zelū. vñ dr. j. ad Cor. iij. Cū sit inter vos zelus t cōtētio: nonne carnales estis⁹ fm hoiem ambulatis? zelus aūt ad invidiā pertinet. ℔ contētio ex invidia magis orit. ¶ Pter. contētio cū clamore quodā est ℔ clamor ex ira orit. vt ps ꝙ Cōpe. xxxj. moral. ergo contētio orit ex ira. ¶ Pter. inter alia ꝑcipue videt cē materia ſuperbie t inanis gliē. fm illud. j. ad Cor. viij. Scia inflat ℔ ꝓtentio plerūq; parit ex defectu ſcie. ꝙ quā veritas cognosci tur non impugnat. ℔ contētio nō est filia inanis gliē. ¶ Sed contra est auctoritas Gre. xxxj. moral. ¶ Ad. iiij. sicut. ō. dictum est. discordia ē filia inanis gliē. eo ꝙ discordātes verā in sensu ꝓprio statu vnus alteri nō acquiescit. ꝙuis aūt superbe esse inanis gliē ꝓpriā excellentiā quereret. sicut aūt discordātes aliq; sunt ex hoc ꝙ stat corde in ꝓprio. ita contendentes sunt aliq; ex hoc ꝙ vnusquisq; verbo id qđ sibi videt defendit. t iō cadē rōne ponit contētio filia inanis gliē sicut discordia. ¶ Ad. j. ℔ dr̄m. ꝙ contētio sic⁹ discordia hz affinitatē cū invidia q̄tū ad recessum ei⁹ a quo aliq̄s discordat vel cū quo cōtēdit. ℔ q̄tus ad id in quo fit ille q̄ contēdit hz ꝑticipationē cū ſuperbia t inani gloria. ingressum. s. in ꝓprio sensu sumit. vt supra dictū ē. ¶ Ad. ij. dō. m. ꝙ clamor assumit in promptōe de q̄ loquimur ad finē impugnande veritatis. vñ non ē ꝑcipale in ꝓtentione t iō non os ꝙ ꝓtentio ex eodem oritur. ex quo oritur clamor. ¶ Ad. iij. dō. q̄ ſuperbus inanis gloria occasionē sumunt ꝓcipue a bonis extā sibi ꝓximis. puta cū de humilitate alicui⁹ ſuperbit. est em̄ bonū veritatis nō ꝙ se ℔ ex ea cōtra. fm quē modū nihil ꝓhibet ꝓximū a ꝓximo oriri. t iō nihil ꝓhibet ea q̄ ex ſuperbia vel inani gloria ꝙ se t directe oriunt cauſari ex cōtentiōe eoꝝ ex quib⁹ occasionaliter ſuperbia oritur.

Quæstio. xxxix.

Deinde cōsiderandum est de vitijs oppositi pacis primo inter ipsa discordie. puta cū de humilitate alicui⁹ ſuperbit. est em̄ bonū veritatis nō ꝙ se ℔ ex ea cōtra. fm quē modū nihil ꝓhibet ꝓximū a ꝓximo oriri. t iō nihil ꝓhibet ea q̄ ex ſuperbia vel inani gloria ꝙ se t directe oriunt cauſari ex cōtentiōe eoꝝ ex quib⁹ occasionaliter ſuperbia oritur.

Quæstio. xxxix.

Deinde cōsiderandum est de vitijs oppositi pacis primo inter ipsa discordie, ꝓut ꝓmittit⁹ ad opus ꝙ ſūt ſcisma. rixa. seditio t bellū. Dño ꝙ circa ſcisma q̄runt̄ q̄tuor. Primo vtrū ſcisma ſit ſpāle pcm̄. Secūdo vtrū ſit genus infidelitate. Tertio de ꝓtate ſcismaticoꝝ. Quarto de pena eorum.

Ad primum sic ꝓcedit.

Videt ꝙ scisma nō ſit pcm̄ ſpāle. scisma. n. ve Pelagius papa dicit. ſcissuraꝝ sonat. ℔ oē pcm̄ ſcissura q̄ndā facit fm illō Eſa. lix. Peccā vr̄a diviserūt inter vos deū vr̄m. ℔ scisma nō ē ſpāle pcm̄. ¶ Pter. illi videt cē scismatici q̄ eccl̄ie non obediūt. ℔ p oē pcm̄ fit hō inobediens ꝓcepto eccl̄ie. qz pcm̄ fm Ambro. ē eccl̄iē inobediētia mādatoꝝ. ℔ oē pcm̄ ē scisma. ¶ Pter. hereſis erīā dividit hoiem ab vnitate fidei si ℔ scismatico nomē dimissoꝝ impeat. videt ꝙ nō differat a peccato infidelitatis q̄si ſpāle pcm̄. ¶ Sed contra est qđ Aug. ꝓtra Faustū distinguit inter scisma t hereſim dicēs ꝙ scisma ē cadē opinātē atq; eodem rum colētē q̄ ceteri solo gregatōis delectari discidio. hereſis vo diversa opinat ab eis q̄ catholica credit eccl̄ia. ℔ scisma nō ē generale pcm̄. ¶ Ad. iij. dō. q̄ sic Isido. dic̄ in li. ethymo. nomē scismatis a scissura animoꝝ vocatū ē. scissio aūtem tari opponit. vñ pcm̄ scismat⁹ dr̄ qđ directe et p se opponit vnitati. Sic̄ n. in reb⁹ nālibus id qđ ē p accidēs nō ꝓstituit ſpēm. ita ēt nec in reb⁹ moralib⁹ in qb⁹ id qđ ē imēdiū est p se. qđ aūt sequitur ꝓter imēdiū ꝑ accīs. t iō pcm̄ scismat⁹ ꝓprie est ſpāle pcm̄. ex eo ꝙ imēdiū se abvnitate separe quā charitas facit q̄ nō ſolū alterā ꝑsonā alteri vnit ſpāli dilectiōis vinculo. ℔ ēt tota eccl̄ia in vnitate ſpūs. t iō ꝓprie scismatici dicunt q̄ ꝓpria spēter imētōe se abvnitate eccl̄ie separāt q̄ ē vnitas ꝓncipalis. n. ex vnitas ꝓpriarū aliquoꝝ ad invicē ordinat abvnitatē eccl̄ie. sic̄ ꝓpositio singulorū membroꝝ in corpe nāli ordinat ad totius corpis vnitatē. eccl̄ie aūt vnitas in quib⁹ attēdit. s. in ꝓmixtōe membroꝝ eccl̄ie ad invicē seu cōmunicatione. t ītex in ordie oim membroꝝ eccl̄ie ad vnū caput. fm illud Col. ij. Instat⁹ senſu carnis sentē nō tenēs caput ex q̄ totū corp⁹ p nexus t ꝓiūctōes suministratū t ꝓstructū crescit in augmentū dei. ℔ aūt caput ē ipse xp̄s cui⁹ vicem in eccl̄ia gerit ſūmus pontifex. t iō scismatica dicūt qui subesse rēnuunt ſūmo pontifici. t q̄ membris eccl̄ie et subiectis cōcare recusant. ¶ Ad. j. ℔ dō q̄ divisio bois a deo si pcm̄ nō ē imēdiata peccāte. ℔ ꝓter imētiōs ei⁹ accidit ex inordinata ꝓversione ipsius ad cōtabile bonū. t iō nō ē scisma ꝓ se loquēdo. ¶ Ad. ij. dō. q̄ non obedire ꝓcepto cū rebellōe qđdā ꝓstituit scismatis rōnē. dico aūt cū rebellōe cū t pinaciter ꝓcepta ꝓtēnit t iudiciū eccl̄ie ꝓtēnit recusat. ℔ aūt n facit dūmodo ꝓpter vñ nō oē pcm̄ ē scisma. ¶ Ad. iij. dō. q̄ hereſis t scisma distinguūt fm ea qb⁹ vtrūq; ꝓ se t directe opponit. nam hereſis ꝙ se opponit fidei. scisma aūt ꝙ se opponit vnitati eccl̄iastice charitatis. t iō sic̄ fidei et charitas sūt diverse virtutes. ℔ quis quicūq; careat fide careat charitate. ita ēt scisma t hereſis sūt diversa vitia. ℔ quis q̄cūq; ē hereticus fit etiā scismaticus ℔ hi ꝓcedit. t hoc qđ Petro. dic̄ in epla ad Gal. Inter scisma t hereſim hoc interesse arbitror. q̄ hereſis pertin̄ ad dogma habz scisma ab eccl̄ia separ. t tñ sic̄ amissio charitatis est via ad amittendū fidē. fm illō. j. ad Tim. j. A quibusdā aberrantes. s. a charitate. ad vanū loquiū. ita scisma ē via ad hereſim. vñ Petro. i. hōe subdit q̄ scisma a ꝓncipio aliqua in pcōt intelligi diversus ab hereſi. ce-

tertium nullũ scisma ẽ nisi sibi aliquã heresim cõ fingat. vt recte ab ecclesia recessisse videat.

Ad secundũ sic ꝓcedit

Videt q̃ scisma grauius ꝑtis sit q̃ infidelitas Matth. ii. ꝑtis grauiora pena punit. Sm illud Deutro. xxv. Pro mẽsura ꝑti erit plagarum modus. ꝙ ꝑtis scismatis grauius inuenit punitum q̃ etiã ꝑtis infidelitatis siue idolatrie. legit em Exo. xxxii. q̃ ꝓter idolatriã sunt aliqui humana manu gladio interfecti. de ꝑto aũt scismatis legit Numeri. xvi. Si nouã rem fecerit dñs et aperta terra os suum deglutiat eos t oia que ad illos ꝑtinent. descenderintq; viuentes ad infernũ. scietis q̃ blasphemauerũt dñm deũ. de cem. n. tribus que vitio scismatis a regno dauid recesserũt sunt grauissime punite. vt hẽt. iii. Regum. xvi. ꝙ peccatũ scismatis ẽ grauꝰ ꝑto infidelitatis. ¶ Prẽ. bonũ multitudinis est maius t diuinius q̃ bonũ vnius. vt ꝑs ꝑ phm in. i. eth. ꝙ scisma ẽ ꝑra bonũ multitudinis. i. ꝑra ecclesiasticã vnitatẽ. infidelitas aũt est ꝑra bonum particulare vnius qđ ẽ fides vnius hois singularis. ꝙ videt q̃ scisma sit grauꝰ peccatũ q̃ infidelitas. ¶ Prẽ. Malum malo magꝭ bonũ opponit. vnde ꝑ phm. viii. ethi. ꝙ scisma opponit charitati q̃ est maior virtus q̃ fides cui opponit infidelitas. vt ex ꝓmissis ꝑs. ꝙ scisma ẽ grauꝰ peccatũ q̃ infidelitas. ¶ Sed cõtra ẽ qđ se hꝫ ex additione ad alterũ potius ẽ vel in bono vt in malo. sed heresis se hꝫ ꝑ additionẽ ad scisma addit eis pueriles dogmata. vt ꝑs ex auctoritate Hiero. supra inducta. ꝙ scisma est minꝰ ꝑtis q̃ infidelitas. ¶ Rñdeo. ꝙ ꝗuitas ꝑtis dupliciter ꝓt̃ ꝓsiderari. vno mõ sm suã speꝯ. alio mõ sm circũstãtias t qz circũstãne particulares sunt infinite. ita t intellectus mẽs ꝓt variari. cũ ꝗrit in cõi de duobus ꝑtis qđ sit grauꝰ. intelligẽda ẽ questio de gravitate q̃ attẽdit sm genꝰ ꝑtis. genus aũt seu species ꝑtis attẽdit ex obiecto sic ex supra dictis ꝑs. t sõ illud ꝑtis qđ malum bono ꝓximi ꝙ ex suo genere est grauius. sicut ꝑtis in deũ q̃ ꝑtis in ꝓximũ. manifestum ẽ aũt q̃ infidelitas ẽ ꝑtis cõtra ipm deũ. sm q̃ in se est veritas ꝑma cui fides innititur. scisma aũt est cõtra ecclesiasticã vnitatem. q̃ est quoddã bonũ ꝓpter participationẽ vnitatis ipse deus. vñ manifestũ est q̃ ꝑtis infidelitatis ex suo genere est grauius q̃ ꝑtis scismatis. licẽs possit cõtingere q̃ aliqꝺ scismaticus grauꝰ peccet q̃ quidã infidelis. vel ꝓpter maiorẽ cõtẽptũ vel ꝓpter maius periculũ qđ induxit. vel ꝓpter aliquid hmõi. ¶ Ad. i. q̃ dom. q̃ populo illi manifestũ erat tam ꝑ legem susceptã q̃ ex vnꝰ deꝰ. t q̃ non erãt alij dij colẽdi. et hoc erat apud eos per multiplicia signa confirmatũ. t sõ nõ oportebat q̃ peccãtes ꝑra hãc fidẽ ꝑ idolatriam punirent inusitata aliqua sola pena ꝙ sola cõmuni. ꝙ non erat sic notũ apud eos q̃ Moysen deberet esse semp eorũ principe. t sõ rebellantes eius principatui oportebat miraculosa t inconsueta pena puniri. ¶ Põt dici q̃ ꝑtis scismatis qñq; grauius est punitũ in populo illo. qz erat ad seditiones t scismata ꝓmptus. Vñ in. i. Esdre. iiii. Ciuitas illa a diebꝰ antiquis aduersum reges rebellat. t seditiones et ꝓlia concitantur in ea. pena aũt maior qñq; infligitur ꝓ ꝑto magꝭ consueto. vt supra dictũ est. nam pene sunt medicine quedã ad arcendũ homines a ꝑto. ꝛamen vbi est maior ꝓmptus ad peccandũ debet semꝑ maior pena adhiberi. decem aũt tribus nõ solum fuerunt punite ꝓ ꝑto scismatis. ꝙ etiã ꝓ ꝑto idolatrie. vt ibidẽ dicit. ¶ Ad. ii. dicẽ. q̃ sicut bonum multitudinis est maius q̃ bonũ vnius qđ est de multitudine. ita etiã bonũ multitudinis ad qđ vnus ordinat est minus q̃ bonũ exercitus cui ad qđ multitudo ordinat. sicut bonũ ordinis exercitus est minus q̃ bonũ ducis. t sic bonum ecclesiastice vnitatis cui opponit scisma ẽ minus q̃ bonũ veritatis diuine cui opponitur infidelitas. ¶ Ad. iii. dicẽ. q̃ charitas hꝫ duo obiecta vnũ principale. s. bonitatẽ diuinã. t aliud secũdariũ. s. bonũ ꝓximi. scisma aũt t alia ꝑcata que fiunt in ꝓximũ opponunt charitati ꝙm ad secundariũ bonũ. qđ est minus q̃ obiectum fidei. qđ est ipse deus. t sõ ista ꝑta sunt minora q̃ infidelitas. ꝙ odium dei qđ opponit charitati ꝙtũ ad ꝓncipale obiectũ nõ est maius in inter ꝑta q̃ sunt in ꝓximũ. ꝑtis scismatis videtur esse maximũ. quia est contra spirituale bonũ multitudinis.

Ad tertiũ sic ꝓcedit.

Videt q̃ scismatici habeãt aliquã potestatẽ. dicit em Aug. in li. ꝙra donatistas. Sicut redeuntes ad ecclesiã qui ꝓtinꝰq; recedebãt baptizati sunt non rebaptizant. ita redeuntes q̃ ꝓtinꝰq; recedebant ordinati sunt non vltro rursus ordinant. ꝙ ordo est potestas quedã. ergo scismatici habent aliquã potestatẽ. qz retinẽt ordinẽ. ¶ Prẽ. Aug. dicit in. li. de vnico baptismo. Põt sacramenta tradere sepatus sicut põt habere sepatus. ꝙ potestas tradendi sacramenta ẽ maxima potestas ergo scismatici qui sunt ab ecclia sepati. hñt potestatẽ spiritualẽ. ¶ Prẽt. Orbanus papa dicit qui ab episcopis quondã catholice ordinatus. ꝙ in scismate a romana ecclia sepatis ꝓfectus fuit eos tñ eos ad ecclie vnitatẽ redire. seruatis ꝓpꝺis ordinibus mi sericorditer suscipi iubem⁹. si eos vita t conscientia cõmendãt. ꝙ hoc nõ esset nisi spiritu potestas apud scismaticos remaneret. ergo scismatici habẽt spiritualem potestatem. ¶ Sed ꝑra ẽ qđ Cypianus dicit in quadã epla t hẽt. vii. q. i. c. Nouatianus. Qui necessitatem inquit spiritus. nec pacẽ obseruat. t se ab ecclesie vinculo et sacerdotum collegio sepat. nec epi ꝑtes habẽ põt nec honorẽ. ¶ Rñdeo. q̃ duplex ẽ spiritus ꝑtis. vnus qđẽ sacmentalis. alius iurisdictionalis. sacmentalis qđẽ ꝑtis ẽ q̃ sm aliquos ꝓfectos ꝓfert. ocia aũt ꝓfectoꝝ ecclie sũt immobiles manẽte re q̃ ꝓfecit. sic ꝑs ẽ in rebꝰ insensatis. nã altare semel ꝓfectũ nõ ꝓfecit iterũ. nisi fuerit dissipatũ. t sõ talio ꝑtis ꝑs sua cõmunia remanet i hoĩe q̃ ꝑ ꝓfectos ea ẽ adeptus. Sed vinit siue in scisma siue in hereim labit. qđ ꝑs

ex hoc q̄ rediens ad ecclesiā non iterꝫ consecrat. ℔ q̄ ptās inferior nō dꝫ exire in actū nisi fm q̄ mouet a prāte superiori. vt ēt in rebus nālib⁹ pz. Inde ē q̄ taleꝫ visum ptātis amittit. ita. ſ. q̄ non liceat eis sua petere. vi. si tō vsi fuerint eoꝝ ptās effectū hꝫ in sacramētalib⁹. q̄ in his hō nō operat nisi sicut instrumētū dei. vñ effect⁹ sacramētalis nō excludit ꝓter culpā quicūq; ꝓferētis sacramētū. Ptās aūt iurisdictionalis ē que ex simplici immissiōe boni ꝓsert. et talis ptās non immobilit adhereꝫ. vñ in scismaticis et hereticis nō manet. vñ nō pōt nec absoluere nec excōicare. nec indulgētias facē aūt aliq̄d hmōi. q̄ si fecerint nihil est actū. cū ℔ dī tales nō bñ ptāerint spūalem. ē intelligēdū vel de ptāte scdo. vel si refert ad pmā ptātem non ē referendus ad ipsam etiam ptātis. ℔ ad legitimū vsum eius. Et q̄ hoc pz rōnio ad obiecta.

Ad quartū sic procedi

tur. Videt q̄ pena scismaticoꝝ nō sit ꝓsecutiō vt excōmunicent. Excōicatio em̄ maxie separat hoiem a cōione sacramēt⁹. ℔ Aug. dicit in li. ꝓra Donatistas q̄ baptisma pōt recipi a scismatico. ℔ videt q̄ excōicatio non ē ꝓsecutio pena scismatici. ¶ Pte. ad fideles xp̄i pertinet eos qui sunt diuisi reducere. vñ ꝓra quosdaꝫ dicitur Ezech. xxxiij. Quod abiectū est nō reduxistis. q̄s pierat nō quesistis. ℔ scismatici cōmunitatis reducunt p aliquos q̄ eis cōicent. ℔ videt q̄ nō sint excōicandi. ¶ Prēt. p eadē peccō non infligitur duplex pena. Fm illud Naum. j. Nō iudicabit de⁹ bis in idipsum. ℔ ꝓ peccō scismatis aliqua pena tpali puniunt. vt dic. xxiij. q. v. vbi dī. Si quinet mūdane leges statuerūt vt ab ecclie vnitate diuisi et eius pcē gentibus et secularibus ptātibus cōpugnant. nō q̄ sint puniēdi p excōmunicatiōes. ¶ Sed ꝓra ē qđ Numeri. xvj. dī. Recedite a tabernaculis hoīm impior⁹ qui scz scisma fecerūt. et nolite tangere ea q̄ ad eos pertinent. ne inuoluamī in pcīis eoꝝ. ¶ Rñ. dēm. q̄ per ℔ peccat dupliciter ea dꝫ puniri. vt dī Sap. xj. scismaticis sūt ex his dictis vt pz in duob⁹ peccatis. in vno quidē q̄ separat se a cōione membroꝝ ecclie. et ꝗtum ad hoc punitio pena scismaticorum est vt excōicent. In alio tō q̄ subditi recedant capiti ecclie. et iō q̄ coercere nolūt p spūalem ptātem ecclie. cuius est vt ptāte tpali coerceant. ¶ Ad. j. ℔ dēm. q̄ baptismū scismaticis recipe nō licet nisi in articulo necessitatis. quia melius ē de bac vita cū signo xp̄i exire a quocūq; qui extra si sit iudeus vel paganus. ℔ sine hoc signo qđ p baptismū confert. ¶ Ad. ij. dēm. q̄ excōmunicatiōe non interdicit illa cōicatio p quam aliqs salubrius monitis diuinis reducit ad ecclie vnitatē. cū etiā ipsa separatio q̄dammodo eos reducit dū de sua separatione confusi q̄q; ad vnitatē reducunt. ¶ Ad. iij. dē. q̄ pene pōne vite sunt medicinales. et iō q̄n vna pena nō sufficit ad coercēdū hoīem superaddit alter a fide et medici diuersas medicinas corpalēs appo. nunt. q̄n vna nō ē efficax. et ita ecclia q̄n aliq̄ per excōmunicationē sufficienter nō reprimuntur adhibet coertionē brachij secularis. ℔ si vna pena sit sufficiēs non debet alia adhiberi.

¶ Questio. xl.

Deinde cōsiderandū

est de bello. Et circa hoc querunt ītem. Primo vtrū aliqs bellū sit licitum. Scdo vtr clericis sit licitū bellare. Tertio vtr liceat bella inuadere insidiose. Quarto vtruꝫ licet ire in diebus festiuis bellare

Ad primū sic ꝓcedit

Videt q̄ bellare semp sit pcm̄. Pena. n. nō infligitur nisi ꝓ pcō. ℔ bellatores a dño iudicit pena. Fm illud Matth. xxvj. Oia q̄ accepit gladiū. gladio ꝑibit. q̄ oē bellū est illicitū. ¶ Prēt. quicqđ ꝓtrariat diuino ꝑcepto est pcm̄. ℔ bellare ꝓtrariat diuino ꝑcepto. dī. n. Matth. v. Ego dico vobis nō resistere malo. et ad Ro. xij. dicit. Nouissimo defendētes charissimi. ℔ date locū ire ergo bellare semp̄ ē pcm̄. ¶ Pte. nihil cōtrariatur actui virtutis nisi pcm̄. ℔ bellare ꝓtrariatur paci. q̄ bellū semp̄ ē pcm̄. ¶ Pte. oē exercitium ad rem licitā licitū est. sic ꝓ in exercitijs scientie. ℔ exercitia bellor q̄ fiūt in torneamētis ꝓhibētur ab ecclesia. q̄ mouentes in hmōi ꝓcessibus ecclesiastica sepultura priuant. ℔ bellū videtur ē simpl̄ pcm̄. ¶ Dꝫ ꝓra ē qđ Aug. dē in sermone de puero Centurionis. Si xp̄iana disciplina oino bella culparet: hoc potius ꝑsilium ꝑcētibus in euāgelio daret vt abiicerēt arma: seqꝫ militie oino subtraherēt. dicnꝫ est aūt eis. Neminē ꝑcutiatis: estote cōtenti stipēdijs vestris. quib⁹ ꝓtinꝫ stipendia sufficere ꝑcepit militare nō ꝓhibuit. ¶ Rñ. dēm. q̄ ad hoc q̄ aliqs bellū sit iustū tria requirunt. Primo quidē auctoritas ꝑcipis. cuius mādato bellū est gerendū. nō. n. pertinet ad ꝑsonā priuatā bellū mouere. q̄ pōt ius suū in iudicio superior ꝓsequi. silr etiā cōuocare multitudinē qđ in bellis dꝫ fieri nō pertinet ad priuatā ꝑsonā. cū aūt cura reipublice cōmissa sit ꝑcipibus. ad eos pertinet rempublicā ciuitatis vel regni sen̄ patrie sibi subdite tueri et sic licite defendūt cā materiali gladio ꝓtra interiores quidē perturbatores dū malefactores punit. Fs illo apli ad Ro. xiij. Nō sine cā gladiū portat. minister. n. dei ē. vindex in ira ei q̄ malē agit. ira ēt gladio bellica ad eos pertinet rēpublicam tueri ab exteriorib⁹ hostib⁹. vñ et ꝑcipibus dicit in ꝑs. Eripe animā meā a gladio tuo. Eripe pauperem et egenum de manu pcōris liberate. vñ Aug. dicit ꝓra Faustū. Ordo nāturalis mōtalitati paci accōmodatus hoc ꝑposcit vt suscipiēdi belli auctoritas atq; consilium penes ꝑcipes sit. Scdo requirit cā iusta. vt scz illi q̄ impugnant ꝓpter aliquā culpā impugnationē mereant. vñ Aug. dicit in li. q. Iusta bella solent diffiniri q̄ vlciscunt iniurias si genus vel ciuitas plecenda est que vel vindicare neglexerit quod a suis improbe factum ē. vel reddere quod ꝑ iniuriam ablatum est. Tertio requiritur vt sit intentio bellantiū recta qua. ſ. intendit vel bo-

nam ꝓmoueatur vel vt malū vitetur. vñ Aug. in li. de dbio vñi. Apud veros dei cultores eiusmodi bella pacata fūt q̄ non cupiditate aut crudelitate. ꝙ pacis studio geruntur vt mali coerceantur & boni subleuent. Pōt aūt iungere vt sit legitima auctoritas indictio belli. & causa iusta nihilominus ꝓpter prauam uentionē bellū reddatur illicitum. dicit enī Aug. in li. cōtra Faustū. Nocēdi cupiditas. vicisscēdi crudelitas. implacatus & implacabilis animus. feritas rebellādi libido dominādi. & siquas sunt similia. hec sunt que in bellis iure culpant. ¶ Sed. j. ꝙ dom. q̄ sic Augus. dicit in. ij. li. cōtra manicheos. ille accipit gladiū ꝙ nulla suspicit aut legitima pēte aut iubente vel concedente in sanguīe alicuius arma mutat. q̄ do ex auctoritate ꝓcipiēs vel iudicis si sit ꝑsona priuata. vel ex zelo iusticie q̄si ex auctoritate dei si sit ꝑsona publica gladio vtit. non ipse accipit gladiū ꝙ ab alio sibi ꝓmissio vtit. vnde ei pena non debet. nec tñ sibi cēsā q̄ cū pcō gladio vtantur. ꝙ gladio occidantur. ꝙ ipi suo gladio semp pereāt. qz ꝙ pcō gladij eternaliter ꝑeuntur nisi pēitant. ¶ Sed. ij. dom. q̄ bonōr ꝓcepta sūt Aug. dicit in li. de Fmone dñi in monte. ꝙ sunt seruanda in preparatōe animi. vt. s. semper bō sit paratus non resistere vel non se defendere si opus fuerit. ꝙ quādoq; est aliter agendū ꝓpter cōmune bonū. vel etiā illoꝝ cū quibus pugnatur vñ Aug. dicit in epla ad Marcellinū. Agenda sunt multa etiā cū inimicis benigna quadam aspitate plectēdis. nā cur licētia iniquitatis eripitur vltiscēdi vincit. qñ nihil ē infelicius infelicitate peccantiū qua penalis natura impunitas & mala voluntas velut bestia interior roborantur.

¶ Sed. iij. dō. q̄ etiā illi qui iusta bella gerūt pacem intendāt. & ita pacifico contrariant nisi male. quā dñs non venit mittere in terram. vt dicit Matth. & vnde Aug. dicit ad Bonifacium. Non querit pax vt bellū exerceat. sed bellum geritur vt pax acquirat. esto ergo bellādo pacificus. vt eos quos expugnas ad pacis vtilitatē vincēdo perducas. ¶ Sed. iiij. dom. q̄ exercitia homi ad res bellicas ꝓtractantia nō sunt vniuersaliter ꝓhibita. ꝙ inordinata exercitia & periculosa ex dissocīationes & depredatiōes pueniunt. apud antiquos aūt exercitatiōes ad bella sine hoīm periculis erāt. & ō vocabāt meditatiōes armoꝝ vel bella sine sanguine. vt ꝙ Hiero. ꝓtz in q̄dā epla.

Ad secundum sic ꝓcedi

tur. Videt q̄ clericis ex episcopio liceat pugnare. bella n. ineuntū sunt licita & iustaꝝ dictū est. inīcū vincit pauper & tota respublica ab hostium iniurio. ꝙ hoc maxīe videt ad platos pertinere. dicit n. Greg. in quadā omīe. Lupus super oues venit. cū quilibet intrusus & raptor fideles quosq; humiles opprimit. ꝙ is q̄ pastor videbatur esse. nō erat relinquit oues & fugit. qz dum sibi ab eo gregalium mentes resistere cernit insticie non ꝓsumit. ergo ꝓlatis clericis licitū ē pugnare. ¶ Pter. xxxij. q. vij. Leo papa scribit. Cū sepe aduersa a sarracenoꝝ partibus quene

ruat nūcia quidē sit romanoꝝ portum clam sarracenos furtiuosq; vēturos esse decedāt pro quo nostrū cōgregari ꝓcipimus populū maritimū quē ad tutus deffēdere decreuimus. ꝙ ephis licet ad bella ꝓcedere. ¶ Pter. eiusdē rōmis esse videt q̄ homo aliq̄d facit & q̄ facienti consentiat. Fm illud Ro. j. Non solum digni sunt morte q̄ faciūt. ꝙ sed qui consentiunt facientibus maxime aūt consentit q̄ ad aliquid faciendū alios inducit. licitum aūt est ephis & clericis inducere alios ad bellandū. Dicit enī. xxiij. q. viij. ꝙ hortatu & precibus Adriani romanepbus epi Karolus bellū contra longobardos suscepit. ergo etiam eis licet pugnare. ¶ Pter. illud q̄ dñs Fm se honestum & meritoriū non ē illicitū ꝓlatis & clericis. ꝙ bellare est q̄dā & honestū & meritorium. dicit enī. xxiij. q. viij. ꝙ si aliqs ꝓ veritate fidei & saluatōe patrie ac defensiōe xpianoꝝ moriturus fuerit a deo celestē ymnū consequit. ergo licitum est ephis & clericis bellare. ¶ Sed ꝓra est q̄d Petro in ꝑsona ephoꝝ & clericoꝝ dī Matth. xxvj. Conuerte gladiū tuū in vaginā. non ergo licet eis pugnare. ¶ Ad. j. dom. q̄ ad bonū societatis humane plura sunt necessaria. quoꝝ aūt a diuersis melius ꝓpediuntur agunt & ordinate. vt ꝓpter q̄ dōm to sua politica. & quedā negocia sūt adeo sibi repugnātia vt q̄uēnienter simul exercere nō possint. & ō illis q̄ maioribus deputant. ꝓhibent minora. sicut Fm leges humanas militibus qui deputant ad exercitia bellica negociationes interdicunt. bellica aūt exercitia maxime repugnant illis officijs quibus ephi clerici deputāt ꝓpter duo. primo q̄dez generali rōne. qz bellica exercitia maximas inquietudines hūt. vnde multū impediūt a contēplatione diuinorum & laude dei & oratione pro populo que ad officiū pertinēt clericorum. & ideo sicut negociationes ꝓpter hoc q̄ minus implicant animū interdicitur clericis. ita bellica exercitia Fm illud. ij. ad Thimo. ij. Nemo militans deo implicat se negocijs secularibus. Scō ꝓpter spālem rōem. nam oēs clericoꝝ ordines ordinant ad altaris ministeriū in qua sub sacramēto repūtur passio ephi Fm illud. j. ad Cor. x. Quotiēscūq; mā ducabitis panē hunc & calicē bibetis. mortem dñi annūciabitis donec veniat. & ō nō cōpetit eis occidere vel effundere sanguinē. & magis ei se paratos ad ꝓpriā sanguinis effusionē ꝓ ephi vt imitent opē qō gerunt in ministerio. & ꝓpter hoc est institutū vt effundāt eo sanguinem in celebratione. & ꝓpter hoc sunt irregulares. nulli aūt qui est deputatus ad aliqd officiū licet id ꝙ qō suo officio incongruus reddit. vnde clericis nō licet omino bella gerere que ordinant ad sanguinis effusionem. ¶ Ad. j. dom. q̄ prelati debēt resistere nō solus sicut qui spāliter interficiunt gregem. & etiam rapacitatibus & tyrannis qui corporaliter vexant. non aūt materialibus armis in ꝓpria ꝑsona vrēdo. sed spiritualibus Fm illud Apli. ij. ad Cor. x. Arma militie nre non carnalia sunt sed potentia deo. que quidē sunt salubres admonitiones. deuote orationes. ꝓra gimacee excōmu-

nicationis sententia. ¶ Ad.ij.dom. q prelati et clerici ex auctoritate suptonis pñt interesse bellis.non qdē vt ipi ꝓpria manu pugnent.ḡ vt iuste pugnāt⁹ spūaliter subueniant suis exhortationibus ⁊ absolutionibus aliqs hmōi spūalibus subuēcionibus.sicut in veteri lege mōdabāt Josue.vj.q sacerdotes sacrū buccinis i bellis clangerēt.⁊ ad hoc primo fuit ꝓcessum q epi vel clerici ad bella ꝓcederent. q aūt aliq ꝓpria manu pugnent abusiōes ē. ¶ Ad.iij.dō.q sicut supra dictū est.ois potētia vel arcus vel virtus ad quā pertinet finis hꝰ disponē de his q̄ sunt ad finem.bella aūt carnalia in populo fideli sunt referēda sicut ad finē bonū spūale diuinū. cui clerici deputant.⁊ iō ad clericos pertinet disponere ⁊ inducere alios ad bellandū bella iusta. nō.n. interdicit eis bellare q; peccatū sit.ḡ qz tale exercitiū eoꝝ gḡ ne nō cōgruit. ¶ Ad.iiij.dō.q licet exercere bella iusta sit meritoriū.nō illicitū reddit clericis ꝓpter hoc q̄ sunt ad opa magis meritoria deputati. sicut matrimonialis actus pōt eē meritorius.⁊ tū ꝓpinquitatē foedāb⁹ inhabilis reddit ꝓpt obligatōes eoꝝ ad maī bonū.

Ad tertiū sic ꝓceditur.

Videt q nō sit licitū in bello vti insidijs.dicit em Deut.xx. Juste qd̄ iustū est exequeris.ḡ insidie cū sint fraudes quedā vident ad iniustitiam ptinere.ergo nō est vtendū insidijs etiam in bellis iustis. ¶ Prē.insidiē fraudes fidelitati vident opponi sicut mēdacia.ḡ qz ad oēs fidē debem⁹ seruare.nulli boi est mentiendū.vt pz p Aug.in li.ꝓtra mendaciū. cū ḡ fides hosti seruāda sit.vt Aug.dicit ad Bonifaciū.videtur q non sit ꝓtra hostem insidijs vtendū. ¶ Prē. Matt.vij.dī.Quecunqꝫ vultis vt faciāt vobis homines ⁊ vos facite illis.⁊ hoc ē observādū ad oēs,ꝓximos.inimici aūt sūt primi.cū ergo nullus sibi velit insidias vel fraudes parari. videt q nullus ex insidijs debeat gerere bella. ¶ Sꝫ contra est qd Aug.dicit in li.q.Cū iustū bellū suscipit⁹ rerum apte pugnet aliqs an ex insidijs nihil ad iusticiam interest.⁊ hoc ꝓbat auctoritate dñi q mādauit Josuee vt insidias poneret habitatorib⁹ ciuitatis Hai.vt dicit Josue.viij. ¶ Rñ.dom. q insidie ordinant⁹ ad fallendū hostes. Dupl⁹ aūt est quo pōt falli ex facto vel dicto alterī⁹. Uno mō ex eo qd̄ ei dē falsum vel nō seruat ꝓmissum.⁊ istud semp est illicitū. ⁊ ō mō nullus dz hostes fallere.sunt.n. quedā iura belloꝝ federa etiam inter ipos hostes seruāda.vt Ambro.dicit in li. de officijs. Alio mō aliqs pōt falli ex dicto vel facto nr̄o.qz ei ꝓpositū aut intellectū nō aperimus. hoc aūt sp facē nō tenemur.qz cuiꝫ in doctrina sacra inista sūt occultāda magis infidelib⁹ ne ferideant.Hm illud Matth.vij. Nolite sanctū dare canib⁹.vñ multo magis q̄ ad impugnandū inimicos parum sunt eis occultāda.vñ inf cetera documēta rei militaris hoc ꝑcipue ponitur de occultādis ꝓpositis ne ad hostes ꝓueniāt.vt pz in li.stragematū francoꝝ.⁊ talis occultatio ptinet ad rōnem insidiarū: quibus licitū est vti in bellis iustis.nec ꝓprie hmōi insidiē dicent⁹ fraudes.nec iusticie repugnāt.nec ordinate voluntati esset eis inordinata voluntas si aliquis vellet nihil sibi ab alio occultari. Et per hoc pz respōsio ad obiecta.

Ad quartū sic ꝓcedi

tur. Videt q in diebus festis nō liceat bellare. Festa.n.sunt ordinata ad vacandū diuinis.vñ intelligunt⁹ q observationē sabbati.q ꝑcipitur Exo.xx. Sabbatū eēs interpraet requies.ḡ bella maximā inquietudinē hāt.ergo nullo modo est in diebus festis pugnandū. ¶ Prē.Esa. lviij.reprehēdunt quidā q in diebus ieiunij repetunt debitā cōmunā litem pugno pecuniā.ergo multomin⁹ in dieb⁹ festis licitū ē bellare. ¶ Prē.nihil ē inordinate agendū ad vitandum incōmodū tale.ḡ bellare in die festo hoc videt esse fm se ordinatū.ergo ꝓ nulla necessitate ēpotalio incōmodi vitādi deb et aliqs in die festo bellare. ¶ Sed ꝓra ē qd̄.j.Macha.ij.dī.Cogitauerunt laudabiliter iudei dicētes. Dis homo quicūqꝫ venerit ad nos in bello in die sabbatoꝝ pugnemus aduersus eū. ¶ Rñ.dō.q obseruatio festoꝝ non impedit ea q ordinant⁹ ad hois salutē ertiaꝫ corpalem.vñ dñs arguit iudeos dicens Joh.vij. Mihi indignamini quia totū hoīem saluū feci in sabbato. Et inde ē q medici licite pōt medicari homines in die festo. multo aūt magis ē observanda salus reipublice q quā impediunt occisiōes plurimoꝝ ⁊ innumerabilia malaꝫ ipaliaꝫ spūalia.ḡ salus corpalis vnⁱ hois.⁊ iō ꝓ tuitione reipublice fideliū licitus est iusta bella exercere in diebus festis. si tamē hoc necessitas exposcat.hoc.n. esset tentare deū sicḡ imminēte tali necessitate vellet a bello abstinere.ḡ necessitate cessante non est licitū bellare in diebus festis ꝓpter rōnes inductas. Et ꝓ hoc pz rūsio ad obiecta. Questio.xlj.

Einde cōsiderandus

D est de rixa.Et circa hoc ꝙruntur duo. Primo vtrūꝫ rixa sit peccatum.Secōvtrūm sit filia ire.

Ad primuꝫ sic ꝓcedi

tur. Videt q rixa nō semp sit ptm. Rixa.n.videt esse cōtentio quedā.dicit.n. Isidorus in li. ethymol.q rixosus ē a rixa canino dictus.semp em ad ꝓuocandū parus ē.⁊ turgio delectatur ⁊ ꝓuocat contendentē.ḡ contēcio non semp ē peccatū.ergo neq; rixa. ¶ Prē. Gen.xxvj.dicitur q serui Jacob foderūt aliū puteū ⁊ ꝓ illo dī rixati sunt.ḡ non ē credendū q familia Isaac rixaret publice eo nō cōtradicente si hoc esset peccatum.ergo rixa non ē ptm. ¶ Prē.rixa videt esse quoddā ꝑiculare bellū.ḡ bellū non semper est peccatum.ergo rixa non semper est peccatū ¶ Sed cōtra ē quod ad Gal.v.dicitur.rixe ponunt⁹ inter opa carnis.ḡ qui agūt regnū dei nō consequent.ḡ rixe nō solū sunt ptā.ḡ etiā sunt ptā mortalia. ¶ Rñ.dō.q sic ꝓcēcio imponat

qnandã ꝓtradictionẽ verboꝝ. ita etiaꝫ ira impetat quandã contradictionẽ in facto. vñ sup illud Psal. v. irae dicit glo. q̃ irae sunt qñ ex ira inimicẽ se gerũt. ¶ ō ira videt esse quoddam priuatũ bellũ qō inter priuatas ꝑsonas agitur: non ex aliq̃ publica auctoritate. ¶ magis ex inordinata uolũtate. ¶ ō ira semp impetat pctm. ¶ in eo quidẽ qui alterũ iniuriãdit iniuste ẽ pctm mortale. unde cũ nocumẽtũ primo etiã opemanuali nō ẽ absq̃ mortali pctō. in eo aũt qui se defendãt pōt esse sine pctō. ¶ q̃nq̃ cũ peccato veniali. ¶ q̃nq̃ cũ pctō mortali. Sm diuersũ motum animi. cuius etiam modũ se defendẽdi nam si solo animo repellẽdi iniuriã illatã ¶ cum debita moderatiõe se defendat non ẽ pctm. nec ꝓpie pōt dici ira ex ꝑte ciuis. Sed̃o cũ alio uindicte uel odij uel cũ excessu debite moderatiõis se defendat semp ẽ pctm. ¶ uenialẽ quidẽ qñ alĩ quis leuis motus odij uel uindicte se immiscet. uel cũ non multũ excedat moderatã defensionem mortale aũt qñ obfirmato animo impugnãtes insurgit ad cũ occidendũ uel cũ grauiter ledendum. ¶ Ad. j. ¶ dicẽ. q̃ ira non simpr̃ nomẽ habet cum tentionis. ¶ ira in ꝓmptu habet animũ ad cõtendendũ qō significat cũ dicit. semp ad cõtradicendũ paratus. ſ. sine aliquo bõ siue male dicat aut faciat. Sed̃o qr in ipsa cõtradictiõe delectat. uñ sequit. ¶ in insurgio delectat. Tertio qr ipse alios ꝓuocat ad ꝓtradictiõem. uñ sequit. ¶ ꝓuocat pretendentes.

¶ Ad. ij. dicẽ. q̃ ibi non intelligit q̃ serui Isaac sint ir̃ati. ¶ q̃ incole terre irati sunt cõtra eos. uñ illi peccauerũt. nõ aũt serui Isaac q̃ calũniatꝫ patiebant. ¶ Ad. iij. dicẽ. q̃ ad ō q̃ iuste sit bellũ recte. q̃ fiat auctoritate publice ꝓtatis. sic supra dictũ est. ira aũt sit ex priuato affectu ire uel odij. ſ. n. minister ꝓncipis aut iudicis publica ꝓtate aliq̃s inuadat q̃ se defendãt. nõ dicuntur ibi irasci. ¶ illi q̃ publice potestati resistũt. ¶ sic illi qui inuadũt non irant. neq̃ peccant. ¶ illi q̃ se inordinate defendant.

Ad secũdũ sic ꝓcedit.

Videt q̃ ira nõ sit filia ire. dicẽ. Jaco. iiij. Uñ bellat luxus in uob. nõne ex cupiscentia q̃ multũ tangit in mẽbrorũ? ¶ ira nõ ponet ad cupiscibile. q̃ ira non ẽ filia ire ¶ magis cupiscentie.

¶ Pro. Prouer. xvij. Qui se iactare dilatat ire ꝓlia cõcitat. ¶ idẽ videt ee ira q̃ insurgiũ q̃ videt q̃ ira sit filia superbie uel inanis glie. ad quã ꝓtinet se iactare et dilatare. ¶ Pro. Prouer. xvij. dicẽ. Labia stulti immiscẽt se rixis. ¶ stultitia differt ab ira. nõ. n. opponit mãsuetudini. ¶ magis sapientie uel prudẽtie. q̃ ira nõ ẽ filia ire. ¶ Pro. Prouer. x. dicẽ. Odium suscitat rixas. ¶ odiũ ponit ee inuidia. ut Gre. dicit. xxxj. moꝝ. q̃ ira nõ ẽ filia ire ¶ inuidie. ¶ Pro. Prouer. xvij. dicẽ. Qui meditatur de scandalo semiat rixas. sed discordia ẽ filia superbie. ut supra dictum ẽ. q̃ ira. ¶ Sed ō est qō Gre. dicit. xxxj. moral. q̃ ex ira ponit rixa. ¶ Pro uerb. xv. ¶. xxix. dicẽ. Vir iracundus ꝓuocat rixas.

¶ Hũ. dicẽ. q̃ sic dictũ ẽ. rixa ꝓpriat quãdã ꝓtradictionẽ usq̃ ad facta ꝓuenientẽ ex uno alterũ ledere molẽ. Duplex aũt unus alĩ ledere intendit. Uno mõ qñ intẽdens absolute malũ ipi. ¶ talis lesio ꝓtinet ad odiũ. cuius mẽbrum est ad ledendũ inimicũ uel in manifesto uel in occulto. Alio mõ aliq̃s intẽdit alĩ ledere eo sciente ¶ repugnãte qō impetat moꝫ rixe. ¶ hoc ꝓprie ꝓtinet ad iraꝫ que ẽ appetitus uindicte. nõ cũ satisfactio irato q̃ latenter nocet uel ꝓtra quẽ irascitur ¶ uult q̃ ipe sentiat. ¶ q̃ ꝓtra uolũtatẽ suã aliquid patiat in uindicta sua qō fecit. ut ꝑs per ea q̃ supra dicta sunt de passione ire. ¶ ō rixa ꝓprie ponit ee ira. ¶ Ad. iij. ¶ dicẽ. q̃ sicut supra dictum ẽ. odia passiones irascibilis ex passiõib⁹ concupiscibilis oriunt. ¶ sm hoc illud quod ꝓprie ponit ee ira. oriatur etiã ex concupiscentia sicut ex ꝓma radice. ¶ Ad. iij. dicẽ. q̃ tactatio ¶ dilatatio fiat q̃ sit ꝑ superbiaꝫ uel inanẽ gliaꝫ. nõ ditrect ꝓprie iurgiaꝫ aut rixã. ¶ occasionaliter. inquã. ſ. ex hoc ꝓtrahit ira cũ aliquis sibi ad iniuriã reputat q̃ aliter ei se ꝓbeat ¶ sic ex ira sequũt iurgia ¶ rixe. ¶ Ad. iij. dicẽ. q̃ ira ibi supra dicta est impedit iudiciũ rõnis. uñ ex stultitudine cui stultitia. ¶ ex ō sequit q̃ habeat cõem effectũ. ex defectu ordinis ꝓuenit q̃ aliquis inordinate alĩ ledere molit. ¶ Ad. iiij. dicẽ. q̃ rixa. si q̃nq̃ ex odio oriat. nõ tñ est ꝓprius ei⁹ effectus odij. q̃ ꝑet inferiores odientes ee q̃ rixose ¶ manifeste inimicũ ledat. q̃nq̃ eñ etiã occulte ledere ẽt. ¶ qñ videt se ꝓualere cũ rixa ¶ iurgio lesionẽ intẽdit. ¶ rixose aliq̃d ledere est ꝓprius effectus ire. rõne iam dicta. ¶ Ad. v. dicẽ. q̃ ex rixis sequit odium ¶ discordia in cordib⁹ rixantium. ¶ ō ille qui meditatur. ſ. qui intẽdit inter aliquos seminare discordiam. procurat q̃ admisceat rixas. sicut q̃libet pctm potest imputare actus alterius peccati ordinãdo illud in suã finẽ. ¶ ex hoc nõ sequitur q̃ rixa sit filia inanis glie nisi ꝓprie directe.

¶ Questio. xliij.

Deinde cõsiderandũ

est de seditiõe que opponit paci. Et circa hoc ꝗrunt duo. ¶ primo utr̃ sit speciale pctm. Secũdo utr̃ sit mortale peccatum.

Ad primũ sic ꝓcedit.

Videtur q̃ seditio non ẽ spãle pctm ab alio. ut supra dictũ est. quia Isidorus dicit in li. ethymol. seditiosus est q̃ dissensionẽ animoꝝ facit. discordia autem est q̃ dissensionẽ animoꝝ facit. ¶ discordia ponit ee peccatum mortale. sed ex hoc q̃ aliquis aliq̃s ꝓtrahit nõ peccat alio peccati genere nisi illo quo peccat. ¶ videt q̃ seditio non sit spãle pctm a discordia distinctum. ¶ Pręt. Seditio diuisionẽ quandam importat. ¶ nomẽ eñ estimatio famę a falsitate. ut supra dictũ est. ¶ pctm seditiosi nõ videt esse distinctum a peccato infamatis. ¶ Pręt. omne speciale peccatum ab alio distinctum uel est uitium capitale. aut ex aliquo uitio capitali oritur. sed seditio neq̃ computatur inter uitia capitalia neq̃ inter uitia que ex capitalibus oriuntur. ut ꝑs in. xxxj. moꝝ. uel uitiorũ uana numerantur. ergo seditio non est spãle pctm ab alio distinctum.

¶ Sed cōtra est qđ.ij. ad Cor. xij. Seditiones ab aliis pcis diffugiūt. ¶ Ꞩ. dcm. q seditio est quedā spēs pcti. qđ quid ad aliqđ pnenit cū bello s nra. Quid aūt ad aliqđ differt ab eis. patet ex dictis. ¶ Ad ij. dcm. q seditio differt aūt ab eis in duob⁹. Primo quidē. qr bella s rixa inferūt mutuā impugnatiōs in actu. Ꞩ seditio nō pōt dici sine stat dmōr impugnatio in actu. sine sit preparatio ad talē impugnatiōs vñ glo. ij. ad Cor. xij. dic qr seditiōes sunt tumultus ad pugnā. cū. s. aliq̄ se preparant inēcēūt pugnare. Secōo differūt qr bellū ppie est cōtra extraneos s hostes quasi multitudinis ad multitudinē. Rixa aūt est vn⁹ vel duo ad vnum vel paucos ad paucos. Seditio aūt ppie est inter partes vnius multitudis int se dissentientes. puta cū vna ps ciuitatis excitat in tumultū pra aliā. et iō qr seditio hz spāle bonū cui opponit. s. vnitatem s pacē multitudis. iō ē spāle pctm. ¶ Ad. j. ergo dō. q seditiosus dr q seditionē excitat. s qr seditio quandā discordiā facit. nō tm̄ qr Ꞩ int pres aliquas multitudis. pctm aūt seditiōis nō solū est i eo q discordiā seminat. Ꞩ ēt in eis q inordinate admīcē dissentiūt. ¶ Ad. ij. dō. q sedino differt a scisma te i duob⁹. primo quidē qr scisma opponit spāli vnitati ecclie. seditio aūt opponit spāli vel seculari multitudinis vnitati. puta ciuitatis vel regni. Ideo qr scisma non imprat aliquā prepationē ad pugnā corpalem. Ꞩ solū imprat dissensionē spāle. seditio aūt imperat preparationē ad pugnā corpalē. ¶ Ad. iij. dcm. q seditio sicut e scisma sub discordia continet. vt supra cm̄ est discordia qđā. non tm̄ ad vnū Ꞩ pluriū multitudinis admīcē.

Ad secundū sic procedit.

Videt q seditio nō sit sp pctm mortale. sedino. n. impetat tumultū ad pugnā. vt pz p glo. supra inductā. Ꞩ pugna nō sp ē pctm mortale. sed qñq; ē in ea licita. sicut supra habitū ē. q mlto magis seditio pōt ee sine pcto mortali. ¶ Pret. seditio ē discordia quedā vt dictū ē. Ꞩ discordia pōt ee sine pcto mortali. s qñq; ētā sine oi pcto ergo ētā seditio. ¶ Pte. laudat qđ multitudinē a pēre tyrānico liberat. Ꞩ hoc nō defacili pōt fieri sine aliq̄ dissensiōe multitudis. puta vna ps multitudinis nitit retinere tyrannū. alia vo nititur cū abijcere. ergo seditio nō potest fieri sine peccato. ¶ Sed Ꞩ est qđ Aplūs. q. ad Cor. xij. p. videt sedītiōes inē alia. que sunt pcta mortalia. ergo seditio est pctm mortale. ¶ Ꞩ. dō. q sicut dictum ē. seditio opponit vnitati multitudinis id est populi ciuitatis vel regni. dicit aūt Aug⁹. xix. de ciui. dei. q populo determinat sapiēs non omne cetū multitudinis. Ꞩ cetum iuris cōsensus utilitatis cōmunis sociatū. vnde manifestum est vnitatē cui opponitur seditio esse vnitatem iuris et cōmunis utilitatis. manifestū est ergo q seditio opponit se iustitiae cōmuni bono. s ideo ex suo genere est pctm mortale. s tanto grauius q̄to bonū cōmune qđ impugnat p seditionē est maius Ꞩ bonū priuatū qđ impugnat per rixam. pctm aūt seditionis primo quidē et principaliter grauat ad eos qui seditionē procurant qui grauissime peccant. Secōo aūt ad eos q eos sequunt generantes bonū cōmune. illi. n. qui bonus cōmune defendūt eis resistentes nō sunt dicendi seditiosi. sicut nec illi qui se defendunt dicunt rixosi. vt supra dictum ē. ¶ Ad. j. ergo dcm. q pugna q est licita fit p cōmuni vtilitate aliquorū. sicut supra dictum est. Ꞩ seditio fit pra cōmune bonū multitudinis. vñ semper est pctm mortale. ¶ Ad. ij. dcm. q discordia ab eo qđ non ē manifeste bonū potest ee sine pcto Ꞩ discordia ab eo qđ ē manifeste bonū non pōt esse sine peccato. s talis discordia est seditio que opponit vtilitati multitudinis que est manifeste bonū. ¶ Ad. iij. dō. q regimē tyrannicū non est iustū. qr non ordinatur ad bonus cōmune. Ꞩ ad bonū priuatum regentis. vt pz p pōm. viij. pol. s. in. viij. ethic. s iō gubernatio huius regiminis nō hz rōnem seditiōis nisi forte quādo sic inordinate grauat tyrānī regimē q multitudo subiecta maius detrimentū patit ex gubernatōe cōsequēti q ex tyranni regimine. magis aūt tyrannus seditiosus est qui in populo subiecto discordias seditiōes nutrit vt tutius dominari possit. hoc. n. tyrannicū est cū sit ordinatus ad bonū gratis pfidēdo cū multitudo nocumēto

Questio. xlij.

Deinde considerāduz

de restat dicendū q beneficentie opponūtur. inter q alia quidē primō ad rōnes iusticie. scilicet. s. quibus alicui iniuste primō ledit Ꞩ contra charitatē ipāliter scandalum ee videt. s ideo cōsiderandum est de scandalo. Circa qđ querunt octo. Primo quid sit scandalū. Secōo vtrū scandalum sit pctm. Tertio virtus sit pctm spāle. Quarto vtr sit pctm mortale. Quinto vtr perfecte q̄ sit scādalizari. Sexto vtrū eos sit scādalizare. Septimo vtr spāalia bona sint diminuenda pter scandalū. Octauo vtr sint gpt scandalum spalia dimittēda.

Ad primū sic procedit

Videt q scandalum inconuenienter diffiniatur esse dictū vel factū minus rectū prebēs occasionem ruine. Scandalū em̄ est vt post dicetur. Ꞩ sm̄ Aug. xxij. cōtra Faustū. peccatus est dictū vel factū vel concupitū pra legem dei. Ꞩ predicta diffinitio est insufficiens. quia pretermittit cogitatū sine concupitus. ¶ Pret. cum inter actus virtuosos vel rectos vnus virtuosior vel rectior altero sit. illud solum videt nō minus rectum qđ ē rectissimū. si ergo scandalū sit dictū vel factū minus rectū. sequit q oīs actus virtuosus pter optimū sit scandalū. ¶ Pte. occasio nolat causas p accidēs. Ꞩ id quod est p accīs nō debet poni in diffinitiōe. qr nō dat speciē. ergo inconuenienter in diffinitiōe scādali ponit occasio ¶ Pret. ex quolibet facto alterius potest aliqs sumere occasionē ruine qr causa p accidēs sunt

dñs determiate. si ergo scandalū est qñ puenit aliq̄ occasionē ruine qñlibet factū vel dictū parent esse scandalū. qñ videt esse incōueniēs. ¶ Pre. occasio ruine dat ꝓximo qñ offendit aut infirmat. Sz scandalū dicitur ꝑ offensiōz e infirmitatem. dicit n. apls ad Ro. xiiij. Bonū est non manducare carnē e nō bibere vinū neq̄ in quo frater tuus offendit aut scandalizatur aut infirmatur. ꝙ predicta diffinitio scādali nō est ꝑfecta. ¶ Sꝫ contra est qđ Hiero. exponēs illud qđ habet Matth. xv. Sinite illos. dicit. Quo verbo tē. dicit qñ legimus q̄dq̄ scādalizauerit. hoc intelligimus ꝙ dicto vel facto occasiōez ruine dederit. ¶ Rñ. dō. q̄ sic Hiero. ibidē dic. qđ grece scandalū dī. nos offensionē vel ruinā e impactionē pedis possum⁹ dicere. ꝓinde cū q̄ qñq̄ aliquis alterī ponit aliquid in via corporali cui impingēs disponit ad ruinam. e talis alter dī scandalū. e sic in ꝓcessu vite spūalis ꝓingit aliquē disponit ad ruinā spūalem ꝑ dictū vel factum alterius. in ꝑfectū. Aliqñ sine admonitōe vel inductōe aut exēplo alterū trahit ad peccandū. e hoc ꝓprie dī scandalū. nihil aūt fit ꝓprīa rationem disponit ad spūalem ruinā. nisi fit ꝙ hōs aliquē defectū rectitudinis. q̄ tūc qđ ē ꝑfectū rectum magis munit hoiem cōtra casum q̄ ad ruinā inducat. e iō cōueniēter dī ꝙ dictū vel factum minus rectū prebens occasionē ruine sit scandalū. ¶ Ad. j. ergo dōm. ꝙ cogitatio vel cōcupiscētia mali latet in corde. vñ non ꝓponitur alteri vt ober disponēs ad ruinā. e ꝑ hoc nō ponit habere scandali rōnem. ¶ Ad. ij. dōm ꝙ minus rectū nō dī hoc qđ ab aliquo alio fugat in rectitudine. sī ꝙ hōs aliquē rectitudinis defectus vel q̄ est fm se malū sic ꝑcm. vel q̄ hōs spēz mali. sicut cū aliqs recūbit in idolio. Glo. n. ꝺ fm se nō sit ꝑctm si aliqs hoc nō cōtrupta intētiōe faciat. tñ q̄ hōs quandā spēm mali vel similitudinē veneratiōis idoli. pōt alteri ꝑbere occasionē ruine. e iō apls monet. j. ad Thessal. v. Ab oi specie mala abstinete vos. e iō ꝓuenienter dicitur minus rectū. vt comꝑhēdant tam illa q̄ sunt fm se ꝑcta. sī illa q̄ hōnt spēm mali. ¶ Ad. iij. dō. ꝙ sicut supra habitū ē. nihil pōt esse hoi sufficiēs cā ꝑcti qđ ē spūaliter ruina nisi ꝓpria voluntas. e iō dicta vel facta vel cōcupita alterius bona pōt solus ē cā impfecta aliqliter inducēs ad ruinā. e ꝙ hoc nō dī dare cām ruine. sī bōa occasionē qđ significat cām impfectā. e non sp cām ꝑ accns. e tñ nihil phibet in quibuslā poni id qđ ē ꝑ accns. q̄ id qđ ē fm accidēs ouī pōt ꝑ se alteri ꝓuenire. sic in diffinitiōe fortune ponitur cā ꝑ accns. vt ꝓz. ij. phy. ¶ Ad. iiij. dōm ꝙ dictum vel factū alterius pōt esse dupl̄r alteri cā peccandi. vno mō ꝑ se. alio mō ꝑ accns. Per se quidē qñ aliqs suo malo ꝺbo vel facto intendit aliū ad peccādū inducere. vel ēt si ipe ꝺ nō intēdat. e tūm factū est tale ꝙ de sui rōne hōs ꝙ sit inductiuū ad peccandū. puta cū aliqs publice facit ꝑctm vt ꝙ hōs similitudinez ꝑcti. e tūc ille q̄ hūmodi actū facit ꝓprie dat occasionē ruine vñ vocat scandalū actiuū. Per accns aūt aliqs verbū vel factū minus est alteri causa peccādi. qñ cuiā ꝑter intentionē agentis ꝑter conditiōz operis aliqs male disponitur ex hmōi ope inducit ad peccādū. puta cū aliqs inuidet bonis alioꝝ. e tūc ille q̄ facit hmōi actū rectū nō dat occasionē ruine in se est. sī alius sumit occasionē fm illud Ro. xiij. Occasiōe aūt accepta tē. e iō hoc est scandalū passiuū sine actiuo. q̄ ille q̄ recte agit ꝙrum est de se nō dat occasionez ruine quā alter ꝑtit. qñq̄ ergo ꝓingat q̄ cuiā sit simul scandalū actiuū in uno et passiuū in altero. puta cū ad inductionē vnius alius peccat. qñq̄ vero est scandalū actiuū sine ꝑ se. puta cū aliqs inducit verbo vel facto aliū ad peccandū. e ille non ꝓsentit. qñq̄ vero est scandalū passiuū sine actiuo. sicut cum dictū est. ¶ Ad. v. dōs. q̄ infirmicas nominat ꝓmptitudinē ad scandalū. offensio aut noīat indignationē alicuius cōtra eū ꝙ peccat. ꝙ pōt cē qñq̄ sine ruina. scandalus aūt importat ipam impactionē ad ruinam.

Ad secūdū sic ꝓcedit.

Videt ꝙ scandalus non sit ꝑctm. Ꝑctā. n. non euenūt ex necessitate. qz oē ꝑctm ē voluntariū. vt supra habitū est. ꝫ Matt. e vij. dī. Necesse ē vt veniāt scandala. ꝙ scādalum non est ꝑctm.

¶ Pter. nullū ꝑctm ꝓcedit ex pietatis affectu. qz nō pōt arbor bona fructus malos facere. vt vt dī Matth. vij. ꝫ aliqs scandalū ē ex pietatis affectu. dicit. n. dño Petro Matth. xvj. Scādalū mihi es. vbi dicit Hiero. ꝙ error apls de pietatis affectu venīēs nunq̄ incentiuū videt esse diaboli. ꝙ non omne scandalū ē ꝑctm. ¶ Pre. scandalū impactionē quandā importat. ꝫ hō qui cuiq̄ impingit cadit. ergo scandalū qđ est spūalis casus pōt cē sine ꝑctō. ¶ Sed pra ē ꝙ scandalum ē dictū vel factū minus rectum. ex hoc aūt hōs aliqd rōnem ꝑcti ꝙ a rectitudine deficit ergo scandalū semp est cū ꝑctō. ¶ Rñ. dōm. ꝙ sicut tam supra dictū ē duplex ē scandalū. s. ꝑ signum in eo qui scandalizatur. et actiuus in eo qui scandalizat dans occasionem ruine. scādalum ꝙ passiuū semp est ꝑctm in eo qui scandalizatur. non n. scandalizatur nisi inꝑtus aliqualiter ruit spūali ruina q̄ est ꝑctm. pōt tñ cē scandalū passiuū sine peccato eius ex cuius facto aliquis scādalizatur. sicut cum aliquis scādalizatur de bono quo alius bene facit. similiter etiam scandalū actiuū semp est peccatum in eo qui scandalizat quia vel ipm opus qđ facit est peccatū. vel etiam si habeat speciem peccati dimittendū est semp ꝓpter ꝓximi charitatem. de qua vnusquisq̄ tenet salutem ꝓximi ꝓmouere. e sic qui nō dimittit contra charitatē agit. Potest tamen esse scandalū actiuū sine peccato alterius. quę alterius quę scādalizatur. sicut supra dictū est. ¶ Ad. j. ergo dōm. ꝙ hoc quod dicitur: necesse est ut veniant scandala. non est intelligendus de necessitate absoluta. sed de necessitate cōditionali. qua scilicet necesse est ꝓscita vel ꝓnunciata a deo euenire. si tamē contingat accipiat. vt Li. ij. dictū est. vñ nec ē eue

mire scandala necessitate finis. quia multa sūt ad
hoc vt q̄ probari sunt manifesti fiāt. vel necesse est
euenire scandala p̄m conditionē hominū q̄ sibi
a peccatis nō cauent. sicut si aliq̄s medicus vi-
dens aliquos indebita dicta vitare: dicat. neces
se est talem infirmari. qđ intelligēdus est sub hac
conditōe si dicta non mutēt. z sīt necesse ē eue-
nire scandala. si horis p̄uersationē malā nō mu-
tent. ¶Ad.ij. dō. q̄ scandalū ibi large ponitur
pro quolibet impedimento. volebat. n. Petrus
xp̄i passionē impedire quod3 p̄teritis affectu
mortis ad xp̄m. ¶Ad.iij. dō. q̄ nullus impin-
git ip̄aliter nisi retardet aliq̄liter a p̄cessu i via
dei. qđ fit saltem p peccm̄ veniale.

Ad tertiū sic procedit

Videt q̄ scādalū non sit spāle peccm̄. scādalū. n.
est dictum vel factū minus rectum. ⁊ oē peccm̄ ē
hmōi. ergo oīe peccm̄ est scandalū. nō ergo scan
dalū ē spāle peccm̄. ¶Pre. oē spāle peccm̄ siue oīs
spālis iniusticia immediat separat3 ab aliq̄o. vt dici
tur in. v. ethi. ⁊ scandalu3 nō immediat separat3 ab
aliq̄o peccō. ⁊ scādalū non ē spāle p ctm̄. ¶Pre.
oīe spāle peccm̄ p̄stituit ꝑm aliq̄d qđ dat spēm
mortali actui. ⁊ nō scādali p̄stituit p hoc q̄ cotra
aliq̄s peccat. in manifesto aūt peccaret si sit cir-
cūstantia aggrauās nō videt cōstituere peccati
spēm. ergo scādalū non est spāle peccm̄. ¶Sz cō
tra. spāli virtuti spāle peccm̄ opponit. ⁊ scādalum
opponit spāli virtuti. s. charitati. dī. n. Ho. xiij.
Si propter cibū frater tuus p̄isterat. iam non ꝑm
charitatē ambulas. ⁊ scandalum ē spāle peccm̄.
¶Ā. nō. dō. q̄ sicut supra dictū ē. duplex ē scāda
lum actiuū. s. ⁊ passiuū. passiuū quidē scādalū3
non potest esse spāle peccm̄. q̄a ex dicto vel facto al
terius aliquē ruere contingit ꝑm q̄cunq̄s gen⁹
peccati. nec hoc ipsum qđ est occasionē peccandi
sumere ex dicto vel facto alterius spāle rōnem
peccati p̄stituit. q̄ non importat spālem deform
itatem spāli virtuti oppositam. Scandalū aūt
actiuū p̄t accipi dupl̄r. p se. s. ⁊ p accidēs. Per
accidēs qđē qñ est p̄ter intentionē agēntis. vtpu
ta cū aliquis facto suo vel verbo inordinato nō
intēdit alteri dare occasionē ruine. ⁊ solū fuę sa
tisfacere volūtati. ⁊ sic etiā scādalū actiuū nō est
spāle peccm̄. q̄a qđ est p accidēs non p̄stituit spe
ciem. Per se aūt est actiuū scādalū cū aliq̄s suo
inordinato dicto vl facto intēdit aliū trahere ad
peccandū. ⁊ sic ex intentiōe spālis finis sortit ra
tiō ei⁹ spālis pcti. finis. eīs dat spēs in moralib⁹
vt dictū est supra. vñ sicut furtum ē spāle peccm̄
aut homicidiū ꝑter spāle nocumētū primi. qđ
intendit. ita etiā scandalū est spāle peccm̄ ꝑp̄ hoc
q̄ intendit spāle proximi nocumentū. ⁊ oppo
nitur directe correctioni fraterne ut qua attendi
tur spālis nocumēti remotio. ¶Ad.j. dōm. q̄
omne peccm̄ potest materialiter se habere ad scā
dalum actiuū. sed formalem rōnem spālis pec-
cati potest habere ex intentione finis. vt dictum
est. ¶Ad.ij. dōm. q̄ scandalum actiuū pōt inue
niri separatum ab aliq̄o pcto. vtputa cū aliq̄s p̄ci-
piū scandalizat facto. qđ de se non est peccm̄. sed
habet spēm mali. ¶Ad.iij. dō. q̄ scādalum non
habet rōnem spālis pcti ex p̄dicta circūstantia.
ꝙ ex intentiōe finis. vt dictum est.

Ad quartū sic, procedit

Videt q̄ scandalum sit peccm̄ mortale. oē. n. pec
catum qđ cōtrariat charitati est peccm̄ mortale. vt
supra dictū est. ⁊ scādalū contrariat charitati. vt
dictum ē. ⁊ scandalū est peccm̄ mortale. ¶Prec.
nulli peccō debetur pena damnatiōis eterne nisi
mortali. ⁊ scādalo debet pena damnatiōis eterne.
ꝑm illud Matth. xviij. Qui scādalizauerit vnū
de pusillis istis qui in me credunt. expedit ei vt
suspendat mola asinaria ut collo eius ⁊ demer-
gatur in profundū maris. q̄ vt dicit Hiero. mul
to melius est. p culpa breuē recipe penā. ⁊ ꝑ
nis seruari cruciatib⁹. ⁊ scādalum est peccm̄ mor
tale. ¶Pre. oīe peccm̄ qđ in deū cōmittit ē pec
catum mortale. q̄ solū peccm̄ mortale auertit ho
minē a deo. ⁊ scandalū est peccm̄ in deū. dicit enī
Apls. j. ad Cor. viij. Percutientes conscientiā
fratrū infirmā in xp̄m peccatis. ꝙ scādalū semp
est peccm̄ mortale. ¶Sed cōtra. inducere aliquez
ad peccandū venialiter pōt esse peccm̄ veniale. ⁊
hoc ꝑtinet ad rōnem scandali. ergo scādalū pōt
esse peccm̄ veniale. ¶Ā. nō. dō. q̄ sicut supra dictū
est. scandalū importat impactionē quandā3 per
quā aliq̄s disponit ad ruinā. ⁊ iō scandalū passi
uum qñq̄ quidē pōt esse peccm̄ veniale. q̄ⁱ hūs
impactionē rm̄. puta cū aliq̄s ex inordinato dic-
to vel facto alterius cōmouet motu venial⁹ pec
cati. qñq̄ vo est peccm̄ mortale. q̄ⁱ hūs cū impa
ctione ruinam. puta cū aliq̄s ex inordinato dic-
to vel facto alterius p̄cedit vsq̄ ad peccm̄ morta
le. scandalū aūt actiuū si sit p accīs pōt ee q̄nq̄
quidē peccm̄ veniale. puta cū aliq̄s vel actū venia-
lis peccati vel actū qui nō est ꝑm se peccm̄. ⁊ ha-
bet aliquā spēm mali cū aliqua levi indiscretiōe
cōmittit. qñq̄ vo est peccm̄ mortale siue qđ ꝑmit
tit actū peccati mortalis siue q̄ cōtemnit salu-
tem primi. vt puta ea ꝑtinēdā nō ꝑtermittat ali
quis facē qđ sibi libuerit. si vo scandalū actiuū
sit p se. puta cum intēdit inducere aliū ad pec
candum. si quidē intendat inducere ad peccan-
dum mortaliter est peccm̄ mortale. ⁊ similiter in-
tendat inducere proximū ad peccandū venialit-
er p actū pcti mortalis. si vo intendat inducere
primū ad peccandū venialiter p actū pcti venia
lis ē peccm̄ veniale. Et p hoc ꝑz rāsio ad obiecta.

Ad quintū sic procedi

tur Videt q̄ scādalū passiuū possit ēe in effectu
cōdē. Xp̄s. n. fuit maxie effectiue. ⁊ ipe dicit Pe
tro. scandalū mihi es. q̄ manifestius alij effecti
ue p̄sit scandalū pati. ¶Prec. scādalū importat im
pedimētū aliq̄ⁱ q̄ⁱ alicui opponit in via spūa-
li. ⁊ etiā effectiue viri i p̄cessibus spūalis vite impe
diri pōt. Ps illd. j. ad Thessa. ij. Voluim⁹ venire
ad vos. ego qđē Paulus semele iterū. ⁊ impedi-
uit nos sathanas. ergo etiā effectiue viri pōt scan
dalum pati. ¶Pre. Etiaz in perfectis viris pec-
cata venialia inuenīri possūt ꝑm illud. j. Joh. j.

Si dicerimus q̃ peccm̃ nō habem⁹ ipsi nos seducimus. ℟ scādalū passiuū non semp est peccm̃ mortale. ℟ q̃q; veniale. vt dictū est. ergo scandalum passiuū pōt in pfectis viris inuenīri. ¶ Sz cōtra est qđ ipe illud Matth. x viij. Qui scādalizauerit vnū de pusillis istis. dicit Piero. Nota q̃ qui scādalizat parvulos ē. maioreo. n. scandala non recipiunt ¶ ℟. ad. 6⁹. q̃ scandalū passiuū importat quandā cōmotionē animi a bono ī eo qui scādalū patit. nullum. n. cōmouet q̃ rei imobili firmiter inhereat. maiorēo aūt fine pfectiori eo inhereāt. minus ē imināabilis bonitas. q̃ et si inhereāt finio plano non inhereāt eis nisi mōtum illi inhereāt xpo. Vñ illō. j. ad Cor. xiij. Imitatores mei estote sicut ego xpi. vñ quātūcūq; videāt inordinate se habere directiui factis ipi a sua rectitudine nō recedūt. Vñ illō pō. Quis cōfidit in vno sicut mons syon nō cōmouebit in eternū. q̃ habitat in hierusalē. t ī in his q̃ pfecte deo adherēt q̃ amore scādalū nō inuenit. Vñ illud pō. Pax multa diligētibus legē tuā. t non est illis scandalū. ¶ Ad. j. ergo dō. q̃ supra dictū est. scandalū large ponit ibi sicut p quoribz impedimēto. vñ dño Petro dicit. Scandalū mihi es. q. i. medat eigo ppositi impedire circa passionē subeundā. ¶ Ad. ij. dōm. q̃ in exterioribz actibus pfectoꝝ viri pōt impediri. ℟ in exterioribz tantare q̃ dicta vel facta aliqꝝ nō impediuntur quo minꝰ imitēdant in deū. Vñ illud Eccli. viij. Neq; mors neq; vita poterit nos separe a charitate dei. ¶ Ad. iij. dōm. q̃ pfecti viri ex infirmitate carnis incidant interdū in aliqua pcā venialia nō aūt ex aliqꝝ dicto vel facto scādalizant: Vñ verā scandali rōnes. ℟ potest esse in eis qđaz appropinquatio ad scādalū. Vñ illud pō. Mei pene moti sunt pedes.

Ad sextum sic pceditꝫ.

Videt q̃ scādalū actiuū possit inueniri in viris perfectis. passio. n. est effectus actionis. ℟ ex dictis vel factis pfectoꝝ aliq; passime scādalizātur. Vñ illud Matth. xv. Scis q̃ pharisei audito hoc verbo scādalizati sūt. ī q̃ pfectis viris pōt inueniri scandalū actiuū. ¶ Pte. Petrus post acceptum spūm sanctū in statu pfectoꝝ erat. ℟ postea gētiles scādalizauit. dē. n. ad Gal. ij. Cū vidisset q̃ nō recte ambularēt ad veritatē euāgelij. dixi cephe. i. Petro coram oībus. si tu cum iudeus sine gētilit t ñ inducere viuis. quō gētes cogis iudaizare. ℟ scandalū actiuū pōt ee inviris pfectis.

¶ Pret scandalū actiuū q̃q; ē peccm̃ venīale. ℟ peccā venialia pōt ee in viris pfectis. q̃ scandalū actiuū potest ee i viris pfectis. ¶ Sz contra. primo repugnat pfectioni scandalū actiuū. q̃. scādalum passiuū. sed scandalum passiuū non pōt esse in viris pfectis. ergo multo minus scādalū actiuū. ¶ ℟. 6⁹. q̃ scādalū actiuū. qđe ē cum aliqđ tale aliqđ dicit vel facit qđ de se tale est vt alterū natū sit inducere ad ruinā. qđ qđē ē solū id qđ inordinate fit vel dī. ad pfectos aūt pertinet ea q̃ agunt ℟ regulā rōnis ordinate. ℟ illud. j. ad Cor. xiij. Omnia honeste et ℟ ordinem fiant in vobis. t ppterea hanc cautelā adhibent in his in quibus nō solū ipe offenderēt. ℟ etiam aliqs offensionē parāret. t sicdē in cōi manifestis dictis vel factis aliquid ab hac moderatōe deūt. hoc potest ex infirmitate humana ℟ quaz a pfectōe deficiunt. nō tū intm deficiunt vt multum ab ordine rōnis recedat ℟ modicū t leuiter qđ non ē tam magnū vt ex hoc rōnabiliter possit ab alio sumi peccādi occasio. ¶ Ad. j. q̃ dōm q̃ scandalū passiuū semp ab aliquo actiuo causatur. ℟ non semp ab aliquo scādalo actiuo alterius. ℟ cupidē qui scādalizat. qz. ℟. ipse seipm scādalizat. ¶ Ad. ij. 6⁹. q̃ Petrus peccauit quādoq; t reprehensibilis fuit ℟ sententiā Aug. t ipius Pauli. subtrahēdo se a gētilibus vt vitaret scādalū indeorum. qz hoc incaute aliqliter faciebat. ita q̃ ex hoc gētiles ad fidē conuersi scādalizabant nō in factū Petri erat tam grave peccm̃ q̃ merito posset alios scādalizare. vñ patiebant scādalum passiuū. nō aūt erat in petro scandalū actiuum. ¶ Ad. iij. 6⁹. q̃ peccā venialia pfectoꝝ propter cōsistunt in subito motibus. qui cum sint occulti scādalizare nō pōt. sīq; vero ea in exterioribz dictis vel factis venialia peccā cōmittat. tam leuia fuit vt de se scādalizādi virtutē non habeāt.

Ad septimū sic proceditꝫ.

Videt q̃ bona spūalia sint ppter scādalū dimittēda. Aug. enī in li. xera epistam pmonitiam vocat. vt vbi scalmatis periculū timet a punitōe peccatoꝝ cessandum est. ℟ punitio peccatoꝝ est quoddā spūale cui⁹ sit actus iniuste. ergo bonū spūale est ppter scandalū dimittendus. ¶ Pret. sacra doctrina maxime videt ee spūalis. ℟ ab ea est cessandū ppter scandalū. Vñ illud Mat. vij. Nolite sanctum dare canibus neq; margaritas vestras spargatis ante porcos. ne conuersi dirūpant vos. ergo bonū spūale est dimittēdū ppter scandalū. ¶ Pret. correctio fraterna cū sit actus charitatis est quoddā spūale bonū. ℟ interdum ex charitate dimittitur ad vitandum scādalum aliqꝝ vt Aug⁹. dicit in. j. de ciui. dei. ergo bonus spūale est ppter scandalū dimittendus. ¶ Pret. Piero. dicit q̃ dimittendū est ppter scandalum omne qđ potest ptermitti salua triplici veritate. scz vite. iusticie t doctrine. ℟ imperito consilio q̃ t largitio elemosynarū multotiēs pōt ptermitti salua triplici veritate pdicta. aliquin semper peccarēt oēs qui ptermittunt. t tamen hec sunt maxima inter spūalia opa. ergo spūalia opa debent ptermitti ppter scandalum. ¶ Pte. vitatio cuiuslibet ei pcī est quoddā spūale bonū. qz qlibet peccatū affert peccati aliqđ spūale detrimētum. ℟ videt q̃ p scandalo primi vitando debeat aliqs q̃q; peccare venialiter. puta cū peccādo venialiter impedit pcm̃ mortale alterius. debet eis homo impedire damnationez proximi q̃tum pōt sine detrimēto ppie salutis. q̃ nō tollitur p pcm̃ venīale. ergo aliqđ bonū spūale dz homo ptermittere ppter scandalū vitandum.

Sed pra est qđ Grego. dicit sup Ezechi. Si de veritate scandalum iumit vnius nasci gemi-

ritur scandalū ꝫ q veritas relinquatur. ℟ bona
spūalia ita time pinēt ad veritatē. q bona spūa
lia nō sunt ꝓpter scādalū dimittēda. ¶ ℟ñ. dō.
q cū dupler sit scādalū actiuū. s. t passiuū. que
stio aūt ista nō h3 locū de scādalo actiuo. q3 cuz
scādalū actiuū sit dictū vl facti malus rectus.
nihil ē cū scādalo actiuo faciendū. h3 aūt locus
questio si intelligat de scādalo passiuo. ℭ confide
randū est q quid sit dimittēdū ne alius scādali
zetur. ℭ ſ aūt in spūalibus bonis distinguēdū.
nā quedā bona sūt de necessitate salutis ꝫ ꝑmitti
nō ꝑt sine ꝑcō mortali. manifestum ē aūt q
nullus h3 mortalē peccare vel alterū ꝑcm impe
dire. q3 fm ordinē charitatis plus h3 hō sua
salutē spūalē diligere ꝫ alterius. t nō ex ꝫ sunt de
necessitate salutis ꝑmitti ñ debet ꝓpter scādalū vi
randus. ℑn his aūt spūalibus bonis ꝫ nō sūt de
necessitate salutis videt distinguendū. q3 scādalus
qō ex eo oriat qñq; ex malicia ꝓcedit cū. s. aliqui
volūt impedire hmōi spūalia bona. scādala con
citādo. t hoc ē scandalū phariseoꝝ ꝫ de doctri
na dñi scādalizabant. qō eē ꝑmittendū dc̄ꝰ do
cet Matth. xv. ¶ Alioq; vo scādalū ꝓcedit ex infir
mitate vel ignorātia. t hmōi ē scādalū puſilloꝝ
ꝓpter qō sunt spūalia bona occultāda. vel etiam
interdum differēda vbi periculum non immineat
quousq; reddita rōne hmōi scādalū ceſſet. si aūt
posſ reddita rōnem hmōi scandalum duret. ꝫs
videtur ex malicia esse. t sic ꝓpter tōm non sunt
hmōi spūalia opa ꝑmittēda. ¶ Ad ꝑ. ꝫ. dōm
q penarum inflictio non est ꝓpter se expetēda.
ℵ pene inflīgunt vt medicine quedā ad cohiben
dum pcā. t iō intantū hūt rōnem iuſticie inflic
tum p eas peccata cohibent. Si aūt ꝑ inflictiōz
penarum manifestū sit plura t maiora peccata
sequi. tunc penarū inflictio nō cōmendat sub iu
ſticia. t in hoc casu loquit Aug. qñ. s. ex excōica
tione aliquoꝝ ſm inet pericla scismatis. tunc em
ex excōicatiōnē ferre nō pinet ad veritatē iuſticie.
¶ Ad ꝑ. ij. dōm. q circa doctrinā duo sunt ꝓside
randa. s. veritas ꝫ docet. t ipse actus docēdi. quo
rum ꝑmū est de necessitate salutis. vt. s. ꝓtarii
veritati nō doceat. ℵ veritatē fm congruentiam
ad ꝑsonarū ꝓponat ille cui incūbit docēdi of
ficiū. t iō ꝓpt nullū scādalū qō seq videat debet
homo ꝑtermissa veritate falsitatē docere. ℵ ipse
actus docēdi int spūales elemosynas cē potat.
vt supra dictū ē. t iō ea dē rō ē de doctrina et de a
liis mie opibus de quib⁹ postea dicet. ¶ Ad ꝑ. ij.
dō. q correctio fraterna sic supra dictum ē ordi
nat ad emendationē fratris. t iō intantū spue
da ē int spūalia bona inq̄rū hoc ꝓsequi pōt. qō
non contingit si ex correctiōe frater scādalizetur
t iō si ꝓpter scādalū correctio diminuitur. nō di
minūt spūale bonū. ¶ Ad ꝑ. iij. dō. q in ſtrare vi
te doctrine t iuſticie nō solū compiēdit id qō
est de necessitate salutis. ℵ cētā id ꝫ qō ꝓfectus ꝑ
uenit ad salutē. fm illud ꝑ. ad Cor. xij. Emula
mini charismata meliora. vñ cētā spūalia nō sunt
simplr ꝑtermittēda. nec etiā mie opa. ꝓpt scāda
lū. ℵ sunt interdū occultāda vl differēda. ꝓpt scā
dalū puſilloꝝ. vt dictū est. qñq; tā ꝓſilloꝝ obser
uatio t impletio operis mie sunt de necessitate salu
tis. qō ꝑs in his q̄ tā noverūt ꝓfecisse. t in his qb⁹
ex debito imminet defectib⁹ aliorū subuenire vl in
spūalibus pura pascēdo eloquentē. vl in spūalib⁹
pura docēdo ignorantem. sine hmōi fiāt debeat
ꝓpter imminentē officiū. vt ꝑs in ꝓlatis. sive ꝓpter
necessitatē indigentis. t tūc eadē rō ē de hmōi sicut
de aliis ꝫ sunt de necessitate salutis. ¶ Ad. v. dōm.
q q̄dā dixerūt ꝑcm veniale eē ꝑmittēdū ꝓpt vi
tandū scandalū. ℵ hoc implicat errorem. si. n. sit
endū ē. tam nō ē malū neq; ꝑcm. nam ꝑcm nō
pōt eē eligibile. ꝓngit tn aliqd ꝓpt aliquid circū
stantiam nō eē ꝑcm veniale. qo illa circūſtātia
ſublata ꝑcm veniale eēt. ſic verbū ociosus ē pec
catū veniale qñ absq; vtilitate dicit. si aūt ex cā
rōnabili. ꝓferat nō ē ociosus neq; ꝑcm. ¶ Malo
aūt ꝑ ꝑcm veniale gra nō tollat. q quā est bona
salus. inq̄tum tn veniale ꝺisponit ad mortale:
vergit in detrimentum salutis.

Ad octauū sic ꝓcedi

tur. Videt q tpalia sint dimittēda ꝓpt scādalū.
magis. n. debemus diligere spūalem salutē ꝓximi
q̄ impedit ꝑ scādalū ꝫ ḡcūq; tpalia bona. ℵ
id qō min⁹ diligim⁹ dimittim⁹ ꝓpter id qō ma
gis diligim⁹. ꝫ tpalia magis debem⁹ dimittere
ad vitandū scandalū. ꝓ. no. ¶ Ꝑrēt. Fm regu
lā Dion. oia ꝫ pōt ꝑmitti salua triplici veri
tate. sūt ꝓpt scādalū dimittēda. ℵ tpalia pōt ꝑ
mitti salua triplici veritate. ꝫ sunt ꝓpt scādalus
dimittēda. ¶ Ꝑrēt. In tpalib⁹ bonis nihil ē ma
gis necessariū ꝫ cibus. ℵ cibus ē ꝑmittēdus
ꝓpt scādalū fm illud Ezo. xxxij. Nolī cibo tuo il
lum ꝑdere. ꝓ quo xp̄s mortu⁹ ē. ꝫ multo magis
oia alia tpalia sūt ꝓpt scādalū dimittēda. ℘c.
tpalia nullo ꝓuenientiori modo ꝓcurare vel re
cuperare possum⁹ ꝫ ꝓ iudiciū. ℵ iudiciū vti non
licet ꝑcipue cū scādalo. Dī. n. Matth. v. Et ꝫ volt
tecū in iudicio ꝓtendere tunicā tuā tollere. dimit
te ei t pallīū. Et. ꝑ. ad Cor. vj. Iam quidē oīno
delictū ē in vob⁹ q iudicia habetis inter vos. Ꝛre
nō magis iniuriā accipitis. Ꝛre nō magis frau
dē patimi. ꝫ videt q tpalia sint ꝓpter scādalū di
mittēda. ¶ Ꝑrēt. fm illa tpalia manus vident di
mittēda ꝫ sint spūalib⁹ annexa. ℵ ista sunt. ꝓpt scā
dalū dimittēda. apls. n. seminās spūalia. tpalia
stipēdia nō accepit: ne offendiculū daret cuiqz
lio xp̄i. vt ꝑs ꝑ. ad Cor. ix. t ex hīs cā eccīa i ali
quibus terris nō exigit decimas. ꝓpt scādalū vi
tandū. ꝫ multo magis alia tpalia sunt ꝓpt scan
dalū dimittēda. ¶ Sed ꝓra ē qō dr̄ūs ℣ thomas
cantuariēn. repente reo ecclesiarum cuz scādalo
regio. ¶ ℟ñ. dō. q circa tpalia bona distinguen
dum est. Aut em sunt nostra aut sunt nobis ad
conservandum ꝓ alio cōmissa. sicut bona ec
clesie cōmittunt prelatis. t bona cōmunia qui
buscunqz reipublice rectoribus. t talium conser
vatio sicut t depositū ꝓ imminet his quibus fūt
cōmissa ex necessitate. t ideo non sunt ꝓpt scan
dalum dimittēda. sicut nec alia ꝫ sunt de necessi
tate salutis. tpalia vero bona quorum nos sumus
domini dimittere ea tribuendo si penes nos ea

habeamus. vel non repetẽdo si apud alios sint ꝓpter scandalũ. quos quidẽ debemus. quos autẽ non. Si oĩs scandalũ ex hoc oriat ꝓpter ignorantiam vel infirmitates aliorũ qũ supra dictum est scandalũ possillorũ. tunc vel rosaliter diminẽda sunt ꝓcepta vel aliter scandalũ sedandũ. i. q aliquã admonitionẽ. vñ Aug. dicit in li. de sermõe dñi in mõte. Quãdũ ẽ qũ nec ubi nec alteri nocetat ꝗtum ab hoĩe credi põt. et cũ negauerio qũ pene mẽticãda est ei iusticia et melius ei aliqđ dabio cũ peronẽ iniuste correxerio. aliqñ ho scandalũ nascit ex malicia. qũ est scandalũ pharisẽorũ. et ꝓpter eos q sic scãdala cõcitant nõ sunt tẽ ꝑcepta dimittẽda. qz hoc nocere bono cõ. ꝓcetur. n. malis rapiẽdi occasio. et noceret ipis rapientibus q retinẽdo aliena in pctõ remanerẽt. vñ Chrs. dicit in moral. Quãdũ cũ ꝑcepta nobis rapuit solũmodo sunt tolerãda. quidã vo equitate seruata. ꝓhibẽdi nõ sola cura nr̃a fuberabant. ẽ ne rapiẽtes nõ sua semetipos ꝑdant. Et per hoc ꝑ solutio ad. j. ¶ Ad. ij. dcs. q si paſſim omnes et malis hoibus se aliena raperẽt. verge res hoc in detrimentum veritatis viteꝝ insticie. et tũ non os ꝓpter qcũq scandalũ ꝓcepta dimitt. ¶ Ad. iij. dcs. q non ẽ de mẽtione apli monere q̃ cibus rosaliter ꝓpter scandalũ dimittat. quia sumere cibũ ẽ de necessitate salutis. ẽ qz talis cibus ẽ ꝓpter scandalũ diminendus. Sm tlũ. j. ad Cor. viij. Nõ mãducabo carnẽ in eternũ ne fratrem meum scandalizem. ¶ Ad. iiij. dcm. q Sm Aug. in li. de sermone dñi in mõte. istud ꝑceptũ dñi est intelligendũ Sm ꝓparationẽ animi. vt sc̃s homo sit paratus primo pati iniuriã vel fraudem q̃ iudiciũ subire si ẽ expediat. qđ tñ non expediret dictũ ẽ. et sic intelligẽdũ ẽ dns apls. ¶ Ad. v. dcs. q scandalũ qđ vitabat apls ex ignorantia procedebat gẽtis. q hoc nõ cõsuenerant. et iõ ad tẽpus abstinendus erat vt primo instrueret hoc cẽ debitũ. et ex sic cã ecclia abstinet de decimis exigẽdis in terris in quibus nõ ẽ consueta decimas soluere. Questio. xliiij.

Einde considerãduz

est de ꝑceptis charitatis. Et circa hoc querũt octo. Primo vtr ẽ charitate sint dãda ꝑcepta. Secũdo vtr vnũ tm vt duo. Tertio vtr duo sufficiãt. Quarto vtr ꝓximũ ꝑcipiatur vt de⁹ ex toto corde diligat. Quinto vtr cõuenienẽ addat ex tota mẽte et. Sexto vtr ꝑceptũ hoc possit unita ista impleri. Septio de ẽ ꝑcepto diligeo ꝓximũ tuum sicut teipm. Octauo vtrum ordo charitatis cadat sub ꝑcepto.

Ad primuz sic ꝓcedit.

Videt q de charitate nõ debeat dari aliqđ ꝑceptum. Charitas. n. ponit modũ actuũ oĩm virtuum de quib⁹ dant ꝑcepta cũ sit forma virtutũ. vt supra dictũ ẽ. ẽ mod⁹ nõ ẽ in ꝑcepto vt cõiter ergo de charitate nõ sunt danda ꝑcepta. ¶ Pre. charitas q̃ in cordibus nr̃is p spm sanctũ infundit facit nos liberos. qz vbi spus dñi ibi libertas. vt dr. ij. ad Cor. iij. ẽ obligatio q̃ ex ꝑcepto tollit libertati opponit. qz necessitatẽ imponit. ergo de charitate nõ sunt dãda ꝑcepta. ¶ Pret. charitas ẽ ꝑcipua inter oẽa virtutes ad qđ ordinant ꝑcepta. vt ex supra dictis pz. si q de charitate dant aliq ꝑcepta deberẽt poni inẽ ꝑcipua ꝑcepta q̃ sunt ꝑcepta decalogi. nõ aũt ponunt ergo nulla ꝑcepta sunt de charitate dãda. ¶ Sz ꝓtra. illud qđ deus requirit a nobis cadit sub ꝑcepto requirit aũt de⁹ ab hoĩe vt diligat eũ. vt dr Deut. x. ergo de dilectiõe charitatis q̃ est dilectio dei sunt dãda ꝑcepta. ¶ Rsñ. dcm. q sicut supra dictum ẽ. ꝑcepta imponũt rõnẽ debit. intentum ergo aliqđ cadit sub ꝑcepto. multa bz rõnẽ debiti. Est aũt aliqđ debitum ꝓpr. Uno mõ ꝓ se. Alio mõ ꝓpter aliud. Per se quidẽ debitum est in unoquoq negotio id qđ ẽ finis. qz bz rationẽ per se boni. ꝓpter aliud aũt est debitum id quod ordinat ad finẽ. sicut medico p se debitum est vt sanet. ꝓpter aliud autẽ vt medicinam det ad sanandũ. finis aũt spiritualis vite est vt homo vniatur deo qđ fit p charitatẽ. et ad hoc ordinantur sicut ad finẽ oĩa q̃ pertinent ad spũalem vitã. unde et apls dicit. j. ad Tim. j. Finis ꝑcepti est charitas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta. Oĩa em̃ virtutes de quarũ actibus dant ꝑcepta ordinant vel ad purificãdũ cor a turbulẽto passionũ. sicut virtutes q̃ sunt circa passiones. vel saltẽ ad habendã bonã conscientiã. sic virtutes q̃ sunt circa operationes. vel ad habendus rectam fidẽ sicut illa q̃ pertinẽt ad diuinũ cultum. et hec tria reqrunt ad diligendum deum. nam cor impurũ a dei dilectiõe abstrahit ꝓpter passiones inclinantes ad terrena. conscia vo mala facit horrere diuinã iusticiã. ꝓpter timorẽ pene. fides aũt ficta trahit affectũ in id qđ de deo fingit separans a diuinitate et a deiveritate. In quolibet aũt genere id qđ est p se. potius ẽ eo qđ ẽ ꝓpter aliud. et iõ in maximo ꝑceptuz est de charitate. vt dicit Mand. xxij. ¶ Ad. j. ergo dcm. q sicut supra dictum est. cum de ceteris ꝑceptis ageret. modus dilectionis non cadit sub illis ꝑceptis q̃ dant de aliis actibus virtutũ. puta sub hoc ꝑcepto. Honora patrem tuũ et matrẽ tuã. nõ cadit q hoc ex charitate fiat. cadit tñ actus dilectionis sub ꝑceptis spũlib⁹. ¶ Ad. ij. dcs. q obligatio ꝑcepti nõ opponit libertati. nulli i eo cui⁹ mẽo auersa ẽ ab eo qđ ꝑcipit. sic pz i his q ex solo timore ꝑcepta custodiunt. ẽ ꝑceptũ dilectionis nõ põt impleri nisi ex ꝓpria voluntate. et iõ libertati nõ repugnat. ¶ Ad. iij. dcs. q oia ꝑcepta decalogi ordinãt ad dilectionẽ dei primi. et iõ ꝑcepta charitatis nõ fuerũt cõmemorãda inẽ ꝑcepta decalogi. Sz inclusa sunt.

Ad secundũ sic ꝓcedit

Videtur q de charitate nõ fuerint danda duo ꝑcepta. Ꝑcepta. n. legis ordinant ad virtutem. vt supra dictũ est. ẽ charitas est una virtus vt ex supra dictis patet. ergo de charitate nõ sunt danda nisi unũ ꝑceptũ. ¶ Pret. sicut Aug. dicit in li. de doc. chri. charitas in ꝓmo nõ diligit nisi deũ. sed ad diligendũ deus sufficienter ordinamur p hoc ꝑceptum. Diliges dominũ deũ

tionm. ergo nō oportuit addere aliud preceptū de dilectione primi. ¶Prēt. omnia peccata diuersio preceptis opponunt. ꝫ non peccat aliquis pretermittēdo dilectiōz proximi si nō pretermittat dilectionē dei. Hinc dicit Luc. xiij. Si quis venit ad me ⁊ non odit patrē suū ⁊ matrē suam non pōt meus esse discipulus. ergo non ē aliud preceptū de dilectiōe dei ⁊ de dilectiōe proximi. ¶Prēt. Ipse dicit ad Ro. xiij. Qui diligit proximū legē implenit. ꝫ non impleret lex nisi p̄ obseruantiam omniū preceptoꝝ. ergo ola precepta includunt in dilectiōe proximi. sufficit ergo vnuꝫ preceptū de dilectiōe proximi. non ergo de hoc debēt ee duo precepta charitatis. ¶Sz cōtra ē qđ dicit. j. Joh. iiij. Hoc mandatū habemus a deo vt q̄ diligit deū diligat et fratrē suū. ¶Hñ. dom. q̄ sicut supra dictū ē cuꝫ de preceptis ageret. hoc modo se habēt precepta in lege. sicut ꝓpositōes in scientijs speculatiuis in quibus conclusiōes virtute primoꝝ in primis principijs. vnde q̄ps ex cognosceret principia sm totum suā virtutem non opus haberet vt ei conclusiōes seorsus proponerent. ꝫ quia non oēs qui cognoscunt principia sufficiūt cōsiderare quicqđ in principijs virtute cōtinet. necesse ē ꝓpter eos vt in scientijs de principijs cōclusiōes deducant. In ogabilib⁹ aūt in quibus precepta legis non dirigūt. finis hz rōnem principij. vt supra dictum ē. dilectio aūt dei finis est ad quē dilectio proximi ordinatur. ⁊ ideo nō solū oportet dari preceptum de dilectione dei. ꝫ etiā de dilectiōe proximi. ꝓpter multoꝝ capaces: qui nō facili considerāt vnū horum preceptoꝝ sub alio cōtineri. ¶Ad. j. q̄ dom. q̄ licet charitas sit vna virtus. habz tamē duos actꝰ quoꝝ vnus ordinat ad alium sicut ad finē. precepta aūt dant de actibus virtutū. ⁊ ideo oportuit esse plura precepta charitatis. ¶Ad. ij. dom. q̄ deꝰ diligitur in proximo sicut finis in eo qđ ē ad finē ⁊ tamē oportuit de vtroq; explicite dari precepta. ratione iam dicta. ¶Ad. iij. dom. q̄ id qđ est ad finē habet rōnem boni ex ordine ad finez. ⁊ sm hoc etiā recedere ab eo habet rationē mali ⁊ nō aliter. ¶Ad. iiij. dom q̄ in dilectiōe proximi includitur dilectio dei. sicut finis in eo qđ est ad finem conuersio. ⁊ tñ oportuit virtutis preceptum explicite dari rōne iam dicta.

Ad tertiū sic procedit.

Videt q̄ non sufficiant duo precepta charitatis. Precepta eñ danntur de actibus virtutuꝫ. actus aūt sm obiecta distinguūt. cū ergo homo quattuoꝛ debeat ex charitate diligere. s. deū. seipsum proximū ⁊ corpus ꝓprium. vt ex supra dictis ps. videt q̄ quattuoꝛ debeant esse precepta charitatis. ⁊ sic duo nō sufficiūt. ¶Prēt. charitatis actꝰ nō solum est dilectio ꝫ gaudiū. pax. benificētia. sed de actibus virtutū sunt danda precepta. ergo duo precepta charitatis non sufficiūt. ¶Prēt. sicut ad virtutez ptinet facere bonuꝫ. sic declinare a malo. sed ad faciendū bonū inducimur p̄ precepta affirmatiua. ad declinādū a malo p̄ precepta negatiua. ergo de charitate fuerūt danda precepta non solū affirmatiua sed etiā negatiua. ⁊ sic duo precepta pdicta charitatis non sufficiunt.

¶Sz ꝓtra est qđ dñs dicit Matth. xxij. In his duobus mādatis tota lex pēdet. ꝓphete. ¶Hñ. dom. q̄ charitas sicut supra dictum ē. est amicitia quedā. amicitia aūt ad alterū est. vñ ⁊ Greg. dicit in quadā omel. Charitas minus ꝫ inf duos haberi non pōt. Duōs aūt ex charitate aliqs seipm diligit supra dictū est. cum aūt dilectio ⁊ amor sit boni. bonū aūt sit vel finis. vel ad quod est ad finē. conuenienter de charitate duo precepta sufficiunt. vnū quidē quo inducimur ad deū diligendū sicut ad finē. aliud aūt quo inducimur ad diligendū proximū ꝓpter deū sic. ꝓpter finē. ¶Ad. j. ergo dom. q̄ sicut Aug. dicit in. j. de doct. Chr. Cū quattuoꝛ sint ex charitate diligenda. de secundo ⁊ quarto. j. de dilectiōe fuit corpis. ꝓpter nulla precepta danda erāt. Quantūcunq; em̄ hō excidat a charitate. remanet illi dilectio sui ⁊ dilectio corpis sui. modus aūt diligēdi precipiendus est homini. vt. s. se ordinate diligat ⁊ corpus ꝓprium. qđ quidē fit p̄ hoc q̄ homo diligit deum ⁊ proximū. ¶Ad. ij. dom. q̄ alij actus charitatis consequunt ex actu dilectionis sicut effectus ex causa. vt ex supra dictis ps. vnde in preceptis dilectionis virtute includunt precepta de alijs actib⁹ ⁊ tamē ꝓpter tardiores inueniunt ō singulis explicita precepta tradita. de gaudio dat Phil. iiij. Gaudete in dño semp. de pace aūt ad Heb. xij. Pacē sequimi cū oibus. de benificētia aūt ad Gal. vlt. Dum tēpus habemus operemur bonū ad oēs. de singulis būficentie gesbus inueniuntur precepta tradita in sacra scriptura. vt ps diligenter considerāti. ¶Ad. iij. dom. q̄ plus ē operi bonū ꝫ vitare malū. ⁊ ideo in preceptis affirmatiuis virtute includunt precepta negatiua. ⁊ tñ explicite inueniunt precepta data ꝓtra vitia charitati opposita. nam ꝓtra odium dicit Leuit. xix. Ne oderis fratrē tuū in corde tuo. cōtra accidiā dicit Ecc. vj. Ne accidaris in vinculis eius. contra inuidiaz Gal. vj. Nō efficiamur inanis glorie cupidi. inuicē ꝓuocantes. inuicē inuidētes. contra discordiā ho. j. ad Cor. j. Idipm dicatis oēs ⁊ nō sint in vobis scismata. ꝓtra scandalum aūt ad Ro. xiiij. Ne ponatis offendiculū fratri vel scandalum.

Ad quartū sic procedi

mr. Videt q̄ inconuenienter mandet q̄ deꝰ diligatur ex toto corde. Modus em̄ virtuosi actꝰ non est in precepto. vt ex supra dictis ps. sed hoc qđ dicit ex toto corde importat modum diuine dilectiōis. ergo inconuenienter precipitur q̄ deus ex toto corde diligat. ¶Prēt. totum ꝫ perfectum ē cui nihil deest. vt dicit in. iij. phisic. si ergo in precepto cadit q̄ deus ex toto corde diligat. quicunq; facit aliquid quod non ptinet ad dei dilectionem agit cōtra preceptū. ⁊ p̄ consequēs peccat mortaliter. ꝫ peccm̄ venale non ptinet ad dei dilectiōes. ergo peccm̄ venale erit mortale. quod ē inconueniens. ¶Prē. diligere deū ex toto corde est perfectionis. quoꝝ fm̄ plures totius ⁊ perfectū idem sunt.

sed ea que sunt pceptis non cadit sub pcepto ℞ sub consilio. q nō ds pcipi q deus ex toto corde diligat. ¶ Sz ℨ ē qđ dr Deut. vj. Diliges dñs deū tuū ex toto corde tuo. ¶ ℞. dñm. q cū pcepta dent de actib⁹ vtutū. ꝺ q mō aliq̄s actus cadit sub pcepto fm q est act⁹ vtut⁹. Requirunt aūt ad actū vtutis nō solum q cadat sub debitā mām ℞ cētā q veritatur debitis circūstātijs quibus sit ꝓportionat⁹ tali mē. deus aūt est diligēdus sic finis vltim⁹ ad quē oia sūt referēda. t iō totalis quedā fuit designāda circa pceptū de dilectōe dei. ¶ Ad j. ergo dñm. q sub pcepto qđ datur de actu aliquius vtutis non cadit mod⁹ quē hz ille act⁹ ex alia suptōne vtutis. cadit tn sb pcepto mod⁹ ille q pmet ad rōnē ꝓpe vtutis. t talis mod⁹ signatur cū dr ex toto corde. ¶ Ad ij. dñm. q duplr pingit ex toto corde deū diligere. Duo quidē mō i actu. t. vt tota cor homis semp actualit in deū ferat⁹. t ista ē pfectio pfie. Alio mō vt habitualit totum cor hois in deum ferat⁹. ita. j. q nihil ℨ dei dilectionē cor hois recipiat. t hec ē perfectio vie cui non ℨriat pcm̄ veniale qđ nō tollit habitū charitatis cū non tēdat in oppositū obiectū ℞ totā impedit charitatis vsum. ¶ Ad iij. dom. q pfectio charitat⁹ ad qđ ordinant⁹ multa ē media inter duos pfectiōes ꝺictas. vt. j. hō ꝑfect⁹ possibile ē se abstrahat a rebus tpalibus etiam licitis q occupādo aim impediunt actualē motū cordis in deum.

Ad quintū sic procedit

Dr q inconueniēt Deut. vj. sup hoc qđ dr Diliges dñm deum tuū ex toto corde tuo adda tur. t ex tota alia tua. t ex tota fortitudine tua. Non enī accipit cor pro membro corpali. qđ diligere deū non est corporis actus. oportet ergo q cor accipiat spūaliter. cor aūt spualiter acceptum vt est ipsa alia vel aliq̄d animē. sapiētiā ℞ fortitudinē ponere. ¶ Pte. Fortitudo hois pcipue dependet ex corde siue spualiter ꝺ accipiat siue corpalit. q postq̄ dixerat diliges dñm deus tuum ex toto corde tuo. subdit⁹ fuit addere ex tota fortitudine tua. ¶ Pte. Mat. xxij. dr Jn tota mente tua. qđ hic nō ponitur. q̄rē q inconueniēt hoc pceptus dr Deut. vj. ¶ Sed ℨ est arcta cōtas scripture. ¶ ℞. dom. q hoc pceptū diuersimode inuenit⁹ tradit⁹ in diuersis locis. nā sicut dictū est Deut. vj. ponit⁹ tria. j. ex toto corde. ex tota alia. t ex tota fortitudine. Mat. xxij. ponit⁹ duo hoꝝ. j. ex toto corde. t ex tota alia. et omittit ex tota fortitudine. ℞ addit. an tota mēte. ℞ Mat. xij. ponunt ℨ tres. j. ex toto corde t ex tota alia. t ex tota mēte. t ex tota vtute. q̄ ē idē fortitudini. t hec cētā quattuor tāgunt Luce. t. Nā loco fortitudis seu virtut⁹ ponit ex oibus viribꝰ tuis. t iō hoꝝ trium ē iō assignāda nā q aliqui vnum hoꝝ omittit. ℨ ē qz vnū intelligit ex alio. Est ꝺ q considerādum q dilectio est actus voluntatis que hic signat⁹ p cor. nā sicut cor corpale est principiū oim corpaliū motuū. ita etiam. t voluntas. t in ordie ad finē ad intentionē finis vltimi q est obiectū charitatis ē principiū oīm spūalium motuū. ¶ Tria aūt sunt principia actuū que mouent a voluntate. j. intellect⁹ qui signatur p mentē. vis appetitiua superior q̄ signatur p animā. t vis executiua exterior q̄ signatur p fortitudinē seu vtutē siue vires. Precipit ꝺ nobis vt tota nostra intentio ferat⁹ in deum qđ ē ex toto corde. t q intellect⁹ nr subdatur deo quod est ex tota mente. t q appetit⁹ nr regulet⁹ fm deū quod est ex tota anima. t q exterior actus noster obediat deo quod est ex tota fortitudine vel virtute vel viribus deum diligere. Thilos. tamen super Matth. accipit ecōuerso cor t animam ℞ dictum fuit. Aug⁹. vero in. j. de doc. xpiana refert cor ad cogitationes. t animā ad vitas mentem ad intellectum. Quidā autem dicunt ex toto corde. j. intellectu. anima. j. voluntate mente. j. memoria. Dei fm Greg. Rationē p cor signat animā vegetabilem. q animā sensitiuā. per mentē intellectiuā. qz hoc q nutrimur sentimꝰ et intelligimꝰ debemꝰ adhuc ꝺ referre. Et q ꝺ ꝓz responsio ad obiecta.

Ad sextum sic procedit

Videt q hoc pceptū de dilectōe dei possit seruare in via. Dicit fm Hiero. in expositione catholice fidei. maledict⁹ q dicit deū aliq̄d impossibile pcepisse ℞ deus pcepta dedit vt pticipet pro. vj. q hoc pceptū pōt in via implere. ¶ Pte. Quicūq nō implet pceptū peccat mortaliter. qz fm Ambro. pctm nihil est aliud q̄ trāsgressio legis diuine. t celestiū mandator⁹. si q hoc preceptum non posset in via seruari sequit q nullus possit ē in via ista sine pctō mortali. qđ est petra id quod aplus dicit. j. ad Corinth. j. cōfirmabit vos vsq̄ in finē sine crimine. j. ad Thi morth. iij. Minime tñ ē nullū crimē hūtos. ¶ Pte. Precepta dantur ad custodiendū hominē in via saluus fm illud pō. Preceptū dñi lucidum illuminans oculos. ℞ frustra ponit⁹ aliquis ad impossibile. non q̄ impossibile est hoc pceptum in vita ista seruari. ¶ Sz cōtra ē q Aug. dicit in li. de pfectione iusticie q in plenitudine charitatis patrie pceptū illud implebit. Diliges dominū deus tuū ex. nā cum aliq̄d adhuc ē camalia concupisc qđ cōmēdo frenet non oino ex tota alia diligit dē. ¶ ℞. dicit. q pceptū aliq̄d dupliciter ītelligitur modo pfecte. alio modo ipfecte. Perfecte quidē implet pceptum qđ pducit ad finē qui excedit pcipiēs. implet aūt ℞ imperfecte. qñ etsi non pingat ad finē pcipientis. nō tamen recedit ab ordine ad finē. sicut si duc exercit⁹ pcipiat militibus vt pugnēt. ille pfecte implet pceptum qui pugnādo hostē vincit. qđ dux intendit. ille aūt implet ℞ imperfecte cui⁹ pugna ad victoriā non pingit. non tñ contra disciplinā militarem agit. Intendit aūt deus p hoc pceptum vt homo sibi totaliter vniat. qđ fit in patria. qñ deꝰ erit omnia i oibus. vt dr. j. ad Cor. xv. Et iō plene. pfecte in patria implebit hoc pceptum. in via aūt impletur sed imperfecte. et tamen in via tanto vno alio perfectius implet qn̄to magis accedit q̄ quādā similitudinē ad patrie pfectiō.

¶ Ad.j. ergo dom. q rō illa ꝓbat q aliquo mō ꝑt impleri in vis lr non ꝓcepte. ¶ Ad. ij. dom. q ſi miles q legittie pugnat lr nō vincat. non inculparur nec penā merek. ita etiā qui in via hoc ꝓceptū non ipler nihil ꝫ deum dilectōne agēs non peccat mortalit. ¶ Ad. iij. dom. q ſic Aug. dicit in lib. de ꝓfectōe iuſticie. Cur nō ꝓcipit homini iſta perfectio ꝙnto eam in hac vita nemo habeat non eſt recte curritur ſi quo currendū eſt neſciat. quō aūt ſcirek ſi nullo ꝓcepto oſtenderek

Ad ſeptimū ſic ꝓcedit

Vi q ordo charitatis nō cadit ſub ꝓcepto. Quicunq; enim tranſgredit ꝓceptū iniuriā facit. ſed ſi aliquis diligat aliquem in ꝑtem dr. t alterum quēcunq; plus diligat. nulli facit iniuriā. ꝫ non tranſgreditur ꝓceptum. ordo ergo charitatis non cadit ſub ꝓcepto. ¶ Pre. Ea que cadunt ſb ꝓcepto ſufficienk nob̄ tradunt in ſacra ſcripenra ꝫ ordo charitatis q. ō. poſitus e nuſ ꝫ tradit nob̄ in ſacra ſcriptura. ergo non cadit ſub ꝓcepto.

¶ Pre. Dido diſtinctionē quandam imponat ꝫ idiſtincte ꝓcipit dilectio. primi cui dī diliges ꝓximum ſicut teipm. ergo ordo charitatis nō cadit ſub ꝓcepto. ¶ Sꝫ contra illō quod dr in nob facit q grām iuſtificat q legis ꝓcepta. Sm illud Hiere. xxxj. Dabo legem meā in cordib⁹ eor. ſed deus cauſat in nobis ordinem charitatis. Sm illud Cant. ij. Ordinauit in me charitatem. ergo ordo charitatis ſub ꝓcepto legis cadit

¶ Ñ. dom. q ſicut dictus e modus q ꝓtinet ad rationem virtuoſi actus cadit ſub ꝓcepto qō datur de actu virtutis. ordo aūt charitatis pertinet ad ꝙm rōnē ſtatio cum accipiat Sm ꝓportionē dilectōis ad diligibile. vt ex ſupra dictis ꝑz. vnde manifeſtum eſt q ordo charitatis dr cadere ſub ꝓcepto. ¶ Ad primū ergo dom. q hō plus ſatisfacit ei quē plus diligit. t ita ſi min⁹ diligeret aliquis eum quē plus dr diligere. pl⁹ vellet ſatisfacere illi cui min⁹ ſatisfacere dr. t ſic fieret iniuria illi quē pl⁹ deberet diligere. ¶ Ad. ij. dōm. q ordo quattuor diligēdor ex charitate in ſacra ſcriptura exprimit. nā cum mādat q deum ex toto corde diligam⁹ dat intelligi q deus ſup omnia debemus diligere. cum aūt mandat q alīq̄s diligat ꝓximū ſicut ſeipm ꝓfertur dilectio ſuiꝑiꝰ dilectioni ꝓximi. ſiſt etiā cum mādat ad Gal. vlt. q maxime operemur bonum ad domeſticos fidei. t. j. ad Thimo. v. virum perature q non dr curā ſuor⁹ maxime domeſtic eor. dat intelligi q inf. primos meliores⁹ magꝫ ꝓpinqs magꝫ debem⁹ diligē. ¶ Ad. iij. dō. q ex hoc ipſo q dī. diliges ꝓximū tuū. datur ꝓſequēt intelligi q illi qui ſunt magis ꝓximi ſunt magis diligēdi.

¶ Queſtio. xlv.

Deinde cōſiderandū

eſt de dono ſapiēcie qō reſpondet charitati. Et ꝓmo de ipſa ſapiētia. ſcdo ō vitio oppoſito. C. circa primū ꝙrunt ſex. Primo vtr ſapienria debeat numerari inter dona ſpūſancti. Scdo in quo ſit ſicut in ſubiecto. Tertio verum ſapientia ſit ſpeculativa tm vel etiā practica. Quarto verum ſapia que eſt donum poſſit eſſe cum peccato mortali. Quinto vtrum ſit in omnibus habitibus gratum facientē. Sexto que beatitudo ei reſpondeat.

Ad primum ſic ꝓcedit.

Videt q ſapia nō debeat inter dona ſpūſancti cōputari. Dona.n. ſunt ꝓfectiones virtutum⁹ vt ſupra dictū e. ꝫ dnus ſe dr ſolū ad bonū vūt Aug. dicit in li. de li. ar. q nullus virtutum⁹ male vtit. ꝫ multo magis dona ſpūſancti ſe hīt ſolū ad bonum. ꝫ ſapia ſe dr etiā ad malū. dī. n. Piere. iij. Quedā ſapia eſt terrena animalis diabolica. ergo ſapia non debet poni inter dona ſpūſancti.

¶ Prēk. ſicut Aug. dicit. xiij. de tri. ſapientia eſt diuinarum rer⁹ cognitio. ſed cognitio diuinarū

rerum quã bõ potest p se a nãlia habere gentet ad sapiam ꝙ est virtus intellectual cognitio est diuinoꝝ sapnaturalio primer ad fidẽ que ẽ virtus theologica vt ex supra dictis pz. ꝙ sapia 5 magẽ deberet dici vinꝰ ꝙ donũ. ¶ Pre. Iob. xxviij dr Ecce timor dñi ipa ẽ sapia & recedere a malo. intelligẽtia. vbi Fim ifam sepmagi nta interpens qua vsꝰ Aug. habetur. Ecce pter as ipa ẽ sapia & ram timor ꝙ pietas ponunt donaf pñsancti. ꝙ sapia non dz numerari inter dona spñsancti qñ donũ ab alijs distinctũ. ¶ Sz 3ẽ qõ Esa. xj. dr Requiescet sup eũ spus dñi. spus sapie & intellectus. ¶ Rñ. dom. ꝙ Fm pbm in principio metaphi. ad sapiẽtẽ primer cõsiderare causam altissimã p quã certissime de alijs iudicat & Fm quam oia ordinari dr Cã aũt altissima dupliter accipi pt vel simpliter vel in aliq genere. Ille ergo ꝙ cognoscat cãm altissimã in aliquo genere & p cã pt de oibus que sunt illius generis iudicare & ordinare dicitur esse sapiẽs in illo genere. vt in medicina vel architectura. Fm illõ. j. ad Cor. iij. Vt sapiens architector fundamẽtũ posui. Ille aũt qui cognoscit causam altissimã simpliter que ẽ deus dicitur sapiẽs simpliter instrum ꝙ regulas diuinas dz pt iudicare & ordinare. hmõi aũt iudicia prosequitur hõ per spũs sanctũ. Fm illõ. j. ad Cor. ij. Spiritualis iudicat oia. qz spiritus dicit spũs dei scrutatur etiã profunda dei. vnde manifestũ est ꝙ sapia ẽ donũ spñsancti. Ad. j. ꝗ dõ. ꝙ bonas dr dupliciter vno mõ qz ẽ vere bonũ & simpliciter perfectũ. alio mõ dicitur aliqd esse bonũ Fm quãdã similitudinẽ quod ẽ in malicia perfectus. sic dr bonus latro vt perfectus latro. vt pz ꝙ phm in. v. metaphi. & sicut circa ea que sũt vera bona tm cantur aliq altissima cã que est summũ bonus quod est virtꝰ finis. ꝙ autem cognitionẽ dr hõ vere sapiens. ita etiã in malis est inuenire aliqd ad qd alia referunt sic ad vltimũ finẽ. ꝙ cui⁹ cognitionẽ dr homo vere ẽ sapiẽs ad male agendũ. Fm illõ Hiere. iij. Sapiẽtes sunt vt faciant mala. dñi aũt facere nescierũt. Quicunq; aũt a uertit a fine debito necesse ẽ ꝙ aliquẽ finẽ inde bitũ sibi ponat. qz oẽ agens agat propter finẽ. vñ si ponat sibi finẽ in bonis exterioribꝰ terrenis vocat sapia terrena. si aũt in bonis corporalibus vocat sapia animalis si autem in aliqua excellẽtia vocat sapia diabolica. propter imitationẽ superbie diaboli. de q dr Job. xli. Ipse ẽ rex sup oẽs filios superbie. ¶ Ad. ij. dr. ꝙ sapia ꝙ ponit donũ spũsancti differt ab ea que ponit vꝰ intellectualis acquisita. nam illa acquirit studio humano. hec aũt ẽ diffusa desuper. vt dr Iac. iij. sic & differt a fide. nã fides assentit veritati diuine Fm seipam. Sed iudicium qd ẽ Fm veritatẽ diuinã primer ad donũ sapie & id donũ sapie presupponit fidẽ. qz vnusquisq; bñ iudicat de cognitis ut dr i. j. ethi. ¶ Ad. iij. dr. ꝙ sic pietas ꝙ primer ad cultũ dei est manifestatiua fidei infusi per cultũ dei protestamur fidẽ. ita etiã pietas manifestat sapiam. & ipse dr ꝙ pietas est sapientia. & eadẽ ratõne timor. ꝙ hoc ei⁹ dicitur ꝙ homo habet rectum iudicium de diuinis ꝙ deum timet & colit.

Ad secũdum sic procedi-

dimur. Vi sapia non sit in intellectu sicut in subiecto. Dicit enim Aug⁹. in li. de gratia noui testamenti ꝙ sapia est charitas dei. & charitas est sic in subiecto in voluntate non in intellectu. vt supra habitũ est. ergo sapia non est in intellectu sic in subiecto. ¶ Pre. Eccl. vj. dr Sapia doctrine Fm nomen eius ẽ. dr cuius sapia quasi sapida scientia. quod videtur ad affectũ primer ad quem pertinet exqri spirituales dilectiones siue dulcedines. ergo sapia non est in intellectu & in affectu. ¶ Pre. Potentia intellectiua sufficiẽter plicitur per donum intellectus. & id qõ põt fieri ꝙ vnũ sufficiens ẽ plura ponere. ergo non est in intellectu. ¶ Sz 3 est qõ Greg. dicit in. xj. moral. ꝙ sapia 7 ponitur scientia & scientia & intellectus ẽ in intellectu ergo & sapientia. ¶ Rñ. dom. ꝙ sicut supra dictum est. sapientia importat quãdam rectitudinẽ iudicij Fm rõnes diuinas. rectitudo aũt iudicij põt pingere dupliciter. vno mõ Fm perfectam visam rõnis. alio mõ ꝙ per connaturalitatẽ ꝙ quandã ad ea de quibus iã est iudicandũ. sicut ꝛ bito & ad castitatẽ primer ꝙ rõnis inquisitionẽ recte iudicat ille qui vidicit iciam moralẽ. & p quandam connaturalitatẽ ad ipsam recte iudicat de eis ille qui habitũ castitatis. sicut & circa res diuinas ex rõnis inquisitione rectum iudicium habere primet ad sapientiã ꝙ est. vnus intellectus ad & rectum iudicium habere de eis Fm quandã cõnaturalitatẽ ad ipsas primet ad sapiam Fm ꝙ donum est spũsancti. sicut Dion⁹. dicit in. ij. cap. de diui. no. ꝙ ierotheꝰ ẽ perfectus in diuinis nõ solum discens. & ꝛ patiens diuina. hmõi aũt compassio siue connãturas ad res diuinas fit p charitatem ꝙ quidẽ vnit nos deo Fm illud. j. ad Corinth. vj. Qui adheret deo vnus spũs est. sic ergo sapiẽtia ꝙ est donũ causam habet duplicem. s. charitatẽ & essentiã & in intellectu qui⁹ actꝰ est recte iudicare. vt supra habitum est. ¶ Ad. j. & dõm ꝙ Aug. loquit de sapiẽtia quãtum ad suam causam. et ꝙ etiã sumit nomẽ sapiẽtie Fm ꝙ saporem quendam importat. Vñ per rõnem ad. ij. ti. iste sit intellectus istius auctoritatis qõ nõ videtur. qz talis expositio nõ tueri nisi Fm nomẽ qõ habet sapia in latina lingua. in greco aũt nõ cõpetit. & forte nec in aliqo lingua. vñ potuit videri nomen sapie ibi accipi pro eius fama que a cãcto cõmendat. ¶ Ad. iij. dr. ꝙ intellectus habet duos actꝰ. s. pcipere & iudicare ad quos duos ꝓmus ordinat donũ intellectꝰ. ad secũs aũt Fm rõnes diuinas donũ sapie & Fm rõnes humanas donũ scientie.

Ad tertiũ sic procedit.

Vi dci ꝙ sapia nõ sit practica & speculativa tm Donũ n. sapie ẽ excellẽtius & sapia Fm ꝙ ẽ intellectualis virtus: est speculativa tm. ergo multo magis sapia que ẽ donum est speculativa & non practica. ¶ Pre. practicꝰ intellectus ẽ circa operabilia que sunt contingentia. & sapia ẽ circa divina

que sunt eterna ⁊ necessaria. ergo sapia non pōt
eē practica. ¶ Dic. Dic. dicit in. vj. morale. q in
exemplatōe principiū qō deus ē querit. in oppō
ne aūt sūb gratia necessitatis falce laborat. ℟ ad
sapiam pinet diuinor visio ad quā non pinet
sub aliqua falce laborare. qr vt dicit Sap. viij.
℟ō hȝ amaritudinē ꝙuersatio eī⁹ nec tediū con
victus illi⁹. ℟ sapia ē cōtēplativa tñ nō aūt pac-
tica sine activa. ¶ Sed ȝ est qō dī ad Col. iij.
In sapia ambulate dē eos qui foris sūt. ℟ aūt q
tinet ad actionē. ℟ sapia nō ē solū speculativa. ℟
etiā practica. ¶ ℟. dō. q sicut Aug. dicit in. xij
de trini. sapior ꝓ rōnis sapie depurat. inferior
aūt scie sapior aūt rōne ipse in codē li. dicit intē
dit rōnibus superis. s. diuinis ⁊ ꝓspicit deis ⁊ cō-
sulēdis. ℟ spiciendis q̄dē sm q divina in scipsis
exemplantur. ℟ sulendis aūt sm q per divina in-
dicat de humanis ꝙ diuinas regulas dirigēs a-
ctus humanos. sic ergo sapia sm q est donum
non solū est speculativa sed etiā practica. ¶ Ad
. j. ergo dōm. q ḡto aliqua virtus est altior tan-
to ad plura se extendit vt habet in li. de causis.
vñ ex hoc ipo q sapia que est donū ē excellentior
℟ sapia que est habitus intellectualis. vt pote ma-
gis de ꝓximo dēū attingēs ꝙ quādā spūalē vni
onem alic ad ipm hȝ q nō solū dirigat in ꝓtēpla
tione. ¶ Ad ij. dōm. q divina in se q̄dem sūt ne
cessaria ⁊ eterna. sunt tñ regule contingentiū q̄
humanis actibus subsant. ¶ Ad iij. dōm. q pri
mo est ꝑsiderare aliq̄d in seipso q̄ sm q ipm ad
alterꝫ cōparat. vñ ad sapiam ꝙ primo pertinet cō
templatio diuinor q̄ ēvisio principij ⁊ posteri⁹
dirigere actus humanos sm rōēm diuinas. nec
tñ in actib⁹ humanis ex direction sapie quenit
amaritudo aut labor. ℟ ponus amaritudo ꝓpē
sapiam ḡnitur in dulcedinē. ⁊ labor in requm.

Ad quartū sic procedi

tur. Vī q sapia possit esse sine ḡa ⁊ cum pcō
mortali de hoc enī q̄ cū pcō mortali haberi nō
possūt ꝓpiue sancti ḡhant. Sm illū. ij. ad Cor.
. j. Glia nra hec est testimoniū ꝛcie nre. ℟ de sa-
pientia non debet aliquis ḡhari. Sm illū Pier.
iij. Non gloriem sapiēs i sapia sua. ergo sapia pōt
esse sine ḡa cum pcō mortali. ¶ Prec. Sapia
importat cognitionē divinor vt dictum ē. ℟ ali
qui cum pcō mortali pōt habere cognitionem
veritatis divine. sm illū Ho. j. Veritatē dei in
tustitia detinēt ergo sapia pōt esse cū pcō mor-
tali. ¶ Pre. Aug⁹. dicit in. xv. de trini. de charī-
tate loquens. Nullum est isto dei dono excellē
tius. hoc solum est quod dividit inter filios re-
gni eterni ⁊ filios perditionis eterne. sed sapiē-
tia differt a charitate. ergo nō dividit inter filios
regni ⁊ filios perditionis. ergo potest esse cum
peccato mortali. ¶ Sed cōtra est quod dicitur
Sap. j. In malivolā aiam non introibit sapien-
tia nec habitabit in corpore ssdito pcīis. ¶ ℟.
dōm. q sapia que est donum spūssancti sicut di
ctum est. facit rectitudinem iudicij circa res di-
vinas vel per regulas divinas de aliis ex q̄dam
cōnaturalitate sive unione ad divina que quidē
est p charitatem vt dictum est. ⁊ iō sapia de qua
loquimur ꝓsupponit charitatē. charitas aūt nō
pōt eē cū pcō mortali. vt ex supra dictis ꝑ. vñ
relinquit q̄ sapia de qua loquimur nō pōt esse
cum pcō mortali. ¶ Ad. j. ergo dōm. q illō itel
ligendum est de sapia in rebus mundanis sive
etiā in rebus divinis p rōnes humanas. de qua
sancti non ḡhantur sed cum se fatent non habe-
re. Sm illud Prover. xxx. Sapia hoim non est
mecū. ḡhantur aūt de sapia divina Sm illud. j.
ad Cor. j. Facta ē nobis sapia a deo. ¶ Ad. ij.
dōm. q rō illa ꝓcedit de cognitione divinor q̄
haberur per studium ⁊ inquisitionē rōnis. q̄ pōt
haberi cum peccato mortali. non aūt illa sapia
de qua loquimur. ¶ Ad. iij. ergo dōm. q sapia et
si differat a charitate tñ ꝓsupponit eā. ⁊ ex hoc
dividit inter filios perditōis ⁊ regni.

Ad quintū sic procedi

mur. Vī q sapia nō sit in oīb⁹ hītib⁹ ḡtam. Ma
ius enim ē sapiam habere q̄ sapiam audire. sed
solum pfectos ē sapientiā audire. Sm illud. j. ad
Cor. ij. Sapientiā loquimur inē pfectos. cum er-
go non oēs hītes ḡtas sint pfect. videt q̄ mul-
to minus oēs hītes ḡtam sapientiā habeant.
¶ Prec. Sapientia ē ordinare vt pbo dicit in. j.
metaphi. ⁊ Iacobi. iij. dī q̄ ē iudicās sine simu
latione. ℟ non oīum habentiū ḡtam est de aliis
iudicare aut alios ordinare. ℟ solū prelatorū. ℟
non oīm habentiū ḡtam est hāc sapientiā. ¶ Pre.
Sapientia dat pera siluticū. vt Greg. dic in. ij.
moral. ℟ multi hītes ḡtam sunt naturalē stulti
vt pz de amentibus baptizatis. vel q̄ postmodū
sine pcō in amicitia sociderūt. ℟ hō in oībus ha-
bentibus ḡtam est sapiens. ¶ Sed contra est q̄
quicūq; q̄ est sine pcō mortali diligit a deo. qr
charitatē hȝ q̄ deum diligit. deus aūt diligēdo
se diligit. vt dī Proverb. viij. sed Sap. vij. dī q
nemīnē diligit deus nisi eū q̄ cum sapia inhabi
tat. ℟ in oībus hītibus ḡtam sine pcō mortali
exītibus ē sapia. ¶ ℟. dō. q sapientia de q̄ loq
mur sicut dictū est importat quādā rectitudinē
iudicij circa divina ꝓsupponit ꝑfectā ⁊ ḡtū ad
veritatē exīmē ad omnia Sm diversos ḡdus alij
sapiās sortiūt. q̄dā. n. rātā sortiūt ē recto iudicio
tam i ꝓtēplatōe divinor q̄ etiā in ordinatōe re
rum humanor. Sm dū crīas regulas ḡtū ē ne-
cessarius ad salutem. ⁊ hoc nulli deest sine pcō
mortali existēti p ḡtam gratū facientē. quia si na
tura non deficit i necessarijs. multominus ḡta
Dī dī. j. Ioh. ij. Unctio docet vos de oībus.
Quādā aūt alios ḡradu percipiūt sapie donū. ⁊
ḡtum ad ꝓtēplationē divinor inferiorum. s. altio
ra q̄dam mysteria cognoscūt et alios manifestare
pūt. ⁊ etiā ḡtum ad directionē humanor Sm re
gulas divinas inferiū pūt Sm eos nō solū scipos
℟ etiā alios ordinare. ⁊ iste gradus sapie mō est
cōmunis omnibus habentibus ḡtam gratum fa
cientem. sed magis pertinet ad ḡtas gratis da-
tas quas spūssanctus distribuit prout vult.
Sm illud. j. ad Cor. xij. Alij datur p spm sermo
sapie ꝛc. ¶ Ad. j. ergo dōm. q apls loquit ibi de

sapia fm q se extēdit ad occulta mysteria dīuinor. sic ⁊ ibidē dicit loquimur dei sapiam i mysterio que abscōdita ē. ¶Ad.ij. dīm. q ḡnis ordinare alios hoies ⁊ de eis iudicare pertinet ad solos platos. sñ ordinare ꝑ nos act⁹ē de eis iudicare ptiet ad vnūqēq⁹. vt p3 p Dion. i epla ad Demophilū. ¶Ad.iij. dīm q amētes baptizati sic ⁊ pueri bñt quidē habitum sapie fm q ē donū spūssancti. ñ nō bz actū ꝑpter impedimētū corpale quo impediuntur in eius vsum rōnis.

Ad sextū sic procedit

Vī q septima beatitudo non respōdeat dono sapie. Sapientia enī dicitur ē. Hī pacifici quia filij dei vocabunt. vtrūq⁹ aūt horū pertinet immediate ad charitatē nā de pace dī i ꝑpā. Pax multa diligentibus legem mā. ⁊ apls dic Roma. v charitas dei diffusa est in cordib⁹ nr̄is p spīm sanctum qui datus est in nobis q quidē ē spūs adoptionis filior⁹ in quo clamam⁹ abba pr. vt dī Ro. viij. ergo sapia dicitur magis dona attribui charitati q sapie. ¶Prē. Dūq⁹ḡ magis manifestat p proximū effectum q per remotū. ñ p primū⁹ effectus sapie vt ē charitas. Fm illū Sap. vij. Per nationes in animas sanctas se trāsfert amicos dei ⁊ ꝓphetas constituit. pax aūt ⁊ ado ptio filior⁹ videntur esse remoti effectus cum procedant ex charitate. vt dictum est. ergo dicitur sapientie respondēs deberet magis determinari fm dilectionem charitatis q fm pacē. ¶Prē. Ja. iij. dī. Quae de sursum est sapia. primū quidē pudica est. deinde aūt pacifica. modesta. suadibilis. bonis consentiens. plena misericordia ⁊ fructibus bonis. iudicans sine simulatione. beatitudo ergo correspondēs sapie nō magis debuit accipi fm pacem q fm aliū effectum ei⁹ festia sapie. ¶Sed contra est q Aug. dicit in li. de ser. dñi in monte. q sapia connexit pacificis in quibus null⁹ motus est rebellio sed obtemperans rōni. ¶Rñ. dīm. q septima beatitudo cōgrue adapt̄atur dono sapie ⁊ ḡtum ad meritum ⁊ ḡm ad ꝓmiū. Ad meritum quidē pertinet q dī. bti pacifici. pacifici aūt dicunt quasi pacem facientes. vel in seipso vel i alio. quo vtrūq⁹ q contingit q hoc q ex in quib⁹ pax ꝓtinit ad debitū ordinē redigantur. Nā pax ē tranquillitas ordinis vt Aug. dicit in ix. de ciui. dei ordinare autem pertinet ad sapiam vt p3 p phm in principio metaphi. ⁊ ideo esse pacificū ꝓprie ter attribuitur sapie. Ad primū aūt pertinet q dī. filij dei vocabunt. dicunt aūt aliqui filij dei inq̄tum participant similitudinē filij vnigeniti ⁊ nālio. Fm illud Roma. viij. Quos ꝑscivit ⁊ ꝓdestinauit conformes fieri imaginis filij sui. q quidē ē sapia genita. ⁊ tō ꝓprie dō donū sapie ad dei filiationē hō ꝓtingit. ¶Ad.ij. ergo dcs. q charitatis ē hōe pacē. sed facere pacē ē sapie ordinātis. filij aūt spūssanctus inm̄ dī spūs adoptionis inq̄tū p eū data nobis filiatio filij naturalis q ē gentra sapia. ¶Ad.iij. dīm. q illō est intelligēdū de sapia increata. q ꝑ se nobis vnit p dona charitatis ⁊ ex hoc reuelat nob mysteria q̄or⁹ cognitio est sapia infusa. ⁊ tō sapia infusa que est donum non est causa vitatio. ñ magis effect⁹. ¶Ad. iij. dīm. q sicut ias dicit est ad sapiaz fm q est donum ponit non solū ꝓpter diuina. ñ etiā regulare būana actⁿ in qua quidē directe ꝓtio occurrit remotio a malis q̄ntūcūq⁹ sapie. vt ⁊ timor dicat esse mutuum sapie inq̄tum facit recedere a mal. vltimū aūt est sicut finis q oia ad debitum ordinē redigantur. qō ponit ad rōnes pacis. ⁊ tō cōuenienter hoc dicit q sapia q dicitur sum est quae est donū spūssancti primum est pudica quasi vitans corruptelas pcti. deinde aūt pacifica quod est finalis effect⁹ sapie. ꝓter qō ponitur bitudo. Tam ho oia que cōsequuntur manifestant ea per q̄ sapia ad pacē pducit ordidine congruo. nā hoi p pudiciam a corruptelis recedenti ꝓtio occurrit q ḡtia ex se pōt modus in oibus teneat. ⁊ ḡtia ad hoc dī modestia. scdo vt in his in quib⁹ ipse sibi nō sufficit alior⁹ monitis acquiescat. ⁊ ḡtum ad hoc subdit. suadibilis. ⁊ tō ordo ponēr ad hoc q homo ꝓcēdat pacez in seipso. ñ vltrā⁹ ad hoc q hō sit pacificus etiā aliis primo requirit vt bonis eor⁹ nō repugnet. ⁊ hoc est qō dicit. bonis ꝓsentiēs. scdo qñ defectus primi ⁊ cōpatiat in affectu. ⁊ subueniat in effectu. ⁊ hoc est qō dī. plena misericordia ⁊ fructib⁹ bonis. tertio requirit vt charitatiue emendare ꝑā satagat. ⁊ hoc ē qō dicit iudicās sine simulatione. ne scz correctionē ꝓcedens odium intendat explere. ¶Questio.xlvj.

Deinde cōsiderandū

est de stulticia q opponit sapientie. Et circa hoc querunt tria. ¶Primo vtrūz stulticia opponat sapie. Scdo vtrū stulticia sit ꝑcm. Tertio ad quod vitiorū capitale reducat.

Ad primū sic ꝓcedit.

Vidēt q stulticia non opponat sapie. Sapientie ēt directe videt opponi insipiētia. ñ stulticia non videt esse idē quod insipiētia. qz insipiēs videt esse solum circa diuina sicut et sapientia. stulticia aūt se bz circa diuina ⁊ circa būana. ergo sapie non opponit stulticia. ¶Pret. vnūz oppositor⁹ non ē via quēndi ad aliud. ñ stulticia est via quendi ad sapiam. Dicit.n.j. ad Cor. iij. Si qs videt inter vos sapiēs esse i hoc seculo. stultus fiat vt sit sapiēs. ergo sapie non opponit stulticia. ¶Pret. vnūz oppositor⁹ non est causa alterius. sapia aūt est causa stulticie. dī.n. Hiere. c. Stultus factus est oīs homo a scientia sua. sapia aūt quedam scia est. Et Esa. xlvj. dicit. Sapia tua ⁊ scia hec decepit te. dicit aūt ad stulticiaz getinet. q sapie non opponit stulticia. ¶Pret. Isidorus dic in li. ethimo. q stultus ē q ꝙ ignominiā nō ꝓmouet ad dolorē. ⁊ q nō monet iniuria. sed hoc getinet ad sapiam spūalem. vt Gregor. dic in. c. moral. q sapie nō opponit stulticia. ¶Sed ꝓra est qō ꝑre. dcit in. v. moral. q donū sapie dat ꝓra stulticiam. ¶Rñ. dcs. q nomē stulticie a stupore videt ē sumptū. vñ Isido. dic i li. ethimo. Stult⁹ ē qui

ꝓpter stuporē nō mouet. Et differt stulticia a fatuitate. sic ibidē dī. q̄ stulticia importat bestialitatē coadūs et obtusionē sensuū. fatuitas aūt importat totalē spūalis sensus priuationē. et ideo cōuenienter stulticia sapie opponit. sapiēs enī vt ibidē Ysido. dicit dict⁹ ē a sapore. q̄ sic gust⁹ ē apt⁹ ad discretionē saporis ciboꝝ sicut sapiēs ad dinoscentiā rerū aīe. cū. vñ ꝑ3 q̄ stulticia opponit sapie sic Ieremias. fatuitas aūt sic para negatiō. nam fatuus caret sensu iudiciali. stultus aūt dr̄ septiū q̄ habeat sū. sapiēs aūt subtilē et ꝑspicaces ¶ Rād. ij. ergo dōm. q̄ sic Ysido. ibidē dicit. ifipi enim Ieremias ē sapiēti eo q̄ sine sapore est discretionis et sensus. vñ ibidē vī esse infipientia cū stulticia ꝓpriae aūt vī aliquis esse stultus q̄n patit defectum in summa iudicij q̄ attēditur fm causam altissimā. nā si deficiat in iudicio circa aliq̄d modicū nō ex h̄ vocat aliq̄s stult⁹. ¶ Rād. ij. dōm. q̄ sicut est q̄dā sapia mala vt supra dictum est q̄ dī sapia secūdi. q̄ accipit pro cā altissima et fine vltimo aliquod terrenum bonum. ita etiā est aliqua stulticia bona huic sapie male oppositā p quā aliq̄s terrena ꝓtēnit. et de hac stulticia loquitur apls. ¶ Rād. ij. dōm. q̄ sapia secūdi est que decepit et facit esse stultū apud deū. vt patz p apl̄m. j. ad Cor. iij. ¶ Rād. iij. dōm. q̄ nō mouet mundus q̄nq̄ quādō ꝓtingit ex hoc q̄ hmōi nā sapiūt terrena sed sola celestia vñ h̄ non quinct ad stulticiā mūdi sed ad sapiaz dei. vt Gre. ibidē dicit. q̄nq̄ aūt ꝓtingit ex hoc q̄ hō ē simpliciter circa omnia stupidus. vt ꝑz in amentibus qui non discernunt q̄d sit inuerta. et hoc getinet ad stulticiam simplr.

Ad secūdū sic procedi-

tur. Vī q̄ stulticia non sit ꝑcm̄. Nullū em̄ peccatū ꝓuenit in nob⁹ a nā. h̄ q̄dā sunt stulti nāliter. ergo stulticia nō ē ꝑcm̄. ¶ Ꝓrēt. Oīe ꝑcm̄ est volūtariū vt Greg. dicit. h̄ stultia non est volūtaria. q̄ non est ꝑcm̄. ¶ Ꝑre. Oīe ꝑcm̄ opponit̄ alicui ꝓcepto diuino. h̄ stulticia multi ꝓcepto opponit̄. q̄ stulticia non ē ꝑcm̄. ¶ Ssd ē q̄ dī Prouer. j. Prosperitas stultoꝝ pdet eos sed nullus pdet nisi ꝑ ꝑcā. q̄ stulticia ē ꝑcm̄. ¶ Rñ. dōm. q̄ stultitia sicut dictū est importat q̄ndam stuporē sensus in iudicādo. et ꝓpriae circa altissimā causam q̄ est finis vltim⁹ et sūmū bonū circa q̄ aliquis pōt pati stuporē in iudicando dupl̄r. vno mō ex dispōne nāli sic ꝑz in amentibus. et talis stulticia non est ꝑcm̄. Alio mō ingēitum immergit hō sensum suū reb⁹ terrenis ex quo redditur et⁹ sensus inepetus ad ꝑcipiendaz diuina. Fm illō. j. ad Cor. ij. Animalis hō non ꝑcipit ea q̄ sūt spūs dei sicut etiā hmōi habenti gustū in effectū malo būore non sapiunt dulcia. et talis stulticia ē ꝑcm̄. Et p hoc ꝑz rūsio ad primū. ¶ Rād. ij. dōm. q̄ omnis stulticia nulli⁹ velit. vult tñ ea ad que consequunt esse stultum. s. abstrahere sensum suū a spūalibus et immergere terrenis. et ideo etiā ꝓtingit in aliqo ꝑcto. nā luxuriosus vult delectationē sine q̄ non ē ꝑcm̄ q̄nto. non simplr velit ꝑcm̄. velleꝫ em̄ frui delectatione sine ꝑcto. ¶ Rād. ij. dōm. q̄ stulticia opponitur ꝓceptis que dant de exemplatōe veritatis de quibus supra habitum est cum de scia et intellectu ageretur.

Ad tertiū sic ꝓceditur

Vī q̄ stulticia non sit filia luxurie. Greg. enim xxxj. moral. enumerat luxurie filias inter q̄s nō non cōmemoratur stulticia. q̄ stulticia nō ꝓcedit ex luxuria. ¶ Ꝑre. apls dicit. j. ad Cor. iij. Sapia huius mūdi stulticia est apud deū. h̄ sic Greg. dicit. iij. moral. Sapia hui⁹ mūdi ē cor machinatiōib⁹ regere. q̄ pinet ad duplicitatē. q̄ stulticia ē magis filia duplicitatis q̄ luxurie. ¶ Ꝑre. Ex ira aliqui ꝓpinqe verūtur in furē ideo et in insaniā q̄ pertinet ad stulticiā. q̄ stulticia magis oritur ex ira q̄ ex luxuria. ¶ Sed ꝛ est q̄d dī Prouer. vij. Stati ea fedā. s. meretricē ignorās q̄ ad vincula stultus trahatur. ¶ Rñ. dōm. q̄ sic tam dictū est. stulticia fm q̄ est peccatū ꝓmanat ex hoc q̄ sensus spūalia bebetatus ē vt nō sit apt⁹ ad spūalia iudicāda. maxie aūt sensus bois immergit ad terrena p luxuriā q̄ ē circa maximas delectatiōes q̄b⁹ alia maxie abloibet. et ideo stulticia q̄ est ꝑcm̄ maxie nascit ex luxuria. ¶ Rād. j. q̄ dō. q̄ ad stulticiā ꝓtinet q̄ hō habeat fastidiū d̄ deo et de donis ipius. vñ Greg. duo nūerat inter filias luxurie q̄ ꝓtinēt ad stulticiā. s. odium dei. et desperatōnē futuri secūdi. q̄si diuidēs stulticiā in duas ꝑtes. ¶ Rād. ij. dō. q̄ dū illud apl̄s nō ē intelligēdū carnalit̄ h̄ ēntialit̄. q. s. ipa sapia mūdi est stulticia apud deū. vñ nō oz q̄ q̄cūq̄ ꝓpinqt ad sapiaz mūdi sint cā hui⁹ stulticie. ¶ Rād. iij. dō. q̄ ira vt supra dictū ē ex sua qualitate maxie immutat corpis naturā. vñ maxie causat stulticiā q̄ ꝓuenit ex impedimēto corpali. h̄ stulticia que ꝓuenit ex impedimēto spūali. s. ex immersiōne mēto ad terrena maxime ꝓuenit ex luxuria. vt dictum est. Questio. xlvij.

Onsequēter post vir

tutes theologicas. Primo ꝑsideranda est circa virtutes cardinales. Et ꝑmo de prudētia fm se. Secūdo de pūb⁹ ei⁹. Tertio de dono ei correspōdente. Quarto de vitijs oppositis. Quinto de ꝓceptis ad h̄ ptinētib⁹. Circa primū q̄runt sedecim. Primo vrū prudētia sit in voluntate vel in rōne. Secūdo si ē in rōne vtr̄ in practica tm vel etiā in speculativa. Tertio vtr̄ sit cognoscitiua singulariū. Quarto vtr̄ sit ꝑ⁹. Quinto vtr̄ sit ꝑmus spūalis. Sexto vrū ꝓficiat sine ꝑtumb⁹ moralib⁹. Septimo vtr̄ ꝓficiat medijs in eis. Octauo vtr̄ ꝓcipe sit ꝓmus actus eius. Nono vtr̄ sollicitudo vel vigilantia q̄ pertineat ad prudētiā. Decimo vtr̄ prudētia se extēdat ad regimē multitudis. Undecimo vtr̄ prudētia q̄ est respectu boni ꝓpij sit eadē spē cū ea q̄ se extēdit ad bonū cōe. Duodecimo vtr̄ prudētia sit in subditis an solū in ꝓncipib⁹. Decimotertio vrū inueniat in malis. Decimoquarto vrū inueniat i oēs bonos. Decimoquinto vrū insit nob⁹ nā. Decimosexto vrū perdat per oblionem.

Ad primum sic procedit

Vi q̄ prudētia non sit in vi cognoscitiua ꝑ intellectū appetitiua. Dicit em̄ Aug. i li. de moīb⁹ eccl̄ie Prudētia ē maior ea quib⁹ adiuuat ab eis qui bene ꝓcedūt sagaciter eligēdo. ꝑ amor nō ē in vi cognoscitiua ꝑ in appetitiua. ꝙ prudētia est i vi appetitiua. ¶ Ꝓ. sic ex p̄dicta diffinitōe apparet ad prudētiā ꝑtinet eligere sagaciter ꝙ electio est actꝰ appetitiue. Ītem vt. ꝫ. habitū ē. ꝙ prudētia nō est in vi cognoscitiua ꝑ i vi appetitiua. ¶ Ꝓ. Ꝑbo dicit in. vj. ethi. q̄ in arte quidē volēs peccāns eligibilior ē. circa prudētiā aūt min⁹ quēadmodū ⁊ circa virtutes. ꝑ omnes moīales de q̄b⁹ loquūt sunt in ꝑte appetitiua. ergo aūt in rōe. ꝑ prudētia magis ē in ꝑte appetitiua q̄ in rōne ¶ Sꝫ contra ē q̄d Aug. dicit in li. Lxxxiij. q. Prudētia ē cognitio rez appetēdaꝝ ⁊ fugiēdaꝝ ¶ Rn. dicēdū. q̄ sic Ysido. dicit i li. ethimologiaꝝ. prudēs dicit quasi porro videns. q̄ piscator em̄ ē incertior vt dicit casus visūs aūt nō est virtutis appetitiue ꝑ cognoscitiue. vñ manifestū ē q̄ prudentia pertinet ad vim appetitiuā nō aūt ad vim sensitiuā. q̄ p eā cognoscim⁹ solū ea q̄ ꝓpter sūt ⁊ sensibus offeruntur. cognicere aūt futura et p̄ūb⁹ vt ꝓphetia q̄ ꝑtinet ad prudētiā ꝓpter rōnis ē. q̄ hoc p quādā collatiōnē agitur. vñ relinq̄t q̄ prudentia ꝓpie sit in rōne. ¶ Ad. j. ꝙ dicēdū. q̄ sicut supra dictū ē. volūtas mouet oēs potentias ad suos actus. primus aūt actus appetitiue virtutis est amor. vt supra dictū est. sic ergo prudētia dī esse amor. non quidē simpliciter ꝑ ingenium amor mouet ad actū prudētie. vñ ⁊ posita ꝺfinitione Aug. q̄ prudētia ē amor bñ discernens ea q̄b⁹ adiuuamur ad tendēdū in deū ab his in q̄b⁹ impedimur. pōt aūt amor discernere ingenium mouet rōnē ad discernēdū. ¶ Ad. ij. dicēdū. q̄ prudēs ꝓsiderat ea q̄ sunt ꝑcul ingenio ordinādā ad actus agendum vel impediēdum ea q̄ sūt ꝓpiciatiue agenda. vñ ꝑs q̄ ea q̄ ꝓsiderat prudētia ordinant ad alia sicut ad finē. eoꝝ aūt que sunt ad finē ē ꝓsilium in rōne ⁊ electiō. in appetitu quoꝝ duoꝝ ꝓsilium magis ꝓpie ꝑtinet ad prudētiā. dicit em̄ Ꝑbo in. vj. ethi. q̄ prudēs est bn̄ ꝓsiliator⁹. ꝙ q̄ electiō ꝓsupponit ꝓsiliū. ē enim appetitus ꝓsiliati vt dī in. iij. ethi. ideo etiam eligere ꝑt⁹ arripuit prudentie ꝓsequēter ingenia. i. electionem p ꝓsilium dirigit. ¶ Ad. iij. dicēdū. q̄ laus prudētie nō ꝓsistit in sola ꝓsideratione sed in applicatione ad opus q̄ō est finis practice rōnis. ⁊ ideo si in hoc defectus accidat circa ꝓsiliū prudētie. quāto sicut finis est ponderosior⁹ in vtro quoꝝ. ita ⁊ defectꝰ qui est circa finē est peiorꝰ. vñ ibidē Ꝑbo subdit q̄ prudentia non est soluꝫ cū rōne sic ars. ꝺz enim vt dictum est applicationem ad opus quod fit per voluntatem.

Ad secūdū sic procedit

Vi q̄ prudētia nō solū ꝓpineat ad rōnē practicā ꝙ et ad speculatiuā. dī em̄ Ꝓuerb. x. Sapia est viro prudētia. ꝙ sapia ꝓncipaliꝰ cōsistit in cōtēplatiōe. ergo ⁊ prudētia. ¶ Ꝓ. ꝫmbo. dicit in. j. de officijs. prudētia in veri inuestigatōe ꝺsumat. ⁊ scie plenitudo infundit cupiditatē. ꝙ hoc ꝑtinet ad rōnē speculatiuā. ergo prudentia ꝓsistit etiā in rōne speculatiua. ¶ Ꝓ. In cadē p̄te aie ponit a Ꝑbo ars ⁊ prudentia. vt ꝑs in. vj. ethi. ꝙ ars non solū inuenit practica ꝙ etiā speculatiua vt ꝑs in artibus liberalib⁹. ꝙ etiā ⁊ prudentia inuenitur practica ⁊ speculativa. Sed ꝫ est q̄ Ꝑbo dicit in. vj. ethi. q̄ prudentia ē recta rō agibiliū. sed hoc nō ꝑtinet nisi ad rōnem practicam. ergo prudentia non est nisi in rōne practica. ¶ Rn. dicēdū. q̄ sicut Ꝑbo dicit in. vj. ethic. Prudentia est hn̄ posse consiliari. ꝓsilium aūt ē de his que sunt ꝙ nos agēda in ordine ad finez aliquē. rō aūt eoꝝ que sunt agēda ꝓpter finē ē rō practica. vñ manifestū est q̄ prudētia nō ꝓsistit in rōne practica. ¶ Ad. j. ergo dicēdū. q̄ sicut supra dictū est. sapiēntia ꝓsiderat causam altissimā simpr. vñ ꝓsideratio cause altissime in quolibet genere pertinet ad sapiam. in illo genere aūt hūanorū actuū cā altissima ē finis cōis totius vite hūane. ⁊ bonū finē quem dicit prudētia. dicit em̄ Ꝑbo in. vj. ethi. q̄ sicut ille q̄ rōnaliter bene ad aliquē finez ꝑticulare putat ad victoriā dī esse prudēs. non simpliciter. sed in hoc genere. i. in rebus bellicis ita ille qui bene rationatur ad totum bene vivere dicitur prudens simpliciter. vnde manifestum est q̄ prudētia est sapientia in rebus humanis. non autem sapientia simpliciter qz non est circa causam altissimam simpliciter. est enim circa bonū hūanum. homo aūt non est optimū eoꝝ q̄ sunt. ⁊ ideo signanter dicitur q̄ prudēs est sapiēs viro. nō aūt sapiēs simpliciter. ¶ Ad. ij. dicēdū. q̄ Ambo. ⁊ etiā Tullius nomē prudentie largius sumunt pro qualibet cognitione humana tā speculativa q̄ practica. ꝙmodo dici possit q̄ ipe actꝰ speculative rōnis finis q̄ est volūtarius cadit sb electione. ⁊ ꝓsilio finis ad suum exercitium. ⁊ per consequens cadit sub ordinatōe prudētie. ꝑ q̄nos ad suam speciem. non comparatur ad obiectū quod est verū necessariū non cadit sub cōsilio nec sub prudentia. ¶ Ad. iij. dicēdū. q̄ dia appellatio rōnis recte ad aliq̄d facibile ꝑtinet ad artē. ꝑ ad prudentiam nō pertinet nisi applicatio rōnis recte ad ea de q̄b⁹ est ꝓsilium ⁊ huiusmodi sunt in q̄ bus non sūt vie determinate quemadmodū ad fines vt dī in. vj. ethi. q̄ ergo rō speculativa q̄d facit puta syllogismū. ꝓpositione ⁊ alia huiusmodi in quibus ꝓcedit sm certas ⁊ determinatas vias. inde est q̄ respectu horū potest saluari rō artis. nō aūt temperātie prudentie. ⁊ ideo inuenitur aliq̄ speculativa ars. non autem aliqua prudentia.

Ad tertiū sic procedit

Vi q̄ prudētia non sit cognoscitiua singulariū. Prudentia em̄ est in rōne vt dictum ē. ꝑ rō est vniuersaliū vt dicit in. j. ꝓphetie. ergo prudētia non ē cognoscitiua nisi vniuersaliū. ¶ Ꝓ. Singularia sunt infinita. sed infinita nō possūt cōprehendi a rōne. ergo prudētia q̄ ē ratio recta nō est singulariū. ¶ Ꝓ. Particularia p sensum cognoscunt. ꝑ prudentia nō est i sensu. mixti em̄ ha

bentes sensus exteriores ꝓpiciens nō sunt pu-
dentes. ergo prudentia nō est singularium. ¶ Hz
cōtra est qđ pbo dicit in. vj. ethi. q prudētia nō
est vniversaliū solū ꝫ optet etiā singularia co-
gnoscere. ¶ Ñ. dōm. sicut supra dictū ē. ad pu
dentiaz ptinet non solū ꝫsideratio rōnis. ꝫ etiaz
applicatio ad opus quod ē finis practice rōnis
nullus autē pōt pruenienꝫ alteri aliqđ applica
re nisi vtiqꝫ cognoscat. ꝯ. ē id qđ applicādū est
et id cui applicādū ē. operātes aūt sunt in singu-
larib⁹. et sō necesse ē q̄ prudēs et cognoscat vtra
principia rōis et cognoscat singularia circa que
sunt operōes. ¶ Ad. j. ergo dōm. q rō quidē et
principaliter est vlimꝫ. pōt tn vniversales rōnes
ad particularia applicare. vñ hylegilmoꝝ con-
clusiones nō solū sunt vniversales ꝫ etiā particu-
lares. qz intellect⁹ p quādā resultionē se ad mām
extēdit. vt dī in. iij. de aia. ¶ Ad. ij. dōm. q quia
infinita sō singularia nō pōt rōne hūane ꝓprehē-
di. inde ē q sūt incerte prudētie nīe. vt dī Sap.
ix. cū p exercitiū singularia infinita reducunt ad
aliq̄ finita q vt in plib⁹ accidūt. ad q cognito suf-
ficit ad prudētiā humanā. ¶ Ad. iij. dōm. q sicut
pbo dicit in. vj. ethi. prudētia nō ꝓsistit i sensu ex
teriori q cognoscens sensibilia ꝓpria. sed i sensu
interiori q perficit p memoriā et ꝫ experimentuz
ad ꝓmpte iudicādum de particularib⁹ ecptis. nō
tn ita q prudentia sit in sensu interiori sic in ip-
secto principali. ꝫ principaliꝫ ēdem est in ratione
per quandam aūt applicatōnez ptingit ad hu-
manōs sensus.

Ad quartū sic procedi

tur Dī q prudētia non sit virtus. Dicit em Au
gust. in. j. de li. arbi. q prudētia ē appetendaꝫ et
vtēdaꝫ rez scia. ꝫ scia scientē diuidit. vt pz i pdi-
camēt. q̄ prudētia nō ē vir⁹. ¶ Pte. Virtutiꝫ
nō ē virtus. ꝫ artis ē virtus. vt pbo dicit i. vj. ethi.
ergo ars nō est virtus ꝫ in arte ē prudētia dē enig
. ij. Paralip. dī de hyrā q scīebat facere oēm sculp-
turā et adinuenire prudēter qcūq; in ope ne-
cessariū erat. q prudentia non est virtus. ¶ Pte.
Nulla virtus pt esse imoderata. ꝫ prudentia est
immoderata. alioqn frustra diceret in Pcept.
xxij. Prudentie tue pone modū. q prudentia
no ē virtus. ¶ Hz ē q Bꝛug. in. ij. moral. pu-
dentiam ꝛpanit. fortitudinem. et iustitiam di-
cit eē quatuor virtutes. ¶ Ñ. dōm. q sicut su-
pra dictū ē cum de virtutibus in cōi agere. virtus
est que bonuz facit habētē et opus eius bonū red
dit. bonū autē pōt dici dupliciter. vno mō māliter p
eo qđ ē bonū. alio mō formaliter Fm rōnē boni
bonū aūt ingenium dicit est obiectū appetitiue
virtutis. et sō sequit habitus siue q facit rectā con-
siderationē rōnis nō habito respectu ad rectum
dimē appetitiuo. minꝰ hūt de rōne virtutis. ramē
ordināre ad bonū māliter. et ad id qđ ē bonū nō
sb rōne boni. plus aūt hūt de rōne virtutis habi
tus illi q respicit rectitudinē appetit⁹. qz respi
cit bonuz non solū māli. ꝫ etiā formaliter. i.
aliquid qđ ē bonū. qz respicit bonū sb rōne bo
ni. Ad prudētiā aūt ptinet. sic dictum ē applica
tio recte rationis ad opus. qđ non fit sine appe-
titu recto. et ideo prudentia nō solū hz rōnē virtu
tis qua hūt alie virtutes intellectuales. ꝫ etiā hz
rōnē virtutis qua hūt alie virtutes morales quib⁹
etiam ꝓnumerat. ¶ Ad. j. ergo dōm. q Aug. ibi
large accipit sciam. p qualibet recta rōne. ¶ Ad
. ij. dōm. q pbo dicit artis esse virtutem qz nō im
portat rectitudinē appetitus. et sō ad hoc q hō
recte vtatur arte requritur q hēat virtutē q faciat
rectitudinē appetitus. prudētia aūt nō hz locū
in his que sunt artis. tum qz ars ordinat ad alia
quē particulariē finē. tum quia ars hz determina
ta media per que ducit ad finē. Dī tn aliquis
prudenter operari in his que sunt artis per simili
tudinē quādā. in quibusdam amē arduis pro-
pter incertitudinē eoz qb⁹ peruenitur ad finez
necessarium est consilium. sicut in medicinali et
in nauigatoria. vt dī in. iij. ethi. ¶ Ad. iij. dōs. q
illud dictū sapientis nō ē sic intelligēdum q ip
sa prudentia sit moderanda. ꝫ qz Fm prudētiaz
est aliquis modus ponēdus.

Ad quintū sic procedi

tur Dī q prudentia nō sit specialis virtus. Nul
la em spālis virtus ponit in cōi diffinitione vir
tutis. ꝫ prudentia ponitur in cōi diffinitione vir-
tutis. quia in. ij. ethicoꝝ diffinitur virtus habit⁹
electiuus immediate existens determinata rōe
quo ad nos ꝓout sapiens determinabit recta
autem rō intelligitur Fm prudentiā. vt dī in. vj.
ethicoꝝ. ergo prudentia non est spālis virtus.
¶ Pte. Pbo dicit in. vj. ethi. q virtus moralis re
cte facit operari finem. prudentia aūt ea que sūt
ad finē. ꝫ in qualibet virtute sunt aliqua opanda
ꝓpter finem. ergo prudentia est i qualibet virtute. non est ergo virtus spālis. ¶ Pte. Spālis
virtus hz speciale obiectum. sed prudētia non
habet speciale obiectum. est enim recta ratio agi
bilium. vt dicitur in. vj. ethi. agibilia aūt sūt ope
opera virtutum. ergo prudentia non est spālis
virtus. ¶ Sed contra est q connumeratur aliis virtutib⁹. dicitur enim Sap.
viij. Sobrietatem et prudentiā docet iusticiaz et
virtutem. ¶ Ñ. dōm. q cum actus et habit⁹ re-
cipiant spēm ex obiectis vt ex supra dictis patz
necesse est q habit⁹ cui respondet spāle obiectū
ab alio distinctū spālis sit virtus. et sic ē bon⁹ est
spālis virtus. speciale aūt obiectū dī non solum
Fm māle cōsiderationē ipsi⁹. ꝫ magis Fm rōnem
formalē. vt ex supra dictis pz. nam vna et
eadē res cadit sb actu diversoꝝ habituū. et etiā
diversaꝝ potentiaꝝ Fm rōnes diversas. maior
aūt diversitas obiecti requritur ad diversitatē
potentie q̄ ad diversitatē habituū cū plures ha
bitus inueniant in vna potentia vt supra dictū
est. diversitas ergo rōnis obiecti q diversificat
potentiā. multo magꝫ diversificat habitū. Sic q dī
cendū ē q cū prudentia sit in rōne vt dictū est.
diversificatur quidē ab aliis virtutib⁹ intellectua
libus Fm māle diversitatē obiectoꝝ nā sapia
scia et intellectus sunt circa necessaria. ars aūt
et prudentia circa ptingentia. sed ars circa facti-

bilia que. sm exercitu materia constituunt. sic
vomo cuiusli⁹ e bñ. prudētia aūt ē circa ea
bilia. s. in ipo agente ꝓsistunt. vt. ō. bitum est.
ꝫ a vnūb⁹ moralib⁹ distinguit prudētia fm for
malem rōnē potentie vel distinctiū. s. intellectua
lis q ē prudētia. t appetitus in q ē virtus mora
lis. vñ manifestū ē prudētiā esse spāle virtutē ab
oībus aliis virtutib⁹ distinctā. ¶ Ad. j. ergo dīs.
q illa diffinitio non dat de virtute in cōi. ꝫ de v
tute morali in cui⁹ diffinitiōe ponit genꝰ potē
tie intellectualis cōicās in mā cum ipa. s. pru
dentia. q. sic virtus moralis dicit ē aliqđ ꝓ
cipiens rōne. ita bonū moralis dr rōnē habē
tium participat virtutē intellectuales. ¶ Ad. ij.
dīm. q ex illa rōne hētur q prudentia adiuuet
oēs virtutes. t in oībus operatur. ꝫ hoc nō sufficit
ad oīdendū q non sit virtus spāle. q. nihil ꝓ
hibet in aliquo genere ē aliquā spēm q aliqua
liter operatur in omnib⁹ ꝑbus eiusdē generis. sic
cur sol aliqualiter mittit in oia corpa. ¶ Ad. iij.
dīm. q agibilia sunt quidem materia prudē
tie fm q sunt obiecta rōnis. s. sub rōne veri. sūt
aūt mā moralia virtutis fm q sunt obiectum v
tutis appetitiue. s. sub rōne boni.

Ad sextum sic ꝓcedit

Vī q prudētia ꝓstituat finē vnūb⁹ moralib⁹.
Cū em prudētia sit in ratione. finis autē moral
is in via appetitiua. videtur q hoc modo se habe
at prudentia ad virtutem moralem sicut ad rō
ad vim appetitiuā. ꝫ rō ꝓstituit finē potētie ap
petitiue. ergo prudentia ꝓstituit finē vnūb⁹ mo
ralib⁹. ¶ Pte. Bō excedit res irrōnales fm rō
nē. ꝫ fm alia cū eis cōicat. sic ergo se hūt alie q
reas bona ad rationē sicut se hz bō ad creaturas
irrōnales. sed homo ē finis creaturaꝝ irrōnaliū
vt dī in. ij. politicoꝝ. ergo oēs alie res bona or
dinantur ad rōnes sicut ad finē. ꝫ prudentia est
recta rō agibiliū vt dictū ē. ergo oīa agibilia or
dinantur ad prudentiā sic ad finē. ipsa ergo ꝓ
stituit finē oīb⁹ vnūb⁹ moralib⁹. ¶ Pte. Pro
prium est virtutis vel rei seu potentie ad quā per
tinet fiata vt ꝓficiat aliqo vnūb⁹ seu armis ad
ea ꝓuenit ea que sūt ad finē. ꝫ prudētia dispōit
de aliqo virtutib⁹ moralib⁹ t ꝓficit eis. ergo ꝓsti
tuit eis finē. ¶ Sz ō est qđ ꝑbo dicit in. vj. ethi.
q virtus moralis intentionē finis facit rectam.
prudētia aūt que ad hāc. ergo ad prudētiā non
pertinet ꝓstituere finē vnūb⁹ moralib⁹. ꝫ solum
dispōere de aliqb⁹ virtutib⁹ moralib⁹ t ꝓficit eis. ergo ꝓsti
tuit eis finē. ¶ Sz ō est qđ ꝑbo dicit in. vj. ethi.
q virtus moralis intentionē finis facit rectam.
prudētia aūt que ad hāc. ergo ad prudētiā non
pertinet ꝓstituere finē vnūb⁹ moralib⁹. ꝫ solum dispōere de bis que sunt ad finē. ¶ Ad. ij. dīm. q finis vnūs moralis ē bonū hūanū. bonū autē hūane vite est fm rōnē ei. vt ps p Dionysiū. ca. de divi. no. vñ necesse ē q fines moraliū virtutū pertineāt in rōne. Eorum aūt in rōne speculatiua sunt qđā vt naturaliter nota q̄ est intellect⁹. t qđā q p illa inotescūt. s. principia quoꝝ ē scia. ora i rōne practica pertinūt qđā vt sūt principia nālia nota. t bmōi sūt fines virtutū moraliū. q. finis se hz in operabilib⁹ sic principiū in speculatiuis. vt. ō. bitum est. t quedā sunt in rōne practica vt conclusiones t bmōi sūt ea q sunt ad finē in q̄ potissim⁹ ꝓsistit ratio finis⁹ t hoc ē prudētia applicāo vniuersaliū ꝓ
cipia ad particulares ꝓclusiones operabiliū. t ideo ad prudētiā non pertinet ꝓstituere finē. sed ratiōnē moralib⁹ ꝫ solū dispōnere de bis q̄ sūt ad fines. ¶ Ad. j. ergo dīs. q vnūb⁹ moralib⁹ ꝓstituit finē rō nālis rō nālis que dī synderesis. vt in ꝓ hoc est. nō aūt prudētia rōe tam recta. q hoc ꝓ rectio ad ſcōm. ¶ Ad. iij. dīm. q finis nō pertinet ad virtutes morales tanq̄ ipe ꝓstituat finē. sed q tendit in finē ea rōe nālī ꝓstituta ad quē inuant per prudētiā que eis viam parat dispōendo ea q̄ sūt ad finē vñ relinquitur q prudētia sit nobilior virtutib⁹ moralib⁹ t moueat eas. ꝫ synderesis moueat prudētiā sicut intellectus principioꝝ scias.

Ad septimū sic ꝓcedit

Vī q ad prudētiā non pertineat inuenire medīū in vnūb⁹ moralib⁹. Cōtrariū enī mediorū ē finis moraliū virtutū. ꝫ prudentia nō ꝓstituit finē moralib⁹ virtutib⁹ vt ostensum est. q nō inuenit in eis medīū. ¶ Pte. Illō qō ē p se nōti cuius ꝫ bre. ꝫ ipm esse ē laudabile cū. q. vnūqq̄ dr ee p eām sūs sed existere i medio ꝓuenit virtuti moraliti p se q̄n ponitur in eī diffinitiōe. vt ex dictis ꝓz non ergo prudētia causat medīū in vnūb⁹ moralib⁹. ¶ Pte. Prudentia cōparatur fm modoꝝ rōnis. ꝫ virtus moralis tendit ad medīū p medium nāe. quia vt Tullius dicit in. ij. rethō. virtus est habitus q modos nature. rōni plenane⁹ ergo prudentia non ꝓstituit medium virtutibus moralibus. ¶ Sz ptra est quod supra posita diffinitione virtutis moralis dī q ē immediate existens determinata rōne. per sapiēs determinabit. ¶ Rñ. dīm. q ipsum qđ ē formali rōni recte est finis. ꝓpter quem ille recta rō moralis. regulata est hoc intēdit ne ꝓpter ꝓcupiscētias bō se diuertat a rōe. t sūt fortitudo ne a recto iudicio rationis diuertat ꝓpter timorem vel audaciam. t hic finis ꝓstituitur est bō fm nālem rōnem. nāliter enim rō dictat vnicuiq̄ vt fm rationem operetur. ꝫ qualiter t per que homo in operando attingat medium rationis pertinet ad rationem prudētie. licet enim attingere medium sit finis virtutis moralis. tñ p precēdentes dispositiones eorum que sunt ad finē medīū inuenitur. Et p hoc patet responsio ad primū. ¶ Ad. ij. dīm. q sicut agēs naturale facit vt forma sit in materia. non tamen facit vt forme conueniant ea que per se eis insunt. ita etiam prudentia medium constituit in passionibus t operatiōibus. non tamen facit q medium queratur conueniat virtuti. ¶ Ad. iij. dīm. q virtus moralis q modum nature intendit peruenire ad medīū. ꝫ q medīū fm q medīū non cadit modo inueniatur in oībus. ideo ultimatio nature que semp eodem modo operatur ad hoc nō sufficit. ꝫ requiritur ratio prudentie.

Ad octauum sic ꝓcedit

Vī q ꝓcipere non sit principalis actus prudētie. Precipere enim pertinet ad bona q̄ sūt facienda. Sed Augustinus xiij. de trinitate ponit actū prudē tie precauere insidias. ergo precipere non est

principalis actus prudentie. ¶ Pre. Pho dicit in vj. ethi. q prudēcia est bñ psiliari. ꝯ alius act⁹ vt ee psiliari t ꝓcipere vt ex supra dicto pz. ergo prudēcie principalis actus nō ē ꝓcipere.

¶ Dicē. Precipere vel imperare videtur pertinere ad voluntatē cuius obiectū est finis t ꝙ moueat alias potētias aie. ꝯ prudēcia nō ē involuntate ꝯ in rōne. ergo prudēcie actus nō ē precipere. ¶ Sz ꝓtra ē qđ pho dicit in. vi. ethico. q prudēcia ꝓceptiua ē. ¶ Rñ. dō. q prudēcia est recta rō agibiliū. vt supra dictū est. vñ oz q ille sit precipuus act⁹ prudētie q̄ ē precipuus act⁹ rōnis agibilis cuius ꝙdē sunt tres actus quoz ꝓmus⁹ est psiliari. quod pertinet ad itentionē. nā psiliari est querere vt supra habitū est. scdus act⁹ ē iudicare de inuentis t ꝑ hoc speculatiua rō. ꝯ practica rō que ordinatur ad opus. precedit vlteriꝰ t est tertius act⁹ eius ꝓcipere. qui ꝙdē act⁹ psiliꝫ in applicatōe psiliatoꝝ t iudicatoꝝ ad opandū. t qz iste act⁹ ē ꝓpinquior finī rōnis practice. inde ē q iste est ꝑncipalis actus rōis practice t ꝓ ꝫto prudētie. t huius signū ē q ꝑfectio artis psiliꝫ in iudicando. non aūt in ꝓcipiēdo. iō reputat melior artifex ꝙ volēs peccat in arte qua si babēs rectū iudiciū ꝯ qui peccat nolens. qō vī ee ex defectu iudicij. sed in prudentia ē econtrario. vt dī in. vj. ethi. imprudentior ē ꝙ volens peccat quasi deficiēs in ꝑncipali actu prudētie qui est precipere ꝯ qui peccat nolens.

¶ Ad primū ergo dēm. q act⁹ ꝓcipiēdi se extendit t ad bona ꝙsequenda t ad mala euitenda. t rñ ꝑcauere insidias non attribuit Aug⁹. prudētie quasi ꝑncipalē actus ipsius. ꝯ q iste act⁹ prudētie nō manet in patria. ¶ Ad .ij. dō. q bonitas psiliꝫ requirit vt ea ꝙ sūt bñ inuēta applicent ad opus. t iō ꝓcipere ptinet ad prudētiā ꝙ ē bñ psiliativa. ¶ Ad .iij. dō. q mouere absolute ptinet ad voluntatē. ꝯ ꝓcipere importat motionē cū ꝙdā ordinatōe. t iō ē actus rōnis vt supra dictū est.

Ad nonum sic procedi

tur. Vī q sollicitudo non pertineat ad prudētiā. Sollicitudo. n. inchetudinē q̄dā importat. vt dī Ysidorus in li. etymol. q sollicit⁹ dr qui ē inquietus. ꝯ motio materie ptinet ad vim appetitiuā ergo t sollicitudo. ꝯ prudentia non est in vi appetitiua ꝯ in rōe vt supra habitū est. ergo sollicitudo non ptinet ad prudētiā. ¶ Pre. Solliciti dini vī opponi certitudo vitando. vñ dī. j. Regū. xv. q Samuel dixit ad Saul. De asino ꝙ nudiustertius ꝙdisti ne sollicitus fio. q inuente sunt. sed certitudo vitatio pertinet ad prudētiā cū sit vnus intellectualiū. ergo sollicitudo opponit prudētie magis ꝯ ad eam ptineat. ¶ Prēte. pho dicit i. iij. ethi. q ad magnanimū ptinet pigrū ee t otiosū. pigritie aūt oppōit sollicitudo. cū ꝯ prudētia non opponat magnanimitati. q bonū nō ē bono ꝛtio vt dī in ꝑdicamētis. ꝯ vī q sollicitudo nō ptineat ad prudētiā. ¶ Sz ē qđ dī. j. Pet. iiij. Estote prudentes t vigilate in oōnibus. ꝯ vigilantia ē idē sollicitudini. ꝯ sollicitudo ptinet ad prudētiā. ¶ Rñ. dōm. q sicut dicit Ysido. in li. etymol. sollicitus dr ꝙs solers citus vel solers totus. inq̄nū. s. alicui⁹ ex quadā solertia animi velox ē ad ꝙsequēdū ea que sunt agēda. hoc aūt ptinet ad prudētiā cuius ꝓcipuꝰ actus ē circa agēda precipere de psiliatis t iudicatis. vñ pho dicit in. vj. ethi. q oz operari ꝙdē velociter psiliata. psiliari aūt tarde. t inde ē q sollicitudo ꝓprie ad prudētiā pertinet. t ꝓpter hoc Aug. dicit in li. de moīb⁹ eccle. q prudētie sūt excubie atq; diligētissima vigilātia. ne subrepē te paulatim mala suasione fallamur. ¶ Ad. j. ꝯ dōm. q mot⁹ qui dē ptinet ad vim appetitiuā sicut ad ꝓncipiū motiōis. vñ sim ꝓceptū t directionem rōnis in quo cōsistit rō sollicitudis. ¶ Ad .ij. dēm. q sim pho in ꝑ ethico. q certitudo non ē sīl⁹ querenda in omnib⁹. sed in vnaquaq; mā sm ꝙsū modū est. quia vo materie prudentie sūt singularia ꝓtingentia circa que sunt opationes humane non potest certitudo prudentie tanta ee q omnia sollicitudo tollat. ¶ Ad. iij. dēm. q magnanimus dicitur ee piger t otiosus. nō quia de nullo sit sollicitus. sed quia non est sup flue sollicitus de multis ꝯ conuenit in hoc de q̄bus ꝓsidendū est. t circa illa non superflue sollicitatur. superfluitas enī timoris t diffidentie facit superfluitatē sollicitudinis. q timor facit psiliari nos vt. ū. dictū ē cū de passiōe timoris agerem⁹

Ad decimuꝫ sic proce-

ditur. Videtur q prudentia nō se extendat ad regimē multitudis sed solū ad regimē sui ipsi⁹. Dicit enī pho in. v. ethi. q virtus relata ad bonū cōmune est iusticia. sed prudentia differt a iusticia. ergo prudentia non refertur ad bonum cōe. ¶ Pre. Ille videtur esse prudens q sibiipi bonum querit t opatur. ꝯ frequenter illi qui querunt bona cōmunia negligunt sua. ꝯ nō sūt prudentes. ¶ Pre. Prudentia diuiditur ꝓta ypantiam t yconomicē. sed ypantia yconomicus videtur dici solū q cōparatiōe ad bonū ypātiū. ergo etiaz t prudentia. ¶ Seo ꝓtra est qđ dño dicit Mat. xxiiij. Quis putas est fidelis seruus & prudens quem constituat dñs superfamiliam suam.

¶ Rñ. dicendum. q sicut pho dicit in. vj. ethic. quidam posuerūt q prudentia nō se extēdit ad bonum cōe ꝯ solum ad bonum ꝓpriꝫ t hoc iō quia existimabant q non oportet hoīem querere nisi bonum ꝓpriꝫ ꝯ hec existimatio repugnat charitati que non querit que sua sunt vt dī. j. ad Cor. xiij. vnde t apls de seipso dicit. j. ad Cor. x. Non querens quod mihi vtile sit ꝯ qō multis vt salui fiant. Repugnat etiam rōni recte q hoc iudicet q bonum cōe sit melius ꝯ bonum vnius. Cuia ergo ad prudentiam ptinet recte psiliare iudicare t ꝓcipere de hīs per que pertinetur ad debitū finem. manifestū est q prudētia nō solum se hz ad bonū ꝑsonale vni⁹ hoīs ꝯ etiā ad bonū cōe multitudinis. ¶ Ad. j. ꝯ dōz q pho ibi loquit de virtute morali. sicut aūt omnis virtus moralis relata ad bonū cōe ꝑ legalis iusticia. ita prudentia relata ad bonū cōe vocatur prudētia politica. nam sic se habz politi-

ea ad iustitiam legalē. sicut se hꝫ prudentia simpliciter dicta ad virtutē moralē. ¶Ad.ij.dcm.q̄ ille q̄ erit bonam cōe multitudinis ex side erit eius queri bonum suū ꝓpter deū. Vnde dicit deū q̄ bonum ꝓpriū nō pōt eē sine bono cōi vel familie vel ciuitatis aut regni. vñ t maxim⁹ Valeri⁹ dicit de antiqs romanis q̄ malebāt esse pauperes t diuites impio. q̄ diuites in pauge imperio. Secūdo q̄ cū hō sit po dom⁹ vel ciuitatis. ꝑs hō considereret quid sit sibi bonū. ex hꝫ q̄ ē prudens circa bonum multitudinis bona eius ꝓpō grīs accipiunt fm habitudinē ad rōnā q̄ vt Aug. dic fin ti. cōfes. turpis est oīo pars suo toti non cōgruens vel non congruens. ¶Ad.iij.dcm.q̄ eiꝫ tpantia t fortitudo pōt referri ad bonū cōe. vñ de actibus eaꝝ dantur ꝑcepta legis. vt dī in. v. ethi. magis in prudētia t iustitia que ptinēt ad ptam rationalem ad quā directe ptinent cētia. sicut ad ꝓpē sensum ā permanēt singularia.

Advndecimū sic ꝓcedit.

Vī q̄ prudentia hꝫ eē respectu boni propii sit eadē spē cum ea que se extendit ad bonū cōe. Dicit em pbo in. vj. ethico. q̄ politica t prudentia idem habitus est. esse aūt non idē ipsis. ¶Ꝑe. Pbo dicit in. iij. politi. q̄ eadem ē virtus viri boni t boni principis. sed politica maxime ē in principe in quo est sicut architectonica. cum ergo prudentia sit virtus boni viri. videtur q̄ sit idē habit⁹ prudētia t politica. ¶Ꝑe. Ea quorū vnū ordinat ad aliud nō diuersificant spēm aut habitus. sed bonū ꝓpriū qō pertinet ad prudētiam simplr dictā. ordinatur ad bonū cōe qō ponit ad politicā. q̄ politica t prudentia non differūt spē neq; fm habit⁹ neq; fm actus. ¶Sꝫ ē q̄ diuerse scie sūt politica hꝫ ordinant ad bonū cōe ciuitat. t iconomica hꝫ de hoc ē q̄ pertinēt ad bonū cōe domus vel familie. t monastica que ē de hoc q̄ ptinēt ad bonū vnius ꝑsone ergo pari rōne t prudētie sunt spēi diuerse fm hāc diuersitatē materie. ¶Ri. dcm. q̄ sic supra dictū ē. spēs habituū diuersificant fm diuersitatē obiecti q̄ attendit penes rōnē formalē ipsi⁹ rō aūt formalis oīm que sunt ad finē attendit ex ꝑte finis sic ex supra dictis ꝑz. t ō necesse est q̄ ex relatione ad diuersos fines diuersificētur species habituū. diuersi autem fines sunt bonū ꝓpriū vnius t bonū familie. t bonum ciuitatis t regni. vnde necesse est q̄ prudentie differant spē fm differentiam bonī finium. vi. s. vna sit prudentia simpliciter dicta que ordinat ad bonū ꝓpriū. alia aūt est iconomica que ordinat ad bonū cōe dom⁹ vel familie. t tertia politica hꝫ ordinat ad bonū cōe ciuitatis vel regni. ¶Ad ꝑ. & dō. q̄ pbo nō intēdit dicere q̄ politica sit idē fm sbz hūpe ciuilis prudētie hꝫ prudētie q̄ ordinantur ad bonū cōe. que dīr prudētia de fm cōmune rōnē prudentia ꝓpt. s. ē quedā rō recta gubnatiua. dī aūt politica fm ordinē ad bonū cōe. ¶Ad.ij. dō. q̄ sic pbo ibidē dic ad bonū virtus ptinet posse bñ principari t bñ subiici. et ō in virtute boni viri includuntur eiꝫ vtus principis. sed virtus principis t subditi differt spē. sicut etiam virtus viri t mulieris. vt ibidem dī ¶Ad.iij.dcm.q̄ eiꝫ diuersi fines quoꝝ vnus ordinatur ad alium diuersificant speciem habituū. sicut equestris t militaris t ciuilis differūt specie. licet finis vnius ordinetur ad finem alterius. t similiter hꝫ bonū vnius ordinatur ad bonum multitudinis. nā hoc non impedit diuersitas habituū. sicut habituū differre spē. hꝫ ex hoc sequitur q̄ habitus qui ordinatur ad finem vtilissimum sit principalior. t iperet aliis habitibus.

Ad duodecimū sic ꝓcedit.

Videtur q̄ prudentia non sit in subditis sed solum in principibus. Dicit em pbo in. iij. polit. prudētis sola ē ꝓpria virtus principis. alie aūt virtutes sunt cōmunes subditorum t principum. subditi aūt non ē virtus prudentia sed opinio vera. ¶Ꝑe. In. j. polit. dī q̄ seruus oīno non hꝫ quid consiliamur. hꝫ prudentia facit bene ꝓsiliando vt dī in. vj. ethic. ergo prudentia non competit seruis seu subditis. ¶Ꝑe. Prudentia ē ꝑceptiua vt supra dictū est. hꝫ ꝑcipere non pertinet ad seruos vel subditos. hꝫ solum ad principes. hꝫ prudentia non est in subdito sed solum in principibus. ¶Sꝫ cōtra est qō pbo dicit in. vj. ethi. q̄ prudētie politice sūt due spēi. vna que est legum positiua que ptinet ad ꝓncipes. alia que remota cōe nomē politice hꝫ ē circa singularia. hmōi aūt singularia ꝓgere ptinet etiam ad subditos. ergo prudentia non ē solum principum sed etiā subditoꝝ. ¶Rñ. dcm q̄ prudentia in rōne ē. regere aūt et gubernare ꝓprie rationis ē. t ideo vnusquisq; inquantum ꝑcipat de regimine t gubernatione oportet q̄ habeat rationem t prudētiam manifestum ē autē q̄ subditi inquātū ē subditus t seruus inquantū est seruus non est regere t gubernare. hꝫ magis regi t gubernari. t ideo prudentia non est virtus seruī inquātū est seruus. nec subditi inquantum est subditus. hꝫ q̄libet homo in ꝓpriū est rationalis participat aliquid de regimine fm arbitrium rōnis intanta ꝓprie est prudentiam habere. vnde manifestū est q̄ prudentia quidem in principe ē ad modū artis architectonice. vt dī in. vj. ethi. hꝫ subditus aūt ad modū artis manu operantis. ¶Ad.j. q̄ dcm. q̄ verbū pbi ē intelligē dus p se ipsum. hꝫ dō. q̄. s. prudentia non est virtus subditi inquātū hmōi.

¶Ad.ij.dō. q̄ seruus non hꝫ qđ consiliatiuum ꝓprium ē seruus. sic enim est unū m aliū. est tñ ꝓsiliatiuum inquantū ē animal rōnale. ¶Ad iij. dcm. q̄ per prudentiā hō nō solū ꝑcipit alia sed etiam sibipsi. ꝑt. s. rō dī ꝑcipere inferioribus viribus.

Ad tertiūdecimū sic ꝓcedit.

Videtur q̄ prudentia possit eē in pcōribus. Dicit em dominus Lu. c. vj. Filij huj⁹ seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. hꝫ filij huius seculi sunt pcōres. hꝫ in pcōribus potest esse prudentia. ¶Ꝑcre. Fūdo est

nobilior virtus q̄ prudētia. sed fides potest esse in pctō alt⁹. ergo t prudētia. ¶ Pre. Prudēs hoc opus maxime dicimus bene ꝓsiliari. vt dī i vj. ethi. q̄ multi pctōres sunt boni ꝓsilij. ergo multi pctōres hūt prudētiā. ¶ Sz ꝫ ē qō pbo dicit i vj. ethic. Impossibile ē prudētē ee non emē bonam. sed nullus peccator est bonus. ergo nulli⁹ peccator est prudens. ¶ Respon. dicendum. q̄ prudentia dr tripl̄r. Est dā quedā prudētia falsa vel p similitudinē dicta. C ū ens prudēs sit que bene disponit ea que sunt agēda ꝓpter aliquez bonū finem ille d ꝓpter malum fines aliq̄ disponit ꝓgruēcia illi fini. hz falsam prudentiā. inq̄tū illud quod accipit p fine nō ē vere bonū hz fm similitudines sicut dicitur aliq̄s bonus latro. hoc enim modo potest fm similitudinē dici prudēs latro q̄ inuenītēs vias aduenit ad latrocinādū. t hmōi ē prudētia de qua aplus dicit ad Rō. viij Prudēcia carnis mors est que. s. finē vltimum ponit in delectatōe carnis. Secūa aūt prudentia est quidem vera. q̄ adinuenitiuias accōmodas ad finē vere bonū hz ē imperfecta duplici rōe. Uno mō q̄ illō bonū quod accipit p fine nō ē cōis finis totius būane vite. hz alicui⁹ p̄t̄ negocij. puta cū aliquis adinuenit vias accōmodas ad negociandū vel ad nauigandum dr prudēs negociator vel nauta. Alio mō q̄ deficit in principali actu prudētie. puta cū aliqs recte ꝓsiliat t bñ iudicat etiam de his que pnēnt ad totā vitam. sed nō efficaciter ꝓcipit. Tertia aūt prudētia ē t vera t ꝑfecta que ad bonū finē totius vite recte cōsiliatur iudicat t ꝓcipit. t hec sola dr prudentia simpliciter que in peccatoribus esse non potest. prima aūt prudētia est in solis peccatoribus. prudentia autem ipfecta ē cōis bonis t malis. maxime illa que ē imperfecta ꝓpter finem particularem. nam illa que ē iperfecta p pter defectum principalis actus etiā nō ē nisi in malis. ¶ Ad. j. ergo dom. q̄ illud verbum domini intelligitur de prima prudentia. vnde non dr simpliciter q̄ sint prudēces. sed in generatione sua. ¶ Ad. ij. dom. q̄ fides in sui rone non iportat aliquam conformitatem ad appetitū rectorum operum. sed ratio fidei cōsistit in sola cognitione. sed prudentia iportat ordinem ad appetitum rectum. rum quia principia prudentie sūt fines operabiliū de quibus aliquis hz rectam estimationē p habitus virtutum moraliū que faciunt appetitum rectū. vnde prudēcia non pōt esse sine virtutibus moralib⁹ vt supra ostēsum ē. tum etiā q̄ prudēcia est preceptiua rectorū operum. qō non contingit nisi existente appetitu recto. vnde fides hz sit nobilior q̄ prudēcia ꝓpter obiectum. tamen prudentia fm sui rōnem magis repugnat pctō qō pcedit ex pturbatione appetit⁹. ¶ Ad. iij. dr. q̄ pctōres pōt quidē esse bene cōsiliativi ad aliquē finē malū vel ad aliq̄s particulare bonum. ad finem aūt bonū totius vite non sunt bñ ꝓsiliativi perfecte. q̄ cōsilium ad affectū non perducūt. vñ nō ē in eis prudēcia q̄ se hz tota ad bonū. q̄ sicut pbo dicit in vj. ethico. est in talib⁹ demonico. i. malis industria q̄ se hz ad bonum t ad malum. vel anstucia que se hz solum ad malum quā supra diximus falsam prudentiam. vel prudentiam carnis.

Ad quartūdecimum sic

proceditur. Vī q̄ prudentia non sit in oibus habentibus gram. Ad prudētiam em rectū industria q̄d p quā scit bñ ꝓuidere q̄ agēda sūt. q̄ multi bñtes gram carēt tali industria. q̄ nō oēs bñtes gram hūt prudentiā. ¶ Pre. Prudēs dr q̄ ē bñ ꝓsiliativ⁹ vt dictū est. q̄ multi hūt gram q̄ nō sūt bñ ꝓsiliativi. q̄ necesse hūt regi ꝓsilio alterius. ergo non omnes bñtes gram hūt prudētiā. ¶ Pre. pbo dicit in. vj. topicoꝝ q̄ iuuenes non ꝓsunt ee prudentes. q̄ multi iuuenes hūt gram. q̄ prudentia nō inuenit in oibus gram habentibus. ¶ Sz contra est q̄ nullus habet gram nisi sit ꝑ tuosus. sed nullus pōt esse vtuosus nisi habeat prudentiam. Dicit n. Greg. in. vj. moral. q̄ ceteree vtutes nisi ea que appetunt prudēt agāt vtutes ee nequaq̄ possunt. ergo omnes bñtes gratiam habēt prudentiā. ¶ Rñ. dom. q̄ necesse est vtutes esse connexas. ita vt qui vnam hz omnes hūt sicut supra ostensum est. Quinq̄ aūt hz gratiā habet charitatē. vnde necesse est q̄ habeat oēs alias virtutes. t ita cum prudentia sit virtus vt ostensum est. necesse est q̄ habeat prudentiam. ¶ Ad. j. ergo dom. q̄ duplex ē industria. vna q̄dē que est sufficiens ad ea que sunt de necessitate salutis. t talis industria datur oibus habētibus gratiam. quos vocatio docet de omnib⁹ vt dicitur. j. Joh. ij. Est aūt alia industria plenior per quā aliquis sibi t alijs potest ꝓuidere. nō solum de his que sunt necessaria ad salutem sed etiam de quibuscunq̄ pertinentibus ad humanam vitam. t talis industria non est in omnib⁹ habentibus gram. ¶ Ad. ij. dr. q̄ illi qui indigent regi consilio alieno. talem in hoc sibi ꝓprio consulere scimus si gratiam hūt. vt aliorum rectrantes consilia. t discernant consilia bona a malis. ¶ Ad. iij. dom. q̄ prudentia acquisita causatur ex exercitio actuum. vnde indiget ad sui generationem experimento t tpe. vt dicitur in. ij. ethi. vnde nō potest esse in iuuenib⁹ nec fm habitum nec fm actū. sed prudentia gratuita causatur ex infusione diuina. vnde in pueris baptizatis nōdū hūtibus vsū rōnis est prudentia fm habitum sed nō fm actum sicut t in amentibus. in his aūt q̄ tam hūtibus rōnis est error fm actum quānuz ad ea que sunt de necessitate salutis. sed per exercitium meretur argumētū quoliscz ꝓficiatur. sic t cetere vtutes. vñ t apūs dī ad Hebr. v. q̄ ꝑfectoꝝ est solidus cibus eoꝝ q̄ ꝓ consuetudine exercitatos habēt sensus ad discretionem boni t mali.

Ad quitūdecimum sic

proceditur. Videtur q̄ prudēcia inste nob a nā dicit enim pbo. in. vj. ethico. q̄ ea que pertinēt ad prudentiā naturalia videntur esse. s. synesis gnomon t huiusmodi. nō aūt ea q̄ pertinēt ad sapientiam speculatiuam. sed eorum q̄ sunt vti-

nis generis eadē est origīnis ratio. ergo etiā pūdentia inest nobis a natura. ¶ Pce. etiā variatio est fm naturā. ꝙ pūdētia plequit etatem. fm illud Job. xij. In antiquis est sapiaꝫ et in multo tpe pūdētia. ergo pūdētia est nālis. ¶ Pce. pudētia magis cōuenit nature būane qꝫ nature bruto nā aialiū. ꝙ bruta aialia dīr qualdā nālem pudentiaꝫ. vt p3 p phm in. viij. ō dictorum aialium ergo pudētia ē nālis. ¶ Sz ꝓtra ē qđ pbo dicit in. ij. ethi. q virtus intellectualis plurimū ex doctrina hꝫ generationē et augmētū. nō experimento indiget et tpe. ꝙ pudētia est virtus intellectualis. vt supra habitū ē. ergo pudētia nō inest nobis a nā. ꝙ ex doctrina et experimēto. ¶ Rñdeō. q sicut ex pmissis p3. pudētia includit cognitōes et universaliū et singulariū opabiliū ad que pudens vniuersalia principia applicat. Huius ergo ad vniuersalē cognitionē eadē rō est de prudentia et scientia speculativa. q virtutes pma principia vniuersalia sunt nāliter nota. vt ex supra dictis p3. nisi q principia cōia pudētie sunt magis connaturalia boi. Dr. n. phs dīc in. x. ethi. vita que est fm speculationē est melior ḡ que est fm hominē. ꝙ alia principia vniuersalia posteriora sine sint rōnis speculative sine practice non habent per nām ꝙ p inuentionē fm vīā experimēti vel per disciplinā. Cōnātā aūt ad particulare cognitionē eoꝝ circa q opatio cōsistit est ītꝫ distinguendū q opatio ꝓsistit circa aliqđ vel sicut circa fines. vel sicut circa ea que sunt ad finē. fines aūt recti humane vite sunt determinati. et iō pōt esse naturalis inclinatio respectu horum finiū. sicut supra dictū ē. qđ quidē hīt ex naturali dispositiōe quasdā virtutes quibus inclinamur ad rectos fines. et p consequēs habēt etiā naturaliter rectum iudiciū de hmōi finibus. ꝙ ea que sunt ad fines in rebus humanis nō sunt determinata ꝙ multipliciter diuersificant fm diuersitatē ꝑsonaruꝫ et negotiorum. vñ quia inclinatio nature semp ē ad aliquid determinatū. talis cognitio nō pōt boi inesse naturaliter. licet ex naturali dispositione unus sit aptior ad hmōi discernēda q̄ alius. sic etiā accidit circa conclusiones speculabilium sciarum. q ergo pudentia non ē circa fines ꝙ circa ea ꝙ sunt ad finem. vt supra habitum ē. ideo pudētia non ē naturalis. ¶ Rñd. j. ergo dōm. q pbo ibi loquit de geniturībus ad prudentiam: fm q ordinantur ad fines. vnde supra ꝑmiserat q principia sunt eius qō est eius gratia. i. finis. et ꝓter hoc nō facit inter ea mentionē de eubulia que est consiliativa eoꝝ que sunt ad finē.

¶ Rñd. ij. dō. q pudētia magis est in sensibus nō solūm ꝓter naturalē dispositionē quātum motibus passionū sensibiliū. ꝙ etiā ꝓter experientiam longi tpis. ¶ Rñd. iij. dōm. q etas in brutis animalibus sunt determinate vie gaudendi ad finem. vñ videmus q omnia aialia eiusdē speciei similiter operantur. ꝙ hoc nō pōt esse in homine ꝓter rōnem eius. ꝙ cū sit cognoscitiua vniuersalium ad singularia se extēdit.

Ad sextūdecimuꝫ sic ꝓ

cedit. Dicit q pudentia possit amitti q oblīuionem. Scientia enī cum sit necessariorum est certior q pudētia q est ꝑtingētium opabiliū. ꝙ scīa amittit ꝓ oblīuionē. ꝙ multo magis pudētia. ¶ Pce. Sicut phs dīc in. ij. ethi. eius ex eisdem generat et corrūpit cōtrario modo facta. ꝙ ad generationē pudētie necessariū ē experimentum qō fit ex multis memoria. vt dī in ꝓncipio metaphi. ꝙ cū oblīuio memorie opponat. videtur q pudētia ꝓ oblīuionē possit amitti. ¶ Pce. Pudētia non est sine cognitiōe vniuersaliū sed vniuersaliū cognitio pōt ꝓ oblīuionē amitti ergo et pudētia. ¶ Sed ꝓra est qō phs dicit in. vj. ethi. q oblīuio est artis et non pudentie.

¶ Rñdeō. q oblīuio respicit cognitionē rēi. et ideo ꝓ oblīuionē pōt aliqs artē oralē pdere et sibi scientiā ꝙ in rōne ꝓsistunt. ꝙ pudētia nō cōsistit in sola cognitione ꝙ etiā in appetitu. qa vt dictū est principalis eius actus est precipere qō ē applicare cognitionē habitā ad apprehendā et operandū. et ideo pudētia non directe tollit ꝓ oblīuionē ꝙ magis corrumpit ꝓ passiones. dicit enī phs in. vj. ethi. q delectabile et triste pueriūt estimationē pudētie. vñ Dan. xiij. dī. Spēs decepit te et ꝛpulsēcia subuertit corda tua. Et Exodi. xxiij. dī. Ne accipias munera q excecant etiam prudētes. oblīuio aūt nō pōt impedire pudētia in ꝙtum ꝓcedit ad ꝓcipiendū ex aliqua cognitione ꝙ ꝓ oblīuionē tolli pōt. ¶ Rñd. j. ergo dōm. q scientia est in sola rōne. vñ de ea est alia rō vt supra dictum est. ¶ Rñd. ij. dōm. q experimētū pudētie non acquirit ex sola memoria ꝙ ex exercitio recte ꝓcipiendi. ¶ Rñd. iij. dōm. q pudentia principaliꝫ ꝓsistit nō in cognitiōe vniuersaliū. ꝙ in applicatione ad opa vt dictum est. et ideo oblīuio vīe cognitiōis nō corrumpit id qō ē principale in pudētia. ꝙ aliqđ ꝓdimentū ei affert vt dictū est. ¶ Quēstio. xl viij.

Deinde ꝓsiderandus

est de partib⁹ pudētie. Et circa hoc ḡrunt quatuor. Primo ḡ sunt genera pudentie. Secūdo de partibus ꝙsi integralib⁹ eius. Tertio de partib⁹ subiectiuis eius. Quarto de partibus potētialibus.

Ad primū sic procedit

Videt q inconuenienter assignet tres partes prudentie Tullius cū in. ij. rethoi. ponit tres ptes pudētie. s. memoriā. intelligentiā et prudentiā. Macrobius aūt fm sentētiam Platonis ait duas pudētie ptes. s. rōnē. intellectū. circūspectionē. prudentiā. docilitatē et cautionē. Aristo. aūt in. vj. ethi. dicit ad pudētiam ponere eubuliā. synesim gnomin. facit etiā mentionē circa prudentiam de eusthochia et solertia. sensū et intellectū. quidā aūt alius phs grecus dicit q ad prudentiā decem genera. s. eubulia. solertia. pudentia. regnativa. militaris. politica. iconomica. dialectica. rethorica. phylica. ꝙ videt q vel vna assignatio sit singulis vel alia diminuta. ¶ Pce. prudentia dicitur ꝓra sentētiam. ꝙ politica iconomi

ca. dialetica. rethorica. phisica sunt q̃dam scientie. non ergo sunt ptes prudẽtie. ¶ Ad. 2m. partes non excedũt totũ. ꝫ memoria intellectiua vl̃ intelligẽtia ratio sensus ⁊ docilitas nõ solum pertinent ad prudentiã ꝫ etiã ad oẽa habitus cognoscitivos. q̃ nõ debẽt poni ptes prudẽtie. ¶ Prec. sicut cõsiliarie iudicare ⁊ peipe sunt actus rõis practice. ita etiã ⁊ vti sicut supra habitum ẽ. sicut ergo eubulia adimplet prudẽtie ꝫ pertinet ad cõsiliũ. ⁊ synesis gnomen ꝫ pertinet ad iudiciũ. ita etiã debuit poni aliqd pertinens ad vsum. ¶ Ad. 2m. solliciudo ad prudẽtiã pertinet sicut supra dictũ est. ꝫ etiã inꝛ ptes prudẽtie solliciudo poni debuit. ¶ Ad. 3dm. q̃ triplex est pars. s. integralis. vt partes. tectũ fundamentũ sunt ptes domus subiectiue sicut bos ⁊ leo sunt ptes animalis. ⁊ potentiales. sicut nutritiua ⁊ sensuum sunt ptes alie. Tribus ꝫ modis possunt assignari partes alicui virtuti. Uno mõ ad similitudinẽ partiũ integraliũ. vt. s. illa dicant esse partes prudẽtie alicuius ꝫ necesse ẽ pcurrere ad pfectũ actũ virtutis illius. ⁊ sic ex oĩbus enumeratis põt accipi octo ptes prudentie. s. sex quas enumerat Macrobius. ꝭbus addẽda est septima. s. memoria. quã ponit Tullius ⁊ eustochia. siue solertia quã ponit Aresto. nã sensus prudẽtie etiã intellectꝰ dicit. vñ pbo dicit in. vj. ethic. bon ergo os habẽt sensum. hoc aũt est intellectus. quare octo. dnq; pertinẽt ad prudentiã Fm id qõ est cognoscitiua sex memoria. ratio. intellectus. docilitas ⁊ solertia. tria vero alia pertinẽt ad eã Fm q̃ est preceptiua applicãdo cognitionẽ ad opus. s. prudẽtia. circũspectio ⁊ cautio. quare diuersificatis rõ pis ex ꝺ q̃ circa cognitionẽ tria sunt ꝓsiderãda. Primo quidẽ ipa cognitio qbe si sit preteritoꝛ est memoria. si aũt pñtium siue contingentiũ siue necessariorum. vocat intellectus siue intelligẽtia. Secundo. ipa cognitiõs acquisitio q̃ fit vel p disciplinam ⁊ ad hoc pertinet docilitas. vel p inuentionẽ ⁊ ad hoc pertinet eustochia que est bona coniectratio. huius aũt pars vt dicit in. vj. ethic. est solertia que ẽ vera cõiecturatio medij. vt dicit in. j. posteꝝ. Tertio ꝓsiderãdus ẽ vsus cognitiõis. Fm. s. q̃ ex cognitio aliqꝫ procedit ad alia cognoscẽda vl̃ iudicãda. ⁊ hoc pertinet ad rationem. Ratio aũt ad ꝺ q̃ recte peipiat tria ꝺs habere. Primo qdẽ vt ordinet aliqd accõmodũ ad finem. ⁊ hoc pertinet ad prudentiã. Scõo vt attendat circũstantias negocij qõ pertinet ad circũspectionem. Tertio vt viuet impedimẽta qõ pertinet ad cautionẽ. partes aũt subiectiue virtutis dicunt spẽs eiusdẽ diuerse. et hoc mõ partes prudẽtie Fm q̃ ptie sumuntur sunt prudẽtia q̃ quã aliqꝭ regit seipm. ⁊ prudentia q̃ quã aliqꝭ regit multitudinẽ q̃ differunt specie vt dictũ est. Et iterum prudentia qne est multitudinis regentis dividitur in diuersas species multitudinis. Est eñ quedam multitudo adunata ad aliquod speciale negocij. sicut exercitꝰ congregat ad pugnandũ. cuius regula est prudẽtia militaris. quedã vero multitudo est adunata ad totam vitam. sicut multitudo vnius domꝰ vel familie cuius regula est prudentia iconomica. ⁊ etiam multitudo vnius ciuitatis vel regni cuius quidem regula directiua est principe regnantium. in subditis autẽ politica simpliciter dicta. Si ꝺo prudẽtia sumat large Fm q̃ includit omnes sciam speculatiuam. vt supra dictũ est. tũc ẽt partes eius ponũtur. dialetica. rethorica ⁊ physica Fm tres modos procedendi in sciẽtijs. quoꝝ vnus est p demõstrationẽ ad sciẽntiã causandã. quod pertinet ad physicã. vt sub physica intelligãt oẽa sciẽtie demõstratiue. alius modus est ex probabilibus ad opinionẽ faciendã. quod pertinet ad dialeticã. tertius modus ẽ ex ꝓbabilibꝰ cõiecturis ad suspitionẽ inducendã vl̃ ad aliqualiter ꝓbandum. quod pertinet ad rethoricã. Potest tñ dici q̃ hec tria pertinẽt ad prudentiã etiã ꝓprie dictã. que rõcinat interdũ quidẽ ex necessariis interdũ ex ꝓbabilibus. interdum aũt ex ꝓbabilibꝰ peccatis rõcinatur. Ptes aũt potestales alicuius virtutis dicũtur virtutes adiuncte q̃ adiuuãtur ad aliquos secũdarios actus. vt materiales quasi nõ bñtes totã potentiã principalis virtutis. ⁊ Fm ꝺ ponunt partes prudẽtie eubulia q̃ est circa ꝓsilium. ⁊ synesis q̃ est circa iudiciũ eoꝝ in quibꝰ oportet quã dã deuiari a cõmuni lege recedere. prudẽtia ꝺo est circa principale actus qui est peipe.

¶ Ad. j. ergo dicm q̃ diuerse assignationes differunt Fm q̃ diuersa genera partium ponunt. vel Fm q̃ sub vna parte vnius assignationis. includunt multe partes alterius assignationis. sic Tullius sub prudẽtia includit cautionẽ ⁊ circũspectionem. sub intelligẽtia aũt rõnem docilitatẽ ⁊ solertiã. ¶ Ad. ij. dicm. q̃ iconomica ⁊ politica nõ accipiunt hoc Fm q̃ sunt sciẽtie. ꝫ Fm q̃ sunt prudentie quedã. de alijs aũt tribus pis responsio ex dictis. ¶ Ad. iij. dicm. q̃ oia illa ponũt partes prudẽtie nõ Fm suã cõmuniẽ. ꝫ Fs q̃ se bñt ad ea q̃ pertinent ad prudẽtiã. ¶ Ad. iiij. dicm. q̃ recte peipe et rõnem semp se cõmittuntur. q̃ ad peceptum rõnis sequit obediẽtia inferioꝝ virtutũ q̃ pertinent ad vsum. ¶ Ad. v. dicm. q̃ solliciudo includit in rõne prudẽtie. ¶ Quelito xlie.

Eínde ꝓsiderandus

est de singulis prudẽtie partibꝰ qũ integralibus. Et circa hoc ꝗrunt octo. Primo de memoria. Scõo de intellectu vl̃ intelligẽtia. Tertio ꝺ docilitate. Quarto de solertia. Quinto de rõne. Sexto de prudentia. Septimo de circũspectiõe. Octauo ꝺ cautione.

Ad primũ sic procedit

Videt q̃ memoria non sit pars prudẽtie. Memoria em vt dicit pbo est in parte aie sensitiue. prudẽtia aũt est in rõcinatiua. vt pz in. vj. ethic. ergo memoria nõ est ps prudẽtie. ¶ Prec. prudentia p exercitiũ acq̃rit ⁊ gñat. ꝫ memoria inest nobis a natura. ꝫ memoria nõ est pars prudentie. ¶ Prec. Memoria est preteritoꝝ. prudentia aũt futuroꝝ agabiliũ de ꝙbus est ꝓsilium vt dicit in. vj. ethic. ꝫ memoria non ẽ pars prudentie.

¶ Sed ꝓra est qõ Tullius in. ij. rethorice ponit memoriam inter partes prudẽtie. ¶ Rñdeo. dicm. q̃ prudẽtia ẽ circa ꝓingẽtia agabilia. sic dictũ est.

in bis aūt non pōt hō dirigi p ea q̄ sunt simpl̄r & ex necessitate vera. ℟ ex his q̄ vt in pluribus ac eūdūt. o3. cēm p̄ncipia conclusionibus esse ꝓportionata. & ex talibus talia cōsiderare. vt dī in. vj. ethi. quid aūt vt in pluribus sit verū oportet p experimētū considerare. vnde & in. q. ethic. phūs dicit q̄ virtus intellectualis b3 generationes & augmentū ex experimēto & tpe. experimentū autēs est ex pluribus memoratis. vt p3 in. j. methaphs. vnde pbūs est q̄ ad prudentiā requirit̄ plurium memoriā habere. vt cōgruenter memoria ponatur pars prudētie. ¶ Ad. j. q̄ dō. q̄ sic dictū ē. prudentia applicat vniuersalē cognitionem ad particularia quo3 ē sensus. vnde multa quę p̄tinent ad partē sensitiuā requirunt ad prudentiam. inter q̄ ue est memoria. ¶ Ad. ij. dō. q̄ sicut prudentia aptitudinē quidē hs ex natura. ℟ eius cōplemētū est ex exercitio vel ḡa. ita etiā vt Tullius dicit in sua rethorica. memoria non solū a natura perficitur. ℟ etiā habet plurimū artis & industrie. Et sūt quattuor p quę homo proficit in bene memorādo. quoz primū est vt coz quę vult memorari quādā similitudines assumat pcurrentes. nec tamē omnino consuetas. q̄ ea quę sunt inconsueta magis memorantur. & sic in eis animus magis & vehemētius detinetur. ex quo fit q̄ coz quę in pueritia vidēmus magis memorāmur. Ideo aūt necessaria est hmōi similitudinē vel imaginis adinuētio. q̄ inuentiones simplices & spūales facilius ex anima elabunt. nisi quibusdā similitudinib⁹ corporalibus quasi alligent. quia humana cognitio potentior est circa sensibilia. vnde & memorativa ponit in parte sensitiua. Scdo o3 vt hō ea quę memoriter vult tenere sua cōsideratione ordinare disponat. vt ex vno memorato facile ad aliud pcedat. vnde pbūs dicit in li. de memoria. ℟ loco videmur reminisci aliquando. causa aūt est quia velociter ab alio in aliud venimus. Tertio oportet vt homo solliciteūdinem apponat. & affectū adhibeat ad ea quę vult memorari. quia ḡro aliquid magis fuerit impressum animo tanto minus elabitur. vñ & Tullius dicit in sua rethorica q̄ solliciteūdo ꝑseruat integras similacrorum figuras. Quarto o3 q̄ ea frequenter meditemur q̄ volumus memorari. vnde pbūs dicit in li. de memoria. q̄ meditationes memoriā salūāt. q̄ vt in eodē li. dī cōsuetudo est quasi natura. vñ quę multotiēs intelligimus eius reminiscimur quasi naturali quodā ordine ab vno ad aliud pcedētes. ¶ Ad. iij. dō. q̄ ex peritis oportet nos quasi argumenta sumere de futuris. & ideo memoria peritorū necessaria ē ad hō consiliandū de futuris.

Ad secundum sic ꝓceditur.

Videt q̄ intellectus nō sit pars prudentie. Eoz enī q̄ ex opposito diuidunt vnum non est pars alterius. ℟ intellectus ponit̄ virtus intellectualis cōtenta prudētie. vt p3 in. vj. ethi. ergo intellectus nō debet poni pa prudētie. ¶ Pte. Intellectus ponit̄ inter dona spūsancti. & cō-

respondet fidei vt supra habitū est. ℟ prudentia est alia virtus a fide vt p supra dicta p3. q̄ intellectus non p̄tinet ad prudentiā. ¶ Pte. Prudētia est singulariū opabiliū vt dī in. vj. ethi. ℟ intellectus ē vniuersaliū cognoscitiu⁹ & immaterialium. vt p3 in. iij. de aīa. q̄ intellect⁹ nō est pars prudētie. ¶ Sed pera ē q̄ Tullius ponit intelligentiā partē prudētie. & Macrobi⁹ intellectū q̄ in idem redit. ¶ ℟ ō. dōm. q̄ intellect⁹ nō sumit hic p potētia intellectiua. ℟ pot impōni quandā rectā estimationē alicui⁹ extremi principij q̄ accipit vt p se notū sicut & p̄ma demōstrationū principia intelligere dicimur. Ps aūt deductio rōnis ab aliquibus pcedit q̄ accipiunt vt p̄ma. vñ oportet q̄ ois ꝓcessus rōnis ab aliq̄ intellectu pcedat. q̄ ē q̄ prudētia est recta rō agibilium. Ideo necesse ē q̄ totus ꝓcessus prudentie ab intellectu deriuet. & ꝓpter hoc intellectus ponit̄ pa prudētie. ¶ Ad. j. q̄ dōm. q̄ rō prudētie terminat̄ sic ad ꝓclusionē quandā ad particulare opabile ad q̄ applicat vniuersale cognitionē. vt ex dictis p3. ꝓclusio aūt singularis syllogizatur ex vniuersali & singulari ꝓpositione. vñ oportet q̄ rō prudētie ex duplici intellectu pcedat. quoz vnus est q̄ cognoscitiu⁹ vniuersalium q̄ pōnit ēmus intellectualis. q̄ naturalit̄ nobis cognita sunt nō solum vniuersalia p̄ncipia speculatiua. ℟ etiā practica. sicut nulli ē malefaciēdū vt ex dictis p3. Alius aūt intellect⁹ ē q̄ vt dī in. vj. ethi. ē cognoscitiuus extremi. id est alicui⁹ primi singularis seu principij agibilis ꝓpositionis. scz minoris q̄ā oportet ex singulari in syllogismo prudētie vt dictū est hoc aūt principiū singulare est alicui⁹ singularis finis vt dī ibidē. vñ intellectus q̄ pōnit pa prudētie est q̄dā recta estimatio de aliq̄ particulari fine. ¶ Ad. ij. dō. q̄ intellectus q̄ pōnit donū spūsancti ē quedā acuta ꝓspectio diuino3 vt ex supra dictis p3. aliq̄n aūt ponit̄ intellectus pa prudentie vt dictum est. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ ipsa recta estimatio de fine particulari & intellectus dī inq̄ntum ē alicuius principij. & sensus inq̄ntum ē particularis. & hoc est q̄ pbūs dicit in. vj. ethi. hoc3. j. singulariū oportet hic sensum hoc aūt ē intellect⁹. non aūt hoc est intelligēdū de sensu particulari quo cognoscimus ꝓpie sensibilia. ℟ de sensu interiori quo de particulari iudicamus.

Ad tertiū sic ꝓceditur.

Videt q̄ docilitas non debeat poni pa prudentie. Illud enī q̄ō requirit̄ ad ōem virtutē intellectualem non d3 apponi alicui⁹ eaz. ℟ docilitas necessaria ē ad q̄libet virtutē intellectualem. ℟ non d3 poni pa prudētie. ¶ Pte. Ea quę ad virtutes humanas p̄tinēt sunt in nobis. quia ꝑm ea q̄ in nobis sunt laudamur & virtuosi. sed non est in potestate nostra vt docilis simus sed hoc ex naturali dispositione quibusdā ꝓuenit. ℟ non est pa prudētia. ¶ Pte. Docilitas ad discipulū p̄tinet. ℟ prudētia cum sit ꝑceptiua videt̄ magis ad magistrū p̄tinere. q̄ etiam ꝑce-

prosos dicunt. ℔ docilitas non est pa prudentie
¶ Sꝫ ꝓra est q̄ Macrobius ſm sniam Platonis ponit docilitatē inter ptes prudētie. ¶ Ad. dom. q̄ sicut dictum est. prudētia consistit circa particularia opabilia in quibus cū sint quasi infinite diuersitates nō pōt ab vno boie sufficienter oia cōsiderari. nec p modicū tēpus ℔ p tempora diuturnitatē. vnde in bis ℔ ad prudētias pertinēt maxime indiget hō ab alio erudiri. et precipue ex sensibus qui sanū intellectū adepti sunt circa fines opabiliū. vnde pbs dicit in. vj. ethi. Oportet autēdere expertos et sensos et prudentum in demonstrabilibus enūciatiōibus et opinionibus nō minus q̄ demōstrationibus. ꝑter experientiā. n. videt ꝓncipia. vñe Prouer. .iij. dī. Ne innitaris prudētie tue. et Ecc. vj. dicit. In multitudine presbiteroꝝ. i. sensoꝝ prudentum sta. Sapie illoꝝ ex corde cōgere. hoc aūt ꝓfuit ad docilitates vt aliqs sit bñ disciplinate susceptiuus. et ꝺ̄ conuenienter docilitas ponit pars prudentie. ¶ Ad. 4. ℔ dom. q̄ etsi docilitas vtilis sit ad q̄libet virtutē intellectualē. precipue tñ ad prudentiā ꝓfuit rōne tā dicta. ¶ Ad. .ij. dom. q̄ docilitas sicut et alia ℔ ad prudentiā pertinēt ſm aptitudinē quidē est a natura. ℔ ad eius consummationē plurimū valet humana sollicitudo. ꝺ̄. i. bō sollicite frequēter et reuerēter applicat animū suū documētis maioꝝ nō negligens ea. ꝑter ignorantiā. nec contemnēs ꝑ̄ superbiā. ¶ Ad. iij. dom. q̄ prudentiā alicui precipit nō solū alijs ℔ etiā sibiipsi vt dictū est. vnde etiā in subditis locū hꝫ. vt supra dictum est. ad quoꝝ prudentiā ꝓfuit docilitas ꝗuis etiā ipsos maiores oporteat dociles ēē. q̄ nullus in his que subsunt prudēte sibi ēē sufficit vt dictum est.

Ad quartū sic procedi

tur. Videt q̄ solertia nō sit pars prudētie. Solertia. n. se habet ad facile inuenienda media in demōstratiōibus. vt pꝫ in. j. posteriox. ℔ rō prudentie nō est demonstratiua. cū sit cōtingētis. ergo ad prudentiā nō pertinet solertia. ¶ Prēt. ad prudentiā ꝓfuit bñ cōsiliari vt dī in. vj. ethi. ℔ in bñ cōsiliando non hꝫ locū solertia ℔ est eu stochia quedā. i. bona cōiecturatio ℔ est sine rōe et velox. optet aūt oia cōsiliari tarde. vt dī in. vj. ethi. ergo solertia nō debet poni pars prudētie.

¶ Prēt. solertia vt dictū est. est quedā bona coniecturatio. ℔ cōiecturatiōe vti est ꝗnq̄ rethorica. ergo solertia magis pertinet ad rethoricā q̄ ad prudentiam. ¶ Sed �contra est qđ Ysidorus dicit in li. ethymol. Sollicitus dicit q̄si solo et citus. ℔ sollicitudo ad prudentias ꝓfuit sicut supra dictum est. ergo et solertia. ¶ Ro. dom. q̄ prudentia est rectam estimationē habere de agendis. recta aūt estimatio siue opinio acquirit ex ope rationis sicut in speculatiuis ꝺ̄ps. vno quidē modo p se inueniēdo. alio modo ab alio addiscendo. sicut aūt docilitas ad hoc pertinet vt homo bene se habeat in acquirēdo rectam opinionem ab alio. ita solertia ad hoc ꝓfuit vt homo bene se habeat in acquirēdo rectam existimationē p seipsum. ita tamē vt solertia accipiatur eustochia cuius pars est. nam eustochia est bene coniecturatiua de ꝙdam. solertia aūt est facilis et prompta coniecturatio circa inuentionem medij vt dicit in. j. posteriox. tamē ille pbs qui ponit solertiā partē prudētie accipit eas cōmuniter pro omni eustochia. vñ dicit. Solertia est habitꝰ qui ꝓuenit ex repentino inuentōe qđ congruit. ¶ Ad. 3. ℔ dom. q̄ solertia non solum se habet circa inuētionē medij in demōstratiuis sed etiā in opatiuis. puta cū aliquis videns aliqs alicui amicos factos coniecturando putat eos fuisse inimicos eiusdē. vt ibidē pbs dicit. et hoc modo solertia ꝓfuit ad prudētiā. ¶ Ad. 4. ꝺ̄. q̄ pbs vnā rationē inducit in. vj. ethi. ad ostendendū q̄ eubulia ℔ est bene cōsiliatiua non est eustochia. cuius hoc est in veloci cōsideratione eius qđ oportet. posset aūt aliqs esse bene consiliatiꝰ. et si tardius cōsiliet vel tardius nec tamē ꝑter hoc excludit quin bona coniecturatio ad bene consiliandū valeat. et quādoq̄ necessaria sit. quādo scz ex improuiso occurrit aliquod ad agendū et ideo solertia cōuenienter pars prudētie ponit. ¶ Ad. 5. ꝺ̄. q̄ rethorica etiā rationem habet circa ogabilia. vñ nihil ꝓhibet idem ad rethoricā et prudentiā ꝓtinere. et tamē coniecturatio hic non sumit solum ſm q̄ ꝓtinet ad precauras ꝙbus vtunt rethores ℔ ſm q̄ i ꝙbuscūq̄ coniecere dicit hō veritatē.

Ad quintū sic procedi

tur. Videt q̄ ratio non debeat poni pars prudentie. Subiectū cui accidēs non est pars eiꝰ sed prudētia est in ratione sicut in subiecto. vt dicit in. vj. ethi. ℔ rō non ꝺ̄ poni pars prudētie
¶ Prēt. Illud quod est multis cōmune non ꝺ̄ alicuius eox poni pars. vel si ponatur ꝺ̄ poni pars eiꝰ cui potissime cōuenit. ratio aūt necessaria est in omnibus virtutibꝰ intellectualibus et precipue in sapiētia et sciētia ℔ vtunt ratione demonstratiua. ergo ratio non ꝺ̄ poni pars prudētie. ¶ Prēt. Ratio non differt q̄ essentialis potētie ab intellectu vt patuit habitū est. si igit intellectus ponit pars prudētie. superfluum fuit addere rationē. ¶ Sed ꝓra est qđ Macrobius ſm sententiā Platonis rationē numerat inter partes prudētie. ¶ Ro. dom. q̄ opus prudētie est esse bene consiliatiuū. vt dicit in. vj. ethicox. consilium aūt est inquisitio quedā ex quibusdam ad alia procedēs. hoc aūt est opus rationis. vnde ad prudentiā necessariū est q̄ homo sit bene ratiocinatiuꝰ. et quia ea que exigunt ad ꝓfectionem prudentie dicunt quasi integrales partes prudētie. inde est q̄ ratio inter partes prudētie ꝓnumerari debet. ¶ Ad. 5. ℔ dom. q̄ ratio nō sumitur hic pro ipa potētia rationis ℔ p eiꝰ bono vso. ¶ Ad. 6. dom. q̄ certitudo rationis est ex intellectu. ℔ necessitas rōnis est ex defectu intellectus. illa enim in quibꝰ vsus intellectiue plenarie viget. ratione non indigent sed suo simplici intuitu veritatē comꝑhendit. sicut deus et angeli

li. particularia aūt opabilia in ḡbus pudentia versat recedunt ꝑcipue a pdīne intelligibilit̄ et tanto magis ḡto sunt minꝰ certa seu determinata. ea em que sunt artis licet sint singularia. tamē sunt magis determinata et certa. vnde pluribus cōz non ē pīlū ꝓter certitudinē. vt dī in. vi. ethi. et ió ḡtus in quibusdā aliis virtutibus intellectualibus sit certior ratio q̄ pudētia. tamē ad pudentiā maxīe requirꝰ q̄ sit bō bñ ratiocinatiuꝰ vt possit bñ applicare vniuersalia ꝑncipia ad ꝑticularia que sunt varia et incerta. ¶ Ad iij. dīs. q̄ etsi intellectꝰ et ratio nō sint diuerse potentie. tñ denominantur ex diuersis actibus. intellectꝰ em nomē sumitur ab intima penetratōe veritatis. nomen aūt rōnis ab inquisitōe discursꝰ. et ió virtꝰ ponitur pars pudentie. vt ex dictis patet.

Ad sextum sic ꝓcedit

Videt q̄ prouidētia nō debeat poni pars pudentie. Nihil em. est pars sui ipsius. q̄ pudentia videt idē esse qđ prudētia. qz vt Isidor. dicit in li. ethymol. prudēs dī quasi porro videns. et ex hoc nomē pudētie sumit vt Boe. dicit in li. de ḡsol. ergo pudentia non ē pars pudētie.

¶ Pte. prudētia ē solū practica. q̄ pudētia potest etiā esse speculatiua. qz visio ex qua sumit nomē prouidētie magis pertinet ad speculatiuā q̄ ad opatiuam. ergo prouidētia non ē pars pudentie. ¶ Pte. principalis actus pudētie est precipere. sēcūd aūt aūt iudicare et ꝓsiliari. q̄ nihil horū videt importari ḡtie per nomē prouidentie. ergo pudentia nō est pars pudētie. ¶ Sed ꝓtra est auctoritas Tullij et Macrobij q̄ ponūt prouidentiam partem pudentie. vt ex supra dictis pz. ¶ Rñ. dīm. q̄ sicut supra dictū est. pudentia ḡtie est circa ea que sunt ad finē. et hoc ad eius officiū ḡtie pertinet vt ad finē debitum ordinem et ḡtus aliqua necessaria sint ꝓter finem q̄ subijciant diuine. pudentie. humane tñ prouidēne nō subijciunt nisi contingētia operabilia que q̄ hominē possunt fieri ꝓter finē. preterita aūt in necessitatē quandā transeunt. quia impossibile est non esse qđ factum est. similiter etiam presentia (inquantum huiusmodi) necessitatem quandā habēt. necesse est em Sortem sedere dum sedet. vnde consequēs est q̄ contingentia futura sin q̄ sunt q̄ hominē in fine humane vite ordinabilia pertineāt ad pudentiā. virtꝰ aūt horum importatur in nomīe pudētie. importat em prouidentia respectū quandā alicuius vltimi ad ea que in presenti occurrunt et ordinanda sunt. vnde pudentia ē pars pudētie. ¶ Ad. i. q̄ dīm. q̄ quāuis multa requirunt ad vnū. necesse est vnū eoꝝ esse ꝑncipale ad qđ oia alia ordinant. vñ in quibūs rōo necesse est esse vnā formalē partē et predominantē a qua totum vnitatē hꝫ. et sm hoc pudentia est ꝑncipalior inter oēs partes pudētie. qz oia alie que requirunt ad pudentiā ad hoc necessaria sunt vt aliquid recte ordinet ad finē. et ió nomē ipsius pudentie sumitur a prouidentia sicut a ꝑncipalior sua parte. ¶ Ad. ij. dīs. q̄ speculatio est circa vniuersalia. circa necessaria que sm se nō sunt ꝓcul cū sint vbiq̄ et semp. et si sint ꝓcul quo ad nos. nr̄um ab eoꝝ cognitione defficiunt. vnde pudētia non ꝓprie dicit in speculatiuis. q̄ solum in practicis. ¶ Ad. iij. dīs. q̄ in recta ordinatione ad finem q̄ incidit in ratione prouidētie importat recursum consilij et iudicij et precepti sine quib⁹ recta ordinatio ad finem esse non pōt.

Ad septimum sic ꝓcedit

Videt q̄ circūspectio nō possit esse pars pudētie. Circūspectio em videt esse consideratio ḡdam eoꝝ q̄ circūstant. bonū aūt sunt infinita q̄ non possunt comprehēdi ratione in qua est pudētia. q̄ circūspectio non debet poni pars pudētie. ¶ Pte. Circūstācie magis vident mouere ad virtutes morales q̄ ad pudētiam. sed circūspectio nihil ad esse videt q̄ respectus circūstantiarū. q̄ circūspectio magis videt ad morales ḡtes virtutes q̄ ad pudentiā. ¶ Pte. Quāi pōr videre ea q̄ ꝓcul sunt multo magis pōr videre q̄ circūstant. q̄ pudētia homo ē potest ꝓspicere que ꝓcul sunt. ergo ipse sufficit ad considerandum ea q̄ circūstant. non ergo oportuit ꝑter prouidētiam ponere circūspectionē partē pudentie.

¶ Sed ꝓtra est auctoritas Tullij dicentis. est supra. ¶ Rñ. dō. q̄ ad pudētiam sicut dictū est. ꝓprie ꝑtinet recte ordinare aliq̄d in finem. quod quidē recte non fit nisi vtile sit bonum et ad quod ordinat in finem sit etiā bonū et conueniens fini. q̄ pudētia sicut dictū est. est circa singularia opabilia in ḡbus multa concurrūt. contingit aliquid sm se cōsideratū esse bonum et conueniēs fini qđ tñ ex aliqbus concurrentib⁹ reddatur vel malū vel non oportunū ad finē. sicut ostēdere signa amoris alicui sm se cōsideratū videt esse cōueniēs ad alliciendū eius animū ad amorē. q̄ si contingat in alio illū simulatio vel suspicio adulationis non erit hoc cōueniēs ad finē. et ideo necessaria ē circūspectio ad pudentiam vt scz homo id qđ ordinat in finē comperiat etiam cū bis q̄ circūstant. ¶ Ad. i. q̄ dīm. q̄ licet ea q̄ ꝓt circūstare sint infinita. tñ ea q̄ circūstant in actu non sunt infinita. q̄ pauca cōdam sunt q̄ imminant indicium rōnis in ꝑticulari. ¶ Ad. ij. dīs q̄ circūstācie gerunt ad pudētiam quādā sicut ad determinandum eam. ad ꝓbitates aūt morales ingrediuntur q̄ circūstācie ꝑ determinationē ꝓximum.

¶ Ad. iij. dīm q̄ sicut ad pudentiā pertinet ꝓspicere id qđ ē q̄ se ꝓmptū fini. ita ad circūspectionē pertinet cōsiderare an sit ꝓmptum fini sm ea q̄ circumstāt. vtrumq̄ aūt horum ḥꝫ ꝓpriam difficultatem. et ideo vtrumq̄ eoꝝ seorsum ponitur pars pudētie.

Ad octauum sic ꝓcedit

Videt q̄ cautio nō debeat poni pars pudētie. In his em in ḡbus malum non pōt esse. non est necessaria cautio. q̄ virtutib⁹ nemo male vtit. vt dicit Aug. in li. de li. arbi. ergo cautio

non pinet ad prudentiā ꝙ est directiua ipsius.
¶ Dicere. eiusdē est, paidere, bona et cauere mala. Sed artis eiusdē artio ē facere sanitatē et curare egri tudinē ꝙ, paidere bona pinet ad prudentiā. ergo etiā cauere mala non ergo cautio debet poni pars alia prudētie a prudētia. ¶ Dicendū, nullus prudēs conat ad impossibile. ꝙ nullus pōt ꝑcauere omnia mala ꝙ pñt ꝓuingere. ꝙ cautio non pertinet ad prudētiā. ¶ Sed ꝓra ē qđ apl's dicit ad Ephe. v. Videte quomō caute ambuletis.
¶ Ad. ij. dōm. q ea circa ꝙ est prudētia sunt ꝓuingentia ogabilia in quibus sicut verū pōt admisceri falso. ita et malū bono ꝓpter multiformitatem bonī ogabiliū. in ꝙbus bona plerūq; impedunt a malis. et mala bñ ꝑpōm bonū. et sō necessaria ē cautio ad prudentiā vt sic accipiāt bona ꝙ vitet mala. ¶ Ad. j. ꝙ dō. q' cautio nō ē necessaria in moralibus scripto. vt aliqs sibi caueat ab actibus ꝓtrū. ꝙ q' sibi caueat ab his ꝙ que actui virtutū impediri pñt. ¶ Ad. ij. dō. q opposita mala cauere eiusdē rōnis est et ꝓsequi bona. ꝙ vitare alia impedimēta exteriseca ꝑtinet ad aliā rōnem. et sō cautio distinguit a prudentia. ꝙuis virtuti pinet ad vnā virtutē prudentie. ¶ Ad. iij. dōm. q malor ꝙ bonitādā occurrūt. quedā sunt ꝙ vt in pluribus accidere solent. et talia cōprehēdi rōne pñt. et ꝓra hec ordinat cautio vt totaliter vitent. vel vt minus noceant. quedā vo sunt ꝙ vt in paucionib⁹ et casualit accidūt. et hec cū sint infinita rōne comphendi nō pñt. nec bō sufficit ea ꝓcauere ꝙuis ꝙ officiū prudētie bonis contra oēs fortun e insultus disponere possit vt minus ledatur.

Quēstio .j.

Deinde cōsiderandū est de ptibus subiectiuis prudentie. et qr de prudētia per quas aliqs regit seipm tam dictū est. Restat nūc dicendū de speciebus prudētie a ꝙbus o mlitud⁹ gubernat. Circa ꝙs querūt quatuor. Primo vtr legis positiua debeat poni spēs prudētie. Scdo vtr politica. Tertio vtrum iconomica. Quarto vtrum militaris.

Ad primū sic procedi

tur. Videt ꝙ regnatiua nō debeat poni species prudētie. Regnatiua em ordinat ad iusticiā cōseruandā. Dicit' em .v. ethicor. ꝙ princeps est custos iusticie. ergo regnatiua magis pinet ad iusticiam ꝙ ad prudentiam. ¶ Pret. Sm phi losophum in .iij. politicor. Regnus est vna ex sex specierum politicarū. sed nulla species prudentie sumitur sm alias quinq; politicas que sunt aristocratia. cymocratia. tyrannis. oligocratia. democratia. ergo nec sm regnū debet sumi regnatiua. ¶ Pterē. Legeo ponere non solum pinet ad regēs sed etiam ad quosdam alios ꝑticipantes eque etiam ad populum. vt patet per Isidorū in libro ethymologiarū. sed philosophus in .vj. ethicorū ponit legis positiuas ꝑtem prudentie inconuenienter. ergo loco eius ponitur regnatiua. ¶ Ex contra est qđ philosophus dicit in .iij. politic. ꝙ prudētia est propria virtus principis. ergo specialis prudētia dz esse regnatiua
¶ Rñ. dōd. ꝙ sicut ex supra dictis ꝑz ad prudētiam pinet regere et precipere. et ideo vbi inuenit specialis ratio regiminis ꝑcepti in humanis actibus ibi etiam inuenit specialis ratio prudētie. Manifestū est aūt ꝙ in eo ꝙ non solū seipm habet regere sed etiaz cōitatē pfectam ciuitatis vel regni inuenit specialis ꝓfecta ratio regiminis tanto enim regimē pfectī⁹ ē ꝙto vniuersali⁹ est ad plura se extendēs ad vtilitatē finē ordinādo. et ideo regi ad qđ pinet regere ciuitatē vt regnū prudentia cōpetit sm specialē et pfectissimā sui rationem. et ꝓpter hoc regnatiua ponit spēs prudentie. ¶ Ad. j. ꝙ dōm. ꝙ omnia ꝙ sunt virtutis moralis pertinent ad prudētiam sic ad dirigentem vnde et rō recta prudētie ponit in diffinitiōe virtutis moralis. vt supra dictū ē. et sō etiā executio iusticie ꝑ vt ordinat ad bonū cōe qđ pinet ad officiū regis indiget directione prudētie. vnde iste due virtutes sūt maxime ꝓprie regis. s. prudētia et iusticia sm illud Pter. cxiij. Regnabit rex et sapiēs erit et faciet iudiciū et iusticiā in terra. qr tamē dirigere magis pertinet ad regem. exequi autē ad subditos. ideo regnatiua magis ponit species prudentie ꝙ est directiua. ꝙ iusticie ꝙ est executiua. ¶ Ad. ij. dōs. ꝙ regnū inter alias politicas ē optimū regimē. vt dicit in .viij. ethic. et ideo species prudētie magis debuit denominari a regno. ita tamē ꝙ sub regnatiua comprehēdant omnia alia regimina recta. nō aūt pversa ꝙ virtuti opponunt. vnde non pinent ad prudentiā. ¶ Ad. iij. dō. ꝙ philosophus denominat regnatiuam a principali actu regis qui ē leges ponere. quod etiā si conueniat aliqs non conuenit eis nisi ex ꝙ principat aliqđ de regimine regis.

Ad secundū sic proce

ditur. Videt ꝙ politica inconuenienter ponat pars prudentie. Regnatiua enim est pars politice prudentie. vt dictum est. sed pars non debet dimidi contra totū. ergo politica non debet poni alia species prudentie. ¶ Pterē. Species habituū distinguuntur sm diuersa obiecta. sed eadem sunt que oportet regnantem precipere subditus exequi. ergo politica sm ꝙ pinet ad subditos non debet poni spēs prudentie distincta a regnatiua. ¶ Pret. Quilibet singularis subditus ē singularis persona. sed ꝙlibet singularis persona seipsam sufficienter dirigere potest per prudentiam cōmuniter dictam. ergo non oportet poni aliam speciem prudentie ꝙ dicat politica.
¶ Sed contra est quod pōs dicit in .vj. ethico. Eius aūt que circa ciuitatem hec ꝙdem architectonica prudētie legis positiua. hec aūt cōmune nomē habet politica circa singularia existēs
¶ Rñ. dōm. ꝙ sicut per imperiū mouet a domino. et subditi⁹ a principante. aliter tamē ꝙ irrōnabilia et inanimata moueantur a suis motoribus. nā inanimata et irrōnabilia agunt solū ab alio nō aūt ipsa agūt seipsa. qr nō hūt domū sui actꝰ p

liberū arbitriū. & ideo rectitudo regiminis ipsoꝝ non ē in ipsis. ꝙ soluꝫ in motiuis. ꝙ boies ferūt vt ꝯ ꝯcepꝫ sūdm ita agāt ab aliis ꝙ ꝯcepū ꝙ tū agūt seipsos ꝙ liberū arbitriū & ideo rectꝫ in eis ḡdā rectitudo regiminis ꝙ quā seipsos dirigūt in obediendo pncipantibus & ad ꝫ primer species pudēcie ꝙ politica vocat. ¶ Ad j. ergo dō. ꝙ sicut dictū est. regnatiua est pfectissima spēs pudēcie. & ō pudēcia subditoꝝ que deficit a n pudencia regnatiua retinet sibi nomē cōmune vt pudencia dicatur sicut in logicis conuertibile quod non significat cōniam retinet sibi cō mune nomen ꝙpij. ¶ Ad ij. dō. ꝙ diuersa ratio obiecti diuersificat sibi habitū fm spēm. vt ex supra dictis pz. eadem autem agēda pfideratur quidem a rege fm vniuersalioꝝ rōnē & consideretur a subdito qui obedit. vnde eni regit in diuersis officijs multi obediunt. & ideo regnatiua comparatur ad hanc politicam vt ꝙ loqnti mur sicut arcbitectonica ad ea ꝙ manus opātur. ¶ Ad iij. dō. ꝙ per prudentiam cōtet dictam regit homo seipsum in ordie ad ꝙpriū bonū ꝙ politicā aūt de ꝙ loqmur in ordine ad bonum cō mune.

Ad tertiū sic ꝓceditur

Vī ꝙ iconomica nō debeat poni spēs pudentie. qz vt pbo dicit in. vj. ethi. prudētia ordinatur ad bñ viuere totū. sz iconomica ordinat ad aliquā pticulare finē. s. ad diuitias. vt dō in. j. ethi. ꝙ iconomica nō ē spēs pudētie. ¶ Pte. Sīc supra habuīz ē. prudētia nō ē nisi bonoꝝ. ꝙ iconomica ꝑ tinet malo ꝙ. multi eni pctōres ꝓuidi sūt in gubernatōe familie. ergo iconomica non ds poni spēs pudētie. ¶ Pte. Sicut i regno inuenitur pncipans & subditus. ita etiā in domo. si ꝙ iconomica ē spēs prudentie sicut & politica. deberet etiam paterna prudencia poni siē & regnatiua. non aūt ponit. ꝙ nec iconomi ca ds poni species pudentie. ¶ Sz ē qō pbo dicit i. vj. ethi. ꝙ illa v. s. prudētiaꝝ ꝙ se bñ ad regimē mīstrādi nio. ꝫ ēdem iconomica. hec aūt legī positiua. ꝫ aūt politica. ¶ ℞. dō. ꝙ rō obiecti diuersificata fm vle & particulare vl fm totum & partes diuersificat artes & habitus. fm quā diuersitatez vna est principalis respectu alteri⁹. Manifestū est aūt ꝙ domus medio modo se ꝫ inter vnā singlare plonam ē ciuitatē vl regnū. nam sicut vna singularis plona est pars domus. ita vna domus est ps ciuitatis vl regni. & ō sicut pudē tia cōmūiter dicta que est regnatiua viī⁹ diuisi gunt a politica pudētia. ita ds ꝙ iconomica distinguat ab vtroq. ¶ Ad j. ergo dō. ꝙ domine cō parantur ad iconomicam non sicut finis vltimo. sed sicut instrumēta quedaz. vt dī in. j. politico. finis aūt vltimus iconomice est totus bñ viuere fm domesticam conuersationē. Pbm aūt in. j. ethi. ponit ex emplificādo diuitias finē iconomice fm studium plurimoꝝ. ¶ Ad ij. dicendū. ꝙ ad aliqua pticularia que sunt i domo dispenenda possunt aliqui peccatores pticē se habere. sed non ad tōm̄ bene viuere domestice conuersationis. ad qnod pcipue rectitur vita virtuosa. ¶ Ad iij. dōm. ꝙ pater in domo habet quandam similitudinem regiminis pncipat⁹. vt dē in. viij. ethi. non tamē hꝫ pfectaz prātem regiminis sicut rex. & ꝫ non ponit spēs tim pīna spēs pudentie sicut & regnatiua.

Ad quartū sic ꝓcedi

tur. Videtur ꝙ militaris non debeat poni spēs pudentie. Pudencia enim contra artem diuidit̄ vt dicit̄ in. vj. ethi. sed militaris videtur esse quedaz ars in rebus bellicis. sicut pz ꝑ pōm in. iij. ethi. ergo militaris nō ds poni spēs pudentie. ¶ Pte. Sīc militare negotium pinet sub politico. ita etiā & plura alia negocia sicut mercatoꝝ artificū & aliorꝝ hmōi. & fm alia negocia que sunt in ciuitate non accipiunt aliq̄ spēs pudētie. ergo etiam neq; fm militare negotiū. ¶ Pte. In reb⁹ bellicis plurimum valet militū fortitudo. ꝙ militaꝛ magis pinet ad fortitudinē ꝙ ad pudētiā. ¶ Sz ē qō dī Pīnet. etiq. Tam dispōē inter bellū. & erit salꝰ vbi sunt multa consilia. & ꝓiliari pinet ad pudētiā. ergo in reb⁹ bellicis multe necessaria est aliqua spēs pudentie ꝙ militaris vī. ¶ ℞. dīz ꝙ ea que fm artē & rōnez agunt ꝓmptia esse ds bis que fm nām que a rōe diuina sūt instituta natura autem ad duo intendit. primo quidem ad regēdum vnūquodq; rem inscipa. scdo vero ad resistendum extrinsecis impugnantib⁹ & corruptiuis. & ꝓter hoc non dedit solū animalib⁹ vim concupiscibilem ꝑ quam moueantur ad ea ꝙ sunt salutī eoꝝ accommoda. & irascibilē ꝑ quā aiāl resistit impugnantib⁹. vñ & in bis ꝙ sunt fm rōnē non solū ds ē pudētia politica ꝑ quā disponantur pueniēt ad ea ꝙ pinent ad bonū cōe. & etiam militare ꝑ quā bellicis insultus repellantur. ¶ Ad j. ergo dōm. ꝙ militaris pōt ee ars fm ꝙ ds quasdā regulas vtendi ꝙ busdam exteriorib⁹ rebus. puta armis & eqō & fm ꝙ ordinatur ad bonum cōmune ds magz rationem pudentie. ¶ Ad scām dicendum. ꝙ omnia negocia que sunt in ciuitate ordinantur ad aliquos particulares vsūtates. sed militare negotium ordinatur ad vtilitatem totius boni communis. ¶ Ad tertiū dicendum. ꝙ exercitio militie pertinet ad foraīdinem. sed directio ad prudentiam. & precipue fm ꝙ est ō vtere exercitio.

¶ Questio lj.

Deinde considerāduz

De virtutib⁹ adiūctis pudēcie & sūt quasi ptes potēciales ipsius. Et circa hoc ḡnnt quattuor. Pmo vtrū eubulia sit virtus. Scdo vtr sit ꝑtia virtus a pudētia distincta. Tertio vtr synesis sit ꝑtia virtus. Quarto vtr gnomin sit ꝑtia virtus.

Ad primum sic ꝓcedit

Vī ꝙ eubulia nō sit vt⁹. Dicit fm Aug. i li. de li. ar. deus⁹ nulli⁹ male vtit. ꝫ eubulia ꝙ est bñ

ꝓsiliatiua aliqui male vtuntur. vel qꝫ astuta cōsilia excogitant ad fines malos ꝓsequēdos. aut etiā ad bonos fines ꝓsequēdos alijs petā ordinātur. puta q furat vt elemosinā det. ℟ eubulia nō est virtus. ¶Pre. Virtus ꝓfectio quedā ē. vt dī in. vj. phīi. ℟ eubulia circa cōsiliū ꝓsistit. qñ ipotat dubitationē t inq̄sitionē q̄ imꝑfectio fūt ergo eubulia non ē virtus. ¶Pre. virtutes fūt connexe adinuicē vt supra habitū est. ℟ eubulia non est connexa alijs virtib⁹. multi enī pcōres fūt bñ ꝓsiliatiui. t multi tñ fūt in ꝓsilio tardi. ℟ eubulia non est virtus. ¶Sꝫ est q eubulia ē rectitudo ꝓsilij. vt phūs dicit in. vj. ethi. ℟ recta rō ꝓficit rōnem virtutis. ℟ eubulia ē virtus. ¶Ñ. dōm. q sīc supra dictū est. de rōne virtutis bñane ē qō facit actū bone bonū. inter ceteros aūt act⁹ hūmno ꝓprium est ei consiliari. qz hoc ipotat quādam rōnis inquisitionē circa agēda in quib⁹ cō siliat vita humana. nā vita speculatiua est supra hominē. vt dī in. x. ethi. Eubulia aūt importat bonitatē ꝓsilij. dī enim dī eīs ab eo qō ē bonus t bene. qō ē ꝓsiliū quasi bona ꝓsiliatio vl⁹ pot⁹ bñ ꝓsiliatiua. vñ manifestū ē q eubulia virt⁹ humana. ¶Ad. j. ergo dōm. q non ē bonū consiliū sine aliqō malo fines in ꝓsiliando ꝓsumat siue etiā ad bonū finē malos vias adinueniat. sicut etiā in speculatiuis nō est bona rōcinatio. siue aliqō falsum ꝓcludat. siue etiā cōcludat vera ex falsis dictis. qz non vtit ꝓcedēti medio t iō verūq̄ ꝑdictoꝝ est contra rōnē eubulie. vt phūs dicit in. vj. ethi. ¶Ad. ij. dō. q t si virtus sit ēntialiter perfectio quedam. nō tamē oꝫ q oē illiad qō est materia virtutis importet ꝓfectionē oꝫ enī circa opa bñana ꝓficit per virtutes t non solum circa actus rōnis inter quos est ꝓsilium. sed etiam circa passiones appetitus sensitiui q adhuc sunt multo imꝑfectiores. vel pōt dici q virtus humana est ꝓfectio fin modum homis qui non potest per certitudines comprehendere veritatem rerum simplicū intuitu simplici. t precipue in agibilibus q̄ sunt contingentia

¶Ad. iij. dōm. q in nullo pcōre inḡtur bonitas modi inuenitur eubulia. omne enim pcm̄ ē cōtra bonam consiliationē. requiritur enī ad bene consiliandum non solum adinuentio vel excogitatio eorum que sunt opportuna ad finē. ℟ etiā alie circūstantie. scz temp⁹ cōgruū. vt nec nimis tarditas nec nimis velox sit i consiliando. t modus consiliandi. vt. s. sit firmus in suo cōsilio. t alie hmōi debite circūstātie que pcōres peccando non obseruant. ¶Licet aūt ꝓmotus est bene consiliatiuus in his que ordinantur ad finē ꝑfectis fortē in alijs⁹ particularib⁹ negocijs non sit bñ ꝓsiliatiu⁹. puta in mercatorib⁹ vl in rebus bellicis vl in aliquo hmōi.

Ad secūdū sic procedit

Vī q eubulia non sit virtus distincta a prudētia. quia vt phūs dicit in. vj. ethi. videtur prudentia esse bene ꝓsiliari. sed hoc primo ad eubuliaz vt dictū est. ergo eubulia non distinguit a prudentia. ¶Pre. Humani actus ad quos ordinātur humane virtutes ꝓcipue specificantur ex fine. vt supra habitū est. sed ad eūdem finē ordinantur eubulia t prudentia. vt dī in. vj. ethico. non aūt ad quendam particularez finē. ℟ ad cōmunē finem totius vite. ergo eubulia non est virtus distincta a prudētia. ¶Pre. In scientijs speculatiuis ad eandē sciētiam pertinet inḡrere t determinare. ergo pari rōne in operatiuis hoc pertinet ad eandē virtutē. sed inḡrere pertinet ad eubuliā. determinare aūt ad prudentiam. ergo eubulia nō est alia virtus a prudentia. ¶Sed contra ē q prudētia ē ꝓceptiua. vt dī in. vj. ethico. q⁹ ē⁹ non pertinet eubulie. ergo eubulia est alia virt⁹ a prudētia. ¶℟. dōm. q sīc dictū ē supra virtus ꝓprie ordinat ad actū qui reddit bonum t iō oꝫ fin diuersa actuū esse diuersos virtutes. t maxie qñ nō est eadē rō bonitatis in actib⁹. si enī eēt eadē rō bonitatis in eis. tūc ad eandē virtutē pertineret diuersi act⁹. sic ex eodē ꝺpēdet bonitas amoris desiderij t gaudij. t iō oia ista pertinēt ad eandem virtutē charitatis. actus aūt rationis ordinant ad opus fūt diuersi nec habēt eandez rōnem bonitatis. ex alio enī efficitur homo bñ cōsiliatiu⁹ t bñ iudicatiu⁹ t bñ ꝓceptiu⁹. qō patet ex hoc q ista aliquando abinuicē separantur. t ideo oportet aliam eē virtutem eubuliā q̄ quas homo est bñ ꝓsiliatiu⁹ t aliam prudētiaz ꝑ quā bō ē bñ ꝓceptiu⁹. t sicut ꝓsiliari ordinat ad ꝑcipe tanq̄ ad ꝓncipal⁹. ita etiā eubulia ordinatur ad prudētiā tanq̄ ad ꝓncipalioꝝ virtutē sine q̄ nec virt⁹ eēt. sicut nec moralia virtus sine prudentia. nec cetere virtutes sine charitate.

¶Ad primū ergo dōm. q ad prudentiaz pertinet bñ ꝓsiliari inquantum ad eubuliā autem eligitiue ¶Ad. ij. dōm. q ad vltimū finē vitimū quod est bñ vivere totum ordinantur diuersi act⁹ fin quādam gradum. nā ꝓcedit consiliū. sequit̄ iudiciū t vltimū est ꝓceptū qō immediate se hz ad finem vltimū. alij aūt duo actus remote se habent q tamen habent quasdam ꝓximos fines. consiliatum quidē inuentionē eorum q̄ sunt agēda iudicium aūt certitudinem. vnde ex hoc non sequitur q eubulia t prudentia sint diuerse virtutes. sed q eubulia ordinetur ad prudentiam sicut virtus secundaria ad principalem.

¶Ad. iij. dōm. q etiam in speculatiuis alia rōnalis scia est dyalectica que ordinat ad inḡssionē inuentiuam. ē alia scia demōstratiua q̄ ē dictatis determinatiua.

Ad tertiū sic procedit

Videtur q synesis non sit virtus. Virtutes enī non insunt nobis a natura. vt dicitur in secūdo ethicorum sed synesis ineſt aliquibus a natura vt dicit Philosop⁹ in. vj. ethicorū. ergo synesis non est virtus. ¶Pre. Synesis vt in eodem libro dicitur est solum iudicatiua. sed iudicium solum sine ꝓcepto potest esse etiam in malis. cū ergo virtus sit solum in bonis. videt q synesis non sit virtus. ¶Pre. Quicq̄ est defectus in precipiendo nisi sit aliqō defectus in iudicando. solum in particulari operabili in quo om-

pio malus errat. Si ergo synesis ponitur virt' ad bene iudicādū videtur q non sit necessaria alia virtus ad bñ recipiendū. et ideo prudētia erit sufficiēs. qđ est inconueniēs. non ergo synesis ē virt'

¶ Sed ō iudicū est p̄ceptiuū. sed eubulia que est bñ consiliativa est virtus. ergo multo magis synesis que ē bñ iudicativa est virtus

¶ Ad ij. dicēdū. q synesis imperat iudicū rectum nō q̄dē circa speculabilia. sed circa practicalia operabilia circa que etiā est prudentia vnde p̄m synesim dicunt aliq̄ in greco synesi. id ē. sensati. vel vel eusynesi. id est bono boni sensu. sic ecōtrario qui carēt hac virtute dicunt asynesi. id ē. insensati. ex aūt q̄ p̄m dictam actuū qui non recte currunt in eandē causam sit etiā diuersitas ex tali manifestū est autē q bonitas consilij et bonitas iudicij non reducunt in eandē causā. nā et cōtingunt bñ consiliati qui tamē non sunt bene sensati quasi recte iudicantes. sicut etiā in speculatiuis aliq̄ sunt bñ inquirētes. propter hoc q nō ex p̄mpta est ad viam rēdum p diuersa. qđ vī prouenire ex dispōne imaginatiue vnusquisque de facili p̄ formare. diuersa fantasmata et in hūmodi. q̄q non sint boni iudicij qđ est ppe defectū intellect' q maxime pungit ex mala dispositione cōmunis sensus non bene iudicātis et ideo oportet preter eubuliā ē aliā virtutē que est bene iudicatiua. et hec dī synesis.

¶ Ad p̄mū q dōm. q rectū iudiciū in hoc consistit q vis cognoscitiua apprehēdat rē aliquā p̄m q in se est. qđ quidem prouenit ex recta dispositione ipsius apprehēsiue. sic in speculo si fuerit bñ dispositum ymmūtur forme eorum p̄m q sunt. si vo fuerit speculum male dispositum apparent ibi imagines distorte et prauē se habentes. q autem virt' cognoscitiua sit bene disposita ad recipiēdum res p̄m q sunt. contingit quidē radicaliter ex natura. consummatiue aūt ex exercitio vel ex munere gratie. et hoc dupliciter. vno modo directe ex parte ipsius cognoscitiue virtutis. puta quia non est imbuta pranis conceptionibus q verio et recte. et hoc pertinet ad synesim p̄m q est spēcialis virt'. alio mō indirecte ex bona dispone appetitiue ipsius ex qua sequitur q bñ bene iudicet de appetibilib'. et sic bona virtutis iudicū consequitur habitus virtutū moralium. q ex eis finem. synesis aūt est magis circa ea q sunt ad finē.

¶ Ad ij. dōs. q in malis pōt quidē iudicium rectum esse in vniuersali. sed in particulari agibili semp̄ non iudicia corrūpuntur vt supra habitum est.

¶ Ad iij. dōm. q contingit quādoq id quod bene iudicatum est differri vel negligenti agi aut inordinate. et ideo post virtutem que est bene iudicatiua necessaria est finalis ipsius principalis que est bene p̄ceptiua scz prudētia.

Ad quartū sic procedi

tur. Vī q gnomin non sit spēcialis virtus a synesi distincta. q̄ p̄m synesim dicitur aliquis bene iudicativus. q malus potest dici bene iudicativus nisi in oībus bene iudicet. ergo synesis se extēdit ad oīa vnjudicāda. non est ergo aliq̄ alia virtus bene iudicativa que gnomin dicatur.

¶ Preterea Iudiciū medium est inter consilium et p̄ceptum. sed vna tantū virtus est bene consiliativa. s. eubulia. et nō vna virtus est bene p̄ceptiua scz prudentia. ergo etiā vna est tm virt' bñ iudicativa scz synesis.

¶ Pre. Ea q raro accidunt in q̄b' opz aliq̄s a cōibus legibus discedere. vident p̄cipua casualia ē quoz nō est rō. vt dī in. ij. phisi. oēs aūt virtutes intellectuales gtinēt ad rōnē rectā. ergo circa predicta nō ē alia qua virtus intellectualis.

¶ Sed cōtra est quod pīa determinat in. vj. ethi. gnomin esse spēalem virtutē.

¶ R. q. dōm. q habitus cognoscitiui distinguuntur p̄m aliqua vel superiora principia. sicut sapia in speculatiuis altiora principia p̄sideratq̄ scientia. et ideo ab ea distinguitur. et ita etiā oportet ē in actiuis. manifestus est aūt q illa q sunt preter ordinē inferiorēs principū siue cause reducuntur q̄q in ordinē altioris principij sicut mōstruosi partus aialiū sūt preter ordinē virtutis actiue in semine. si cadant sb ordine altioris principij. s. celestis corporis vel vlteriorīs prouidētie diuine. vī ille q p̄sideret virtutē actiuā in semine nō posset cernere iudiciū ferre de huiusmodi monstris de quibus non potest iudicari p̄m considerationem diuine prouidētie contingit autem q̄q aliquid esse faciendū p̄ter cōmunes regulas agendorum. puta cum impignorato plus non est depositum reddendum vel aliud huiusmodi. et ideo oportet de huiusmōi iudicare p̄m aliquas altiores principia q̄ sine regule cōis p̄m quas iudicat synesis. et p̄m illa altiora principia exigit altior⁹ ordo iudicatiua q̄ vocatur gnomē que imperat quandā p̄spicacitatē iudicij.

¶ Ad ij. ergo dōm. q synesis est vere iudicativa de oibus q̄ p̄m cōes regulas fiunt. sed p̄ter cōes regulas sunt quedā alia vnjudicāda. vt iā dictū ē.

¶ Ad iij. dō. q iudiciū dī sumi ex principio. ppriū rei inquisito aūt sit circa q cōia vt etiam in speculatiuis dyalectica que est inquisitiua p̄cedit ex cōibus demonstratiua autē que est iudicatiua p̄cedit ex ppriis. et ideo eubulia ad quam pertinet inquisitio p̄silij est tm de oibus non autem synesis que est iudicatiua. p̄ceptum autem recipit in oibus vnam rationē boni. et ideo etiam prudentia nō est nisi vna.

¶ Ad iij. dōm. q omnia illa p̄ter cōmunē cursum contingere possunt. considerare tamen ad solam prudentiam diuinam. q̄ inter homines ille qui ē magis spicax pōt plura hoc sua ratione vnjudicare. et ad hoc pertinet gnomin. que imperat quādaq̄ q fectionē iudicij.

¶ Questio. liij

Deinde p̄sideranduz

de dono p̄silij q̄ rēdet prudētie. Et circa hoc querunt octo. Primo vtr̄ p̄silium debeat poni inter septē dona spūssancti. Secō vtr̄ donū p̄silij respondeat virtuti prudentie. Tertio vtr̄ donū p̄silij maneat in patria. Quarto vtr̄ quinta beatitudo q ē. Beati misericordes rēdeat dono p̄silij.

Ad primuz sic ꝓcedit

Vī q̄ ꝑsiliū non debeat poni iter dona spūsci Dona eni spūsancti in adiutoriū virtutū dantur. vt ꝑs g̃Greg. in. ij. moza. ꝙ ad consiliādū hō sufficienter ꝓcurat ꝑ virtutē ꝓdētie vt ētiā habite. vt ex dictis ꝑs. ꝙ ꝑsiliū nō dz poni iter dona spūsancti. ℣ Dre. Hec vī eē differētia inter septem dona spūsancti ⁊ gratias gratis datas q̄ gratie date non dantur oībus sed distribuūtur diuersis. dona aūt spūsancti oībus dantur habentib⁹ spūsanctus. ꝙ ꝑsilium videtur eē de his que specialiter aliquib⁹ a spūsancto dantur. ℣m illū. j. Macha. ij. Ecce Simon frater vester. scīt ꝙ ꝑsiliū est ergo consilium magis debz poni inter gratias gratis datas ꝙ inter. vij. dona spūsancti. ℣ Dre. Roma. viij. dicit Qui spiritu dei aguntur filij dei sunt. sed de his qui ab alio aguntur non competit consilium. cum ergo dona spūsancti maxime competant filijs dei qui acceperunt spūm adoptionis filioz. videtur q̄ consiliuz inter dona spūsancti poni non debeat. ℣ Sed contra est q̄ Esa. xj dicitur. Requiescet super eum spūs ⁊ cōsilij fortitudinis. ℣ ℟. dōm. q̄ dona spūsancti vt supra dictū est. sunt quedam dispositiones ꝑ quas ꝛia reddūtur bene mobilia a spūsancto. dc⁹ aūt motus nūq̄q̄ fm motū eius quo mouentur. sicut creatura corpalē mouet q̄ tēp⁹ ⁊ locū. creatura aūt spūalem ꝑ tēpus ⁊ non ꝑ locū. vt Aug. dicit in. viij. sup Gen ad ifam. scīt aūt prudētia rōnali creature q̄ ꝑ inquisitionē rōnis moueat ad aliquid agēdū. que quidē inquisitio cōsiliū dr. ⁊ cū spūsancto vī ꝑ modū ꝑsilij creature rōnalē mouere ⁊ ꝓpter hoc consiliū ponitur inter dona spūsancti. ℣ Ad. j. ergo dō. q̄ prudēna vel eubulia siue sit acquisita siue sit infusa dirigit hoiem in inquisitionē ꝑsilij fm ea que rō cēp̄ ꝓbēdere pōt vñ hō ꝑ prudētiā vel eubuliaz sit bñ ꝑsil ano vel sibi. vī alij. ꝙ q̄ bñana rō non pōt comprehēdere singularia ⁊ contingētia q̄ occurrere pōt. ⁊ q̄ cogitatōes mortaliū sunt timide ⁊ incerte ꝓuidentie nr̄e vt dī Sap. ix. ⁊ nō indiget hō in inquisitōe ꝑsilij dirigi a deo q̄ oia cōprehēdit. q̄ō sit ꝑ donū ꝑsilij ꝑfect⁹ hō dirigit q̄si cōsilio a deo accepto. sicut ētiā in rebus bñanis q̄ sibi ꝑfecto nō sufficiūt in inquisitione ꝑsilij a sapientioib⁹ ꝑsiliū requirūt. ℣ Ad. ij. dōm. q̄ hoc pōt getnere ad ꝑfectā gratē dātā q̄ aliquis ita sit boni ꝑsilij q̄ alijs ꝑsilij ꝓbeat. ꝙ q̄ alicui a deo cōsiliū habeat quid fieri ogteat ꝑ hoc q̄ sūt necessaria ad salutē. hoc eē cōe oim sanctoz. ℣ Ad. iij. dōz. q̄ filij dei aguntur a spūsancto fm modum eoz. saluato. ꝙ libero arbitrio quē habent ad voluntatis ⁊ rōnis. ⁊ sic inquantum rō a spūsancto mouetur vel instruit de agēdis competit filijs dei donū ꝑsilij.

Ad secundum sic proce

ditur Vī q̄ donū ꝑsilij nō rūdeat ꝓuidentie dīuine ꝓdētie. Inferius eñ in suo sūmo attingit id q̄ est sapie. vt ꝑz ꝑ Diony. vij. ca. de diui. no. sicut hō attingit angelū fm intellectū. ꝙ vt duo cardinalia est inferioz dono. vt supra dictū est. cū ergo cōsiliū sit prim⁹ ⁊ infim⁹ actⁿ prudentie. suprem⁹ aūt actus eī ē ꝓcipere. melius autem iudicare. videtur q̄ donū rūdēs prudentie non sit ꝑsiliū ꝙ magis iudiciū vel ꝓceptum. ℣ Oppo. Dīi virtuti sufficienter auxiliū ꝓbet q̄ vnūm donum. q̄ quāto aliqd est supino. tanto est magis vniuersale. vt ꝓbatur in li. de causis. ꝙ prudentie auxiliū ꝓbetur ꝑ donū scie q̄ nō solum est speculatiua ꝙ ētiā practica. vt supra habitum ē. ꝙ donum ꝑsilij non rūdet virtuti prudētie. ℣ Dre. Ad prudētiā ꝓprie ptinet dirigere. vt supra habitū est. ꝙ ad donū ꝑsilij ptinet q̄ hō dirigatur a deo sicut dictū est. ꝙ donū ꝑsilij non ptinet ad prudentie. ℣ Sz ꝛ est. q̄ donū consilij ē circa ea que sunt agēda ꝓpter finē. ꝙ circa q̄ est eadē ꝓdentia. ergo sibi mutuo correspōdent. ℣ ℟. dōm. q̄ principium motuū inferioz a diuinā ꝓcipue ⁊ ꝑficit ꝑ hoc q̄ mouet a superiori motuū ꝓncipio. sicut corpus in hoc q̄ mouet a spū. manifestū ē antē q̄ rectitudo rōnis humane cōpat ad rōnē diuinam sicut ꝓncipiū motuū inferiū. q̄ mouet ad superius ⁊ referūr in ipsū. rō eni eterna est suprema regula oīs hūane rectitudīs. ⁊ iō prudentia. ꝙ ipsa ꝓprie rōnis rectitudinē maxie ꝑficit ⁊ quāt. q̄ regulat ⁊ mouet a spūsancto q̄ ptinet ad donū ꝑsilij. vt dictū est. vñ donū ꝑsilij rūdet prudētie sic ipsaz adiuuans ⁊ ꝑficiens. ℣ Ad. j. ergo dōm. q̄ iudicare ⁊ ꝓcipere non est moti ꝙ mouere. ⁊ q̄ in dono spūsancti mens humana non se habet ad mouere ꝙ magis vt mota. vt supra dictum ē. inde ē q̄ nō fuit ꝓueniēs q̄ donū correspondens prudētie ꝓceptū diceret vel iudiciū. ꝙ ꝑsiliū ꝑ q̄ō ꝑ significat cari motio mētis ꝑsiliate ab alio ꝑsiliāte. ℣ Ad. ij. dō. q̄ scie donū non directe rūdet prudentie cū sit in speculatiuis. ꝙ fm quādam extēsionez eam adiuuat. donū aūt cōsilij directe rūdet prudentie secundū circa eandē existēs. ℣ Ad. iij. dōz. q̄ motus mortis ex hoc q̄ mouet mouet. vñ motus humana ex hoc ipso q̄ dirigit a spūsancto fit potius dirigere se ⁊ alios.

Ad tertium sic procedit.

Videtur q̄ donum consiliū non maneat in patria. Consilium enim est eorum que sunt agenda ꝓpter finē. sed in patria nihil erit agēdū ꝓpter finem. quia ibi homines vltimo fine potiuntur. ergo in patria non est donum ꝑsilij. ℣ Dre. Consilium dubitationem importat. in his enī que manifesta sunt ridiculum est ꝑsiliari. sicut ꝓs ꝓ pōm in. iij. ethico. in patria aūt tollet oīs dubitatio. ꝙ in patria non est consiliuz. ℣ Dre. In patria scīa maxime deo ꝑsimūr. fm illū. j. Jo. iij. Cuz apparuerit simles ei erimus. ꝙ deo non ꝓuenit consiliū fm illud Roma. xj. Quis ꝑsiliarius eī fuit ergo ētiā negz in scīs in ꝑria cōperit donū ꝑsilij. ℣ Sz cōtra est q̄ō Greg. dicit. xvij. moral. Cuius vnitas cuncta gentis vī culpa vī iusticia ad supne curie ꝑsiliū ducit cuidē gentī ꝓpos⁹ vel obtinuisse in certamine vī non

obtinuisse prohibetur. ¶ Ad. vō. q sicut dictum est. dona spūssancti ad hoc pertinēt q creatura rōnalis moueat a deo circa motionē aūt humane mēt' a deo duo p̄sideranda oportet. p̄ id̄ē q alia est dispō eius qō mouetur dū mouet. t alia dū est in termino mot'. t quidē qū mouēs ē solus p̄cipiū mouēdi. cessante motu cessat actio mouentis sup mobile qō tñ quātū ad terminū. sicut domus posita ēdificata est non ēdificat vel viuificat ab ēdificatore. ℟ qū mouens nō solū ē causa mouēdi. ℟ etiā est cā ipsius forme ad quā est mot'. tūc non cessat actio mouēt' etiā post adeptōēm forme sicut sol illūinat aerē etiā postq̄ ē illuminatus. t hoc mō deus causat in nobis t vtē tē t cognitionē. non solū qñ p̄mo acquirim'. sed etiā q̄diu in eis p̄seueram'. t sic cognitionē agendoꝝ causat de' in nobis nō quasi ignorāb'. ℟ quasi p̄mouendo in eis cognitionē eoꝝ q̄ agēda sunt. cū quedam sint q̄ hūi vel angeli vel homo non cognoscunt que nō sunt de ēcētia hūdinis. ℟ p̄tinent ad gubernationē rer' fm diuinā p̄uidētiā. t ḡtum ad hoc est aliō p̄sideradum. s. q mēs hūa mouet aliter a deo. t aliter mēs viatoꝝ. n̄ a mens viatoꝝ mouetur a deo in agēdis per hoc q sedat anxietas dubitatiōis in eis p̄cedēs. in mente vero bēāt circa ea que non cognoscunt est simplex nescientia a q̄ etiam angeli purgant fm Dion. xij. ca. cel. Hier. nō autē p̄cedit in eis inquisitio dubitatiōis. sed simplex conuersio ad deū. t hoc est deū p̄sulere sic Aug'. dicit. v sup Gen. ad lit. am. q angeli de inferiori bono deū p̄sulūt. vñ t mīst actio qua sup ℟ a deo illuminant. p̄silia dī. t fm hoc donū p̄silij ē i bēātis ℟ eum in eis a deo p̄mittit cognitio eoꝝ que sciunt. in ḡtum illuminant de his o ℟ nesciūt circa agēda. ¶ Ad. j. ergo dōm. q etiā in bēātis sūt aliqui actus indigni ad finē vt quasi p̄cedētes ex p̄secutiōe finis. sicut q deū laudāt. vel quib' aliquo gerabunt ad fine quē ipsi sunt p̄secuti. sicut sūt miserie angeloꝝ t oīnes sanctoꝝ. t ḡtuꝝ ad ℟ hꝫ in eis locū donū consilij. ¶ Ad. ij. dōm. q dubitatio pertinet ad p̄silij fm statū vie p̄sentis non aūt pertinet fm q ē p̄silij in patria. sic etiā virtutes cardinales nō habent oīno eosdē actus in patria t in via. ¶ Ad. iij. dōm. q p̄silij nō est in deo sicut in recipiēte. sed sicut in dante. hoc autem modo p̄firmantur deo sancti in patria sicut recipiētes influentiā.

Ad quartuꝫ sic procedit.

Vī q quinta bēātudo que est de mia non rñdeat dono p̄silij. Dēo em bēātudines sunt q̄dam actus virtutū. vt supra habitū ē. ℟ p̄silius in omnibus virtutū actib' dirigunt. q̄ p̄silio nō rñdet magis dicta bēātudo ℟ alia. ¶ Pre. Precepta dantur de his que sunt de necessitate salutis. p̄silia aūt dantur de his que nō sunt de necessitate salutis. misericordia aūt ē de necessitate salutis fm illō Luce. xij. Iudiciū sine misericordia illi qui non facit misericordiam pauperi. ea autem non est de necessitate salutis. sed pertinet ad perfectionem vite. vt p̄z Matth. xix. ergo dona consilij magis respondet bēātudo pauperis ℟ bēātudo misericordie. ¶ Pre. Fructꝰ consequuntur ad bēātudines. important enī delectationem quandam spūalem que consequatur perfectos actus virtutū. sed inter fructꝰ non ponitur aliquid rñdēs dono p̄silij vt p̄z Gal. v. ℟ etiā bēātudo mie nō rñdet dono p̄silij. ℟ Sed contra est quod Aug. dicit. Lib. de sermone dñi in monte. ē consilium quando misericordib' quia vnicū remediū est de tanto malo erut dimittere alijs. t dare. ¶ Rñ. dōm. q consilium ḡtie ē de his que sunt vtilia ad finē. vñ ea q̄ sūt maxie vtilia ad finē maxime debēt cōsiderare dono cōsilij. hoc aūt ē misericordia. fm illō. j. ad ℟ timo. iij. Pietas ad oīa vtilis ē. t ideo spāliter dono consilij rñdet bēātudo misericordie nō sicut eliciens. sed sicut dirigēs. ¶ Ad. j. ergo dōm. q t si p̄silij dirigat l oīb' actib' virtutū spāliter ēi dirigit in opibus misericordie rōne iā dicta. ¶ Ad. ij. dōm. q consilij fm q ē donum spūssancti dirigit nos in oībus que ordināt in finē vite eterne sive sint de necessitate salutis sive non. t vñ non oēs opus misericordie ē de necessitate salutis. ¶ Ad. iij. dōm. q fructꝰ importat q̄dā virtutē. in practico aūt nō ē virtutis in cognitiue ℟ i operatione que ē finis. t ideo inter fructꝰ nihil ponit quod pertineat ad cognitionē practicā. ℟ solū ea que pertinet ad operationes i quib' cognitio practica dirigit inter que ponitur bonitas t beginitas q̄ rident misericordie. ¶ Questio. liij.

Deinde p̄siderandū est de vitijs oppositis prudētie.

Dicit em Aug'. in lib. contra Iulianum. q oīb' virtutibus non solum sunt vitia manifesta. discretione contraria sicut prudētie temeritas. veruntamen etiaꝫ vitia quodammodo nec veritate sed quadam specie falleūte similia sicut ipsi prudētie astutia. primo ergo considerandum ē de vitijs que manifeste contrarietatē habent ad prudentiam. que. s. vitia p̄nominātur ex defectu prudentie. vel eorum que ad prudentiam requiruntur sicut sibi deuinio que habent quādam similitudinem falsam cum prudentia. que. s. contingūt per abundiam eorum que ad prudentiam requiruntur. Quia vero sollicitudo ad prudentiam pertinet. ¶ Circa primum considerāda sunt duo. primo quidem de imprudētia. secundo de negligentia que sollicitudini opponitur. Circa primū quereretur sex. Primo de imprudētia vtrum sit pcm̄. Secūdo vtrū sit spāle pcm̄. Tertio de precipitatione sive temeritate. Quarto de inconsiderātione. Quinto de inconstātia. Sexto de ordine horum.

Ad primū sic procedit.

Videtur q imprudētia nō sit pcm̄. Omne em pcm̄ est voluntarium. vt Aug'. dicit. imprudētia autem non est aliquid voluntarium. nullus enī vult ē imprudēs. ergo imprudētia non ē pcm̄. ¶ Pre. nullum peccatum nascitur cum homine nisi originale. sed imprudentia nascit cum homine

vñ t inscitco imprudẽtes sunt. nec est originale pctm qđ oppõitur originali iusticie. ergo imprudentia ẽ non est pctm. ¶ Pre. Nõne pctm p penitentiam tollit. ꝫ ipradentia non tollit per penitentiam. ꝫ imprudẽtia nõ est pctm. ¶ Ois. Spũalia thesaur⁹ gre nõ tollit nisi p pctm tollitur aũt p imprudẽtiã. Fm illud. Pro. xx. Thesaurus desiderabilis t oleũ in habitaculo iusti t homo imprudẽs dissipabit illud. ꝫ imprudẽtia est pctm. ¶ Ẽ. dõ. q imprudẽtia dupliciter accipi pot. vno modo priuative. alio mõ ꝑte. negative aũt non ꝓprie dicitur. ita. s. q ꝓprie ipotet solam carentiã prudẽtie que potest esse sine pctõ. priuative quidẽ imprudẽtia dicit ĩmõitũ alicuius caret prudentia quã qui natus ẽ t debz habere. t fm hoc imprudẽtia est pctm rõne negligentie qua quis non adhibet studiũ ad prudentiam habẽdã. contrarie vero accipit imprudẽtia fm q rõ econtrario mõ mouet⁹ ad agit prudẽtie. puta si recta rõ prudentie agit ꝑsiliãdo. imprudens ꝑsilium spnit. t sic de alijs que in actu prudentie ꝑsiderãda sũt. t hoc mõ imprudẽtia est pctm fm rõnẽ ꝓpriã prudentie. non em põt hoc contingere q homo cõtra prudẽtiã agat nisi dim erroneo a regulis quibus rõ prudẽtie rectificatur vñ si hoc contingat q auersionẽ a regulis diuinis est pctm mortale. puta cũ quis quasi ptemnens t repudians diuina documẽta pcipitanter agit. si vero ptẽ ea agat absq; ptemptu t absq; detrimẽto eop que sũt de necessitate salutis ẽ pctm veniale. ¶ Ad. j. ergo dõ. q ignorantem imprudentie nullus vult. sed actum imprudentie vult temerarius qui vult ĥcipitanter agere. vñ t pbo dicit in. vj. ethic. q ille qui circa imprudẽtiã peccat volẽs min⁹ accepit. ¶ Ad. ij. dicm. q rõ illa ꝓcedit de imprudentia fm q sumit negative. Sciẽdũ tñ q carentia prudẽtie t cuiuslibet defectus includitur in carentia. originalis iusticie que totam aiam pficiebat. t fm hoc ĩsti defectus ꝑtiũ possũt reduci ad originale pctm. ¶ Ad. iij. dõ. q q penitẽtiã restituit prudentia infusa. t sic cessat carentia huius prudẽtie nõ tñ restituit prudentia acq̃sita quãtũ ad habitũ. ꝫ tollitur actus contrarius in quo ꝓprie cõsistit pctm ꝓprie prudentie.

Ad secũdũ sic ꝓceditur.

Vi q imprudẽtia non sit spãle pctm. Illud cuiꝰ cm peccat agit cõtra rõnẽ rectã que ẽ prudens. t ꝫ imprudentia ꝑsistit. i hoc q aliqs agit contra prudentiam. vt dictũ est. ꝫ imprudẽtia nõ est spãle pctm. ¶ Pre. Prudentia magis est affinis moralibus actibus ꝫ scientia. sed ignorantia que opponitur scientie ponitur inter generales causas pcti. ergo multo magis imprudẽtia. ¶ Pre. Pctã contingunt ex hoc q ꝑtũ circũstãte corrumpuntur. vñ t Ysony. dicit. iij. ca. de diui. no. q malum contingit ex singularib⁹ defectib⁹. sed multa requiruntur ad prudẽtiam sicut rõ intellectus. docilitas ẽt. ĩsupra posita sunt ergo si multe sunt imprudẽtie spẽs non est spectale peccatum. ¶ Sed contra imprudentia ꝑticularis est prudentie. vt dictũ est. sed prudentia est vna ꝑtuo specialis. ergo imprudẽtia est vnũ vitium speciale. ¶ Ri. dõm. q aliquod vitium vel pctm potest dici generale dupliciter. Vno modo absolute. q. s. est generale respectu oĩm pctoꝝ. Alio modo quia est generale respectu quorundã vitiorum que sunt spẽs eius. primo autem modo potest dici aliquod vitium generale dupliciter. vno modo p cõtiã. q. s. predicatur de oĩbus pctis. t hoc modo imprudẽtia nõ est generale pctm. sicut nec prudentia generalis virtus cum sint circa actus spãles. s. circa ipsos actus rõnis. Alio modo per ptipationẽ. ẽ hoc modo imprudentia est generale pctm. sicut em prudentia ptcipat quodãmõ in omnibus virtutib⁹ ĩmõitũ ẽ directiua cap. ita t imprudẽtia in omnibus vitijs t pctis. nullum em põt accidere nisi sit defectus in aliquo actu rõnis dirigentis. quod pertinet ad imprudentiã. Si vo dicatur pctm generale nõ simpliciter. ꝫ fm aliquod genus. q. s. primo sub se mltas spẽs. sic imprudentia est generale pctm. continet em sub se diuersas spẽs tripliciter. Vno quidẽ mõ p oppositum ad diuersas ptes subiectiuas prudentie. sicut enĩ distinguitur prudentia in monasticã que est regitiua vnius. t in alias species prudẽtie que sunt multitudinis regitiue. vt supra habitum est. ita etiã imprudentia. Alio modo fm ptes quasi potentiales prudentie que sunt requisite adiuncte. t accipiũtur fm diuersos actꝰ rõnis. t hoc mõ ĩgnium ad defectũ ꝑsilij circa qđ ẽ eubulia ẽ peipitatio siue temeritas imprudẽtie spẽs. ĝtũ vo ad defectũ iudicij circa qđ sũt synesis t gnomon est inconsideratio. ĝtũ vo ad ipsum ꝓceptũ quod est ꝓpriꝰ actꝰ prudẽtie est incõstãtia t negligẽtia. tertio mõ ꝑt sumi q opositũ ad ea que requirunt ad prudentiã ꝫ sũt q si ptes integrales prudẽtie. ꝫ qz oia alia ordinãtur ad dirigẽdum ꝑdictos tres rõnis actꝰ inde ẽ q oĩs defectus oppositi reducũtur ad ĝtuos ꝑdictas ptes sicut in cautela t incõsideratio includitur sub incõsideratione. q aũt aliquis deficiat a docilitate t memoria vt rõne primet ad ꝓcipitationẽ imprudentia vo t defectus intelligentie t solertie pertinet ad negligentiã t incõstantiã. ¶ Ad primũ ergo dõm. q rõ illa ꝓcedit de generalitate ꝫ est fm ptipationẽ. ¶ Ad. ij. dõ. q quia scia ẽ magis remota a moralibus ꝫ prudentia fm ꝓpriã rõnẽ veritatis. inde est q ignorantia non dz de se rõnẽ pcti mortalis. ꝫ solum rõne negligẽtie ꝓcedentis vel effectus sequẽtis t ꝑter hoc ponit inter generales causas pcti. ꝫ imprudentia fm ꝓpriam rõnẽ ĩportat vitiũ mortale. t iõ magꝭ ꝑt dici spãle pctm. ¶ Ad. iij. dõm. q qñ corruptio dicitur circumstãtiarum dz idem motuũ nõ diuersificatur peccati spẽs. sicut etiãsi spẽi est pctm vt aliquis accipiat nõ sua t vbi non deberet. t qñ nõ deberet ꝫ si sint diuersa motiua. tunc ẽnt diuerse spẽs. puta si vn⁹ accipiat vbi nõ deberet vt faceret iniurĩã loco sacro qđ faceret spẽm sacrilegij. alius qñ nõ dz ꝑter solũ fugitiuũ appetitũ bñi qđ ẽt simplex

amicitia. & ideo defectū eoꝝ qui requirunt ad prudentiā nō eximit sificant species mali ḡtuꝝ ex diuersi ad actus rōnis vt dictū est.

Ad tertium sic ꝓcedit

tur. Videt q̄ precipitatio nō sit pcm̄ sub imprudentia contentū. Imprudētia ē opponit virtuti prudētie. ꝙ precipitatio opponit bono ꝓsilij. dicit ē Greg. in .xj. moral. q̄ bonū ꝓsilij datur cōtra precipitationē. ꝙ precipitatio non ē pcm̄ sub imprudētia ꝓtenta. ¶ Pcā. Precipitatio videt ad temeritatē ḡnē. temeritas aūt ꝓsumptionē importat qō ꝓmet ad fugdiā. ḡ precipitatio non est vitiū sub imprudētia ꝓtentum. ¶ Pte. precipitatio videt importare quandā inordinatā festinationē. & in ꝓsiliādo nō solum ꝓtingit cē peccatū ꝓ hoc qō aliqa est festin⁹. & etiā si sit nimis tarduus. ita q̄ ꝑeat opportunitas opis. & etiam ē in inordinatōes aliaꝝ circūstātiaꝝ. vt dī in .vj. ethi. ḡ non magis precipitatio ds poni pcm̄ sub imprudentia ꝓtenta ḡ tarditas aut aliqua alia hmōi ad inordinationē ꝓsilij ꝓmeria. ¶ Sz ꝛ̄ qō dī Prouer .xiij. Via impioꝝ tenebrosa. nescimi vbi corruāt. tenebre aūt vie impietatis ꝓmunt ad imprudentiā. ḡ corruere sine precipitari ad imprudentiā ꝓmet. Hñ. dōs. q̄ precipitatio in actibus anie metaphoice dī ē fm̄ festinationē a corpali motu accepta. Dicit aūr precipitari ē in corpāli motu qō a sugione in ima ḡuenit ē in ꝑtum quandā ḡpriꝝ motus vel alicui⁹ impellētis nō ordinate descendēdo p gradus. summā aūr aie est ipsa rō. imā aūr est ipsa operatio p corpus exercita. gradus aūr medij p quos oportet ordinate descēdere sunt memoria ꝓteritoꝝ. intelligentia ꝓsentis solertia in ꝓsiderādo futuris euētibus. rōcinatio ꝓcedēs vnū alteri. docilitas p quā aliqs nō acquiescit sententijs maloꝝ p quos quidē gradus aliqs ordinate descēdit recte cōsiliando. si qs aūr ferat ad agendū p impetū voluntatis vt passionis ꝑafficio hmōi gradib⁹. dī precipitatus. cuꝝ ḡ inordinato ꝓsilij ad imprudētiā ꝓmeat. manifestū est q̄ vitiū precipitatiuo sub imprudētia ꝓtinet. ¶ Rād. .j. q. dōs. q̄ cōsilij recti modo ꝓmet ad bonū consilij. & ad virtutē prudētie. licet diuersimode. vt supra dictū est. & ideo precipitatio vtriq; ꝓtrariat. ¶ Rād. .ij. dōs. q̄ illa dicunt timere ḡ rōne nō regnāt. qō quidē pōt cōtingere dupl̄. vno modo ex impetu voluntatis vel passionis. alio modo ex ꝓcepto regule dirigētis. & hoc ꝓprie importat temeritas. vñ videt ex ea radice fugere. ꝓuenire ḡ refugit subesse regule alicui⁹. precipitatio aūr se hz ad vtrūq; vñ temeritas sub precipitatione cōtinet. ꝙuis precipitatio magis respiciat primū. ¶ Rād. .iij. dōs. q̄ in constitutione ꝓsilij multa ꝓcularia sunt ꝓsiderāda. & ideo ꝓbo dicit in .vj. ethi. Oportet ꝓsiliari tarde. vñ precipitatio directe opponit rectitudini ꝓsilij ḡ tarditas supflua ḡ habet quādā similitudinē recti consilij.

Ad quartus sic ꝓcedit

ditur. Videt q̄ incōsideratio non sit pcm̄ speciale sub imprudētia ꝓtentū. Lex ē diuina ad nullū pcm̄ nos inducit fm̄ illō ꝑ. Lex dñi immaculata. inducit aūr ad nō ꝓsiderandū fm̄ illō Matth. .x. Nolite cogitare quō aut qd loq̄mini ergo incōsideratio non est pcm̄. ¶ Pcā. Mut cuius consiliat oportet q̄ multa consideret. sed ꝑ defectū consilij est precipitatio. & p consequens ex defectu ꝓsideratōis. ḡ precipitatio ꝛ̄ incōsiderationē continet. non ḡ incōsideratio est speciale pcm̄. ¶ Pte. Prudētia ꝓsistit in cōsideratōe actuū rōnis practice q̄ sunt consiliari iudicare de cōsiliatis & precipere. ḡ considerare precipit oēs istos actus. quia primi eoꝝ ad intellectū speculatiuū. ḡ incōsideratio non ē speciale pcm̄ sub imprudētia ꝓtentum. ¶ Sz contra est qō dicit Prouer .iij. Oculi tui videant recta. & palpebre tue precedant gressus tuos. qō ꝓmet ad prudentiā. ergo mala huiꝰ agit ḡ incōsiderationem ergo incōsideratio est speciale pcm̄ sub imprudentia contentū. ¶ Hñ. dōm. q̄ cōsideratio importat actū intellectus veritatē rei mentis. sicut aūr ꝛ̄sistio ꝓmet ad intellectus. vñ & in speculatiuis demōstratiua scientia dī iudicatiua ꝛ̄sistens ḡ resolutionē in prima principia intelligibilia de veritate inquisita ꝓ diuidicat. & sō cōsideratio in rebus ꝓmet ad iudicium vñ & defectus recti iudicij ad vitiū incōsideratōis ꝓtinet. puta si aliqs in recte iudicādo deficit ex hoc q̄ pōnit vel negligit attēdere ea ex quibus iudicium ꝓcedit. vnde manifestū est q̄ incōsideratio est pcm̄. ¶ Rād. .j. ergo dōm. q̄ ratio non ꝓhibet considerare ea q̄ sunt agēda vl dicēda qn homo hz opportunitatem. ḡ dat iudicia discipulis in quibus inductis. vt deficere sibi opportunitate vel ꝓpter imperitiam. vel qz subito ꝓoccupētur. in solo diuino confidit consilio. qz cum ignoram⁹ quid agere debeamus. hoc solum habem⁹ residui. vt oculos nostros dirigamus ad deum. sicut dicit .ij. Paralip. alioquin si homo ꝑmittat facē qō pōt solum deinde auxilio expectās videt temere deum. ¶ Rād. .ij. dōm. q̄ tota consideratio eoꝝ q̄ in consilio attendunt ordinat ad recte iudicandum. & ideo ꝓsideratio in iudicio ꝓficit. vñ etiā incōsideratō maxime opponit rectitudini iudicij. ¶ Rād. .iij. dō. q̄ hic incōsideratio accipit fm̄ determinatam materiā. i. fm̄ agibilia humana in quibus plura sunt antecēdenda ad recte iudicandum. ḡ etiā in speculatiuis qz operationes sunt in singularibus.

Ad quintus sic ꝓcedit

Videt q̄ inconstantia non sit vitiū sub imprudētia contentum. incōstātia ē videt in hoc cōsistere q̄ homo nō ꝓsistat in alibus difficili. ḡ ꝓsistere in difficilibus ꝓmet ad fortitudinē. ergo incōstātia magis opponit fortitudini ḡ prudētie. ¶ Pcā. Iaco. .iij. dicitur Vbi zelus & contentio ibi inconstātia & omne opus ꝓmū. ḡ zelus ad inuidiā ꝓtinet. ḡ inconstātia nō ꝓmet ad imprudentiam sed magis ad inuidiā. ¶ Pte. Ille videt esse incōstans qui non ꝑseuerat in eo qđ

ꝓposuerat. qꝫ quidē ḡtingit in delectationib⁹ ad incōtinentiē. in tristiciꝫ aūt ad mollē sine delicatū. vt dicit in. vij. ethi. ꝫ incōstātia non ḡtinet ad imprudentiā. ¶ Sed pera ē q̄ ad prudentiaꝫ ḡtinet ꝑseuerare mal⁹ bonū minus bono. ꝫ desistere a meliori ḡtinet ad imprudentiā. ꝫ ḥ ē incōstātia ꝫ incōstātia ḡtinet ad imprudentiā. ¶ Ḥ. ſ. dōm. q̄ inconstātia importat recessum quendam a bono ꝓposito diffuso. hmōi aūt recessus principiū quidē habet a vi appetitiua non em aliq̄s recedit a primo bono ꝓposito. nisi ꝓter aliquid qđ sibi inordinate placet. ꝫ iste recessus non contingit nisi q̄ defectū rationis q̄ fallit in hoc q̄ reputat id qđ recte acceptauerat. & qz eius possit resistere impulsui passionis. si non resistat hoc est ex debilitate ipsius q̄ non tenet se firmiter in bono ꝓposito concepto. & ideo inconstātia ḡtinet ad sui consummationē ḡtinet ad defectū rationis sicut aūt omnis recessus rationis practice ḡtinet aliāliter ad prudentiaꝫ. ita omnes defectus eiusdem ḡtinet ad imprudentiā. & ideo incōstātia fm sui consummationē ad imprudentiā pertinet. & sic ꝑcipitatio ē ex defectu circa actū ꝓsilij & incōsideratio circa actū iudicij. ita incōstātia circa actū ꝓcepti. ex ḡ em dē aliq̄s esse incōstans q̄ rō deficit i ꝓcipitādo ea q̄ sunt ꝓsiliata & iudicata. ¶ Ad. j. ꝫ dō. q̄ bonū prudēte ꝓcipak in omnib⁹ virtutibus moralib⁹. & fm hoc ꝑsistere in bono ḡtinet ad omnes virtutes morales. precipue tñ ad fortitudinē q̄ patit maiorē impulsuꝫ ad contrariū. ¶ Ad. ij. dōm. q̄ invidia & ira que ē contrarietio principiū facit inconstantiam ex parte appetitiue virtutis ex qua est principiū appetitiue virtutis ex q̄ est principiū incōstātie vt dictū est. Ad. iij. dōm. q̄ continētia & ꝑseuerātia non vident esse in vi appetitiua. ꝫ solum in rōne. continēs em patit q̄dem pturbatōes cōcupiscētiaꝝ & ꝑseuerans grames tristiciaꝝ. qđ designat defectū appetitiue virtutis. ꝫ ratio firmiter ꝑsistit continēs q̄dem contra concupiscētiaꝝ. ꝑseuerans aūt contra tristiciaꝝ. vnde continētia & perseverātia vident esse species constantie ad rationem ḡtinētis. ad quam etiam ḡtinet incōstantia.

Ad sextum sic ꝓcedit.

Videtur q̄ ꝓdicta vitia non oriant ex luxuria. Inconstātia em orit ex invidia. vt dictū est. sed invidia est virtū distincta a luxuria. ꝫ predicta vitia non oriunt ex luxuria. ¶ Pr. Iaco. j. dicitur. Vir duplex ānio inconstans est in omnib⁹ vijs suis. ꝫ duplicitas non videt ad luxuriam ꝑtinere. sed magis ad dolositatē que est filia ire fm Grego. xxxj. moral. ergo predicta vitia non oriunt ex luxuria. ¶ Pret. Predicta vitia ḡtinēt ad defectū rōnis. ꝫ vitia spiritualia ꝓpter quoꝫ sunt rationi ꝫ vitia carnalia. ergo predicta vitia magis oriunt ex vitijs ꝑtualibus & ex vitijs carnalib⁹. ¶ Sed cōtra est quod Grego. xxxj. moral. ponit predicta vitia & luxuria oriri. ¶ Ḥ. ſ. dōm. q̄ sicut ꝑbo dicit in. vj. ethic. delectatio maxīe corrūpit estimationē prudētie & ꝑcipue delectatio q̄ ē in venereis. q̄ totā aīaꝫ absorbet & trahit ad sensibilē delectationes. electio aūt prudētie & cuiuslibet intellectualis virtutis consistit in abstractione a sensibilib⁹. vnde eiꝫ predicta vitia ḡtinent ad defectuꝫ prudētie et rationis practice. sicut habitum est. sequit q̄ ex luxuria maxime oriantur. ¶ Ad. j. ergo dōm. q̄ invidia & ira causant inconstantiā p̄t rabēdo rationē ad aliud. ꝫ luxuria causat inconstātiaꝫ totaliter extinguēdo iudicium rationis. vnde ꝑbo dicit in. vj. ethi. q̄ incontinēs ire audit quidem rōnem sed non perfecte. incontinēs aūt concupiscentie totaliter eam non audit. ¶ Ad. ij. dōm q̄ etiam duplicitas animi est quodā modo ad luxuriam. sicut & inconstātia. ꝑt duplicitas animi importat versibilitatē animi ad diversa vbi Tullius in eunucho dicit q̄ in amore ē bellum & rursus pax & induciē. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ vita carnalis inem magis extinguit iudicū rōnis impetum longius abducit a rōne.

¶ Questio. lxij.

Deinde cōsideranduꝫ

est de negligētia. Et circa hoc ḡrunt tria. Primo virum negligētia sit peccatum ꝑsile. Secō cui virtuti opponat. Tertio virū negligētia sit pcm̄ mortale.

Ad primū sic ꝓcedit

Videt q̄ negligentia non sit peccatū speciale. Negligētia em diligentie opponit. ꝫ diligentia requirit in qualibet virtute. ergo negligētia nō est pcm̄ speciale. ¶ Pret. Nihil qđ inuenit in quolibet peccato est speciale pcm̄. ꝫ negligentia inuenit in quolibet peccato. qz omnis q̄ peccat negligit ea per que a peccato retrahit. & q̄ in peccato ꝑseverat negligit conteri de peccato. ꝫ negligētia non est speciale peccatum. ¶ Pret. omne speciale pcm̄ habet materiā determinatam. sed negligētia non videt habere determinatam materiam. neq̄ em est circa mala aut in differēta. quia ea ꝓhibere et nulli ad negligētiam deputat. similiter etiaꝫ non est circa bona qz si negligēter agunt tam non sunt bona. ergo videtur q̄ negligentia non sit vitium speciale. ¶ Sed contra est q̄ peccata que committūtur ex negligentia distinguunt contra peccata que committunt ex contēptu. ¶ Ḥ. ſ. dōm. q̄ negligentia importat defectuꝫ debite sollicitudinis. omnis aūt defectus debiti actus habz rationem peccati. vnde manifestū est q̄ negligētia habet rationem peccati. & eo modo quo sollicitudo ē specialis virtutis actus. necesse est q̄ negligentia sit speciale pcm̄. sunt em aliq̄a peccata specialia. quia sunt circa aliquam materiā ꝑticulem sicut luxuria est circa venerea. ꝙdam aūt sunt vitia specialia ꝓpter specialitatē actus se extendentis ad omnē materiā. & huiusmodi sunt oīa vitia que sunt circa actum rationis. nam quilibet actus rationis se extēdit ad qualibet virtutem moralē. & ideo cum sollicitudo sit quidam specialis actus rōnis. vt supra habitum est. cō-

fequens est q negligētia que importat sollicitudinis defectu ht speciale peccatū. ¶ Ad.j.q dō. q diligētia videt esse idem sollicitudini. quia in bis q diligim⁹ magis sollicitudinē adhibem⁹. vnde diligētia sicut sollicitudo refertur ad qualibet virtutē inquātū in qualibet virtute rectitudo debitū ac⁹ rationis. ¶ Ad.ij. dōm. q in quolibz peccō necesse ē esse defectū circa aliquē actū rōnis. puta defectū consilij et alioz bmōi. vnde sē precipitatio ē speciale peccatū propter speciale actū rationis q pretermittit scz consiliū. Eodem pōssit inueniri in quilibet genere peccatoz. ita negligētia ē speciale peccatū propter defectū specialis actus rationis q ē sollicitudo. Eadē inuenitur aliqliter in oībz peccatis. ¶ Ad.iij. dō. q materia negligentie propie sūt bona que deo agere debet. non q ipsa sint bona cum negligēter agunt. q; per negligētiam accidit defectus bonitatis in eis sine pretermittat totaliter actus debit⁹ zpter defectū sollicitudinis. sine etiaz aliū vcbitā circūstātia actus.

Ad secūdū sic ꝓcedit.

Videtur q negligentia non opponat prudētie. Negligentia cū videat esse idem qđ pigritia vt supra dictū ē pertinet ad accidiam. vt patet per Gregoriū. xxxj. moraliū. accidia aūt non opponit prudentie sed magis charitati. vt supra dictum ē. ergo negligentia non opponit prudētie. ¶ Prēt. Ad negligentiā videt pinere oē pctm omissionis. q pctm omissiōis nō opponit prudētie. sed magis virtutib⁹ moralibus exercitatis. q negligentie non opponit prudētie. ¶ Prēt. Imprudentia ē circa aliquem actū rationis. sed negligentia non importat defectum nec circa consilium in quo deficit precipitatio. nec circa iudicium in quo deficit inconsideratio. nec circa ꝓceptum in quo deficit inconstantia. ergo negligentia pertinet ad imprudentiam. ¶ Prēt. dicitur Eccles. vij. Qui timet deum. nihil negligit sed vnūquodq; peccatū precipue excludit per virtutem oppositam. ergo negligentia magis opponitur timori q̄ prudentie. ¶ Sed contra ē quod dicit Eccli.ij. Iniquus et imprudēs non obseruant tempus. sed hoc pertinet ad negligētiam. ergo negligētia opponitur prudentie.

¶ Rñ. dōm. q negligentia directe opponit sollicitudini. sollicitudo aūt pertinet ad rationem et rectitudo sollicitudinis ad prudentiam. vnde per oppositum negligentia ad imprudentiam pertinet. et hoc etiam ex ipso nomine apparet. qz sicut Isidor⁹ dicit in li. ethimol. negligens dicit quasi eligens. electio aūt recta est q̄ sunt ad finem ad prudentiam pertinet. vnde negligentia pertinet ad imprudētiam. ¶ Ad.j. ergo dōm. q negligentia consistit in defectu interioris actus ad quem pertinet etiam electio. pigritia aūtē et torpor magis pertinēt ad executionem. ita tamē q pigritia importat tarditatē ad exequēdū torpor remissionem quandā importat in ipsa executione. et ideo conuenienter torpor ex accidia nascit. quia accidia ē tristicia aggrauās. impediens animū ab opando. ¶ Ad.ij. dōm. q omissio pertinet ad exteriorem actū. ē enim omissio qñ pretermittit aliquis actus debit⁹. et ideo opponit iustitie. et ē effect⁹ negligentie. sicut etiā executio iuste operis ē effectus rationis. ¶ Ad.iij. dōm. q negligentia ē circa actum ꝓcipiendi ad quem pertinet etiam sollicitudo. aliter tamē etiā circa actū hunc deficit negligens. et aliter inconstans inconstans enim deficit in ꝓcipiendo quasi ab aliquo impeditus. negligens autem p defectū prompte voluntatis. ¶ Ad.iiij. dōm. q timor dicitur ad vitationē cuiuslibet peccati. quia vt dicit Prosper. xx. Per timorē domini declinat omnis a malo. et ideo timor facit negligentiaz vitare. non tamē ita q diceret negligētia timori opponat. q; inquātū timor excitat hominem ad accurrōnis. vñ etiā supra habitū est cū de passionib⁹ ageret q timor facit cōsiliativum.

Ad tertiuz sic ꝓcedit.

Videtur q negligētia non possit esse pctm mortale. qz sup illud Job xl. Verebar omnia opera mea. dicit glo. Gregorius. q illam s. negligētiaz mihi timor dei exaggerat. q; vbicunq; ē peccatum mortale. totaliter tollit amor dei. ergo negligentia non ē pctm mortale. ¶ Prē. Sup illo Eccli. vij. De negligētia tua purga te cū paucis dicit glo. Quānis oblatio pro sit multoz⁹ delictorū purgat negligētias. q; hoc non esset si negligentia esset pctm mortale. ergo negligentia non est peccatū mortale. ¶ Prē. In lege fuerūt statuta sacrificia pro pctis mortalib⁹. sicut pz in Leui. Sed nullū fuit statutū sacrificiū pro negligētia ergo negligentia non est pctm mortale. ¶ Sed contra est q habet Proverb. xix. Qui negligit viam suaz mortificabit. ¶ Rñ. dōm. q sic dicit est negligētia prouenit ex quadā remissione voluntatis. per quā contingit q ratio non sollicitat vt precipiat ea q̄ debet. vel eo modo quo debet. Potest ergo dupliciter contingere q negligentia sit pctm mortale. Uno modo ex parte ipsius quod pretermittit per negligentiā. qđ quidem si sit de necessitate salutis sine sic actus sine circūstantia erit pctm mortale. Alio modo ex parte cause. si em voluntas intantū sit remissa circa ea q̄ sunt dei vt totaliter a dei charitate deficiat. talis negligētia ē pctm mortale. vnde ꝓpue contingit quādo negligētia sequit ex cōtēptu. alioquin si negligētia consistat in ptermissione alicuius actus vel circūstantie q̄ non sit de necessitate salutis. nec hoc fiat ex contemptu sed ex aliq̄ defectu fervoris q̄ impedit interdū q aliqō venniale pctm tūc negligētia non ē mortale pctm. sed veniale. ¶ Ad.j. ergo dō. q minor amor dei posset intelligi dupliciter. Uno modo p defectū feruoris charitatis. et sic ē ibi negligētia q̄ ē pctm veniale. Alio mō p defectū ipsius charitatis. sic dō minor amor dei qñ aliqs diligit deū solū amore naturali. et tē causat negligētia q̄ ē pctm mortale. ¶ Ad.ij. dōm. q̄ oblatio cū bona mente et pura dilectione facta vt ibidē dicit. non solū purgat pctā venialia. sed etiā mortalia. Ad

.ñ. dñm. q̄ qñ negligẽtia constitit in huiusmõi ne cor q̄ sunt de necessitate salutis. tunc trahit ad aliud gen⁹ pcti magis manifestũ. pcta em q̄ constituũt in interioib⁹ actib⁹ sunt magis occulta. & ideo p eis certa sacrificia non imꝑgebãtur in lege. q̄s sacrificior⁹ oblatio erat q̃dam publica p̃festatio pcti q̄ non est faciẽda de peccato occulto.

¶ Questio. lv.

Deinde cõsiderandũz

est de vitijs oppositis prudẽtie q̄ hñt similitudinẽ cũ ipsa. Et circa hoc q̄rũtur octo. Primo vtrũ prudẽtia carnis sit pcti Secũdo vtrũ sit pcti mortale. Tertio vtrũ astutia sit pcti spãle. Quarto de dolo. Quinto de fraude. Sexto de solicitudine tẽporaliũ rerũ Septimo de sollicitudine futurorũ. Octauo de origine hui⁹ vitior.

Ad primũ sic procedit

Videt q̄ prudẽtia carnis non sit pcti. Prudẽtia em̃ est ẽ nobilior virtus q̄ alie virtutes morales vtpote omniũ regitiua. q̄ nulla iustitia vt̃ iustitia ẽ pcti. ergo neq̄ aliq̄ prudẽtia ẽ peccatum. ¶ Pꝛeꝛ. Prudẽter operari ad finẽ q̄ licite amatur nõ est pcti. q̄ caro licite amat. nemo em̃ vnq̄ carnẽ suam odio habuit. vt habet ad Ephe. v. q̄ prudẽtia carnis non ẽ pcti. ¶ Pꝛe. sic homo tẽtat a carne ita etiã tentat a mũdo & a diabolo. q̄ non ponit inter peccata aliq̄ prudẽtia mũdi vel etiam diaboli. ergo neq̄ dz poni inter pcta aliqua prudẽtia carnis. ¶ Sed cõtra. Nullus inimicus deo nisi ꝓpter ignoratẽ fm illud Sap. xiii. Similr odio sunt deo impi⁹ & impietas ei⁹ sed sicut dicit ad Rom. viij. prudẽtia carnis inimica ẽ deo. q̄ prudẽtia carnis ẽ peccatũ. ¶ Rñ. dñm. q̄ sicut supra dictũ ẽ prudẽtia est circa ea q̄ sunt ad finem rectum vite. & ideo prudẽtia carnis proprie dicit fm q̄ aliq̄s bona carnis habz vt vltimũ finẽ sue vite. manifestũ est aũt q̄ hoc est peccatũ. q̄ hoc enim homo ordinat circa vltimũ finem q̄ non consistit in bonis corporis. sic supra habitũ est. & ideo prudẽtia carnis ẽ pcti. ¶ Ad. j. q̄ dñm. q̄ fortitudo & tẽperantia in sui rõne important id vnde virtus laudat. scz egritatẽ & concupiscentiarũ refrenationẽ. & ideo nunq̄ accipiunt in malo sed nomẽ prudentie sumitur a prouidendo sic supra dictum est. q̄s etiam ad mala extẽdi potest. & ideo licet prudẽtia simplr dicta in bono accipiat. aliq̄ tamẽ addito potest accipi in malo. & fm hoc dicit prudẽtia carnis esse pcti. ¶ Ad. ij. dñm. q̄ caro est propter animam. sic materia propt formã. & instrumentũ ꝓpt principale agẽs. & ideo sic licite dirigit caro vt ordinet ad bonũ aie sic ad finẽ. si aũt in ipso bono carnis constituat vltim⁹ finis. erit mortalis tã & illicita dilectio. & d̃ modo ad amorẽ carnis ordinat prudẽtia carnis. ¶ Ad. iij. dñm. q̄ diabolus nos tẽtat non q̄ modũ appetibilis q̄ q̄ modus suggerẽtis. & ideo cũ prudẽtia importet ordinẽ ad aliquẽ finẽ appetibilẽ, non ita dicit prudẽtia diaboli sicut prudẽtia respectu alteri⁹ mali finis sub cui⁹ rõne tentat nos mũdus & caro. inclusum scz ꝓponunt nobis ad appetendum bona mũdi vt carnis. & ideo dicit prudentia carnis & etiam prudẽtia mũdi fm illũ Ja. xvj. Filij huius seculi prudẽtiores sunt in generatõe sua &c. Ipse aũt totũ cõprehẽdit fi prudẽtia carnis. q̄s extra exteriores res mũdi appetim⁹ ꝓpter carnẽ. põt tñ dici q̄ q̄ prudẽtia quodãmodo dr̃ sapia. vt supra dictũ ẽ. & fm tres tẽtationes põt intelligi triplex prudẽtia. vñ Jac. iij. dr̃ sapia ẽ terrena &c. alia & diabolica. vt supra habitũ ẽ cũ de sapia ageretur.

Ad secũdũ sic ꝓcedit.

Videt q̄ prudẽtia carnis sit pcti mortale. Hoc bellare cõtra dñm legi ẽ peccatũ mortale. q̄ per hoc deum contemnit. sed prudẽtia carnis non ẽ subiecta legi diuine. vt habet Rom. viij. q̄ prudentia carnis est pcti mortale. ¶ Pꝛeꝛ. Omne peccatũ in spiritũsanctũ est peccatũ mortale. q̄ prudẽtia carnis videt esse pcti in spiritũsanctũ. non enim potest esse subiecta legi dei. vt dicitur Rom. viij. & ita videt esse pcti irremissibile. qđ est propriũ peccatis in spiritũsanctũ. q̄ prudẽtia carnis est peccatũ mortale. ¶ Pꝛeꝛ. Maximo bono maximũ malũ opponit vt pz in. viij. ethi. sed prudentia carnis opponit prudẽtie q̄ ẽ precipua inter virtutes morales. q̄ prudentia carnis est precipuũ inter peccata mortalia. & ita ẽ peccatũ mortale. ¶ Sed contra illo quod diminuit peccatũ non imꝑtat ꝑ se rationẽ peccati mortalis sed contrariũ. ea q̄ ponit ad extra carnis. quod videt ad prudẽtiam carnis pertinere diminuit peccatum. ergo prudẽtia carnis de sui ratione non imꝑtat peccatum mortale.

¶ Rñ. dñs. q̄ sicut supra dictum est. prudentia dr̃ ẽ aliq̄s dupliciter. vno modo simplicit̃ scz in ordine ad finem tot⁹ vite. alio modo fm quid scilicet in ordine ad finem alicuẽ particularem puta sicut dicit aliquis prudẽs in negotiatõne vel in aliquo hmõi. Si ergo prudẽtia carnis accipiat fm absolutã prudẽtie rationẽ. ita scz q̄ in cura carnis ꝑstituat vltim⁹ finis tot⁹ vite. sic ẽ pcti mortale. q̄ ꝑ hoc homo auertit a deo cui⁹ impossibile sit eũ plures finesvltimos. vt supra habitũ est. Si vo prudẽtia carnis accipiat fm rationẽ particularis prudẽtie. sic prudẽtia carnis est pcti veniale. contingit enim q̄ndoq̄ q̄ aliq̄s iordinate afficit ad aliquid delectabile carnis absq̄ hoc q̄ auertat a deo q̄ pcti mortale. vt non ꝑstituat finẽ tot⁹ vite in delectatione carnis. & sic adhibere studiũ ad hanc delectationem consequendã ẽ pcti veniale. q̄s primo ad prudentiã carnis. Si vo aliq̄s actu cura carnis referat in finẽ honestũ puta. cũ aliq̄s studet cõmestioni ꝓpter corporis sustẽtationẽ nõ vocatur prudẽtia carnis. q̄ sic vtit̃ homo cura carnis vt ad finẽ. ¶ Ad. j. q̄ dñm. q̄ apls loquit de prudẽtia carnis fm q̄ finis constituit in bonis carnis tot⁹ vite hũane. & sic ẽ pcti mortale. ¶ Ad. ij. dñm. q̄ prudẽtia carnis non imꝑtat pcti in

spiritualem. qđ enim dicitur q̄ non potest esse subiecta legi dei non sic ē intelligendus q̄ ille q̄ hz prudentiā carnis non possit obtemperare r subijci legi dei. ꝫ q̄ ipsa prudētia carnis legi dei non pt esse subiecta. sīc nec inimicitia pōt esse iusta. nec calor pōt esse frigidus. Calo calidū posset ē frigidum. ¶ Ad.iij. dicm. q̄ omne peccm opponit prudētie sīc r prudētia participat in omnibus. ꝫ ō non oportet q̄ quodlibet peccm prudētie oppositū sit grauissimū. ꝫ solū qđ opponit principio in aliq̄ magno.

Ad tertiuz sic ꝓcedit.

Videt q̄ astutia non sit spāle peccm. Verba.n. sacre scripture nō inducunt aliq̄d ad peccandū. inducant autē ad astutiā. Sm illud Proverb.j. vt det parvulis astutia. ꝫ astutia non ē peccm.

¶ Pre. Proverb.xiij. dicit. Astutus omia agit cum scīlio. aut ꝫ ad finem bonū. aut ad finē malum si ad finē bonū non videt esse peccm. si autē ad finē malū videt pertinere ad prudētiā carnis vel secuti. ꝫ astutia non ē spāle peccm a prudētia carnis distinctus. ¶ Pret. Greg. r. moral. exponēs illud Job.xij. Derident iustū simplicitas dicit. Sapiētia huj⁹ mūdi ē eos machinationib⁹ tegere. sensum vbis velare. ꝫ falsa sunt vera ostendere. ꝫ vera sunt falsa demōstrare. r postea subdit. hec prudētia vsq̄ a iuuenib⁹ sibi a puerio pcio discit. ꝫ ea ꝫ ꝑdicta sunt videnť ad astutiam pertinere. ꝫ astutia non distinguit a prudēcia carnis vel mūdi. r ita non videt esse spāle peccatū.

¶ Sed contra est qđ apls dicit.ij. ad Cor.xij. Abdicam⁹ occulta dedecoris non ambulātes in astutia. neq̄ adulterātes verbū dei. ꝫ astutia est quoddā peccm. ¶ Ih. dicm. q̄ prudētia est recta ratio agibiliū. ille sciētia ē recta rō scibiliū. cōtingit aūt pra rectitudinē sciētie cupīt peccare i speculabilibus. vno ꝺdcs modo qñ rō inducit ad aliq̄d ꝑ similitudinē falsi. ꝫ apparet vera. alio mō ex eo q̄ rō ꝓcedit ab aliq̄b⁹ falsis. ꝫ videnť esse vera. sīue sint ad ꝑsimilitudinē veram sīue ad ꝑsimilitudinē falsam. sīc etiā aliq̄s peccm pōt ex pra parte huj⁹ vbi aliquā similitudinē ei⁹ habuit. vno mō q̄ studiū rōnis ordinat ad finē q̄ non ē vere bonus. ꝫ apparēs. r hoc gerit ad prudētiam carnis. alio modo in ḡne aliq̄s ad finē ꝓsequendū vel ad bonū vel ad malū vtit non veris vsq̄ sed similitudinib⁹ r apparentib⁹. r hoc pertinet ad peccatū astutie. vñ ē quoddā peccm prudētie oppositū a prudētia carnis distincti. ¶ Ad.j. ꝫ dicm. q̄ sīc Aug. dīc in.iij. pra Iulianū. sīc prudētia abusiue qñq̄ in malo accipit. sīc etiā astutia qñq̄ i bono. r hoc ꝑ similitudinē vni⁹ ad alterū. ꝺpie tñ astutia in malo accipit. sīc r pōt dīc ij. vj. etbi. ¶ Ad.ij. dicm. q̄ Greg. si prudētia mūdi accepit ea ꝫ pōt ad falsam prudētiā pertinere. vñ etiā sub hac comprehendit astutia. ¶ Ad.iij. dicm. q̄ astutia potest cōsiliari r ad finem bonum r ad finem malum. nec oportet ad finem bonum falsa vsq̄ peruenire r simulatis. sed vera. vnde astutia etiam si ordinetur ad bonum finem. est peccatum.

Ad quartuz sic ꝓcedit.

Videt q̄ dolus non sit peccm ad astutiā ptinēs. Peccm em in pfectis viris non inuenit precipue mortale. inuenit aūt in eis aliq̄s dolus. Sm illd .ij. ad Cor.xij. Cum essem astutus dolo vos cepi. ergo dolus non ē sp peccm. ¶ Pret. Dolus maxime ad linguā pertinere videt Sm illud pō. Linguas suas dolose agebant. astutia aūt sīc r prudentia ē in ipso actu rōnis. ꝫ dolus non pertinet ad astutiam. ¶ Pret. Proverb.xij.dī. Dolus i corde cogitantiū mala. ꝫ non omne malum cogitatus pertinet ad astutiā. ꝫ dolus non videt ad astutiā pertinere. ¶ Sed contra est q̄ astutia ad circūuentionē ordinat Sm illd apli ad Ephe.iiij. In astutia ad circūuentionē erroris. ad qđ etiā dolus ordinat. ꝫ dolus pertinet ad astutiā. ¶ Rñ. dicm q̄ sīc supra dictum ē ad astutiā pertinet assumere vias non veras. ꝫ simulatas r apparētes ad aliquē finem ꝓsequendū vel bonū vel malū. assumptio aūt harū viarū pōt cognosci dupliciter. vno ꝺdem mō in ipsa excogitatione viarum himōi. r hoc ḡne pertinet ad astutiā. sīc etiā excogitatio rectarū viarū ad debitū finem pertinet ad prudentiā. alio mō pōt ꝺsiderari talium viarū assumptio Sm executionē opis. r Sm hoc ḡne pertinet ad dolū. r ideo dolus importat quādam executionē astutie. r Sm hoc ad astutiā pertinet. ¶ Ad.j. ꝫ dicm. q̄ sīc astutia ḡnale accipit in malo. abusiue aūt i bono ita etiā r dolus q̄ ē astutie executio. ¶ Ad.ij. dicm. q̄ executio astutie ad decipiēdū pmo ꝺdē r principalr sit p verba. ꝫ principaliū locū tenēs inter signa ꝙb⁹ nō significat aliq̄d alteri. vt ptz p Aug. in li. de doc. christ. r iō dolus maxime attribuit locutioni. stringit tñ esse dolū et in factis. Sm illud pō. Et dolū facerēt in seruos ei⁹. Est etiā dolus in corde Sm illd Ecc.xix. Interiora ei⁹ plena sunt dolo. ꝫ hoc ē Sm q̄ aliq̄s dolos excogitat. Sm illd pō. Et dolos tota die meditabant. ¶ Ad.iij. dicm. q̄ cūctq̄ cogitāt aliq̄s malū facere nōdē ē excogitet aliq̄s vias ad h q̄ ꝓpositū impleāt. eve plurimū excogitāt vias dolosas ꝙb⁹ facilr ꝓpositū ꝓsequant. Finis cōtingat qñq̄ q̄ absq̄ astutia r dolo aliq̄ agere r p violentiā mala operari. ꝫ hoc q̄ difficilr fit i pluribus accidit.

Ad quitum sic ꝓcedit

Videt q̄ fraus ad astutia ptineat. Nō.n. ē laudabile q̄ aliq̄s vectigal se patiat ad qđ astutia tēdit. est aūt laudabile q̄ aliq̄s patiat fraudē sm illud.j. ad Cor.vj. Quare nō magis fraudē patimini. ꝫ fraus nō pertinet ad astutiam. ¶ Pret. Fraus pertinere videt ad illicitā exceptionē vel receptionē exteriorū rerū. dr em Act.v. q̄ vir q̄dam nōie Ananias cum Saphyra vxore sua vēdidit agrū. r fraudauit de pcio agri. ꝫ illicite eum rapere vel retinere res exteriores pertinet ad iniustitiam vel illiberalitatē. ꝫ fraus nō pertinet ad astutiā q̄ opponit prudētie. ¶ Pret. Null⁹ astutus vitur ꝑa scipm. ꝫ aliq̄ fraudes sunt ꝑ seipsa. dr em Prover.j. de q̄dā q̄ moliunt fraudes cōtra

alio suo. ꝯ fraus non ptinet ad astutiā. ¶ Sed contra. Fraus ad deceptionē ordinat. Sm illud Job. xiij. Nunqd decipiet vt hō vrīs fraudulētijs: ad idē enī ordinat astutia. ꝯ fraus ad astutiam ptinet. ¶ Ḥ. dō. q sīc dolus ꝓfitit i executione astutie. ita etiā fraus. ꝯ in hoc differre videnf q dolus ptinet vniuersalit ad executionē astutie siue fiat ꝙ vba siue ꝙ facta. fraus aūt magis ꝓprie ptinet ad executionem astutie. Sm q fit per facta. ¶ Ad. j. ꝯ dīm q apls nō indu cit fideles ad hoc q decipiant in cognoscēdo ꝯ ad hoc q defectū deceptionis patienf tolerent in sustinēdo iniurias fraudulēter illatas. ¶ Ad .ij. dō. q executio astutie pōt fieri ꝙ aliqō aliud vitiū. sīc e executio pudētie fit p virtutē. e hoc modo nihil prohibet defraudationē ptinere ad auariciā vel ad illiberalitatē. ¶ Ad .iij. dīm q il lā fraudes faciāt ex eop intentione non moliū tur aliqd cōtra seipos vel ꝓ alios suos. sed ex tuto dei iudicio ꝓuenit vt id quo ꝓtra alios moliunt cōtra eos retorqant. Sm illud pō. Incidit in foueam qm fecit.

Ad sextum sic ꝓcedit.

Videt q licitū sit sollicitudinez hīe de rebus redno. Ad philippēs enī ptinet sollicitū e ō bis q̄bus pest Sm illō Hebr. xij. Aut pest in sollicitudine. ꝯ hō ꝓtest ex diuia ordinatōne rebus redno. Sm illō pō. Oia subiecisti sub pedib eius oues e boues &c. ꝯ homo ꝓ hīc sollicitudinē ō rebus red. ¶ Pret. Prudēs sollicit e de fine ꝓpter quē opat. ꝯ licitū e boiem opari ꝓpter rebus q̄bus vitam sustentet. vñ apls dicit. ij. ad Thessal. iij. Si qs non vult opari nō manducet ergo licitū e sollicitari de rebus rebus. ¶ Pre. Sollicitudo de opib mie laudabilis est. Sm illud. ij. ad Timoth. j. Cū romā venisset solliciter me q̄siuit. ꝯ sollicitudo rebus rerū q̄bz ptinet ad opa misericōie. puta cū qs sollicitudinē adhibet ad procurandum negocia pupillop et paupez ergo sollicitudo rebus rerū non e illicita. ¶ Sz contra e qd dns dicit Matth. vj. Nolite sollicīti esse dicētes qd mādducabim. aut qd bibem. aut q̄ opiemur. q̄ hīc sunt maxime necessaria.

¶ Ḥ. dō. q sollicitudo ipoatur studiū quoddā adhibitū ad aliqd ꝓsequendū. Manifestū e autem q mal studiū adhibet vbi e timor ꝓficiēdi et ideo vbi est securitas ꝓsequēdi minor interponit sollicitudo. Sic. ꝯ sollicitudo rebus rerū ptinet ꝓpter timorē gētiliū circa tēpalia bona q̄renda principali sollicitant. e ideo ꝓcludit q̄ principaliter nō sollicitudo esse debet despūalib bonis sperāres q etiā tpalia nobis ꝓuenīet ad necessitatē si fecerim qd debem. ¶ Ad. j. ꝯ dīm. q tē poralia bona subiecta sunt homi eo vtaf ad ne cessitatē non vt in eis finē ꝓstituat. e ꝓpter hoc circa ea sollicitet. ¶ Ad .ij. dīm. q sollicitudo circa ea q̄ ꝓpter laborē penē aufert non e ꝓpter hoc si sit moderata. e iō Hieron. dic q labor exercēdus est. sollicitudo coercēda. ꝓpter hoc. f. animū inquietat. ¶ Ad .iij. dō. q sollicitudo tpalū i opib mie ordinat ad finē charitatis. e iō non est illicita nisi ꝓpter hoc.

Ad septimū sic ꝓcedit.

Videt q aliqs debeat sollicitus e ꝓ futuro. Dicit enī Ecclesiast. vj. Vade ad formicā o piger e cōsidera vias eius. e discē sapiēnā. q cū non habeat ducē nec ꝓceptorē. parat in estate cibus sibi. e cōgregat in messe qd cōmedat. ꝯ hoc e in futurū sollicitari. ꝯ laudabilis e sollicitudo futuroꝝ. ¶ Pret. Sollicitudo ad prudētiā pinet ꝯ prudētia ꝓspice e futuroꝝ. ꝓspicia enī ꝓ ea est. prudētia futuroꝝ. vt supra dictū est. ꝯ inquisitū e sollicitari de futuris. ¶ Pre. Quinq̄ repo nūt aliqd in posterū ꝓseruandū sollicite e in futurū. ꝯ ipe rpo legit Joh. xij. loculos habuisse ad aliqd cōseruandū qs Judas deferebat. apli etiā ꝓseruādā pecia predicti q̄ inter pedes eoꝝ ponebant vt legit Act. iij. q licitū e in futurū sollicitari. ¶ Sz ptra e qd dns dic Matt. vj. Nolite sollicīti esse in crastinū. crastinus aūt idi ponit pro futuro sīc dic Hieron. ¶ Ḥ. dō. q nullū opus pōt esse meritoriū nisi debito circūstātijs vestiat inter q̄s vna est debitū tpus. Sm illō Eccl. viij. Oi negocio tpus est opportunitas. q̄ nō solū i exteriorib opib ꝯ i exteriori sollicitudine locū hz. vnicuiq; enī ꝛpi competit ꝓpria sollicitudo. sīc ꝛpi est ante ꝓpetit sollicitudo mendīci. ꝛpi autēm competit sollicitudo vindemie. sīc. q. ꝛpe est ꝙ de vindemia tē est sollicitus. sapiēs ꝓcauet futuri tpis sollicitudinē. vñ hmōi sollicitudi nē tanq̄ superflua dns ꝓhibet dicēs. nolite sollicīti esse in crastinū vñ subdit. crastin enī dies sollicitus erit sibiipsi. i. suā ꝓpriā sollicitudinē habebit ꝯ sufficiet ad animū affligendū. e hoc e q̄ subdit. sufficit diei malicia sua. i. afflictio sollicitudinis. ¶ Ad. j. ꝯ dō. q formica hz sollicitudinē congruā ꝛpi. e hoc nobis imitandū ꝓponit. ¶ Ad .ij. dō. q ad prudentiā pinet prudentia debita futuroꝝ. esset aūt inordinata futuroꝝ sollicitudo sīc tēpalia in q̄bus dicit ꝓfectus et futurū tanq̄ finēs q̄rere. vel si supflua q̄reret vltra ꝓprie vite necessitatē. vel si temp sollicitudinis occuparet. ¶ Ad .iij. dīm. q sicut Aug. dicit in li de sermone dīni in mōte. cū videri mus aliquē seruū dei pudere ne ista necessaria

sibi desine nō iudicem⁹ cū de crastino sollicitus esse. nam⁊ ipse dominꝰ ꝓpter exemplū loculos habere dignat⁹ est. ⁊ in actibꝰ apl̄oꝝ scriptū est. ea q̄ ad victū sunt necessaria ꝓcurata esse in futurū ꝓpter imminentē famē. nō q̄ deo improbat siquis hūano more ista procuret. ꝯ siquis ꝓpter ista militet deo.

Ad octauū sic proce-

ditur. Videt q̄ hmōi vitia non oriant ex auaricia. q̄ sicut dictū est p luxuriam maxime ratio patit defectū in sua rectitudine. sed hmōi vitia opponunt rationi recte. i. prudētie. q̄ hmōi vitia maxime ex luxuria oriunt. ꝑticulariter cum pdo dicat in. vij. ethi. q̄ vomo est dolosa ⁊ ei⁹ corruptio est varia ⁊ q̄ ex insidijs agit inconuēo ꝓcipitē tie. ¶ Pre. Predicta vitia hōe quandā similitudinem prudētie. vt dictū est. ꝯ ad prudētiā cum sit in rōne maiorē ꝓpinquitatē hōe videnť vitia magis spūalia. vt superbia ⁊ iactātia gloria. ergo hmōi vitia magis oriuntur ex superbia q̄ ex auaricia ¶ Pre. Homo in insidijs vertit non solū in virtuosū bonū alterius ꝯ etiā in machinādo alijs cedes. q̄ ex primū genet ad auaritiā. sic⁊ ad iram. ꝯ insidijs vt primo ad auaritiā dolū ⁊ fraudem. ergo predicta vitia non solum oriunt ex auaritia ꝯ etiam ex ira. ¶ Sz contra est qđ Greg. exponens. ponit fraudē filiam auaritie. ¶ Ad. ij. dō. q̄ sicut dictum ē. prudētia carnis ⁊ astutia cum dolo ⁊ fraude quandā similitudinē hōt cū prudentia in aliquali vsu rationis. ꝓpone aūt inter alias virtutes morales vsum rōnis recte apparet in iustitia ꝯ est in appetitu rōnali. ⁊ ideo vsus rationis in debitos eiam maxime apparet in vsum oppositum iustitie. opponit aūt sibi maxime auaritia. ⁊ ideo predicta vitia maxime ex auaritia oriunt ¶ Ad. j. ergo dō. q̄ luxuria ꝓpt vehementiā delectationis ⁊ ꝑcupiscētie totaliť opprimit rationē ne ꝓdeat in actū. in predictis autem vitijs aliqs vsus rōnis est licet inordinatus. vñ predicta vitia non oriunt directe ex luxuria. q̄ aūt pdo vetere dolosam appellat. hoc dicit quandā similitudinē ingerens sez dominez subito surripit. sicut⁊ in dolo agitur non tñ p astutiam sed magis per violētiam concupiscentie ⁊ delectationis. vnde⁊ subdit q̄ vomo furat intellectum multi⁹ sapiemno. ¶ Ad. iij. dō. m. q̄ ex insidijs agere ad quandā pusillanimitatem pertinere videtur. magnanimus em̄ in omnib⁹ vult manifestus esse. vt pdo dicit in. iij. ethi. ⁊ ideo quia superbia quādam similitudinē magnanimitatis habet vel fingit. inde est q̄ non directe ex superbia huiusmodi vitia oriunt que vitiant fraude ⁊ dolo. magis aūtem hoc pertinet ad auaritiam que propriam vtilitatem querit ꝓximo dempto excellentiam ¶ Ad. iij. dō. q̄ ira habet subitū motū vnde ꝓcipitāter agit ⁊ absq; consilio quo veniunt predicta vitia licet in oditate. q̄ autem aliqui insidijs vtantur ad cedes alioꝝ non pōt ex ira sed magis ex odio qui tacūdo apparet esse manifestius in nocendo. vt dicit pdo in. q. ethicoꝝ.

¶ Questio lvij.

Einde consideraduz

est de ꝓcepto ad prudētiā ꝓtinentibus Et circa hoc quer̄unt duo. Primo de ꝓcepto ꝓtinēdo ad prudētiā. Secdo de ꝓcepto ꝓtinēdo ad vitia opposita.

Ad primū sic procedit

Videt q̄ de prudētia fuerit dandū aliqd̄ ꝓceptum int̄ ꝓcepta decalogi. De principalibꝰ em̄ virtutes principalia ꝓcepta dari debēt. q̄ principalia ꝓcepta legis sunt ꝓcepta decalogi. cū ergo prudētia sit principalis inter virtutes morales. videt q̄ de prudētia fuerit dandū aliqd̄ ꝓceptū inter ꝓcepta decalogi. ¶ Pre. In doctrina euāgelica ponit̄ ter maxime q̄rum ad ꝓcepta decalogi. q̄ in doctrina euāgelica datur ꝓceptū de prudētia. vt ꝑz Matth. x. Estote prudētes sicut serpentes. q̄ inter ꝓcepta decalogi debuit ꝓponi ꝓceptum de prudētia ¶ Pret. Alia documenta veteris testamēti ad ꝓcepta decalogi ordinant vñ Malach. vi. dr. Memēto legis moysi serui mei quā mādauit ei in oreb. q̄ in aliqbꝰ documētis veteris testamēti dant̄ ꝓcepta de prudētia sic Prouerb. iij. Ne innitaris prudētie tue. ⁊ in fra. viij. c. Palpebre tue ꝓcedāt gressus tuos. q̄ in lege debuit aliqd̄ ꝓceptū de prudētia dari. ex quo int̄ ꝓcepta decalogi. ¶ Sz contra ꝑz enūerant̄ ꝓcepta decalogi. ¶ Ad. ij. dō. q̄ sic supra dictum est cū de ꝓcepto ageret. ꝓcepta decalogi sicut data sunt oi ꝑpō ita eiā cadunt in estimatione oim̄ illi ad naturalē rōnē ꝑtinēta. ꝓcepta aūt sunt de dictamine rōnis nālis finez hūane vite q̄ se habēt in agēdis. sicut ꝓncipia naturaliter cognita in speculatiuis vt ex supra dictis ꝑz. prudētia aūt nō ē circa finē q̄ circa ea q̄ sunt ad finē. vt supra dictū est. ⁊ ideo non fuit ꝓpriū vt inter ꝓcepta decalogi aliqd̄ ꝓceptū poneretur ad prudētiā ꝓtinēs directe. ad quā tamen oia ꝓcepta decalogi ꝓtinent finē q̄ ipsa ē directiua oim̄ virtutez actuū. ¶ Ad. j. q̄ dōm. q̄ licet prudētia sit simplr principalis oibus aliis moralib⁹ virtutibꝰ. iustitia tñ principalis⁹ respicit rationē debiti q̄ requirit ad ꝓceptū. vt supra dictū est. ⁊ ideo principalia ꝓcepta legis q̄ sunt ꝓcepta decalogi magis debuerūt ad iustitiā q̄ ad prudētiam ꝓtinere. ¶ Ad. ij. dō. q̄ doctrina euāgelica est doctrina perfectiōis. ⁊ ideo oportuit q̄ in ipa ꝑfectē instrueret hō de oibus q̄ ꝓtinēt ad rectitudinē vite siue sint fines siue sint ea q̄ sunt ad fines ⁊ ꝓpter hoc opportuit in doctrina euāgelica eiā de prudētia ꝓcepta dari. ¶ Ad. iij. dō. q̄ sic alia doctrina veteris testamēti ordinat ad ꝓcepta decalogi vt ad finē. ita ēt ꝓmissiones sunt vt in subsequentibꝰ documētis veteris testamēti bono instruerent̄ de actu prudētie q̄ ē circa ea q̄ sunt ad finē.

Ad secunduz sic proce

dit. Videt q̄ ineerti lege fuerit inconuēienter ꝓcepta ꝓhibita ꝓprie de vitijs oppositis prudētie. Opponunt̄ n. prudētie nō min⁹ illa q̄ hōt ra-

rectam oppositionē ad iḡam sicut impudētia
ꝫ parcus ei⁹ q̄ illa q̄ cum ipsa liberalitate habēt
sicut astuta ꝫ q̄ ad iḡam ptinēt. ℟ hec vitia ꝓhi
bent in lege. dicit.n. Leuit.xix. Non facies ca
lūniam proximo tuo. Et Deu.xxv. Non habebis
in sacculo tuo diuersa pōdera minus et ma
tuo. ℟ de vitijs illis q̄ directe opponunt̄ pudē
tie aliq̄ ꝑcepta ꝓhibitiua dari debuerūt. ¶ Pre.
In multis aliis rēb⁹ pōt fieri fraus q̄si ēptione
et vēditiōe. ergo et de fraude in tali em
ptione et venditione lex ꝓhibuit. ¶ Pre. Eadē
ratio est preciptēdi actū virtutis et prohibendi
actū vitij oppositi. ℟ actꝰ pudētie non inuenit̄
in lege ꝑcepti. ergo nec aliq̄ opposita vitia de
buerūt in lege prohiberi. ¶ Sed contrariū pz
p ꝑcepta legis inducta. ¶ Rñ. dīm. q̄ sic supra
dictū est. iusticia maxime respicit rationē debi
ti q̄ requirit ad preceptū. qz iusticia est ad red
dendū debitū alteri. vt infra dicet. astutia autē
quantū ad executionē maxime cōmittit in his
circa q̄ est iusticia vt dictū est. et ideo cōuenienter
fuit vt precepta ꝓhibitiua darent̄ in lege de exe
cutione astutie inq̄tum ad iniusticiam pertinet
sicut cū dolo et fraude alicui alteri calūnia inge
rit vel ei⁹ bona surripit. ¶ Ad.j. ℟ dīm. q̄ illa vi
tia q̄ directe opponunt̄ prudentie manifesta cō
trarietate. non ita pertinēt ad iniusticiam sic ex
cessus astutie. et ideo non ita prohibent̄ in lege
sicut fraus et dolus q̄ ad iniusticiam pertinent.
¶ Ad.ij. dīm. q̄ omnis fraus vel dolus cōmissa
in his q̄ ad iniusticiam pertinēt potest intelligi
esse prohibita Leuit.xix. in ꝓhibitione calūnie
ꝓcipue aūt solet fraus exerceri et dolus in em
ptione et vēditione. Rm illō Ecc.xxvj. Nō iustifi
cabit campo a petō labios. ꝓter hoc specialit̄
precepit prohibitiuū dat̄ in lege ō fraude circa
emptiones et vēditiones cōmissa. ¶ Ad.iij. dīm.
q̄ oīa ꝑcepta de actibus iusticie in lege data
pertinent ad executionē pudētie sic et ꝑcepta ꝓ
hibitiua data de furto calūnia et fraudulēta vē
ditione pertinent ad executionē iusticie.

¶ Questio.lvij.

Consequēter post prū

dentiam considerandū est de iusticia.
Circa quam q̄drupliciter considerand̄ occurrit. Prima est de iusticia. Secūda de partib⁹ ei⁹. Tertia de dono ad hoc pertinēte. Quarta de preceptis ad iusticiam pertinentib⁹. Circa iusticiā vo considerāda sunt ḡnos. Primo ḡdem de iure. Secūdo de ipsa iusticia. Tertio de iniusticia. Quarto de iudicio. Circa primū ḡrunt̄ ḡtuor. Primo vtrū ius sit obiectū iusticie. Secūdo vtrū ius conueniēter diuidat̄ in ius naturale et positiuū. Tertio vtrū ius gentiū sit idē q̄ ius nāle. Quarto vtr̄ ius ciuile sit̄ paternū de beant̄ sp̄aliter distingui.

Ad primuz sic ꝓcedit

¶ Videt q̄ ius non sit obiectū iusticie. Dicit em̄ Celsus iurisconsul⁹ q̄ ius est ars boni et equi. ars aūt non ē obiectū iusticie. ℟ est q̄dā virt⁹ intellectualis. ergo ius non est obiectū iusticie.

¶ Pre. Iex sicut Isido. dicit in li. ethimol. iuris est ꝓpr̄. lex aūt non ē obiectū iusticie. ℟ magis pudētie. vñ et ꝓhibitiua legis posita ḡtem pu dētie ponit. ergo ius non est obiectū iusticie.

¶ Pre. Iusticia principalit̄ subijcit hominē deo dicit em̄ Aug. in li. de moꝛib⁹ eccle. q̄ iusticia est amor ei⁹ soli seruēs. et ob hoc hī imperata ceteꝛ q̄ homini subiecta sūt. sed ius non ptinet ad diuina. ℟ solū ad hūana. dē enim Isid. in li. ethimol. q̄ ius lex diuina est. ius aūt lex hūana. ℟ ius non ē obiectū iusticie. ¶ Sed contra est q̄d Isido. dicit in eodē q̄ ius dictū est quia ē iustū sed iustū est obiectū iusticie. dē enim ꝓbo in. v. ethic. q̄ omneo talem habitū volūt dicere iusti etiam a q̄ operātur iusta q̄ sunt. ergo ius ē obiectū iusticie. ¶ ℟ dīm. q̄ iusticie ꝓpriū ē inꝺ alias virtutes vt ordinet hominē in bīa q̄ sunt ad alterū. impositor enim eḡitatē quādam vt ipse no men demonstrat. dicunt aūt vulgarit ea q̄ adequant̄ iustant. eḡitas aūt ad alterū est. alie aūt virtutes pficiūt hominē solū in his q̄ ei conuenīt ꝼm se ipm. sic ergo istud q̄d ē rectū in operibus aliarū ꝑtū ad q̄d tendit inꝺcio virtutis q̄si in ꝓpriū obiectū nō accipit nisi p cōparōnēz ad agentem. rectū vo q̄d est in ope iusticie etiam ꝑter comparationez ad agentem constituit p comparationem ad alīd. illud enim in ope nostro dicit esse iustū q̄d respondet ꝼm aliquā eḡitatem alteri. puta recompēsatio mercedis debite pro seruitio impēsio. sic ergo iustū dicit esse aliquid q̄si bīo rectitudinē iusticie. ad q̄d termināt actio iusticie etiam non considerato eḡliter ab agente fiat. ℟ in aliis virtutib⁹ non determinat aliq̄d rectum nisi ꝼm q̄ aliq̄liter fit ab agente. et propter hoc spāliter iusticie p aliis virtutib⁹ determinat ꝼm se obiectū q̄d vocat iustū. et hec ḡdem ē ius vñ manifestū ē q̄ ius ē obiectū iusticie. ¶ Ad.j. ℟ dīm. q̄ constituū ē q̄ nomina a sui prima impositione retrahunt̄ ad alia signāda. sic nomen medicine impositū ē primo ad significandū re mediū q̄d ꝑficiat infirmo ad sanandū. deinde tractū ē ad significandū artem qua hoc fit. ita etiā hoc nomē ius primo impositū ē ad significādū ipsam rem iustā. postmodū aūt est determinatū ad artem q̄ cognoscit quid sit iustū. et vlteriꝰ ad significādū locum in q̄ ius redigit. sic dicit aliqs comparere in iure. et vlterius dicit etiam ius q̄d reddat ab eo ad cuⁱ⁹ officium ptinet iusticiam facere. licet etiam id quod occernit sit iniquū.

¶ Ad.ij. dīm. q̄ sicut eorum q̄ ꝑtem exercēt fiunt. q̄dam ratio in mēte artificis ꝑcedit q̄ dicit regula artis. ita etiam illi⁹ opis iusti q̄ ratio determinat q̄dam rō ꝑcedit in mēte ēntis q̄dam prudētie regula. et hoc si inscꝑtū rediqat vocat lex. ē em̄ lex ꝼm Isid. statutū scꝑtum. et iō lex nō est ipm ius ꝓprie loquēdo. ℟ aliqlis rō iuris.

¶ Ad.iij. dīm. q̄ qz iusticia eḡitatem imponat. deo aūt non possum⁹ equalē recōpēsare. inde est q̄ iustū ꝼm ꝑfectā rōnē nō possum⁹ reddere deo. ꝛ ꝓpt̄ hoc nō dī ꝓprie ius lex diuina. ℟ hoc qz sufficiēter sufficit deo vt impleam⁹ q̄d possum⁹. iusticia tñ ad hoc tendit vt hō ꝑfectū pōt deo recō-

penset totaliʒ aiam et subiecto.

Ad secundum sic procedit.

Dicit q̃ ius non cōuenienter diuidat in ius naturale et ius positiuū. Illō enim qđ ē naturale est immutabile, et idem ē apud oēs. non aūt inuenit in reb⁹ hūanis aliqđ tale, qz ostēsum est in rebus hūanis ut aliqđ duo calib⁹ deficiat nec habent suam firmitatē vbiq;. ergo non est aliqđ ius naturale. ℣ Prēt. Illud dicit cē positiuū qđ ex uolūtate hūana procedit, sed non ideo aliqđ est iustū qz a uolūtate hūana procedit, alioqn uoluntas hominis iniusta cē non posset, ergo cum ius sit iustum sit idem qđ ius. videt q̃ nullū sit ius positiuū. ℣ Prēt. Ius diuinū non est ius naturale cū excedat naturam hūanam. similit etiam nō est ius positiuū, qz non immutat auctoritate hūana sed auctoritate diuina. ergo inconuenienter diuiditur ius q naturale et positiuū. ℣ Sed cōtra est qđ pōit Isid. v. etymo. q̃ politici iusti hoc quidem naturale ē, hoc aūt legale, i. legi positiuū.

℣ Rñdeo. dicendū, q̃ sicut dictum est, ius siue iustū ē aliquod opus adequatū alteri sm aliquem equalitatis modū. Dupliciter aūt potest aliqđ homini cē aliqđ adequatū. Uno quidē modo ex ipsa natura rei, puta cum aliqđ tantū dat vt tantūdem recipiat, et hoc uocat ius naturale. Alio modo aliquid est adequatū uel commensuratū alteri ex condicto siue ex cōi placito, qđ. l. aliqđ reputat se contentū si cū accipiat, qđ quidem potest fieri dupliciter. uno modo per aliqđ priuatū commodū condictum, sicut qđ firmat aliq̃ pactū inter priuatas psonas. alio modo ex cōdicto publico, puta cū tot⁹ pp̃l's consentit q̃ aliqđ habeat q̃si adequatū et cōmensuratū alteri. uel cū hoc ordinat princeps q̃ curam pp̃li hꝫ et ei⁹ psonā gerit, et hoc dicit ius positiuū. ℣ Ad. 3. q̃ dicit, q̃ illud qđ est naturale dicit naturā immutabilē ordinē q̃ sit semp et vbiq; tale. natura aūt hominis ē mutabilis. et ideo id qđ naturale ē boi pōt aliqñ deficere. sic naturale cōparatū hꝫ vt deponēti depositū reddat. et si ita esset q̃ natura hūana sp esset recta hoc esset seruandū. ℣ qz aliqñ pungit q̃ uolūtas hois depranat est aliqo casu in q̃ depositū non ē reddēdū ne hō exercens uolūtatē habēs male eo utat. utpote si furiosus uel hostis reipublice arma deposita repoſcat. ℣ Ad. 4. dicendum, q̃ uolūtas hūana ex cōi placito pōt aliqđ facere iustū in his q̃ sm se nō dicit aliquā repugnantiā ad rōnem iusticiā. et in his hꝫ locū ius positiuū. vñ pbs dicit in. v. ethi. q̃ legale iustū ē qđ ex principio qdem nihil differt sic vt alit. qñ aūt ponit differt. ℣ si aliqđ de se repugnantiā hꝫ ad ius naturale, non pōt uoluntate hūana fieri iustū. puta si statuat q̃ liceat furari uel adulterū cōmittere. vñ dicit Esa. x. ℣ Ue qui condūt leges iniq̃s. ℣ Ad. 2. dicendū, q̃ ius diuinū dicit qđ dicit⁹ ꝓmulgat. et hoc qđē primo ē de his q̃ sunt naturalit iusta. ℣ tñ eoꝝ iusticia horis latz, partim aūt ex his q̃ sunt iusta institutione diuina. vñ etiā ius diuinū p hoc duo distingui pōt sic. ius hūanū. sunt enim in lege diuina qdā precepta qz bona et prohibita qz mala. qdā aūt bona qz precepta, et mala qz prohibita.

Ad tertium sic procedit.

Dicit q̃ ius gentiū sit idem cum iure naturali. nā eadem ocasio hominū inuenit nisi in eo qđ ē ius naturale. ℣ In iure gentiū ocasio horis inuenitur. dicit enim iurisconsultus q̃ ius gentiū est q̃ gentes humane vtunt. ergo ius gentiū ē ius naturale. ℣ Pr̃. Seruitus inter homines ē naturalis. qđā enim sunt naturalit serui vt pbs phr in. 1. polit. ℣ seruitus ordinem ad ius gentiū. vt Isidor. dicit. q̃ ius gentiū est ius naturale. ℣ Pr̃. Ius vt dictū est diuidit p ius naturale et ius positiuū. ℣ ius gentiū non est ius positiuū. non enim omnes gentes vnā cōuenerūt vt ex cōi placito aliqđ statuerent. q̃ ius gentiū ē ius naturale. ℣ Sed cōtra est qđ Isid. dicit q̃ ius aut naturale ē aut ciuile aut gentiū. et ita ius gentiū distinguit a iure nāli.

℣ Rñdeo. dicendū, q̃ sicut dictū ē, ius siue iustū naturale est qđ ex sui nā est adequātū vni cōmensurato alteri. hoc aūt pōt contingere duplicit. Uno modo sm absolutā sui cōsiderationē. sic masculus ex sui ratione hꝫ cōmensurationē ad feminā vt ex ea generet et parens ad filiū vt eū nutriat. Alio modo aliqđ ē naturalit alteri cōmensuratū nō sm absolutam sui rationē. ℣ sm aliqđ qđ ex ipso sequit. puta ꝓpriatas possessionū. si enim cōsideretur iste ager absolute non hꝫ vñ magis sit huius q̃ illius. ℣ si cōsideretur ad opportunitatē colēdi et ad pacificū vsum agri. sm hoc habet cōmensurationē ad hoc q̃ sit vni⁹ et non alteri⁹. vt pr̃ q̃ pbm in. 2. polit. absolute aūt appꝫbēdere aliquid non solū conuenit homi. ℣ etiā aliis animalib⁹. et ideo ius qđ dē naturale sm primū modū cōparationis est nobis et aliis animalib⁹. a iure aūt naturali sic dicto recedit ius gentiū vt iurisconsult⁹ dicit. qz illud omnib⁹ animalib⁹. hoc solū homib⁹ inter se cōe est. cōsiderare aūt aliqđ comparando ad id qđ ex ipso sequit est ꝓprium rationis. et ideo hoc idē est naturale hoi sm rōnē naturalē q̃ hoc dictat. et ius dicitur iurisconsultus. ℣ Ad nāliū rō inter omnes homines potuit. id apd omnes gentes custodit. et p hoc pz rātio ad. 3. ℣ Ad. 4. dicendū q̃ hūc hominē esse seruū absolute cōsiderando magis q̃ alium, non hꝫ rationē naturalē sed solū sm aliquā utilitatē consequentem inquātū utile ē huic q̃ regat a superiori. et illi q̃ ad hoc inuenit vt dicit in. 1. polit. et ideo seruus pertinet ad ius gentiū ē naturalis secundo modo. ℣ Ad. 5. dicendum q̃ ea q̃ sunt iuris gentium nullo modo dicitur pugnare ex ꝓpria hūana existentia. inde est q̃ non inducunt aliq̃ speciali institutione. ℣ ipa nāliū rō eam instituit vt dictū est in auctoritate inducta.

Ad quartum sic procedit.

Dicit q̃ nō deceat specialiter distingui ius patrium et dominatiuū. Ad iusticia enim pertinet reddere vnicuiq; qđ suum est. vt dicit Ambro. in. 1. de offi. sed ius est obiectum iusticie sicut actus est ergo ius ad vnūquemq; equaliter pertinet. et sic non debet distingui specialiter ius patrium et dñi.

℣ Pr̃. Ratio iusti est lex vt dictum ē. ℣ lex respi

est cõe bonũ ciuitatis ⁊ regni. vt supra habitum est. non aũt respicit bonũ priuatum vni⁹ psone aut etiam vni⁹ familie. non ergo dz esse aliquod spãle inopk institũ dñatiuũ vel paternũ. cum dño ⁊ pater gineãt ad domũ. vt dicit in .j. politicoꝝ

¶ Pre. Multe alie sunt differẽtie graduũ i bonitatibus. vtputa q dã sunt milites. quidã sacerdotes. quidã principes. ꝙ ad eos dz aliquod speciale institum determinari. ¶ Sz cõtra est qđ pbo dicit in. v. ethi. specialiꝫ a iusto politico distinguit dñatiuũ ⁊ paternũ ⁊ alia hmõi. ¶ Ad. pmũ dicẽdũ q ista sine institam dicit p cõmensuratione ad alterũ. Alterũ aũt põt dici dupliciter. Uno modo q simpliciter est alterum. Alio modo q simpliciter non est alterum. sicut apparet in duabꝰ hominibꝰ quoꝝ vter⁹ non ẽ sub altero sed ambo sunt sub uno pncipe ciuitatis. ⁊ inter tales fm pbm in. v. ethi. est simpliciter institũ. Alio modo dicit aliqđ alterum non simpliciter. sed quasi aliqđ ei⁹ existens ⁊ hoc modo in rebus dñantis filius est aliqđ patris. qz quodãmodo est pars ei⁹. vt dicit in. viij. ethi. ⁊ seru⁹ est aliqđ domini qz est instrumentum ei⁹. vt dicit in .j. politi. ⁊ ideo patris ad filiũ non est comparatio sicut ad simpliciter alterum. et ꝓter hoc non ẽ ibi simpliciter institũ. ꝙ quodãm institum .f. paternũ ⁊ eadẽ ratione nec inter dñm ⁊ seruũ. sed ẽ inter eos dñatiuũ institum. vtpote autem finis sit aliqđ fieri qz comparatur ad eum sicut ad proprium corpus. vt pars ꝙ apostolũ ad Ephe. v. tamẽ magis distinguit a viro ꝙ filius a patre vel seru⁹ a domino. assumit enim in ẽm dam socialem vitam matrimoniũ. ⁊ ideo vt pbo dicit q inter virum ⁊ vxorem plus ẽ de ratione iusti ꝙ inter patrẽ ⁊ filium vel dominũ ⁊ seruũ. qz cum vir ⁊ vxor habeant immediatã relationẽ ad domesticã cõmunitatẽ. vt pz in .j. polit. ideo inter eos non est etiam simpliciter politicũ iustũ sed magis iustum iconomicũ. ¶ Ad .j. ꝙ dõm q ad iusticiam primo reddere ius suũ cuiuslibꝫ. supposita tamẽ otiersitate vni⁹ ad alterum. sicut em sibi det quod sibi debẽt non ꝓpie vocatur hoc institũ ⁊ qz quod ẽ filij ẽ patris. ⁊ quod ẽ serui est domini. ideo non est ꝓpie iusticia patris ad filium vel domini ad seruũ. ¶ Ad .ij. dõm q filius inꝺtum filiꝰ est aliquid patris. ⁊ similiter seruus inꝺtum seruꝰ ẽ aliquid domini. vtcuꝫ tamẽ ꝓpie considerat vt quidã homo. est aliquid fm se subsistens ab alijs distinctus. ⁊ ideo inꝺtum vtcuꝫ est homo aliq modo ad eos est iusticia. ⁊ ꝓter hoc etiam aliq leges dantur de his. q sunt patris ad filiũ vel domini ad seruũ. sed inꝺtum vtcuꝫ ẽ aliquid alteri⁹ fm hoc deb⁹ est sibi effectꝰ ratio iusti vel iurio. Ad .iij. dõm q omnes alie otiersitates psonarũ q sunt in ciuitate habẽt immediatã relationẽ ad cõmunitatem ciuitatis. ⁊ ad principẽ ipsius ⁊ ideo ad eos est iustũ fm effectꝰ rationẽ iusti. distinguitur tamẽ istud iustꝰ fm otiersa officicia vnde ⁊ dicit ino militare vel magistratui aut sacerdotum. nõ ꝙ defectꝰ a simpli iusto sic dicit patrũ ⁊ dñatiuũ. q ꝓter hoc q vnicuiq; conditioni ꝓpie fm ꝓpria officia aliqđ ꝓpiũ debet.

Deinde cõsiderandũz

est de iusticia. Circa quã quærunt. xij. Primo quid sit iusticia. Scõo virum iusticia semp sit ad alterum. Tertio vrũ sit virtus. Quarto vtr sit in uolũtate sicut in subiecto. Quinto vrũ sit virtus generalis. Sexto verum fm q est generalis sit idẽ in essentia cũ oĩbus virtutibus. Septimo. vrũ sit aliqua iusticia particularis. Octauo vtr iusticia particularis habeat ꝓpriã materiã. Nono vrũ sit circa passiones vel circa operationes tm. Decimo vrũ mediũ iusticie sit mediũ rei. Undecimo vrũ actꝰ iusticie sit reddere vnicuiq; qđ suũ ẽ. Duodecimo vrũ iusticia sit precipua inter omnes virtutes morales.

Ad primuꝫ sic ꝓcedit

Uidet q inconuenienter diffiniat a iurisperitis q iusticia ẽ ꝑpetua ⁊ constãs uolũtas ius suum vnicuiq; tribuẽs. Iusticia em fm pbm i. v. ethi. est habitus a quo sunt aliq operati iusti q. ⁊ aq operãt ⁊ uolũt iusta. ꝙ uolũtas nominat potentiam vel etiã actũ. ergo inconuenienter iusticia dicit esse uolũtas. ¶ Preꝺ. Secundo uoluntas non ẽ uolũtas. alioqn si uolũtas esset sua rectitudo. sequeret q nulla uolũtas eet peruersa sed fm Anselmũ in li. de ueritate. iusticia est rectitudo. ergo iusticia non ẽ uolũtas. ¶ Pre. Sola dei uolũtas ẽ ꝑpetua. si ergo iusticia ẽ ꝑpetua uolũtas in solo deo erit iusticia. ¶ Pre. Dñe ꝑpetuũ ẽ constans. qz ẽ immutabile sapientie ergo virtꝰ ponit in diffinitione iusticie ⁊ ꝑpetuũ ⁊ constans ¶ Prek. Reddere ius uniuscuiq; pertinet ad principem. si ergo iusticia sit uniuscuiq; ius suũ tribuẽs. sequit q iusticia non sit nisi in principe quod est inconueniẽs. ¶ Pre. Aug. dicit in li. de moribꝰ ecclesie q iusticia ẽ amor deo tm seruiẽs. non ꝙ reddat uniuscuiq; quod suũ ẽ. ¶ Ad. pmũ. dõm. q predicta iusticie diffinitio cõueniẽs ẽ si recte intelligat. Cum em omnis virtꝰ sit habitꝰ q ẽ principiũ boni actꝰ. necesse ẽ q virtꝰ diffiniat p actum bonũ. q ẽ circa ea q ad alterũ sunt sicut circa ꝓpriam materiam virtutis. ẽ aũt iusticia ꝓpie circa ea q ad alterũ sunt sic circa ꝓpriam materiam. vt infra patebit. ⁊ iõ actꝰ iusticie p comparationẽ ad ꝓpriam materiã virtutis ⁊ obiectũ rõis sic cum dicit. ius suũ uniuscuiq; tribuẽs. qz vt ꝑs dicit in li. ethicoꝝ. iustꝰ dicit qz ius custodit. ad hoc aũt q aliqs actꝰ circa quãcunq; materiam sit virtuosus requirit q sit uoluntariꝰ ⁊ q sit stabilis ⁊ firmus. qz pbo dicit in .ij. ethi. q ad virtutis actũ requirit primo q ꝺãs q operet sciens. secõo aũt q eligẽs ⁊ ꝓpter debitũ finem. tertio q immobiliter operet. primꝰ aũt horũ includit in secõo qz quod per ignorantiam agit ẽ involũtariũ. vt dicit in .iij. ethico. ⁊ ideo in diffinitione iusticie primo ponitur uolũtas ad ostendendũ q actꝰ iusticie debet esse uoluntarius. addituꝫ autem de constantia et ꝑpetuitate ad designandũ actꝰ firmitatem. ⁊ ideo predicta diffinitio ẽ cõpleta diffinitio iusticie nisi q actꝰ ponit pro habitu q

per actum specificat. habit⁹ enim ad actum dicit̃. ꝛ si quis vellet eam in debitaꝫ formã diffinitionis reducere. posset sic dicere q̃ iusticia ẽ habit⁹ fm quẽ aliquis constanter ꝛ perpetua voluntate ius suũ vnicuiq; tribuit. ꝛ quasi est eadem diffinitio cum ea quam pbus ponit in. v. ethic. dicens q̃ iusticia est habit⁹ fm quem aliquis dicit operatiu⁹ fm electionẽ iusti. ¶ Ad. j. ergo dn̄. q̃ voluntas hic nominat actũ non potentiã. est aũt consuetũ q̃ apud auctores habit⁹ per act⁹ diffiniant sicut Aug⁹. dicit sup Joh̃. q̃ fides ẽ credere ꝛ quod non videt. ¶ Ad. ij. dn̄. q̃ nec̃ etiam iusticia est essentialiter recturdo. sed cum sit habit⁹ fm quem aliquis recte operatur ꝛ vult. ¶ Ad. iij. dn̄. q̃ voluntas potest dici perpetua dupliciter ¶ Uno modo ex parte ipsius act⁹ q̃ perpetuo durat. ꝛ sic solũ⁹ dei voluntas ẽ perpetua. Alio modo ex parte obiecti. quia scz aliquis vult perpetuo facere aliquid. ꝛ hoc requirit ad rationẽ iusticie. non enim sufficit ad rationẽ iusticie q̃ aliquis velit ad horã i aliquo negocio seruare iusticiam. qz vix inuenit aliq̃s qui velit in omnibus inimice agere. sed requirit̃ q̃ homo habeat voluntatẽ perpetuo ꝛ in omnib⁹ iusticiã conseruãdi. ¶ Ad. iiij. dn̄. q̃ qz perpetuũ non accipit fm durationẽ perpetuam act⁹ voluntatis. non etiaꝫ supfluũ addit constanter. vt sicut p hoc q̃ dicit ꝓpetua voluntas designat q̃ aliquis gerat in ꝓpõsito perpetuo iusticiã conseruandi. ita etiam per hoc quod dicit constãs designat q̃ in hoc ꝓposito firmiter ꝓmaneret. ¶ Ad. v. dn̄. q̃ iudex reddit q̃s suum est p modum imperantis ꝛ dirigẽtis. qz iudex est iustus animatus. ꝛ princeps ẽ custos iusti. vt dicit in. v. ethic. sed subditi reddut quod suũ est vnicuiq; per modum executionis. ¶ Ad. vj. dn̄. q̃ sicut in dilectione dei includit dilectio proximi. vt supra dictũ ẽ. ita etiam in hoc q̃ homo seruit deo includit q̃ vnicuiq; reddat q̃s ds.

Ad secundũ sic proce

ditur. Videt q̃ iusticia non semp sit ad alterũ. Dicit enim apõstus ad Rom. iij. q̃ iusticia dei est per fidẽ Jesu christi. sed fides non dicit q̃ comparationẽ vni⁹ hominis ad alterũ. ergo neq; iusticia. ¶ Pr. Scõm Aug. in li. de moribꝰ eccle sie. ad iusticiã primit ob hoc q̃ seruit deo hñ imperare ceteris q̃ hominũ sũt subiecta. sed appetitus sensitiu⁹ est hominis subiect⁹. vt pz Gen. iij. vbi dicit subiter re erit appetit⁹ ei⁹ s. peccati ꝛ tu dñaberis illi⁹. ergo ad iusticiã primit dñari ꝓpio appetitui. ꝛ sic erit iusticia ad seipsum. ¶ Pr. Iusticia dei est eterna. Rõi aũt aliud est deo coeternũ. ḡ de ratione iusticie non est q̃ sit ad alterũ. ¶ Pr. Sicut rõnes q̃ sunt ad alterũ indigent rectificari. ita etiã operationes q̃ sunt ad seipm. hꝫ iusticiã rectificant operationes. Fm illũ Prouer. xj. Iusticia simplicis dirigit viaꝫ eius ergo iusticia non est solũ circa ea q̃ sunt ad alterum. sed etiã circa ea q̃ sunt ad seipsum. ¶ Sed contra est qđ Tullꝰ dicit in. j. de offi. q̃ iusticia ea ratio est qua soliꝰ hominũ inter ipsos ꝛ vi te cõitas continet sed hoc importat respectum ad alterũ. ergo iusticia est circa ea q̃ sunt ad alterum. ¶ Rñ. dn̄. q̃ sicut supra dictum est. cum nomen iusticie equalitatem importet ideo ex sua ratione iusticia habꝫ q̃ sit ad alterum. nihil enim est sibi equale hꝫ alteri. ꝛ qz ad iusticiã primit actus humanos rectificare. vt dictũ est. necesse est q̃ equalitas ista quam requirit iusticia sit diuersoꝝ agere potentiã. actiones aũt sunt suppositoꝝ ꝛ totoꝝ. non aũt ꝗuie loquẽdo partiũ ꝛ formarũ seu potentiarũ. non enim ꝗuis dicetur q̃ manus peniat sed homo p manũ. nec ꝗuis dicit q̃ calor calefaciat. sed ignis p calorem. Fm tamẽ quosdam quãdem hec dicunt. iusticia ergo ꝗuis dicta rectos diuersimode suppositoꝝ ꝛ ideo non ẽ nisi vni⁹ homis ad alium. sed fm sillogizãdi accipiunt in vno ꝛ eodem homie diuersa principia actionũ quasi diuersa agẽtia sicut rõ ꝛ irascibile ꝛ concupiscibile. ꝛ ideo metaphorice in vno ꝛ eodem homie dicit esse iusticia fm q̃ ratio imperat irascibili ꝛ cõcupiscibili. ꝛ fm q̃ hec obediunt rõni. ꝛ vniuersaliter fm q̃ vnicuiq; parti homis attribuit quod ei cõuenit. vnde ꝛ pbus. v. ethic. hanc iusticiã appellat fm metaphoram dictam. ¶ Ad. j. q̃ dn̄. q̃ iusticia q̃ fit per fidem in nobis ẽ per quam iustificat impi⁹ que q̃dem in ipsa debita ordinatiõe partium aie consistit sicut supra dictum ẽ. cum de iustificatione impij ageret. hoc aũt pertinet ad iusticiam metaphoricã dictam que potest inueniri etiam in aliquo solitariam vitam agẽte. ꝛ per hoc pz responsio ad. ij. ¶ Ad. iij. dn̄. q̃ iusticia dei ẽ ab eterno fm voluntatẽ ꝓpositum eternũ. ꝛ in hoc ꝗuie iusticia consistit quia fm effectus non fit ab eterno. qz nihil ẽ deo coeternũ. ¶ Ad. iiij. dn̄. q̃ actiones q̃ sunt homis ad seipsum sufficienter rectificant̃ rectificatis passionibus per alias virtutes moxales. sed actiones que sunt ad alterum indigent speciali rectificatione non solum per comparationes ad agentẽ. sed etiã per comparationẽ ad eũ ad quẽ sunt. ꝛ iõ circa eas ẽ specialis ꝓpria q̃ est iusticia.

Ad tertiuꝫ sic ꝓcedit.

Videt. q̃ iusticia non sit virtus. Dicit enim Jo. .xvij. Cum fecerimꝰ omnia que ꝓcepta sunt nobis dicite. Serui inutiles sumus. quod debuimus facere fecimꝰ. sed non ẽ inutile facere op⁹ virtutis. dic enim Ysidꝰ. in. xj. ꝺ officijs. Utilitatẽ nõ pecuniarij lucri estimationẽ diximus. sed acquisitionẽ pietatis. ergo facere quod quis dꝫ facere non ẽ opus virtutis ẽ aũt opus iusticie. ergo iusticia non ẽ ꝓpia. ¶ Pr. Quod fit ex necessitate non est meritoriũ. sed reddere alicui q̃s suũ ẽ q̃s primit ad iusticiã ẽ necessariꝰ. hꝫ nõ ẽ meritoriũ. acuiꝰ aũt virtutis imeremur. ḡ iusticia nõ ẽ virt⁹. ¶ Pr. Illis ꝓpius moxalis ẽ circa agibilia. ea aũt q̃ exterꝰ ꝓficiunt nõ sũt agibilia hꝫ factibilia. vt pz p phm in. ix. metaph. cũ ḡ ad iusticiã primit exterꝰ facẽ aliq̃s opus fm se in sũ. videt q̃ iusticia nõ sit ꝓpius moxalis. Sed ꝓra ẽ qđ Greg. dicit Lu. mor. q̃ iquinoꝫ ꝓmitꝰ

scz temperantia. prudentia. fortitudine ꝛ iustitia. tota boni operis structura consurgit. ¶ Ḥ. dō. q virtus humana ē que bonū reddit actū hūanum ꝛ ipum bonum facit. quod quidē ꝓprie nit iustitie. actus eīs bonus reddit ex hoc q attingit regulā rōnis. fin quā humani actus rectificant. vnde cum iustitie opationes humanas rectificet. manifestū est q opus boni bonū reddit. ꝛ vt Tullius dicit in. j. de officijs. ex iustitia ꝓpter eam boni nominant. vñ sicut ibidē dicit. in ea virtutis splēdor est maxim⁹. ¶ Ad. j. ergo dīm. q cōz aliquis facit qđ debet non affert vtilitatē luci ei q facit qđ ds. sed solum abstinet a vitio ei⁹. sibi tamē facit vtilitatē inq̄tū spōtaneā ꝛ ꝓpria volūtate facit illud qđ ds qđ est virtuose agere. vñ dicit Sap. viij. q sapiēcia dei sobrietatē ꝛ iustitiā docet. prudentiā ꝛ virtutes q̄bus in vita nihil ē vtilius hoibus. l. viuo sio. ¶ Ad. ij. dīm. q duplex est necessitas. vna coactionis. ꝛ hec qz repugnat volūtati tollit rōnem meriti. alia aūt est necessitas ex obligatiōe ꝓcepti siue ex necessitate finis. qñ. l. aliqs nō pōt cōsequi finē virtutis nisi hoc faciat. ꝛ talis necessitas non excludit rationē meriti inq̄tum aliqs hoc qđ sic est necessariū volūtarie agit. excludit tamē gloriā supererogatōis. Fm illū. j. ad Cor. ix. Si euāgelizauero non ē mihi gloria. necessitas enim mihi incūbit. ¶ Ad. ij. dīm. q iustitia non constituit circa exteriores res q̄ntā ad hoc qđ est facere qđ ḡuenit ad artem. Ḥ ḡtum ad hoc q vtitur eis ad alterum.

Ad quartū sic procedi

tur. Videt q iustitia non sit in volūtate sicut in subiecto. Iniustitia enim qñq̄s vitat dī. Ḥ veritas non ē volūtatis Ḥ intellectus. ergo iustitia non est in volūtate sic in subiecto. ¶ Pre. Iustitia ē circa ea q̄ sunt ad alterū. Ḥ ordinare aliqđ ad alterum est rōnis. iustitia ergo non est in volūtate sic in subiecto. Ḥ magis in rōne. ¶ Pre. Iustitia non ē virtus intellectualis. cū non ordinet ad cognitionē. vnde relinquit q sit virt⁹ moralis. Ḥ subiectū virtutis moralis est rōnale ꝓ participationē qđ est irrascibilis ꝛ concupiscibile. vt ꝓz ꝑ phm in. j. ethic. Ḥ iustitia non ē in volūtate sic in subiecto. Ḥ magis in irascibili ꝛ concupiscibili. ¶ Sz cōtra est qđ Anselm. dicit q iustitia est rectitudo volūtatis ꝓpter se seruata. ¶ Ḥ. dō. q illa potētia ē subiectū virtutis ad cuius potentie actū rectificandū virtus ordinat. iustitia aūt non ordinat ad dirigēdū aliquē actū cognoscitiuū. non em dicimur iusti ex hoc q recte aliqđ cognoscim⁹. ꝛ ideo subiectū iustitie non ē intellectus vl rō Ḥ ē potētia cognoscitiua. sed qz iusti in hoc dicimur q aliqđ recte agim⁹. primū aūt principiū actⁿ est vis appetitiua. necesse ergo est q iustitia sit in aliqua vi appetitiua sicut in subiecto. Est aūt duplex appetit⁹. l. voluntas Ḥ est in rōne. ꝛ appetitus sensitiu⁹ ꝓsequēs apprehēsionem sensus Ḥ dividit ꝑ irascibilē ꝛ cōcupiscibilē. vt in ꝓmio habitum est. reddere aūt vnicuiq̄ qđ suum est non pōt ꝓcedere ex appetitu sensitiuo. qz apprehēsio sensitiua nō se extendit ad hoc q ꝓsiderare possit ꝓportionē vni⁹ ad alterum. Ḥ hoc est ꝓprium rōnis. vnde iustitia nō potest esse sicut in subiecto in irascibili ꝛ concupiscibili. Ḥ soluz in volūtate. ꝛ ideo ꝑ hoc diffinit iustitiā q̄ actum volūtatis. vt ex supra dictis ꝓz ¶ Ad. j. Ḥ dōm. q qz volūtas est appetit⁹ rōnalis. ideo rectitudo rōnis Ḥ veritas dicit volūtati impressa ꝓpter ꝓximitatē ad rationē nomen retinet virtutis ꝛ inde est q quāndoq̄ iustitia veritas vocat. ¶ Ad. ij. dīm. q volūtas fertur in suos obiectū consequēter ad apprehēsionē rōnis. et ideo qi rō ordinat in alterū volūtas potest velle aliquid in ordine ad alterū. quod ptinet ad iustitiam. ¶ Ad. iij. dōs. q rōnale q participationē nō solum est irascibile ꝛ concupiscibile. Ḥ oino ꝓ pemium. vt dī in. j. ethi. quia omnes appetitus obediūt rationi. sub appetitiuo autem cōprehēdit voluntas. ꝛ ideo volūtas potest esse subiectum virtutis moralis.

Ad quintū sic procedi

tur. Videt q iustitia nō sit virtus generalis. iustitia em ꝑtinet ad alios virtutes⁹. vt ꝓz Sap. viij. Sobrietatē ꝛ iustitiā docet prudentiā ꝛ virtutē. Ḥ generale non ꝑtinet seu ꝓmineat spēb⁹ sub illo generali cōtētis. q̄ iustitia non ē virtus generalis. ¶ Pre. Sicut iustitia ponit virtus cardinalis. ita etiā temperantia ꝛ fortitudo. Ḥ temperantia ꝛ fortitudo non ponit virt⁹ generalis. ergo neq̄ iustitia ds aliquo modo poni virtus generalis. ¶ Pre. Iustitia est semp ad alterū. vt supra dictum est. Ḥ peccatū quod est in primū nō potest esse peccatū generale. sed ptinet contra ꝑticulare quo peccat homo cōtra seipm. q̄ etiā neq̄ iustitia est virt⁹ generalis. ¶ Sed contra est qđ ꝑhs dicit in. v. ethi. q iustitia ē omnis virtus.

¶ Ḥ. dōm. q iustitia sicut dictū est ordinat hominē in comparatione ad alium. quod ꝙdem potest esse dupliciter. vno modo ad aliū singulariter cōsideratū. alio modo ad alium in cōmuni. Fm scilicet q ille qui seruat alicui cōmunitati. seruat omnib⁹ hominib⁹ qui sub cōmunitate illa continent. ad vtrunq̄ ergo se pōt habere iustitia Fm ꝓpriam rationē. Manifestum est aūt q omneo qui sub cōmunitate aliqua continentur compant ad cōmunitatē sicut ꝑtes ad totum. paro aūt id quod est totius ē. vnde ꝛ quod libet bonū ꝑtis est ordinabile in bonū totius. Fm hoc ergo bonū cuiuslibet virtutis siue ordinantis aliquem hominē ad seipm siue ordinantis ipsum ad aliquos alios ꝓximos singulares ē referibile ad bonū cōmune ad quod ordinat iustitia. ꝛ fm hoc actus omnium virtutū possunt ad iustitiam ptinere. Fm q ordinat hominē ad bonum cōmune. ꝛ ḡtuz ad hoc iustitia dicitur virtus generalis. ꝛ quia ad legem ptinet ordinare in bonum cōmune. vt supra habitum est. inde est q talis iustitia ꝓdicto modo generalis dicitur iustitia legalis. quia scilicet per eam homo concordat legis ordinanti actui omnium virtutū in bonum cōmune. ¶ Ad. j. ergo dōs q iustitia

dñiuidatur seu ꝓnumeranꝫ aliqo ꝑtibus. nō in genus est generalis. sed inquantū est specialis virtus vt ifra dicetur. ¶Ad.ij. dcm. q̄ tantia t fortitudo sunt in appetitu sensitiuo ad est in cōcupiscibili t irascibili. hmōi aūt motus sunt appetitiue quodāmodo bonoꝝ peticularū. sic t sensus est particulariū cognoscitiuus. ꝫ iustitia ē sicut in subiecto in appetitu intellectiuo qui pōt esse vbo boni cuius intellectus ē apprehensiuus. t ꝺ iustitia magis pōt ē virtus generalis q̄ temperantia vel fortitudo. ¶Ad.iij. dcm. q̄ illa que sunt ad seipsum sunt ordinabilia ad alterū ꝓ cipue quātū ad bonū cōe. vnde t iustitia legalis fm q̄ ordinat ad bonū cōe pōt dici virt⁹ generalis. t eadē rōne iniustitia ꝑ dicta potiꝰ est cōe. vñ dr. j. Job. iij. q̄ ofie peccm est iniquitas.

Ad secūm sic procedit.

Videtur q̄ iustitia fm q̄ est generalis sit idē per essentiam cum omni virtute. Dicit enī pbus. v. ethi. q̄ virtus t iustitia legalis est eadē omni virtuti. esse autem non est idē qđ essentia. ꝫ illa que differunt solū fm esse vel fm rōnē nō differunt fm essentiaz. ergo iustitia est idē fm essentiam cum omni virtute. ¶Pcr. Pbs virtus que non est idem q̄ essentiam cū omni virtute ē para virtutis. sed iustitia ꝺicta vt idē pbo dicit nō est para virtutis sed tota virtus. ergo predicta iustitia est idem essentialiter cuꝫ oi virtute. ¶Pcr. Per hoc q̄ aliqua virtus ordinat actuꝫ suum ad altiorē finē non diuersificatur fm essentiam habitus. sicut idē est essentialiter habitus temperantie etiam si actus eius ordinetur ad bonū diuinū. ꝫ ad iustitiā legalē ptinet q̄ actus oim virtutū ordinentur ad altiorē finem. t ad bonū cōe multitudinis quod precellit bono vnius singularis ꝑsone. ergo q̄ iustitia legalis essentialiter sit oēs virtus. ¶Pcr. Oē bonuꝫ partis ordinabile est ad bonū totius. vñ si non ordinetur in illud vt esse vanum t frustra. ꝫ illud qđ ē fm virtutem non pōt esse huiusmōi. ergo vidēt q̄ nullus actus possit ee alicuius virtutis qui nō pertineat ad iustitiā generalē q̄ ordinat bonum cōe t sic vi q̄ iustitia generalis sit idem in essentia cū omni virtute. ¶Sꝫ ꝫ est quod pbs dicit in. v. ethi. q̄ multi in ꝓpio quidē pōt virtute vti. t hoc aūt que ad alterū sūt non pōt. t in. iij. polit. dicit q̄ non est simpliciter eadē virtus boni viri t boni ciuis. sed virtus boni ciuis est iustitia generalis. quam aliquis ordinatur ad bonuꝫ cōe ergo non est eadem iustitia generalis cū virtute cōi. ꝫ vna poterit sine alia haberi. ¶Ñ. dcm. q̄ generale dī aliquid dupliciter. Uno mō ꝑ ꝓductionem. sicut animal est gñāle ad hoiem t equū t alia huiusmodi. t hoc modo generale oportet q̄ sit idē essentialiter cum his ad que est genera le. quia genus pertinet ad essentiam speciei. t cadit in diffinitione eius. Alio mō dicitur aliquid generale fm ꝑfectionem. sicut causa vniuersalis est generalis ad omnes suos effectus vt sol ad oia corpora que illuminantur vel inmutant q̄ virtutē ipsius. t hoc mō generale nō oportet q̄ sit idē in essentia cum his ad que est generale. q̄ non est eadem essentia cause t effectꝰ. hoc aūt mō fm ꝺicta iustitia legalis dī esse virtꝰ generalis inquantum. l. ordinat actus aliaꝝ virtutū ad finem q̄ est finem quod est mouere ꝑ imperium oēs alias virtutes. sic enim charitas potest dici virtus generalis inquantum ordinat actus oim virtutū ad bonū diuinum. ita etiaꝫ iustitia legalis inquantū ordinat actus oim virtutum ad bonū cōe. sicut ꝑ charitas que respicit bonū diuinum vt ꝓprium obiectum ē quedam specialis virtus fm suā essentiā ita etiā iustitia legalis ē spālis virtꝰ fm suā essentiam fm q̄ respicit cōe bonū vt ꝓprium obiectuꝫ t sic est in ꝓncipe principaliter t q̄si architectonice in subdito aūt secundario t q̄si ministrative. pt tñ quelibet virtus fm q̄ a ꝺicta virtute ꝑficitur dem in essentia. quāli aūt in esse ē fm virtutē ordinacur ad bonū cōe dici iustitia legalis. est idē in essentia cū oi virtute differt aūt rōne. t hoc mō loquitur pbs vade patet rñsio ad primum t ad secundū. ¶Ad. iij. dcm q̄ etiam illa ratio fm hunc modū procedit de iustitia legali fm q̄ virtus impata a iustitia legali iustitia legalis dicitur. ¶Ad. iiij. dcm. q̄ quelibet virtus fm propriam rationem ordinat actum suū ad ꝓprium finē illa⁹ virtutis. quod aūt ordinet ad vlteriorē finez siue semꝑ siue aliquādo hoc non habet ex ꝓpria rōne. ꝫ oportet esse aliam sapiorē virtutē a qua in illū finē ordinet. t sic oportet esse vnā virtutē sapiorē q̄ ordinet oes virtutes in bonū cōe q̄ est iustitia legalis. t est alia q̄ essentiam ab omni virtute.

Ad septimū sic procedit.

Videt q̄ non sit aliqua iustitia particularis ꝑter iustitiā generalē. In virtutib⁹ enī nichil est superfluū sicut nec in natura. ꝫ iustitia generalis sufficienter ordinat hoiem circa oia q̄ ad alterum sunt. ergo non est necessaria alia iustitia particularis. ¶Pcr. Pbs t imitra non diuersificant spēm virtutis. ꝫ iustitia legalis ordinat hominē ad aliū fm ea que ad multitudinē pertinēt. vt ex predictis patz. ergo non est aliqua species iustitie q̄ ordinat homines ad alterū in his que pertinēt ad vnam singularē ꝑsonam. ¶Pcr. Inter vnā singularem ꝑsonam t multitudinem ciuitatis media est multitudo domestica. si ergo est iustitia alia particularis ꝑ comparationem ad vnam ꝑsonā ꝑter iustitiā generalem patz rōne debet esse alia iustitia economica que ordinet hominē ad bonū cōmune vnius familie qđ qui dē nō dicit. ergo nec aliqua particularis iustitia est ꝑter iustitiam legalem. ¶Sed contra est qđ Chrysostomus sup illud Matth. v. Beati q̄ esuriunt sitiunt iustitiam. dicit. Iustitiam aūt dicit vel vniuersalē virtutem vel particularē aut tie contrariam. ¶Ñ. dcm. q̄ sicut dictum ē. iustitia legalis nō est essentialiter oīa virtus ꝫ oportet ꝑter iustitiaz legalē que ordinat hoiem immediate ad bonū cōmune esse alias virtutes q̄ immediate ordinant hominē circa particularia bona que quidē possunt esse vel ad seipsum vel ad al

teram singularem personam. sicut ergo preter iusticiam legalē oportet esse aliquas virtutes particulares q̄ ordinant hominē i seipso. puta temperantiam ⁊ fortitudinem. ita etiam preter iusticiam legalem oportet esse particularem quandam iusticiam que ordinet hominē circa ea que sunt ad alterum singularē psonam. ¶Ad.j. ergo dōm q̄ iusticia legalis sufficienter quidem ordinat hominē in his que sunt ad alterū quātū ad cōe quidem bonū immediate. quamuis aūt ad bonū vnius singularis persone mediate. ⁊ ideo oportet esse aliquam particularē iusticiam q̄ immediate ordinet hominē ad bonū alterius singularis persone. ¶Ad.ij. dōm. q̄ bonū cōmune ciuitatis. ⁊ bonū singulare vnius psone. non differūt solū fm rōnē ⁊ paucū. ⁊ fm formalē rōnem. alia em̄ ē rō boni cōis ⁊ boni singularis sicē ⁊ alia est rō totius ⁊ ptis. ⁊ pbo in. j. polit. dicit q̄ nō bene dicūt qui dicūt ciuitatē ⁊ domū ⁊ alia hmōi differre solā multitudine ⁊ paucitate ⁊ nō spē. ¶Ad. iij. dōm. q̄ domestica multitudo fm pbm. j. polit. distinguit fm tres ptes integrales. s. vxorē ⁊ virū. patrē ⁊ filios. ⁊ dās ⁊ seruos. ⁊ psona vna est quasi aliquid alterius ⁊ ꝛō ad hmōi psonas nō ē simpliciter iusticia ⁊ q̄ iusticie spēs. s. economica ⁊c vt dicit in. v. ethico.

Ad octauū sic procedi

tur. Videt q̄ iusticia particularis nō habeat materiam spalem. Quia super illud Gen. xj. Fluminis quarti ipse est euphrates dicit Glo. euphrates frugifer interpretatur. nec dicitur pter hoc vadat. q̄ iusticia ad ōēs alias partes pertinet. hoc aūt non eēt si hēret mām spalem. q̄ libet mā spāl ad aliquā spālē potētiā pertinet. ⁊ iusticia particularis nō hz mām spalem. ¶Pterea. Aug⁹. dicit in li. lxxxiij. quæsti. q̄ quatuor sūt alie virtutes circa vitam spāliter viuentes. s. temperantia prudētia fortitudo ⁊ iusticia. ⁊ dicit q̄ quarta ē iusticia q̄ per ōēs diffundit. ergo iusticia particularis q̄ est vna de q̄tuor virtutib⁹ cardinalib⁹ nō hz spalem mām.

¶Pre. Justicia dirigit hominem sufficienter in his que sūt ad alterū. ⁊ p hoc q̄ sunt bni⁹ vite homo potest ordinari ad alterū. ⁊ mā iusticie ē gnālis ⁊ non spālis. ¶Sed contra est qđ pbo in. v. ethi. ponit iusticiā particularē circa ea spāliter que pertinēt ad cōicationem vite. ¶Ho. dōm. q̄ ola que cunq; rectificari pñt p rōnē sunt mā virtutis moralis que diffinit per rationem rectā vt pz p pbm in. v. ethicoꝝ possūt aūt p rationem rectificari ⁊ interiores aie passiones ⁊ exteriores actiones ⁊ res exteriores. q̄ in vsū hois venīūt. ⁊ in p exteriores actiones ⁊ p exteriores res quibus sibimmicem homines cōiungere possunt attendatur ordinatio vnius hominis ad alterū. fm autem interiores passiones considerantur rectificatio hominis in seipso. ⁊ ideo cum iusticia ordinet ad alterum non est circa totam materiam virtutis moralis ⁊ solum circa exteriores actiones ⁊ res fm quandam rōnem obiecti spālem. puta. s. fm eas vt homo alteri coordinat. ¶Ad.j. ergo dōm. q̄ iusticia principaliter quidem ⁊ essentialiter ad vltimā partē aie tm̄ q̄ est sicut in subiecto. s. ad voluntatē q̄ quidem mouet p suū imperium omnes alias aie partes ⁊ sic iusticia non directe sed quasi p quandam redūdantiam ad ōēs aie partes pertinet. ¶Ad.ij. dōm. q̄ sic supra dictū ē. Prudes cardinalis dupliciter accipiunt. vno modo fm q̄ sūt spāles virtutes hūes determinatas mās. alio modo fm q̄ significant quosdam gnāles modos virtutū. ⁊ hoc modo loquit ibi Aug. dicē em̄ q̄ prudentia est cognitio rerū appetendarū ⁊ fugiendarū. temperantia est refrenatio cupiditatū ab his q̄ temporaliter delectant. fortitudo est firmitas animi aduersus ea que temporaliter molesta sunt. iusticia autē est que per ceteras diffundit dilectio dei ⁊ pximi que. s. est cōmunis radix totius ordinis ad alterū. ¶Ad.iij. dōm. q̄ passiones interiores q̄ sūt pars materie moralis fm se non ordinant ad alterū. qđ primet ad spālē rōnē iusticie ⁊ earū effectus sūt ad alteros ordinabiles. s. operationes exteriores. vnde nō sequitur q̄ mā iusticie sit generalis.

Ad nonum sic procedi

tur. Videt q̄ iusticia sit circa passiones. Dicit em̄ pbo in. ij. ethi. q̄ circa voluptates ⁊ tristicias est moralis virtus. voluptates aūt. j. delectationes ⁊ tristicias sunt passiones quedā vt supra habitū est cum de passionib⁹ ageret. ergo iusticia cum sit virtus moralis erit circa passiones. ¶Pter. Per iusticiam rectificant operationes q̄ sunt ad alterū sed operationes hmōi rectificari non possunt nisi passiones sint rectificate. quia ex inordinatione passionū prouenit inordinatio in pdictis operationibus. puta concupiscentia em̄ veneree ducit ad adulterū. ⁊ ira p̄ superfluū amorē pecunie. pcedit ad furtū. ergo oportet q̄ iusticia sit circa passiones. ¶Pre. sicut iusticia particularis est ad alterū. ita etiā ⁊ iusticia legalis. ⁊ iusticia legalis est circa passiones. alioquin non se extenderet ad ōēs virtutes quas q̄dam sunt manifeste circa passiones. ergo iusticia ē circa passiones.

¶Sed pra est qđ pbo in. v. ethi. dicit q̄ ē circa operationes. ¶Ho. dōm. q̄ bni⁹ qualitates virtutis ex duob⁹ apparet. Primo qđē ex tho subiecto in iusticie. qđ est voluntas cuius motus vel actus nō sunt passiones. vt supra habitum ē. ⁊ solus motꝰ appetitus sensitiui passiones dicūt. ⁊ ideo in iusticia nō ē circa passiones sicē temperantia ⁊ fortitudo q̄ sūt irascibilis ⁊ concupiscibilis sunt circa passiones. Alio mō ex pte materie. q̄ iusticia ē circa ea q̄ sūt ad alterū. non aūt q̄ passiones interiores immediate ad alterū ordinentur. ⁊ ꝛō iusticia circa passiones nō est. ¶Ad.j. ergo dōm. q̄ non quelibz virtus moralis ē circa voluptates ⁊ tristicias sicē circa materiā. mā fortitudo ē circa timores ⁊ audacias. ⁊ similiter moralis ordinat ad delectationē ⁊ tristiciā sicē ad q̄dam fines ꝓsequendos vel fugiendos. vt phūs dicit in. vij. ethi. delectatio ⁊ tristicia ē finis principaliter quē respiciētes vnūquodq; bonū dicūt vel malū. ⁊ q̄dē bonū dicim⁹. ⁊ ꝰ mō pertinet etiā ad iusticiā. q̄ nō ē iuste q̄ nō gaudet iustis operationib⁹. ¶Ad.ij. dōm. q̄ operationes exteriores me-

die sunt quodāmodo inter res exteriores ꝗ sūt extra mā. t inter passiones interiores ꝗ sunt extra principia. conueniūt aūt ꝗq; cē defectū in vno eorum sine hoc ꝙ sit defect⁹ in alio. sicut si aliqs furripiat rem alteri⁹ nō capiditate habēdi ꝺ̄ ꝗ voluntate nocēdi. vt cōtingit. si aliqs alteri⁹ rem cōcupiscat quā ꝺ̄ furripe non velit. rectificatio ergo operationū fm ꝙ ad exteriora terminant ꝓtinet ad iusticiā. ꝗ rectificatio cap̄ fm ꝙ a passionibus animi ordinatur ꝓtinet ad alias virtutes morales ꝗ sūt circa passiones. vt si furrepionē alicui rei iniuste impedit magnā cē ꝫ eqlitatē in exteriorib⁹ ꝓficiendā. Liberalitas vo impetū procedit ab immoderata pecuniescentia animi. ꝗ qr operationes exteriores non habēt ipm ab interioribus passionibus. ꝗ magis a reb⁹ exteriorib⁹ sicut ee obiectis ideo ꝙ se loquēdo operationes exteriores magis sūt mā iusticie ꝙ alie virtutes morales. ¶ Ad.iij. ꝺ̄. ꝙ bonū cōe est finis singularium ꝑsonarum in cōmunitate existentiū sicē bonum totius finis est cuiuslibet ptis. bonū aūt vnius ꝑsone singularis non é finis alterius. t iō iusticia legalis qua ordinat ad bonum cōe magis se pōt extendere ad interiores passiones quib⁹ homo aliquis liter disponitur in seipo ꝙ iusticia particularis que ordinat ad bonū alterius singularis ꝑsone. ꝙuis iusticia legalis principaliter se extēdat ad alias virtutes ꝙuam ad exteriores operatiōes cap̄ in ꝓmum. ꝫ. precipit lex fortis opa facere. t ꝗ ipa ait t ꝗ manifesti vt ꝺ̄ in. v. ethi.

Ad decimū sic ꝓcedit.

Ꝺ̄ ꝙ medium iusticie non sit medium rei. Hō est genus salutis i oibus spēbus. ꝗ vero moralia in. ij. ethi. ꝺ̄finit ee horum electiu⁹ imediate existens determinata rōne quo ad nos. ergo t iusticia est medium rōnis t non rei. ¶ Ꝓter. In his ꝗ sunt simplr bona non est accipe nimium t diminutū. t p cōsequēs nec medium sicut ꝓ ꝺ̄ virtutibus. vt ꝺ̄ in. ij. ethi. ꝗ iusticia est circa simplr bona. vt ꝺ̄ i. v. ethico. ergo iniusticia nō est medium rei. ¶ Ite. In aliis virtutibus ideo ꝺ̄ esse mediū rationis t non rei. qr diuersimode accipitur ꝙ comparationem ad diuersas ꝑsonas. quia quod vni est multum alteri ē parum vt ꝺ̄ in. ij. ethi. ꝗ ꝺ̄ etiam obseruat in iusticia. nō enim eadē pena punit ꝗ percutit principem t ꝗ percutit priuatam ꝑsonā. ergo etiam iusticia nō habet medium rei sed medium rōnis. ¶ Sed cōtra est quod philosop⁹ in. ij. ethicoꝝ assignat medium iusticie fm ꝓportionalitatem aritmeticam quod est medium rei. ¶ Rñ. ꝺ̄m. ꝙ sicut supra dictum est. alie virtutes morales principaliter cōsistunt circa passiones quarum rectificatio non attēditur nisi fm comparationē ad ipsum hominē cuius sunt passiones fm. s. ꝙ irascit t cōcupiscit. put debet fm diuersas circūstantias. t ideo medium talium virtutū non accipit fm ꝓportionē vnius rei ad alteram. ꝗ solum sim̄ ꝓportionē ad ipm virtutis. t ꝓter hoc i ipso ē medium solū fm rōnē quo ad nos. sed materia iusticie ē exterior operatio fm ꝙ ipsa vel res cui⁹ est vsus debitam ꝓportionē habeat ad aliā ꝑsonā. t iō medium iusticie ꝓsistit in quadā ꝓportionis eqlitate rei exterioris ad ꝑsonas exteriores. equale ē aūt realiter medium inter maius t min⁹. vt ꝺ̄ i. x. metha. vnde iusticia hꝫ medium rei. ¶ Ad. i. ergo ꝺ̄m. ꝙ hoc medium rei ē etiā medium rōnis t iō in iusticia salutē rō ꝓprie monstrat. ¶ Ad. ij. ꝺ̄m. ꝙ bonū simplr ꝺ̄. vno mō ꝙ ē absolute bonum. alio modo bonum simplr ꝺ̄. vno mō ꝙ ē absolute bonū. ſ. fm suā nām ꝑsideratū. ꝙuis per abusum possit fieri malū. sic ꝑ ꝺ̄ diuitie t bonis corporalibus. t in talibus pōt accipi superfluum diminutū t medium. ꝗtū ad horum qui possunt eis vti vel bene vel male t sic circa simplr bona ꝺ̄ ee iusticia. ¶ Ad. iij. ꝺ̄m. iniuria illata ad aliā ꝓportionē hꝫ ad principē t aliā ad ꝑsonā priuatā. t iō oportet aliter adequare vtrāq; iniuriā ꝙ vindictā qō primet ad diuersitatē rei. t nō solū ad diuersitatem rōnis.

Ad vndecimū sic ꝓcedit.

Videt ꝙ actꝰ iusticie non sit reddere vnicuiq; ꝙ suū ē. ꝫ. ꝙ. cōis. ꝺ̄ trini. attribuit iusticie subuenire miserio. ꝗ in subuenire ꝺ̄ miseriis non tribuim⁹ eis ꝙ sūt eoꝝ. ꝗ magis ꝙ sunt nr̄a. ꝗ iusticie actꝰ non est retribuere vnicuiq; ꝙ suū ē. ¶ Ꝓter. Tullⁱ⁹ in li. de offi. ꝺ̄ ꝙ diuicetia quā benignitatē vel liberalitatē appellari licet ad iusticiā ꝓtinet. ꝗ liberalitas ē de ꝓprio ꝺa re alicui non de eo ꝙ ē eiꝰ. ꝙ iusticie actꝰ non ē reddere vnicuiq; ꝙ suū ē. ¶ Ꝓter. Ad iusticiā ꝓtinet non solū res dispēsare debito modo. sed etiam iniuriosas actiones ꝓhibere. puta homicidia. adulteria t alia ḥmōi. ꝗ reddē ꝙ suū ē videt solū ad dispēsationē rerū ꝓtinere. ꝗ non sufficienter p hoc notificat actꝰ iusticie. qa ꝺ̄ actꝰ eiꝰ esse reddē vnicuiq; ꝙ suū est. ¶ Sed ꝓra est ꝙ Ambro. ꝺ̄ in li. ꝺ officiis. Justicia ē ꝙ vnicuiq; ꝙ suū ē tribuit. alienū non vendicat. vtilitates ꝓpriam negligit. vt cōmunē eqtatē custodiat.

¶ Rñ. ꝺ̄. ꝙ sic dictum ē. mā iusticie ē operatio exterior fm ꝙ ipa vt res ꝙ p eā vtimur ꝓportionat alteri ꝑsonę. id quā p iusticiā ordinamur. ꝺ autē ꝺ̄ ee suū. manifestum est ꝙuis ꝑsone ꝙ ei fm ꝓportionis eqlitatē debeat. t iō ꝓprius actꝰ iusticie nichil aliud est ꝙ reddere vnicuiq; ꝙ suū ē. ¶ Ad. i. ꝫ ꝺ̄. ꝙ iusticie cū sint virtutes cardinales ꝺ̄as alie virtutes secūdarie adiūgunt sic mia. liberalitas t alie hmōi virtutes. vt infra patebit. t iō siue mitte misericordiā ꝙ primet ad miam siue ad pietatē. t liberaliter facē ꝙ primet ad liberalitatē ꝙ quadā redundantiā ab actu iusticie. sic ꝓcipiat virtutes. t p hoc ꝑ rñsio ad. ij. ¶ Ad. iij. ꝺ̄. ꝙ sicut ꝓbo ꝺ̄ in. v. ethi. ꝺ̄ supra in his ꝙ ad iusticiā p̄tinent lucra extrīseca nomē vocat. sicut ꝺ̄ ꝙ min⁹ est vocē odiū. t ꝺ iō ꝙ iusticia ꝓpo ē exercita t cōis exercitet involuntarijs ꝓmutationib⁹ rer. puta emptōe et vēditōe i q̄b⁹ ꝓtic ꝺ nois ꝺ̄r. t exinde oriunt ḥmōi nois ad ea circa q̄ pōt ee iusticia eadē rō ē de ꝺ qō ē reddere vnicuiq; qō suū est.

Ad duodecimū sic, pceditur

Vi q̄ iustitia nō hēat iné oēs vtutes morales. Qđ iustitia ei primū reddere alteri qđ suū ē. ad libalitatē aūt primū ptinet de ꝓpio dare qđ superfluū ē. q̄ liberalitas ē maior virtus q̄ iustitia. ¶ Pre. Nihil omat nisi q̄ aliq̄d vtuosū ē. sz magnanimitas ē ornamētū ē iusticie ꝛ oīm vtutū vt dī in. iiij. ethi. q̄ magnanimitas ē nobilior q̄ iustitia. ¶ Pre. Virtus ē circa difficile ꝛ bonū vt dī in. ij. ethi. sz fortitudo ē magis circa difficilia q̄ iustitia. i. circa pcula mortis vt dī in. iij. ethi. ergo fortitudo ē nobilior iustitia. ¶ Sed cōtra est q̄ Tullius dicit in ꝓ de officijs. Ja iustitie virtutis splēdor ē maxim⁹ ex qua boni viri nominant. ¶ Rñ. dīm. q̄ si loq̄mur de iustitia legali manifestū est q̄ ipsa ē pclarior inter oēs vtutes morales. inq̄ntum bonū cōe pmouet bono singulari vnius psone. ꝛ fm h pba. in. v. ethi. dicit q̄ pclarissima vtutū vt ēt iustitia. ꝛ neq̄ ē hesper⁹ neq̄ lucifer ita admirabilis. Sz etiam si loquamur de iustitia particulari precellit inter alias vtutes morales duplici rōne. quarū prima potest sumi ex parte subiecti. quia. s. est in nobiliori parte anime. i. in appetitu rōnali. s. in voluntate. alie aūt virtutes moralibus existēt⁹ in appetitu sensitiuo ad quas pmouent passiones q̄ sunt materia aliarum virtutū moraliū. Secunda rō sumitur ex parte obiecti. nam alie virtutes laudantur solum fm bonū ipsius virtuosi. iustitia autem laudatur fm q̄ virtuosus ad aliū bene se hz. ꝛ sic iustitia quodammō est bonū alteri⁹. vt dī in. v. ethi. ꝛ propter hoc pba dicit in. j. rhetō. Necesse est maximas vtutes esse eas que sunt alijs honestissime. si quidem est virtus potentia benefactiua. propt̄ h et fortes ꝛ iustos ꝛ maxime honorant qm̄ fortitudo est vtilis in bello iustitia aūt in bello ꝛ in pace. ¶ Ad. j. ergo dīm q̄ liberalitas ꝛ si de suo det tñ hoc facit inq̄ntus in hoc cōsiderat quod est propte vtilitē bonus iustitia autem dat alteri quod suum ē quasi cōsiderando bonus cōe. ꝛ pterea iustitia observatur ad oēs. liberalitas aūt ad oēs se extēdere nō pōt. ꝛ iterū liberalitas qui de suo dat supra iustitiā fundat̄ p quā ꝑsertat̄ mutuis q̄ suus est. ¶ Ad. ij. dīm. q̄ magnanimitas qm̄ fa ꝓponit iusticie augere ei⁹ bonitatē que ēt sine iustitia nec ꝓ tutis rationē habere. ¶ Ad. iij. dīm. q̄ fortitudo ꝛ si ꝑficiat circa difficiliora nō tñ ē circa meliora cum sit solum in bello vtilis. iusticia aūt ē in pace ꝛ in bello sicut dictum ē.

Questio iij.

Deinde considerāduz

De iniustitia. Et circa h ārūt ḡmor Pmo vtr iniustitia sit spāle vitiū. Secūdo vtr iniusta agere sit ꝓpriū iniusti. Tertio vtr a iusto possit iniustū pati nō volēs. Quarto vtr iniusticia ex suo genere sit pcm̄ mortale.

Ad primū sic, pceditur

Vi q̄ iniustitia nō sit vitiū spāle Di. n. j. Jo. iij Oīe pcm̄ ē iniquitas. Sz iniquitas vi idē ē qđ iniustitia. q̄ iustitia est equalitas qdā. vnde iniustitia idē vi esse qđ inequitas siue inequalitas. ergo iniustitia non est spāle pcm̄. ¶ Pre. nullum spāle pcm̄ opponit oibus virtutibus. Sz iniustitia opponitur alijs virtutib⁹. nam ēptum ad alterius opponitur castitati. ēptum ad domicilium opponitur magnificentie. ꝛ sic de alijs. q̄ iniusticia non est spāle pcm̄. ¶ Pre. Iniusticia iusticie opponitur que in voluntate est. sed oīe pcm̄ est in voluntate. vt Aug. dicit. ergo iniusticia est spāle pcm̄. ¶ Sed contra ē q̄ iniusticia iusticie oppōitur. sed iustitia ē specialis virtus. ergo iniustitia ē spāle pcm̄. ¶ Rñ. dīm. q̄ iniusticia ē duplex. Vna quidē illegalis q̄ opponit legali iusticie. ꝛ h quidē fm ēptum ē spāle vitiū inq̄ntū respicit spāle obiectū. s. bonū cōe qđ pertinet. h ēptū ad intentionē ē vitius gnāle. qz q̄ contemptum boni cōis pōt hō ad omnia pcā deduci. sicut etiam oia vitia inq̄ntū repugnant bono cōi iniusticie habēt rationē quasi ab iniusticia derivata sicut ꝛ supra de iusticia dictū est. Alio modo dicit iniusticia fm inequalitatē quandam ad alterū pout sz homo vult sibi plus de bonis para exterijs ꝛ honorib⁹. ꝛ min⁹ de malis puta laborib⁹ ꝛ dāpnis. ꝛ sic iniustitia hz materiam spālem. ꝛ ē particulare vitiū iusticie particulari oppositū. ¶ Ad. j. q̄ dīm. q̄ sic iusticia legalis dī p comparationē ad bonū cōmune būnū. ita iusticia vitia dī p comparationē ad bonū diuinū cui repugnat oē pcm̄. ꝛ fm hoc oē peccatū dī ē iniquitas. ¶ Ad. ij. obz. q̄ iniusticia etiā particularis opponit inducere omnib⁹ vtutib⁹ inq̄ntum. s. exteriores etiam act⁹ ꝓpriē ad iusticiā ꝛ ad alias virtutes morales licet diuersimode sicut supra dictū ē. ¶ Ad. iij. dīm. q̄ voluntas sic ē rō se extēdit ad materiā totam moralē. s. ad passiones ꝛ operationes exteriores q̄ sunt ad alterū. Sz iusticia pficit voluntatē solū fm q̄ se extēdit ad operationes q̄ sunt ad alterū. ꝛ sic dī iniusticia.

Ad secundū sic ꝓceditur

Dicit q̄ aliquis dicatur iniustus ex hoc q̄ facit iniustū. Habitus em̄ specificant̄ per obiecta. vt ex supra dictis ptz. sed ꝓpriū obiectū iusticie est iustū. et ꝓpriū obiectū iniusticie est iniustum. ergo⁹ iustus dicēdus est aliquis ex hoc q̄ facit iustū. ꝛ iniustus ex hoc q̄ facit iniustū. ¶ Obiect. pba dicit in. v. ethi. falsum esse opinionem quorundā qui estimāt in potestate hominis esse vt statim faciat iniustū. ꝛ q̄ iustus nō possit minus facere iniustum. Sz iniustus. hoc autē nō esset nisi facere iniustū esset ꝓpriū iniusti. ergo aliquis iudicandus est iniustus ex hoc q̄ facit iniustū. ¶ Obiect. Eodem modo se habet omnis virtus ad ꝓpriū actum. et eadem ratio est de vitijs oppositis. sed quicūq̄ facit aliquid intemperati dicitur intemperatus. ergo quicūq̄ facit aliquid iniustum dicitur iniustus. ¶ Sed ꝑra est qđ philosophus dicit in. v. ethicoꝝ. q̄ aliquis facit iniustum ꝛ iniustus non est. ¶ Rñ. dīm. q̄ sicut obiectum iusticie est aliquid equale in re-

bus exterioribus.sta etiã obiectum iniusticie ẽ aliqđ inequale. pat. ſ. aliqui attribuit pl̃ vl̃ minꝰ q̃ ſibi cõperat.ad hoc aũt obiectu comparatur habit⁹ iniusticie mediante ꝓpria actu q̃ vocatur iniusticatio. Põt q̃ pingere q̃ q̃ facit iniustũ non ẽ iniustus vubꝫ. Vno mõ ꝓpt defectũ ꝓportionis ipsius operationis ad ꝓpriũ obiectũ quẽ q̃dẽ recipit ipẽm ẽ nomẽ a p se obiecto non aũt ab obiecto q accidẽs ut bño aũt q̃ fiat ꝓpter finẽ p se vl̃ aliquid qõ est intenti.q accidẽs aũt qõ ẽ ꝓter intẽtionẽ.ẽ iõ ẽ aliqs faciat aliqđ quod ẽ iniustũ non intendẽs iniustũ facere.puta cũ ꝫ faciat p ignorãtiã nõ est estimãs se iniustum facere tũc non facit iniustũ per se ẽ formaliter loquendo sed solũ p accidẽs ẽ quasi mãlet faciens id quod est iniust⁹.vñ ẽ talis operatio nõ denominat iniustificatio. Alio mõ ꝑ contingere ꝓter defectum cõe impotentie ipsius operãtis ad habitũ põt eñ iustificatio procedere q̃q̃dam ex aliqua passione puta ire vl̃ concupiscẽtie q̃q̃ antẽ ex electione.q̃ ſ. ipſa iustificatõ p se placet.ẽ tunc ꝓprie ꝓcedit ab habitu. q̃ vni cuiꝫ habenti aliqđ habitũ ẽ fm se acceptũ qõ conuenit illi habitui facere.ergo iniustũ ex intẽtione ẽ electiõe est propium iniusti fm q̃ iniustus dicitur qui habet iniusticie habitũ. sed facere iniustum ꝓter intentionẽ vel ex passione põt aliquis absq̃ habitu iniusticie. ¶Ad ſ. õ dõm. q̃ obiectum p se ẽ formaliter acceptũ specificat habitum.non autem ꝓut accipitur mãliter ẽ p accidens. ¶Ad ij. dõs.q non est facile cuiꝫ facere iniustũ ex electione quasi aliqđ p se placẽs ẽ non ꝓpter aliud.sed hoc ꝓpriũ ẽ habẽtis habitum.vt ibidẽ põ dicit. ¶Ad ij. dõm. q ob tectum tpantie non est aliqđ exterius constitutum ſicut obiecta iusticie.sed obiectus tpantie accipitur.ſ. tpatum accipitur solũ in cõparatione ad ipm hominẽ ẽ ideo qõ est per accidẽs ẽ ꝓter intentionẽ non potest dici tpatum nec mãliter nec formaliter.ẽ ſibi neq̃ intemperatus.ẽ ẽm ad hoc ẽ dissimile in iusticia ẽ in aliis vtrumbus moralibus.sed tpatum ad cõparationẽ operatiõis ad habitum in omnibus ſibi ſe hz.

Ad tertiũ ſic procedi

tur. Videt q̃ aliquis possit pati iniustũ volẽs. Iniustum eni est inequale vt dictum ẽ. sed aliquis ledendo seipsũ recedit ab equalitate ſicut ẽ ledendo alium.ergo aliquis potest sibiipſi facere iniustum ſicut ẽ alteri.sed q̃cunq̃ facit iniustum volens facit.ergo aliquis volens potest pati iniustum maxime a seipso. Prc. Nullꝰ fm legem ciuiles puniuntur nisi ꝓpter hoc q̃ facit aliquam iniusticiam.ſ. illi q̃ interimũt seipsos puniuntur fm legem ciuitatum in hoc q̃ prohibentur antiquitus honore sepulture. vt pz p põm i v. ethi. ergo aliquis potest facere sibiipſi iniustũ ẽ ita contingit q̃ aliquis iniustum patiatur volens. ¶Prc. Nullus facit iniustũ nisi alicui patienti iniustũ.sed contingit q̃ aliquis faciat iniustum alicui hoc volenti.puta si vendat ei rem charius q̃ valeat.ergo cõtingit aliquẽ volẽtem aliquid iniustum pati. ¶Sz ꝓra est qõ iniustũ pati opponitur ei qõ est iniustũ facere.ſ. nullꝰ facit iniustũ nisi volẽs.ergo q̃ opponitur nullus patit iniustũ nisi volens. ¶Ad. põs. q actio dicitur ꝓprie ꝓcedit ab agente.passio aũt fm ꝓportionẽ ẽ ab alio.vñ nõ põt eẽ idẽ fm idẽ agens ẽ patiẽs.vt dr in. iij. ẽ. viij. phisi. ꝓncipiũ aũt ꝓpriũ agendi in habẽte voluntatẽ.ẽ ideo ille ꝓprie ẽ p se bõ facit quod volẽs facit. ẽ ecõuerso ille ꝓprie homo patit q̃ ꝓter voluntatẽ suã patitur.q̃ ingnũ est nolens ꝓncipiũ est ex seipso. ẽ ideo ingnium hmõi magis ẽ agens q̃ patiẽs. dicẽdũ ẽ q̃ q̃ iniustũ p se ẽ formaliter loquendo nullꝰ põt facere nisi volẽs.nec pati nisi nolẽs. q̃ accidẽs aũt ẽ quasi mãliter loquẽdo põt aliquis id qõ est de se iniustũ vel facere nolẽs.ſicut ea q̃ ꝓter intentiones operant vel pati volens.ſic cũ aliqs põs alteri dat ſuã voluntatẽ q̃ debeat.

¶Ad. ſ. q̃ dõm. q cũ aliq̃s ſua voluntate dat alicui id qõ ei non debet. non facit nec iniusticiaꝫ nec inequalitatẽ.hõ eñ per ſuã voluntatem possidet reꝫ. ẽ ita non est ꝓter ꝓportionẽ si aliquid ei superabũdẽ q̃ fm ꝓpriam voluntatẽ. vel a seipso vel ab alio. ¶Ad ij. dõ. q aliquis ꝓpria singularis põt ꝓprie cõsiderari. Vno mõ fm se. ẽ sic si sibi aliq̃s nocumentũ inferat põt quidem habere rationẽ alterꝰ peccati. pura impunite. vel impunãdẽ non ni rõne iniusticie.q̃ sic iusticia semp est ad alterũ ita ẽ iusticia. ẽ alio mõdo põt cõsiderari aliq̃s hõ iniustum ẽ aliqđ ciuitatis.ſ. para vel inãimum est aliqđ dei.ſ. creatura ẽ imago. ẽ sic p seipm occidẽs inuitas cõdam facit non sibi q̃ ciuitati ẽ deo. ẽ ideo punit tam fm legem diuinã q̃ fm legem humanã.ſicut ẽ de fornicatiõe apte dicit. Si q̃ templũ dei violauerit vindex ipm deus. ¶Ad ij. dõ. q passio est effectus actionis exterioris. in hoc aũt q̃ est facere ẽ pati iniustũ.id qõ materialiter ẽ attendit fm id qõ exterꝰ agit ꝓut in se cõsideratur dictũ est.id aũt qõ ẽ ibi formale ẽ p se accendit fm voluntatẽ agẽtis ẽ patiẽtis.vt ex dictis pz. dõm est ergo q̃ aliquẽ facere iniustũ ẽ alii pati iniustũ materialiter loquẽdo semp se cõcomitant.sed si formaliter loquamur facere aliquis põt iniustum intendẽdo iniustũ facere.eñ aliꝰ nõ patit iniustũ.quia voluntas patit. ẽ ecõuerso põt aliqs pati iniustum.si volẽs id qõ est iniustũ patitur. ẽ tamẽ ille q̃ hoc facit ignorans non facit iniustum formaliter sed materialiter tñ.

Ad quartũ ſic procedit

Videtur q̃ non q̃cunq̃ facit iniustum peccet moraliter. Peccatũ eñ venialẽ moriali opponitur.sed quidãq̃ venialẽ potẽs est q̃ aliqs faciat iniustũ. dicit eñ pbs in. v. ethi. de iniusta agẽtibus loquẽs. Quicunq̃ nõ solũ ignorãtes ẽ ꝓpt ignorãtiã peccãt venialiter sũt. ẽ nõ q̃cunq̃ facit iniustũ peccat moraliter. ¶Prc. q in aliq̃ puta iniusticia facit parũ a medio declinat.ẽ ꝫ videt eẽ tolerabile ẽ inter minima in malo q̃ cõparandum. vt pz p põm in. ij. ethic. nõ ẽ q̃cunq̃ facit iniustũ peccat moraliter. ¶Prc. charitas ẽ mater oĩũ

Puta ex causa fornicatur aliqs furtū dicit mortale. Nō sic de furto opposito aliquo furto. Item mortalia, q̄ etiā nullo facere iniustū sp̄ē pctō mortale. Sed Augustinus dicit q̄ lex dei est pctm̄ mortale. Nullus facit iniustū facit p̄ceptū legis dei. qui vult reducit ad furtū vel ad adulteriū vel ad homicidiū vel ad aliquid huiusmodi. Sed iniustū peccat mortaliter. Ad. ij. dicendum. q̄ sicut supra dictū est cum de delectatione ageretur. peccatum mortale est quod separatur charitati per quam est ad vitam. Esse autem nocumentum alteri illatum est se charitati repugnare quae movet ad volendum bonum alteri. et ideo cum iniustitia semper consistat in nocumento alterius manifestum est. q̄ facere iniustum ex genere suo est pctm̄ mortale.

Ad. j. q̄ dicendum. q̄ illud verbum potest intelligi de ignorantia facti quam ipse vocat ignorantiam particularem circumstantiae q̄ meretur veniam non autem de ignorantia iuris q̄ non excusat. q̄ autem ignorans facit iniustum non facit iniustum nisi per accidens ut supra dictum est. Ad. ij. dicendum. q̄ ille qui in puncto facit iniustitiam deficit a perfecta ratione eius quod est iniustum facere. Non tamen potest reputari non ens sed ens iniustum facere. Unde quicumque hoc patitur. puta si auferat alicui alicui unam pomum vel aliquid tale de quo probabile est q̄ ille ipse non redderet nec ei displiceat.

Ad. iij. dicendum. q̄ peccata quae sunt per accidens vocantur iniquitates non sunt iniquitates per se. vnde non est illis ratio.

Quaestio. lx.

Deinde considerandum est de iudicio. Et circa hoc quaerunt sex.

Primo utrum iudicium sit actus iusticiae. Secundo utrum sit licitum iudicare. Tertio utrum per suspitiones sit iudicandum. Quarto utrum dubia sint in melioram partem interpretanda. Quinto utrum iudicium sp̄ sit secundum legem scriptam perscrutandum. Sexto utrum iudicium per usurpationem contingat.

Ad primum sic procedit.

Videtur q̄ iudicium non sit actus iusticiae. Actus enim est potentiae. Sed quaelibet habitus q̄ unumquodque horum iudicat quae cognoscit. et sic iudicium ad unam cognoscitivam pertineret. vis autem cognoscitiva per prudentiam perficitur. ergo iudicium magis pertinet ad prudentiam quam ad iusticiam quae non est in voluntate ut dictum est. Praeterea apostolus dicit. j. ad Cor. v. Spiritualis iudicat omnia. Sed nullus iudicat se. Ergo spiritualis per virtutem charitatis quae diffundit in cordibus nostris per spiritum sanctum q̄ datus est nobis ut dicitur Ro. v. q̄ iudicium magis pertinet ad charitatem quam ad iusticiam. Praeterea ad unumquodque virtutes pertinet rectus iudicium circa proprium finem. Sed virtuosus in singulis est regula et mensura finis proprii ut dicitur in. ij. ethi. non ergo iudicium magis pertineat ad iusticiam quam ad alias virtutes morales. Praeterea. Iudicium videtur ad solos iudices pertinere. actus autem iusticiae inveniuntur in omnibus iustis. cum ergo non solis iudicibus sint iusti. videtur q̄ iudicium non sit actus proprius iusticiae. Sed contra est quod in psalmo dicitur. Donec iusticia convertatur in iudicium.

Respondeo. dicendum. q̄ iudicium proprie nominat actum iudicis in quantum iudex est. Iudex autem dicitur quasi ius dicens. Ius autem dicitur obiectum iusticiae. ut supra habitum est. et per iudicium imponitur finis proximus nostris impositionibus definitionibus et determinationibus iustis vel iniustis. q̄ autem aliquis bene diffiniat aliquid in operibus virtuosis. sicut castus recte determinat ea quae pertinent ad castitatem. et per iudicium quod imponitur recta determinatione eius quod est iustum proprie pertinet ad iusticiam. Propter quod philosophus in. v. ethi. dicit q̄ homines ad iudicem confugiunt. sicut ad quendam iusticiae animatum.

Ad. j. dicendum. q̄ nomen iudicii quod finem primam impositionem significat recta determinatione iustorum amplitudo est ad significandum rectas determinationes in quibuscumque rebus tam in speculativis quam in practicis. in quibus omnibus ad rectum iudicium duo requiruntur. quorum unum est ipsa virtus proferens iudicium. et sic iudicium est actus rationis. dicere enim vel diffinire aliquid rationis est. aliud autem est dispositio iudicantis ex qua bene idoneatur ad recte iudicandum. et sic in hoc quod pertinet ad iusticiam iudicium procedit ex iusticia. sicut et in hoc quod ad fortitudinem pertinet ex fortitudine sicut et iudicium est quidem actus iusticiae sicut inclinantis ad recte iudicandum. prudentiae autem sicut iudicium praecepto. vel syllogismo ad prudentiam pertinet. de quibus iudicativa ut supra habitum est. Ad. ij. dicendum. q̄ homo spiritualis ex habitu charitatis hac inclinatione ad recte iudicandum de omnibus finem regulae divinae ex quibus iudicium procedit bonum sapientiae. quod iudicat sicut iustum per virtutem prudentiae. quod iudicium ex rege vel iudice iuris. Ad. iij. dicendum. q̄ aliae virtutes ordinant hominem in seipso. Sed iusticia ordinat homines ad alium. ut ex dictis patet. homo autem ex hoc quod ad ipsum pertinet non autem ex hoc quod ad alium pertinent. et ideo in his quae sunt finis aliarum virtutum non requiritur nisi iudicium prudentiae. extra vero in materia iudicii. ut dictum est. Sed in his quae pertinent ad iusticiam requiritur alterius iudicium alicuius superioris q̄ virtutem valeat arguere et ponere manum suam in ambobus et propter hoc iudicium spiritus pertinet ad iusticiam sicut ad aliquam aliam virtutem. Ad. iij. dicendum. q̄ iusticia in principe quidem est sicut virtus architectonica quasi imperans et praecipiens quod iustum est. in subditis autem est tantum virtus executiva et ministrans. et ideo iudicium quod importat diffinitionem iusti pertinet ad iusticiam finem quae est principalior modo in praesidente.

Ad secundum sic procedit

Videtur q̄ non sit licitum iudicare. Nullus enim infligitur poena nisi pro illicito. sed iudicantibus imminet poena quam non iudicantes effugiunt secundum illud Matth. vij. Nolite iudicare ne iudicemini. ergo iudicare est illicitum. Praeterea Rom. xiij. dicit. Tu quis es qui iudicas alienum servum. suo domino stat aut cadit. dominus autem omnium deus est. ergo nulli hominum licet iudicare. Praeterea nullus homo est sine peccato. secundum illud. j. Job. j. Si dixerimus quia peccatum non habemus nosipsos seducimus. sed peccanti non licet iudicare. secundum illud Roman. ij. Inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. in quo enim alterum iudicas teipsum con-

demnare. eadem enim ratio ꝙ iudicijs ꝙ nulli est licitus iudicare. ¶ Sꝫ est qꝛ dr Deutero. xvj. Judices & magistros constituес in oibus portis tuis vt iudicent populum iusto iudicio. ¶ Rñ. dr. ꝙ iudicij iniustꝰ est licitus inquꝝ ē iudicie actus. sicut aũt ex pdictis pz ad ꝫ ꝙ iudicij sit actꝰ iustitie tria requꝛunt. ꝑ quidẽ vt ꝓcedat ex auctoritate iustitie. Secõ ꝙ ꝓcedat ex auctoritate prelatiua. tertio ꝙ ꝓferat sm rectã rõnem prudẽtie. quibꝰ aũt horꝫ deficit iudicij erit vitiosꝰ & illicitꝰ. vnde dicẽ mõ quẽ ē Sꝛecundinus iudicie. & sic dr iudicij quorũs vel iniustꝰ. alio mõ quẽ homo iudicat in his i quibꝰ non hꝫ auctoritatẽ. & dr sic iudicia vsurpata tertio mõ quẽ decst cremudo rõnis. puta cũ aliquis de hoc iudicat ꝙ sũt dubia vt occulta ꝓpter aliqꝫ lenes defectꝰ. & sic dr iudicij suspiciosꝰ vel temerarij.

¶ Ad j. ergo dr. ꝙ dña ibi ꝓhibet iudicia temeraria quod ē de intentiõe cordis vel de aliqꝫ incertis. vt Aug. dicit in li. de sermõe dñi in mõte vel ꝓhibet ibi iudicij de rebus diuinis de quibꝰ cũ sint supra nos nõ debemꝰ iudicare ꝙ simpliciter credere vt Hylariꝰ dicit sup Matt. vel ꝓhibet iudicij ꝙ nõ sit ex benignitate ꝙ ex animi amaritudie. vt Chrysꝰ. dicit. ¶ Ad ij. dr. ꝙ iudex cõstruatur vt minister dei. vñ dr Deutero. j. Quod iustum est iudicate. & postea subdit. qꝛ dei est iudicium. ¶ Ad iij. dr. ꝙ illi qui sũt in grauibꝰ peccatis non debent iudicare eos ꝙ sunt in eisdem pctis vel minoribꝰ. vt Chrysꝰ. dicit sup illud Matt. vij. Nolite iudicare. & ꝓcipue ꝙ est intelligẽdum qñ illa pcta sunt publica. qꝛ ex ꝫ generatur scãdalũ in condibus aliorꝫ. si aũt nõ sũt publica sed occulta. & necessitas iudicandi immineat ꝓpter officiũ. ꝺt cuꝫ humilitate & timore vel arguere vel iudicare. vñ Aug. dicit in lib. de ser. dñi in mõte. Si inuenerimus vos i eodẽ vitio esse ꝓgemiscam⁹. & ad pariẽ cõdũ inuitemus nec tñ ꝓpter hoc dr sic seipm cõdemnat. vt nouũ pẽnitẽtie meritũ sibi acqꝛat. ꝙ qꝛ condemnat aliũ oñdat se sibi cõdemnabilẽ eẽ ꝓpter idem pctm vel sile.

Ad tertiũ sic procedit

Vi ꝙ iudicia ex suspitione ꝓcedẽtia nõ sint illicita. Suspicio enim videtur esse opinio incerta de aliquo malo. vnde & ꝓba in. vj. etbi. ponit ꝙ suspitio se hꝫ ad verum & ad falsum. sed de singularibus contingentibꝰ non potest haberi opinio nisi incerta. cum ergo iudicium humanũ sit circa huiusmodi actꝰ qui sunt in singularibꝰ & ꝓpter ignorantiã videtur ꝙ nullũ iudicium esset licitus si ex suspitione iudicare non liceret. ¶ Pre. Per iudicium illicitũ sit aliqua iniuria ꝓximo. ꝫ suspitio mala i sola opinione boni ꝓsistit. & sic nõ vi ad iniuriã alteri⁹ pnere. ꝙ suspitio iudicia nõ ē illicita. ¶ Pre. Su sit illicitꝰ dr ꝙ iustitiaꝫ reducatur. qꝛ iudicij est actꝰ iustitie. vt dictũ est ꝫ iniustitia ex suo genere sp est pctm mortale vt supra habitum ē. ꝙ suspitiosꝰ iudicia cẽt sp pctm mortale si eẽt illicita. ꝫ b est falsũ. qꝛ suspitiosꝰ vitare non possumꝰ. vt dicit gl. Aug. super illꝫ j. Cor. iij. Nolite ali⁹ temꝑ iudicare. ꝙ iudicia suspitiosa non vi eẽ illicita. ¶ Sed Sꝫ est quod Chrysꝰ. sup illꝫ Matth. vij. Nolite iudicare cẽ dicit. dño hoc mãdato non ꝓhibet xpianos exhortationis alios corripere ꝫ ne ꝙ iacentiam iustitie sue xpiani xpianos despiciãt & solita plenaꝫ suspitionib⁹ odiãtes ceteros & condẽnent. ¶ Rñ. dr. ꝙ sic ꝛ Tullius dicit. suspitio importat opinionẽ mali qñ ex leuib⁹ indicijs ꝓcedit & ꝓmgit ex trib⁹. Dno quidẽ mõ ex b ꝙ aliqꝫ ex saꝑo malꝰ est. & ex b ipo ꝙ ꝫ placitus sue mutabilitatis facilẽ de alijs malũ opinat. Pꝫ illꝫ Eccles. x. In via stulti⁹ ambulãs cũ ipe sit insipiẽs oẽs stultos esse estimat. Alio mõ ꝓuenit ex hoc ꝙ aliqꝫ male afficit ad alterũ. cũ eni aliquis ꝓximꝰ vel odit aliquẽ. aut irascit vel inuidet ei ex leuibus signis opinat mala de ipo. qꝛ vnusquisq; facilẽ credit qd appetit. ¶ Certo mõ ꝓuenit ex longa experientia. vnde pbo dicit in. vj. rhetor. ꝙ senes sũt malẽ suspitiosi. quia multotiẽs experti sũt aliorum defectus. paucos aũt duæ suspitionis causæ manifeste ꝓpinant ad quæritandũ affectꝰ tertia vero causa diminuit rõnẽ suspitionis inquãtũ experientia ad cernendũ ꝓficit ꝙ est Sꝛ rationẽ suspitiosꝰ & ideo suspitio vnusq; qõdã ipoꝛtat. & quãto magis ꝓcedit suspitio tanto magis ē vitiosa. Est aũt triplex gradus suspitionis. Primꝰ quidẽ gradus est vt hõ ex leuibus indicijs de bonitate alicuius dubitare incipiat. & hoc ē venialẽ & leue pctm. quoniã eni ad tẽptationẽ hũanã sine qua vita ista non ducitur vt habet in gl. sup illud j. ad Cor. iij. Nolite ante tempus iudicare. Secũs gradus ē cũ aliqꝫ ꝙ certo malitiam alteri⁹ estimat ex leuib⁹ indicijs. & b ꝫ sit de aliquo graui est pctm mortale inquãtũ non est sine ꝛemptu primi. vñ gl. ibidẽ subdit. & si ꝙ suspitionem vitare non possumꝰ. qꝛ hominem iudicia ei. i. diffinitiua firma sibi de ipo cõtinere de hoc. Tertius gradꝰ est cũ aliqꝫ iudex ex suspitione ꝓcedit ad aliquem condemnandum. & hoc directe ad iniustitiaꝫ pertinet. vnde est pctm mortale. ¶ Ad primũ ergo dicendum ꝙ in humanis actibus inueniuntur aliqua certitudo non quidẽ sicut in demonstratiuis. ꝫ sm ꝙ cõuenit tali materie. puta cum aliquid per idoneos testes ꝓbatur. ¶ Ad scõm dicẽdũ. ꝙ ex hoc ipso ꝙ aliquis malum opinionẽ habet de alio sine causa sufficienti indebite ꝓuenit ipsum. & sic iniuriat ei. ¶ Ad iij. dr. ꝙ qꝛ iustitia & iniustitia sunt circa exteriores operationes vt dictum est. nunc iudicium suspitiosꝰ directe ad iniustitiã pertinet qñ ad actum exteriorem ꝓcedit. & tũc est peccatum mortale vt dictum est. iudicia aũt interius pertinet ad iniustitiã sm ꝙ compatitur ad exteriꝰ iudicium vt actus interior ad exteriorem. sicut cõcupiscentia ad fornicationẽ. & ira ad homicidium.

Ad quartuꝫ sic procedit.

Vi ꝙ dubia non sint i meliorẽ ptẽ interpretanda. Judicij enim ratio dr esse de eo qõ vt in pluribus accidit. sed in plurib⁹ accidit ꝙ aliqui male

agant.q; slultoꝝ est numer⁹ insipiẽ⁹ vt dr Eccle. j. Puoꝝ cũ sit infinit⁹ hoiꝝ ad malũ ab adolescentia sua. vt dr Gen. vij. ergo dubia magꝭ debem⁹ interpretari in malũ ḟ in bonũ. ¶ Pre. Augu. dicit ḟ ille pie ⁊ iuste viuit ḟ regit integer est estimator⁹ in neutrã ptem declinando. ḟ ille ḟ interpretat ẽ meli⁹ qđ dubium est declinat in alterã ptem. ergo hoc non est faciendũ. ¶ Pre. homo dr diligere ꝓximũ sicut seipm. sed circa seipm homo dr dubia interpretari in peiorẽ ptẽ. Ergo illo Job. xx. Verebar oia opera mea. ḟ vi q; ea ḟ sũt dubia circa ꝓxios sunt i peiorẽ ptẽ interpretãda. ¶ Ez ꝺ est qđ Homa. xiiij. sup illo Qui nõ mã ducat mãducãtem non iudicet. dicit gl. Dubia in meliorẽ ptẽ sũt interpretanda. ¶ Ḣñ. dr̃m. q; sicut dictũ est. ex bocipso q; aliq̃s bꝫ malã opinionẽ de alio absq; sufficienti causa iniuriatur ei ⁊ premunt ipm. nullꝰ aũt debet alii ꝓximore vel nocumẽtũ qcũq; inferre absq; causa cogẽte. ⁊ ideo vbi non appent manifesta indicia de malo alicuius debem⁹ eũ vt bonũ habere. i meliorẽ partem interpretando qđ dubiũ est. ¶ Ad .j. ergo dr̃m. q; potest contingere q; ille q; in meliorem partẽ interpretat frequẽt⁹ fallit. sed melius ẽ q; aliq̃s frequẽter fallat habẽs bonã opinionẽ de aliq̃ malo hoie q; raro fallat hũs malam opinionẽ de aliquo bono. qz ex hoc fit iniuria alicui non aũt ex ꝑ. ¶ Ad .ij. dr̃m. q; alio est iudicare de reb⁹ ⁊ alio de hoib⁹. in iudicio ei in q̃ de reb⁹ iudicam⁹ non attendit bonũ vl malũ ex pte ipsi⁹ rei de qua iudicam⁹ cui nihil nocet qualitercũq; iudicem⁹ de ipsa. ḟ attẽdit ibi solum bonũ iudicantis si ꝺo iudicet vel malus si falso. qz verũ ẽ bonũ intellect⁹. falsũ aũt ẽ malũ ipsi⁹ vt dr̃ in. vj. ethi. ⁊ ideo vnusq̃q; ꝺz niti ad ḟ q; de reb⁹ iudicet fm q; sũt. sed iudicio quo iudicam⁹ de hominib⁹ precipue attendit bonum ⁊ malũ ex parte eius de quo iudicat q̃ in hoc ipso bonus habilis habetur q; bon⁹ iudicat. si cõtemptibilis ⁊ iudicet malus. ⁊ ideo ad hoc potius tendere debem⁹ in rali iudicio q; hoiem iudicemus bonũ nisi manifesta ratiõ in contrariũ appareat. ipsi autẽ humilmodi iudicanti falsũ iudicium quo bene iudicat de alio non ꝓfuit ad malũ intellect⁹ ipsius sicut nec ad eius perfectionẽ ꝓfuit fm se cognoscẽs vtute singularia ꝓsequi. ḟ magꝭ ꝓfuit ad bonũ effectũ. ¶ Ad .iij. dr̃. q; interpretari aliq̃d in deteriorẽ vl meliorẽ ptẽ ꝓtingit dupl⁹. Uno mõ p quãdã suppositionẽ. ⁊ sic cũ debem⁹ aliq̃b⁹ malis adhibere remedia siue nr̃is siue alienis. expedit ad ḟ vt securius remedia apponat q; supponat id qđ ẽ deterius. qz remedia qđ est efficax ꝺz mal⁹ malũ. mlto magꝭ ẽ efficax ꝺz min⁹ malũ. Alio mõ interpretamur aliq̃d in bonũ vl malũ diffinitẽdo siue determinãdo. ⁊ sic i rep iudicio dr aliq̃s nihil ad ḟ vt interpret ens q̃cq; fm qđ ẽ. in iudicio aũt ꝓpriaꝝ vt interpret en meli⁹ sic dictũ est.

Ad quintuꝫ sic ꝓcedit

Ꝑ. q; nõ sit ip fm leges scriptas iudicãdũ. Sẽ p cm vsãdũ ẽ iniustũ iudicia. ḟ q; ꝯ leges scripte cõtinẽt iniustitiam. Fm illo Esa. x. Ve qui condũt leges iniq̃. ⁊ scribẽtes iniustitiã scripserunt. ḟ non sp ẽ fm leges scriptas iudicandũ.

¶ Pre. Iudiciũ dr ee de singularib⁹ eventib⁹. ḟ nulla lex scripta pt oẽs singulares euẽtus cõprehẽdere vt ꝑz p ꝑbm in. v. ethi. ḟ vi q; non sp sit fm leges iudicãdũ. ¶ Pre. Lex ad ꝺ scribit vt finis legislatoris manifestet. ḟ qđz ꝓbgit q; si ipe legislator ꝓsẽs esset aliter iudicaret. ḟ nõ ẽ sp fm legeꝫ scriptas iudicãdũ. ¶ Ez ꝺ est qđ Aug. di cit in li. de vera religione. In istis igitꝫ⁹ legib⁹ ḟ de his hoiꝫ iudicẽt cũ eas instituerint cũ in eis nihil inueniri possit iniustum. ⁊ firmitate nõ licebit iudicibus de eis iudicare. ḟ fm ipsas. ¶ Ḣñ. dr̃. q; si cut dictũ est. iudiciũ nihil aliud ẽ q; quedã diffinitio vel determinatio eius qđ iustũ ẽ. sit autẽ aliq̃d iustũ dupl⁹. vno modo ex ipa nãr rei qđ dr esse iuxta naturale. alio mõ ex quodã ꝓcto inter hoiꝫ quod dr esse positiuũ vt supra dictũ est. leges aũt scribunt ad viruꝫ iuris declarandũ aliter ẽ ⁊ aliter. nam legis scriptura ius quoddam nãle ꝓtinet ḟ nõ instituit. nõ ꝺz eis robur ex lege ḟ ex nãli iure aũt positiuũ scripturã legi. ⁊ cõtinet ⁊ instituit ꝺans ei auctoritatis robur. ⁊ tõ necesse est q; iudiciũ fiat fm legẽ scripturas aliquam iudicium deficeret vel a iusto naturali vel a iusto positiuo. ¶ Ad .j. ergo dr̃. q; lex scripta sicut non ꝺat robur iuri nãli. ita nec põt ei robur minuere vel auferre. quia nec voluntas hominis potest immutare naturam. ⁊ ideo si scriptura legis ꝓtineat aliq̃d cõtra ius naturale iniusta ẽ. nec ꝺz vtq̃ obligandi. sibi ei ius positiuũ nõ ꝺz locũ nisi ingratum ius nãle diffinit. vtꝝ sic vl aliter fiat sit supra habitum ẽ. ⁊ ideo nec tales scripture leges dicunt. ḟ potiꝰ legẽ corruptiones vt supra dictũ est. ⁊ tõ fm eas nõ ẽ iudicãdum. ¶ Ad .ij. dr̃m. q; sic leges iniq̃ fm se ꝺrigunt iura nãlia vel semp vel vt in pluribꝰ. ita ctãs leges q; sunt recte posite in aliq̃bus casibus deficiũt in q̃bus si seruarẽtur essent cõtra ius naturale. et ideo in talibus non est fm ill̃am legis iudicandum sed recurrẽdũ ad equitatẽ quam intendit legislator. vñ inscripte dicit. Nulla rõ iuris aut cõtortio benignitas patitur vt q̃ salubriter ꝓ vtilitate hoim introducũt ea non quorundã interpretatõe ꝺrigi ꝓpoꝝ cõmodũ ꝓducam⁹ ad seueritatem. et in talib⁹ etiã legislator aliter iudicaret. ⁊ si consideraret lege determinare nollet. ⁊ p hoc ꝺz respondeo ad tertium.

Ad sextum sic ꝓcedi

tur. Videtur q; iudicium p usurpationẽ nõ reddatur peruersũ. Iusticia enim ẽ rectitudo q̃daꝫ in agendis. sed nihil ꝺcpit veritati a quocunq; dicatur. sed a quocunq; est accipiẽda. ergo etiã nihil ꝺcpit iusticie a quocunq; iustũ determinetur quod ptinet ad rõnẽ iudicij. ¶ Pre. Petã punire ad iudiciũ ptinet. ḟ aliq̃ laudabiliter leguntur petã punisse q; tñ auctoritatẽ non hẽant sup illos q̃s puniebant. sic Moyses occidẽdo egyptiũ vt habet Exo. ij. Et Phineeꝰ filiꝰ Eleazari zambri filiũ Salumi vt legit Numẽ. xxv.

r reputamus est ad iusticiā. vt dicitur in pō. ergo vsurpatio iudicij non pertinet ad iusticiam.

¶ Pre. Prās spūalis dicit quod ē spūalis. ꝙ quīq; prelati hōres spūales petētem interomittūt se de his que pertinent ad secularē prātes. ergo vsurpatio iudicii nō est illicita. ¶ Pre. Sic ad recte iudicandū requiritur auctoritas. ita etiā r iusticia iudicantis. r scia vt ex dict' p3. sed non dī iudicia esse iniusta si aliquis iudicet non habens habitū iusticie vel non bōs sciāz tutio. ergo etiā nec iudicia vsurpatio qō fit p defectū auctoritatis sp erit iniusta. ¶ Sz para est qō Ro. xiij. Tu quis es ꝙ iudicas alienū seruū. ¶ Rñ. dom. q cum iudicia sit ferendū fm legeꝫ scriptas vt dictum est. ille ꝙ iudicia fert legis dictum legis quod dammō interpretat applicando ipm ad q̄ticulare negocia. cū aūt ens dē auctoritat' sit legem interpretari r legem condere. sicut lex cum dī non potest nisi publica auctoritate. ita nec iudicium ferri pōt nisi publica auctoritate. ꝙ dāt se exēdit ad eos qui cōm utati subdunt. r ideo sicut iustum esset vt aliquis constringeret alios ad legem seruandā. que nō eēt publica auctoritate sanctra. ita etiam iniustum ē q̄ si aliqs compellat aliquē ferre iudicium quod publica auctoritate non fertur. ¶ Ad 4. ergo dom. q̄ quācūq; statis non imponat cōpulsionē ad hoc q̄ suscipiat. ꝫ liberum est q̄ vnicuiq; eam recipere vel non recipē. put vult. sed iudicia iponat quādam impulsionem. r iō iniustū est q̄ aliquis iudicetur ab eo qui publicam auctoritatē nō hz.

¶ Ad. ij. dom. q̄ Moyses vī egyptium occidisse quasi ex inspiratione diuina auctoritatē adeptus. vt vī per ꝫ qō dī Actuū. vij. q̄ oculo egyptio estimabat Moyses intelligere frēs suos. q̄ dō p manū ipsius daret salū ī israel. Vel pōt dici q̄ Moyses occidit egyptiū defendendo eū qui iniuriam patiebatur cū moderamine inculpate tutele. vnde Ambro. dicit in li. de officijs. q̄ nō repellit iniuriam a socio cū pōt. tā ē iniustus ille qui facit. r inducit exemplū Moysi. Vel potest dici sicut dicit Aug. in questionibus Exo. q̄ sicut terra ante nullis semīs herbas multiplicem fertilitatē laudat. sic illud Moysi factus virtuosū q̄dē. fuit sed magne fertilitatis signū gerebat in eum. s. erat signū virtutis ei' qua ppōm liberanda erat. De Phinees aūt dō ē q̄ ex inspiratione diuina zelo dei cōmotus ꝫ fecit. vī q̄ ēs nondum erat summus sacerdos. erat tū filius summi sacerdotis. r ad eum hoc iudicium pertinebat sīc. r ad alios iudices quib' hoc erat p̄ceptum.

¶ Ad. iij. dom. q̄ ptās secularis subdunt spūali sicut corpalia. r ideo non ē vīsurpatū iudicium si spūalis prelatus se intromittat de spūalibus ꝫ tum ad ea in quib' subdunt ei secularis pās vī que ei a seculari potestate relinquuntur. ¶ Ad tiij. dom. q̄ habitus scientie r iusticie sunt effectiones singularis persone. r ideo per eorum defectum non dicitur vsurpatum iudicium sicut p defectum publice auctoritatis ex qua iudicium vim coactionis hz.

¶ Questio. lxj.

Deinde ꝯsiderandū

ꝫ est de pubus iusticie. Et p̄ de pubus ꝫ ꝯsecutis que sunt spēs iusticie. s. distributiua r cōmutatiua. Scdo de partib' quasi integralib'. Tertio de ptib' quasi potentialib'. s. de virtutib' adiunctis. Circa pīmū occurrit duplex ꝯsideratio. Prima de ipsis iusticie ptib' Scdo de vitijs oppositis. Et q̄ restitutio vī esse act' commutatiue iusticie. pīmo ꝯsiderandū ē de distinctione iusticie cōmutatiue r distributiue. Scdo de restitutione. Circa pīmū querūtur q̄tuor. Primo vtr sint due spēs iusticie. iusticia distributiua r cōmutatiua. Scdo vtrū eodē mō in eis medium accipiat. Tertio vtr sit eq̄ vel secundū p̄portionē mīkiplex mā. Quarto vtr fm aliquā eq̄ spēm iustū sit idē qō ꝫpassum.

Ad primuz sic ꝓcedit.

Videtur q̄ inconuenienter ponant due spēs iusticie. iusticia distributiua r cōmutatiua. Non enim potest esse iusticie species quod multitudini nocet cum iusticia ad bonum cōmune ordinetur. sed distribuere bona cōmunia in multos nocet bono cōi multitudinis. tum q̄ erbarium opera cōmunes. tum etiā q̄ mores bonos corrūpunt. Dicit enim Tullius in li. de offi. Fit deterior qui accipit. r ad idē semp expectādam paratior. ergo distributio non pertinet ad aliquā iusticie spēm. ¶ Pre. Iusticie actus est reddere vnicuiq; quod suū ē vt supra habitū est. ꝫ in distributione non redditur alicui qō suum erat. ꝫ de nouo apponit sibi id quod erat cōe. ergo ad hoc iusticia non pertinet. ¶ Pre. Iusticia non solū est in principe ꝫ etiam in subiecto. vt supra habitū est. sed distribuere semp ad ḡncipes pertinet ergo distributiua nō pertinet ad iusticiā. ¶ Pre. Distributiuum iusti est bonoꝝ cōium. vt dicitur in. v. ethi. ꝫ cōia pertinent ad iusticiaz legalē. ergo iusticia distributiua nō ē spēs iusticie particularis ꝫ iusticie legalis. ¶ Pre. Vnū r multa non diuersificant spēm virtutis. sed iusticia cōmutatiua cōsistit in hoc q̄ aliquid redditur vni. iusticia vero distributiua in ꝫ q̄ aliquid datur multis. ergo non sunt diuerse spēs iusticie. ¶ Sed ꝫ est q̄ dō in. v. ethi. ponit duas pres iusticie. r dicit q̄ vna directiua in distributionibus alia in cōmutationibus. ¶ Rñ. dom q̄ sicut dictum est. iusticia particularis ordinat ad aliquam priuatam personam que cōpat ad cōmunitatem sicut para ad totum. potest aūt ad aliquā ptem duplex ordo attendi. vn' q̄dē partis ad ptem cui similis est ordo vnius priuate psone ad aliam. r hunc ordinem dirigit cōmutatiua iusticia que cōsistit in his que mutuo fūt inter duas pīsonas aduicē. alius ordo attēdit totius ad ptes. r huic ordini assimilat ordo ei' qō ē cōe ad singulas pīsonas. quē q̄dam ordinē dirigit iusticia distributiua que est distributiua cōium fm p̄portionalitatem. r ideo due sunt iusticie spēs. s. distributiua r cōmutatiua. ¶ Ad. 3. ꝫ dom q̄ sic in largitionibus priuatoꝝ pīsonaꝝ cōmendatur

moderatio. effusio vo culpak. ita ertiã in distribu
tõne cõmuniũ bonoz est moderatio fuanda in
quo dirigit iustícia distributiua. ¶ Sld. ij. dõm. q
sic̃ pars z totũ quod dãmõ sũt idẽ. ita id qõ est to
tum quod dãmõ est pmo. z ita cuz ex bonis cõib⁹
aliqd singul' distribuit q̃libet aliquo mõ recipit
qõ suũ est. ¶ Sld. iij. dõm. q acc⁹ distribuẽdo q̃ ẽ
cõtum bonoz ponet solũ ad pñdentẽ cõib⁹ do
nis sed rñ iusticia distributiua est r in ꝑticip̃ qui
bus distribuunt ingẽiũ. i. sunt ꝑtenti iusta distri
butõe. ẽnsio ertiã distributõ qñqz fiat bonoz cõ
tum. non qdẽ ciuitati ꝙ vni familie. quoz distri
butio fieri põt auctoritate alicuz⁹ ꝑsone
¶ Sld. iiij. dõs. q mot⁹ accipitur spẽm a termino
ad quẽ. z ꝏ ad iusticiã legalẽ ꝑtinet ordinare ea
que sunt ꝑtaz ꝑsonaz i bonũ cõe. ꝙ ordinare
eccõuerso bonũ cõe ad ꝑsonas ꝑticulares per di
stributionem ẽ iuste ꝑticulario. ¶ Sld. v. dõs. q
iusticia distributiua z cõmutatiua nõ solũ diffi
guunt fm vnũ z multa. ꝙ fm diuersaz debiti rõ
nem. alio eni mõ debet alicui id qõ est cõe. alio
mõ id qõ ẽ ꝑticulare.

Ad secũdũ sic procedi-

tur Vi q medium eodẽ mõ accipiak i iusticia di
stributiua z cõmutatiua. Vtraq; em̃ rõ iusticia
particulari continetur vt dictum ẽ. sed i oibus
tempantie vel fortitudie partib⁹ accipitur vno
modo medium. ergo etiam eodẽ modo medium
ẽ accipiẽdum i iusticia distributiua z cõmutati
ua. ¶ Pre. Forma vtut̃ moralis in medio ꝓsistit
qz fm rõnem determinat. cum ergo virtus
vtut̃ sit vna forma vẽ q in vtraq; sit eodẽ mõ
medium accipiẽdũ. ¶ Pre. In iusticia distributi
ua accipit medium attẽdẽdo dignitatẽ p
sonaz. ꝙ dignitas ꝑsonaz ad̃et ertiã in cõmu
tatiua iustícia sic̃ i punitiõib⁹. pl⁹ enim punit q per
cutit ꝓcipem q̃ q percutit puaram ꝑsonam. ꝙ
eodẽ modo accipitur medium in vtraq; iusticia.
¶ Sz contra est quod pbo dicẽ in. v. ethicoz in iu
stícia distributiua accipit medium fm geometri
cam ꝓportionalitatẽ. i cõmutatiua aũt fm arith
metricam. ¶ Rñ. dõm. q sicut dictũ est in distri
butiua iusticia datur aliqd alicui ꝑsone inẽqle
tum id quod est totius est debitus parti
quod qdez tanto maius ẽ quanto ipa pars ma
iorẽ ꝓcipalitatẽ habz i toto. z ideo in distribu
tiua iusticia tanto plus alicui de bonis cõmuni
bus datur quanto illa persona maiorem hz ꝓ
cipalitatẽ in cõmunitate. que qdez ꝓcipalitas
in aristocratia cõmunitate attẽditur fm virtus.
in olygarchia fm diuitias. i democratia fm liba
litatẽ. z in aliis aliter. z ꝏ i iusticia distributiua
non accipit medium fm equalitatẽ rei ad rem. ꝙ
fm ꝓportionẽ rerum ad ꝑsonas. vt. g. sicut vna ꝑ
sona excedit aliã ita ertiã res que datur vni ꝑso
ne excedit rẽ que datur alii. ꝛiõ dicit pbo q tale
medium est fm geometricã ꝓportionalitatẽ i qua
attẽditur eqle non fm quantitatẽ ꝙ fm ꝓportiõ
nẽ sicut ꝙ dicam⁹ q sic̃ se hãt sex ad quatuor. ita
se hãt tria ad duo. q vtrobiq; est ter qualtera. ꝙ
portio in qua maius hz totũ minus z medium
ptem eius. nõ aũt est cõmune excessus fm q̃titatẽ
qz se excedũt quatuoz i duob⁹ tria vo excedũt
duo i vno. ꝙ i cõmutatiõib⁹ reddit aliqd alicui
singulari ꝑsone ꝓter rem eius q̃ accepta est. vt
manifestũ ꝑz in empcõe z vẽdicõe in qbus ꝑmo in
uenit rõ cõmutatiõis. z ꝏ optz adẽgere rẽ rei. vt
quãto iste plus hz q̃ suus sit de eo q est alteri⁹
tantundem restituat ei cui⁹ ẽ. z sic fit cõmutatio fm
arithmetricã medietatẽ q̃ attẽdit. ¶ Sz parẽ q̃ntitatis
excessum sicut q̃nqz ẽ medium inter sex z q̃tuor. in
unitate em̃ excedit z excedit. si ergo a principio vter
qz hẽbat q̃nqz. z vn⁹ eoz accepit vnũ de eo qõ ẽ
alteri⁹. vn⁹. i. accipiẽs hẽbit sex. z alij relinquẽt
q̃tuor. erit ergo iusticia si vterqz reducat ad me
diũ vt accipiat vnũ ab eo q̃ habet sex z detur ei
q̃ habet q̃tuor. sic eni vterqz habebit q̃nqz quod
est medium. ¶ Ad ꝑmũ ergo dõm. q in aliis vir
tutib⁹ moralibus accipitur medium fm rõnez
z non fm rem sed i iusticia accipitur medium
rei. z ideo fm diuersitatem rerum diuersimode
medium accipit. ¶ Sld. ij. dõm. q generalis forma
iustície est equalitas i qua conuenit iusticia di
stributiua cũ cõmutatiua. in vna tñ inuenit eqlî
tas fm ꝓportionalitatem geometricam. in alia
fm arithmetricam. ¶ Sld. iij. dõm. q in actionibus
z passionibus conditio ꝑsone facit ad quan
titatem rei. maior em̃ est iniuria si percutiat ꝑn
cipem q̃ si percutiat ꝑuatã ꝑsonã. z ita condi
tio persone in distributiua iusticia attendit fm
se. in commutatiua autẽ fm q̃ p hoc diuersificatur res.

Ad tertiũ sic procedit

Vi q materia virtutis iustície non sit diuersa.
Diuersitas em̃ materie facit diuersitatem virtu
tis. vt ꝑz i temperantia z fortitudine. si ergo distri
butiue iustície z ꝓmutatiue sit diuersa materia
vẽ q non contineantur sub vna virtute. i. sb iustí
cia. ¶ Pre. Distributio q̃ ꝑtinet ad iusticiam di
stributiuam est pecunie vel honoris vel aliorũ
quecũq; dispẽsari põt inter eos q̃ cõmunitate cõ
municant vt dicit in. v. ethicoz. cum quoz etiam est
cõmutatio inter ꝑsonas adiunctẽ que ꝑtinẽt
ad cõmutatiuã iusticiam. ergo non est diuersa
mã distributiue z ꝓmutatiue iustície. ¶ Pre. Si
sit alia materia distributiue iustície z alia mate
ria cõmutatiue propter hoc q̃ differunt spẽbꝰ
non erit differentia spẽi non debebit esse ma
terie diuersitas. sed pbs ponit vnam spẽm cõmu
tatiue iustície que tñ habet multiplicẽ mãm. nõ
ꝙ vt q multiplex mã hãz spẽm. ¶ In ꝛrũ ẽ qõ
dã in. v. ethi. q vna spẽs iustície ẽ directiua i di
stribuẽb⁹. alia in cõmutatiõib⁹. ¶ Rñ. dicẽ
q sic. ꝏ. dictũ ẽ. iusticia circa qualẽ opatõ est ex
teriozes. i. distributionem z cõmutationẽ. q̃ quidem sunt visus quorundam exteriorz vel rerum
vel ꝑsonaz vel etiam opez. rerũ quidẽ sicut cuz
aliquis vel ausert vel restituit alteri suam rem.
ꝑsonaz aũt sicut cũ alicui in ipsius ꝑsonã bonis in
iuriã facit. puta ꝑcutiẽdo vl cõuitando aut ertiã
cũ irrenerẽtiã exhibet. ogm aũt sic cũ alicui in
iste ab alio exigit. vl alteri reddit aliqõ op⁹. si er

go accipiamus vt in vtraq; iusticie ea quo rum op atoca sūt vsus cadē est mā distributiue ē cōmutatiue iusticie. nā; ē reo distribui possūt a cōmuni i singulos ē cōmutari de vno in aliū ē erūā ē quadā distributio labozioso; opum ē re cōpensatio. si aūt accipiam' vt in vtraq; iusticie actōes ipsas pocipaleo q̄bus vtimur personis reb' ē opibus. sic in ēntē vtrobiq; alia mā nam distribuimus iusticia est directiua distributionis. cōmutatiua vo iusticia ē directiua cōmutationis. cōmutatiua vo iusticia ē directiua cōmutationis que attendi pōt inter duas ptonas q̄p q̄dam sūt inuolūtarie q̄dam vero volūtarie. inuolūtarie eādem quando aliq̄s vtitur re alteri' vl' ptona vl' oge eo inuito. qō quidem contingit quādoq; occulte p fraudē. quandoq; ēdem manifeste p violēcias. vtriq; aūt contingit aut in rē aut in ptonam. rē quidē aut i ptonam cōmittitur in rem q̄dē si occulte vn' rē alteri' accipiat vocatur furtū. si aūt manifeste vocat rapina. in ptonam aūt ppam vl' q̄rū ad ipsas ptōtēs ptone. vl' q̄rū ad dignitatē ipsius. si aūt q̄rū ad ptōtēs ptone. sic ledit aliq̄s occulte p dolosam occisionē seu ptōtionē. e p veneni exhibitionē. manifeste aūt p manifestā occisionē aut p incarcerationē aut ꝑ deratione seu mēbri mutilationes q̄rū aūt ad dignitatē ptone ledit aliq̄s. occulte q̄dē p falsa testimōia seu detractiones q̄b' aliquis infert famā suā. e p alia hmōi. manifeste aūt p accusationē in iudicio seu p publicā sillationē. q̄rū aūt ad ptōs i pmuniā ledit aliq̄s in vtroq; vt i p̄b' occulte p adulteriū in seruo. aūt cū aliq̄a fuū seducit vt a dño discedat. e ꝑ ēnā manifeste fieri pōt. e cadē rō est de aliis ptonis ꝓmissis in q̄b ēnā pōt hībus modis iniurie cōmitti sicut e in ptonā ꝓncipalē. q̄ adulterū e seruī seductio sūt ꝓprie iniurie circa hās ptones. rē q; furto ē possessio q̄dam alī. ꝑ referē ad furtū. volūtarie aūt cōmutatōes dicunt q̄n aliq̄s volūtarie trāsfert rē suā in alterū. e si q̄dē simpliciter in alterū transferat rē suā absq; debito. sic i donatōe nō ē act' iusticie. q̄ labaliter. iranrū aūt ad iusticiā volūtariā translatio pōt ēr in q̄tū ē ibi aliq̄d de rōe debiti. qō q̄dē ꝓtingit inuplr. vno mō q̄n q̄s transfert simpliciter rē suā in alterū ꝓ recōpēsatōe alteri' rei. sicut accidit in vēdōe e emptione. alio mō quando aliq̄s tradit rem suā alteri concedēdo ei vsum rei cum debito recuperandi rem. e si q̄dem gratis concedit vsum rei vocatur vsufructus in rebus que aliq̄d fructificant vl' simpliciter munuū seu accomodatū i reb' q̄ nō fructificant. sicut sunt denarij vasa e huiusmodi. si vo nec ipse vsus gratis concedit' vocat locatio e conductio. tertio modo aliq̄s tradit rem suam vt recup indam non ratione vsus q̄ vl' rōne cōmutationis. sic in deposito. vl' rōne obligatōis sicut cum q̄s rem suam pignori obligat. seu cū aliq̄s pio alio fideiubet. in omnibus aūt hmōi actōibus siue volūtarijs siue inuolūtarijs ē cadē rō accipiēdi meū ꝑ equalitatē recōpensatōis. et ideo ostēsis istis actionib' ad vmā spēm iusticie p tinēt. scz ad cōmutatiuā. Et p hoc pz responsio ad obiecta.

Ad quartū sic procedi

tur. Nō q̄ iustum sit simplicit idem quod contrapassum. iudicia.n. diuinū ē simplr iustum. sed hoc est forma oium iudiciū vt ꝑ q̄ aliquis secū patiatur. ꝑ m illō Matt. vij. In quo iudicio iudicaueritis iudicabimini. e in qua mēsura mē si fecerit remetietur vobis. ergo iustus est simpliciter idem quod contrapassum. ¶ Ore. in vtraq; iusticie spē datur aliq̄d alicui. ꝑ m quādā equalitatē in respectu q̄dem ad dignitatem p sone i iusticia distributiua. que q̄dē persone dignitas merito vī attendi. ꝑ m opa quib' aliq̄ cōmutati seruūt. in respectu aūt ad res in q̄ po damnificat' est in iusticia cōmutatiua. ꝑ m aūt vtriq; equalitatem aliquis ꝓprarit. ꝑ m q̄ fec ergo videtur q̄ iustū simpliciter sit idem quod contrapassum. ¶ Pre. Maxime vī q̄ non oportet aliq̄d ꝓprarī. ꝑ m q̄ fecit. ꝓter differentias volūtarij e inuolūtarij. qui.n. inuolūtarie facit iniuriam minus punitur. sed volūtariam et inuolūtariū q̄ accipiuntur ex parte nostra non diuersificant medium iusticie quod ē in cdū rei e non quo ad nos. ergo iustū simplr videtur eē idem quod contrapassum. ¶ Sz contra ē quod pbo in. v. ethi. probat non quodlibet iustum eē ꝓportionale. ¶ Ro. dcz q̄ hoc quod dī ꝓportionale imponit eēlem recōpensationē passionis ad actionem ꝓcedētē quod q̄dem ꝓpissime dī in passionibus iniuriosis quibus aliq̄s ptonas ꝓprias ledit. puta si percutit q̄ repercutiat. e hoc q̄dez iustū determinatur in lege. Exo. xxi. Red det anima ꝓ anima. oculū ꝓ oculo. dē. e quia etiaz auferre rem alterius ē quoddā iniustus facere. ideo secundario etiam in his dī ꝓportionale ꝑ m. s. aliq̄s q̄ damnum iniuste in re sua etiā ipe dam nificet. e ꝑ ēnā iustū dānus ꝓpatur in lege. Exo. xxi. Si q̄s furatus fuerit bouē aut ouē e occiderit vī vēdiderit q̄nq; boues ꝓ vno boue restituet. e q̄tuor oues ꝓ vna oue. tertio ꝙ ex illorū nomē ꝓpassū ad volūtarias cōmutatōes in quibus vtrūq; ē actio e passio. q̄ volūtariū dum natur ratione passionis. vī dicta est. in ob' aūt his debet fieri ꝑm rōnes iusticie cōmutatiue recompensatio ꝑ m equalitatem. vi. s. passio recōpensata sit equalis actōi. nō aūt semp erit equalis si q̄dē spē aliq̄s pateretur quod fecit. nam primo quidem cum aliquis iniuriose ledat alterū' ptonā maiorē. maior ē actio q̄ passio eiusdem spēi q̄ ipe pateret. e tō ille q̄ patit ꝓncipē non solū repetit q̄ mītogrami' punit. sīc etiā cū q̄s aliq̄d inuolūtariū i re sua dānificat. maior est actio q̄ esset passio si sibi sola reo illa auferet. q̄ ipse q̄ damnificauit aliū in re sua nihil dānificatur. e ideo punitur in q̄ simpliciter restituat. q̄ etiam non solū dānificauit ptonā puniē q̄ rē publicā eius tuele securitatem infrigēdo. sīc etiam nec in cōmutationibus volūtarijs erit ꝑ equalis passio siquis daret rem suam accipiēs rem alteri'. q̄ forte reo alterius est multo maior q̄ sua. e ideo oportz ꝑm quādā ꝓportionalitatē adequare passionē actōi in cō-

mutationibus .ad quod inuenta sūt nūmismata. ⁊ sic contrapassum est commutatiuū iustus in distributiua aūt iusticia locū nō hz. qz in distributiua iusticia nō attenditur, eqlitas fm proportionē rei ad rem. vel passionis ad actionem vñ dē ꝓpassum. ℞ fm proportionalitatem rez ad psonas. vt ū. dictū est. ¶ Ad. j. ergo dō. q illa forma dicitur in dicū attendit fm rōnem cōmutatiue iusticie. puta. ſ. recōpēſatiōnis meritī ⁊ supplicia pcio. ¶ Ad. ij. dō. q si aliquis q cōuenit seruiuisset retribuerēt aliqđ pro seruitio impenso. non esset hoc distributiue iusticie sed cōmutatiue. in distributiua. n. iusticia non attenditur eq litas cuius quod ꝺo accipit ad id qđ ipse impendit sed ad id qđ alius accipit fm modū vtriusq psone. Ad. ij. dōm. q qñ actio iniuriosa ex voluntaria excedit iniuriam. ⁊ sic accipitur vt maior reo. vnde oportet maiorē penam ei recōpensari non fm dignā ꝺ ad nos. ℞ fm dignā rei.

¶ Questio Iij.

Deinde considerāduz

de restitutiōe. Et circa ꝺ querunt octo Primo cui⁹ actus sit. Secūdo vtrum necesse sit ad salutem oīe ablatū restitui. Tertio vtz oporteat illō multiplicatum restituere. Quarto vtz oporteat restitui qđ ꝺs non abstulit. Quinto vtrum oporteat restitui ei a q̄ acceptum est. Sexto vtrū oporteat restituere eum ꝺ accepit. Septio vtz aliquē aliū. Octauo vtz sit statim restituendū.

Ad primum sic ꝓcedit

Vī q restitutio non sit act⁹ iusticie cōmutatiue Iusticia. n. respicit rōnem debiti. ℞ sicut donatō potest esse eius quod non debetur. ita etiā ⁊ restitutio. ergo restitutio non est actus alicui⁹ partis iusticie. ¶ Pre. Illō quod iam transiit ⁊ non est restitui non potest. ſz iusticia ⁊ iniusticia fūt circa quasdam actiones ⁊ passiones q̄ non manent sed transeūt. ergo restitutō non videtur eē actus alicui⁹ partis iusticie. ¶ Pre. ℞ restitutō ē ꝺdam recompensatio eius quod subtractum est ℞ aliqđ potest homi subtrahi non solū in cōmutatiōe sed etiam in distributiōe. puta cuz aliqs distribuens min⁹ dat alicui q̄ debeat dē. ergo restitutio non magis est act⁹ cōmutatiue iusticie q̄ distributiue. ¶ Sz contra restitutio ablatiōni opponitur. ℞ ablatio rei alterius est actus iniusticie circa commutatiōes. ergo restitutō est act⁹ iusticie q̄ que ē in cōmutatiōnibus directiua.

¶ Rñ. dō. q restituere nihil aliud esse vī q̄ iterato aliquē statuere i possessionē vī dominiū rei sue. ⁊ ita in restitutiōe attēditur equalitas iusticie fm recompēſationē rei ad rē quod pertinet ad iusticiā cōmutatiuā. ⁊ iō restitutio est actus cōmutatiue iusticie. qđ. ſ. reo vni⁹ ab alio bēnr vī ꝓ voluntatē ei⁹ sicut in tertio vī deposito. vī ꝫ volūtatē eius sic ē rapina vī furtū. ¶ Ad. j. ℞ dōs q illō qō alteri nō debet nō ē ꝓprie loquendo ei⁹. ⁊ si aliq̄s eius fuerit. ⁊ iō magis vī ē nouū donatio q̄ restitutio cū ꝺs alteri reddat qō ei non debetur hz tamē aliquā ⁊ illud tenet restituēdū. qz res mālter eadem est non ⁊ amē est eadē fm formalē rōnē quā respicit iusticia qō ē esse suū alicuius. vnde nec ꝓprie restitutio dī. ¶ Ad. ij. dōm. q nomē restitutōis importat iterationē quādam supponit rei ablatē petitē. ⁊ ideo fm primā ipositionē nois restitutio vī locū hē ꝓpriae in reb⁹ exterioꝛib⁹. ℞ manēte eadē ⁊ ℞ sibi ⁊ fm suo dñō ab vno pōt ad aliū deuenire. ℞ sicut ab hmōi reb⁹ nomē cōmutatōis trāslatū est ad actōes vī passiōes q̄ pertinēt ad reuerentiā vī iniuriā alicui⁹ psone seu nocumētū vī ꝓfectū. ita etiā nomē restitutōis ad ꝺ derivat. q̄ ℞ realiter non manēte rē manēt in affectu vī corpalī pura cū ex percussiōe ledit corp⁹. vī q̄ est in opinione boim. sic cū aliq̄s ꝺbo opprobrioso rem ꝺcet infamatuꝛo vī etiā minoꝛat⁹ i suo bonoꝛe. ¶ Ad iij. dōm. q recompēſatio quā facit distributō ei cui dedit minus q̄ debuit fit p cōpartionē rei ad rem. vt si quārto min⁹ habuit q̄ debuit tāto pl⁹ ei detur. ⁊ iō sam primer ad iusticiā cōmutatiuā

Ad secūdū sic ꝓcedi

ditur. Vī q nō sit necessariū ad salutē q̄ fiat restitutio ei⁹ qō ablatū ē. Quod. n. ē ipossibile nō est de necessitate salutis. sed aliquādo ipossibile ē restituere id quod ē ablatū. puta cū aliqs abstulit alicui mēbr vī vitā ergo nō vī eē de necessitate salutis q̄ aliqs restituat qō alteri abstulit. ¶ Pre. Cōmittere aliqō peccatū nō ē de necessitate salutis qz sic homo eēt perplexus ℞ qñq illō qō auferē non posset restitui sine pcō. puta cum aliquis alicui famā abstulit vez dicendo. ergo restituere ablatū non ē de necessitate salutis. ¶ Pre. Quod factū est non pōt fieri vt factuz non fuerit. aliquando alicui auferē bonoꝛ siue psone ex dicto q̄ falsus ē ab alio iniuste vimpanie eum ergo non pōt sibi restitui quod ablatum ē. ⁊ ita non est de necessitate salutis restituere ablatū. ¶ Pre. Ille q̄ impedit aliquem ab aliquo bono ꝓsequēdo vī illō ei auferre. qz quod modicū deest quasi nihil deesse vī pbo dicit in. ij. phīsi. ℞ cū aliqs impedit aliquē ne cōsequatur pbendam vī aliquid huiusmōi nō vī q̄ teneatur ei ad restitutōnez ꝓbēde quia qñz non posſs. non ergo restituere ablatum ē de necessitate salutis. ¶ Sz contra ē quod Aug. dicit in epla ad Mace. liij. q. v. Si res aliena ꝺper quā pcm est reddi possit ⁊ non reddit. penitentia nō agit ℞ simulat. si aūt veraciter agit nō remittit pcm nisi restituat ablatū. si vt dicī restituī pōt non dimittit pcm nisi restituat ablatū. ¶ Rñ. dōm. q restitutio sic dicta ē. est a ci⁹ iusticie cōmutatiue q̄ in ꝺdam equalitate consistit. ⁊ ideo restituere ponat reddationē illi⁹ rei que iniuste ablata est. sic eni ꝑ iteratam eius exhibitionē eqliter reparat. si ꝺo iuste ablatū sit. tuc̄ litera erit vt ei restituat. qz iusticia in eqlitate cōsistit. cū q̄ ꝓpriae iusticiā sit de necessitate salutis ꝓpō ē q̄ restituē id qō iuste ablatū ē alicui sit de necessitate salutī. ¶ Ad. j. q̄ dōm. q in ꝺb⁹ nō pt recōpēſari, equaliter. sufficit q recom-

pensetur qđ possibile est: sicut ptz de bonoribꝰ qui sunt ad deū & ad proximū. vt pbo dicē in. viij. ethi. & ideo quādo id qđ est ablatū non est restituibile p aliđ equale. debet fieri recompēsatio qualis possibilis est. puta cū aliđs alicui abstulit mēbrū debet ei recōpensare vel in pecunia vel in aliquo honore ꝓsiderata ꝓditōe virtuosi ꝓpone fm arbitriū boni viri. ¶ Ad. ij. dōm q aliđs pōt alicui famam iniđ auferre. Duo mō vel dicēdo & iuste. puta cū aliđs crimen alicuiꝰ ꝓdit ordine debito seruato. & tūc nō tenet ad restitutionē fame. Alio mō falsum dicēdo & iniuste. & tūc tenet restituere famꝫ cognitū se falsum dixisse. Tertio modo verū dicēdo & iniuste puta cum aliđs prodit crimen alterius ꝓra ordinem debitum. & tūc tenet ad restitutionē fame quantū potest sine mēdacio. tamē expone q dicat se male dixisse. vel q iniuste eū diffamauerit. vel si non possit famā restituere debet ei aliđ recompensare sicut in aliquo dictū est. ¶ Ad. iij. dōs. q actio contra cliā inferēdo non pōt fieri vt nō fuerit. pōt tamē fieri & eius effectus. s. diminutio dignitatis ꝓpone in opinione hominū reparet p exhibitionē reuerētie. ¶ Ad. iiij. dō. q aliđs pōt impedire aliquē ne habeat prebendā multiplr. Uno modo iuste. puta si inrēdēa bonoꝝ dei vel vtilitatē ecclie procuret q dētur alt cui ꝓpone digniori. & tunc nullo mō tenet ad restitutionē vel ad aliquā recompēsationem faciendā. Alio mō iniuste. puta si mēdat eius nocumentū quē impedit ꝓter odiū vel vindictā aut aliđ hmōi & tūc si impedit ne prebenda detur digno cōsulendo q non dek antea sic firmatum qđ ei dek. tenet quidē ad aliquā recompensationē penalis conditōibus ꝓfectus & negocij fm arbitriū sapiēs. non tñ tenet ad eālē. quia ille non dā fuerat adeptus. et poterat multiplicit impedire. si vo tam firmatū sit q alicui detur prebēda. & aliđs ꝓter indebitā causam petat q removeatur. idem est ac si tam habitā ei auferret. & tō tenet ad restitutionē equalis. tamen fm suā facultatem.

Ad tertium sic ꝓcedit

Videt q nō sufficiat restituere simplū qđ iniuste ablatū est. Dicit n. Exo. xxij. Si đs furtum fuerit hominem aut ouem. & occiderit vel vēdiderit. quīq boues pro boue restituet. & quattuor oues pro vna oue. & quilibet tenet mādatū diuine legis obseruare. ergo ille q furat tenet restituere quadruplū vel quintuplū. ¶ Pte. ea que scripta sunt: ad nostrā doctrinā scripta sunt. vt dī Rom. xv. & Luc. xix. Zacheus dixit ad dōm. Si đd fraudauī reddo quadruplū. ergo homo debet restituere multiplicatū id qđ iniuste accepit. ¶ Pte. nullī pōt iuste auferri id qđ dare nō tenet & nūder iuste auferet ab eo q furat. est plus q furatus est. ꝓ emēda. & hō tenet illō solucre ita nō sufficit reddere simplū. ¶ Sed cōtra est restituto reducit ad equalitatē qđ inequalitē ablatū est. & aliquis reddēdo qđ accepit simplū reducit ad eālitatē. ergo solū tenet restituere tantū quantū accepit. ¶ Ad. dōm. q cuꝫ aliđs iniuste accipit rem alienā duo sunt hic considerāda. quoꝝ vnū est inequalitas ex pte rei q quīq est sine iniustitia. vt ꝑz in mutuo. aliud aut est iniusticie culpa q pōt esse etiā cuꝫ equalitate rei. puta cū aliquis intēdat inferre violentiam. & non ꝓualet. ¶tum ergo ad primū adhibet remediū p restitutionē mājꝰ p eam equalitas reparat ad quod sufficit q restituat tantū quantū haberet de alio. & ¶tum ad culpā adhibet remediū p penā cuius iniusticia petitur ad iudicē. & tō aliđs sit condemnatus q iudice non tenet restituere plus q̄ accepit. & posq̄ condemnatus est tenet penā solvere. & p hoc ꝑz rōnio ad. ij. Ille vltra determinata est pena ꝓ iudicem infligende. cū ad observantiā iudicialis ꝓcepti nullus tenet post ꝓhibitionē. vt supra habitū est pōt tamē idem vel similē statui in lege diuina de qua erit eadē ratio. ¶ Ad. iij. dō. q Zacheus id dixit quasi ꝓperoga revolēs. vndec ꝓmiserat. ecce dimidiū bonoꝝ meoꝝ do pauperibus. ¶ Ad. iiij. dōs. q iudex condemnādo iuste pōt accipe aliđ amplius loco emēde qđ tñ anteq̄ condemnaret non debebat.

Ad quartū sic ꝓcedit

Videt q aliđs debeat restituere qđ nō abstulit. Ille. n. qui damnū infert alicui tenet damnū remouere. & quīq aliđs damnificat aliquem vitra id qđ accepit. puta cū aliđs effodit semina dānificat cū qui seminauit in tota messe futura. & sic videt q teneat ad eius restitutionem. ergo aliđs tenet ad restitutionē eiusqđ & abstulit. ¶ Pte. ille qui debuit pecuniā creditorio vitra terminū prefixum videt cū damnificare in toto eo qđ interest de pecunia posset. qđ tñ ipe nō auferet. ergo videt q aliquis teneatur restituere qđ non abstulit. ¶ Pref. iusticia humana derivat a iusticia diuina. & deo debet aliquis restituere plus q̄ accepit ab eo. Fm illud Matth. xxv. Sarchas q meo vbi non semino. & cōgrego vbi non sparsi. ergo iustū est eum restituas hoi aliđ qđ non accepit. ¶ Sed ꝓra est q recōpensatio ad iusticiā pertinet inq̄nū equalitatē facit. & si aliđs restitueret qđ nō accepit hoc nō esset eālē. & talis restitutio nō est iusta q fiat. ¶ Ad. dōs. q aliđs damnificat aliquē. videt ei auferre id in quo ipm dānificat. damnū. n. dicit ex eo q aliđs minus habet q̄ debet habē fm ꝑbm in. v. ethic. & tō nō tenet ad restitutionē eius in quo aliquē dānificauit. sed aliđs dānificat dupliciter. vno modo qz auferē ei id qđ actu habebat. & tale damnū est ꝑ restitutionē fm recōpensationē equalis. puta si aliđs dānificet aliquē diruendo domū eius tenet ad tantuꝫ quantū valet domus. alio mō dānificat aliquis aliquē impediendo ne adipiscat qđ erat in via habendi. & tale dānū nō ꝑz recōpensare ex equo. qz manet q habē aliđd futurē q̄ habē actu. qui aūt est in via adipiscēdi aliđd hꝫ illō solū fm virtutē vel potentiā. & tō si redderet ei. haberet hoc in actu restitueret ei qđ est ablatū non simplum & multiplicatuꝫ. qđ non est de necessitate restitutionis vt dictum est. tenet tamē aliquam

recompensationē facere fm conditionē pfonarum negociorū. Et q̄ hoc p̄z ꝓ hīs ad. j. r. ij. Nā ille q̄ semē sparsit in agro nondū hz messem in actu ꝫ solū in virtute. r sīc ille q̄ hz pecuniā nō dū hz lucrū in actu ꝫ solū in virtute. r virtūq̄ pōt impleri impedit. ¶ Ad. iij. dō. q̄ deus nihil requirit ab hoīe nisi bonū qđ ipe in nobis semiauit. r ō verbū illō vel intelligit fm pmā exitū manorē ferui pigri q̄ existimauit se ab alio non accepisse. vel intelligit q̄m ad hoc q̄ deꝰ requirat a nob fructꝰ bonorū q̄ sūt ab eo r a nobis. q̄uis ipa dona a deo sint sine nobis.

Ad quintū sic ꝓcedit

Dicit q̄ non oporteat ip restitutionē facē ei a quo accepit ē aliq̄d. nulli n. debemus nocē sed aliq̄n erit in nocumētū hoīis si redderet quod ab eo accepit est. vel etiā in nocumentū alioꝝ. puta si alīs redderet gladiū depositū furioso. ergo non ip est restituendū ei a quo accepit est. ¶ Pter. ille q̄ illicite aliq̄d dedit nō meret illud recupare. ꝫ q̄nq̄ alīs illicite dat q̄ alius eius illicite accipit. sicut apparet in dante et recipiēte aliq̄d simoniace. q̄ non ip restituendū est ei a q̄ accep tum ē. ¶ Pte. nullus tenet ad impossibile. ꝫ q̄nq̄ est impossibile restituere ei a quo accepit. vel qr est mortuus. vel qr manus destat. vel qr ē ignotus. q̄ non ip facēda ē restitutio ei a quo accepit est. ¶ Pte. magis debet hō recōpensare ei a quo maiora bñficia accepit. ꝫ ab' alīs ꝓmio hō plura accipit bñficia q̄ ab illo qui eum vestiuit vel depositū sic a parentibus. q̄ magis subueniendū est q̄nq̄ alicui ꝓpe alteri q̄ restituendū ei a quo accepit est. ¶ Pter. nullus ē restituere illud qđ ad manū restituēdo q̄ restituit onē quenit. ꝫ si pl'atus iniuste aliq̄d eccle subtrahit ei restituat ad manus eius deueniet. qr ipe ē rex eccle ꝑturbator a qua abstulit. r sic nō ip restituendū ē ei a quo ē ablatū. ¶ Sed cōtra est qđ dr Ho. xiij. Reddite oībus debita. cui tributū tributū. cui vectigal vectigal. ¶ Ā. ij. dōm. q̄ p restitutionē fit reductio ad equalitatē ꝑmutatiue iustitie q̄ ꝓsistit in rep adequatōe. sic dictum est. bm̄ aūt rep adequatio fieri nō posset nisi ei qui minꝰ habet q̄ qđ suū est supplet qđ deest. e ad hāc supplationē faciendā necesse est vt ei fiat restitutio a quo accepit est. ¶ Ad. j. ergo dō. q̄ qñ res restituēda apparet eē grauiter nocua. ei cui restitutio facienda est vel alteri nō ei debz tūc restitui. qr restitutio ordinat ad vtilitatē eiꝰ cui restituitur. omnia n. que possident sub rōne vtilis cadūt. nec tñ debz ille qui detinet rem alienam sibi appropriare ꝫ vt reseruare vt cōgruo tempore restituat vel etiam alibi tradere cuius conseruandā. ¶ Ad. ij. dō. q̄ aliquis dupliciter aliquid dat illicite. Uno modo q̄ ipa datio est illicita. r contra legē. sicut pz in eo qui simoniace aliquid dedit. r talis meretur amittere quod dedit. vnde non debet ei restitutio fieri de bīs. r quia etiam ille qui accipit: contra legez accipit nō debz sibi restituere. ꝫ debet in piorem conuertere. Alio modo aliquis illicite dat. qr ꝓter rem illicitam dat. licet ipsa datio non sit illicita sicut cum dō dat meretrici ꝓpter fornicationes. vnde mulier pōt sibi retinere qđ ei datū est. ꝫ si supplue ad fraudē vel dolū existisset teneretur eidem restituere. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ si ille cui debet fieri restitutio sit omnino ignotus debz hoc restituere fm q̄ pōt. l. dando in elemosynas ꝓ salute ipsius siue sit mortuus siue sit viuus. ꝓmissa tñ diligenti inquisitiōe de ꝓpria eius cui est restitutio facienda. si vo sit mortuus ille cui est restitutio facēda debet restitui heredi eius q̄ computat quasi vna ꝓpria cum ipo. si vero ille sit multū distans debet sibi transmitti qđ ei debetur. r ꝑcipue si sit res magni valoris r posset cōmode transmitti. alioq̄n debet in aliquo loco tuto poni. vt pio eo conferret r domio signi ficari. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ aliquis de hoc quod est sibi ꝓprium debet sibi satisfacere parentibus vel his a quibus accepit maiora bñficia. non autez debet alīs recompensare bñfactori de alieno. qđ contingeret si qđ debet vni alteri restitueret. nisi forte in casu extreme necessitatis i quo posset r deberet alīs eripere aliena vt pēr subue niret. ¶ Ad. v. dōm. q̄ pl'atus pōt rem eccle sue surripe tripli. Uno modo si rem eccle sie nō sibi depositam ꝫ alteri sibi usurparet. puta si episcopus usurparet sibi rem capituli. et tūc planū est q̄ debet restituere ponēdo in manus eoꝝ ad quos de iure pertinet. Alio modo si rem eccle sie sue custodie deputatas in alterius dominiū transferat. puta consanguinei vel amici. r tunc debet restituere ecclesie. r sub sua cura habere. vt ad successorē ꝑueniat. Tertio mō pōt plurus surripe rem ecclesie solo animo dū. l. incepit habere animū possidendi eā vt suā nō noie ecclesie. r tūc dz restituere talē animū deponēdo.

Ad tertiū sic ꝓcedit

Dicit q̄ nō teneatur ip restituere ille q̄ accepit ꝑ restitutionē. n. reparat equalitas iustitie q̄ consistit in hoc q̄ subtrahat ei q̄ plus habet. et tur ei qui minus habet. ꝫ cōtingit quādoq̄ q̄ ille qui rem aliquā subtraxit alicui non dz eam. ꝫ deuenit ad manus alterius. ergo non tenetur ille restituere qui accepit ꝫ alius qui rem habet. ¶ Pte. nullus tenetur crimen suū detegere. sed aliquādo alīs restitutionē faciendo crimē suū detegit. vt pz in furto. q̄ nō ip tenet ille q̄ abstulit restituere. ¶ Pte. ciuilē rei non ē multorūm restitutio facienda. sed q̄nq̄ multi simul rem aliquā surripiūt. r vnꝰ eoꝝ ea integre restituit. q̄ nō ip ille q̄ accepit tenet ad restituendū. ¶ Sz ꝓra Ille q̄ peccauit tenet satisfacē ꝫ restitutio ad satisfactionē ꝑtinet. q̄ ille q̄ abstulit tenet restituē. ¶ Ā. dō. q̄ circa illū qui rē alienā accepit duo sunt ꝓsiderāda. l. ipsa res accepta. r ipa acceptio rō aūt rei tenet eā restituere q̄diu eā apud se hz. qr qđ hz vtra id quod suū est pz ei subtrahi. r dari ei cui debet fm formā ꝑmutatiue iustitie sed ipa acceptio rei alterius pōt tripli. se hīe. qñq̄ cū est iniuriosa. l. ꝓra voluntatē existēs eius q̄ est rei dño vt pz in furto. r rapina. r tūc tenet ad

restitutionē.non solū rōne rei ꝫ etiā rōne iniurie ut se actionis.etiā si res apud ipm nō remaneat. sicut.n.qui pcurat aliquē tenet recōpēsare iniuriam passo quis apud ipm nihil maneat. ita & qui furat vel rapit tenet ad recōpensationē damni illati etiā si nihil inde habeat vel teri⁹.p iniuria illata dz puniri.alio modo alicui accipit rem alterius in vtilitatē suā absq; iniuria cū voluntate .s.domini cuius est res.sicut pz in mutuo.et tūc ille qui accepit tenet ad restitutionē eius q̄ accepit.nō solū rōne rei ꝫ etiā rōne accepciōis. etiā si rem amiserit tenet recōpensare ei qui ꝙz fecit qđ nō fieret si p hoc damnū incurrat. Tertio mō alicui accipit rem alterius absq; iniuria: nō pio sua utilitate.sic pz in deposito: & iō ille q̄ sic accipit in nullo tenet rōne accepciōis.animo accipiendo impēdit obsequiū.tenet aūt rōne rei. & ꝙ hoc si ei subtrahat res absq; sua culpa nō tenet ad suā restitutionē, secus aut esset si cum magna sua culpa rem depositam amitteret.

¶ Ad.j. ergo dōm.q restitutio nō ordinat pncipaliter ad hoc q ille q plus dz habere desinat ꝫ ad hoc q alii qui minus dz habere suppleat.vnde in his rebus q̄ mutuo pōt ab alio accipe sine ei⁹ pterimēto nō dz locā restitutio.puta cū aliquis accipit lumē a cādela alteri⁹. & iō quis ille qui abstulit nō habeat id quod accepit.ꝫ in aliū sit translatū.qz ei⁹ alter puatur re sua tenet ei ad restitutionē. & ille qui rem abstulit rōne iniuriose actōis. & ille qui rem dz rōne ipsius rei. ¶ Ad.ij. dōm.q homo si non teneat crimē suū detegere hoibus.tenet tn crimē suū detegere deo in cōfessione.& ita q sacerdoti cui pfitet pōt restituti onem facere rei alterne. ¶ Ad.iij.dō.q qz restitutio pncipaliter ordinat ad remouendū damnū eius a quo est aliqđ iniuste ablatus.iō positis ei restitutio sufficiēs facta est q̄ vni alij nō teneat ei⁹ vlterius restituere.sed magis refusionē facere ei ꝙ restituit qđ tñ potest condonare.

Ad septimuz sic procedit.

Videtur q̄ illi q̄ non acceperūt non tenet ad restituere. ꝫ restitutio est quedā pena & accipientis.ꝫ nullo dz puniri nisi q̄ peccauit.ergo nullus debet restituere nisi q̄ accepit. ¶ Pre.iustitia nō obligat aliquos ad hoc q̄ rem alterius augeat.ꝫ si ad restituendū teneret nō solū ille q̄ accepit.ꝫ etiā illi q̄ qualitercūq; cooperant augeret ex hoc res illius cui est aliqđ subtractū.nam qz sibi multotiēs restitutio fieret.cum etiā quia ꝙz aliq̄ operam dant ad hoc q̄ aliq̄ res alicui auferat ꝙ tñ ei non auferāt.ergo non tenent alij ad restituendū. ¶ Pre.nullus tenet se periculo exponere ad hoc q̄ rem alterius saluet. ꝫ aliquando manifestādo latronē vel ei resistēdo aliquis periculo mortis se exponeret.non ergo tenetur aliqs ad restitutionē ppter hoc q̄ nō manifestat latronē vel ei nō resistit. ¶ Sed contra & qđ dicitur Ro.j. Digni sunt morte nō solū qui faciunt ꝫ etiā qui consentiūt facientibus.ergo pari rōne etiā consentientes debēt restituere. ¶ Ad.i. dōm. sicut dictū est.ad restitutionē tenet aliqs nō solum ratione rei alienē qđ accepit.sed etiā rōne iniuriose acceptōis. & iō quicūq; est causa iniuste acceptōis tenet ad restitutiōē qđ ꝙdez cōmisit vnusquisq; directe.s. & indirecte. Directe qdē qui inducit aliqs alium ad accipiendū.& hoc qdē triplicit er. Primo qdez mō inducēdo ad ipaz acceptionē.qđ qdē fit acceptēdo.simulādo. cōsentiendo expresse laudādo aliquē quasi strenuū de hoc q̄ aliena accipit.alio mō ex pte ipsius accipientis.quia.s.eū receptaret qūcūq; ei aut̄ sua fert. Tertio mō ex pte rei accepte.qz.s.participeps est furti vel rapine vel q̄si socius malefici. Indirecte vo qñ aliqs nō impedit cum possit & debeat impedire. vel qz subtrahit pceptū siue cōsilium impedies furtū vel rapinā. vel qz subtrahit sua auxilium quo posset obsistere.vel qz occultat post factū.que hic ꝙlibet comprehendit Iussio q̄silium consensus palpo recursus. Participans manu nō obstans nō manifestās. Sciendū tamē q̄ qñqz p̄missoz semp obligāt ad restitutione. Primo iussio.qz ille q̄ inducit est pncipaliter meritoriū ipse principaliter tenet ad restituendū. Secūdo cōsilium in eo fine quo rapina fieri non pōt. Tertio recursus qñ.s.aliqs ē receptor latronū & eis patrocinium p̄stat. Quarto participatio qñ.s.aliqs participat in crimine latrocinij & in preda. Quinto tenet ille qui non obstat cū obstare teneatur.sicut princeps qui tenēt custodire iusticiā in terra si p eoꝝ defectū latrones increscūt ad restitutionē tenent. qz reddit⁹ quos habēt sunt quasi stipendia ad hoc instituta vt iusticiā conseruēt in terra. In aliis aūt casibus enumeratis non semp obligat aliquis ad restituendū.non enī semp consilium vel adulatio vel aliquid huiusmodi est efficax causa rapine. vnde tunc solū tenet cōsiliator aut palpo.s.adulator ad restitutiōē qñ probabiliter estimari pōt q̄ ex huiusmodi causis sequi inuasta acceptio subsecuta.

¶ Ad.j.& dō.q nō solū peccat ille q̄ pcm̄ exequitur ꝫ etiā q̄ quocūq; mō peti est cā.siue p̄silio siue p̄cipiendo.siue quouis alio mō. ¶ Ad.ij.dō. q pncipaliter tenet restituere ille q̄ est principalis in facto pncipaliter qđē precipiendo.secundario vo exequēdo & p̄sequendo alij q̄ ordinē.vno tamē restituēte illi qui passus est damnū alius cessat restituere nō tenet ꝫ illi q̄ sunt principales in factor ad hoc vel potuit tenent alios restituere qui restituerūt.qñ aūt aliqs p̄cipit iniustā acceptionem q̄ nō p̄sequat nō est restitutio faciēda cū restitutio principaliter ordinet ad reintegrandam rem eius q̄ iniuste ē damnificat⁹. ¶ Ad.iij.dōs. q nō sp ille q̄ nō manifestat latronē tenet ad restitutionē.aut q̄ nō obstat vel q̄ nō repbēdit. sed solus qñ incūbit alicui ex officio. sic principibus terre qbꝰ ex hoc nō multū imminet periculū.ppt hoc.n.pene publice ponūt vt sint iusticie custodes.

Ad octauuz sic procedit.

Videt q̄ nō teneat aliqs restituere statim ꝫ possit licite possit restitutionē differre. Preceptū enī affirmatiua nō obligant ad sp ꝫ necessitas restituēdi immineat ex p̄cepto affirmatiuo. et-

go non obligat homo ad statim restituendum.

¶Dic. nullus tenet ad impossibile. ꝯ quicq; aliquis nō pōt statim restituere. ꝯ nullus tenetur ad statim restituendū. ¶Dic. restitutio ē actus virtutis. s. iusticie. ipa aūt ē vna de circūstātijs ad q̄ requirit ad actū virtutis cū ꝯ alie circūstātie ꝯ sint determinate in actib⁹ virtutū ꝯ determinabiles fm rōnē prudētie. videt q̄ nec i restitutiōe sit tēpus determinatū. vt. s. aliq̄s teneat ad statī restituendū. ¶Sed ꝓtra ē q̄ cadē rō ē videt in oib⁹ q̄ sūt restituēda. ꝯ ille q̄ cōducit opa mercēnarij nō pōt differre restitutiōs. vt ps ꝙ illud q̄ dēbetur Leuit. xix. Nō morabitur opus mercēnarij tui apd te vsq; mane. ꝯ nec in aliis restitutionib⁹ facit celsius pōt fieri dilatatio. ꝯ statim restituere oꝫ.

¶Hō. dēm. q̄ sic accipe rem alienā ē pctm ꝓtra iusticiā. ita etiā detinere cā. q̄ ꝓ hoc q̄ aliq̄s detinet rem alienā multo dēo impedit eius ab vsu rei sue. ꝛ sic ei facit iniuriā. manifestum ē aūt q̄ nec ꝙ modicū tēpus ls in pctō morari. ꝯ q̄libet tenet pctm statī deserere. Ps illō Ecc. xxj. Quasi a facie colubri fuge pctā. ꝛ iō q̄libꝫ tenet statim restituere si pōt. vel petere dilatōs ab eo q̄ habꝫ vsum rei pcedere. ¶Ad. 3. q̄ dō. q̄ pceptū de restitutiōe faciēda q̄nto fm formā sit affirmatiuū implicat tn in se negatiuū pceptū quo prohibemur rem alterius detinere. ¶Ad. 4. dēm. q̄ qui aliq̄s nō pōt statim restituere. ipa in poscia absoluit eū absentiā restitutōe faciēda. sic etiā ioaliter a restitutōe absoluit si oino sit impossibs. Dꝫ tn remissiōs vel dilatiōnē petere ab eo cui debet aut ꝙ se aut ꝙ aliū. ¶Ad. 5. dēm. q̄ cuiuscūq; circūstātie omissio ꝓtrariat virtuti. ꝙ determinatiōe ē habenda q̄ ps illā circūstāz obseruare. ꝛ qz ꝙ dilatōs restitutiōis ꝓmittit pctm iniuste detinēdis qō iusticie opponit. iō necesse ē tēpus esse determinatū. vt statim restitutio fiat.

Questio. lxij.

Deinde cōsiderandus est de vitijs oppositis ꝓdicto iusticie partib⁹. Et ꝓmo de acceptiōe ꝑsonaꝝ que opponit iusticie distributiue. Secō de pec. cat. q̄ opponit iusticie ꝑmutatiue. Circa ꝓmū querunt q̄tuor. Primo vtrū ꝑsonaꝝ acceptio sit pctm. Secō vtr habeat locū in dispēsatiōe spūalium. Tertio vtr in exhibitiōe honoris. Quarto vtrum in iudicijs.

Ad primum sic ꝓcedit

Videt q̄ ꝑsonaꝝ acceptio nō sit pctm. In hoc enī ꝑsone intelligit ꝑsone dignitas. ꝯ ꝑsiderare dignitates ꝑsonaꝝ pertinet ad distributiuā iusticiā. q̄ ꝑsonaꝝ acceptio nō ē pctm. ¶Dic. in reb⁹ humanis ꝑsone sūt principaliores ꝙ res. qz res sūt ꝓpter ꝑsonas. et nō econuerso. ꝯ rex acceptio non est pctm. ꝯ multorum⁹ acceptio ꝑsonaꝝ. ¶Dic. apd deū nulla pōt ee iniquitas vel pctm. ꝯ de⁹ videt ꝑsonas accipe. qz inter duos homines vnus ꝓdituꝫ vnū assumit ꝙ ꝑfayt alter relinqt i pctō fm illo Matth. xxiij. Duo erūt i lecto vn⁹ assumet. ꝛ alter relinqt. ꝯ acceptio ꝑsonaꝝ nō ē pctm.

¶Sed ꝓtra. nihil ꝓhibet in lege diuina nisi pctm. ꝯ ꝑsonaꝝ acceptio ꝓhibet Deut. j. vbi dr. Nō ac cipies cuiusq; ꝑsonā. ꝯ ꝑsonaꝝ acceptio ē pctm.

¶Rñ. dōs. q̄ ꝑsonaꝝ acceptio opponit iusticie distributiue. Insistit n. eqlitas distributiue iusticie in hoc q̄ diuersis ꝑsonis diuersa tribuunt. Fm ꝓportionē ad dignitates ꝑsonaꝝ. si q̄ aliq̄s cōsideret illā ꝓportionē ꝑsone ꝓpt quā aliq̄d q̄si ei cōferē ē ei debitū: si ē acceptio ꝑsone ꝯ eāe. vñ glo. sup illō ad Ephe. vj. Personaꝝ acceptio nō est apud deū. dicit. q̄ de⁹ iudex iust⁹ cāo discernit nō ꝑsonas. puta cū aliq̄s ꝓmouetur aliquē ad magisteriū ꝓpt sufficientiā scie. hoc attēdit cā debita nō ꝑsona. si aūt aliq̄s ꝑsideret i eo cui aliq̄d confert nō id. ꝓpt qō id qō ei dat est ei ꝓportionatū vt debitū. ꝯ solū ꝓpt b ꝙ iste bō puta Petr⁹ vel Martin⁹ est. hic ē acceptio ꝑsone. qz nō attribuit ei aliq̄d ꝓpt aliquā cām q̄ faciat eū dignū. sed simplr attribuit ꝑsone. ad ꝑsonā aūt refert q̄cūq; ꝓdito nō facies ad cām ꝓpt quā sit dign⁹ hoc dono. puta si aliq̄s ꝓmoueat aliquē ad platōs vl magisteriū qz ē diues vl qz ē ꝑsanguine⁹ tu⁹: est acceptio ꝑsone. ꝓpinqit m aliquā ꝓdituꝫ ꝑsone facē eā dignā respectu vnl⁹ rei. ꝛ nō respectu alterius. sic ꝑsanguinitas facit aliq̄ue dignū ad h ꝙ in statuat heres ꝑtinentij. nō aūt ad hoc q̄ cōferat ei platio ecclesiastica. ꝛ iō cadē ꝓditio ꝑsone i vno negocio ꝑsiderata facit acceptionē ꝑsone i alio aūt nō facit. sic ꝙ ps ꝙ ꝑsonaꝝ acceptio opponit iusticie distributiue in hoc q̄ ꝑtes ꝓpti ainē agit. nihil aūt opponit virtuti nisi pctm. vñ ꝓhō ē ꝙ ꝑsonaꝝ acceptio sit pctm. ¶Ad. 2. ergo dēm. q̄ in distributiua iusticia ꝑsideratꝫ ꝓditoꝝ ꝑsonaꝝ q̄ facit ad dignitatē vl debitū cām. ꝯ in acceptiōe ꝑsonaꝝ ꝑsideratꝫ ꝓditoꝝ q̄ non facit ad cām vt dictū est. ¶Ad. 3. dō. q̄ ꝑsone ꝓpter nanctē digne reddāt aliq̄bus q̄ eis distribuunt ꝓpter aliq̄s reos q̄ pertinēt ad ꝓditoꝫ ꝑsone. ꝛ ideo bñ pōt ꝓditoꝝ fieri attēdē de tanq; ꝓpter cāe. cum aūt ꝑsiderant ipe ꝑsone attēdit nō eā vt cā. ꝛ iō ps ꝙ ipse ꝑsone sint digniores simplr. non tn sūt digniores quo ad d. ¶Ad. 4. dōs. q̄ duplex est datio. vna quidē principis ad iusticiā. q̄. s. aliq̄s dat alicui qō ei debet. ꝛ circa tales datiōes attēdit ꝑsonaꝝ acceptio. alia ē datio ad liberalitatē principis. q̄. s. gratis dat alicui qō ei nō debet. ꝛ talis ē collatio munerꝝ gre ꝙ quā petōres assumitur a deo. ꝛ i hac donatiōe nō ds locū ꝑsonaꝝ acceptio. qz q̄libet absq; iniusticia pōt de suo dare quātū velit cui velit. Fm illō Matth. xx. An nō licet mihi qō volo facere? tolle qō tuū ꝛ vade.

Ad secundū sic ꝓcedit

Videt q̄ in dispensatiōe spūaliū locū nō habeat ꝑsonaꝝ acceptio. Conferre. n. dignitatē ecclesiasticā seu beneficiū alicui ꝓpter consanguinitatem videt ad acceptionē ꝑsonaꝝ pertinere. quia consanguinitas non ē causa faciēs hominē dignum ecclesiastico beneficio. ꝯ hoc non videt esse pctm. cū hoc ex cōsuetudine ꝓlata ecclesie fiat aut. ergo pctm ꝑsonaꝝ acceptiōis nō videtur locum habere in dispēsatiōe spūaliū. ¶Dicit. q̄.

ferre dimitē pauperi videt ad acceptionē plonarum ptinere. vt ps Jaco. ij. ℔ faciūs dispēsarent eū diuinor potēbus q in gradu phibito cōtrahāt matrimoniū ℔ cū aliis. ℔ pcīs plonarū acceptōis nō videt locū habere circa dispensationē spūalium. ¶ Pric. Sm iura sufficit eligē bonum non aūt requirit q aliqs eligat melioē. sed eligere minus bonū ad aliqd alterius videt ad acceptionē plonē ptinere. ℔ plonarū acceptio non ē peccatū in spūalibus. ¶ Prēt. Sm statuta ecclesie eligendus ē aliqs de gremio ecclesie. ℔ hoc videt ad acceptionē plonarū ptinere. qz qñ qz sufficiētiores ibi inuenirent. ergo plonarū acceptio nō ē pcīm i spūalib⁹. ¶ Sz ℔ cō dicit Jaco. ij. Nolite in plonarū acceptōe habere fidem dñi nr̄i Jesu xpi. ubi dicit glo. Aug. Multo ferre si qs diuitem eligat ad sedē honoris ecclie cōtēpto paupere instructiorē sanctiore. ¶ Ad. iij. dōm. q sic pcīm est acceptio plonar̄ est pcīm inq̄tū pertinet iusticie. quanto aūt in maioribus aliqs iusticiā transgredit. tanto grauī⁹ peccat. vñ cum spūalia sint tēporalibus potiora grauius peccatū est plonas accipe in dispensatione spūaliū ℔ in dispēsatione tpaliū. q̄z personarū acceptio est cū aliqd plone attribuit preter ꝓportionē dignitatis ipsius. cōsiderare oꝑ q dignitas alicuius plone pōt attendi duplicit vno mō simplr̄ ℔ se. z sic maioris dignitatis est ille q magis abūdat in spūalibus gr̄e vnis alio mō q̄ companionē ad bonū cōe. pinguit enī q̄qz q ille qui ē minus sanctus z minus sciēs pōt magis cōferre ad bonū cōe ꝓpter potentiaz vel industriā secularē. vel ꝓpter aliqd hmōi. z qr dispensationes spūaliū pncipaliter ordinantur ad vtilitatē cōem. Sm illud. j. ad Cor. xij. Unicuiq; dat manifestatio spūs ad utilitatē. sō q̄qz absq; acceptiōe plonar̄ in dispensatiōe spūaliū illi q sunt simplr̄ minus boni melioribus pferunt. sicut enī⁹ deus gr̄as gratis datas quādoq; cōcedit minus bonis. ¶ Ad. j. ergo dō. q circa cōsanguineos plan distinguendum ē. q̄r q̄qz sunt minus digni r̄ simplr̄ ℔ respectū ad bona cōe. z sic si dignioribus pferant est pcīm plonarū acceptōis in dispensatiōe spūaliū quox pncipaliū ecclesiasticoꝝ non ē dño vt possit ea dare ꝓ libito. ℔ dispēsator Sm illud. j. ad Cor. iij. Sic nos existimet homo vt ministros xpi z dispensatores misteriox dei. q̄qz dō cōsanguinei plati ecclesiastici sint eque digni vt alii. z sic licite potest absq; plonarū acceptiōe ꝓsanguineos suos preferre. q̄r saleem magis in hoc pemineret de ipsis magis pfidere pōt vt unanimiter secū negocia ecclesie tractēt. esset nī hoc ꝓpter scandalū dimittendū si ex hoc aliqui exemplū sumerent etiā preter dignitatē bona ecclesie ꝓsanguineis dandi. ¶ Ad. ij. dōm. q dispensatio matrimonij cōtrahēdi principaliter fieri cōsuevit ꝓpter fedus pacis firmandū. qō quidē magis est necessariū cōmuni utilitati circa plonas excellentes. z tōo cum eis facilius dispēsatur absq; peccato acceptionis plonar̄. ¶ Ad. iij. dōm. q Sm hoc q electio impugnari nō possit in foro iudiciali sufficit eligere bonū. nec oportet eligere meliorem. q̄z sic omnis electio posset habere calūniā. sed Sm ad sciētiā eligētis necesse ē eligere melioē. vel simplr̄ vel in comparatione ad bonū cōmune. q̄z si pōt haberi aliqs magis idoneus ergo aliquā dignitatē z alius pferatur. oportet q hoc sit ꝓpter aliquā cās. que qdem si ponant ad negocium. Sm ad hoc erit ille q eligit magis idoneus. si vo nō ponat ad negociū id qō considerat̄ vt causa erit manifeste acceptio plone ¶ Ad. iij. dōm. q ille q de gremio ecclesie assumitur vt in pluribus cōsuevit ee melior q̄az ad bonū ptinere. q̄r magis diligit ecclesiaz in q̄ est matrimo. z ꝓpter hoc etiā mandat Deut. xvij. Non poteris alterius gētis hoiez facere regem qui non sit frater tuus.

Ad tertiuz sic ꝓcedit.

Videt q in exhibitione honoris reuerētie nō habeat locū pcīm acceptiōis plonarū. Honor enī nihil aliud ē videt q reuerētia quedam alicui exhibita in testimoniū virtutis. vt ps p pōm in. j. etb. ℔ prelati z pncipes sunt honorādi etiā si sint mali. sicut etiā parētes de quibus mādat Exo. xx. Honora patrē tuū z matrē tuā. z citaz ubi sunt o seruis honorādi etiaz si sint mali. Sm illud. j. ad Timo. vj. Quicūq; sunt sub iugo serui. dominos suos honore dignos arbitrent. ergo videt q acceptio plone nō sit pcīm in exhibitione honoris. ¶ Prēt. Levit. xix. ꝑcipit. Coram cano capite consurge. honora plonā senio. sed hoc videt ad acceptiones plonarū ptinere. quia q̄qz seneo nō sunt virtuosi. Sm illud Dan. xiij. Egressa est iniquitas a senioribus populi. ergo acceptio plonar̄ nō est pcīm in exhibitōe honoris. ¶ Pric. sup illud Jaco. ij. Nolite in plonarū acceptōe habere fidē xi. dicit glo. Aug. Si hoc qō Jaco. dicit. Si introierit in conspectu vestro vir hō anulū aureū xi. intelligat de quotidiano cōfessibus. q̄s dic nō peccat si tamē peccat. ℔ hoc est accepto plonar̄ diuites ꝓpter diuitias honorare. dicit enī Grego. in quadā omel. Sua superbia nr̄a retunditur. q̄z in hominibus non naturam q̄ ad imaginē dei facti sūt. ℔ diuitias honoramus. z sic cum diuitie nō sint debita causa honoris ꝓmebit hoc ad plonarū acceptionem ergo plonarū acceptio non ē peccatū circa exhibitionem honoris. ¶ Sed ꝓra est qō vt in glo. Jaco. ij. Quicūq; diuitem ꝓpter diuitias honorat peccat. z pari rōne si aliqs honoret ꝓpter aliā causam q̄ non faciat digni honoris. qō ꝑtinet ad acceptionem personarū. ergo acceptio personarum in exhibitione honoris est peccatum ¶ ℔ dōm. q honor est quoddā testimonium de virtute eius qui honoratur. z ideo sola virtus est debita causa honoris. Sciendū ē q aliquis pōt honorari non solū ꝓpter virtutē ꝓpriā ℔ etiā ꝓpter virtutē alterius. sicut ꝓncipe z ꝓlatū honorant etiā si sint mali. inq̄tū gerūt personam dei z cōmunis utilitatis cui ꝓficiūt. Sm illd Prouer. xxvj. Sicut q̄ immittit lapides in acervū mercurij. ita q̄ tribuit insipienti honorē. qz gentiles ra

rionē attribuebant mercurio. acerbissimo mercurij dicit cumulus rōmij. in quo mercatores quādoq; mittit vnū lapillū loco centū marcarum. ita etiā honorat insipiēs qui ponit loco dei e loco rotundo cōmodo. et eadem rōne parentes honorandi sunt honorandi ꝓpter participationē diuine dignitatis qui est eis pater dō. senes autē sunt honorādi ꝓpter signū virtutis qđ ē senectus. licet hoc signum qnq; deficiat. vñ vt dicit Sapie. iiij. Senectus venerabilis est nō diuturna nec annorū numero ꝓputata. cani autē sunt sensus hominis et etas senectutis vita immaculata. dicit ea autē honorādi sunt ꝓpter hoc q maiorē locum in cōmunibus obtinēt. si autē solū intuitu diuitiarū honorent. erit petēti acceptōlio plonarū. Et per hoc pz rōnsio ad obiecta.

Ad quartū sic ꝓcedit

Videtur q in iudicijs locū nō habeat p̄ peccatū acceptōlis plonarū. Acceptio.n. plonarū opponitur distributiue iusticie vt dicit ē. q; iudicia maxime vident ad iusticiā cōmutatiuā pertinere. ergo plonarū acceptio nō habet locū in iudicijs. ¶ Pr̄ea. pene fm aliqđ iudicij infliguntr. q; ipsi pene abiūgit peccato qz grauē puniunt qui inferūt iniuriā in plonas principum: q; qui in plonas aliox. ergo personarū acceptio non hz locū in iudicijs. ¶ Pr̄et. Ecc. iiij. dicitur In iudicādo esto pupillis misericors. q; hoc videt esse accipe personā pauperis. q; acceptio plonarū in iudicijs non ē petēda. ¶ Sz ꝓtra est qđ dī Prouer. xxiij. Accipe plonas in iudicio non est bonū. ¶ Rñdeo. dīm. q; sic dictū est iudicium est actus iusticie. ꝑtinet autē ad equalitatē iusticie reducere ea q; inequalitatē oppositā facere possunt. plonarū autē acceptio inequalitatē quādā habz inter rem attributā alicui plone ꝓpter ꝓportionē suam in qua cōsistit equalitas iusticie. et iō manifestū est q; p plonarū acceptionē iudicia corrūpit. ¶ Rād. j. ergo dō. q; iudicia dupl̄r potest cōsiderari. vno modo q; ipsa ad ipsam rem iudicatam. et sic iudicia se habet cōiter ad cōmutatiua et ad distributiua iusticia. pōt.n. iudicio definiri qua inter aliqđ cōe sit distributio dū multis. et qualit alteri⁹ restituat qđ ab eo accepit. alio modo pōt cōsiderari q; ad ipsam formā iudicij. prout scz iudex etiā in ipsa ꝓmutatiua iusticia ab vno accipit. alteri dat. et ē ꝓpriet ad distributiuā iusticiā. et fm hoc in quolibet iudicio locū habere pōt plonarū acceptio. ¶ Rād. ij. dōm. q; cū punit aliqs grauius ꝓpter iniuriā in maiorē plonā cōmittam nō ē plonarū acceptio. q; ipsa diuersitas plone facit ꝓportionē ad hoc diuersitatē rei. vt supra dictū ē. ¶ Rād. iij. dī. q; hō in iudicio dz pauperē subuenire q; fieri pōt. q; sine lesiōe iusticie. alioquin nō hz locū illis qđ dī Exo. xxiij. Pauperis quoq; nō misereberis in iudicio.

¶ Questio. lxiij.

Deinde considerāduz

est de vnija oppositis cōmutatiue iusticie. Et primo ꝑsiderandū est de peccatis q; opponūt circa voluntarias ꝓmutatiōes. Secūdo de peccatis q; opponūt circa cōmutatiōes involūtarias. C cōmittitur autē peccā circa involūtarias cōmutatiōes p hoc q; aliqđ nocumentū ꝓximo infert ꝓtra eius voluntatē. qđ quidē pōt fieri dupliciter. s. facto vel verbo. facto quidē cū ꝓximus ledit vel in ꝑsona ꝓpria vel in ꝑsona ꝓiuncta vel i pprijs reb⁹. de his ergo p ordinē ꝑsiderandū est. Et primo de homicidio q; maxime nocet ꝓximo. Et circa hoc ꝑquirunt octo. Primo vtrū occidere aialia bruta vel etiā plāras sit petm. Secūdo vtrū occidere peccatū sit licitum. Tertio vtr̄ ꝑ liceat ꝓpriā ꝑsonā vel solū publicā. Quarto vtr̄ ꝑ liceat clericō. Quinto vtr̄ liceat alicui occidē seipm Sexto vtr̄ liceat occidē hostem iustū. Septimo vtr̄ liceat alicui occidē hostē seipm defendēdo. Octauo vtr̄ homicidiū casuale sit petm mortale

Ad primū sic ꝓcedit

Videt q occidere q̄cq; viuēta sit illicitū. Dicit em̄ apl̄s ad Ro. xiij. Qui ordinationi dei resistunt ipsi sibi damnationē acquirūt. q; p ordinationē diuine ꝓuidētie oia viuēta ꝑseruant. Fm illud pō. Qui ꝓducit in mōdum fenū et vas in vsum etc. ergo mortificare q̄cq; vita videt esse illicitū. ¶ Pr̄et. homicidium ē petm ex eo q; hō ꝓuat vitā. q; vita cōis est oibus animalibus et plātis. q; eadē rōne videt ē petm occidere bruta animalia et plāras. ¶ Pr̄e. in lege diuina nō determinat ꝑna nisi ꝓ petō. q; occidēti hominē vel alterius⁹ statuit pena determinata in lege diuina. vt pz Exo. xxi. q; occisio bruti⁹ animalis est petm. ¶ Sz ē qđ Aug. dī in. j. de ci. dei. C ū audim⁹. nō occides. nō accipim⁹ hoc dictū esse de fructetis. qz nullus eis ē sensus. nec de istis animalib⁹ animalib⁹. qz nulla nob rōne sociant. restat ergo vt intelligam⁹ de hoīe qđ dictū ē. nō occides. ¶ Rñdeo. dīm. q; nullus peccat ex hoc q; vtit̄ re aliq; ad ꝺ ad qđ est. in rerū aūt ordine imperfectiora sunt ꝓpfectioribus. sic etiā i generatiōe oīo via nāe ab imꝑfecto ad ꝑfecta ꝓcedit. et inde est q; sic in generatōe hoīs ꝓmo ē viuū. deinde animal. vltimo aūt hō. ita etiā ex q; imꝑfecta viuūt vt plāre lūt cōiter ꝓpter aialia. oia aūt aialia sūt ꝓpter hoīes. et iō si hō vtat plātis ad vtilitatē animalū. et aialib⁹ ad vtilitatē hoīs nō est illicitus. vt pz ꝑ pōm in. j. pol. tm aliox autē vsus maxime necessarius ē videt vt aialia plātis vtant in cibū et hoīes aialib⁹ qđ sine mortificatōe eox fieri nō pōt. et iō licitū ē et plantas mortificare in vsus aialium et aialia in vsus hoīm ex ipsa ordinatōe diuina. dī. n. Gen. j. Ecce dedi vobis oēm herbam et vniuersa ligna vt sint vobis in escam et cunctis animantibus terre. et Gen. ix. dicit. Omne qđ mouetur et viuit erit vobis in cibū. ¶ Rād. j. ergo dīm. q; ex ordinatione diuina conseruatur vita animaliū et plantarū. non ꝓpter seipsam q; ꝓpter hominē. vnde ē Aug. dicit in. j. de ciuitate dei Iustissima ordinatōe creatoris vitae mors eorum nostris visibus sūbitur. ¶ Rād. ij. dōm. q; animalia bruta et plante non habēt vitā rationalem per quā a seipsis agantur. sed semp aguntr qua-

si ab alio naturali quodā impulsu. t hoc ē signū q sunt naturaliter seruata t aliorū vsibus accōmodata. ¶Ad.iij.dō. q ille qui occidit bouem alterius peccat quidem non qz occidit bouem ꝫ qz damnificat hoiem in re sua. vñ nō cōtinet sub pcō homicidij ꝫ sub pcō furti vel rapine.

Ad secūdū sic, pceditur

Videt q non sit licitū occidere bestias peccatores. Dño em Matth. xiij. in parabola zizaniorū pbibent extirpare zizaniā q sunt filij nequam vt ibidē dicitur. ꝫ omne qđ ē pohibitum a deo ē pcm. ergo occidere pcōrem est pcm. ¶Pter. iusticia bruta cōformat iusticie diuine. ꝫ ex diuina iusticia pcōres ad penitentiā referunt. Hm illud Ezech. xviij. Nolo mortē peccatoris ꝫ vertat cōuertat et viuat. ergo videt q nullo modo sit licitum occidere peccatores occidendo. ¶Pter. illud qđ est hm se malus nullo bono fine fieri licet. vt pater p Aug. in li. cōtra mendaciū. t p pōm in.xj. etbic. ꝫ occidere hominē hm se malū est. qz ad oēs homines tenemur charitatē habere. amicos aūt volumus vt vivere et esse vt vñ in.ix. etbic. ergo nullo modo iz homine peccatorē occidere. ¶Sz contra ē qđ Exo. xxij. oī. Maleficos nō patieris viuere. et in pō. In mane vno interficiebā oēs peccatores terre. ¶Rñdeo. q sicut victū est. licitū est occidere animalia bruta. inq̄tū ordinant naturaliter ad hominū vsum. sicut imperfecta ordinantur ad perfectum. oia aūt parua ordinant ad tota vt imperfecta ad perfecta. t ideo oēs partes naturalit est pter totum. t pter hoc videmus q si salus totius corporis humani expediat pcisio alicuius membri pura cū est putridū vel corruptū alioqz membrū laudabiliter t salubriter abscindit. quelibz aūt pars singularis comparatur ad totā ꝑmanentem sicut pars ad totū. t ō si aliquis homo sit periculosus cōitati t corruptiuus ipsius ppter aliq̄s pcm laudabiliter t salubriter occidatur vt bonū cōe conseruet. modicū em fermentū totam massam corrūpit dī.j ad Cor. v. ¶Ad.j. ergo dīm. q dño abstinendū mādauit ab eradicatione zizanio pter timoꝝ parceret. Lbonis. qđ qđē fit qñ non possunt occidi mali quin simul occidant t boni. vel quia latēt inter bonos vel quia habēt multos sequaces. ira q sine bonoꝝ periculo inueniri non possunt. vt Aug. dicit ꝫra Permenianū. vnde dño docet magis esse sinendum malos viuere rationē referendā vsq ad extremū iudiciū ꝫ q boni simul occidant. qñ vo ex occisione malorū nō imminet periculū bonis. sed magis mercat salus cū licite plus mali occidi.

¶Ad.ij. dīm. q deus hm ordinē sue sapie qñq̄ tantum peccatores occidit ad liberationē bonorum. qñq̄ aūt eis parcēdi tēpus cōcedit. hm q ipe nouit sata electis expedire. t hoc etiaz bruta iusticia imitatur qđ posse. Illos em q sunt pernicios hi in alios occidit. cosdē q peccāt aliqz graviter nō nocētes ad penitentiam reseruat.

¶Ad.iij.dīm. q homo peccando ab ordine rationis recedit. t ideo decidit a dignitate humana qua. t. homo est naturaliter liber. t qđ sapiens existēs incidit qñq̄ in seruitutē bestiarū. vt scz de ipso ordinetur hm q est vtile alijs. Hm illud pō. Homo cum in honore esset nō intellexit. comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis. Et Prouer. x. dicit. Qui stultus est seruiet sapienti. ideo q̄nto hominē in sua dignitate manentē occidere sit hm se malū. tanto homine peccatorē occidere pōt esse bonū. sicut occidere bestiā. peior em est malus homo q̄ bestia. et plus nocet. vt pbo dicit m. j. polit. t m. vij. etb.

Ad tertiū sic, pceditur.

Videt q occidere hoiem peccatorē liceat quate psone. In lege em diuina nihil illicitū mādatur. sed Exo. xxxij. precepit Moyses. Occidat vnusquisq̄ fratrē suū t amicū t proximū suum pro peccato vituli cōflatilis. q etiā priuatis pīonis licet peccatorē occidere. ¶Pter. hō ꝑpter peccatū comparatur bestijs vt vidū est. sed occidere bestiā silue strem maxime nocentē cuilibz priuate psone licet. ergo t pari rōne occidere hoiez peccatorē. ¶Pter. laudabile est. q homo etiam si sit priuata pīona operetur quod cedit bono cōmuni. sed occisio maleficoꝝ est vtilis bono cōi vt victus est. ergo laudabile est si etiam priuata. persone malefactoreo occidat. ¶Sz contra est qđ Aug. dicit in.j. de ciui. dei. Qui sine aliqua pubblica administratōe malefici occiderit velut homicida iudicabit. t tanto amplius quanto sibi potestatem a deo non cōcessam viurpare nō timuit. ¶Rñdeo. q sicut dictum est. occidere malefactorē licitū est in q̄tum ordinatur ad salutem totius cōmunitatis t ideo ad illū solum pertinet cui cōmittitur cura cōmunitatis cōseruande. sicut ad medicū pertinet pscindere membrum putridū quādo ei cōmissa fuerit cura salutis totius corpis. cura aūt cōmunis boni cōmissa est pncipibus habētibus publicā auctoritatem. et ideo eis solū licet malefactoreo occidere. non aūt priuatis pīonis. ¶Ad.j. ergo dō. q ille aliquid facit cuius auctoritate fit. vt patet per Diony. xij. c. celest. hierar. t ideo vt Aug. dicit in.j. de ciui. dei. non ipse occidit qui ministerū debet iudici. sicut administrātibus gladius vtenti. vnde illi qui occiderunt primoꝝ amicos ex mandato dñi nō hoc fecisse ipi vident. ꝫ ponuntur ille cuius auctoritate fecerūt. sic t milites interficit hostē auctoritate pncipis. t minister latronē auctoritate iudicis. ¶Ad.iij.dīm. q bestia nāliter ē distincta ab hoīe. vñ sup hoc nō requiritur aliq̄s iudicium an sit occidenda si sit silue stris. si vero sit domestica requireret iudicium nō ꝑpter ipsam ꝫ ꝑpter damnū dñi. ꝫ hō pcō non ē nāliter distincta ab hoīe* ꝫ iudicio. t ō indiget iudicio publico vt discernat an sit occidēdus ꝑpt salutē cōem. ¶Ad.iij.dō. q facē aliqđ advertitur ē cōez qđ nulli nocet hoc ē licitū cuilibz priuate psone. ꝫ si sit cū nocumento alteri* hoc nō dz fieri nisi hm iudiciū eius ad quē pertinet existimare quid sit subtrahendū partib* p salute totius.

Ad quartū sic pceditur

uar. Videt q occidere malefactores liceat clerici. clerici.n. precipue debent implere qđ apls dicit. j. ad C. cp. iij. Imitatores mei estote sicut et ego xpi. per qđ nobis indicat vt deus sanctos eius imitemur. ℟ ipe deus qui colimus occidit malefactores. ℣m illud pl̄. Qui percussit egyptū cū primogenitis eor. Moyses etiā a leuitis fecit interfici viginitria milia hoim ꝓpter adoratiōe vituli. vt hēt Exo. xxxij. Et phinees sacerdos interfecit israelitē cocunctē cū mediantitide qt hēt Num. xxv. Samuel etiā interfecit ℟gag regem amalech. et Helias sacerdotes Baal. et Mardocheus cū q ad sacrificādū accesserat. Et in nouo testamēto Petrus Ananiā Saphiram. ergo videt q etiā clericis liceat occidere malefactores. ℣ Pre. potestas spūalis ē maior q̄ tpalis et deo cōiunctior. ℟ prās tpalis licite malefactores occidit ratiōe dei minister. vt dī Ro. xiij. ergo multomagis clerici q sunt dei ministri spiritualē pr̄atem hītes licite pūt malefactores occidere. ℣ Pre. q̄cūq; licita suscipit aliq̄s officiū licite pōt ea q ad officiū illud pr̄inēt exercere. ℟ officiū pncipis terre ē malefactores occidere vt dictū ē. g̃ clerici q sunt terre pncipes licite pōt occidere malefactores. ℣ Ps cōtra est qđ dī. j. ad Timo. iij. Oportet epm̄ sine crimine eē. non vsolentū. non percussorē. ℟ ℣. dom. q nō licet clericis occidere triplici rone. Primo q̄dē. qz sunt electi ad altaris ministeriū in quo repsentat passio xpi occisi qui cū posset nō repcussit nec minabat. vt dī. j. Pet. ij. ℣ iō nō cōpetit vt clerici sint percussores aut occisores. debēt. n. ministri sui dñi imitari. ℣m illud Ecc. x. Secūm iudicē populi sic et ministri eius. alia ratio ē. qz clericis cōmūne ministeriū nouē legis in q̄ nō determinatur pena occisionis vel mutilatiōis corpalis. et ideo vt sint idonei ministri noui testamēti vāt a talibus abstinere. ℟ Sd. j. q̄ dōs. q deus vniuersaliter in oibus opat q̄ recta sunt. iuxta quod q̄q; tñ ℣m eius congruentia. ℣ iō vnusquisq; debz deū imitari i hoc q̄ sibi spāliter ꝓuenit. vñ hz pe⁹ corpaliter malefactores occidat. nō tñ oz q̄ oēs in hoc eū imitent. Petrus aūt nō ꝓpria auctoritate vel manu Ananiā Saphyrā interfecit. sed mandato dīuīno quibus de eor morte ꝓmulgauit. sacerdotes aūt vel leuite veteris testamēti erant ministri veteris legis ℣m quā pene corpales iniurie bant. ℣ iō etiā eis occidere ꝓpria manu contigebat. ℟ Sd. ij. dom. q ministeriū clericorū est in meritoribus ordinatū q̄ sint corpales occisiones. i. in his q̄ pr̄inēt ad spāle salutē. ℣ ideo nō ꝓuenit eis q̄ huiusmodi se ingerāt. ℟ Sd. iij. dōs. q plati ecclesiarum accipiunt officiū pncipum terre non vt ipi iudiciū sanguis exerceant per seipsos. ℟ q̄ eor auctoritate p alios exerceāt

Ad quintum sic ꝓcedit

Videt q aliqui liceat seipm occidere. Homicidiū. n. est pcm̄ inīquū iusticie ꝓrariat. ℟ nullus pōt sibipsi iniusticiā facere. vt ꝑbat in. v. ethic. ergo nullus peccat occidēdo seipm. ℣ Pre. occidere malefactores licet hīti publicā potestatem. ℟ quidoq; ille qui hz publicā pr̄atez ē malefactor. ergo licet occidere seipm. ℣ Pre. licitū est q̄ aliqs spōtanee min⁹ piculū subeat vt maius piculū vitet. sicut licitū est q̄ aliqs etiam si bipsi imminēt medicū potionē. vt totus corpus saluet. ℟ q̄q; aliqs p occisionez suipsius vitet maius malū vel miserā vitā vel turpitudinē alicuius pcti. ℟ licet aliqui occidere seipm. ℣ Pre. Samson seipm interfecit. vt hēt Iudi. xvj. qui tñ cōnumerat inter sanctos. vt patet Hebr. xj. ergo licitū est occidere seipm. ℣ Pre. ij. Mach. xiiij. dī q Razias quidā seipm interfecit eligēs nobiliter mori potius q̄ subditos fieri pcōres. ℣ pra naturales suos instinctus agi. ℟ nihil q̄ nobiliter fit fortiter ē illicitū. ℟ occidere seipm non est illicitū. ℣ Ps pra est qđ Aug. dicit in. j. de ci. dei. ℟ estat vt de boie intelligamus illud quod dicit ē. Nō occides nec alterū. ergo nec te. nec ego nec aliud q̄ hoiem occidit qui seipm occidit

℟ ℣. dōm. q seipm occidere ē oino illicitum triplici rone. Primo quidē qz naturaliter q̄libz res seipsam amat. ℣ ad hoc primit q̄libet res ꝓseruat se in esse et corrūpentibus resistit q̄tū pōt. et iō q aliqs seipm occidat ē pra inclinatiōs naturalē in. ℣ pra charitatē qua q̄libz dz seipm diligere. ℣ iō suipsius occisio sp ē pcm̄ mortaliter pote pra naturalē legē ℣ pra charitatē existēs. Secūo qz q̄libet pr̄s id qđ ē. est totius. quilibet aūt homo est pr̄s cōtinēti. vñ in hoc q seipm interficit iniuriat cōitati facit. vt pz p pbm̄ in. v. ethic. Tertio q̄rnta est quod dā dominus dīuinit⁹ homini attribuit. ℣ eius prāti subiectū q occidit vitere facit. ℣ iō q seipm vita pmat in deū peccat. sic qui alienū seruū interficit peccat in dōm cuius est seruus. et sic peccat ille qui vsurpat sibi iudiciū de re sibi nō cōmissa. ad solū em deum pertinet iudiciū mortis vite. ℣z illo Deut. xxxij. Ego occidā et ego viuere facā. ℟ Sd. j. ergo dōs. q homicidiū est pcm̄ nō solū qz ꝓtariat iusticie. ℣ etiā qz ꝓximi charitati quā habere debet aliqs ad seipm. ℣ ex hac pte occisio suipsi⁹ est pcm̄ p comparatiōz ad seipm. p comparatiōez aūt ad cōitatē et ad deū hz rōes pcti etiā p oppositōz ad iusticias. ℟ Sd. ij. dom. q ille q hz publicam pr̄atem pōt licite malefactorē occidē p hoc pōt de tpo iudicare. nullus aūt est iudex suipsius. vñ nō licet hīti publicā pr̄atem seipm occidere ꝓpter q̄cūq; pcm̄. licet ei se cōmittere iudicio alioꝝ. ℟ Sd. iij. dōm. q hō ꝓstituit dñs suipsius q liberū arbitriū. ℣ iō licite pōt hō de seipso disponere q̄tū ad ea q pr̄inēt ad hāc vitam que hois libero arbitrio regit. ℟ trāsitus de hac vita ad aliā felicitatē nō subiacet libero arbitrio hois. ℟ pr̄ati deuie. ℣ iō nō licet hoi seipm interficere vt ad felicitatē trānseat vitam. silr etiā nec vt quislibet miseriaꝝ pr̄tio vite euadat. qz vltimū malorū huius vite est maxie terribile ē mors. vt pz p pbm̄ in. iij. ethi. ℣ iō inferre sibi mortē ad aliarū huius vite miseriaꝝ euacūdaꝝ ē maius malum aliquātē ad minoris mali vitationē. silr etiā non licet seipm interficere ꝓpter aliqđ pcm̄ p̄teritum. cū qz vt ꝑbat sibi maxie nocet q sibi adimit necessariū

penitentie tpus. tñ etiã qñ malefactore occidere nõ licet nisi p iudiciũ publice pnãtie. silr etiã nec ls mulieri ipam occidere ne ab alio coꝛrũpat. qñ nõ ds in se ipmittere crimẽ maximũ. qõ ẽ simplr occisio. vtrũq; mꝛ crimẽ alienũ. nõ em est crimẽ mulierio p violentiã violare si consensus nõ affit. qñ nõ inquinat coꝛpꝰ nisi dñcõsensu mẽtis. vt Lucia dicit. cõstat aũt minꝰ ee pcm fornicatiõ vel adulteriũ q̃ homicidiũ. et p̃cipue simplicẽ quõ est gravissimũ. qꝛ sibi pp̃ nocet cui maximã dilectionẽ debꝫ. est etiã periculosissimũ. qñ nõ restat tpus vt q̃ poniam expietur silr etiã nulli licet seipm occidere ob timoꝛẽ ne cõsentiat in pcm. qꝛ põ sunt facienda mala vt eueniant bona. vel vtrũq; est mala. pticm minoꝛa minus certa. incertũ em est an alio in futuꝛo cõsentiat in pcm. potẽs est em deus boiez quacunq; cito subueniente liberare a pcõ.

¶Ad iij. dõs. q sic Aug. dicit in j. de ci. dei non Samson occisit alios q seipm cũ dicitꝫ fuisse donus oppꝛessit. nisi q latenter spũs sanctus hoc inꝛerat qui q illis miracula faciebat. et cãdẽ rõe affligit de q̃ualiꝫ sctis feminis q̃ tpe psecutionis seipas occiderũt quaꝝ memoria in ecclesia celebrat. ¶Ad. v. dcm. q ad fortitudinẽ pertinet q alio ab alio mõte pati nõ refugiat ꝓpter bonũ virtutis. vel vitet pcm. q̃ q alios sibi pp̃si inꝛerat me nẽri vitet mala penalia. habet quidẽ q̃ndã spem fortitudinis. ꝓpt qõ q̃daꝫ seipsos interfecerũt estimãtes se fortiter agere de quoꝝ numꝛo q̃ sanctꝰ fuit. non tñ est vera fortitudo. q̃ magis q̃dã mollicies animi non valentis mala penalia sustinere. vt ꝓ p̃ phẽm in. iij. ethi. et p̃ Aug. in. j. de ci. dei.

Ad sextũ sic procedit.

Videt q̃ liceat in aliquo casu interficere innocentẽ. Diuinꝰ em timoꝛ non manifestat p pcm quam magis timoꝛ dei expellit pcm. vt de Ecc. j. sed Ioiada cõmendatus ẽ q timuit dñm. qꝛ vo luit interficere filiũ suũ innocentẽ. ergo potest aliqꝰ innocẽtẽ interficere sine pcõ. ¶Pre. In genere pcõꝝ q̃ ꝓra. primũ cõmittit. ẽo magis fuo videt aliqꝰ esse pcm. quo maiꝰ nocumentum infert ei in quẽ peccat. q occisio pluꝰ nocet pcõi q̃ innocẽti q̃ de miseria hui⁹ vite ad celestem gloꝛiã trãsit p mortẽ. cui q̃ liceat in aliq casu pcõez occidere. multo magis licet occidere innocẽtẽ vel iustũ. ¶Pre. Illud qõ fit fm ordinẽ iusticie non ẽ pcm. q̃ q̃q; cogit aliqꝰ fm ordinẽ iusticie occidere innocentẽ. puta cũ iudex q̃ ds fm allegata indicare ꝑtenat ad mortẽ eũ qui scit innocẽtẽ q̃ falsos testes conuicit. et silr minister q̃ iussit ꝑdemnatũ occidit obediens iudici. q̃ ablq; pcõ põt aliqꝰ occidere innocẽtẽ

¶Ds contra ẽ qõ di Exo. xxiij. Innocẽtẽ et iustũ non occides. ¶Ioh. dõm. q occidere hominez quocunq; modo nullo modo fm se potest considerari vno modo fm se illo modo per comparationem ad aliud fm se eodem modo iudicãdo hoiem nullũ occidere licet. qꝛ in quolibet etiã pcõe debem⁹ amare naturã quã deus fecit q̃ occisionẽ corrũpit. q̃ sic in pta dictũ est occisio pcõis sit licita p comparationẽ ad bonũ cõe qõ q̃ pcm corrũpit. vita aũt iustoꝝ est cõseruatiua et ꝓpetua boni cõis. qꝛ ipsi sunt principaliꝰ ꝓpter quos mundus et ideo nullo modo licet occidere innocentẽ. ¶Ad. j. q̃ dꝰ. q̃ deus ds dãnũ mꝛis vite. cuius em ordinatissime monent et pcõez et iusti. et ideo ille qui mãdato dei occidit innocentẽ ralis nõ peccat sic nec deus cuius ẽ executoꝛ. et occidit deũ tumere eiꝰ mãdatis obediẽs. ¶Ad. ij. dõs. q in pensanda gravitate pcõi magis est ꝑsiderandũ id qõ est q̃ se q̃ id qõ est q̃ accidẽs vñ ille q occidit iustũ gravius peccat q̃ ille q occidit pcõẽ. pmo quidẽ qꝛ nocet ei quẽ plus ds diligere. et ita magis ꝓra charitatẽ agit. tertio qꝛ iniuriã inferet ei q̃ est minus dignus. et magis ꝓra iusticiã agit. tertio qꝛ priuat cõsortẽ malꝝ bono. quarto qꝛ magẽ deũ contẽnit fm illud Luc. x. d̃ qui voꝝ spernit me spernit. q̃ aũt iustus occisus ad q̃tum pdu catur a deo q̃ accidens se habet ad occisionem.

¶Ad. iij. dõm. q iudex si scit aliquẽ innocentẽ esse q̃ falsis testibus conuict⁹ ds diligẽter examinare testes vt inueniat occisionẽ liberãdi innocẽtis sicut Daniel fecit. si aũt hoc non põt. ds eũ superiori relinq̃re iudicandũ. si aũt hoc non põt. non peccat fm allegata suꝛa ferendo. qꝛ ipse nõ occidit innocentẽ q̃ illi q̃ eũ asserũt nocentẽ. minister aũt iudicio ꝑdẽnãtis innocentẽ si sibi intolerabile errorẽ ꝓcurat. nõ ds obedire alias ex cusarent carnifices q̃ martyres occiderũt. si tñ nõ ꝓcurat manifestã iusticiã. nõ peccat ꝓcepti executẽdo. qꝛ ipse non ds discutere sapientis sentẽtiam. nec ipse occidit innocentẽ sed iudex cui ministerium adhibet.

Ad septimũ sic pcedit

Vid̃ q̃ nulli liceat occidẽ aliquẽ se defendẽdo. dicit em Aug. ad Publicolã. ꝺ occidendis hoib⁹. Hec ab his q̃q; occidat fm placꝫ psiliũ nisi forte sit miles aut publica ꝑsona teneat vr. nõ. ꝓ se ꝺ faciat. ꝓ aliqꝰ accepta legitima ꝓtẽ si ei ꝓsunt ꝑsone. q̃ ille q̃ se defendẽdo occidit aliquẽ ad ꝺ eũ occidit ne ipe ab eo occidat. q̃ videt eẽ illicitũ

¶Pre. in ꝓ de li. ar. dñ. Quõ apõ omnꝫ quidẽ nã a pcõ libari sũt q̃ ꝓ bis reb⁹ q̃o ꝓtẽni oꝝ hũana ecde pollui sũt. calcẽ aũt reo dicit ee ꝓtẽndas q̃o homo iuxta animẽ pluꝝ ee ꝓmittis pẽs. boꝝ aũt ẽ vita corpal. q̃ ꝓ nemĩda vita corpali nulli licitũ ẽ hoiez occidẽ. ¶Pre. Nicola⁹ papa dicit. vt hẽt i decre. in di. L. De clericis q̃b⁹ ꝑmittit. t. q̃ se defendẽdo paganũ occidẽt si postea q̃ minꝫ põt ad pstinũ statũ redire. aut ad alterũ se cõfẽdẽ scito nõ nullã occasiõꝝ dare necvllã tribuẽ hcẽ tã eis quelibꝫ hoiez q̃libꝫ mõ occidẽdi. q̃ ad ꝑcepta moralia fidei tenẽt cõst clerici vt laici. q̃ etiã laici nõ ẽ licitũ occidẽ aliquẽ se defendẽdo.

¶Pre. hõicidiũ ẽ q̃ꝺ⁹ pcm. q̃ simplex fornicatio vel adulteriũ q̃ nisi ls ꝓmine simplicẽ fornicatiõez vel adulteriũ vel q̃cunq; alio pcm mortale. ꝓ se nõ ẽ. q̃ peccatum ꝓtinet. q̃uis ꝑsonã ꝑcrẽda ẽ corpꝰ li. q̃ nisi ls defendẽdo seipm alii occidẽt. q̃ nil vt tã ꝓfuit. Pre. si arbor ẽ malar fructꝰ vt dicit.

.vñ. ℔ ista defensio fuit vicioꝫ esse illicita ℈m illud Roma.xij. Non vos defendentes charissimi. ergo ꝛ occisio hois erit de pcdo illicita. ¶ Ex contra est qđ Exo.xxij.dī. Si effringens fur domū siue suffodiens inuentus fuerit et accepto vulnere mortuꝰ fuerit. percussor nō erit reus sanguis ℔ multo magis licitū est defendere ꝑsonā suā ℔ ꝑsonā domus. ℔ etiā si aliqs occidat aliquē ꝓ defensione vite siue nō erit reus homicidij. ¶ ℍi. dom. q nihil phibz vnius actus ex duos effectꝰ quoꝝ alter solū sit in intentiōe. alius vo sit ꝑter intentionē. morales aūt actus recipiūt speciē ℈m illud qđ intendit. nō aūt ab eo qđ est ꝑter intentionē cui sit ꝓ accidens vt ex supra dictis pz. ex actu aūt alicuius seipm defendentis duplex effectus sequi pōt. vnus quidē seruatio ꝑprie vite. alius aūt occisio inuadentis. actus ℔ dimō ex hoc q intendit cōseruatio ꝑprie vite nō hz rōes illicite: cū hoc sit cuilibz nāle q se cōseruet in ee ℈tum pōt. pōt tñ aliqs actus ex bona intentiōe procedens illicite reddi si nō sit ꝓportionatus fini. ꝛ iō si aliqs ad defendendū ꝑprium vitā vtat maiori violētia ℔ oz erit illicitū. si vo moderate violentia repellat erit licita defensio. nā ℈m iura vim vi repellere licet cum moderamine inculpate tutele nec est necessarium ad salutem vt hūc actū moderate tutele ptermittat ad euitandū occisionē alterius. qz plus tenet hō vite sue ꝓuidere ℔ vite aliene. ℔ qz occidere hoies nō lz nisi publica auctoritate. ꝑter bonū cōe. vt ex supra dictis pz. illicitū est q hō intendat occidē hoiez vt seipm defendat. nisi ei q hz publicā auctoritatē q intendens hoies occidē ad sui defensionē refert ꝺ ad publicū bonū. vt pz i milite pugnāte ꝺ hostes ℈ ministro iudicis pugnāte cōtra latrones. ℭ quis etiā ꝛ isti peccēt si pura libidine moueantur.

¶ Ad.j. ergo dōz q auctoritas ℣ug. intelligenda est in eo casu quo ꝙs intēdit occidere hoiem vt seipm a morte liberet et in quo etiā casu intelligit auctoritas inducta in li. de li. arbi. vñ signāter dī. ꝓ bis rep". in q̄ designat intētio. ꝛ ꝓ ꝺ ptā rūsio ad.ij. ¶ Ad.iij. dōz. q irregularitas ꝓcedit actū homicidij etiā si sit absq; pcō. vt pz in milite et q iuste aliquē cōdemnat ad mortē. ꝛ ꝑt ꝺ clericus etiā si se defendēdo interficiat aliquē irregularis ē. ℭ quis nō intēdat interficē. ℔ seipm defendere. ¶ Ad.iij. dōm. q actꝰ fornicatiōis vel adulterij nō ordinat ad cōseruationē ꝑprie vite ex necessitate ℍ actꝰ ex q̄ qnq; sequit homicidiū. ¶ Ad.v. dōz. q ibi phibet defensio q̄ ē cū immoderamine. vñ glo. dicit. Non vos defendentes. i. nō iuste resistentes aduersarios.

Ad octauuz sic procedit.

Videt q aliqs casualiter occidēs hoiem incurrat homicidij reatū. Legit.n. Exo.iij. q Jamech credēs interficere bestiā interfecit hoiem. ꝛ reputatū est ei ad homicidiū. ℔ reatus homicidij incurrit q casualiter hoiem occidit. ¶ Pręt. Exo.xxij.dī. Si ꝙs percusserit mulierē pregnantē ꝛ abortum fecerit si mors eius fuerit subsecuta reddet animā ꝓ aīa. ℔ hoc pōt esse absq; intentione occisionis. ℔ homicidiū casuale hz homicidij reatū. ¶ Pręt. in decre. dis. l. inducunt plures canones q̄bus casualia homicidia puniunt. sed pene nō debēt nisi culpe. q̄ ille q̄ casualit hoiez occidit incurrit homicidij reatū. ¶ Hz ꝓra ē qđ ℣ug. dicit ad Publicolā. Videtur ea q̄ ꝑter bonum aut licitū facimus. si quidē ꝑter hoc ꝑter nram voluntatē quicq; mali acciderit nobis imputet. ℔ pungit qnq; vt ꝑpē bonū aliqđ facientꝭ homicidiū ꝓcedit casualiter. ℔ non imputat facienti ad culpā. ¶ ℍi. dom. q ℈m phūm in.ij. phi. causa ē causa ℔ ꝑter intentionē. et iō ea q̄ casualia sunt simplr loquēdo nō sunt intēta neq; voluntaria. ꝛ qz oē peccm est voluntariū ℈m ℣ug. cōsequēs ē q casualia in genē dimō nō sunt peccata. cōtingit tñ id qđ non est actus ꝛ ꝓ se volitus vel intentus. et ꝑ accidēs volitū vel intentum ℈m q causa ꝓ accidens dī remouens phibens. vñ ille qui non remouet ea ex quibus sequitur homicidium si debeat rationere erit q̄dammō homicidiū voluntariū. hoc aūt contingit dupliciter uno mō quādo dans opam rebus illicitis quas uitare debebat homicidium incurrit. alio mō q̄ non adhibet debitā sollicitudinem. ꝛ iō ℈m iura si aliqs det opam rei licite. debitā diligentiā adhibēs. ꝛ ex ℍ homicidiū sequat nō incurrit homicidij reatū. si vo det opam rei illicite. vel etiā det opam rei licite non adhibēs diligentiā debitam nō euadit homicidij reatū si ex eius opere mors hois sequat. ¶ Ad.j. ℔ dō. q Jamech nō adhibuit sufficientē diligentiā ad homicidium uitandū. ꝛ iō reatū homicidij non euasit. ¶ Ad .ij. dō. q ille qui percutit mulierē pregnantez dat opam rei illicite. ꝛ iō si sequat mors mulieris uel pueri aiati nō effugiet homicidij crimē ꝑsertim cū ex tali percussione in ꝓmptu scit q mors sequatur. ¶ Ad.iij. dō q ℈m canones imponitur pena bis q casualiter occidūt dantes opam rei illicite vel nō adhibētes diligentiā debitam.

¶ Questio.lxv.

Deinde cōsiderandū

est de ꝑtis aliarū mutilatarū q̄ in ꝑsonā ꝓmittunt. Et circa hoc querunt quatuor. Primo ō mutilatiōe membroꝝ. Secdo ō verberatione. Tertio de incarceratiōe. Quarto virū peccatum bimōi iniuriarū aggrauet ex hoc q cōmittitur in ꝑsonā cōiunctam alijs.

Ad primum sic procedit.

Videt q mutilare aliquez membro suo in nullo casu possit esse licitum. Damas. enī dicit in.ij. li. q ꝑtū ꝓmittit q hoc q recedit ab eo qđ est ℈m naturā in id quod est cōtra naturam. ℔ ℈m naturaz a deo instituta est q corpus hois sit integrum membris. cōtra naturā aūt est q ut membris diminuti. ℔ mutilare aliquē membro semp videtur esse peccatū. ¶ Pręt. sicut se habet tota anima ad totum corpus. ita se hāt ptes aīe ad ptes corporis vt in.ij. dicit. ℔ nō licet aliquē ꝑuare aia occidendo ipm nisi publica ꝑtate. ergo etiā nō licet aliquē mutilare membro nisi forte ex publica ꝑtate.

¶ Pret. salua anime pfectōe est saluti corpalī. ḡ non licet aliquē mutilare se mēbro ꝓpter salutem alic. puniūt eñ fm ſanctā vitā ſideles cōciliū qui se castrauerūt ꝓpter castitatē conſeruandā. ḡ ꝓpter nullā cām aliā licet aliquē mēbro mutilare. ¶ Sed cōtra ḡ dī Exo. xxi. Oculū pro oculo dentē pro dente. manū pro manu. pedem p pede. ¶ Rñ. dō. q cū mēbrū aliq̄s sit pars totius būani corpis. est ꝓpter totū sicut imperfectum ꝓpter pfectū. vñ disponendū est de mēbris būani corpis fm q̄ expedit toti. mēbrū aūt humani corpis p se quidē vile ē ad bonum totius corpis. q̄ accidēs rñ pōt pingere q̄ sit nocium parti cui mēbrū putridū est totius corpis corruptiuū. si ḡ mēbrum sanū fuerit in sua naturali dispositōe consistēs nō potest pcindi absq; totius corpis detrimēto. ḡ quīpse totus homo ordinat vt ad finē ad totā cōitatē cuius ē pars. vt supra dictū ē. potest pungere q̄ abscisio mēbri si vergat in detrimentū totius corpis. ordinat eñ ad bonū cōitatis ingerum aliqui infert in penas ad cohibitionē peccatoꝝ. et ideo sicut p publicam potestatē alicui licite pnāle torālter vita ꝓpter aliquas culpas. ita etiam pnāle mēbro ꝓpter aliquas culpas minores. hoc aūt nō est licitum alicui pnare persone etiā volēte illo cuius ē mēbrum. q̄ꝓ hoc sit iniuria cōitati cuius est ipe homo. ois pars ex se. si vo mēbrū ꝓpter pnāle sit totius corpis corruptiuū. tūc licitum est de volūtate eius cuius ē mēbrū. putridū mēbrum pcindere ꝓpter salutē totius corpis. quia vulnus ꝓmissa ē cura. ꝓpter salutis. et eadē ratio est si fiat volūtate eius ad quē pertinet curare de salute eius q̄ hz mēbrum corruptiuū. aliter aūt aliquē mēbro mutilare ē ꝑ se illicitū. ¶ Ad j. ergo dīm. q̄ nihil phibet id qđ est cōe pticularē naturā esse fm naturā vniuersalē. sic motus e corruptio ītr reb⁹ naturalibus est pter naturam particularem naturā eius qđ corrūpit. cū tñ sit fm naturam vniuersalē. sic mutilare aliquē mēbro. et sic pter naturā particularē corpis eius q̄ mutilat. est tñ fm naturalē rōem in comparōe ad bonū cōe. ¶ Ad ij. dīm. q̄ totum bonū vite non ordinatur ad aliqđ ꝓpriū ipsius homis. ḡ ad ipsum potius ea que sunt homis ordinant. et ideo prima re aliquē vita in nullo casu petit ad aliquē nisi ad publicas potestatē cui ꝓmittitur ꝑcauto boni cōmunis. sed pcisio mēbri pōt ordinari ad ꝓpriam salutē vnius homis. et ideo in aliquo casu pōt ad ipsum pinere. ¶ Ad iij. dīm. q̄ mēbrum non ē pscindendū ꝓpter corpalē salutem totius. nisi qñ aliter tota substantia nō pōt saluari aūt ꝓpriā sp pōt aliter subuenire q̄ p mēbri pcisionē. qđ pcul dubio ēt volūtarī. et ideo in nullo casu licet mēbrū pcindere ꝓpter q̄cūq; pcm vitandū. vñ Chrysto. exponēs illud Matth. xix. Sūt eunuchi q̄ seipos castrauerunt ꝓpter regnū celoꝝ. dicit. Nō p mēbroꝝ abscisionē. ḡ malaꝝ cogitationū interpationē. maledictioni ēm est obnoxius q̄ mēbrū abscindit. ereti homicide sunt qui talia psumūt. et postea subdit. neq; concupiscētia mansuetiorē ita fit ḡ malitios. aliande eñ hz semīs sperma qđ i nobis ē ꝑ pigne a ꝓpositi incōtinētie mētē negligēte. nec ita abscisio mēbri ꝓmit tēperātiā. vt cogitatōi frenū.

Ad secundū sic procedit.

Videt q̄ nō liceat patrib⁹ verberare filios: aut dīs seruos. dīc. n. apīus ad Ephe. vj. Vos ꝑres nolite ad iracundiā ꝓuocare filios vros. et infra subdit. Serui dīi cāde facite seruis temperātes eis minas. ḡ ꝓpter verbera aliqui ad iracūdiam ꝓuocant. sūt ergo minis grauiora. ḡ neq; ꝑres filios. neq; dīi seruos debent verberare.

¶ Pret. ꝑbs vicit in. x. ethic. q̄ seruo paternus hz solā ammonitionē nō aūt coactionē. ḡ ad hz coactio ē q̄ verbera. ḡ parentibus nō licet filios verberare. ¶ Pret. vnicuiq; hz alteri disciplinā impēdere. hoc eñ ptinet ad clemosynas spūales. vt supra dictū ē. ḡ ꝑentes nō hz ꝓpter disciplinā filios verberare. pari rōne cuilibet licebit quēlibet verberare. qđ ps cē falsū. ergo ꝓmū. ¶ Sz cōtra est qđ dī Prouer. xiij. Qui parcit virge odit filiū suū. et in. xxiij. Moli subtrahē a puero disciplinam. si. n. percusseris eū virga nō morietur. tu virga pcutiēs eū. et aiam eius de inferno liberabis. et Ecc. xxxiij. dī. Seruo malitioso tormenta et cōpedes. ¶ Rñ. dō. q̄ ꝓter verberatōz nocumētū quod dam infert corpi ei⁹ q̄ verberat. aliter eñ ēt i mutilatōe. nā mutilatio tollit corpis integritatem. verberatio do tñmō affligit sensū dolore. vñ manifestius nocumentū ē ḡ mutilatio mēbri. nocumētū aūt inferre alicui nō licet nisi q̄ modus pene ꝓpter iusticiā. nullus aūt iuste pnāt aliquē nisi sit eius iurisdictōi subiectus. et ideo verberare aliquē nō hz nisi dūtaxat petētem aliquā sup illū qui verberat. et q̄ filius subdit patri ꝓpter et seruus pri dīi: licite pōt verberare pr filiū vēl seruū cā correctōis et disciplīe. ¶ Ad j. ḡ dīm. q̄ cōtra sit appetus vindicte. ḡcipue ꝑcat ira cū aliquis se reputat lesum iniuste. vt ps ꝑ dīm in. ij. retho. et ideo q̄ hoc q̄ ꝑdus interdicit ne filios ad iracundiā ꝓuocēt. nō phibet quin filios verberare cā disciplīe. ḡ q̄ non immoderate eos ad fligāt verberib⁹. q̄ vero indicit pōna q̄ remittat seruis minas pōt dupl intelligi. vno mō vt remittat minis tranq̄. qđ ptinet ad moderatiōes dīe sciplīe. alio mō vt aliquo nō sp impleat qđ cōminatus ē. qđ ptinet ad hoc q̄ iudicius quo ḡo cōminatus ē pena qñq; p remissiōem mitigetur temperet. ¶ Ad ij. dīm. q̄ maior potestas maiores debet habere coactionem. sicut aūt ciuitas est perfecta cōmunitas. ita princeps ciuitatis habz perfectā potestatē cohercēdi. et ideo potest inflgere penas irreparabiles. scz occisiōis vel mutilationis. pater aūt et dīs qui presunt familie domestice q̄ est imperfecta cōmunitas habent imperfectā potestatē cohercēdi. fm leniores penas. que non inferunt irreparabile nocumentum. et huiusmodi est verberatio. ¶ Ad iij. dō. q̄ exhibere disciplinam volenti cuilibet licet. ḡ disciplinā nolenti adhibere est solum eius cui alterius cura cōmittitur. et ad hoc pertinet aliquem verberibus castigare.

Ad tertiuz sic ꝓcedit.

Videt q̄ non liceat aliquē hoiem incarcerare. Nā⁹.n.ē malum ex genere q̄ cadit sup̄a indebitā mālm. vt supra dcm ē.⁊ hō bōm nālē arbitriū liberatē ē indebita mā incarceratio q̄ libertati repugnat.q̄ illicitū ē aliquē incarcerare. ¶Prēt. bñana iusticia regitur ex diuia.⁊ sic dr Ecc. .xv. De⁹ reliqt hoiez in manu ꝓsilij sui. q̄ videt q̄ nō ē alicui coercēdi vinculo vel carcere. ¶Pre. nullus ē coercēdus nisi ab oge malo a q̄libz. pōt aūt licite impedire. si q̄ incarcerare aliquē erit licitū ad hoc q̄ cohiberet a malo.cuilibz erit licitū aliquē incarcerare.qd ꝑz ē falsū.q̄ ꝑmū. ¶Sz contra ē qd̄ Aug. xxiij. lege quendā missū fuisse in carcerē.qp̄ ꝑcm blasphemie. ¶Rñ.dd. q̄ in bonis corpis tria p ordinē ꝓsiderāt.ꝑmo q̄dē integritas corpalis subē cui detrimētū affert p occisiōz vl mutilatiōez.scdo delectatio vel quies sensus cui opponit verberatio vl q̄libz sensuū doloꝛe afflictio.tertio motus vsus membroꝝ q̄ ipedit p ligatiōz vl incarceratiōz seu q̄ocūq; detentionē.⁊ iō incarcerare aliquē vl q̄litercūq; detinere ē illicitū.nisi fiat fm ordinē iusticie aut in pn̄ā aut ad cautelā alicui⁹ malivsādi. ¶Ad.j. ergo dcm.q̄ hō q̄ abutit ꝑtē sibi data incertur eā amittere.⁊ tō hoi q̄ peccādo abusus ē libero vsu suoꝝ membroꝝ ꝓuenies ē incarceratiōi mā. ¶Ad.ij.dcm.q̄ deus q̄nq; fm ordinē iuste sapie pōnēs cohibet ne possint ꝑcm iplere.fm illū Job.v. Irit dissipat cogitatōes malignoꝝ ne possint implē manꝰ eoꝝ q̄ ceperāt .q̄nq; do eos penitū q̄ volueriut agē.⁊ sic fr Fs bñanā iusticiā nō p q̄libet culpa hoiis incarcerāt.ꝛ.p aliquos. ¶Ad.iij. dcm.q̄ detinē hoiez ad hoiā ab aliquo opē illicito statim perpetrādo cuilibz lr. sic⁹ aliqs detinet aliquē ne se ꝓcipitet.vl ne aliū ferat.ꝛ simplr aliquē includere vl ligare.ad eum solū ꝑtinet q̄ hz disponere vniuersaliter de actibus vite alterius.q̄ p hoc impediat̄ non solū a malis faciēdis.ꝛ etiā a bonis agēdis.

Ad quartū sic ꝓcedit.

Vid q̄ ꝑcm nō aggraūet ex hoc q̄ ꝓdicte iniurie inferāt in ꝑsonas aliqs ꝑtinentes.hmōi.n.iniurie bñ rōez ꝑcti.qm nocumētū alicui⁹ infertur ꝑtra eiꝰ volūtatē. ꝛ magis ē hoiis volūtate mala q̄ in q̄nā ꝑsonā infert q̄ q̄ infert in ꝑsonā ꝑtinentē.q̄ iniuria illata i ꝑsonā ꝑtinentē est minor. ¶Pre.in sacra scptura ꝓpter repbēdūt q̄ papill' exicuis iniurias iferūt.vñ dr Ecc. xxxv. Non despiciet ꝓces pupilli.nec viduā si effundat loq̄la gemit⁹.ꝛ videtur pupillus nō fuit ꝑsone alqs ꝑtinēte.q̄ ex hoc q̄ infert iniuria ꝑsonā ꝑtinēti nō aggraūat ꝑcm. ¶Prēt.ꝑsona ꝑtinēs bz q̄nāvo luratē sic⁹ ꝓcipal ꝑsona.pōt.n.aliqs ee volontariū q̄d ē ꝑvolūtatē.ꝓcipal ꝑsone vr ꝑz i adulterio q̄d placet vxori.⁊ displicet viro. ꝛ hmōi iniurie bñt rōez ꝑcti.ꝑtz ꝑsitūr ivoluntaria cōmutatōe.q̄ hmōi iniurie min⁹ bñt de rōe ꝑcti. ¶Sz contra ē qd̄ Deut. xxvij. ad q̄nā exaggeratio dr. Fiāt tui ⁊ filie tue tradēt alteri ꝓplo videntibus oculis tuis. ¶Rñ.dd.q̄ dño aliq̄ iniuria i ꝑsonas redūdat ceteris ꝑtib⁹. tāto grauius est peccatum. et inde est q̄ grauius est peccatum si aliqs peccatur ꝓcipe q̄ ꝑsonā ꝑtinā.qz redūdat i iniuriā totiꝰ multitudio. vt supra dcm ē.cū ꝛ infert iniuria i aliquā ꝑsonā ꝑtinētā alteri q̄litercūq; illata grauet ad duas ꝑsonas.⁊ tō cete⁹ paribus ex hoc po aggraūat ꝑcm. pōt tñ ꝛingē q̄ Fs aliqs circūstantias sit grauꝰ ꝑcm qō sit ꝑsonā nulli ꝑtinētā. vt ꝓpe dignitatē ꝑsone. vt ꝓpe magnitudinē nocumēti. ¶Ad.j.q̄ dō.q̄ iniuria illata i ꝑsonā ꝑtinētā. minꝰ ē nociua ꝑsone cui cōtingit q̄ si m aḃas imediate infert. ⁊ ex hac pte est minꝰ ꝑcm. ¶Ad tertiū qō ꝓtinet ad iniuriā ꝑsone cui cōtingit superaddit petō qō aliqs scurrit ex eo q̄ alia ꝑsonā fm se ledit. ¶Ad.ij.dō.q̄ iniurie illate i viduaoꝝ pupillos magis exaggerāt. tū qz magꝰ opponit mic.tū qz hmōi nocumen ꝑsonis iniuriā ē eis grauꝰ.qz ⁊ hñt relevāte. ¶Ad.iij.dō.q̄ p̄ q̄ ꝓt volūtarie ꝑtēt i adulterio.miorat q̄dē ꝑcm ⁊ iniuria ex ꝑte ipi⁹ mulier⁹ grauꝰ.n.cū ⁊ adulter violēter eā oppimāt. nō tñ ꝓpt hoc licet iniuria ex ꝓcuri.q.ꝓcurāti nō bz ꝑtē sui corpis ⁊ vir.vt dī.j.ad Cor.vij. ⁊ eadē rō ē in filiab⁹.de adulterio tñ q̄ nō solū iusticie ⁊ etiā castitati opponit.vt⁹ loc⁹ infra agēdi tractatu de ꝛpērātia. ¶Anestio.lxvj.

Deinde cōsiderandū

est ō ꝓcio iusticie opposit⁹: p q̄ infert nocumētū ꝓcio i rebꝰ.Sō furtum rapina.Et circa ō q̄nā mouē. Pmo vtr nālis sit boi possessio exteriox rex. Scdo vtr licitū sit q̄ aliqs rē aliqs possideat q̄ ꝓpriā. Tertio vtr furtū sit occulta acceptio rei alienē.Quarto vtr rapina sit ꝑcm spē ꝑ se furto. Quinto vtr oē furtum sit ꝑcm. Sexto vtr furtū sit ꝑcm mortale Septimo vtr liceat furari in necessitate. Octauo vtr ois rapina sit ꝑcm mortale. Nono vtr rapina sit grauius ꝑcm q̄ furtum.

Ad primū sic ꝓcedit

Vid q̄ nō sit nālis boi possessio exteriox rex. nullus.n.bz sibi attribuere qō dei ē.ꝛ omnū oīm creaturarū ē ꝓprie dei. Fs illud ꝑ. Dei ē tra ⁊c.q̄ nō ē nālis boi rex possessio. ¶Pre.Basilꝰ exponēs ꝑba dixit dicēs Tu.rq.t. dgregabo oīa q̄ nata sunt mihi bona mea. dic. Hec mihi q̄ tua vnde ea fecisti in vitā tuā. ꝛ illa q̄ hō possidet nālit ꝑtē aliqs ꝓpriētēr aliq̄ dicē ee sua. q̄ hō si possidet nālit exteriox bō. ¶Pre.sic Amb. dic in li ꝑ tri. vñs nomē ē ꝑtis. ꝛ hō nō bz ꝑtē sup̄ res exteriox.co.nabal.n.pōt circa eaꝝ nāz immutare. q̄ possessio exte. ⁊c.q̄ Fs ē qd dī i ꝑ. Dei sūt ⁊ plenitudo eius orbis terrarum. ⁊ omnes qui habitant in eo. ¶Rñ.dd.q̄ reo exteriox potest dupliciter cōsiderari. vno mō q̄tū ad eius naturā que non subiacet humani potestati. ꝛ solū diuic.est oīa ad nutū obediūt. alio mō q̄tū ad vsum ipsius rei. ⁊ sic hō bz nāle dominiū exteriox rex.q̄ p rōes ⁊ volūtatē pōt vti rab⁹ exteriorib⁹ ad sua vtilitatē q̄t. qp̄ se facta. sp̄ eēm imp̄fectiora sunt ꝑfectiora. vt supra habitum est.⁊ ex hac rōne ꝑbus ꝑtat in.j.poli.q̄ possessi-

sio rerum exteriorũ ẽ boi naturalis.hoc aũt naturale dominiũ sup ceteras creaturas qõ ꝓpter boi fim rõnẽ in q̃ imago dei cõsistit manifestatur ipa bõis creatõe.Gen.j.vbi dr. Faciam⁹ hominẽ ad imaginẽ similitudinẽ nr̃am.z ꝑsit piscibus maris etc. ¶Sed.j.ergo dr̃s.q dr⁹ hr precipale dñus oim rer̃.z ipe fm suã possidẽdi ordinauit qualiãs res ad corpalẽ hois sustentationẽ.z ꝓpter hoc hõ hr̃ nãle rer̃ dñiũ.q̃uis ad pfectũ videi q̃nio. ¶Sed.ij dr̃s.q dñus nãle reprehẽdit ex hoc q̃ pariter cteriora bona cẽ precipuũ suã.q̃si no acceptũ ea ab alio.s.a deo. ¶Sed.ij. dr̃s.q illa rõ,pcedit de dominio exteriorũ rerum q̃uũ ad n⁹m eo⁹ sparũ.q̃ quidẽ dominiũ soli deo cõuenit.vt dictũ est.

Ad secundũz sic proce

dit.Videt q̃ nõ liceat alicui rem aliquã q̃si pria possidere.Dr̃ enĩ qõ ẽ ꝓra ius naturale est alicuiũ.ꝙ fm ius nãle oia sũt cõia.cui q̃dẽ cõia ri cõtrariat ꝓprietas possessionũ.ergo illicitum est cuilibet hoi appropriare sibi aliquã rem exteriorẽ. ¶Pter.Basilꝰ dicit exponẽs ꝓdictum verbũ dñi.Sic q̃ proueniens ad spectacula ꝓhiberet aduenientes appropriãdo sibi qõ ad cõem vsũ oderat.sic⁹ sunt diuites q̃ cõia que preoccupauerũt estimãt sua cẽ.ꝙ illicitũ ẽt prohibere eũ alios ad potiendũ cõibus bonis.ergo illicitũ ẽ appropriare sibi aliquã rẽ cõem.

¶Pterea.Ambro.dicit et dr̃ in decre.dis.xl vij. Sicut bi.Propriã nemo dicat qõ ẽ cõe.appellat aũt cões res exteriores sicut ꝓ⁹ ex his q̃ premittit.ergo videt illicitũ ẽt q̃ aliqs appropriet sibi aliquã rem exteriorẽ. ¶Ex ꝓra ẽ qõ Aug⁹. dicit li. de heresib⁹. Apli dicũt q̃ se hoc nõie arrogãtissime vocauerũt eo q̃ in suis cõsortẽ nõ receperũt veteres cõtigib⁹.z res ꝓprias possidentes.Sles hr catholica ecclesia monachoꝝ clericoꝝ plurimos.q̃ iõ illi heretici sunt qui se ab ecclesia separãtes nullas spem putãt eos habere q̃ vrunt hic rebus qb⁹ipli carẽt.est q̃ erroneũ dicere q̃ nõ liceat hoi ꝓpria possidere. ¶Ꝛñ.dõm. q̃ circa rem exteriorẽ duo ꝓprie hoi. quorum vnũ est pcũ procurandi z dispẽsandi.z q̃ntum ad hoc licita ẽ q̃ hõ ꝓpria possideat.z ẽ hmõi necessariũ ad humanã vitã ꝓpter tria. Pmo qdẽ quia magis sollicitus ẽ vnusquisq; ad procurandũ aliquid qđ sibi soli cõpetit q̃ id qđ ẽt cõe oim vel multoꝝ.q̃ vnusquisq; laborẽ fugiẽs relinq̃t alteri id qđ grãtur ad cõe.sic̃ accidit i multitudine ministroꝝ.alio mõ q̃ ordinant⁹ reos dũare tractanti singulis imminet ꝓuis cura alicui⁹ rei,procurande.ẽt aũt Valerius si ꝙdã indistincte ꝙdã procura ret.tertio q̃ ꝙ hoc magis pacificus status boim ꝑmanet dũ vnusquisq; re sua ꝓtent⁹.vñ videm⁹ q̃ inter eos q̃ cõiter z ex indiuiso aliq̃d possidẽt frequẽtẽr iurgia oriũt.alio mõ qõ cõpetit hoi circa res exteriores ẽ⁹us ipaꝝ.z ꝓtũ ad ꝙ nõ dr̃ hẽ res exteriores vt ꝓpria. ꝙ vt cões. vt.s.defectui alicui⁹ eas cõicet i necẽtes alios.vñ apls dicit.j. ad Tim.vlt. Diuitib⁹ huius seculi ꝓpe facile tribuere cõicare. ¶Sed.j.ergo dõ.q cõtra rer̃ ut tribuit iuri nãli,nõ q̃ ius nãle dicter oia cẽ poss sidẽda cõiter.z nihil cẽ q̃ ꝓprũ possidẽdũ.ꝙ q̃ fs ius nãle nõ ẽ distinctio possessionũ ꝙ magꝭ fs bũanũ ꝓdicta.qõ ꝓpter ad ius positiuũ. vt ipa dicta ẽ,vñ ꝓpietas possessionũ non ẽ ꝺ ius nãle.ꝙ iuri nãli superaddit p admacẽdꝰ rõis bũane. ¶Sed.ij dr̃s.q ille q̃ ꝓuenies ad spectacula si ꝓhiberet aliquos nõ illicite ageret.ꝙ ex ꝺ illicite agit q̃ aliqs ꝓhibꝫ.z sic̃ diues nõ illicite agit si preoccupãs possessiõs rei q̃ a ꝓncipio erat cõis alijs cõicat.peccat aũt si aliqs abrius illi⁹ rei idiscrete ꝓhibeat.vñ Basilꝰ dicit vbi.Cur tu abũdans alle⁹o mẽdicat nõ vis tu bona despẽsãdo merita ꝓcipio.ille vo paricte ꝓpria colonet.

¶Sed.iij.dr̃s.q cũ dr̃ Ambro.nemo ꝓpriũ dicat qõ ẽ cõe.loqr de ꝓpietate q̃ũ ad vsũ,vñ subdit. plus q̃ sufficeret sumptui vtiẽtis debitũ ẽ.

Ad tertiũz sic procedi-

mr.Dr̃ q̃ũ sit de rõne furti occulte accipe rẽ alienã.illo n.qõ diminuit pcũ nõ videt ad rõnẽ peti ꝓprie.ꝙ i occulto peccare ꝓpriet ad diminutionẽ pcũ sic̃ ecõtrario.ad exagerãdũ pcũ q̃ndam dr Esa.xxx. Pcũ suũ q̃si sodomite ꝓdicauerũt nec abscõdert.ꝙ nõ de rõne furti occulta acceptio rei aliene. ¶Pter.Ambr̃o.dicte bẽt i decre.dis.xl vij. Mur⁹ ẽ crimẽ hmõi tollẽ q̃ cũ possiet qđ dño ideligẽs⁹ denegare.ꝙ sic̃ furtũ ꝙsistit i acceptõe rei aliene.trat⁹ in decretis ipius.

¶Pter.hõ pt furti ab alio accipe ẽt qõ suũ est pria rem q̃ apud alũ deposuit.vel q̃ ẽ ab eo inuste ablata.nõ ẽ q̃ de rõne furti q̃ sit occulta acceptio rei aliene. ¶Ex ꝺ qõ Isido. dicit i lib. etb. Fur a furuo dict⁹ ẽ.i.a fusco.nã nocte vnte tpe. ¶Ꝛñ.dõ.q ad rões furti tria ꝙcurrũt. q̃us ꝓmũ ꝙcit sibi fs q̃ seruat iustitie q̃ vulcanꝰ tribuit qõ suũ ẽ.z ex ꝺ ꝓpetit ei q̃ vsurpat alienũ. secundũ do primet ad rões furti ꝓut distinguit a petis q̃ sũt ꝙ ꝑsonã.sic̃ ad homicidiũ z adulteriũ z fm ꝺ ꝓpetit furto q̃ sit circa rẽ possessaꝝ.si qõ eñ accipit id qõ ẽ alteri⁹ nõ q̃si possessio ꝙ q̃si sic si ampliet mẽbꝝ vt sic ꝑsonã ꝙcũs ve si auferat filiam vxorẽ nõ hr̃ ꝓprie rões furti. Tertio vrũa ẽ q̃ ꝓpter rões furti.vt.s.occulte vsurpetur alienũ.z fm ꝺ ꝓpria rõ furti ẽt sit occulta acceptio rei aliene. ¶Sed.j.q dr̃s.q occultatio q̃ndq̃ dđ ẽt cã peti.puta cũ dñus occultatiõe ad peccandũ.sic accidit i fraudem dolo. z ꝺmõ nõ diminuit ꝙ ꝙstituit spẽm pcũ.z ita ẽ in furto. aliomõ occultatio ẽ simpliciter circũstãta pcũ z sic diminuit pcũ.q̃ q̃ signũ verecũdie ẽ. nõ q̃ tollit scãdalũ. ¶Sed.ij.dr̃s.q detinẽ id qõ alteri debẽt candẽ rões nocumẽti hr cũ acceptõe inuste z iõ sub inuste acceptõe intelligit cũ inuste detinet. ¶Sed.iij.dr̃s.q nihil ꝓhibẽt qõ ẽ simpliciter quidẽ depositũ vni⁹ fm qđ ẽ alteri⁹. sic̃ res deposita ẽ simpliciter qđẽ deponẽtis. ꝙ ẽ et⁹ q̃ndoq; deponit q̃ra ad custodiẽdũ.z id qõ ẽ p rapinas ablatũ ẽ rapiẽtis q̃ simpliciter.ꝙ ꝙtũ ad detentionẽ.

Ad quartũ sic procedit

Videt q̃ furtũz rapina nõ sint pcũ differentia

specie. Furtū.n.ꝛ rapina deūs fm occultum et manifestū.furtū cū impetu occultā acceptiōes. rapina vo violētā ꝛ manifestā. ⁊ in aliqo generibus pcēdit occultūe manifestus nō diuersificāt spēm.⁊ furtū ꝛ rapīa nō sūt pcā specie diuersa

¶Pte.moralia recipiūt spēm a fine.vt sapia di ctum ē.⁊ furtū ꝛ rapina ordinātī ad eundē finē ,s.ad hoīdū alienū.⁊ nō dīūt spē. ¶Pte. sic rapi tur aliq̄s ad possidendū.ita rapīt mulier ad delectandū.vñ Isidor⁹ dic in li.ethymo.q raptor dicīt corruptor ꝛ rapta dī corrupta.⁊ rapt⁹ dicīt siue mulier auferat publice siue occulte.⁊ ꝛ eo possessa rapt dī siue occulte siue publice rapiat. ergo nō dīūt furtū ꝛ rapīa. ¶Sz ꝓtra ē qđ pba tu.v. exhi.distinguit furtū a rapina ponēs furtū occultū.rapinā vo violentā. ¶Rñ.dō.q furtū ꝛ rapīa sunt vitia iusticie opposita inq̄tū aliquis alteri facit iniustū.nullus autē patit iniustū vo lens.vt pbat in.v.ethi. ⁊ iō furtū ꝛ rapina ex hoc hñt rōnem pcī q̄ accepto ē inuolūtaria ex pte ei⁹ cui aliq̄d subtrahit. inuolūtarius aūt dupl⁹ dī.l.p ignorāntā violētiā.vt hēt in.iij. ethic.⁊ iō alia rōnē pcī hz rapina ⁊ alia furtū.⁊ ꝓter hoc dīūt spē. ¶Ad.j.ergo dōs.q in aliqo generibus pcīoꝝ nō attēdit nō pcī ex alīq̄ inuolūtario. sic attēdit in pcīis oppositio iusticie.⁊ iō vbi occurrit diuersa rō inuolūtarij ē diuersa spēs peccati.

¶Ad.ij.dōm.q finis remot⁹ rapie ꝛ furti idem est.⁊ h nō sufficit ad idēptitatē spēi.q; ē diuersi tas in finib⁹ ꝓximis. raptor.n. vult p ꝓpriā potestatē obtinē.fur vo p astutias. ¶Ad.iij.dōs.q raptus mulieris nō pōt ee occultus ex pte mulieris q̄ rapīt.⁊ iō etiā si sit occultus ex pte alterius quib⁹ rapiunt.adhuc remanet rō rapine ex parte mulieris cui violētia infert.

Ad quintuz sic ꝓcedit

Vidēt q furtū nō sit pcm̄ nullū.n.pcm̄ cadit sub ꝑcepto diuio.dī.n.Ecc.xv. Nemini mādauit impie agere.⁊ de⁹ inuenit ꝑcepisse furtū. dī.n.Exo.xij. Fecerūt filij isrl sicut ꝑcepat dño moysi.ꝛ expoliauerūt egyptios.⁊ furtū non sp est pcm̄. ¶Pter.ille q̄ inuenit rem nō suā si eā accipiat vidēt furtū cōmittē.q; accipit rem alienam.⁊ hoc vidēt ee licitū fm nālem equitatem vt iuriste dicūt.⁊ vidēt q furtū nō sit sp pcm̄.

¶Pte.ille q̄ accipit rem suam nō vidēt peccare cū nō agat ꝓter iusticiā cui⁹ equitatem nō tollit ⁊ furtū ꝑmittit etiā si aliq̄s rem suā occulte accipiat ab altero detentā vel custoditā.ergo vidēt q furtū nō sp sit pcm̄. ¶Sz ꝓtra est qđ dī Exo. .xj. Nō furtū facies. ¶Ih.dōm.q si aliq̄s ꝑsideret furti rēs.duas rōes pcī in eo inueniet.ꝓmo quidē ꝓpt cōtrarietatē ad iusticiā q̄ reddit vnicuiq; qđ suū ē.⁊ sic furtū iusticie opponit inq̄tū furtū ē accepto rei alīene. Secūdo rōne doli siue fraudis qua fur ꝑmittit occulte.⁊ q̄si ex insidijs rem alienā vsurpādo. vñ manifestū ē q oē furtū ē pcm̄. ¶Ad.j.⁊ dō.q accipe rē alienā vl occulte vl manifeste auctore iudice⁹ h decernēte nō ē fur tū qz tā sit sibi debitū p h q̄ sententiat⁹ sibi ē adiudicatū. vñ milio min⁹ furtū fuit q filij isrl rulerūt spolia egyptioꝝ ō ꝑcepto dī h decernēt⁹ p affli ctionib⁹ qb⁹ egyptij eos sine cā afflixerāt.⁊ iō signāter dī Sapie.x. Iusti tulerūt spolia iniquoꝝ

¶Ad.ij.dō.q circa res iuctas ē distinguendū, qđ.n.sūt q̄ nūq̄ fuerūt i bonis alicui⁹. sic lapilli ⁊ gēme q̄ inueniūt in littore mar⁹.⁊ talia occupāt ꝑdūt.⁊ eadē rō ē de thesauris. ītiq; ipe sub terra occultat⁹.q; nō ē alīq̄s possessor nisi q ex legis ciuilis tenet inuētor dare mediet⁹ dño agri si i alieno agro inuenerit. ꝓpt quod i ꝑabola euāgelij dī Matt.xiij. de inuētore thesauri absco diti i agro q̄ emit agrū.q̄si vt hēat ius possidēdi tosū thesaurū. qđāvo res inuēte fuerūt de ꝓpinq̄ in alicui⁹ bonis.⁊ tūc si qs eas accipiat non alio retinēdi. ⁊ alio restituēdi dño q; eas ꝓ derelictis nō hz nō ꝑmittit furtū.⁊ sūt ꝓ derelict⁹ hēant.⁊ hoc credat inuētor. Is sibi eas retineat.nō ꝑmittit furtū. alīs aūt cōmittit pcm̄ furti. vñ Exo. dic in qđā canō.⁊ hēt.xiij.q.v. Si qđ inuenisti et non reddidisti rapuisti. ¶Ad.iij.dō.q ille q̄ furtum accipit rē suā apud alīū depositā. quat deposita rū. qz tenet ad restituendū.⁊ vl ad oñendū se ee innocētē. vñ manifestū ē q peccat⁹ tenet ad relevādū q̄sdā depositarij. q̄ vo furtum accipit rē suā apud alīū minūte detētā peccat qđē nō qz grauet eū q̄ detinet. ⁊ iō nō tenet ad restituēdū aliq̄d vl ad recōpensandū. ⁊ peccat ꝑ cōes iusticiā dū ipe sibi vlciscat̄ pprie sue rei inūiciū iudicio ordine ptermisso.⁊ iō tenet deo satisfacēre dare operā vt scādalū ꝓximoꝝ si inde exortū fuerit sedet.

Ad sextuz sic ꝓcedit

Vidēt q furtū nō sit pcm̄ mortale.dī.n. Ꝓuerb. vj. ⁊ nō grādius ē culpe cui qđ furat⁹ fuerit. ⁊ ⁊ oē pcm̄ mortale ē grādius culpe.⁊ furtū nō est pcm̄ mortale. ¶Pter. pcō mortali mortis pena debet.⁊ p furto nō infligit in lege pena mortis. ⁊ solū pena dāni. Fm illud Exo. xxij. Si qs furat⁹ fuerit bouē aut ouem.qnq; boues ꝓ uno bouē restituet.⁊ q̄tuor oues ꝓ una oue. ⁊ furtū nō ē pcm̄ mortale. ¶Pte. furtū pōt cōmitti in pūo reb⁹ sīle ⁊ i magno. ⁊ iō uenīē videt q ꝓ furto alicui⁹ pue rei puta vni⁹ acus vl⁹ pēne aliq̄s puniat morte etna. ⁊ furtū nō ē pcm̄ mortale. ¶Sz est q nullus ꝑdīat fm diuinā iusticiā nisi ꝓ pcō mortali. Sed nat ꝑdit aliq̄s ꝓ furto. Fm illo Zacha.v. Hec ē maledictio q̄ egreditur sup faciē oīs tre. q; oīs fur sic ibi scptū ē iudicabit. ⁊ furtū ē pcm̄ mortale. ¶Rñ.dōm.q sic supra habitū ē.pcm̄ mortale ē qđ ꝑtrariat charitati fm qđ ē spūalis virtus. charitas aūt cōsistit qđē ꝑncipaliꝰ i dilectōe dei.secūdario vo i dilectōe ꝓximi ad quā ꝓtinet vt ꝓximo bonū velim⁹ ⁊ operemur.⁊ furtū aūt hō infert nocumētū ꝓximo i substātijs reb⁹.⁊ si passim homines sibīuicē furarēt.periret hūana societas. vñ furtū rāōi ꝑtrariā charitati est pcm̄ mortale. ¶Ad.j.⁊ dōm.q furtū non dicitur esse grandis culpe duplici rōne. Primo quidē ꝓpter necessitatē inducentē ad furandum: que deminuit vl totaliē tollit culpā. vt infra patebit. vñ subdit. furat⁹ enī vt eiurientē ipleat alam. Alio mō dī furtū nō ee grādis culpe ꝓ cōpari-

onem ad reatus adulterij qđ punitur morte. vel subditur de furc quęsbenino reddet septuplū. qui aūt adulterat păcr animā suā. ¶ Rd.ij.dōs. q pene presentis vite magis sunt medicinales q remunerative. retribuitur eis reservat diuino iudicio. qđ est fm veritatem in peccatis. & ideo fm iudiciū pīstoviae nō pro quolibet petō mortali infligit pena mortis. ꝙ solū pro illis q̄ inferunt irreparabile nocumētū. vel etiā pro illo q̄ hāt alia quę humanitē defecerunt. & pro furto qđ irreparabile damnū infert nō infligit fm pīa iudicium pena mortis nisi vel furtū aggravet p aliquā grauem circūstantiā. sicut pt̄ de sacrilegio qđ est furtū rei sacre. & de peculatu qđ est furtū rei cōis. vt pt̄ p Aug. sup Jo. et de plagio quod est furtū hois. p quo ḡ mortis punit. vt pt̄ Exo di. xxi. ¶ Rd.iij.dōm. q illud qđ modicū est rō apprehēdit quasi nihil. & ideo in his q̄ minima sunt homo nō reputat sibi nocumētū inferri. et ille q̄ accipit pōt presumere hoc nō esse p voluntatē eius cuius ē res. & pro tāto si ḡ furtum hōi res minimas accipiat pōt excusari a peccato mortali. si tū habet animū furādi inferendi nocumētū. pro. etiā i talib⁹ minimis pōt ee petū mortale. sic & in solo cogitatu per offensū.

Ad septimū sic procedi

tur. Videt q̄ nō liceat alicui furari ꝓpter necessitatē. Non.n. imponit penitētia nisi peccanti. ꝙ extra de furtis dicit. Si ḡ p necessitatem furtum aut rapinam furatus fuerit aut rapta vestem vel pecus. penitet eb̄domadas tres ergo nō ly furari ꝓpter necessitatē. ¶ Pre. pōus dicit in. ij. etbi. q̄ quędā peccatum nolatra violatra sunt cum malitia inter q̄ ponit furtum. ꝙ illud qđ ē fm se malū: nō pōt ꝓpter aliquē bonū finē bonū fieri. ergo non pōt aliqđ licite furari vt necessitati sue subueniat. ¶ Prēt hō debet diligere primū sic sopra. ꝙ nō licet furari ad hoc q̄ aliqđ p elemosynā primo subueniat. vt Aug. dicit in li. cōtra mendaciū. ergo nō licet furari ad subueniendū ꝓxīe nēcitati. ¶ Sꝫ contra est q̄ in necessitate sunt oia cōia. & ita nō videt esse petū si aliqđ rem alterius accipiat ꝓpter necessitatē sibi factā cōem. ¶ Rn. dōs. q ea q̄ sunt iuris humani nō pōt derogare furi nāli vel iuri diuino. fm aūt nālem ordinē ex diuina puidētia instituū res inferiores sunt ordinate ad hoc q̄ ex his subueniat hoim necessitati. & iō p rem familię & appropriatōes ex iure hūane. peccātē nō impedit quin hois nēcitati sit subueniendū ex hmōi reb⁹. & iō res quas aliq̄ sapabūdāt er hāt. ex nāli iure debent pauperū sustentatōi. vñ Ambro. dic. & dētur in decret. dī. xlvij. Esurientiū panis ē qđ tu detines. nudoꝝ indumētū ē qđ tu recludis. miserorū redēptiōr absolutio ē pecunia quam in terra defodis. ꝙ si multi sunt necessitatem patientes & nō pōt ex cadē re oibus subueniri. ꝓmunt arbitrio unusquisq; dispēsatio ꝓpriꝫ rei. vt ex ea sibi subueniat nēcitatē patientib⁹. si ex adeo sit exilis & vrgēs nēcitas vt manifestū sit imminēti necessitati de reb⁹ occurrentibus esse subueniendū. puta rū imminet ḡsone periculū & alit subueniri nō pōt nisi licite pōt aliūde ex reb⁹ alienis sue necessitati subuenire. siue mānifeste siue occulte sibi latio. nec hoc ꝓprie hꝫ rōnes furti vl rapine. ¶ Rd.j.ḡ dō. q decretalis illa loquit̄ in casu in quo nō est urgens nēcitas. ¶ Rd.ij. dōs. q vi re aliena quę te accepta in casu nēcitatis extreme nō hꝫ rōnē furti ꝓprie loquendo. qz p talē necessitatē efficit sua id qđ aliūde accipit ad sustentādā ꝓpriā vitā. ¶ Rd.iij.dōs. q in casu simili necessitatis etiā potest aliquis occulte rem alienā accipe vt subueniat ꝓximo sic indigenti.

Ad octauū sic procedi

tur. Videt q̄ rapina possit fieri sine actu. Preēm violentiā accipit. qđ videt ad rōnem raptę ꝓprie ptinere fm p̄dicta. ꝙ predā accipe ab hostib⁹ licitum est. dicit etiā Ambro. in li. de patriarchis. Cū preda fuerit in potestate victoris. decet militarē disciplinaꝫ vt regi seruent oia. l. ad distributiōnē. ꝙ rapina in aliquo casu ē licita. ¶ Prēt. licitū est auferre ab aliquo id qđ non ē ei⁹. ꝙ res quas infideles hāt nō sunt eoꝝ. dicit n. Aug. in epla ad Vincentiū donatistā. Ecce falso appellato vsu quas nec iuste possidetis. & fm leges terrenas rēgū amittere vosse estis. ergo videt q̄ ab infidelibus aliqđ licite rapere possit. ¶ Pr̄ etiā terras ꝓprias principes malos a suis subditis violēter extorquēt. qđ videt ad rōnem rapine pertinere. ꝙ tame aūr videt dicere q̄ in hoc peccēt qz sic fere oēs principes damnarent. ergo rapina in aliquo casu ē licita. ¶ Sed contra est q̄ de quolibz licite accepto pōt fieri pīa sacrificiū vel oblatio. nō autem pōt fieri de rapina fm illud Esa. lxj. Ego enim diligo iudiciū. & odio hēs rapinā in holocaustū. ergo ꝙ rapinā aliqđ accipe non ē licitū. ¶ Rn. dō. q rapia q̄dā violētia & coactionē imponat q̄ quā pīa iusticia alicui aufert qđ suū ē in societate hūane bois nulli⁹ hꝫ coactiōs nisi p publicā potēt̄ iō q̄cūq; violētā aliqđ alteri auferi si sit quasi ꝑsona nōnīs publice potēt: illicite agit rapinā ꝓmunt. sic pr̄ i latrones. principib⁹ hō petās publica ꝓmunt ad hoc q̄ sint iusticie custodes. & iō nō ly eis violētiam coactōe vt nisi fy iusticie teneāt. & hoc vt cōtra hostes pugnādo. vel pīa crimes malefactores punīendo. & q̄ p talē vio lentiā aufert nō hꝫ rōes rapine. cū nō sit iusticia. sic eo iusticia aliq̄ p publicā potēt violenter abstulerit res alio ꝓ illicite agere rapinā cōmittit tūc ad restitutiōnē tenent. ¶ Rd.j.ḡ dō. q circa predā distinguēdū ē. qz si illi q̄ dep̄dant hostes habeāt bellū iustū. ea q̄ violentia i bello acq̄runt eoꝝ efficit. & hoc hꝫ rōes rapie. vñ nec ad restituendū tenent. quia possint i acceptōe hoc iustū bellū hostes peccare p cupiditatē ex prava intentione. & nō ꝓpter iusticia. ꝙ ꝓpē predā militare petm est. si eo illi q̄ predā accipiūt hāt bellū iustū rapina ꝓmittit. & ad restitutionē tenent. ¶ Rd.ij.dō. q inter alia infideles res suas iniuste possidēt inquātū eas fy leges transeūt ꝓncipū amittē iusti sūt. & iō ab eis

possunt perviolentiã suberabi non pstata antecessurae ꝙ publice. ¶Ad.iij.dicm. q si pncipes q subditis exigãt qõ ẽo ꝙ iusticias debeãt ꝓpter bonũ cõmune conscruandũ. etiam si violentia adhibeat non ẽ rapina. sicbo aliqui pncipes indebita extorqueant p violentiã rapina ẽ sicut et latrocinii. vnde dicit Augu. in.iiij. de ciui. dei. Remota iusticia qd sunt regna nisi magna latrocinia. qꝛ latrocinia qd sunt nisi qua regnat et Ezech.xxxij. dr Principes eius in medio eius quasi lupi rapientes predã. vbi ad restitutiõez retinẽt sicut et latrones. et tãto grauius peccant ꝙ latrones. quãto periculosiores cõmunius contra publicã iusticiã agũt cũ custodes sunt positi.

Ad nonũ sic procedit

Videt q furtum sit grauius pctõ ꝙ rapina. Furtũ ẽm sup acceptionez rei alicuius ds adiuncta fraudẽ et dolũ. qõ nõ est in rapina. ꝙ fraus et dolus de se bñt rõnem pcti. vt supra habitum est. ꝙ furtũ est grauius pctõ ꝙ rapina. ¶Pter. Verecundia ẽ timor de mrpi actu. vt dr in. iij. ethi. ꝙ magis verecundant homines de furto ꝙ de rapina. ergo furtum est turpius ꝙ rapina.

¶Pte. Quãto aliqd pctõ plurib⁹ nocet tanto grauius ẽ videt. ꝙ furtũ potest nocumẽtũ inferre magnis⁹ paratis. ꝙ rapinã aũs solũ inpotentibus quibus põ violẽtia inferri. ꝙ grauius videtur ẽ pctõ furti ꝙ rapine. ¶Sed contra est q Fm leges grauius punit rapina ꝙ furtuꝫ.

¶Rñdeo dicm q rapina et furtũ bñt rõnem peccati sicut supra dictuꝫ ẽ. ꝓpter involũtariũ qõ est ex parte eius cui aliquid auferꝛ. ita tamẽ q in furto est involuntariũ p ignorantiã. in rapina autez est involuntariũ p violẽtiã. magis est aũt aliqd involũtariũ p violentiam ꝙ p ignorantiam. qꝛ violentia directius opponit volũtati ꝙ ignorantia. et tõ rapina est grauius pctõ ꝙ furtum. Est et alia rõ. quia p rapinã non solũ infertur alicui damnũ in rebus. ꝙ etiam vergit in quandã psone ignominiã siue iniuriam. et hoc pponderat fraudi vel dolo q pertinẽt ad furtũ. vñ pz rõnio ad.j. ¶Ad.ij.dicm. q homines sensibilibus inherentes magis gliant de virtute exteriori q manifestatur in rapina: ꝙ de virtute interiori q tollit per furtũ. et ideo minus verecundant de rapina ꝙ de furto. ¶Ad.iij.dicm. q licet in pluribus possit nocere p furtũ ꝙ p rapinam. tñ grauiora nocumẽta possunt inferri p rapinam ꝙ p furtum. vñ etiã ex hoc rapina est detestabilior.

Questio.lxvij.

Deinde ꝑsiderandũ

est de viagio oppositio cõmutatiue iusticie q̃ consistit in verbis in quibus lꝛditur proximus. Et primo de his q̃ pertinẽt ad iudiciũ. Secõdo de nocumẽtis voluntarijs que fiunt extra iudiciũ. Circa primũ quinq; ꝑsiderãda occurrunt. Primo quãtez de iniusticia iudicis in iudicando. Secõdo de iniusticia accusatoris i accusando. Tertio de iniusticia ex parte rei in sua defensiõe. Quarto de iniusticia testiũ in testificando. Quinto de iniusticia a iudice cauẽ in patrocinando. Circa primũ quer̃unt quattuor. Primo vtrum aliqꝭ possit iuste iudicare eũ qui non est sibi subditus. Secõdo vtrum liceat iudici iudicare ꝓtra veritatẽ quã nouit ꝓpter ea q sibi ꝓponunt. Tertio vtr iudex possit aliquẽ iuste condemnare nõ accusatũ. Quarto vtr liceat possit penã relaxare.

Ad primũ sic procedit

Videt q aliquis possit iuste iudicare eum qui non ẽ ei subditus. dr ẽm Daniel.xiij. q Daniel senioꝛes de falso testimonio comictos iuo iudicio condẽnauit. ꝙ illi senioꝛes non erãt subditi. Dan. v. apli erãt iudices populi. ergo aliqꝭ põt licite iudicare sibi non subditũ. ¶Pte. Xpo nõ erat aliquis hoiũ subditus. Animo ipe erat rex regũ et dño dominantiũ. sed ipe exhibuit se iudicio hoiũ. ergo videtur q aliquis licite possit iudicare aliquẽ qui non ẽ subditus eius. ¶Pter. Fm iura quilibz sꝛmẽ forum Fm rõnem delicti. sed qñqꝫ ille qui delinquit non ẽ subditus eius ad quẽ pinet forũ illius loci. puta cũ est alterius diocesis vel cũ est exemptus. ergo videtur q aliqꝭ possit iudicare eũ qui non ẽ sibi subditus ¶Sed cõtra ẽ qđ Grego. dicit sup illũ Deutꝛ. .xxij. Si intraueris segetẽ ꝛc. Falcem iudicij mittere nõ põt in eam rem q̃ videt alteri ꝛẽ cõmissa. ¶Rñdeo. dcõs. q sñia iudicio est q̃si quedam particularis lex in aliquo ꝑticulari facto. et ideo sicut lex generalis debet habere vim coactiuã. vt pz ꝙ pbm in.x. ethi. ita etiã et sñia iudicio debet habẽre coactiuã ꝙ quam constringat ꝛetra eꝫ parte ad seruandã sententiã iudicis. alioquin iudicium non esset efficax. potestatẽ aũt coactiuã nõ habet licite in rebus humanis nisi ille q fungitur publica potestate. et q ea fungunt superiores reputant respectu eoꝝ i quos sicut in subditos potestatẽ accipiunt siue habeãt ordinarie siue ꝑ missionẽ. et tõ manifestũ est q nullus potest iudicare aliquẽ nisi sit aliquo modo subditus eius vel ꝙ cõmissionẽ vel ꝙ ꝑtem ordinariam. ¶Ad.j. ergo dõs q Daniel accepit potestatem ad iudicandũ illos senioꝛes quasi ꝑmissam ex instinctu diuino. qõ signat ꝙ hoc qõ ibidem dr. q suscitauit dõs spiꝝ pueri iuniozis.

¶Ad.ij.dõs. q in rebus humanis aliqui ꝓpria sponte possunt se subijcere alicui⁹ iudicio quia nõ sunt eis sapiores. sicut pz in his q cõmittunt se in aliquos arbitros. et inde ẽ q necesse ẽ arbitriũ pena vallari. qꝛ arbitri q non sunt sapiores non bñt de se plenam ꝑtem coercendi. sic ergo ꝛeps ꝓpria sponte bonũ iudicio se subdidit. sicut etiã et Leo papa iudicio imperatoꝛis se subdidit. ¶Ad.iij.dicm. q episcopus in suo dyocesi aliquis delinquit efficit sapior eius ratione delicti etiam si sit exemptus. nisi forte delinquat in re alia exempta. puta in administratione bonoꝝ alicuius monasterij exempti. sed si aliquis exemptus cõmittat furtũ vel homicidiũ vel aliquid huiusmodi. potest per ordinariũ iuste condemnari.

Ad secundū sic proce

dit. Videt q̄ iudici nō liceat iudicare contra veritatē quā nouit ꝓpter ea q̄ in contrarium ꝓponunt. Dicit.n. Deutro.xvij. Venies ad sacerdotes leuitici generis & ad iudicē qui fuerit illo tpe. quesieris & ei⁹ q̄ indicabūt tibi iudicij veritatem. & q̄ꝫ aliq̄ ꝓponunt cōtra veritatē sicut cū aliq̄d ꝓ falsos testes ꝓbat. ergo nō licet iudici iudicare fm ea q̄ ꝓponunt & ꝓbant ꝓtra veritatē quā ipe nouit. ¶ Pet. homo in iudicando debz diuino iudicio ꝑformari. q̄ dr̄ iudicium est. vt dr̄ Deutro.j. & iudicū det ē fm veritatez. vt dr̄ Hom.ij. & Eze.xij. ꝑdicit de xpo. Nō fm visionem oculoꝝ iudicabit. neq; fm auditū auriū arguet & iudicabit i iusticia pauperes arguet in equitate ꝓ mansuetio terre. ergo iudex nō dz fm ea q̄ corā ipo ꝓbant sniam ferre cōtra ea q̄ ipse nouit. ¶ Dicit.ideirco in iudicio ꝓbationes requirunt vt fides fiat iudici de rei veritate. vñ in his que sunt notoria nō requiritur iudicialis ordo. fm illud.j. ad Thimo.v. Quoꝝundā hoīm pec cata manifesta sunt ꝓcedētia ad iudiciū. si ergo iudex q̄ se cognoscit veritatē non debet amēdere ad ea que ꝓbant. & sniam ferre fm veritatē quā nouit. ¶ Posset.nomē conscientie impetat appetitionē scientie ad aliq̄d agibile. vt in primo habitū est. & facere contra conscientiam est peccm. ergo iudex peccat si sniam ferat fm allegata ꝑtra cōscientiā veritatis quā hz. ¶ Sed ꝑtra ē qđ Aug. dicit sup pō. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit & fm legeꝝ iura ꝓnūciat. & hoc ē iudicare fm ea q̄ in iudicio ꝓponunt & ꝓbant. ergo iudex valet fm hmōi iudicare & non fm ꝓpriū arbitrium. ¶ R. ij. dōm. q̄ sicut dictū est. iudicare ꝑtinet ad iudicē fm q̄ fungit publica ꝑsōa. & iō informari dz in iudicādo non fm id qđ ipse nouit tanq̄ priuata ꝑsona. & fm id qđ sibi innotescit tanq̄ ꝑsone publice. hoc agit innotescit sibi & in cōmunie in ꝑticulari. in cōmuni quidē per legeꝝ publicas vel diuinas vel humanas cōtra quas nullas ꝓbationes admittere debet. in ꝑticulari aūt negocio aliq̄ per instrumēta & testes & alia hmōi legitima documēta q̄ debet sequi in iudicio magis & id qđ ipe nouit tanq̄ priuata ꝑsona. ex quo tamē ad hoc adhiberi potest vt districtius discutiat ꝓbationes inducta⁹ vt possit eas defectū inuestigare. q̄ si eas non possit de iure repellere dz sicut dictū ē eas in iudicando sequi. ¶ Ad.j. ergo dō. q̄ iō ꝓmittit in illis verbis de q̄stione iudicēs⁹ faciēda. vt intelligat q̄ iudicare debit iudices veritatē fm ea q̄ fuerint sibi ꝓposita. ¶ Ad.ij. dōm. q̄ deus ꝓpterea iudicare fm ꝓpriā ꝑtē. & iō in iudicādo informat fm veritatē quā ipe cognoscit nō fm ꝗd q̄ ab alio accipit. & eadē rō est de xpo qui ē vere deus & homo alij aūt iudices nō iudicāt fm ꝓpriā ꝑtes. & iō nō ē simlis rō. ¶ Ad.iij. dō. q̄ apls loq̄t in casu q̄ aliq̄d nō salū ē manifestū iudici & sibre aliqs in q̄ reus nullo mō crimen inficiari pōt et in notorio. & tūc ex ipa euidēcia facti puniūt. si aūt sit manifestū iudici & nō aliq⁹ vel aliq⁹ nō iudici. tunc ē necessaria iudicij discussio. ¶ Ad.iij. dō. q̄ homo in his q̄ ad ꝓpriam ꝑsonam ꝑtinent dz informare conscientiā suam ex ꝓpria sciētia. & in his q̄ ꝑtinēt ad publicā potestatē dz informare conscientia suam fm ea q̄ in publico iudicio scīri possunt.

Ad tertium sic ꝓcedit

Videt q̄ iudex possit aliquē iudicare etiā si nō sit aliq⁹ accusator. Diuina em iusticia ꝑtinet a iusticia diuina & de⁹ ꝑsōes iudicat etiam si nullus sit accusator. & videt q̄ hō possit in iudicio aliquē condēnare etiā si nō adsit accusator. ¶ Pet. accusator redarg in iudicio ad hoc q̄ deferat crimē ad iudicē. & q̄s pōt crimē ad iudicē venire alio mō & ꝓ accusationē sicut ꝓ denūciationē vel ꝓ infamiā. vel etiā si ipse iudex videat. & iudex pōt aliquē condēnare absq; accusatore. ¶ Pet. Facta scīa in speculo narrant quasi ędam exemplaria bōarū rerū. sed Daniel simul fuit accusator & iudex cōtra iniq⁹ senem. vt ꝑz Dan.xiij. ergo nō ē cōtra iusticiā si aliq⁹ aliquē condēnet tanq̄ iudex. & ipsemet sit accusator. ¶ Sz cōtra est q̄.d Cor.v. Ambro. exponēs sniam apli ō fornicatore. dicit q̄ iudicio non ē sine accusatore dānate. q̄ deus tūdā cum fuisset sur q̄ nō ē accusat⁹ mīme abiecit. ¶ R. ij. dōm. q̄ iudex est interpres iusticie. vñ sic ꝓbus dicit in.v. ethi. ad iudicē confugiūt. sic ad quēdam iusticiā aiatā. iusticia aūt sicut supra dictū est. nō est ad seipm sed ad alterū. & ideo oportet q̄ iudex inter aliquos ꝓnos dijudicet. q̄ qđez fit cum vnus est actor & alius ē reus. & iō in crīminibus non pōt aliquē iudicio condēnare iudex nisi habeat accusatorez. fm illō ꝑverb.xxv. Non est cōsuetudo romanis dānare aliquē hominē priusq̄ is q̄ accusat ꝓtra habeat accusatores. locūq; defendēdi accipiat ad abluēda crīmina q̄ ei obijciunt. ¶ Ad.j. & dō. q̄ deus in suo iudicio vtit conscientia peccantis q̄si accusatore. fm illud Hom.ij. Inter semimicē cogitationuz accusantiū aut etiā defendentiū. vel etiā euidētia facti ꝑtam ad ipm fm illō Gen.iiij. Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. ¶ Ad.ij. dōm. q̄ publica infamia habet locum accusatoris. vñ sup illud Gen.iiij. Vox sanguinis fratris tui cē. dicit glo Euidētia ꝓpetrari sceleris accusatoꝛe non eget. in denūciationē vo si cut supra dictū est. non inēdit punitio peccātis sed emēdatio. & ideo nihil agit contra eū cuius pena denūciat. & ꝓ eo. & iō ibi non ē necessari⁹ accusator. pena em infert ꝓpter rebellionē ad ecclesiā. q̄ est manifesta tenet locū accusatoris. ex eo aūt q̄ ipse iudex videt non pōt ꝓcedere ad sniam ferēdam nisi fm ordinē publici iudicij. qđ tenet locū accusatoris. ¶ Ad.iij. dō. q̄ deus in suo iudicio ꝓcedit ex ꝓpria notitia veritatis. nō aūt bō vt supra dictū est. & iō bō nō pōt simul esse accusator & iudex & testis sit deus. Daniel aūt accusator fuit simul et iudex quasi omnia iudicij executor cuius instinctu mouebatur. vt dictum est.

Ad quartū sic procedi

tur. Videt q̄ iudex licite possit penā relaxare. Dī em Jaco. ij. Judicium sine mia ei q̄ nō facit misericordiam. ⁊ nullus potuit ꝓpter hoc q̄ nō facit illud qđ licite facē nō pōt. ⁊ quilibet iudex pōt licite misericordiam facē relaxando penā. ¶ Prēte. iudicii humanū debet imitari iudiciū diuinū. ⁊ deus peccātib⁹ relaxat penā. q; nō vult mortem peccatoris vt dī Ezech. xviij. ⁊ etiā homo iudex pōt penitēti licite relaxare penā. ¶ Prēt. vnicuiq; licet facē qđ alicui, dēsit nulli nocet. ⁊ absoluere reum a pena prodest ei nulli nocz ergo iudex licite pōt reum a pena absoluere.

¶ Sed ꝓra ē qđ dī Deut. xiij. de eo q̄ ꝑsuadet seruire dijs alienis. Non parcat ei oculus tuus vt misereatur & occultes eum. ⁊ tenim interficies eū. ⁊ de homicida dcit Deut. xix. Nonlet nec misereberis eius. ¶ Ēt. dōs. q̄ sicut ex dicto ꝑz duo sunt q̄rū ad ꝓpositū pertinet circa iudicem cōsiderēda. quoꝝ vnū est q̄ ipe debet iudicare inter accusatorē ⁊ reum. aliud aūt est q̄ ipe non ferat iudiciū sniam quasi ex ꝓpria ⁊ quasi ex publica potestate. Duplici ergo rōne impedit iudex ne reum a pena absoluere possit. prio q̄dez ex pte accusatoris ad cuius tuo q̄dz pertinet vt reus puniat. puta ꝓpter aliquā iniuriā in ipsuz cōmissam. cuius relaxatio nō ē in arbitrio alicuius iudicis. q; quilibet iudex tenet ius suū reddere vnicuiq;. Alio mō impedit ex pte reipubl̄ ce cuius pte fungitur. ad cuius bonuz pinet q̄ malefactores puniant. ⁊ tū ꝗtum ad hoc differt inter inferiores iudices ⁊ supmū iudicē scz principē cui ē plenarie potestas publica cōmissa. iudex em inferior non habz pārtem absoluēdi reum a pena ꝓra leges a supiori sibi impositas. vñ sng illud Job. xix. Non haberes aduersum me potestatē vllam dicit Dns. Talem dē dederat Pilato potestatē vt esset sub cesario potestate. ne ei omino liberū esset accusatū absoluere. sed princeps qui habet plenariaz potestatem in republica si ille qui passus est iniuriam velit eam remittere. poterit reum licite absoluere si hoc publice vtilitati viderit nō esse nocumētum. ¶ Ad j. ⁊ dīm. q̄ misericordia iudicio habet locū in his que arbitrio iudicis relinquunt in qb⁹ boni viri ēre sit dominus suus penarū. sic ꝑo dicit in. v. ethi. in his aūt q̄ sunt determinata fm legē diuinā vel humānā nō ē suū misereri facē. ¶ Ad ij. dīm q̄ dē⁹ hz supmā ꝓtātē iudicādi ad ipm pinet quicqđ ꝓra aliquē peccat. et tō liberū est ei penā remittere. Petrus cū ꝑō ex hoc pena mortis debeat qđ est ꝓra ipm. non tñ remittit penā nisi fm q̄ decet suā bonitatē: q̄ est olim legis rationē. ¶ Ad iij. dō. q̄ iudex si mordax te penā remitteret nocumentū inferret ⁊ cōtra cui expedit vt maleficia puniant. ad hoc peccaret. vñ Deut. xiij. post penā seductoris subdit. vt oēs audito timebant nequā quisquā talia faciat quippiā huiꝰmodi simile. nocet etiā ꝓsone cui est ālata iniuria que recōpensationē accipit per quandā restitutionē bonoris i pena iniuriātis.

¶ Questio. lxviij.

Deinde cōsiderandū

ē de his q̄ pinēt ad materiam accusationē. Et circa hoc q̄runt octo. Primo vtrū hō accusare teneat. Scdo vtrū accusatio sit facienda in scriptis. Tertio quō accusatio sit virtuosa. Quarto qualiter male accusantes sint puniendi.

Ad primū sic procedit

Videt q̄ homo nō teneat ad accusandū. Nullus em excusat ab implētione diuini ꝑcepti ꝓpter penā. qz iam ex suo peccō cōmodū reportauit. ⁊ alicui ꝓpter penā reddunt inabiles ad accusandum sicut ex cōicati infames. ⁊ illi q̄ sunt ō maioꝝ criminū accusari possūt innocui monstrent. q̄ homo non tenet ex ꝑcepto diuino ad accusandū. ¶ Pr̄e. Omne debitū ex charitate depēdet q̄ est finis ꝑcepti. vñ dī Hosi. xiij. Neminī quicq̄ de beatio nisi vt inuicē diligatis. ⁊ illud qō ē charitatio homo ꝑz odium maioꝝ ⁊ minoꝝ subditio ⁊ plātie. cum q̄ subditi nō debeant plātos accusare nec minores suos maiores vt ꝑ plura capsa ꝓbat. ij. q. vij. videt q̄ nullus ex debito teneat accusare. ¶ Prēt. Nullus tenet ꝓra fidelitatē agere quaz debet amico. qz non ꝑz alteri facere qđ sibi nō vult fieri. ⁊ accusare aliquē qđq̄ est ꝓra fidelitatē quam dō ꝑz amico. dī. n. Prouerb. xj. Qui ambulat fraudulenter reuelat archanū. q̄ aūt fidelis ē celat amici cōmissum. ergo homo non tenet ad accusandū. ¶ Sz cōtra est qđ dī Leuit. v. Si peccauerit aia ⁊ audierit vocē iurātis testisq; fuerit q̄ ipe vidit aut ꝑscit est. nisi indicauerit portabit iniquitatē suā. ¶ Ēt. dēm. q̄ sicut supra dictū est. hec est differta inter denūciationē ⁊ accusationē. qz in denūciatione attendit emēdatio fratris. in accusatione aūt attendit punitio crimis. pene aūt ꝑnis vite nō ꝑ se expetunt. qz non ē hoc vltimū remuneratiōis ipsa. ⁊ iō tm sunt medicinales ꝑcēsus. vt ad emēdationē ꝑsone peccātis. vt ad bonū rei publice cui⁹ quies ꝓcurat ꝑ punitionē ꝑ peccantiū. quoꝝ primū intendit in denūciatione vt dictū est. sēm aūt ꝓpriē pinet ad accusationē ⁊ tō si crimē fuerit tale qđ ꝑgat in detrimentū reipublice tenet homo ad accusationē dūmō sufficiēt possit probare. qđ pinet ad officiū accusatoris. puta cum ꝑnā alicui⁹ petit in multitudinis coruptelā corporalem seu ꝑpualē. si aūt nō fuerit tale ꝑnā. qđ in multitudinē redūdet. vel etiā si sufficienter ꝓbationē adhibere non possit nō tenet ad intentandū accusationē. qz ad hoc nullus tenet qđ non pōt debito modo perficere.

¶ Ad j. ⁊ dīm. q̄ nihil ꝓhibet ꝑ penā reddi alicui quem impotentē ad ea q̄ bona facere tenent. si eum ad merendū vitam eternā ⁊ assumendū ecclesiastica sacra nec tñ ex hoc bō reportet commodū. animo deficere ab his q̄ tenent facere ē grauissima pena. q̄ptuosi actus sunt q̄dam bonitis ꝓtectōis. ¶ Ad ij. dōs. q̄ subditi plātos suos accusare ꝓhibent q̄ nō afferrēt charitatē

ꝫ sua ꝓmittit se vitā eoꝝ diffamare ⁊ reprehēdere querunt. vel etiā si subditi accusare volēteo fuerint criminosi. vt hēt. ij. q. vij. alioqn si fuerint alio modo ad accusandū licet subditio ex charitate suoꝝ ꝓlatoꝝ accusare. ¶ Ad. iij. dō. q. reuelare secreta in malū ꝑsone ē ꝑtra fidelitatē. non aūt si reuelet ꝓpt bonū cōe qđ sp̄ ferē dā ē bono ꝓuato. ⁊ tō ꝑtra bonū cōe nullū secretū licet recipe. nec th oino est secretū qđ q̄ sufficiēteo te steo potest probari.

Ad secundū sic proce

dit. Videt q̄ nō sit necessariū accusatōꝝ in scriptis fieri. Scriptura em adinuēta ē ad subueniendū humane memorie circa ꝑterita. ꝫ accusatio in ꝑsenti agit. ꝫ accusatio scriptura nō indiget.

¶ Pr̄e. ij. q. viij. dī. Nullus absens accusare potest nec ab aliq̄ accusari. ꝫ scriptura ad hoc redditur ē vnius vt absentibus aliqđ significet. vt ꝑz ꝑ Aug. ⁊. d. e. ri. ꝫ in accusatōe nō est necessaria scriptura. ꝑsertim cū canon dicat q̄ ꝑ scriptā multas accusatio susc̄ipiat. ¶ Pr̄eā. sic crimē alicui⁹ manifestat ꝓ accusationē. ita ꝓ denūciatōꝝ. ꝫ in denūciatiōe nō ē scriptura necessaria. ꝫ vidēt q̄ nec ita in accusatōe. ¶ Sed ꝑtra est qđ dī. ij. q. viij. Accusatoꝝ q̄one sine scripto nanꝫ recipiant. ¶ Ꝛ. dōs. q̄ sic̄ supra dictum ē qñ in crimine⁹ ꝑ modū accusationis agit accusator cōstituit ꝑ. ita q̄ iudex init accusatōē ⁊ cū qui accusat medi⁹ cōstituit ad examē iusticie. i quo oꝝ ꝑtū possibile ē finē certitudinē ꝓcēdē. qr̄ dū ea q̄ ver dotenus dicūt facile labūt a memoria nō posset iudici cē certū dāē aliter dictū sit eoꝝ ꝝ sperē sniam nisi eēt in scriptis redactū. ⁊ tō rōna bitur institutū ēt accusatio sic̄ ⁊ alia q̄ in iudicio agunt redigant i scriptis. ¶ Ad. j. ꝫ dō. q̄ difficile est singula verba ꝓter eoꝝ multitudinē ⁊ varietatē retinere. cuius signū est q̄ multi eadē verba audītes si interrogarent non referrēt ea. similiē etiā post modicū tēpus. ⁊ cum modica verba ꝓ differētia sensum variet. tō etiā si post modicum tēpus debeat iudicis sententia ꝓmulgari. expedit ad certitudinē iudicij vt accusatio redigat in scriptis. ¶ Ad. ij. dōm q̄ scriptura nō solū necessaria est ꝓter absentiā ꝑsone ꝫ significat vel cui ē aliqđ signandū. ꝫ etiam ꝓter dilationē ipis vt dictum ē. ⁊ tō cū dicit canon. q̄ scripta nullius accusatio susc̄ipiat. intelligendū est ab absente qui pemptā accusationē mutat. nō tamē excludit qñ cū pēa sacra necessaria sit scriptura. ¶ Ad. iij. dō. q̄ denūciatori nō obligat se ad ꝓbandū. vnde nec punit si probare nequiuerit. ⁊ ꝓter hoc in denūciatiōe nō est necessaria scripeura. sed sufficit si aliquis verbo denūciet ecclesie que ex officio suo ꝓcedet ad fraterna emendationem.

Ad tertium sic ꝓcedit

Videt q̄ accusatio nō reddat iniusta ꝓter calumniā. ꝓuaricationē ⁊ tergiuersationē. qr̄ sic dī. ij. q. iij. calūniari est falsa crimina intēdere. ꝫ qđ q̄ alios alteri falsum crimen obiicit ex ignorantia facit ꝫ excusat. ergo videt q̄ nō seqū red dātur iniusta accusatio si sit calūniosa. ¶ Pr̄eā. Ibidē dī q̄ ꝓuaricari ē vera crimina absc̄ondere ꝫ hoc non videt esse illicitū. qr̄ dō non tenet ad oīa crimina denegēda. vt supra dictū est. ꝫ videt q̄ accusatio non reddat iniusta ex ꝓuaricatiōe.

¶ Pr̄e. Sicut ibidē dī. tergiuersari ē in vniuersis ab accusatiōe desistere. ꝫ hoc abstinēs iniusticia fieri pōt. dī em ibidē. Si quē penituerit criminalit accusationē ⁊ inscriptionē fecisse de eo qđ ꝓbare non potuerit. si ei cum accusato innocēte ꝓponerit omnē se absolutū. ꝫ accusatio non reddit iniusta ꝑ tergiuersationē. ¶ Sz cōtra est qđ ibidē dī. Accusatoꝝ temeritas trib⁹ modis deteg̃it. aut ch calūniant. aut ꝓuari cāt. aut tergiuersant. ¶ Ꝛ. dōm. q̄ sicut dictū est. accusatio ordinat ad bonū cōe qđ intendit ꝑ cognitionem criminis. nullus aūt dz nocere alicui iuste vt bonū cōe ꝓmoueat. ⁊ ideo in accusatione duplici rōne ꝓuigit esse ꝑtēs. vno modo ex eo q̄ aliq̄s iniuste agit contra eum ꝫ accusat crimine falso ei imponendo qđ est calūniari. alio modo ex parte reipublice cui⁹ bonū principalit intendit in accusatione dum aliq̄s impedit malitiose punitionē peccati qđ iterū dupl̄ cōtingit. vno modo fraudē in accusatiōe adhibēdo. ⁊ hoc ꝓpriet ad ꝓuaricationē. nam ꝓuaricator dī q̄si varicator. qr̄ aduersum ꝑtem admittat ꝓdita causa sua. alio modo tollit ab accusatione desistendo qđ ē tergiuersari. in hoc em q̄ desistit ab hoc qđ ceperat q̄si tergum vertere videt. ¶ Ad. j. ꝫ dōm. q̄ homo non dz ad accusationē ꝓcedere nisi de re omino sibi certa in qua ignorātia facti locū non habeat. nec em qui falsum crimē alicui ꝓponit calūniat. ꝫ solum q̄ ex malitia in falsam accusationē ꝓrumpit. cōtingit em qñq̄ ex animi leuitate ad accusationē ꝓcedere. qr̄ sēp aliquis animis faciliter credit qđ audiuit. ⁊ hoc temeritatis est. aliq̄s aūt ex iusto errore mouet aliq̄s ad accusandū. ꝫ oia sm̄ prudētiam iudicio debent discerni vt non ꝓrumpat ea in calūniam. sufficit quę ex leuitate animi vl ex iusto errore in falsam accusationē ꝓrumpit. ¶ Ad. ij. dōm. q̄ non quicq̄ absc̄ondit vera crimina ꝓuaricat. sed solū si fraudulēter absc̄onditur ea de qbus accusationē ꝓponit colludēo cū reo ꝓpter ꝓbationes dissimulādo. ⁊ falsas accusatiōes admittendo. ¶ Ad. iij. dō. q̄ tergiuersari ē ab accusatione desistere oino animū accusandi deponendo non ꝫ̄ter cūq̄ ꝫ inordinate. ꝓtingit aūt aliquem ab accusatiōe desistere ordinate obligi vitio dupl̄. vno modo si in ipso accusationis ꝓcessu cognoscere esse falsus id de quo accusauit. ⁊ sic pari cōsensu se absolūt accusator et reus. alio modo si princeps ad qđ geniet cura boni cōmunis qđ q̄ accusationē intēdit accusationē abolenerit.

Ad quartū sic procedi

tur. Videt q̄ accusator dq̄ in ꝓbatione defecerit nō teneat ad pēnā talionis. Contingit em qñq̄ aliquos ex iusto errore ad accusationē ꝓcedere

si ꝙ casu iudex accusatorez absoluit. vt dꝫ. ij. q. .iij. non ergo accusator qui in ꝓbatiõe defecerit tenet ad penã talionis. ¶ Prꝫ. si pena talionis ei ꝙ iniuste accusat sit inflgẽda. hoc erit ꝓpt iniuriam in aliquẽ cõmissam. ꝙ nõ ꝓpter iniurias ꝓmissas in ꝑsonã accusati. qz sic ꝓcerpo nõ posset hanc penã remittere. nec etiã ꝓpter iniuriam illatã in republicã. qz sic accusatus nõ posset ei absoluere. ergo pena talionis non debet ei ꝙ in accusatõe defecerit. ¶ Prꝫ. eidẽ ꝓcõ non debetur duplex pena. Fm illud Naum. j. Nõ iudicabit deus bis in idipsum. ꝙ ille ꝙ in ꝓbatõe defecit incurrit penã infamie. quã etiã papa nõ videtur posse remittere. Fm illud Gelasij pape. Quãꝫ animas ꝓ penitentiã saluare possumus infamiã tñ abolere nõ possumus. nõ ergo tenet ad penã talionis. ¶ Sed cõtra est qõ ꝛ Adrian⁹ papa dicit. Licet nõ ꝓbauerit qõ obiecit. penaz quã intulit ipe patiat. ¶ Ñ. dꝫ. ꝙ sic supra dictum ẽ accusator in cã accusatõis ꝓtinuit ꝓ intendens ad penã accusati. ad iudicẽ aũt ꝑtinet vt inter eos iusticie equalitatẽ cõstituat. iusticie aũt equalitas hoc requirit vt nocumentũ qõ ꝯ alij intẽdat ipe patiat. Fm illud exodi. xxj. Oculum ꝓ oculo. dentẽ ꝓ dente. z tñ iustũ ẽ vt ille ꝙ per accusationẽ aliquẽ in periculũ grauis pene induxit. ipse etiã similẽ penã patiat. ¶ Ad. j. ergo dꝫ. ꝙ sicut ꝓbo dicit in. v. ethi. iniusticie non semp cõpetit ꝓtra passum simplr. qz multũ differt an aliquis volũtarie an inuolũtarie aliũ ledat volũtario aũt debet pena. sed inuoluntario debetur venia. z tõ qñ iudex cognouerit aliquẽ de falso accusasse nõ volũtate nocẽdi ꝙ inuoluntarie ꝓpter ignorantiã ex iusto errore. nõ imponit penã talionis. ¶ Ad. ij. dꝫ. ꝙ ille ꝙ male accusat. peccat ꝓtra ꝑsonã accusati z ꝓtra rempublicam. Dñs ꝓpter veritatẽ ponit. z hoc ẽ qõ dꝫ Deutro. xix. Cũqz diligẽtissime ꝑscrutatus rei iniuriam fuerint falsum testem dixisse ꝓtra frẽm suũ mendacium. reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit ꝙ ꝑtinet ad iniuriã ꝑsone. z possea ꝯtum ad iniuriã rei publice subdit. z auferes malum de medio tui. vt audiẽtes ceteri timorẽ habeãt. et neqaqz talia audiãt facere. sp̃aliter tamen ꝑsone accusati facit iniuriam si de falso accuset z tõ accusatus si innocẽs fuerit põt ei iniuriã suam remittere. maxime si nõ calũniose accusauit ꝙ ex animi leuitate. si vo ab accusatõe innocẽtis desistat ꝓpt aliquã colludiõs cũ aduersario facit iniuriã reipublice. z ꝯ non põt ei remitti ab eo ꝙ accusat. ꝙ põt ei remitti ꝙ ꝓcipẽ ꝙ curã reipub lice gerit. ¶ Ad. iij. dꝫ. ꝙ penã talionis ineurat accusator illi recõpensationẽ nocumẽti qõ ꝓximo inferre intẽdat. ꝙ pena infamie ei debet ꝓpt malitiã ex ꝙ calũniose aliũ accusat. z ꝙqz dñs ꝓnceps remittit penã z nõ abolet infamiã. qñqz aũt etiã infamiã abolet. vñ z papa põt hmõi infamiã abolere. Et ꝙ dicit papa Gelasius infamiã abolere nõ possumus. intelligẽdũ ẽ de infamia facti. vt qz eaz abolere aliqñ nõ expedit. vel etiã loquit de infamia irrogata ꝓ iudicẽ cuiꝫlibet sicut dicit Grattianus.

¶ Quæstio. lxix.

Deinde cõsiderandũz

est de peccatis ꝙ fiunt cõtra iustitiaz ex parte rei. Et circa hoc quattuor. Primo vtrũ peccet aliqs mortaliter veritatẽ negãdo ꝓ quam pugnaret. Secũdo vtrũ liceat alicui se calumniose defendere. Tertio vtrũ liceat alicui iudicium subterfugere appellãdo. Quarto vtrũ liceat alicui condẽnato ꝓ violentiã se defendere si posset facultas.

Ad primũ sic procedit

Videt ꝙ aliqs peccõ mortali possit accusatꝰ veritatem negare ꝓ qua pugnaret. Dicit enim Chrysostomus. Non tibi dicovt te prodas in publicũ nec apud alium accuses. Ñ si veritatem ꝓfiteret in iudicio accusatus seipm ꝓderet z accusaret. non ꝙ teneat veritatẽ dicere. z ideo non peccat mortaliter si in iudicio mentiat. ¶ Prꝫ. Sicut mẽdacium officiosum ẽ qñ aliqs mentit vt alium a morte liberet. ita mendacium officiosum ẽ qñ aliqs mentit vt se liberet a morte. qz plus sibi tenet ꝙ alteri. mẽdaciam aũt officiosum nõ ponit ee ꝑcm mortale hz veniale. ꝙ si accusatꝰ veritatẽ in iudicio negaret se a morte liberet nõ peccat mortaliter. ¶ Prꝫ. Ille ꝑcm mortale ẽ ꝓtra charitatẽ vt supra dictũ ẽ. Ñ ꝙ accusatꝰ mentiat excusãdo se a ꝑcto sibi imposito non ꝓtrat charitatẽ neqꝫ ꝯtum ad dilectionẽ dei neqꝫ ꝯtum ad dilectionẽ ꝓximi ergo hmõi mẽdacium nõ est ꝑcm mortale. ¶ Dz ꝓtra est qõ ẽ ꝓtrariũ diuine glie ẽ ꝑcm mortale qz ex ꝓcepto teneamur omnia in gloriã dei facere. vt ꝑz. j. ad Cor. x. Ñ ꝙ rem id qõ ꝓ se ẽ cõtrariat primo ad gloriã dei. vt ꝑz ꝓ illud qõ Josue dicit ad Achan. Fili mi da gloriam dño deo israel. z cõfitere atqꝫ indica mihi qd feceris ne abscondas. vt habet Josue. vii. ꝙ mẽtiri ad excusandũ ꝑcm est ꝑcm mortale. ¶ Ñ. dꝫ. ꝙ quãqz facit ꝓtra debitũ iusticie mortaliter peccat sic supra dictum est. ꝑtinet aũt ad debitũ iusticie ꝙ aliqs obediat suo ꝛectori in his ad ꝙ ipa ꝓlationis se extẽdit. iudex aũt vt supra dictũ est ꝛector ẽ respectu eius ꝙ iudicat. z ideo ex debito tenet accusatus iudici veritatẽ exponere quã ab eo Fm formã iuris exigit. z tõ si ꝓfiteri noluerit veritatem quã dicere tenet. vel si eam mẽdacii negauerit mortaliter peccat. si vo iudex hoc ex ꝛat qõ nõ põt Fm ordinẽ iuris nõ tenet ei accusatꝰ respondere. Ñ põt vel ꝙ appellationẽ vel alio licite subterfugere mẽdacium tñ dicere non licet. ¶ Ad. j. ꝙ dõm. ꝙ qñ aliqs Fm ordinẽ iuris a iudice interrogat non ipse se prodit ꝙ ab alio prodit duz ei necessitas ꝛndendi imponit ꝙ cui obedire tenetur. ¶ Ad. ij. dꝫ. ꝙ mẽtiri ad liberandũ aliquẽ a morte cum iniuria alteriꝰ non ẽ mendacium simpliciter officiosum. Ñ hz aliquid de ꝓtioso admixtũ. cui aũt aliqs mentit iudicio ad excusationẽ sui iniuriã facit ei cui obedire tenet. duz sibi denegat ei qõ ei debet scz cõfessionẽ ꝓtrarie. ¶ Ad. iij. dõm. ꝙ ille ꝙ mẽtit in iudicio se excusando facit z ꝓtra dilectionẽ dei cuiꝰ ẽ iudicio z ꝓtra dilectionẽ ꝓximi tã ex ꝑte iudicis cui de

bitum negat, tū ex parte accusatoris q̄ punit si in, phatiōe deficiat. Dic n̄ pō dī. Nē declinco eo; metū in verba malicie ad excusandū excusationes in pena. vbi dicit glo. Hoc ē intendo impedentiū vt deprehensi q̄ aliq̄ falsa se excusent Et Greg. xxij. moza. exponēs illud Iob. xxxj. Si abscōdi quasi hō peccā meū. dicit. Vitatur humani generis vanū est z libido pecā cōmittere. z cōmissum negando abscōdere. z cumulū defendēdo multiplicare.

Ad secūdū sic, pceditʒ

Videt q̄ accusato liceat calūniose se defendere Quia fin iura ciuilia in cā sanguis licitū ē cuilibet aduersarii suū corūpere. ꝯ h̄ maxime est calūniose se defendē. q̄ nō peccat accusat⁹ in cā sanguis si calūniose se defendat. ¶ Pte. accusator cū accusato colludēs penā recipit a legibus p̄hibitā. vt dēt. ij. q. iij. nō aūt imponit pena accusato q̄ hoc q̄ cum accusatore colludit. q̄ videt q̄ liceat accusato calūniose se defendē. ¶ Prēt. Prouer. xxij. dī. Sapiēs timet z declinat a malo. stulta aūt trāsilit p̄cepta. ꝯ illud qō fit p̄ sapientiā non ē pcm. q̄ si aliqs qualitercūq; se liberet a malo nō peccat. ¶ Sed cōtra est q̄ i cā criminali iuramentū de calūnia ē p̄standū vt dēt extra de iura. calū. Inberētes. qō nō esset si calūniose se defendere liceret. q̄ nō est licitū accusato calūniose se defendē. ¶ Rn̄. dīc. q̄ aliud est veritatē tacere. aliud ē falsitatē ꝓmē. quoꝝ p̄ma in aliquo casu ls. nō n. aliqs tenet omnes veritatē p̄fiteri. ꝯ illā solā quā ab eo pōt z ꝑ requirē iudex fin ordinē iuris. puta cū p̄cessit infamia sup aliquo crimine. nisi alīt expressa indicia apparuerint vel etiā cui; p̄cessit ꝓbatio semiplena. falsitatē ēt ꝓmē in nullo casu ls aliquis. ad cd aūt q̄ licitū est pōt aliqs p̄cedere ex⁹ p vias licitas z fini intēto accōmodas. q̄ pertinet ad prudentiā vel p aliqs vias illicitas z ꝓposito fini incōgruas. q̄ pertinet ad astutiā q̄ exercet p fraudem z dolū. vt ex supra dictis patet. quoꝝ p̄ma est laudabile. secūdū vo vituperosum. sic g̃ reo q̄ accusat licet se defendē veritatē occultādo quam cōstiterī nō tenet q̄ aliquos p̄uenientes modos. puta cū nō rūdeat ad q̄ rūdere nō tenet. hoc aūt nō est calūniose se defendē. ꝯ magis prudenter euadere. nō aūt ls ei vel falsitatē dicere vel veritatē tacere quā p̄fiteri tenet. neq; erīā aliquē do lum vel fraudē adhibē. q̄ fraus dolus vim mēdacij habet. z hoc ē calūniose se defendere. ¶ Ad .j. ergo dīc. q̄ multa fin leges hūanas imponuntur relinquunt fin diuinū iudiciū sunt peccata sicut pt̄ de simplici fornicatiōe. q̄ lex hūana nō exigit ab hoc oīmodā virtutē q̄ paucoꝝ est. z nō potest imponi in tāta multitudine populi qui lex hūana by nccē sustinere. q̄ aūt aliqs nō velit aliq̄ penā cōmittere vt morte corporalē euadat animo peccādi in cā sanguis imminet reo est grāde virtutis. q̄ oīm terribiliū maxime terribile est mors. vt dī in. ij. ethi. z nō si reus in cā sanguinis corūpat aduersariū suū. peccat q̄dē inducēdo eū ad illicitum. nō aūt hunc pcm̄ lex eximit ab hoc. q̄ accusator si colludat cum reo q̄ nō minus est penam incurrit. ex quo pt̄ q̄ peccat vnde cum inducere aliquē ad peccandū sit peccatū vt qualitercūq; pcti participē esse. cū apl̄s dicat dignos morte eos q̄ peccantibus ꝓsentiūt. manifestū ē q̄ etiam reus peccat cum aduersario colludēdo. non est fin legeꝝ hūanas imponit sibi pena ꝓpter rōnem iam dictam. ¶ Ad .ij. dīm. q̄ sapiens non abscondit se calūniose sed prudenter.

Ad tertium sic, pceditʒ

Videt q̄ reo non liceat iudicij declinare p appellationē. Dicit em apl̄s ad Hebr. xiij. Obedite p̄positis vestris. ꝯ illis aūt potestatib⁹ ablatis ab⁹ sibita sit. ꝯ reus appellādo recusat subiici p̄cti sapientī. s. iudici. ergo peccat. ¶ Prēt. Matheo ē vinculo ordinarie p̄cto ꝯ ꝓpter electionis. ꝯ sic legit. ij. q. vj. a iudicibus quoꝝ cōio cōsensus electi non licet appellari. q̄ multomin⁹ licet appellare a iudicibus ordinarijs. ¶ Prē. Illud qō semel est licitū semp est licitū. ꝯ non ē licitū appellare post decimū diem. q̄ neq; tertio fuꝝ cōcē. q̄ videt q̄ appellatio non sit fin se licita. ¶ Sed cōtra ē qō Pana luo cesarem appellauit. vt habetur Act. xxv.

¶ Rn̄. dīm. q̄ duplici de cā ꝓhibet aliquem appellare. Vno dēs mō ꝓfidentia iuste cause. q̄ videlicet iniuste a iudice grauat. z sic licitū ē appellare. hoc em est p̄udēter euadere. vñ. ij. q. vj. dicit. Nēo oppressus libere sacerdoti si voluerit appellet iudicū z a nullo ꝓhibeat. Illo mō aliqs appellat causa afferēde morte ne ꝓra eum iusta sententia ꝓferat. z hoc ē calūniose se defendere qō ē illicitū sicut dictū est. facit n. iniuste ls z iudici cui⁹ officium impedit. aduersario suo cui⁹ iusticiā ꝓcurū pōr grauat. z ideo sicut dī. ij. q. vj. oīm mō punit̄dus ē cui⁹ appellatio iniusta ꝓnunciat. ¶ Ad .j. ergo dīm. q̄ ꝓtās inferiori inest aliqs subiici dī ꝓfectum ordinē superioris seruat. a quo si exorbitanter ei subiici nō oꝝ puta si aliud iusserit ꝓcipiat. z aliud impetret. vt pt̄ p glo. Hebr. xiij. cū aūt iudex aliquē iniuste grauat. ꝑū ad hoc relinqt ordinē superioris ꝓtās ls quā necessitas sibi iuste iudicādi imponit z ideo licitū est ei q̄ ꝓra iusticiā grauati ad directionē superioris ꝓtātis recurrere appellādo vel ad sententiam vl̄ post. z qr non ꝓmittit ex reuerentia vbi vera fides nō est. ideo nō licet catholico ad infidelem iudicē appellare. fin illud .ij. q. vj. Catholicus q̄ cām suam siue iustam siue iniustam ad iudicia alterius fidei iudicio ꝓuocauerit. ex cōicet. nam z apl̄s arguit eos qui iudicio ꝓfanos ad iudicia alterius fidei iudicio ꝓuocauerit. ex cōicet. nam z apl̄s arguit eos qui iudicio ꝓfanos ad iudicia infidelium. ¶ Ad .ij. dīm. q̄ ex ꝓpria defectu vl negligētia ꝓcedit q̄ aliqs sua sponte se alterius iudicio subiciat. de cui⁹ iusticia non confidit. leuis etiam animi esse videt vt ea non ꝓmaneat q̄ semel approbauit. z ideo rōnabiliter denegat subsidiū appellationis a iudice suo arbitrarijs qui non habēt potestatē nisi ex cōsensu litigantiū. sed potestas iudicio ordinarij non dependet ex cōsensu illius q̄ eius iudicio

subdit. sed ex auctoritate regis ⁊ principis q̃ eã instituit. ⁊ ꝺ̃ ꝓra eius iniustũ grauamẽ lex tribuit appellatõi subditũ. ita q̃ etiã si sint simul ordinarius ⁊ arbitrarius iudex. põt ab eo appellari. q; videt ordinaria põ occasio fuisse q; arbiter eligeret. nec ꝺs ad defectus imputari eius qui consensit in cũ sicut in arbitriũ non ex in eũ quẽ princeps iudicẽ ordinariũ dedit. ¶Ad. iij. ꝺcm. q; equitas iuris ita subuenit vni pti q; altera nõ grauet. ⁊ ꝺ̃ tẽpus decem dierũ possit ad appellandũ q̃ sufficiẽs estimauit ad deliberãdum an expediat appellare. si ꝺ nõ ẽt determinatũ tẽpus in quo appellare liceret sp certum do iudex remaneret in suspẽso. ⁊ ita pars altera damnificaret. ideo aũt nõ est possitum vt tertio aliq̃ appellet sup eodẽ. q; nõ est ꝓbabile totiens iudices a recto iudicio declinare.

Ad quartũ sic ꝓcedit

Videt q̃ liceat condemnato ad mortẽ se defendere si possit. Illud.n. ad q̃ natura inclinat sp est licitũ quasi de iure nãli exĩo. ꝫ nature inclinatio est ad resistẽdũ corrũpẽtibus. non solum in hoibus ⁊ animalibus ꝫ etiã in sensibilibus rebꝰ ergo licet reo ꝺdemnato resistere si põre tradatur in mortẽ. ¶Prẽt. sicut aliq̃s fluxus mentis ꝓra se latã subterfugit resistẽdo. ita etiã fugiendo. ꝫ licitũ esse videt q̃ aliq̃s se a morte ꝙ fugere liceret. Fm illud Ecc̃. ix. Longe esto ab homine ptãtem hñte occidẽdi ne vinificãdi. q̃ etiã luctum ẽt reo resistere. ¶Prẽt. Prouer. xxiiij. dr̃. Erue eos q̃ ducunt ad mortẽ. ⁊ eos q̃ trahunt ad interitũ liberare ne cesseo. ꝫ plus tenet aliq̃s sibi q̃ alteri. q̃ licitũ ẽt q̃ aliq̃s condemnatꝰ ꝛ̃ ipm defendat ne in mortẽ tradat. ¶Sed cõtra est qđ dicit Apl̃us Ro. xiij. Qui ptãti resistit dei ordinationi resistit. ⁊ ipe sibi damnationẽ acq̃rit. ꝫ ꝺdẽnatus se defendẽdo ptãti resistit. ergo ad hoc in quo ẽt diuinitus instituta ad vindictam malefactor. laudẽ ꝺ bonor. ergo peccat se defendẽdo. ¶Hñ. ꝺcs. q̃ aliquis damnat ad mortẽ dupl̃r. Uno mõ iuste. ⁊ sic nõ licet ꝺdemnato se defendere. licitũ em̃ ẽt iudici cũ resistentem impugnare. vñ relinquit q̃ ex pte eius sit bellus iniustũ. vnde indubitanter peccat. Alio mõ condemnat aliq̃s iniuste. ⁊ tale iudicium fuit ẽt violẽtie latronũ. Fm illud Ezech. xxii. Principes eius in medio illius q̃si lupi rapientes prẽdam ad effundendũ sanguinẽ. ⁊ ꝺ̃ sicut ls resistere latronibꝰ. ita ls resistere i tali casu malefactoribus. nisi forte ꝓpter scãdalum vitandũ cũ ex hoc aliq̃ grauis turbatio timeret. ¶Ad. j. ergo dr̃. q; ꝺ̃ boi data ẽ rõni ea ad q̃ nã inclinat nõ passim ꝫ Fm rõnis ordinẽ exẽãt. ⁊ ꝺ̃ nõ q̃libet defensio sui ẽ licita. ꝫ solũ q̃ fit cũ debito moderamine. ¶Ad ij. dr̃s. q; nullus ita condemnat q; ipe sibi inferat mortẽ. ꝫ ipe mortẽ patiat. ⁊ ꝺ̃ non tenet facere id vñ mors seq̃t. qđ est mouere in loco vñ ducat ad mortẽ. tenet tñ nõ resistere agẽti quin patiat qđ in tũ ẽ cui pati. sicut etiam si aliquis sit condemnatus vt fame moriat non peccat si sibi occulte ministrari sumat. q; non sumere esset seipm occidere. ¶Ad. iij. dr̃s. q; p illud dictũ sapientis nõ inducit aliq̃s ad liberandũ alĩũ a morte ꝓra ordinẽ iusticie. vnde nec seipm ꝓra iusticiã resistendo aliq̃s debet liberare a morte.

¶Questio iij.

Deinde cõsiderandũ

est de iniusticia pertẽte ad pcñã testis. Et circa hoc quer̃unt ẽmnr. Primo vtr̃ homo teneat ad testimoniũ ferẽdũ. Secõo vtr̃ duo vel trium testimonia sufficiat. Tertio vtrũ alicui⁹ testimonia repellat absq; ei⁹ culpa. Quarto vtr̃ ꝓhibẽ falsum testimoniũ sit pcm̃ mortale.

Ad primũ sic ꝓcedit

Videt q̃ homo nõ teneat ad testimoniũ ferendum. dicit.n. Aug. in questiõb⁹ Heñ. q; Abraã dicẽs de vxore sua. soror mea est. veritatẽ celauit volens nõ mendaciũ dicere. ꝫ veritatẽ celando alĩ quo a testimonio abstinet. ergo nõ tenet aliq̃s ad testificandũ. ¶Prẽt. nullus tenet fraudulẽter agere. ꝫ Prouer. xj. dr̃. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana. qui aũt fidelis est celat amici cõmissum. ergo nõ tenet homo semp ad testificandũ. ꝑsertim sup his que sunt sibi in secreto ab amico cõmissa. ¶Prẽt. ad ea que sunt de necessitate salutis maxime tenent clerici ⁊ sacerdotes. ꝫ clericis ⁊ sacerdotibus ꝓhibet ferre testimoniũ in causa sanguinis. ergo testificari non ẽt de necessitate salutis. ¶Sed contra ẽt qđ Aug. dicit. Qui veritatem occultat qui prodit mendacium vterq; reus ẽt. ille q; prodesse non vult. ille qui nocere desiderat. ¶Hñ. dr̃m. q; in testimonio ferendo distinguendũ ẽ. q; aliquãdo requirit testimoniũ alicuius. aliq̃n non requirit. Si requirit testimoniũ alicui⁹ fidei auctoritate superioris cui in his que ad iusticiã pertẽt obedire tenet nõ ẽt dubius ꝺ̃ teneat testimoniũ ferre i his in q̃bus fm ordinẽ iuris testimonia ab eo exigit. puta in manifestis. ⁊ in his de quibus infamia precessit. Si aũt exigat ab eo testimoniũ in aliis. puta in occultis. vel de qua⁹ infamia nõ precessit nõ tenet ad testificãdus. Si ꝺ̃ requirat eius testimoniũ nõ auctoritate superioris cui obedire tenet. tunc distinguendus ẽ. q; si testimonium requirat ad liberandũ hoiem vel ab iniusta morte seu pena quacunq; vel a falsa infamia vel etiã ab iniquo damno. tunc tenet homo ad testificandũ. ⁊ si eius testimoniũ non requirat tenet facere qđ in se ẽt veritatẽ denũcier alicui qui ad hoc possit ꝓdesse. dicit.n. in ps̃. Eripite pauperẽ ⁊ egenũ de manu peccatoris liberate. et Prouer. xxiiij. Erue eos q̃ ducunt ad mortem. Et Ro. j. dicit. Digni sunt mortis non solũ qui faciunt sed etiã q̃ cõsentiũt facientibus vbi dicit glo. Cõsentire ẽ tacere cũ possis redarguere. Sup his ꝺ̃ q̃ pertinẽt ad ꝺdemnationẽ alicuius nõ tenet aliq̃s ferre testimoniũ nisi cum a superiori compellitur fm ordinẽm iuris. quia si circa hoc veritas occultetur nulli ex hoc speciale dampnũ nascit. vel si imminet ꝑiculũ ac-

cusatoꝝ non est emendā. qz ipse in hoc plenius sponte se ingessit. alia aūt rō ē de reo cui plena iniunct̄ eo nolēte. ¶ Rd. j. ergo dom. q̄ aug⁹. loq̄tur de occult̄ione diuine ī causa silo qñ alt̄ quis non cōpellit fugiendo auctoritate diuinā ꝓpalare. ī qñ occultatio veritatis ē nulli spāliter damnosa. ¶ Rd. ij. dom. q̄ de illis q̄ boi sūt cōmissa ī secreto p confessionē nullo mō ds testimoniū ferre. qz hmōi non scit vt hō ꝛ tanq̄ dei minister. ī mutuo ē vinculū sacramēti q̄libet boiꝝ ꝓcepto. Circa ea do q̄ aliq̄ boni sub secreto cōmittunt distinguēdū est. q̄z. n. sūt talia que statim cū ad noticiā boiꝝ venerit hō ea manifesta te tenent̄. puta si pertinēt ad corruptionē multitudinis spūalem vl̄ corporalem. vel i graue dānum alicuⁱ⁹ psone. vl̄ siquid aliꝝ ē hmōi qō ꝺꝺ ꝓpalare teneat. vel testificando vel denūciando ī contra hoc debūt obligari non potest p secreti cōmissum. quia in hoc frangeret fidem quam alteri ꝺs q̄q; ꝺo sum talia q̄ quis ꝓdere non tenet̄. vñ pōt obligari ex hoc q̄ sibi sub secreto committunt. ī nec nullo modo tenet̄ ea ꝓdere etiam ex ꝓcepto superioris. qz seruare fidem est de iure naturali. nihil autem fit ꝓter iuri naturali contra id quod est de iure naturali. ¶ Rd. iij. dom. q̄ agari ī coagari ad occisionē hoīs non competit ministris altaris. vt supra dictū ē. ī hō fm iuris ordinē compelli nō possūt ad ferēdū testimoniuꝝ in causa sanguinis.

Ad secundum sic proce

dit. Vī q̄ sufficiat duoꝝ vel triū testimoniuꝝ Iudicium cui certitudinē requirit. ꝑ nō habet certitudo veritatis q̄ dicit duoꝝ testiū. legitur .ii. vij. Ḳ. q. xxi. q̄ ꝑ laboris ad dicta duoꝝ testiū falso ꝺdemnat⁹ est. ꝑ duoꝝ vel triū testimonium nō sufficit. ¶ Pte. Testimoniū ad hoc q̄ sit credibile ds esse concors. ꝑ pleriq; duoꝝ vel triū testimoniū in aliquo discordat. ergo nō ē efficax ad veritatē in iudicio ꝓbandam. ¶ Pterea. ii. q. v. dr Pascul non damnet̄ nisi septuaginta duo bus testibus. presbyter aūt cardinalis nisi quadraginta quatuor testibus non deponat̄. diaconus cardinalis vrbis rome nisi in viginti octo testibus non cōdemnabit. subdiacon⁹. acolyt⁹. exorcista. lector. ostiarius nisi in septē testiū nō ꝺdemnabit sed magis ē grauiandus ꝓnā. ergo qui in maiori dignitate cōstituit̄. ē. q̄ta maior ē tolerandū. ergo nec in aliog ꝺdānatione sufficit duorum vel triū testimoniū. ¶ Sz cōtra est qd dicit̄ Deut. xvij. In ore duoꝝ vel triū testium peribit qui interficiet̄. ī infra. xix. In ore duoꝝ vel triū testiū stabit omne verbū. Ḥ. ii. dom. q̄ fm pōm i. j. etbi. certitudo nō ē sūt. querēda in omni materia. in actibus. n. humanis sup q̄b⁹ statuūtur iudicia ī exiguntur testimonia non potest̄ haberi certitudo demonstratiua. eo q̄ sūt circa contingentia ī variabilia. ī nō sufficit ꝓbabilis certitudo que vt in pluribus veritatē attingat ī si in pauco adhuc a veritate deficiat. est autem ꝓbabile q̄ magis veritatem teneat dictuꝝ multoꝝ ꝑ dictum vnius. ī ideo cum ꝛᵉ sit vt

qui negat. sed multi testes asserant idē cū actore. rōnabiliter instituit̄ est iure diuino ī humano q̄ dicto testium stetur. ois aūt multitudo in trib⁹ cōprehēdit̄. s. ꝓncipio medio ī fine. vñ fm pōm in. j. de celo. Hē ī totum in trib⁹ ponit̄ multo. ternario quidē ꝑfectionē assignamus asserentes. cui duo testes ꝓuenient cū actore. ī nō reclinat binarius testiū vel ad maiorē certitudinē vt sit ternarius qui est multitudo ꝓfecta in ipsis testib⁹ vñ ī Ecco. iiij. dr Funiculus triplex difficile rūpit̄. Aug. aūt super illō Iohan. viij. duoꝝ hoīm testimoniū verū est. dicit q̄ in hoc est trinitas ꝑfecta mysteriumq; cōmēdata in qua ē perpetua firmitas vitatis. ¶ Rd. j. ergo dom. q̄ quātūcūq; multitudo testiū determinet̄ posset qualibet testimonium eē iniquū cū scriptū sit Exo. xxiij. Nō sequaris turbam ad faciendū malū. nec ꝺ qz non ꝺbe in talibus infallibilis certitudo hēri ds negligi certitudo que ꝓbabiliter haberi pōt q duoꝝ vl̄ treū testeo. vt dictū est. ¶ Rd. ij. dō. q̄ discordia testiū in aliq⁹ principali⁹ circūstantijs que variant ſbam facti. puta in tpe vl̄ in loco vl̄ in ꝑsonis de q̄b⁹ principaliter agitur aufert efficaciꝝ testimonij qz si discordant in talib⁹ videtur singulares esse i suis testimonijs ī de diuersis locis puta si vnus dicat hoc factū eē tali tpe vel loco. alius alio tpe vel loco nō videtur de eodē facto loq̄. nō tamē ꝑ hoc indicatur testimonio si vnus dicat se non recordari. ī alij afferat determinatum tempus vel locū. ī si in talib⁹ omnino discordia uerint testes actoris ī rei si sint equales numero ī pares dignitate. statur ꝓ reo. qz facilior ds eē iudex ad absolūendum q̄ ad ꝺdēnandū. nisi forte i causis fauorabilibus. sicut ē cā libertatis ī huiusmodi. si vero testes eiusdem partis dissenserint ds iudex ex motu sui animi ꝓponere cui pari sic stādum. vel ex numero testium. vel etiā ex dignitate eorum. vel ex fauorabilitate cause vel ex conditione negocij ī dictorū. multo aūt magis testimonium vnius repellitur si sibi ꝑsit aliquis dissideat interrogatus deuersus ī scientia non autem si dissideat interrogatus de opinione ī fama. quia potest fm diuersa vsa ī audita diuersimode motus esse ad respondendus. Si vero sit discordia testimonij in aliquibus circūstantijs non pertinentibus ad substantiam facti. puta si tempus fuerit nubilosum vel serenum vel si domus fuerit picta aut non. aut aliq̄d huiusmodi talis discordia non preiudicat testimonio. quia boies non ꝓsueuerunt circa talia inꝛrum sollicitari. vnde facile a memoria elabuntur. quamuis aliqua discordia in talib⁹ facit testimonium ei⁹ debilius. vt Chrysostomus dicit sup Mat. qz si in oib⁹ ꝓcordarent eiā in minimis videretur ex ꝺdicto eūdem sermonē ꝓferre q̄ nō ꝓuenit ex iudicio relinquit discernēdū. ¶ Rd. iij. dō. q̄ illō locū ds specialiter in epis ꝓbyterio diaconio ī clericis ecclie romane ex ꝓ dignitate. ī hoc triplici rōne. ꝓ quidē qz in ea tales instituī debent q̄ sanctiores plus credant̄ ꝑ multis testib⁹. Secdo qz boies q̄ bñ ꝺ aliqo iudicare sepe ꝓpter iusticiā multoꝝ aduersarioꝝ bñe. vnde non

est passim credēdū testib⁹ ꝫ eoꝝ nisi magna mꝫtitudo pueniat tertio qꝫ ex ꝺeiminatiõe alicui⁹ eoꝝ verogaretur in opinione hoim dignitati illius eccle & auctoritati quod est particulosissimo ꝯ i ea tolerare aliquē peccatorem nisi sit valde publicum & manifestum de quo graue scandalū oriretur.

Ad tertiū sic procedit

Vi ꝙ alicui⁹ testimoniū non sit repellendū nisi ꝓpter culpā. Multitudō. n. in penā illigit ꝙ ad testimoniū non admittatur. sic ꝑ⁹ in hiis que ifamia notant. ℞ pena nō est inferēda nisi ꝓ culpa. ꝯ vī ꝙ nullum testimoniū debeat repelli nisi ꝓpter culpā. ¶ Pre. De quolibet ꝑsumēdū ē bonū nisi appareat ꝛriū. sed ad bonitatē hoīs ꝑtinet ꝙ vez testimoniū dicat. cū ꝯ non possit cōstare de contrario nisi ꝓpter aliquā culpā. vī ꝙ nulli⁹ testimoniū debeat repelli nisi ꝓpter culpā. ¶ Prē. Ad ea ꝙ sunt de necessitate salutis nulli⁹ redditur idonei⁹ nisi ꝓpter penā. ℞ testificari veritatē ē de necessitate salutis vt supra dictū ē. ergo nulli⁹ ꝺ⁹ excludi a testificando nisi ꝓpter culpā. ¶ ℟ō contra ē qō Hug. ꝺicit vbetur. q. 3. Cauta o iudex sinis accusari⁹ est ꝑsona. sciendū ē ꝙ minime cauari debuerat. ¶ ℞n. ꝺō. ꝙ testiū sic ꝺictū est nō ꝺ⁹ infallibilē certitudinē sed ꝓbabilem & ideo quicūq est quod ꝓbabilitatē auferat in cōtrarium reꝺdit testimoniū inefficax. reꝺdit autem ꝓbabile ꝙ aliquis in vitate testificāda nō sit firmus quicq quidē ꝓpter culpā sicut infideles infames. item ille qui publico crimine reꝛ sunt qui nec accusare pōt. quis aūt absq; culpa. & hoc est vel ex defectu rōnis. sicut ꝑ⁹ in pueris amentibus & mulieribꝰ. vel ex affectu. sic ꝑ⁹ de inimico & ꝑsonis ꝓiunctis & ꝺomesticis. vl etiā ex certa conditōe. sicut sunt pauperes serui & illi ꝙ bono iꝫpari pōt. de quibus ꝓbabile ē ꝙ de facili pōt induci ad testimoniū ferēdū ꝓ vitatē. ex hiis ꝑ⁹ ꝙ testimoniū alicui⁹ no repellit & ꝓpter culpā & absq; culpa. ¶ Ad. 3. ergo ꝺō. ꝙ repellere aliquē a testiōio magꝭ ꝑtinet ad cautelā falsi testimonij vitandi ꝯ ad penā. vñ rō non sequit. ¶ Ad. 4. ꝺōm. ꝙ ꝺe ꝯsilio alicui⁹ no repellit & ꝓpter culpā & absq; culpa. ¶ Ad. 5. ergo ꝺō. ꝙ repellere aliquē a testiōio magꝭ ꝑtinet ad cautelā falsi testimonij vitandi ꝯ ad penā. vñ rō non sequit. ¶ Ad. 6. ꝺōm. ꝙ ꝺe ꝯsilio alicui⁹ no repellit & ꝓpter culpā & absq; culpa. ¶ Ad. 7. ergo ꝺō. ꝙ repellere aliquē a testiōio magꝭ ꝑtinet ad cautelā falsi testimonij vitandi ꝯ ad penā. vñ rō non sequit. ¶ Ad. 8. ꝺōm. ꝙ ꝺe ꝯsilio alicui⁹ no repellit & ꝓpter culpā & absq; culpa. ¶ Ad. 9. ergo ꝺō. ꝙ repellere aliquē a testiōio magꝭ ꝑtinet ad cautelā falsi testimonij vitandi ꝯ ad penā. vñ rō non sequit. ¶ Ad. 10. ꝺōm. ꝙ ꝺe ꝯsilio alicui⁹ no repellit & ꝓpter culpā & absq; culpa. ¶ Ad. 11. ergo ꝺō. ꝙ repellere aliquē a testiōio magꝭ ꝑtinet ad cautelā falsi testimonij vitandi ꝯ ad penā. vñ rō non sequit. ¶ Ad. 12. ꝺōm. ꝙ ꝺe ꝯsilio alicui⁹ no repellit & ꝓpter culpā & absq; culpa. ¶ Ad. 13. ergo ꝺō. ꝙ repellere aliquē a testiōio magꝭ ꝑtinet ad cautelā falsi testimonij vitandi ꝯ ad penā. vñ rō non sequit. ¶ Ad. 14. ꝺōm. ꝙ ꝺe ꝯsilio alicui⁹ no repellit & ꝓpter culpā & absq; culpa. ¶ Ad. 15. ergo ꝺō. ꝙ repellere aliquē a testiōio magꝭ ꝑtinet ad cautelā falsi testimonij vitandi ꝯ ad penā. vñ rō non sequit. ¶ Ad. 16. ꝺōm. ꝙ ꝺe ꝯsilio alicui⁹ no repellit & ꝓpter culpā & absq; culpa. ¶ Ad. 17. ergo ꝺō. ꝙ repellere aliquē a testiōio magꝭ ꝑtinet ad cautelā falsi testimonij vitandi ꝯ ad penā. vñ rō non sequit. ¶ Ad. 18. ꝺōm. ꝙ ꝺe ꝯsilio alicui⁹ no repellit & ꝓpter culpā & absq; culpa. ¶ Ad. 19. ergo ꝺō. ꝙ repellere aliquē a testiōio magꝭ ꝑtinet ad cautelā falsi testimonij vitandi ꝯ ad penā. vñ rō non sequit. ¶ Ad. 20. ꝺōm. ꝙ ꝺe ꝯsilio alicui⁹ no repellit & ꝓpter culpā & absq; culpa.

Ad quartū sic ꝓcedit.

Vī ꝙ falsū testimoniū nō ꝛp sit ꝑcm mortale. Cōtingit. n. aliquē falsū testimoniū ferre ex ignorantia facti. ℞ talis ignorantia excusat a ꝑcō mortali. ꝙ testimoniū falsum nō ꝛp est ꝑcm mortale ¶ Pre. Mēdaciū qō alicui ꝓdest & nulli nocet est ociosū qō nō ē ꝑcm mortale. ℞ quis in falso testimonio ē tale mēdaciū. puta cū aliqs falsum testimoniū ꝓdicit vt aliquē a morte liberet. vel ab inimicis suis ꝙ interimat ꝙ aliqs falso testeꝝ

ꝓ iudicio ꝓfessitatem. ꝙ tale falsū testimoniū non est ꝑcm mortale. ¶ Pre. Iuramentū a testē requirit vt timeat peccare mortaliter deinꝝ do. hoc aūt non ēet necessariū si ipsū falsū testimoniū ēet ꝑcm mortale. ꝙ falsū testimoniū nō ꝛp est ocm mortale ¶ ℞ō est qō dicit Prouer. xix. Falsus testis nō erit impunis. ¶ ℞n. ꝺōm. ꝙ falsū testimoniū ꝺ⁹ triplicē deformitatē. Uno mō ex parte. ꝙ testes nō admittunt nisi iurati & ex hoc semp ē ꝑcm mortale. Alio mō ex violatione iusticie. & ꝺ mō ē ꝑcm mortale i suo genere. sicut & quelibet iniusticia. & iō in ꝓcepto decalogi sub hac forma interdicit falsū testimoniū. cū ꝺr Exo. xx. Non loqris ꝛ primū tuū falsū testimoniū. nō. n. ꝛ aliquē facit ꝙ eū ab iniuria faciēda impedit. ℞ solū ꝙ ei suā iusticiā tollit. Tertio ex ipsa falsitate ꝛm ꝙ oē mendaciū ē ꝑcm. & ex hoc non ꝺ⁹ falsū testimoniū ꝙ sp sit ꝑcm mortale. ¶ ℞ō. 1. ergo ꝺōm. ꝙ iō testimonio ferendo non ꝺ⁹ hō ꝓ certo asserere ꝙ scīo id ꝺ ꝙ cert⁹ nō est. sed ꝺubiū ꝺ⁹ sub ꝺubio ꝓferre. & id ꝺ ꝙ certus ē ꝓ certo asserere. ℞ qz ꝛtingit ex labilitate humane memorie ꝙ reputat se hō qnq; certū esse ꝺe eo ꝙ falsū est. si aliqs hoc cuꝝ ꝺebita sollicitudie recogitano estimet se certuꝝ ē ꝺe eo qō falsū est nō peccat mortaliter ꝺ asserēo. qz nō ꝺicit falsū testimoniū ꝓ se & ex iētiōe ℞ ꝓ accidēs ꝛ id qō itendit. ¶ ℞d. 4. ꝺō. ꝙ iniustu iudicū non est iudiciū & iō ex vi iudicij falsus testimoniū in iusto iudicio ꝓfert ad iniustitiā impediendā nō ꝺ⁹ rōnē ꝑcī mortalis. ℞ solum ex iuramēto violato ¶ ℞d. 5. ꝺō. ꝙ bona maxime ꝺebet peccata que sunt contra ꝺeū quasi grauissima inter que ē ꝓ iniū. nō aūcmita ꝺebent ꝑcā q sūt contra ꝓximū. & ita ad missionē cerundum testimoniū requirit restitutiōm.

¶ Questio. lxxj.

Deinde ꝓsiderandū

Deinde ꝓsiderandū ē de iusticia ꝙ fit in iudicio ex ꝑte advocatoꝝ. Et circa ꝺ querunt octo. Primo vtꝝ advocatus teneat ꝓstare patrocinium cause pauꝝ. Secō vtꝝ aliqui ꝺebeant arceri ab officio aduocati. Tertio vtꝝ advocatus peccet iniusticiā causam ꝺefendendo. Quarto vtꝝ peccet pecuniā accipiēdo ꝓ suo patrocinio

Ad primuꝝ sic ꝓcedit.

Videtur ꝙ aduocatus teneatur ꝓstare patrocinium cause pauperum. Dicitur. n. Exo. xxiij. Si videris asinum odientis te tacere sub onere. nō ꝓtribis ℞ sublevabis cum eo. ℞ nō minus periculū imminet pauꝑi si ei⁹ cā ꝛ iusticiā oppriꝫat ꝙ ꝑ si ei⁹ asin⁹ iacet sub onere. ꝙ aduocatus tenet ꝓstare patrocinium cause pauꝝ. ¶ Pre. Greg. ꝺicit in ꝙdā omel. Dño ꝺilectus cūret dño ne taceat. dño rex afflictias a mā nō tolpeat. habens aūt quis regat vīi illi⁹ cui primo partiat. habens loquendi vsum apud ꝺiuitem ꝓ pauꝑibus intercedat. talenti. n. nomine cuilibet reputabitur qō vī minimū accepit. ℞ ta

lenenum cōmissū non abscondere ḡ fidelit dispē sare ḡlibet tenet. qđ patet ex pena seruj absconden tis talenū Matth. xxv. ḡ aduocat' teneat' p pauḡb' loq. ¶ Ppe. Precepta de mie opib' adiplendis cū sit affirmatiua obligat p loco et tpe qđ ē maxime in necessitate. ḡ temp' necessitatis vī ee qñ alicuius paupis cā oppiimit. ḡ in tali casu vī q aduocatus teneat paupib' patro einiū prestare. ¶ Ds 3. Non minus necessitas ē indigentiz alio ḡ indigētis aduocato. ḡ ille qui ds pt̄e cibandi non sp tenet paupem cibare. ḡ nec aduocat' sp tenet cause pauḡm patrociniū pstare. ¶ Hñ. dōm. q cū patrociniū cāe pauḡm ad opus mie teneat. idē ē hoc dōm qđ ē supra de aliis opibus mie dictum est. null' aūt sufficit oibus indigentibus mie opus impēdere. Et ió sicut Aug. dicit in primo de doctri. chū. Cū oi bus prodesse nō possis hīa ponisme sfulendū est qui pio loco ꝛ tempoꝛ vel quarumlibet re rum opportunitatib' constrictus tibi ḡsi quadā forte iungant. Dicit pio loco. opportunitatib' quis non tenetur hō per mundū querere idigē tes quibus subueniat. sed sufficit si eis qui sibi occurrant mie opus impēdat. Hñ dī Exo. xxiij Si occurreris boui inimici tui aut asino errā ti. reduc ad eum. Addit aūt ꝛ tēpoꝛ. quia non te tenet homo future necessitati alterius ꝓuidere ḡ sufficit si preteriti necessitati succurrat. Hñ dī .j. Joh. iij. Qui viderit frēm suū necessitatē hā bem ꝛ clauserit viscera suā ab eo ꝛc. Subdit aūt vel quarūlibet rer. qz hō sibi ꝓuincia quacūq necessitudine marie dz curā impēdere. Vñ ilō .j. ad Timoth. v. Si quis suoꝝ ꝛ maxie domesti coꝝ curā non hz. fidem negauit. Quib' tñ ꝓur remib' considerandū restat. vtz alīqn tenā ne cessitatem patiat̄ q non in ꝓmptu appetat qđ ex posse aliter sibi eueniri. ꝛ i tali casu tenet ei op' mie impendere. ḡ aūt in ꝓmptu appareat qđ aliter ei sibi eueniri possit. vī q seipsū. vel p aliam p sonam magis ꝓuidā. aut maiorē facultatē ha bentē non tenet ex necessitate idigenti subueni re ita q non faciēdo peccet. Quis tñ si sibi eueneit ex tali necessitate laudabiliter faciat. Hñ aduoca tus non tenetur semper cause pauperū patroci nū prestare. ḡ solū concurrentib' cōditionib' predictis aliqñ tñ oporteret eum oīa alia ne gocia ꝓermittere ꝛ solis causis paupeꝝ manan dis intendere. Et idē dicendum. est de medico quantum ad curationē pauperū. ¶ Ad .j. ergo dōm. q qñ asinus iacet sub onere non potest et aliter subueniri in casu isto nisi p aduenticeo sī ueniatur. ꝛ ideo tenent iuuare nō aūt tenerent si possz aliūde remedium afferri. ¶ Ad .ij. dōm. q hō talentū sibi traditū tenet vtiliē despensare seruata opportunitate locoꝝ ꝛ tēpoꝝ ꝛ aliaꝝ rez vt dictū est. ¶ Ad .iij. dōm. q non ḡlibet necessi tas causat debitum subueniēdi. sed solūz illa ḡ est dicta.

Ad secūdū sic procedi

tur. Vī q inconueniēter aliq̄s ꝑm iura arceā tur ab officio aduocādi. ab opibus n. mie null' oz arceri. ḡ ꝓ patrociniuz pstare ita causa. ad opa mie poterit vt dictū ē. ergo null' oz ad ꝫ officio arceri. ¶ Ppe. Contrariaꝝ cāz non vī ee in idē effecē. ḡ ee debitū reb' diuinis. ꝛ ee debitū pec cato. ē ḡnū inconueniēter ḡ excludāt ab officio aduocati qđā ꝓpter religionē vt monachi ꝛ cle rici. quidā aūt ꝓpter culpā vt infames ꝛ hereti ci. ¶ Ppe. Dō oz diligere ꝓximū sic seipm. sed ad officiū dilectōis ꝑtinet q aliq̄s aduocat' cau se alicui' patrocinet. inconueniēter ḡ aliq̄s dō' cō cedit̄ ꝑ seipsū auctoritas aduocandi. ꝓbāt̄ tur patrocinari causis aliox. ¶ Sed cō ḡ .iij. q. vij. mie ḡlone arcentur ab officio postulandi. ¶ Hñ. dōm. q aliq̄s impedit ab aliquo actu du plex rōne. Uno mō ex ꝑte ipotētis. Alio mō ex ꝑte indecentis. Ds ipotētia simplr excludit aliquē ab actu. indecētia aūt nō excludit cuius. qz neces sitas indecētia tollere ꝓt. sic ergo ab officio' ad uocatoꝝ. ꝓhibent̄ qđā ꝓpter impotētia eo q de fi. sunt sensu. vt mentecti sic furiosi ꝛ ipuberes. vt exterior sic surdi ꝛ muti. Est. n. necessaria ad uocato ꝛ interior peritia q̄ possit ꝓuidēter iusticiam assumpte cause oīdere. ꝛ rez loqla cū aū dam vt possit ꝓnunciare et audire qđ ex dī. vñ q in hīo defectū patiuntur oīno ꝓhibent̄ ne sint aduocati nec ꝑ se nec ꝑ alios. Decentia autem huius officij exercēdi tollit̄ ꝓpter. Uno mō ex hoc q aliquis est rebus maioꝝ obligatus. vt monachus ꝛ ꝓsbyter. non decet in quacūq causa aduocatos esse neq̄ clericos in iudicio se culari. qz hmōi ḡlone sunt in reb' diuinis affixi ci. Alio mō ꝓpter ꝓsone defectū vel corporis. vt ꝑs de cecis qui ꝓcuilent iudici astare nō pos sent. vel ꝓpter. nō. n. decet vt alteri' iusticie pa tronus existat. q̄ in seipō iusticiā ꝛemplit. ꝛ ió infames infideles ꝛ damnati de grauib' crimin bus non decenter sunt aduocati. vñ hmōi idecē tie necessitas ꝓsertur. ꝛ ꝓpter hoc huiusmodi ꝑ sone possunt ꝑ seipsos vel ꝑ ḡsonā sibi cōsen' vel officio aduocati. vñ ꝛ clerici ꝑ ecclīas iu sto possunt esse aduocati. ꝛ monachi ꝑo causa monasterij sui si abbas ꝓceperit. ¶ Ad .j. ergo dōm. q ab oībus mie interdum ꝓpter indecē tiam impediuntur aliqui. ꝛ aliqui ꝓpter impo tentiam. non enim oia opera misericordie oēs decent. sicut stultos non decet consilium dare. neq̄ ignorātes docere. ¶ Ad .ij. dōm. q sicut ꝑ mo contumpit q fugabundā ītā ꝛ defectū. ita alī q̄ sit indecēs ꝛ ꝑ maiꝝ ꝛ ꝑ minꝝ ꝓpter hoc que dā arcent̄ a patrocinio pstādo. in causis qz sunt maioꝝ tali officio sic religiosi ꝛ clerici. Ad hoc aūt ordinato q̄ vī eis hoc officiū cōperat sic fla meo ꝛ fidelco. ¶ Ad .iij. dōm. q non ita imineat hōmi necessitas patrocinari causis aliox sic ꝑ pauḡs. qz alij ꝑ sibi aliter ꝓuenire. vñ nō ; est ī mili ratio.

Ad tertiuz sic procedi

tur. Dī q aduocat' nō peccet si iniustā cām de fendat. Sicut enī oīdit ḡcia medici si infirma ee despatz sanet. ita etiā oīdit ḡnia aduocati si iniustā cām defendere possz. ḡ medic' laudatur

si in infirmitate cō desperatam sanet. ℔ cūi aduocat⁹ non peccat ℔ magis laudādus ē si iniustā causam defendat. ¶ Dic. ℟ quolibet pcō ly desistere. ℔ aduocatus punit si causam suā pdiderit. vt dīcitur .ij. q. iij. ergo aduocat⁹ nō peccat iniustam causam defendendā si eā defendēdā fuisse pcm. ¶ Dic. Manuoui ē pcm si iniusticia vratur ad iustā cām defendēdā puta pducēdo falsos testes. vl allegādo falsas leges. ℔ iustā cām defendēdo q; hoc ē pcm in forma. illō in mā. ℔ vī aduocato licere talib⁹ assumjo vri. sic milui ly ex insidijs pugnare. ℔ vī q; aduocat⁹ nō peccat si iniustā causam defendat. ¶ Sz ℨ est qō dī. ij. Paral. xix. Impio ꝓbes auxiliū. ⁊ idcirco iraz dīi meredaris. ℔ aduocatus defendēdo causaz iniustā impio ꝓbet auxiliū. ergo peccando irā dīi meret. ¶ ℟. dom. q; illicitū ē alicui cooperari ad malū faciendū. sine pīlēdo sine adiuuando si tñ qualitercūq; psentēdo. quia pīlium ⁊ consilium quodāmō est facere. Et apls dicit Ro. .i. q; dignī sunt morte nō solū qui faciūt pcm. ℔ etiam qui psentiūt facientib⁹. vñ ⁊ supra dictū est q; oēs tales ad restitutionē tenent. Manifestū est aūt q; aduocat⁹ ⁊ auxiliū ⁊ pīlium pstat ei cuius causē patrocinat. vñ si sciens iniustā causam defendit. abīqz dubio grauiter peccat. ⁊ ad restitutionē tenet ei⁹ dāni qō ℨ iusticiam p ei⁹ auxiliū altera pō incurrit. Si aūt ignorāt iniustam causam defendit puta ē iustā excusatur ℑm modū q; ignorantia excusari pōt. ¶ Ad .i. ℟ dom. q; medicus accipiēs in cura infirmitatē desperatam nulli facit iniuriā. ℔ aduocat⁹ aūt iuste pleno causam iniustā. iniuste ledit eū ℨ quē iniuste patrocinio pstat ⁊ iō ē similis rō. Hmōi. n. laudabilis videat quātū ad peritiā artis. tñ peccat quātū ad iusticiā volūtatē q; abutitur arte ad malū. ¶ Ad .ij. dom. q; aduocat⁹ si ī pncipio credidit causam iustā cē. ⁊ postea in pcessu apparet eā cē iniustā nō ꝺz eam ꝓdere .i. alīā pcm iniuste. vl secreta siue cause alteri parti reueler. ꝑt tamē ⁊ ꝺz causaz desererē. vl eū cui⁹ causam agit ad cedendū inducere siue ad cōponēdū sine aduersarij damno. ¶ Ad .iij. dōs. q; sic supra dictū ē. miles vl quicūq; exercit⁹ ly bello iusto ex insidijs agere eā q; facere ꝺz prudēter occultādo. nō ℔ falsitatē fraudulenti faciēdo. qz etiā hostī fidē seruare ꝺs. sīc Tullius dicit in ꝑ de officijs vñ ⁊ aduocato defendēti causam iustā ly prudēter occultare ea quib⁹ ipediri possz pcessus ei⁹. non aūt ly ea alīā falsitate vti.

Ad quartū sic procedi

tur. Vī q; aduocato nō liceat ꝓ suo patrocinio pecuniā accipe. Pa ēm mīe nō sūt imitāda humane remūeratōis faciēda ℨ illō Lu. xiij. Cū facis prandium aut cenam. noli vocare amicos tuos neqz vicinos diuites. ne forte ipsi te reuocent ⁊ fiat tibi retributio. ℔ prestare patrocinium cause alicuius pertinet ad opera mie. vt dictus est. ergo non ly aduocato accipere retributionē pecunie ꝓ patrocinio prestito. ¶ Dic. Spiritualia non est ꝓ qbus cōmutandum. sed patrocinium ꝓstimum vī esse qddā spūale cum sit vnus scie in rīs. ergo nō ly aduocato ꝓ patrocinio pstito pecuniam accipe. ¶ Dic. Sicut ad iudiciū pertinet ꝑsona aduocati. ita etiā ꝑsona iudicis ⁊ ꝑsone testis. ℔ ℟ Aug. ad Maced. nō ꝺz iudex vē dere iustū iudicium. nec testis verū testimoniū. ergo nec aduocat⁹ poterit vendere iustū patrocinium. ¶ Sz ꝯra ē quod Aug. dicit ibidē q; aduocat⁹ licite vēdit iustū patrocinium. ⁊ iurisperit⁹ verū cōsilium. ¶ Ri. dō. q; ea que ex nō tenet alteri exhibere. iuste potest ꝓ eoz exhibitōe recō pēsationē accipe. Manifestū est aūt q; aduocatus nō semp tenet patrocinium pstare. aut cōsilium dare cause alioz. ⁊ iō si vendat suū patrocinium siue cōsilium. non agit ℨ iusticiam. Et cadē rō ē de medico opem ferēte ad sanandū. ⁊ de oīb⁹ alijs hmōi ꝑsonis. dū tñ moderate accipiant cōsiderata ꝓportione ꝑsonaz ⁊ negociōz ⁊ laboris ⁊ sūe tradite patrie. Si aūt ꝓ improbitate aliqd immoderate extorqueāt. peccāt ℨ iusticiā. Vñ Aug⁹. dicit ad Maced. q; ab his extorta ꝓ immoderatā improbitate repeti solēt. data ꝓ tolerabilē sūe tradite nō solēt. ¶ Ad .j. ℟ dō. q; non sq; hō ꝑt misericordiā facere tenet facē grat. aliqn nulli liceret aliqua rē vēdere. qz qlibet rē pōt bō misericordē impēdere. ℔ qñ eā misericordiā impendit. nō hūanā sed diuinam remūerationē querere ꝺz. Et sīc aduocat⁹ qñ cause pauper misericordiā patrocinat. nō ꝺz mercēdem remūerationē hūanam sed diuinā. non tñ semp tenet gratis patrocinia impendere. ¶ Ad .ij. dōs. q; et si scia iuris sit quoddā spūale. tamen vsus eī⁹ sit ope corporali ⁊ ideo pro eius recompensatōe ly pecuniā accipe. alioquin nulli artifici liceret de arte sua lucrari. ¶ Ad .iij. dom. q; iudex est testes cōmunes sunt vtriqz parti. qz iudex tenet iustā sententiā dare. ⁊ testis tenetur verū testimoniū dicere. Iusticia aūt ⁊ veritas nō declinant in vnam partem magis q; in aliaz. ⁊ ideo iudicib⁹ de publico sunt stipendia laboris statuta. ⁊ testes accipiant non quasi pciū testimonij. sed quasi stipēdium laboris expensas. vel ab vtraqz parte. vel ab ea a qua inducuntur. quia nemo militat stipendijs suis vnqz. vt dicitur .j. ad Corinthios ix. sed aduocatus alteram partem tantum defendit. ⁊ ideo licite potest precium accipe a parte quam ꝺdiuuat.

¶ Questio xxxij.

QEinde considerāduz est de iniurijs verboū que iferunt extra iudiciū. Et ꝑ de ꝓcelia. scōo de detractōe. tertio de susurratōe. Quarto de maledictione. Circa primū querūtur ꝛ. Primo ād sit ꝓcumelia. Scōo vtr oīs contumelia sit pcm mortale. Tertio vtrū oporteat ꝓcumeliosos reprimere. Quarto de origine ꝓcumelie.

Ad primū sic ꝓceditur

Vī q; ꝓcumelia nō ꝑsistat in vbis. Cōsumelia. .n. oportet q; ād nocumētū primo illatū cū pertineat ad iusticiā. ℔ vba nullū nocumentū videt

inferre primo nec in psona nec in reb⁹. ergo cō
tumelia non pſiſtit in vbis. ¶ Pet. Cōtumelia
vł ad quādā debonorationē pinēt ꝯ magis ali-
quis posset inhonorari seu vituperari facit ꝯ ver-
bis. ergo vł q̄ zumelia non pſiſtat in vbis sed
magis in factis. ¶ Pet. Debonoratio q̄ fit in ꝯ
bis verbis dī zuriū vł improperiū. ꝯ zumelia
vł differre a zurio t ab improperio ꝯ zumelia
non pſiſtit in verbis. ¶ Sꝫ ł Augl audiru pcipit
nisi vbā. ꝯ contumelia auditu pcipit. ſm illud
Hiere. xx. Audiui zumeliaꝫ in circuma. ergo
zumelia eſt in verbis. ¶ Rñ. dīm. q̄ zumelia
importat debonorationē alicuius. qđ quidē cō
tingit dupl̄r. Cū. n. bonor aliqđ excellentiam
pſequatur. vno modo aliq̄s alīū debonorat cuz
zuriat eum excellētia ꝑpter quā habebat bono
rem. quod quidē fit per pcā factoꝝ de quibus
supra dictum est. Alio modo cū aliquis id qđ
ē cōtra bonorē alicuius deducit in notitiā eius
t alioꝝ. t hoc propue pertinet ad zumeliā. quod
quidē fit ꝑ aliqua signa. Sed sicut Aug. dicit in
ij. de doc. chri. oia signa vbis cōparata pauce-
sima sunt. Verba. n. inter hoiēs obtinnerūt ꝓ
cipatus significandi quecūq̄ animo ꝓcipiunt. t iō
zumelia ꝓpue loquendo in vbis cōſiſtit. Vñ
Iſid. dicit in lib. etymol. q̄ cōtumelioſus vł alt
quis qi velox est t ruinet verbis inuitus. tamen
quia etiā per facta aliqua significat aliqđ quod
hoc quod significant habent vim verboꝝ signi
ficandi. inde est q̄ zumelia extenso nomine
etiam in factis dī. Vñ ysa. lvij. super illud. contu
melioſus fugbos. dicit glo. q̄ zumelioſi sunt q̄
dicto vł facto zumeliaꝫ t turpia iferūt. ¶ Ad
ij. ergo dīm. q̄ verba fm sui cōmūi. t magis sūt
qđā sonā audibiles nullā nocumētū alteri infe
runt nisi forte grauādo auditū. pura cū aliquis
nimis alte loquitur. Imāgiā vero sunt signa repre
sentiua aliquid in notitia alioꝝ. Sic pōt damna
lia inferre. iter quę vnū est q̄ bō damnificatur
ḡtū ad detrimēta bonoris sui. vel reuerētie sibi
ab alijs exhibende. t iō nō ſiſtit ē zumelia ſi ali-
quis alicui defectū suū dicat coā multis. t tñ ſi
sibi soli dicat pōt ex zumelie imāgiā ipse qui lo
quitur culpe ꝓra reuerētiam audictis age.
¶ Ad ij. dīm. q̄ inīo aliq̄s aliquē facto debo-
norat imāgium illa facta vel facienda vł signare
illō qđ ē contra bonorē alicuiꝰ quoꝝ zuriū nō
pertinet ad zumeliā sed ad aliud iniuſticie ſpēs.
De quibus supra dictū ē. ſcīen vero pturiat ad cō
tumeliā imāgiā facta hāc vim verboꝝ in signifi-
cando. ¶ Ad iij. dīm. q̄ zuriū t improperiū cō
ſiſtūt in verbis sicut t zumelia. qz oia hec re-
presentat aliqđ defectū alicuiꝰ in detrimētū bo-
noris ipsius. Hmōi aūt defectꝰ est triplex. ſ. de
fectꝰ culpe. q̄ representat ꝑ vba zumelioſa t de
fectꝰ gnāliter culpe t pene. q̄ representant ꝑ com-
mūi. qz communum consuetū dūci non solū ale,
sed etiaz corporis. Vnde si q̄s alicui inuitus
dicat ei esse cecum. paucis q̄dem dicit. ꝯ nō cō
tumeliā. Si q̄s aūt dicat alteri q̄ sit fur. non
solū conuitium sed etiam contumeliā infert. qđ
ꝯ vero representat aliq̄s alicui defectum minō
ris siue indigne qui etiam derogat honorē
pūn ꝯcuiq̄ excellentiā. t ō fit ꝑ vba ipropery
q̄ ḡtue t q̄ aliq̄s inuitose alteri ad memoriā
reducat auxiliū q̄ possit ei necessariē patiens.
Vnde dicitur Eccli. xx. Exigua pabit t multa
improperabit. qua indoctꝰ tamen vnum alioꝝ ꝑ
alio ponitur.

Ad secūdū sic procedi-

tur. Vł q̄ zumelia vel zuriū nō sit pcm̄ mor-
tale. Nullū eſt pcm̄ mortale eſt actꝰ alicuiꝰ vir-
tutis. ꝯ zuriari t actꝰ alicuiꝰ virtutis. ſ. eutropelie ad
ad quā pinet bū zuriari fm pbm in. iiij. ethic. ꝯ
zuriū sine zumelia non t peccatum mortale.
¶ Pet. pcm̄ mortale non inuenit i viro pfecꝫ
q̄ fis zuriū vł zūeliaꝫ aliq̄ dicit ſiē pt̄ de apło
q̄ ad Gal. iij. dicit. O insensate galathe. Et dñs
dicit Lu. vl. O stulti t tardi corde ad credēdum.
ꝯ zuriū sive zūelia nō t pcm̄ mortale. ¶ Pet.
Quāuis illō qđ ē pcm̄ venale ex genē posset fieri
mortale. nō ēt pcm̄ qđ est ex genere mortale
pōt esse veniale vt. ō. bīū est. si ꝯ zuriū vł zūe
lia ēt pcm̄ mortale ex genere suo sēcret ꝯ se
ēt pcm̄ mortale. qđ vł ē falſū. vt ps in eo q̄ le-
uiter t exiure reptione vł ex leui ra dicit aliqđ ꝺ
bū zumelioſū. non ergo contumelia vł zuriū
ex genere suo est pcm̄ mortale. ¶ Sed ꝺ Augl
mereatur pnā eternā infernī nisi pcm̄ mortale.
ꝯ zuriū vł contumelia mereī penam iferni
fm illō Matth. v. Qui dixerit frī suo fatue reus
erit gehēne ignis. ꝯ conuitiū vł contumelia est
pcm̄ mortale. ¶ Rñ. dīm. q̄ sic supra dictū ē. ꝺ
ba imāgia sūt sonā qđā nō sūt in nocumētū alio-
rū ꝯ imāgia significat aliqđ. q̄ qđē significatū ex
iterior affectu ꝓcedit. t iō in pcīs ꝺbor maxie
pōderanda vł ex quo affectu aliq̄s vba ꝓfert.
Cū ꝯ zuriū seu zumelia de sui rōe ꝺponat quā
dā debonorationē. si intētio ꝓferēt̄ ad ꝺ ferat
vł aliq̄s ꝑ vba q̄ ꝓfert bonorē alteri⁹ auferat. ꝺ
ḡtue t ꝑ se ē dicere zuriū vł zūeliā. t ꝺ ē pcm̄
mortale nō mur⁹ ꝯ furtū vł rapina. nō ei dō mi
nus amat suū bonorē ꝯ rē possessā. Si ꝺ ali-
q̄s vbū cōmune vł zūelie alteri dixerit. nō ēt ali-
qđ debonorādi ꝯ sone ḡpt cpexionē vł ḡpt aliqđ
hmōi. non dicit zuriū vel cōtumelia formalit t
p se. ꝯ p accidens t mālter. imāgium. ſ. dī id qđ
pōt esse cōuitium vel zumelia. vñ hoc ꝑtē est qñ
pcm̄ venale qñ aūt absq̄ oi pcō. in quo ih ne
cessaria ē discretio vt moderate dō talibus ꝺbis
vsē. qz pōt esse ita graue cōuitiū q̄ p incauelā
plāum auferret bonorē ei⁹ ꝯ quez ꝓfert. t tūc
posset dō peccare mortalit etiam si nō ītēderet
debonorationē alteri⁹ sē etiam si aliq̄s incaute
alii ex ludo penitens graviter ledat culpa non
caret. ¶ Ad j. ꝯ dō. q̄ ad eutropeliā pinet dice
re aliq̄d leue zuriū. nō ad debonorationē vł ad
ptiſicationē ei⁹ qđ dī. ꝯ magis cā delectatōis t
soci. t ꝺ pōt ē sine pcō si debite circūſtācie ob
seruētur. si ꝺ aliq̄s nō rekonnider ꝑristare ei
in qđ ꝓfert hmōi locosum zuriū. vel modo
aliq̄s nimis exceat. hoc est virtutis vł holdē. dī.
¶ Ad ij. dō. q̄ sic licitū ē aliq̄d ꝺ seruare ꝺ-

bēo damnificare cā disciplīne. ītra etiā ꝛ cā disciplīne pōt aliqs alteri quē dz corrigē vbi aliqs punitiōa dicē. ꝛ b mō vīo discipulos vocauit Paul. ꝛ apsos galathas insensatos. nī sic ꝟsug. dicit in li. de ser. dñi in mōte. raro ꝛ ex magna necessitate obiurgatōes sūt adhibēde in qbus nō vt nob ꝫ vt dño Fiat ut sit. ¶Sd.iij. dō. q cū pcīs pueris vel cōtumelie ex alo dicēt depē deat. pōt pungere q sit pcīs venīale si sit leue punit nō mītra bonem debonestās ꝛ ꝑcerat ex aliq ai leuitate vel ex leui ira absq firmo ꝓposito aliquē de honestādi. puta cum aliqs intēdit aliquē q hmōi vbum leuiter ferītare.

Ad tertium sic ꝓcedi

Vī q aliqnos non deb̄eat cōtumelias sibi illatas sustinere. Cui em̄ sustinet cōtumeliā sibi illatā. audaciā nutrit punientis. sed hoc nō ē faciendū. ergo bō non dz sustinere cōtumeliā sibi illatā. sed magis punientē rūdere. ¶Pe. Bō dz plꝰ se diligere q̄ alīos. ꝫ aliqs nō dz sustinē q̄ alteri ꝓnitia ſferat. Dñs dī Prouer. xxvj. Cui im pōt stulto silentiū tuū mitigat. ergo etiā aliqs non dz sustinē ꝓumelias illatas sibi. ¶Pterē. Nō ꝫ aliqs vindicare seipm Fm ſl ō. Mihi vindictam ꝛ ego retribuā sed aliqs nō resistēdo cōtumelie se vindicat. Fm ſlm Chrysō. Si vindicare vis sile ꝛ funestā ei dedīsti plagā. ergo aliqs non deb̄et silentio sustinere vba cōtumeliosa. ꝫ magis rūdere. ¶Sz contra ē qđ dī in pō. Qui inārebant mala mihi locuti sunt vanitates. Et postea subdit. Ego aūt tanq surdus nō audiebam ꝛ sicut mut⁹ non aperiēs os suū. ¶ꝫ. dz q sicut patientia necessaria ē in his quē contra nos fiūt. ita etiā in his q̄ ꝓra nos dicunt. Pceptа aūt patientie i his q̄ ꝓra nos fiūt sūt in pōtē ai bñdā. sicut ꝟsug. in li. de ser. dñi in mōte exponit. illīs ꝑceptū dñi. Si quis percusserit te in vnā maxillā ꝑbe ei ꝛ aliā. vt Chrō sit paratus hoc facere si opus fuerit. non tñ semp tenet facere actu. q; nec ipse dñs hoc fecit. ꝫ cū insecutus set alapas dixit. qđ me cedis. vt habet Jo. xviij. Et ō etiā circa vba cōtumeliosa q̄ cōtra nos dicuntur ē idē intelligēdum teneri. em̄ hīc animū paratū ad cōtumelias tolerandas si expedierit facere. Aliqn tñ oges vt cōtumeliā illatā repellamus interdū ꝓpter duo. primo qđē ꝓpter bonum eius qui cōtumeliā infert. vt videlīs ei⁹ audacia reprimatur de cetero talia non attēret. Fm illud Prouer. xxvj. Rūde stulto iuxta stulticiaz suā ne sibi sapiēs videatur. Alio mō ꝓpt bonū mīt totum quod ꝓfectus impedit ꝓpter cōtumeliam nobis illatas. vñ Greg. dicit sup Ezech. omīl. xx. Pī qui cum vita in exemplo imitandis ē. posita debent si possunt detrahentium sibi vba compescere ne eos predicationē nō audiant q audīre poterant ꝛ ita in pauca mōlb⁹ remanentes bene viuere contemnant. ¶Sd.j. ergo dīm. q audaciā punitiua cōtumeliosi debet aliqs moderate repimere. l. ꝓpt officiū charitatis. nō ꝓpter cupiditatē priuati bonoris. vñ dī Prouer. xxvj. Ne respondeas stulto iuxta stulticiaz suā ne ei similis efficiaris. ¶Sd.ij. dīm. q in hoc q aliquis alienas contumelias repimat. nō ira ri metur cupiditas priuati bonoris sicut cum aliqs repellit cōtumelias ꝓprias. magis aūt videt hoc ꝑuenire ex charitatis affectu. ¶Sd.iij. dīm. q si aliquis b alio taceret. vt tacēdo cōtumeliantē ad iracundiam ꝓuocaret. hoc ptineret ad vindictā. ꝫ si aliqs tacere volens dare locū ire hoc est laudabile. vñ dī Eccl. viij. Non litiges cū bōe linguato. ꝛ non struas in ignem illius ligna.

Ad quartū sic ꝓcedi

tur. Vī q cōtumelia nō oriat ex ira. q; dicitur Prouer. x. Vbi superbia ibi cōtumelia sed ira est vitiū distinctū a superbia. ergo cōtumelia non oritur ex ira. ¶Pte. Prouer. xx. dī Nēo stulti miscentur cōtumelijs. ꝫ stulticia ē vitiū oppositū sapie. vt supra habitū est. ira aūt opponitur mansuetudini. ergo contumelia non oritur ex ira. ¶Pte. Nullū pcīs diminuit ex sua culpa. ꝫ pcīs cōtumelie diminuit si ex ira ꝓcedat. ergo nullo enim peccat qui ex odio cōtumeliā infert q̄ qui ex ira. ergo cōtumelia non oritur ex ira. ¶Sz ꝓtra ē qđ Greg. xxxj. moral. dicit q ex ira oriuntur contumelie. ¶Rñ. dō. q cū vnū peccatum possit ex diuersis oriri. ex illo tñ dī ꝓcipalius bīe originē. ex quo frequentius ꝓcedere ꝓuenit ꝓpter ꝓpinquitatē ad finē ipm. Cōtumelia aūt magnam hz ꝓpinquitatē ad finē ire qui ē vindicta. nulla em̄ vindicta ē tuta magis in ꝑna q̄ inferre ꝑtumeliā alteri. ꝛ ō ꝓtumelia maxime oritur ex ira. ¶Sd.j. ergo dīm. q ꝓtumelia non ordinat ad finē superbie q̄ est celsitudo. ꝛ ideo non directe cōtumelia oritur ex superbia disponit tñ superbia ad cōtumeliā inferēdū illi q̄ se superiores estimāt facilius alios contemnunt. ꝛ inturiāo eis irrogant facilē em̄ irascūt. vt pote reputantes iniuriā q̄dā ꝫ eoꝝ voluntatē agitur. ¶Sd.ij. dō. q Fm ꝑm in. viij. etbi. ira nō ꝓpecte audit rōnē. ꝛ sic iraⁿ pātē rōnis defectū. in q̄ cōuenit cū stulticia. ꝛ propter b ex stulticia oriē cōtumelia Fm affinitatē quā hz cum ira. ¶Sd.iij. dīm. q Fm ꝑm. in. ij. rhetо. iratus ītēdit manifestā offensaz. qđ nō curat odīre. ꝛ ideo ꝓtumelia q̄mponat manifestā iniuriā magis ꝓpter ad iram q̄ ad odiū. ¶Quēlibet. lxxiij.

Deinde considerāduz

est de detractione. Et circa b quatuor ꝛ quo. Primo qđ sit detractio. Secōo vtrū sit pcīs mortale. Tertio de comparatione ei⁹ ad alia peccata. Quarto vtrū peccet aliqs audiendo detractionem.

Ad primum sic ꝓcedit

Vī q detractio non sit denigratio alterius famē p occulta verba vt a qbusdaz diffinit. Occultū em̄ ꝛ manifestum sunt circūstātie nō ꝓtinētes spēm pcī. accidit enim pcīm q a multis sciat vt a paucis ꝫ illud qđ nō constituit spēm pcī nō ptinet ad rōnē ipsius. nec debz poni in eius diffinitione. ergo ad rationem detractionis non ꝑ

tiuet q̃ fiat p occulta vba. ¶ Pre. Ad rõnẽ fame primet publica nocia. ſi ẽ q detractionem denigretur fama alicui⁹. non poterit hoc fieri p vba occulta. ⁊ ꝑ vba in manifesto dicta. ¶ Pre. Ille detrahit q̃ aliq̃d ſubtrahit vel diminuit de eo qõ eſt. ⁊ q̃lib̃ denigrat fama alicui⁹ etiam ſi nihil ſubtrahat a ꝑtate. puta cũ aliq̃o vera crimina alicui⁹ pandit. ⁊ non omnis denigratio fame ẽ detractio. ¶ Sed contra eſt qõ dr Eccleſ. .x. Si mordeat ſerpens in ſilẽtio nihil eo minꝰ habet q̃ occulte detrahit. ⁊ occulte mordere famã alicui⁹ ẽ detrahere. ¶ Rñ. dr. q facto aliq̃o nocet alteri dupl̃r. Manifeſte quidẽ ſic in rapina vel q̃cunq; violẽtia illata. Occulte aũt ſic in furto ⁊ dolosa ꝓcuſſione. ¶ Ita etiam vba aliq̃o dupl̃r aliq̃ nocẽt. Uno modo in manifeſto. ⁊ ꝺ ſic q̃ contumelia vt ſupra dictũ eſt. Alio modo occulte. ⁊ ꝺ ſic q̃ detractionẽ. Et ꝺ aũt q̃ aliq̃o manifeſte vba ꝓ alio ꝓferet videt eũ parumꝑdere vã ex hoc ipſo vehemẽtiꝰ honorat. ⁊ ideo ꝓmelia detrimentũ affert honori ei⁹ in quẽ ꝓferꝛ. ⁊ q̃ vba contra aliq̃ẽ ꝓferꝛ in occulto videt eum veteri magis q̃ parumꝑdere. vnde non dicet ꝛc infert detrimentum honori ⁊ fame ꝙm hmõi verba occulte proferens ꝙm in ipſo eſt eos q̃ audiũt facit malã opinionẽ habere de eo contra quẽ loquit. hoc eſt intẽdere videt. ⁊ ad hoc comat detrahens vt ei⁹ verbis credat. Unde ꝓ q̃ detractio differt a ꝓmelia dupl̃r. Uno modo ꝙm ad modũ ꝓcedendi verba. q̃ ſcz cõtumelioſus manifeſte contra aliq̃ẽ loquit. detractor autez occulte. Alio modo ꝙm ad finẽ intentũ. ſiue ꝙm ad nocumentũ illatũ. q̃. ſ. ꝓmelioſus detrahens vt noceat honori. detractor fame. ¶ Ad .j. q̃ dõm. q in volũtariis cõmutationiꝰ ad ꝛa reducunt oia nocumẽta ꝓmo illata verbo vel facto denigificat ratione ꝓti occulti⁹ ⁊ manifeſti. q̃ alia eſt rõ iniolũtarij ꝓ violentiã ⁊ ꝓ ignoratiã vt ſup̃ dictũ eſt. ¶ Ad .ij. dr. q vba detractionis dicunt occulta non ſimplr. ſ. ꝓ companẽs ad cum de q̃ dicunt. q̃ eo abſente ⁊ ignorãte dicunt. ſ. ꝓmelioſus in facie ꝓtra hoiem loquit vt ſi aliq̃o de alio male loquat coram multis eo abſente detractio eſt. ſi aũt eo ſolo ꝓſente ꝓmelia eſt. Falſo etiã ſi vni ſoli aliq̃o de abſente malum dicat. corrũpit famã ei⁹ nõ vt toto ſ. in gẽe. ¶ Ad .iij. dõm. q aliq̃o dr detrahere nõ q̃ diminuat de ꝑtate. ſ. q̃ diminuat famã ei⁹. qõ ꝺdes ſe q̃q; directe. q̃q; indirecte. Directe ꝺdẽ qñ explicit. vno modo qñ falſũ imponit alteri. ſcꝺo qñ ꝑti⁹ adauget ſuo ꝓpio. tertio qñ occulta revelat. quarto qñ id qõ eſt bonũ dicit mala intẽtione factũ. Indirecte aũt vel negãdo bona alterius vel maliose tenẽdo vt diminuãtur.

Ad ſecundũz ſic proce

dit. Videt q detractio ñ ſit ꝑtim mortale. Nullum eſt actꝰ virtutis ẽ ꝑtim mortale. ſed revelare ꝑtim occultũ q̃ ſic dictũ eſt ad detractionẽ pertinet. eſt actus virtutis vel charitatis dum aliq̃s fratris ꝑtim denũciat etiam emẽdationis intẽctu vel etiã eſt actus iuſticie dũ aliq̃s fratrẽ accuſat ergo detractio non ẽ ꝑtim mortale. ¶ Pre. Sꝑa illud Proverb. xxiij. Cum detractoribus ne cõmiſcearis. dicit glo. Hoc ſpãliter vitio pericliatur totũ genꝰ humanũ. ⁊ nullũ ꝑtim mortale in toto hũano genere inuenit. q̃ multi abſtinent a ꝑcõ mortali. ꝑcã aũt venialia ſunt q̃ in hoibus inueniunt. ⁊ detractio ẽ ꝑtim veniale. ¶ Pre. Aug. in omel. de igne purgatorio. inter ꝑcã minuta ponit quãdo cum omi facilitate vt temeritate maledicim⁹ qõ primet ad detractionem. ergo detractio eſt ꝑtim veniale. ¶ Sꝑa eſt qõ ꝛ. om. ſ. dr. Detractores deo odibiles. qõ ideo addit vt dicit glo. ne leue putet ꝓpter hoc q̃ conſiſtit in verbis. ¶ Rñ. dõm. q ſicut ſupra dictũ eſt ꝑa verborꝰ inſtantie ſunt ex intẽtione dicẽtis diiudicanda. detractio aũt ſim ſuã rationem ordinat ad denigrandũ famã alicui⁹. vnde ille per ſe loquẽdo detrahit q̃ ad hoc de alio obloquit ex abſente vt ei⁹ famã denigret. auferre aũt alicui famã valde grave eſt. q̃ ũt reꝑales videt fama eſſe ꝓcioſior. ꝙ cui⁹ defectũ impedit homo a multis bene agẽdis. ꝓpter qõ dr Eccleſ. xli. Cura tua habe de bono nomine. hoc eſt magis ꝙmanebit tibi ꝙ mille theſauri magni ⁊ ꝓcioſi. ⁊ ideo detractio p ſe loquẽdo eſt ꝑtim mortale. Contingit tñ qñq; q̃ aliq̃o dicit aliq̃a verba p q̃ diminuit fama alicui⁹. non hoc intẽdens q̃ aliq̃d aliud. hoc aũt non ẽ detrahere p ſe ⁊ formaliter loquẽdo. ⁊ ſolo materialit ⁊ q̃ p accidẽs. ⁊ ſignidẽ verba p que fama alterius diminuit ꝓferat aliq̃s bonũ vel ne ceſſariũ debitis circũſtantijs obſeruatis non ẽ ꝑtim. nec põt dici detractio. Si aũt proferat ex animi leuitate. vel ꝓpter cauſam aliq̃ã non ne ceſſariã. non eſt ꝑtim mortale. niſi forte verbum q̃ dr ſit adeo grave q̃ notabiliter famã alicui⁹ ledat. ⁊ ꝓcipue in hijs q̃ ꝓtinẽt ad honeſtatẽ vite q̃ hoc ex ipſo genere verborꝰ hꝫ rõnem peccati mortalis. ⁊ tenet aliq̃s ad reſtitutionẽ fame. ſic ad reſtitutionẽ cuiuſlibet rei ſubtracte eo modo q̃ ſupra dictũ ẽ cũ de reſtitutione ageret. ¶ Ad .j. ergo dr q reuelare ꝑtim occultũ alicui⁹ ꝓpter ei⁹ emẽdationẽ denũciãdo. vt ꝓpter bonũ iuſtitie publice accuſando. non ẽ detrahere vt dictũ eſt. ¶ Ad .ij. dr. q glo. illa non dicit q̃ detractio in toto genere humano inuenitur. ⁊ addit pene nim q̃ ſtultoꝝ infinit⁹ eſt nũerus. ⁊ pauci ſunt qui ambulãt per viam ſalutis. nam etiam quia pauciores multi ſunt qui non aliq̃ ex animi leuitate aliq̃d dicunt. vã in aliq̃ vel leuiter alterius fama minorãt. q̃ vt dicit Jacobi. iij. Si quis in verbo non offendit hic eſt ꝑfect⁹ vir. ¶ Ad .iij. dr. q Aug. loquit in caſu illo quo aliq̃s dicit aliq̃d leue malũ de alio. non ex intẽctione nocẽdi. ⁊ ex animi leuitate. vel ex lapſu lingue.

Ad tertium ſic ꝓcedit

Videt q detractio ſit grauius omnibꝰ ꝑcis q̃ in primũ cõmittunt. Quia ſup illud ꝑ. ꝓ eo vt me odigerẽt detrahebãt mihi. dr glo. Plus nocẽt in medio detrahẽtes ꝛho. q̃ anime credentium interficiũt. ⁊ qui ei⁹ carnẽ mor reſurre-

cturam primerunt. Ex quo videt q detractio sit grauius peccm̃ q homicidiū. Quo grauⁱ est occidere alium q occidere corp⁹. ℔ homicidiū ē grauius inter ceteros peccā q in primū cōmittunt. ℔ detractio est simplr inter oia grauior. ¶ Pret. Detractio videt esse grauⁱ peccm̃ q cōtumelia. qz primelia potest homo repellere. non aūt detractionē latentē. ℔ contumelia videt esse maⁱ peccm̃ q adulteriū. p hoc q adulteriū vnit duos in vna carnē. primelia aūt vnitos in multa dauidē. ℔ detractio est maⁱ peccm̃ q adulteriū qđ ita inter alia peccā q sunt in primū magnā grauitatē hꝫ. ¶ Pre. Cōtumelia oīs ex ira. detractio ēt ex inuidia vt ptz p Greg. xxxj. moral. ℔ inuidia est maⁱ peccm̃ q ira. ℔ detractio ē maⁱ peccatū q contumelia. ⁊ sic idē qđ puto. ¶ Pre. Tanto aliq̃ peccm̃ ē grauⁱ quāto inducit grauiores defectus. ℔ detractio inducit grauissimū defectū scz excecationē mētis. Dicit enī Greg. Quid aliud detrahētes faciūt nisi q in proximē suffiūt ⁊ in oculos suos terrā ex.iunt. ⁊ vñ plus detractionis suffiant. inde min⁹ detrationē videant. ℔ detractio ē grauissimū peccm̃ inter ea q cōmittunt in proximū. ¶ Sz contra. grauⁱ est peccare facto q verbo. ℔ detractio ē peccm̃ verbi. adulteriū aūt ⁊ homicidiū ⁊ furtū sunt peccā in facto. ergo detractio non ē grauⁱ ceteroꝝ peccoꝝ q sunt in proximū. ¶ Ad. dcz. q peccā q cōmittunt in primū sunt pensanda p se qđ pm nocumenta q primo inferunt. qz ex hoc habēt rōnē culpe. tāto aūt ē maⁱ nocumentū q̃to maⁱ bonū demit. Cum aūt sit triplex bonū boīs. i. bonū aīe. bonū corporis. ⁊ bonū exteriorū rerū. Bonū aīe qđ ē maximū non potest alicui ab alio tolli nisi occasionaliter. puta p malam persuasionē q̃ ēcitatꝫ non infert. Sed alia duo bona. i. corpis ⁊ exteriorū rerū possunt ab alio violēter auferri sed qz bonū corpis pemittit bono exteriorū rerum grauiora sunt peccā q̃bus infert nocumentū corporis q̃ ea q̃bus infert nocumentū exterioribus rebus. vñ inter cetera peccā q̃ cōmittunt in proximū homicidiū grauⁱ est p qđ tollit vita. proximi cui⁹ actu existēs. consequēter aūt adulteriū quod ē contra debitū ordinē generationis būane p quam est introit⁹ ad vitam. consequēter aūt sunt exteriora bona inter q̃ fama pemittit diuitias. corpis q. principaliora ē spūalia bona. Vñ dicit Prouer. xxij. Melius ē nomē bonū q̃ diuitie multe. ⁊ iō detractio pm suū gen⁹ ē maⁱ peccm̃ q furtum. min⁹ tñ q̃ homicidiū vel adulteriū. pōt tñ ēē alⁱ ordo p̃ter circūstātias aggrauantes vel diminuētes. Per accidēs aūt grauitas peccī attēdit ex pte peccātis q grauⁱ peccat si ex deliberatione peccet q̃ si peccet ex infirmitate vel tēptatione. ⁊ pm hoc pcā locupletiōis dīt aliqua leuitatē inq̃tū de facili ex lapsu lingue p̃ueniūt absq̃ magna pmeditatione. ¶ Ad. j. q̃ dō. q illi q̃ detrahūt xpo impedientes fidē membrorum ipsius. derogant diuinitati ei⁹ cui fides innititur. vñ non ē simplex detractio. sed blasphemia.

Ad. ij. dcm. q grauius peccm̃ est contumelia q̃ detractio. inq̃tuz dz maiorē contēptū p̃timi sicūt rapina ē grauⁱ peccm̃ q furtū. vt supra dictum est. contumelia aūt nō est grauⁱ peccm̃ q adulteriū. non em̃ grauitas adulterij pensatur ex cōmixtione corpoꝝ. ℔ ex deordinatiōe generationis humane. primeliosus aūt non sufficiēter causat inimicitiā in alio. ℔ occasionaliter em̃ diuidit vnitos in̄tum. i. p hoc q p mala alterⁱ p̃mittit alios q̃tum in se est ab eⁱ amicitia ꝛcpat licet ad hoc p eⁱ vba nō coganf. sic ℔ detractor occasionaliter est homicida. in̄tum. i. p sua vba dat alteri occasionē vt proximū odiat vel p̃cmat ꝛcpter qđ in epla C lemētis dī detractores esse homicidas. ℔ occasionaliter. qz q odit fratrē suū homicida est. vt dī. j. Io. iij. ¶ Ad. iij. dō. q̃ ira querit in manifesto vindictaz. Inferre vt pbus dicit in. ij. rethor. Ideo detractio q̃ ē in oculo nō est filia ire sicut cōtumelia. sed magis inuidie q nititur qualitercūq; minuere gliam p̃timi. vñ sequit ꝛcpter hoc q detractio sit grauior q̃ cōtumelia. qz ex minori vitio pōt oriri maius peccm̃. sicut ex ira nascit homicidiū ⁊ blasphemia. odiō em̃ pctōr attendit. Pm inclinationē ad finez qđ est ex parte auersionis. grauitas aūt pcti magis attendit ex parte auersionis. ¶ Ad. iij. dō. q qz homo letat in suis odo sui. vt dī Prouer. xv. inde ē q ille q detrahit suscipit magis amare ⁊ credere qđ dicit. ⁊ p p̃sequēs proximū magis odire. ⁊ sic magis recedere a cognitione veritatis. Iste effect⁹ pōt sequi ex alijs peccīs q̃ p̃mant ad odiū p̃timi.

Ad quartū sic p:rocedi

tur. Videt q audiēs q̃ tolerat detrahentē non graviter peccet. Non em̃ aliq̃s magis teneī alteri q̃ sibiipsi. ℔ laudabile est si patient bō suos detractores toleret. Dicit em̃ Greg. sup. Ezech. omel. xi. Lingua detrahētis sic nō studio nō debem⁹ excitare ne ipsi peem. ira p suaz malitiā exasperatos debem⁹ eqnimiter tolerare vt nobis meritū crescat. ℔ non peccat aliq̃s si detractionibus alioꝝ non resistat. ¶ Pre. Eccl. iij. dī. Non p̃dicabo vbo vitatio vllo mō. ℔ q̃q; aliq̃s detrahit vba vitatio docēdo vt supra dictū est. ergo videt q non sp teneat bō detractoribus resistere. ¶ Pre. Nullus dz impedire id qđ est in vtilitatē alioꝝ. ℔ detractio frequēter est in vtilitatē alioꝝ ꝛcpta quos detrahit. dic em̃ Papa Non nunq̃ detractio aduersos bonos conciliatur. vt q̃s vel domestica adulatio vel alioꝝ fauor in altū eruleat. detractio humiliet. ℔ aliquis non dz detractores impedire. ¶ Sed ꝛcpta est qđ Pieroī. dicit. Cane ne linguā aut aures habeas p̃uientes aut aliq̃s detrahas aut alios audias detrahētes. ¶ Ad. dcm. q pm apīm ad Rom. j. dēgni sunt morte non solū q̃ peccā facientes ℔ etiā q̃ faciēbus peccā p̃sentiūt. Eō q̃dam cōtingit dupliciter. Uno mō directe. q̃n scz q̃s inducit aliū ad peccm̃ vel ei placet peccm̃. Alio mō indirecte. i. q̃n non resistit cū resistere possit. ⁊ hoc cōtingit q̃q; non qz peccm̃ placeat. ℔ ꝛcpter aliquē būanū timorē. Dicendū est q̃ q si aliq̃s detractiones audiat absq̃ resistētia. videt detractori

consentire. vñ sit particeps peti ciuo. ꝛ si quidē inducat eum ad detrahendū. vel saltē placeat ei detractio ꝓpter odiū ciuo. aut detrahēt nō minus peccat ꝙ detrahentes quāq; magis. vñ Ber. dicit. detrahere aut detrahentē audire ꝙd bonū dānabilius sit non facile dixerim. Stulto nō placeat ei peccū. ℔ ex rimore vel negligētia vel erga verecūdia quādā omittat repellere detrahentē peccat quidē ℔ multo minus ꝙ detrahēs. ꝛ plerunq; venialiter. Quāq; etiam hoc pōt esse peccū mortale. vel ꝓpter hoc ꝙ alicui ex officio incumbit detrahentē corrigere. vel ꝓpter aliqd peculiū qđ audiēs nouit consequēs. vel ꝓpter radicem qua timet humanꝰ quāq; pōt esse peccū mortale vt supra habitū est. ¶ Rd.j.ℭ dōm. ꝙ detractiones suas nullus audit. qz mala ꝙ dicunt de aliq̄ eo audiente non sunt detractiones ꝓprie loq̄ndo ℔ presentie vt dictū est possunt nō ad noticiā alicuiꝰ detractiones ꝑtra ipm facte aliqꝝ reuelationibus peruenire. ꝛ tunc sal arbitrij ꝙ patit detrimentū fame alterꝰ. ꝛ ideo in culpā ei venit si non resistit cum possit resistere cadē rōne qua tenet aliquis subleuare asinū alterius iacentē sub onere vt precipit Deutro. xxij. ¶ Rd.ij. dōm ꝙ nō semꝑ aliquis ds resistere detractiōi arguēdo cū de falsitate. ꝛ maxime si sciat verū esse qđ dicit sed ds eum ꝓbia redargere ō hoc ꝙ peccat fratri detrahēdo vel saltem offendere ꝙ ei detractio displiceat ꝙ tristiciā faciet. qz vt dī Prouer. xxv. Ventꝰ aquilo dissipat pluuias. ꝛ facies misteo lingua detrahentē. ¶ Rd.iij.dōs. ꝙ multitudo q̄ detractione ꝓcedit. non est ex intentione detrahēdi. ℔ ex dei ordinatione q̄ ex quolibet malo elicit bonum. ꝛ ideo nihilominꝰ ē detractiōib⁹ resistendū. sicut ꝛ raptoribus vel oppressoribꝰ aliorꝝ q̄uis ex hoc oppressio vel spoliatio ꝙ patientiā meritū crescat.

℣ Questio. lxxiiij.

Deinde considerāduꝫ est de susurratione. Et circa hoc querunt duo. Primo vtrū susurratio sit peccū distinctum a detractione. Secdo qđ bona sit grauitas.

Ad primū sic procedit

Videt ꝙ susurratio non sit peccū distinctū a detractione. Dicit enī Ysido. in ii. ethimo. Susurro ō sono locutiōis appellat qz nō i facie alicuiꝰ ℔ aures loq̄t detrahēdo ℔ loq̄ de alio detrahendo ad detractiōez primet. ℔ susurratio nō ē peccū distinctū a detractōe ¶ Pre. Leui. xix. dī Nō eris criminator nec susurro in populo. ℔ criminator idē videt esse. qđ detractor. ℔ etiam susurratio a detractione nō differt. ¶ Pre. Eccl. xxviij. dī. Susurro ꝛ bilinguis maledictꝰ erit. ℔ bilinguis videtur idē esse qđ detractor. qz detractor est duplici lingua loqui. aliter ℣. in absentia. ꝛ aliter in presentia. ℔ susurro idē est qđ detractor. ¶ Sed ptra est qđ ℍ om. ℣. sup illud. susurrones detractores dicit glo. Susurrones sūt amicos discordātes feminātes. detractores ℔ alios ꝙ bona negāt vel minuūt. ¶ ℍ. dōm. ꝙ susurro ꝛ detractor in materia peccāti. ꝛ eciaꝫ in forma sūt in modo loq̄ēdi. qz vterq; malū occulte de ꝓximo dicit. ꝓpt quā similitudinē inter dū vnū ꝙ alio ponit. Dī Eccl. v. sup illud. Non appellereris susurro. dicit glo. ꝛ detractor. Differūt aūt in fine. qz detractor intendit denigrare famā ꝓximi. vnde illa mala de ꝓximo ꝓpiue ꝓfert ex q̄ bus ꝓximus infamari possit. vel saltē diminui eius fama. Susurro aūt intendit amicitias separare. vt ptz ꝙ glo. inducā. Et ꝙ aliud qđ dī Prouer. xxvj. Susurrone subtracto iurgia conquiescūt. ꝛ ideo susurro talia mala ꝓfert de ꝓximo ℔ pōt contra ipm cōmouere animū audiētis. Vnde illō Eccl. xxviij. Vir pacis cōturbabit amicos. ꝛ inmedio pacem habentes immittit inimicitias. ¶ Rd.j. ergo dōm. ꝙ susurro in fratrem dicit eadem de alio dī detrahere. In hoc tamē differt a detractore. qz nō intendit semꝑ malū dicere. ℔ quicqđ sit illud qđ possit aim vtiꝰ piurbare contra aliū. eniꝫ si sit simplr bonū. ꝛ ℔ apparens malū inferri displicet ei cui dī. ¶ Rd.ij. dōm. ꝙ criminator differt a susurrone ꝛ detractore. qz criminator ē ꝙ publice crimia alicui imponit vel accusando vel cōuincendo. qđ non primet ad detractorē ꝛ susurronē. ¶ Rd.iij. dō. ꝙ bilinguis ꝓprie dī susurro. Cū enī amicitia sit inter duos nisi susurro ex vtroq; ꝓpe amicitiā rumpe. ꝛ ideo duabus linguis vnit ad duos. vnī dicens malū de alio ꝓpē qđ dī Eccl. xxviij. Susurro ꝛ bilinguis maledictꝰ est. Et subdit. Multos eiūs turbauit pacē habentes.

Ad secūduꝫ sic ꝓcedit

Videt ꝙ detractio sit grauius peccū ℔ susurratio. Peccā enī ois ꝑsistunt in hoc ꝙ aliqđ male dicit ℔ detractor dicit de ꝓximo ea ꝙ sunt mala simplr. qz ex talibꝰ oīt infamia vel diminuit fama. susurro aūt non intrat dicere nisi mala apparentia ꝙ.ſ. displiceāt audiēti. ℔ grauꝰ peccū est detractio ℔ susurratio. ¶ Pre. Ecclī. aufert alicui famā. aufert ei non solū vnū amicū. ℔ mille. qz intellectꝰ omnium cuiuslibet refugit amicitiā infamis ꝓximi. Vñ contra quendā ps. xj. Parali. xix. Deo ꝙ oderūt dōm amicitia iūgeris. susurratio aūt aufert vnū solū amicū. grauꝰ ergo peccū est detractio ℔ susurratio. ¶ Pre. Iac. iij. dicit. Qui detrahit fratri suo detrahit legi. ꝛ per consequēs deo ꝙ est legislator. ꝛ sic peccū detractionis videt esse peccū in deū. qđ ē grauissimū vt supra habitū est. peccū aūt susurrationis ē ꝓximum. ℔ peccū detractionis est grauꝰ ℔ peccū susurrationis ¶ Sed ℣ est qđ dī Eccl. v. detestatio pessima sup bilinguē. susurratori aūt odium inimicitia ꝛ ꝓtumelia. ¶ ℍ. dōs. ꝙ sicut supra dictum est. peccū in ꝓximū tanto ē grauꝰ quāto ꝙ ipm nocumentū ꝓximo infert. nocumentum aūt tanto maius ē ꝙto malus est bonū qđ

ꝓ collik. Inter cetera ꝺo exteriora bona ꝓcipiet amicus. qꝛ sine amicicia nullus viuere pōt. vt ꝓz ꝑ pbm in. viij. ethi. Pū dicit Eccl'. vj. Amico fi deli nulla est compatio. qꝛt optima fama q̄ per detractionē tollit ad hoc maxime necessaria est vt hō idoneꝰ ad amicitiā habeaꝝ. ꝛ hō susurratō est maius ꝑcm q̄ detractio ꝛ q̄ ꝯmelia. quia amicus ē melior q̄ bonor, ꝛ amari q̄ honorari vt in viij. ethi. pbō dicit. ¶ Ad. j. q̄ dom. q spēs ꝛ grauitas ꝑcī magis attēdit ex fine q̄ ex materiali obiecto. ꝛ ideo rōe finis susurratio ē grauior q̄uis detractor q̄libz peiora dicat. ¶ Ad. ij. dom. q fama est dispositio ad amicitiā. ꝛ infamia ad inimicitiam. dispositio aūt deficit ab eo ad qō disponit. ꝛ ideo ille q̄ opat ad aliqō qō ē dispositio ad inimicitiā. minꝰ peccat q̄ ille q̄ directe opatur ad inimicitiā inducendā. ¶ Ad. iij. dom. q ille qui detrahit fratri intm videt detrahere legi inq̄tū cōtēnit ꝓceptū de dilectione proximi. ꝓra qō directius agit q̄ amicitiā disrūpere nititur. vñ hoc ꝑcm maxime ꝓra deū ē. qꝛ deꝰ dilectio est vt dī. j. Io. iij. Et ꝓpter hoc dī Prouerb. vj. Sex sūt q̄ odit dns. ꝛ septimū detestat aia eius. ꝛ hoc septimū ponit cū qui seminat inter fratres discordiā.

Questio. lxxv.

Deinde cōsideranduz

est ō derisiōe. Et circa hoc q̄runt duo Primo virū derisio sit ꝑcm speciale distinctū ab aliis peccatis q̄bus p verba nocumentū proximo infert. Secundo virum derisio sit ꝑcm mortale.

Ad primum sic ꝓcedit

Videt q derisio non sit speciale ꝑcm ab aliis premissis distinctū. Subsannatio em videt idē esse qđ derisio ꝗ subsannatio ad ꝯmeliā videtur pertinere. ergo derisio non videt distinguī a ꝯmelia. ¶ Pre. Nullus irridet nisi de aliquo turpi ex quo homo erubescit. hmōi aūt sunt peccā q̄ si manifeste de aliq̄ dicunt pertinēt ad ꝯmeliam. si aūt occulte prudenter ad detractionē sine susurratione. q derisio non ē virtū a ꝑmissis distinctum. ¶ Pre. Vnde peccā distinguūtur fm nocumēta q primo inferunt. ꝗ p derisionē nō infert aliud nocumētū primo q̄ in honore vt fama vel detrimēto amicitie. q derisio nō ē peccatū distinctū a ꝑmissis. ¶ Sz ꝓra ē qđ derisio fit ludo. vñ ē illusio nominat. nullā aūt ꝑmissorum ludo agit ꝗ serio. q derisio ab oīb⁹ ꝑdictis differt. ¶ Rñ. dom. q sicut supra dictum est. peccā verbo ꝓcipue pēsanda sunt fm intentionē proferentis. ꝛ sō fm vniuersa q̄ paro intendit ꝓra aliū loquēs hmōi peccā distinguunt. Sicut aūt aliqs cōtrahendo intendit quantū honorē deprimere. et detrahendo diminuere famā ꝛ susurrādo volere amicitiā. ita etiaz irridendo aliqs intendit q ille q̄ irridet erubescat. ꝛ qꝛ hic finis est distinctus ab aliis. ideo etiā peccm derisionis distinguit a premissis peccis. ¶ Ad. j. q dom. q subsannatio ꝛ illa conueniunt in fine ꝗ pōt in mō. qꝛ irrisio fit ore. i. verbo ꝛ cachinnatio. subsannatio aūt̄ manu gato. vt dicit glo. sup illud ꝑs. Qui habitat i celis irridebit eos. Talia aūt differētia non diuersificat spēm. verumq̄ tū differt a cōtumelia. sic erubescētia a dehonoratōe. Est em erubescētia timor dehonorationis sicut Damasce. dicit.

¶ Ad. ij. dom q de ope virtuoso aliqs apō alios ꝛ reuerentiā meretur et famā. ꝛ apud ſcipm bone ꝓficit̄ glias. fm illud. ij. ad Cor. v. Gloria nra hec est testimoniū conscientie nre. vñ econtrario de actu turpi. i. vitioso. apud alios q̄dem tollit bois bonor ꝛ fama. ꝛ ad hoc ꝯtumeliosus ꝛ detractor turpia de alio dicunt. apud ſcipm aūt ꝑ turpia q̄ hic dicunt aliqs pōt ꝓficere glias ꝑ quā dā confusionē ꝛ erubescētiā. ꝛ ad hoc turpia dicit derisor. ꝛ sic patz q derisor cōcurrit cū ꝑdicto vitio in materia differt aūt in fine. ¶ Ad. iij. dō q securitas conscie ꝛ quies illius magnū bonū est. fm illud Prouer. xv. Secura mens q̄si iuge ꝯuiuiū. ꝛ ideo ꝑ ꝓficiā alicuꝰ inducat ꝓximū dādo ipm aliqs spāle nocumentū ei infert. vñ derisio est ꝑcm speciale.

Ad secundum sic ꝓcedit

Videt q derisio nō possit esse ꝑcm mortale. Nūc em ꝑcm mortale cōtrariat charitati sed derisio nō videt ꝓrariare charitati. agit em ludo q̄q inter amicos. vñ ē delusio nominat. ergo derisio nō pōt esse ꝑcm mortale. ¶ Pre. Derisio illa videt ee maxima q̄ fit in iniuriā dei licet em omīo derisio q̄ vergit in iniuriā dei est ꝑcm mortale. alioq̄n quicūq̄ recidiuet ex in aliquod ꝑcm veniale de q̄ penituit. peccaret mortaliter. dicit em Isido. q irrisor ē q non pentēo qui ad hoc agit tm qō pentet. sili ꝛ ꝛegretur q oio simulatio eēt ꝑcm mortale. qꝛ sicut Greg. dicit in moral. Per structionē signat simulator qui deridet equū. i. boiem tollit ꝛ ascensorē. i. deū ergo derisio non est ꝑcm mortale. ¶ Pre. ꝯtumelia ꝛ detractio vident ee grauiora ꝑcā q̄ derisio. qꝛ maius est facere aliqđ serio q̄ ioco. sed non ois detractio vel ꝯtumelia est ꝑcm mortale. q multo minus derisio. ¶ Sed ꝓra est qō dī Prouerb. xij. Ipse deridet illusores. ꝗ deridere dei est eternaliter punire ꝑ ꝑcm mortali. vt ꝓz ꝑ illud qđ dī in ꝑs. Qui habitat in celis irridebit eos. q derisio est ꝑcm mortale. ¶ Rñ. dom q irrisio nō fit nisi ō aliq̄ malo vt defectu. malū aūt si fit magnū non ꝑ ludo accipit ꝗ derisorie vñ si in ludo vel risum vertat ex quo irrisionis vel illusionis nomē sumit. hoc est qꝛ accipit vt paruum. Pōt aūt aliqd malū accipi vt parū dupliꝛ. Vno modo fm se. Alio mō rōne psone. Cum aūt aliqs alterius psone malū vt defectū in ludo vel risum ponit. qꝛ fm se parū malum est veniale vel leue ꝑcm fm suū genus. Cū aūt accipit quasi parū rōne psone sic defectꝰ puerox ꝛ stultox parū pōderare solemꝰ. sic aliquā illudere vel irridere est eum oino parūpēdere ꝛ cum tam vilem existimare vt de eius malo nō sit curandū. ꝗ sit q̄si ꝑ ludo bōdus. ꝛ sic derisio est ꝑcm mortale ꝛ grauꝰ q̄ ꝯtumelia q̄ sibi est

in manifesto. qz primelios quandē accipe malū alterius seriose. illusior aūt in ludū. et ita videtur esse maioz cōtemptus et dehonorātio. et fm hoc illusio est graue peccū. et tanto grauius ḡto maior reuerētia debeatur persone q̄ illudit. vñ gratissimū est tridere deum ea q̄ dei sunt. fm illō Esa. xxxvij. Cui exprobrastis atq̄ blasphemastis et sup quē exaltastis vocē tuam. Et postea subdit Ad sctm ihm. deinde sequm locū tenet uisio parentū. vñ dī Prouer. xxx. Oculū q̄ subsannat patrē et despicit partū matris suę. effodiant eū corui de torrēte. et comedāt eū filij aquile. deinde tullius uersio grauis est. qz bonos et uirtutis p̄miū. Et pro hoc dī Job. xij. deridet iustū simplicitas. Atue quidē uersio valde nociua est. qz p hoc homines a bene agendo impediunt. fm illud Gregō. Qui in alioz actib⁹ cpōnit bona respiciūt. mox ea manu pellere expauescūt. cuel lunt. ¶ Ad. j. ergo dīm. q̄ iudex non imponat aliquid pro tanto charitati respectu ejus cuj iudicat. pōt tñ imponere aliq̄d pro tanto charitati respectu ei⁹ ō quo iudicat ꝓpter ꝓpinquū vt dictum est. ¶ Ad. ij. dīm. q̄ ille qui recidiuat in parū de quo penituit. et ille q̄ simulat. non expōit deū irridet. ꝙ tñ interpretatiue. inquantum. s. ad modū deridētis se hz. nec tñ ventalit peccādo aliōs simpliciter recidiuat vel simulat ꝙ dispositiue vt interpretatiue. ¶ Ad. iij. dīm. q̄ uersio fm suā rōnē semper aliq̄d est ꝙ detractio vel p̄tumelia. qz nō imponat cōtemptū ꝙ iudū. q̄nq̄ tñ hz maiorez cōtemptū ꝙ p̄tumelia. vt supra dictū est. et tūc ē graue peccatum.

¶ Questio. lxxvj.

Deinde ꝑsideranduz est de maledictione. Et circa hoc querunt ḡnos. Primo utrū licite possit aliq̄s maledicere boi. Secōo utrū liceat possit aliquis maledicere irrōnali creature. Tertio utrū maledictio sit pctm mortale. Quarto de cōpatione eius ad alia pcta.

Ad primuz sic ꝓceditur.

Videt q̄ non liceat maledicere aliquē. Nō est em licitū ptergredi mandatū apli in quo ꝑcipit Rom. xij. Benedicite nolite maledicere. ꝙ non licet aliquē maledicere. ¶ Pet. Nō tenemur deū benedicere nisi illō. Psal. xij. Benedicite filij hoim dño. ꝙ nō pōt ex ore eodē procedere benedictio dei et maledictio hoīs vt ꝑbat Iaco. iij. ꝙ nulli licet aliquez maledicere. ¶ Pret. Ille q̄ aliquē maledicit videtur optare malū eius culpe vel pene. qz maledictio videt esse imprecatio q̄dam. ꝙ. nō licet desiderare malū alterius. quia nō optare oportet ꝓ oibus vt liberent a malo. ꝙ nulli licet maledicere. ¶ Pret. Diabolus ꝙ obstinationē magne subtilitatis et malicie. ꝙ non licet alicui maledicē diabolū sic nec sctōm. vñ em Eccl. xj. Cum maledicit impius diabolū maledicit ipe aiam suam. ꝙ multo minus licet maledicere hoīem. ¶ Pret. Numeri. xxiij. sup illud. Quō maledicā cui nō maledicit dño dicit glo. Non pōt cū iusta male dicendi causa vbi peccātis ignorat affect⁹. ꝙ hō non pōt scire affectū alteri⁹ boni. nec certū virtutis maledict⁹ a deo. ꝙ nulli licet aliquē bonū maledicere. ¶ Sed cōtra ē qđ dī Deutro. xxvij. Maledictus q̄ nō permanet in sermonib⁹ legis huj⁹. Maledictus etiā puerio sibi illud dīcit maledixit. vt habet. iij. Regū. xj. ¶ Exō. dōm. q̄ maledicere idē est qđ malū dicere. dicere aūt tripliciter se habet ad id qđ dī. Uno modo p modū enūciationis. sic aliq̄d exponit mō indicativo. et sic maledicere nihil aliud est ꝙ malū alteri⁹ referre. qđ pertinet ad detractōes. vñ q̄nq̄ maledici detractores dicunt. Alio mō dicere se hz ad id qđ dī per modū causē. et hoc q̄dem primo et principaliter cōpetit deo q̄ oia suo vbo fecit. fm illud pō. dixit et facta sunt. Consequēter aūt cōpetit hoībus q̄ verbo suo alios mouēt ꝙ imperiū ad aliq̄d faciendū. et ad hoc instituta sunt vba imperantis modi. Tertio mō ipsum dicere se hz ad id qđ dī qđ exprimit aliquis q̄dam affect⁹ desiderātis id qđ vbo exprimit. et ad hoc instituta sunt vba optantis mōi. Pretermisso ꝙ primo modo maledictiōem q̄ est p simplicē enūciationē mali. ꝑsideranduz est ō aliis duob⁹. Ubi sciēdū oportet ꝙ facere aliq̄d est velle illud. se habentes in bonitate et malicia vt ex supra dictis ptz. Ubi in istis duob⁹ modis q̄ malū dī q̄ modū imperato vel modū optantis, eadē rōne est aliq̄d licitū et illicitū. Sē em aliq̄s imperat vel optat malū alterius sub rōne boni sic est licitū. nec erit maledictio q̄ se loquēdo. ꝙ p accidēs. qz principalis intentio dictis non ferē ad malū ꝙ ad bonū. Cū ergo aūt malū aliq̄s dicit imperando vel optando sub rōne vapticis boni. Quādoq̄ q̄dez sub rōne talis. et sic videt licite maledicere illū cui p̄cipit talis pena inferri. et sic etiā ecclia maledicit anathematizando. sic et ꝓphete in scripturis q̄nq̄ imprecant mala pctōrib⁹ quasi ꝓhibentes voluntatē suam diuine iusticie. licet de imprecationes possint etiam p modū p̄nūciationis intelligi. Quinq̄ vo dī aliq̄s malū sub rōne vtilis. puta cum aliq̄s optat aliquē pctōrē pati aliquam correctionē aut aliq̄s impedimētū. vt vr ipe meus efficiat. vel vt saltem ab alioz nocumento cesset. ¶ Ad. j. ꝙ dōm. q̄ apls ꝓhibet maledicere p se lōquendo cū intentione mali. Et sīlr dicēdū ad scōm. ¶ Ad. ij. dōm. q̄ optare alicui malū sub rōne boni non sufficit affectui quo q̄s simpliciter alicui optat bonū. ꝙ magis hz ꝓpriatas ad ipm. ¶ Ad. iij. dcm. q̄ in diabolo ē ꝑsiderare naturā et culpā. natura quidez est bona est ex deo nec ei maledicere licet. culpa aūt eius est maledicenda. fm illud Job. iij. Maledixit ei q̄ maledicunt diei. cum aūt pctōr maledicit diabolū ꝓpter culpā. seipm sibi rōne iudicii maledictōe dignū. et fm hoc dī maledicere aiam suā. ¶ Ad. v. dōm. q̄ affectus peccātis et si in se nō videat pōtū ꝓpter ex aliq̄ manifesto pctō. ꝙ q̄ pena ē

in aligēda. Sitr etiā aliquis scleri non possit quem deum maledicat sm Aug̃m reprobari onē. pōt th scleri qō sic maledicē a deo sm rectū pūc culpe.

Ad secundū sic procedit

Dicit. Videt q̄ non liceat creature irrōnali male dicere. ¶ Maledictio em̄ pcipue videt esse licita in illum respicit penā. q̄ creatura irrōnalis non est susceptiua nec culpe nec pene. q̄ ergo maledicere non licet. ¶ Pre. In creatura irrōnali nihil inuenit nisi natura quā deus fecit. hāc aūt maledicere nō licet etiā in diabolo vt dictū ē. q̄ creaturam irrōnalē nullo modo licet maledicere.

¶ Pret. Creatura irrōnalis aut est permanēs sic corpa. aut est trāsiens sic tēpora. q̄ sicut Greg⁹. dicit in. xiij. moral. Sciendum est mal edicere nō exīti. vtilius. qō si existeret. q̄ nullo mō licet maledicere creature irrōnali. ¶ Sed pra est qō dño maledixit ficulnee. vt habet Matth. xxj. Et Job maledixit diei suo. vt habet Job. iij.

¶ Rñ. dōs. q̄ benedictio vel maledictio q̄rit ad illā rem pinet cui pōt aliq̄d bene vel male conferre. s. rōnali creature. creaturis aūt irrōnali bus bonū vel malū dicit pringere in ordine ad creaturā rōnalē. ppt quā sunt. Sciendū aūt aūt ad eam maledixit. Duo q̄dem modo q̄ modū subuentionis inferius. s. ex creaturis irrōnalib⁹ subuenit humane necessitati. et hoc mō dño boi dicit Gen. iij. Maledicta terra in ope tuo. vt. s. q̄ eius sterilitate homo puniret. Et ita etiā intelligunt qō dr Deutro. xxviij. Benedicta horrea tua Et infra. Maledictū horreū tuū. Sic etiā David maledixit mōtes gelboe sm Greg. expositionē. Alio mō creatura irrōnalis ordinat ad rōnalē p modū significationis. et sic dño maledixit ficulneā in significationē iudee. Tertio modo ordinat creatura irrōnal ad rōnalē p comodū timentis. s. ipsis vel locutis sic maledixit Job diei natiuitatis sue. ppter culpā originalē quaz nascēdo cōtraxit. et ppter sequētes penalitates. et ppter hoc etiā pōt intelligi David maledixisse montib⁹ gelboe. vt legit. ij. Reg̃. j. scz ppter cedē ppli. q̄ in eis pringerat. Maledicere aūt rebus irrōnalib⁹ inferiorum sunt creature dei est pcipue blasphemie. Maledicere aūt eis sm se cōsiderata est otiosum et vanū. et p̄ sequēs illicitum. Et q̄ hoc pz ratio ad obiecta.

Ad tertiū sic procedit.

Videt q̄ maledicere nō sit pcm̄ mortale. Augustin. n. de ciuit. de igne purgatorio nūerat maledictionē inter leuia pcā. hec aūt sunt venialia. ergo maledictio nō ē pcm̄ mortale. q̄ veniale.

¶ Pre. Ea q̄ ex levi motu mētis pcedūt nō vident ee pcā mortalia. q̄ interdū maledictio ex levi motu pcedit. q̄ maledictio nō ē pcm̄ mortale. ¶ Pret. Grauius ē malefacere q̄ maledicere. q̄ malefacere nō sp ē pcm̄ mortale. q̄ multo mīs maledicere. Sed cō. Nihil excludit a regno dei nisi pcm̄ mortale. q̄ maledictio excludit a regno dei. sm illud. j. ad Cor. vj. Neq̄ maledici neq̄ rapaces regnū dei possidebūt. q̄ maledictio ē pcm̄ mortale. ¶ Rñ. dōm q̄ maledictio de q̄ nūc loquimur est p q̄dā nūc pnūciatē malū pra aliquē vel imprando vt optando. vel le aūt vel impio mouere ad malū alterū sm se repugnat charitati q̄ diligām⁹ pximū volentes bonū ipsius. et ita sm suū genus ē pcm̄ mortale. et tāto g̃ius. q̄to pson̄ cui maledicimus magis amare et reuereri tenemur. Nā dī Exod. xx. Qui maledixerit pri suo et mī morte moriat. Cōtingit aūt verbū maledictionis pferri ex pcm̄ veniale. vel ppter pruitatē mali q̄ ds alteri maledicēdo imprecat. vel etiā ppt affectū ei⁹ q̄ pfert maledictionis verba dū ex levi motu vt ex ludo aut surreptiōe aliq̄ talia verba pferat. qz pcā verboz maxime ex affectu pensant vt supra dictum est. Et q̄ hoc pz ratio ad obiecta.

Ad quartū sic procedit

Videt q̄ maledictio sit gen⁹ pcm̄ q̄ detractio. Maledictio em̄ videt ee blasphemia q̄dā. vt pz p id q̄ dī in canonica Jude. q̄ cū Michael archāgelus cū diabolo disputans altercarē de Moysi corpe. nō ē ausus maledictū inferre blasphemie. et accipitur blasphemia. p maledictiōe sm glo. blasphemia aūt ē genus pcm̄ q̄ detractio. q̄ maledictio ē grauior detractiōe. ¶ Die. homicidiū ē detractione grauī⁹ vt ō. dictū ē. q̄ maledictio ē par pcō homicidij. Dicit em̄ Chrysos. super Mat. Cum dicerio maledic ei⁹ domū euerte et oia pene facit. nihil ad homicida differe. q̄ maledictio ē grauī⁹ q̄ detractio. ¶ Pre. Cā pōnitet signo. q̄ ille q̄ maledixit cuiq̄ malū suo impio ille aūt q̄ detrahit solū signat malū tā exīs. grauius q̄ peccat maledic⁹ q̄ detractor. ¶ Sed cō est q̄ detractio nō pōt bñ fieri. maledictio aūt fit bene et male. vt ex dictis pz. q̄ grauior ē detractio q̄ maledictio. ¶ Rñ. dō. q̄ sic in pmo libro ē. dupler ē malū. s. culpe et pene. malū aūt culpe per se est vt ibidē ostū ē. vñ dicere malū culpe peius est q̄ dicē malū pene dūmō sit idē modus dicēdi. ad detractionis g̃ et susurronē et detractionē et etiā derisorē pinet dicē malū culpe. q̄ ad maledicentē pur nūc loquimur pinet dicē malū pene nō aūt malū culpe nisi forte sub rone pene. non tñ est idē modus dicēdi. nā ad pdicta quinq̄ vitia pinet dicē malū culpe solū enūciādo. q̄ maledictionē pro dē malū pene vt causando vt per modū imperij vt oprādo. ipa aūt enūciatio culpe pcm̄ ē inferens aliq̄d nocumētū ex pō primo infert. grauī⁹ aūt ē nocumentū inferre q̄ nocumētū desiderare ceteris pib⁹. ¶ Pō detractio sm cōem rōnē grauī⁹ pcm̄ ē q̄ maledictio simpler desiderū exprimēs. maledictio pō q̄ hoc modo impij cū habeat rōem cuiusdā mīs ee grauior si mal⁹ nocumētū inferat. q̄ si detrahendo fame vt leuior si sim⁹. et hec q̄dem accipienda sunt sm ea q̄ se pinēt ad rōnē boni vitiosi. pōt aūt et alea accidēs cōsiderari q̄ pōtest vicia vel angēe vel minuāt. ¶ Ad. j. q̄ dōm. q̄ maledictio creature inferiōris creaturā ē redundat i deū. et sic p accidēs hz rōnē blasphemie. nō aūt si maledicat ei creatura q̄ culpā et eadē rō ē de detractione.

Sēd.ij.dō.q sic dictū ē an maledictio vno mō in cōdit desiderū malū. vñ si ille q maledicit velit malū occisōis alteri⁹ desiderio.nō differt ab homicida. differt tñ intrinsecū actus exteriors aliquid adiucit voluntas. Sēd.iij.dō.q rō illa pcedit de maledictione fm q importat imperiū.

Questio.lxxvij.

DEinde cōsiderāduz est de pcio q sunt circa volūtarias cōmutationes. Et primo de fraudulēta q cōmittit in emptōib⁹ & vēditōib⁹. Secdo ō visura q fit in mutuo. C Circa primū.n. cōmutationes volūtarias nō inuenit aliq̄ spēs pcti q distinguatur a rapina vt furto. C Circa primū q̄runt ḡtuor. Primo ō iniusta vēditio ex pte rei.s. vtrū liceat aliq̄d vēdere plus q valeat. Secdo ō iniusta vēditione ex pte rei vēdite. C Tertio vtr vēditor teneat dicere vitia rei vēdite. Quarto vtrū licitū sit aliq̄d negociādo plus vēdere q emptū sit.

Ad primum sic, pcedit

Videt q aliqs liceat possit vēdere rem plus q valeat. Justū.n. in cōmutationibus hūane vite fm legem ciuiles determinat. q fm eas licitū est emptori & vēditori vt sciunt decipiāt. qō q̄dez fm ipsā vēditor plus vēdit rē q valeat. emptor ite⁹ plus q valeat. q licitū ē q aliqs vēdat rē plus q valeat. Prae. illo qō ē oib⁹ cōcedēdū est nēm esse peccū. q sic Aug. refert. xiij. ō tri. dēm cuiscdā mimi fuit ab oib⁹ acceptū. Vbi vult emerēt ea rē vēdē. C ut ēnā ponat qō ol Pioner. ex. Matt. ē malū ē dicit oia emptor & cū recesserit gloriat. q licitū ē aliq̄d charī⁹ vēdere & vili⁹ emere q valeat. Prae. nō videt ee illicitū si ex pactione agat id qō fieri dz ex debito honestatis. q fm pbiū in.ix. ethi. i amicitia vtilis recōpēsatio fieri dz fm vtilitatē quā pcepit & ille q bñficium suscepit q dē q̄dq̄ excedit valorē rei pacte. sicut patet in eo aliqs multa re aliq̄ indiget. vt ad periculū euitandū. vel ad aliq̄ cōmodū psequendum. q licet in pactis emptōis & vēditōis aliquid pacte p malos pcio q valeat. Sz cōtra est qō dī Matt. vij. Oia q cunq; vultis vt faciāt vobis homines. & vos facite illis. q nullus vult sibi rem vēdi carius q valeat. q nullus dz alteri vēdere rem cari⁹ q valeat. Hñ. dōm. q fraudes adhibere ad dā q aliq̄d plus iusto pcio vendat, eius pcm ē ingrū aliqs decepit. pximū in dānum ipsius. vñ T⁹ dicit in li. de offi. Tollenda ē igit oīs rep⁹ arabdio oē mēdaciū nō licita ro vēditor. nec q̄ pcta se licet. emptor apponet. Sēnāt fraus debet inter ē emptōē & vēditōē tuplr loq possum⁹. Uno mō fm se & fm ē em pcio & vēditio videt ee intro ducta p cōmunitatē vtilitate vtriusq. dum.s. vn⁹ indiget re alteri⁹. & econtrario. sic pcs p pbiū in.j. polit. Eādē aūt p cōmunitatē vtilitate inducta est nō dz esse magis in grauamē vn⁹ q̄ alteri⁹. & ideo dz fm equalitatē rei inter eos pactā institui. ḡtuita aūt res q in vsū hois venit. mensurat fm pretiū datū ad qd est mensura nūmisma vt dī in. v. ethi. Et ideo si vel peccū excedat ḡtuitē valorē rei. vel ecōuerso res excedat peccū tollit iusticie equalitas. & tō carius vēdere aut vilius emere rem q valeat ē fm se iniustum & illicitū. Illo mō possum⁹ loqui de emptione & vēditione fm q pactādēs credit in veritatē vn⁹ & decrimētū alteri⁹. puta cū aliqs multū indiget hāc rem aliquā. & alius ledit si ea careat & in tali casu iustū pretiū erit. vt non solū respiciat ad rem q vēdit. q ad damnū qō sustinet ex vēditione incurrit. & sic licite potest aliq̄d vendi plus q valeat fm se. quia nō vendat plusq̄ valeat hūi. Sē po aliqs multum iuuet ex re alterius qā accipit ille ho q vendidit nō dānificat credo re illa. non dz eam suspendere. qz vtilitas q alteri accrescit nō est ex vēditione. q ex pactione emētis. nullus aūt dz vēdere alteri qd non ē sūi. licet possit ei vēdere dānum qō patit. ille tñ q ex re alteri⁹ accepta multum iuuat pōt ḡpia spōte aliq̄d vendēti supererogare. qō pertinet ad ei⁹ honestatē. Sēd.j.q dō. q sicut supra dictū est. lex hūana pcēp dat in q sunt multa virtute deficientia nō aūt dat solus virtuosis. & ideo lex hūana non potuit ꝓhibere quicqd est cōtra virtutē. Sed sufficit vt prohibeat ea q destruunt hoim cōmercia. alia vo tolerat q si licita non q ea approbet. q q ea non punit. sic q dz q licitū pena nō inducēda si absq; fraude vendit⁹ rem suā laudabiliter aut emptor vilia no emat nisi sit nimium excessus. qz tunc etiam lex humana cogit ad restituendū puta si aliqs sit deceptus vltra dimidiā iusti pretij quantitatem. Sed lex diuina nihil imperium relinquit quod sit virtuti contrariū. Pō fm diuinā legem illicitū reputat si in emptione & venditione nō sit equalitas iusticie obseruata et sciens ille qui plus habet recōpēsare ei qui dānificat⁹ est si sit notabile dānū. qō ſō dico. qz iustū pretiū q̄q; nō est pūctualiter determinatū. q magis in quibusdā extimatione cōsistit. ita q modica additio vel minutio nō videt tollere equalitatē iusticie. Sēd.ij. dōm q sic Aug. dicit. Minus ille vel scipm inuendo vel alios expiendo vult velle emere & care vēdere oīb⁹ ad credidit esse cōmune. q q̄n reuera vanū & pōt quisq; adipisci huiusmodi iusticias qua huic resistat & vincat. Et ponit exemplū de quodā q modicū pecūiū de quodā libro ꝓter ignorantiā postulāt iustū pretiū dedit. Vn pt q aliud cōmune desiderū nō est nature. q vitiū. & ideo cōmune est multis quia p latas viā vitiorum incedunt. Sēd.iij.dōm. q iniusticia cōmutatiua cōsideratur principaliter equalitas rei. q in amicitia vtilis considerat equalitas vtilitatis. & ideo recompēsatio fieri debet fm vtilitatē perceptā. in emptione vero fm eqlitatē rei

Ad secūduz sic, pcedit

Videt q vendens non reddat iniusta & illicita ꝓter defectū rei vēdite. Nam.n. certa sunt pēsanda in re q̄ rei spēs subalio. q ꝓter defectus speciei substātialis non videt rescindendus rei illicitus. pura si aliqs vēdat argētū aut aurū alchimisticū. p vero. qō est vtile ad vsū humanos

vsus ad quos necessariū ē argentū t aurū puta ad vasa t ad alia hmōi.ꝫ multo minus erit illicita vēditio si sit defectus in aliq̄. ¶ Ad. Defectus ex pte rei q̄ est fm quātitatē maxime videtur iusticie pertinere q̄ in equalitate ꝓsistit.quātitas aūt p mēsuram cognoscit.mensure aūt rerum q̄ in vsum hoīs veniūt. non sunt determinate.ꝫ alicubi maiores alicubi minores vt ꝓz p ꝓbm in .v. ethi.ꝫ nō pōt euitari defectus ex pte rei vēdite.t ita videt q̄ ex hoc vēditio non reddatur illicita. ¶ Ad. 2. Ad defectū rei vendite pertinet si ei pretio qualitas deest.ꝫ ad qualitatez rei cognoscendā requirit magna scia q̄ pleriq̄ venditoribus deest.ꝫ nō reddit vēditio illicita ꝓpter rei defectus. ¶ Ad. 3. Ꝑ est q̄d Ambro. dic̄ in li. 3 offi. Regula iusticie mīsfeste ē q̄ avero nō declinare virū decet bonū. nec dāno iusto affici cere quēq̄ nec alien hoīo inectere rei sue. Ad. 4. dō. q̄ circa rē q̄ vēdit duplex defect⁹ ꝓsiderari pt. Unus q̄dem fm spēm rei.t hunc q̄dez defectū si venditor cognoscat in re quā vendit.fraudem cōmittit in vēdītione. vñ vēditio illicita redditur. Et hoc est q̄d dr ꝓra qualdā Esa. 1. Argentū tuum versum est in scoriam.vinū tuum miscuit aquā.q̄ erit q̄ miscit est panis defectū ḡnum ad spēm. Alius aūt defectus est fm quātitatē q̄ mensurā cognoscit. t ideo si q̄s sciēter vtat defectu mēsure in vendēdo fraudē cōmittit.t est illicita venditio.vñ dr Deu. xxv. Non habebis in sacculo diuersa pōdera maiora t minora. nec erit in domo tua modius maior⁹ minor. Et post hec subdit. Abhominat enī dñs eum qui facit hec.t aduersat oēm iniusticiā.tertius defectus est ex parte qualitatis. puta si aliq̄s aial infirmū vendat q̄si sanū.q̄ si q̄s sciēter fecerit fraudem cōmittit in vēdītione.vnde est illicita venditio. Et in oibus talibus non solum aliq̄s peccat in iustam venditionē faciēdo. ꝫ etiā ad restitutionē tenet. Si vo eo ignorāte aliq̄s ꝓdictoꝝ defectuum in re vēdita fuerit. vēditor quidē non peccat q̄ facit iniustū naturalit. nō tñ eius opatio est iniusta. vt ex supra dictis ptz.tenet tñ casu ad eius noticiā puenerit damnū recompēsare emptori. Et q̄d dictū ē de venditore. etiā intelligēdum est ex pte empto⁹. Cōtingit enī q̄nādoq̄ venditorē credere suā rem esse minus ꝓciosam ḡnam ad spēm. sicut si aliq̄s vendat aurū loco auricalci.t emptor si id cognoscat iuste emit ad restitutionē tenet. Et eadē rō est de defectu qualitatis t quātitatis. ¶ Ad. 4. ergo dō. q̄ aurum t argentū non solū cara sunt ꝓpter vtilitatem vasoꝝ q̄ ex eis fabricāt aut aliox hmōi. sed etiā ꝓpter dignitatē t puritatē substātie ipoꝝ. t ideo si aurū vel argentū ab alchimicis factū veram spēm non habeat auri t argēti. est fraudulēta t iniusta venditio.ꝑsertim cum sint aliq̄ vtilitates auri t argenti. vel fm naturalem operationē ipsoꝝ q̄ non ꝓuenīt auro p alchimicam sophisticato. sicut q̄ habet ꝓprietatē lenificā dī. t ꝓra quasdam infirmitates medicinalit inuar. frequētius etiā pōt poni in operatione. t diutius in sua puritate manet aurū verū q̄ aurum sophisticatum. Si aūt p alchimiā fieret aurum verū. non esset illicitū ipm ꝓ vero vendere. q̄ nihil ꝓhibet artē vti aliq̄b⁹ nātib⁹ ad ꝓdūcēdū nāleo t veros effect⁹. sicut ẓfuga. dicit in .iij. de trinī. de his q̄ arte demonū fiūt. ¶ Ad. 5. dōm q̄ mēsuras rerū venaliū necesse ē in diuersis locis esse diuersas ꝓpter diuersitatē copie et inopie rerum. q̄ vbi res magis abundāt ꝑsuescunt eē maiores mēsure. In vno aūt q̄q; tñ loco ad rectores ciuitatis pertinet determinare q̄ sint iuste mēsure rerum venaliū. pensatis ꝛdiuersis⁹ locoꝝ t rerū. t ideo bas mēsuras publica auctoritate vel cōsuetudine institutas ꝓterire nō licet. ¶ Ad. 6. dōm. q̄ sicut ẓfuga. dicit in .xj. de ciui. dei. Preciū rerū venaliū non ꝓsiderat fm gradum nature.cū q̄q; pluris vendat vnus equū q̄ vn⁹ mus. ꝫ cōsideratur fm q̄ res in vsum hois veniūt. t ideo nō oportet q̄ vēditor vel emptor cognoscat occultas rei vendite q̄litates. ꝫ illas solū p q̄s reddit hūanis vsib⁹ apta puta q̄ equus sit fortior dū currat. t silr in ceteris. Has aūt q̄litates defectū vēditor t emptor cognoscere pt.

Ad tertiū sic ꝓcedit.

Videt q̄ vēditor non teneat dicere vitia rei vēdite. Cum enī venditor emptorē ad emēdū nō cogat videt eius iudicio rem q̄ vendit supponere. ꝫ ad eū dē ꝑtinet iudicium t cognitio rei. nō ergo videt imputandū vēditori si emptor i suo iudicio decipit ꝓcipitanter emēdo absq; diligēti inq̄sitione de ꝛdictionib⁹ rei. ¶ Ꝑter. Stultū videt q̄ aliq̄s id faciat vñ ei⁹ opatio impediat. ꝫ si aliq̄s vitia rei venālē indicet. impedit suā venditionem. vt ex Tullio in li. de offi. inducit quēdā dicentē. Quid tū absurdū ꝙ si vbi insula ita pleno ꝓdicet⁹ domū pestilentē vēdo. q̄ vēditor non teneat dicere vitia rei vendite. ¶ Ꝑter. Magis necessariū est boi vt cognoscat viā ꝑ qua tuto ꝙ vt cognoscat vitia rerū q̄ vēdunt. ꝫ hō nō teneat cuilibet ꝑsonā viare t vitare dicere de his q̄ pertinent ad ꝑtē. Quis nulli debeat dicere falsitatē. q̄ multo min⁹ teneat venditor vitia rei vendite dicere q̄si ꝑsonā dādo emptori. ¶ Ꝑter. Si aliq̄s teneat dicere defectū rei vendite hoc non est nisi vt minuat de ꝓcio. ꝫ q̄q; diminueret ꝛ ꝓcio etiā ablato vitio rei vendite ꝓpter aliq̄d aliud puta si vēditor defectus tritici ad locū vbi est charitia frumēti si sciat multos posse venire q̄ deferāt. q̄d si scirēt ab emētib⁹ min⁹ pretiū darēt.hmōi ār h os dicē vēditores vt videt. ꝫ pariōne nec vitia rei vēdite. ¶ Sed ꝓra ē q̄d ꝛmbro. dicit in li. de offi. In ꝛtractib⁹ vitia eox q̄ve neūt poni debēt. aut nisi ītimuerit vēditor ꝙd in ista emptoris trāsierint volūt acētes vacuanf. ¶ Ad. 1. dō. q̄ dare alicui occasionē ꝓcidendi fit ꝑ illicitū. Quia non sit necessariū q̄ hō aliter ꝙ ꝑ ea vtat vt ꝑsilib⁹ ptineto ad eū. Occasiones ꝓuocationē. ꝫ hoc solū est necessariū in aliquo casu determinato. puta cū alio⁹ eī⁹ cure subdat vel eox nō pōt ei ꝙ alii subuenirī. Vēditor aūt qui rem vendēdam ꝓponit ex hoc ipso dat emptori dāni vel ꝓcidi occasionē q̄ rem vitiosam

et offert si ex eius vitio damnū vel periculū incurrere posset. dānum q̄dem si ꝓpter hmōi vitium rei q̄ vendēda ꝓpinq minoris sit precij. ipsecdo ꝓpter hmōi vitia nihil de precio subtrahat. periculū aūt si ꝓpter hmōi vitiū vsus rei reddatur impeditus vel noxius. puta si aliq̄s alicui vendat equū claudicantē ꝑ velocē. vel ruinosam domū pro firma. vel cibū corruptū siue venenosum ꝑ bonū. Dō si hmōi vitia sunt occultae ipse nō tenetur. cui illicita t dolosa venditio. t tenet vēditor ad dāni recōpensationē. Si vo vitia sit manifestū puta si equus sit monoculus. vel ei⁹ vsus rei t si non cōperat vēditor. pōt ti ēē conuentus aliq̄. t si ipse ꝓpter hmōi vitia subtrahat q̄ntum oportet de precio non tenet ad manifestandū vitium rei. q⁹ forte ꝓpter hmōi vitia emptor vellet plus subtrahi de precio q̄ esset subtrahendum. vñ pōt licite vendere indemnitati sue ꝓsulere vitiū rei retinēdo. ¶Ad .j. ergo dō. q̄ ia dictū nō pōt fieri nisi de re manifesta. vnusq̄q⁹ em iudicat sm q̄ cognoscit vt dī in .j. ethic. Dū si vitia rei q̄ vendēda ꝓpinq sint occulta. nisi p venditorē manifestent non sufficiēter cōmittit emptor iudicium. secus aūt esset si essent vitia manifesta. ¶Ad .ij. dēm q̄ non oportet q̄ aliq̄s p̄conē vitiū rei venditę ꝓnūciet. q⁹ si pōtet rei vitiū exterminare emptores ab emendo dum ignorarēt aliquo pōnomine rei inditum est bona t vtilia. ꝙ singulariter est dicenda vitiū rei ei q̄ ad emendū accedit q̄ pōt simul oīa ꝓdictorū nomine cōparare bonum t malum. nihil em ꝓhibet rem in aliquo viciosā. in multis aūt aliis vtilem esse. ¶Ad .iij. dōs. q̄ ḡtus dō non tenetur simpliciter. vt bene dicere vitatē de his q̄ ptinēt ad vitā tuto. tenet tn in casu illo de his dicere veritatem q̄ ex ei⁹ facto alteri periculū imminet. et in detrimentū vitatis nisi dicere vitatē. t sic est in proposito. ¶Ad .iij. dōs. q̄ vitium rei facit rem in ꝑtī esse minoris valoris q̄ videat. sed in casu ꝓmisso in futurū res expectat esse minoris valoris q̄ sup̄ueniēs negotiator q̄ ab emētib⁹ ignorant. Vnde vēditor q̄ vendit rem sm ꝑcium q⁹ monet nō videt ꝓra iusticiā facere si q⁹ furē esset non exponat. si tn exponeret vel de precio subtraheret ab̄ dationē esset iniurius. q̄uis ad h̄ non videat teneri ex iusticie debito.

Ad quartū sic procedit

Videt q̄ non liceat negociādo aliq̄d chari⁹ vēdere q̄ emere. Dic em Chrysost sup Matth. xxi. Omnium rem comparat vt integrā t immutatā vendēdo lucret. ille ē mercator q̄ de tēplo dei ejecit. Et idem dicit Cassiodorus sup illud pō. Qui non cognouit literaturā. vel negociationes sm alia literā. Amid inḡt est aliud negociatio nisi vilius compare t charius velle distrahere. Et subdit. Negociatores talēo dō eiecit de tēplo. q̄ nullus ejcit de tēplo nisi. ꝓpt aliq̄d pcm. ergo talio negociatio ē pcm. ¶Pte. Cōtra iusticiam est q̄ aliq̄s rem charius vēdat q̄ valeat. vel vilius emat. vt ex dictis apparet. q̄ ille q̄ negociando rē charius vēdit q̄ emerit. necesse est q̄ vel vilius emerit q̄ valeat. vel charius vēdat q̄ hoc sine pcō fieri non pōt. ¶Pōr. Hiero⁹. dicit. Negociatorē clericum. ex inope diuitē. ex ignobili gloriosum q̄si quandā pestē fuge. nō ūt negociatio clerici interdicēda esse videt nisi ꝓpt pcm. q̄ negociādo aliq̄d vilius emere t charius vendere ē pcm. ¶Sed cōtra est q̄ dō Aug. dicit sup illō pō. Qui nō cognouit literaturā. Negociator quidā acq̄rēdi ꝑ dāno blasphemat. pro precio rerū mentē t pcierat q̄ hec vita hominis non sunt artes q̄ sine hac vitia agi pōt. q̄ negociari sm se non est illicitū. ¶Ho. dōm. q̄ a die negociatores ꝓpter cōmutationē rerū ansi fuere.

Or aūt pō dicit in .j. polit. duplex est rerū cōmutatio ¶Vna q̄dem q̄si naturalis t necessaria per quā fit cōmutatio rei ad rem. vel rerū t denariorū ꝓpt necessitatē vite. t talis cōmutatio nō ꝓprie ptinet ad negociatores. q̄ magis ad iconomos vel politicos q̄ hȝ ꝓsidere vel dominī vel ciues de rebus necessarijs ad vitā. Alia vo cōmutationis spēs est vel denariorū ad denarios vel quarūcunq⁹ rerū ad denarios. nō ꝓpter res necessarias ad vite. sed ꝓpter lucrū quarendū. t hec quidē negociatio ꝓprie videt ad negociatores ptinere sm dōm. pma aūt cōmutatio laudabilis est. q⁹ deseruit naturali necessitati. secda aūt iuste vituperat. q⁹ ipsū est de se deseruire cupiditati lucri q̄ terminū nescit. q̄ in infinitū tendit. Et sic negociatio sm se ꝑsiderata quādā turpitudinē habet. inditū nō importat de sui rōne finē bonestum vel necessariū. lucrū tn q̄ est negociationis finis. etsi in sui rōne importet aliq̄d bonestū vel necessariū. nihil tn importat de sui rōne vitiosū vel ḡtuī. ¶Vn nihil ꝓhibet lucrū ordinari ad aliquē finē necessariū vel etiā bonestum. t sic negociatio licita redderet. sic⁹ alicui lucrū moderatum q̄ negociādo ḡtie ordinat ad dom⁹ sue sustentatiōes vel etiā ad subueniendū indigentibus. vel etiā cū aliq̄o negociationi inhēdit ꝓpt publicā vtilitatē. ne. s. res necessarie ad vitā patrie desint. t lucrum expetit nō q̄si finē. sed q̄si stipendiū laboris. ¶Ad .j. q̄ dēm. q̄ verbū Chrysostomi est intelligendū de negociatione sm q̄ vilius sine in lucro cōstituit. q⁹ ꝑcipue videt q̄n aliq̄s rem nō immutatā chari⁹ vēdit. Si. n. rē in melius mutatā chari⁹ vēdat. videt hmōi fieri laboris accipiendo. Hmōi tn ꝓfectus lucrū possit licite inēdi. nō sic vilius emo sine q̄ ꝓpt aliud finē necessariū t honestum vt dictū ē. ¶Ad .ij. dēm nō q̄dē charius vēdit aliq̄d q̄ emerit negociat. q̄ solū q̄ ad hoc emit vt chari⁹ vēdat. Si aūt emat rē non vt vēdat q̄ vt teneat. t postmodū ꝓpt aliquā cām ea vēdere velit nō est negociatio. Quis charius vēdat. pōt. n. hoc licite facere. vt q̄ in aliq̄ rē melioraūit. vt q̄ pcia rei ē mutata sm diuersitatē loci vel tpis. vel ꝓpt periculū cui se exponit trāsferēdo rem de loco ad locū. vel eam fieri faciendo. et sm hoc nec emptio nec venditio est iniusta.

¶Ad .iij. dēm. q̄ clerici non solum debent abstinere ab his que sunt sm se mala. sed etiā ab his que habent speciem mali. quod quidem in negociatione contingit. tum ꝓpter hoc q̄ est

ordinata ad lucrum terrenū. vñ⁹ clerici debent esse promptiores. tum etiā ꝓpter frequētia negociatoꝝ vitia. qꝝ difficulē erunt negociatores a peccato labentes. vt dī Eccl. xxvj. Est t alia cā qr negociatio nimis implicat animā secularib⁹ curis. t p consequēs a spūali retrahit. Dñs apls. q. ad Timoth. ij. Nemo militans deo implicat se negotijs secularib⁹. licet ēt clericis vti prima commutationis spē que ordinat ad necessitatē vite emendo vel vendēdo.

¶ Questio. lxx viij.

DEinde cōsiderandū est de pctō vsure qō cōmittit i mutuo Et circa hoc querunt quattuor. Primo vtrū sit pctm accipe pecuniā i pcciū ꝓ pecunia mutuata qō est accipe vsuras. Secūdo vtrū liceat pio eodē quācunqꝫ vltrate accipe cū in recom pensationē mutui. Tercio vtrū aliqō restituere teneat id qō de pecunia vsuraria iusto lucro lucratus est. Quarto vtrū liceat accipe mutuo pecuniā sub vsura.

Ad primū sic procedit

Videt qꝫ accipe vsuram pro pecunia mutuata non sit pctm. Nullus enī peccat ex hoc qꝫ seqt exemplū xpi. q dño de seipso dicit Luc. xix. Ego veniēs cum vsuris exegissem illam. s. pecuniaꝫ mutuatā. q non ē pctm accipe vsurā ꝓ mutuo pecunie. ¶ Pre. Sicut dicit in pō. lex dominat iniuriarū. qꝫ. s. pctm. phibet q in lege diuina concedit aliq̄ vsura. Sm illud Deut. xxiij. Nō fenerabis fratri tuo ad vsuram pecuniā nec frugeo nec quālibet aliā rem. q alicui. t qō plus ē etiam in pmiū repromittit pro lege seruata. Sm illud Deutro. xxviij. Fenerabis gētibus multis t ipse a nullo fenus accipies. q accipe vsurā nō est pctm. ¶ Pre. In rebus hūanis determinat iusticia p leges ciuiles. t Sm eas cōcedit vsuras accipe. q non videt esse illicitū. ¶ Pret. Preter mittere ꝓxīa non obligat ad pctm. q Luc. vj. inter alia ꝓxīa ponit. dare mutuū nihil inde sperantes. q accipe vsuram non est pctm. ¶ Pret. Precū accipe ꝓ eo qō dō facere non tenet. nō videt esse Sm le pctm. q non in quolibet casu tenet pecuniā dōs eam proximo mutuare. q licet ei aliqūdo ꝓ mutuo accipe precū. ¶ Pre. Ar gentū monetatū t in vasa formatuꝫ non differt ipsū. q licet accipe ꝓ vasis argēteis precū accomodatū. q etiā licet accipe precū ꝓ mutuo argēti monetati. vsura q non ē Sm se pctm. ¶ Pret. Quilibet pō licite accipe rem q ei dño rei voluntarie tradit. q ille q accipit mutuū voluntarie gratis vsurā. ergo ille q mutuat licite pōt accipe

Sed cōtra est qō dī Exo. xxij. Si pecuniā mutuā dederis ppło meo paupi q habitat tecuꝫ nō urgebis eū q si exactor nec vsuras opprimes.

Rñ. dēm. qꝫ accipe vsurā ꝓ pecunia mutuata est Sm se iniustū. qꝫ vendit id qō non ē. ꝓ qō manifeste inēqlitas cōstituit q iusticie ptriat. Id cuius euidētia sciendū est qꝫ qd. in re sunt qrū vnus est ipsaꝫ rerū ꝓsumptio. sicut vinū. ꝓ cumminuo eo vtēdo ad potū. t triticū cōsumim⁹ eo vtendo ad cibū. Dñi in talibus non dꝫ seorsum cōputari vsus rei a reipsa. q cuicunqꝫ concedit vsus. ex hoc ipso cedit res. ꝓpter hoc in talib⁹ p mutuū trāsferr dñiū. Signis q seorsum vellet vendere vinū. t vellet seorsum vēdere vsum vini. vēderet eam rem bis. vl vēderet id qō nō est. vñ manifeste p iniusticiā peccaret. t simili rōne iniusticiā cōmittit q mutuat vinū aut frūmentum petens sibi duas recōpēsationes. vnā quidē restitutionē eīdē rei. aliā vō pciū vsus. qō vsura dicitur. Quedaꝫ vō sunt quoꝝ vsus non ē ipsa rei ꝓsumptio. sicut vsus dom⁹ ē inhabitatio. nō aūt dissipatio. t ideo in talib⁹ seorsum pōt vendi qꝫ concedi. puta cum aliq̄s tradit alteri dñiū domus. reseruato sibi vsu ad aliqō tpo vel ēoꝝ ter so cum qo cōcedit t alicui vsum dom⁹ reseruato sibi et⁹ dñio. t ꝓpter hoc licite pōt homo accipe precū ꝓ vsu dom⁹. t pōt homo dicere domuꝫ accōmodatā. sic ꝓ in pōductione t locatiōe domus. Pecunia aūt Sm pōm in. v. ethi. t in. j. politicē. principaliter est inuēta ad cōmutatiōes faciendas. t ita ꝓprio t principalis pecunie vsus est ipsius ꝓsumptio siue distractio Sm qꝫ in cōmutationes expēdit. t ꝓpter hoc Sm se est illicitum pro vsu pecunie mutuate accipe precū. qō dicit vsura. t sic alia iuste acquisita tenet homo restituere ita pecuniā quam ꝓ vsuram accepit.

¶ Ad. j. q dōm. qꝫ vsura ibi metaphorice accipit tur pro superexcellētia boni q spūaliu quā exigit deus volens vt in bonis acceptis ab eo semper ꝓficiamus qō ē ad vtilitatē nostram non eius.

¶ Ad. ij. dōm. qꝫ iudeis ꝓhibita fuit accipe vsuram a frarib⁹ suis. s. iudeis. p quod dat intelligi qꝫ accipe vsurā a quocūqꝫ homīe ē simplr malum. debem⁹ em odīm hoīem hīc qđ. ꝓximū et fratrē. accipue in statu euāgelij ad qō oēs vocāt Unde in pō. absolute dī. Qui pecuniā suā non dedit ad vsurā. Et ezech. xviij. Qui vsuram nō accepit. qꝫ aūt ab extraneis vsurā acciperēt non fuit eis ꝓcessum q̄s liceat q̄ ꝓximum ad malum malum vitandū. ne. s. a iudeis deū colēdi⁹ vsuras acciperēt. ꝓpter quarīciā cui dediti erāt. vt habet Esa. vj. qꝫ aūt in pmiū. pmittit. fenerabis gēnib⁹ multis. ꝛc. fenus ibi large accipit. p mutuo sicut t Eccl. xxix dī. Multi nō cā nequitie fenerant sunt. i. non mutuauerūt. ꝓmittit q in pmiū iudeis abūdātia diuitiarū. et q cōtingit qꝫ alijs mutuare possunt. Ad. iij. dōm. qꝫ legis hūane dimittāt aliq̄ pcā impunita ꝓpter ondūcos boni impfectoꝝ. in qb⁹ multa vitiaret⁹ impediret si oia pcā districte ꝓhiberēt pnīs adhibit. t sō vsuras lex hūana cōcessit nō quasi estimās eas esse Sm iusticiā. q ne impedirent⁹ vtilitatem multoꝝ. Dñi i ipo iure ciuili dī qꝫ res q vsu ꝓsumit neq; rōne nāli neq; ciuili recipit vsufructū. t qꝫ senat⁹ nō fecit earū rez vsufructū. nec em poterat. q quasi vsufructū cōstituit ꝓcēdo. s. vsuras Et pōm nāli rōne ducta dicit in. j. politi. qꝫ vsu sarū acq̄sitio pecuniarū ē maxime pter naturā.

Ad. iij. dōm qꝫ dare mutuū non ꝛp tenet homo. t ideo ꝙm ad hoc ponit inter ꝓxīa. q qꝫ

homo lucrū de mutuo non ḡrat hoc eadē sub rōne p̄cepti. pōt n̄ dici cōsiliū ꝑ comparationē ad opa pharisęoꝝ ꝙ puraḃt virum aliquam esse dictā. sicut t dilectio inimicoꝝ ē cōsiliū. vt loquit ḡs non de spe vsurarū lucri. ꝙ de spe que ponit in deo. non est debem⁹ mutuū dare vel quodcūq; bonū facere ꝓpter spem boni. ꝙ ꝓpter spem dei. ¶ Ad. v. dōm. q; ille ꝙ mutuare nō tenet. recōpēsationē pōt accipe cuꝫ qō fecit. ꝙ nō implē⁹ ōs exigere. recōpēsat aūt sibi fm equalitatē iustitie si n̄ ei reddat ḡtuum mutuauit. vñ si ḡo amplꝰ exigat ꝑ vsurariū rei ꝙ aliū vsus non ḃs nisi ꝑsumptionē habe. exigit pciū ei⁹ qō non est. t ita ē manifa exactio. ¶ Ad. vj. dōm. q; vsus principalis vasoꝝ argēteoꝝ non ē in ipsa eoꝝ ꝑsumptio. t ideo vsus eoꝝ pōt vendi licite seruato dñio rei. vsus autem principalis pecunie argētee est ipsa exactio pecunie in cōmutationes vñ non licet ei⁹ vsum vēdere cū hoc ꝙ aliqꝺ vellit ei⁹ restitutionē qō mutuo dedit. Sciendū ñ ꝙ fecūdar⁹ vsus argēteoꝝ vasoꝝ posset ē cōmutatio. t talē vsum eoꝝ non liceret vēdere. et similiter pōt ē aliqꝺ fecūdarius vsus pecunie argētee. vnde si qꝺ concederet pecuniā signatam ad ostentationē vel ad ponendū loco pigno ris. t talem vsum pecunie licite ḃntꝰ vendere pōt. ¶ Ad. vij. dōm. q; ille qui dat vsurā. non sim pliciter voluntarie dat. ꝙ cum ꝺam necessitate inḟmꝫ indiget accipe pecuniā mutuo ꝙ ille ꝙ ḃaber non vult sine vsura mutuare.

Ad secundum sic proce

Videt ꝙ aliquis possit ꝑo pecunia mutuata aliquā aliā cōmoditatē expetere. vnusquisq; n. licite pōt sue indēnitati cōsulere. ꝙ q̄libꝫ damnū aliqꝺ passi ex hoc ꝙ pecuniā mutuat. ꝙ licitū est ei supra pecuniā mutuatā aliqꝺ aliud ꝑ damno expetere vel etiā exigere. ¶ Pre. Vnusquisq; tenet ex ꝺam debito bonū efficere aliqꝺ re compensare ei qui sibi ḡfam fecit. vt ḃeat in. v. ethic. sed ille ꝙ alicui in necessitate cōstituto pecuniam mutuat gratiā facit. vnde t gratuitꝫ actio ei debet. ergo ille ꝙ recipit. tenet naturali debito aliqꝺ recompensare. ꝙ non videt esse illicitū obligare se ad aliqꝺ ad qō ḋo ex naturali iure te net. ꝙ non videt esse illicitū si aliqꝺ pecuniā alteri mutuāo in obligationē deducat aliquā re cōpensationē. ¶ Pre. Sic̄ est quoꝺā mutuo a manu ita est quoꝺā mun⁹ a lingua t ab obsequio. vt dic̄ glo. Esa. lxxxiij. Beat⁹ qui excutit manꝰ suas ab oī munere. ꝙ licet accipe seruitiū vel aliā laudē ab eo cui ḋo pecuniā mutuauit. ꝙ pa tri rōne licet ꝙḋcūq; aliud mun⁹ accipe. ¶ Prēt. Sed videt esse cōgruū dari ad datū t mutuari ad mutuatū. ꝙ licet pecuniā accipe ꝑ alia pecu nia data. ꝙ licet accipe recōpēsationē alteri⁹ mu tui ꝓ pecunia mutuata. ¶ Preterea. Magis a se pecuniā alienat ꝙ eā mutuādo ꝓtā trāsfert ḟ ꝙ eam mercator vt artifex cōmutat. ꝙ licet lu crū accipe de pecunia cōmissa mercatori vel ar tifici. ꝙ licet etiam lucrū accipe de pecunia mu tuata. ¶ Pre. Ꝓo pecunia mutuata pōt dō pi gnus accipe cui⁹ vsus posset ḟcto aliū vendi. si ent cū impigno rat ager vel dom⁹ ꝙ inhabitat. ꝙ licet aliqꝺ lucrū habere de pecunia mutuata.

¶ Prēt. Contingit qñq; ꝙ aliqꝺ charius vēdat reb suos rōne mutui aut vili⁹ emit qō est alteri⁹ vel etiam ꝑ dilatione precii auget. vel ꝑ accelerationē diminuit. in qbus omnib⁹ videt aliqꝺ recompēsatio fieri quasi ꝑ mutuo pecunie. hoc aūt non manifeste apparet illicitū. ꝙ licitū ē aliqꝺ quod cōmodū de pecunia mutuata expetere vel etiam exigere. ¶ Sꝫ contra ē qō Ezech. xviij. dic̄ est inter alia ꝙ ad vitā iustū reducit. si vsuram t supabūdantiā non acceperit. ¶ Ḣ. dō. q; fm ꝓbm in. iij. ethic. omne illud ꝓ pecunia habet cuius precii potest pecunia mēsurari. Et ideo sicut si aliqꝺ ꝓ pecunia mutuata vel quacūq; alia re ꝙ ex ipsovita sumit. pecuniā accipe ex pacto tacito vel expresso. peccat contra iusticiā vt dic̄tum est. ita etiam quicūq; ex pacto tacito vel ex presso quodcūq; aliud acceperit cui⁹ precii pe cunia mēsurari pōt. similē periculū incurrit. Sic ḋo accipiat aliqꝺ hmōi non quasi exigendo. nec ḟ ex aliqua obligatione tacita vel expressa. ꝙ sic̄ gra tuitum donū non peccat. qz etiam antecḟ pecuniam mutuasset licite poterat aliqꝺ donū gratis accipe. nec ꝑtinet conditionis ḟctū ꝙ hoc ꝙ mutuauit. Ex recompēsatione ḋo cui⁹ ꝙ pecunia non mēsurant licet ꝓ mutuo exigere. puta beneuolentiam t amorē eius ꝙ mutuauit. vel aliqꝺ bonū. ¶ Ad. j. ḡ dōm. q; ille ꝙ mutuū dat potest aliqꝺ peccato in pactū deducere cum eo qui mutuū accipit recompēsationē damni per quod subtrahit sibi aliquod qō debet habere. hoc enim non est vēdere vsum pecunie. ꝙ damnum virtute. t potest esse q; accipiēs mutuū ma nus damnū cuiter ḟ bono incurret. vnde accipi ens mutuū cum sua voluntate damnū alteri⁹ re compēsat. recompēsationē ḋo damni quod cōsideraḃ in hoc ḟmod de pecunia non lucrat. non potest in pactū deducere. qz non debet vendere id qō nondū habet. t potest impediri multiplici ter in habēdo. ¶ Ad. ij. dōm. q; recompēsatio alicui⁹ beneficij ḋbit fieri potest. Ḋno ḟdem modo ex debito iusticie ad qō aliqꝺ ex certo pa cto obligari potest. t hoc debitū oriē̄dit fm ḋiū tatem beneficij qō ḋo accepit. t ideo ille ꝙ accepit mutuū pecunie vel cuiuscunq; similis rei cuius vsus est ei⁹ consumptio. non tenet ad plus recō pensandū ḟ mutuo accepit. vñ ꝑa iusticia est ḟ ad plus reddendū obliget. ḟtio mō tenet ali quis ad recompēsandū beneficiū ex debito amici tie. in quo magis considerat affect⁹ ex quo ali quis beneficiū contulit ḟ ei⁹ quantitas ei⁹ qō fe cit. t tali debito nō cōpetit ciuilis obligatio per quam inducit ḋam necessitas vt non spontanea ꝓpensatio fiat. ¶ Ad. iij. dōm. q; si aliqꝺ ex aliqua pecunia mutuata expetat vel exigat ḟtā ꝙ obligationē pacti tacite vel expressi recōpēsa tionē munerio ab obsequio vel a lingua. ꝺnde est oc si expeteret vel exigeret mun⁹ a manu. qz verūq; pecunia estimari pōt vt pars in hoc ꝙ lo cant opus suus quod manū vel lingua exercēt.

Si do mutuo ab obsequio vel lingua non fit ex obligatione rei exhibet. ꝙ ex benivolentia q̄ sub estimatione pecunie non cadit. licet hoc ac ciperet exigeret exigere. ¶ Ad iij. dom. q̄ pecunia non p̄t vendi p̄ pecunia amplioꝝ q̄ sit quantus pecunia mutuate q̄ restitue da est. nec sibi aliq̄d est exigendū aut exigendū nisi benivolentie affectus q̄ sub estimatione pecunie nō cadit. ex quo p̄t p̄cedere spontanea mutuatō repugnat aūt ei obligatio ad mutuū faciendū in posterū. qz etiam talis obligatio pecunia esti mari posset. ⁊ ideo licet simul mutuati vnū aliquod aliud mutuū recipe. non aūt licet eis obligare ad mutuū in posterū faciendū. ¶ Ad. v. dom. q̄ ille q̄ mutuat pecuniā transfert dominū pecunie in eū cui mutuat. vñ ille cui pecunia mutuat sub suo periculo tenet eam. ⁊ tenet eam restituere integre. vñ non debet amplꝰ exigere ille qui mutuauit. sed ille q̄ cōmittit pecuniam suā vel mercatori vl̄ artifici p̄ modū socie tatis cuiusdā. non trāsfert dñm pecunie sue in illum. sed remanet eiꝰ ita q̄ cum periculo ipsius mercatoꝝ de ea negociat vel artifex operat. ⁊ ideo licite p̄t partē lucri inde p̄tendere ⁊ tanq̄ de re sua. ¶ Ad. vj. dom q̄ siquis p̄ pecunia sibi mutuata obliget rem aliquam cuius vsus precio estimari p̄t. debet vsum illiꝰ rei dare qui mutuauit compatare in restitutionez eiꝰ q̄ mutuauit. aliq̄n si vsum illiꝰ rei quasi gratis sibi fugad di velit. idē est ac si pecuniā acceperet p̄ mutuo q̄ ē vsurariū. nisi forte esset talis res cuiꝰ vsus sine precio soleat p̄cedi inf amicos. sicut p̄z de libro accommodato. ¶ Ad. vij. dom q̄ si aliq̄a charitas velit vendere res suas q̄ sit tutū preciū ve de pecunia soluēda emptorem expectet. manifeste vsura cōmittit. qz huiꝰ expectatio p̄cij soluēdi habz rationē mutui. vñ quicūq̄ vltra iustū precium pro huiꝰ expectatione exigit est quasi p̄cium mutui. quod pertinet ad rationē vsure. Similit etiā si quis emptor velit rem emere minus q̄ sit iustū precium eo q̄ pecuniam ante solvit q̄ posset ei res tradi. est peccatum vsure. qz etiam ista anticipatio solutionis pecunie habz mutui rōnem. cuiꝰ quoddā p̄cium est quod diminuit ō iusto precio rei empte Si vero aliquis de iusto precio velit diminuere vt pecuniam prius habeat. non peccat peccato vsure.

Ad tertiū sic procedit

tur. Videt q̄ quicūq̄ de pecūia vsuraria aliq̄a lucrata fuerit reddere teneat. Dicit enī aplūs ad ℍ. cor. xj. Si radix sancta. ⁊ rami. ergo cadez ratione si radix infecta ⁊ rami. Is radix fuit vsuraria. q̄ ⁊ quicūq̄ ex ea acq̄sitū est. ē vsurariū. ergo tenet ad restitutionē illius. ¶ Dicē. Sic dicitur extra de vsu. in illa decre. Cum tu sic asserio possessiōes q̄ de vsurio sunt compate debent vē di ⁊ tibaz p̄cia bis a q̄bus sunt extorta restitui. q̄ cadē rōne q̄cūq̄ aliud ex pecunia vsuraria acquirit dz restitui. ¶ Pz. illud qd aliq̄s emit de pecunia vsuraria debet sibi rōne pecunie quaz dedit. non q̄ hz mutuo tuo in re quā acq̄sivit q̄ in pecunia quā dedit. q̄ pecuniā vsurariā tenebat restituere. q̄ ⁊ illud qd ex ea acquirit tenet restituere. ¶ Sz cōtra. Quilibet p̄t licite tenere id qd̄ legitime acq̄sivit. q̄ id qd̄ acquirit p̄ pecuniam vsurariā interdū legitime acquirit. q̄ licite p̄t teneri. ¶ ℍ. dom. q̄ sicut sapiēs victū est res q̄dā sunt quaz vsus est ipsa earū p̄sumptio q̄ non hāt vsufructū fm iura. ⁊ ideo si talis fuerit p̄ vsuraz extorta puta denarij triticū. vinum aut aliquid hmōi. non tenet homo ad restituēdum nisi id qd̄ accepit. qz id qd̄ de tali re ē acq̄situm nō est fructꝰ hmōi rei. q̄ huāne industrie nisi forte p̄ detentionē talis rei alter sit damnificatus amittēdo aliq̄d de bonis suis. tunc ēm tenetur ad recōpensationē nocumēti. Omnia vero res sunt quaz vsus non ē earū p̄sumptio. ⁊ talis hāt vsu fructū. sicut domꝰ ē ager ⁊ alia hmōi ⁊ ideo siquis domū alterꝰ vel agrū p̄ vsurā extorsisset. nō solū tenet restituere domū vel agrū q̄ etiā fructꝰ inde p̄ceptos. qz sunt fructꝰ rerum. quaz alterius dñs. ⁊ ideo ei debent. ¶ Ad. j. ergo dōs. q̄ radix non solū hz rationez materie sicut pecunia vsuraria. q̄ hz etiā aliāliter rōnē cause actiue in quātū administrat nutrimētū ⁊ ideo nō est simile. ¶ Ad. ij. dōs. q̄ possessiones q̄ de vsurio sunt compate non sunt cor quaz sunt vsure. q̄ illoz q̄ eas emerūt. sunt tñ obligate illis a q̄bus fuerūt vsure accepte sic ⁊ alia bona vsuraria. ⁊ ideo non p̄cipit q̄ assignent ille possessiones his a q̄bus fuerūt accepte vsure. qz forte plꝰ valent q̄ vsure eis dederunt. q̄ p̄cipit q̄ vēdant possessiones ⁊ earū p̄cia restituant. l. fm qualitatem vsure accepte. ¶ Ad. iij. dom. q̄ illud qd̄ acquirit de pecunia vsuraria debet q̄dem acq̄rentī. non p̄ter pecuniā vsurariā datā. sicut propter causam instrumētalē. q̄ ip̄e suā industriā si cut p̄ter causam principalē. ⁊ ideo plus inde habet in re acq̄sita de pecunia vsuraria q̄ in ipa pecunia vsuraria.

Ad quartū sic procedit

Videt q̄ non liceat pecuniā accipe mutuo sub vsura. Dicit enī aplūs ℍ. ad. j. q̄ digni sunt morte non solū q̄ faciūt pcā. q̄ cōsentiūt facientibus. q̄ ille q̄ accipit pecuniā mutuo sub vsura consentit vsurario in suo pcō. ⁊ p̄t ei occasionē peccādi. ergo ēm ipse peccat. ¶ Pz. Pro nullo cōmodo tēporali dz aliq̄s alteri quācunq̄ occasionē p̄bere peccādi. hoc enī pertinet ad rōnem scādali actiui q̄ sp est pctm. vt supra dictum est sed ille q̄ petit mutuū ab vsurario exhibet ei occasionē peccādi. q̄ p nullo cōmodo tēporali excusat. ¶ Pz. Non minoꝝ videt esse necessitas q̄m̄ deponēdi pecuniā suā apud vsurariū q̄m mutuū accipiēdi ab ipso. q̄ deponere pecuniam apud vsurariū oīno videt esse illicitū. sicut illicitū esset deponere gladiū apud furiosum. vt virginē cōmittere luxurioso. seu cibū goloso. et nec licitū est accipe mutuū ab vsurario. ¶ Sed contra. Ille q̄ iniuriā patit non peccat fm p̄bm in. v. ethic. vñ iusticia non ē media int duo vicia

vr ibidem dō. ℟ vsurarius peccat iquātū facit iniusticiam accipiēdo mutuū sub vsuris ergo ille q̄ accipit mutuū sub vsuris nō peccat. ¶ Exō.dōs q̄ inducere hoiem ad peccādū nullo modo licitū. vt in pcō alteri⁹ ad bonū licitū ē. q; t de⁹ vult oldo pcio ad aliq̄ bonū. ex q̄libet eñ malo elicit aliq̄ bonū. vt dē in enchiridion. t dō Aug. publicole q̄dā vtq; liceret vti iuramēto eī⁹ q̄ falso deos iurat. in q̄ manifeste peccat eis diuinā reuerentiā adhibēdo. rñdū q̄ q̄ vtitur fide illi⁹ q̄ falsos deos iurat nō ad malū ℟ ad bonū. nō peccato illi⁹ fit socius q̄ p demonia iurauit ℟ pacto ei⁹ bono q̄ fidē seruauit. si eñ induceret eū ad mandā q̄ falsos deos peccaret. Tra ētā ī ꝓpositō dēm ē. q̄ nullo mō licet inducere aliquē ad mutuandū ℣ vsurā. dz tū ab eo q̄ p̄t⁹ facere tēporaneū exercet. mutuū accipe ℣ vsurio. ꝓpter aliq̄ bonū q̄ est ℣ euentu siue necessitatē. vt alteri⁹ licētā licet q̄ incidat in latrones manifeste dōa q̄ dz. q̄ latrones peccant diripēdo. ad q̄ nō occidat exēplo dece vitox q̄ dixerunt ad Ismael. Noli occidere nos q; thesauros habem⁹ i agro. vt dicitur Hiere. xli. ¶ Ad.j. ergo dom. q; ille q̄ accipit pecuniā mutuō sub vsurio non ꝓcurat in pcīm vsurarij. sed vtenr eo nec placet ei vsurarum acceptio. ℣ mutuatio q̄ ē bona. ¶ Ad.ij. dicendum. q; ille q̄ accipit pecuniā mutuō ℣ vsurio. nō dat occasionē vsurario vsuras accipiēdi. sed mutuandi. ipe aūt vsurarij⁹ mutuo occasionē peccandi ex malicia cordis sui. vñ scādalū passiuū ex parte sua est. nō aūt actiuū ex parte pcētis mutuū. nec eñ ex hoc dñi scādalū passiuū ob alt⁹ a mutuo pcēdo dūmodo si idigeat. q; hmōi passiuū scandalū non pcurat ex infirmitate vel ignorātia. ℟ ex malicia. ¶ Ad.iij. dōm. q; sicut cōmuteret peccuniā suā vsurario nō būn alteri⁹ vsuras exercēt. vt hoc ītētione cōmuteret vt ide copiosi⁹ p vsurā lucraret. daret mīs peccādi. vñ q̄ hoc ēet geiceps culpe. si aūt alicui⁹ vsurario alteri⁹ būn vt vsuras exerceat pecuniā suā cōmutat vt minꝰ ferret nō peccat. ℟ vtt hoc pcēdat ad bonū. ¶ Questio lxxix.

Deinde considerāduz de gnb⁹ integralib⁹ iusticie q̄ sūt bonus facere t a malo declinare. t deinde oppositis circa q̄ dīcit ḡtus. Primo vtr duo p dicta sint geā iusticie. Secdo vtr trāsgressio sit spāle pcm. Tertio vtrus omissio sit spāle pcm. Quarto de ꝓportōe omissionis ad trāsgressionē

Ad primū sic pceditur

Vī q̄ declinare a malo t facere bonū nō sint p tes iusticie. ¶ Ad q̄libet n. virtutē pertinet facere bonū opus t malū vitare. ℟ pres non excedūt tū. q; declinare a malo t facere bonū nō debent poni partes iusticie. q̄ est q̄dam virtus spālis. ¶ Pr. Sup illō p̄s. Diuerte a malo t fac bonū. inq̄rere pacē t psequere eā. dicit glo. illō vitat culpam. l. declinet a malo. hoc meretur. vt iam eternam t palmam. l. facere bonū. ℟ quelibet pars virtutis meretur palmam t vitā. q̄ declinare a malo non est ꝓ iusticie. ¶ Pr. Quecunq; ita se habent q̄ vnū includitur in alio nō dicuntur ab inuicē sicut partes alicui⁹ totius. ℟ declinare a malo includit in hoc q̄ ē facere bonum. null⁹ enī simul facit bonū t malū ergo declinare a malo t facere bonū nō sunt ptes iusticie. ¶ Sz contra ē q̄ ℣ⁿ g. in li. de correctione t gratia ponit ad iusticiā legis pertinere declinare a malo t facere bonū. ¶ Exō.dōs. q̄ sic loq̄mur de bono t malo in cōi. facere bonū vel itare malū pōt ad oēm virtutē. t ꝑm hoc nō possunt poni ptes iusticie nisi forte iusticia accipiatur ꝓut ē oīs virtus. q̄uis enī iusticia hoc mō accepta respiciat quandā rōnē boni spālem. ꝑut. l. est debitū in ordine ad legē diuinā vel humanā ℟ iusticia ꝑm q̄ est spālis dmo respicit bonū sub ratione debiti ad ꝓximum. t ꝑm hoc ad iusticiam spālem ptinet facere bonum sub rōne debiti in comparatione ad ꝓximum t vitare malum opposit̄. l. quod ē nocium. pcio. ad iusticiam ꝺo q̄libet ptinet facere bonū debitum in ordine ad cōitatē vel ad deū. vel vitare malū oppositū. Dicunt aūt hec duo partes iusticie generalis vel spālis quasi integrales. q; vtrunq; coꝝ requirit ad pfectū actū iusticie. ad iusticiā eñ ptinet cōitatē cōstituere in hoc q̄ sunt ad alterū. vt ex supra dictis patz. eiusdem aūt ē constituere aliqd t constituū ꝓseruare in hoc q̄ sunt ad alterū. cōstituere aūt ꝺo equalitatē iusticie facēdo bonū. id est reddēdo alteri q̄ ei debet. conseruare aūt equalitatē iusticie iam ꝓstitute declinādo a malo. id est nulli nocumentū ꝓximo inferendo.

¶ Ad.j. q̄ dōm. q̄ bonus t malū hic accipiunt sub q̄dam spāli rōne q̄ q̄ad opponunt iusticie. ideo et hec duo ponunt partes iusticie ℣m aliquā ꝓpriam rationē boni t mali. nō aūt alicui⁹ alteri⁹ virtutis moralis. q; alie virtutes morales constituūt circa passiones in q̄bus bonū facere. ℣ venire ad mediū q̄ ē declinare ab extremis q̄ sūt a malo. t sic in idē redit ℣tum ad duas virtutes facere bonus t declinare a malo. ℟ iusticia constituit circa operationes exteriores. in q̄bus aliud est facere equalitatē. t aliud est facā non corūpere. ¶ Ad.ij. dōs. q̄ declinare a malo ℣m q̄ ponit pars iusticie non importat negationes pure. q̄ sic non facere malū. hoc n. non meretur palmā. sed solū vitare penā. importat aūt motus voluntatis repudiantis malū vt ipsum nomē declinationis ostēdit. t hoc est meritoriū. ꝓpue quādo alicui⁹ impugnat vt malū faciat t resistit.

¶ Ad.iij. dō. q̄ facere bonū est actus completus iusticie. t ꝑfl pars ꝓncipalis eius. declinare aūt a malo est actus imꝑfectus. t sebaria quasi materialis fine q̄ non pōt esse pars formalis cōtēplatiua.

Ad secundū sic pceditur

Videt q̄ transgressio nō sit spāle pcm. Nulla enī spēs ponit in diffinitōe generis. ℟ transgressio ponit in cōi diffinitōe pcti. Dicit n. Ambr. q̄ peccatū est transgressio legis diuine. ergo transgressio non est speciale peccati. ¶ Pret. Nulla

spēo excedit suū gen⁹. ℔ trāsgressio excedit peccatū.qz pcm̄ est dictū vel factū vl̄ cupitū ꝓtra legē dei.vt ꝓz Aug.xxij.3 Faustū.trāsgressio enī est ꝑ nām vl̄ ꝓcupiscentiā.℔ transgressio non est spēs pcī. ¶ Pz. Nulla spēs ꝓtinet ℔ se oēs ptes in quas diuidit gen⁹. ℔ pcm̄ trāsgressiōis se extendit eā oia vicia capitalia.z eius ad petā cordio quo z opto.℔ transgressio nō ē spāle peccatū. ¶ Sz ē qz opponit spāli ꝑtui.f.iusticie. ¶ Hñ.dōm.q nomē trāsgressionis a cursibus montibus ad moralez accēptionē ē.Dē aūt alt qō fm corpālē motū transgredi ex eo q gradit trans terminū sibi ꝓfixū.termin⁹ aūt pōgitur boi vt vltra non transeat in moralib⁹ ꝑ ꝑceptū negatiuū.z ideo trāsgressio ꝓprie ex eo q aliqō agit aliqđ ℨ ꝑceptū negatiuū.qō ḡdem mālit pōt ee cōe oibus spēb⁹ petōr.qz ꝑ quālibet speciem pcī mortalis bō trāsgredit aliqđ ꝑceptū diuinū.Sed si accipitur formaliter.f.fm hāc specialē rōnē qō est facere ℨ ꝑceptū negatiuū sic ē spāle pcm̄ cupīt. Vno qđē mō fm q opponit ad gnā petōr oppōsita aliis ꝑtib⁹.Sicut enī ad ꝓpriam rōnē iusticie legalis ꝓtinet attendere debitū ꝑceptū.sta ad ꝓpriam rōnez trāsgressiōis ꝓtinet attendere ꝑtemptū ꝑceptū. Alio mō fm q distinguit ab omissiōe qua ꝓtiatur ꝑcepto affirmatiuo. ¶ Rđ.j.ergo dōm.q sicut iusticia legalis ē oia ꝑtus inducto z quasi materialiter. sta etiam iniusticia legalis māliter oēm pcm̄ z hoc modo pcm̄ distinat Ambro.fm scz rōnē iniusticie legalis. ¶ Rđ.ij.dōz. q inclinatio nāe ꝓtinet ad ꝑcepta legalis nālia. ꝓsuendo etiā honesta vim hz ꝑcepti.quia vt Aug. dicit i epla de ciuitate sabbati. Mos populi dei ꝑ lege būd⁹ ē z iō tam pcm̄ q trāsgressio pōt ee ℨ ꝓsuetudinē honestā.z ꝓra inclinationē naturalē. ¶ Rđ.iij. dōm.q omneo enumerate spēs peccatoꝝ pōt habere transgressionez.non fm propriaz rationes sed fm q̄ndam specialem rōnē.vt dictū est peccatum autem omissionis oīno trāsgressione distinguitur.

Ad tertiū sic procedi

tur Pī q omissio non sit spāle pcm̄. Omne n. peccatuz aut est originale aut actuale. sed omissio non est originale pcm̄. quia non ꝓtrahitur ꝑ originez.nec actuale.qz potest ee abūq; oī actu vt supra habitū est cū de pctis i cōi ageret.ergo omissio nō ē spāle pcm̄. ¶ Pz.Dē pcm̄ ē voluntariū.℔ omissio q̄ndq; non est voluntaria ℔ necessaria.quia cum mulier corrupta ē que ꝓtinet eatem vouit.vel cum aliquis amittit rez quam restituere tenet.vel cum sacerdos tenetur celebrare z hz aliquod impedimentū.ergo omissio non est semp pcm̄. ¶ Pz. Cuilibet spāli pctō est determinare aliquod tempus q̄ incipit ee. sed hoc non est determinare in omissione.qz q̄ cunqz non facit similiter se habz.nec ꝛñ semper peccat.ergo omissio non est spāle pcm̄. ¶ Pz. Dē pcm̄ spāle speciali virtuti opponit. ℔ non est dare aliquā spālem ꝑtutē cui omissio opponatur.tum qz bonū cuiuslibet ꝑtutis omitti potest.tum quia iusticia est specialissima vī opponi semp requirit aliquē actū etiā in declinatione a malo.vt dictum ē.omissio aūt pōt ee absq; omi actu.℔ omissio non ē spāle pcm̄. ¶ Sz ℨ est qō of Iac.iiij.Scienti bonū z non facienti pcm̄ est illi. ¶ ℔ ñ.dōm.q omissio importat ptermissio nē boni.non autem cuiuscūq; ℔ boni debiti.bonum aūt sub ratione debiti ꝓtinet ꝓprie ad iusticiam.ad legalē quidē si debitū accipiāt in ordine ad legem viuinam vl̄ humanam. ad spālem aūt iusticiā fm q debitū ꝛñ derat i ordine ad ꝓximum. Vñ eo mō quo iusticia ē spālis virtus. vt supra habitū est.z omissio est spāle pcm̄ distincta a pctis que opponunt aliis ꝑtib⁹. eo ḃo mō quo facere bonū cui opponit omissio.ē quedā spālis para iusticie distincta a declinatiō ne mali cui opponit transgressio.etiā omissio a transgressione distinguitur. ¶ Rđ.j. ergo dō.q omissio nō ē pcm̄ originale ℔ actuale nō qz hz aliquē actum sibi cōmensalem.℔ fm q negatio actus reducit ad genus act⁹.z fm hoc nō agere accipit vt agere quoddaz sicut supra dictuz est. ¶ Rđ.ij.dōz.q omissio sicut dictū est non ē nisi boni debiti ad qō aliqō tenet.nullus aūt tenetur ad impossibile. vñ nullus si non facit id qō facere non pōt peccat q omissionē.similer ℊ cor rupta ℔ virginitatē vouit.non omittit ℊ virginitatem non habēdo.℔ non penitēdo de pctō preterito. vel non faciēdo qō pōt ad votū adimplendus ꝑ ꝓnētie observantiā. sacerdos etiā nō tenet dicere missam nisi supposita debita opportunitate.q̄ si desit non omittit et similr aliquis tenet ad restitutionē supposita facultate qua si nec habet nec bñe pōt.non omittit ꝓmō facī at qō pōt.Et idē dōm ē in alijs. ¶ Rđ.iij. dōm.q sicut pcm̄ trāgressionis opponit ꝑceptis negatiuis ℔ ꝓtinet ad declinādū a malo.sta peccatuz omissionis opponit ꝑceptis affirmatiuis ℊ ꝓtinent ad faciēdū bonū. ꝑcepta aūt affirmatiua nō obligāt ad sp ℔ ad tpo determinatū. z ꝑ illo tpe pcm̄ omissionis incipit esse.pōt tñ ꝓtingere q aliqō tunc sit impotēs ad faciēdū qō oporet qō quidē si sit ꝑter eius culpā non omittit qō debet vt dictū est. Si do sit ꝓter eius culpam precedentē.puta si aliquis de sero se inebriauerit.z non pōt surgere ad matutinas vt debet. dicunt quidā q tunc incepit peccatuz omissionis quia do aliqō se applicat ad actū illicitū z incompossibilē cū illo actu ad quē tenet.℔ hoc non videtur ver.qz dato q excusaret ꝑ violentiā z iret ad matutinas.nō omitteret. vñ ꝓz q̄ precedens inebriatio non fuit omissio ℔ omissionis causa.

Vñ dōm est q omissio incipit ee ipotari ad cul pam q̄n ista tēpus opandi ut ꝓpē cām precedentē ex ℊ omissio sequēs reddit voluntaria. ¶ Rđ.iiij. dō.q omissio directe opponit iusticie vt dictū ē nō.n.est omissio boni alterius ꝑtutis nisi sub rōe debiti qō ꝓtinet ad iusticiaz. plus aūt requirit ad actū virtutis meritoꝝ ℊ ad demeritoꝝ culpe quia bonū est ex integra cā. malū aūt ex singularibus defectibus.z ideo ad iusticie meritū requirit actus nō aūt ad omissionem.

Ad quartuz sic ꝓcedit.

Vi ꝙ pena omissionis sit grauꝭ ꝙ pena transgressionis. Delictū.n. vt idez cē qđ derelictus ē sic ꝙ ꝛ̄ videtur idē cē omissioni. ꝙ delictū est grauꝭ ꝙ pena transgressionis. qz maioꝛi expiatione indigebat. vt ꝑ⁹ Ieuit.v. ꝙ pena omissionis est grauꝭ ꝙ pena trāsgressionis. ¶ Pre. Malū bono maiꝛi malo opponit. vt ꝑ⁹ ꝑ ꝓbū in vij. etbi. ꝙ facere bonū cui opponit omissio est nobilioꝛ ꝓ iusticie ꝙ declinare a malo cui opponit trāsgressio. vt ex supra dictis ꝑ⁹. ꝙ omissio est grauꝭ pena ꝙ trāsgressio. ¶ Pre. Pena trāsgressionis ꝓ cē ē venialis ē mortalis. ꝙ pena omissionis vi cē sp mortalis. qz opponit ꝓcepto affirmatiuo. ꝙ omissio vi esse grauꝭ pena ꝙ sit transgressio. ¶ Dicē. Maioꝛ pena est pena damni. s. carentia visionis diuine que debet peccō omissionis ꝙ pena sensus ꝙ debet peccō transgressionis vt patet ꝙ Chrysto. super Matth. sed pena ꝓportionatur culpe. ergo grauioꝛ est pena omissionis ꝙ transgressionis. ¶ ℞ ꝺ̄ ꝺ̄ est ꝙ facilius est abstinere a malo faciendo ꝙ implere bonum ergo grauius peccat qui nō abstinet a malo faciendo quod est transgredi. ꝙ qui nō implet bonum quod est omittere. ¶ Ad. ꝺ̄. ꝙ pena inēqualis est grauis inquantum a virtute distat. contrarietas autem est maxima distātia. vt dicitur in. x. metaphi. Vnde contrarium magis distat a suo cōtrario ꝙ simplex eius negatio. sicut nigrum plus distat ab albo ꝙ simpliciter non album. omne enim nigrum est non albū. ꝙ nō cōuertitur. Manifestū est autē ꝙ transgressio cōtrariatur actui ꝓprio. omissio aūt ipōnat negationē ipsius. puta peccatū omissionis ē ꝙ ꝺ̄ debitam reuerentiā parentibus non exhibeat. peccatum autē transgressionis ꝙ ꝛ̄mēliā vel ꝙcunq; iniuriam eis ifert. Vnde manifestuz est ꝙ simpliciter ꝛ absolute loquēdo transgressio est grauius peccatuz ꝙ omissio. licet aliqua omissio posset esse grauioꝛ aliqua transgressiōe. ¶ Ad. j. ergo ꝺ̄m. ꝙ delectum cōiter sumptum signat quācūq; omissionē. qđz tamē stricte accipitur ꝓ eo ꝙ omittitur aliquid de hijs que pertinent ad deū. vel qđ scienter ꝛ quasi cū qđā cōtemptu derelinquit. hō id qđ facere ꝺ̄ꝛ ꝛ sic ꝺ̄ quandā grauitatē rōne cuius maioꝛi expiatiōe indiget. ¶ Ad. ij. ꝺ̄m. ꝙ ei qđ est bonū facere. opponit ꝛ non facē bonū qđ ē omittere ꝛ facere malum quod est transgredi. sed prima ꝓtradictionis. scōm Ihē. quod impoꝛtat maioꝛē distantiam ꝛ ideo transgressio est grauꝭ peccū. ¶ Ad. iij. ꝺ̄m. ꝙ sicut omissio opponit ꝓcepto affirmatiuo. ita transgressio opponit ꝓcepto negatiuo. ꝛ ideo veruꝫ si ꝓprie accipiatur ipoꝛtat rōnem peri mortalis. pōt aūt large dici trāsgressio vel omissio ex eo ꝙ aliqđ sit ꝓter ꝓcepta affirmatiua vel negatiua vel ponēdo ad oppositam ipsoꝝ. ꝛ sic veruꝫ large accipiēdo pōt ē peccatū veniale. ¶ Ad. iij. ꝺ̄m. ꝙ peccato trāsgressionis respondet ꝛ pena damni ꝓpter auersionem a deo. ꝛ pena sensus ꝓpter inordinatuz conuersionem ad bonuz cōmutabile. similiter etiam omissioni non solum debetur pena damni. sed etiam pena sensus. sm illud Matth. vij. Omnis arbor que non facit fructum bonum excidetur ꝛ in ignem mittetur. ꝛ hoc ꝓpter radicem ex qua procedit. licet non habeat ex necessitate actualem conuersionem ad aliquod bonū cōmutabile. ¶ Questio. lxxx.

Deinde ꝓsideranduz

est de partibꝫ potentialibus iusticie. id est de virtutibus ei annexis. Et circa ꝺ̄ duo sunt cōsideranda. Primo quidē ꝙ virtutes iusticie annectant. Secdo considerandum ē de singulis virtutibus iusticie annexis.

Ad primuz sic ꝓcedit.

Videtur ꝙ inconuenienter assignent virtutes iusticie annexe. Tullius enim enumerat ser. s. religionem. pietatem. gratiam. vindicationem. obseruantiam. veritatem. vindicatio aūt vi speciei ē cōmutatiue iusticie. Sm qđ̄ illatio iniuriā vindicta repēdit vt ex supra dictis ꝑ⁹. nō ergo ꝺ̄ poni inꝺ virtutes iusticie annexas. ¶ Pre. Macrobꝰ in ꝓmio somnii scipionis pōit septē. s. innocentiā. amicitiā. concordiā. pietatē. religionē. affectū. hūanitatē. ꝙz plures a Tullio prenominat ergo videt insufficienter enumerata cē virtutes iusticie adiuncte. ¶ Pre. a quibusdā aliꝫ ponūtur ꝺ̄q; pres iusticie. s. obedientia respectu superioꝛis. disciplina respectu inferioꝛis. equitas respectu equalium. fides ꝛ veritas respectu eoꝝ de quibꝰ a Tullio nō ponit nisi veritas. ꝙ videt insufficienter enumerasse virtutes iusticie annexas. ¶ Pre. Andronicus peripateticus ponit nouē partes iusticie annexas. s. liberalitatem. benignitatē. vindicatiuā. eugnomosynā. eubeliā. eucharistiam. sanctitatē. bonā cōmutationē. logistica positiuā. ex qbus ꝛ̄ Tullius manifeste nō ponit nisi vindicatiuā. ergo videt insufficienter enumerasse. ¶ Pre. Aresto. in. v. etbi. ponit epiekeiam iusticie adiunctas de qua in nulla ꝓmissaꝝ assignationē videt mentio esse facta. ergo insufficienter sunt enumerate virtutes iusticie annexe.

¶ ℞ ꝺ̄m. ꝙ in virtutibus ꝙ adiūgunt aliqua principali virtuti duo sunt ꝓsideranda. Primo quidē ꝙ virtutes ille in aliquo cū principali virtute ꝓueniant. Secdo ꝙ in aliquo deficiant vt a ꝓpria rōne ipsius. Quia ꝺ̄ iusticia ad alterum est. vt ex dictis ꝑ⁹. ꝺ̄o virtutes ꝙ ad alterū sunt ꝓpriꝝ rōnē cōuenientie iusticie annecti. ratio vero iusticie ꝓsistit in hoc ꝙ alteri reddat qđ ei debetur sm equalitatē. vt ex supra dictis ꝑ⁹. Ex quo ergo aliꝙ virtus ad alterū extenditur a rōne iusticie deficit. Vno quidē mō ineꝛeū deficit a rōne essentiali. Alio modo ineꝛens deficit a rōne debiti. Sunt em quedā virtutes que debitū quidē alteri reddunt. sed nō ꝓpriꝝ reddere equale. Et primo quidē quicquid ab homine deo redditur debitū est. nō tamen potest esse equale vt. s. tantū homo ei reddat quantum debet. Sm illud ꝓ. Quid retribuam domino ꝓ omnibus que retribuit mihi.

ꝛ fm hoc adiungitur iusticie religio. que vt dicit Tullius superiorib⁹ cuiusdā est notare quā dicūnam vocant curam. quia cerimonias vel cultum affert. scdo parentib⁹ non potest fm equalitatē recompensari quod eis debetur. vt ps p pbm in viij. ethi. ꝛ sic adiungitur iusticie pietas p quaz vt Tulli⁹ dicit sanguīe iūcto patrib⁹ benivol. officium ꝛ dilectō tribuimur cult⁹. tertio non potest equale premiū recompensari ab hoie sicut vt ps per pbm in. viij. ethi. ꝛ sic adiungitur iusticie observantia. per quam vt Tulli⁹ dicit homines aliquā dignitatē attendentes quodā cultū ꝛ honorē dignant. Rōne vero debiti iusticie defectus potest attendi fm q est duplex debitum. s. morale ꝛ legale. Unde ꝛ pbs in. viij. ethi. fm hoc duplex iustū assignat. Debitum quidē legale ē ad qđ reddendū aliq̄s lege astringitur ꝛ tale debitum ꝓprie attendit iusticia que est principalis virtus. Debitum aūt morale est qđ aliq̄s ex honestate vitę. Et quia debitū necessitatem imponat. iō tale debitum bz duplicē gradū Quoddā. n. est sic necessariū vt sine eo honestas mor̄ conseruari nō possit. ꝛ hoc bz pl⁹ de ratione debiti. ꝛ potest hoc debitū attendi ex parte ipsi⁹ debentis. ꝛ sic ad hoc debitum pertinet q̄ho talē se exhibeat alteri ꝛ ybus ꝛ factis q̄libē ē. ita adiungitur iusticie ybus. p quā vt Tulli⁹ dicit immutata sunt ea q̄ sūt aut fuerūt aut futura sūt. Potest etiam attendi ex parte eius cui debet. puta. s. alicui quis recōpensat alicui fm ea que fecit. Quandoq; quidem in bonis. ꝛ sic adiūgit iusticie gratiā q̄ vt Tulli⁹ dicit amicitias ꝛ officioz alteri⁹ memoria ꝛ remunerandi voluntas ꝓtinetur alteri⁹. Aliq̄s qđē in malis ꝛ sic adiungit iusticie vindicatio. per q̄ vt Tullius dicit. vis aūt iniuria ꝛ omne qđcūq; obscurę est defendēdo aut vlciscēdo ꝓpulsatur. Aliud vero debitū ē necessariū sic conferens ad maiorē honestatē sine quo tñ honestas ꝑseruari pt. quod quidē debitū attendit liberalitas. affabilitas. sine amicitia. aut alia huiusmodi. que Tulli⁹ prętermittit in predicta enumeratōe. quia parum hñt de ratione debiti.

¶ Ad. j. ergo dō. q̄ vindicta q̄ fit auctoritate publice potestatis fm sententiaz iudicio pertinet ad iusticiam cōmutatiuā. q̄ vindicta quā quis facit propria motus nouę rationis contra legē. vel quā quis a iudice requirit pertinet ad virtutē iusticie adiunctam. ¶ Ad. ij. dōm. q̄ Macrobi⁹ videt attendisse ad duas partes integrales iusticie. s. declinare a malo. ad quod pertinet innocentia. ꝛ facere bonum. ad qđ pertinēt sex alia quoz duo videntur pertinere ad equales. scilicet amicitia in exteriori conuictu. ꝛ cōcordia interi⁹. duo vero ad superiores. s. pietas ad parentes. ꝛ religio ad deum. duo vero ad inferiores. scilicet affectus innatus placens bona cōsimilia. ꝛ benignitas q̄ sua subiacentia coꝛ defendi⁹. Dicit em Ysi⁹. in lib. etymol. q̄ human⁹ dicitur aliquis quia habet circa hoiem amorem ꝛ misericordiam affectum. Unde humanitas dicta est qua nos inuicē tueamur. ꝛ fm hoc amicitia sumitur. ꝓt ostendat exteriorē ꝓximum. sicut de ea pbus tractat in iij. ethi. Potest etiā amicitia sumi fm q̄ ꝓxim⁹ respicit affectu ꝓnat determinat a pbo in. viij. ꝛ ix. ethico. ꝛ sic ad amicitiam pertinet tria. s. benivolentia que hic dicit affect⁹. ꝛ cōcordia. ꝛ bñficientia q̄ hic vocat humanitas. hec autē Tullius prermisit. q̄ parum hñt de ratōe debiti vt dictum ē. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ obedientia includitur in observantia quā Tulli⁹ ponit. nā excellentibus ꝓnis debet ꝛ reverentia honoris ꝛ obedientia fidei aūt per quam sūt dicta includit in veritate quidem. ad observantiam ꝓmissoz vitio caret in pl⁹ hs. vt infra patebit. discipline aūt nō debetur ex debito necessitatis q̄ inferiori nō ē alicui obligat⁹ unquā inū ē inferior. pōt tñ alteri⁹ superior obligari vt inferiorib⁹ prudeat. Fm illū Matth. xxiij. Fidelis seru⁹ ꝛ prudēs quē ꝓstituit dñs sup familiā suā ꝛ cē. a Tullio prermittit. Pertinet aūt ꝑtinere sub humanitate quā Macrob. ponit. cū eis sit sub epicheia vt amicitia. ¶ Ad. iiij. dō. q̄ in illa enumeratōe ponunt quedā principalia ad q̄ particulare iusticia. quedā aūt ad legale. ad particulare quidem bona cōmutatio. de q̄ dicit q̄ est habitus in cōmutationib⁹ equalitatē custodiēs ad legale aūt iusticia. Quum ad ea q̄ cōmuniter sunt obseruāda ponit legis positiua q̄ vt ipse vult est scientia cōmutationū politicarū ad cōuictum relatarū. Quum vo ad ea q̄ quis particulariter agenda occurrūt ꝑter eos leges ponit eugnomosiua q̄si bona gnomia q̄ ē in talib⁹ directiua vt supra habitū est in tractatu de prudētia. ꝛ sō dicit de ea q̄ est voluntaria iustificatio. quia. s. ex ꝓprio arbitrio id qđ iustū est bō fm eam fuat. non fm legem scriptā. attribuunt aūt hec duo prudētie fm directionē iusticie. nō fm executionem. eusebia vo dī q̄si bonus cultus. vñ est idem qđ religio. ideo de ea dicit q̄ ē scientia dei sanctorū. ꝛ loquit fm modum q̄ Socrates dicebat eos ydiotas esse scientes. ꝛ ad idē reducit sanctitatē. vt postea dicet. eucharistia aūt ē idē qđ bona gratia. quā Tullius ponit. sicut ꝛ vindicatiua. benignitas autem videt esse idem cum effectu quem ponit Macrobi⁹. vñ ꝛ Ysid. dicit in libro ethymol. q̄ benignus est vir sponte ad bene faciendū paratus. ꝛ dulcis ad eloquiū. Et ipse Andronicus dicit q̄ benignitas ē habitus⁹. volūtarie bene faciens. liberalitas aūt videt ad humanitatē pertinere. ¶ Ad. v. dōm. q̄ epicheia nō adiungitur iusticie particulari q̄ legali. ꝛ videt esse idē cum ea que dicta est eugnomosiua.

¶ Questio. lxxxj.

Deinde considerandū est de singulis ꝓdictarū virtutum ꝗtum ad presentem intentionem pertinet. Et primo considerandū est de religione. Secūdo de pietate. Tertio de obseruantia. Quarto de gratia. Quinto de vindicta. Sexto de veritate. Septimo de amicitia. Octauo de liberalitate. Nono de epicheia. De aliq̄s aūt hic enumeratis supra dictum est. partim in tractatu de charitate scilicet de concordia ꝛ aliq̄s huiusmodi. partim i hoc tractatu de iusticia sicut

de bona cōmutatione et innocentia. de legio postmodū aūt in tractatu de penitentia. Circa religionem vo tria consideranda occurrūt primo q̄dē de ipsa religiōe Fm se. secdo de actib⁹ ei⁹ tertio de vitijs oppositis. Circa primū querunt octo. Primo vtr religio assistat mī in ordine ad deū. Secūdo vtr religio sit virt⁹. Tertio vtr religio sit vna virt⁹. Quarto religio sit spālis virtus. Quinto vtr religio sit vnus theologica. Sexto vtr religio sit p̄ferenda alijs virtib⁹ mōralib⁹. Septimo vtr religio debeat exteriores act⁹. Octauo vtr religio sit cadē sanctitati.

Ad primū sic procedit

Pi q̄ religio non ordinet hoiem solū ad deū. Dicit enim Jaco. j. Religio mūda et imaculata apd deū et patrem hoc est visitare pupillos et viduas in tribulatiōne eor. et immaculatū se custodire ab hoc seculo. sed visitare viduas et pupillos dicit Fm ordinē ad primū. q̄ aūt dicit. immaculatū se custodire ab hoc seculo ḡtinet ad ordinē quo ordinat hō i scipo. ergo religio nō solū dicit in ordie ad deū. ¶ Pte. Aug. dicit in. x. de ciui. dei q̄ latria loḡndi consuetudine nō importat vez etiam vocabulū. cognatiōib⁹ bāuolō atq; affinitatib⁹ et q̄buscūq; necessitudinib⁹ dicit exhibēda religio. vt eo vocabulo vrat ambigua cū de cultu diuinitatis ageret questio vt si dicer dicere valeam⁹ religionē non esse nisi cultum dei. ergo religio dī nō solū in ordie ad deū sed etiam in ordine ad ḡpinquos. ¶ Pter. Ad religionē videt latria pertinere. Latria enī importat seruitū⁹. vt Aug. dicit in. x. de ciui. dei. seruire aūt non solū debem⁹ deo sed etiā ḡtibus Fm illud Gal. v. Per charitatē spūs seruite ad inuicem. ergo religio importat ordinem eius ad ḡtes. ¶ Pte. ad religionē pertinet cultus. sed hō dicit non solū colere deū. sed etiam ḡtes. Fm illud Exodi. Cole parentes. ergo religio non ordinat ad ḡtes tm non solū ad deū. ¶ Pte. Dē on stam saluos existentes deo sūt subiecti. non aūt dicunt religiosi hoies q̄ sūt in statu salutis. sed solus illi q̄ q̄dā vota et obseruātias et ad obediendū aliquib⁹ hoībus se astringut. ergo religio nō videtur importare ordinē subiecti oīa hoīnis ad deū. ¶ Sed contra est quod Tullius dicit in. ij. rhetorice. q̄ religio ē quedam pietas nomine. quam diuinam vocant que cultu vel ceremoniam affert. ¶ Rñ. dicm. q̄ sic. Ysid. dicit in libro etymol. Religiosus vt ait Cicero a religione appellat⁹ qui retractat et tractat religit ea que ad cultū diuinū pertinēt. et sic religio videtur dicta a recligēdo ea q̄ sūt diuini cult⁹. q̄ hūmōi sūt frequenter in corde reuolueda. Fm il. Prosper. iij. In omnib⁹ vijs tuis cogita illū. q̄ mia etiam possit intelligi religio ex hoc dicta q̄ deum recligere debem⁹ quem amiserā⁹ negligentes. sic Aug. dicit in. x. de ciui. dei. vel potest intelligi religio religando dicta. Vnde Aug⁹. dicit in libro de vera religione. Religet nos religio vni omnipotenti deo. Siue aūt religio dicatur a frequenti electione siue ex iterata electione cuius qs negligenter amissus est siue dicatur a religatione q̄ religio proprie ipoīat ordinē ad deum. ipse enim est cui principaliter alligari debemus tanq̄ indefectibili principio. ad quē etiā nostra electio assidue dirigi debet sicut q̄dāmodo finem quem etiam negligenter peccando amittimus. et credendo et fidem p̄stando recuperare debemus. ¶ Ad. j. ergo dcm. q̄ religio hūmōi opus dicit⁹ acceptū. Quoldam quidem ḡpinquos et immediatos quos elicit. per quos homo ordinat ad solū deū. sicut sacrificare. adorare. et alia hūmōdi. Alios autem act⁹ habet quos producit mediantibus virtutib⁹ quibus imperat ordinans eos ad diuinam reuerentiam. q̄ad. f. virtus ad quam pertinet finis imperat virtutibus ad quas pertinent ea que sūt ad finem. et Fm h̄ actus religionis per modū imperij ponitur cē visitare pupillos et viduas in tribulatione eor quod est actus elicitus a misericordia. immaculatum autem se custodire ab hoc seculo imperat quidem est religionis. eligitur autē spōnte vel alicui⁹ hūmōi virtutis. ¶ Ad. ij. dcm. q̄ religio refert ad ea q̄ exhibent cognationib⁹ humanis extenso nomine religionis. non aūt Fm q̄ religio ḡpie ē. Vnde Aug. parū ante vba inducta p̄mittit. Religio restrictē⁹ non quilibet. sed dei cultum significare videt. ¶ Ad. iij. dcm. q̄ cum seruitus dicat ad dīm necesse ē q̄ vbi est ḡptas et speculatio ratio domini. ibi sit spālis et ḡpria rō seruitutis. manifestū ē aūt q̄ diuinum praecipit deo Fm ḡptam et singularē quandā rōnem. q̄. sūpse oia fecit. et q̄ sūmā in oibus reb⁹ obtinet principatum. et ideo spālis rō seruitutis ei debet. et talis seruitus nomē latrie designat apud grecos. et iō ad religionē ḡpie ptinet. ¶ Ad. iij. dcm. q̄ colere dicimur hoies quos honorificātie vt recordatione et p̄cia frequētam⁹. et etiā aliqua q̄ nobis subiecta sunt colī a nobis dicunt. sic agricole dicunt ex eo q̄ colunt agros. et incole dicunt ex eo q̄ colunt loca q̄ inhabitāt. qui rō spālis honoris debet deo tanq̄ p̄mo dīo et principio. etiam specialis rō cultus ei debet. q̄ greco nōie vocat eusebia vel theosebia. vt p̄z Aug. x. de ci. dei. ¶ Ad. v. dcm. q̄ religiosi q̄ntū dici possunt cōtēnere oēa qui deū colūt. spāliter rō religiosi dicūt qui toā vitā suā diuino cultui dedicant. a mūdanis negociis se abstrahēres. sicut etiā p̄fessi dicunt non qui p̄fessi sunt. sed qui p̄fessi sūt vitā suā deputāt. hūmōi aūt non se subiiciūt hoi ꝓpter hoiem q̄ ꝓpter deū. Fm illud Apli ad Gal. iij. Sicut angelum dei accepistis me. sicut cbristum Jesum.

Ad secundū sic ꝓcedi

tur. Videt q̄ religio non sit virtus. ēē religionem cui pertinere videt deo reuerentiam exhibere. sed reuereri est actus timoris qui est donū vt ex supra dictis ptz. ergo religio non est virt⁹ sed donum. ¶ Pte. Omnis virtus in libera voluntate cōsistit. vnde dicitur habitus electiuus vel voluntarius. sed sicut dictum est ad religionem pertinet latria que seruitutē quandā im im

potāt. ergo religio non est virtus. ¶Pre. sicut dī in.ij. etbi. apīmodo vnuq̄sq̄ inest nob a nā. vñ ea q̄ pīnēt ad vtutes sunt de dictamine rōnis nālis. sed ad religionē pīnet ceremonialia q̄ dicūt. non sunt de dictamine rōnis naturalis. g religio nō ē virtus. ¶Sz ꝫ est q̄ pnumerat alijs vtutibus. vt ex pmissis pz. ¶h.ñ. dēm. q̄ sic supra dictū ē. virt⁹ ē que bonū facit hābē. t op⁹ bonū reddat. t ꝫ necesse est dicere oīm actuū bonū ad vtutē pīnere. Manifestū est aūt q̄ reddere debitū alicui hz rōnē bonī. q̄ p hoc q̄ alīq̄s alteri debitū reddit ꝓstituitur in ꝓportione pueniēte respectu ipsius. sīl pueniēter ordinat⁹ ad ipm. ordo aūt ad rēs hūs pīnet. sīc t mod⁹ t spēs. vt p aug⁹. ps in li. de natura bonī. cū ergo ad religionē pīnet reddere bonorē debitū alicui. l. deo manifestū ē q̄ religio virt⁹ ē. ¶Sd.j. q̄ dēm. q̄ reuereri deū ē actus boni timoris. ad religionē aūt pīnet facere aliq̄a ꝓpter diuinā reuerētiam. vñ nō sequitur q̄ religio sit idē q̄ bonus timoris. h q̄ ordinemur ad ipm sicut ad aliq̄d principāt⁹. sīc enīz bona principalia in vtutib⁹ moralib⁹. vt supra habitū est. ¶Sd.ij. dēm. q̄ q̄ ens seruo ꝓt voluntarie exhibere dño ius q̄d ꝓz. t sic facit de ne cessitate vtutis debitū voluntarie reddēdo. t sīl exhibere deo debitā seruitutez pōt esse act⁹ virtutis. Fm q̄ hō bocvoluntarie facit. ¶Sd.iij. dōs q̄ de dictamine rōnis naturalis ē q̄ homo aliqua faciat ad reuerentiaz diuinā. h q̄ hoc determinate faciat vel illa ista nō ē de dictamine rōnis nālis sed de institutiōe legis diuini vel humani.

Ad tertiuz sic procedi

tur. Vī q̄ religio nō sit vna virt⁹. Per religionē enī ordinamur ad deū vt dictū est. i deo aūt est accipe treo ꝑsonas. t itez multa attributa q̄ sūt ēē rōe differūt. diuersa aūt tō obiecti sufficit ad diuersificandum virtutes. vt ex supra dictis pz. ergo religio non ē vna vtus. ¶Pre. Vnus⁹ quisq⁹ actus est act⁹ habit⁹ cui⁹ ē distinguūt fm act⁹. religionis aūt multi sunt act⁹. sicut colere. t seruire. venerē. orare. sacrificare. t multa hmōi. ergo religio non ē vna virt⁹. ¶Pre. Adoratio ad religionē pertinet sed adoratio alia rōe adhibetur imaginibus. t alia ipsi deo. cū q̄ diuersa tō distinguat vtutes. vī q̄ religio non sit vna virt⁹. ¶Sz contra est qđ dī Ephe. iij. Vnus deꝰ vna fides. sed vera religio precipitur fidem vni⁹ dei. ergo religio est vna virtus. ¶h.ñ. dēm. q̄ sicut supra habitū est habitus distinguuntur fm diuersaz rōnē obiecti. Ad religionē aūt pīnet exhibere reuerētiam vni deo fm vnā rōnem. inq̄tum. l. est primū principium creationis. t gubernatōis rerū. Vnde ipse dicit Malach. j. Si ego pater ubi honor meus. sp̄ta enim ē ex pdūcere. t gubernare. t tō manifestius est q̄ religio ē vna virtus. ¶Sd.j. ergo dōs. q̄ treo ꝑsone distinctē sunt vnum principiū creationis. t gubernationis rer. t tō eis vna religione seruit. diuerse aūt rōnes attributo. q̄ occurrūt ad rōnē primi principij. q̄z deus ꝓducit oīa. t gubernat sapiaꝫ bonitatem t potētia bonitatis sue. t tō religio ē vna vtus. ¶Sd.ij. dōm. q̄ eodez actu hō seruit deo t colit ipm. nam cultus respicit dei excellētiam cui reuerentia debetur. seruitus aūt respicit subiectionem hois qui ex sua condītiōe obligatur ad exhibēdum reuerentiaz deo. t ad hec duo pīnent omnes act⁹ qui religioni attribuūt. quia per omnes homo protestatur diuinam excellētiam t subiectionem sui ad deum. vel exhibendo aliquid et. vel iterum assumendo aliquid de una. ¶Sd.iij. dōm. q̄ imaginib⁹ nō exhibetur religionis cultus fm q̄ in seipsis considerantur quasi res q̄dā. h fm q̄ sunt imagines ducentes in deū incarnatū. motus aūt q̄ ē i imaginē. ꝓt est imago nō ꝓstitur in ipsa. h tendit in id cui⁹ est imago. t ideo ex hoc q̄ imaginib⁹ ꝓhibetur exhibitio cultus nō diuersificatur ratio latrie nec virtus religionis.

Ad quartū sic procedi

tur. Vī q̄ religio non sit spālis virtus ab alijs distincta. Dicit enī Aug. x. de ciui. dei. Verū sacrificiū est oē opus q̄d geritur vt sancta societate deo iūgamur. h sacrificiū pīnet ad religionē. q̄ oīe op⁹ vtutis ad religionē pīnet. t sic nō ē spāl⁹ vtus. ¶Pre. ipse dicit j. ad Cor. x. Sia in gllaz dei facite. h ad religionē pīnet aliq̄ facere ad dei reuerentiaz. vt supra dictū est. q̄ religio nō ē spālis virt⁹. ¶Pre. Ebarnao q̄ religio dō nō ē virt⁹ distincta a charitate q̄ diligit ꝓtin⁹. h sic dī i. etbi. honorari ꝓpinquū ē idē qđ ē amari. q̄ religio q̄ honorat deꝰ nō ē virt⁹ spālis distincta ab obseruantia vel dulia vel pietate q̄bus honorat ꝓtin⁹. q̄ nō ē virt⁹ spālis. ¶Sed ꝫ est qđ ponit⁹ iusticie ab alijs et⁹ ꝓtib⁹ distincta. ¶h.nō. q̄ cū vtus ordinet ad bonū. vbi q̄ ē spālis rō boni. ibi oz ēē spāl⁹ vtus. bonū aūt ad qđ ordinat religio est exhibere deo debitū honorē. honorat debet alicui rōne excellētie. deo aūt cōpetit singularis excellētia. inq̄tū oia in infinitū trāscēdit fm oīmodū excessum. vñ et debet spālis honor sic in rebus hūanis videm⁹ q̄ diuerſ excellētijs ꝑsonarū diuersus honor debet. alī⁹ q̄dē pr̄i. alī⁹ regi. t sic ō alijs. vñ manifestū ē q̄ religio ē spālis virtus. ¶Sd.j. ergo dō. q̄ oē opus virtus deo inter ēē sacrificiū inq̄tū ordinat ad dei reuerentiā. vñ ex ꝫ non habet q̄ religio sit generalis virtus. h q̄ imperet oībus alijs vtutibus vt supra dictum ē. ¶Sd.ij. dō. q̄ oia fm q̄ in gllam dei fiunt pīnēt ad religionē. nō q̄si ad eliciendū. h q̄si ad imperandū. illa aūt pīnēt ad religionē eliciendū que fm rōnes sue spēi pīnēt ad reuerentiā dei.

¶Sd.iij. dō. q̄ obiectū amoris ē bonū. obiectū aūt honoris vt reuerētie ē aliq̄d excellēs. honoratio aūt dei cōsistit in creature. nō aūt excellētia boni creati⁹ ē. t tō charitas q̄ diligit deꝰ nō est virt⁹ distincta a charitate qua diligit ꝓximus. religio aūt qua honorat deus distinguitur a virtutibus quibus honoratur ꝓximus.

Ad quintum sic ꝓcedit

Videt q̄ religio sit vtus theologica. Dicit enī

Augst. in enchiridion. q̄ deus colit fide spe. ⁊ charitate qñ sūt virtutes theologice. ℔ cultu deo afferre pñet ad religionē. q̄ religio ē virtus theologica. ¶ Pre. Virtus theologica dī q̄ hz deum p̄ obiectū. religio aūt hz deū p̄ obiecto. q̄ ad ipsum deū ordinat vt dictū est. ergo religio ē virtus theologica. ¶ Pre. omnis virtus vl est theologica vel intellectual. vel moralis vt ex supra dictis p̄z. manifestū est autē q̄ religio non ē virtus intellectualis. quia ei⁹ p̄fectio nō attendit fm p̄sideratiōē veri. sīl̄ etiam non ē virtus moralis cui⁹ p̄prium est tenere medium inter superfluū ⁊ diminutū nō etiā aliquis pōt superflue deo colere. fm illud Eccl. xliij. Benedicētes dñm exaltate illū quantū potestis. maior em̄ ē omni laude. ergo religiōnī q̄ sit virtus theologica. ¶ Sz cōtra ē q̄ ponitur pars iusticie q̄ ē virtus moralis. ¶ Ad. p̄z. q̄ sicut dictū ē. religio est q̄ deo debitū cultū affert. Duo ergo in religione p̄siderant. Unū quidem q̄ religio deo affert. ſ. cultū. ℔ se hz modū se materie ⁊ obiecti ad religionē. Alio aūt ē id cui affertur. ſ. deo cui cultus adhibet. nō q̄ actus q̄ huius dei colit ipm deum augeat. sīc cū credim⁹ deo credendo deū amplificamus propter q̄ supra ductum est q̄ deus ē fides obiectiua non solū in⁹ eum credimus deum. ℔ in⁹ eum credimus deo affert aūt deo debit⁹ cultus in⁹ actus quidam q̄⁹ deus colitur in dei reuerētiā sūt puta sacrificia⁹ oblationes ⁊ alia hmōi. Ex manifestis q̄ de⁹ nō cōgitur ad virtutē religionis sic mā vl obiectū. ℔ sicut finis. ⁊ iō religio nō ē virtus theologica cui⁹ obiectū ē vltimus finis. ℔ est vir⁹ moralis cuius est esse circa ea q̄ sunt ad finē. ¶ Ad j. ergo dicēdū q̄ spes potētia vel virtus q̄ opponitur circa finē p̄ impiū mouet potētiā vel virtutē operantem ea q̄ ordinant in finē illū. Virtutes aūt theologice. ſ. fides spes ⁊ charitas hūt actū circa deum sīc circa p̄prium obiectū. ⁊ iō suo impio cōsistunt actū religionis. quo opat q̄dā in ordine ad deū ⁊ iō Aug⁹. dicit q̄ deus colitur fide. spe ⁊ charitate. ¶ Sēd secundum dictōnēs. q̄ religio ordinat hominem in deum non sicut in obiectum ℔ sicut in finē. ¶ Ad iij. dicēdū q̄ religio nō ē vir⁹ theologica neq; intellectualis. ℔ moralis cui⁹ ē p̄ iusticie. ⁊ medium in ipso accipit non q̄dē inter passiones. ℔ fm q̄dā equalitatē inter operationes q̄ sunt ad deū. Dico aūt equalitatē nō absolutē q⁹ deo nō p̄t exhiberi q̄tū ei debet. ℔ fm q̄dā p̄sideratiōnē hūane facultatis. ⁊ diuine acceptionis. superfluū autem i his que ad diuinū cultū pertinent esse potest. non fm circumstantiam quantitatis sed fm alias circumstantias. puta quia cultus diuin⁹ exhibet cui nō dz exhiberi vel qñ nō dz. vl fm alias circūstantias. q̄e nō dz.

Ad sextū sic procedit

tur. Dī q̄ religio nō sit p̄ferenda a hijs virtut⁹ moralib⁹. Perfectio em̄ virtutis moralis p̄sistit i h q̄ attingit medium. vt p̄z i. ij. etht. ℔ religio dicit i attactū medij iusticie. q̄ nō reddit deo debitū. ēē q̄ religio nō ē potior aliis virtut⁹ moralib⁹ ¶ Pre. In his q̄ debit⁹ exhibentur tanto vl aliquid esse laudabilius fit magis indigenti exhibetur. Dñs dicit Esa. lvij. Frange esurienti panē tuū. sed de⁹ nō indiget aliquo qđ ei a nobis exhibeat. fm illud p̄s. Dixi deus de⁹ meus es quia bonorū meorū non egesti. ergo religio vl minus laudabilis aliis virtutibus q̄ quas debitus subtrahit ¶ Pre. Quāto aliqđ fit ex maiori necessitate. tanto mag⁹ est laudabile fm illud. j. ad Cor. ix. Si euangelizauero non est mihi gloria necessitas mihi incubit. vbi aūt est maius debitū ibi ē maior necessitas. cū ergo deo magis sit debitus qđ ei ab hoc exhibet. vl q̄ religio sit min⁹ laudabilis inter virtutes būanas. ¶ Sed p̄tra ē qđ Exo. xx. ponunt. p̄ p̄cepta ad religionē pertinentia esse fm p̄cepta. ordo aūt p̄cepto⁹ p̄ponit ordini virtutū. q⁹ p̄cepta legis ponit de actib⁹ virtutum. ℔ religio ē pars vl virtus moralis. ¶ Ad. q. dicēdū q̄ ea q̄ sūt ad finē sortiūt bonitatē ex ordine i finē ⁊ iō quāto fūt seruū ꝓpinquiora tanto sūt meliora. Virtutes aūt morales. vt. ij. habitū est sūt circa ea que ordinant in deū sīc i finē. religio aūt magis de propinquo accedit ad deū q̄ alie virtutes morales. inq̄tū operatur ea que directe ⁊ imediate ordinant in bonitatē diuinā. ⁊ iō religio ponit inter alias virtutes morales. ¶ Ad. j. ergo dicendū q̄ laus virtutis in voluntate p̄sistit. non aūt in p̄tate. ⁊ ideo de facere ab equalitate que ē medium iusticie ꝓter defectū potestatis nō diminuit laudē virtutis si nō fuerit defect⁹ ex parte voluntatis. ¶ Ad. q. dicēdū q̄ in his que exhibent alteri ꝓter cōmunitatem est exhibitio laudabilior qua sit magis indigenti. quia est melior. deo autem non exhibetur aliquid ꝓpter eius vtilitatem sed propter eius q̄tam. nostra autem vtilitatem. ¶ Ad iij. dicēdū q̄ vbi est necessitas tollitur ratio superogationis non aūt excludit meritum virtutis si assit voluntas. ⁊ propter hoc iō non sequitur.

Ad septimū sic, procedit

Videtur q̄ religio non habeat aliquē exteriorē actum. dicitur em̄ Io. iij. deus spūs ē. ⁊ eos qui adorant eū in spū ⁊ veritate adorare oportet. sed exteriores actus non pertinent ad spūs ℔ magis ad corpus. ergo religio ad quam pertinet adoratio non habet actus exteriores ℔ interiores. ¶ Preterea. Religionis finis ē deo reuerētiam ⁊ bonorem exhibere. ℔ videtur ad irreuerētiam aliquam excellentis pertinere si ea sibi exhibeantur q̄ ꝓprie ad inferiores pertinent. cuius ergo ea q̄ exhibet hō corporalib⁹ actib⁹ ꝓprie videtur ad indigentiam hoīs ordinari. vl ad reuerētiam inferiorū creaturarum. ideo videt q̄ non congrue possint assumi in diuinam reuerētiam ¶ Pre. Aug⁹. in. vj. de ciuita. dei commendat Senecam de hoc q̄ vituperet quosdam qui idolis ea exhibeant que solum hominib⁹ exhiberi. quia scilicet immortalibus non p̄tinūt ea q̄ sūt mortaliū. sed hec iniuria minus p̄tinent deo vero qui ē excellens super omnes deos. q̄ vī reprehensibile esse q̄ aliquis corporalib⁹ actib⁹ deū colit. non ergo habet religio corporales actus.

¶Sed contra est qđ in ps̄. dī Cor meus & caro mea exultauerūt in deum viuum. sed sicut interiores actus pertinēt ad cor. ita exteriores actus pertinent ad membra carnis. ergo videt q̄ de⁹ sit colend⁹ non solū in interiorib⁹ actib⁹ sed etiā exteriorib⁹. ¶Ḳ. dom. q̄ deo reuerentiam & honorem exhibem⁹. non propter seipm. q̄ in seipso est gloria plenaq̄ cui nihil a creatura adiici pōt sed propter nos. quia videlicet per qđ deō reuerem⁹ & honorem⁹. mēs nostra ei subijcitur & in hoc eius effectus consistit. gloriabimur enim ro perficitur. & per hoc q̄ subditur deo sapiōr sicut corpus per hoc q̄ viuificat ab anima. & aer p hoc q̄ illuminatur a sole. mens autem būna indiget ad hoc q̄ coniungatur deo sensibilib⁹ manuductione. quia inuisibilia p ea que facta sunt intellecta conspiciuntur vt Apls dicit Rom. j. & ideo in diuino cultu necesse ē aliquib⁹ corporalibus vti vt eis quasi signis q̄busdam mēs hominis excitet ad spūales act⁹ qbus deo p̄ūgit & tō religio hꝫ qdē interiores act⁹ q̄si principales & per se ad religionē pertinentes. exteriores vero act⁹ quasi secūdarios & ad interiores act⁹ ordinatos. ¶Ad. j. ergo dīm. q̄ dño loquitur q̄tū ad id qđ est principale & per se intentum in cultu diuino. ¶Ad. ij. dīm. q̄ hmōi exteriora nō exhibentur deo quasi his indigeat. Fm illō ps̄. Numqđ manducabo carnes thauroꝝ. aut sanguinē hircoꝝ potabo. sed exhibētur deo tanq̄ signa interiorū & spūalium opm que per se deus acceptat. Unde Aug. dicit in x. de ciui. dei. Sacrificium visibile inuisibilis sacrificij sacramētum & sacrū signum ē. ¶Ad. iij. dīm. q̄ idolatre dicūtur ex hoc q̄ ea que ad hoies pertinent idolis exhibebant non tanq̄ signa existentia eis ad aliā spiritualia. sī tanq̄ p se eis accepta. & p̄cipue quia erant vana & turpia.

Ad octauum sic proce

ditur q̄ religio non sit idem sanctitati. Religio enim est quedam spālis virtus. vt habitum est. sanctitas autem videtur esse generalis virtus. ē enim faciens fideles & seruantes ea que ad deū sunt iusta. vt Andronicus dicit. ergo sanctitas non est idem religioni. ¶Pre. Scitas mūdicie importare videtur. Dicit enī Dion. xij. ca. de diui. no. q̄ scitas est ab oi immūdicia libera & pfecta & oīno immaculata mūdicia. mūdicia aut maxime vī pertinere ad tpantia que turpitudines corpales excludit. cui ergo religio ad iusticiā pertinet vī q̄ sanctitas non sit idē religioni. ¶Pre. Ea que diuidunt ex opposito nō sūt idē. ꝫ in quadā enūeratione genī iusticie scitas diuiditur religioni. vt supra habitū ē. ergo scitas nō est idē religioni. ¶Sed contra est qđ dī Lu. i. Seruiam⁹ illi in scitate & iusticia. ꝫ seruire deo pertinet ad religionē. vt ī. habitū ē. ḡ religio est idem scitati. ¶Ḥ. dō. q̄ nomē scitatis duo vī importare. Vno qdē mō mūdicia. & huic significationi cōperit nomē grecū. dī em agyos. i. sine terra. Alio mō ipōnit firmitatē. vñ apō antiquos scā dicebant q̄ legib⁹ erāt munita vt violari non deberēt. vñ & dī aliquid esse sanctū q̄ est lege firmatū. Pōt etiaz Fm Isidorū ꝫ nomen scitas ad mūdiciā pertinere vt intelligat sanctimo quasi sanguine tinctus eo q̄ antiqui tuo illiq̄ purificari volebāt sanguine hostie tingebant. vt Isido. dicit in li. etb. & vtraq̄ significatio cōpetit vt scitas attribuat deo q̄ diuino cultui applicant. ita q̄ non solū deo sed etiam templa vasa & alia hmōi scificari dicunt ex hoc q̄ cultui diuino applicāt. mūdicia eīm necessaria ē ad hoc q̄ mens deo applicet. q̄ mens būana inquinatur ex hoc q̄ inferiorib⁹ reb⁹ pūgitur. sic ḡlabes rei ex immixtōe peioris fordescat. vt argēti ex immixtione plumbi. Propter aūt q̄ mēs ab illecebris huius reb⁹ abstrahat ad hoc q̄ suppōne rei possit pungi. & tō mēs sine mūdicia deo applicari nō pt. Hēb. ad Hebre. vi. dī Pacē sequimini cū oibus & scimoniā sine q̄ nemo videbit deus. Firmitas ei exigit ad hoc q̄ mēs deo applicet. applicat eīs ei sic vinlo firmi & puncto pūcto. hmōi aut ogz maxie immobilita cē. Hēb. dicebat apls Roma. viij. Certus sū q̄ neq̄ mors neq̄ vita spabit me a charitate dei. Sic ḡ scitas dī q̄ quā mens hoīs seipam & suos actus applicat deo. vñ non differta religione. Fm eōtia. sed solū rōne. Hēb religio dī Fm q̄ exhibet deo debitū famulatuz in his q̄ pertinent spāliter ad cultū diuinū. sīc i sacrificijs. oblatiōibus. & alijs hmōi. Scitas autē dī Fm q̄ homo nō solū d̄ ḡ aliaz virtutum opa refert in deū. Fm q̄ hō se dīsponit p bona quedā opa ad cultū diuinū pertinentia. ¶Ad. j. ergo dīm. q̄ scitas ē qdā spālis virtus Fm eōtiam. & Fm hoc ē quodāmō eadē religiōi. hz aūt quādam ḡlitatē Fm q̄ oēs virtutū act⁹ q̄ imperium ordinat in bonū diuinū. sicut & iusticia legalis dī ḡnālis. Deus inquā ordinat oēm virtutū act⁹ in bonū cōmune. ¶Ad. ij. dīm. q̄ tpantia mundicia qdē opat. non tū in q̄ bēat rōnē scitatis nisi referatur in deū. Hēb de ipsa virginitate dicit Aug. in li. de virginitate. q̄ nō ḡrēgantur est. ḥ q̄ deo dicata est. honorat. ¶Ad. iij. dicendus q̄ sanctitas distincta ē a religione p̄pter differentiam p̄dictam non q̄ differunt re sed ratione. vt dictū est.

¶Questio lxxxij.

Deinde considerāduz est de actibus religionis. Et primo de actibus interioribus qui Fm p̄dicta sunt principio alioꝝ. Secūdo de actibus exterioribus que sunt secundarij. interioꝝ autez a cī religionis videntur cē deuotio & oīo. primo ergo de deuotione agendum est. Secūdo de oīone

Circa primū quantur quattuor. Primo deuotio sit spālis act⁹. Secūdo vtr sit act⁹ religionis. Tertio de cā deuotionis. Quarto de eius effectu.

Ad primū sic procedi

tur. Videtur q̄ deuotio non sit spāle act⁹. Illud em̄ quod pertinet ad modū alioꝝ actuū non videtur esse spāle actus. sed deuotio vt pertinet ad modum aliorum actuum. Dicit em̄

9. Para. xxix. Obtulit vniuersa multitudo hostias & laudes & holocausta mente deuota. ℟ Devotio non ē spēs actus. ¶ Pre. nullus spēs actus invenit̄ i diversis generib⁹ actuū. ℟ devotio invenitur in diversis generibus actuum. ſ. in acd⁹ corporalibus. & extā spūalib⁹. dicit ēm aliqs & devote meditari & devote genuflectere. ḡ devotio nō ē spēs actus. ¶ Pre. Bis actus ipē aut est appetitus aut cognoscitiue pars. ℟ devotio neutri earū appropriat. vt ps discurrēti p singulas spēs actuū virtutis ptis ḡ suppa enumerate sūt. ḡ devotio nō ē spēs actus. ¶ Hȝ ē q actibus meremur. vt supra dictus ē. ℟ devotio habet spēm rōnē merēdi. ḡ devotio ē spēs actus.

¶ Ad. dōm. q devotio dr a devouēdo. vñ deus dicunt ḡ seipsos quodāmō deo devouēt. et ei se totaliē subdant. ꝓpter qđ & olim apd gētiles devoti dicebant ḡ seipsos idolis devouebāt in morte. p sui salute exercit⁹. sic de quod⁹ dicto. Tullius inuius narrat. Dā devotio nihil aliud ē videt ℟ voluntas ḡdā ꝓmpte tradendi se ad expedient ad dei famulatū. Dā Exo. xxxv. dicit̄ multitudo filioꝝ isrl obtulit mente ꝓpensissima atq; devota ꝓmissas dño. Manifestū ē aūt q volantas ꝓmpte faciēdi qđ ad dei seruitiū pertinet est ḡdē spēs actus. vnde devotio ē spēs actus voluntatis. ¶ Ad. j. ℟ dōm. q motus imponit modū motui mobilis. voluntas aūt mouet alias vires aie ad suum actum. & voluntas fin q ē finis mouet seipam ad ea ḡ sūt ad finē. vt supra habitū est. & ideo cū devotio sit actus voluntatis homines offerentes seipos deo ad ei seruiēdū ḡ est virtus⁹ finis ꝓis est q devotio imponat modum bonis actib⁹. sive sint ipsius voluntatis circa ea ḡ sunt ad finē. sive etiā sint aliaꝝ potentiaꝝ ḡ a voluntate mouētur. ¶ Ad. ij. dō. q devotio invenitur in diversis generib⁹ actuū. non sic motio movētis inuenit̄ virtute in motib⁹ mobilium.

¶ Ad. iij. dōm. q devotio ē actus appetitiue partis anime. & est quidam motus voluntatis. vt dictum est.

Ad secūdū sic procedit

ur. Vī q devotio nō sit actus religionis. Devotio em vt dictū ē ad hoc ordinat q aliqs deo seruitia det. sed hoc maxime fit p charitatem qui vt Dyony. dicit. iij. ca. de diui. nō. divinus amor extasim facit. non sinēs amantes suipsos. sē. eoꝝ quē amāt. ḡ devotio magis ē actus charitatis ℟ religionis. ¶ Pre. Charitas ꝓcedit religionē. devotio aūt vt ꝓcedere charitatē. qr charitas i scripturis signat p ignē. devotio vo p piguedinē ḡ ē ignis imā. ergo devotio non ē actus religionis. ¶ Pre. Per religionē hō ordinat solū ad deū vt dictū ē. ℟ devotio etiam habetur ad hoīes. dicunt ēm aliq; de devoti aliqb⁹ sanctis viris. & etiam fideles dicunt ee devoti dño suo. sic Leo papa dicit q tudes quasi devoti romanis legib⁹ dixerūt nō habem⁹ regē nisi cesarē ergo devotio non ē actus religionis. ¶ Hȝ contra est. quia devotio a devouēdo dr. vt dictum ē. ℟ votū ē actus religionis. ergo & devotio. ¶ Ad. dō. q ad candē virtutem ꝓtinet velle facere aliquid & ꝓmptā voluntatem hoc ad illo faciendū. quia virtus q⁹ actus ipē obiectum. ꝓpter qđ vt phs dicit in. v. ethi. iustitia est qua volūt hoīes & opāntur iusta. Manifestum est aūt q operari ea ḡ pertinent ad divinū cultum seu famulatū pertinet ꝓprie ad religionē. vt ex dictis ps. Dē erat ad eam ꝓprie hoc. ꝓmptam voluntatē ad hmōi exequenda. qđ ē ee devotū. & sic p hoc q devotio est actus religionis. ¶ Ad. j. ℟ dōm. q ad charitatē pertinet immediate q̄ homo tradat seipm deo adherendo ei p q̄ndā spūm vnionē. ℟ q homo tradat seipm deo ad aliqua opa divini cult⁹. hoc immediate pertinet ad religionē. mediate autem ad charitatē ḡ est religionis principiū. ¶ Ad. ij. dōs. q pinguedo corporalis generatur p calorē nālem dirigentē. & ipse nālis calor habz pinguedinē quasi alimentū. & similiter charitas & devotionem causat inquātū ex amore aliquis redditur ꝓmptus ad seruitiam amici. & etiam q devotionē charitas nutrit. sicut & q̄libet amicitia ꝓficuit & auget q̄ amicabilium opum exercitiū & meditatio mon. ¶ Ad. iij. dōs. q devotio ḡ habet ad seipos dei motivo vt vinco nō terminat ad ipos sed transit in deū inquātū. ſ. in ministrio dei & cōveniamur. devotos aut quā ibidē dicunt hoc ad motivo ipsius alterius est rationis. sicut & temporalibus dominos famulari differt a famulatu divino.

Ad tertiuꝫ sic procedit

ur Videt q contemplatio seu meditatio non sit devotionis causa. Nulla em causa impedit suū effectū ℟ habilem meditatōes intelligibilis multotiens devotionē impedimt. ℟ ꝓtemplatō seu meditatio non ē devotionis causa. ¶ Pre. Si contemplatio ēt ꝓpria & per se devotionis ca oporteret q ea ḡ sūt aliorum cōtemplationis magis devotionem excitarent. huius aūt contrarium apparet frequēter enim maior devotio excitat ex ꝓsideratōe passionis xpi & aliqs mysteriorum humanitatis ipsius ℟ ex ꝓsideratione divine magnitudinis. ḡ contemplatiua non ē ꝓpria devotionis ca. ¶ Pre. Si ꝓtemplatio ēt ꝓpria causa devotionis. oporet q illi ḡ sūt magis apti ad ꝓtēplationē ēnt etiam magis apti ad devotionē cuius ꝓtū videmus. quia devotio frequēter magis inuenit in q̄busdam simplicib⁹ viris. & i femineo sexu in q̄b⁹ inuenit contēplationis defectus. ergo contemplatio nō ē ꝓpria causa devotionis. ¶ Hȝ contra ē qđ in ps dicit. In meditatōe mea exardescet ignis. ℟ ignis spūalis caritas devotionem. ergo meditatio est devotionis causa. ¶ Ad. dōm. q causa devotionis extrinseca & principalis deus est de quo dicit Ambro. super Lu. q deus quos dignāt vocat. & qđ vult religiosos facit. & si voluisset samaritanos ex inde motis devotos fecisset. Causa aūt intrinseca ex p te nostra oportet q sit meditatio seu cōtēplatio Dictum ē enim q devotio est quādā voluntas actus ad hoc q dō ꝓmpte se tradat ad divinū obsequium. Quis autē actus voluntatis ex aliqua con-

sideratione ꝓcedit eo ꝙ bonū intellectum ē ob tectum voluntatis. Vñ t ꝛgug. dicit in li. de trinit. ꝙ volūtas oritur ex intelligētia. t iō necesse ē ꝙ meditatio sit devotionis causa. inq̄rū. s. bō ꝙ meditationē cōcipit ꝙ se tradat diuino obsequio. ¶ Ad qō quidē inducit duplex ꝑsideratio. Vna q̄dem que ex parte diuine bonitatis t bñficiorū ei⁹. Fm illō pō. mihi adherere deo bonū est t ponere in dño deo spem meam. t hec ꝑsideratio excitat dilectionē q̄ est prima devotiōis cā. Alia vo est ex pte boni⁹ ꝑsideratis suos defectus ex q̄b⁹ indigent vt deo inuitat. Fm illō pō. Leuauī oculos meos i montes vñ veniet auxiliū mihi. Auxiliū meum a dño q̄ fecit celū t terrā. t ꝫ consideratio excludit ꝓsumptionē ꝙ quam aliquis impedit ne deo se subiiciat dum sue vtili inuitatur. ¶ Ad .j. ergo dicēd. ꝙ ꝑsideratio eorū que nata sūt dilectionē dei excitare. deuotionez causant consideratio vo quorūcunq; ad ꝫ non pertinētiū sed ab eo mentē distrahentium impedit devotionē. ¶ Ad .ij. dicēd. ꝙ ea q̄ sunt diuini tatis. sunt Fm se maxime excitātia dilectionē t ꝙ ꝓ deuotōnez. qz deus est sup oia diligēd⁹. ꝫ ex debilitate mētis hūane ē ꝙ sic indiget manuductione ad cognitionē diuino ꝙ. ita ad dilectionē ꝙ aliq̄ sensibilia nobis nota. iter q̄ precipuus est humanitas christi Fm ꝙ in ꝓfatione dī. Per quam visibilit deū cognoscim⁹ ꝙ hūc inuisibilū amorē rapiamur. t iō ea q̄ pertinent ad xp̄i hūanitatem per modū cuiusdā manuductiōis maxie devotionē excitant. cum tamē devotio principaliter circa ea que sunt diuinitatis cōsistat. ¶ Ad .iij. dicēd. ꝙ scia t quicūq; alio ad magnitudines pertinet occasio ē ꝙ hō ꝑsideret de seipso. t ideo non totalit se deo tradat. t inde ē ꝙ hmōi q̄q occasionalit devotionē impediūt t in simplicibus t mulieribus devotio abūdat elationē cōpunendo si tñ scias t quicūq; alia ꝑfectionē hō ꝓfecte deo subdat ex hijs devotio augetur.

Ad quartū sic ꝓcedi

tur. Dicitur q̄ lenicia non sit devotiōis effectus quia vt dictū est passio xp̄i precipue ad devotionem excitat. sed ex eius cōsideratione ꝓcedit in aia quedā afflictio. Fm illō Threñ. iij. Recordare paupertatis mee absinthij t fellis q̄ō pertinet ad passionē. Et postea subditur. Memoria memor ero t tabescit in me aia mea. ergo delectatio siue gaudiū non est devotionis effectus.

¶ Prēt. Devotio ꝓcipue ꝓsistit i iteritu sacrificio spūs. ꝫ in pō dī. Sacrificiū deo spūs pribulat⁹. ergo afflictio magis ē devotiōis effectus q̄ tocūditas siue gaudiū. ¶ Prēt. Greg. nisen⁹ dic in li. de boic q̄ sicut risus ꝓcedit ex gaudio. ita lachryme t gemit⁹ iane signa tristicie. ꝫ devotōi pungit q̄ aliquā p̄orumpant in lachrymas. ergo letici vī gaudiū non est devotiōis effect⁹.

¶ Sz ꝓtra est qō i collecta dī. Deus scientia vota cūctis. ipla quoq; devotio sancta letificet ¶ Ꝛñdeo. dicēd. ꝙ devotio ꝙ se q̄dē t ꝓncipaliter spiritualem letici mētis causat. ex ꝑti aūt t ꝙ accidens causat tristiciam. dictū ē enim ꝙ devotio ex duplici ꝑsideratiōe ꝓcedit. Principalit quidē ex consideratione diuine bonitat⁹. qz ista ꝑsideratio primo quasi ad terminū mot⁹ voluntat⁹ tranquillo se deo. t ex ista ꝑsideratione ꝙ se q̄dē sequitur delectatio. Fm illō pō. Memor fui dei t delectatus sum. ꝫ ꝙ accidēs ꝫ ꝑsideratio tristicias ingendam causat in hijs q̄ nondū plene deo fruuntur. Fm illō pō. Suscule aia mea ad deū viuū. Et postea sequitur. Fuerūt mihi lachryme mee t̄c. Secundario vo causat devotio vt dictū est ex ꝑsideratiōe ꝓpriorū defectuū. Nam dū ꝑsideratio ꝓtinet ad terminū a quo bō ꝓmodū volūtatio deuote recedit. vt. s. non in se existat. sed deo se subdat. Hec aūt ꝑsideratio ecōuerso se hz ad primā. Nam ꝙ se q̄dē nata est tristicia causare recogitando ꝓpria defectus. ꝙ accidens autem letici. s. ꝓpter spem diuine suauitatis. t sic pz ꝙ devotionem ꝑ t ꝙ se ꝫcquit delectatio. secūdario vo t ꝙ accidēs tristicia q̄ est Fm deum.

¶ Ad .j. ergo dō. q̄ icōsideratiōe passionis xp̄i est aliq̄d qd̄ pertinet. s. defect⁹ hūanos ꝓpt quē tollē dū xp̄m pati oportuit. t est aliq̄d qō letificet. s. dei erga nos benignitas que nobis de tali liberatiōe patuit. ¶ Ad .ij. dicēd. ꝙ spūs q̄ ex vna ꝑte pribulat ꝓpter ꝓsentis vite defect⁹. ex alia ꝑte ꝫdelectat ex ꝑsideratiōe diuine bonitat⁹. t ex spe diuini auxilij. ¶ Ad .iij. dicēd. ꝙ lachryme ꝓrumpunt non solū ex tristicia. ꝫ etiā ex quadā affect⁹ teneritudine ꝓcipue cū cōsiderat aliq̄d delectabile cū ymitiōe alicuius tristabilis. sic solēt boies lachrymari ex pietatis affectu. cū recurrunt filios vel charos amicos ꝺo est immanere se q̄dūsse. t ꝙ hūc modū lachryme ex devotiōe ꝓcedūt.

¶ Questio lxxxiij.

Deinde considerāduz est de oratione. Et circa hoc querunt decem t septem. Primo vtrū oratio sit actus appetitive virtutis vel cognitive. Secundo vtr̄ sit conueniens orare deum. Tertio vtrum oratio sit actus religionis. Quarto vtr̄ soluo deo sit orand⁹. Quinto vtr̄ in oratione sit aliq̄d determinate petendū. Sexto vtr̄ oratio debeamus equalia petere. Septimo vtr̄ ꝙ aliqs orare debeam⁹. Octauo vtr̄ debeam⁹ orare ꝙ inimicis. Nono de septē petitionib⁹ oratiōis dñice. Decimo vtr̄ orare sit ꝓpriū rōnalis creature. Vndecimo vtrum sancti in patria orent ꝙ nobis. Duodecimo vtrū oratio debeat esse vocalis. Decimotertio vtr̄ attentio requirat ad orationē. Decimoquarto vtr̄ oratio debeat cē diuturna. Decimoquinto vtr̄ oratio sit efficax ad impetrandū q̄d petitur. Decimosexto vtr̄ sit meritoria: Decimoseptimo de septem orationis.

Ad primū sic ꝓceditur

Vñ q̄ oratio sit act⁹ appetitive virtutis. Dicit enim est exandiri. sed desiderium est quod exauditur a deo. Fm illud pō. Desiderium pauperum exaudiuit dñs. ergo oratio est desiderium sed desiderium ē act⁹ appetitive virtutis. ergo t oratio. ¶ Prēt. Dion⁹. dicit. iij. ca. de diui. no. Ante oia ab oratione incī

pere est ville. sicut deo nostros tradētes t vent
entes. ꝙ vnio ad deū p amorē fit ꝙ petet ad vim
appetitiuā. ꝙ oio ad vim appetitiuā pertinet.

¶Pret. Pbs l. iij. de aia ponit quīq opatiões
intellectuæ puta. ꝯ pna est indiuisibiliū intelli
gētia. p quā. s. apphēdim⁹ de vno ḳd qđ ē. scda
vo ē cōpositio t diuisio. p quā. s. apphēdimꝰ a
liqđ esse vel non esse. qđ⁹ addit tertia rōcinari. pce
dēdo. s. de notis ad ignota. ꝙ rō ad nullas istaꝝ
opationū reducit. ꝙ nō ē act⁹ intellectiue diuis
ꝙ appetitiue. ¶Sꝫ s est qđ Phūs. dicit in li. ethi
mor. q⁹ orare idē est qđ dicere. ꝙ dicto patet ad
intellectū. ꝙ oio nō ē act⁹ appetitiue diuis. ꝙ intel
lectiue. ¶Hñ. dom. q⁹ fm Cassiodoꝝ oio de ḳsi
onis rō. Sed aūt speculatiua t practica in ꝺ diffe
rūt. q. rō speculatiua est apphēsiua solū rez. rō
vo practica ē nō solū apphēsiua ꝙ etiā causatiua.
Est aūt aliqđ alterī cā ouplr. Dno q̄dē mō
pcedit necessitatē inducēdo. t ꝺ ꝛeigit qñ effect⁹
totalit habit prīt causa. Alio mō ipsecte. so
lū disponēdo. qñ. s. effect⁹ nō habuit prīt causa
totalit. Sic ergo t rō ouplr ē cā aliꝗs. Dno qui
dem mō sic necessitatē imponēs. t ꝺ mō ad rōnem
pertinet nō solū impare ilerioꝛib⁹ potētijs
t mēbris corpis. ꝙ etiā bonū t subiect. q⁹ ḋ
dem fit impando. Alio mō sic inducēs t q̄dam
mō disponēs t hoc mō rō potest aliquid fieri ab
bō qđ ei nō subiacuit sine sine cōsilio sine sine
sapiētia. virtūp aūt boꝝ. s. impare t petere sine
deprecari. ordinatione quandā importat. par. s. bō
disponit aliqđ p aliō ē facien dū. vñ ptinent ad
rōnem cui⁹ est ordinare. ꝛpter qđ phūs dicit in j.
etbi. q⁹ ad optia deprecat rō. Sic aūt nūc loqui
mur de oione. qđ signat ḡndam deprcationē vel
petitionē fm q⁹ ꝛtingit. dic in li. de bōis dñi q⁹ oio
petitō quedā ē. Et Damas. dicit in. xq. li. q⁹ oio ē
petitō decētiū a deo. Sic ꝙ pz q⁹ oio de qua nūc
loquim⁹ ē rōnis act⁹. ¶Ad. j. ꝙ dōs. q⁹ desideriū
paupm dī dōs exaudire. vel q⁹ desideriū ē cā pe
tēdi cū petito. q̄dāmō. sit desideriū interpres. vl
ꝺ dī ad oīdēdū exaudītē velocitatē. q. s. dum
adhuc aliqđ ī desiderio paupm ē. de⁹ exaudit⁹
antecꝙ oionē ꝛponat. Fs illō Esa. lxv. Erit⁹ ab
ꝙ clamēt ego exaudiā eos. ¶Ad. ij. dom. q⁹ sic
supra dictū ē voluntas mouet rōnē ad suū finem
vl nihil phibet mouere voluntate actū rōnis te
dere in finē charitat. q̄ ē deo vnit. Et sic aūt
rō in deū quasi a voluntate charitatis mota ex
plicit. Dno quidē modo ex parte eius qđ pe
tim. q. ꝺ pcipue est in oione petēdo vt deo vni
amur. Fm illō pō. Unam petij a dño. hāc requi
rā. vt inhabitem in domo dñi oibus diebꝰ vite
mee. Alio mō ex pte ipius petētis quē oꝝ accē
dere ad eū a ꝙ petit. vl loco sic ad boiem. vt mē
te sicut ad deū. Unde dicit ibidem q⁹ quando
orationibus invocamus deum renelata mente
assumus ipsi t fm hoc etiā Damas. dicit q⁹ ora
tio est ascensus mentis in deum. ¶Ad. iij. secun
dum. q⁹ illi tres actus pertinent ad rationē spe
culatiuam. ꝙ vlteriꝰ ad rōnem practicā ptinet
causare aliquid p modū impij vel per modum
pcientie. vt dictū est.

Ad secūdū sic procedi-

mur Dī q⁹ non sit pueniens orare. Oio enī vi est
necessaria ad ḋ q⁹ inueniam⁹ ei a quo petim⁹ id
qđ indigem⁹. ꝙ sic dī Mat. vj. scit pr vr qꝛ bus o
bus indigeat⁹. ꝙ nō est pueniēs deum orare.

¶Pret. Per oionē flectit⁹ ad⁹ ei⁹ q⁹ adorat⁹ vt fa
ciat qđ ab eo petit. ꝙ aliꝗs dei est immutabilis t i
flexibilis. Fm illud. j. Regū. xv. Porro triūpha
tor in isr nō pcet. nec penitēdie flectet. ꝙ nō est
pueniēs q⁹ deū orem⁹. ¶Pret. Liberalis⁹ ē dare
aliqđ nō petēti ꝙ dare petēti. qꝛ sic Seneca dic.
nulla res chariꝰ emit⁹ ꝙ que petendo empta ē. ꝙ
deus est liberalissim⁹. ꝙ nō vi ē pueniens q⁹ deū
oremus. ¶Sꝫ s est qđ dī Ja. cviij. Optꝫ ip ora
re t nō detrectē. Hñ. dō. q⁹ triplex fuit circa oio
nem antiq⁹ error. Quidā em posuerūt q⁹ res hu
mane nō reguntur diuina ꝓuidētia ex quo sequi
tur q⁹ vanus sit orare t oino deū colere. t de his
dicitur Malach. iij. Dixistis vanus est q⁹ seruit
deo. Scdo fuit opinio ponentiū oia euīa in re
bus hūanis ex necessitate cōungere. sive ex im
mutabilitate diuine ꝓuidētie. sive ex necessita
te stellarum. sive ex cōtrexione cōp. t fm hoc
etiam excludit oionis vtilitas. Tertia fuit opi
nio ponentiū q̄dam res hūanas diuina ꝓuidē
tia regi. t qꝛ res hūane non ꝓcedunt ex necessi
tate. ꝙ decebant silr dispōnem diuine ꝓuidentie
variabilē esse. t q⁹ oionibus t aliis que ad diui
nam cultū pertinent dispositō diuine ꝓuidētie
immutat. Hec aūt oia in li. improbant. sunt t
tāen os sic inducere oionis vtilitatē. vt neq; re
bus humanis diuine ꝓuidētie obiect. necessita
tem imponam⁹ neq; etiam diuinā dispōnē mu
tabilē estimem⁹. Ad huius ꝙ euidētiā etiā con
siderandum est q⁹ ex ordinata ꝓuidētia nō solum
disponit qui effectus fiant. sed etiam ex ḋ⁹ cau
sis ḳ ordine pueniant. Inter alias aūt causas
sunt etiam quedā cause act⁹ humi. vñ os ho
mines agere aliq̄ non vt per suos actus diuinā
dispōnem immutēt. ꝙ vt p actus suos impleant
ḳdā effectus fm ordinē a deo dispositū. t tāen
etiam est in nālibus causis. Et sic ē etiā de ora
tione. non enim ꝓpter ḋ orem⁹ vt diuinā dispo
sitionem immutemus. sed vt id impetrem⁹ quod
deus disposuit p oiones sctō ꝛ esse ipletā. vt. s.
homines postulando mereant accipe qđ eis de
de omnipotēs ante secula disposuit donare. vt
Greg. dicit in li. dialo. ¶Ad. j. ergo dō. q⁹ nō est
necessarium nos deo ꝓces porrigere. vt ei nras
indigētias vel desideria manifestem⁹. ꝙ vt nos
ipi ꝓsideram⁹ in his ad diuinū auxiliū ē recur
rendum. ¶Ad. ij. dōs. q⁹ sicut dictū ē. oio nra nō
ordinatur ad immutatiōē diuine dispōnis. sed
vt obtineatur ille effectus q̄s deus disposuit.

¶Ad. iij. dōs. q⁹ deus nobis multa ꝓstat ex sua
liberalitate. etiam non petita. ꝙ aliq̄ vult ꝓ
stare nobis petentib⁹. ḋ est ꝛpter nostrā voluntatē
vt. s. fiduciam ḡndam accipiam⁹ recurrendi ad
deum. t vt recognoscam⁹ eum esse bonum nrm
auctorem. Unde Chrysō. dicit. Considera qđ
est tibi concessa felicitas. qua gloria attribuat

orationibus fabulari cum deo. cum christo ministrare. colloquia. optare q̄ velis. q̄ desiderato postulare.

Ad tertiū sic procedit.

Vi q̄ oīo non sit actꝰ religionis. Religio enim ea sit q̄ ordinat hoīem in finem. sed oīo ordinat ad pēz intellectualē. vt ex supra dictis ps. ergo oīo non vī esse actꝰ religionis. ℞ dicit in tellectꝰ p̄ q̄ mens ascendit in deum. Prē. actꝰ latrie cadit sb necessitate p̄cepti. ℞ oīo non vī cadere sub necessitate p̄cepti ℞ ex mera voluntate p̄cedere. cum nihil aliud sit q̄ voluntarium petere. q̄ oīo non vī esse religionis actꝰ. ¶ Prēt. Ad religionem pertinere vī vt q̄ debite nāe cultū cerimoniarum affert. ℞ oratio non vī aliq̄d deo afferre. ℞ magis aliq̄d obtinēdū ab eo petere. ergo oīo non est religionis actus. ¶ Sz contra est quod dī in ps. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. vbi dicit glo. q̄ in huius figuras in veteri lege incensum dicebatur offerri in odorem suauem dño. sed hoc pertinet ad religionem ergo oīo est religionis actꝰ. ¶ ℞. dīm. q̄ sicut supra dictū est. ad religionē p̄tinet primo reuerētiam t bonorē deo exhibere. t ideo oia illa per que deo reuerentia exhibetur ptinēt ad religionem. Per orationem aūt homo deo reuerētiam exhibet ineūtem. s. ei se subijcit t profitetur orādo se eo indigere sicut auctore suoꝝ bonorum. Pēa manifestū est q̄ oratio est ꝓprie religionis actus. ℞d. j. ergo dīm. q̄ voluntas mouet alias potentias ad sui reuerētiā. inter alias aūt potentias vnime intellectus alios est t voluntati ꝓpinquior. t ideo post deuotionē q̄ ptinet ad ipsam voluntatē. oīo que pertinet ad partē intellectualem est principalior inter actus religionis p quā religio intellectus hoīa mouet in deum. ¶ ℞d. ij. dīm. q̄ nō solum petere que desideramus sed etiam recte aliq̄d desiderare sub precepto cadit. ℞ desiderare quidē cadit sub p̄cepto charitatis. petere aūt sub p̄cepto religionis. q̄ dē precepta ponuntur Mat. vij. vbi dicitur petite. t accipietis. ¶ ℞d. iij. dīm. q̄ orando tradit hō mentē suā deo quā ei p reuerētiam subijcit. t q̄ animo pōnat. vt ps ex auctoritate Dionysij. ꝓnus inducta. t ideo sic mēs hūana hemūnet exteriorib⁹ t corpalib⁹ medijs vt ex terioribus rebus que ad dei seruitium applicant ita etiam oratio preeminet alijs actibus religionis.

Ad quartū sic procedi

tur. Vi q̄ solus deberet orari. Dīo enī ē actꝰ religionis. vt dictū ē. sed solꝰ deus est religiōe colendus. ergo solꝰ deus ē orandus. ¶ Prē. Frustra ponitur oīo ad eum qui oīonē non cognoscit. ℞ solꝰ dei ē oīonē cognoscere. cum q̄ plerū q̄ oīo magis agitur interiori actu quā solꝰ deus cognoscit ℞ voce. Vn illo q̄ ps dicit. j. ad Cor. xiij. Orabo ip̄ū. orabo t mēte. cum etiam quia vt Aug. dicit in li. de cura p mortuis agē da. nesciunt mortui etiaꝫ sci q̄d agant vini etiā eoꝝ filij. ergo oratio non est nisi deo porrigēda. ¶ Prē. si aliquis sctis oīonē porrigat. nō est nisi membrum sunt duo ꝓiuncti. ℞ q̄dam in b mūdo viuētes vī in purgatorio etiā existētes. sunt multum deo contenti p gram. ad eos aūt non porrigit oīo. ℞ nec ad sctos qui sunt i patria debemus oīonē porrigere. ¶ Sz s q̄ dī Jo. v. Poca si ē qui tibi rideat. t ad aliquē sctoꝝ cōuertere. ℞ ñ. dīm. q̄ oīo porrigit alicui dupliciter. Vno mō ꝑ se ipsam impetranda. ꝑ quidē modo soli deo oīonē porrigim⁹. quia omnes oīones nre ordinari debent ad gratiā t gloriam p̄sequēdā. que solus deus dat. sm illō ps. Gram t glōriā dabit dñs. Sz sctos mō oīonē porrigim⁹ sctis angelis t hoīb⁹ non vt per eos deus nras petitōes cognoscat. sed vt eoꝝ precib⁹ t meritis oīones nostre sortiantur effectum. Etiō dī Apoc. viij. q̄ ascēdit fumus incensoꝝ de oīonib⁹ sctoꝝ de manu angeli coram deo. Et hoc etiā ps ex ipso mō quo ecclia vtitur in orādo. nam a sctā trinitate petimus vt nostri misereatur. ab alijs aūt sctis q̄buscūq; petimus vt orent ꝓ nob. ¶ ℞d. j. ℞ dīm. q̄ illi soli impendimus orando religionis cultū. a quo q̄rimus obtinere q̄ oramus. q̄ in b ꝓtestamur enim bonoꝝ nrorꝫ auctorē. nō aūt eis q̄s requirimus s. interpellatores nros apud deum. ¶ ℞d. ij. dīm. q̄ mortui ea que in b mundo agantur considerata eoꝝ naturali condītione nō cognoscūt. t ꝓpie iteriores motus cordis. ℞ dīs vt Greg. dicit in xij. moral. in verbo manifestatur illud q̄ decet eos cognoscere de eis q̄ circa nos agantur. etiā q̄tū ad interiores motus cordis. maxime autem excellentiā eoꝝ decet vt cognoscant petitiones ad eos factas. vel voce vel corde. t ideo petitiones quas ad eos dirigim⁹. deo manifestante cognoscunt. ¶ ℞d. iij. dīm. q̄ illi qui sunt in hoc mundo aut in purgatorio nondum fruūtur visione verbi vt possint cognoscere ea que nos cogitamus vel dicimus. t ideo eorū suffragia non imploramus orando. sed a viuis petimus colloquendo.

Ad quintū sic ꝓcedit.

Vi q̄ in oīone nihil determinate a deo petere debeamus quia vt Damas. dicit oīo est petitio decentium a deo. vnde efficax est oratio p quā petitur id quod non expedit. sm illud Jaco. iiij. Petitis. t non accipietis. eo q̄ male petatis. sed sicut dicitur ℞oma. viij. t quid oremus sicut oportet nescimus. ergo non debem⁹ aliquid orādo determinate petere. ¶ Prēt. Quicunq; aliquid determinate ab alio petit nititur voluntatem ipsius inclinare ad faciendum id quod ipse vult. non autem ad hoc tendere debem⁹ vt deus velit quod nos volumus. ℞ magis vt nos velimus quod ipse vult. vt dicit glo. super illud pō. Exultate iusti in dño. ergo non debemus aliq̄d determinatū a deo in oīone petere. ¶ Prē. Mala a deo petēda non sūt. ad bona aūt de⁹ nos mouet. frustra autē alijs petimus ad q̄ accipiēdū

mutatur. ergo nō est determinate aliquid a deo in oīone petendū. ¶ Sed ℨ est qō dīc Matth. vj. & Luc. xj. docuit discipulos determinate petere ea que pmsenk in pentiōib⁹ oīonis dīcit. ¶ R̄n. dicendū q̄ sicut magist⁹ Valer⁹ refert. Socrates mihā vitra petēdū a diis imortalib⁹ arbitrabat q̄ vt bona tribuerēt. q̄ bi domā scirent q̄d vilcaiq̄ esset vile. nos aūt plerūq̄ id vobis expetere q̄ nō impetrasse melī⁹ foret. Que quidē sūt aliq̄liter vta ē q̄ram ad illa que pīe malā euentū hīe quib⁹ etiā bō pē male vtī. si cut dīmile que vt ibidē dī multo exitio fuere. homines etiā q̄ ptes pessimi possiderūt regna quor⁹ exitū lepe mīe rabilem cernunk splendida ruīna que nōnunq̄ fundamo domos euertūt. Sūt ī quedā bona dīna bō male nō vtī pt q̄ scy malū euentū hīe nō pīt. hec aūt sunt quib⁹ briticamur. a dīna dīnā dīnē meremur. que q̄dē scīs oīdo absolute petūr fm illū. Unde facti em mā ē salui erim⁹. Et pterā. Dedisse me in semita mandator⁹ tuor. ¶ Rd. j. ergo dīm q̄ licy bō ex se scire nō possit q̄d orare debeat spūs tñ vt ibidē dī in R̄ adiuuat infirmitatē nr̄am q̄ ipse spīrāda nobis sancta desideria recte postulare nos faciat. Unde dīc Job. iiij. q̄ vere adoratores adorare oget in spū ē veritate. ¶ Rd. ij. dīm q̄ cū oīdo petim⁹ aliq̄ que gīnēt ad nr̄ā salutē. cōformam⁹ voluntatē nr̄ā volūtati dei de quo dī. j. ad Thimo. ij. q̄ vult oēs homines saluos fieri. ¶ Rd. iij. dīm q̄ sicad bōa de⁹ nos inuitat. q̄ ad ea nō passibus corpis. sed pijs desideriis ē deuotis oīonib⁹ accedamus.

Ad sextus sic proceditur

¶ Dicit q̄ bō non debeat ipalia petere a deo oīdo. Due em oīdo petim⁹ ḡtiam. ℨ ipalia nō debem⁹ quere. dr em Matth. vj. Primū q̄rite regnū dei ē iusticiā ei⁹ ē hec oīa adijcientk vobis. s. ipalia que nō querēda dicit. ℨ ad quēda q̄ sūt. ergo ipalia nō sunt in oīone a deo petēda. ¶ Pr̄. Nullus petit nisi ea de q̄bus est sollicitus. ℨ de ipalib⁹ sollicitudinē hīe nō possum⁹. fm q̄ dī Matth. vj. Nolite sollicite esse alic vīe q̄d mādūcetis. ℨ ipalia petere nō debem⁹ oīando. ¶ Pr̄. Per oīones nr̄as meto dr elevari in deū. sed petēdo ipalia declīdat ad ea q̄ infra se sunt. ℨ id q̄d Apls dicebat. ij. Cor. iiij. Non cōtemplātib⁹ nobis q̄ vident. ℨ que nō videntk que aūt videntk ipalia sunt. que aūt nō videntur eterna. ergo nō dr bō ipalia in oīone a deo petē.

¶ Pr̄. Bō non dr petere a deo nisi bona ē vtilia. ℨ q̄dq̄ ipalia habita sunt nociua nō solū spūaliter. ℨ etiā ipaliter. ergo nō sunt i oīone a deo petēda. ¶ Sed ℨ est q̄d dicit Proverb. xix. Tribue mī victui meo necessaria. ¶ R̄n. dīm q̄ sicut Aug. dicit ad Probā de oīdo dei dum Deo licet orare q̄d libet desiderare. ipalia aūt ly desiderare. nō quidē principaliter vt in eis finē ponam⁹. ℨ sicut quedā amīmicala q̄bus adiuuamur ad tendēdū in beatitudinē. inquīs. s. per ea vita corporalis sustīnat. ē q̄ram nobis organice deseruiunt ad actus virtutum vt etiā pōnus dicit in. j. ethi. ē ideo p ipalibus licet orare. Et hoc est q̄d Aug. dicit ad Probā q̄ sufficienter vite nō indecēter vult quisquis ea vult. et nō ampli⁹. que quidē nō appetit ꝓpter seipsam. ℨ ꝓpter salutē corpis ē ꝓgruentē habitū psone hoīs vt non sit inconueniens eis cū q̄bus vtendum est. Ista ergo cū bōtur vt iam dictk. cū non bōtur vt habere nr̄ā oīdam est. ¶ Rd. j. ergo dicendus q̄ ipalia nō sunt querēda principaliter. ℨ secundario. Dñs aug⁹ dicit in li. de ser. dñi in mōte. Cum dicit illud. primo q̄rendū est. s. regnū dei ℨ significatur. q̄ hoc. s. ipale bonū posterius querēdum est nō tpe ℨ dignitate. illo tamē bonū nostrū hoc tanq̄ necessariū nostr̄. ¶ Rd. ij. dōs q̄ nō q̄libet sollicitudo rerū tpaliū est ꝓ bdicta. ℨ superflua ē inordinata. vt supra habitum ē. ¶ Rd. iij. dōm q̄ qñ mens nr̄a inhēdit ipalibus rebus vt in eis q̄escat. remanet in eis deprssa. ℨ qñ inhēdit eis in ordine ad beatitudinē ꝛequirē dum. nō ab eis deprimit. ℨ magis eleuat sursus. ¶ Rd. iiij. dōm q̄ equa nō petim⁹ ipalia tam q̄ principaliter q̄sita. sed i ordine ad aliud. co tenore a deo petimus ipsa vt nobis concedantur fm q̄ expediunt ad salutem.

Ad septimum sic proceditur

¶ Videt q̄ nō debeam⁹ ꝓ aliis orare. In oīando em sequi debem⁹ formā q̄ dīs tradidit. ℨ in oīone dñica petitiōes ꝓ nobis facim⁹. nō ꝓ aliis. dicēres panē nr̄m quotidianum da nobis hodie et. ℨ nō debem⁹ ꝓ aliis orare.

¶ Pr̄. Ad hoc oīo fit vt examinetur. sed vna ō ditionib⁹ que requirunk ad hoc q̄ oīo sit exaudibilis est. vt aliq̄s oret ꝓ seipso. vñ sup illud Joh. xvj. Si q̄d petieritis patrē meū in nomine meo dabit vobis. Aug. dicit. Exaudiunk oēs ꝓ seipsis. nō aūt ꝓ omnibus. vñ nō simpliciter dem⁹ est dabit. ℨ dabit vobis ergo videt q̄ non debemus ꝓ aliis orare. sed solū pro nobis. ¶ Pr̄. Pro aliis ℨ sūt mali ꝓhibemur orare fm illū Jerē. vij. Tu ergo noli orare pro pplo hoc. et nō obstabo mihi. q̄ nō exaudiam te. ꝓ bonis aūt nō oget orare. q̄ ipi pro seipsis oratēs exaudiuntur. Videt q̄ nō debeam⁹ pro aliis orare.

¶ Sed ℨ est q̄d dicit Jaco. v. Orate ꝓ inuicē vt saluemini. ¶ R̄n. dōm q̄ sicut dictū est. illud de bonis oīdo petere q̄ debem⁹ desiderare. de siderare aūt debemus bona non solum nobis sed etiam aliis. hoc em pertinet ad rōnē dilectionis quā proximis debemus impēdere. vt ex ea pro dictis pz. et ideo charitas hoc requirit vt ꝓ aliis oremus. Unde Chrisō. dicit sup matth. Pro se orare necessitas cogit. ꝓ altero aūt charitas fraternitatis hortatur. dulcior aūt ante deū est oratio. non quam necessitas transmittit. ℨ quas charitas fraternitatis commēdat. ¶ Rd. j. ergo dicendum q̄ sicut Cyprianus dicit in libro de oratione dominica. ideo non dicim⁹ pater me⁹. sed noster. nec da mihi. sed da nobis. quia vnūtatis magister noluit priuatim precem fieri. vt scz quis pro se tm precetur. quam cū orare pro omnibus voluit. q̄s in quo oēs ipe ponam⁹.

¶ Ad .ij. dōm q̄ pro se orare ponit cōtinio orationio. non quidem necessaria ad effectum merendi. sed sicut necessaria ad indeficientiam in perrādi. cōtingit enī q̄nq; q̄ alio p alio facta nō impetrantur. etiam si fiat pie ⁊ gloriantur. ⁊ de pnentibus ad salutē. ꝓpter impedimentum ḋd est ex pte eius pro quo oratur. Vñ illud Hiere. xv. Si steterint Moyses ⁊ Samuel coram me nō est alia mea ad ppm illum. nihilominus tñ oratio meritoria erit oranti q̄ ex charitate orat. Vñ illud ꝓo. Oratio mea in sinu meo cōuertet. glo. j. ⁊ si nō eis ꝓfit. ego tñ non sum frustrat⁹ mea mercede. ¶ Ad .iij. dōm q̄ etiā p peccatoribus orandus est. vt cōuertant. ⁊ pro iustis vt p seuerent ⁊ proficiant. oratio tamē nō pro oībus peccatorib⁹ exaudiunt. sed pro quibusdā exaudiuntur cū pro ꝓdestinato. nō autē pro ꝓscitio ad mortem. sicut etiā correctio qua frēs corrigimus effectū habet in predestinato. nō in reprobatio. Vñ illō Eccle. vij. Nemo potest corrigere quem deus despexerit. Et ideo dī. j. Joh. v. Qui scit fratrē suum peccare ꝓcō non ad mortem. petat ⁊ dabitur ei vita peccanti peccatis nō ad mortē. sed sicut nulli ḋdit vitā. sub habendū est correctionis beneficiū. quod non possum⁹ predestinatos distinguere a reprobatis. vt Aug⁹ dicit in libro de correctione ⁊ gratia etiam nulli est denegandū orationis suffragium. Pro iustis etiam est orandum triplici ratione. Primo quidē. q; multoꝝ preces facilius exaudiuntur. vñ super illō Ro. xv. Adiuuate me in orationibus vestris. dicit glo. Unde rogat apls apud minores ꝓ se orare. multi enī minimi dant congregātur vnanimes fiunt magni. ⁊ inuito preces impossibile est q̄ non impetrent illud .s. quod est imperrabile. Secūdo vt ex multis gratiis agatur deo ⁊ beneficijs que conferuntur iustis. que etiam in vtilitatem inimicorum vergunt. vt patet per apl̄m .ij. ad Cor. j. Tertio vt maiores non suspicinur dum considerant se minorum suffragijs indigere.

Ad octauum sic proceditur.

Videtur q̄ nō debeam⁹ ꝓ inimicis orare. q; vt dicit Roma. xv. Omnia scripta sunt ad nostrā doctrinā scripta sunt. ḣ. i sacra scriptura inducunt multe imprecationes ī inimicoꝝ. dicēs ipa ꝓo. Erubescāt ⁊ cōturbent vehementer oēs inimici mei cōuertant ⁊ erubescāt valde velociter. ḣ. ergo nos debem⁹ orare ī inimicoꝝ nrōꝝ magis q̄ ꝓ eis. ¶ Pre. Vindicare de inimicis. in malū inimicoꝝ cedit. ḣ scā vindictā de inimicis petūt. Vñ illō. Apoc. vj. Vsquequo nō vindicas sanguinē nostrū de his q̄ habitāt in terra. vñ ⁊ de vindicta ympho⁹ letant Vñ illud ꝓo. Letabitur iustus cū viderit vindictā. ḣ nō est orandus ꝓ inimicis. ḣ magis cōtra eos. ¶ Pre. Quanto boio ⁊ ei⁹ oratio nō dāt esse meritoria. ḣ boios q̄ licite impugnant inimicos. alioq̄n oia bella essent illicita. q̄ est ī supradicta. ḣ nō debem⁹ orare ꝓ inimicis. ¶ Sed ī est q̄ dī Matth. v. Orate ꝓ persequentibus ⁊ calumniantibus vos.

¶ Ḣ. .ij. dōm q̄ orare pro alio charitatis est. sicut dictū est. Unde eodē modo q̄ tenemur diligere inimicos. tenemur ꝓ inimicis orare. Qualiter autē tenemur inimicos diligere supra habitū est in tractatu de charitate. vt .s. in eo diligam⁹ naturā. nō culpas. ⁊ q̄ diligere inimicos in generali est in ꝑcepto. in spāli autē nō est in ꝑcepto nisi fm preparationē animi. vt .s. hō esset parat⁹ etiā specialiter inimicū diligere. ⁊ eis iuuare in necessitatis articulo. vt si veniā peteret. Ḣ in speciali absolute inimicos diligere ⁊ eos iuuare p affectionis est. ⁊ sūt necessitatis ē vt in cōbus nostris oīonibus quas ꝓ alijs facimus inimicos nō excludamus q̄ aūt ꝓ eis spāliter orem⁹ ꝑticularis ē non necessariū. nisi in aliquo casu speciali. ¶ Ad .j. ergo dōm q̄ imprecationes que in sacra scriptura ponunt. quadruplr pōt intelligi. Uno mō fm q̄ prophete solēt in figura imprecantis futura ꝑdicere. vt Aug. dicit in li. de sermone dñi in mōte. Secūdo. put quedā temporalia mala peccatorib⁹ q̄nq; a deo in correctionē mittunt. Tertio quia intelligunt petere nō cōtra ipos boios. sed contra regnū peccati. vt .s. correctione horū pctā destruant. Quarto cōformādo voluntatē suam diuine justicie circa damnationē ꝑseuerantiū in pctō. ¶ Ad .ij. dōm q̄ sicut in eodē li. Aug. dicit vindicta martyrū est vt euertant regnū peccati. quo regnante tā ta perpessi sunt. Vel sicut dī in li. de questionibus veteris ⁊ noui testamēti. postulāt se vindicari nō voce sed rōne. sicut sanguis abel clamauit de terra. leuant autē de vindicta. nō ꝓpter eā ḣ ꝓpter diuinam iusticiam. ¶ Ad .iij. dōm q̄ licitum est impugnare inimicos vt compescātur a peccatis. quod cedit in bonū eorū ⁊ aliorū. ⁊ sic etiam licet oādo petere aliqua talia mala inimicoꝝ vt corrigant. ⁊ sic oīo ⁊ operatio non erunt cōtraria.

Ad nonū sic proceditur

Videtur q̄ incōuenienter septē petitiones orationis dñice assignētur. Sanū enī est petere illō quod semp est sanctū. ḣ nomē dei semp est scm fm illud Luce .j. Nomē sanctū eius. ⁊ regnum etiā eius est sempiternū. Fm illud ꝓo. Regnum tuū domine regnū omniū seculoꝝ. voluntas autem dei semp implet. Fm illud Esa. xlvj. Omnis voluntas mea fiet. vanum q̄ est petere q̄ nomē dei sanctificetur. q̄ regnū eius adueniat. ⁊ q̄ voluntas eius fiat. ¶ Pre. Paul⁹ est recedere a malo ⁊ consequi bonū. inconueniēter ergo videt preordinari petitiones que pertinent ad ꝓsequēdā bonū pertinentib⁹ que pertinēt ad amotionē mali. ¶ Pre. Vñ ḣ aliquā petit vt donet. ḣ ꝓpium donū dei ē spūssctus ⁊ ea q̄ nobis ipm donant. ḣ videtur inconueniēter ꝓponi petitiones. cū nō rideant dona spūssci. ¶ Pre. Sctm Luc. in oratione dñica ponūtur solū .vij. petitiones. .s. vt ps Luc. xj. supflua ḣ fiat ꝙ Fm Matt. septē petitiones ponuntur. ¶ Pre. Cū vanū videt capere benivolentiā ei⁹ q̄ benivolentia sua nos preuenit. ḣ deus sua benivolentia nos preuenit. q̄ ipe nos

videret nos. vt dī. ℔. Joh. iij. Scimus ℔ cū manifestat fuerit similes ei erimus. Et hoc est quod dicit. Et quicquid petierimus accipiemus ab eo. quia mandata eius custodimus. Et hoc est quod dicit. Et hec est fiducia quam habemus ad eum

q̄nē aliq̄s suplorem deprecat. sicut imperius
est actus superioris quo inferior ad aliquid ordi-
natur. Illi em̄ q̄rit̄ ꝓprie orare cui cōuenit ra-
tione dñe t suplicē quē deprecare possit. diuisa
aūt plonis nihil est impertuo. huius aūt anima
lia non habēt rōnes. vñ neq; diuinis plonis ne-
q; humis animalibus conuenit orare. ñ q̄rius
t rōnalis creature. ¶Ad 3. ergo dicēdus q̄ diui
nis plonis conuenit accipe q̄ natura. orare aūt
est acceptēta p grātiā. dicitur aūt filius roga
re vt orare fm̄ naturā assumptā. i. humanā. nō
fm̄ diuinam, ſpūs aūt sanct⁹ dr postulare. q̄a
postulātes non facit. ¶Ad 4. dñm q̄ intellect⁹
t rō non sunt in nobis diuerse potētie. vt in pri
mo habitū est. differūt aūt fm̄ ꝓfectū t imꝑfe
ctum. t ideo q̄ntū intellectuales creature ḡ sunt
angeli distinguunt a rōnalib⁹. q̄ntū aūt sub rō-
nalib⁹ cōprehendunt. t hoc mō dicit oratio eē
q̄rium rōnalis creature. ¶Ad 5. dñm q̄ pri
li comodr dicunt inuocare deū ꝓpter naturalez
desiderii quo omnia suo modo desiderant cō-
sequi bonitatē diuinā. sic etiam diuta animalia
dicuntur deo obedire ꝓpter naturalē instinctū
quo a deo mouēntur.

Ad vndecimū sic proce

ditur. Videt q̄ sancti q̄ sunt in patria nō orent
pro nobis. Actoꝝ em̄ xi. dicit⁹ magis ē meritor⁹
sibi q̄ alijs. ḡ sancti qui sunt in patria non me-
rētur sibi. nec ꝓ se orant. q̄ iam sunt in termio
constituti. ḡ etiam nec ꝓ nobis orant. ¶Prēt.
Deus ꝓfecte suā voluntatē ꝺo ꝑplorāte vnde velit
nisi q̄ deo vnit. Illud q̄d deo vult sp ipleꝺ. ḡ frus
tra sancti ꝓ nobis orarēt. ¶Prē. Sicut sancti
qui sunt in patria sunt suplices nobis. sta t illi
qui sunt in purgatorio. q̄ iam peccare nō pñt.
ḡ illi qui sunt in purgatorio nō orant ꝓ nobis.
ḡ magis nec pro eis. ḡ nec sancti qui sunt in pa
tria pro nobis orant. ¶Prē. Si sancti qui sunt
in patria ꝓ nobis orarēt. sup̄ior sanctoꝝ eēt cl
ficatio. ostitit non ḡ deberet implorari suffra
gium orationis sanctoꝝ inferior. ḡ solū sup̄ior.
¶Prē. Anima petri nō est petr⁹. si ḡ alie scīoꝝ
ꝓ nobis orarēt. q̄diu sunt a corpe separate nō de
berent⁹ interpellare sanctū petrū ad orandū ꝓ
nobis ḡ anim̄ eius. cuius cōtrariū ecclia facit
non ḡ sancti ad inuicē ante resurrectionē ꝓ no
bis orant. ¶Sz cōtra est q̄d dr. Machab. viii
Hic est qui multū orat ꝓ ꝑplo t vniuersa san
cta ciuitate Hieremias ꝓpha ēt. ¶Rñ. dñm q̄
sicut Hieronym⁹ dicit Vigilantij errorē fuit q̄
dum viuimus mutuo ꝓ nobis orare possum⁹
post aūt mortē fuerimus nullius ꝓ alio sit
exaudiēda oratio. plertim cū martyres vidēt
sui sanguinis obsecratōes impetrare nequāt. ñ ḡ
est omnino falsum. q̄ cum oīo ꝓ aliq̄ facta ex
charitate ꝓficiat. vt dictū est. q̄nto sancti qui
sunt in patria sunt ꝓfectioris charitat̄. tāto ma
gis orant ꝓ viatoribus qui orationibus iuuari
pñt. t ꝙnto sunt deo ꝓpinquiores. tāto eoꝝ oīo
nes sunt magis efficaces. hꝫ em̄ hoc diuin⁹ ordo. vt ex sup̄iox excellētia in inferiora refunda
tur sicut ex claritate solis in aerē. Vñ t de ꝙpō
vñ Heb. vij. Accedēs ꝓ semetipsū ad deū ad in-
terpellandū ꝓ nobis. Et ꝓpter hoc Hiero. cō-
tra Vigilantium dicit. Si apostoli t martyres
adhuc in corpe cōstituti q̄ ꝓ se adhuc debēt es-
se solliciti ꝓ aliis ostit. quanto magis post coro
nas victorias t triūphos. ¶Ad 1. q̄ dicēdus q̄
sanctis qui sunt in patria cū sint beati nihil de-
est nisi gloria corpis ꝓ qua orāt. orant aūt pro
nobis quib⁹ deest beatitudinis vltima plectio. t
eoꝝ oratio hāt efficaciā impertādi ex precedēti-
bus eoꝝ meritis. t ex diuina acceptatione. ¶Ad
2. dñm q̄ sancti impetrāt illud q̄d deus vult fi-
eri ꝓ oratione eoꝝ. t hoc pertīt q̄d estimāt eoꝝ ora
tionib⁹ implendū fm̄ dei voluntatē. ¶Ad 3.
dñm q̄ illi qui sunt in purgatorio cū sint sup̄io
res nobis ꝓpter impeccabilitatē sunt in inferi-
ores quātū ad penas quas patiunt. t fm̄ hoc
nō sunt in statu orandi. ñ magis vt orent ꝓ eis.
¶Ad 4. dicēdus q̄ de⁹ vult inferiora ꝓ oīa supio
ra iuuari. t ideo optet nō solū sup̄iores ñ etiam
inferiores sanctos implorare. aliqn̄ esset so-
lutio dei mīficentia implorāda contēnit. tamē
q̄nq; q̄ implorato inferiore sancti efficaciore eē
vt quia deuotius implorat. vt q̄ deus velit eī
sanctitatē declarare. ¶Ad 5. dñm q̄ sancti vi
dētes meruerunt vt ꝓ nobis orarēt. ḡ inuocamus
eos nobis⁹ quib⁹ hic vocabant. quibus etiā nobis magis innotescūt. t iterū ꝓpter fidē
resurrectionis insinuandā. sicut legitur Ex. xij.
Ego sum deus abraam.

Ad duodecimum sic pro

cedit. Videt q̄ oratio nō debeat esse vocalis
Dīo em̄ sicut ex dictis ꝑz. ꝑncipaliꝫ deo pertī-
net. de⁹ aūt locutione cordis cognoscit. frustra
ḡ vocalis oīo adhibet. ¶Prē. Per oīonē mēs
hois ꝺr in deū ascēdere vt dictum est. ñ voces re-
trahūt hoies ab ascēsu cōtēplatiuo in deū sic
t alia sensibilia. ḡ in oīonibus nō est vocib⁹ vtē
dum. ¶Prē. Dīo ꝺr offerri deo in occulto. fm̄
illud Matth. vi. Tu aūt cū oraueris intra in cu
biculū tuū. t clauso ostio ora ꝑtē tuū in abscō
dito. ñ ḡ vocē oīo publicant. ḡ oratio non ꝺr eē
vocalis. ¶Sz cōtra est q̄d dr in ꝑo. Voce mea
ad dñm clamaui. voce mea ad dñm deprecat⁹ sum.
¶Rñ. dñm q̄ duplex ē oīo cōis t singularis.
Cōmunis q̄dez oīo ē q̄ ministros ecclie in ꝑsona
tot⁹ fidelis ꝑpli deo offert. t iō optet q̄ talis
oīo innotescat toti ꝑplo. ꝓ q̄ ꝑfert q̄d nō possit
fieri nisi sit vocalis. t iō rōnabile institutum ē vt
ministri ecclie bmōi oīones etiā alta voce ꝓnunci
ent vt ad noticiā oim̄ possint ꝑuenire. Oratō
singularis est q̄ offert a singlari ꝑsona cuiuscū
q; sine ꝓ se sine ꝓ alijs orātib⁹. t de bmōi oīo-
nio necessitate nō est q̄ sit vocalis. Adūgit ñ
vox tali oīoni triplici rōne. Primo q̄dez ad ex-
citandū interiorē deuotionē q̄ mēs orantis ese
tuck in deū. q̄ p exteriora signa siue vocis siue
etiā alicuius factus mouetur mens hominis fm̄
apprehensionem t perconsequens fm̄ affectio-
nes. Vñ Aug. dicit ad Probā q̄ verbis t alijs

signis adhibendis desiderij sanctis nostris operibus excitem. & ideo in singulari oratione nihil est vocib⁹ & nimis signis vtendus quantū ptinet ad excitandū interius mentes. Si do meo p hoc distrahat & qualitercūq impediat. est a talib⁹ cessandus qđ ꝓpter cōtingit in his quod mēs sine nimis signis est sufficienter ad deuotōes parata. Vñ ps. dicebat. Tibi dixit cor meū. exhibuit te facies mea. Et de anima legit. j. Reg. ij. q. Loquebatur in corde suo. Scio admixtā vocalis oratio ad reddendū debiti. s. hō deo fuisse. Sm illud eorum qđ ex deo hs. i. nō solus mente. sed etiā corpe. qđ ꝓpter cōpetit oīoni Sm qđ est sanctificatoria. Vñ dicit. Hēc vtt. Hēm auferē inīq̄tatē & accipe bonū & reddem⁹ vitulos labiorū nostrorū. Tertio additur vocalis oīo ex ōdam redūdantia ab alia in corp⁹ ex vehemēti affectione. Sm illud ps. Letatū est cor meū & exultauit lingua mea. ¶ Ad. j. q. dom q vocalis oīo non ꝓfert ad hoc q aliquid ignotū deo manifestet. sed ad hoc q mēs orātis vel alios excitet in deū. ¶ Ad. ij. dom q oīa ad aliud genus distrahūt mentē & impedīt deuotionē orātis. sed oīa significantia aliqđ ad deuotionē genera excitāt mētes. ꝓpter minus deuotos. ¶ Ad. iij. dicendū q sicut Chrisost. dicit sup Matth. ex ꝓposito dās verat in pueru orare vt a pueru videat. vnde oīo nihil nouū facere ds qđ aspiciat homines vt clamādo. vt pecus pcutiēdo. vt iman⁹ expā dēdo. necesse vt Aug. dicit in li. de Sermo. do. in mō te. videri ab hoibus nephas est. sed ideo hoc agere vt ab hoibus videatur.

Ad tertiumdecimum sic

procedit. Videt q de necessitate oratiōis sit q sit attēta. Dicit enī Job. xij. Spūs est de⁹. & eos qui adorant eū in spū & veritate oportet adorare. sed oratio nō est in spū si nō sit attēta. ergo de necessitate oratiōis est q sit attēta. ¶ Pre. Sicut ē sacrificiū intellectuū in deū. sic qđ oratio nō ē attēta intellectus non ascēdit in deū. ergo de necessitate orationis est q sit attēta. ¶ Pre. De necessitate orationis est q careat oī peccō. sed non est absq̄ peccato q aliquis orādo exagitatione mētis patiat. videt enī deridere deus. sicut & alicui homini loquereť & nō attēderet ad ea que ꝓferret ipe. Unde Basilius dicit q diuinū auxiliū est implorandū non remisse nec mente huc vel illuc exagitante. eo q talis nō solus nō impetrabit qđ petit. sed etiā magis deus irritabit. ergo de necessitate orationis videtur q sit attēta. ¶ Sed cōtra est q etiā sancti viri orādo quādoq exagitati sunt mētis patiunt Sm illud ps. Cor meū dereliquit me. ¶ Ps. dom q quesito hec ꝓpter habet locus in oratione vocali. Circa quā iciendū est q necessariū dicitur aliquid dupliciter. vno mō q quod melius quantitur ad finem. & sic necessario absolute oratiōni necessaria est. Alio modo aliquid dicit necessariū sine quo res nō potest cōsequi suū effectū. Est aūt triplex effectus orationis. Primus quidē cōis omnibus actib⁹ ebarietate informatio quod est mereri. & ad hūc effectum non ex necessitate requiritur q attentio assit orationi per totum. sed vis prime intentionis qua aliquis ad orandum accedit. reddit totam orationē meritoriam. sicut in alijs meritorijs actibus accidit. Secūdus autē effectus orationis est ei optimus quod ē impetrare. & ad hūc etiā effectum sufficit prima intentio quam actus principaliter attēdit. si autē prima intentio desit oratio nec meritoria ē nec impetratiua. illas enī orationē deus non audit cui ille qui orat nō intendit. vt Greg. dicit. Tertius autē effectus orationis est. quem ꝓsentialiter efficit. s. quedā spiritualis refectio mētis. & ad hoc nō necessitate requiritur in oratione attētio. Vñ dicit. j. Corin. xiij. Si orem lingua. mens mea sine fructu est. Sciendum tamē q triplex est attentio que orationi vocali potest adhiberi. Una quidē q attendit ad verba ne aliquis in eis erret. Secūda qua attēditur ad sensum eorum. Tertia qua attenditur ad finem orationis. s. ad deū & ad res p quas orantur que quidē est maxime necessaria & hāc etiā possunt habere idiote. & quāq imanitatem abundat hec intentio qua mēs ferretur in deum. vt etiam omnia alios mēs obliuiscatur. sicut dicit Hugo de sancto victore. ¶ Ad. j. q. dicendū q in spū & veritate orat qui ex instinctu spūs ad orandū ꝓcedit. etiam si aliqua infirmitate mens postmodū exagitetur. ¶ Ad. ij. dom q mens humana ꝓpter infirmitatē nature eam flere in alio nō potest. ponderet eis infirmitatis humane deprimatur anima ad inferiora. & ideo contingit q quādo mēs orantis ascēdit in deū p contēplationē. subito exagitat ex quadā infirmitate. ¶ Ad. iij. dom q sicut ex ꝓposito in oratione mētē exagitatur. hoc peccatū est & impedit orationis fructū. Et cōtra hoc Aug. dicit in regula Psalmis & hymnis cū oratis deū. docet scire in corde quod ꝓfert in ore. exagitato vero mētis quē sit preter ꝓpositum. oratōnis fructū non rollit. Vñ Basilius dicit. Si ꝓ debilitatione a peccō fixe nequis orare. ignōscunq̄ poteris cohibeas. & deus ignoscit eo q nō ex negligentia. sed ex fragilitate non potes vt oportet assistere coram deo.

Ad quartumdecimū sic

procedit. Videtur q oratio nō debeat ē diuturna. Dicit enī Matth. vj. Orātes nolite multum loqui. sed oportet multum loqui diu orārem. ꝑcrum si oratio sit vocalis ergo non debet esse oratio diuturna. ¶ Pre. Oratio est explicatiua desiderij. sed desiderij tāto est sanctius ḡto magis ad vnū restringit. Sm illud ps. Vnā petij a dō & hanc requiram vt inhabitē. & oratio tanto est deo accepta: quanto est humilis.

¶ Pre. Illicitum videtur esse q hō transgredit aut terminos a deo prefixos. precipue in his q pertinēt ad cultum diuinum. Sm illud Exod. xix. Contestare populum ne forte velit transcēdere terminos ad videndum dominū. & patet ex eo plurima multitudo. sed a deo pfectus ē nobis terminus orandi per institutionē dīcā do-

minice. vt patet Matth. vj. ℞ non ly vtra rationes ꝓcedere. ℣ Sz cõtra videt q̃ petimꝰ sic oãdum q̃ dño dicit Luc. viij. Oport semp orare t non deficere. Et j. ad Thessal. v. Sine intermissione orate. ℣ ℟. dñm q̃ de oõne dupliciter loquit possumꝰ. Uno mõ sm sciãz. Alio modo sm causaz suã. Causa aũt oratiõis est desideriũ charitatis ex quo ꝓcedere dz oratio quod quidẽ in nobis debet eẽ continuus vt actu vt virtute. manet enĩ virtus desiderij in omnib⁹ que ex charitate facimus. oĩa aũt debem⁹ in gllam dei facere. vt dicit. j. ad Cor. x. t sm hoc oratio dz esse continua. Uñ Aug. dicit ad Probã. In ipsa fide spe t charitate cõtinuo desiderio sẽp orem⁹. ℟ ipsa oratio sm se cõsiderata non põt esse assidua. q̃ oportet alijs opib⁹ occupari. ℣ Sz sicut Aug. dicit ibidẽ. ideo p certa intervalla horarum t rẽpoz cuĩ verbis rogem⁹ deum. vt illis rerũz signis nosipsos admoneam⁹ ℣ animꝰ in hoc desiderio ꝓficeremus nobẽipsis immorem⁹ t ad hoc agẽdum nosipsos acrius excitemus. vnusquisq; aũt rei quantitas debet eẽ ꝓportionata fini. sicut quãtitas potũis sanitati. vñ t cõueniẽs est vt oratio tũ duret q̃m est vtile ad excitandũ interioris desiderij feruorẽ. cum vo hanc mẽsuraz excedit. ita q̃ sine tedio durare nõ possit nõ est viterius ꝓtendẽda. Uñ Aug. dicit ad Probaz. Dicunt frẽs in egypto crebras quidẽ hãc orationes. sed eas tã breuissimas t raptis quodãmõ iaculatas. ne illa vigilanter erecta que orãti plurimũ necessaria est ꝓ oratione soror⁹ morãs euanescat atq; hebetet intẽdo. ac p hoc etiã ipi satis ostendunt hãc intentionẽ sicut nõ esse obtundẽdaz si ꝑdurare nõ pt. ita si ꝑdurauerit nõ sciro eã rumpẽdam. Et sicut hoc est attẽdendũ in oõne singulari p cõpationẽ ad intentionẽ orantis. ita etiaz in communi oratione p compationẽ ad popoli devotionem. ℣ Ad j. ergo dñm q̃ sicut Aug. dicit ad Probã. non est hoc orare in multiloquio si diu time oretur. aliud est sine multo aliud diutur nus affectus. Nam t de ipso dño scriptuz est q̃ pnoctauerit in oãdo. t q̃ plixꝰ orauerit vt no bis ꝑberet exẽplum. Et postea subdit. Absit ab oratiõe multa locutio. ℣ nõ desit multa ꝓtelo si fervẽs ꝑdurat intẽtio. naz multaz loq̃ est in oãdo rem necessariã supplicio agere verbis. plerũq; aũt hoc negociũ plus gemitib⁹ q̃ sermonibus agit. ℣ Ad. ij. dñm q̃ poslitas oõis nõ consistit in hoc q̃ multa petant. ℞ in hoc q̃ affectus cõtinuetur ad vnũ desiderandũ. ℣ Ad. iij. dñm q̃ dño nõ intimauit hanc orationem vt his solis verbis vti debeamus in oãdo. ℞ quia ad hec sola impetranda debet tendere nostre orationis intentio quãlitercũq; ea ꝓferamus vel cogitemus. ℣ Ad. iiij. dicẽdum q̃ aliquis ꝓpter continuitatẽ desiderij. vt dictuz est. vel quia non intermittit quando tempoꝝ⁹ statutus orat. vel ꝓpter effectuz. sine in ipso oãte qui etiam post orationes remanet magis devotus sine etiam in alio. puta cuz aliquis sacis beneficijs ꝓuocat alium vt pro se oret. etiã quãdo ipse ab orando cessat t quiescit.

Ad quintumdecimum

sic ꝓcedit. Uidetur q̃ oratio non sit meritoria. Omne enim meritum procedit a gratia. ℞ oratio precedit gratiam quia etiam ipsa gratia per orationẽ impetratur. Sm illud Luc. xi. Pater noster ꝺ celo dabit spiritum bonũ petentibus se. ergo oratio non est actus meritorius. ℣ Pre. Si oratio aliquid mereatur. maxime videt mereri illud quod orando petitur. sed hoc nõ semper meretur: quia multotiens etiam sanctorum orationes nõ exaudiunt. sicut Paulus nõ est exauditus petẽs a se remoueri stimulũ carnis. ergo oratio nõ est actus meritorius. ℣ Pre. Oratio precipue fidei innititur. Sm illud Jacob. j. Postulet aũt in fide nihil hesitans. fides aũt nõ sufficit ad meredum. vt patet in his qui habẽt fidem informẽ. ergo oratio non est actus meritorius. ℣ Sed cõtra est qõ sup illud ꝓa. Oratio mea in sinu meo cõuertetur. dicit glo. Et si ei nõ profuit. ego tamẽ non suz mea mercede frustratus. merces aũt nõ debetur nisi merito. ergo oratio habet rationẽ meriti. ℣ ℟. dñm q̃ sicut dictuz est. oratio preter effectum spũalis cõsolationis quã ꝑsentialiter affert. duplicem habet virtutem respectu futuri effectus. scz virtutem merendi. t virtutes impetrandi. oratio aũt sicut t quilibet alius actus virtutis habz efficaciã merẽdi inquantũ ꝓcedit ex radice charitatis. cuius proprium obiectũ est bonũ eternum cuius fruitionẽ meremur. ꝓcedit tamẽ oratio a charitate mediante religione cuius est actus oratio vt dictum est. cõcomitantibus etiaz quibusdam alijs virtutibus que ad bonitatẽ oratõis requiruntur. scz humilitate t fide. ad religionẽ enim ꝑtinet ipsam orationẽ deo offerre. ad charitatem vo ꝑtinet desiderij rei cuius cõplementum oratio petit. fides aũt est necessaria ex parte dei quẽ oramꝰ. vt. s. credamus ab eo nos posse obtinere quod petimus. humilitas aũt est necessaria ex parte ipsius petẽtis. qui suaz indigentiam recognoscit. est etiam t devotio necessaria. sed hoc ad religionẽ ꝑtinet cuius ẽ primus actus necessarius ad cõ consequẽdum. vt supra dictum est. ℣ efficeciam autez impetrandi habz ex gratia dei quẽ oramus. qui etiam nos ad orandum inducit. Uñ Aug. dicit in libro de vbio domini. Non nos hortaretur vt peteremus nisi dare vellet. Et Chrysо. dicit. Nunqz oranti beneficia denegat qui vt oremus nõ deficiant sua pietate instigat. ℣ Ad. j. ergo dicẽdum q̃ oratio sine gratia gratum faciente meritoria non est sicut nec aliquis alius actus virtuosus. t tamẽ etiam oratio que impetrat gratiam gratum facientem ꝓcedit ex aliqua gratia quasi ex gratuito dono. quia ipsum orare est quoddam donum dei. vt Augin. dicit in libro. de ꝑsecutõe. ℣ Ad. ij. dicẽdum q̃ ad aliud aliquid principaliter respicit meritum oratiõis quãdoq; ℞ ad id quod petitur. meritum enim ꝓcipue or

dicatur ad beatam dimem. sed petitio orationis ita recte se extendit quadoq; ad aliqua alia, vt ex dicto patet. Si ergo illud aliud quod petit aliquis pro seipso non sit ei ad beatitudinez vtile, nō meretur illud. sed quadoq; hoc petendo et de sideranda meritum amittit. puta si petat a deo complementū alicuius peccati quod est nō pie orare. quadoq; vo non est necessarium ad salutem. nec manifeste saluti generatiuz. et tunc licz orando possit orando mereri vitam eternā. nō tamē meretur illud obtinere qō petit. Vñ Aug. dicit in libro sententiaruz Prosperi. Fideliter supplicans deo pro necessitatibus huius vite, et misericorditer auditur et misericordit. nō auditur quid enim infirmo sit vtile magis nouit medicus q̄ egrotus. et propter hoc etiā paul⁹ non est exaudius petēs amoueri stimulum carnis qm̄ non expediebat. Si vo id quod petit sit vtile ad beatitudinē hominis quasi principaliter ad eius salutem. meretur illud nō solum orando. Et enim alia bona opera faciēdo. et ideo indubitanter accipit quod petit. sed quādo debet accipere quidam est nō negantur. vt congruo tempore differuntur. vt Aug. dicit super Joan. quod tamē potest impedire si in petendo nō proficeret. Et propter hoc dicit Basilius. Ideo quādoq; petita non accipis. quia perperā postulasti vel infideliter. vt lauiter vt non conferens tibi vt destructi. Quia vero homo non potest aliquid mereri vitam eternam ex condigno: vt supra dictum est. ideo per cōsequēs nec ea que ad meritum primi potest aliquādo aliquis ex condigno aliter mereri. et propter hoc non semp ille audit qui pro alio orat. vt supra habitum est. et iō ponuntur quatuor conditiones quibus cōcurrentibus semp aliquis impetrat quod petit vt. s. pro se petat necessaria ad salutē. pie et perseveranter. ¶ Ad iij. dicēdum q̄ oratio innitatur principaliter fidei non quantum ad efficaciā meritī. quia sic innitimur principaliter charitati. Et quantum ad efficaciam impetrandi: quia per fidem habet homo noticiam omnipotentie diuine et misericordie ex quib⁹ orando impetrat quod petit.

Ad sextum decimuz sic

procedit. Videtur q̄ peccatores orando nō impetrent aliquid a deo. Dicitur enim Joh. ix. Scimus quia peccatores nō audit. quod cōsonat ei quod dicitur Proverb. xxviij. Qui declinat aurem suam ne audiat legem oratio eius erit execrabilis. oratio ante execrabilis non impetrat aliquid a deo. ergo peccatores non impetrant aliquid a deo. ¶ Preterea. Iusti impetrant a deo illud quod merētur. vt supra habitum est. Et peccatores nihil possunt mereri. quia gratia caritat. etiam charitate que est virtus pietatis. vt dicit glo. q. ad Thessalo. iij. super illud. Habēte eo quidem speciē pietatis. virtutem autem eius abnegantes. et ita non pie orant. quod requirit ad hoc q̄ oratio impetret vt supra dictum est. ergo peccatores nihil impetrant orando.

¶ Preterea. Chrysostomus dicit super Matth. Pater nō libenter exaudit orationem cum quam filius nō docuit. sed in oratione quaz christus docuit dicitur. Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. quod peccatores non faciunt ergo vt mentiuntur hoc dicentes. et sic non sunt exaudidione digni. vt si nō dicam. non exaudiuntur. quia sum⁹ orandi christus instituerat non seruant. ¶ Sz contra est qō Augustin. dicit sup Joan. Si peccatores non exaudiret deus. frustra publicanus dixisset. Do mihi propitius esto mihi peccatori. Et Chrysostomus dicit super Matth. Omnis qui petit accipit. id est siue iustus sit siue peccator. ¶ Respō. dicēdum q̄ in peccatore duo sunt considerandā. scz natura quam diligit deus. et culpa quam odit. Si ergo peccator orando aliquid petit inquantus peccator. i. sm̄ desiderium peccati. in hoc a deo non auditur ex misericordia sed quāq; auditur ad vindictaz dum deus permittit peccatorem adhuc amplius ruere in peccata. de⁹ enim quedā propinat. que concedit ira tua. vt August. dicit. orationem vo peccatoris ex bono nature desiderio procedentem de⁹ audiz non quasi ex iustitia. quia peccator hoc nō meretur. sed ex pura misericordia. obseruata tamen quatuor premissis conditionibus. vt. s. pro se petat necessaria ad salutē pie et perseueranter.

¶ Ad 3. ergo dicēdum q̄ sicut August. dicit super Joan. illud verbum est ceci adhuc illuminati. id est nondum perfecte illuminati. et iō non erat um. Quia possit verificari si intelligatur de peccatore inquantū est peccator. per quez etiaz modum oratio eius dicitur execrabilis. ¶ Ad 4. dicēdum q̄ peccator non potest pie orare. quia si eius oratio ex habitu virtutis informet. potest tamē eius oratio esse pia quantum ad hoc quod petit aliquid ad pietatez pertinens. sicut ille qui non habz habitū iustitie potest aliquid iustum velle. vt ex supradicto patet. et quia eius oratio non sit meritoria potest tamē esse impetratiua. quia meritum innititur iustitie. sed impetratio innititur gratie. ¶ Ad 5. dicendum q̄ sicut dictum est oratio dominica profertur ex persona cōmuni totius ecclesie. et iō si aliquis non sit dimittere debita proximo. dicat orationē dominicaz non mentitur. Quia hoc quō dicit nō sit verum quantū ad suaz personam. est tamē verū quantū ad personam ecclesie extra quam est meritū. et ideo firmem orationis caret. quādoq; tamē aliqui peccatores parati sunt debitoribus suis dimittere et iō ipsi orantes exaudiuntur. Sm illō Eccls. xxviij. Si cuique proximo tuo nocēti re, et tibi deprecanti tibi peccata soluent.

Ad decimum septimuz

sic procedit. Videt q̄ inōnueniēter dicat de oratio pias obsecrationes. orationes. postulationes. et gratiarū actiones. Obsecratio esse videtur esse quedaz adiuratio. Et sicut Origenes dicit super Matth. non oportet q̄ vir qui vult fm euāgeli

um vinere. adiuret alia. si eñ iurare nō licy. nec adiurare. ergo incōuenienter ponit obsecratio orationis pars. ¶ Prec. Oratio fm Damas. est petitio decentz a deo. incōuenienter ergo oīones contra postulationes diuidūtur. ¶ Prete. Gratiarūactiones ponūt ad preterita. alia vo ad futura. q̄ preterita sunt pdicta futuris. inconueni enter ergo gratiarūactiones post alia ponūtur. ¶ Incōtrariū est auctoritas apostoli. s. ad Thimo. ij. ¶ Hñ. dōm q̄ ad orationē tria requirunt quoz primū est. vt oranz accedat ad deū quem orat. qō signatur nomie oīonis. qz oratio est ascēsus intellectus in deū. Scōo requirit petitio q̄ signatur nomie postulatiōis sive petitionis vt aliquid ꝓponatur determinate. quod quidā nō intuunt. ꝓpter postulationē. sive indeterminate vt cuiꝰ quis petat nuari a deo. qō nolunt supplicationē sive solum factū narrek. Fm illō. Io bā. xj. Ecce quē amas infirmat. quod vocāt insinuationē. Tercō requirit ratio impetrādi qō petitur. t hoc vel ex pte dei. vl ex pte petentis. Ratio quidem impetrandi ex pte dei est auctoritas cuius ꝓpter quā petitiꝰ exaudiri. Fm illud Daniel. ix. Propter temetipm inclina deus meus aurem tuā. t ad hoc pertinet obsecratio que est q̄ sacra pcestatio. sicut cū dicimus. q̄ natiuitatē tuam libera nos dñe. ratio vero impetrādi ex pte petentis est gratiarūactio. qz de acceptis beneficijs gratias agēres meremur accipe potiora. vt in collecta dr. t ideo dicit glo. j. ad Timoth. ij. q̄ in missa obsecrandes sunt que precedunt cōsecrationē. in quibus quedā sacra cōmemorantur. oīones sunt in ipa cōsecratione in qua mēs maxime debet eleuari in deū. postulationes aūt sunt in sequentibus petitionib⁹. gratiarūactiones in fine. In pluribus etiā ecclesie collectis hec q̄tuoz pñt anēds. sicut in collecta trinitatis. qō dicitur oīpotēs sempiterne deꝰ. petinet ad oratiōis ascensum in deū. qō dicit. qui dedisti famulis tuis tē. petinet ad gratiarūactionē. quod dicitur. hīta q̄sumus tē. petinet ad postulationes. quod in fine ponitur. per dōm nostrū tē. pertinet ad obsecrationē. In collationib⁹ aūt patrū dicitur q̄ obsecratio est imploratio pro peccat'. oratio cū aliquid deo vouemus. postulatio cū p alijs petimus. sed primū melius est. ¶ Ad. j. ergo dōm q̄ obsecratio nō est adiuratio ad cōpellendum qō phibetur sed ad misericordiā ipsorandum. ¶ Ad. ij. dicēdus q̄ oratio cōtrer sumpta includit oīa que hic dicuntur q̄ fm q̄ cōtra alia diuidūtur imporat ꝓprie ascensum in deum. ¶ Ad. iij. dicēdum q̄ in diuersio preterita precedunt futura. sed aliqui mūs t idem primo est futurū q̄ sit preteritum. t ideo gratiarūactio de alijs beneficijs precedit postulationē aliorū beneficiorum. sed idem beneficius primo postulatur. t vltimo cuiꝰ accepcum fuerit de deo gratie agimur. postulationē aūt precedit oratio q̄ quam accedimur ad eum a quo petimus. oationem aūt precedit obsecratio. qz ex cōsideratio ne diuine bonitatis ad eum audiꝰ accedere.

Questio. lxxxiij.

Deinde cōsiderandū est de exterioribus actibus latrie. t primo de adoratione per quam alicui sanctū corpus ad deum venerandū exhibet. Secundo de illis actibus quibus aliquid de rebꝰ exterioribus deo offertur. Tercio de actibus q̄buscunq; ea que dei sunt assumuntur. Circa primum querūtur tria. Primo vtrū adoratio sit actus latrie. Secundo vtrū adoratio importet actus interiores vel exteriores. Tercio vtrū adoratio requirat determinationē loci.

Ad primum sic procedi-

tur. Videtur q̄ adoratio non sit actus latrie sive religionis. Cultus enī religionis soli deo debetur. Ñ adoratio nō debetur soli deo. legitur enī Gen. xviij. q̄ Abraam adorauit angelos. Et. xlij Reg. j. dicitur q̄ Nathan ꝓpheta ingressus ad regem Dauid adorauit eū prostratus in terram. ergo adoratio non est actus religionis. ¶ Pre. Religionis cultus debetur deo prout in ipso beatificamur. vt patet per Aug. in. x. de ciuita. dei. Ñ adoratio debetur ei ratione maiestatis. quia super illud ps. Adorate dōm in atrio sctō eius. dicit glo. de hys atrijs veniunt in atriū vbi maiestas adoratur. ergo adoratio non est actus latrie. ¶ Pre. Primo religionis cultus tribus q̄ sonis debet. nō sūt vna adoratiōe adorandꝰ tres ꝑsonas. Ñ ad inuocationē trium personarū singulariter genuflectim⁹. ergo adoratio nō est actus latrie. ¶ Sed cōtra est qō Matth. iij. inducitur Dñm deū tuum adorabis. t illi seruies. ¶ Hñ. dōm q̄ adoratio ordinatur in reuerētiam eius qui adoratur. Manifestū est aūt ex dictis q̄ religionis ꝓprium est reuerētiam deo exhibere. vnde adoratio qua deus adoratur est religionis actus. ¶ Ad. j. ergo dicendū q̄ deo debet reuerentia ꝓpter eiꝰ excellētiaz que alicui⁹ creaturio cōparatur nō fm equalitatē Ñ fm quandam ꝓportionē. t iō alia veneratione veneramur deū. qō ꝑtinet ad latriā. t alia veneratione quasdā excellētes creaturas qō ꝑtinet ad dulīā de q̄ dicet. Et q̄ ea q̄ exterius agunt. signa sunt interioris reuerētie. ideo exteriora ad reuerētiaz ꝓtinētia exhibent excellētiꝰ creaturio. inter q̄ maximū est adoratio. Ñ aliqd̄ ē qō soli deo exhibet. s. sacrificiū. Vñ aug. dic in. x. de ciuita. dei. Multa de cultu dmonio vsurpata sunt q̄ honoribus deferunt hūanis sive vtilitate nimia sive adulatiōe pestifera. ita vt q̄dā ea deferunt homines vtiq̄ q̄ dicunt colēdi t veneradi. si aūt multū eis addit t adorādi. ideo sciendū ē qō sunt nisi ei que deum aut scīunt aut putant aut fingūt. Fit reuerētia. q̄ creature excellēti debet. Matthā adorauit oō. Fm aūt reuerētiaz q̄ debet deo mardoche noluit adorare amā. timēs ne honorē ei trāsferret ad homes. vt dr Hest. xij. t sūt Ñ reuerētiā debitā creature excellēti. Abrā adorauit angelos t etiā iosue vt legit Iosue. v. Quis possit intelligi q̄ adorauerit adoratiōe latrie deus q̄ in ꝑsona angeli apparebat t loquebatur. Fit

aūt reuerētiam que debetur deo prohibiens est Iob minus angelum adorare. Apoca. vlti. nam ad ostendendum dignitatem hominis quā ad eptum est q̄ christum. vt angelus equek. Vñ ibi subditur. Conseruus tu⁹ sum t fratrū tuoꝝ. nō etiam ad excludendā idolatrie occasionē. Vñ de subditur. Deū adora. ¶Ad.ij. dicēdum q̄ sī ima ista tāe vmana intelligit omnis dei excellentia. ad quas ptinet q̄ in ipso sicut in summo bono beatificemur. ¶Ad.iij. dicēdum q̄ q̄ vna est excellentia trium glōsarum. vnus honos t reuerentia eis debet. t p cōsequens vna adoratio in christo figurā legit de Abraam Gen. xviij. q̄ tres viri ei apparuerūt. adorauit vnā alloquitur dicens. Dñe si inueni gram cē. Terra aūt genu flectio signū est tertiarū glōsarum nō autez diuersitas adorationum.

Ad secundū sic procedi

tur. Videtur q̄ adoratio nō importet actum corporalem. Dicitur enī Joh. iiij. Veri adoratores adorabūt patrē in spū t veritate. Sed id q̄ fit in spū nō ptinet ad corporalē actū. Ergo adoratio nō importat corporalez actum. ¶Prē. Nomē adorationis ab oratione sumitur. Sed oratio principaliter pertinet ad interiorem actū. Vñ illo.j. ad Cor. xiiij. Orabo spiritu orabo t mēte. ergo adoratio maxime importat spirituālē actum ¶Prē. Corporeus sensus ad sensibilē cognitionē ptinet. deū autez nō attingim⁹ sensu corpis. sed mētis ergo adoratio nō importat corporeū actū. ¶Sz cōtra est quod sup illō Exo. xx. nō adorabis ea neq; colēs. dicit glo. Nec affectu colas nec specie adores. ¶Ho. dēm q̄ sicut Damas. dicit in iij. li. q̄ ex duplici natura cōpositi sumus intellectuali. i. t sensibili. duplicē adorationē deo offerimus. i. spūalem que cōsistit in interiori mētis deuotione. t corpalem que cōsistit in exteriori corpis humiliatione. Et quia in ordine accidentie id quod est exterius refert ad id quod est interius sicut ad principalius. ideo ipa exterior adoratio fit ꝓpter interiorē. vt videlicet p signa que corporaliter exhibem⁹ excitetur noster affectus ad subdendū se deo. quia connaturale est nobis vt per sensibilia ad intelligibilia ꝓcedamus. ¶Ad.j. ergo dēm q̄ ipa adoratio corpalis in spiritu fit nr̄ius ex spūali deuotione ꝓcedit t ad eam ordinat. ¶Ad.ij. dicendū q̄ sicut oratio primordialiter est quidem in mēte. sc̄dario aūt ꝓprie exprimit. vt supra dictū est. ita etiā adoratio principaliter quidē in interiori dei reuerētia consistit. sc̄dario aūt in quibusdā corpalib⁹ humiliatis signis. sicut genuflexionē. manuū t huiusmodi. Vñ et corporeus sensus noster ꝓpter connaturalitatem quā habet ad deū. ꝓtenus⁹ aūt non quasi ꝓtinens non nobil esse ex nobis. ¶Ad.iij. dicendum q̄ sī p sensum deū attingere nō possum⁹ p sensibilia tñ signa meno nostra ꝓuocatur vt ēdat in deum.

Ad tertiū sic procedi

tur. Videtur q̄ adoratio non requirat determinatum locū. Dicit enī Joh. iiij. Venit hora q̄n neq; in monte hoc neq; in hierosolymis adorabitis patrē. Et adē autem ratio videtur esse t de alijs locis. ergo determinatus locus nō requiritur ad adorandū. ¶Prē. Adoratio exterior ordinatur ad interiorem. sed interior adoratio fit ad deū vt vbiq; existentem. ergo exterior adoratio nō requirit determinatū locū. ¶Prē. Idez omnino est qui in nouo t veteri testamēto adorat sed in veteri testamento fiebat adoratio ad occidentez. nam ostium tabernaculi respiciebat ad orientem. vt habet Exo. xxvj. ergo eadez rōne etiam nunc debemus adorare ad occidentez. si aliquis locus determinatus requiritur adorādum. ¶Sz cōtra est qd dicitur Esa. lvj. t inducitur Joh. ij. Domus mea domus orōis vocabitur. Ho. dēm q̄ sicut deus est in adoratiōne ꝓncipalior est interior deuotio mētis. secundarium aūt est quod ptinet exterius ad corpalia signa. meno autez interius apprehēdit deus quasi non compleat bonum aliquo loco. sed corpalia signa necesse est q̄ determinato loco t situ sint. t ideo determinatio loci nō requirit ad adorationē principaliter quasi sit de necessitate ipsius. sed fit quandam decentiā sicut t alia corpalia signa. ¶Ad.j. ergo dēm q̄ dns per illa verba prenūciat cessationē adoratiomis tam fm rituꝫ iudeoꝝ adorantiū in hierusalē. q̄ est am fm ritum samaritanoꝝ adorantiū in monte garizim. vterq; em ritus cessauit veniēte spūali euangelij veritate fm quā in omni loco deo sacrificatur. vt dr Malachie. j. ¶Ad.ij. dēm q̄ determinatus locus eligitur ad adorandū non ꝓpter deū qui adorat. quasi loco cōcludat. sed ꝓpter ipos adorātes. Et hoc triplici rōe. Primo quidē ꝓpter loci cōsecrationez ex qua spūalem deuotionē ꝓcipūt adorātes vt magis exaudiātur. sicut p3 ex adoratiōe Salomonis. iij. Reg. viij. Secdo ꝓpter sacra mysteria t alia sanctitatis signa que ibi ptinent. Tertio ꝓpter concursus multoꝝ adorantiuꝫ. ex quo fit adoratio magis exaudibilis. fm illō Matth. xviij. Vbi sūt duo vel tres congregati in nomine meo. ibi sum ego in medio eoꝝ. ¶Ad.iij. dēm q̄ fm quandā decentiā adoramus vbiq; orantes. Primo quidē ꝓpter diuinā manifestatio indicia q̄ nobis manifestatur in mora celi q̄ est ab oriēte. Secdo ꝓpt paradisum in oriente ꝓsitum. vt legit Gen. ij. fm literā septuaginta interpres. q̄si quereamus ad paradisum redire. Tertio ꝓpter xp̄m qui est lux mūdi. t oriens nominatur. Zacha. vj. Ecce vir oriens nomē eius. Et q̄ ascendit sup celos celi ad orientē. t ab oriente etiā expectatur venturus fm illud Matth. xxiv. Sicut fulgur exit ab oriēte. t paret vsq; in occidentem ita erit t aduentus filij hominis.

¶Questio. lxxxv.

Deinde considerāduꝫ

est de actibus quibus aliquis res exteriores deo offerunt. Circa quos occurrit duplex considratio. Vnum quidem de his que deo a fidelibus dantur. Secūdo de

votis quibus ei aliqua promittuntur. Circa p̄mum considerandum est de sacrificijs oblationibus primitiis ⁊ decimis. Circa sacrificia querunt quatuor. Primo vtrum offerre deo sacrificium sit de lege nature. Secundo verū soli deo sit sacrificium offerendum. Tercio vtrum offerre sacrificium sit specialis actus virtutis. Quarto vtr̄ oēs teneāt ad sacrificiū offerēdū.

Ad primuz sic procedi-

tur. Videt q̄ offerre sacrificiū deo nō sit de lege nature. Ea.n. que sunt turis naturalis cōia sunt apud oēs boies.nō aūt dr̄ peccasse circa sacrificia nā quidā legunt obtulisse in sacrificiū panes ⁊ vinū.sicut de Melchisedech dr̄ Gen.xiiij.⁊ q̄dā hec.quidā dr̄ alia vt ānalia. ḡ oblatio sacrificioz nō est ex iure naturali. ¶Pre.Ea que sunt turis naturalis oēs iuste seruārūt.ḡ non legit de Isaac q̄ sacrificiū obtulerit.neq; eti ā de ābdas. de q̄ ti dr̄.Sap.x.q̄ sapia eduxit eum a delicto suo.ḡ oblatio sacrificij nō est de iure naturali.

¶Pre. Aug.dicit.x.de ciui.dei. q̄ sacrificia in quādā significātia offerunt.voces aūt que sunt pcipua inter signa sicut idē dicit in li.de doctri. xp̄i.nō significat naturalit.ḡ ad placitū fm philosophū.ḡ sacrificia nō sunt de lege naturali.

¶Sed ꝫ est q̄ ut q̄dā etate ⁊ apud q̄sdā bonum hominū nanctus semp fuit aliq̄ sacrificioz oblatō qō aūt est apud oēs videt naturale esse. ḡ ⁊ oblatio sacrificioz est de iure naturali. ¶Hñ.dicm q̄ naturalis rō dicat boi q̄ alicui subiaceat subdatur ꝓpter defectꝰ quos in seipo sentit in quibus ab aliquo suppleri eget adiuuari ⁊ dirigi .et q̄cquid istud sit ꝺ est quod apud oēs dicit deꝰ. Sicut aūt in rebus naturalib⁹ naturaliter in seriora superioꝝ subduntur.ita etiā naturalis ratio dicat boi fm naturalē inclinationē vt ei qō est supra boiem subiectionē ⁊ honorē exhibeat fm suū modū. Est aūt modus cōueniēs boi vt sensibilibus signis vtat ad aliqua exprimēda. qā ex sensibilib⁹ cognitionē accipit.⁊ tō ex naturali rōne procedit q̄ hō quibusdā sensibilib⁹ rebus vtat.offerēs ea deo in signū debite subiectionis ⁊ honoris. Fm similitudinē eoꝝ q̄ dñis suis aliqua offerunt in recognitionē dñij. Et aūt pinet ad rōnem sacrificij.⁊ tō oblatio sacrificij pertinet ad ius naturale. ¶Ad.j. ḡ dicm q̄ sicut supra dictū est aliqua in cōi sunt de iure naturali.quoꝝ determinatiōes sunt de iure positiuo. sicut q̄ malefactores puniant habet lex naturalis.ḡ q̄ tali pena vel tali puniant est ex cōstitutione diuina vel hūana. Sic etiā oblatio sacrificij in cōi est de lege naturali.⁊ tō in hoc oēs conueniūt.ḡ determinata sacrificioz est ex institutione hūana vel diuina.⁊ sō in hoc differunt.

¶Ad.ij.dicm q̄ adam ⁊ isaac sic ⁊ alij instituebant deo sacrificiū obtulerūt fm sui ipsius cōgruentiam. vt ps per Ieroz. qui dicit q̄ apud antiquos q̄ sacrificioz oblationes remittebat puerio peccatū originale.nō tñ de omnib⁹ institoꝝ sacrificijs sit mētio in scriptura.sed solū de illis circa que aliquid speciale accidit.pōt tamē cē rō quare adā nō legit sacrificiū obtulisse.neq; in ipso notatur aliqd peccati.signul etiam in eo sacrificiorum origo signaret. Isaac vo significauit christum integrum ipse oblatus est in sacrificijs.vnde nō oportebat vt signaretur quasi sacrificium offerens. ¶Ad.iij.dicendū q̄ significare cōcepto suo est homini naturale.ḡ determinatio signorum est fm humanum placitum.

Ad secundum sic proce

ditur. Videtur q̄ nō soli summo deo sit sacrificium offerendum.Cum oēs sacrificijs deo offerre debeat videt q̄ omnibus illis sit sacrificiū oferendū qui diuinitatis cōsortes fiunt.sed etiā sancti boies efficiunt deiformes natur̄e .Vnde.j.Pe.j. Vnde ⁊ de eis i ps.dr̄. Ego dixi dij estis. Angeli etiā filij dei nominantur. vt pr̄s Iob. .j.ergo omnibus his debet sacrificium offerri.

¶Pre.Quāto aliqd maioꝝ est, tanto ei minoꝝ honoꝝ dr̄ exhiberi.sed angeli ⁊ sancti sūt multo maioꝝ quibuscūq; terrenis principibus. quibus tamē eoꝝ subditi multo maiorē honorem impendūt se coram eis prosternētes ⁊ munera offerentes. ḡ sit oblatio alicuius animalis vel rei alterius in sacrificium. ergo inferiorib⁹ angelis ⁊ sanctis pōt sacrificium offerri. ¶Pre. Templa ⁊ altaria instituunt ad sacrificia offerēda.sed templa ⁊ altaria instituunt angelis ⁊ sanctis.ergo etiam sacrificia possunt ei offerri. Sz contra est qō dicit Exo.xxij Qui immolat diis occidet.preter dño soli. ¶Hñ.dicm q̄ sicut dictū est.oblatio sacrificij fit ad aliquid significandū significat aūtē sacrificiū quod offertur exterius interius spirituale sacrificium ḡ anima seipsam offert deo.Fm illud ps. Sacrificiū deo spūs cōtribulatus.quia sicut supra dictū est exteriores actus religionis ad interiores ordinant. alia autem se offert deo in sacrificijs sicut principio sue creationis.⁊ sicut fini sue beatitudinis Fm aūt verū fidem solus deus est creator animarū nostrarū.vt in primo habitū ē. in solo etiā eo anime nostre beatitudo cōsistit. vt supra dictū est, ⁊ ideo sicut soli deo summo debem⁹ sacrificium spūale offerre.ita etiā soli ei debem⁹ offerre exteriora sacrificia.sicut etiā oratores atq; laudā deo ad eum dirigimus significantes voces aut res ipsas in eo de quo significamus offerim⁹ vt Aug. dicit.x.de ciuita. dei. Hoc etiam videmus in omni republica obseruari q̄ summum rectorem aliquo signo singulari honorari. qō quicunq; alteri deferret esset crimen lese maiestatis.⁊ ideo in lege diuina statuitur pena mortis his qui diuinum honorem alijs exhibent.

¶Ad.j. ergo dicendum q̄ nomen deitatis cōmunicatur aliquibus non per equalitatem sed per participationem.⁊ ideo nec equalis honor eis debetur. ¶Ad.ij.dicendum q̄ in oblatione sacrificij non pensatur pecuniosus occisi pecoris.sed significatio qua hoc fit in honorem summi rectoris rerum vniuersi. Vnde sicut Augu dicit.x.de ciui.dei. Demones nō cadauerinis nuribus.ḡ demonis honorib⁹ gaudēt. ¶Ad.iij.dicē

dum q̄ sicut Augst. dicit. vnj. de ciu. dei. non eo abstinemus martyribus templa sacerdotalia quiāmō non ipsis sed deo nr̄o nobēcū deus, vñ sacerdos non dicit offero tibi sacrificiū petre vel paule. sed deo de illorum victoria grās agimus. & nos ad imitationē eorum exhortamur.

Ad tertium sic procedi tur.

Videt q̄ oblatio sacrificij non sit specialis actus virtutis. Dicit enī Aug. x. de ciu. dei. Verū sacrificiū est oīe opus quod agit in sancta societate inhereamus deo. ℣ omne opus bonū non est specialis actus alicuius determinate virtutis. ergo oblatio sacrificij nō est specialis actus determinate virtutis. ¶ Prē. Macerato corpo ℣ fit p temptiōē. gnet ad abstinentiā. q̄ aūt fit p gnentiā gnet ad castitatē. ℣ aūt in martyrio gnet ad fortitudinē. q̄ aūt in alijs vident pertinēre ad sacrificij oblatiōē. Sm illud. Hebr. xiij. Exhibete corpa vestra hostiā viuentē. Dicit etiam apls ad Heb. vlt. Beneficentiæ & cōmunionis nolite obliuisci. talibus enī hostijs gnitur deus, beneficentia autē & cōis gnētia ad charitatē minimē & liberalitatē. ergo sacrificij oblatio nō est specialis actus determinate virtutis. ¶ Prē. Sacrificiū videt q̄ deo exhibeat. ℣ multa sunt que deo exhibent. sicut deuotio. oratiō. decime. primitie oblationes & holocausta. ergo sacrificiū nō videt esse aliqs specialis actus determinate virtutis. ¶ Sed ℣ est q̄ in lege specialia p̄cepta de sacrificijs dant. vt pz in principio Leuit. ¶ Hñ. dēm q̄ sicut supra habitū est. q̄n actus vnius virtutis ordinat ad finē alterius virtutis principalis quodāmodo spēm eius. sicut cū ḡs furat vt fornicetur. ipm furtū accipit q̄dāmodo fornicatōis deformitatē. ita q̄ si etiā aliās nō esset peccatus ex ℣ iam peccatū esset q̄ ad fornicationē ordinatur. Sic ergo sacrificiū est quidā spēs actus laudem hñs ex ℣ q̄ in diuinā reuerentiā fit. ꝓpter q̄d determinatā virtutē gnet. s. ad religiōes Contingit aūt & ea q̄ fm alias virtutes fiūt. in diuinā reuerētiā ordinari. puta cū aliqs elemosynā facit de reb⁹ ꝓpijs ꝓpter deū. vel cū aliqs ꝓpriā corp⁹ aliqua afflictioni subiicit ꝓpter diuinā reuerētiam. & fm ℣ etiā actus aliarū virtutū sacrificia dici possunt. Sunt ēt quidā act⁹ qui nō būt ex alio laudē nisi q̄ fiunt ꝓpter reuerentiā diuinā. & isti actus ꝓprie sacrificia dicunt. et gnent ad virtutē religionis. ¶ Ad. j. ergo dēm q̄ ℣m ē q̄ deo q̄dam spūali societate volum⁹ inherere ad diuinā reuerentiā pertinet. & ideo exhibendo aliquē actum rōnes sacrificij accipit ex ℣ q̄ agitur vt sancta societate deo inhereamus ¶ Ad. ij. dēn q̄ triplex est bona bonū. Primū quidem est bonum anime quod cō offertur interiora quedam sacrificia per deuotionē & orationes & alios hmōi interiores actus. & ℣ est principale sacrificium. Secundū est bonum corporis quod deo quodāmodo offertur per martyrium & abstinentiam seu cōtinentiā. Tertium est bonum exteriorum rerum. de quo sacrificium offertur deo directe quidem quando immediate res nostras deo offerimus. mediate autē quando eas cōmunicamus proximis propter deum. ¶ Ad. iij. dicendum q̄ sacrificia propie dicunt quādo circa res deo oblatas aliquid fit. sicut q̄ animalia occidebant. q̄ panis frangit & comedebatur & benedicitur & hoc ipm nomē sonat. nam sacrificium dicitur ex ℣ q̄ homo facit aliquid sacrū. & oblatio aūt directe dī cū deo aliquid offertur. etiam si nihil circa ipm fiat. sicut dicunt offerri denarij vel panes in altari circa quos nihil fit. vñ oīe sacrificiū est oblatio. ℣ nō ē conuertitur. primitie autē oblatiōes sunt. q̄ deo offerebant. vt legitur Deut. xxvj. non aūt sunt sacrificia. q̄ nihil sacrū circa eas fiebat. decime autē ꝓprie loq̄ndo nō sunt sacrificia neq̄ oblatiōes: q̄ nō immediate deo. sed ministris diuini cultus exhibentur.

Ad quartus sic procedi tur.

Videt q̄ nō omēs teneant ad sacrificia offerenda. Dicit enī apls Hebr. xiij. Quicunq̄ ista loquatur his qui sunt in lege loquitur. sed lex de sacrificijs non fuit omnib⁹ data. sed soli populo hebreorū. ergo non omnes ad sacrificia tenebantur. ¶ Prē. Sacrificia deo offeruntur ad aliquid significandum. ℣ nō est oīm hmōi significationes intelligere. ergo nō omnes tenent ad sacrificia offerenda. ¶ Prē. Ex ℣ sacerdotes dicunt q̄ sacrificiū deo offerūt. sed nō oēs sunt sacerdotes. ergo nō omēs tenent ad sacrificia offerenda. ¶ Sed ℣ est q̄ sacrificiū offerre est de lege nature vt supra habitū est. ad ea autē q̄ sunt legis nature omnes tenent ad sacrificium deo offerendum. ¶ Hñ. dēm q̄ duplex est sacrificium sicut dēm est. quoꝝ primū & principale est sacrificium interius. ad q̄d omnes tenent. de quorum mente offerre. Aliud autē est sacrificiū exteriꝰ. q̄d ꝓ duo dicitur. Nam quoddā est q̄d ex ℣ solum laudē habet q̄ deo aliqd exterius offert in ꝓfessione diuine subiectiōis. & addō aliter tenētur illi qui sunt sub lege noua vel veteri. aliter illi q̄ non sunt sub lege. nā illi qui sunt sub lege tenebantur ad determinata sacrificia offerēda fm legis ꝓcepta. illi ℣ q̄ nō erant sub lege tenebātur ad aliqua exterius facienda in honorē diuinus fm ꝓdecentiā ad eos inter quos habitabāt. non autē determinate ad hec vel ad illa. Aliud ℣ est exterꝰ sacrificiū q̄d actus exteriores aliarum virtutū in diuinā reuerentiā assumunt q̄ quidā cadūt sub ꝓcepto. ad q̄d oēs tenentur quidā ℣ sunt supererogatōis ad q̄d nō oēs tenent.

Ad. j. ergo dēm q̄ ad illa determinata sacrificia que in lege erant ꝓcepta. nō omnes tenebant tenebantur tamen ad aliqua sacrificia interiora vel exteriora vt dictum est. Ad. ij. dicendū q̄ fides non omnes sciunt explicite virtutes sacrificiorum. sciunt tamen implicite. sicut ē habent fidem implicitam. vt supra habitum est.

Ad. iij. dicendum q̄ sacerdotes offerunt sacrificia que sunt specialiter ordinata ad cultū diuinū nō solum ꝓ se sed etiam ꝓ aliis. quedam

vero sunt alia sacrificia que quilibet potest pro se deo offerre vt ex supra dicto patet.

¶ Questio. lxxxvj.

Deinde consideranduz est de oblationib⁹ z primitijs. Et circa hoc queritur quatuor. Primo virū aliq̄ oblationes sint de necessitate p̄cepti. Secūdo quales oblationes debeant. Tercio de quib⁹ rebus fieri debeāt. Quarto de oblationib⁹ primitiarū virū ad eas homines ex necessitate teneant.

Ad primuz sic procedi-

tur. Videt q̄ homines nō teneant ad oblationes ex necessitate p̄cepti. Nō em homines tpe euāgelij tenent ad obseruanda ceremonialia p̄cepta ve teris legis vt supra habitū est. Sed oblationes offerre ponit inter ceremonialia p̄cepta veteris legis. dr em Exo. xxiij. Tribus vicibus p singulos annos mihi festa celebrabitis. Et postea subditur. Nō apparebis in cōspectu meo vacuus. Ergo ad oblationes nō tenētur nūc homines ex necessitate p̄cepti. ¶ Pre. Oblationes antecessorū fiant in voluntate hoīs cōstituunt. vt videtur p hoc q̄ dr Matth. v. Si offers munus tuū ad altare. quasi hoc arbitrio offerentis relinquat. postq̄ aut oblationes sunt facte nō restat locus vtrato offerēdi eas. ergo nullo mō aliqs ex necessitate precepti ad oblationes tenet. ¶ Pre. Quicūq̄ aliq̄d tenetur reddere ecclie. si nō reddat pōt ad id cōpelli p subtractionē ecclesiasticoz sacramētoz. Sed illicitum videt hīs q̄ offerre noluerint ecclesiastica sacramēta denegare. Vñ illud decretoz. xxxte synodi qd habet. j. q. j. Nullus q̄ sacramēta cōsequi desiderat a presbitero g̃ am aliq̄d exigat si vo exigerit deponat. Ergo non tenētur homines ex necessitate saltem ad oblationes. ¶ Sed cōtra est qd Gregor. dicit. Omnis xp̄ianus procuret ad missaruz solēnia aliq̄d vo offerre. ¶ Rn. dr q̄ sicut dictum est. nomē oblationis cōtinet ad omnes res que in cultū dei exhibentur. ita q̄ si aliquid exhibeat in cultuz diuinum ēt si in aliqō sacrificij rō inde fieri debeat. oblatio dr. et oblatio est et sacrificiū. Vñ Exod. xxix. dr. Offeres totus aries cremabis in incensum sup altare. oblatio est domino odor suauissim⁹ vidente dei. Et leuit. ij. dicitur. Anima cū obtulerit oblationē sacrificij domini. similā erit eius oblatio. Si vo sic exhibeat vt in integrū maneat diuino cultui deputandum vt in vsus ministroz expendendū. erit oblatio et non sacrificiū. Hmōi ergo oblationes de sui ratione hīt q̄ voluntarie offerant. Vñ illud Exod. xxv. Ab homine q̄ offert voluntate accipietis eas. Potest tñ cogi ad oblationes tenetur quadruplici rōne. Primo quidē ex pacti conuentione. sicut cū aliquis cōcedit alicui fundum ecclie. vt certis tpibus certas oblationes faciat. q̄ tñ habet rōnem census. Secūdo p̄ter p̄cedentē deputationē siue promissionē sicut cuz aliquis offert donationē inter vivos. vel cū relinquit in testamēto ecclie aliquā rem mobilē vel immobilē imposterū solūmodo. Tercio quando p̄ter eccle necessitatē. puta si ministri ecclesie non haberēt vnde sustentarentur. Quarto p̄ter p̄ncipalitē. tenent em fideles in aliquib⁹ solēnitatib⁹ ad aliquas oblationes cōsuetas. tamē in his quibus viribus casib⁹ remanet oblatio quodāmodo voluntaria. s. quantū ad q̄ntitatē vel speciē rei oblate. ¶ Ad. j. q̄ dom q̄ in nulla lege hoīes nō tenētur ad oblationes cū solēnitatis legalium. vt in Exo. dicit. Vñ ex quibuscūq̄ alijs causis vt dictū est. ¶ Ad. ij. dom q̄ ad oblationes faciendas tenētur aliqui et antecessores fiant. sicut in primo tercio et quarto mō. et etiā postq̄ eas fecerit p deputationē siue promissionē. tenetur eas realiter exhibere quod est ecclesie p modum deputatis oblatum. ¶ Ad. iij. dom q̄ illi qui oblationes debitas nō reddūt possunt puniri p subtractionē sacramētoz. non p ipsam sacerdotē cui sunt oblationes faciēde. nec videtur p sacramentoz exhibitiones aliquid exigere. Vñ per superiorem aliquem.

Ad secundum sic procedi-

tur. Videtur q̄ oblationes nō solum sacerdotibus debeantur. Inter oblationes em precipue videmus esse que hostiarū sacrificijs deputantur. Vñ ea que pauperibus dant. in scripturis hostie dicunt. Vñ illud Heb. vlt. Beneficentie et cōmunionis nolite obliuisci. talib⁹ em hostijs p̄mereē deus. ergo multomagis oblationes pauperibus debent. ¶ Pre. In multis p̄rochijs monachi de oblationibus prem habēt. alia autē est cura clericoz alia monachoz. vt Hiero. dicit. ergo non solum sacerdotibus oblationes debent. ¶ Pre. Laici de voluntate ecclie emunt oblationes. vt panes et hmōi sed nō nisi vt hec in suos vsus conuertāt. ergo oblationes possunt etiā ad laicos p̄tinere. ¶ Sed Vñ est qd dicit canon Damasi pape. et habet. xxj. q. j. Oblationes que intra sanctā ecclesiam offeruntur tantummō sacerdotibus qui quotidie dño seruire videntur. licet eis manere et bibere. quia in veteri testamēto p̄cepit dñs panes sanctos comedere filijs israel. nisi tñmodo aaron et filijs eius. ¶ Rn. dom q̄ sacerdos quodā modo ponitur sequester et medius inter pplm et deum. sicut de Moyse legit Deutero. v. et ideo ad eū p̄tinet diuina dogmata et sacramēta exhibere pplo. Et inter ea que sunt populi pura pces et sacrificia et oblationes. p cū dño debēt exhiberi. Vñ illud Apli ad Heb. v. Omnis pontifex ex hominibus assumptus. pro hoīb⁹ ponitur in his que sunt ad deum vt offerat dona et sacrificia p peccatis. et ideo oblationes que a pplo deo exhibent. ad sacerdotes pertinēt non solum vt eas in suos vsus conuertāt. verūz etiā vt fideliter eas dispēsent. primo quidem expendendo eas in his que pertinent ad cultum diuinum. partim vero in his que pertinent ad propriū victum. quia qui altari deseruiūt. cū altari participentur vt dicitur. j. ad Corinth. ix. partim etiam in vsus pauperuz qui sunt quātum fieri potest de rebus ecclesie sustentandi. qz et dominus in vsum pauperū locutus habe

dat. vt Piero. dicit sup mat. ¶ Ad pmū g dām q ea q pcipibus dant sicut nō ꝓpie sunt facti ficia dicūt tā sacrificia inq̄ eis dant, ꝑpt deū ita etiā fm eandem rōem oblationes dici pñt. tū nō ꝓpie dicte q nō immediate deo offerunt. oblationes do ꝓpie dicte in vsum pauper cedūt nō p dispensatiōem sacerdotū. ¶ Ad secūdū dicendū q monachi siue alij religiosi pñt oblationes recipe tripl̄r. Uno mō sicut pauperes p dispensationē sacerdotū vl̄ ordinationem eccle. Alio mō si sint ministri altaris. et tūc pñt accipe oblationes spontē oblatas. Tercio. si paro. bie sint eor. ꝑ. et nūc ex debito pñt accipe oblationes tā ecclie rectores. ¶ Ad terciū dām q oblationes posth̄ facte cōsecrate. nō pñt cedere in vsum laicor. sicut vasa et vestimēta sacra. et hoc mō intelligit dom Damasi pape: Illa do q non sunt cōsecrata pñt in vsum laicor. cedere ex dispēsatione sacerdotū. sine p modum venditionis.

Ad terciū sic proceditur

Videt q nō possit dō oblationes facere de oibꝰ rebus licite possessis. q̄ fm iura dūna turpit facit meretrix in hoc q̄ meretrix. nō tñ turpit accipit. et ita licite possidet. ꝙ nō licet de ea facere oblationem. Fm illud Deuer. xxiij. Nō offeres mercedē pstibuli in domo dñi dei tui. ꝙ nō licz facere oblationes de oibus licite possessis. ¶ Pre. Idē phibet q̄ dcūq̄ camio nō offeratur in domo dei. ꝙ manifestū ē q̄ dcūq̄ camio iuste venditi. iuste possidet. ꝙ nō licet de oibus iuste possessis oblationem facere. ¶ Pre. malach. i. dē. Si offeratis claudū et languidū nōne malū ē. ꝙ claudū et languidū ē aial iuste possessum. ꝙ vī q nō de oī iuste possesso possit oblatio fieri. ¶ Sz ē qđ dr̄ Proverbio. iij. Honora dñm de tua substa. ad qđ am aūt bona primor dcād iuste possidet. ꝙ de oibus iuste possessis pt fieri oblatio.

¶ Rñ. dēm q sicut Aug. dicit in li. de vtilo vēl si dep̄dauerio aliquē inualidū. et de spolijs eꝰ dareo aliqui iudici si ꝑ te iudicaret. tanta vis ē iusticie vt ei sibi displiceret. nō ē talis deo qualē nō debeo ee nec e. Et ideo dicit Eccle. xxxiij. Immolātis ex iniq̄ oblatio ē maculata. vñ ꝑz q de iuste acquisitis et possessis nō posset oblatio fieri. In veteri aūt lege i qua figure seruiebat. q̄dā ꝓpt significatōem reputabāt imūda. q offerre nō licebat. ꝙ in lege noua oia creatura dei reputabit mūda. vt dī ad Tim. j. et iō q̄tum ē de se de q̄libet licite possesso pt oblatio fieri. p accidēs aut pungit q de aliq̄ licite possesso oblatio fieri nō pōt. puta si vergat i detrimētū alterī⁹. vt si filiꝰ alīus offerat deo id vñ debz pius nutrire. qđ dño improbat Matth. xv. vt ꝓpter scandalū. vt ꝓpter ꝓtemptum vt aliquod aliud bonū. ¶ Ad primū ergo dicendum q in veteri lege phibebatur oblatio de mercede ꝓstibuli ꝓpter immūdiciam. in nova aūt lege ꝓpter scandalum. ne videatur ecclesia facere peccata si de lucro peccati oblationem recipiat. ¶ Ad secundū dicendum q camio fm legem reputabāt animal immūdū. alia tamē animalia immūda redimebant et eorū pretiū poterat offerri. Fm illud Leui. vlti. Si immūdū aial ē redimet q̄ obtulerit. ꝙ camio nec offerebāt nec redimebant. tum q̄ ydolatre canibus vtebātur in sacrificijs ydolor. tū etiam q̄ significant rapacitatē. de quo nō pōt fieri oblatio. sed hec ꝓhibitio cessat in noua lege. ¶ Ad tercium dicēdū q oblatio animalis ceci vel claudi reddebat illicita tripliciter. Uno modo ratione eius ad qđ offerebat. vñ dicit Malach. j. Si offerat cecū ad immolandū nonne malū est: sacrificia autem oportebat esse immaculata. Secūdo ex cōrem ptu. vñ ibidē subditur. Dos polluistis nomē meū in eo dicitis mensa dñi contaminata est. et qđ superponit cōtemptibile est. Tercio modo ex voto precedenti. ex quo obligat hō vt integrū reddat qđ vouerat. vñ ibidē subditur. Maledict⁹ ergo dolosus q̄ habet i grege suo masculum. et votum faciēs immolat debile dño. Et he cōe mā cēt i lege noua qō⁹tū cessantibus nō est licitū.

Ad quartum sic procedit

Videt q ad primitias soluēdas boues nō teneantur. q̄ Exo. xiij. data lege primogenitor. sanctificatur. eis quasi signū in manu tua. et ita vī esse ꝓceptum cerimoniale. sed ꝓcepta cerimonialia non sunt seruāda in lege nova ergo neq̄ primitie sunt soluēde. ¶ Pre. Primitie offerebāt dño. p spāli beneficio illi ꝓpto exhibito. vñ dicit Deut. xxvj. Tollens de cunctis frugibus tuis primitias. accedes ad sacerdotes q̄ fuerint in diebus illis. et dices ad eū. profiteor hodie coram dño deo tuo q̄ ingressus sum terram. p qua iurauit patribus nr̄is vt daret eam nobis. ergo alie nationes nō tenentur ad primitias soluendas. ¶ Pre. Illud ad qđ aliquis tenet debitor ee determinatū. ꝙ nō inuenit nec in nova lege nec i veteri determinata quātitas primitiarū. ergo ad eas soluendas nō tenent homines ex necessitate.

¶ Sed contra est quod dr̄. xvj. q. vij. Ipsum decimas et primitias quas iure sacerdotū ee sanximus ab omni populo accipe. ¶ Rñ. dicendū q primitie ad quoscūq̄ gentis oblationū pertinet. q̄ deo exhibentur cum quadā ꝓfessione vt habetur Deutro. xxvj. vñ et ibidem subdit. Sacerdos tuus tollens canistrum. i. primitiarū de manu eius q̄ offert primitias et ponat ante altare dñi dei tui. et postea mangiat ei q̄ obtulit. idcirco nūc offero primitias frugis terre quas dominus dedit mihi. Offerebant aūt primitie ex spāli causa. Tm recognitōne omnia bñficij quasi aliqđ ꝓfiteatur se a deo fructus terre cepisse et ideo se teneri ad aliqđ de huiusmodi deo exhibēdū. Fm illud. j. Paralip. vltimo. Cuncta de manu tua accepimus dedimus tibi. et quia deo debem⁹ exhibere id quod ꝓcipuū est. ideo primitias ꝙ si precipuum aliquid de fructibus terre ꝓcepimus fas deo offerre. et quia sacerdos cōstituitur populo in ea que sunt ad deum. ideo primitie oblate a populo in vsum sacerdotum cedebant. Unde dicitur Numeri. xviij. Locut⁹

est dominus ad aaron. ecce dedi tibi custodiaz primitiarum meaz. pertinet autem ad ipm naturale vt homo ex rebus sibi datis a deo: aliqd exhibeat ad eius honorē. sed q talibus ptmis exhibentur. aut de primis fructibus. aut in tali quantitate. Hoc quidez fuit in veteri lege iure diuino determinatū. in noua autem lege dz finitur q determinationē ecclesie ex qua homines obligant vt primitias soluant Fm cōsuetudinem patrie ⁊ indigentiā ministroz ecclesie.

¶Ad primū ergo dicendū q cerimonialia ppie erant in signū futuri. ⁊ ideo ad presentiam veritatis significare cessauerūt. oblatio aūt primitiarū fuit in signū preterit beneficij. ex q etiam debitum recognitionis causatur Fm dictamen rationis naturalis. ⁊ ideo in generali huiusmodi oblatio manet. ¶Ad secūdum dicendum. q primitie offerebant in veteri lege. nō solum ꝓpter beneficium fructuum terre promissionis date a deo. ꝫ etiam ꝓpter beneficium fructuū terre a deo datoz. Vñ dr Deut. xxvj. Offero tibi primitias frugz terre q̄ dño deo meo dedit mihi. ⁊ hec secūda causa apud deū ē cōis. Decet etiam deū q sicut speciali quodam bñficio terram promissionis contulit deus. ita cōmunali beneficio toti humano generi cōsulit terre dominū. Fm illud ps. Terram autem dedit filijs hominū. ¶Ad tertium dicendum. q sicut Hiero. dicit. ex traditione introducuz est q q̄t plurimū quadragesimam partem dabant sacerdotibus loco primitiarū q minimaz sexagesimam. vnde videtur q inter hos terminos sint primitie offerende Fm cōsuetudinē patrie. Q tamen absolute tamen primitiarum quantitas nō fuit determinata in lege. q sicut dictū ē primitie dantur q modū oblationis de cuius rōne ē q sit voluntarie. Questio lxxxvij.

Deinde Qsiderādum

D est de decimis. Et circa hoc querunt quatuor. primo vtrū homines tenēantur ad soluendas decimas ex necessitate ꝓcepti. secūdo de quibus rebus sint decime dande. tertio cui dēb° debeāt dari. quarto qb° cōpetat eas dare.

Ad primū sic procedit

Videtur q homines non teneantur dare decimas ex necessitate ꝓcepti. Preceptum.n. de solutione decimarum in lege veteri datur. vt patet Leuit. xxvij. Omnes decime terre sive de fructibus sive de pomis arboz. domini sunt. et infra. Omnium decimarū omis ⁊ bouis et capre que sub pastoris virga transeunt. quicquid decimū venerit. sanctificabitur domino: non aūt potest comparare hoc inter precepta moralia. quia ratio naturalis non magis dictat q decima pars debeat magis dari q nona vel undecima. ergo vel est preceptum iudiciale vel cerimoniale sed sicut supra habitum est. tempe gratie nō obligantur homines neq ad ꝓcepta cerimonialia neq ad iudicialia veteris legis. ergo homines nūc non obligantur ad decimarū solutionem. ¶Pre. Illa sola homines seruare tenentur tpe gratie que a xp̄o q apostolos sunt mandata. Fm illud Matth. vlti. Docentes eos seruare omnia quecūq mandaui vobis. ⁊ Paul° dicit Actuū. xx. Non.n. subterfugi quo minus annunciarem vobis omne cōsilium dei: ꝫ neq in doctrina xp̄i neq doctrina apostoloz aliqd continetur de solutione decimarū. Nam quod dño de decimis dicit Matth. xxiij. De vobis q decimatis menthā ⁊ rutam ⁊c. hec oportuit facere ad tempus preteritum legalia obseruantie referendum videt. quia dicit Hilari° super Matth. Decimatio illa olez q̄ in ꝓfiguratione futuroz erat vilis. nō debebat omitti. ergo homines tempore gratie non tenent ad decimaz solutionem.

¶Pre. homines tempe gratie nō magis tenentur ad obseruantiā legalium q̄ ante legem ꝫ ante legem nō dabātur decime ex ꝓcepto. ꝫ solū ex voto. legitur.n. Gen. xxviij. q Jacob vouit votuz dicens. Si fuerit deus mecū ⁊ custodierit me in via qua ambulo ⁊c. cūctoruq̄ q̄ dederis mihi. decimas offerā tibi. ergo etiā neq tēpe gratie tenent homines ad decimarum solutionem.

¶Pre. In veteri lege tenebantur homines ad triplices decimas soluendas quaz qualibā solnebant leuite. dē.n. Numeri. xviij. Leuite decimaz oblatione contenti erunt. quasi in vsuo cop er necessaria sepaui. erāt quoq alie decime de quibus legit Deutro. xiij. Decimā partē separabis de cūctis frugibus tui s. q̄ nascūtur in terra. per annos singulos. ⁊ comedes in cōspectu domini dei tui in loco quem elegerit deus. erant quoq; ⁊ alie decime de quibus ibidē subditur. Anno tercio separabis aliam decimā ex oībus que nascūtur tibi eo tempe. ⁊ reponesq intra tuas tuas. veniētq leuites qui aliam non habet partem neq possessionē tecū. ⁊ peregrinus ac pupill° ⁊ vidua q̄ intra portas tuas sunt. ⁊ comedēt ⁊ saturabūt. ꝫ ad scīas ⁊ scias decimas bonos nō tenētur tpe gre. ergo neq ad primas.

¶Pre. Quod sine determinatione tempis debetur nisi statim soluatur obligat ad peccatum. si ergo homines tempe gratie obligarentur ex necessitate precepti ad decimas soluēdas i terris in quibus decime nō soluūtur. omnes essent in peccato mortali. ⁊ per consequens etiam ministri ecclesie dissimulando. quod videtur inconueniens. non ergo homines tempe gratie ex necessitate tenentur ad solutionem decimarum.

¶Sed contra est q Augustinus dicit. et habet xvj. q. j. Decime ex debito requiruntur. ⁊ q eas dare noluerint res alienas inuadunt. ¶ꝫ. Oportebat decimas q decime in veteri lege dabant ad sustentationem ministroz dei. vnde dr Malach. iij. Inferte omnē decimationem in horreū meū. vt sit cibus in domo mea. vñ preceptum de solutione decimaz. partim quidem erat morale ex dictamen naturali rationis. partim aūt erat iudiciale ex diuina institutione robur habens. Quod enim eis q diuino cultui ministrabant ad salutem populi totius populus necessaria victus ministraret ratio naturalis dictat. sicut et bis q cōi

utilitati inuigilant. f. principibus et militibus
et aliis hmõi stipendia victus debent a populo
unde t apostolus hoc probat. j. ad Cor. ix. per
hũ anas consuetudines dicens. Quis militat
suis stipendijs unq̃. ante quis plantat uineam.
et de fructibus eius nõ edit. Sed determinatio
certe partis exhibende ministris diuini cultus
non est de iure naturali. ꝯ est introducta institu
tione diuina ꝯ condictõe illius populi cui lex
data est. qui cum in duodecim tribus esset di
uisus. duodecima tribus. s. leuitica ꝯ tota erat
mistenio diuinio mancipata. possessiones non
habebat. unde conuenienter instituit ut reli
quę undecim tribus decimas partem suorũ p
uentuũ leuitis darent ut honorabilius uiuere
t quia etiam aliqui p negligentiam erãt trans
gressores futuri. uñ ꝙnum ad determinationes
decime prius erat iudiciale. sicut alia mista spi
ritualibus in illo populo instituta erant ad equabi
lem inter homines ad inuicem conseruandam
fm populi illius cõditionẽ. ꝙ iudicialia prece
pta dicuntur. licet ex consequentia aliquid significa
rent in futurũ sicut t alia cerimonialia fm illud. j.
ad Cor. x. Omnia in figura contingebãt illis. in
quo conueniebant cũ ceremonialibꝰ preceptis
que principaliter instituta erant ad significandũ
aliquid futurus. unde t preceptum de decimis
soluendis signat aliquid in futurum. qui. inocen
tia uita dat que est perfectionis signum. eo ꝙ de
narius est qui dammodo numerus perfectus
quasi primus limes numerorꝫ. ultra quem nu
merus non procedunt. sed reuertũt ab uno ad
eundem sibi partibus reseruatis. perficitur quasi
quodam signo ad se perimere impfectionẽ. glo
rionem uo ꝙ erat futura per xpm esse expectã
dam a deo nec tamẽ ꝓpter hoc est ceremoniale
preceptum ꝫ iudiciale. ut dictum est. Est autẽ
hec differẽa inter ceremonialia t iudicialia le
gis ꝑcepta. ut supra dictum est. ꝙ ceremonialia
illicitum est obseruare tempore legis noue. iudi
cialia uo t si non obligẽt tẽpore gratie. ta
men possunt obseruari absq̃ peccato. t ad eoꝝ
obseruantiam aliqui obligantur si statuta ad
cautelam eorum quorum est condere legem sic
preceptum iudiciale veteris legis est. ꝙ ꝙ furta
tus fuerit. eadem reddat quatuor oues. ut legit
Exo. xxij. Quod si ab aliquo rege statuatur. re
tur eius subditi obseruare. Ita etiam determi
natio decime partis soluende est auctoritate ec
clesie tempore noue legis instituta. Fm quosdam
humanitatem. ut. s. non minus populus noue
legis ministris noui testamenti exhiberet ꝙ po
pulus veteris testamenti exhibebat. cum tamẽ
populus noue legis ad maiora obligatur. Fm
illud Matth. v. Nisi abundauerit iustitia uestra
plusq̃ scribarum t pharisęorum. nõ intrabitis
in regnum celorum. t cũ ministri noui testamẽ
ti sint maiores dignitate illis ꝙ ministri veteris te
stamenti. ut probat Apostolus. ij. ad Corint. iij.
Hoc ergo patet ꝙ ad solutionẽ decimarum ho
mines tenẽtur partim quidem ex iure natura
li. partim etiam ex institõne ecclesie. que tamen
pensatis oportunitatibus temporꝫ t psonarũ
posset aliam pręm determinare soluendã. Et ꝙ
hoc patet ratio ad primũ. ¶ Ad. secũdum dicẽ
ꝙ ꝑceptũ de solutõne decimarũ quum ad id qđ
erat morale dati est in euangelio a dño ubi dicit
Matth. x. Dignus ẽ operarius mercede sua t ei
am ab apostolo ut patet. j. ad Cor. ix. Sed de
terminatio certe ꝑtis ẽ reseruata ordinationi ec
clesie. ¶ Ad. tertiũ dicũ. ꝙ ante tpa veteris legis
non erant determinati ministri diuini cultus. ꝫ
dẽ ꝙ primo geniti erant sacerdotes ꝙ duplicem
portionẽ accipiebant. t ideo etiã nõ erat deter
minata aliqua ꝙ exhibenda ministris diuini
cultus. ꝫ ubi aliquis occurrebat unusquisq̃ da
bat ei ꝓpria sponte qđ sibi uidebat. sicut Abra
am quodam ꝓphetico instinctu dedit decimas
Melchisedech sacerdoti dei summi. ut dicitur
Gen. xiiij. t sic Jacob decimas uouit se datu
rum nõ uidetur decimas uouisse quasi aliquas
ministrio exhibendas. ꝫ in diuinum cultum pura
ad sacrificium cõsummationẽ. unde signanter dic
offerã tibi decimas. ¶ Ad quarti dicũ. ꝙ secũ
de decime ꝙ reseruabãt ad sacrificia offerẽda.
locũ in nouo lege non habent cessantibus lega
libus victimis tertie uo decime quas cũ pau
peribus comedere debebãt. in nouo lege augẽ
tur ꝙ hoc ꝙ dño nõ solũ decimã ꝑtem ꝫ omnia
superflua pauperibus iubet exhiberi. Fm illũ Luc.
xj. qđ superest date elemosinã. Ipe etiam dece
me ꝙ ministris ecclesie dantur. ꝙ eos debent in
usus pauperũ dispensari. ¶ Ad quintũ dicũ. ꝙ
ministri eccle maiorẽ curã debẽt hẽre spũalium
bonorũ in populo promouendorũ. ꝙ ꝓpterea colli
gendorũ. t ideo apostolus noluit uti ꝓtate sibi a do
mino tradita. ut. s. acciperet stipendia victus ab
his quibus euangelizabat. ne daret aliquod
impedimentũ euangelio xpi. nec tñ peccabant
illi ꝙ ei nõ ministrabant. alioqn apostolo eos coercẽ
do omittẽdos. t sic laudabiliter ministri eccle deci
mas eccle nõ requirunt ubi sine scandalo recipi non
possent ꝓpter dissuetudinẽ. uel ꝓpter aliquã ali
am causam nec tñ sunt in statu damnatõis qui
nõ soluũt in locis illis in ꝙbus eccla non petit.
nisi forte ꝓpter obstinationẽ animi huius uolu
tatem non soluendi etiã si ab eis peteret.

Ad secundus sic proce

datur. Videtur ꝙ non de omnibus rebus tenẽant ho
mines decimas dare. Solutio enim decimarũ ui
detur esse ex veteri lege introducta sed in vete
ri lege nullum ꝑceptum datur de personalibꝰ
decimis. que. s. soluantur de his que aliquis ac
quirit ex ꝓpria actu. puta de mercationibus uel
de militia. ergo de talibus decimas nullus so
luere tenetur. ¶ Ite. De male acquisitis nõ de
bet fieri oblatio ut supra dictum est. sed oblatio
nes que immediate deo exhibentur magis uidẽ
tur pertinere ad diuinum cultum ꝙ decime ꝙ
exhibentur ministris. ergo t nec decime de ma
le acquisitis sunt soluende. ¶ Ite. Leuit. viij.
nõ mandatur solui decima nisi de frugibus et
pomis. arborum et animalibus que transeunt

sub virga pastoris. ℟ qpter hec sunt quedã alia minuta que homini proueniunt. sicut herbe q̃ nascuntur in horto. ⁊ alia hmõi. ergo nec de illis homo decimas dare tenetur. ¶ Preterea homo non potest soluere nisi id quod est in eius potestate ℟ non omnia que prouenĩt homini de fructibus agroꝝ aut animaliũ remanent in eius potestate. quia quedam aliquãdo subtrahũtur per furtum vel rapinam. quedã vo quandoq; in alium transferuntur per venditionem. ḋs etiam alijs debentur sicut principibus debent tributa. ⁊ operarijs debentur mercedes. ergo de his non tenetur aliquis decimas dare. ¶ Sz cõtra est qd dicitur Gen. xxviij. Cuncroꝝ que deder is mihi. decimas offeram tibi. ℟ omnia que homo habet sunt ei data diuinitus. ergo de oĩbus debz decimas dare. ¶ ℟. dicendum q̃ de vnaquaq; re precipue est iudicandũ fm eius radicem. hẽdũ autem solutõnis decimaꝝ est de diuina quo se minantibus spũalia. debent carnalia. Fm illud apostoli. j. ad Corin. ix. Si nos vobis spũalia seminauimus. non magnũ est si carnalia vestra metamus. sup hoc eñ debitum fundauit ecclesia determinationẽ solutõis de cimarum. omnia autẽ quecũq; homo possidet sub carnalibus cõtinent. ⁊ ideo de oñibus possessis decime sunt solvende. ¶ Ad primũ ergo dicendũ q̃ specialis ratio fuit quare in veteri lege non fuit datum preceptum de ḡsonalib⁹ decimis fm conditõem populi illius. q̃ omnes alie tribus circa possessiones habebant de qb⁹ poterant sufficienter prouidere leuitis qui carebant possessionibus. non aũt inter dicebatur eis quin de alijs operibus honesto lucrarent. sicut ⁊ alij iudei. ℟ populus nouę legis est vbiq; p mũdum diffusus quoꝝ plurimi possessiones non habẽt. ℟ de aliquibus negocijs vsuũt. q̃ nihil conferrent ad subsidiũ ministroꝝ dei. si de eorum negocijs decimas nõ soluerent. ¶ Ministrio etiam nouę legis arctius interdicit ne se ingerãt negotijs lucrandis. Fm illũ. ij. ad Tim. ij. Nemo militans deo implicat se secularibus negotijs et ideo in nova lege tenent homines de decimas ḡsonalẽs fm conuenientiam ptẽ ⁊ indigentiam ministroꝝ. Vñ Augusti. dicit ⁊ habetur. xvj. q. j. c. decime. De militia. de negotijs ⁊ de artificijs redde decimas. ¶ Ad secũdũz dicendũ q̃ aliqua male acquiruntur dupliciter. Uno modo quia ipa acq̃sitio est iniusta. puta qz acq̃runtur q̃ rapinam aut furtũ aut vsuras. que homo tenet restituere. nõ aũt de eis deciaꝝ dare. tamẽ si aliquis ager sit emptus de vsura de fructu eius tenetur vsurarius decimas dare. qz fructus illi non sunt ex vsura. ℟ ex dei munere. Quedam vo dicũtur male acquisita. qz acq̃runt ex turpi causa sicut de meretricio ⁊ histrionatu ⁊ alijs hmõi. que non tenentur restituere. vnde de talibus tenẽt decimas dare fm modũ aliaꝝ ḡsonaliũ decimarũ. ℟ ecclia nõ debet eas recipe q̃diu sunt in ptõ ne videant eoꝝ peccatis cõsentire. sed postq; penituerint ptẽ ab eis de his recipi debent. ¶ Ad tertiũz dcm q̃ ea q̃ ordinant in finẽ sunt iudicãda fm q̃ competũt fini. decimaꝝ aũt solutio ẽ debita nõ qpter se. sed qpter ministros quoꝝ honestati nõ cõuenit vt eis minima exacta diligentia reqrant. hoc eñ in vetiũ deputat. vt patz p pbm in. iiij. ethico. ⁊ ideo lex vetus nõ determinauit vt de hmõi minutis reb⁹ decime dent. ℟ relinqt ꝑ arbitriũ dare volentiũ. q̃ minima q̃si nihil cõputant. vnde pharisei quasi plecta legis iustitia sibi ascribebãt. etiã de his minutis decimas soluebant nec de hoc reprehendũtur a dño. ℟ solũ de hoc q̃ magna. i. spũalia pcepta pretermebãt. magis aũt de hoc eos fm se cõmendabiles ee oñdit. dicens. hec oportuit facere. i. qpe legis. vt Crisost. exponit. q̃ etiã vt magis in quandã decentiã sonare ℟ in obligatõem. vñ ⁊ nũc de his minutis non tenent homines decimas dare. nisi forte qpter cõsuetudinẽ patrie. ¶ Ad quartũz dcm. q̃ de his q̃ furto vel rapina sollũt. ille a q̃ auferuntur decimas soluere nõ tenet anteqũ recuper. nisi forte qpter culpã vel negligentiã sua damnũ incurrit q̃ ex hoc eccia nõ debet damnificari. Si vo vendat triticũ nõ decimatũ. põt eccia decimas exigere. ⁊ ab emptore. qz habet rem ecclesie debitam. ⁊ a venditore. qz quãtũ de se ẽ ecciam de fraudauit. vno tñ solueme alteri nõ tenet. Debẽtur aũt decime de fructibus terre inquãtũ ꝓcedũt ex diuino munere. ⁊ ideo decime non cadũt sub tributo. nec etiã sunt obnoxie mercedi operiorꝝ. ⁊ ideo nõ debent ꝑius deduci tributa ⁊ ꝑtũ operiorꝝ q̃ soluant decime. ℟ nõ oñia debent decime solui ex integro fructibus.

Ad tertiũ sic procedit

Videt q̃ decime nõ sint clericis dãde. Leuitis eñ in veteri testamẽto decime debant. q. nõ habebãt aliquã ꝑtem in possessionibus populi vt habet Num. xviij. ℟ clerici i nouo testamẽto habent possessiones ⁊ patrimoniales. interdum ⁊ ecclesiasticas recipiũt insup primitias ⁊ oblatiões ꝑ viuos ⁊ mortuos. supflũ ergo est q̃ eis decime dent. ¶ Preterea. Contingit q̃q; q̃ alicui habet domicilium in una parochia. ⁊ colit agros in alia. vt aliqs pastor ducit gregẽ q̃ vnã ꝑtem anni in territorio vnius parochie. ⁊ alia ꝑte anni in territorio alterius. vel hz aliqs in una parochia. ⁊ pascit oues in alia. in qb⁹ ⁊ filijs casibus nõ vi posse distingui qb⁹ clericis sint decime soluẽde. q̃ nõ vi q̃ aliqb⁹ clericis determinate sint soluẽde decime. ¶ Preterea. Generalia cõsuetudo hz in qbusdã terris. q̃ milites decimas ab eccia in feudũ tenẽt. religiosi etiã qdã decimas accipiũt. nõ ergo vi q̃ soli clericis curã animaꝝ hẽdas decime debẽtur. ¶ Sed cõtra est qd dicitur Num. xviij. Filijs leui dedi omes decimas israel in possessionem ꝓ ministerio quo seruiũt mihi in tabernaculo. sed filijs leui succedunt clerici nouo testamento. ergo soli clericis decime debentur. ¶ ℟. dicendũ q̃ circa decimas duo sunt cõsideranda. i. ipm ius accipiẽdi decimas. ⁊ ipse res que nomine decime dantur. Jus aũt accipiendi decimas spirituale ẽ

consequatur ex illud debitū quo ministrio altaris debet sumptus de misterio. & quo seminā tibus spūalia debent tempalia. quod ad solos clericos pinet habēres curam aiarum. & ō eis solū competit hoc iure habere. Hec aūt que nō minus decimar dantur cooptales sunt. vñ pōt in vsum quorūlibet cedere. & sic possunt etiam ad laicos pinere. ¶ Ad primū ergo dōm q in veteri lege sicut dictū est speciales q̄dam decime deputabant subuentioni pauper. ℔ in nova lege decima dant clericis non solus ꝓpter sui sustentationē. ℔ etiam vt ex eis subuentāt pauperibus. & ideo non superfluunt. ℔ ad hoc necessarie sunt possessiones eccliastice & oblatiōes & primitie simul cū decimis. ¶ Ad secundū dōm q decime plonales debentur eccie in cuius parochia hō habitat. decime ēo plōales rōnabiliter magis vident pinere ad eccliam in cui⁹ termino predia sita sunt. Tamen iura determināt q in hoc seruet consuetudo diu obtenta. Pastor aūt q diuersis temporibus in duabus parochijs gregem pascit debet ꝓportionaliter vtriq; eccle sie decimas solucre. & qr ex pascuis fructū⁹ gregis prouenit. magis debet decima gregis ecclesie in cui⁹ territorio grex pascit. ℔ illi in cui⁹ territorio ouile locat. ¶ Ad tertiū dōm q sicut res mobiles decime accepras pōt eccia alicui laico tradere ita etiaz pōt ei concedere vt dandas decimas ipi accipiant iure accipiēdi ministrio ecclesie reseruato. siue ꝓ necessitate ecclesie. sicut quibusdam mūdanis decime debent i feudum q̄ ecclesiā concesse. siue etiam ad subuentionem pauper. sicut quibusdaz religiosis laicis. vel non habentibus curā aiaz. aliq; decime sunt concesse p modū elemosine. quibusdaz tñ religiosis cōpetit accipere decimas ex eo q̄ habent curam animarum.

Ad quartum sic procedit.

Videtur q̄ etiā clerici teneant decimas dare quia de iure cōmuni ecclesia parochialis debet recipe decimas predioꝝ que in territorio eius sunt. cōgit aūt q̄lib⁹ q̄ clerici habēt in territorio alicuius parochialis ecclesie aliā predia ꝓpria. vel etiā aliquas alia ecclesia habet ibi possessiones eccliasticas. ℔ videt q̄ clerici teneantur dare p̄diales decimas. ¶ Pte. Aliq; religiosi sunt clerici q̄ tñ tenēt dare decimas ecclesijs rāone predioꝝ que etiam manibus ꝓprijs excolūt. ergo videt q̄ clerici nō sint immunes a solutione decimar. ¶ Pterē. Sicut Nazareni & vtq; hapit. q̄ leuite a populo decimas accipiunt. ita etiā pcipit q̄ ipi dent decimas summo sacerdoti. ergo qua rōne laici debent dare decimas clericis. eadem rōne clerici debēt dare decimas summo pontifici. ¶ Pte. Sicut decime debent cedere in sustentationē clericoꝝ ita etiā debent cedere in subuentionē pauper. si ℔ clerici excusantur a solutione decimar. pari rōne excusantur & pauperes. hoc aūt est falsum. ℔ et primū. ¶ Sed contra est qō dicit decretalis papa. Nouā genus exactionis est vt clerici a clericis decimas exigāt. ¶ Rñ. dōm q idē nō pōt ee causa dandi & recipiēdi. sicut nec causa agendi & patiendi. Contingit aūt ex diuersis causis & respectu diuerso ꝙ eandem esse dantem & recipientem. sicut agentē & patientem. Clericis aūt inquantū sunt ministri altaris spūalia populo seminantes decime a fidelibus debentur. vñ tales clerici inquantū clerici sunt. id est inquantū habēt eccliasticas possessiones decimas solucre non tenēntur. Ex alia ēo causa. ℔. ꝓpter hoc quod possident ꝓprio iure. vel ex successione parentum. vel ex emptione vel quocūq; alio modo. sunt ad decimas soluendas obligati. Vnde patet responsio ad primū. qr clerici de ꝓprio predio tenent soluere decimas parochiali eccie. sicut & alij. etiā si ipi sūt eadē ee clesie clerici. qr aliud est habere aliq̄d vt ꝓprium aliud vt cōmune. ꝑdia ēo eccie non sunt ad decimas soluendas obligata. etiā si sint infra terminos alterius parochie. ¶ Ad secūdū dōm q religiosi q̄ sunt clerici si habeant curam aiarum spūalia populo dispensantes nō tenentur decimas dare. ℔ pōt eas recipere. De aliis ēo religiosis etiā si sint clerici q̄ nō dispensant populo spūalia est alia rō. ipi.n. tenent de iure cōi decimas dare. licet tamē aliquā immunitatē fm diuersas cōcessiones eis a sede apostolica factas

¶ Ad tertiū dōm q in veteri lege femine debebant sacerdotibus decima autē leuitis. et quia sub sacerdotibus leuite erant. ideo mādauit vt ipi loco primitiaꝝ solucrent summo sacerdoti decimā decime. vñ nūc eadem rōne tenent clerici summo pōtifici decimā dare si exigeret. naturaliter em rō dictat q̄ illis q̄ habēt curam aiaꝝ de cōi multitudinis ſtum ꝓuideat. vñ possint etiā ea q̄ pinēt ad cōem salutem. ¶ Ad ḡtum dōm q decime debent cedere in subuentionem pauper. p dispensationem clericoꝝ. & ideo pauperes non hñt causam accipiēdi decimas. ℔ tenentur eas dare. ¶ Questio lxxxvij.

Deinde ꝑsiderādum est de voto p quod aliquid deo ꝓmittitur. Et circa hoc q̄rūtur duodecim. primo quid sit votum. secūdo quid cadit sb voto. tercio de obligatione voti. quarto de vtilitate vouendi. quinto cui⁹ virtutis sit actus. sexto vtrum magis meritoriū sit facere aliq̄d ex voto q̄ sine voto. septimo de solemnitate voti. octauo vtrum possint vouere qui sunt potestati alterius subiecti. nono vtrum pueri possint voto obligari ad religionis ingressum. decimo vtrū votum sit dispensabile vel cōmutabile. undecimo vtrum in solemni voto cōmente possit dispensari. duodecimo vtrum requiratur in dispensatione voti superioris auctoritas.

Ad primū sic procedit.

Videtur q̄ votum consistat in solo ꝓposito voluntatis. quia fm quosdam votum est conceptio boni ꝓpositi cum animi deliberatōe firmata qua ꝺo ad aliq̄d faciendū vel nō faciēdū

se deo obligat. ℞ cõceptio boni ꝓpositi cũ omnibus que addunt potest in solo motu voluntatis consistere. ergo votum in solo ꝓposito voluntatis consistit. ¶ Pre. Tpm nomẽ voti videtur a voluntate assumptũ. dicit em aliquis ꝓpositum vouere facere que voluntarie facit. ℞ ꝓpositum ẽ actꝰ voluntatis. promissio aũt rationis. ergo votum non solo actu voluntatis consistit. ¶ Pre. Dño dicit Ju. xx. Nemo mittens manũ ad aratrum ⁊ aspiciens retro aptus est regno dei. sed aliquis ex hoc ipo q̃ habet ꝓpositũ benefaciendi. mittit manũ ad aratrum. ergo si aspiciat retro desistens a bono ꝓposito. non est aptus regno dei. Ex solo ergo bono ꝓpositi aliquis obligatur apud deum. etiam nulla ꝓmissione facta. ⁊ ita videtur q̃ in solo ꝓposito voluntatis votũ consistat. ¶ Sed contra est quod dicit Eccls. v. Si quid vouisti deo ne moreris reddere. displicet em ei infidelis ⁊ stulta ꝓmissio. ergo vouere est promittere. ⁊ votum est promissio. ¶ Rñ. dñm q̃ votum quandã obligationẽ importat ad aliquid faciendũ vel dimittendũ. Obligat autem homo se hmõi ad aliquid q̃ modũ promissionis que est rõnis actus ad quẽ punct ordinare. sic em homo imperando vel deprecando ordinat quodammõ quid sibi ab alio fiat. ita promittendo ordinat. quid ipse pro alio facere debeat. sed promissio que ab homine fit homini. non põt fieri nisi q̃ verba vel quecunq; exteriora signa. deo aũt potest fieri promissio q̃ solam interiorẽ cogitationẽ. quia vt dr. ꝙ. Reg. xvi. homines vident ea que patent. ℞ deus inuenitur cor. Expiũntur tñ quãdoq; ꝑba exteriora. vel ad suppõ excitationẽ sicut circa ordinem dictum est. vel etiam ad alios contestandũ. vt non solum deũ stare a fractione voti ꝓter timorẽ dei. ℞ etiam ꝓter reuerentiam hominũ. ꝓmissio aũt procedit ex ꝓposito faciendi. ꝓpositũ aũt aliquã deliberationẽ precedit cũ sit actus voluntatis deliberate. Sic ergo ad votum tria ex necessitate requiruntur. primo quidem deliberatio. secũdo ꝓpositum voluntatis. tertio ꝓmissio in qua ꝑficit ratõ voti. Superaddũtur ꝙ̃ q̃q; ⁊ alia duo ad quandã voti firmationem. ſ. pronũciatio oris sm illud ꝙ̃. Reddam tibi vota mea q̃ distinxerũt labia mea. ⁊ itez testimonũ alioꝝ. Vñ magister dicit. xxxviij. dis. quarti libri sententiarũ. q̃ votũ est rectificatio quedam. ꝓmissionis spõtanee que deo ꝑ de his que sunt dei fieri debent. q̃nto rectificatio possit ad interiorẽ rectificationem ꝓprie referri. ¶ Ad primũ ergo dicendus q̃ conceptio boni propositi nõ firmatur ex animi deliberatione nisi ꝓmissione deliberationem consequente. ¶ Ad secundum dicendũ q̃ voluntas mouet rõnem ad promittendum alia q̃d circa ea que etiã voluntati subduntur. ⁊ pro tanto votum a voluntate accipit nomen quasi a primo mouente. ¶ Ad tertiũ dicendũ q̃ ille qui mittit manũ ad aratrũ iam facit aliquid. ℞ ille qui solũ ꝓponit nõdum aliud facit. ℞ q̃ promittit iam incipit se exhibere ad faciendũ. licet nondum impleat quod promittit. sicut ille qui ponit manum ad arãdum. nondum erat. iam tamen ponit manum ad arandum.

Ad secundũ sic ꝓcedꝭ

ditur. Videtur q̃ votum non semper debeat fieri de meliori bono. dicitur em melius bonum quod ad supererogationẽ ptinet. ℞ votum nõ solum fit de his que sunt supererogatõnis. ℞ etiã de his que ptinent ad salutem. nam etiam ⁊ in baptismo vouent homines abrenũciare diabolo. ⁊ pompis etiã ⁊ fidem seruare vt dicit glo. super illud ꝙ̃. Vouete ⁊ reddite dño deo vro Jacob etiam vouit q̃ esset ei dñs in deũ vt habetur Gen. xxviij. hoc autez maxime est de necessitate salutis. ergo votũ non solum fit de meliori bono. ¶ Pre. Iepte in catalogo sanctorum ponit. vt patet Hebr. xj. sed ipe filiam innocentes occidit ꝓter votum. vt habet Judi. xj. cum ergo occisio innocentis non sit melius bonũ. sed sit ẽm se illicitum. videtur q̃ votũ fieri possit non solũ de meliori bono. sed etiam de illicito. ¶ Pre. Ea q̃ redundant in detrimẽtũ persone. vel que ad nihilũ sunt utilia. nõ habẽt rõnem melioris boni. ℞ quandoq; fiũt aliqua vota de immoderatis vigiliis ⁊ ieiunijs. q̃ vergunt in periculũ persone. quandoq; etiã fiunt aliqua vota de aliqbus indifferẽtibus. ⁊ ad nihil valentibus. ergo non semp votũ est melioris boni. ¶ Sed contra est quod dr Deu. xxiij. Si noluerit polliceri absq; pctõ erit. ¶ Rñ. dicendũ q̃ sicut dictũ est. votum est ꝓmissio deo facta. ꝓmissio aũt est alicuius quod quis pro aliquo voluntarie facit. nõ em esset promissio ℞ cõminatio si q̃s diceret se contra aliquez facturꝫ. similiter vana esset promissio si aliquis alicui promitteret id quod ei nõ esset acceptũ. et ideo cũ esse peccatũ sit cõtra deũ. nec aliquod opus sit deo acceptũ nisi sit voluntarium. cõsequens ẽ q̃ de nullo illicito nec de aliq̃ indifferenti debeat fieri votũ. ℞ solũ de aliquo actu virtuoso. ℞ q̃ votũ ꝓmissionẽ voluntariã importat. necessitatem aũt voluntatem excludit. id q̃d est absolute necessarium esse vel nõ esse. nullo mõ sub voto cadit. stultũ em esset si q̃s vovereꝭ se esse mortalem. vel se nõ esse volatilẽ. Illud ꝙ̃ q̃d nõ habet absolutã necessitatẽ ℞ necessitatem finis. puta q̃ sine eo nõ põt esse salus. cadit quidem sub voto inquãtũ voluntarie fit nõ aũt inquãtũ est necessarius. Illud aũt q̃d necq; cadit sub necessitate absoluta necq; sub necessitate finis. imo ẽ voluntarium. ⁊ ideo hoc ꝓprissime cadit sub voto. hoc aũt dr esse magis bonũ in cõparatione ad bonũ quod cõmuniter ẽ de necessitate salutis. ideo proprie loquendo votum dicit esse de melioni bono. ¶ Ad primũ ergo dicendum q̃ hoc modo sub voto baptismatis cadit abrenũciare pompis diaboli ⁊ fidẽ ꝑ seruare. quia voluntarie fit. licet sit de necessitate salutis. ⁊ similiꝭ potest dici de voto Jacob. ℞ etiam posset intelligi q̃ Jacob vouit se habere dominũ in deum per spualem cultũ ad quem non tenebat. sicut per decimaꝝ oblationẽ. et alia hmõi q̃ ibi sub-

dantur. ¶Ad secūdū dicendū q̄ quedā sunt q̄ in omne eventum sunt bona. sicut opera virtutis. et alia bona que possunt absolute cadere sb voto. quedam vo in omne eventum sunt mala sicut ea q̄ fm se sunt peccata. et hec nullo mō possunt sub voto cadere. quedam vo sunt quidem in se considerata bona. et fm hoc pōt cadere sub voto. possunt tamen habere malū eventum in quo non sunt observanda. et sic accidit in voto Jepte qui vt dicitur Judi. xi. Votū vouit domino dicens. Si tradideris filios ammō in manus meas. quicūq̄ primus egressus fuerit de foribus domus mee mihiq̄ occurrerit reuertenti in pace. eum offeram holocaustū dño. hoc aūt poterat malū eventū habere si occurreret ei aliquod animal non immolandum. sicut asinus vel homo. quod etiam accidit. Vñ et Hiero. dicit. In vouendo seruat stultus. quia vñ eventum non habuit. et in reddendo impius premitur. Ibidem q̄ factū est sup eū spūs domini. quia fides et deuotio ipius ex qua mot⁹ē ad vouendū fuit a spūsancto. ꝓpter quod ponitur in cathologo sanctoꝝ. et ꝓpter victoriā quā obtinuit. quia probabile est eum penituisse de facto uiuquo. quod tamē aliquod bonū figurabat. ¶Ad tertiū dicendū. q̄ maceratio propriꝝ corporis potest per vigilias et ieiunia. non ē deo accepta nisi inquātum est opus virtutis. quod quidem est inquantum cum debita discretione fit. vt scz. concupiscentia refrenet et natura nō nimis grauetur. et sub tali tenore possunt hoc modo sub voto cadere. propter quod et ꝓphe Hoseę postq̄ dixerat. Et rendemus corporis vēa boūm viuētem sancta deo placentē. addidit rationabile obsequium vestrum. sed quia in his que ad sc̄ām pertinent defectu faliuntur homines iudicando etiam talia vota cōgruentius fm arbitrium superiorū sunt vel seruanda vel pro terminēda. ita tamē q̄ si ex obseruantia talis voti magnū et manifestum grauamen sentiret. et non esset facultas ad superiorem recurrendi non debet homo talem votum seruare. vota vo q̄ sunt de rebus vanis et mutabilibus sunt magis de tidenda q̄ seruanda.

Ad tertiū sic procedit

Videtur q̄ non omne votū obligat ad sui obseruationem. Dō em magis indiget bō q̄ q alia bonā fiūt q̄ de⁹ q̄ bonoꝝ nr̄oꝝ nō eget. q̄ promissio simplex hōis facta nō obligat ad obseruandū fm institōnem legis diuine. qō esse vr institutū ꝓoph mutabilitatē humane voluntatis. q̄ mul⁹ homin⁹ simplex ꝓmissio deo facta q̄ de votum obligat ad obseruandū. ¶Preē. Nulli⁹ obligat ad impossibile. q̄ quis id qō q̄ vouit sit ei impossibile. vel q̄ dependet ex alieno arbitrio. sicū q̄ vouet aliq̄ monasteriū intrare cui⁹mō monachi eū nolūt recipe. vel ꝓpt emergentē defectū sicut mulier q̄ vouit virginitatē seruare et postea corrūpit. vel vir q̄ vouet pecuniā dare et postea amittit pecuniā. q̄ nō sp votum ē obligatoriū. ¶Pre. Illud ad cui⁹ solutiōem ē aliq̄s obligatus statim soluere tenet. q̄ aliq̄s non statim soluere tenet illud qō vouit relinquere cū sb conditione futura vouet. q̄ votū nō sp ē obligatorium. ¶Sz ē qō dī Eccli. v. Nōcūq̄ voueris redde illudq̄ melꝰ ē nō vouere q̄ postvotū ꝓmissa nō reddere. ¶Rñ. dīm q̄ ad fidelitatē boīs ptinet vt soluat id qō ꝓmisit. vñ fm aug. fides dī ex hoc q̄ fuit dicta. maxime aūt debz hō deo fidelitatē. tū rōne dōiꝝ sū etiā rōe difficilij suscepti. et ideo maxime obligat hō ad hoc q̄ ipleat vota deo facta. hoc em ptinet ad fidelitatē quā hō debet deo. fractio aūt voti est qdā infidelitatis spēs. vñ Salomō rōem assignat quare sint vota reddēda. q̄ displicet deo infidelis ꝓmissio.

¶Ad primū q̄ dīm q̄ fm bonestatem ex q̄libet ꝓmissione hō hoi obligat. et hēc obligatio iuris naturalis. q̄ ad hoc qō aliq̄s obligef ex aliq̄ ꝓmissione obligatōe ciuili qdā alia req̄rūt. de⁹ aūt si bonis nr̄is non egeat. ei tñ maxime obligamur. et ita votū ei factū ē maxime obligatoriū.

¶Ad secūm dīm q̄ si illud qō qs vouit. ex q̄cūq̄ alia causa impossibile reddat debet hō facere qō in se est. vt salte habeat ꝓmptā voluntatē faciendi qō pōt. vñ ille q̄ vouit monasterium alicui⁹ intrare. debet dare operā quā pōt vt sibi recipiat. et siquidem intētio sua fuit se obligare ad religionem ingressum principaliter. et ex consequenti eligit hanc religionē vel hūc locum qua si magis sibi congruentē. tenetur si non potest sibi recipi aliam religionem intrare. si aūt principaliter intendit se obligare ad hanc religionē vel ad hunc locum ꝓpter specialem cōplacentiam huius religionis vel loci non tenet aliam religionem intrare si eū illi recipe nolūt. Si vo incidit in impossibilitatē implendi votum ex ꝓpria culpa. tenetur insuper de propria culpa ꝓterita penitentiam agere. sicut mulier que vouit virginitatem si postea corrūpatur. non solū debet seruare quod potest. s. perpetuum continentiam. sed etiam de eo quod amisit peccādo penitere. ¶Ad tertiū dicendū q̄ obligatio voti ex propria voluntate et intentōne causat. Vñ dicitur Deutro. xxiij. Quod semel egressus est de labijs tuis obseruabis. et facies sicut promisisti domino deo tuo. et propria voluntate et ore tuo locutus es. et ideo si tu intentione et voluntate vouendi est obligare se ad statum soluendum. tenetur statum soluere. Si autez ad certum tempus vel sub certa conditione non statim tenetur soluere. sed nec debet tardare vltra q̄ intendit se obligare. dī em ibidem. Cū votū voueris deo tuo. non tardabis reddere. da requiret illud dominus deus tuus. et si mouerit fueris reputabitur tibi in peccatum.

Ad quartum sic procedit

Videtur q̄ nō expediat aliquid vouere. Non em aliquid expedit vt placet se homo quod et deus donauit. sed libertas est vnum de maximis donis que homini deus dedit quia videtur priuari q̄ necessitatē quā votū imponit. q̄ nō vi

det expediēs boi q aliqd vetet. ¶Dic. Nul lus debet se periculo ingere. ℔ quis vouet. se periculo ingit. qz qō ab vot̄ sine periculo potest p terire. si nō seruat post votū periculosum ē. vnde aug. dicit in epla ad armentariū t Paulinam. Quia tā vouisti. tam te obstrinxisti. aliud facere nō licet. nō talio erit si nō feceris qō vouisti. qualis mansisses si nūq tale vouisses. mi nor em tūc esses nō peior. mō autem tm q absit misereor. si fidē deo fregeris. quanto beatior si q solueris. ℔ nō expedit aliquid vouere. ¶Dic. apls dicit. j. ad cor. xiij. Imitatores mei estote. sicut t ego xp̄i. ℔ nō legitur nequ xp̄s aliqd vouisse neq apl̄os. ergo videt q non expediat aliquid vouere. ¶Sed cōtra ē qō dr in ps. Vouete t reddite dño deo vr̄o. ¶℔. dom q sicut supra dictū est. Votū est promissio deo facta. alia aūt rōne promittit aliqd homini t alia rōe deo Homini quidem promittimus aliqd inter eos vtilitatem. cui vtile est q ei aliqd exhibeamus. t q eū de futura exhibitōne prius certificemus. Sed promissionē deo facimus. nō inter eos vtilitatem. ℔ inter nos. vñ aug. dicit in predicta epistola. Benignus exactor ē. t non egemus. t qui nō crescat ex reddito. sed in se crescere faciat reddit orem. t sicut id qō damnus deo nō ē ei vile. ℔ nobis. qz qō ei redditi reddenti additur. vt aug. ibidem dicit. ita etiā promissio qua deo aliqd vouemus nō cadit in eius vtilitatē qz no bis certificari nō indiget. ℔ ad vtilitatē nostrā. inquantū vouendo volūtatem nr̄am immobiliter firmamus. ad id quod expedit facere. t id expediens est vouere. ¶Ad primū ergo dicendū q sicut nō posse peccare nō diminuit libertatem. ita etiam necessitas firmate volūtatis in bonū. nō diminuit libertatē. vt patet in deo t i beatis. t talis est necessitas voti similitudinem quandā habēs cū cōfirmatione beator̄. Unde aug. dicit in eadem epla q felix necessitas est q in meliora compellit. ¶Ad scdm dr̄m q qā pe riculū nascit ex ipo facto. tūc factū illud nō est expediens puta q aliqs per ponē ramolus trā seat flumē. sed si periculū imminet ex hoc q hō deficit ab illo facto nō desinit. propter hoc esse ex pediens sicut expediēs ē ascēdere equū. quito periculū imminet cadendi de equo. alioquin oporteret ab omnibus bonis cessare. q etiā p ac cidens ex aliq euentu pōt esse periculosa. vñ dicit Eccle. xj. Qui observat ventū nō seminat. t q cōsiderat nubes nūq metet. periculū aūt vo tenti nō imminet ex ipo voto. sed ex culpa ho minis q volūtatē mutat trangrediēdo votū. vñ aug. dicit in eadē epla. Non te vouisse peniteat immo gaude iam tibi sic non licere q cum tuo detrimento licuisset. ¶Ad tertiū dr̄m. q xp̄s ℔ se nō cōpetebat vouere. tū quia deus erat. tū etiā qz inquātū hō habebat firmatam volūtatem in bono quasi cōprehensor existens. quo p quandā similitudinē ex plena eius dicit in psal. ℔ glo. Vota mea reddā in conspectu timentiū eum. loquit aūt de corpore suo qō ē eccla. Apostoli aūt intelliguntur vouisse penitentia ad perceptionis statū qñ xp̄m reliquerūt oib⁹ sunt secuti

Ad quintū sic procedi tur.

Videt q votū nō sit actus latrie siue religionis. Omne em opus virtutis cadit sub voto. ℔ ad eandē virtutē pertinet vti. pmittere aliqd t fa cere illud. q votū pertinet ad quālibet virtutē t nō sp̄aliter ad religionē. ¶Dic. Fm Tullium ad religionē pertinet cultū t cerimoniā deo offerre. ℔ ille q vouet nondū aliqd deo offert ℔ solum p mittit. q votū nō est actus religionis. ¶Dic. Cultus religionis nō debet exhiberi nisi deo. sed votum non solū fit deo. ℔ etiam sanctis t p̄latis quibus religiosi prudentes obedientiam vouent. ergo votū nō ē religionis actus. ¶Sz contra est quod dicit Esa. xix. Colent eū in hostiis t muneribus t vota vouebant domino et solvent. sed colere deū est ptē religionis sive latrie. ergo votū est actus latrie sive religionis ¶℔. dicendū q sicut supra dictū est. ome op⁹ virtutis ad religionē seu latriā pertinet p modum imperij. fin q ad finē reverētiā ordinatur. quod est p̄cipuus fructus latrie. ordinare autē aliquo actu in suū finem primo ad virtutem im perantem. nō ad imperatā. t ideo ipa ordinatio actus cuiuscūq virtutis in reverētiā dei ē p̄cipuus actus latrie. Manifestū ē aūt ex dictis q votū est ōdam promissio deo facta. t q promissio nihil ē aliud q ordinatio ōdā ei⁹ qd promittit i eū cui promittit. Vti votū ē ordinatio ōdā cor. q ḡo vouet in divinū cultū seu obsequiū. t sic patet q vouere ptē actus latrie seu religionis. ¶Ad primū ergo dicendū q illud quod cadit sub vo to quandoq est actus alterius virtutis. sicut re tinere t continentiam servare. quandoq vo ē actus religionis. sicut sacrificiū offerre vel ora re. vtrorumq tamen promissio deo facta ad re ligionem pertinet ratione iam dicta. unde pa tet q votorum quoddam pertinet ad religio nem ratione solius promissionis deo facte. que est essentia voti. quandoq etiam ratione rei p̄ misse que est voti materia. ¶Ad secundū dicē dum q ille qui promittit inquātum se obligat ad dandum. tam quodammodo dat sicut dici tur fieri aliquid cum sit causa eius. quia effect⁹ virtute continetur in causa. t inde est q non so lum dare. sed non promittere gratie agitur. ¶Ad tertiū dr̄m q votū soli deo fit. ℔ promissio pōt etiā fieri boi. t ipa promissio homi q sit homi pōt cadere sub voto inquantū ē ōdā op⁹ vir tuosum. t p hunc modū intelligendū ē votū quo dā vouet aliquid sanctis vel p̄latis. vt ipa pro missio facta sanctis vel p̄latis cadat sub voto materialiter inquantū. i. hō vouet deo se imple turū quod sanctis vel p̄latis promittit.

Ad sextum sic procedi tur.

Videt q magis sit laudabile t meritorium facere aliquid sine voto ℔ cum voto. Dicit em Prosper in. ij. de vita contemplativa. Sic ab stinere vt ieiunare debem⁹ vt nō nos necessita ti ieiunandi subdamur. ne iam non devoti sed

multi rē volūtariā faciam⁹. ℟ ille q̄ vouet tenā-
mū subdit se necessitati ieiunādi. ℟ melius esset
si ieiunaret sine voto. ¶Dre. Ipse dicit. q. ad
Cor. xv. Unusquisq; prout destinauit in corde suo
nō ex tristicia aut ex necessitate. Dātē n. datorem
diligit deus. ℟ q̄dā ea q̄ vouent ex tristi-
cia faciūt. t hoc vt pcedere ex necessitate quam
votū imponit q̄ necessitas pfectio est. vt dr. v.
metaph. ℟ melius est aliquid facere sine voto.
¶Dre. Bonū necessariū ē ad hoc q̄ firmet vo-
luntas hois ad rem quā vouet vt supra habitū
ē. ℟ nō pōt firmari melⁿ volūtas ad aliq̄d faci-
endū q̄m cū actu facit illud. ℟ nō melius ē face-
re aliq̄d cū voto q̄m sine voto. ¶Sed ē est qō sup
illud po. Bonare t reddire dicit glo. vouere vero
lūtati cōsulit. ℟ cōsiliū nō ē nisi de melioribus bo-
nis. ℟ melius ē facere aliq̄d melius opus ex vo-
to q̄m sine voto. q̄ qui facit sine voto. implet tm
vnū cōsiliū. s. de faciēdo. q̄ erit facit cū voto im-
plet duo cōsilia. s. t vouendo et faciēdo. ¶Ēn.
dom q̄ triplici cōne. facere idē opus cū voto ē
melius t magis meritoriū q̄m facere sine voto.
primo q̄dē q̄ vouere sicut dictum ē. ē actus la-
trie q̄ ē pcipua inter virtutes morales. nobilio-
ris aut virtutis ē opus melⁿ t magis meritoriū
vñ actus inferioris virtutis est melior t magis
meritorius ex hoc q̄ imperatur superioris vir-
tutis cuⁿ act⁹ ℟ q̄ imperans sicut actus fidei vel
spei melior ē ℟ impet⁹ a caritate. t ideo actⁿ ali-
arū virtutū moralium. puta ieiunare. q̄ ē actⁿ ab-
stinentie. t cōtinere q̄ est actus castitatis. sunt
melioria t magis meritoria si ℟ ex voto. quia
sic tam primū ad primū. cuius ōsi q̄dā dei sacri
ficia. vñ Aug. dicit in li. de ȳginitate q̄ nec ipa
ȳginitas q̄ ȳginitas ē. ℟ q̄ deo dedicata ē. bo-
nitatē quā habet t aferat pfectionē pietatis. ℟
cūdo q̄ ille qui vouet aliq̄d t facit. plus se deo
subiicit q̄m ille q̄ solū facit. subiicit. n. se deo non
solū ētā ad actū ℟ ētā ad pātem q̄ de ce-
tero nō pōt aliud facere sicut plus dare homi
q̄ dare ei arborē cū fructib⁹ q̄m q̄ dare ei fru. t
tm. vt dicit Ans. in li. de similitudinib⁹. et inde est
q̄ ētā pmissionib⁹ gre agūt vt deū ē. Psal. 75.
q̄ p votū immobile volūtas firmat in bonū. face-
re nūc aliq̄d ex volūtate firmata in bonū pertinet
ad pfectōm vitutis. vt p̄z p pbm i. 4. ethi. sicut ē
peccare mēte obstinata agere aliquid pctm. t dicit
peccatū in spūm sanctū. vt supra dictum ē. ¶Ad
primū ergo dom q̄ auctoritas illa est intelligē
da de necessitate coactionis. q̄ inuolūtariū cau
sat. t deuotionē excludit. vñ signanter dicit. ne
nō tam deuoti ℟ inuiti rem volūtariā faciamus
necessitas aūt vota p immobilitatē firmitatis volunta
tis vñ t voluntatē stringit. t deuotōm auget.
t ideo rō non sequit. ¶Ad secundū dēm q̄ ne-
cessitas coactionis impītū est cōtraria volūtati
tristicia causat. ℟ dm pbm necessitas aūt voti in
bis q̄ sunt bñ dispōsiti inquātū volūtatē confir
mat. nō causat tristiciā ℟ gaudiū. vñ Aug. dicit
in epla ad Armentariū t Paulinā. Non tenuo
misse penitere. imo gaudetis tibi sic nō licere
qō cū tuo patrimonio licuisset. Sic ℟ ipm op⁹
ℓm se cōsideratū iniste t inuolūtariū redderet
pōst votū. dū tñ remaneat volūtas voti im
plendi adhuc ē magⁿ meritorū q̄m si fieret sine
voto. qz impletio voti ē actus religionis. ℟ ē po
tior vtus q̄m abstinētia cuius actus ē ieiunare.
¶Ad tertiū dōm q̄ ille q̄ facit aliq̄d sine voto.
habet immobilē volūtatē respectu illius ope
singularis qō facit. t tūc qō facit nō aūt manet
volūtas eius oino firmata in futurū sicut vouē
tis ℟ suam voluntatē obligauit ad aliq̄d faciēn
dū. t ab⁹ faceret aliud singulare op⁹. t fortasse
ad plurima faciendam.

Ad septimū sic procedi-

mur. Videt q̄ votum nō solēniset p̄ susceptiōes
sacri ordinis. t p professionē ad certā regulam
Votū em̄ vt dictū ē. promissio deo facta ē. ea vo
℟ exterius agūtur ad solennitatē pertēta. non
videt ordinari ad deū ℟ ad hoīes. ℟ p accēs se
bit ad votū. nō ℟ solennitas talis ē apta cōditio votti. ¶Dre. Illud quod pertinet ad con-
ditionem alicuius rei videtur posse competere
omnibus illis in quibus res illa inuenitur. sed
multa possunt sub voto cadere que nō pertinēt
neq; ad factum ordinem neq; pertinent ad ali-
quam certam regulam. sicut ea quia vouet pe-
grinationem aut aliquid huiusmodi. ergo solē
nitas que fit in susceptione sacri ordinis vel in
professione certe regule. non permittit ad condi
tionem voti. ¶Dre. Dicitur solenne idē vi-
deri esse quod a vniuersis publicē. sed multa alia
vota possunt fieri in publico ℟ votum q̄ emit
tit in susceptione sacri ordinis. vel professione
certe regule. t huiusmodi alia vota possunt fi
eri in occulto. ergo non solum huiusmodi vo-
ta sunt solennia. ¶Sed contra est q̄ solum hu-
iusmodi vota impediūt matrimoniū cōtrahēdum. t dirimūt iam contractum. quod est effe
ctus vot solennis. vt infra dicetur in tertia hu
ius operis parte. ¶Ēn. dicendū q̄ vniuscuiq; rei
solennitas adhibetur. ℟ illius rei conditiōem
sicut militie alia est solennitas nouę militie. scz
in quodam apparatu equor. t armor. t cōcur
su militū. t alia solennitas nuptiarū q̄ consistit
in apparatu sponsi t sponse et cōcursu gentiū
votu aūt est promissio deo facta. vñ solēnitas vo
ti attendit ℟ aliq̄d spūale qō ad deū pertinet. t
℟ aliquā spūalem benedictionem vel cōsecra
tionem q̄ ex institutione apostolor. adhibet in
professione certe regule secūdo gradu post sacri
ordinis susceptionem. vt dicit Dionisius. q. ca.
celestis hierarchie. Et huius ratio est quia solē
nitates non consueuerūt adhiberi nisi quādo
aliquis traditur mancipatur alicui rei. non em̄
solennitas nuptialis adhibetur nisi in celebra-
tione matrimonij quando vterq; coniugum sui
corporis potestatem alteri tradit. t similiter vo
ti solennitas adhibetur quando aliquis per su
sceptionem sacri ordinis diuino ministerio ap-
plicatur. t in professione certe regule qñ per ab
renūciationem secularis t propie voluntatis aliquis
statum professionis assumit. ¶Ad primū ergo

dem q̄ hmōi solennitas pertinet nō solum ad hominem. ℟ ad deū utcūq; habet aliquā spiritualem cōsecrationē seu bñdictionē cuius dr̄ est actor. & si homo sit minister. Fm illud Hue. vj. Invocabāt nomen meū super filios israhel & ego benedicam eis & ideo votum solenne habet fortiorē obligationē apud deū quā votum simplex & grauius peccat q̄ illud transgrediatur. quod aūt dr̄ q̄ votum simplex nō minus obligat apud deū q̄ solenne. intelligendum est q̄n tum ad hoc q̄ virtualiter transgressor peccat mortaliter. ¶ Ad secūdū dr̄m q̄ particularib⁹ actibus non cōsueuit solennitas adhiberi. ℟ assumptione nouī status vt dictū est. & ideo cū q̄s vouet aliqua particularia opera. sicut aliqua peregrinationē vel aliq̄s speciale ieiunū. talis voto non congruit solennitas. ℟ solum voto quo aliquis totaliter se subiicit diuino misterio seu famulatui. i quo tamē voto quasi vniuersali intra particularia opera cōprehendūt. ¶ Ad tertiū dicendum q̄. vota ex hoc q̄ fiūt in publico pōt habere quandam solennitatē humanā. nō aūt solennitatem spūalem & diuinam. sicut hūt vota frīmissa etiaz si coram paucis fiāt. Dñs aliud est votū esse publicum. & aliud esse solenne.

Ad octauum sic procedi-

tur. Videtur q̄ illi qui sunt alterius potestati subiecti non impediātur a vouendo. Minus enī vinculatur superatur a maiori. ℟ obligatio q̄ quis subiicitur homini ē minus vinculū q̄ votum per q̄ aliquis obligat deo. ergo illi q̄ sunt alterius potestati subiecti nō impediuntur a vouendo. ¶ Pre. Filij sunt in potestate patris. ℟ filij possunt ꝓfiteri in aliqua religione etiam sine voluntate parentum. ergo nō impediuntur aliq̄s a vouendo per hoc q̄ est subiectus potestati alterius. ¶ Pre. Maius est facere q̄ promittere. sed religiosi qui sunt sub potestate plator̄ possunt aliqua facere sine licentia suoꝝ plator̄. puta dicere aliquos psalmos vel facere alia quasi abstinentias. ergo videt q̄ multomagis possunt hmōi deo vouendo ꝓmittere. ¶ Pre. Quicūq; facit q̄d de iure facere nō potest peccat. ℟ subditi non peccant vouendo. quia ō nō q̄n inueniuntur prohibuisse. ergo videtur q̄ de iure possint vouere. ¶ Sed cōtra est quod Hue. xxx. mandatur q̄ si mulier in domo patris sui. & adhuc in puellari etate aliquid vouerit. nō teneatur ea vota nisi pater eius consenserit. & ideo dicit de muliere habente virū. ergo pari ratione necesse persone alterius potestati subiecti pōt se voto obligare. ¶ ℟ dicendum q̄ sicut supra dictum est. votum est promissio quedaz deo facta. nulluz autem potest per promissionem se firmiter obligare ad id quod ē in potestate alterius. sed solum ad id quod ē omnino in sua potestate. quicūq; autem est subiectus alicui quātum ad id in quo est subiectus non est sue potestatis facere quod valt. sed dependet ex votō talis alterius. & ideo non potest se per votum firmiter obligare in his in quibus alteri subiacet sine consensu sui superioris. ¶ Ad primum ergo dicendū q̄ sub promissione deo facta nō cadit nisi quod est virtuosum. vt supra dictum ē. est autē contra virtutem vt id quod ē alteri⁹ bō offeratur deo. vt supra dictū est. & ideo non potest omnino saluari ratio voti cū quis in potestate alterius cōstitutus vouet id qđ est in potestate alterius nisi sub cōditione si ille ad cui⁹ potestatē pertinet non cōtradicat. ¶ Ad secūdum dicendū q̄ exquo homo venit ad annos pubertatis si sit libere cōditiōis est sue potestatis q̄ntum ad ea que pertinent ad suam personā. puta q̄ obliget se religioni per votum. vel q̄ matri moniū cōtrahat. non autem est sue potestatis q̄ntum ad dispensationem domesticā. vnde circa hoc nō potest aliquid vouere quod sit ratuz sine cōsensu patris. seruus aūt quia est in potestate domini etiam q̄ntū ad ꝓpriales operationes nō potest se voto obligare ad religionem per quā ab obsequio domini sit abstraheret. ¶ Ad tertiū dr̄m q̄ religiosus sūbit⁹ ē plato q̄ntū ad suas operationes fm ꝓfessionē regule. & iō etiā si aliq̄s ad horā aliq̄d facē possit qđ ad alterū occupat a plato. q̄ tñ nullū ipse ē exceptū in q̄ plat⁹ non possit eū circa aliq̄d occupare. nullo votō religiosi ē firmum nisi sit de sensu plati. sicut nec votū puelle exēns in domo nisi sit de consensu patris. nec vxoris nisi sit de cōsensu viri. ¶ Ad quartū dr̄m q̄ licet votū eoꝝ q̄ sunt alterius potest subditinō sit firmū sine cōsensu eoꝝ quibus subiacētur. nō tñ peccāt vouēdo. q̄ in eorum voto intelligit debita cōditio. s. si eius superioribus placuerit vel non renituntur.

Ad nonū sic procedi-

tur. Dr̄ q̄ pueri nō possint voto se obligare ad religiōis ingressum. ē ūm. ad votū requirat ad deliberatio. nō ꝓpter vouere nisi illis q̄ hūt vsum rōnis. ℟ hoc deficiat in puerio sicut & in amentibus vel furiosis. sicut q̄ amētes et furiosi non pōt se ad aliq̄d voto astringere. ita etiā nec puer. & videt pōt se voto obligare religiōi. ¶ Pre. Illud q̄ rite pōt aliquo fieri nō pōt ab aliquo irritari. ℟ votū religionis a puero vel puella facta an annos pubertatis potest a parentib⁹ reuocari. vel a matre. vt habet. xx. q. ij. c. Puella. ℟ videt q̄ puer vel puella ante. xiij. annos non possit rite vouere. ¶ Pre. Religionē intrātibus annus ꝓbatōis cōceditur. Fm regulam beati Bñdicti. & fm statutū Innocentij quarti ad hoc q̄ ꝓbatio obligatōem voti ꝓcedat. ℟ illicitum videt esse q̄ pueri voto obligentur ad religionē ante ꝓbationis annū. ¶ Sed ℟ id qđ nō est rite factū. nō est validū etiā si a nullo reuocetur. ℟ votus puelle ante annū pubertatis emissum validus est si infra annū a parentibus nō reuocetur. vt habet. xx. q. ij. c. ℟ uella. ergo licite & rite possunt pueri voto obligari ad religionem etiā ante annos pubertat⁹. ¶ ℟ dr̄m q̄ sicut ex supra dictis p̄z. duplex ē votū. s. simplex & solenne. et q̄ solennitas voti in quadā spūali bñdictione & cōsecratione cōsistit. vt dictū est. q̄

ste q ministeriū ecclie. ideo solemnizato voti ibi dispensatione ecclesie cadit. votū autē simplex efficaciā habet ex deliberatōne animi qua ḡs se obligare intēdit. Nō aūt ratio obligatio robur nō habeat. vapōr pōt contingere. Uno quidē mō ꝓter defectū rōnis. sicut patet in furiosis t in amentibus q se voto nō pūt obligare ad aliquid cū sunt in furia vel amentia. Illo modo q3 ille q vouet est alterius potestati sūjectus vel supra dicti ē. t ita duo cōcurrūt in pueris ante annos pubertatis. q3 t puniūtur rōis defectū vt in plurimū. t sunt naturaliter sub cura parentū vel tutoꝝ q sunt eis loco parentū. t ideo eorum vota ex duplici causa robur nō habēt. contingit nī ꝓter nature dispositōem q legib⁹ humanis nō subdāt in aliquibus licet paucis accedentibus rōnis vsum. q3 ob hoc dicuntur dolicapaces. nec tamē ꝓter hoc in aliquo exemūtur a cura parentū qui subiaceant legi hūane respicienti ad id qđ frequentius accidit. Est ergo dicendū q si puer vel puella ante pubertatis annos non dum habeat vsum rōis. nullo mō potest ad aliqđ se voto obligare. Si vo ante pubertatis annos attingat vsum rōnis. potest quidem quantū in ipō est se obligare. ita vōtū eius potest irritari p parētes quoꝝ cure remanet adhuc subiect⁹. quātūcunq3 ēt sit dolicapax ante annos pubertatis nō pōt obligari voto solenni. religionis ꝓt ecclie statutū qđ respicit id qđ in plurimū accidit. post annos aūt pubertatis pūt iam se voto religionis obligare vel simplici vel solenni absq3 volūtate parentū. ¶Ad pmū ergo dicēdū q rō illa ꝓcedit de puerio q nondū attigerunt vsum rōnis quoꝝ vota sunt inualida vt dictum est. ¶Ad secundū dēm q vota eoꝝ q sunt in potestāte alioꝝ hūt duōem ipliciā. i. si non reuocent a superiore t q3 licita reddūt t valida si pdicta erant vt dictū est. ¶Ad tertiū dēm q rō illa ꝓcedit de voto solenni qđ fit ꝓ professionem.

Ad decimū sic procedi tur.

Videt q in voto dispensari nō possit. Minus em est commutari votum q3 in eo dispensari. sed votum non potest cōmutari. Dicitur em Jerēt. xxvij. Animal quod immolari pōt dominо siquis vouerit sanctum erit. e mutari nō potest nec melior malo. nec pessimo bono. ergo multo minus potest dispensari in voto. ¶Pte. In his que sunt de lege nature ꝛc in ꝓceptis decalogi. non potest ꝑ hominem dispensari. t precipue i ꝓceptis prime tabule q ordināt directe ad dilectionem dei que est ultimus finis ꝓceptorū q3 mo. sed implere votum est de lege nature. t est etiam ꝓceptum legis diuine. vt ex supradictis patet. ex pertinet ad ꝓcepta prime tabule cuius actus latrie. ergo in voto dispensari non potest. ¶Pte. Obligatio voti fundatur super fidelitatem quam homo debet deo vt dictum ē sed in hac nullus potest dispensare ergo nec in voto. ¶Sed contra. Maioris firmitatis esse videtur quod procedit ex cōmuni volūtate. q3 quod procedit ex singulari voluntate alicuius ꝑsone. sed in lege que habet robur ex cōmuni voluntate. potest per hominē dispensari. ergo videtur q etiam in voto per hominem dispensari possit. ¶Ho. dicendum q dispēsatio voti intelligenda est ad modum dispēsationis que fit in obseruantia alicuius legis. quia vt supra dictum est. lex ponitur respiciendo ad id quod ē vt in pluribus bonum. sed quia cōtingit hūmodi in aliquo casu non esse bonum. ꝓpositum per aliquem determinari in illo particulari casu legem non esse seruandam. t hoc ꝓpriē est dispensare in lege. nam dispensatio videtur importare quandam cōmensurationem distributiōes vel applicationes cōmunis alicuius ad ea que sub ipso cōtinentur. per quem modum dicitur aliquis dispensare cibum familie. Similiter autem ille qui vouet quodammodo sibi statuit legem obligando se ad aliquid quod est fin se t vt in pluribus bonum. potest tamen cōtingere q in aliquo casu sit vel simpliciter malum vel inutile. vel maioris boni impedimentum. quod est contra rationem eius quod cadit sub voto. vt ex predicto patet. t ideo necesse est q determinetur in tali casu votum non esse seruandum. t siquidem absolute determinetur aliquod votum non esse seruandum. dicitur esse dispensatio voti. si autem per hoc quod seruandus erat aliquid aliud imponatur. dicitur commutatio voti. vnde minus est votum commutare q3 in voto dispensare. vtrūq3 tamen in potestate ecclesie consistit. ¶Ad primum ergo dicendū q animal quod immolari poterat ex hoc ipso q vouebatur sanctum reputabatur. quasi diuino cultui manciparum. t hec erat ratio quare non poterat commutari. sicut nec modo posset aliquis rem quam vouit iam consecratam. puta calicem vel domum commutare in melius vel in peius. animal autem quod non poterat sanctificari. quia non erat immolaticium reddi poterat t debebat sicut idem lex dicit. et ita etiam nunc commutari possunt vota si cōsecratio non interueniat. ¶Ad secundum dicendū q sicut ex iure naturali t precepto diuino tenemur homo implere votum. ita etiam tenetur ex eisdē obedire superiori legi vel mādato. t tamē dispēsat in alia lege hūana. nō fit vt legi humane nō obediat. qđ ē ꝑ legē nature t mādatū dominī. q3 fit vt B qđ erat lex nō sit lex in B casu ita etiā ante sapientis dispēsantē fit vt B qđ cōmittebat sine voto ꝑ votū determinat i B casu B si ex ꝑte materiā voti. t ideo cū placet ecclesie dispēsat i voto. ñ dispēsat in ꝓcepto immutabilis vt dicit. q3 determinat id qđ cadebat sub obligatōe deliberatōis hūane. q3 ñ potuit ois circūspicere. ¶Ad. iij. dēm q ad fidelitatē deo debitā nō pertinet q3 homo faciat id qđ ad vtilitatē ē malū vel inutile. vel maioris boni impedimentū ad qđ redit voti dispēsatio t ideo dispēsatio voti ñ ē cōtra fidelitatē deo debitam.

Ad vndecimū sic procedi tur.

Videt q votō solēne ꝑfecte possit fieri dispē

fatio. vna. n. nō dispensandi in voto est si sit impedituū melioris boni. sicut dictum est sed vota non continentie etiam si sit solemne potest esse impedimentū melioris boni. nam bonum cōmune est diuinius q̄ bonū vnius. potest aūt p̄ contingere quā alicuius impediri bonum tm̄ multitudinis puta si quando p̄ contractū matrimonij aliquarum personarū q̄. continentiam vouerunt posset pax patrie procurari. ꝗ videt q̄ etiā in solēni voto cōtinētie possit dispēsari. ¶ Pte. Latria est nobilior virtus q̄ castitas. ꝯ si q̄s vouerit aliquem actū latrie. puta offerre deo sacrificiū potest in illo voto dispensari. ergo multo magis potest dispensari in voto continentie qđ est de actu castitatis. ¶ Pte. Sicut votum abstinentie obseruatū potest vergere in periculū persone. ita etiam obseruatio vot̄ continentie. sed in voto abstinentie si vergat in corpale periculū vouētis potest fieri dispensatio. ergo pari rōe in voto continentie pōt dispēsari. ¶ Pte. Sicut sub professione religionis ex qua votus solemnizat̄ continet votū continentie ita etiā voto rum paupertatis ⁊ obedientie. sed in voto paupertatis et obedientie pōt dispensari. sicut patz in illis q̄ post professionē ad ꝓpetuū assumūt. ergo videtur q̄ in solenni voto cōtinentie possit dispensari. ¶ Sed contra est qđ dicit Eccle. xxvj. Omnis ponderatio nō est digna aie continentis. ¶ Pte. Extra de sta. monach. in fi. illius decretalis. Cū ad monasteriū dicit. Abdicatio ꝓprietat̄ sicut etiā custodia castitatis a deo annexa est regule monachali. vt contra eas nec summus pontifex possit indulgere. ¶ Rñdeō q̄ i solēni voto ptinētie tria pōt cōsiderari. primo qđē materia voti. i. ipa ptinētia. secōo ꝓpetuitas voti. i. cū aliquo voto se astringit ad ꝓpetuā observantiā ptinētie. tertio ipa solēnitas voti. Dicūt g̊ dicti q̄ votū solēne ē indispēsabile rōe ipi⁹ cōtinētie q̄ nō recipit ꝯdignā recōpensatiōs. vt pz ex sancte ildefonsi. Cui⁹ rōem dicti assignāt. q̄ per ptinētiā hō triūphat de domestico inimico. vel q̄ p ptinētiā hō efficit cōformat xpo Rm partem aie ⁊ corpis. Rñdeō hoc nō vt efficacit dicī. quia bona aie vtpote cōtēplatio et oīa sunt mixta melioris boni corpis. ⁊ magis nos deo cōformāt. ⁊ ih̄ pōt dispēsari i voto oīonis vt cōtēplatiōis. vñ nō videt ee rō q̄re nō possit dispēsari i voto cōtinētie si respiciat absolute ad ipam ptinētie dignitatē ꝑmanēs cū apls. j. ad cor. vij. ad ptinentiā indocat ꝓpt cōtēplatiōs. dicēs q̄ mulier innupta cogitat q̄ dei sunt. finis aūt potior ē bis q̄ sūt ad finē. Et ideo aliq̄ rōes huⁱ⁹ assignāt ex ꝓpetuitate ⁊ vtilitate huⁱ⁹ voti. dicūt. n. q̄ votū cōtinentie nō pōt ꝓtermitti nisi p id qđ ē oino ptiū. qđ nūq̄ licet i alq̄ voto. Sz hoc ē manifeste falsū q̄ sicut vti carnali copula ē ptinētie ptiū. ita cohedere carnēs vel bibere vinū. ē ptiū abstinētie a talibus. ⁊ tñ i hmōi votis pōt dispēsari. Et ideo aliqui vt q̄ in voto solemni continentie possit dispensari ꝓpter aliquā cōmunē vtilitatē seu necessitatē. vt patet in exemplo ꝓmisso de pacificatione terrarū ex aliquo matrimonio contrahendo. Sed q̄ decretalis inducta exprimit dicit q̄ summus pontifex pōt contra custodiā castitatis monacho licentiā dare. Ideo aliter videt dicendū q̄ sicut supra dictum est. ⁊ hē Leui. vi. illud qđ semel sanctificatum ē dño non potest in altoo vsus cōmutari. nō aūt potest facere aliqua eccliē plātus vt id qđ ē sanctificatū sanctificatione amittat etiam in rebus inanimatis. puta q̄ calix cōsecratus desinat esse ꝓsecratus si maneat integer. vñ multorum⁹ pōt hoc facere aliquis plātus vt hō deo cōsecratus q̄diu vivit. cōsecratus esse desistat. solemnitas aūt voti cōsistit in quadā consecratione seu bñdictione voti. vt dictū ē. ⁊ ideo nō pōt fieri p aliquē plātum eccliē q̄ ille q̄ votum solemne emisit desistat ab eo ad qđ est consecratus. puta q̄ ille q̄ ē sacerdos non sit sacerdos licet possit plātus ob aliquā causam executionē ordinis inhibere. Et simila rōne papa non pōt facere q̄ ille q̄ est ꝓfessus religionē non sit religiosus. licet quidā iuriste ignoranter cōtrarū dicant. est ergo cōsiderandū virū continētia sit essentialiter annexa ei ad quod votū solemnizat. q̄ si non ē ei essentialiter annexa pōt manere solemnitas cōsecrationis sine debito cōtinentie. qđ non potest cōtingere si sit essentialiter annexum ei ad qđ votum solemnizatur. ꝯ non ē essentialiter annexū debitum continētie ordini sacro. ꝯ ex statuto ecclesie. vñ videtur q̄ per ecclesiam possit dispensari in voto continentie solemnizato p susceptionem sacri ordinis. Est aūt debitus cōtinentie essentiale statui religionis p quem hō abrenunciat seculo totaliter dei seruitio mācipatus. qđ non potest sīl stare cū matrimonio in quo incūbit necessitas ꝓcurande vxoris ⁊ prolis ⁊ familie ⁊ recū q̄ ad hoc reqruitur. vnde aptus dicit j. ad cor. vij. q̄ qui est cum vxore. sollicitus ē q̄ sunt mūdi quō placeat vxori. ⁊ diuisus ē vnde nomen monachi ab vnitate sumit⁹ p oppositū ad diuisionē ꝓdictam ⁊ ideo in voto solemnizato p professionē religionis nō pōt p eccliam dispensari. Et rationem assignat decretalis. quia castitas est annexa regule monachali. ¶ Ad primū ergo dicendum q̄ periculis rerum humanarum est obuiandū per res humanas. non autē per hoc q̄ res diuine conuertant in vsum hūanum. professi autē religionē mortui sunt mūdo ⁊ viuūt deo. vnde non sunt removendi ad vitam humanā occasione cuiuscūq̄ enē⁹. ¶ Ad secundum dicendum q̄ in voto templalis cōtinentie dispensari potest. sicut ⁊ in voto remanēs orationis. vt temporalis abstinentie. ꝯ q̄ in voto continentie per professionem solemnizato non possit dispensari. hoc nō est inquantum est actus castitatis. sed inquantus incipit ad latriā pertinere per professionem religionis. ¶ Ad tertium dicendum q̄ cibus directe ordinatur ad cōseruationē persone. ⁊ ideo abstinentia cibi directe potest vergere in periculū persone. vnde ex hac rōne recipit votum abstinentie dispēsationem. sed coitus nō ordinatur directe ad conseruationē persone. sed ad conseruationē spēi.

vnde nec directe abstinēria cōmo p cōmittā vergit in gulaiū gloriē. ℟ si per accidēs ex ea ali qō piculū gloriē accidit. pōt aliter subueniri. scz per abstinentiā. vel alia cōpetēta remedia.

℣ Ad. viij. dōs. q religiosus qui sit ep̄s. sicut nō absoluit a voto cōmutatis. ita nec a voto p aug tatio. qz nihil dz habere tanq̄ ppriū. ℟ sicut dispensator cōmunis bonoꝝ ecclesie. sic ētiā non absoluit a voto obedientie. ℟ p accidēs obedire non tenet si superior nō habeat. sicut nec abbas monasterij. ℟ nō est ab obedientie voto absolutus. auctoritate Ecl. que in oppositū obijcit intelligēda est q̄rum ad hoc q̄ nec secundū tas carnis nec aliqō cōpetale bonū est comparandū bono ptinēte. q̄ inter bona aie comparatur. vt Aug. dicit in libro de sctā virginitate. vā signanter dicit aīe ptinētis nō carnis ptinētis.

Ad duodecimuz sic ꝓ

cedit. Videt q ad cōmutationē vel dispēsa' voti non requirat plati auctoritas. alicui. n. p. inter are religionē absq̄ auctoritate alicuius superioris plati. sed q ingressū religiōis absoluit bō a voto in secūlo facto. etiāz a voto terre sancte. ergo voti cōmutatio vel dispēsatio pōt ee absq̄ auctoritate superioris plati. ℣ Pte. dispēsatio voti in hoc cōsistere videt q determinat in quo casu voti non sit obseruandū. sed si plato male determinet. nō videt eē voto absolutus a voto qz nullus plat̄us pōt dispēsare ꝑ̄a p̄cepta diuinā de implēdo voto. vt dictū ē. ergo nec etiā si aliquis ꝑ̄a auctoritate determinet in quo casu voti nō sit implendum. nō videt voto teneri. qz vocā non obligat in casu in quo dz petere euentum. vt dictum est. q̄ dispensatio voti non requirit auctoritatē alicuius plati. ℣ Pte. si dispēsare in voto ptinet ad ptātem prelatoꝝ. pari rōne ptinet ad oēs. ℟ non ptinet ad oēs dispensare in quolibet voto. q̄ non ptinet ad ptātem prelatoꝝ dispensatio voti. ℣ Sed cōtra. sicut lex obligat ad aliq̄d faciendū. ita et votū. ℟ ad dispensandū in p̄cepto legis requirit superior auctoritas. vt supra dictū est. ergo pari rōne etiā in dispensatione voti. ℣ Ad. ij. dōs. q sicut supra dictū est. votum est ꝓmissio deo facta de aliquo qō sit deo acceptū. Quid sit aūt in aliqua ꝓmissione acceptū ex eius ꝓmittē. ex eius pendet arbitrio. prelatus aūt in ecclesia gerit vicē dei. et ō in cōmutatione vel dispēsatione voto' requirit plati auctoritas qui in gloria dei determinat q̄d sit deo acceptū. Ps illud. ij. ad Cor. ij. Nam et ego qō donauī si q̄d donauī ꝓpter vos in ꝑsona xp̄i. Et signanter dicit. ꝓpter vos. qz eōrum dispensatio petita a prelato dz fieri ad honorē xp̄i. in cuius persona dispēsat. vel ad vtilitatem ecclesie q̄ est eius corpus. ℣ Ad. j. ergo dōm. q ois alia vota sunt quodāmō p̄icularium operū. ℟ p religionem homo totaliā sui dei obsequio deputat. p̄cipue aūt in vniuersali inclinat. et ō decretalis dicit q renouon fracti nō dēt qui tale obsequiū in perpetuā religionis obseruantiam cōmutat. Nec tamen in religionē ingredi dō tenet simpliciter

reuocata licentiā vel orationū vel alioꝝ hmōi q̄ existens in secūlo fecit. qz religionē ingredi dō monet ꝓpriā vtē. et etiā singularēs obseruantie religiosi non cōperunt. et religionis ordo satis bonus erat vt alia superaddere non oporteat.

℣ Ad. ij. dōs. q̄dam dixerunt q ideo prelati pōt in votis ꝑ libitū dispēsare. qz in quolibz voto includit ꝓtatio. aliter volūtas plati superioris. sicut supra dictū est. q in votis subditoꝝ puta filij vel filiē intelligit ꝓditio si placuerit pōi vel dominō. vel si non remanāt. et sic subdit' absq̄ oī remota pcia posset votū ꝓmittere q̄cunq̄ sibi a prelato diceret. Sed ꝓdicta positio falsa inuenit. qz cum ptās plati spūalis q̄ non est ordinata sed dispēsatiua. sit in edificationē data et nō in destructionē. vt ꝑs. ij. ad Cor. x. sicut platus non pōt ordinare ea q̄ sūt secundū deo displicentē. scz peccātia. ita non pōt ꝓhibere ea q̄ sūt secundū deo placentia. scz ꝑtia opa. et ideo absolute pōt dō votum ea. Ad ꝓ tamen ptinet diiudicare quid sit magis vtile sum et deo magis acceptū. et ideo in manifestis dispēsatio plati non excusaret a culpa puta si ꝑlatus dispēsaret cū aliq̄ sup voto de ingressu religionis nulla apparēte causa obstante. Si aūt esset causa apparēs p quā saltē in dubiū vertet. posset stare iudicio plati dispēsantis vel cōmutantis. non tñ iudicio ꝓprio. qz ipse nō gerit vicē dei nisi forte in casu in quo id q̄ votum est manifeste illicitū et non posset opportune ad superiorē recurrere. ℣ Ad. iij. dōm q q̄ summus pontifex gerit plenarie vicem xp̄i. in tota ecclia ipse dz plenissimē ptātē dispēsandi in oibus dispēsabilib' voto. aliq̄ aūt inferiorib⁹ plati cōmittit dispensatio in votis q̄ cōiter fiunt et in gen frequētibus dispēsationem vt habeāt defectū homines ad quē recurrāt. sicut sunt vota peregrinationū et ieiuniorū et aliorū hmōi. vota de materia puta ptinēte ad peregrinationē terre sctē. reseruantur tamen summo pontifici.

℣ Questio. lxxxix.

Deinde considerāduz

est de actibus exterioribus latrie q̄bus aliq̄d diuinū ab hoibus assumit. q̄ē vel sacrū aliq̄d vel ipm nomē diuinū. ℟ de sacramēti assumptiōe locus erit tractādi in tertia hui⁹ opis pte. ō assumptiōe aūt nois diuini hīc agendū est. Assumit a ūt diuinū nomē ab hoīe tripl̄r. Uno mō p modū iuramēti. ad ꝓba verba cōfirmāda. Alio mō p modū adinuentionis ad aliquos inducēdos. Tertio mō p modū inuocationis ad orandū vt laudandū. Primo ℟ de iuramēto agendū est. Circa q̄ querunt decē. Primo q̄d sit iuramentū. Secūdo vtrū sit licitū. Tertio q̄ sint comites iuramenti. Quarto cui' ptinet ei⁹ vsus. Quinto vtrū sit appetendū et frequētandū tanq̄ vile et bonū. Sexto vtr̄ liceat iurare p creaturā. Septio vtr̄ iuramētū sit obligatoriū. Octauo q̄ sit malos obligatiū vtrū iuramēti vel voti. Nono vtr̄ i iuramēto possit dispēsari. Decimo quādo et in q̄bus liceat iurare.

Ad primū sic procedit

Videt q̄ iurare non sit testem deum invocare. Quicunq; enī inducit auctoritatē sacre scripture, inducit deus in testimoniū. cuius verba ponunt in sacra scriptura. si ergo iurare est testem deū invocare. quicūq; inducit auctoritatē sacre scripture iurat. ꝫ aūt ē falsū ḡ ꝫmū. Pz. ex hoc q̄ aliqs inducat aliquē in testē. nihil ei reddit. ꝫ ille qui p deū iurat aliqd deo reddit. dicit enī Matth. v. Reddes dño iuramenta tua. Et Aug. dicit q̄ iurare est invocatio deo reddē. ergo iurare non ē deū testē invocare. ¶ Pter. aliud est officiū iudicis. t aliud testis. vt ex supra dictis pz. ꝫ qūq; iurādo implorat homo diuinū iudiciū. Sm illud pō. Reddidi retribuentibus mihi mala. decidam merito ab inimicis meis inanis. ergo iurare non ē testē deū invocare.

¶ Sz ctra ē qđ Aug. dicit in quodā sermōe de periurio. Quid ē iurare p deū nisi testis ē dē.

¶ Ii. dōz. q̄ sicut apls dicit ad Hebr. vj. iuramentū ad ꝫmationē ostendit. cōfirmatio aūt in scībilibus p rōnem fit. ḡ ꝓcedit ex aliquibus nīliter notis. ḡ sunt infallibiliter vera. ꝫ precepta sacra cōtingentia hoim nō possunt p rōnem necessariā cōfirmari. t ideo ea que de his dicūt solēt cōfirmari p testes. ꝫ humanū testimonium nō est sufficiēs ad hmōi ꝫfirmandū. ꝓpter duo. Primo qdez ꝓpter defectū veritatis hūane. qz plurimi in mendaciū labunt. Sm illud pō. Omnis homo mendax. Scdo ꝓpter defectū cognitionis. qz homines nō pñt ꝓnoscere neq; futura neq; cordiū occulta. vt etiā absentia. de quibus tñ homines loquunt. t expedit rebus humanis vt certitudo aliq̄ de his habeat. t tñ necessarium fuit recurrere ad diuinū testimoniū. qz deus neq; fallī pōt. neq; eū aliqd latet. assumere aūt deū in testē dicit iurare. qz quasi p iure introductū est. vt qđ sub invocatiōe diuini testimonij dicit ꝓ vero habeat. diuinū aūt testimoniū qñq; inducit ad asserēdū pterita. t ḡ dicit iuramētū assertorū. qñq; ꝛ inducit diuinū iuramentum ad ꝫfirmandū aliqd futurū. t hoc dicit iuramentū ꝓmissorū. Ad ea vo q̄ sunt necessaria t p rōnem inuestiganda. nō inducit iuramentū derisibile em videt si qs in disputatiōe alicuius scientie veller ꝓbatiū p iuramentū ꝓbare. ¶ Rd j. ḡ dō. q̄ aliud est testimonio dei vti tam dato. qđ fit cū aliqs auctoritatē sacre scripture inducit. t aliud est testimonio dei implorare vt exhibendum. qđ fit in iuramento. ¶ Rd ij. dōz q̄ dicitur aliqs reddere iuramenta deo ex hoc q̄ implet illud qđ iurat. vel qz in hoc ipso q̄ invocat deū testem. recognoscit eum habere omnia cognitione t infallibilē veritatē. ¶ Rd iij. dō. q̄ alicuius testimonij invocat ad hoc q̄ testis invocatus veritatē manifestet circa ea q̄ dicunt. Deus aūt manifestat anverū sit qđ dicit duplicit. Uno modo simpliciter reuelando veritatē. vel per internam inspirationē. vel etiam p factī demōstrationem. dum facit ꝓducit in publicū ea q̄ erant occulta. Alio modo p penā mentientis. & tunc simul est iudex t testis. dum puniendo mendacē manifestat mēdacium. Et ideo duplex est modus iurādi. Unus qdem p simplicem dei cōtestationē. sicut cum aliqs dicit. est mihi deus testis. vel coā deo loquor. vel p deū. qđ idem est vt dicit Augu. Alius modus iurādi est p execrationē. dū s. aliqs se. vt aliqd ad se gravē ad penā obligat. vt sit verū qđ dī.

Ad secūdū sic procedit

Videt q̄ non sit licitū iurare. Nihil enī qđ prohibet in lege divina est licitū. ꝫ iuramentū ꝓhibetur in lege divīa. Mat. v. Ego dico vobis nō iurare omo. vl. Et Jac. v. dī. Ante omnia fratres mei nolite iurare. ḡ iuramētū ē illicitū. ¶ Pter. Id qđ est a malo videt esse illicitū. qz vt dicitur Matth. v. non pōt arbor mala fructus bonos facere. ꝫ iramentū ē a malo. dī enī Mat. v. Sit aūt sermo vester. est est. nō non. qđ aūt dūs abundantius est. a malo est. ḡ iuramentū videt ee illicitum. ¶ Pter. Exercere signū divine pulchrie est temptare deum. qđ est omo illicitū. Sm illud Deutro. vj. Non tēptabis dñm deū tuū. ꝫ ille qui iurat videt exercere signum divine pulchre quia per eius divinū testimoniū qđ est p aliquem euidēter effectū. ꝫ videt q̄ iuramentū sit omo illicitū. ¶ Sz ctra ē qđ dī Deutro. vj. Dñm deū tuū timebis. t p nomē eius iurabis. ¶ Rn. dō. q̄ nihil ꝓhibet aliqd ee sm se bonū qđ tñ cedit in malū eius ḡ non vult eo ꝓmitti. sic sumere eucharistiā est bonū. t tñ q̄ indigne sumit iudicium sibi māducat t bibit. vt dī j. ad C. xj Sic ergo in ꝓposito dicm est q̄ iuramentū sm se est licitū t honestū qđ pz ex origine t ex fine. Ex origine qdem. qz iuramentū ē introductum ex fide q̄ homines credūt deū ee infallibilē sciāte t universalē oīm cognitionē t ꝓuisionē. Ex fine aūt qz iuramentū inducit ad iustificandū homines ad finiendū ꝛtroversias. vt dī ad Hebr. vj. Sed iuramentū cedit in malum alicui ex eo q̄ malevult. id est sine necessitate. cautela debita. videt em parua reuerentia hīe ad deū qui enim ex levi cā testē inducit qđ nō sumeret etiā de aliquo viro honesto. Imminet etiā periculum periurij qz defectū hō in vbo delinquit. Sm illud Jaco. iij. Si quis in vbo nō offendit. hic perfectus est vir. Vñ t Eccl. xxiij. dī. Iurationi nō assuescat os tuū. multi em casus in illa. ¶ Rd j. ḡ dō. q̄ Piero. sup Matth. dicit. Considera q̄ salvator non p deū iurare ꝓhibuerit. ꝫ p celū t terrā hanc em p elementa iurādi pessimā ꝓsuetudinem habere iudei nouerunt. ꝫ ista responsio non sufficit qz Jacob⁹ addidit. neq; p aliud qcunq; iramentū. Et ideo dñm est q̄ sicut Aug. dicit in libro ꝛtra mendaciū. q̄ apls in epla sua iurādo ostendit quomō accipiendus esset. dico vobis nō iurare omo. nec. s. iurādo ad facilitatē iurādi p̄uenirent. t ex facilitate iurandi ad ꝓsuetudinē. t a cōsuetudine in periurū decidat. t ideo nō inuenitur iurasse nisi scribens vbi cōsideratio cautior non hz linguam peccātē. Rd ij. dōm. q̄ sic Augustinus dicit in libro de ser. do. in mon. ꝫ iura

re cogerio sciao de necessitate evenire infirmitat' eox quibus aliqđ suadeo q̄ vsq; infirmitas ma lum est quaq; nō dicit. qđ amplius est malū est. si ēt nō malū facerio q̄ dō vtcria iuratōe. vt al teri psuadeao qđ vnlter psuadeo. ℟ a nullo ē il lius cuius infirmitate iurare cogerio. ¶ Ad.iij. dōs. q̄ ille q̄ iurat nō tenetur deū. q̄nō impio rat diuinū auxiliū ablq; vtilitate & necessitate. & pe rea nō exponit se alicui periculo si deno testimo niū adhibere noluerit in pāt. adhibebit aūt pro certo testimoniū in futuro qđ illuminabit abscō dita conebit & manifestabit p̄sētia cordis. vt dī .j. ad Cor. iiij. & illud testimoniū nulli iurāti de ficiet vel pro eo vel contra eum.

Ad tertiū sic procedit.

Vidēt q̄ incōuenienter ponant tres comites iuramēti. videlicet. iustitia. iudicii & veritas. Ea em quox vnū includit in altero non sunt cōnume randa tanq; diuersa. ℟ box inū vnus includit in altero. qz veritas est pa iusticie fm Tullium iudicia aūt est actus iusticie. vt supra dictū ē. ergo incōuenienter ponunt tres comites iuramenti. ¶ Pre. multa alia req̄runt ad iuramē tum. s. deuotio & fides q̄ quā credamus deū ois scire & mōri non posse. q̄ videt q̄ iniusticienter tres comites iuramēti enumerētur. ¶ Pre. hec tria in quolibet opē humano requirēda sunt. ni hil em dz fieri cōtra iusticiā aut veritatē aut sine iudicio. Fm illud .j. ad Timoth. v. Nihil faciēs sine p̄iudicio. s. sine p̄cedēti iudicio. ergo hec tria non magis debēt assumi iuramēto q̄ alijs humanis actibus. ¶ Sz cōtra est qđ dī Hiere. iiij. Iurabis viuit dōs in veritate in iudicio & iu stitia. qđ exponēs Hiero. dicit. Anima dueriem dum est q̄ iusiurandū bene habet comites. s. ve ritatem. iudicii & iusticiā. ¶ ℟. dōm. q̄ sic su pra dictū est. iuramentū nōn ē bonus nisi ei qui bñ vtit iuramēto. ad bonus aūtem iuramenti usus requiruntur. Primo q̄dem q̄ aliqđ nō leuiter & ex necessaria cā & discrete iuret. & q̄nto ad hoc requirit iudicium. s. discretiōis ex pte iurāto. Se cundo q̄nū ad id qđ p iuramentū p̄firmat. vt. s. neq; sit falsum. neq; sit aliq̄d illicitū & q̄nū ad hoc requirit veritas p quā aliqđ iuramēto p̄firmat qđ verum esse iusticia q̄ quam confirmat quod licitū est. iudicio aūt caret iuramentū incautus veritate aūt iuramentū mendax. iusticia aūt iu ramentum inquū sine illicitum. ¶ Ad.j. ergo dōm. q̄ in dicto non sumitur hic pro executiōe iusticie. & pro iudicio discretionis. vt dictum ē. neq; etiam veritas hic accipitur fm q̄ ē pars iu sticie. & fm q̄ est quedaz conditio locutionis.

¶ Ad.ij. dōs q̄ deuotio & fides ex ois benōt q̄ exi guntur ad debitū modū iurandi. intelligunt in iudicio. alia em duo pertinēt ad rem de qua iura tur vt dictū est. Quis posset dici q̄ iusticia pertinet ad cām q̄ quā iurat. ¶ Ad.iij. dō. q̄ in iuramen to est periculū magnū. tum p̄cer dei magnitudi nem cuius testimoniū inuocat. tum etiā ppter la bilitatem lingue humane cuius verba iuramē to cōsumant. & ideo timōi magis requiruntur ad iuramentum q̄ ad alios būanos actus.

Ad quartū sic procedit.

Videt q̄ iuramentū nō sit actus religionis siue latrie. Actus em latrie sunt circa aliq̄ sacra & diuina. ℟ iuramēta adhibent circa peroneissas būanas vt apls dī ad Heb. vj. q̄ iurare ℟ ē act⁹ religionis seu latrie. ¶ Pret. Ad religionē per tinet cultum deo offerre. vt Tullius dicit. ℟ ille q̄ iurat. nihil deo offert. q̄ deū inducit in testem. er go iurare non est actus religionis seu latrie.

¶ Pre. Finis religionis seu latrie est reuerētia deo exhibere. hoc aūt non est finis iuramēti sed potius aliqđ deum cōsumare. ℟ iurare non est actus religionis. ¶ Sz pira ē qđ dī Deutero. vj. Dōm deū tuū timebis. & ipsi soli seruies. ac q nomē illius iurabis. loquit aūt ibi de seruitute latrie. ℟ iurare est actus latrie. ℟ ñ. dō. q̄ sicut ex dicto pz ille q̄ iurat inuocat diuinū testimo nium ad p̄firmandū ea q̄ dicit. nihil aūt p̄firma tur nisi p aliqđ qđ certius est ponpa. & ideo in dicto q̄ homo q̄ deū iurat. p̄tinet deū ponorem. vpote cuius pitas est indefectibilis & co gnitio vniuersalis. & sic deo aliq̄ modo reueren tiam exhibet. Vnde & apls dicit ad Heb. vj. q̄ homes p maiores se iurant. Et Hiero. dicit sup Matth. q̄ qui iurat. aut veneratr aut eligit eum q̄ quē iurat. Plo etiā dicit in .j. metaphī. q̄ iu mentū ē honorabilissimū. exhibere aūt reuerē tiam deo pinet ad religionē siue latriā. Vnde manifestū est q̄ iuramentū est actus religionis siue latrie. ¶ Ad.j. ergo dōs q̄ in iuramēto duo p̄siderāt. s. testimonium qđ inducit. & hoc est diui num & id cui quod inducit testimoniū. vel qđ fa cit necessitatē testimonii inducēdi. & hoc ē būa num. pinet q̄ iuramentū ad religionē rōne pri mi nō aūt rōne sēcī. ¶ Ad.ij. dōm q̄ in dicto q̄ aliqđ assumit deū in testem q̄ modū iuramē ti. p̄tinet eum motiue. qđ pinet ad dei reueren tiam. & sic aliqđ offert deo. s. reuerentiā & honor rem. ¶ Ad.iij. dōm. q̄ oia q̄ facimus debem⁹ in dei reuerentiā facere. & ideo nihil prohibet si in ꝺ ipso q̄ inuocamus homem certificare de reuerē tiam exhibeamus. sic em debemus aliqđ in dei reuerentiā facere vt ex hoc vtilitas p̄mio pro ueniat. qz etiā deus opat ad suā gloriā & nostrā vtilitatem.

Ad quintū sic procedit.

Videt q̄ iuramentū sit appetendum frequen tandū tanq; velle & bonū. Sicut em votū ē act⁹ latrie. ita & iuramentū. ℟ facere aliq̄d ex voto ē laudabilius & magis meritoriū q̄ votū est actus latrie. vt supra dictū est. ℟ pari rōne facere vel cere aliq̄d cum iuramento est laudabilius. & sic iuramentū ē appetēdū tanq; p se bonū. ¶ Hie. Hiero. dicit sup Matth. q̄ q̄ iurat. aut veneratur aut diligit eū q̄ quē iurat. ℟ venerari aut diligere deū est appetendū tanq; p se bonū. & iu ramentū. ¶ Pre. iuramentū ordinat ad p̄firmationē seu certificationē. Fm q̄ bō p̄firmet sūi di ctum bonū est. q̄ iuramentū ē appetendū tanq;

bonū. ¶ Sz ꝫ est qđ dr Eccl. xxiij. Vir multus iurando repletur iniquitate. Et Aug⁹. dicit in li. cōtra mendaciū. q̄ p̄cepta dñi de p̄hibitiōe iuramenti ad hoc posita est. vt ch̄ūs in re est nō assecreo. vt quasi p̄ bono eū aliqua delectatiōe appetas iusiurandū. ¶ Ex. dōm. q̄ id qđ nō queri tur nisi ad subueniendū alicui defectui nō numerat inter ea q̄ sunt p̄ se appetēda. sed inter ea que sunt necessaria. sicut ꝑs de medicina q̄ queritur ad subueniendū infirmitati. iuramentum aūt queritur ad subueniendū alicui defectui. quia scz vnus homo alteri discredit. et iō iuramentum non ē habendū inter ea que sūt p̄ se appetenda ꝫ inter ea que sunt huic vite necessaria. quibus indebite vtit quicūq; excedit vitra terminos necessitatis. Vñ Aug. dicit in li. de ser. do. in mō. Qui ut eligit nō in bonis. i. p̄ se appetēdis sed in necessariis iurationē habē dā refrenat se deū potestve non ea vtat nisi necessitas cogat. ¶ Ad .j. ergo dōm. q̄ alia ratio est deuoti⁹ iuramēto nam p̄cedi aliqđ in dei reuerentiā ordinatum. vnde ex hoc ipso fit religiōsio actus. ꝫ in iuramento exhonorato reuerentiā diuinū nois assumit ad proximi confirmatiōnē. et iō illud qđ iuramento confirmat non ꝓpter hoc fit religiosius actus qz fin̄ finē moralēs actus spēs sortit. ¶ Ad .ij. dō. q̄ ille qui iurat vtit quidē reuerentiē aut dilectione eius p̄ quē iurat. non aūt ordinat iuramentū ad venerandū aut diligendū eū p̄ quem iurat. ꝫ ad aliquid aliud qđ est necessarium p̄tin vte. ¶ Ad .iij. dōm. q̄ sicut medicina ē vtilis ad sanandū. et tamē quātomagis est virtuosior tanto maius nocumentū inducit si non debite sumatur. ita etiā iuramentū vtile quidē est ad cōfirmationē. tñ quāto est magis venerandū tāto est magis periculosum nisi debite inducat. quia vt dicit Eccl. xxiij. Si frustraueris. i. decepti fratrem delictū ipsius super ipm erit. et si dixisti labia erunt. quasi p̄ simulationē iurando fallere deliquit dupliciter. qz ses simulata equiuoc est duplex iniquitas. et si inanem iurauerit. sine de ira causa necessitate. nō iustificabitur.

Ad sextū sic procedi-

tur. Videt q̄ non liceat p̄ creaturas iurare. Dicit enī Matt. v. Ego dico vobis. nō iurare oīno neq; p̄ celū. neq; p̄ terrā. neq; p̄ hierosolimam. neq; p̄ caput tuū. qđ exponēs Hiero. dicit. Considera q̄ hic saluator nō p̄ deū iurare p̄hibuit. Ky celū est terra ꝛc. ¶ Pre. pena nō debet nisi culpa. ꝫ iurare p̄ creaturas adhibet pena. dī. n. xxij. .q.j. Clericū p̄ creaturā iurantē acerrime obtargandū. si p̄sumpserit in vitio excōicandū placuit. q̄ illicitū est p̄ creaturas iurare. ¶ Pret. iuramētū est actus latrie siē dictū ē. ꝫ cultus latrie nō debet alicui creature. vt ptz Ho. j. q̄ nō licz iurare p̄ aliquā creaturā. ¶ Sz ꝫ ē q̄ Joseph iurauit p̄ salute Pharaonis. vt legit Gen. xlij. Et cōsuetudine etiā iurat p̄ euangelia. et p̄ reliquias et p̄ sanctos. ¶ Ñ. dōm. q̄ sicut supra dictū est. duplex est iuramentū. Vnū quidē qđ fit per simplicē p̄testationē. in q̄ testimoniū dei inuocatur. et hoc iuramentū instituit diuine veritatis. et fidei. fides aūt est p̄ se quidē et p̄cipaliter de deo qui est ipsa veritas. secundario autē de creaturis in q̄bus veritas dei relucet. vt supra habitū est. et sic iuramentū principaliter refert ad ipm deū cuius testimoniū inuocat. secundario aūt assumunt ad iuramentū aliq̄ creature non fin se. ꝫ inquātum in eis diuina veritas manifestat sicut iuramento p̄ euāgelia. id est p̄ deū cui⁹ veritas in euāgelio manifestat. et p̄ ista ꝛō q̄ hanc veritatē crediderūt obseruauerūt. Aliud aūt modus iurandi est p̄ execrationē. et in hoc iuramēto inducit creatura aliq̄ vt in qua diuinus iudicium exerceat. et sic soler hō iurare p̄ caput suū aut p̄ filiū suū. aut p̄ aliquā aliam rem quā diligit. sicut et apls iurauit. q. ad Cor. j. dicēs Ego testē deū inuoco in aiam meā. Sz aūt Joseph p̄ salute pharaonis iurauit. vtroq; mō intelligi pōt. vel p̄ modū execrationis quasi salutē Pharaonis obligaturā erit deo vel p̄ modū p̄testatiōis quasi p̄stando veritatē diuine mistice. ad cui⁹ executionē principes terre ꝓstituunt. ¶ Ad .j. ꝫ dōs q̄ dñs p̄hibuit iurare p̄ creaturas. ita q̄ eis adhibeat reuerētia diuina. Vñ Hieron. ibidē subdit. q̄ videt p̄ angelos et cetera huiusmodi iurāta. creaturas venerab ank dei bonitate. et eadē rōne punit fin canonēs clericus p̄ creaturam iurās. qđ ad blasphemiā infidelitatis p̄tinet. Vñ in se quēn. c. dī. Si qs p̄ capillū dei vel caput iurauerit. vel alio mō blasphemia p̄ra deū vlus fuerit si in ecclesiastico ordine est deponat. Et p̄ hoc patet rōsio ad scdm. ¶ Ad .iij. dōm. q̄ cultus latrie creaturis q̄ in iuramēto assumunt fin modos p̄dictos.

Ad septimū sic ꝓcedit

Videt q̄ iuramentū nō habeat vim obligandi. Inducat enī iuramentū ad firmandū veritatem eius qđ dī. ꝫ qñ aliq̄s dicit aliq̄d de futuro. vez dicit etiā si non eueniat qđ dicit. sicut Paulus ḡtio non iuerit Corinthum sicut dixerat. non tamē est mendax vt ptz. ij. ad Cor. j. ꝫ videt q̄ iuramentū non sit obligatoriū. ¶ Pre. Virtus non ē virtus p̄ra. vt dī in p̄dicamēto. ꝫ iuramentū est actus virtutis vt dictū est. q̄nq; aūt ecc̄ p̄ra virtutē aut in aliq̄s cui⁹ impedimentū sibi seruaret id qđ iurauit. sicut cū aliq̄s iuret se facere aliq̄d p̄ctm. vel cum iurat deuiare ab aliq̄ ope virtutis. ꝫ iuramentū nō est semp obligatoriū. ¶ Pre. Quādoq; aliq̄s iuramē cōpellit ad hoc q̄ sub iuramento aliq̄d promittat. ꝫ tales a iuramēti meritō non sunt p̄ romanos pontifices absoluti. vt habet extra de iureiurā. c. verum. in c. q. vl. ꝫ iuramentū nō semp est obligatorium. ¶ Pret. Nullus pōt obligari ad duo opposita. ꝫ q̄nq; oppositū est qđ intendit iurando et qđ intendit ille cui iuramentū p̄stat. ꝫ iuramentum non pōt semp esse obligatoriū. ¶ Sed p̄ra ē qđ dicitur Eccl. v. Ne dedas os tuū iuramento tuo.

¶ Sñ dñm q obligatio refert ad aliquid quod est faciendū vel diminendū. vnde non videt re spicere iuramētū assertoriū qđ est de p̄terito vel de p̄senti de quib⁹ nō cadit promissio neq; etiā iuramentū de his que sunt vel alias casu fiendā. sicut si ego iuramēto affirmarem q̄ erat pluuia cēt futura. ¶ Sed iā in his q̄ sūt fiēda p illū qui iurat. Sicut aūt iuramentū assertoriū qđ est de p̄terito vel de p̄senti dz habē veritatē. ita etiā iuramentū de his que sunt fienda a nobis in futurū. t iō vtrūq; iuramētū habet quandā obligationē. diuersimode tn. q; in iuramento qđ ē de p̄terito vel p̄senti. obligatio est nō respectu rei q̄ tam fuit vt est. sed respectu ipius actus iurādi. vt. s. iuret id qđ tam verū est vt fuit ¶ in iuramēto qđ p̄stat de his q̄ sunt fienda a nobis. obligatio cadit ecōuerso sup rem quam aliqs iuramēto firmauit. Contet enī aliqs vt faciat verū esse id qđ iurauit. aliqn deest veritas a iuramento. Si aūt est talis res q̄ in eius potē nō fuit. deest iuramēto discretiuū iudiciū. nulli enī ē q̄ erat ei possibile qđ iurauit reddat ei impossibile p aliquē casum. puta cū aliqs iurat se pecuniā soluturū que ei postmodū vi vel furto subtrahet. nūc cū videt euenisse cē a faciendo qđ iurauit. Is tenet facere qđ in se est. sīc etiam supra circa obligationē voti diximus. Si vero fit qđ impossibile fieri. ¶ fieri non debeat. vt quia est q̄ se malū. vel q; est boni impeditiuū. nūc iuramento deest iusticia. t iō iuramentū non ē seruandū in eo casu quo ē peccatū. vel boni impeditiuū. Sm etiā Aug. vtrūq; conuergit in deteriorem exitū. Sic ergo dñm ē q; quicūq; iurat aliquid se facturū. obligat ad id faciendū. ad hoc q; verum impleat. si tamē aliq; duo comites assint. s. iudicium t iusticia. ¶ Ad. 3. ergo dñm. q; aliud est de simplici verbo. aliud de iuramento in quo etiam testimoniū implorat. sufficit em ad veritatem verbi q; aliqs dicat id qđ ꝓponit se facturum. qz hoc tam verum est in sua causa. s. in ꝓposito faciēdo. ¶ iuramentū adhiberi nō debz nisi in re de qua aliquis firmiter certus est. t iō si iuramentū adhibeat ꝓter reuerentiā diuini testimonij qđ inuocat. obligat hō vt faciat esse verū id qđ iurauit Sm suā possibilitatē. nisi in deteriorē exitū vergat vt dictū est. ¶ Ad. 4. obz. q; iuramentū pōt vergere in deteriorē exitū dupl̄r Uno modo quia ab ipso principio habz peto rem exitū. vel quia est Sm se malū. sicut cum aliquis iurat se paraturū adulteriū. siue qz ē malum⁹ boni impeditiuū. puta cum aliquis iurat se non intraturū religionē. vel q; non fiet clericus. aut q; non accipiet ꝓlationē in quo casu expedit eū accipe. vel si quid aliud ē huiusmodi. huiusmodi em iuramentū a principio ē illicitū differēter tamē. quia si quis iuret se facturū aliqđ peccatū. t peccat iurando. t peccat iuramentum seruādo. si quis aūt iurat se nō facturū aliqđ melius bonū. quod tamē facere non tenet. peccat quidē iurando. inquātum ponit obicem spiritui sancto. qui est boni ꝓpositi inspirator non tamē peccat iuramētū seruando. sed multo melius facit si non seruet. Alio mō vergit in deteriorem exitum ꝓter aliquid qđ de nouo emerserat qđ fuit impmeditatū. sicut ꝓs in iuramēto Herodis q̄ iurauit puelle saltāti se daturum qđ peteret. hoc in iuramēti potestate ē à principe licitū intellecta debita cōditione. s. si peteret qđ dare deceret. ¶ Implere iuramēti sua est illicita. Vñ Ambro. dicit in. 3. de officijs. Est ꝓra officiū nōnunq; ꝓmissum soluere sacramentum. sicut Herodes q̄ necem Johānis ꝓhibuit ne ꝓmissum negaret. ¶ Ad. 5. q. in iuramēto qđ quis coactus facit dupl̄r est obligand⁹. Vna quidē qua obligat hoī cui aliqđ promittit. t tali obligatio tollit ꝓ coactionē. qz ille qui vim infert. hic mereat vt ei ꝓmissum non seruet. Alia aūt est obligatio qua qs deo obligat vt impleat qđ p nomē ei⁹ ꝓmittit. t talis obligatio nō tollitur in foro ꝓsciētie. qz magis dz dānū ꝓpter sustinere q̄ iuramentū violare. pōt tn repetere in iudicio qđ soluit. vl plano denūciare. non obstāte q; ꝓ tali iurauit. qz tale iuramentū vergeret in deteriorē exitū. esset em ꝓra iusticia publica si homini aūt pōtifex ab hmōi iuramento homines absolueret. non ꝙ isti deceret⁹ hmōi iuramēta non esse obligatoria. ¶ q̄ nisi hmōi obligationē ex iusta causa relaxāret. ¶ Ad. 6. dñ q; qñāq; non est eadē iurātis intētio t eius cui iurat. si hoc ꝓueniat ex dolo iurantis. dz iuramētum seruare Sm sanam intellectū eius cui iuramentū ꝓstatur. Vñ Isido. dicit. Quacūq; arte verborū quis iuret deus tamē q̄ conscie testis ē sic accipit sicut ille cui iurat intelligit. Et q; hoc intelligat de doloso iuramēto ꝓz p id qđ subditur. dupl̄ reus sit. q̄ t nomen dei inanū assumpsit. t ꝓximū dolo cepit. ¶ Si aūt iurās dolū non adhibeat. obligat Sm intentionē iurantis. Vñ Greg. dicit. ꝓ vij. moral. Humane aures talia verba nostra iudicat. qualia foris sonant. diuina vero iudicia talia foris audiunt. qualia ex animo ꝓferunt.

Ad octauū sic ꝓcedit.

Videt q; maior sit obligatio iuramenti q̄ voti. Votū em est simpliciter ꝓmissio. ¶ iuramētum supra ꝓmissionē adhibz diuinū testimoniū. ergo maior est obligatio iuramenti q̄ voti. ¶ Dicit. Debilius solet ꝓ fortius ꝓbari. sī votū interdum ꝓbatur iuramēto. q; iuramenti est formal⁹ q̄ votum. ¶ Pr. Obligatio voti causat ex animi deliberatione. vt supra dictū est. obligatio aūt iuramēti causat ex summa virtute cui⁹ testimoniū inuocat. cum q̄ virtus dei excedat deliberationem humanā videt q; obligatio iuramēti sit fortior q̄ obligatio voti. ¶ Sed ꝓra. Per votū obligat aliqs deo. ꝓ iuramentū aūt obligat aliquis inter dū hoī. magis aūt obligat hō deo q̄ hoīnī. ¶ maior est obligatio voti q̄ iuramēti ¶ Sñ dñm. q; vtrūq; obligatio. s. voti t iuramēti causat ex aliquo diuino. aliter tn̄ t aliter. nam obligatio voti causat ex fidelitate quā deo debemus. vt. s. ei ꝓmissum soluam⁹ obligatio aūt iuramēti causat ex reuerētia quā debemus ei ex q̄ tenemur q; verificemus id qđ ꝓ nomē eius pro

multi intus. ois aũt infidelitas tremefactã scimet sed non pauerit. videt eñ infidelitas subiecti ad dñm esse maxima irreuerẽtia. & ideo votũ ex rõne sua magis est obligatoriũ q̃ iuramentum.

¶ Ad.j. ergo dõ. q votũ est, remissio nõ quecũq; sed deo facta. cui infidelem esse grauissimũ ẽ.

¶ Ad.ij. dõ. q iuramentũ non adhibet voto q̃ si aliqd firmi⁹. ꝯ vt p̃ quod reo immobilio maior firmitas habeat. ¶ Ad.iij. dõ. q delib eratio addat firmitatẽ voto ꝯtum ex pte voluntis est. hz tamẽ maiorẽ firmitatis cãm ex parte dei cui votum offertur.

Ad nonum sic, pceditᷣ.

Videt q̃ nullus possit dispẽsare in iuramẽto. sicut enim veritas requirit ad iuramentũ assertorium. qõ est de preterito vel pñti. ita ad iuramentum promissorij qõ est de futuro. ꝯ nullus potest cũ aliquo dispensare q̃ de pñtibus vel preteritis iurat ꝯ veritatẽ. ergo ẽt nullus põt dispẽsare q̃ nõ faciat aliqd eẽ verũ id qõ cũ iuramẽto in se iurauit. remittᷣ. ¶ Pꝛet. Iuramentũ promissorij inducitur ad vtilitatẽ eius cui fit promissio. ꝯ illeviꝛ videt nõ potest relaxare. q̃ est pꝛa reuerentiam deinã. ergo multomagis q̃ aliquis potest sup hoc dispẽsari. ¶ Pꝛet. Inuoto quilibet epc̃s potest dispensare. excepto quibusdã votis que sibi pape reseruant. vt supra habitũ est. ꝯ pari rõne in iuramento si esset dispẽsabile quilibet epc̃s posset dispẽsare qõ tñ videt esse pꝛa iura. nõ ꝯ videt q̃ in iuramẽto possit dispẽsari. ¶ Sꝛa pꝛa est q̃ votũ est materia obligatoria ꝯ iuramẽti. vt supra dictũ est. ꝯ in voto põt dispẽsari. ꝯ i iuramento. ¶ Rn. dõm. q̃ sicut supra dictũ est. ne cessitas dispẽsationis tam in iuramẽto ꝯ in voto est ꝓpter hoc q̃ id qõ in se vel vniuersaliter cõsideratũ est vile & honestũ. & fm aliquẽ particularem euentũ põt esse inhonestũ & nocuum qõ non potest cadere nec sub lege nec sub voto. q̃ aũt aliqd sit inhonestũ vel nocuum repugnat his q̃ debẽt cadere in iuramẽto. nam si sit inhonestus repugnat iusticie. si sit nocuũ repugnat iudicio & ideo pari rõne etiã in iuramẽto dispẽsari põt. ¶ Ad.j. ꝯ dõm q̃ dispẽsatio q̃ fit in iuramento non se extẽdit ad hoc q̃ aliqd pꝛa iuramentũ fiat. hoc em ẽ impossibile cũ observatio iuramẽti cadat sub pcepto diuino. qõ est indispensabile. ꝯ ad hoc se extẽdat dispẽsatio iuramenti vt id qõ sub iuramẽto cadebat. sub iuramento non cadat quasi nõ existẽs debita materia iuramẽti. sicut & de voto supra dictum⁹. materia aũt iuramẽti assertorij qõ est de preterito vel pñti. in quandã necessitatẽ iam trãsiit. & immutabilis facta est & ideo dispẽsatio nõ refert ad materiã q̃ refert ad ipm actũ iuramẽti. vñ tal dispẽsatio directe esset pꝛa pcepti diuini. ꝯ materia iuramenti, remissorij est aliqd futurũ qõ variari põt. vt. s. q̃ in aliquo euẽtu põt eẽ illicitũ & nocuũ. & p̃ pleq̃ nõ esset debita materia iuramenti. & ideo dispẽsari põt in iuramẽto remissorio. q̃ talis dispẽsatio respicit materiã iuramẽti & nõ pꝛariat pcepto diuino de iuramẽti observatione. ¶ Ad.ij. dõm q̃ homo põt alterꝛ mutare aliquid sub iuramẽto dupliciter. Uno modo qñ ꝓueniens aliquid grauius ad vtilitatẽ ipsius puta si sub iuramẽto ꝓmittat se seruaturũ ei. vt pecuniam daturum. & a tali ꝓmissione potest absoluere ille cui promissio facta est. intelligit eñ tam ei soluisse promissum quãdo facit ꝺ eo fm eius vtilitatem. Alio modo promittit aliquis alteri qõ pertinet ad bonũ dei. vel vtilitatem aliorum. puta si aliqs iuramento promittat alicui se ingressurũ religionẽ vel aliquod opus pietatis facturum & tunc ille cui promittit non potest absoluere promittentem. quia promissio nõ est facta ei principaliter sed deo. nisi forte sit interposita conditio ratione cuius possit scilicet si filii videbitur cui promittitur. vel aliqd aliud tale. ¶ Ad.iij. dõm. q quandoq; illud quod cadit sub iuramento promissorio est manifeste repugnans iusticie. vel quia est pctm. sicut cum aliquis iurat se facturũ homicidiũ vel quia est maioris boni impeditiuũ. sicut cum aliquis iurat se non ingressurũ religionem. & tale iuramentum dispensatione non indiget. sed in primo casu teneꝛ aliquis tale iuramentũ non seruare. in secundo autem casu licitum est & seruare & non seruare vt supradictum est. Quãdo vo aliquid sub iuramento promittitur de quo dubium est vtrum sit licitum vel illicitũ. probabilium vel nocuum. aut simpliciter aut in aliquo casu. & in hoc potest quilibet epc̃s dispẽsare. Quãdoq; vero sub iuramento promittit aliquid qõ est manifeste licitũ & vile. & in tali iuramẽto nõ videtur habere locum dispẽsatio vel commutatio nisi aliquid melius occurrat ad communem vtilitatem faciendum. quod maxime videt ptinere ad potestatem pape qui habet curam vniuersalis ecclesie. vel etiã absoluta relaxatio qõ etiam ad papam pertinet. & in omnibus generaliter que ad dispensationẽ rerum ecclesiasticarum pertinẽt. super quas habet plenariam potestatem sicut & ad vnũquemq; pertinet irritare iuramentũ quod a sibi subditis factũ est circa ea que eius potestati subduntᷣ. sicut pater potest irritare iuramentum puelle. vir vxoris. vt dicit Numeri. xxx. ttᷣ et supra ꝺ voto dictũ est.

Ad decimũ sic, pceditᷣ.

Videt q̃ iuramentũ non impediat p aliquã cõditionẽ ꝓponi vel tpo. Iuramẽtũ em ad affirmationẽ inducit. vt pis ꝙ apli ad Hebꝛ. vi. ꝯ cuilibet ꝓuenit affirmare dictũ suũ. & ꝯ ibi ꝛpe. ꝯ videt q̃ iuramẽtũ nõ impediat p aliquã additionẽ ꝙ ꝓponi vl tpo. ¶ Pꝛ. Maius ẽ iurare ꝙ deũ ꝯ ꝙ angelũ. vñ ẽ boyso. dic. Si aliq̃ cã fuerit modicũ videt facẽ ꝙ iurat ꝙ deũ. ꝯ q̃ iurat ꝙ angelũ mat⁹ aliqd fecisse videt. ꝯ huic dõm est. si nihil sciuero ꝓter deũ facte sunt nõ deus. ꝓpt sciuero. ꝯ cuilibet additionis ꝓponi & quolibet tpe in cõi loquimur ꝓuenerũt iurare ꝙ deũ. ꝯ multo magis licitũ ẽ eis iurare ꝙ angelos. ¶ Pꝛ. idẽ nõ causat ex cõtrario causa. q̃ pꝛariat cãe sunt filioꝝ. ꝯ aliq̃ excludit a iuramẽto ꝓpt defectũ ꝙ

sone sicut pueri ante ꝛiiii.or annos. ⁊ etiā illi qui semel fuerūt puniti.non ꝙ vī ꝙ aliquis p hibeantur iurare vel vel propter dignitatē.sīc clerici.aut etiā ꝓpter ꝓpis solēnitatē. ¶Pre. Nullus homo viuēs in hac mūdo est tantē dignitatis sicut angel⁹.dī em Matth. xi.ꝙ qui minor est i regno celoꝝ.maior est illo.i. Johanne baptista adhuc in mūdo viuēte.sed angelo ꝓuenit iurare.dicit ergo Apoc.x.ꝙ angelus iurauit ꝙ viuēte in secula seculoꝝ.ꝙ nullus hō ꝓpter dignitates ds excusari a iuramento. ¶Ds ꝛ est qđ habet.q. q.v. Presbyter vice iuramēti ꝙ sancta ꝓfessio nē interroget. Et.xxij.q.v.dī ¶null⁹ ex ecclastico ordine cuiqʒ laico sup sancta euangelia iurare ꝓsumat. ¶ Ꝛ ñ.dom.ꝙ in iuramēto duo sūt considerāda. Vnū quidē ex parte dei cuius testimonium inducit.⁊ qm ista ad hoc debet iuramēto maxīa reuerētia.⁊ ꝓpter hoc a iuramēto excluduntur pueri ante annos pubertatis.ꝙ nō eo gunt ad iurādū.qz nōdū hūt ꝓfectū vsū rōnis.ꝙ possint cū reuerētia debita iuramentū ꝓstare Et iterū periuri qui ad iuramētū non admittūtur.quia ex retroactis ꝓsumit ꝙ debitā reuerentiam iuramento non exhibebūt. Et ꝓpter hoc etiam vt iuramēto debita reuerētia exhibeat dī xxij.q.v. Honestū est vt q in sanctis audet iurare hoc ipsum⁹ faciat cū omni honestate ⁊ timore dei. Ad hoc autē est ꝓsiderandū ex parte hois cuius dicta iuramēto ꝓfirmatur.nō enim indiget dictū hois ꝓfirmatione nisi quia de eo dubitatur.hoc autem derogat dignitati ꝓsone vt dubiet de virtute eoꝝ que dicit.⁊ ideo ꝓmoto magne dignitatis nō ꝓuenit iurare. ꝓpter qđ dī.ij. q.iij.c.Sēquia ꝓsbyter.ꝙ sacerdotes ex leui cā iurare non debēt nisi ꝓ aliq necessitate vel magna vtilitate liceat eis iurare.⁊ ꝓcipue ꝓ spiritualib⁹ negocijs.ꝓ quib⁹ etiā iuramēta cōpetit ꝓstare in solēnibus dictoꝝ quib⁹ ē spūalibus rebus vacandū.nō aūt tunc sunt iuramenta ꝓtanda ꝓ rebus tpalib⁹ nisi forte ex magna necessitate. ¶Ad primū ꝙ dom.ꝙ qđa sūt qui dicimus suū ꝓfirmare nō ꝓt ꝓpter defectū eoꝝ.⁊ qđa sunt quoꝝ vsum adeo ds ē certus ꝙ ꝓfirmatione non egeat. ¶Ad ij.dom.ꝙ iuramēto fit se ꝓsideratum tanto fortius ē.⁊ magis obligat. quāto mai⁹ ē id ꝓ qđ iurat.vt ꝛiug.dī ad ꝓpublicolā.⁊ fm hoc mai⁹ est iurare ꝓ deo ꝙ ꝓ euāgelia sed potest cē cōtrariū ꝓpter modū iuramēti.vt pote si iuramētū qđ fit ꝓ euangelia fiat cū qđā deliberatione ⁊ solēnitate. iuramentū aūt qđ fit deo fiat leuiter ⁊ absq; deliberatōe. ¶Ad iij.dom.ꝙ nihil ꝓhibet aliqđ tolli ex ꝛiuio cuilibet ꝙ modū sugabundantie ⁊ defectꝰ.⁊ hoc mō aliq impedit a iuramēto .qz sūt maioris auctoritatis ꝙ eoꝝ iurare deceat.aliq vō qđ ē minoris auctoritatis ꝙ eoꝝ iuramēto fiat. ¶Ad iiij.dom.ꝙ iuramētū angeli inducit non ꝓpter defectū ipsi⁹ quasi non sit ei⁹ simplici dicto credendū.sed ad ostendēdū id qđ dī ex infallibili dei ordīne ꝓcedere.sicut etiā ⁊ deus aliqñ ꝛiptualiter iurāe inducitur ad ostendendā immobilitatē eius qđ dī sicut apls dicit ad Hebr.vi.

¶Questio. xc.

Deinde cōsiderandū est de assumptōe diuini nois ꝙ modū adiurationis. Et circa hoc ꝛtuntur tria. Primo vtr liceat adiurare demones. Secūdo vtr liceat adiurare demones. Tertio vtrū liceat adiurare irrationales creaturas.

Ad primū sic procedi-

tur. Dī ꝙ nō liceat hoiem adiurare. Dicit enim Origeneus sup Matt. Estimo qđ non ds ee vir q̄ valet fm euangelium vltere adiurei alterꝝ.si enim iurare nō ls quātū ad euāgelicā ꝓfessionem. nota est qz nec adiurare alterꝝ licet. ¶Pre. Manifestū est qđ ꝓcepit sacerdotū Jesum illicite adiurauit ꝙ deū vīuū. ¶Pre. Amicus ꝙ adiuret aliquē qđ dāmō ipsū cōpellit. ¶ nō ls alius iuratū cogere.⁊ ꝙ vī ꝙ nec ls aliquē adiurare. ¶Pre. Adiurare ē est aliquē ad iurādū inducere ¶ inducere aliquē adiurandū est ipius ꝙ inferiorib⁹ iuramēta impo,nūt.ergo inferiores superiores suos nō pūt adiurare. ¶Ds ꝛ est ꝙ ertis deis p aliqua sacra obsecram⁹ea,m obtestamur. ipso enim fidē eo obtestat ꝙ miam dī.vi ꝓphe. xij.qđvī ad qđda adiuratione ꝓuenire.⁊ licitū est aliqs adiurare. ¶ Ꝛ ñ.dom.ꝙ ille ꝙ iura,t iuramento ꝓmissorio p reuerentiam diuini nois qđ ad cōfirmationē sue ꝓmissionis inducit seipsum obligat ad faciēdū qđ ꝓmittit qđ ē seipm limodūt ordinare ad aliqđ agēdū.sic aūt nō se ipm ordinare ꝑe ad aliqđ agēdū.ara ē alios fingendo eadem deprecando.ꝛtorios aūt imperando. vt ex supra dictis p.cū ergo virtus ordinatio p aliquod diuinū ꝓfirmat.⁊ adiuratio. ꝛm b tā differūt ꝙ hō ē suoꝝ actuū dns. nō aūt ē dns eoꝝ que sūt ab alio agēda.⁊ ideo sibīpsi ꝑ necessitatē imponere ꝙ diuini nois inuocatione non aūt hanc necessitatē potest alijs iponere nisi forte dīus quos potest ex debito ꝓhiti iurādi cōpellere. Si ergo aliquis p inuocatiōē diuini nois vel cuiuscūqʒ rei sacre alicui non sibi ꝓprio ad iurando necessitatē agēdi aliquid iponere intēdat sicut imponit sibīpsi iurando.talis adiuratio illicita est.qr ꝛtur ꝑ ꝑtem in aliū qđ non bz.nī ꝓpe aliquā necessitatē supiozo inferiores suos tali genere adiurationis cōstringere possunt. Si vero intendat solummodo per reuerētiam diuini nois vel alicui⁹ rei sacre aliquid ab alio obtinere absq; necessitatis impositione.talis adiuratio licita est.respectu quorumlibet. ¶Ad j. ergo dom.ꝙ Origineo loquit de adiuratione qua aliquis alicui necessitatē ipponere intendit sic imponit sibīpsi iurando. sic enim ꝓcepit sacerdotum ꝓesumpsit dīm Iesum ꝓpm adiurare. ¶Ad ij. dcs.ꝙ illa rō ꝓcedit de adiuratione que necessitatem imponit. ¶Ad iij. dicendum.ꝙ adiurare non ē aliquem ad iurādum inducere.ꝛs ꝙ quādam sistendū iuramēti a se ꝓduci ad aliqđ agēdū ꝓvocare. aliter rō adiuratōe existimat ad hoiem.⁊ aliē ad deū nā adiurando hoiem cuius voluntatem ꝙ reuerentiam

rei facere immutare. Intendim⁹. q5 ꝺ̄ñ non inēt
dimuū circa deum cuius voluntas est immutabil'
sed q a deo per eternū suo voluntatē aliq̄d ob
tinem⁹ non est ex meritis nostris. ſz ex⁹ bonitate

Ad scm̄ sic procedit

Vi q non liceat demones adiurare. Dicit enī
Augustin⁹ lib⁹ Mat. Nō est scm̄ ptātē datam
a salutē adiurare demonia. indicio ei est b.
non aūt debem⁹ iudicio⁹ ritus imitari. sed po-
tius vt ptāte a xpo data. ergo nō ē licitū demo
nes adiurare. ¶ Pre. Multi nigromanticis in
cantationib⁹ demones invocant p aliq̄d diuinū
qō est adiurare. ſi licitū est demones adiurare. li
citum est nigromanticis incantatiōib⁹ vti. qō p5
esse falsū. ergo t ꝓmū. ¶ Pre. Quicunq; adiu-
rat aliq̄ē. ex hoc ipo aliquā societatē cum ipso
facit. ſz non ls cum demonib⁹ societatem facere
Ps illud. 5. ad Corinth. c. Nolo vos socios fieri
demoniorū. ergo non licet demones adiurare.
¶ Sz ꝫ est qō ḋ Mat. vlt. In nōe meo demo-
nia ejcient. sed inducere aliū ad aliquid agen-
dum ꝓter nomen diuinū. hoc est adiurare. er-
go licitum est demones adiurare. ¶ Hō. dñm.
q sic dicit ē. dupliciter ē adiurādi mod⁹ vt⁹ q̄dē
p modū deprecatiōis. vl inductiōis ob reuerē-
tiā alicuius sacri. alt⁹ aūt p modū cōpulsiōis.
primo aūt modo non licet demones adiurare.
quia ille modus adiurandi videtur ad quandā
benivolentiam vel amicitiā pertinere qua nō ls
ad demones vti. scīo autem adiurationis modo
q ē ad cōpulsionē licet nobis ad aliq̄d vti. t ad
aliquid nō ls. demones enim in cursu hui⁹ vite
nobis aduersarij constituūt. non aūt eo⁹ actus
nostre dispositioni subdunt. ſz dispōnt diuine t
sancto⁹ angelo⁹. q⁹ vt Aug. dicit i tercio de tri
ni. spūs desertor regitur p spm̄ iustū. possumus
ergo demones adiurando p virtutē diuini no-
minis tanq̄ inimicos repellere ne nobis noce-
ant vel spiritualiter vel corporaliter. scm̄ ptā
tem diuinā datā a xpo. scm̄ illud Luc. x. Ecce
ded⁹ vobis ptātem calcādi supra serpētes t scor-
piones. t supra oēm virtutē inimici t nihil vo-
bis nocebit. non tamē licitum est eos adiurare
ad aliquid ab eis addiscēdum. vel etiā ad aliq̄d
per eos obtinendū. quia hoc poterit ad aliquā
societatem cum ipsis habendā nisi forte ex spi
ritualis instinctu vel revelatione diuina aliqui
sciret ad aliquos effectus demonum operatiōe
vtantur. sicut refertur de beato Jacobo q p de
mones fecit Hermogenem ad se addūci. ¶ Ad
primū ergo dñm. q Origenes loquitur de ad
iuratione que non fit potestative p modum cō-
pulsionis. sed magis per modum cuiusdam be
nivolentie vel deprecationis. ¶ Ad secundum
dicendum. q nigromantici vtuntur adiuratio-
nibus t invocationibus demonum ad aliquid
ab eis addiscendum t adipiscendū. t hoc ē illi-
tum. vt dictū ē. vñ Chrysost. dicit Mat. ꝓ exponēs
illū verbū dūt qō spiritui immundo dicit. Obmu
tesce t exi ab hoīe. Salutiferū ḃ nobis dogma
datur ne cū demonib⁹ quāmincūq; de
nuncient vertere. ¶ Ad. iij. dñm. q rō illa pce-
dit de adiuratione qua implorat⁹ auxiliū de
monum ad aliquid agendū vel cognoscendū
ḃ ens vī ad quādā societatē ḡtinere. sed q aliqs
adiurando demones repellat. hoc est ab eorū
societate recedere.

Ad tertiū sic procedi

tur. Vi q nō liceat adiurare irrationalē creatu
ras. Adiuratio ens fit p locutionē. ſz frustra ser-
mo dirigitur ad eum qui non intelligit. ḡlio est
irrationalis creatura q̄ est t illiciti irrōnalē cre
aturaꝝ adiurare. ¶ Pre. Ad eum vī cōpetere
adiuratio. ad quē pertinet iuratio. sed iuratio nō ꝑ
tinet ad creaturā irrōnalem. ergo vī q ad eā nō
liceat adiuratōe vti. ¶ Pre. dupliciter ē adiuratio
nis modus. vt ex supra dictis p5. Unus quidez
per modum deprecationis. quo non possum⁹
vti ad irrōnalem creaturam que non est domi
sui actus. Alia aūt adiuratio est per modū cō
pulsionis qua etiam vt vī ad eam vti non pos-
sumus. quia non est nostrū creaturis irratiōna
libus imperare. sed solum illius de quo dicitur
Matt. viij. Ubi venti t mare obediūt ei. q⁹ nul
lo mō vt vī ls vti adiuratōe ad irrōnales creatu
ras. ¶ Sz contra est. q⁹ Simon t Judas legūtur adiurasse draconē. t eo ꝓpulsum in deser
tum locum discedere. ¶ Hō. dicendū q creature
irrationales ab alio aguntur ad ꝓprias operatio-
nes. eadem aūt actio est eius qō agitur t mone
tur. t eius quod agit t movet. sic motus sagit
te etiam est quedam operatio sagittantis. t iō
operatio irrationalis creature non solū ipsi at-
tribuitur sed principaliter deo cui⁹ dispōne ōia
moventur primo etiam ad diabolum q̄ permissi
ne divina vtitur aliq̄b⁹ irrationalibus creaturis
ad nocendū hominib⁹. Sic ḡ adiuratio q̄ quis
vitur ad irrōnalē creaturam ꝓ intelligi debet
Uno modo vt adiuratio referat ad ipsam irrō
nalem creaturā scm̄ se. t sic vana esset irrōna-
lem creaturā adiurare. Alio modo vt referatur
ad eius a quo irrationalis creatura agitur t mo
vetur. t sic dupliciter adiuratur irrationalis cre
atura. vno quidem mō ꝑ modum deprecatiōis
ad deum directe. quod pertinet ad eos q̄ divina
invocatione miracula faciunt. Alio mō ꝑ modū
cōpulsionis. qua refert ad diabolū q̄ in nocumē
tum nostrum vtitur irrationalibus creaturis. t
talis est modus adiurādi i ecclesie exorcismo.
per quos demonum potestas excluditur ab irrō
nalibus creaturis. adiurare aūt demones ab au
xilium implorando non licet. Et ꝑ hoc p5 ſñsio ad obiecta

Questio. xcj.

Deinde cōsideranduz

est de assumptione divini nois ad invo-
candum per ōionē vl laudē. Et de oīo
ne q̄dē iam dictum ē. vñ nunc de laude restat os
cendū. Circa quā queruntur duo. Primo vtr deus
sit ore laudandus. Secō vtr in laudib⁹ dei sint
cantus exhibendi.

Ad primū sic procedi-

tur. Vi q deus non sit ore laudandus. Dicit ei
phs i.j. ethi. Optiorē nō ē laus q̄ mamo aliq̄d t
melī⁹. ſ̄ de⁹ ē hui⁹ oia optia. q̄ deo ñ debet laus ꝙ
aliq̄d maī⁹ laude. vñ t Ecc. xliij. dī q de⁹ maior
est oi laude. ¶ Pte. Laus dī ad cultū ipſi⁹ geni-
net. est aūt religionis act⁹. ꝙ deus mente colitur
magis q̄ ore. Dñs dño Matt. c vi. ꝙ quotidiē idu-
cit illos Esa. Popls hic labijs me honorat. cor aūt
eor⁹ lōge ē a me. ergo laus dei magis ꝓsistit i cor
de q̄ in ore. ¶ Pte. Nolens ad ꝙ ore laudant vt
ad meliora ꝓuocētur. sic em malis ex suis laudi
bus sup̄bium ita bonis ex suis laudib⁹ ad melio
ra ꝓuocant. Dñs dī. quer. xxxij. Quō ꝓbat i cō
clatione argumū. sic ꝓbat dō ore laudandū. sed
de⁹ q̄ verba boīm non ꝓuocat ad meliora. aū q
immutabil' ē. nā q̄ sūme bon⁹ est. t nō hꝫ q̄ crescat
ergo de⁹ nō ē laudibus ore. ¶ Ez ℈ qō i psal.
dī. Labia exultationis laudabit os meū. ¶ Hi-
dom. q̄ ebus alia rōne vtimur ad deū. t alia rō
ne ad hoīem. Ad hoīem enī vtimur verbis vt cō
ceptū nostri cordis quē nō pōt cognoscere nisi
verbis nostris ei exprimam⁹. t tō laude oris ad
hoīem vtimur. vt ved ei vt alijs innotescat q̄ bonā
opinionē de laudato habem⁹. vt p ꝫ ipſ⁹ q laū
dāt̄ ad meliora ꝓuocemus. t alios apud q̄s
laudatur in bonam opinionē t reuerētiā t imi
tationem ipſi⁹ iducam⁹. sed ad deū verbis vti-
mur non quidem vt ei q̄ est suspectus cordis no
stros pcepe⁹ manifestem⁹. sed ne ipſos t alios
audientes ad eius reuerentiā iducam⁹. t tō ne-
cessaria est laus oris nō quidē ꝓpter deum. sed
propter ipsum laudantem cuius affectus excl-
tatur in deum ex laude ipſius. Vñ psal. Sacrifi-
cium laudis honorificabit me. t illic iter quo
ostendam illi salutare dei. t inquantū homo p di-
uinam laudē affectū ascendit in deū. inantū p
ꝫ retrahit ab his que sunt contra deū. Vñ illud
Isa. lvij. Laude mea infrenabo t ne intereas.
Prodest ergo laus oris ad hoc q̄ alios affect⁹
ꝓuocent in deum. vñ dicitur in psal. Semper
laus eius in ore meo. Et postea subdit. Audient
mansueti t letentur. magnificate dñm mecū.

¶ Ad primū ergo dīs. q̄ de deo duplicater pos
sumus loqui. Vno modo quātū ad ei⁹ ēntiaz.
t sic cum sit incōprehēsibilis t ineffabilis ma-
ior est omni laude. debetur aūt ei vñ hāc cōpa-
rationem reuerētia t latrie homo. Dñs t i psal.
Vñ translationē Hiero. dī. Tibi silet laus deus
quantum ad ꝓmū. t tibi reddet votū quātū ad
secundū. Alio mō secundū effect⁹ ipſi⁹ q̄ in no-
strum vtilitatem ordinatur. t vñ ꝫ debet laus
deo. Dñs dī Esa. lxiij. Miserationū dñi annum
eius bo sup̄ oīb⁹ q̄ reddidit nobis dño. t Diony.
dicit ꝓmo ca. de diui. no. Dēm scīs theologoꝝ
hymnū. i. diuinā laudē inuenies. ad dño retra-
chie. i. dominatio. ꝓcessus manifestatiue et lau-
dative dei nolentibus diuidentem. ¶ Ad ij. di-
cendū q̄ laus oris inutilis est laudanti si. sit si-
me laude cordis. nunc enim loquimur de laudē
dū magnalia operū ei⁹ recogitat cū affectu. valet
tamen exterior laus oris ad excitandū interio-
rem affectum laudantis. t ad ꝓuocandū alios
ad dei laudem sic dicti est. ¶ Ad tertium dicē-
dum. q̄ deum non laudamus ꝓpter veritatem
suam. sed propter veritatem nostram. vt
dictum est.

Ad secundū sic ꝓcedi

tur. Videt q̄ cantus non sit assumēdus in lau-
dem diuinā. Dicit em apls ad Colloſen. iij. do-
centes t cōmonentes vosmetipsos i psalmis et
hymnis t canticis spūalib⁹. ſ̄ nihil debem⁹
assumere in diuinū cultū ꝓter ea q̄ nobis aucto
ritate scripture tradunt. ſ̄ vī q̄ non debem⁹ vti
in diuinis laudib⁹ canticis corporalib⁹. ſ̄ solū spū
ritualibus. ¶ Pte. Hier. sup illud ad Ephe. v.
t bēat in decretis dis. xx. ca. Cantantes t psal-
lentes in cordib⁹ vestris dño dicit. audāt ꝫ ado
lescentuli dñm in ecclia est psallendi officium
deo non voce. ſ̄ corde cantandum est. nec trage
diaz modos guttur t fauces modicamie lusiui
de sunt vt in ecclia theatrales moduli audiāt
t cantica. non ergo in laudeo dei sūt cantus as-
sumendi. ¶ Pte. Laudare deū pertinet paruis t
magnis. Vñ illis. Apoca. xix. Laudē dicite deo
nostro oēs serui eius. t qui timetis deum pusilli
t magni. Sed in ludis qui sunt in ecclesia nō de
cet cantare. dicit em Hieg. t habetur in decret⁹
dis. xiij. ca. In sancta Romana ecclesia presenti
decreto statuitur vt in sede hac sacri altaris mi-
nistri cantare non debeant. ergo cantus nō con
uenit diuinis laudib⁹. ¶ Dicit in veteri lege
laudabatur deus in musicis instrumētis t hāa
nis cleb⁹. Vñ illis psal. Cōfitemini dño i cithā
ra. in psalterio decē cordaz psallite illi. cantate
ei canticū nouū sed instrumentaz musica sicut ci
tharaz t psalteria nō assumit eccla in diuinis
laudeo ne videatur iudaizare. ergo pari rōne nec
cātus in diuinis laudeo sunt assumēdi. ¶ Pte.
principalior est laus mentis ſ̄ laus oris. ſ̄ laus
mentis impeditur ꝓ cantus. tum quia cantan-
tium intentio abstrahitur a cōsideratione eoꝝ
que canrat vaz circa cantū studet. tum etiā qz
ea que cantantur min⁹ ab alijs intelligi possūt
ꝫ si sine cantu ꝓferātur. ergo cantus nō sūt in
diuinis laudibus assumēdi. ¶ Ez ℈ est qō dño
Ambro. in ecclia mediolanen. cantus istituit
vt vig. refert. in. ix. confes. ¶ Rñ. dōm. q̄ sic di
cum ē. laus vocalis ad hoc necessaria est vt affe-
ctus hoīs ꝓuocet in deū. t ideo quecūq; ad ꝫ
vtilia esse possunt. in diuinis laudeo ꝛgruenter
assumuntur. Manifestū ē autē q̄ Fm diuersas
melodias sonoꝝ animi hoīm diuersimode
disponunt. vt ꝓ ꝫ pōm in. viij. politicoꝝ. t per
boetiū in prologo musice. t ideo salubriter fa
it institutum vt in diuinis laudeo cantus assu-
merent vt animi infirmoꝝ magis prouocarentur
ad deuotionem. Vnde aug. dicit in. x. cōfes.
Adducor cantandi consuetudines approbare i
ecclia vt per oblectamēta aurīū infirmoꝝ animꝰ
in affectum pietatis assurgat. Et de seipso dicit
in nono confessio. Flens in hymnis t canticis

tuto fuerat sonātis ecclesie me vocib⁹ cōmotus
ocrier. ¶ Ad.2. ergo dō. q cantica spūalia pos-
sunt dici non solum ea q̄ interi⁹ cantantur spiri-
tu. sed etiam ea q̄ exterius ore cantantur inquā
tū p hmōi cantica spūalia demonio ꝓuocantur.
¶ Ad.3. dō. q Hier. non simplr vsurpat can-
tum sed reprehēdit eos q̄ in ecclia cantant mo-
re theatrico. non ꝓpter deuotionē excitandam
sed ꝓpter ostentationē ꝓuocandā. vnde Aug.
dicit in.x. confes. Cū mihi accidit vt me ampli⁹
cantus q̄ res que canitur moueat. penaliter me
peccare fateor. tūc mallē non audire canta-
rem. ¶ Ad.4. dō. q nobilior modus ē ꝓuocādi
homines ad deuotionē p doctrinam z p̄dicationē
quā p cantū. z ideo diacon⁹ z prelati quibus com
pete p p̄dicationē z doctrinā alios homines ꝓvo-
care in deū. nō debēt cātib⁹ insistere ne p̄ b a ma
tonib⁹ retardētur. Vñ ibidē Greg. dicit. Cōsue
tudo est valde reprehēsibilis vt in diaconar⁹ or-
dine constituti modulatōe vocis seruire quoq;
ad p̄dicationis officiū z elemosynar⁹ studiū va
care cōgnoscebat. ¶ Ad.5. dō. q sicut pbo dic
in vij. polit. nec̄ fictitius ad disciplinā est addu
cendum. nec̄ aliquod aliud artificiale organū
puta citharam z si q̄d tale alterū est. sed q̄ncq;
faciunt auditores bonos hmōi ens musica vltra
mentes magis aiam mouēt ad delectationes q̄s
per eā formetur interi⁹ bona dispō. In veteri aūt
testō vsus erat talium instrumēto⁹. nā q; ppter
erat magis durus z carnalis. vñ erat p hmōi in-
strumēta ꝓuocandus. sic̄ p similitudēs terrenas
nam etiam q; hmōi instrumēta corporalia aliq̄d
figurabant. ¶ Ad.6. quantum dō. q per cantus
quo quis studiose ad delectandū vtitur abstra
hitur animus a p̄sideratione eo⁹ q̄ cantant. sed
si aliquis cantet ꝓpter deuotionē attent⁹ p̄sideret
q̄ dicunt. nō q; diuinus motus sup eodez. nā q; vt
aug. dicit in.x. confes. eōs affectus spūs nostri p
sua diuersitate hēt. ꝓpnos modos in voce atq;
cantu. q̄s occulta familiaritate excitētur. Et ea-
dem etiam ē rō de audientib⁹. in q̄b⁹ z si aliq̄
non intelligant q̄ cantantur intelligūt tñ. ꝓpter
quid cantant. s. ad laudē dei z hoc sufficit ad de
uotionem excitandam.

¶Questio. xcij.

QVeritur de virtute religionis oppositis. Et p̄mo de illis que cū religione cōmunicāt in hoc q; exhibent cultū diuinū. Scdo de vitijs manifestam ꝑrarietatem ad religionē habentibus p cō
temptum eo⁹ que pertinēt ad diuinū cultū. Pri
mū aūt horū pertinet ad superstitionē. Secūdus
aūt ad religiositatē. Vnde p̄mo considerādū
est de ipsa superstitione z de partib⁹ ei⁹. Deinde
de irreligiositate z partib⁹ ei⁹. ¶ Circa p̄mū ārā
tur duo. Primo vtr superstitio sit vitium religio
ni contrarium. Secundo vtr habeat plures p
tes seu species.

Ad primū sic procedit

Vī q̄ superstitio nō sit vitiū religioni ꝑriū. Vnū
em ꝑrioꝝ non ponit in diffinitione alterius. q̄ reli
gio ponit in diffinitōe superstitionis. dē em superst
tio ē religio sapiꝰ modū seruata. vt ꝓbatur in gl. ad
Col.ij. sup illō. Que sunt rōne hēntia sapiē i su
perstitione. ergo superstitio nō ē vitiū religioni ꝑriū
¶ Pr. Isid. dicit in li. etymologiaꝝ. superstitio
sos aūt Tullius appellatos q̄ totos dies pepercā
dāt. z immolabāt vt sui sibi liberi superstites fierent
sed hoc etiā pōt fieri fm vere religionis cultuꝫ.
q̄ superstitio nō est vitiū religioni oppositum.
¶ Pr. superstitio quendā excessū importare vī sed
religio non potest dē excessū. q; sic supra dictū
est. fm eā non potest eāle deo reddere. q⁹ de
bem⁹ ergo superstitio non ē vitiū religioni oppo
situ. ¶ Sz est q⁹ Aug. dicit in li. de decem cor
dis. Tangens pīmā cordā qua colitur vn⁹ deus.
z cecidit bestia superstitionis. q̄ cultus vn⁹ dei p
tinet ad religionē q̄ superstitio religioni opponit
¶ Rñ. dō. q sicut supra dictū ē. religio ē virt⁹ mo-
ralis. ois aūt virtus moralis in medio p̄sistit. vt
supra habitū est. z ideo ꝓprie vitiū virtuti moza
li opponit. vnuꝫ quidē fm excessū. aliud aūt fm
defectū. Contingit aūt excedere mediū ꝑtis nō
solum fm circūstantiā q̄ dō quātum. q̄ etiā fm
alias circumstantias. Vnde z in alijs bus vir-
tutibus sicut in magnanimitate z magnificētia
vicium excedit virtutis mediū. non quia ad ma
ius aliquid tendat q̄ virtus. sed forte ad minus
transcendit tū virtutis mediū inquātū facit alīq̄d
cui nō dz vel q̄n nō debet. z similiter fm alia
hmōi. vt ꝓbatur p̄bm i.iij. ethicoꝝ. Sic ergo su
perstitio est vitiū religioni oppositū fm excessum.
nō q; plus exhibeat in cultu diuinū q̄ vera re-
ligio. q̄ q; exhibet cultū diuinū vel cui nō dz. vel
eo modo quo nō debet. ¶ Ad p̄mū q̄ dōm. q si
ene bonū metaphorice dī malus. put dicimus
bonū latronē. ita etiam nois ꝑtis q̄nq; trāsum
ptiue accipiunt in malis. sicut prudentia q̄nq;
ponit. pfidia. fm illō Lu.xvj. Filij huius ſculi
prudentiores filijs lucis sunt. z p hunc modū
superstitio dicitur ee religio. ¶ Ad.2. dō. q aliꝰ
est etymologia nois z aliꝰ est significatio nois
etymologia attenditur fm id a quo imponitur
nomen ad significandū. nois vero significatio
fm id ad q̄ significandū nomē imponit. que
q̄nq; diuersa sunt. Nomen enim lapidis impo
nitur a lesione pedis. non tamen hoc significat
aliquod ferrum cum pedem ledat lapis esse.
Similiter etiam nomen superstitiōis non opꝰ
q; significet illō a quo nomē est impositum.
¶ Ad tertium dicendum q̄ religio non potest
habere excessum fm quātitatem absolutaꝫ. po-
test tamen habere excessum fm quātitatē ꝓportio-
nis. put. s. in cultu diuino fit aliquid q̄ fieri
non debet.

Ad secūdū sic procedi-

tur. Vī q̄ non sint diuerse superstitionis species.
quia fm philosophum in primo topicoꝝ. ſ
vnum oppositorū dicitur multiplex. z religiōi
sed religio cui opponitur superstitio non habet

diuersas spēs. ꝙ omnes eī⁹ act⁹ ad vnā spēm referunt. ꝙ nec superstitio hz diuersas spēs. ¶ Pte. Opponit hīc circa idē ꝙ religio cui opponit superstitio ē circa eas quib⁹ ordinamur in deū vt supra dictum est. non ergo spēs superstitionis ꝙ opponitur religioni pōt attēdi fm aliqd diuinatōes būmodi vanas. vel fm alīa obseruatōnes būmodi actuū. ¶ Sed. ad. Col. ij. sup illd. Cane fūt rōnē būnia sapīe in superstitiōe. dicit gl. q̄ in simulata religione. ergo etiā simulatio dz poni spēs superstitionis. ¶ Sz contra ē q̄ Aug. in. ij. de doctrina xpiana diuersas spēs superstitionis assignat ¶ Rñ. dēm. q̄ sicut supra dictum ē. vitium superstitionis pūcipit in hoc q̄ transcenditur virtutis medium fm aliquas circūstantias. vt supra dictum est. non enim quelibet circūstantia aut cōuenit omnibus diuersitas variat peccati spēm. sed solū quando referuntur ad diuersa obiecta vel diuersos fines fm hoc enim morales actus spēm sortiuntur vt supra habitū est diuersificantur ꝙ superstitionis species primo quidē ex pte obiecti potest enim diuinus cultus exhiberi vel cui ex debendus est fcilicet deo vero. modo tamē indebito. et hec est pīa superstitionis spēs. vel et cui non debet exhiberi scilicet cuicūq; creature. et hoc est aliud superstitionis genus. quod in multas species deuiatur fm diuersos fines diuini cultus. Dicimur enim pmo diuinos cult⁹ ad reuerentiam dei exhibendam. et fm hoc pōa species huius generis est idolatria. que diuinā reuerentiā indebite exhibet. scōo ad hoc ordinatur ꝙ homo vtitur aliq̄ re deo quē colit. et ad hoc pertinet superstitio diuinatoria ꝙ demones consulit p aliqua pacta cum eis inita vel tacita vel expressa. tertio ordinamur diuinus cultus ad quādā directionē humanorum actuū fm institutā dei ꝙ colitur. et ad hoc pertinet superstitio quarūdā obseruatiōnū Et hec tria tāgit Aug. in. ij. de doctrina xpiana dicens superstitiosos esse quicqd̄ insūtum est ab hominibus ad faciēda et colēda idola pertinens. et hoc pertinet ad primū et postea subdit vel ad consolationes et pacta quedam significationes cum demonibus placita aut federata. qō pertinet ad scīm. et post pauca subdit ad hoc genus pertinet oēs ligature et cetera hmōi. quod pertinet ad tertium. ¶ Ad primū ergo dēm. q̄ sicut Diony. dicit. iiij. cā. de diui. no. bonū pūgit ex vna et integra causa. malū aūt ex singularibus defectibus et ideo vni huic pluralitas opponitur. vt supra habitum est. vbi aūt plūs veritatis hz in oppositis in quibus est eadem rō multiplicationis.

¶ Ad. ij. dicendus. ꝙ diuinatōes et obseruatōes aliq̄ pertinent ad superstitionē inquantū dependent ex aliquibus operationib⁹ demonū. et sic pertinent ad quedam pacta cū eis inita. ¶ Ad. iij. dēm. q̄ simulata religio ibi dicitur quādo traditioni humane nomen religionis applicatur. put in glo. dicitur. Vnde ista simulata religio nihil est aliud ꝙ cultus deo vero exhibit⁹ modo indebito. sicut si aliquis tempore grauis veller colere deum fm veteris legis ritum. et de hoc ad litteram loquitur glo.

Questio xciij.

Deinde cōsiderandū

D ū de spēbus superstitionis. et p̄ de superstitione indebiti cultus veri dei. scōo de superstitione idolatrie. tertio de superstitione diuinationū. q̄rto de superstitione obseruationum. C circa primū querunt duo. Primo vtrū in cultu veri dei possit esse aliqd̄ perniciosū. Secundo vtrum possit ibi esse sibi aliqd̄ superfluum.

Ad primū sic procedit

Vī q̄ in cultu veri dei non possit ē aliqd̄ grauiosus. Dicitur enī Iobel. ij. Filio quicunq; iniquo cauerit nomen dñi salnus erit. ꝙ quicunq; colit deū quocūq; mō inuocat nomē eī⁹. ergo eius cultus dei ꝑferat ad salutē. null⁹ ergo ē grauiosus ¶ Pte. Idē deus ē q̄ colitur a iustis q̄cūq; mō diuersare. sed ante legē data iusti absq; peccō mortali colebant deū q̄tercunq; eis placebat. vñ et Iac. gnito voto se obligauit ad ꝑsalem cultus. vt habet Gen. xxviij. ergo eīs mō null⁹ dei cultus dī grauiosus. ¶ Pte. Nihil grauiosum in ecclesia sustinetur. sustinet aūt ecclia diuersos ritus colendi deum. vnde Greg. scribit Aug. cho an glorum proponenti que sunt diuerse ecclesiarum consuetudines in missar celebrandis. Mihi in quit placet vt siue in romanis siue in gallicanis partib⁹ seu in qualibet ecclesia aliquid inueneris quod plus omnipotēti deo possit placere solicite eligas ergo null⁹ modus colendi deum est perniciosus. ¶ Sz cōtra est qō Aug. dicit i epa ad Dioscorum. et habetur in gl. ad Gal. v. q̄ legalia obseruata post veritatem euangelij vanitatis sūt mortifera. et in legalia ad cultū dei pūnēt. ergo in cultu dei potest esse aliquid mortiferum. ¶ Rñ. dō. q̄ sic. Aug. dicit in li. de mēdacio. Mēdacium maxime pernitiosum est. qō sit in his q̄ ad christianam religionē pertinent. Est aūt mēdacium cū aliquis exterius significat ꝑ rarius veritatē. Sicut aūt significatur aliquid ꝑ verba. ita etiam significatur aliqd̄ facto. et in tali significatione facti consistit exterior religionis cultus. vt ex supra dictis patet. et ideo si per cultum exteriorem aliquid falsū significetur. erit cult⁹ pernitiosus. Hoc autem contingit duplicit. Uno q̄dē modo ex parte rei significate. a qua debet dari significatio cultus. sed hoc modo ipe nouae legis peractio tam xpi mysterijs quinto⁹ est vetera cerimonijs veteris legis q̄bus christi mysteria figurabantur sumara. sicut etiam pernitiosū erit si quis non confiteretur xp̄m esse passum. Alio modo potest cōtingere falsitas in exterior cultu ex parte colentis et hoc precipue in cultu cōmuni qui per ministros exhibetur in gloria romane ecclie. Sicut enim falsarius esset qui aliqua proponeret ex parte alicui⁹ que non essent ei commissa. ita virium falsitatis incurrit qui ex parte ecclesie cultus exhibet deo contra modū diuina auctoritate ab ecclesia constitutum et in ecclesia cōsuetū. Unde Ambro. dicit Iudign⁹ est qui aliter aliud celebrat mysterium q̄ quod

xpo tradidit. ꝛ ppt̄ hoc etiā glo. dicit ad Col. ij. q̄ superstitio est quando tradituri diuine religionis nomē applicat. Ad primū ergo dm̄. q̄ cuz deus sit ditas. illi inuocant deū qui in spū ⁊ vitate eū colunt. vt Iob. iij. ⁊ sō cultus cōtinens falsitatē non pertinet ḡre ad dei inuocationē que saluat. ¶ Ad ij. dm̄. q̄ ante tp̄a lex data fuit per interiorē instinctū instruebantur de modo do colendi deū quoo alij sequebant postmodū vero exteriorib⁹ p̄ceptis circa hoc populus fuit instructus que preterire peccatū est. ¶ Ad iij. dm̄ q̄ diuerse consuetudines ecclie in cultu diuino in nullo veritati repugnant. ⁊ sō sunt seruāde. ⁊ eas preterire illicitum est.

Ad secundū sic proce

dit. Videtur q̄ in cultu dei non possit ee aliquid superfluum. Dr̄. n. Ecc. xliij. Glorificantes deū quātūcūq; poteritis supergredietur adhuc. sed cultus diuinus ordinat ad deū glificandū. ḡ nihil superfluū in eo pōt esse. ¶ Prēt. Exteriora cultus est p̄cepta dāa cultui interiori⁹ que de⁹ colit fide spe ⁊ charitate. vt Aug. dicit in enchiridion. sed in fide spe ⁊ charitate nō pōt esse aliqd superfluū ergo neq; in cultu diuino. ¶ Pr̄z. ad diuinū cultū pertinet vt ea deo exhibeam⁹ que a deo accepimus. sed oia nostra a deo accepim⁹. ergo si totum quicquid possum⁹ facere ad dei reuerētiā. nihil superfluum erit in diuino cultu. ¶ Sz contra est quod Aug. dicit in. ij. de doctrina xp̄iana q̄ homines veraces xp̄ianos etiam in literis sacris superstitiosa figmenta repudiat. ḡ p sacras lras de⁹ colendus ostendatur. ergo etiam in cultu diuino poterit esse superstitio ex aliqua superfluitate. ¶ Rñ sio dm̄. q̄ aliquid dicitur superfluū dupl̄r. Uno modo fm absolutam quantitatē. ⁊ fm hoc nō potest esse aliquid superfluum in diuino cultu. qz nihil potest homo facere quod non sit minꝰ eo quod deo debet. Alio modo pōt ee aliquid superfluum fm quālitatem ꝓportionis. quia. s. non est fm ꝓportionatū. finis autem diuini cultus est vt homo deo det gliam. ⁊ ei se subiiciat mēte ⁊ corpore. ⁊ ideo quicquid homo faciat qđ pertinet ad dei gliam. ⁊ ad hoc quod mens hominis deo subiiciatur. ⁊ etiaz corpus q moderatas refrenationē cōcupiscentiaz fm dei ⁊ eccle ordinationē ⁊ ꝓsuetudinem eoz quib⁹ nō pugnat. non est superfluum in diuino cultu. Si aūt aliqd fit quod quātū est de se non pertinet ad dei gliaz neq; adhoc q̄ mens hominis feratur in deum. aut q̄ carnis concupiscentie inordinate refrenētur aut etiam si fit preter dei ⁊ eccle institutiones vel contra consuetudinē eoꝝ in quę fm Aug. p lege habenda est. totum hoc reputandū est superfluum ⁊ superstitiosū quia in exterioribus solū consistens ad interiorē dei cultuz non pertinet. Unde Aug. in li. de vera religione inducit qđ dicitur Jn. xvij. Regnum dei intra vos est. loq̄tur contra superstitiosos qui. s. exteriorib⁹ pain capulem curam impendunt. ¶ Ad primū ergo dm̄. q̄ in ipsa dei glorificatōe iplicatur q̄ id fit qđ pertinet ad dei gliam. q qđ excludatur superstitionis superfluitas. ¶ Ad ij. dm̄. q̄ p fidē spē ⁊ charitatē aia subiicitur deo. unde in eis nō pōt ee aliqd superfluum. aliū est de exteriorib⁹ actib⁹ q̄ quiz ad hoc nō pertinet. ¶ Ad iij. dm̄. q̄ rō illa procedit de superfluo quātū ad quātitatē absolutam

Questio xciij.

Deinde cōsiderandus

est de idolatria. Et circa hoc q̄runt octo. Primo vtr̄ idolatria sit spēs superstitionis. Scōo vtr̄ sit petīa. Tertio vtr̄ sit grauissima petōr. Quarto de cā huius peti. Utr̄ autem cum idolatria sit cōtendū dictū est supra cum de infidelitate ageretur.

Ad primū sic procedit

Videtur q̄ idolatria nō ponatur recte species superstitionis. Sicut enim hereticī sunt infideles. ita ⁊ idolatre. sed heresis est spēs infidelitatis. vt supra habitum est. ergo ⁊ idolatria nō ē spēs superstitionis. ¶ Pr̄z. Latria pertinet ad virtutē religionis cui opponitur superstitio. sed idolatria videtur vtriusq; dici cum ea latria que ad veras religiones pertinet. sicut ani appetitus falsę beatitudinis vtriusq; dicitur. ita cultus falsoꝝ deorum qui dicitur idolatria vtriusq; videtur dici cum cultu veri dei qui est latria vere religiōis. ergo idolatria non est species superstitionis. ¶ Prēt. Illō qō nihil est non pōt esse alicuius generis spēs. ḡ idolatria nihil ee videtur dicit enim apl̄s. j. ad Cor. viij. Scimus quia nihil est idolum i mundo. Et infra. x. Quid ergo dico q̄ idolio immolatū sit alq̄d. aut q̄ idolum sit aliquid. quasi dicat non immolare aut idolio propīe ad idolatriaz pertinet. ergo idolatria quasi nihil existēs non potest ee superstitionis species. ¶ Pr̄z. Ad superstitionē pertinet exhiberi cultū diuinum cui nō debet. ḡ cultus diuinus sicut non debetur idolis. ita nec alijs creaturis. unde ad Roma. i. quidam vi tuperantur de hoc q̄ coluerunt ⁊ seruierunt potius creaturę q̄ creatori. ḡ creatori ergo inconuenienter hmōi superstitionis spēs idolatria nominatur sed deberet potius nominari latria creaturę. ¶ Sed contra est qō Act. xvij. dr̄ q̄ Paul⁹ cum Athenis exspectaret. scitabat spūs eius in ipo videns idolatrie deditam ciuitatē. Et postea dicit Uiri athenienses per oia quasi superstitiosos vos ipdicio. ergo idolatria ad superstitionē pertinet. ¶ Respōsio dicendus. q̄ sicut supra dictū est. ad superstitionem pertinet excedere debitū modū diuini cultus. quod qupl̄r fit qñ diuinus cultus exhibetur cui non debz exhiberi. debz aūt exhiberi soli summo deo. s. increato. vt supra habitū ē cū de religiōe ageret. ⁊ sō cuicunq; creature diuin⁹ cultꝰ exhibeatur superstitiosum est. huiusmodi autez cultus diuinus sicut creaturę a sensibilib⁹ exhibebatur p aliqua sensibilia signa puta sacrificia standeo. ⁊ alia hmōi ita etiaz ecōuerso exhibebatur creature reputate per aliquam sensibilem formā seu figuram q̄ idolaz dicitur. Diuersimode tamē cultus diui

nus bis idolis exhibebat. Quidā.n.p quandā nefariā artē imaginco quasdā cōstituebāt.que virtute demoniū aliquos cernos effectus habebant. vñ putabāt in ipsis imaginibus eē aliquā diuinitatis. t p ipsis diuinus cultus ei deberet. t hec fuit opinio hermetis tercia gesti. vt Aug. dicit in. viij. de ci. dei. Alij vo nō exhibebāt cultum diuinitatis ipsis imaginibus. sed creaturis quarū erant imagines. Et utrūq; horum tangit ipse ad Ro. j. nam ch̄am ad pmus dicit. Mutauerūt gloriā incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hominis t volucrū t quadrupedū t serpentū. Quinto autē ad idōm subdit. Coluerūt et seruierūt pmus creature ꝑ creatore. Hoc ē fuit triplex opinio. Quidam.n. estimabāt quosdā bonos deos fuisse quos p eor imagines colebant sicut Iouem Mercurium alios hmōi. Quidā vo estimabant totū mundū esse vnū deū non ꝓpter corpalem substantiā. ꝑ ꝓpter animā quā deū esse credebāt. dicētes deū nihil aliud esse ꝑ animā motū t rōne mundū gubernantē. sicut homo dicit sapiēs ꝓpter aiam non ꝓpter corpus. vñ putabāt eos mūdos ois partibus eē cultū diuinitatis exhibendū celo. aeri aque. t oibus hmōi gnibus. t ad hec referebant nolite imagines deoꝝ. sicut Varro dicebat. t narrat Aug. in. vij. de ci. dei. Alij vo scilicet platonici posuerūt vnū esse summū deū causas oīm posuerūt ponebāt eē substātias quasdā spūales a summo deo creatas q̄s deos nominabant participatiue. i. diuinitatis. nos aūt eos angelos dicimus. post quos ponebant alias celestiū corpoꝝ. t sub his demones quos dicebāt eē aereas quasdā alatas. t sub his ponebant alios homes q̄s per virtutes meritū ad deos vel demonū societatē assumi credebant. t his oibus cultū diuinitatis exhibebāt. vt Aug⁹. narrat in. viij. de ciui. dei. Has aūt duas vltimas opiniones discebāt pertinere ad phȳsicā theologiā. quā phi cōsiderabāt in mūdo. t docebāt in scholis. Aliam vo de cultu horum dicebāt pinere ad theologiam fabularē. que fm figmenta poetarū reprehendebat in theatris. Alia vo opinionē de imaginib⁹ docebant pinere ad ciuilē theologiā. que p pōtifices celebrabat i templis. ola aut hec ad superstitiosā idolatrie pinebāt. vñ Aug. dicit in. ij. de doctrina xpiana. Superstitiosam est quicqd minutatus ab hoībus est ad faciēda t colenda idola. vel pinens ad colendū sicut deus creaturā partemue illius creature. ¶ Ad. j. ergo dō. q sicut religio non est fides ꝑ fidei protestatio q aliqua exteriora signa. ita superstitio est quedā infidelitatis protestatio p exteriorem cultū. quā quid ꝑ peccationē nomē idolatrie significat. nō autez nomen heresis ꝑ solū falsam opinionē. t iō heresis est species infidelitatis. ꝑ idolatria est species superstitionis. ¶ Ad. ij. dom. q nomen latrie dupliciter pōt accipi. Uno modo potest significare humanū actū ad cultū dei pertinentem. t fm hoc non variabatur significatio hui⁹ nominis latria cuicunq; exhibeatur. quia illiud cui exhibetur nō cadit fm hoc in eius diffinitionē. t fm hoc latria vnisone dicetur fm q pertinet ad verā religionē. t fm q ptinet ad idolatriam sicut solano tribuit vnisone dicit. sine ex bibeat vero regi sine falso. Alio mō accipit latria prout est idem religioni. t sic ea seruitus. de rōne cuius ē q cultus diuinus exhibeatur ei cui debet exhiberi. t fm hoc latria equinoce dicet de latriavere religionis t de idolatria. sicut pmdēcia equinoce dicit de pmdētia que ē virt⁹ t de pmdētia ꝑ est camis. ¶ Ad. iij. dōs. q apls intelligit idolū nihil esse in mundo. qr imagines ille que idola dicebantur non erāt alique aut alīq̄ virtute diuinitatis habentes. sic Hermes ponebat quasi eēt aliq̄d cōpositus ex spū t corpore. t similiter intelligendū est q idolio nō est aliq̄d imolatū. qr p hmōi imolationem carnes immolantes aliquā sanctificationē consequebantur. vt gētiles putabāt. neq; aliquā immūditiā vt putabāt inde. ¶ Ad. iij. dōm. q ex cōmuni consuetudine quā creaturas quascūq; colebāt gētiles sub quibusdā imaginib⁹ impositū ē hoc nomē idolatria ad significandū quēcūq; cultū creature. etiā si sine imaginibus fieret.

Ad secūduz sic pceditē

Videt q idolatria nō sit pcm. Nihil em ē pec catū qđ vera fides in cultu dei assumit. sed vera fides imagines quasdā assumit ad diuinū cultum nam et in tabernaculo erant imagines cherubin. vt legit Exo. xxv. t ecclesia quedā imagines ponunt q̄s fideles adorāt. ergo idolatria fm quā idola adorant non ē pcm. ¶ Pte. cuilibet fidei ē reverentia exhibēda. ꝑ angeli t alie sanctorū sunt nobis fideles. ꝑ si eis exhibeat reverentia q aliquē cultū vel sacrificiū vel aliquo hmōi. non erit pcm. ¶ Pte. summus deus intendit cultu mētis est colendus. Fm illud Joh. iiij. Deū oportet adorare in spū et veritate. Et Aug. dicit in exch. q deus colitur fide spe t charitate. potest aūt cōtingere q alicui exterius idola colat. interius tn vera fide non discedat. ergo videt q sine piudicio diuini cultus possit alicui exterius idola colere. ¶ Sz contra est qđ Exo. ꝑ. dicit. Non adorabis ea. s. exterius. neq; coles. s. interius. vt glo. expoit. t loquit de simulacris imaginibus. q̄ pcm est idolio exteriorē vel interiorē cultū exhibere. ¶ Rñ. dōm. q circa hoc aliq̄ dupliciter errauerūt. Quidā em putauerūt q offerre sacrificiū t alia ad latriam pertinentia nō solum summo deo ꝑ etiam aliis supradictis eēt debitū per se bonū. eo q cuilibet singuli nature diuine reverentiam exhibendam putant quasi deo propinquiori. Sed hoc irrationabiliter dicit. nam t si alios superiores reuereri debeamus. non tamē eadem reverētia omnibus debetur. sed aliquid speciale summo deo debetur qui singulari ratione oēs excellit. t hoc est latrie cultus. Nec potest dici sicut quidam putauerunt. hec visibilia sacrificia vni alicui congruere. illiveri summo deo tanq̄ meliori meliora scilicet pura mētis officia. qrvt Aug. dicit in. x. de ciui. dei. exteriora sacrificia ita sunt

signa interiorum. sicut verba sonantia signa sunt rerum. quocirca sicut oramus atq; laudamus ad deū dirigimus significātes voces cui tamē res ipsas in corde quas significamus offerimꝰ. ita sacrificātes nō alteri visibile sacrificium offerendum esse nouerimus q̄ ei cuius in conspectꝰ nostris inuisibile sacrificiū nosipsi esse debemus. Alii vō estimauerūt latrie cultū exteriorē non esse idolis exhibendū tanq̄ per se bonū aut oportunū. sed tanq̄ vulgari consuetudini consonum. vt Aug. in. vj. de ciui. dei introducit Senecam dicentē. Sic inquit adorabimus ore ne moueremus hymōi cultus magis ad mouē q̄ ad rem gerere. Et in li. de vera reli. Aug⁹. dicit nō esse religionē a philosophis querendas. qui eadem sacra recipiebāt cū populis. r de suor deorum natura ac summo bono diuersa contrarii aliq̄ sentētiao in scholis pferebāt. Et hunc etiaz errorem secuti sunt quidaz heretici asserentes nō esse periculosum liquis pſecutionis tēpore deprehensus exterius idola colat. dum tñ fidez in mente seruat. Sz hoc apparet manifeste falsum. Nam cū exterior cultus sit signū interioris cultus. sicut est pmissum mēdacii si qs verbis asserat contrariū eius qđ per verā fidem tenet in corde. ita etiā est peccatū falsitas si qs exteriorem cultū exhibeat alicui cōtra id quod sentit in mēte. Vñ Aug⁹. dicit ꝓra Senecā in .vj. de ciui. dei. q̄ eo damnabilius colebat idola quo illa que mendaciter agebat sic ageret vt eum populo veraciter agere estimaretur. ¶Ad .j. ergo dō. q̄ negs in veteri legis tabernaculo seu templo necq; etiam nunc imagines in ecclesia instituunt vt eis cultus latrie exhibeatur. ℔ ad quandā significationē. vt p hmōi imagines mētibus hominū impuimat r cōfirmet fides de excellētia angelorꝫ scōrꝫ. Secⁿ aūt ē de imagine xpi cui rōe diuinitat latria debet. vt dicet i tertio ¶Ad .ij. et .iij. pz rnsio p ea que dicta sunt.

Ad tertium sic ꝓcedit

Videt q̄ idolatria non sit grauissimū peccatorum. Pessimū em̄ opponit optimo. vt pz. viij. ethi. ℔ cultus interior qui pſistit in fide spe charitate est melior q̄ cultus exterior. ergo infidelitas. desperatio odium dei q̄ opponunt cultui interiori sūt grauiora pcā q̄ idolatria q̄ opponitur cultui exteriori. ¶Preterea tanto aliq̄ pcm̄ grauius est quāto magis est ꝓra deū. ℔ dicere filios aliq̄s videt ꝓra deū agere blasphemādo vel fidē impugnando q̄ cultū dei alij exhibēdo qđ pertinet ad idolatriā. ergo blasphemia vel impugnatio fidei est grauius pcm̄ q̄ idolatria.

¶Pte. Minora mala maioribus malis puniri videntur. ℔ pcm̄ idolatrie punitum est peccato cōtra naturā. vt dicit ad Ro. j. ergo pcm̄ cōtra naturaz ē grauius peccato idolatrie. ¶Pte. Aug. dicit q̄ ꝓra Faustū. Negvoo scilicet manicheos paganos dicimus aut scelera paganorum. sed cum eis habere quandā similitudinē. eo q̄ multos colatio deos. verūz in hoc esse eis longe deteriores q̄ illi ea colunt que sunt. ℔ p vno colenda non sunt. vos autez ea cultis que omnino non sunt. ergo vitium heretice pauitatis est grauius q̄ idolatria. ¶Preterea. Sup illud ad Galath. iiij. Quomodo conuertimini iterum ad infirma et egena elementa. dicit glo. Puero. Lege obseruātia cui dedisti tunc eram. erat peccatum pene par seruituti idoloꝝ cui ante coniunctionem vacauerant. non ergo peccatū idolatrie est grauissimū. ¶Sz ꝓra est qđ Ieron. super illud quod dicit de immundicia mulieris patientis fluxum sanguinis dicit glo. Omne peccatum est immundicia anime. sed idolatria maxime. ¶Rñ. dōm. q̄ grauitas alicuius peccati potest attendi dupliciter. Uno modo ex parte ipsius peccati. r sic peccatum idolatrie grauissimū est. Sicut em̄ in terren a republica grauissimū esse videt q̄ aliquis honorē regium alteri impendat q̄ vero regi. quia quem in se est totum reipublice pturbat ordinez. ita in peccatis que ꝓra deum cōmittuntur que tamē sunt maxima. dr grauissimū esse videt q̄ aliquis honorem diuinum creature impendat. quia quam est in se facit alium deum in mundo: euertens principatum diuinum. Alio modo potest attendi grauitas peccati ex parte ipsius peccantis. sicut dicitur grauitas esse peccati eius qui peccat sciēter q̄ eius qui peccat ignoranter. r fm hoc nihil pbibet grauius peccare hereticos qui sciēter corrūpunt fidem quam acceperunt q̄ idolatras ignoranter peccantes. r similiter etiā aliquas alia peccata possunt esse maiora propter maiorem contemptum peccantis. ¶Ad .j. ergo dōm. q̄ idolatria presupponit interiorem infidelitatem. r adiicit exteriora indebitū cultum. si vero sit exterior tñ idolatria absq; interiori infidelitate. addunt culpe falsitatis. vt primo dictū est. ¶Ad .ij. dōm. q̄ idolatria includit magnam blasphemiā. qz deo subtraheretur dominij singularitas. r fidem ope impugnat idolatria. ¶Ad .iij. dōm. q̄ quia de ratione pene est q̄ sit contra voluntatē. peccatū per qđ aliud ponitur oportet esse magis manifestum vt ex hoc homo sibi ipsius alijs detestabilis reddatur. non aūt oportet q̄ sit grauius. r fm hoc peccatū quod ē contra naturam minus est peccatū q̄ idolatrie. sed quia est manifestius. puniuntur quasi conuenientia pena peccati idolatrie. vt sic sicut homo p idolatriam quesiuit ordinē diuini honoris. ita p peccatū contra naturā grauē nature confusibilem perturbitatē patiatur. ¶Ad .iij. dōs. q̄ heresis manicheoꝝ etiam fm genus peccati grauior est q̄ pcm̄ aliorꝫ idolatrarū. qz magis derogatur diuino honori ponēdo duos deos contrarios. r multa vana fabulosa de deo fingēdo. secus est aūt de alijs hereticis q̄ vnū deum confitent r cū solū colāt. ¶Ad .v. dō. q̄ obseruatio legis ꝓprie gratie nō est omino equalis idolatrie fm genus peccati. ℔ pene equalis. quia vtrumq; est species pestifere superstitionis.

Ad quartum sic ꝓcedi

tur. Videt q̄ causa idolatrie non fuerit ex gra

dominio. In homine ẽ nihil ẽ nisi vel natura vel virtus vel culpa. ꝯ causa idolatrie nõ potuit esse ex pte nature hominis quia potius natura ratio hominis dictat q̃ sit vnus deus. & q̃ nõ sit mortuis cultus diuinus exhibendus. neq; rebus inanimatis. fuit etiã nec idolatria ex causam in homie ex pte virtutis. q̃ nõ potest aliqs bona humana malos facere, vt dr̃ Matt. vij. neq; etiã ex parte culpe. q̃ vt dr̃ Sap. xxiij. Ne fandorum idolorũ cultura omnis mali est & initium & finis. q̃ idolatria non habet cãm ex parte hominis. ¶ Dicẽdũ q̃ ex pte hois causant oẽs tempore in hominibus inuenunt. non autẽ fuit idolatria. sed in secunda etate legit esse adinuenta. vt a Nemroth quem dicit cogebat homines ignẽ adorare. vel a Nino qui imaginem patris sui Belti adorare fecit. Apud grecos autẽ vt Isidorus refert Promotheus primus simulachra hominũ de luto finxit. Iudei vero dicũt q̃ Ismael primus simulachrũ de luto fecit. Cessauit etiã in secta etate idolatria ex magna pte. ergo idolatria non habuit causam ex pte hois. ¶ Pre. Aug. dicit. xxj. de ciui. dei. Neq; potuit pãmus nisi in illis scz dẽmonibus decẽtibus dici quid quisq; illoꝝ appetat quid exhorteat. aut quomodo inuitet nomine quo cogatur. vñ magice artes cantiq; artifices exercuerũt. eadẽq; autẽ ratio videt esse de idolatria. q̃ go idolatrie causa non est ex parte hominũ. ¶ Sz contra ẽ qõ dicit Sap. xiiij. Sapuacuitas hominũ hec sciliꝫ idola adinuenit in orbe terrarũ. ¶ Rñ. dõ. q̃ idolatrie est duplex causa. Una quidẽ dispositiua. & hec fuit ex pte hominũ. & hoc tripliciter Primo q̃dem ex inordinatione effectus. prout scz homines aliquẽ hominẽ vel nimis amãteo vel nimis venerantes honorẽ diuinũ ei impẽderunt. & hec causa assignat Sapie. xiiij. Acerbo siquidem dolẽs patet cito sibi rapti filij fecit imaginem. & illũ qui nunc quasi homo mortuus fuerat nũc tanq; deũ colere cepit. Et invicem etiam subditur q̃ homines aut affectui aut regibus deseruientes. incõmunicabile nomen lignis & lapidibus imposuerũt Secõ ꝓpter hoc q̃ homo naturaliter de repesentatione delectatur vt pha dicit in poetria sua. & iõ homines rudes a puncipio videntes q̃ diligentiã artificum imagines hominũ expressiue sacrao diuinitatis cultũ eis impenderunt. Vñ dicit Sap. xiij. Si quis artifex faber de silua lignum rectũ secuerit. & q̃ scientiam sue artis figuret illud. & assimilet imagini hominis. de substantia sua & filiorũ nuptiarum votum faciens inquirit. Tertio ꝓpter ignorantiam veri dei cuius excellentia homines non considerantes quibusdã creaturis ꝓpter pulchritudinem seu virtutẽ diuinitatis cultũ exhibuerunt. vnde dicit Sap. xiij. Neq; operibus attendentes agnouerũt quia artifex esset. & aut ignem aut spiritũ aut citatũ aerem aut gyrum stellarũ aut nimiã aquã aut solem aut lumã rectores orbis terrarũ deos putauerũt. Alia aũt causa idolatrie fuit consummatiua ex parte dẽmonũ qui se colendos hominibus erãtibus exhibuerunt: in idolis dando responsa. & aliqua q̃ videbant hominibus mirabilia faciẽdo. vñ & in põ. dicit. Oẽs dii gentiũ dẽmonia. ¶ Sed. j. & dos. q̃ causa dispositiua idolatrie fuit ex parte nature hominis defectus vel per ignorantiã intellectus. vel ꝑ inordinationẽ affectus. vt dictũ est. et hoc etiam ad culpã pertinet. dicẽdũ aũt idolatria esse causa initiũ & finis oiũ peccat. quia non est aliqũ genus peccati qõ interdũ idolatria non producat. vel expresse inducẽdo per modũ causevel occasionẽ patẽdo per modũ uinj. vl ꝑ modũ finis inducẽs peccata aliqua assumẽdãtur in cultum idolorũ. sicut occasiones hominũ & mundanorum imẽdoꝝ & alia huiusmõi. & tamẽ aliqua peccata pñt idolatriam precedere que ad ipsã dominẽ disponũt. ¶ Sed. ij. dõs. q̃ in prima etate non fuit idolatria ꝓpter recentes memoriam creationis mundi. ex qua adhuc vigebat cognitio vnius dei in mẽte hominũ. in secta aũt etate idolatria est exclusa ꝑ virtutẽ & doctrinas ẽpi qui de diabolo triumphauit. ¶ Sed. iij. dõm. q̃ ratio illa procedit de causa cõsummatiua idolatrie.

Questio. xcv.

Deinde cõsiderandũ est de superstitione diuinatiua. Et circa hoc querunt octo. Primo virtus diuinatiõis sit peccatũ. Secõ vtrũ sit species superstitionis. Tertio de spẽbus diuinatiõis. Quarto de diuinatiõe que fit ꝑ dẽmones. Quinto de diuinatione q̃ fit per astra. Sexto de diuinatiõe que fit ꝑ somnia. Septimo de diuinatiõne que fit ꝑ auguria & aliqs huiusmõi obseruationes. Octauo de diuinatione q̃ fit per sortes.

Ad primũ sic procedit

Videt q̃ diuinatio nõ sit peccũ. Diuinatio enim ab aliquo diuino nomen habet. ꝗ ea que sunt diuina magis ad sanctitatẽ pertinent ꝙ ad peccatũ. ergo videt q̃ diuinatio non sit peccatũ. ¶ Pre. Aug⁹. dicit in li. de li. ar. Quis audeat dicere disciplinam esse malã. Et uerũ. Nullo modo dicerim aliquã intelligentiam malam esse posse. ꝗ aliqua artes sunt diuinatiue ꝑ ꝙ pbm in li. de memoria. videt aũt ipsa diuinatio ad aliquã intelligentiã veritatis pertinere. ergo videt q̃ diuinatio non sit peccatũ. ¶ Pre. naturalis inclinatio nõ est aliqũ malũ. q̃ natura nõ inclinat nisi ad simile sibi. ꝗ ex naturali inclinatione homines solliciteantur ꝓnoscere futuros euẽtus. qõ pertinet ad diuinationẽ. ergo diuinatio nõ est peccatum. ¶ Sed contra est qõ dicit Deut. xviij. Non sit qui phitones cõsulat neq; diuinos. Et in decre. xxj. q. v. dicitur. Qui diuinationes exercent sub regulis quinquennij iaceant sm gradus penitentie duobus. ¶ Rñ. dõm. q̃ in nomine diuinationis intelligitur quedã ꝓnunciatio futurorum. Futura aũt dupliciter ꝓnosci possunt. Uno quidẽ modo in suis causis. Alio modo in seipsis. Cause aũt futurorum triplicitur se habent. Quedã enim producunt ex necessitate & ꝙ suos effectus. & huiusmodi effectus futu-

vl per certitudinē prenosci z prenūciari possunt ex considerazione suarū causarū. sicut astrologi prenunciant eclipses futuras. Quedā vo cause producut suos effectus nō ex necessitate z sp. ꝫ vt in pluribus. raro vō deficiūt. z per hmōi cause pōt prenosci effectus futuri. nō quidē p certitudinē ꝫ p quandā coiecturā. sicut astrologi per considerationē stellarū quedā prenoscere z prenunciare pōt de pluuijs z siccitatibus. z medici de sanitate vel morte. Quedam cause sunt q̄ si fm se considerent se hūt ad virtūtes. qō precipue videt de potētijs rationalibus q̄ se hūt ad opposita fm pōm. z taleo effectus vel cās si qui effectus vt in paucioꝫ casu accidūt. ex natura libri causis p considerationē causarū prenosci nō possunt. quia eoꝝ cause nō hūt inclinationē determinatā ad hmōi effectus. z iō effectus hu iusmodi prenosci nō pōt nisi in seipsis considerent. homines aūt in seipsis hmōi effectus considerare possunt solū dū sunt potētes. sicut cū homo videt Socratem currere z ambulare. ꝫ cōsiderare hmōi in seipsis anteqū fiant est dei ꝓpriū: qui solus in sua eternitate videt ea que futura sunt q̄ p̄sētia. vt in primo habitū ē. Vñ dī Isa. xlj. Annūciate que venura sunt in futurū. z sciemus quia dij estis vos. Si q̄s ergo hmōi futura prunciare aut prenoscere quodcunq; mō pl̄umpserit nisi vo reuelante. manifeste usurpat sibi qō sui est. z ex hoc alicui divini dicunt. vñ dicit Isido. in libro ethymolo. Diuini dicti quasi deo pleni. diuinitate enī se plenos simulāte astutia quadā fraudulentie hoīes futura coniecture. Diuinatio ergo nō dicit si q̄s prenūciet ea q̄ ex necessitate eueniūt vel vt in pluribus q̄ būana rōne prudici possunt. nec; etiā si q̄s futura alia p̄ngenia deo reuelāte cognoscat. tūc eīm nō ipe diuinat. z. q̄ diuinū est recit. ꝫ magis q̄ diuinū est suscipit. tūc aūt solū dicit diuinare q̄n sibi indebito modo usurpat prenūciationes futuroꝝ eventuū. hoc aūt constat esse peccatū. vñ diuinatio sp̄ est peccatū. z ꝓpter hoc Dicto. dicit sup Michēā q̄ diuinatio nō sp̄ in malā ꝑtē accipit. ¶Ad. j. ꝫ dōs. q̄ diuinatio non dicit ab ordinata p̄cipatione alicuius diuini. ꝫ ab indebita usurpatione recti dicit. ¶Ad. ij. dōs q̄ artes quedā sunt ad ꝫnoscendū futuros euētus q̄ ex necessitate vel frequenter eueniūt. q̄ ad diuinationē nō ꝑtinet. ꝫ ad alios futuros euētus cognoscēdos nō sūt aliq̄ vere artes seu discipline. ꝫ fallaces z vane ex deceptiōe demonū introducte. vt dicit Aug. in. xxj. de ciui. dei. ¶Ad. iij. dō. q̄ hō hz naturalē inclinatōz ad cognoscēdū futura fm modum būanū. nō aūt fm indebitū diuinatiōis modū.

Ad secundū sic ꝓcedi tur.

Videt q̄ diuinatio nō sit spēs superstitionis. Idē eīm nō pōt esse spēs diuersoꝝ generū. ꝫ diuinatio videt esse spēs curiositatis vt Aug. dicit in li. de vera religiōe. ergo videt q̄ nō sit species superstitionis. ¶Pre. Sicut religio est cultus debitus. ita superstitio cultus indebitus. sed diuinatio non videt ad aliquē cultū indebitū pertinere. ergo diuinatio nō ꝑtinet ad superstitionē. ¶Pre. superstitio religioni opponit. ꝫ in vera religiōe nō inueniūtur aliq̄ diuinationi p̄tinentia rōne ergo diuinatio nō est spēs superstitionis. ¶Sed cōtra ē qō Origenes dicit in ꝓarchon. Est q̄dā operatio demonū in ministerio prescientie q̄ arti bus quibusdā ab hijs q̄ se demonibus mancipauerūt. nūc p sortes nūc p auguria. nūc p cōitem plationē vmbrarū compbendi videtur. hec aūt oīa operiōe demonū fieri nō dubiū. ꝫ vt Aug. dicit in. ij. de doctrina xp̄iana. quicq̄d ꝓcedit ex societate demonū z hoīm superstitiosum ē. ꝫ diuinatio est spēs superstitionis. ¶Rñ. dō. q̄ sicut supra dictū est. superstitio importat debitū cultū diuinitatis. Ad cultū aūt dei ꝑtinet aliq̄d duplicit. Uno mō cū deo aliquid offertur. vel sacrificiū vel oblatio vel aliq̄d hmōi. Alio mō cū aliquid diuinū assumit. sicut supra dictū est de iuramēto. z iō ad superstitionē ꝑtinet non solū cū sacrificiū demonibus offert p idolatriā. ꝫ etiaꝫ cū aliquo assumit auxilium demonū ad aliquid faciendum vel cognoscendū. Dico aūt diuinatio ex operatione demonū puenit. vel qr expresse demones inuocant ad futura manifestāda. vel qr demones ingerūt se vanis inquisitiōibus futurorum. vt mētes hoīm implicent vanitate. de qua vanitate dicit in p̄. Nō respexit in vanitates et insanias falsas. Dana aūt inquisitio futurorū est quādo aliqs futurū prenoscere tentat. vnde prenosci nō pōt. Manifestū est ergo q̄ diuinatio spēs superstitionis ē. ¶Ad. j. ergo dīm. q̄ diuinatio ꝑtinet ad curiositates q̄tum ad finē intentū qui est p̄cognitio futuroꝝ. ꝫ ꝑtinet ad superstitionē q̄tum ad modum operatiōis. ¶Ad. ij. dīm. q̄ hmōi diuinatio ꝑtinet ad cultū demonū implicitum aliquo vinculo quodā pacto tacito vel expresso cū demonibus. ¶Ad. iij. dōs. q̄ in noua lege mens hois arcet a talium sollicitudine et nō est in nouo lege aliq̄d institutū ad precognitionē futuroꝝ eventuū de temporalibus rebus. In veteri aūt lege q̄ permittebat terrena erāt cōsolatiōes de futuris ad religionē ꝑtinentes. Vñ dī Isa. viij. Et cū dixerint ad vos q̄rite a phitonibus et a diuinis q̄ strident incantatiōibus suis. Habuit quasi rationem. Nunq̄d nō populus a deo suo requirat visionē pro viuis et mortuis? Fuerūt tamē in nouo testamēto etiā aliqui ꝓphete spiritū habentes qui multa de futuris euentibus predixerūt.

Ad tertiū sic procedit.

Videt q̄ non sint determinate plures diuinationis species. Ubi eīm una ratio peccandi nō videntur plures esse peccati species. sed in omni diuinatione est una ratio peccandi. qr sic vitatur aliquis pacto demonū ad cognoscendū futura ergo diuinationis non sunt diuerse species. ¶Pre. actus humanus speciem sortitur ex fine. vt supra habitū est. sed omnis diuinatio ordinatur ad unū finem scz ad prenunciationē futurorū. ergo omnis diuinatio est vnius speciei ¶Pre. figura non diuersificant speciē peccati.

sine ẽ aliquis verbalis verbis vel scripto vel nutu. est eadẽ spẽs peccati. ℌ diuinationes nõ vident differe nisi ꝑm quaslz signa ex quibus accipit precognitio futuroꝝ. ergo nõ sunt diuerse diuinatiõis spẽs. ¶ Sꝛa ẽ ℣ Isidoꝛ. in libro ethymol. enumeratis diuersis spẽbus diuinatiõis ¶ ℟. dõm. q sicut dictũ est. ois diuinatio vult ad precognitionẽ futuri euẽtus aliq̃ demonum ꝓfitio vt auxilio qõ quidẽ vel expresse implorat vel preter intẽtionẽ hominis se occulte demon ingerit ad pnũciandũ futura quedã. que hoibus sunt ignota. eio aũt cognita ꝑ modos de q̃bus in ꝓmio dictũ est. Dęmones aũt expresse invocari solent futura pnunciare multipliciter. Quandoq; qdẽ ꝓstigiosis quibusdã apparitionib⁹ se aspergunt. e audaces hominũ ingeniosos ad pnunciandũ futura. e hec spẽs vocatur ꝓstigium. ex eo q oculi hominũ ꝓstringuntur. qñq; aũt ꝑ somnia. et hec vocatur diuinatio somniorũ. qñq; vero ꝑ momenta aliquoꝝ apparitionẽ vel locutionẽ. et hec spẽs vocatur nigromãtia. qrt dicit Isidoꝛ. in li. ethymolo. nigron grece mortuus. manchia vero diuinatio nũcupat. qz quibusdã precantationibus adhibitis sanguine videnti suscitari mortui diuinare et interrogata respõdere. quãdoq; vero futura pnunciant ꝑ homines vmbras. sicut in arte pticiaca ꝓz. e hec ẽ diuinatio per pithones. vnde Isidoꝛ. dicit pithones a pithone apolline sunt dicti qui dicebatur esse auctor diuinandi. quãdoq; vero futura pnunciant ꝑ aliquas figuras vel signa. que in rebus inanimatis apparẽt. que quidẽ si appareant in aliquo corpore terrestri. puta in ligno vel ferro vel lapide polito vocatur geomãtia. si aũt in aqua idromantia. si aũt in aere aeromantia. si aũt in igne piromantia. si aũt in visceribus animaliũ immolatoꝝ in aris demonũ. vocatur aruspicium. Diuinatio aũt que fit absq; expressa demonũ invocatione in duo genera dividit. quorum primũ est cum ad prenoscendũ futura aliquid cõsideramus in dispositionibus aliarum aliquarũ rerũ. e siquidẽ aliquis conetur futura prenoscere ex consideratione signoꝝ e motuũ siderũ. hoc genus ad astrologos qui e geomantici dicuntur ꝓprie naturalium considerationes diep. Si vero ꝑ motum vel voces animam seu quoscũq; animaliũ. siue ꝑ fantasmata hominũ vel modoꝝ salitus hoc genus generaliter ad augurium. qõ dicitur a garritu animantium sicut auspicium ab inspectione auium. quorũ primũ pertinet ad aures. secundum ad oculos. in auribus ẽm huiusmodi precipue considerari solent. Si vo huiusmodi cõsideratio fiat circa verba hominũ absq; intentione dicta. que ꝙ retroquet ad futurum. qđ valet prenoscere hoc vocabulum omen. Et sic Valerius maximus dicit. olim observatio aliq̃ contracta religioni annexa est. qñ non fortuito motu. ℌ divina prouidentia constare creditur ꝙ fecit. vt romanis deliberantibus virũ ad alium locũ migraret sonte eo tẽpoꝛe centurio quidam exclamauit signifer statue signum hic optime mãebimus. quam voce audita ꝓ omine accepe-

runt transeundi consiliũ ominentes. Si aũt considerent aliquas dispositiones figurarum in aliquibus corporibus visibilibus occurrentes. erit alia diuinationis species. nam ex lineamẽtis man⁹ consideratio. diuinatio sumpta cyromantia vocatur. quasi diuinatio manus. cyros em̃ grece dicit man⁹. diuinatio vero ex quibusdã signis in spatula alicuius animalis apparẽtibus spatulamantia vocat. ℣d secundũ aũt diuinationis genus qđ est sine expressa demonũ invocatione. pertinet diuinatio que fit ex cõsideratione eorum que eveniũt ex quibusdã que ab hominibus serio fiunt ad aliquid occultu inquirendũ. siue ꝑ protractionem puncto⁹ qđ pertinet ad artem geomantie. siue ꝑ considerationẽ figurarũ q̃ proveniũt ex plumbo liquefacto in aquas projecto. siue ex quibusdã cedulis scriptis vel nõ scriptis in occultis repositis dũ considerant quis quas accipiat. vel etiã ex festucis in equalibus ꝓpositis quis maiorem vel minorẽ accipiat. vel etiã ex tarillorum projectione quis plura puncta ꝓjiciat. vel etiã dum considerat quid apertum li bram occurrat. que omnia a somniis nomẽ habẽt. Sic ergo ꝓz̃ triplex diuinatõis genus. quorum primũ est ꝑ manifestã demonũ invocationem. qđ pertinet ad nigromanticos. Secundũ aũt est per solã considerationẽ dispositionis vel motus alterius rei. qđ pertinet ad augures. Tertius est dũ facimus aliquid vt nobis manifestet aliquid occultus. qđ pertinet ad sortes. sub qualibet aũt dorũ multa continentur ex ꝓz̃ dictis. ¶ ℣d .ij. q̃ dõm. q in omnibus ꝑdictis est eadẽ generalis ratio peccãdi. ℌ non eadẽ specialis. multo em̃ gravius est demones invocare q̃ aliqua facere quibus dignũ sit vt se demones ingerant. ¶ ℣d .ij. dõ. q cognitio futuroꝝ vel occultorum est vltimus finis ex quo sumit generalis ratio divinatõis. dividuntur aũt diverse spẽs ꝑm ꝓpria obiecta siue materias ꝓpriaꝛ. in diversis rebus occultis cognitio considerat. ¶ ℣d .iij. dõm. q res quas divinantes attendũt constituunt ab eis nõ sicut signa quib⁹ expriuntur qđ tãz sciũt accidit sicut in demõstratione. ℌ sicut ꝓncipia cognoscendi. manifestũ est aũt q diversitas ꝓncipiorum diversificat speciem etiam in scientijs demonstrativis.

Ad quartũ sic ꝓcedit

Videtur q divinatio que fit per invocationes demonũ non sit illicita. Christus em̃ nihil illicitum cõmisit. ℌ illud .j. Pe. ij. Qui peccatum non fecit. ℌ dominus a demone interrogatus. qđ tibi nomen est: qui respõdit. legio. multi em̃ sumus. vt habet Marci. v. ergo videt q licitum a demonibus aliqđ occultũ interrogare. ¶ Pręterea ꝓ. sortes ꝓz̃ aie nõ fuit illicite interrogãtibus. sed Saul interrogãti de eventu futuri belli a mulliere habẽte spiritũ pithonis apparuit Samuel. et ei futurũ eventũ predixit. vt legit .j. Regũ .xxviij. ergo divinatio q̃ fit ꝑ interrogationes a demonib⁹ nõ est illicita. ¶ Pręterea esse videt veritatẽ ab aliquo sciente inquirere. q̃ vtile est

scire aliqua occulta que ꝓpter demões scirī possunt. sicut apparet in diuinitōe hurtorum. ergo diuinatio que fit p inuocatiōē demoniū nō est illicita. ¶Sed cōtra ē qđ dr Deutro. xviij. Nō inueniat in te qui ariolos scrutetur. neq; phitonica consulat. ¶Rn. dō. q; omnis diuinatio que fit per inuocatiōnem demoniū est illicita duplici rōne. quarū prima sumit ex parte principij diuinationis. qđ fit est pactū expresse cū demone initū per ipsam demonis inuocationē. et hoc est omnino illicitū. Vnde ꝓra quosdā dicit Esa. xxviij. Dixistis genssimus fedus cū morte et cū inferno fecimus pactū. et adhuc grauius esset si sacrificiū vel reuerentia demoni inuocato exhiberet. Secūda ro rō sumitur ex pte futuri euētus demon enī qui intendit perditionē hominū. ex hmōi pacto responsis etiā si aliquādo vera dicat intēdit hominem allectare ad hoc q; ei credat et sic ulterius perducere in aliquid qđ sit saluti humane nociuū. Vnde Athanasius exponēs illud qđ habet Iac. iiij. Increpauit illum dicēs, obmutesce. dicit. Quia vera fatebatur demon, compescebat tamē xp̄s eius sermonē. ne simul cū veritate etiā suā iniquitatem promulget. vt nos ex hīs allectos faciat ne curemus de talibus et si vera loqui videat. nephas enī est vt cū assit nōb scriptura diuina a diabolo instruamur. ¶Ad. j. ergo dr qđ sicut Beda dicit Iac. viij. Non vellet iniquus dñs inquirit. sed vt cōfessa peste qua ęgrotabat virtus curātis grauior emicaret. aliud nāq; est inquirere aliqđ a demone spōte occurrēte. qđ quōq; licet ꝓpter vilitatē alios. maxime cū diuina virtute pōt compelli ad vera dicenda. et aliū demonē inuocare ad cognitionē occultorū inquirendo ab ipso. ¶Ad. ij. dr. q; sicut Aug. dicit ad Simplicianū. non est abiurdū credere aliqua dispensatiōe ꝓmissum fuisse. vt nō dominante arte magica vel potētia. h; dispensatiōe occultā phitonissam et faulem latebat se ostēdere. spiritus sancti afflatib; regis. diuina enī sententia pcussurus. vel nō vere spūs Samuelis a requie sua excitatus est. h; aliqđ fantasma et illusio imaginaria diaboli machinatiōibus facta. qđ scriptura Samuelem appellat. sicut solent imagines rerum suarū nominibus appellari. ¶Ad. iij. dō. q; nulla veritas rpalis pōt comparari dierimento spūs alio saluis. qđ inmānet ex inquisitiōe occulti ꝓ demonū inuocationes.

Ad quintus sic ꝓcedit

Videt q; diuinatio nō fit per astra nō sit illicita. Iscitū est enī ex cōsideratione causarū pcūctare effectus. sicut medici ex dispositione egritudinis pronunciant mortes. sed corpa celestia sunt causa eoꝝ que fiunt in hoc mūdo. vt etiam Dion. dicat. iij. c. de diui. nō. ergo diuinatio h; fit per astra nō est illicita. ¶Pte. scientia humana ex experimēto originē sumit. vt ꝓz ꝓ phūm. j. methaphi. sed p multa experimenta aliqui comperiunt ex cōsideratione siderū aliqua futura posse pronosci. ergo nō videtur esse illicitū tali diuinatione vti. ¶Pte. diuinatio dicitur esse illicita in quam inuitur pacto cū demonibus inito. h; hoc nō fit in diuinatiōe que fit per astra. h; solū considerat dispositio creaturarum vel. ergo videt q; hmōi diuinatio nō sit illicita.

¶Sed 3 est qđ Aug⁹. dicit in. iij. confess. Illos ꝓfunctarios quos mathematicos vocāt consulere non desistebam. quasi nullū esset eis sacrificium. et nulle precēs ad aliquē spm ob diuinationem dirigent. qđ tamē xpiana vera pietas ex pellit damnat. ¶Rn. dō. q; sicut dictū est. diuinationi que ex opinione falsa vel vana procedit ingerit se operatio demonis vt homines animos implicet vanitati aut falsitati. vana aūt aut falsa opinione vtit. si quis ex cōsideratione stellarū futura velit pronosci. que p ea pcognosci non possunt. Est ergo considerandū q; p celestiū corpoū inspectionem de futuris possit pronosci. et de his qđē que ex necessitate eueniunt manifestū est q; p considerationē stellarū possunt pronosci. sicut astrologi pronunciant eclipsim futuram. Circa pcognitionē vero futuroꝝ euentuum ex cōsideratione stellarū diuersi diuersa dixerunt. Fuerūt enī qui dicerent q; stelle ponūt significant. h; faciant ea que ex earum cōsideratione pronunciant. Sz hoc irrationabiliter dicit omne enī corpale signū vel est effectus eius cuius est signū. sicut fumus significat ignē a quo causatur. vel procedit ab eadē causa. et sic designat causam. et p consequēs significat effectum sicut iris quandoq; significat serenitatē. inqrū causa eius est causa serenitatis. Nō aūt pōt dici q; dispositiones celestiū corpoū et motus sint effectus futuroꝝ euentuū. nec iterū pōt reduci in aliquā superiorē causam pmunē que sit corporalis. possunt aūe reduci in viam causam cōmunē que est prouidētia diuina. sed alia rationē disponunt a diuina prouidentia motus et situs celestiū corpoū. et alia rōne euentus contingentium futuroꝝ. qr illa disponunt sm rōnem necessitatis. vt semp eodē modo. pacificē. hec autem sm rationē contingentis et variabiliter cōtingant. vnde nō potest esse q; ex inspectione siderum accipiat pcognitio futuroꝝ. nisi sicut ex causis pronoscunt effectus. Dupliceo autē effectus subtrahunt causalitati celestiū corpoꝝ. Primo quidē oēs effectus p accidēs cōtingentes. sive in rebus humanis. sive in rebus naturalibus. qrm probat in. vj. metaphi. ens per accidens non habet causam et precipue naturalē. cuiusmodi est virtus celestiū corpoꝝ. qr qđ p accidens fit nec est ens ꝓpter nec vnū. sicut q; lapide cadēte fiat terremotus. vel q; homine fodiente sepulcrum inueniatur thesaurus hec enī hmōi non sunt simpliciter vnū. h; simplr multa operatio aūt nature semp terminat ad aliquod vnū. sicut ꝓcedit ab vno principio qđ est. forma rei naturalis. Secūdo aūt subtrahunt causalitati celestiū corpoū actus liberi arbitrij. qđ est facultas voluntatis rationis. intellectus cui sine ratio non est corpus nec actus organi corporei. et per cōsequens nec voluntas que est in ratione. vt ꝓz ꝓ phūm. iij. de aia. nullū aūt corpus

poteſt impulere in rem incorpoream. vnde im
poſſibile eſt q̄ corpora celeſtia directe impulſe
in intellectū r voluntatē hoc eis eſſet poſſere in
tellectum non differre a ſenſu. q̄ Ariſto. in li. de
aia ponat bto qui dicebāt q̄ ratio volūtas eſt
in hominibus qualem in die inducit paterviro
rum deorum. i. ſol vel celum. vnde corpora cele
ſtia non poſſunt eſſe q̄ ſe cauſa opationū liberi
arbitrij. poſſunt tamen ad hoc diſpoſitiue incli
nare inferiora inprimunt in corpus humanū. et
per conſequēs in vires ſenſitiuas que ſunt actus
corporalium organorū. que inclināt ad humanos
actus. q̄ tamē vires ſenſitiue obediunt ra
tioni. vipz per pbm in. iij. de aia. et. j. ethicorum.
nulla neceſſitas ex hoc libero arbitrio impone
tur. ſed cōtra inclinationē celeſtium corpoꝝ ho
mo poteſt per rationē agere. Si quis ergo cōſi
deratione aſtroꝝ vtatur ad precognoſcēdos fu
turos caſuales vel futuros euentus. aut etiaz
ad cognoſcendū per certitudinē futura opa ho
minū. procedit hoc ex falſa r vana opinione. et
ſic operio demonia ſe immiſcet. vnde erit diui
natio ſuperſtitioſa et illicita. Si vero aliqs vtat
conſideratiōe aſtroꝝ ad precognoſcendū futu
ra que ex celeſtibus cauſant corpebus. puta ſic
citates r plantas et alia hmōi. nō erit illicita di
uinatio. nec ſuperſtitioſa. Et ſm hoc ptz reſpōſio
ad. j. ¶ Ad. ij. dōm. q̄ hoc q̄ aſtrologi ex conſi
deratione aſtroꝝ frequēter vera p̄nūciant con
tingit dupliciter. Vno quidē modo quia plu
res hominū paſſiones corporales ſequuntur. r
ideo actus eoꝝ diſponunt vt in planibus. Sm
inclinationē celeſtiū corporū. pauci aūt ſunt. i.
ſoli ſapientes q̄ ratione hmōi inclinatiōes mo
derent. r ideo aſtrologi in multis vera pronū
ciant. r precipue in cōmunibus euētibus q̄ de
pendent ex multitudine. Alio modo ex ꝑte de
mones ſe immiſcentes. vnde Aug⁹. in. q. ſuper
Geñ. ad lrām dicit. Fatendū eſt quando a ma
thematicis vera dicuntur. inſtinctu quodam oc
cultiſſimo dici. q̄ō neſcientes hīāne mētes pa
timur. q̄ō tamen ad decipiendos homines ſit
ſpiritus immundoꝝ ſeductorum operatione.
qui quedaz vera de temporalibus rebus noſſe
permittunt. vnde concludit q̄ ex ꝑte bono
chriſtiano ſunt mathematici ſiue quilibz impie
diuinantium. r maxime dicentes vera cauendi
ſunt. ne conſortio demoniorū animā decipiam
pacto quodā ſocietatis inrectant. Et q̄ hoc ptz
ſſio ad. iij.

Ad ſextum ſic procedi

tur. Videt q̄ diuinatio que ſit per ſomnia non
ſit illicita. Dei em inſtructione diuina non eſt il
licitum. ſed in ſomnijs homines inſtruuntur a
deo. dicit em Job. xxxiij. Per ſomniū in viſiōe
nocturna q̄n irruit ſopor ſup homines et dormiūt
in lectulo. tunc aperit. i. de⁹ aures virorū et erudi
ens eos inſtruit diſciplina. q̄ vti diuinatiōe que
eſt q̄ ſomnia nō ē illicitū. ¶ Pre. illi q̄ interpre
tant ſomnia ꝑtinent diuinatiōe ſomniorū. ſed
ſancti viri legūt ſomnia interpretaſſe. ſic Joſeph
eſt interpretatus ſomnia pincerne Pharaonis
et magiſtri pistorū. vt legit Geñ. xli. r Dan. in
terpretatus eſt ſomnia regis babylonis vt habet
Dan. ij. et. iiij. ergo diuinatio ſomniorū nō eſt il
licita. ¶ Pre. illud q̄ō cōmuniter homines experi
mentur irrationabile eſt negare. ſ. homines experi
untur ſomnia habere aliquā ſignificationē futu
roꝝ. ergo vanū eſt negare ſomnia habere vim
diuinationis. ergo licitū eſt eis intendere. ¶ Ps
cōtra eſt q̄ dicit Deutro. xviij. Nō inueniat in
te qui obſeruet ſomnia. ¶ Reſpō. q̄ ſicut dictū
eſt. diuinatio que innititur falſe opinioni eſt ſu
perſtitioſa et illicita. ideo ꝑſiderare oportet q̄ ſit
verū circa precognitionē futuroꝝ de ſomnijs.
Dūt autez ſomnia futuroꝝ euentuū quandoq̄
quidē cauſa pura cum meno aliquo ſollicita
ex his que videt in ſomnijs inducit ad aliquid
faciendū vel vitandū. Quandoq̄ vero ſomnia
ſunt ſigna aliquoꝝ futuroꝝ euentuū: in finem
reducunt ad aliquā cauſam cōem ſomniorū tu
turis euentibus. r ſm hoc pluriēs precogniti
onis futurorum ex ſomnijs fiunt. Eſt ergo con
ſiderandum que ſit cauſa ſomniorū. et an poſ
ſit eſſe cauſa futurorum euentuū. vel ex poſſit
cognoſcere. Sciendū eſt ergo q̄ ſomniorū quī
dem quādoq̄ eſt cauſa interius quādoq̄ exteri
us. Interior aūt ſomniorum cauſa eſt duplex.
Vna quidē animalis. in finem ſcz ea occurrūt
bois fantaſie in dormiēdo. circa quā et⁹ cogita
tor affectus fuit imotus in vigilādo. r talis cau
ſa ſomniorū nō ē cā futuroꝝ euentuū. vñ hmōi
ſomnia p accidēs ſe hūt ad futuros euētus. et ſi
q̄nq̄ ſimul ocurrant erit caſualis. q̄nq̄ vo cauſa
intrinſeca ſomniorū ē corpalis. nam ex interiori
diſpoſitiōe corpis ſomiat aliqs motus in fantaſia
ꝓueniens tali diſpoſitōi. ſic boi in q̄ abūdāt
frigide humores occurrūt in ſomnijs q̄ ſit vel
in aqua vel in niue. r ꝓter hoc medici dicūt eſ
ſe intendendū ſomnijs ad cognoſcendā interio
res diſpoſitōes. Cauſa aūt ſomniorū exterior ſi
militer eſt duplex. ſ. corpalis r ſpūalis. Corpo
ralis quidem inſtinctus imaginatiue dormiētis im
mutat vel ab aere cōmuni vel ex impreſſione
celeſtis corpis. vt ſic dormiens aliquas fantaſie
appareant conſonnes celeſtiū diſpoſitiōi. Spi
ritualis aūt cauſa eſt q̄nq̄ quidem a deo qui mini
ſterio angelorū alijs hoibus reuelat in ſomnijs.
Sm illū Numeri. xij. Si qs fuerit inter vos ꝓphe
ta dñi. in viſione apparebo ei. vel per ſomnium
loquar ad illū. q̄nq̄ vero operatione demonū a li
quas fantaſie dormiēdibus apparēt. ex quib⁹ q̄n
q̄ aliqua futura reuelāt his qui cum eis habent
pacta illicita. Sic ē dicm. q̄ ſi qs vtat ſomnijs
ad ꝓcognoſcēda futura Sm q̄ ſomnia ꝓcedunt
ex reuelatiōe diuina. vt ex cauſa nāli inueniēda
ſiue extrinſeca. Sm quā pōt ſeviens talis extendi
re non erit illicita diuinatio. ſi aūt hmōi diui
natio cauſet ex reuelatiōe demonū cū quib⁹ pa
cta habent expreſſa q̄ ad hoc inuocant. vel tacita
q̄ hmōi diuinatio extēdit ad q̄ ſe non pōt ex
tendere erit diuinatio illicita et ſuperſtitioſa. Et q̄
hoc patet ſſio ad obiecta.

Ad septimū sic ꝓcedit

Videt q̄ diuinatio ⁊ sit per auguria et somnia ⁊ aliqs hmōi obseruatiões exteriorū rerū nō sit illicita. Si em esset illicita sancti viri ea nō vterent. Ꝫ de Ioseph legit q̄ auguriis intendebat. legit em Gen. xliiij. q̄ dispēsator Ioseph dixit. Cyphum quem furati estis ipe est in quo bibit dñs meus. ⁊ in quo augurari solet. ⁊ ipe postea dixit fratribus suis. Nm ignorastis q̄ nō sit sicut mei in augurandi scientia. ergo vti tali diuinatione non ē illicitū. ¶ Prēt. quos aliqs circa futuroꝝ euentus temporū naturaliter cognoscunt aliqua. Nm illud Hiere. viij. Milnus in celo cognouit tēpus suū. turtur ⁊ hirundo ⁊ ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Ꝫ naturalis cognitio ē ineffabilis ⁊ a deo. ergo vti cognitione animas ad prēcognoscendū futura qō est augurari nō videt esse illicitū. ¶ Prēt. Hedeon inter numeros sanctorū ponitur vt pz ad Hebr. xj. sed Hedeon visus fuit omine ex hoc q̄ audiuit recitationē ⁊ interpretationē cuiusdā somnij. vt Iudicū. vij. cꝛ. similiter Heliezer seruꝰ Abrahe vt legitur Gen. xxiiij. ergo videt q̄ talio diuinatio non sit illicita. ¶ Sꝫ est qō de Deutoñ. xviij. Non inueniatur in te qui obseruet auguria.

¶ Rñ. dicm. q̄ motus vel garritus auiū vel quecūq̄ dispositiões hmōi in rebus ꝑsiderate manifestū est q̄ nō sunt causa futuroꝝ euentuū. vt ex eis aliqua futura cognoscant. nec cognosci possunt sic ex causis. Relinquit ergo q̄ si ex eis aliqua futura cognoscant. hoc erit inquꝫ sunt effectus aliquarū causarū que etiā sunt causantes vel ꝓcognoscentes futuros euentus. Cause aūt operationū humanarū aialiū est instinctus ꝺdas quo mouēt in motū nature. nō. n. hūt dominiū sui actus. Hic aūt instinctus pōt ex duplici cā ꝓcedere. Uno ꝺdes mō ex cā corpali. cū. n. humana aialia nō habeāt nisi viam sensitiuā cui⁹ obiū potētie sunt actus corpalis⁹ organoꝝ. inducit eoꝝ alia dispositō continuata corpoꝝ. ⁊ pmodum alterat celestiū. ⁊ iō nihil phibet aliqꝰ eorum operationes ee futuroꝝ signa inquꝫ ꝑcognoscantur dispositiōibus corpoꝝ celestiū ⁊ actio cōtrārijs ex q̄ proueniāt alia futuri euentus. Iu h̄ mō duo ꝑsiderari ꝑt. Primū ꝺdē vt operatões hmōi non excēdant nisi ad ꝓcognoscēda futura q̄ causantur q̄ motus celestiū corpoꝝ vt supra dictus est. Secōo vt non excēdant nisi ad ea q̄ aliqliter pñt ad hmōi aialia genere. ꝓsequuntur. u. q̄ celestia corpa ꝓgnatione quāda nālem ⁊ instinctū ad ea que coꝝ vite sunt necessaria. sic sunt imutatiões q̄ fiunt q̄ pluuias ⁊ ventos ad alia hmōi. Alio mō instinctus hmōi causant ex cā spūali. i. vt ex bo vt pz in celibus sup xpm descendēte. ⁊ in eo qui pauit Heliam. ⁊ in eo qui euomuit eicit Ionam. vel etiā ex demonib⁹ qui vtunt hmōi operationib⁹ humanis aialiū ad applicādos sibi hoim vanis opinionib⁹. Et cadē rō videt esse de oibus aliis hmōi ꝑcēp de hoibus. q̄ sūt humana que accipiunt ꝓ homine non subdunt dispositioni stellarū. disponunt tamen sm diuinam prouidentiam. ⁊ q̄dq̄ sm demonū ōparationem. Sic ergo dām q̄ oia hmōi diuinatio si extendatur vltra illud ad qō potest pūgere ꝑs ordinem nature vel diuine prouidentie. est inquisitiosa ⁊ illicita. ¶ Ad. j. ergo dās. q̄ hoc qō Ioseph dixit nō esse aliquē sibi simile in scientia augurandi. Nm Aug. loco citū nō scio. referēdo forte hoc ad illud quod vulgus de eo opinabat. ⁊ sic etiam dispēsator eius locutus est. ¶ Ad. ij. dām q̄ illa auctoritas loquit de cognitione auū respectu eoꝝ q̄ ad eas ꝓtinent. ⁊ ad hec ꝓcognoscenda cōsiderare eas vocco. ⁊ motus non est illicitū. puta si qꝭ ex hoc q̄ cornicula frequenter crocitat. ꝑicat pluuiam cito esse futurā. ¶ Ad. iij. dām. q̄ Hedeon obseruauit recitationem et expositionē somnij accipiētis ea ꝓ omine q̄si ordinata ad sui instructionem a diuina prouidentia. et similiter Heliezer attēdens verba puelle ex occasione ꝓmissa ad deū.

Ad octauū sic ꝓcedit

tur. Videt q̄ diuinatio sortū non sit illicita. q̄ sug illō ꝑb. In manibus tuis sortes mee. dicit glo. sug. Sors non est aliqd malū. Ꝫ reo in humana dubitatiōe diuinū iudicū volūtatem.

¶ Prēt. ea q̄ a sanctis in scripturis obseruata leguntur non vident esse illicita. sed sancti viri tam in veteri q̄ in nouo testamento inuenimus sortibus vsi fuisse. legit em Iosue. vij. q̄ Iosue ex ꝓcepto dñi iudicio sortium punitū Achan q̄ de anathemate surripuerat. Saul etiā sorte deprehendit filiū suū Ionathan mel comedisse. vt habet. j. Reg. xiiij. Ionas etiā a facie dñi fugiēs sorte deprehēsus est. ⁊ in mare detectus vt legit Ione. j. Zacharias etiā sorte exiuit incensū ponere. vt legit Luc. j. Mathias etiā est sorte ab apīs in apostolatū electus vt legit. Act. j. q̄ videtur q̄ diuinatio sortium nō sit illicita. ¶ Pic. pugna pugilū que monomachia dicit. i. singularis certatio. ⁊ iudicia ignis ⁊ aque que dicūtur vulgaria vident ad sortes genere. q̄ ꝑ hmōi aliqua exquirunt occulta. Ꝫ hmōi non videntur esse illicita. qꝭ et Dauid cū ꝓbellisteo singulare misse certamen legitur. vt habet. j. Reg. xvij. ergo videtur q̄ diuinatio sortū nō sit illicita.

¶ Sed cōtra est qō in decretis. xxxvj. q. v. dicitur Sortes quibus cuncta vos vestrio discrimina tio ꝓmittitis. quas patres damnauerūt. nihil aliud q̄ diuinationes ⁊ maleficia decernimus. Quibus volumus omnino illas damnari. ⁊ vltra inter xpianos nolumus nominari. ⁊ ne exercentur anathemate interdicto ꝓhibem⁹. ¶ Rñ. dicm. q̄ sic supra dictū est. sortes ꝓprie dicunt cum aliquid fit vel eius cultus consideratio aliquid occultum innotescat. ⁊ quidē si queratur iudicio sortium. quid cui sit adhibendū siue illud sit rei possessa siue sit bonor⁹ vel dignitas seu pena seu actus aliqua. vocatur sors diuisoria. si aūt inquiratur qui agere oporteat. vocatur sors consultoria. si vero queratur quid sit futurum: vocatur sors diuinatoria. Actus aut hominum qui requiruntur ad sortes nō subdantur dispositioni

stellarū. nec erit eventus ipsoꝝ. vnde si quis ea intendēt sortibus vtatur quasi hmōi actus humani qui requirunt ad sortes. Fin dispositionez stellarū fiunt effectū. vana ⁊ falsa est opinio. ⁊ p consequēs non carēt peccatū inquisitiōe. ex quo talis diuinatio erit superstitiosa ⁊ illicita. hac aūt causa remota necesse ē q̄ sortilegū actuum expectetur eventus vel ex fortuna vel ex aliqua spirituali causa dirigēte. ⁊ siquidem ex fortuna q̄ locū habere p̄t solū in diuersa sorte. non videt habere nisi sententiā vanitatis. sicut si aliquis nō valēres aliq̄d concedere dubitare. vellent sortib⁹ ad diuisionē vti quasi fortune exponentes q̄ quam partē acciperet. Sicco ex spūali causa expectet sortū iudiciū. quandoq̄ q̄dez expectat ex demonibus. sicut legit Exech. xxi. q̄ rex babylonis stetit in bibio in capite duarū viarū. diuinationē querēs. omisēs sagittas. interrogauit idola. ⁊ extra consuluit. ⁊ talēs sortes sunt illicite ⁊ fm canones p̄hibent. Quis vero expectat a deo fm illud Prouerb. xvi. Sortes mittunt in sinum. ⁊ a deo temperantur. et talis sors fm se non est malū vt Aug. dicit. Potest tñ in hoc qua dupliciter peccū incidere. Primo si quidez absq; vlla necessitate ad sortes recurrat. hoc em videt ad dei tentationez ptinere. Vnde Ambro. dicit sup Luc. q̄ sine eligit humano iudicio non comprehēdit. Secūo si q̄n ex necessitate absq; reuerentia dei sortibus vtat. Vñ sup Actus apl̄oꝝ dicit Beda. Si qui necessitate aliqua compulsi deū patiāt sortibus exemplo apostolorū esse consulendum videāt hoc ipsoꝝ apostolos non nisi collecto fratrū cetu ⁊ precibus ad deum fusis egisse. Tertio si diuina oracula ad terrena negocia querant. vñ Aug. dicit ad inquisitiones Januarii. Dico q̄ de paganis euāgelicis sortes legunt. ⁊ quid operādus sit vt ad petitio faciant q̄s ad demonia cōsulēda cōcurrant. tamē ista mihi displicet consuetudo ad negocia secularia ⁊ ad vite humane vanitates diuina oracula velle cōuertere. Quarto si in electionibus ecclesiasticis que spūsancti inspiratione fieri debēt aliq̄ sortibus vtant. Vñ sicut Beda dicit super Actus apl̄oꝝ Mathias ante pentheccosten ordinatus sorte querit. q̄. f. nōdū erat plenitudo spūsancti i ecclesia effusa. sepē aūt diaconi postea nō sorte q̄ electōe discipulorū sūt ordinati. Secūo aūt ē vt sortibus diuinatibus. q̄ ad terrenas dispositionē ordinant. in quarū electōe plerūq; boies sortibus vsunt. sic ⁊ in epalia rez diuisiōe. Sexto necessitas immune ac licitū ē cū debita reuerēcia sortib⁹ diuinū iudiciū implorare. vñ Aug. dē in epla ad Bonifacū. Si inter dei ministros sit viceptatio q̄ eorum p̄fectiōis ope maneāt ne fuga fiat oim. ⁊ q̄ eoꝝ fugiāt ne morte oīm deseraꝫ ecclesia. si hec viceptatio aliter nō possuit terminari. ḡtia mihi videt q̄ maneāt q̄ fugiant sorte eligēdi sunt. Si in primo de doctrina xp̄iana dē. Si cui abūdaret aliq̄d qd̄ opteret dari eio q̄ nō haberēt. nec duobus dari posset si tibi occurrāt duo quoꝝ neuter alit̄ vel indigentia vel egr̄e ⁊ alit̄ necessitate superet. nihil iustius facere eo q̄ut sorte eligeres cui dandū ēt qd̄ pari virtute nō possis Et q̄ hoc p̄tinet ad. j. ex. ij. (Sed. nij. obm. q̄ in dicta ferri candelas vel aque feruētis ordinatur quidē ad aliqua⁹ petā occulti inquisitionē p aliquid qd̄ ab hoie fit. ⁊ in hoc cōuenit cū sortibus inq̄rū cū expectat aliq̄d miraculosus effectus a deo. cecidit cōem sortiū rōnem. vñ hmōi iudicia illicitū reddit. cum q̄ ordinat ad iudicanda occulta q̄ diuino iudicio reseruant. cum ergo q̄ hmōi iudicia non ē auctoritate diuina sancita. vñ. ij. q. v. in decreto Stephani pape dicit. Ferri candelas vel aque feruētis examinatōe cōfessionē extorqueri a quolibet sacri nō censent canones. ⁊ q̄ sanctoꝝ patrū documēta sanciunt nō ē superstitiosa admixtōe nō est p̄sumēdū. spōtanea cū cōfessiōe vel testiū approbatōe publicata delicta habita p̄ oculos dei timore concessa sunt nō regnum iudicare. occulta vero incognita illi sunt relinquenda q̄ solus nouit corda filioꝝ hoim. Et cadē rō videt esse de lege duelli. nisi q̄ plus accedit ad cōem rēmē sortiū in q̄bus nō expectat ibi miraculosus effect⁹. nisi forte q̄ pugiles sunt valde ip areo pruritu artis

(Questio. xcvij.

Deinde ꝓsideranduꝫ est de superstitionib⁹ obseruantiaꝝ. Et circa hoc quer̄unt ḡtuor. Primo de obseruātijs ad scientiā acquirendam q̄ faciunt in arte notoria. Secūo de obseruātijs q̄ ordināt ad aliqua corpa imitanda. Tertio de obseruātijs q̄ ordinant ad coniecturas sumēdas de futuris vel de occultis. Quarto de suspensionib⁹ sacroꝝ dominoꝝ ad collum.

Ad primuꝫ sic ꝓcedit

Videt q̄ vti obseruantijs artis notorie nō sit licitū. Dupl̄ est cū aliq̄d illicitū. Uno mō fm genus opis. sic homicidiū vel furtū. Alio mō ex eo q̄ ordinat ad malū finez. sic cū aliq̄s dat elemosynā xp̄i intuit̄ ḡtiaꝫ. ⁊ ea q̄ obseruant in arte notoria fm genus opis nō sunt illicita. sunt em quedā scientie et opera q̄ ad deū ordināt. etiam ad bonū finē. s. ad scientiā acq̄rendā. Sed hmōi obseruatiōibus nō est illicitū. (Preterea Dan. j. legit. q̄ pueris abstinēnt⁹ dedit dē sciam⁹ disciplinā. in oi libro⁹ sapia. ⁊ obseruātie artis notorie sunt fm aliq̄ scientia ⁊ abstinētias quasdam. ergo videt q̄ nullus sortilegus ars illa effectum. nō ergo illicita est ea vti. (Preterea videt esse inordinatū a demonibus inquirere de futuris. quia ea non cognoscunt. sed hoc est spūus dei. vt dicum est. sed veritates scientiarū demones sciunt. quia scientie sunt de his que sunt ex necessitate semp. que subiacēt humane cognitōi ⁊ multomagis demonū q̄ sunt spūalia corpa. vt Aug. dicit. ⁊ non videt ee p̄tm vti arte notoria etiā si per demones fiantur effectū. (Sed contra est qd̄ dicit Deut. xviij. Non inueniat in te qui ḡrat a mantia veritatē. que q̄dē inquisitio nisi fiunt auxilio demonū. ⁊ p obseruātias artis notorie

vle inquirit cognitio veritatis per quedã pacta significationis cũ demonibus inita. ergo vti arte notoria non est illicitũ. ¶ Ḥ. dom. q̃ ars notoria est & illicita ineffica. Illicita quidẽ est. quia vtitur quibusdã ad sciẽtiã acquirendam: que nõ habent fm se virtutẽ causandi scientiam sicut inspectionẽ quarundã figurarũ & prolatõe quorundã ignotorũ verborũ & alia hmõi. & ideo hmõi ars non vtit bis vt causis. Ḥ vt signis. non aũt vt signis diuinitus institutis. sicut sũt sacramentalia signa. vñ relinquitur q̃ sint supuacua signa. & p̃ consequẽs pmissa ad pacta quedã significationis cũ demonibus placita atq; fede facta. & ideo ars notoria penitus est repudianda & fugienda xp̃iano. sicut et alie artes nugatorie vel nocie superstitiosis. vt Aug. dicit in .ij. de doc. xp̃iana. Est etiã hmõi ars ineffica ad sciẽtiaz acquirendã. cũ est p̃ hmõi artẽ non intẽdat acquisitio scientie p̃ modũ hominũ connaturalez. scz adiuuẽdo vel addiscẽdo. consequẽs est q̃ ille effectus vel expectet a deo vel a demonib⁹. Certũ est aũt aliquos a deo sapiam & scientiaz p̃ infusionez habuisse. sicut de Salomone legit .iij. Regũ iij. Et .ij. Paralip. Dominus etiam discipulis suis dicit. Luc. xxj. Ego dabo vobis os sapiam cui non poterũt resistere & contradicere oẽs aduersarij vestri. Ḥ hoc donũ nõ dat quibuscũq; aut cũ certa obseruatõe. ḥ fm arbitriũ spiritussancti. Fm illud .j. ad Cor. xij. Alij ꝺ̃ datur per spm̃ sermo sapiẽtie. alij sermo sciẽtie fm eundẽ spiritũ. & postea subdit. Hec oia operatur vnus atq; idem spũs diuidẽs singulis p̃ut vult. Ad demones aũt non p̃tinet illuminare intellectũ. vt habitũ est in prima huius operis parte. acquisitio aũt sciẽtie & fides fit p̃ illuminationem intellectus. & tñ nullus vnq̃ p̃ demonez scientiã acquisiuit. vñ Aug. dicit in .x. de ci. dei. Porphyriũ fateri theurgicis theletis in organismis demonũ animẽ intellectu alij nihil purgationis accidere qñ ea faciat idoneam ad videndum deũ suũ. & p̃picieda ea que vera sunt qualia sunt oia scientiaz theoremata. possent tamẽ demones verbis hominibus colloquẽtes exprimere aliqua sciẽtiarũ documẽta. ḥ hoc nõ queritur p̃ artẽ notoriã. ¶ Ad .j. ergo dom. q̃ acquirere scientiã bonã est. sed acquirere eã modo indebito non est bonũ. & ad hũc finem intẽdit ars notoria. ¶ Ad .ij. dom. q̃ pueri illi nõ abstinebãt fm vanã obseruantiaz artis notorie. sed fm auctoritatem legis diuine nolẽtes inquinari cibis gẽtiliũ. & ideo merito obediẽtie cõsecuti sunt a deo scientiaz. Fm illud p̃s. Cum pessimo intellexi. quia mandata tua custodiui. ¶ Ad .iij. dom. q̃ exquirere cognitionẽ futurorũ a demonibus non solum est peccatũ propter hoc q̃ ipsi futura cognoscant. sed p̃ter societatem cũ eis illicitaz que etiã in p̃posito non habet locum.

Ad secundũz sic pcedi

tur. Videt q̃ observationes ordinate ad corporum immutationẽ puta ad sanitatem vel ad aliquid huiusmodi non sint illicite. Licitũ enim est vti naturalibus virtutibus corpoꝝ ad propriosꝰ effectus inducẽdos. res aũt naturales habent quasdã virtutes occultas: quarũz ratio ab hoie assignari non põt. sicut q̃ adamas trahit ferrũ. et multa alia q̃ Aug. enumerat .xxj. de ciui. dei. ergo videt q̃ vti hmõi rebus ad corpa immutãda non sit illicitũ. ¶ Pr̃. Sicut corpora naturalia subdunt corporibus celestibus. sic etiã corpora artificialia. puta imagines sortiunt aliquã virtutẽ occultaz a corporibus celestibus ad aliquos effectus causandos. ergo vti eiusmodi alijs huiusmodi non est illicitus. ¶ Pr̃. Demones etiam possunt multiplicitez corpora transmutare vt dicit Aug. iij. de tri. Ḥ cuius virtutes a deo est. ergo videtur eorũ virtute ad aliquas huiusmodi immutationes faciendas. ¶ Sed contra est qđ Aug. dicit in .ij. de doc. xp̃ian. q̃ ad superstitiones primo volumina magicaꝝ artium & ligaturaꝝ remedia que medicoꝝ quoq; disciplina cõdemnat. sine in incantationibus. sine in quibusdã notis quas caracteres vocant. sine in quibuscũq; rebus suspendendis atq; signandis. ¶ Ḥ. dõs. q̃ in his que fiunt ad aliquos effectus p̃iculares inducẽdos considerandũ est vtrũ naturaliter videant posse tales effectus causare. sic eñ non erit illicitũ. licet eis causis naturalibus adhibere ad quosdã effectus. dum autez aliter non videantur posse tales effectus causare. consequens est q̃ nec ad hoc debeãtur ad hoc effectus causandos tanq̃ causa. Ḥ solum quasi signa. & sic pertinent ad pacta significationis cum demonibus inita. vñ Aug. dicit .xxj. de ciui. dei. Illiciuntur demones per creaturas quas non ipsi Ḥ deus condidit. delectationibus p̃ sua diuersitate diuersis. nouis aut alia cibis. Ḥ vt signis signis. q̃ cuiusq; delectationi congruunt q̃ varia genera lapidum. herbarũ. lignoꝝ. animaliũ. carminũ etiã. ¶ Ad .j. q̃ dom q̃ si simplr adhibeant res naturales ad aliquos effectus producẽdos ad quos putant naturalẽ habere virtutẽ nõ est superstitiosum vel illicitũ. Secus aũt adiungant vel caracteres aliquos. vel alia quo nomina. vel alie quecũq; varie observationes q̃ manifestũ est naturaliter efficacia nõ habere. erit superstitiosum & illicitum. ¶ Ad .ij. dom. q̃ virtutes naturales corporum naturalium consequuntur eorum formas substantiales quas sortiuntur ex impressione celestiũ corporum. et ideo ex eorundem impressione sortiuntur quasdam virtutes actiuas. sed corporum artificialium forme procedunt ex conceptione artificis. & cum nihil aliud sit compositio. ordo & figura. vt dicitur in primo physicoꝝ nõ possunt habere naturalem virtutem ad agendum. & inde est q̃ ex impressione celestium corporum nullam virtutem sortiantur inditam sunt artificialia. sed solum fm materiam naturales. Falsum ergo qđ Porphirio videbat. vt Aug. dicit in .x. de ciui. dei. herbis & lapidibus & animalib⁹ et sonis certis quibusdaz vocibus & figuratis

nibus arg figmentis quibusdam e observatio in celi conversione morbus siderū. fabricari in tra ab hostibus potestatco idoneas siderū vanis effectibus exequendas. quasi effectus magicarū artiū ex virtute celestiū corpoꝝ pueniret. ℟ sic Aug. ibidē subdit Tonū hoc ad demones pertinere sudificatores aiarum sibi subditarū. vñ etiā imagines q̄s astronomicas vocāt. ex operatione demonū būt effectū. cuius signū ē q necesse est eis inscribi quosdaꝝ caracteres q̄ naturaliter ad nihil opant. non em̄ est figura actionis naturalis principalis. Sed in hoc differunt astronomice imagines nigromanticis. q in nigromanticis fiunt expresse invocatōes e pactigia quedā. unde pertinēt ad expressa pacta cū demonibus inita ℟ in aliis imaginibus sunt quedā tacita pacta p figurarū seu caracterū quedaꝝ signa. ¶ Sed. in. dom. q ad dominū divine maiestatis pertinet ut demones subsint ut eo vertatur deus ad quicunq; voluerit. ℟ est ei pter demones bellū indictum. vñ nullo modo licet homi demonū auxilio uti per pacta tacita vel expressa.

Ad tertiū sic procedit.

Videt q̄ observatiōes que ordinant ad prognoscendaꝝ aliqua fortuna vel infortunia non sint illicite. Inter alia em̄ infortunia hominum sunt etiā infirmitates. ℟ infirmitates in boibus quedā signa precūt q̄ etiā a medicis observant ergo observare hmōi significatōes nō videt ee illicitū. ¶ Pre. irrationale ē negare illud qđ ꝯi cōiter dcō experiunt. ℟ quasi ocīs experiunt q̄ aliqua ia vel loca vel verba audibilia occurrisse hominū siue aialium siue dictoꝝ aut inordinatū actuū aliq̄s presagiū habēt boni vel mali futuri. ergo observare illa nō videt ee illicitū. ¶ Pre. actus hominū e eventus ex divina paridēcia dispoūt fm̄ ordinē quē videt. ad quē pertinere videtur q̄ precedētia sint subsequentiū signa. vñ ea que antiquis patribus peregerūt. signa sunt eoꝝ que in nobis complent. vt ps̄ p apl̄m. 1. ad Cor. x. Observare aūt ordinē ex divina paridē tia precedentē non ē illicitū. ergo observare hmōi pdēs nō ē illicitū. ¶ Sz contra est qđ Aug. dicit in. ii. de doctrina xp̄iana q̄ ad pacta cū demonibus inita pertinent multa inanium observationū. puta si mēbrū aliq̄s saluerit. si sanctus amballetibus amictus lapsu aut cantu aut puer medius intervenerit. limen calcare cū ante domū suā alicho trānsit. redire ad lectum si quis cū se calciat sternutauerit. redire domum si pceden offenderit. cū vestis a sancto rodatur plus timere sugestiōes mali futuri q̄ pna dānū volere. ¶ ℟. dō. q̄ boies hmōi obsuationes amēdant nō vt quasdā causas. ℟ vt signa q̄dā futuroꝝ eventuū bonoꝝ vt malorꝝ. nō observarent aūt sicut signa a deo tradita. cum nō sint introducta ex auctoritate divina. sed magis ex vanitate hūana coopante demonū malitia qui utuntur animos hoim̄ hmōi vanitatibus implicare. e ió manifestū est oēm hmōi observatiōes ee superstitiosas e illicitas. e vident esse quedam reliquie idolatrie. fm̄ quas observabāt auguria e quedaꝝ dies fausti vel infausti. q̄ quodammō pertinet ad divinationē que fit p astra fm̄ q̄ determinatur dies. videt ergo q̄ hmōi observationes sunt sine rōne arte. unde sunt magis vane e superstitiose. ¶ Ad. 1. q dōm. q̄ infirmitates cause pceduit in nobis ex quibus alia signa pceduit futurorum modoꝝ que licite a medicis observantur unde e si qđa presagiū futuroꝝ eventuū considerei ex sua causa. nō erit illicitū. sicut si servus ti meat flagella iudicis videns iram dñi sui. e simile etiā esse posset si quis timeret nocumentum alicui pueri ex oculo fascinātis. de quo dictum ē in primo libro. sic aūt non ē in hmōi observationib⁹. ¶ Ad. 2. dō. q̄ p pactum i illusionib⁹ aliq̄d veri boies experti sūt. hoc accidit casu. ℟ postmodū cum homies incipiūt sibi animū hmōi observationes implicare. multa fm̄ hmōi observationes eveniūt p deceptionē demonū vt in his observatōibus boies implicent curiosioꝝ fiāt. e se magis inserāt multiplicib⁹ laqueis permittente deo. vt Aug. dicit in. ii. de doctrina xp̄iana. ¶ Ad. 3. dōm. q̄ in populo iudeoꝝ ex quo xp̄us erat nasciturus. nō solum dicta ℟ etiā facta fuerūt prophetica. vt Aug. dicit cōtra Faustū. e ió licitum est illa facta assumere ad nostrā instructionē. sicut signis divinitus datis. nō aūt alia q̄ agunt p divinā providentiā sic ordinanter sint futura signa. vñ ratio nō sequit.

Ad quartū sic procedit

Videt q̄ suspendere divina verba ad collū nō sit illicitū. Non em̄ divina verba minoris sunt efficacie cū scribunt q̄ cū proferunt. ℟ licet aliq̄ sacra verba dicere ad aliquos effectus. puta ad sanādū infirmos. sīc Pater noster vel Ave maria. vel qualitercūq; nomē dñi invocet. fm̄ illō Mar. vlt. In nomie meo demonia ejicēt. linguis loquent novis. serpentes tollēt. ergo videt q̄ licitū sit aliq̄ sacra scripta collo suspendere i remediū infirmitatis vel cuiuscūq; nocumenti.

¶ Pre. verba sacra non minus operantur in corporibus hoim̄ q̄ in corporibus serpentū e aliorū animalium. ℟ incantatōes quandā efficacia hāe ad reprimendū serpentes vel ad sanandū quedaꝝ alia animalia. unde dr̄ in ps̄. Sicut aspidis surdē e obturātis aures suas que nō exaudiet vocem incantantis e venefici incantantis sapienter. ergo licet suspendere sacra verba ad remedia hominū. ¶ Pre. verbū dei non est minoris sanctitatis q̄ reliquie sanctoꝝ. vñ Aug. dicit q̄ nō minus est verbū dei q̄ corpus xp̄i. ℟ reliquias sanctorū licet hoi collo suspendere. vel qualitercūq; portare ad suam protectionē. ergo pari ratione licet homini verbo vel scripto verba sacre scripture ad suam cautelam assumere. ¶ Sed contra est qđ Chrysost. dicit super Matth. Quidam aliquam partem evangelii scriptā circa collum portant. sed nonne quotidie evangelium in ecclesia legitur auditurq; ab omnibus. cui ergo in

auribus posita euāgelia nihil prosunt. quōmō pōt euz circa collū suspensa saluare. Deinde vbi est virtus euāgelij in figuris literarū an in intellectu sensuū. si in figuris bene circa collū suspēdit. si in intellectu. ergo melius in corde postra prosunt q̄ circa collū suspensa. ¶ Ysi. dōm. q̄ in oibus incāratōibus vel scripturis suspēsio duo cauēda videnť. Prio q̄dez quid sit q̄ pferť vel scribit. q̄ si est aliquid ad inuocatiōez demoniū pertinēs. manifeste ē sugistionis tume illicitū. silr etiā videť esse cauendū si cōtineat ignota nomina nec sub illis aliq̄d illicitū lateat. Dñs Chrysō. dicit sup Matth. q̄ pharisei p magnificantiā sim bulare suāo exemplo. tūc multi aliq̄ noia hebraica angelioz confingūt t scribūt t alligāt. q̄ non intelligēribus merenda videnť. Est etiā cauendum ne alij quid falsitatis ymaginet. q̄ sic tuto effectus nō posset expectari a deo q̄ nō ē testis falsitatis. Deinde cauendū est scōo. ne cuz verbis sacris cōtineant aliqua vana. puta aliqui caracteres inscripti peter signū crucis. aut si spes habeat in modo scribēdi aut ligādi aut in quacūq̄ benōtvanitate q̄ ad diuinā reuerentiā nō pertineat. q̄ hoc indicaret superstitiosum. also autem est licitū. Dñs in decre. dī. xxvj. q. vj. c. Nō licebit xp̄tianis ēt nec in collectōibus herbaꝝ q̄ medicinales sunt aliquas observatōes aut incārationes licet attēdere nisi tm cū symbolo diuino aut dōica oratōe. vt tm creatore deus oim honorēť.

¶ Ad. j. q̄ dōm. q̄ etiā proferre diuina dba aut inuocare diuinū nomē. si respectus habeat solum ad dei reuerētiā a qua expectat effectus. licitus erit. si vo habeat respectus ad aliq̄d aliud vane obseruatū illicitū erit. ¶ Ad. ij. dōs. q̄ etiā in incantatiōibus serpentū vel quorūcūq̄ aialiū si respectus habeat solū ad verba sacra t ad virtutē diuinā. non erit illicitū. q̄ plerūq̄ talēs incantatōes hūt illicitas observantias. et p demones fiunt effectū. t pcipue in serpentibus. q̄ serpens fuit primū demonis instrumētum ad decipiendū. Dñs dicit glo. sup hoc nō dū. q̄ nō laudat a scriptura similitudo. vt ps de ūsq̄ quo iudice qui rogantē videam vtiq̄ audiunt.

¶ Ad. iij. dōm. q̄ cadē etiā rō est de portatione reliquiaꝝ. q̄ si ponerēť ex fiducia dei t sctōrum quoꝝ sunt reliquie. non erit illicitū. si aūt circa hoc attenderet aliq̄d aliud vanū. puta q̄ eas oēt triangulare. aut aliquid aliud hmōi q̄ nō pineret ad reuerētiā dei t sanctoꝝ. erit superstitiosus t illicitū. ¶ Ad. iiij. dōm. q̄ Chrysō. loquit q̄n respectus habeť magis ad figuras scriptas q̄ ad verborum intellectū. ¶ Questio. xxvij.

Deinde cōsiderandū

est de vitijs religioni oppositis p religionis defectū que manifestā hūt ptrarietatem ad religionē. vñ sub irreligiositate continentť. hmōi aūt sunt ea q̄ pertinēt ad contemptum siue ad irreuerentiā dei t rerum sacrarū. Primo ergo considerandū est de vitijs q̄ pertinent ad irreuerentiā dei. Scōo de his qui pertinent ad irreuerentiā sacraꝝ rerum. Circa primū considerandū occurrit de temptatōe qua deus tēptatur. t de periurio in quo nomē dei irreuerenter assumitur. Circa primū querunt ūmor. Prio in qua consistit dei tentatio. Scōo vtrū sit peccatū. Tercio cui virtuti opponat. Quarto de comparatione eius ad alia vitia.

Ad primū sic procedit

Videť q̄ tentatio dei non cōsistat in aliquibus factis in quibus solius diuine potestatis expectatur effectus. sicut cū deus tentat ab homine. ita etiā homo tentat t a deo t ab homine t a demone. q̄ nō qualitercūq̄ tentat homo expectat aliq̄s effectus potestatis ipsius. ergo etiā nec p hoc q̄ deus tentat expectat solius effectus potestatis ipsius. ¶ Preterea. omneo illi qui p inuocationez diuini nois miracula operantur expectant aliq̄d effectus solius diuine potestatis. si ergo in factis hmōi consisteret diuina tentatio. quicūq̄ miracula facerēt deum tentarent. ¶ Preterea. ad perfectionē boni pertinet videť vt puenissio humanis auxilijs in solo deo spem ponat. Vnde Aug. sup illud Jnē. ix. Nihil miserius inuenit. dicit. Nullo debeat esse q̄ euāgelizat regnum dei p̄ceptis euangelicis designat. hoc ē vt subsidij secularis adminicula nō requirat. fideiq̄ robur inde cōsequi putet quo minus ista requirat. magis posse supperē. Et beata Agatha dicit. Medicinā corpalem corpori meo nunq̄ exhibui. q̄ habeo dñm Jesum xp̄m q̄ solo sermone restaurat vniuersa. q̄ dei tentatio nō consistit in eo qō ad p̄fectionē pertinet. ergo tentatio nō cōsistit in huius factis i quibus expectat solū dei auxiliū

¶ Sz contra est qō Aug⁹. dicit. xx. contra Faustū. q̄ xp̄s q̄ palam dicendo t argumendo t cū inimicorum rabiem valere in se aliq̄d non sentiendo dei dēmōstrabat potestatē. id est cū fugiēdo t latendo dolo asserebat infirmitatē. ne deus tentare audeat q̄ habet qō faciat vel qō cauere os euadat. ex quo videť in hoc dei tentationē cōsistere. q̄ pertermittit hō facere qō pōt ad pericula euadenda. respiciēs solū ad auxiliū diuinū. ¶ Ysi. dōm. q̄ tentare est quasi experimentum sumere de eo qui tentat. Sumimus aūt experimentum de aliquo t verbis t factis. Verbis quidem vt experiamur an sciat qō querimus vt possit aurem ei illud implere. Factis aūt cū p ea q̄ facimus exploramus alterius prudentiā vel voluntatem vel potestatē. Vtrūq̄ aūt horū cōtingit duplicit er. Vno quidē mō apte. sicut cum quis tentat eorum se profitentur. sicut Samson Judicū. xiiij. proposuit philistheis problema ad eos tentandū. Alio vo modo insidiose occulte. sicut pharisei tentauerūt xp̄m. vt legit Matth. xx. Cursus q̄q̄ quidē expetisse. puta cū quis dicto vel facto inēdit experimētū sumere de aliquo. q̄q̄ vero interpretatiue. q̄. d. si hoc nō intendat vt experimentū sumat. ad tñ agit vel dicit qō ad nihil aliud videť ordinabile nisi ad experimentum sumendū. Sic ergo dō tentat deus q̄q̄ verbis q̄q̄ factis. Verbis quidem deo colloquimur orando. vnde in sua petitiōe expresse aliqō dei

tentat qñ ex inspiratione aliquā a deo postulat vt exploret dei scientiā potestatē vel voluntatē. Facto aūt explēto aliquo dñm tentat qñ ex eo q facit intendit experimentū sumere diuine prēdo siue pietatis atq; sciē. Sed qñ interpretamur deū tentat qui etsi non inuēdit experimētum de deo sumere. aliquā tñ in hoc petit vel facit qđ ad nihil aliud est vtile nisi ad pbandā dei prēdē vel bonitatē vel cognitionē. sicut cum qđ equū currere facit vt euadat hostes. hoc non est experimentū d equo sumere. ℟ si equus currere facit ablatis aliq̄ vtilitate. hoc nihil aliud esse videt q̄ experimētū sumere de equi velocitate. t idē ē in oibus aliis rebus. quādo q̄ ꝓpter aliquā necessitatē seu vtilitatē cōmittit se alicui diuino auxilio in suis petitionib⁹ vel facto. hoc non est deū tentare. dicit enī. ij. palipo. xx. Cum ignoram⁹ quid agere de beatudine. hoc solū habem⁹ residui vt oculos nostros dirigamus ad te. qñ vo hoc agat ablatis vtilitatē t necessitate. hoc ē interpretatiue tētare deum Vnde sup illud Deutro. vj. Non tentabis dñm deū tuū. dicit glo. Deum tentat q̄ babēs qđ faciat sine rōne cōmittit se periculo expectans virtū posse liberari a deo. ¶ Ad j. ℟ dñm. q homo ex qñq; facto tētat virtū posse vt sciat vt velit pro facto auxiliū vel impedimentū pstare. ¶ Ad ij. dñm. q sancti suis petitionibus miracula faciētes ex aliqua necessitate vt vtilitate mouent ad petendū diuine potestatis effectū. ¶ Ad iij. dñm. q p̄dicatores regni dei ex magna necessitate et vtilitate subsidia tpalia permutant vt vbo dei expeditius vacēt. t ideo si soli dei intrarent. non ex hoc tentant deū. ℟ si ablatis vtilitate vel necessitate hui⁹ modi subsidiis desererēt tentarēt deū. Vñ Augu. dicit. xx. cōtra Faustum q̄ paulus non fugit quasi nō crederet in deū. ℟ ne deū tentaret si fugere voluisset cum sic fugere permisser. bñ vo ꝑgatus expta erat ejus scientia bonitatem. vt vel infirmantes nō paterēt. p̄ quod cor possit medicina indigere. vel ratiū teneret diuine saluationis effectū.

Ad scdm sic procedit.

Videt q̄ tentare deū nō sit pctm. Deus enī nō precepit aliq̄s pctm. Precepit aūt vt boies eū probent qđ est eum tētare. dē enī malach. iij. Inferte oēm decimā in horreū meū vt sit cibus in domo mea. t pbate me sup hoc dicit dñs. si nō aperuero vobis cataractas celi. ℟ videt q̄ tentare deum non sit pctm. ¶ Pre. Sicut aliqđ tentat ex hoc q̄ experientia sumat de sciētia vel potētia eius. ita etiā de bonitate t voluntate ipsius. ℟ licitum est qđ aliqđ experimentū sumat diuine bonitatis siue etiā voluntatis. dē enī pō. cxxiij. Gustate t videte qm̄ suauis ē dñs. Et ad Ro. xij. Probetis q̄ sit voluntas dei bona t bene placēs t perfecta. ℟ tentare deū nō est pctm. ¶ Pre. Nullus vituperat in scriptura ex eo q̄ a pctō cessat. ℟ magis si pctm cōmittit. vituperat autē Achas qui dño dicēte Pete tibi signū a dño deo tuo. rndit. nō petā t nō tētabo dñm. t dictū est ei. Numq̄d parum est vobis molestos esse hoibus. q̄ molesti estis deo meo vt videt Isa. vij. De abrahā aūt legit Gen. xv. q̄ dixit ad dñm. Vñ scire possum q̄ possessurus sim eā. t terrā repromissam a deo. Dixit etiā Gedeon signū a deo petit de victoria repromissa. vt legit iudi. vj. qui tñ ex hoc non reprehēdunt. ℟ tentare deū nō ē pctm. ¶ Sz pctm est q̄ pdibet in lege dei. Dē enī Deut. vj. Non tentabis dñm deū tuū. ¶ Ad. dñm. q sic supra dictū est. tentare est experimentū sumere. nullius aūt experimentū sumit⁹ d eo de q̄ est certus. t iō de eo tenentes ex aliq̄ ignorātia vel dubitatione ꝓcedit vel etiā q̄ tētat. sic cum qđ experimētū d aliq̄ re sumit vt de ejus qualitate cognoscat. siue alio rum sicut eoz quos experimentū de aliq̄ sumit vt aliqđ ostēdat. p quē modū deus dī nos tentare. Ignorare aūt vel dubitare de his que pertinēt ad dei ꝓfectionē est pctm. vñ manifestū est q̄ tētare deū ad hoc q̄ ipse tentās cognoscat dei virtutes est pctm. Si qđ aūt ad hoc experimētū sumat ad eoz q̄ ad diuinā ꝓfectionē pertinēt nō vt ipse cognoscat. ℟ vt aliis demōstret. hoc nō est tentare deū cum forsitan multa necessitas seu pia vtilitas. t alia q̄ ad hoc cōcurrere debēt. Sic enī apli petierūt a dño vt in nōie Jesu xpi fierent signa. vt dī Act. iij. ad hoc. s. q̄ diuus xpi in fidelibus manifestaret. ¶ Ad. j. ℟ dñm. q soluto decimarū erat in lege pcepta vt supra habitū est. vñ habebat necessitatē ex obligatiōe pcepti vellatē q̄ ibi dī vt sit cib⁹ in domo mea vñ soluēdo decimas non tentabāt deū. Dō aūt ibidē subdit. t probate nō ē intelligendū casualiter quasi me ad hoc soluere deberēt decimas. vt pbarēt si deus eis non aperiat cataractas celi. ℟ ꝓsecutiue q. d. si decimas soluerēt exptō. pbarent erāt beneficia q̄ eis deus ꝓferret. ¶ Ad. ij. dñm. q duplex est cognitio diuine bonitatis vel voluntatis Vna q̄dem speculatiua. t istum ad hāc non licet dubitare nec pbare vtrū dei voluntas sit bona vel virtū deus sit suauis. Alia aūt ē cognitio diuine voluntatis siue bonitatis affectiue siue experimētalis dum qs experitur in seipo gustus diuine dulcedinis. t cōplacentiā diuine voluntatis. sicut de Jerotheo dicit Diony. ij. ca. d diui. no. q̄ dicibi diuina ex cōpassione ad ipa. t hoc mō monemur vt pbem⁹ dei voluntatē. t gustem⁹ eā suauitatē. ¶ Ad. iij. dñm. q deus volebat signū dare regi Achaz non ꝓpter ipsius solius. sed totius ppli instructione. t ideo reprehendit ꝗsi impeditor cōmunis boni t saluti⁹ q̄ signū petē nolebat. nec petēdo tētasset deū. tum qr ex mādato dei promisset. tum qr hoc pertinebat ad vtilitatē cōem. Abrahā aūt signū petit ex instinctu diuino. t ideo non peccauit. Gedeon vo ex debilitate fidei signum petisse videt. t iō a pctō non excusat. sic bidē glo. dicit. sicut t zacharias peccauit. dicēs Luc. j. ad angelū Vñ hoc sciam. vñ t ꝓpter hanc incredulitatē punitus fuit. Sciendū tñ q̄ duplicit aliqs signū petit a deo. Uno mō ad explorandam diuinā prātem aut virtutes dicti est. t hoc de se pertinet ad dei tētationē. Alio modo ad hoc q̄ instruat qđ sit circa aliqđ factū placitum deo. t hoc nullo mō pertinet ad dei tētatōē.

Ad tertiuz sic ꝓcedit.

Videt q̃ tentatio dei non opponat vtuti religionis. Tentatio em̃ est hꝫ rõm̃ qz ex hoc q̃ hõ dubitat vt dictũ est. Ꝫ dubitare ꝺ deo pinet ad peccatũ infidelitatis qõ opponit fidei ergo tẽtatio dei magis opponit fidei q̃ religiõi

Ꝓre. Ec. xviij. dr. Nunc oleõe ꝓpara animã tuã et holi esse quasi hõ q̃ tentat deũ. vbi dr glo. interlinealis. q̃si. Tẽtans deũ agat qõ docuit si nõ facit qõ iubet. Ꝫ hoc pinet ad ꝓsumptionẽ q̃ opponit spei. Ꝫ videt q̃ tẽtatio dei sit pcm̃ opposit tum spei.

Ꝓre. Sup illud põ. Et tẽtauerũt in cordibus suis. dicit glo. q̃ tẽtare deũ est dolose postulare. vt in vbio sit simplicitas cũ sit in corde malicia. Ꝫ dolus opponit virtuti vtutis. Ergo tẽtatio dei non opponit religioni. Ꝫ vtuti.

Sꝛo ẽ q̃ sic ex ꝺicta glo. habet. Tẽtare deũ est inordinate postulare. Ꝫ ordinato mõ postulare ẽ actus religionis vt supra habitũ ẽ. Ergo tẽtare deũ est pcm̃ religioni oppositũ.

Ḥñ. dõm. q̃ sicut supra dictũ est. ad religionẽ pinet ꝓtestari fidẽ q̃ aliq̃ signa ad diuinã reuerẽtiã gmemoria. et iõ ad irreligiositatẽ pinet q̃ ex incertitudine fidei homo aliq̃ faciat q̃ ad diuinã irreuerẽtiã pinẽt. cuius est tẽtare deũ. et ideo est irreligiositatis speciꝭ.

Ad. ij. dõm. q̃ ille qui ante oleõe aiam suã nõ ꝓparat diuinitꝰ ꝺo si ꝺ aduersum aliquẽ habet. vel altas ad deuotionẽ se nõ disponẽdo. nõ facit qõ in se ẽ vt crudiat a deo. Ideo ẽ si inter pratine tẽtat deũ. et q̃uis hmõi interpratus tẽtatio videat ex ꝓsumptione. seu indiscretione, peuenire. tñ hoc ipm̃ ad irreuerẽtiam pinet vt homo ꝓsumptuose et sine debita diligẽtia se habeat i ꝺo q̃ ad deũ pinẽt. vñ est. j. Pet. v. Humiliamini sub potẽti manu dei. Et. ij. ad Tim. ij. Sollicite cura teipm̃ ꝓbabilẽ exhibere deo. vnde hmõi tẽtatio irreligiositatẽ spẽo ẽ.

Ad. iij. dõ. q̃ in comparatione ad deũ q̃ nouit cordia absõdita non vt alicui dolose postulare. Ꝫ p respectum ad hoiem. vñ dolus p accidẽs se hꝫ ad rationẽ dei et ꝓpter hoc nõ oportet q̃ tẽtatio dei directe opponat vtuti dei.

Ad quartũ sic procedit

Videt q̃ tentatio dei sit grauius pcm̃ q̃ superstitio. Maior em̃ pena ꝓ maiori pcõ infert. Ꝫ grauius ẽ punitꝰ in iu deio pcm̃ tẽtatõis ꝺi q̃ peccatũ idolatie. qõ rũ est ꝓpriꝰ inter superstitiões qꝫ ꝓ pcõ idolatrie interfecti sunt ex eis viginti tria milia hoim. vt legit Exo. xxxij. ꝓ pcõ aũt tẽtationis ois exhibitꝰ in deserto pierunt terram ꝓmissionis nõ intrãtes. Sin illud põ. Tẽtauerũt me pcõ vii. et postea subdit. Quibus iurauꝰ in ira mea si introibunt in requiẽ meã. q̃ tẽtare deũ ẽ grauꝰ pcm̃ q̃ superstitio.

Ꝓre. Tẽto aliquod pcm̃ videt cẽ grauꝰ q̃ stimagio diuti opponitur. Ꝫ irreligiositas cuꝰ spẽs ẽ tẽtatio dei magis opponit diuti religionis q̃ superstitio q̃ baliquã similitudinẽ cũ ipsa. q̃ tẽtatio dei ẽ grauius pcm̃ q̃ superstitio.

Ꝓre. Matho peribidetur esse irreuerẽter se hoiẽ ad parẽtes q̃ reuerentias parẽtibus debitã alijs exhibere. Ꝫ deus ẽ honorãdus a nobis sicut ait pat. vt dr Malach. j. Ꝫ malum pcm̃ cẽ videt tẽtatio dei p quã irreuerẽter nos habem⁹ ad deũ q̃ idolatrie p quã reuerẽtia deo debita exhibet creature.

Sed ꝰ est qõ sup illõ Deut. xvij. Cum repti fuerint apud te cẽ. dicit glo. Lex errorẽ et idolatrias maxime detestat. maximũ em̃ est scelus honorẽ creatoris impẽdere creature.

Ḥñ. dõ. q̃ in pctis q̃ religioni aduersant. ꝺato aliq̃ grauꝰ est stimagio diuine reuerentie aduersatur. cui quidẽ iniuno aduersat q̃ aliquis de diuina excellẽtia vtuit. q̃ cõtrariũ p certitudinẽ sentiat. sicut. n. magis est infidelis q̃ in errore cõfirmatꝰ est q̃ ꝺ de virtute dubitat. ita etiã magis ꝓtra dei reuerẽtiam agit q̃ suo facto ꝓtestat errorẽ ꝓtra diuinã excellentia q̃ qui ꝓtestat dubitationẽ. sup̃stitioso suo aũt ꝓtestat errorẽ. vt ex dicto ꝓphete illo aũt q̃ tentat deum vbio vel facto ꝓtestat dubitatiõs de diuina excellẽtia. vt dictũ est. et ideo grauius est pcm̃ superstitionis q̃ pcm̃ tentationis dei.

Ad. j. Ꝫ dm̃ q̃ pcm̃ idolatrie non fuit punitum illa pena q̃si sufficiẽ. Ꝫ in posterum ꝓ illo pcõ grauior pena refutabat. vt est Exo. xxxij. Ego aũt in die vltionis visitabo hoc pcm̃ eoꝝ.

Ad. ij. dõ. q̃ superstitio hꝫ similitudinẽ cũ religione q̃tum ad materialẽ actũ quẽ exhibz sic religio. Ꝫ q̃tum ad finẽ plus pinet ad diuinã irreuerẽtiã vt dictum est.

Ad. iij. dõ. q̃ de rõne diuine excellẽtie ẽ q̃ sit singularis incõmunicabilis. et ideo idem est cõtra diuinã reuerentiã alteri cõmunicare. Nõ est aũt filio rõ de honore patris q̃ põt sine culpa alijs cõcedi.

Questio. lxxxviij

Deinde considẽãdus est de periurio. Et circa hoc ꝙrunt quatuor. Primo vtrũ falsitas requirat ad periurii. Secõ vtrũ periurii sit semp pcm̃. Tertio vtrũ sit pcm̃ mortale. Quarto vtrũ peccet ille qui iniungit iuramentũ periuro.

Ad primũ sic procedit

Videt q̃ falsitas eꝰ qõ in iuramẽto ꝑfirmat nõ requiratur ad periurii. Nõ em̃ supra dictũ ẽ. sicut veritas ꝺs cõcomitari iuramentũ. ita etiã iudicium et iustitia. sicut q̃ iuramẽtũ sit periurium p defectum virtutis ita etiã p defectũ iudicij. puta cum aliq̃s indiscrete iurat. et p defectũ iustitie. puta cum aliq̃s iurat aliquid illicitũ.

Ꝓre. Illud p qõ aliq̃d ꝑfirmat ponitur esse videt eo qõ ꝑfirmatur p illud. sicut in syllogismo principia sũt ponitur ꝛclusione. Ꝫ in iuramẽto ꝑfirmat dictũ hois p assumptionẽ diuini nois. q̃ magis videt

esse piurium cum aliqo iurat q falso deos q si veritas desit dicto bolo qo iuramento confirmat

¶ Pre. Aug. dicit in fmone de vbis apli Jacobi. Dolco falsum iurat. vel cū fallit. vel cū fallunt. t ponit tria exempla. quoz primū ē. hoc illū iurare qui verū putat esse. p quo iurat. scom est. da aliū q scit falsum esse t iurat. tertiū ē da aliū qui putat esse falsum t iurat tāq sit verū qō forte verū est. de quo postea subdit q piurio est. q aliquis putat iurlo pōe esse piurio. non q falsū tm requirit ad piurū. ¶ Sed pra ē piurū diffinit cē mendaciū iuramēto ꝓfirmatū. ¶ Ad. vō. q sic supra dictū est. mortales actus ex fine spēm sortiunt. finis aūt iuramenti est ꝓfirmatio dicti alterius. cui qdem ꝓfirmationi falsitas opponit. q hoc ens cōfirmat aliqd dictū qō ostēdit firmū esse verū. qō qdem nō pōt pngere de eo qō falsum est vñ falsitas directe euacuat finem iuramenti. t ꝓter hoc falsitate pcipue specificat peccatum iuramēti q piurū dr. t ideo falsitas ē de rōne piurij. ¶ Ad. j. q vōs q sic. Dicit Dicit. loi. q cuiusq illoz rei defecerit piurū ē. non tū eodē ordine. q primo qdem t principaliter piurū est qñ deest veritas rōne. iam dicta. secūdario aūt qñ deest iusticia. quocūq ens mō qs iurat illicitū. ex hoc ipso falsitatē incurrit. qz obligatus est ad hoc q cōtrariū faciat. tertio vo qñ deest iudicij. qz cū indūcit ete iurat ex hoc ipso periculo se cōmittit falsitatē incurrēdi. ¶ Ad. ij. vō. q principia in syllogismis sunt potiora tāq habentia actionē actiui principij. vt dr in ij. phi sicoꝝ. q in moralib⁹ actib⁹ principalior est finis q principiū actuū. t ideo licet sit puerilis iuramētū qñ aliquis verū iurat q falsos deos. nō ab illa puerilitate iuramēti piurius nō nolat quod tollit iuramēti finem falsus iurando. ¶ Ad. iij. vōs. q actus morales pcedunt a volūtate cui⁹ obiectū est bonū appetibile. t ideo si falsum appetebēdat vt verū erit quidē relatū ad volūtatem. materialit quidē falsum. formalit aūt verū. si aūt id qō est falsus accipiat vt falsum. erit falsum t materialit t formalit. si aūt id qō est verū appehendat vt falsum. erit verus materialiter falsum formalit. t ideo in quolibet istoz casuū saltat aliq mō rō piurij. ꝓter aliquos falsitatis modū. q qz in vno quocq ponito est id qō ē formale q id qō est materiale non ita est piurius si le q falsum iurat qō putat cē verū. sicut ille qui verū iurat qō putat esse falsus. vt. n. ibi Aug. Inter est quē admodū obum pcedat ex alo. qz rea lingua non facit nisi rea mens.

Ad secūdus sic, pcedit

Videt q nō omne piurū sit pcm. Quicūq enī nō impler qō iuramēto ꝓfirmauit piur⁹ est. vidēt sed qñdoq aliqs iurat se facturū aliqd illicitū puta adulteriū vel homicidiū qō si faciat peccat. si q ertas non faciendo peccaret qz piurij. sequeret q esset ppletus. ¶ Pret. Nullus peccat faciēdo q melius est. q qñdoq aliquis piurando facit q melius est. sicut cui⁹ quis iurauit se non iuraturū religiones. vel qcūq opa virtuosa non facturū. q non omne piurū est pcm.

¶ Pre. Ille q iurat facere alterius volūtatē nisi eam faciat videt incurrere piurū. q qñq pōt cōtingere q non peccat si ei⁹ non impleat voluntatem. puta cum ꝑcipit ei aliqd nimis durum t importabile. q videt q non omne piurū sit pcm.

¶ Pre. Iuramentū promissoriū se extēdit ad futura. sicut assertoriū ad ꝑterita t ꝑntia. q pōt cōtingere q tollat obligatio iuramēti p aliqd qd in futuru emergat. sicut cū aliqus ciuitas iurat se aliqd seruaturā. t postea supueniant nouī ciues q illud non iurauerūt. vel cum canonicus aliqō iurat statuta ecclesie alicui⁹ se seruaturū. t postmodū aliqua fiūt de nouo. q videt q ille q transgredit iuramentū non peccet. Ex pra ē qō Aug. dicit de vbis apli Jacobi in fmone ō piurio loquēs. Videte q illa detestāda sit bestia t de rebus humanis exterminanda. ¶ Ad. vō. q sicut supra dictū est. iurare est deum testē invocare. pinet aūt ad dei irreuerentiā q aliquis cum testē invocet fallitatis qz p hoc dat intelligere vel q deus ꝑuāle non cognoscat vel q falsitatem testificari velit. t ideo piurū manifeste est pcm religioni contrariū cui⁹ est deo reuerentiam exhibere. ¶ Ad. j. q vōs. q ille q iurat se facturū aliquod illicitū. iurādo incurrit piurium ꝓter defectū iusticie. q si non impleat qō iurauit in hoc piurū non incurrit. qz hoc nō erat tale quid qō sub iuramēto cadere posset. ¶ Ad. ij. vōm. q ille q iurat se nō iuraturū religionē vel non daturū elemosynā. vel aliqd hmōi. iurādo piurium incurrit ꝓter defectū iudicij. t ió qñ facit id qō melius est. nō est piurū. q piurio cōtrariū. ꝑrariū ens ei⁹ qō facit sub iuramēto cadere nō poterat. ¶ Ad. iij. vōm. q cū aliqs iurat vel promittit se facturū volūtatē alteri⁹ intelligēda est debita ꝓportio. si. l. id qō ei mandat licitus sit t honestū t portabile sine moderatus. ¶ Ad. iiij. vōm. q qz iuramētū est actus ꝑsonalis. ille qui de nouo fit ciuis alicuius ciuitatis nō obligatur ex iuramēto ad obseruādā illa q ciuitas se seruaturas iurauit. nō tenet ex aliq fidelitate ex q obligat. vt sic fit socius bonoz ciuitat. ita etiā fiat ꝓncepta onerū. Canonic⁹ vo q iurat se seruaturū statuta edita in aliq collegio. nō tenetur ex iuramēto ad seruandū futura. nisi intenderit se obligare ad oia statuta ꝑterita t futura tenet tū ea ꝑuare ex ipsa vi statutoz q hui⁹ ciuitatis tenet ea ꝑuare ex ipsa vi statutoz q hui⁹ ciuitatis tenet vt ex supra dictis habet.

Ad tertius sic ꝓcedit.

Videt q non omne piurū sit pcm mortale. Dicit enī extra de iureiuran. in ca questione q ponit an a facto vinculo absoluant q illud iurauit ꝓ vita t rebus seruandis fecerūt. Nihil aliud arbitramur q ꝓ antecessoꝝ nr̄i romani pontificū arbitrari fuisse noscunt q ralea a iuramenti nexibus absoluerūt. Ceterū vt agat cōsultius t auferat materia dicet fcā non eo ita exposse di cat vt iuramēta nō seruēt. q si ea nō antecederent non eb hoc sunt tāq ꝓ mortali crimine puniēdi. non q omne piurū est pcm mortale. ¶ Dicē.

Sicut Chrysо. dicit. magis est iurare p deos q̄ p euāgeliū. q̄ non semp peccat mortaliter q̄ per deū iurat aliq̄d falsum. puta si ex loco vel lapsu lingue aliq̄s tali iuramēto in cōi fmone veratur ergo nec etiā si aliq̄s frāgat iuramentū q̄d̄ solēniter p euāgeliū iurat semp erit pcm̄ mortale.

¶ Pre. Scōm iura. ꝓpter periculum aliq̄s incurrit infamiā. vt habet. vj. q. j. c. infames non aud̄ videt q̄ ꝓpter quodlibet periculū aliq̄s infamiaꝫ incurrat. sicut dī de assertorio iuramento violato p periculū. q̄ videt q̄ non oīe periculū sit pcm̄ mortale. ¶ Sed ꝓtra. Oīe pcm̄ q̄d̄ p̄trariatur p̄cepto diuino est pcm̄ mortale. q̄ periculū p̄trariat p̄cepto diuino. dī em̄ Leuit. xix. Nō periuraberis in nomine meo. q̄ est pcm̄ mortale. ¶ Rñ. dōm. q̄ fm doctrinā p̄dī ꝓpter q̄d̄ vnūquodq̄ malē t illud magis. videm⁹ aūt q̄ ea q̄ ex se sunt pcā venialia vel etiā bona ex genere. si incōtē prum dei fiant sunt pcā mortalia. vñ multomagis quicquid est q̄d̄ de sui rōne ptinet ad p̄emptum dei est pcm̄ mortale. periculū aūt de sui rō ne importat p̄emptū dei. ex hoc em̄ hz rōnē culpe vt dictū est. qz ad irreuerentiā dei ptinet. vnde manifestū est q̄ periculū ex sui rōne est pcm̄ mortale. ¶ Ad. j. q̄ dōs. q̄ sicut supra dictū ē. coactio nō aufert iuramēto p̄missorio vim obligā di respectu eius q̄d̄ licite fieri pōt. t ideo si aliquis non impleat q̄d̄ coactus iurauit. nihilominus periculū incurrit t mortaliter peccat. pōt tñ p auctoritatē summi pōtificis ab obligatōe iuramē ti absolui. p̄sertim si coact⁹ fuerit tali metu qui cadere posset in constantē virū. Nō aūt dē q̄ ta leo non sunt puniēdi tanq̄ p mortali crimine. non hoc ideo dī qz nō peccent mortaliē q̄ pe na eis minor infligit. ¶ Ad. ij. dōm q̄ nō ꝓpter q̄libet pcm̄ mortale aliq̄s infamio efficit ipso iure. vñ non sequit si ille q̄ iurat falsū iuramēto assertorio non est infamis ipso iure. q̄ solū p sen tentiam diffinitiuā lata ꝓtra eum in excōiatōe q̄ ꝓpter hoc non peccet mortaliter. ideo aūt ma gis reputat infamio ipso iure q̄ frangit iuramē tum ꝓmissorū solēniter factū. qz in eius p̄te remanet postq̄ iurauit vt det suo iuramēto ve ritatē. q̄d̄ non pingit in iuramento assertorio.

¶ Ad. iij. dōs. q̄ ille q̄ iocose piurat. non euitat diuinā irreuerētiā q̄ ipsum ad aliq̄d magis auget. et ideo non excusat a pcō mortali. ille aūt qui ex lapsu lingue falsum iurat. siquidē aduer tat se iurare t falsum esse q̄d̄ iurat non excusat a pcō mortali sicut nec a dei ꝓemptu. si aūt h non aduertat nō videt hꝫ intentionē iurandi t ideo a crimine periculi excusat. est q̄ grauis⁹ pcm̄ siquis solēniter iurat per euāgelia q̄ si p deū in cōi fmone iuret. tū ꝓpter scandalū. tū ꝓpter ma iorē deliberationē q̄buo eāliter hinc inde pensa tis grauis⁹ est ficte p deū iurāo piurare q̄ si piurez iurando p euangelia.

Ad quartū sic procedit

Videt q̄ ille peccet q̄ iniūgit iuramentū ei qui piurat. Iur em̄ scit ei verū iurare. aut falsum. si scit ei verū iurare. p nihilo ei iuramentū iniū git. si aūt credit ei falsum iurare. ipsum est ei se inducit ei ad peccandū. q̄ videt q̄ nullo modo debeat q̄s alicui iuramentū iniūgere. ¶ Preī. Minus est accipe iuramentū ab aliq̄ q̄ iuramē tum iniūgere alicui. hꝫ recipe iuramentū ab aliquo non videt ee licitū. t p̄cipue si piurat. qz in hoc videt p̄sentire pcō. ergo videt q̄ multo mi nus liceat exigere iuramentū ab aliq̄ q̄ piurat.

¶ Preī. Dicit Leui. v. Si peccauerit aia t audierit vocē iurātis falsum. testisq̄ fuerit q̄ ipse vidit aut ꝓsciuit. si indicauerit portabit iniquitatē suā ex quo videt q̄ aliq̄s scien aliquē iu rare falsum teneat eū excusare. nō tñ licet ab eo exigere iuramentū. ¶ Sz ꝓtra. Sicut peccat ille q̄ falsum iurat. ita ille q̄ p falsos deos iurat. vt Aug. dicit ad Publicolā. q̄ licet iuramentū exigere ab eo qui falsum iurat. ¶ Rñ. dō. q̄ circa eū qui exigit ab alio iuramentū distinguendum videt. aut eū exigit iuramentum ꝓ seipso ꝓpria sponte. aut exigit iuramentum ꝓ alio ex necessitate officii sibi cōmissi. t siquidē aliquis ꝓ seipso exigit iuramentū tanq̄ ꝓpria priuata distinguendū videt vt Aug. dicit in sermone de piurio. si eis nesciat eū iuraturū falsum. t ideo dicit. iura mihi vt fides et sit. non est pcm̄. tamē est humana temeritas. qz. s. p̄cedit ex quadam in firmitate q̄a dō dubitat verū esse dictorum. t hoc est illud iuramētū de quo dño dicit Matt. v. quod amplius est a malo est. si aūt scit eū fe cisse. s. ptrariū eius q̄d̄ iurat cogit eū iurare do micida est. ille em̄ de suo piurio se interimit. sed iste manū interficientis impiessit. si aūt aliq̄s ex igat iuramentū tanq̄ ꝓpria publica fm q̄ exi git ordo iuris ad p̄cauendū alterius. nō videt eē in culpa si ipe iuramentū exigat. sine sciat eum falsum iurare. sine verum. quia nō videt ille ex igere. sed ille ad cuius iustitiā exigit. ¶ Ad. j. q̄ dōs. q̄ obiectio illa procedit quando p̄o se aliquis exigit iuramentū. t tñ non sp scit eū iura re vel ꝓmittere falsum. q̄ q̄q̄ dubitat de facto t credit eū verū iurare. t tūc ad maiorē certitudinem exigit iuramentū. ¶ Ad. ij. dō. q̄ sic Aug⁹. dicit ad Publicolā. Gaudeo dicta sit. ne iurem⁹. miḡ me in scriptur⁹ sanctis legisse memini ne ab ali quo iuratione acciptamus. vñ ille q̄ iurationez recipit nō peccat nisi forte q̄n ꝓpria spōte ad in rādū cogit eū quē scit falsū iurare. ¶ Ad. iij. dō. q̄ sic Aug. dicit Moyses nō expressit in p̄ dicta auctoritate cui sit indicandū piurium alte rius. t ideo intelligit q̄ debeat indicari talib⁹ qui magis pōt. ꝓdesse q̄ obesse piuro. sūt enā non expressa quo ordine debeat manifestari. t ideo videt seruādus ordo euāgelicus si sit pcm̄ piurij oc culti. t p̄cipue q̄n nō vergit in detrimentū alte rius. qz in tali casu nō haberet locū ordo euā gelicus vt supra dictū est. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ licz malo vti ꝓter bonū. sic t deo vtit. nō tñ licz ali quē ad malū inducere. vñ hz ei⁹ qui p falsos deos iurare potuit iuramētū recipe. nō tñ hz eū inducere ad hoc q̄ p falsos deos iuret. alia tñ ra tio videt esse in eo q̄ ꝓcerū deū falsum iurat. qz in tali iuramēto deū bonū fidei q̄ vtit aliquis

in iuramento ⁊ limo q̄ verū p falso deos iurat. Vñ Augꝰ dic ad Publicolā. Vñ in iuramēto cuiꝰ q̄ falsum p verū deū iurat nō videt esse alia q̄dā bonū quo vti liceat.

¶ Questio. xcix.

QEinde ꝓsiderandū est de vitio ad religiositatē ḡneriꝭ q̄duo rebus sacris irreuerēcia exhibetur. Et primo de sacrilegio. Secdo de simonia. Circa primū q̄runt octo. Primo q̄d sit sacrilegiū. Secdo vtrū sit spāle ꝑcm. Tertio de specibus sacrilegii. Quarto de pena sacrilegii.

Ad primuꝫ sic procedi

tur. Et videt cū q̄ sacrilegiū non sit sacre rei violatio. Dicit enī vij. q. iiij. Committit sacrilegium q̄ de principio iudicio disputat. dubitātes an ordinatio sit honore q̄dē principe eligere. ⁊ hoc ad nullā rem sacram ꝑtinere videt. ⁊ sacrilegiū nō importat sacre rei violationē. ¶ Pr̄ē. ꝓdēt sub dēt q̄ sicut genitrix dei indebita officia publica exercere, velut in sacrilegiū execrabile ꝓferat. sed officia publica nō vident ad aliq̄d sacrū ꝑtinere ergo videt q̄ sacrilegiū nō importet violationē alicuiꝰ sacri. ¶ Pr̄ē. Maior est ꝓbata dei q̄ vir tua hoia. ⁊ rem sacre a deo sanctitatē obtinēte. ergo nō ꝑt p hoiem violari. ⁊ ita sacrilegiū nō videt esse rei violatio. ¶ Sz ē est q̄d Ysidorus dic in ij. ethimologiaꝝ q̄ sacrileg⁹ dr̄ ab eo q̄ sacra legit. id est furat. ¶ Rñ. dō. q̄ sicut ex supra dictis ꝑz. sacrū dr̄ aliq̄d ex eo q̄ ad ordinē cultuꝫ ordinat. sicut aūt ex eo q̄ aliq̄d ordinat in finē bonū sortit rōnem boni. ita ex hoc q̄ aliq̄d deputat ad cultū dei efficit quoddā diuinū. ⁊ sic ei q̄dam reuerēna debet q̄ refertur ⁊ deū. ⁊ ideo omne illud q̄d ad irreuerentiā rerū sacrarū ꝑtinet ad iniuriā dei ꝑtinet. ⁊ hꝫ sacrilegiū rōnē. ¶ Ad j. q̄ dcs q̄ sm ꝓbm in j. ethi. bonū cōe gēris est q̄dāꝫ diuinū. ⁊ ideo antiquit⁹ rectores reipublice diuini vocabant q̄si diuine q̄dēdēte ministri. Sm illud Sapie. vj. Cum essetis ministri regni illius nō recte iudicastis ⁊ sic p quandā nominis extēsionē illud q̄d ꝑtinet ad irreuerētiaꝫ principis. dēputare de eo⁹ iudicio an oporteat ea sic̄ sm quandā similitudinē sacrilegium dicit. ¶ Ad ij. dcm. q̄ ꝓbs xp̄ianus p fidē ⁊ sacramēta xp̄i sanctificat⁹ est. Sm illud j. ad Cor. vj. Sz abluti estis. ⁊ sanctificati estis. ⁊ ideo j. Pet. ij. dr̄. Vos estis genus electū regale sacerdotium gens sancta. populus acquisitionis. ⁊ ideo id q̄d sit iniuriā ꝓpli xp̄iani. s. q̄ infideles ei ꝑficiant ꝑtinet ad irreuerētiā sacre rei. vñ rōnabiliter sacrilegium dr̄. ¶ Ad iij. dcm. q̄ violatio dic large dr̄ q̄cunq̄ irreuerēna vel exhonoratio. sicut autē honor ē in honorāte nō aūt in eo q̄ honorat. ut dicit in j. ethi. ita ei⁹ irreuerēna est in eo q̄ irreuerēter se hꝫ. Quia etiā nihil nocebat ei cui irreuerētiam exhibet. tamen q̄ est in ipso rem sacrā violat. licet ille nō violet.

Ad secunduꝫ sic proce

dit. Videt q̄ sacrilegiū non sit ꝑcm spāle. Dr̄ esth. vij. q. iiij. Cōmittunt sacrilegiū qui in vtile legio sanctuarē aut nescie do cōmittunt aut negligendo violāt. ⁊ offendūt. ⁊ hoc fit q̄ oēs peccata. nam ꝑcm est dictū vel factū vel concupitus ꝑtra legē dei vt Aug. dicit. xxj. ꝑtra Faustū. q̄ sacrilegiū est ḡnerale peccatū. ¶ Pr̄ē. Nullus speciale peccatū ꝑtinet sub diuersis ḡneribus ꝑcōr. ⁊ sacrilegiū sub diuersis ḡneriḇ⁹ ꝑcōr ꝑtinet. puta sub homicidio sīlia facere dr̄ occidat sī turpiter sīlia q̄libet sacrata violet vt q̄cūq̄ mulierē i loco sacro. sī furto sīlia rē sacrā furātur facit. ⁊ sacrilegiū nō est spāle ꝑcm.

¶ Pr̄ē. Videt speciale ꝑcm inuenīt ēssimeum ab aliq̄o ꝑcto vt de mansuetis spāli ꝓbo dic in. v. ethi. ⁊ sacrilegiū nō videt inuenīri ab aliq̄o ꝑcto. ⁊ q̄dq̄ q̄ungunt furto. q̄dq̄ homicidio vt dictū est. non ⁊ est spāle ꝑcm. ¶ Sz cōtra est q̄d opponit spāli virtuti. s. religioni ad quaꝫ ꝑtinet reuereri deū ⁊ diuina. ⁊ sacrilegiū ē spāle ꝑcm. ¶ Rñ. dcs. q̄ vbicūq̄ inuenīt spāliꝭ ratio defectuosa. ibi necesse est q̄ sit spāle ꝑcm. q̄ spēs cuiuslibet rei ꝓle attenditur sm rōnem formalem ipsius. non aūt sm materiā vel subiectū. in sacrilegio aūt inuenīt spāliꝭ ratio defectuosa. q̄ scz violat res sacra q̄ aliquaꝫ irreuerentiā. ⁊ ideo est spāle ꝑcm ⁊ opponit religioni. sicut etiā Damascē. dicit in iij. li. purpura regale indumēta sacra honorat ⁊ glorificat. ⁊ siquis hanc glorianter morte damnat. quasi ꝑtra regem agēs. ita etiā siquis rem sacram violat ex hoc ipso cōtra dei reuerentiā agit. ⁊ sic p irreligiositatē peccat. ¶ Ad j. q̄ dcm q̄ illi dicunt sacrilegiū in diuine legio sanctuarē cōmittere q̄ legē dei impugnāt. sīc hereticī ⁊ blasphemi. q̄ ex hoc q̄ deo nō credūt incurrūt infidelitatis ꝑcm. ex hoc dō q̄ diuine legis vbā puerum. sacrilegiū incurrunt. ¶ Ad ij. dcm q̄ nihil ꝓhibet vnā specialē rōnem peccati in pluribus ꝑcōr ḡneriḇ⁹ inueniri. Sm q̄ diuersa ꝑta ad finē vni⁹ ꝑcti ordinant. puta cū in virtutibus apparet cdūa imperat ab vna virtute. ⁊ hoc modo quocūq̄ ḡnere ꝑcti aliq̄s sacriat ꝑtra reuerentiā debitā sacris rebus. sacrilegium formaliē cōmittit. licet materialiē sint ibi diuersa genera ꝑcōr. ¶ Ad iij. dcm q̄ sacrilegiū interdū inuenīt separatū ab aliq̄o ꝑcto cuiꝰ actꝰ nō habeat aliā diffōrmitatē nisi q̄ res sacra violatur. puta si quis inde rapiat aliquē de loco sacro quē in aliq̄o loco licite capere posset.

Ad tertiū sic procedit

Videt q̄ spēs sacrilegii nō distinguant sm res sacras. Materialia enī diuersitas non diuersificat spēm si sit eadē rō formalis. ⁊ in violatione q̄rūcūq̄ rerū sacrarū videt esse eadē rō formalis ꝑcti. ⁊ q̄ nō sit diuersitas nisi mālis. ⁊ p hoc nō diuersificant sacrilegij spēs. ¶ Pr̄ē. nō videt ēē possibile q̄ aliq̄ sint eiusdē spēi. ⁊ cum hoc differāt spē. ⁊ homicidiū ⁊ furtū ⁊ illicitus ꝓcubitus sint diuerse spēs ꝑcōr. ⁊ nō plit cōuenire in vna spē sacrilegij. ⁊ ita videt q̄ sacrilegij spēs distinguant sm diuersas spēs aliaꝝ ꝑcōr. ⁊ nō sm diuersitatē rerū sacraꝝ. ¶ Pr̄ē.

Inter res sacras. cōnumerant pfone sacre. ſi ergo vna ſpēs sacrilegij esset qua violat pfona sacra. ſequeret q̄ oēs peccāta q̄b pfona sacra cōmittere esset sacrilegia. q̄ q̄ quodlibet peccāt violat pfona peccātis. nō ergo ſpēs sacrilegij accipiūt fm res sacras. ¶Sed cōtra est q̄ actus z habit⁹ distinguunt fm obiecta. ſ res sacra est obiecta sacrilegij. vt dictū est. ꝙ ſpēs sacrilegij distinguūtur fm differentiā rerū sacrarū. ¶ſ. dō3. q̄ si cui dictū est. peccā sacrilegia in hoc ꝓsistit q̄ aliquis irreuerēter se hz ad rem sacrā. debet aūt reuerentia rei sacre rōne sanctitatis. z ideo fm diuersam rōnem sanctitatis rerum sacrarū q̄buo irreuerentia exhibet. necesse est q̄ sacrilegij species distinguant. tanto em̄ sacrilegiū est graue⁹ q̄anto res sacra in quā peccat maioris obtinet sanctitatis. attribuit aūt sācitas z pfonis sacris .i. diuino cultui dedicatis z locis sacris z reb⁹ quibusdā alijs sacris. sanctitas aūt loci ordinat ad sanctitatē hois qui in loco sacro cultum deo exhibet. dē ſ. ij. Machab. v. Nō propter locū gentē. ſ. ꝓpter gētem dīo locum elegit. z iō grauius peccā est sacrilegiū quo peccat ꝓtra pfonā sacrā ꝙ quo peccat cōtra locum sacrum. sunt em̄ in vtraq̄ sacrilegij specie diuersi gradus fm differētiam pfonarū z locoꝝ sacroꝝ. similiter etiam z tertia ſpēs sacrilegij ꝙ circa alias res sacras cōmittur. diuersos habet gradus fm differētias sacrarū rerum. inter quas summū locū obtinet ipsa sacramēta q̄buo homo sanctificat quoꝝ principium est eucharistie sacramentū q̄ continet ipsam xp̄m. z ideo sacrilegiū quod ꝓtra hoc sacramentū cōmittit grauissimū est inter omnia. post sacramēta aūt secundū locū tenēt vasa cōsecrata ad sacramentoꝝ susceptionē. z ipse imagines sacre z reliquie sanctoꝝ. in q̄buo quodā modo pfone sanctorū venerant z debonorant. deinde que pertinēt ad ornatū ecclesie ministrorum. deinde ea ꝙ sunt deputata ad sustentationē ministroꝝ siue sint mobilia siue immobilia. q̄cunq̄ cōtra quodcūq̄ ꝓdictorum peccat. crimē sacrilegij incurrit. ¶Ad .j. ꝙ dō3. q̄ nō est in omnibus ꝓdicta eadem rō sanctificatis. z ideo differētia sacrarū rerum nō solum est differētia materialis. ſ formalis. ¶Ad .ij. dīm. q̄ nihil ꝓhibet aliqua duo esse fm aliquid vnius spēi. z fm aliud diuersa. sicut socia z plato pueniūt in specie animalis. differunt aūt in specie coloris si vnus sit albus z alius niger. z similiter ēiā possibile est aliq̄ duo pcā differre specie fm materiales actus. puenire aūt specie fm vnā rōnem sortilegij. puta si quis sanctimonialem violauerit verberādo vel concubēdo. ¶Ad .iij. dīm. q̄ oēs peccā quod sacra persona cōmittit materialiter quidē z ſ. z ſ. ꝙ accidēs est sacrilegium Vñ Hieron⁹. dic̄ q̄ nuge in ore sacerdotis sacrilegium sunt. vel blasphemia. formaliter aūt z ꝓpriē aliud solū peccā sacre pfone sacrilegiū ē. q̄ ꝙ directe cōtra eius sanctitatē. puta si ꝙs deo dedicata fornicet. z eadē rō est in alijs.

Ad quartū sic ꝓcedit

Videt q̄ pena sacrilegij nō debeat esse pecuniaria. Pena em̄ pecuniaria nō solet poni ꝓ culpa criminali. sed sacrilegiū est culpa criminalis. vñ capitali sentētia punitur fm legem diuinā. ꝙ sacrilegiū non debet puniri pena pecuniaria.

¶Prē. Idem peccā nō debet duplici pena puniri. fm illud Naum. j. Nō cōsurget duplex tribulatio. ſ pena sacrilegij ē excōmunicatio maior q̄dem ſ violētia inferatur in pfonam sacrā. vel ſ aliquis incendat vel frāgat ecclesiā. minor aūt in alijs sacrilegijs. ergo nō debet sacrilegiū puniri pena pecuniaria. ¶Prē. Apostolus dic̄ .j. ad Thessal. ij. Non fuimus aliquādo in occasione auaricie. ſ hoc videmur ad occasionē auaricie ꝓmere q̄ pena pecuniaria exigatur ꝓ violatione rei sacre. ergo non videt talis pena esse cōuenies sacrilegij. ¶Sz ꝓtra est quod dī. vj. .q. iij. Si quis cōmunx vel supbus fugitiuum seruum de atrio ecclesie per vim extraxerit. nō-gentos solidos componat. z idem postea iubdit⁹. quisquis inuētus fuerit reus sacrilegij triginta libras argēti examinati purissimi componat. ¶ſ. dō'm. q̄ in pena inflictēda duo sunt cōsiderāda. ꝓmo q̄dem equalitas ad hoc q̄ pena sit iusta vt scz in quo quis peccat per hoc torq̄eatur vt dī Sap. xj. z hoc modo cōuenies pena sacrilegij qui sacris iniuriā infert est excommunicatio per quam a sacris arcentur. Scdo aūt cōsideratur vtilitas. nam pene quā si medicine quedaz inflīguntur. vt hoc terreti hominem a peccō desistāt. sacrilegus aūt qui sacra nō reueret. nō sufficiēter videtur a peccādo arceri per hoc q̄ sacra ei interdicunt de q̄buo nō curat. z ideo fm leges humanas adhibetur capitalis pena. fm ecclesie vo statuta que mortem corporalem nō inflīgunt adhibet pena pecuniaria. vt saltez penis temporalibus homines a sacrilegijs reuocent. ¶Ad .j. ꝙ dō3. q̄ eccla mortē corporalē nō inflīgit ꝓ loco ei⁹ inflīgit excōicationē. ¶Ad .ij. dīm. q̄ necesse est duas penas adhiberi q̄ndo per vnam non sufficiēter reuocatur alijs a peccando. z ideo oportuit supra penam excōicationis adhiberi aliquā temporalē penam ad coercendum homines qui spūalia contēnūt. ¶Ad .iij. dō'm. q̄ si pecunia exigeret absq̄ rōnabili causa. hoc videret ad occasionē auaricie pertinere. sed q̄ndo exigit ad hominū correctionē habet manifestā vtilitatē. z ideo nō ꝓmit ad occasionem auaricie. ¶Questio. c.

Deinde considerāduꝫ

est de simonia. Et circa hoc querūtur sex. Prio quid sit simonia. Secundo vtrum liceat ꝓ sacramētis pecuniā accipe. Tertio vtrū liceat accipe pecuniā ꝓ spūalibus actibus. Quarto vtrū liceat vendere ea q̄ sunt spūalibus annexa. Quinto vtrū soluz munus a manu facat simoniacū an etiā munus a lingua z obsequio. Sexto de pena simoniaci.

Ad primuꝫ sic ꝓcedit.

Videt q̄ simonia nō sit studiosa voluntas emē-

dit⁹ et vendēdi aliquid spūale vel spūali annexū. Symonia em est hereſis quedam. di em .j.q.j. Tolerabilior est macedonij ⁊ eorum qui circa spūum sunt sancti spūtus o impugnatorum im pia hereſis q̄ simoniacorum. illi enim creaturā ⁊ seruum dei patris ⁊ filij spūumsancti deſitēdo fatēbant. illi vero eundem spūtū sanctū esſi cunt seruum suum. omnia em dño quod habet si vult vēdit sine seruum sine aliquod aliud eorum que possidet. sed infidelitas nō consistit in voluntate. sed magis in intellectu sicut ⁊ ſdco vidēt supra dictis patz. ergo simonia nō debet p voluntatem diffiniri. Dic. Studiose peccare est peccare ex malicia quod est peccare in spūtumsanctum. si ergo simonia est studiosa volūtas peccandi. sequit q̄ semp sit peccatum in spūtumsanctum. Dicit. Nihil aliud est magia spūtuale q̄ regnum celorum. ⁊ licet emere regnum celorum. dicit em Greg. in quadā omel. Regnum celorum tantū valet quātum habeo. ergo non est simonia velle emere aliquod spūtuale. Dicit. Nomē simonie a Simone mago acceptum est. de quo legit Act. viij. q̄ obtulit apostolis pecuniam ad spūalem potestatem emēdam. vt scilicet quibuscunq; manus imponeret reciperet spūtumsanctū. non aūt legitur q̄ aliquid voluerint vēdere. ergo simonia non est volūtas vēdendi aliquod spūtuale. Dic. Multe alie sunt voluntarie cōmutationes preter emptionem vel venditionem. sicut permutatio trāſactio. ergo videtur q̄ insufficienter diffiniatur simonia. Dic. Omne quod est spūale annexum est spūale. superflue ergo additur vel spūtuali annexum. Dic. Papa fm quosdā non potest committere simoniā. potest aūt emere vel vēdere aliquod spūtuale. ergo simonia non est voluntas emendi vel vendēdi aliquod spūtuale vel spūtuali annexum. Sed cōtra est quod Greg. dicit in registro. Altare vel decimas vel spūumsanctū emere vel vēdere simoniacam hereſim esse nullus fidelium ignorat.

Rñdeo dicendum. q̄ sicut supra dictum est. actus aliquis est malus ex genere eo q̄ cadit super materiam indebitam. Emptionis autem et vēditionis est materia indebita res spūtualis triplici ratione. primo q̄dem quia res spūalis nō potest aliquo terreno pacto compēſari. vt de sapientia dicit Proverb. iij. Pactum est eam eis opibus ⁊ omnia q̄ desiderant huic non valent comparari. ideo etiā Petrus ipsa sua radice simoniacā prauitatē ꝓdemnās dixit. Pecunia tua tecū sit in pditionē q̄m donum dei existimasti pecunia possidere. secūdo quidē pōt esse debita venditionis materia cuius vēditor est dño. vt pz in auctoritate supra inducta. Prelato aūt ecclesie non est dño spūalium rerū. ⁊ dispensator. Fm illud .j. ad Cor. iij. Sic nos existimet hō vt ministros xpi ⁊ dispēſatores mysteriorū dei. tertio quidē repugnat spūalitati aliquid q̄ ex gratuita voluntate dei processit. Dñs ⁊ dño dicit Matth. x. Gratis accepistis. gratis date. ⁊ ideo aliqs emendo vel vendēdo rem spūalem irreuerētias exhibet deo ⁊ rebus diuinis. propter q̄s peccat pcipue irreligiositatis. Rñd. j. q̄ dōz. q̄ sic religio ꝓsistit in q̄dā fidei ꝓtestatione qua in aliqs interdū non habet in corde. ita etiā vitia opposita religioni hūc quandā ꝓtestationē infidelitatis. licet q̄nq; nō sit infidelitas in mēte. Fm hoc q̄ simonia hereſis dī Fm exteriores ꝓtestationē. quia hoc q̄ aliqs vendit donū spūsci quo dāmō ꝓtestat se esse dām spūalia dona q̄s est hereticū. Sciendum tñ q̄ Simon magus post hoc q̄ apls spūsanctī gram pecunia emere voluit. dixit q̄ mūdanus nō erat a deo creatus. ⁊ a q̄dam supna virtute. vt dicit Isidō. in li. ethimologiarum. ⁊ sic fm hoc inter alios hereticos simoniaci cōputant. vt pz in li. Augu. de hereſibus. Rñd. ij. dō. q̄ sicut supra dictus est. iniuriatur deo pactes ei⁹. ⁊ p ꝓsequēs oia vitia opposita sunt in volūtate sicut i subiecto. ⁊ ideo principaliter simonia p volūtatē diffinitur. Addit aūt studiosa. ad designandū electionē q̄ principaliter tendit ad vitandū vitia. nō autem ois q̄ peccat electione peccat pcipue in spūsctm. ⁊ solum qui pctm eligit p ꝓtempni cor⁹ p q̄ bona solent retrahi a peccādo. vt supra dictū est. Rñd. iij. dō. q̄ regnū celoꝝ dī emendū q̄ quo dat q̄ bz. q̄t deū large sumpto nolle empcionē fm q̄ accipit p merito. q̄ tñ nō tendit ad ꝓfectum rōnem empcionis. nā q̄nq; sunt cōditiones pactus nros nec aliqua nostra bona vel opera ad ad futurā gloriam que revelabit in nobis vt dī Rom. viij. tum q̄ meritū non cōsistit principaliter in exteriori affectu. Rñd. iij. dō. q̄ Simō magus ad hoc emere voluit ꝓcē spūalē vt eā postea vēderet. vt dī em .j.q.iij. q̄ Simō magus dō nū spūsci emere voluit. vt ex vēditione signo rū q̄ p eū fierent multiplicatā pecuniā lucraret. ⁊ sic illi q̄ spūalia vendūt ꝓsonant Simoni mago in mētione. in actu vo illi q̄ emere volunt. similiter aūt q̄ vēdant in actu imitant Giezi discipulū Helisei. ō quo legit iij. Reg. v. q̄ accepit pecuniā a leproso mūdato. vñ vēditores spūalium pōt dici nō solū simoniaci. ⁊ etiā Giezite. Rñd. v. dō. q̄ nolle emptōnis ⁊ vēditionis intelligit ois ꝓtract⁹ nō gratuit⁹. vñ nec gratuitus prohibēdus vt ecclesiasticus. fieri pōt auctoritate pmā absq; crimine simonie. sicut nec trāſactio. vt iura determinant. pōt in plurimis ex officio suo permutationes hmōi facere p cā vtili vt necessaria. Rñd. vj. dō. q̄ sic ea vtuntur Fm seipsum. corp⁹ aūtem ut vnūqd ale. ita etiā q̄dā sunt spūalia Fm seipsa. sicut sacra ⁊ alia hmōi. q̄dā aūt dicūt spūalia ex hoc q̄ talibus adhērent. Dñs .j.q.iij. dī sicut obtinet q̄ spūalia sine corpalib⁹ rebus nō ꝓficiūt. sic nec alia sine corpe corpaliter vivit. Rñd. vij. dō. q̄ papa pōt incurrere vitiū simonie sicut et q̄libet alius hō. pcm est tūm i aliq̄ gloria ē gratiam quātō maiorē obtinet loci. ꝓmotionem. eo ec clesie sunt ei⁹ vt principalia dispēſatoria. nō tñ sunt ei⁹ vt dñi ⁊ possessoria. ⁊ ideo si recipit ꝓ aliq̄ re spūali pecuniā de reddendo ecclie alicui⁹ nō cateret vitio simonie. ⁊ sīr ēt posset simoniā cōmittere recipiēdo pecuniā ab aliquo laico non de bonis ecclesie.

Ad secūdūz sic ꝓcedit

Videt q̄ non semp sit illicitū ꝑ sacramēta pecuniam dare. Baptism⁹ em est tanna sacramētorum vt in tertia parte dicet. ℟ licet vt videtur in aliquo casu dare pecuniā ꝑ baptismo. puta q̄ sacerdos puerū morientē sine ꝓcio baptisare non vellet. ℟ non semp est illicitū emere vel vendere sacramēta. ¶ Pre. Maximū sacramētorū est eucharistia q̄ in missa ꝓficit. ℟ ꝑ missio cantādo aliqui sacerdotes ꝓcibēdam vt̄ pecuniam accipiunt. ℟ licet multo magis alia sacramenta emere vel vēdere. ¶ Pre. Sacramētum penitēcie est sacramētū necessitatis q̄ precipue in absolutione consistit. ℟ q̄dam absoluētes ab excōicatōne pecuniā exigunt. ℟ nō semp est illicitū sacramētus emere vel vēdere. ¶ Pret. Cōsuetudo facit vt non sit ꝑcm id q̄ alias pec catum esset. sicut Augu. dicit q̄ bīe plures vxores q̄ mos erat. crimē nō erat. ℟ apud quosdaz est consuetudo q̄ in consecrationib⁹ epōrū benedictionibus abbatum. t ordinibus clericoꝝ ꝑ chrismate vel oleo scō et aliis hmōi aliquid detur. ℟ videt q̄ hoc non sit illicitū. ¶ Pret. Cōtingit q̄q̄ q̄ aliquis malitiose impedit aliquē vel ab epātu obtinēdo vel ab aliqua alia dignitate. ℟ licet vnicuiq; redimere suam vexationē ergo licitū videt in tali casu pecuniaz dare pro epātu vel aliqua alia ecclesiastica dignitate.

¶ Pre. Matrimoniū est quoddā sacramentuz sed q̄q̄ detur pecunia ꝑ matrimonio. ℟ licitū est sacramentū vēdere. ¶ Sed ꝓra ē q̄d dī .j. q. .j. qui ꝑ pecunia quem⁹ cōsecrauerit alicuius sit a sacerdotio. ¶ Ñ. dōs. q̄ sacramenta noue legis sunt maxime spūalia inq̄uum sunt causa spūalis gratie ℟ precio estimari non pōt. t eius rōni repugnat q̄ non grauiter detur. dispēsant aūt sacramēta ꝑ ecclesie ministros quos oportet a ꝓpo sustētari. Fm illud apli .j. ad Cor. ix. Nescitis q̄m q̄ in sacrario operant. q̄ de sacrario sunt edūt. t qui altario deseruiūt. cum altario participant. Sic ℟ dōm est q̄ accipe pecuniam ꝑ spūali sacramento ꝑ gratia ē crimen simonie q̄d nulla ꝓsuetudine pōt excusari. q̄ consuetudo non ꝓdicat iuri naturali vt̄ diuino. ꝑ pecuniam aut intelligit ēe illud cuius ꝓcium pōt pecunia estimari vt ꝓbatur in .xij. etha. accipe aūt aliqua ad sustētationē eoꝝ qui sacramenta christi ministrant Fm ordinationē ecclesie t cōsuetudines approbatas nō ē simonia neq; peccatum. nō aūt sumāt tanq̄ ꝓciū mercedis. ℟ tanq̄ stipendiū necessitatis. Vñ sup illud .j. ad thimo. v. qui bene ꝓsunt ꝓsbyteri ꝛ. dicit glo. Aug. Accipiāt sustētationē necessitatis a ꝓplo mercedem dispēsationis a dño. ¶ Ad .j. ℟ dōm. q̄ in casu necessitatis q̄libet pōt baptizare. t qi nullo modo est peccandū. ꝑ eodez est badēdus si sacerdos abiq; ꝓcio baptisare nō velit. ac si nō esset q̄ baptizaret. vñ tale qui gerit curam pueri in tali casu licite potest eū baptisare vel a quocūq; alio facere baptisari. posset ēm licite aquā a sacerdote emere q̄ est pure elemosinū corporale. si aūt esset adultus q̄ baptismū desideraret t imineret mortis ꝑculū. nec sacerdos cum vellet sine ꝓcio baptisare. deberet si posset ꝑ aliū baptisari. q̄ si nō posset ad aliū habere recursum. nullo modo deberet ꝓcium ꝑ baptismo dare ℟ potius absq; baptismo recedere. supplereꝫ n. ei ex baptismo flāmis q̄ ei ex sacramento deesset.

¶ Ad .ij. dōm. q̄ sacerdos nō accipit pecuniam quasi ꝓcium cōsecratōnis eucharistie aut misse peccatāde. hoc ēm eēt simoniacū. ℟ quasi stipēdium siue sustētationis vt dictū est. ¶ Ad .iij. dō q̄ pecunia nō exigit ab eo q̄ absoluit quasi peccum absolutionis. hoc ēm esset simoniacū. sed quasi penam culpe ꝓcedentis ꝑ qua fuit excōicatus. ¶ Ad .iij. dōm. q̄ sicut dictum ē. ꝓsuetudo nō ꝓdicat iuri naturali vel diuino que simonia ꝓhibet. t ideo si aliq̄ ex consuetudine exigant q̄si ꝓcium rei spūalis cum intētione emēdi vel vendēdi est manifeste simonia. t ꝓcipue si ab inuito exigant. si vo exigātur q̄si q̄dam stipēdia ꝑ ꝓsuetudinē approbatā. nō est simonia. si tñ desit intētio emēdi vt̄ vendēdi. ℟ intētio refertur ad solam ꝓsuetudo observātiaz t ꝓcipue q̄ aliqs volūtate soluit. in hoc tñ omnes sollicite cauendū est q̄ ne ꝑ simonie vt̄ cupiditatis. Fm illud apli .j. ad Ti. vltī. Ab oi specie mala abstinete vos. ¶ Ad .v. dōm q̄ aliq̄s alii cui acquirit ius in epātu vel quacūq; dignitate vel ꝓbenda ꝑ electionē vel ꝓmotionē siue collationē. simoniacū ēt aduersantiū obstacula pecunia redimere. sic ēm ꝑ pecuniā pararet sibi viam ad rem spūalē obtinendā. ℟ posteā ius alicui acquisitū est. licet ꝑ pecuniā iniusta impedimēta remouere. ¶ Ad .vj. dō. q̄ q̄dam dicunt q̄ ꝑ matrimoniū licet pecuniā dare. q̄ in eo non cōferatur ꝛa. ℟ hoc nō est vīq̄q̄q; verū. vt in tertia ꝑte huius⁹ opis dicet. Ideo aliter dō. est q̄ matrimoniū nō solūz est ecclesie sacrm ℟ etiam nature officiū licitū est iniūctum. vo est ecclie sacramentū ē illicitū. t ideo Fm iura ꝓhibet ne ꝑ benedictione nuptiarū aliq̄d exigat.

Ad tertiuz sic ꝓcedit.

Videt q̄ licitū sit dare t accipe pecuniā ꝑ spiritualibus actibus. Usus ēm ꝓbatur est spūalis actus. sed ꝑ usu ꝓbatur olim aliquid dabat vt ꝑz .j. Reg. ix. t .iij. Reg. xiij. ℟ videt q̄ liceat dare t accipe pecuniā pro actu spūali. ¶ Pret. Oratio. ꝓdicatio. lauo diuina sunt actus maxie spirituales. sed ad impetrandū orationū suffragia pecunia datur sanctis viris. Fm illud Luc. xvj. Facite vobis amicos de mamona iniq̄tatis. ꝓdicatoribus etiam spūalia seminātibus temporalia debent. Fm apli .j. ad Cor. ix. celebrantibus etiaz diuinas laudes in ecclesiastico officio t ꝓcessiones facientib⁹ aliqd dat. t q̄q̄ annui redditꝰ ad hoc assignant. ℟ licitū ē ꝑ spūalibus actib⁹ accipe aliq̄d. ¶ Pre. Scia nō ē minus spūalis q̄ ꝓcessus. sed ꝓcessu sciētie licet pecuniā accipe. sicut aduocato licet vēdere iustus ꝓcessus. t medico ꝓlixa sanitatis. t magro officium doctrine. ℟ pari rōne videt q̄ liceat ꝓlato

aliquid accipe p vsu spūalio siue prācio. puta p correctione vel dispēsatione vel aliquo hmōi.

¶ Prēt. Ex eligio est statuo spūalis ptectionis. sed in aliqbus monasteriis aliqd ab eis q̄ recipiunt exigitur. q̄ licet p spūalib⁹ aliqd exigere

¶ Sed cōtra est q̄ dī. j. q. j. Quicqd manifestis gratie violatione tribuit. nunq̄ q̄ alicui vel quibuslibet pmiꝰ venūdari potest⁹ ps. q̄ ostia hmōi spūalia p manifestā gram tribuunt. q̄ nō licet ea q̄libus vel pmiꝰ venūdari. ¶ Prēt. pōs. q̄ sicut sacramēta dicunt spūalia. qz spūalē conferūt gram. ita etiā q̄dā alia dicunt spūalia. qz ex spūali gra procedūt et ad eam disponūt. q̄ ēs ꝓpter bonum ministeriū exhibentur q̄ opotet a ppo sustentari qui spūalia administrant. Vñ in Ind. j. ad Cor. ix. Quis militat suis stipēdijs vñq̄ q̄ quis pascit gregem et de lacte gregis nō manducat: et vendere q̄ spūale est in hmōi actib⁹ aut emere simoniacū est. q̄ accipe aut dare aliquid pro sustētatione ministrantiū spūalia fm ordinationē ecclesie et consuetudinē approbatā licitū est. ita tñ q̄ desit intentio emptionis vel dationis. et q̄ ab initio non exigat spūalium subtractionē q̄ sunt exhibēda. hoc etiā quandoq; vendūtis spūm gratis vo spūalibus pua exhibēda licite pōt statuere et consuete oblationes et quicūq; alij prouētus exigi a nobilibus vasalenis⁹ solutē auctoritate sugionis interueniēte. ¶ Ad. j. q. dōs. q̄ sic. Piero. dic sup Matheū. mutuā q̄dam spōte exhibebant bonis ꝓphetis ad sustētationē ipoꝝ. non q̄si ad emendum ꝓphetie vsum. quē ni pseudoprophe retinebāt ad q̄stum. ¶ Ad. ij. dō. q̄ illi q̄ dant elemosynas pauperibus vt orationū ab ipsis suffragia impetrent. non eo tenore dant q̄si intendātes oēs emere. q̄ p gratuitā beneficentiā pauperū alios prouocāt ad hoc q̄ pro eis gratior ex charitate oret ꝓdicatibus etiam tpalia debēt ad sustētationē ꝓdicantiū. non aūt ad emendū ꝓdicatōis verbum. Vñ sup illō. j. ad Thimo. v. Qui bene presunt presbyteri duplici honore. Nec est aliq̄ ē accipere vade vsuē. charitatiq̄ est ꝓbere. non ni venale est emptionē. vt pro bis ꝓdicet. si em sic venderent magnā rem. vili vendūt pcio. sūt etiā aliq̄ tpalia dant deū laudātib⁹ in celebratione ecclesiastici officij pro vinio siue pro monitio. nō q̄si precium. sed quasi sustētationis stipendiū. et eo etiaꝫ modo pro ꝓfessionib⁹ faciēdis in aliquo fauere aliq̄ elemosynē recipiunt. si aūt hmōi pacto interueniēte fiant aut etiam cum intentione emptionis vel venditionis simonia esset. vñ illi cui esset ordinatio si in aliqua ecclesia statuere tur q̄ nō ficret ꝓfessio in funere alicui⁹ nisi solueret certam pecunie quātitatē. qz tale statutum ꝓcludere et via gratis officiū pietatis aliquibus impēdendi. magis aūt licita ēt ordinatio si statueret q̄ oibus certam elemosinā vbīcūq; talia bona exhiberet. q̄ hoc non ꝓcluderet via alijs exhibēdi. et pma ordinatio hz spēm ex actionis. scda aūt hz spēm gratuite recōpensationis. ¶ Ad. iij. dō. q̄ ille cui cōmittit spūalia prāta ex officio obligatur ad vsum prātis sibi cō missē in spūaliū dispēsatione et etiā p sua sustē tatiōe statuta stipēdia hz ex redditibus ecclesie et ideo si aliquid acciget pro vsu spūalia prātia non intelligeret locare opus suum quod ex debito suscepti officij hz impēdere. si intelligeret vēdere ipm spūalia gratie vsum. et ꝓpter hoc non licet p quacunq; dispēsatione aliqd accipe. nec etiam q̄ hoc q̄ vicem suam cōmittat. nec etiam q̄ hoc q̄ subditos suos corrigat. vel a corrigendo desistant. licet in eis accipe ꝓbationes q̄s subditos visitant. non q̄si preciū correctionis. q̄si debitū stipendiū. ille aut q̄ hz scientiam et non suscepit cum hoc officium exq̄ obligēt aliquo vsum scientie impēdere. licite pōt preciū siue doctrine vel ꝓfessij accipe. non quasi vitaē vel sciam vendēs sed quasi opus suum locans. si aūt ex officio ad hoc remanet. intelligeret ipsam vēdere vitaem. vnde grauit peccaret. sicut pz in illis q̄ instituūtur in aliquibus ecclesijs ad docendū clericos ecclesie et alios pauperes pro q̄ ab ecclesia būficius recipiunt. a q̄bus non licet eis aliqd recipe. nec ad hoc q̄ docent. nec ad hoc q̄ aliqua festa faciant vel ꝓmittūt. ¶ Ad. iij. dō. q̄ p ingressu monasterij non licet aliqd exigere vel accipe q̄si precium. licet ēt si monasterius sit tenue q̄ non sufficiat ad tot gloriosa nutrienda. gratis quidē ingressus monasterij exhibere. q̄ accipe aliquid pro victu ꝓpone q̄ in monasterio fuerit recipiendis si ad q̄ nō sufficiant monasterij opes. similiē etiā licitū est si ꝓpter deuotionē quam alijs ad monasteriū oādit largas elemosynas faciendo facilius in monasterio recipiant. sicut etiam licitū est aliquē ecōuerso prouocare ad deuotionē monasterij p tpalia būficia vt ex hoc inclinet ad monasterij ingressum. licet non sit licitū ex pacto aliqd dare vel recipe p ingressu monasterij. vt habet j. q. j. c. ꝓpio.

Ad quartū sic ꝓcedit

Videt q̄ licitū sit pecuniā accipe p bis q̄ sunt spūalibus annexa. Dīa em tpalia videnf spūalibus esse annexa. qz tpalia sunt ꝓpter spūalia q̄renda. si q̄ non licet vendere ea q̄ sunt spūalib⁹ annexa. nihil tpale vēdere licebit. qō pz esse falsum. ¶ Pōe. Vidēt magis esse spūalibus annexa q̄ vasa consecrata. q̄ calicē licet vēdere pro redēptione captiuoꝝ. vt Ambro. dicit. ergo licitum est vēdere ea que sunt spūalibus annexa. ¶ Prēt. Spūalibus annexa dicuntur iuxta sepulture. iura patronat⁹ et iura ꝓmogenture. Fm antiquos. quia primogeniti ante legem sacerdotij officio fulgebant. et etiam iura accipēdi decimas. q̄ Abraam emit ab Ephron spelunca duplicem in sepulturam vt habet Gen. xx. Jacob autem emit ab Esau iura primogenture. vt habet Gen. xxv. Jura etiam patronatus trāsire cū re vendita. et in secundum concedit. decime etiam concesse sunt quibusdam militibus. et redimi possunt. preterea etiam interdū retinent sibi ad tempus fructus prebendarum quas conferūt. cum tamē prebende sint spūalibus annexe. ergo licet emere vel vendere ea q̄ sunt spūalibus

annexa. ¶Sed ꝓra est qđ dicit Paschalis papa
& habet .j. q. .j. c. siquis obiecerit. quisqs eoꝝ vẽ
dideri alterũ sine quo nec alterũ potuit. nemo
inuenitur derelinquit. nullius ẽ emat ecclesiam
vel vẽdã vel aliqđ ecclesiasticũ. ¶Hñ. dñs. q
aliquid põt esse annexũ spũalibus dupl̃r. Uno
modo sicut ex spũalibus dependens. sic bñficia
ecclesiastica dñ spũalibus annexũ. qz nõ cõpetit nisi habẽti officiũ clericale. vñ hmõi nullo
modo põt esse sine spũalibus. & ꝓpter ea nullo
modo vẽdere licet. qz eius vẽditio intelligũt etiã
spũalia venditioni subijci. Quedã aũt sunt annexa spũalibus ingẽuꝝ ad spũalia ordinant. sicut ius patronatus qđ ordinat ad ꝓsentandum
clericos ad ecclesiastica bñficiat vasa sacra que
ordinant ad sacramentoꝝ vsum. vñ hmõi nõ ꝓsupponũt spũalia. ℞ magis ea ordine tpis pcedant. & ideo alicꝫ modo vendi pñt. nõ aũt ingẽui
sunt spũalibus annexa. ¶Ad. j. ℞ dom. q omnia
spualia annectunt spũalibus sicut sint. & ideo ipa
quidẽ spualia vẽdere licet. ℞ oino earũ ad spũalia
sub vẽditione cadere nõ dz. ¶Ad .ij. dñs. q etiaꝫ
vasa sacra sunt spũalibus annexa sicut sint. & ió
eoꝝ ꝓsecratio vẽdi non dz. nã ꝓ necessitate eccle
sie & pauperũ materia eoꝝ vẽdi põt. dũmõ premissa oõne pcio ꝓfringant. qz post ꝓfractiones
non intelligunt etiam vasa sacra. ℞ purũ metallum. vñ si ex eadẽ materia sibi vasa iterũ integrarent. indigerẽt iterũ ꝓsecrari. ¶Ad .iij. dom
q spelunca duplex qua Abraã emit in sepulturam. non legit q terra erat ꝓsecrata ad sepeliendam. & ipso licebat Horae terraꝫ illã emere ad
vsum sepulture vt ibi inhumaret sepulchũ. sic
etiam nunc licet et emere aliqđ agrũ cõem ad
instituendũ ibi cimiterũ vel etiam ecclesiaꝫ. nã
quia apud gẽtiles loca sepulture deputata reli
giosa reputabant. si Ephron ꝓ loco sepulture
inẽdit pciũ accipe. peccauit vẽdẽs. licet Abraã
non peccauerit emẽdo qz non intendebat emere
nisi terrã cõem. licet etiã nunc terrã vbi qnõdaꝫ
fuit ecclesia vẽdere aut emere in casu necessitatꝫ
sicut de materia sacroꝝ vasoꝝ dictũ est. vel excusatur Abraã qz in hoc redemit suam vexationẽ
quia cũ Ephron gratis ei sepulturã offerret. ꝓpendit nã Abraã q gratis recipe sine eius offensa nõ posset. Jus aũt ꝓmogeniture debebat Jacob ex diuina electiõe. Hm illud Malach. j. Jacob dilexi Esau autẽ odio habui. Et ideo Esau
peccauit primogenita vendẽs. Jacob aũt nõ peccauit emẽdo. qz intelligit suam vexationẽ redemisse. Jus aũt patronatus ꝓ se vendi non põt.
nec in feudam dari. ℞ transit cum villa q vẽdit
vel concedit. Jus aũt spuale accipiẽdi decimas
non pcedit laicos. ℞ tñmodo reo tpales q nomine decime dant vt supra dictũ ẽ. Circa collationem bñficioꝝ sciẽdũ est q si ipe antecẽ bñficiũ
alicui cõferat. ob aliquã cãm ordinauerit aliqđ
habẽdũ de fructibꝰ bñficij conferendi. & in
ipsa visa expẽdendaꝫ. nõ est illicitũ. Si ho ab
eo cui bñficiũ ꝓfert reqrat aliqđ sibi exhibere de
fructibꝰ illius bñficij. id est ac si aliqđ munꝰ ab
eo exigeret & non caret vitio simonie.

Ad quitum sic, ꝓcedit

Videt q liceat spũalia dare ꝓ mũere qđ est ab
obsequio vel a lingua. Dicit enim Greg. in regi
stro. Ecclesiasticis vtilitatibꝰ deseruientes. ecclesiastica dignũ est remũeratiõe gaudere. ℞ deseruire ecclesiasticis vtilitatibꝰ pertinet ad munꝰ ab
obsequio. ℞ videt q licitũ sit ꝓ obsequio accepto ecclesiastica bñficia largiri. ¶Pꝛet. Sicut
carnalis videt esse inuẽto sicio alicui det bñficiũ
ecclesiasticũ ꝓ suscepto bñficio. ita etiã sicio det
inuitu ꝓsanguinitatis. ℞ hoc non videt esse simoniacũ. qz non ẽ ibi emptio vel vẽditio. ergo
nec primũ. ¶Pꝛe. Id qđ solũ ad pcem alicuius
sit gratis fieri videt. & ita non videt locũ hic simonia q in emptiõe vel vẽditione ꝓsistit. ℞ munus a lingua intelligit siquis ad pces alicuiꝰ ecclesiasticũ bñficia ꝓferat. ℞ hoc non est simonia
eã. ¶Pꝛet. Hypocrites spũalia opa faciõrũ laudem humanã cõsequunt q ad munꝰ lingue genere videt. nec tñ hypocrite dicũt simoniaci. nõ
ergo ꝓ munꝰ a lingua simonia cõtrahit. ¶Sed
ꝓra ẽ qđ Urbanus papa dicit. Quicũq res ecclesiasticas nõ ad qđ institute sunt ℞ ad ꝓua lucra mũere lingue vel obsequij vel pecunia largiuntur vel adipiscũt. simoniacus est. ¶Hñ. dñs. q
sicut supra dictũ est. noie pecunie intelligit cuiuscũq; pcii qđ pecunia ꝓmeruari põt. manifestum ẽ aũt q obsequiũ hoiꝭ ad aliquã vtilitatem ordinat q põt pcio pecunie estimari. vñ pecuniaria mercede ministri cõducunt. & ió idem
est q alicui det rem spũalem. ꝓ aliquo obsequio
tempali exhibito vel exhibẽdo. ac si daret ꝓ pecunia data vel promissa qua id obsequiũ estimari
posset. sicut etiã q alicui sanctificat pcib9 alienus
ad tẽporalẽ gram ãrendã. ordinat ad aliqđ vel
litatẽ q põt pecunie pcio estimari. & ideo sic cõtrahit simonia accipiendo pecuniã vel qualibet
aliã rem exteriorẽ qđ pertinet ad munꝰ a manu.
ita etiã pcahit ꝓ munꝰ a lingua vel ab obsequio
¶Ad .j. ergo dñ. q si alicui clericus alicui plato
impẽdat obsequiũ honestũ ad spũalia ordinata
puta ad ecclesie vtilitatẽ vel ministroꝝ eius auxilium ex ipa deuotione obsequij redditur dignꝰ
ecclesiasticis bñficio sicut & ꝓpter alia bona opa
vñ nõ intelligit esse munus ab obsequio & in hoc
casu loquit Greg. si vo sit inhonestũ obsequiũ
vel ad carnalia ordinatũ. puta qz seruiuit plato
ad vtilitatẽ ꝓsanguineoꝝ suoꝝ vel patrimonij
sui vel ad aliqđ hmõi. erit munus ab obsequio
& est simoniacũ. ¶Ad .ij. dñs. q si alicui aliquid
spuale alicui ꝓferat gratis ꝓpter consanguinitatẽ vel quãcunq; carnalẽ affectionẽ. est qdem
illicita & carnalis collatio. non tñ simoniaca. qz
nihil ibi accipit. vñ hoc non pertinet ad ꝓtractum
emptionis vel venditionis in quo fundat simonia. si tamẽ alicui dat bñficiũ ecclesiasticũ alicui hoc pacto vel intẽtione vt exinde suis ꝓsanguineis ꝓueniat. ẽ mãifesta simonia. ¶Ad .iij.
dñs. q munꝰ a lingua dr vel ipsa laus gẽtilis ad
fauorẽ hũanũ qui sub pcio cadit. vel etiã pces
ex quibus acquirit fauoꝝ hũanꝰ vt pranũ euitent

ꝛ ꝯ si aliqꝺ principaliꝫ ad hoc inꝺedit simoniꝫ cõmittit. videt autẽ ad hoc principaliꝫ inꝺedere qui pces ꝓ indigno ꝓmeritꝰ exaudit. vñ ipm factum est simoniaci. si aũt pces ꝓ digno postulant. ipm factũ non ē simoniacũ. qr habet de bita cā ex qua illi ꝓ quo pces postulant spūalia aliquid petunt. ex hoc ꝑ se ordinat ad dignitatē ꝑsone ꝙ ad fauorē humanū. Si vo aliqꝺ ꝓ se rogat vt obtineat ex tam animarū ex ipsa ꝓsumptione redꝺit indignus. ꝑ sic pces sunt ꝓ digno. licite ꝑ pōt aliqꝺ si sit indignus ꝓ se ꝓmoueri petere ecclesiasticus sine cura alioꝝ. ¶ Ad. iij. dom. q hypocrita nõ ꝺat aliqꝺ spūale ꝓpter laudē. ꝙ solus ꝺemõstrat ꝑ simulando magis furtiue suripit laudē hũa nam ꝙ emat. vnde non videt plus petere ad veritatē simonie.

Ad tertiũ sic procedit

Videt q non sit ꝓportiõ simoniaci pena vt ꝓ hoc ea qꝺ ꝓ simonia acquirit. Simonia ẽ cõmittit ex eo q aliqs numerio interueniente spūalia acquirit. ꝙ ꝺas sunt spūalia ꝙ semel adepta non ꝑt amitti. sic ordo caracter ea ꝙ ꝓ aliquam ꝓfectionē imprimit. ꝙ non ē ꝓportiõ pene vt quia peccauit ea qꝺ simoniace acquisiuit. ¶ Pret. Contingit qñq q ille q est ꝑfectus ꝓ simoniã ꝺ adeptus. recipiat subꝺito vt ab eo recipiat ordines. ꝑ videt q ei debeat obedire ꝙ ab ecclia toleratꝰ. ꝙ nullus ꝺ aliqꝺ recipe ab eo ꝙ non ꝺ ꝓtestate ꝓferẽdi. ꝙ ea nõ amittit ꝑ talem potestatem. si eam simoniace acquisiuit. ¶ Pret. Nullus ꝺ puniri ꝓ eo qꝺ non ē factũ eo scitẽte ꝑ volente. qr pene debet pcꝺ. qꝺ est voluntariũ vt ex supra dictis ꝺ. patuit aũt qñq q aliqs simoniace ꝓsequit aliqꝺ spūale. ꝓcurãtibus aliis eo nesciente ꝑ nolente. ꝙ non ꝺ puniri ꝓ pmissionem eius qꝺ ei collatũ est. ¶ Ore. Nullus ꝺ poena re cõmodũ de suo pcꝺ. ꝙ si ille q ꝓsecutus ē beneficiũ ecclesiasticũ ꝓ simoniã restitueret qꝺ ꝓceperat. qñq hoc redꝺaret in vtilitatē eoꝝ q fuerit simonie ꝓcipes. puta qñ plures totũ collegium in simoniã ꝓsentit. ꝙ non ꝑ est restituendum qꝺ ꝓ simoniã acquisit. ¶ Pret. Qñq aliqs ꝓ simoniã in aliq monasterio recipit ꝑ votũ solenne ibi facit. ꝑmendo. ꝙ nullus ꝺ absolui ab obligatione voti. ꝓpter culpã cõmissam. ꝙ nõ ꝺ monachus quod simoniace acquisiuit amittere.

¶ Ore. Ecclesia pena in hoc mũdo nõ infligit ꝓ intentionẽ mortis corꝺia. de q solus ꝺeꝰ est iudicare. ꝙ simonia cõmittit ex sola intentione vel voluntate. vñ ꝓ voluntatẽ diffinit vt dictũ est. ergo non ꝺ aliqꝺ puniri ea qꝺ simoniace acquisiuit.

¶ Ore. Maiorancia ē ꝓmoueri ad maiora ꝙ in susceptio ꝑmanere ꝙ qñq simoniaci ex dispẽsatione ꝑmanent ad maiora. ꝙ nõ ꝺ debẽt susceptis puniri. ¶ Sꝺ ꝑra est qꝺ xi. q. 3. ca. Quis ep̃s. Qui ordinat⁹ est nihil ex ordinatiõe vel ꝓmotione q̃ est ꝓ negotiationẽ facta ꝓficiat sed sit alienus a dignitate vel sollicitudine qua ꝓ peccatũ acquisiuit. ¶ Ad. vñ. ꝺ. q nullus pōt licite retinere id qꝺ ꝑ ꝑ voluntatẽ vñi acquisiuit. puta si aliquis dispẽsator de reb⁹ vñi fuit ꝺare alicui ꝑ voluntatẽ ordinatione vñi sui. ille q accipet licite retinere non posset. vña aũt cui⁹ ecclesiarũ plati sunt dispensatores ꝙ ministri. ordinauit vt spūalia gratis ꝺarent. Fm illud Matth. x. Gratis accepistis gratis ꝺate. ꝙ ideo q munera inuentu spūalia ꝙcunq̃ assequit. ea licite retinere non pōt. Insup aũt simoniaci tam vendẽtes q̃ ementes spūalia aut etiã mediatores. aliqs pena punimur. i. infamia ꝙ depositione si sint clerici. ꝙ excõicatione si sint laici. vt habet. ꝙ. q. 3. c. Si qꝺ epc̃s. ¶ Ad. iij. ergo ꝺs q ille q simoniace recipit sacrũ ordinẽ. recipit quidẽ caracterẽ ordinis ꝓpter efficaciam sacramẽti. non tñ recipit gratiã nec ordinis executionẽ. eo q quasi furtiue suscepit caracterẽ cõtra principalis ꝺi voluntatẽ ꝙ ideo est ipso iure suspẽsus. ꝙ quo ad se. vt ꝺ. executiõe sui ordinis se nõ intromittat. ꝙ quo ad alios. vt ꝺ. nullus ei cõcedat in ordinis executione sue sit pcm̃ ei⁹ publicũ sive occultum. nec pōt repetere pecuniã quã turpiter ꝺedit. licet alioquin iniuste detineat. si vo sit simoniacus ex eo q̃ iniuste ordinẽ simoniace. vt q̃ dedit recipit beneficiũ simoniace. vel fuit mediator simoniace si est publicũ. est ipso iure suspensus ꝙ ad se ꝙ ad alios. ꝙ si est occultũ ē suspẽsus ipso iure quo ad se tm̃. non aũt ꝙ ad alios. ¶ Ad. ij. ꝺ. q nec ꝓpter ꝓceptũ eius. nec etiã ꝓpter excõmunicationẽ ꝺs aliqꝺ recipe ordinẽ ab eo. quẽ scit simoniace ꝓmotũ ꝑ si ordinet. non recipit ordinis executionẽ. etiã si ignoraret eum esse simoniacũ. ꝙ indiget dispẽsatione. Quia qꝺam ꝺi cunt q si non pōt ꝓbare eum ẽ simoniacũ debet obedire respectꝺo ordinẽ. ꝙ non ꝺs exequi sine dispẽsatione. ꝙ hoc ab⁹ rõne ꝺi. qr nullus debet obedire alicui ad cõtendus sibi in facto illicito. ille aũt q est ipso iure suspẽsus ꝑ ꝙ ad se ꝑ quo ad alios illicite confert ordinẽ. vñ nullus debet sibi obedire recipiẽdo ab eo ordinẽ ex causa. si aũt ei nõ ꝑstat. non ꝺs ꝑtm̃ credere alteri⁹ ꝑ ita cũ bona ꝑscientia ꝺs ab eo ordinẽ recipe. si aũt epc̃s sit simoniac⁹ aliq̃ alio mõ ꝙ ꝓ ꝓmotionẽ suã simoniace facta. pōt ab eo ordinẽ recipe si sit occultũ. qr non est suspẽsus ꝙ ad alios. sed solum quo ad se ꝓm vt dictũ est. ¶ Ad. iij. ꝺs. q hoc ꝙ aliquis patiet. eo quod accepit non ꝓ tum est pena peccati ꝙ etiam quãꝺoq̃ effectus acquisitionis iniuste. puta cum aliqꝺ emit rem aliquam ab eo qui vendere non potest. ꝑ ideo si aliquis sciẽter ꝑ propria sponte simoniace accipiat ordinem vel ecclesiasticum beneficium. non solum punit eo quod accepit vt scilicet careat executione ordinis et beneficium resignet cum fructibus inde receptis. sed etiam vlterius punitur. quia notã infamia ꝑ tenet ad restituendos fructus non solum ꝓceptos. sed etiam eos qui percipi potuerũt a possessore diligẽti. quod tamẽ intelligendũ est de fructibus qui sumptis deductis expẽsis factis causa fructũ. exceptis fructibus illis qui alias expẽsi sunt in vtilitatẽ ecclie. si vo eo nesciẽte nec volẽte ꝙ alius alicuius promotio simoniace procurat. caret ꝺñ

oidēnio ex ecutione. ꝛ tenet reſignare beneficiū
qō eſt ꝓfect⁹ cum fructib⁹ exiſtēnt⁹. non aūt
tenet reſtituere fructus ſumptos. qz bona fide
poſſedit. niſi forte inimicus ei⁹ fraudulēter pe-
cuniam daret ꝓ alicuius ꝓmotione. vt niſi ipe
exiſtat cōtradicerit. tunc eīm non tenet ad reſti-
tuendū. niſi forte poſtmodū pacto ꝓſenſerit ſol
uendo qō fuit ꝓmiſſum. ¶ Ad.iij. dīm. q pe-
cunia vel poſſeſſio vel fruct⁹ ſimoniace acceꝑi
debēt reſtitui eccleſie in cuius iniurā data fue-
runt. nō obſtāte q̄ ꝓlatus vel aliq̄s de collegio
illius eccleſie fuit in culpa. qz eoꝝ pena non dz
alijs nocere. ita nī q̄ ꝑtium fieri pōt ipſi q̄ pecca
uerūt inde cōmodū non ꝓsequant ſi ꝑo ꝓlat⁹
ꝛ eorum collegiū ſunt in culpa. tunc dz cum au
ctoritate ſuperiois vel patronius vel alteri eccle-
ſie erogari. ¶ Ad.v. dīm q ſi aliq̄ ſunt in mona
ſterio ſymoniace recepti debent abrenūciare. et
ſi eis ſcientib⁹ cōmiſſa ē ſimonia poſt concilium
generale. ſine ſpe reſtitutionis ō monaſterio ſuo
repelluntur. ꝛ ad agendaꝫ perpetuaꝫ penitēnam
ſunt in arctiori regula ponēdi. vel in aliquo loco
eiuſdem ordinis ſi artior ordo non inueniret. ſi
ꝑo hoc fuit añ ꝓcilia debēt in alijs locis eiuſdē
ordinis collocari. ꝛ ſi hoc fieri non pōt. diſpēſa-
tiue debēt in eiuſdē monaſterijs recipi. ne in ſe
culo euagent. mutatis tñ ꝓnoib⁹ locis ꝛ ſtatio-
nibus aſſignatis. ſi ꝑo ipſis ignorātibus ſine aū
concilio ſine poſt ſint ſimoniace recepti. poſtq̄
renūciauerūt poſſunt de nouo recipi. locis mu-
tatis vt dictū eſt. ¶ Ad.vj. dōm q̄ quo ad deum
ſola voluntas facit ſymoniacū. ſ. q̄ ad pēnā ec-
cleſiaſticam exteriorē non punit vt ſimoniacus
vt abrenūciare teneat. ſ. debet de mala intētiōe
penitere. ¶ Ad.vij. dōm q̄ diſpēſare cū eo q̄ eſt
bēficiatus ſimoniace ſcienter ſolus papa poteſt.
In alijs aūt caſibus pōt etiaꝫ epūs diſpēſare. ita
tñ q̄ ꝓius abrenūciet qō ſimoniace acq̄ſiuit. ꝛ
tunc diſpēſationē ꝓſequat vel partiā vt habeat
laicā cōmunionē. vt magnam vt poſt ꝓiam in
alia eccleſia in ſuo ordine remaneat. vt maiorē
vt remaneat in eadē. ſ. in minorib⁹ ordinib⁹. vel
maximā vt in eadē eccliā maiores ordines
conſequat. non tamē ꝓlationes acciꝑat.

Quelibet.q.

Deinde poſt religiōez

Conſideranda eſt de pietate. cuius oppo-
ſita vitia ex ipſius conſideratione innote-
ſcunt. Circa pietatē ſ. querunt tria. Primo
ad q̄s pietas ſe extendat. Secūdo q̄d ꝑ pietatē alij
quibus exhibeat. Tertio vtrum pietas ſit ſpālis
virtus. Quarto vtrū religionis obtenta ſit pie-
tatis officiū ꝓtermittendum.

Ad primuz ſic ꝓcedit.

Videt q̄ pietas non ſe extēdat ad determina-
tas ꝑſonas aliquoꝝ hoim. Dicit eīm Aug. in. x.
de ciui. dei q̄ pietas ꝑtit dei cultum intelligi ſo
let. quā greci euſebiā vocant. ſ. dei cultus nō di
ꝑ comparationē ad hoiem. ſ. ſolum ad deum. ergo
pietas non ſe extēdit determinate ad aliq̄s ho-
minū ꝑſonas. ¶ Prēt. Hugo. dicit in. j. moral.
Pietas in die ſuū ꝓximū exhibet. qz cordia vi-
ſcera miſcibile opibus replet. ſ. opa miſcibile ſunt
oībus exhibēda vt ꝓz ꝑ Aug. in. j. de doc. ꝓpria.
ſ. pietas non ſe extendit determinate ad aliq̄s
quos ſpāles ꝑſonas. ¶ Prēt. Multe ſunt alie
in būantis reb⁹ cōmunicatiōes ꝓter ſanguineoꝝ
ꝛ cōciuiū cōlocationē. vt ꝓz ꝑ phm in. viij. ethi.
ꝛ ſup q̄libet eoꝝ aliq̄ amicitia fundat q̄ videt
eſſe pietatis virtus vt dicit glo. ij. ad Thim. iij.
ſup illud Rubētes quidē ſpēm pietatis. ſ. nō ſo
lum ad ſanguineos ꝛ ꝓximos pietas ſe extēdit
¶ Sed cōtra ē q̄d Tullius dicit in ſua rethorica
q̄ pietas eſt ꝑ quā ſanguine tanctis patrie be
nimolis officiū ꝛ diligēs exhibit cultus. ¶ Ad.
dōm. q̄ homo efficit ouerſimode alijs debitoꝝ
ſm eoꝝ diuerſam excellentiā ad diuerſa benefi
cia ab eis ſuſcepta. In vtroq̄ aūt deus ſummū
obtinet locū q̄ excellentiſſim⁹ eſt ꝛ eſt in nobis
eſſendi ꝛ gubernationis ꝓncipiū. ſecūdario ꝑo noſtri eſſe ꝛ gubernationis ꝓncipia
ſunt parēs ꝛ patria a q̄bus ꝛ in qua nati ꝛ nu-
triti ſumus. ꝛ ideo poſt deū eſt hō maxime de-
bitor parēt⁹ ꝛ patrie. vñ ſicut ad religionē ꝑti
net cultus deo exhibere. ita ſecūdario gradu ad
pietatē ꝑtinet exhibere cultū parēntibus et patrie
In cultu aūt parentū includit cult⁹ omniū cō
ſanguineoꝝ. qz etiā ſanguinei ex hoc dicunt.
q̄ ex eiſdē parentibus ꝓcesſerūt vt ꝓz ꝑ phm in
viij. ethic. In cultu aūt ꝑtie ſtricte ſumpte cult⁹ oīm
co ciuiū ꝛ oīm patrie inimicoꝝ. ꝛ ideo ad hoc
pietas ꝓncipaliter ſe extēdit. ¶ Ad.j. ergo dō.
q̄ in maiori includit min⁹. ꝛ ideo cultus q̄ deo
debet includit in ſe ſicut aliq̄d ꝓprie cultus
qui debet parēt⁹. Vñ dicit Malachie. j. Si ego
ꝑter ego ſum vbi honor meus: ꝛ ideo nomen
pietatis etiaꝫ ad diuinū cultum refert. ¶ Ad.ij.
dōm. q̄ ſicut Aug. dicit in. x. de ciui. dei. mos
vulgi nomē pietatis etiā in oībus miſcibile fre-
quentat. q̄d ideo ibi arbitror euenire. qz hoc fie
ri ꝓcipue mādat deus ea q̄ ſibi vel ꝓ ſacrificijs
placere teſtat. ex qua ꝓſuetudine factū eſt vt et
deus ipſe ꝓprie dicat. ¶ Ad.iij. dōm. q̄ cōmuni-
cationes ſanguineoꝝ ꝛ ꝓximi magis referunt
ad principia noſtri eſſe q̄ alie cōmunicationes
ꝛ ideo ad hoc nomen pietatis magis extendit.

Ad ſecūduz ſic ꝓcedit

Videt q̄ pietas non exhibeat parēnt⁹ ſuſtēta-
tionē. Ad pietatē eīm videt ꝑtinere illud ꝓceꝑtū
decalogi. Honora patrē tuū ꝛ matrē tuā. ſ. ibi
non ꝓcipit niſi honorio exhibitio. ſ. ad pietatē
non ꝑtinet ſuſtentatio parēntibus exhibere.
¶ Prē. Illio hō dz thezaurizare quos tenet ſu
ſtentare. ſ. fm aplm vt habet. ij. ad C oꝝ. xij. Fi-
lij nō debēt thezaurizare parēntibus. ſ. non tene
tur eos ꝑ pietatē ſuſtētare. ¶ Prē. Pietas non
ſolum extēdit ſe ad parētes. ſ. etiā ad alios con
ſanguineos ꝛ ꝓximos vt dictū eſt. ſ. non tenetur
aliq̄s oīo ſanguineoꝝ ꝛ cōciuiū ſuſtentare. ſ.
nec etiā tenet ad ſuſtentationē parentū. ¶ Sed
cōtra ē q̄d dīs Matthei. xv. Honora patrē tuū

q impediebant filios ne parentibus ad sustentationem exhiberent. Ḥñ. dom. q parentib⁹ t cōciuibus aliqd debet dupler. uno mō q se. alio mō q accidens. Per se qdem debet cui id qd debet patri utpotentium pi est. qui cū sit supior quasi principiū filij existēs. debetur et a filio reuerentia t obsequiū. Per accidens aūt aliqd debet pri quod decet eius accipere fm aliqd qd ei accidit. puta si sit infirmus q visitet. t c. uo cui aūt imēdatur. t si sit pauper q sustētet. t sic de aliis dicēs que ois sub debito obsequio ponent t id. Tullius dicit q pietas exhibet t officiū t cultū. vt officiū referat ad obsequiū. cultus vero ad reuerētiam sine honore qui vt dicit Aug. in. x. de ciui. dei dicimur colere homines quos honorificētia vel frequentatione vel recordatione frequentamus.

¶ Ad. j. ergo dom. q in honoratione parentū intelligitur ois subuentio q ex parentib⁹ exhibet. vt dño interpretat Matt. xv. et hoc tō qr subuentio fit pri ex debito rationis maioris. ¶ Ad. ij. dos. q pi hoc rōnem principij filius aūt hoc rōnem a principio existentis. ideo per se patri cōuenit vt subueniat filio. t ppter hoc nō solū ad horas ei subuenire sed ad totam substantiā qs ē thesaurizare. sed q filius aliquid ferat patri hoc est per accidens ratione alicuius necessitatis instantis in q tenetur ei subuenire non aūt thesaurizare quasi in longinquum quia naturaliter nō parētes filiorum sed filij parentum sunt successores. ¶ Ad iij. dom. q cultus et officium vt Tullius dicit. debentur omnib⁹ sanguine iunctis t patrie benivolis. non tamē equaliter oibus sed precipue parentib⁹. aliis aūt fm ppriam facultatē voluntatem t decentiā personarū.

Ad tertiū sic procedit.

Vi q pietas non sit ps iustitie virtutis ad alios debita. Exhibere em obsequiū t cultus alicui debitus ex amore procedit. sed hoc pertinet ad pietatē. ergo pietas non est virtus a charitate distincta.

¶ Pte. Cultum deo exhibere ē ppius religionis. sed etiam pietas reddit deo cultum vt dicit Aug. x. de ciui. dei. ergo pietas non distinguitur a religione. ¶ Pte. Pietas exhibet cultū t officium patrie debet ee idē cum iustitia legali que respicit bonum cōmune. sed iustitia legalis est virtus generalis vt patet p phm in. v. ethicorum. ergo pietas non est virtus specialis. ¶ Sed contra est q ponitur a Tullio pars iustitie. ¶ Ḥñ. dom. q aliqua virtus specialis est ex hoc q respicit aliquod obiectum fm aliquam specialem rōnem. cum autem ad rōnē iustitie pertineat q debitum alij reddat. vbi inuenit speciale rō debiti alicui persone ibi est specialis virtus. debetur autem aliquid alicui specialiter. quia est connaturale principium pduccns in esse t gubernās hoc autem principium respicit pietas inquātū parentibus t patrie t hoc qui ad hoc ordinantur officium t cultum impendit t ideo pietas est specialis virtus. ¶ Ad. j. ergo dos. q sicut religio est quedam protestatio fidei spei t charitatis quibus homo principaliter ordinatur in deū ita etiam pietas est quedam protestatio charitatis quam quis habet ad parentes t ad patriā. ¶ Ad. ij. dicendum q deus longe t excellentiori modo est principium essendi t gubernationis q̄ pr̄el pīa. t tō alia virt⁹ ē circa religiōis q̄ cultū deo exhibet a pietate q̄ exhibet cultum parentibus t patrie. sed ea que sunt creaturarum per quandam superexcellentiam et causalitatē transferuntur in deum vt Dionysius dicit in li. de diui. no. vnde per excellentiam pietatis cultus dei nominatur. sicut t deus excellenter dicitur pater noster. ¶ Ad. iij. dom. q pietas se extendit ad patriam fm q est nobis quoddā cōe principium. sed iustitia legalis respicit bonum patrie fm q est bonum cōmune. t ideo iustitia legalis magis habet q sit virtus generalis q̄ pietas.

Ad quartuz sic, pcedit.

Vi q occasione religionis sint pretermittēda pietatis officia t parētes. Dicit em dño Iuē. cuius Si quis venit ad me t non odit patrē suū et matrem. t vxorē t filios t fratres t sorores adhuc aūt et animam suam non pōt meus esse discipulus vñ t in laude Iacobi t iohānis Matth. iiij. dr q reliquis rebus t patre. secum sunt cōm t in laudem leuitarū dr Deutro. xxxiij. Qui dixit patri suo t matri sue nescio vos. t fratribus suis ignoro illos. t nescierunt filios suos. hi custodierunt eloquiū tuū. Ḥ ignorando parentes t alios cōsanguineos vel alios odiendo eos. necesse est q pretermittantur pietatis officia. q̄ ppter religiōis officia pietatis sunt pretermittēda. ¶ Pte. Mat. viij. t Iu. xx. Dicit q dño discipul⁹ permitte me primū ire t sepelire patrem meū. respondit. sine vt mortui sepeliāt mortuos suos. in aūt vade t annūcia regnum dei qd pertinet ad religionē. sepultura aūt patris pertinet ad pietatis officiū. ergo pietatis officium est pretermittēdum ppter religionē. ¶ Pte. deus q excellētia dr pater noster sed sicut q pietatis obsequia colimus parētes. ita q religionē colimus deum. ergo pretermittenda sunt pietatis obsequia propter religionis cultum. ¶ Pte. Ḥ elidiasi teneatur ex voto qd trāsgredi nō licet sue religionis obseruātias implere. fm quas filios parentibus subuenire impedit. imo. nam ppter paupertatē qui a patre carētias erīā ppter inobedientiam. qi sine licentia superiorum pelagi ordinis claustrū exire non licet. ergo ppter religionem pretermittenda sunt pietatis officia in parentes. ¶ Sed cōtra est q dominus Matth. xv. redarguit pharisēos qui intuitu religionis honorem parentibus debitum subtrahere docebāt. ¶ Ḥñ. dom. q religio t pietas sunt due virtutes. nulla autē virtus alij virtuti cōrariatur aut repugnat. quia fm philosophū in predicamentis. bonum non est bono contrarium. vnde non potest esse q pietas religionis se mutuo impediant vt propter actū vnius actus alterius excludat. cuiuslibet em virtutis actus vt ex supra dictis patet debitis circūstantijs limitatur. quas si preterierit iam non erit virtutis

ordinato sed vltiꝰ vnde ad pietatem ptinet officiū
& cultū parentibus exhibere fm debitū moduꝫ.
non est autem debituꝫ modus vt plus hō tendat
ad colendū patrē q̄ ad colendū deū. ℟ sic Am-
brosius dicit sup Lucam. necessitudini generis
diuine religiōis pietas anteferꝛ. Si ergo cultꝰ
pentū abstrahat nos a cultu dei. iā non erit pie-
tatis parentū insistere cultui cōtra deū. Vnde
Hiero. dicit in epla ad Heliodor. Per calcatā
pge matrē. ad vexilla crucis euola. summus ge-
nus pietatis est in hac re fuisse crudelē. & ꝛ ō in
tali casu diuitenda sūt officia pietatis in pen-
sis ꝓpter diuinū religionis cultū. Si vero per
exhibenda debita obsequia parentibꝰ nō abstra
hamur a diuino cultu. hoc tam petinebit ad pie-
tatem. & sic non oportebit ꝓpter religionē pieta
tem deserere. ℟ad. j. ergo dōm. q̄ Deus expo-
nens illud verbū dñi. dicit q̄ parentes quoꝫ ad
uersarios in via dei patimur. odiendo & fugiendo
nescire debemꝰ. si enim parentes nostri nos. p
uocent ad peccandū & abstrahāt a cultu diuino
debemꝰ animū ad hoc eos deserere & odire. et ꝛ
modo dicunt leuare suos ꝓsanguineos ignoras
se. q̄ idolatria fm mandatū dñi non peccerūt
vt habetꝫ Exo. xxxij. Iacobꝰ aūt & Job incolas
dant. ex ℣ q̄ fuit secundi dñm. omisso parētē. nō
quia eos ꝑ eos. quos caret ad malū sed q̄ aliter
estimabant ipsū posse vitā transire cū ꝑsequen-
tib⁹. ℟ad. ij. dōm. q̄ dñs ideo. ꝓhibuit discipulū a sepultura patris. q̄ sic Chrysō. dicit. q̄
hoc eum domin⁹ a malitia multo cupiuit puta
Incubus & miseriis & aliis que hinc expectant
post sepulturā eius erat necesse & testamēta scru
tari. & hereditatis diuisionē & alia hmōi ꝛ preci
pue quis alij erant qui complere poterant hui⁹
funeris sepulturam. vt sic Cyrillꝰ exponit sup
Lucam. discipulꝰ ille nō petuit q̄ ꝑtim iā defun
cti sepelire. sed adhuc viuentem in senectute su
stentare reuisuꝰque quoꝫ sepeliret q̄d dñs non negauit
quia erant alij qui eius curā habere poterant li
nea parentele astricti. ℟ad. iij. dōm. q̄ hoc q̄d
parentibus carnalibus ex pietate exhibemꝰ in
deum referimus. sicut & alia misericordie opa
que quibuscunq; ꝓximis impendimꝰ deo exhi
bita videntur fm illud. Matthei. xxv. Quod uni
ex minimis meis fecistis mihi fecistis. & ō si car-
nalibus parentibus nostra obsequia sint neces
saria vt sine eis sustentari nō possit. nec nos ad
aliquid contra deum inducant. non debemꝰ in-
iusta religionis eos deserere. si aūt sine peccato
eos obsequio vacare non possumus. vt etiam
si absq; nostro obsequio possint sustentari. licī
tum est eorum obsequia pretermittere ad hoc
amplius religioni vacem⁹. ℟ad. iij. dō. q̄ alīs
dicēdus est de eo qui est adhuc in seculo ꝓfectus.
& aliud de eo qui est iam in religiōe ꝓfessus
ille enī qui est in seculo constitutus si eis parentes
qui sine ipso sustentari non possunt non eis
relictis religionem intrare. quia transgrede
retur ꝓceptum de honoratōe parentū. quāuis
ḋñ dicant q̄ in ℣ casu licite possis eos deserere
eorꝫ curā deo cōmittendo. ℟ si quis recte ꝓside-
ret. hoc esset tem ptare deum. cū hūo ex hūano
ꝓsilio ḋñ agere periculo pentes exponeret si spe
diuini auxilij. Si vero sine eo parētes vitā tran
sire possent. licitū erit ei deserto parentibꝰ religio
nē intrare. q̄ filij non tenēt ad sustentationē pen
tum nisi cū necessitatis vt dictū ē. ille ℣o ḋ̄ q̄ tam
ē in religione ꝓfessus reputat tā ḋñs mozuꝰ mū
do. vt nō ex occasione sustentatiōis pentū exire
claustꝝ in quo ꝛ̄o ꝓsecutis secularibꝰ negocijs
implicare. tenet tñ salua sui ꝓfessionis statu pium studiū adhibere q̄tē
cuius parentibus subueniatur.

℟Questio. ij.

Deinde cōsiderandum

est de obseruantia & ꝓtinentibus q̄ que de
oppositis vnus erit manifestus. Circa
obseruantiā aūt ḋñm tria. Primo vtr obseruā
tia sit specialis virtus & ab alijs distincta. Secū
do quid obseruantia exhibeat. Tertio de cōpa
ratione eius ad pietatem.

Ad primum sic ꝓcedit

Videt q̄ obseruātia non sit specialis virtus ab
alijs distincta. Virtutes enī distinguūt fm ob
iecta. ℟ obiectum obseruātie non distinguitur
ab obiecto pietatis. dicit enī Tullꝰ in sua rethorica q̄ obseruātia est q̄ dā honor aliqua dignī
tate antecedētes quoddaꝫ cultus & honor dignā
tur. ℟ cultum & honorē etiam pietas exhibet pa
rentibus qui dignitate antecedūt. ḡ obseruātia
non est virtus distincta a pietate. ℟ Pr. Sicut
hominibꝰ in dignitate ꝓstitutis debet honor &
cultus. ita etiam eis q̄ excellunt scientia & virtu
te. sed non est aliqua specialis virtꝰ ꝓ quā honorē &
cultū exhibeam⁹ hoīb⁹ ḋ̄ q̄ scie & virtꝰ excellentiā
hūt ḡ etiā obseruantia ꝓ quā cultum & hono
rē exhibemus his qui nos in dignitate antecedunt non est specialis virtus ab alijs distincta.
℟ Pr. Hominibus in dignitate ꝓstitutis multa debent ad que soluēda lex cogit. fm illud ad
Rom. xiij. Reddite hoīb⁹ debita cui tributū tri
buti &c. ea ḋo ad que ꝓ leges compellimur ꝑtinent ad iusticiam legalem seu etiam ad iusticiā
specialem. ergo obseruantie non est ꝑ se speci
alis virtus ab alijs distincta. ℟ Sz ꝑtra est quod
Tullius dicit condiuidendo obseruantias aliqs
iusticie partibus que sunt speciales virtutes.
℟ Ḥ. dōm. q̄ sicut ex dictis patet. necesse est vt
eo modo per quendā ordinatum descensum di
stinguantur virtutes. sicut et excellentia perso-
narum quibus est aliquid reddendū. sicut ante
carnalis pater particulariter participat rōnem
principij qui vniuersaliter inuenitur in deo. ita
etiam persona que ḡtum ad aliquid presidentiā circa nos gerit particulariter participat pro
pietatem patris. quia pater est principium ge
nerationis & educationis & discipline et omniū
que ad perfectionē humane vite pertinent. per
sona aūt in dignitate constituta est sicut principium gubernationis respectu aliquarū rerum.
sicut princeps ciuitatis in rebus ciuilibus. vnde

autem exercitus in rebus bellicis. magister aūt in disciplinis. et similiter est in aliis. et idem est q̄ omnes tales psone patres appellant. ꝓpter filii tudinē cure. sic. iuj. Reg. v. seruus Naaman dixerunt ad eū. pr̄ si rē grandē dixisset tibi. ꝓpheta rē. Et ō sicut sub religiōe q̄ quā colim⁹ tributur deo. ḳdām inest pietas p quā colimus parentes tra sub pietate inest obseruātia p quā colim⁹ honor exhibet psonis i dignitate ꝓstitutis. ¶ Ad. j. ergo dīm. q̄ sic dictū ē supra q̄ religio p quandā sugeminēciam pietas dr̄ t tm pietas ꝓprie dicta a religione distinguit. ita etiā pietas p quandam excellentiā pt dici obseruātia t tm obseruantia ꝓprie dicta a pietate distinguit. ¶ Ad. ij. dīm q̄ aliquis ex d̄o q̄ est in aliqua dignitate ꝓstitut⁹ nō solū quādā tantā excellētiā hꝫ sed etiā quādam ptātem gubernandi subditos. vñ cōpēt si bi nō praecipi. pat est aliqs gubernator. ex d̄o autem q̄ aliqs hꝫ ptātem scie vel virtutis nō sortitur rōnē præcipi quātū ad alios. sed solū quādam excellentiā in seipso. t ō spāliter quedā virtus determinatur ad exhibēdū honorē t cultus bis q̄ sunt in dignitate ꝓstituti. vez si sciam t virtutē t oīa alia bona aliquis idoneus reddit ad dignitatis statum. reuerētia q̄ ꝓpter quācūq̄ excellentiā aliquibus exhibet ad eandem virtutem pertinet. ¶ Ad. iij. dīm. q̄ ad iusticiā spāliem ꝓprie sumptā pertinet reddere cūctis et cui aliq̄d debet. q̄ quidē non potest fieri nisi a virtuosis. t ad eos qui bene statu dignitatis vtunt. sicut nec ad deum nec ad parētes t ō ad quandam virtutē adiungerā h̄ pertinet. non aūt ad iusticiā spāliē q̄ est spāl⁹ virt⁹ iusticia vo legal⁹ se extendit ad actus oīm virtutum vt supra dictū est.

Ad scdm sic procedit.

Vi. q̄ ad obseruantias nō pertineat exhibere cultum t honorē his qui sunt in dignitate ꝓstituti quia vt Aug. dicit. x. de ciui. dei. colere dicimur istos psonas quas in quodam honore habem⁹. t sic non idē esse videtur cultus t honor. inconuenienter ergo determinatur q̄ obseruantia exhibet in dignitate constitutis cultū t honorem. ¶ Prae. Ad iusticiā primo reddere debitum. vñ de t ad obseruantias que ponitur iusticie pars pertinet. sed cultum t honorē non debem⁹ omnib⁹ in dignitate constitutis sed solum his qui super nos prelationem habent. ergo inconuenienter determinatur q̄ eis obseruātia exhibet cultum t honorem. ¶ Prae. Superioribus nīis in dignitate constitutis non solum debem⁹ honorem sed etiam timorem t aliquā munerā largitionem. Vñ illis ad Ro. xiij. Reddite omnibus debita. cui tributū tributū. cui vectigal vectigal cui timorem timorem. cui honorē honorem. debemus ergo eis reuerentiā t subiectionem. Vñ illis Hebr. xiij. Obedite prepositis vris t subiacete eis. non ergo pmenter determinatur q̄ obseruantia exhibet cultum t honorē. ¶ Sed contra est quod Tullius dicit quod obseruantia ē per quas homines aliqua dignitate antecedentes quosdā cultu t honore dignant. ¶ Rñ. dīm q̄ ad eos qui sunt in dignitate ꝓstituti pertinet gubernare oēs subditos. gubernare aūt est mouere aliquos in debitū finē. sicut nauta gubernat nauem ducendo eam ad portū. cōtingit autem moueri hꝫ excellētiam quādam t virtutē supra id qō mouet. vñ ois q̄ in eo q̄ ē in dignitate ꝓstituto. Puto cōsideret excellētia status eū quadam prāte i subditos. Sēdo ipsīi gubernationis officiū. rōne igit excellētie debet ei honor q̄ est quedam recognitio excellentie alicuius rōne. aūt officij gubernationis debetur ei cult⁹ qui in quodam obsequio consistit. dum. s. aliquis eorum obedit imperio. t vicem būficio cor. p suo modo rependit. ¶ Ad. j. ergo dīm. q̄ in cultu nō solū intelligitur honor. sed etiā quecūq̄ alia q̄ pertinent ad debitos actus quibus hō ad aliū ordinat. ¶ Ad. ij. dīm. q̄ sic supra dictū ē. duplex ē debitū. Vnū quidē legale ad qō reddendū hō lege compellit. t sic dr̄ hō honorē t cultū his qui sunt in dignitate constituti prelationes sup ipm habentes. Aliud autem est debitum morale qō est quadam honestate debet. t hoc modo debemus cultū t honorē his qui sunt i dignitate cōstituti etiā si nō simus eis subiecti. ¶ Ad. iij. dīm q̄ excellentie eor. qui sunt in dignitate ꝓstituti debetur honor pro rōne sublimioris gradus. timor aūt rōne pene est. vnde ad coercēdū. officia vo gubernatōis ipsorū debet obedientia p quā subditi mouēt ad imperiū presidentium t tributa q̄ sunt quedā stipēdia laboris ipsor.

Ad tertium sic procedit.

Dicit q̄ obseruātia sit potior virtus q̄ pietas. principa em̄ cui cultus p obseruantias exhibet comprehē ad partē qui pietate colit. sicut vniuersalis gubernator ad priculare. vñ familia quam pater gubernat est pars ciuitatis q̄ gubernatur a principe. hꝫ vniuersalis virtus potior est t magis ei inferiores subdunt. ergo obseruātia est potior virtus q̄ pietas. ¶ Poste. illi qui sunt in dignitate constituti curā gerunt boni cōmunis. consanguinei aūt pertinēt ad bonū priuatū. qō est ꝓpter bonū cōmune contemnendū. vñ laudabiliter aliqui p bono cōi periculo mortis seipsos exponūt. ergo obseruantia p quā exhibetur cultus his qui sunt in dignitate ꝓstituti est potior virtus q̄ pietas. q̄ exhibet cultus p̄ntis sanguine coniuncto. ¶ Prae. honor t reuerentia maxime debet virtuosis post deum. hꝫ virtuosis exhibet honor t reuerētia p obseruātie virtutē vt dictū est. q̄ obseruātia est precipua post religionē. ¶ Hꝫ ptra est q̄ pcepta legis dant de actibus virtutū immediate aūt post pcepta religionis q̄ ponūt ad primā tabulā subdit pcepta de honoratione parentū. q̄ ponūt ad pietatē. ergo pietas immediate sequit religionē ordine dignitatis. ¶ Rñ. dīm. q̄ psonis in dignitate constitutis pōt aliq̄d exhiberi duplex. Vno modo in ordine ad bonū cōmune. puta cū aliqs ei seruit in administratione reipublice. t hoc tam nō pertinet ad obseruantiam. sed ad pietatem que cultum exhibet non solum patri sed etiā patrie.

Alio mō exhibet aliquid pſonis i dignitate cōſtitutis primo ſpālit ad pſonalē cōparitiōē z gliaz. z b. ꝓprie pertinet ad obſeruātiā fm q̄ a pietate diſtinguit. z iō cōpanio obſeruātie ad pietatē neceſſe eſt q̄ attendāt fm diuerſas habitudines diuerſarū pſonaꝝ ad deū quas reſpicit virtꝰ virtus. manifeſtū eſt aūt q̄ pſone parentum z cōſanguinei ſancti habuno nobis ꝓnunciant q̄ perſone que ſunt in dignitate ꝓſtitute. magis eīm ad ſtām petet gnātio z educatio cuius principiū ē pr q̄ exteriori gubernatio cuius principiū ſunt illi qui in dignitate ꝓſtituūtur. z fm hoc pietas obſeruantie pemittit iquātum cultū reddit perſonis magis ꝓnunciis q̄ magis obligamur. ¶ Ad.j. ergo dō. q̄ precepo comparat ad patrē ſicut vniuerſali virtus ad ꝑticulārē quantum ad exteriorē gubnationē. nō aūt quātū ad hoc q̄ pr eſt principiū gnātionis. ſic eīm ꝓpatur ad ipſa virtus diuina que eſt oīm ꝓdoctiua in eſſe. ¶ Ad.ij. dō. q̄ ex ea pte q̄ pſone in dignitate ꝓſtituūtur ordinant ad bonuz cōe. non petinet eaz cultus ad obſeruātiā. ſed ad pietatē vt dictū eſt. ¶ Ad.iij. dō. q̄ exhibitio honoris vel cultus nō ſolū eſt propoſitionalis pſone cui exhibet fm ſe ꝓſiderate. ſed etiā fm q̄ ad exhibētes comparatur. Huius ergo virtuoſi fm ſe conſideran ſūt magis digni honore q̄ pſone parentū eſt filij magis obligant ꝓpt beneficia ſuſcepta ab ipſis parentibus ꝓpūcionē nālem ad exhibēdum cultum z honorē parentū q̄ extranei virtuoſi.

Queſtio. ciij.

Deinde cōſideranduz

est de gen⁹ obſeruantie. Et ꝙ de qualis q̄ exhibet honorē z cetera ad b pertinētia pſonis ſuperiorib⁹. ſcdo de obedientia p quā earū obedit impio. Circa pmū q̄runt quinq. Primo vtr honor ſit aliqd ſpūale vel corpale. Scdo vtr honor debeatur ſolis ſuperiorib⁹. Tertio vtr talis cultus eſt exhibere honorē z cultū ſuperiorib⁹ ſit ſpēs diſtincta a latria diſtincta. Quarto vtr p ſpēs diſtinguat.

Ad primū ſic procedi-

tur. Videtur q̄ honor non importet aliqd corpale. Honor eīm eſt exhibitio reuerentie in teſtimoniū virtutis vt poteſt accipi ꝑ phō. in.j. ethic. ſed exhibitio reuerentie ē aliquid ſpirituale. reuereri eīm eſt act⁹ timoris vt ſupra habitū eſt. ergo honor eſt aliquid ſpirituale. ¶ Pte. Fm phm in.iij. ethi. honor eſt preminum virtutis virt⁹ autem principaliter in ſpiritualibus conſiſtit. premium vero eſt aliquid corporale cum premius ſit penus merito. ergo honor non ꝓſiſtit in corporalibus. ¶ Prete. Honor a laude diſtinguit et etiam a gloria. ſed laus z gloria in exterioribus conſiſtunt. ergo honor conſiſtit in interioribus z ſpiritualibus. Sꝫ contra eſt quod Hieronymus exponens illud.j. ad Thimo. v. Qui bene preſunt preſbyteri duplici honore habeantur ꝛc dicit. Honor in preſentarum quidem ꝓ elemoſyna vel mutere accipitur. virtꝰq̄ autem bonum ad corporalia pertinet. q̄ honor in corporalibus conſiſtit. ¶ Reſpon. dicendum. q̄ honor teſtificationem quandam importat de excellentia alicuius. vnde homines qui volūt honorari teſtimonium ſue excellentie querunt vt per philoſophum patet in. viij. ethicorum. teſtimoniū autem redditur vel coram deo vel coꝝ hominibus. Coram deo qui inſpector eſt cordium teſtimonium conſcientie ſufficit. et ideo honor quo ad deum poteſt conſiſtere in ſolo interiori motu cordis dum ſcz aliquis recognoſcit vel dei excellentiam vel etiam alterius hominis coram deo. Sed quo ad homines aliquis poteſt teſtimonium ferre niſi per aliqua ſigna exteriora. vel verborum puta cum aliquis ore ꝓnunciat excellentiā alicuius. vel factis ſicut inclinationib⁹. obſeruationib⁹ z alijs hmōi. vel etiā exteriorib⁹ reb⁹. puta in muneribus oblatiōe aut imaginū inſtitutiōe. vl alijs hmōi. z fm hoc honor in ſignis exteriorib⁹ corporalib⁹ conſiſtit. ¶ Ad.j. ergo dōm. q̄ reuerētia nō eſt idē qđ honor ſed ex vna pte eſt principiū motiuū ad honorandū ipſum. Aliqđ ex reuerētia quā hz ad aliquē cui honoret. ex alia ꝑo pte ē honoris finis. ipſum. Aliqđ ad hz honorat⁹ in reuerētia habeatur ab alijs. ¶ Ad.ij. dō. q̄ ſic pbō ibidē dicit. honor nō eſt ſufficiēs virtutis ꝓmiū. ſed nihil poteſt eſſe in humanis rebus z corporalibus maius honore. in ipſum. Alie eīm corpales res ſunt ſigna determinata excellētie virtutis. eſt aūt debitū honor pulchrum vt manifeſtet. Fm illud Matth. v. Neq̄ accendūt lucernā z ponūt eā ſub modio ſed ſup candelabrū vt luceat oībus q̄ in domo ſūt z ꝓ tāto ꝓmius virtuoſo dicit honor. Ad.iij. dōm. q̄ laus diſtinguit ab honore ꝓpter. Vno mō q̄ laus ꝓſiſtit in ſolis ſignis ꝓbatiuis. honor aūt i quibuſcūq̄ exteriorib⁹ ſignis. z fm hoc laus in honore includit. Alio mō q̄ exhibitio honoris teſtimoniū reddit⁹ de excellētia hominis alicuius abſolute. ſed p laudē teſtificamur de bonitate alicuius in ordine ad finē. ſicut laudamus bñ operantem ꝓpt finē. honor aūt eſt etiā optimoꝝ q̄ nō ordinant ad finē. ſed tam ſunt in fine. vt ꝓ ꝓbm in.j. ethi. gl̄ia aūt eſt effect⁹ honoris vt laudis. q̄ ex hoc teſtificamur de bonitate alicuius clarificit bonitas ei⁹ in notitia plurimoꝝ. z hoc importat nomē gl̄ie. vnde a ſplendore q̄ſi clarita. Vñ ad Heb.j. dicit ꝙdā glo. Ambr. q̄ gloria eſt clara cū laude notitia.

Ad ſcdm ſic ꝓceditur.

Videt q̄ honor non ꝓprie debeatur ſuperioribus. angelus eīm eſt ſuperior quolibet boīe viatore. Fm illud Matth. xj. Qui minor eſt in regno celoꝝ maior eſt Johanne baptiſta. ſed angelus ꝓhibuit Johannē volentem ſe honorare vt ꝓ ſcꝫ. vl. ergo honor nō debet ſuperioribus. ¶ Prie. honor debet alicui in teſtimoniuꝫ virtutis. vt dictū ē. ſ. q̄ꝫ contingit q̄ ſuperiores non ſunt virtuoſi. ergo eis non debet honor. ſic nec demonibus qui ramē ſuperiores nob ſunt

ordine nature. ¶ Pet. apls̃ dicit ad Roma. xiij Honore inuicem p̃uenientes. 1. Pet. ij. Deo honorate. sed hoc non cẽt seruãdo si solis sapientibus honor deberetur. g̃ honor nõ debet ꝑpe sapientib⁹. ¶ Pet. g̃ Tobie. j. dr̃ q̃ Thobias debebat dece[re]bãtes ex his q̃b⁹ erat honorat⁹a Rege legitur etiã Hester. vj. q̃ Assuer⁹ honorauit Mardocheũ. t cotã eo fecit clamari. Hoc honore digni⁹ ẽ quẽ Rex honorare voluerit. g̃ honor non debetur ꝑpe superioribus. ¶ Sz̃ pira est q̃ ꝑba dicit in. v. cth̃. q̃ honor debetur optimo. ¶ 2. ii. dr̃m. q̃ sicut supra dictũ est. honor nihil aliud est q̃ quedã ꝓtestatio de excellentia bonitatis alicuius. ꝑ aũt alicuius excellentia ꝑsideretur non solũ ꝑ comparationem ad honorantẽ vt. f. sit excellentior eo qui honoratur. sed etiaz fm se. vel per comparationẽ ad aliquos alios. ex fm hoc honor semp debet alicui ꝓpter aliquã excellentiam vel superioritatem. non cui oportet q̃ ille q̃ honorat⁹ sit excellentior honorante. sed fonte quibusdã aliis. vel etiam ipse honorãs se quantuz ad aliquid t non simpliciter. ¶ Ad primam ergo dr̃m. q̃ angelus ꝓhibuit Johan non non a quacũq; honoratione. sed ab honoratione adorationis latrie que debetur deo vel etiam ab honoratione dulie vt ondere[t] sp̃sum. Johannis dignitatẽ que per tp̃m erat angelis adequatus fm spem glorie filiorum dei. t ideo nolebat ab eo honorari tanq̃ superior. ¶ Ad. ij. dr̃m. q̃ si prelati sint mali. non honorantur ꝓpter excellentiam ꝓprie virtut⁹ sed ꝓpter excellentiam dignitatis fm quã sunt dei ministri. t etiam in eis honoratur tota cõitas cui ꝑsũt. demones autem sunt irrenocabiliter mali et ꝓ inuidia habendi magis q̃ honorãdi. ¶ Ad. iij. dr̃m. q̃ in quolibet inuenit aliquid ex q̃ ꝑt aliquis eu superiorẽ reputare. fm illud ad Phil. ij. In humilitate singulos inuicem arbitrantes. t fm hoc etiam deo se inuicẽ debẽt honore prehenire. ¶ Ad. iiij. dr̃m. q̃ priuate persone interdũ honorantur a regibus. non quia sint eis superiores fm ordines dignitatis sed ꝓpter aliquã excellentiam virtutis ipsaz. t fm hoc honorati sunt Thobias t Mardocheus a regibus.

Ad tertiuz sic procedi

tur. Videtur q̃ dulia non sit specialis virtus a latria distincta. quia super illud p̃. Domine deus meus in te speraui. dicit glo. Domine omnium per penitentiam cui debetur dulia. deus per creationes cui debetur latria. sed non est distincta virtus que ordinatur in deum fm q̃ est dominus. et fm q̃ est deus. ergo dulia non est virtus distincta a latria. ¶ Preterea fm p̃m in viij. ethicoꝝ. amari simile ẽ ei q̃ est honorari. sed eadẽ est virtus charitatis q̃ amamus de⁹ et q̃ amamur ꝓximi⁹. ergo dulia q̃ honoramus ꝓximi⁹ non est alia virtus a latria qua honoramur de⁹. ¶ Preterea. Idẽ est motus qui aliquis monet in imagines t in rem cuius est imago. sed ꝑ dulia honoramur homo in quantuz est ad dei imaginẽ factus. dr̃ cũ Sap. ij. de impijs. q̃ nõ indicauerunt honorẽ alijs scijs q̃m deus creauit hominẽ inestimabilẽ. t ad imaginem sue similitudinis fecit illũ. g̃ dulia nõ est alia virtus a latria qua honorat deus. ¶ Sed cõtra est q̃d̃ Augustin. dicit in. x. de ci. dei. q̃ alia ẽ seruit⁹ q̃ debetur hominibus. Fm quã ꝓcepit apls̃ seruos dominis suis subditos esse. ¶. i. grece dulia dicit. alia vero latria q̃ dr̃ seruitus pertinens ad colẽdum deum. ¶ 2. ii. dr̃m. q̃ fm ea q̃ supra dicta sunt. vbi est alia rõ debiti ibi necesse est q̃ sit alia virtus q̃ debitũ reddat. alia aũt rõe debetur seruitus deo t homini. sicut t alia rõe diuũ cõpetit deo t homini. nã deus plenarie t ꝓpria ratione dominiũ habet respectu tot⁹ e⁹ cuiuslibet creature. q̃ totaliter eius subiect⁹ ptãt. homo aute ꝓpriat q̃dã similitudine diuini dominij fm q̃ habet ꝓpriam ꝓcellẽtem ꝓtem sup aliquos homines vel super aliqua creaturã. t ideo dulia q̃ debitã seruitutẽ exhibet hoi dñanti alia virtus est a latria q̃ exhibet debitã seruitutẽ diuino dominio t est quedã obseruãtie spẽs. q̃ per obseruãtiaz honoramus ꝑsonas dignitate ꝓcellẽtes per dulia aũt ꝓprie sumptã serui dominos suos venerant. dulia em̃ grece seruitus dr̃. ¶ Ad. iij. q̃ dr̃m q̃ sicut religio q̃ excellentia dr̃ pietas inquantum deus est per excellentiã pr̃. na etiam latria q̃ excellentiã dr̃ dulia inquantum de⁹ excellenter est ondo. nõ aũt creatura ꝓpriam potentiã creãdi rõne cuius deo deberur latria. t ideo glosa illa distinxit attribuẽs latriã deo fm creationem q̃ creature nõ cõpetit. dulia vo fm diuinam q̃ creature cõpetit. ¶ Ad. iij. dr̃m. q̃ rõ diligẽdi primum deus est. nõ em̃ per charitatem diligimur in ꝓpio nisi deũ. t ideo eadẽ charitas est q̃ diligitur deus t ꝓxim⁹. sunt tñ alie amicitie differẽtes a charitate fm aliam rõnem q̃b⁹ homines amamur. t similiter cũ sit alia rõ seruiendi deo t homini aut honorãdi virtutes nõ est eadẽ virtus latria t dulia. ¶ Ad. iij. dr̃m. q̃ motus q̃ est in imaginem in quãtũ est imago refertur in rem cuius est imago. nõ tñ omnis motus q̃ est in imaginẽ refertur ut ẽ inquãtũ est imago. t iõ quandoq; est aliꝰ motus specie in imaginem t motus in rem. Sic ergo dicendũ est q̃ honor vel subiectio dulie respicit absolute quãdã hominis dignitatem. licet em̃ fm illã dignitatẽ ille homo ad imaginem vel similitudinem dei. nõ tñ semper homo q̃s reuerentiã alteri exhibet. refert hoc actũ in deum. Vel dicendum q̃ motꝰ q̃ est in imaginem quodãmodo est in rem. non tñ motus qui est in rem opter q̃ sit in imaginẽ t ideo reuerentia que exhibetur alicui ingnũ est imago dei. redundat quodãmodo in deum alia tamen est reuerẽtia que ipt deo exhibetur que nullo modo pertinet ad eius imaginem.

Ad quartũ sic procedi

tur. Videtur q̃ dulia habeat diuersas species Per dulian enim exhibemur honor ꝓximo. diuersa aũt ratione honoramur diuersi. primi sicut rex. pater t magister. viz per philosophã

sm ꝛc. exhibeo ꝛ. cui ergo diuersa ratio obiecti diuersificet speciez virtutis. vī q̄ dulia diuidatur in virtutes specie differentes. ¶ Pre. Medium differt specie ab extremis sicut pallidū ab albo q̄ nigro. sed yperdulia videtur esse medium inter latriam t duliam. exhibentur enī creaturis q̄ habent specialem affinitatem ad deum. sīc dēt vir gini matri ꝰ est mater dei. ergo videtur q̄ dulie sint species differentes vna quidem dulia sm pliciter. alia yperdulia. ¶ Pre. Sicut in creatura rationali inueniunt imago dei ratione cui tus honoratur. ita etiam in creatura irrationali inuenitur vestigiū dei. sed alia rō similitudinis importatur in nōie imaginis t nomine vestigij ergo etiam oꝑtꝫ sm hoc diuersas spēs dulie attendi. pīcrtim cū cuilibet irrationabili ꝯ creaturis honor exhibeat. sicut ligno sancte crucis et aliis hmōi. ¶ Sed contra est q̄ dulia ꝓra latriam diuiditur latria autē non diuiditur q̄ diuersas species. ergo nec dulia. ¶ Ñ. dom. q̄ dulia potest accipi duplicit. ¶ Uno modo cōiter sm q̄ exhibet reuerentiam cuicunq; homini rōne cuiuscunq; excellentie. t sic continet sub se pietatem t obseruantiam t quācūq; hmōi virtutē q̄ homini reuerentiā exhibet. t sm hoc habebit partes specie diuersas. Alio mō ꝑ sumi stricte ꝓut sm eam reuerentiam exhibet seruus dño. nam dulia seruitus dicitur vt dictum est t sm ꝰ non diuiditur in diuersas spēs. sed est vna specierum obseruantie quā Tullius ponit. eo q̄ alia ratione seruus reueretur dñm. miles ducem. discipulus magistrum. t sic de aliis hmōi. ¶ Ad ij. ergo dicēm. q̄ ratio illa ꝓcedit de dulia communiter sumpta. ¶ Ad scām dicēdum. q̄ yperdulia ē ponitur a spēs dulie cōiter sūpte. maxime cui reuerētia debet homini ex affinitate quā hꝫ ad deum. ¶ Ad iij. dom. q̄ creature irrationali in se cōsiderate non debet ab homine aliqua subiectio vel honor ex potius ois talis creatura est nāliter hominī subiecta. q̄ aūt crux xpi honoret ꝫ fit eodē honore q̄ xp̄s honorat. sic purpura regia honoratur eodē honore q̄ rex vt Damas. dicit in iiij. libro. ¶ Questio .cxiij.

Deinde considerāduꝫ

est de obedientia. Et circa hoc querunt̄ tur. ſcr ¶ Primo vtrum homo debeat obedire homi. Secūdo vtr obediēcia sit spālis virtus. Tertio de cōgratione eius ad alias vtutes. Quarto vtr deo sit in oibus obediendum. Quinto vtr subditi suis prelatis teneant in oibus obedire. Sexto vtr fideles teneantur secularibus potestatibus obedire

Ad primū sic procedit

Vi q̄ vnus hō non teneat alteri obedire. Non est em aliqd faciendū ꝫ institutionē diuinā. sed hoc hꝫ diuina institutio vt homo suo ꝑsilio regatur. sm illū Eccli. xv. Deꝰ ab initio ꝑstituit hoiem. t reliquit illum in manu consilij sui. ergo nō tenentur vnꝰ homo alteri obedire. Pre. Si aliqs alicui teneret obedire. oporteret q̄ hec voluntatē ꝓcipientis tanq̄ regulā sue actionis. q̄ sola diuina voluntas q̄ sp est recta. est regula humane actionis. q̄ nō tenet hō obedire nisi deo. ¶ Pre. Seruitus ḡtis sunt magis gratuita cōmagio accepta. q̄ id q̄ hō ex debito facit nō est gratuitū. si q̄ hō teneret ex debito aliqo obedire in bonis opib⁹ faciendis. ex hoc ipso redderetur minus acceptabile opus bonū qđ ex obediētia fieret. nō ergo tenet hō alteri obedire.

¶ Sed cōtra est q̄ ꝓcipit ad Hebre. vi. Obedite ꝓpositis vris t subiacete eis. ¶ Ñ. dicēdū q̄ sicut actiones rez naturaliū ꝓcedunt ex potentijs naturalibus. ita etiā opatiōes hūane ꝓcedunt ex hūana voluntate. oportuit aūt in rebus naturalib⁹ vt suprioza moueret inferiora ad suas actiones ꝑ excellentiā naturalis virtutis collate diuinitus. vnde t oportet in rebus hūanis q̄ superiores moueant inferiores per suaꝫ voluntatē ex vi auctoritatis diuinitus ordinate mouere aūt per rationem t voluntatem est ꝓcipere. t ideo sicut ex ipo ordine naturali diuinitus instituto inferiora in rebus naturalibus necesse habent subiici motioni superiorum. ita etiam in rebus hūanis ex ordine iuris naturalis t diuini tenentur inferiores suis suprioꝛib⁹ obedire. ¶ Ad j. ergo dicendum q̄ deus reliquit hominē in manu consilij sui. non q̄ liceat ei facere omne quod velit. sed quia ad id quod faciendum est non cogitur necessitate nature sicut creature irrationales. sed libera electiōe ex ꝓpio consilio procedente. t sicut ad alia facienda debet procedere ꝓpio consilio. ita etiam ad hoc q̄ obediat suis superioribus dicit em Gregoꝛ. virtutis moral. q̄ dum aliene voluntati non humiliter subdimur. nolentipoo in corde supamur. ¶ Ad ij. dom. q̄ diuina voluntas est ꝓma regula qua regulantur omnes rationales voluntates cui vna magis appropinquat q̄ alia ꝑ ordinē diuinitus institutū. t ideo voluntas vnius hominis ꝓcipientis potest esse q̄si secūda regula voluntatis alterius obedientis. ¶ Ad iij. dicendum q̄ aliquid potest indicari gratuitum dupliciter. Uno modo ex parte ipsius operis. qui. s. homo ad id non obligatur. Alio modo ex parte operantis quia scilicet libera voluntate hoc facit. opus autem redditur virtuosum t laudabile t meritorium ꝓcipue sm q̄ ex voluntate procedit. t ideo quia obedire sit debitum. si propria voluntate aliquis obediat. non propter hoc minoratur eius meritum maxime apud deum qui non solum exteriora opa. vē etiam interiorem voluntatem videt.

Ad scām sic procedi

tur. Videtur q̄ obediēcia non sit spāle virtus. Obedientie enim inobedientia opponit. sed inobedientia est generale peccatū. dicit em ambrosius. q̄ peccatum est inobedientia legis diuine. q̄ obediētia non est spāle virtus. q̄ generalis. ¶ Preterea. Omnis virtus spāl aut est theologica aut moralis. sed obediētia non est virtus theologica. quia neq; cōtiet

sub fide neq; sb spe neq; sub charitate neq; sb ētia nō est virt⁹ moralis. q nō est in medio sup flui & diminuti. sīmo est aliq̄d ē magis obediēs tanto magis laudak. ergo obedientia nō ē spālis virt⁹. ¶ Pe. Hec dicit in vi. moral. q obedientia tanto magis est meritoria & laudabilis quāto minus hz de suo. ℔ q̄libet spālis virtus tanto magis laudak quāto magis hz de suo. ea q̄ autem requirit vt sit voluēs & eligens. sic dicit in .iij. ethi. ergo obedientia nō ē spālis virtus. ¶ Pe. Virtutes differunt spē fm obiecta. obiectū autem obedient ie ēt vt superioris preceptum q̄ multiplex diuersificari vt fm diuersos supioritatis gradus. ergo obedientia ē virtus gnalis & se multas virtutes spāles ꝓtinēdens. ¶ Sed ℏ est q̄ obedientia a quibusdam ponit ps iusticie vt supra dictū est. ¶ Rñ. dom. q ad omnia opa bona que specialem hāt laudis rōnem spālis virtus determinat. hoc enim ꝓprie cōpetit virtuti vt opus bonum reddat. obedire aūt superiori q̄ debitum est ei fm diuinum ordinem reb⁹ inditum est. vt ostensum est & per consequens ē bonum cum bonum consistat in modo specie & ordine. vt Augustin. dicit in li. de natura boni. habet autem hic actus specialem rationem laudis ex speciali obiecto. cum enim inferiores suis superioribus multa debeant exhibere inter cetera h est unum speciale q̄ tenentur eor ꝓceptis obedire. vnde obedientia est specialis virtus. & eius speciale obiectum est preceptum tacitū vel expssum. voluntas est fm quam actus quocunq; modo innotescit est q̄dam tacitum preceptum. & tanto videtur obedientia promptior quāto expssā preceptum obediendo prevenit. volūtate tamē superioris intellecta. ¶ Ad primū ergo dicendū. q inhibl. phibet quod speciales rōnes ad ea que speciales virtutes respiciunt in vno & eodem materiali obiecto concurrere. sicut miles defendēdo castrum regis & simpler opus fortitudinis nō refugiēdo mortis picula ꝓpter bonū. & op⁹ iusticie debitū seruitiū dño suo reddēs. Sicut ergo ratio precepti quā intendit obedientia concurrit cū actibus omnium virtutum. non cuius omnibus actibus virtutū quia non omnes actus ℏtinent sunt in ꝓcepto vt supra habitū est similiter etiam quedam quādoq; sub ꝓcepto cadūt que ad nullam aliam virturem pertinent. vt ps in hiis que non sunt mala nāli. q̄ phibita. Sic ergo si obedientia ꝓprie accipiatur fm q̄ respicit intentionē formalem rationis ꝓcepti. erit specialis virtus. & inobedientia peccatū speciale. fm hoc enim ad obedientiā requiritur q̄ impleat aliquis actum iusticie vel alterius virtutis intēdens implere preceptū. & ad inobedientiam requiritur q̄ aliter contemnat speciale preceptum. Se vero obedientia large accipiat pro executione cuiuscunq; quod potest cadere sub precepto & inobedientia pro omissione eiusdē ex quacunq; intentione. sic obedientia erit gnalis virtus. & inobedientia gnale peccatū. ¶ Ad .ij. dōs q̄ obedientia non est virtus theologica nō enim per se obiectum eius est deus sed ꝓceptū superioris eiuscunq; vel expressum vt tacitū interpretatum. s. simpler verbum prelati eius indicans voluntatem cui obedit promptus obediens fm illud ad Timm. iij. Dicto obedire. Est autē virtus moralis cum sit pars iusticie. & est medium inter superfluum & diminutū. attendit aūt eius superfluū non quidē fm quātū. ℏ fm aliquas circūstantias inquantū. s. aliq̄s obedit vel cui nō debet. vt in ꝑb⁹ sic etiā supra de religione dictū est. Potest etiā dici q̄ sic iniusticia superfluus ē in eo qui retinet alienū. dominatiū aūt in eo cui non redditur q̄s debet vt ꝑbo dicit. l. v. ethi. sta etiam obedientia medium est inter superfluū q̄s attendit ex ꝑte eius qui subtrahit superiori obedientie debitū q̄ superabundat in implēdo ꝓpriā voluntatem dominatiū aūt ex parte superioris cui nō obedit vñ fm hoc obedientia nō erit medium quātū ad mā linat. sicut supra de iusticia dictū ē. ¶ Ad .iij. dicendus. q obedientia sicut & quelibet virt⁹ hz habere promptam voluntatem in finem. ꝓpriū ob iectum non autem in id q̄s repugnans est ei ꝓprium aut obiectum obedientie est preceptum. q̄s quidem ex alterius voluntate procedit vnde obedientia reddit ꝓmptas dominis voluntatē ad implendā voluntatem alterius. s. ꝓcipientis si autem id q̄s ei precipitur sit ꝓpter se ei voluntū etiam absq; ratione precepti sicut accidit in ꝓsperis. tunc ex ꝓpria voluntate tendit in illud. & non videtur illud implere propter preceptum. sed propter voluntatem ꝓpriam. sed quando illud quod precipitur nullo modo est fm seipsum sed est fm se ꝑ accidens. ꝓpter voluntatem repugnans sicut accidit in asperis. tunc omnino manifestū est q̄ non implet nisi ꝓpter preceptum & ℔ Greg. dicit in li. moral. q obedientia que habet aliq̄d de suo in ꝓsperis. est vel nulla vel minor. s. voluntas propria non videtur principaliter tendere ad implendum ꝓceptum. sed ad asse quendum ꝓpriū volūm. in aduersis autē vel difficilibus est maior. q̄ volūtas ꝓpria in nihil aliud tendit q̄ in preceptū. sed hoc intelligēdū est fm id quod exterius apparet. fm tamē dei iudicium qui corda rimatur. potest pmngere q̄ etiam ꝓpria voluntas obedientis non minus deo tendat ad implentionē ꝓcepti. ¶ Ad .iij. dicendum q̄ reuerentia directe respicit personam excellentem. & ℔ fm diuersam rationem excellētie diuersas species hz. obedientia vero respicit ꝓceptum plone excellentis. & ideo non est nisi vnus rōnis. ℏ q̄ propter reuerētiam plone obedienta debet eius ꝓcepto. ꝓsequēs ē q̄ obedientia hominis sit eadē spē ex diuersis tamen spē causis ꝓcedēs.

Ad tertiuz sic procedit.

Dicitur q̄ obedientia sit maxima virtutū. Dicitur enim .j. Regū. xv. Melior est obedientia q̄ victime. sed oblatio victimarū pertinet ad religionem que est potissima inter omnes virtutes morales vt ex supra dictis patet. ergo obe-

dientia est potissima inter omes virtutes. ¶ Pre. Greg. dicit vltimo moraliū. q obediētia sola virtus est que virtutes ceteras mentī inserit. insertasq; custodit. ℌ causa potior est effectu. q obediētia est potior oibus virtutib⁹. ¶ Pre. Hie. dicit vlt. moral. q mansū p obedientiā malū dz fieri. aliqñ autem q obedientia bonū q agit̄ intermittī dz. sed non pretermittit aliqd nisi p melius. ergo obedientia p qua pretermittūtur bona alioz virtū ex virtutib⁹ alijs melior ē. ¶ Sz contra est q obediētia dz laudē ex eo q ex charitate' procedit. dicit enī Greg. vlti. moral. q obedientia non seruili metu sed charitatis affectu seruanda est. nō timore pene. sed amore iusticie q charitas ē potior virtꝰ q obediētia. ¶ Rñ. dō. q sicut patū ꝓfuit i hoc q hō contēpto deo cō mutabilibus bonis haberet. ita meritus virtuosi actus consistit econtrario in hoc q hō contēptis bonis creatis deo inhereat sicut finī. finis aūt potior est his que sunt ad finē. Sī vero bona creata ꝓpter hoc ꝓtemnant̄ vt deo inhereat. maioꝛ ē laus virtutis ex hoc q deo inhereat. q ex hoc q bona terrena contemnit. t ideo virtutes q̄uis deo fm se inhererent. s. theologice sūt potiores⁹ moralibus quibus aliquid terrenū cōtemnit vt deo inhereat. Inter virtutes aūt morales tamen aliqua potior ē q̄ro aliqs magis aliquid ꝓtēnat deo inhereat. Sūt aūt tria genera bonoꝝ humanoꝝ que hō pōt cōtemnere ꝓter deū. q̄r infīma sunt exteriora bona. media aūt sūt bona corporis. suprēma aūt sūt bona aīe inter que quodāmō ꝓcipuū est voluntas inquātū. s. p voluntatem homo oibus aliis bonis vtitur. t sō p se loquēdo laudabilior est obediētie virtus q̄ ꝓpter deū ꝓtemnit ꝓpriam voluntatem q̄ alie virtutes morales q̄ ꝓpter deū aliqua bona ꝓtemnūt. Vñ Greg. dicit in vlti. moral. q obediētia victimis iure ꝓponit. q. p victimas aliena ca ro. p obediētia vo voluntas ꝓpria macta. vñ etiā quecunq; alia virtutū opa ex hoc meritoria sunt apd deum. q̄ fiunt vt obediat voluntati diuine. naz si ds etiā martyriū sustineret vl oia sua pauperibus erogaret. nisi hoc ordinaret ad ipletionem diuine voluntatis qō recte ad obedientiaz ptinet. meritoria esse nō possent. sic nec si fieret sine charitate que sine obediētia ē non potest dī esse. s. Jo. ij. q qui dicit se nosse deū t mandata eius nō custodit mendax est. qui aūt seruat eius vere in hoc charitas dei ꝓfecta est. t hoc iō est. quia amicitia facit idem velle t nolle. ¶ Ad .j. ergo dīm. q obedientia ꝓcedit reuerentia que exhibet culmen t honorē superiori t quantum ad hoc sub diuersis virtutibus ponitur. Iz Fm se considerata ꝓpriū respicit rationē ꝓcepti sit vna specialis virtus. inquantum ergo ꝓcedit ex reuerentia prelatorum connectitur quodammō sub obseruantia. inquantum vero procedit ex reuerentia patrem sub pietate. inquātum vero procedit ex reuerentia dei sub religione. t pertinet ad deuotionem que est principalis actus religionis. vñ Fm hoc laudabilius est obedire deo q̄ sacrificium offerre. t etiam quia in sacrificio immolatur aliena caro. per obedientiam autē ꝓpria voluntas. vt Greg. dicit. specialiter tamē in cāu in quo loquebat Samuel. melius fuisset Saul obedire deo q̄ oīalia pinguia amalechitaꝝ in sacrificiū offerre contra dei mādatū. ¶ Ad .ij. dīm. q ad obediētiā ptinet oēs actus virtutū. ꝓut sunt in ꝓcepto. iquantū ergo actus virtutum opant̄ cāliter vel dispositiue ad earum gnationem t ꝓseruationē. intantū dī q obediētia omnes virtutes mentī inserit t custodit. nec tñ sequitur q obediētia sit simpliciter oib⁹ virtutibus prior. ꝓpter duo. p̄mo licet qi quidez actus virtutis cadat sub ꝓcepto. potest tamen aliquis implere actum virtutis non attendendo ad rōnem ꝓcepti. vnde si aliq̄ virtus sit cui⁹ obiectū sit naturaliter prius q̄ ꝓceptū illa virtꝰ dī naturaliter prior q̄ obediētia. vt ꝓz de fide. p quā nobis diuine auctoritatis sublimitas innotescit ex qua cōpetit ei potestas ꝓcipiēdi. sic eundo quia infusio gratie t virtutū potest precedere etiam tpe oēm actū virtuosum. t Fm hoc negs tempe nec nā obediētia oibus aliis virtutibus prior. ¶ Ad .ij. dō. q duplex ē bonū. Ad dum ad q̄ dicendū hō ex necessitate tenet̄ sic amare deū vel aliquid hmōi. t tale bonū nullo mō dz ꝓpter obedientiam ꝓtermitti. Est aūt aliud bonū ad q̄ hō non tenet̄ ex necessitate. t tale bonū dz hō q̄nq; ꝓpter obedientiā ꝓtermittere ad quā ex necessitate hō tenet̄. q. non dz hō aliq̄d bonū facere culpā incurrēdo. t tū sic. vt dicit Greg. dicit. q. ab vnoquoq; bono sub tecto vocat necesse est vt multa concedat ne obedientia mens subito intercat si a bonis oib⁹ repulsa penitus ieiunet. t sic p obedientiā talia bona ꝓpter damnū vitandū bonī recōpensare.

Ad quartuz sic, ꝓcedit.

Videtur q̄ non in omnib⁹ sit deo obediendum. Dicitur enim Matth. ix. q dñs duob⁹ cecis curatis ꝓcepit dicēs. Videte ne quis sciat. illi autem exeuntes diffamauerūt eū q̄ totam terram illā. nec tñ ex hoc meruerunt. ergo videt q̄ nō teneamur in oibus obedire deo. ¶ Pre. Saul⁹ tenebatur aliquid facere contra virtutem. sed inuenimur quedam ꝓcepta dei contra virtutem. sic ꝓcepit Abrae q occideret filium innocentes. vt habetur Gen. xxij. t iudeis vt furarentur res egyptiorum. vt habetur Exo. xj. que sūt contra iusticiam. t Osee q̄ acciperet mulierem adulteram quod est contra castitatem. ergo non in oibus est obediendum deo. ¶ Pre. Quicunq; obedit deo conformat voluntatem suā voluntati diuine t in volito. sed non quātum ad oīa tenemur conformare voluntatem nostram voluntati diuine in volito. vt supra habitū est. ergo nō in omnib⁹ tenet̄ hō deo obedire. ¶ Sz contra ē quod dī Exo. xxiij. Omnia quecunq; locut⁹ est dominus faciemus t erimus obedientes. ¶ Rñ. dō. q sicut supra dictum ē ille qui obedit mouetur q imperio eius cui obedit. sicut res mōles mouentur per suos motores. sicut aūt dē est primus motor oim. que naturaliter mouentur

ita etiã est ꝓmus motor oim volũtarũ. vt ex .ij. dicto ꝑz. & ideo sicut naturali necessitate oia nãlia subdũntur diuine motioni. ita etiam ꝯdã ne cessitate iusticie omes volũtates tenentur obedire primo imperio. ¶Ad .j. ergo dñs. q dño ecclie dicit vt mr actiũ occultaret. nõ ꝯ in tẽdo eos q̃ vnꝰ diuini ꝓcepti obligare. sic ꝓbat. dicit in .xix. mo xpi seruio suo se sequẽtib⁹ exemplum dedit vt ipsi ꝯdẽ virtutes suas occultare desiderẽt. & ẽ alij eoꝝ exemplo proficiant. & ꝓdamur inuti. ¶Ad .ij. dñm. q sic de⁹ nihil operatur contra naturã. q̃ hoc ẽ natura vnicuiq; rei qd in ea de⁹ operat. vt habek in glo. ad ḣ oma. xj. ogal nõ aliqd ꝯ soluũ contra nature. ita etiã de nullo nihil põt ꝓcipere ꝯ vnꝰ. q̃ in ꝺ principaliꝰ ꝓsistit vnio. & recte trado volũtas ꝺ̃ne q̃ deuolũtati cõformet. & cõsequatur impetũ. quo fit ꝯ iusticia virtutis modũ. sm hoc ergo ꝓceptũ Abrae factũ q̃ filiũ innocẽtẽ occideret non fuit contra iusticiã. q̃ deus est actor mortis & vite. similiꝝ nec fuit ꝑ̃ra iusticiã. q̃ mãdauit iudeis vt res egyptiorũ acciperẽt. q̃ ei⁹ fuit oia. & cui voluerit dat illa. fuit etiam nõ fuit ꝯ castitate ꝓceptum. Osee factũ vt mulierẽ adulterã acciperet. q̃ ipse deus ẽ ḋ̃ane ꝓuidentie ordinator. & ille est debitus mod⁹ mulieribꝰ vtendi q̃ deus instituit. vñ patet q̃ ꝓdicti nec obediẽdo deo nec obedire volẽdo peccauerũt. ¶Ad .iij. dñm. q si non ꝯ teneat hõ velle q̃ de⁹ vult. ꝯ tenetur velle q̃ de⁹ vult cũ velle. & hoc ꝓpue ũnotescit q̃ ꝓcepta ꝺ̃ni. & nõ tenet hõ velle oibus ꝺ̃ninis ꝓceptis obedire.

Ad quintuꝫ sic ꝓcedi-

tur. Vi q̃ subditi teneant suis superiorib⁹ in oib⁹ obedire. Dicit em apls ad col. iij. Filij obedite parẽtib⁹ ꝯ oia. & postea ꝺicit. serui obedite ꝯ oia dominis carnalib⁹ q̃ exẽt rõne alij subditi debent ꝓlatis suis in oib⁹ obedire. ¶Ꝑ. Prelati sunt medij inter deũ & ꝺ̃itos sm illũ Dion. v. Ergo sequester & medi⁹ fuit inter deũ & vos i tpe illo. vt annunciarẽ vobis verba eius. sic ab exterimo in exterimũ nõ peruenit nisi ꝯ mediũ. ergo ꝓcepta ꝓlatꝝ sũt reputanda tanq̃ ꝓcepta dei. Dñs. & apls dicit ad Gal. iij. Sicut angelum dei excepistis me sic xpm iesum. &c. ad ebreos .xj. C ũ acceptio a nob⁹ vbũ auditꝰ dei. acceptio ad nõ vt vbũ hoim sic vere ẽ verbũ dei. q̃ sic hõ ds deo obedire in oib⁹. ita & ꝓlatꝝ. ¶Ꝑ. Sic religiosi ꝓfitendo vouẽt castitatẽ & paupertatẽ. ita & obedientia. sic religiosus tenet quãtũ ad oia seruare castitatẽ & paupertatẽ. ergo sic quantum ad oia tenetur obedire. ¶Sed cõtra est qd dicitur Act. v. Obedire oportet deo magis q̃ hoibus. sed q̃dq̃ ꝓcepta prelatoꝝ sunt ꝓtra deũ. q̃ non in omnib⁹ ꝓlatis est obediendus. ¶Hñ. dñm. q sicut dictũ est. obediens monet ad imperatꝝ ꝓcipientis q̃dq̃ necessitate iusticie. sic ꝛeo nãlis monet ex vtute sui motoꝛis necessitate nãe. Nõ aũt aliqua ꝛeo naturalis non monetur a suo motore põt ꝓgredi nisi. Duo mõ ꝓpter impedimentũ quod ꝓuenit ex fortiori vtute alterius

mouentis. sicut lignum non cõburitur ab igne si fortior vis aque ipediat. Alio mõ ex defectu ordinis mobilis ad motorẽ. quia & si subiaceant eius actioni quantum ad aliqd. non tñ quantũ ad oẽs sicut humor q̃dq̃ subiacetur actiõi caloris quantũ ad calefieri. non tñ quantũ ad exsiccari sue ꝓsumi. Similiꝝ ex duob⁹ põt ꝓgredi q̃dam⁹ inuti. Similiꝝ ex duob⁹ põt ꝓgredi q̃dam⁹ inuti. Dno mõ ꝓcepti maioris ꝓtia. vt ei ad ḣ. xiij. super illũ. Qui resistit ipsi sibi dãnationem acq̃runt. dicit glo. Si q̃d inserit curator nõq̃d est sibi faciẽda si ḣ pconsulẽ habeat. rursum. si quid ꝓfuit habeat & alius imperator nunquid obtinet illo ꝓcepto illi ẽ seruiẽdus ergo si aliud imperator aliud deus iubeat. ꝓcepto illo obtemperandũ est deo. Alio mõ nõ ꝛeo tenetur inferior suo superiori obedire si ei aliqd ꝓcipiat in quo ei nõ subdat. dicit em Seneca in iij. de bñficijs. Errat si quis existimat seruituꝫ ẽ animoꝝ hoiem descendere. ꝓ em melior accepta est coꝛꝑa obnoxia sũt & adscripta dominio. mẽs quidem ẽ sui iuris. & ideo in his q̃ pertinẽt ad interiorẽ motuꝫ volũtatis homo nõ tenet hoi obedire. sed soli deo. tenet aũt hõ hoi obedire i his q̃ exterius ꝑ corꝑ sũt agẽda. in q̃b⁹ cũq; sm eo q̃ ad nãm coꝛꝑis pertinet homo homini obedire non tenet. ḣ soli deo. quia omnes homines natura sunt pares ꝓut in his que pertinent ad coꝛꝑis sustentationem & ꝓlis generationeꝫ vnde non tenentur nec serui dominis nec filij parentibus obedire de matrimonio contrahendo aut virginitate seruanda aut alij alio bmõi sed in his q̃ pertinent ad dispõnem actuũ & rerũ humanaꝝ tenetur subditus suo superiori obedire sm rõnẽ ꝺ̃nationis. sic miles duci exercitꝰ in his q̃ pertinent ad bellũ. seruꝰ dño in his q̃ pertinẽt ad seruitia opa exequẽda. filius ꝓ in his q̃ pertinent ad disciplinã vite & curã domesticã. & sic de alijs. ¶Ad .j. ergo dñs. q ꝺ̃ns apls dicit intelligẽdo est ꝓ oia quãtũ ad illa q̃ pertinẽt ad iuꝺ partiꝫ vel dominiũ potestatis. ¶Ad .ij. dñm q deo subijcitur homo simpliciter quantũ ad oẽs & interiora & exteriora. & ideo in oibus ei obedire tenet. subditi aũt non subijciuntur suis ꝺ̃nis quantũ ad oẽs. sed quãtũ ad illa ꝑ quę ordinatur. & quãtũ ad illa medij sũt inter deũ & ꝺ̃nos. quantum ad alia vero immediate subdũntur deo a quo instruunt ꝑ legẽ nãlem vel scripturam. ¶Ad .iij. dñm. q religiosi obedientiã ꝓfitentur quãtũ ad regulare ꝓfessionẽ sm quã suis ꝓlatis subdunt. & ideo quantum ad illa sola obedire tenentur que possunt ad regulares conuersationem pertinere & hoc est obedientia sufficiens ad salutẽ. si aũt etiã in alijs obedire voluerint beeꝑmanebit ad cumulũ perfectionis dũmodo illa non sint contra deum aut cõtra ꝓfessionem regule. quia talis obedientia esset illicita. sic ergo patet ꝑ tripliciter obedientia distinguitur vna sufficiens ad salutem que. s. obeditur in his ad que obligatur. alia perfecta que obeditur omnibus licitis. alia indiscreta que etiam in illicitis obeditur.

Ad sextuz sic procedi-

tur. Videtur q̄ christiani non teneant secularibus ptātibus obedire. qz sup illō Matthei. xvij. Ergo liberi sūt filij. dicit glo. Si in quolibet regno filij illi⁹ regio q̄ in regno illi pferunt sūt liberi. cunc filij regis illi⁹ cui omnia regna sūdantur in quolibet regno liberi eē debēt. sed xpiani p fidē xpi facti sunt filij dei. Unde illō Johā. j. Dedit eis ptātē filios dei fieri his q̄ credunt in nōie eius. ergo non tenēt ptātibus secularib⁹ obedire. ¶ Pre. Ad Ho. xvij. dī Mortificari estis legi p corpus xpi. z loquit de lege divina veteris testamēti. sed mino: ē lex hūana per quā homines secularibus ptātib⁹ subdunt q̄ lex divina veteris testamēti. ergo multo magis homines per hoc q̄ sunt facti membra corporis xpi liberantur a lege subiectionis qua secularibus principibus astringebantur. ¶ Pre. Latronibus qui per violentiam opprimūt homines obedire non tenētur. sed Augu. dicit in iij. de ciui. dei. Remota iustitia quid sunt regna nisi magna latrocinia. cū ergo dominia principū secularia plerumq̄ cum iniustitia exerceant. vt ab alijs multa vsurpatione principatum sumpserit. vt q̄ nō sit pribus secularib⁹ obediēdū a xpianis. ¶ Sz contra est qō dī ad Tit. iij. Admone illos principibus z ptātibus subdi⁹ os eē. z. j. Pet. ij. Subiecti estote omni hūane creature ꝓpter deū. sive regi quasi precellenti. sive ducibus tanq̄ ab eo missis. ¶ Ex⁹. dem. q̄ fides xpi est iustitie principium z causa. Sm illud Roma. iij. Iustitia dei per fidē iesu xpi. z ideo q̄ fidem fides xpi nō tollunt ordo iustitie. sed magis firmat. ordo autem iustitie requirit vt inferiores suis superioribus obediāt. aliter enim non posset hūanarum rez status conseruari. z ideo per fidē xpi non excusant fideles quin principibus secularibus obedire teneantur. ¶ Ad. j. ergo dom. q̄ sicut supra dictum est. seruit⁹ qua homo homini subiicitur ad corpus pertinet non ad animaz que libera manet. nunc autem in statu huius vite per gram xpi liberamur a defectibus anime non aut a defectibus corpis. vt patet q̄ aplūs ad Roma. vij. qui dicit de seipso. q̄ mēte seruit legi dei. carne aūt legi peccati. z ideo illi qui sunt filij dei per gratiaz liberi sunt a spirituali seruitute peccati. non autem a seruitute corporali qua temporalibus dominis tenentur astringi vt dicit glo. super illō .j. ad Thimot. vj. Quicunq̄ sunt sub iugo serui rē. ¶ Ad. ij. dicēdum. q̄ lex vetus fuit figura noui testamenti. ideo debuit cessare veniente nouo autem ē similr de lege humana per quam homo subiicitur homini. z tamen etiam ex lege divina homo tenetur homini obedire.

¶ Ad. iij. dōm. q̄ principibus secularibus intantum homo obedire tenetur. inquantum ordo iustitie requirit. z ideo si non habeant iustū principatum. sed vsurpatum. vel si iniusta precipiant. non tenentur eis subdi ad obedire nisi forte per accidens propter vitandum scandalū vel periculum.

Questio. cv.

Deinde cōsiderandū

est de inobedientia. Et circa hoc ārunt duo. Primo verum sit peccatū mortale. Secundo vtrū sit grauissimū pcōz.

Ad primū sic procedit

Videt q̄ inobediētia non sit pctm mortale. Dīne enim pctm est inobediens ut pz per diffinitionem Ambro. superius posītā. si ergo inobediētia esset peccatum mortale. omne pctm eēt mortale. ¶ Pre. Greg. dicit. xxxj. Moral. q̄ inobediēntia oritur ex inani gloria. sed inanis gloria non est pctm mortale. ergo nec inobedientia.

¶ Pre. Cūc dicitur aliquis esse inobediēs quādo superioris preceptis non implet. ꝫ superiores multotiens precepta multiplicant que vix aut nunq̄ omnia possint obseruari. si ergo inobediētia esset peccatū mortale. sequeretur q̄ homo non posset vitare mortale peccatum. qō est inconueniens. non ergo inobediētia est peccatum mortale. ¶ Sz cōtra est qd Roma. j. z ij. ad Timo. iij. inter alia peccata mortalia cōputantur parentibus nō obedientes. ¶ Ex⁹. dēm. q̄ sicut supra dictū est. peccatum mortale est qō contrariatur charitati per quā est spiritualis vita. charitate autem diligitur deus z proximus. exigit autem charitas dei vt eius mandatis obediat. vt supra dictum est. z ideo inobedientem esse diuine precepto ē pctm mortale quasi diuine dilectioni cōtrariari. in precepto aūt diuinis cōtinentur q̄ etiam superioribus obediat. z tō etiā inobedientia qua quis inobediens est precepti superioris est pctm mortale quasi diuine dilectioni contrarium. Sm illud ad Ho. xiij. Qui potēti resistit. dei ordinationi resistit. Seruatur siquidem dilectionis proximi inquātū superioris proximo subtrahit obediētiā quā ei debet. ¶ Ad. j. ꝫ dōm q̄ illa difficultas. Ambro. datur de peccato mortali quod habet perfectam peccati rationē. peccatum autem veniale non est inobedientia. q̄ non est contra preceptum. sed preter preceptum. nec etiam omne peccatū mortale est inobedientia proprie z per se loquendo. sed solū tunc quādo aliquis precepto contemnit. quia ex fine morales actus speciem habent. cum autem facit aliquid contra preceptum non propter precepti contemptum. sed propter aliquid aliud est. obediētia materialiter tantum. sed gerit se formaliter ad aliam speciem peccati. ¶ Ad. ij. dōm. q̄ inanis gloria appetit manifestatione alicuius excellētie. z quia videtur ad quandam excellentiam pertinere q̄ homo preceptis superiorum non subdatur. inde est q̄ obedientia ex inani gloria oritur. nihil aūt prohibz ex pctō veniali oriri mortale. cū veniale sit dispō ad mortale. ¶ Ad. iij. dō q̄ nullus obligatur ad impossibile. z tō si tot ꝓcepta prelat⁹ alicui ingerat seu iniungat. q̄ ꝫdictus ea implere non possit. excusat a peccato. z ideo prelati abstinere debent a multitudine preceptorum.

Ad secundum sic procedi

tur. Vi q̄ inobediētia sit gravissimū pcm. Di. 4. Reg. xv. Quasi pcm ariolandi est repugnare. et quasi scelus idolatrie nolle acquiescere. ꝯ idolatria ē gravissimū peccatū. ergo inobediēta ē gravissimū peccatum.

Pre. Illō pcm dr esse in spūsanctū q̄ nō tollitur impedimēta peccati. vt. ū. dicit ē. ꝯ ia obedientiam pertinit hō precipiū nō martie verabit bovem a peccādo. ergo inobedientia est peccatum in spūsanctū. et ita est gravissimum pcm

Pre. Ipse dicit ad Ro. v. q̄ p unum inobedientiam pcōrēs multi pītum sūt. sed causa vi ē potior effectu. ergo inobediēta vi esse gravius pcm ꝯ alia q̄ ex ea causant. Sz contra ē q̄ gravius est pertinere p̄cipitē ꝯ precepū. ꝯ quedam peccata sūt contra ipsam plonam pcipētis sicut patet de blasphemia et homicidio. ꝯ inobedientia non est gravissimū peccatū. Rn. dr̄m. q̄ non oēs inobediēta est equale peccatum. Potest ēm una inobedientia esse gravior altera dupl̄r. Uno mō ex ge pcipientis cuius enim animum cura homo apponere debeat ad hoc cuilibet superiori obediat th magis ē debitum q̄ homo obediat superiori ꝯ inferiori potestati cuius signū est q̄ preceptus inferioris p̄terminitur si sit precepto superioris. unde consequens est q̄ quanto superior est ille qui precipit. tanto ei inobediēs esse fit grauī. et sic inobediens ē esse deo ē grauī ꝯ inobediēs esse homini. Secūdo ex parte preceptoꝝ nō enim precipiens equaliē vult implere omnia q̄ mandat. magis enim vult finem ꝯ id qd est finis. pinqua. et ideo tanto est inobedientia gravior qualibz precepti quod quanto preterit magis est de intētōe illius q̄ pcipit. Et in precepto quidē dei manifestū est q̄ quāto precepti datur de meliori tanto est ei⁹ inobediēta gravior. quia cum voluntas dei p̄ se ferat ad bonū. tanto aliqd ē melī tanto deꝰ vult illō magis impleri. vñ q̄ inobediēs ē precepto de dilectōne dei gravī⁹ peccat ꝯ qui inobediēs ē precepto de dilectōne proximi. voluntas aūt boīs non sp magis fertur i melī. et iō vbi obligamur ex solo hoīs precepto non est gravī⁹ pcm ex eo q̄ ma⁹ bonū pertinet. sed ex eo q̄ pertinet illud qd est magis de intentione pcipiētis. Sic ꝯ oportz fm diversos inobedientie gradus diversos peōrz gradibus cōgrare. nam inobedientia ꝯ pertinet dei precepti ex ipsa ratione inobedientie gravius ē peccatū ꝯ peccatus quo peccatur in hominē si eccernet inobediētia dei. et hoc iō dico. quia qui contra proximum peccat. etiam contra dei preceptum agit. si tamen in aliquo potiori preceptum dei contemneret adhuc peccatū gravius esset. inobedientia autem qua contemnitur preceptum hominis leuior est peccato quo cōtemnitur ipse precipiēs. quia ex reverentia pcipientis procedere debet reverentia precepti. et similiter peccatus qd directe pertinet ad precepta dei sicut blasphemia vel aliquid hmōi grauī ē etiaꝫ semota q̄ intellectū in obedientia a pcto ꝯ esset illud pcm in quo contemnit solū dei preceptum

Ad. 1. q̄ dr̄m q̄ illa comparatio. Samuel nō ē cōparatus ꝯ filiis duntaxat. q̄a inobediēta redundat in pcm pīū dei sicut et idolatria. Sz idolatria magis.

Ad. 2. dr̄m. q̄ non oīs inobediēta ē pcm spūsanctū. ꝯ solū illa cui obstinatio adhibet. nō enim pertinaciā cuiuscūq; qd pcm impedit cōstituit pcm in spūsanctū. alioqn cuilibet boni pertinere esset pcm in spūsanctū. q̄ q̄libet bonū pt̄ hō impedit a pcto. Sz bonor illoz cōtemptus facit pcm in spūsanctū ꝯ directe ducit ad pnas et remissionē pcōrz.

Ad. 3. dr̄. q̄ pna ista pcm ēm parētis ex quo in oēs pcm emanavit nō fuit inobediēta fm q̄ est ispāle pcm. sed superbia ex qua hō ad obedientiā peccavit. vñ apl̄s in verbis illis vi accipe inobediēta fm q̄ generaliter se hz ad oīne pcm

Questio .cvi.

Deinde considerāduz

de gratia siue gratuitate. Circa gratiā aūt ḡrunt sex. Primo vtrū gratia sit ꝯ spēs virtus ab aliqa distincta. Secūdo quis se sciat ad meritoriū gr̄az actūs deo vtr innocens vel penitēs. Tertio vtr semp teneat hō ad gr̄as beneficio ei⁹ sibi collatas recōdādas. Quarto vtr retributio gr̄az sit differenda. Quinto vtr sit mensuranda fm acceptū beneficium vel fm dantis affectū. Sexto vtr oporteat aliqd male repēdere

Ad primū sic procedit

Vi q̄ gr̄a non sit virt̄ ꝯ spēs ab aliqa distincta. Maxima enim beneficia a deo et a parentib⁹ accepimus. sed honor qui deo retribuim⁹ pertinet ad virtutem religionis. honor aūt qui retribuim⁹ parentib⁹ pertinet ad pietatē. ergo gratia siue gratitudo non est virtus ab aliqa distincta.

Pre. Retributio proportionalis pertinet ad iustitiam cōmutativā. vt p̄z p̄bm in. v. ethi. ꝯ gratie reddamus vt retributio sit. vt ibidē dr̄. ergo reddere gr̄az quod pertinet ad gratitudinem est actus iustitie. non ergo gratitudo est specialis virtus ab aliqa distincta. Pre. Recompensatio requiritur ad amicitiā conservandā. vt p̄z per p̄bm in. viii. et. ix. ethi. ꝯ amicitia se hz ad oēs homines. quos ex ḡa hō amamur. ergo gratia siue gratitudo ad quā pertinet recompēsare beneficia non est specialis virtus. Sz contra ē q̄ Tullius ponit gr̄am gratū facientē ꝯ ipsam materiā partem

Rn. dr̄m. q̄ sic supra dictū ē. Fm diversas causas ex quibus aliqd debet. necesse ē diversificari debiti reddendi rationē. ita vñ q̄ ꝯ ipsius maioris illud quod minus ē pertinet in deum aūt primo et principaliter causa debiti. eo q̄ ipse ē primū principiū oim bonoꝝ nostroꝝ. secundario autem in patre q̄ est primū nostre generatiōis et disciplinē principiū. tertio aūt in gloria q̄ dignatur accidere ex qua cēta beneficia p̄cedūt. quarto aūt in alio quo benefactore a quo aliqua particularia et quasi beneficia percipim⁹ quib⁹ particulariter ei obligamur. Unde ꝯ non quicqd debemus deo vel pa

tri vt gḷone dignitate ꝓcellenti. debet mḷo alicui bñfactoꝛ a quo aliqd ꝓticulare bñfi ciū recepimus. inde est qđ p religionē qua debem⁹ culmꝫ deo ꝓpitiū. ⁊ pietate q colim⁹ parētes. ⁊ obseruantiā qua colim⁹ ꝑsonas dignitate ꝓcellentes est gratia siue gratitudo q bñfactoꝛib⁹ gḷiam recōpensat. ⁊ distinguit a ꝓmissio ꝗ tenet⁹ sicut ḷibet posterioꝛ distinguit a ꝑte quasi ab ea defectiua. ¶ Ad .j. ergo dō. q sic religio ē q̄dā supexcellēs pietas. ita ē ⁊ q̄dā excellēs gḷa siue gratitudo. vñ ⁊ gḷax actio ad deū supꝫpolita ē inter ea q ad religionē pertīet. ¶ Ad .ij. dō. q terributio ꝓportionat̄ ꝓmet ad iustitiā cōmutatiuā qñ attēdit ḷm debitū legale. puta si pacto firmet⁹ vt tantū ꝑ tanto retribuat. ḥ ad virtutē gratie siue gratitudinis retributio permittit q̄ fit ex solo debito honestatis. quā. s. aliquis sponte facit vnde ⁊ gratitudo ē mḷ⁹ gratia si sit coacta vt Seneca dicit in li. de bñficijs. ¶ Ad .iij. dom. q cuꝫ vera amicitia sup virtutē fundet quicquid est virtuti ꝛiū in amico est amicitie impeditiū. ⁊ quicqd est virtuosū ē amicitie ꝓuocatiū. ⁊ ḷm hoc recōpensatiōne bñficioꝛ amicitia ꝑseruatur cuius recōpensatio bñficioꝛ ad virtutē gratitudinis ꝑtinet. sp̄aliter permixtꝫ.

Ad secūdū sic ꝓcedit⁹

Videtur q magis ꝛeneat ad gḷax reddēdas deo innocēs q̄ penitēs. Quanto em aliq̄s maius domus a deo percepit tanto magis ad gḷax actionē⁹ tenet. sed mal⁹ est domū innocentie q̄ iustitie restituere. ergo videtur q magis teneatur ad gḷax actionē innocēs q̄ penitēs. ¶ Pre. sic bñfactoꝛi debet gḷax actio. ita ⁊ dilectio. ḥ aug. dicit in .xiij. ꝑsl. Quis boim sua cogitāo infirmitatem apta virtꝰtuis tribuere castitatem atq innocentiā suā vt minus amet⁹ ⁊ quasi min⁹ fuerit ei necessaria misericordia tua dona ꝑcā cōmissio ad te. ⁊ postea subdit. ꝛō teneat̄ sic imo amplius te diligat. q ꝑ quē me videt tantis peccatoꝛ meoꝛ languoribus non implicari. ergo etiam magis tenet ad gḷam reddendā innocēs q̄ penitēs. ¶ Pre. Eḷ⁹ ꝛeo gratuitū bñficiū est magis ꝓuidentiā tanto maioꝛ ꝑ eo debet gḷarū actio. ḥ in innocēte magis ꝛeluxit diuine gḷe bñficia q̄ in penitēte. vnde em ꝛug. dicit. Gaudete tue deputo ⁊ misericordie tue. q ꝑcā mea tanq̄ glaciē soluisti. gratie tue deputo ⁊ ḥcūq̄ nō feci mala. quid enim facere non potuit ⁊ omnia mihi dimissa ē fateoꝛ. ⁊ que mea sp̄te feci mala. ⁊ q̄ te duci non feci. ergo magꝭ tenet ad gḷax actionē⁹ innocēs q̄ penitens. ¶ Sꝫ cōtra ē qđ dr̄ Lu. vij. Cui plus dimittit plus diligit. q eadem rōne plus teneatur ad gḷarū actōem. ¶ Ad. dom. q actio gḷax in accipiente respicit gḷa dātis. vnde vbi est maioꝛ gratia ex parte dātis ibi requiritur maioꝛ gḷax actio. ex ꝑte recipientis. gḷa aūt est quia gratis datur. Hīc tripl̄ pōt̄ ē ex parte dantis maioꝛ gratia. Vno mō ex qualitate dati. ⁊ hoc mō innocēs teneatur ad maiores gḷarum actiones quia maius donū dei datur a deo. ⁊ magis ꝛsonatus ceteꝛ⁹ paribꝰ absolute loq̄ndo. Alio mō ḥ dici maioꝛ gḷa quia magis datur gratis. ⁊ ḷm hoc magis tenet ad gḷarum actiōem penitēs q̄ innocēs. qr magis gratis datur illi q̄ est dat̄ a deo. cum ei ēt̄ dign⁹ pena detur. ⁊ gḷa. ⁊ sic licet illi q̄ donū q̄ datur innocenti sit absolute cōsideratum maius. tamen donum quod datur penitenti est maius in comparatione ad ḷḷm. sicut enim parui doni⁹ paup⁹ datum est ei maius q̄ diuiti magni. ⁊ quia act⁹ circa singularia in vita que agenda sunt magis considerat̄ quod est hic vel nūc tale. q̄ qđ est simplr tale. sicut ꝓbat⁹ in .iij. ethicoꝝ de voluntario ⁊ involuntario. Et per hoc ꝑ rōnes ad obiecta.

Ad tertiū sic ꝓcedit⁹.

Vi q̄ hō non teneatur ad gḷax actōes qi hoi bñfacienti. Potest em aliquas sibi benefacere. sicut ⁊ ebꝛijs nocere. ḷm illud Eccl. xiij. qui sibi neqū est. cui alij bonus erit. sed hō sibi q̄ non potest gratias agere. quia gḷax actio vī trāsit ab vno in alterū. ergo non omni benefactori debetur gratiax actio. ¶ Pre. Gratiax actio est q̄dam gratie recompensatio. ḥ aliqua bñficia nō cū gḷa dei dātur. sed magis cū ꝛtumelia. ⁊ tardit⁹ este vī tristicia. q̄ non sp̄ bñfactori sūr gḷe reddē de. ¶ Pre. Nulli debet gḷax actio ex eo q̄ suꝫ vilificem. ꝑtrat. ḥ q̄q̄ alicui aliq̄ bñficia dēt ꝓpter suam vilitatē. ergo eis nō debet gḷarum actio. ¶ Pret. Seruo non debet gḷax actio. qr bonū ꝑsonē qđ est dñi est. sed q̄q̄ cōtingit seruum in dñm bñficiū facere vī bñficiū esse. ergo non omni benefactori debetur gḷarum actio. ¶ Pre. Nullus tenetur ad id qđ facere non potest honeste ⁊ vtiliter. sed q̄q̄ contingit q̄ illi qui bñficium tribuit est in statu magne felicitat̄ cui inutiliter aliquid recompensaret ꝑ suscepto bñficio. q̄q̄ etiam cōtingat q̄ bñfactoꝛ mutetur de virtute in vitium. ⁊ sic vī q̄ ei honeste recōpensari non potest. q̄q̄ etiam ille q̄ accepit bñficiū paup⁹ ē ⁊ omnino recōpensare nō pōt. ergo vī q̄ non semper teneatur hō ad gḷax recōpensationem. ¶ Pre. Null⁹ debet ꝓ alio facere qđ ei non expedit sed est ei nocium. ḥ q̄q̄ ꝛsigit q̄ recōpensatio bñficij est nociua vel inutilis ei cui recompensatur. ergo non est semp bñficius recompensandū ꝑ gratiarū actionē. ¶ Sꝫ est qđ dr̄. .j. ad Thessal. vltī. In omnib⁹ gḷas agite. ¶ Rñ. dom. q oīa effectiue naturaliter ad suam causam conuertunt. Vnde Dion. dicit. iij. ca. de dīi. no. q̄ bonū oīa in se conuertit tanq̄ olim cā semp enim oportet q̄ effectus ordinet ad finem agentis. manifestum est aūt q̄ benefactoꝛ inq̄ntū hmōi est cā bñficati. ⁊ ideo naturaliter eius requirit vt ille qui suscepit bñficium ꝑ gratiarum recompensationem conuertatur ad bñfactorē ḷm modū virtuosū. ⁊ sicut de ꝑte dictum est supra benefactori quidem inquantū hmōi debetur honor ⁊ reuerentia eo q̄ dr̄onem principij. ḥ ꝑ accidēs debentur ei subuentio vī sustentatio si indigeat. ¶ Ad .j. ergo dicendū. sicut De

neca dicit in li. de bñficijs q sicut non est liberalis q sibi donat. nec clemens q sibi ignoscit. nec misericors q malis suis tangit. ⁊ q aliqs ita ei am nemo sibiꝑ bñficiū dat. ⁊ nature sue paret q monet ad retribūda nociua ⁊ ad appetēda pfi cua. vñ in his q sunt ad seipm nō hz locū grati tudo ⁊ ingratitudo. nō em pōt hō sibi aliqd de negare nisi sibi restituēdo. metaphorice tñ illa q ad alterū grue dicūtur accipiunt in his q sunt ad seipm. sicut de iusticia pbūs dicit in. v. ethi. tñ ⁊ tum. s. accipiunt diuerse grue bola sicut di uerse plone. ¶ Ad. ij. dm q boni animi est vt magis attendat ad bonū ⁊ ad malū. ⁊ ideo si aliq bñficiū dedit nō eo mō q debuit. nō oino hz recipiēs a gratitudine cessare. imo⁹ tñ ⁊ si mō debita pstitisset. qz etiaz bñficiū mai⁹ est. qz vt Seneca dicit in li. de bñficijs maiorus celeritas fecit. multū abstulit more. ¶ Ad. iij. dm q sicut Seneca dicit in. vj. de bñficijs. multū int est vtrū aliq bñficiū nobis det siue cū an sua ⁊ nostra. ille qui tot⁹ ad se spectat. ⁊ nobis ꝓdest qz ⁊ aliter sibi ꝓdesse non pōt. eo mihi loco ha bēdus videt quo q pecori suo pabulū ꝓpicit. si me in cōsortium sāmiserit si onus cognatis ingratus sum ⁊ inuisus nisi gaudio hoc illi ꝓ fuisse qō ꝓderat mihi. summe malignitatis est nō vocare hoc bñficiū nisi qō damnos alijs incōmodo afficit. ¶ Ad. iiij. dm q sicut Seneca di cit in. iij. de bñficijs. ꝑditus Fuus prestat qō a ser uo exigi solz. ministerū est vbi pluscha Fuo .re cesse est. bñficiū em nō in affectū amici trāsit si tamē transit incipit vocari beneficiū. ⁊ ideo etiaz seruis vlra debitū faciētibus gratie sunt exhi bende. ¶ Ad. v. dm q etiā paup ingratus non est si facere qō possit sicut em bñficium magis in affectu consistit q in effectu. ita etiā recōpensa tio magis in affectu consistit. vñ Seneca dicit in ij. de bñficijs. Cui grate bñficiū accipit pauci⁹ em⁹ pensionē solvit. q grate aūt ad hoc bñficia pacierint indicem⁹ effusio affectiū qō nō ipso rū audiēte ⁊ vbiq testantur ⁊ ex hoc ps q quā tū cunq in felicitate existens pōt recōpensatio bñficij fieri p exhibitionē reuerētie ⁊ honoris. Vñ pba dicit in. viij. ethi. q supercelleti quidē habet fieri honoris retributio. indigenti aūt re tributio lucri. Et Seneca dicit in. vj. ō bñficijs multa sunt q que quicqd debem⁹ reddere ⁊ fe licibus possum⁹ fidele cōsilium affectus cōuer sio. fmo cōis. ⁊ sine adulatiōe iocundus. ⁊ tñ nō oportet vt hō optet indigentiā eius seu mi seriā q bñficiū dedit ad hoc q bñficia recōpen sentur. qz vt Seneca dicit in. vj. ō bñficijs. si hoc ei optarem cui⁹ nullū bñficiū haberem in huma nā erat votū. quamo in hūanis ei optao cui be neficia debeo. Sz aūt ille q bñficius dedit in pe ius mutatus est. debet tamē sibi fieri recōpen satio Fm statum ipsius. vt. s. ad virtutes reducā tur si sit possibile. si aūt sit insanabilis propter malitiā. tūc aliter est effectus q primo erat. ⁊ tñ nō debet ei recōpensatio bñficij sicut primo ⁊ tñ q neutn fieri pōt salua honestate memoria debz haberi pstitū bñficij. vt ps q pdicta in. vj. ethicoꝝ.

¶ Ad. vj. dm q sicut debit est recōpensatio bñ ficij ꝑcipue pēdet ex affectu. ⁊ tñ eo mō hz recō pensatio fieri q magis sit velle. si tamē postea q ei⁹ iniuriā in damnū ipsius vertat. nō reputa tur recōpensatu. vt Seneca dicit in. v. de bñfi cijs. reddendū mihi est non seruandū cui reddi dero hoc tuendum.

Ad quartuz sic procedi

tur. Videt q hō debeat statim bñficiū recōpen sare. Illa em que debemus sine certo termio te nemur restituere ad statum. q nō est aliqd termi nus prescriptus recōpensatōni bñficioꝝ q tam cadit sub debito vt ꝑ hoc est. ergo videt hō statiz bñficiū recōpensare. ¶ Pte. Quanto aliqd bo nus sit ex maiori animi feruore tanto videt esse laudabilius. q ex feruore animi videtur ꝓcedere q homo nullo morao adhibeat in faciē do qō debet. q videt esse laudabilius q statim hō bñficiū reddat. ¶ Preterea Seneca dicit in. ij. ō bñficijs q ꝓpriū bñficere nos est libenter ⁊ cito fa cere. q recōpensatio hz bñficius adequare. q de bet statim recōpensare. ¶ Sed cōtra est qō Se neca dicit in. iij. de bñficijs. Qui festinat reddere nō animū habet grati hominis q debitoris.

¶ Respō dm q sicut in bñficio hōdo duo cōside rant. s. affectus ⁊ donum. ita etiā hec duo cōsiderantur in recōpensatione bñficij. ⁊ quātum quidē ad effectum recōpensatio statim fieri de bet. Vñ Seneca dicit in. q. de bñficijs. vsq reddere bñficiū accipe benigne. Quātum aūt ad donū debet quidē exspectari tempus quo recō pensatio fit bñfactori opportuna. Si aūt nō cō uenienti tpe statim velit aliquis munus ꝓ munere reddere. non videt esse virtuosa recōpensa tio. vt em Seneca dicit in. iij. de bñficijs. q nimis cito cupit solvere ingratus debz. ⁊ qui ingra tus dz ingratus est. ¶ Ad. j. ergo dm q debitū legale est statim solvendū. alioqn nō esset con seruata iusticie eqlitas si vnus retineret rē alte rius absq ei⁹ voluntate. q debitū morale depen det ex honestate debētis. ⁊ tñ optet reddi debi to tempe Fm q exigit rectitudo virtutis. ¶ Ad. ij. dm q seruor voluntatis nō est ꝓportiōnalis si nō sit rōne ordinatus. ⁊ tūc si aliqs ex feruore animi hoc operet debitū tps. nō erit laudandus.

¶ Ad. iij. dm q bñficia etiā sunt opportuna tē pore donda. ⁊ tūc nō est amplius tardandū cū opportunū tps aduenerit. ⁊ idez etiā obserua ri oportet in bñficijs recōpensatiōe.

Ad quintum sic proce-

ditur. Videtur q bñficiorum recōpensatio nō sit attēdēda Fm affectū bñficiantis. q Fm effectū. q recōpensatio est bñficijs debet. q bñficius in effectu cōsistit vt ipm nomē sonat. ergo recom pensatio debet attendi Fm effectum. ¶ Preterea. Gratia que recōpensat bñficia est pars iusticie sed iusticia respicit equalitatem dati ⁊ accepti. ergo in gratiarum recōpensatiōe attendendum ē magis effectus q affectus benefactētis. ¶ Pte. Nullus pōt attendere ad id qō ignorat. q sol⁹

Ra

deus cognoscit interiorem affectum. ergo non potest fieri gratie recõpensatio fm affectum.

¶Sz ẽ est qđ Seneca dicit in.j.de bñficijs. Nõ minꝰ magno nos obligat qui dedit parua magnifice qui exiguũ tribuit ꝓmpte libẽter. Ḥ.ii.dõm q recõpensatio bñficij põt ad tres virtutes pertinere.s.ad iusticiã.ad grãs.t ad amicitiã. Ad iusticiã quidẽ primo quidẽ recõpensatio bz ratiõnẽ debiti legalis sicut in mutuo t aliis denõis.t in tali recõpensatio debet attẽdi fm quãtitatem dati. Ad amicitiaz aũt pertinet recõpensatio bñficij.s.t similiter ad virtutẽ gratie fm q habet rõnez debiti moralis aliter in t aliter. nã in recompẽsatiõne amicitie oportet respectu ad electionẽ fiue ad effectũ dantis.qz hoc ꝓcipue requiritur ad virtutẽ vt dr in.viii.ethico. t similiter qz gratia respicit bñficium fm q est gratis impẽsum qõ ꝙdz ꝓpter ad effectuz.ideo etiã gratie recõpensatio attẽdit magis affectũ dantis qꝫ effectũ. ¶Ad.j. ergo dõm q ois actus moralis ex voluntate depẽdet. vñde bñficius fm q est laudabile ꝓt et gratie recõpensatio debet. materialiter ꝙdz cõsistit in effectu.Ḥ formaliter t ꝓncipaliter in voluntate. vñ Seneca dicit in.j.de bñficijs. Bñficium nõ in eo qđ fit aut dat cõsistit. Ḥ in ipso animo dantis aut faciẽtis ait. ¶Ad.ij.dõm q gratia ẽ ꝓ iusticie nõ quidẽ sicut spẽs generis.sed q quãdã reductionẽ ad genus iusticie. vt supradictũ est.vñ nõ oportet q eadẽ rõ debiti attẽdat in vera gratie virtute. ¶Ad.iij.dõm q affectus hominis p se quidẽ solus deus videt. Ḥ fm q ꝑ aliq̃ signa manifestat.põt etiã ipse homo cognoscere t dmõ affectum bñficantis cognoscatur ex ipso modo quo bñficium retribuit.puta qz gaudenter t ꝓmpte aliquis bñficij impendit.

Ad sextum sic procedi-

tur. Videt q non oporteat aliquẽ plus exhibere in recõpensatiõe qꝫ susceperit in bñficio. Quidam em sicut patentibus nec dã equalia recõpẽsatio fieri põt.sicut ꝓbo dicit in.viii.ethicoz. Ḥ tamen nõ conatur ad impossibile. nõ ergo gratie recõpensatio tẽdit ad aliqđ maius. ¶Pręt. Si aliquis plus recõpenset qꝫ in beneficio acceperit ex hoc ipso ꝙsi aliqđ de nouo dat. Ḥ ad bñficiũ de nouo parꝰ tenet homo gratiã recõpẽsare.ergo ille qui primo bñficiuꝫ dederat tenebitur aliquid magis recõpensare. t sic procederet in infinitum Ḥ virtus nõ conatur ad infinitũ.ꝗa infinitũ auferet naturã boni. vt dr in.ij.methꝝ. Ḥ gratie recõpensatio nõ debet excedere acceptũ bñficium. ¶Pre. Iusticia in equalitate cõsistit Ḥ maius est quidã equalitaz excessus.ea ergo i quibuslibet virtute excessus sit vitiosus. videtur q recõpensare aliqđ maius accepto bñficio sit vitiosum t iusticie oppositũ. ¶Sed cõtra est qđ ꝓbo dicit in.v.ethi. Ḥ est amicalari optz et q̃ gratiam fecit t rursum ipsam recipe.qđ quidẽ fit dũ aliquid maius retribuitur.ergo recompensatio debet tẽdere ad hoc q aliquid maius faciat.

¶Ḥ.ii.dõm q sicut dictũ est recompẽsatio gratie respicit bñficium fm voluntatez beneficẽtis in quo quidẽ precipue hoc cõmendabile videt q gratis bñficiũ cõsulit ad quod nõ tenebatur t ideo qui beneficiuꝫ accepit ad hoc obligatur ex debito honestatis vt similiter aliquid gratis impẽdat.nõ aũt videt gratis aliquid impendere nisi excedat quãtitatem accepti bñficij.qz ꝙdiu recõpensat inuuo vel equale nõ videt facere gratis Ḥ reddere qđ accepit.t ideo gratie recõpensatio semp tẽdit vt ꝑ suo posse aliqđ maius retribuat. ¶Ad.j.ergo dõm q sicut dictuꝫ est.in recõpensatione bñficij magis est cõsiderandus affectus qꝫ effectus.si ergo cõsideremꝰ effectũ bñficij q filius a parẽtibus accepit.s.esse t viuere.nihil equale filius recõpensare potest vt ꝑbuo dicit. Si aũt attẽdamus ad ipsaz volũtatẽ dantis t retribuẽtis sic potest filius aliqđ maius patri retribuere.vt Seneca dicit in.iij. de bñficijs.Ḥ tamẽ nõ potest sufficere ad gratitudinẽ recõpensandi voluntas ¶Ad.ij.dõm q debitum gratitudinis ex charitate derivat.que quãto plus soluit tanto magis debet. Fm illũ ad Ro.xiij.Nemini quicq̃ debeatis nisi vt inuicem diligatis.t ideo non est inconueniens si obligatio gratitudinis interminabilis sit. Ad.iij dõm q sicut iniusticia que est virtus cordialio attenditur equalitas rerũ. ita in gratitudine attenditur equalitas voluntatũ. vt.s.ficut ex ꝓpinquitate voluntatis bñficium aliqđ exhibuit ad quod nõ tenebat. ita etiam ille qui suscepit bñficium aliquid supra debitũ recõpensat.

¶Questio.cvij.

Deinde cõsiderandum

est de ingratitudine. Et circa hoc quęruntur quatuor. Primo vtrũ ingratitudo semp sit peccatum. Secõ vtrũ ingratitudo sit peccatum speciale. Tertio vtrũ omis ingratitudo sit peccatum mortale. Quarto vtruz ingratia sint bñficia sperabenda.

Ad primum sic procedi

tur. Videtur q ingratitudo nõ semp sit peccatum.Dicit em Seneca i.ij. de bñficijs q ingratus est q̃ nõ reddit beneficium sed quãdoq; aliquis non posset recompensare beneficiuꝫ nisi peccãdo.puta si auxiliatus est homini ad peccandum. cum ergo abstinere a peccato non sit peccatum. videtur q ingratitudo non semp sit peccatum. ¶Pre. Omne peccatum est in potestate peccantis.quia fm augst. nullus peccat in eo quod vitare non potest.sed quandoq; nõ est in potestate peccantis ingratitudinẽ vitare. puta cum non habeat vnde reddat obliuio etiam non est in potestate nostra.cum tamen Seneca dicit in.iij.ꝺ beneficijs q ingratissimꝰ omnium est qui obliuiosus est. ergo ingratitudo non semp est peccatum. ¶Pre. Non videtur recompensare qui non vult aliquid debere. fm illud

apostolicā Ro. iij. Nemini quicq̄ debeatis. ℟ qui ingratus debet ingratus est. vt Seneca dicit in. iij. de bñficijs. ergo non semp ingratitudo ē peccatū. ¶ Sed cōtra est q̄ ij. ad Timo. iij. in gratitudo cōmineratur. aliqs peccatis. cum dr Parētib⁹ nō obedientes ingrati, scelesti. ¶ ℟. dom q̄ sicut dictū est. debitū gratitudinis ē ad quā debitus honestatis quā virtus requirit. ex hoc aūt aliqd est peccatū q̄ repugnat veritati. vñ manifestū est q̄ omnis ingratitudo est peccatū. ¶ Ad. j. ergo dicendū q̄ gratitudo respicit bñficium. ille aūt qui alicui auxiliatur ad peccandum non confert bñficium sed magis nocumentum. et ideo non debetur gratiarū actio. nisi forte ꝓter voluntatem si sit deceptus dum credit adiuuare ad bonū adiuuit ad peccandū. et tunc nō debet talis recōpensatio vt adiuuetur ad peccandū. quia hoc nō esset recōpensare bonum sed malum. quod cōtrariatur gratitudini. ¶ Ad. ij. dom q̄ nullus ꝓter impotentiam reddendi ab ingratitudine excusat. et quo ad debitum gratitudinis reddendū sufficit sola voluntas vt dictū est. obliuio aūt bñficij ad ingratitudinē pertinet. nō quidē illa quę provenit ex naturali defectu qui nō subiacet voluntati. ℟ illa q̄ ex negligentia pueniit. vñ cū dicit Seneca in iij. de bñficijs. Apparet illum nō sepe de reddendo cogitasse cui obrepserit obliuio. ¶ Ad. ij. dicendū q̄ debitū gratitudinis ex debito amoris derivatur a quo nullus debet velle absolui. vnde q̄ aliquis vnū⁹ hoc debitū debeat videt ꝓuenire ex defectu amoris ad eū q̄ bñficia dedit.

Ad secundum sic proce

ditur. Videt q̄ ingratitudo nō sit speciale peccatum. Quicq̄ enī peccat cōtra deum agit qđ est summum bñfactor. sed hoc pertinet ad gratitudinē. ergo ingratitudo est speciale pcm̄. ¶ Pre. Nullū speciale peccatū sub diuersis peccatoꝝ generibus continet. sed sub diuersis peccatoꝝ generibus pōt aliquis esse ingratus. puta si deo bñfactori detrahat. signis furet vt aliquid alteri hōi cōtra eū cōmittat. ergo ingratitudo nō ē speciale pcm̄. ¶ Pre. Seneca dicit in. iij. de bñficijs. Ingrat⁹ ē q̄ diffitetur ingrat⁹ ē q̄ nō reddit et ingratissim⁹ omn̄ q̄ oblit⁹ est. ℟ illa nō vident ad vnū peccati speciem pertinere. ergo ingratitudo nō est speciale peccatū. ¶ Sed cōtra est q̄ ingratitudo opponit gratitudini siue gratie que est specialis virtus. ergo est speciale peccatum. ¶ ℟. dom q̄ omne vitium ex defectu virtutis nōminat qđ magis virtuti opponit. sicut illiberalitas magis opponit liberalitati ℟ prodigalitas. pōt aūt virtuti gratitudinis aliquod vitiū opponi p excessum. puta si recompensatio bñficii fiat. vel ꝓ quibus non debet vel citius ℟ debet vt ex dictis patet. sed magis opponit gratitudini vitium quod est per defectum. quia virtus gratitudinis. vt supra habitum est. in aliquā amplitudinē tendit. et ideo proprie ingratitudo nominatur ex gratitudinis defectu. omnis autē defectus ipsius actus seu privatio speciem sortitur ℟ habitum oppositum. differunt enī cecitas et surditas ℟ differentiā vitiorum. sūdimus. Unde sicut gratitudo vel differentia est vna specialis virtus. ita etiā ingratitudo vt vna specialis peccati habens diuersos gradus ℟ ordinē eorum que ad gratitudinē requirunt. in quo primū est q̄ homo acceptum beneficiū recognoscat. Secōm est q̄ laudet et gratias agat. Tertiū est q̄ retribuat ꝓ loco et tpe ℟ sm̄ suam facultatem. sed quia quod est primū in generatione est postremum in resolutione. ideo primus ingratitudinis gradus est vt homo bñficium non retribuat. secundus est vt dissimiler quasi nō dignōscat se beneficium accepisse. tertiū et grauissimū est q̄ non recognoscat sine per obliuionem sine quocunq̄ alio modo. et qz in affirmatione opposita intelligitur negatio. ideo ad primū in gratitudinis gradum pertinet q̄ aliquis retribuat mala ꝓ bonis. ad secm̄ q̄ beneficium vertat ad tertiū q̄ beneficium quasi maleficium reputet. ¶ Ad. j. ergo dom q̄ in quolibet peccato est materialis ingratitudo ad deū. inquantū. j. facit homo aliquid quod potest ad ingratitudinem pertinere. formaliter aūt ingratitudo ē ignoto aenaliter beneficiū cōtemnere. et hoc ē speciale peccatū. ¶ Ad. ij. dom q̄ nihil phibet formalem rōnem alicuius specialis peccati in pluribus peccatoꝝ generibus materialiter inueniri. et sm̄ hoc in multis generibus peccatoꝝ inuenitur ingratitudinis ratio. ¶ Ad. iij. dom q̄ illa tria non sunt diuerse species ℟ diuersi gradus vnius specialis peccati.

Ad tertium sic procedi

tur. Videt q̄ ingratitudo semp sit pcm̄ mortale. Deo enī maxime debet aliquis esse grat⁹. ℟ peccando venialiter homo nō est ingrat⁹ deo alioquin oēs homines essent ingrati. ergo nulla ingratitudo est pcm̄ veniale. ¶ Pre. Et hoc aliquod pcm̄ est mortale q̄ priuatur charitati. vt supra dictū est. ℟ ingratitudo cōtrariatur charitati ex qua procedit debitum gratitudinis vt supra dictū est. ergo ingratitudo semp ē peccatum mortale. ¶ Pre. Seneca dicit in. vj. de beneficijs. Hoc beneficij est lex. alter statim obliuisci debet dati. alter memor esse accepti. ℟ qđ hoc vt videt debz obliuisci vt lateat eū peccata recipiētis si conungat cum esse ingratus. quod nō ageret si ingratitudo esset leue pcm̄. ergo ingratitudo semp est peccatū mortale. ¶ Sed ℟ est q̄ nulli est danda via peccandi mortaliter. ℟ sicut Seneca dicit ibidē. interdū qui iuuatur fallendus est vt habeat. nec a quo acceperit scīat. quod videtur ꝓpter ingratitudinis recipientis pcm̄. ergo ingratitudo non semp est pcm̄ mortale. ¶ ℟. dom q̄ sicut ex supradictis ꝓz ingratus dr aliquis dupliciter. Uno modo per solam omissionem puta qui non recognoscit vel non laudat vel non retribuit vicem ꝓ beneficio accepto. et hoc non semper est pcm̄ mortale. quia vt supra dictum est. debitum gratitudinis est vt homo etiam aliqđ specialiter tribuat

ad quod non tenetur & ḧo si illud pretermittit nō peccat mortaliter. est tamē pcm̄ venīale. ḋa hoc pcm̄it ex negligēa quādō aut ex aliqua indispositione hois ad virtutē. pōt tamē cōtingere q̄ ex̄s talis ingratitudo sit mortale peccatū vel ꝓpter intentionē cōtēptum. vel ex̄s ꝓpter conditionez eius quod subtrahit qō ex ne cessitate debetur bñficio sine simpliciter siue in alia necessitate cām. Alio mō dr aliqs ingrat⁹ q̄ non solū pretermittit implere gratitudinis de bitum. ḧ ex̄s contrariū agit. & hoc ex̄s fm cōdi tionē ei⁹ qō agit qñq; est pcm̄ mortale qñq; ve niale. Sciendum tn q̄ ingratitudo que pcm̄it ex peccato mortali habet pfectā ingratitudinis rōnem. illa vo que pcm̄it ex peto venīali imperfectum. ¶Ad j. ergo dm̄ q̄ p pcm̄ venīale nō est aliqualiter ingratus deo fm pfectaz ingratitudinis rōnem. habz tn aliqualē ingratitudinis in ipsum peccatū venīale tollit aliquē actū virtutis per quē deo hō obsequit. ¶Ad ij. dm̄ q̄ in gratitudo que est cū peto venīali nō est contraria charitati sed est preter ipam q̄ nō tollit habitū charitatis. sed aliquē actū ipius excludit. ¶Ad iij. dm̄ q̄ ideo Seneca dicit in. vij. de bñficijs. Errat siqs estimat cū deū⁹ cū qui beneficium debitū obliuisci oportere executere non illi mēoriam rei. ꝑsertim honestissime. cuz ergo deus⁹ meminisse nō debet. hoc volum⁹ intelligi ꝑdicare nō dz nec lactare. ¶Ad iiij. dm̄ q̄ ille qui ignorat bñficium nō est ingratus si bñficiū nō recōpenset. dūmodo sit paratus recōpensare si nosset. Est aūt laudabile qñq; vt ille cui ꝓdetur bñficium ignoret. tū ꝓpter inanis glorie vitationē. sicut beatus Nicolaus aurū furtim in domū ꝓficiens vitare voluit humanū fauorez tamē eius q̄n hoc ꝑpo ampli⁹ bñficius facit q̄ consulit verecundie eius q̄ bñficium accepit.

Ad quartum sic proce

ditur. Videt q̄ ingrato sint bñficia subtrahenda. Dicit em̄ Sap. xvj. Ingrati spes tanq̄ hyb malio glacies tabescet. non aūt ex spes tabesce ret si nō esset ei bñficiū subtrahendū. ergo sunt subtrahenda bñficia ingrato. ¶Preterea. Nullus debet alteri ꝓbere occasionē peccādi. ḧ ingrat⁹ bñficiū recipiēdo sumit occasionē ingratitudio. ergo nō est ingrato bñficiū dandū. ¶Prie. In q̄ quo peccat q̄ hoc z toraquek vt dr Sap. xj. ḧ q̄ ingrat⁹ est bñficio accepto peccat ꝫ bñficiū. q̄ z bñficio priuādus. Sz ḧ est qō dr Luc. vj. q̄ altissimus benign⁹ est sup ingratos z malos. ḧ ei⁹ p imitationē nos filios ei⁹ opz vt ibidē dr. q̄ nō debem⁹ ingratis bñficia subtrahere. ¶Ḧ. n. dō q̄ circa ingratū duo cōsiderāda sunt. Primo q̄dem ex ipe dign⁹ sit pati. z sic rectus est q̄ me ret bñficij subtractionē. Alio mō cōsiderandus ex opetur bñficiuz facere. Primo nāq; opter q̄ bñficiens nō debz esse facilis ad ingratitudinē indicandam. quia frequenter aliquis vt Seneca dicit qui non redditur gratus est. q̄ forte nō occurrit ei facultas aut debita oportunitas reddēdi. Secundo debet tendere ad ꝺ q̄ de ingrato gratum faciat quod si non potest primo bñficio sanctificare forte faciet secūdo. ḧ dō ex bñficij multiplicatio ingratitudinē augeat z peior fiat debet a beneficioz exhibitiōe cessare. ¶Ad j. q̄ dōm q̄ auctoritas illa loquit ḧ quam ad tā q̄ō ingratus dignus est pati. ¶Ad ij. dōm q̄ ille qui ingrato bñficiuz exhibet nō dat ei occasionem peccādi ḧ magis gratitudinis z amoris. si vero ille qui accipit ingratitudinis crīe occasiones sumat nō est danti imputandus. ¶Ad iij. dōm q̄ ille qui beneficiū dat non statim se debet exhibere punitorē ingratitudinis primo ḧ ꝑiam medecū. vt. s. iteratis bñficijs ingratitudinē sanet. ¶Questio. cviij.

Deinde considerāduz

est de vindicatiōe. Et circa hoc querūtur quatuor. Primo vtrū vindicatio sit licita. Secūdo vtrū sit spēs virtutis. Tertio ō modo vindicandi. Quarto .n quos sit vindicta exercenda.

Ad primuz sic pceditur.

Videtur q̄ vindicatio non sit licita. Quicūq; em̄ vsurpat sibi qō dei est peccat. ḧ vindicta ptinet ad deū. dr em̄ Deut. xj. Fm aliam lām. Mihi vindicta z ego retribuaz. ergo oīs vindicatio est illicita. ¶Preterea. Ille de quo vindicta sumit non tolerat. sed mali sunt tolerādi. q̄ sup illud Can. ij. Sicut lilium inter spinas. dicit glo. Non fuit bonus qui malos tolerare nō potuit. q̄ vindicta nō est sumenda de malis. ¶Prie. Vindicta ꝓ penas fit ex quib⁹ causatur timor ferendis ḧ lex nouaz non est lex timoris ḧ amoris vt Augustin. dicit contra Adamantium. ergo ad imp⁹ in nouo testamēto vindicta fieri nō debet. ¶Prie. Ille dr vindicare se qui iniurias sustinere. ḧ vt videtur non ꝫ etiam iudici in se delinquēti ꝑmittere. dicit em̄ Chrysostomus. super Matth. dicamus exemplo xpi nostras iniurias magnanimiter sustinere. dei aūt iniurias nec vlqz ad audaciā sufferre. ergo vindicatio videt esse illicita. ¶Prie. Peccatū multitudinis magis est nocīuū ḧ peccatum vnius tantum. dr enim Eccl. xxvj. A viro uno timuit cor meum. delatura civitatis z collectionem populi. ḧ de peccato multitudinis nō est vindicta sumenda. ḋa sup illud Matth. xiij. Sinite vtraq; crescere ne forte eradicet zizaniā. dicit glo. q̄ multitudo non est excōmunicāda nec ꝑcepta. ergo nec alia vindicatio est licita. ¶Sz cōtra. Nihil est expectandum a deo nisi quod ē bonū z licitum. ḧ vindicta de hostibus est expectanda a deo. dr em̄ Luc. xviij. Deus nō faciet vindictam electorū suoz clamantiū ad se die ac nocte quasi diceret. imo faciet. ergo vindicatio non est per se mala z illicita. ¶Ḧ. n. dōm q̄ vindicatio sit q̄ aliquod penale malum inflictum peccanti. Est ergo in vindicatiōe considerandū vindicantis animus. Si em̄ ex⁹ in ira z odio ferat ꝓncipaliter in malum illius de quo vindicta sumitur z ibi deficit. non est omo licitum. q̄ delectari in malo alterius ptinet ad odium quod charitati

repugnat qua oēs homines debemus diligere nec aliquis excusatur si malū intendat illi⁹ qui sibi iniuste inuluit malū. sicut nō excusat aliq⁹ p hoc q̄ odit se odiendē. non enim debet homo in alīū peccare propter hoc q̄ ille peccauit pri⁹ in ipsum. hoc enim est vinci a malo. quod apostol⁹ phibet ad Ro. xij. dicēs. Noli vinci a malo sed vince in bono malum. Si vero intentio vindicantis feratur principaliter ad aliq̄ bonū ad quod pertinent per penā peccātis. puta ad emendationē peccantis. vel saltē ad cohibitionē eius et quietē aliorum et ad iusticie conseruationē et dei honorē. potest esse vindicatio licita aliis debitis circūstantijs exactis. ¶ Ad j. ergo dicendū q̄ ille qui fm gradū sui officij vindictam exercet in malos. nō usurpat sibi q̄d dei est. sed vtitur potestate sibi diuinitus cōcessa. dicitur enim ad Ro. xiij. de principe terreno q̄ dei minister est vindex in iram ei qui male agit. si autem preter ordinē debite ordinis iniurias aliquis vindictam exerceat. usurpat sibi q̄d dei est. et ideo peccat. ¶ Ad ij. dicendū q̄ mali tolerāt a bonis in hoc q̄ ab eis ꝓpter iniurias patienter sustinēt fm q̄ oportet. non autem tolerant eos vt sustineant iniurias dei et proximoꝝ dicit enim Chrysost. super Matth. In ꝓpter iniurias esse quempiā patientem laudabile est. iniurias autem dei dissimulare nimis est impium. ¶ Ad iij. dicendū q̄ lex euangelij est lex amoris ideo illis q̄ ex amore bonū opant. qui solū propter euangelium patiēt nō est timor incutiendus per penas. sed solū filius qui ex amore non mouent ad bonū. q̄ et si numero sint de ecclesia nō tō merito. ¶ Ad iij. dēm q̄ iniuria q̄ infert proximo alicui q̄dq̄ redūdat in deū et in ecclesiam. tripliciter dr aliquis ꝓpriā iniuriā vlcisci. sicut ꝓtra de Dathā et Abiron q̄ fecit ignē descēdere sup eos q̄ venerūt ad ipm capiendū. vt legit. iij. Reg. j. et sup Heliseum maledixit pueris eius irridendo⁹. vt habetur. iij. Reg. ij. et Silnecher papa excōicauit eos qui eū in exilio miserunt. vt habet. xxiij. q. iij. Iniurias do iniuria in aliquē illata ad ei⁹ gloriā pertinet. debet eam tolerare patienter si expediat. huiusmodi enim ꝓcepta patiētie intelligēda sunt fm ꝓparationē animi. vt Aug. dicit in li. de sermo. dñi in monte. ¶ Ad v. dēm q̄ qñ tota multitudo peccat ē de ea vindicta sumēda vel quātus ad totā multitudinē sicut Egyptij submersi sunt in mari rubro ꝓsequentes filios Isrl. vt habet Exo. xiij. et sic sodomite perierunt vniuersaliter. vel quātus ad magnā multitudinis partē. sicut ꝓ Exo. xxxij. In pena eoꝝ qui vitulū adorauerāt. q̄dq̄ vero si speret multoꝝ correctio. ꝓ seueritate vindicte exerceri in aliq̄s paucos ꝓncipaliores quibus punitis ceteri terreant. sic etiā dño Num. xxv. Mandauit suspēdi ꝓpulos ꝓncipes. p quoꝝ multitudinē. si autē non tota multitudo peccauit. ꝛ. p parte tunc si pūt mali seorsum a bonis ꝓ vn eoꝝ vindicta exerceri si ēt hoc fieri possit sine scādalo aliorū. aliq̄n peccandum est multitudini et derelinquēdus seruandi. et eadē ratio ē de ꝓncipe quez sequit multitudo. tolerandum ēt est peccatum ei⁹ si sine scandalo multitudinis puniri nō posset. nisi forte esset tale ꝓncipium q̄d magis noceret multitudini vel spūaliter vel tēporaliter q̄ scandalum quod exinde oriretur.

Ad secundum sic proceditur.

Videt q̄ vindicatio nō sit specialis virt⁹ ab alijs distincta. Sicut enim remuneratur boni ꝓ bis que bñ agūt. ita puniunt mali ꝓ his qui male agūt. ℣ remuneratio bonoꝝ nō pertinet ad aliquā virtutē spālem. sed ē actus cōmutatiue iusticie. q̄ pars rōne vindicatio nō dr poni specialis virtus. ¶ Prē. Ad actū illū nō dr ordinari aliq̄d specialis habitus ad quē bñ sufficienter disponitur p alias virtutes. ℣ ad vindicandū mala sufficienter disponuntur bō ꝓ virtutē fortitudinis ꝓ se ipsum. nō ergo vindicatio dr poni specialis virt⁹. ¶ Prē. Cuilibet spāli virtuti aliq̄s spāle vitium opponit. ℣ vindicatiē nō videt opponi aliq̄d vitium spāle. ergo nō est spāle virtus. ¶ Sed cōtra est q̄d Tullius ponit eam ptem iusticie. ¶ Hō dēm q̄ sicut ꝓbatum dictū in ij. ethicoꝝ. aptitudo ad virtutē inest nobis a natura. Iz cōplementū virtutis fit ꝓ assuetudines vel ꝓ aliquos alios cām. vñ pars ꝓprie officiūt nos ad ꝓsequendas debitas inclinationes naturales que pertinēt ad ipsa naturalia. et ideo ad quālibet inclinationes naturales determinatas ordinatur aliqua virt⁹ spālis. est autē quedā spālis inclinatio nature ad remouendū nocumenta vī et alia huius dūt vis irascibilis seperatim a vī cōcupiscibili repellit aūt bō nocumēta ꝓ hoc q̄ se defendit. Iniurias ne ei inferant vel illatas iā inferāt ad vlciscāt. nō intentione nocēdi. ℣ intentione removendi nocumēta. hoc aūt pertinet ad vindicationē. dicit ēt Tullius in sua rethorica q̄ vindicatio est ꝓ qua vis aut iniuria et oīno quicqd obscurū est. i. ignominiosum defendēdo aut vlciscēdo ꝓpulsatur. vī vindicatiō est spālis virt⁹. ¶ Ad j. ergo dr q̄ sicut recōpensatio debiti legalis pertinet ad iusticiā cōmutatiuā. recōpensatio aūt debiti moralis q̄ nascit ex gratuitis beneficijs exhibito pertinet ad virtutem gratie. ita etiam punitio peccatoꝝ fm q̄ pertinet ad publicam iusticiā est actus iusticie ꝑmutatiue. secūm aūt q̄ pertinet ad immunitatem alicuius ꝑsone singularis a quo iniuria ꝓpulsatur pertinet ad virtutem vindicatiuā. ¶ Ad ij. dēm q̄ fomes dr disponere ad vindictam removendo hōrem seu timorē periculi imminentis. zelus aūt fm q̄ importat feruorē amoris importat ꝓmaz radicem vindicatiōis. ꝓt aliquis vindicat iniurias dei vel ꝓximoꝝ quasi ex charitate reputat q̄si suas. cuilibet aūt vitiosi actus ex radice charitatis ꝓcedit. qi vt Grego. dicit in quadā omel. Nihil hr viriditatis ramus boni operis si non ꝓcedat ex radice charitatis. ¶ Ad iij. dēm q̄ in dictionē opponūtur duo vitia. vnū quidē per excessum. i. peccatū credulitatis vel leuitatis que excedit mēsuram in puniendo. aliud aūt est vitium q̄ cōsistit in defectu. sicut cuz aliq̄s ē ni-

mia remissus in puniendo. Vñ dr Proverbi. xiij. Qui parcit virge odit filium suu. virº aũt vindicationis consistit in hoc vt hõ sm oẽs eius circũstantias debitã mẽsuram in vindicãdo psequ.

Ad tertium sic ꝓcedit

Videtur q vindicatio nõ debeat fieri p penas apud bonos cõsuetas. Decisio em bonis est quedam eradicatio etc. Sed dñs mãdauit Matth. xiij q zizania p que significant filij mali non eradicarent. ergo pcõrũ non sunt occidẽdi. ¶ Prẽterea. Minicus mortaliter peccãs cadit pena videtur digni. Si ergo aliqui peccãtes mortaliter mortẽ puniunt. videt q omẽs tales deberẽt morte puniri qõ pz esse falsum. ¶ Prẽterea. Cũ aliqs pro peccõ punit manifeste ex hoc pcm etc manifestat qõ videt esse nociuũ multitudini que ex exemplo peccati sumit occasionẽ peccandi. ergo videtur q nõ sit pena mortis p aliquo peccõ infligenda. ¶ Sed cõtra est qõ in lege diuina bõis humãe pene determinant vt ex supradictis pz. ¶ Hõ. dicendum q vindicatio intanũ licita est t virtuosa inquantum tendit ad cohibitionẽ malorũ. cohibentur aũt aliqui a peccando qui affectũ virtutis non habẽt p hoc q timẽt amittere aliqua que plus amant q illa que peccãdo adipiscunt. aliqui timore nõ cõpelleret pcm. t ideo p subtractionẽ eorũ que hõ maxime diligit est vindicta de peccanto sumenda. hec sunt aũt que hõ maxime diligit. vita incolumitatẽ corpis. libertatem sui. t bona exteriora. puta diuitias. patriã t gloriam t iõ vt Augn. refert. xxj. de ciui. dei. octo genera penarũ in legibus dr scribit Tullius. Suppicium. p quã tollit vita. verbera t talionẽ vt. f. oculum p oculo perdat p que amittit quis corporis incolumitatẽ. ferrum nẽ t vincula p que pdit libertatẽ. exilium per qõ perdit patriã. damnũ p qõ perdit diuitias. ignominia per quã perdit gloriã.

¶ Ad. j. ergo dõm q dñs ꝓhibet eradicari zizaniã qã timet ne simul cũ eis eradicẽt triticũ. Sũt aũt quedã mala que possunt eradicari absq; magno vitupio bonorũ. t ideo in tali casu pẽa mortis peccatorib⁹ infligi. ¶ Ad. ij. dõm q oẽs peccãtes mortaliter digni sunt morte eterna quantum ad futuram retributionẽ que est sm veritatem diuini iudicij. Sũt pene pñtis vite sunt magis medicinales. t ideo illis solis peccatis pena mortis infligit q in grauẽ periculũ aliorũ cedũt. ¶ Ad. iij. dõm q quando simul cũ culpa imoritur t pena vel mortis vel quecunq; alia quã hõ horret. ex hoc ipso voluntas etc a peccãdo abstrahit. quia plus terret pena quã allicit exemplũ culpe.

Ad quartum sic ꝓceditur.

Videtur q vindicta sit exercenda in eos qui inuoluntarie peccauerũt. Voluntas em viri non ꝓsequitur voluntatẽ alterius. sed vnus punitur p alio Sm illud Exo. xx. Ego sum dr zelotes visitans iniquitatem patrũ in filios in terciam t quartam generationẽ. vnde pro peccato Cham Chanaan filius eius maledictus è vt haberẽt Gen. ix. Item etiaz peccante lepra transmittitur ad posteros. vt habet iij Reg. v. Sanguis etiam xpi pene reddit omnipotẽs successores iudeoz qui dixerũt Matth. xxvij. Sanguis eius sup nos & sup filios nros. legit etiaz q p peccato Achan ꝓpulus isr eradicatus est in manu hostiũ. vt habet Iosue. vij. t p peccõ filiorũ Heli fere ꝓpulus corruit in cõspectu philistinoz vt habet. j. Reg. iiij. ergo aliqs inuoluntarie est puniend⁹. ¶ Prẽterea. Illi solũ è voluntarij qõ è in potestate hois & qãq; pena infert p eo qõ non est in eius potestate. sicut ꝑter vitiũ lepre aliqs remouet ab administratione ecclie. t propter pena pertatem aut malicia ciuũ ecclia pot cathedrã cõpalem. ergo nõ p peccõ voluntario vindicta infertur. ¶ Prẽterea. Ignorãtia causat inuoluntarium. Sed vindicta quãdoq; exercet in aliquos ignorantes. puta in sodomitas q licet haberẽt ignorantiam inuincibilẽ. cũ parentibus tñ pertenerunt. vt legitur Gen. xix. similiter etiã punit p peccato Dathã t Abiron ꝑter cũ eis absorpti sũt. vt dr Numẽ. xvj. Ergo etiã animalia que carẽt rõe iussa sunt interfici pro peccõ amalecitarũ. vt dr j. Reg. xv. ergo vindicta quãdoq; exercet in inuoluntarios. ¶ Prẽterea. Coactio maxime repugnat voluntario. Sed aliquis q timore coactꝰ aliqd peccatus cõmittit. nõ ꝑter hoc reatũ pene euadit. Sed vindicta exercet etiã in inuoluntarios. ¶ Prẽterea. dicit supra Iudas q nauicula in q erat Iudas narrat. vñ t Petrus qui erat firmꝰ meriti suis narrat alienis. Petrus non volebat peccatum Iude. ergo qãq; inuoluntarium punit. Sed cõtra est q pena debet peccato. sed oẽe pcm è voluntarium. vt dicit Aug. ergo in ioloa voluntarios exercẽda est vindicta. ¶ Hõ. dicendum q pena dupliciter pot cõsiderari. Uno mõ sm rõnem pene. t sm hoc pena nõ debet nisi peccõ. qr p penã reparat equalitas iustitie in ꝑtem ille qui peccãdo nimio secutus est suã voluntatẽ aliqualiter cõtra suã voluntatẽ patitur. vñ cũ omne peccatum sit voluntariũ etiã originale vt supra habitum è. sequitur quod est q nullus punitur hoc mõ nisi pro eo q voluntarie factũ est. Alio mõ pot cõsiderari pena in quantum est medicina nõ solũ sanativa peccati ꝑterit. sed etiam ꝓseruativa a peccato futuro. vel etiã ꝓmotiua in aliqd bonum. t sm hoc aliqs interdũ punitur sine culpa. non tñ sine cã. Scienda tñ q nãq; medicina subtrahit maius bonũ vt ꝓmoueat minus bonũ. sic medicina carnalis nunq; cecat oculũ vulnerat calcaneũ. quãq; tamẽ infert nocumentũ in minoribus vt melius ab⁹ auxilio ꝑsistere. t qr bona spualia sunt maxima bona. bona aũt temporalia sunt minima. iõ quãq; punit aliquis in spualibus bonis absq; culpa. cuiusmõi sunt ꝑtes pene pũitive diuine⁹ inflicte ad humiliationẽ vel ꝓbationẽ. non aũt punit aliquis in spualibus bonis sine ꝓpria culpa. nec in ꝑtibus nec in futuro. dicte pene non sunt medicine. sed ꝓsequũtur spiritualem dãnationẽ. ¶ Ad. j. dõm q vnus hõ pena spualiter punitur p peccõ alterius. quia pena spualis gignit ad aiam sm quas quilibet

est liber fat. Pena aūt tpali aliq; vn⁹ ponit pro peccato alterius triplici rōne. Primo quidem qz vnus bō tpaliter est res alter⁹. & ita in penā cuius etiā iſte ponit. sicut filij fm cooptio sunt q̄dam res patris. & serui quedā res dñoz. Filio mō inflictum peccatū vn⁹ vertuat in alterū vel per imitationē. sicut filij imitant peccata parentū. & serui peccata dñoz vt audaci⁹ peccent. vt per modū meriti. sicut pena subdituu meruit pnā res prelatū. Fm illud Job. xxxiij. Qui regnare facit hoiem hypocritā. ppter pcā ppli. vñ & p peccato Dauid ppli numerāto ppulus israel punitus est. vt habet. ij. Reg. vlt. sine etiā p aliquale cōsensum seu simulationē. sicut etiā inter dum boni simul puniunt tēporaliter cū malis qz eoz peccata nō redarguerūt vt Aug. dicit in j. de ciui. dei. Tercio ad cōmendandū vnitatem hūane societatis ex qua vnus dz p alio sollicitus esse ne pecce. & ad detestationē peccati duz pena vni⁹ redundat in oēs quasi oēs simul vnū corpus. vt Aug. dicit de peccato Achan. qđ aūt dño dicit. visitās peccata parentū in filios in tertiā & quartā generationē. magis videt ad mi sericordiā q̄ ad severitatē pinere. dū non statis vindictam adhibet. q̄ exspectat in posterū vt vl̄ sit posteri corrigant. q̄ crescēte malicia poste roz quasi necesse ēt vltionē inferri. ¶ Ad .ij. dicendū q̄ sicut Aug. dic. iudicia humana debz imitari diuina iudicia in manifestis dei iudicio duo boies spāliter dānat p pcā. occulta vo dei iudicia qb⁹ tpaliter aliq; punit absq; culpa. nō pōt humana iudicia imitari. qz hō non pōt cōprehendere hoz iudicioz rōnes vt sciat qđ expediat vnicuiq;. & ideo numq; fm humana iudicia aliq; debet puniri sine culpa pena flagelli vt occidat vel manilet vel verberet. Pena aūt dāni punit aliquis etiā fm humana iudicia sine culpa q̄ non sine cā. & hoc triplicit Uno mō ex hoc q̄ aliquis ineptus reddit sine sua culpa ad aliq; bonū habendū vel cōsequē dum. sicut ppter vnius lepre aliq; remouet ab administratiōe eccle. & ppter bigamiā vel iudi cia sanguinis aliq; impedit a sacris ordinib⁹. Secūdo qz bonū in quo dānificat nō est ppriū bonū q̄ cōe. sicut q̄ aliqua eccla habeat epatus petunt ad bonū totius ciuitatis si aūt ad bonū clerico⁹ vñ. Tercio qz bonū vn⁹ dependet ex bono alterius. sicut in crimie lese maiestatis fi lius amittit hereditatē p patrē. ¶ Ad .iij. dicēdū q̄ pueri diuino iudicio simul puniunt tpaliter cū gentib⁹. tū qz sunt res parentuz. & in eis etiā parētes puniunt. tū etiā qz hoc in eoz bonū cedit. ne si reseruarētur esse imitatores pēne malicie. & sic grauiores penas merentur. in bestis vero animalia & quelibet alia irrōna bilia creaturas vindicta exercet. qz p̄ p̄ punitur illi q̄z sunt. & inep; ppter detestationē peri. ¶ Ad .iij. dicēdū q̄ coactio timoris nō facit simplr involuntariū. q̄ bz voluntariū mixtū. vt supra habitum est. ¶ Ad .v. dicēdū q̄ hoc mō. p pcā dicit. Unde ceteri apli nō habuit. sicut p pcā vn⁹ punit multitudo ad vnitatē cōmendandā vt dcm est.

¶ Questio clx.

Deinde cōsideranduz est de veritate & vitijs oppositis. Circa veritatē aūt querūtur quinq;. Primo virū veritas sit virt⁹. Secdo vtz sit spāle virt⁹. Tercio vtrū sit pars iusticie. Quarto vtruz ma gis debeat dici in mente.

Ad primum sic procedi tur.

Videt q̄ veritas nō sit virtus. Prima enz virtuū est fides cuius obiectū est veritas. cū q̄ obiectū sit prius habitu & actu. videt q̄ veritas non sit virtus & aliquid prius virtute. ¶ Dic. Sicut pōt dici in .iij. ethice q̄ ad veritatē per tinet q̄ aliquis confiteat extrema circa seipsuz & neq; maiora neq; minora & hoc nō sp̄ē laudabile. neq; in bonio. qz vt dr Prouer. xxvij. Laudet te alienus & nō os tuū. nec etiā in malis. qz cōtra quosdā dr Esa. v. Peccatū suū quasi sodoma pdicauerūt nec abscōderūt. ergo veritas nō est virtus. ¶ Dic. Omnis virtus aut est ethe ologica aut intellectualis aut moralis. & veritas nō est virtus theologica. qz nō hz deuz p obiectū. & reo tpales. dicit enī Tullius q̄ veritas est q̄ quā immutata ea que sunt aut fuerūt aut futura sunt dicunt. Similiter etiā nō est virt⁹ intel lectualis & finito cap. nec etiā est virtus moral. qz nō cōsistit in medio inter superflua & diminu tū quāto ēst aliquis plus dicit veri tanto me lius est. ergo veritas nō est virt⁹. ¶ Sed cōtra ē qđ phs in .ij. & .iij. ethicoz ponit veritatez inter ceteras virtutes. ¶ Ad .i. dcm q̄ veritas dupliciter accipi pōt. Uno mō fm q̄ veritate aliquis dicit verū. & sic veritas nō est virtus. & obiectus vel finis virtutis. sic etiam accepta veritas non est habitus qui est gen⁹ virtutis. sed equalitas quedā intellect⁹ vel signi ad rem intellectā & si gnatā. vel etiam rei ad suam regulam vt in pri mo habitum est. Alio modo pōt dici veritas & aliquis verū dicat fm q̄ per eas aliquis dicitur verax & talis veritas sine veracitas necesse ē q̄ sit virtus. qz hoc ipsum qđ est dicere verum est bonus actus. virtus aūt est qui bonū facit ha bentem. & opus eius bonū reddit. ¶ Ad .ij. ergo dcm q̄ nō illa. pcdit de veritate primo mō dic ta. ¶ Ad .iij. dcm q̄ confiteri id qđ est circa seip sum finitum est cōfessio veri est bonū ex gene re. sed hoc nō sufficit ad hoc q̄ sit virtus aut⁹. sed ad hoc requiritur q̄ virtuosus debito circū stantijs veritat. que si nō observent erit actus vitiosus. & fm h vitiosum ē q̄ aliqs sine debita cā laudet seipm etiā de vero. vitiosuz ē etiā q̄ aliqs pcēdit suū publicet q̄si se de h laudādo vl̄ quitercūq; inuitet manifestādo. ¶ Ad .iij. dcm q̄ ille q̄ dic verū. ppter aliq; signa cōfamia reb⁹. scz vt dca vl̄ aliq; facta exteriora aut q̄cūq; res exteriores circa hmōi aūt res sunt sole ventes moralce ad qs etiā primet visus exterioz mēbio rū fm q̄ sit q̄ imperiū voluntas. vñ veritas vo luntatis nō est virtus theologica neq; intellectu alis. & moralis. Est aūt in medio inf superiorem.

ꝛ dñinatū dupliciter. Uno quidē mō ex pte obiecti.alio mō ex pte actus. Ex pte quidē obiecti.q; uerū fm suā rōnē importat quandam cōuenientiā ꝛ equalitatē.equale aūt est mediū inter maⁱᵘˢ ꝛ minus.uñ ex hoc ipso q̄ aliq̄s dicit uerū de seipso medium tenet inter eū qui maiora dicit de seipso ꝛ inter eū qui minora. Ex pte aūt actus medium tenet inq̄ntum uerū dicit q̄s opteꝛ ꝛ fm q̄ opteꝛ fugituū aūt conuenit illi q̄ importunus ea q̄ sua sunt manifestat.defectus autē cōperit illi q̄ occultat quādo manifestare oportet.

Ad secundum sic procedi

tur. Uidet q̄ ueritas nō sit spēs uirtus. Uerū em ꝛ bonū conuertunt. ꝑ bonitas nō est spēs uirtus.q̄nto ois uirtus est bonitas. q; bonū facit hōtem.q̄ ueritas nō est spēs uirtus. ¶ Pre. Manifestatio ei⁹dē ad ipm debet pertinet est actⁿ ueritatis de q̄ nūc loq̄mur.ꝑ hoc pertinet ad quēlibet ꝑtē.qualibet em ꝑtus habitⁿ manifestatiuꝰ q̄ q̄ uis actū.q̄ uirtus nō est spēs uirtus. ¶ Pre. Ueritas uite dī qua dō recte uiuit ū q̄ dī Esa.xxxviij. Nemēro ipso q̄nō ambulauerim coꝝ te in ueritate ꝛ in corde perfecto. ꝑ qualibet ꝑtē recte uiuit.ut ps p definitionē ꝑtis supra posita.q̄ uirtus nō est spēs uirtus ¶ Pre. Ueritas uidet idē esse simplicitati.q; uirtus opponit simulatio.ꝑ simplicitas nō est spēs uirtus.q; facit intentiones recte q̄ō requirit in oī ꝑtē.ergo etiā ueritas nō est spēs uirtⁿ. ¶ Sꝫ ꝫ est q̄ō in.ij.ethicoꝝ ꝓnumerat alias uirtutes. ¶ Rñ.dñm q̄ ad rōnem uirtutis hūane pertinet q̄ opus bonū reddat.uñ ubi in actu bonus in nullo spēs rō bonitatis. necesse est q̄ ad ḡ dispōnat hō p spēm ꝑtis. cui aūt bonū fm Augst. in li.de natura boni cōsistit in ordine necesse est spēs rōnem boni pōderari ex determinato ordine.est aūt quidā spēs ordo fm q̄ exteriora nīa uel uba uel facta debite ordinant ad aliq̄d sicut signū ad signatū.ꝛ ad ḡ pertinet hō ad ꝑtem ueritatis.uñ manifestū est q̄ uirtus est spēs uirtus. ¶ Ad.j. ergo dñm q̄ uerū ꝛ bonū subiecto quidē conuertunt.q; oīe uerū est bonum ꝛ oīe bonū est uerū.ꝑ fm rōnes inuicem se excludūt.sicut intellectⁿ ꝛ uoluntas inuicem se excludūt.nā intellectⁿ intelligit uoluntatē ꝛ multa alia. ꝛ uoluntas appetit ea q̄ pertinet ad intellectum.ꝛ multa alia.uñ uerū fm rōnem ꝓpriā qua est ꝑfectio intellectⁿ est q̄dā particulare bonū inq̄ntum appetibile q̄dam est.ꝛ sic bonū fm ꝓpriā rōnem ꝓut est finis appetitⁿ est q̄dam uerū inq̄ntum est q̄dam intelligibile.q; ḡ ꝑtus includit rōnem bonitatis.pōt esse q̄ ueritas sit spēs ꝑtus. sic uerū est speciale bonū.nō aūt pōt ee q̄ bonitas boni sit spēs uirtus.cū magis fm rōnes sit genus ꝑtutis. ¶ Ad.ij.dñm q̄ habitⁿ uirtutis ꝛ uirtus ꝓprie fortiunt spēm ex eo q̄ est p se intentū. nō aūt ab eo q̄ est p accidēs ꝛ ꝑter intentiones.q̄ aūt aliq̄s manifestat q̄ circa ipm est.pertinet q̄dē ad ꝑtutē ꝑtutis sic p se inētus.ad alias aūt ꝑtutes pōt pertinere ex cōsequenti ꝑter ꝓpriā intentionē.fortis em inūdi fortiter agere. q̄ aūt fortiter agēdo aliq̄s manifestet fortitudinē quā habet hoc sequit ꝑter ei⁹ ꝓpriā intentionem. ¶ Ad.iij.dñm q̄ ueritas uite est bonitas fm quas aliq̄s est uerū.nō ueritas fm quā aliq̄s dicit uerū.sī aūt uita uera sicut ꝛ aliquis alia res ex hoc q̄ attingit suā regulā ꝛ mēsurā.s. diuinā legē q̄ cuius ꝓfessionē recipiendū habz.ꝛ talis ueritas sine recipiendo cōis est ad qualibet ꝑtutē. Ad iij.dñm q̄ simplicitas ꝑtinet q̄ oppositū duplicitati qua.s.aliq̄s aliud habz in corde.ꝛ aliud ostendit exteriꝰ.ꝛ sic simplicitas ad hāc ꝑtutes pertinet.facit aūt inētionē rectā nō quidē directe.q; ḡ pertinet ad oīnē ꝑtutem.ꝑ excludēdo duplicitatem qua bō uult pretendit ꝛ aliud intendit.

Ad tertium sic procedi

tur. Uidet q̄ ueritas nō sit pōs iusticie Justicie em ꝓprium esse uidet q̄ reddat alteri debitū.ꝑ hoc q̄ aliq̄s dicit uerū nō uidet alteri debitum reddere.sicut ꝑ in oppositum ꝓmittit iusticie pbⁿ q̄ ueritas nō est pōs iusticie. ¶ Pre. Ueritas pertinet ad intellectū.iusticia aūt est in uoluntate ut supra habitū est.q̄ ueritas nō est pōs iusticie. ¶ Pre. Triplex distinguit ueritas fm Hiero. scz ueritas uite ueritas iusticie ꝛ ꝑtus doctrine ꝑ nulla istaꝝ est pōs iusticie. nā ueritas uite cōtinet in se oīnē ꝑtutem ut dcm est. ueritas aūt iusticie est idē iusticie.uñ non est pōs eiⁿ.ueritas aūt doctrine pertinet magis ad uirtutes intellectuales.q̄ ueritas nullo mō est pōs iusticie. Sꝫ ꝫ est q̄ Tullius ponit ueritatem inter ꝑtes iusticie. ¶ Rñ.dñm q̄ sicut supra dcm est. ex ꝫ aliq̄ ꝑtus iusticie annectit sicut scōaria ꝓncipali q̄ ꝓnum quidē cū iusticia conuenit.ꝓnum aūt defecit ab eiⁿ ꝑfectione. Uirtⁿ aūt ueritatis conuenit q̄ dē cū iusticia in duobⁿ. Uno quidē mō in hoc q̄ est ad alterū. manifestatio em quā dicimⁿ eē actū ueritatis est ad alterum inq̄ntum.s. ea q̄ circa ipm sunt unⁿ hō alteri manifestat. ꝫ lio mō in ꝙntum iusticia cōmutatiue quandā in rebⁿ ꝓsistit. ꝛ hoc etiā facit ꝑtus ueritatis.adequat em signa rebⁿ existentiū circa ipm. Deficit aūt a ꝓpria rōne iusticie quātus ad rōnem debiti. nō em hoc ꝑtus attēdit debitū legale q̄ attēdit iusticia. ꝑ potⁿ debitū morale inq̄ntum.s.ex honestate unius hō alteri dz ueritatis manifestationē. uñ ueritas ē pōs iusticie inq̄ntum annectit ei sicut uirⁿ secundaria ꝓncipali. ¶ Ad.j. ergo dñm q̄ hō ē aial sociale.naturaliter unⁿ hō dz alteri id sine q̄ societatis hūana seruari nō possit.nō aūt possent homines ordinate conuiuere nisi sibi inuicem crederēt tamē sibiinuicē ueritatē manifestarēt. ꝛ iō uirtus ueritatis aliquo modo attēdit rōnem debiti. ¶ Ad.ij.dñm q̄ ueritas fm q̄ ē cognita pertinet ad intellectū.ꝑ hō p ꝓpriā uoluntatem q̄ quā uult ꝛ habitⁿ ꝛ indebite ꝑtet exteriora signa ad ueritatē manifestādā dz. ꝛ fm ꝫ manifestatio ueritatis est actus uolūtatis. ¶ Ad.iij. dcm q̄ ueritas de q̄ nunc loquimur differt a ueritate uite ut dictum est. Ueritas autem iusticie dicitur dupliciter. Uno modo fm q̄ ipsa iusticia est rectum do quedā regulata fm regulam diuine legis.

ē fm hoc differt veritas iusticie a veritate vite. q; veritas vite est fm quā aliq̄s recte vivit in se ipso. virtus autē iusticie est fm q; aliq̄s rectitudinē legis in iudiciis que sunt ad alterū seruat. ē fm hoc veritas iusticie nō ponit ad veritatem de q̄ nunc loq̄mur. sicut nec veritas vite. Alio mō intelligit pōt virtus iusticie fm q; aliq̄s ex iusticia veritatē manifestat. puta cū aliq̄s in iudicio veritatē facit aut vera testimonia dicit. ⁊ sic virtus est quedā gricularis actus iusticie ⁊ non ponit directe ad hāc veritatē de qua nūc loquimur. q; ſ. in hoc manifestatiōe veritatis principaliter dō inēdit imo sua alteri reddere. Vñ pbo in .iiij. ethicoꝝ de hac virtute determinans dicit. Nō de iudicio in pfessionibus dicimꝰ neq; qui cūq; ad iusticiā vel iniusticiā cōtēdunt. virtus aūt docrine ptinet in quādā manifestatiōe veritatis. vt dr̄ de quib⁹ est scia. vt nec illa veritas directe ponat ad hāc virtutē. ꝯ solā veritas qua aliq̄s vitā ⁊ sermone talēs se demōstrat qualis ē. ⁊ nō alia ꝯ circa ipm sunt. nec maiora nec minora. verūtamē q; moralia inquātum sunt a nobis cognita circa nos sunt ⁊ ad nos ptinēt. Fm hoc veritas docrine pōt ad hāc virtutē ponere. ⁊ que cūq; alia veritas qua q̄s manifestat verbo vl̄ facto quod cognoscit.

Ad quartum sic procedit

dunt. Videtur q; virtus virtutis nō declinet in minus. Sicut em aliq̄s dicēdo maius incurrit falsitatē. ita ⁊ dicēdo minus nō em̄ maius ē falsum quanto⁹ esse quinq; ꝯ ḡnat esse tria. ꝯ aūt falsum est fm se malum ⁊ fugiendū vt pbo dicit ūs. iij. ethicoꝝ. ergo veritas virtus nō plus declinat in minus ꝯ in maius. ¶ Pre. q; virtus magis declinat ad vnū extremū ꝯ ad aliud. cōtingit ex hoc q; virtutis medium est propinquius vni extremo ꝯ alteri. sicut fortitudo est ꝓpinquior audacie ꝯ timiditati. ꝯ veritatis medium nō ē ꝓpinquius vni extremo ꝯ alteri. q; veritas est qualitas quedā in medio pactibali cōsistēs. ergo virtus nō magis declinat in min⁹. ¶ Pre. In minus videt a virtute recedere q̄ virtutes negat veritati aliq̄d subtrahēdo. in maius aūt q̄ veritati aliq̄d supaddit. ꝯ magis repugnat virtuti q̄ veritatē negat ꝯ qui supaddit. q; veritas nō cōpatitur secū negationē veritatis. cōpatit aūt secum supadditionē. ergo videt q; veritas magis debeat declinare in maius ꝯ in min⁹. ¶ Sz cōtra est q; pbo dicit in .iij. ethi. q; hō fm hanc ptatem magis a vero declinat in minus. ¶ Rñ. dēm q; declinare in minus a veritate contingit dupl̄r. Uno mō affirmādo. puta cū aliq̄s non manifestat tota bonū q̄d in se est. puta sciam vel sanctitatem vel aliquod hmōi q̄d fit fine p̄iudicio virtutis. q; in maiori etiam est minus. ⁊ fm hoc hec virtus declinat in minus. hoc em̄ vt pbo potest ibidē videt esse pudēdum ꝓpter onerositatē supabundātiam. hoc⁹ em̄ qui in maius ꝺ seipso dicit ꝯ fine. sunt aliqui onerosi q̄si excellere alios volentes. hoc⁹ aūt qui minora de seipso dicit. gratiosi sunt q̄si aliqs condescēdens q; quandā moderationē. Vñ aplus dicit .ij. ad Cor. xij. Si voluero gloriari nō ero insipiens. veritatē em̄ dicam. parco aūt ne q̄s me existimet supra id q̄d videt in me aut audit aliq̄d ex me. Alio mō pōt aliq̄s declinare in minus nec ḡtando ſ. vt neget sibi inesse q̄ insit. ⁊ sic nō ponit ad hāc virtutem declinare in min⁹. qui per ꝺ incurrit falsum. ⁊ si hoc ipm esset minus repugnās veritati nō q̄dē fm ꝓpriam rōnem veritatis q; fm rōnem prudentie q̄ optet saluari in omnibus virtutib⁹. magis em̄ repugnat prudētie. q; periculosius est ⁊ onerosius alios q; aliq̄s existimet vel tacitet se habere q̄ nō hz q; q; nō existimet vel dicat se nō habere q̄ habet. Et q; hoc patet rāsio ad obiecta.

¶ Questio. cx.

Deinde cōsideranduꝝ

est de virtute oppositis veritati. Et primo de mēdacio. Scdo de simulatiōe siue hypocrisi. Tercio de iactātia ⁊ oppositis vitiis. Circa mēdaciū querunt octo. Primo vtr̄ mendaciū semp opponatur veritati quasi cōtrarium falsitates. Scdo de speciebus mendacij. Tercio vtrū mendaciū semp sit peccm̄. Quarto vtrum sit peccatum mortale.

Ad primum sic procedit

tur. Videt q; mendaciū non semp opponat veritati. Opposita em̄ nō pōt esse simul. ꝯ mendacium simul pōt esse cum veritate. qui enim verū loquit q̄n falsum esse credit mētitur. vt Augustin. dicit in li. cōtra mendaciū. ergo mendacium nō opponit veritati. ¶ Pre. Virtus veritatis nō solū cōsistit in verbis ꝯ etiā in factis. dicit fm pbm in .iiij. ethicoꝝ fm hāc virtutē aliquis verus dicit ⁊ in sermone ⁊ in vita. ꝯ mendacium consistit solū in pbis. dī em̄ q; mēdaciū est falsa vocis significatio. sic ergo videt q; mēdaciū nō directe opponat̄ virtuti veritatis. ¶ Pre. Aug. dicit in li. de mēdaciis. q; culpa mētiendi est fallēdi cupiditas. ꝯ ꝺ nō opponit̄ virtuti. ꝯ magis benivolentie vel iusticie. q; mēdaciū nō opponitur veritati. Sed ꝺ est qd dicit Aug. in li. cōtra mēdaciū. Nemo habuit mētiri eū qui falsum enūciat cū fallēdi. q; ꝓpter enunciatio falsi cū voluntate ad fallendū plata manifestū est mēdacium ꝯ hoc opponit veritati. ergo mendaciū veritati opponit. ¶ Rñ. dēs q; actus moralis ex duobus spēm sortit. ſ. ex obiecto ⁊ ex fine. nā finis obtinet cū est voluntarius. que est primus motor in omnibus actib⁹. poterit enim a voluntate mota ḇs suū obiectū qd est ꝓprium obiectū voluntarij actus ⁊ se habet in actu voluntatis ad finē. sicut materiale ad formale vt ex supradictis patet. dictus est aūt q; virtus veritatis ⁊ p cōsequēs opposita vitia in manifestatiōe cōsistit que fit p aliq̄ signa. que quidē manifestatio siue enunciatio ē rōnis actus conferentis signum ad signatum. omnis enim repraesentatio consistit in quadā collatione que proprie pertinet ad rationem. unde ⁊ si bruta animalia aliquid manifestent.

nō tñ manifestatōez intēdāt ꝙ naturali instinctu aliqđ agunt ad qđ manifestatio sequit. inchoatus tñ hmōi manifestatio siue enunciatio est actus moralis optet ꝙ sit voluntarius ⁊ ex intentione voluntatis dependens. obiectū aūt ꝓpriū manifestationis siue enunciationis est verū vel falsum. Intentio ꝺo voluntatis inordinate pōt ad duo fieri. quoꝝ vnū est vt falsum enunciet. alīs quidez effectꝰ ꝓprius falsę enunciationis. vt. ſ. aliqs falsetur. Sī ꝙ ista tria occurrāt. ſ. ꝙ falsum sit id qđ enunciat. ⁊ ꝙ adsit voluntas falsum enunciandi. ⁊ tertiū intentio fallendi. tūc est falsitas materialiter q; falsum dr ⁊ formaliter ꝓper voluntatem falsum dicendi. ⁊ effectiue ꝓper voluntatē falsitatē imprimēdi. ſ. nī rō mēdacij sumit a formali falsitate. ſm doc. ſ. ꝙ aliquis dr voluntatē falsum enunciādi. vñ ⁊ mendaciū nolunt ex eo ꝙ contra mentē dr. ⁊ iō si qs falsum enūciet credens id esse verū. est qdez falsum materialiter ſ non formaliter. qz falsitas est ꝓter intentionē dicētis nō dr ꝓfectū rōnis mēdacij. id est qđ ꝓter intentionē dicētis est paccidēs est. vñ nō pōt esse specifica differētia. Sī ꝺo aliqs formaliter falsum dicat dr voluntatez falsum dicēdi. Iz sit verū id qđ dr. inchoatum tñ hmōi actus est voluntarius ⁊ moralis dr ꝙ se falsitatē. ⁊ ꝙ accidēs veritatē vñ ad spēm mēdacij pingit. ꝙ aūt aliqs intendit falsitatē in oppositione alteri⁹ cōstituere fallēdo ipm nō pertinet ad spēz mēdacij. ſ ad quandā ꝓfectionē ipius. sicut ⁊ in reb⁹ naturalib⁹ aliqđ spēm sortit si formā habeat etiaz si desit forme effectus. sicut ꝓz in grani qđ violēter sursuz detinet ne descēdat ſm exigentiā sue forme. Sic ergo patet ꝙ mēdacij directe ⁊ formaliter opponit virtuti veritatis. ¶ Ad. j. ſ. dōz qđ vnum qđqꝫ magis iudicat ſm id qđ est in eo formalit ⁊ ꝙ se ſ. ſm id qđ est in eo materialiter ⁊ ꝙ accidēs. ⁊ iō magis opponit veritati inchoatum ē virtus moralis ꝙ aliqs dicat verū intendendo dicere falsum ſ. ꝙ dicat falsum intēdendo dicere verum. ¶ Ad. ij. dōm ꝙ sicut Aug. dicit in. ij. ꝺ doctri. xpiā. voces ꝓpriū locū tenēt inter alia signa. ⁊ iō cuz dī ꝙ mēdacij est falsa vocis significatio nōie vocis intelligit omne signū. vñ ille qui aliqđ falsuz nutū significare intēderet nō esset a mēdacio immunis. ¶ Ad. iij. dōm ꝙ cupiditas fallēdi pertinet ad ꝓfectionē mēdacij. nō ut ad spēm ipius. sicut nec aliquis effectus pertinet ad speciem sue cause.

Ad secundum sic proceditur.

Videt ꝙ mēdacij insufficienter dividatur ꝑ mendacij officiosum iocosuz ⁊ pniciosuz Diuisio est ꝺa ſm ea ꝙ ꝑ se pertinent rei vt ꝓz ꝑ ꝓbm in. viij. metha. ſ. intētio effectꝰ est ꝓter spēm moralis actꝰ. ⁊ ꝑ accidēs se hz ad ipm vt videt. vñ ⁊ infinitꝰ effectꝰ pōt cōsequi ex vno actu. ſ. hec diuisio ꝺat ſm intentiones effectꝰ nā mēdacij iocosus est qđ fit cū ludi. mēdacij aūt pniciosum est qđ fit cū nocumēti. mēdacij aūt officiosum est qđ fit cū vtilitatis. ergo inconuenienter ꝺ mō diuidit mēdacij. ¶ Pre. Aug⁹ in li. ꝺ mēdacij diuidit mēdacij in octo gradꝰ quorum primū est in doctrina religiōis. Scōm est qđ nulli ꝓsit ⁊ obsit alicui. Tertiū aūt qđ prodest vni sine ꝙ alteri obsit. Quartū est qđ sit sola mētiendi fallēdi libidine. Quintum qđ sit placendi cupiditate. Sextū est qđ nulli obest ⁊ ꝓdest alicui ad ꝺeruandā pecuniā. Septimū est qđ nulli obest ⁊ ꝓdest alicui ad vitandū mortes. Octauū qđ nulli obest ⁊ ꝓdest alicui ad vitandā immūdiciā corporalem. ꝙ videt ꝙ ꝓma diuisio mēdacij sit insufficiēs. ¶ Pre. ꝓbo i iij. ethicoꝝ diuidit mēdaciū in laudabiles ꝙ verū excedit in dicēdo. ⁊ hyroniā. que deficit a ꝺo i minus ꝙ ꝺo sub nullo ꝓdictoꝝ mēbroꝝ ꝓtinent ꝙ videt ꝙ diuisio ꝓdicta mēdacij sit incōpetēs ¶ Sz ꝺ est qđ sup illō ꝓa. Perdes oēs q̄ loquūtur mēdacium. dicit glo. ꝙ sunt tria genera mēdaciorum. quedā eoꝝ sunt ꝑ salute ⁊ cōmodo alicuius est ⁊ aliud genus mēdacij qđ fit loco. terciū ꝺo mēdacij genus est qđ fit ex malignitate. primū aūt horuꝝ trium dr officiosum. scōm iocosum. tertium pniciosum. ꝙ mēdaciū in tria ꝓdicta diuidit tur. Ad. ij. dōm ꝙ mēdacij tripliciter diuidi ꝑt. Uno mō ſm ipsum mēdacij rōnes. q̄ est ꝓpria ⁊ ꝙ se mēdacij diuisio. ⁊ ſm ꝺ mēdacium in duo dividit. ſ. in mēdaciū qđ trāscendit veritatē in malo. qđ pertinet ad iactantiā. ⁊ in mēdaciū qđ deficit a virtute in minus. qđ pertinet ad hyroniā vt ꝓz ꝑ ꝓbm in. iiij. ethicoꝝ. hec aūt diuisio iō ꝑ se est ipsi⁹ mēdacij. qr mēdaciū inchoatum hmōi opponit veritati vt dictū est. veritas aūt cōsistit q̄dā est cui ꝑ se opponit maius⁹ ⁊ minus⁹. Also mō ꝑt diuidi mēdaciū inquantuz hz rōnez culpe ſm ea q̄ aggrauat vel diminuit culpā mēdacij ex parte finis inducti. aggranat autē culpaz mēdacij si aliqs ꝑ mendaciū inducat alterius nocumētuz qđ vocat mēdaciū pniciosum. diminuit autem culpa mēdacij si ordinet ad aliqđ bonū. vt delectabile. ⁊ sic est mēdaciū iocosus. vt vule. ⁊ sic est mendaciū officiosum q̄ inducit iuramentū alterius vt remotio nocumēti. ⁊ ſm illa diuidit mēdaciū in tria ꝓdicta. tercio mō diuidit mendaciū vniuersali⁹ ſm ordinē ad finē siue ex hoc addat vt diminuat ad culpā mēdacij siue non. ⁊ ſm hoc diuisio est octo mēbroꝝ q̄ dicta est. in q̄ quidē tria prima mēbra ꝓtinent sub mēdacio ꝑ nitiosum. qđ qdez sit vt ꝺ dicū. ⁊ ad ꝺ pertinet primū mēdaciū qđ ē in doctrina religiōis vt est ꝺ hominē siue sola intentione nocēdi alicui. ⁊ sic est ꝺ mēdaciū secundū. qđ. ſ. nulli ꝓdest ⁊ obest alicui. siue etiā inducat in nocumētū vni⁹ vtilitas alteri⁹. ⁊ ꝺ est terciū mēdaciū qđ vni ꝓdest ⁊ alteri obest. inst q̄ tria prima sunt grauissima. qz sp peiā ꝺ deū sunt grauiora. vt supra dcm ē. secūdum aūt ē graui⁹. tercio qđ diminuit ex intētione vtilitatis alteri⁹. p⁹ ꝺ aūt tria q̄ superaddūt ad ꝑtinētē cū pe mēdacij. ponit ḡtuz qđ hz ꝓpriā ḡnitatē sine additione vt diminuatiōe. ⁊ ꝺ ē mēdaciū qđ fit ex sola mētiēdi libidine qđ ꝓcedit ex babum. vñ ⁊ ꝑbo dicit in. iiij. ethicoꝝ. q̄ mēdax eo ꝙ talis est ſm babitum ipso mendacio gaudet. ḡmos vero subsequētes modi diminuūt de culpa mē

dacij.nā dnus est mēdaciū locosum qō si pla ceāt cupiditate.alia vo vna cōment sub mēda cio officiosi in quo imēdatur qō est alteri vtile vel quāmm ad res exteriores.t sic est septimū mē dacij qō pdest alicui ad pecuniā cōseruandā vel est vtile corpi.t hoc est septimū mēdaciū q impedit mores bonos.vt enā vtile est ad honestā tē virtutis.t hoc est octauū mendaciū in q impedit illicita pollutio corpalis. ps ergo q ihūs bonū intenū est melius tāto magis minuitur culpa mēdacij.t iō si dō diligēter ptenderes.fm eādē predicte enumerationis est ordo grauitatis culpe in istis mēdaciis.nā bonū vtile pferūr delectabili.t vita corpalis pferī pecunie honestas aūt tpi corpali vtc. Et p hoc patet rōsio ad obiecta.

Ad tertium sic procedi

tur. Videt q non osne mēdaciū sit pcīm. Manifestū em est q euāgeliste scribēdo euāgelium nō peccauerūt.vident nā aliqā falsū dixisse.qz verba xpi.t etiā alioz frequēter aliter vt alter retulit alius.vñ videt q alter coz dixerit falsoz nō ergo osne mendaciū est pcīm. ¶Pter.Nulli remuneranda a deo.p pcīo q obstetrices egypti re munerate sunt a deo xpter mēdaciū.dicitur em Exo.j.q edificauit illis deus domos.ergo mē daciū non est pcīm. ¶Pter.Gesta sanctoz narrantur in sacra scriptura ad informationez vite humane. q de quibusdā sanctissimis viris legi tur q sunt mētiti sicut legit Gen.xx.t xxvij. q Abrā dixit de vxore sua q soror sua esset. Jacob etiā mentit⁹ est dicēs se esse Esau.sed nō bñdicti onē adept⁹ est.vt habet Gen.xxvij. Judith etiam cōmendat que vi Holoferni mētita est. nō ergo osne mendaciū est pcīm. ¶Pter.Minus malū est eligendū vt vitet maius malū. sic me dicus precindit membrum ne corrūpat reliqua coz pus. q minus nocumentum est q aliqs generet falsam opinionē in animo alicui⁹ q q aliquis occidat vl occidat. ergo licite pōt bō mētiri ne vnus pereat ab homicida.t alius pereat a morte. ¶Pter.Mēdaciū est si quis nō impleat qō promittit. q nō omnia promissa sunt implēda.dicit em Ysi. In malis promissa rescinde fidē.q nō osne mēdaciū est pcīm. ¶Pter.Mēdaciū ob q videt esse pcīm.qz p ipm dō decipit.primū.vñ Aug.dicit in li.cōtra mēdaciū.Quisquis esse aliqō genus mēdacij qō pcīm nō sit putauerit decipiet scipm turpiter.sī bonestus q decepto rē arbitret alioz. q nō omne mēdaciū est decep tiōis cā.qz p mendaciū locosus nullus decipit nō em ad hoc dicunt hmōi mēdacia vt credan tur. q xpter delectationē fola.vñ t hybolice lo cutiones q⁹ etiā in scriptura sacra inueniunt nō ergo osne mendaciū est pcīm. ¶Sed cōtra est qd dicit Eccl.vij. Noli velle mētiri omne men daciū. ¶R.dom q illud qō est fm se malū ex genere.nullo mō pōt esse bonū t licitū. qz ad b q aliqd sit bonū requirit q omnia recte cōcurrant.bonū em est ex integra cā.malū vo est ex singularibus defectib⁹ vt Dionisi⁹ dicit.iij.ca. de divi.no.mēdaciū aūt est malū ex genere. est em actus cadēs sup indebitā materiā.cū em vo ces sint signa nature aliter intellectui. inn atura re est t indebitū q aliqa vocē significet id qō nō bz in mēte. Vñ pba dicit in.iij.ethicoz.q mē daciū est per se peccatū t fugiendū. verū aūt est bonū t laudabile.vñ osne mēdaciū est peccatū sicut etiā Aug.asserit in libo cōtra mēdacium. ¶Ad.j.ergo dom q nec in euāgelio nec in aliq scriptura canonica pba est opinari aliqd fal sum asseri. nec q scriptores eaz mēdacia dixe rint.qz piret fidē certitudo que annuntiat sacre scripture fiunt. in hoc vo q in euangelio t in aliq scripturis sacris pba aliqua p diuersimo de recitant nō est mēdaciū. vñ Aug. dic in li.ō ptensu euāgelistaz. Nulle mō laborandū est in dicat q prudēter intelligit ipas suias esse neces sarias cognoscēde veritati qbuslibz verbis sue rint explicate.t in hoc apparet vt ibidē subdit. nō debere nos arbitrari mētiri quenq si plura bus reminiscentibus rē qua audierūt vt viderūt nō eadē mō atq eisdē verbis eadē res facta in dicata. ¶Ad.ij.dom q obstetrices non sunt re munerate p mēdacio. q p timore dei t benigno ptensu ex qua procesit mēdaciū. Vñ signāter dr Exo.j.Et qz timuerūt obstetrices deum edificā uit illis domos.mēdaciū vo postea sequēs nō fuit meritoriū. ¶Ad.iij.dom q in sacra scriptu ra vt Aug.dicit indocunt aliquoz gesta q̄si ex empla pcedūt virtutis q quib⁹ nō est estimandū eos fuisse mētitos.si qua tñ in eoz dictis appa reant que mēdacia videant. intelligendū est ea figuraliter t ypbetice dicta esse. Vñ.aug.dicit in li.cōtra mēdacium.Credendū est illos bonos q pticio tpibus digni auctoritate fuisse cōme morant.alia que scripta sunt de illis ypbice gef sisse aūt dixisse. Abrā n vt aug⁹ dicit in q̄dā bus sup Gen.dicēs Saram ee sua sororē veri tatē voluit celare.t nō mendacia dicī.soror em dī q filia fratris erat.vñ t ipe Abrā dicit Gen.xx. Vere soror mea ē filia patris mei.t nō matris mee filia.qz ex pte patris et attinebat. Jacob vero mystice dicit se esse Esau primoge nitū Isaac. qz videlz ꝓnogenitus illi⁹ de iure ei debebant.vnde aūt est b mō loquēdi q spūs p pbetie ad designandū mysteriū. qz videlz mi or pplo.s. gentilis subditus duo erat in locū primo genitī.s.in locū indecoz. quidā vo cōmendant in scriptura nō xpter pfectā virtutē. sed xpter q̄n dā prauitatē indolis.s.q appebat in eis aliqo laudabil affect⁹ ex q movebant ad q̄dam indebita facienda.t b mō Judith laudat. nō qz mētita ē Holoferni sed xpt affectū qui habuit ad salutes ppli.p q piculio se exposuit. Quis etiā dici posit q vxo ei⁹ dixerit hāt fm aliquā mysticā intellectā. ¶Ad.iij.dom q mēdacia nō solūz bz rō nes peccati ex dño qō infert primo. q ex sua inordinatione vt dictū est.non is aūt aliq illicita vt inordinate ad impediendū nocumentū t defectus aliog sicut nō licz fratri ad b q vxor elemosynā faciat nisi forte in casu necessitatis in q omnia sunt cōmunia t ideo non est licitū men

dacium nocere ad hoc q aliquis alium a quocunq; periculo liberet. licz tamē veritatē occultare prudenter sub aliqua dissimulatiōe. vt Aug. dicit in li. cōtra mendaciū. ¶ Rād. v. dōm q ille q aliquid promittit si habeat animū faciēdi qd promittit nō mentit. quia nō loquit cōtra id qd gerit i mēte. si vo nō faciat qd promisit tūc videtur infideliter agere q hoc q animū mutat. Potest tn excusari ex duob⁹ ¶ Uno mō si promisit id qd manifeste est illicitū. q; promittendo peccauit mutādo autē ꝓpositū bñ facit. Alio mō si sint mutate cōditiones ꝑsonarū t negociorū. vt Bonacen dicit in libro de bñficijs. ad hoc q hō teneatur facere qd promisit requirit q omnia immutata ꝑmaneāt. alioq̄n nec sunt mēdax in promittendo qd promisit qd habebat in mente subintelle ctis debitis ꝑditionib⁹ nec etiā est infidelis nō implēdo qd promisit. q; eedem condiōes non extant. vñ t apls nō est mentit⁹ q non iuit Corinthum quo se iturū esse ꝓmiserat. vt dicit. ij. ad C or. j. t hoc ꝓter impedimēta que supuenerūt. ¶ Rād. vj. dom q ogatio aliqua potest cōsiderari duplicit. Uno mō fm scipaz. alio modo ex pte ogantis. mendaciū ergo iocosum ex tpo genere opis habet rōnem fallendi ꝙuis ex intentione dicētis nō dicat ad fallendū. nec fallat ex modo dicēdi. nec est sile de hyperbolicis aut quibuscūq; figurationib⁹ que in sacra scriptura inueniūt. q; sic Aug⁹ dicit in li. ꝓra mēdaciū. Icād figuratiue fit aut dī nō est mendaciū. oīs em enuncians ad id qd enūciat referēda est oīe aūt figuratiue aut factū aut dictū hoc enūciat qd significat cū quib⁹ intelligendum ꝓlatū est.

Ad quartum sic proce-

ditur. Uidetur q omne mēdaciū sit ꝑcm mortale. dicit em in ꝑo. Perdes oēs qui loquūtur mendaciū t Sap. j. Uo qd mentit occidit aiaz ꝙditio t morꝫ anime nō est nisi ꝑ ꝑcm mortale. ergo omne mēdaciū est ꝑcm mortale.

¶ Pre. Oīe qd est cōtra ꝓceptū decalogi. est ꝑcm mortale. ꝙ mendaciū est cōtra hoc ꝓceptum decalogi. Non falsum testimoniū dices. ergo oīe mendaciū est ꝑcm mortale. ¶ Oct. Aug. dicit in. j. de doctrina xp̄iana. Nemo mētiens in eo qd mentit seruat fidē. nā hoc vult vult vt cui mentit fidem sibi habeat. qua tamē et mētiendo nō seruat. oīs autē fidei violator vt iniquus est. nullus aūt dī fidei violator vt iniqu⁹ ꝓter ꝑcm veniale. q nullū mēdaciū ē pec catū veniale ¶ Pre. Mercedem etna nō ꝓdit nisi ꝙ ꝑcō mortali ꝙ mēdacio ꝓdit merces eterna cōmutata in tēporale. dicit em Gregō. q in remuneratione obstetricū cognoscitur qd mendacij culpa mereat. nam benignitatis eaz merces que eis potuit in eterna vita tribui. ꝓmissa culpa mendacij in terrenā est remuneratione declinata. ergo etiaz mendaciū officiosum qua se fuit obstetricum quod videt esse leuissimum est ꝑcm mortale. ¶ Pre. Aug. dicit in libro cōtra mendaciū q ꝓfectoꝫ preceptuz est omnino non solū mentiri. ꝙ nec velle mētiri. ꝙ facere cōtra ꝓceptum est ꝑcm mortale. q oīe mendacium ꝓfectoꝫ est ꝑcm mortale. pari ergo rōne et oīm aliozꝫ. alioquin essent peiorio condiōnis.

¶ Sed cōtra est qd Augu. dicit in. v. ꝓsal. Duo sunt genera mendaciozꝫ in quib⁹ nō est magna culpa. ꝙ tamē non sunt sine culpa. cū aūt iocamur aut ꝓximo cōsulendo mentimur. q omne peccatū mortale bz gravē culpā. ergo mēdaciū iocosum t officiosum nō fūt peccata mortalia.

¶ Ad. i. dōm q peccatū mortale ꝓprie est qd repugnat charitati p qua anima vivit deo cōiuncta vt dictū est. Potest autē mēdaciū cōtrariari charitati triplicit. uno mō fm se. alio mō fm finē intentū. tercio mō p accidēs. Secundus se quidē charitati cōtrariat ex ipsa falsa significatione. que quidē si sit circa res diuinas cōtrariatur charitati dei cuius veritatē aliqō tali modo occultat vel corrūpit. vñ hmōi mēdaciuz nō solū opponit vitium charitatis. q etiā virtuti fidei t religioni. t ideo hoc mendaciū ē gravissimuz t mortale. ¶ Si vo falsa significatio sit circa aliquid cuius cognitio ꝑtineat ad bonuz bonū. puta que ꝑtinēt ad ꝓfectionē scie t informationem mox tale mendaciū iniūctum infert damnū false opinionis proximo cōtrariat charitati ꝙtum ad dilectionē proximi. vñ est ꝑcm mortale. Si vo falsa sit opinio ex mēdacio generata circa aliquid de quo nō referat xpianus sic vel aliter cognoscat. nūc ex tali mēdacio nō dānificatur proximus. sicut si ꝙ fallat in aliquibus pticularibus contingentibus ad se non ꝑtinentib⁹. vñ tale mendaciū fm se nō est peccatū mortale. q oīne vo finis intenti aliqō mēdaciū contrariatur charitati. puta qñ dicit aut in iniuriam dei qñ semp est ꝑcm mortale. vtpote religioni contrariū. aut in nocumentuz ꝓximi ꝙtum ad glorā dignitatis vel famā. t hoc etiā est ꝑcm mortale. cū nocere ꝓprio sit ꝑcm mortale. ex sola autē intentiōne ꝑcī mortalis aliqō mortaliter peccat. Si vo finis intentus nō sit cōtrarius charitati. nec mendaciū fm hanc rationē erit ꝑcm mortale sicut apparet in mēdacio iocoso in quo intendit aliqua leuis delectatio. t in mēdacio officioso in q intendit etiā virtuosa ꝓximi. Per accidēs aūt pōt contrariari charitati rōne scādali vel cuiuscūq; dānī ꝙsequētis. t sic erit eius ꝑcm mortale. ou. j. aliqō nō verecūdat ꝓpter scandalū publice mentiri. ¶ Ad. j. q dōm q ille auctoritates intelliguntur de mendacio ꝓnicioso. vt exponit glo. super ꝑo. Perdes oēs qui loquūtur mendaciū. ¶ Ad. ij. dōm q cū oia ꝓcepta decalogi ordinent ad dilectiōez dei t ꝓximi sicut supra dictū est. inter mēdaciū est cōtra ꝓceptū decalogi iniūctum est cōtra dilectiōnez dei t ꝓximi. vñ signāter ꝓhibet cōtra ꝓximū falsuz testimoniū. ¶ Ad. iij. dōm q etiā ꝑcm veniale largo mō pōt dici iniquitas iniūctus est ꝓut cōtrariat iusticie. Uñ dr. j. Joh. iij. Oīe ꝑcm est iniquitas t hoc mō loquit Aug. ¶ Ad. iiij. dōm q mēdaciū obstetricū pōt ꝑpl̄r ꝑsiderari. Uno mō ꝙuz ad affectum benivolētie in iudeos t

rum ad reuerentiã diuini timoris ex quibus cõmendat in eis indoles virtutis. et sic debent eis remuneratio eterna. Vñ Hiero. exponit q debent edificauit illis domos spũales. Filio nõ fit ꝓiudicari q̃ñ ad ipm exteriorẽ actũ mẽdacij quo ꝙdẽ nõ potuerit eternã remunerationem mereri. ℔ forte aliquã remunerationem tpalẽ cuius merito nõ reponebat defendit as illi mẽdacij sicut repugnabat merito remunerationis eterne. et sic intelligenda sunt ꝺcta Gregorii non q̃ per illud mendacium mereretur amittere remunerationẽ eternã quã iam ex precedenti affectu meruerant vt tõ ꝓcedebat. ¶ Ad quintũ dñm q̃ ꝺcta dicunt q̃ ꝓfectio virtutis omne mendacium est peccatũ mortale. ℔ hoc irrationabiliter dr. nulla em circũstãtia aggravat in infinitum nisi que transfert in aliam speciẽ. circũstantia aũt persone non trãsfert in aliam speciẽ nisi forte rõne alicuius annexi. puta si sit contra votum ꝓpinq̃ quõ non põt dici de mendacio officioso vel iocoso. et ideo mendacium officiosum vel iocosum nõ est peccatũ mortale in virtũ ꝓfectis. nisi forte p accidens ratione scandali. et ad hoc potest referri qđ aug. dicit. perfectio esse ꝓcipuum non solus meruri. ℔ nec velle mentiri. quãuis hoc augustinus affirmet ℔ sub dubitatiõe dicat. ꝑsumit enim nisi forte ita vt perfectos dẽ. nec obstabat q ipi ponũtur in statu cõsummate certitudinis. q̃ viatores retinent cõseruare ex suo officio indicto vt dictum ℨ ℔ si mentiãtur erit mendacium qđ est peccatũ mortale. in aliis aũt nõ oportet q mortaliter peccent mentiendo. ¶ Questio cxj.

Deinde cõsiderãdum

est de simulatione et hypocrisi. Et circa hoc ꝟmitur quatuor. Primo vtrũ omnis simulatio sit peccatum. Secũdo vtrũ hypocrisis sit simulatio. Tertio vtrũ opponat veritati. Quarto vtrum sit peccatũ mortale.

Ad primũ sic procedit

Vr q nõ omis sillatio sit pcm̃. dr em Luce. vi. q dño se finxit longiꝰ ire. et ambi. dicit de abraam in li. de ꝓphetis q̃ capiose loqđbat cũ Sarra cũ dixit Gen. xviij. Ego et puer ille illuc vsq; ꝓperantes. postq; adorauerimꝰ reuertemur ad vos. sin gere aũt et capiose loq ad sillatorem ꝓtinet. ℔ nõ est dom̃ q̃ in ꝛõe est in abraam fuerit pcm̃. ℔ nõ omis sillatio est pcm̃. ¶ Pr. Nullũ pcm̃ est vtile. ℔ sicut Hiero. dicit. vtile sillationem et in ꝛpe assumendã Jehu regio ritꝰ nos vocat ens q̃ iuste cit sacerdotes baal fingẽdo se ydola colere velle vt dr. iiij. Reg. x. et dauid simulauit facie sua coram achio rege geth. vt hꝰ. j. Reg. xxj. ℔ nõ omis sillatio est pcm̃. ¶ Pr. Bonũ est malo ꝓximũ. si q sillare bonũ est malũ. q̃ similare malũ erit bonũ. ¶ Pr. Esa. iij. ℨ dicitur dr. Peccta sua q̃si sodoma ꝓdicauerũt nec absconderũt. ℔ abscondere pcm̃ ad sillationẽ ꝓtinet. ℔ nõ vi sillatione iterdũ est reprehensibile virare ꝛ pcm̃ mãℨ est reprehensibile. ℔ sillatio nõ sp est pcm̃. ¶ ℨ est qđ Esa. xxj. dup̃ illud. In tribꝰ annis sicut ꝛ dr. glo. In comparatione duoꝝ malorꝝ leuius est apte peccare q̃ sciratem sillare. ℔ apte peccare sp est pcm̃. q̃ simulatio sp est pcm̃. ¶ Ad. dñm q̃ sic dictũ est ad ꝺcta Sarre quia vt q̃ talẽ se exhibeat exteriꝰ p sig exteriora q̃libet est. sig aũt exteriora nõ solũ sunt ꝺcta ℔ etiã facta. sic ℔ veritati opponitur q aliq̃ p verba exteriora aliud significet q̃ hꝰ apud se q̃ ad mẽdacium ꝓtinet. ita etiã opponit veritati q aliq̃ p aliq̃ sig factoꝝ vel rez aliq̃d significet ꝺcta eius qđ in eo est. qđ ꝓprie sillatio dr. vñ sillatio ꝓprie est mendacium qđdã in exterioꝝ signis factoꝝ cõsistens. nõ refert aũt vtrũ aliq̃s mentiat ꝺcta vel ꝺcunq; alio facto vt supra habitũ est. vñ cũ omne mendacium sit pcm̃ vt supra dictũ est. ꝑhs est etiam q̃ omis sillatio est pcm̃. ¶ Ad primũ ergo dñm q̃ sicut Aug. dicit in li. de ℔stionibꝰ euãgeliꝝ. nõ omne qđ fingimus mẽdacium est. ℔ qđ fingim̃ qđ nihil significat nec est mẽdacium cũ aũt ficto ista refert ad aliquã locutionẽ nõ est mendacium ℔ aliqua figura verborum. et sillãgit exemplũ de figuratiuis locutionibus in ꝛbis fingit qđam rex. nõ aũt vt asserat ita esse. ℔ cum ꝓponimus vt figurã alterius qđ asserere volumus. Sic ergo dño in euange. tingit se longius ire. q̃ cõposuit motũ suũ qđ est voluntas longaꝰ ire ad aliqđ figurale fndũ. i. q ipse ab eoꝝ fide longe erat. vt gre. dicit vt aug. dicit q̃ cũ longius recessurus esset alcenẽdo in celũ ꝓ hospitalitate quodammõ retinebat in terra. Abraam etiã figure sue locutus est. vñ ambr. dicit de abraam q̃ ꝓbrauit qđ ignorabat. ipse em solus disponebat redire immolato filio. ℔ domus ꝓ eꝰ locutus est qđ parabat. vñ patet q neutrum sillauit. ¶ Ad secũdũ dñm q Hiero. vult large nõie sillationis ꝓ quacunq; fictione. cõmutatio aũt facti Do fuit fictio figuralis sicut glo. exponit in titulo illius ꝑal. Vindicam dñm in omni tẽpe. sillationẽ vo Jehu non est necesse excusari a pcõ. vel mendatio q̃ malus fuit vtpote ab ydolatria Hieroboam non recedens. cõmendat in ꝛ tpaliter remunerat a deo nõ ꝓ sillatione. ℔ ꝓ zelo quo destruxit cultum Baal. ¶ Ad tertiũ dñm q̃ ꝺcta dicit q̃ nullꝰ põt se fingere esse malũ. qđ ꝓ opa bona nullus simulat se malũ. ℔ aũt opa mala faciat malus est ℔ hec rõ nõ cogit. põt. n. aliq̃s se fingere malus ꝓ opa q̃ in nõ sunt mala. ℔ hꝰ in se ꝺcta species mali. et rõ ipa sillatio est mala. tum rõne mẽdacij tũ rõne scandali. et quãuis ꝓ hoc fiat malus. nõ tñ fit malus illa malicia quã simulat. et qz ipa sillatio ℑm se mala est nõ rõne eius de q̃ est. sine sit de bono sine sit de malo pcm̃ est. ¶ Ad quartũ dicendus q̃ sicut aliq̃s vbo mentit qñ significat qđ nõ est. nõ ãt qñ tacet quod est. qđ aliq̃s licet. ita etiã sillatio est qñ aliq̃s ꝓ exteriora signa factorũ vel rez significat aliq̃d qđ nõ est. nõ aũt si aliq̃s ꝓtermittat significare qđ est. vñ aliq̃s põt pcm̃ suũ occultare absq; simulatione. et ℑm hoc intelligendũ est quod Hiero. dicit ibidem q̃ ℑm peccatum post naufragiũ. est peccatũ abscondere. nec ℑ. exinde aliq̃ scandalum generet.

Ad secūdum sic proce-

dit̄ur. Videtur q̄ hypocrisis non sit idem q̄ simulatio. Simulatio est cōsistit in quodā facto rū mendacio. sed hypocrisis potest etiā esse si aliquis ostendat exteriora q̄ interius agit. Sm illud Matth. vj. Cū facis elemosinam noli tuba canere añ te sicut hypocrite faciūt. q̄ hypocrisis nō ē idē simulationi. ¶Pre. Greg. dicit. xxxj. moral. Sunt nōnulli qui ē sanctitatis habitum tenēt ē pfectōis meritū exequi nō valent. bona nequaq̄ credendū est in hypocrita numerus currere. q̄ aliud ē infirmitate aliud malicia peccare. Sī illi q̄ tenent habitū sanctitatis. et meritū pfectionis nō exequūtur sunt simulatores. qz ergo: habitus sanctitatis opa pfectōis significat. nō ergo simulatio est idem qō hypocrisis. ¶Pre. Hypocrisis in sola intentione cōsistit. dicit. n. dōs de hypocritis Matth. xxiij. q̄ omnia opa sua faciūt vt ab hoībus videant. et Greg. dicit. xxxj. moraliū q̄ nūq̄ quid agant. sī quō de actione qa alibz hominibus possint placere cōsideraūt. sī simulatio nō consistit in sola intentione. sī in exteriori operatione. vā sup illō Job xxxvj. Simulatores ē callidi inuocant trā deū. dicit glo. q̄ fictatio aliud simulat. et aliud agit. cautatē pfert ē lasciuiā fugiunt. ostentat paupertatem ē marsupiū replet. ergo hypocrisis non est idem qō simulatio. ¶Sed cōtra ē qō Ysi. dicit in li. ethimol. Hypocrita greco sermone in latino simulator interpretat. q̄ dū animo malū fit. bonū se palam ostendit. hypo. n. falsum. crisim iudiciū interpretat. ¶Rñ. dōm q̄ sicut Ysi. dicit ibidē. nomen hypocrite tractū est a specie eoꝝ q̄ in spectaculis comitēa facie incedunt distinguentes vultū vario colore vt ad plene quā simulant colorē quemlibet modo in specie viri. modo in specie femine. vt in ludis populū fallant. vñ aug. dicit in sermo. do. in mon. q̄ sicut hypocrite simulatores aliterū personaꝝ agūt p tēs illius q̄ nō sunt. nō. n. q̄ agit pres. Ygame nomis vere tipe ē. Sī simulat eū. sicut in ecclesia ē in omni vita humana q̄ se vult videri qō nō est hypocrita ē. simulat eū se nullū nō exhibet. sic igit dōm est q̄ hypocrisis simulatio est. nō aūt oīs simulatio sī solū illa qua qs simulat personam alterius. sicut cum peccator simulat personam iusti. ¶Ad primū ergo dicendū q̄ opꝰ exterius naturaliter significat intentionem. quando ergo aliquis per bona opa que facit ex suo genere ad dei seruitiuꝝ pertinentia non querit deo placere sed hominibus simulat rectam intentionem quā non habet. vñ Gregō. dicit. xxxj. moral. q̄ hypocrite per cultus dei deseruiūt intentione seculi. quia per ipa quoq; que se agere sancta ostendunt. non conuersationem querūt hominū. sed vanitatis fauorē. ē ita simulant mendaciter intentionē rectam quā nō habēt. quia non simulent aliquod rectum opus quod nō agant. ¶Ad secundū dicendum q̄ habitus sanctitatis pertā religionis vt clericatus significat statum quoad quis obligat ad opa perfectōnis ē ideo cum quis habitū sanctitatis assumit ostendens se ad statū perfectionis transferre. sī q̄ infirmitatem deficiat nō est simulator vel hypocrita. quia non tenetur manifestare suū peccatū sanctitatis habitum deponendo. sī autem ad hoc sanctitatis habitum assumeret vt se instū ostēderet esset hypocrita ē simulator. ¶Ad tertiū dicendū q̄ in simulatione sicut in mendacio duo sunt. vnū quidem sicut signū. ē aliud sicut signatum. mala ergo intentio in hypocrita sī consideratur sicut signatum quod nō respōdet signo. exteriora aūt vel verba vel opera vel quecūq; sensibilia considerantur in omni fictatione ē mendacio sicut signa.

Ad tertium sic proce-

dit̄ur. Videtur q̄ hypocrisis non opponat̄ virtuti veritatis. In simulatione enī sine hypocrisi est signū ē signatum. sed circa deum ad virtutē nō videtur opponi alicui speciali virtuti. hypocrita enī simulat quācūq; virtutem. ē etiam per hoc quandoq; virtutis opa. puta p iciuniū orationem ē elemosinā. vt habet Matth. vj. ergo hipocrisis nō opponitur specialiter virtuti veritatis. ¶Pre. Omnis simulatio ex aliquo dolo videtur procedere. vnde ē simplicitati opponit. dolus aūt opponitur prudentie vt supra habitū est. q̄ hypocrisis que est simulatio non opponitur veritati. sī magis prudentie vel simplicitati. ¶Pre. Species moraliū considerantur ex fine. sed finis hypocrisis ē acquisitio lucri vl inanis gloriē. Vnde super illud Job. xxvij. Que est spes hypocrite si auare rapiat ē. dicit glo. Hypocrita qui latine dicitur simulator auarus raptor est qui dum inique agens desiderat se sanctitate venerari. laudem vite rapit alteni. cū ergo auaricia vel inanis gloria non directe opponantur veritati. videtur q̄ nec simulatio sive hypocrisis. ¶Sed contra est. quia omnis simulatio est mendaciū quoddam vt dictū est. mendaciū autem directe opponitur veritati. ergo ē simulatio sive hypocrisis. ¶Rñ. dicēdū q̄ sm philosophū. in. x. metaphis. cōtrarietas oppositio est sm formam a qua. l. reo speciem habet Et ideo dicendū est q̄ simulatio sive hypocrisis potest opponi alicui virtuti dupliciter. vno modo directe. alio mō indirecte. Directe quidem oppositio ēmo sive eius contrarietas est attendenda sm speciē actus q̄ accipit sm ꝓpriū obiectū vñ cū hypocrisis sit quidam fictatio qua quis simulat se hre ꝓpriū qđ nō habet. vt dictū est consequens est q̄ directe opponat veritati p quā aliquis exhibet se talem vita ē sermone q̄lis ē. vt ps. in. liij. exhi. Indirecta aūt oppositio sive contrarietas hypocrisis pōt attendi sm quācūq; accessum puta sm aliquē finē remotum vel sm aliquod instrumentū acr vel quācūq; aliud hmōi ¶Ad primū ergo dicendus q̄ hypocrita simulatio aliquā virtutē assumit eā vt finē nō quidem sm existimā q̄si velens eā habere. sī sm apparentiā quasi velens videri eos habere ex quo non hꝫ q̄ opponat illi virtuti. sī q̄ opponat veritati

inquantū vult decipe hominē circa illam vtutē opa autē illius virtutis nō assumit quasi p se ostenta. ℔ ostentum aliter ḡh signū illius virtutis vñ ex hoc nō habet directā oppositionem ad illā virtutē. ¶ Ad secundū dīm. q̄ sicut supra dictū est, prudentie directe opponit astucia ad quā pertinet inuenire quasdā vias apparentes ꝛ non existentes ad ꝓpositum cōsequendū. exercitio aūt astutie ē ꝑpetē p volū in verbis. p fraudem aūt in factis. ꝛ sicut astutia se habet ad prudentiam. ita dolus ꝛ fraus ad simplicitatē. dolus aūt vel fraus ordinat ad decipiēdū principaliter q̄ℏ accidario ad necandū. vñ ad simplicitatem primo directe ꝑtinet seruare a deceptiōe ꝛ fm hoc vt supra dictū est virtus simplicitatis ē eadem virtuti veritatis. ℔ differt sola rōne. q̄ veritas dr fm q̄ signa conformāt significato. ℔ simplicitas dr fm q̄ non tendit in oppositū. vt. l. aliud intendat interius ꝛ aliud ostendat exterius. ¶ Ad tertiū dīm q̄ lucrū vel gloria ē finis remotus simulatoris sicut ꝛ mendacis. vñ ex hoc fine speciē nō sortit. ℔ ex fine ꝑmo qui est obtendere se aliū ḡh ille vnde q̄ḡ contingit q̄ aliq̄s fingit de se magna nullius alterius ḡra sed sola libidine simulandi. sicut ꝓbo dicit in. iiij. ethic. ꝛ sicut etiam supra de mendacio dictum est.

Ad quartum sic proceditur.

Dr q̄ hypocrisis sp sit ꝑcūm mortale. Dicit enī Ysaie. xxj. in glo. q̄ compatiōne duorum in aliq̄ loquitur ē aperte peccare ḡh sanctitatem simulare. ꝛ sap illud Job. j. Sicut aūt ꝓbo placuit tē. glo. dicit q̄ simulata equitas nō ē equitas. ℔ duplex ꝑcm. ꝛ sup illud Thre. iiij. Maior effecta ē iniquitas peccati ꝑpli mei ꝓpter sodomorū. dicit glo. Scelera alie plangunt ḡ hypocrisim labit cui⁹ maior ē iniquitas ꝓpter sodomorū. ꝑta aūt sodomorū sunt ꝑta mortalia. ḡ ꝛ hypocrisis sp ē ꝑcm mortale. ¶ Pre. Hec. dicit. xxxj. q̄ hypocrite ex malicia peccant. sed hoc ē grauissimum. q̄ ꝑtinet ad ꝑcm in ꝑsonā sanctum. ḡ hypocrisis semp mortaliter peccat. ¶ Pre. Nullus meret iram dei ꝛ exclusionem a dei visione nisi ꝛpter ꝑcm mortale. ℔ hypocrisim aliq̄s meretur ire dei. fm illud Job. xij. Deludentes ꝛ callidi prouocāt iram dei. excludūtur etiā hypocrita a visione dei. fm illud Job. xiij. Non veniet in conspectu eius omis hypocrita. ḡ hypocrisis semp est ꝑcm mortale. ¶ Sed cōtra ē q̄ hypocrisis ē mendacium operis cū sit simulatio q̄dam. nō aūt oē mendacium opis ē ꝑcm mortale. ḡ nec oīs hypocrisis. ¶ Preterea. Interno hypocrite ē ad hoc q̄ videat bonum ℔ hoc nō opponit charitati. ḡ hypocrisis non est fm se ꝑcm mortale. ¶ Pre. Hypocrisis nascitur ex vitiāt gloria. vt Greg. dicit. xxxj. moral. ℔ inanis gloria nō semp est peccatū mortale. ergo nec hypocrisis. ¶ Rñ. dīm q̄ in hypocrisi duo sunt. s. defectus sinceritatis. ꝛ simulatio ipsius. Si ḡ hypocrita diceret ille cui⁹ intentio ferret ad veritatē. vt. l. aliq̄s nō curet sanctitatē habere ℔ solū sanctus apparere. sicut confitent accipi in sacra scriptura. sic manifestū est q̄ est peccatum mortale. nullus aūt totaliter priuat sanctitate nisi ꝑ peccatū mortale. Si aūt dicat hypocrita ille qui intendit simulare sanctitatē a q̄ deficit ḡ peccatū mortale. tūc finis sit in peccato mortali ex quo priuat sanctitate. nō tñ semp ipa simulatio est ex ꝑcm mortale. ℔ q̄nq̄ venia se. q̄ discernendū ē ex fine qui si repugnat charitati dei vel ꝑtinet ad ꝑcm mortale. puta cū simulat sanctitatē ve falsam doctrinā disseminet vel vt adipiscat ecclīasticam dignitatē ꝓlēgium vel ḡhanq̄ alia tpalia bona in q̄bus finis constituit. Si vo finis intentus non repugnet charitati erit ꝑcm venale. puta cū aliq̄s in ipa fictione delectat. de quo dr. iij. ethic. q̄ magis videt vanus ℔ malus. Cadit enī ratō est de mēdacio ꝛ simulatione. cōungit tñ q̄nq̄ q̄ aliq̄s simulat ꝓfectionē sanctitatis ℔ nō ē de salutis necessitate. ꝛ talis simulatio nec sp ē ꝑcm mortale. nec sp ē cū ꝑtō mortali. Ergo hoc patet rōnibus ad obiecta. ¶ Questio cxij.

Deinde cōsiderādum

est de iactantia ꝛ ironia q̄ sunt pcā mendacij fm ꝓbum in. iiij. ethicorū. Primo aūt circa iactantiam q̄runtur duo. Primo cui virtuti opponat. Secdo vtr sit ꝑcm mortale.

Ad primū sic procedi

tur. Videt q̄ iactantia nō opponat virtuti veritatis. Veritati enī opponit mendacium. ℔ quod dicit ꝓbum esse iactantia extra sine mendacio. sic cū aliquis sua excellentia ostendat. dr enī Hester. j. q̄ assuerus fecit grande cōuiuiū vt ostenderet diuitias glorie sue ac regni sui. ac magnificentiam atq̄ iactantiaꝫ potentie sue. ḡ iactantia nō opponit virtuti veritatis. ¶ Pre. Iactantia ponit a Greg. xxj. moral. vna de quatuor ꝑtibus superbie. cū. s. de iactat se habere q̄s non habet. vñ dr Sapie. xiij. Audiuimus superbiam moab. superbus ē valde sublimitatē eius ꝛ arrogantiam ꝛ superbiā ꝛ altitudinē cordis eius ego scio ait ꝓba. iactantiā ei⁹ ego q̄ nō sit iusta eam vnus eius. ꝛ. xxxj. mora. Ergo. dicit q̄ iactantia oritur ex inani gloria. superbia autem ꝛ inanis gloria opponuntur virtuti humilitatis. ergo iactantia non opponit veritati sed humilitati. ¶ Preterea. Iactantia ex vitio causari videt. Sapie. v. Quid nobis ꝓfuit superbia aut q̄d diuitiarū iactantia contulit nobis: ℔ superfluitas diuitiaꝫ videt ꝑtinere ad peccatū auaricie quod opponit iustitie vel liberalitati. nō ergo iactantia opponit veritati. ¶ Sed cōtra ē q̄ ꝓbus dicit in. ij. ꝛ. iiij. ethic. iactantiam opponi veritati. ¶ Rñ. dīm q̄ iactantia ꝓprie importare videt q̄ homo verbis se extollat. illa enī q̄ vult homo longe iactare. in alta eleuat. tūc aūt ꝓprie aliquis se extollit. quando de se supra se aliquid dicit. Quod q̄dem cōtingit duplicater. Q̄nq̄ enī aliquis loquit de se non q̄dem supra illud quod in se ē ℔ supra illud q̄ de eo homo opinat. quod apostolus refugiens dicit. ij. ad

Cosmib.cū. Parco ne ḡo existimet me supra id qđ videt in me. aut audit aliq̄d ex me. Alio modo aliquis p verba se extollit loquens de se supra id qđ in se est fm rei veritatē. et quia magis est aliq̄d iudicandū fm q̄ in se est q̄ fm qđ est in opinione aliorū. inde ē q̄ magis ḡnie dicitur iactantia quādo aliquis effert se supra id quod in ipso est q̄ quando effert se supra id qđ est in opinione aliorū. ḡnia vero mō iactātia dici potest. et ideo iactantia propie dicta opponitur veritati p modū excessus. ¶Ad primū ḡ dicendū q̄ ratio illa ꝓcedit de iactātia fm q̄ excedit opinionē. ¶Ad secundū dicendū. q̄ iactātie peccatū cōsiderari pōt dupliciter. Uno mō fm speciē actus. et sic opponit veritati vt dictū est. Alio mō fm causam suam ex qua ē. et si nō semp tamē frequenter accidit. et sic ꝓcedūdes ex superbia sicut ex causa interiꝰ mouēa. et impellente. ex hoc em q̄ aliquis interiꝰ p arrogātiam supra seipm elevatur. sequit plerūq̄ q̄ ex terno maiora querā de se iactet. licz qñ nō ex arrogantia. ḡ ex quadaz vanitate alīo ad iactātiam ꝓcedat. et in hoc delectet. quia talis ē fm habitū. et ideo arrogantia p quā aliq̄d supra seipm extollitur ē species superbie non m̄ est idem iactantie ḡ vt frequentius eius causa. et ꝓpter hoc Gregor. iactantiā ponit inter superbie species. reddit em iactator plerūq̄ ad hoc q̄ gloriā consequatur q̄ suam iactantiā. et ideo fm Greg. ex inani gloria oritur fm rōnem finis. ¶Ad tertiū dicēdū q̄ opulentia erā iactantiā causat dupliciter Uno mō occassonaliter inquātum de diuitijs aliquis superbit. vnde et signāter Prouer. vij. opes dicūtur superbie. Alio modo p modū finis. quia vt dr in. iij. ethic. aliqui seipos iactāt nō solū ꝓpter gloriam. ḡ etiam ꝓpter lucrum. q̄ de seipsis fingunt ea ex quibus lucrari possunt. puta q̄ sint medici vel sapientes et diuini.

Ad secūdum sic procedit

Videt q̄ iactantia sit peccatū mortale. Dicit em Prouer. xxviij. Qui se iactat et dilatat. iurgia concitat. sed concitare iurgia est peccatū mortale. detestatur em deus eos qui semina discordias vt habet Prouerb. vj. ergo iactantia est peccatū mortale. ¶Pr. Nemo qđ ꝓhibet in lege dei est peccatū mortale. ḡ superiꝰ illud Eccle. vj. Non te extollas in cogitatione anime tue. dicit glo. Iactantiā et ingbiam ꝓhibet. ḡ iactantia ē pctm mortale. ¶Dicit. Iactantia ē mendacium quoddā. nō est aūt mendacium officiosum vel iocosum. qđ ꝓz ex fine mendacij. qz vt ꝓbus dicit. ij. ethic. iactator fingit de se maiora existibus. q̄nq̄ nullius ḡra. q̄nq̄ alīa gloriē vel bonoꝝ. q̄nq̄ aūt ḡra agendi. et sic patet q̄ neq̄ ē mendacium iocosum neq̄ officiosum. vñ relinquit q̄ semp sit ꝓpriosum. vñ ergo q̄ semp sit pctm mortale. ¶Sed cōtra ē q̄ iactantia dr̄ ex inani gloria. fm Gre. xxxj. mo. ḡ inanis gloria non semp ē pctm mortale. ḡ quādoq̄ venale qđ vitare est valde ꝓfectoꝝ. dicit em Gregoꝝ. q̄ valde est ꝓfectoꝝ hic ex obtento oge auctoris gloriā querere vt de illata laude ꝓpria nesciamus exultatione gaudere. ḡ iactantia nō semp ē peccatū mortale. ¶Ih̄ō. dr̄m q̄ sicut supra dictū est pctm mortale est qđ charitati contrariat. Dupliciter ergo iactātia cōsiderari pōt Uno mō fm se. pur est mendacium quoddam. et sic q̄nq̄ est peccatū mortale. q̄nq̄ veniale. mortale quidem qñ aliquis iactanter de se. ꝓfert qđ ē contra gloriā dei. sicut ex ꝓsona regis Tyri dicit Ezech. xxviij. Elevatum ē cor tuū. et dixisti deus ego sum. vel etiā fm charitatē primi. sicut cū aliquis iactando seipm ꝓrumpit in contumelias aliorū sicut habet Luce. xviij. de pharisco q̄ dicebat. non sum sicut ceteri homīm. raptores iniusti adulteri. velut etiam hic publicanꝰ q̄nq̄ ḥo est peccatū veniale. qñ. s. aliq̄s de se talia iactat q̄ neq̄ sunt contra deū neq̄ contra ꝓximū. Alio mō pōt considerari fm suam cām. scz ingbiam vt appetitum lucri aut inanis gloriē. et sic si ꝓcedat ex superbia vel inani gloria q̄ sit peccatū mortale. etiā ipsa iactantia erit peccatū mortale. aliqñ erit peccatū veniale. ḡ qñq̄ aliquis ꝓrūpit in iactantiam ꝓpter appetitum lucri. et hoc videt tam ꝓpinere ad ꝓximi deceptionē et damnū. et ideo talis iactantia magis est peccatū mortale. vñ et ꝓbus dicit in. iij. ethico. q̄ turpior ē qui se iactat causa lucri q̄ q̄ se iactat causa gloriē vel honoris nō tñ ē pctm mortale. qz pōt esse tale lucrum ex quo alius nō dānificat. ¶Ad primū ḡ dr̄m q̄ ille q̄ iactat se ad hoc q̄ ingbia cōcitet peccat mortaliter. sed qñq̄ cōtingit q̄ iactātia est causa ingbiaꝝ non p se. ḡ p accidens. vñ ex hoc iactantia nō pōt ē peccatū mortale. ¶Ad scōm dr̄m q̄ glo. illa loquit de iactātia fm q̄ procedit ex superbia ꝓhibita q̄ est peccatū mortale. ¶Ad tertiū dr̄m q̄ nō semp iactantia importat mendacium pernicios. ḡ solū qñ est contra charitatē dei aut ꝓximi aut fm se aut fm suaz cām. q̄ aūt aliquis se iactet quasi ex boīo delectans. ē quoddaz vanū vt ꝓbus dicit. vñ reducit ad mendacium iocosum. nisi forte hoc vnime dilectionis ꝓferret vt ꝓpter hoc dei ꝓcepta contemneret. sic em esset ꝓra charitatē dei in quo sola mō nostra debet ḥescere sicut in vltimo fine. vñ aūt ad mendacium officiosum ꝓtinere cū aliq̄s ad hoc se iactat vt gḥam vel lucrū acq̄rat dr̄mō hoc sit sine damno aliorū. qz hoc tam ꝓtineret ad mēdacium pernicios. ¶Questio xxiij.

Deinde considerādū

Deest de ironia. Circa quā q̄runtur duo. Primo vtr ironia sit pctm. Secūdo de comparatione eius ad iactantiam.

Ad primū sic procedit

Videt q̄ ironia ꝓ quā aliq̄s de se fingit minora nō sit pctm. Nullū em pctm ꝓcedit ex debita cōformatōe ex q̄ ꝓcedit q̄ aliq̄s de se minora dicat. fm illud Prouer. xxx. Vilio quā locut' ē vt cū quo ē. et q̄ deo secū morante conforme sit. Humilissimus fuit vtiq̄. et Amos. vij.

Sdit amoo non sum ypha. ergo ironia p quā aliquis minora de se dicit nō ē peccatū. ¶ Pre. Greg. dicit in epla ad augustinū anglor ēpm Bonarum mentiū est suas ibi culpas dinoscere vbi culpa non ē. ℔ oīe peccatū repugnat bo uitati mentis. ergo ironia nō est pcm̄. ¶ Pre. Fugere supbiam non ē pcm̄. ℔ aliqui minora de seipsis dicāt fugientes iumidā vt pbus dicit in.iij. ethico. ergo ironia nō est pcm̄. ¶ Ex cōtra ē quod Aug. dicit in li. de verbis apli. Cum humiliatus cā mentiri. si nō erat peccator ante ℔ mentiretur mentiendo efficietis. ¶ Ad. dōm q̄ aliq̄ minora de se dicāt pōt cōtingere duplicit. Uno mō salua veritate eō. s. minora ℔ sunt in seipsis reticent. q̄dam bo minora vere gūt̄ de se proferūt q̄ in se esse recognoscunt et sic minora de se dicere nō pertinet ad ironiam nec est peccatū. Fm gradū suū nisi p aliquē ei⁹ cūstantie corruptionē. Alio mō aliq̄s dicit minora a veritate declinīe. puta cū asserit de se ali quid vile qđ in se non recognoscit. aut cum ne gat de se aliqđ magnū q̄ in seipso ē et sic pertinet ad ironiā et est semp peccatū. ¶ Ad primū ergo dōm. q̄ duplex ē sapiētia et duplex est stultitia. Est. n. q̄dam sapientia fm deū q̄ humanā vel mūdanā stultitiā habet admixtam fm illud. 1. ad cor. iij. Sapiā inter vos sapiēs videtur esse in hoc seculo. stultus fiat vt sit sapiens. ¶ Alia vo est sapientia mūdana q̄ vt ibi dem subdit. stultitia ē apud deum. ille ergo qui a deo cōfortat confitet se esse stultissimū. Fm re putationē humanā. quia. s. humana cōtēnit q̄ bo mmā sapiam ḡrie. vnde et ibidem subdit. Et sapia dōm non ē mecū. et postea subdit et noui sanctor sciam. Vel pōt dici sapientia dōm q̄ humana rōne acq̄rit. sapia vo sanctor q̄ ex di uina inspiratione habet. Amoo aut̄ negauit se esse ypham origine. q. s. nō erat de genere pro phetar. Vñ et ibidem subdit. nec filius ypothete. ¶ Ad secūdū dōm. q̄ ad bonitatē mēbo pertinet vt bō ad iustitie pfectionē tendat. et ideo in culpam reputat nō solū si deficiat a cōmuni iustitia qō vere culpa ē. ℔ etiā si deficiat a iustitie p fectione qō q̄dq̄ culpa nō ē. nō aūt culpam vere qō p culpa nō recognoscit qō ad ironie mēdaciū pertinet. ¶ Ad tertiū dōm. q̄ bō nō dz mūdi pcm̄ facere vt aliud vitet. et iō nō dz mētiri q̄lē cūq; vt vitet supbiā. vñ aug. dicit sup Iob. Nō ita cauenda arrogātia vt veritas relinq̄t. et Greg. dicit q̄ icaute sunt bestie q̄ se mēndo illudāt.

Ad secundū sic proce

dit. Pē q̄ ironia nō sit min⁹ pcm̄ ℔ iactantia. Peruēit. n. ē pcm̄ inquantū declinat a veritate ℔ equalitas ē q̄dam. ℔ ab equalitate nō magis declinat q̄ excedit ℔ q̄ diminuit. q̄ ironia nō est min⁹ pcm̄ ℔ iactātia. ¶ Pre. Fm pbum ironia q̄nq; iactātia est. iactātia aūt nō ē ironia. q̄ ironia non ē minus peccatum ℔ iactātia. ¶ Pre. Prouerbior. xxvj. Etiamdo submiserit voces suam ne credideris ei quoniam septem nequi tie sunt in corde illius. sed submittere vocem q̄ intret ad ironiam. q̄ in ea est multiplex nequi tia. ¶ Sz cō pbo dicit in. iij. ethic. q̄ irones et minus vtentes gratiosi fm mores videntur. ¶ Ad. dōm q̄ sicut dictū est. vnū mendaciū est grauius altero q̄nq; quidē ex materia de q̄ est. sicut mendaciū q̄ fit in doctrina religionis est grauissimū q̄nq; aut̄ ex merito ad peccandū. sicut mendaciū pniciosum est graue. ℔ officiosum vel iocosum. ironia aut̄ et iactātia circa idem mentiūtur vel dño vel q̄busq; exterio ribus signis. s. circa cōditionē psone. vñ q̄mō ad hoc equalia sunt. ℔ vt plurimū iactantia ex ma iori merito procedit. Ex appetitu lucri vel ho noris. ironia vo ex hoc q̄ fugit licet inordinate p aliquē alio grauis esse. et fm hoc pbus di cit q̄ iactantia ē grauius pcm̄ q̄ ironia. cōtin git tñ q̄nq; q̄ aliq̄s minora de se fingit ex aliquo alio motiuo. puta ad dolose decipiendū et tunc ironia ē grauior. ¶ Ad primū ē dōm q̄ ratio il la procedit de ironia et iactantia. fm q̄ mendacij grauitas cōsiderat ex seipso vel ex materia cui⁹ sic. n. dictū ē q̄ equalitatē dīt. ¶ Ad primū de cendū q̄ duplex ē excellentia. vna q̄dem in rē libus rebus. alia vo in spūalibus. cōtingit aut q̄nq; q̄ aliq̄s p verba exteriora vel signa pretē dit q̄dem defectus in exteriorib⁹ reb⁹. puta per aliquā vestē abiectā aut p aliqđ huiōi. et p hoc ipm mendit ostentare aliquā excellentia spūa lem. sicut dño de ḡhusāi dicit Matth. vj. q̄ exterminant facies suas vt appareant hoib⁹ ieiu nantes. vñ illi sūt incurrūt vicia ironie et iactan tie. fm nō diuersa. et ꝑpter hoc grauius peccāt. vñ et pbus dicit in. iij. ethico. q̄ et superbū dantia et valde defect⁹ iactantia ē. ꝑpter hoc et de aug. legit. q̄ nec⁹ vestes nimis pretiosas. nec⁹ nimis abiectas dē volebat. q̄ in vtroq; homines suos gllam q̄rūt. ¶ Ad tertiū dōm. q̄ sicut dī Eccl. xxj. Est q̄ se nequit humiliat et interiora eius ple na sunt dolo. et fm hoc Salomon loquitur de eo q̄ ex dolosa hūilitatem requirit vocem suā ℔ mittit.

Questio cxiij.

Deinde ꝓsiderādum

est de amicicia q̄ affabilitas dī. et de ei⁹ vicijs oppositis q̄ sunt adulatio et lingūa. Circa amicitiaz aūt seu affabilitatē q̄rūtur duo. Primo vtrum sit spēs virtus. Secundo vtrum sit pars iustitie.

Ad primū sic procedi

mur. Pē q̄ amicicia nō ē spēs virtus. Dicit em pbus in. viij. eth. q̄ amicicia ꝓtecta ē q̄ ē ꝑ vir tutem q̄libet aūt virtus ē amicicie cā. q̄ bonū ot bus ē amabile. vt dicit Dyo. iij. ca. de diuī. no. q̄ amicicia nō ē spēs virtus. ℔ q̄ō oēm virt.

¶ Preter. pbus dicit in. iij. ethi. de tali amico q̄ nō in amando vel etiā in vituperando recipit singu los vt oportet. ℔ q̄ aliq̄s signa amicicie osten dat ad eos quos nō amat vt ꝑueniat ad fallitio nem q̄ repugnat virtuti. q̄ huiōi amicicia nō est virtus. ¶ Pre. Virtus immediate cōstituit p ut sapiēs determinabit. sicut dī. q. eth. ℔ Eccle.

vij.dī. Cor sapiēnū vbi tristicia. et cor stultoū vbi letitia. vnde ad pmū pmet maxime a delectatōe sibi cauere. vt dī.q.erb. hec aūt amicicia p se quidē desiderat cōdelectare. pristare aūt reuerek vt pbuo dicit in.viij.erb. q amicicia nō ē bnū. ¶ Sz 3. Precepta legis pnēt de actibus bnīs. ℌ Eccl.iiij.dī. Congregatōe pauperū affabilē re facito. q affabilitas q hic amicicia ēt q dam spālis virtus. ¶ Rñ. dom q sicut dictum ē. cū bnū ordinet ad bonū. vbi occurrit p̄lia rō boni. ibi oportet esse spālem rōnē virtutis. bonū aūt in ordine cōsistit sicut supra dictū ē. oportet aūt bonem cōuenienter ad alios bones ordinari in cōi uersatione tam in factis q in dictis. vt. s. ad vnūquēq; se habeat sm q decet. t ideo oportet esse q̄dam spālem bnitatem q hanc cōuenientiā ordinis obseruet. t hec vocat amicicia siue affabilitas. ¶ Ad.j. q. dō. q pbo in ii.erb. de duplici amicicia loqtur q̄rum vna cōsistit pncipaliter in affectu quo vn⁹ alīj deligit. t hec pōt cōsistere qūcūq; vntē. que aūt ad hanc amicitiā pnent supra de charitate dicta sunt. alia vo amicicia ponit q consistit in solis exteriorib⁹ dictis vel factis. q̄dem nō habet pfectam rōnē amicicie. ℌ q̄dam ex⁹ fictitie ingnantū aliq̄s decenter habet se ad illos cum q̄bus uersat. ¶ Ad.ij.dō. q omīs hō naturalr omī homī est amicus q̄dam generali amore. sicut etiā dī Eccl.xiij. q omēs simul diligit sibi similes. t hūc amorē repūtāt signa amicie q̄ q̄s exterī⁹ ostēdit in dictis vel factis. etiā extraneis vel ignotis vñ non ē ibi fictio. nō em ostēdit eis signa p fectē amicicie. qz nō eodē mō se habet familiarr ad extraneos sicut ad eos q̄ sunt sibi spāli amicicia iuncti. ¶ Ad.iij.dō. q cor sapiēnū dī esse vbi tristicia. nō q̄dem vt ipe primo tristicia inferat. dicit em apūs ad Ro.xiij. Si q̄ter cibū frat⁹ nr⁹ contristat tam non sm charitatē ambulas. ℌ vt cōtristantibus p̄solatōem ferat. Sm illud Eccl.vij. Non desis plorantibus in cōsolatione t cū lugētib⁹ ambula. cor aūt stultoū est vbi letitia. nō q̄dem vt ipsi alios letificēt. sed vt ipsi alios letitia pfruant. pinet q̄ ad sapiētem vt cōdelectatione afferat bis cū q̄bus cōuersat. nō q̄dem talem qua bnus cauet. ℌ honestā. Sm illud pō. Ecce q̄bonū t q̄iocūdū habitare fratres in vnū. q̄nq; em q̄ter aliq̄d bonus p̄ō vel q̄ter aliq̄d malū excludendū nō refugiet bnus hos cos q̄bus cōiuste cōtristatur vt pbo dicit i iij.erb. vñ t apūs dicit.ij.ad cor.vij. Si cōtristauī vos in epla. nō me pnitet. t postea. gaudeo nō qz pertimini etc. ℌ qz pertimini est ad pniam t cō bn⁹ q̄ sunt pnt ad peccandū nō debem⁹ bi latem vltiō odere ad cos delectandū. ne vide ant cor pctō cōsentire. t q̄dammō pcti audaciam ministrare. vñ dī Eccl.vij. filie nbi sunt. seruia corpore exr. t ideo non odeo bilarem faciem tuam ad illam.

Ad secundum sic pro-

cedit. Vī q bmōi amicicia non sit q̄ iusticie. ad iusticiā em pnet reddere debitū alteri. sed hoc nō pnet ad hanc virtutē. ℌ solū delectabiliter aliq̄s cōuiuere. ergo bmōi bnus nō ē pars iusticie. ¶ Pte. Sc̄m pbum in.iiij.erb. bmōi virtus cōsistit cū delectatione vel tristicia q̄ est in cōuictu. ℌ moderari maximas delectatōes pnet a drgantiam vt supra habitū ē. q hec vt⁹ ē magis po rpanite q̄ iusticie. ¶ Pte. Equalia in equalibus exhōre. ℌ iusticia est vt supra habitū ē. ℌ sicut pbum dicit in.viij.erb. hec bnus similit ad notos t ignotos t cōsuetos opat. hec ergo bnus nō est p̄ iusticie. ℌ magis ei frīatur. ¶ Sed cōtra. q Macrobius ponit amicitiā p̄z iusticie. ¶ Rñ. dō. q hec bnus ē p̄ iusticie inq̄n tum adūgit ei sicut p̄ncipali virtuti. cōuenit em cū iusticia in hoc q ad alterū ē sicut t iusticia. deficit aūt a rōne iusticie. qz nō habet plenū debiti rōnem. p̄t aliq̄s alteri obligari vel debito legali ad cuius solutōem lex cogit. vel etiā aliquo debito. pueniente ex aliq̄ beneficio suscepto ℌ solū attendit quoddā debitū honestatis q̄ magis ē ex pte ipius bnosi q̄ ex pte alteri⁹ vt. s. faciat alteri q̄ deceat eū facere. ¶ Ad.j. ergo dōm. q sicut supra dictū est. qz nō naturalē est animal sociale. debet ex quoddā debitū honestate veritatis manifestatōem aliis hoibus sine qua societas hoim durare nō posset. sicut autem non posset nō uiuere i societate sine veritate. ita nec sine delectatōne. qz sicut pbo dicit in.viij. etc. nullus pōt p diem morari cū tristi nec cū non delectabili. t ideo nō tenet ex q̄dam debito honestatis naturali vt alijs delectabiliē conuiuat. nisi p̄ter aliquā cām necesse sit aliq̄s alios vt liter cōtristare. ¶ Ad.ij. dom. q ad tpantis pertinet effrenare delectationes sensibiles. sed hec bnus cōsistit circa delectationes in cōiuctu que ex rōne puenit inquātū vnus ad alterū decenter se habet. t has delectatōes non oportet refrenare tanq̄ noxias. ¶ Ad.iij. dom. q verbū illud pbi nō ē intelligendū q aliq̄s eodē modo debeat colloq̄ t cōuenire notis et ignotis. qz vt ipse ibidē dicit. nō sibi conuenit p̄uersos t extraneos curare aut tristare. ℌ in hoc attendit similitudo q ad oēs os facere q̄ decet. ¶ Rō. cxv.

¶ Deinde cōsiderandū

est de vicio oppositio pdicte virtutis. Et primo de adulatōe. Sc̄o de litigio. Circa adulatōem q̄rūtur duo. P̄mo vtr adulatio sit pctm. Sc̄o vtr sit peccatū mortale.

Ad primū sic procedit

Vī q adulatio nō sit pctm. adulatio em consistit in quodā sermone laudis alteri exhibito i rentione placēdi. ℌ laudare aliquē non ē malū sm illud Proverb. vlt. Laudent eū filij eius t beatissimā predicauerūt. vir eius t laudauit eam. sibi t velle placere alijs non ē malū. Sm illud. j. ad Cor. x. Per omnia omnes placeo. ℌ adulatio nō ē pctm. ¶ Pte. Bonū malo est p̄ria. t sibi vtperitū laudi. ℌ virtuose malū nō ē pctm. q̄ ne q̄ laudare bonū q̄s vt ad adulatōem pnet ergo adulatio nō ē pctm. ¶ Pte. adulationi de

tractio cōueriat. vñ Grego. dicit q remedium cōtra adulationē ē detractio. Sciendū ē tñ q ne immoderat laudibus eleuemur plerūq nostri rectoris moderamine detractionib⁹ lacerari pmittimur. vt q̄si vox laudantis elanet. tangua detrahentis humiliet. ℣ detractio ē malum. vt supra habitū ē. ergo adulatio ē bonū. ¶Sed ℣ est qđ sup illud Ezech. xiij. Tc q cōsuunt puluillos sub omi cubito manꝰ. dicit glo. id ē fumē adulationem. ergo adulatio ē pctm. ¶Rñ. dōm sicut supra dictū ē. q amicicia pdicta vel affabilitas t si principaliter delectare intēdat ea q̄dm cōuenit. eñ vbi necesse ē pter alterū qđ bonū cedēdū vel malū virandas nō verecundet contristare. Sī ergo aliqs in omibus velit ad delectationem alteri loq. excedit modū t delectādo. t ideo peccat per excessum. t siquidem hoc faciat sola uoentione delectandi vocat placidꝰ Fm pbm. si aūt faciat hoc intentione alicuius lucri consequēdi vocatur blandiꝰ siue adulatoꝛ. cōueniēs tñ nomē adulationis attribui solet oibꝰ. q supra debitū modū virtutis volūt aliqs verbis vel factis delectare in cōmuni conuersatione. ¶Ad primū ergo dōm. q laudare aliquez conuenit t bñ et male. puta. s. debite circūstātie vel seruant. vel pretermittunt. si eñ aliqs aliquē velit delectare laudando vt ex hoc eū consolet ne in tribulationibus deficiat vel eñ vt in bono pficere studeat aliqs debitis circūstātijs obseruatis. pinebit hoc ad pdictam ptē amicicie. pinet aūt ad adulationē siqs velit aliquē laudare in ḡbus non est laudandus. qz forte mala sunt. Fm illud. Laudatur peccatoꝛ i desiderijs anime sue. vel qz non sunt certa Fm illud Eccl. xxvij. Ante sermonē nō laudes virū. t iterum Eccl. xj. Non laudes virū in specie sua. vt eñ si minere possit ne humana laude ad mane gloriam. pnocet. vñ di Eccl. xj. ante mortē ne laudeo hominē siue eñ velle placere hoibus propter charitatē nutriendā. t vt in eis homo spūaliter pficere possit laudabile ē. q aūt aliqs velit placere hominibus ꝑter inanē gloriam vel propter lucrū vel eñ in malo hoc esset peccamū. Fm illud ps. Deus dissipauit ossa eoꝝ q hominibus placent. t apūs dicit ad Gala. j. Si adhuc hominibus placerē ḡphi seruus non essem. ¶Ad secūdū dōm. q eñ vitupare malus si nō admittendi debite circūstātie ē vitiosum. t sī militer laudare bonū. ¶Ad tertiū dōm. q nihil phibet duo vicia esse contraria. t ideo licet detractio ē malū. ita adulatio q̄ contrariat ei ḡtūi ad ea que dicūtur. nō aūt directe ḡtum ad finē q̄ adulatoꝛ ḡtit delectatiōem eius cui adulat. detractoꝛ aūt nō ḡtit eꝰ cōtristationem cui aliqs occulte detrahat. ℣ magis ḡtit eius infamiam

Ad secundum sic pro

cedit. ℣ q adulatio sit pctm mortale. qz Fm aug. in enchiridion. malus ℣ qz nocet. ℣ adulatio maxime nocet Fm illud ps. Os laudantis peccatoꝛis in desiderijs aie sue. et iniquus benedicet. exacerbauit dñm pctō. t ideo Piero. di cit q nihil ē qđ tam facile cōtūpat mētes hominū q̄ adulatio. t sup illud ps. Conuertātur statim erubescentes. dicit glo. Plus nocet lingua adulatoria q̄ gladius p̄cemptoꝛius. ℣ adulatio ē grauissimū pctm. ¶Dic. Quilibet ꝓxia aliqs nocet. nō tñ nocet sibi q̄ alijs. vñ ps. Gladius eoꝝ intret in corda ipoꝝ. ℣ ille q alteri adulat inducit eū ad peccandū mortaliter. vñ sup illud ps. Oleū peccatoris nō ipinguet caput meū. dicit glo. Falsa laus adulatoris mētes a rigore veritatis euellit ad nocta. ℣ misi magis adulatoꝛ in se mortaliter peccat ¶Dic. In decretis scribit dist. xlij. Clericus q adulationibus t petitionibus vacare deprehenditur degradet officio. ℣ talis pena nō infligit nisi p pctō mortali. ℣ adulatio ē pctm mortale. ¶Sz cōtra ē. q aug. in sermone de purgatorio. inter pctā mūdana numerat. sīc eniḡ maioꝛ pēe aut ex uolūtate aut ex necessitate adulari voluerit. ¶℣. dōm q sicut supra dictū ē pctm mortale ē qđ charitati ꝓximi qđ aūt nō ꝓximi sīc ē charitati implet. Duo rōne ipi⁹ in uerie. puta cū aliqs laudat alicꝰ pctm. hoc eñ ꝓximi dilectioni dei ℣ eius inflictiā bō loquitur. t ℣ dilectiōi ꝓximi qđ in pctō ducet. vñ est pctm mortale Fm illō Esa. v. Vę q̄ dicitis malū bonū. Alio mō rōne intentionis. puta cū ℣ aliqs adulat ad ℣ q fraudulenter ei nocetur vel corrupt vel spūalit. t ℣ eñ est pctm mortale. t de ℣ dr̄ quer. xxvij. ¶Mētiones sunt vulnera diligēt q̄ fraudulēta oditā. oscula. terēō mō p occasionē sīc eius laus adulatoris sit alteri occasio peccādi t ꝑter adulatoris intentionem. t in ℣ psiderare oport⁹ vtr sit occasio data vel accepta. t ḡtio rnonꝝ sīc ꝛ̄ndetur. sīc ꝑ patere ex dictis q supra de scādalo dicta fuē. si aūt aliqs ex sola amicicia delectādi aliquē vt det ad cuiusdā aliqđ malū. vt ꝑdā aliqđ in necessarie alicui⁹ adulat⁹ fuerit nō ē ℣ charitatē. vñ nō ē peccū mortale q̄ venīale. ¶Ad. j. q̄ ℣. q amicicia ille sequit de adulatore q̄ laudat pctm alicuius tale eñ adulatio dr̄ pl⁹ nocere q̄ gladius p̄cemptoꝛ q̄z portionē bonis nocet. s. in spūalib⁹. nō eñ nocet ita efficaciter q̄ gladius p̄cemptoꝛ occidit effectiue q̄si sufficiēs cā mortis. nulli⁹ ē ꝑ se alteri sufficiēs cā peccandi vt ex supra dictis patet. ¶Ad. ij. dō q rō illa. procedit de eo qui adulatur intentione docendi. ille. n. pl⁹ nocet sibi q̄ alijs q̄ sibi nocet tanq̄ sufficiēs causa peccādi. aliqs autem occasionaliter em. ¶Ad tertiū dicendū q̄ auctoritas illa loquit̄ de eo qui prodītorie alteri adulatur vt eum decipiat.

¶Questio. cxvj.

Deinde considerādū

D e liugio. t circa hoc ḡtūi duo. Primo vtrū opponat virtuti amicicie. Secūdo de cōparatione eius ad adulationem.

Ad primū sic procedit

℣ q liugiū nō opponat virtuti amicicie vel affabilitati. Lingua. n. ad concordiam pertinere

vidēt sicut ⁊ concordia. ℌ discordia opponit charitati sicut dictū ē. ℌ ⁊ litigiū. ¶ Pro. Proverb. xxvj. dr. Hō iracundus incendit lites. ℌ iracundia opponitur mansuetudini. ℌ ⁊ hoc siue litigium. ¶ Pro. Jaco. iiij. dr. Ubi bella ⁊ lites in vobis, nonne ex cōcupiscētijs vris q̄ militāt in membris vris. ℌ sed concupiscis vt opponit tranquic. ℌ vt ⁊ litigiū nō opponat amicicie. ℌ tranquic. ¶ Sed ꝫ ē q̄ pbo in iij. etb. litigium opponitur amicicie. ¶ Rñ. dom q̄ ꝓprie litigiū i verbis cōsistit. cū ℓ. vlt⁹ dñis alterī⁹ ꝺicu. Jn q̄ dē contradictione duo pñt attendi. Unū. n. contingit ꝺictis ꝓter psonā dictis cui ꝺicens cōsentire recusat ꝓter defectū amoris alios vnientis ⁊ hoc vt ad discordiā ptinere dictum ꝓbauit. Aliq̄s do ꝺictis ozit rōne psone quā aliq̄s cōtristare nō verek. ⁊ sic ē litigiū q̄s pōtra amicicie vel affabilitati opponit ad quā ptinet delectabiliter aliis cōuiuere. vñ pbo dicit in. iiij. etb. q̄ illi q̄ ad oia cōtrariant cū et⁹ q̄s ē contristare nec⁹ quoscūq; curantes. discoli et litigiosi vocant. ¶ Ad pmū ꝺ dom q̄ premio magis ꝓprie ptinet ad ꝺictionē discordie. litigium aūt ad ꝺictionē q̄ fit intentione cōtristādi. ¶ Ad se cūdū dom q̄ directa oppositio vicioꝝ ad virtutes nō attendit fm causas. cū contingat vnū vt cui ex diversis causis omni. ℌ attendit fm spēm actus. licꝫ aūt q̄nq; litigiū ex ira oriat. potest tn ex multis aliis causis oriri. vñ nō oportet q̄ directe opponat mansuetudini. ¶ Ad tertiū dēdū q̄ Jacob⁹ loquit̄ ibi de pcupia fm q̄ est generale pcm ex q̄ oia vicia oriunt̄. ꝓut dicit gl. ad Rō. vij. bona ē lex q̄ vū concupiam ꝓhibet omne malū prohibet.

Ad secūdum sic proce

dit. Vt q̄ litigiū nō sit minus pcm q̄ ira vel cū. ſ. placiditas vt adulatio. Quanto .n. aliq̄s pcm plus nocet tanto peius esse vr. ℌ adulatio plus nocet q̄ litigiū. dr. n. Eſa. iij. Populus meus q̄ beat te dicūt ipi te decipiunt ⁊ vīā gressuū tuoꝝ dissipant. ℌ adulatio ē grau⁹ pcm q̄ litigiū. ¶ Pro. ℌn adulatione vt esse q̄dam dolositas. q̄ aliud adulator dicit ore aliud hz in corde. litigiosus aūt caret dolo. q̄ manifeste ꝺicit. ille aūt q̄ cū dolo peccat turpior ē. vt pbo dicit in. vij. etb. ℌ grau⁹ pcm ē adulatio q̄ litigiū. ¶ Pro. Verecūdia ē timor de turpi vt patet q̄ pbm in. iiij. etb. ℌ magis verecūdat hō ex adulatore q̄ litigioso. ℌ litigiū ē min⁹ pcm q̄ adulatio. ¶ Sꝫ ℑ ē q̄s tamen aliq̄s pcm vi esse graue ultra q̄ntū spūali stanti magis repugnat. ℌ litigiū magis repugnare vr stanti spūali. vt etn. ℌ. ad Thim. iij. q̄ oportet epm nō litigiosum ee. ⁊. ij. ad Thimo. ij. Servū dei nō oportet litigare. ℌ litigium vr esse graue pcm q̄ adulatio. ¶ Rñ. dom q̄ in viroꝝ istoꝝ pcto ꝓ loq̄ possumus dupl⁹. Uno mō ꝓsiderādo spēm virtutis pcti. ⁊ fm hoc tanto aliq̄s vicū ē grau⁹ q̄nto magis repugnat opposite virtuti. virtus aūt amicicie principalius tēdit ad delectandū q̄ ad contristandū. ⁊ ideo litigiosus q̄ fugabūdat in cōtristando graue⁹ peccat q̄ placidus vel adulator q̄ fugabundat in delectādo. Illo mō pōt considerari fm exteriora mota. ⁊ fm ℌ q̄nq; adulatio ē grauior. puta q̄n intendit q̄ decepti⁹ nem indebitū bonoꝝ vel lucꝝ acq̄rere. q̄nq;no litigiū ē grau⁹. puta q̄n hō intendit vel veritatem impugnare vel pacem ⁊ cōtemptū adducere. ¶ Ad. j. ℌ dom q̄ sicut adulatori pōt nocere occulte decipiēdo. sta litigiosus pōt interdū nocere manifeste impugnādo. grauꝫ aūt ē ceteris paribꝰ manifestā alicui nocere q̄si q̄ violētā q̄ occulte. vñ rapina ē grau⁹ pcm q̄ furtū. vt supra dictū est. ¶ Ad. ij. dom q̄ ſ in actibus humanis illud ē grau⁹ q̄d est turpi⁹. decor enī bonū ē ex rōne. ⁊ ideo turpiora sunt pcā carnalia q̄bus caro dñat q̄ntū pcā spūalia sint graviora. quia ꝓcedūt ex maiori cōtemptu. similiter pcā q̄ fiūt ex dolo sunt turpiora. ingnūm videnk ex q̄dam infirmitate ꝓcedere ⁊ ex q̄dam falsitate rōnis. cū tñ pcā manifesta q̄nq; sint ex maiori cōtemptu. ⁊ ideo adulatio q̄si cum dolo existens vr esse turpior. ℌ litigium q̄si ex maiori cōtēptu ꝓcedens vr esse grau⁹. ¶ Ad. iij. dom q̄ sic dem ē verecūdia respicit turpitudinē pcī vñ nō sp magꝫ verecūdat hō de gravioꝝ pcō. sed de magis turpi peccato. ⁊ inde est q̄ magis ve recūdatur hō de adulatōne q̄ litigio. q̄nto litigiū sit gravius.

¶ Questio cxvij.

Deinde considerādū

est de liberalitate ⁊ vicijs oppositis. ſ. auaricia ⁊ ꝓdigalitate. Circa liberalitatē q̄rūt̄ sex. Primo vtr liberalitas sit vt⁹. Secundo q̄ sit mā et⁹. Tercio de actu ipi⁹. Quarto vtr magꝫ ad eā dare q̄ accipe ptineat. Quinto vtr liberalitas sit pa iustitie. Sexto de ꝓportione eius ad alias virtutes.

Ad primū sic procedit

Vt q̄ liberalitas nō sit virtus. Nulla .n. vt⁹ cōtrariat naturali inclinationi. Inclinatio aūt naturalis ē ad hoc vt aliq̄s pl⁹ sibi q̄ alijs ꝓpter. cui⁹ ꝺriū ptinet ad liberalē. qr vt pbo dicit i iij. etb. liberalis ē non respicere ad scipm ita q̄ sibi minora deligat. ℌ liberalitas nō est virtus Ité q̄ diuitie hō suā vitā iustificat. ⁊ ad felicitatē homine organice deseruiunt. vt dr in. j. etb. cū q̄ oia virtus ordinet ad felicitatē. vt q̄ liberalis hō ē virtuosus de quo pbm dicit in. iiij. etb. q̄ nō ē acceptiu⁹ pecūie nec⁹ cultō diuin⁹ q̄ emissa manu. ¶ Pro. Virtutes dñt cōnexionem adinuicem. ℌ liberalitas nō videt cōnecta aliq̄s virtutibus. multi etn sunt virtuosi qui nō possunt esse liberales quia non habent q̄ dent. multiq; liberaliter dant vel expendunt qui tamen alias sunt vitiosi. ℌ liberalitas nō ē virtus. ¶ Sed ℑ est q̄d Ambro. dicit in. j. de officijs. q̄ in euāgelio multas doctrinas accipimus iuste liberalitatis. sed in euangelio non docemur nisi ea que ad virtutem pertinent. ergo liberalitas ē virtus. ¶ Rñ. dom q̄ sicut augustin⁹ dicit in lib. de libe. arbi. bene vti bono quibus malis vti possumus ꝓprie

ad virtutē possum⁹ aūt dī ⁊ male vti non solū his q̄ intra nos sunt puta potentijs ⁊ passionibus ale. ℟ ⁊iā his q̄ extra nos sunt. s. rebus humanis. Circa quos liberalitas nobis ad sustentationem vite. ⁊ ideo cū dī vti his rebus pertineat ad liberalitatem. cōsequēs ē q̄ liberalitas circa hec sit. ¶Ad primū ergo dicendū q̄ sicut ambro. dicit in. j. de officijs. Est illa pecunia liberalitas vt primos semina rui nō despiciās si opere cognoscas. ¶Ad secūm dicendū q̄ ad liberalem nō pertinet sic diuitias emittere vt non sibi remaneāt vñ sustinēt ⁊ vñ virtutis opa exercēt ipsas ad felicitatē pertinēt. vñ ibidē dicit in. iij. ethico. q̄ liberalis curat ppter quos ⁊ quo modo bene quis libenter sufficere. ⁊ ambro. ibidē in. ij. de officijs. q̄ dño nō vult simul effundi opes ⁊ dispensari sui fonte vt pecuniosus bonos suos occidat ⁊ panit pauperes ex eo q̄ habuit vt nulla cura teneretur domestica. q̄ pertinet ad statū perfectōis spūalis vite. de qua infra dicet. ⁊ cū intendat⁹ q̄ hoc ipm q̄ ē sua liberaliter largiri inquātū est actus virtutis ad beatitudinē ordinat. ¶Ad. iij. dicendū q̄ sicut ibidē dicit in. iij. ethi. alii q̄ cōsumūt multas res in intemperantijs nō sunt liberales. ℟ p̄digi. ⁊ sūt quidā⁹ effundit ⁊ habet ppter quos alia peccā. vñ ⁊ ambr. dicit in. j. de officijs. Si adiuues eum qui possessionem alios eripere conat. nō ipse largitus. nec illa pfecta ē liberalitas si sacrante cā magis q̄ minime largiatur. ⁊ ideo illi q̄ caret aliquo virtutib⁹. licet in aliq̄ mala opa multa expēdāt non sunt liberales. nihil enī ꝓhibet aliq̄ multa in bonos vsus expendere. ⁊ habitū liberalitatis nō hēre sicut ⁊ alias virtutū opa faciāt bonis aūq̄ habeant virtutes habeant. licet nō eodē mō q̄ dictū est. Illi enī nihil ꝓhibet aliq̄s ⁊ruoso licet sint pauperes esse liberales. vñ ibidē dicit in. iij. ethi. Scīm substantiā. s. facultatē diuitiarū liberalitas dī. nō eā consistit in multitudine datorū ⁊ in damno habentis. Et ambro dicit in. j. de offi. q̄ effectus nostrum collationē aut pauperem facit ⁊ petis rebus impotē.

Ad secundum sic ꝓcedit.

℣ q̄ liberalitas nō sit circa pecunias. Dicit. n. ⁊ro moral⁹ ē circa operōes vt passiones esse aūt circa operationes ē ꝓpria iusticie. vt dē in v. etb. q̄ cū liberalitas sit pt⁹ moral⁹ vt q̄ sit circa passiones ⁊ nō circa pecunias. ¶Pre. Ad liberalē pertinet q̄libet diuitias vsus. ℟ diuitie naturales sunt veriores q̄ diuitie artificiales q̄ in pecunia cōsistūt. vt ps p̄ ꝓbm i. j. pol. q̄ liberalitas nō ē p̄cipue circa pecunias. ¶Pre. Diuersitas vsuū diuersē sunt materie. q̄ habentes diuersitatem fm obiecta. ℟ ea exteriora sunt materie iusticie distributiue ⁊ ꝓmutatiue. q̄ nō sunt materie liberalitat⁹. ¶Sed ē q̄ pbo dicit in. iij. ethico. q̄ liberalitas vt esse medietas q̄dam circa pecunias. ¶℟. dom q̄ fm ꝓbm in iij. ethico. ad liberalē pertinet emissiua esse. vñ ⁊ alio nomine liberalitas largitas nominat. q̄ q̄ largū est non ē retentiū ℟ ē emissiuus ⁊ ad hoc idem pertinere dicē ⁊iā nomē liberalitatis cū. n. aliq̄s a se emittit quodammō illud a sua custodia ⁊ potestate liberat ⁊ aim suū ab eo affectū liberum esse ostendit. ea ro q̄ emittenda sunt ab vno homine in aliū. sunt bona possessa q̄ nomine pecunie signātur. ⁊ ideo ꝓpria materia liberalitatis ē pecunia. ¶Ad primū ergo dicendū q̄ sicut dictū est liberalitas nō attendit in quātitate dati ℟ in affectu animo affectus aūt animi disponit fm passiones amoris ⁊ concupiscentie. ⁊ p cōsequēs delectatiōis iusticie. ⁊ ad ea q̄ dantur. ⁊ ideo immediata materia liberalitatis sunt interiores passiones. ℟ pecunia exterior est obiectū ipsas passionū. ¶Ad. ij. dicendū q̄ sicut aug. dicit in li. de doc. xp̄ī. omnes quēcūq̄ homines in terra habēt ⁊ oīa quecūq̄ sunt dñi pecunia vocāt. q̄ animo q̄ habendāt. in pecoribus habendāt. ⁊ ꝓbm dicit in. iij. ethi. q̄ pecunia oīa dicun⁹ quorum dignitas numismate mensurat. ¶Ad tertiū dicendū q̄ iusticia cōstituit equalitatē in istis exterioribus rebus. nō aūt ad eā ꝓprie pertinet moderari interiores passiones. vñ aliter pecunia ē materia liberalitatis. ⁊ aliter iusticie.

Ad tertiū sic ꝓcedit.

℣ q̄ vti pecūia nō sit actus liberalitat⁹. Diuersar. n. vtentiū diuersi sunt actus. ℟ vti pecūia pertinet aliis vtentibus sicut iusticie ⁊ magnificētie. nō q̄ ē ꝓpr⁹ actus liberalitat⁹. ¶Pre. ad liberalitatē nō solū pertinet dare ℟ etiā accipere ⁊ custodire. ℟ acceptio ⁊ custodia nō videt ad vtiū pecunie pertinē. ℟ inconuenienter dī ꝓpr⁹ actus liberalitatis vsus pecūie. ¶Pre. Vsus pecūie nō solū cōsistit in ꝺ q̄ pecunia det. ℟ in ꝺ q̄ expēdat. ℟ expendere pecuniam refert ad ipm expendentē. ⁊ sic nō vt esse actus liberalitatis dicit. n. Gene. in. v. de benificijs. Nō ē liberalis alijs ex ꝺ q̄ sibi donat ℟ nō ꝓhibet vsus pecunie pertinere ad liberalitatē ¶Sed ē q̄d pbo dicit i. iij. ethi. Quoq̄ opelle vtit q̄ bz circa singula virtutem. ℟ diuitijs videtur opelle q̄ bz circa pecunias dicē. ille aūt est liberalis. q̄ bon⁹ vsus pecunie ē actus liberalitatis. ¶℟. dom q̄ spēs actus sumit ex obiecto vt supra habitū ē. obiectū aūt siue materia liberalitat⁹ ē pecūia ⁊ dicēdū pecūia mēsurari pt vt dictū ē. ⁊ q̄ ꝺbz ꝺt⁹ pertinenter se bz ad suū obiectū. cōsequēs ē vt cū liberalitas sit ꝺna. actus eius sit ꝓportionatus pecunie. pecūia autem cadit sub rōne bonorum vtilium. quia omnia exteriora bona ad vsum hominis sunt ordinata. ⁊ ideo actus ꝓprius liberalitatis est pecunia vel diuitijs vti. ¶Ad primum ergo dicendum q̄ ad liberalitatē pertinet benevoli diuitijs impēdi hmōi. eo q̄ emittie sunt ꝓpria materia liberalitatis

tio.ad iusticiā aūt ptinet vel diuinū fm rōnem debiti.puta.f.res exteriores debet alteri. ad magnificentiā aūt ptinet vel diuinū fm quandam specialē rōnem.i.fm q assumūtur in aliquod opus magni expletionē.vnde t magnificētia quodammō se habet ex additione ad liberalitatem.vt infra dicet. ¶Ad secūdum dōm q ad virtuosum ptinet nō solū ꝓmereri vel sua materia vel instrumēto.ꝫ etiā ꝓparare t cōseruare ad ydoneū vsum. ¶Ad tertiū dōm q sicut dictū est ꝙntū materia liberalitatis sunt interiores passiones. fm quas dō afficit circa pecuniā.t ideo ad liberalitatem ptinet ꝓcipue vt dō ꝙt inordinata affectio nem ad pecuniā non ꝓhibeat a quocūq debito vsu eius. Est aūt duplex vsus pecunie. Vn⁹ ad seipm q videt ad sumptus vel expensas ꝓficere. Alius aūt quo quis vtit ad aliquod.quod q ptinet ad dationes.t ꝺ ad liberalitatez ptinet vt nec ꝓcet immoderatū amorez pecunie aliqđ impediatur a cōueniēnbus expensis nec a cōuenientibus dationibus. vnū circa dationes t sumptus liberalitas cōsistit fm pbum in.iiij. ethi. pbū aūt Senece ē intelligendū de liberalitate fm q se hz ad dationes.nō eīs dē aliqđ liberalis ex hoc q sibi aliquid donat.

Ad quartū sic procedi

tur. Videt q ad liberalitatē nō maxime ptinet dare. Liberalitas em a ꝓdētia virtute sicut t q̄libet alia virtus moralis.ꝫ maxime videt ad prudentiā ptinere diuitias cōseruare.vñ t pbus dicit in.iiij.ethi.q illi q nō acq̄sierūt pecuniam ꝫ susceperūt acq̄sitā ab alijs.liberales ē expēdāt q sunt in egu indigentie.ꝫ vt ꝺ dare non maxime ptineat ad liberalez. ¶Pte. De hoc q aliquis maxime intēdit nullus tristat nec ꝺ eo cessat. ꝫ liberalis q̄ꝫ tristat de hoc q dedit nec etiā ꝛt oibus.vt dī in.iiij.ethi. q ad liberalem nō maxime ptinet dare. ¶Pte. Ad illud ꝛplendū qđ ꝺo maxime intendit hō vtit vsu q̄buscūq pōt. ꝫ liberalis nō ē ꝓmitu⁹ vt pbus dicit i iiij.eth. eā q hoc possz sibi ꝓpare facultatē aliqs dandi. ꝫ vt q maxime nō intendat ad dandū. ¶Pte. Magis hō obligat ad hoc q ꝓuideat sibi q̄ aliqs.ꝫ expendēdo aliqđ paucet sibi. dādo aūt paucet alijs.ꝫ ad liberalē magis ptinet expendere q̄ dare. ¶Sed ℈ ē qđ pbus dicit in iiij.eth.q liberalis ē superabundare in datione. ¶Ad dōm.q ꝙntū ē liberalis vti pecunia. vsus aūt pecunie ē in emissione ipsius.nā acq̄sito pecunie magis afficitur generationi q̄ vsui.custodia ꝺo pecunie inquātū ordinat ad facultates vtendi afficitur habitui.emissio aūt alicui⁹ rei ꝙnto fit ad aliqđ cessanti⁹ tanto a maiori virtute ꝓcedit.sicut ꝓz in his q̄ ꝓtinent.t ideo ex ratione virtute ꝓcedit q aliqs emittat pecuniam dando eā alijs.ꝫ expendēdo eā circa seipm. ꝓ

prijs ē aūt virtutis vt ꝺ se ferre tendat in id qđ perfectius ē.nā virt⁹ est ꝓfectio q̄dam.vt dī in.viij. phisico.t ideo liberalis maxime laudat ex datione. ¶Ad.j.ꝫ dōm.q ad prudētiā ptinet custodire pecuniā ne furripiat aut manifeste expendat.ꝫ vtilit eā expendere nō ē minoris prudētie q̄ꝫ vtilit eam cōseruare. ꝫ maioris. qi plura sunt attendēda circa vsum pecunie q̄ assit amori q̄ circa cōseruandam q̄ assit dari. q autem illi q̄ susceperūt pecuniam ab alijs adhibeāt liberalitēr expēdant quasi exūeo inopie inexperti si ꝓpter solā hanc inexperientiam liberaliter expenderēt nō ꝺberent virtutē liberalitatis. ꝫ q̄ꝫ bonū inexpertia se habet solū sicut collū impedimētū liberalitatis. ita etiā q ꝓmptius liberaliter agunt.timore eīs inopie est ei⁹ exercitia ꝓcedens impedit q̄ꝫ eos q acq̄sierunt pecuniam ne eā consumāt liberaliter agendo.t silr timor q eam amāt tanq̄ ꝙntū effectū vt pbus dicit in.iiij.ethi. ¶Ad secūdū dōm q sicut dictum ē. ad liberalitatē ptinet cōuenienter vti pecunia t ꝓ conseqno cōuenienter dare qđ ē qđā pecunie vsus.q̄libet aūt virtus tristat de cōtrario sui actus t vitet impedimēta.ei aūt qđ est conuenienter dare duo opponūtur.f.non dare quod conuenienter est dandum t dare aliquid inconuenienter.vnde de vtroq tristatur liberalis.sed de primo magis .quia plus opponit ꝓprio actui.t ideo non dat omnibus.impedirēt eīs actus eius si quibuslibet daret. non em haberet vnde aliqs daret quibus dare conuenit.

¶Ad tertiū dicendū q dare t accipere hāt se sicut agere t pati. non est autem idem principium agendi t patiendi vnde quia liberalitas est principium dationis non ptinet ad liberalem vt sit promptus ad recipiendum.et multominus ad petendum. versus .Sī quis in hoc mundo vult multis gratus haberi. Det capiat querat plurima pauca nihil. Videtur autem ad dandum aliqua fm conuenientiam liberalitatis. scilicet fructus ꝓpriarum possessionuz quos solliciter procurat vt eis liberaliter vtatur. ¶Ad quartum dicendum q ad expēdendū in seipm natura inclinat.vnde hoc q pecuniam quis ꝓfundat in alios ptinet ꝓpie ad virtutem.

Ad quintū sic procedi

tur. Videtur q liberalitas non sit pars iusticie iusticia em respicit debitum. sed quanto est aliquid magis debitum tanto minus liberaliter datur.ergo liberalitas non est pars iusticie ꝫ ei repugnat. ¶Pte. iusticia est circa operationes. vt supra habitū est. sed liberalitas est ꝓcipue circa amorem t concupiscentiam pecuniarū q̄ sunt passiones ergo magis videtur liberalitas ad ꝙntū ptinere ꝫ ad iusticiam. ¶Pte. Ad liberalitatē ptinet ꝓcipue conuenienter dare vt dictum est. sed conuenienter dare pertinet ad beneficentiam t misericordiam q̄ pertinēt ad charitatem vt supra dictus est. ergo liberalitas magis ē pars charitatis q̄ꝫ iusticie. ¶Sed contra ē qđ Ambro. dicit in.j.de officijs. Iusticia

ad societatē generis hūani refert. Societatis est
rō uinculū in unū pteo iusticiā. i. beneficētiā
quā eādē liberalitatē aut benignitatē uocant. ꝙ
liberalitas ad iusticiam pinet. ¶ Ad. ñ. dōm ꝙ li
beralitas nō est species iusticie. qz iusticia exhi
bet alteri qō ē eius. ꝙ liberalitas exhibet id qō
suū ē. habet ñ qdā puenientiam cū iusticia in
duobus. primo qdem qz principaliter ē ad alterū
sicut et iusticia. secūdo qa ē circa res exteriores
sicut et iusticia. licet fm aliam rationem vt di
ctum est. et ideo liberalitas a qbusdaz ponit po
sticie sicut ei⁹ annexa et vt principali. ¶ Ad
primū ꝙ dōm ꝙ liberalitas et si nō attendat de
bitum legale qō attendit iusticia. attēdit tñ de
bitū qdam mortale qō attēdit ex quadā ipā
no decenna. nō ex hoc ꝙ sit alteri obligatus. vñ
minimū habet de rōe debiti. ¶ Ad secundū di
cendū ꝙ tristitia ē circa concupiscibilē corpalīū de
lectationū. concupie autē pecunie et delectatio
nō est corpalis. ꝙ magis animalis. vñ liberalitas
nō pertinet ꝓprie ad tpantā. ¶ Ad tertiū dōm
ꝙ datio bñficentie et misericordie pcedit ex eo
qō homo ē equaliē affectus circa eos cui dat. et
ideo talis datio pōtet ad charitatē sine ad amī
ciciam. ꝙ datio liberalitatē ꝓpenit ex eo ꝙ dās
est equaliē affectus circa pecuniā dō eā nō ꝓ
pficit neq; amat vñ etiā nō solū amicio ꝙ etiam
ignotis dat qñ oportet. vñ non pinet ad caritā
tem. ꝙ magis ad iusticiā. q̄ ē circa res exteriores.

Ad tertiū sic procedit

Vī ꝙ liberalitas sit maxima virtū. Ubi.n.
ētuo bonis est qdam similitudo diuine bonitatis.
ꝙ per liberalitatē hō maxime assimilat deo qui
dat oīb⁹ affluenter et nō imꝓperat vt dē Ja.
j. ꝙ liberalitas ē maxima virtū. ¶ Pre. Sedm
augu. in. vj. de trin. In bis q̄ nō male magna
sunt. ibē ē esse maius qō melius. ꝙ rō bonitatis
maxime vī ad liberalitatē pinere. qz bonū ꝓfusiuū
ē vt patet ꝙ Dyo. iiij. ca. de diui. no. vñ et
Ambro. dicit in. j. de officijs ꝙ iusticia censuras
tenet. liberalitas bonitatē. ꝙ liberalitas ē maxi
ma virtū. ¶ Pre. Homines honorant et amāt
ꝓpter virtutē. ꝙ Boe. dicit in ii. de consola.
Largitas maxime claros facit. et pbo dicit Tul.
ubi. q̄ inē virtuosos maxime liberales amāt. ꝙ
liberalitas ē maxima virtū. ¶ Sz ꝫ ē qs amb.
dicit in ii. de officijs q̄ iusticia excellit vī libe
ralitatē. ꝙ liberalitas ꝓtior pbus ē dicit in. j.
rhetoricoꝝ. q̄ fortes et iusti maxime honorātur
et post eos liberales. ¶ Ad. ñ. dōm ꝙ ḡlibꝫ⁹ ten
dit in aliqđ bonū. vñ ḡnus aliq̄s vīt⁹ in maī⁹ bo
nū tendit ratōe melioris ē. Liberalitas aūt tendit
in aliqđ bonū uupēt. uno mō primo et ꝑ se. alio
mō ex ꝑsti. primo quidē et ꝑ se tendit ad ordinā
dū ꝑsuā affectionē circa possessionē pecuniaꝝ
et usum. et sic fm hoc q̄ ꝓfertur liberalitati ꝑtra
ria ꝙ moderat ꝓcupitas et delectationes ꝓsertim
ea ꝙ ꝓtiū corp⁹. et fortitudo et iusticia ꝙ ordināt
qdammō in bonū cōe. vna qdem ipe pacis. alia
ipe belli et alīb⁹ ꝓficiūt virtutes ꝙ ordināt i bonū
diuinū. nam bonū diuinū ꝑminet cuilibet bo
no humano. et in bonis humanis bonus publi
cus ꝑminet bono ꝑticulari in ꝙbus bonus corpis
ꝑminet bono exteriorū rerū. Alio mō ordinat
liberalitas ad aliqđ bonū ex ꝑti. et fm ꝙ libe
ralitas ordinat in oia bona ꝑdicta. ex hoc ei q̄
bō nō est amatiuus pecunie scāt q̄ defacilitra
tur ea et ad seipm et ad utilitatem aliorū et ad ho
nore dei. et fm hoc bz qdā excellentiaz ex ꝙ
utilio ē ad multa. qz tñ multoties magis iudica
tur fm id qō primo et ꝑ se cōpetit ei q̄ fm id qō
ꝑuēt se habet. ideo dōm ē liberalitatem nō esse
maximā virtutē. ¶ Ad. j. ꝙ dōm ꝙ datio alterī
ꝑtinet ex eo ꝙ amāt boīem ꝙbus dat. nō autē ex
eo ꝙ afficiat ad ea ꝙ dat. et ideo magis vī pertī
nere ad caritatē q̄ ē maxima virtutū q̄ ad libera
litatē. ¶ Ad. ij. dōm ꝙ ḡlibet virtus ꝓcipiat rōs
boni ꝑtis ad emissionē ꝓpriī actⁱ. actⁱ aūt quā
rūdā aliaꝝ virtutū meliores sunt q̄s pecūia quā
emittit liberal. ¶ Ad. iij. dōm ꝙ libaleo magis
amant. nō qdem amicicia honestā q̄si sint melio
res. ꝙ amicicia vtil. qz sunt vilissimi in exterio
ribus bonis q̄ cōiter homines maxime cupiūt.
et etiā ꝓpē eādē cām clari redduī. ¶ Dō. cxviij.

Deinde considerādū

Dē de vicijs liberalitati oppositis. Et pri
mo de auaricia. secūdo de ꝓdigalitate
Circa primū quinq; queo. Prio vtr auaricia sit
pctūm. Secdo vtr sit spāle pctūm. Tertio cui vir
tuti opponat. Quarto vtr sit pctūm mortale. Quinto
vtr sit ḡuissimuz pctoꝝ. Sexto vtrū sit carnale
vel spuale pctūm. Septimo vtr sit vitiū capitale.
Octauo de filijs eius.

Ad primum sic proce-

Videtur ꝙ auaricia non sit peccatū. Dicitur
em auaricia quasi crio auiditas. qz. i. in appeti
tu pecunie cōsistit per quā omnia exteriora bo
na intelligi possunt. ꝙ appetere exteriora bona
non est peccatum naturaliter em̄ homo ea ap
petit. cum quia subiecta sunt homini naturali
ter. cum quia per ea vita hominis conseruat. vñ
de et substātia hominis dicuntur. ergo auaricia
non est peccatum. ¶ Pre. Omne peccatum aut
ē in deū aut in proximum aut in seipm vt supra
habitū ē. ꝙ auaricia nō ē ꝓpie pctūm in deū. non
em opponitur neq; religioni neq; virtutib⁹ theo
logicis. qb⁹ bō ordinat in deū. neq; etiā ē pctūm
in seipm. hoc em̄ ꝓpie pinet ad gulā et luxuriā
de qua apūs dicit. ꝙ ad Cor. vj. ꝙ fornicatur in
corpus suū peccat. similiē etiā nō videt esse pec
catū in ꝓximū. qz ꝑ hoc ꝙ hō retinet sua nulli
facit iniuriam. ergo auaricia nō est peccatum.
¶ Pre. Ea que naturaliter acquiruntur nō sunt
peccata. sed auaricia naturaliter cōsequitur sene
ctutem quasi et quemlibet defectum. vt pbo di
cit in. iij. ethicoꝝ. ergo auaricia non est pctūm.
¶ Sed contra est quod dicitur ad Hebre. xiij.
Sint mores sine auaricia contenti ꝑsentibus.
¶ Rñ. dicendū ꝙ in ꝙbuscūq; bonus cōsistit in
debita mēsura. necesse ē ꝙ ꝓcessum vel ꝑuē
nutionē illi⁹ mensure malū ꝓcedat. in oīb⁹

aūt q̄ sunt ꝓpter finem bonū consistit in q̄dā mensura. nam cāp sunt ad finem necesse est ꝯ mēsurari fini sicut medicīa sanitati. vt ꝓz p philosophū in.j. polit. bona aūt exteriora habēt rōnem vtilis ad finem sicut dictū est. vñ necesse ē q̄ bonū hominis circa ea consistat in quadā mēsura. dum.s. homo fm aliquā mēsuram ꝺ̄rie habere exteriores diuitias. que sunt necessarie ad vitam eius fm suam cōditionē. z ideo in excessu huius mensure consistit peccatū. dum.s. aliquis supra debitū modū vult eas acq̄rere vel retinere qō pertinet ad rōnem auaricie que diffinitur esse immoderatus amor habendi. vñ patet q̄ auaricia est peccatū. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ appetitus rex exterior est hominis naturalis vt eop que sunt ꝓpter finem. z ideo in tantū vicio caret inquantū continet sub regula sumpta ex rōne finis. auaricia aūt hanc regulā excedit. z ideo est peccatum. ¶ Ad secundū dicēdum q̄ auaricia potest importare immoderantiam circa res exteriores duplicit. Uno mō immediate ꝑtinēs ad acceptionē vel conservationē ipar. vt.s. homo plus debito mō eas acq̄rat vel conseruet. z fm hoc est directe peccatum in proximū. quia in exteriorib⁹ bonis nō potest vnus homo supabundare nisi alteri deficiat. q̄ bona temporalia nō possunt simul possideri a multis. Alio mō potest importare immoderantiā circa interiores affectiones quas quis ad diuitias habet. puta q̄ immoderate aliquis diuitias amet aut desideret aut delectet in eis. z sic auaricia ē peccatū hominis in seipm. q̄ per hoc deordinatur eius affectus licet non deordinetur corpus sicut p vicia carnalia. ex consequenti aūt est peccatū in deū sicut z oīa peccata mortalia inquantū hō ꝓpter bonū temporale conteñit eternū. ¶ Ad tertiū dicēdum q̄ inclinationes naturales sunt regulande fm rōnem q̄ principatum tenet in natura humana. z ideo q̄dō seruus ꝓpter nature defectū auxiliū exterioꝝ rex inq̄rant subsidia. sicut z oīno indigens ꝺ̄rie sue indigentie supplementū. nō tñ a peccō excusaretur si debitū rōnis mensurā circa diuitias excedāt

Ad secundū sic proceditur

Videt q̄ auaricia nō sit speciale peccatū. Dicit em̄ augu. in li. de libe. ar. q̄ auaricia q̄ grece philargiria dī non in solo argento vel in nūmis. sed in oībus rebus q̄ immoderate cupiūt intelligēda est. in oīni peccō est cupiditas immoderata alicuius rei q̄ peccm̄ est spreto bono incommutabili bonis ꝓmutabilib⁹ inhererе vt supra habitū est. q̄ auaricia est generale peccm̄. ¶ Preterea. fm Ysidō in li. etymol. auarus dī q̄s auidus erit ad pecuniā. vñ in greco auaricia philargiria nomiat. i. amor argenti. sed argentum q̄ qō pecunia significat. significant oia bona exteriora q̄ pecūia pōt nūmismate mēsurari vt supra habitū est. q̄ auaricia ꝑtinet i appetitu cuiuslibet exteriorū rerum. vñ esse generale peccm̄. ¶ Preterea. Supra illud ad Ro. vii. Nā concupiscentiam nesciebā nisi. dicit glo. Bona est lex q̄ vetat concupiscam. prohibet enim malum. prohibet. vt aūt lex specialiter prohibere concupiscentiā auaricie vt dicit Exod. xx. Non concupisces rem proximi tui. q̄ cupidia auaricie est de malo. z ita auaricia est generale peccm̄. ¶ Sed cōtra est q̄ ad Ro. i. auaricia cōnumerat inter alia specialia peccata vbi dicit. Repletos omni iniquitate. malicia fornicatione auaricia. etc. ¶ Hñ. dicendum q̄ peccata sortiuntur speciem fm obiectum vt supra habitum est. obiectum aut peccati est illud bonum in quo constituit inordinatus appetitus. et iō vbi ē spēs rō boni qō inordinate appetit. ibi ē spēs rō peccti. Alia aūt rō est boni vtilis z boni delectabilis. diuitie autem fm se hñt rōnem vtilis. ea cōsideratione quam rōne appetit inquantum in vsum boni cedunt. z iō spēs q̄dam peccm̄ est auaricia. Fm q̄ immoderatus est amor habendi possessiones q̄ nolle pecunie denegāri ex q̄ sumit auaricie nomē. vel q̄ vbi q̄dam fm primariā impōsitionem ad possessiones pertinere vt ꝺ̄rie sum⁹ totaliter dñi. ad multa alia derivat. sicut dī hō hñre sanitatē exteriē vestimentū z alia hmōi. vt ꝓz in pdicamētis. p pōs etiaz z nomē auaricie ampliatū est ad oēm immoderatū appetitū habendi quācūq; rē sicut ꝺ̄rie. dicit in q̄dā omel. q̄ auaricia ē nō solū pecunie. sed etiā scie z alterius cui supra debitū modū sibi imitari ambit. z fm hoc auaricia nō est spēs peccm̄ z b etiaz mō loquitur aug. de auaricia in auctoritatibus. vñ prosilio ad primū. ¶ Ad secm̄ dicendum q̄ oēs res exteriores q̄ veniūt in vsum hūane vite nolle pecunie intelligūt inquantū hñt rōes boni vtilis. sunt aūt q̄dā exteriora bona q̄ pōt aliqua pecunia cōsequi. sicut voluptates z honores z alia hmōi. q̄ hñt aliā rōnem appetibilitatis. z ideo illoꝝ appetitus nō ꝓprie dī auaricia. Fm q̄ est vitiū spēciale. ¶ Ad tertiū dicendum q̄ glo. illa loquitur de cōcupiscentia inordinata cuiuscūq; rei. pōt em̄ intelligi q̄ ꝓpter habitōem ꝓprie rei possessae prohibēt ꝺ̄rucē q̄ rex ꝓprie q̄ res possessas haberi possunt.

Ad tertium sic proceditur

Vide q̄ auaricia nō opponat liberalitati. q̄ sup illud Mat. v. Beati q̄ esu. z sitiunt iusti. Chrisostomus dicit q̄ duplex est iusticia. vna generalis z alia spēcialis cui opponit auaricia. z b idē pōt dici in. v. etb. q̄ auaricia nō opponit liberalitati. ¶ Prē. Peccm̄ auaricie in b cōsistit q̄ hō trāscendit mēsurā in rebus possessiis. Sed hmōi mēsura statuit q̄ iusticia q̄ auaricia directe opponit iusticie. e nō liberalitati. ¶ Prē. Liberalitas est virtus media inter duo vicia ꝺ̄ria vt patet p pōm in. ij. etic. etb. sed auaricia nō hz peccm̄ ꝺ̄rie z opposita vt patet p pōm in. v. etb. q̄ auaricia nō opponit liberalitati. ¶ Sed cōtra est q̄ sic dī Eccle. v. Auarus nō implebitur pecunia. z q̄ amat diuitias fructū nō capiet ex eis. Sed nō implere pecunia z immoderate eas amare ē ꝺ̄rie liberalitati q̄ in appetitu diuitiarum medium tenet. q̄ auaricia opponitur liberalitati. ¶ Hñ. dicendum q̄ auaricia ꝓprie importat immoderantiā quādam circa diuitias dicte. Uno mō immediate circa ipam acceptionem z ꝑseruationem diuitiarum hūanū. s. aliqs acq̄rit pecuniā vltra debitū alienando sarcipiendo vel retinendo. z sic opponit iusticie

t hoc nō accipit auaricia Ezechielis.xxij. vbi dr Principes eius in medio eius q̄si lupi rapientes p̄dam ad effundendū sanguinem. t auare ire ra sectāde. Alio mō ipoat inmoderantiā circa interiores affectiones animar. puta cum q̄s nimis amat vel desiderat diuitias aut nīs delectat in eis etiā si nolit rape alienā. t ꝟ mō auaricia opponit liberalitati q̄ moderat hmōi affectiones vt dictus est. t sic accipit auaricia.xj. ad Cor.ix. Preparēt repromissam benedictōz hanc paratā esse. t sic q̄si dicat dns. nō q̄si auariciam q̄p.f. vt soleant p dato t parato sit q̄ dr.

¶ Ad.j. dr̄s q̄ Chrysō. t pbs loquūt de auaricia pmo mō dicta auaricia aūt scdo mō dicta nōnat pbus illiberalitatē. ¶ Ad.ij. dr̄m q̄ iustitia pro pte statuit mensurā in accepcōib⁹ t cōseruatio nib⁹. diuinaz fm rōnem debiti legalis. vt.f. hō nō accipiat nec retineat alienū q̄ liberalitas cōstituit mensurā rōnis principaliter q̄dem in interioib⁹ affectōib⁹. t p cōsequns in exteriori acceptione t conseruatōe pecuniaz t emissione earum fm q̄ in exteriori affectōe p̄cedūt non obseruādo rōnem debiti legalis q̄ debiti moralis q̄ attendit fm regulā rōnis. ¶ Ad.iij. dicendū q̄ auaricia fm q̄ opponit iustitie nō hz vitium oppositū q̄ auarina cōsistit in plus habēdo q̄ debeat fm iusticiā. t huic opponit mūnus dare q̄ nō hz rōis culpe q̄ pone. q̄ auaricia fm q̄ opponit liberalitati hz vitiū p̄digalitat̄ oppositū

Ad quartuz sic proce

ditur. Videt q̄ auaricia sit p̄cm mortale. Nullus em est dign⁹ morte nisi p p̄cō mortali. q̄ p̄ter auaritiā boies digni sunt morte. cuz em apls ad Rom.j. pmiliset. repletos oi iniq̄tate. fornicatōe. auaricia ēt. subdit q̄ talia agūt digni sunt morte. q̄ auaricia est p̄cm mortale. ¶ Dic. Maximū in auaritia est q̄ aliēa inordinate retinetur sua. q̄ hoc videt esse p̄cm mortale. dicit em Basil⁹. Est panis famelici q̄ tu teneo. nudi tunica quā cōseruo. indigno argētum q̄ possideo. q̄ circa tot miseriaz. ēt exhibere valeo. q̄ iniuriari alteri est p̄cm mortale q̄ cōtrariat dilectōi p̄ximi. q̄ multo magis ois alia auaricia est p̄cm mortale. ¶ Dic. Nullus excecat spūali cecitate nisi p p̄cm mortale. q̄ ois aīam p̄uat lumine gre. q̄ fm Chrysō tenebranie est pecuniaz cupido. q̄ auaricia q̄ ē pecuniaz cupido est p̄cm mortale. ¶ Sed cōtra est q̄.j. ad cor.vij. sup illud. si cui edificauerit super ꝟ fundamentū rē. dicit glosa q̄ lignū. fenum t stipulā superedificat ille q̄ cogitat q̄ mundi sunt quo placeat mūdo q̄ pertinet ad p̄cm auaricie. ille aūt q̄ edificat lignū fenū stipulā nō peccat mortaliter q̄ venialiter. de eo em dr̄ q̄ salu⁹ erit sic q̄si q̄ igne. q̄ auaricia q̄dq̄ est veniale p̄cm. ¶ Rn. dr̄m q̄ sicut dictū est auaricia dupl̄ dr̄. Vnomō hz q̄ opponitur iustitie. t hoc mō ex genere suo est p̄cm mortale. sic em ad auariciam pertinet q̄ alien⁹ iuste accipiat vel retineat res alienas quod pertinet ad rapinā vel furtum que sunt p̄cta mortalia vt supra habitū est

contingit tamē in hoc genere auaricie aliquid esse p̄cm veniale p̄ter imp̄fectionē actus. sic supra dictū est cū de furto ageret. Alio mō p̄t accipi auaricia fm q̄ opponit liberalitati. t fm hoc importat inordinatā amorē diuitiaz. si ergo intantū amor diuitiaz crescat q̄ p̄ferat charitati. vt.f. p̄ter amorē diuitiaz aliq̄d nō vereatur facere cōtra amorē dei t p̄ximi sic auaricia erit p̄cm mortale. si aūt inordinatio amoris infra hoc sistat vt.f. homo q̄uis superflue diuitias amet. nō tñ p̄ferat eas amorē amori diuino. vt scz p̄ter diuitias nō velit aliq̄d facē cōtra deum t p̄xim. sic auaricia est p̄cm veniale. ¶ Ad.j. ergo dicendū. q̄ auaricia connumerat peccatis mortalib⁹ fm illā rōem q̄ est p̄cm mortale.

¶ Ad.ij. dr̄m q̄ Basil⁹ loq̄tur i illo casu i quo alicui tenet ex debito legali bona sua pauperib⁹ erogare. vel p̄ter periculū necessitatis vel etiā p̄ter superfluitatē habitoz. ¶ Ad.iij. dr̄m q̄ cupido diuitiaz obtenebrat animam p̄tis q̄ excludit lumē charitatis p̄ferendo amorem diuitiarum amori diuino.

Ad quintuz sic procedi

tur. Videt q̄ auaricia sit maximū p̄cōz. Dicitur em Ecc.x. Auaro nihil est sceleratius. t postea subdit. nihil est iniquius q̄ amare pecuniā. ꝟ em t animam suā venalē habet. t Basil⁹ dicit in.j. officio. Nihil est tam angusti animi q̄ntū amare pecuniā. q̄ hoc p̄tinet ad auariciā. q̄ auaricia est grauissimū p̄cōz. ¶ Pr. Cāo aliq̄s p̄cm est grauius quāto magis charitati cōtrariat. q̄ auaricia maxie cōtrariat charitati. dicit em aug⁹. in li.lxxxiij. questionū q̄ venenū charitatis est cupiditas. q̄ auaricia est maxim peccatū. ¶ Pr. Ad grauitatē peccati pertinet q̄ sit incurabilius. t p̄cm in spūm sancti dr̄ grauissimū q̄ est irremissibile. q̄ auaricia est p̄cm insanabile vt dicit pba in.iij. ethi. q̄ seneca⁹ t eius imitentia liberales facit. q̄ auaricia est grauissimū p̄cōz. ¶ Dic. apls in dicit ad ephes.v. q̄ auaricia est idolorū seruitus. q̄ idolatria cōputat inter grauissima p̄cta. q̄ t auaricia. ¶ Sed cōtra est q̄ adulterium est grauius p̄cm q̄ furtū vt dr̄ Prouer.vj. Furtū aūt p̄tinet ad auariciā. q̄ auaricia non est grauissimū p̄cōz. ¶ Rn. dr̄m. q̄ oēe p̄cm ex hoc ipso q̄ est malū cōsistit in quadā conuersione siue p̄uersione alicui⁹ boni. inquantum est voluntariū cōsistit in appetitu alicui⁹ boni Dupl̄ q̄ ordo p̄cōz pōt attēdi. Vnomō ex p̄te boni ad q̄ per p̄cm cōuertit vel corūpit. quod q̄nto maius est tanto p̄cm grauius est. t fm hoc p̄cm q̄ē cōtra deū est grauissimū p̄cm. t sub hoc est p̄cm q̄ē cōtra p̄sonā boiis. sub quo est p̄cm q̄ est cōtra res exteriores q̄ sunt ad vsū hominis deputate. q̄ videt ad auariciā pertinere. Aliomō pōt attēdi gradus p̄cōz ex parte boni cui inordinate subdit appetit⁹ humanus. q̄ tanto min⁹ē tāto p̄cm ē detestabil⁹. turpe est em subesse inferiori bono q̄ superiori. bonū aūt exteriores res ē infimū inē hūana bona. est em̄ min⁹ q̄ bonū corporis. q̄ etiā min⁹ est q̄ bonū aie. q̄ ei ex

cedit a bono diuino. & fm hoc pctm auaricie ꝙ apperit humanꝰ subiacit erga exteriora bona quodāmodo deformitatem maioꝛē. qr tñ corrumpit. vel priuatio boni formaliter sit in peccato. cōuersio aūt ad bonū cōmutabile materialiter magis est iudicāda grauius pcti ex pte bōi quod corrumpitur ꝙ ex parte boni cui subiicitur appetitus. et ideo dicendum ꝙ auaricia nō est simpliciter maxim pctoꝝ. ¶Ad. j. ꝙ dicendum ꝙ auctoritates ille loquūt de auaricia ex parte boni cui subdit appetitus. vñ & in ecclesiastico ꝓ rōne subdit ꝙ auarus suā animā bz venale. qr videlicet animam suā. i. vitā suā exponit periculo ꝓ pecunia. & ideo subdit. qm in vita sua proiecit. i. cōtēpsit intrinsecā vt. i. pecuniā lucrabatur. Tullius etiā addit. Dē angusti animi. vt. i. velit pecunie subiici. ¶Ad. ij. dōm ꝙ aug. ibi accipit cupiditatē generaliter cui⁹cūq; ꝓprietatis bōi nō fm ꝙ accipit spāliter ꝓ auaricia. cupiditas enim cuiuscūq; ꝓprietatis boni est vitiosa charitatis inquantū. i. bō spernit bonū diuinū ꝓpter bonū ꝓprietatis. ¶Ad. iij. dōm ꝙ alie due ibi inducte pertinent ad spūalem. & aliter auaricia. nam peccatū in spūalem est insanabile ex pte cōtemptus pene ꝙ bō pōnit vel misericordia vel infinitio diuina aut aliqđ bonū ꝓ q̄ bona pcta sanant. & iō tale insanabilitas pertinet ad maioꝛē grauitatē pcti. auaricia vero bz insanabilitatē ex pte defectus bonitatis inquantū. i. ꝙ pcedit bonitas naturalis. qr aliqđ est magis deficiēs eo magis indiget omnimodo exteriori rectore. & iō magis in auaricia labitur. vñ ꝓ talē insanabilitatē nō officit pctō cē graue. ꝙ q̄ssimō ꝓ hoc cē periculosū. ¶Ad. iij. dicendū ꝙ auaricia cōpat idolatrie ꝙ quādā similitudinē qua bz ad ispz. qr sicut idolatra subiicit se creature exteriori ita auarꝰ. iō tamē eodem mō. ꝙ idolatra qđē subiicit se creature exteriori vt exhibeat ei cultū diuinū. auarꝰ aūt subiicit se creature exteriori inordinate ea cōcupiscēdo ad vsum nō vt ad cultum. & iō nō oportet ꝙ auaricia bēat tantā grauitatē q̄nta bz idolatria.

Ad sextū sic procedit.

Videt ꝙ auaricia nō sit pctm spūale. Peccata em spūalia vident cē circa spūalia bona. sed materia auaricie sunt bona corpalia. i. exteriora diuitie. ꝙ auaricia nō est pctm spūale. ¶Preterea Pctm spūale ꝫ carnale videt ꝙ auaricia videatur cē pctm carnale. sēdm em corruptionē carnis vtz in semb⁹ q̄ ꝓpter nature carnalis defectum in auaricia incidūt. ꝙ auaricia nō est peccatum.

¶Pre. Pctm carnale ꝙ p qđ em corpus bono deordinat. fm illud apli. j. ad Cor. vi. Mali somni cat in corpꝰ suū peccat. ꝙ auaricia em corpalē bonum vexat. vñ & Chrysostomus. Mar. v. Cōpat auarū demoniaco ꝙ in corpe vexat. ꝙ auaricia non videtur cē pctm spūale. ¶Sꝫ sēdm Gregorium. xxxi. moraliū cōputat auariciā cū viciis spūalibus.

¶Ro. ii. dicendū ꝙ pcta ḥoꝛe in affectu consistunt. ocio aūt affectionem animi siue passionem terminant ad delectationes. & tristitias vt patet per philosophū in. ij. ethicoꝝ. delectationū aūt quedam sunt carnales. & quedam spūales. carnales quidem delectationes dicunt que in sensu carnis complent. sicut delectationes ciborum & venereoꝝ. delectationes vo spūales dicuntur ꝙ complent in sola aīme apprehensione. illa ergo pcta dicunt carnalia ꝙ perficiunt in delectatione istius carnalibus. illa vo dicuntur spūalia que perficiunt in spūalibus delectationibus absq; carnali delectatione. & huiusmodi est auaricia. delectat em auarus in hoc ꝙ desiderat se possessorem diuitiarū. & ideo auaricia est pctm spūale. ¶Ad. j. ꝙ dōm ꝙ auaricia circa corpale obiectū non ꝙrit delectationē corpalem. ꝙ solū animalē. ꝓpter hoc homo in hoc delectat ꝙ diuitias possideat. & ideo nō est pctm carnale. rōne tamen obiecti medii est inter pcta pure spūalia ꝙ quorū delectationem spūalem circa obiecta spūalia. sicut superbia est circa excellentiā & vana pure carnalia que querunt delectationem pure corpalē circa obiecta corpalia. ¶Ad. ij. dōm ꝙ mortuus respicit spem fm terminos ad quē. nō aūt fm terminus a quo. & ideo vitiū dr carnale ex hoc ꝙ tendit in delectationē carnales. nō aūt ex eo ꝙ procedat ex aliquo defectu carnis. ¶Ad. iij. dōm ꝙ chrysostomus cōpat auarū demoniaco. nō quoniam habeat in carne illud demoniacꝰ. ꝙ per oppositū. qr sicut demoniacus ille de quo legit Mar. v. se nudabat ita auarus se supfluis diuitiis onerat.

Ad septimū sic procedit

Videt ꝙ auaricia nō sit vitiū capitale. Auaricia em opponit liberalitati sicut medio & ꝓdigalitati sicut extremo. ꝙ necq; liberalitas est principalis virtus necq; ꝓdigalitas vitiū capitale. ergo etiā auaricia nō debet poni vitiū capitale.

¶Pre. Dictū supra dictū est illa dicūt cē vitia capitalia q̄ bñt principaleo fines ad quos ordinantur fines aliorū vitiorū. ꝙ hoc nō cōpetit auaricie ex quinto nō bñt rōnem finis. & magis rōne cuiꝰ qđ est ad finē. vt dr in. j. ethicoꝝ. ꝙ auaricia nō est vitiū capitale. ¶Pre. Gregoꝛ. dicit. xxxi. moraliū. ꝙ auaritia quoq; orit ex elatione quoq; ꝓ timoꝛem. dum em quidam deficere sibi ad sumptū necessaria estimant mentē ad auariciā relaxant. sunt alii qui dum posentioꝛes videri appetūt ad alienā rem ambitū succenduntur. ꝙ auaricia magis orit ab aliis vitiis q̄ ipa sit vitium capitale respectu aliorū. ¶Sꝫ cōtra est ꝙ Gregoꝛ. xxxi. moraliū ponit auariciā inter vitia capitalia.

¶Ho. ii. dēm. ꝙ sicut supra dictū est. vitia capitalia dr ex quo alia vitia oriunt fm rationes finis. qui cum sit multū appetibilis ꝓpter eius appetitum homo procedit ad multa facienda vt bona vel mala. finis aūt maxie appetibilis. est beatitudo vel felicitas que est vltimus finis humane vite vt supra habitū est. & ideo quanto aliquid magis participat conditionem felicitatis tanto magis est appetibile. est aūt vna de conditionibus felicitatis vt sit ꝓ se sufficiens. aliōquin nō quieret appetitum tanq; vltimus finis. q̄ per se sufficientiam maxie reperiemus diuitias vt bo⁹ dicit in. iij. de consolatōe. cui⁹rō est. qr sicut

pho dicit in .v. ethicoꝝ. denario vtimur ꝯ̄ fide falsoꝝ ad oia habēda. ⁊ dr Ecc̄. x. q̄ pecūie obediunt oia. ⁊ ꝺ auaricia q̄ cōsistit in appetitu pecunie est vitiū capitale. ¶ Ad j. ꝺ dr q̄ sic̄ ꝯ̄ficiāt fm rōem. vitiū aūt ꝓficit fm inclinationē appetitus sensitiui nō aūt ad idē genus principaliter respicit ratio ⁊ appetitus sensitiue. ⁊ iō nō oportet q̄ principale vitiū opponat principali virtuti. vī licet liberalitas nō sit principalis virtus q̄ nō respicit ad principale bonū rōis. auaricia ēt est principale vitiū. q̄ respicit ad pecunias q̄ habet quandā principalitatē inter bona sensibilia rōe iam dicta. ꝑdigalitas aūt nō ordinatur ad aliquē finē principaliter appetibilē. sed magis videt̄ pcedere ex defectu rōnis. Vñ ꝑbus dicit in .iij. ethi. q̄ ꝑdig⁹ magis dr van⁹ ꝙ malus. ¶ Ad ij. dr q̄ pecunia ordinat quidē ad alia finē inquantū ni vtilis est ad oia sensibilia acq̄renda cōmet quodāmō virtute oīa. ⁊ ideo habet quandā similitudinē felicitatis vt dictū est. ¶ Ad .iij. dr q̄ nihil ꝓhibet vitiū capitale in extrēū a q̄busdā aliis oriri vt dictum est. dum tamen ex eo alia vitia soleant plerunq; oriri.

Ad octauū sic procedit.

Videt̄ q̄ nō sint auaricie filie q̄ dicūtur secs ꝑdicio. fraus. fallacia. ꝑiuria. inclemendo. violentie. cōtra misericordiā obduratio. Auaricia em̄ opponit liberalitati vt dictū est. ꝑdicio autem fraus ⁊ fallacia opponūt prudētie. periuria religioni. inclemendo spei vt charitati q̄ ꝺfecit i amato. violētie opponunt iusticie. obduratio misericordie. q̄ hmōi vitia nō pmēt ad auariciam. ¶ Pr̄. Boetius dolus ⁊ fallacia ad idē pertinere vident. Sed ꝓmi decepiōs. q̄ nō ꝺnt oia enumerari tanq̄ diuerse filie auaricie. ¶ Pr̄ced. Isidorus ponit nouē filias. videlicet inhumanitatem. fraus. furtum. periuriū ⁊ impia lucri appetitus. falsa testimonia. violentia. inhumanitas. rapacitas. q̄ prima assignatio filiaꝝ fuit insufficiens. ¶ Pr̄. Pho in .iij. ethicoꝝ ponit multa genera vitioꝝ ꝓtinētia ad auariciā q̄uis nominat illiberalitatē videlicet parcos. tenaces. chumbles. illiberales. ogarōnes. ingratos. ⁊ de huiusmodi. falsa testimonia. violentia. inhumanitas. rapacitas. q̄ prima assignatio filiaꝝ fuit insufficiens. ¶ Pr̄. Ꝑ tyranni maxime violentias subditis inferunt. dicit autem pho ibidē q̄ tyrannos comitates desolatrices ⁊ ciuitatū predatores nō dicim⁹ illiberales. i. auaros. ergo violentia nō debet poni filia auaricie.

¶ Sed contra est q̄ Gregorius. xxxj. moral. assignat alias auaricie filias pluo enumeratas. ¶ Rn. dr q̄ filie auaricie dicunt vitia q̄ ex ipa oriūt ⁊ precipue fm appetitum finis. quia vero auaricia est superfluus amor habendi diuitias in quibus excedit. primo em̄ sapientiales in restringendo. ⁊ ex hac parte oritur ex auaricia obduratio contra misericordiam. quia. s. cor ex misericordia ditis non emollitur. vt de diuitis filio subtrahatur misericordia. scdo ad auariciā pertinet superabundare in accipiendo. ⁊ fm hoc auaricia potest considerari dupl̄r. Vnomō fm q̄ est i affectu. ⁊ sic ex auaricia oriūt inclemendo inquātū ingerit hominī solicitudinē ⁊ curas superfluas. auarus em̄ nō implebit pecunia. vt dr Eccles. v. Alio mō pōt cōsiderari in effectu. ⁊ sic in acq̄rendo alienā vitā q̄dā ꝺdem vī q̄ pertinet ad violentiā. q̄dā aūt dolo. q̄ ꝺdes si fiat i verbo fallacia erit quantū ad simplex verbum. periuriū aūt si addat confirmatio iuramēti. si aūt dolus cōmittat̄ in ope sic q̄dā ad rem erit fraus quantū aūt ad ꝑsonas erit ꝑdicio vt de Juda q̄ ex auaricia ꝑdidit xp̄m. ¶ Ad j. ꝺ dicendum q̄ nō oportet filias alicui⁹ ꝑti capitalis ad idem genus vitiū pertinere. q̄ ad finem vnius vitij possunt ordinari ertiā ptā alterius generis. aliūs ē em̄ ptis bñe filias ⁊ ptis bñe spēs. ¶ Ad .ij. dicendum q̄ illa tria distinguūt sicut dictum est.

¶ Ad .iij. dr q̄ illa nouē reducunt ad septem dicta nam mendacium ⁊ falsum testimoniū cōtinent sub fallacia. Falsum em̄ testimoniū ē quedam specificatio mēdacij. sicut ⁊ furtū ē quedā specificatio fraudis. vī sub fraude contineatur appetitus aūt impia lucri refert ad inclemendum. rapacitas aūt continet sub violētia cū sit spēs eius. inhumanitas aūt est idē q̄ obduratio ꝑa misericordiā. ¶ Ad .iij. dr q̄ illa q̄ pōit aristo. sunt illiberalitatis vel auaricie spēs magis q̄ filie. potest enim aliq̄s dici illiberalis vt auarus ex eo q̄ deficit in dando vt si ꝺdem parum detrocat parcus. si aūt nihil tenax. si cum magna difficultate detrocat cluimbillis q̄si cū mōm vendicet. q̄ de genio magnā vim fac. q̄dā aūt aliq̄s dr illiberalis vel auarus. q̄ excedit in accipiēdo. ⁊ hoc dupl̄r. vnomō q̄ turpit lucratur. vel vilia ⁊ seruilia opa exercēdo q̄ illiberale. vel operōe. vel q̄ de aliq̄bus vitiosis actibus lucratur. sicut de meretricio vel de aliq̄bus hmōi. vel q̄ lucratur de eo q̄d gratis oportet cōcedere. sicut vsurarij vel q̄ lucrat multa cū puo labore. Alio mō q̄ iniuste lucrat vel nimis vim inferendo. sicut latrones. vel mortuos spoliando. vel ab amicis auferendo. sicut alcatores.

Ad .v. dicendū q̄ sicut liberalitas ē circa mediocres pecunias. ita ⁊ illiberalitas vī tyranni q̄ magnas q̄ violentiā auferūt non dicuntur illiberales sed iniusti.

Questio. cxix.

Deinde cōsiderāduꝫ est de prodigalitate. ⁊ circa hoc q̄runtur tria. Primo vtrum prodigalitas auaricie opponatur. Scdo vtrum prodigalitas sit peccatum. Tertio vtrum sit grauius peccatum q̄ auaricia.

Ad primum sic procedit.

Videtur q̄ prodigalitas nō opponat auaricie. Opposita em̄ nō pōt simul esse in eodem sed aliqui simul sunt prodigi ⁊ illiberales. q̄ prodigalitas nō opponit simul auaricie. ¶ Pr̄. Opposita sunt circa idem. q̄ auaricia sit q̄ oppōitur liberalitati est circa pecunias quasdā ꝺbas

homo afficit ad pecuniā. ꝓdigalitas aūt nō vid̄et esse circa aliquas animę passiones. nō em afficitur circa pecunias nec circa aliqd aliū bonū huiusmodi. nō ergo ꝓdigalitas opponit auaricie

¶ Pōr. Pecūa principaliter recipit ipēm a fine vt supra habitū est. ꝙ ꝓdigalitas sp̄ videt̄ ordinari ad aliquē finē illicitū. ꝓter quē ipa bona expendat. ꝛ ꝓpter ꝓter voluptatem. vñ ꝛ iuxta xv. dr̄ de bono. ꝓdigo ꝙ dissipauit substantiā suam luxuriose viuēdo. ergo videtur q ꝓdigalitas magis opponat ꝛpantie ꝛ insensibilitati q̄ auaricie ꝛ liberalitati.

¶ Sed cōtra est q ꝑbus in .ij. ꝛ .iij. ethi. ponit ꝓdigalitatē oppositā liberalitati ꝛ illiberalitati quā nūc auariciam dicimus

¶ ℞. dicēdū q in moralib⁹ attendunt̄ oppositio vicioꝝ ad inuicem ꝛ ad virtutē. Fit em̄ ꝛpantia ꝛ defectū. differūt aūt auaricia ꝛ ꝓdigalitas fm̄ ꝛpantiā ꝛ defectū. diuersimode nā in affectōe diuitiaꝝ auarus ꝛpabundat plus debito eas diligendo. ꝓdig⁹ aūt deficit minus debito eas sollicitudinē gerēdo. circa exteriora vero ad ꝓdigalitatē pertinet excedere q̄dam in dando. deficere aūt in retinendo ꝛ acquirendo. ad auaritiā aūt pertinet ecōtrario deficere quidem in dādo. ꝛpabundare aūt in accipiendo ꝛ retinendo. vñ pr̄ q ꝓdigalitas auaricie opponit.

¶ Ad .j. ꝙ dēm q ꝓdigalitas attenditur circa possessiones peccatiue. non sic̄ ꝛperabundās in eis. ꝙ sicut deficiens.

¶ Ad .ij. dēm q nihil ꝓhibet eidē inesse opposita fm̄ diuersa. ab illo em̄ aliquid magis denominat. quod i est principaliter. sicut aūt in liberalitate q̄ medium tenet̄ ꝓpria est data ad quā accepta et retenta ordinant̄. ita etiā auaricia ꝛ ꝓdigalitas ꝓpie attendunt̄ fm̄ dationem. vnde ille qui ꝛpabūdat in dādo vocat̄ ꝓdig⁹. q̄ aūt deficit in dādo vocat̄ auarus. contingit autē q̄q̄ q aliq̄s deficit in dādo q̄ tñ non accedit in accipiendo vt ꝑbus dicit in .iij. ethi. fiēt etiā contingit q aliq̄s excedat in dādo. ꝛ ex hoc est ꝓdig⁹ ꝛ simul cū hoc excedat in accipiēdo vel ex q̄dā necessitate. q̄ vt ꝛpabundet in dādo. deficiāt ei ꝛpria bona. vñ cogit̄ indebite acq̄rē quod ꝓprie ad auaritiā. vel etiā ꝓter animi mordicationem. dum. s. nō vult ꝓter bonum. ꝛpā emēptio ꝛrare nō curat vñ ꝛ qualitercūq̄ accipiat. ꝛ sic non fm̄ idem est ꝓdigus ꝛ auarus.

¶ Ad .iij. dēndū q ꝓdigus nō ꝛpabūdat in dādo. sī ꝓpter voluptatem circa quā ex est intemperantia. ꝙ quādoq̄ q̄dam ex eo q̄ ꝛpaliter disponit vt omissionē nō curet q̄q̄ aūt ꝓter aliq̄d aliud vt frenatione tū ad intemperiā declinat. tum q̄ ex ꝙ sufficiat expēdunt in alios etiā rebus voluptuosis expendere nō verent ad quas magis inclinat concupiscentia carnis. unde etiā qui non delectantur in bonis virtutis querūt sibi corporales delectationes. ꝛ inde est q philosophus in .iij. ethi. dr̄, q multi prodigorum fiunt intemperati.

Ad secundū sic procedit

Videtur q ꝓdigalitas nō sit peccatum Dicit em̄ apls. .j. ad thimo. vi. ꝙ radix omnium malorum est cupiditas. ꝙ nō est radix ꝓdigalitas ꝙ ei opponit. ꝙ ꝓdigalitas non est peccatum.

¶ Pōr. Apls .j. ad thimo. vi. dicit. Diuitibus huius seculi ꝑcipe facile retribuere cōicare. ꝛ. ꝙ hoc maxie facit ꝓdigus. ꝙ ꝓdigalitas non est pecm̄.

¶ Pōr. Ad ꝓdigalitatē ꝑtinet ꝛpabūdare in dando ꝛ deficere in sollicitandine diuitiarū. ꝙ hoc maxie conuenit viro ꝑfecto implenti illud qđ ꝑbus dicit matth. vi. Nolite sollicite esse in crastinū. ꝛ Matth. xix. Vende ea ꝙ habes ꝛ da pauperibus. ꝙ ꝓdigalitas non est pecm̄.

¶ Sed cōtra est q filius ꝓdigus vocatur de sua ꝓdigalitate Luce. xv.

¶ ℞. dicēdū q sic dictum est. ꝓdigalitas opponit auaricie fm̄ oppositōs ꝛpabundātie ꝛ defectus. medium aūt virtutis q vtrūq; horū corrūpit. ex hoc aūt q aliq̄s vitiosum ꝛ pecm̄ q̄dō corrūpat bonū virtutis vñ relinq̄tur q ꝓdigalitas sit pecm̄.

¶ Ad .j. ergo dēm q illud verbū apls q̄dā exponunt non de cupiditate actuali. ꝙ de q̄dā habituali cupiditate que est concupiscētia fomitis ex qua ois peccata oriunt. Alii vero dicunt q loquit̄ de cupiditate generali respectu cuiuscūq; bōi. ꝛ sic manifestum est q ꝓdigalitas ex cupiditate oritur. ꝓdigus em̄ aliquod bonū ꝛpale cupit cōsequi inordinate vel placere aliq̄s vel falsē satisfacere sue voluntati in dādo. ꝙ si q̄s recte consideret apls loquitur ibi ad ꝛfam de cupiditate diuitiarū. nam ꝛpria ꝑmittebat. Qui volūt diuites fieri ꝛ. ꝛ sic dr̄ esse auaricia radix oīm malorū. nō q omnia mala sp̄ ex auaricia oriunt. ꝙ q nullum malum est q̄ nō inter dū oriat ex auaricia. vñ ꝛ ꝓdigalitas q̄q̄ ex auaricia nascit. sicut cū aliq̄s ꝓdigus multa consumit intendēs capere aliq̄s fauores aliquos a quibus diuitias accipiat.

¶ Ad .ij. dēndū q apls monet diuites vt facile tribuant ꝛ cōicent sua fm̄ q oportet. q̄s nō faciunt ꝓdigi. q vt ꝑbus dicit in .iij. ethi. bonitoneo corpore non sumi bone neq; boni q̄si neq; fm̄ q oportet. ꝙ quādoq; dant multa illis quos oporteret pauperes esse ꝓpter detractiones ꝛ adulationes⁹. bonis aūt nihil dant.

¶ Ad .iij. dēm q superexcessus ꝓdigalitatis non attenditur principaliter fm̄ quātitatē dati. sed magis inquātū excedit id q̄d fieri oportet. vñ quādoq; liberalis maiora dat ꝙ ꝓdigus si necessarium sit. Vnde ꝙ dēm est q illi q intemꝑe sequendi ꝛpem alia sua dant. ꝛ ab animo suo oīm remouendi sollicitudinē remouent non sunt ꝓdigi sed ꝑfecti liberales.

Ad tertiū sic procedit

Videtur q ꝓdigalitas sit grauis pecm̄ ꝙ auaricia. Per auariciā em̄ aliq̄s nocet ꝓprio cui bona sua nō cōicat. ꝙ ꝓdigalitates aūt q̄s sibi ipsi nocet. dicit enim philosophus in .iij. ethicorum q corruptio diuitiarum per quas homo viuit est quedam ipius esse perditio. grauius autem peccat qui sibi ipsi nocet. Sm̄ illud Ecclesiastici xiij. Qui sibi nec̄ est cui bonus erit. ergo ꝓdigalitas est grauius peccatum ꝙ auaricia.

¶ Pōr. Inordinatio que ꝓuenit cum aliqua conditione laudabili minus est vitiosa. sed in-

ordinatio quarticle q̃q; est cũ aliqua laudabili conditione vt pareat in illo q̃ nolunt sua exponere nec aliena accipe. ꝓdigalitatis aũt modi nullo ꝓtenit cũ conditione virtuosabili. vñ t ꝓdigalitatē attribuim⁹ itpaz̃ hoib⁹ et pbo dicit in .iiij. ethi. q̃ ꝓdigalitas est grauis⁹ pcuss q̃ auaricia. ¶ Dicẽ. Prudẽtia pcipua est inter morales virtutes vt supra habitum est. q̃ ꝓdigalitas magis oponit prudẽtie q̃ auaricie. dr cui possuer. xxj. C hebitur⁹ desiderabilis t oleũ in habitaculo iusti t imprudens hõ assipabit illud. et pbo dicit in .iiij. ethi. q̃ insipiẽtis est supabũdanter dare t nõ accipe. q̃ ꝓdigalitas est grauius pcuss q̃ auaricia. ¶ Sed contra est q̃ philosophus dicit in .iiij. ethi. q̃ ꝓdigus multũs videtur melior illiberali. ¶ Rñ. dr q̃ ꝓdigalitas fm se cõsiderata minꝰ pcuss est q̃ auaricia. t hoc triplici rõe. primo q̃dẽ quia auaricia magis differt a virtute opposita. magis em ad liberalem pertinet dare in q̃ supabũdat ꝓdigꝰ q̃ accipe vel retinere in q̃ supabũdat auarus. secundo q; ꝓdigus est multis vtilis quibus dat. auarus aũt nulli q̃ nec sibi⁹ vt dr in .iiij. ethi. tertio q; ꝓdigalitas est facile sanabilis. t per hoc q; declinat ad etatẽ senectutis que est contraria ꝓdigalitati. t p hoc q; puenit ad egestatẽ desiderii dñi multa mutiliter cõsumit t sic pauper facta nõ põt in dando supabũdare. t etiã q; de facili pdiict ad virtutẽ. quer similitudinem quarũ hz ad ipam. q̃ auarus nõ de facili sanat rõne sia predicta. ¶ Ad .j. q̃ dcm q; differentia ꝓdigi et auari nõ attendit fm hoc q̃ est peccare in seipsum t in aliũ. nã ꝓdigus peccat in seipm dum bona sua cõsumit vñ viuere debent. peccat etiã in alterum consumendo bona ex quibus alios deberet ꝓuidere. t ꝓcipue hoc apparet in clericis q̃ sunt dispensatores bonoꝝ ecclesie q̃ sunt ꝓpter⁹ quos defraudant prodige expendẽdo sibi etiã auarus peccat in alios inquantũ debẽt in darioib⁹. peccat t in seipm inquantum deficit in sumptib⁹ vñ dr Ecclesiastes. vj. Vir cui deus dedit diuitias nec tribuit ei potestatem vt comedat ex eis. q̃ etiã in hoc supabundat prodig⁹ q; sic sibi ꝓuidẽs aliis nocet q̃ etiã alijs⁹ ꝓdest auarus autem nec alijs nec sibi ꝓdest. quia nõ audet vti etiam ad sua vtilitatẽ bonis suis.

¶ Ad .ij. dcm q; cũ de omnibus cõiter loq̃mur. iudicamus de eis fm q̃d plures ĩ q; sicut circa ꝓdigalitatẽ attendimus q̃ sepius cõsumit ultra. circa auaritiã ẽo q̃ sepius cas recidet. q; aũt dr. ꝓter impetũ sepius cõsumat hoc tam notat timor peccata multa q̃ ex eo pdu cũtur. sunt pericula vt dr .iiij. ethicor. q; aũt liberalis sine auarus abstineat ab accipiẽdis alienis t si in se laudabile videat. nã ex causa ꝓ quam facit vituperabile est dum tñ nõ vult ab alijs accipere nec cogat alios dare. ¶ Ad .iij. dcm q; alia vitia ꝓdẽtie opponuntur. sicut t dcm virtutes a prudentia dirigũtur. t ideo vitium ex tñ ipo q; opponitur soli prudentie leuius reputatur.

¶ Questio. .cxx.

Questio CXX

Circa secundum sic proceditur. Videt q; epicheia nõ sit virtus. Nulla enim virtus aufert aliã virtutem. sed epicheia aufert aliam virtutem. q; t tollit id qõ iustum est fm legẽ t opponi videtur seueritati. q; epicheia nõ est vir⁹.

¶ Pr. Aug⁹. dicit in libro de vera religiõe. In libris quoꝝlib⁹ legũ q̃ dubio loco iudicẽt cũ eas instituũt. nisi cũ fuerint illustrate t firmate nõ licebit iudici de ipis iudicare. q; fm ipsas. q; epicheos videtur iudicare de lege qñ cũ ea stat nõ cẽt seruãda in aliq̃ casu. q; epicheia magis est virtus q̃ virtus. ¶ Pr. ad epicheiã videt pinere vt attendat ad intentionẽ legislatoris vt pbo dicit in .iiij. ethi. q; interpretari intentiõnẽ legislatoris ad solũ principẽ pertinet. vñ imperator dicit in codice de legibus t de constitutẽ e pancipum. Iusq̃ equitatẽ iusq̃ interpositã interpretationẽ nobis solis t oget t licet inspicere. q; actus epicheie ẽ illicitus. q; epicheia non est virtus. ¶ Sed contra est q̃ pbo in .v. ethi. ponit eã virtutẽ. ¶ Rñ. dcendum q̃ sicut supra dictum est cũ de legib⁹ ageret qr bũani act⁹ de quibus leges dãt in singularibus contingentibus consistunt q̃ infinitis modis variari possunt. non fuit possibile alĩ quam regulã legis imponi q̃ in nullo casu deficere. sed legislatores attẽdũt ad id qõ ꝑ plur⁹ accidit fm hoc legẽ ferentes. quã tñ in aliq̃b⁹ casibus seruare est contra eq̃itatem iustitie. et contra cõe bonum quod lex intendit. sicut lex instituit q̃ deposita reddãtur. qr hoc vt in plurib⁹ iustum est. communit tñ aliqñ esse nociuũ puta si furiosus deposuit gladium t eum reposcat dum est in furia. vel si aliquis reposcat depositum ad patrie impugnationem. in his ergo t similibus casibus malum est sequi legem positam. bonum est aũt ptermissis verbis legẽ sequi id quod poscit iustitie ratio t cõis utilitas t ad hoc ordinatur epicheia que apud nos dicitur equitas. vnde patet q̃ epicheia est virtus

¶ Ad .j. ergo dicendum q̃ epicheos non dicit iustum simpliciter. sed iustius quod est lege determinatum. nec etiam opponitur seueritati q̃ sequitur verbum legis in quibus oget. sed aũt verba legis in quibus non oportet vitiosum ẽ. Vnde dicitur in codice de legibus t constitutionibus principum. ¶ Non dubium est in legem committere eum qui verba legis amplexus contra legis mentem voluntatem. ¶ Ad .ij. dicendum q̃ ille de lege iudicat qui dicit eam non esse bene positam. qui vero dicit verba legis non esse in hoc casu seruanda. non iudicat de lege sed ꝺ aliquo negocio particulari quod occurrit. ¶ Ad .iij. dicendum q̃ interpretatio locum habet in casibus in quibus non licet absq; determinatione principis a verbis legis recedere. sed in manifestis non est opus interpretatio

ne sed executione.

Ad secundum sic procedit. Videt q epicheia nō sit pars iusticie. Vt enī ex supradictis patet duplex est iusticia. vna particularis. alia legalis. ℔ epicheia nō est pars iusticie particularis. qz se extendit ad oēs vtutes sicut t iusticia legalis. sīlr enā nō est pars iusticie legalis. qz opat circa id qđ lege posita est. ℔ videtur q epicheia nō sit pars iusticie. ¶Prc. Virtus principalior nō assignat virtuī minus principali vt pars. cardinalibus enī virtutibus qdā principalibus assignantur secundarie virtutes vt patet. ℔ epicheia videt esse principalior virt⁹ q iusticia vt ipm nomē sonat. dē enī ab epi qđ est supra t charon qđ est iustum. ℔ epicheia nō ē pars iusticie. ¶Prc. Videt q epicheia sit idem qđ modestia. vñ Xplus ad Phil. iij. dicit. Modestia vra nota sit omnibus hominibus. in greco dr epicheia. ℔ Fm tullīū Modestia ē pars tpantie ℔ epicheia nō est pars iusticie. ¶Sed cōtra est qđ phs dicit in. v. ethi. q epicheia est qđdam iustū. ¶℞. dīm q sicut supra dictū est. virtus aliqua triplicē habet gradē. s. gradē subiectionis. pīe vere gralem. t gradē potentialē. Pars aūt subiectiua est de qua essentialiter predicatur totū. t est in minus. quod quidem contingit dupliciter. qñq enim aliqđ predicat de pluribus sm vnā rōnem sicut animal de equo t bone. qñq aūt predicat sm prius t posterius. sicut ens predicat de substantia t accidente. epicheia ergo est pars iusticie cōtenta sub ea. qñq iusticia qdam extra vt phs dicit in. v. ethico. vñ patet q epicheia est pars subiectiua iusticie t de ea iusticia dicitur per primo ℔ de legali. nam legalis iusticia dirigitur sm epicheiā vnde epicheia est quasi superior regula humanorū actuū. ¶Ad. j. ℔ dīm q epicheia correspondet iusticie legali. t quodammodo continet sub ea. t quodāmō excedit eam. Si enim iusticia legalis dicat ℔ obseruet legi siue qđ ad ipsa legis siue quantū ad intentionem legislatoris que potior est. sic epicheia est pars potior legalis iusticie. Si vo iusticia legalis dicatur solus que obtemperet legi ℔s verba legis. sic epicheia non est pars legalis iusticie. sed est pars iusticie cōtenta sub diuisa contra iusticiam legalē sicut excedens ipam. ¶Ad. ij. dīm q sicut phs dicit in. v. ethicorum epicheia est melior quadam iusticia. s. legali que obseruat verba legis. qz tamē t ipa est iusticia quedam. omnino est melior oī iusticia. ¶Ad. iij. dicendum q ad epicheiā pertinet aliquid moderari scz obseruantiam ℔rum legis. sed modestia que ponitur pars temperantie moderatur exteriorem hominis vsum puta in incessu vel habitu vel alijs huiusmodi potest tamen esse q nomen epicheie apud grecos per quandam similitudinem transfert ad omnes moderationes.

¶Modestia. xxxj.

Deinde cōsiderandum est de bono correspondente iusticie. s. de pietate. Circa hoc querūt duo. Primo virtū sit donum spūsancti. Secio quid in beatitudinibus et fructibus ei correspondeat.

Ad primum sic procedit. Videt q pietas non sit donum. Dona enī a v. unibus offeruntur vt supra habitū est. sed pietas ē quedam virtus vt supra dictum ē. ergo pietas non est donum. ¶Prc. Dona excellentiora sunt virtutibus. maxime moralibus vt supra habitū est. sed inter partes iusticie religio ē potior pietate. ergo si aliqua pars iusticie debet poni donum. videtur q magis religio debeat esse donum q pietas. ¶Prc. Dona manent in patria t actus donoz vt supra habitum ē. ℔ actus pietatis non potest manere in patria. dicit enī Gregō. j. moral. q pietas cordia viscera misericordie ogibus repleat sic nō erit i patria vbi nulla erit miseria. q pietas non ē donum. ¶Sed contra ē q Esa. xj. ponit inter dona ¶℞. dīm q sicut supra dictū est. dona spūsancti sunt hēdam habituales anime dispositiones quibus ē pmpte mobilis a spūsancto. Inter cetera aūt mouet nos spūsanctus ad hoc q affectum quendam filialem habeamus ad deum. Fm illud ℞o ma. viij. Accepistis spūm adoptionis filiorum. in quo clamamus abba pater. t qz ad pietatē pertinet pmpte officium t cultū patri exhibē. consequens est q pietas Fm quam cultū t officium exhibemus deo vt patri per instinctū spūsancti sit spūsancti donum. ¶Ad. j. ℔ dicendum q pietas que exhibet patri carnali officiū t cultū est virtus. sed pietas que est donum hoc exhibet deo vt patri. ¶Ad. ij. dīm dēm q exhibere cultum deo t creatori quod facit religio ē eccellentius ℔ exhibere cultū pīi carnali quod facit pietas que est virtus ℔ exhibere cultum deo vt pii est adhuc excellentius ℔ exhibē cultū deo vt creatori t domino. vnde religio est potior pietate virtute. ℔ pietas Fm q est donum est potior religione. ¶Ad. iij. dicendum q sicut per pietatem que ē virtus exhibet homo officium et cultum non solum patri carnali sed etiam omnibus sanguine iunctis Fm q pertinent ad patrem. ita etiam pietas Fm q est donum non solum exhibet cultum t officium deo sed etiā omnibus hominibus inquantum pertinent ad deum. propter hoc ad ipsam pertinet honorare sanctos. non contradicere scripture sue intellecte sine non intellecte. sicut Aug⁹ dicit in. xj. de ciuitate xpiana. ipa etiam t consequenter subducit in miseria constituto. t quilibet iste actus non habebit locum in patria principaliter post dēm iudicij habebit tamen locum principium actus q⁹ qui est reuereri deum affectu filiali. quod precipue nunc erit Fm illud Sapie. v. Ecce quomodo computati sunt inter filios dei. erit enā mutua honoratio sanctorum adinuicem. nūc aūt ante diem iudicij misereantur sancti etiam eōrum qui in flam huius miserie viuunt.

Ad scdm sic procedit

Videtur q bono pietatis nō respondeat secūda beatitudo scilicet beati mites. Pietas enim est bonum respondens iusticie ad quaz magis pertinet quarta beatitudo scilicet beati qui esuriunt & sitiunt iusticiam. vel etiam quinta beatitudo, videlicet beati misericordes, quia vt dicitur est opus misericordie pertinet ad pietatē non ergo secūda beatitudo pertinet ad bonuz pietatis. ¶Pre. Bonum pietatis dirigitur bono scientie quod adumbratur in consummatione bonorum. Sed ad idem autem se extendunt dirigens & exequens. cum ergo ad scientiā pertineat tertia beatitudo scilicet beati qui lugent. videtur q non pertineat ad pietatem secunda beatitudo. ¶Pre. Fructus respondent beatitudinibus & bonis vt supra habitum est. sed inter fructus bonitas & benignitas magis videntur conuenire cum pietate q̄ mansuetudo que pertinet ad mitigatem. ergo secunda beatitudo non respondet bono pietatis. ¶Sed cōtra est q̄ aug⁹. dicit in libro de sermone domini in mōte. Pietas congruit mitibus ¶Hñ. dicēdum q̄ in adaptatione beatitudinum ad bona duplex cōuenientia potest attendi. Vna quidem fm rōnem ordinis quam videtur aug. fuisse secutus. vnde primam beatitudinem attribuit infimo bono scz timoris. secundā aūt. s. beati mites. attribuit pietati. & sic de aliis. Alia conuenientia potest attendi fm proprium rationem boni et beatitudinis. & fm hoc oporteret aliter ire beatitudines ad singula bona fm obiecta & actus. & ita pietati magis responderet quarta & quinta beatitudo q̄ secunda. secunda tamen beatitudo habet aliquam conuenientiam cum pietate inquantus scilicet per mansuetudinem tolluntur impedimenta actuum pietatis. Et per hoc patet respō sio ad primum. ¶Ad sz. dicēdum q̄ fm spirituales beatitudinum & bonorum oportet q̄ eadez beatitudo diuersimode eis adaptetur. obseruata tamen aliqli cōuenientia vt supra dictū est. ¶Ad iij. dicēdum q̄ bonitas & benignitas sz fructib⁹ directe attribui pōt pietati. mansuetudo aūt inde recte respondet quia tollit impedimenta actuum pietatis vt dictum est. ¶Questio. cxxij.

Eindeconsiderāduz

& de precepto iusticie. Et circa hoc quatuor fiunt scr. Primo vtz precepta decalogi sint precepta iusticie. Scdo de primo precepto decalogi. Tertio de scdo. Quarto de tertio. Quinto de quarto. Sexto de aliis scr.

Ad primum sic procedi

tur. Videt q precepta decalogi non sint precepta iusticie. Intētio enim legislatoris & cuius facit vt suos fm dōm faciat. vt dr in. v. ethicoz q̄ lex habet de oib⁹ actib⁹ virtutū dicit. Hñ precepta decalogi sūt prima principia totius⁹ diuine legis. q̄ precepta decalogi nō pertinent ad solā iusticiam. ¶Pre. Ad iusticiā videnť pertinere precepta iudicialia q̄ sz moralia videtur dicunt vt ō bitum & precepta decalogi sunt precepta moralia vt ex dictis pz. & precepta decalogi nō sūt precepta iusticie. ¶Pre. Lex precipue tradit precepta de actibus iusticie pertinēb⁹ ad bonū cōe. puta de officio publico & aliis huiusmodi. Hñ de his nō fit mētio in precepto decalogi. & vt q̄ precepta decalogi nō pertinant precipue ad iusticiā. ¶Pre. Precepta decalogi distinguūť in duas tabulas fm dilectiōz dei & primi q̄ pertinēt ad bonū charitatis. & precepta decalogi magis pertinēt ad karitatē q̄ ad iusticiā. ¶Sed cōtra est q̄ iusticia sola vt esse videt⁹ per quā ordinamur ad alterū vtz discurrēti p singula & ois precepta decalogi pertinēt ad iusticiā. ¶Hñ. dicēdum q̄ precepta decalogi sunt primus principia legis & quia statim nō naturalia assentit sic manifestissimis principijs. manifestissime aūt nō debitū q̄ referat ad alterū apparet in iusticia q̄ est ad alterū. qz in his q̄ sunt ad seipsū videť pōt aspectu q̄ bō sit sui cōis & q̄ liceat ei facē q̄libet. sed in his q̄ sunt ad alterū manifeste apparet q̄ bō est alteri obligatus ad reddendū ei q̄ dr. & ideo precepta decalogi oportuit ad iusticiā pertinere. vñ tria prima precepta sunt de actibus religionis q̄ est potissima pars iusticie. quartū aūt preceptum est de actib⁹ pietatis q̄ est pars iusticie secunda. alia vo sex dant de actibus iusticie cōiter dicte q̄ inter equales attendit. ¶Ad. j. ergo dicēdum q̄ lex intendit ois bonos facere simpliciter. Hñ ordine quodā. vt. s. primo tradat eis precepta de his in quibus est manifestior rō debiti vt dictū est. ¶Ad. ij. dicēdum q̄ iudicialia precepta sunt quidam determinationes moralium preceptoz. aut ordinant ad primi. sicut et cerimonialia sunt quidam determinationes preceptorum moraliū. aut ordinant ad deū. vñ neutra precepta continent in decalogo. sunt rō determinationes preceptoz decalogi. & sic ad iusticiā pertinent. ¶Ad. iij. dicēdum q̄ ea q̄ pertinent ad bonū cōmune optet diuersimode dispensari fm bominū diuersitatē. & ideo nō fuerūt ponenda inter precepta decalogi. Hñ inter precepta iudicialia. ¶Ad iij. dicēdum q̄ precepta decalogi pertinent ad charitatem sicut ad finē. Hñ illi. j. ad Thimo. j. Finis precepti est charitas. Hñ ad iusticiam pertinēt inquātum immediate sūt de actib⁹ iusticie.

Ad secundūz sic proce

dit. Videť q primū precepū decalogi inconuenienter tradat. Magis enim bō ē obligat⁹ deo q̄ patri carnali. Hñ illō ad hēb. xij. Multo magis obligabimur patri spirituz & vitam. Hñ precepū pietatis q̄ honorat pr̄ ponit affirmatiue. cum dicitur Honora patrē tuū & matrē tuā. Hñ multo magis primū preceptū religionis q̄ honorat deū debuit pōi affirmatiue. Hñ enim ex affirmatio naturalit sit negatiōe. ¶Pre. Primū preceptū decalogi ad religionē pertinet vt dictū ē. Hñ religio cū sit vna sexta habet vnum actum. in primo ūt precepto prohibēť tres actus. nā primo dr. nō habebis deos alienos coram me. Scdo autem dr. non facies tibi sculptile. Hñ vero. nō adorabis eos nec colens & inconuenienter tradit primū preceptū. ¶Hñ. aug⁹. dicit in li. de decem chordis q̄ primū preceptū excludit vitium superstitionis. Hñ multe sunt

alie no[n]ie sup̄stitionē p̄ter idolatriam vt supra dictū est. insufficienter ergo p̄hibetur sola idolatria. ¶ Incontrariū est scripture auctus. ¶ Nā. nem & ad legē gentes fuit bonus bonos volens nō oportet p̄cepta legis oditari. Fm. ordinē generationis. qua. s. fit homo bonus. In ordine at generationis duo sunt attendēda quorum primum est q̄ prima pars primo constituit. sicut in generatione animalis. primo generatur cor et in homo primo ponitur fundamentum. et in bonitate animie prima pars est bonitas voluntatis ex qua aliquis homo bene utitur qualibz alia bonitate. bonitas aūt voluntatis attēdit ad obiectū suū quod est finis. et sic in eo qui erat p legem inductus ordinato ad virtutem. primo oportuit quasi facere quoddam fundamentum religionis per quam homo debuit ordinari in deum qui est ultimus finis humane voluntatis sc̄do attendendū est in ordine generationis q̄ primo contraria et impedimenta tolluntur. sic agricola primo purgat agrum. et postea p̄cipit semina. Fm illud Hiere. iij. Novate vob nouale et nolite serere super spinas et tribulos. et ideo circa religionem primo homo erat instituend⁹ vt impedimenta vere religionis excludāt. Primum aūt impedimēta religionis est q̄ nō falso deo inhereat. Fm illud Matthei vj. Non potestis deo seruire et mamone. et ideo in p̄mo p̄cepto legis excluditur cultus falsoꝝ deoꝝ. ¶ Ad .j. q. dicendum q̄ etiā circa religionem potuit unum p̄ceptum affirmatiuū. s. Memento vt diem sabbati sanctifices. Ibi erant p̄mittenda negatiua quibus impedimenta religionis tollerentur. Quia em affirmatio naturaliter fit p̄ negationem. ēt in via generatōis negatio quā remouentur impedimenta est p̄ior vt dictū ē. et p̄cipue in rebus diuinis in quibus negatōes plerunq; affirmationibus p̄ter insufficientiā nostram. vt dyo. dicit. iij. ca. ecclesiast. ¶ Ad .ij. dō. q̄ cultus alienoꝝ deoꝝ dupl̄r apō aliquos obseruabat. Quidā em q̄sdā creaturas p̄ deos colebant absq; institutione imaginū. Vñ varro dicit q̄ antiq̄ romani diu sine similacris deos coluerunt. et hic cultus p̄hibetur p̄cepto cum dr. non habebis deos alienos. Apud alios aūt erat cultus falsoꝝ deoꝝ sub quibusdam imaginibus et ideo opportune p̄hibetur etiā iparum imaginum institutio. cum dicitur nō facies tibi sculptile. et iparum imaginum cultus. cū dicitur non coles ea &c. ¶ Ad .ij. dicit q̄ alie superstitiones processerunt ex aliquo pacto cum demonibus inito tacito vel expresso. et ideo nō intelliguntur p̄hibiti in hoc quod dicit. Non habebis deos alienos.

Ad tertium sic procedi

tur. Videt q̄ scdm̄ p̄cepta decalogi nō conuenienter tradat. Hoc em p̄ceptū nō assumes nomen dei tui in vanū. sic exponit in glo. Exo. xx. Nō existimes creaturā ee filiū dei q̄ p̄hibet error nō fidē. et Deut. v. exponit. Nō assumes nomē dei tui i vanū. s. nomē dei ligno vel lapidi attribuēdo. p q̄ p̄hibet falsa p̄fessio nō est actus infidelitatis sic et error. actus aūt infidelitatis ē pp̄ superstitiōe sicut et fides religiōe. q̄ ō p̄cepta debuit p̄mitti i q̄ p̄hibet superstitio. ¶ Pre. Nomē dei ad multa assumit. sicut ad laudandū. ad mirabilia faciendū. et uniuersaliter ad omnia q̄ dicunt vt fiunt a nobis. Fm illō ad Colo. iij. Omne q̄cūq; facitis verbo vel ope i nōe dñi facite. q̄ p̄ceptū q̄ p̄hibet nomē dei assumi in vanū. videtur uniuersal⁹ ee q̄ p̄ceptū q̄ p̄hibet superstitio et ita debuit ei p̄mitti. ¶ Pre. Exo. xx. exponit illud verbū. Nō assumes nomē dei tui in vanū iurando. s. p nihilo. q̄ videt p hoc p̄hiberi vana iuratio que est. s. sine iudicio. Ibi multo grauior ē falsa iuratio q̄ est sine veritate et iniusta iuratio que est sine iusticia. q̄ magis debuerūt illa p̄hiberi p hoc p̄ceptū. ¶ Pre. Multo grauius peccat ex blasphemia. vel q̄cūq; fiat verbo vt facto i contumeliam dei q̄ periurio. ergo blasphemia et alia hmōi debuerunt magis p hoc p̄ceptum p̄hiberi. ¶ Pre. Multa sunt dei nomina. ergo non debuit indeterminate dici. Non assumes nomen dei tui in vanum. ¶ Sed in contrarium est auctoritas scripture. ¶ Ibi dō. q̄ oportet primo impedimenta vere religionis excludē in eo q̄ instruitur ad virtutē q̄ cum in vera religione fundare. Opponitur aūt vere religioni aliquid dupl̄r. Uno modo per excessum. quando. s. id quod est religionis alteri indebite exhibetur q̄ pertinet ad superstitionem. Alio mō quando p defectū reuerētie. cū. s. de⁹ pertinet. q̄ pertinet ad virtūs irreligiositatis. vt supra dictū ē. superstitio ē ipedit religionē ex⁹ ad ō ne suscipiat ds ad colēdū. alle de c̄emoniis aplicat⁹ ē alicui ut det fidei testimoniū. ut ps̄ dr. ut culmā suscipe. Fm illō Esa. xxxvij. Coangustatū ē stratū ita vt alt decidat. s. de⁹ vt⁹ vt falsus a corde boīs. et pallium breue virūq; operire nō ps̄t. p irreligiositatē aūt ipedit religio q̄ ad ō ne de⁹ p̄ssq; suscept⁹ ē honorē. primo aūt ē deū suscipe ad colēdū. q̄ ad eius suscepti honorare. et ideo p̄mittit p̄ceptū q̄ p̄hibet superstitio. scdm̄ p̄cepta q̄ p̄hibet plura ad irreligiositatē pertinēa. ¶ Ad .j. dō. q̄ ille expositiones sunt mystice. Si alia aūt expositio est q̄ dr Deut. v. Non assumes nomē dei tui in vanū scz iurando. p re que non est. ¶ Ad .ij. dicendum q̄ nō p̄hibetur quelibet assumptio diuini nominis p hoc p̄ceptum. s. ppter illa qua assumit diuinū nomen ad confirmandū diuini verbi per modum iuramenti. q̄ illa assumptio diuini nominis ē frequentior apō homines. potest tamen ex consequenti intelligi q̄ p hoc p̄hibeat olo inordinata diuini nominis assumptio. et fm hoc p̄cedunt obō. p̄positiones de q̄bus supra dictū est. ¶ Ad .iij. dō. q̄ p nihilo iurare dr ille q̄ iurat p eo qd nō est qd ptinet ad falsum iuratōis q̄ p̄cipaliter pertinā noīat. vt ō dictū ē. q̄n ei aliqd falsū iuratōe iuratio ē vana. Fz scipsa. q̄ n̄ hz firmamētū virtutis. q̄ de aliqd iurat sine iudicio et aliq̄ leuitate siue q̄ iurat nō ē vanitas ē pte ips⁹ iuramēti q̄ solū ex pte iurāt. ¶ Ad .iij. dicendum q̄ sicut ei q̄ instruit in aliqua scia primo ponunt q̄dā

169

ēsta documenta. ita etiā lex ḡ instituit hominē ad virtutē in pceptis decalogi que sunt prima possit ea vel prohibendo vel mādādo que cōtra. In cursu vite humane solent accidē. et ideo inter pcepta decalogi, prohibentur primū quod frequentius accidit ḡ blasphemia in quā homo primo prolabit. ¶ Ad. ij. dōm q nominib⁹ dei debet reverentia ex pte rei significate ḡ est vna non aūt rōne vocū significantiū ḡ sunt multe. et ideo singulariter dicit. Non assumes nomē dei tui in vanum. q. non differt per quodcunq; nomen dei pferatur cōmutatur.

Ad quartū sic, pcedit.

Videtur q inconuenienter tertiū pceptū decalogi tradat. l. de sctificatōne sabbati. Hoc enim pceptū spūāliter intelligendum est generale. dicit enī Ambro. sup illud Lu. xiij. Archisynagogus indignāb⁹ q sabbato curasset. Lex inqt nō boiem curare in sabbato. ḡ seruilia opa facere. i. peccatis grauari phibet. Sm aūt talem sensum ē pceptum cerimoniale. dē quo Exo. xxxj. Dicite vos sabbatū meū custodiatis. q. signū est inter me et vos in generatiōib⁹ vris. Pcepta aūt decalogi et sunt pcepta spūalia. et sunt pcepta moralia. inconuenienter ergo ponit inter pcepta decalogi. ¶ Pre. Cerimonialia legis pcepta cōtinent sacra. i. sctificia facta et obseruatias. vt ō dictum est. ad sacra aūt pmodū nō solū sacri dies. sed etiā sacra loca et sacra vasa et alia hmōi. sīr erāt erāt multi sacri dies preter sabbatū. inconuenies ergo est ergo q pcermittio aliqa omnib⁹ cerimonialibus de sola obseruātia sabbati fit mentio.

Pre. Quicūq; trāsgredit pceptum decalogi peccat. ḡ in veteri lege aliq; transgredientes obseruātia sabbati nō peccabant. sicut circūcidentes pueros octauo die. et sacerdotes in templo sabbatis operantes. et Helyas cuj quadragintra diebus quenisset ad montē dei oreb. cōsequens est q in sabbato ieiunarit. sīr etiā sacerdotes dum septē diebus circūferrent arcā dñi vt legitur Iosue. vj. intelligantur sabbato circūtulisse. dicitur enī Lu. xiij. Nonne vnusq; vrm sol vit bouē suū aut asinū et ducit adaquare? ergo inconuenienter ponit inter pcepta decalogi.

Pre. Pcepta decalogi sunt etiā in noua lege obseruāda. ḡ in noua lege nō seruat hoc pceptum. nec ḡtū ad diem sabbati. nec ḡtū ad diem dñicam in qua et cibi coquūtur et ornantur et pisc antur homines et alia multa hmōi faciunt. ergo inconuenienter traditur pceptū de obseruatione sabbati. ¶ Sed cōtra est scripture auctoritas. ¶ Rñ. dōm q remotio impedimenti vere religionis per primum et scōm pceptū decalogi. vt supra dictum est. consequens fuit vt tertium pceptum poneretur vt homines in vera religione fundarentur. ad religionem aūt pertinet cultum deo exhibere. sicut aūt in scriptura diuina traditur nobis cultus interior sub aliq⁹ bus corporalium rerum similitudinib⁹. ita cultus exterior deo debetur per aliquod sensibile signum. et q. ad interiorem cultum ḡ consistit in ose et devotōne magis inducit hō ex interioꝝ spūssancti instinctu. pceptū legis vetus fuit de exteriori cultu. Sm aliqd sensibile signum. et q. pcepta decalogi sunt quasi que dā prima et cōia legis principia. ideo in tertio pcepto decalogi ponitur exterior dei cultus sub signo cōmūnficij qd pertinet ad hoies. f. ad repsentandū opus creatōnis mundi. a ḡ recreuisse dr de⁹ septima die. in cuius signū dico septima mandatur sctificāda. i. deputāda ad vacandū deo. et ideo Exo. xx. humilio pcepto de sanctificatōne sabbati assignat rō. q. sex diebus fecit deus celū et terrā et in septia die requieuit. ¶ Ad. j. ḡ dōm q pceptum de sanctificatōne sabbati fuit intellectum est partim morale. partim aūt cerimoniale. morale quidem ḡtū ad hoc q hō deputet aliquod tempus vite sue ad vacandum diuino. inest em homini naturalis inclinatio ad hoc q cuilibet rei necessarie deputetur aliquod tēpus sicut corpali refectioni somno et alijs hmōi. vñ etiam spūali refectioni qua mens homis in dō reficit. Sm dictamē naturalis rōis aliqd tēpus deputat hō. et sic dē aliquod tempus deputatum ad vacandū diuinis cadit sub pcepto morali. sed in ḡtum in hoc pcepto determinat speciale tempus in signum creationis mundi. sic est pceptū cerimoniale. fuit etiā cerimoniale est Sm allegoricā significatōm. qui fuit signū quietis xpi in sepulcro q fuit septia die. et fuit Sm hmōi significatōm. qui significat cessatōm ab omni actu pcti et ḡre mentis in deo. et Sm h̄ q dāmnō ē pceptū generale. fuit ēt cerimoniale ē Sm significatōm anagogicā. qui. f. p̄figurat qē fruitionis dei q erit in patria. vñ pceptū de sctificatōe sabbati ponit int pcepta decalogi in ḡtū ē pceptū morale nō in ḡtū ē cerimoniale. ¶ Ad. ij. dōm q alie cerimonie legis sunt signa aliq⁹ particularis effectuū. ḡ. q obseruatio sabbati ē signū generalis būficij. f. p̄ductōis vniuerse creature. et ideo cōuenienter debuit pōi inter pcepta decalogi ḡ aliqd aliud cerimoniale legis. ¶ Ad. iij. dōm q obseruātia sabbati duo fuit cōsiderāda q⁹ vnū est sicut finis. et hoc ē vt hō vacet rebus diuinis. q⁹ significat in h̄ qd dr. Memētō vt die sabbati sctifices. illa em dicūt sctificari i lege q dicuntur cultui applicāt. Aliud aūt ē cessatio operis q significat ea subdit. Septima die dei tui nō facies dē op⁹. ḡ. hoc ḡ opa intelligat apparet p id qd exponit Leui. xxiij. Dē op⁹ seruile nō facietis in eo. op⁹ aūt seruile dr a seruitute. Est ēt triplex seruitus. Una qdem q hō seruit peccato. Sm illud. Qui facit peccatum seruus est peccati. et Sm hoc omne opus peccati dicitur seruile. Alia vero seruit⁹ ē q hō seruit boi. est aūt homo alteri⁹ seru⁹ nō Sm mētē q Sm corpus vt supra habitū est. et ideo opera seruilia Sm h̄ dicūtur opera corporalia quibus vnus homo alteri seruit. tertia aūt est seruitus dei. et scōm h̄ op⁹ seruile possit dici opus latrie quod pertinet ad tēm seruitutem. Si autem sic intelligatur opus seruile non prohibetur in die sabbati. Cuius hoc esset contra etiā fuit obseruātio sabbati. homo

em ad hoc ab aliis opibus abstinet i die sabbati vt vacet opibus ad dei seruitutē pertinentibus t inde est q dicit de Joh. vij. Circūcisionē homo accipit in sabbato vt solua lex moysi. inde etiā est q dicit Matth. xij. sabbatis sacerdotes in templo sabbatū violant. i. corpalit in sabbato operantur. t sine crimine sunt. sic etiā sacerdotes in sabbato circūferentes arcam nō transgrediebant pceptū de sabbati observatiōe silr etiā nullius spūalis actus exercitiū est contra observantiā sabbati. puta si quis oceurreret bo vel scripto. Vñ Nūeri. xxviij. dicit glosa. q fabri t dmōs artifices ociārur in die sabbati. lector aūt diuine legis vel doctor ab ope suo non desinit. nec tñ contaminat sabbatum sicut sacerdotes in templo sabbatū violāt. t sine crimine sunt. ℟ alia opa seruilia q dicunt seruilia primo vel scdo mō cōtrariātur observātie sabbati ign tum impedīt applicatōs bono ad diuina. t q magis bō impedit a reb⁹ diuinis q opus peccati ℟ p opus licitū q̄uis sit corpale. tō magis cōtra hoc pceptū agit q peccat in die festo. q̄ q̄ aliud corpale opus licitū faciat. Vñ augustinus dicit in li. de vecē cordio. Melius facit inde⁹ i agro suo aliq̄d vtile q̄ si in theatro sedēs sua existeret. t melius femine eoy die sabbati lanā facerent ℟ q̄ tota die in neomenia suis ipsaꝫ ce saluarent nō em q peccat venialiter in sabbato cōtra hoc pceptū facit. qz pcm veniale non excludit sanctitatē. opa em corpalia ad spūales dei cultū nō pertinētia. in tantū seruilia dicunt inquantū ꝓprie pertinent ad seruientes. inquātū vero sunt cōia seruis t liberis seruilia nō dicūtur. q̄liber aūt tam seruus q̄ liber tenet i necessariis pauidere nō em sibi ℟ etiā ꝓximo. scīpsum q̄dem in his que ad salutē corpis pertinēt. Vñ illud Prouer. xxiij. Erue eos q ducunt ad mortem. scdario aūt etiā in dīno rep vitādo. Vñ illud Deut. xxij. nō videbis bouē fris tui aut ouem errātem t prētibis et reduces fri tuo. t iō opus corpale pertinēs ad conservādā salutē pprie corpis nō violat sabbatū. nō el⁹ contra observantiā sabbati q aliq̄s comedat t alia hmōi faciat q̄bus salus corpis seruat. t ꝓpt̄ hoc Machabei nō pollueruīt sabbatū pugnātes ad sui defensionē die sabbati. vt legit. j. Machabeoꝝ ij. silr nec etiā Helyas fugiens a facie Jezabel in die sabbati. t ꝓpter hoc etiā dīns Matth. xij. excusat discipulos suos q colligebāt spicas in die sabbati ꝓpter necessitatē quā patiebāt. silr militer opus corpale q̄ ordinat ad salutē corporalē alteri⁹ nō est cōtra observantiam sabbati. Vñ dī Joh. vij. Mihi indignamini q totum hoīem saluū feci in sabbato. silr etiā opus corporale q̄ ordinat ad imminēs dāmū rei exterioris virtūti nō violat sabbatū. Vñ dicit dīns Matt. xij. Quis erit ex vobis hō q̄ habet vnā ouem t ceciderit sabbato in foueā nōne tenebit t leuabit eā. ℣ Ad. iij. dōs q observātia dēi domice in nostra lege succedit observātie sabbati. nō ex vi pcepti legis. ℟ ex constitutōe ecclesie t pmittudine populi xp̄iani. nec em dmōi observatio est signalis sicut fuit observatio sabbati in veteri lege. t ideo nō est ita arta prohibitio operādi die dīnica sicut in die sabbati. ℟ q̄dā opa concedunt in die dīnica q̄ in die sabbati ꝓhibebāt. sicut decoctio ciboꝝ. t alia hmōi. t etiā in quibusdā operibus ꝓhibitis facili⁹ ꝓpt̄ necessitatē dispensatur in noua ℟ in veteri lege. quia figura pertinet ad protestationem veritatis quarum nec in modico preterire oportet. opera aūt fm se considerata immutari possunt ꝓ loco t tpe.

Ad quintuz sic procedi

tur. Videtur q inconuenienter tradat quartū pceptum de honorātione parentum. hoc em est pceptum quod pertinet ad pietatē. ℟ sicut pietas est ps iustitie. ita etiā obseruātia t gḡa et alia de quibus dictum est. ergo videtur q non debuit dari speciale pceptum de pietate cum aliqs non detur. ℘ Pre. Pietas nō solum exhibet cultum parentibus. ℟ patrie t etiā aliis sanguine coniunctis. t patrie benivolis vt supra dictum est. inconuenienter ergo in hoc quarto pcepto fit mentio solum de dmōi honorātione patris t matris. ℘ Pre. Parentibus nō solum debetur honoris reuerentia. sed etiā sustētatio. ergo insufficienter sola parentū honoratio ꝓcipitur. ℘ Pre. Contingit q̄ndq̄ q dī q honorant parētes cito moriuntur. t econtrario q parētes nō honorāt diu viuūt. inconuenienter ℟ additur huic pcepto hec ꝓmissio. vt sis longeuus sup terrā. ℘ In contrariū est sacre scripture auctoritas. ℘ Rñ. dēm q ꝓcepta decalogi ordinātur ad dilectiōē dei t pximi. inter ꝓximos autem maxime obligamur parentibus. t iō immediate post pcepta ordinātia nos in deū ponit pceptū ordinās nos ad parētes q sunt particulare principium nostri etiam. sicut deus est vniuersale principium. t sic est quedam affinitas huius pcepti ad pcepta prime tabule. ℘ Rñ. ℟ ergo dicendum q sicut supra dictum est pietas ordinatur ad reddendum debitum parentibus quod cōmuniter ad homines pertinet. t ideo inter pcepta decalogi que sunt cōia magis de bet poni aliquod pertinēs ad pietatē ℟ ad alios pros iustitie que respiciunt aliquod debitum speciale. ℘ Rñ. q. dēm q per prius aliquid debetur parentibus ℟ patrie t consanguineis. qz per hoc q sumus nati a parentibus pertinent ad nos t consanguinei t patria t ideo cum ꝑcepta decalogi sint prima pcepta legis magis ordinatur homo per eam ad parētes ℟ ad patriam vel ad alios cōsanguineos. nihilominus tamen in hoc pcepto quod est de honoratione parentum intelliguntur mādati quicq̄d pertinet ad reddendum debitum cuicunq̄ persone. sicut secundarium includitur in principali. ℘ Rñ. ij. dicendum q parentibus inquātus huiusmodi debetur reuerentie honor. sed sustētatio. t alia huiusmodi debentur eis ratione alicuius accidentis puta inquantum sunt indigentes vel fm aliq̄d hmōi. vt supra dictum est t quia est per se prius est eo q̄ ē q accidēs. iō

int prima etiã precepta legis q sunt precepta decalogi specialr precipit honoratio parentũ in q sicut in quodã principali intelligit mãdari. t iustitia ratio t ꝺcq aliud parentibus debet. ¶Ad.iij. dom q logentes primi honorantib⁹ parentes nõ solũ ipsũ ad futurã vitã. sꝫ etiã ipsũ ad presentem. Im illud apli. j. ad Thimo. iij. Pietas ad oia vtilis est. promissionẽ hũs vite q nunc est t future. t hoc rõnabilit. q eis est gr̃a seu beneficio merek fm ꝺnam cõgruentiã vt sibi beneficiũ cõseruet. ppt ingratitudinẽ aũt merek alijs bñficiũ ꝺere. bñficiũ aũt vite corpalis p⁹ oꝝ a parentib⁹ hẽmus. t ꝺ ille q honorat parentes tanq̃ gratus merek vite cõseruatiõs. q si bñficio grat⁹. q aũt nõ honorat parentes tãq̃ ingrat⁹ merek vita priuari. qz ei pena bona vel mala non cadit sub merito vel demerito nisi ingenium oꝝ ducant ad futurã remunerationẽ. vt dicta ē. t ideo q̃nq; fm occultã rõnem diuinoꝝ iudiciorũ que maxime futurã remunerationẽ respiciũt aliqui q sunt pij in parentes citius vita priuant. alij vero q sunt impij in parentes diutius viuũt.

Ad tertiũ sic procedit.

Videt q alia ser precepta decalogi inconuenienter tradant. Nõ em sufficit ad salutẽ q alijs prio suo nõ noceat. sꝫ reddit q ei debitũ reddat fm illo ad Rom. xiij. Reddite omnib⁹ debita. sꝫ in ser virtutis precepta solũ ꝺbent nocumentum prio inferendũ. q inconuenienter predicta precepta tradunt. ¶Pre. In ꝺdictis preceptis ꝺbent homicidiũ. adulteriũ furtũ. t falsos testimoniũ. sꝫ multa alia nocumenta possunt prio inferri vt ex his q supra determinata sũt ergo videt q inconuenienter sint tradita hmõi precepta. ¶Pre. Cõcupiscentia duplr pot capi. vno modo fm q ē act⁹ sensualitatis. vt ꝺ Iacobi. iij. Vñ bella t lites in vobis. nõne ex concupiscentijs que militãt in membris vris. sꝫ p precepta decalogi nõ ꝺbent cõcupia sensualitatis. qz fm hoc plura mor̃ alia. vtpote ira precepta decalogi existũt. silr etiã nõ ꝺbent concupia voluntatis. qz hoc includit in ꝺbet precepto. ergo inꝺ precepta decalogi inconuenienter ponũt ꝺdã cõcupiscentie ꝺbitum. ¶Pre. Homicidiũ ē grauius peccm̃ q adulterium vel furtũ. sꝫ nõ ponitur aliqꝺ preceptũ ꝺbitum ad nupcie homicidiũ. q in cõsequenter ponũt ꝺdã precepta ꝺbitum concupiscentie furti t adulterij. Sed inconcrariũ ē auctoritas scripture. ¶Rñ. ꝺcs q sicut per partes iustitie ꝺbitũ redditur alicui⁹ debitum. ita etiam p iustitiã ꝑtes ꝺcta aliqꝺ ꝺbitũ reddit cõmuniter omnib⁹. t ideo post precepta tria ponit alia religionẽ qua redditur ꝺbitũ deo. t post ipsa precepta qꝺ est piaculum qua redditur parentib⁹ ꝺbitũ. in q includit omne ꝺbitũ qꝺ ex aliq̃ speciali rõne ꝺbet. necesse fuit q ponerent consequẽter alia precepta ponẽtia ad iustitiã ꝑtes. vt etiã q indifferenter omnib⁹ ꝺbitũ redditur. Ad.j. ergo ꝺcm q ꝺcor ad hoc obligat hõ vt nulli fiat nocumentũ. t ideo precepta negatiua ꝺbent ꝺbitum nocumenta q̃ plr̃ prio inferri tãq; cõmunia fuerũt ponẽda inf precepta decalogi ea vero q sunt prio exhibenda diuersimode exhibent diuersio. t ideo nõ fuerũt inter precepta decalogi ponẽda ꝺ hijs affirmatiua precepta.

¶Ad.ij. ꝺcm q oia alia nocumenta q̃ prio inferunt plr̃ ad ista reduci q̃ hijs preceptis ꝺbentur tanq̃ ad ꝺdã cõditoria t principalissima. nõ oia nocumenta q̃ in plonã ꝑtim inferuntur intelliguntur prohiberi in homicidio sicut in principalioꝝ. que vero inferunt in personam ꝓximi t maxime per modum libidinis intelliguntur prohiberi simil cũ adulterio. que vero pertinent ad damna in rebus illata intelliguntur ꝺbitum furto. q aũt pertinent ad locutiones. sic detractiones. blasphemie. falsa testimonia q̃ꝺ intelliguntur prohiberi in falso testimonio qꝺ directe contrariat.

¶Ad.iij. ꝺcm q per preceptum ꝺbitum concupie non intelligit ꝺbitum primi motus concupie qui consistit infra limites sensualitatis. q prohiberur directe cõsensus voluntatis qui est in opus vel delectatiõem. ¶Ad iij. ꝺcm q homicidiũ fm se nõ est concupibile. sed magis horribile. q non habet de se rationem alicuius boni. q adulterium habet rationes alicuius boni. s. delectabilis. furtũ etiã hꝫ rõnẽ alicuius boni. s. vtilis. bonũ aũt de se habet rationem concupibilis. t ideo fuit specialiter preceptum ꝺbendum concupiscentia furti t adulterij. non aũt concupiscentia homicidij.

¶Questio. cxxiij.

Consequẽter post iustitiã considerandũ est de fortitudine

Et primo de ipsa virtute fortitudinis. secꝺo de gelibus eius. tertio de dono ei correspondente. quarto de preceptis ad ipsam pertinẽtibus

Circa fortitudinẽ aũt considerãda sunt tria. primo quidem de ipsa fortitudine. secꝺo de actu principali eius. s. de martirio. tertio de vitijs oppositis.

Circa primum quærunt quatuordecim. Primo vtrum fortitudo sit virtus. secꝺo vtr sit virtus specialis. tertio vtrum fortitudo sit solum circa timores t audacias. quarto vtr sit solũ circa timorẽ mortis. quinto vtr sit solũ in rebus bellicis. sexto vtr sustinere sit principalius actus ei⁹. septimo vtr operetur ꝓpter ꝓpriam bonũ. octauo vtr bene delectatiõe in suo actu. nono vtrum fortitudo maxime cõsistat in repentinis. decimo vtr virtutes in suo opatione. undecimo vtr sit virtus cardinalis. duodecimo de opatione eius ad alias virtutes cardinales.

Ad primum sic procedit.

Videt q fortitudo nõ sit virtus. Dicit enim apls. ij. ad cor. xij. Virtus infirmitate perficit. sꝫ fortitudo ꝺnotat oppositum. q fortitudo nõ ē virtus. ¶Pre. si ē virtus aut ē theologica aut intellectualis aut moralis. sꝫ fortitudo neq; ꝑtinet ad virtutes theologicas neq; inter intellectuales cum ꝺ dictũ sꝫ neq; vide

tur esse virt⁹ moralis.q; vt phs dicit ī.iij. ethi. videtur aliq esse fortes ꝓter ignorantiā aut ꝓpter experientiā.sicut milites q̄ magis ꝓmēt ad artem q; ad virtutē moralē. q̄dam ēt dicūt eē fortes ꝓter aliquas passiones.puta ꝓpt timorem cōminationis vel dehonestatōnis.aut etiā ꝓter tristiciā vel iram seu spem.virtus autem moralis nō ogatur ex passiōe ꝫ ex electōne. vt supra habitū est.q̄ fortitudo nō ē vt⁹. ¶Pre. Virtus būana maxime pfitit in aia. est ei bōa qualitas mentis vt supra dictus est.ꝫ fortitudo videt cōsistere in corpe vel saltē corpis ꝑfectionem consequik.ꝫ videtur q; fortitudo nō sit vt⁹ ¶Sed contra est q; aug⁹.in libro de moribꝰ ec clesie.fortitudinē inter virtutes enūerat.¶ Ḥ. dōm q; fm pōm in.q. ethi. virt⁹ est q̄ bonū facit habentē.t opus eius bonū reddit.vñ ⁊ bonus hominis de q̄ loq̄mur est q̄ facit bonū hominem t opus eius bonū reddit.bonus aūt bois ē fm rōnem esse.fm dio. iij.ca.de diui.no.t ideo ad virtutē būanam pinet vt faciat hominē t opus eius fm rōnem esse. Ad quidē tripliciter pingit. Uno mō fm q; ipa rō rectificatur.quod fit per virtutes intellectuales. Alio mō fm q; ipa rectitudo rōnis in rebus humanis instituit qō pertinet ad iusticiā. Tertio mō fm q; tolluntur impedimenta hmōi rectitudinis in rebus humanis ponēde. ¶Dupliciter aūt impedit rectitudo humana ne rectitudinē rōnis sequat. Uno modo p hoc q; abstrahit ab aliquo delectabili ad aliud q̄ rectitudo rōnis requirat.t hoc impedimentum tollit virtus temperantie. Alio mō p hoc q; voluptatem expellit ab eo qō est fm rōnem ꝓpter aliquod deficere qō incubit.t ad hoc impedimenta tollendū requirit fortitudo mentis q̄ sez hmōi difficultatibus resistat.sicut t hō per fortitudinē corpalem impedimenta corporalia fugat t repellit.vñ manifestū est q; fortitudo est virtus ingenium facit hoiem fm rationem esse. ¶Ad.j.ꝫ dōm q; virtus aic non ꝑficit in infirmitate anime.ꝫ in infirmitate carnis. de q̄ apostolus loq̄bat.hoc aūt ad fortitudinē mētis ptinet q; infirmitatē carnis fortiter ferat.quod ptinet ad virtutē patientie vel fortitudinis.t q̄ homo ꝓpt infirmitatē recognoscat.qō ptinet ad pfectionē q̄ dē hūilitas. ¶Ad.ij. dōm q; exteriores virtutis actꝰ q̄q; alio efficiant nō habeo virtutem ex alterius alia causa q̄ ex virtute. t iō phs philosophus in.iij. ethi. ponit q̄tuor modos eorum q̄ fortitudinarie dicuntur fortes q̄si exercentes actum fortitudinis ꝓter virtutē.Quod quidem contingit tripliciter.primo q̄dez q; terminat in id qō est difficile actu nō esset difficile.quod in tres modos diuidit.q̄q; em hoc accidit ꝓpter ignorantiā.q.d.hō nō percipit magnitudinem periculi.q̄q; hoc accidit ꝓpter hoc q; hō ē bōe spei ad pericula vincenda.puta cū expertus est se sepe pericula euasisse.q̄q; aūt hoc accidit ꝓpter scientiā t artē q̄ndā.sicut pingit in militib⁹ q̄ ꝓpter peritiā armoꝝ t exercitiū nō reputant grauia pericula belli estimātes se p hmōi artē posse cōtra ea defendi sicut Vegetius dicit in lib. de re militari. Nēo facē metuit qō se bñ dicisse cōfidit. Alio mō agit aliq̄s actū fortitudinis sine virtute ꝓpter impulsū passionis sine tristicie quas vult repellere.vel etiā ire.tertio mō ꝓpt electionem nō ꝓpter finis debiti.ꝫ alicui⁹ ipsius cōmodi acq̄rendi.puta honoris voluptatis vel lucri vel alicui⁹ incōmodi vitādi.puta virtuq; afflictionis vel damna. ¶Ad.iij. dōm q; ad fortitudinē corpalis fortitudinis dē fortitudo ante q̄ ponit virtus vt dictū est.nec rō est cōtra rōnem virtutis q; ex naturali cōplexione aliq̄s habeat naturalē inclinatiōnem ad ptiē vt supra habitū est.

Ad secundus sic proce

dit. Videt q; fortitudo nō sit spēs virt⁹. Dr fm Sap. viij. q; sapia docet temperantiam prudentiam iusticiā t virtutē. t ponit ibi virt⁹.p fortitudine.cū ḡ nomen virtutis sit cōe oīb⁹ virtutibus videt q; fortitudo sit generalis virtus. ¶Pret. Ambro. dicit in primo de officijs.¶ Nō mediocris animi est fortitudo q̄ sola detestatur ornamenta virtutū oīm t inducia custodit. t q̄ in expugnabili ꝓpo aduersus oia vitia decertat inuicta ad labores.fortis ad pericula rigidior aduersus voluptates.auaricia fugat tanq̄ labē quandā q; virtutem effeminet. t idē postea subdit de alijs virtutibus.hoc aūt nō pōt competere alicui speciali virtuti.ergo fortitudo est generalis virtus. ¶Pre. Nomē fortitudinis a firmitate sumptū esse videt.ꝫ firmit se bē ptinet ad oēm virtutē vt dr in.v. ethi.ꝫ fortitudo est virtus generalis Sz cōtra ē q̄.xxij. moral. Prego.cōsecrat eas aliqs ꝑsonis⁹. ¶Ḥ. dōm q; sicut supra dictum est.nomē fortitudinis dupliciter accipi pōt. Uno mō fm q; absolute importat quandā animi infirmitatē. t fm hoc est generalis virtus vel potius ꝑdicio cuiuslibet virtutis. qz sicut phus dicit in.ij. ethi. ad virtutē requirit firmiter t immobiliter operari. Alio mō pōt accipi fortitudo fm q; importat firmitatē animi in sustinendis t repellendis his in q̄bus maxie difficile est firmitatē bē. fez in aliquibus periculis grauib⁹. Un Tullius dicit in sua rhetorica q; fortitudo est cōsiderata periculoꝝ susceptio t laboꝝ ꝓpssio. t sic fortitudo ponit spēs alis virtus. vtpote materiā determinata hns. ¶Ad.j.ꝫ dōm q; fm phm in primo de celo nomen virtutis refert ad vltimum potentie dē aūt vno mō potentia naturalis fm quā aliq̄s pōt resistere corrūpentib⁹.alio mō fm q; ē principiū agēdi.vt in.v. methaphi. t ideo qz hoc secundo est cōis nomē virtutis fm q; importat vim mū talis potentie ē cōe.nam virtus cōsistit sumpta nihil aliud est ꝫ habitus q̄a q̄s pōt bñ operari fm ātq̄ importat virtutē potentie primo mō dicte.q; q̄dem ē modus magis spēalis attribuit spēali virtuti.s.fortitudini ad quā ptinet firmiter contra q̄cūq; impugnātia stare. ¶Ad.iij. dōm q; Ambro. accipit fortitudinē large fm q; importat ali firmitatē respectu q̄cūq; impugnantiū. t tamē etiā fm q; ē spēalis vt⁹ hns determinatā materiā coadiuvat ad resistēdū impugnatorib⁹ oīm vitioꝝ.q; em pōt firmit stare in his q̄ sunt difficili

ma ad sustinendū: cōsequēs est q̄ sit idonea ad resistendū alijs q̄ sunt maioꝝ difficultis. ¶ Ad.ij. dicēdū q̄ obiectio illa procedit de fortitudine primo modo dicta.

Ad tertium sic procedi

tur. Videt q̄ fortitudo nō sit circa timorem audaciae. Dicit enī Greg. vj. moral. Iustoꝝ fortitudo ē carnē vincere. ꝑ quā voluptatibꝫ ꝑfecte resistunt ꝑ quā vitia extinguunt. ꝑ fortitudo magis videt ee circa delectationes q̄ circa timorem et audaciam. ¶ Prē. Tullius dicit in sua rhetorica q̄ ad fortitudinē pertinet susceptio periculoꝝ et perpessio laboꝝ. ꝑ hoc non videt pertinere ad passionem timoris vel audaciae: ꝑ magis ad actionem boni laboriosi aut vel exteriorem rem periculosam. ergo fortitudo non est circa timorem et audaciam. ¶ Prē. timori nō soli opponit audacia: ꝑ cessatio spei. vt ꝰ habitū est: cū de passionibꝫ ageretur. ergo fortitudo nō magis debet ee circa audaciā q̄ circa spem. ¶ Sed cōtra ē q̄ ps dicit in .ij. et .iiij. Ethicoꝝ fortitudo ē circa timorem et audaciā. ¶ Rñdeō q̄ sicut ꝰ dictū est. ad virtutē fortitudinis pertinet impedimentū quo retrahit voluntas a recta rōne q̄ aūt aliquo retrahat ab aliquo difficili pertinet ad rōnē timoris q̄ imponat necessitatem quādā a malo difficultatē habentē. vt supra habitū est cū de passionibus ageretur. Et ideo fortitudo principaliꝰ est circa timores difficiliū rerum ꝑ quā retrahere ꝑsonā voluntatē a recta rōne oportet autē huiusmodi res difficiliū impulsum non solū firmiter tolerare cohibēdo timorē: ꝑ etiā moderare aggredi. qñ. s. oportet eas exterminare ad securitatē in posterū habendā: ꝙ videt pertinere ad rōnē audaciae. et ideo fortitudo est circa timores et audacias q̄ū cohibitiua timoris et audaciarū moderatiua. ¶ Ad.j. ꝙ dicēdū ꝙ Greg. ibi loquit de fortitudine iusti ꝓut ꝓ quā cōtinet se hō ad oēm virtutē. vñ ꝑmittit q̄dā pertinētia ad tēperātiā. vt dictū est. et subdit de hoc ꝙ pertinent ꝙdē ad fortitudinē ꝓut q̄ est spāliis virtus ꝓcedens huiusmodi aspectus ꝑ etnis ꝑnijs amare. ¶ Ad.ij. dicēdū q̄ res periculose et actus laboriosi nō retrahūt voluntatem a via rōnis: nisi in ꝙtū timent. et ideo oportet q̄ fortitudo sit immediate circa timores et audacias. mediate autē circa pericula et labores. sicut obiecta ꝓdictaꝝ passionū. ¶ Ad.iij. dicēdū q̄ spes opponit timori ex ꝑte obiecti. qui spes ē de bono. timor ō malo. audacia aūt ē circa idē obiectū. et opponit timori ꝓut accessus et recessus: vt supra dictū est. Et qz fortitudo ꝑfecte respicit tēporalia mala retrahēdo a virtute: vt ꝑs ꝑ diffinitionē Tullij. inde est q̄ fortitudo ꝑfecte est circa timorē et audaciā. nō aūt circa spes: nisi ꝛmissū ꝓcedat audacie: vt ꝰ habitū est.

Ad quartus sic ꝓcedi

tur. Videt q̄ fortitudo non sit solū circa pericula mortis. Dicit enī Aug⁹. in li. de moribꝰ ecclie q̄ fortitudo est amor facile tolerans oia. ꝑ quē id ꝙ amat. Macrobiꝰ dicit. fortitudo ē affectio q̄ nullos aduersitates mortis ꝙ formidat. ꝙ fortitudo non est solū circa pericula mortis: ꝑ circa oia alia aduersa. ¶ Prē. oportet oēs passiones alicuiꝰ ꝙ ad aliquā virtutē ad medium reduci. ꝑ nō ē dare aliquā aliā virtutē reducentē ad medium aliquos timores. ꝙ fortitudo non solū est circa timores mortis: ꝑ etiā circa aliquos timores. ¶ Prē. nulla virtus est in extremis. ꝑ timor mortis est in extremis. qz ē maximus timoꝝ. vt dicit in .iij. Ethi. ꝙ virtus fortitudinis nō est circa timores mortis. ¶ Sed ꝓtra est q̄ Andronicꝰ dicit. q̄ fortitudo est virtus insuperabilis nō facile obstupescibilis a timoribꝰ q̄ sunt circa mortē. ¶ Rñdeō q̄ sicut supra dictū est. ad virtutē fortitudinis pertinet vt voluntatem boni weakne trahat a bono rōis ꝓpter timorē mali corpalis. oportuit aūt bonū rōis firmiter tenē ꝑ q̄cūq; malū. qz nullū bonū corpale ēqualiter bono rōis. et ideo oportuit q̄ fortitudo animi dicat q̄ firmiter retinet voluntatē boni in bono rōis ꝑ maria mala. qz q̄ stat firmꝰ ꝑ maiora: ꝑ ꝛ q̄ stet firmus ꝑ minora. ꝑ nō ꝓtinet. et ꝛ ō cētā ad rōnē ꝓtinet ꝓtinet vt respiciat ꝓcipuū. maxime aūt terribile inter oia corpalia mala ē mors: q̄ tollit oia corpalia bona. vñ Aug. dicit in li. de moribꝰ eccliē. q̄ vicium corporis ne ꝓpellat animi vertet laborem vel dolorem ne auferat animi ꝓpellat mortis terror alias quatit. et ꝛ ō virtꝰ fortitudinis ē circa timores periculoꝝ mortis. ¶ Ad.j. ꝙ dicēdū ꝙ hō se bñ ꝓt oibꝰ aduersis tolerādis: non ꝑ ex tolerātiā oīm aduersoꝝ reputat hō simplēr fortis: sed solū ex hoc q̄ hō tolerat ceteras maxima mala. ex alijs aūt dicit hō fortis sm q̄d. ¶ Ad.ij. dicēdū q̄ qz timor ex amore nascit: ꝛcūq; vis moderat amorē aliquoꝝ bonoꝝ: ꝑ hoc ē vt moderet ꝛioꝝ malorū timorē. sicut liberalitas q̄ moderat amores pecuniaꝝ: ꝑ hoc etiā moderat timorē amissionis earū. Et hoc apparet in ꝙtia et in alijs ꝓtutibꝰ. ꝑ amare ꝙtia vitā ē naturale. et ꝛ ō oportuit esse ꝙtē virtutē q̄ moderat timores mortis. Ad iij. dicēdū q̄ extremū in ꝓtutibꝰ attēdit sm excessum rōis recte. et ꝛ ō si aliqs maxima pericula subeat sm rōem nō est virtuti ꝛrū.

Ad quintus sic ꝓcedi

tur. Videt q̄ fortitudo nō ꝓsistat ꝙtē circa pericula mortis q̄ sunt in bello. Martyres enī dicuntur de fortitudine cōmendari. ꝑ martyres non cōmendant de rebꝰ bellicis. ꝙ fortitudo nō ꝙtē ꝓsistit circa pericula mortis q̄ sunt i bello. ¶ Prē. Ambrosius dicit in li. de offi. q̄ fortitudo dividitur in rem bellicam et domesticam. Tullius etiā dicit in ꝓ de offi. Cū plerique arbitrentur rem bellicam maiorem ee ꝙ virtutem: minime dā ē hec opinio. ꝑ si vera volumꝰ iudicare multe res exterius virtuose maiores clariores ꝙ bellice. sed circa maiora maioris fortitudo ꝓsistit. ꝙ non ꝙtē cōsistit fortitudo circa mortē q̄ in bello ē. ¶ Prē. bella ordinant ad pacē ꝙtē reipublice ꝓsernādā. dicit enim Augꝰ. etc. de ciui. dei. q̄ intuitu pacis bella geruntur. ꝑ ꝓ pace ꝙtē reipublice nō videt q̄ aliquis debeat se periculo mortis exponere. cui talis pax sit multum lasciuia occasio. ꝙ videt q̄ virtus fortitudinis nō ꝓsistat circa mortis bellice gicula.

¶ Sz ꝫ est qꝫ pbus dic̃ in .iij. Ethi. q̃ maxime est fortitudo circa mortem q̃ est in bello. ¶ Ad. dom q̃ sicut dictū est. fortitudo confirmat animū hoīs ꝫ maxima pricula q̃ sunt pricula mortis. Sz qz fortitudo virtus ē ad qm̃ dem pertinet q̃ sp tēdat in bonū. ꝫo est vt hō pricula mortis nō refugiat ꝑt aliqđ bonū ꝓsequēdū. pricula aut̃ mortis q̃ sunt ex egritudine vel ex tēpestate maris. vel ex incursu latronū. vel siq̃ alia sunt hmōi nō videnť alicui directe imminere ex hoc qđ ꝓsequať aliqđ bonū. ¶ pricula mortis q̃ sunt in bellicis directe imminēt hoī ꝑter aliqđ bonū. inquantum videlicet defendit bonū cōe q̃ iustū bellum. Potest tñ aliqđ ee iustū bellū vapsł. Vno mō generaliter. sicut cū aliq̃ decertāt in acie. ¶ Alio mō pticulariter. puta cū aliq̃s inde vel cras pugnaturus nō recedit a iusto iudicio timore alicuius imminētis vel cuiuscūq; pticuli: cras si fuerit mortuus. Pertinet aut̃ ad fortitudinē firmitatē animi ꝓbere ꝫ pricula mortis nō solū q̃ imminēt bello. ¶ sed q̃ cētera que imminēt in pticulari impugnari onerā cōe noie bellū dici ꝓt. ¶ ex hoc cōcludit dū est q̃ fortitudo ꝑtine est circa pricula mortis q̃ est in bello. Sz ¶ circa pricula cuiuscūq; alterius mortis: fortis hꝫ se habendo ꝓpterea qz ¶ cuiuscūq; mortis hō pōt pricula subire ꝑter virtutē. puta cū aliq̃s nō refugit amico imminēti obiectare. ꝓpter timorē mortifere infectōis. vel cū non refugit timerari ad aliqđ pūa negociū ꝓsequēdo. ꝑt timorē naufragij vel latronū. ¶ Ad primū ergo dom q̃ martyres sustinēt ꝑsonales impugnationes ꝑter summū bonū: qđ est deꝰ. ¶ ideo eoꝝ fortitudo ꝓpie cōmēdať. nec ē extra gen⁹ fortitudinis q̃ est circa bellica. Dñi dī. Fortes facti sunt in bello. ¶ Ad. ij. dom q̃ res domestice vel vsbane dicuntur ꝫ res bellicas: q̃. ꝫ. petunt ad bella cōia. in ipsis tñ reb⁹ domesticis vel vsbanis pōt imminere pricula mortis ex impugnationibus quibusdā q̃ sunt quedā pticularia bella. et sic cētera hmōi ꝑt esse ꝑter dicta fortitudo. ¶ Ad. ij. dom q̃ pax reipublice est fm se bona nec reddit malos ex hoc q̃ aliq̃ male ea vtuntur. ¶ multi alii sunt q̃ bñ ea vtunť. ¶ multa pcipia mala q̃ eis ꝓhibent. ꝫ. homicidia sacrilegia q̃ ex ea occasionē q̃ ꝓcipue genet̃ ad vitia carnis

Ad sextum sic procedi

mur. Videť q̃ sustinere nō sit ꝓnopalis actꝰ fortitudinis. Dicit. enī est circa difficile ¶ bonus vt dī in .ij. Ethi. ¶ difficilis⁹ est aggredi q̃ sustinere. q̃ sustinere nō est ꝓcipuꝰ actus fortitudinis. ¶ Ꝑte. maxima potentie esse videť q̃ aliq̃d posit in aliud agere q̃ ipm ab alio nō imuteť. ¶ aggredi est in aliud agere. sustinere aut̃ est immobile pseuerare. cū q̃ fortitudo ꝓfectionē potentie noiat. videť q̃ magis ad fortitudinē pertineat aggredi q̃ sustinere. ¶ Ꝑte. magis dictas ad vnū ꝫ tiorū aliud ꝫ tū q̃ simpler eꝰ negatio. ¶ ille q̃ sustinet hoc solū hꝫ q̃ nō timet. ille aut̃ q̃ aggrediť cōtrarie mouet timēti. qz insequit. q̃ videť q̃ cū fortitudo retrahat maxime aīa a timore q̃ magis ꝑtineat ad eaꝫ aggredi q̃ sustinere. ¶ Sz ꝫ est qđ pbus dicit in .iij. Ethi. q̃ in sustinēdo tristia maxime aliqui fortes dicūtur. ¶ Rñ. dom q̃ sicut supra dictū est: ¶ pbus dicit in .iij. Ethi. fortitudo ē magis circa timores reprimendos q̃ circa audacias moderādas. difficilius enī est timorē reprimere q̃ audaciā moderari. eo q̃ ipm pricul⁹ qđ est obiectū audacie ¶ timoris de se cōfert aliq̃d ad repressionē audacie. ¶ opat ad augmentū timoris. aggredi aut̃ ꝑtinet ad fortitudinē fm q̃ moderat audacias. ¶ sustinere sequit repressionē timoris. ¶ ideo principalis actus fortitudinis ē sustinere. i. immobiliter sistere in pricul⁹ q̃ aggredi. ¶ Ad. ij. dom q̃ sustinere est difficilis⁹ q̃ aggredi triplici rōe. Primo quidē qz sustinere videť aliqđ ab aliq̃ fortiori inducere. q̃ aut̃ aggrediť inuadit q̃ modū fortitudinis. difficilis⁹ aut̃ est pugnare cū fortiori q̃ cū debiliori. Secūdo qz ille q̃ sustinet iā sentit pericula imminēria. ille aut̃ q̃ aggrediť hꝫ ea vt futura. difficilius aut̃ est nō moueri a ꝑsentib⁹ q̃ a futuris. Tertio qz sustinere importat diuturnitatē ꝓpis. ¶ aggredi ꝑt aliqđ ex subito motu. difficilis⁹ aut̃ est diu manere immobilē q̃ subito motu moueri ad aliqđ ardūū. vnde ꝓbus dic̃ in .iij. Ethi. q̃ quidam sunt audaces ante pricula. qui ipis aut̃ descendūt. fortes aut̃ ecōtrario se hꝫ. ¶ Ad. iij. dom q̃ sustinere importat quidē passionē cōtpis fm actū rōe fortissime inhērētis bono. ex quo sequit q̃ nō cedat passioni corpali iā imminēti. virtus aut̃ magis attendit circa alias q̃ circa corpora. ¶ Ad. iij. dom q̃ ille q̃ sustinet nō timet ꝓsentē tam causā timoris quā nō hꝫ ꝓsentem ille q̃ aggrediť.

Ad septimus sic proce

ditur. Videť q̃ fortis non operet ꝑter bonū propriū habitū. Finis enī in rebus agēdis et si sit ꝓior in intentiōne. tñ est posterior in executōne. sed actus fortitudinis in executōne est posterior ꝙ ipe fortitudinis habitus. nō ergo ꝓt esse q̃ fortis agat ꝑter bonū ꝓprium habitus. ¶ Ꝑte. Augl. dicit. xiij. de tri. Virtutes quas solū ꝑter beatitudinē amam⁹ sic ꝓsudere quidā nobis audēt. .i. incēdo eas ꝑter se appetēdas vt ipam beatitudinē nō amem⁹ qđ si faciāt et ipas amare vtiq; desistem⁹ qđ illā ꝑter quā solā ista amam⁹ nō amam⁹. ¶ fortitudo est quedā virt⁹. q̃ actus fortitudinis nō est ad ipam fortitudinē. ¶ ad beatitudinē referēdus. ¶ Ꝑte. Aug⁹. dicit in li. .lxxxiij. quēcūq; fortitudo est amor ois ꝑter deum facile ꝓferēdus. deus aut̃ nō ē ꝑpter habitū fortitudinis. ¶ aliquid melius. sicut oportet finē melioris esse bis q̃ sunt ad finē. non ergo fortis agit ꝑter bonū ꝓprium habitus. ¶ Sed ꝫ est qđ pbus dicit in .iij. Ethi. q̃ fortitudo fortis est bonum. talis aut̃ est finis. ¶ Rñ. dom q̃ duplex est finis. scz primꝰ: ¶ vltimꝰ. Finis aut̃ primꝰ vniuscuiusq; agentis est vt similitudinē sue forme in alterum inducat. sicut finis ignis calefactiōis est vt inducat similitudinē sui caloris in patiēte. ¶ finis edificatoris est vt inducat similitudinē sue artis in materia. Quodcūq; autez bonū ex hoc

sequit si sit intrinsecū pōt dici finis remotus agentis. Sicut aūt in factibilib⁹ materia exterior disponit q̄ artifex in agibilibus q̄ pondentia disponunt actus būani. Sic ḡ dēm q̄ fortis sicut principiū finē intendit vt similitudinē sui habitus exponat in actu. intendit eīm agere fm principiū sui habitus. finis aūt remotus est beatitudo vel dē⁹. Et p hoc pz̄ misso ad obiecta. Dā prima rō procedebat ac si ipa essentia habitus esset finis. nō aūt habitus ejus in actu: vt dictus est. Alia rō duo, procedit de fine virtutis.

Ad octauū sic procedi

tur. Videt q̄ fortis delectet i suo actu. Delectatio eīm est operatio cōnaturalis habit⁹ nō impedita: vt pl̄ in .x. Ethi. Ḡ opatio fortis procedit ex habitu qui agit in modū nature. ergo forma hz̄ delectationē in suo actu. ¶ Pre. ad Gal. v. sup illud. Fructus aūt spūs est charitas. gaudium. pax. dicit Ambros⁹ q̄ opa virtutū dicunt fructus q̄ mentē bono stā & sincera delectatione reficiūt. Ḡ fortis agit opa virtutis. ergo hz̄ delectationes i suo actu. ¶ Pre. debili⁹ vincit a fortiori. Ḡ fortitudo plus amat bonū virtutis q̄ ipsum corpus qđ periculis mortis exponit. ergo delectatio de bono virtutis eligat dolorē corpalē: & ita delectabiliter opus opat. ¶ Sed ꝫ est qđ ꝓbat dicit. mg. Ethi. q̄ fortis in suo actu nihil delectabile videtur hre. ¶ Ḥ. dēm q̄ sicut supra dictū est cū de passionib⁹ ageret: duplex ē delectatio. Una quidem corpalis q̄ cōsequit tactū corpalē. Alia autem animalis q̄ cōsequit apphensionē aie. & hec pprie sequit opa virtutis. qz in eis considerat bonum rōnis. Principalis ḡo actus fortitudinis est sustinere aliqua tristia fm apphensionē aie: puta q̄ homo amittat corpalē vitā quā virtuosus amat: nō solū inq̄tū est quoddā bonū naturale: sed eīm inq̄tū necessaria est ad opa virtutū. & q̄ ad ea pertinent. & ideo sustinere aliq̄ dolorosa fm tactū corporis: puta vulnera vel flagella. Et ideo fortis ex vna pte hz̄ vñ delectet. i. fm delectationem animalem. i. de ipso actu virtutis. & de fine ei⁹. ex alia ḡo pte hz̄ vñ doleat. eīm aliter quis cōsiderat amissionē cuiꝰ vite. & corpaliter. Vñ legitur .ij. Machab. vj. Eleazarus dixit. Diros corporis sustinco dolores: fm animā ḡo ꝑter timorem me libēter hec patior. Sensibilia aūt dolor corporis dicit nō sentiri aliqua delectatione virtutis: nisi forte ꝑter abundantē dei grām: q̄ forma elevat aiam ad diuina in quib⁹ delectat. & a corpalib⁹ penis abstrahit. sicut beāt⁹ Eyburti⁹ cuz sup carbones incēsos nudis plantis incederet: dixit q̄ videbat sibi sup roseos flores ambulare. Facit eīm virtus fortitudinis vt rō nō absorbeat a corpalibus dolorib⁹. tristitiā aūt aliq̄ sup delectatio virtutis inq̄tū homo ꝑfert bonū virtutis corpalis vite. & quibuscūq; ad eā principib⁹. & ideo ꝓbatio dicit in .iij. Ethi. q̄ a fortī nō requirit vt delectet. sī delectatione sentiēs. & sufficit q̄ nō tristet. ¶ Ad .j. ḡ. dēm q̄ vehemētia actus vel passionis vim⁹ potētie impedit alia potentias in suo actu. & ideo per dolorem sensus impedit motus fortitudinis in ꝓpria operatione delectationes sentiat. ¶ Ad .ij. dēm q̄ opa virtutum sunt delectabilia ꝓpter finē. possunt aūt ex sui natura esse tristia: & ꝓpter hoc cōingit in fortitudine. vnde ꝓbatio dicit in .iij. Ethi. q̄ nō in oib⁹ virtutib⁹ opari delectabiliter existit: ꝑter inq̄tū finē attingit. ¶ Ad .iij. dēm q̄ tristicia aialis ovis est in fortī a delectatiōe virtutis. Ḥ q̄ dolor corporalis est sensibilior & apphensio fortissima magis est hominī in manifesto. inde ē q̄ a magnitudine corpalis doloris q̄s emanescit delectatio spūalis q̄ est de fine virtutis.

Ad nonum sic procedi

tur. Videt q̄ fortitudo non maxime cōsistat in repentinis. Illud eīm videt esse in repentinis qđ ex inopinato pacem. sed Tullius dicit in sua rhetorica q̄ fortitudo est cōsiderata periculoꝝ susceptio & labor perpessio. ergo fortitudo nō consistit maxime in repentinis. ¶ Pre. Ambros⁹. dic. in ꝓ de offi. Fortis vir est nō dissimulare cū aliq̄d imminet: & ꝓspicere rationē de speculo quadam mētis ob maiore cognitiōe quida rebus futurorum: & fortis dicat postea ideo ista incidit: quia non arbitrabar posse evenire. Ḥ vbi est aliqd repentinū ibi nō potest ꝓuideri in futuro. & operatio fortitudinis nō est circa repentina. ¶ Pre. ꝓbat dicit in .iij. Ethi. q̄ fortis est bone spei. sed spes expectat aliqd in futurum qđ repugnat repentino. ergo opatio fortitudinis nō cōsistit circa repentina. ¶ Sz ꝫ est qđ ꝓbat dicit in .iij. Ethi. q̄ fortitudo est maxime circa quecūq; mortes ferūt repentina existētia. ¶ Ḥ. dēm q̄ in opatione fortitudinis duo sunt cōsiderāda. Unū quidem ipmi ad electionez ipsi⁹: & sic fortitudo non est circa repentina. eligit eīm fortis ꝓmeditari pericula & possunt imminere vt eis resistere possit: aut facilius ea ferre. quia vt Grego. dicit in ꝓdas omel. Iacula que ꝓuidēti manu feriūt: & non mala imūdi facilius ferim⁹: si cōtra ea clipeo ꝓscientie ꝓmunar. Aliud ḥo cōsiderandū est in operatione fortitudinis q̄uz ad manifestationē virtutis habit⁹. & sic fortitudo maxime est circa repentina. q̄ fm ꝓbm in .iij. Ethi. in repentinis periculis maxime manifestat fortitudinis habitus. habentis eīm agit i modū nature. vnde q̄ aliquis absq; ꝓmeditatione facit ea que ipm̄ virtutis cū necessitas imminet ꝓter repentina pericula: hoc maxime manifestat q̄ sit fortitudo habenoēt in anima cōfirmata. pōt aūt aliquis etiā q̄ habitu fortitudinis carere ex diuturna ꝓmeditatione animi sui contra pericula ꝓparare: qua etiaz ꝓparatione forma virt⁹ cum tempus adest. Et ꝑ hoc patz̄ rō ad obiecta.

Ad decimū sic procedi

tur. Videt q̄ fortis nō vtat ira in suo actu. nullus eīm debet assumere sibi instrumentū sue actionis illud quo non pōt vti ꝓ suo arbitrio. Ḥ homo nō pōt vti ira ꝓ suo arbitrio. vt. i. possit eā assumere cū velit: & deponere cū velit. vt eīm ꝓbat dicit in .ij. de memoria. qđ passio corpalis mota

est nō statim quicūq; vt homō velit. ergo fortis nō debet assumere irā ad suā opationē. ¶ Prē. ille q̄ p seipm̄ sufficit ad aliquid agendū nō debet in auxiliū sui assumere id qđ est infirmior imperfect⁹. ℟ rō p seipm̄ sufficit ad opus fortitudinis exequēdū in quo tractātia deficit. vñ Seneca dicit in li. de ira. Non ad pugnandū mittenda ad res gerēdas satis est p seipm̄ rō. t quid stultius est q̄ hanc ab tractatu petere p̄sidiū: rē stabilē ab incerta: fidelem ab infida: sanā ab egra: q̄ fortitudo nō debet irā assumere. ¶ Prē. sicut aliqui ꝓpter irā opa fortitudinis vehemēti⁹ exequūtur: ita ꝓpter tristiciā vel cōcupiscentiā. vñ pbus dicit in. iij. Ethi. q̄ vere singuli ꝓpter tristitias fiunt dolorē incurrunt ad piculā. t adulteri. ꝓpter cōcupiscentiā multa audacia opant. ℟ fortitudo nō assumit ad actū suū neq; tristitiā: neq; cōcupiscentiā. ℟ pari rōe nō debet assumere irā ¶ S⁹ 3 est qđ pbus dicit in. iij. Ethi. q̄ furor coopat fortib⁹. ¶ ℟ ii. dēm q̄ de ira t de ceteris alie passiōibus sicut supra dictū est: aliter sunt locuti peripatetici: aliter stoici. Stoici irā t odiū alias passiones alie ab alo sapiēte sine virtuosi excludēbāt. Peripatetici vo quoniā principio fuit Aristoteles irā t alias alie passiones attribuebāt virtuosis: ℟ moderatas rōne. Et hoc ꝓtum ad rem nō differebāt: ℟ solū ꝓtū ad modū loquendi. Nam peripatetici oēs motus appetit⁹ sensitiui qualitercūq; se habeāt passiones alie nominabāt: vt supra dictū est. Et q̄ appetitus sensitiu⁹ mouetur p̄ virtutē rōis ad hoc q̄ coopet ad ꝓmptitudinē agendi. ideireo ponebāt t irā t alias passiones alie assumēdas esse a virtuosis moderatas ꝑm impetū rōnis. Stoici vo vocabāt alie passiones moderatas quoddā affectus appetit⁹ sensitiui. vñ nolebant eas egritudines vel morbos. et ideo penitꝰ eas a virtute sepabāt. Sic ḡ irā moderatā assumit fortis ad suū actū: non aūt iram immoderatā. ¶ Ad. j. ḡ dēm q̄ ira moderata ꝑm rōem subiacet imperio rōnis. vñ ꝑba est vt homo ea vtat p suo arbitrio. nō aūt si esset immoderata. ¶ Ad. ij. dēm q̄ ratio nō assumit iram ad finem actus quasi auxiliū ab eo accipiens: ℟ q̄ vtit ap petitu sensitiuo vt instrumēto sicut t membris corpis. nec est inconueniēs si instrumentū sit imperfectum ꝓncipali agenti: vt martell⁹ fabio. Seneca aūt secutus fuit stoicos: t directe ꝑ Aristotelē verba ꝓmissa ꝓponit. ¶ Ad. iij. dēm q̄ quia fortitudo sicut dictū est hꝫ duos actus. s. sustinere t aggredi: nō assumit irā ad actū sustinendi. q̄ huic actui sola rō p se facit. ℟ ad actū aggrediēdi ad quē magis assumit irā q̄ aliqua passiones. q̄ ad irā ꝓtinet insistere in rē periculosā. t sic dicit ea cooperari fortitudini in aggrediendo. artificia aūt ꝑm ꝓpriā rōnē sufficiūt nocuo. ℟ per accidens coadiuuāt ad aggrediendū: vel inferius in artificia est causa tres: vt supra dictū est. vel magis aliqs exponit se piculo vt artificia ꝓfugiat. Sicut enim cōcupiscentia ꝑm ꝓpriā rōnē inducit in bonū delectabile cui p se repugnat aggressio piculoꝝ ℟ p accidens q̄dq; ceadiuuat ad aggrediendū. inquātū. s. aliquis vult pon⁹ piculā q̄cūdere q̄ declinabili cārere. t ideo pbus dicit in. iij. Ethi. q̄ inter fortitudines que sunt ex passiōe naturalissima esse videt que est p̄ ira. t accipiens electionem: t cui⁹ grana. s. debitus finis fortitudo sit fuit vera.

Adundecimū sic proce

ditur. Videt q̄ fortitudo nō sit virtus cardinalis. Ira enim vt dictū est maxima affinitatē habz ad fortitudinē. ℟ ira nō ponit passio principalis. nec enim audacia que ad fortitudinē ꝓtinet. ergo nec fortitudo debet poni virt⁹ cardinal⁹. ¶ Prē. virtus ordinat ad bonū. ℟ fortitudo nō directe ordinat ad bo[illegible]. ℟ magis ad malū. s. ad sustinendum piculā t labores: vt Tullius dicit. ℟ fortitudo nō est virtus cardinalis. ¶ Prēt. virt⁹ cardinalis est circa ea in quib⁹ ꝓcipue versat vita humana: sicut ostium in cardine vertit. ℟ fortitudo est circa piculā mortis que raro occurrit i vita humana. ℟ fortitudo nō debet poni virtus cardinalis siue principalis. ¶ Sed ꝯ est qđ Grego. xxij. moral. t Ambro. sup Lucā. t Aug⁹. in li. de moribus eccle. numerāt fortitudinē inter quatuor tutes cardinales siue ꝓncipales. ¶ ℟ dēm q̄ sicut supra dictū est: virtutes cardinales siue principales dicunt que ꝓprie sibi vendicant id qđ ꝓtinet cōmuniter ad virtutes. Inter alias aūt cōmunes virtutes ꝑfectas vna ponit fortitudo operari. vt ꝑz in. ij. Ethi. Iandē aūt firmitatem potissime sibi vendicat fortitudo. tāto enim magis laudamur quāto firmiter stat: quanto habet gravi⁹ impellens ad cadendū vel ad retrocedendū. impedit aūt bonum ad discedēdū ab eo qđ est ꝑm rationē: t bonū delectans t malū affligens. ℟ gravius impellit dolor: corpis q̄ voluptas. dicit enim Augus. in li. lxxxiij. q. Nemo est qui nō magis fugiat dolorē q̄ affectet voluptatē. Nāq; videmus t immanissimas bestias a maximis voluptatib⁹ exterreri dolore morsus. t inter dolores animi t piacula maxime timentur ea que ducūt ad mortē: contra que firmiter stat fortis. vñ fortitudo est virtus cardinalis. ¶ Ad. j. ḡ dēm q̄ audacia t ira nō cooperant fortitudini ad actum ei⁹ q̄ est sustinere: in quo ꝓcipue cōmendat firmitas eius. q̄ bene ex actu fortis colligi potest timorē q̄ est passio principalis: vt supra dictum est. ¶ Ad. ij. dēm q̄ virtus ordinat ad bonū rōnis qđ cōsequi operatur contra impulsum mali q̄ fortitudo aūt ordinat ad mala coparata sicut ad cōtraria quibus resistit. ad bonū aūt rōnis sicut ad finem quem intēdit cōsequi. ¶ Ad. iij. dēm q̄ huius piacula mortis raro imminent: vñ occasiōes illoꝝ piculoꝝ frequēter occurrūt: dū. s. boni aduersarios moriales fugiunt ꝓpter iustitiam quā sequit: t etiam ꝓpter alia bona q̄ facit.

Ad duodecimū sic pro

cedit. Videtur q̄ fortitudo ꝓcellat inter omnes alias virtutes. Dicit enim Ambro. in ꝑ. de offic. Est fortitudo velut cererio excelsior. ¶ Prē. virtus est circa difficile t bonū. sed fortitudo est circa difficillima. ergo ē maxima virtutū. ¶ Prēt.

virtus est circa difficile t bonū. ℔ fortitudo ē circa difficillima. ergo ē maxima virtutū. ¶ Prē. dignior est gloria boni q̄ reo et⁹. ℔ fortitudo est circa gloriā boni quā aliquis piculo mortis exponit ꝓpter bonū virtutis. iustitia autem t alie virtutes morales sūt circa alios rēos exteriores. ℔ fortitudo est ꝓcipua inter virtutes morales.

¶ Pr̄ō est qđ Tullⁱ⁹ dicit in p̄o de offic. In iustitia virtutis splendor est maxim⁹ ex qua vir bonⁱ nōiant. ¶ Dicit ꝓbus in p̄o Ethi. dic. Necesse est maximas esse virtutes q̄ maxime alijs vtiles sunt. ℔ liberalitas videt magis vtilis q̄ fortitudo. ℔ est maior virt⁹. ¶ Ḥ. dicit q̄ sicut Aug⁹. dicit in. vj. de tri. In hoc q̄ nō multe magne sunt tales est esse maiores qb⁹ multⁱ. vnde tanto aliqua virtus maior est. quāto melior est. bonū aūt rationis est bonum bonū: sm Dyonⁱ⁹. iij. c. de diui. no. hoc aūt bonū essentialiter quidē bs pñtemiā ℔ est ꝓfectio rōis. iustitia autē est bnī bonī factiua: sm̄ ētū. Sed ꝑtem primi ordinē rationis ponere in ipsis rebus humanis. alie aūt virtutes sunt cōservatiue huⁱ bonⁱ: sm̄ ētū. sic moderant passiones abducūt hoīem a bono rōnis. et in ordine hārā fortitudo tenet locum ꝓcipuū. qz timor pericul⁹ mortis maxime ē efficax ad hoc q̄ facit hoīes recedere a bono rōnis. post quā oz donat tēperātia. qz ea delectatōes tactus maxime inter cetera impedit bonū rōnis. id autem q̄ ēcniaht dē ponno ē eo q̄ dicitur effective. t hoc ea potius est eo quod dicit formative sm remotionē impedimēti. vñ inter virtutes cardinales est potior prudēna. secūda iustitia. tertia fortitudo. quarta tēperātia. t post has cetere virtutes. ¶ Ad. j. ℔ dōm q̄ Ambro. fortitudinē alijs virtutib⁹ ꝓfert sm quādā generalē vtilitatē. ꝓut. s. t in rebus bellicis t in reb⁹ ciuilib⁹ fiunt. dom esticis vtilis est. vñ ipse ibidē ꝓmittit. Hāc de fortitudine tractam⁹ que velut excellior ceteris diuidit in res bellicas et domesticas. ¶ Ad ij. dōm q̄ rō virtutis magis cōsistit in bono q̄ i difficili. vñ magis est mēsūrāda magnitudo virtutis sm rōem boni q̄ sm rōes difficilis. ¶ Ad iij. dōm q̄ homo nō exponit plonā sua in omnis periculis nisi ꝓpter iustitiā conseruandā. t ideo lauⁱ fortitudinis deꝑdet quodāmō ex iustitia vñ Ambros. dicit in p̄. de offic. q̄ fortitudo sine iustitia iniqtatis est materia. quo cū validior ē eo ꝑnicios⁹ vt inferiorē opprimat. ¶ Quarto cōcedimus. ¶ Ad. v. dōm q̄ liberalitas vtilis ē in quibusdā particularibus difficilijs: sed fortitudo bs virtutē generalē ad cōseruandū totus iustitie ordinē. Et ideo ꝓbus dicit in p̄ rhetoricorum. q̄ iusti t fortes maxime amantur: qz vtiles sunt i bello et i pace.

¶ Questio. cxxiij

Deinde cōsiderandū

est de martyrio. Et circa hoc querunt quinq̄. Primo virum martyrium sit sit actus virtutis. Secūdo cui⁹ virtutis sit act⁹. Tertio de pfectu e huⁱ actus. Quarto de pena martyrij. Quinto de causa.

Ad primū sic procedi

tur. Videt q̄ martyrium non sit actus virtutis. Omnis em actus virtutis est volūtarius. ℔ martyrium q̄dq̄ nō ē volūtariū: vt pz de innocentibus ꝓ xpo occisis: de quib⁹ dicit Hilarius⁹ Mar. q̄ in exterminio pfectū p martyriū gloriā efferebant. ℔ martyriū nō est actus virtutis. ¶ Prē. nullū illicitū est act⁹ virtutis. ℔ occidere seipm ē illicitū vt supra habitū est: q̄ qđ tā martyrium cōsummat. dicit em Aug⁹. in p̄. de ciui. dei. q̄ quedā fēmie tpe psecutōis vt inuiolatū eo⁹ pudicicie maneret se in fluuiū proiecerūt: coq̄ modo defunctę sunt. earūq̄ martyria in catholica ecclia veneratōe celeberrima frequētant. nō ℔ martyriū est actus virtutis. ¶ Prē. laudabile est q̄ aliquis ꝑmitte se offerat ad exercēdum actū virtutis. ℔ nō est laudabile q̄ aliqs martyrio se ingerat: ℔ magis videt esse ꝑsumptuosum et ꝓcipitū. nō ℔ martyrium ē act⁹ virtutis. ¶ Sz ad ē q̄ ꝑfectū beatitudinis nō debet nisi actus virtutis. debet autē martyrio sm illud Matth. v. Beati q̄ ꝑsecutionē patiunt ꝓpter iusticiā q̄m ipsorum ē regnū celoꝝ. ℔ martyriū est actus virtutis ¶ Ḥ. dōm q̄ sicut dictū est. aduersitē primet q̄ aliqs in bono rōnis cōseruet. Cōsistit em bonū rōis in veritate sicut i ꝓpio obiecto: et iusticia sicut in ꝓpio effectu. sicut ex supradictis ꝑ. pit. tice aūt ad rōem martyrij vt aliqs firmiter stet i veritate t iusticia ꝑ sequentiā impet⁹. vñ manifestū est q̄ martyrium est act⁹ virtutis. Ad. j. ℔ dōm q̄ quidā dixerūt q̄ innocentib⁹ accelerat⁹ est miraculose liberi arbitrij visus ita etiā q̄ volūtarie martyrio passi sunt. Ḥ qz hoc p auctres scripture nō approbat. ideo melⁱ⁹ dicendū est q̄ martyrij gloriā quam in alijs ꝓpria volūtas meret: illi pueri occisi p dei grāz sūt effecti. nā effusio sanguinis ꝓpter xpm vicē gerit baptismatis. Vñ sicut in pueris baptismatis p grām baptismalē meritū xpi opat ad gloriā obtinendā: et ita in occisio ꝓpter xpm meritū martyrij xpi opat ad palmā martyrij ꝑsequēdi. Vñ Aug⁹. dicit in quodā sm̄one de epīa q̄si eos alloquēs. Vōs de vestra corona dubitauit in passione ꝓ xpo? etiam paulus baptismus ꝑdesse non estimet xpi. non habetis etiā ℔ in passurū xpm credentia: ℔ baptismatis camē in ea ꝓ xpo passuro passionem sustinentes. ¶ Ad. ij. dōm q̄ Augu⁹. ibidē dicit esse possibile q̄ aliq⁹ fidedignis reuelatiōb⁹ diuina ꝑsuasit auctas ecclie vt dictay scāz memoriā honorarer. ¶ Ad iij. dōm q̄ ꝑcepta legis dant de actibus virtutis. Dictus est aūt supra q̄dā ꝑcepta legis diuine tradita cē sm ꝓparationem animi. vt. s. homo sit parat⁹ hoc vel illud faciendū fuerit opportunū: ita etiā t aliq̄ ꝑcepta ad actū virtutis sm ꝓparationē animi: vt. s. sup menicte tali casu hō sm rōez agat. t hoc ꝑcipue videt obseruādū in martyrio qđ ꝑsistit in debita sustinētia passionū iniuste inflictaꝝ. non aūt debet hō occasionē dare alteri iniuste agēdi. sed si alius iniuste egerit ipse moderate tolerare debet.

Ad secundū sic procedi

tur. Videt q̄ martyriū nō sit actus fortitudinis. Dicit enim martyr in greco q̄si testis. testimoniū autē reddit fidei xpi: Fm illud Actū.j. Eritis mihi testes in hierlm ēt. t Maxim⁹ dicit in quodā sermone. Mater martyrū est fides catholica: in qua illustres arbitre suo sanguine sub scripserūt. ꝙ martyriū est posit⁹ actus fidei q̄s fortitudinis. ¶ Pret. act⁹ laudabilis ad illā virtutē pcipue pertinet q̄ ad ips⁹ ictimā: t q̄ ab ipso manifestat: t sine qua ipe non valet. sed ad martyriū pcipue inclinat charitas. vñ in quodā sermone maximi dī. Charitas xpi in suis martyrib⁹ vincit. Maxima etiā charitas p actū martyrij manifestat Fm illud Jobā.xv. Maiorē dilectionē nemo hīz vt aiam suā ponat q̄s p amicis suis. Sine charitate etiā martyriū nihil valet: Fm illud j.ad Cor.xiij. Si tradidero corpus meū ita vt ardeā. charitatē aūt nō habuero nihil mihi pdest. ꝙ martyriū magis est actus charitatis fortitudinis. ¶ Pret. Aug⁹. dicit in quodā sermone de sctō Cypriano. Facile ē martyrē celebrādo vestre rar. magnā vo fidē ei⁹ t patientiā imitari. q̄ in vnoquoq; actu virtutis pcipue laudat virtus cui⁹ est actus. ꝙ martyrium est magis actus patientie q̄s fortitudinis. ¶ Sed ⁊ est q̄s Cyprianus dicit in epla ad martyres t confessores. O beati martyres quib⁹ vos laudib⁹ pdicem: o milites fortissimi robur corpis vestri quo pcontio vocis explicē: Quilibet aut laudat ex virtute cui⁹ actū exercet. ꝙ martyrium est actus fortitudinis. ¶ Rñ. dom ꝙ sicut ex supradicto patz. ad fortitudinē pinet vt cōstanter bonum bono virtutis: t maxime contra pericula: t pcipue ⁊ pericula mortis maxime cum q̄ est in bello. Manifestū ē autē ex q̄ i martyrio hō firmiter confirmat in bono virtutis dū fidē t iustitiā nō deserit. pter imminentia pericula mortis q̄ etiā in quodā certamine pertulari a pfecutorib⁹ imineāt. vñ Cyprian⁹ dicit in quodā sermōe. Dicat admirāo pānā multitudo celeste certamen: t in plio stentke servos xpi voce libera: mēte incorrupta virtute diuia. Unde manifestū ē ꝙ martyriū est fortitudinis act⁹ et pter hoc de martyrib⁹ legit ecclesia. Fortes facti sunt in bello. ¶ Ad.j. ⁊ dom ꝙ in actu fortitudinis duo sunt cōsiderāda. Quoꝝdā est bonū in quo fortis firmat: t hoc ē fortitudinis finis. Aliud ē ipsa firmitas q̄ quis nō cedit contrarijs ꝓpter bona ab illo bono: t in hoc consistit essentia fortitudinis. Sicut aūt fortitudo cuiusq; firmat aīm hoīs i iustitia hūana xpō cui⁹ pfuationē mortis pericula sustinet: ita etiā fortitudo gratuita firmat aīm hoīs in bono iusticie deū. q̄ est p fidē xpi Jesu. vt dī ad Roma.iij. t sic martyriū ꝓpriat ad fidē sicut ad finē in quo quis cōfirmat ad fortitudinē sicut ad habitū elicitem. ¶ Ad.ij. dom ꝙ ad actus martyrij inclinat q̄dē charitas sic primū t principale motiuū ꝙ modum virtutis imperantis. fortitudo autē sic motiuū ꝓprij p modū virtutis eliciēdo. t inde ē ꝙ martyriū est actus charitatis vt imperantis. fortitudinis aūt vt eliciētis. inde etiam est ꝙ virtutē virtutē manifestat. Or aūt sit meritoriū hoc habet ex charitate sicut t aliber virtutis act⁹. t ḡo sine charitate nō valet. ¶ Ad.ij. dom ꝙ sicut dictū est principalior actus fortitudinis ē sustinere ad quē pinet martyriū. nō aūt ad secundarium actū eius q̄ est aggredi. Et q̄ patientia dicit fortitudini ex pte actⁱ principalis q̄ est sustinere: ideo ē ꝙ cōcomitāter in martyrib⁹ patientia ꝛmēdat.

Ad tertium sic procedi

tur. Videt q̄ martyriū nō sit actus maxime pfectōis. Illud em ad pfectionē videt pinere qō cadit sub cōsilio nō sub pcepto. q̄si. i. nō ē de necessitate salutis. ꝙ martyriū videt esse de necessitate salutis. dicit em apls ad Ro.x. Corde creditur ad iusticiā: ore aūt fit cōfessio ad salutem. Et j. Joh.iij. dī q̄ nos debemus p fratres aias nras ponere. ꝙ martyriū nō pinet ad pfectionē ¶ Pre. ad maiorē pfectionē videt pinere q̄ aliq̄s det deo aiam qō sit p obedientiā q̄ deo det ꝓprij corp⁹ q̄s sit p martyriū. vñ Greg. dē viti. mor. dī. q̄ obedientia cuncta virtutum pferat. ergo martyriū non est actus maxime pfectōis. ¶ Pre. melius esse videt aliq̄ pdesse q̄ seipm in bono cōseruare. qz bona gentis incli⁹ est ꝙ bonum vni⁹ hois: Fm pōm in j. Ethi. ꝙ ille q̄ martyriū sustinet sibi soli pdest. ille aūt q̄ docet pficit. multis ꝙ act⁹ docendi t gubernādi subditos est pfectior q̄ actus martyrij. ¶ Sed ⁊ est q̄s Augus. in li. de scta virginitate: pfert martyriū virginitati q̄ ad pfectionē pinet. ergo ad martyrium maxime ad pfectōes pertinere videt. ¶ Rñ. dicendū q̄ de aliquo actu virtutis possumus loqui dupliciter. Uno mō Fm speciē actus ips⁹. puta ꝙ ad virtutem prime elicitē ipm. t sic nō pt esse q̄ martyriū q̄s cōstitit in debita tolerātia mortis sit pfectus inter virtutis actus. qz tolerare mortē nō est laudabile Fm se. ꝙ solū Fm q̄ ordinat ad aliq̄s bonū q̄s cōstitit in actu virtutis: puta ad fidem t ad dilectionem dei vñ ille actus virtutis Fm q̄ ꝓpriat ad primū motiuū q̄s est amor: charitatis. t ex hac pte pcipue aliquis act⁹ hīz q̄ ad pfectionē vite pinet. qz vt apls dicit ad ē. col.iij. Charitas ē vinculū pfectōis. Martyriū aūt inter oēs actus virtuosos maxime demōstrat pfectionem charitatis. qz tanto magis ostēdit aliq̄s aliquā rem amare: quanto pro ea rē magis amatā cōtemnit: rē magis odiosas eligit. Manifestū est aūt q̄ inter oīa alia bona pmū vite maxime amat hō ipam vitā: t cōtrario modo odit ipas mortē t pcipue cū dolorib⁹ corpalib⁹ tormentor. quor mētio etiam horta aīalia a maximis voluptatib⁹ abstrahunt: vt Augus. dicit in li. lxxxiij. q. Et Fm hoc pz q̄ martyriū inter cetera act⁹ hūanos ē pfectior Fm suū genus. Si maxime charitatis ꝙ: Fm illud Jobā.xv. Maiorē charitatē nemo hīs q̄ vt aiam suā ponat q̄ p amicis suis. ¶ Ad.j. ⁊ dom ꝙ nullus est actus pfectōis sub cōsilio cadens q̄ in aliquo ēnēu non cadat sub pcepto quasi de necessitate salutis existens sicut Augus. dicit in li. de adulterinis cōiugijs.

q aliquis incidit in necessitatē cōfitēdi fidē de gñer abnegādi vel infirmāmini vocis. t ideo nō est cōra pfectionē martyrij si in aliq casu sit de necessitate salutis. Est em aliqs casus i quo martyriū ferre nō est de necessitate salutis puta cū ex zelo fidei t charitate fraterna multo tenet⁹ legunt sancti martyres sponte se obtulisse martyrio. illa aūt precepta sunt intelligēda fm pparationē animi. ¶Ad.ij. dcm q martyriū cōplectit id qō summus in obedientia pōt esse. vt s. aliquis sit obediens vsq ad mortē: sicut legitur de xpo ad Phil.ij. q factus est obediens vsq ad mortē. vñ pz q martyriū fm se est pfectiū⁹ obtenta absolute dicta. ¶Ad.iij. dcm q rō illa pcedit de martyrio fm gñā spēm actus ex q nō hz excellentiā inter oēs actꝰ virtutū: sicut nec forma modo est excellētior inē oēa virtutes.

Ad quartum sic proce

ditur. Videt q mors nō sit de rōe martyrij. Dicit em Hieronymꝰ in Vitas de assumptōe virginis. Hecte dixerim q dei genitrix virgo t martyr fuit: sola in pace vitā finiverit. Et Gregorius dicit. Cessante occasione psecutōis desistit hō si pat⁹ tum martyrij. qr etsi carnis colla ferro non subiicim⁹: spūali tn gladio carnalia desideria mentis trucidam⁹. q abiqs passione mortis pt cē martyres. ¶Dcm. p integritate carnis fuisse aliq mulieres legunt laudabili cōtemptisse vitā sua t ita videt q corporalis integritas castitat⁹ pferat vite corpali. q quīq ipsa integritas carnis auferat aut auferri intendat p cōfessione fidei xpiane. vt pz de agneta t Lucia. ergo videt q martyrium magis debeat dici si aliq mulier p fide xpi integritatē carnis gdat q si ea pderet corpālē vitā vt Lucia dicit. Si me inuitā fecerit violatricē castitatis mihi duplicabit ad coronā. ¶Dcm. martyriū est fortitudinis actus. ad fortitudinē aūt pinet nō solū mortes nō formidare: q nec alios adversitates. vt Aug⁹. dicit in. vi. moralium. q multe sunt alie adversitates pter mortem quas aliqui possunt sustinere p fide xpi. s. carcerē. exilium. rapinā bonorū. vt pz ad Hebre. x. vñ t sancti Marcelli pape martyriū celebrat: qui nō fuit mortuus in carcere. ergo non est de martyrij necessitate q aliquis sustineat penam mortis.

¶Dcm. martyriū est actus meritorius: vt dictū est. q actus meritorius nō potest esse post mortem: ergo ante mortē. t ita mors nō est de rōne martyrij. ¶Sed 3 est qō Maximus dicit in quodā sermone de martyre. q vincit p fide moriendo qui vincere⁹ sine fide viuēdo. ¶Hō. dicit q sicut dictū est. martyr dicit quasi testis fidei xpi usque per quā nobis visibilia p invisibilib⁹ ostenduntur: vt dicit Hebre. xj. Sed martyrium ergo primo vt homo testificet fidei sue operationē ois pēna preeminere. vt ad futura t invisibilia bona quenlat. Quia aūt homini remanet vita corpalis in omnib⁹ se opere effectu corporalia cuncta despicere. Cōtemnerūt enim homines t cōsanguineos t omnia bona possessa cōtemnere t etiam dolores corporis pati: vt vitā cōseruent. Unde t Sathan contra Job inducit. Pellem p pelle: t cuncta que homo habet dabit p aia sua. i. pro vita sua corporali. Et ideo ad perfectam rationē martyrij requirit q aliquis mortem sustineat propter christum. ¶Ad.j. ergo dcm q ille auctoritates t si que similes inueniūtur loquūtur de martyrio per quādam similitudinem. ¶Ad.ij. dcm q in muliere que integritatem carnis perdit: vel ad perdendam eam damnat occasōe fidei xpiane: non est apud homines manifestū virum hoc mulier patiat propter amorem fidei xpiane: vel magis p cōtemptu castitatis. t ideo apud homines non redditur per hoc testimonium sufficiens. unde hoc nō proprie habet rationē martyrij. sed apud deum qui corda scrutat potest hoc ad premiū deputari: sicut Lucia dicit. ¶Ad.iij. dcm q sicut supra dictum est. formaliter principaliter cōsistit circa pericula mortis: circa alia autem cōsequenter. t ideo nec martyrium proprie dicit pro sola tolerantia carceris: vel exilij: vel rapine patimur. nisi forte secūm q ex his sequit mors. ¶Ad.iiij. dcm q meritum martyrij non est post mortem: sed in ipsa voluntaria sustinentia mortis: prout scilicet aliquis voluntarie patitur infligentē mortis. contingit tamen quādoq q aliquis post mortalia vulnera pro christo suscepta: vel quascūq alias tribulationes cōmutatas usq ad mortem quas a persecutoribus patit pro fide christi diu vivat in quo statu actus martyrij meritorius est. t etiam ipse codem tempore quo diuēt afflictiones patitur.

Ad quintum sic pceditur.

Videt q sola fides sit causa martyrij. Dicitur em. j. Pet. iij. Nemo autem vestrum patiatur quasi homicida: aut fur: aut aliquid huiusmodi. Si autem vt christianus non erubescat: glorificet autem deum in isto nomine. sed ex hoc dicitur aliquis xpianus: quia tenet fidem xpi. ergo sola fides xpi dat patientibus martyrij gloriā.

¶Pre. martyr dī quasi testis. testimonii autem nō redditur nisi veritati. non autē aliquis dicitur martyr ex testimonio cuiuslibet veritatis: sed solum ex testimonio veritatis divine. alioqn si qs moreret p cōfessione veritatis geometrice vel alterius speculative scientie esset martyr. qđ videt ridiculū. q sola fides est martyrij causa. ¶Pre. inter alia virtutum opa illa vident esse potiora q ordinant ad bonū cōe. qr bonū comune melius est q bonū vni⁹ hominis. Sm phm in p. Ethi. Si ergo aliqs aliud bonū esset causa martyrij. maxime videretur q ille essent martyres qui pro defensione reipublice moriuntur: qđ ecclie obseruatio nō hz. nō est mirū q in bello iusto moriunt martyres celebrant. q sola fides videt cē causa martyrij. ¶Sz 3 est qō Mar. v. Dei q persecutōes patiunt xpi inflictā. qō pinet ad martyriū. vt glo. ibidem dicit. ad inflictum autem pertinet non solum fides: sed etiam alie virtutes. ergo t alie virtutes possunt esse causa martyrij. ¶Ho. dicendū q sicut dictum est. martyres dicuntur quasi

testeo. quia. s. corporalibus passionibus fatio vñq ad mortē restimoniū phibent veritati. nō cruciq: ꝫ veritati q̄ fm pietatē est: q̄ p xp̄m nobis innotuit. vñ t martyres xp̄i dicunt q̄si testeo ipsius. hmōi aut̄ est veritas fidei. t ideo cuilibet martyrij causa est fidei veritas. Sz ad fidei veritatē nō solū pertinet ipsa crudelitas cordis: ꝫ etiā exteriorū prestatio. que quidē fit nō solū p verba quibus aliquis cōtrā fidem: ꝫ etiā p facta quibus aliq̄s fidē se hīe ostendit: fm illud Iaco. ij. Ego ostendā tibi ex opib⁹ fidem meā. Dō t de quibusdā dī ad Tytū. i. Confitent se nosse deū: factis aūt negant. Et ideo oīs virtuosus opus fm q̄ referunt in deū sunt quedā prestatiōes fidei p quā nobis innotescit q̄ deus hmōi opa a nobis requirit: t nos p eis remunerat. t fm hoc possunt esse martyrij causa. vñ t beati Iohānis baptiste martyriū in ecclesia celebrat. q̄ non p neganda fide: ꝫ p reprehensione adulterij morte instituit. ¶ Ad. j. ꝯ. dōm q̄ xp̄ian⁹ dī qui xp̄i est. dicit aūt aliquis esse xp̄i nō solū ex eo q̄ hꝫ fidē xp̄i: ꝫ etiā ex eo q̄ spū xp̄i ad opa virtuosa procedit. fm illud Roma. viij. Si quis spūm xp̄i non habet hic nō est eius. Et etiam ex hoc q̄ ad imitationē xp̄i peccatis mortē. fm illud ad Gal. v. Qui xp̄i sunt carnē suā crucifixerūt cum vitijs t cōcupiscentijs. Et ideo vt xp̄ian⁹ patiē. non solus qui patit p fidei cōfessionē q̄ fit p verba: ꝫ etiam quicūq; patit p quocūq; bono faciendo: vt pro quocūq; peccato vitādo. propter xp̄m. quia hoc totum pertinet ad fidei prestatiōes. ¶ Ad. ij. dōm q̄ veritas alia; scientia; non pertinet ad cultū diuinitatis. t ideo nō dī cē fm pietatē. vñ nec ei⁹ cōfessio pōt esse directe martyrij causa. Sz q̄ omne mendaciū peccatū est: vt supra habitū est: vt tamen mēdacij cōtra quācūq; veritatē sit ingens mendacij est diuine legi cōtrariū. ideo pōt esse martyrij causa. ¶ Ad. iij. dōm q̄ bonū reipublice est principiū inter bona humana. ꝫ bonū diuinū q̄ est. q̄dā causa martyrij est potius ꝫ būanum. ramē quia bonū humanū pōt effici diuinum: vt ī referat in deū. ideo potest esse quod cunq; bonū humanū martyrij causa. scḋm q̄ in deum refertur.

¶ Questio. cxxv.

Deinde cōsiderandus

de vitijs oppositis fortitudini. Et primo de timore. Secūdo de timiditate. Tertio de audacia. ¶ Circa primum quatuor quārit. Primo vtr timor sit peccatū. Secūdo vtrū opponat fortitudini. Tertio vtrū sit pcm mortale. Quarto vtr excuset vl diminuat pcm.

Ad primus sic procedi

tur. Videt q̄ timor nō sit peccatū. Timor enim est passio quedā: vt supra habitū est. ꝫ ex passionibus nō laudamur neq; vituperamur: vt pz in ij. Ethi. cū ergo omne peccatū sit vituperabile: videtur q̄ timor non sit peccatū. ¶ Pz. nihil qđ fit lege diuina mandat est peccatū. quia lex diuina est imaculata: vt dī in Ps. sed timor mandat in lege dei. dicit enī ad Ephe. vj. Servi obedite dñis carnalibus cū timore t tremore. ergo timor nō est peccatū. ¶ Preterea. nihil qđ naturaliter inest homini est peccatū. quia peccatū est cōtra naturā: vt Damas. dicit in. ꝫ. ij. ꝫ timere ē hominī naturale. vnde phūs dicit in. iij. Ethi. q̄ erit aliquis insanus vel sine sensu doloris si nihil timeat: neq; terremotū neq; inundationē. ergo timor non est peccatus. ¶ Sed ꝫ est qđ dño dicit Matth. x. Nolite timere eos qui occidūt corp⁹. Et Ezech. ij. dī. Ne timeas eos: neq; sermones eorū metuas. ¶ Ad. ij. dōm q̄ aliquid dicit cē peccatum in actibus humanis ꝓter inordinationem. Nam bonū actus humani in ordine quodam cōsistit: vt ex supradictis patet. Est autē hic debitus ordo vt appetitus regiminī rationis subdatur. ratio autē dicitur aliqua esse fugiēda: t aliqua esse prosequēda. t inter fugienda quedam videtur magis fugienda ꝫ alia. t similiter etiam inter prosequēda quedam dicitur esse magis prosequenda ꝫ alia. t quantum est bonū prosequēdum: tantum est aliqd oppositū malus fugiendū. Inde est q̄ ratio dicitur quedam bona magis esse prosequenda ꝫ quedam mala fugienda. Quādo ergo appetitus fugit ea que ratio dictat esse sustinenda ne desistat ab aliis que magis prosequi debet: timor inordinatus est. t habet rationem peccati. Quādo autē appetitus timēdo refugit id qđ est fm rationē fugiendū: tunc appetitus nō est inordinatus nec peccatus. ¶ Ad. j. ꝯ. dōm q̄ timor cōmuniter dictus scḋm suam rationē imponit vniuersaliter fugam. vnde ꝫ tam ad hoc non importat rationē boni vel mali. t similiter est de qualibet alia passione. Et ideo phūs dicit q̄ passiones non sunt laudabiles neq; vituperabiles. quia. s. non laudātur neq; vituperātur q̄ tranſeūnt vel timent: sed qui circa hec aut ordinate aut inordinate se hīe. ¶ Ad. ij. dōm q̄ timor ille ad quem inducit apostolus est cōmunis ratiōis. vt. s. seruus timeat ne deficiat in obsequio quo dño debet impendere. ¶ Ad. iij. dōm q̄ mala quibus homo resistere nō potest: t ex quorū sustinentia nihil boni pōt euenire homini ratio dictat esse fugienda. et ideo timor talium non est peccatum.

Ad secundus sic proce

ditur. Videt q̄ peccatus timoris non opponatur fortitudini. Fortitudo enim est circa pericula mortis: vt supra habitū est. sed peccatū timoris non semp pertinet ad pericula mortis. quia super illud ps. Beati omnes qui timent dominum. glo. dicit q̄ humanus timor est quo timemus pati pericula carnis: vel perdere mūdana. Et super illud Matth. xxvj. orauit tertio eōdem sermonem. t. dicit glo. q̄ triplex est malus timor. s. timor mortis. timor doloris. t timor vilitatis. non ergo peccatum timoris opponitur fortitudini. ¶ Preterea. principiū quod cōmendatur in fortitudine est q̄ exponit se periculo mortis. sed quādoq; aliquis ex timore seruitutis vel ignominie exponit se morti. sicut Augustinus

ti psimo de ciui. dei. narrat de Catbone: qui vt
nō incurreret celerio Furores morti se tradidit.
ergo peccati timor no non opponit fortitudini:
ꝫ magis by filitudinē cū ipsa. ¶ Dic. oia desp
tio procedit ex aliquo timore. ꝫ desperatio non op
ponit fortitudini: ꝫ magis spei. vt supra habitū
est. ꝫ nec⁹ peccati timor opponit fortitudini.
¶ Sꝫ ē est q̄ pbus in .iij. ethi. timiditatem
ponit fortitudini oppositā. ¶ Rñ. dom q̄ sicut
supra dictū est. oia timor ex amore procedit. nulli⁹
enī timet nisi cōr aliq̄ cuius q̄s amat. amor autē
nō determinat ad aliq̄ genus virtutis vel vicij
ꝫ timor ordinat⁹ includit in qualibet virtute. q̄
libet em̄ virtuosus amat aliquam bonū virtutis.
amor autē inordinat⁹ includit in quolibet pec
cato. ex amore em̄ inordinato procedit inordinata
cupiditas. vnde sili⁹ inordinat⁹ timor includit i
quolibet peccato. sicut auar⁹ timet amissionem
pecunie. inēperantus amissionē voluptatis. et sic
de aliis. ꝫ timor sapi⁹ est piculoꝝ mortis: vt pa
bat in .iij. Ethi. et ideo talis timoris inordinatio
opponit fortitudini q̄ est circa picula mortis. et
ꝓter hoc antonomatice dī timiditas fortitu
dini opponi. ¶ Ad .j. ergo dom q̄ auctes ille lo
quūtur de timore inordinato cōiter sumpto quo
etiam virtuos⁹ opponi pōt. ¶ Ad .ij. dom q̄
actus būani pcipue vtuntur ex fine. vt ex su
prādicto patz. ad fortē aūt pinet vt se exponat
piculis mortis ꝓter bonum. sed ille q̄ se pericu
lis mortis exponit vt fugiat seruitutem vel aliq̄
laboriosū a timore vincit: qđ est fortitudini cō
trariū. vñ pbus dicit in .iij. Ethi. q̄ mori fugien
tem inopiā vel captionē vel aliq̄ triste non est
fortis: ꝫ magis timidi. mollicies ē cui fugere la
boriosa. ¶ Ad .iij. dom q̄ sicut supra dictum est
q̄ sicut spēs est principium audacie: ita timor est
principiū desperatiōis. vñ sicut ad fortē qui vit
audacia moderate exigit spes ita cōuenit de
speratio ex aliquo timore procedit. nō autē opor
tet q̄ quilibet desperatio procedat ex timore quoli
bet: ꝫ ex eo qui est generis sui. desperatio aūt q̄ op
ponit spei ad aliud genꝰ refertur. s. ad eos timo
res q̄ timent qui opponit fortitudini qui timet
ad pericula mortis. vñ rō nō sequit.

Ad tertium sic procedi

tur. Videt q̄ timor nō sit peccatū mortale. Ti
mor em̄ vt supra dictū est est in irascibili q̄ ē po
sensualitatis. ꝫ in sensualitate est em̄ ꝓcm venia
le. vt supra habitū est. ergo timor est peccatum
mortale. ¶ Prēt. oē peccatū mortale totaliter cor
uertit a deo. hoc aūt facit timor. q̄ super illud
Iudic. vij. Qui formidolosus est rc. dicit glo.
q̄ timidus est qui primo aspectu cōgressus trepi
dat nō tamē corde terret: ꝫ reparet et viat pōt. er
go timor nō est peccatū mortale. ¶ Prē. peccā
tum mortale nō solū retrahit a ꝑfectiōe: ꝫ etiam
a ꝓcepto. ꝫ timor nō retrahit a ꝓcepto: ꝫ solus a
ꝑfectiōe. q̄ sup illud Deut. xx. Quis est homo
formidolosus et corde pauido rc. dicit glo. Po
cet nō posse quēq̄ perfectionē cōtemplationis
vel militie spūalis accipe q̄ ad hoc nudari terre
nis opibus primiscit. ergo timor non est peccā
mortale. ¶ Sꝫ cōtra est q̄ p solo peccato mo
tali debet pena inferni: q̄ cui debet inimicio Fm
illud Apocal. xxi. Timidis et incredulis et exe
cratis rc. paro eis in stagno ignis et sulphuris.
qđ est mors secūda. ergo inimicitia est peccatum
mortale. ¶ Rñ. dom q̄ sicut supra dictum est. ti
mor peccati est fm q̄ est inordinat⁹. pat. s. resa
gite qđ non est fm rōem refugiendū. hec aūt in
ordinatio timoris q̄dq̄ quidē cōsistit in solo ap
petitu sensitiuo nō supueniēte ꝑsensa ratōe ap
pentue. et sic nō pōt esse peccatū mortale: sed so
lum veniale. Aliq̄s vo dicit inordinatio timo
ris pingit. vtq̄ ad appetitū rationalē qui dicit
voluntas: que ex libero arbitrio refugit aliq̄d nō
fm rationē. et talis inordinatio timoris quādo
q̄ cū peccatū mortale. q̄dq̄ veniale. Si em̄ q̄s
ꝓter timorem quo refugit periculū mortis vel
quodcūq̄ aliud rēporale malus sic dispon⁹ est
vt faciat aliquid ꝓhibitum: vel ꝑmittat aliq̄d
q̄ est ꝓceptum in lege dei. mortalis timor ē pec
catū mortale. aliōqn erit peccatū veniale. ¶ Ad
.ij. dom q̄ ratio illa ꝓcedit de timore fm q̄ cōsi
stit infra sensualitatē. ¶ Ad .iij. dom q̄ etiā glo
sa illa pōt intelligi de timore in sensualitate exi
stente. Vel potest melius dici q̄ ille reus corde
terret cuius animā timor vincit irrepabilē. po
test autem cōtingere q̄ etiam sic timor sit pecca
tum mortale: nō tamē aliquis ita obstinate ter
reatur q̄n persuasibilit⁹ reuocari possit. sicut quā
doq̄ aliquis mortaliter peccans cōscipiscentie
cōtemnēdo: reuocat ne oget ipleat qđ ꝓposuit fa
cere. ¶ Ad .iij. dom q̄ glo. illa loquit de timore
reuocante dominē a bono qđ non est de necessi
tate ꝓcepti: sed de perfectōe consilij. talis autē
timor nō est peccatū mortale: sed quādoq̄ venia
le. qñq̄ etiā nō est peccatū: puta cū aliquis ha
bet rōnabilē causam timoris.

Ad quartum sic proce

dēdum. Videtur q̄ timor non excuset a peccato.
Timor em̄ est peccatum: vt dictum est. sed pec
catum non excusat a peccato: sed magis aggra
uat ipm. ergo timor nō excusat a peccato. ¶ Prēt.
si aliq̄s timor excusat a peccato: maxime excu
saret timor mortis qui dicitur cadere in cōstan
tem virum. sed hic timor non videtur excusare.
quia cum mors ex necessitate imineat omnib⁹
non videtur esse timenda. ergo timor non excu
sat a peccato. ¶ Prēt. omnis timor aut est mali
temporalis aut spiritualis. sed timor mali spiritu
alis non potest excusare peccatum. quia nō in
ducit ad peccandū: sed magis retrahit a pecca
to. timor etiā mali temporalis nō excusat a pec
cato. quia sicut pbus dicit in .iij. Ethi. Inopiā
non oportet timere: neq; egritudines: neq; que
cunq; nō a propria malicia procedūt. ergo vide
tur q̄ timor nullo modo excuset a pcō. ¶ Sed
Sꝫ est qđ dī in decret. dis. j. Dum passus et inuitus
ab hereticis ordinat⁹ colonꝰ hz excusatiōē. ¶ Rñ.
dicendus q̄ sicut supra dictū est. timor intantū
habet rōnem peccati inquātus est cōtra ordinem

rationis. ratio autem iudicat quedam mala esse magis alijs fugiēda. & ideo quicūq; vt fugiat mala ḡ fm rōem sunt magis fugiēda non re fugiat mala ḡ sunt minus fugiēda nō est peccatum. sicut magis est fugiēnda mors corpalis ḡ amissio rei tpalis. Ph ſi quis alicui gper timorem mortis latronib⁹ aliḋ ḡmitteret aut daret: excusaret eū a peccato qō incurreret si sine causa legitima ptermittio boni quid⁹ esset magis vandū peccatorib⁹ largiret. si aut aliḋ p timorem fugiēdo mala ḡ fm rōem sunt minus fugiēda incurrat mala ḡ fm rōem sunt magis fugiēda: nō posset totalr a peccato excusari. qz timor talis mordinat⁹ esset. Sunt aūt magis timēda mala aie ḡ mala corpis. corpis aut̄ es magis ḡ mala exteriō rerū. & ideo si quis incurrat mala aie. i. peccata fugiēdo mala corpis: puta flagella vl mortē. aut mala exteriō rerū: puta dāna pecunie. aut si sustineat mala corpis vt vitet dāna pecunie: nō excusat totaliter a peccato. diminuit tn fm aliquid ciuo peccatū. qz min⁹ volūtarii est qō ex timore agit. imponit eīm hoi qne dam necessitatē aliḋ faciendi gper timorē imminentē. vñ pbus hmōi que ex timore fiūt dicit eē non simplr volūtaria: ḡ mixta ex volūtario & inuolūtario. ¶ Ad j. ḡ dōm q timor non excusat ex ea pte qua est peccatū: ḡ ex ea pte ḡ est inuolūtarii. ¶ Ad ij. dōm q licz mors ostruo imminet ex necessitate: in ipa diminutio tpalis vite & ḋdā mala: & p ꝛō timendū. ¶ Ad iij. dōm q fm stoicos ḋ ponebāt bona tpalia non esse hoib⁹ bona sequit ex ꝛōne q mala tpalia nō sint hoib⁹ mala: & p ꝛō nullo mō timenda. ḡ fm August. in li. de libe. arbi. hmōi tpalia sunt minima bona. qō etiam peripatetici senserūt. & ideo ꝛria eoꝝ sunt quidē timenda: nō tn malis: vt p eis recedat ab eo qd est bonū fm virtutē.

Questio. clxv.

De inde cōsiderandū est de vitio inimiditatis. Et circa hoc ḡrunt duo. Primo virū immiditas esse sit peccatū. Secūdo virū opponat fortitudini.

Ad primū sic procedi tur.

Videt q timiditas nō sit peccatū. Nō em ponit in cōmendatōe viri iusti nō est peccatū in cōmendatōe viri iusti. dī Prouerb. xxviij. Iust⁹ ḡsi leo cōfidēs absq; terrore erit. ḡ ēnā impauidum nō est peccatū. ¶ Pre. maximū terribilū est mors: fm pbm in. iij. Ethi. ḡ nec mortē oportet timere: fm illō Matth. x. Nolite timere eos qui occidūt corpus &c. nec etiā aliḋ qō ab homine possit inferri: fm illud Esa. lj. Quis tu vt timeas ab hoie mortali: ergo impauidū esse nō est peccatū. ¶ Pre. timor ex amore nascit: vt ū. habitū est. ḡ nihil mūdanū amare ḡtinet ad gle tionē virtutis. qz vt Aug⁹. dicit in. xiij. de ciui. dei. amor dei vsq; ad contemptū sui facit ciuēs ciuitatis celestis. ergo nihil humanū formidare videt nō esse peccatū. Sz pura ē qō de iudice iniquo dī Luc. xviij. q nec deū timebat: nec hoīez reuerebat. ¶ Ḟ fi. dōm q qz timor ex amore nascit: eīdem iudicii videt esse de amore & timore. agit aūt nunc de timore quo mala tēporalia timent: q̄uenit ex qualitate boni q amore. inditū aūt est vnicuiq; naturalr vt ꝓpria virtutem amet & ea que ad ipam ordinant cū debito modo. vt. s. ament hmōi nō ḡsi finis ꝓpter quē in eis ḡ fm q eis tendū est gper vltimū finem. vñ q aliquis deficiat debito modo amoris ipsoꝝ est ꝓtra naturalē inclinationē: & p ꝛō est peccatū. nullus tn a tali amore aliquis totaliter excidit. quia id qō est naturale totaliter ḋli nō pōt. gper qō apls⁹ dicit ad Ephe. v. Nemo vnq; carnē suā odio habuit. Ph etiā illi ḋ seipos interimūt ex amore carnis sue: hoc facit quia volūt a ꝑsenti bus angustijs liberare. vñ cōtingere pt q aliqs minus ḡ debeat timeat mortē & alia tpalia mala gper hoc min⁹ debito amet ea. ḡ q nihil hoc timeat nō potest ex totali defectu amoris cōtingere: sed ex eo q estimat mala opposita bonis ḡ amat sibi subuenire non posse. qō aliqs cōtingit ex superbia animi de se ꝑsumēte & alios cōtemnente: fm q dī Job. xli. Fact⁹ est vt nullū timere: omne sublime videat. Aliqs aūt cōtingit ex desperatōne rerū. sicut pbus dicit in. iij. Ethi. q timēs gper stultitiā nihil timet. vñ ꝑs q esse impauidū est vitiosum: siue causet ex defectu amoris siue causet ex elatōe animi: siue causet ex stoliditate: ḡ tn excusat a peccato si sit inuincibilis.

¶ Ad j. ḡ dōm q instinctu cōmendat & timore nō retrahente eum a bono: non q sit absq; omni timore. dī em Eccli. j. Qui sine timore est non poterit iustificari. ¶ Ad ij. dōm q mors vel quodlibet aliud ab hoīe malum pōt inferri nō ē ea ratione timendū vt a iusticia recedat. est tamē timendum ingressū per hoc homo pōt impediri ab operibus virtuosis: vel ḡtus ad se vel ḡtum ad ꝓfectum quē in aliquo facit. vnde dī Prouerb. xxiij. Sapiēs timet & declinat a malo. Ad iij. dōm q bona tēporalia debent cōtemni inquantum nos impediūt ab amore & timore dei. & fm hoc etiā non debēt timeri. vnde dī Eccli. xxxiij. Qui timet deum nihil trepidabit. Non autem debēt cōtemni bona tēporalia inquantum instrumentaliter nos iuuant ad ea que sunt diuini timoris et amoris.

Ad secundū sic proce dit.

Videt q esse impauidū nō opponat̄ fortitudini. De habitib⁹ em iudicamur ḡ act⁹. ḡ nullus act⁹ fortitudinis impedit p hoc q aliqs est impauid⁹. remoto em timore aliqs & fortiter sustinet & audacter aggredit. ḡ esse impauidū nō opponit fortitudini. ¶ Pre. esse impauidū ē vitiosum vel ꝓpter defectū debiti amoris: vel ꝓpter superbiā: vel ꝓpter stoliciā. ḡ defect⁹ debiti amoris opponit charitati. superbia aūt būlitati. stulticia autem prudētie siue sapientie. ergo vitium impauiditatis nō opponit̄ fortitudini. ¶ Pre. virtutes opponunt̄ vitijs sicut extrema medio. ḡ virtū medius ex vna ꝓte non hz nisi vnū extremū cum ergo fortitudo ex vna parte opponat̄ ti-

mor.et alia vo parte opponat ei audacia: videtur q̄ impauidus ei nō opponat. ¶Dy pera ē q̄ pōno in.iij.Ethic. ponit impauiditatē fortitudinem oppositā. ¶Ad.vm q̄ sicut supra dictū ē fortitudo est circa timores et audacias. dico autē virtutes morales ponit modū rōis in materia circa quā est. vñ ad fortitudinē pinet timor moderatus fm rōem: et.l. homo timeat qđ oportet et qñ oportet: et sibi de alijs. hōc autē modo rōnis corrupti fit sicut p excessum ita et p defectū. vñ sicut timiditas opponit fortitudini p excessus timoris in quātū.l. homo timet qđ nō debz vel fm q̄ nō debet vel fm q̄ non oportet. ita etiā impauidus opponit ei p defectū timoris in quātū.l. alli quis nō timet qđ oportet timere. ¶Ad.j.q̄ dōs q̄ actus fortitudinis ē timorē inducere et aggredi nō ēt intercūgz: ꝫ fm rōem: qđ nō facit impauidus. ¶Ad.ij.dōm q̄ impauidus ex sua specie contingit mediū fortitudinis: et ideo directe opponit fortitudini. ꝫ fm casū causatur nihil probet qđ opponat alqui virtuti. ¶Ad.iij.dōm q̄ virtuti audacie opponit fortitudo fm excessum audacie. impauidus aūt fm defectū timoris. fortitudo autē in viroz passibz medium ponit. vnde non est inconueniēs q̄ fm diuersa habz diuersa extrema.

¶Questio .cxxvij.

Deinde cōsiderandum est de audacia. Et circa hoc quęrūtur duo. Primo virtū audacia sit peccatū. Secundo virtū opponat fortitudini.

Ad primum sic procedi tur.

Videt q̄ audacia nō sit peccatū. Dicit enī Job.xxxix. de equo: p quē designat bonus predicator. fm Grego. in moral. q̄ audacter in occursū gestit armatis. ꝫ nullū virtū cedit in cōmendationē alicui⁹. ergo esse audacē non est peccatum. ¶Pte. sicut pbatū dicit in.vij.Ethi. oportet cōsiliari quidē tarde: agari aūt velociter cōsiliata. ꝫ ad hanc velocitatē operādi iuuat audacia. ergo audacia nō est peccatū: ꝫ magis aliqđ laudabile. ¶Pte. audacia est quędam passio ꝫ causatur a spe: vt supra habitū est cum de passionib⁹ ageret. ꝫ spes nō ponit peccatū: ꝫ magis virtus. ergo nec audacia debet poni peccatū. ¶Ex cōtra est qđ dī Eccli. vij. Cum audaci non eas in via ne forte grauet mala sua in te. nulla autē societas est declinanda nisi ꝓpter peccatū. ꝫ audacia ē peccatū. ¶Rn.dōm q̄ audacia sicut supra dictū est: est quędā passio. passio autē qñq; quidem est moderata fm rōem. qñq; autē caret moderatōe vel per excessum vel p defectū. et fm ꝫ est passio vitiosa. Sunnunt autē qñq; mala passiones a ꝓpabundātia. sicut ira dī nō quęcūq; ꝫ ꝓpabundanter: put.l. est vitiosa. et hoc etiam modo audacia p ꝓpabundantiā dicta ponit esse peccatum. ¶Ad.j.q̄ dōm q̄ audacia ibi sumit fm q̄ est moderata rōne. sic ēt primo ad virtutem fortitudinis. ¶Ad.ij.dōm q̄ opacio festina cōmendabilis est post cōsiliū qđ est actus rationis. si quis ante cōsiliū vellet festine agere non esset hoc laudabile: sed vitiosum. esset ēt quędā precipitatio actionis: qđ est virtuz prudentie oppositum. vt supra dictū est. et ideo audacia que operatur ad velocitatē opādi tirannū laudabilius ē inquātū a ratione ordinat. ¶Ad.iij.dōm q̄ quędam vitia inomixta sunt: et similit quędā virtutes: vt patet per plm in.iij.Ethi. et ideo operatur quibusdā passiōibus vri nomie virtutū et vitiorum. puta quia illis passiōibus vtumur ad virtus designāda. quoz obiectū est malum. sicut patet de odio. timore. ira et audacia. spes autem et amor habz bonum ꝓ obiecto. et ideo magis eis vtimur ad designāda mala virtutū.

Ad secundum sic proce ditur.

Videt q̄ audacia nō opponatur fortitudini. Superfluitas enī audacie videtur ex animi ꝓlumptione ꝓcedere. ꝫ ꝓlumptio pertinet ad superbiā que opponit humiliatati ꝫ fortitudini. ¶Pter. audacia nō videtur esse vituperabilis nisi inquātū ex ea ꝓuenit vel nocumentum aliqđ ipsi audaci qui se periculis inordinate ingerit: vel etiā alijs quos per audacias aggredit vel i pcula precipitat. sed hoc videtur ad iniustitiā pertinere. ꝫ audacia fm q̄ est peccatū non opponit fortitudini: sed iniustitie. ¶Pte. fortitudo est circa timores et audacias vt dictū est. sed quia timiditas opponitur fortitudini fm excessum timoris habz alia ad virtū oppositū timiditati fm defectum timoris. si ergo audacia opponat fortitudini ꝓpt excessum audacie: pari ratione opponet ei aliqđ vitium propter audacie defectum. sed hoc non inuenit. ergo nec audacia debet poni vitius oppositum fortitudini. ¶Sed contra est qđ plus in.iij.et.iiij.Ethico. ponit audaciam fortitudini oppositam. ¶Rn.dōm q̄ sicut supra dictum est. ad virtutem moralem pertinet modum rationis seruare in materia circa quā est. et ideo omne vitium qđ imponat imoderamiaz circa materiam alicui⁹ virtutis moralis opponit illi virtuti morali: sicut inmoderatum moderato. audacia autem secm q̄ sonat in vitium etiam importat excessus passionis que audacia dicit. Vnde manifestum est q̄ opponit virtuti fortitudinis que est circa timores et audacias. vt supra dictū est. ¶Ad primū ergo dicendū q̄ oppositio vitij ad virtutem non attendit principaliter secm causam vtriusq; sed secm ipsam vtriusq; speciē. et ideo non oporet q̄ audacia opponatur eisdem virtutibz cui opponitur ꝓlumptio que est causa ipsius. ¶Ad.ij.dōm q̄ sicut directa oppositio vitij nō attendit circa eadē obiecta. ita etiā nō attendit circa eadē effectus. nocumentū aūt qđ ꝓuenit ex audacia est effectus ipsius. vñ nec etiā fm hoc attendit audacie oppositio. ¶Ad.iij.dōm q̄ mot⁹ nō ꝓficit in inordinatū nisi inquātū ratio inclinato impedit ꝓ primum motum. sic inquātū ratio inclinato impedit ꝓ primum motum pacendi nocumentū ob co. Et ideo vitium qđ excedit in audacia non habet contrariū defectum nisi timiditatē tm. sed audacia non semper

cōcomitat nō defectū timiditatis. qz sicut phūs dicit in iij. Ethi. audaces t sunt pugnaces volantes ad pricula: ḡ in ipsis discedūt. s. p timore.

¶ Questio. cxxvij.

Deinde cōsiderandū est de pubus fortitudinis. Et primo cōsiderādū est q̄ sint fortitudinis partes. Scdo de singulis earūdē est agendū.

Ad primū sic procedit

mr. Videt q̄ inconuenienter ponant fortitudinis enumerentur. Tullius em in sua rhetorica ponit fortitudinis quatuor partes. s. magnificentiā. fiduciam. patientiam t perseuerantiam: t videt inconuenienter. magnificētia em videt ad liberalitatem pinere. qz verum ē circa pecunias. t necesse ē magnificū liberalē esse: vt phūs dicit in iiij Ethic. ḡ liberalitas ē pars iustitie: vt supra habitū est. ergo magnificētia nō debet poni pars fortitudinis. ¶ Prē. fiducia mihi aliud videt esse q̄ spes. sed spes non videt ad fortitudinem pinere: sed potius per se est virtus. ergo fiducia non debet poni pars fortitudinis. ¶ Prē. fortitudo facit hoīem bñ se hre circa pericula. ḡ magnificentia t fiducia nō importāt in sui rōne aliquā habitudinē ad pricula. ergo non ponunt cō uenienter partes fortitudinis. ¶ Prē. patientia fm Tullū importat difficillimū perpessionē. qđ etiā ipse attribuit fortitudini. ergo patientia est idē fortitudini t non pars eius. ¶ Prē. illud qđ reqrit in qlibet virtute non dz poni pars alicuius spēi virtutis. sed perseuerātia reqrit in qualibet virtute. dr em Mat. xxiij. Qui perseuerauerit usq; in finē hic salus erit. ergo perseuerātia non debet poni pars fortitudinis. ¶ Prē. Macrobius ponit septē gēos fortitudinis. s. magnanimitatē. fiduciā. securitatē. magnificentiā. constātiam tolerantiā. firmitatē. Andronicus etiā ponit septē virtutes ānexas fortitudini: q̄ sunt eutrapelia. letitia. magnanimitas. virilitas. perseuerantia. magnificētia. andragathia. ergo videtur q̄ insufficienter Tullius pres fortitudinis enumerat. ¶ Prē. Aristo. in iij. Ethic. ponit duplex modos fortitudinis. quoz prima est politica q̄ fortiter operat ppter timorē vel erubescentiā vel penē. secūda est mūdana q̄ fortiter operat propter artem vel experientiam reipublice. Tertia ē fortitudo q̄ fortiter opat ex passione ḡcipue ire quarta est fortitudo que fortiter opat ppter confidentiā victorie. quinta est fortitudo que fortiter operat ppter inexperientiā pericloz. hae autem fortitudines nulla pdictaz enumerationū cōtinet. ergo pdicte enumerationes partiū fortitudinis videnť esse incōuenienter. ¶ Hō. dōm q̄ sicut supra dictū ē aliar' virtutis possunt esse triplices gres. s. subiectiue. integrales. t potētiales. Fortitudini autē fm q̄ est spālis virtus non possunt assignari gres subiectiue cō q̄ non dividit in multas virtutes specie differētes. da est circa materiā valde spālē. assignant autē ei partes quasi integrales t potētiales. Integrales quidē fm ea que oportet cōcurrere ad actū fortitudinis. potentiales autē fm ea q̄ fortitudo obseruat circa difficillima. s. circa pericula mortis. aliquae aliae virtutes obseruāt circa quasdaz alias materias minus difficiles. que quidē virtutes adiungunť fortitudini sicut secundarie principali. Est autē sicut supra dictū est duplex fortitudinis actus. s. aggredi t sustinere. ad actum autē aggrediēdi duo requiruntur. quoz primus pertinet ad animi ppārationē. vt. s. aliquis promptū animū habeat ad aggrediendū. et ḡtū ad hoc ponit Tullius fiduciā. vnde dicit q̄ fiducia ē per quā magnus t honestus reb' multū ipse animo' in se fiducie cū spe colligauit. secūdū autē pertinet ad egio executionē. ne. s. aliquis deficiat in executiōe illoz que fiducialiter ichoauit. t ḡtū ad hoc ponit Tullius magnificentiaz. vnde dicit q̄ magnificētia est rerū magnarū t excelsarum cuz animi ampla quadā t splēdida propositione cogitatio atq; administratio. i. executio. vt. s. amplo proposito administratio non desit. Hec ergo duo si coarcent ad propriā materiaz fortitudinis. s. ad pericula mortis erūt quasi partes integrales ipius fortitudinis. Si autē referāmur ad aliquas alias materias in quib' est minus difficultatis erunt virtutes distincte a fortitudine fm spēm suā. tamen adiungentur ei sicut secundarie principali. sicut magnificētia a phō. iiij. Ethi. ponit circa magnos sumptus. magnanimitas autē q̄ videt idem esse fiducie circa magnos honores. Ad aliū autem actum fortitudinis qui est sustinere duo requiruntur. quoz primū est ne difficultate imminentis malī animus frangat p tristiciā t deficiat a sua magnitudine. t ḡtū ad hoc ponit patientiā. vñ dicit q̄ patiētia est honestatis aut vtilitatis causa rez arduaz aut difficiliū voluntaria: aut diuturna perpessio. Aliud autē est vt ex diuturna difficultate passionis homo nō fatigef usq; ad hoc q̄ desistat: fm illud ad Hebre. xij. Ne fatigemini animis vestris deficientes. Et ḡtuz ad hoc ponit perseuerantiā. vñ dicit q̄ perseuerātia est i ratiōe bñ cōsiderata stabilis t ppetua mānsio. hec etiā duo si cohereant ad ppriā materiaz fortitudinis erūt partes ḡsi integrales ipius. Si autez ad quascūq; materias difficiles referant: erunt virtutes a fortitudine distincte. t tūc ei adiungētur sicut secūdarie principali. ¶ Ad. j. q̄ dōm q̄ magnificentia circa materiā liberalitatis addit quādā magnitudinē que pertinet ad rōnē ardui qđ est obiectum irascibilis: quaz principale officium magnitudo. t ex hac ptē pinet ad fortitudinem. ¶ Ad. ij. dōm q̄ spes qua quis de deo pfidit ponitur virtus theologica: vt supra habitū est. sed per fiduciā que nūc ponitur fortitudinis ponit homo spem in seipso: tamen sub deo. ¶ Ad iij. dōm q̄ quascūq; res magnas aggredi videt periculosū esse. quia in his deficere est valde nociuū. vñ etiā si magnificētia t fiducia circa que cūq; alia magna operāda vel aggrediēda ponitur habent quādam affinitatē cum fortitudine ratione periculi imminētis. ¶ Ad. iiij. dōm q̄ pa-

tientia non solus patitur pericula mortis circa que est fortitudo ablq; fugabundam̃ cristina ꝫ etiã quecũq; alia difficilia sine pericolosa. ꝛ sm̃ hoc dr̃ ponit cõtraria fortitudini. Inq̃tã aũt est circa pericula mortis est paro integralis ipsius.

¶ Ad. v. dom̃. q̃ pseuerãtia sm̃ q̃ dicit cõmuniter boni opis, vlq; in finẽ circũstantia alis virtutis esse põt. ponit aũtẽ paro fortitudinis sm̃ q̃ dicit est.

¶ Ad. vj. dõ. q̃ Macrobius ponit q̃m̃ ꝓdicta a Tullio posita. s. fiducia. magnificentiam. tolerantiã quã ponit loco pacientie. ꝛ firmitatẽ quã ponit loco pseuerãtie. supaddit aũt tria quorũz duo. s. magnanimitas ꝛ securitas a Tullio sub fiducia comprehendunt. ꝙ Macrobius magis q̃ specialia distinguit. maꝫ fiducia importat ipam hoiis ad magna spem aũt cuiusli bet rei ꝓponit appetitũ in magna procedẽtis per desiderii. qđ genet ad magnanimitatẽ. dictum est cũ supra q̃ spes ꝓponunt amores ꝛ desideria rei sperate. Vel põt melius dici q̃ fiducia pinet ad spei certitudinem. magnanimitas aũt ad magnitudinẽ rei sperate. spes aũt firma ẽ nõ põt nisi amoueat perarũ. qđ cũ sit alia quia ꝛtum ex seipo est sperat aliqđ. ꝙ spes tollitur ꝓpter impedimenta remota. timor est qđ animos spei cõtrariat. vt supra dictũ est. ꝛ ideo Macrobius addit securitatẽ q̃ excludit timorẽ tertiũ aũt addit. s. cõstantiã que sub magnificentia cõprehẽdi põt. ois cũ in hoc q̃ magnifice aliquis facit pstantẽ animũ habere. ꝛ cõ Tullius ad magnificentiã pinere dicit. nõ solũ admistrationẽ rerũ magnarũ. ꝙ etiaꝫ animi amplam exercitationẽ iparũ. põt etiã pstantia ad pseuerantiã pinere. vt pseuerans dicat aliqs ex eo q̃ nõ desistit ꝓpter difficultates. constans aũt ex eo q̃ nõ desistit ꝓpter ꝛtrarietates. Illa etiã que Andronicus ponit ad eadẽ pinere videnf. ponit cũ pseuerantiã magnificentiam cũ Tullio ꝛ Macrobio. magnanimitatẽ aũt cũ Macrobio. letitia aũt idex est qđ pacientia vt tolerantia. dicit cũ q̃ letitia ẽ habitus promptus tribuẽs ad cõsiri qualia oꝫ ꝛ sustinere q̃ rõ dicit. epicheia aũt ꝛ bona animositas idex videtur esse qđ securitas. dicit cũ q̃ est robur anime ad ꝑficiendũ opa ipsius. virilitas aũt videf idex ẽ qđ fiducia. dicit cũ q̃ virilitas ẽ habit⁹ ꝑ se sufficiens tribuẽs in bis q̃ sm̃ virtutẽ sunt. magnificẽtia aũt addit andragachiam quasi virilẽ bonitatẽ q̃ apũ nos strenuitas põt dici. ad magnificentiã aũt pinet nõ solũ q̃ homo cõstituat i executiõe magnoꝝ operũ qđ genet ad constantiaz. ꝙ etiã cũ quadã virili promptitudine ꝛ sollicitudine ea exequat qđ pertinet ad andragachiam sive strenuitatẽ. vñ dicit q̃ andragachia est viri virtus ad immensitas cõcabilia opera. ꝛ sic ꝑs q̃ oẽs hmõi res ad ꝛm̃ principaleꝫ reducunt quas Tullius ponit.

¶ Ad. vij. dõm. q̃ illa ꝙq; que ponit Aristo. deficiũt a vera ratione virtutis. quia et si conueniant in actu fortitudinis. differunt tamen in motiuo. vt supra habitũ est. ꝛ ideo nõ ponuntur partes fortitudinis. sed quidam sortitudinis modi.

Questio. cxxix.

Deinde considerãduz est ꝺ singulis fortitudinis ꝓbus. ita tamẽ q̃ sub quarũz⁹ principalibus ꝙs Tullius ponit alios comprehendam⁹. nisi q̃ magnanimitatẽ de qua etiã Aristo. tractat loco fiducie ponemus. Primo ergo ꝑsiderandũz erit de magnanimitate. Secõ de magnificentia. Certio de patientia. Quarto de perseuerãtia. Circa primũ primo ꝑsidẽrandũ est de magnanimitate. Secõ de vitio oppositio. Circa ꝑmũ ꝙrunc octo. Primo vtr magnanimitas sit circa honores. Secõ vtr magnanimitas sit solũ circa magnos honores. Tertio virtus sit virtus. Quarto vtr sit virtus spãlis. Quinto vtr sit paro fortitudinis. Sexto quomõ se habeat ad fiduciam. Septio quomõ se habeat ad securitates. Octauo quomõ se habeat ad bona fortune.

Ad primuz sic ꝓcedit.

Videf q̃ magnanimitas nõ sit circa honores. Magnanimitas em̃ est i irascibili. qđ ex ipo nomine ꝑs. nã magnanimitas dicitur ꝙ magnificat animi. animus aũt ꝓprie irascibilis ponit. vt ꝑs in. iij. de aia. vbi ꝑbus dicit q̃ in sentiẽtio appetitus est desiderium animosum. i. concupiscibilis ꝛ irascibilis. ꝙ honor est quoddã bonum cõcupiscibile cuz sit ꝓmium virtutis. ergo videf q̃ magnanimitas non sit circa honores.

¶ Preꝺ. magnanimitas cuz sit virtus moralis oꝫ q̃ sit circa passiones vel operatiões. nõ aũt ẽ circa operationes. qz sic esset paro iustitie. ꝛ sic relinquitur q̃ sit circa passiones. honor aũt est passio. ꝙ magnanimitas nõ est circa honores.

¶ Preꝺ. magnanimitas videf pinere magis ad ꝑsecutiões ꝙ ad fugã. dicit em̃ magnanimus quia ad magna tendit. Fortuosi nõ laudant ex hoc q̃ capiunt honores. sed magis ex eo q̃ fugiunt. ꝙ magnanimitas non est circa honores.

¶ Sed ꝓra est qđ ꝑbus dicit in. iiij. ethi. q̃ magnanimitas est circa honores. inhonorationes.

¶ Ꝓterea. videtur q̃ magnanimitas ex suo nomie importat quandam extensionẽ animi ad magna. considerandũ aũt habitudo virtutis ad duo. primo ad materiam circa quã opat. alio mõ ad actũ. ꝓprium quod consistit in debito vsu talis materie. ꝛ qz habitꝰ virtutis principaliter ex actu determinat. ex hoc principaliter dicit aliqs magnanimus. qz habz animũ ad aliquẽ magnũ actũ. Aliquis autem actus põt dici duplicit magnus. uno mõ ꝙm̃ ꝓportionẽ. alio modo absolute. Magnus qdẽ põt dici actus ꝙm̃ ꝓportionẽ etiã qui cõsistit in vsu alicuius rei parue vel mediocris. puta si aliquis illa re optime vtat. ꝙ simplr ꝛ absolute magnus actus est q̃ ꝑfitit in optimo vsu rei maxime. eo aũt q̃ in vsum boni veniũt sunt res exteriores inter que simplr maximus ẽ honor. tum quia ꝓpinquissimũ est virtuti vtpote testificans quodã existens de virtute alicuius. vt supra habitum est. tum etiam quia deo ꝛ optimis exhibetur. tum etiã q̃ bonis ꝓpter honorem consi-

Ee

quendam z vituperū vitandō alia omnia postponunt. Sic aūt dicitur aliqs magnanimus ex hoc q̄ sunt magna absolute z simplr, sicut dicit aliqs fortis ex hoc q̄ sunt difficilia simplr. z hoc consequāter est q̄ magnanimitas consistat circa honores. ¶Ad.j. ergo dōm. q̄ bonū vel malus absolute quidē cōsiderata primē ad propēscibile. sī in gñi addit rationē ardui sic ptinēt ad irascibile. z hoc modo honores respicit magnanimitas in gñi. z honor habet rōnem magni vel ardui. ¶Ad.ij.dōm. q̄ honor z si nō sit passio vel operatio. est tamē aliquis passionis obiectus sc̄s spei q̄ tēdit in bonū arduū. z tō magnanimitas est quidē immediate circa passionē spēi. media te aūt circa honorē. sicut circa obiectū spēi. sic er de fortitudine supra dictū est q̄ est circa pericula mortis in gñi sunt obiecta timoris et audacie. ¶Ad.iij.dōm. q̄ illi q̄ reputāt honores hoc modo q̄ p eos adipiscēdis nil iōuenies faciūt. nec eos nimis appreciāt laudabiles sunt. si q̄s aūt hoc mō reputaret honores q̄ non curaret facere ea q̄ sunt digna honore hoc vituperabile esset. z hoc mō magnanimitas ē circa honores vrtūdelicet studeat facere ea que sunt honore digna. si tā sicut p magno estimet bonū honorē

Ad secundū sic ꝓceditur

Vidēt q̄ magnanimitas de sui rōne nō habeat q̄ sit circa magna honorē. Propria aūtē materia magnanimitatis est honor vt dictū est. sed magna z parua accidūt honori. ergo de rōne magnanimitatis nō est q̄ sit circa magnū honorem. ¶Pr̄e. sicut magnanimitas ē circa honores ita mānsuetudo est circa ira. sed non est de rōne mānsuetudinis q̄ sit circa ira magna vel grauia ergo etiam nō est de rōne magnanimitatis q̄ sit circa magnos honores. ¶Pr̄ch. paruus honor minus distat a magno honore q̄ exhonoratio. sed magnanimitas bñ se habet circa exhonorationes. q̄ circa parvos honores. nō ergo ē solum circa honores. ¶Sed cōtra ē qđ phs dicit iiij.ethi. q̄ magnanimitas ē circa magnos honores. Lrā.dōs. q̄ sm phm. vij. philicoꝝ. dicit effectio quedā. z intelligit esse effectio potentie ad cuius vltimū ptinet. vt ꝑz in.j.celi. effectio aūt potētie nō attēdit in qualicūq; operōe sed in operōe que habet aliquā magnitudinē aut difficultatē. quelibet. n. potētia quāūcunq; imperfecta pōt in aliquā operationē modicā z debilem. et tō ad rōnem virtutis ptinet z sit circa difficiles bonū. vt dicit in.ij.ethi. Difficile aūt ad magnum que ad idē ptinēt in actu virtutis pōt attēdi dupliciter. Uno mō ex pte rōnis imperfecte. s. difficile est mediū rōis adimenire. z in aliqua materia fuerunt. z ista difficultas solum inuenit in actu virtutis intellectualis. z etiā in actu iustitie. alia aūt est difficultas ex pte materie que de se repugnāt habere pōt ad modū rōnis. q̄ est circa eā ponēdus. z ista difficultas precipue attēditur in aliis virtutibus moralibus q̄ sunt circa passionem. q̄ passio pugnat pter rōnem vt dicit. dicit. iiij. ca. de tēpe. no. Circa quas ꝑsiderandū est q̄ quedā passiones sunt q̄ habent magnā vim resistēdi rōni principaliter ex pte passionis. quedam vero principaliter ex pte rei q̄ sunt obiecta passionū. passiones aūt nō bñt magnā vim repugnāndi rōni nisi fuerint recipientes eo q̄ apparitus sensitiuus in quo sūt passiones naturaliter sibi dicit rōni. z tō virtutes q̄ sunt circa hmōi passiones nō ponunt nisi circa id qđ ē magnū in passionib⁹. sic fortitudo ē circa magnos timores z audacies. temperantia aūt circa maximas delectationum ꝓsequtiones. z sic mānsuetudo ē circa maximas iras. passiones aūt que bñt magnā vim repugnandi rōni ex ipsis rebus exterioribus q̄ sunt passionū obiecta. sicut amor vel cupiditas pecunie siue honoris. z in his ois esse virtutē nō solum circa id qđ est maximū in eis. sī etiā circa mediocria vel minora. q̄ res exterior existētes etiā si sint sūt multū appetibiles vtpote necessarie ad vitam hois. z tō circa appetitū pecuniarum sunt due virtutes. Una quidē circa mediocres vel moderatas. liberalitas. Alia aūt circa pecunias magnas. s. magnificētia. Sic etiā z circa honores sunt due virtutes. Una quidē circa mediocres honores q̄ innominata ē. nominat tñ ex fine extremo q̄ sunt philotimia. i. amor honoris. z a philotimia. i. sine amore honoris. laudat enim quīq; qui amat honorem. quīq; aūt qui nō curat de honore. pot. s. vtrūq; moderate fieri pōt. circa magnos aūt honores ē magnanimitas. z tō dōm ē q̄ ꝓpria materia magnanimitatis ē magnus honor. z ad ea tēdit magnanimus q̄ sunt magno honore digna. ¶Ad.j.q dōm. q̄ magnū z parvū p accidēs se bñt ad honorē sm se ꝑsiderata. sī magnā differentiā faciūt sm q̄ comparantur ad rōnem cuius modi in vtū honoris obseruari ois qui multo difficilē obseruat in magnis honoribus q̄ in paruis. ¶Ad.ij. dōm. q̄ in ira et in alijs materijs nō bz difficultatē notabilē nisi illud qđ ē maximū circa qđ solū ois tēdit virtutes alia aūt est rō in virtutibus diuinis z bonarū que sunt res extra animā existētes. ¶Ad.iij.dōm. q̄ ille q̄ bene magnis vtit. multo magis pōt bene vti paruis. magnanimitas ergo inēdit magnos honores. sicut quilibet est dignus. vel etiā sicut minores bis quibus ē dignus. q. s. virtus non pōt sufficiēter honorari ab homine cui debetur honor a deo. z tō nō extollit ex magnis honoribus. q. nō reputat eos supra se q̄ magis eos cōtemnit multo magis moderatos aut paucos. z sīl etiā debonestatibus nō frangit. q̄ eas ꝓmittit vtpote q̄a reputat sibi indigne adferri.

Ad tertiū sic ꝓceditur.

Vidēt q̄ magnanimitas non sit virtus. Omnis enī virtus moralis in medio cōsistit. sed magnanimitas nō consistit in medio sed in maximo. quia magnanimus dignificat seipm. vt dicitur in.iiij.ethi. ergo magnanimitas non est virtus. ¶Pr̄ch. qui vnā virtutē habet. bz oēs. vt supra habitū est. sed aliqs pōt habere aliquā virtutē nō hoc magnanimitatē. Dicit enī pōs in.iiij. ethi. q̄ qui est paruis dignus et bis dignificat se

ipsum tempatus est. magnanimus aũe nõ. ergo magnanimitas nõ est virtus. ¶ Pet. virtus est bona qualitas mentis. vt supra habitũ est. ¶ magnanimitas habet quasdã compales dispositiões. Dicit em pbo in. iiij. ethic. q motus tenuis magnanimi videt crux grauior locutio stabilis. ergo magnanimitas nõ est virtus. ¶ Pet. nulla virtus opponit alteri virtuti. ¶ magnanimitas opponit humilitati. nã magnanimus se dignũ reputat magnis. et alios cõtemnit. vt dr in. iiij. ethi. ergo magnanimitas nõ est virtus. ¶ Pet. cuilibet virtuti ꝓtinentes sunt laudabiles. ¶ magnanimitas habẽs quasdã ꝓtinentes vitu perabiles. Primo quidẽ q; nõ est memor beneficiorum. Secõ quia est otiosus et tardus. Et ertõ q; vult pronta ad malios. Quarto quia nõ potest alios cõmutare. Quinto q; magis possidet infructuosa ¶ fructuosa. ergo magnanimitas nõ est virtus. ¶ Sz ꝓra ẽ q in laudẽ quorundã dicit. q. Machab. cxiij. Machanor audito certamen comuni tude et animi magnitudine quam pro patrie certamine habebant nẽ laudabilia aũt sunt solũ virtutũ opa. ergo magnanimitas ad quã ptinet magna animi habere ẽ virt⁹.

¶ Rñ. dõm. q ad rõnem virtutis hũane ptinet vt in rebus humanis bonum rõnis seruet. qõ est ꝓpriũ homis bonũ. inter ceteras aũt res humanas exteriores bonores precipuũ locũ tenẽt. sicut dictũ est. et inde magnanimitas ¶ modũ rationes ponit circa magnos honores est virtus.

¶ Ad. j. q dõm q sicut etiã pbo dicit in. iiij. ethi. magnanimus ẽ quidẽ magnitudine extremus non finem. s. ad maxima tẽdit. eo aũt qd oportet mediocris. qr videlicet ad ea q sunt maxima fm rationẽ tẽdit. eo. n. q fm dignitatẽ sui fm dignificat. vt ibidẽ dicit. qz. s. se non extẽdit ad maiora q dignus ẽt. ¶ Ad. q. dõm. q cõsortio virtutũ non est intelligẽda fm actus vt. s. cuilibet cõperat habere actus omniũ virtutũ. vñ actus magnanimitatis nõ cõpetit cuilibet virtuoso. ¶ solum magnis. ¶ Fm principia virtutũ que sũt prudentia et gratia oẽs virtutes sunt cõnexe fm habitus finales in anima existẽtes. vel in actu vt in propinqua dispositõe. et sic põt aliqs esse qui nõ cõpetit actus magnanimitatis habere habitũ magnanimitatis. per quem sufficere disponitur ad talẽ actum exequendũ si sibi fm statũ suũ competeret. ¶ Ad. iij. dõ. q corporales motus diversificant fm diversitatem animẽ apprehẽsionum et affectionum. et fm hoc fingit q ad magnanimitatẽ cõsequunt quedã accidentia determinata circa motus corporales. Velocitas em motus ꝓuenit ex eo q hõ ad multa intẽdit ¶ explere festinat. ¶ magnanimus intendit solũ ad magna ¶ pauca sunt. ¶ etiã indigẽt magna intẽtõe. et iõ habẽt motũ tardũ. Et et actuũ vocant velocitas ꝑcipue operat bia ¶ de quibuslibet ꝓcedere volunt qõ nõ ptinet ad magnanimus q non intromittat se nisi de magnis. et sic pdicte dispositiones corporalis motus possunt magnanimis fm modũ affectõis corpis. ita etiã in his q sunt nãliter disposita ad magnanimitatẽ, taleꝫ pditiões nãliter inueniunt. ¶ Ad. iiij. dõm. q in bõe inuenit aliquod magnũ qõ ex dono dei possidet. et aliqs defectus ¶ cõperit ei ex infirmitate nature. magnanimitas ergo facit q hõ se magnis dignificet fm ꝓsideratiõs donoꝝ ¶ possidet ex deo. sic et hs magna dnat animi magnanimitas facit q ad ꝓfecta opa virtutis tendat. et sibi ẽ dom de usu eorũ sibi det alterius bonũ. puta scientie vel exteriores honores. humilitas aũt facit q hõ sequẽs patrẽ pcedat fm ꝓsiderationẽ ꝓpriũ defectus. sibi etiã magnanimitas cõtemnit alios fm q deficiunt a bonis dei. nõ eos rõnabiliter appreciantur q pro eis aliqs indecẽs faciat. ¶ humilitas aũt facit bonũ et sapiens estimare in eis aliqd inspicit de bonis dei. Unde dicit in põ. de vita ista. Nã nihil ꝺ deducimus est in speculo cuius maligno qõ ptinet ad cõtẽptũ magnanimi. numẽrus aũt dñm glorificat qõ ptinet ad bonũ rationis humilis. et sic pz q magnanimitas et humilitas nõ sunt circa ꝓria ꝑsone in ꝓria rẽdere videantur. qz ꝓ procedũt fm diversas ꝓsiderationes. ¶ Ad. v. dõ. q ꝓtinentes ille fm q ad magnanimũ ptinent nõ sunt vituperabiles. ¶ sup excedenter laudabiles. Nõ. n. primo dr q magnanimus non habet in memoria a quibus beneficia recipit. intelligendũ est ꝑcipue ad hoc q non est sibi delecta bile q ab aliqbus bñficia recipiat dñ sibi materia recõpenser. qõ ptinet ad ꝓfectionẽ gratitudinis in cuius actu vult semp excellere. sicut et in actibus aliarũ virtutũ. Et etiã scõs dicitur q est otiosus et tardus. nõ qz deficiat ab operando ea que sibi ꝓsunt. sed qz nõ ingerit se quibuscunq; operibus sibi conuenientibus ¶ solum magnis qualia decent eũ. Dicit ẽt tertio q etiã propria. nõ fm q opponit veritati. vt. s. dicat de se alia quam vilia ¶ nõ sunt. vt neget aliqua magna que sunt. ¶ qz nõ tanta magnitudinẽ suaꝝ monstrat maxie qui seipz ad inferiora mutuatur. qz sic et pbus ibidem dicit. ad magnanimũ ptinet magnum esse ad eos q in dignitate et bonis fortune sunt ad medios aũt moderatũ. Quarto etiã dicit q ad alios non põt familiariter nisi ad amicos. qz ois vitat adulationẽ et simulationẽ. ¶ ptinet ad animi gratitudinẽ. sumit tamen eibus et magnis et quia fm q ds. vt dictũ est. Quinto etiam dicit q vult habere magis infructuosa nõ quecũq; ¶ bona. i. honesta. nã in omnibus ꝓponit honesta vtilib⁹ ¶ magis honesta. vtilia em querunt ad subueniendũ alicui defectui que magnanimitati repugnat.

Ad quartuz sic ꝓcedit.

Videt q magnanimitas nõ sit spẽs virtus. Nulla. n. spẽs operat in oibus virtutib⁹ ¶ pbo in. iiij. ethi. vt. q ad magnanimũ ptinet qõ ẽ in unaquaq; virtute magni. ¶ magnanimitas non est spẽs virtutis. ¶ Pet. nulli spẽi bono attribuũt diversi actus omniũ actuũ. dr. n. in. iiij. ethi. q ad magnanimũ ptinet nõ tegere ignoranciã qõ ẽ actus prudentie nec facere iniusta qõ ẽ actus iustitie. et qõ est promptus ad bñficiendũ qõ ẽ actus liberalitatis.

ꝛ q ꝺ verificat qꝫ ē actꝰ verecundie. ꝛ q non est pudoris actus patētie. ergo magnanimitas nō est spēs ꝺnus. ¶ Pet. quelibet virtus est quidam spēs ornatus alē fm illud Eccl. 45. Induit me dñs vestimēto salutis. ꝛ postea subdit. quasi sponsam ornauit monilibus suis. ꝫ magnanimitas ē ornatus oīm virtutū. vt vē in. iiij. ethi. ꝫ magnanimitas ē virtus generalis. ¶ Sz cōtra ē q ꝑbs in. xj. ethi. dicit ꝙ ea ꝑtra alias virtutes. ¶ Rñ. dicēm. q sicut supra dictū est ad spēm pertinet q modū rōnis in aliqua determinata materia ponat. magnanimitas aūt ponit modū rōnis circa determinatā materiā scz circa honorem vt supra dictū ē. honor aūt fm se pfecturus ē quoddā spēle bonū. ꝛ fm ꝺ magnanimitas ꝑs se pficere ꝛa ē spēs ꝺcā virt⁹. ꝫ q honorē cuilibz ꝺtui pertinet ꝛ ee sapientie. ps. 16. ex pfin rōne sue materie respicit oēs virtutes. ¶ Ad. j. ꝫ dcm. q magnanimitas nō ē circa honorē quēcūq. ꝫ circa magnū honorē. sīc aūt honor debet virtuti. ita magnus honor debet magno operi virtutis. ꝛ inde est q magnanimus tendit magna operari in ꝙlibet ꝺcture. ingressum. s. tēdit ad ea ꝙ sunt digna magno honore. ¶ Ad. ij. dcm. q qz magnanimus tendit ad magna. consequēs ē vt ad illa pertinet tendat ꝙ imperat aliquā excellentiā. ꝛ illa fugiat ꝙ pertinent ad defectum. pertinet aūt ad quandā excellentiā q aliqs bene faciat q sit cōicativus plurib⁹ retributionis. ꝛ ideo ad illa pmptū se exhibet in quib⁹ habet rōnē cuiusdā excellētie. nō aūt fm cā rōnē qua sunt actus aliarū virtutū. ad defectū aūt pertinet q aliqs intrinsecā magnificēdat aliq exteriora bona vel mala q pro eis a iustitia vel quacūq ꝺtute recedat declinet. sīc etiaz ad defectū pertinet eis occultatio veritatis qꝫ videt ex timore ꝓcedere. q etiā aliqs sit plancturus ad defectū pertinet. qz q hoc videt animus exteriorib⁹ malis succūbere. ꝛ ideo hec similia vitat magnanimus fm quandā spēlem rōnem. s. ranq ꝑtraria excellentie vel magnitudini. ¶ Ad. iij. dcm. q ꝙlibet virtus hz quandā decoris spēm ornatū ex sua specie ꝙ est ꝓpria victuq virtuti ꝫ superaddit aliud ornatus ex ipsa magnitudine operis virtuosi per magnanimitatē quę dcm virtutes maiores facit. vt dicit in. iij. ethicoꝝ.

Ad quintū sic procedi

tur. Videt q magnanimitas non sit pars fortitudinis. Fdē. n. nō est pars iustitie. ꝫ magnanimitas videt idē esse fortitudini. Dic. n. Seneca in li. de. iiij. ꝺtutib⁹. Magnanimitas ꝙ fortitudo sit mihi credi tuo cū fiducia magna vinco. Et Tullius dic in. j. ō officiis. Viros fortes magnanimos esse decet et levidum⁹ vitans amicos minimeq fallaces. ergo magnanimitas nō est pars fortitudinis. ¶ Pret. ꝑbs i. iiij. ethi. dicit q magnanimus nō ē philochindracus. i. amator periculi. ad fortē aūt pertinet se exponere periculis. ꝫ magnanimitas nō ducit ea fortitudie vt possit dici ꝑ eā. ¶ Pter. magnanimitas respicit magnum in bonis ꝺnis, fortitudo aūt respicit magnū in malis timēdis vel audēdis. ꝫ bonum est principalius ꝫ malus. ꝫ magnanimitas ē principalis ꝺtus ꝫ fortitudo. nō ergo est pars eius.

¶ Sed ꝓra ē q Macrobius 2 Saturnaliorum ponit magnanimitatē fortitudinis partem. ¶ Ethi. dcm. q sīc supra dictū ē. principalis ꝺtus ē ad quē pertinet aliquē generalē modū virtutis ꝓtinere in alią mā principali. sīc aliqua aūt generales modos virtutis vn⁹ est firmitas animi. qz firmiter se bē rectrik in oī virtute vt dī in. ij. ethi. ꝓpter hoc laudat hoc in Scipiade⁹ q in aliqō arduū tēdit. in quod⁹ difficultatē ē firmitatē servare. ꝛ iō quanto difficilius est in aliq arduo firmiter se bē: tanto principalior ē virtus q circa illud firmitatē pstat animo. difficilius ē aūt firmiter se bē in periculis mortis in quib⁹ confirmat animū fortitudo ꝫ in maximis bonis spandis vt adipiscēdis ad q cō firmat animū magnanimitas. qz sicut dcm est maxime diligit vitā suā. ita maxie refugit mortis pericula. sic ergo ps q magnanimitas ꝓparat eis fortitudie instētū ꝓfirmat animū circa aliqd arduū. Deficit aūt ab ea in hoc q firmat animū in eo circa qđ facilius ē firmitatez servare. Dē magnanimitas ponit ps fortitudis. qz adiungit ei sīc secūdaria principali. ¶ Ad. j. ꝫ dcm. q sīc ꝑbs dī in. v. ethi. carere malo accipit in rōne boni. vt nō superari ab aliq grani malo puta a periculis mortis accipit. q dammō. p eo qđ est animg ad magnū bonū. quorū primū pertinet ad fortitudinem. ꝫ secundū ad magnanimitatē. ꝛ fm ꝺ fortitudo et magnanimitas p eodē accipi pōt. qz tū alia rō difficultatis ē in vtroq ꝓdictoꝝ. nō tamē loquēdo magnanimitatē a ꝑbo ponit alia ꝺtus a fortitudine. ¶ Ad. ij. dcm. q amator periculi dicit qui indifferenter se periculis exponit. qđ videt pertinere ad eū qui indiscrete multa ꝙs magna existimat. qđ ē ꝓra rōnē magnanimi. ut ibidem dicit. vel dcm pro aliquo se periculis exponere nisi illo magnum existimet. ꝫ pro hoc quevere sunt magna in magnanimitate ptemptissime se periculis exponit. qz opus magnū in actu fortitudinis sīc in actibus aliarū virtutū. Vñ ꝑbus ibidem dicit q magnanimus nō est microbudinos. i. ꝑ parvis pericolatus. ꝫ est megalachindros. i. ꝑ magnis periculis periclitatus. Et Seneca dicit in libro ꝺ iij. virtutibus. Erit magnanimus si pericula nō appetavet temerarius. nec formidet vt timidus. nam nil timidum facit animū nisi reprehensibilis vite conscientia. ¶ Ad. iij. dcm. q malum ingressum huiusmodi fugiendi est. q autē contra ipsum sit perstendum est per accidens: id est ingressum oportet sustinere mala ad conservationem bonorum. sed bonum de se est appetendum. ꝛ q ab eo refugiatur non est nisi per accidens. ingressum scilicet existimatur excedere facultatem desiderantis. semp aūt quod per se est: potius est ꝫ illud qđ est p accidēs. ꝛ iō magis repugnat firmitati animi arduum in malis ꝫ arduū in bonis. ꝛ iō principalior ē virtus fortitudinis ꝫ magnanimitatis. licet ēm bonum sit simplr principalius ꝫ malus. malū tamen est principalius quoad hoc.

Ad sextuz sic ꝓcedit.

Videt q fiducia nō ponat ad magnanimitatem. pōt. n. aliqs habere fiduciā non solū de seipso. ꝫ etiā de alio. Sm illud. xj. ad Cor. iij. Fiducia aūt talē habem⁹ p xpm iesum ad deū nō q sufficiētes simus cogitare aliqd a nob; ꝫsi ex nobis. ꝫ. hoc videt cē ꝓtra rōnez magnanimitatis. ꝫ fiducia ad magnanimitatē nō pertinet.

¶ Prēt. fiducia non videt esse timori opposita. Sm illud Esa. xij. Fiducialiter agam et nō timebo. ꝫ carere timore magis pertinet ad fortitudinez ergo fiducia magis ad fortitudinez ponet ꝫ ad magnanimitatē. ¶ Prēt. premiū nō debet nisi virtuti. ꝫ fiducie debet premiū. dī em ad Hebr. .xj. q non sum⁹ dominus xpi si fiduciā et gloriam spei vsq; in finē firmam teneam⁹. ergo fiducia est ꝑtā virt⁹ distincta a magnanimitate. qō etiā videt p hoc q Macrobi⁹ cā magnanimitati cōnumerat. ¶ Sed cōtra est q Tullius in sua rethorica vidēt ponere fiduciā loco magnanimitatis vt supra dictū ē. ¶ ℞. dōm. q nomē fiducie ex fide assumptū cē videt. ad fidē aūt pertinet aliqd alicui credere. pertinet aūt fiducia ad spem. Sm illud Job. xj. Habebis fiduciā. ꝓposita tibi spe. et ſ nomen fiducie hoc ꝑcipaliter signare videt q aliqs spem ꝓpriat ex b q credit verbis alicuius auxiliū pmittis. ꝫ qz fides ex dī opinive bonū. ꝓmittit aūt aliqd vehemēter opinari nō solū ex eo q ē ab alio dictum. ꝫ etiā ex hoc q ē in alio ꝑsideratū. unde ē fiducia etiā pōt dici q aliquis spem alicuius rei cōcipit ex aliquo ꝑsidera to. qnqz qdē in seipso puta cū aliqs videns se sanū ꝑsidit se diu victurū. qnqz aūt in alio puta cū aliquis ꝑsiderāo alia amicū suū cē potentē fiduciā bz adiuuari ab eo. dictū est aūt supra q magnanimitas ꝓprie ē circa spem alicui⁹ arduī. et ſ qz fiducia importat quoddā robur spei. pueniens ex aliq ꝑsideratiōe ꝫ facit vehementē opti mismē de bono assequēdo. unde est q fiducia ad magnanimitatē pertinet. ¶ Rd. q. ergo dō. q sicut dicit in. xij. ethi. ad magnanimū pertinet nullo indigere. qz hoc deficiēte ꝑfectū. hoc tñ dz intelligi sm modū humanū. vñ additur vix. hoc ē enim ꝓprie boleye oino nullo indigeat. indiget. n. oio bō primo qdē summo auxilio. scdo etiā auxilio būano. qz bō est naturali aial sociale. eo q sibi nō sufficit ad vitā. inq̄tus ergo indiget alio. sic ad magnanimū pertinet vt bēat fiduciaz de alio. qz hoc etiā ad excellentiā boīs pertinet q habeat alios in promptu q eū possint iuuare. inq̄tus aūt ipse aliqd pōt. intantū ad magnanimitatem pertinet fiducia qua bz de seipso. ¶ Rd. q. dō. q sic supra dictū ē ea de passionib⁹ ageret. spes qdē di recte opponit desperationi. q ē circa idē obiectuz scz circa bonū. ꝫ sm obiectoz contrarietatē opponit timori. cuius obiectū ē malū. Fiducia aūt quoddā robur importat spei. et ſ opponit timo ri ſ. et spei. ꝫ qz fortitudo ꝓprie firmat hominē circa mala. magnanimitas aūt circa perfectionem boni ex. unde est q fiducia magis proprie pertinet ad magnanimitatē q ad fortitudinez. sed quia spes causat audacitez q pertinet ad fortitudinem. inde est q fiducia ex consequēti ad fortitudinem pertinet. ¶ Rd. q. dōm. q fiducia vt dictū est importat quandā modū spei. Est enim fiducia spes roborata ex aliqua firma opinione. modus aūt ad habitus aliqs affectiōis pōt pertinere ad cōmendationem ipsius actus vel ex hoc sit meritorius. nō tñ ex hoc determinat ad spēz virtutis. ꝫ ex materia. et ſ fiducia nō pōt ꝓprie loquendo nominare aliquā virtutē. sed pōt nominare conditionē virtutis. et ꝓpter hoc numeratur inter partes fortitudinis. nō quasi virtus adiūcta. nisi Sm q accipit pro magnanimitate a Tullio. ꝫ sicut paro integralis vt dictū est.

Ad septimuz sic ꝓcedi

tur. Videt q securitas ad magnanimitatē non pertineat. Securitas em vt supra habitū est importat quietem quandā a gravatione timoris sed hoc maxime facit fortitudo. ergo securitas videt idē cē qđ fortitudo. ꝫ fortitudo nō pertinet ad magnanimitatē ꝫ pertinet ecōuerso. ergo neq; securitas ad magnanimitatē pertinet. ¶ Prēt. ꝫ isidorus dicit ſ li. ethimologiaz q securus dicitur qsi sine cura. ꝫ hoc videtur esse cōtra virtutem que curam habet de rebus honestis. Sm illud ꝑli. q. ad Timo. ij. Sollicite cura teipsum probabilē exhibere deo. ergo securitas nō pertinet ad magnanimitatem que ostatur magnū in omnibus virtutibus. ¶ Prēt. non est idem virt⁹ et premiū premiū. sed securitas ponitur virtutis premiū. vt ꝑz Job. xi. Si inclinaverem q est in manu mea abstuleris defossum securus dormiens. ergo securitas non pertinet ad magnanimitatē neq; ad aliam virtutē sicut paro eius. ¶ Sed cōtra est qđ Tullius dicit in. j. de offi. q ad magnum animū pertinet neq; perturbationi animi neq; omnī neq; fortune succūbere. sed in hoc ꝑsistit bona securitas. ergo securitas ad magnanimitatem pertinet. ¶ ℞. dōm. q sicut ꝑbo dic̄t in. ij. sue rethorice. timor facit boīes ꝑsiliantes. inq̄tus scz curā habēt qualiter possint euadere ea que timēt. securitas aūt dicit q remotionē huius cure qua timor indicit. et ideo securitas importat quandā ꝓfectam quietē animi a timore. sicut fiducia importat quoddā robur spei. sicut autez spes directe pertinet ad magnanimitatem. ita timor directe pertinet ad fortitudinē. et ſ sicut fiducia immediate pertinet ad magnanimitatem. ita securitas immediate pertinet ad fortitudinē. Cōsiderandū tamē est q sicut spes ē causa audacie ita timor est causa desperationis. vt supra habitum est cum de passionibus ageretur. et ideo sicut fiducia ex consequenti pertinet ad fortitudinem inq̄tum vitiat audacia. ita et securitas ex consequēti pertinet ad magnanimitatē inq̄tū repellit desperationem. ¶ Rd. ꝫ. dōm. q fortitudo non ꝑcipue laudatur ex hoc q nō timeat. qđ pertinet ad securitatem. sed inq̄tum importat firmitatem quandā in passionibus. unde securitas nō est idem qđ fortitudo. sed est quedam conditio eius. ¶ Rd. q. dōm. q non quelli-

bet securitas est laudabilis. sed quādo deponit alicui curam prout debz. et in quibus timere nō oportet. et hoc mō est cō dictio fortitudinis et magnanimitatis. ¶Ad.iij.dōz. q in virtutibus est quedā similitudo et principatio future beatitudinis. vt supra habitū ē. et iō nihil prohibet securitatē quandā esse cōditionē alicuius virtutis. cui⁹ perfecta securitas ad premium virtutis pertineat.

Ad octauū sic procedi

tur. Videt q bona fortune nō conferāt ad magnanimitatē. Dicit enim vt Seneca dicit in libro de ira. virtus sibi sufficiēs est. ḡ magnanimitas facit oēs virtutes magnas. vt dictum est. ergo bona fortune non pferūt ad magnanimitatē. ¶Pr. nullus virtuosus contemnit ea q̄bus indiget. sed magnanimus cōtemnit ea q̄ pertinent ad exteriorem fortunā. dicit enim Tullius in ii. de officijs. q magnanimus in externā rez despicientia cōmendat. ergo magnanimitas nō adimuntur a bonis fortune. ¶Preterea. ibidē Tullius subdit q ad magnanimū pertinet ea q̄ vident acerba ita ferre vt nihil a statu nature discedat. nec ignominie sapiēs. et Frestō. dicit in iij. ethic. q magnanimus in infortunijs nō est tristis ḡ acerba et infortunia opponunt bonis fortune. quibus est tristari de saluberatiōe eoz quibus indiget. ergo exteriora bona fortune non conferūt ad magnanimitatē. ¶Sed cōtra ē qđ pbo dicit in.iij. ethi. q bona fortune vident cōferre ad magnanimitatē. ¶Ḣ.dō. q sic ex supra dictis pz magnanimitas ad duo respicit. ad bonoz quidez sicut ad materiā. et ad aliquid magnū organicōs sicut ad finē. ad virtutes aūt istō ḡ bona fortune cooperant. qz est bonoz virtuosio nō solū a sapientibus ḡ etiā a multitudine exhibet ḡ maxima reputat himōi exteriora bona fortune. fit ex cōsequenti vt ab eis maiori honoz exhibeatur his quibus assunt exteriora bona fortune. silr enim ad actus virtutū organice bona fortune deseruiunt. qz p diuitias et potentias et amicos dat nobis facultas operandi. iō manifestus est q bona fortune pferūt ad magnanimitatē. ¶Ad.j.ḡ dō q virtus sibi sufficiēs esse dicit. qz sine his etiā exteriorib⁹ bonis esse pōt. indiget tñ his exterioribus ad hoc q exprimitus operet. ¶Ad.ij.dō q magnanimus exteriora bona cōtemnit inq̄ntum non reputat ea bona magna p quibus debeat aliq̄ indecēs facere. nō tñ q̄ntum ad hoc cōuenit ea quasi reputet ea vilia ad opus virtutis exequendas. ¶Ad.iij.dōm q quicūq nō reputat aliquid magnū neq̄ multum gaudet si illud obtineat. neq̄ multum tristat si illud amittat. et iō qz magnanimus nō extimat exteriora bona scz bona fortuna quasi aliqua magna. unde est q nec de eis multū extollit si assint. neq̄ in eoz amissione multū deiicitur.

¶Questio. xxxv.

Deinde considerāduz

est diuersa oppositio magnanimitati Et primo de illis q̄ opponunt sibi p excessum que sunt tria. s. psumptio. ambitio et inanis gloria Secūdo de pusillanimitate q̄ opponit et per modum defectus. Circa primū querunt duo. Primo utrū psumptio sit petm. Secūdo utrū opponatur magnanimitati p excessum.

Ad primuz sic ꝓcedit

Videt q psumptio non sit petm. Dicit enim apls ad Phil.iij. Quę retro sunt obliuiscēs ad anteriora me extēdo. ḡ hoc videt ad psumptionē pti nere q aliq̄ tendat in ea q̄ sunt supra seipm. ergo psumptio nō ē petm. ¶Pr. pbo dicit in.x. ethi. q os nō fm sua dictates humana sapere debet cum enim. neq̄ mortalis mortalē. ḡ inq̄tū cōtingit immortale facere. Et in.j. meta. dicit q bō debz se trahere ad diuina inq̄tū pōt. ḡ diuinari inter talia maxime vident esse supra hominē. cui ergo de rōne psumptiōis sit q aliq̄s tēdat in ea q̄ sūt supra seipsum. videt q psumptio non sit petm ḡ magis sit aliqđ laudabile. ¶Preterea apls dicit .ij. ad Cor.iij. Nō sumus sufficientes aliquid cogitare a nobis q̄si ex nob. si ergo presumptio fm quā aliq̄s nititur in ea ad q̄ non sufficit sit peccatū. videt q bō nec cogitare aliqđ bonū licite possit. qđ ē inconueniēs. nō ḡ psumptio ē peccatū. ¶Sed cōtra est qđ dr Eccl. xxxvij. O psumptio neq̄ssima vīs creata ea. vbi rūdet glo. de mala. s. volūtate creature. ḡ oē qđ pcedit ex radice male volūtatis ē petm. ḡ psumptio ē peccatū. ¶Ḣ.dōm. q cū ea q̄ sunt fm naturā sint ordinata a rōne diuina quam humana rō debz imitari. quicqđ fm rōnem humanā fit qđ ē contra ordinē cōiter in naturalibus rebus inuenit⁹ est vitiosum et petm. hoc aūt cōmuniter in omnibus rebus naturalib⁹ inuenit q quelibet actio cōmensurat virtuti agentis. nec aliq̄d agēs naturale nititur ad agendū id qđ excedit suas facultatem. et iō vitiosum ēt petm quasi cōtra ordinez naturalē existēs q aliq̄s assumat ad agendum ea q̄ preterunt facultatem qđ pertinet ad rōnem psumptionis. sicut et ipsum nomē manifestat vnde manifestū est q psumptio est peccatū.

¶Ad.j.ḡ.dōz. q nihil prohibet aliq̄d esse supra potentiā actiuā alicuius rei nālis qđ non est supra potentiā passiuā eiusdem. inest enim aeri potentia passiua p quā potest transmutari in hoc q̄ habeat actionē et motū ignis quę excedūt potentiaz actiuā aeris. sic etiā vitiosum esset et psumptuosum q aliq̄s in statu imperfecte virtutis existens attentaret statim assequi ea q̄ sunt perfecte virtutis. ḡ si quis ad hoc tēdat vt proficiat in virtute perfectam. hoc non est presumptuosum nec vitiosum. et hoc modo apls in anteriora se extendebat. s. p continuū profectus. ¶Ad.ij.dōm. q diuina et immortalia fm ordinem nature sunt supra hominē. hominī tamē inest quedā potentia naturalis. s. intellectiua p quā potest cōiungi immortalibus et diuinis. et fm hoc pōt dici q oportet hominē se trahere ad immortalia et diuina. non quidē vt ea operetur que decet deum facere. sed vt ei vniatur p intellectuam voluntā-

tem. ¶Ad.ij.dō.q̄ sicut pbus dicit in.iij.ethi. quę per alios possumus aliqualiter q̄ nos possumus.et ideo qt cooperatores facere bonū possumus cū auxilio diuino nō totaliter hoc excedit nostrā facultatē.et iō nō est psumptuosum si aliquis ad aliq̄ opus virtuosus agendū intendat.esset aut psumptuosum si ad hoc aliquis tenderet ablq̄ fiducia diuini auxilij.

Ad secūdū sic ꝓcedit

Dicit q̄ psumptio nō opponitur magnanimitati q̄ excessum. Psumptio enī ponit spēm peccati in spūsanctū q̄ supra habitum est. ℔ peccatū in spūsanctū non opponit magnanimitati ℔ magis charitati. ergo enī neq̄ psumptio opponit magnanimitati. ¶Pręt. ad magnanimitatem pertinet q̄ aliquis se magnos dignificet. ℔ aliquis dicit psumptuosus eūs si se parua dignificet.dūmodo hoc excedat ꝓportionē facultatis non ergo pertinet psumptio opponi magnanimitati. ¶Pręterea magnanimitas exercita bona reputat quasi parua.℔ fm pbm i.x.ethi.psumptuosi.q̄ppter exteriorem formā fiunt despectores alioꝝ quasi magnus aliquid estimēt exteriora bona.q̄ psumptio nō opponit magnanimitati q̄ excessum ℔ solū per defectum. ¶Sed ꝓra ē qđ pbus dicit in.q.x.iij. ethi. q̄ magnanimo opponit p excessum captō id est turpiloquio vel ꝯtumelię quę non dicimus psumptuosum. ¶℟.dō.q̄ sic supra dictum est. magnanimitas cōsistit in medio.nō quidē fm quantitatē eius in qđ tendit.qz tendit in maxima.℔ constituit in medio fm ꝓportionē ad ꝓpriam facultatē. non em in materia tendit q̄ sibi ꝓueniāt psumptuosa aut q̄tum ad id in quod tendit non excedat magnanimus.℔ multū q̄q̄ ab eo deficit.excedit autē fm ꝓportionem suę facultatis qui magnanimus nō transcēdit.et hoc modo opponit psumptio magnanimitati q̄ excessum. ¶Ad.j.ergo dōm.q̄ non quęlibet psumptio ponitur peccatū in spūsanctum.℔ illa qua quis diuinā iusticiā cōtemnit ex moderata ꝑsentia diuinę misericordię.et talis psumptio nōne materie ingressum.f.q̄ ea contemnit aliquid diuinū opponitur charitati vel potius bono timoris cuius est deū reuereri inq̄ntum talis conceptus excedit ꝓportionem propriæ facultatis potest opponi magnanimitati. ¶Ad.ij.dō.q̄ sicut magnanimitas ut ex psumptio in aliqđ magnū tendere videtur. non ex multa cōsurgit dici aliqđ psumptuosum si in aliquo modico virtutis ꝓmotus ascendat. si tñ talis psumptuosus dicat hęc psumptio nō opponit magnanimitati.℔ illa virtus que est circa mediocres honores vt dictū est. ¶Ad.iij.dōm. q̄ nullus attendat aliqđ supra suā facultatē nisi inquā facultatē suā estimat maiorē q̄ sit. Circa qđ pōt cē error dupl̄r. Uno mō fm solā quantitatem.puta cū aliquis estimat se habere maiorem virtutē vel sciemā vel aliqđ aliud bonū q̄ habeat. Alio modo fm genus rei puta cum aliquis ex hoc estimat se magnū.et magnis dignum ex quo nō est.puta ꝓpter diuinos.vel ꝓpter aliqđ bona fortunę. vt ethi pbus dicit in.iiij.ethi. Cum sine virtute alia bona habēt neq̄ iuste magnos seipsos dignificāt neq̄ recte magnanimi dicuntur. Similiter enī illud ad qđ aliquis nō dicit supra vires suas.q̄ q̄dē fm rei veritatē est magnū simplr.sicut piz de Petro qui tendebat ad hoc q̄ ꝓ xpō pateret.qđ erat supra virtutem suas. Qui vero nō est aliqđ magnū simplr ℔ solum fm falsam opinionē.sicut ꝓfanos vestibus indutus despicere.et mirari alios. qđ q̄dē pertinet ad excessum magnanimitatis nō fm rei veritatem ℔ fm opinionē. Unde Seneca dicit in libro de quatuor virtutibus q̄ magnanimitas ita se extra modū suū extollat facere virū mimacem. inflatum.turbidū.inquietū.et in quascūq̄ excellentias dicendū factorūq̄ negotia honestate festinum.et sic patet q̄ psumptuosus fm reiveritatem q̄q̄ deficit a magnanimo.℔ fm apparentiam in excessu se habet.

¶Questio.cxxxj.

Deinde ꝑsiderandū

est de ambitione. Et circa hoc quęruntur duo. Primo vtrū ambitio sit peccatum. Secundo vtrū opponatur magnanimitati per excessum.

Ad primū sic procedi

tur. Dicit q̄ ambitio nō sit peccatum. Importat enī ambitio cupiditatem honoris. honor autē de se quoddā bonum est. et maximū inter exteriora bona. Nā et illi qui de honore nō curant vituperantur.ergo ambitio non est pctm̄ sed magis aliquā laudabile fm q̄ bonū laudabiliter appetitur. ¶Pręt. Quilibet ablq̄ vitio potest appetere illud qđ sibi debetur ꝓ premio. sed honor est premium virtutis, vt pbus dicit in.j.et .viij.ethi.ergo ambitio honoris nō est peccatū. ¶Pręt. Illud per quod homo prouocatur ad bonū nō reuocatur a malo non est peccatum.sed per honorem homines prouocantur ad bona faciendā et mala vitanda.sicut pbus dicit in.iij.ethi. q̄ fortissimi videntur esse apud quos nimis sūt inhonorati.fortes autem honorati. Et Tullius dicit in libro de tuscolanis quęstionibus.q̄ honor alit artes.ergo ambitio non est peccatum.

Sed ꝓra est quod dicitur.j.ad Corinth.xiij. q̄ charitas non est ambitiosa. non quęrit q̄ sua sunt.nihil autē repugnat charitati nisi peccatū. ergo ambitio est peccatum. ¶℟.dōm.q̄ sicut supra dictum est.homo ponitur quandam reuerentiam alicui exhibitam in testimonium excellentię eius.Circa excellentiam autem hominis duo sunt attendenda. Primo quidem q̄ illud fm q̄ homo excellit non habet homo a seipso. sed est quasi quoddam diuinum in eo.et ideo ex hoc nō debetur sibi principaliter honor ℔ deo. Secūdo considerandū est q̄ illo in quo hō excellit dat sibi a deo vt ex eo aliquis ꝓficiat.vnde minus debet homini placere testimonium suę excellentię qđ ab aliquo exhibetur inquantum ex hoc ꝓ

rantie sibi via ad hoc q̄ aliis prosit. Tripl' autē appetitū honoris stringit esse inordinatū. Uno modo p hoc q̄ aliq̄s appetit testimoniū de excellentia quā non habet. q̄ō est appetere honorem supra suā ꝓportionē. Alio mō p hoc q̄ honores sibi capit nō referēdo in deū. Tertio per hoc q̄ appetitus eius i ipso honore quiescit. nō referēdo honorē ad virtutē aliq̄s. ambitio autē importat inordinatū appetitū honoris. Unde manifestū est q̄ ambitio sp̄ est peccatum. ¶ Ad .i. ergo dō. q̄ appetitus boni debet regulari fm rōnem. cuius regulā si transcēdat erit vitiosus. et hoc mō vitiosum ē q̄ aliq̄s honorem appetat nō fm ordinē rōnis. virtuperant aūt qui nō curant de honore fm q̄ rō dictat. vt .l. nō vitent ea que sunt ꝓpria honorē. ¶ Ad .ij. dō. q̄ honor nō est premiū virtutis quo ad ipsam virtuosum vt sic. hoc p premiū expetere debeat. ⁊ p premio expetit beatitudinē que ē finis ultimus. dicit aūt esse primū virtutis ex pte aliq̄s qui nō hūt aliq̄d maius q̄ virtuosi retribuāt q̄ honorē q̄ ex hoc ipso magnitudinē habet q̄ debet testimoniū virtuti. vñ ꝑ q̄ nō est sufficiēs premiū vt dicitur in .ij. ethi. ¶ Ad .iij. dicēn. q̄ sicut p appetitū boni quādo debito modo appenit aliqui ꝓuocant ad bonū et removent a malo. ita etiā si inordinate appetat potest esse homi occasio multa mala faciēdi. dū .l. aliquis nō curat qualitercūq̄ honorē ꝓsequi posset. Dñs Gālistinus dicit in cathinario q̄ gloriāt bonorē et imperiū bonus et ignauus eque sibi optant. ⁊ ille .l. bonus vera via vitatur. huic .l. ignauo q̄ bone artes desūt dolus atq̄ fallacia cōfert. et ñ illi q̄ solū ꝓpter honorē vel bona faciūt vt mala vitāt nō sunt virtuosi. vt ꝑ p̄ dictū in .ij. ethi. vbi dic̄ q̄ nō sunt vere fortes qui ꝓpter honorē fortia faciūt.

Ad secūdū sic ꝓcedit

Videt q̄ ambitio nō opponat magnanimitati per excessum. Uni em medio nō opponitur extrema ꝓte nisi vnū extremū. ⁊ magnanimitati per excessum opponit ꝓsumptio. vt dictum est. ergo nō opponit ei ambitio p excessum. ¶ Pret. magnanimitas est circa honores. ⁊ ambitio videtur pertinere ad dignitates. Dicit .n.ij. Machabē .xiij. q̄ Jason ambiebat summū sacerdotium. ergo ambitio nō opponitur magnanimitati. ¶ Pret. ambitio videt ad exteriorē apparatū pertinere. Dicit em act. xxv. q̄ Agrippa et Bernice cū multa ambitiōe introierūt pretoriū. .t.ij. Paralip. xvj. q̄ sup corpus Asa mortui cōbusserūt aromata et unguēta ambitiōe nimia. ⁊ magnanimitas nō est circa exteriorē apparatū. ergo ambitio nō opponit magnanimitati. ¶ Sz cōtra est q̄d Tullius in .ij. de offi. dicit. q̄ sic ꝺ̄q̄ magnitudine animi excellit. ira maxie valet olim principe esse salua. ⁊ hoc ꝑtinet ad ambitionē. ergo ambitio ꝑtinet ad excessum magnanimitatis. ¶ Rñ. dō. q̄ sicut dictū est ambitio importat appetitū inordinatus honoris. magnanimitas autē est circa honores. et ertur eis fm q̄ ois. vnde manifestum est q̄ ambitio opponitur magnanimitati sicut inordinatū ordinato. ¶ Ad .ij. ergo dō. q̄ magnanimitas ad duo respicit. ad vnū quidem sicut ad finez intentū. q̄ō est aliq̄d magnū opus q̄ magnanimus attentat fm suā facultatē. et ꝑtum ad hoc opponit magnanimitati p excessum presumptio. presumptio em attentat aliq̄d magnū opus supra suā facultatem ad aliū aūt respicit magnanimitas sicut ad materiā qua debite vtit. .l. ad honorē. et in ꝑtum ad hoc opponit magnanimitati p excessum ambitio. nō est aūt inconveniēs fm diversa esse plures excessus vnius medij. ¶ Ad .iij. dō. q̄ illio ꝺ̄ sunt cōstituti in dignitate ꝓpter quandā excellentiā status debet honor. et fm ꝺ̄ inordinatus appetitus dignitatū ꝑtinet ambitionē. si quis .n. inordinate appeteret dignitatē nō rōne honoris: ⁊ ꝓpter debitū dignitatis vsum suā facultatē excederet. nō esset ambitiosus ⁊ magis ꝓsumptuosus. ¶ Ad .iij. dō. q̄ ipsa solēnitas exteriorū cultuū ad quendā honorē ꝑtinet. vnde tales dū cōsueuit honor exhiberi. q̄ō signat Jaco .ij. Si introierit in congregationē vestrā vir habens anulum aureū habēa in veste cādida et diserito ei. tu sede hic et cē. vnde ambitio nō est circa exteriorem cultum nisi fm q̄ ꝑtinet ad honorem.

Quæstio. cxxij.

Deinde cōsideranduꝫ

Deinde est de inani gloria. Et circa hoc ꝛ quinq̄. Primo vtrum appetitus glorie sit ꝑccm. Secō vtrum magnanimitati opponat. Tertio vtrū sit ꝑccm mortale. Quarto vtrum sit vitiū capitale. Quinto de filiabus eius.

Ad primuꝫ sic ꝓcedit

Videt q̄ appetitus glorie nō sit peccatum. nullus em peccat in hoc q̄ deo assimilat quantumcūq̄ mādat ad Ephe. v. Estote imitatores dei sicut filij charissimi. sed in hoc q̄ homo querit gloriā videtur deū imitari. qui ab hoībus gl̄iam querit. vñ dicit Esa. xliij. Afferi filios meos de longinquo. et filias meas ab extremis terre. et oēm qui invocat nomē meū in gloriā meā creaui eū. ergo appetitus glorie nō est peccatum. ¶ Pret. illud q̄ō aliq̄s ꝓuocat ad bonum non videt esse ꝑcm. ⁊ ꝑ appetitū gl̄ie hoies ꝓuocant ad bonū. Dicit .n. Tullius in li. de tusculanis questiōibus q̄ hoies ad studia impelluntur gloria. in sacra etiā scriptura ꝑmittit gl̄ia ꝓ bonis operibus. Fm illud ad Ro .ij. His qdē q̄ sunt fm patientiā boni opis gl̄iam et honorem. ergo appetit' gl̄ie nō est ꝑcm. ¶ Pre. Tullius dic̄ in sua rethorica q̄ gloria est frequēs de aliquo fama cū laude. et ad idem ꝑtinet qō Ambro. dicit q̄ gloria est quasi clara cū laude nomina. sed appetere laudabilē famā non est peccatum. quinimmo videt esse laudabile. fm illud Eccl. xlij. Curam habe de bono nomine. Et ad Romā. .xij. Prouidentes bona non solum coram deo sed etiam coram oīb̄ hominibus. ergo appetitus inanis glorie non est peccatum. ¶ Sed contra est qō Aug⁹. dicit. v. de ciuitate dei. Sa-

nigo videt q amor laudis vitiū ē recognoscit. ¶ Ad.vōs. q gloria clarit̄ quandā signat. vñ gloriari idem ē qđ clarificari. vt Aug. dicit sup Iob. Claritas aūt t decor quandā habēt manifestationē. t iō nomē gloie ꝓprie imponit manifestationē alicuius. hoc aūt q apud homines decor videt sine illud sit bonū corporale aliqđ sive spirituale. quia vero illud qđ simplicit clarum est a multis conspici potest t a remotis. iō ꝓprie per nomē gloie designat q bonū alicui⁹ veniat in multoꝝ notitiā t approbationem: Vñ q Sallustius dicit in catilinario. gloriari ad vnū nō ē. largiuo tamē accepto gloie nomie nō solum cōsistit in multitudis cognitione. sed etiā paucoꝝ vel vnius aut sui solius. dū. l. alicui⁹ proprii bonū cōsiderat vt dignū laude. q aūt aliquis bonū suū cognoscat t approbet nō est peccatū. Dicit enī. ſ. ad Cor. xj. Nos aūt nō spiritum huius mūdi accepimus. ꝙ ſpūs qui ex deo est. vt sciamus que a deo donata sunt nobis. Silr etiam non est peccatū q aliquis velit bona opera sua ab alijs approbari. dñs enī Matth. v. Luceat lux vestra coram hominibus. t ideo appetitus gloie de se nō nomat aliquod vitiosuꝫ. sed appetitus inanis vel vane gle vitium importat. nā q̄libet vanū appetē vitiosuꝫ ē. Vñ dicit pl̄. Ne qđ diligatis vanitatē. q̄rentis mendacium. Potest aūt gloria dici vana tripl̄r. Uno mō ex parte rei de qua đ gloriaꝫ ſrit. puta cū đ ſrit gliam de eo qđ nō ē. vel de eo qđ nō est gloria dignū. sicut de aliq̄ re fragili t caduca. Alio mō ex pte eius a quo đ gloriā q̄rit. puta homis cuius iudiciū non est certū. Tertio ex pte ipsius qui gloriā appetit. q̄ videlz appetitus gloie sue nō refert in debitū fīē. puta ad honorē dei vel proximi salutē. ¶ Ad.j. ergo dōm. q ſlē Aug. dic̄ sup illud Iob. xiij. Deus vocatio me magister t domine. t bene dicitis. Periculosum est sibi placere e cui cauendū est iudicare. ſlle aūt qui sup oia est qui īrācūq; se laudet nō extollit se. nouit enī neq; expedit deum nosse nō ille. nec eī quis q̄ cognoscit ſi nō se indicet ipe qui nouit. vñ ꝓs q deus suā gloriaꝫ nō ꝓpter se ſ. ꝓpter nos. t silr etiam homo laudabiliter pōt ad aliorum utilitatē gloriā suam appetere. Vñ illud Matth. v. Videāt opa vestra bona t glorificēt patrem vestrum q̄ in celis est. ¶ Ad.ij. dōm. q gloria que habetur a deo nō est gloria vana sed vera. et talis gloria bonis operibus in premium ꝛepromittit. de qua dicit. ij. ad Cor. x. Qui gloriatur in domio glorietur. nō enī qui seipsum cōmendat ille probatus est sed quem deus cōmendat. pronocantur etiā alij ad virtutū opa ex appetitu gloie humane sicut ex appetitu alio nō terreno rum bonoꝝ. nō tamē est vere virtuosus qui ꝓpter humanā gloriam operatur huius operis. vt Aug⁹. probat in. v. de ciui. dei. ¶ Ad.ij. dōs. q ad perfectionem hominis pertinet q ipse cognoscat. ſ. q ipse ab alijs cognoscatur nō pertinet ad eius gloriationē. et ideo nō est per se appetendum. potest tamē appeti inquātum est vtile ad aliquid. vel ad hoc q deus ab hominibus glorificetur. vel ad hoc q homies proficiant ex bono quod in alio cognoscunt. vel ex hoc q ipse homo ex bonis que in se cognoscit per testimonium laudis alicui⁹ studeat in eis perseuerare et ad meliora proficere. et sm hoc laudabile est q curam habeat alicui⁹ de bono nomie. t q prouideat bona coram deo t hoibus. nō tamē q in hominū laudē maniter delectetur.

Ad secundū sic ꝓcedit

Videt q inanis gloria magnanimitati nō opponatur. pertinet enī ad inanem gloriam vt dictum est q aliquis glorietur in his que nō sunt. quod pertinet ad fallitatē. vel in rebus terrenis vel caducis. quod pertinet ad cupiditatē. vel in testimonio hominū quoꝝ iudicium nō est certum quod pertinet ad imprudētiaꝫ. huiusmodi aūt vitia nō opponunt magnanimitati. ¶ Pte. inanis gloria non opponitur magnanimitati p defectum. sicut pusillanimitas que inani gloie repugnare videtur. Silr etiam nec q excessum. sicut enī magnanimitati ꝑsumptio t ambitio opponunt vt dictū ē. a quibus inanis gloria differt. ergo inanis gloria nō opponit magnanimitati. ¶ Pte. ad Phil. ij. ſug illud Nihil p contentionem aut inanem gloriaꝫ. dicit glo. Erant aliqđ inter eos dissensiones inducti inanis glie causa contendentes. contentio aūt nō opponit magnanimitati. ergo nec inanis gloria. ¶ Sz cōtra est qđ Tullius dic̄ in ꝑmo de officijs. Laudāda est gloria cupiduras. ergi pti enī animi libertatez pro qua magnanimi virtute oia debent esse cōtemnenda. ergo opponit magnanimitati. ¶ R. dōm. q sicut supra dictū est. gloria est quidā effectus bonitatis laudis. ex hoc enī q aliquis laudat vel quecunq; reuerētia ei exhibet redditur clarus in notitia aliorū. t q̄ magnanimitas est circa bonorem vt supra dictū est. consequēs est etiam vt sit circa gloriā. vt. ſ. sicut aliq̄s moderate utitur bonore. ita etiā moderate utatur gloria. t iō inordinatus appetitus gloie directe magnanimitati opponitur. ¶ Ad.j. ergo dōm. q dictū sm magnanimi animi repugnat q aliquis res modicas tñ appetat vel de eis gloiet. Dñs in. iij. ethi. dē magnanimo q sibi sit honor parui. similiter etiam t alia que ꝓpter honorem queruntur. puta potentatus et omnia parua reputantur ab eo. similiter etiam magnitudini animi repugnat q aliquis de his que nō sunt glorietur. vnde de magnanimo dicitur in. iij. ethi. q magis curat veritatē q opinionem. similiter etiam t magnitudini animi repugnat q aliquis glorietur i testimonio laudis hūane quasi hoc magnū aliquid estimet. vnde de magnanimo dicit in. iiij. ethi. q nō est ei cura vt laudet. t sic ea que aliis virtutibus opponunt inhibet. pbibet opponi magnanimitati sm q habēt q magnitudinē que ipa sunt. ¶ Ad.ij. dōs. q inanis glie cupidus ꝑ defectum veritatis deficit a magnanimo. quia videlicet gloriatur i his que magnanimo parua estimat vt nichil estimat. sed considerando estimationē eius opponit magnanimo q excessus

quia videlicet gloriā quā appetit reportat aliq̄d magnū. & ad eā tendit supra sua dignitatem.

¶ Ad.iij. dicēdū. q̄ sicut supra dictum ē oppositio vitioꝝ nō arguit fm effectum. & ēt doctrina magnanimitatis animi opponit q̄ aliqs contēptionem intēdat. nullus em pōtēdit nisi p̄ re quā estimat magnā. vñ pbo dicit in.iiij. ethi. q̄ magnanimus nō ē ptentiosus. q̄ nihil estimat magnū

Ad tertiū sic procedit.

Videt q̄ inanis gloria sit pctm mortale. Nihil em excludit mercedē eternā nisi pctm mortale. ꝙ inanis gloria excludit mercedē eternā. Dicit. n. Matth. vj. Attendite ne iustitiā vestrā faciatis coram hoibus ut videamini ab eis. alioquin mercedem nō habebitis apd patrē vestrū qui in celis est. ꝙ inanis gloria ē pctm mortale. ¶ Pte. q̄cūq; surripit sibi qd ē dei grauiter mortaliter peccat. sed q̄ appetit inanis glie aliqd sibi arrogat qd est grauis dei. dicit em Esa. xlij. Gloriam meā alteri non dabo. & j. ad Thimo. j. Soli deo honor & gloria. ergo inanis glia ē pctm mortale. ¶ Pte. illud peccatū qd est maxime periculosum & nociuū videt esse mortale. ꝙ pctm inanis glie ē huiusmodi. qz sup illud. j. ad Thessal. iij. Deo qui probat corda nra. dicit glo. Augu. Quasi vereo nō cēcti habeat humane glie amor. nō sentit nisi q̄ ei bellū indixerit. qz & si emēdi facile est laudē nō cupere vū negat. difficile tñ est ea non delectari cū offert. Chrys. etiā dicit Matt. vj. q̄ inanis gloria occulte ingredit. & ofa q̄ intus sunt insensibiliter aufert. ergo inanis gloria ē pctm mortale. ¶ Sed pra ē qd Chrys. dicit sup Matth. q̄ cū vitia cetera locū habeāt in seruis xpi. in quibus tamē nullū est pctm mortale. ꝙ inanis glia nō ē pctm mortale. ¶ Ad.i. dicēdū. q̄ sic supra dictū ē. ex hoc aliqs pctm est mortale q̄ charitati cōtrariatur. pctm aūt inanis glie fm se pensati non videt cōtrariari charitati. imō ad dilectionē proximi. imō aūt ad dilectionē dei pōt pertinere charitati oppsit. Uno mō rōne materie de qua q̄s gloriat. puta cū quis gloriat de aliquo falso. qd pertinat ad iuste reuerētiā fm illud Ezech. xxviij. Elevatū est cor tuū & dixisti. deus ego sum. & j. ad Cor. iij. Quid habes qd nō accepisti: quid gloriaris quasi nō acceperis. vel etiā cū quis bonum tēporale de quo gloriat preferat deo qd p̄hibet. Ysaie. xlij. Nō gloriet̄ sapiēs in sapiētia sua nec fortis in fortitudine sua. nec diues in diuitijs suis. ꝙ in hoc gloriet̄ qui gloriatur. scire & nosse me. aut etiā cum quis preferat testimoniū hominū testimonio dei. sicut contra quosdam dicitur Joh. xij. Qui dilexerūt magis gloriam hominū q̄ dei. Alio modo ex parte ipsius gloriantis qui intentionē suam refert ad gloriam tantū ad vltimū finē. ad quem scz ordinat etiā virtutis opera. & pp quo cōsequendo nō pretermittit facere etiam ea que sunt contra deum & sic est pctm mortale. Unde Augu. dicit in. v. de ciui. dei. q̄ hoc vitiū. s. amor humane laudis tam inimicū est pie fidei si maior in corde sit ea p̄ditus glie q̄ dei timor vel amor. vt diceret dominus Joh. v. Quomodo possitis credere gloriam ab inuicē expectantes. & gloriā que a solo deo est nō querentes. si aūt amor humilis gloriē iuste sit inanis non tamē repugnat charitati. neq; ēius ad id de quo est gloria. neq; ēius ad intentionem gloriam querentis non est peccatum mortale sed veniale. ¶ Ad. j. ergo dicēdū. q̄ nullus peccādo meretur vitam eternā. vnde opus virtuosum amittit vim merēdi vitā eternam. si ꝓpter inanem gloriā fiat. etiā si illa inanis gloria sit peccatum mortale. ꝙ quādo aliquis simplr amittit eternā mercedē ꝓpter inanē gloriam. & non solū ēius ad vltimū actum. tunc inanis gloria est peccatum mortale. ¶ Ad. ij. dicēdū. q̄ non omnis qui est inanis gloriē capidus appetit sibi illā excellentiā que cōpetit soli deo. alias esset gloria que debet soli deo. et alia que debetur homini virtuoso vel tanti. ¶ Ad. iij. dicēdū. q̄ inanis gloria dicitur esse periculosum peccatū. non tñ propter grauitatē sui. sed ejus ꝓpter hoc q̄ dispositio ad grauia peccata. inferum. s. per inanem gloriam reddit homo presumptuosus & nimis de seipso cōfidēs. & sic & paulatim disponit ad hoc q̄ hō pruet interioribus bonis.

Ad quartū sic procedit

Videt q̄ inanis gloria non sit vitium capitale. Uitium em qd semper ex altero oritur non videtur esse capitale. sed inanis gloria semper ex superbia nascitur. ergo inanis gloria non est vitium capitale. ¶ Pret. honor videtur esse aliqd principalius q̄ gloria que est eius effectus. sed ambitio que est inordinatus appetitus honoris non est vitium capitale. ergo etiam neq; appetitus inanis glorie. ¶ Pret. Uitium capitale habet aliquam principalitatem. sed inanis gloria non videtur habere aliquam principalitatem. neq; ēius ad rationem peccati. quia nō semp est peccatū mortale. neq; etiam ēius ad rationē boni appetibilis. quia gloria humana videtur esse quēdam fragilem extra hominem existens. ergo inanis gloria non est vitium capitale. ¶ Ex cōtra est q̄ Gregorius. xxxj. moral. numerat inanem gloriam inter septem vitia capitalia. ¶ Rñ. dicēdū. q̄ de vitijs capitalibus diuersi aliq̄ loquunt. Quidā em ponūt superbiā vnū de vitijs capitalibus. & hi non ponunt inanem gloriam inter vitia capitalia. Greg. aūt in .xxxj. moral. superbiā ponit reginam omniū vitiorum. et inanem gloriam ꝙ immediate ab ipsa oritur ponit vitiū capitale. & hoc rationabiliter Superbia enim vt infra dicet importat inordinatum appetitū excellētie. ex omni aūt bono qd quis appetit quandā perfectionē & excellentiā cōsequit. & ideo finis olim vitiorum ordinant in finē superbie. & ꝓpter hoc videtur q̄ habeat quandā generalem causalitatem super alia vitia. et non debent computari inter specialia vitiorum principia que sūt vitia capitalia. inter bona aūt per que excellentiam homo consequitur. precipue ad hoc ogni videt gliā inanis imponat moni-

festationem alicuius.nõm bonã naturaliter amatur ꝛ bonoꝝ ab oibus.ꝛ ió sicut ꝙ gloriam que ẽ apud eũ cõsequit homo excellentiã in rebus humanis.ita eñ ꝙ gloriã boim ꝓsequit hõ excellentiã in rebus ũanis.ꝛ ió ꝑter ꝓpriã rationem ad excellentias quã boies amare desiderãt consequẽs est ꝙ sit malũ appetibile.ꝛ quia ex eius inordinato appetitu multa vitia oriuntur. ió inanis gla ẽ vitiũ capitale. ¶Ad.j.ergo dñs. ꝙ aliqũ vitiũ oriri ex ſuperbia nõ repugnat ei qõ est ex vitiũ capitale.eo ꝙ sicut supra dictũ ẽ superbia ẽ regina ꝛ mater oĩm vitiorũ. ¶Ad.ij.dñs.ꝙ laudes bonoꝝ componũt ad gloriã.vt supra dictũ est sicut causa ex ꝙbus sequit gloria.vñ gla cõparat ad ea sicut finis. ꝓpt hoc.n.aliqs amat honorari ꝛ laudari inquãtũ p hõ aliquis estimat se in aliorũ noticia ꝑclara. ¶Ad.iij.dñ. ꝙ inanis gla dr̃ principalem rõnem appetibilis rõne tã dicta. ꝛ hoc sufficit ad rõnem vitij capitalis. nõ aũt requirit ꝙ vitiũ capitale sp sit ꝑcm mortale. quia eñ ex veniali pcõ põt mortale oriri inquãtũ scz veniale disponit ad mortale.

Ad quartũ sic procedit

mur. Videt ꝙ inconuenienter dicunt filie inanis gloie esse inobedientia.iactantia.ypocrisis.contentio.pertinacia.discordia.nouitatũ ꝓsumptio. Iactantia.n.fm Greg⁹.xxxj.moral.ponit inter spẽs superbie.superbia aũt nõ ponit ex inani gloria ꝙ ponitur cõmuniter. vt Grego.dicit.xxxj.moza. ergo iactãtia nõ dr̃ poni filia inanis glie. ¶Pte. contentiones discordie videnť ex ira maxime procedere.ꝙ ira est capitale vitiũ inani glie contrariam.ergo videť ꝙ nõ sint filie inanis glie. ¶Pte. ẽ hymo.dicit sup Mauth.ꝙ obtrectatio est quedã gloria mali est.ꝙ malitia philautropia.i.immisericordia ꝙ tamẽ non ẽ aliqd nomẽ.ꝙ in cõmendatione boim existit ex ꝓsumptio.ꝙ ꝓsumptio non ponitur nõ dr̃ specialiter poni filia inanis glorie.

¶Sed cõtra est auctoritas Gre.in.xxxj.moral. vbi predicta filiãs inanis glie assignat. ¶Rñ. dñm.ꝙ sicut supra dictũ est.illa vitia ꝙ de se nata sunt ordinari ad finẽ alicuius vitij capitalis dicunt filie eius.finis aũt inanis glie ẽ manifestatio ꝙrie excellencie.vt ex supra dictis ꝑz. ad ꝙ hõ põt tendere dupliciter. Uno mõ directe siue per ꝙba.ꝛ sic ẽ iactantia.sive ꝙ facta.ꝛ sic si sint vera bona aliquam admirationẽ est ꝓsumptio nostram ꝙ boies solẽt magis admirari.si aũt ꝑ falsa sic est ypocrisis. Alio aũt mõ nititť aliqs manifestare suã excellentiã indirecte ostẽdendo se nõ ee alio minoꝝ.ꝛ ꝓ hãc dr̃uptť. Dnio ꝺdẽ ꝙtus ad intellectũ.ꝛ sic ẽ genitrix ꝙ quã homo nimis inaniť sue mẽ nolens credere mẽ meliori. Secũdo ꝙtus ad voluntatẽ.ꝛ sic ẽ discordia tã non vult a ꝓximo voluntarie discedere.vt aliqs ꝓximo. Tertio ꝙtus ad locutionẽ.ꝛ sic ẽ contentio tã aliquis verbis clamose cõtra alũ litigat. Quanto ꝙtum ad.3 facti.ꝛ sic ẽ inobedientia.tã.aliquis nõ vult exequi ꝙpositio ꝓcepti. ¶Ad.3.ꝙ dñs ꝙ sicut supra dictũ est.iactantia ponit ꝑ se ꝙ super hãc ꝙtum ad interiorẽ causam eius que est arrogantia.ꝑ aũt iactantia exteriorẽ dicit.j.iij. etho.ordinat quãdoq; quis ad lucrũ.ꝙ frequentius ad gloriã hoim.ꝛ sic ouĩ ex inani gloria

¶Ad.ij.dñs. ꝙ ira nõ causat discordiã ꝛ contentionem nisi cũ adiunctõe inanis glorie.ꝙ hoc.s. ꝙ alicui sibi gloriosum reputat qõ nõ cedit voluntati vel verbis alioꝝ. ¶Ad.iij.dñ. ꝙ inanis gla vituperatur circa elemosynã ꝓpter defectũ charitatis ꝙ videť esse in eo ꝙ ꝓfert inanem gloriã vulnerari proximi vñ ꝓpt hoc illud facit.nõ aniẽ vituperatur aliquis ex hoc ꝙ ꝓsumat elemosynã facere quasi aliquid nouum.

Questio.cxxxiij.

Deinde cõsiderandũ

est de pusillanimitate. Et circa ꝙ quenalꝫ duo. Primo vtr̃ pusillanimitas sit peccatũ. Secdo cui virtuti opponatur.

Ad primũ sic procedit

Videť ꝙ pusillanimitas nõ sit ꝑcm. Ex omni eñ peccato aliqs efficitur malus sicut ex oĩ virtute aliqs efficit bonus.ꝙ pusillanimus non est malus vt ꝑba dicit in iij.ethicoꝝ. ergo pusillanimitas nõ est peccatũ. ¶Pte. ꝑba dicit ibidẽ ꝙ maxime videť pusillanimus esse qui magnis bonis dignus existit.ꝛ tamẽ bis non dignificat seipm.sed nullus est dignus magnis bonis nisi virtuosus.quia vt ꝑba ibidẽ dicit.fm veritatem solus bonus ẽ bonorãdus. ꝙ pusillanimus est virtuosus.nõ ergo pusillanimitas est peccatũ.

¶Preterea.Inanis oio peccati est superbia. vt dicit Eccl.ꝛ.ꝙ pusillanimitas non procedit ex superbia. quia superbus extollit se supra id qõ ẽ. pusillanimus aũt subtrahit se ab ipso ꝙbus dignus est. ergo pusillanimitas nõ est ꝑcm. ¶Preterea.ꝑba dicit in iij.ethic.ꝙ qui dignificat se minoꝝ dignis ꝙ sit dignus videť pusillanimus.ꝙ quidem sanctiviri dignificãt seipos minoꝝ dignis.ꝙ sint digni. sicut ꝑz de moyse ieremia ꝙ digni erãt officio ad qõ assumebant a deo.qõ tamẽ verecũdo eorum humiliter recusabat. vt habet Exo.iij.ꝛ Iere. j.nõ ergo pusillanimitas est ꝑcm. ¶Sed ꝓtra Dñs immoderatus hominũ est verecundi nisi peccatum.sed pusillanimitas est verecũda.dicitur enim ad Cor.iij. Patres nolite ad indignationẽ ꝓvocare filios vestros.vt non pusillo animo fiãt. ergo pusillanimitas est peccatum. ¶Rñ.dñm. ꝙ omne illud quod contrariatur naturali inclinationi est peccatũ.quia contrariatur legi nature.inest eñ vnicuiq; rei naturalis inclinatio ad exequendum actionem cõmensuratam sue potentie.vt patet in omnibus naturalibus tam animatis ꝙ inanimatis. sicut aũt per ꝓsumptionem aliquis excedit ꝓportionẽ sue potentie dũ nititur ad maiora ꝙ possit.ita pusillanimis deficit a ꝓportione sue potẽtie dũ recusat in id tendere qõ est sue potentie cõmensuratum.ꝛ ideo sic ꝓsumptio est peccatũ.ita et pusillanimitas.et idem est qõ scriptus qui acceptum pecuniam domini sui fodit in terra.nec est operatus ex ea propter quandã pusillanimitatem ti

mortem. punit a dño vt habet Matt. xxvi. et Luce. xix. ¶ Ad. j. ergo dicendum. q. pbo illos notat malos qui primo inferūt nocumēta. et sm hoc pusillanimus dicit non esse malus. qz nulli infert nocumentū nisi p accidens. inquantū. s. deficit ab opibus quibus posset alios iuuare. dicit. n. Gregorius in pastorali. q. illi qui prodesse vtiliter prohibent in ordinatione relaguant si districte iudicent. ex tantis rei sunt ex quantis veniencio ad publicū. p desse potuerūt. ¶ Ad. ij. dicendum. q. nihil prohibet aliquē habentē habitū virtutis peccare. venialiter quidē etiā ipso habitu remanente. mortaliter aūt cū corruptione ipsius habitus virtutis grauiter. et ideo pōt pungere q aliqn ex virtute quā habet sit dignus ad aliqua magna facienda que sunt digna magno honore. et tamen p hoc q ipse non attendat sua virtute vt peccat. qnqz quidē venialiter. qnqz aūt mortaliter. Vel pōt dici q pusillanimus ē dignus magnis sm humilitatē ad virtutes que inest ei. vel ex bona dispositione nature vel ex scientia. vel ex exteriori fortuna. quibus dō recusat vti ad virtutē pusillanimus reddit. ¶ Ad. iij. dicendum. q. etiā pusillanimitas aliquo mō ex superbia pōt oriri. dū. s. aliqs nimis ppio sensui innitit quo reputat se insufficiente ad ea respectu quoz sufficientiam habet. Vñ dicit Prouer. xxvj. Sapientior sibi piger videt septē viris loquentibus sententias. nihil em prohibet q se ignorans ad aliqua deiecit. et ignorans ad alia se in sublime extollat. vñ Greg. in pastorali. de moyse dicit q superbus fortasse esset si diuersū plebis iure sine trepidatione suscipet. et rursus superbus existeret si auctoris imperio obedire recusaret. ¶ Ad. iiij. dicendum. q. Moyses vterentur digni erant officio ad qd diuinitus eligebant ex diuina gra. sibi ipsi considerātes. q̄uis in firmitatis insufficientiā recusabāt. nō em pertinaciter nec in superbiam laberentur.

Ad secundū sic ꝓcedit

Videt q pusillanimitas nō opponat magnanimitati. Dicit em pbo in. iiij. ethi. q pusillanimus ignorat seipm. appeteret em bona quibus dignus est si se cognosceret. ꝛ ignorātia videtur opponi prudentie. ergo pusillanimitas opponit prudētie. ¶ Prēt. Hamb. xxv. seruū qui propter pusillanimitatē recusauit vocat dns malū et pigrū. pbo etiam dicit in. iiij. ethi. q pusillanimi vident pigri. ꝛ pigritia opponit solliciti. que ē actus prudētie. vt supra habitū est. q pusillanimitas nō opponitur magnanimitati. ¶ Prē. pusillanimitas videtur ex inordinato timore ꝓcedere. vñ dr Esa. xxxv. Dicite pusillanimes cōsolamini nolite timere. etiā videt ꝓcedere ex inordinata ira. sm illud ad Col. iij. Patres nolite ad indignationē prouocare filios vros. vt nō pusillo animo fiāt. ꝛ inordinatio timoris opponit fortitudini. inordinatio aūt ire mansuetudini. ergo pusillanimitas nō opponit magnanimitati. ¶ Prē. vitium qō opponit alicui vtuti tāto grauius ē quāto est magis vtuti dissimile. ꝛ pusillanimitas magis est dissimilis magnanimitati q̄ ꝓsumptio. ꝛ si pusillanimitas opponeret magnanimitati sequeretur q cēt grauius peccū q̄ ꝓsumptio qō ē contra illō qō dr Ecc. xxxvij. O ꝓsumptio nequissima vñ creata es. non ergo pusillanimitas opponit magnanimitati. ¶ Sed ꝛ est q pusillanimitas magnanimitati differūt sm magnitudinem motus animi vt ex ipso nōmine apparet. ꝛ magnitudo parui sunt opposita. ergo pusillanimitas opponit magnanimitati. ¶ Hr. dicendum. q pusillanimitas pōt tripliciter cōsiderari. Uno mō sm ipam. et sic manifestū ē q sm q̄uis rōnē opponit magnanimitati a qua differt sm debitas magnitudinis portionis circa idē. nā sic magnanimus ex animi magnitudine tendit ad magna. ita pusillanimus ex animi paritate se retrahit a magnis. Alio mō pōt cōsiderari ex pte sue causē q ex pte intellectus ē ignorātia. q̄uis cōditio. ex parte aūt appetitus ē timor deficiēdi in his que falso estimat excedere suā facultatē. Tertio mō pōt cōsiderari ordo ad effectū qui ē retrahere se a magnis quibus est dignus. sed sicut supra dictum est oppositio vitij ad virtutē attendit magis sm q̄uis spēm quā sm cām vel effectū. et iō pusillanimitas directe magnanimitati opponitur. ¶ Ad. j. ꝛ dr. q rō illa ꝓcedit de pusillanimitate ex pte causē quā hz in intellectu. et sm hoc pōt dici q opponat prudētie etiā sm causam suā. q talis ignorantia nō ꝓcedit ex imprudentia. ꝛ magis ex pigritia cōsiderādi suā facultatē. vt dicit in. iiij. ethi. vñ exequēdi qō sue subdita ex ꝓcessum. ¶ Ad. ij. dr. q rō illa ꝓcedit de pusillanimitate ex pte effectus. ¶ Ad. iij. dr. q rō illa ꝓcedit ex pte cāe. nec sm timor causans pusillanimitatē semp est timor periculoz mortis. vñ etiā ex hac pte nō oz q opponat fortitudini. ira aūt sm rōnē q̄uis mot⁹ quo ap extollit in vindictam si causa pusillanimitatē q deiecit animos. ꝛ magis tollit eā. inducit aūt ad pusillanimitatē rōe cōrū ire q sunt iniurie illate ex quo deficit animi patiēcia. ¶ Ad. iij. dr. q pusillanimitas ē grauior sm q̄uis spēm sm q̄uis spēs ꝓsumptio. qz per ipam recedit hō a bonis qō ē peius. vt dr in. iiij. ethi. ꝛ ꝓsumptio pt ee nequissima rō. ex qua ꝓcedit. ¶ Questio. xxxiij.

Deinde considerāduz

Est de magnificentia. et vitijs oppositis. Circa magnificentiā aūt q̄runt duo. Primo vtrū magnificentia sit virtus. Secūdo vtrū sit virtus specialis. Tertio que sit materia eius. Quarto vtrū sit pars fortitudinis.

Ad primū sic ꝓcedit

Videt q magnificentia nō sit virtus. qui. n. hz vtutē hz oēm virtutē supra habitū ē. ꝛ aliqs pōt bene alios deuotos sine magnificentia. dicit. n. pbus in. iiij. ethi. q nō oīs liberalis ē magnificus. q̄ magnificentia nō ē bona ¶ Prē. bonū morale ꝓsistit in medio. vt pz. ij. ethi. ꝛ magnificentia nō videt cōsistere in medio. superexcellit em liberalitatem magnitudine. magnū aūt opponit quo sic extre-

mum quo ꝙ medīū est equale. vt dicit in. ē. metaphi. ē sic magnificētia nō est in medio ℔ in extremo. ergo nō est virt⁹. ¶Pte. nulla virtus cōtrariat naturali inclinatiōi. ℔ magio dicit ip̄s. vt supra habitū ē. ℔ sicut pbo dicit in. iiij. ethic. magnificus nō est pl̄umptuosus in sūpto q̄ est cōtra naturalē inclinatiōē. q̄ quā aliqa materie proponit sibi. ℔ magnificētia est virtus. ¶Pte. Fm pbm in. vj. ethi. ars est recta ratio factibilīū ℔ magnificētia est circa factibilia. vt ex ipō patet. ergo magio ē ars q̄ virtus. ¶Sz pra. humana virtus est p̄cipiano quedā virtutū divine. sed magnificētia p̄net ad virtutē diuinā. Fm illud p̄s. Magnificentia eius. e virtus eius in nubibus. ergo magnificētia est virtus. ¶℔. dēm. q̄ sicut dī in. j. de celo. virtus dī ꝙ completionē ad virtutē in q̄ potētia p̄t. nō quidē ad virtutē ex pte defectus. ℔ ex pte excessus. cuius rō p̄z̄ dīt in magnanimitate. ē iō opari aliquid magnū ex quo sumit nomē magnificētie ꝓpie p̄net ad rōnem virtutis. vnde magnificētia nomat virtutē. ¶Ad. j. ergo dīs. q̄ nō oīs liberalis est magnificus q̄n ad actū. q: defuit sibi ea q̄bus vti necesse est ad actū magnificū. tamē oīs liberalis habet habitus magnificētie vel actu vel in ꝓpīa q̄a dispositōe vt supra dictū ē cū de cōparatione eorum ageret. ¶Ad. ij. dīs. q̄ magnificētia constitit quidē in extremo cōsiderata quantate eius q̄ facit. ℔ tñ in medio cōsistit cōsiderata regula rōnis. a qua nō deficit. nec ēi excedit. sic ēti de magnanimitate dictū est. ¶Ad. ij. dēm q̄ ad magnificētiā p̄net facere aliquid magnū q̄ntū p̄net ad ꝓpriā virtuositatē est aliquid partiū in comparatione ad id q̄ pertinet rebus diuinis vel rebus cōibus. ē ideo magnificus nō principaliter intēdit sumptus facere in his que p̄net ad ꝓpriā ꝓpriā non q: bonū suū nō querat. sed q: non est magnū. si quid tñ in his ℔ ad ipm̄ p̄net magnificētiā habeat hoc ēti magnifice magnificus p̄sequit sicut ea ℔ semel fiāt vt nupcie vel aliqd aliud hmōi. vel ēti ea ℔ permanentia sunt. sic ad magnificū p̄net preparare cōtinentē habitationē. vt dicit in. iiij. ethic. ¶Ad. iij. dēm. q̄ sicut pbo dī in. vj. ethi. oportet artio esse quandā virtutē. j. moralē. per quas ses apperit⁹ inclinet ad recte vtendū rōne artio. ē ꝑ p̄net ad magnificētiā. vñ nō est ars ℔ virtus.

Ad secūdus sic ꝓcedit

Videt ꝙ magnificentia nō sit ꝑticularis virtus. ad magnificentiaz em̄ videt p̄net facere aliquid magnū. ℔ facere aliquid magnū p̄t cōuenire cuilibet virtuti si sit magna sicut qui hz magnā virtutē temperātie facit magnū temperātie op⁹. ergo magnificentia non est aliq̄ specialis virtus ℔ signat ḡalem perfectū cuiuslibet virtutis.

¶Videt. cōtrā videt facere aliquid ē tendere in illud. ℔ tendere in aliquid magnū p̄net ad magnanimitatē. vt supra dictū est. ℔ ē facere aliqd magnū p̄net ad magnanimitatē. nō ℔ magnificētia est virtus distincta a magnanimitate.

¶Pte. magnificētia videt p̄net ad sanctitatem. dicit em̄ Exo. xv. Magnificus in sanctitate. e in pō. Sanctitas e magnificētia in sctificatione eius. ℔ sanctitas est idē religioni vt supra habitū est. ℔ magnificētia videt idem ē religioni. non est ℔ virtus specialis ad aliqs distincta.

¶Sed ꝓra est ꝙ pbo ꝓnumerat eam aliis virtutibus ꝑticularibus. ¶Rñ. dīs. q̄ ad magnificentiam p̄net facere aliqd m magnū sicut ex ipō nomine apparet. facere aūt dupl̄r p̄t accipi. vno modo ꝓpie alio modo cōiter. ꝓpie aūt facere dicit operari aliquid in exteriori materia. sicut facere domū vel aliqd aliud hmōi. cōiter aūt dicit facere pro quacunq̄ actōne siue transeat in exteriorē materiā sicut vrere e secare. siue maneat in ipso agēte sicut intelligere e velle. si ergo magnificētia accipiat fm ꝙ factionē alicui⁹ magni imponat p̄t factio ꝓpie dicit sic magnificentia est specialis virtus. opus em̄ factibile ꝑducitur ab arte. in cuius qdem via p̄t attendi vna specialis ratio boni ētis q̄ ipm̄ opus factū per artem sit magnū. s. in quātitate ꝓcisitate e dignitate. q̄s facit magnificentia. e fm hoc magnificētia est ꝑticularis virtus. Si vo nomē magnificentie accipiat ab eo q̄ est facere magnū fm ꝙ facere cōiter sumit. sic magnificētia non est specialis virtus. ¶Ad. j. ergo dīs. q̄ ad quālibet virtutem ꝓfectū p̄net magnū facere ex suo genere fm ꝙ facere communiter sumit non aūt fm ꝙ sumitur ꝓprie. sed hoc est ꝓprium magnificētie. ¶Ad. ij. dēm. q̄ ad magnanimitatē pertinet non solum tēdere in magnū ℔ ētiā in oīb⁹ virtutib⁹ magnū operari vel faciēdo vel qualitercunq̄ agendo. vt dī in. iiij. ethic. ita ēti q̄ magnanimitas circa hoc respicit solam rōnem magni alie aūt virtutes q̄ ℔ sint ꝓfecte magnū operantur. non tamē principaliter dirigunt intentionē suā ad magnū. sed ad id q̄s est ꝓprium vnicuiq̄ virtuti. magnitudo aūt cōsequit ex quātitate virtutis. ad magnificentiā vo p̄net non solū facere magnum fm ꝙ facere ꝓpie sumit. sed ēti ad magnum faciendū. tendere animo. Vñ Tullius dicit in sua rethorica q̄ magnificētia est rerū magnarū e excellarū cū animi qdam ampla e splēdida ꝓpositione cogitatio atq̄ administratione. cogitatio referet ad interiorē intentionē. administratio aūt ad exteriorē executionē. vñ oportet q̄ sicut magnanimitas inūdit aliq̄ magnū in omni materia. ita e magnificētia in aliq̄ ope facibili. ¶Ad. iij. dēm. q̄ magnificētia inūdit opus magnū facere. Opera aūt ad bonum facta ad aliquē finem ordināt. nullus aūt humanorum operū est adeo magnus sicut bonus deus. e ideo magnificētia ꝓpie magnū opus facit in ordine ad bonum deī. Vñ pbus dicit in. iiij. ethic. q̄ honorabiles sumptus sunt magnifici q̄ pertinent ad diuina sacrificia. e circa hoc maxime studet magnificus. e ideo magnificētia contingit sanctitati. q: ꝓpie eius effectus ad religionem ordinat.

Ad tertiū sic procedit.

Videt q̄ materia magnificētie nō sint sumptus

magni. ¶ circa eandem etiã materiã nã sunt due virtutes. ℌ circa sumptuo ē liberalitas vt supra habitũ est. ergo magnificẽtia nõ ē circa sumptꝰ

¶Prec. olo magnificus ē liberalis vt dr in. iiij. ethi. ℌ liberalitas est magis circa bona q̃ circa sumptuo. ergo etiã magnificẽtia non precipue est circa sumptuo. ℌ magis circa bona. ¶Prec. ad magnificentiã pertinet aliqd opus exterius facere. non aũt quibuslibet sumptibus fit aliqd exterius opus etiã si sint sumptuo magni. puta cũ aliqs multa expẽdit in extrinseco mutandis. ergo sumptus nõ sunt ꝓpria materia magnificẽtie. ¶Dic. magnos sumptus nõ possunt facere nisi diuites. licet oẽs virtutes plũ habere etiam pauper. q virtutes nõ ex necessitate indigẽt exteriori fortuna. ℌ sibi ꝓprio sufficiunt vt Seneca dr i ii. de tra. ℌ magnificẽtia nõ ē circa magnos sumptus. ¶Sz pera ē qđ pbo dicit in. iiij. ethi. q magnificẽtia non extẽdit circa oẽs operatiões q̃ sunt in pecunijs sicut liberalitas. ℌ circa sũ ptuosa solũ in quibus excellit liberalitate magnitudine. ℌ est solũ circa magnos sumptus.

¶ℌ. dõm. q ad magnificẽtiã sicut dictũ est ꝓtinet intendere ad aliqd magnũ opus faciẽdũ. ad hoc aũt q̃ aliqd magnũ opus ꝓueniẽter fiat requirunt ꝓportionati sumptus. non. n. plũ magna opa fieri nisi cũ magno expẽsis. vñ ad magnificentiã pertinet magnos sumptus facere. ad hoc q̃ opus magnũ cõmenſurater fiat. vñ ē pbo dicit in. iiij. ethi. q magnificus ab equali. i. a ꝓportionato sumptu opus faciet magio magnificũ. sumptus aũt ē quedã pecunie emissio a q̃ põt aliqs phiberi p̃ superfluũ amorẽ pecunie. ℌ in materia magnificẽtie pũt dici ipsi sumptus q̃bus vtit magnificus ad opus magnũ faciendũ. et ipsa pecunia quã vtit ad sumptus magnos faciendos. et amor pecunie quẽ moderat magnificus ne sumptus magni impediant. ¶Ad. j. ergo dõm. q sicut supra dictus ē. virtutes ille q̃ sunt circa res exteriores habẽt aliquã difficultatem ex ipso genere rei circa quã ē virtus. et aliã difficultatez ex magnitudine ipsius rei. et ideo oz circa pecuniã vsum cuius cē duas virtutes. s. liberalitatẽ que respicit cõtemptũ pecunie. et magnificẽtiã q̃ respicit magnũ pecunie vsum. ¶Ad .ij. dõ. q vsus pecunie aliter pertinet ad liberalẽ et aliter ad magnificũ. ad liberalem. n. pertinet fm q̃ procedit ex ordinato affectu circa pecuniam. et ideo quia debitus pecunie cuius impedimentus tollit moderatus amor ad pecunie pertinet ad liberalitatẽ. s. et donat et sumptuo. ℌ vsus pecunie pertinet ad magnificũ in ordine ad aliqd magnum op9 qđ faciendũ ē. et ratio vsus nõ põt cẽ sine sumptu sine expẽsa. ¶Ad .iij. dõ. q magnificus etiã dat donaria et expẽsas. vt dr in. iiij. ethi. nõ tñ sub rõe doni. ℌ potiꝰ sub rõe sumptuose ordinati ad aliqd opꝰ faciendũ. puta ad honorãdũ aliquẽ. vt ad faciendũ aliqđ qđ ꝓueniat honori totius ciuitatis. sicut cũ facit aliqd ad qđ tota ciuitas tendit.

¶Ad .iiij. dõ. q ꝓcipalius actꝰ virtutis ē intentio electio quãmus põt ble absq; exteriori fortuna. Et sic etiã paup põt cẽ magnificus. ℌ ad exercitium actus virtutũ requirit bona fortune sicut quedã instrumẽta. et fm hoc paup nõ põt actu magnificẽtie exteriorẽ exercere in hiis q̃ sũt magna simplr. ℌ forte in hiis q̃ sunt magna p cõgruentiã ad aliqđ opus qđr si in se sit puum. tamẽ põt magnificari fm ꝓportionẽ illius generis. nã parua et magna dicunt relationem pbo dicẽ in ꝓdicamẽtis.

Ad quartũ sic ꝓcedit

Videt q̃ magnificẽtia non sit ps fortitudinis. Magnificẽtia em ꝓprie in materia cuius liberalitate vt dictũ est. ℌ liberalitas nõ est ps fortitudinis ℌ iustitie. ℌ magnificẽtia nõ est pars fortitudinis. ¶Prec. Fortitudo est circa timores et audacias. magnificẽtia aũt in nullo videt respicere timorẽ sed solũ sumptꝰ q̃ sunt operatiões q̃dam. ℌ magnificentia magis videt pertinere ad iustitiã q̃ est circa operationes ℌ ad fortitudinez ¶Prec. Pbus dicit in. iiij. ethi. q magnificus sciẽti assimilat. ℌ scia magis ꝓprie cum ꝓnẽtia q̃ cum fortitudine. ℌ magnificẽtia non debet poni ps fortitudis. ¶Sed pera est qđ Tullius et Macrobius et Andronicus magnificẽtiam partẽ fortitudinis ponũt. ¶ℌ. dõ. q magnificẽtia fm q̃ est spẽs virtutis nõ põt poni ps subiectiua fortitudinis. q. nõ ꝓprie cum ea in materia ℌ ponit pars eius integrum adiũgit ei sicut virtus secundaria principali. Ad hoc autez q̃ aliqua virtus adiungat alicui principali duo requirunt vt supra dictũ est. quoꝝ vnũ est vt se cundaria ꝓprie cum principali. aliud aũt est vt in aliq excedat ab ea. magnificẽtia aũt ꝓprie cum fortitudine in hoc q̃ sicut fortitudo dicit i aliqđ arduũ et difficile. ita etiã et magnificẽtia. vnde etiam videt esse in irascibili vt fortitudo ℌ magnificentia deficit a fortitudine in hoc q̃ illud arduũ in quo tendit fortitudo hꝫ difficultatẽ ꝓpter periculũ qđ imminet pſone. arduũ autez in qđ tendit magnificẽtia hꝫ difficultatẽ propter dispendiũ rerum qđ est multominus q̃ periculum pſone. et ideo magnificẽtia ponit pars fortitudinis. ¶Ad .j. ergo dõm. q iustitia respicit operationes fm se prout in eis ꝑficerat rõ debiti sed liberalitas et magnificẽtia cõsiderãt operationes sumptuũ fm qđ comparant ad passiões aie. diuersimode tñ. nam liberalitas respicit sumptꝰ p comparationẽ ad amorẽ et ꝓpter concupiscentiam pecuniarum q̃ sunt passiones ꝓpter concupiscibiles q̃bus nõ impedit liberalis a rationibus et sumptibus faciẽdis. vñ ē in concupiscibili ℌ magnificẽtia respicit sumptus p comparationẽ ad spem assequẽdo ad aliqđ arduũ. nõ simplr sit magnanimitas ℌ in determinata materia. s. in sumptib9. vñ magnificẽtia videt esse in irascibili sicut et magnanimitas. ¶Ad .ij. dõm. q magnificẽtia et si nõ ꝓueniat cũ fortitudine in materia. ꝓuenit tñ cum ea in cõditione materie. in ꝓpriũ. s. tẽdit in aliqđ arduũ circa sumptꝰ sic fortitudo in aliqđ arduũ circa timores. ¶Ad .iij. dõm. q magnificẽtia ordinat vsum auri ad aliqđ magnũ vt dictũ est. aurum aũt est in rõne. et sic ad magnificũ pertinet bñ vti rẽne

in attēdendo ꝓpositū sumptū ad opus qđ faciendū est. & hoc ꝓpie necessariū est ꝓter magnitudinē virtutis. qz nisi diligēs ꝓsideratio adhiberet imminet periculum magnitudini.

¶Questio. CXXXV.

Deinde considerāduz est ō vitio oppositio magnificētie. Et circa hoc ꝙrunt duo. Primo utr parsimoniā sit vitiū. Secōdo de vitio ei opposito.

Ad primū sic ꝓcedit

Videt ꝙ parsimōnia non sit vitiū. Vitium enim sēm est moderatiua magnoz. ita etiā moderatiua paruoz. Sed liberalis est magnifici aliq̄ parua faciat. & magnificētia ē virtuo. ergo sīlr parsimonia magis est virtus ꝙ vitiū. ¶Pre. pbo dicit in .iiij. ethi. ꝙ oblīgētia rērum ē parsimonia. & diligēna rērum videt ē laudabilis. qz bonū bois est fm rōnē ee vt Dio. dic .iiij. ca. de diui. no. ergo parsimōnia nō est vitiū. ¶Pter. pbo dicit in .iiij. ethi. ꝙ parsimonia cōsumit pecuniaz tristatuo. & hoc pōnit ad anarītiā sine ad illiberalitatem. ergo parsimōnia nō est vitiū ab aliqo distinctū. ¶Sz ꝑtra est ꝙ pbo in .ij. c. iij. ethi. ponit parsimōnia spāle vitiū magnificētie oppositū. ¶Rñ. dō ꝙ sicut supra dictū est. moralia spēm a fine sortiunt. vñ c a fine vel ꝑticio nominant. ex ō ergo dicit aliqs parsimonia ꝙ intēdit ad aliqđ paruū faciendū. paruū aūt magnū fm pōm in prędicamēto relatiue dicunt. vñ cū dicit ꝙ parsimonia intēdit aliqđ paruū facere. intelligēdū est in cōparatione ad genus opis qō facit. In quo qđē paruū & magnū pōt attēdi duplr. Uno modo ex ꝑte opis fiendi. Alio mō ex ꝑte sumptus. magnificus ergo ꝓcipaliter intēdit magnitudinē opis. secūdario intēdit magnitudinē sumptus qui nō vitiatur faciat magnū opus. vnde & pbo dicit in .iiij. ethi. ꝙ magnificus ab eōli sumptus opus facit magis magnificū. parsimonius aūt econtrario ꝓcipaliter qđē intēdit guitare sumptū vñ pbo dicit in .iiij. ethi. ꝙ intēdit qualiter minimū ꝓsumat. ex ꝓsequēti aūt intēdit guitare opis qui. f. nō recusat dūmodo paū sumptuz faciat. vñ pbo dicit ibidē ꝙ parsimonius maxima ꝓsumēt in paruo quę. f. dū nō vult expēdere. bonū pōt .f. magnifici opis. sic ergo pz ꝙ parsimonius deficit a ꝓportione quę pz esse fm rōnem inter sumptum et opus. defectus aūt ab eo ꝙ est fm rōnez causat rōnem vitij. vñ manifestū est ꝙ parsimonia vitiū est. ¶Ad .j. ꝙ dōs. ꝙ virtuo moderatur paruo fm regulā rōnis a ꝙ deficit parsimonius vt dictum ē. nō em dicit parsimonius ꝙ paruo moderat. & ꝙ in moderādo magnavel pua deficit a regula rōnis. ꝛ nō by vitij rōnē. ¶Ad .ij. dōs. ꝙ sic pbo dic ē in .ij. rethō. Timor facit pusillanimos. & ideo parsimonius diligēter rērum intēdit. qz inordinate timet bonum suum ꝓsumptōez ee in minimis. vñ hoc non ē laudabile & vitiosum vituperabile. qz nō dirigit affectū suū fm rōnez. & potius rōnis vsus applicat ad inordinatōs sui affectus. ¶Ad .iij. dōm. ꝙ sic magnificus ꝓpter eōs liberāles in hoc ꝙ prompte & delectabiliter pecunias emittit. ita etiam parsimonius ꝓpter eos illiberales sīlr tē auaro in hoc ꝙ eis resistēdo expēsas facit. differt aūt in hoc ꝙ illiberalitās attenditur circa cētos sumptus. parsimōnia aūt circa magnos sumptus ḡo officialium ē facere. & id eo minus vitiū est parsimōnia ḡ illiberalitas. vnde pbo dicit in .iiij. ethi. ꝙ huius parsimōnia & vitiuz oppositū sint malicie nō tamē opprobria inferunt q̄ncq̄ sunt nocīua. primo autē sunt valde turpes.

Ad secūduz sic ꝓcedit

Videt ꝙ parsimōnie nullum vitiū opponat. Paruo em opponit magnū. & magnificētia nō est vitiū & virtuo. ergo parsimōnie nō opponit vitiū.

¶Pre. Cum parsimōnia sit vitiū ex defectu vt dictum est. videt ꝙ si aliqs vitium esset parsimōnie oppositū ꝙ illud esset solū in superabundāti consumptione. & illi ꝙ ꝓsumūt multa vbi pauca cōsumere oportet. ꝓsumūt pauca vbi multa cōsumere oportet. vt pz in .iiij. ethi. & sic hōt aliqđ de parsimōnia nō est ḡ aliquod vitium parsimōnie oppositū. ¶Pter. Moralia sortiunt spēm ex fine vt dictū est. & illi ꝙ superflue ꝓsumūt hoc faciūt causa ostentationis ꝙ uariarū. vt pz in .iiij. ethi. hoc aūt pertinet ad inanē gloriā. ergo ꝙ opponit magnificentiā. vt dictū est. & nullū vitiū parsimōnie opponit. ¶Sed ꝑra ē auctoritas pbi ꝙ in .ij. c. iij. ethi. ponit magnificētiā medium duoz oppositorū vitiorū. ¶Rñ. dōm. ꝙ paruo opponit magnū. paruū aūt & magnū relatiue dicunt vt dictum est. sicut aūt ꝓtingit sumptū esse paruum p̄ comparationē ad opus ita etiā ꝓtingit sumptū esse magnū in comparōne ad opus. vt scz excedat ꝓportionem. & esse debet sumptus ad opus fm regulam rōnis. vnde manifestū est ꝙ vitio parsimōnie ḡ aliquis deficit a debita ꝓportione ex pēsarum ad opus. intēdeno minus expendere ḡ dignitas opis requirat. opponit vitio ḡ aliquis dicatur ꝓportionem excedere. vt scz plus expēdat ḡ sit operi ꝓportionatum. & hoc vitiū grece ꝙdes dicitur b̄ nausea a fumo dicta. quia videlicet ad modum ignis ꝙ est in fumo odia ꝓsumit. vt dicitur approbalia. i. sine bono igne qz ad modum ignis omnia cōsumit non ꝓpter bonum. vnde latine hoc vitiū potest nominari cōsumptio. ¶Ad .j. ergo dōm. ꝙ magnificentia dicit esse eo ꝙ facit magnū opus. nō aūt ex eo ꝙ in sumptu excedat ꝓportionē opis. hoc em ꝙ tinet ad vitiū qō opponit parsimōnie. ¶Ad .ij. dōm. ꝙ idē vitiū ꝑtrariat virtuti qō est in medio & ꝑtrario vitio. sic ꝙ vitium ꝓsumptiōis opponitur parsimōnie in eo ꝙ excedit in sumptu opis ubi oportet expendēs multa vbi pauca oportet expendere. opponit aūt magnificētie ex ꝑte opis magni. qō ꝓprie intēdit magnificus. inquātū. f. vbi oportet multa expēdere nihil aut pauca expendit. ¶Ad .iij. dō. ꝙ ꝓsumptuosus ex ipsa ipē actus opponit parsimōnie ipsum trāscēdit regulas rōis a ꝙ parsimonius deficit. nihil tñ ꝓhibet ḡn b ad finē alterius vitij oriundi. puta inanis glie vel cuiuscūq; alterius.

Questio. cxxxvj.

Deinde ꝓsiderandū

D est de pacientia. Et circa hoc ꝙruntur quinq. Primo vtrū patientia sit virtus. Secūdo vtrū sit maxima virtutū. Tertio vtrū possit habere sine gratia. Quarto vtrū sit pars fortitudinis. Quinto vtr sit tēs cū longanimitate.

Ad primū sic procedi

tur. Videt q̄ patiētia nō sit virtus. Virtutes.n. perfectissime sunt in patriam. Aug. dicit in. iij. de trin. q̄ ibi non est patientia. q̄ nulla sunt ibi mala toleranda. Vñ illud Esa. xlix. et ꝛpoca. xxj. Nō esurient neq; sitient. et non pcutiet eos estus neq; sol. q̄ patientia nō est virtus. ¶ Prē. nulla virtus in malis pōt inueniri. q̄ virtus est q̄ bonum facit habentē. q̄ patiēs q̄q; in malis bonitatibus inuenit. sicut pater in asaris qui multa mala patienter tolerāt vt pecunias cōgregēt. Vñ illud Ecc. v. Cunctis diebus vite sue comedit i tenebris et in curis multis et in erumna ac tristicia. q̄ patiētia nō est virtus. ¶ Prē. fructus a virtutibus differūt. vt supra habitū est. q̄ patientia ponit inter fructus. vt ptz ad Gal. v. ergo patientia nō est virtus. ¶ Sed cōtra est q̄d̄ Aug⁹. dic in li. de patiētia. Virt⁹ animi q̄ patiētia dr̄ magnū dei donū est. vt etiā ipsius q̄ nobis eā largit patiētia pdicet. ¶ Rñ. dcm. q̄ sic dictū est supra de virtutibus moralibus ordināt ad bonum in quātum ꝛmouēt bonū rōnis ꝛa impetus passionū. ita aliquo aūt passiōis tristitia efficax est ad impediēdū bonū rōnis. Vñ illud. q. ad Cor. vij. Secundū tristitia mortē operat. et Ecc. xxx. Multos occidit tristicia. et nō est utilitas in illa. vbi necesse est habere aliquā virtutē p̄ quā bonū rōnis ꝓseruetur ꝛa tristitiā. ne. s. rō multicie succūbat. hoc ip̄e facit patiētia. Vñ Aug. dic in li. de patia. q̄ patiētia boīs est q̄ mala equo aīo toleram⁹. s. sine p̄turbatione tristicie. nec aīo inīquo bona deseramus p̄ que ad meliora pugnam⁹. Vñ manifestum est q̄ patiētia cū ꝓbitate. ¶ Ad. j. dcm. q̄ virtutes morales nō remanēt fm eundē actū in patria qui erit in via. s. p̄ competentē ad bona pticipatione que nō remanebit in patria. q̄ competētes ad finem q̄ erit in ptria. sic iustitia nō erit in ptia circa empciones vēditiones. et alia q̄ pertinēt ad presentē vitā. Rñ. b. q̄ est habitū cū deo. silr actus patiētie in ptia nō erit i sustinēdo aliq̄. q̄ in fruitione bonoꝝ in q̄ quiescere volebam⁹ patiendo. Vñ Aug. dic i. xxj. de ciui. dei. q̄ in ptia nō erit tpa patia q̄ necessaria nō est nisi vbi tolerāda sūt mala. q̄ eternū erit id quo q̄ patiētia ꝓficiat. ¶ Ad. ij. dcm. q̄ sic Aug. dic in li. de patia. patiētes ꝓpue dicit qui malis mala nō inferēdo ferre q̄s non ferendo cōmittere in illicitū aūt q̄ mala sustinent vt mala faciāt. nec mirāda nec laudanda est patientia que nulla est. sed mirāda pueritia negāda patientia. ¶ Ad. iij. dcm. q̄ sicut supra dictū est. fructus in hac vīe imꝑat quandam delectationem. sunt aūt operationes virtutum delectabiles fm seipsas. vt dicitur in. j. ethicorum. Consuetū est aūt vt nomine virtutis etiā virtutis actus significent. et ideo patientia ꝑ̄ium ad habitū ponit fructus. Ꝑ̄ium aūt ad delectationē quā habet in actu ponit fructus et ꝑcipue ꝑ̄ium ad hoc q̄ q̄ patias animus ꝓseruet ne obruatur tristicia.

Ad secūdū sic ꝓcedit

Videt q̄ patiētia sit potissima virtutū. Id enī q̄ est ꝓfectū est potissimū in vno quoq; genere q̄ patiētia hꝫ opus ꝓfectū. vt ꝑ. Iac. j. q̄ patiētia est potissima virtutū. ¶ Prē. Primo fructus ad bonū amie ordinant q̄ hꝫ ꝑcipue videt pertinere ad patriam. Dicit enī Aug. xxj. In patientia via possidebimus alio viāo. q̄ patiētia ē maxima virtutū. ¶ Prē. Illud q̄ est ꝑternationē ē cā aliox videt primo esse. q̄ sicut Grego. dicit in q̄dam omel. Patiētia est radix et custos oīm virtutum. ergo patiētia ē maxima virtutū. ¶ Sed cōtra ē q̄ nō enumerat inter ꝙuor virtutes q̄s Grego. xxj. moral. et Aug. in li. de moīb⁹ eccle vocāt principales. ¶ Rñ. dcm. q̄ virtutes fm suā rōnem ordinant ad bonū. Est enī virtus q̄ facit bonum habentē et opus eius bonū reddit. vt dē in ij. ethic. vñ oportet q̄ tāto principalior sit ꝺma et potior quāto magis et directius ordinet ad bonum. Directius aūt ad bonū ordināt boies virtutes q̄ sunt ꝓstitutiue boni ꝙ̄ille q̄ sunt impeditiue eoꝝ q̄ abducūt a bono et sic inter eas que sunt ꝓstitutiue boni tāto aliq̄ potior est quāto in maiori bono statuit hoīem sic fides spes et charitas q̄ patiētia et mansuetudo. ira et inter illas q̄ sūt impeditiue retrahentia a bono. tāto aliqua est potior quanto id q̄ ab ea impedit magis a bono retrahit. plus aūt a bono retrahūt pericula mortis circa q̄ est fortitudo. vel delectationes tactus circa q̄ est temperantia ꝙ̄ quo adueria circa q̄ est patientia. et ideo patia nō est potissima virtutū. sed deficit nō solū a theologicis et prudentia et iustitia q̄ directe ꝓstituūt hoīem in bono. q̄ etiam a fortitudine et temperantia q̄ retrahūt a malorum impedimēto. ¶ Ad. j. ergo dcm. q̄ patia dicit hꝫ opus ꝓfectū in aduersis tolerādo. ex quo patet ꝓcedit tristicia quā moderat patia. sed ira quā moderat mansuetudo. tertio odiū q̄ tollit charitas. quāto inimicū nocumentū q̄ ꝓhibet iustitia. tollere enī principiū vniuscuiusq; est ꝓfectius. nec tñ sequit si ea hoc pertinet ad ꝓfectior q̄ sit ꝓfectior simplr. ¶ Ad. ij. dcm. q̄ ꝓfessio importat quietē dominū. et ideo q̄ patiētiam vē homo suas aīas possidere in ea ꝓfectus reditus enellit passiones aduersantes. quas alias inquietat. ¶ Ad. iij. dcm. q̄ patiētia dr̄ esse radix et custos oīm virtutū. nō q̄ directe eas causando et ꝓseruādo. ꝫ solum removēdo ꝓhibens.

Ad tertiū sic ꝓceditur.

Videt q̄ patiētia possit hꝫ sine gra. Id enī ad q̄d nō magis inclinat magis pōt ꝓplere rōnalis creatura. ꝫ magis est rōnabile q̄ aliq̄s patiantur mala ꝓpter bonū ꝙ̄ ꝓpter malū. aliq̄ aūt patiant mala ꝓpter malum ex ꝓpria ꝑuersitate sine auxilio

gre. dicit cīs Aug⁹ in li. de patia q multa in la
boribus e dolorib⁹ sustinēt homines gpē ea que
vitare diligūt. q multo magis hō pōt mala sus
tinere gpter bonū. qō est vere patiens cē pter
auxiliū gre. ¶ Prē. aliq nō existēs in statu gre
magis abhorret mala vitiorū q corpalia mala.
vñ quidam gentiliū legunt multa mala tolerasse
ne patriā pderēt. aut aliqd aliud inhonestū cō
mitterēt. q hoc ē vere patiens cē. q videt q pati
entia possit haberi absq auxilio gratie. ¶ Prē.
manifeste apparet q aliqui gpē sanitatē corpis
recuperandā grauia quedā amara patiunt. ca
lide ustā alia nō eligerēt minus appendicio q sanitas
corpis. q pari rōne p salute aīe pōt aliqs multa
mala sustinere. qō est vere patiens esse absq au
xilio gre. ¶ Sz pra est qō dī in pō. Ab ipo. l. bo
patiēcia mea. ¶ Rñ. dom. q sic Aug. dicit in li.
de patia. vta desiderio⁹ facit tolerantiā laborū
e dolorū. t nemo nisi pro eo qō delectat sponte
suscipit ferre qō cruciat. t bonus rō ē. qz tristicia
t dolor fm se abhorret animus. vñ nunq eligeret
cā patī gpē se q solū gpē finē. q videt q illud bonū
gpē qō aliqs vult pati mala sit magis
volitū t amatū q illo bonū cuius pmio ingre
ditur dolorē quē patiēter tolerauit. q aut aliqs
pferat bonū gre oibus naturalibus bonis ex
quoz amissiōe pōt dolor causari. geniet ad cha
ritatē q diligit deū sup oia. vñ manifestus est q
patiēntia fm q est virtus a charitate causat. Fm
illud 1. ad Cor. xiij. Charitas patiēs est. manife
stum ē aūt q charitas nō pōt haberi nisi p gras
fm illud ad Rō. v. Charitas dei diffusa ē in cor
dibus nris p spūm sanctū q datus ē nobis. vñ pz
q patiēcia nō pōt haberi sine auxilio gre. ¶ Ad
1. q dōs q in nā būana si esset integra posset
inclinare rōnis. sed in nā corrupta potest incli
nare pcupiscētie q in bōis dominat. t iō ponit
or est bō ad sustinendū mala in quibus pcipia
delectat pūtiter q tolerare mala gpter bona
futura q fm rōnē apparēnt. qō tñ geniet ad ve
ram patientiā. ¶ Ad. ij. dō. q bonū politice vi
tutis pmensuratū ē nature būane. t iō absq au
xilio gre gratū facientia pōt voluntas būana i il
lud tēdere. sz nō absq auxilio gre dei. q bonum
gre ē supnaturale. vñ in illud nō pōt tēdere bō
proprie loq̄ndo. t iō nō ē sibi rō. ¶ Ad. iij. dēm
q tolerantia etiā malorū q do sustinet gpē corpo
ris sanitatē. pcedit ex amore quo bō naturaliter dili
git suā carnē. et iō nō est filius rō de patiēcia que
procedit ex amore supnaturali.

Ad quartum sic proce

dit. Videt q patiēcia nō sit ps fortitudis. idem
em nō ē ps sūpliter. q patia videt idē cē fortu
dini. qz licet supra dictum sit gpa⁹ actus fortudis
est sustinere. t b etiā ponit ad patientiam. dī. n. in li.
sniaz Prosperi q patia possit in alieno malo
tolerādo. q patia nō ē ps fortitudinis. ¶ Prēt.
fortitudo ē circa timorosos audacia vel supra ba
tiū ē. t ita ē in irascibili. q patia videt esse circa
tristicia. t ita videt cē in concupiscibili. q patia
nō est pars fortitudinis. sed magis temperātie.

¶ Prēt. totū nō pōt esse sine pte. si ergo patientia
sit ps fortitudis: fortitudo nūq̄ potest cē sine
patia. cū tñ fortis quoz nō tolerret patiendī mala:
q dī ogredi ad cū q mala facit. q patia nō est ps
fortitudis. ¶ Sed pra ē q Tullius in sua rethori
ca ponit eā fortitudio pcē. ¶ Rñ. dō. q patia ē ps
fortitudio q̄si potentialio. dr aūt fortitudini
sic ad scām principali. ad patiaz n. ptiet aliena
mala eligendi gpter. vt Greg. dicit in ōdā omel.
in mal aūt q ab aliq̄o inferūt pcipua sunt diffici
lima ad sustinēdū illa q geniet ad pcula mortis
circa q ē fortitudo. vñ pz q in ista mā principali
tatis tenet fortitudo q̄si vēdicās sibi id qō pncipa
lit⁹ est i hac mā. t iō patia adiūgit ei sic scā
via virt⁹ principali. ¶ Ad. 3. q dō. q ad fortitudinē
geniet nō qualitatēcūq̄ sustinē. q illis qō ē summe
difficile i sustinendo. sustinē pcipua mortis. ad pari
enī aūt pōt geniē sustinētia quorūcūq̄ malorū.
¶ Ad. ij. dōs. q act⁹ fortitudis nō solū pūtiūt in
hoc q aliqs i bono pūstat pra timorem futuro
rū periculoz. q error nō deficiat gpē pōrem tristiciā
sine dolore. t ex hac gre hs ammirate cā fortitu
dine patia. t in fortitudo ē pncipaliter circa timo
rem. ad quoz rōnē pertinet fugere qō vitat fortitu
do. patia do pncipalius ē circa tristitiam. nā pa
tiens vt aliqs nō ex hoc q nō fugit. q ex hoc q tan
dabiliter se hz in patiēdo q pūtialiter nocent. ve
ses nō laudare ex eo tristet. t iō fortitudo gpter
est i irascibili. patia aūt in concupiscibili. nec hoc
impedit q̄n patia sit ps fortitudis. qz adūnctio
virtutis ad virtutē nō arguit fm substantiā. q fm
multi vt fortē. nec tñ patia ponit ps temperantie
q̄tuvercūq̄ sit in concupiscibili. qz temperātia est
solū circa tristicias: q opponūt delectatiōibus
tactus. puta q sunt ex abstinētia ciboz vt vene
reoz. q patia pcipue ē circa tristicias q ab aliq̄o
inferunt. et sicq̄ ad temperantiā pertinet refrenare
bonas tristicias sicut delectatiōes pravitatis. ad pa
tientiā aūt pertinet vt gpter hmōi tristicias quāte
cūq̄ sint bō nō recedat a bono debito. ¶ Ad. iij.
dēm. q patia pōt dicī aliqd sui poni pō in
tegralio fortitudis. de q pte obiectio procedit. pu
ta. q aliqs patiēter sustinet mala. q geniet ad pi
cula mortis. nec est pra rōnem patie qua aliqs
qō opus fuerit inferat in eū qui mala facit. qz et
Crisp. dicit sup illud Matth. Nade barbanas.
In iniurijs gravijs patientem esse laudabile est.
iniurias aūt dei patienter sustinere minus est
impiū. Et Aug. dicit in quadā epla pra Mar
cellinū. q precepta patētie nō pertinent bono rei
publice. pro quo pugnando pra inimicos pugnatur. Fm vero q patientia se habet circa que
cūq̄ alia mala adiūgitur fortitudini virtutis
secundarie principali.

Ad quintū sic procedit.

Videt q patientia sit idem qō longanimitas.
Dicit n. Augul. in li. de patiēcia. q patiēcia dei
predicat nō in hoc q aliqd malum patiat. q in
hoc q expectat malos vt convertantur. Unde
Eccl. v. dicit. Altissimus paciens redditor est. er
go videt q patiēcia sit idem qō longanimitas.

Quæstio. clxxxvij.

Deinde considerandum est de perseverantia et de vitio oppositio. Circa perseverantiam autem quæruntur quatuor. Primo virtus perseverantiæ sit donum. Secundo virtum sit paro fortitudini. Tertio quo se habeat ad constantiam. Quarto vero indigeat auxilio gratiæ.

Ad primum sic procedit.

Videt q perseverantia non sit donum. qz vt pbo dicit in vij. ethic. continentia est potior q perseverantia. sed continentia non est donum. vt dicit in. iij. ethi. ergo perseverantia nō est virtus. ¶ Præt. Virtus est qua recte vivit Aug. in li. de libe. arbi. sed sicut ipse dicit in li. de perseverantia. nullus potest dici perseverans hic q diu vivit nisi perseveret vsq ad mortē. q perseverantia nō est virtus. ¶ Præt. Immobiliter persistere in ope donum requirit ad omnē virtutē vt pz in. vj. ethic. sed hoc pertinet ad rōnem perseverāte. Dicit enim Tullius in sua rethorica. q perseverantia est in rōne bene pensata stabilis et prudens permānsio. ergo perseverantia non est specialis virtus. sed potius omnis virtutis. ¶ Sed cōtra est qđ Andronicus dicit q perseverantia est habitus eorum quibus imanendum est et non imanendum et neutrorum. sed habitus ordinans nos ad benefaciendum aliquid vel omittendum est virtus. ergo perseverantia est virtus. ¶ Respondeo dicendum. q sicut pbm in vj. ethic. virtus est circa difficile et bonum et ideo vbi occurrit specialis rō difficultatis vel boni. ibi est specialis virtus. Opus autem virtutis pōt bīe bonitatē et difficultatē ex duobus Uno quidem modo ex ipsa actus. qz accipitur sm rōnem quem obiecti. Alio modo ex ipsa immanitate opis. quz hoc ipsum qđ est diu insistere alicui difficili. specialē difficultatē habet. et ideo diu persistere in aliquo bono vsq ad consummationē gerit ad speciem virtutis. sicut q patientia et fortitudo sunt speciales virtutes eo q altera earum moderat delectationes tactus. qđ de se difficultatē habet. altera autem moderat timores et audacias circa pericula mortis. qđ etiā sm se difficile est. Ita etiā perseverantia est quidam speciem donum ad quā gerit in bis vel in aliquo virtuoso opibus diuturnitatem sustinere prout accidit est. ¶ Ad. j. q dos. q pōt accipi ibi perseverantia sm q aliquo perseverat in bis in quibus difficillimū est diu sustinere. nō est autem difficile diu sustinere bona sed mala. mala autem q sunt pericula mortis. vt pluribus nō diu sustinent. qz vt frequentius cito transeunt. unde respectu illorum non est peculiaris labor perseverantie. inter alia autem mala peculiaris sunt illa q opponuntur delectationibus tactus. qz homini mala attendunt circa necessaria vite. puta circa defectū cibi et aliorum. homini q quibus imminet diu sustinēda. non est autem difficile hec diu sustinere ille qui circa hec nō multū tristat. nec in oppositis bonis multū delectat sic ps in tpo in q hui⁹ mōi passiones nō sunt vehementes. sed marie b difficile est in eo q circa vehementer afficit. vtpote nō

habenū ꝑfectam virtutem modificanꝫ hās ꝓpas fionēs. tūc si accipiat hoc mō ꝑseueranīa nō ē virtus perfecta. sed ē q̄dāz imꝑfectū in genere virtutis. si autez accipiamus ꝑseueranīā secūm q̄ aliquis in quocūq; bono difficili diu ꝑsistit. hoc pōt ꝓuenire etiam hūt ꝑfectam virtutes. cui etiam si ꝑsistere sit magis difficile ꝑsistere tamē in bono magis ꝑfectū. vt talis ꝑseueranīa sit esse virtus q; perfectio stātis magis attendit secūm rōnem boni q̄ secūm rōnē difficilis. ¶ Sed. q. 136. q. eodem nomine quandoq; notat virtutē et actum virtutis. sicut aug⁹. dicit sup Johannē. Et deo est credere q̄ nō videas. Potest ēt pingere q; aliquis habeat habitū virtutis qui tamē non exercet actum. sicut aliquis pauper bs habitū magnificentie. cum ēt actum non exerceat. Aliq; vero aliquis habens habitum incipit quidem exercere actum sed non perficit. puta si edificator incipit edificare et non completat domum. Sic ergo dōm est q; nomen perseueranīe quā doq; sumimus pro habitu quo quis eligit ꝑseuerare. Quandoq; autem pro actu quo quis perseueret. Et quādoq; quidē habens habitū perseueranīe eligit quidem perseuerare et incipit exequi aliqd̄ diu ꝑsistendo. non tū complet actum. quia non ꝑsistit vsq; ad finem. Est aūt duplex finis. Primus quidē qui est finis operis. Alius autem qui ē finis hūane vite. q; ꝛ autem ad perseueranīam pertinet aliquis perseuerer vsq; ad terminū vite vsq; ad ꝓpriū finē. q; miles ꝑseueret vsq; ad finē certamis. et magnific⁹ vsq; ad ꝓpriū anorē operis. Sunt aūt quedam virtutes quaꝝ act⁹ p totam vitā debēt durare sicut fides spes et charitas. quia recipiunt vltimū finē totius vite hūane. et ideo respectu harū virtutū que sunt principales non ꝓprie dicitur act⁹ perseueranīe vsq; ad finē vite. et sm̄ hoc aug⁹. accipit ꝑseueranīā ꝑ actū ꝑseueranīe ꝓprie dictū. ¶ Ad. q. dicit. q; etiam pōt aliquid contingere dupl̄r. Uno mō ex ꝑpa inclinatione finis. et sic diu ꝑsistere vsq; ad finē in bono pertinet ad ꝑsonā ꝑpter finē que de ꝑseueranīa q̄ h intendit sicut ꝑsonā finē. Alio mō ex cōgerie habitus ad electū. et sic imobilē ꝑsistere ꝑsert quālibet ꝓprie inquātū ē quidā difficile mobile.

Ad secūm sic ꝓceditꝫ

Videtur q; ꝑseueranīa non sit pars fortitudinis quia vt ꝑbo dicit in. vij. ethico. ꝑseueranīa ē circa tristicias tacitas. sed timōr pertinet ad tpantiaz ergo perseueranīa magis est pars tpantie q̄ fortitudinis. ¶ Pre. Simile pars virtutis moralis est circa aliquas passiones quas virtus moralis moderatur. sed perseueranīe non imponit moderaniam passionum. quia quāto vehemētiores fuerint passiones. tanto aliquis fm̄ rōnem perseuerans laudabilior videtur. ergo vī q; ꝑseuerāsia non sit pars alicuius virtutis moralis sed magis pertinens que perficit rationem.

¶ Pre. aug. dicit in libro de ꝑseueranīa. q; ꝑseueranīā nullus potest amittere. alias sūt virtutes potest bō amittere. ergo ꝑseueranīa est ꝓprie omnibus aliis virtutibus. sed virtus principalis est pars: q̄ alia pars. ergo perseueranīa nō ē pars alicuius virtutis sed magis ipsa est virtus principalis. ¶ Sed contra est q; Tullius ponit ꝑseueranīā ptem fortitudinis. ¶ Rñ. dōm. q; sicut supra dictum ē. virtus principalis ē cui principaliter ascribit aliqd̄ qō pertinet ad laudem virtutis inquātū. s. exercet illō circa q̄d mām in quo difficillimū et optimū est illud obseruare. et sic hoc dictū ē q; fortitudo est principalis pars quia firmitatem seruat in hoc in qb⁹ difficilimū est firmiter ꝑsistere. s. in periculis mortis et ideo necesse est q; fortitudini adiungat sic scēdaria vel pars principalis ois illa virtus cuius laus cōsistit in sustinēdo firmiter aliqd̄ difficile. sustinere autē difficulter ē q; ꝓuenit ex debilitate hūt operis vel laudē ꝑseuerātie nec ē est ita difficile sic sustinere pericula mortis. et ideo perseueranīa ad fortitudinē sicut ꝓpria scēdaria ꝓcipitur. ¶ Ad. p. ergo dōm. q; annexio scēdarie virtutis ad principalē non solū attēdit fm̄ mām fm̄ magis fm̄ modū q; forma in quoquoq; ponit ē q; mā vī ꝑseuerātia magis videat ꝓuenire in mā ēpantie q̄ cū fortitudine. ab in mō magis ꝓuenit cū fortitudine inquātū firmitatē seruat ꝓpter difficultatē diuturnitatis. ¶ Ad. q. dōm. q; ꝑseueranīa de qua loquimur ꝑtēs nō moderat aliqs passiones. q; cōsistit solū in quadā firmitate rōnis et voluntatis sed perseueranīa fm̄ q; ponit virtus moderatur aliquas passiones. s. timores fatigationis aut defectū ꝓpter diuturnitatē. vī fortitudo ē in irascibili sic et fortitudo. ¶ Ad. q. dōm. q; aug⁹. loquitur de ꝑseueranīa nō fm̄ q; nomināt habitum virtutis. q; fm̄ q; notat actū virtutis continuatū vsq; in finē. secūm illud Matt. xxiij. Qui perseuerauerit vsq; in finem hic saluus erit. et ideo contra rationes ꝑseueranīe sic accepte esset q; amitteretur. quia iste non durarent vsq; in finem.

Ad tertiū sic ꝓceditꝫ.

Videtur q; stantia non ꝓtineat ad ꝑseueranīam. Constantia enim ꝓtinet ad patientiā vel supra dictū est. sed patientia differt a ꝑseueranīa. ergo constantia non ꝓtinet ad ꝑseueranīā. ¶ Dicit. Virtus est circa difficile et bonū sed in paruis operibus cōstanter esse non videt ēt difficile sed solum in operibus magnis q̄ ꝓtinent ad magnificentiam. ergo stantia magis ꝓtinet ad magnificentiam q̄ ad ꝑseueranīam ¶ Pre. Si ad ꝑseueranīam ꝓtineret stantia in nullo videretur a ꝑseueranīa differre. q; virtus imobilitatem quādā importat. differūt aūt nō ista crobonus conducit stantiam firmitati q; quaz intelligitur ꝑseueranīa. vt supra dictum ē. q; cōstantia non ꝓtinet ad ꝑseueranīā. ¶ Sed cōtra est q; aliquis dicit ēt stans ex eo q; in aliq; stat. q; imminere aliquis⁹ ꝓtinet ad ꝑseueranīam vt patet ex diffinitōe quā Androgic⁹ ponit. q; cōstantia ꝓtinet ad ꝑseueranīā. ¶ Rñ. dō. ꝑseueranīa et constantia ꝓueniunt quidē ad finē. q; ad vtrā q; ꝓtinet firmitē ꝑsistere in aliq; bono. differt aūt fm̄ ea q; difficultatem afferat ad perstendum

in bono nã ꝺ̃ꝰ ꝑseuerantie ꝑ̃ facit firmiter ꝑsistere hoiem in bono ꝑtra difficultatẽ que ꝑmittit ex ipsa diuturnitate actꝰ. ꝑstãtia aũt facit firmiter ꝑsistere in bono ꝑtra difficultatem q̃ ꝑmittit ex q̃buscunq; aliis exterioribꝰ impedimẽtis. & iõ ꝓncipalior pars formalis dicit ẽ ꝑseuerãtia q̃ ꝑstãtia. qz difficultas q̃ ẽ ex diuturnitate actꝰ ẽ cõmunior actus ꝺ̃ꝰ q̃ illa q̃ ẽ ex exterioribꝰ impedimẽtis. ¶ Ad.j. ergo dr̃m. q exteriora impedimẽta ꝓsistẽtiã in bono ꝓpriꝫ tũ illa q̃ tristitiã inferũt circa tristitiã aũt ẽ ꝑpassentia vt dictũ est. & iõ constantia ꝑm finẽ ꝓmissi cũ ꝑseuerantia. scõm aũt ea q̃ difficultatẽ ifferunt ꝓmittit cuz pacis. finis aũt potior ẽ. & iõ ꝑstantia magis pertinet ad ꝑseuerantiã q̃ ad patientiã. ¶ Ad.ij. dr̃m. q in magnis operibꝰ ꝑsistere difficilius ẽ q̃ in paruis & in mediocribꝰ ꝑsistere dr̃ difficultates & si non ex magnitudine actꝰ quã respicit magnificentia. saltẽ ex ipsa diuturnitate quã respicit ꝑseuerantia. & iõ ꝑstantia pũt ad virtutẽ pertinere.

Ad.iij. dr̃m. q ꝑstantia permittit q̃dẽ ad ꝑseuerãtiam inquirẽdã ꝓmissa cũ ea. nõ tñ est idẽ ei quãtum differt ab ea vt dictũ est.

Ad quartũ sic procedi

tur. Dr̃ q ꝑseuerantia nõ indigeat auxilio gr̃e. Perseuerantia. n. ẽ quedã ꝺ̃ꝰ vt dictũ ẽ. q̃ vt inquit Tullꝰ dicit in sua rhetorica agit ī modus nature. ergo sola inclinatio ꝺ̃ꝰ tutio sufficit ad ꝑseuerãdũ. nõ ergo ad ꝺ̃ requirit aliq̃ auxiliũ gr̃e. ¶ Pr̃e. Donũ gr̃e xp̃i ẽ maius q̃ nocumẽtũ q̃d adã inulit vt ꝓz ad Ro. v. q̃ ante peccũ sic condituus fuit dõ vt posset ꝑseuerare ꝑ id q̃d acceꝑat si cui ang. dicitur li. de corrẽc. & gr̃a. ergo multo magis gr̃am xp̃i recipiens pũt ꝑseuerare absq; auxilio alterius gr̃e. ¶ Pr̃e. Ppa ꝑti q̃q; ẽ difficili ois q̃ opa virtutis. vñ ex ꝑsona ipsoꝝ dr̃ Sap. v. Ambulauimꝰ vias difficiles. & alia ꝑseuerare in operibꝰ ꝑtis absq; alterius auxilio. ꝙ etiã ī opꝫ duo ꝺ̃ꝰ pũt dõ ꝑseuerare absq; auxilio gr̃e.

¶ Sed ꝓ̃ est q̃d aug⁹. dic. in li. de ꝑseuerãtia. Asserimus donũ dei esse ꝑseuerantiã q̃ vsq; in finẽ ꝑseueratur in xp̃o. ¶ Ad. dr̃m. q sic ex dict̃ ꝓ̃ ꝑseuerantia dupl̃ dicit. Uno mõ ꝑ ipsũ habitũ ꝑseuerantie ꝑm q est donũ ꝺ̃ꝰ & dõ mõ indiget dono habitualis gr̃e sicut & cetere virtutes infuse. Alio mõ pũt accipi. ꝑ actu ꝑseuerantie durante usq; ad mortẽ. & ꝑm dõ non indiget solũ gr̃a habituali q̃ etiam gratuito dei auxilio ꝑseuerantis hoiem in bono usq; in finẽ vite sũ supra dictũ ẽ cũ de gratia ageret. qz cũ liberũ arbitriũ de se sit ꝛtabile & hoc ei nõ tollat ꝑ habitualẽ gr̃am pertio vie. nõ sabeꝫ ꝑtũ liberi arbitrij etiã ꝑ gr̃am reparati vt se immobiliter in bono statuat. Is sit in ꝑtria etiã q̃ ꝺ̃ eligat plerũq; n. cadit in nr̃a ꝑtria electio sed non exceptio. ¶ Ad.j. ergo dr̃m. q ꝺ̃ꝰ ꝑseuerantie quantũ est de se idonat ad ꝑseuerãdũ. quia cũ habitus est quo quis vtit cũ voluerit. nõ est necessarium q̃ ꝺ̃ habitũ ꝺ̃ꝰ imo ꝺ̃ꝰ viatur eo vsq; ad mortẽ. ¶ Ad.ij. dr̃m. q si aug⁹. dicit in li. de correctione & gr̃a. ꝓmo homini datus est non vt ꝑseuerare. ꝙ vt ꝑseuerare possit. ꝙ libere arbitriũ. qz nisa corruptio nãe erat in humana nã que perseuerandi difficultatẽ ꝓberet. sed hũc ꝓdestinatus ꝙ gr̃am xp̃i non solũ datur vt ꝑseuerare possint. ꝙ vt ꝑseuerẽt. Dñs ꝓmisso homine nullo terrẽte. & dei terrentis impius libero visus arbitrio non sterit in tanta felicitate cum tanta non peccandi facilitate. ifti aũt seniẽ re mũdo ne starent stererũt in fide. ¶ Ad.iij. dr̃m. q̃ hõ ꝙ se pũt cadere in ꝑtm ꝙ nõ pũt ꝙ se resurgere a ꝑto sine auxilio gr̃e. & iõ ex ꝺ̃ ipso q̃ hõ cadit in ꝑtm inquãtũ de se est. facit se in ꝑto ꝙ seuerantiã nisi gr̃a dei liberet. nõ aũt ex hoc q̃ facit bonum facit se ꝑseuerantem in bono quia de se potens est peccare. & ideo ad hoc indiget auxilio gratie.

¶ Questio .cxxxvij.

Deinde considerãdus

est de vitio oppositio perseuerãcie. Et circa hoc quarunꝫ duo. Primo de mollicie. Secundo de pertinacia

Ad primum sic ꝓcedit.

Videtur q̃ mollicies non opponat ꝑseuerãtie. quia super illud. j. ad Cor. vj. Neq; adulteri neq; molles neq; masculoꝝ ꝓcubitores. glo. ponit molles. i. pauci. hoc est muliebria patientes. sed hoc opponitur castitati. ergo mollicies non est vitium oppositũ perseuerantie. ¶ Pr̃e. ꝓbat dicit in. iij. ethi. q̃ delicia mollicies q̃dã est. sed esse delitiosũ vi gignere ad intemperantiam. q̃ mollicies nõ opponit ꝑseuerãtie ꝙ magis ꝓpriꝫ tie. ¶ Pr̃e. ꝓbat ibidẽ dicit q̃ luxuria est mollis sed cũ immoderate luxuriũ opponit extrapelie que ẽ virtꝰ circa delectationes ludoꝝ. vt dr̃ ī. iiij ethi. ergo mollicies nõ opponit ꝑseuerantie.

¶ Sꝫ contra est q̃d ꝓbat dicit in. vij. ethi. q̃ molli opponit ꝑseuerativus. ¶ Rñ. dr̃m. q̃ sicut ꝓpria dictũ est laus ꝑseuerãtie in hoc ꝙsistit q̃ aliquis non recedit a bono ꝓpter ꝺ̃ꝰ mẽ tolerãdo difficilia & laboriosa cui virtute videt opponi q̃ aliqs ꝺ̃ facili recedat a bono ꝓpter aliq̃ difficilia que sustinere nõ ꝑt. & hoc ꝓprie ad rõnẽ mollitiei ꝙ molle dr̃ q̃d facile cedit tangẽti. nõ aũt iudicat aliq̃d molle ex hoc q̃ cedit fortiter impellenti. nã & partes cedũt machine ꝓmittenti. & iõ non reputat aliq̃s mollis si cedat aliq̃bꝰ valde graviter impellentibus. Ad ea ꝙ dicit in. vij. ethicoꝝ q̃ si quis a fortibus & superexcellentibus delectationibus vincatur vel tristicetur non est admirabile sed condonabile si contra tendat. manifestũ est aũt q̃ grauius impellit metus periculoꝝ q̃ cupiditas delectationuꝫ Unde Tullius dicit in ꝓmo de offi. Non ẽ cõstantem qui metu non frangitur eum frangi cupiditate. nec qui inuictum se a labore ꝓstiterit vinci a uoluptate. ipse etiam voluptas fortius mouet arrabendo quã tristicia de carentia voluptatis arrabendo quia carentia voluptatis est ꝑuꝰ defectus. & iõ ꝑm ꝓbilosophũ ꝓpriꝫ mollis dicitur qui recedit a bono ꝓpter tristicias cãtas ex defectu delectationũ qua

si ceāno nebili moneni. ¶Ad.j.dōm. q ꝺđ
ra mollicies causatur vnpch. Vno mō ex con
suetudine. cū cui aliqō ꝓsuetuo ē voluptuosibus
frui difficilius ꝑ ea⁹ absentiā sustinē. Alio mō
ex mīa⁹ ponē. q⁹ videlicet hūt. aim min⁹ ꝑ sitē
ꝓpter frugilitatē ꝓlectamia. ē ꝺ mō cōgnīt fe
mine ad masculos vt ꝑbo dicit in. vij. ethi. ē iō
illi qui mulcibria p antiq molles dicunt q⁹ ens
tiebres essent. ¶Ad.ij.dōm. q volupeati corpa
li opponit labor. ē iō res laboriose cū impedi
unt voluptates. delicioū aut dicunt q nō ꝑt in
stinere aliqō labores nec aliqd q⁹ voluptē de
minat. vñ dī Deut. xxviij. Tenera mulier ē de
licata quē sup terrā ingredi non valebat nec pe
dis vestigium figere ꝓpter mollitiē. ē iō delicia
quedā mollicies est. ⟨mollicies ꝓprie respicit
defectum delectationis⟩ delicie aūt causas ipedi
unt delectatiōis. puta laborē vel aliqd hmōi
¶Ad.ij.dōm. q in laudo est ꝑsiderare duo modo delectationem. ē sic inordinate in sin⁹ oppo
nunt contra pdicta. Alio mō in laudo consideratur
quedā remissio siue ḡes q opponit labori. ē iō
sicut nō posse sustinere laboriosa pertinet ad mol
liciem. ita eam animo appetere remissionē lu
di vel quarūcūq; aliā quietem.

Ad scdm sic procedit

Videtur q pertinacia non opponat ꝑseuerantie. Dicit enim Bre. xxxj. moral. q pertinacia ori
tur ex inani gla. ꝙ animo gla non opponit ꝑse
uerantie ꝙ magē magnanimitati. vt supra dictū
est. ergo pertinacia non opponit ꝓ seuerantie.
¶Pte. Si opponit ꝑseuerātie. aut opponit ur
ei ꝓ excessu. aut ꝓ defectū. ꝙ non opponit ei per
excessum. q⁹ etiam pertinax cedit alicui delecta
tioni ē tristicie. q⁹ vt dicit pbo in. iij. ethi. quādō
vincentes ē tristant si sententie eorum infirme
appeant. ꝙ aut ꝓ defectū. erit idem q⁹ mollicies
q⁹ ps esse falsū. nullo ꝙ modo pertinacia oppo
nunt ꝑseuerāte. ¶Pte. Sicut perseverans cō
sistit in bono ꝑ tristicias. ita constans
contra delectationes. ē fortis contra timores. ē
magnanimus cōtra trao. sed pertinax dī aliqō ex
eo q⁹ animo in aliquo ꝑsistit. ergo pertinacia non
magis opponitur ꝑseuerantie ꝙ aliis virtib⁹.
¶Sed contra est qđ Tullius dicit in sua rethe
rica. q tria ꝑtinent ad ꝑseuerātiā sic ꝓ
positū ad religionem. ꝙ sup̄stitio opponit religio
ni. vt supra dictū ē. ergo ē pertinacia ꝑseuerantie.
¶Rñ. dōm. q sicut ꝓbat. dicit in ij. ethymologi
arbs pertinax dicit aliqō qui est in ꝓposito tenax
ē qui ad oia tenax. ē hoc idē dī pertinax eo q⁹ in ꝓ
posito suo ad victoriā ꝑseverat. amiqui em dice
bant victoriā quā nos victoriā. ē hoc ꝑbo vocat
tū. vij. ethi. ad ꝓponimenta. ē fortia sententie. vt
ideo no moneat. i. ꝓpie sententie ē qui ꝑseverabit
in ꝓpria sua plus ꝙ oporteat. mollia aūt minus ꝙ
oportet. ꝑseverans aūt sm q⁹ oportet vñ ꝓ q⁹ ꝑseve
rantia laudatur sicut in medio existens. pertinax
aūt vituperatur sm excessum medij. molles aūt
sm defectū. ¶Ad.j. ergo dōm. q ideo aliqō ni
mis persistit in ꝓpria sententia. q⁹ per hoc vult
suam excellentiaz manifestare. ē iō ponit ex in
ani gla sic ex cā. dicit ē aūt supra q⁹ oppositio
vtuos ad virtutes non attendit sm cām ꝙ sm ꝙ
pnaz spēm. ¶Ad.ij.dō. q pertinax excedit qui
dem in hoc q ꝑsistit i aliq̄ ꝑ initium difficultates
hꝫ rā aliquā delectationē in fine. sicut ē fortis ē
etiam ꝑseverāt. q⁹ ēt illa delectatio ē virtuosa ex
eo q⁹ nimis appetit cū extranea iustitiā fugit assi
milatur innocenti vel molli. ¶Ad.iij.dō. q alie
virtutes ē si ꝑsistant ꝑ impetū passionū. nō ꝑsi
stunt sine eaz est ex ꝑsistendo sic laus ꝑseverā
tie. laus do pertinacie magis vl ex vincēdo dele
tationes. ē iō pertinacia dicenē oppōit ꝑseverāte

¶Questio. cxxxix.

Deinde ꝑsiderandus

D est de bono quod rādet fortitudini. q⁹
est fortitudinis bonū. Et circa hoc q⁹
rūntur duo. Primo vtrum fortitudo sit bonus
Secundo quid respondeat ei in beatitudinib⁹
ē fructibus.

Ad primū sic ꝓcedit.

Videtur q fortitudo non sit bonus. Bonitas
enim a bonio differunt. ꝙ fortitudo est virtus. ꝙ
non debet poni bonum ¶Pte. actus bonitas
manens in patria vt supra habitū est. sed actus
fortitudinis nō manet in ꝑria. dicit enim Gre
gorius. j. primo moral. q⁹ fortitudo dat fiduciam
trepidanti ꝑa aduersa. ꝙ nulla erunt in ꝑria. ꝙ
fortitudo non est bonum. ¶Pte. Aug. dicit in
ij. de doctrina xpiana q⁹ fortitudinis est ab omni
re aduersā moerens secūdum te scipm̄ sēstra
re. sed circa nocuos secūdum te delectatōes
magis consistit ꝓpria ꝙ fortitudo. ergo videt
q⁹ fortitudo non sit bonus rādens virtuti fortitu
dinis. ¶Sz contra est q⁹ Esa. xj. Fortitudo inf
alis bonis spūssancti computat. ¶Rñ. dō. q⁹ for
titudo importat quandā animi firmitatē. vt. ā.
dictū est. ē hec quidem firmitas animi respicit ē in
bonis faciēdis ē in malis pcauēdis. ē precipue
in arduis bonis vel malis. homo autem sm ꝓ
prium ē naturalem sibi modū hanc firmitatē
in vtroq; pōt habere q⁹ non deficiat a bono pro
per difficultates vel alicuius ardūt⁹ ogis imple
di. vl alicuius grauis mali pferēdi. ē ꝙ fortitu
do ponitur virt⁹ specialis vel generalis. vt su
pra dictū est. sed vltim⁹ a spūssancto mouet ani
mus hominis ad hoc q⁹ pueniat ad finē cuiuslibet operis inchoati. ē euadat quecunq; pericula imminentia. quod quidem excedit naturam hūanam. q⁹ ei nō subest pūti. hoīem ꝑsequi finem sui operis vel euadat mala seu pericula. cū q⁹ opponat ab eis i morte. ꝙ hoc ꝑficit spūssanctus in hoc cui ꝓducit eum ad vitam eternam q⁹ est finis oim bonorum operum. ē omnia cum pericu
lorum. ē homo rei infudit quandā fiduciam mē
tis spiritussanctus ꝓtinuam timores excludēs
ē sm hoc fortitudo donum spūssancti ponit. q⁹
cum est enim supra q⁹ dona respiciunt motionē aie a spūssco. ¶Ad.j. ergo dō. q fortitudo q⁹
est vere ꝑficit animū ad sustinendum quecunq;

picula. sed non sufficit dare fiduciam emendēdi quecunq; picula. sed hoc pertinet ad fortitudinem que est donū spūs scī. ¶ Ad .ij. dīm. q donū fortitudinis respicit timē fortitudinis nō solū fm q ps̄istit in sustinendo grā uila ꝫ etiam q ps̄istit in quocūq; arduo operatiō. r tō donū fortitudinis dirigit a dono ps̄ilij qđ vī ꝑcipue cē de meliorib⁹ bonis.

Ad secundū sic proce

ditur. Vī q quarta beatitudo .i. bti qui esuriūt et sitiunt iusticiam non rūdeat dono fortitudinis Donum enī fortitudinis non respōdet virtuti iusticie sed potius donū pietatis. ꝫ esurire r sitire iusticiā pertinet ad actū iusticie. ergo bīt̄udo ista magis pertinet ad donū pietatis q̄ ad donū fortitudinis ¶ Pre. Esurire r sitire iusticie importat desiderīū boni ꝫ hoc ꝑtinet ad charitatē cui non rūdet donū fortitudinis ꝫ magis donū sapie. vt supra habitū ē. ergo i ista bīt̄udine nō rūdet dono fortitudinis sed dono sapie. ¶ Pre. Fructus ꝓsequuntur ad bīt̄udines qr de rōne bīt̄udinis est delectatio vt dī .i. ethi. sed in fructibus non videt aliq̄d poni qđ ptineat ad fortitudinē. ergo nec bīt̄udo aliqua ei rūdet. ¶ Sed contra est qđ Aug. dicit in li. de sermone dñi in monte Fortitudo congruit esurientib⁹. laborāt enī desiderantes gaudia de vera bonis. amouē a terrenis auertere capientes ¶ Ri. dō. q sic. ō. dicēdū est. Aug⁹. attribuit bīt̄udines donis fm ordinē enumeratōis ꝓsiderata. ita aliq̄ ꝓuenientia r tō ōrtam bīt̄udinē. s. de esurie r siti iusticie attribuit quarto dono. s. dono fortitudinis. est in ipā aliqua ꝓuenientia q̄ sicut dictū est fortitudo in arduis ꝓsistit. ē aūt valde arduū q aliq̄s nō solū opa virtuosa faciat q̄ cōiter dicūt opa iusticie ꝫ faciat ea cū inflammabili quodā desiderio. qđ ꝑtinet ad esurire q famē r sitim iusticie. ¶ Ad .i. ergo dō. q sic Chrysō. dicit sup Matth. iusticia h̄ pōt accipi non solū ꝓticularis ꝫ etiā vniuersalis q se hz ad oīa virtuū opera vt dī in .v. ethi. in quib⁹ arduū intendit fortitudo q̄ est donū. ¶ Ad .ij. dō. q charitas ē radix oīm bonoꝝ r virtū. vt dictū est. r ideo q̄cūq; ptinet ad fortitudinē pōt etiam ad charitatem ptinere. ¶ Ad .iij. dō. q inter fructus ponuntur dona q̄ sufficient coīrōdēt dono fortitudinis. s. patientia que respicit sustinentia malorū. r longanimitas q̄ respicere pōt diuturnam expectationē r operationē bonoꝝ.

Questio. cxl.

Deinde cōsiderandū

est de ꝓceptis fortitudinis. Et primo de ꝓceptis ipsius fortitudinis. Scōo de ꝓceptis partium eius.

Ad primū sic procedi-

tur. Videtur q non ꝓuenient i lege diuina ꝓcepta fortitudinis tradātur. Lex enī nona ꝓceptor est veteri lege. sed in veteri lege ponunt alia ꝓcepta fortitudinis. vt ꝑ Deut. xx. ꝫ r in nona lege alia ꝓcepta fortitudinis danda fuerūt. ¶ Pre. Precepta affirmatiua vident esse ponenda ꝓceptis negatiuis. q̄ affirmatiua includūt negatiua ꝫ non econuerso. incōuenient ergo in lege diuina ponunt ꝓcepta fortitudinis solū negatiua et non ꝓhibentia. ¶ Pre. Fortitudo ē vna de virtutibus ꝓncipalib⁹ vt supra habitū ē. ꝫ ꝓcepta ordinantur ad actus sīc ad finem. vñ debēt ei ꝓponi. ergo r ꝓcepta fortitudinis debuerūt ponī inter ꝓcepta decalogi q̄ sunt ꝓncipalia legis ꝓcepta. ¶ Sed contra est qđ Ioseph. xxiiij. dicit. Timete dñm. et seruite ei in simplicitate et in veritate. ¶ Ri. dō. q ꝓcepta legis ordinant ad intentionē legislatoris. vñ fm diuersos fines q̄s intendit legislator. ꝑ diuersimode ꝓcepta legis ponit. vñ r in rebus humanis alia sūt ꝓcepta democratica alia regia. alia tyrannica. finis aūt legis diuine est vt hō inhereat deo. r tō ꝓcepta legis diuine tā de fortitudine q̄ de aliis virtutib⁹ danē fm q̄ ducunt ordinatē mētis i deū. r ꝓpē h̄ Deut. xx. dī non formidetis eos q̄ dño deo vestro in medio vestri est. r ꝓ vobis ꝑ aduersarios vestros cadet. legis aūt humane ordinatores ad alia mūdana bona. fm quoꝝ conditionē ꝓcepta fortitudinis in humanis legib⁹ inuenīunt. ¶ Ad .i. ꝫ dicēdum q̄ vetus testamentū habebat ꝓmissa mundana aūt spūalia r eterna. vt Aug. dicit ꝑ Faustū. et tō necessariū fuit vt in veteri lege ꝑpl̄s instrueretur qualiter pugnare deberet etiā corporaliter ꝓ terrena passione acquirēda. in nouo aūt testamento instituendi fuerūt homines qualiter spūaliter certando ad passionē vite eterne ꝓuenirent. Vnde illud Matth. xj. Regnū celoꝝ vim patitur et violenti rapiūt illud. vñ et Petr⁹ ꝓcepit .i. Pet. viii. Aduersarius vester diabol⁹ tanq̄ leo rugiens circuit querēs quē deuoret. cui resistite fortes in fide. r Iac. iiij. Resistite diabolo et fugiet a vobis. q̄si homines ad spūalia bona rendētes ab eis retrahi possent ꝓ corporalia picula. fuerūt etiā in lege diuina danda fortitudinis ꝓcepta ad sustinēda fortiter corporalia mala. Vñ illis dicit Matt. r. Nolite timere eos q̄ occidūt corp⁹. ¶ Ad .ij. dō. q lex in talis ꝓceptis dz hōm instructionē. ea q̄ que sunt agenda in picalis nō pōt ad aliq̄s cōe reduci sīc ea q̄ sūt vtenda. r tō ꝓcepta fortitudinis magis danē negatiue q̄ affirmatiue. ¶ Ad .iij. dōm q sicut dictū ē ꝓcepta decalogi ponunt in lege sīc prima principia q̄ statim debēt ei cognita. r tō ꝓcepta decalogi debuerūt ei ꝓncipalit̄ de actib⁹ iusticie in q̄b⁹ vī esse rō debiti. nō aūt de actibus fortitudinis. quia non ita manifeste videtur esse debitum q aliquis picula mortis non refugiēdo.

Ad secūdū sic ꝓcedit.

Videtur q inconuenienter tradant ꝓcepta i lege diuina de partibus fortitudinis. Sicut enī patientia r perseuerantia sūt partes fortitudinis. ita magnificentia r magnanimitas sīue fiducia. vt ex supra dictis patet. sed de patientia inueniuntur

aliqua precepta tradita in lege diuina. sūt etiaz
t de pleueranna. ꝙ pari rōne de magnificentia et
magnanimitate aliqua precepta tradi debuerūt.
¶Pre. Patientia est virt⁹ maxie necessaria cuz
sit custos aliaz virtutū. vt Greg. dicit ꝙ aliqo-
rum⁹ omnia absolute precepta. non ergo de pa
tientia fuerūt data precepta ꝙ intelligunt solus
fm ꝓpationē animi. vt Aug. dicit in libo de ser
mone dñi in mōte. ¶Pre. Patientia t pleueran
tia sūt pres fortitudio vt dictū ē. ꝙ de fortitudine
nō dantur precepta affirmatiua ꝙ solū negatiua.
vt .ō. habitū ē. ergo etiā necq; de patientia t pleue
rantia fuerūt data precepta affirmatiua ꝙ solus
negatiua ¶Sz cōtra. Ihū dōr ex tradicōe sacre scī
pture. ¶Rñ. dō. q; lex diuina precepta ifōmat ho
mīe debita ꝙ sunt necessaria ad recte viuēdū nō solus ⁊ōtib⁹
indiget aūt hō ad recte viuēdū nō solus ⁊ōtib⁹
principalib⁹ ꝙ etiā virtutib⁹ scōdarijs t adiūctis
t ideo in lege diuina sūt data pacientia precepta
de actibus virtutū principaliū. ita etiā data pacien
tia precepta de actib⁹ scōdarijs ⁊ōtis t adiūctaruz
¶Ad .j. ꝙ dō. q; magnificentia t magnanimitas nō
pertinent ad gen⁹ fortitudinis nisi fm q̄dā magni-
tudinis excellentiā quā circa ꝓpriā mām ꝓsidē
rāt. ea aūt ꝙ pertinent ad excellentiā magz cadūt sb
ꝓsilio ꝓfectionis ꝙ sb ꝓcepz necessitatis. t ō de
magnificentia t de magnanimitate nō fuerūt
data precepta ꝙ magis ꝓsilia. afflictōes aūt t la
bores ꝓpter vitā pertinēt ad patientiā t pleuerātiā
nō rōe alicui⁹ magnitudinis ei⁹ ꝓsiderate ꝙ rōe
ipsius generis. t ō de patientia t pleuerantia fu
erunt data precepta. ¶Ad .ij. dō. q; sic. .ō. dictū ē.
Precepta affirmatiua t si ꝙ obligēt nō tñ obligāt
ad ꝙ ꝙ loco t tpe. t ō sicut precepta affirmatiua
q̄ de patientia data sūt accipienda fm ꝓpria
mē ai. vt .bō sit paratus ea adimplere cū op⁹ fue
rit. ita etiā t precepta patiētie. ¶Ad .iij. dō. q; forti
tudo fm q; ordinat t patientia t pleuerantia ē
circa maxia picula in qb⁹ē cauti⁹ agēdū. nec oz
aliq̄d determinari in generali. q̄d sit faciēdū. ꝙ
patientia t pleuerantia sunt circa miozes afflicti
ones t labores. t ō magna sine periculo possit
in eis determinari quid sit agēdum maxime in
vniuersali.

¶Questio .cxli.

Consequenter consi-

derādū est de tpantia. Et ꝓ q̄dez de ipa
tpantia .ij. de ptib⁹ eius .ij. de ꝓceptis
ipsius. Circa tpantiaz aūt ꝓmo ꝓsiderare optz
de ipsa tpantia .ij. de vitijs oppositis. Circa ꝓmū
querunt⁹ octo. Primo vtr tpantia sit virtus.
Secdo vtr sit virtus spālis. Tertio vtr sit solus
circa cōcupiscas t delectatiōes. Quarto vtr sit so
lum circa delectatiōes tactus. Quinto vtr sit cir
ca delectatiōes gustus inquātū est gustus. vt so
lum in q̄ram est tact⁹ quidā. Sexto q̄ sit regu
la tpantie. Septimo vtr sit ꝓr⁹ cardialiū seu ꝓ
cipalis. Octauo vtr sit potissima virtutū.

Ad primū sic procedit

Vī q; tpantia non sit virtus. Nulla enim virtus
repugnat inclinatōi nature eo ꝙ in nobis ē nā
lis appetitus ad vinū. vt dī in .ij. ethi. sed tpan
rentia habet a delectatiōib⁹ vt dī in .ij. ethi. ꝙ tpantia
non est virtus. ¶Pre. virtutes sūt ꝓnexe ad inu
icem. vt .ō. habitū ē. sed aliq̄ hūt tpantiam ꝙ nō
hūt alias virtutes multi eñ inueniunt tpati qui
tñ sint auari vel timidi ꝙ tpantia nō est virtus.
¶Pre. Cuilibet virtuti rñdet aliq̄d donuz. vt ex
.j. dicto ps. ꝙ tpantie nō vī aliq̄d donū rñdere
quia rō in sapiōdno dona oia sunt aliq̄ virtuti
bus attributa. ꝙ tpantia non est virtus. ¶Sz cō
tra est qđ ⁊ug. dicit in .vj. muſice. Ea est virt⁹ ꝙ
tpantia nominatur ¶Rñ. dō. q; sic. .ō. dictū ē de rōe
virtutis est vt inclinet hoiem ad bonū. bonū aūt
hois est fm rōnem cē. vt Dion. dic⁹ i .iij. ca. de
dīn. no. t ō virtus hūana est ꝙ inclinat ad id qđ
est fm rōnē. maxime aūt ad hoc iclinat tpantia
nam in ea⁹ noie ipōnit q̄dā moderatio seu tem
peries quā rō facit. t ō tpantia est virt⁹. ¶Ad .j.
ꝙ dō. q; nā inclinat in id qđ ē pueniēs vnicuiq;
vñ hō nāliter appetit delectatiōnē sibi pueniēs
tem quia vero hō inquātum hmōi est rōnalis
ptis est q; delectatiōes sūt homini pueniētes ꝙ
sunt fm rōnem. t ab his non retrahit tpantia ꝙ
potius ab his que sunt ptra rōnē. vñ ps q; tpan
tia non ptrariatur inclinatōi nature hūane sed
conuenit cum ea ptra autē ramen inclinatōi na
ture bestialis non subiecti rōni. ¶Ad .ij. dō. q;
tpantia fm q; ꝓprie habet rationem virtut⁹ nō
est sine prudentia qua carent quicunq; vitiosi.
t ō illi qui carent alijs virtutibus oppositis vi
tijs subdūti non habent tpantiam ꝙ est virt⁹ sed
opantur actus tpantie ex quadam naturali dis
ꝓne. aut virtutes quedam imꝑfecte sunt hoi
bus naturales. vt supra dictū ē. vel ꝓ assuetudi
nem acquisitam que sine prudētia nō hūt ꝓfectō
nem rōis. vt .ō. dictum ē. ¶Ad .iij. dō. q; tpantie
etiā rñdet aliq̄d donū. f. timoris q; alijs referen
tur a delectatiōib⁹ carnis. Fs illō pū. Cōfige timo
rem tuum carnes meas. donū aūt timoris principali
ter qđē respicit deū cui⁹ offensas vitat. t fm hoc
comūiter dr̄um spei. vt supra dictū ē. sed aūt
ꝓ respicere deū q̄nq; aliq̄s refugit ad vtilitatē dei of
fensam maxie autem homo indiget timore di
uino ad fugiendū ea que maxime eliciunt circa
que est temperantia. t ō temperātie etiā rñdet
donū timoris.

Ad scdm sic procedit

Videtur q; tpantia non sit spālis virtus. Dicit
enī ⁊ug. in li. de moribus ecclesie ad q; tpantia
pertinet deo se integre incorrupteq; seruare. sed
hoc conuenit oīni virtuti. ergo tpantia est virt⁹
generalis ¶Preterea Ambros⁹ dicit in .j. de
officijs q; in temperantia maxie transilliras ani
mi speciatur t queritur sed hoc pertinet ad cō
munem virtutē. ergo temperantia est generalis
virtus ¶Preterea. Tullius dicit in .j. de offi. q;
decoz ab honesto nequit separari. t q; iusta om
nia decora sunt. sed decorum ꝓprie ꝓsideratur in
tpātia. vt ibidē dicit. ergo tpantia nō ē spālis vir
tus. ¶Sz cōtra est qđ pbat in .iij. ethic. ponit

eam spālem virtutem. ¶ Ēt. dīm. q fm cōsuetudinem humane locutionis aliqua nota cōta restringuntur ad ea que sunt precipua inter alia q̄ sub tali cōnate cōmentur. sic nomē verbio ac capit abnonomance .p hoima. Sic ḡ nomē tpā ce dupl accipit ꝑt. Uno mō fm cōnatē sue significatōis et sic tpantia nō ē virt' spālis sz gnālis q nomē tpantie significat q̄dā tēperiem. i. moderationē quā rō ponit in būanis opatōib' et passionib'. qō ē cōe in oī virtute morali vel fert nā rōe tpantia a fortitudie ētā fm q vtrāq sumit vt virt' cōis. nā tpantia retrahit ab his q̄ ꝺ rōnē et appetitū alliciut. fortitudo aūt ipellit ad ea sustinēda vl aggrediēda ꝓter q̄ bō refugit bonū rōis. Dīdo ꝑsideret anbonomatice tpantia fm q refrenat appetitū ab his q̄ maxie allicūt hoīem. sic est spālis virt' vepote būt spāles mām. sicut et fortitudo. ¶ Ad. i. ḡ dīm. q appetit' bolo maxie corrūpit p ea qb' allicit hō ad recedēdū a regula rōnis et legis diuine. et iō sic ipm tpantie nomē pōt dupl sumi. vno mō cōit alio mō excellenter. ita et integritas quā tpantie Aug. attribuit. ¶ Ad. ij. dīz. q ea circa q̄ ē tpantia maxie pūt ām inducere. ꝓt ꝺ q sūt boi cētralia. vt ira dicēt. et iō tranquilitas ai p q̄dā excellentiā attribuit tpantie. q̄uis cōiter ꝓueniat oībus virtib'. ¶ Ad. iij. dīz. q q̄uis pulchritudo ꝓueniat cuilibet virtuti excellēt in attribuit tpātie duplicā rōe. primo q̄dē ꝑ rōnē cōes tpātie ad quā ꝑtinet q̄dā moderata et ꝓuenīa ꝓpter in qua ꝑsistit rō pulchritudis. vt ꝑ ps Dionys. iij ca. de diui. no. Alio mō q ea q̄b' refrenat tpātia sunt infima in bōis ꝓuenīcia sibi fm mām bestialē. vt infra dicēt. et iō ex eis maxie nat' est homo dicit pari. et p hāc pulchritudo maxie attribuitur tpantie q̄ precipue turpitudines bolo tollit. et ex eadē rōe honestū maxie attribuitur tpantie dicit cīc Ysīd. in ll. etymologiar. Honestus dī q nil hz turpitudio. naz honestas dī q̄si honoris status. quo maxime ꝑsiderat i tpantia que repellit vitia maxime oppriobriosa. vt infra dicetur.

Ad tertiū sic procedit.

Dī q tpantia non sit solū circa ꝓpiscētias et delectatōes. Dicit cīc Tullius in sua rethorica q tpantia est rōnis in libidine atq; i alios non rectos ipetus aī firma et moderata dīano. q̄ ipetus aī dicūt oēs aie passiōes. q̄ vī q tpantia nō solū sit circa ꝓpiscētias et delectatōes. ¶ Pre. Uirtus est circa difficile et bonum. q̄ difficile vī ē tpare timorē maxie circa pcula mortis. q̄ moderari ꝓpias et delectatōes q̄ ꝓter dolores et pcula mortis ꝓtemnūt. vt Aug. dic i ll. lxxxiij. q̄stionū. q̄ vī q tpantie virtus nō sit ꝓcipue circa ꝓpias et delectationes. ¶ Pre. ad tpantiaz ꝑtinet moderatōis gratia. vt dīcit. in. j. de officijs. q̄ ad tpantiā ꝑtinet ois sedatio pturbationū aī et rex mod'. oz ꝛe modū ponere nō solū in ꝓpiscētijs et delectatōib' q̄ etiā in exteriorib' actibus et quibuslibet exteriorib'. q̄ tpātia non est solum circa ꝓpias et delectatōes.

¶ Sed contra est qō Ysīd. dicit in ll. etymologiarū q tpantia est q̄ libido ꝓcupiscē refrenatur ¶ Ēt. dīm. q sicut supra dictū ē. ad virtutē morālem ꝑtinet ꝑseruatio boni rōnis ꝺ passiōes rōi repugnātes. mor' aūt passionū alie ē duplex vt supra dictū ē. cū de passiōib' agerē. vn' q̄dē ēz q̄ appetit' sensitiu'. p sēāl sensibilia et corpalia bōa. alij' aūt fm q refugit sensibilia et corpalia bōa. alij' aūt fm q refugit sensibilia et corpalia mala. primus aūt mor' appetit' sensitiui pcipue repugnat rōni p inmoderantiā. nā bona sensibilia et corpalia fm ipā spēm ꝑsiderata nō repugnant rōi. q̄ magis seruāt ei. sic̄ instra q̄buscūq; rō vitatur ad ꝓsecutiones ꝓprij finis. repugnat aūt ei pcipue fm q appetit' sensitiu' in ea tēdit nō fm modū rōis. et iō ad virtutē morālē ꝑtinet ꝓpie bonōi passiones moderari que ipotant ꝓsecutionem boni. mor' autē appetit' sensitiui refugientia mala sensibilia pcipue ꝺriat rōni. nō q̄dem fm suū imoderātā q̄ maxie fm suū esse etū. put. i. aliqs refugiēdo mala sensibilia et corpalia q̄ interdū cōmittant bonū rōnis. q̄ ꝺ recedit ab tpo bono rōis. et iō ad virtutē morālē ꝑtinet i bnōi firmitatē ꝑstare i bono rōis. sic̄ q̄ vī' fortitudo de cui' rōe ē firmitatē ꝑstare pcipue ꝑsistit circa passionē pinentē ad fugā corpaliū malorū. i. circa timorē. ex ꝑiti aūt circa audaciā que aggredit terribilia sub spē alicui' boni. ita etiam tpantia que ipotat moderationē q̄dā pcipue ꝑsistit circa passiōes tendētes in bona sensibilia. i. circa ꝓpias et delectationē. ex ꝑiti autē circa tristitias q̄ pūgūt ex absentia talium delectationū. nam sicut audacia ꝑsupponit terribilia. ita etiā tristitia tales ꝓuenit ex absentia ꝓdictaz delectationū. ¶ Ad. ij. ḡ dīm. q sic. ū. dicit cīc cū de passionib' ageret. passiones que p tinent ad fugas malī ꝑsupponūt passiōes q̄ tinentie ad ꝓsecutionem boni. et passiones irascibilis ꝑsupponunt passiōes ꝓcupiscibil'. et sic nā tpantia directe modificat passiōes ꝓcupiscibil tendentes in bonum. p quandā ꝑtiam modificat oēs alias passiones inq̄tū ad moderantiaz priorū passionū sequūtur moderantia posteriorū. qui enim nō immoderate ꝓcupiscit ꝺ bō ē vt moderate speret. et moderate de absentia ꝓcupiscibiliū tristet. ¶ Ad. ij. dīm. q ꝓcupia ipotat impetum quendā appetitus i delectabile q̄ idiget refrenatōe quod ꝑtinet ad tpantiā. q̄ timor importat retractionē quandā aī ab aliquibus malis ꝓtra quod indiget homo animi firmitate quā ꝑstat fortitudo. et ideo temperantia propie ē circa concupiscias. fortitudo circa timores. ¶ Ad iij. dīm. q exteriores actus ꝓcedunt ab interioribus animē passionib'. et iō moderatio eoz dependet a moderatione interioū passionū.

Ad quartū sic procedit

tur. Dicit q tpantia nō solū sit circa ꝓpias et delectationes tactus. Dicit cīc Aug'. in li. de moribus ecclie q̄ mun' tpantie ē incho rēdo sedandisq; cupiditatib' quib' versamur in ea q̄ nos auertunt allegib' dei et a fructu bonitatis

tiuo. & post pauca subdit. q officiū tpantie ē cō
tenere omo corpaleo illecebras. laudēq; pplarē
ſ nō solum cupiditates delectationū tactus cō
uertūt non a legibus dei ſ etiam pmūt ad illi-
citas corpales. & sīc cupiditates diuitiarū vel
etiā mūdane glie. Hō dē ſ. ad Timo. vbi. q ra-
dix oīm malo⁹ est cupiditas. ḡ tpantia nō ē so-
lum circa ꝓcupiāo delectationū tact⁹. ¶Obiect.
Pbo dicit in. iij. ethi. q ille ḡ est pdigo vigniis et
is dignificat seipm est tpatus non aūt magnanī
mus. ſ bonoꝝ pui vel magni dē ḡbus ibi loq̄
tur non sunt delectabiles fm tactū ſ fm appre-
hensionē aialem. ḡ tpantia nō est solū circa cō-
cupiscētias delectationū tactus. ¶Obiect. Ea q̄
sunt vtilia gñō videtur cadere rōne pmere ad
materiā alicui⁹ vtutis. ſ ḡo delectationes sensu
um videnť ee vtilis generis. ḡ pari rōne pmient
ad materiā tpantie. ¶Obiect. Delectationes spūa
les sunt maiores ḡ corpales. vt supra habitū ē
enim de passionibus aiarē. ſ q̄ḡ. ꝑ ꝓcupiāo
delectationū spūaliū aliq̄ videtur a legib⁹ dei
a statu vtutis. sīc ꝑ curiositatē scic. vñ t pino
boi diabolus sciam pmisit Gen. ij. dicēs. Eritꝭ
sicut dij scientes bonū t malū. ḡ nō solū tpantia
est circa delectatiōes tactus. ¶Pte. Si delecta
tiones tactus essent ḡpia materia tpantie oport
eret q̄ circa oēs delectationes tact⁹ tpantia eet
nō aūt est circa oēs. puta circa eas q̄ sunt in la-
dis. ḡ delectationes tact⁹ nō sunt ḡpia materia
tpantie. ¶Sed cōtra est qđ pbo dicit in. iij. ethi.
cor⁹ q̄ tpantia ḡpie ē circa ꝓcupiāo t delectatio
nes tactus. ¶R̄. dicm q̄ sīc supra dictum est. ita
est tpantia circa ꝓcupiāo t delectationes sīc fortī
tudo est circa timores t audacias. fortitudo aūt
est circa timores⁹ audacias respectu maximo⁹
malo⁹ ḡbus ꝓpia natura extinguit. q̄ sunt ꝑcus-
sio mortis vñ sīc tpantia opponit q̄ sit circa ꝓcu
piscētias maximarū delectationū. t q̄ delectatio
nes quę opponūť naturalē tāto aliq̄ delecta
tiones sunt vehemētiores quāto ꝓsequunť opa
tiones magis naturales. marie aīe naturales
aialibus sunt operationes quibus conservat na
tura individui ꝑ cibū t potū. t naturā spēi ꝑ cōi
tionē maris t femie. t iō circa delectationes
cibo⁹ t potuū. t circa delectatiōes venereo⁹ ē
ḡpie tpantia. hmōi aūt delectationes ꝓsequunť
sensum tactus. vñ relinquit q̄ tpantia sit circa de
lectationes tact⁹. ¶Ad ſ. ergo dcm q̄ fug. ibi vi
det accipe tpantiā nō fm q̄ est spāliter virtus bñs
determinatā materiā. ſ fm q̄ ad eā pmet moderā
tio rōnis in q̄cūq; materia q̄ pmet ad gnera
lem rationē vtutis. Quia etiā dici possit q̄ ille
q̄ pōt refrenare maiores delectationes. multo etiā
magis pōt refrenare minores delectationes. t iō
ad tpantiā principaliē q̄dē t ḡpie pmet modera
ri ꝓcupias delectationū tact⁹. scdario aūt aliās
cupiscētias. ¶Ad ij. dcm. q ꝑbo ibi refert no
mē tpantie ad moderationē exteriō⁹ rep. vñ ſ.
aliq̄ ꝓcēat in aliq̄ sibi cōmēsurata. nō aūt ꝑt
refert ad moderatiōnē affectionū aīe q̄ pmet ad
virtutē tpantie. ¶Ad ij. dcm. q delectationes
aliō⁹ sensuū aliter se hūt in bobus t aliē i alijs
aialibus. in alijs aūt aialib⁹ ex alijs sensib⁹ non
causant delectatiōes nisi in ordine ad sensibilia
tactus. sicut leo delectat videndo cerua vel audiēdo
vocē eius. ꝓpter cibū. bō aūt delectat fm alios
sensus non solū ꝓpter hoc ſ etiā ꝓpter quandā
sensibilia. t sic circa delectationes aliō⁹ sen
suum ingressū referunť ad delectationes tactus est
tpantia non principaliē ſ ex ꝓsequēti. ingressū aūt
sensibilia aliō⁹ sensuū sunt delectabilia ꝓpter sat
quentiā. sic cū delectat bō in sono būa armo
nizato. ista delectatio nō pmet ad ꝓservationē
nature. vñ nō hūt hmōi passiones illā principa-
litatē vt circa eas antonomatice tpantia dicat.
¶Ad iij. dcm. q delectationes spūales t si fm suā
naturā sint maiores delectationib⁹ corpalib⁹. nō
nō ita ꝓpinquant sensui. t p ꝓsequēs non ita vehe
menter afficiūt appetitū sensitiuū. circa cuius
tum bonū rōnis ꝓservatur q̄ moralis virtus. vel de
cendū q̄ delectationes spūales p se loquendo sūt
fm rationem. vñ nō sunt refrenabiles nisi p accidēs.
inquātū. s. una delectatio spūalis retrahit ab alia
pōnit t magis debita. ¶Ad iij. dcm. q nō oēs
delectationes tact⁹ pmēt ad nature ꝓservationē
t ideo nō oportet q̄ circa oēs delectationes tac
tus sit tpantia.

Ad quintū sic procedi

Videť q̄ circa ḡpias delectatiōes gustus sit tē
perantia. Delectationes enī gustus sunt in cibis
t potibus q̄ magis sunt necessarij ad bene esse
q̄ delectatiōes veneree⁹ q̄ pmēt ad tactū. ſ fm
philosophū tpantia est circa delectationes eorū q̄ sunt
necessaria ad vitā hois. ḡ tpantia est magis circa
ḡpias delectationes gustus q̄ circa ḡpias dele
ctationes tactus. ¶Pte. Tpantia ē circa passi
ones magis q̄ circa res ipsas ſ sīc dī in. ij. de aia.
tactus videť esse sensus alimenti q̄nq; ad ipsam
substantiā alimēti. sapor aūt q̄ est ḡpie obiectū
gustus ē sīc delectamentū alimēto⁹. ḡ tpantia
magis est circa gustū q̄ circa tactū. ¶Pte. Sic
cut dī in. vij. ethi. circa eadē sunt tpantia t intē
perantia. pnētia t incōtinētia. pseuerātia t mol
licies ad quas pmēt delicie. ſ ad delitias videť
genere delectatio q̄ est in saporib⁹ q̄ pmēt ad
gustū. ḡ tpantia est circa delectationes ḡpias
gustus. ¶Sed pra ē qđ pbo dicē q̄ tpantia t in
temperantia videnť gustu parum vel nihil vti.
¶R̄. dcm. q sīc dictū est tpantia cōsistit circa
ꝓpinquas delectationes q̄ maxime pmēt ad cō
servationē būāne vite vel in specie vt in individuo
ius ḡbus ꝓsideratur aliq̄d principale. aliq̄d aūt
scdarie. principale quidē ipse vsus rei necessarie
puta vel remote q̄ est necessaria ad ꝓservationē
spēi. vt cibi t potus q̄ sunt necessaria ad ꝓserva
tionē individui. t ipse vsus necessariorū hoꝝ bo
quādā cēnialē delectationē adiunctā. scdario ac
ꝓsideratur circa virtutē visus aliq̄d qđ facit ad hoc
q̄ visus sit magis delectabilis. sīc pulchritudo t
ornat⁹ femie. t sapor delectabilis in cibo t etiā
odor. t ideo principaliter tpantia est circa dele
ctationē tactus q̄ p se ꝓsidrat ipm visum neces
sariū rerū quarū obiecta visui ē in agēdo. circa od

tractiões aūt ⁊ gustus vł olfactus vł visus est cē
perātia ⁊ intēperātia scōdario intellectū sensibilia bo
rum sensuum ꝓcerūt ad delectabilē vsum rerū
necessariarū ꝙ ptinet ad tactū. qz tū gustꝰ ꝓpin
quior est tactui ꝙ alij sensus. ideo tpantia ma
gis est circa gustū ꝙ circa alios sensus. ¶ Ad.j.
ꝙ dōs ꝙ cnā ipse visus cibor ⁊ delectatio cēnia
liter ipm cōsequēs ad tactū ptinet. vñ pbo dicit
in.ij. de aīa ꝙ tactꝰ est sensus alimēti. nutrimur
enī calido ⁊ frigido humido ⁊ sicco. ꝙ ad gustū
ptinet discretio saporū ꝙ ꝓfert ad delectationes
alimēti intellectum sunt signa ꝓuenientis nutrimēti.
¶ Ad.ij. dōs. ꝙ delectatio saporis est ōsi sup
uenīēs ꝙ delectatio tactus p se ꝓsequat visum ci
bi ⁊ potus. ¶ Ad.iij. dōm ꝙ delicie principalit
ꝙdem ꝓsistunt in ipsa substātia alimēti. ꝙ secun
dario in exquisito sapore ⁊ pporatione ciborum.

Ad tertiū sic procedit.

Videt ꝙ regula tpantie non sit sumēda fm ne
cessitatē pservatiue. Superius em dm nō regulat ab
inferiori. ꝙ tpantia cum sit circa aie ē sapior ꝙ
necessitas corpalis. ꝙ regula tpantie nō dz sumi
fm necessitatē corpalem. ¶ Pre. Quicūq; exce
dit regulam peccat. si ꝙ necessitas corpalis esset
esset regula tpātie. ḡcunq; aliq; delectatione vte
ret supra necessitatē nature ꝙ valde modicꝫ plē
ra est peccaret ꝛra tpantiā. qđ videt esse incon
veniēs. ¶ Pre. Nullius artificis regulā peccat
si ergo necessitas corpalis cēt regula tpantie ḡ
cunq; vteret aliq; delectatiōe ꝓpter necessitatem
corpalem. puta ꝓpter sanitatē cēt immunis a pec
cato. hoc aūt videt falsum. ꝙ necessitas corpalis
nō est regula tpantie. ¶ Dz ꝛra ē qđ Aug. dic
in li. de moīb⁹ eccle. Habet vir tpans in reb⁹
hui⁹ vite regulā utrozq; testamēto firmatā. vt co
ram nō obligat nīl p se appetēdum puter. ꝙ ad
vite hui⁹ aīaz officior necessitatē ḡuis sanꝰ est
vsurpet victualia modestia nō amātis affectu.

¶ Ḥ.dōm. ꝙ sicut ex supra dictis pz. bonum
virtutis moralis ꝓprie ꝓsistit in ordine rōnis
nā bonū hois est fm rōnē esse. vt Dio. dicit. in
ca. de dīn. no. ꝓcipuū aūt ordo rōnis ꝓsistit in
hoc ꝙ aliqua in finē ordinat ⁊ in hoc ordie ma
xime ꝓsistit bonū rōnis. nā bonū dz rōnē finis.
⁊ ipse finis est regula eoz ꝙ sunt ad finē. ḥa aūt
delectabilia ꝙ in vsum hois veniūt ordinant ad
aliquā hui⁹ vite necessitatē sic ad finē. ⁊ tō tpātia
accipit necessitatē hui⁹ vite sicut regulā delecta
bilia ḥbua vsk. vt sub eis vtat ḡtū necessitas
huius vite requirit. ¶ Ad.j. ꝙ dom ꝙ sic dictū est
necessitas hui⁹ vite dz rōnē regulat⁹ in ḡtū ē finis
Cōsiderandū est aūt ꝙ ḡnz aliud ē finis ogātis
⁊ aliud finis opis sic pz ꝙ edificatiōis finis
est dom⁹. ꝙ edificatiōis finis ḡnz ē lucrū. sic ꝙ
tpantie ipius finis ⁊ regula est debitum. ꝙ ei⁹ rei
qua vsk finis ⁊ regula est necessitas hūane vite
infra quā est id qo in vsum vite venit. ¶ Ad.ij.
dōm. ꝙ necessitas hūane vite pōt aīt dupl
Uno mō fm ꝙ dī necessariū illō sine ḡ reo nal
lo mō pōt ee. sic cibus est necessari⁹ alīt. Alio
mō fm ꝙ dī necessariū illud sine quo reo nō pt
cōmēiēter esse. tpantia aūt nō solūz attēdit pal
mā necessitatē ꝙ etiā sedam. vñ pbo dicit in. iij.
ethi. ꝙ tēperatus appetit delectabilia ꝓpter sani
tatē vel ꝓpter bonā habitudinē. alia vo ꝙ ad ḥ
non sunt necessaria pōt supplr se hīe. ḡdam em
sunt impedimēta sanitatis vel boni habitudis.
⁊ hīo tpans nullo mō vtit. hoc em ēt pcul cōtra tpantiā. ḡdam vo sunt ḡ nō sunt hīo impedi
mēta. ⁊ hīo moderate vtit ꝓ loco ⁊ tpe cōgrue
tia eoz ḥbua possūt. ⁊ ideo ibi pbo dicit ꝙ tpans
appetit alia delectabilia. ḡ. l. nō sunt necessa
ria ad sanitatē vel ad bonā habitudinē nō impe
dimēta hīs existēta. ¶ Ad.iij. dō. ꝙ sīc dictū est
tpantia respicit necessitatē ḡtū ad ꝓuenientias
vite. ḡ ḡdem attēdit nō solum fm cōuenientiam
corpis ꝙ etiā fm ꝓuenientias exteriōr rer. puta
diuitiarū ⁊ officior. ⁊ multo magis fm ꝓuenientiam
honestatis. ⁊ tō pbo ibi subdit ꝙ delectabilibus ḥbua tpans vtit nō solū ꝓsiderata nō
sint impedimēta sanitatis et bone habitudinis
corpis. ḡ etiā vt nō sint ꝓter bonū. l. ꝛra bone
statem. ⁊ ꝙ nō sint supra substātiā. l. supra facul
tatē diuitiarū. Et Aug. dicit in li. de moīb⁹ ec
clesie ꝙ tpans respicit nō solū necessitatē hui⁹
vite ḡ etiā officior.

Ad septimū sic procedit.

Videt ꝙ tpātia nō sit virtus cardinal. Bonū
enim virtutis cardinalis a rōne dependet. ḡ tem
pātia est circa eā ꝙ magis distāt a rōne. l. circa
delectatiōes ḡ sunt nobis ⁊ brutis cōes. vt dici
tur in. iij. ethi. ḡ tpantia nō videt ee principalis
virtus. ¶ Pre. Quāto aliqd ē magis impetuo
sum tāto difficilius videt esse ad refrenādū. sed
fra quā refrenat mānsuetudo videt ee impetuo
sior ḡ cupia quā refrenat tpantia. dī em Pro
verb. xxvij. Ira nō dz inesse. tā crūpēs furo
⁊ impetus cōcitati spūs ferre qo poterit. ergo mānsuetudo ē principalior ḥbua ḡ tpantia.

¶ Pre. Spes ē principalior motus aie ḡ desi
derium seu ꝓsecutio. vt supra habitū est. ḥ humi
litas refrenat ꝓsumptionē imoderate spei. ḡ
hūilitas videt esse principalior ḥbua ḡ tpantia ꝙ
refrenat cupiam. ¶ Sed ꝛra est qđ Greg. in
.ij. moral. ponit tpātiā inter ḥtutes principales.

¶ Ḥ.dōs. ꝙ sic supra dictū est. ḥtus principalis
seu cardinalis dī ꝙ principalit laudat ee aliquo
eoz ꝙ cōiter requirunt ad rationē ḥtutis mode
rato aūt ꝙ in omi vtute requirit ꝓprie laudabilio est in delectatiōb⁹ tactus circa ꝙ est tpan
tia. tū qz tales delectatiōes sunt magis nobis
natūrales. ⁊ tō difficilis ab eis abstinere ⁊ cupiscētias earū refrenare. nam ertā qz earū obsce
na magis sunt necessaria pōti vite vt ex dictis
pz. et tō tpantia ponit ḥtus ꝓncipal seu cardinalis. ¶ Ad.j. ꝙ dō. ꝙ tanto maior ondit agēnia
ḥtus quāto in ea ꝙ sunt magis distāta pōt suos
opationē exercere. ⁊ ideo ex hoc ipso ostēdit ma
iorem virtutem rōnis ꝙ pōt etiā cōcupiscētias ⁊ dele
ctationes maxie distātes moderari. vñ hoc ptinet ad principalitatē tpantie. ¶ Ad.ij. dō. ꝙ im
petus ire causat ex quodā accidēte. puta ex ali-

qua lesione pristãte. & ideo cito trãsit ḡtus magnum impetũ habeat. ℟ impet⁹ ꝓcupiscẽtie delectabilius tactuꝫ ꝓcedit ex causa naturali. vñ est diuturnior cõsor. & ideo ad ꝓncipalitẽ vir rẽ primi ipm refrenare. ℟ Ad.iij.dicm. q ea quor⁹ est spẽs sunt altiora dicit quor⁹ ē ꝓcupiscẽtia. & ꝓter hoc spes ponit passio principalis in irascibili. ℟ ea quor⁹ est ꝓcupiscẽtia & delectatio tactus vehemẽtius mouẽt appetitũ. q. sunt magis naturalia. & ideo tpantia ℟ in hoc modũ statuit ē virtus principalis.

Ad octauũ sic procedit.

Videt q tpantia sit maxima virtutũ. Dicit em Tullius in.j. de offi. q tpantia maxie honestũ circa decorũ ꝓsiderationẽ spectat & querit. ℟ virtus laudabilior est in ꝑtem est honesta & decora. ℟ tpantia ē maxima virtutũ. ℟ Dicẽ. Maioris virtutis est opari ad qđ est difficilius. ℟ difficilius est refrenare ꝓcupias & delectationes tactus ℟ rectificare actiones exteriores quod palmã primi ad tpantiã. scilicẽt ad iustitiã. ℟ ipãta est maior virtus ℟ iustitia. ℟ Dicẽ. Nullus aliqđ est cõsus eo magis necessariã videt cẽ & melius. ℟ fortitudo ē circa periculosa mortis ℟ rarius accidũt q delectabilia tact⁹ ℟ quotidie occurrunt. & sic visus tpantie est cõsor ℟ fortitudinis. ergo tpantia est nobilior virtus ℟ fortitudo.

℟ Sed ꝓtra est qđ ꝑba dicit in.j. rethoricẽ q maxime ꝓtera sunt ℟ aliqũ maxime sunt volita & ꝓpter hoc fortior & iustior magis honoramus.

℟ Ri. dicm. q sicut ꝑba dicit in.j. ethi. bonum multitudinis diuinius ē ℟ bonũ vnius. & ideo licet aliqua virtus magis ptineat ad bonũ multitudinis tñ melior est. iustitia aũt & fortitudo magis ptinet ad bonũ multitudinis ℟ tpantia qz iustitia ꝓsistit in cõcupiscẽtiis ℟ sunt ad alterum, fortitudo aũt in periculis bellor⁹ ℟ sustinẽt ꝓ salute cõi. tpantia aũt moderat solũ ꝓcupiscẽtias & delectationes eor⁹ ℟ ptinẽt ad ipm bene vti manifestũ est q iustitia & fortitudo sunt excellentiores virtutes ℟ tpantia. ḡtus autẽ theologice sunt potiores. ℟ Ad.j. ḡ dicẽ q honestas & decor maxime attribuunt epãtie non ꝓpter principalitatẽ ꝓprij boni. ℟ ꝓpter turpitudinem cõtrarij mali a quo retrahit. inquꝫ. f. moderat delectationes ℟ sunt nobiles & bonitas cõmunes. ℟ Ad.ij. dicm. q cum ḡtus sit circa difficiles bonũ. dignitas ḡtis magis attẽdit circa rõnem boni in quo excedit iustitia ℟ fm rõnẽ difficilis in quo excedit tpantia. ℟ Ad.iij. dicm. q illa cõitas ℟ aliquid ptinet ad multitudinẽ bominũ magis facit ad excellentiã bonitatis ℟ illa ℟ considerantur fm q aliquid frequenter occurrit. in quarum primis excedit fortitudo. in secunda tpantia. vnde simpliciter fortitudo est potior. licet quo ad aliquid possit dici tpantia potior. non solum fortitudine sed etiam iustitia.

Questio.cxliij.

Einde cõsideranduꝫ est de vitijs oppositis tpantie. Et circa hoc querunt quatuor. Primo vtrũ insensibilitas sit peccatũ. Secũdo vtrũ intpantia sit vitium puerile. Tertio de cõparatione intpantie ad timiditatẽ. Quarto vtrũ vinũ antẽperãtie sit maxie opprobriosum.

Ad primuꝫ sic ꝓcedit.

Videt q insensibilitas nõ sit vitiũ. Dicunt em insensibiles q deficiũt circa delectationes tactus ℟ in hoc pene⁹ deficere vident cẽ laudabiliter vitiosum. Dicit em Daniel.x. In diebꝰ illis ego Daniel lugebã trib ebdomadarũ ꝑba panẽ desiderabilẽ nõ comedi & caro & vinũ nõ introiuerunt in os meũ. ℟ nec ꝯgruento vncto sum. ℟ insensibilitas nõ est ꝑtem. ℟ Dicẽ. Bonũ boꝝ est fm rõnem esse. fm Dionysiũ.iiij.ca. de diui. no. ℟ abstinere ab oibus delectabilibus tactus maxime ꝓmouet boiem in bono rõnis. Dicit.n. Daniel.j. q pueris q vtebant leguminibꝰ dedit sciam & disciplinã in oĩ libro & sapiã. ℟ insensibilitas ℟ vniuersaliter repellit bmõi delectationes nõ est vitiosa. ℟ Ibid. Illud p qđ maxime recedit a ꝑte nõ videt cẽ vitiosum. ℟ hoc ē potissimũ remediabiliter abstinẽdi a ꝑte q aliquis fugiat delectatiões. q ptinet ad insensibilitatẽ. Dicit em ꝑba in.ij. ethi. q abiicientes delectationes minus peccabũt. ℟ insensibilitas nõ est aliqđ vitiosum. ℟ Sed ꝓtra nihil opponit ꝓtuti nisi vitium. ℟ insensibilitas ꝓtuti tpantie opponit. vt ꝑz p ꝑbm in.ij. & iij. ethi. ℟ insensibilitas est vitium. ℟ Ri. dicm. q ois illud qđ ꝓtrariat ordini naturali ē vitiosum. natura aũt delectationem apposuit operationibus necessarijs ad vitã boiã. & ideo naturalis ordo requirit vt bõ ingꝫ bmõi delectatiõibus vtat ḡtum necessariã ē saluti bũane. vel ḡtum ad ꝓpagationẽ inducãt vel ḡtum ad ꝓseruationẽ speciei. Aliquis ergo intẽtium delectationẽ refugeret q ꝓtermitteret ea que sunt necessaria ad ꝓseruationem nature. peccaret quasi ordini naturali repugnãs. & hoc ptinet ad vitiũ insensibilitatis. Sciẽdum tamẽ q ab bmõi delectatiõibus consequẽtibus bmõi operationes quãdoq laudabile vel etiã necessarium est abstinere ꝓpter aliquẽ finẽ. sicut ꝓpter sanitatem corporalẽ aliqui abstinẽt a ꝯbus dam delectationibus cibi & potus venereor⁹. & etiam ꝓpter alicuius officij executionẽ. sicut athletas & militem necesse est a multis delectationib⁹ abstinere. vt officium ḡtuum exequant. & similiter penitẽtes ad recuperandũ aie sanitatẽ. abstinẽtia delectabiliũ quasi ꝙdam dieta vtunt. & boleti volẽtes ꝓplationi & rebus diuinis vacare oportet q se magis a carnalib⁹ desideriis abstrahãt nec aliqđ ꝑticip⁹ ad insensibilitatem vitiũ ptinet. qz sunt fm rõnem recta. ℟ Ad.j. ḡ dicm. q Daniel illa abstinẽtia a delectatiõibus vtebat. nõ quasi ꝓpter se abhorrẽs delectationẽ. vt fm se malam. ℟ ꝓpter aliquẽ finem laudabilẽ. vt scz idoneum se ad alitudinẽ cõtemplationis redderet abstinẽdo. scz a corporalibus delectatiõibus vnde & statim ibi subdit de reuelatione facta.

℟ Ad.ij. dicm. q qz rõne bomo vti non põt sunt

sensitiuis potestio ꝙ indiget organo corporali. vt in primo habitū est. necesse est ꝙ homo sustenteꝛ corpus ad hoc ꝙ rōne vtatur. Sustentatio aūt corpis fit p organa nata delectabiles. vñ non pōt esse bonū rōnis in homine si abstineat ab oībus delectabilibus. Fm tamē ꝙ homo in exercendo actū rōnis plus vel minus indiget corporali virtute. Fm hoc plus vel minus necesse habet delectabilibus corpalibus vti. Et ideo homines qui hoc officium assumpserūt vt prompciores vacent. et bonū spūale quasi quādam spūali ꝓpagatione in alios trāsmittant. a multis delectatiōnib⁹ laudabiliter abstinent a q̄bus illi quib⁹ ex officio competit egibus corporalib⁹ et generationi carnali vacare laudabiliter non abstinent.

¶ Ad iij. dicēm. ꝙ delectatio fugienda est ad euādum pcm. non totaliter. ꝫ vt vitra q̄atur ꝫ ne cessatio requirat.

Ad secundū sic ꝓcedit.

Videt ꝙ intemperantia non sit puerile pcm. quia sup illud Matth. xviij. Nisi cōuersi fueritis et effici. sicut parvuli cē. dicit Hiero. ꝙ parvulus non peccat in iracundia. Iesus non meminit. videt pulchrum mulierē non delectatur quod cōtrariat intemperate. ꝫ intemperātia non est puerile pcm. ¶ Prēt. Pueri non habēt nisi cōcupiscētias cōnaturales ꝫ circa cōnaturales cōcupiscētias parum aliq̄ peccant ꝓ intemperātiam. vt phūs dicit in iij. ethic. ꝫ intemperātia nō est pcm puerile. ¶ Prēt. Pueri sunt foueēdi et nutriēdi. ꝫ concupiscētia et delectatio circa que est intemperātia est semp diminuēda et extirpāda. Fm illud ad Col. iij. Mortificate mēbra vestra sup terram que sunt pcupiscētia cē. ergo intemperantia non est puerile pcm. ¶ Sed contra q̄ phūs dicit in iij. ethic. ꝙ inquies intēperāte ferimus ad puerilia peccata. ¶ Rñ. dicēm. ꝙ aliquid dicit esse puerile dupliciter. Uno modo qz cōmune puerio. et sic phūs non intendit dicere ꝙ pcm intemperantie sit puerile. Alio modo Fm quādam similitudinē. et hoc modo peccata intemperantie puerilia dicunt. peccatum em intemperantie est peccatū fugitiue concupiscētie. que assimilat puero quo ad tria primo quidem ꝙtum ad id quod vtrōq; appetit. sicut enim puer pulchrum. ita et concupiscētia appetit aliq̄d turpe. Secundo rō est. quia pulchrū in rebus humanis attendit ꝑ ordinatos Fm rōnem. Unde Tullius dicit in j. de officijs. ꝙ pulchrum est quod consentaneū est homini excellētie in eo i quo natura eius a reliq̄is animātibus differt. Puer aūt non attendit ordinatos Fm rōnem. et similiter concupiscētia non attendit rōnem. vt dicitur in. vij. ethicoꝝ. secundo difficile ꝙtum ad euentum. Puer em si sue voluntati dimittatur crescet in ꝓua voluntate. Unde Eccle. xxx. dicitur. Equus indomitus euadit durus. et filius remissus euadit precipe. Ita etiā et concupiscētia si ei satisfaciat. multo robur accipit. Unde Augustī. dicit in. vij. confes. Dum seruit libidini. facta est consuetudo. et dum cōsuetudini nō resistitur. facta est necessitas. cerno ꝙtum ad remedium quod virtus prebet. Puer em cōtinēdat per hoc ꝙ coercet. Unde dicit Proverb. xxiij. Noli subtrahere a puero disciplinā. tu virga percutes eum et animam eius de inferno liberās et similiter dum concupiscētie resistitur. reducitur ad debitum honestatis modum. Et hōc est quod Augustin⁹ dicit in. vij. confes. ꝙ mētē in spūalia suspensa atq; sibi intēta et manēte. cōtinentinio scilicet cardinalis concupiscētie impetus frangitur et paulatim repressus extinguitur maior em erat cū seqrēmur. nō omnino nullus sed certe minor cum refrenamus. Et ideo philosophus dicit in. iij. ethicoꝝ. ꝙ quādamodo puerum oportet Fm ꝓceptum pedagogi viuere. sic et concupiscibili consonare rationi. ¶ Ad j. ergo dicēm. ꝙ ratio illa procedit Fm illum modum quo puerile dicit id quod in pueris inuenitur. sic aūt nō dicit peccatum intemperantie puerile. ꝫ Fm similitudinē vt dictum est. ¶ Ad ij. dicēm. ꝙ concupiscentia aliqua potest dici naturalis dupliciter. Uno modo Fm genus sumptum. et sic temperantia et intemperātia sunt circa cōcupiscentias naturales. sunt em circa concupiscētias ciborum et venereorum que ordinant ad cōseruationem nature. Alio modo potest dici cōcupiscentia naturalis quātum ad speciem cuius quod natura ad sui conseruationem requirit. et sic non multum contingit peccare circa naturales concupiscētias. natura em non requirit nisi id per qđ subueniat necessitati nature. in cuius desiderio non cōtingit esse peccatum. nisi solus Fm quātitatis excessum. et Fm hoc solum peccatur circa naturalem concupiscētias. vt philosophus dicit in. iij. ethico. Alia vo circa que plurimum peccatur sunt quedaz concupiscētie incitamenta que homini curiositas adinuenit. si cui curiose preparati cibi. et mulieres ornate. et quibus illa nō multum requirāt pueri. nihilominus tamē intemperātia dicit puerile peccatum ratione iam dicta. ¶ Ad iij. dicēm. ꝙ id quod ad naturam pertinet in puero est augmētandum et fouēdum. quod aūt pertinet ad delinquendum rōnis in eo non est fouendum ꝫ emendandum vt dictum est.

Ad tertium sic ꝓcedit.

Videt ꝙ timiditas sit maius vitium ꝙ intemperātia. Ex hoc em aliquod vitium vincitur quod opponit bono virtutis. sed timiditas opponit fortitudini que est nobilior virtus ꝙ temperātia cui opponit intemperātia. vt ex supra dictis patet. ergo timiditas est maius vitium ꝙ intemperātia. ¶ Prēt. Quāto aliquis deficit in eo quod difficilius vincitur tanto minus vituperat. Unde philosophus dicit in. vij. ethico. ꝙ siquis a fortibus et super excellētibus delectationibus vincit vel tristitijs non est admirabile sed condonabile. sed difficilius videt quis vincere delectationes ꝙ alias passiones. Unde in. ij. ethic. dicitur ꝙ difficilius est cōtra voluptatem pugnare ꝙ contra iram ꝙ videtur

esse fortior. ꝙ timor. ꝙ intemperātia ḣ vincitur a delectatione minus peccatum est ꝙ timiditas que vincit a timore. ¶ Prēt. de ratione peccati est q̄ sit voluntariū. sed timiditas est magis voluntaria ꝙ intemperātia. nullus enim concupiscit intēperatus esse. aliqui aūt concupiscunt fugere pericula mort̄. quod pertinet ad timiditatē. ergo timiditas est peccatū grauius ꝙ intemperātia ¶ Sed �contra est qđ philosophus in. iij. ethico. q̄ intemperātia magis assimilat voluntario ꝙ timiditas. ergo plus habet de ratione peccati.

¶ Ḥ. dēm. q̄ vnū vitium potest alteri comparari dupl̄r. Uno modo ex parte ipsius materiei obiecti. Alio modo ex parte ipsius hominis peccantis. Tertio modo intemperātia ē grauius vitium ꝙ timiditas. Primo nāq; ex parte materie. nam timiditas refugit pericula mortis. ad q̄ vitanda inducit inexima necessitas conseruande vite. Intemperantia autem est circa delectationes. quarū appetitus non est adeo necessarius ad vite conservationē. q̄ vt dictum est intemperātia magis est circa quasdam oppositas delectationes seu concupiscētias ꝙ circa concupiscētias seu delectationes naturales. quāto autē illud quod cōmouet ad peccandum videt esse magis necessariū. tanto peccatū leuius est. & ideo intemperātia est grauius vitium q̄ timiditas ex parte obiecti siue materie mouentis. Similiter etiā ex parte ipsius hominis peccātis. & hoc triplici rōne. primo quidem quāto ille qui peccat magis est compos sue mētis. tanto grauius peccat. vnde alienatis non imputatur peccata. timentes autem & trifticie graues & maxime in periculis mortis stupefaciūt mentē hominis. quod non facit delectatio que mouet ad intēperantiam. secūdo quia quāto aliquod peccatum est magis voluntariū. tanto est grauius. Intemperātia aūt plus habet de voluntario ꝙ timiditas. & hoc duplici rōne. Uno modo quia ea que p timorem fiunt principiū habēt ab exteriori impellente. vnde non sunt simpl̄r voluntaria. sed mixta vt dicit in. iij. ethico. ea aūt que p delectationē fiunt sunt simpliciter voluntaria. Alio modo qa ea que sunt intēperata sunt magis voluntaria in particulari. minus aūt voluntaria in vniuersali. nullus enī vellet intēperate cē alliciē tamē homo a singularib⁹ delectatiōib⁹ que imperium faciunt hoiem. ꝓpter quod ad vitandum intemperantiā maxima remediū est vt non immoretur homo circa singularia cōsiderationem. ꝙ in his que pertinēt ad timiditatē ē ecōuerso. nam singularia que imminent sunt minus voluntaria. vt abiicere clypeum. & alia hmōi. ꝙ tñ cōmune est magis voluntariū. puta fugiēdo saluari. hoc aūt est simpl̄r magis voluntariū qđ est magis voluntariū in singularib⁹ in quibus est actus. & ideo intemperātia cum sit simpliciter magis voluntaria ꝙ timiditas est maius vitium. tertio qa cōtra intēperātiam potest magis de facili remediū adhiberi ꝙ cōtra timiditatem. ex q̄ delectationes cibor̄ & venereorū circa quas est intperantia ꝓpter vitam occurrunt & sine periculo potest homo circa ea exercitari ad hoc q̄ sit intemperatus. sed pericula mortis rarius occurrunt & periculosius in his homo exercitat ad timiditatē fugiēdas. & ideo temperātia est simpliciter maius peccatum ꝙ timiditas.

¶ Ad. j. ꝙ dō. ꝙ excellēta hominis supra tē perantiam potest cōsiderari dupl̄r. Uno modo ex parte finis qđ pertinet ad nomē boni. qđ. f. fortitudo magis ordinat ad bonū cōmune ꝙ temperantia. ex hac etiā parte timiditas habet quandam excellentiā supra intperantiā inquantum. f. q timiditatem aliq̄ desistant a defensiōe boni cōmunis Alio modo ex pte difficultatis. inquantum. f. difficilius est subire pericula mort̄ ꝙ abstinere a quibusdam delectationibus. & quia ad hoc non oportet q̄ timiditas excellat intperantiā. Sicut. n. maius est virtutis est non vinci a fortiori. ita cōs ecōtrario minoris virtutis est a fortiori vinci & maioris virtutis a debiliori superari. ¶ Ad. ij. dēm. q̄ amor conservationis vite ꝓpter quam vitant pericula mortis est multo magis naturalis ꝙ quecunq; delectationes ciborū & venereorū que ad conservationē vite ordinant. & ideo difficilius ē vincere timorē periculoꝝ mortis ꝙ concupiscētiam delectationū que ē in ciboꝝ & venereis. cui tamē difficilius ē resistere ꝙ ire tristicie & timori quorundam aliorū malorū. ¶ Ad. iij. dēm. q̄ in timiditate considerat magis voluntarium in vniuersali. minus tñ in particulari. & ideo in ea est magis volūtariū Fm quid. & nō simpliciter.

Ad quartū sic procedi tur.

Videt q̄ peccatum intperantie non sit maxime exprobrabile. Sicut enī bonus debet laudari. ita exprobratio debet peccato. ꝙ q̄dam peccata sunt grauiora ꝙ intperantia. sic homicidia. blasphemia & alia hmōi. ꝙ peccata intemperātie nō est maxime exprobrabile. ¶ Prē. Peccata q̄ sūt magis cōmunia videnť minus esse exprobrabilia eo q̄ de his homines minus verecūdant. sed peccata intemperātie sunt maxime cōmunia. q̄ sunt circa ea q̄ cōmunit in vsum vitę veniunt in q̄bus etiam plurimi peccant. ergo peccata intemperātie nō videnť esse maxime exprobrabilia. ¶ Prēt. Phūs dicit in. vij. ethic. q̄ tēperātia & intperantia sunt circa concupiscentias & delectationes humanas. sunt aūt q̄dam cōcupiscentie & delectationes turpiores concupiscētia & delectationib⁹ humanis q̄ dicunť bestiales egritudinales. vt in eodem li. phūs dicit. ergo intemperātia nō est maxime exprobrabilis.

¶ Sed �contra est qđ phūs dicit in. iij. ethico. q̄ intemperātia inter alia vitia videt iuste exprobrabilis esse. ¶ Ḥ. dēm. q̄ exprobratio opponit videtur honori & glorie. honor aūt excellentie debet. vt supra habitum est. gloria aūt claritatē importat. Est ergo intperantia maxime exprobrabilis ꝓpter duo. primo q̄dem qa maxime repugnat excellentie hominis. est enī circa delectationes cōmunes nobis & brutis. vt supra habitū est. Vñ in pō. dicitur. Homo cum in honore esset non intellexit. comparatus est iumentis insipientibus

ꝫ simplicio facrio est illio secundo quia maxime repugnat eius claritati vel pulchritudini. inq̃tum iudicet in delectationibus circa quas ē intemperãta immisio apparet de lumine rõnis ex qua est tota claritas et pulchritudo virtutis. vñ ꝫ hmõi delectatiões dicunt seruiles. ¶ Ad .j. ꝫ dom. q̃ sicut Gregorius dicit. vitia carnalia q̃ sub intemperãtia cõtinent̃ etsi sint minoris culpe. sunt tamen maioris infamie. nam magnitudo culpe respicit deordinationẽ a fine. infamia aũt respicit turpitudinẽ que maxime considerantur fm indecentiam peccãti. ¶ Ad .ij. dom. q̃ cõsuetudo peccandi diminuit turpitudinẽ ꝫ infamiam peccati. fm oppositionẽ hominũ. non aũt fm naturam ipsorum vitiorũ. ¶ Ad .iij. dm. q̃ cum dicit intemperãtia esse maxime exprobrabilis. est intelligendum inter vitia humana que scilicet attendunt̃ fm passiões humane nature. aut mali cõsuetudo. sed illa vitia q̃ excedunt modũ humane nature sunt magis exprobrabilia. ꝫ tñ etiam illa vident̃ reduci ad genus intemperantie fm q̃dam excessus. sicut si aliquis delectaretur in comestione carnium humanarũ. aut in coitu bestiarum aut masculorũ.

Questio. xxiij.

DEinde cõsiderandum est de partibus temperãtie. Et primo de ipsis partibus in generali. Secundo de singulis earum in speciali.

Ad primum sic ꝓcedit

Videtur q̃ Tullius in sua rethorica incõuenienter assignet partes temperãtie quas dicit eẽ cõtinentiam. clementiam. modestiam. Continẽtia est contra virtutẽ diuidit in .vij. libro. ¶ temperantia continet̃ sub virtute. ergo continentia non est pars temperantie. ¶ Preterea. Clementia videt̃ esse mitigatiua odij vt dictum est. temperãtia aũt non est circa hmõi sed circa delectatiões tactus vt dictum est. ergo clementia non est pars temperantie. ¶ Preterea. Modestia consistit in exterioribus actibus. Unde ꝫ apostolus dicit ad Philippen. iij. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. sed actus exteriores sunt materia iustitie vt supra habitum est. ergo modestia magis est pars iustitie q̃ temperãtie. ¶ Preterea. Macrobius sup somnium Scipionis ponit multas temperantie partes. dicit enim q̃ temperantiã sequit modestia. verecundia. abstinẽtia. castitas. honestas. moderatio. parcitas. sobrietas. pudicitia. Andronicus etiam dicit q̃ familiares temperantie sunt. austeritas. continẽtia. humilitas. simplicitas. ornatus. bona ordinatio. ꝫ se sufficientia. Videt ergo insufficienter Tullius enumerasse temperãtie partes. ¶ Sed cõtra. dom. q̃ sicut supra dictum est. alicui virtuti cardinali tria pertinent̃ ad integritatem. scilicet partes subiectiue ꝫ potentiales. ꝫ dicunt̃ partes integrales alicuius virtutis conditiones quas necesse est concurrere ad virtutem. ꝫ fm hoc sunt duo partes integrales temperãtie scilicet. verecundia ꝫ quam aliquis refugit turpitudinẽ temperantie contrariã. ꝫ honestas ꝫ quam scz aliquis amat pulchritudinẽ temperantie. nam sicut ex dictis patet precipue temperantia inter virtutes vendicat sibi quendã decorem. ꝫ vitia intemperantie maxime turpitudinem habent. partes autem subiectiue alicuius virtutis dicunt̃ species eius. Oportet aũt diuersificare species virtutis fm diuersitatem materie vel obiecti. Est autẽ temperantia circa delectationes tactus que diuidit̃ in duo genera. nam quedã ordinant̃ ad nutrimentum. ꝫ in his ꝫtum fm cibum est abstinẽtia. Quedam vero ordinant̃ ad rem generationis. ꝫ in his ꝫtum ad delectationem principalem ipsius coitus est castitas. Quedam aũt ad delectationes circumstantes. puta que sunt in osculis tactibus ꝫ amplexibus. attendit̃ pudicitia. partes autem potentiales alicuius virtutis principalis dicuntur virtutes secundarie que modum quem principalis virtus obseruat circa aliquam principalem materiam idem obseruant in quibusdam aliis materiis in quibus non est ita difficile. pertinet autem ad temperantiã moderari delectationes tactus quas difficillimũ est moderari. vnde quecumq̃ virtus moderationem quandam operatur in aliqua materia refrenationem apertius in aliquid tendẽtem ponit potest pars temperantie sicut virtutes ei adiuncta. quod quidem contingit tripliciter. Uno modo in interioribus motibus animi. Alio modo in exterioribus motibus ꝫ actibus corporis. Tertio modo in exterioribus rebus. preter motum aũt concupiscẽtie quem moderatur ꝫ refrenat temperãtia tres motus inueniũtur in anima in aliquid tendentes. Primus quidem ē motus voluntatis cum motu ex impetu passionis. ꝫ hũc motum refrenat continẽtia. ex qua fit vt licet bonus immoderatos cõcupiscẽtias patiat. voluntas tamẽ non vincitur. Alius aũt motus interior in aliquid tendens est motus spei ꝫ audacie que ipsam cõsequitur. ꝫ hunc motum moderat siue refrenat humilitas. Tertius aũt motus ē ire tendens in vindictam quã refrenat mansuetudo siue clemẽtia. Circa motus aũt ꝫ actus corporales moderationẽ ꝫ refrenationẽ facit modestia. quam Andronicus in tres diuidit. ad quo ꝓmum pertinet discernere quid sit faciendum. ꝫ dũ meditandum. ꝫ dũ quo ordine sit agendum. ꝫ in hoc firmiter ꝑsistere. ꝫ ḡtum ad hoc ponit bonã ordinationem. aliud aũt est q̃ homo in eo quod agit decentiam obseruet. ꝫ ḡtum ad hoc ponit ornatũ. tertio aũt est in colloquio amicorum. vel quibuscunq̃ aliis. ꝫ ḡtum ad hoc ponit austeritas. Circa exteriora vo duplex moderatio ē adhibẽda. primo quidẽ vt superflua nõ requirant. ꝫ hoc ad hoc ponit a macrobio parcitas. ꝫ ab Andronico ꝓ se sufficientia. scilo vo nõ nimia exquisita requirum. ꝫ ḡtum ad hoc ponit Macrobius moderationẽ. Andronicus vo simplicitatẽ. Ad .j. ꝫ dm. q̃ continẽtia differt q̃dammodo a virtute sicut imperfectũ a perfecto vt infra dicet. ꝫ hoc mõ ꝓcedit

vtrum . cōuenit ſi cum tpantia t in materia q̄ eſt circa delectationes tactus. t in mō q̄ in q̄dā refrenatione cōſiſtit. t ideo pueniēter ponit̄ pa temperantie. ¶ Ad.ij.dō. q̄ clemētia ſine mālue tudo nō ponit̄ pars tpantie ꝓpter pueniētiam materie. ꝯ quia pueniit cum ea in mō refrenādi t moderādi vt dictum eſt. ¶ Ad.iij.dō. q̄ circa exteriora actus iuſticia attēdit id q̄ eſt debitum alteri. hoc aūt modeſtia non attēdit. ꝯ ſolum moderationē quandam. t ideo non ponit̄ pars iuſtitie ꝯ tpantie. ¶ Ad.iiij.dō. q̄ Tullius ſub modeſtia cōpleḡdit oia illa q̄ ptinent ad moderationē corporaliū motuū t exteriorū rerum. t eiaꝫ moderationē ipſi quā optimo ad humiliaſſe pertinere.

Queſtio.cxliiij.

QEnde conſideranduꝫ eſt de partibus tpantie in ſpeciali. Et primo de partibus quaſi integralibus q̄ ſunt verecūdia t honeſtas. Circa verecundiā aūt ḡrunt quatuor. Primo virū verecūdia ſit virtus. Scōo de ḡbus ſit verecūdia. Tertio a ḡbus hō verecūdat. Quarto q̄r ſit verecūdoſus.

Ad primū ſic procedit

Videt̄ q̄ verecūdia ſit vitus. Eſſe enī in medio fm determinationē rōnis eſt, ꝓpriam virtutis vt pꝫ ex diffinitione virtutis q̄ ponit̄ in .ij. ethic. ſed verecūdia conſiſtit in tali medio . vt pꝫ per philoſophū ibidē ergo verecūdia eſt vitus.

¶ Prēt. Omne laudabile vel eſt virtus vel ad virtutē ḡinet. ſed verecundia eſt quoddā laudabile. non eſt autē pars alicuius vtutis. non enī eſt pars prudētie. quia non eſt in rōne ſed in appetitu. neq; etiam eſt pars iuſticie quia verecūdia paſſionē quādam importat. iuſticia autem non eſt circa paſſiones. ſimiliter non ē pars fortitudinis . q̄ ad fortitudinē pertinet ꝓſiſtere et aggredi. ad verecundiā aūt refugere aliq̄d. neq; etiam eſt pars temperātie. q̄ temperātia eſt circa concupiſcētias. verecūdia aūt eſt timor quidam vt pꝫ ꝑ ꝑbum in.iiij.ethi. t ꝑ Damaſcenū in.ij.li. relinquit ergo q̄ verecundia ſit virtus.

¶ Prēt. Honeſtum cum virtute cōuertitur. vt pꝫ per Tullium in.j.de offi. ſed verecundia eſt q̄dam pars honeſtatis. dicit enī Aristo.in.j.de offi. q̄ verecūdia eſt ſocia ac familiaris memis placiditatis. ꝓpriam ſapientie. ab omni iuria alienā. ſobrietatē diligit. t honeſtatē fouet. t de eisdem requirit. ꝯ verecūdia eſt virtus. ¶ Prēt. Omne vitiū oppoñ alicui vtuti. ꝯ q̄dam vitia oppoñunt verecūdie. ſ. inuerecūdia t inordinatus ſtupor. ꝯ verecundia eſt vitus. ¶ Prēt. Ex actibus ſimiles habitus generant. vt dicitur in .ij. ethi. ꝯ verecūdia importat actū laudabilē. ꝯ ex multis talib⁹ actibus cauſat habitus. ꝯ hababilē laudabilū operū eſt vitus. vt pꝫ ꝑ ꝑbum in.j.ethi. ergo verecūdia eſt vitus. ¶ Sed ꝓra eſt q̄ ꝑbo dicit in.ij. t.iij. ethi. verecundia non eſſe virtutē. ¶ Rñ. dēm. q̄ vtus ampliꝰ accipit. ꝓut ſcz t cēter. Propriē q̄dem vitus ꝓfectio q̄dam eſt vt dī in. vij. phiſi. t ideo oēm illud q̄ repugnat ꝓfectiōi eius ſi ſit bonū deficit a rōne virtutis. verecundia aūt repugnat ꝓfectioni. eſt enī timor alicuius turpis q̄ſ. eſt exprobrabile. Unde Hamaſ. dicit q̄ verecūdia eſt timor de turpi actu. Sicut aūt ſpes ē de bono poſſibili t arduo ita eius timor eſt de malo poſſibili arduo vt ſupra habitū eſt. cū de paſſionib⁹ ageret. Ille aūt q̄ eſt ꝓfectus fm habitū virtutis nō appetit dicit aliq̄d exprobrabile t turpe ad faciendus vt poſſibile t arduū. difficile ad vitandū. neq; ex actu facti aliq̄d turpe vnde opprobrium timeat. Unde verecūdia ꝓprie loḡndo nō eſt vtus. deficit enī a ꝓfectiōe virtutis. Cōmuniter aūt dicit virtus eſſe q̄ eſt bonus t laudabile in bū mis actibus vel paſſionib⁹. t fm hoc q̄dā verecūdia eſt virtus cuꝫ ſit q̄dam laudabilis paſſio. ¶ Ad .j. ergo dīm. q̄ ē in medio nō ſufficit ad rōnem virtutis q̄uis ſit vna particula poſita in vtutis diffinitione. ꝯ reḡnt vltimus q̄ ſit bonus electus. .l. ex electione agens. verecūdia aūt nō nominat habitū ꝯ paſſionē. neq; motum cius ē ex electione. ꝯ ex impetu q̄dam paſſionis. vñ deficit a rōne virtutis. ¶ Ad.ij.dō. q̄ſi dicit̄ eſt verecundia ē timor turpitudinis t exprobrationis. dicit̄ ē aūt ſupra q̄ vitus impatie ē turpiſſimū t maxime exprobrabile. t ideo verecūdia principaliter ḡinet ad tpantiā. ꝯ ad aliquā aliā virtutē rōne motus q̄ ē turpe. nō aūt fm ſpēm paſſionis q̄ eſt timor. Fm eā q̄ vitia aliqua ſunt huiusmodi opposita ſunt turpia t exprobrabilia pōr eius verecūdia ad alias virtutes ptinere. ¶ Ad.iij.dō. q̄ verecundia fouet honeſtatē removēdo ea q̄ ſunt honeſtati cōtraria nō ita q̄ ḡtingat ad ꝓfectū rōnis honeſtatis. ¶ Ad.iiij.dō. q̄ quilibet defectus cauſat vitium. nō aūt quodlibz bonū ſufficit ad rationē virtutis. t ſō nō oportet q̄ oēm illud cui directe opponit vitū ſit vtus. quia oppenitus opponatur alicui vtui fm ſuam ḡnēm. t ſic inuerecūdia inḡnū. pueniē ex nimio amore turpitudinis opponit tpantie. ¶ Ad.v.dō. q̄ ex multimoda verecūdari cauſat huius vtutis acquiſite q̄ quis aliquis turpia vitet de ḡdo ē verecūdia. nō aūt ex aliqo vitet⁹ verecūdet. ꝯ ex illo habitus virtutis acquiſite ſic ſe habet aliq̄s q̄ magis verecūdet ſi materia verecundie adeſſet.

Ad ſecundū ſic procedit

Videt̄ q̄ verecūdia nō ſit ō turpi actu. Dīt enī ꝑbo in.iij. ethi. q̄ verecūdia eſt timor ingloriationis. ꝯ q̄nq; illi q̄ nil turpe opant ingloriationē ſuſtinent fm illud pō. Propter te ſuſtinui opprobriū. opuit cōfuſio facie mee. ꝯ verecūdia nō eſt ꝓpter turpi actu. ¶ Prēt. Illa ſolummodo dēnt ē turpia q̄ habēt rōnem peccati. ꝯ de quibuſdam bō verecūdat̄ q̄ nō ſunt petā puta ſi aliquis exerceat ſeruilia opa. ꝯ videt̄ q̄ verecūdia nō ſit ꝓpter de turpi actu. ¶ Prēter. Operationes virtutis nō ſunt turpes ꝯ pulcherrime. vt dī in .j. ethi. ꝯ q̄nq; aliq̄ verecundant̄ aliq̄ opa virtuoſa facere. vt dicit Iuc.ix. Qui erubuerit me t meos fm modo hunc filius hominis erubescet ꝛc.

ergo verecūdia nō est de turpi actu. ¶ Pre. Si verecundia ꝓprie esset de turpi actu. opponeret q̄ de magio turpibus homo magis verecunda retur. ꝑ q̄dq̄ homo plus verecūdat de his que sunt minus peccata. cum tamē de grauissimis quibusdaz peccatis glorietf. Sm illud pō. Laud gloriatio in malicia. q̄ verecundia non ꝓprie est de turpi actu. ¶ Sed cōtra est qđ Damas. dicit. in. q. li. t Gregō. nazanzenus. q̄ verecūdia est timor in turpi actu vel in turpi ꝓpetrato. ¶ Hñ. dō. q̄ sicut supra dictū est cū de passionib⁹ timoris ageret. timor ꝓprie est de malo arduo qđ scz difficile vitatur. Est aūt duplex turpitudo. vna qđem vitiosa. q̄ scz consistit in defectu actus voluntarij. t hec ꝓprie loquēdo non habet rationē mali arduj. quod enim in sola volūtate consistit non videtf esse arduū t elevatum sup hominis potestatē. t ꝓpter hoc non apprehendit sub rōne terribilis. t ꝓpter hoc pbo dicit in. q. retho. q̄ timor malorū non est timor. Alia aūt est turpitudo quasi penalis que qđez consistit in vituperatione alicuius. sicut qđam claritas gloriē consistit in honoratione aliquē. t quia timōr vituperij hz rōnem mali arduj. sic cut honor habet rationem boni arduj. verecūdia q̄ est timor turpitudinis primo t principaliꝰ respicit vituperiū seu opprobriū. t quia vituperium ꝓprie debet vitio. sicut honor virtuti. ideo etiam ex consequēti verecundia respicit turpitudinem vitiosam. Unde sicut pbus dicit in. q. retho. nimius homo verecūdat de defectib⁹ qui nō ex eius culpa ꝓueniunt. Respicit aūt verecundia culpaz dupliciter. Uno modo vt aliquis desinat vitiosa agere ꝓpter timorem vituperij. Alio modo vt homo in turpib⁹ q̄ agit vitet cōspectus publicos ꝓpter timorē vituperij. quod primū fm Gregō. nazanzenū primet ad erubescentiam. scdm aūt verecundiā. vnde ipse dicit q̄ qui verecundat occultat se ne his q̄ agit. qui eo erubescit nimet incidere in inglorioationē. ¶ Ad 1. q̄ dō. q̄ verecūdia respicit ꝓprie ingloriatio nē fm q̄ debet culpe q̄ est defectus voluntatis. vñ pbus dicit in. q. retho. q̄ omnia illa homo magis verecundat quoz ipse est causa. opprobria aūt q̄ inferunt alicui ꝓpter virtutē virtuosus qđam ꝓtemnit. qz indigne sibi irrogant sicut de magnanimis pbus dicit in. iiij. ethi. t de apō dicit Actuū. v. q̄ ibant apli gaudētes a conspectu concilij. q̄m digni habiti sunt ꝓ nomine Jesu ꝓtumeliam pati. Ex imperfectione aūt virtutis ꝓvenit q̄ aliq̄s verecūdet ꝑ opprobrio q̄ sibi inferūt ꝓpter virtutē. qz ꝑo aliq̄s ē magis virtuosus tāto magis cōtemnit exteriora bona vel mala. Vñ dī Esa. lvj. Noli timere opprobriū hoim. ¶ Ad. q. dō. q̄ sic honor vt supra habitū est. ita etiam vituperiū ḡtuita nō debet vere ni si soli virtuti. respicit tñ quandā excellentiā. Ita etiā si vituperiū ḡtuita debeat ꝓprie soli culpe. respicit tñ ad minus fm opinionē hominū quēcunq̄ defectū. t ideo de paupertate t ignobilitate t seruitute. t aliis hmōi aliquis verecundat. ¶ Ad. q. dō. q̄ de ogibus virtuosis in se consistit alio non est verecūdia. cōtingit tamē q̄ accidento q̄ aliq̄s de eis verecundet. vel ingenium habeat vitiosa fm hominū opinionē. vel ingenio homo refugit in ogibus virtutis notam de ꝑuersione. aut etiam de simulatione. ¶ Ad. iij. dō. q̄ quādoq̄ ꝓtingit aliqua graviora peccata minus esse verecūdabilia. vel quia minus habent de rōne turpitudinis. sicut peta spūalia q̄ carnalia. vel quia ex qđaz excessu temporalis boni se habent. sicut magis verecundat homo de timiditate q̄ de audacia. t de furto q̄ de rapina propter quandaz speciem potestatis. Et simile est in alijs.

Ad tertiū sic procedit.

Videtur q̄ homo nō magis verecundet a gloriis cōiunctis. Dicit enī in. q. retho. q̄ boies magis erubescant ab illo a qđo volunt in aliquo admiratiōe haberi. q̄ hoc maxime appetit homo a melioribus qui qđāq̄ non sunt magis cōiuncti. q̄ homo non magis erubescit de magis cōiunctis. ¶ Pret. Illi videnf esse magis coniuncti q̄ sunt similium ꝓpriū. sed homo nō erubescit de suo peccato ab his quos scit similia peccata subiacere. qz sicut dicit in. q. retho. q̄ qđ ipse facit hec ꝓmptio nō vetat. q̄ homo non magis verundatur a maxime cōiunctis. ¶ Prete. Philosophus dicit in. q. retho. q̄ homo magis verecundat ab his qui propalāt multa qđ sciunt. sicut sunt irrisores t fabularum fictores. sed illi q̄ sunt magis coniuncti non solent vitia propalare. q̄ ab eis non maxime est verecundandum. ¶ Pre. Pbus idem dicit q̄ homines maxime verecūdantur ab eis inter quos in nullo deffecerunt. t ab eis a qđo ꝓmo aliquid postulāt t quoꝝ nunc ꝓmo volunt esse amici. hmōi aūt sunt minus cōiuncti. q̄ non magis verecundat homo de magis cōiunctis. ¶ Sed ꝓtra ē qđ dicitur in. q. retho. q̄ eos quos semp odorant homines magis erubescunt. ¶ Hñ. dō. q̄ cū vituperium honori opponat. sicut honor ꝓportat testimoniū quoddā de excellētia alicuius. t precipue que est fm virtutē. ita etiā opprobriū cuius timor est verecūdia. importat testimoniū de defectu alicuius. t precipue fm aliquaz culpam. t ideo tāto testimoniū alicuius reputat maioris ponderis. tanto ab eo aliq̄s magis verecundat. Pōt aūt testimoniū aliquod maioris ponderis reputari vel ꝓpter eius certitudinem veritatis. vel ꝓpter effectū. Certitudo aūt veritatis adest testimonio alicuius ꝓpter duo. Uno quidē modo ꝓpter certitudinē iudicij. sicut ꝑs de sapientibus dicit. Secundo a qđo homo t magis desiderat honorari t magis verecundatur. vñ a puerio t desipiente nullus verecundat ꝓpter defectum recti iudicij q̄ est in eis. Alio modo ꝓpter cognitionē eoz de qđo ē testimoniū. qz vnusquisq̄ bñ iudicat q̄ cognoscit. t sic magis verecundamur a gloriis cōiunctis q̄ facta nostra magis ꝑspiciāt. a ꝑegrinis aūt t eius ignoꝝ ad qđ facta nra nō ꝓpenerūt. nullo mō verecūdamur. Ex effectu est aliq̄s testimoniū magni ponderis

propter inimicũm ⁊ nocumentũ ab eo ꝓuenientia. ⁊ ideo magis desiderant bona honorari ab his q̃ possunt eos iuuare. ⁊ magis verecundant ab eis q̃ possunt nocere. Et inde etiam est q̃ ſrum ad aliquid magis verecũdamur a ꝑsonis ꝓuinciis cum quibus semp̃ simus cõuersanti quasi ex hoc nobis ꝓpriam ꝓueniat detrimentũ q̃ aut̃ ꝓuenit a peregrinis ⁊ transeũtib⁹ quasi eis piratis. ¶Ad ij. dicũm. q̃ similia rõ est ꝓter quam verecũdamur de melioribus et magis cõiũctis. q̃ sicut melior⁹ testimoniũ reputamus magis efficax ꝓter maiorem cognitionem quam habẽt de rebus ⁊ immediabilem sententiã a veritate. ita etiam familiariũ ꝑsonarum testimoniũ videt magis efficax ꝓter hoc q̃ magis cognoscunt particularia q̃ circa eos sunt. ¶Ad iij. dicũm. q̃ testimoniũ eorum q̃ sunt nobis cõiuncti in similitudine peccati nõ refor midamus. q̃ia non estimamus q̃ defectũ nostrum appetẽdant et aliq̃d turpe. ¶Ad iij. dicũm. q̃ a ꝓpinquis verecũdamur ꝓter nocumẽtum inde ꝓueniẽs. q̃ est diffamatio apud multos. ¶Ad iiij. dicũm. q̃ etiã ab illo meer quo nil mali scimus magis verecũdamur ꝓter nocumentum sequẽs. quia scimus q̃ hoc amicissimus bonam opinionẽ quã de nobis habeb̃at. ⁊ etiã q̃ contraria intra se ꝓsita maiora vident. vñ cuꝫ aliquis subito de aliquo quẽ bonũ estimauit aliquid turpe cognit. apprehẽdit hoc turpitudo ab illis aũt a quibus aliquid de nouo postulam⁹ minus vel quoꝫ nũc primo volumus esse amici. magis verecũdamur ꝓter nocumentum inde ꝓueniẽs q̃ est impedimentũ implẽde petitionis ⁊ amicitie ꝓsummẽde.

Ad quartum sic ꝓcedi tur. Videt q̃ etiam in virtuosis boibus possit esse verecundia. Contrariorꝫ enim cõtrarij sunt effectus. ſ illi qui sunt superabundantis malicie non verecundant⁹ ſm illud. Pere. iij. Frons. mulieris meretricis facta est tibi. nescisti erubescere. ergo illis q̃ sunt virtuosi magis verecũdant. ¶Prꝫ. Pbo dicit in. ij. rethor. q̃ homines non solum erubescunt vitia. ſ etiam signa vitiorũ q̃ quidẽ contingit etiam esse in virtuosis. ergo in virtuosis potest esse verecũdia. ¶Prꝫ. Verecundia est timor ingloriationis. ſ pertinet aliqs virtuosos ingloriosos esse. puta si falso diffamẽtur. vel etiã indigne opprobria patiant. q̃ verecundia põt cẽ in homine virtuoso. ¶Prꝫ. Verecundia est ꝑte temperãtie vt dictũ est. ꝑte aũt̃ non separat a reso. cum ergo tẽperãtia sit in homine virtuoso videt q̃ etiã verecundia. ¶Sed ꝯ est q̃ ꝑbo dicit i. iij. ethi. q̃ verecũdia nõ est bonis studiosis. ¶Rñ. dicẽ q̃ sicut dictum est verecũdia ẽ timor alicuius turpitudinis. Eis aũt aliq̃s malã nõ timeat põt ꝓter duplicem rõnem ꝛingere. Uno mõ q̃ estimat vt malus. Alio mõ q̃ non estimat vt possibile vel vt dece esse virtuti. ⁊ ſm ꝺ verecũdia deficit i aliq̃ duplr Uno mõ q̃ ea q̃ sunt erubescibilia nõ apprehẽdunt vt turpia. ⁊ hoc modo vt carent verecũdia boies in peccatis ꝓfundati. q̃bus sua ꝑcata non displicent ſ magis de eis gloriant⁹. Alio mõ q̃ non apprehẽdunt turpitudinẽ vt possibilẽ sibi. vel q̃si nõ facile virabilem. ⁊ hoc mõ seneꝯ et virtuosi verecũdia carẽt. sunt tñ sic dispositi vt si in eis esset aliq̃d turpe. de hoc verecũdarent⁹. vnde ꝑbo dicit in. iiij. ethic. q̃ verecũdia est ex suppositione studiosi. ¶Ad. ij. dicũm. q̃ defectus verecũdie ꝛingit in pessimis ⁊ optimis virtꝫ ex diuersis causis. vt dictũ est. Impudẽs aũt in his qui mediocriter se bñt ſm q̃ est eis aliq̃d de amore boni ⁊ tñ nõ sunt totaliter immunes a malo. ¶Ad iij. dicũm. q̃ ad virtuosum ꝑtinet nõ solũ virtute vitia. sed etiã ea q̃ bñt spẽz vitiorꝫ. Per illud. j. ad Thessal. v. Ab omni specie mala abstinete vos. et ꝑbo dicit in. iiij. ethi. q̃ virtuosa sunt virtuosis turpia ea q̃ sunt mala ſm virtutẽ. q̃ ea q̃ sunt mala ſm opinionẽ. ¶Ad iij. dicũm. q̃ infamationes et opprobria virtuosorũ dicũ est ꝓtemnut quasi ea q̃bus ipse non est dignus. ⁊ ideo de his nemo multũ verecundat. est tñ aliqs motus verecũdie ꝓuenies rõni. sicut ⁊ ceterarũ passionũ. ¶Ad iiij. dicũm. q̃ verecũdia nõ est ꝑ tẽperantie q̃si inerãs essentiã eius. ſ q̃si disponit se bono ad ipsam. Unde Ambro. dicit in li. ꝺ offi. q̃ verecũdia in ea ꝓma tẽperãtie fundamẽta. in ꝗbꝰ ſmendit bonꝰ rubor turpitudinis. ¶Questio. cxlv.

Deinde cõsiderandũ est de honestate. Et circa hoc quernn tur quatuor. Primo quomodo honestum se habeat ad virtutẽ. Secõ quomodo se habeat ad decorem. Tertio quomõ se habeat ad utile ⁊ delectabile. Quarto vꝛ honestas sit ꝑs temperãtie.

Ad primuꝫ sic ꝓcedit Videt q̃ honestum non sit idem virtuti. Dicit enim Tullius in sua rethorica. honestum esse q̃ ꝓpter se appetitur. virtus aũt̃ non appetitur ꝓter seipsam sed propter felicitatẽ. dicit enim philosophus in. j. ethic. q̃ felicitas est premium virtutis ⁊ finis. q̃ honestum non est idem virtuti. ¶Prꝫ. ſm Isidorũ honestas dicit quasi honoris status ſ multis aliis debet honor ꝗ virtuti. nuꝫ virtuti. ꝓprie debet laus vt dicit in. j. ethi. ergo honestas nõ est idem virtuti. ¶Prꝫ. Principale virtutis ꝑficit in electiõe. vt ꝑbo dicit in. viij. ethi. honestas aũt magis videt ad exteriorẽ ꝓsecutionẽ ꝓtinere ſm illũ. j. ad Cor. xiij. Ea honestẽt ſm ordinẽ fiant in vobis. q̃ honestas non est idem virtuti. ¶Prꝫ. Honestas videt ꝑficere in exteriorib⁹ dictis. ſm illud Eccl. xx. Bona ⁊ mala vita ⁊ mores veraq̃ a deo sunt. ſ in exterioribus dictis non ꝑficit virtus. q̃ honestas nõ est idẽ virtuti. ¶Sꝫ ꝓra est illud q̃ Tullius dicit in. j. de offi. ⁊ in. ij. rethorice. omnibꝰ honestũ in quatuor principales virtutes. in quas etiã dividit ꝑtes. q̃ honestum est idem virtuti. ¶Rñ. dicẽ. q̃ sic ſ Isidorus dicit. honestas dicit quasi honoris status. vñ ex ꝺ videt aliquid dici honestum q̃ est honore dꝫ

quam. bonoꝝ aũt vt supra dictum est excellẽtie debet. excellentia aũt hominis maxime ꝓsideratur fm virtutem q̃ est dispositio perfecti. vt dicit in. vij. phisi. & ideo honestũ ꝓprie loquendo in idem refert cum virtute. ¶ Ad. j. q̃ dcꝫ. q̃ sicut pbus dicit in. j. ethi. eoꝝ q̃ propter se appetuntur q̃dam appetunt solum ꝓpter se & nũq̃ propter aliud. sicut felicitas q̃ est vltima finis. q̃dam vo appetunt & ꝓpter se & finem habent in scipsis aliquã rõnem bonitatis etiam si nihil aliud bom q̃ ex eis nobis accideret. & ramẽ sunt appetibilia propter aliud finem. s. delectare nos in aliquod bonum ꝓfectiuo. & hoc modo virtus sunt propter se appetẽde. Vnde T. Tullius dc in .ij. rethorice q̃ quosdam est q̃s sua vi nos allicit & sua dignitate trahit vt virtus. Hanc scientiã & hoc sufficiat ad rõnem honesti. ¶ Ad. ij. dcm q̃ eorum q̃ bonorum ꝓter virtutem. aliqd est virtute excellẽtius. s. deus & beatitudo. & huiusmodi bona sunt ita nobis p experientiam nota sicut virtus fm quas quotidie operamur. & ideo virtus magis sibi vendicat nomẽ honesti. Alia vo que sunt infra virtutẽ bonorum imꝫ finem coadiuuant ad opa virtutis. sic nobilitas. potẽtia. & diuitie. vt enim pbus dcꝫ in .iij. ethi. huiusmodi bona dicunt q̃dam. sed fm diuitem soluo bonus est bonificabilis. bonus aũt est aliquis fm virtutẽ. & ideo virtuti quidem debet laus fm q̃ est appetibilis propter aliud. bonoꝝ aũt ꝓpriũ est appetibilis propter seipsum. & fm hoc habet rõnem honesti. ¶ Ad. iij. dcm. q̃ sicut dictum est. honestum importat debitũ bonoꝝ. bonoꝝ aũt est cõsecutio quedam de excellẽtia alicuꝰ vt supra dictum est. testimonium aũt non ꝓbat nisi de rebus notis. interiora aũt electio non innotescit homini nisi exteriores actus. & ideo exterior cõuersatio habet rõnem honesti. fm q̃ est demõstratiua interioris rectitudinis. & ꝓpter hoc radicaliter honestas cõsistit in interiori electione. significative aũt in exteriori cõuersatione. ¶ Ad. iij. dcm. q̃ quia fm vulgarẽ opinionem excellẽtia diuitiarum facit hominem dignũ honore. inde ē q̃ q̃q̃ nomẽ honestatis ad exteriorem ꝓsperitatẽ trasfert.

Ad secundũ sic procedit.

Videt q̃ honestum nõ sit idem quod decorum. Honestum em honesti sumit ex appetitu. nã honestum ē quod ꝓ se appetit. ꝙ decorũ magis respicit aspectum cui placet. ergo decorum nõ est idem quod honestum. ¶ Pret. Decor quandam claritatẽ requirit que pertinet ad rõnem gloriẽ. honestum aũt respicit bonũ. cum ergo bonum & gloria differant vt supra dictum est. videt q̃ etiam honestum differat a decoro. ¶ Pterea. Honestum est idem virtuti vt supra dictum ē. sed aliquis decor cõtrariatur virtuti. Vnde dicit Ezechiel. xvj. Fidens in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo. ergo honestum non est idem decoro. ¶ Sed cõtra est q̃ apostolus dicit. j. ad Corinth. xij. Que inhonesta sunt nr̃a abundantiorẽ honestatẽ habẽt. honesta aũt nostra nullius egent. vocat aũt sibi inhonesta mẽbra turpia. honesta aũt membra pulchra. ergo honestum & decorum idẽ esse videt. ¶ Ri. dcꝫ. q̃ sicut accipi potest ex verbis Dion. iij. ca. de diui. no. ad rationẽ pulchri sine decori cõsurgit & claritas & debita ꝓportio. dicit em q̃ deus dicitur pulcher. sicut vniuersorum cõsonantie et claritatis causa. vnde pulchritudo corporis in hoc consistit q̃ homo habeat membra corporis bene proportionata cum quadam debita coloris claritate. & similiter pulchritudo spũalis in hoc consistit q̃ conuersatio hominis sit actiue sit bene proportionata fm spũalem rõnis claritatem. hoc aũt pertinet ad rationem honesti quod diximus idem esse virtuti que fm rõnem moderat omnes res humanas. & ideo honestum est idem spũali decori. Vnde Aug. dcꝫ in li. lxxxiij. q. Honestatem voco intelligibilis pulchritudinem. quã spũalem nos proprie dicimus. & postea subdit q̃ multa sunt pulchra visibilia que minus proprie honesta appellãtur. ¶ Ad. j. q̃ dcm. q̃ obiectum mouẽs appetitum est bonum apprehẽsum. quod aũt in ipsa apprehensione apparet decorum accipit vt cõueniẽs & bonum. & ideo dicit Dion. iij. ca. de diui. nom. q̃ oibus est pulcrum & bonum amabile. vñ & ipm honestus fm q̃ hz spũalem decorẽ appetibile reddit. Vnde Tullius dicit in. j. de offi. Formã ipsam & tanq̃ faciem honesti videt. q̃ si oculis cerneret mirabiles amores vt ait Plato excitaret sapiẽtie. ¶ Ad. ij. dcm. q̃ sicut supra dictũ est. gloria est effectus honoris. ex ꝺ enim q̃ alicui honorati vel laudati redditur clarus in oculis aliorũ. & ideo sicut idem est honorificum & gloriosum. ita etiã idẽ est honestũ & decorum. ¶ Ad. iij. dcm. q̃ obiectio illa ꝓcedit de pulchritudine corporali. cuius possit dici q̃ etiam propter pulchritudinẽ spũalem aliqꝺ spũaliter foꝛmicatur. multum de ipa honestate sugebit. fm illud Ezech. xxviij. Elevatum est cor tuum in decore tuo. deperdidisti sapiam in decore tuo.

Ad tertium sic ꝓcedit

Videt q̃ honestũ nõ differat ab vtili & delectabili. Dicit em honestum qꝺ ꝓpter se appetatur sed delectatio ꝓpter se appetit. ridiculum enim videt frere ꝓpter quid aliqꝺ velit delectari. vt pbus dicit in. vij. ethi. ergo honestũ non differt a delectabili. ¶ Pret. Omnia sub bono velli cõtinent. dicit em Tullius in .ij. retho. Est aliquid non ꝓpter suam vim & naturam. sed propter fructum & vtilitatem appetẽdum qꝺ pecunia est. & diuitie habẽt rõnẽ honestatis. Dicit em Eccle. .xj. Pauperes & honestati. s. diuine a deo sunt. et .xiij. ca. Põdus sup se tollit qui honestiori. s. ctiõi se cõmunicat. ꝙ honestũ nõ differt ab vtili. ¶ Pret. Tullius ꝓbat in li. de offi. q̃ nil põr ee vtile qꝺ nõ sit honestũ. & hoc habet q̃ Ambro. in li de offi. ergo vtile non differt ab honesto. ¶ Sed ptra est qꝺ Aug. dcit in li. lxxxiij. q. Honestum dicit quod ꝓpter seipsum appetendũ ē. vtile aũt qꝺ ad aliquid aliud referendum est.

194

Ḥ.ñ.dom. q honestum occurrit in idem subiectum cū vtile delectabili. a dnus tamē differt ratione. dicit em aliq̄d honestum sicut dictū est inq̄ntum habet quādam decorē ex ordinatione rationis. hoc aūt q est fm rōnem ordinatū est naturaliter quiescere homini. vnūquodq; aūt naturaliter delectat in suo cōuenienti. et ideo honestum est naturaliter homini delectabile. sicut ē operatione virtutis pbs probat. 1. ethic. nō tamē oē delectabile est honestū. quia pōt etiam aliquod patricida esse fm sensum. et nō fm rōnem q̄ est naturā ipsius. Ipsa etiam virtus q̄ fm se honesta est refert ad aliud. sīt ad finem. i. ad felicitatē. et fm hoc idem subiectū est honestum et vtile et delectabile. Ḥ rōne differunt. nam honestum dī fm q̄ aliquid hz quandā excellentiam digni honore. puta spūalem pulchritudinem. delectabile aūt inq̄ntum quietat appetitū. vtile aūt inq̄ntum refert ad aliud. in pluribus tamen est delectabile q̄ vtile et honestum. q; oē vtile et honestū aliq̄liter est delectabile. Ḥ nō cōuertit vt dī in. 2. ethi. ¶ Ad. 1. ergo dom. q honestū dī q̄ p̄ se appetatur appetitu rōnali qui tēdit in id q̄ est cōueniēs rōni. delectabile aūt p̄ se appetit appetitu sensitiuo. ¶ Ad. 2. dcm. q diuine vocant nomine honestatis fm opinionem multoz q̄ diuinus honestū. vel inq̄ntū ordinē ē organice ad actus virtutum vt dictus est. ¶ Ad. 3. dom. q intentio Tullij et Ambro. est dicere q nihil pōt esse simpliciter et vere vtile q̄d repugnat honestati. q̄a oportet q repugnet vltimo fini boni q̄d est bonum fm rōnem. Quia possit forte esse vtile fm quid respectu alicuius finis particularis. nō aūt intendūt dicere q oē vtile in se p̄sideratū gignat ad rōnem honesti.

Ad quartum sic pcedit

tur. Videt q honestas nō debeat poni pars temperantie. Non em est possibile q idem respectu eiusdē sit pars et totū. Ḥ tpantia est pars honesti vt Tullius dicit in. 2. retho. q honestas nō ē pars temperātie. ¶ Pte. 2. ethic. dī q vinum p̄cordia facit honesta. Ḥ vsus vini p̄cipue superfluus de q̄ibz loquit̄ videt. magis ptinet ad intēperātiam q̄ ad temperantiā. q honestas non est pars tpantie. ¶ Pter. Honestū dicit quod est honore dignū sed iusti et fortes maxime honorant. vt dic̄ pbs in. 5. ethi. q honestas non ptinet ad tpantiam. Ḥ magis ad iusticiā vel fortitudinē. Vñ et Eleazarus dicit vt dic̄t. 2. Machabeoz. vi. Fortius p̄ grauissimis ac supremissimo letib⁹ honesta mortе perfungar. ¶ Sed cōtra est q̄d Macrobius honestatē ponit partem tēperantie. Ambros⁹ etiam in. 1. dō officiō tēperātie specialiter honestatē attribuit. ¶ Ḥ.ñ.dom. q sicut supra dictum est, honestas est q̄dam spūal pulchritudo. pulchrū aūt opponit turpe. opposita aūt maxime sese inuicem manifestant. et ideo ad tēperātiam specialiter honestas ptinere videt. q̄d quod est honori turpissimū. et indecentissimū repellit. i. bona talia voluptates. vnde et ipse nole tpantie materiē ingigit bonum rōnis circa quas est moderari et temperare p̄cupiscētias prauas. Sic q̄ honestas p̄net specialē q̄dam rōne temperātie attribuit ponit pars eius. non q̄dem subiectiua q̄ sicut dictū admixta. Ḥ pars integrales ipsius tē quedā eius cōditio. ¶ Ad. 1. ergo dcm. q tpantia ponit pars subiectiua honesti prout sumitur in sua cōmunitate. sic aūt non ponit tēperantie pars. ¶ Ad. 2. dom. q virtus in exhibitis facit precordia honesta. Fm eorum reputationem quia videt eis q̄ sint magnie honorandi. ¶ Ad. 3. dom. q iusticie conuenit debet maior honor q̄ temperātie propter maioris boni excellētiam. sed temperātie debetur maior honor propter cohibitiones vitiorū magis reprobrabiles vt ex dictis p̄z. sic honestas magis attribuitur tēperantie fm regulam apostoli. 3. ad Cor. xii. q̄ inhonesta nostra maiorē habent honestatem sēz remotionē q̄ inhonestū est.

Questio. cxlvj.

Deinde considerāduz est de partibus subiectiuis temperantie. Et primo de his que sunt circa delectationes cibor. Secundo de his q̄ sunt circa delectationes venereor. Circa primū considerandum est de abstinētia que est circa cibos et potus. et de sobrietate que ē specialiter circa potum. Circa abstinentiā aūt considerāda sunt tria. Primo de ipa abstinētia. Secūdo de actu eius qui est ieiunium. Tertio de opposito vitio quod est gula. Circa abstinentiā aūt quer̄untur duo. Primo virtū abstinētia sit virtus. Secūdo virtū sit virtus specialis.

Ad primū sic procedit

Videt q abstinētia nō sit virtus. Dicit em apls. 1. ad Corinth. xiij. Non ē regnū dei os Fmone sed in virtute. in abstinētia aūt non ponit regnū dei. dicit em apls⁹. 1. ad Corinth. viij. Non ē regnum dei esca et potus. vbi dicit glo. nec in abstinendo nec in manducādo esse iusticiā. q̄ abstinentia non est virtus. ¶ Pter. Aug. dicit in. 10. confes. ad deū loquēs. Hoc me docuisti vt quē admodum medicamēta sic alimēta sumpturi accedā. Ḥ medicamēta moderari non ptinet ad virtutē. Ḥ ad artē medicine. q̄ pars rōne moderari alimēta q̄b⁹ ptinet ad abstinentiā nō ē actus virtutis Ḥ artis. ¶ Pter. Esse virtus in medio p̄sistit vt habet in. 2. ethi. abstinētia aūt non videt i medio p̄sistere Ḥ in defectu cū ex sobrietate noscat q̄ abstinētia nō ē virtus. ¶ Pte. Nulla virtus excludit alias. Ḥ abstinētia excludit pias. dic̄ enim Greg. in pastorali q̄ abstinentia mētes plerūq; in patria erumpit a sinu tranquillitatis. vbidē etiam dicit q̄ cogitationes abstinentiū nonnūq̄ in superbiā culpa transeūt. et ita excludit humilitatē. q̄ abstinentia non est virtus. ¶ Sed cōtra est q̄d dicit. 1. Petri. 4. Ministrate in fide vestra virtutē. in virtute aūt sciam. in scia aūt abstinentiā. vbi abstinentia ponit virtutis quasi genus. q̄ abstinētia ē virtus

¶ Ḥ.ñ.dom. q abstinentia ex suo nole importat subtractionē ciborū. Dicit ergo nomē abstinē

ste accipi pōt. Uno modo fm q absolute cibo
rum substractionē designat. t hoc mō abstinen
tia non designat neq virtutē neq actum virtu
tis ℔ quodā indifferēs. Alio modo pōt accipi
fm q est rōne regulata t tunc significat vel ha
bitum virtutis vel actum. t hoc significat in p
missa auctoritate Petri. vbi dicit in scientia ab
stinentiā ministrandā vt scs homo a cibis absti
neat ꝓt oportet ꝓ congruētia hoīm cum qui
bus viuit t ꝑsone sue t pro valitudinis sue ne
cessitate. ¶ Ad.j. ergo dōm. q vsus ciboꝝ t coꝝ
abstinētia fm se cōsiderata nō ptinet ad regnum
dei. Dicit em aplūs.j. ad Corinth.viij. Esca nos
non cōmendat deo. neq; em si nō māducaverimꝰ
deficimus. neq; si māducabimꝰ abundabimus. s. spāliter. virtusq; autē horū fm q sit
rōnabiliter ex fide t dilectione dei. ptinet ad re
gnum dei. ¶ Ad.ij. dōm. q moderatio ciborum
fm qualitatē t qualitatē ptinet ad artē medici
ne in comparatione ad valitudinē corporis. ℔ fm
interiores affectiones in comparatione ad bonū
rōnis pertinet ad abstinētiam. Unde Aug. dic
in li. de. q. euangelij. Nō interest vīm sc̄s ad vir
tutem qđ alimētoꝝ vel quātum quis accipiat. dū
modo id faciat ꝓ congruētia hominū cū ꝓbus
viuit t ꝑsone sue t ꝓ valitudinis sue necessitate
sed quanta felicitate t serenitate animi hilarale
at cum oportet vel necesse est carere. ¶ Ad.iij.
dōm. q ad temperantiā ptinet refrenare dele
ctationes que nimio animū ad se allicium. sic
aē fortitudinem pertinet firmare animū cōtra
timores a bono rōnis repellētes. Et ideo sicut
i ꝓs fortitudinis consistit in quodā excessu. t
de hoc denominant oēs partes fortitudinis.
ita etiam tota temperātie consistit in quodam
defectu t ex hoc ipsa t omnes partes eiꝰ denomi
nant. vnde t abstinētia quia est pars temperantie denominat a defectu. t tamē ꝓsistit in me
dio inq̄tum est fm rōnem rectā. ¶ Ad.iiij. dōm
q illa vitia ꝓueniūt ex abstinentia ꝓut non est
fm rationē rectam. ratio em recta facit abstine
re sicut oportet. scz cū hilaritate mentis. t ꝓpter
qđ oportet. s. ꝓpter gloriam dei. nō ꝓpter gloriā
suam.

Ad secundū sic proce
dit. Uidet q abstinētia non sit specialis virtus
Omnis em virtus fm scipsam est laudabilis. ℔
abstinētia non est fm se laudabilis. dic em Gre
gor. in pastorali. q virtus abstinentie non nisi ex
aliqua ꝓtinitate cōmendat. g abstinētia nō ē spe
cialis virtus. ¶ Dicit Aug. dicit de fide ad Pe
trum q abstinētia sanctoꝝ est a cibo t potu. nō
qz aliqua creatura dei sit mala ℔ ꝓ sola ꝓuisio
castigatiōe. hoc autē ptinet ad castitatē vt ex ipo
nōie apparet. g abstinētia nō est virtus specialis
a castitate distincta. ¶ Dicit. Sicut hō dr esse cō
tentus moderata cibo. ita t moderata veste. fm
illud.j. ad Thimo. vlt. Habētes alimēta t qui
bus tegamur. his ctenti simus. in moderatione
autē vestium non est aliqua specialis virtus. er
go neq abstinētia q est moderanua alimentoꝝ

¶ Sed cōtra ē qđ Macrobius ponit abstinētiā
spāliem partē tpantie. ¶ Hñ. dōm q sicut supa
dictū est virtus moralis ꝓsistat bonū rōnis con
tra impetus passionū. t ideo vbi inuenit spālis
ratio q passio abstrahit a bono rōnis. ibi necesse
est esse specialē virtutē. delectatiōes autē ciborū
nate sunt abstrahere hominē a bono rōnis. tuꝫ
ꝓpter cuius magnitudinē. cum etiam ꝓpter ne
cessitatē ciboꝝ ꝙbus homo indiget ad vite ꝓser
uationē quā maxime hō desiderat. t ideo absti
nentia est spālis virtus. ¶ Ad.j. q dōm q virtutes
oportet esse ꝓportionari supra dictū est. t ideo vna
virtus adiuuat t cōmendat ex alia sicut tristicia
ex fortitudine t ꝑ hunc etiā modum virtus absti
nentie commendat ex aliis virtutibus. ¶ Ad.ij.
dōm. q ꝑ abstinentiā corpus castigat nō solū cō
tra illecebras luxurie. ℔ etiā ꝓra illecebras gule.
qz dum hō abstinet. magis redditur fortis ad im
pugnationes gule vincēdas. q tāto fomites sūt
quāto magis homo eis cedit. t tñ nō ꝓhibentur
ꝓ hoc abstinentia esse spālem virtutē qđ ad castitatem valet. qz vna virtus ad aliam valet. ¶ Ad
.iij. dōm. q visus vestimentoꝝ ē introductus ab
arte. visus autē ciboꝝ a natura. t ideo magis de
ber esse virtus spālis circa moderationē ciboꝝ q̄
circa moderationē vestimentoꝝ.

¶ Questio. cclvij.

Deinde cōsiderandū
est de iciunio. Et circa hoc q̄runt octo
Primo vtrū iciunia sit actus virtutis
Secūdo cuius virtutis sit actus. Tertio vtr cadat
sub ꝓcepto. Quarto vtrū aliqui excusent ab ob
seruatione huius ꝓcepti. Quinto de tpe iciunij
Sexto virus semel comedere requirat ad iciu
nium. Septimo ō hora comestionis iciunātis
Octauo de cibis a ꝙbus debēt abstinere.

Ad primuꝫ sic ꝓcedit.
Uidet q iciunia non sit actus virtutis. Dic em
actus virtutis deo est acceptus. ℔ iciunia non sp
est deo acceptū. fm illud Esa. lviij. Quare iciu
nauimus t nō aspexisti. ergo iciunia nō est actus
virtutis. ¶ Pre. Nullus actus virtutis recedit
a medio virtutis. ℔ iciunia recedit a medio virtu
tis qđ quidē in virtute abstinētie accipit fm hoc
vt subueniat indigentia nature cui ꝓ iciunia aliqđ
subtrahit. alioqn nō iciunātes nō haberēt virtu
tem abstinētie. g iciunia non est actus virtutis.
¶ Pre. Id qđ cōmuniter oībus ꝓuenit e bonis
t malis non ē actus virtutis. ℔ iciunia est bonū.
quibz em aīāl comedat iciunus est. g iciunia
nō est actus virtutis. ¶ Sed cōtra ē qđ numerat
aliqs virtutum actibus. ij. ad Cor. vj. vbi aplūs
dicit. In iciuniis multis. in scia. t in castitate &c.
¶ Hñ. dōm q ex hoc aliqs actus est virtuosus q
ꝑ rōnem ordinat ad aliqđ bonū honestū. hoc
autē cōtingit iciunio. Assumit em iciunia pan
cipaliter ad tria. Primo qdem ad ꝓpitios cas
tigandos. Unde aplūs dicit i auctoritate adu
cta in sc̄ia. in castitate. qz ꝑ iciunia castitas
ꝓfuat. vt em Hiero. dic. sine cerere bacho friget

venno. id est p abstinentiā cibi t poma repescit lucaria. Secundo assumit ad hoc q mens libera ad sublimia contēplāda. Unde dicit Daniel. q post ieiunia trium ebdomadarum revelationē accepit a do. Tertio ad sanificandum p potio. Unde dr Iobelio q. Cōuertimini ad me in toto corde vro. in ieiunio t fletu t planctu. t hoc est qđ Augu. dicit in quodā sermone de ieiunio. Ieiunium purgat animā. mentē subleuat. carnem sperimit subiicit. cor facit contritū t humiliatū. concupiscētie nebulas dissipat. libidinū ardores extinguit castitatē do lucē accendit. unde pz q ieiunium est actus virtutis. ¶ Ad. j. q. dicm. q contingit q aliquis actus qui ex genere suo est vitiosus. ex aliquibus circūstantiis adiunctis redāt virtuosus. unde ibidem dicit. Ecce in diebus ieiunij vestri inuenit voluntas vestra. Et paulo post subdunt ad litē t contentiones ieiunatis. t percutis pugno impie. qđ exponēs Greg. in pastorali dicit Voluntas ad iniciā primo pugnat ad iras. Incassum ē p abstinentiā corpus afflerit. si inordinatio mentibus dimissa mēs vitijs dissipat. Et Augustin⁹ in ꝓdicto sermone dicit q ieiunij ver bositatem non amat. diuitias cupiditatē indicat. fugbiam spernit. humilitatē cōmēdat. ꝑtat homini seipm intelligere. qđ est infirmū t fragile. ¶ Ad. ij. dicm. q medij vtutis nō accipit fm quantitatē. ꝑ fm rationē rectam. vt dr in. ij. ethic. nō aūt iudicat q ꝑter aliquā spālem causam aliqs homo minuat de cibo ꝑ sibi cōpetenti fm rectum cōem. sicut ꝑter infirmitatē vitādas aut ad aliqua opa corporalia expedita agenda. t multo magis nō recta hoc ordinat ad spūalia mala vitāda t bona ꝓsequēda. nō tamē ratio recta tamē de cibo subtrahit vt naturā cōseruari non possit. qđ Hieron. dicit Non dissentiū magno vel parvo tēpore et interimas q de rapina holocaustū offert. Qui cibos nimis egestate. vel mādicādo vel somni penuria immoderate corpus afflixit. Similit etiā nō recta nō ifi de cibo subtrahit vt homo reddāt impotēs ad debita opera prosequenda. vñ dicit Hiero. q nō malus homo dignitatē animi q ieiunio charitati vel vigilijs sensus integritati pfert. ¶ Ad. iij. dicm. q ieiunia nature quo ꝙ dicit ieiunium antiqui cōmedat cōsistit in pura negatiōe. vt nō ꝓponit actus virtutis. ꝑ solum illud ieiunij quo quis ex rōnabili ꝓposito a cibis aliqñter abstinet. Unde primo dicit ieiuniam ieiunij. secundo vero ieiunium ieiunantis quasi ex ꝓposito aliquid agentis.

Ad secundū sic ꝓcedit

Videt q ieiunia non sit actus abstinentie. Cuius sup illud Matth. xvij. hoc genus demonioꝝ nō. dicit Hieron. Ieiunij est non solum ab escis ꝑ a cūctis illecebris abstinētia. ꝑ hoc pertinet ad oēm virtutē. q ieiunia non est actus specialiter abstinētie. ¶ Dr. Greg. dicit in omel. xl. dragesime q ieiunia xl dragesimale est decima totius anni. ꝑ dare decimas ē actus religiōis vt supra habitū est. q ieiunia est actus religiōis t nō abstinētie. ¶ Dr. Abstinētia est qs regnatiꝝ vt plenum est. temperātia aūt ꝓra fortitudinē ostendit. ad quā pertinet molestias sustinere. qđ maxime videt esse in ieiunio. q ieiunia nō est actus abstinētie. ¶ Sed ꝓra est qđ ¶ Isido. dicit q ieiunium est p ieiuniā vinculo abstinētiaꝝ ciboꝝ. ¶ Ad. ij. dicm. q eādē esse materiā habitus t actꝰ vnde omnis actus virtuosus q est circa aliquam materiā. ad illam virtutē pertinet que medians in illa materia constituit. Ieiunia aūt attendit in cibis in quo medij adimuenit abstinentia. vnde manifestū est q ieiunium est abstinētie actꝰ. ¶ Ad. j. q dicm. q ieiunia ꝓprie dictum cōsistit in abstinēdo a cibis. ꝑ metaphoricē dictum cōsistit in abstinēdo a quibuslibet nocuis q maxie sunt peccata. Vel pōt dici q etiam ieiunia propie dictum est abstinētia ab omnibus illecebris quia q quelibet vitia adiungit desinit esse actus virtuosus vt dictum est. ¶ Ad. ij. dicm. q nihil ꝓhibet actum virtuosum ordinari ad aliū virtutem fm q ad eius finem ordinatur. vt ex supra dictis pz. t fm hoc nihil ꝓhibet ieiunia pertinere ad religionē vel ad castitatē vel ad quācunq aliam virtutem. ¶ Ad. iij. dicm. q ad fortitudinē fm q est specialis virtus nō pertinet ꝓferre quascunq molestias. ꝑ solum illas q sunt circa pericula mortis. sufferre aūt molestias que sunt ex defectu delectabilium tactus pertinet ad temperantiam t ad partes eius. t tales sunt molestie ieiunij.

Ad tertiū sic ꝓcedit.

Videt q ieiunium nō sit in ꝓcepto. Precepta enim non dant de operibus supererogationis q cadūt sub cōsilio. ꝑ ieiunia est opus supererogatōis. alioquin vbiq t semp equaliter esset obseruandum ergo ieiunium non cadit sub ꝓcepto. ¶ Dicit. Quicunq trāsgredit ꝓceptum peccat mortaliter si ergo ieiunia esset in ꝓcepto. omnes non ieiunātes mortaliter peccarent. per quod videretur magnos lapsus hominū esse injectus. ¶ Dicit Augu. dicit in li. de religione. q ab ipsa dei sapiētia hominē assumpto a quo in libertatem vocati sumus ꝓnica sacramēta salubertima constituta sunt. q societatē xp̄iane populi ꝙ est sub uno deo libere multitudinis cōmerent. ꝑ non minus videt libertas populi xp̄iani impediri q multitudinē obseruantiarū ꝙ p multitudinē sacramētoꝝ. Dicit em Aug. in li. ad inquisitiones Ianuarij. q quādā ipsam religionē nostram quam manifestissimis t paucissimis celebrationū sacramētis dei misericordia voluit esse liberam seruitutibus ꝓhibentibus. ergo videt q non debuit p ecclesiam ieiunium sub ꝓcepto institui. ¶ Sed cōtra est qđ Hieron. ad Lucinū dicit. de ieiunio loquēs. Ubiquecq pauperia abundet in suo tenore ꝓcepta matris legem apostolicam arbitrēt. ergo ieiunia est in ꝓcepto.

¶ Rñdeo. dicm. q sicut ad seculares principes spectat ꝓcepta legalia iuris naturā determinativa tradere ꝓ bis q pertinēt ad rectitudinē cōem ita talib⁹

rebus. Ita etiam ad statum ecclesiasticum pertinet ea ibantia precipere q̄ ad vniuersalē cōem fidelium pertinent in spūalibus bonis. Dictū est autē q̄ ieiunium vale est r ad deletionē r ad cohibitionē culpe r ad elevationē mētis in spūalia. Quantūcūq; aūt ex naturali rōne teneat hō in ieiunijs vt sibi necessariū est ad p̄dicta. r ideo ieiunium in cōi cadit sub p̄cepto legis nature. ℣ determinatio ipius r modi ieiunādi fm varietatē r utilitatē ppli xp̄iani cadit sub p̄cepto humano positiuo q̄ est a statuto ecclesie instituti. r hoc est ieiunia ecclesie aliud bo ē nature. ¶Ad.j. ergo dōm. q ieiunium secūm se p̄sideratū nō nominat aliquid eligibile ℣ penale quoddā. reddit autē eligibile fm q̄ est vtile ad finē aliquē. r ideo absolute p̄sideratū nō est de necessitate p̄cepti. sed est de necessitate p̄cepti vnicuiq; tali remedio indigēti. Et q̄ multitudo homīm vt plurīū indiget tali remedio. tam q̄ in multis oīa offendim⁹. vt dicit Jaco.iij. tam etiā q̄ caro cōcupiscit ad nersus spm. vt dicit ad Gal.v. cōuenienter fuit vt ecclesia aliqua ieiunia statueret ab oibus cōiter obseruanda. non quasi p̄cepto subijciens id q̄ simplr ad supererogationē pertinet. sed quasi ispeciali determinās id quod est necessariū in communi. ¶Ad.ij.dōm. q̄ p̄cepta q̄ modū cōmunis statuti ꝓponūt. non eodē modo obligāt omnes. ℣ fm q̄ requirunt ad finem quē legislator intendit. cuius auctoritatē si aliqs transgrediendo statutum cōtemnat. vel hoc modo transgrediat q̄ impediat finis quē intendit. peccat mortaliter talis transgressor. si autē ex aliqua rōnabili causa quis statutū non seruet. p̄cepto in cuius tamen quo etiā si legislator adesset nō decerneret esse seruandū. talis transgressio non p̄stituit p̄cm mortale. r inde est q̄ non omnes qui nō seruāt ieiunia ecclesie peccant mortaliter. ¶Ad .iij.dōm. q̄ Aug. ibi loquit de his que neq; sanctarum scripturarū auctoritatibus continentur nec in p̄latis episcopor statuta inueniunt. nec cōsuetudine vniuersalis ecclesie roborata sunt. Jeiunia vo que sunt in p̄cepto sunt in cōcilijs episcopor statuta r p̄suetudine vniuersalis ecclesie roborata. nec sunt cōtra libertatē populi fidelis. ℣ magis sunt vtilia ad impediendū seruitutem peccati que repugnat libertati spūali. de qua dicit ad Gal.v. Vos em̄ fratres in libertatem vocati estis. tantū ne libertatē detis in occasionē carnis.

Ad quartū sic procedi

dit. Videt q̄ omnes ad ieiunia ecclesie teneāt. Precepta em̄ ecclesie obligāt sicut dei precepta fm illud Luc.x. Qui vos audit. me audit. ℣ ad p̄cepta dei seruanda oēs tenēntur. q̄ sūt oēs tenent ad seruāda ieiunia q̄ sunt ab ecclesia instituta. ¶Ite. Maxime vident excusari pueri a ieiunio ꝓpter etatē. ℣ pueri nō excusant. dī em̄ Joel.ij. Sanctificate ieiunium. r postea sequit cōgregate parvulos r sugentes vbera. q̄ multo magis oēs alij ad ieiunia tenēntur. ¶Ite. Spūalia sunt tēporalibus p̄ferēda. r necessaria nō necessarijs. ℣ opa corporalia ordinant ad lucrum temporale. peregrinatio em̄ r si ad spūalia ordinatur nō est necessitatis. cum q̄ ieiunijs ordinetur ad spūalem vtilitatem. r necessitatē habeat ex statuto ecclesie. videt q̄ non sint ieiunia ecclie preferenda ꝓpter peregrinationē vel ꝓpter corporalia opera. ¶Preter. Magis est aliqd faciēdum ex ꝓpria voluntate q̄ ex necessitate. vt patet p epīm.ij.ad Cor.ix. Sed pangeo solent ex necessitate ieiunare ꝓpter defectum alimēto r. ergo multo magis debēt ex ꝓpria voluntate ieiunare. ¶Sed cōtra. videt q̄ nullus tantum teneatur ieiunare. p̄cepta em̄ ecclesie nō obligāt ꝑ doctrinā xp̄i. ℣ dōs dixit Luc.v. q̄ non possunt filij sponsi ieiunare quādiu cum ipso est sponsus. est aūt cum oibus iustis spūaliter eos habitās Unde cum dōs dicit Matth.vlti. Ecce ego vobiscum sum vsq; ad p̄summationē seculi. ergo iusti ex statuto ecclesie nō obligant ad ieiunandum. ¶Ad.ij.dōm. q̄ sicut supra dictum est. statuta cōmunia ꝓponunt fm q̄ multitudini conueniunt. r ideo legislator in eis statūdis attendit id q̄ cōmuniter habet r in plurib⁹ accidit. Si quid aūt ex speciali causa in aliquo inueniat q̄ obseruantie statuti repugnet nō intēdit talem legislator ad statuti obseruātiam obligare. In q̄ tamē est discretio adhibenda. Nam si causa sit euidens. q̄ sine peccato liceat pōt homo statuti obseruantiam preterire. ꝓcertim ꝓpter urgentem necessitatē. vel si nō posset defacili recursus ad superiores haberi. Si vo causa sit dubia debet alijs ad superiorē recurrere qui habet potestatē in talibus dispēsandi. r hoc est obseruandū in ieiunijs ab ecclesia institutis ad q̄ oēs cōmuniter obligantur nisi in eis fuerit aliq̄s speciale impedimentum. ¶Ad.j. q̄ dōm q̄ p̄cepta dei sunt p̄cepta iuris naturalis q̄ fm se sunt de necessitate salutis. ℣ statuta ecclie sunt de his q̄ non p se sunt de necessitate salutis. ℣ solum ex institutione ecclie r ideo pōt esse aliq̄ impedimēta ꝓpter q̄ aliquis ad obseruāda ieiunia timōi non tenēatur. ¶Ad .ij.dōm. q̄ in pueris maxime est euidens causa non ieiunādi. tam ꝓpter debilitatē nature. ex q̄ pueris q̄ indigent frequenti cibo r non multū sūt assumpto. tuz etiā q̄ indigēt multo nutrimēto ꝓpter accretē augmēti. q̄ sit de residuo alimēti. r iō ibidē sunt in statu augmēti. q̄ ē vt i plurib⁹ vsq; ad finē tertij septēnij. non tenent ad ecclesiastica ieiunia obseruāda. puericia em̄ ē vt ēt in hoc epe se ad ieiunandū exerceāt plus vel minus fm modū sue etatis. quādoq; tamē magna tribulatione imminēte in signū penitētie artioris etiā pueris ieiunia idicunt sic ēt de tumētis legit Jone.iij. Boues r iumēta nō gustēt quicq̄ nec aquā bibant. ¶Ad.iij.dō. q̄ circa peregrinos r operarios distinguendū videt. q̄ si periculum r opis labor cōmode differri possit aut de minui absq; detrimēto corporis salutis r exterioris stat⁹ q̄ requirit ad ꝑfectionē corporalis spūalis vite. nō sunt ꝓpter hoc ecclie ieiunia preterminenda. si aūt imminear necessitas statim peregrinandi r magnos dietas faciēdi vel etiā multū

laborādi vel xpi cōservatione vne corgatio. vel xpter aliqō necessariū ad vrē spūalem. e simili cum hoc nō pñt ecclesie ieiunia observari. non obligat hō ad ieiunandū. qi nō videt fuisse intētio ecclesie statuētis ieiunia. vt p hoc impedi ret alias plures magis necessarias causas. videt tñ ns ratiō recurrēdum esse ad sūptiosa dispensationē. nisi forte vbi est ita pñsentū. qi ex hoc ipo q pretiati pisciū videt annuere. ¶ Ad. iij. dos. q pauper. q pñt sufficienter bīe. q̄ eis sufficiat ad vnā comestionē nō exculant. xpt pauperem a ieiunio ecclesie. a quo tñ excusari videtur illi q frustatim elemosynas mēdicāt. q nō possunt simul hīe q̄ eis ad vrē sufficiat. ¶ Ad. v. dom. q illud. quod dñs pcepit. exponit. Duo modo fm Chrysō. q dicit q discipuli q filij sponsi dicunt ad hoc imbecillitas dispositi erāt vñ vestimēto veteri compant. e ideo in pñsentia corporali xpi erāt magis fouēdi in q̄dam dulcedine q in anīs retinere ieiunij exercēdi. e fm hoc magis pnente vt cū imperfecto e nouitio. in ieiunio dispēset. q. cum annis ibus e profectu vt pz in glo. sup illud pō. Sicut adiutor sup matre sua. Alio mō pōt dici fm Hiero. q. duo sibi lectur de ieiunio veteri observantiaru. vñ q hoc sī gnificat. duo q apli nō erāt in veteribus observantijs denūcti. q̄ oportebat eos nouitate pfundi. Tertio mō fm Aug. q distinguit duplex ieiunij. quoꝝ vnū pertet ad pñitentē tribulationis. e hoc modo competit viro profecto q dicit filij sponsi. Vñ vbi Lucas dic. nō possunt filij sponsi ieiunare. dicit Matt. q nō ingredī filij sponsi. Illud aūt q̄ pmittit ad q̄ndā mētio in spiritualia sit pfectū. e tale ieiunū pnente profecto.

Ad quintū sic procedit

Videt q incōuenienter determinētur tpa ieiunij ecclie. Duobus em legit Matth. ij. statim post baptismū ieiunium inchoasse. q nos fm imitare debem⁹ fm illud. ad Cor. xi. Imitatores mei estote sicut e ego christi. ergo et nos debemus ieiunium pgere statim post epyphaniam in q baptismus xpi celebrat. ¶ Pte. Cū ere monialia veteris legis nō licet in noua lege observare. sed ieiunia in q̄busdam determinatis mēsibus pūnt ad solēnitatem veteris legis. vt ex Zach. viij. Jeiunij quarti e ieiunij quinti e ieiunium septimi e ieiunij decimi erit domui iude in gaudiū e letitiā. e in solēnitates pclaras. q te tantum spūalium mēsium q dicunt q̄tuor tēporū i ecclesia inconuenienter observant. ¶ Pte. Sedm Aug. in. li. de cōsensu euāgelistarū. sic e ieiunij afflictōes. ita e ieiunij exultatōes q̄ materne exultans spūal⁹ immer fidelib⁹ ex xpi resurrectiōe. q in rpe q̄dragesime in q ecclia solēnizat xpter dominicā resurrectionē in verbis pficalibus in q̄bus memoria relata ecclia agitur. debent aliqua ieiunia indici. ¶ Sed cōtra est cōa ecclesie cōsuetudo. ¶ Ho. dom. q sicut supra dictum est. ieiuniū ad duo ordinat. s. ad delectationē culpe. e elevationē mētis in superna. e ideo illis temporibus spūaliter fuerūt ieiunia indicta in quibus oportebat homines a pcto purgari e mētem fidelium eleuari in deū p deuotionē. q̄ quidē precipue imminet ad pascale solēnitatem in qua culpe p baptismū relaxātur. q solēniter in vigilia pasce celebrat quādo recolit dñica sepultura. qi p baptismū recipimur xpo in mortem. vt dr ad Rom. vj. In festo enī pasce oportet maxime mētem hoīs p deuotionē eleuari ad cremitatē glām quā christus resurgēdo in choauit. e ideo immediate ad solēnitatē pascalem ecclesia statuit esse ieiunādū. e eadem rōne in vigilijs pcipuarū festiuitatū in q̄bus pparari nos oportet ad festa futura deuote celebrāda. Similiter etiā cōsuetudo ecclesiastica hz vt in singulis quartis anni sacri ordines pficiant. in cuius signū dño quattuor mēses hoīm de septē panibus satiauit. p quos significant anni noui testamēti vt Hiero. dic. ibidē ad quoꝝ susceptionem oportet p ieiunium pparari e eos q ordinādi sunt e etiam totum populum. p cuius vtilitate ordinant. Vñ et legit Luc. vj. q dño ad discipulos electione exiuit in mōtem orare. q̄ exponēs. Ambro. dicit. Quid te facere puenit cum vis aliquod officiū pietatis adorari. quādo xpo missur⁹ apl⁹ pro oratur. Et sedo aūt numeri ieiunij ad quadragesimale ieiuniū est triplex. Fm Gregō. primo q̄dem quia virtutes decalogi p libros quattuor sancti euāgelij implet. denarius aūt quater ductus in q̄dragenarū surgit. ¶ Vel quia in hoc mundi corpe ex quattuor elementis subsistimus. q cum voluptatem percepta dulcia pratimus q̄ p decalogum sunt accepta. vñ dignum est e eisdem carnē qua peccatis affligamus. Vel qi ita offerre cōtendimus oco decimas vitas. Dum em p peccata septuaginta dies annos ducit. nos aūt p triginta sex dies affligimur q̄ sunt ieiunabiles in sex septimanis quadragesime. quasi anni nostri decimas dño damus. Sedm Aug. addit quarta ratio. Nam creatoꝝ est trinitas pater e filius et spūssanctus. creature vo inuisibili debet ternarius nūer⁹. deligē em iubemur deū et toto corde tota alā e ex tota mēte. creature vo visibili debetur quaternarius xpter calidum e frigidum humidū e siccum. sic ergo p denariū significatur omne res. q̄ si ducat p quaternariū quod cōstat corpori p quod administrato gerit quadragesimum numerū conficit. singula vo ieiunia quattuor tempoꝝ tribus diebus cōmittur. xpt numerum mēsium q compent cuilibet tēporū. vt xpter numerū sacroꝝ ordinū q in hos tēporalibus cōferunt. ¶ Ad. j. q dom. q christus baptismo nō indiguit xpter seipsum. sed vt nobis baptismū commēdaret. e ideo sibi nō competebant ante baptismum suum ieiunare. Et post baptismum vt nos imitaret ad ieiunādum ad nostrū baptismū. ¶ Ad. ij. dom. q ecclesia non seruat ieiunia quattuor tempoꝝ nec omnino eisdem modus q̄busdā indicī nec etiā xpter eās eadē. Illi em ieiunabāt in iulio q̄ est quinto mēsis ab aprili quē primū hīt. qi nūc Marcio celebrāto Ō mōte sinai tabulas legis cōfregit. e iuxta hieremiā

muri primi sunt rupti cinctatio. In quito autez mēse qui apud nos vocat augustus cum ꝓpter exploratores sedulo esset orta in pplo tumult sunt in mortē nō ascēdere. r in hoc mēse Nabuchodonosor expugnat r a Tyro ēpli Hierosolymis est inclusum. In. xij. vo ḡ appellat octobr (Po dolius occisus est. r reliquie ppli dissipate. In decimo vo mēse qui apud nos tamuarius dicit pplo cum exechiele in captiuitate posito audiuit templū esse subuertendum. ¶Sld.iij.dōm.q̄ ieiunium exactiōis ex institutiō spūsancti p̄cedit. qui ē spūs liberalitatis. r ideo hoc ieiunū sub p̄cepto cadere nō debet. Ieiunia q̄ ḡ p̄cepto ecclie instituunt sunt magis ieiunia afflictionis q̄ nō cōmendāt in diebus leticie. ꝓpter quod nō est ieiunū ab ecclesia institutū in toto pascali tpe. nec etiam in diebus dūicis in q̄bus siquis ieiunaret pīa sanctimonie ppli xpiani. q̄ vt Augustin. dicit est pro lege habēda vel ei⁹ ex aliquo errore. sicut Manichei ieiunāt quasi necessariū tale ieiunium arbitrātes. nō ergo a p̄cō immunis q̄nis ipm ieiuniam fm se ꝑsideratū ostē tēpore sit laudabile. fm q̄ Hieron⁹. dic ad Iacinū Vtinā omni tpe ieiunare possemus.

Ad sextuz sic ꝓcedit.

Videt q̄ nō requirat ad ieiunū q̄ homo sūm se mel comedat. Ieiunū em vt dictū est est actus virtutis abstinēte. q̄ q̄dem nō mīn⁹ sibi obseruat debitam q̄ntitatē cibi q̄ comestionis mūerum. non aūt taxatur ieiunātibus q̄ntitas cibi ergo nec numerus comestionis taxari debet.

¶Prete. Sicut hō nutrit cibo r potu. vñ et potus ieiunium soluit. ꝓpter q̄d nō possumus post potū eucharistiā accipe. q̄ nō est ꝓhibitus quin plures bibamus vtert bono dicī. q̄ nō debet esse ꝓhibitum ieiunātibus q̄n plures comedāt. ¶Pret. Electuaria q̄dam cibi sunt. q̄ rō a multis in diebus ieiunij post comestionē sumunt. q̄ varias comestiones nō est de rōne ieiunij. ¶Sed in ꝓrarū est cōis consuetudo ppli xpiani. ¶Ad. vō. ḡ ieiunū ab ecclesia institut ad ꝓpiscēdam refrenādas. ita rō q̄ natura salvetur. ad hoc aūt sufficere videt vnica comestio p q̄d homo pōt r nature satisfacere. r rō concu pīscēdi aliq̄d detrahit. diminuēdo comestionū vices. r ideo ecclesie moderatione statuū ē vt semel in die a ieiunātibus comedat. ¶Sld.j. ergo dom. q̄ q̄ntitas cibi non potuit certe oibus taxari ꝓpter diuersas corpor cōplexiones. ex q̄ bus ꝓuenit q̄ vnus maiori aūt minori cibo indiget. Sūt plurimi ofos pōt nature satisfacere p vnicā comestionē. ¶Sld.ij.dōm. q̄ duplex ē ieiunū. Vnū q̄dem nature q̄ requirit ad eucharistie sumptionē. r hoc soluit p quelibet potū etiā aque post q̄ etiā nō licet eucharistiā sumere. Est aūt aliud ieiunū eccle q̄ dī ieiunū ieiunātis. r illud nō soluit nisi p ea q̄ ecclesia interdicere intendit institutēdo ieiunū. nō aūt intendit ecclesia interdicere abstinēciam potus q̄ magis sumit ad alterationē corpis r digestionē cibor assumptor q̄ ad nutritionē. licet aliq̄ nō nutriat. r tō licet pluries ieiunātib⁹ bibere. si aūt q̄ immoderate potū vrat. pōt peccare meritū ieiunij pdere. sic etiā si immoderate cibū in vna comestiōe assumat. ¶Sld.iij.dō. q̄ electuaria etiā si aliq̄ mō nutriāt. nō ēt p̄cipue assumunt ad nutrimētū. sed ad digestionē ciborū. vñ nō soluūt ieiunū sic alia medicinarū assumpta. nisi forte aliq̄s in fraudē electuaria in magna q̄ntitate assumat p modū cibi.

Ad septimuz sic ꝓcedi

tur. Videt q̄ hora nona nō conueniēter taxet ad comedēdū hīs q̄ ieiunāt. Status em noui testamēti est ꝓfectior q̄ status veteris testamēti. sed in veteri testamēto ieiunabāt vsq̄ ad vesperam. vñ em Ieui. xxiij. Sabbatū est affligetis animas vras et postea sequit. a vespe vsq̄ ad vesperū celebrabitis sabbata vra. ḡ multo magis in nouo testamēto ieiunū dz indūci vsq̄ ad vesperā. ¶Pre. Ieiunū ab ecclia institutū oibus imponit. sed nō oēs pōt determinate cognoscē horā nonā. q̄ videt quarta hora none nō debeat cadere sub statuto ieiunij. ¶Pret. Ieiunū ē actus virtutis abstinēte. vt supra dictū est. q̄ ēms moralis nō eodē mō accipit medium q̄ ad oēs. qz q̄ est multū vtī est pauc alteri. vt vī in. ij. ethi. q̄ nō dz ieiunantibus taxari hora nona. ¶Sed ꝓra est q̄ dīs Calcedonēse. vōc in q̄dragesima nullatenus credēdi sunt ieiunare q̄ ante meridiem cenerit q̄ vespertinū celebret officiū. q̄ q̄dragesimali tpe post nonā dī. q̄ vsq̄ ad nonā ē ieiunādū. ¶Ad. vō. dōm. q̄ sicut dictū ē ieiunū ordinat ad delectatiōnē r cohibitionē culpe. vñ oportet q̄ aliq̄d addat supra cōem mensuram. ita rō q̄ hoc nō multū natura grauet. Est aūt debita r cōis mensura comedēdi hoibus circa horā sextā. rō q̄ videt esse cōpleta digestio nocturno tpe nāli caloꝛe in tertiam remocato ꝓpter frigus noctis circūstans r diffusio humoris p membra coopante ab hoc caloꝛe vsq̄ ad summū solis ascēsum. rō etiam q̄ tūc ꝓpue natura cogit humani indiget iuuari ꝓra exteriorē aeris caloꝛē. ne humores interius adurētur. r ideo ieiunio aliquā afflictionē sentiat. p culpe satisfactiōe conuenit hora comedēdi taxat ieiunātib⁹ circa horā nonā. Conuenit etiā ista hora mysterio passionis xpi. q̄ completa fuit hora nona q̄n inclinato capite tradidit spīm Ieiunātes em cū cū sua carne affligūt passionē xpi ꝓmouentur. fm illud ad Gal. v. Qui aūt christi sunt suā carnē crucifixerūt cū vitijs r concupiscētijs. ¶Sld.j. q̄ dōm. q̄ status veteris testamēti cōparat hoci. status⁹ noui testamēti dicit. fm illū ad Hom. xiij. Nox ꝓcessit. dies aūt appropinquabit. r ideo in veteri testamēto ieiunabāt vsq̄ ad noctē. nō aūt in nouo testamēto. ¶Sld.ij.dō. q̄ ad ieiunū requirit hora determinata nō fm subtilem examinationē. q̄ fm grossam estimationem. Sufficit em q̄ sit circa horā nonā. r hoc deficili q̄libet cognoscē pōt. ¶Sld.iij.dō. q̄ modicū augmentū vel etiā modic⁹ defect⁹ nō multū pōt nocere. nō ēt aūt magnū ipso spacio q̄ est ab hora sexta in q̄ cōiter homo comedere ꝓsueuit

vsq; ad horam nonam q̄ ieiunātib⁹ determinat & iō ratio tacendi ipsis nō multū pr̄ alicui nocere cum sciunt; co nduōis existat. vel si forte ppt infirmitatē vel etatē aut aliā hmōi hoc eis in magnū grauamē cederet. cēt⁹ eis in ieiunio dispensandum vt̄ vt aliqn̄ cibū ꝓnumeret horas

Ad octauū sic procedit

Vi q̄ inconuenienter ieiunantib⁹ indicatur abstinentia a carnib⁹ & ouis & lacticiniis. Dictū est ē. q̄ ieiunia ē instituta ad refrenandas concupiscentias carnis. Sed magis concupiscit quod est magis delectabile. Sed inter cibos carnium. Sm dīm Philosophū. xx. Inuentoris res ē vinū. & ad Ephe. v. Nolite inebriari vino in q̄ ē luxuria. cui ergo nō interdicat ieiunantib⁹ potus vini. vi q̄ non debeat interdici esus carnium. ¶ Pte. aliq̄ pisces ita delectabiliter cōmedunt sic q̄dā aialium carnes. & concupiscentia ē appetitus delectabilis vt. ē. habita ē. q̄ in ieiunio q̄s ē instituta ad refrenandas concupiscentias carnis nō interdicat esus pisciū. ita nō interdici esus carnium. ¶ Pte. In q̄dā ieiunio dicit⁹ aliq̄ omnes carne vsunt. q̄ pari rōe i ieiunio q̄dragesimali talib⁹ nō vti pt. ¶ Sed cōtra est fides diuina. ¶ Ad. dō. q̄ sic. ē. dictū. Ecclesia ieiunantes ab ecclia ē instituta ad repmēdas concupiscentias carnis q̄ eadem sūt delectabilia ꝑ tactū & gustū in cibis & venereis. & iō illos cibos ecclia ieiunantib⁹ interdicit q̄ ex eōmestēdo maxie dīt delectatōes & vsus maxie homines ad venerea ꝓuocāt. hmōi aūt sūt carnes animaliū & terra nascentiū & respectū & q̄ ex eis procedūt. sic lacticinia ex gressibilib⁹ nata ex animib⁹. q̄ ei hmōi magis nocumēt hominē cui potui delectet & magis nocet ad hūanā corpis nutritionē. & sic ex eo⁹ cōmestione plus suppletur vt verear in mēbris cui⁹ multiplicatio ē maxima ieiunantib⁹ incurrit. & iō ab his cibis precipue ieiunantib⁹ ecclia iussit ē abstinēdū. ¶ Ad. ij. dō. q̄ ad actū gnātōis ordinat⁹ concurrūt. l. calor spūs & humor. Ad calorē ādē maxie coopat vinū & alia calefactiua cor⁹. ꝓpt quā spūa aūt videt cooperari ipsius. Sed ad hmōē maxie coopat⁹ esus carnium. ex quibus multum de alimēto generat. alterato aūt calore & multiplicato spiritu cito trāsit ꝑ illa hmōi via in matrē. & iō magis interdicit ieiunantib⁹ vsus carnium. q̄ vinū vel leguminā q̄ sūt ifirma. ¶ Ad. ij. dō. q̄ ecclia ieiuniū instituēs intendit ad id q̄d cōmo accidit. esus aūt carnium est magis delectabile cōiter q̄ esus pisciū. q̄uis i q̄busdā aliq̄ se dēat. & iō ecclia magis ieiunantib⁹ prohibuit esum carnium q̄ esum pisciū. ¶ Ad. iij. dō. q̄ ova & lacticinia ieiunantib⁹ interdicunt inquātum sūt ex animalib⁹ ex ouis carnes hūanas vt̄ principaliter aut interdicunt q̄ ova vt̄ lacticinia. ¶ Solet etiā iterdici alia ieiunia solēnia ꝓpter q̄dragesimale ieiunium. vt̄ q̄ ordinat ad imitationē xpi. ni etiā q̄ ꝓpter deuotionem ordinant ad redēptionis nr̄e mysteria deuote celebranda. & iō in q̄libet ieiunio intendit ecclia esus carnium. i ieiunio aūt q̄dragesimali interdicunt vsum ouorum & lacticiniorum circa q̄s abstinētia i aliis ieiuniis diuerse obseruabatur exortū aūt diuersos q̄s q̄s obseruare ex ꝑs moris ecclie vt̄ Hiero. dīt de ieiuniis loquens. Quaqueq; ꝑ nūcia abūdet in suo sensu. & ꝓcepta maior legis aplicas arbitrer. ¶ Questio. cxlviii.

Deinde considerāduz

est de gula. Et circa hoc q̄rit⁹ tex. Primo vtrū gula sit pcm̄. Secdo vtrum sit pcm̄ mortale. Tertio vtr sit maxim pcm̄m. Quarto de spēbus eius. Quinto vtr sit vitium capitale. Sexto de filiabus eius.

Ad primū sic procedit

Videt q̄ gula sit pcm̄. Dicit em̄ ꝓba Matthei xv. Q̄d intrat in os nō coinq̄nat hominem. & gula est circa cibos q̄ intrant in hominē. ergo q̄ omne pcm̄ coinq̄nat hominem. videt q̄ gula nō sit peccatū. ¶ Pte. Nullus peccat i eo q̄d vitare non potest. & gula cōsistit i moderanda cibi quam non potest homo vitare. Dīt em̄ Gregor. xxx. moral. Quia p̄ eius voluptatē necessitati miscet. q̄d necessitas petat. & q̄d voluptas suppetat ignorat. Et aug. dīt i. x. cōfes. Quis est hō q̄ aliquantulum extra metas necessitatis cibū nō sumit. & gula non ē pcm̄. ¶ Pte. In q̄libet genere pcti ꝓximus motus ē pcm̄. & ꝓximus motus sanandi cibū nō est pcm̄ alioqn̄ sanari⁹ vt̄ sitis ēet pcm̄. & gula nō ē pcm̄. ¶ Sed cōtra ē quod Greg. ex. moral. dīt q̄ ad cōfessū spūal⁹ agēdo non assurgit si nō ꝓuidentia nostra os ꝓtinus positus gule videlicet appetitus edomat. & interior hostis homis ē pcm̄. & gula est peccatū.

¶ Ad. dōm q̄ gula non nominat quālibet appetitum edendi & bibendi & iocundi. Dē aūt appetitus iocundans ex eo q̄ recedit ab ordine rationis quo bonū hūanū moral⁹ consistit. ex ꝺ aūt dīt aliquā esse pcm̄ quod vitium contrariat. vñ manifestum est q̄ gula ē pcm̄. ¶ Ad. ij. dōm q̄ id q̄d intrat i hominē ꝓ modū cibi. Sm quam substantiam & naturam nō coinq̄nat hominē ꝑ se. & vñde ꝑ quod dīo loquitur. & manichei opinabantur q̄ aliq̄ cibi ex se hoc facerēt. non ꝓpt hoc q̄ ignorant & ꝓpter ꝓpriam naturam. iocunditas aūt ciborum concupiscētia spūalē hominem coinquinat. ¶ Ad. iij. dōm q̄ sicut dīm est vitium gule non consistit i substantia cibi. & i concupiscentia nō regulata rōe. & iō si aliqs excedat i ipsius gule nō ꝓpt ꝓpriam cibi & estimauit id sibi ne cessarium esse. nō ponit ꝺ ad gulā. & ad aliquā ipertinam. & hoc solū ponit ad gulā q̄ aliqs ꝓpt cōcupiscentiā cibi de lectabilis scienter excedat quātitatem i edēdo. ¶ Ad. iij. dōm q̄ duplex ē appetitus. Vnus q̄dē naturalis q̄ pertinet ad vires alie vegetabilē i q⁹ nō ꝑtinet ꝑ se ad vitiū. eo q̄ ꝑ ꝓpriā subiectū rōi. vñ & vita appetitiua dīcit⁹ & retenti & digestiua & expulsiua i. & ad talē appetitū ꝑtinet clusura & sitis. Est aūt & alius appetitus sensitiuus i cui⁹ ꝓprio vitio gule ꝓsistit. vñ ꝑtinet ad gule ipsorum iordinatos i appetitus sensitiuos q̄ non est sine peccato.

Ad secundū sic procedit

Vi q̄ gula nō sit pcm̄ mortale. Dīm est enim pcm̄ mortale ꝑtat aliqui ꝓcepto decalogi q̄s

de gula non vł ergo gulā non est pcm̄ mortale
¶ Pre. Pfne pcm̄ mortale ſtrahit charitatē. vt ex ſupra dictis pz. ſ. gula non opponit charitati. ne ep̄ quidē ad dilectionē dei. nec ſimil ad dilectionem primi. ergo gula non est pcm̄ mortale.
¶ Pre. aug. dicit i ſermone de purgatorio. quo tricto aliqs in cibo aut potu plus accipit q̄ necesse ē. ad minuta pcā primere nouerit. ſ. hoc p̄tinet ad gulā. g̃ gula cōputat inter minuta. i. inter uenialia pcā. ¶ Rs ꝺ est qđ Greg. dic̄ i. xxx. moral. Dū ante gule vitio oē qđ bonū fuerit esse rum pđit. z nō vent̄ non restringat ſil cuncte ꝟ tutes obruūt. ſ. ꝟtus nō tollit nisi p pcm̄ mortale. g̃ gula ē pcm̄ mortale. ¶ Rō. dēm. q̄ sicut dictū ē. vitiū gule ꝓpie ꝓsistit in ꝑcupia ciborū. cibo aūt rōnio ꝑcupiam ordinatio tupl̄r tol li ꝑt. Vno mō quātū ad ea q̄ fūt ad finē ꝓpr. i. non sm̄ tm̄ cōmēsurata vt sint ꝓportionata fini. Alio mō ꝑtū ad ipm̄ finē. ꝓpr. i. ꝑcupia boleꝝ auertit a fine debito. Si g̃ inordinata ꝑcupie ac ciperet in gula fm̄ auersionē a fine vltimo. sic gula erit pcm̄ mortale. qō qđē ꝑingit qñ dilectioni gule nitet̄ bō tm̄ fm̄ ꝓpr̄ quē deus ꝑcēnu parauit. i. ꝑcepta dei agere et delectatō nec bm̄ōt assēgnr. Si ꝺo in vitio gule intelligat ordinatio ꝑcupie ēm fm̄ ea q̄ fūt ad finē. vt ꝑ te q̄ nimia ꝑcupitat electatōem ciboꝝ. nō tm̄ ita q̄ ꝓpr̄ h̄ facere aliqđ ꝺ lege dei ē pcm̄ venale.
¶ Rd. i. g̃ dō. q̄ vitiū gule hꝺ q̄ sit pcm̄ mortale ēligrū auertit a fine vltio. z fm̄ h̄ q̄ nādā recu sationē opponit ꝑcepto de sanctificatōe sabbati. in q̄ ꝑcipit̄ quieo in fine vltio. nō eni oia pcā mortalia directe ſtriant ꝑcepta decalogi. g̃ solū illa q̄ manifestā ꝓmīt q̄ ꝑcepta decalogi ꝓmīt ſp̄ilit ad iusticiā z deo et̄ vt. ꝺ. habitū cē. ¶ Ad. ij dō. q̄ inquātū auertit a fine vltio ſtrahit gula dile ctioni dei q̄ē sup oia sicut finio vltimo⁹ obiect̄ z fm̄ h̄ solū gula est pcm̄ mortale. ¶ Rd. ij. dō. q̄ illō ꝺbū ꝓtg. intelligit de gula ꝑtā ipōnat inordinationē ꝑcupie solū circa ea q̄ fūt ad finē
¶ Rd. iij. dō. q̄ gula vł ſtrictō auferre nō tꝛ ꝑ pter se q̄ etiā ꝓpr̄ vitia q̄ ex ea oriunt. Dicit em Greg⁹. in pastoral. Dū ventr̄ in ingluuiē cēdit ſtrictō alē q̄ luxurīā destruūt

Ad tertiū sic ꝓcedit.

Vi. q̄ gula sit maximū pcōꝝ. Magnitudo em pcī ex magnitudie pene ꝑsidrat. ſ. pcm̄ gule est grauissime punitum. Dicit em Chrysō. ſdā incommenta venerio expulit a paradiso Diluuiū qō fuit ipe Noe ipla fecit fm̄ illud Ezechie. xvi. Hec fuit iniquitas sororis tue Sodome superbie panis z vini. ergo pcm̄ gule ē maximū peccatorum. ¶ Preter. ē aula in quolibet genere est potius. sed gula videtur esse cā aliorū pec catorū. quia super illud pō. Qui percussit ego peum eius primogenitus eoꝝ dicit glo. Luxuria concupia superbia sunt ea que ventr̄ generat. ergo gula est grauissimū pcōꝝ. ¶ Pter. Post deum debemꝰ ꝺ scipm̄ maxie ꝺligere. vt supra habitū est. sed p vitium gule bō ꝺfert sibiꝑ nocumētū. Dī enim Eccl. xxxvij. Propter crapu lam multi obierunt. g̃ gula ē maxim̄ pcōꝝ ad minus ꝑter pcā q̄ sunt cōtra deū. ¶ Rs contra ē q̄ vitia carnalia int̄ q̄putat gula fm̄ Greg. sunt minoꝝ culpe. ¶ Rō. dēm q̄ grauitas alicuⁱ⁹ pcī pōt tripl̄r cōsiderari. primo q̄dem e ꝑncipaliter fm̄ materiā in qua peccat. z ꝺ hoc pcā q̄ sunt circa res ꝺminas sunt maxia. vnde fm̄ hoc vitiū gule nō ē maxim̄. ē em circa ea q̄ ad sustētatōē corpis spectant. Sciō aūt ex parte peccātis. z fm̄ hoc pcm̄ gule magis alleviat q̄ aggrauat. tum ꝓpt̄ necessitatē sumptōis ciboꝝ tum etiā ꝓpter difficultatē discernēdi z mode rādi id qđ in talib⁹ cōsistit. tertio vero mō ex ꝑte effectus consequentis. z fm̄ hoc vitiū gule habet quandā magnitudinē inq̄tū ex ea occa sionant̄ diuersa pcā. ¶ Rd. j. g̃ dēm q̄ ille pene referunt̄ magis ad vitia q̄ fūt cōtra deū ex gu la vel ad gule radicē q̄ ad ipam gulā. Nam p muo hō expellit̄ ē de paradiso ꝓpt̄ fugitiuā ex qua ꝓcessit ad actū gule. ꝺluuiū aūt z ꝑa ſodomoꝝ sunt inducta ꝓpt̄ luxurie peccā tia ex gula occasionata. ¶ Rd. ij. dō. q̄ ratio illa ꝓcedit ex ꝑte pcōꝝ q̄ ex gula oriunt nō autē ogtes q̄ causa sit ꝑfectiōis nisi in causis ꝑ se. gula aūt nō ē cā illoꝝ vitioꝝ ꝑ se. g̃ ꝑ accidēs ex occasionē. ¶ Rd. iij. dō. q̄ gulosus non intēdit suo corꝑi nocumētū. g̃ in cibo delectat. Si ꝺ nocumentū corꝑis sequat hoc ē ꝑ accidēs. vñ hoc nō directe ꝑtinet ad gravitatē gule cuius culpa tamē aggrauat si ꝺ corꝑale detrimētus incurrat ꝓpt̄ immoderatā cibi sumptionē.

Ad quartū sic ꝓcedit

mur. Videt q̄ icōueniēter spēs gule ꝺstinguant a greg. ꝺ. xxx. moral. ꝺic̄. Quisq; modo noo gu le vitiū tenat̄ aliqñ nāq; indigētie ep̄a ꝑueniat. aliqñ lautioꝝ ciboꝝ ꝺsit. aliqñ ꝺ sumēda sunt ꝑpart accurati⁹ appetit. aliqñ i ipa quantitate sumēdi mēsurā refectiōis excedit aliquādo ipo estu imēsi ꝺsiderij aliqꝺ peccat. Et cōtinēter i hoc vers. Preproper ere laute nimis ardent studiose. Pdicta em ꝺuersificant fm̄ ꝺuersas circūstātias ſ. circūstātie cū sint accidētia acci dum nō ꝺuersificant spēm. g̃ fm̄ ꝑdicta non ꝺ uersificāt spēs gule. ¶ Pre. Sic tpo est ꝺā cir cūstātia ita z loco. ſ. g̃ fm̄ ipo vina spēs gule accipit. videt q̄ pari rōe fm̄ locū z alias circūstātias. ¶ Pre. Silent ꝓmia ꝺcernat debitas circūstātias. ita etiā z alie virtutes morales. sed in virtio q̄ opponūt aliqs ꝑtib⁹ moralib⁹ non ꝺstinguūt spēs fm̄ ꝺuersas circūstātias. g̃ nec i gula. ¶ Sz contra ē ꝺbū greg. inducti. ¶ Rō. di cendū q̄ sicut dictū est. gula importat inordinatā ꝑcupiam edēdi. In esu aūt duo cōsiderantur scz ipe cib⁹ q̄ cōdit. z et⁹ cōmessio. Potest g̃ in ordinatio ꝑcupie attēdi ꝺupl̄r. Vno qđē mō g̃ ad ipm̄ cibū q̄ sumit. z sic g̃ ad substan tiā vel spēm cibi ꝑt aliqs cibos lautos. i. pcio sos. g̃ ad querit̄ ꝑt cibos nimis accurate ꝑparatos. Ludiosē. cum autem ad ꝑfectos excedit nimis in edendo. Alio vero mō attēditur inordinatio ꝑcupie g̃ ad ipam sumptōꝝ

ebi. vel qz prematur debitus ritus comedendi qđ est ꝓpropere. vel qz non seruat modū debitus in edendo qđ est ardenter. Illō. vero ꝓprie dēdit primū z sōm illyno vicio q̄ gulosus excedit in cibo fm qđ ḡnū quō z qn. ¶Ad.ij. ergo dō. q̄ corrupto diuersaꝫ circūstantiaꝫ facit diuersas species gule. ꝑt diuersa mors ex moralibus spēbꝫ diuersificant. Ita eo ei q̄ ḡrit lautos cibos excitat ꝑcupia ex ipa spē cibi. in eo vo q̄ occupat ipso desiderat ꝑcupia ꝑt impatiēcia more. Et idē ꝓz in alijs. ¶Ad.iij. dō. q̄ in loco z in alijs circūstantijs nō inuenit aliꝫ differēcia mortiū prīcipaliū ad vsū cibi q̄ faciat aliquā spēm gule. ¶Ad.iij. dō in qbuscūq; alijs vicijs diuerse circūstantie habent diuersa mortua. operet accipi diuersas spēs vitioꝝ fm diuersas circūstantias. Ꝫ hoc nō ꝓtingit in oibus vt dictum est.

Ad quintuꝫ sic procedi

Videtur q̄ gula nō sit vitiū capitale. Vitia enī capitalia dicunt ex dō aliꝫ oriūt fm rōnē cause finalis. sed cibus circa qnē est gula nō hz rōnē finis. nō enī ꝓpt se quer̄t sed ꝓpt corpis nutritionē. ergo gula nō est vitiū capitale. ¶Pte. Vitium capitale aliquando ꝓcipitat. habere videtur in ratione peccati sed hoc non competit gule. qz videtur esse fm suum genus minimum peccatoꝝ vt ꝓz. quia plus appropriquat ad id quod est fm naturā. ergo gula non videt esse vitiuꝫ capitale. ¶Pte. Pcm̄ contingit ex hoc q̄ aliquis recedit a bono honesto ꝓpter aliqđ vile ꝑsentis vite. vel delectabili sensus. Ꝫ circa bona que habent rationē vtilis ponit vitium tantum vitiuꝫ capitale. Luxuria ergo z circa delectationes videtur esse ponenda vitiū tantū capitale. ponit aūt luxuria q̄ est maius vitiū q̄ gula. z circa maiores delectationes. q̄ gula non est vitium capitale. ¶Sed contra ē qđ Grego. xxxj. moral. cōputat gulaꝫ inter vitia capitalia. ¶Ri. dōm. q̄ sicut supra dictū est. vitiū capitale dicitur ex quo alia vicia oriunt fm rōnē cause finalis. inquantum. s. habet finē multum appetibilem. vnde ex eius appetitu hominꝫ ꝓpe inducantur multipliciter ad peccandum. ex hoc aūt aliquis finis reddatur malus ꝑ appetibilia q̄ habz aliquam de conditionib⁹ felicitatis que est nāliter appetibilis. Pertinet autem ad rōnem felicitatis delectatio. vt ꝓz in. j. ethi. z ideo vitiū gule qđ est circa delectationes tactus que sunt precipue inter alios cōmuniter ponitur inter vicia capitalia. ¶Ad primum ergo dicēdum. q̄ ipse cibus ordinatur quodꝫ ad aliquid sicut ad finem. sed quia ille finis scilicet conservatio vite est maxime appetibilis. quia sine cibo conseruari non potest. Inde etiam est q̄ ipse cibus est maxime appetibilis z ad hoc vere totus labor humane vite ordinatur. Fm illud Ecclesiastes vj. Omnis labor hominis in ore eius z tamen magis gula videtur esse circa delectationes cibi q̄ circa cibos. ꝓpter quod vt Aug. dicit in li. de vera religione. quibus vitiis compositꝰ est. malunt velci in quo. scilicet delectatio est q̄ ſuenturi. cū olo finis illius voluptatis sit nō ſſitire aliq; eſurire. ¶Ad.ij. dōm q̄ finis in peccato accipit ex pte cōuersionis. Ꝫ grauitas peccati accipit ex pte auersiōis. z ideo nō oportet vitium capitale quod hz finem maxime appetibilē habere magnā grauitatē. ¶Ad.iij. dō. q̄ delectabile est appetibile fm se. z ideo fm eius diuersitatem ponūtur duo vitia capitalia. s. gula z luxuria. vnde aūt ex se non hz rōnem appetibilis. sed fm qđ ad aliud ordinat. z ideo in omnib⁹ vtilibus videt cē vna rō appetibilitatis. z ꝓpter hoc circa hmōi nō ponit nisi vnū vitiū capitale.

Ad sextū sic procedi

mur. Videt q̄ inconueniēnt assignēt gule quinq; filie. s. inepta letitia. scurrilitas. immundicia. multiloquiū. hebetudo mētis circa intelligentiam. Inepta aūt letitia consequit omne peccatum. fm illō ꝓuer. xj. Qui letant cū male fecerint. exultant in rebus pessimis. sūt etiam hebetudo mētis inuenit in omni peccato. Fm illō Prouer. xiij. Errant q̄ operant malū. Ꝫ inconueniēnt ponunt filie gule. ¶Pte. Immundicia q̄ maxie consequit gulā videt ad vomitū pertinere. Fm illō Esa. xxviij. Oēs mense replete sunt vomitu sordium. Ꝫ hoc nō videt esse pcm̄ Ꝫ pena pcti. vel etiam aliqđ vile sub cōsilio cadens. Fm illud Eccle. xxxj. Si coactus fueris in cōuiuio multū surge e medio z vome z refrigerabit te. q̄ nō debet poni inter filias gule. ¶Pte. Isidorus ponit scurrilitatē filiā luxurie nō q̄ debeat poni inter filias gule. ¶Sed contra ē q̄ Grego. xxxj. moralium has filias gule assignat. ¶Rñ. dōm q̄ sicut dictū ē gula ꝓprie consistit circa immoderatas delectatiōes q̄ ē in cibis z potibus. z ideo illa vitia inter filias gule computant q̄ ex immoderata delectatione cibi z potus consequunt. Que q̄dem possunt accipi vel ex parte anime. vel ex pte corpis. Ex parte aūt anime q̄druplex. primo q̄dem quia ad rōs cuius actus hitat ex immoderatione cibi z potus. exquanti ad hoc ponit filia gule hebetudo sensus circa intelligentiā. ꝓpter fumositatem ciboꝝ ꝓturbātem capitis. sic ē ꝫ rio abstinētia confert ad sapie ꝓceptionē. Fm illud Ecclesiastici. xj. Coxi rauum in corde meo abstrahere a vino cameꝫ meā. vt animū meū trāferrem ad sapiam. scio quanti ad appetitum q̄ multiplex deordinat p̄ immoderantiā cibi z poꝰ q̄si sopito gubernaculo rōnis. z quia ad hoc ponit inepta letitia. q̄ ocōs alie inordinate passiones ad letitiā z tristitiā ordinant. vt dō. xj. ethi. z hoc est qđ dō. Esdre. iij. q̄ vinū oēm mentē conuertit in securitatē z iocunditatē. tertio quia ad inordinatum verbum. z sic ponit multiloquium. quia vt Grego. ibi dicit in pastorali. Nisi gule dediti ab immoderata loquacitate reparet. dimci ille qui epulatus quotidie splendide dicitur. in lingua grauius non arderet. Ḥēto quantum ad inordinatum actum. z sic ponit scurrilitas. i. iocularitas quedam prouentens ex defectu rationis. que sicut non potest cohibere verba. ita non potest cohibere exteriores

gestus. Unde ad Ephe.v. super illud Aut stultiloquiū aut scurrilitas. dicit glo. q̄ a stulti scurrilitas vel ab ea locutionis que risū mouere solet q̄uis possit vtrunq; horū referri ad vbi in q̄b⁹ peccatur peccare vel rōne supfluitatis q̄ pertinet ad multiloquiū. vel rōne inhonestatis. q̄ pertinet ad scurrilitatē. Ex pte aūt corpis ponitur immundicia. q̄ potest attendi siue fm inordinatā emissionē quorūcunq; superfluitatum. vel spāliter quātum ad emissionē seminis. Unde sup illud ad Ephe.v. Fornicatio aūt et omnis immundicia ꝛc dicit glo. inconuenienta pertinere ad libidinē q̄ cunq; modo. Ad primū ergo dicendum. q̄ letitia q̄ est de actu peccati vniuersaliter cōsequit omne pcm̄ maxime quod ꝓcedit ex habitu. ℔ letitia vaga incomposita que hic dicitur inepta precipue oritur ex immoderata assumptiōe cibi vel potus. Similit etiā dom̄ q̄ debemus scire. quantū ad agibilia cōtingit inuenire in oī peccato. sed debemus scire circa speculabilia materie ꝓcedit ex gula ratiōe iam dicta. Ad.ij. dom̄. q̄ licet vitiosū sit vomitus poni supflua cōmestionē tñ vitiosū est q̄ aliquis hoc necessitari se sibi ꝓ imoderantiā cibi et pot⁹. Et tñ absq; culpa vomitus ꝓcurari ex consilio medicine in remedium alicui⁹ langnoris. Ad.iij. dom̄. q̄ scurrilitas ꝓcedit quidē ex actu gule. non autē ex actu luxurie. sed ex eius voluntate. et ideo ad vtrunq; virtū potest pertinere

Questio .cxlix.

Deinde considerāduz est de sobrietate et vitioso opposito. scilicet ebrietate. Et circa sobrietatem q̄rumtur quatuor. Primo que sit mā sobrietatis. Secundo vtrum sit spāle virtus. Tertio vtrū virtus vna sit licitus. Quarto quib⁹ ꝑcipue competat sobrietas.

Ad primū sic procedit

Vi q̄ materia sobrietatis nō sit pot⁹. Dī enim ad Ro.xij. Non plus sapere q̄ oportet sapere. sed sapere pertinet ad sobrietatē. ergo sobrietas est circa sapiam et non solum circa peccata. Preterea. Sap.viij. dicitur de dei sapia. q̄ sobrietatem et prudentiā docet. iustitiā et virtutes ibi sobrietatē ponit ꝓ temperantia. sed temperātia non solum est circa potus sed etiam circa cibos et venerea. ergo sobrietas non esset solus circa pot⁹. Prē. Homen sobrietatis a mensura sumpta esse videtur. sed in omnib⁹ que ad nos pertinent debemus mensurā seruare. vt dicitur ad Tim. ij. Sobrie et iuste et pie viuamus hoc seculo vbi dicit glo. Sobrie in nobis. et j. ad Thimot. ij. dicitur. Mulieres in habitu ornato cum verecundia et sobrietate ornantes se et sic videtur sobrietas esse non solum in mentionibus. sed etiam in his que pertinent ad exteriorem habitum. non ergo ꝓpria materia sobrietatis est pot⁹. Sed contra est quod dicitur Ecclesiastici. xxxj. Equa mensura hominibus vinum in sobrietate potatum. Rñ. dō. q̄ virtutes que ab aliqua generali cōditione virtutis nomen accipiunt. illā materiā cibi spāliter vendicant in qua difficillimū et optimū est conditionem ei⁹ obseruare. sicut sortitudo periculorum mortis. et liberalitas delectationes tactus. Homen autem sobrietatis sumit a mēsura pōt cui aliqd sobrium quasi bitam. i. mensuram seruāns. et ꝓ illam materiā spāliter sibi subiectas ascribit in qua maxie laudabile est mensurā seruare. huiusmōi aūt est potus inebriare valens. qz ei⁹ vsus mensurat⁹ multum confert. et modicus excessus multuz ledit qz impedit vsum rōnis magis etiā q̄ excessus cibi. Dī Eccle.xxxj. Sanitas est anime et corporis sobrietas pot⁹. Unde multū potatū irrationem et iram et ruinas multas facit. et ideo specialiter sobrietas attendit circa potū. non quācunq; ꝑ eū q̄ sua fumositate nat⁹ est caput conturbare. sic vinum. et omne quod inebriare pōt. Cōtingit aūt sumendo nomen sobrietatis pōi ꝑ quācunq; materia dicti. sicut et sapia dicta est de sortitudine et ira. Ad.j. ergo dicendū q̄ sic vinum materiale inebriat corpalr. ita etiā metaphorice considerato sapie dr pot⁹ inebriare ꝓter hoc q̄ sua delectatione animū allicit fm illū pō. Et alter meno inebriato ꝓpe larua est. et ideo circa contemplationem sapientie q̄ similitudinem quandam sobrietas dr. Ad.ij. dom̄ q̄ omnia que ad temperantiam ꝓpie pertinent necessaria sunt presenti vite. et ideo in omnibus necessarium est adhibere mensuram. q̄ pertinet ad officiū sobrietatis. ꝓter quod nole sobrietatis temperantia significat. sed medic⁹ excessus in potu plus nocet ꝙ in alio. et ideo sobrietas specialiter est circa potū. Ad.iij. dicit q̄ quia mensura in omnibus requirat non ex sobrietas ꝓpie in omnibus dicat. ꝙ in q̄b⁹ mensura est maxime necessaria.

Ad scdm sic procedit

Videt q̄ sobrietas non sit per se quedā specialis virtus. Abstinentia enim attēdit et circa cibos et circa pot⁹. ꝙ circa cibos non est specialiter aliqua specialis virt⁹. ꝙnec sobrietas que est circa potus est aliqua spālis virtus. Dic. Abstinentia et gula sunt circa delectationes tactus ingrum sensus est alimenti. ꝙ cibus et potus simul cedunt in alimentum. simul enim indigent alimenti humido et sicco. ergo sobrietas q̄ est circa potum non est specialis virtus. Dic. Sic in his que ad nutritionem pertinent distinguit cibus a potu. ita etiam distinguuntur diuersa genera ciborum et diuersa genera potuum. si ergo sobrietas esset per se quedam specialis virtus. videt q̄ circa quamlibet differentiam potus vel cibi sit quedam specialis virtus. quod est inconueniens. non ergo videtur q̄ sobrietas sit specialis virtus. Sed contra est q̄ macrobius ponit sobrietatē spāle partē temperantie.

Rñ. dō. q̄ sicut supra dictū est. ad veritē moralem pertinet conseruare bonum rationis ꝓtra ea quibus potest impediri. et ideo vbi inuenit speciale impedimentum rationis ibi necesse est esse specialem virtutem ad illud remouendum. pot⁹

autem inebriano hꝫ specialem rõnẽ impediẽdi vsum rõnis.inquãũ scilicet ptrahit cerebrũ sua fumositate.et ꝯ ad remouẽdũ hoc impedimentum ratõis requritur spãlis virtus que est sobrietas. ¶Ad .j.ergo dõm.q cibus et potꝰ cõmuniter imꝑdire possũt bonũ rõnis absolutũ do ista gñmo derantiã delectatiõis et quãũ ad hoc communiter circa cibum et potum ẽ abstinentia.sed potus inebriare valens impedit spãle rõnẽ vt dictum est.et ideo requrit spãlem virtutem. ¶Ad .ij.dõs.q virtus abstinentie non ẽ circa cibũ et potũ inquantũ sũt nutritiua.hꝫ inquãtus impediunt rõnẽ.et ideo nõ opꝫ q spãlitas virtutis amendat fm rõnem nutritiuum. ¶Ad .iij.dõm.q in aliis potibus inebriare valentibus est vna et eadẽ rõ impediendi rõnis vsum.et sic illa potus diuersitas per accidẽs se hꝫ ad virtutem.et ꝓpter hanc diuersitatem virtutes nõ diuersificantur.Et eadem ratio est de diuersitate ciborum.

Ad tertiũ sic procedit

Vi q vinũ vni totaliter sit illicitum. Sine sapientia enim non potest aliquis esse in statu salutis. Dicitur enim Sap.vij. Neminẽ diligit deus nisi eum qui cum sapiẽtia inhabitat.et infra ix. Per sapiam sanati sunt quicunq placuerũt tibi a principio.sed vinũ impedit sapiam. Di enim Ecclastes.xj. Cogitaui abstrahere a vino carnem meam vt ꝙtransferem animũ meum ad sapiam.ergo potus vini ẽ vniuersaliter illicitꝰ. ¶Petr.apls dicit ad Ro.xiij. Bonũ est non manducare carnem et non bibere vinũ neq in quo frater tuus offendatur aut scãdalizatur aut infirmatur sed cessare a bono virtutis est vitiosũ et similiter fratribus scandalũ ponere.ergo vinũ vino est illicitum. ¶Dr. Hieronymꝰ dicit qui nam cum canibus post baptismũ est dedicatus.christus autem venit in hũc seculo ꝓ et extremitatem retraxit ad principiũ.ergo tpe christiane legis videtur esse illicitum vti vino. ¶Sed contra ẽ quod apostolus dicit .j.ad Thimo.v. Noli adhuc aquam bibere.sed modico vino vtere ꝓpter stomachum tuum et infirmitates frequentes.e Ecclesia.xxxj.dicitur Exultatio animẽ et cordis vinum moderate potatum. ¶Rñ. dicendum.q nullus cibus vel potus fm se cõsideratus est illicitus.Fm sententiam domini dicentis Matth.xv. Non quod intrat in os coinquinat hominem.et ideo bibere vinum fm se loquendo non est illicitum.potest tamen reddi illicitum per accidens quandoq quidẽ ex conditione bibẽtis quia a vino se facili ledit.vel ꝙ ex spãli voto obligatur ad vinum non bibendum ꝙq autẽ ex modo bibendi.quia .i. mensurã in bibendo excedit.qñq autem ex ꝓpe alios ꝙ ex hoc scandalizantur. ¶Ad .j.ergo dõm.q sapia potest haberi dupliciter. Uno modo fm modum cõmunem ꝑut sufficit ad salutem.et sic non requritur ad sapiemtiã habendam q aliquis a vino omnino abstineat.sed q abstineat ab immoderato vsu vini. Alio modo fm quendam ꝓfectionis gradũ.et sic requirit in aliqb ad perfecte sapiam peripiendam q omo a vino abstineant fm conditiones quarundã ꝑsonarũ et locorum. ¶Ad .ij. dõm q apls non simpliciter dicit bonum esse abstinere a vino hꝫ in casu in ꝙ ex hoc aliqui scandalizant. ¶Ad .iij. dõm q xps retrahit nos a cibis dam sicut omnino illicitis.a cibis autẽ vero sicut ab impedimentis ꝓfectionis.et hꝫ modo retrahit aliquos a vino ꝓpter studium perfectionis.sicut a diuitijs et aliis hmõi.

Ad quartũ sic procedit

tur. Videt q sobrietas magis requrat in maioribus ꝑsonis.Senectꝰ enim excellentia quandaꝫ hominꝫ ꝑstat.vnde et senibus honor et reverentia debet.fm illd Leuitici.xix. Coram cano capite consurge.et bonora personam senis.hꝫ apostolꝰ specialiter senes dicit esse ad sobrietatem exhortandos.Fm illud ad Tytum.ij. Senes vt sobrij sint.ergo sobrietas maxime requrit in excellentibus ꝑsonis. ¶Dr.Eps in ecclesia excellentissimum gradũ habet cui per apostolũ indicitur sobrietas.fm illd .j.ad Thimo.iij. Oportet epm irreprehensibilẽ esse quasi vxoris vir.sobrium.prudentẽ ꝛc.ergo sobrietas maxime requrit in ꝑsonis excellentib? ¶Dr. Sobrietas importat abstinentiam a vino.s vinus interdicit regibus qui tenent summum locum in humanis rebus.concedit aũt bis ꝙ sunt in statu de solatiosis.fm illd Prouer.xxxj. Nolt regibus dare vinũ.et postea subdit.date siceră merentibus.et vinũ his qui amaro animo sunt.ꝫ sobrietas magis requrit in excellentibus ꝑsonis.

¶Sed contra est q apls dicit .j.ad Thimo.iij. Mulieres sint pudicas.sobrias ꝛc.et ad Tytum ij.dr. Iuuenes sint sobrie vt sobrij sint. ¶Rñ. dõm q virtus habet habitudinẽ ad duo. Uno quidẽ modo ad contraria vitia que excludit et concupiscentias quas refrenat. Alio modo ad finem in quem perducit.sic ergo aliqua virtus magis requiritur in aliquibus duplici ratione Uno modo quia in eis est maior ꝓnitas ad concupiscentias quas oportet per virtutem refrenari.et ad vitia que per virtutem tollantur. et fm hoc sobrietas maxime requiritur in iuuenibus et mulieribus.quia in iuuenibus viget concupiscentia delectabilis ꝓpter feruorem sanguinis.in mulieribus autem non est sufficiens robur mentis ad hoc q concupiscentia resistat. Unde fm maxim Valeriũ.mulieres apũd romanos antiquitus non bibebant vinum. Alio vero modo sobrietas magis requritur in aliquibus vtpote magis necessaria ad ꝓpriam operationem ipsorum. vinum autem immoderate sumptum precipue impedit vsum rationis. et ideo sensibus in quibus ratio debet vigere ad aliorum eruditionem.et episcopis seu quibuslibet ecclesie ministris qui mẽte deuota debẽt spãlibus officijs insistere et regibus qui per sapientiã debẽt ꝑplm subditũ gubernare specialiter sobrietas indicit.Et per hoc patet rñsio ad obiecta

Questio .cl.

Ende ꝺsideranꝺuꝫ

o est de ebrietate. Et circa hoc queruntur ternio: Primo vtꝝ ebrietas sit peccm. Secundo vtꝝ sit peccm mortale. Tertio vtrum sit grauissimum peccoꝝ. Quarto vtꝝ excuset a peccō.

Ad primū sic procedit

Vi q ebrietas non sit peccm. Dicit enim peccm hꝫ aliqd peccm sibi oppositū. sicut nimiditas audacia. et pusillanimitas pusillanimitati opponit. ꝫ ebrietati nullū peccm opponit. ergo ebrietas nō ē peccm. ¶Pre. esse peccm est voluntariū. sed nullus vult esse ebr⁹. qz nullus vult peccatū sibi tōtis ꝫ ebrietas nō ē peccm. ¶Pre. Quicunqꝫ ē alteri cā peccandi peccat. si ꝫ ebrietas ēet peccm sequeret qꝫ illi qꝫ alios mouent ad potū quo ebrietant pecca rent. qōd est falsū. ergo. ¶Pre. oibus peccis correctio debet. sed ebrietas nō admittit correctio. dicit enim Greg. qꝫ cū venia sue ingenio sunt relinqndi ne deteriorem fiāt si a tali superfluitate euellantur. ergo ebrietas nō est peccm. ¶Sꝫ est qd̄ apls dicit ad Roma. xiii. Nō in comessationibus et ebrietatibus. ¶Hō. dom. qꝫ ebrietas dupliciter accipi. Uno modo pro ipso defectu hominis qui accidit ex multo vino potato. ex quo fit vt non sit compos rationis. et sic hoc ebrietas non notat culpam. sed defectū penalē cōsequentē ex culpa. Alio modo ebrietas pōt accipi ex actu quo quis in hunc defectū incidit. ꝫ potest causare ebrietatē duplr. Uno modo ex immoderantia vini fortitudine preter opinionē bibentis. et sic etiam ebrietas potest accidere sine peccato. p̄cipue si non ex negligentia hominis prouenerit. et sic credunt Noe inebriat⁹ fuisse vt legit Gen. ix. Alio mō ex inordinata appetitu et usu vini. et sic ebrietas ponit esse peccm. et primū sibi quasi. sicut species sub genere. Diuiditur enim gula i comessationē et ebrietatem que ꝓhibet apostol⁹ in actoritate inducta. ¶Ad. i. ꝫ dom. qꝫ sic pōt dici in aliquibus inscientibus et ignorantibus que opponuntur temperantie non multū cōtingit. et ideo tam ipsa ꝫ omnes eius spēs que opponuntur diuersis speciebus ignorantie nomine carent. Unde et vinum quod opponit ebrietati immoderatus est. et tamē si quis scienter intantum a vino abstineret vt naturas multū grauaret. a culpa innocens non erit. ¶Ad. ii. dom. qꝫ obiectio illa procedit de defectu cōsequenti qui est involuntarius vsus. sed in moderatus vsus vini est voluntarius i quo peccati ratio consistit. ¶Ad. iii. dom. qꝫ sicut ille qui inebriatur excusatur a peccato si ignorat fortitudinem vini. ita etiam ille qui inuitat aliquē ad bibendum excusatur a peccato si ignoraret talē esse conditionē bibentis vt ex hoc potu inebrietur. sed si ignorātia desit nemo a peccato excusatur. ¶Ad. iii. dom. qꝫ aliquando correctio peccatoris est intermittenda ne fiat inde deterior. vt supra dictum est. Unde aug⁹. dicit i epistola ad Aurelium. ꝑm de confessionibus et ebrietatibus loquens. Non aspere quantumcunq; estimo non durē. non ipetuose illa tollantur sed magis docendo ꝫ iubendo. magis monendo ꝫ minando. sic enim agendū est in multitudine peccantium. seueritas aūt exercēda est in pcō pauco⁹.

Ad scm sic procedit

Videt qꝫ ebrietas nō sit peccm mortale. Augu. enim in sermone de purgatorio dicit ebrietatem esse peccm mortale si sit assidua. ꝫ assiduitas impetrat circūstantiā ꝫ non trahit in aliam speciem peccti. et sic non pōt in infinitum aggrauare vt de veniali faciat mortale. sicut ex supra dictis ptz ergo si alia ebrietas nō est peccm mortale. Hec ēt hoc mō erit peccm mortale. ¶Pre. Aug⁹. dicit in eodem sermone. Quoties aliqꝫ in cibo aut potu plus accipit ꝫ necesse est ad minuta peccā nouerit pertinere. peccā aūt minuta dicunt venialia. ergo ebrietas ꝫ causat ex immoderato potu est peccm venniale. ¶Pre. ꝫ nullū peccm mortale est faciendū ꝓpter medicinā. ꝫ aliqꝫ superflue bibunt ꝑm consiliū medicine vt postea promptius purgent. et ex hoc superfluo potu sequit ebrietas. ergo ebrietas non est peccm mortale. ¶Sed contra est qd̄ in canonibus apl̄oꝝ legitur. Episcopus pbr aut diacon⁹ aliqs aut ebrietati vel alee aut desinat aut deponat. Subdiacon⁹ aut cant⁹ aut lector. aut cantet aut desinat. aut communicet aut communicetur. ¶Hō. dom. qꝫ culpa ebrietatis si cui vitium est cōsistit in inordinato vsu concupiscentie vini. Hoc aūt contingit esse tripliciter. Uno mō ꝫ nesciat potū esse immoderatum et inebriare potentē. et sic ebrietas pōt accipi sine peccto vt dictū ē. Alio mō sic ꝫ aliqs ꝓpter potū ē immoderatū. nō tñ estimat potū inebriare potentē. et sic ebrietas pōt esse cū peccto veniali. tertio mō pōt esse ꝫ aliqs bn aduertat potū esse immoderatū et inebriantē. et nichilominus vult ebrietatē incurrere ꝫ a potu abstinere. et tal̄ ꝓprie est ebr⁹. quia mortalia accipiūt spēs nō ab hoc ꝫ accidūt euenūt ꝑter meritos. ꝫ ab eo qd̄ ē ꝓter intentū et sic ebrietas ē peccm mortale. qz sm̄ b. nō vult⁹ et scienter priuat se vsu rationis ꝫ sm̄ virtutē operatur et peccā declinat. et sic peccat mortaliter peccatū peccandi se cōmittens. Dicit enim ambro. i li. de pbr arch. Uitādā dicim⁹ ebrietatē p qua vitia cauē si possim⁹. nā ꝫ sobrij cauem⁹ ꝫ ebrietatē ignotos pminim⁹. unde ebrietas p se loquendo ē peccm mortale. Ad. i. ꝫ dō. qꝫ assiduitas facit ebrietatē ee peccm mortale. si ꝓprie sola iteratio actus ꝫ qz nō pōt ee qꝫ bō assidue inebriet dū sciens et volens ebrietatē incurrat. bū multotiens expertus fortitudinē vini. et suā habilitat̄ ē ad ebrietatem. ¶Ad. ii. dom. qꝫ plus sumē in cibo vel potu ꝫ necesse est primet ad vitā gule ꝫ nō sp̄ est peccatū mortale. ꝫ plus sumere in potu sciēter vsqꝫ ad ebrietatē ē peccm mortale. vñ Aug. dē i. x. cōf. Ebrietas lōge ē a me. misereat̄ ne appropiquet mihi. crapula aūt nōnūqꝫ serpsit seruo tuo. Ad. iii. dō. qꝫ sic ō dicit ē. ch⁹ ē pot⁹ ē imoderād⁹ fm̄ qꝫ ꝓpter copia vaporandi. et ideo sic qlibꝫ contingit vt cib⁹ vt pot⁹ a tali est moderatus

sano sit sagitta infirmo. ita etiã pōt ecōuerso cōtigere vt ille cui ē sagitta sano sit moderat⁹ infirmo. z ꝫ mō cū aliq̃o mitra comedat vel bibat fm cōsiliū medicie ad vomitū prouocandū nō ē reputā dus sagitta⁹ ab⁹ vt pot⁹. nec rō ad vomitū prouocandū recurrit q̃ sit pot⁹ iebriamo qi etiã pot⁹a que reptde vomitū causat e iō ꝑter hanc cām non excusaret aliq̃o ab ebrietate.

Ad tertiū sic ꝓceditur.

Vi q̃ ebrietas sit grauissimū pcatū. Dic enim Chrys. q̃ nihil ita est demoniacum sic ebrietas et luxuria q̃ est inf oim. vnde. x. ad decre. dī dicti. xxv. Ab oia clericis pretat ebrietas q̃ oim vitiorū radix z nutrix ē. ¶ Pte. ex ꝫ nō aliq̃d ē peccatū q̃ bonū rōis eccliadic. q̃ ꝫ marie facit ebrietas. ergo ebrietas est maximū pcatū. ¶ Dict. Magnitudo culpe ex magnitudie pene ōndit q̃ ebrietas sit marie patet dic oīs. libidio. q̃ nō est un bone seruit⁹ si nō sumus ebrietas. q̃ ebrietas ē maximū pcatū. ¶ Sz ꝫ est q̃ fm Gregoriū spūalia sunt maiora q̃ carnalia. q̃ ebrietas primet iter vitia carnalia. q nō ē maximū pcatū. ¶ Rñ. dō. q ex ꝫ dī aliquid ē malū q̃ pluribus. vā quāto maius est bonū q̃ plures q̃ tanto maius malū grauius est. Manifestū ē autē q̃ bonū diuinū est maius q̃ bonū hūanū. q nō pcata que sunt directe ptra deū sūt grauiora pcatis ebrietatis. q̃ directe opponit bono rōis hūane. ¶ Ad. j. q̃ dōm. q̃ ad pcā imponne maxime dī bus pertinet ꝑter hoc q̃ homo ꝑcipit e delectatōem p̃uenientem habita sūe. z fm ꝫ dicunt homines pcā ē marie amica diabolo. nō q̃ sint alius ptis unitas. sed q̃ sunt ap̃ dolos frequentiora. ¶ Ad. ij. dōm. q̃ bonū rōis ipedit̃ dupl⁹ Vno mō per id q̃ est cōtrariū rōni. Alio mō q̃ id q̃ auferr eiam rōnis. plus aūt ꝫ de rōne malū id q̃ ꝫtrahit rōnē q̃ id ad bonū vtī rōis auferr. Vinū enim rōnis pōt esse e bonum e malum q̃ tollitur per ebrietatem. sed bona vtutū q̃ tollunt q̃ ea q̃ pertinent rōni. sunt semp bona. ¶ Ad. iij. dōm. q̃ seruitus ē ꝑcepta ex ebrietate occasionaliter. in quantum. Chain maledictionem seruitutis in sua posteritate accepit per hoc q̃ irrisit patrē in ebrietatem. non autem seruitus fuit directe pena ebrietatis.

Ad quartū sic ꝓceditur.

Vi q̃ ebrietas non excuset a pcō. Dic enī ꝑbus i. iij. ethi. q̃ ebrius meretur duplicos ma ledictiōes. ergo ebrietas magʒ aggravat pcām q̃ excuset. ¶ Dict. Non excusat pcām p pcām sed magis auget̃ ebrietas aīe est pcm. ergo non excusat a pcō. ¶ Pte. ꝑbus dicit in. vj. ethi. q̃ sicut rō bonū ligatur p ebrietatē. ita ligat p con cupiscentiā. sed concupia non excusat a pecca to. ergo etiam nec ebrietas ¶ Sed contra est q̃ Loth excusat̃ ab incestu ꝓpter ebrietatem. vt aug⁹. dicit contra Faustū. ¶ Rñ. dōm. q̃ in ebrietate duo intendunt sicut dictum est. s. defectus consequēs z actus ꝑcedens. ex parte autem defectus ꝑtis i quo ligatur vsus rationis. ebrietas habet excusare a peccato inquātū causat involuntariū per ignorantiā. Sed ex parte actus precedentis videt esse distinguendum. q̃ si ex actu illo precedente subsecutus ē ebrietas sine pcō. tunc pcm sequēs totaliter excusat a culpa sicut forte accidit de Loth. si aūt actus precedēs fuit culpabil. sic nō totaliter aliq̃o excusat a pcō sequenti. qđ. s. reddit voluntariū ex voluntate ꝑcedentis actus. inquātū. s. aliq̃o pono operam rei illicite inciditis in sequēs pcm. diminuit tñ pcm sequēs sic e diminuit rō voluntarij. Vñ aug⁹. dicit 5 Fausti. q̃ Loth culpandus ē. nō ꝫtus ille incest⁹. ꝫ quia ebrietas meruit. ¶ Ad. j. ergo dō. q̃ pbus non dicit q̃ mereant grauiores maledictionē ebrius. sed q̃ mereat duplicē maledictionē ꝑter duplex pcm. Vel pōt dici q̃ loq̃tur fm legem cuiusdam pictoris. qui vt dī in. ij. poet. statuit q̃ ebrij si peccarent pl⁹ punirent q̃ sobrij q̃ pluries miserant in q̃ vt aristoteles ibidē dicit vt magis respexisse ad vtilitates. s. vt cohibērentur iniurie q̃ ad veritatem quā oꝑtet habere de ebrijs ꝑter ꝫ q̃ non sūt sui compotes. ¶ Ad. ij. dōm. q̃ ebrietas habet excusare peccatum non ex parte qua est peccatū. sed ex pte defectus ꝑtis vt dictū ē. ¶ Ad. iij. dōm. q̃ ꝓpter scentia non totaliter ligat rationem sicut ebrietas. nisi forte sit ignota q̃ faciat homines insanire. z tamen passio concupiscentie diminuit peccatum. quia leuius est ex infirmitate ꝫ ex malitia peccare.

¶ Questio. clj.

Deinde cōsiderandū

est de castitate. Et primo de ipsa virtute castitatis. secdo de ꝓpositate q̃ ē pars castitatis. tercio de luxuria que ē vitiū oppositū Circa primū queruntur quatuor. Pmo vtrū castitas sit virtus. Secdo vtr sit virtus generalis. Tercio vtr sit virtus distincta ab abstinētia. Quarto quō se habeat ad pudicitiam.

Ad primū sic ꝓceditur.

Vi q̃ castitas non sit virt⁹. Loquimur enī nunc de virtute animē. sed castitas ad corpus pertinere. dī enim aliquis castus ex eo q̃ aliquit se habet ad vsum quarundam corporis partiū ergo castitas non est virtus. ¶ Dict. Dicit⁹ ē bonus voluntat⁹ vt dī in. xj. ethi. sed castitas nō videtur ee aliquid voluntarium cū ꝓ violētiam auferri videatur mulieribus violēter oppressis ergo videtur q̃ castitas non sit virtus. ¶ Prete. Nulla virtus est in infidelibus sed aliquis infideles sunt casti. non ergo castitas est virtus.

¶ Pte. Fructus a virtutibus distinguuntur. ꝫ castitas inter fructus ponit vt patz Gal. v. ergo castitas non est virtus. ¶ Sed contra est q̃ augustinus dicit in libro de decem cordis. Cū debeas in virtute ꝑcedere vtrotiam quomō castitas est ꝑtus. nisi sub vno impetu libidis cadio. e vio vtrobi tuam esse uirtutem. ¶ Respō. dicendum. q̃ nomen castitas sumitur ex hoc q̃ perrationem concupiscentia castigatur q̃ ad mo-

dum pueri ē refrenāda. vt ps̄ p ꝓbm in .iij. ethi. In hoc aūt rō virtutis humane ꝓsistit q̄ sit aliquid fm rōnē moderatū. vt ex supra dictis ps̄ vī manifestū est castitatē esse virtutē. ¶Ad .j. q̄ dōm. q̄ castitas ꝓsistit q̄dē in aia sicut in subiecto. sed mām hz in corpore geniti ad castitatem vt fm iudiciū rōnis et electionem volūtatis aliquis moderate vtatur corporalibus mēbris. ¶Ad .ij. dōm. q̄ sicut Aug. dicit in primo de ciuitate dei. ꝓpositū animi permanēte per q̄s etiam corpus sanctificari meruit. nec ipsi corpori aufert sanctitatē violentia libidinis alienę quā ferunt perseuerantia continentię fuę. Et ibidē dicit. q̄ est virtus animi quę comitē hz fortitudinem qua potius quilibet mala tolerare q̄ malo consentire decernit. ¶Ad .iij. dōm. q̄ sic aug⁹. dicit in .iij. contra Iulianū. absit vt sit in aliquo sancta virtus nisi fuerit castus. absit autē vt sit iustus vere nisi viuat ex fide. Et ī hoc ꝓcludit q̄ in infidelibus nec ē vere castitas nec aliā alia virtus q̄. quoniā referunt ad debitū finē. Et sicut ibidē dicit non officija. i. actibus. sed finibus a virtute discernunt virtutes. ¶Ad .iij. dōm. q̄ castitas in q̄ntum est quidem fm rōnes operans. habet rōnem virtutis. in q̄ntum autē hz delectationē in suo actu. cōnumeratur inter fructus.

Ad scdm sic procedit.

Dī q̄ castitas sit virtus gn̄alis. Dicit enī aug⁹. in li. de mendacio q̄ castitas animi est ordinatus animi motus nō fidens maiora minoribus. sed hoc pertinet ad quālibet virtutē. ergo castitas ē generalis virtus. ¶Pr̄. Nomē castitatis a castigatione sumit. sed quilibet mor⁹ appetitus ꝓtio hz castigari a rōne. cū ergo p quālibet virtutem moralē refrenet aliqs appetitus mot⁹. vī q̄ quilibet virt⁹ moral sit castitas. ¶Pr̄. Castitati fornicatio oppōnit. ꝑ fornicatio vī ad oēm gen⁹ peccati pertinere. dī enī in ps̄al. Perdes oēs q̄ fornicantur abs te. ergo castitas ē gn̄alis virtus ¶Sz ē contra Macrobius ponit eā ꝑtem tpantię. ¶Rn. dōm. q̄ nomē castitatis ꝺupliciter accipit. Uno mō ꝓprie et sic ē spāle virtus hūa spālem nām. i. concupiscentias delectabilia q̄ sūt in venereis. Alio mō nomē castitatis accipit metaphorice. Sic enī a corporis cōmixtione ꝓsistit delectatio venerea ꝓ. circa quā ꝓprie ē castitas et oppositū virtū. i. luxuria. ita etiā in quādā spāli cōmixtione mentis ad res aliquas ꝓsistit q̄dā delectatio circa quā ē q̄dam spāalis castitas metaphorice dicta vel etiā spāalis fornicatio sibi metaphorice dicta. Si enī mēs hois delectet in spāali ꝯmixtione ad id cui hz ꝯiungi. i. ad deū. et abstinet se ne delectabiliter alijs ꝯiūgat ꝑ debitū animi ordinis dicet castitas spāalis. Fm illō .ij. ad Cor. xj. Despōdi vos vni viro virginem castā exhibere xpō. Si aūt delectabiliter contra debitum diuini ordinis cōiungatur mens ꝙbuscunq; alijs rebus. dicetur fornicatio spāalis. Fm illud. Dicte .iij. Et tu aūt fornicata es cum amasonibus multis. et hoc mō accipiendo castitatem castitas est generalis virtus. quia q̄ quālibet virtutem retrahit mens humana ne rebus illicitis delectabiliter ꝯiūgatur principaliter tamen ratiō huius castitatis consistit in charitate et in aliqua virtutibus theologicis quibus mens hominis coniungatur deo ¶Ad .j. ergo dōs. q̄ ratio illa procedit de castitate metaphorice dicta. ¶Ad .ij. dōm. q̄ sicut supra dictum ē. concupiscentia delectabilis maxie assimilatur puero. eo q̄ appetitus delectabilis est nobis connaturalis. et precipue delectabilibus fm tactum que ordinantur ad conseruationē nature et inde ē q̄ si nutriat hoc delectabilibus concupiscētia ꝓ hoc q̄ ei ꝓsentiatur maxie augef. sicut puer qui sine voluntati relinquit. et sic ꝓpria hoc delectabilibus maxie indiget castigari. et ō circa hmōi concupiscentias antonomatice vī castitas. sicut et fortitudo est circa ea. in quibus maxie indigemus animi firmitate. ¶Ad tertium dicē dum. q̄ rō illa procedit de fornicatiōe spirituali metaphorice dicta que opponitur castitati spirituali. vt dictum est.

Ad tertiū sic pcedit.

Videtur q̄ castitas non sit virtus distincta ab abstinentia. Una circa materiā vnius generis sufficit una virtus. sed vnius generis videtur esse que pertinent ad vnum sensum. cum ergo delectatio ciborum circa quam est abstinentia. et delectatio venereorum circa quā est castitas. pertineant ad tactum vī q̄ castitas non sit alia virtus ab abstinentia. ¶Pr̄. Philosophus in .iij. ethi. ois virtus itemperantie assimilat puerilibus pctis que castigatōe indigent. sed castitas nominatur castigatione vitiorū oppositorum. q̄ cū q̄ abstinentia cohibeant q̄dam virtus itemperantie. vī q̄ abstinentia sit castitas ¶Pr̄. Delectatiōes aliorum sensuū pertinent ad tpantiā sicut ordinantes ad delectationes tactus circa quas ē tpantia. ꝑ delectationes ciborum circa quas est abstinētia ordinantes ad delectatiōes venereorum circa quas est castitas. Dī dicit Hiero. Uenter et gemitalia sibimet ꝓpinqua sūt vt ex vicinitate mēbrorum ꝓsideratio intelligat vitia q̄ abstinētia et castitas nō sūt virtutes abinuicē distincte. ¶Sed cōtra est q̄ apōs. .ij. ad Cor. vj. ꝯnumerat castitatē ceteris q̄ ad abstinentiam pertinent. ¶Rn. dōm. q̄ sic dictū ē tpantia est ꝓprie circa ꝓprias delectabilitates tactus. et ideo oportet vt vbi sunt diuerse rōnes delectabilis. ibi sint diuerse virtutes sub tpantia cōprehense. delectationes autem ꝓportionantur operationibus quarū sunt ꝓfectiones. vt dī .ij. ethi. Manifestū est aūt q̄ alterius generis sunt operationes pertinentes ad vīm ciborum quibus natura indiuidui conseruatur. et operationes pertinentes ad vīum venereorum quibus conseruat natura speciei. et ideo castitas que est circa delectationes venereorum est virtus distincta ab abstinentia q̄ ē circa delectationes ciborum. ¶Ad .j. q̄ dōm. q̄ tpantia non consistit principaliter circa delectationes tactus q̄ntum ad iudiciū sensus de tangibilibus quod est eiusdem rōnis in omnibus. sed q̄ntum ad ipsum vīum tangibilium vt dīcit .iij. ethicorum. Est autem alia ratio vtendi ci-

bis⁹ t potiꝰ⁹ venereis. t ideo oportet eꝝ differ
ſus fratres. Iſ ſint vnius ſexus. ¶Ad.ij. dꝯ. q
delectatões veneree. ſunt vehemẽtiores t magꝭ
oppugnãtes rõnẽ q̃ delectatões ciboꝝ. t ꝓpter
hoc magis indigent castigatõe t refrenatione.
quia ſi eis consentiat magis ex hoc increſcit vis
ꝓcupiſc. t deijcitur⁹ eius mẽs. Vñ aug⁹. dicit
in .q. ſoliloquioꝝ. Nihil eſt tantis q̃ magꝭ ex ar
re deijciat animã virilẽ q̃ blanditimenta femine
corporũq; illecebraꝝ ſine quo vtꝝ haberi nõ
poteſt. ¶Ad.iij. dꝯ. q delectatões aliaꝝ ſanaũ
non ꝓsunt ad nãm hominis conſeruandã ni
ſi prout ordinantur ad delectabilia tact⁹. t iõ cir
ca hmõi delectatões nõ eſt aliqua alia virtꝰ q̃
temperantia cõprehẽſa. ſed delectatões ciboꝝ q̃dã
aliqualiter ordinẽt ad delectatões venereoꝝ
tamen enim ꝑ ſe ordinantur ad vitam hois cõ
ſeruandam. t iõ etiã per ſe habent ſpẽs viuere
quãuis illa virtus q̃ abſtinentia dr ordinet actꝰ
tanꝝ ad finẽ caſtitatis.

Ad quartum ſic ꝓcedi

tur Videtur q̃ pudicitia non pertineat ſpecialiter ad caſtitatẽ. Dicit enim Aug⁹. in .j. de ciui. dei. q̃ pudicitia eſt quedã virtus animę. non ergo eſt aliquid ad caſtitatẽ pertinens. ſed eſt per ſeipſam virtus a caſtitate diſtincta. ¶Pre. pudicitia a pudore dicit qui videtur idem eẽ verecundie. q̃ verecundia ſm Damaſcenum eſt de turpi actu. quo q̃ conuenit omni actui vitioſo. q̃ pudicitia non magꝭ pertinet ad caſtitatẽ q̃ ad aliquã virtutẽ. ¶Pre. Philoſophus dicit in .iij. ethicoꝝ q̃ omnis intemperantia generaliter eſt maxime reprobabilis. ſed ad pudicitiam pertinere videt fugere ea que reprobabilia ſũt. ergo pudicitia pertinet ad dõa ꝓtis ꝑtibꝰ. non autẽ ſpẽcialiter ad caſtitatem. ¶Sed contra eſt qđ aug⁹. dicit in li. de ꝑfectione. Predicãda eſt etiã pudicitia vt ab eo qui hꝰ aureo auditũ nihil generaliꝰ⁹ mẽbraꝝ illicitũ ꝓpterꝝ. ſed vſus genitaliũ membroꝝ ꝓprie pertinet ad caſtitatẽ. q̃ pudicitia ꝓprie ad caſtitatẽ ꝑtinet. ¶Ad.ꝑ. dꝯ. q̃ ſicut dictũ eſt. nomẽ pudicitie a pudore ſumit. in q̃ verecũdia ſignificat. t iõ ꝓprie ſit circa illa de q̃bus hoiẽs maxime verecundant. Maxie aũt verecũdant hoiẽs de actibꝰ⁹ venereis. vt aug⁹. dicit in .iij. de ciui. dei. vnde q̃ etiã ꝓbabilit⁹ dicũt q̃dam honestate nuptiaꝝ decoratã verecũdia nõ careat. t ꝺ iõ q̃ moꝝ genitaliũ membroꝝ non ſubijciũt imperio rõnis ſicut motus aliaꝝ exteriorꝝ membrorũ. Verecũdat aũt hoiẽs nõ ſolũ de illa cõmixtione venerea. ſed etiã de quibuſcunq; ſignis eius. vt ꝓbo dicit in .q. rethoricę. t iõ pudicitia amplectit ꝓprie circa venerea. t ꝓcipue circa ſigna venerea oĩa. ſũt enim aſpect⁹ ipſius. oscula t tactus. t q̃ hec magis ſolẽt deprehẽdi iõ pudicitia magis re ſpicit hmõi exteriores ſignos. Caſtitas aũt magis ipſam venereã cõmixtionẽ. t iõ pudicitia ad caſtitatẽ ordinat non quaſi virtus ad ipſa diſtincta ſ ſic exprimẽs caſtitatis circũſtantiã quãdã interdum ꝯ vnã ꝑ alio ponit. ¶Ad.ij. q̃ dꝯ. q̃ aug⁹. ibi accipit pudicitiam ꝑ caſtitate. ¶Ad.iij. dꝯ. q̃ huius oĩa vita bẽat turpitudinẽ quãdã ſpũ magis mi vita intẽperãtie vt ex ꝺicẽdis. ¶Ad.iij. dꝯ. q̃ inter vitia intẽperantie precipue ſunt exprobabilia peccata venerea. nõ ꝓpter in obediẽtiã genitaliũ membroꝝ. nã etiã ꝓpter hoc q̃ ratio ab hmõi maxime abhorꝛet⁹.

Questio. cliij.

Deinde conſideranduꝫ eſt de hginitate. Et circa hoc ꝯ. q̃ quid q̃ ſit in ꝑſona virginitas. ij. vtꝝ ſit ſicita. Tertio vtꝝ ſit virtus. Quarto de excellentia el⁹ reſpectu martyrij. Quinto de excellentia eius reſpectu alteriꝰ virtutis.

Ad primũ ſic ꝓcedit

Videtur q̃ virginitas non conſiſtat in integritate carnis. dicit enim Aug⁹. in .ij. de nupt⁹ t concupiſcentia carnis. q̃ virginitas eſt in carne corrupti delicto corruptionis ꝓpter a medicamis. ſed medicamentum non ꝓtinet ad carnẽ. q̃ virginitas non conſiſtit in carne. ¶Pre. Virginitas pudicitiaꝫ ſũdam importãt. ſed aug⁹. dicit in .j. de ciui. dei. q̃ pudicitia conſiſtit in anima. ergo virginitas non conſiſtit in carnis incorruptione. ¶Pre. carnis integritas videtur conſiſtere in ſigillaculo virginali in pudoꝛe. ſed quandoq; abſq; virginitatis ꝓiudicio franguntur illi ſignacula. Dicit enim aug⁹. in .j. de ciui. dei. q̃ illa mẽbra poſſũt diuerſis caſibus vulnerata vim ꝓpati. t medici q̃q; ſaluti opitulantes ꝺ ibi faciũt qđ horret aſpect⁹. Obſtetrix etiam ꝺ quida integritatem manu velut explorans dum ſuſpicit perdidit. et ſubdit. Non opinor quenq; tam ſtulte ſupereſſe huic periſſe aliquid exiſtimet etiã de ipſius⁹ corporis ſanctitate q̃nto mẽbra illius integritate ſũ ꝑdita. ergo virginitas non conſiſtit in carnis integritate. ¶Prẽt. Corruptio carnis materie in ſeminio reſolutiõe conſiſtit que poteſt fieri ſine cõcubitu vel in dormiendo vel etiam vigilando. q̃ ſine concubitu nõ videtur perdi virginitas. Dicit enim aug⁹. in li. de virginitate. q̃ virginalis integritas. t per piam continentiã ab omni cõcubitu immunis ſit angelica portio eſt. ergo virginitas non conſiſtit in carnis incorruptione.

¶Sed contra eſt qđ aug⁹. in codẽ libro dicit q̃ virginitas eſt ꝑm omnia qua integritas carnis ipſi creatori anime t carnis fonẽt conſecretur ſeruatur. ¶Ad.ꝑ. dꝯ. q̃ nomen virginitatis a viro re ſumptum videtur. t ſicut illud dicitur viriliter t in ſuo viroꝛe perſistere quod non eſt ex ſuperabundantia caloꝛis adultionẽ experiꝝ. ita etiã virginitas hoc importat q̃ perſona cui eſt immunis ſit a concupiſcentie adultione. que eſſe videt in conſummatione maxime delectabilis corporalis qualis eſt venereoꝝ delectatio.

Vnde Ambroſius dicit in libro de virginitate q̃ caſtitas virginalis eſt expers contagionis integritas. In delectatõe autem venereoꝝ ira ꝯſiderare. Etiam quidẽ quod ex parte corporis. ſ. violatio ſignaculi virginalis. Aliud autem eſt in quo cõiungitur id qđ eſt anime cum

do qđ est corporis. Ipsa resolutio seminis dele
ctationem sensibilē causans. Tertiū aūt ē solus
ex parte aie. s. ppositū puenīēdi ad talē delectationem. Jn quib⁹ trib⁹ id qđ primo positum ē
per accidens se hz ad virginitatē actū. qui nō pfi de
rat p se nisi fm ea q̄ sūt aie. Secūm vero mūliter
se hz ad actum moralē. nam sensibiles passiōes
sūt mā moralis actus. Tertiū vero se hz formaliter ꝛ cōpletiue. quia rō moralis in eo qđ est rō
nis cōpletur. q; ergo virginitas dī p remotionē
p̄dicte corruptiōis. Secundo est q̄ integritas mēbri corporalis per accidens se habeat ad virgini
tatē. ipsa aūt immunitas a delectatione que cōsistit in seminis resolutiōe se hz materialiter. ipsum autem ppositum perpetuo abstinēdi a tali delectatione se hz formaliter ꝛ completiue in virginitate. ¶ Ad. j. q̄ dōs. q illa diffinitio aug⁹. tangit quidem in recto id qđ est formale in ḡi
mitate. nam per meditationē intelligitur ppositum rōnis. Quod autem additur perpetua. nō
sic intelligitur q̄ opteat virgines semp actu ta
lem meditationem habere sed q; hoc dz in pposito gerere. vt perpetuo i hoc perseuerent. Id
vero quod est materiale tangitur in obliquo cū
dicitur. incorruptōnis in carne corruptibili. qđ
additur ad ostendendum ḡmitatis difficultates.
nam si caro corrūpi non posset non esset difficile ppetuā incorruptōis meditationem habere.
¶ Ad. q. dō. q pudicitia ē quidē essentialiter in
anima. materialiter autem in carne. ꝛ similiter
virginitas. Dñs aug⁹. dicit in li. de virginitate.
q̄ licet ḡnitas in carne seruet. ac p hoc corpal
ſit tamē spūalis est quā fouet ꝛ fuat cōtinentia
pietatis. Ad. q. dō. q sicut dictū est integritas
corpalis mēbri p accidens se hz ad ḡnitatē in
quantus scilz p hoc q ex pposito voluntario ab
stinet ds a delectatiōe veneree. remanet integritas in mēbro corporeo. vñ si ꝓtingat q̄ p alium
modū aliquo casu membra integritas corrūpat
nō magis pudicat ḡnitati q̄ si corrūpat manus aut pes. ¶ Ad. q. dō. q delectatio que est
ex seminis resolutōne dupliciter cōtingere. Uno
modo vt ꝓcedat ex mentis ppositio ꝛ sic tollit
ḡnitatem sine fiat p concubitū sive absq; concubitu. Facit aūt mentionē Aug. de nabitu. q;
benōt resolutio cōiter ꝛ naturaliter ex concubitu causatur. Alio mō potest puenire p̄ter ppositum mentis vel in dormiendo vel p violentiaz
illatā cui mēbo non plenit. Quia caro delectatio
nē expiat. vel etiā ex infirmitate nāe. vt ps in his
q̄ fluxū seminis patiuntur. ꝛ sic nō pdit ḡnitatis. q; talis pollutio non accidit p impudicitiā
quam virginitas excludit.

Ad scōm sic ꝓceditur.

Dī q virginitas sit illicita. Dē enim qđ peccari
tur ꝓcepto legis nāe est illicitū. Sz sicut ꝓceptū
legis nature ad seruationē individui est. qđ tā
gitur Gen. ij. De omni ligno qđ est in paradiso
comede. ita etiā ꝓceptū legis nature est ad cō
seruationē speciei. quod ponitur Gen. j. Crescite ꝛ multiplicamini ꝛ replete terrā. ergo sic peccaret qui abstineret ab oī cibo. vt pote faciēdo ꝛ
bonū individui. ita etiā peccat q̄ omnino abstinet ab actu ḡnatiōis. vt pote faciēdo ꝛ bonū spēi
¶ Pre. Dē illō qđ recedit a medio virtutis vt eē
vitiosū. sed virginitas recedit a medio virtutis ab
oib⁹ delectationib⁹ venereis abstinēdo. Dicit ergo
pbs in. ij. ethi. q̄ dī oī voluptate pont. ꝛ qui nega
bona recedit. impiissimus ē. qui aut omeo fugit. agrestis ē ꝛ insensibilis. ergo ḡnitas ē aliqđ vitiosum. ¶ Pre. Pena nō debet nisi vitio. sz apōstata
tiqui puniebant fm legeo illi q̄ sp celibem vitaz
ducebant. vt maxim⁹ Valeri⁹ dicit. Et aug⁹. dicit q̄ Plato in vera religione sacrificasse dī. vt p
eius ꝓmēriā tanq̄ pcm obtineret. ergo ḡnitas est pcm. ¶ Sz ꝛ q̄ nullū pcm recte cadit
sb ꝓfilio. sz ḡnitas recte cadit sub ꝓfilio. dī enī
j. ad Cor. vij. De virginib⁹ aūt ꝓceptū dñi non
habeo. ꝓfiliū aūt deo. q virginitas non est aliqđ
illicitū. ¶ Pñs. dō. q in hūano actib⁹ illō ē vitio
sū qđ est ꝑter rectā rōnē. hz aūt b recta rō vt bia
q̄ sunt ad finē vitē aliqđ fm ea mēsurā q̄ ꝓgruit
fini. Est aūt triplex bonū bonū. vt dī in. j. ethic.
Unū qđē qđ ꝓsistit in exteriorib⁹ reb⁹. puta di
nitijs. Aliud aūt qđ ꝓsistit in bonis corpis. Tertiū aūt qđ ꝓsistit in bonis aie. Inter q̄ etiā bona
ꝛplatiue vite sūt ponenda bona vite actiue. vt
pbs ꝓbat in. x. ethi. Et vñs dicit Luc. x. Maria
optimā ꝑtem elegit. Quoz bonoz exteriora q̄dē ordinant ad ea q̄ sūt corpis. ea vero q̄ sūt cor
pis ad ea q̄ sūt aie. reliqua⁹ ea que sūt vite actiue
ad ea que sunt vite contemplatiue. pinet autem
ad rectitudinē rōnis. vt aliquo modo utatur exteriorib⁹
bonis fm eam mēsuram que competit corpori
ꝛ similiter de alijs. Unde si dō abstineat ab alicuius possidendis q̄ aliquo eēt bonū possidere. vt
plurat saluti corporali vel etiā ꝛemptationi vitiosa. non eēt hoc vitiosū. si fm rōnē rectā. Et si
mūliter si quis abstinet a delectationib⁹ corpalibus vt liberius vacet contemplatiōi veritatis. p
tinet hoc ad rectitudinē rationis. Ad. b aūt pla
ḡnitas ab omni delectatiōe veneree abstinet
vt liberius diuine ꝛemptationi vacet. Dicit enī
apls. j. ad Cor. vij. Mulier innupta ꝛ virgo cogitat q̄ dñi sūt vt sit sctā ꝛ corpe ꝛ spiritu. Que
autem nupta est cogitat que mundi sūt ꝛ quomodo placeat viro. Unde relinquitur q̄ virginitas non est aliqđ vitiosum. si ponat laudabile. ¶ Ad. j. q̄ dom. q ꝓceptū hz rōnē debiti. vt ſa
pra dictū est. Dupliciter autem aliquid est debitum.
Uno modo vt impleatur ab vno. ꝛ hoc debitū
sine peccato pretiri non potest. Aliud autem
est debitum implēdum a multitudine. ꝛ ad tale
debitum implendum non tenetur quilibet de
multitudine. Multa enim sunt multitudini ne
cessaria ad que implenda vnus non sufficit. sed
implentur a multitudine. cuius vnus hoc alius
illud facit. Precepium igitur legis nature ho
mini datū de cōseruatione necesse q̄ ab vno quo
q̄ impleatur. aliter enim indiuiduū conseruari
non posset. sed ꝓceptum datum de generatōe
respicit totam multitudinē hominū cui necessa
rium est non solum q̄ multiplicetur corporali-

ter.sed etiam q̄ spūaliter ꝓficiat.t iō sufficiē
ter ꝓuidet bēate multitudini.si ḡdā carnali ge
nerationi ogām bene.quidā ꝙ ab hac abstinen
tes ꝓemptatōe diuinoꝝ vacent ad votiua bīta
ni generis pulchritudinē.t salutē.sicut erā i ec
clesia ḡdā castra custodiūt.ḡdam signa deser.
ḡdam gladios decertant.q̄ tñ oia debita sūt mul
titudini.ꝑ q̄mi impleri nō possūt. ¶Ad.ij.dō.
q̄ ille q̄ abstinet.ab oībus delectatōb⁹ ꝑter rō
nem rectam quasi delectatōes ꝑm se abhorrēs
est insensibilis sicut agricola. Virgo aūt nō ab
stinet ab omni delectatione.ꝑ solū a delectatio
ne veneree.t ab hac abstinet ꝑm rōnem rectam
vt dictum est. Medium autē virtutis non ꝑm
quantitatem sed ꝑm rōnem rectam determinek
vt dick i.ij.ethi. Dō de magnanimo dicitur in
iij.ethic.q̄ est magnitudine extremus.eo autē
vt oportet medius. ¶Ad.ij.dō.q̄ leges ferunt
ꝑm ea que vt in plurib⁹ accidūt. hoc aūt rarū
erat apud antiquos vt aliqs amore virtutis cō
templande ab omni delectatione veneree abstī
neret.quod fol⁹ Plato leguꝫ fecisse. vnde nō
sacrificantur ḡñ hoc ꝑsn reputaret ꝑ q̄erse opi
nioni ciuium cedens. vt ibidē Aug. dicit.

Ad tertiū sic procedit

Dī q̄ ỽginitas non sit ỽtus. Nulla enī virtus
inest nobis a natura. vt ꝑbs dicit in.ij.ethi.ꝑ ỽ
ginitas inest nobis a natura. ḡlibet enī mor na
tus ỽgo est.ergo ỽginitas non ē ỽtus. ¶Pret.
Quicunq; bꝫ enim ỽtutem habꝫ oēs vt supra
habitum est.sed aliqui habēt alias ỽtutes q̄ nō
habent aliam virginitatē.aliōquin cū sine ỽ
te nullus ad regnū celoꝝ ꝓueniat.nullus sine ỽ
ginitate ad ipsum possꝫ ꝑuenire. q̄d ēē inꝑtinē
tiū dīnare.ergo ỽginitas nō est ỽtus. ¶Pte.
Omnis ỽtus restituitur q̄ ꝑnitētiā.sed ỽgini
tas non reparat ꝑ ꝑnitentiam'. Dī Hiero.
dicit Cum cetera deus possit. non potest virgi
nitatem post ruinā reparare.ergo videk q̄ virgi
nitas nō sit virtus. ¶Pte. Nulla virtus ꝓdūr
sine ꝑcō. sed virginitas ꝓdūr sine ꝑcō. s. ꝑ
mīmoniā.ergo virginitas nō est virt⁹. ¶Pte.
Virginitas ꝓdūcit vidūras t puellas ꝓ
gali.sed neutrū illoꝝ ꝓmisit ỽtus.ergo ỽginitas
non est virtus. ¶Dī ꝫ est q̄ Ambr. dicit in lib.
de virginitate. Thuitat ỽginitaꝫ amor vt aliq̄d
de ỽginitate dicamus.ne velut transiēs q̄dam
ꝑstricta videat q̄ ꝓcipuaꝫ ē ỽtus. ¶Ri. dōm. q̄
sicut supra dictū ē in ỽginitate ē ſicut formale t
cōplemā ꝓpositū ꝑpetuo abstinēdi a delectā
tione veneree.q̄ quidē ꝓpositū laudabile red
dit ur ex fine.inquā. s. hoc ſit ad vacandū rebus
diuinis. Materiale autem in virginitate est in
tegritas carnis absq; omni experimēto veneree de
lectatōis. Manifestū est autē q̄ vbi ē spālis mā
boni habēs spālem excellentiā.ibi inuenit spālis
ratio virtutis.sicut ꝑs in magnificentia q̄ est cir
ca magnos sumptus.t ex ꝫ ē spālis ỽtus a libali
tate deflicta.q̄ cōsistit se bꝫ circa oēm pecuniaꝝ vsū
Hoc aūt quod ē ꝑseruare se immunē ab experi
mento. veneree delectationis bꝫ quandā excel
lentiam laudis supra hoc q̄ꝫ est ꝑseruare se im
munē ab inordinatione veneree voluptatis. t iō
ginitas est quedam spālis ỽtus bñs se ad castī
tatem sicut magnificentia ad liberalitatē. ¶Ad
.j.q̄ dōm. q̄ homo ex sua ñeinitate. bñt id q̄ ē
mālē. s. integritatem carnis immunē ab exprimēto
veneree num. nō tñ bñt id q̄ ē formale in ỽgini
tate. vt. s. habeant ꝓpositū fuandi hmōi integri
tates ꝓter deū. t ex ꝫ bꝫ rōnē ỽtutꝫ. Dī aug⁹.
dicit in libro de ỽginitate. Nec nos ỽginib⁹ ꝑdi
cam⁹ q̄ ỽgines fuit. sed q̄ deo dicata pia cōmē
tia ỽgines sunt. ¶Ad.ij.dō.q̄ ꝓmptio ỽtutꝫ ac
cipit ꝑm illud q̄ ē formale in ỽtutib⁹. s. ꝑm cha
ritatē vel ꝑm ꝓdentiā vt supra habitus est. non
autem ꝑm id quod est in mālē in ỽtutib⁹. Nihil
enī ꝓhibet aliqua ỽtutes ꝓpter impedimēta vel
virtutis non autē ꝑmāntē alterius sicut patet bꝫ
mām temperate.non autem ꝑm magnificentie.
t hoc mō aliqui habenti aliaꝫ ỽtutes deest mā
virginitatis. s. predicta integritas carnis.tamen
potest id quod est formale in ỽginitate habere.
vt. s. ſic in preparatione mētis predicte integri
tatis seruande.ꝓpositū si hoc sibi cōperet ſi
cut patet ex in preparatōe animi habere ꝓpositū magnificos sumptus faciendi si sibi cōpeteret. t ſsr alle qui ē in ꝑperitate habet in prepa
ratione animi ꝓpositum aduersa equanimiter
tolerandi. t sine hac ꝓparatione animi non ꝓbt
ē aliquis virtuosus. ¶Ad.iij.dōm. q̄ virt⁹ per
pniam reparari potest q̄mum ad id q̄ ē formale in ỽtute.non autem q̄mum ad id q̄ꝫ est mālē
in ipsa. Non enim si quis magnificus ꝑsumpse
rit dilapidare suos. q̄ pnias pcti restituunt ei dilapidate. t sūt ille q̄ virginitatem peccādo amisit. q̄ ꝓ
nitentia non recuperat virginitatis mām ꝫ recu
perat virginitatis ꝓpositū. Circa mām aūt vir
ginitatꝫ ē aliq̄d qđ miraculose reparī potest di
uinitus. s. integritas mēbri. quā dicim⁹ accidē
taliter se ad virginitatem habere. Aliud aūt est
qđ nec miraculose reparari ꝓt. vt. s. q̄ exp⁹ est
voluptatem veneream fiat non expetus. Non cī
deus potest facere vt ea que facta sūt nō sint fa
cta. vt in primo habitū est. ¶Ad.iij.dōm. q̄ vir
ginitas ꝑm q̄ est virtus importat ꝓpositum vo
to firmatum integritatis ꝓpetuo seruande. Dī
cit enim aug⁹. in li. de virginitate q̄ per virgini
tatem integritas carnis ipsi creatori acceptior
fuisset ꝓcreatur seruatur. Non virginitas ꝑm q̄ ē
virtus nunꝺ amittit nisi ꝑ pctm. ¶Ad.v.dō q̄
castitas ꝓpriaꝫ est hoc solo habet laudē q̄ absti
net ab illicitis voluptatib⁹. vñ nō bꝫ aliquā ex
cellentiam supra cōem castitatē. Addit aūt
addit ḡdam aliq̄d supra castitatem cōem. non
tñ ꝓuenit ad id qđ est ꝓcreū in mālē. Sed ostē
dit modum immunitatem venere voluptatis.sed so
la virginitas. t ideo sola virginitas ponitur vir
tus specialis supra castitatem. sicut magnificē
tia supra liberalitatem.

Ad quartū sic procedit

Dī ỽginitas nō sit excellētior mīmonio Dī
cit enī Aug⁹. in li. de bono ꝓuidi. Non impar

meritū est ꝓmittere in Job ne q̄ nullus exceptus est nuptias. t in Abraam q̄ filios genuerat. sed maius no fuit matrimoniū ē meritū. q̄ ⁊ginitas nō ē potior bono q̄ castitas ꝓiugal. ¶ Pte. Exemplū te depedet ne bono fruaris. si q̄ ⁊ginitas pferret cōmittere ꝓiugalī ē ꝓpō q̄ illi debet⁹ ad laudabilior q̄dā ꝓiugata. Ad aūt est falsū. q̄ ⁊ginitas non pferat ꝓiugio. ¶ Pte. bonū cōparatū est bono quato vt p̄z p̄m. s. arbi. q̄ ꝓiugiū ordinatur ad bonū cōe. Dicit enī aug. in li. de bono ꝓiugali. Ois ē cib⁹ ad salutē bois. Ꝺ est nubil⁹ ad salutē humani generis. ⁊ginitas aūt ordinat ad bonū spāle. vt. s. vitent tribulationē carnis q̄ sustinēt ꝓiugati. sīc p̄z p aplm. 1. ad Cor. vij. q̄ ⁊ginitas nō est potior ꝓmissa ꝓiugali ¶ Ad. dō. q̄ sic p̄z in li. Pelagianis Ꝺ Iouinianū. Ꝺ error fuit Iouiniani qui posuit ⁊ginitatē non ē ꝑfectionis pferendam. Qui q̄dē error ꝓcipue destruit. t exēplo christi q̄ t mīrem ⁊ginem elegit t ipse ⁊ginitatē seruauit. t ex doctrina aplī ad. 1. ad Cor. vij. ⁊ginitatē ꝓlaudat tanq̄ melius bonū. t ei ratiōe q̄ bonū alie pferūt bono corpis. nō ergo q̄ bonū pferat melius pfert bono actiue. ⁊ginitas aūt ordinatur ad bonū alie fm vitā ꝓfectiuā. q̄ ē cogitare ea q̄ sunt dei. ꝓiugiū aūt ordinat ad bonum corporis. q̄ ē copulatio multiplicatio generis humani. t pertinet ad vitā actiuā q̄ vir t mulier in matrimonio viuentes necesse būt cogitare que sunt mūdi. vt p̄z p aplm. 1. ad Cor. vij. Ꝺn indubitanter ⁊ginitas ꝓferenda ē cōiugali. ¶ Ad. 1. ergo dīm. q̄ matrimonium non solus pensatur ex genere actus sed magis ex animo opantis. Habuit aūt animū Abraam sic disposituī vt paratus esset virginitatem seruari si esset tempus ꝓgruum. ex quo inchoat cōtinentie coniugalis in ipso equatur merito continentie virginalis in Johanne respectu premij substantialis. non aūt respectu premij accidentalis. Vnde augustinus dicit in libro de bono coniugali. q̄ Johannis celibatus. t Abrae continubium pro temporum distributione ꝓpō mīrauerunt. sed commendat Johānes in opere Abraam in vero in solo habitu habebat. ¶ Ad 2. dīm. q̄ licet virginitas sit melior q̄ quelibet ista coniugalis. potest tamē ꝓiugatus melior esse q̄ virgo duplici rōne. ꝓpō quidem ex parte actus. si. s. ille qui est coniugat⁹ habeat animū magis paratū ad ⁊ginitatē seruandā si oporteret q̄ ille qui est actu ⁊go. Ꝺn aug⁹. istruit ⁊ginē in li. de bono ꝓiugali. vt dicat. Ego non fui melior q̄ Abraam. sed melior est castitas celibū q̄ castitas nuptaꝝ. t rationes postea subdit dicens. Ꝺ enim nunc ago. melius ille egisset si nūc agendum esset. quod autem ille egerunt. sic ergo non agerem eā si nunc agendum esset. Secūdo quia forte ille qui non est virgo habet aliquā excellentiorem virtutem. Vnde augustī. dicit in li. de ⁊ginitate. Ꝺn scit ego quis sollicita que sunt domini ne forte propter aliquā sibi scegnit tam firmitatem nō sit matura mariti⁹ illa domus mulier cui se preferre gestiebat qz posset bibere calicem dominice passionis. ¶ Ad. 3. dō. q̄ bonum cōe potuit esse bonū quato si sit cuiusdē generis. q̄ ꝑt esse q̄ bonū quanū sit melius fm suū genus. t hoc modo ⁊ginitas deo dedicata preferetur secundū tales carnali. Vnde Aug. dicit in li. de ⁊ginitate. q̄ fecunditas carnis etiam illa q̄ q̄ in ⁊ctate nubil aliud i cōiugio q̄ proles requirit quā mancipet xpo. ꝓ amissa ⁊ginitate cōpēsari non posse credenda ē.

Ad quintū sic procedatur.

Vi q̄ ⁊ginitas sit maxia virtutū. Dicit enī Cyprianus in li. de ⁊ginitate. Nūc nob ad ⁊ginei sermo ē. quaꝝ quo sublimior ē gēs tā maior cura. flos est ille ecclīastici germinis. decus atq̄ ornamētū gratie spūal. illustrior ꝓmio gre gio xpi. ¶ Pte. Maius ꝓmiū debet maiori virtuti. sed virginitati debetur maximū ꝓmiū. scz fructus centesimus. vt p̄z Matth. xiij. in glo. q̄ ⁊ginitas est maxima virtutum. ¶ Pte. Tanto aliqua res est maior q̄to per eam aliquis xpo magis conformatur. sed maxime aliquis ꝓformatur xpo per virginitatē. Dicit ei Apoc. xiiij. de virginibus q̄ sequuntur agnum q̄cunq̄ ierit t q̄ cantent canticum nouum q̄s nemo alī⁹ potest dicere. ergo ⁊ginitas est maxima virtus.

¶ Sed cōtra est quod aug. dicit in li. de ⁊ginitate. Nemo q̄sum puto audeat suā ⁊ginitatem preferre monasterio. Et in eodē libro dicit Pte clarissimū testimoniū ꝓbet ecclīastica auctoritas in q̄ fidelib⁹ mortuoꝝ est quo loco martyres t quo defuncte sanctimoniales ad altaris sacramenta recitent ꝑ qđ dat intelligi q̄ martyrium ⁊ginitati ꝓferat. t nūc monasterij statuo. Ḥs. dīm. q̄ aliquid pōt dici excellētissimum dupl̄r Uno mō in aliquo genere. t sic virginitas ē excellentissima sealis in genere castitat⁹. q̄ excedit enim t castitatem vidualem t coniugatā. t q̄z castitati auctoritate attribuitur decor. ideo ⁊ginitas per consequēs attribuitur excellētissima pulchritudo. Unde t Ambro. dicit in li. de ⁊ginitate. Pulchritudinē quis poterit maiorez estimare decore virginis. que amatur a rege probatur a iudice. dedicatur domino ꝓcreat deo. Alio modo potest dici aliquid excellētissimū simpl̄r t sic virginitas non est excellentissima virtutum. Semp enim finis excellit ad quod est ad finem t q̄to aliqd efficacius ordinatur ad fines tanto melius est. finis aūt exquo ⁊ginitas laudabilis redditur est vacare rebus diuinis vt dictum est. unde ipse virtutes theologice t etiam virtus religionis quarū act⁹ est ipsa occupatio circa res diuinas ꝓferuntur ⁊ginitati. Similiter enim vehemēti⁹ operantur ad hoc q̄ inducant deo martyres qui ad hoc ꝓponunt propriam vitā t viuentes in monasterijs q̄ ad hoc ꝓponūt propriam voluntatem t omnia que ꝑt habere q̄ virgines que adhoc ꝓponūt venerem voluptatem. Et ideo virginitas non simpliciter

est maxima virtuū. ¶Ad.j.ergo dīm q virgines sunt illustrior pānio gregio xpi t est carus sublimior gloria q companionē ad viduas t cōiugatas. ¶Ad.q.dīm q cemesimus fructꝰ attribuit virginum fm Hiero. quiet excellētiaz quā hz ad viduates cui attribuit sexagesimꝰ t ad matrimoniū cui attribuit tricesimus. ℔ sic Aug. dicit in li. de questionibꝰ euāgeliꝫ. cētesimus fructus est martyrū. sexagesimus virginū t tricesimus cōiugatoꝝ. vñ ex hoc nō sequit q ꝑginitas sit simplr maxima virtus olim. ℔ solum alijs gradibus costituta. ¶Ad.q. dīm q virgines sequunt agnū quocūq; vadit. q; imitatur xpm non solū i integritate mentis. sed etiaz in integritate carnis. vt Aug. dicit in li. de ꝑginitate. t ideo in plurib⁹ sequūtur agnū. nō tñ oportet q magis in propriū. q; alie virtutes faciunt ꝓpinquius inhērere ꝺō p imitationē mēris. cū tñ aūt nouū qō sole virgines cantent est ganduum quod habent de integritate carnis fuate

Questio. cliij.

Deinde cōsiderandū ꝑ est de vitio luxurie qō opponit castitati. Et primo de ipa in generali. Secūdo de speciēb⁹ eius. Circa primū quaeruntur quinq. Primo qd sit materie luxuria. Secundo vtū ois cubitꝰ sit illicitꝰ. Tertio vtū luxuria sit pcm mortale. Quarto vtruz luxuria sit vitium capitale. Quinto de filiabus ei⁹.

Ad primum sic procedi

tur. Videt q materia luxurie non solū sint cōcupiscētie t delectationes veneree. Dicit enim Aug. in li. cōfes. q luxuria ad sacietatē atq; abundantia se capit vocari. ℔ saturas genium ad ciboꝝ t potus. abundātia aūt ad diuitias. ℔ luxuria nō est ꝓprie circa ꝓcupiscētias t voluptates venereas. ¶Pre. Prouer. xx. dī. Luxuriosa res est vinū. ℔ vinū ꝓtinet ad delectationē cibi t potus. ergo circa ea maxime videt luxuria esse.

¶Pre. Luxuria dī esse libidinosa voluptas. ꝙ ꝑtinet. ℔ libidinosa voluptas nō solū est in venereis ℔ etiaz in multis alijs. ergo luxuria nō est solū circa ꝓcupias t voluptates venereas. Sz ℨ est qō dē in li. de ꝑa religione de luxuriosis. Qui seminat in carne. de carne metet corruptionē. ℔ seminatio carnis fit p voluptates veneree. ergo ad hoc ꝓtinet luxuria. ¶Ad. dīm q si cut Isid. dicit in li. ethimo. luxuriosus aliqs dī ꝙ li solutus i voluptates. maxime aūt voluptates veneree dim hoc soluūt. t ꝺō circa voluptates venereas maxime luxuria ꝓsiderat. ¶Ad.j. ꝙ dīm q sicut ipauia ꝓcipaliter quadē t ꝓprie est circa delectationes tactꝰ. dē aūt ex ꝓsequenti t ꝙ similitudinē quādam in quibusdā aliis tactꝰ. ita etiā luxuria ꝓcipaliter quidez est in voluptatib⁹ veneris ℔ maxime t ꝓcipue animū hoīs resoluūt. secūdario aūt dī in quibuscunq; aliꝺ ad excessum prinēib⁹. vñ ad Gal. v. dī. glo. q luxuria est quelibet ingluuies. ¶Ad.q. dīm q vitium dī res luxuriosa. vl fm hūc modum quo in qualibet materia abundātia ad superiuz referr. vel inferius superfluus vsus vini in centiuū voluptati veneree ꝑber. ¶Ad.iij. dīm q libidinosa voluptas t si in alijs materijs vitetur. tñ specialiter hoc nomē vēdicat veneree delectationes. in quib⁹ etiā spāliter libido dicit. vt Aug. dicit in. xiij. de ciuitate dei.

Ad secundum sic proce

ditur. Videtur q nullus actus veneri⁹ possit esse sine pcō. Nihil em videt impedire virtutē nisi peccatuz. ℔ ꝺō actus venereus maxime impedit virtutē. Dicit em Aug. in. j. soliloquioꝝ. Nihil esse senno qd magis ex ame deiciat animū virilem q blandimēta femine corpoream. ille cōtactus ergo nullius actus veneree dicit esse sine pcō. ¶Pre. Ubicūq; inuenit aliquid superfluū. ꝙ ꝺ a bono rōnis recedit hoc est vitiōsuz. qz virtus corrūpitur p superfluū t diminutū vt ex ij. ethi. ℔ in quolibet actu veneree est superfluitas delectationis que inordinatā obloquitꝰ rōnem q impossibile est aliquid intelligere in ipa. vt ꝓbo dicit in vij. ethicoꝝ. t sicut Hiero. dicit i illo actu spiritus ꝓphete nō tangebat corda ꝓphetarū. ergo nullus actꝰ veneri⁹ pōt esse sine pcō. ¶Pre. Cuius ponit⁹ est q effectꝰ. ℔ peccatum originale in paulo trahit a ꝓcipis sine qua actus veneri⁹ esse nō pōt. vt ꝓbat Aug⁹. in li. de nupcijs t ꝓcupiscētia. ergo nullus actꝰ veneri⁹ potest esse sine peccato. ¶Sed cōtra est qō Aug. dicit in li. de bono cōiugali. Satis responsum est hereticis. si in coitu nō fit peccatū qō nec ꝙ cōtra naturā cōmixtū nec ꝙ contra mosē nec ꝙ cōtra ꝓceptum. t loquit de actu veneree q antiqui patres plurib⁹ cōiugibus vtebant. ergo nō omis actus veneri⁹ est peccatuz. ¶Rñ. dīm q ꝓtm in humanis actib⁹ est qō ē cōtra ordinē rōnis. Habet aūt hoc rōnis ordo vt quelibet ꝙcunq; ordinet in suū finē. t tūc nō est pcm si ꝙ rōnem hō vtat reb⁹ aliquib⁹ ad finē ad quē sunt in ordine modo ꝙcunq;. dū tñ ille finis sit aliquod vere bonū. Sicut aūt est vere bonū q cōseruet corporalis natura. vñ indauidui. ita etiā est quoddā bonū excellēs q conseruet natura speciei humane. sicut aūt ad cōseruationē vite vni⁹ hominis ordinantur vsus ciboꝝ. ita etiā ad cōseruationē totius humani generis vsus veneroꝝ. Unde aug⁹ dicit in li. de bono cōiugali. Quod est cib⁹ ad salutē hominis. hoc est cōcubitꝰ ad salutem generis. t tūc sicut vsus ciboꝝ potest esse absq; oī peccato si fiat debito modo t ordine fm q ꝓpter salutē corporis ita etiā t vsus veneroꝝ potest esse absq; oī peccato si fiat debito modo t ordine fm q est cōueniens ad finem generationis humane.

¶Ad.j. ergo dīm q aliꝺ potest impedire dupliciter virtutem. Uno modo ꝙtum ad cōmunem statum virtutis. t sic non impedit virtutis per peccatum. Alio modo ꝙtuz ad perfectum virtutis statum. t sic potest impediri virtus per aliquod quod non est peccatum sed e minus bonum. t hoc modo vsus femine dericit

animū non a virtute ꝫ ab arte id est plectōe ꝯ
trarie. Vñ Aug. dicit in li. de bono cōiugali. Si
cut bonus erat qđ Martha faciebat occupata
circa ministeriū suctoriū. sed melius qđ Maria
audito verbū dei. ita etiā bonū Sutanne in ca
stitate coniugali laudam⁹. ꝫ bonū videt Anne
t magis Marie virginis anteponim⁹. ¶Ad. ij.
dēm q sicut supra dictū est. medium virtutis nō
grē dicitur fm quātitatē. ꝫ fm q cōuenit rōni re
cte. t ideo abundantia delectationis que est i actu
venereo fm rōnem oppositum medio ꝯ
trario. t pterea adhuc nō pmittit q̄uis semper
exterior delectet qđ sequit corpis dispositōem
ꝫ quantū appetitus interior ad bonos delecta
tiones afficiat. nec hoc etiā q rō nō pōt libertas
actū rōni ad spiritualia cōsiderāda simul cum
illa delectatione hīe oppōi q actui illi sit virtuti cō
trari⁹. nō em est virtuti cōtrarium si rōnis actus
aliqñ intermittatur aliq qđ fm rōnem fit. aliquis
q aliqñ se somno tradat esse cōtra virtutē. hoc tñ
q cōcupiscētia t delectatio venereoꝝ nō subia
cet imperio t moderationi rōnis patuit ex pe
na primi peccati. imāgens. l. ratio rebellis deo me
ruit hīe suā carnē rebellē. vt patet p Aug. xiij. de
ciui. dei. ¶Ad. ij. dēm sicut Aug. ibidē dicit q
ex cōcupiscētia carnis que generāti nō imputa
tur ad pcm tamē ex filia peccati. pleo nascitur
originali obligata pcō. vñ non sequit q actus
ille sit pcm. sed q in illo actu sit aliquid pena
le a peccato primo derivatum.

Ad tertium sic pceditur

Videtur q luxuria que est circa act⁹ venereos
nō possit esse aliqđ pcm. Per actū em venereū
semē emittit qđ ē superflui alimēti. vt pz p dēm
in li. de generatōe animaliū. sed in emissione alie
nū superfluorū non attēditur aliqđ pcm. ꝫ neq;
circa actus venereos pōt esse aliqđ peccatum.
¶Pre. Quilibet pōt licite vti t libere eo qđ suū
est. ꝫ in actu venereo hō non vtit nisi eo qđ suū
est. nisi forte in adulterio vel raptu. ergo in vsu
venereo nō pōt cē pcm. ita luxuria nō erit pec
catū. ¶Pre. Omne pcm hz vitio oppositū. sed
luxurie nulli virtuti videt esse oppositū. ergo lu
xurie nō est pcm. ¶Sz cōtra est ḋd cā ē portio suo
effectu. ꝫ vitiū phibet ꝑter luxuriam fm illd
apli ad Ephe. v. Nolite inebriari vino in quo ē
luxuria. ergo luxuria est phibita. ¶Pre. Basi.
v. enumerat inter opa carnis. ¶Rñ. dēm q ꝫ
go aliqđ est magis necessariū tanto magis ogꝫ
vt circa illud rōnis ordo fuerit. vñ p plectōnem ma
gis est vituperiū si ordo rōnis pertumpatur. Vsus
aūt venereoꝝ sicut dictū est. est valde necessarius
ad bonū cōe. qđ est cōservatio humani generis
t tō circa h̄ materie attēdit hz rōnis ordo t p plē
ctōnem si ḋd circa h̄ fiat ꝑtēm ordo rōnis hz vitio
suū. erit. D aūt gemet ad rōnem luxurie vel ordines
t modū rōnis excedat circa venerea. t tō absq;
dubio luxuria est peccatū. ¶Ad. ij. ergo dicēdū
q sicut pōs in eodē li. dicit. semē est superfluum
quo indigetur. Dicitur em superfluū ex eo qđ re
fidui est operationis virtutis nutritiue. tñ in
digentie eo ad opus virtutis generatiue. ꝫ alie
superfluitates humani corpis sunt quib⁹ non in
digeat. t ideo nō refert qualitercūq; emittat sal
tem decētia pcerno hūani. ꝫ non est silē in semi
nis emissione que ratione hz fieri. vt cōueniat fi
ni ad quē eo indiget. ¶Ad. iij. dēm q sicut apls
dicit. j. ad Cor. vj. Luxuriū loquēo. Empti estis
pcio magno. glorificate t portate deū in corpe
vestro. ex eo ergo q aliqs moderate suo corpe
vtitur p luxuriā. iniurias facit dēo q principalio
rēm est corpis nostri. Vñ t augu. dicit in li. de
decez chordis. Dēo qui gubernat seruos suos
ad militarē illos non sua hoc precipit ne p illece
bras t illicitas voluptates corruat templū ei⁹
qđ esse cepisti. ¶Ad. iij. dēm q oppositū luxu
rie nō tangit in multis. eo q horū magis sunt
pni ad delectationes. t tamē oppositū vitium
manet sub insensibilitate. t accidit hoc vitiū in
eo qui intrinsecus detestat multerū visum. q etiam
vxoꝝ debitum non reddit.

Ad quartum sic procedi-

tur. Videt q luxuria non sit vitiū capitale.
Luxuria em videt idē esse immūdicie. vt pz p
glo. Ephe. v. Sz immūdicia est filia gule. vt pz
p Greg. xxxj. moral. ergo luxuria nō est vitiū
capitale. ¶Pre. Ihō. dicit in li. ō summo bono
q sicut p superbiā mētis tur in plurimonē lubi
dinis. ita per humilitatē mētis salua fit castita
tis carnis. sed cōtra rōnem capitalis vitij esse vi
detur q ex alio vitio oriat. ergo luxuria non est
vitium capitale. ¶Pre. Luxuria causat ex de
speratōne. Fm illud Ephe. iij. Qui desperātes
semetipos tradiderūt impudicitie. sed despera
tio nō est vitiū capitale quinimo ponit filia ac
cidie. vt supra habitū est. ergo multo minus lu
xuria est vitium capitale. ¶Sed ꝯra est quod
Greg. xxxj. moral. ponit luxuriā inter vitia ca
pitalia. ¶Rñ. dēm q sicut ex dictis pz vitium
capitale est qđ habet finē multū appetibilē. ita
q ei⁹ appetens homo ꝓcedat ad multa peccata
ppetranda. que omnia ex illo vitio tamē ex pri
cipali oriri dicuntur. Finis aūt luxurie est de
lectatio venereoꝝ que est maxima. Vñ hmōi
delectatio ē marie appetibilis fm appetitū sensi
tiuū. rū ꝓpter vehemētiā delectatiōis. tū etiā ꝓpter
naturalitatē hmōi ꝯcupiscētie. Vñ mālestā
est q luxuria est vitiū capitale. ¶Ad. j. ergo dicē
dū q immūdicia fm quosdā que ponit filia
gule est quedā immūdicia corpalis. vt supra dic
tū est. t sic obiectio nō est ad ꝓpositū. Si vo
accipiatur pro immūdicia luxurie. sic dicendū
q ex gula causat⁹ materialiter mōtus. l. gula mi
nistrat materiā corpalē luxurie. nō aūt fm rōnem
cause finalis fm quā potissime attendit origo
alioꝝ vitioꝝ vitijs capitalib⁹. ¶Ad. ij. dicendū
q sicut supra dictū est cū de inani gloria age
retur. superbia ponit cōitio mal oim pcōrum. t tō etiā
vitia capitalia ex superbia oriūt. ¶Ad. iij. dēm
q a delectationib⁹ luxurie ꝑcipue aliq abstinet p
ter spem future glorie. qua desperatio subtra
hit. t tō causat luxuriā sicut remotio phibens

non sicut per se causa quod requiri videtur ad vitia capitalia.

Ad quintum sic procedit

Dicit q incōuenienter dicant esse filie luxurie. cecitas mētis. incōsideratio. precipitatio. incōstantia. amor sui. odiū dei. affectus pūnis secularibus vel futuris. qz cecitas mētis et incōsideratio et precipitatio pertinet ad imprudentiam q inuenit in oībus peccatis. sicut et prudētia in oībus virtutibus. ergo nō debent poni species filie luxurie. ¶ Prē. Constātia ponit pro fortitudine. vt supra habitū est. q luxuria non opponit fortitudini q ignauie. ergo incōstantia nō est filia luxurie. ¶ Prē. Amor sui videt ad contēptum dei. est principiū oīs peccati. vt ps. p Aug. in xiij. de ciui. dei. nō ergo debet poni filia luxurie. ¶ Prē. Isid. ponit q̄tuor. s. turpiloquia. scurrilia. ludicra. stultiloquia. ergo pdicta enumeratio videt esse insufficiens. ¶ Sed contra est auctoritas Greg. xxxj. moral. ¶ Rñdeo dicendū q qđ inferiores potētie vehemēter afficiūt ad sua obiecta sequens est q sapiēs viros impediant et deordinent in suis actibus. Per vitia autē luxurie maxime appetit⁹ inferiores. s. cōcupiscibilia vehemēter inclinat sua obiecta. s. delectabilia. ꝓpter vehementiā passionis et delectatōis et nō sequēs ē q p luxuriā maxie supiores vires deordinent. s. rō et voluntas. Sūt autē rōnis quatuor actꝰ in agēdis. Primo quidē simplex intelligēa que apprehendit aliquē finē vt bonū. et hic actus impedit p luxuriā. Vñ illō Danie. xiij. Species decepit te et cōcupiscētia subuertit cor tuū. et q̄rtum ad hoc ponit cecitas mētis. Secūdus actus est cōsiliū de his q̄ sunt agenda ꝓpter finem. et hic etiā impedit p cōcupiscentiā luxurie. Vnde Terētius dicit i eunucho loquēs de amore libidinoso. Quæ res in se neqz consiliū neqz modū vllū habet. ē illo rege re nō potes. et q̄rtum ad hoc ponit precipitatio q importat subtractionē cōsilij. vt supra habitum est. Tertius autē actus est iudiciū de agēdis. et hic etiā impedit p luxuriā. Dicit enī Daniel. xiij. ō senibus luxuriosis. Anteruerūt sensus suos vt nō recordarent iudiciorū iustorū et q̄rtum ad hoc ponitur incōsideratio. Quartus autem actus est ꝑceptum rōnis de agendo. qui etiam impedit p luxuriā. inq̄rtum. s. nō impedit ex imperiu ꝓcupiscētie ne exequat id qđ decreuit esse faciendū. Vñ Terentius dicit in eunucho de quodā qui dicebat se recessurū ab amica. hec vba vita falsa lachrymula restringet. Et pte autē voluntatis ꝓsequitur duplex actus inordinatus. quorū unus est appetitꝰ finis. et q̄rtum ad hoc ponitur amor sui q̄rtum. s. ad delectatiōnē qua inordinate appetit. et p oppositū ponit odiū dei. inq̄rtum. s. ꝓhibet delectationē cōcupitā. Alius autē actꝰ appetitꝰ eorū q̄ sunt ad finē et q̄rtus ad hoc ponit affectus pūnis scil. in q̄. s. aliqđ vult sibi voluptate. et p oppositū ponit desiderium futuri scil. qz dū timio deuiet carnalibus delectatōibus. non curat puenire ad ꝑpetuū. Ad. j. ergo dicendū q sicut pbs dicit in vj. ethi. in grauiore materia corrumpit paucitatem. et ideo vitia opposita prudētie maxie oriunt ex luxuria q est precipua in grauiore speē. ¶ Ad. ij. dicendū q constantia in arduis et terribilibus ponit pro fortitudine. q̄ autē bene in abstinēdo a delectabilibus pertinet ad temperātiā q ponit pro ꝑte. sicut supra dictū est. et ideo incōstantia q ei opponit ponit filia luxurie. et eiꝰ pena incōstātia ex luxuria causat inquātum emollit cor hoīs et effeminatū reddit. Vñ illud Osee. iiij. Fornicatio et vinū et ebrietas auferūt cor. Et Hegesippus dicit in li. de re militari. q minus mouet mentē q minus delectarū noueris in vita. nec opter sicut sepe dictū est q filie vitiū capitalis cū eo in materia cōueniāt. ¶ Ad iij. dicendū q amor sui q̄rtum ad quēcunq bona q̄ sibi aliqđ appetit est cōe ꝓncipiū peccāti. Sed quātum ad hoc specialiter q aliqđ appetit sibi delectabilia carnis. ponit amor sui filia luxurie.

¶ Ad iiij. dicendū q illa q Isid. ponit. sunt quedā inordinati actꝰ exteriores et ꝓpinqui ad delectationē petendas in qua est aliqđ inordinatū qua dropsir. Vno mō ꝓpter materiā. et sic pertinent turpiloquia. qz cū ex abundātia cordis os loquitur. vt dicit Matth. xij. luxuriosi quoz est cor turpium delectatiōibus plenū et ꝓpinquū. defacili ad turpia vba ꝓrumpūt. Secūdo ex ꝑte cause. qz cū luxuria incōsideratione et precipitatiōes causat cōsequēs est q faciat ꝓrupere in verba leuiter et incōsiderate dicā que dicunt scurrilia. Tertio ꝙtum ad finē. qz eius luxuriosus delectationē querit et vba sua ad delectatiōes ordinat. et sic ꝓrūpit in vba ludicra. Quarto ꝙtum ad finem verboꝝ qui ꝓcedit luxurioso ꝓpter cecitatem mētis qua caret. et sic ꝓrūpit in stultiloquia vtpote cū fatuo vbis ꝑfert delectatiōes q̄s appetit. Quecūq; alio mō. ¶ Questio. cliij.

Deinde considerāduz

est de luxurie partib⁹. Et circa hoc q̄rit. duodecim. Primo de diuisione partiū luxurie. Secūdo virtus fornicatio simplex sit pcm̄ mortale. Tertio virū sit maximū peccatorū. Quarto virū in tactibus oscula et alia huiusmodi illecebra cōsistat pcm̄ mortale. Quinto virum nocturna pollutio sit pcm̄. Sexto de stupro. Septimo de raptu. Octauo de adulterio. Nono de incestu. Decimo de sacrilegio. Vndecimo de peccato contra naturam. Duodecimo de ordine grauitatis in pdictis speciebus.

Ad ꝓmum sic procedi

tur. Dicit q incōuenienter assignant sex speēs luxurie. s. fornicatio simplex. adulteriū. incestꝰ stupruꝫ. raptus et vitia cōtra naturā. Diuersitas enī materie nō diuersificat speēm. q̄ dicta diuisio sumit fm materie diuersitatē. put. s. aliquis cōmiscet se tangere. vel virgini. vel alteri⁹ cōditionis mulieri. ergo videt q ꝓ hoc speēs luxurie nō diuersificent. ¶ Prē. Speēs vitij vitiis non vident diuersificari per ea que geniti ad alind vitium. Sed adulteriū non differt a simplici fornicatione nisi in hoc q aliquis accedit ad eam

que est alteri⁹, t sic iniusticiam cõmittit. ꝙ videtur q adulterij non sit ponꝰ specieꝫ luxurie.

¶Pro. Sicut cõingit q alijs cõmisceꝫ mulieri q est alteri viro q matrimonio obligata. ita etiã pingit q alijs cõmisceat mulieri que est obligata deo per votum. sicut ergo adulterium ponitur spẽs luxurie. ita etiam sacrilegiũ spẽs luxurie poni debet. ¶Pre. Illꝫ q est matrimonio iũcto non solũ peccat si ad aliam mulierẽ accedit sed etiã si sua cõiuge inordinate vtat. ꝙ hoc pcm̃ sub luxuria ponit. ergo deberet inter species luxurie cõputari. ¶Pre. Aposto. ij. ad Cor. xij. dicit. Ne iterum cũ venero humiliet me deꝰ apud vos. t iugẽ miloꝝ ex his q ante peccauerũt t non egerũt penitentiã sup immũditia t fornicatiõe t impudicitia quã gesserũt. ergo videt q etiã immũdicia t impudicitia debeant poni spẽs luxurie sicut t fornicatio. ¶Pre. Diuisum nõ cõdiuidit diuidẽdꝰ. sed luxuria condiuidit predicta. dr̃ enim Gal. v. Manifesta sunt opa carnis. ꝙ sunt fornicatio immũdicia: impudicitia: luxuria. ꝙ videt q inconuenienter fornicatio ponat spẽs luxurie. ¶Sed ꝫ est qõ ꝓdicta diuisio ponit in decret. xxxvj. q. j. Kñ. dicit q sicut deꝰ est pcm̃ luxurie cõiuncta: hoc q aliꝗs hõ sm̃ rectã rõnem delectatiõe veneree vtit. qõ ꝗdem cõtingit dupliciter. Uno mõ sm̃ materiã in ꝙ bmõi delectationes ꝛr̃ũt. Alio mõ sm̃ q materia debita existẽte nõ obseruant alie debite circũstãcie. t qr circũstantia inficiens bmõi nõ dat spẽm actus moralis. sed eiꝰ spẽs sumit ab obiecto qõ est materia actꝰ. nõ opponit species luxurie assignari ex pte materie vt obiecti. ꝙ ꝗdem potest cõtingere rõni recte dupliciter. Uno mõ qr hꝫ repugnantiam ad finẽ veneri actꝰ. t sic inficiens impedit generatio. plus est vitiũ cõtra naturã. qõ est i omni actu veneree ex ꝙ generatio sequi non põt. Inficiens aũt impedit debita educatio t pinotio. plus nate. est fornicatio simpliciter ꝙ est soluere cũ solata. Alio mõ materia in qua exercet actꝰ veneris. potest esse non cõueniens rõni recte p cõparationẽ ad alios homines. t hoc dupliciter. Primo ꝗdem ex pte ipsi⁹ fẽe cui aliꝗs cõmisceat. qr ei debitꝰ honor non seruat. t sic est incestꝰ qr consistit in abusu mulieꝛ cõsanguinitate vl affinitate iũcta. Secõ ex pte eiꝰ in cuiꝰ potestate est femina. ꝙ si est in potestate viri est adulteriũ. si aũt est in pcie pñs est stupꝝ si non inferat violẽtia. raptꝰ aũt si inferat. Diuersificant aũt iste spẽs magis ex pte femine q viri. qr in actu venereo femina se hꝫ sicut passiue t p modũ materie. vir aũt p modũ agẽtis. deñ est aũt q ꝓdicte spẽs sm̃ differentiã materie ad iuuicem. ¶Ad. j. ꝙ dr̃m ꝙ ꝓdicta diuersitas materie hꝫ annexã diuersitates formaliter obiecti. ꝙ accipit sm̃ diuersos modos repugnãtie ad rõnem recti vt dr̃m est. ¶Ad. ij. dr̃m q nihil prohibet in eodẽ actu diuersoꝝ vitioꝝ deformitates cõcurrere vt supra dr̃m est. t hoc mõ adulteriũ continet sub luxuria t sub iniusticia. nec de formitas iusticie oĩno p accidens se hꝫ ad luxuriam. Ulterius aũt luxuria grauior ꝙ unũ cõcupiscentiam sequit q etiam in iniusticias ducat. ¶Ad. iij. dr̃m q miles vouẽs continentiã quãdam spiale matrimoniũ facit cũ deo. sacrilegium qõ cõmittitur in violatione talis milites nõ quãdam adulteriũ spiale. t similit alij modi sacrilegij reducunt ad aliam spẽm luxurie. ¶Ad iij. dr̃m q pcm̃ cõiugati cũ sua vxore nõ ẽ sm̃ indebitã materiã ꝙ sm̃ alias circũstantias que nõ constituit spẽm morale actꝰ vt dr̃m est. ¶Ad v. dr̃m q sic glo. dr̃ ibidem. immũdicia ponit p luxuria pra naturã. impudicitia aũt est ꝙ fit cũ libertate a viro. vñ videt ad stupꝝ pinere. vl etiã põt dici q impudicitia pinet ad quosdam actus circũstantes actũ veneris sicut osculatiões et alia hmõi. ¶Ad. vj. dr̃m q luxuria sumit ibidẽ p quãcũq; sordicitate. vt glo. ibidẽ dr̃.

Ad secundum sic proce

ditur. Videt q fornicatio simplex nõ sit pcm̃ mortale. Ea em ꝙ simil connũerant vident esse vtiꝰ tõnto. ꝙ fornicatio connũerant ꝙdãmodo ꝙ non sunt pcã mortalia. Dicit em Act. xv. Abstinetis vos ab immolatis simulacroꝝ t sanguine. t fornicatione. illoꝝ aũt vsus nõ est peccatũ mortale sm̃ illud. j. ad Timo. iij. Nihil reiciẽdũ est qõ cũ grãrũ actione percipit. ergo fornicatio nõ est peccatũ mortale. ¶Pre. Nullus mortale pcm̃ cadit sub precepto bmõi. sed Osee. j. dicit a dño. vade fac tibi vxorẽ fornicationũ. t fac tibi filios fornicationũ. ꝙ fornicatio nõ est peccatũ mortale. ¶Pre. Nullũ peccatũ mortale in scriptura sacra ab⁹ reprehensione cõmemorat. sed fornicatio simplex cõmemorat in scriptura in aliquo patrũ sine reprehensione. sicut legit Gen. xvj. de Abraã q accessit ad Agar ancillã suam. t infra. xxx. legit de Jacob q accessit ad ancillas vxoꝝ suarũ Balã t Zelphã. t infra. xxxviij. legit q Judas accessit ad Thamar quam estimauit meretricẽ. ergo fornicatio simplex non est pcm̃ mortale. ¶Pre. Oẽe pcm̃ mortale cõtrariat charitati. sed fornicatio simplex non cõtrariat charitati. neq; ejus ad dilectionẽ dei qr non est directe peccatũ cõtra deũ. nec etiã quãtum ad dilectionẽ proximi. qr ꝙ hoc dõ nulli homini facit iniuriã. ergo fornicatio simplex non est peccatũ mortale. ¶Pre. Oẽe pcm̃ mortale ducit in petitionẽ eternã. hoc aũt nõ facit fornicatio simplex. qr sup illud. j. ad Thimo. iij. Pterato ad oia vtilis est. dr̃ glo. Ambro. Omnis summa discipline xpiane in misericordiã terminatur est quã aliquis sequẽs si lubricũ carnis patitur. sine dubio vapulabit sed non peribit. ꝙ fornicatio simplex nõ est peccatũ mortale.

¶Pre. Sic Aug. dicit in li. de bo. viu. Quod est cibꝰ ad salutẽ corpis. hoc est cõcubitꝰ ad salutẽ generis. ꝙ non ois inordinatꝰ vsus cibi est peccatũ mortale. ergo nec ois inordinatus cõcubitus. qõ maxime videt de fornicatiõe simplici q minima est inter species enumeratas.

¶Sed contra est qõ dicit Tobie. iij. Attende tibi ab omni fornicatiõe. t pter vxorẽ mã nõ patiaris crimen scire. crimen aũt importat

peccatū mortale. ergo fornicatio ē alio pcubitū
q̄ est preter vxorē est pcm̄ mortale. ¶ Pre. Nihil excludit a regno dei nisi peccatum mortale
fornicatio aūt excludit. vt ps per apm̄ Gal. v.
vbi pmixta fornicatōe ē ydolatrā aliqs virtus sub
dit. q̄ ḡ talia agūt regnū dei nō possidebūt. ergo
fornicatio simplex est pcm̄ mortale. ¶ Pre. In
decreto. xxij. q. j. dicūt talē de quarto penitentiā
imponi debere qualē de adulterio ē fornicatōe
ē de homicidio ipōnte cōmisso. ē de ceteris cri
minibus vnus. ḡ fornicatio simplex est pcm̄
criminale seu mortale. ¶ Ri. dōm q̄ absq; oēi
dubio tenendū est q̄ fornicatio simplex sit pec
catū mortale. nō obstāte q̄ Hug. xxiij. sup illō
Nō erit meretrix ē. dic glo. Ad eas ḡhibet ac
cedere quarū est ventatio turpitudo. nō em̄ de
bet dici ventalis: ḡ ventatio q̄s est ḡpue mereri
cis. Ad hui⁹ aūt euidentiā considerandū est q̄
pcm̄ mortale est oīne pcm̄ q̄s cōmittit directe
p̄ virū boīs. Fornicatio aūt simplex importat
ordinatiōez q̄ vergit in nocumentū vite ei⁹ qui
est ex tali pcubitu nascitur⁹. ¶ Ad quod ostendo
q̄ in oībus animalib⁹ in quib⁹ ad educatiōez plis re
quirit cura maris ē femine q̄ in eis non est vagus
pcubit⁹. ḡ marito ad certā feminā vnā vel plures
sicut ps in ouib⁹ aūb⁹. Secūdo aūt in animalibus
in quib⁹ sola femina sufficit ad educatiōnē fe
tus in quib⁹ est vagus pcubit⁹. vt pet⁹ in canib⁹
ē hmōi aliis aialibus. Manifestū est aūt q̄ ad
educatiōnē hois nō solū requirit cura matris a
qua nutrit. ḡ multo magis cura patris a q̄ est in
structiua ē defensiua tā in bonis tā interioribus
ḡ exterioribus pmouētiua. Et sic ḡ naturas hois est q̄ vxor vago cōcubitu. ḡ ogitur q̄ sit ma
rito ad determinatā feminā cū qua pmaneat nō
p modicū tps. ḡ viu. vel etiā p tota vita. Et inde ē
q̄ naturaliter est marit⁹ in specie hūana sollici
tudo de certitudine pris. q̄ ex eo iminet educatō
pris. hec aūt certitudo tolleret⁹ si esset vag⁹ con
cubit⁹. hec aūt determinatio certē fuit matrimo
nia vocat. ē sic p̄ esse de iure naturali. s. q̄ pcu
bitus ordinat ad bonū cōe totius hūani gene
ris. bona aūt cōia cadūt sub determinatōe legis
vt supra habitū est. Relatio est q̄ ista cōiunctio
mariti ad feminā ḡ matrimoniū de lege aliq̄ determinet. ¶ Aliter aūt fit apud nos determina
tio. Tertia pte huius ope aget cū de matrimonij
sacramēto tractabit. Sic cū fornicatio sit cōm
bitus vagus vtpote ꝑter matrimoniū existens
est ḡ bonis pris educatōe. ē sic est pcm̄ mortale
Nec obstat si aliqs fornicādo aliquā cōgressum
sufficienter ꝓuideat pris de educatōe q̄ta q̄s ca
dit sub legis determinatōe inducat fm id q̄s cōtra accidit. ē non fm id q̄s in alio casu pōt accidere. ¶ Ad. j. q̄ dōm q̄ fornicatio illis ꝓnumera
tur nō q̄ habeat eandē rōez culpe cū alijs. ḡ q̄
ad b q̄ ex his ḡ ibi ponunt fuit poterat discretiō generari inf indecoa ē grauia. ē cop vnanimis plenius ipediri q̄ apū gentiles fornicatio
simplex nō reputabat illicita ꝓter corruptōez
naturalē rōis. Iudei aūt ex lege diuina instructi
ea illicita reputabāt. Illa vo q̄ ibi ponunt in

dei abominabant ꝓpter ꝓsuetudinē legalis ob
seruantiē. Vñ apū ex gētilib⁹ mercatores nō
ḡsū fm se illicita. ḡ ḡsū indecia abominabilia. vt
etiā supra dctū est. ¶ Ad. q. dōm q̄ fornicatio de
se pcm̄ importat ḡ rōnes recta. Ex vo aūt boio re
cto ē fm q̄ regulatur voluntate diuina q̄ est prima ē
summa regula. ē sic q̄s hō facit ex voluntate dei
ei⁹ pcepto obedit⁹ nō est ḡ rōnes recta. Quia vi
deat se ḡ cōem ordinē rōnis. sicut etiā nō est ḡ
naturā q̄s miraculose fit ꝑter omia. quia sit ḡ cōem cursum nature. ē sic ḡ Abraā nō peccauit
filiū innocentē volēdo occidere ꝓpter b q̄ obe
diuit deo. Quia b fm se ꝓsiderata sit cōtra ḡ re
ctitudinē rōnis humane. ita etiā Osee non pecca
uit fornicādo ex pcepto diuino nec tal pcubit⁹
ꝓprie fornicatio dr dici. Quia fornicatio nolēs
referēdo ad cursum cōem. vñ Aug. dic. xj. cōfes.
C. q̄s bo aliq̄d ḡ morē aut pcm̄ quoniā sibi
ē si mundꝰ ibi facit est. faciendū ē. ē postea sub
dit. Sicut em̄ in prāsib⁹ societat⁹ hūane maior
ptio monet ad obediendū ꝓpositis ita bo oib⁹.
¶ Ad. ij. dōm q̄ abraā ē iacob ad ancillas ac
cesserūt nō ḡsū fornicatio pcubitu. vt infra pate
bit cū de matrimonio aget. Iudā aūt nō ē necessariū a pcō excusare q̄ etiā autor fuit vēditionis
ioseph. ¶ Ad. iij. dōm q̄ fornicatio simplex cō
tranat dilectiōi. pximi quātū ad b q̄ repugnat
bono. plis nascitur. vt ostensum ē. dis. s. dat opas
generatiōi nō fm q̄ pcreat. plis nascitur. ¶ Ad
v. dcs q̄ q̄ opa penalia ille q̄ lubricū carnis pa
tit liberat a pdictis eternis inq̄tum p hmōi opa
ꝓpositi ad b q̄ grāz ꝓsequat p quā penitet. ē
inq̄tum p hmōi opa satisfacit de lubrico carnis
cōmisso. Nō aūt ita q̄ si in lubrico carnis pfe
cerit ipsum⁹ vsq; ad mortē p penitat⁹ opa libe
ret. ¶ Ad. vj. dōm q̄ ex vno pcubitu pōt vnus
nō generari. ē sic monstruosus pcubit⁹ q̄ ꝓdit
bonū plis nascituro ex ipo genere act⁹ est pcm̄
mortale. ē nō solū ex inordinatōe cōcupie. Ex
vna aūt ꝓmissiōe nō ipedit bonū tot⁹ vite vni
us hois. ē sic ille act⁹ ex suo genere nō est pcm̄
mortale. cēt rō huius scientis alios comedere q̄ to
tā pdictōez vite ei⁹ imitaret. sic⁹ ps de Adā nec
in fornicatio ē minus pcm̄ q̄ sub iuramēto pmit
tur. mar⁹ em̄ ē pcubit⁹ cū vxore q̄ sit ex libidine.

Ad tertiū sic procedit

Videt q̄ fornicatio sit grauissimū pcm̄. Tāto
em̄ videt pcm̄ grauⁿ q̄nto ex maiore libidine p
cedit. ḡ materia libidō est in fornicatōe. vñ em̄ in
glo. ḡ ad Cor. vij. q̄ ardet libidine in luxuria est
maximū. ḡ videt q̄ fornicatio ē grauissimū pec
catū. ¶ Pre. Tanto aliqs magis peccat. q̄nto in
rē sibi magis ḡuenerā delinqt. sic grauⁿ peccat
q̄ peccat patrē q̄ q̄ peccat extraneū. ḡ sicut ps.
ad Cor. vj. q̄ fornicat⁹ in corp⁹ suū peccat. ḡd ē
boi ꝓximissima. ḡ videt q̄ fornicatio sit grauis
simū pcm̄. ¶ Pre. Quāto aliqd bonū ē maⁿ.
tāto pcm̄ qd ꝓ id ꝓmittit videt ee grauⁿ. ḡ pec
catū fornicatōis videt ee ꝓ bonū tot⁹ hūani ge
neris. vt ps ex ꝓdictis. est aūt ꝓ rēm fm illo. s.
ad Cor. vj. Tollite media ꝑpi. facta media me

tetricis.ꝫ fornicatio est grauissimū pctm. Sz ꝺ est ꝺd Grego. dcē q pctā carnalia sunt minoris culpe ꝙ pctā spūalia. ¶ Ad. dcm q grauitas alicuius pcti pōt attendi dupliciter. Uno mō ex se. alio mō ex accidēte. Secūm se ꝺdcm attēdit grauitas pcti ex tē sue spēi ꝙ ꝺsiderat. Ex bonū cui pctm opponit. Fornicatio aūt est ꝺ bonū hois nascituri. et ideō est grauis pctm. Ex spēm suā pcc catus ꝙ sunt ꝺ bona exteriora. sic est furtū et alia hmōi. Uno mō est aūt pctm ex fine directe ꝺ deus q pctō ꝺd est ꝺ vitā hois iā nati. sic est hōicidiū. ¶ Ad. j. ꝫ dcm q libido ꝙ aggrauat pctm ē que ꝑsistit in inclinatiōe voluntatis. Libido aūt que in appetitu sensitiuo diminuit pctm. qz quāto aliqs ex maiori passione impulsus peccat. tanto leuior est pctm. et ꝫ mō libido in fornicatōe est maxima. Et inde est qd Aug. in li. ꝺ agone xpiano. q inter oia xpianox certamia durissima sūt pliū castitatis. vbi est ꝺdiana pugna et rara victoria. Et Ysi. ꝺcit in li. de summo bono. q magis p carnis luxuriā hūanū genꝰ ꝑtulit diabolo ꝙ aliqd aliud. qz scz difficilē est vincere vehementiā hmōi passionis. ¶ Ad. ij. dcm q ille ꝙ fornicat ꝺ peccare in corꝑ suo nō solū qz fornicatōis delectatio cōsumat in carne qd etiaz in gula accidit. ꝫ etiā qz pcta bonū ꝗpriū corporis agit ꝙ fornicat. imprimis. i. indebite resolutū illō et inducit et alteri ꝑmiscet. nec tñ ꝗpter hoc sequit q fornicatio sit grauissimus pctm. qz rō in hoie ꝑualet corꝑi. vñ si sit pctm magis repugnāns rōni. grauius erit. ¶ Ad. iij. dcm q pctm fornicationis ē ꝑta bonū spēi hūane impedit generationē singularē vni⁹ hois nascituri. magis tñ grauit ad rōnez spēi qui actu iā ꝓcipat spēm quā ꝙ est potentia boni. et ex hoc etiā homicidiū est grauius ꝙ fornicatio et ocō luxurie spēi. tanꝫ magis bono spēi hūane repugnans bonū eiꝰ ꝺmiā est maius bono spēi hūane et ideō etiā pctā que sunt cōtra deū sunt maiora. nec fornicans est directe peccans in deum ꝫ si fornicator dei offensus intēdat. ꝫ ex cōsequēti sicut et oia pctā mortalia sicut em̄ membra corꝑis nostri sunt membra xpi. et etiā spūs nr̄ est unū cū xpo. ex ad. j. ad C̄oz. vj. Qui adheret deo unus spūs est. vñ etiā pctā spūalia sunt magis cōtra xpm ꝙ fornicatio.

Ad quartū sic procedi

tur. Uidet ꝙ in tactib⁹ et osculis nō ꝑsistat pec catū mortale. Ipse em̄ ad Ephe. v. ꝺcit. Fornicatio aūt et oīs immūditia aut auaricia nec nominet i vobis sicut decet sctōs. Subdit aūt. aut turpitudo. glo. vt in osculꝫ et amplexibꝰ aut stultiloquiū vt blāda ꝺba. aut scurrilitas ꝙ a stultis cauillatio ꝺ. i. iocularitas. postea aūt subdit. Hoc em̄ scitote intelligentes ꝙ oīs fornicator. aut immūd⁹. aut auar⁹ ꝙd est idolox ꝛuit⁹ nō hs hereditatē in regno xpi et dei. vbi nō replicat de turpitudine. ꝫ nec de stultiloquio aut scurrilitate. ꝫ ista nō sunt pctā mortalia. ¶ Pre. Fornicatio ꝺcit esse pctm mortale ex ꝺ q pctā impedit bonū ꝓlis generāde et educāde. ꝫ ad hoc nihil opant osculā et tactꝰ sine amplexꝰ. ꝫ in his nō cōtingit pctm mortale. ¶ Prīe. Illa ꝙ fm se sunt pctā mortalia nūq̄ ꝑt ḃn fieri. ꝫ osculā et tactus et hmōi pūe q̄nq̄ fieri absq̄ pctō. ꝙ nō sūt fm se pctā mortalia. ¶ Sz ꝺ. Aug⁹. est aspectꝰ libidinosus ꝙ tactꝰ amplexꝰ vl osculum. ꝫ aspectꝰ libidinosus ē pctm mortale. Fm illud Matt. v. Qui viderit mulierē ad cupiscendam eā. iā mechatꝰ est in corde suo. ꝙ multo magis osculū libidinosus et alia hmōi sūt pctā mortalia. ¶ Dcit. Cyprianꝰ ad Pōponiū de virgin. ꝺcit. Certe ipse cōcubitꝰ ipse amplexꝰ. ipsa ꝓfabulatio et osculatio. et consentiens uox turpior. fœda domitio ꝗtus ꝺ decoro et crimine sit cōtracta. ꝙ ꝺducta hō sit rei⁹ crimis. i. pcti mortal. ¶ Rñ. dcm q aliqd ꝺ se pctm mortale ꝺupliciter. Uno mō fm spēm suā et ꝺ mō osculū amplexꝰ vel tactꝰ fm suā rōnez nō notant pctm mortale. pūe em̄ ꝺ absq̄ libidine fieri. vl ꝗpter ꝓfectum ꝺuinē patrie. vl ꝗpt aliquas necessitatē aut rōnabilē cām. Illo mō ꝺ osculū pctm mortale ex sua cā. sic ille ꝙ ꝺat osculū vt aliquē inducat ad hereſim. mortaliter peccat ꝗpt intentionē corruptā. Dcm est aūt. ꝙ ꝑsensus in delectatiōe pcti mortalis ē pctm mortale et nō solū consensus in actū. et ideō cū fornicatio sit pctm mortale. et multo magis alie luxurie spēs. ꝺs est ꝙ ꝑsensus i delectatiōe talꝭ pcti sit pctm mortale. et nō solū cōsensus in actū. et ideō cū osculā et amplexꝰ hmōi ꝗpter delectationes hmōi fiat. ꝺs est ꝙ sint pctā mortalia. et sic solū dicūtur libidinosa. vñ hmōi fm ꝙ libidinosa sūt. sūt pctā mortalia. ¶ Ad. j. ꝫ dcm q apls ideō nō resumit illa tria qz nō hnt nomē pcti nisi fm ꝙ ordinant ad precedēta. ¶ Ad. ij. dcm q osculā et tactꝰ ꝙ pio fm se nō impediūt bonū ꝓlis hūane ꝓcedūt tñ ex libidine ꝙ est radix hmōi impedimēti. et ex hoc hnt rōnez pcti mortal. ¶ Ad. iij. dcm q rō illa cōciudit ꝙ hmōi nō sūt pctā fm suā spēm.

Ad quintum sic proce-

ditur. Uidet ꝙ nocturna pollutio sit pctm. Meritū enī et demeritū hñ fieri circa idem. ꝫ homo ideo ꝺt mereri. sic ꝑz de Salomone ꝙ dormiēdo a ꝺo donū sapie ꝑcepit. vt ꝺ. iij. Reg. iij. et ꝙ paliū j. ꝫ in dormiendo ꝺt aliqs demereri. et ita videt ꝙ nocturna pollutio sit pctm. ¶ Preterea. Quicūq̄ hz usus rōnis ꝺt peccare. ꝫ in dormiendo aliqs hz usus rōis. qz frequēt aliqs in somnis rōcinat et ꝑelegit unū alteri. ꝑsentiēs vl dissentiēs. ꝫ in dormiēdo ꝺt aliqs peccare. et ita ꝓpter somnū nocturna pollutio nō ꝑdet ḡn sit pctm cū ex genere actꝰ sit pctm. ¶ Pre. Frustra increpat et instruit ꝙ nō ꝺt vti vl agē fm rōnez vl ꝺ rōnem. ꝫ hō in somnis instruit a deo et increpetur fm illō Job. xxx. Per somnū in visiōe nocturna qñ sopor solet occupare hoīes. tūc aperit aures virox. et erudiēdo eos instruit disciplia. ꝫ in somnis ꝺt aliqs agē fm rōnez vl ꝺ rōnez qd est bñ agere vl peccare. et sic videt ꝙ nocturna pollutio sit pctm. ¶ Sz ꝑra ē ꝙ Aug. ꝺcit. xij. sup Gen. ad litam. ipa fantasia ꝙ fit in cogitatione fm motionē nāte. cui ꝑsta facta in visiōe som-

mitio vt inter illã ⁊ verã cõiunctionẽ corporis nõ discernat continue mouet caro ⁊ sequit̃ qõ eã mortã sequi solẽ. ⁊ eu hoc tã sine peccato fiat q̃m cũ pertõ a vigilãb⁹ vl ãd vt dicerẽt sine dubio cogitanũ est. ¶ Ad. vdm q nocturna pollutio dupliciter pt̃ cõsiderari. Vno mõ fm se. ⁊ sic nõ habẽt rõnes peccati. ome ei peccatũ depẽdet ex iudicio rõnis. qi enĩ puer⁹ motus sensualitatis nõ habẽt q̃ sit peccatũ nisi mediãte iudicio rõnis reputati pñs. ⁊ tũc subtracto iudicio rõnis tollit rõ peccati. ita dormiẽdo aũt rõ nõ habẽt liberum iudiciũ. Nullus ei est dormiẽs qui nõ intendat aliquid⁹ fantasmatũ. vel ymaginũ. vel rebus ipsis. vt pz ex his que in primo dicta sunt ⁊ ideo id qđ agit̃ dormiẽdo qui nõ habẽs liberum iudiciũ rõnis nõ imputat̃ ei ad culpã. Sicut nec illud id agit furiosus aut amens. Aliomõ potest cõsiderari nocturna pollutio p cõparationẽ ad suã cãm. que põt esse triplex. Vna quidem corporalis. cũ enĩ humor seminalis superabundat in corpe. vel cũ facta est humoris resolutio. vel p mã calefactionẽ corpis. vel p quãcunq; aliã cõmotionẽ sommiat dormiẽs ea que ptinẽt ad expulsionẽ hmõi hũoris abundantis vel resoluti. sicut etiã cõtingit q̃n natura grauat ex aliqua alia sup̃fluitate. ita q̃ q̃nq; sommiat in ymagine fantasmata ptinẽtia ad emissionẽ talis sup̃fluitatis. si igit sup̃abundantia talis hũoris sit ex cã culpabili. puta cũ est ex sup̃fluitate cibi vel potus. tũc nocturna pollutio habẽs rõnem culpe ex sua cã. Si aũt sup̃abundantia vel resolutio talis humoris nõ sit ex aliq̃ cã culpabili. tũc nocturna pollutio nõ est culpabilis. nec in se nec in cã Alia vo cã nocturne pollutionis põt esse diabolus interior. puta cũ ex cogitatiõe precẽdẽti cõtingit aliq̃d dormiẽtes pollui. Cogitatio aũt q̃ in vigilia precessit q̃nq; est pure speculatiua. puta cũ aliq̃s cã delectationis cogitat de peccato carnalibus. q̃nq; aũt est cũ aliqua affectiõe. vel cõcupiscẽtie vel horroris. Contingit aũt magis pollutio nocturna ex cogitatiõe carnaliũ rerum. que sunt cũ cõcupiscẽtia talium delectationũ. qz ex hac remanet q̃dam vestigiũ ⁊ inclinatio in aĩa. ita q̃ dormiẽte facili⁹ inducit in sua imaginatione ad assentiendũ actib⁹ ex quib⁹ sequitur pollutio. Fm hoc pho dicit̃ in. j. ethico. q̃ magnus pantarum pt̃ansitus quidã motus a vigilãtib⁹ ad dormiẽtes. meliores sunt fantasmata studiosorũ q̃ quorũlibet. Et Aug⁹ dicit. xij. sup Gen. ad lr̃am. q̃ pter hanc aĝ affectionẽ quedã exercita materia erit in somnio clarẽt. ⁊ sic pt̃ q nocturna pollutio habẽt rõnem culpe ex pte sue cause. Aliq̃ tñ pungit q̃ ex precẽdẽti cogitatiõne carnalium actuũ erit speculatiua. vel si sit cũ horrore seq̃tur in somnis pollutio. ⁊ tũc nõ habẽt rõnem culpe. nec in se nec in sua cã. Tertia vo cã est spũalis exercitia. puta cũ ex oppositõe demõis cõmouẽtur fantasmata dormiẽtia in ordine ad talẽ effectũ. ⁊ hoc quidẽ q̃nq; est cũ pcẽdẽti. s. ne aliq̃d̃ illusionis pgandi se cõtra demonis illusiões. vel ⁊ in sero cantat. Possẽt̃ nostrum cõpunie ne polluant̃ corpa. q̃nq; vo est absq; oi culpa vel ex sola malitia demonis. Sicut in collationibus patrũ legit̃ de quodã q̃ semp in diebus festiuis pollutionẽ nocturnã patiebat hoc diabolo procurante vt impediretur a sacra communione. Sic igit̃ pz q nocturna pollutio nunq; est peccatũ q̃nq; est sequela peccati precẽdẽtis. ¶ Ad j. ergo dicẽdũ q Salomõ non mentit in dormiẽdo sapiẽtias a deo. sed fuit signum precẽdẽtis deiectionis pter qđ dicit̃ alio psono deo placuisse. vt Aug⁹ dicit. xij. sup Gen. ad lr̃am. ¶ Ad ij. dicẽdũ q fm q virtus sensitiue intentiores magis vel minus apprehendunt a somno pter vaporis turbulentiã vel puritatẽ. Fm hoc vitio rõnis magis vel minus impedit in dormiẽdo. semp tñ ex hoc aliq̃ impedit vt nõ possit omo liberum iudicium hꝫe. vt in prima ptẽ dictũ est. ⁊ iõ non imputat̃ ei ad culpã qđ tunc agit. ¶ Ad. ij. dicẽdũ q apprehensio rõnis nõ ita impedit a somno sicut ei⁹ iudiciũ. qđ ostenditur p conuersionẽ ad similia que sunt prima principia cognitiõis humane. et iõ nihil prohibet hoiem fm rõnem apprehendere aliquid de nouo in dormiẽdo vel ex ipsis reliquiis precẽdentiũ cogitationũ. ⁊ fantasmatibus oblatis. vel etiam ex reuelatione diuina. aut imissione angeli boni vel mali.

Ad sextum sic procedit

Videt̃ q̃ stup̃ũ non debeat poni vna species luxurie. Stup̃ũ enim imponit illicitam virginum deflorationes. vt habet in decretis. xxxvj. q. j. sed hoc põt esse solutũ cũ soluta quod pertinet ad fornicatiõnẽ. ergo stup̃ũ nõ debet poni spẽs luxurie a fornicatiõe distincta. ¶ Pr̃e. Ambro. dicit in li. de patriarchis. Nemo sibi blandiat̃ de legibus hoim. omne stup̃ adulteriũ est. ẽ specierũ ex oppositis quarũlibet vna nõ continet sub alia. cum q̃ adulterii pena sit spẽs luxurie videtur q̃ stup̃ specie luxurie poni nõ debeat. ¶ Pr̃e. Inferre alicui iniuriã videt̃ magis ad iniustitiã q̃ ad luxuriã pertinere. sed ille q̃ stuprum cõmittit iniuriã facit alteri. s. patri puelle quã corrumpit q̃ potest ad animũ suũ iniuriam reuocare ⁊ agere actiõe iniuriarũ contra stup̃atorẽ. ergo stup̃ non debet poni spẽs luxurie. ¶ Sed cõtra est q̃ stup̃ pter̃ christi ⁊ actu venereo q̃ virgo defloratur. cũ igit̃ luxuria pertineat circa venerea. videt̃ q̃ stup̃ sit spẽs luxurie ¶ Ri. dicẽdũ q vbi circa materiã alicui⁹ vitij occurrit aliq̃ spẽs deformitatis. ibi debet poni determinata spẽs illi⁹ vitij. luxuria autẽ est pecc̃ circa venerea exita. vt supra dictũ est. In hoc autem sub custodia pñs existẽte q̃dã deformitas spẽs occurrit si corrumpat. nã ex pte puelle q̃ ex hoc violat nulla pactiõe pregressa precẽdẽte impedit a legitimo matrimonio cõsequẽdo. ⁊ ponitur in via merericordi a quo retrahebat ne signa eulum virginitatis amitteret. nã etiam ex pte patris. q̃ de eius custodia sollicitudinem gerit. Fm id Eccl. xlij. Super filiam luxuriosam confirma custodiã. neq̃ dãno facies te in opprobriũ venientes inuencio. ⁊ isto manifestum est q̃ stuprum quod imponat illicitam virginum deflora-

rem sub cura parentū existentiū. est determinata luxurie spēs. ¶ Ad.j. ergo dicēm q̄ quis ꝑgo sit soluta a vinculo matrimonij non tñ est soluta a patris potēte ds eriā spāle impedimentū copulandi ꝑcubite virginitatis signū. qđ nō ds nisi p matrimonij auferri. vñ stupr̄ nō est fornicatio simplex. ꝙ cōcubit⁹ qui sit cū meretrice⁹. i. mulierib⁹ iam corrupt̄. vt ds ex glo. ij. ad Cor. xij sup illō. q̄ nō egerūt pnās sup immūditia & fornicatiōe xē. ¶ Ad.ij. dicēm q̄ Hug. ibi aliter accipit stupr̄ qđ. i. cōiter accipit ꝑ oīi pctō luxurie. vñ stupr̄ ibi nōiat ꝑcubitū viri ducti cū q̄ cunq; alia mliere ꝑter vxorē. qđ ds ex hoc q̄d dicit. nec viro ls. qđ mlieri nō ls. & hoc mō etiā accipitur Gen. v. vbi dr. Et latet adulteriū & ꝑcubit⁹ arguit. póe. q̄ nō est inducta in stupro xē. ¶ Ad.iij. dicēm q̄ nihil ꝓhibet vnā pctīs ex admixtiōe alteri⁹ deformitas fieri. Fit aūt deformitas pctī luxurie ex pctō iniusticie. q̄ videt ꝑcupiscētia esse moderatior: q̄ a delectabili nō abstinet vt minꝰ vitet. Habet aūt duplicē iniuriā annexā. Vnā quidē ex ꝑte virginis. quā & si nā vi corrūpat eñ eā seducit. & sic tenet eis satisfacere. Vñ dr Exo. xxij. Si seduxerit q̄s virginē nōdū desponsatā. dormierit; cū ea. dotabit eā. & habebit vxorē. si aūt pater ꝑginis dare noluerit reddet pecūniās iuxta modū dotis quā virgines accipe cōsueuerūt. Alia ꝙ iniuria facta patri puelle. vñ & et⁹ in lege tenet ad pnā. Dicit eñ Deut. xxij. Si inuenerit vir puellā virginē q̄ nō ds spōsatā & apphendēs cōcubuerit cū illa & res ad iudiciū vēnerit dabit q̄ dotem cū ea pri puella. l. siclos argenti. & debit eā vxorē. & qz hūiliauit illā. non poterit dimittere eā cūctis diebꝰ vite sue. & hoc ideo ne videat iudicium fecisse. vt Aug. dicit.

Ad septimum sic proce

ditur. Videt q̄ rapt⁹ non sit spēs luxurie distincta a stupro. Dicit eñ Ysi. in li. ethymo. q̄ stupū. i. rapt⁹ ꝙtie est illicit⁹ coitus a corrūpendo dict⁹. vñ q̄ rapt⁹ ꝓpt. stupr̄ fruit. ergo vid̄t q̄ rapt⁹ non debeat poni spēs luxurie a stupro distincta. ¶ Pr̄. Raptus videt quandā violentā impositōe. dr eñ in decretis. xxxvj. q. j. q̄ rapt⁹ cōmittit cū puella violēter a domo patris abducitur. vt corrupta in vxorē habeat. sed hoc q̄ violēta alicui inferat. ꝓ accidēs se hz ad luxuriā que ꝓ se respicit delectatiōē ꝑcubitus & videt q̄ rapt⁹ nō debeat poni determinata spēs luxurie. ¶ Pr̄. Peccata luxurie ꝓ matrimoniū cohibēt. dr enī. j. ad Cor. vij. ꝓpter luxuriā vnusquisq; suā vxorē habeat. & rapt⁹ impedit matrimoniū sequēs. dicit enim in concilio Meldēsi. Placuit vt hi qui rapiunt feminas vel furant vel seducunt. eas nullatenus habeant vxores. quāuis eas postmodum nupcias inter eas consensu parentum suoꝝ susceperint ergo raptus non est determinata spēs luxurie. Prēt. Aliquis potest cognoscere suā spōsam absq; peccato luxurie. sed raptus potest cōmitti si aliquis violenter sponsam suā auferat de domo parentū. & eam carnaliter cognoscat. ergo raptus non debet poni determinata spēs luxurie. ¶ Sed cōtra est q̄ rapt⁹ est illicitus coitus. vt Ysi. dicit. & hoc pmet ad pctm luxurie ergo rapt⁹ est spēs luxurie. ¶ Rn. dicēm q̄ rapt⁹ ꝓpt nūc de eo lqmur est spēs luxurie. & quādoq; quidem in idem concurrit cū stupro. quādoq; aūt imittur rapt⁹ sine stupro. quādoq; ꝙ stupr̄ sine raptu. Cōcurrit quidē in idem qñ aliquis violentā infert ad virginem illicite deflorandā. que quidē violēta quādoq; infert eā ipsi virgini & patri. quādoq; aūt infert patri sed non virgini. puta cū ipa consentit vt ꝙ violēta de domo patris abstrahat. Differt etiā violēta & rapt⁹ alio mō. q̄ quādoq; puella violēter abducitur a domo parentū. & violēter corrūpitur quādoq; aūt & si violēter abducat. nō tamē violenter corrumpit sed de voluntate virginis. sine corrumpat fornicario cōcubitu sine matrimoniali. qualitercūq; eñ violēta aufert saltem rō raptus. Inuenit aūt rapt⁹ sine stupro. puta si aliquis rapiat viduam vel puellā corruptā. vñ Symachus papa dicit. Raptores viduarū vel virginū ob inmanitatē facinoris illi detestantur. Stupri ꝙ sine raptu inuenit. quādo aliquis absq; violentie illatiōe virginē illicite defloret. ¶ Ad.j. dicēm q̄ q̄ raptus plerūq; cū stupro in idem concurrit. ideo qñq; vnū ꝓ alio ponitur. ¶ Ad.ij. dicēm q̄ illatio violēte videt ꝑcedere ex magnitudine ꝑcupiscētie ex qua aliquis nō refugit periculose inmittere violētie inferēde. Ad iij. dicēm q̄ aliter est dicendū de raptu puellarū q̄ sunt alijs desponsate. Ille eñ q̄ sunt alijs desponsate restituēde sunt suis spōsis q̄ in eis ex ipa desponsatiōe ius hūt. ille aūt q̄ nō sunt alijs desponsate ꝑmo restituēde sunt patris potestati. & tūc de voluntate parentū licite possunt eas in vxores capere. si tñ aliter fiat. illicite matrimonium ibitur. tenet eñ q̄cunq; rē rapit. ad eius restitutionem. nec tamen raptus dirimit matrimonium iam contractum & si impediat contrahēdum. quod autem dicitur in predicto concilio. dictum est in detestationes illius criminis & est abrogatum. Unde Hieron⁹. cōtra unum dicit. Tria unquā cōiugia legitima in scripturis legunt. Primū ergo ſ ꝙ casta in virginitate viro data legitime. Secundū est virgo in ciuitate deprehensa viro. & illi per vim copulata. si vo luerit pater eius dotabit eam ille vir. Etiam si dicauerit pater & dabit precium pudicitie eius. Terciū autem est qñ̄do auferitur ei & traditur alteri de voluntate patris. Vel potest intelligi de illo qne sunt alijs desponsate. & maxime per verba de ꝓsenti. ¶ Ad.iij. dicendus q̄ sponsus ex ipsa desponsatione habz aliquod ius in sua sponsa. & ideo quāuis peccet violentiam inferēdo. excusatur tamen a crimine raptus. Unde Gelasius papa dicit. Lex illa pcepit eorum principum ibi raptum dicit esse commissum. vbi puella de cuius nuptijs nihil actum fuerat vi debatur abducta.

Ad octauum sic pcedi

tur. Videtur q adulteriū non sit determinata spēs luxurie ab alijs distincta. Dicit enī adulteriū ex eo q alijs ad alterā accedit ꝑter suaz. sicut dicit quedā glo. sup Exod. ℔ alia mulier ꝑter suā pōt esse quecūq; cōditionū. i. vel virgo vel in pāte patris existēs. vl meretrix. vl cuiuscunq; alteri⁹ cōditionis. ergo videt q adulteriuz nō sit spēs luxurie ab alijs distincta. ¶Pcte. Dicit q nihil interest ee q cū ꝺo iniuriat. Vñ Sirmo pythagoricus adulter dicit ē amator ardētior in suā vxorē. ē pari rōne in quālibz alia muliere. ℔ in oī luxuria est amator ardētior debito. ergo adulteriū inuenit in oī luxuria nō ergo ꝺz poni luxurie spēs. ¶Pre. Vbi ē eadē rō deformitatis ibi nō videt esse alia spēs ꝑti. ℔ in stupro ē adulterio videt esse eadez rō deformitatis. qz vtrobiq; violat mulier aliene pāti subiecta. q adulteriū non est determinata spēs luxurie ab alijs distincta. ¶Sed ℨ est qđ Leo papa dicit q adulteriū cōmittit cū ꝑte li bidinis inflicta vel aliene cōsensu cū altero vl altera cōtra pactū ꝑiugale cōtrahit. ℔ hoc ipoz tat spāle deformitatē luxurie. ergo adulteriū est determinata spēs luxurie. ¶℔. dōm q adulteriū sicut ipm nomē sonat accessus ad alienū thoꝝ. In quo quidē duo ꝑtr cōtra castitatem būane generatiōis bonū aliqđ delinqt. Primo quidē inq̄tum accedit ad mulierē non sibi matrimonio copulatā qđ requirit ad bonū prolis ꝑtie educāde. Alio mō qz accedit ad mulierē alteri q matrimonio copulatā. ē sic impedit bonū ꝓlis aliene. Eadē ratō est de muliere ꝓiugata que q adulteriū cōmittit. Vñ dē Eccl. xxiij. Omio mulier relinquēs virū suū peccabit. primo em in lege aliissimi incredibilis fuit. in qua scz ꝓphīt. Non mechaberis. q. ij. virū suū derelinquat in ℔ facit cōtra certitudinē ꝓlis ei⁹. tercio i adulterio homicida est. ē ex alio viro filios statuit sibi. Ad est cōtra bonū ꝑtie ꝓlis. ℔ primā est cōe in omibus pctis mortalib⁹. Alia ꝺo duo ꝑtr pinent ad deformitatez adulterij. Vñ manifestū est q adulteriū est determinata spēs luxurie. vtpote spāles deformitatez habēs circa actus venereos. ¶Ad 3. ergo dcm q ille q ꝺz vxorē si ad aliā accedit. pctm ei⁹ pōt dentiari vel ex pte sua. ē sic semp est adulteriū. qz ꝓra ℔ matrimoniū agit. vel ex pte mulieris ad quā accedit. ē sic qnq; est adulteriū. puta cūm cōiugatus accedit ad vxorē alteri⁹. qnq; aūt hūt rō nē stupri vel alicui⁹ alterius ℔m diuersas cōditiones mulierū ad ꝺa accedit. dcm est aūt supra q spēs luxurie accipiunt ℔m diuersas mulierū cōditiones. ¶Ad 4. dōm q matrimoniū spāliter est ordinata ad bonū būane ꝓlis sicut dcm est. Adulteriū aūt spāliter mātmonio cōtrariat huiusmodi violat mātmoniū fidē quā ꝺa ꝑiugi ꝺz q qz ille q est ardētior amator vxoris facit cōtra bonū mātmonij honeste eo vāo. Iz fidē non violet. ió aliquis aliter pōt adulter nōari. ē magz ꝺ ille q est ardētior amator alterius mulieris.

¶Ad. iij. dōm q vxor ē in pāte viri sicut ei matrimonio copulata. puella aūt sub pāte patris sicut q eū mātmonio copulāda. ē ió alio mō cōtra bonū mātmonij ē pctm adulterij. ē alio mō pctm stupri. ē ꝓpter hoc ponunt diuerse luxurie spēs. De alijs aūt ad adulteriū getentib⁹ vel ex tercia pte cū de matrimonio tractabitur.

Ad nonum sic procedi

tur. Videt q incest⁹ non sit spēs determinata luxurie. Incestus em ꝺ ꝓuisione castitat. ℔ constituti vniuersaliter opponit luxurie. ergo videtur q incestus nō sit spēs luxurie. ℔ sit ipa luxuria. ¶Pre. In decreto dē xxxv. q. j. q incest⁹ est cōsanguinearū vl affinū abusus. ℔ affinitas oriat a consanguinitate. q incestus nō est vna spēs luxurie. ℔ plures. ¶Dicē. Illō ad de se nō importat aliqđ ꝺ deformitatē nō ꝓstituit aliquā determinatā spēm vitij. ℔ accedere ad ꝓsanguineas vl affines nō est ℔m se deforme. alias non licuisset. ergo incestus nō est determinata spēs luxurie. ¶Sed ℨ est q spēs luxurie distinguuntur ℔m ꝓditiones mulierū quib⁹ aliqui abutunt. ℔ in incesta importat spāle cōditio mulierū. qz est abusus cōsanguinearū vel affiniū. vt dcm est. q incestus est determinata spēs luxurie. ¶℔. dōm q sicut dcm est. ibi necesse est in venire determinatā spēm luxurie. vbi inuenit aliqđ repugnās visui debito venereoꝝ. In vsu aūt cōsanguineārū vel affiniū inuenit aliquid incōgruū cōmixtiōi veneree implici rōne. Primo quidē qz naturaliter hō ꝺz quandā honorificentiā parētib⁹. ē ꝑ hoc quōs alios cōsanguineos ꝺ ex eisdē parētib⁹ de ꝓpinquo originez trahūt inuenit q apud antiquos vt maxime Valeri⁹ refert. nō erat fas filiū simul cū patre balneari ne se inuicē nudos cōspicerēt. Manifestū ē aūt ℔m pctā q in actib⁹ venereis maxime cōsistit quedā turpitudo honorificētie cōtraria. vñ de bis bonos verecūdant. ē ió incongruū est q cōmixtio veneree fiat ratiōi ꝓpinq. ad inuicē. ē hoc cā videt exponi Lemk. xvij. vbi dē Mater tua est. nō reuelabis turpitudinē ei⁹. Et idē postea dr in alijs. Scda rō est. qz ꝓpinqs sanguis iunctas necesse est ad inuicē simul cōuersari. Vñ si homines nō arceremt a cōmixtiōe veneree. nimis opportunitas daret hominibus venereē cōmixtiōis. ē sic animi hoīm nimis emolliscerēt ꝑ luxuriā. ē ió in veteri lege ille ꝓpinq. spāliter videt prohibite esse ꝺa necesse est sil cōmoriuntur. Tercia rō est. qz ℔ impediret multiplicatō amicoꝝ. dū enī hō vxorē extraneā accipit. iungunt sibi ꝺas spāli amicitia ꝺas ꝓsanguinei vxoris ac si cēnt ꝓsanguinei sui. Vñ Aug. dicit. xv. ℔ ciuit. Hanc est rō rectissima charitatis. vt homines quib⁹ cēt vllis atqs honestis ꝓpōdia diuersaꝝ vicissitudinū vincul⁹ necterent. nec vn⁹ in vno multos hēret. ℔ singule spergerent in singlos. Addit ut Aristoteles quarta rōnem in q. polit. qz cū naturaliter homo cōsanguineaz diligat. si adderetur amor q est ex cōmixtiōne veneree. fieret mult⁹ ardor amoꝝ. ē maxima libidinis incentiua

qō castitati repugnat. vñ manifestū est q incestus ē determinata luxurie spēs. ¶Ad.j. q dām q abusus puerar ꝓsonar marie induceret corruptelā castitat. cū xp̄s oppugnatē nō etiā xp̄s nēmiū arcēt amor. vt dcīt ē. t iō attentomati ce abusus aliū ꝓsonar vocāt incest. Ad.ij. dō q ꝓsona affinis iungit alicui xp̄s ꝓsonā cōiugalitate iunctā. t iō qr vnā est xpter alteriꝰ cuiusdē rōnis inconueniētiā facit ꝓsanguinitas t affinitas. ¶Ad.iij. dām q in cōmixtione ꝓsonarū punctus aliq̄d est q̄d est fm se indecēs et repugnās naturali rōni. sicut q cōmixtio fiat iter parentes t filios quor est p se t immediata cognatio. nā filij naturaliter honorē vēe parentū ꝑbo dicit in. viij. de aialiū. q quidā equꝰ qꝫ deceptꝰ fuit vt matri cōmisceret seipm ꝓcipitauit q̄n ꝑ honorē. eo q etiā aialiū aliquibus inter est naturalis reuerētia ad genitores. Alie do ꝓsone q nō iungunt fm seipas. ꝛ p ordinē ad parentes nō fiūt ita ex seipis indecentia. ꝛ variat circa ꝺ decētia vel indecētia fm ꝓsuetudines t legē hūanas vt dicit. vt dcīm est visus venereor q ordinat ad bonū cōe. subiacet legi. Et ideo sic Aug. dic. xv. de ciui. dei. q cōmixtio sororꝫ t fratrū q̄to fuit antiquior cōpellēte necessitate. tanto postea facta damnabilior religiōe ꝓhibēte.

Ad decimum sic proce-

dit. Videt q sacrilegiū nō possit ee spēs luxurie. Cadē em spēs nō inuenit sub diuersis generibꝰ nō subalternati poterit. ꝛ sacrilegiū ē spēs irreligiositatis. vt supra dcīm est. q sacrilegium non pt poni spēs luxurie. ¶Pter. In decretis xxxvj. q. j. sacrilegiū nō ponit int alia q ponuntur spēs luxurie. q videt q nō sit luxurie spēs. ¶Pre. Sicut p luxuriā ꝓtingit aliq̄d fieri contra aliquā rē sacrā. ita etiā p alia vitiorꝫ genera. ꝛ sacrilegiū nō ponit spēs gule aut alteriꝰ alicuius hmōi vitij. ꝛ etiā non ꝺs poni spēs luxurie. ¶Sz ꝺ est q̄d Aug. dic. xv. de ciui. dei. q sic mi quum est auiditate possidēdi transgredi limitē agrorꝫ. ita etiā est iniquū libidine ꝑcubēdi subuertere limitē morꝫ. ꝛ trāgredi limitē agrorꝫ in reb̄ sacris ē ꝑcm sacrilegij. q pari rōne subuertere limitē morꝫ libidine ꝑcubēdi in reb̄ sacris facit sacrilegij vitiū. ꝛ libido ꝑcubēdi ꝓtinet ad luxuriā. ergo sacrilegiū est luxurie spēs. ¶Ri. dām. q sicut supra dcīm est. actus vnī ꝓtrius vt vitij ordinat ad finē alteriꝰ assumit spēm illius sicut furtū qđ ꝓpter adulteriuꝫ cōmittit assumit spēm adulterij. Manifestū est aūt q ordinatio castitatis fm q ordinat ad cultū dei sit actꝰ religionis. vt ꝑs in illis q vouēt t seruāt ꝙginitatē vt ꝑs ꝑ Aug. in li. de ꝙginitate. Vñ manifestū est q etiā luxuria fm q violat aliq̄d ad diuinū cultū ꝑtinēs. ꝓtinet ad spēm sacrilegij. t fm ꝺ sacrilegiū pōt poni spēs luxurie. ¶Ad.j. ergo dām q luxuria fm q ordinat ad finē alterius vitij. est eiꝰ vitij species. t sic aliq̄ luxurie spēs pōt etiā esse spēs irreligiositatis sic castitas supponit generi. ¶Ad.ij. dām q ibi enumerant illa q sunt spēs luxurie fm seipas. sacrilegiū autē est spēs luxurie fm q ordinat ad alteriꝰ vitij finē. t potest concurrere cū diuersis luxurie spēbus. Sic em aliqs abutat ꝓsona cōiuncta sibi fm spāles cognationē. cōmittit sacrilegiū ad modū incestus. Sic aūt abutat ꝙgine deo sacrata iniquum est spōsa xp̄i. est sacrilegiū q modū adulterij. iniquum ꝺo est sub spūali ꝑtre cura ꝙstituta erit q̄ddam spāle stupr t si violētia inferat erit spūalis raptus. qr etiā fm legeꝫ ciuiles grauiꝰ ponit q̄ṁ alteriꝰ rapere. vñ Justinianus imperator dicit. Siqs nō dicā rapere ꝙ attēptare immō mitiorē ꝓpter ꝓiungendi causā sacratissimas virgines ausus fuerit capitali pena feriat. ¶Ad.iij. dām q sacrilegiuꝫ cōmittit in re sacrata. res aūt sacrata est vt ꝓsona sacrata q concupiscit ad cōcubitū. t sic ꝓtinet ad luxuriā. vel q cōcupiscit ad possidendū. t sic ꝓtinet ad iniuriā. ¶Potest etiā aq̄ primere sacrilegiū. puta si aliqs ex ira iniuriā inferat ꝓsone sacre. vel si gulose cibū sacrū assumat. sacrilegiuꝫ cōmittit. spāliter aūt sacrilegia attribuit luxurie q opponit castitati. ad cuius obseruantiam aliq̄ que persone spāliter consecrantur.

Ad undecimum sic pro

cedit. Videt q virtus ꝛ natura nō sit spēs luxurie. qr in ꝑdicta enumeratōe spēciꝰ luxurie nulla fit mētio de virtꝰ ꝛ natura. q non est spēs luxurie. ¶Pre. Luxuria opponit ꝓtui t ita sb malicia cōtinet. ꝛ virtus ꝛ natura nō continetur sub malicia. ꝛ sub bestialitate. vt ꝑs ꝑ ꝑbm i. vij ethi. ergo virtus ꝛ natura nō est spēs luxurie. ¶Pre. Luxuria cōsistit circa actꝰ ad generationē humanā ordinatos. vt ꝑs ex supra dictis. ꝛ virtus ꝛ natura cōsistit circa actꝰ ex quibꝰ non pōt generatio sequi. ergo virtus ꝛ natura non est spēs luxurie. ¶Sed ꝓtra ē qđ. xj. Coy. xij. cō mittebat aliqs luxurie spēbus. vbi dr. t nō egerūt pēnitētiaꝫ sup immūditia t fornicatōe t impudicitia vbi dicit glo. immūditia. i. luxuria ꝓtra naturaꝫ. ¶Ri. dām q sicut supra dcīm est. ibi est determinata luxurie spēs. vbi spāliter nō ꝑformitat occurrit q facit indecētē actū venereū. Qđ ꝺdez pōt esse dupl̄r. Uno quidem mō. qr repugnat rōni recte. qđ est cōe in oīi vitio luxurie. Alio mō. qr etiā sup ꝺ repugnat ipi ordini naturali veneree actꝰ q̄uenit hūane speciei. qđ dicit vitium ꝓtra naturā. Qđ ꝺdez pōt pluribꝰ modis cōtingere. Uno ꝺdez mō si absqꝫ omi ꝑcubitu cā delectatōis veneree polluto ꝑcuret. qđ ꝓtinet ad ꝑcm immundicie quā quidē molliciem vocāt. Alio mō si fiat ꝑ ꝑcubitū ad rē nō ciuilē spēi. qđ vocat bestialitas. Tercio si fiat ꝑ cōcubitum ad non debitum sexuꝫ. puta masculi ad masculum. vel femine ad feminā. vt apostolus dicit ad ℞. oma ꝫ. quod dicitur sodomiticū vitium. Quarto si non seruetur naturalis modus concubendi. aut quantum ad instrumentum nō debitum. aut quantum ad alios monstruosos t bestialeꝫ concubendi modos. ¶Ad.j. ergo dicendū q ibi enumerantur ꝑcipue luxurie que non repugnant humane nature. t ideo preter

mittit vitia cōtra naturā. Ad.ij. dōm q bestialitas differt a malicia que humane vitia opponitur q̄ndas excessus circa eadē materiā. et sō ad idē gen⁹ reduci pōt. Ad.iij. dōm q luxuria oluo nō inducit generandēs hūanas. ⁊ delectatē osē veneree quā pōt aliqs experiri sine actu⁹ ex quib⁹ segnit hūana generatio. et hoc est qđ q̄ritur an vitia cōtra naturam.

Ad duodecimū sic p:o

cedit. Videt q vitia ℨ naturā non sit maximū peccā inter spēs luxurie. Tanto enī aliqs peccā est grauio⁹ q̄to magis cōtrariat charitati. Sz magis videnť cōrariari charitati peccā adulterium stupri. et rapt⁹ qđ vergit in iniuriā proximi q̄ peccā ꝓpria natura p̄ que nulli⁹ alteri iniuriat q̄ peccā cōtra naturā nō est maximū inter spēs luxurie. Pre. Illa peccā videnť esse grauissima que ℨ deū cōmittunť. Sz sacrilegiū directe committit cōtra deū qz vergit in iniuriā diuini cultus. ergo sacrilegiū est grau⁹ peccā q̄ vitia contra naturā. Poe. Tāto aliqs peccā videť esse grauio⁹ q̄to exercet in ꝑsonā quā magis diligere debem⁹. Sz fm ordinē charitatis magis debem⁹ diligere ꝑsonas nobis cōiunctas q̄ pollui per incestū. q̄ ꝑsonas extraneas q̄ pollūtur p vitium ꝓpria natura. ergo incest⁹ ē grauio⁹ peccā q̄ vitia cōtra naturā. Pre. Si vitia cōtra naturā est grauissima. videť q tāto sit grauius q̄nto est magis cōtra naturā. Sz maxime videť esse cōtra naturā peccā immūdicie seu molliciei. qz hoc videť esse maxime fm naturā vt alterū sit agēs ⁊ alterū sit patiēs. ergo fm hoc immūdicia esset grauissima inter vitia cōtra naturā. hoc aūt est falsum. ergo vitia ℨ naturā nō sūt grauissima inter peccā luxurie. Sed cōtra est qđ Aug. dicit in li. de adulterio cōiugū. q olim hoc vitiū. i. que ad luxuriā ꝑtinēt. pessimum est qđ cōtra naturā sit. Rñ. dōm q in quolibz genere pessima ē principij corruptio ex quo alia dependēt. principia aūt rōnis sunt ea que sunt fm naturā. nā rō ꝓsupposito bio que sunt a natura determinata disponit alia fm q̄ cōuenit. et hoc apparet tā in speculatiuis q̄ in practicis. ⁊ ideo sicut in speculatiuis error circa ea quoruz cognitio est boi natur aliter indita. est grauissimus ⁊ turpissim⁹ ita in agēdis agere cōtra ea q̄ sunt fm naturā determinata est grauissimum ⁊ turpissimū. Cum ergo in vitijs que sunt cōtra naturā transgredit bō id qđ est fm naturā determinatū circa vsuz veneream. ide ē q̄ in tali materia hoc peccā est grauissimū. post qđ est incestus q̄ sicut dcm est. est cōtra naturalē reuerētiaz quā ꝑsonis cōiunctis debem⁹. Per aliqđ aūt luxurie spēs ꝑtinet solū id qđ est fm rōnem recta determinatū ex ꝓpositiōe rōis naturalis ꝓncipiorum. Magis aūt repugnat rōni q aliqđ venereū vsuz nō solū ℨ id qđ cōuenit pli generāde. ⁊ erā cū iniuria alteri⁹. et sō fornicatio simplex q̄ cōmittit sine iniuria alteri⁹ ꝑsone ē minus inter peccā luxurie. Maior aūt iniuria ē sibi abstrahit misere alteri⁹ tanti sobrietā ad vsuz generatiōis q̄ ad solā cupiditā. et sō adulteriū ē grauio⁹ q̄ stupū. et vtrūq; aggrauat p violētiaz. ꝓter qđ rapt⁹ ꝓpinq⁹ ē grauio⁹ q̄ stupr⁹. et rapt⁹ vxōis q̄ adulteriū. et hec oia etiā aggrauāt fm rōnes sacrilegij. vt. ō. dcm est. Ad.j. q̄ vem q sic ordo rōis recte est ab boie. ita ordo nature ē ab ipso dō. et sō in peccā ℨ naturā in quib⁹ ipe ordo nature violat. sic iniuria ipi dō ordinatori nature. vñ Aug⁹. dic. iij. cōfes. Flagitia q̄ sunt ℨ naturā vbiq; ac sp detestāda atq; punienda sunt. q̄lia sodomitarū fuerūt. Q si oēs gētes facerēt. oēs eodē crimine reatu diuina lege tenerent. q̄ nō sic fecē bomines vt se illo vterent mō. violat q̄ppe ipa societas q̄ cū dō nob⁹ ē. cū eadē materia cuiuslibet autoz ē. libidio guerfitate polluit. Ad.ij. dcm q̄ etiā vitia ℨ naturā sunt cōtra deū. vt dcm est. et tāto sunt grauiora q̄ sacrilegij corruptela. q̄to ordo nature diuine modu⁹ est ꝓior stabilior q̄libet alio ordo superadditus. Ad.iij. dcm q vitiositas indispono magis est cōiuncta nature speciei q̄ q̄cūq; alia indispositio. Et sō ꝑtā q̄ sūt ℨ nām spēi iur furora. Ad.iiij. dcm q̄ tanto in peccā magz ardēdit ex abusu alicui⁹ rei q̄ ex omissione debiti vsus. et sō inter vitia q̄ sūt ℨ naturā. infimū locū tenet peccā immūdicie. qđ cōsistit in sola omissione debiti⁹ ad alterū. grauissimū aūt est peccā bestialitatis. qz nō seruat debita spēi. Dñ sup illud Gen. xxxvij. Accusauit frēs suos crimine pessimo. dicēs. q cū peccoribus miscebant. p⁹ hoc aūt est vitiū sodomiticū. qđ nō seruat debitū sex⁹. p⁹ hoc aūt est peccā ex eo q nō seruat debit⁹ modum cōcubēdi. magz aūt si nō sit debitus vsus q̄. si sit inordinatus fm aliq̄ alia genera ad modū cōcubitus.

Questio. clv.

Circa secundā sic ꝓcedit

D

est de pnb⁹ potentialib⁹ q̄rantie. Et ꝓ 5 pmēta scdo 5 clemēta. tertio 5 modestia. Circa pmū q̄ritur. ⁊ sō in cōmūnia. Circa pmū q̄runť duo: Pmo vtr pmēta sint vt⁹. scdo q̄ sit materia eo⁹. tertio q̄ sit eo⁹ diuisio. Circa pmū q̄rit⁹ 5 cōparō eo⁹ ad q̄rantiā.

Ad pmum sic ꝓcedi

tur. Videt q pmēta nō sint vt⁹. Spēs enī nō cōmunicat generi. ℨ cōmēta cōmunicāt ꝑtib⁹ p⁹ q̄ pbm i. vij. ethi. q̄ cōmēta nō ē vtus. Pter. Paul⁹ vrēdo ꝑmte peccat. qz fm Aug⁹ i li. o li. ar. vtus ē q̄ nēo male vtit. ℨ aliqo cōmēdo pōt peccare puta si desideret aliqđ bonū facē. et sō eo se cōtineat. q̄ cōmēta nō ē vt⁹. Poe. Nulla vt⁹ retrahit boies a licit⁹. ℨ solū ab illicitis. ℨ pmēta retrahit boies a licit⁹ vel et glo. Gal. v q̄ cōmēta aliqo se erā a licit⁹ abstinet. q̄ cōmēta nō est vtus. Sz 5. Vio bonū laudabile videť esse vtus. ℨ cōmēta ē bonū. vñ et ꝑdromie⁹ q̄ cōmēta ē bonū inter⁹ a delectabile. q̄ cōtinentia est virtus. Rñ. dōm q nomen continentie dupliciter sumitur a diuersis. Quidam enim continentiam nominant p quam aliquis ab omni delectatione veneree abstinet. Rñ et apo

Bolo ad Gal. v. cōtinentiā castitati pungit. & sic cōtinētia effecta principalio quidē est virginitas. scīa ria do viduitas. vñ fm hoc eadē rō est de pnētia que de ypocrisi quā supra dixim⁹ virtutē. Illa vo dicit cōtinentiā esse q quā aliquis resistit cōcupiscētijs prauis q in eo vehemēteo existūt. & hoc mō accipit pbus pnētias vij. ethi. & hoc etiā mō accipit cōtinētia in collationib⁹ patrū. hoc aūt mō cōtinētia hz aliqd de rōne virtutis. inquantū. s. rō firmata est cōtra passiones ne ab eis deducat. nō tñ attingit ad effectum rōnem virtutis moralis fm quā etiā appetitus sensitiu⁹ subdit rōni sic vt in eo nō insurgāt vehemēteas passiones rōni cōtrarie. & ideo pbo dicit in iij. ethico. q pnētia nō est virtus q quedā mitra inquantū. hz aliquid de ventre & in aliquo deficit a virte. Largitas tñ accipiēdo nomē virtutis pro qualibet principio laudabiliū operū possum⁹ dicere cōtinētias esse virtutem. ¶ Ad. j. ergo dōm q pbs pnentiā conditidit virtutē quātū ad hoc in q deficit a virte. ¶ Ad ij. dōm q hō ipse est ad qō est fm rōnez. & ideo ex hoc dr aliqs in seipo se tenere & tenet se i eo qō patent rōi qō aūt patet ad puersitatē rōis nō ē pueniēs rōi vt ille sol⁹ de pnēo dr q tenet se i eo qd est fm rōez recta nō aūt in eo qō ē fm rōes puersas. rōi aūt recte opponunt pcupiscētie prave. sicut & rōni puerse opponunt cōcupiscētie bone. & ideo ipse & vere cōtinēo est q pfitit in rōne recta abstinēo a pcupiscētijs prauis nō aūt q pfitit in rōne puersa abstinēo a concupiscētijs bonis. & hic magis pōt dici obstinat⁹ in malo. ¶ Ad iij. dōm q glo. ibi loquit de continētia fm primū modū fm quē pnentia nominat quādam virtutē plectā que nō solū abstinet ab illicitis bonis. & etiā a quibusdā licitis min⁹ bonis. vt totaliter imēdat effectibus bonis.

Ad secundum sic proce

dit. Videt q materia cōtinēte nō sint concupiscētie delectationū tactū. Dicit em arīst. in 3. de offi. q generale decor ita est sic ei equabile formā actis vnuersitatē honestatis. hēat in omni actu suo cōtinentē. & nō oio actus hūanus q tinet ad delectationē tactus. ergo pnentia nō est solū circa cōcupiscētias delectationū tactū. ¶ Pre. Nomē cōtinētie ex hoc sumit. q aliqs tenet se in bono rōnis recte sicut dictū est. & q dam alie passiones vehemētius abducūt boies a rōne recta & pcupiscētie delectabiliū tactus. sicut timor periculorū mortis qui stupefacit homiē. & ira que est insanie sitis. vt seneca dic. ergo pnentia nō ē ipse circa cōcupiscētias delectationū tactus. Pre. Tullius dicit in. iij. rhetorice q pnentia est q quidam affixus gubernatiōe regit. cupiditas aūt magis pnentia dicit diuinarū & delectabiliū tactū fm illud. j. ad Tim. vlt. Radix oim malorū est cupiditas. & continētia nō est ipse circa pcupiscētias delectationū tactus. ¶ Pre. Delectationes tactus nō solū sunt in rebus venereis & etiā in vsu ciboꝝ. & continētia solū circa vsum venereoꝝ cōsueuit dici & nō ē ipsa materia eis⁹ cōcupia delectationū tactus. ¶ Pre. Inter delectatiōes tactū quedā sunt nō humane & bestiales tā in ciboꝝ ipsoꝝ si quis delectaret in esu carniū humanarū. & etiam in venereis. puta in abusu bestiarū vel puerorū & circa hmōi nō est pnentia. vt dr. vij. ethi. nō ergo ipsa materia cōtinētie sunt cōcupiscētie delectationū tactus. ¶ Sed ꝫ est qd pbo dicit in. vij. ethico. q cōtinētia & incōtinentia sunt circa eadē circa que tpantia & intpanna. & tpantia & intpantia sunt circa cōcupiscētias delectationū tactū. vt supra habitū est. & etiā pnētia & incōtinētia sunt circa eadē materiā. ¶ Hi. dicendū q nomē cōtinētie refrenationē quandā importat māgrum. s. tenet se aliqs ne passiones sequat. & ideo ipse pnētia dr circa illas passiones que impellunt ad aliqd psequendū in q bus laudabile est vt ratio retrahat boies a psequēdo. nō aūt ipse est circa illas passiones que importāt retractionē quandā sicut timor & alia huiusmodi in his em laudabile ē firmiterē seruare in pposito quēdo qd rō dictat. vt supra dictū est. Est aūt ꝑsiderandū q naturales inclinationes pncipia sunt oim supueniēntiū. vt supra dictū est. & ideo passiones tanto vehemētius impellūt ad aliqd psequendū. quāto magis sequūt inclinationes nāe q pcipue incliat ad ea q sūt sibi necessaria vt ad pseruationē indiuidui sicut sunt cibi. vel ad pseruationē spēi sicut sunt actus veneri. q rū delectationes ad tactū pnēt. & ideo cōtinentia & incōtinētia ipse dicunt circa cōcupiscentias delectationū tactꝰ. ¶ Ad. j. ergo dōm q sicut nomē tpantie pōt cōiter accipi in quacūq materia. ipse ēt dr in illa materia in q est opportunū bonum refrenari. ita etiā pnētia ipse dr in qua est opportunū & difficilimū pueniri. s. in pcupiscētijs delectationū tactus. cōiter aūt & fm quid pōt dici in quacūq alia materia. & fm mō vrit arīst. noie pnētie. ¶ Ad. ij. dōm q circa timorē nō ipse laudat cōtinētia. & magis firmitas animi quā fortitudo importat. Ira aūt impetū quēdā facit ad aliqd psequendū. ista tñ impet⁹ magis sequit apphensionē alicuius p̄. s. aliqs apphendit se esse ab alio lesum & in clinationē naturalē. & tō q̄ quidez aliqs fm qd cōtinēs tre. nō tñ simpliciter. ¶ Ad. iij. dōm q hmōi exteriora bona. sicut honores diuitie. & hmōi. vt pbo dicit in. vij. ethi. vident quidē fm se esse eligibilia. nō aūt quasi necessaria ad seruatōs nature & sō circa ea nō dicimus simpliciter aliquos continētes vel incōtinētes sed fm qd. apponēdo q sint pnentes vel incōtinētes lucri vt honoris. vel alicuius hmōi. & ideo vel Tullius cōsuluit vsus est noie pnētie. qui compehendit sub se etiā pnentias fm qd. vel accipit cupiditas strictius. p pcupiscētia delectabiliū tactꝰ. ¶ Ad iij. dōm q delectatiōes veneroꝝ sunt vehemētiores & delectatiōes ciboꝝ. ideo circa venerea magis pullulant pnentias & incōtinentiā dicere & circa cibos. Is fm pbs virtus posit dici. Ad v. dōm q pnētia est bonū rōnis hūane. & ideo attenditur circa passiones que pōt esse boni cōna-

rales. vñ pbus dicit in. vij. ethi. q si aliqs ferus quer cōcupiscat eas vel comedere vel ad venereo incōuenientē delectatiōem siue sēm cōcupiam siue nō. non dicet simplr cōtinens. sed fm quid.

Ad tertiū sic procedi

tur. Vi q subiectū cōtinētie sit vis concupiscibilis. Subiectū n. alicuius. virtutis oportet esse ꝓportionatū materie. ꝫ materia cōtinētie sicut dictū ē sunt concupie delectabilia tactus. ꝫ pti nent ad vim cōcupiscibilē. q cōtinentia est i vi concupiscibili. ¶ Pte. Op posita sunt circa idē ꝫ incōtinētia ē in concupiscibili cui⁹ passiones super ir rōnem. dicit em andronicus q incontinentia est malicia cōcupiscibilis. fm quā eligit prauas delectationes ꝓhibente rōne. ergo et cōtinētia parti rōne ē in concupiscibili. ¶ Preā. Studiectū virtutis bāne vel ē rō vel vis appetitiua ꝫ diuidit in volūtatē concupiscibilē t irascibilē. ꝫ continētia nō ē in rōne. q sic esset virtus intellectualis. neq; etiā in volūtate. q; continentia ē circa passiones q nō sunt in volūtate. nec etiā ē in irascibili. q; nō ē ardua circa passiones irascibiles. vt dictū ē. ꝫ relinquit q; sit in concupiscibili. ¶ Sed ℨ. Oē virtus in aliq̄ potentia eius auferr malū actū illius potentie. ꝫ cōtinētia nō auferr malū actū concupiscibilis. Habet em continēs concupiscas prauas vt pbus dicit in. vij. eth. ergo cōtinētia nō ē in concupiscibili. ¶ Rñ. dōm. q omis virtus in aliq̄ subiecto exno facit id differre a dispōe quā habet dum subiicit oppositio vicio. concupiscibilia aūt eodem mō se habet in eo q̄ ē continēs et in eo q̄ ē incontinēs. q; in vtroq; prompit in concupiscas prauas vehemēter. Hō manifestū ē q; cōtinentia nō ē in concupiscibili sicut in subiecto. similiter etiaz rō eodem mō se habet in vtroq;. quia tam continēs q̄ incōtinēs habet rōem rectam t vtroq; extra passiones exīs gerit i ꝓposito cōcupiscentias illicitas non seq̄. Prima aūt differentia cōr inuenit in electione. q; continēs ꝫ mis patiat vehemēter delectatiōes t concupiscentias aū eligit nō seq̄ eas ꝓter rōem incontinens aūr eligit seq̄ eas nō obstante dictione rōnis. t iō oportet q; cōtinentia sit sicut in subiecto in illa vi aīe cuius actus ē electio. t hec ē volūtas vt supra habitū ē. ¶ Ad. j. q. dōm. q; cōtinētia habet materiā concupiscas delectationū tactus nō sicut ea moderet. q̄ ꝑtinet ad irascibilem q̄ est in concupiscibili. ꝫ circa eas q̄s eis resistēs. vi oportet q; sit in alta vi. q; resistentia est alterius ad alterū. ¶ Ad. ij. dōm. q; voluntas media ē int rōnem t concupiscibilē t potest ab vtroq; moueri. in eo aūt q̄ ē continēs mouetur a rōne. in eo aūt q̄ ē incontinēs mouet a concupiscibili. t ideo continentia pōt attribui rōni sicut primo mouenti. t incōtinentia concupiscibili quia virtus immediate ꝑtineat ad volūtatem sicut ad ꝓpriū subiectū. ¶ Ad. iij. dicēdum q; licet passiones nō sint in volūtate. sicut in subiecto ē. ē tñ in potestate volūtatis eas resistere t ꝫ mō volūtas cōtinētis resistit cōcupiscētijs.

Ad quartū sic procedi

tur. Videtur q; cōtinentia sit melior ꝫ ꝓdentia Dicit em Eccle. xxvj. Filo aūt ponderatio non ē digna continētie anime. ergo nulla virtus potest continentie adequari. ¶ Pte. Quanto aliqua virtus meret maius ꝑmiū tanto potior ē ꝫ continentia videt mereri maius ꝑmiū. dicitur em. ij. ad Thimo. iij. Nō coronabit nisi q̄ legitime certauerit. magis aūt certat continens q̄ patit vehemēter passiones t concupias prauas ꝫ temperans q̄ nō habet eas vehementes. ergo continētia ē potior virtus ꝫ temperantia. ¶ Pte. Volūtas ē dignior potentia ꝫ vis concupiscibilis. ꝫ cōtinentia ē in volūtate. temperantia in concupiscibili. vt ex dictis patet ꝫ cōtinentia ē potior virtus ꝫ temperantia. ¶ Sed ℨ ē quod Tullius t andronicus ponūt cōtinētiā adiunctam temperātie sicut principali virtuti. ¶ Rñ. dōm q; sicut supra dictū ē. nomē cōtinēcie ꝺ̄ꝑ accepit. Dno mō fm q; importat cessatiōē ab omibus delectatiōibus venereis. t sic sumendo nomē continēcie. continētia ē potior temperantia simpliciter dicta. vt pars ex his q̄ supra dicta sunt de ꝑtinentia virginitatis ad castitatem simplr dictam. Alio modo pōt accipi nomē continētie fm q; importat resistētiaz rōnis ad concupias prauas. q̄ stant in homine vehementes. t fm hoc temperantia ē multoꝓpotior ꝫ continētia. q; bonū virtutis laudabile ē ex eo q; ē fm rōnem. plus aūt viget bonū rōis in eo qui ē temperatus. in quo eius ipse appetitus sensitiuus ē subiectus rōni t quasi a rōne edomitus ꝫ in eo qui est ꝑtinēs in quo appetitus sensitiuus vehemēter resistit rationi q; cōcupiscentias prauas. vñ continentia cōparatur ad ꝑperantiā sicut imꝑfectū ad ꝑfectū. ¶ Ad. j. ꝫ dicendū q; andronicus illa potest dupliciter intelligi. Uno modo fm q; accipit cōtinētia ꝑtout abstinet ab omibus venereis. t hoc mō dicitur q; omis ponderatio non ē digna alie continēs in genere castitatis. q; nec etiam fecūditas carnis q̄ querit in matrimonio adequat continentiā verginali vel viduali. vt supra dictū est. Alio modo pōt intelligi fm q; nomē cōtinētie sumitur cōter ꝓ oi abstinentia a rebus illicitis. t sic dē q; eis ponderatio nō ē digna alie continēs q; nō respicit estimatiōem auri vel argenti que cōmutant ad ponduꝰ. ¶ Ad. ij. dōm. q; magnitudo concupie seu debilitas ei⁹ ex cuplici cā ꝓcedere pōt. Uno. n. ꝓcedit ex cā corpali. Etenim dam. n. ex naturali coplexione sunt magis ꝓnes ad cōcupiscendū q̄ alij. Et iterꝫ dam habēt ꝑpotentiatos delectationis concupiam inflammatas magis paratas ꝫ alij. Et tal debilitas concupie diminuit meritū magnitudo do auget. Alio do debilitas vel magnitudo concupiscētie ꝓcedit ex cā spūali laudabili. puta ex vehemētia charitatis vt sanctis rōis. sicut est in bone volūto. t hoc mō debilitas ꝓcipie auget meritū rōne sue cause. magnitudo vo minuit.

Rh

¶ Ad tertiū dōm. q volūtas xpi dicit ē rōni ꝑ vtō cōcupiscibile. vñ bonū rōnis exā virt⁹ laudatur maiꝰ esse obstitur ex hoc q pugnat non solū vsq; ad volūtatē. ſ. etiā vsq; ad vim concupiscibiles. qō accidit in eo q̄ est tēpatus. q̄si pertingat solū ad volūtatem. vt accidit in eo q̄ est continens. ¶ Questio. xvj.

Deinde considerādū

est de incontinentia. Et circa hoc quatuor quero. Primo vtrū incontinētia pertineat ad alam vel ad corp⁹. Secdo vtrū incontinētia sit pctm. Tertio de comparatione incontinentie ad intemperantiā. Quarto q̄ sit turpior. vtrū incontinens ire vel incontinens concupiscentie.

Ad primū sic procedit

Videt q̄ incontinentia nō pertineat ad alam. sed ad corpus. Diuersitas effectuū nos facit diuersitatem circa incontinētiā. dicit enī pha. vij. ethi. q̄ mulieres nō dicūt neq; intemperate neq; incontinentes. ſ. pertinētia nō pertinet ad alam ſ. ad corp⁹ ¶ Pte. ad qō primo ad alam non sequitur corpis complexiones. ſ. incontinentia sequit corpis cōplexionē. dicit n. pha in. vij. ethi. q̄ magis acuti ad ē colerici ꝛ melancolici. Sm irrefrenatā cōcupiscentiā sunt incontinentes. ſ. incontinentia pertinet ad corpus. ¶ Pte. Victoria magis pertinet ad eū q̄ vincit. ſ. ad eū q̄ vincit. ſ. ex hoc dr aliqs esse incontinens q̄ caro concupiscens aduersus spm superat ipm. ſ. incontinētia magis pertinet ad carnē q̄ ad alam. ¶ Sed contra est q̄ hō differt a bestijs ꝓcipaliter sm alam. differt aūt sm rōnez continētie ꝛ incontinētie. bestias aūt dicimus neq; continentes neq; incontinentes. vt patet ꝑ phm in. vij. ethi. ſ. incontinentia maxime ē ex gte ale. ¶ Rñdeo. dōm. q̄ vnūqḋq; attribuit magis ei qō ē ei⁹ p se. q̄ et qō sola occasionem prestat. id aūt qō ex gte corpis ē solū occasionē prestat incōtinentie. Ex dispositione. n. corpis pōt contingere q̄ insurgāt passiones vehementes in appetitu sensitiuo q̄ est bono corpis organici. ſ. hmōi passiones quātūcūq; vehementes non sunt sufficiēs causa incontinentie ſ. occasio sola. eo q̄ durante vsu rōnis semp homo pōt passionibus resistere. Si ēo passiones adeo insurgāt q̄ totaliter auferāt vsum rōnis. sicut accidit in his q̄ ꝓter vehementiā passionū amentiā incurrūt non remanebit ratio continentie neq; incōtinentie. qz non saluat in eis iudiciū rōnis qō continēs ſtruat. ꝛ incontinēs velerit. Et sic relinquit q̄ se cā incōtinentie sit ex gte ale q̄ rōne passionis⁹ nō resistit. Ad quā dicm fit vocab⁹ modus. vt pha dicit in. vij. ethi. ē. Vno mō qñ alia passionib⁹ cedit aliqs rō cōsiliāt. q̄ idem vocat irrefrenata incontinentia vel fluxus. Alio mō qñ non firmauit hō in his q̄ cōsiliata sunt. eo q̄ debilit ē firmare in eo qō rō iudicauit. vñ ꝛ hec incontinētia vocat debilitas. ꝛ sic patet q̄ incontinētia ꝓcipit⁹ ad alam pertinet. Ad. j. ḡ. dōm. q̄ alia bona ē corporis forma. ꝛ habet quasdā vires corporeas organis vtentes. quarū operōnes aliqḋ conferūt etiā ad illa opa ale q̄ sunt sine corporeis instrumētis. id ē ad actū intellectus ꝛ volūtatis imperatū. ſ. intellectus assensū accipit. ꝛ voluntas impellit a passione appetitus sensitiui. ꝛ sm hoc q̄ femina sm corpus habet quādam debilē cōplexionē. sic vt in pluribus q̄ etiā debiliter inhereat q̄ bonis inheret. ꝛ si raro in aliquibus aliter accidat. Sm illud Prouer. vlt. Mulierē fortem quis inueniet. Et q̄ id qō ē paruū vel debile repugnat quasi nullū. in de ē q̄ pbus loquitur de mulieribus qñ nō habitus iudiciū rōis firmū. quia in aliquibus mulieribus contrariū accidat. ꝛ ꝓpter hoc dicit q̄ mulieres nō dicimus continē tes q̄ non vocāt qñ habes solidam rōnem. sed vocantur qñ defectū sequentes passionem. ¶ Ad secundū dōm q̄ ex ipetu passionis contingit q̄ aliqs statim passionē sequat sñ consiliū rōnis. impetus aūt passionis ꝓuenire solet vel ex velocitate. sicut in colericis. vel ex vehemētia sicut in melancolicis. q̄ ꝓter terrestrē cōplexionem vehementissime inflammant. sicut ecōtrario cōtingit q̄ aliqs non ḡsistat in eo qō cōsiliatū est. ex eo q̄ debilē inheret ꝓter mollitiē cōplexionis vt de mulieribus dictū ē. qō etiaꝫ vñ in flegmaticis cōtingere ꝓter causā. sicut etiā in mulieribus. hoc aūt accidit inquātū ex cōplexione corpis dat aliqs incontinentie occasio. nō autē cā sufficiēs vt dictum ē. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ concupia carnis in eo q̄ est incontinēs superat spm nō ex necessitate ſ. p quandam ne gligentiā spūs non resistentis fortiter.

Ad secundum sic pro

cedit. Videt q̄ incontinentia nō sit pctm. qz vt augustin. dicit in li. de lib. ar. nullus peccat in eo qō vitare nō pōt. ſ. incontinētia nullus pōt ex scientia vitare. Sm illud Sapiē. viij. Scio q̄ non possum esse cōtinēs nisi deus det. q̄ incōtinētia nō est pctm. ¶ Pte. Omne pctm in rōnem cōsistere ſ. in eo q̄ ē incontinēs vincit iudiciū rōis. ergo incōtinentia nō ē pctm. ¶ Pte. Nullus peccat ex eo q̄ deū vehementer amat. ſ. ex vehemētia diuini amoris dicit. Dyo. iij. ca. de diuī. no. q̄ Paulus ꝓ incōtinētiā diuini amoris dixit. Deus ego. iam nō ego ergo incontinentia nō ē pctm. ¶ Sed ℥ ē q̄ connumerat aliqs peccatis. xj. ad Thimo. iij. vbi dr criminatores incōtinētes inuentes sē. q̄ incontinentia ē pctm. ¶ Rñdeo. dōm. q̄ incontinētia potest attendi circa aliqḋ triplr. Uno mō ꝓpie ꝛ simplr. ꝛ sic incōtinentia attēdit circa cōcupiscibiles delectationū tactus. sicut ē intemperantia vt supra dictū ē de continentia. ꝛ hoc mō incontinentia est pctm ex duplici rōne. Uno mō ex eo q̄ incontinens recedit ab eo qō ē sm rōem. Alio mō ex eo q̄ se immergit q̄busdā turpib⁹ delectatiōib⁹ ꝛ ideo pha dicit in. vij. eth. q̄ incontinentia vituperat nō solū vt pctm. qō. ſ. ē recessum a rōne ſ. sicut malicia qḋā ingrauis peccatum concupiscibilis sequitur. Alio mō incontinentia attendit circa

aliqđ ꝑte q̃dem ingnãtiã dõ recedit ab eo qđ ẽ fm rõem. ℔ nõ simplr. puta cũ aliqs nõ fuat modũ rationis in concupia bonoꝝ diuinoꝝ. t aliox hmõi ℔ fm se videnꝫ esse bona circa que nõ ẽ in cõmunia simplr. ℔ fm dd. sicut supra de commẽtia dictũ ẽ. t sic inconmẽtia ẽ pcm. nõ ex eo q̃ aliqs ingerat se prauto concupiscentie. ℔ ex eo q̃ nõ seruat modũ debitũ rõis etiã in cõcupia rez ꝑ se appetendaꝝ. Tercio modo inconmẽtia dr esse aliqđ nõ ꝑte. ℔ fm similitudinẽ. puta circa cõcupiaz eoꝝ q̃bus nõ põt aliqs male uti. puta circa cõcupiaz ꝺuarum circa quas põt aliqs uxi inconmẽna esse ꝑ similitudinẽ q̃ sicut ille q̃ est inconmẽs totaliꝫ ducit ꝑ concupiam malã. ita aliqs totaliꝫ ꝑ concupiam ꝺuctis bonã q̃ ẽ fm rõem. t talio inconmẽtia nõ est pcm. ℔ pinet ad gḟectionem ꝺuctis. ¶ Ad.j. ℔ dõm. q̃ dõ põt uitare pcm t facere bonũ. non tñ sine diuino auxilio. fm aliud Job. xv. Sine me nihil potestis facere. vñ ꝑ hoc q̃ dõ indiget diuino auxilio ad ℔ q̃ sit commẽs. nõ excludit q̃n inconmẽtia sit pcm. q̃ ut dr in.iij. etbi. ℔ per amicos possumꝰ aliq̃d ꝑ nos possimꝰ. ¶ Ad secũdũ dõ. q̃ in eo q̃ ẽ inconmẽs vincit iudiciũ rõnis. nõ q̃dẽ ex necessitate qđ auferret rõnem pti ℔ ex negligẽtia q̃dã boia non firmiter imẽ dennio ad resistendũ passioni ꝑ iudiciũ rõnis qđ habet. ¶ Ad.iij. dõ. q̃ rõ illa ꝓcedit de inconmentia ꝑ similitudinẽ dicta t non ꝑte.

Ad tertiũ sic ꝓcedi

tur. Vr q̃ inconmentia plus peccet ℔ intpatus. Tanto em aliqs vr grauiꝰ peccare q̃nto magis ℑ consciam agit fm illud Luc. xij. Seruꝰ sciẽs volũtatẽ dñi sui t nõ faciens plagis vapulabit multis. cf. ℔ inconmens magis vr agere ℑ sciẽtiam ℔ intpatus. q̃ vr dr. vij. etbi. inconmẽs sciens ℔ prauus sum. q̃ ꝓpiscit. nihilominꝰ agit ꝑter passionẽ. intpatus aũt indicat ea q̃ cõcupiscit esse bona. ℔ inconmens grauius peccat ℔ intpatus. ¶ Pr. Tanto aliqs pcm grauius ẽ tanto vr esse minus sanabile. vr ẽ pcm in ℔ sanctũ sunt grauissima t dicunt esse irremissibilia. ℔ pcm inconmentie vr esse minus abolitum ℔ pcm intpantie. sanat em pcm alicuius ꝑ ammonitionẽ t correctionẽ q̃ nihil vr ꝓferre inconmens q̃ sciat se male agere. t nihilominꝰ male agit. intpatus aũt vr q̃ bñ agat. t sic aliqđ ei conferre posset ammonitio. ℔ vr q̃ inconmẽs grauius peccat ℔ intpatus. ¶ Pr. Tanto aliqs ex maiori libidine peccat. tanto grauiꝰ peccat. ℔ inconmẽs peccat ex maiori libidine ℔ intpatꝰ. q̃ inconmens hꝫ vehemẽtẽ passionẽ t cõcupiscibilitas q̃n nõ ℔ habet intpatus. ℔ inconmens magis peccat ℔ intpatus. ¶ Hꝫ ℑ est q̃ impia aggrauat dr pcm. vñ aug. in li. de ver. dõ. dicit q̃ impia ẽ pcm in ℔ sanctũ. ℔ sicut ꝑbo dicit i vij. etb. intpatus nõ ẽ impietiuꝰ. immanet autem electioni inconmẽs aũt dio ẽ peruersiuꝰ. ℔ in tpatus grauiꝰ peccat ℔ inconmens. ¶ Hñ. dõm. q̃ pcm fm aug. ꝓpiue i volũtate cõsistit. vo luntas aũt ẽ q̃ peccat t recte vitat. t iõ vbi est maior inclinatio volũtatis ad peccandũ ibi ẽ grauius pcm. in eo aũt q̃ intpatus volũtas inclinatur ad peccandũ ex ꝑte electionis q̃ ꝓcedit ex habitu q̃ cõsuetudinẽ acq̃sito. in eo aũt q̃ est inconmens volũtas inclinat ad peccandũ ex aliqua passione. t qz passio cito transit. habitus aũt ẽ q̃litas difficile mobilis. inde ẽ q̃ inconmens statim penitet transeunte passione. q̃ nõ accidit de intpato. quinimmo gaudet se peccasse eo q̃ opatio peccati ẽ sibi facta connaturalis fm habitũ. vñ de hoc dr Prouer. ij. q̃ letantur cũ malefecerint t exultant in rebus pessimis. vñ patet q̃ intpatus est multo peior ℑ inconmens. vt etiã ꝑbo dicit in. vij. etbi. ¶ Ad.j. ℔ dõ. q̃ ignorantia intellect⁹ q̃q̃ q̃dem ꝓcedat inclinationẽ appetitus t causet eã. t sic q̃nto est maior ignorantia. tanto magis pcm diminuit vel totaliꝫ excusat. inq̃nũ causat inuolũtariũ. Alio mõ eouerso ignorãtia rõis seq̃tur inclinationem appetitus. t talio ignorãtia q̃nto ẽ maior tanto pcm ẽ grauiꝰ. qz obẽdit inclinatio appetitus esse maior. ignorãtia aũt tam inconmentis ℔ intpati. ꝓuenit ex eo q̃ appetitus ẽ in aliqđ inclinatus. siue ꝑ passionẽ sicut ℑ inconmẽte. sic habitũ sic in intpato maior aũt ignorãtia causãt ex hoc in intpato ℔ in inconmentes. et uno qđẽ mõ q̃tũ ad durationem. qz i continẽte durat illa ignorantia solũ passione durante. sicut accessio febris cerciane durat tantũm cõmocõne humoris ignorantia aũt intpati durat assidue ꝑter permanẽtiã habit⁹. vñ assimilat puerile vt cuicũq̃ motiuo cõtinuo. vt ꝑbo dicit i. vij. etbi. Alio aũt mõ ẽ maior ignorãtia intpati q̃tũ ad id qđ ignorat. nãs ignorãtia inconmẽtis attẽdit q̃tũ ad aliqđ particulare eligibile. puta. ſ. estimat hoc nũc esse eligendũ. ℔ intpatus hꝫ ignorãtiã circa ipm finẽ. unꝺe. ſ. iudicat hoc esse bonũ. vt irrefrenate cõcupiaz sequat. vñ ꝑbo dicit in vij. etb. q̃ inconmẽs ẽ melior intpato. qz saltuat in eo optimũ ꝓncipiũ. ſ. recta estimatio de fine. ¶ Ad.ij. dõ. q̃ ad sanationẽ inconmẽtie nõ sufficit sola cognitio. ℔ req̃rit interius auxiliũ gr̃e cõcupiam mitigantis. t adhibet etiã exterꝰ remediũ ammonitionis t correctionis ex ꝺuo aliqs incipit cõcupiscentiaz resistere. ex q̃ cõcupia debilitat. vt supra dictũ ẽ. Et hiſdẽ etiaꝫ modis põt sanari intpatus. ℔ difficilior ẽ eius sanatio ꝑter duo. quoꝝ ꝓmũ est ex ꝑte rõnis q̃ corrupta ẽ circa estimationem vltimi finis. qđ se habet sicut ꝓncipiũ in demonstratiuis. difficileꝰ autẽ potest aduertere ille q̃ errat circa ꝓncipiũ. t sibi in operatiuis ille q̃ errat circa finẽ. aliud autẽ ẽ ex gr̃e inclinatione appetitus q̃ in intpato ẽ ex habitu q̃ difficile tollit. inclinatio aũt inconmentis est ex passione q̃ facilius repelli põt. Ad tertiũ dõ. q̃ libido volũtatis q̃ auget pcm maior ẽ in intpato ℔ in inconmẽte vt ex dicto ꝑs. ℔ libido concupie appetitus sensitiui q̃q̃ maior ẽ in inconmẽte. qz inconmens nõ peccat nisi a graui passia. ℔ intpatus etiã ex leui cõcupiscentia peccat. t q̃nq̃ ea ꝓuenit. et ideo ꝑbo dicit in vij. etb. q̃ magis intpatus uitupauꝰ. qz nõ cõcu

piscens vel ḡhere. l. remisse cōcupiscens ꝑsequit delectationes. quid ẽm faceret si adesset concupiscentia inuenitur.

Ad quartum sic proceditur.

Vꝺ q̄ incontinens ire sit peior q̄ incontinens concupie. Quanto ẽm difficilius ē resistere passioni tanto incontinētia vꝺ esse leuior. vñ phus dicit in. vij. ethi. Non ẽm si ḡs a fortibus ⁊ sup excellentibus delectationibus vincit vel tristicijs. nō ē admirabile ꝙ cōdonabile. ꝙ sicut Ericlid⁹ dicit, difficilius ē pugnare ꝺ concupiam ꝙ ꝺ iram. ḡ leuior ē incōtinētia concupie ꝙ incōtinentia ire. ℂ Dicit. Sꝺ passio ꝙter iurā vehementiā totaliter auferat iudiciū rōnis. ꝺmo ex eius ⁊ aliqs a peccō. sicut patet in eo q̄ incidit ex passione in furiā. ꝙ plus remanet de iudicio rōnis in eo q̄ ē incōtinens ire ꝙ in eo q̄ ē incontinens concupie. ira tuus ẽm aliꝗliter mouet rōem nō aūt concupiscēs. vt patet ꝑ phūm in. vij. ethi. ergo incōtinēs ire ē peior ꝙ incontinēs concupiscentie. ℂ Pre. Tanto aliq̄ peccatū ē grauius ꝙ ro est periculosius. ꝙ ꝑdurit hominē ad maius peccm. sed ad homicidiū q̄s ē grauius ꝙ adulteriū. ad q̄s ꝑduxit concupie incōtinētia. ē incōtinētia ire ē grauior ꝙ incontinentia concupie. ℂ Sꝺ contra ē q̄s ꝑbo dicit in. vij. eth. q̄ minus turpis ē incontinētia ire ꝙ incontinētia concupie. ℂ Rñ. dicm. q̄ peccm incontinentie potest dupliciter cōsiderari. Uno mō ex pte passionis ex qua ratio sagatur. ⁊ sic incōtinētia concupie turpior ē ꝙ incōtinentia ire. q̄ motus concupie habet maiorē inordinationē ꝙ motꝰ ire. Et hoc ꝙter q̄ tuor ꝙ ꝑbo tangit in. vij. eth. Primo ꝺcē quia motus ire ꝓcipat aliꝗliter rōne. inquātum. l. ir actus tendit ad vindicandū iniuriā sibi factā q̄s aliqualiter rō dictat ꝙ nō ꝓtecte. q̄ nō intendit debitū modū vindicte. ꝙ motus cōcupie totaliter est fm sensum ⁊ nullo mō fm rōnem. Secūdo q̄ motus ire magis consequitur corꝑis cōplexionē ꝙter velocitatē motꝰ q̄lere ꝙ tendit ad ira. vñ magis est in ꝓpriꝺ q̄ ille q̄ ē fm cōplexionē corꝑis dispositus ad trascendas tralcat. ꝙ ille q̄ ē dispositus ad concupiscendū cōcupiscat. vñ ⁊ frenemius ex ira cursionaliter ꝓcedit q̄ ex concupiscēdinis cōcupiscentia. q̄s aūt ꝓcedit ex naturali corꝑis dispōne. reputat magis venia dignū. Tercio q̄ ira ḡhit ꝓ iniuriā sibi facta. ꝙ concupia ḡhit latebras ⁊ dolose insultat. Quarto q̄ cōcupiscēs delectabit liter operat. ꝙ ira⁹ q̄li q̄dam tristicia precedente operatur. Alio mō ꝓt cōsiderari ꝓcm inconuenientie ḡrū ad malū in q̄s ḡs incidit a rōne discedens. ⁊ sic incōtinētia ire est vt plurimū grauior. q̄ ducit in ea q̄ ḡnit ad ꝓximi nocumētū. ℂ Ad. j. ḡ dō. q̄ difficile⁹ ē assidue pugnare ꝓtrā delectatiōem ꝙ ira. q̄ ꝺcipia ē magis cōtinua. ꝙ ad horā difficile⁹ ē resistere ire ꝙ tempus impetu. ℂ Ad. ij. dō. q̄ cōcupia ꝺs ē sine rōne. nō q̄ totaliter auferat iudiciū rōis. ꝙ q̄ nullo ꝓcedit fm iudiciū rōis. ⁊ ex hoc ē turpior. ℂ Ad tertiū dō. q̄ rō illa ꝓcedit ex pte coꝝ in ꝙ incontinens deducit. ℂ Lectio. vij.

Deinde considerādū

De clemētia ⁊ mansuetudine ⁊ vicijs oppositis. Circa ipas aūt ꝺcto ḡrū tur ꝺctor. Primo ergo clemētia ⁊ mānsuetudo sint idē. Secūdo vtr vtraq̄ earū sit virtus. Tercio vtrū vtraq̄ earū sit paro ypontie. Quarto de comparatione earum ad alias virtutes.

Ad primū sic procedit

Vꝺ q̄ clemētia ⁊ mānsuetudo sint penit⁹ idem. Mansuetudo. n. ē moderatiua iarū. vt ꝑbo dicit in. iij. eth. ira aūt ē appetitus vindicte. cuius ꝙ clemētia sit lenitas ingressus aduersus inferiorem ⁊ constitutiū penit⁹. vt Sen. dicit in. ij. de clemētia. ꝙ penas aūt sit vindicta. vꝺ q̄ clemētia ⁊ mansuetudo sint idē. ℂ Pre. Tullⁱ⁹ dicit in. ij. rhetorice. q̄ clemētia ē virtus ꝙ quā animꝰ cōcitat⁹ in odiū alicuⁱ⁹ vehementitate remittit. ⁊ sic vꝺ q̄ clemētia sit moderatiua odij. ꝙ odium vt aug. dic. nascit ab ira circa quam ē mānsuetudo. q̄ vꝺ q̄ mansuetudo ⁊ clemētia sint idem. ℂ Pre. Idē vicijs nō ḡnat diuersis virtib⁹. Sꝙ idē vicijs opponuntur mānsuetudini ⁊ clemētie. l. crudelitas. ḡ vꝺ q̄ mānsuetudo ⁊ clemētia sint penit⁹ idē. ℂ Sꝺ ē q̄ fm ꝓductā diffinitōes Senece clemētia ē lenitas superioris aduersus inferiorē. mānsuetudo aūt nō solum ē ſgressio ad inferiorē ꝙ cuiuslibet ad quelibz. ꝙ mānsuetudo ⁊ clemētia nō sunt penitus idē. ℂ Rñ. dōm. q̄ sicut vꝺ i. ij. eth. virtus moralis ꝓsistit circa passiones ⁊ actiōes. passiones aūt interiores sunt exteriorū actionū ꝓcipia. aut etiā impedimenta. ⁊ nō virtutes ꝙ moderant passiones ꝺdmmō cōcurrūt in eundem effectū cū virtutibus ꝙ moderant actiones. ꝙ specie differūt. sicut ad iusticiā ꝓtinet primo cohibere hoiem a furto ad q̄s aliqs inclinat ꝓ inordinatū amorē vel cōcupiam pecunie. ꝙ moderat ꝓ liberalitatē. ⁊ nō liberalitas cōcurrit cū iusticia in suo effectu q̄ est abstinere a furto. ⁊ hoc etiā ꝓ sideranda est in ꝓposito nā ex passione ire ꝓuocat aliqs ad ꝺb q̄ grauiorē inferat penā ad clemētia aūt ꝓtinet directe q̄ sit diminutiua penarū. q̄s ꝺdem impedire possit ꝓ excessum ire. ⁊ nō mansuetudo magnū refrenat impetū ire. cōcurrit i eūdē effectū cū clemētia. ꝺnt ei ab inuicē inānitū clemētia ē moderatiua exteriorū penarū. nō aūt ira. mānsuetudo aūt ꝙte diminuit passionē ire. ℂ Ad. j. ḡ dēm q̄ mansuetudo ꝙte respicit ipm vindicte appetitū. ꝙ clemētia respicit ipas penas q̄ exteriora obiecta ad vindictā. ℂ Ad. ij. dō. q̄ affectus dominus inclinat ad minorationem cor. q̄ hoi ꝙ se nō placent. ex ꝺb aūt q̄ aliqs amat aliquē. cōsequit q̄ nō placeat ei ꝙ se pena ei⁹. ꝙ solū in ordine ad aliud. puta ad iusticiā vel ad correctionē ei⁹ q̄ punit. ⁊ nō ex amore. ꝓcedit q̄ aliqs sit ꝓcm penis ad diminutionē penaꝝ. q̄s ꝓtinet ad clemētiā. ⁊ ex odio impedit talis diminutio. ⁊ ꝓpter hoc Tullius dic. q̄ animꝰ cōcitat⁹ in odium ſ. ad

grauius puniendū ꝙ clementiam retinet. ne. f. acrius ꝛcꝫ penā inferat. nō ꝙ clemēna sit directe odiū moderatiua. ℌ pene. ¶ Ad. iij. dicit. ꝙ mānsuetudini ℌ est directe circa iras ꝑtis opponit vicia iracundie. qō importat excessum ire. ℌ crudelitas importat excessum in puniendo. vñ dicit Sen. in. ij. de clemēcia. ꝙ crudeles vocant ℌ puniendi cautam habent. modū tn non habēt. ℌ aūt in penis boim ꝑteer ie delectant etiam si ne cā pñi dici seu vel fieri ḡsit. affectū humanū nō dico eqꝫ naturaliter bō diligit hominem.

Ad secundum sic pro

cedit. Videt ꝙ neq; clementia neq; mansuetudo sit virtus. ℌ nulla ēh duo alteri duti opponuntur. ℌ utraq; videt opponi seueritati ℌ est quedam duo. ℌ neq; clementia neq; mansuetudo est virtus. ¶ Pre. Virtus corrumpitur ꝙ superfluum t diminutū. ℌ tam clementia ℌ mansuetudo in quadā diminutōne consistūt. nam clemēcia ē diminutiua penaꝝ. mansuetudo aūt est diminutiua ire. ergo neq; clementia neq; mānsuetudo est virtus. ¶ Pre. Mansuetudo siue mitigatio ponit Matth. v. inter beatitudines et inter fructus ad Gal. v. ℌ virtutes differūt a beatitudinibus t a fructibus. ℌ nō connumerāt sub vtraq; ¶ Sed ℌ ē qō dicit Sen. in. ij. de clemencia. C clementiā t mansuetudinē oēs boni viri ꝓfitebūt. ℌ virtus ē ꝑtis ℌ ponet ad bonos viros nā virtus ē ℌ bonū facit habentē t opus eius bonū reddit. vt dr. ij. etb. ℌ clemēcia t mansuetudo sunt virtutes. ¶ Re. ii. dicm. ꝙ rō virtutis moralis cōsistit in hoc ꝙ appetitus rōni subdat vt patet ꝙ phm in. ij. etb. hoc aūt seruat tam in clemencia ℌ in mansuetudine. nā clemencia in diminuēdo penas aspicit ad rōem. vt Sen. dicit i ij. de clemēcia. sīlr etiā mansuetudo fm rōnem rectam moderat iras. vt dr in. iiij. etb. Dē manifestū ē ꝙ tam clemēcia ℌ mānsuetudo ē virtus ¶ Ad. j. ergo dicm. ꝙ mansuetudo non directe opponit seueritati. nā mānsuetudo ē circa iras. seueritas aūt attendit circa exteriorē inflictōes penaꝝ. Dīs fm hoc videret magis opponi clemencie. ℌ etiā circa exteriorē punitōem cōsideratur vt dictū ē. non tn opponit eo ꝙ vtrūq; est fm rōnem rectā. nā seueritas inferendo ē circa inflictōem penaꝝ. qñ hoc recta rō requirit. clemencia aūt diminuendo ē penaꝝ. etiā fm rōnem rectā. qñ. f. oportet t in qbus oportet. t ideo nō sunt opposita. qr nō sunt circa idē. ¶ Ad. ij. dicm. ꝙ fm ꝑtes in. iij. etb. habitus ℌ medium tenet in ira ē immotiuus. t ideo ꝑtes notātur a diminutione ire ℌ significat noīe mansuetudinis eo ꝙ ꝑtes ꝓpinquius ē diminuēdi ℌ superabūdare ꝑteer hoc ꝙ naturaliter ē homini appetere vindictam iniuriaꝝ illaꝝ ℌ ab hoc deficere. q; vix aliqui nimis parue vident iniurie sibi illate. vt dicit Salustius. C clemēcia aūt ē diminutiua penaꝝ nō qdem in respectu ad id qō est fm rōnem rectā. ℌ in respectu ad id qō ē fm legem cōem quaꝝ respicit iusticia legalis. ℌ ꝑteer alias particularia cōsiderata clemēcia diminuit penas quasi decernēs boiem nō esse magis puniēdū Dīs dicit Sen. in. ij. de clemēcia. C clemēcia hoc primum praestat vt quos dimittit nihil aliud ill⁹ pati debuisse pnūciat. venia vo debite pene remissio ē. ex quo patet ꝙ clemēcia compat ad seueritatē sicut epicheia ad iusticiā legalem cui⁹ po ē seueritas ḡsū ad inflictionē penaꝝ. Fm legem. differt tn clementia ab epicheia vt ista dicebat. ¶ Ad. iij. dicm. ꝙ beatitudines sunt actus virtutū. fructus aūt sunt delectatōnes ꝙ actib⁹ virtutū. t ideo nihil prohibet mānsuetudinē poni t ꝑtis t beatitudinē t fructū.

Ad tertiū sic procedi

tur. Vī ꝙ ꝑtes virtutes nō sint ꝑtes tpantie. Clementia est ē diminutiua penaꝝ vt dictū ē hoc aūt ꝑtes in. v. etb. attribuit epicheie ℌ pertinet ad iusticiā. vt supra habitū est. ergo vī ꝙ clemencia nō sit ꝑs tpantie. ¶ Pre. Tpantia ē circa concupias. mānsuetudo aūt t clemēcia nō respiciūt concupias. ℌ magis irās t vindictā. nō ergo debēt poni ꝑtes tpantie. ¶ Pre. Sene. dicit in. ij. de clē. C ui volūptas semita ē possum⁹ insaniā vocare. hoc aūt opponit clemēne t mansuetudini. cū ꝙ insania opponat prudēne. vī ꝙ clemēcia t mansuetudo sint ꝑtes prudentie magis ℌ tpantie. ¶ Sed ℌ ē qō Sen. dicit in. ij. de clē. ꝙ clemēcia ē expneta ai in ꝑte vitiscenti. Tullius etiā ponit clemēniā ꝑtē tpantie. ¶ Ri. dicm. ꝙ ꝑtes assignātur in virtutibus principalibus fm ꝙ imitant ipsas in aliquibus materijs secūdarijs ḡsū ad modum quo principaliter deꝑdet latus ḡsutio. vñ t nomē accipit. sicut modus t nomē iustitie in quadam ēqlitate ꝓsistit. fortitudinis aūt in quadā firmitate. tpantie autem in qdam refrenatione. inquantū. f. refrenat concupias vehemētissimas delectationū tactꝰ. clemencia aūt t mansuetudo sīlr in quadam refrenatione cōsistūt. qr. f. clementia ē diminutiua penaꝝ. mānsuetudo vo ē mitigatiua ire. vt ex dictis patet. t ideo tam clemēcia ℌ mānsuetudo adūgunt tpantie sicut ḡrum principale. t fm ℌ ponūntur ꝑtes tpantie. ¶ Ad. j. ℌ dr. ꝙ in diminutione penaꝝ sunt cōsiderāda duo. qꝝ vnū ē ꝙ diminutio penaꝝ fiat fm intentiōem legislatoris licet nō fm vbā legis. t fm ℌ ponet ad epicheiam. Aliud aūt ē qdam moderatio affectus. vt hō nō vrat sua ꝑtē in inflictiōe penaꝝ. et hoc ꝓprie ponet ad clementiā. ꝑteer qō Sen. dicit. ꝙ clemēcia ē tpantia ai in ꝑte vitiscenti. et ℌ qdem moderatio ai ꝓcedit ex qdā dulcedine affectus. ℌ qa abhorret omne illud qō pōt aliū cōturbare. t ideo dr Sen. ꝙ clemēcia est qdā ai lenitas. nā ecōuerso austeritas ai vī esse i eo qui nō vult alios cōturbare. ¶ Ad. ij. dr. ꝙ adinuentio ꝑtū secūdaꝝ ad principales magis attendit fm modum ꝑtis ℌ est quasi qdam forma eius ℌ fm materiā. mansuetudo aūt t clemencia cōueniūt cū tpantia in mō vt dictū ē. licet nō cōueniāt in materia. ¶ Ad. iij. dicm. ꝙ insania dr ꝓ corruptione sanitatis. sicut autē sanitas corporalis corrūpit ꝙ hoc ꝙ corpus recedit a

debita complexione hominis speciei. ita et iam insania. Fm animā accipitur p hoc q̄ anima humana recedit a debita dispōne humane speciei qđ ḋdem contingit et fm rōnem. puta cū aliqs vsum rōnis amittit. et q̄n ad vim appetitivam. puta cū aliqs amittit affectū humanū. Fm quē hō ē naturaliter omni hominī amicus vt dr in vij. ethico. insania aūt q̄ excludit vsum rōnis opponit p modum. Ḣ q̄ aliqs delectet in pena hominū dr esse insania. qz p hoc vr homo patiens affectū humanū quem sequit clemencia.

Ad quartum sic proce

ditur. Videtur q̄ clemencia et mānsuetudo sint potissime virtutes. Laus enī virtutis consistit p̄cipue in hoc q̄ ordinat hoiem ad beatitudinem q̄ in dei cognitione cōsistit. Ḣ mansuetudo maxime ordinat hominem ad dei cognitionē. dr enī Jaco. j. In mansuetudine suscipite insitū verbum. et Eccl. v. Esto mansuetus ad audiendum verbū dei et Dyo. dicit in epla ad Demophilū Moysen p̄ter multā mansuetudinē dei apparitione dignū habitū. q̄ mansuetudo ē potissima virtutū. ⟨Dic. Tanto vnus aliquis vr esse potior. quātomagis accepterat a deo et ab hominibus. Ḣ mansuetudo maxime videt acceptari a deo. dr. ij. Eccl. j. q̄ benignitū et deo fidem et mansuetudo. vñ et ipāliter ad suā mansuetudis imitationē xp̄o noo mittat dicēs. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. et Ysa. dicit. q̄ per mansuetudinem mentis nostre habitat xp̄s in nobis. Est etiā beatitudo acceptissima. vñ dr Eccl. iij. Filī in mansuetudine p̄fice opa tua. et sup hominū gratiam diligeris. p̄ter qđ et proverbio. ex. dr. q̄ clemēcia chronius regius robustus. ergo mānsuetudo et clemēcia sunt potissime virtutes. ⟨Dic. august. dicit in li. de ser. do. in monte. q̄ mites sunt q̄ cedunt impetitoribus et non resistūt in malo. Ḣ vincūt in bono malū. hoc aūt vr ponere ad misericordiā vel pietatem. Ḣ videtur esse potissima virtutū. qz sup illud j. ad Thimo. iij. Pietas ad oia valet. dr glo. ambro. q̄ oia summa religionis xp̄iane in pietate cōsistit. ergo mansuetudo et clemēcia sunt maxime virtutes. ⟨Sed contra ē q̄ nō ponunt virtutes p̄incipales. Ḣ adiungunt aliqs alteri virtuti q̄si p̄incipalibus. ⟨Rñ. dcm. q̄ nihil p̄hibet aliquas virtutes non esse potissimas simplr nec quo ad oia Ḣ fm qđ e in aliquo genere. nō aūt ē possibile q̄ clemēcia et mansuetudo sint potissime virtutes simplr. qz laus earū attendit in hoc q̄ retrahūt a malo. mānitz. i. diminuūt iram vel penā. effectus aūt est consequens bonā q̄ carere malo. et ideo virtutes q̄ simplr ordināt in bonū. sicut Ḣ dco spes charitas. et etiā prudēcia et iusticia sunt simpliciter maiores virtutes Ḣ clemencia et mansuetudo. Ḣ fm quid nihil p̄hibet clemēciā et mansuetudinem habere quandam excellēciam inter virtutes q̄ resistunt affectionibus pravis. nā ira quā mitigat mānsuetudo p̄ter suū impetū maxime impedit animū hois ne libere iudicet virtutem et p̄ter hoc mānsuetudo maxime facit hoiem esse cōpotem sui. vñ dr Eccl. x. Filī in mansuetudie serua āiam tuā. Quito concupie delectationum tactus sint turpiores et magis cōtinue infestēt. p̄ter qđ et p̄ceptiua magis ponit virtus principalis vt ex dictis patet. Ē leniēs ho in hoc q̄ diminuit penā. maxime vr accedere ad charitatē que ē potissima ventū p quā bona opamur ad proximos et eoz mala impedimus. ⟨Ad. j. ergo dr. q̄ mā suetudo p̄parat hoiem ad dei cognitionē. remouendo impedimentum. et hoc dupliciter. Primo quidem faciēdo hoiem cōpotem sui q̄ diminutionem ire vt dictū ē. Alio mō q̄ ad mansuetudinē pertinet q̄ hō non ḋdicat verbis veritatis. qđ plerūq̄ aliq̄ faciūt ex cōmotione ire. et ió aug. dicit in. q. de doc. xp̄ia. q̄ misereri ē nō contradicere divine scripture sine intellecte si aliq̄ vicia nostra pertut. sine nō intellecte q̄si nos melius et verius sape et p̄cipere possem⁹. ⟨Ad. ij. dcm. q̄ mansuetudo et clemencia reddūt hominē deo et hoib⁹ acceptū. Fm q̄ p̄tinēt in eōdem effectū cū charitate. q̄ ē maxima virtutū. i. in subtrahendo mala proximoz. ⟨Ad. iij. dcm. q̄ misericordia et veritas conveniunt ḋdem cum mansuetudine et clemēcia mānsui concurrūt in eōdem effectū q̄ est p̄hibere mala p̄ximorum. differūt tn̄ q̄n ad motum. nā pietas removet mala p̄ximoz ex reverentia quā habet ad aliquē superiorem. puta deū vel parentē. mia ho removet mala p̄ximoz ex hoc q̄ in eis aliqs cōtristat. inquātū estimat eos ad se p̄tinere. vt supra dictū est. qđ p̄cipue ex amicicia q̄ facit amicos de eis gaudere et contristari. mānsuetudo autē Ḃ facit mānsui removet ire impetū ad vindictam. clemēcia ho Ḃ facit ex qi lenitate. mānsui indicat eē equū vt aliqs nō amplius puniatur ⟨Questio. clvij.

Deinde considerādū

Ē de vicijs oppositis. Et primo de ira cūdia q̄ opponit mānsuetudini. Secūdo de crudelitate q̄ opponit clemēcie. Ē ira cūdia q̄dam appetitus vindicte. Primo vtr ira sit peccatum. Secundo vtr ira sit vicium. Tercio vtr sit peccatum mortale. Quarto vtr sit gravissimum peccatoz. Quinto de speciebus ire. Sexto vtr ira sit vicium capitale. Septimo q̄ sint filie eius. Octavo vtr habeat vicium oppositum.

Ad primū sic procedit

Vr q̄ ira sci nō sit vicium. Dicit. enī exponens illud Matth. v. Qui irascitur fratri suo &c. dicit in dubiis codicibus additū. sine cā. cereq̄ in vero deficitis finis est et ira penitus tollit. q̄ irasci nullo mō licitū ē. ⟨Dic. Fm Dyoñ. iij. c. de di. no. malū aic ē sine rōne esse. Ḣ ira sp ē sine rōne. dicit. n. p̄bo. in. vij. ethi. q̄ ira nō p̄fecte audit rōnem. vr Greg. dicit. v. moral. q̄ cū tranquillitate mentis ira discerbetur dilanians q̄dammō scissuraq̄ generat. et Cassian⁹ dicit in lib. de institutis cenobioz. Quilibet ex cā iracūdie mor⁹ efferuēs excecat oculū cordis. q̄ irasci sp ē malū.

Dic. ira est appetitus vindicte. vt glo. dicit sup Leui. xix. Nō oderis fratrem tuū in corde tuo. ℌ appetere vltionē nō vt esse luctuū. ℌ hoc ē deo referendū. ℭm illud Deutro. xxxij. mea ē vlto. ℌ vt ꝙ ira sci semp sit malū. ℭDic. Ostē illud qđ abducit nos a diuina similitudine ē malū. ℌ ira sci semp abducit nos a diuina similitudine. qz deus eas trāquillitate indicat. vt habetur Sap. xij. ℌ ira sci semp ē malū. ℭSed contra ē qđ Cristostō. dicit sup matth. Anī sine cā irascit reus erit. Nullꝰ ō cū cā nō erit reus. nam si ira nō fuerit. nec doctrina. pficit. nec iudicia stant. nec crimina cōpescūtur. ℌ irasci nō sp ē malum. ℭRñ. dōm. qz ira ꝓpꝛie loquēdo ē passio ḋdas appetitus sensitiui a qua vis irascibilis denominat vt supra habitū ē cū de passionibꝰ agere tur. Est aūt ō cōsiderandū circa passiones aie ꝙ dupliciter pōt in eis malus inuenīri. Uno mō ex ipa spē passionis ℌ ḋdem ꝛsiderat. ℭm obiectum passionis. sicut inuidia ℭm suā speciē importat quoddā malum. Est em tristicia de bono alioꝝ. qđ ℭm se rōni repugnat. et ideo inuidia mox nomināta sonat aliqđ malū. vt pluꝰ dicit in. ij. ethic. hoc aūt nō cōpetit ire ℌ est appetitus vindicte. pōt em vindicta et bñ et male appeti. Alio mō inuenit malus in aliq passione ℭm quātitatē ipsius. ℭm supabūdantia vel defectū ipius. et sic pōt malū ēe ira inuenīri. qđ. s. aliqꝝ irascit plus vel minus ꝙm rōnem rectaꝝ. tunc irasci ē illaudabile. Si aūt aliqꝝ irascit ℭm rōnem rectā. nūc irasci est laudabile. ℭAd. j. ergo dōm. qz stoici iram et omnes alias passiones nominabant affectus quosdā ꝓter ordinē rationis existēs. et ℭm hoc ponebant iram et omnes alias passiones esse malas. vt supra dictum ē cum de passionibꝰ ageret. et ℭm hoc accipit ira Hiero. loquēs em de ira qua ḋq irascit cōtra prumū ꝙ si malū esset inquiēdens. Sed ℭm peripateticos quoꝝ sententiā magis approbat augustī. in. ix. de ciui. dei. ira et alie aie dicūtur motus appetitus sensitiui siue sint moderate ℭm rōnem siue nō. et ℭm hoc ira nō semp ē mala. ℭAd secundū dōm. qz ira dupliciter se pōt habere ad rōem Uno ḋdem mō antecedenter. et sic trahit rōez a sua rectitudine. vñ habet rōnem mali. Alio mō cōsequēter. ꝓpꝛie. s. appetitus sensitiuus motꝰ ℌ vicia ℭm ordinē rōnis. et hec ira est bona ℌ ex ira ꝓ zelū. vñ Grego. dicit in. v. moral. Curandū est quoniꝰ ē ne ira ℌ vt instrumentū virtutis assumit mentē ḋbet ne ꝙs ḋna ḋeat. sed ꝙs ancille ad obsequiū patꝛis a rōnis rego nullꝰ recedat. hec aūt ira et si in ipa exercitione actꝰ interdictū rōnis aliqualit impediat. nō tñ rectitudinem rōnis tollit. vñ Grego. ibidē dicit. qz ira ꝓ zelū turbat rōnis oculū. ℌ ira ꝓ vicium excecat. nō est aūt cōtra rōem ḋuctio vt interimat deliberatio rōnis in exercitione eius. qđ est a rōne deliberatū. qz etiā aro impedit retur i ipo actu si ḋū ḋs agere deliberaret de agēdis. ℭAd. ij. ḋcō qz appetere vindictā ꝓter malā et⁹ qui punit ḋdo ē illicitū. ℌ appetere vindictā ꝓter vicio rum correctionē et bonū iusticie cōtinuandam laudabile ē. et in hoc pōt tendere appetitus sensitiuus inquātū mouet a rōne. et dam vindicta ℭm ordinē iudicij fit a deo cuius minister ē potestas punīdi. vt ḋcō. xxij. ℭAd. iij. dōm. qz deo assimilari possumus et debemus in appetitu boni. ℌ in mō appetendi et omnino assimilari non possumꝰ qz in deo nō ē appetꝰ sensitiuus sicut in nobis cuius motus debet rationi obtemperare. vñ Grego. dicit in. v. moral. qz tūc robustius rō ℑ victa erigit. cuius ira subdita rationi famulatur.

Ad secundū sic procedit.

Uidet ꝙ ira nō sit pctm. Peccando em deteremur. ℌ passionibus non deteremur si eis nec vinceamur. vt ḋcō in. ij. ethic. ergo nulla passio ē pctm. ira aūt ē passio vt supra habitū ē cū de passionibus ageret ergo ira nō est pctm.

ℭDic. In omni pctō est verūm ad aliqđ bonū cōmutabile. ℌ per iram nō ꝓcurat aliqđ ad bonum cōmutabile. ℌ in malū aliquātō. ergo ira nō ē pctm. ℭDic. Nullꝰ peccat in eo qđ vitare nō pōt. vt augst. dicit. ℌ iram homo vitare nō potest. qz sup illud psal. Iracimini et nolite peccare. dicit glo. ꝙ motus ire nō est in potestate nostra. Philosophus etiam dicit in. vij. ethic. ꝙ iratus cum truncia agitur. truncia aūt est contraria voluntati. ergo ira non est peccatum.

ℭDic. Peccatum est contra naturam. vt Da in sicenus dicit in. ij. lib. sed irasci non est cōtra naturam hominis cum sit actus naturalis potentie que est irascibilis. unde et Hiero. dic in quadam epistola. ꝙ irasci est hominis. ergo irasci non est peccatum. ℭSed contra est ꝙ apls dicit ad Ephe. iiij. Omnis indignatio et ira tollatur a vobis. ℭRñ. dicendū ꝙ ira sicut dictus est ꝓprie nominat quādā passionem. passio autem appetitus sensitiui inquātū est bona inquantum rōne regulatur. si autem ordinem rōnis excludat est mala. Ordo autem rationis in ira potest attendi ℭm duo. Primo quidē ℭm ordinem ad appendibile in quod tendit. quod est vindicta. unde si aliquis appetat ꝙm ordinē rōnis ℌat vindictā est laudabilis ire appetitus. et vocat ira per zelū. si aūt aliquis appetat ꝙ fiat vindicta qualitercūq; contra ordinē rōnis. puta si appetat puniri eū qui non meruit vel vltra ℌ meruit. vel etiā nō ℭm legitimū ordinem. vel non ꝓpter debitū finem qui ē conservatio iusticie. et correctio culpe. erit appetitus ire vitiosus et nominat ira per vitiū. Alio mō attendit ordo rōnis circa irā ℭm ad modū irascendi. vt scz motus ire nō immoderate fervescat nec interno nec externo. qđ ḋdem si ℭterminat non erit ira absq; pctō. etiam si aliqđ appetat iustas vindictā. ℭRñ. j. ℌ ḋcō qz qz passio pōt esse regulata rōne vel non regulata. ideo ℭm passionem absolute cōsideratā non imponatur rō meriti vel demeriti. seu laudis vel vituperij. ℭm tamē qz est regulata ratione potest habere rationem meritorij et laudabilis. et econtrario ℭm qz non est regulata rōne pōt habe rōnem demeriti

vel vmpabilis. vñ t pbo ibidem dicit q laudatur vel vituperatur q aliqualiter irascit. ¶Ad.v. dom. q ira no appetit malū alterius, ppt se, ḡ ppter vindictā in quā cōuenit appetitus ei⁹ sicut in q̄dam cōmodabile bonū. ¶Ad.iij. dō. q dō ē dño suoꝝ actuū p arbitriū rōnis. t ideo motus q̄ pueniūt iudiciū rōis nō sunt in potestate hois in generali. vt. s. nullus eoꝝ insurgat q̄nis rō possit q̄libz singulariter impedire ne insurgat. t sm hoc dr q motus ire nō ē in potestate hois ira. s. q nullus insurgat q̄ rō aliqñ ē in hois ptāte. nō totaliter gdū rōnem pati si sit in ordinatus q aūt pbo dicit ira cū tristicia operi. nō ē sic intelligendū q tristet de eo q irascit. ḡ q mittat de iniuria quā estimat sibi illatam. t ex hac tristicia mouet ad appetendum vindictam. ¶Ad.iij. dō. q irascibilis in hoie naturaliter subijcit rōni. t ideo actus eius meli⁹ ē hoi naturalis ingñtū ē sm rōnem. ingñtū do ē ꝑter ordinē rōnis. ē contra hominis naturam.

Ad terciū sic procedit.

Vr q oio ira sit pcm mortale. dr enim Job v. Virū insipientē interficit tracūdia. t loquitur de interfectione spūali a qua noīatur pcm mortale ergo oia ira ē pcm mortale. ¶Pre. Nihil meretur damnatiōem eternā nisi pcm mortale. ḡ ira merek damnatiōem eternā. dicit. n. dño mat. v. Dño q irascit fratri suo reus erit iudicio. vbi dicit glo. q pilla tria q̄ ibi tangūtur. s. iudicium t cōcilium t gehenna diuerse mansiones in etna damnatōe. p mō pcī singlariꝝ exponūtur. ḡ ira est pcm mortale. ¶Pre. Quicūq̄ fratri charitatē ē pcm mortale. ḡ ira de se fratri charitati vt ps q Piero. sup illud Matth. v. Qui irascit fratri suo rc. vbi dicit q hoc ē. s. primi dilectōnem. ḡ ira ē pcm mortale. ¶Sed c̄ qō sup illud ps. Irascimini t nolite peccare. Dicit glo. venialis ē ira q̄ nō pducit ad effectū. ¶Rñ. dō. q motus ire pōt cē inordinatus t pcm dupliciter. sicut dictū ē. Uno mō ex pte appetibil. vtpote cū aliq̄s appetit maiorē vindictā. et sic ex genere suo ira ē pcm mortale. q. fratrem charitati t iusticie. pōt tñ contingere q talis appetitus sit pcm veniale ꝑter imperfectōnem actus. q dū imperfectus attendit. vel ex pte appetentis. puta cū motus ire ꝑuenit iudiciū rōnis. vel etiā ex pte appetibilis. puta cū aliq̄s appetit in aliquo modico se vindicare. qō q̄si nihil ē reputandū. ita etiā q si actu inferat nō esset pcm mortale. puta si aliq̄s patr trahat aliquem pueꝝ p capillos vel aliq̄d hmōi. Alio mō pōt esse mot⁹ ire inordinatus q̄tū ad modū irascendi vtpote si nimis ardēter irascat interius. vel si nimis exterius manifestet signa ire. t sic ira sm se nō hz ex suo genere rōem peccati mortalis. pōt tñ cōtingere q sit pcm mortale. puta si ex vehemētia ire aliq̄s excidat a dilectōne dei et proximi. ¶Ad primū ergo dicendū. q ex illa auctoritate nō habet q omnis ira sit peccatū mortale. sed q stulti p tracūdiam spūaliter occidūtur. ingñtū lex nō refrenādo q rōnem motum ire. dūabundat ī aliqua peccata mortalia. puta in blasphemiam dei. vel iniuriā proximi. ¶Ad secundū dicendū. q dño verbus illud dicit de ira quasi ingaddens ad illud ꝺbum legis q occidit reū eius iudicio vñ loq̄tur ibi dominus de motu ire in quo dō appetit ꝓximi occisionem. aut quā cūq; grauem lesionem. cui appetitui si consentiat rōnis superueniat. absq; dubio erit peccatum mortale. ¶Ad terciū dicendū. q in illo casu in quo ira contrariat charitati est pcm mortale. ḡ hoc nō sp accidit. vt ex dictis patet.

Ad quartum sic ꝓcedit.

Videtur q ira sit grauissimum peccatum. Dicit enim Crisostō. q nihil est turpius visu furentis. t nihil deformius feruore visus. et multo magis animi. ergo ira est grauissimū peccatū. ¶Pre. Quanto aliquod peccatū ē magis nociuū. t tanto videtur esse peius. quia sicut Aug. dicit in Enchiridio. Malum dicit aliq̄d qō nocet ira aūt maxime nocet. quia aufert homi rationem p quā est dominus sui ipsius. Dicit enim Crisostō. q ire t infamie nihil est medium. sed ira tempanea est quidam demon. magis aūt e demoniaz habentes difficiliꝰ. ergo ira ē grauissimū peccatum. ¶Pre. Interiores motus diiudicant sm exteriores effectus. sed effectus ire est homicidiū quod est grauissimū peccatū ¶Sed cōtra est. q ira comparat ad odiū sicut festuca ad trabem. dicit enim Augustin. in regula. ne ira crescat in odiū t trabes faciat de festuca. nō ḡ ira ē grauissimū pcm. ¶Rñ. dō. q sic dicit ē inordinatio ire sm duo attendit. s. sm indebitū appetibile t sm indebitū modū irascendi. Quantū igit ad appetibile qō tranſo appetit videt esse ira maximū petōz. appetit enim ira malū pene alicui⁹ ꝑ rōne boni qō ē vindicta. t ideo ex pte mali qō appetit cōuenit pcm ire cū illius pcto q̄ appetit malū ꝓximi. puta cuꝰ inuidia t odio ḡ odiū appetit absolute malum alicui⁹ ingñtū hmōi. inuidus aūt appetit malū alteri⁹ ꝓpter appetitū ꝓprie glie. ḡ irat⁹ appetit malū alteri⁹ ꝑ rōnē iuste vindicte. Et q̄ pater q odiū est grauꝰ ḡ inuidia t inuidia ḡ ira. qz primo ē appetē malū ꝑ rōnē mali ḡ ꝑ rōnē boni t primo ē appetere malū ꝑ rōnē boni exterioris qō ē honor vel glia ḡ ꝑ rōnē rectitudinis in iusticie ḡ ex pte boni ꝑ cui⁹ rōnē irat⁹ appetit malū cōuenit ira cū pcō concupisc. qō tendit ī aliqō bonū t q̄tū ad hoc etiam absolute loq̄ndo pcm ire vt esse minus q̄ concupisc. quātō melius est bonum iusticie quod appetit tranſo ḡ bonū delectabile vel vtile quod appetit concupiscens. Vnde philosophus dicit in. vij. etb. q incontinēs concupiscētie est turpior ḡ incontinens ire. Sed q̄tum ad inordinatōem que ē sm modū irascendi ira habet quandā excellentiā ꝓpter vehementiā et velocitatē sui motus. sm illud prouerb. xxvij. Ira non hz misericordiam nec erumpens furor. t impetū petenti spūs ferre qō potest. vñ Greg. dicit. v. moral. Ire sue stimulo accītus. cor palpitat. co⁹ꝰ tremit. lingua

se spendit. facieo ignescit. exasperat oculi t ne quaq; recognoscunt non. ore q̃dem clamorez sonat. ꝑ sensu q̃d loquitur ignorat. ¶Ad j. ꝯ dicendū q̃ Criso. loquit de turpitudie q̃ ad gestus exteriores q̃ ꝓcedūt ex impetu ire. ¶Ad ij. dicm. q̃ rō illa ꝓcedit sm inordinatū motum ire q̃ ꝓcedit ex quo impetu vt dictum ē. ¶Ad iij. dicm q̃ homicidiū nō min⁹ ꝓcedit ex odio vel malicia q̃ ex ira. ira nā leuior ē māntū attendit rōnem malicie, vt dictum est.

Ad quitū sic procedit

Videt q̃ inconueniens ꝓueniret ꝑ ire ꝑ accidens a pbo in. iiij. etb. vbi dicit q̃ iracundor q̃dā sunt acuti. q̃dā amari. q̃dam difficiles siue graues. q̃ sm ipm amari dicuntur q̃z ira difficile soluit t multo ipe manet. sed hoc vr̄ geniere ad circūstantiā tpis. q̃ vr̄ q̃ cnā sm alias circūstantias possunt accipi alie spēs ire. ¶Pre. Difficiles siue graues dicit esse q̃z ira non cōmittat sine cruciatu vel punitōne. ꝙ hoc etias ꝓuenit ad insolubilitatem ire. q̃ vr̄ q̃ idē sint difficiles et amari. ¶Pre. Dño Nard. v. ponit tres ḡdus ire cū dicit. q̃ iracit fratri suo. t q̃ dicerit fratri suo racha. t q̃ dixerit fratri suo fatue. q̃ q̃dez gradus ad ꝓdicta spēs nō referūt. ꝙ vr̄ q̃ ꝓdicta diuisio ire. nō sit cōueniēs. ¶Sed ꝯ ē q̃ Gre. nisen⁹ dicit. q̃ tres sunt iracibilitatis spēs. scilz ira q̃ vocatur felleā et mania q̃ vocat malania. t furor. q̃ iris videtur esse eadē ambus ꝓmissis. nam ira felleā dicit esse q̃ ꝓcipiti t mora habz q̃s ꝓbus attribuit acutis. mania vo dicit ee ira q̃ manet t inueterata et ꝑmanens. q̃s ꝓbus ambus ait amaris. furoz aūt dicit esse ira q̃ obtenebrat ee pas in suppliciū. q̃s ꝓbus attribuit difficilib⁹ Et eamdē etiā diuisionē ponit Damas. in ij. li. ergo ꝓdicta diuisio ꝓbi nō est inconueniens. ¶Ad. dicm. q̃ ꝓdicta distinctio pōt referri vel ad passionem ire vel etiā ad ipm peccatum ire. Quod aūt referat ad passionē ire supra habitus ē cū de passione ire ageret. t sic ꝓcipue⁹ ponit a Greg. nisseno t Damasceno. Hūc aūt oportet accipe distinctiōem hanc speciez sm q̃ pertinens ad ꝑth ire. ꝓut ponit a pbo. Pōt em in ordinato ire ex duobus attendi. Primo q̃dez ex ipa ire origine. t hoc pertinet ad acutos q̃ nimis cito irascūt. t ex q̃dez leui cā. Alio mō ex ipa ire duratōne. ex. s. q̃ ira nimis ꝑseueret. qō q̃dem pōt esse dupl̃r. Uno mō q̃ cā ire. s. iniuria illata nimis manet in memoria hois. vnde ex hoc hō dimittere nā tristicia cōcipit. t ideo sunt fibuplio graues t amari. Alio modo cōtingit ex ꝑte ipius vindicte. q̃a alicui obstinato appetitui querit. t hoc pertinet ad difficiles siue graues q̃ nō diminuit iram quousq; puniāt. ¶Sed primū ergo dicm q̃ in speciebus predictis non ꝓcipaliter cōsiderat ipe ꝑ facilitatē hominis ad iram vel firmitatē in ira. ¶Ad secundū dicm. q̃ veritas. s. amari t difficiles hāt irā diuturnā. sed ꝓter aliā causam. nam amari habēt irā ꝑmanentē ꝓter ꝑmanentā tristicie quā interviscera tenēt clausam. t q̃nō ꝓrumpit ad exteriora ira cū die signa non pōt ꝑfaderi ab aliq̃ nec ex ipsis recedūt ab ira. nisi prius diuturnitate tpis aboletur tristicia. t sic deficit ira. ꝙ in difficilib⁹ est ira diuturna ꝓter vehemēs desiderii vindicte. t ideo tempore nō discernit. ꝙ ꝑ solā punitionē quiescit. ¶Ad tertiū dicm. q̃ gradꝰ ire quos dño ponit. nō ꝓtinent ad diuersas ire species. ꝙ accipiuntur sm ꝓcessum humani act⁹ in quibus primo aliq̃d in corde cōcipit t ꝙ ad hoc dicit. qui iracit fratri suo. cum autē ē cū ꝑ aliqua signa exteriora manifestat exteriora etiā antecedūt ꝓcessum in effectum. et ꝙ ad hoc dicit qui dixerit fratri suo racha. q̃s ē interiectio ire scientis tercius gradus ē q̃s peccatū interi⁹ cōcepturn ad effectū ꝓducunt. est aūt effectus ire nocumentū alteri⁹ sub rōne vindicte. minimū aūt nocumentoꝝ ē quod fit solo verbo. t ideo ꝙ dicit qui dixerit fratri suo fatue. t sic patet q̃ sēm addit supra primū. et tertiū supra vltimū. vñ si primū ē ꝑm mortale in casu in quo dño loquitur sicut dictū ē multo magis alia. t ideo simpliciter ꝙ ponūtur correspondentia aliqua peniteria ad cōdemnationē. ꝙ in primo ponit indiciū q̃s minus ē. qz vr̄ aug. dicit iudicio adhuc defensiōis locus dat. in secūdo ꝙ ponit cōciliū in quo iudices inter se conferūt quo supplicio damnari oporteat. in tertiō ponit gehennā ignis q̃ est certa damnatio.

Ad tertū sic procedit

Videtur q̃ ira non debeat poni inter vicia capitalia. Ira enī ex tristicia nascit. sed tristicia est viciū capitale. q̃s dicit accidia. ergo ira non debet poni viciū capitale. ¶Pre. Odiū ē grauius peccatum q̃ ira. ergo magis debz poni vicium capitale q̃ ira. ¶Prec. Sap illud Prouerbior. xxix. Vir iracundus ꝓuocat rixas. dicit glo. Anima est omniū vicioꝝ iracundia q̃ clausa virtutibus interiecus vabitur quieo. aperta aūt ad omne facinus armabit animum. nullū aūt viciū capitale est ꝓncipiū omniū peccatorū q̃ quotidiā determinatie. ergo ira nō debz poni inter vicia capitalia. ¶Sed contra ē q̃ Greg. xxx. moral. ponit irā inter vicia capitalia. ¶Rñ. dicm q̃ sicut ex ꝓmissis patet viciuz capitale dr ex quo multa vicia oriuntur. Habet aūt hoc ira q̃ ex ea multa vicia oriri possunt duplici rōne. Primo ex ꝑte sui obiecti qō multū hz de rōne appetibilitatis qm̃odi. s. vindicta appetit⁹ sb rōe iusti vr̄ honesti. q̃ sua dignitate allicit vt supra habitū ē. Alio mō ex suo impetu q̃ mentē ꝑpetuat ad inordinata q̃cūq; ꝓcēda. vñ manifestū est q̃ ira ē viciū capitale. ¶Ad. j. dicm. q̃ illa tristicia ex qua ort. ira vt plurimū non ē accidie viciū. sed passio tristicie que consequit ex iniuria illata. ¶Ad ij. dicm q̃ sicut ex supradict⁹ patet. ad raccēdem vicia capitalia pertinet q̃ habeat finem multū appetibilem. vt sic ꝓter appetitum eius multa peccata cōmittant. ira autem q̃ appetit malū sub rōe boni habet finē magis appetibilē q̃ odiū q̃s appetit malū sub rōne mali t ideo magis ē viciū capitale ira q̃ odiū.

¶ Ad.ij. dō. q ira dr tanna vicioz q accīo. ī. removendo ꝓhībēs. ī. impedīēdo iudiciū rōnis p qō hō retrahit a malo. directe aūt t ꝓse ē alioz cāspāliū penāz q dicūt filie ei⁹.

Ad septimū sic proce

dit. Dr q inconuenīēter assignētur ter filie ire. q sunt rixa tumor mētis. cōtumelia. clamor. indignatio. blasphemia. Blasphemia em ponit ab Isidoro filia superbie nō q debz poni filia ire.

¶ Pte. Odiū nascit ex ira. vt aug. dicit i regla. ergo deberet mīerari inter filias ire. ¶ Dic. Tumor mētis vr idē esse qō superbia. superbia aūt nō ē filia alicui⁹ vicij. q mē oim vicio p. vt ꝓbat. dicit. xxxj. moral. q tumor mētis nō debet mīerari int filias ire. ¶ Sz ē p Gre. xxxj. moral. assignat hās filias ire. ¶ Ad. dom. q ira potest eripi⁹ considerari. Uno mō fm q ē in corde. t sic ex ira nascūt duo vicia. Unuz q̄dem ex pte cui⁹ ē quē irascit. quē reputat indignū vt sibi tale q̄d fecerit. t sic ponit indignatio. Aliud aut vicīū ē ex pte ipius ingrīū. ī. cupīdit di uersas vias vindicte. et talibus cogitatiōnibus aīm suā repler. Fm illud Iob. xv. Hūdā sapiēs implebit ardore stomachū suū: et sic ponit tumor mētis. Alio mō cōsideraī ira fm q ē i ore. t sic ex ira duplex inordinatio pcedit. Una q̄dem fm hoc q homo ī modo loq̄ndi iram suā demōstrat. sicut dicitur est de eo q dicit fratri suo racha. t sic ponit clamor. q quem intelligitur inordinata t cōfusa locutio. Alia aut est inordinatio fm q aliq̄s ꝓpūpit in vba iniuriosa. q̄dam si sint ꝛ deū. erit blasphemia. si aūt cōtra ꝓximū. cōtumelia. Tercio mō psideraī ira. fm q pcedit vsq; ad factum. et sic ex ira oriūt rixe p q̄s intelligitur oia nocumēta q facto ꝓximis inferūtur ex ira. ¶ Ad. j. q̄ dō. q blasphemia in qua aliq̄s ꝓpūpit deliberata mēte pcedit ex superbia hois ꝛ deum se extendentis. q; vt dr Eccle. x. Initiū superbie hois apostatare a deo. ī. recedē a veneratiōne ei⁹. ē prima superbie ps t ex h oriūt blasphēdia. q blasphēdia in qua aliq̄s ꝓpūpit ex cōmotōe ai pcedit ex ira. ¶ Ad. ij. dō. q odium t si aliq̄s nascat ex ira. tñ hz aliquā priorē cām ex q̄ directe oriūt. ī. tristīciā. sicut ecōtrario amor nascit ex dilectione. ex tristicia aūt illata q̄sq; in trā q̄nq; in odiū aliq̄s mouet. vñ conueniens fuit q odium poneret oriri ex accidia q̄ ex ira. ¶ Ad tercīū dō. q rumor mētis nō accipit hic ꝓ superbia. q̄ q̄dam conatu sine audacia hois in rēpēnis vindictā. audacia aūt ē vicīū fortitudini oppositum.

Ad octauū sic procedi

tur. Dr q nō sit aliq̄s vicīū oppositū ire scilicet ꝓpter defectū ire. Nichil em ē vitiosum q q̄d dō deo assimilat. q ꝓ hoc q dō omnino ē sine ira similatur deo q cū trāquillitate iudicat. q nō vr q sit vitiosum omnino ira carere. ¶ Pte. Defectus cuiꝰ q̄ ad nichil ē vtile. non ē vitiosus. q motus ire ad nichil ē vtilis. vt ꝓbat Aris. in lib. quē fecit de ira. q vr q defectus ire nō sit vitiosus. ¶ Pte. Malū hois fm Dyo. ē ꝑter rōez esse. sed subtracto omni motu ire adhuc remanet integra iudiciū rōis. q nullus defectus ire vitiū causat. ¶ Sed cōtra ē q̄ Crisō. dicit sup Matheū. Qui cū cā nō irascit peccat. patiētia em irrōnabilis vicia seminat. negligēnā nutrit. t nō solū malos. q etiā bonos inuitat ad malū.

¶ Ad. dom. q ira duplicit pōt intelligi. Uno mō simplicit motus volūtatis quo aliq̄s non ex passione q ex iudicio rōnis penam infligit. t sic defectus ire absq; dubio est pcm. t hoc mō ira accipit in vbo ē Crisost. q dicit ibidem. Ira cūctis q cū causa ē. nō ecclīa tracūdia q iudicium. tracūdia em ꝓprie intelligit cōmotio passionis qui aūt cum causa irascitur. ira illius nō est ex passione ideo indicare dicitur non irasci. Alio modo accipitur ira pro motu appetitus sensitiui q ē cū passione t transmutatione corpalī. et hic q̄dem motus ex necessitate cōsequitur in homine ad simplicē motū volūtatis. q naturalit appetitus inferior sequitur motū appetitus superioris nisi aliq̄d repugnet. t ideo non pōt totalit deficere motus ire in appetitu sensitiuo. nisi p subtractionē vel debilitatē voluntarij motus. t ideo ex pārī erit defectus passiōis ire vicioso ē. sicut t defect⁹ volūtarij motus ad puniendū fm iudiciū rōnis. ¶ Ad. j. ergo dōm q ille q ita ualiter non irascit cū debet irasci. imitat quidez deum ꝓtum ad carentiā passionis. nō aūt q̄tū ad hoc q deus ex iudicio punit. ¶ Ad. ij. dō. q passio ire vitiis est sicut t ofnes alii motus appetitus sensitiui ad hoc q homo ꝓmpt⁹ exequat id qō ratio dictat. alioquin frustra essz in homine appetitus sensitiuus cū tamē natura nichil faciat frustra. ¶ Ad tercium dōm. q in eo qui ordinate agit iudiciū rōnis nō solū ē cā simplicis motus volūtatis. q etiā appetit⁹ sensitiui vt dictū ē. t ideo sicut remotio effect⁹ ē signū remotionis cause. ita etiā remotio ire est signū remotionis iudicij rōnis. ¶ Questio. dcim.

Deinde ꝑsiderādum

est de crudelitate. Et circa hoc querūtur duo. Primo virum crudelitas opponatur clementie. Secundo de compatione eius ad seuitiam vel feritatem.

Ad primū sic procedi

tur. Uidetur q crudelitas non opponatur clementie. Dicit em Seneca in. ij. de clemēcia. q illi vocātur crudeles qui exceduūt modū i puniendo quod contrariat iusticie. clementia aūt non ponit parū iusticie sed tyrannie. ergo crudelitas non videtur opponi clementie. ¶ Pter. Hiere. vj. dicitur. C crudelis est t non miserebit t sic videtur q crudelitas opponat misericordie. sed misericordia non est idem clementie vt supra dictum est. ergo crudelitas non opponit clementie. ¶ Preter. Clementia considerat circa inflictionem penarum. vt dictum est. q crudelitas cōsideratur i subtractōe beneficiorū. fm illud ꝓuer. xj. Qui aūt crudelis est etiā ꝓximo

abijcit ꝫ crudelitas nō opponit clemētie ¶ Sz
xta ē qō dicit Aug. in ij. de clemēcia q opponit clemētie crudelitas ꝫ nihil aliud ē ꝫ atrocitas aī i exēplō ponit ¶ ℟. nō q nomē crudelitatis a crudelitate sumptū esse vr. Sūt autē ea ꝫ sunt coacta t digesta solent bñ sauium et dulcē sapoꝛē. ita illa ꝫ sunt cruda bñ boiēdlē t aspez sapoꝛem. dicit ē aūt supra. q clemēcia imponat ēndam ai lenitatē sue dulcedines p quā aliqs ē diminutiu⁹ pēaꝝ. vñ dicēdū crudelitas clemētie opponit. ¶ Ad ij. dō. q sicut diminutio penaꝝ ꝫ ē fm rōez primi ad epicheiā ꝫ ipa dulcedo affectus ꝫ ꝫ dō ad hoc inclinat primi ad clemētiaꝫ. ita etiā iusp excessus penaꝝ ipius ad id qō exterius agit primi ad iniustitiam. ℟ Dñs ad austeritatez ai p quā aliquis sit promptus ad penas agēdas primi ad crudelitatem. ¶ Ad iij. dōm. q misericordia et clemencia cōuenit in hoc q virtus refugit t abhorret miseriam alienā. aliter tn t aliter. nā ad miam pertinet miserie subuenire p bñficij collatiōem. ad clemētiā aūt primi miseriā diminuere q p subtractionē penaꝝ. t quia crudelitas supebadat etiam i exigendis penis imponat directe opponit clemencie ꝫ mie. rō ꝫ pter silitudinē harum virtutū accipit q⁹ crudelitas ꝫ immisericordia. ¶ Ad iij. dōm. q crudelitas ibi accipit pro immissitia ad quā primi bñficia non largiri. ℟ aliō etiam dici posset q ipsa beneficij subtractio quedam pena est.

Ad secundum sic proceditur.

Vī q crudelitas a feritate siue feritate nō differat. Dnt. n. Feritas ex vsu pcedit vicij vī cē opositū. ℟ clemētie p supabūdantiā opponit t feritas t crudelitas. ℟ vī q feritas t crudelitas sint idē. Pre. Isidō. dicit i ij. ethimo. q feritas dī q⁹ ferus t ferus. quia sine pietate tenet iusticiā. t sic feritas vī excludere remissionē penaꝝ in iudicio qō primi ad pietatem. hoc aūt vicij ē ad crudelitatez primi. ℟ Preterea. Sicut Dñs opponit aliqō vicio in excessu. ita etiā t i defectu. qō idem ꝫtak t Dñs ꝫ ē in medio. t vicio qō ē in excessu. ℟ idē vicij ad defectū primi opponit t crudelitati t feritie. videlicet remissio vel dissolutio. dicit. n. Pre. xxxj. moral. Sit amor ℟ nō emollitus. sit rigor. ℟ nō exasperatus. sit zelꝰ ℟ nō immoderate seuiens. sit pietas. ℟ nō plus q⁹ expediat parcens. ℟ feritas ē idē crudelitati. ¶ Sz ē qō Aug. dicit i. ij. de clemēcia. q ille q nō lesus nec pcōis irasci. non dī crudelis. ℟ ferus siue feros. ¶ ℟. dō. q nomē feritie et feritatis a silitudine ferax accipit ꝫ etiā dicit feue bñsti cui animalia nocte boibus vt ex eop cozpoibus pascātur nō ex aliqua iusticie cā cui⁹ cōsideratio primi ad solā rōem. et ideo ꝫtie loquēdo feritas vel feritia dī. Fm quā aliqs in penis inferendis nō pōderat aliquā culpas et⁹ ꝫ punit. ℟ solū hoc q delectat in bouinis cruciatibus. t sic patet q cōuenit ꝫ bestialitate. nam tp̄a delectatio nō ē būana. ℟ bestialis. puenies vel ex mala cōsuetudine. vel ex corruptione nature. sicut t alie bmōi bestiales affectiones. sed crudelitas nō solū attendit culpā in eo ꝫ punit ℟ excedit modū in puniēdo. et ideo crudelitas differt a feritia sine feritate. sic malicia būana a bestialitate. vt dī in vj. ethico. ¶ Ad primū ꝫ dōm q clemencia ē virtus humana. vñ directe sibi opponit crudelitas ꝫ ē malicia humana ℟ feritas vel feritas cōtinet sub bestialitate. vñ nō directe opponit clemētie. ℟ superexcellentem virtutē quā pbo vocat beroycam vel diuinam. ℟ fm hoc videt primi ad dona spūssancti. vnde pōt dici q feritia directe opponit dono pietatis. ¶ Ad secūdū dōm q feritas nō dī simpr feritas. q⁹ hoc sonat in vicū. ℟ dī feritas circa se tenet ꝫter aliquā similitudinē feritie ꝫ non ē diminutiua penaꝝ. ¶ Ad tertium dōm. q remissio in puniēdo nō est vicū nisi inquātū pretermittit ordo iusticie quo alios deberet puniri ꝫter culpā quam excedit crudelitas. feritia aūt penias huc ordinē non attendit. vnde remissio pietatis directe opponit crudelitati non autem feritie. ¶ Questio. dc.

Deinde cōsiderandū

Deinde est de modestia. Et primo de ipsa in cōmuni. Secundo de singulis ꝫ sub ea continent. Circa primū querūtur duo. Primo vtrum modestia sit pars temperantie. Secūdo que sit materia modestie.

Ad primū sic proceditur.

Videtur q modestia non sit pars temperantie. Modestia eni a modo dī. ℟ in omnibus virtutibus hoc requiritur modus. nam virtus ordinatur ad bonū. bonū aūt vt aug. dicit in li. de natura boni. consistit in modo. specie t ordine. ℟ modestia ē generalis virtus. nō ergo debet poni pars temperātie. ¶ Pre. Iam temperātie videt cōsistere circa que ex ḡdam moderatione. ex hac aūt sumit nomē modestie. ℟ modestia ē idem q⁹ temperātia t nō pars ei⁹. ¶ Pre. Modestia vī cōsistere circa primaꝝ correctionē. Fm illud. ij. ad Timoth. iij. Seruū dei nō oportet litigare. ℟ mansuetum esse ad oēs ēt modestia competit. ergo ꝫ resistere veritati. ℟ correctio delinquentiū ē actꝰ iusticie vī charitatis. vt supra habitū est. ꝫ vī q modestia magis sit pars iusticie ꝫ temperātie. ¶ Sz ē. q Tullius ponit modestiā ptē temperātie. ¶ Resp. dō q sicut supra dictū ē. temperātia moderatiōem adhibet circa ea in quibus difficilimū est moderari scz circa concupiscas delectationū tactus vbicūq; aūt est aliqua virtus spāliter circa aliqd maximū. oportet esse aliā virtutē circa ea ꝫ medio cruciari se habent. eo ꝫ oportet ḡtum ad omnia virtuosum humanos fm virtutes esse regulatum. sicut supra dictum est. q magnificentia est circa magnos sumptus pecuniarum pter quā est necessaria liberalitas ꝫ sit circa mediocres sumptus. vnde necessariū est q sit quedam virtus moderativa i alijs mediocrib⁹. Cū aūt nō ē ita difficile moderari. t ꝫ virtus vocat modestia t adhuc

tur temperantie tanq̃ principali. ¶Ad ꝫmũ ergo dñm q̃ nomẽ cõe ḡcis appropriat his q̃ sunt infima. licet nomẽ cõe ãgelor̃ appropriatur infimo ordini ãgelor̃. ita etiã t modus q̃ cõit ordinat in qualibet virtute appropriat spẽli virtuti q̃ in minimo modũ ponit. ¶Ad secundũ dicendũ q̃ aliqua indigent tpatione ꝓpter suã vehemẽtiã sicut forte vinũ tpat. ℔ moderatio requiritur in omnib⁹. t ideo tpantia magis se habet ad passiones vehementes. modestia vo ad mediocres. ¶Ad tertiũ dñm q̃ modestia accipit ibi modo cõmuniter sumpto. prout requiritur in omnibus virtutibus.

Ad secundũ sic proce

ditur. Vꝺ q̃ modestia sit solũm circa exteriores actiones. Interiores em motus passionũ alijs non esse nõ pñt. ℔ apls ad Phil. iij. mandat vt modestia nra nota sit omnibus hoibus. ḡ modestia ẽ solũ circa exteriores actiones. ¶Pre. virtutes q̃ sunt circa passiones distinguuntur a virtute iustitie q̃ ẽ circa operationes. ℔ modestia vꝺ esse vna virtus. si ergo est circa operationes exteriores non erit circa aliquas interiores passiones. ¶Pre. Nulla virtus vna t eadẽ est circa ea que pertinent ad appetitũ qꝺ est ꝓprium virtutis moralis. t circa ea q̃ pertinẽt ad cognitionem q̃ est ꝓprium virtutis intellectualis. neq; etiã circa ea q̃ pertinent ad irascibile t concupiscibile. si ḡ modestia ẽ vna virtus. nõ potest esse circa omnia predicta. ¶Sed ꝓra. In omnibus ꝓdictis oportet observare modũ a q̃ modestia vꝺ. ḡ circa omnia ꝓdicta ẽ modestia. ¶Rñ. dñm. q̃ sicut dictũ est modestia differt a tpantia in hoc q̃ tempantia ẽ moderativa eor̃ q̃ difficulter ẽ refrenare modestia aũt est moderativa eor̃ q̃ in hoc mediocriter se habẽt. Dicit em̃ode aũt aliq̃ de modestia videnꝫ esse loqui. vbicũq; em̃ considerantur aliqua spẽles rones boni vel difficultatis in moderando illud subtrahuntur modestie retinẽtes modestiã circa motiva. Manifestus est aũt oibus q̃ refrenatio delectationũ tactus spẽlem quandã difficultatẽ habet. vñ oẽs temperantiam a modestia destituerũt. t ꝓter hoc Tullius cõsiderans q̃ddam spẽle bonũ esse in moderatione penar̃. t ideo etiã clementiã subtraxit modestie ponẽs modestiã circa ea q̃ retinquũt moderãda. q̃ qꝺm videnꝫ esse ḡnor. q̃r vanus ẽ mot⁹ ai ad aliqua ẽ excellẽtiã. quam moderat hũilitas. Fm aũt desiderii eor̃ q̃ pertinent ad cognitionem. t in ℔ moderat studiositas q̃ opponit curiositati. tertiũ aũt qꝺ pertinet ad corpales mot⁹ t actiones. vt. s. decenꝫ et honeste fiat. tã in his scrio q̃ in his q̃ indo agũtur. q̃rtũ aũt ẽ qꝺ pertinet ad exteriorẽ apparatũ. puta in vestib⁹ t i aliis hmõi. Sz circa qꝺm eorũ alij posuerũt ḡdã spẽles virtutes. sicut andronicus m̃ionem̃ inẽ simulitatẽ hũilitatẽ et alia hmõi. de qbus supra dictũ ẽ. Aresto. antẽ circa delectatiões hoc̃ poluit entrapediã. q̃ oia cõtinẽt ℔ modestia. Fm q̃ a nullo accipit t ℔ nõ modestia se hꝫ nõ solũ circa exteriores actiões. ℔ etiã circa interiores. ¶Ad. j. ḡ dñm. q̃ apls loq̃tur de modestia. prout est circa exteriora. t tñ etiã interior̃ moderatio manifestari põt ꝙ qꝺã exteriora signa. ¶Ad. ij. dñ q̃ sub modestia cõtinent̃ omnes virtutes q̃ a philosophis assignant. vñ nihil ꝓhibet modestiã esse circa ea q̃ requirunt diversas virtutes. t tñ nõ est tanta diversitas inter ꝓpos modestie adinuicẽ. ḡnta est iustitie q̃ ẽ circa operationes ad tpantiã q̃ est circa passiones. qz in actionib⁹ t passionib⁹ in quibus non ẽ aliq̃ excellens difficultas ex parte materie sed solũm ex parte moderationis. nõ attendunt virt⁹ nisi vna. s. Fm rõnem moderationis. Et ꝙ hoc patet etiam responsio ad tertiũ. ¶Questio clxj.

Deinde ꝯsiderãdum

ẽ spẽbus modestie. Et Primo de humilitate t superbia q̃ ei opponit. Secũdo de studiositate et curiositate sibi opposita. Tercio de modestia. Fm q̃ ẽ in ꝓpio vel i facie. Quarto de modestia Fm q̃ ẽ Fm exteriorẽ cultũ. ¶Circa hũilitatẽ q̃runt̃ sex. Primo. vtr humilitas sit virtus. Secũdo vtr̃ consistat in appetitu vel in iudicio rõnis. Tercio vtr̃ aliis ꝙ hũilitate se debeat oibus subijcere. Quarto vtr̃ sit ꝙ modestie vel tpantie. Quinto de cõparatione eius ad alias virtutes. Sexto de ḡdib⁹ hũilitat̃.

Ad primũ sic procedi

tur. Vꝺ q̃ hũilitas nõ sit virtus. Virtus em̃ ponit rõnem boni. ℔ hũilitas vꝺ imponere rõnem mali penalis. Fm illud ꝓb. Humiliauerũt in cõpedib⁹ pedes eius. ℔ hũilitas non ẽ virtus. ¶Pre. Virt⁹ vicio opponit. ℔ hũilitas qñdoq; sonat in vicio. vꝺ. n. Eccl. xix. Est q̃ negligit se hũiliat. ḡ hũilitas nõ ẽ virtus. ¶Preterea. nulla virtus opponit alij virtuti. ℔ hũilitas vꝺ opponi virtuti magnanimitatis q̃ tẽdit in magna. humilitas aũt ipa refugit. ḡ vꝺ q̃ humilitas nõ sit virtus. ¶Pre. Virtus est dispõ ꝓfecti. vt ꝓ i vij phili. ℔ hũilitas vꝺ esse imperfectoꝝ. vñ et deo nõ cõuenit hũiliari. qz nulli subijci põt. ḡ videtur q̃ hũilitas nõ sit virtus. ¶Pre. Dio vt⁹ moralis ẽ circa actiones t passiones. vt dꝺ in. ij. etb. ℔ humilitas nõ cõnumerat a pho inter virtutes q̃ sunt circa passiones. nec etiã cõtinet sub iustitia q̃ ẽ circa actiones. ḡ vꝺ q̃ nõ sit virtus. ¶Sed ẽ qꝺ Dicit. dicit exponẽs illud Lu. j. Respexit hũilitatẽ ancille sue. Hũilitas ꝓprie in scripturis vna de virtutib⁹ ꝓdicat. aũt ꝓpe salvator discite a me. qz mitis sum t hũilis corde. ¶Rñ. dñm q̃ sicut supra dictũ est. cũ de passionibus ageret. bonũ arduũ habet aliqꝺ vñ attrahit ad petitũ. s. rõnem boni. t habet aliqꝺ retrahẽs. s. ipam difficultatẽ adipiscendi. Fm qꝺ primũ insurgit motus spei. t Fm illud motus desperationis. Dictum ẽ aũt supra q̃ circa motus appetitiuos q̃ se habent per modũ impulsiõis oportet esse virtutem moralem moderantẽ t refrenãtem. circa illos aũt qui se habent per modũ retractionis t resilitionis ex parte appetitus oportet esse virtutẽ moralem firmantẽ t impellentẽ

Et ideo circa appetitū boni ardui necessaria ē virtus magnanimitas. Vna ḡdes ḡ reget & refrenet animū ne immoderate tendat in excelsa. & hoc pertinet ad virtutē humilitatis. Alia vero que firmat animū contra desperatōs & impellat ipsum ad psecutionē magnoꝝ fm rōnem recte. & hoc est magnanimitas, & sic pz q humilitas est ḡdiuet⁹.

¶Ad .3. ḡ dōm q sicut Isidorus dicit in li. ethi mologiaꝝ humilis dr quasi humi acclin⁹. i. humi mderens. Ex hoc ḡdem cōtingit dupl'. Vno mō ex pncipio extrinseco. puta cū aliqs ab alio deicitur. & sic humilitas est pena. Alio mō a principio intrinseco. & hoc potest fieri ḡtgz ḡdē bene puta cū aliqs cognoscēs sui defectū tenet se i infimis fm suū modū. sicut abrahām dixit ad dōm Gen. xviij. Loquar ad dōm meū cuz sim puluis & cinis. & hoc mō humilitas ponit vir⁹ qntgz aūt pōt fieri male. puta cū homo humiliat suū mō intelligendo. cōparat se iumentis insipientibus & similis fit illis. ¶Ad .4. dōm q sicut dictū est. humilitas fm q est virtus in sua rōne imperat quandā laudabilē deiectōs in ima. hoc aūt qntgz fit solū fm signa exteriora fm fictōs vā decē falsa humilitas de q augu. dicit in quadā epla q est magna sugstio. qz. f. videt tendere ad excellentiā glorie. qntgz aūt fit fm interiorē motū animę. fm hoc humilitas ḡpue ponit virt⁹. qz virtus nō consistit in exterioꝝ⁹. & pncipaliter in interiori electōe mētis. vel p pōm in li. erbi.

¶Ad .5. dōm q humilitas repmit appetitū ne tendat in magna per rōnem recti. maganimitas aūt animū ad magna ipellit fm rōnē recti.

¶Ad .6. dōm q psecutū de aliqd dupl'. Vno mō simplr in quo. f. nullus defectus inuenitur nec fm suā naturā. nec p respectū ad aliqd. aliō & sic solus deus est psecutus. cui⁹ fm naturā diuinam nō cōpetit humilitas & solū fm naturā assūptam. Alio mō pt dici aliqd psecū fm qd. puta fm suā naturā aut statū aut ḡpa. & hoc modo homo ꝛpassus est psecutus. cui⁹ psecto in cō paratōe ad deū deficiēs inuenit fm illud Esa. xl. Oēs gentes qsi nō sint sic sunt coram eo. & sic cuilibet homini pōt cōuenire humilitas.

¶Ad .7. dōm q pba intendebat agere de virtutib⁹ fm q ordinant ad vitā ciuilē. in qua subiectio vnius hois ad alterū fm legis ordinē determinat. & ideo cōtinet sub iustitia legali. humilitas ita & q est spūalis ꝛtus ꝓpue respicit subiectiōez hominis ad deū. ꝓpter q etiam alios humiliādo se subiicit.

Ad scdm sic procedit

Videtur q humilitas nō cōsistat circa appetitū q magis circa iudiciū rōnis. Humilitas em supbie opponit q supbia maxime cōsistit i his que pertinent ad cognitionem dicit em Greg. xxxiij. moral. q superbia cum exteriora vsq; ad corpus exeruntur prius per oculos indicatur vnde & in ps. Domine non est exaltatū cor meum. neq; elati sunt oculi mei. oculi aūt maxime deseruiunt cognitioni. videretur q humilitas maxime sit circa cognitionē per quam de se aliquis estimat plus.

¶Pet. Augin. dicit in li. de virginitate q humilitas pene tota disciplina xpiana est. nihil q nō in disciplina xpiana cōmendatur pertinet ad humilitatē. q. d. in disciplina xpiana admonemur ad appetendū meliora. Fm illud .1. ad cor. xij. Emulamini charismata meliora. q ad humilitatē nō pertinet repmere appetitū arduoꝝ. q magis estimatōs. ¶Dic. Ad quārē virtutē pertinet refrenare supfluam motū & firmare animū contra supfluam retractionē. sicut cadē fortitudo est q refrenat audaciā & q firmat aiam contra timores q magnanimitas firmat animū contra difficultates q accidunt in psecutōe magnoꝝ. sī q humilitas refrenaret appetitus magnoꝝ. sequeret q humilitas nō esset virtus distincta a magnanimitate. qđ patet esse falsum. nō q humilitas ꝓsistit circa appetitū magnoꝝ. q magis circa estimatōs.

¶Dic. Andronicus ponit humilitatē circa exteriorē cultū. dicit em q humilitas est habit⁹ nō superabūdans sumptib⁹ & ꝓpationibus. q nō est circa motū appetitus. ¶Sed contra est qđ Augustin. dicit in li. de pnia. q humilis ē q eligit abiici in domo dei magis q habitare in taberna cum peccatōr. q electio pertinet ad appetitum. q humilitas consistit circa appetitū magis q circa estimatōs.

Rñ. dōm q sicut dictū est ad humiliatē ꝓpie pertinet vt aliqs repmat seipm ne ferat in ea q sunt supra se. ad hoc aūt necessariū est vt aliqs cognoscat id in quo deficit a ꝓportione sue qđ suā virtutē excedit. & ideo cognitio ꝓpie defectⁿ pertinet ad humilitatem sicut regula qdam directiua appetitus. q in ipo appetitu consistit hūt latas essentialiter. & ideo dōm q humilitas ponit in parte est directiua & moderatiua motus appetitus.

¶Ad .3. dōm q extollentia oculoꝝ est qđdam signum supbie inquātū excludit reuerētias & timorē. consueuerūt em tumentes & verecundam maxime oculos deprimere quasi nō audentes se aliqs cōpare. nō aūt ex hoc sequit q humilitas essentialiter circa cognitōs consistat.

¶Ad .4. dōm q tendere in aliquas maiora ex ꝓpriis viriū cōsidenta humiliatī cōtrariat. q q aliqs ex confidentia virtutis sue aliq in maiora tendat hoc nō est contra humilitatē. ꝓsertim cū ex hoc aliqs magis apt⁹ deo exaltet q ei se magis q humilitatē subiicit. Vñ augu. dicit in li. de pnia. Aliud est leuare se ad deū. aliud est leuare se ꝛ deum. q ante illū se ꝓiecit ab illo erigitur. q aduersus illū se erigit ab illo ꝓcul.

¶Ad .5. dō. q. in formidine inuenit cadē rō refrenandi audaciā. & firmādi aim contra timores. verumtm em rō est ex hoc q hō bonū rōnis debet ꝓcul motio ꝓferre. q in refrenando ꝓsumptōs spei qđ ꝓtinet ad humilitatem. & infirmando aim contra desperationē quod pertinet ad magnanimitatem. Est & alia ratio. nam rō firmandi aim contra desperationē est adeptio ꝛpij boni. ne. f. desperando homo se indignum reddat bono qđ sibi competebat. sed in repmendo ꝓsumptionem spei ratio ꝓpria sumitur ex reuerētia diuina ex qua contingit vt hō non plus sibi attribuat q sibi cōpetat fm gradū qui est a deo ꝛ

rima. vñ humilitas principie videt importare ſb
iectionē hoīs ad deū. r ꝓpter hoc Augast. in li.
de sermone dñi in monte hūilitatē quā intelli
git p pugnatē ſpūs attribuit domo tiono quo
hō deū reuerek. r inde est q fortitudo alik se hz
ad audaciā q̄ hūilitas ad spem. nam fortitudo
pmo vrik audacia q̄ cā repimat. vñ supabūdā
tia ē ei illioz q̄ defect⁹. hūilitas aūt pmo repi
mit spem de ipsa q̄ ea vtak. vñ magis opponi
tur sibi supabūdātia q̄ defect⁹. ¶ Ad.iiij. dcm
q supabūdantia in exteriorib⁹ ꝺ̄mpnib⁹. r ꝓpa
riombus solet ad quandā iactantiā fieri q̄ p hu
militatē repimat. r quantū ad hoc secundario
consistit in exterioribus. ꝑut sunt signa interio
ris appetitus motus.

Ad tertiū sic procedit

Videtur q homo non debeat se omnibus per
humiliatem subijcere. q; sicut dictum est. hu
militas principue consistit in subiectione hoīs ad
deum. ſ id qđ debet deo non est hoī exhibēdū
hz in oibus actibus latrie. ergo homo per hu
militatē nō hz se hoī subijcere. ¶ Pre. Augusti
nus dicit in li. de natura r gra. Humilitas collo
canda est in qre veritatis nō in qre falsitat. sed
aliqui sunt in supmo statu q̄ ii se inferioribus
subijcerent. ergo falsitate hoc fieri nō posset. er
go hō nō debet se oibus q hūilitatem subijcere
¶ Pre. Nullus dz facere id qđ vergat in detri
mentū salutis alterius. ſ si aliqs ꝓ humilitatez
se alteri subijciat. qđq; hoc verteret in detrimē
tum illius cui se subijcit. q ex ſ supberet vel con
tēneret. Vñ augia. dicit in regula. Ne dum ni
mium seruak hūilitas. regendi fiangak auctori
tas. q homo q hūilitatē nō oibus hz se subijcē.
¶ Sz contra est qđ dr Phil.ij. In hūilitate sup
ores subijnicē arbitrantes. ¶ Rñ. dcm q; ho
mine duo pñt considerari. Id qđ est deitē id qđ
est hois. Hoio aūt est qđd primet ad defectuz
ſ dei est qđd primet ad salutē r pfectionē. Fm
illud Hose.xiij. Perditio tua isr ex me tantuz
auxiliū tuū. Humilitas aūe sicut dictū ē. pro
pie respicit reuerentiā qua homo deo subijcit
r ideo q̄libet homo fm id qđ sanū est hz se cuili
bet primo subijcere qnātū ad id qđ ē dei i ipo.
nō aūt hoc rectne hūilitas vt aliqđ id quod est
dei in ipso subijciat ei qđ est dei in altero. nam
illa qui bona dei percipiunt cognoscunt ea se ha
bere fm illud.j.ad Cor.iij. Per sciamus q̄ a dō
nata sunt nobis. r ideo absq; p̄iudicio hūilitas
pōt bona q̄ ipi acceperūt ꝓferre domio. ōi
que alijs apparent collata. sicut apls ad Ephe.
iij. dicit alijs generatōibus non est agnitum fi
lijs hoīm. sicut nunc reuelatū est sanctis apls
eius. silr etiā non hoc requirit humilitas vt alī
quis id quod est suum in ipso subijciat ei qđ ē
hominis in primo. alioqn oporteret vt q̄libet
reputaret se magis peccatorē q̄libet alio. cū tñ
apls absq; p̄iudicio humilitatis dicat Gal.ij.
nos natura iudei r non ex gētibus peccatores
Potest tamen aliquis reputare aliqđ bonū esse
in ꝓrio qđ ipe non habet. vel aliqđ malū in se
esse qđ in alio non est ex quo se pōt ei subijcere
per humilitatē. ¶ Ad.j. q̄ dcm q non debem⁹
solū deum reuereri in seipo. ſ etiaz id quod est
eius debemus reuereri in quolibet. nō tamē eo
mō reuerentie qua reueremur deum. r iō p hu
militatē debemus nos subijcere oib⁹ ꝓpter
deum. Fm illud.j. Petri.ij. Subiecti esto
te oi hūane creature ꝓpter deū. latriam tamen
soli deo debem⁹ exhibere. ¶ Ad.ij. dō. q si nos
ꝓferamus id quod est dei in ꝓrio ei quod ē ꝓ
prium in nobis non possum⁹ incurrere falsitatez.
Vñ sup illud Phil.ij. sugiones sibijnicē arbi
trantes. dicit glo. Non hoc ita debem⁹ estimare.
vt nos estimare fingamus. ſ vere estimemus
posse esse aliqđ occultū in alio quo nobis sapi
or sit. etiā si bonū nām quo illo videamur sugio
reo esse non sit occultū. ¶ Ad.iij. dicendū q hu
militas sicut r cetere virtutes principue interius
in anima consistit. r iō potest homo fm interi
orem actū anime alteri se subijcere sine hoc q
occasionē habeat alicuius quod pertineat ad
detrimentum siue salutis. r hoc est qđ Augast.
dicit in regula. nimoze cozā deo ꝓstratus subſtra
tus sit pedibus vestris. ſ in exteriozibus hūili
tatis actib⁹ sicut r in actibus ceterar virtutum
est debita moderatio adhibenda ne possint ver
gere in detrimentum alterius. si aūt aliqs qđ dz
faciat. r alij ex hoc occasionē sumant pcī. non
imputatur humiliter agenti. q; ille non scanda
lizat qui aliter scandalizet.

Ad quartū sic procedi

tur. Videtur q humilitas non sit ps modestie
vl tpantie. Humilitas em principue respicit reue
rētiā qua quis etiā appetitur deo. vt dictū est. ſ ad virt
tutē theologicā pinet q habeat deū. p obiectū
ergo humilitas magis debet poni virtus theo
logica q̄ ps tpantie seu modestie. ¶ Pre. Tem
perantia est in concupiscibili. hūilitas aūt vide
tur esse in irascibili. sicut r ſsupbia que ei oppo
nit cuius obiectū est arduū. q videtur q humi
litas non sit pars tpantie vl modestie. ¶ Prec.
Humilitas r magnanimitas circa eadē sunt.
vt ex supra dictis pz. ſ magnanimitas non po
nit pars tpantie ſ fortitudinis vt supra habitū ē
q̄ videt q humilitas nō sit pars tpantie vl mo
destie. ¶ Sed cōtra est qđ Origenes dicit super
Lucam. Si vis nomen huius audire virtutis
qđ a plbis etiā appellatur. auscultа eandez ee
humilitatē quam respicit deus. que ab illi dicit
mensuratio vel moderatio. q manifeste pinet
ad modestiā vel tpantiā. q̄ humilitas est ps mo
destie vel tpantie. ¶ Rñ. dō. q sicut supra dictū
est. in assignando partes virtutibus principe at
tenditur similitudo quantum ad modum vir
tutis. modus autem tpantie ex quo maxime ha
bet laudem. est refrenatio vel repressio impet⁹
alicuius passionis. r ideo omnes virtutes refre
nantes siue reprimentes impetus aliquarum
affectionum vel actionum moderantes. ponun
tur partes tpantie. sic aūe mansuetudo repimit mo
tū ire. ita hūilitas repimit motū spei q̄ ē motus

spūo in magna rēdēria. t iō sē manſuetudo ponit po tpancie. ita ēnā t būilitas. vñ pbo in. iij. ethi. cū q tendūt in partu ſcēm ſuā modū dicit nō esse magnanimū q tpanū. qđ nos būlē dicere possumus. t inter alias geas tpancie ratione sup̄ius dicta continet sub modestia. put ibi ultimo de ea loqr. unquamū. ſ būilitas mihi t alīs q̄dā moderatio spūs. vñ q. Pecu. iij. dr. In incorruptibilitate deri ac modesti spūs. Ad. j. q. dēm q virtutes theologice q sunt circa vltimū finē q est primus principiū in appetibilibus sūt cēes oim alijs virtutib. vñ ex hoc būilitas caūatur ex reuerentia deūma. non excludit̄ ḡa humilitas sit po modestie vel tpancie. Ad. ij. dēm q greg principalibus vtrūbus assignauit nō ſm conuenientiā in subiecto vel in materia sed ſm conuenientiā in mō formali. vt dictū ē. t ideo licet būilitas sit in irascibili sicut in subiecto ponit̄ tñ pare modestie t tpancie. ppt modū. Ad. iij. dēm q licet magnanimitas t būilitas in materia cōueniant differūt tñ in modo rōe cuius magnanimitas ponit̄ po fortitudine. būilitas aūt po tpancie.

Ad quintū sic ꝓcedi-

Videt̄ q humilitas sit pessima vitiū. Dr. n. Chryso. exponēs illō qđ dr Iu. xviij. de pharisco t publicano. q si mitta delicias būilitas tā facile currat vt iusticiā ſuperbie cōmutaret. si iusticie cōmutaret eam. q̄so non ibi assisteret ibi tribunali diuino in medio angelorum. et sic pes q humilitas pferat iusticie. q iusticia est p̄ clarissima oim virtutū. t includit in se odo virtutes. vt p pbm. v. ethi. q būilitas est maxia virtutum. Dre. Augst. dicit in li. de ver. do. Q cogitas magnā fabricā construere celsitudio. de fundamento prius cogita humilitatis. ex quo videtur q būilitas sit fundamentū oim virtutū. ergo videt esse potior aliis virtutib⁹. Dre. Maiori virtuti maius debet ꝑmiū. q būilitas maximū debet ꝑmiū. q̄ q se humiliat exaltabitur vt dr Iu. xiij. q humilitas est maxima virtutū. Dre. Sicut augu. dicit i li. de vera religione tota vita xpi in terris p doctrina quē suscipere oportuno est disciplina morū fuit. Precipue humilitatem suā imitandā ꝓposuit dicēs Matthei. xj. Discite a me q mitis sum t humilis corde. Et Gregō. dicit in pastorali. q argumentū redemptionis nre inuentū est humilitas pei. q humilitas videt esse maxima virtutū. Sed contra q charitas ꝑfert omnib⁹ vtutib⁹ vñ illō Coll. xiij. Sup oīa charitate habete. nō ergo būilitas est maxima virtutū. Ri. q. dēm q bonū būane virtutis ex ordine rōnis consistit. q quidē ꝑcipue patet attendenti respecta finis. vt dicit̄ theologice q habent vltimū finē ꝑ obiecta sūt potissime. Scdario aūt ordinat ꝑ ut finis rōnē finis ordinant ea q sunt ad finē. hec quidē ordinatio essentialiter consistit in ipa rōe ordinante. participative aūt in ipo appetitu q rōnem ordinato quam quidem ordinationem vniuersaliter facit iusticia ꝑcipue legalis. ordinatiōi aūt facit hominem bñ subiectū humilitas in vniuersali ſm rōnē ad oia. licet aūt alia virtus quantum ad aliquam materiā specialē. Ideo post virtutes theologicas t virtutes intellectuales q respiciunt ipam rōnem. t post iusticia ꝑfertur legalē. ponit ordo ceteris est būilitas. Ad. j. q dēm q humilitas iusticie nō ꝑfert. q iusticie cui superbia contrariatur q tam desinit esse virtus. sicut econtrario ꝑtm q humilitate remittit. nam de publicano dr Lu. xviij. q merito būilitas desēdēs iustificatus in domū suā. Vñ Chrys. dicit. Geminas bigas mihi accōmodes. alterā ꝙppe superbie t iusticie. alterā vero pari t būilitatis. t vide bo ꝑtm quarenus iusticiā nō ꝙuīo sed humilitatis vincere virtutes. aliud vero par videbis demersū nō fragilitate iusticie. q mole t tumore superbie. Ad. ij. dēm q sicut ordinata virtutum congregatio per quandam similitudinem edificio cōpat. ita etiā id quod est primū in acquisitione virtutis fundamento cōpat quod primum in edificio iacit. virtutes aūt vere infunduntur a deo. Vñ primū in acquisitione virtutū ꝑ accipit̄ ꝑfr. Duo nō q modū removentis ꝓhibens. t sic humilitas primū locū tenet inquātū sex expellit superbiā cui de⁹ resistit. t ꝑhet hominē subditū t supra patulū ad suscipiendā influentiā diuine gre inquantū ea excludit inflationē superbie vt dr Jaco. iij. q deus superbis resistit. būilibus aūt dat grām. t ſm hoc būilitas dr ſpūalis edificij fundamentū. Alio mō est aliquid primus in virtutibus directe. q quod. ſ. cum ad deū accedit mr. primus aūt accessus ad deū est q fidē. ſm illud Hebre. xj. Accedentē ad deū oportet credere. t ſm hoc fides ponit̄ fundamentum nobilium modo q humilitas. Ad. iij. dēm q contemnentes terrena ꝓmiserunt celestia. sicut cōtēnentibus diuitias terrenas ꝓmittunt celestes thesauri. ſm illō Mat. vj. Nolite vobis thesaurizare thesauros i tra. q thesaurizate vob thesauros in celo. t similiter contemnentibus mōdi gaudia ꝓmittunt consolationes celestes. ſm illud Matthei. v. Beati qui lugent qm ipi consolabunt. t eodem modo humilitati ꝓmittit̄ ſpūalis exaltatio. nō q sola ipam mereat. q q eius est ꝓpriū contēnere sublimitatē terrenam. Vñ augu. dicit in li. de pnīa. Ne putes eum qui se humiliat semper iacere cum dicatur sit exaltabitur. t ne opineris ejus exaltationem in oculis hominum per sublimitates fieri corporales.

Ad. iij. dicendum q ideo xps ꝑcipue nobis humilitatem cōmendauit. quia per hoc maxie removetur impedimentū hūane salutis. q consistit in hoc q homo ad celestia t spiritualia rēdit a quibus homo impedit̄ dupliciter in tantū magnificari studet. t ideo dño vt impedimentū salutis auferret exteriorē celsitudinē contemnendam monstrauit p humilitatis ex̄pla. t sic humilitas est quasi q̄dam dispositio ad liberū accessum dñi in spūalia t diuina bona. sicut ergo perfectio est potior dispositiōe. ita etiā charitas t alie virtutes quibus homo directe mouetur in deum sunt potiores būilitate.

Ad sextū sic procedi-

tur. Videt q̄ inconuenienter distinguātur duodecim gradus humiliatio. q̄ in regula b̄ti benedicti ponunt quoꝝ primus est. corde & corpe ſp humiliatē ostēdere debitorem terrā aspectibus. Secūs vt pauca verba & rōnabilia loquat aliquis non clamosa voce. Tertius vt non sit facilis aut promptus in risum. Quartus taciturnitas vsq; ad interrogatōꝫ. Quintus tenere q̄ habet cōe monasterij regula. Sextus credē & pronunciare se omnib⁹ viliorē. Septimus ad omnia indignū & inutilē se confiteri & credere. Octauus confessio peccatoꝝ. Nonus p obedientia in duris & asperis patiam amplecti. Decimus vt cū obedientis se subdat maiori. Undecimus vt voluntatem p̄priā nō delectet implere. Duodecimus vt deū timeat & memor sit oīm q̄ dicit. Enumerantur ēt hic quedam q̄ ad aliqua virtutes pertinent. sicut obedientia & patia. enumerāt etiaꝫ aliqua q̄ ad falsam opinionē pertinere vident q̄ nulli virtuti p̄t competere. s. q̄ aliqs pronunciet se omnibus viliorē q̄ ad oīa indignū & inutilem se confiteat & credat. q̄ inconuenienter ista ponunt inter grad⁹ būilitatis. ℣ Dic. Humilitas ab interioribus ad exteriora p̄cedit sic & cete re virtutes. incōuenienter ḡ dimittunt in diuisio gradibus illa q̄ pertinent ad exteriores actus his q̄ pertinēt ad interiores. ℣ Dic. Anselm⁹ in li. de similitudinibus ponit septē būilitatis gradus quoꝝ primus est contemptibilē se esse cognoscere. secūs de hoc dolere. tertius hoc confiteri. quartus hoc p̄ verba dicere. vt. s. hoc velit credi. quintus vt patienter sustineat hoc dici. sextus vt patiat contemptibiliter se tractari. septimus vt h amet. q̄ vident pauciores gradus esse superflui.

℣ Dic. Matthei. iij. dicit glo. Perfecta humilitas tres habet gradus. p̄imus est subdē se maiori. & nō p̄terre se eq̄li nec p̄terre se minori. & h dē abūdans. tertius grad⁹ est subesse maiori in quo est oīa iustitia. ḡ dimisit gradus vident esse superflui. ℣ Dic. Hugo. dicit in li. de virginitate. Mensura būilitatis cuiꝰ ex mensura ipsius magnitudinis data ē. ens ē periculosa superbia q̄ amplius amplitudinē insidiat. q̄ mensura magnitudo hūane nō p̄t sub certo nūero gradu ita determinari. ḡ videt q̄ nō p̄t determinatus gradus būilitatis assignari. ℣ Rñ. dō. q̄ sicut ex supra dictis patet. humilitas essentialiter in appetitu consistit. Finis q̄ aliquis refrenat impetū animi sui ne inordinate tendat in magna. q̄ regulā habet in cognitione. vt. s. aliquis non se existiet supra id esse q̄ est & virtusq; principiū & radix est reuerentia quam quis habet ad deum. Ex interiori aūt dispositiōe humilitatis p̄cedūt quedam exteriora signa in verbis & factis gestib⁹ quibus id quod interius latet manifestat sicut & in ceteris virtutibus accidit. nam ex visu cognoscitur vir. & ab occursu facies sensatus. vt dē Eccle. xix. Et ideo in p̄dictis gradibus humilitatis ponitur aliqd quod pertinet ad humilitatis radicē. s. duodecimus gradus q̄ est vt homo deum timeat & memor sit oīm q̄ p̄cipit. Ponitur ēt aliqd pertinens ad appetitū. ne. s. in p̄priā excellentiā inordinate tendat. q̄ quidem fit tripl̄r. Uno mō vt homo non sequatur p̄priam voluntatē. q̄ p̄tinet ad vndecimum gradum. Alio mō vt regulet eam fm superioris arbitriū. q̄ pertinet ad gradū decimū. tertio mō vt ab hoc nō desistat ꝓpter dura & aspera que occurrūt. & hoc pertinet ad nonū. Ponunt etiam q̄dam pertinentia ad existimatōꝫ hominis recognoscentis suū defectū. & hoc tripl̄r. Uno q̄dēꝫ mō per hoc q̄ ꝓprios defectus recognoscit & confitetur. q̄ pertinet ad octauū gradū. Secundo vt ex considerātione sui defectus aliqs insufficienter se existiet ad maiora. q̄ pertinet ad septimū. Tertio vt quamiū ad hoc aliqs sibi p̄ferat. q̄ pertinet ad sextū. Ponunt etiā quedā que pertinent ad exteriora signa. quoꝝ unum est in facto. vt. s. hō nō recedat in suis operibus a vita cōi. quod pertinet ad quintum. alia duo sunt in verbis. vt. s. hō nō p̄ripiat ꝓpria loquendi. q̄ pertinet ad quartū. nec excedat modū in loquendo. quod pertinet ad tertium. Alia vero consistunt in exterioribus gestibus puta in reprimendo extollentiam oculoꝝ q̄ pertinet ad primū. & cohibēdo exteriores risum & alia inepte letitie signa. q̄ pertinet ad tertiū. ℣ Ad. j. q̄ dōm q̄ aliqs ab⁹ falsitate p̄t se credere & pronunciare oib⁹ viliorem fm defectus occultos q̄s in se recognoscit & bona dei q̄ in aliis latēt. Dñ augusti. dicit in lib. de virginitate. Existimare aliqs in occulto superiores q̄bus estis in manifesto meliores. silr ēt aliqs falsitate p̄t aliqs confiteri & credere ad oīa se inutilem esse & indignū q̄ ꝓprias vires vt sufficientiā suā ꝓrsus in deū referat. Fm illū. ij. ad Cor. iij. Nō q̄ sufficientes sim⁹ aliqd cogitare a nobis quasi ex nobis⁹ sufficientia nra ex deo est. nō est aūt inconueniēs q̄ ea q̄ ad aliqua virtutes pertinent būilitati ascribāt q̄ fieri⁹ vitiū oriꝝ ex alio. ita naturali ordine act⁹ vitio ꝓtinus ꝓcedit ex actu alterius. ℣ Ad. ij. dōm q̄ hō ad humilitatē perueniꝝ per duo. primo q̄dē & principaliter per gr̄am dei & quamiū ad h interiora ꝓcedunt exteriora. Illud aūt est humana studiū per q̄s hō primo exteriora cohibet. et postmodū peruenit ad extirpandū interiorem radicē. & Fm hunc ordinē assignant hic humilitatis gradus. ℣ Ad. iij. dōm q̄ octo gradus q̄s anselmus ponit. reducunt ad opinionē & nimā infestationē & voluntatē ꝓprie abiectiōis. nam primus gradus pertinet ad cognitionem ꝓprij defectus. & q̄ vimpabile esset signis ꝓprijs defectū amaret. hoc per sextum gradum excluditur & ad manifestationem sui defectus pertinēt tertius & quartus grad⁹. vt. s. aliquis nō solū simpliciter suum defectum enunciet. sed etiam per suadeat. Alij aūt tres gradus pertinent ad appetitum q̄ excellentiam exteriorem non querit. sed exteriorem abiectionem. vel equanimiter patiuntur siue in verbis vel in factis. quia sic̄ ait gregorius dicit in registro. nō grande est hīa nos esse humiles a quibus bonoramur q̄ & b secu

lares quilibet faciunt ꝙ illis maxime humileo esse debemus adhuc a liqđ patimur t hoc pti-net ad ꝓmū t secūm gradū. vel etiā desideraēr exterioꝝ abiectionē amplectit. qđ getnet ad se-ptimum gradū. t sic octo illi gradus continent sub sexto t septimo sugeno enumeratio. ¶ Ad iiij. dm q illi tres gradus accipiunt nō ex pe-tchiis rei. i. fm naturā būiliatis. ꝙ cōparatio-nē ad gradus bonū. q̄ sunt vel maiores vel mi-nores vel equales. ¶ Ad. v. dm q etiaz illa rō ꝓcedit de gradibus būiliatis nō fm ipam na-turam rei fm quā assignant ꝑmissi gradus. sed fm diuersas bonū constitutiones.

• Questio. clxij.

QEinde ꝑsiderādum est de superbia. Et primo de superbia i cōi Secdo de pcō primi hois qđ ponit cē superbia. Circa primū ꝗrunt octo. Pmo vtrū superbia sit pcm. Secdo vtrū sit vitium speciale. Tertio in quo sit sicut in subiecto. Quarto de spēbus eius. Quinto vtr sit peccatū mortale. Sexto vtr sit grauissimū oim pcōz. Septimo de ordine eius ad alia pcā. Octauū vtr debeat poni vitium capitale.

Ad primum sic proce

ditur. Videt q superbia nō sit pcm. Nullus em̄ pcm est reprobissum a deo. ꝑmittit em̄ deus qđ ipe facturus est. nō est em̄ auctor pcī. ꝙ superbia cōnumerat inter reprobissiones diuinas dē em̄ Esa. vj. Pona te in superbiā sctor. gaudi-um in generatōem t generatiōne. ꝙ superbia nō est pcm. ¶ Pre. Appetit diuinā similitudines nō est pcm. hoc em̄ naturaliter appetit qlibet crea-tura. t in hoc optimū ciuo consistit. t ꝓpue hoc conuenit rōnali creature ꝙ facta est ad ima ginem t similitudinē dei. ꝙ sicut dr in li. sniarum. Prosperi superbia est amor ꝓprie excellētie per qđ hō deo aliscatur q̄ est excellentissim⁹. vnde dicit Augu. in. q. confessi. Superbia celsitudines imitat. cū tu sis vnus sup oia deus excelsus. et go superbia nō est pcm. ¶ Pre. Pcm nō solus contrariat virtuti ꝙ etiā opposito vitio. vtr per pbm. q. ethi. ꝙ nullū vitiū inuenit oppositū esse superbie. ꝙ superbia nō est pcm. ¶ Sed contra est qđ dr Thob. iiij. Superbiam nunq̄ in mo sensu aut in tuo verbo dñari gentium. ¶ Ō. dicendū q superbia notatur ex hoc q aliqđ ꝙ voluntatem tendit supra id qđ est. Vnde dicit Isi. in libro etymo. Superbus dictus est. q̄ sup vult videri q̄ est. Qui em̄ vult supgredi qđ est. superbus est. Habet aūt hoc rō recta vt volūtas vniuscuiusq̄ ferat in id quod est ꝓportionatū sibi. t ideo manifestum est q superbia importet aliqđ qđ ad ueritatem rōnī recte. hoc aūt facit rōnem peccati quia fm Dyoni. iiij. cap. de diui. no. malū anie est preter rōnē esse. vnde manifestum est q superbia est peccatum. ¶ Ad. j. ergo dicēdum q superbia dupliciter accipi potest. Uno mō ex eo q̄ supgredit regulā rōnis t sic dicim⁹ eam esse pec catū. Alio mō pōt superbia nominari simplr a superexcessu. t fm hoc oē supercedens pōt nomi-ri superbia. t ita reprobauit a deo superbia q̄si quā dam superexcessiua bonoz. vñ t glo. Dyero. dicit ibidem q est superbia bona t mala. ꝙ⁹ etiā dici possit q superbia sibi accipit materialiter ꝓ abū-dantia rez de quibus pōt homo superbire.

¶ Ad. ij. dm q eoz q naturaliter homo appe-tit. rō est ordinatrix. t ita si aliqđ a regula rōnis recedit vel in plus vel in minus. erit ratio appe titus vitiosus. sicut patet de appetitu cibi. q̄ na turaliter desiderat. superbia aūt appetit excellen tiā in excessu ad rōnem rectā. Vñ augustin⁹ dicit i. xxiij. de ciui dei. q superbia est perperse celsitu-dinis appetitus. t inde est etiā q sicut aug. dicit xxi. de ciuitate dei. superbia proprie imitat deum. odit nāq̄ cū socio equalitatē sub illo. ꝙ ponere vult socios sibi ꝓ illo. ¶ Ad. iij. dcm q superbia directe opponit virtuti humilitatis. q̄ quo dāmō circa eadē cū magnanimitate existit vt supra dictū est. unde t vitiū qđ opponit superbie in defectū vergena. principaliū est vitio pusil lanimitatis q̄ opponit magnanimitati fm defectū nam sicut ad magnanimitatem pertinet im pellere aīm ad magna contra desperationem. ita ad humilitatē pertinet retrahere aīm ab inordinato appetitu magnoz contra ꝓsumptionē. pusillanimitas aūt si importet defectū a ꝓsecutione magnoz. ꝓprie opponit magnanimitati ꝙ mo-dum defectus. si aūt importet applicatōez aīi ad aliq̄ vilioza ꝙ hoiem decenat opponit būiliati fm defectū. vnūqđ em̄ ex animi ꝓsumptione ꝓcedit. sicut t ecōtrario superbia pōt fm superexcessus t magnanimitati t būiliatī opponi fm rōnes diuersas. būiliati qdem fm q̄ subiectionē assignatur magnanimitati aūt fm qđ inordinate ad magna se intendit. ꝙ⁹ superbia sumptuositatē qđ-dam importat directiue opponit būiliati. sic t pusillanimitas q̄ importet paruitatē animi i magna tēdēti directe opponit magnanimitati.

Ad secundum sic proce

ditur. Videt q superbia nō sit spēale peccatum. Dicit em̄ augu. in li. de natura t gra. q sine sup bie appellatione nullū pcm̄ inuenies. t Pro-sper dicit in li. de vita cōtemplatiua. q nullum pcm̄ sine superbia pōt vel potuit esse aut poterit q̄ superbia est generale pcm̄. ¶ Pre. Job. xxxij. Dr auertat hoiem ab iniquitate. dicit glo. q̄ ꝛra conditorē superbire est ei⁹ ꝓcepta peccādo trāsgre dere. ꝙ fm ambro. omne pcm̄ est transgressio legis diuine t celestiū inobedientia mandatoz ergo omne pcm̄ est superbia. ¶ Dicit. Omne pcm̄ speciale alicui spāli virtuti opponitur. ꝙ superbia opponit omnibus virtutib⁹. dicit em̄ Greg. xxxiij. moral. Superbia nequaq̄ ē vnius virtutis extinctā contenta. per cancra animē membra se erigit. t quasi generalis ac pestifer morbus corpus omne corrumpit t Isido. dicit in li. etymologiaz. q est ruina oim virtutū. ergo superbia non est speciale peccatū. ¶ Dicit. Oē pcm̄ spāle habet spāalem materiā. ꝙ superbia habet generalem materiā. dicit em̄ Gregorius

xxviij. moral. q̄ aliter immineat anro. aliter eis quo aliter instantia t terremo rebus. alr sumio celestibus; vnumq̄ⁿ. ḡ superbia nō est spāle peccatum ꝫ generale. ¶ Sed contra est qđ aug. dic in li. de natura t gra. Querat t inueniat fm legem dei superbiam esse pcm̄ multis distinctū ab alijs vitijs. genus aūt nō distinguit a suis speciebus. ḡ superbia non est genus le pcm̄ spāle. ¶ Rñ. dēm q̄ pcm̄ superbie dupl̄r pōt ꝓsiderari Uno mō fm ꝓpriā spēm qnā hz ex rōne ꝓpria obiecti. t hoc mō superbia est spāle pcm̄. qz habet spāle obiectū. est em inordinatus appetit⁹ ꝓprie excellētie vt dictū est. Alio mō pōt cōsiderari fm redundantiā ḡndā in alia pcā. ꝫ fm hoc habet ḡndam generalitatē. inq̄nū. s. ex superbia oriri possūt oia pcā. duplici rōe. Uno mō per se. inquantū. s. alia pcā ordinant ad finē superbie ꝙ est ꝓpria excellēcia ad quā pōt ordinari omne id qđ ḡo inordinate appetit. Alio mō indirecte t quasi p accīs. s. removendo ꝓhibēs inquantū. s. hō superbus cōtemnit omnia legez per quam ꝓhibet a peccādo. fm illō Hyere. xj. Confregisti iugum. rupisti vincula. dixisti non seruiā. ¶ Sciendū tñ q̄ ad hanc generalitatē superbie ptinet q̄ oia vitia interdū ex superbia oriri pōt. non aūt ad eam ptinet q̄ oia vitia scīng ex superbia oriant. qm̄uis em oia pcepta legis possit ḡo trāsgredi qualitatiscūq; pctō ex contemptu ḡ pertinet ad superbiā. non tñ sp ex contēptu alicui⁹ pcepti diuini transgredit. ꝫ aliq̄ ex ignorātia. aliq̄ ex infirmitate. t inde est q̄ sicut Augustinus dicit in li. de natura t gra. multa operas fiunt ḡ nō fiunt superbe. ¶ Ad j. ꝫ dēm q̄ auct. illa verba inducit in li. de natura t gratia. nō ex sua ꝓpria ꝫ ex persona alterius contra quez di sputat. vnde t postmodū improbat ea. obiectō q̄ non semp ex superbia peccat. Potest tamen dici q̄ auctoritates ille intelligunt quantuz ad extrinsecē effectū superbie. ḡ est trangredi pcepta quod inuenitur in quolibet pctō. non aūt ḡnerā ad interiorē actū superbie ḡ est contemptus pcepti. non em sp pctm̄ fit ex contempt. ꝫ quādoq; ex ignorantia. aliq̄ ex infirmitate vt dictū ē. ¶ Ad. ij. dēm q̄ aliq̄s aliq̄ⁿ ꝓmittit aliq̄ pctm̄ fm effectū. ꝫ non fm affectū. sicut ille ḡ ignorāter occidit patrē. ꝓmittit patricidiū fm effectū ꝫ non fm affectū. qz hoc nō intendebat. t fm h trangredi pcepta dei nō est esse cōtra deū superbire scīm effectū ḡdem sp non aūt fm affectum. ¶ Ad. iij. dēm q̄ pctm̄ aliq̄ⁿ pōt corrūpe virtutem dupl̄r. Uno mō p directā contrarietatē ad virtutē. t hoc mō superbia non corrumpit quam libet virtutē. ꝫ solam humiliratem. sicut quodlibet aliud spāle pcm̄ corrūpit quandā spāle virtutē sibi oppositā contrarium agendo. Alio mō pctm̄ aliq̄ⁿ corrūpit virtutē aburendo ipsa virtute. t sic superbia corrūpit qualibet virtutem inq̄nū. s. ex ipsis virtutibus sumit occasionem superbiendi. sicut t dhabilitate t alijs rebus ad excellētiā ptinēnt⁹. vñ nō sequit q̄ sit ghale pcm̄. ¶ Ad. iij. dēm q̄ superbia amēdit spāalem rōnez obiecti ḡ non inuenit pōt in diuersis inueniri est cīs inordinatus amor ꝓprie excellētie. excellentia aūt in diuersis rebus pōt inueniri.

Ad tertiuz sic ꝓcedit

Videt q̄ superbia non sit in irascibili sicut in subiecto. Dicit em Greg. xxiij. moral. Obstaculuz veritatis timor mentis est. qz dum inflat animū delinat. ꝫ cognito veritatis non pertinet ad irascibilem sed ad vim rōnalem. ḡ superbia nō est in irascibili. ¶ Pte. Greg. dicit. xxiij. moral. q̄ superbi nō eoꝝ vitam cōsiderant ḡbus humiliando postponant. ꝫ quibus superbiendo se ꝓferāt. t sic videt q̄ superbia ex indebita cōsideratiōe ꝓcedit. ꝫ considerato non pertinet ad irascibilem ꝫ potius ad rōnalem. ergo superbia nō est in irascibili. ꝫ potius in rōnali. ¶ Pte. Superbia non solū ḡrit excellentiā in rebus sensibilibus. sed et in reb⁹ spūalibus t intelligibilibus. ipsa aūt precipaliter consistit in contempt⁹ dei. fm illō Eccles. x. Initiū superbie homo apostatare a deo ꝫ irascibilis cui⁹ pars appetitiua sensitiui non potest se extendere in deū t intelligibilia. ergo superbia nō pōt esse in irascibili. ¶ Pte. Ut dicitur in lib. Ethicoꝝ. superbia est amor ꝓprie excellentie. ꝫ amor non est in irascibili. ꝫ in cōcupiscibili. ḡ superbia non est in irascibili. ¶ Sed contra est qđ Greg. in. xj. moral. ponit contra superbiam domū timoris. timor aūt ptinet ad irascibilē. ḡ superbia est in irascibili. ¶ Rñ. dicēdū q̄ subiectū cuiuslibet virtutis vel vitij opponentis ꝓprie ex ꝓprio obiecto. non em pōt esse aliquod obiectū habitus vel actus nisi qđ est obiectū potentie ḡ vitijs subijcit. ꝓpria aūt obiectū superbie est arduū. est em appetitus ꝓprie excellentie vt dictum est. Nō oportet q̄ superbia aliq̄ mō ad vim irascibilē pertineat. Sed irascibilis dupl̄r accipi pōt. Uno mō ꝓprie. t sic est pas appetit⁹ sensitiui. sicut t ira ꝓprie sumpta est ḡdā passio appetit⁹ sensitiui. Alio mō pōt accipi irascibilis largius. s. vt pertineat etiā ad appetitum intellectiuū cui etiā quēq; attribuit ira. par. s. attribuimus iram deo t angelis. non qđem fm passionem. ꝫ fm iudiciū iustitie iudicātis. t sīc irascibilis sic cōsiderata non est potentia distincta a cōcupiscibili. vt ex his que in primo dcā fuit. si ergo arduū qđ est obiectū superbie esset solum aliquod sensibile in quod posset tendere appetitus sensitiuus. oporteret q̄ superbia esset in irascibili q̄ est pars appetitiua sensitiui. ꝫ qz arduum quod respicit superbia cōiter inuenitur. t si sensibilibus t in spūalibus rebus. necesse est dicere q̄ subiectū superbie sit irascibilis non solū ꝓpine sumpta. ꝓut est pars appetit⁹ sensitiui. sed etiā cōiter accepta. ꝓut inuenit in appetitu intellectiuo. vñ t in demonibus superbia ponitur. ¶ Ad. j. ꝫ dēm q̄ cognitio veritatis est duplex. Una pure speculatiua. t hanc superbiam indirecte impedit superabundo causam. superb⁹ enim negz deo intellectū suū subijcit vt ab eo veritatis cognitionē ꝓcipiat. Fm illud Matth. xj. Abscondisti hec a sapientibus t prudentib⁹. i. a superbis q̄ sibi sapientes t prudentes videntur t

revelastī ea paulio. i. humilibus. Neq; etiā ab hōibus addiscere dignātur cū ēt dicat Eccles. vj. Si inclinaveris aurē tuā. i. hūiliē audiendo excipies doctrinā. Alia aūt est cognitio veritatis. i. affectiua. et talē cognitionē veritatis dicit impedit superbia. qr superbi dant delectant i p̄pria excellentia excellentiā veritatis fastidiunt vt Greg. dicit. xxiij. moral. q superbi et secreta quedam intelligenda capiunt et eor̄ audaciā nem exq̄rī nō p̄tie. et si noverint quod sint. ignāt quo sapiāt. vñ ꝛ Prouer. xj. di. vbi humilitas ibi sapientia. Ad. ij. dō. q sicut supra dictus ē hūilitas attendit ad regulā rōnis recte fm quā de veram estimationē de se habet. hanc autem regulā recte rōnis nō attēdit superbia. ḡ de se male estimat q̄ sint. qō contingit ex inordinato appetitu ḡprie excellentie. qr qō de vehemēti desiderat facile credit. et ex hoc etiā eius appetitus aliquā fert q̄ sibi conueniant. et ideo ḡuq; conferunt ad hoc q aliquis estimet se supra id qō ē inducit hoiem ad superbiā. quāq; etiā est q aliquis consideret defectus alior̄. sicut ecōtrario Greg. ibidē dicit. q sancti viri virtutū cōsideratione vicissim sibi aliis pferunt. ex hoc ergo non habetur q superbia sit in rōnali. ḡ q aliq̄ causa eius in ratione existat. Ad. iij. dicēdus q superbia non est solū in irascibili fm q ē p̄ appetitiua sensitiui. ḡ pur cōmis irascibilis accipitur vt dictum est. Ad. iij. dōm q sicut Augustinus dicit in. xiij. de ci. dei. amor precedit omnes alios animi affectiones. et est causa eor̄ et ideo potest poni p̄ qualibet earum affectionum. et fm hoc superbia dē esse amor ḡprie excellentie inquantum ex amore cuiuslibet inordinata p̄sumptio alios superandi. quod ḡprie pertinet ad superbiam.

Ad quartū sic procedi

tur. Videtur q inconuenienter assignent ḡtuor superbie spēs quasi Greg. assignat. xxxj. moral. dicens. Quatuor ergo sunt spēs q̄ omnia animi arrogantia demonstrat. cum bonus a semetipso bñ se estimāt aut si sibi datū desuper credunt. p suo hoc accepisse meritis putant. aut cū iactant se bñ q̄ non bñt. aut despectis ceteris singulariter videri appetunt bñ q̄ habent. Superbia ergo est virtus distinctū ab infidelitate. sicut etiā hūilitas est virtus distincta a fide. ḡ q aliq̄s estimet bonū se non bñe a deo vel q bonū q̄ se habeat ex meritis ḡtuis ad infidelitatē pertinet. ergo non deberet poni spēs superbie. Ite. Idem non debet poni spēs diuersorum generū. sed iactantia ponitur spēs mēdacij vt supra habitū est. ergo nō debet poni species superbie. Ite. Quedam alia vident ad superbiam pertinere que hic non commemorāt. dicit enim Hyero. q nihil est tam superbum ḡ ingratum videri. et Augustinus dicit. xiij. de ciui. dei. q excusare se de pcō commisso ad superbiam pertinet. p̄sumptio etiā qua quis tendit ad assequendum aliquid quod supra se est maxie ad superbiam pertinere videtur. non ergo sufficiēter ḡdicta diuisio cōprehendit superbie species.

Ite. Inuenimus alie diuisiones superbie. puta dicit cū ant̄ beatus de exaltatione superbie dicens q quedā est in voluntate. quedam in sermōe. quedam in operatiōe. Vers. etiam ponit duodecim gradus superbie qui sunt. curiositas. mentis levitas. inepta letitia. iactantia. singularitas. arrogantia. p̄sumptio. defensio peccat̄. simulata confessio. rebellio. libertas peccandi. consuetudo que non videntur cōprehendi sub speciebus a Gregorio assignatis. ergo videntur q inconuenienter assignentur. Contrariū sufficit auctoritas Greg. Rñdeo dicendum q sicut supra dictum est. superbia importat immoderatum excellentie appetitum. q̄. d. non est fm rōnem rectā. Est aūt considerandū q quelibet excellentia vel aliquod bonum habitū. quod quidem pōt tripliciter considerari. Uno modo fm se. Manifestum est enim q quodlibet malum est bonum quod quis habet. tanto per hoc excellentiam maiorem consequitur. et ideo cū aliqd attribuit sibi malum bonum q̄ habeat. ꝑ quod est q̄ appetitus tendit in excellentiā ḡprie vitra modū sibi conuenientem. et sic est vitia spēs superbie. cum. s. aliquis iactat se bñe q̄ non habet. Alio modo ex parte cause. puta. s. excellentia est q aliquod bonum insit alicui a seipso. q̄ quod insit ei ab alio. et ideo cum aliquis estimat bonum quod habet ab alio ac si haberet a seipso. fertur per consequens appetitus eius in ḡprias excellentiam supra suum modum. Est aūt duplex aliquis causa sui boni. Unus modo efficiens. Alio modo meritorie. et fm hoc sumunt due p̄me superbie spēs. s. cum quis a semetipso habere estimat quod a deo habet. vel cum ḡprio merito sibi datus desuper credit. Tertio mō ex parte modi habendi. puta excellentior aliquis redditur ex hoc q bonum aliquod excellenter ceteris possidet. vade ex hoc etiā fit inordinate appetitus in ḡpriā excellentiā. et fm hoc sumitur quarta superbie species que est cuius alios alios despectis singulariter vult videri. Ad. j. ergo dicendus q vera estimatio perit corrumpi dupliciter. Uno modo in universali. et sic in his que ad finem pertinent corrumpitur vera estimatio per infidelitatem. Alio modo in aliquo particulari eligibili. et hoc non facit infidelitatē sicut ille qui fornicatur estimat pro tempore illo bonum esse sibi fornicari. nec tamen est infidelis. sicut esset si in universali diceret fornicationem esse bonum. et ita etiam est in proposito. nam dicere in universali aliquod bonum ē quod non est a deo. et gratiam hominibus pro meritis dari. pertinet ad infidelitatem. ḡ q aliquis ex inordinato appetitu propriē excellentie ita de bonis suis gloriatur ac si ea a se haberet vel ex meritis ḡprio pertinet ad superbiā et si ad infidelitatē ḡprie loquendo. Ad. ij. dō. q iactantia pōt dici spēs mēdacij quia ad exhibitionē actus q̄ dā falsio sibi attribuit q̄ fit ḡ quia ad meliorē cordia arrogantia pōt a greg. spēs superbie. Ad. iij. dō. q ignorāt q̄ sibi attribuit q̄ ab alio hz vel quc

ꝓme ſuꝑbie ſpēs ad ig̃rtitudinē ꝓtinēt. ꝙ aūt aliquis ſe excuſet de pcō qō bꝫ. primet ad tria ſpēm. qz ꝙ hoc alicui attribuit ſibi bonū inno cētie qō nō bꝫ. ꝙ aūt alicui ꝓſumptuoſe tendit in id qō ſupra ipſe ē. Scipue videt ad quarta ſpēm pertinere ſm quā aliquis vult alios ꝓferri. ¶Ad viij. dēm ꝙ illa tria q̄ ponit anſelmus accipiūtur ſm ꝓgreſſum pcti cuiuſlibet qō prio conde concipit. ſcdo de ore ꝓfert. tertio ope perficitur Illa aūt duodecim q̄ ponit dicā. ſumunt̄ per oppoſitū ad duodeci grad⁹ hūilitatis de q̄bus ſupra habitū eſt. Nam primꝰ gradus hūilitat⁊ eſt cordis cōpe ſp humiliterem oſtendere oculis in terrā aſpectibus cui opponit curioſitas per quā aliquis curioſe vbiq; t inordinate circūſpicit. ſcdo gradus hūilitatis eſt vt pauca vba t rōnabilia loquat aliquis non clamoſa voce. cō tra quē opponit leuitas mentis p quā. ſ. homo ſuperbe ſe habet in verbo. tertius gradus hūili tatis eſt vt nō ſit facilis t ꝓmptꝰ in riſu. cui op ponit inepta letitia. quartus gradus hūilitat⁊ eſt taciturnitas vſq; ad interrogatōꝫ. cui oppō tur iactantia. quintus gradus humilitatis ē rene re qō cēis regula monaſteriꝫ bꝫ. cui opponitur ſingularitas p quā. ſ. aliquis ſanctior vult appa rere. ſextus gradus hūilitatis eſt credē t ꝓtin clare ſe omnibus vilioꝛ. cui opponit arrogantia per quā. ſ. hō ſe alijs ꝓferr. ſeptimus gradus humilitatis eſt ad oia inutilem t indignū ſe cō fiteri t credere. cui opponit ꝓſumptio p quam aliquis reputat ſe ſufficientem ad maiora. octa uus gradus humilitatis ē ꝓfeſſio pcōrum cui opponit defenſio eoꝝdē. nonus gradꝰ ē i du bio t aſpꝛo patiam amplecti. cui opponit ſima latꝛ confeſſio per quam. ſ. aliquis non vult ſub tre patiam ꝙ pctis q̄ ſimulate confitet. decimꝰ gradus humilitatis eſt obedientia. cui oppōit rebellio. undecimus gradus hūilitatis ē vt hō nō delectet facere ꝓpꝛiā voluntatē. cui opponi tur libertas per quam. ſ. homo delectatur libe re facere qō vult. Duodecimus aūt gradus hūili tatis eſt timoꝛ dei. cui opponit peccādi confue tudo que implicat dei contemptuꝫ. In hoc aūt duodecim gradibus tanguntur non ſolū ſuꝑbie ſpēs. ꝙ etiā quedā antecedentia t conſequentia ſicut etiam ſupra de humilitate dictum eſt.

Ad quintuꝫ ſic ꝓcedi-

tur. Videt ꝙ ſuꝑbia non ſit pcm̄ mortale. dā ſuper illō pſal. Dñe deus meus ſi feci iſtud dē glo. ſ. vniuerſale pcm̄ qō eſt ſuꝑbia. ſi igitur ſuperbia eſſet pcm̄ mortale. omne peccatū eēt mortale. ¶Pꝛe. Omne pcm̄ cōtrariat̄ charita ti. ꝙ ſuꝑbia nō videt contrariari charitati. ne q̄ ſtiū ad dilectionē dei neq; ꝛ̄ū ad dilectionē pximi qz excellentia quā q̄ inordinate p ſuꝑbiam appetit non ſp contrariat̄ bonoꝛ dei aut veritati pximi. ꝙ ſuꝑbia nō eſt pcm̄ mortale.

¶Pꝛe. Omne pcm̄ mortale contrariat̄ virtu ti. ꝙ ſuꝑbia non contrariatur virtuti. ꝙ poſt⁹ ex ea oriat. qm̄ Gꝛego. dicit. xxxiij. moꝛal. aliq̄n homo ex ſummis celeſtibuſq; virtutibus inmeſcit. ꝙ ſuꝑbia nō eſt pcm̄ mortale. ¶Sꝫ contra eſt qō Gꝛeg. in eodē libro dicit q̄ euidentiſſimum reprobꝰ ſignū ſuꝑbia eſt. at cōtra hūili tas electoꝝ. ꝙ holeo nō ſint reprobi. ꝙ peccat⁊ venialibus. ꝙ ſuꝑbia nō eſt pcm̄ venitale. ꝙ mor tale. ¶Rñ. dēm ꝙ ſuperbia hūilitati oppōitur hūilitas aūt ꝓprie reſpicit ſubiectionē hominis ad deū vt ſupra dictū eſt. Dñ econtrario ſuper bia ꝓprie reſpicit defectꝫ huius ſubiectionis. ſm. ſ. q̄ aliquis ſe extollit ſupra id qō eſt ſibi pre ſcriptum ſm diuinam regulā vel menſuram. con tra id qō apls dicit. Noo aūt non immenſum gloriamur. ꝙ ſm menſurā quā menſus eſt nob deus. t ideo dꝫ Eccleſ. ꝙ Initiū ſuꝑbie hominis apoſtatare a deo. ꝙ in hoc radix ſuperbie conſideratur. ꝙ hō aliqualit̄ nō ſubijcit deo t regule ipſius. Manifeſtū eſt aūt ꝙ hoc ipm qō eſt nō ſubijci deo habet rōnem pcti mortalis. hoc em eſt auerti a deo. vñ conſeqns eſt ꝙ ſuperbia ſm genus ſuū eſt pcm̄ mortale. Sicut tamē i aliis q̄ ex ſuo genere ſunt pcā mortalia. puta in fornicatōe t adulterio ſunt aliq̄ motus q̄ ſunt pec cata venialia ꝓper eoꝝ imꝑfectionem. qz. ſ. pre ueniunt rationis iudiciū. t ſunt preter eius con ſenſum. ita etiam t circa ſuperbiā accidit ꝙ aliq̄ motus ſuperbie ſunt pcā venialia qui⁹ eis ratio non conſenſit. ¶Ad. j. ꝙ dōm ꝙ ſic ſupra dictū eſt. ſuperbia non eſt vniuerſale peccatuꝫ per ſuam eſſentiam. ꝙ per quandam redūdanti am. inq̄tū. ſ. ex ſuꝑbia omnia pcā oriri poſſunt vñ nō ſequit ꝙ oia pcā ſint mortalia. ꝙ ſolū q̄n oriunt ex ſuꝑbia completa quā dixim⁹ eē pcm̄ mortale. ¶Ad. ij. dēm ꝙ ſuperbia ſp q̄dē cōtra riat dilectiōi dei inq̄tū. ſ. ſuperbus nō ſe ſubijcit diuine regule. ꝓut optet. t q̄nq; etiā contrariat dilectioni ꝓximi inq̄tū. ſ. aliq̄s inordinate ſe ꝓfert ꝓtio t ab eius ſubiectōe ſe retrahit. in quo etiā derogatur diuine regule ex qua ſunt homi oidinis inſtituti. ꝓut. ſ. vnus eoꝝ ſub alio eſſe debet. ¶Ad. iij. dēm ꝙ ſuperbia nō oriꝫ ex virtutibus ſicut ex cā per ſe. ꝙ ſicut ex cā per acci dens. inq̄tū. ſ. aliq̄s ex virtutibus occaſionem ſuperbie ſumit. nihil aūt ꝓhibet quin vnū con trariorum ſit alterius cauſa per accidens. vt di cit in. vij. ꝓhyſicoꝝ. vnde etiam de ipa hu militate aliq̄ ſuperbiunt.

Ad ſextū ſic ꝓcedi-

tur. Videtur ꝙ ſuperbia non ſit grauiſſimum peccatoꝝ. Quanto enim aliquod peccatuꝫ difficilius cauetur. tanto videtur eſſe leuius. ꝙ ſuperbia difficilime cauetur. qz ſicut Auguſtinus dicit in regula. cetera peccata in malis operibus exercentur vt fiant. ſuperbia autem bonis operibus inſidiatur vt pereant. ergo ſuꝑbia non eſt grauiſſimum peccatoꝝ. ¶Pꝛe. Maius malum maiori bono opponit vt philoſophus dicit. viij. ethicoꝝ. ſed humilitas cui opponitur ſuperbia. non eſt maxima virtutum. vt ſupra habitum eſt. ꝙ t vitia q̄ opponūtur maioꝛib⁹ virtutib⁹. puta infidelitas. deſpe ratio. odiū dei. homicidiū t alia dmōi ſunt gra

niora pcā ḡ spḡbia. ¶Pret. Malum malū nō punit ḡ minus malū. ℏ interdū spḡbia punitur p alia pcā. vt̄ ad ℍo.j. vbi dr̄ q̄ pbr ḡ elatōne cordis eradicti sunt in reprobū sensum. vt facīāt ℏ nō cōuenīant. ḡ spḡbia nō est grauissimū pec catoꝝ. ¶Sed contra est qđ sup illud psal. Sup bi maḡ ascendant vlq; ḡ. dicit glo. in rem peccā tū in homine est spḡbia. ¶Rn. dōm q̄ in pcō duo attendunt. s. auersio ad cōmutabile bonū ℏ materialiter se hz in pcō. t auersio a bono im cōmutabili ℏ est formalis. t cōpletiua rō pecca ti. ex qua aūt cōuersionis nō hz spḡbia q̄ sit ma ximum pcōꝝ. q̄ cōsiderādo quā spḡbus inordinate appetit fm suā rōnem. non hz maximam repu gnantiā ad bonū virtutis ℏ ex qua auersiōis su pbia hz maximā grauitatē. qz alijs pcīis bō a deo auertit vel ḡpter ignorantiā. vel ḡpter infir mitatē. siue ḡpter desideriū cuiuscūq; alt⁹ bo ni. ℏ spḡbia baby auersionē a deo ex hoc ipso q̄ nō vult deo. t eius regule subiici. Vñ Boetius dicit q̄ cā oīa vitia fugiant a deo. sola superbia se deo opponit. ḡpter qđ etiā spūalit dr̄ Jacobi iij. q̄ deus superbis resistit. t ꝺ auertī a ꝺo. t ei⁹ pceptis. qđ est quasi Achāz in alijs pcīis per se ad spḡbiā primo tendo. ℏ est dei contem ptus. t qz isti qđ est p se. potius est ex qđ est p ali ud. conseqns est q̄ spḡbia sit grauissimū pcōꝝ fm suū genus. qz excedit in auersione ℏ forma liter cōpler pcm. ¶Rđ.j. ḡ dō. q̄ aliqđ peccatū difficile cauet dupl̄. Uno mō ḡpt vehementiā impugnatiōis sicut ira vehementer impugnat ḡpter suū impetū. t quo ad hoc difficilius est resi stere scīpsis ḡpt eius connaturalitatē. vt dicit in.ij. ethi. t talio difficultas vitādi pcīm grauita tem pcti diminuit. qz ḡto aliqs minoris tēptationis impetu cadit citō grauiꝰ peccat vt augu stin⁹ dicit. Aliō mō difficile est vitare aliquod pcm. ḡpter eius latentiā. t hoc mō spḡbiā difficile est vitare. qz etiā ex ipsis bonis occasionem sumit. vt dictū est. t ideo signanter augustin⁹ q̄ bonis ogīb⁹ insidiat. t in psal. dr̄. In via hac q̄ ambulabā absconderūt spḡbi laqueū mihi. t ꝺ mortuo spḡbie occultat subrepens non hz maxi mā grauitatē anteq̄ ḡ iudicio rōnis deprehēdat ℏ postq̄ deprehensus fuerit per rōnem tunc faci le cauitat. tum ex cōsideratōe ḡpte infirmitatis. Fm illud Eccles.x. Quid spḡbis pulvis et cinis. tū etiā ex cōsideratōe magnitudīs diuinę. Fm illud Job.xv. Quid namq; contra deum spūs m⁹. tuz etiā ex ingratitudine bonoꝝ de quibus spḡbit hō. Fm illud Ysaie.xl. Omis caro fe nū. t omis gloria eius q̄si flos agri. t infra. Iecit. Quasi pānus menstruate vniuerse iustitie nre ¶Rđ.ij. dōm q̄ oppositio vnq; ad virtutē antēdit fm obiectū. qđ cōsiderat ex ḡte cōuersiōis. t fm hoc spḡbia non habet q̄ sit maxim pcōꝝ sicut nec humilitas q̄ sit maxia virtutū. ℏ ex parte auersionis est maxim. vtpote aliqs pcīs ma gnimodā pfidia. nā p Bḡnm infidelitatis pcīm grauī⁹ redditꝰ si ex spḡbie cōtemptu. peccat q̄ si ex ignorantia vl infirmitate ꝓueniat. t idē oī censā est de desperatōe. t aliqs hmōi. ¶Rđ.iij. oī censū q̄ sicut in syllogīsmis ducēdus ad impos sibile quandoq; aliqs committit q̄ hoc q̄ ducit ad inconueniēs magis manifestū ita etiā ad cō mouendū superbiā hoīm de aliqo punit̄ pmit mitēdo eos ruere in peccā carnale q̄ etiā est sine maiori ℏ manifestōe turpitudīs pmēt Vñ Isidor⁹ dicit in ij. de summo bono. eternā detestatōe est spḡbia. seu ḡpter q̄ a summo gīno t primo assumit. seu q̄ de ope iustitie t vir tutis erigit. minusq; culpa ei⁹ sentit. Literaria vo carnis ꝺ notabilio oīb⁹ ē. q̄n stati p se ruīno est. t ℏ despensatiue ꝺo spḡbia mi tē ieā q̄ deuncī spḡbia t nō sonit labē ipi carnis lu xuri am vt q̄ hāc humiliat⁹ a cōfusione eruīgat. Ech etiā ḡtis grauitas spḡbie. Sicut enī medic⁹ ingi ens in remediū maioris morbi pātī infirmitas in leuiorē morbū incidere. sta etiā pcīm spḡbie grauī⁹ esse oñdit ex hoc ipo qđ p eius remedio pene gemine ruere hoīes in alia pcā.

Ad septimum sic ꝓ

Videt q̄ spḡbia nō sit primū oīm pcōꝝ. Primū enī saluat in omnibus consequentib⁹. sed non omnia peccata sunt cum superbia. nec oriuntur ex superbia. dicit enī augu. in li. de natura t gīa. q̄ multa perperā fiunt que non fiunt spḡbe. ℏ superbia non est primū oīm pcōrum. ¶Pre. Ecc.x. dr̄ q̄ initium spḡbie est apostata re a deo. ergo apostasia a deo est primū ℏ super bia. ¶Pre. Ꝺño pcīs esse videt fm ordinem virtutum. sed humilitas non est prima virtutū ℏ magis fides. ergo spḡbia nō est primū pcōꝝ. ¶Pre. ij. ad Thi. iij. dr̄. Mali homines t seductores proficiunt in peius. t ita videt q̄ principium malitie hoīs non sit a maximo pcōꝝ. ℏ spḡbia est maximū pcōrum vt dictū est. non est igitur primū peccatum. ¶Pre. Id quod est fm appa rentiā t fictionem est posterius eo qđ est fm ve ritatē ℏ pbo dicit in.ij. ethi. q̄ spḡbus est victor sentētiarum t audacie. ergo virium audacie ē primo vitio superbie. ¶Sed contra est quod di citur Ecc.x. Initium omnis peccati superbia. ¶Rn. dicendum q̄ illud quod est per se. est pri mum in quolibet genere. cum autem sit autem supra q̄ auersio a deo ℏ formaliter complet ratī onem peccati pertinet ad superbiā q̄ se. ad alia aūt peccata ex consequenti. t inde est q̄ spḡbia habet rationem primi. t est etiam principiū oīum peccatorum vt supra dictum est cuius de cau sa pcā agerentur ex parte auersionis ℏ est par cipalior in peccato. ¶Ad.j. ergo dicendum q̄ su perbia dicitur esse omnis peccati initium. non quia qlibet pcīs singularit ex spḡbia oriatur sed quia quodlibet genus peccati naturā est ex superbia oriri. ¶Rđ.ij. dicendum q̄ apostatare a deo dicitur esse superbe humane initium. nō quasi aliquod aliud peccatum a superbia ortum sed quia ē prima superbie pars. dictum est enī q̄ superbia principaliter respicit subiectionem diuinam quam contemnit. ex consequenti au tem contemnit subiici creature propter deum ¶Ad.iij. dō. q̄ nō oportet esse eundē ordinē vir-

tū ⁊ vitioꝝ.nō vitium est corruptiuū ⁊tutiꝰ.sd aūt qđ est primū in generatōe est postremū in corruptōe.⁊ ideo sicut fideo est prima ⁊tutium sta infidelitas est vltimū petoꝝ ad quā dō q̄ꝝ p alia petā ꝓducit. vñ sup illō pō.Exinanite exi nanite vsq; ad fundamentū in ea. dicit glosa q̄ coacernatōe vitioꝝ subrepsit difficultas.⁊ apsus dicit.j.ad Thimo.j.q̄ q̄dam repellentes cōscie tiam bonā circa fidē naufragauerūt.¶Rād.iij. dō.q̄ superbia ē cē grauissimū petoꝝ ex eo q̄ p se cōperit principio ex q̄ intendit grauitas i petō ⁊ lō superbia causat grauitatē alioꝝ petoꝝ.cōem gut ergo ad superbiam esse aliqua petā leuiora q̄ etiā ex ignorantia vel infirmitate cōmittunt. ꝯ inter grauia petā primū ē superbia. sicut causa p quā alia petā aggrauant ⁊ q̄ tō qđ est primum in causando.est etiā vltimū in recedendo. ideo sup illud psal.Emundabor a delicto maximo dicit glo.hoc est a delicto superbie qđ ē vltimum recedentibus ad deū ⁊ primus recedentibus.

¶Rād.v.dō.q̄ pōs ponit superbiā circa ficticnes fornitudinis.nō q̄ tolli in hoc consistat. ꝯ quia p hoc dō magis reputat se posse excellētiā apō boies ꝓsecꝰ si audax vel fortis videat.

Ad octauum sic proce

dit. Videt q̄ superbia debeat poni vitiū capitale Ysidorus em ⁊ Cassianus enumerāt superbiam inter vitia capitalia. ¶Pre. Superbia videt esse idem inani glie.q̄ vtrūq; excellentiā q̄rit. ꝯ inanis gloria ponit vitiū capitale.q̄ etiam superbia debet poni vitiū capitale. ¶Pre. Augusti. dic in li.de virginitate.q̄ superbia inuidiaꝝ parit.nec vnq̄ est sine tali comite.ꝯ inuidia ponit vitium capitale vt supra habitū est.q̄ multo magis su perbia. ¶Sed est cōtra qđ Greg.xxxj. moral. nō enumerat superbiā inter vitia capitalia ¶Rñ. dō.q̄ sicut ex supradictis patet.superbia dupliciter considerari potest. Uno mō fm se. ꝑt.i.ē qđ dam spāle ꝑcm. Alio modo fm q̄ by q̄ndam influentiā in oia petā.capitalia aūt vitia ponūt quedā spālia petā ex q̄bus multa genera pec catoꝝ oriunt.⁊ ideo quidā considerātes superbi am fm q̄ est quoddā spāle ꝑcm connumeraue runt eā alijs vitijs capitalibus.Greg.vo con siderans vniuersaliter eius influentiā qua ha bet in omnia vitia vt dictū est.non connumera uit eā alijs capitalib⁹ vitijs.ꝯ posuit eā reginā oim vitioꝝ ⁊ mrem. Vñ Gregori. dicit in.xxxj. moral. Ipa vitioꝝ regina superbia cū deuictum plene cor cepit.mox illud sepē ꝓcipalibus vi tijs q̄si ducē suū exercitib⁹ delictandum tradit ex quib⁹ vitioꝝ multitudines oriunt.⁊ p hāc pz rcsponsio ad primū. ¶Rād.ij.dōm q̄ superbia non est idem inani gloriē.ꝯ causa eius. nam su perbia inordinate excellentiā appetit.ꝯ inanis gloria appetit excellentie manifestationem.

¶Rād.iij.dōm q̄ ex hoc q̄ inuidia que est vitiū capitale oritur ex superbia non sequitur q̄ super bia sit vitium capitale.ꝯ q̄ sit aliquid principa liter capitalibus vitijs.

Quæstio. clxij.

Deinde ꝑsiderādum

est de petō primi hois qđ fuit superbia.Et primo de petō eius. Secun do de pena ꝑti.Tertio de tēptatōe qua ide ctus est ad peccandū.Circa primū querunt̄ qñ tuor. Primo vtrum primum peccatum hois fuerit superbia. Secūo quis primus homo pec cando appetierit.Tertio vtrum eius peccatum fuerit grauius omnibus alijs peccatis. Quar to quis plus peccauerit. vir vir vel mulier.

Ad primum sic proce

dit. Videt q̄ superbia nō fuerit primi hois pec catū.dicit em apōs ad Roma.v.q̄ p inobedien tiā vnius hominis ꝑōres constituti sunt multi. ꝯ primi hominis peccatū est ex quo oēs pecca tores constituti sunt originali peccato.ꝯ inobe dientia fuit primi hominis peccatum.⁊ nō su perbia.¶Pre.Ambro.dicit sup Lucam q̄ eo ordinante diabolus rēm tentauit q̄ primus hominem deiecit.ꝯ rpe primo tentatus ē de gula.vt Matth.iiij.cū ei dictus est.Si filius dei es dic vt lapides isti panes fiant.ꝯ primū pec catū primi hois nō fuit superbia.ꝯ gula. ¶Pre. Homo diabolo suggerente peccauit.ꝯ diabolus tēptans hominem sciam reprimisit.vt Gen. iij.ꝯ prima inordinatio hois fuit q̄ appetitum scie.quod pertinet ad curiositatem.ꝯ curiositas fuit primum peccatum ⁊ non superbia.

¶Pcere.Super illud.j.ad Thimo.ij.Mulier seducta in ꝓuaricatōe fuit.dicit glo.Hāc seduc tionē appellauit ꝓpe apostolus per quam id quod suadebat cum falsum esset verum putatum est.ſ.q̄ deus lignum illud ideo tangē ꝓ hibuit q̄ sciebat eos si tetigissent velut deos fu turos.tamen eis diuinitatē inuideret.q̄ eos ho mines fecerat.sed hoc credere pertinet ad infi delitatem.ergo primum peccatum hominis fuit infidelitas.⁊ non superbia. ¶Sed contra ē qđ dicitur Eccle.x. Initium hominis peccati su perbia.sed peccatum primi hominis est initiū oīs peccati.Fm illud Roma.v. Per vnum homi nem peccatum in hunc mundum intrauit. ergo primum peccatum hominis fuit superbia.

¶Rñ.dicendum q̄ ad vnum peccatum multi modo concurrere possunt.inter quos ille ha bet rationem primi peccati in quo primo inordinatio inuenitur. Manifestum est autē q̄ primo inuenitur inordinatio in motu interioris a nime ꝯ in actu exteriori corporis. quia vt Au gustinus dicit in.j.de ciuitate dei. nō animatur corporis sanctitas manente anime sanctitate. Inter motus autem interiores primo mouetur appetitus in finem ꝯ in id quod queritur pro pter finem.⁊ ideo ibi fuit primum peccatū ho minis vbi potuit esse primus appetitus inordinatus finis.sic autem homo erat in statu innocentie institutus.vt nulla esset rebellio carnis ad spm̄ vñ nō potuit esse ꝑna ordinis appetitꝰ hūani ex q̄ q̄ appetuerit aliq̄ sensibile bonū i q̄ carnis ꝓpria tēdit ꝑter ordinē rōis. relin

quil igf q pria ordinato appetitus hūani fuit ex ℔ qō aliqō bonū spūale inordinate appetyt. ñ aūt inordinate appetiuisset appetēdo id fm suam mensurā ex diuina regula pstitutā. vñ relinq̄t q primū pctm hois fuit in hoc q appetyt quoddā spūale bonū supra suā mensurā. qō p̄mitt ad sūbdam. vñ manifestū est q pctm primi hois fuit superbia. ¶ Ad. j. ℔ dōm q hō nō obedit erit diuino pcepto non fuit ꝓpter se ab eo volitum. qz hoc nō posset cōmittere nisi psupposita inordinatōe voluntatis. relinq̄t ē q voluerit ꝓpter aliqd aliud. primū aūt qō inordinate voluit fuit ꝓpter excellēcā. et ideo inobedientia ei⁹ causata fuit ex superbia. ¶ hoc est qō augu. dic ad Darium q homo elatus superbia suasioni serpentis obedīēs pcepta dei cōtempsit. ¶ Ad. ij. dōm q in pctō primorum parentū erā gula locum habuit. dr enī Gen. iij. Vidit mulier q lignum esset bonū ad vescendum et pulchr oculis aspectuq̄ delectabile. et tulit de fructu eius et cōedit nō in ipa bōtate pulcritudo cibi fuit pmū motiuū ad peccandū. ℟ pmus suasio serpentis q dicit. aperiēt oculi vestri et eritis sicut dij. quod appetendo sūbdam mulier incurrit. et ipso peccatū gule deniuatū est ex pctō superbie. ¶ Ad. iij. dōm q appetitus scie causatus fuit in primis parentibus ex inordinato appetitu excellētie. vñ in ꝑbis serpentis ſmittit. eritis sicut dij. postea subdit scientes bonū et malū. ¶ Ad. iiij. dōm q sicut augu. dicit. xj. sup Gen. ad lām ꝑbis serpentis mulier nō crederet a bono angelo vel a deo ultimo se fuisse prohibitos. nisi tam inepte mentiri amor ille ꝓprie pcelsi et quedā de se sūpbia ꝓsumptio. qō nō est sic intelligēdū. q̄si superbia pcesserit suasionem serpentis ℟ q̄ statim dū⁹ suasionē serpentis intulit mentem eius elatio ex qua consecutum est vt crederet verum ee qō demon dixerat.

Ad secundum sic pro

cedit. Videt q̄ sūpbia primi hois non fuerit in hoc q appetyt diuinā sīlitudinē. ¶ Nullus⁹ em peccat appetendo id qō sibi competit fm suā naturā. ℟ similitudo dei cōpetit hōi fm suā naturā. dr enī Gen. j. Faciamus hoiem ad imaginem et sīlitudinē nostrā. q non peccauit diuinā sīlitudinē appetendo. ¶ Pet. In hoc videt homo diuinā sīlitudinem appetyſſe vt scia boni et mali potiretur. hoc em ei a serpente suggerebatur. eritis sicut dij scientes bonum et malum. ℟ appetitus scientie est hominī naturalis. Fz illud pōt in principio methaphi. omnes homines natura scire desiderant. q non peccauit appetēdo eiusmodi sīlitudinem. ¶ Pet. Aliud⁹ sapiens appetyt id quod est impossibile. primus⁹ autē homo sapientia precipuus erat. fm illud Eccle. xxiij. Disciplina intellectus repleuit illos. cum ergo omne peccatum cōsistat in appetitu deliberato qui est electio. videtur q primus homo non peccauit appetendo aliquod impossibile sed impossibile est esse hominem sīlem deo. fm illud. Exo. xv. Quis simile tui in fortibus dne

ergo primus homo non peccauit appetendo diuinā sīlitudinē. ¶ Sed cōtra est qō sup illud pō. Que non rapui tunc exoluebam. dic Augusti. Adam et eua rapere voluerunt diuinitatem et ꝓditerunt felicitatē. ¶ ℟. dōm q duplex est sīlitudo. Una oīmode cōparantie. et hāc sīlitudinē primi parentes non appetierūt. qz talis sīlitudo ad deū nō cadit in apprehensione ꝓpter sapientia. Alia aūt est sīlitudo imitationis qualis possibilis est creature ad deum ingenitum videlicet ꝓpter aliquid de similitudine ipius fm suā modū. Dyon. enī dr in. xij. capi. de diui. no. Fadem similia sunt deo et possibilia. hec eadem fm conuenientē imitationem hec aūt fm q̄ causata minus habent de eā qđ habet aūt bonam in creatura existens est quedā participata sīlitudo primi hominis et ideo ex hoc ipo q homo appetyt aliqđ spūale bonū supra suam mensuram vt dictum est. consequitur q appetyt diuinā sīlitudinē laudiate. Considerandū tamen ē q appetit⁹ est ꝓprie rei non habite. bonū aūt spūale fm q creatura rationalis diuinam ꝓcipat sīlitudinem. pōt fm tria attendi. Primo eadem fm ipsum esse nature. et talis sīlitudo ab ipo creatōis pncipio fuit i prima. vñ de quo dr Gen. j. q dr⁹ faciebominem ad imaginem et sīlitudinem suam. et angelo de quo dr Ezech. xxviij. Tu signaculum sīlitudinis. scilo qo quantum ad cognitōnē. et hāc etiam sīlitudinem in sui creatione angel⁹ accepit. vñ in premissis verbis cum dictum esset. Tu signaculum sīlitudinis. statim subditur plenus sapientia. sed primus homo in sua creatione istam sīlitudinem nondum actu adepte erat. ℟ solum in potentia. tertio ꝓcessum ad potestatem operandi. et hanc sīlitudinem nondū erant in actu assecuti neq̄ angelus neq̄ homo in ipo creatonis pncipio. quia vtriq̄ restabat aliquid agendum quo ad beatitudinem peruenirent. et ideo cum vterq̄. s. diabolus et primus homo inordinate diuinam sīlitudinem appeteret. neuter eorum peccauit appetendo sīlitudinem nature. sed primus homo peccauit pcipialiter appetendo sīlitudinem dei ꝓcessum ad scientiam boni et mali sicut serpens ei suggesserat. vt scilicet per virtutem propie nature determinaret sibi quid esset bonum et quid malū ad agendum. vel etiam vt per sensum ꝓcognoscere quid sibi boni vel mali esset futurum. et secundario peccauit appetendo sīlitudinem dei ꝓcessum ad propium potestatem operandi. vt. s. virtute ꝓprie nature ꝓgeret ad beatitudinem ꝓsequendam. Vñ augu. dicit. xj. sup Gen. ad lām q mens mulieris inbecilla amore ꝓprie potestatis Sed diabol⁹ peccauit appetēdo sīlitudinem dei ꝓcessum ad ꝓtinem. Vnde aug. dicit in li. de vera religione. q magis voluit sua potēia frui q̄ dei. Verumtamen ꝓcessum ad aliqđ vterq̄ ℔ equipari appetit inquantum. s. ad aliquid vterq̄ sibi ꝓprium voluit contempto diuine regule ordine. ¶ Ad. j. q̄ ℔ qō illa ꝓcedit de sīlitudine nature ex cuius appetitu ℔ nō peccauit vt dictū est

Ad.ij.dō ꝙ appetē sitrudinē ōi absolute ꝗ tū ad sciaz ñ ē pcm̄.ꝗ appetē sitrudinē hmōi inordinate.id est supra mensurā suaz peccatuz est.vñ sup illō ps. Deus ꝙ filio ero nbi. dic augu. Uni p se vult esse deus.puerle vult eē filio deo.vt diabol⁹ ꝙ nolui esse sub eo. t hō qui vt seruus nolui tenere pcepta. ¶Ad.iij.dō.q rō illa ꝓcedit de sitrudine cōparantie.

Ad tertiū sic procedit

Videtur q peccatum primoz parentuz fuerit ceteris grauius. Dicit em augn. xiij. de ciuita. dei. Magna fuit in peccādo iniqtas. vbi tanta fuit in nō peccando facilitas.ꝗ primi parentes maximā habuerūt facilitatē ad nō peccandoz qz nihil hēbant intrinsecus qō eos ad peccandum impelleret.ꝗ pcm̄ primoz parentuz fuit ceteris grauius. ¶Pre. Pena ꝓportionat culpe.ꝗ pcm̄ primoz parentū grauissime est punitum.qz per ipm̄ mozs introiuit in hūc mundum vt apls dicit ad Rom.v. ꝗ pcm̄ illō fuit grauius ceteris pctis. ¶Pre. Primū in qlibet genere vicioꝝ esse maxim vt dr in.ij. methaphi. ꝗ pcm̄ primoz parentū fuit primū inꝛ alia peccata hoim.ꝗ fuit maxim. ¶Sed cōtra ē quod origenes dicit. Nō arbitroz q aliqs ex his q in summo gradu constituti sunt gradu ad subitus ceciderit aut decidit.ꝗ paulatim t p partes defluere cū necesse ē.ꝗ primi parentes in summo gradu constituebāt, nō ꝗ eoz primum pcm̄ fuit maxim cēm pctoz. ¶Hō.dēm q duplex grauitas in peccō attēdi pōt. Una ḡdēs ex ipa specie pcti.sicut dicim⁹ adulteriū esse graue pcm̄ simplici fornicatiōe. Alia aūt est grauitas pcti ꝗ attēdit ex aliquā circūstantiaz loci vel psone aut tpis. Prima aūt grauitas essentialioz est pcti t principaliorꝝ.vñ ex eam magis pcm̄ dr graue qz ex alia. Dicendū est igit q pcm̄ primi hois nō fuit grauius omniū aliozs pctis humanis ex spē pcti.t si eē superbia ex sua genus hēat quāda excellentiā inter alia pcta.maioz tñ est iugbia ꝗ deū negat vl blasphemat.ex iugbia ꝗ ds inordinate diuinā simi litudinē appetit.Ex his fuit iugbia primoz parentum vt dictū est.Sed ex condicōis plenarium peccatuꝝ pcm̄ illud habuit maximā grauitatem xpt ꝓfectionē statuꝝ ihoy.t iō dr est q illud pcm̄ fuit quidē ex fine maximū. non tñ simpliciter. ¶Ad.j.ꝗ dō.q illa rō ꝓcedit de gravitate pcti ex circūstantia peccāntis. ¶Ad.ij.dicendū q magnitudo pene ꝗ consecuta ē ad illū primū pcm̄.nō correspōdet ei ex ipa natura ꝓprie spēi.ꝗ inēqtū fuit primū.qz ex hoc interrupta est innocentia primi status.ꝗ subtracta deo data est roba nāture hūane. ¶Ad.iij.dicēdū q in his ꝗ sunt p se ordinata oportet ad ꝗ est primū ee maxim.ratio aūt ordo nō attendit i peccatis.ꝗ vnū p accidens sequit post aliud. vnde non sequit q primū pcm̄ sit maxim.

Ad quartū sic procedit

tur. Videt q pcm̄ ade fuit grauius ꝗ peccatū eue. Dr em.j. ad Thimo.ij.q adam non ē seductus.mulier aūt seducta in preuaricatiōe fuit.et sic videt q pcm̄ mulieris fuerit ex ignorantia pcm̄ aūt viri ex certa sciaz.ꝗ hmōi pcm̄ ē grauius.Pm illud Jn.xij. Tlle sera⁹ ꝗ cognouit volūtatē dñi sui t nō fecit Pm voluntatē eius.vapulabit multis. ꝗ aūt nō cognouit t fecit digna plagis vapulabit paucis.ꝗ adam grauius peccauit ꝗ eua. ¶Pre. Augn. dicit in li. de decem chordis.Si caput est vir melius debet viuere t ꝓcedere in omnibus bonis factis vxoꝛ suaz vt illa imitet virum.ꝗ ille ꝗ melius debet facē si peccet grauius peccat.ꝗ adam grauius peccauit ꝗ eua. ¶Pre. Pcm̄ in spūsctm̄ videtur esse grauissimū.ꝗ adā in spūsctm̄ videt peccasse.qz peccauit cogitando de diuina misericordia.qō permouet ad peccandum ꝑsumptiōis.ꝗ videt q adam grauius peccauit ꝗ eua. ¶Sed cōtra est q pena respondet culpe.ꝗ mulier est grauiꝰ punita ꝗ vir. vñ Gen.iij. ꝗ grauius peccauit ꝗ vir. ¶Hō.dēm q sicut dictuz est.grauitas pcti principaliter attēdit ex pcti spē ꝗ ex pecca ti circūstantia. Dēm est ergo q si considerem⁹ conditionē plone vtriusq.s.mulieris t viri peccantis viri est grauius qz erat ꝓfectioz mulieꝛe.ꝗ ꝗtuz ad ipm genus pcti.vtriusq pcm̄ equale dr.qz vtriusq pcm̄ fuit iugbia. Unde augnst. dicit.xj.sup Gen.ad lram q mulier excusatur pcm̄ suū t in impari sexu.ꝗ pari facto.Sz ꝗtum ad spēm iugbie grauius peccauit mulier triplici rōe. Primo quidem qz maioz elatio fuit mulieris ꝗ viri.mulier em credidit verū esse qō serpens suasit.s.q deus ꝓhibuerit ligni esū ne ad eius similitudinē ꝑueniret.t ita tuz ꝓ esum ligni venit dei similitudinez conseq voluit. iugbia eius ad hoc se erexit q contra dei volūtatē aliqd voluit obtinere.ꝗ vir nō credidit hoc esse verum.vnde non voluit consequi diuinaz similitudinē contra dei voluntatem.ꝗ in ꝰ iugbiuit q voluit eam consequi per seipm. Scdo q mulier non solum ipa peccauit.ꝗ etiam viro pcm̄ suggessit.vnde peccauit t in deum t i ꝓximum. Tertio in hoc q pcm̄ viri diminuitur est ex hoc q in pcm̄ consensit amicabili q̄dam benivolentia qua plerūq ꝗ vt ostendat de⁹ne homo ex amico fiat inimicus.quod eum facere non debuisse diuine sentencie extinc indicauit.vt augn. dicit.xj.super Gen. ad lram. et sic patet q peccatum mulieris fuit grauiꝰ ꝗ peccatū viri. ¶Ad.j.ergo dicendum.q illa seductio mulieris ex ꝓcedenti elatione subsecuta est. t ideo talis ignorātia non excusat ꝗ aggrauat peccatum.inquantum.s.ignorando in maioꝛē elationem erecta est. ¶Ad.ij.dēm q ratio illa ꝓcedit ex circūstantia conditionis persone ex qua peccatum viri fuit grauius pm quid.

¶Ad.iij.dicendum.q vir non cogitauit de dīna misericordia vsq; ad contemptum diuine iusticie quod facit peccatuz in spūmsanctū sed quia vt augn. dicit.xj.super Gen. ad lram. inexpertus diuine sententie credidit illō peccatum esse veniale.i.de facili remissibile.

Questio.clxiiij.

Deinde cōsiderandū est de pena primi peccati. Et circa hoc querunt duo. Primo de morte que ē pena cōsio. Secūdo de aliqo peculiarib⁹ penis q̄ in Genesi assignant.

Ad primū sic procedi tur. Videt q̄ mors nō sit pena peccati primor⁹ parentū.

Ad ēm q̄ est boi naturale nō p̄t duci pena peccati. q̄ peccati nō p̄cipit naturā: ꝫ virtut. m⁹ aūt est bonū naturale. q̄ patet ex hoc q̄ corpus ei⁹ ex ⁊rijs cōponit: ⁊ ex hoc etiam q̄ mortale ponit in definitiōe boīs. ꝫ mors nō est pena peccati primor⁹ parēt̄.

Pret. mors ⁊ alij corpales defect⁹ sūt inuenīnt in boīe sicut ⁊ in aliis aialib⁹: Sm illud Eccle.iij. Un⁹ interit⁹ est hoīs ⁊ iumētor⁹: ⁊ eq̄ virtus q̄ditio. ꝫ in aialibus bruta mors nō est pena peccati. q̄ etiā nec in boīb⁹.

Pret. primi parentū fuit sp̄ aliū plonar⁹. ꝫ mors cōsequit tota hūanā naturā. ergo mors nō ē pena primi peccati.

Pret. malū pene est a deo: vt sapie habetur c. ꝫ mors nō videt esse a deo. dī em Sap.i. q̄ deus mortē non fecit. ꝫ mors nō est pena primi peccati.

Pret. pene nō vident esse meritorie. nam meritū cōsistit sub bono: pena aūt sub malo. ꝫ mors q̄dā est meritoria: sicut patet de morte martyrū. ergo videt q̄ mors nō sit pena.

Pret. pena videt ee afflictiua:. ꝫ mors nō pōt ee afflictiua: vt videt. q; q̄ mortu⁹ ē hō nō sentit. q̄ aūt nō est: sentire nō p̄t. ꝫ mors nō ē pena peccati.

Pret. si mors eet pena peccati: sequitur ꝙ fuisset ad peccandum cōsecuta. ꝫ hoc nō ē verum. nā primi parēt̄ post peccatū diu vixerūt vt p⁹ Gen.iij. ꝫ mors nō videt ee pena peccati

Sed ⁊ est q̄ apl⁹ dicit Ro.v. Per vnū hominē peccatū in hanc mundū intrauit: ⁊ p peccatū mors.

Ad.ēm q̄ si aliq̄ ꝑter culpā suam patiet aliquo bñficio sibi dato: carētia illi⁹ bñficij est pena culpe illius. Sicut aūt in primo dictū est homi in prima sui institutiōe hoc bñficium fuit collatū diuinit⁹. vt q̄diu mente ei⁹ esset deo subiecta: inferiores vires aie subijcerent rōnali mentī corpus: ⁊ aie subijceret. Sz quia motus boīs p peccatū a diuina subiectiōe recessit necessū est vt nec inferiores vires totalit subijcerent rōi. vñ tanta ē rebellio carnalis appetit⁹ ad rōem vt nec corp⁹ totalit subijceret aie. vñ sequitur mors ⁊ alij corpales defectus. Vita enim ⁊ incolumitas corpis ꝫsistit in hoc q̄ subijciatur aie sicut p̄fectibile sue p̄fectiōi. vñ q̄ oppositum mors ⁊ egritudo ⁊ quilibet corpalis defect⁹ pcedit ad defectū subiectiōis corpis ad aiam. vnde patet q̄ sicut rebellio carnalis appetitus ad sp̄tū est pena peccati primor⁹ parentū: ita etiam et mors ⁊ oēs corpales defect⁹.

Ad.j.ēm q̄ naturale dī q̄d ex p̄cipijs nature causat. nature aūt ꝫ se p̄cipia sunt forma ⁊ materia. forma aūt boīs ē aia rōnalis ꝫ de se est imortalis. ⁊ ideo mors nō est naturalis boi ex p̄te sue forme. materia aūt boīs ē corpus tale q̄d est ex ⁊rijs oppositis ad q̄d sequit ex necessitate corruptibilitas. ⁊ ꝫtij ad hoc mors est boi naturalis. Hec aūt cōditio in materia hūani corpis est ꝫsequēs ex necessitate materie. quia opponebat corpus hūanum esse organū tactus: ⁊ p ꝫns medij inter tangibilia. ⁊ hoc nō poterat esse nisi eet ex ⁊rijs cōpositū. vt p⁹ p ꝑhm de an. Nō aūt ē cōditio fin quā materia adaptet forme. qz ē eet possibile cum forma sit incorruptibilis: pon⁹ oportet materiā incorruptibilem esse. sicut q̄ ferra sit ferrea cōpetit forme ⁊ actiōi eius vt p⁹ patet. sit apta ad secandū. ꝫ q̄ sit potens rubiginē cōtrahere consequit ex necessitate talis materie et non fin electionē agētis. nas si artifex posset facere ex ferro ferrā q̄ rubiginē cōtrahere nō poset. Deus aūt q̄ est cōditor boīs dispotēs est. vnde ademit sua bñficio ab boie p̄mitus instanto necessitatē mortādi ex tali materia ꝙsequēte. q̄d ēm bñficiū saluator est p̄ p⁹ primor⁹ parentū. ⁊ sic mors ⁊ est naturalis ꝙter cōditionē materie: ⁊ est penalis ꝙter amissionē diuini bñficij p̄seruātis a morte.

Ad.ij.ēm q̄ similiter illa boīa ad alia alialia ameūt ꝫtū ad p̄dictas materie. ꝫtū ad corpus ex ⁊rijs cōpositū. non aūt ꝫtū ad formā. nam alia boīa est imortalis. bruta ⁊ alia aialia aie sunt mortalia.

Ad.iij.ēm q̄ primi parētes fuerūt a deo instituti non solū sicut quedā p⁹one singulares: ꝫ sicut quedā principia totius hūane nature ab eis i posteros deriuāde simul cū bñficio diuino p⁹seuāte a morte. ⁊ ideo p eor⁹ peccatū tota hūana natura i posterio tali bñficio destituta morti incurrit.

Ad iiij.ēm q̄ aliqūlo defectus ex peccato cōsequitur dupl⁹. Uno mō p modū pene curate a iudice. ⁊ talis defect⁹ eūs debet ee in boīe ad quos equalit ptinet peccatū. Alius aūt defect⁹ est qui ex humōi pena p accidēs cōsequit. sicut q̄ aliqs p culpa sua excecat⁹ cadat in via. ⁊ talis defect⁹ culpe nō ꝓportionalit: nec ab boie iudice pensat qui nō pōt fomitos cuiusq; p̄cognoscere. Sic ergo pena taxata ꝓpter peccato ꝓportionalit ei rādēs fuit subtractio dni bñficij q̄ recuperādo ⁊ integritas hūane nature cōseruabat. defect⁹ aūt ꝙsequēs subtractionē hūmōi bñficij sunt mors ⁊ alie penalitates prime vite. ⁊ ideo non oportet hūmōi penas eūles ee in bis ad quos equalit ptinet primū peccatū. Verum qz debet esse p̄sti tui futuror⁹ emendā: ex dispositiōe diuine pietatis ⁊ p̄uidētie hūmōi pēalitates diuersimode i diuersis inuenīnt̄. nō q̄dē ꝓpt aliq̄ merita p̄cedentia hanc vitā: vt Augustin⁹ posuit. hoc em est cōtra id q̄ dī ad Ro.ix. Cum nondū aliq̄d boni aut mali egissent. Et hoc etiā est cōtra hoc q̄ primo ostensus est. q̄ aia nō est creata ab corpis: ꝫ vel in pena paterno ꝓ peccato ꝓ inditum filio est quedā reo patrio. vñ frequēter paren-

Nim

tes puniunt in ple. vel etiam ꝓpter remediū sa-
lutis eius qui hmōi penas tribus subdit. vt scy
ꝙ hoc a peccatis arceat. vt etiā de virtutib⁹ non
superbiat ꝛ ꝙ patientiā coroneť. ¶Ad. v. dōm ꝙ
mors dupliť pōt cōsiderari. Uno mō fm ꝙ est
quoddā malū hūane nature. ꝛ sic nō est ex deo:
ꝙ est defectus quidam incidēs ex culpa hūana.
Alio modo pōt cōsiderari fm ꝙ hz quādam ra
tionē boni: par. l. est quedam iusta pena. ꝛ sic ē
a deo. vñ Augus. dicit in li. retractationū. ꝙ de⁹
non est auctor mortis: nisi inq̄tū est pena. ¶Ad
vj. dōm ꝙ sicut Augus. dicit in. xv. de ciui. dei.
Etsi adhuc modū iniusti male vsunt nō tm malis
veritā bonis: ita iusti bñ vsunt non tm bonis
ꝙ etiā malis. hinc fit vt ꝛ mali male legē vrāmr:
quia lex sit bonū. ꝛ bonī bñ mutūtur: iusti sit
mors malū. Inq̄tus igit sancti bñ morte vsunt
sit eis mors meritoria. ¶Ad. vij. dōm ꝙ mors
dupliť accipi pōt. Uno modo ꝓ ipa pena de vi
ce. ꝛ sic mors sentiri non pōt cum sit quietio sen
suū ꝛ vite. ꝛ sic nō est pena sensus ꝙ pena damn.
Alio modo fm ꝙ notat ipam corruptionem
que terminat ad priuationē p̄dictā. De corrup
tione autē sicut ꝛ de generatione dupliť loqui pos
sumus. Uno modo fm ꝙ est termin⁹ alterationis. ꝛ sic in ipo instāti in quo primo priuat vita
vi inelle mors. ꝛ fm hoc etiā mors nō est pena
sensus. Alio modo corruptio pōt accipi cū alte
ratione p̄cedente: put dr aliquis mori bñ mouet
in mortē. sicut dr aliquid generari bñ mouet in
generationem. ꝛ sic mors potest esse afflictiua.
¶Ad. viij. dōm sicut Augus. dicit sup Gen. ad
ltram. Quis ānos multos primi parētes possint
vixerint: illo tū tēpe mors ceperit: quo mutāle
gem qua in senio veterascerēt acceperūt.

Ad secundus sic proce

dit. Uidet ꝙ inconuenienter peculares pene pri
moꝝ parentū determinent in scriptura. nō enim
debet assignari vt pena peccati id qđ etiam sine
peccato eēt. ꝙ dolor in partu eēt vt videt etiā
sine peccato. hoc em requirit dispositio feminei
sexus vt pleq̄ nasci nō possit sine dolore partus
sūt etiā subiectio mulieris ad virū sequunt ad
plectionez virilis sexꝰ ꝛ imperfectionē mulieris.
germinatio etiā spinaꝝ ꝛ tribuloꝝ ad naturā erit
re ptinet. ꝙ fuisset etiā sine peccō. nō ꝙ hmōi sint
conuenientes pene primi peccati. ¶Prē. id qđ gi
nes ad dignitatē alicui⁹ nō videt ad penā ei⁹ pti
nere. ꝙ multiplicatio cōceptus ptinet ad dignitatē mulieris. ergo nō debet poni quasi mulie
ris pena. ¶Prē. pena peccati primoꝝ parentuꝝ
ad oēs derivat: sicut de morte dictū est. ꝙ nō ois
mulier multiplicauit cōceptū: nec oēs viri i
sudore vultꝰ sui panē vescunt. nō ergo ista sunt
conuenientes pene primi peccati. ¶Pret. hoc pa
radisi ꝓpter hoīem factus erat. ꝙ nihil debet esse
frustra in rerū ordine. ergo videt ꝙ nō fuerit cō
gruiens homini pena ꝙ a paradiso excluderet.
¶Prē. locus ille paradisi terrestris de se tū esse
inaccessibilis. frustra ꝙ opposita sunt alia impe
dimēta ne homo illuc reuerteret. l. cherubin et
gladius flameus atq̄ versatilis. ¶Prē. hō post
peccatū statim necessitati mortis fuit addict⁹. ꝛ
ita beneficio ligni vite nō poterat ad immortalitatē
reparī. frustra ergo ei esus ligni vite inhibit⁹ fuit
dr Gen. xxx. Nūc ergo ne forte sumat de ligno
ꝛ viuat in eternū. ¶Prē. inuidiose misero videt
misericordie ꝛ clementie repugnare ꝙ maxime
in scriptura deo attribuit. Fm illud ps. Miserationes eius sup omnia opera eius. ergo inconue
nienter ponitur deus inuidisse primis parentibus ꝙ peccatū tam in miseriā deduxit: vbi dici
tur. Ecce adam quasi vn⁹ ex nobis factus est sci
ens bonū ꝛ malū. ¶Prē. vestitus ad necessita
tes hois ptinet sicut ꝛ cibus. Fm illud. j. ad Thi
mo. vlt. Habentes alimenta ꝛ quib⁹ regamur:
his cōtenti simus. ergo sicut cibus primis paren
tibus fuit attributus ante peccatū: ita ꝛ vestit⁹ attribui debuit. inconuenienter ergo post pec
catum dicit eis deus tunicas pelliceas fecisse.
¶Prēd. pena que alicui peccato adhibet debet
pl⁹ bē in malo ꝙ emolumenti qđ quis ex pec
cato cōsequit. alioq̄n per penā nō deterreret q̄s
a peccato. sed primi parētes ex peccato cōsecuti
sunt ꝙ eoꝝ oculi aperti sunt: vt dr Gen. iij. hoc aūt
ꝓponderat in bono oibus malis penalib⁹q̄ po
suit ex peccato cōsecuta. inconuenienter ergo de
scribunt pene peccatū primoꝝ parentū cōsequ
tes. ¶Inconuenienter est ꝙ hmōi pene sint dominꝰ
tarate: quia ois facit in numero pondere ꝛ men
sura: vt dr Sap. xj. ¶Ad. dōm ꝙ sicut dictū est
primi parētes ꝓpter ltm peccatū priuati sunt de
beneficio diuino quo hūane nature integritas in
eis conseruabat: ꝙ cui⁹ subtractionē hūana natu
ra in defectus penales incidit. ꝛ ideo dupliť pu
niti fuerūt. Primo quidē quia ad hoc ꝙ subtractū fu
it eis id qđ integritatis statum cōpetebat. l. locus
terrestris paradisi: qđ significat Gen. ij. cui⁹ dici
tur. Et emisit eū deus de paradiso voluptatis
Et qz ad istius statūs pene innocētie ꝙ seipm re
dire nō poterit: cōuenienter apposita sunt impe
dimēta ne redirent ad ea que primo statui cōpe
tebāt. l. a cibo ne sumeret de ligno vite: ꝛ a loco.
collocauit em deus ante paradisum cherubin et
flammeū gladiū. Secūdo aūt puniti fuerunt
quidē ad hoc ꝙ attributa sūt eis ea que nature
cōuenīūt tali beneficio destituto. ꝛ hoc quidē quā
ad corpus ꝛ quidē ad aiam. Quātū quidē ad cor
pus ad qđ primo differentia sexuū: alia pena at
tributa est mulieri: alia viro. mulieri quidē
attributa est pena fm duo ꝓpter que viro cōiun
gitur: ꝙ sunt generatio pli: ꝛ cōcatio operū pti
nentiū ad domesticā cōuersationē. Quātus autem
ad generationē pli: punita fuit dupliť. Primo
quidē quātum ad tedia que sustinet portando ꝓ
lem cōceptam. ꝛ hoc significat cum dicit. Multiplicabo erumnas tuas ꝛ cōceptus tuos. Et quātū
ad dolorem quē patit in partu. ꝛ quātū ad hoc
dr. In dolore paries. Quātus vo ad domesticā cō
uersationem punit fm hoc ꝙ subiicit dicēs vi
ri: p hoc qđ dr. Sub viri potestate eris. Uir autem ad mulieres ptinet vt subdat viro in bis q̄
ad domesticā cōuersationē ptinēt: ita ad virum

petunt q necessaria vite pcurent.t circa hoc punit
tur tripliciter. Primo quidē p terre sterilitatez:
cū dicit.maledicta terra in ope tuo. Secūdo p
laboris angustiaz sine qua fructus terre non pci
pit.vnde dī. In labore comedes de ea cūctis di
ebus vite tue. Tertio ḡtuz ad impedimēta q p
ueniūt terrā colentib⁹.vnde dī. Spinas t tribu
los germinabit tibi. Similiter etiaz ex parte ani
me triplex est pena delectabil. Primo quidē ḡtuz
ad cōfusionē quā passi sunt de rebellione carnis
ad spīm.vnde dī. Aperti sunt oculi eoz t cogno
uerūt se esse nudos. Secūdo ḡtuz ad increpati
onem ḡpte culpe:q hoc qō dī. Ecce adam fact⁹
est quasi vn⁹ ex nobis. Tertio ḡtuz ad cōmemo
rationez future mortis.Vñ q ei dicit. Pulvis es
t in pulverē reverteris. Sīd hoc etiā primo q de
no fecit eis tunicas pelliceas in signū mortalita
tis eoz. ¶Ad 2.q dīm q in statu innocētie fu
isset pena absq; dolore.dicit enī Aug⁹.in.xiij
de ciui.dei. Sic ad partendū non doloris gemi
tus.Ñ maturatis impulsus femine viscera re
laxaret.sicut ad cōcipiendū nō libidinis appeti
tus.Ñ voluptarius visus naturam virtutiq; cōiun
geret. Subiecta aūt mulieris ad virū merito ve
nia est in pena mulieris.Esse inducta. non Ñ ad
regimen:q; etiaz ante peccatū vir caput mulie
ris fuisset:t eo gubernator extitisset.Ñ post mu
lier ebria propria voluntate nūc necesse hz viri
voluntati parere. Spinas aūt t tribulos terra
germinasset si homo nō peccasset in cibū anima
liū.non aūt in hominis penā.q.s. propter eoīs
exortū null⁹ labor aut punctio homi operāti in
terra accideret:vt Aug⁹.dicit sup Gen.ad lrām.
Quia Alchim⁹ dicat q ante peccatū terrā omni
no spinas t tribulos nō germinasset. Ñ primus
est melior. ¶Sīd.q.dīm q multimodo cōcepmū in
ducit in penā mulieris non ḡpter ipsam pcreati
onē.plus que etiam ante peccatū fuisset:Ñ pro
pter multitudinem afflictionū que mulier pati
tur ex hoc q portat fetū cōceptū.vñ signāter cō
iungit.Multiplicabo erūnas tuas t cōceptus
tuos. ¶Sīd.vij. dīm q ille pene aliāliter ad om
nes pertinēt.quecūq; enim mulier concipit:ne
cesse est q erūnas patiat.t cū dolore pariat:pre
ter beatā virginē q sine corruptione cōcepit t si
ne dolore pepit.q; ei⁹ cōceptio non fuit fcōm le
gem nature a primis parentib⁹ derivata. Sīd aūt
aliqua non concipit nec parit:patet sterilitatis
defectū:qui respōderat penis p dictis. Similit
etiaz oportet vt quicūq; terram opet:in sudore
vultus comedat panem.et q ipsi p se agricultu
ram nō exercentes aliis laborib⁹ occupant. ho
mo enim nascit ad laborem:vt dī Job.v.t sic pa
nem ab alio in sudore vultus elaboratū mādu
cant. ¶Ad.iij.dīm q locus ille paradisi terre
stris q̄dā non fertur hominī ad vsum: fertur
tamen ei ad documentū cū cognoscit ḡpter pec
catū se exulē loco fuisse primū.t dū per ea q̄ cor
poraliter in illo paradiso sunt:mittit de bis q
ducunt ad paradisū celestem quo admodū homi
ni ḡparat per xp̄m. ¶Ad.v.dīm q salubris spirit
ualis sensus mysteriū ille locus ꝓpue vide

tur esse inaccessibilis ḡpter vehementiā estus in
loco intermedio ḡpter ḡpinquitatē solis.t hoc
significat per flammeū gladiū:qui versatilis di
citur ḡpter ḡpietatem motus circularis huius
modi estū constantis. Et quia motus corporalis
creature disponit ministerio angelorū:vt patz p
Aug⁹.iij.de trinit.cōuenienter etiam simul cuz
gladio versatili cherubin cōmittit ad custodiē
dam viam ligni vite.vnde Augst.dicit.xij.sup
Gen.ad lrām.hoc p celestes potestates etiaz in
publico visibili factū esse credendū est vt p angē
licū ministeriū ex illis q̄dā ignea custodia. ¶Sīd
vj.dīm q homo si post peccatum de ligno vite
comedisset:non ḡpter hoc immortalitatē recupas
set:Ñ beneficio illius cibi potuisset vitaz magis
plongare.vnde q dicit Et vivat in eternū.sumi
tur ibi eternū p diuturno. hoc aūt non expedie
bat hominī vt in miseria hui⁹ vite diutius pena
neret. ¶Ad.vij.dīm q sicut Aug⁹. dicit.xij.su
per Gen.ad lrām.verba dei non eaz sunt penis
parentū insultātis Ñ ceteros:ne ipa superbia
deterrētis ḡpter quos ista cōscripta sunt.q; scili
cet non solū adam non fuit factus qō fieri volu
it:sed nec illud qō fact⁹ fuerat cōservarit. ¶Sīd
viij.dīm q vestitus necessari⁹ est homi Ñ sta
tum plenitudinis miserie.ḡpter duo. Primo quidem
ḡpter defectū ab exteriorib⁹ circumētis:puta in
tempati caloris t frigoris. Secūdo ad tegumē
tum ignominiose turpitudinis membroꝝ q appare
at:in quib⁹ precipue manifestat rebellio carnis
ad spīm. Hec autem duo in primo statu non
erant.quia in statu illo corpus hominis nō po
terat per aliqd extrinsecū ledi:vt in primo dictū
est. Nec etiam erat in statu illo aliqua turpitu
do in corpore hominis que ad cōfusionem indu
ceret.vnde dicit in Gen. Erat autem uterq; nu
dus.adam.s.t vxor eius:t nō erubescebāt. Alia
autem ratio de cibo est:q; est necessari⁹ ad somē
tum caloris naturalis t ad corporis augmentū
¶Sīd.ix.dīm q sicut Aug⁹.dicit.xj.sup Gene.
ad lrām.nō est credendus q primi parentes cēt
pāuci.clausis oculis. Pelpue cum de muliere
dicat q vidit lignū qō esset pulchrū t bonus ad
vescendū.aperti ergo sunt oculi amborū ad ali
quid intuendum t cogitandū quod antea non
Ñ adverterant:scilicet q dimissem cōcupiscendā
qō ante non fuerat.

Questio.clxv.

Deinde cōsiderandus est de temptatiōe primoꝝ parentum.
Circa quā queruntur duo. Primo vtrū
fuerit cōveniens q a diabolo homo temptaret.
Secūdo de modo t ordine illi⁹ tēptatiōis.

Ad primus sic procedi

tur. Videt q non fuerit cōveniens vt homo a
diabolo temptaret.Eadem enī pena finalis de
beatur peccato angeli t peccato hominis:Sm il
lud Matth.xxv. Ite maledicti in ignē eternum
qui paratus est diabolo t angelis eius.Ñ pecca
tum primi angeli non fuit ex aliqua temptatio

ne exteriori. ergo nec primū peccatū hominis debuit esse ex aliqua exteriori tēptatōe. ¶Pte. deus plicē futurorū sciebat q̄ homo p tēptatōez demonis in peccatū deueniret: e sic dō sciebat q̄ nō expediebat ei q̄ tēptaret. ergo videtur q̄ nec fuerat cōueniēs q̄ permitteret eū tēptari. ¶Pte. q̄ aliquis impugnatoez habeat ad penā pmere videt: e sic cōtrariū pmere videt ad premiū q̄ impugnantio subtrahat: sm illud Prouerbi. xxj. Cum placuerint dō vie hoīs: inimicos ei⁹ etiā cōuertet ad pacē. ℔ pena nō debet p̄cedere culpā. ergo inconueniens fuit q̄ homo ante peccatū tēptaret. ¶Sed ℑ est q̄ dr Eccli. xxxiij. Omnē tēptatiō nō est qualis scit: ¶℔. dicit q̄ diuina sapiētia disposuit ola suauiter: vt dr Sapiē. viij. inōnis. i. sua puidēcia singulis attribuat q̄ eis cōperiunt sm suā naturā. qz vt dicit Dionys. iij. c. de di. no. puidentie nō est naturā corrūpere: ℔ saluare. hoc aūt pertinet ad cōsideratiōem diuine nature: vt ab alijs creaturis iuuari vel impedir possit. vñ cōueniēs fuit vt deus hominē in statu innocentie tēptari permitteret p malos angelos e iuuari eū facere p bonos. Et specialiter cū diffiso gre hoc erat ei collatum: vt nulla creatura exterior ei posset nocere cōtra p̄priam voluntatē: p quā etiam tēptatōi demonis resistere poterat. ¶Ad. j. q̄ dicit q̄ supra naturā humanā est aliq̄ natura in qua pt malū culpe inuenir: nō aūt supra naturā angelicā. Tēptare aūt inducēdo ad malū nō est nisi ita deprauare vt culpā. e ideo cōueniēs fuit vt homo p angelum malū tēptaret ad peccandū: sicut etiaz sm dōnē nature p angelū bonū pmouet ad perfectionē. Angelus aūt a suo superiori. s. a deo in bono plici potuit: nō aūt ad peccandū inducī. dō sicut dicit Iaco. j. Deus intēptator malop est. ¶Ad. ij. dicit q̄ sicut deus sciebat q̄ homo per tēptationē in peccatū cēt deuicēduo: ita etiaz sciebat q̄ p libez arbitriū resistere poterat tēptatoni. hoc aūt requirebat cōditio nature ipsius. vt ꝑtie voluntati relinqueret: sm illud Eccli. xv. Deus reliquit hoiem in manu cōsilij sui. vnde Aug⁹. dicit. xj. sup Gen. ad lrām. Non mihi vidf magne laudis futurū fuisse hoiem: si ꝑ ꝓtem posset bñ vtere q̄a nemo male vtere suaderet: cū enim in natura posse e in potestate sit velle nō cōsentire laudat. ¶Ad. iij. dicit q̄ impugnans ex cū difficultate resistit penalio est. sed homo in statu innocētie potuit absq̄ oi difficultate tēptatōi resistere. e ideo impugnatio tēptantis ei penalis nō fuit.

Ad secundū sic procedit

Videtur q̄ nō fuerit cōueniēs mod⁹ e ordo pene tēptatōis. sicut enī ordine nature angelus erat superior homine. ita erat p̄fectior mulier. ℔ peccatū venit ab angelo ad hoiem. ergo pari rōne debuit pmitti a viro in mulierē: vt scilt ei⁹ inferior p virū tēptaret: e nō econuerso. ¶℔. tēptatio primoz parentū fuit p suggestionem. potest aūt diabol⁹ eiā suggerere hoi absq̄ aliqua exteriori sensibili creatura. cū ergo pmi parentes essent spūali mēte p̄ditē min⁹ sensibilib⁹ q̄ intelligibilib⁹ inhereres: cōueniens fuisse q̄ solū spūali tēptatiōe homo tēptaret q̄ exteriori. ¶Pter. non potest cōuenienter aliquis malus suggerē nisi p aliq̄d qđ apparet bonū. ℔ multa alia alalia habent maiorē apparētiā boni q̄ serpens. non ergo cōueniēter tēptamen fuit homo a diabolo per serpentē. ¶Pte. serpēs est aial irrationale. ℔ aiali irrōnali non cōpetit sapia nec locutio: nec pena. ergo inconueniēter inducitur serpēs ex calliditate cuct⁹ aialib⁹ vt p̄uidentissim⁹ olim bestiaz. Fm aliā exp̄lationē inconueniens erat etiam inducī fuisse mulierē locutum a deo pmissum. ¶Sed cōtra est q̄ ℔ q̄d est primū in aliquo genere debet esse ꝓportionatū his que i eodē genere cōsequūtur. ℔ in quolibet genere peccati inuenit ordo prime tēptatōis: in cuius ratione licet p̄cedit in sensualitate que p serpentē significat peccati cōmplicētia in rōne inferiori q̄ significat p mulierē: delectatio in rōne superiori que significat p virū cōsensus peccati: vt Aug⁹. dicit xij. de trin. ergo cōgrue fuit ordo prime tēptationis. ¶℔. dō q̄ homo cōpositus ex duplici natura. intellectiua. s. e sensitiua. e ideo diabolus in tēptatiōe hois visus est inclinare ad peccādū duplr. Uno mō ex pte intellectu⁹ inquantū p̄misit fallacē ꝓbabilē argumentatiōnē q̄ scientie adeptionez quā hō naturaliter desiderat. Alio mō ex parte sensus. e sic visus est bis sensibilib⁹ rebus q̄ maxime habēt affinitatē ad hominez. partim quidem in eadē specie tēptans virū p mulierē. partim vo in eodē genere tēptans mulierē per serpentē. partim vo ex genere ꝓpinqui ꝓponēs pomū ligni vetiti ad edendū. ¶Ad. j. ergo dō q̄ in actu tēptatōis diabolus erat sicut principalis agens: ℔ mulier assumebat quasi instrumentum tēptatōis ad deijciendā virū: tū quia mulier erat infirmior viro vnde magis seduci poterat. tum etiā ꝓter cōiunctionē eius ad virum maxime p eam diabolus poterat virū seducere. non tū est eadē rō principalis agentis e instrumēti. nā principale agens oportet esse potius: qđ nō requirit in agente instrumētali. ¶Ad. ij. dō q̄ suggestio qua principalr diabolus homi suggerit ostendit diabolū plus būe potestatis in hoie q̄ suggestio exterior. qz p suggestionē interiorē imutat a diabolo salē hois fantasia: ℔ suggestionē exteriorē imutat sola exterior creatura. vñ abolus cēt minimū potestatis habebat in hoie ante peccatū. e ideo non potuit cū interiori suggestione: ℔ solā exteriori tēptare. ¶Ad. iij. dō q̄ sicut dicit Augus. xj. sup Gen. ad lrām. nō debem⁹ opinari q̄ serpentē sibi q̄ quē tēptaret diabolus eligeret. ℔ cū esset in illo decipiēdi cupidus: nō nisi p id aliquid potuit q̄ posset per multos est. ¶Ad. iij. dō q̄ sicut Aug⁹. dicit. xj sup Gen. ad lrām. serpens dictus e sapiēs vel calliduus siue prudens. ꝓter astutiā diaboli q̄ in illo agebat vsū. sicut dr prudens vel astuta lingua quā prudens vel astut⁹ mouet ad aliq̄d prudenter vel astute faciendū. Nec etiā serpens verboz sonoo intelligebat q̄ ex illo ridēt ad mu-

lierē: nōz etiam cōuersa credēda est alia esse in natura rōnalē qñquidē nec ipsi boies q̄ rōnalia natura ē cū demon in eis loquit: sciat q̄d loquant. Sic ḡ locut⁹ ē serpēs boi sicut asina i q̄ sedebat Balaam ꝓpheta locuta ē boi. nisi q̄ id fuit op⁹ diabolicū: hoc angelicū. Nō serpēs nō est interrogat⁹ cur hoc fecerat. q̄ nō in sua natura ipe hoc fecerat: ꝙ diabol⁹ in illo: q̄ ia ex pecca to suo igni destinat⁹ fuit sempiterno. q̄ aūt serpē ti dr̄ad eū qui serpentē opat⁹ ē refert: vt Aug⁹. dicit in li. sup Gen. cō manicheos. Hūc q̄dez ex⁹ pena diaboli dr̄ q̄ nobis cauēdus ē nō ex ḡ vitio indicio referuant. Per hoc ēt q̄d ei dr̄. maledict⁹ es inf oia animātia ⁊ bestias terre: pecora il li ꝓponunt. nō in pēnā: ꝙ in ꝓseruatione nature sue. q̄ pecora nō amiserūt beatitudinē aliquas celestē quā nunq̄ habuerūt. ꝙ i sua natura quā acceperāt pagūt vitā. dicit em ei. Pecora ⁊ ven tre repes. scām alia trām. vbi nomie pectoris figurat superbia. q̄ ibi obiect⁹ inuct⁹. sic. noie aūt ventris figurat carnale desiderū. q̄ hec pp mollitiē semīt in corpe. hic aūt reb⁹ serpūt ad eos quos vult decipe. Nō aūt dr̄. terrā comedes cūctis di ebus vite tue: inab⁹ modio intelligi pt. vt ad te ptinebāt quos terrena cupiditate decepis pecca tores ḡ terre noie significātur. vel certū gen⁹ tēptatōis hic ꝓbis significat: qō est curiositas. ter rā em̄ qui mādūcat: profunda ⁊ tenebrosa pene trāt. Per h aūt q̄ inimicicie ponūt inf ipm ⁊ mu lierē: intelligit non ꝙ posse a diabolo tēptari nisi p illā aiālē ptē ḡ ꝙ mulieris imaginē in boie ge rit sine ordīe. Semē aūt diaboli ē puersa sugge stio. semē mulieris fruct⁹ boni operis. qō puerse suggestiōi resistit. ⁊ ideo obseruat serpēs plantam mulieris. vt si qñ in illicita inhiat delectatio illaz capiat. ⁊ illa obseruat caput ei⁹: vt cū in ipo initio male suasiōis occludat.

Questio. clxvj.

QEunde cōsiderandū est de studiositate ⁊ curiositate sibi op posita. Circa studiositatē aūt quesierunt duo. Primo ꝙ sit materia studiositatis. Secun do vtr sit ps temperātie.

Ad primū sic procedi tur.

Videt q̄ materia studiositatis nō sit ꝓpte cognito. Studiosus em dr̄ aliq̄s ex eo q̄ adhibet studiū aliquib⁹ reb⁹. ꝙ in ḡlibet materia debet homo studiū adhibere ad hoc q̄ certe faciat qō est faciendū. ḡ videt q̄ nō sit specialis materia studiositatis cognito. ¶ Pte. studiositas cu riositati opponit. ꝙ curiositas ḡ a cura dr̄ esse circa ornatū vestiū ⁊ circa alia hmōi ꝙ pinet ad corpus. vñ apls⁹ dicit ad Ro. xiij. Carnis cura ne feceritis in desideriis. ḡ studiositas nō est so lum circa cognitionē. ¶ Pte. Hiero⁹. vj. dr̄. Al minoresq̄s ad maiorē occa auaricie studente. sed auaricia nō est ꝓpte circa cognitionē: ꝙ magis circa passionē diuitaz: vt supra dictū est. ḡ studiositas ḡ a studio dr̄ nō est ꝓpte circa cognitionē. Sz ꝙ est qō dr̄ Proueꝛb. xxvij. Simile la ptemie fili mi ⁊ letifica cor meū: vt possis rñdere exprobrāti sermonē. ꝙ eadē studiositas ē qua laudat vir⁹ ⁊ ad quā lex inuitat. ḡ studiositas ē ꝓpte circa cognitionē. ¶ Rñ. dr̄m q̄ studiū ꝓcipue importat vehemētē applicationē mētis ad aliq̄d. meto aūt nō applicat ad aliq̄d nisi co ḡscēdo illō. vñ ꝙ p⁹ mēs applicat ad cognitōez. secūdario aūt applicat ad ea in quib⁹ bō per co gnitionē dirigit. ⁊ ideo studiosus per pri⁹ respicit cognitionē: ⁊ ꝙ posteri⁹ quecūq̄ alia ad q̄ ordīa directōe cognitōis indigem⁹. virtutes aūt ꝓpie sibi attribuūt illā materiā circa quā pmo ⁊ pncipaliꝛ sunt. sicut fortitudo pricula mortis: ⁊ tē perātia delectationē act⁹. ⁊ ideo studiositas pro pie dr̄ circa cognitiones. ¶ Ad. j. ḡ dr̄m q̄ circa alias materias non pōt aliq̄d recte fieri: nisi fm q̄ est ordinatū p rōnē cognoscentē. ⁊ ideo pri mo studiositas cognitionē respicit cuicunq̄ ma terie studium adhibeat. ¶ Ad. ij. dr̄m q̄ ex affec tu bois trahit mens ei⁹ ad intendendū bis ad q̄ afficit fm illud Matth. vj. Vbi ē thesaur⁹ tu us ibi ē cor tuū. Et q̄ circa ea de quib⁹ caro fo uet maxime bō afficit: hīc est q̄ cognito bois vlet circa ea quib⁹ caro fouet. vt. s. bō inḡrat q̄li ter bō optime possit carni sue subuenire. ⁊ scōs hoc curiositas ponit circa ea q̄ ad carnē pinēt: rōe cor⁹ q̄ pinēt ad cognitionē. ¶ Ad. iij. dr̄m q̄ auaricia inducit ad lucra cōquirēda ad q̄ ma xime necessaria ē quedā pitia terrenaꝝ rerum. ⁊ scām hoc studium attribuit hīs que ad auaricia spectant.

Ad secundū sic proce ditur.

Videt q̄ studiositas nō sit pars tēperātie. Studiosus em dr̄ aliquis fm studiositatez. sed vniuersaliꝛ oīs virtuosus vocat studiosus: vt pz p ꝓbiū: q̄ frequēter sic vtit nomie studiosi. ḡ studiositas ē generalis virtus ⁊ non est pars tē perātie. ¶ Pte. studiositas sicut dictū est ad co gnitionē pinet. ꝙ cognitio non pinet ad virtutes morales que sunt in appetitiua anime parte. ꝙ magis ad intellectuales que sunt in ꝓte cognoscitiua. vnde ⁊ sollicitudo est actus prudentie. vt supra habitū est. ergo studiositas nō ē pars tēperātie. ¶ Pret. virtutes que ponūt pares alicui tue principālis virtutis assimilāt ei q̄tū ad modum. ꝙ studiositas non assimilat tēperātie q̄tū ad modū. quia tēperātie nomē sumit ex quadā refrenatōe. vñ magis opponit vitio qō est in ex cessu. nomē aūt studiositatis sumit ecōtrario ex applicatōe anime ad aliq̄d. vñ magis videt op poni vitio qō est in defectu. s. negligētie studendi q̄ vitio qō est in excessu. s. curiositati. vnde p. pter hoc similitudinē dicit Ysido. in li. ethimo. q̄ studiosus dr̄ quasi studio curiosus. ergo studiositas nō est pars tēperātie. ¶ Sed ꝓra ē qō Aug⁹. dicit in li. de moribus eccle. Curiosi esse ꝓhibemur qd magne tēperātie mat⁹ est. ꝙ curi ositas ꝓhibet q̄ studiositatē moderatā. ergo stu diositas est pars tēperantie. ¶ Rñ. dr̄m q̄ sicut supra dictū ē. ad tēperātā pinet moderari mo tum appetitus. ne sup fluat tendat in id qō natu

ráliter cõcupiscit. Sicut aũ naturaliter homo est cupidus delectatiõis ciboꝝ & venereoꝝ sm naturam corporalē: ita sm aiam naturaliter desiderat cognoscere alia. ut dr phus in principio Metaphis. q oēs homines naturaliter scire desiderant. Moderatio aũt hmōi appetitus pertinet ad virtutē studiositatis. vñ phus ē q studiositas sit pars potētialis cōperātie sicut virtus secūdaria ei ad iūcta vt principali virtuti. & comphendit sub modestia rōne cuiusdā dicta. Ad. j. ergo dēm q pudēdū ē cōplexum olim dictū moralium: vt dr i. vj. Ethi. Ad ij. Quia aũt q cognitio pudēdi ad oēs pertinet: inde nomē studiositatis q quidē circa cognitionē est ad oēs virtutes pertinat. Ad ij. dēm q actus cognoscitiue virtutis imperātur a vi appetitiua que ē motiua olim dictū: vt supra dictū est. Et ideo circa cognitionē duplex bonū pt accidi. Vnū quidē quod ipsum actū cognitionis. & tale bonū pertinet ad virtutes intellectuales: vt. j. homo circa singula estimat verum. Aliud autē bonū est qđ pertinet ad actus appetitiue virtutis: vt. j. hō habeat appetitū recti applicabilē vim cognoscitiuā sic vel aliter ad hoc vt ad illud. & hoc pertinet ad virtutē studiositatis. vñ cōputat int virtutes morales. Ad. iij. dēm q sicut phus dicit in. ij. Ethi. ad hoc q hō fiat virtuosus oportet q seruet se ab his ad que maxime inclinat natura. & inde est q q natura pcipue inclinat ad timendū motiua pcula: & ad fugiendū delectabilia carnis. Et q laus virtutis fortitudinis pcipue cōsistit in quadā firmitate pstitendi cōtra hmōi pcula. & laus virtutis tēperantie in quadā refrenatiōe a delectabilib⁹ carnis. & sm hoc ad cognitionē est in homine cōtraria inclinatio. qz ex gre ale inclinat hō ad hoc q cognitionem rei desideret. & sic oportet q laudabilit⁹ hominis hmōi appetitū refrenet: ne inmoderate rerum cognitiōi intēdat. Ex pte ho nature corporalis hō inclinat ad hoc vt laborē inquirēdi scientias vitet. Rerum ergo ad primū studiositas in refrenatiōe cōsistit. & sm hoc ponit pars tēperantie. & q̄uū ad secundū laus virtutis hmōi cōsistit in quadā vehemēta intentiōis ad scientiā rei pcipiendā: & ex hoc nominat. Primū aũt est essentialiꝰ huic virtuti & secundū. Nam appetit⁹ cognoscēdi q se respicit cognitionē ad quā ordinatur studiositas. & labor addiscēdi est impedimentum quoddā cognitiōis. vñ respicit in hac virtute q accidens quasi remouēdo. phibēs.

Questio. clxvij.

Deinde cōsiderandum est de curiositate.

Et circa hoc querūtur duo. Primo vtr vitiū curiositatis possit esse in cognitiōe intellectiua. Secūdo vtr sit in cognitiōe sensitiua.

Ad primum sic proceditur.

Videtur q circa cognitionē intellectiuam nō possit esse curiositas. qz sm phm in. ij. Ethi. in his q̄ sm se sunt bona vel mala non possunt [illegible] medium & extrema. & cognitio intellectiua sm se est bona. in hoc enim q̄ effectio boni videt cōsistere vt intellect⁹ eius de pōtis reducat in actū qđ sit q cognitionē veritatis. dicit enim Dionys. iij. c. de diui. no. q bonū aie bñane est sm rōem esse: cui⁹ q̄ effectio in cognitiōe veritatis cōsistit. ergo circa cognitionē intellectiuā nō pt esse vitiū curiositatis. Prē. illud p qđ homo assimilat deo & qđ a deo cōsequit nō pōt esse malū. & quę cūq; abūdātia cognitiōis a deo ē. sm illud Ecc. j. Omnis sapia a dño deo est. Et Bas. vij. dicit. Ipse dedit mihi hoc q̄ sunt scientia verā: vt sciē tiam disp̄ositionē orbis terrar⁹ & virtutes elemētoꝝ &c. q hoc etiā homo deo assimilat q veritatem cognoscit. qz omnia nuda & apta sunt oculis eius. vt habet ad Hebr. iij. vñ. j. Regū. ij. dicitur q de⁹ scientiarū dño est. & quātūcūq; abundet cognitio veritatis nō est mala: & bona. appetitus aũt boni non est vitiosus. q circa intellectuam cognitionē veritatis nō pōt esse vitiū curiositatis. Prē. si circa aliq̄ intellectiuā cognitionē posset esse curiositas. vitiū pcipue esset circa phicas scientias. & cio inēdere nō videt ē vitiosum. dicit enim Piero. sup Danie. Qui de mēsa vel vino regio nolucrūt comedere ne pollūantur si sapiam aug⁹ doctrinā babylonioꝝ scirēt eis se peccatū: nunqđ acceserēt dicere qđ non licebat. Et Aug⁹. dicit in. ij. de doct. xpia. q sīq verba pōt dici rūt ab eis sunt tanq̄ ab iniustis possessorib⁹ in vsum nr̄m vendicāda. nō q circa cognitionē intellectiuā pōt esse curiositas viciosa.

Sed ꝫ est qđ Piero. dicit. Nōne vobis videtur in vanitate sensus & obscuritate mētis ingredi q̄ dieb⁹ ac noctib⁹ in dyaletica ante tosquet: q̄ p̄bisticus scrutator oculos trās celū levat: Sz vanitas sensus & obscuritas mētis est viciosa. ergo circa intellectiuas scientias pt esse curiositas viciosa. Ri. dēm q sicut dictū est. studiositas nō est directe circa ipam cognitionē: sz circa appetitū & studiū cognitiōis acquirēde. aliter aũt est iudicādū de ipsa cognitōe veritatis: & aliter de appetitu & studio veritatis cognoscēde. Ipa enī veritatis cognitio q se loquēdo bona est. pōt autem p accidēs esse mala: rōne. s. alicui⁹ cōsequētis: vel ingrū. s. alicui⁹ de cognitōe veritatis impedit: sm illud. j. Cor. viij. Scientia inflat. Vel ingrū homo vult cognitōe veritat⁹ ad peccandū & ipse appetitus vel studiū cognoscēde veritatis pōt hē rectitudinē vel pueritatē. Vno quidē modo pot alicui⁹ tendi tuo studio in cognitiōes veritatis pot p accidens ingrī ei malū: sicut illi q̄ studēt ad scientiā veritatis vt exinde superbi ent. vñ Aug⁹. dicit in li. de moīb⁹ eccle. Sunt q̄ desertio virtutū & nesciēs quid sit de⁹ & quātus sit malestas eius semp eodē modo manēntis nature magnū aliquid se agere putāt si vniuersam illam corpoream molē quā mundū nūcupam⁹ curiosissime inēntissimeq; pquirāt. vnde etiā tanta superbia gignit vt in ipso celo de quo sepe disputant sibimet habitare videant. Siue etiā illi q̄ studente addiscere aliq̄d ad peccandū vitiosum studiū habent: sm illud Piere. &c. Docuerunt linguā suā loqui mendaciū: vt iniquē ageret labo-

rentur. Alio aũt mõ pẽt esse virũ ex ipa inordinatõe appetitus studij ad discendã veritatẽ. t hoc ꝯdruplr. Uno mõ ingrũ p studiũ minꝰ vtile retrahunt a studio qõ eis ex necessitate incũbit. vñ Hiero. ad Nepotianũ. Sacerdotes dominũ euãgelizãs t ꝓphetas videm⁹ comedias legere: t amatoria bucolicoꝝ versũ verba cãtare. Alio modo ingrũs studet aliquis addiscere ab eo a quo nõ licet. sicut ꝓz de his qui aliqua furtiua a demonib⁹ ꝓgnoscũt: quãe est sapticiosa curiositas. vñ Aug⁹. dicit in li. de vera relig. Nescio an pẽt impedirent a fide virtꝰ curiositatis in pernicia dia a demonib⁹. Tertio qñ homo appetit cognoscere veritatẽ circa naturas: nõ referẽdo ad debitum finẽ. s. ad cognitionẽ dei. vñ Aug⁹. dicit in li. de vera relig. q in cõsideratiõe creaturarũ nõ est vana t curiosa curiositas exercẽda: ꝫ gradatim ad immutabilia t spualia faciẽdus. Quarto mõ ingrũs aliqꝫ studet ad cognoscendã veritatem supnã ꝓpter ingenij facilitatẽ. q: p hoc homines de facili i errores labunt. vñ di Eccli. xiij. Altiora te ne quæsieris: t fortiora te ne scrutat⁹ fueris. t in pluribꝰ operib⁹ eius ne fueris curiosus. Et postea subdit. Multos enim supplantauit suspitio eorum: et in vanitate detinuit sensus eorum. Ad. j. ergo dm q bonũ bonis cõsistit in cognitõe veri: nõ tñ summũ bois bonũ cõsistit in cognitõe cuiuslibet veri: ꝫ i pfecta cognitione summe veritatis: vt ꝓz ꝑ pbm in. x. Ethi. t ideo pẽt esse virtꝰ in cognitõe aliorũ verorũ fm q ad illa appetitus nõ debito modo ordinat ad cognitionẽ summe veritatis in q cõsistit summa felicitas. Ad secundum dicendum q ratio illa dicit q cognitio veritatis fm se bona sit: nõ tñ ꝑ hoc excludit q̃ ꝑ illã possit aliqꝫ cognitõe veritatis abuti ad malũ: vel etiã inordinate cognitionẽ veritatis appetere. q: etiã oportz appetitus boni debito modo regulatũ esse. Ad. iij. dm q studiũ pẽt fm se esse licitus t laudabile ꝓpter veritatẽ: quã pbi receperũt deo illis reuelante: vt dr ad Rom. j. ꝫ quia quidã pbia abominatur ad fidei impugnationẽ. ideo aplus dicit ad Cor. x. Videte ne quis vos deripiat ꝑ pbias et inanẽ scientiã fm traditionẽ hominũ t non fm ꝓphm. Et Dionys. dicit in epla ad Policarpum de quibusdã pbis q ominio nõ sancte contra dei iuria vtimur ꝑ sapiam dei temptantes expellere omnimodã veneratiõe.

Ad secundũ sic procedꝫ.

Videt q virtꝰ curiositas nõ sit circa sensibilia cognitionẽ. Dicit enim aliqua cognoscũtur ꝑ sensum visus: ita etiã aliqua cognoscunt ꝑ sensum tactus t gustus. ꝫ circa tangibilia t gustabilia nõ ponit virtꝰ curiositatis. ꝫ magis virtꝰ luxurie t gule. ergo videt q virtꝰ circa ea q̃ cognoscunt ꝑ visũ nõ sit virtꝰ curiositatis. Præterea curiositas esse videt in inspectõe indoctꝝ. vñ Aug. dicit in. vj. cõfes. q quodam pugne casu cum clamor ingens totius ppli vehementer allisset tam pulsasset: curiositate victus aperuit oculos. sed inspectio indoctorum non videtur esse vitiosa qui humanodi inspectio delectabilis redderet ꝓpter repsentationem in qua homo naturaliter delectat: vt philosoph⁹ dicit in sua poetria, non ergo circa sensibilium cognitionem est vitium curiositatis. Præt. ad curiositatem pertinere videtur actus proximorũ perquirere: vt dicit Beda. sed perquirere facta aliorũ non videtur esse vitiosum. quia sicut dicit Eccli. xvij. Unicuiq; mandauit deus de proximo suo. ergo virtus curiositatis non est in humanodi particularibus sensibilibus cognoscendis. Sed contra est qd Aug⁹. dicit i li. de vera religione. q cõcupiscentia oculorum reddit homines curiosos. vt autem dicit Beda. cõcupiscentia oculorum est non solum in discendis magicis artib⁹: sed etiam in cõtemplandis spectaculis: et in cognoscendis e carpendis vitijs proximorum: quæ sunt quedam particularia sensibilia. Cum ergo cõcupiscentia oculorum sit quoddam vitium sicut esset superbia vite t concupiscentia carnis, contra que dicitur. j. Johan. ij. videtur q virtus curiositatis sit circa sensibilium cognitionem. Respondeo q cognitio sensitiua ordinatur ad duo. Uno enim modo tam in hominibus qꝫ in aliis animalibus ordinat ad corporis sustentationem. quia per huiusmodi cognitionem homines t alia animalia vitant nociua: t conquirunt ea que sunt necessaria ad corporis sustentationem. Alio modo specialiter in homine ordinatur ad cognitionẽ intellectiuam: vel speculatiuam: vel practicam. Apponere ergo studium circa sensibilia cognoscẽda dupliciter potest esse vitiosum. Uno modo ingrum cognitio sensitiua nõ ordinatur in aliquid vtile sed potius auertit hominem ab aliqua vtili cõsideratione, vnde Augustꝰ dicit in. x. cõfes. Canem currentem primo leporẽ iam non aspecto cum in circo sit: at ꝺo in agro si casu transeam auertit me fortassis ab aliqua magna cogitatione atq; ad se cõuertit illa venatio. t nisi iam ruibi ostendꝫ infirmitate mea cito amoueas vanꝰ hebesco. Alio modo ingrum cognitio sensitiua ordinatur ad aliquid noxium. sicut inspectio mulieris ordinatur ad cõcupiscendũ: t diligens inquisitionem eorũ que ab alijs fiunt ordinat ad detrahendum. Et quia aũt cognitorem sensibilium interdum ordinatur ꝓter necessitatẽ sustẽande nature: vel ꝓter studium intelligẽde veritatis: est virtuosa studiositas circa sensibilem cognitionẽ. Ad. j. ꝫ dm q luxuria t gula sunt circa delectationes cognitiõis que sunt in visu rerũ tangibilium: sed circa delectationẽ cognitiõis omnium sensuũ est curiositas. t vocatur concupiscẽtia oculorum. quia oculi sunt ad cognoscendũ in sensibus principaliores. vnde omnia sensibilia videri dicuntur: vt Augustꝰ dicit in li. cõfes. Et sicut Augustꝰ ibidem subdit. Ex hoc euidentius discernimus quid voluptatis: quid curiositatis agatur ꝑ sensus q voluptas pulchra suauia canora sapida lenia sectetur. Curiositas aũt etiã his cõtraria temptandi causa non ad subeundam molestiam: ꝫ experiẽdi noscendiq; libidines. Ad

ꝯ.dñm q̄ inspectio spectaculoꝝ vitiosa reddit̄ tur inq̄tuꝫ p hoc homo fit̄ primo ad vana vel lasciue vel crudelitatis q̄ ea ꝯ ibi repsentant. vnde Chrys. dicit q̄ adulteros intercūdos constituāt tales inspectores. ¶Ad.iij. dñm q̄ plpicere re facta alioꝝ vel inquirere bono alio vel ad vtilitatē ꝓpriā: vt.l. homo ex bonis opib⁹ primi p̄ nocet ad mal⁹. vel etiam ad vtilitatē illius: vt.l. corrigat si q̄d ab eo agit vitiose ſm regulā charitatis t debitum officij est laudabile: ſm illud ad Hebre.x. Cōsideremus inuicē in puocationem charitatis t bonoꝝ operū. Vbi q̄ aliqs intendat ad cōsideranda vitia primoꝝ ad despiciendū vel detrahendū vel saltē inutiliter inquietandū: est vitiosum. vnde dicit Prouerbi.xxiij. Ne insidieris t quereris impietatez in domo iusti: neq; vastes requiē eius.

¶Quæstio.clxviij.

DEinde cōsiderandū

ē de molestia ſm q̄ cōsistit in exteriorib⁹ motib⁹ corpis. Et circa hoc ꝯsunt quattuor. Primo vtrū exteriorib⁹ motib⁹ corpis qui serio agunt possit esse virtus t vitiuꝫ. Secūdo vtrū possit esse aliqua virt⁹ circa actiones ludi. Tertio de peccato q̄ fit in excessu ludi. Quarto de peccato ex defectu ludi.

Ad primuꝫ sic procedi

tur. Videtur q̄ in exteriorib⁹ motibus corporis non sit aliqua virtus. Omnis em̄ virtus ptinet ad spiritualē animę decorem: ſm illud ps. Omnis gloria eius filie regis ab intus. gloria.i. in cōscientia. ℔ motus corpales non sunt ab intimo ℔ exteriori. ergo circa huiusmodi motus nō posset esse virtus. ¶Pre. virtutes nō insunt nobis a natura: vt ptz p̄ p̄m in.ij. Ethi. ℔ motus corpales exteriores insunt bonis a natura: ſm quꝫ quidam sunt velocis mot⁹: t quidā tardi mot⁹. t idem est de alijs differentijs exteriorꝝ motuū. ergo circa tales motus nō attendit aliqua virt⁹ ¶Pręt. omnis virtus moralis est circa actiones que sunt ad alterū: sicut iustitia. vel circa passiones: sicut tēperātia t fortitudo. ℔ exteriores motus corpales non sunt ad alterū visum: neq; etiam sunt passiones. ergo circa eos nō est aliq̄ virtus. ¶Pre. in omni ope virtutis est studiū adhibendū: vt sapia dicit̄ est. ℔ adhibere studium in dispositōe exteriorꝝ motuū est impossibile. dicit em̄ Ambro⁹. in p̄ de offic. Est gressus posabilis in quo sis species auctoritatis grauitatisq; ponduꝫ: in squilitatis vestigijs. ita tamē si studium desit atq; affectatio. ℔ motus sit purus ac simplex. ergo videt q̄ circa compositionē exteriorꝝ motuū non cōsistat virtus. ¶Sed ꝓra est q̄ decor honestatis ptinet ad virtutem. ℔ cōpositio exteriorꝝ motuū ptinet ad decorē honestatis Dicit em̄ Ambro⁹. in pmo de offi. Sicut multi cultū t infractū aut vocis sonū aut gestū corporis nō ꝓbo: ita nec agrestē aut rusticū naturam imitemur effigies et⁹ formula discipline forma honestatis est. ergo circa compositionē exteriorum motuū est virtus. ¶In cōtrarium dñm q̄ virtus moralis cōsistit in hoc q̄ ea que sunt hominis p̄ rationem ordinant. Manifestū est autem q̄ exteriores motus hominis sunt p̄ rationē ordinabiles. ad imperiū enim rationis exteriores membra mouentur. vnde manifestū est q̄ circa hoꝝ motuū ordinationē virtus moralis cōsistit. Ordinatio autem hoꝝ motuū attendit ꝯtuꝫ ad duo. Uno quidem mō ſm cōuenientiam pſone. Alio modo ſm cōuenientiam ad exteriores pſonas negocia seu loca. vnde dicit Ambro⁹. in ii. de offi. Hoc est pulchritudini vitandi tenere: cōuenientia cuiq; sexui t persone reddere. t hoc pertinet ad primū. Ordo autē ad secundum subdit. Hic ordo gestoꝝ optimus. hic ornatus ad omnem actionē accōmodus. Et ideo circa huiusmodi exteriores motus ponit Ambro⁹ duo. scz ornatū qui respicit cōuenientiā pſone. vñ dicit q̄ est scientia circa decens in motu. t habitus dirē t honā ordinationē que respicit cōuenientiam ad diuersa negocia t ea que circūstant. vnde dicit q̄ est experientia operationis: id est distinctōis actionū. ¶Ad.j.℔ dñm q̄ motus exteriores sunt quedam signa interioris dispositionis: ſm illud Eccli.xix. Amictus corpis t risus dentiū t ingressus hominis enunciant de illo. Et Ambro⁹. dicit in pmo de offic. q̄ habitus mentis in corporis statu cernitur. et q̄ vox quedam animi est corpis mot⁹. ¶Ad.ij. dñm q̄ quis ex naturali dispositōe habeat hominis aptitudinem ad hanc vel ad illā dispositionē exteriorꝝ motuū ſi q̄ deest nature p̄t suppleri ex industria rōis. vñ Ambro. dic in.j. de offi. Motuū natura informat se q̄d sane i natura virtꝫ ē industria emēdet. ¶Ad.iij. dñm q̄ sicut dictū ē. exteriores motus sunt q̄dā signa interioris dispositōis ℔ pcipue ad dēdit ſm aiē passiones. t ꝯ moderatio exteriorū motuū refert moderatiōez interiorꝝ passionū. vñ Ambro. dic in.j. de of. q̄ hinc. i. ex motib⁹ exteriorib⁹ bō cordis nři abdicō dic⁹ aut lenior. aut facilior. aut turbidior. aut grauior. aut ꝑtūrior t puior t maturior estimat. Per mot⁹ etiaꝫ exteriores alij homines de nobis iudicium capiūt: ſm illō Eccli.xix. Ex visu cognoscit vir: t ab occursu faciei cognoscit sēsat⁹. Et ꝯ moderatio exteriorꝝ motuū q̄dāmō ad alios ordinat: ſm illō q̄ Aug⁹. dic in regla. In oib⁹ motib⁹ vitis nihil fiat q̄ cuiusq; offendat aspectū: ℔ q̄ vilꝫ deceat scitatē. Et ꝯ moderatio exteriorꝝ motuꝫ ꝑt reduci ad duas ptes: ꝙ pbo tāgit in.iiij. Ethi. Inq̄tuꝫ em̄ q̄ exteriores mot⁹ ordinamur ad alios: ptinet exteriorꝝ motuū moderatio ad amicitiā vt affabilitatē. ℔ amētē affectatio circa delectatōes t tristitias ℔ sunt in pbis t factis i ordine ad alios dic⁹ bō cōmunit. Inq̄tū vo exteriores mot⁹ sunt signa interioris dispositōis ptinet eoꝝ moderatio ad ptē veritatis: ſm quā aliqs talē se exhibet in dictis t factis q̄lis ē interi⁹. ¶Ad.iiij.dñm q̄ in ꝓpositōe exteriorꝝ motuū studiū vitiꝫ p q̄ aliqs fictōe q̄dꝫ i exteriorib⁹ motib⁹ vitiat̄ q̄ interioꝝ dispositōi nō ꝓuenit. vel tā tale studiū adhibet vt si q̄d eis ordinatū ē corrigat. vñ Ambro. dic

in pmo de offi. Ero deficiēte deficit cōsecutio.

Ad secundū sic proce

ditur. Videt q̄ ludus non posset esse aliq̄ virtus. Dicit enī Ambro. in p̄. de offi. Domin⁹ ait: ve vobis qui ridetis: q̄ flebitis. ꝑ Non solum ergo phūs sed etiam dēo locus declinādus arbitror. ℟ illud q̄ potest virtuose fieri non est totaliter declinandū. non ergo circa ludos potest esse virtus. ❡ Pte. virtus est quam deus in nobis sine nobis operat: ut supra habitū est. ℟ Chrys. dicit. Non dat deus ludere: ℟ diabolus. Audi quid ludentes passi sunt. sedit populus mādūcare et bibere et surrexerūt ludere. ergo circa ludos non pōt esse virtus. ❡ Pte. pbus dicit in. x Ethi. q̄ operōes ludi nō ordinant aliqđ i aliud ℟ ad virtutē requirit ut ꝑter aliud eligēs operetur: sicut pars ꝑ pbm in. vij Ethi. ergo circa ludos non pōt esse aliqua virtus. ❡ Sed ℈ est qđ Aug⁹. dicit in. ij. musice. Volo tandē vbi parcas. nam sapientē decet interdū mittere animū a reb⁹ agēdis ut ꝑ ludicra verba et facta. ergo ista virtus interdum ad sapientē et virtuosum pertinet. ❡ Pbus etiam ponit virtutes eutrapelie circa ludos quam nos possumus dicere iocunditatem. ❡ ℟ dm. q̄ sicut homo indiget corpali quiete ad corporis refocillationē: quia non pōt continue laborare ꝑter ℈ q̄ habet finitam virtutem que determinato laboribus ꝓportionat. ita etiā ex parte animi cui⁹ etiā est virtus finita ad determinatas operatōes ꝓportionata. Et ideo quādo vltra modum suū in aliqua operatōes se extēdit: laborat. et ex hoc fatigat. ꝑticulariter q̄ in operatōibus animi simul etiam laborat corp⁹: inq̄tum. s. anima intellectiua vtitur viribus ꝙ organa corporea operātibus. Sunt autem bona sensibilia cōmaralia homini. et ideo quando anima vltra sensibilia elevat operibus rationis intēta. Hoc fit exēde quedam fatigatio animalis: sicut homo intendat ℴ operib⁹ rationis practice: sine speculatiue. magis tamen si operib⁹ cōtemplationis intēdat. quia per hoc magis a sensibilib⁹ elevat: quia forte in aliquib⁹ operibus exterioribus rationis practicem sto: labor corpis cōsistat. in virtute tamē tanto aliquis magis altera fatigatur: quāto vehemētius operibus rōnis intēdit. Sicut autē fatigatio corpalis solvit ꝙ corporis quietē: ita etiam oportet q̄ fatigatio animi solvatur per aie quietē. Quies aūt aie est delectatio: ut supra habitū est cū de passionib⁹ ageret. et ideo remediū contra fatigationē animalē adhibetur ꝑ aliquā delectationē intermissa intentione ad insistendū studio rationis. sicut in collationibus patrū legitur q̄ beatus Iohannes euāgelista cum quidā scandalizaret q̄ eum cum discipulis iocis ludentē inuenirēt: dicit ei mādasse vni eoꝝ qui arcū gerebat ut sagittas traheret. Hō cū pluries fecisset: quesiuit ut hoc communē face re posset. qui rūdit q̄ si hoc cōmune faceret arcus frāgeret. vnde beatus Iohannes subintulit q̄ similiter animꝰ hoīs frangeret si nunq̄ a sua intentōe relaxaret. Huiusmodi aūt dicta vel facta in quibus non queritur nisi delectatio animalis vocant ludicra vel iocosa. et ideo necesse est talibus interdū uti quasi ad quādam anime quietem. et hoc est qđ pbus dicit ubi sup. Ethi. q̄ i huiusmodi vite cōuersatōe quedam requies cum ludo habet. et ideo oportet interdū aliquib⁹ talibus uti. Circa que tamē videnda erūt esse ꝓcipue aduertenda. Quoꝝ primū est principale q̄ ꝓdicta delectatio non queratur in aliquib⁹ turpibus vel nocuis. Vñ Tullius dicit in ꝑ. de offic. q̄ vnū genus iocandi est illiberale petulans flagitiosum obscenū. Aliud autem attendendū est ne totaliter grauitas animi resoluat. vnde Ambro. dicit in ꝑ. de offi. Cū animus nēdū relaxare animū voluerit: soluat mus omnē armoniam quasi concentū quēdam bonoꝝ operū. Et Tullius dicit in ꝑ de offi. q̄ si cui puero non omne ludendi licentia dāmus: ℟ cum que ab honestis oculis non sint alienā sic in ipso ioco aliquid ꝓbi ingenij elucebit. Tertio autem attendendū est sicut et in omnib⁹ humanis actibus: ut cōgruat ꝓsone tēporis et loci: et fm alios circūstantias debite ordinetur. ut scz sit tempe et homine digne: ut Tullius dicit ibidem. Huiusmodi aūt fm regulam rationis ordinant. habemus aūt fm rationē operōs est virtus moralis. et ideo circa ludos potest esse aliq̄ virtus quā pbus eutrapeliā nominat. Et dicitur aliquis eutrapelus a bona cōuersatōe. quia scilicet bñ cōuertit aliqua dicta vel facta in solamnum. et ꝑ hanc virtutem homo retrahit ab immoderantia ludoꝝ: sub modestia cōtinetur.

❡ Ad ȝ ergo dm. q̄ sicut dictum est. octava debent cōgruere negotijs et personis. vnde et Tullius dicit ꝓ rhetorice. q̄ quando auditores sunt occupandi: nō est simile ab aliqua re noua aut ridiculosa oratorem incipe. si tamen res dignitate non admittit iocandi facultatē. doctrina autē sacra maxime rebus intendit: fm illud Prouer. viij. Audite quoniā de rebus magnis locuturus sum. Vnde Ambrosi⁹ non excludit vniuersaliter iocū a cōuersatōe būana. s. a doctrina sacra. vnde ꝑmittit. Licet interdū honesta ioca ac iocunda sint: tamē ab ecclastica abhorrenē regula. qm̄ i scripturis sacris nō repim⁹ ea quē admodū vsurpare possim⁹. ❡ Ad ȝ. dm. q̄ verbus illud Chrys. ē intelligēdū de illis q̄ inordinate ludo vnunt. et ꝑcipue eoꝝ qui finē in delectatōe ludi cōstituūt. sicut de quibusdā dī Sap. xv. Estimauerūt cē ludū vitā nostrā. Contra ꝙ dicit Tullius in ꝑ. de offic. Non ita generati a natura sumus vt ad ludū et iocū facti esse videamur: ℟ ad severitatē potius et ad quedā studia grauiora atq̄ maiora. ❡ Ad ȝ. dm. q̄ ipse operōes ludi fm suā spēm non ordinant ad aliquē finē. ℟ delectatio que in talibus actibus habet ordinatur ad aliquam animi recreationē et quietem. et fm hoc si fiat moderate licet uti ludo. Vnde Tullius dicit in ꝑ. de offic. Ludo et loco uti quidem licet. sed sicut somno et quiētibus ceteris. tunc cū grauib⁹ seriosisq̄ rebus fuisse cecum⁹.

Ad tertiū sic procedit

Dicit q in supfluitate ludi non possit esse peccatū. Illud em qđ excusat a peccato nō videtur esse peccū. ℞ ludꝰ qđq excusat a pcto. multa em si ūs serio fierent grauia pcta cōtt: q quidē loco facta vel nulla leuia sunt. ℞ videt q in supabūdātia ludi nō sit pccm. ¶ Pret. oia alia vitia reducunt ad septē vitia capitalia: vt Grego. dicit xxxj. moral. ℞ supabūdātia in ludo nō videt reduci ad aliqđ capitalū vitiorū. ℞ videt q nō sit peccatū. ¶ Pret. maxime histriones in ludo vident supabūdare qui totā suā vitam ordināt ad ludendū. si ergo supabūdantia ludi ēt peccatū tāc oēs histriones ēēt in statu peccati. peccarent ētiā oēs q eoꝝ ministerio vtuntur: vel q eis aliq largiuntur tanq peccati fautores. qđ videtur esse falsum. legit em in vitis patrū q beato Papbuo reuelatū est q quidā iocularis fuerat sibi cōsors in vita futura. ¶ Sed ℥ est qđ super ū lud Proverbi. xxiij. ℞ stuo dolore miscebit. t extrema gaudia luctꝰ occupat. dicit glo. luctꝰ perpetuꝰ. Sz in supfluitate ludi est inordinatus ri sus t inordinatū gaudiū. ℞ ibi est peccatū mortale: cui solū debet luctꝰ perpetuꝰ. ¶ Ad. ij. dōm q in oi eo qđ est dirigibile fm rōem supfluū dr: qđ regulā rōnis excedit. dum tm nutū aūt dī qđ deficit a regula rōnis. Dicū est aūt q ludicra sive iocosa verba vel facta sunt dirigibilia fm rationē. t ideo supfluū in ludo accipit qđ excedit regulā rōis. qđ quidē pōt esse dupliciter. Uno modo ex ipsa specie actionū ℞ assumunt in ludū. qđ quidē iocādi genꝰ fm Tullū dr esse liberale petulāx flagitiosus obscenū. qđ. s. vtiq aliqđ causa ludi turpiꝰ verbis vel factis: vel ētiā bis que vergūt in primi nocumentū ℞ de se sunt pecca ta mortalia. t sic pz q excessus in ludo ē peccatū mortale. Alio aūt modo pr excessus cē in ludo fm defectū debitaꝝ subtractaꝝ. puta cū aliq vtunt ludo vel tpꝰ vel loco indebito: aut ētiā pter cōuenientiā negocij seu psone. t b qđē qđq pōt cē peccatū mortale ꝓpter vehemētiā affectus ad ludū. cuiꝰ delectationē ꝓponit aliqđ dilectiō dei. ita q cōtra pceptū dei vel ecclesie talibus ludis vel nō refugiat. Aliq aūt est peccatū veniale: puta si aliqđ nō tm efficit ad ludū q ꝓpter hoc velit aliqđ ptra deū cōmittere. ¶ Ad. j. ℞ dōm q aliqua sunt pcta ꝓpter solā inordinēs. qz scz in materiā alicuiꝰ fiūt. qđ quidē inordinē excludit ludus cuiꝰ inētio ad delectationē ferē nō ad materiā alicuiꝰ. t in talib ꝰ ludus excusat a peccato: vel pctī diminuit. Quedaz ℈ sunt q fm suā spēm sunt pcta: sicut homicidiū fornicatio: furtū. t talia nō excusant p ludū animo ex his ludꝰ reddit flagitiosus t obscenꝰ. ¶ Ad ij. dōm q supfluitas in ludo ptinet ad ineptam leticiā: qđ Grego. dicit esse vitiū gule. vñ. Exo. xxxij. dicit. Sedit populꝰ māducare t bibere: t surrexerūt ludere. ¶ Ad. iij. dōm q sicut dictum est. ludus ēt necessariꝰ ad cōuersationem humane vite. ad oia autem que sunt vtilia cōuersatio ni būane deputari possunt aliqua officia ludica. t ideo etiam officiū histrionū qđ ordinat ad solacium hominibus exhibendū non est fm se illicitum. nec sunt in statu peccati: dūmodo moderate ludo vtant. i. non vtendo aliqbꝰ illicitis verbis vel factis ad ludū: t non adhibēdo ludum negocijs t rēporibus indebitis: quibus in rebus humanis nō vtant alio officio p ꝓparationē ad alios homines: nō p ꝓpationē ad seipsos t ad deum alias hūt seriosas t virtuosas opatōes. puta dū orant t suas passiones t opatōes cōponūt. t qđ dooꝝ ētiā pauperibꝰ elemosynas largiunt. vñ t illi qui moderate eis subueniunt non peccant: ℞ in ste faciūt mercedem ministerij eoꝝ eis tribuendo. Si qui autē ꝓpter ea in raleo cōsumūt vt ētiā sustentāt illoꝝ histriones qui illicitis ludis vtunt peccant: quasi eos in peccato fouēteo. vñ Aug⁹. dicit super Iohan. q donare res suas histrionibus virtus est imane: nisi forte aliquis histrio esset in extrema necessitate: in q esset ei subueniendū. Dicit etiam Ambros. in lib. de offic. Pasce fame morientem. Quisquis em pascendo hominez seruare poterat: si non pauerit occidisti.

Ad quartum sic proce

ditur. Videt q in defectu ludi non cōsistat aliqđ peccatū. Nullū enim peccatū interdicit penitenti. sed Augus. dicit de penitente loquens. Cohibeat se a ludis a spectaculis seculi: qui per fectam cōsequi vult remissiōis gratiam. ergo in defectu ludi non est aliqđ peccatū. ¶ Pret. nullum peccatum ponit in cōmendatione sanctorum. sed in cōmendatione quorūdam ponitur q a ludo abstinuerūt. Dicitur enim Hieremye xv. Non sedi in concilio ludentium. Et Tobie. iij. dicitur. Nunq cum ludentibus miscui me: neq cum his qui in leuitate sensus ambulāt participem me fecī. ergo in defectu ludi nō potest esse peccatum. ¶ Pret. Andronicus ponit austeritatē quam inter virtutes numerat cē habitum fm quem aliqui nec afferunt alios delectationes collocutionū: neq ab his receptūt. ℞ hoc ptinet ad defectum ludi. ergo defectus ludi magis ptinet ad virtutem q ad vitium. ¶ Sed cōtra est qđ phūs in. ij. ethic. ponit defectum in ludo esse vitiosum. ¶ ℞. dōm q omne qđ est cōtra rationē in rebus būanis vitiosum est. Est autem cōtra rationē vt aliqs se alijs one rosum exhibeat. puta dum nihil delectabile exhibet t etiam alioꝝ delectationem impedit. vnde Seneca dicit. Sic te geras sapiēter q nullꝰ te habeat tanq asperum: nec cōtemnat quasi vilem. Illi autem qui in ludo deficiūt: nec ipsi dicunt aliqđ ridiculum t dicentibus molesti sunt. qz. moderatos alioꝝ ludos nō recipiūt. t ideo tales vitiosi sunt. et dicūtur duri t aggressiui: vt phūs dicit in. iij. Ethi. Sz qi ludꝰ ē vitiosus ꝓpter ea qđ ē t delectatiuꝰ nē. delectatio aūt t ḡcio nō ꝓpter se q runt in būana vita: ℞ ꝓpter opationē: vt dicit in. x Ethi. ideo defectꝰ ludi magis ē vitiosus q ludi in excessus. vnde phūs dicit in. iv. Ethi. q parci amici propter delectationem sunt habendi.

quia parū de delectatōe sufficit ad vitā ḡi, p cō
ditōe: sic parū de sale sufficit i cibo. ¶Ad 4. er
go dōm q qi penitēdibus lucrum indicit, p pec
catis, ideo inducit eos ludum, nec hoc primo ad
vitiū defectus, q; hoc ipm est fm rōem q in eis
fuit omittak. ¶Ad 4. dōm q Hieronimus ibi
loquit fm cōgruentiā ipsis cui⁹ statui magis lu
cra requirebat. vñ subdit. Solus sedebā: quoni
am amaritudine repletus me. Nō aūt ois bo
nus primo ad ludū supfluū: qđ pīz ex eo qđ sequi
tur. neq; cū his q in lenitate ambulāt participē
me fecit. ¶Ad 4. dōm q austeritas scīm q ē
virtus nō excludit oēm delectatiōem: sic supfluus
t inordinatus. vñ videt primere ad habilitatez:
quā plures amici li nolūt. vel ad emmpchā fine
iocunditatē, t vñ nolūt t petūt eā sic fm cōue
nientiā ad temperantiā: cui⁹ est delectatiōes re
primere. ¶Questio. decīa.

Deinde cōsiderandū

est de modestia fm q cōsistit in exteri
ori apparatu. Et circa hoc quer̄untur
duo. Primo vtrū circa exteriorē apparatū pos
sit ē virtus t vitiū. Secūdo vtr mulieres pec
cent mortaliter in supfluo ornatu.

Ad primū sic procedi

tur. Videt q circa exteriorē ornatū nō possit es
se virtus t vitiū. Exteriora em ornat⁹ nō inest ho
mini a natura, vñ t fm diuersitatē tēporū t loco
rum variat. vñ Aug⁹. dicit in .iij. de doc. xp̄ia. q
calāreos t manicatas tunicas hīe apō veteres ro
manos flagitiū erat. nūc aūt honesto loco na
ti nō eos hīe flagitiū est. ¶ sicut phūs dicit in .ij.
Ethi. naturale inest nobis apetitus ad virtutes,
ḡ circa hmōi nō est virtus t vitiū. ¶Preī. si cir
ca exteriorē cultū ēt virtus t vitiū oporteret q
ētē supfluitas in talib⁹ ēt vitiosa t ētā defect⁹
vitiosus. ¶ supfluitas in cultu exteriori non vi
detur esse vitiosa. q; sacerdotes t ministri altario
rū in sacro ministerio pciosissimis vestibus vsunt.
illi ētā defect⁹ in talib⁹ nō videt ē vitiosus. q; i
laudē quorūdam dē ad Heb. xj. Circuierunt in
melotis t in pellib⁹ caprinis. nō ¶ videt q in ta
libus possit ēt virtus t vitiū. ¶Pre. olo virtus
aut est theologica: aut moralis: aut intellectualis.
¶ circa hmōi nō pōsūt virtus intellectualis
q pficit in aliq cognōe veritatis. sūt ētā nec ē
ibi virt⁹ theologica q hz deū p obiecto. nec ē cir
ca ibi aliqua virtus moralis quas phūs tangit. ¶ videt q circa hmōi cultū nō possit esse vir
tus t vitiū. ¶Sed 3. honestas ad virtutē pertinet. ¶ in exteriori cultu considerat quedā hone
stas: dicit em Ambro. in p̄. de offic. q decor cor
poris nō sit affectat⁹: ¶ naturalis simplex negle
ctus magis q; expedit⁹. nō pciosis t albentib⁹
abinit⁹ vestimētis: ¶ cōtrarius: vt honestati vel ne
cessitati nihil deferat: nihil accedat ultra eis. ¶ in ex
teriori cultu p̄t esse virtus t vitiū. ¶ Ph. dicit q
in ipsis rebus exteriorib⁹ quib⁹ homo vsit nō
est aliq virtus: ¶ ex hoc bois qui immoderate vsit
eis, que quidē ḡmoderātia pōt esse cuplr. Dno
quidē mō p ordinē ad cōsuetudinē hoim ei
quib⁹ aliquis vsatur. vñ dicit Augul. in .ij. cōfes.
Male cōtra mores hominū sunt flagitia, p mo
rum diuersitate vitanda sunt: vt pacatus inter se
ciuitatis t gentis consuetudine vel lege firma
tum nulli⁹ ciuis aut peregrini libidine violet. nā
quia est ei⁹ ofa pars vniuersi suo non cōgruens
Alio modo potest esse immoderantia in vsu cultū
rerū ex inordinato affectu vsantis. ex quo quā
doq; cōingit q homo nimis libidinose talibus
vsat. siue fm circūstantiā eor cum quib⁹ vsuit si
ue pter eor cōsuetudinē. vñ Aug⁹. dicit in .ij. de
doctri. xp̄ia. In vsu rer̄ abesse oportet libidines
que nō solū ipsa eor inter quos vsus est, circūstā
tie nequit obstāt: ¶ etiā sepe fines ei⁹ egressa fe
ditatē suam que inter claustra mox solēniū lati
tabat flagitiosissima erupōe manifestat. Cōtin
git aūt ista inordinatio affect⁹ tripliciter. ¶ ad in
perabūdantiā. Dno modo p hoc q aliqis ex in
ordinato cultu vestiū hominū gloriam querit. put
scz vestes t alia hmōi pertinet ad quēdam ornatū
vnde Gregō. dicit in quadā omil. Sūt nōnul
li qui cultui subtiliū procedentiū vestiū non pu
tant esse peccatū. qđ videlicet si culpa non esset
nequaq; sermo dei ea vigilāter exprimeret q vi
ros qui torquebat apud inferos bysso t purpu
ra indutus fuisset. Nemo quippe vestimēta p
cipua t excedentia ordinē statū nisi ad mānē glo
riam querit. ¶ Alio modo fm q homo p supfluis
cultum vestiū querit delitias fm q vestitus ordi
natur ad corpis somētū. Et ex hoc fm q mentā sol
licitudinē apponit ad exteriorē vestium cultū:
etiam si nō sit aliqua inordinatio ex parte finis.
t fm hoc Andronicus ponit tres virtutes circa
exteriorē cultū. s. humilitatē: que excludit inten
tionē glorie. vnde dicit q humilitas est habit⁹ nō
supabūdans in simplicibus t pporcionibus. t q
se sufficientia: que excludit intentionē delitiar.
vnde dicit q p se sufficientia ē habitus cōmēs⁹ q
bus oportet t determinatiue cōia que ad vitam
cōueniūt: fm illud apostoli. s. ad Ti. hmoīb. vtl.
Habentes alimēta t quib⁹ tegamur: his cōten
ti sumus. Et simplicitatē que excludit supfluas
sollicitudinē talium. vnde dicit q simplicitas ē
habitus cōuenies his que cōingūt. Ex pte au
tem defectus similiter potest esse duplex inordi
natio per affectum. Dno quidē modo ex negli
gentia hominis qui nō adhibet studium vel labo
rem ad hoc q exteriori cultu vtatur fm q oport
et. vnde phūs dicit in .vij. Ethi. q ad molliciem
pertinet q aliquis trahat vestimenta per terram
non laboret elevando ipsum. Alio modo ex eo
q ipse defectus exteriorem cultum ad gloriā ordi
nat. vnde dicit Augustin. in li. de sermone dñi
in monte. Non in solo rerum corporearū nitore
atq; pompa: sed etiam in ipsis lodibus t lu
tosis esse posse tacturnia. t eo gloriosiores: quo
sub nomine sermonis dei accipit. Et phūs dicit
in .vij. Ethico. q superabundantia ex inordinato
affectu ad tacturnitatem pertinet. ¶Ad 1. er
go dicendū q ipsis ipse cultus exteriori non sit
a natura: tamen ad naturalem rationem per-

rinet vt exteriorē cultū moderet. et fm hoc ma
ster dr hanc virtutē suscipe q exteriorē cultū mo
derat. ¶ Ad ij. dr q illi q in dignitatib⁹ astant
unt vel eciaz ministri altaris pciosioib⁹ vestib⁹
q ceteri indumt. nō ꝓpter sui gloriā: q ad gloriā
dam excellentiā sui ministerij vel cultus diuini
z ideo in eis nō est vitiosum. vñ Aug⁹. in. iij. de
doctri. xpiā. Multa sic vnt exteriorib⁹ reb⁹ vt
merito cōsuetudinis bonorū inter quos versat
excedat: aut aliq̄d significat: aut flagitiosum est.
dū. s. ꝓpter delitias aut ostentationē talib⁹ vnt.
Sili eriā ex ꝑte defect⁹ cōtingit esse peccatū: nō
tñ sp q vilioribus⁹ vestibus q ceteri vnt peccat. si
esti hoc facit ꝓpter iactantiā vel fugdiū vt se cete
ris ꝑferat: vitiū sup̄stitionis est. si aut̄ hoc facit
ꝓpter macerationē carnis vel bullitionē spūs
ad virtutē rēpantie pinet. vñ Aug⁹. dicit in. iij.
de doc. xpiā. Multa restrictor⁹ reb⁹ vnt q se ha
beāt mores cor⁹ cū quib⁹ viuit: aut reperat⁹: aut
sup̄stitiosum est. Precipue aut̄ cōperit vilibus
vestimētis vti hoiem q alios. z verbo et exēplo ad
penitentiā hortant. sicut fecerūt ꝓphete de quib⁹
apl's ibi loquit. Vñ quedā glo. dicit Mat. iij.
Aut pnam pcat: habitū penitentie prendat.
¶ Ad iij. dr q hmōi exterior cult⁹ in dicit̄ q̄d
dā est ꝑtinēs bñane. z ideo excessus z defectus
a medio in talib⁹ reduci pñt ad virtutē veritatis
quā ꝓphā ponit circa facta z dicta quib⁹ aliq̄d
de statu hois signat.

Ad secundū sic ꝓcede

dit. Videt q ornatus mulier nō sit sine pecca
to mortali. Dicit em qđ est contra ꝓceptū dei
ne legis est peccatū mortale. q ornatus mulierū
est ꝑceptus diuine legis. Dicit em. j. Pet. iij.
Ornat⁹ i. mulierum sit nō extrinsec⁹ capillatura
aut circūdatio auri: aut indumēti vestimentor⁹
cultus. vbi dicit glo. Cypriani. Serico z purpu
ra induere xpm sincere induere non pñt. auro z
margaritis adornare z monilib⁹: ornamēta mē
tis z corpis ꝓdiderūt. Sz hoc nō fit nisi p pecca
tum mortale. q ornatus mulier nō pōt esse sine
peccato mortali. ¶ Prec. Cyprian⁹ dicit in li. de
habitu virginū. Nō virgines tñ aut viduas: q
nuptas. puto etiaz oēs oino femīas admonen
das q opus dei z futurā eius z plasma a fuligine
nullo mō debeāt: adhibito flauo colore vl
nigro pulvere vel rubore. aut q̄libet lineamen
ta naturā cōmpēte medicamine. Et postea subdit. Manno deo inferūt qđ illud qđ ille formā
uit reformare cōtendūt. impugnatio ista est di
uini opis q̄uricando: z veritatē dei videre non
poteris qđ oculi tui nō sunt quos de⁹ fecit: sed
quos diabolus infecit. de inimico tuo cōpta cū
illo pariter arsura. Sz hoc nō debet nisi pecca
to mortali. ergo omat⁹ mulieris nō est sine pec
cato mortali. ¶ Pr. sicut nō cōgruit mulieri q
vestē virili vtat. ita etiā nō cōpetit q inordinato
ornatu vtat. q primū est peccatū. dicit em Deutero. xxij. Nō induat mulier veste virilis: nec vir
veste muliebri. q etiā videt q fugitiu⁹ ornat⁹ mu
lierū sit peccatū mortale. ¶ Sz z est: q fm hoc
videret q artifices hmōi ornamēta ꝓparantes
mortaliter peccarēt. ¶ Ḥ. dr q circa ornamen
ta mulierū sunt eadē attendenda q supra cōter
dicta sunt circa exteriorē cultū. Et insuꝑ quoddam aliud spāle q. s. muliebris cultus viros ad
lasciuiā, puocat: fm illud Prouer. vij. Ecce mu
lier occurrit illi ornatu meretricio ꝓparata ad de
cipiendū animas. Potest tñ mulier licite operā da
re ad hoc q viro suo placeat: me q ei⁹ ꝑceptis in
adulteriū labat. vñ di. j. ad C or. vij. q mulier q̄
nupta est cogitat q̄ sunt mūdi quō placeat viro
Et ideo si mulier cōiugata ad hoc se ornet vt vi
ro suo placeat: ꝑt hoc facere absq̄ pctō. Ille au
tem mulieres q viros nō habēt nec volūt habe
re z sunt in statu nō bñdi: nō pñt absq̄ peccato
appetere placere viror⁹ alios⁹ ad cōcupiscen
dū. qr hoc est dare eis incentiuū peccādi. z siqui
dem hac intentiōe se ornēt vt alios ꝓuocent ad
cōcupiscentias: mortaliter peccant. si autem ex
quadā leuitate vel etiā ex quadaz vanitate ꝓp
ter iactantiā quādā: nō semp est pcm mortale
q̄ q̄nq̄ veniale. Et cadē rō ꝑtin ad hoc est de vi
ris. vñ Augst. dicit in epla ad Possidiū. Nolo
vt de ornamētis auri vel vestis ꝓpria habeas in
ꝓhibēdo intentionē: nisi in eis q nec⁹ pungant sunt:
nec cōmgari cupientes cogitare debēt quō pla
ceāt deo. illi aut̄ cogitāt q sunt mūdi. Quō pla
ceant vel viri vrond⁹ vel mulieres marita: nisi
q capillos nudare femīas: quas etiā caput vela
re apl's iubet: nec maritā decet. In quo tñ ca
su possent aliq̄ a peccato excusari: qđ hoc nō fe
ret ex aliq̄ vanitate: q ꝓpter ꝑtiā honestatē: q
nis talis cōsuetudo nō sit laudabilis. ¶ Ad j. q
dr q sicut glo. ibidē dicit. mulieres cor⁹ q in
tribulatōe erant ꝓmittebāt viros: vt aliis place
rent se pulchre ornabant: qđ fieri apl's ꝓhibet.
i q etiā casu loquit Cypriān⁹. nō aut̄ ꝓhibet mu
lieri⁹ cōiugatis ornari vt placeant viris: ne de
tur eis occasio peccandi cū alijs. vñ apl's. j. ad
Thimo. ij. dicit. Mulieres in habitu ornato cū
verecūdia z sobrietate ornateo se: nō in tortis
crinib⁹. aut auro. aut margaritis. aut veste ꝑcio
sa. Per qđ dat intelligi q sobrie⁹ z moderat⁹ or
natus nō ꝓhibet mulieribus⁹ fugitiu⁹ z inverecūdus z impudic⁹. ¶ Ad ij. dr q mulier fu
catio de q̄ Cypriān⁹ loquit est qdā ꝑtes ficticia
q nō pōt esse sine peccato. vñ Aug⁹. dicit i epla
ad Possidiū. Fucare figmētis quo rubicundior
vt cādidior appareat: adulterina fallacia est. q nō
dubito etiā ipoo maritos se velle decipi: qb⁹ so
lū ꝓmittēde sunt fese ornari fm veniā: nō fm ꝑ
fectiū. Nō sp tñ talis fucatio est cū pctō mortali:
q solū qñ fit ꝓpt lasciuiā vl in dei ꝓtūpliū. in qb⁹
casib⁹ loquit Cypriān⁹. Sciēdū tñ q aliud est fin
gere pulchritudinē nō habitā: z aliud occultare
turpitudinē ex aliq̄ causa ꝓueniētē. puta egri
tudine vel aliquo hmōi. hoc em est licitum. quia
fm apl'm. j. ad C or. xij. Que putam⁹ ignobilio
ra membra corpis esse: hiis honorem abundā
tiorem circūdam⁹. ¶ Ad iij. dr q sicut dictū
est. cultus exterior debet cōpetere cōditioni per
sone sēm cōmunem consuetudinē, et ideo de

se vitiosum est q mulier vtat veste virili aut ecō uerso. precipue qz hoc pōt esse causa lasciuie et spāliter prohibet in lege. qz gēneo tali mutatione habitus vtebant ad idolatrie superstitionez. pōt tn qnqz hoc fieri sine peccato ꝓpter aliquaz necessitatē. vel causa se occultādi ab hostib⁹. vl ꝓpter defectū alterius vestimēti. vel ꝓpter aliqd aliud hmōi. ¶Ad.iij.dōz. q signa aro ē ad faciendū aliqua opa quibus homo vti nō possūt absq; peccato. p cōsequēs artifex talia faciendo peccaret. vpote prebēdo directe alijs occasionē peccādi. puta si ꝺo fabricaret idola vl aliqua ad cultuz idolatrie pertinētia. sigua ꝺo aro sit cuius ogibus homo pōt bene z male vti. sic gladij. sagitte z alia hmōi. visus tamē animum nō est pcīn. z de sole artes sunt discēde. Dñs Chrys. sup. Matth. dicit sup Matth. q eas solū artes oportet vacare q necessarioz z eoz q cōtinent eas nr̄as sunt tribuunt z constructiue. si tamē ogibus alicuius artis vt plurimū aliqui male vterent. cuius ꝺo se nō sunt illicite. sunt tamē p officiū principis a ciuitate extirpande. Vñ ꝺocumēta Platonis. Quia ergo mulieres licite se possunt ornare vel vt cōferunt decentiā sui status. vl etiā aliqd sugaddere vt placeāt viris. ꝓsequēs est vt artificio taliū ornamentoz non peccent in vsu talis artis. nisi forte inueniēdo aliqua superflua z curiosa. Dñs Chrys. dicit sup Matth. q etiam ab arte calceatuz z textorum multa abscindere oporteret. cum ad luxuriam deduxerūt necessitatem eius corrūpentes artē ars male ꝓficiēs.

Questio. clxx.

Deinde considerāduz est de ꝓcepto temperantie. Et primo de precepto ipsius temperantie. Secundo de ꝓcepto partium eius.

Ad primū sic procedit

Videt q precepta temperantie inconuenienter in lege diuina tradant. fortitudo em est potior virtus q temperantia. vt supra dictū ē. q nullū preceptum fortitudinis ponitur inter precepta decalogi. que sunt potiora legis precepta. ergo inconuenienter inter ꝓcepta decalogi ponitur prohibitio adulterij qđ cōcernit ad temperantie. vt ex supra dictis patet. ¶Pre. temperantia nō est solū circa venerea. q etiam circa delectationes ciborum z potuum. q inter ꝓcepta decalogi prohibetur aliqđ vitiū pertinēs ad delectationem ciboz. ꝓhibitū. neq; etiā pertinēs ad aliquā aliam speciem luxurie. ergo neq; etiaz debet poni aliqđ ꝓceptū prohibēs adulteriū qđ pertinet ad delectationē veneroz. ¶Pret. principalius est in intentione legislatoris inducere ad virtutes q vitia prohibere. ad hoc em vitia prohibentur vt virtutū impedimēta tollant. q ꝓcepta decalogi sunt principaliora in lege diuina. ergo inter ꝓcepta decalogi magis debuit poni ꝓceptū aliqđ affirmatiuum directe inducēs ad virtutem q ꝓceptū negatiuū ꝓhibēs adulteriuz qđ ei directe opponit. ¶In contrariū est auctoritas scripture. ¶R.ō.dōm. q sicut Apūs dicit ad Timo.j. Finis ꝓcepti charitas est ad quā duobus ꝓceptis inducimur gemēbus ad dilectionē dei z ꝓximi. z iō illa ꝓcepta in decalogo ponunt q directius ordinant ad dilectionē dei z ꝓximi. inter vitia aut tēperāne opposita maxima dilectioni ꝓximi videt opponi adulteriū per qđ aliquis viuꝝ ac sibi rem alienā auferendo. s. vxore ꝓximi. z ideo inter ꝓcepta decalogi precipue ꝓhibet adulteriū. nō solum q in opere exercetur. sed etiam q corde concupiscit.

¶Ad.ergo dōz. q inter ipēa vitiorū que opponunt fortitudini nulla est q ita directe cōtrariet dilectioni ꝓximi sicut adulterium quod est species luxurie q temperantie cōtrariat. z ēt vitium audacie quod opponit fortitudini. quandoq; solet esse causa homicidij. qđ inter ꝓcepta decalogi prohibet. Dicit em Eccle. viij. Cum audace non eas in via ne forte grauet mala sua in te.

¶Ad.ij.dōm. q gula non directe opponit dilectioni ꝓximi sicut adulteriū. neq; aliqua alia species luxurie. non em tanta fit iniuria ꝓximi q ꝓpter vinū quāta fit iniuria viro q adulteriū cuī⁹ corpis potestatē ipse habet nonvxor. ¶Ad.iij.dōm. q ꝓcepta decalogi. vt supra dictum est. sunt quedam vniuersalia diuine legis principia. Vnde oportet ea esse cōmuna. nō poterāt aūt aliqua ꝓcepta cōmonia affirmatiua ō temperantie dari qz vsus eius variat fm diuersa tpa. sic Aug. dicit in li. de bono viduali. z fm diuersas hoīm legeꝝ z mentalitates.

Ad secundū sic procedit

Videt q inconuenienter tradant in diuina lege precepta de duobus annexis temperantie. Precepta em decalogi vt dictū est sunt quedam vniuersalia principia totius legis diuine. q supra est dictum omnia pertinere ad Eccl. z q inter ꝓcepta decalogi debuit aliquod poni ꝓhibitum superbie. ¶Pret. Illa ꝓcepta maxime debent in decalogo poni q quos homines maxime inclinant ad legis implementē. qr illa vident esse principalia. q humilitate q quam ho deo subiciūt. maxime videt homo disponi ad obseruantiam diuine legis. Vnde obediētia inter gradus humilitatis cōputat vt supra habitū est. z idē etiā videt esse dōm de mansuetudine per quam fit vt homo diuine scripture non ꝓradicat. vt Aug. dicit in.xj. de doctrina xpiana. q videt q de humilitate z mansuetudine aliqua ꝓcepta in decalogo poni debeant. ¶Pre. Dictum est q adulterium in decalogo ꝓhibet. qz ꝓximi dilectio proximi. q etiam inordinatio exteriorū motuū que contrariat modestie dilectioni ꝓximi opponit. Vñ Aug. dicit in regula. In oībus vitā nihil fiat quodcunq; offendat aspectum. ergo videt q etiam hmōi inordinatio debuit ꝓhiberi q aliqđ ꝓceptum decalogi. ¶Ad ꝓximū sufficit auctoritas scripture. ¶R.ō.dōm. q ernes temperātie annexe dupliciter considerari possunt. Uno modo fm se. Alio modo fm suos effec-

Vn

fm se q̃dam nõ habẽt directam habitudinẽ ad dilectionẽ dei vel proximi. ℟ magis respiciunt quandã moderationẽ eox que ad ipm hominẽ pertinẽt. ¶Vnus ad effectus suos possunt respicere dilectionẽ dei vl proximi. t fm hoc aliqua precepta in decalogo ponunt primentia ad prohibendũ effectus viciox oppositox tpannie partibus. sicut ex ira que opponit mãsuetudini. procedit interdũ aliqs ad homicidiũ qõ in decalogo phibet. aut ad subtrahendũ debitũ honores parentibus. qõ etiã potest ex superbia pcedere. et qa etiã multi transgrediunt pcepta pme tabule. ¶Ad.4.q. vẽm. q superbia est inanis peccati. ℟ latens in corde cuius etiam inordinatio nõ perpendit cõiter ab omnibus. Vñ cum prohibitio non debuit poni inter pcepta decalogi. que sunt prima principia per se nota. ¶Ad.vj. vẽm. q precepta que per se inducunt ad observantiaz legis psupponũt ia legẽ. vñ no põt esse pma lex pceptaz vt decalogo ponit. ¶Ad.vij. vẽm. q inordinatio exteriox motuũ non primet ad offensam proximi fm ipsam speciem actus sicut homicidium adulterium furtum. que in decalogo prohibentur. sed solum fm q sunt signa interioris inordinationis vt supra dictũ est.

¶Questio clxxj.

Postquam dictuz est

de singulis virtutibus t vitijs que pertinent ad omnia homina conditiões t status. nunc considerandus est de his scz que specialiter ad aliquos homines pertinent. Inuenitur etiam differentia inter homines fm ea que ad habitus et actus anime rationalis pertinent tripliciter. Uno modo fm gratias datas. quia vt dicitur.j. ad Corinth.xij. Diuisiões gratiarum sunt. et alij datur per spiritum sermo sapientie. alij sermo scientie fm eundẽ spiritum. alteri fides in eodem spiritu. alij gratia sanitatum in uno spiritu. alij operatio virtutũ. alij prophetia. alij discretio spirituũ. alij genera linguarum. alij interpretatio sermonum ꝛc. Alia vero differentia est fm diuersas vias actuũ scz contemplatiuã. que accipiuntur fm diuersa operationũ studia. Unde t ibidem dicit q diuisiões operationũ sunt. Aliud em est studiũ operationis in Martha q̃ sollicita erat t laborabat circa frequẽs ministeriũ. quod pertinet ad vitam activam. Aliud est in Maria que sedens secus pedes domini audiebat verbũ illius. quod pertinet ad contemplatiuam. vt habet Luc.xxx. Tertio modo fm diuersitatem officiorum t status. primo dicitur ad Ephe. iij. Et ipse dedit quosdam quidẽ apostolos. quosdã autẽ pphetas. alios vero euangelistas. alios aũ pastores t doctores. quod pertinet ad diuersa ministeria. De quibus dicitur.j. ad Corin.xij. Diuisiones ministrationũ sunt. idem autẽ dominus. Et diuisiones operationũ sunt. idem vero deus. qui operatur. Est aũt attendendum circa gratias gratis datas de quibus occurrit consideratio. Primo q quidam eoꝝ pertinent ad cognitionem. quedam vero ad locutionem. quedã vero ad operationem. omnia vero que ad cognitionem pertinẽt sub pphetia comprehẽdi põt. nam pphetica revelatio se extendit non solum ad futuros hominũ eventus. ℟ etiã ad reconditum. et ignotum ad ea q̃ proponũt oibus credẽda q̃ pertinẽt ad fidem. Et rursum ad altiora ministeria q̃ sunt perfectiorũ q̃ pertinent ad sapientiã. Est etiam pphetica revelatio de his q̃ pertinẽt ad spũales subsidia a q̃bus vel ad bona vel ad mala inducimur. qõ pertinet ad discretionẽ spirituũ. extendit etiam se ad discretionẽ humanox actuum qõ pertinet ad sciam. vt infra patebit. t ideo primo occurrit considerãdum de pphetia t de raptu qui est quidam pphetie gradus. De pphetia aũt quadruplex cõsideratio occurrit. Quarũ prima est de essentia ei⁹. Secũda de causa ipsius. Tertia de modo pphetice cognitiõis. Quarta de diuisione pphetie. Circa primũ querunt sex. Primo vtrũ pphetia primeat ad cognitionẽ. Secundo vtrũ sit habitus. Tertio vtrũ sit solum futuroꝝ cõtingentiũ. Quarto vtrum pphetia cognoscat ola pphetabilia. Quinto vtrũ pphetia discernat ea q̃ diuinit? percipit ab eis q̃ spũs spiritu videt. Sexto vtrũ pphetie possit subesse falsum.

Ad primum sic proce-

dit. Videt q pphetia non primeat ad cognitionem. Dicit em Eccl.xlviij. q corpus Helisei mortuũ pphetauit. t infra xlix. dicit de Ioseph q ossa ipsius visitata sunt. t post mortem pphetabant. ℟ in corpe vel ossibus post mortẽ nõ remanet aliq̃ cognitio. q̃ pphetia non primet ad cognitionẽ. ¶Dicit.j. Cor.xij.dõ. Qui pphetat hoibus loquit ad edificationẽ. ℟ locutio est effectus cognitionis. non aũt ipsa cognitio. Videt q pphetia non primeat ad cognitionem.

¶Prẽt. Omnia cognoscimus pfecto excludit stulticiam t insaniam. ℟ hec simul possunt esse cum pphetia. dicit em Hose.ix. Sentore israel stultum ppheta insanum. q̃ pphetia nõ est cognoscitiua pfecto. ¶Prẽt. Sicut revelatio pertinet ad intellectũ. ita inspiratio videt primere ad effectum. eo q importat motionẽ quandã. ℟ pphetia dr esse inspiratio vel revelatio fm Cassiodorum. q̃ videt q pphetia non magis primeat ad intellectũ q̃ ad effectũ. ¶Sed ctra è qõ dr.j. Regũ.ix. Qui em dr pphẽta hodie olim vocabat videns. si visio primet ad cognitionẽ. q̃ pphetia ad cognitionẽ primet. ¶Añ.dor. q pphetia primo t principaliter cõsistit in cognitione. qi vi delicet cognoscit ea q̃ sunt procul t remota ab hominũ cognitiõe. vñ possunt dici pphete a p qõ est procul t phanos quod est apparitio. quia.s. eis aliqua q̃ sunt procul apparẽt. t propter hoc vt Isido. dicit in li ethemologiarũ i veteri testamento appellabant videntes. quia videbant ea q̃ ceteri nõ videbãt. t pspiciebant q̃ in ministerio abscondita erant. vnde t gentiles eos appellabat vates a vi mentis. ℟ quia vt dr.j. ad Corinth. xij. vnicuiq; datur manifestatio spũs ad vtilitatem. t infra xiiij. dicit ad edificationẽ ecclie Xpi

de vt abundetio.inde est q̄ ꝓphetia secundario consistit in locutiõe ꝑsone ꝓphete ea q̄ diuinit⁹ edocti cognoscūt.ad edificationē aliox annūci ant.Sm illud Esa.xxix. Cum audierit a dño exercitꝰ deo israel annūciatiõ autrobio.t Sm b vt Isi. dicit in li. ethimol.pīt dici ꝓphete q̄si pfatores, eo q̄ ꝑono fantur.i.a remotis fant t de futurio vera p̄dicūt.ea aūt que supra humanā cognitionem omnino reuelari non possunt cõfirmari rõne humana q̄a excedūt Sm operationē virtutis diuine.Sm illd Mar.vl. Predicauerūt vbiq̄ dño cooperante sermone ꝯfirmãte sequẽtibus signis.vñ.iq.ad ꝓpriam primer opatio miraculorum quasi ꝓmissio quedā ꝓphetie annūciationis. Vñ dī Petro.vii. Nõ surrexit ꝑphet vt⁹ in israel sicut Moyses: quē noui fac dño facie ad faciē in oībus signis atq̄ portēnis. Ad.i.q. dōm. q̄ arcontates ille loquunt de ꝓphetia ꝑeum ad hoc terminā q̄ assumit⁹ et propheticē argumentū. Ad.ii.dōm. q̄ apls ibi loquitur ꝑeum ad ꝓpheticā enunciationē. Ad iii.dcm.q̄ illi d̄ dicunt ꝓphetē mētem t studiū nō iuuare,ꝓphetē ḥ falsi.de quib⁹ dī Hiere.xxiij. Nolite audire verba ꝓphetarū q̄ ꝓphetant vob t decipiūt vos.visionē cordis sui loquunt non de ore domini.Et Ezech.xiij. Hec dicit dñs de prophetis in sipientibus q̄ sequunt spūs suus t nihil vident. Ad.iiij.dcm. q̄ in ꝓphetia requiritur q̄ intentio mētis eleuat ad precipienda diuina. Vñ dī Ezech.xx. Fili hominis sta sup pedes tuos t loquar tecū. Hec aūt elevatio intentionis fit ꝑ lumen mentis.vñ ibidē subditur. Et ingressus est in me spūs t statuit me sup pedes meos. Postq̄ aūt intentio mentis elevata est ad supna,capit diuina. Vñ subditur ibidē. Et audiui loquentē ad me. sic igit ad ꝓphetias requiritur inspiratio ꝑeum ad mētis elevationem.Sm illud Job.xxxij. Inspiratio omnipotētis dat intelligentiam.revelatio aūt ꝑeum ad ipas perceptionē diuinox in quo ꝑficitur ꝓphetia.t p ipas removet obscuritas ignorātie vel amen ḥ illd Job.xij. Qui revelat ꝑfunda de tenebris

Ad secūdū sic ꝓcedit

Videt q̄ ꝓphetia sit habitus.qr vt dī in.ii.etb. Tria sunt in aia.potētia.passiox habitus.ḥ prophetia nō est potentia.qr sic ueller omnib⁹ hominibus ꝙbus potentie aie sunt innate. sunt inter eas nō est passio.qr passiōes ꝓnēt ad vim appetitiuā.vt supra habitū est. ꝓphetia aūt ꝓnet principaliter ad cognitionē vi rectā.ē. ḡ prophetia ē habitus. Poet.oio ꝑfectio aīe q̄ nō semp ē in actu.ḥ ꝓphetia est q̄dā aie ꝑfectio. nō aūt semp est in actu.aliqn nō diceret.do mnes ꝓphetā.ergo videt q̄ ꝓphetia sit habitus. Poet. ꝓphetia ꝑtinet inter gr̄as gratis datas.sed gr̄a est habitualis quedā in alia vt supra habitū est.ḡ ꝓphetia ē habitus. Sed ctra.habitus ē quo dā agit cū voluerit.vt dicit in Cōmē.in.ii.de aia. sed aliquis nō potest vti ꝓphetia cum voluerit. sicut ꝑ.iiij.Regū.ii.de Heliseo.qui cū Iosaphat de futurio requireret.t ꝓphetie spūs ei deesset.psalteriū fecit applicari vt ꝓphetie ad hūc spiritus per modum psalmodie descēderet atq̄ eius animū de futurio repleret. Ergo.dicit sup Ezech.ergo prophetia non est habitus.

Ad.oōs. q̄ sicut apostolus dicit ad Ephe.v. Omne quod manifestat lumen est.quia videlicet sicut manifestatio corporalis visionis fit ꝑ lumen corporale. ita etiam manifestatio visionis intellectualis fit ꝑ lumē intellectuale.oportet ergo q̄ manifestatio ꝓpria nouet lumini q̄ nō fit, sicut effectus proportionat suę cause. cum ergo ꝓphetia ꝑtineat ad cognitionez que supra naturalem rationem existit. vt dictum est.cōsequens est q̄ ad ꝓphetiam requirat quoddā lumen intellectuale excedens lumē naturalis rōnis. vnde dī Michee.j. Cum sedero in tenebris dominus lux mea est. Lumē aūt dupliciter alicui inesse potest. Uno modo ꝑ modum forme permanētis.sicut lumen corporale est in sole t igne. Alio modo ꝑ modū cuiusdam passionis siue impressionis transeūtis. sicut lumen est in aere. Lumen aūt ꝓpheticum non inest intellectui ꝓphete per modum forme ꝑmanentis. vel oporteret q̄ semp prophete adesset facultas ꝓphetandi. quod pz esse falsum. Dicit enim Hie. super Ezech. Aliquando ꝓphete spiritus deest prophetie.nec semp eorum mentibus presto est. quatenus cum hunc non habent se hunc a quo sciant se dono habere cum habeant. Unde Heliseus dixit de mulsere sunamite .iiij. Regum.iiij. Anima eius in amaritudine est t dominus celauit a me.et non indicauit mihi.Et huius ratio est. q̄ lumen intellectuale in aliquo existens ꝑ modū forme ꝑmanētis ꝑfecte.ꝑficit intellectū ad principaliter cognoscēdū principiū illoꝝ que ꝑ illud lumē manifestant.sicut ꝑ lumen intellectus agentis ꝓcipue intellectus cognoscit prima principia omniū illoꝝ que naturaliter cognoscunt.principium aūt eorum que ad supernaturalem cognitionē pertinēt que ꝑ ꝓphetiā manifestant. est ipse deus qui ꝑ essentiā a ꝓphetis non videt. videt aūt a beatis i patria i quibus dmōs lumē inest ꝑ modum cuiusdam forme ꝑmanentis ꝑfecte.Sm illud pl̄m. In lumine tuo videbimus lumē.relinquit ergo q̄ lumē ꝓpheticum inest anime ꝓphete ꝑ modū cuiusdā passionis vel impressionis transeūtis.t hoc signatur Exo.xxxiij. Cum transibit gloria mea ponam te in foramine petre &c. Et.iij.Regum.xix. dicit ad Helīā. Egredere t sta in monte coram dño. ecce dñs transit &c.Et inde est q̄ sicut aer semp indiget nouo illuminatione.ita etiā mens ꝓphete semp indiget nouā reuelatione. sicut discipulus q̄ nōdum est adeptus principia artis indiget vt de singulis instruat. Unde Esa.l. dicitur Mane erigit mihi aurē.t audiā quasi magistr̄ t hoc etiā ꝙd modus loquēdi ꝓpheticus deficiat.Sm q̄d dī q̄ locutus est dñs ad talē vel talem ꝓphetā.aut q̄ facti est verbum dñi siue manus dni sup eū.dicimus aūt est forma ꝑmanēs. vñ manifestius est q̄ ꝓphetia ꝓpie loquēdo nō est habitus. Ad.iij.dcm. q̄ illa diuisio ꝑtis nō

cōprehēdit absolute oīa q̄ sunt in alia. sed ea que possunt cē principia moralīū actuū q̄ quidē fūt ex passione. quēdā aūt ex habitu. qdā aūt ex potētia nuda. vt p̄z in 3io q̄ ex iudicio rōnis aliq̄d opant antecēdi habēt habituū. pōt aūt prophetia ad passionē reduci. sīm nomē passionis pro qualibet receptōe accipiatur. prout ꝓbo dicit in .ij. de aīa. q̄ intelligere pati quoddam cē. sīc est in cognitōe naturali intellectus possibilis p̄ut ex lumine intellectus agētis. utrū in cognitione prophetica intellect⁹ humanus p̄ut ex illustratione diuini lumis. ¶ Ad .ij. dīc. q̄ sicut in rebus corpalib⁹ abeūte passiōe remanet quedam habilitas ad hoc q̄ iterū patiantur. sīc lignū semel inflāmatū facilius iterū inflāmat. ita etiā in intellectu prophete cessante actuali illustratione. remanet q̄dam habilitas ad hoc q̄ facilius iterato illustret. sicut etiā memo semel ad deuotionē excitata facilius postmodū ad deuotionē p̄stinā reuocat. propter qđ Aug. in li. de orando deū dicit esse necessarias crebras orationes. ne concepta deuotio totaliter extinguat. pōt tñ dici q̄ aliqñ dicit ꝓphēta etiam cessante actuali ꝓphetica illustratione ex deputatōe diuina. Sm illud Hiere. j. Ecce ꝓphētā in gentibus dedi te. ¶ Ad .iij. dīm. q̄ omne donū gratie hominē elevat ad aliquid qđ ē supra naturā hūanam. qđ qdē pōt cē dupl⁹. Uno mō q̄ntum ad substantiā actus sicut miracula facere et cognoscere occultae incerta future sapie. et ad hoc act⁹ nō dat hoi donū gratie habituale. Alio modo est aliq̄d supra naturā humanā q̄ntū ad modum actus. nō aūt q̄ntum ad substantiā ipsius. sicut diligere deū et cognoscere eum in speculo creaturaꝝ. et ad hoc dat donū gr̄e habituale.

Ad tertiū sic procedit.

Videt q̄ ꝓphetia sit solū futurorū contingentium. Dicit. n. Cassiodorus q̄ ꝓphetia est inspiratio vel reuelatio diuina. rerū cuiuscūq; immobili veritate venerāda. sī cuīus geniet ad contingētia futura. ergo de solis cōtingētibus futuris fit reuelatio ꝓphetica. ¶ Pr̄e. gr̄a ꝓphetie dicuntur ꝓtra sapientiā et fidē que sunt de diuinis. et discretionē spirituū que est de spiritibus creatis. et sciam q̄ que est de rebus hūanis. vt p̄z .j. ad Cor. xij. habitus aūt et actus distinguunt⁹ sm obiecta. vt p̄z ex dictis. sed dona gratuita dicuntur esse habitus. ergo videtur q̄ de nullo pertinēte ad aliq̄d hominē sit prophetia. relinquitur ergo q̄ sit solum de futuris contingentibus. ¶ Pr̄e. diuersitas obiecti causat diuersitatē speciei. vt ex supra dictis p̄z. si ergo ꝓphetia quedā sit de futuris cōtingentibus. quedā aūt de quibusdā aliis rebus. videt sequi q̄ non sit eadem spēs prophetie. ¶ Sed ꝓtra est qđ Greg. dicit sup Ezech. q̄ ꝓphetia quedam est de futuro sicut id qđ dicit Esa. vij. Ecce virgo cōcipiet et pariet filiū. quedā de ꝓterito. sīc id qđ dī Gen. j. In ꝓncipio creauit deus celum et terrā. quedā de ꝓsenti. sīc id qđ dī .j. ad Cor. xiij. Si nō habeā ꝓphetiā. utrum aūt qđ inuisibile occulta cordium eius manifesta fūt. nō ergo ē ꝓphetia solū de cōtingentibus futuris. ¶ Rñ. dīc. q̄ manifestatio q̄ fit p̄ aliquod lumen. ad omnia illa se extendere potest que illi lumini subiiciunt. sīc visio corporalis se extendit ad omnia illa q̄ subduntur lumini intellectus agētis. cognitio aūt ꝓphetica est p̄ lumen diuinū quo possunt omnia cognosci tam diuina q̄ humana tam spūalia q̄ corporalia. et ideo reuelatio ꝓphetica ad omnia hmōi se extendit. sicut de hoc q̄ pertinet ad dei excellentiam. et angelorum spirituum ministerio reuelatio ꝓphetica facta est. vt Esa. vj. vbi dicitur. Vidi dominū sedentē sup solium excelsum et elevatū. etiam ꝓphetia continet ea q̄ pertinent ad corpora naturalia. Sm illud Esa. xl. Quis mensus est pugillo aquas &c. cōtinet etiam ea q̄ ad mores hoīm pertinent. Sm illud Esa. lxvij. Frange esurienti panē tuū &c. pertinet etiā ea q̄ pertinent ad futurorum cultum. Sm illud Esa. xviij. Venient tibi duo in die una subito. sterilitas et viduitas. Considerādum tamē q̄ q̄: ꝓphetia est de hoc q̄ procul a nostra cognitione sunt. tanto aliq̄ magis ꝓprie ad ꝓphetiam pertinēt quanto longius ab humana cognitione exūnt. Duo enim ē perfectiones quorū vnum est eorū q̄ sunt procul a cognitione hoīs. siue Sm sensum siue Sm intellectum. non autē a cognitione omnīū hominū. sicut sensu cognoscit aliquis homo q̄ sunt sibi presentia Sm locum q̄ tamen alius homo sensu vtpote sibi absentia nō cognoscit. Et sic Eliseus ꝓphetice cognouit q̄ Giezi discipulus eī⁹ in absentia fecerat. vt habet .iij. Reg. v. Et similiter cogitationes cordis vnius alteri prophetice manifestant. vt dī .j. ad Cor. xiij. Et p̄ hunc modum etiam ea que nunc scit demōstratiue aliq̄s possunt ꝓphetice reuelari. Secūdus aūt gradus est eorū que excedunt vniuersaliter cognitionē omnīū hominū. nō quia Sm se non sunt cognoscibilia. sī ꝓpter defectum cognitionis humane sicut mysteriū trinitatis qđ reuelatus est p̄ seraphin dicentis. Sanctus sctūs sanctus &c. vt habetur Esa. vj. Ultimus aūt gradus est eorū q̄ sunt procul ab omnīū hominū cognitōe. quia in seipsis nō sunt cognoscibilia. vt contingētia futura. quorū veritas non est determinata. et qr qđ est vniuersaliter et Sm se positum est eo qđ est particulariter et p̄ aliud. ideo ad ꝓphetiā ꝓprie pertinet reuelatio eorum futurorū. vnde et nomen ꝓphetie sumi videt. Unde Greg. dīc sup Ezech. q̄ cum ideo ꝓphetia dicta sit q̄ futura predicat quando de ꝓximo vel ꝓsenti loquit. rōnem sui nominis amittit. ¶ Ad .j. q̄ dīm. q̄ ꝓphetia sibi diffinit Sm id qđ ꝓprie signatur nomine ꝓphetie. et p̄ hunc etiam modum ꝓphetia diuidit cōtra alias gratias gratis datas. Unde patet respōsio ad sctm. q̄nto possis dici q̄ omnia q̄ sub ꝓphetia cadunt cōueniunt in hac rōne q̄ non sunt ab homine cognoscibilia nisi p̄ reuelationem diuinā. ea vo que pertinent ad sapientiā et sciemiā et interpretationē sermonū possunt naturali rōne ab homine cognosci. q̄ alio mō manifestat⁹ p̄ illustrationē diuini lumis. Fides aūt et si sit de inuisibilibus boīm tamen ad ea nō

ginet cor cognitio q̄ credant. ꝙ q̄ bō ꝙ certitudinem assentiat his que sunt ab aliqo cognita. ¶ Ad.ij.dicm. q̄ formale in cognitione ꝓphetie ea est lūmē diuinū a cuius virtute ꝓphetia habet veritatē speciei. licet sint diuersa q̄ p diuinū lumē ꝓphetie manifestantur.

Ad quartū sic procedi tur.

Dicit q̄ prophetia p diuinas reuelationes cognoscat omnia q̄ possunt prophetice cognosci. Dicit.n. Amos.iij. Nō faciet dño deus verbum nisi reuelauerit secretum suū ad seruos suos ꝓphetas. ꝙ oia que ꝓphetice renūtiāt sunt verba diuinitus facta. nihil ergo cor est q̄ nō reueletur ꝓphetice. ¶ Prē. dei pfecta sunt opera vt dī Deutro. xxxij. ꝙ ꝓphetia est diuina reuelatio. vt dictū ē. ꝙ est pfecta. q̄ nō esset nisi perfecte oia ꝓphetabilia ꝓphetice reuelaret. q̄ pfectū est cui nihil deest. vt dī in.ij. phisic. ꝙ ꝓphetice oia ꝓphetabilia reuelant. ¶ Prē. lumē diuinū q̄ causat ꝓphetiā est poētius ꝙ lumē naturalis rōnis et quo causat hūana scia. ꝙ hō qui bz aliqua scīam cognoscit omnia illa q̄ ad illam sciam pmēt. sicut grāmaticam cognoscit oīa grāmaticalia. ergo videt q̄ ꝓphetia cognoscat oia ꝓphetabilia. ¶ Bz ꝑtra ē q̄ Greg. dicit sup Ezech. q̄ aliqā spūs ꝓphetie ex pūt tangit animā. ꝓbet mala ei ex futuro tangit. nō ergo prophetia cognoscit oia ꝓphetabilia. ¶ Ēsi. dicm. q̄ diuersa nō est necesse cē sīl nisi ꝓter aliqd vnū in quo ꝓuenianꝫ et a quo dependēt. sicut supra dictum est q̄ mutuates oēs necesse ē esse sīl ꝓter primū ens vel charitatem. Hīa aūt que p aliqd principiū cognoscunt. connectunt in illo principio et ab eo dependent. et hō qui cognoscit perfecte principiū scit totā eius virtutem. simul cognoscit oia que p illud principiū cognoscūtur. ignorātia aūt cōmuni principio vel pmunitur apprehensio nulla necessitas est simul oia cognoscendi. ꝙ vōlibet cor p se oportet manifestari. ē p consequēs aliqua eoꝝ possunt cognosci et alia non cognosci. principiū aūt eorum que diuino lumine ꝓphetice manifestantur. est ipa veritas prima q̄am ꝓphete in scipa non vident. et hō nō os q̄ oia ꝓphetabilia cognoscāt. ꝙ quilibet cor cognoscit ex eis aliqua sm spāle reuelationē huī⁹ vel illius rei. ¶ Ad.j. ergo dīm. q̄ vba oia q̄ sunt necessaria ad instructiōem fidelis populi reuelat ꝓphetis. nō tm oia oibus ꝙ q̄dā vat q̄dā alij. ¶ Ad.ij. dō. q̄ ꝓphetia ē sic q̄dam imfectum in genere duplē reuelatiōis. vī dī.j. ad Cor. xiij. q̄ ꝓphetie euacuabunt. et q̄ ex pte ꝓphetā⁹. i. imfecte. pfectio aūt duplē reuelari omia erit in patria. vī subdit. cū venerit qō pfectū est. euacuabit qō ex pte est. vnde non oportet q̄ prophetice reuelationi nihil desit. sed q̄ nihil desit eor ad q̄ ꝓphetia ordinat. ¶ Ad.ij. dicm. q̄ ille qui habet aliqua scientia cognoscit principia illius scientie ex quibus oia que sunt illius scie dependent. et hō qui pfecte bz habitū alicuius scie scit oia q̄ ad illā sciam pmēt. ꝙ ꝓphetam nō cognoscit in seipso principiū ꝓpheticum cognitionū qō est deus. vī nō est silio ratio.

Ad quintum sic proce dit.

Videt q̄ ꝓphetia discernat semp q̄d dicat p spīritū ꝓphē. et q̄d p spīm ꝓphetie. Dicit enī Augustī. in.vj. Mes. q̄ mater sua decebat discernere se nescia quo sapore quē posset explicare non poterat quid interesset inter deū reuelantē et interā suam imaginantē. ꝙ ꝓphetia ē reuelatio dē una. vt dictū est. ꝙ ꝓphetia semp discernit id qō deus p spīm ꝓphetie dicit ab eo qō loqtur spiritu ꝓphē. ¶ Pret. Deus nō ꝑcipit aliqō impossibile. sic Hiero. dicit. ꝑcipit aūt ꝓphetia Hiere. xxxij. Prophēta q̄ bz somnia narret somnia. et qui habet sermonē meū. loqtur sermonē meum vere ꝙ ꝓphetia pōt discernere qō habeat p spīm ꝓphetie ab eo qō aliter videt. ¶ Pret. maior est certitudo q̄ est p diuinū lumē ꝙ q̄ est p lumē rōnis naturalis. ille aūt qui bz sciam p certo scit se bīe. ꝙ ille q̄ habet ꝓphetiā p lumē diuinū multo magis certus est se bīe. ¶ Sed contra est qō Greg. dicit sup Ezech. Sciendū est q̄ aliqā prophete sancti dum ꝑlabant ex magno vīu ꝓphetandi q̄dam ex suo spū ꝓferunt et esse hoc ex ꝓphetie spū dicere suspicant. ¶ Ēsi. dō. q̄ merita ꝓphete duplī a deo instruit. Uno mō p explicatā reuelationē. Alio mō p quēdam instinctū quē interdum etiā nescientes hūane mēcedis patiunt. vt Augu. dē.ij. sup Gen. ad lām de bio ꝙ q̄ ex preste q̄ spūs ꝓphetie ꝓphēta cognoscit maximā certitudinē bz. et p certo habet et q̄ hec sunt diuinitus sibi reuelata. Hō dī Hiere. xxvj. In veritate misit me dūs ad vos vt loqrer i aures vestras oia vba hec. alioqn si de hoc ipe certitudinem nō hēr. fidei q̄ dictis ꝓphetaꝝ ūmittit certa non erit. et signū ꝓphetice certitudinis accipe possum⁹ ex hoc q̄ abrahā admonit⁹ in ꝓphetica visione se ꝓparare ad filiū vnigenitū immolandū qō nullatenꝰ fecisset nisi de diuina reuelatione fuisset certissimus. ꝙ ad ea q̄ cognoscit p instinctum aliqā sic se bz vt nō plene discernere possit vtrū hoc cogitauerit aliq̄ diuino instinctu vel p spīm ꝓphē. non aūt oia q̄ cognoscit⁹ diuino instinctu. sub certitudie ꝓphetica nobis manifestant. ratio cui⁹ instinctus ē quoddā imfectū in gne ꝓphetie. et hoc modo intelligēdum ē verbum Gregorii. ne tamē error ex hoc possit accidē p spūalem citius coniecti ab eo q̄ vera sunt audiunt. et sepenūo q̄ falsa ꝑceperint reꝑhēdāt vt ibidē Greg. subdit. ꝓme aūt rōnes ꝓcedūt q̄tū ad ea que ꝓphetico spū reuelant vt bz respōdeo ad obiecta.

Ad sextū sic procedit

Videt q̄ ea q̄ ꝓphetice cognoscūt vel annūciāt pūt cē falsa. Prophetia.n. ē de futuris ꝓtingēs hoc vt dictū est. ꝙ futura ꝓtingēnia pūt nō euenire aliqn ex necessitate ꝓtingerēt. q̄ ꝓphetie pōt subesse falsū. ¶ Prē. Esa. ꝓphetice ꝑtinet illud Ezechie dicēs. Dispone domui tue q̄ moreris tu et nō viues. et tamē additi sunt viro eī⁹ postea quindecim anni. vt habetur.iij. Reg. xx. et Esa.

xxxviij. Sibi ꝛ Piere. xxiij. dño dic. ℔ cepēte lo quar aduersum gentē ꝛ aduersum regnū vt eraᷓ dicem ꝛ destruam ꝛ dispderā illō. si penitentiaᷓ egerit gens illa a malo suo qđ locutus sum ad uersus eā agāt ego pniam sup malo qđ cogitaᷓ uerā facere ei. ꝛ d apparet p exemplū miniſtraᷓ rum. fm illud Jone. iij. Niniuen ē dño super malicia quā dixerat facerē eis⁹ nō fecit. g̃ ꝓphe tie pñs subesse falsus. ¶ Dic. oio ꝓdictionalis cu⁹ antecedēs ē necessariū absolute. ꝯs est ne cessariū absolute. qz ita se hꝫ ꝯs in cōditionali ad añcedēs sic ꝓclusio ad ꝓmissas i syllogiſmo. ex necessario aūt nūq̃ cōtingit syllogizare nisi necessariū. vt ꝓbat in. j. poſteꝝ. ℔ si ꝓphetie non pōt subesse falsum oꝫ hec ꝓditionalis ē verā. si aliqđ ē ꝓphetatū erit. huiꝰmōi ꝓdictionalis ante cedēs ē necessariū absolute. cū sit de preterito. g̃ ꝯs erit necessariū absolute. qđ ē inconueniens. qz sic ꝓphetia nō eēt ꝓtingentiū. falsuꝫ ē q̃ q̃ ꝓphetie nō possit subesse falsus. ¶ Sed ꝓtra est qđ Cassiodorus dicit q̃ ꝓphetia ē inſpiratio vl re uelatio diuina rerū euentus imobilis veritate denū cians. nō aūt eēt imobilis vitas ꝓphetie si posſet ei falsus subesse. g̃ nō pōt ei subesse falsū. ¶ ℞. dicēs. q̃ sic ex dictis ꝓz. ꝓphetia ē q̃dā cognitio intellectus ꝓphete exhīa ex reuelatōe diuina p modū cuiusdā doctrine. veruᷓ cū cognitio est cuiꝰ in discipulo docēte. qz cognitio acquiſite is ē similitudo cognitionis docētis. sic in rebꝰ mūn dus forma generati ē similitudo quedā formē ge nerāntis. ꝯ p b sic ēt modū Piero. dic. q̃ ꝓphetia est quedā signū diuine ſcientie. oꝫ igit eandem ēe virtutē ꝓphetice cognitionis ⁊ enūciatōis q̃ ē co gnitionis diuine. cui impossibile ē subesse falsum. vt in ꝓmo dictū ē. vñ ꝓphetie nō pōt subesse fal sum. ¶ Ad. j. dicēs q̃ sic in ꝓmo dictū ē. certitu do diuine ſcientie nō excludit cōtingentiā singu larū futuroꝝ. qz ferē in ea fm q̃ sunt in ꝓpria ⁊ iam determinata advnū. ⁊ iō eriā ꝓphetia q̃ est diuie ſcientie ſimilitudo impſſaᷓ signū. sua im mobilitate futuroꝝ cōtingentiā nō excludit. ¶ Ad. ij. dicēs. q̃ diuina ſcientia respicit futura fm duo. f. fm q̃ sunt in scipsis. inēra. Papa pas sentialiter meruit. ⁊ fm q̃ sunt in suis causis in ꝑticū. f. videt ordinē causaᷓ ad effectus. ⁊ ſmia contingētia futura ꝓnt sunt in scipsis sunt de terminata advnū. tamē ꝓut sunt in suis causis nō sunt determinata dñ possint aliter euenire. ⁊ q̃uis ista duplex cognitio sp intellectui diuino ꝓueniat. nō tñ cōtingit sp in reuelatiōe ꝓpheti ca. qz mapxeio agētis nō sp adequat etꝰ virtuti. vñ q̃nq̃ reuelatio ꝓphetica est impſſa quedā si militudo diuie ſcientie. ꝓut respicit ipa futura ꝓueniētia in scipsis. ⁊ talia sic eueniunt sic ꝓphe tant. fm illud. Esa. vij. Ecce virgo cōcipiet. q̃nq̃ vero prophetica reuelatio est impſſa similitu do diuine ſcientie. prout. f. cognoscit ordinē causaruᷓ ad effectus. et nunc quandoq̃ aliter euenit q̃ ꝓphetetur. nec tamē prophetie sub est falsum. nam sensus prophetie est q̃ inferio rum causaruᷓ dispositio siue naturaliū siue humanoꝝ actuum hoc haberet talis effectus eueniret. ⁊ fm hoc intelligit ꝛbum Esa. dicēs. Ezechie et nō viues. i. dispositio corporis tui ad mortem ordinatur. ⁊ quod dicitur Jone. iij. Adhuc quadraginta dies ⁊ ninive subuertet. i. hoc merita eius exigunt vt subuertat. Dicit au tem deus penitere metaphorice inquᷓtū ad mo dum penitētis se habet. ꝓout scilicet mutat sen tentiam ⁊ si non mutet ꝓpositum. ¶ Ad. iij. dicēm. q̃ q: eadem est virtus ꝓphete ⁊ diuine ſcientie. vt dictum est. hoc modo ista ꝓditionalis est ve ra. si aliquid est ꝓphetatum erit. sicut ista si aliquid est prescitum erit. in vtraq̃ cū añcedens ē impossibile non esse. vnde ⁊ p consequēs est ne cessarium nō fm q̃ est fūturū respectu nostri. ℔ vt ꝓsideraᷓ in suo presenti. ꝓout subdit ſcientie diuine. vt in primo dictum est.

¶ Questio. decima.

Deinde cōsideranduᷓ

est de causa ꝓphetie. Et circa hoc que runtur sex. Primo vtrū ꝓphetia sit na turalis. Secūdo vtrū sit a deo inſpirantibus an gelis. Tertio vtrū ad ꝓpheriā requiraᷓ dispo ſitio naturalis. Quarto vtrū requiraᷓ bonitas morum. Quinto vtrū sit aliq̃ ꝓphetia a demo nibus. Sexto vtrū ꝓphetie demonū aliquādo di cant verum.

Ad primuᷓ sic ꝓcedit

Videt q̃ ꝓphetia possit esse naturalis. Dicit. n. Grego. in. iij. dialogoꝝ. q̃ ipsa aliqñ animū vi sua subtilitate aliquid ꝓuidet. ⁊ Aug. dicit. xij. sup Gen. ad lram. q̃ aie humane fm q̃ a sensi bus corporis abstrahit. competit futura ꝓuide re. hoc aūt pertinet ad ꝓphetiam. g̃ anima natura liter potest assequi prophetiam. ¶ Pre. Cogni tio anime humane magis viget in vigilando qꝫ in dormiendo. ℔ in dormiendo quidam natura liter ꝓuident q̃dam futura. vt patet p ꝓbm in li. de somno ⁊ vigilia. ergo multo magis potest homo naturaliter futura cognoscere. ¶ Pre. homo fm suam naturā est ꝓfectior animalibus brutis. sed q̃dam animalia bruta habent cogni tionem futuroꝝ ad se pertinentiū. sicut formice ꝓcognoscunt plantas futuras. quod patet per hoc q̃ ante plantā incipiunt grana in foramen reponere ⁊ similiter pisces ꝓcognoscunt tēpe states futuras vt ꝓpendatur ex eoꝝ motu eam loca tempestuosa declinare. g̃ multo magis ho mines naturaliter ꝓcognoscere possunt futu ra ad se ꝓtinētia de q̃bus est ꝓphetia. est g̃ ꝓphe tia a natura. ¶ Preter. Prouer. xxix. dī. q̃ u̇ pro phetia defecerit dissipabit populus. ⁊ sic ꝓz q̃ ꝓphetia ē necessaria ad hominū ꝓservationē. ℔ natura nō deficit in necessariis. g̃ videt q̃ ꝓphe tia sit a natura. ¶ Sed cōtra est qđ dī. ij. Pet. j. Non em voluntate humana allata est aliqn ꝓphetia. ℔ spūsancti inspirāte locuti sunt sancti dei homines. ergo prophetia non est a natura. sed ex dono spūsancti. ¶ ℞. dicēs. q̃ sic supra dictum ē ꝓphetia preconitio pōt esse de futuris tripliciᷓ. Uno mō fm q̃ sūt i scipsis. Alio mō fm

q̄ sunt in suis causis. Precognoscere aūt futura Fm q̄ sunt in scipsis est ꝓpriū diuini intellectus cuius eternitati sunt oia ꝓsentia. vt in ꝑ dicēt̄. Et ideo talis ꝓcognitio futuroꝝ non pōt cē a natura sed solū ex reuelatione diuina. futura vo in suis causis possunt ꝓcognosci nāli cognitione etiā ab hoīe. sicut medicus ꝓcognoscit sanitatē vel mortē futurā i aliq̄bus causis quarus ordinem ad tales effect⁹ exprimēto ꝓcognouit. et ral cognitio futuroꝝ pōt intelligi cē in hoie duplr a nā. Uno mō sic q̄ statī ais ex eo q̄ ipse ipa hz possit ꝓcognoscere futura. vsic sic aug⁹. dicit. xij. sup Gen. ad līam. q̄dā volucres aiam būanā hīe quēdā vim diuinatiuā scīpa. et ꝑ vt cē Fm opinionē platonis q̄ ponit q̄ aie hūt oīm rep cognitionē p ꝓpria⁹ōnē idearū. Et ista cognitio obnubilat in eis p ꝓiunctionē corpis. i q̄busdā tñ plus in q̄busdā vo minus Fm corpis portionē diuersas. et Fm ꝑ possis dici q̄ hoīes hūtes aias nō multum obtenebrātas ex corpoꝝ vnione pōt talia futura ꝓcognoscere Fm ppriā sciam. Contra ꝑ aūt obiicit aug⁹. cū nō sp pōt. f. vim diuinatiuā hīe aia cū semp velit. Sz q̄ veri⁹ cē vt. q̄ aia ex sensibilibus cognitionē acquirat Fm ysiz Aristo telis. vt in ꝑ dictus ē. ito melius ē dcm alio mō q̄ precognitionē talium futuroꝝ hoīes nō hūt sed acquirere possunt p viā exprimētalē in q̄ inuitant per naturalē dispositionē Fm q̄ in hoie inueniunt perfectio virtutis imaginatiue et claritas intelligentie. et tamē hec ꝓcognitio futuroꝝ esset a ꝑna que haberet ex reuelatōe diuina duplr. Primo dē quia prima pōt cē quoādā q̄ euentuū et ifallibiliter. Sz aūt precognitio que nāliter haberi pōt. est circa quoscūm effect⁹ ad quos se pōt extendere expientia būana. Secōo quia prima ꝓphetia est Fm immobilē veritatem nō aūt sc̄a. q̄ pōt ei subesse falsū. Prīa aūt precognitio ꝓprie patet ad ꝓphetiā nō sc̄a q̄ si cut supra dictū ē. ꝓphetica cognitio ē coꝝ q̄ excedunt būanā cognitionē. et nō dcm q̄ ꝓphetia simplr dicta nō pōt cē a nā. Et solū ex reuelatione diuina. Ad. j. ꝑ dcm. q̄ aia quādo obstrahitur a corporalibus apti⁹ redditur ad percipiendum influxum spūalium sibstantiaꝝ. et etiā ad percipiendum subtiles motus ex ipressionib⁹ nāliū cāꝝ in imaginatione būana relinquūt. a q̄busdā percipiēdis aia impedit cū fuerit circa sensibilia occupata. et sō Greg. dic̄ q̄ aia q̄n appropinquat ad mortē ꝓcognoscit q̄dā futura sibsistātie sue nāe. puta. f. ꝓcipit etiā medicus ipressiones. aut etiā cognoscit futura reuelatōe angelica non aūt ꝓpria virtute. q̄ vt aug⁹. dicit. xij. sup Gen. ad līam. si hoc esset tūc haberet q̄cunq̄ vellet in sua ptāte futura ꝓcognoscere. q̄d ꝑs cē falsū. Ad. ij. dcm. q̄ cognitio futuroꝝ q̄ fit in somnis. ē aut ex reuelatōe spūaliū sbaꝝ aut ex causis corpalis. vt dictū est. cū de diuinatiōib⁹ ageret. vtrumq̄ aūt melius pōt fieri in dormientibus q̄ in vigilantibus. q̄ aia vigilantis ē occupata circa exteriora sensibilia. vnde min⁹ pōt percipere talles impressiones vel spūaliū sbaꝝ vel etiā cāꝝ naturaliū. q̄ntū ad ꝓsecutionē iudicij plus vigent rō in vigilando q̄ i dormiēdo. Ad. iij. dcm. q̄ bona etiā alia non hūt ꝓcognitionē futuroꝝ euentuū nisi Fm q̄ ex suis causis ꝓcognoscūm⁹ ex dīs coꝝ fantasie mouent. et magis q̄ hoīes q̄ fantasie hoīm magis in vigilando dispōnant magis Fm rōnē q̄ Fm impressiōnē nāliū cāꝝ. rō aūt facit in hoie multo babēdātius id q̄ in brutis facit ipressio cāꝝ nāliū. et adhuc magis adiuuat hoīem diuina gr̄a ꝓphetias inspirās. Ad. iij. dcm. q̄ sumē ꝓphetici se extēdit etiā ad directiones būanoꝝ actuū. et Fm ꝑ ꝓphetia necessaria est ad ppōs gubernatōes. et precipue in ordine ad cultū diuinū ad quē nā non sufficit sed requiritur gr̄a.

Ad secūdū sic ꝓcedit.

Videtur q̄ ꝓphetica reuelatio nō fiat p angelos. Dī. n. Sap. vij. q̄ sapia dei in aias scās se trāsfert. et amicos dei et ꝓphetas ꝓfitetur. Et amicos dei constituit imediate. ergo eius ꝓphetas facit imediate nō mediantib⁹ angelis. Pte. p phetia ponit inter gr̄as gratis datas. Et gr̄atis date sunt a spūsctō Fm illō. Diuisiones gr̄arum sūt. idē aūt spūs nō ē ꝓphetica reuelatio sit angelo mediante. Pte. Chrisostomus dicit q̄ ꝓphetia ē diuina reuelatio. Si aūt fieret p angelos diceret angelica reuelatio. nō ergo ꝓphetia fit p āgelos. Sz ꝑ q̄d Dion. dic̄. xij. c. celestis hier. Diuinorū hōes gloriosi ꝑfectionē nō adepti sūt q̄ mediāte celestes virtutes. loquunt aūt ibi de visionibus ꝓphetic⁹. ergo reuelatio ꝓphetica fit angelis mediantib⁹. Rñ. dcm. q̄ sic apt⁹ dicit ad Hebr. xij. Que a deo sunt ordinata sūt. hz aūt hoc diuinū ordo. sic Dion. dicit. vt infima p media dispōnūt. angeli aūt medij sūt inter deū et hoīes. vnde plus ꝑticipantes de ꝑfectione diuine bonitatis q̄ hoīes. et ideo illuminationes et reuelatōes diuine a deo ad hoīes p angelos deferunt. ꝓphetica aūt cognitio fit p illuminationē et reuelationē diuinā. vñ manifestus est q̄ fiat p angelos. Ad. j. ergo dcm. q̄ charitas Fm quā fit hō amicus dei est perfectio voluntatis in quam solus deus imprimere pōt. Et ꝓphetia ē ꝑfectio intellect⁹ in quem etiā angelus ꝑ se imprimere. vt in pmo dictū est. et ideo nō ē silla rō de vtroq̄. Ad. ij. dcm. q̄ grātie gratis date attribuuntur sp̄itui sancto. sicut primo ꝑncipio. q̄ tñ operatur hmōi gratias in hoībus mediante ministerio angelorum. Ad. iij. dcm. q̄ operatio instrumēti ascribuit ꝑncipali agenti. in cuius virtute instrumentū agit. q̄ minister ē sic instrumentū. idcirco ꝓphetica reuelatio. q̄ fit mediāte angelo dr esse diuina.

Ad tertiū sic procedit.

Vi. q̄ ad ꝓphetiam requiratur dispositio nālis. Prophetia enim recipit in ꝓphetis Fm dispōnem recipientis. quia super illud Amos. j. Dominus de syon rugiet. dicit glo. Hieron. Naturale ē vt oēs qui volunt rem rei comparare, ex eis rebus fumant cōparationes quas sūt exp-

Fm aij

tf. t in rebus quibus sūt nutrit. verbi gra natre suos inimicos ventio demnū naufragio cōparant. Sic t Amos qui fuit pastor pecorum, inuocem dei rugitui leonis assimilat. Iz qō recipitur in aliquo fm modū recipiendo recipit nāturā dispōnē. ergo ꝓphetia requirit nālez dispōnem. ¶ Dic. Speculatio ꝓphetie ē altior q̄ scīē nē scīe acquisite. multi em ex indispōne nāli pti gere non pōt ad scīe speculamina capiēda. multo ergo magis requirit ad ptemplationē ꝓphetice. ¶ Dic. Indispō naturalis magis impedit aliquē q̄ impedimētū accidētale. Iz p aliqō accidentale supueniēs impedit speculatiō ꝓphetie. Dicit em Hiero. sup Matth. q̄ in tpe illo quo zacharias actus geranur presentia spiritussancti non dabitur etiam si ꝓpheta eē videat qui officio generationis obsequitur. ergo multo magis indispō naturalis impedit ꝓphetiam t sic videtur q̄ bona dispōsio naturalis requiritur ad ꝓphetiam. ¶ Sz contra est qō Greg. dicē in omelia pentecostes. Implet scilicet spiritussanctus cytharedam puerum t psalmistam facit pastorem armentorum. sycomoros vellicantem t prophetam facit. Nō ergo requiritur aliqua dispō pcedens ad ꝓphetā sed depēdet ex sola voluntate spiritussancti de quo dī. j. ad Cor. xij. Hec omnia operatur vnus atq; idē spūs diuidens singulis prout vult. ¶ Rñ. dōz. q̄ sicut dictum est. prophetia vere t simpliciter dicta ē ex inspiratione diuina. que anē est ex cā naturali non dicitur prophetia nisi fm quid est autez cōsiderandum q̄ sicut deus qui est cā vlo in agēdo nos pexigit mām nec aliquā materie dispōnem in corporalib⁹ effectib⁹. sed sil pōt t mām et dispōnē t formā inducere. ita etiam in effectib⁹ spiritualibus non pretexigit aliquā dispōnem. sed potest simul cum effectu spirituali inducere dispositionez conuenientē qualez requirit fm ordinem nature. t vlterius posset etiam simul p creationem ꝓfundere ipsum subiectū. s. aiam. et in ipsa sui creatione disponere ad ꝓphetā t dare ei gram prophetalem. ¶ Ad. j. ergo dōz. q̄ in differens est ad prophetā quibuscunq; ministrantibus res prophetica exprimat. t tō hoc ex operatione diuina non immutatur circa ꝓphetam remouetur autem diuina virtute si quid prophetie repugnat. ¶ Ad. ij. dōm. q̄ speculatio scie fit ex causa naturali. natura aūt non potest operari nisi dispositione pcedente i materia qō ē dicendum de deo qui est ꝓphetie causa. ¶ Ad. iij. dōz. q̄ aliqua naturalis indispō si non remouetur impedire posset ꝓphetalem reuelationez puta si aliquis esset totaliter sensu naturali. destitutus. sicut etiam impeditur aliquis ab actu ꝓphetandi per aliquam vehemētem passionē vel ire vel concupiscentie q̄lis est in coitu. vel per quācunq; alia passionē. sed talem indispōnē nā lem remouet virtus diuina que est ꝓphetie cā.

Ad quartū sic procedi-

tur. Videtur q̄ bonitas morū requiratur ad ꝓphetiam Dicitur enī Sap. vij. q̄ sapientia dei q̄ operatiōes in animas sanctas se transfert. t amicos dei t ꝓphetas ꝑficit. sed sanctitas non potest esse sine bonitate morum t sine gratia gratum faciente. q̄ ꝓpheta non potest esse sine bonitate mor̄ t gratia gratū faciente. ¶ Dic. Secreta non reuelantur nisi amicis. Fm illd Job. xv. Vos aūt dixi amicos. quia oia que cūq; audiui a patre meo nota feci vobis. Iz ꝓphetis deus sua secreta reuelat. vt dī Amos. iij. q̄ vī q̄ ꝓphete sunt dei amici. quod nō pōt eē sine charitate. q̄ vī q̄ ꝓpheta non possit eē sine charitate que non ē sine gra gratū faciente. ¶ Dic. Mat. vij. dī. Attendite a falsis ꝓphetis q̄i veniūt ad vos in vestimentis ouium. intrinsecus aūt sunt lupi rapaces. sed quicunq; sunt sine gratia interius vident esse lupi rapaces. ergo omnes sunt falsi ꝓphete. nullus ergo verus ꝓpheta nisi bonus per gram. ¶ Dic. pōns dicit i li. de somno t vigilia. q̄ si diuinato somnior̄ ē a deo. icōueniens est eam imittere quibuslibet t non optimis viris. Iz constat donū ꝓphetie esse a deo. q̄ donum prophetie non datur nisi optimis viris. ¶ Sz 3 est qō Matth. vij. Hinc q̄ dicerāt dñe nōne in noie tuo ꝓphetauimus respondetur. nūq̄ nouit vos. nouit aūt dūs eos qui sunt ei⁹. vt dī. j. ad Thimo. ij. ergo ꝓphetia pōt esse in bis q̄ non sunt dei p gram. ¶ Rñ. dōz. q̄ bonitas morum potest attendi fin duo. ¶ Uno quidē mō fm interiorem eius radicē que est gratia gratus faciens. Alio autem mō quantuz ad interiores animē passiones t exteriores actōes. gra autez gratū faciēs ad hoc principaliter datur vt ea hominis deo p charitatem iungat. Vñ aug⁹. dicit in. xv. de trini. Nisi impetrat creatq; spūs. s. vt eius dei t primi faciat amatorem. ille a sinistra non transfert. ad dexteram. vnde quicquid pōt eē sine charitate. potest esse sine gratia gratū faciēte t p ꝑs sine bonitate morum. ꝓphetia autē potest esse sine charitate quod apparet ex duobus primo quidem ex actu virtutis. nam ꝓphetia pertinet ad intellectū cuius actus ꝓcedit actus voluntatis quam perficit charitas. Unde apls. j. ad Cor. xiij. ꝓphetiam numerat aliqs ad intellectum pertinentibus que pōt sine charitate haberi. Secūdo ex fine vtriusq; datur enim ꝓphetia ad vtilitatem ecclie. sicut t alie gratie gratis date. Fm illud Eph. j. ad Cor. xij. Unicuiq; datur manifestatio spūs ad vtilitatē. nō aūt ordinatur directe ad hoc q̄ affectus ipsi⁹ ꝓphete cōiungatur deo ad qō ordinatur charitas. t tō ꝓphetia potest esse sine bonitate mor̄ quantū ad primā radicem huī⁹ bonitatis. Si vo cōsideremus bonitatem mor̄ fm passiones aie t actiones exteriores. Fm hoc impeditur aliquis a prophetia per motum malicie. Nā ad ꝓphetiā requiritur maxima mentis elevatio ad spiritualiū ꝓtemplationē que q̄dē impedit p vehementiam passionis t p inordinatā occupationē rez exteriorū. vñ t de filiis ꝓphetar legitur. iij. Reg. iij. q̄ simul habitabant cum Heliseo q̄si solitariā vitā ducentes ne mundanis occupati-

onibus impediretur a dono ꝓphetie. ¶Ad .j. ergo dō. q̄ donum ꝓphetie aliq̄ datur homini ꝑ ꝓpter vtilitatē alioꝝ. ꝑ ꝓpter que mentis illustrationē. ꝑ si sāt̄ in quoꝝ animas sapia diuina per ḡram gratis faciēte se transferēs amicos dei ꝑ prophetas eos ꝓstituit. Quidā vero ꝓsequūtur donū ꝓphetie solū ad vtilitatē aliorū q̄ sāt̄ q̄ intra diuine opatiōis. Vnde Petro. dicit sup Matth. Prophetare vel munus facere e demonia eicere. iterdū non ē eius meritū q̄ operatur. sed vel inuocato nōie xp̄i hoc agit. vt ob cōdemnationē eoꝝ qui inuocant. vl̄ vtilitatem eoꝝ qui vident ꝑ audiāt ꝓcūtur. ¶Ad .ij. dom. q̄ Hiesus exponens illud dicit. Dum audita superne celestia animus amata tam noui mus. q̄ amor ipse noticia est. omia ergo eis nota fecerat q̄ a terrenis desiderijs imaturi amorio summi facibus ardebant. ꝑ hoc modo non reuelātur semper secreta diuina ꝓphete. ¶Ad .iij. dom. q̄ non omnis mali sunt lupi rapaces. sed solum illi qui intendunt aliis nocere. Dicit enī Chrys. sup Matth. q̄ catholici doctores ꝑ si fuerint peiores. serui quidē carnis dicuntur non tamen lupi rapaces. quia nō habent ꝓpositū perdere ꝙximos. ꝑ quia ꝓphetia ordinatur ad vtilitatem aliorū. manifestum est raleos esse falsos prophetas. quia ad hoc non mittunt a deo

¶Ad .iiij. dicendum. q̄ dona diuina non semp dantur optimis simpl̄r. sed quādoq; illis q̄ sūt optimi inquantum ad ratio doni ꝓcipiendi. ꝑ sic deus donum ꝓphetie illis dat quib⁹ optimum iudicat dare.

Ad quintū sic ꝓcedit.

Vi. q̄ nulla ꝓphetia sit a demonib⁹. Prophetia est ē diuina reuelatō. vt Cassiodorus dicit. ꝙ illō q̄ sit a demone nō est diuinū. ergo nulla ꝓphetia pōt eē a demone. ¶Pr. ad ꝓpheticam cognitionē requiritur aliq̄ illumin atio. vt .ō. dictum ē. ꝙ demones non illumināt intellectū humanū. vt supra dictū ē in pmo. ergo nulla ꝓphetia potest esse a demonib⁹. ¶Pr. Nō ē efficax signū q̄ cuiā ad fidē rita se habz. ꝙ ꝓphetia ē signū cōfirmatiuū fidei. vt sup illō .ij. Cor. xij. Sine ꝓphetā fin rōnē fidei. dicit glo. Nota q̄ in numeratione ḡrar. a ꝓphetia incipit q̄ ē ꝓma ꝓphatio q̄ fideos nra sit rationabilis. q̄ credētes accepto spū ꝓphetabant. non ergo ꝓphetia a demonib⁹ operat. ¶Sed cō est quod dī .iij. regū. xviij. Congrega ad me vniuersum israel in monte carmeli. ꝑ ꝓphetas baal trecentos ꝙquaginta. ꝓphetas lucoꝝ quadringentos q̄ comedūt de mēsa Hiezabel. sed raleos erant dem omā cultores. ꝙ ergo cuiā a demonibus sit aliqua ꝓphetia ¶Ro. dom. q̄ sicut .ō. dictū est. ꝓphetia importat cognitionem quādā. puta existentē a cognitione humana manifestum ē aūt q̄ intellectus fugientis oculo aliqua cognoscere pōt q̄ sunt remota a cognitione intellectus inferioris. Supra aūt intellectū humanum est non solū intellectus diuinus. ꝙ etiā intellectus angelor bonorū ꝑ malor. Fin nature ordinē. ꝑ iō quecūq; cognoscit demones cuiā sua naturali cognitione que sunt remota ab hoim cognitōe q̄ pōt hoibus reuelare. simpl̄r autē ꝑ maxime remota sunt q̄ solus deus cognoscit. ꝑ iō ꝓphetia ꝓprie ꝑ simpl̄r dicta sit ꝙ solā diuinam reuelationē. sed ipsa reuelatio facta ꝙ demones pōt fin quid dici ꝓphetia. Vñ quib⁹dā ꝙ demones reuelāt non dī in scripturis ꝓphete simpliciter. ꝙ cū aliqua additione. puta ꝓphete falsi vl̄ ꝓphete idoloꝝ. vñ aug⁹. xxj. sup Deū ad literas. Cū malus spūs arripit hoiem. in dec. .i. vita. aut demoniacos facit. aut arreptitios. aut falsos ꝓphetas. ¶Ad .j. ꝙ dom. q̄ Cassiodorus ibi dicit ꝓphetiā ꝓprie ꝑ simpl̄r dictā. ¶Ad .ij. dicendum. q̄ demones ea que sciūt hoibus manifestant non q̄dē ꝙ illuminationē intellect⁹. ꝙ per aliquā imaginariā visionē. aut etiā sensibilē colloquiū. ꝑ i hoc deficit prophetia ꝙ. ¶Ad .iij. dom. q̄ aliquibus signis etiā exterioribus discerni pōt ꝓphetia demonū a ꝓphetia diuina. Vñ dicit Chrys. sup Matth. q̄ dā ꝓphetant in spū diaboli. quales sunt diuinatores. ꝙ sic discernūtur. q̄n diaboli interdū falsa dicit ꝑ ipsorum nūciū vt dō Deut. xviij. Si tacita cogitōe riderus quō possum intelligere verbū q̄ dño nō est locut⁹. hoc habebit signū. q̄ i nomine domini ꝓpheta ille ꝓdixerit ꝑ non euenerit. hoc dñs⁹ non est locutus.

Ad sextū sic ꝓcedit.

Vi. q̄ ꝓphete demonū nunq̄ vera ꝓdicāt. Dicit enī ambr. q̄ omne verū a quocūq; dicat a spiritu sctō est. ꝙ ꝓphete demonū non loquūtur a spū sancto. q̄ nō est cōuentio xp̄i ad belial. vt dī .ij. ad Cor. vj. ꝙ videt q̄ raleos nunq̄ vera pnunciant. ¶Pr. Sicut veri ꝓphete inspirant a spū ꝓphetie. ita ꝓphete demonū inspirant a spū mēdacij fin illud .iij. ꝙ egō vic. Egrediar ꝑ ero spiritus mendax in ore oim ꝓpheraꝝ eius. ꝙ ꝓphete inspirant a spū sancto nunq̄ loquunt falsum. vt .ō. habitū est. ergo ꝓphete demonū nunq̄ loquunt verū. ¶Pr. Iob. viij. dī de diabolo q̄ cū loquitur mendacium ex ꝓpijs loquit. q̄ diabolus est mendax ꝑ pr eius. mendacij. sed ipsi dā dā ꝓphetas suos diabolus mō loquit nisi ex ꝓpijs. non enī constituit minister dei ad veritatē enunciandā. q̄ non est ꝓcentio lucis ad tenebras. vt dī .ij. ad Cor. vj. ergo ꝓphete demonum nunq̄ vera predicunt. ¶Sed cō est q̄ dī Numeri. xxij. dicit quedā glo. q̄ Balaam diuinus erat demonū. i. ministerio ꝑ arte magica. nonnūq̄ futura ꝓcogn oscebat. ꝙ ipse missa pnunciauit vera. sicut est id q̄ habetur Numeri. xxiij. Orietur stella ex Iacob et consurget virga de israel. ergo etiam ꝓphete demonū pnunciant vera

¶Rñ. dō. q̄ sicut se hz bonum in rebus. ita vera in cognitōe. impossibile ē aūt inuenire aliquid in rebus q̄ totaliter bono priuet. Vñ impossibile est esse aliquam cognitionē q̄ totaliter sit falsa. ꝙ abiq; admixtione alicuius veritatis. Vnde et Beda dicit q̄ nulla falsa ē doctrina que non aliq̄ aliqua vera fatio intermiscear. vnde ꝑ ipa doctrina demonū qua suos ꝓphetas instruxit aliq̄

vera cõmet p quæ receptibilio reddit. sic enī intellectus ad fallū deducit p apparentiā bonitatis. sicut voluntas ad malū p appentū bonitatis.

Ūō t Chrys. dicit sup Mat. Cōcessū est diabolo interdū vera dicere vt mēdacia sua rara diuite cōmēdet. ¶Ad. j. ergo dō. q. prophete demonū non sp loquunt ex demonū revelatōe. ℔ interdum ex ipsa tōe divina. sic manifeste legit de Balaam cui dō tōne cē locutus Numeri. xxj. Ut esset prophera demonū. qz deus vult etiā malos ad vtilitatē bonoz. vnde t p prophetas demonū aliq̄ vā pnunciat. nō vt credibilior fiat veritas q̄ etiā ex aduersarijs testimoniū hz. cū etiā qz cū boni talia credunt p eoz dicta magis vveritatē inducuntur. ¶Ūō etiā Sybille mita vera pdixerunt de xpo. sed etiam qñ prophete demonū a demonibus instruunt aliqua vera predicūt. quandoq̄ quidem virtute propie nature cause actoz est spiritus sanctus. quandoq̄ etiā revelatōe bonorum spirituū. vt p̄z per aug⁹. in. sup Gen. ad litterā. t sic etiā illud verū qđ demones enunciāt a spūsancto est. ¶Ad. ij. dōz. q. verus prophera spiritus inspiratur a spū veritatis in quo nichil est falsitatis. t tō nūq̄ dicit fallū. prophera aūt falsitatis nō semp instruitur a spū falsitatis. sed q̄nq̄ etiā in speratur a spiritu veritatis. ipe etiam ipūo falsitatis q̄nq̄ enunciat vera. q̄nq̄ falsa. vt dictū est.

¶Ad. iij. dōm. q. gnia demonū dicunt esse illa que habent a sapia. s. mendacia t peccata. q̄ autem pertinent ad gnitam nām nō hāt a scipīs sed a deo. p veritatem autē gnis nature q̄nq̄ vera pnunciant. vt dictū ē. vel etiā eis deus ad veritatis manifestationem per ipsos fiendam dā divina mysteria eis angelos revelantur. vt dictum est

(Questio .clxxij.

Deinde considerāduz

est de modo prophetice cognitionis. Et circa hoc queruntur quatuor. Pmo vtr prophete videant ipsam dei essentiam. Scdo vtr revelatio prophetica fiat per influentiaz aliquaz rum specierum. vel per solam inflatōem luminis. Tertio vtr prophetica revelatio semper sit cum alienatione a sensibus. Quarto vtrum prophetia semper sit cum cognitione eoz que prophetantur.

Ad primū sic procedit

Videtur q prophete ipsam dei essentiam videant. quia super illud. Esa. xxx viij. Dispone domui tue ꝛc. dicit glo. prophete in ipso libro. pze scientie dei in quo omnia scripta sūt legere possunt. sed prescientia dei est ipsa eius essentia. ergo prophete videnr ipsam dei essentiaz. ¶Pte. aug⁹. dicit in. ix. de trinita. q in illa eterna veritate ex qua temporalia facta sunt oia. formam fm quam sumus t fm qđ operamur visu mētis aspicimus. sed prophete inter omnes homines altissimam habent divinorum cognitionē ergo ipsi maxime diuinam essentiam vident.

Pte. Futura contingentia prognoscuntur a prophetis fm immobilē veritatē. sic autem nō sunt nisi in ipso deo. ergo prophete ipsum deum vident. ¶Sed contra est q visio divine essentie non enacuatur in patria. prophetia autem enacuatur. vt habetur. j. ad Cor. xiij. ergo prophetia nō fit per visionē divine essentie. ¶Rñ. dicendū. q. prophetia importat cognitionem divinā vt pcul existentem. vnde t de. prophetis dicitur Heb. xj. q erant alonge aspicientes. illi aūt qui sunt in patria in statu beatitudinis existentes non videnr vt a remotis sed magis ex ipinquo fm illud pō. Habitabunt recti cum vultu eo. vide manifestum ēt q cognitio prophetica alia est a cognitione pfecta que erit in patria. vñ t distinguitur ab ea sicut imperfectū a perfecto. t ea adnichte euacuat. vt p̄z p apīum. j. ad Cor. xiij. Fuerunt aūt quidā cognitionem prophetica a cognitione beatorum distinguere volentes q dixerunt q prophete vident ipsam divinā essentiam quam vocant speculum eternitatis. non rō fm q est obiectum beatoriz. ℔ fm q sunt in creationes futuroū enentuz. qđ quidē est oino impossibile. deus enim est obiectum beatitudinis fm ipsam sui essentiam. fm illud qđ Aug. dicit in. v. confes. Beatus ē qui te scit etiā si illa. i. creaturae nesciat. Non est aūt possibile q aliquis videat rōnes creaturaz in ipsa divina essentia. ita q eam non videat. cum quia ipsa divina cētia est ratio omniū eoz que fūt. ratio aūtē idealis non audit sapia diuinā essentiaz nisi respectus ad creaturā. tum etiā qz primo est cognoscere aliqđ in se quod est cognoscere deum. vt ē obiectū beatitudinis. q̄ cognoscere illud per comparationem ad alterum. qđ est cognoscere deum fm rōnes rerum in ipso existentes. t ideo non potest esse q prophete videant deū fm rōnes creaturaz t nō prius ē obiectū beatitudo. t tō dēm ē q visio prophetica nō ēt visio ipsius divine cētie. neq̄ in ipsa divina cētia videt ea que vident. ℔ quibusdam similitudinib⁹ scōm illustrationē divini lumis. Vnde Dion. ēt in. xiij. capi. cel. hierar. de visionibus prophetie loquēs. q sapiēs theolog⁹ visionē illā dicit ēt divinā q sit p sūmē rez sonora corpali carentiā ex reductōe vidēntiū in divina. t bmōi similitudines divino lumie illustrate magis hāt rōnē speculi q̄ dei cētia nā in speculo resultāt species ab alijs reb⁹ qđ nō potest dici de deo. ℔ huiusmodi illustratō mētis prophetice pt dici speculū inquātū resultat ibi similitudo divine pscie. ppt hoc dī speculum eternitatis. q̄si representans dei pscīam. qui i sua eternitate oia pūtaliter videt. vt dictū ē ¶Ad. j. q dēm. q prophete dicunt ispicere i libro pscie dei in quantū ex ipsa prescia dei resultat vitas in mētē prophete. ¶Ad. ij. dōz. q in pena vitate dī hō videre prīa formā q existit inquātū pone vitatis similitudo refulget in mente humana ex q alia hz q seipsam cognoscat. ¶Ad. iij. dō. q ex hoc ipo q in deo futura contingētia sūt scīm immobilem veritatem potest imprimere mentī prophete similes cognitionē absq̄ eo q prophete deum q essentiam videant.

Ad scdm sic, pceditur.

Vi q in ꝓphetica reuelatiõe non imprimant diuinitus mẽ ꝓphete nouæ res ꝑ se sed solus motuum lumẽ. qz sicut dicit gl. Hiero. sup. j. ꝓphete erant filiadinib⁹ rex⁹ ab ꝗb⁹ puersari solet ꝙ si visio ꝓphetica fieret ꝑ aliquas spẽs de nouo impressas nihil operarer ibi precedens cõuersatio. ergo nõ imprimunt aliquæ spẽs de nouo in aĩa ꝓphete. sed sola ꝓphetica lumẽ. ¶ Pte. Sicut aug⁹. dicit. xij. super Gen. ad ltam visio imaginaria nõ facit ꝓphetã sz solũ visio intellectualis. Vi enĩ Daniel. v. dr q intelligẽtia opus ẽ in visione. ꝙ visio intellectualis sicut in codẽ libro dicit, non fit aliquas silitudines ꝙ ꝑ ipsam rerum veritatẽ. ergo vi q ꝓphetica reuelatio nõ fiat per impressionẽ aliquaram spẽr. ¶ Pte. Per donum ꝓphetie spiritus sanctus exhibet homini ad quod est supra facultatem nature humane. sed formare quascunq; rez species potest hõ ex facultate naturali. ergo videmr q in ꝓphetica reuelatione non infundãt aliquæ rez spẽs. sed solum intelligibile lumẽ. ¶ Sed ptra est qõ dicit Osee. xij. Ego visiones multiplicaui eis et in manibus ꝓphetarum assimilatus sum. ꝙ multiplicatio visionum nõ fit ꝑ lumẽ intelligibile. qõ est cõe in omni ꝓphetica visione sed solũ ꝑ diuersitatem spẽr. ꝑ quas etiam ẽ assimilatio. q vi q in ꝓphetica reuelatione imprimunt nouæ spẽs rez et non solũ intelligibile lumẽ. ¶ Rñ. dcõ q sicut aug⁹. dicit. xij. sup Gen. ad ltam. cognitio ꝓphetica maxime ad mẽtes genus. circa cognitionem aũt humane mẽtis duo oportet cõsiderare. s. acceptionẽ siue repsentationẽ rez et iudiciũ de eisdem ꝑ species et repsentationes aũt mẽtis humane res aliquæ ꝑ aliquas spẽs et ꝑ naturalem ordinem. Primo q ergo q spẽs repsententur sensui. Secõ imaginatiõi. Tertio intellectui possibili qui imutatur spẽbus fantasmatũ ꝑ illustrationẽ intellectus agentis. in imaginatiõne aũt non solum sunt formæ rez sensibiliũ ꝑ q accipiũt a sensu. sed transmutant diuersimode. vel ꝓpter aliquã transmutationẽ corporalem fĩ accidẽtẽ in dormientib⁹ et fatuis. vel etiã ꝑ impetum rõis vel ꝓphetie. fantasmata in ordine ad id qõ est intelligibile sicut. n. ex diuersa ordinatione earundẽ ꝑ rum accipiunt diuersi intellectus. ita etiam ꝑ diuersas impõnẽ fantasmata resultant in intellectu diuerse ipõe intelligibiles indicium aũt hũane mẽtis fit ꝑ vim intellectualis lumis. ꝙ domũ aũt ꝓphetie ꝓferatur aliquã hũane mẽti supra id qõ geniet ad nãlem facultatẽ quantũ ad veritatẽ. et quãtũ ad iudicium ꝙ influxũ lumis intellectualis. et quantũ ad acceptionẽ seu repsentationẽ rerũ que fit per aliquas spẽs et quantũ ad hoc scdm poterit assimilari doctrina hũana reuelationi ꝓphetice. nõ aũt quantũ ad primũ. hõs. n. discipulo repsentat aliquas res ꝙ signa locutionũ. nõ autem potest intellectus illumĩare sicut facit deus. hoc aũt duor principaliter est primum in ꝓphetia quia iudicium est cõpletum cognitionis et ideo fit diuinitus repsentatio aliquaꝝ rez ꝙ similitudines imaginarias. vt Pharaoni et Nabuchodonosor. aut etiam ꝙ similitudines copulen vt Balthasar non est talis censendus ꝓpheta ni si illuminetur eius mens ad iudicandũ. ꝙ talis oppartuno est qõdã imperfectũ in genere ꝓphetie vnde a quibusdã vocat extasis ꝓphetie. sic in et diuinatio somniorũ. Erit aũt ꝓpheta si solũmõ intellectus eius illuminet ad iudicandũ etiã ea ꝙ ab aliqo imaginarie visa fũt. vt ꝑz de Ioseph ꝙ ex posuit somnia Pharaonis. ꝙ sicut Aug⁹. dicit xij. super Gen. ad ltam. manie ꝓpheta ẽ ꝙ vno q excellit vt videat in spiritu corporalium rerũ significatiuas similitudines. et eas vna cũ rebus mẽtis intelligat. Ex quibusdam aũt dominus mẽti ꝓphete. quandoq; quidem mediante sensu ex terno quod ã forme sensibiles. sicut daniel vidit scripturam parietis. vt legitur Daniel. v. quandoq; autem per formas imaginarias siue oino diuinitus impressas. per sensu acceptas. puta si alicui ceco nato imprimerentur in imaginatiõe colorum similitudines. vel etiam diuinitus ordinatas ex his que a sensibus sunt accepte. Sic Hieremias vidit ollam succensã a facie aquilonis vt habetur Hieremi. j. siue etiam ipsũmẽdo species intelligibiles ipsi mẽti. sicut patet de his qui accipiũt scientiam vel sapientiam infusam. sicut Salomon et apostoli. lumen autem intelligibile quandoq; quidem imprimitur mẽti humane diuinitus ad iudicandũ ea que ab aliqo visa sunt. sicut dictũ est de Ioseph et sicut ꝑz de apostolis ꝙbus dñs aperuit sensum vt intelligerent scripturas. vt dicitur Luce. xxj. et ad hoc pertinet interpretatio sermonũ. siue etiam ad iudicandũ ꝑ diuinas veritatẽ ea que cursu nãli homo apprehẽdit. siue etiam ad iudicandũ veraciter et efficaciter ea ꝙ agenda sunt ꝑ filiõ Esa. xxxj. Spũs dñi docebit eos iuxta. Sic igit ꝑz ꝙ ꝓphetica reuelatio qñq; dãt fit ꝙ solũ lumine influentiã. qñq; aũt ꝙ spẽs de nouo impressas vel aliter ordinatas. ¶ Ad j. ꝙ dcõ. ꝙ sicut dictũ est qñq; in ꝓphetica reuelatione diuinitus ordinatur species imagiarie preaccepte a sensu ꝑ cõgruentiam ad veritatem reuelandã. tunc cõuersatio precedẽs aliquid operatur ad ipsam similitudines non aũt qñ realiter ab extrinseco imprimunt. ¶ Ad. ij. dcm. ꝙ visio intellectualis nõ fit ꝑ aliquas similitudines corporales et indiuiduales. fit tamen ꝑ aliquã filiationẽ intellectibilem. Vnde aug⁹. dicit. ix. de trini. ꝙ ꝛz anima nonnullã speciẽ note similitudinẽ. ꝙ ꝺdes si militudo intelligibilis in reuelande ꝓphetica. qñq; immediate a deo ipsam. qñq; e formis imaginatiuis resultat ꝑ actionẽ ꝓphetici lumis. quia ex eisdem formis imaginaris subiicit conspicitur veritas ꝑ illustrationem alterius luminis. ¶ Ad. iij. dicendũ ꝙ quascunq; formas imaginatas naturali virtute homo põt formare absolute ꝑsiderando. non tñ vt sint inordinate ad repsentandas intelligibiles veritates que huius itellectus excedunt. ꝙ ad hoc necessariũ ẽ auxiliũ ꝺ q naturalis luminis.

Ad tertiuz sic procedit.

Vi q visio pphetica sp fiat cū abstractōe a sen
sib⁹. Sēm Numeri.xij. Si qs fuerit inter vos
pphēta dñi. i visione apparebo ei vl p somniuz
loquar ad illū. ſz sicut gl. dic i principio psalterij
visio q̄ ē p somnia z visiones ē p ea q̄ vident dicunt
fieri. cū aūt alīq̄ vident dici vel fieri q̄ non
vidēt vel fiāt ē alienatio a sensib⁹. q̄ pphēta sp
fit cū alienatōe a sensibus. ¶ Pre. Mēnis vir
tus nīhil intēdit in opatōe sua. alia potētia ab
strahit a suo actu. sic illi q̄ vehemēter intēdūt ad
aliq̄d. audiēdū non percipiūt visu ea q̄ coz̄ ipsis
sūt. ℞ in visione pphetica est maxie intellect⁹ ele
vatus z intendit in suo actu. q̄ vl q̄ sp fiat cū ab
stractiōe a sensib⁹. ¶ Pre. Impossibile ē idē sīl
ad oppositas pceptiones fieri. ℞ in visione pphe
tica mēs recipit ad accipiendū a supiori. q̄ non
pt sīl recipi ad sensibilia necessariū q̄ vi q̄ rene
latio pphetica sp fiat cū abstractōe a sensibus.
¶ Sz cōtra qđ dī. j. adē oz. xiij. Spūs pphetaz
pphetis subiecti sūt. ℞ hoc esse nō posset. si pphēta
non ēt sui cōpos a sensib⁹ alienat⁹ existēs. q̄ vl
q̄ pphetica visio nō fiat cū alienatōe a sensib⁹.
¶ Rñ. dō. q̄ sic dictū ē. pphetica revelatō fit fm
quod. ſ. fm illustrū intelligibil' lumis. fm immissio
nē intelligibiliū specū. fm ipressionē vl ordinationez
imaginabiliū formaz. z fm expressionē formaz
sensibiliū Manifestū ē aūt q̄ nō fit abstractio a
sensib⁹ qđ aliq̄d repsentat menti pphete p spēs
sensibiles sive ad b spāliter formatas diuinit⁹ sic
rubus ostensus Moysi z scriptura ossis Danie
lis. sive extra p alios cāp̄ducto. ita cū q̄ ℞ diuinā
quidēm ad aliq̄d pphetice significandū ordinet. sic q̄ archam Noe significabat ecclia sīl
ter. non ē necesse vt fiat alienatio a sensib⁹ exte
rioꝛib⁹ p hoc q̄ mēs pphete illustrat intelligibi
li lumine aut formis intelligibilib⁹ spēb⁹. qz i no
bis plerūq̄ indicia intellect⁹ habet p quorūlibet
ad sensibilia q̄ ll prima nře cognitōis principia. vt
in primo habitum ē. ℞ qđ fit relatio pphetica fm
formas imaginarias necesse ē fieri abstractōnē
a sensib⁹. vt ratio apprehēsiua fantasmatū non re
ferat ad ea q̄ exteri⁹ sentiunt. ℞ abstractio a sen
sib⁹ qñq̄ fit plecte. vt. ſ. nihil vīdeat sensib⁹ percipi.
qñq̄ aūt ꝓfecte. vt. ſ. aliq̄d percipiat sensib⁹. nō ta
plene discernat q̄ exteri⁹ percipit ab his q̄ imagi
nabilit videt. Vñ aug. dic. xij. sup Gen. ad lr̄am
Sicut videt q̄ in spū fiūt imagines corpoꝛū quē
admodū corpa p corpa ita vt sīl cernat z dō ali
quis pñs z absens alius spū tangi oculis. talis
ergo alienatio a sensib⁹ nō fit in pphēte cū aliqua
insaniāte nāe. sic in arrepticijs vl furiosis. ℞
q̄ aliquam cām ordinatā vl nātām. sic p somnium
spūale sic p ꝓplarū vehemētiā. sic de Pe
tro legit Actuū. x. q̄ cū oraret in cenaculo fact⁹ est
in excessu mētis vl virtute diuina rapiente. fm
illō Ezech. j. Facta ē sup eū manus dñi. ¶ Ad
j. ergo dō. q̄ auctoritas illa loquit de pphēt. q̄
bus impedimenta vl ordinabant imaginarie for
me vel in dormiendo q̄s signat p somniū. vl in
vigilando q̄s signet p visionē. ¶ Ad. ij. dīm. q̄
q̄ mens intenditur sūo actui circa absentia q̄
sunt a sensib⁹ remota. nunc ꝓpter vehemētiā in
tentionis sequit alienatio a sensib⁹. ℞ q̄ mens
intenditur in suo actu circa disponēs vl indicia
sensibilia non oꝛtꝰ q̄ a sensib⁹ abstrahat. ¶ Ad
.ij. dōm. q̄ mot⁹ mētis pphetice nō est fm veru
tem ꝓpriam ℞ fm virtutem superioris influxus. z
ideo q̄ ex superiori influxu mens pphete inclinatur
ad indicandū vel disponēdū aliq̄d circa
sensibilia nō sit alienatio a sensib⁹ ℞ solū q̄ ele
vatur mēs ad recipiendū aliqua sublimioꝛa.
¶ Ad. iij. dōm. q̄ spūs pphetaz dicunt esse subiecti
pphetis quātū ad pphetica enūciatione
de q̄ ibi apl's loquit. q̄ ex. ꝓpria sensu loquūt
ea q̄ viderūt non mēte perturbata sic arrepticij. vt
dicerunt Pascilla z Montanus. sed hm ipla ꝓ
phetica revelatione ponūs ipi subiciunt spūi ꝓ
phetie. i. dono pphetico.

Ad quartū sic procedit

Videtur q̄ pphete semp cognoscāt ea q̄ pphe
tant qz vt aug⁹. dicit. xij. super Gen. ad lr̄am q̄
duos signa per aliquas res corporalis substantie
demonstrabant in spū nisi accessisset mentis of
ficiū vt etiam intelligerent nōdū erat pphēta.
sed ea que intelliguntur non possunt esse incog
nita. ergo pphēta non ignorat ea que pphetat.
¶ Pre. Natus est lumē pphete q̄ lumē natu
ralis rationis. sed quicunq̄ lumine naturali bz
sciam non ignorat ea que scit. ergo quicunq̄ lu
mine pphetico aliqua enunciat nō pōt ea ignō
rare. ¶ Pręt. pphēta ignorat ad hoīm illumi
nationez vñ dī. ij. Pe. j. Habem⁹ pphetic⁹ sermo
nē cui bñfacit' attendentes q̄si lucerne lucēti
in caliginoso loco. sed nihil pt aliqs illumina
re nisi in se sit illuminatum. q̄ vl q̄ pphēta pt⁹
illuminatur ad cognoscendū ea que alīq̄s enun
ciat. ¶ Sed contra est quod dī Johan. xj. Hoc
autem a semetipso Caypha non dixit sed cum ēt
pontifex anni illius pphetauit. q̄: Jesus moꝛitu
rus erat pro gente. ēt. sed hoc Caypha non
cognouit. ergo non omnis qui pphetat cogno
scit ea que pphetat. ¶ Rñ. dōm. q̄ in revelatōe
prophetica movet mens prophete a spiritu sanc
to sicut instrumentum deficiens respectu pri
cipalis agentis. movetur autem mens prophe
te non solum ad aliquid apprehēdendū. sed etiā
ad aliquid loquendum vel ad aliq̄d faciendum.
z quandoq̄ quidē ad oīa tria simul. quāq̄
aūt ad duo vel. quandoq̄ vero ad vnum tantū
z quodlibet horum contingit esse cum aliquo co
gnitionis defectu. nam cum mens pphete mo
vetur ad aliquid estimandum vel apprehēdēdum
q̄nq̄ quidem inducitur ad hoc q̄ solum apprehendat rem illam. quandoq̄ aūt vlterius ad hoc
q̄ cognoscat hec sibi esse diuinitus revelata. si
militer etiam quandoq̄ movet mens prophete
ad aliquid loquendum. ita q̄ intelligat id quod
per hec verba spiritus sanctus intendit. sicut Da
uid qui dicebat. ij. Regū. xxiij. Spiritus domi
ni locutus est per me. quandoq̄ aūt ille cui⁹ mēs
movetur ad aliqua verba exprimenda non in-

telligit quid spūssancto p hec verba intendat sicut ps de Saypha Job. xj. silr etiā cū spūssancto mouet mentē alicuius ad aliqd faciendū. qnqz qdem intelligit quid p hoc significet. sicut ps de Hieremia. q absconde lumbare in cuphraten. vt habet Hiere. xiij. qnqz vero nō intelligit sicut mulier diuidēs vestimēta xpi. nō intelligebant qd significaret. cū ergo aliqs cognoscit se moueri a spūssancto ad aliqd estimādū vel significandū verbo vel facto. hoc pme ad gpbetiam pinet. cū aūt monet ḡ non cognoscit. nō est perfecta gpbetia. ḡ quidā instinctus gpbeticus. Sciendū tamē q mens gpbete est instrumentum deficiēs vt dicit. et. v. veri gpbete nō omia cognoscūt que in coruisiō aut verbis aut etiā factis spūssancto intendit. Et per hoc ps rñsio ad obiecta. Nam pme rōnes loquunt de veris gpbetis quoz mens diuinitus illustrat plenie.

¶ Questio. tertia.

DEinde cōsiderandū est de diuisiōe gpbetie. Et circa ḡ querunt sex. Primo de diuisione gpbetie in suos species. Secdo virum sit aliqua gpbetia que est sine imaginaria visiōe. Tertio de diuersitate graduū gpbetie. Quarto vtr Moyses fuit eminus gpbetar. Quinto vtr aliqs compotens possit esse gpbeta. Sexto vtrū gpbetia creuerit p tempora pcessum.

Ad primuz sic ꝓcedit

Videtur q inconuenienter diuidat gpbetia in glo. sup Matth. j. Eccevirgo &c vtero habebit. vbi dicit q gpbetia alia ē ex predestinatiōe dei quā necesse ē ob hoc modo euenire. vt sine nō impleatur arburium. vt hec de qua hic agit. alia est ex pscientia dei cui nostra admiscet arbitriū Alia est ḡ cōminatio dicit. que fit ob signū diuine iustitie. Illud. n. qd pcognit omnem gpbetiā nō debet poni vt medius diuidēs gpbetiam. ḡ ois gpbetia est sm pscientiā diuinam. q gpbete legūr in ḡ pscientiem dicit glo. Esa. xxxviij. ergo videt q non debeat poni tria spēs gpbete q est sm pscientiam. ¶ Pte. sicut ali quid gpbetat sm cōminationē. ita etiā sm promissionem. et vtroq variat. dicit n. Hiere. xviij. Repente loquar aduersum gentē et aduersum regnum. vt eradicem et destruāz et disperdā illud. si poniam egerū gens illa a malo suo agam et ego penitentiā. et hoc pinet ad gpbetiā cōminatōis et postea subdit. de gpbetia promissionis subito loquar de gēte et de regno vt edificem et plantez illud. si fecerit malū in oculis meis penitentiaz agam sup bono q̄ locutus sum vt facerem ei. ergo sicut ponit gpbetia cōminationis. ita debet poni gpbetia promissionis. ¶ Pte. Isidorus dicit in li. ethymologiarum. Prophete genera sunt septem. Prima genus ē extasis qō ē mentis excessus. sicut dicit Petrus. vas submissum de celo cum variis animalibus. Secundū genus visio. sicut apud Esaiam dicentes. Vidi dominum sedentem &c. Tertiū genus est somnium. sicut Iacob scalam donientem vidit. Quartū genus est p nubem. sicut ad Moysen loqueb̄atur deus. Quintum genus est vox de celo. sicut ad Abraam sonuit dicēs. Ne mittas manū in puerum. Sextus genus accepta parabola. sicut apō Balaam. Septimū genus repletio spūssancti. sicut pene apud oēs gpbetas. Ponit etiā tria genera visionū. vnū sm oculos corporis. alterū sm spiritū imaginariū. tertiam p intuitū mētis ḡ hec nō exprimunt in predicta diuisione. ergo est insufficiens. ¶ Sed cōtra est auctoritas Hieron. cuius dicit esse glo. ¶ Hi. dom. q̄ species habituū et actuū in moribus distinguunt sm obiecta. obiecta aūt gpbetie est id qd̄ē in cognitione diuina supra humanā facultatē existēs. et ideo sm hāc differentias gpbetia distinguit in diuersas species sm primo circa diuisionē. dictuz est aūt supra q futurā est in diuina cognitione duplex. Vno mō potest esse in sua causa. et sic accipitur gpbetia cōminatōis. q̄ non semp impletur. ḡ per cā pmunciatur ordo cāe ad effectus. qui aliqs aliqs impedimēntibus impedit. Alio mō pcognoscit deus aliqua in seipso vel vt fienda ab ipso. et hoc est gpbetia predestinationis. q̄ sm Dam. deus predestinat ea que non sunt in nobis vel vt fienda p liberū arbitriū hominis. et sic est gpbetia pscientie. q̄ potest esse bonorum et malorum. qō nō cōmngit de gpbetia predestinatōis que est bonoz tm. et quia predestinatio sub pscientia cōprehendit. ideo in glo. in principio psalterij ponitur sm duplex gpbetie spēs. sm pscientiam et sm cōminationē. ¶ Ad. j. ē dom. q̄ pscientia qnqz dicit pcognitio futuroz euentuum prout in seipsis sunt. et sm hoc ponit species gpbetie. qnqz aūt dicit respectu futurorum euentuū sine sm q̄ in seipsis sunt sine sm q̄ sunt in suis cāis cōiter se habet ad omnes species gpbetie. ¶ Ad. ij. dom. q̄ gpbetia promissionis compleb̄atur sub gpbetia cōminatōis. q̄ cadē est ratio veritatis in veraq̄ denotatur tamē magis a cōminatōe. q̄ deus promittit ē ad relaxandū penā q̄ ad subtrahendū. remissa bāptismate. ¶ Ad. iij. dōs. q̄ Isido. distinguit gpbetiam sm modū gpbet̄ndi. q̄ quidē pōt distingui vel sm potētias cognoscitiuas in homine q̄ sunt sensus imaginatio et intellect⁹. et sic sunt triplex visio quā ponit ibi ipse. ꝑ Aug. xij. sup Gen. ad lit. vel pōt distingui sm differentiā gpbetici influxus. qui quidē q̄nq̄ ad illustrationē intellect⁹ significatur p repletionē spūssancti quā septio loco ponit. q̄nq̄ vo ad impressionē formaz imaginabiliū ponit tria. i. somniū qō ponit tertio loco. et visionē q̄ fit in vigiliis do respectu quoruūcūq̄ premissi. quā ponit in scdo loco. et extasim q̄ fit p elevationē mētis in aliq̄ altiora. quā ponit primo loco. Quīto ad sensibilia signa ponit tria. quia sensibile signū aut est aliqua res corporea exterius apparēs visui sicut nubes. quā ponit quīto loco. aut ē vox formata exterius ad audiū boīs delata quā ponit sexto loco. aut ē vox p hoiem formata cū instrumento alicuius rei qō pinet ad parabolam. quā ponit sexto loco.

Ad secundū sic proce-

ditur. Videt q excellentior sit ꝓphetia q̄ habet visionē intellectualem t imaginariā. ꝙ ea q̄ habet visionē intellectualem tm. Dicit n. Aug. xij. sup Gen. ad lit. t habet in glo. q. ad C. cog. xxij. sup illud. Spūs aut̄ loquit mysteria. Minus est ꝓphetia q̄ rerū signatarū solo spū videt imagines. t magis est ꝓphetia qui solo earū intellectu est predeus. ꝙ maxime ꝓphetia est q̄ in vtroq; precellit. hoc aut̄ patet ad ꝓphetā qui simul habet intellectualē imaginariā visionē. ergo hmōi ꝓphetia est altior. ¶ Pet. quāto virtus alicuius rei est maior. tāto ad magis distāta se extendit. ꝙ lumē ꝓphetici principaliter ad mentē pertinet ex dictis ꝑ. ergo ꝓfectior videtur esse ꝓphetia q̄ deficiat visq; ad imaginationē. q̄ illa que cessat in solo intellectu. ¶ Præt. Piero. in prologo libri Hegū distinguit ꝓphetas contra agiographos. ꝙ aut̄ illi quos ꝓphetas nominat. puta Eliseus Hieremias t alij hmōi. simul cū intellectuali visiōe imaginariā habuerūt. nō aut̄ illi qui dicunt agiographi sicut ee inspirati one ꝑuffancti scribētes. sicut Job. David. Salomon t hmōi. ergo videt q̄ magis ꝓphete dicuntur ꝓphete illi qui simul habent visionē imaginariam cū intellectuali. q̄ illi qui habēt intellectualem tm. ¶ Pet. Dion. dicit ꝙ. ca. ce. hierar. q̄ impossibile est nobis suplucere diuinū radiū nisi varietate sacroꝝ velaminū circūclarū. sed ꝓphetica revelatio fit ꝙ immissionē diuini radij. ergo videt q̄ nō possit esse absq; fantasmatū velaminibus. ¶ Sed ꝓtra est qd glo. dic in ꝓcipio ꝑalterij. q̄ ille modus ꝓphete dignior t ceteris. qñ. ꝑ. ee sola ꝑuffancti inspiratōe remota omni exteriori admiculo facti vel dicti vel visiōis vel somnij ꝓpherat. ¶ Rñ. dicēdū. q̄ dignitas cog. que sunt ad finē pensare ꝑsideranti ex fine. finis aut̄ ꝓphetie est manifestatio alicuius veritatis supra hoiem existētis. Vnde quanto hmōi manifestatio est potior. tanto ꝓphetia est dignior. Manifestū est aut̄ q̄ manifestatio diuine veritatis. que fit per nudā contemplationē ipsius veritatis potior est q̄ illa q̄ fit sub similitudine corporaliū rerū. magis em̄ appropinquat ad visionē patrie Fm quā in essentia dei veritas conspicit. t inde est q̄ ꝓphetia p quā aliqua supnālia sibi a Xpo Xpicis Fm intellectualē veritatē est dignior. q̄ illa i q̄ bus supnālia manifestat p filia radiū corporaliū rerū Fm imaginariā visionē t ee hoc etiā ostēditur mens ꝓphete sublimior sicut in doctrina humana auditor ostēdit esse melioris intellectus qui veritatē intelligibilem a magistro nude prolatā capere pōt. q̄ ille qui indiget sensibilibus exemplis ad hoc manuduci vā in cōmendatione ꝓphete. Dauid dicitur. ij. Reg. xxiij. Mihi locutus est fortis Israel. t postea subdit. Sicut lux aurore oriēte sole mane absq; nubibus rutilat. ¶ Rñd. ꝙ. dicēdū. q̄ qñ aliqua supernaturalia veritas revelanda ē p similitudines corporales. tunc magis ē ꝓphete q̄ virtute hꝫ. lumē intellectuale t imaginariā visionem. q̄ ille qui habet alterū tm. quia ꝓfectior est ꝓphetia. t ꝑtium ad hoc loquit̄ Aug. q̄ illa ꝓphetia in qua revelat̄ nude intelligibilis veritas est omnibus potior. ¶ Ad. ij. dicēdū. q̄ aliud est iudicium de his que ꝓper se querunt. t de his que querunt ꝓpter aliud. in his em̄ que ꝓper se querūtur quāto virtus agentis ad plura remota se extēdit. tanto potior est. sicut medicus reputat melior qui plures pōt t magis a sanitate distantes sanare. in his aut̄ que nō querūt nisi ꝓpter aliud. Sto agēs potest ex paucioribus t propinquioribus ad suum intentū ꝓficere. tanto videt esse maior magis. sicut magis laudat medicus qui ꝑ pauciora t leviora pōt sanare infirmū. visio aut̄ imaginaria in cognitione ꝓphetica nō requirit propter se. q̄ ꝓpter manifestationē intelligibilis veritatis. t ideo tāto potior est ꝓphetia quāto minus ea indiget.

¶ Ad. iij. dicēdū. q̄ nihil ꝓhibet aliqd esse simpl̄r melius. qō tñ minus ꝓprie recipiat aliqua ꝑdicationē. sicut cognitio patrie est nobilior q̄ cognitio vie. que tñ magis ꝓprie dicit fidem. eo q̄ nomē fidei importat implectionē cognitionis. sily aut̄ ꝓphetia importat quandā remotionē t obscuritatē ab intelligibile veritate. et ꝓ tāto ꝓprie dicunt ꝓphete qui vident per imaginariā visionē. Unde illa ꝓphetia sit nobilior q̄ est per intellectualē visionē. eius tamen sit eadē veritas verobiq; revelata. si vero lumen intellectuale alicui diuinitus infundat. non ad cognoscendū aliqua supnaturalia q̄ ad indicandum Fm certitudinē veritatis diuine ea q̄ bona rōne cognosci pōt. sic talis ꝓphetia intellectualis est infra illā que est cū imaginaria visione. ducēte in supnaturalem veritatē. cuiusmodi ꝓphetiam habuerūt oēs illi qui numerātur in ordine ꝓpheterū. qui etiā ex hoc specialit dicūt ꝓphete. quia ꝓphetico officio fungebantur. videt ex ꝓlona domini loquebant dicentes ad populū. Hec dicit dñs. q̄ non facie bant illi qui agiographa conscripserunt. quorū plures loquebant frequentius de his que bona rōne cognosci possunt. nō quasi ex ꝓlona dei sed ex ꝓlona ꝓpria cui adiutorio ratio humana illuminat. ¶ Ad. iiij. dicēdū. q̄ illustratio diuini radij in vita ꝑsentis nō fit sine velaminibus fantasmatū qualitercūq;. q̄ naturale est homini Fm statū ꝓsentis vite vt nō intelligat sine fantasmate. q̄q; tamē sufficiūt fantasmata q̄ cōi mō a sensib⁹ abstrahunt. nec exigit aliqua visio imaginaria diuinitus ꝓcurata. t sic cecit revelatio ꝓphetica fieri sine imaginaria visione.

Ad tertiū sic procedit.

Videt q̄ gradus ꝓphetie non possint distingui Fm visiōs imaginariā. Gradus n. alicui⁹ rei nō attēdit Fm id qō est ꝓprie aliud. q̄ Fm id qō est ꝓprie se. in ꝓphetia aut̄ ꝓprie se queritur visio intellectualis. ꝓpter aliud aut̄ visio imaginaria. vt supra dictū ē. ꝙ videt q̄ gradus ꝓphetie nō distinguāt Fm imaginariā visiōes q̄ solā Fm intellectualē. ¶ Pet. minus ꝓphete

videat esse vnus gradus prophetie. ℟ vni prophetie fit reuelatio fm diuersas imaginarias visiones. ergo diuersitas imaginarie visionis non diuersificat gradus prophetie. ¶ Pet. fm glo. in pncipio psalterij. ꝓphetia consistit in dictoꝝ factoꝝ somnio vel visione. nō g debēt poni ꝓphetie gradus magis distinguat fm imaginarias visiones. ad quā generalio e somniū. g fm dicta e facta

¶ Sz contra. ē g medij diuersificat gradus cognitionis. sicut scia ꝑter quid ē alior eo g est per nobilius medius g scientia qz est vel etiam g opinio. sz visio imaginaria in cognitione ꝓphetica est sicut quoddā medium. ergo gradus ꝓphetie distingui debent fm imaginarias visiones.

¶ Rñ. dom. q sicut dictū est ꝓphetia in qua per lumē intelligibile reuelat aliqua veritas supnaturalis g imaginarias visiones. medij gradus tenet inter illam ꝓphetiam in qua reuelantur supnaturalia veritates abstracte imaginarie visiōe. et illā in qua p lumē intelligibile absq; imaginaria visione dirigit homo ad ea cognoscēdaveł agēda que pertinent ad humanā conuersationē. magis aūt est ꝓpriū ꝓphetie cognitio g opinio. et ꝑ infimus gradus prophetie est cū aliquis ex interiori instinctu monet ad aliqua exteriora facienda. sicut de Samson dī Iudic. xv. q irruit spūs dñi in eum. et sicut solent ad ardorē ignis ligna consumi. ita et vincula quibus ligatus erat dissipata sunt soluta. Secūdus aūt gradus ꝓphetie est cū aliqs ex interiori lumie illustrat ad ea ꝓscendā aliqua que ei nō excedūt limites naturalis cognitionis. sicut dī de Salomone. iij. Regū. iij. q locutus ē dñs ei. et dispositus super lignis a cedro que est in libano vsq; ad hyssopum q egredit de pariete et disserit de iumēto et volucribus et reptilibus et piscib⁹. et hoc totum fuit ex diuina inspiratōe. nā ꝑ mittit. deditq; deus sapiaz Salomoni et prudentiā multā nimis Hi in duo gradus sunt infra ꝓphetiā. q̄ prie dictam. qui nō attingunt ad supnaturalē veritatē. Illa aūt ꝓphetia in qua manifestat supnaturalis veritas p imaginarias visiones diuersificatur. Primo fm differentiā somni. qđ fit in dormiendo. et visionis. q fit in vigilādo. q pertinet ad altiorem gradū ꝓphetie. qz maioris ꝓphetici lumis est videre que aliquē occupatū circa sensibilia in vigilādo abstrahit ad supnaturalia. q illa que alios homines abstractam a sensibilibus inuenit in dormiendo. Secūdo aūt diuersificat gradus ꝓphetie ꝑ tam ad expressionē signoz imaginabiliū quos veritas intelligibilis expimit. et qz signa maxime expressa intelligibilis veritatis sunt verba. et ꝑ alios gradus ꝓphetie videt qñ ꝓphetes audit verba exprimētia intelligibilē veritatem. siue in vigilādo siue in dormiendo. ℣ quāto videt alios res significatiuas diuersis. sic septem spice plene significāt septem annos vbertatis in quibus eis signis ꝑtō videt ꝓphetes esse alios quātō signa sunt magis expressa. sicut q Hieremias vidit incensū ollam ardentis sub similitudine olle succense. sic dī Hiere. j. Tertio aūt ostenditur alios esse gradus prophetie. quādo ꝓphetes non solū vidit signa verbo q̄ vel facto q̄. ℟ etiā videt in vigilando vel in dormiendo aliquē sibi colloquentē. aut aliqđ demonstrātē. qz per hoc ostendit q̄ minus ꝓphete magis appropinquat ad causam reuelantē. Quarto aūt potest assignari altius gradus ꝓphetie ex additione eius q videtur. nam alius gradus ꝓphetie est si ille q loquit vel demōstrat videat in vigilādo vel in somnio in specie angeli. ℣ si videat in specie hominis. et adhuc alius si videat in somnio vel in vigilādo in specie dei. fm illud Esa. vj. Vidi dñm sedentē. Sup dō aūt hos gradus est tertius gen⁹ ꝓphetie in quo intelligibilis veritas et supnaturalis absq; imaginaria visione ostenditur. que eā excedit rōnem ꝓphetie q̄ prie dicte. vt dictū est. et hō ꝑhō est q̄ gradus prophetie prie dicte distinguunt fm imaginariā visionē.

¶ Ad j. ℣ dom. q̄ decretū lumis intelligibilis nō pōt a nobis cognosci nisi fm q̄ indicat q aliqua signa imaginaria. ꝑ sensibilia. et hō ex diuersitate imaginaroz ꝑ possit diuersitas intellectualis lumis.

¶ Ad ij. dom. q sic supra dictū est ꝓphetia nō est p modū huius immanētis sed magis p modū passionis transeuntis. vñ non est inconueniēs q̄ unus et eidem prophete fiat reuelatio prophetica diuersis vicib⁹ fm diuersos gradus.

¶ Ad iij. dom. q dicta et facta de quibus ibi fit mentio nō pertinēt ad reuelationē ꝓphetie. ℣ ad denūciationē que fit fm dispositionē eorum quibus denūciat id qđ prophete reuelatus est. et hoc fit q̄nq; p dicta. q̄nq; per facta. denūciatio aūt et opinio miraculoꝝ cōsequitur se habēt ad prophetiā. vt supra dictum est.

Ad quartū sic procedi

tur. Videt q Moyses nō fuerit excellentior oibus prophetis. Sic em glo. in pncipio psalterij q Danid dī prophetā p excellentiā. nō g Moyses fuit excellentissimus oim. ¶ Piet. maiora miracula facta sunt per Iosue qui fecit stare solem et lunā. vt habet Iosue. x. Et p Ezechiam qui fecit retrocedere solē. vt habet Esa. xxxvij. ℣ per Moysen q̄ diuisit mare rubrū. sicut etiā p Heliā de quo dicit Eccl. xlviij. Quis potest tibi similiter gloriari. qui suscitasti mortuum ab inferno. nō ergo Moyses fuit excellentissimus prophetarum. ¶ Piet. Matth. xj. dicit q inter natos mulierum nō surrexit maior Iohanne baptista. nō ergo Moyses fuit excellentior oibus ꝓphetis.

¶ Sed cōtra est qđ dī Deuter. vlt. Non surrexit prophetes vltra in israel sicut Moyses.

¶ Rñ. dom. q licet ꝑtim ad aliquid aliquis alio prophetarū fuerit maior Moyse. simpliciter tamen Moyses fuit oibus alijs maior. In ꝓphetia n. sicut ex dictis patet cōsideranda est cognitio tam fm visionē intellectualem q̄ fm visionē imaginariā denūciationē ꝑmissio q miracula. Moyses ꝑ suū aliis excellentior. Pio quidē ꝑtim ad visionē intellectualem. eo q vidit ipsam dei essentiā. sicut Paulus in raptu. sicut Augu. dicit. xij. sup Gen. ad Fam. Vnde dicit Numeri. xij. q palam nō q̄ enigmatis deus

vidit. Sedo ḡtum ad imaginariā visionē quāz quasi admixtū habebat nō solū audiendo verba, ꝫ etiā videndo loquentē etiam in specie dei. nō solum in dormiendo. ꝫ t in vigilando. Vñ dr Exo. xxxiij. q loquebat ei dns facie ad faciē. sicut solet loqui homo ad amicū suū. Tertio ḡtum ad denūciationē. qz loquebat tot populo fidelium ex pśona dei. Vñ de nomo legē. ponens. aliq; pphete loquebant ad populuz in pśona dei. ḡsi inducentes ad obseruantiā legis Moysi. Sm illud Malach. iij. memēto rote legis Moysi serui mei. Quarto ḡtū ad oationē miraculoz que fecit toti populo infidelitū. Vñ dr Deutro. vlt. Non surrexit vltra pphēta in israel sic Moyses qē nosset dns facie ad faciē in oibus signis ac portentis ḡ misit q eum vt faceret in terra egypti pharaoni t oībus seruis eius t vniuerse terre illius. ¶ Ad.j.ḡ dr. q pphetia Danid ex ꝑpinquo antiqua visionē Moysi ḡtuz adūisionē intellectuale. qrenz accepit reuelationez intelligibilem t supnaturalis ḡratie absq; imaginaria visione. vt sic ēt Moysi fuit excellentia ḡtum ad cognitionē diuinatiua. ꝫ Danid plenius cōsiderauit expressit mysteria incarnatōis xpi.

¶ Ad.ij. dom. q illa signa illoz pphetarū fuerūt maiora sm subiectū facti. sed tū miracula Moysi fuerunt maiora sm modū faciēdi. quia sunt facta toti populo. ¶ Ad.iij. dr. q Johannes ḡuit ad nouū testamentū. cuius ministri pcluserunt etiā ipsi Moysi quasi magis reuelate spectantes. vt habet. ij. ad Cor. iij.

Ad quintuz sic, ꝓcedit

Videt q etiā aliqs gradus pphetie ē in beatis. Moyses.n. vt dictū ē vidit diuinā essentiā. qui ēt prophēta dicit. ꝫ pari rōne beati pñt dici prophete. ¶ Pter. pphetia est diuina reuelatio. sed diuine reuelatiōes fiunt etiā angelis beatis. ergo angeli beati pñt dici prophete. ¶ Pter. xpo ab instanti conceptionis fuit comprehēsor. t in the prophetam se nominat Matth. xiij. vbi dr. Nō est pphēta sine honore nisi in patria sua. et go etiā cum prehensores beati pñt dici pphete. ¶ Pter. de Samuele dr Ecc. xlvj. Exaltauit voce sua de terra in prophetia delere impietatem gētis. ꝫ eadem rōne alij sancti post mortez possunt pphete dici. ¶ Sed cōtra est q. ij. Pet. j. Sermo pphēticus compat lucerne lucēti in caliginoso loco. sed in beatis nulla est caligo. ergo nō pñt dici pphete. ¶ Ad.i. dr. q prophetia imporatr visionē quandā alienatio supnaturalis veritatiter p ocul existētia. qō quidem pertingit esse viatr. Deo mō ex qe ipsius cognitionis. qrundā cer veritas supnaturalis nō cognoscit in scipsa. sed in aliquibus talis effectibus. t adhuc erit magis procul si hoc sit p figuras corporalium rerum ꝫ per intelligibiles effectus. t talis maxime est visio prophetica que fit p figuras t similitudines corporaliū rerum. Alio modo visio est procul ex parte ipsius videntis. qui sc; non est tot aliter in statu perfectionem adductus. Sm illud ij. ad Cor. v. Dū in corpore sumus peregrinamur a dño. scitis autez modo beati sunt procul. vnde non pñt dici prophete. ¶ Ad.j. ꝫ dr. q visio illa Moysi fuit raptus p modū passionis. nō aūt p mentis p modum beatitudinis. vnde adhuc videtur erat procul propter hoc nō totaliter tollebat ignorātiā rōnē prophetie. ¶ Ad.ij. dr. q angelis fit reuelatio diuina non sicut procul existentibus ꝫ sicut totaliter deo cōiūcta. vnde talis reuelatio nō habet rōnem prophetie. ¶ Ad.iij. dr. q xpo filio erat comprehēsor viator. magnum ergo erat cōprehendere nō comperit sibi rō prophetie. ꝫ solum magnum erat viator. ¶ Ad.iij. dom. q etiā Samuel nōdum gaudebat ꝫ statu beatitudinis. vnde ex voluntate dei ipsa aia Samuelis Saulē eruendū bello prenūciauit deo hoc sibi reuelante pertinet ad rationem prophete. non aūt est eadem ratio de sanctis qui sunt modo in patria. nec obstat q arte demonū hoc dicit factum. qz etsi demones aiam alicuius sancti euocare nō possint nec cogere ad aliquid agendum. pōt tamen hoc fieri diuina virtute. vt dum demon cōsultur ipse deus p suum nuncium veritatem enūciet. sicut p Heliam veritatē respondit nuncijs regis qui mittebant ad consulendū deum accaron. vt habet. iiij. Reg. j. Saul etiā dicit sibi q nō fuerit anima Samuelis ꝫ demon ex pśona eius loquēs. qui Sapiēs Samuelem noiat. t eius prenūciationē prophetiā sm opinionem Saulis se assumtiū qui ita opinabantur.

Ad sextum sic, ꝓcedit

Videt q gradus prophetie, vanuit sm tempora ꝓcessum. Prophetia.n. ordinat ad cognitionez diuinoz. vt ex dictis pz. ꝫ sicut dr Greg. p successores temporū crevit diuine cognitiōis augmentū. ꝫ t gradus prophetie sm ꝓcessum tpis debet distingui. ¶ Pter. reuelatio prophetica fit p modū diuine allocutiōis ad homines. a prophetis aūt ea que sunt eis reuelata denūciantur verboz scripto. dicit ēt. j. Reg. iij. q ad Samuelem sermo domini erat preciosus. i. rarus. qui tamē postea ad multos factus est. sile ēt nō inueniunt libri prophetarū esse conscripti ante tempus Esaie cui dicit est. Sume tibi librū grandē. t scribe in eo stilo hominis. vt pz Esa. viij. post qō tempus plures prophete suas prophetias conscripserūt. ergo videt q sm processum temporum ꝓcreverit prophetie gradus.

¶ Pter. dominus dicit Matt. xj. Lex et prophete vsq; ad Johannē prophetauerūt. postmodū aūt fuit denūciata prophetie in discipulis xpi multo excellentius ꝫ fuerit in antiquis prophetis. sm illud ad Ephe. iij. Nūc generationibus non est agnitum filijs hominū. i. mysterium xpi sicut nūc revelatū ē sanctis apostolis eius et prophetis in spiritu. ergo videtur q sm processum temporis creverit prophetie gradus. ¶ Sed cōtra est q Moyses fuit excellentissimus prophetarum vt dictum est. qui tamen alios prophetas precessit. ergo gradus prophetie non profecit sm tēporis ꝓcessum. ¶ Ad.vō. q sic dictus est.

pro phetia ordinatur ad cognitionē diuine veritatis. q enim per exemplationē nō solus in fide instruimur. ℌ etiā in mōs ogib⁹ gubernamur. Vñ illud pō. Emitte lucē tuā et veritatē tuā ipsa me deduxerūt. Fides aūt nra i duobus principaliter cōsistit. Primo quidē in vera dei cognitiōe. Vñ illud Heb. xi. Accedentem ad deū oz credere qz est. Scdo in mysterio incarnatōis xpi. Vñ illud Joh. xiiij. Creditis in deū et i me credite. si ergo de xpo non loquamur ingenium ordinatur ad fidem deitatis. hic quidē erant tres rēpotes di stinctōes. i. ante legē. sub lege et sub gra. Nam ante legē Abraam et alii pheti xpo fuerūt instructi de hoc q pertinet ad fidē deitatis. vñ et xpc dicit nolite. Vñ illō pō. In xpo deus mecū no fuit malignari. qō spāliter dicit. pter Abraam et Isaac. Sub lege aūt facta est reuelatio xpo tertia de hoc q pertinet ad fidē humanitatis excellentior ℌ ante. qz iam oppugnabat circa hoc institutū non solū spāles plonas sed ētiā fm familias. ℌ totū populū. vñ dño dicit Moysi Exo. vj. Ego dño qui apparui Abraam Isaac et Jacob in deo omnipotente. et nomē meū adonay nō indicaui eis. Sez precedētes pīres fuerūt instructi in fide de omnipotentia unius dei. ℌ Moyses postea plenius fuit instructus de simplicitate diuine essentie. cui dicit est ei Exo. iij. Ego sum q sum. qō quidē nomen significatur a indigentia q hoc nomē adonay. pter excellentiā illius ineffabilis nois Post modūm xpc ipse ad ipsum filium dei reuelatū est mysteriū trinitatis. Vñ illud Matth. vltī. Euntes docete omnes gentes baptizātes eos in nomie patris et filij et spūssancti. In singulis tamē istis duobus primis reuelatis excellentior fuit. prima autē reuelatio ante legē facta est Abrae. cuius rēpore ceperūt homines a fide unius dei deuiare ad idolatriam declinando. ante aūt nō erat necessaria talis reuelatio oibus in cultu unius dei persistentibus. Jacobo facta est inferior reuelatio quasi fundata sup reuelatōe facta Abrae. vnde dicitur est ei Gen. xxj. Ego sum deus Abraam patris tui. Et similiter ad Jacob dicit est Gen. xxviij. Ego sum dc⁹ Abraam patris tui et deus Isaac. et similiter in statu legis prima reuelatio facta Moysi excellentior fuit. supra qua fundatur omnis alia xpo tenus reuelatio. ita etiam in rēpore gratie sup reuelatōe facta apostolis de fide incarnatōis et trinitatis fundat tota fides ecclesie. Vñ illud Matth. xvj. Sup hanc petram. i. confessōis me edificabo ecclesiam meā. Quātū vero ad fidem incarnatōis xpi manifestius est q quanto fuerūt ipsi xpo propinquiores. sunt ante siue postea plurimum plenius de hoc instructi fuerunt. post aūt plenius ℌ ante. vñ Apls dicit ad Ephe. iij. Quantum vero ad directionē humanoz actuū xpo tenus reuelatio diuersificata est. non fm temporis processum. sed fm conditionē negotij. q. quia vt dicitur Prouer. xxix. Cū defecerit xpo tenus diuisipabitur populus. et tō quolibet rēpore instructi sunt homines diuinitus de agēdis fm q erat expediens ad salutē electorum.

Ad j. ergo dōs. q dictū Greg. intelligendus est de tempore ante xpi incarnationē. Ctuz ad cognitionē huius mysterij. ¶ Ad ij. dōm. q sic Aug. dicit. xviij. de ciui. dei. quēadmodū regni assyrioz primo tpe ceptus Abraam erat. primissio neo agellime fieret. ita in occidētalis Babylonia. i. rom an verbio exordio. qua imperāte fuerat xpo venturus. in quo implerent illa. promissa oracula prophetarū. nō solū loquentiū verum etiam scribentiū. vt tante rei future testimonia solueret. i. primissiōes Abrae facte. cū esset prophete ferre in quam defecissent populo israel ex quo ibi regeo esse ceperūt in olijs rārūmodo eorum fuere. nō gentiū. qui aūt scripturā prophetica manifestius cōdebatur. ℌ gētibus qnqz prodesset. hūc cōdebat hec ciuitas. i. romana ℌ gentibus imperans. tō aūt maxime tpe regū oportuit prophetas in illo populo abundare. qz tunc populus nō oppimebat ab alienigenis. ℌ proprium regem habebat. et tō oportebat q prophetas eū instrui de agēdis ℌ libertatē habentes. ¶ Ad iij. dcm. q prophetie pnunciantes xpi adventū nō poterunt durare nisi vsqz ad Johannem qui plenius xpm digito demōstrauit. et sīm vt Hiero. ibidē dicit. non hoc dicit vt post Johannē expectadar prophetas. Legimus enī in Actibus apōlorū ℌgabū prophetasse. et ētinos virgines filias Philippi. Johannes erat ibi unus prophetic⁹ complet de fine ecclesie. et singulis tpibus floruerūt aliq prophetie spūs habētes nō quidē ad nouā doctrinā fidei deprimendā. ℌ ad humanoz actuū directiōes. sic Aug. refert. v. de ciui. dei. q Theodosius Augustus ad Johannē in egypti heremo pstantū quē prophetandi spūs pōtū fama crebescēte didicerat misit. et ab eo nunciū victorie certissimū accepit.

Questio. clxxv.

Deinde considerāduz est de raptu. Et circa hoc q̄runtur sex. Primo vtrum aia hominis rapiat ad tria. Secūdo vtrum rapitus pmeat ad rim cognoscitiuam vel ad appetitiuā. Tertio vtr Paulus in raptu viderit diuinam essentiam. Quarto virū fuerit alienatus a sensibus. Quinto virum fuerit totaliter aia a corpe separata in statu illo. Sexto qd circa ō iciuerit. et qd ignoratuerit.

Ad primuz sic ꝓcedit.

Videt q aia hoīs nō rapiat ad diuina. Dicunt enī a quibusdā raptus ab eo qō ē fm naturā in id qō est supra naturā vi sapientie nature. elemento est aūt fm naturā hominis ad diuina elenct. dicit. n. Aug. in. j. pfess. Fecisti nos deus ad te et inquietū est cor nostrum donec requiescat in te. non ergo hoīs aia rapitur ad diuina. ¶ Preterea. Diony. dicit. vij. c. de diui. no. q iniecta dei in hoc attēdit q oibus rebus distribuit fm suum modū et dignitatē. ℌ q aliq quid elenct supra id qō est fm naturā nō pertinet ad modū hoīs vt dignitatē. ergo videt q nō rapiat mens hominis a deo in diuina. ¶ Pterea. raptus quandā violentiam importat. sed deus nō regit nos q violen-

tiam̃ coacte. vt Damas. dicit. nō ergo mō hominis rapitur ad diuina. ¶Sed ꝓra est qō. ij. ad Cor. xij. dicit apls. Scio hominē in xpo ante annos quatuordecim raptum huiusmodi vsq; ad tertiū celū. vbi dicit glo. raptus id est cōtra naturā elevatus. ¶Exñ. dom. q raptus violentia quandā importat vt dictū est. violētia aūt dicit cuius principiū est extra nil conferēte eo cui vim patitur. vt dē in. iij. ethicoꝝ. cōfert aūt violētia ad id in qō tendit ꝑ m̃ quam inclinationē vel volūtariā vel naturalē. & iō oportet q ille qui rapitur ab aliquo exteriori rapiat in aliquid qō est diuersum ab eo in quod eius inclinatio tendit. Hoc autē diuersitas attenditur dupliciter. Uno quidē modo ꝑ m̃ quam ad finem inclinationis. puta si lapis q naturaliter inclinatur ad hoc q ferat deorsum. ꝓiciat sursum. Alio modo ꝑ m̃ quam ad modū tendendi. puta si lapis velocius ꝓiciat deorsum ꝙ sit motus naturalis. Sic ergo aīa hominis dicit rapi in id qō est ꝓter naturam. vno mō ꝑ m̃ quam ad terminū raptus. puta quādo rapit ad penas. ꝑm illud pō. Ne qñ rapiant nō sit qui eripiat. alio mō ꝑ m̃ quam ad modū hominis cōnaturalē qui est vt p̄ sensibilia intelligat veritatē. & iō quādo abstrahitur a sensibilibus apprehensione dicit rapi etiam si eleuet ad ea ad que naturaliter ordinat. quis tamē hoc non fiat ex ꝓpria intentione. sicut accidit in somno. qui ē ꝑm naturā. vñ non pōt ꝓprie rapi dici. Quinimodo aūt abstractio ad quecunq; fiat pōt ex triplici causa ꝓuenire. Uno modo ex causa corpali sicut accidit in his q ꝓpter aliquā infirmitatē alienationes patiunt. Secūdo modo ex virtute demonū. sicut ꝓphetia arreptitia. Tertio mō ex virtute diuina. & sic loquimur nūc de raptu. prout scz aliquis spū diuino elevatur ad aliqua supernaturalia cum abstractione a sensib⁹. ꝑm illō Ezech. viij. Spūs elevauit me inter celum et terram. & adduxit me in Hierusalē in visione dei. ¶Sciendū tamen q rapi qñq; dicit aliquis nō solum ꝓpter alienationem a sensib⁹ sed propter alienationē ab his quibus intendebat. sicut cum aliquis patitur euagationē mentis ꝓpter propositū. sed hoc nō ita ꝓprie dicit.

¶Ad. j. ergo dom. q naturale est homini vt in diuina tendat p̄ sensibilia apprehensione ꝑm illud Rom. j. Invisibilia dei p̄ ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. & iste modus q aliquis eleuetur ad diuina cū abstractione a sensib⁹ nō est homini naturalis. ¶Ad. ij. dō. q ad modum dignitatē hominis pertinet q ad diuina eleuet ex hoc ipso q homo factus est ad imaginē dei. & quia bonum diuinū in infinitū excedit humanam facultatem. in dicit homo ve sugnam̃ alter ad illud bonū capescendum adiunct. qō sit q qñcunq; beneficia ꝓfē. vnde q sic eleuet mens a deo ꝓpter raptū non est ꝓra naturā. & supra facultatē nāe. ¶Ad. iij. dō. q ꝓbū Damas. ē intelligendū ꝙtūs ad ea q sunt ꝓ hoiem facienda. q̄uis ho ad ea q excedūt liberi arbitrij facultatē ncē est q hō qdā formā operatiue eleuet. q̄ qdē ꝙtus ad aliqd pōt dici coactio. si. f. attendat terminus operatiōis in quē nā hois ei⁹ intētio ordinat.

Ad secundum sic proce

dit. Videt q raptus magis pertineat ad vim appetitiuā q̄ ad vim cognoscitiuā. Dr. n. Dio. .iij. ca. de diui. no. Est aūt extasim faciēs diuinus amor. & amor pertinet ad vim appetitiuā. & ē extasis sine raptus. ¶Pre. Gregō. dicit in. xj. dial. q ille qui porcos pauit euagatōe mentis et immunditie sub semetipso cecidit. Petrus vero quē angelus soluit. cuius mentē in extasi rapuit non extra se q̄dē. & supra semetipm fuit. & ille ꝑ̄ porcinum q affectū in interiora dilapsus est ergo etiā ē ille qui rapitur in superiora ꝑ affectum hoc patiatur. ¶Preter. sup illud pō. In te dne speraui nō confundar in eternū: dicit glo. in expositione rituli. Extasis grece latine dicitur excessus mētis. & fit duobus modis. vel timore terrenorum. vt mēte rapta ad supera et inferiora oblita. & timor terreno⁹ ad affectū pertinet. q̄ etiā rapit⁹ mentis ad fugiēda qui ex opposito ponit pertinet ad affectū. ¶Sed ꝓra est qō sup illud pō. Ego dixi in excessu meo omis hō mendax. dicit glo. Dicitur ḥ extasis cū mens nō timore alienat. se aliq̄ inspiratione reuelatōis sursum assumit. & reuelatio pertinet ad vim intellectiuā. q extasis sine raptus. ¶Exñ. dō. q de raptu dupliciter loqui possumus. Uno mō ꝑm ad id i qō aliquis rapitur. & sic ꝓprie loquēdo raptus nō pōt pertinere ad vim appetitiuā sed solū ad cognoscitiuā. dictum est. n. q raptus est ꝑter ꝓpriā inclinationē cuius q rapit. ipse aūt motus appetitus viuentis est quedam inclinatio ad bonū appetibile. vnde proprie loquēdo ex hoc q homo appetit aliqd nō rapitur. sed per se mouet. Alio mō pōt cōsiderari raptus ꝑm ad suā causam. & sic poterit habere causam ex ꝑte appetitiue ꝑtis. ex hoc est ipso q̄ appetitus ad aliquid vehemēter afficitur pōt contingere q ex violentia affectus homo ab oībus aliis alienet. hȝ etiā affectū in appetitiua ꝑte. cū. f. aliqō delectat in hoc ad quē rapit. vñ apls dicit se raptū nō solū ad tertium celū qō ꝑtinet ad cōtēplationē intellect⁹. & etiā in gradibus qb⁹ ꝑtinet ad effectū. ¶Ad. j. dō. q raptus addit aliquid supra extasim. nam extasis importat simplr excessum a seipso ꝑm quez scz aliqō extra suā ordinationes ponit. & raptus sup hoc addit violentiā quandā. pōt igit extasis ad vim appetitiuā ꝑtinere. puta cū alicuius appetitus tēdit in ea que extra ipm sūt. et ꝑm hoc Dionys. dicit q diuinus amor facit extasim in ꝑsonam. f. facit appetitū boīs tēdere ad res amatas. vnde postea subdit. q etiā ipe deus qui est omniū causa ꝓ abundantiā amatorie bonitatis extra seipm fit per prouidentiam ad omnia exi stentia ḥmodo etiā si expresse hoc diceret de raptu. nō designaret nisi q amor esset causa raptus.

¶Ad. ij. dō. q in hoc ē duplex appetit⁹. f. intellectiuus q̄ diuoluntas. et sensitiuus q dō sensualitas. ē aūt ꝓpriū boīs appetit⁹ inferior subdi tus appetitui superiori sequi mouetur inferior. Dupliciter q̄ hō ꝑm appetitum pōt fieri extra seipm. Uno mō ꝙtūs appetitus intellectiuus totaliter.

in diuinā tēdū pterermissio bīo in qua inclinat appetitus sensitiuus. ꝛ sic Dio. dicit in. iiij. c. de diuinis no. q Paulus ex virtute diuini amoꝛ extasim faciēte dicit. Viuo ego iam nō ego. viuit uero in me xps. Alio mō qñ pterm̄isso appetitu superiou homo totaliter fert in ea q̄ pmunt ad appetitum inferiorē. ꝛ sic ille qui porcos pauit sub semetipso cecidit. ꝛ nō excessus uel extasis plus appropinquat ad rōnē raptus q̄ pm⁹ q. s. appetitus fugeꝛ est magis boi ꝓpriu⁹. vñ quādo bō ex violentia appetitus inferioris abstrahit a motu appetitus superioris magis abstrahitur ab eo qō est sibi ꝓpriū. qꝛ tamen nō est ibi violentia. eo q̄ uolūtas potest resistere passiōi. deficit a uera rōne rapt⁹. nisi forte tam uehemēs passio sit q̄ rationem rōnis totaliter tollat. sic ꝓtingit in his qui ꝓpter uehemētiā ire uel amoris insaniunt. Considerandū tamen q̄ uterq; excessus fm appetitū existens pōt causare excessum cognoscitiue uirtutis. uel qꝛ motus ad q̄dam intelligibilia rapitur alienata a sensibus. uel qꝛ rapitur ad aliquā imaginariā uisionē seu fantasticam apprehensionē. ¶ Ad. iij. dō. q̄ sicut amoꝛ est motus appetitiuus relpectu boni. ita timoꝛ è motus appetitiuus respectu mali. unde cadē rōne ex utroq; pōt causari excessus mētis ꝑsertim cū timoꝛ ex amoꝛe causet. sic Aug. dic. xiij. ō ci. dei.

Ad tertiū sic procedit.

Videt q̄ Paulus in raptu nō uiderit dei ēssentiam. sicut. n. de Paulo legit q̄ ē raptus usq; ad tertiū celū. ita et de Petro legit Act. x. q̄ excessit sup cū mētis excessus. fi Petrus suo excessu nō uidit dei ēssentiā. fi quandā imaginariā uisiōs ergo uidet q̄ nec Paulus dei ēssentiam uiderit. ¶ Pter. uisio dei facit hominem beatū. fi Paulus in illo raptu nō fuit beatus. alioqn nunq; ad uitā humanā reduss̄er. fi corpus eius fuisset ꝓ redundantiā ab alīs ḡlificatū. sic erit in sancta post resurrectionē. qō ps̄ ē falsum. ē Paulus in raptu nō uidit dei ēssentiā. ¶ Pre. deoꝛ ipsa ē nō pōt simul cū uisione diuine ēssentie. ut dēt. j. ad Cor. xiij. fi Paulus in statu illo habuit fidē ē spem. q nō uidit dei ēssentiā. ¶ Pter. sic Aug⁹. dic. xij. sup Gen. ad lit. fm uisiōs imaginarias quedā similitudines corpoꝛ uidet. fi Paulus in raptu uidit quasdā similitudines corporū. puta terrā celū. gaudiū. ut dēt. ij. ad Cor. xij. ē uidet ē rapt⁹ ad imaginariā uisiōs magis q̄ ad diuinas ēssentie. ¶ Sed cōtra ē qō Aug. determinat in li. de videndo deū ad Paulinā. q̄ ipsa dei substantia a quibusdaꝫ uideri potuit in hac uita posse. sicut a Moyse et Paulo q̄ rapt⁹ audiuit ineffabilia uerba q̄ nō ls boi loq. ¶ Rñ. dōm. q̄ q̄daꝫ dixerunt Paulū in raptu nō uidisse ipsā dei ēssentiam. sed quandā refulgentiā claritatis ipsius. fi Ita manifestat Aug. dicēs. nō solū in li. de videndo deū fi ēt. xij. sup Gen. ad lit. ꝛ dēt i glo. q̄. ad Cor. xij. ꝛ ꝑ ista ꝑticula apti designat. dic. n. se audisse ineffabilia uerba q̄ nō ls boi loq. Dmōt aūrudent ea q̄ pūnet ad uisionē dīoꝛ. q̄ excedit statum uie. fm illō Esa. lxiij. Oculus nō uidit deꝰ absq; te quoꝛ preparasti diligētibus te. ꝛ ideo ēt nentiendum dicit q̄ deū ꝑ ēssentiā uidit. ¶ Ad. j. ergo dōm. q̄ mens hūana diuinitus rapitur ad cōtēplandā ueritatem diuinā triplr. Uno mō ut cōtemplet eam ꝑ similitudines quasdaꝫ imaginarias. ꝛ talis fuit excessus mentis q̄ cecidit supra Petrū. Alio mō ut cōtemplet ueritatē diuinā ꝑ intelligibiles effectus. sicut fuit excessus Dauid dicēs. Ego dixi in excessu meo oīs hō mendax. Tertio modo ut cōtemplet eam in sua ēssentia. ꝛ talis fuit raptus Pauli ꝛ Moysi. ꝛ satis congruenter. nam sicut Moyses fuit primus doctor iudeoꝝ. sic Paulus fuit primus doctor gentiū. ¶ Ad. ij. dōm. q̄ diuina ēssentia uideri ab intellectu creato nō potest nisi per lumen glorie de quo dicit in psalmo. In lumine tuo uidebimus lumē. qō tamē ꝓpriissime participare pōt. Uno modo ꝑ modū forme imanētis. ꝛ sic beatos facit sanctos in patria. Alio mō per modum cuiusdam passionis trānseuntis. sic dicit ēt de lumine ꝓphetie. ꝛ hoc modo lumē illud fuit in Paulo quādo raptus fuit. ꝛ tō ex tali uisiōe nō fuit simpliciter beatus ut fieret redundantia ad corpus. fi solū fm quid. ꝛ tō talis raptus aliquo mō ad ꝓpriū punct. ¶ Ad. iij. dō q̄ qꝛ Paulus in raptu nō fuit beatus habitualiter fi solū habuit actū beatū. Alio ē ut simul rūc in eo nō fuerit act⁹ fidei. Fuit tñ simul i eo fides habitus. ¶ Ad. iiij. dō. q̄ nomine tertij celi pōtuno mō intelligi aliqđ corporeū. ꝛ sic tertium celū dicit celū empyreum. qō dr tertiū respectu celi aquei ꝛ celi syderei. uel potius respectu celi syderei ꝛ respectu celi aquei sine cristallini. ē dē rapt⁹ ad tertiū celū. nō qꝛ rapt⁹ sit ad uidendū similitudinē alicuius rei corporee. fi ꝓpt hoc q̄ locus dlic ē ꝓemplatiōis dr. Unde glo. dicit. ij. ad Cor. xij. q̄ celū tertiū est spūale celum. vbi angeli ē sancte aie fruunt dei ꝓemplatōe. ad qō cū dicit se raptū signat q̄ deus ostēdit ei rē in quā uidēdam est uenturus. Alio mō ꝑ tertiū celum pōt intelligi aliq; uisio supmūdana. q̄ pōt dici tertiū celū triplici rōne. Uno modo fm ordinem potentiarū cognoscitiuarū. ut primū celum dicat uisio sapmundana corpalis q̄ fit per sensum. sicut uisa est manus scribentis in pariete Danielis. v. Secundū aūt celū sit uisio imaginaria. puta quas uidit Stefanus Jobannes in apoc. Tertiū uero celū dicat uisio intellectualis ut Aug. exponit. xij. sup Gen. ad lit am. Sco modo pōt dici tertiū celū fm ordines cognoscibiliū. ut primū celū dicat ꝛgnitio celestiū corporū secundū cognitio celestiū spirituū. tertiū cognitio ipsius dei. Tertio mō pōt dici tertiū celum contemplatio dei fm gradus cognitōis q̄ dē⁹ videtur. quoꝛū primus pertinet ad angelos infime hierarchie. secundus ad angelos medie. tertius ad angelos supreme. ut dicit glo. ij. ad Cor. xij. ꝛ quia uisio dei nō pōt esse sine delectatione. properans non solū se dicit raptus ad tertium celum rōne contemplationis. fi etiam in paradisum rōne delectatiōis ꝛequisite.

Ad quartum sic ꝓcedi

tur. Videt q̄ Paulus in raptu nō fuerit alienatus a sensibus. Dicit n. Aug⁹. xij. sup Gen. ad lit. c. Ut nō credim⁹ q̄ tanto apl̄o doctori gentiū rapto visq; ad ipsam excellentissimā visionē voluerit deus demōstrare vitā in qua post hanc vitā emendū est eternū. ℔ in illa vita futura sancti post resurrectionē videbūt dei essentiam absq; hoc q̄ fiat abstractio a sensibus corporis. ergo nec in Paulo fuit hmōi abstractio facta. ❡ Pte. xp̄o veretur⁹ fuisse cōmunem visionē diuine ēntie fruendam. nec rō videbat abstractio a sensibus. q nec fuit necessariū q̄ in Paulo fieret abstractio a sensibus ad hoc q̄ ēntias deus videret. ❡ Pte. Paulus post̄ deū q essentiam viderat mēmor fuit illoꝝ q̄ in illa visione conspexerat. vñ dicebat. ij. ad Cor. xij. Audiuit archana verba q̄ nō licet hoi loqui. ℔ memoria ad ḡte sensitiuā pertinet. vt ps⁹ p̄bm in li. de memoria et reminiscētia. q̄ videt q̄ etiā Paulus videndo dei essentiā nō fuerit alienatus a sensib⁹ ❡ Sed ꝯra est qđ Aug. dic̄ sup Gen. ad lit. am. Nisi ab hac vita quisq; quodāmō migrauit. siue oino exierit a corpe. siue auersus et alienatus a corpis sensibus. in illā non rapit visionē. ❡ Hñt. dom. q̄ diuina essentia nō p̄t ab hoie videri q̄ alsam vim cognoscitiuā q̄ p intellectū. intellectus aūt hūan⁹ nō pōt nisi ad intelligibilia nisi mediantibus fantasmatibus q̄ spēs intelligibiles a sensibilibus accipit. et in quibus cōsiderans de sensibilib⁹ iudicare et disponit. et iō in oī oratione qua intellectus noster abstrahit a fantasmatib⁹ necesse est q̄ abstrahat a sensib⁹ intellectus aūt homis in statu vie necesse ē q̄ a fantasmatibus abstrahat si videat dei ēntiam. non em̄ p aliqđ fantasma pōt dei ēntia videri. q̄nimo nec p aliquā spēm intelligibilē creatam. q̄ ēntia dei in infinitū excedit nō solū omnia corpa quoꝝ sunt fantasmata. ℔ ēntā omnē intelligibilē creatā oportet aūt q̄ intellectus hois elevat ad altissimā dei essentie visionē. vt tota intētio intimo illuc adducat. ita. l. q nihil intelligat aliud ex fantasmandis ℔ totaliter feratur in deū. vñ impossibile est q̄ homo in statu vie videat deū p ēntiā sine abstractiōe a sensibus. ❡ Hñd. j. ℔ dom. q̄ vt sicut dictū est. post resurrectionē in beatis dei ēntiam videntibus fiet redundantia ab intellectu ad inferiores. virei. et visq; ad corpus vñ fm̄ ipam regulā diuine visionis anima intēdet et fantasmatibus et sensibilibus. talis aūt redundantia non fit in bēs q̄ rapiunt sicut dictū ē. et iō nō est similis rō. ❡ Hñd. ij. dom. q̄ intellectus aie exp̄i erat glorificatus per habitualē lumē glorie. quo diuinā ēntiā videbat multo amplius q̄ aliq⁹ angelus vel homo erat aūt viator. ꝑter corporis passibilitatem fm̄ quam paulo minus ab angelis minorabatur. vt dicit ad Heb. ij. oportebat nō propter aliquē defectū ex pte intellect⁹. vñ ñ ē filius rō de eo de aliq⁹ viatorib⁹ ❡ Hñd. iij. dō. q̄ paulus post̄ est fas ut videret dei ēntiam meliorē tunc illoꝝ q̄ in illa visione cognoscerat q̄ aliquas spēs intelligibiles habitualiter ex hoc in eius intellectu remanebat. sicut etiā abeunte sensibili remanēt aliquē impressiones in alia qa ab postea cōferendo ad tam rapta memorat. Nō nec tota illa cognitiones aut cogitare poterat aut verbis exprimere.

Ad quintum sic ꝓcedi-

dūtur. Videt q̄ alia Pauli in statu illo fuerit totaliter a corpe separata. Dic̄. n. apl̄us. ad Cor. v. Ēdiu sumus in corpe peregrinamur a dño. per fidē. n. ambulam⁹ et nō p̄ spēm. ℔ Paulus i statu illo nō peregrinabat a dño. qui videbat deū per spēm. vt dictum est. q̄ nō erat in corpe. ❡ Pte. potētia aie nō pōt elevari supra ei⁹ ēntiam in qua radicat. ℔ intellectus q̄ ē potētia aie in raptu fuit a corpalib⁹ abstractus p elevationē ad diuinā contemplationē. q̄ multomagis ēntia aie fuit separata a corpe. ❡ Pte. virei. aie vegetabilis sunt magis materiales q̄ virei aie sensitiue. ℔ opotebat intellectū abstrahi a viribus aie sensitiue. vt dictū ē ad ō vt rapiat ad videndum diuinam ēntiā. q̄ multomagis oportebat q̄ abstraheret a viribus aie vegetabilis. quarū operatiōe cessante tas nullo mō remaneret alia corpis cōtinentia. ergo videt q̄ oportuit in raptu Pauli aiam totaliter a corpe ēe separā. ❡ Sed ꝯra est qđ Aug. dic̄ in epla ad Paulinā de videndo deū. Nō incredibile est sic ꝓuidā sanctis nōdū ita defunctis vt sepulchra eoꝝ cadauera remanerēt istam excellentiā reuelationis fuisse concessam. vt. l. viderēt deū p ēntiā. nō q̄ fuit necessariū vt in raptu Pauli alia eius totalis separet a corpore.

❡ Hñ. dom. q̄ in raptu de q̄ nūc loquimur mens rapta eleuat bō ab eo qđ ē fm̄ nām. in id qđ est supra nām. et iō duo ꝓsiderare oꝝ. Primo quid sit boi fm̄ nām. Scdo qđ diuina virtus in hoie sit faciēdū supra naturam. ex hoc aūt q̄ alia corpalia mutantur tamē nullo modo ipsum puerum aie nullo habit⁹ ad ō q̄ q̄ puerilēs ad fantasmata intelligat. qđ quidē ab eo nō auferē diuina virtus in raptu. q̄ nō mutat statum eius. vt dictū est manēte aūt ō statu auferē ab aia actualis conuersio ad fantasmata et sensibilia. ne impediat eius elevatio in id qđ excedit oia fantasmata vt dictū ē. et iō in raptu nō fuit necessariū q̄ aia sic separet a corpe vt ei nō vniret ꝑ̄s forma. fuit aūt necessariū intellectū abstrahi a fantasmatibus et sensibilibus ꝓcedēte. ❡ Hñd. j. ergo dō. q̄ Paulus in raptu illo peregrinabat a dño. ℔ us ad statum. q̄ adhuc erat in statu viatoris. nō aūt quo ad actū quo videbat deū p̄ spēm. vt ex supra dictis p̄z. ❡ Hñd. ij. dom. q̄ potētia aie virtute nālis nō elevat supra modū ꝓportionē ēntie ei⁹. virtute aūt diuina pōt in aliqđ altius elevari. sic corp⁹ p violētiā fortioris virtutis elevat supra locū cōuenientē sibi fm̄ spēm sue nāe. ❡ Hñd. iij. dō. q̄ virei aie vegetabilis nō opant ex intētōe aie sē virei sentitue. ℔ modus nāe. et iō nō requirit ad raptū ab eis abstractio sē a potētijs sensitiuis. q̄ quarū operationes minuerēt intēsionē aie circa intellectiua cognitionem.

Ad sextum sic procedit.

Videt q Paulus nō ignorauerit an ei⁹ aia fuerit a corpe separata. dicit.n. ipe.ij. ad Cor. xij. Scio hominē in xpo raptū vsq; ad tertium celū. ℟ homo noiat xpm̄ sm̄ ex aiā corpe. rapi⁹ aūt differt a morte. videt ℣ q ipe sciuerit aiam nō fuisse p̄ morte a corpe separatam. qz ℣ cōiter a doctoribus ponit. ℣ Pr̄e. ex eisdē apli verbis patz q ipe sciuit quo raptus fuit. qz in tertiū celum. ℟ ex hoc sequit q sciuerit vtrūz in corpore fuerit nō. qz si sciuit tertiū celū ee aliquid corporeū. sic est q sciuerit aiam suā nō ee a corpe separatam. qz visio rei corporee nō p̄t fieri nisi p corpus. ergo videt q nō ignorauerit an aia fuerit a corpe separata. ℣ Pr̄eā. sic Aug. dic. xij. super Gen. ad lām. ipse in raptu vidit illa visiōe deū qua videt sancti in patria. ℟ sancti ex hoc ipo q vident deū sciunt an aie eoz sint a corporibus separate. ergo. t Paulus hoc sciuit. ℣ Sz̄ contra est qđ dr. ij. ad Cor. xij. Siue in corpore siue extra corpus nescio. deus scit. ℣ ℟. dr. q homō qui sctōrum veritatem accipe dr ex ipso apli verbo quibus dicit se aliqđ scire. s. se raptus ee vsq; ad tertiū celū. t aliqđ nescire. s. vtrum in corpe siue extra corpus. qđ qdē p̄t intelligi dupl̄r. Uno mō vt hoc qđ dicit siue in corpore siue extra corp⁹ nō referat ad ipm̄ ee hoīs rapti. q̄si ignorauerit an aia eius ee in corpe an nō. ℟ ad modū rapt⁹ ve. s. ignorauerit an corp⁹ eius fuit simul raptū cū aia in tertiū celū vt nō. ℟ solūz aia. sic Ezech. xlij. dicit q adductus ē in visiōibus dei i hierusalem. Et hūc intellectū fuisse cuiusdā indoctorum patuit Hiero. in prologo sup Hab. vbi dic. De nuge aplī nostri. s. dicebat iudeus non fuisse auctum affirmare se in corpe raptū. ℟ dicitur. siue in corpe siue extra corpus nescio. ℟ hūc sensum reprobat Aug. xij. sup Gen. ad lām q hoc q apls dicat scisse se esse raptū vsq; in tertiū celum. sciebat ergo verū ee tertiū celū ad in quod raptus fuit. t nō fictiue dīne imaginariam tertij celi. alioqn si tertiū celuz nomiauit fantasma tertij celi. pari rōne dicere potuit se in corpore raptuz nomināe corpus quod corpis fantasma quale apparet in somnijs. si aūt sciebat esse verum tertiū celū. sciebat ergo aut ee aliqđ spūale et incorporeū. t sic nō poterat corpus eius illuc rapi. aut ee aliquid corporeum. t sic aia nō posset illuc sine corpe rapi. nisi separetur a corpore. t hō os fm aliū sonum intelligē. vt. s. apls sciuerit q fuerit raptus fm aiam. t nō fm corp⁹. nescierit̄ qualiter se haberet aia ad corpus. vtz. s. fuerit sine corpe vel nō. Sz̄ circa hoc diuersimode aliq loquūt. Auiđā.n. dicūt q apls sciuit q aia sua erat corpi vitare forma. ℟ nesciuit vtrū esset passiue alimentabilis a sensibus. vel etiam vtr ee facta abstractio ab opib⁹ aie vegetabilis. ℟ q facta abstractio a sensib⁹ hoc nō potuit ignorare. eq̄uo sciuit se raptum. q aūt facta abstractio ab operibus aie vegetabilis nō erat th aliqđ vt de hoc oporteret tam sollicitam fieri mentionem. vnde relinquitur q nesciuit apostolus vtrū aia eius fuerit cōiuncta corpori vt forma. vel a corpe separata p morte. Alij aūt hoc ascribūt dicūt q apls nūc nō perpendit qn rapiebat. qz tota eius intentio conuersa erat in deū. ℟ postmodū p̄cepit considerando ea que videbat. Sz̄ hoc etiam repugnat Abbio apli q distinguit in obio suis p̄teritum a futuro. dicit enī in p̄ti se scire q fuit rapt⁹ ante annos q̄tuordecim. t se in p̄te nescire vtrū in corpe fuerit vl extra corpus. Et iō dom est q potuit postea nesciuit vtrū aia fuerit a corpe separata. vt Aug. dicit. xij. sup Gen. ad lām post longā inquisitionē cōcludēs. ℟ istat ergo formalle vt bociplam eius ignorātie intelligamus. vtrū qñ in tertium celū raptus est. in corpe fuerit anima qūo ē anima in corpe cum corpus viuere dicit siue vigilando siue dormiēdo. siue in extasi a sensibus corporis alienati. an omnino de corpore exierit vt mortuū corpus iaceret. ℣ Ad. j. ℟ dr. q per synodochen quādoq; pars dominis homo nominatur. t precipue anima que est pars hominis eminentior. quāto etiam possit intelligi eius quem raptū dicit non tunc fuisse hominē quando raptus fuit. sed post annos quatuordecim. vnde dicit. Scio hominē. non dicit scio raptuz hominē. nihil etiam phibet rephonē diuinitus procurarā raptum dici. t sic Aug. dicit. xij. sup Genes. ad litterā. Dubitauit inde apostolo q̄ nostram esse certus potuit. vnde qui super hoc loquuntur magis cōiecturaliter q̄ per certitudinem loquuntur. ℣ Ad. ij. dr. q apostolus scit nec vel illud celum esse qđ incorporeum vel aliquid incorporeū a sensuz in illo celo. cū ℟ posset fieri q intellectū ei⁹ tertij celi aia nō ee a corpe separata. ℣ Ad. iij. dr. q visio pauli i raptu quuz ad aliqđ fuit similis visiōi beatoz. s. xpi ad id qđ videbat. t xpi ad aliqđ dubitū. s. xpi ad modū videndi. qz non ita p̄fecte vidit sicut sancti q sunt in patria. vñ Aug. dicit. xij. sup Gen. ad litterā Apostolo arrepto a carnis sensibus in tertium celū hoc defuit ad plenā perfectōem cognoscendaz rerū que angelus inest q sine in corpore sine extra corp⁹ esset nesciebat. ℟ itaq; nō deerit receptē corpib⁹ in resurrectōe mortuoz. cū corruptibile ℟ induerit incorruptōm. ℣ Questio. clxxvj.

Deinde cōsiderandum est de gratuito gratia dato q̄ pertinet ad locutionē. Et p̄mo de gra linguarum Secūdo de gra sermonis sapiētie seu scientie. Circa p̄mū querunt duo. Primo vtrum q gratiam linguarū habeat adipiscat sciam oīm linguarum. Secūdo de comparatione huius doni ad gratiam prophetie.

Ad primum sic p̄cedit.

Videt q illi qui p̄sequebant donū linguarum nō loquebant oībus linguis. Illud.n. q̄ diuina virtute aliqbus p̄cedit oportuit esse in suo genere. sic olim aquā puerit in vinū bonū. sic dicit Job. xi. ℟ illi qui habuerūt donū linguarū melius loquebant in p̄pria lingua. dicit.n. glo. ad Hebr.

q̄ nō eē mirandū q̄ epla ad hebreos maiore ēt cē facundia q̄ alie. cū naturale sit vnicuiq; plus in sua q̄ i aliena lingua valere. ceteraū. ip̄e plus aplōz pegrino. i. greco sermone cōposuit. hanc aūt scripsit hebraica lingua. nō ergo p gr̄az gratis data aplī acceperūt sciam oīm linguarum.

¶ Pre. natura nō facit p multa q̄ pōt fieri per viū. t multominus deus q̄ ordinatius q̄ natura agatur. q̄ poterat deus facere vnā linguam q̄ loquēres cūcto discipuli ab oibus intelligerent Vñ sup illud Act. ij. Audiebat vnusquisq; lingua sua loquētes. dicit glo. q̄ linguis oibus loquebant. vel sua. i. hebraica lingua loquētes ab oibus intelligebant. ac si gr̄atis singulos loquerent. ergo videt q̄ nō habuerūt sciam loquendi oibus linguis. ¶ Pre. oēs gr̄e dicūt a xpo in corpus cius q̄ est ecclesia. Sm illud Ioh. j. De plenitudine eius oēs accepimus. q̄ xp̄s nō logit fuisse locutus nisi vna lingua. nec etiā nūc fideles singuli nisi vna lingua loquunt. q̄ videt q̄ discipuli xp̄i nō acceperūt ad hoc gr̄az vt oibus linguis loquerent. ¶ Sed p̄ra est qd dicit Act. ij. q̄ repleti sunt oēs spū sancto. t ceperūt loqui varijs linguis. prout spūs sanctus dabat eloqui illis. vbi dicit glo. Greg. q̄ spūs sanct⁹ sic per discipulos in ignitis linguis apparuit. t est oīm linguarū sciam dedit. ¶ Ro. dom. q̄ primi discipuli xp̄i ad hoc fuerūt ab xpo electi. vt per vniuersam orbē discurrētes fidē ei⁹ ubiq; p̄dicarent. Sm illud Matth. vl. Euntes docete omnes gētes. nō aūt erat p̄ueniēns q̄ mittebant ad alios instructos indigerent ab alijs instrui qualiter alijs loq̄rent. vt qualiter q̄ alij loquerent intelligeret. p̄cipue qz ista q̄ mittebant erāt minus gētes. s. t rudes. Sm illū Esa. xxvij. Qui egredientur impetu a Iacob implebūt faciē orbis terre. illi aūt q̄ mittebāt pauperes imposterū erāt nec facili a principio repellent q̄ eorū verba alijs fideliter interpretarent. vel verba alioz eis exponerēt. maxime qz ad infideles mittebant. et ideo necessariū fuit vt sup hoc eis dominus p̄uideret q̄ donū linguarū. vt sic gentibus ad idolatriam declinantibus introducta est diuersitas linguarū. sic dī Gen. xj. ita etiā qñ erant gētes ad cultū vnius dei reuocāde. p̄ra bmōi diuersitatē remediū adhibuit q̄ donū linguarum.

¶ Ad. j. ergo dom. q̄ dicit. j. ad Cor. xiij. manifestatio spūs dat ad vtilitatē. t ideo sufficienter et Paulus et alij apostoli fuerūt instructi diuinitus in linguis oim gentiū q̄tum requirebatur ad fidei doctrinā. q̄ tum ad id qz q̄ supaddūtur hūana arte ad ornatū elegantiā locutionis apostolus instructus erat in xp̄i lingua. non aūt in aliena. sicut etiam in sapiētia t in scientia fuerunt sufficienter instructi q̄tum requirebat doctrina fidei. non aūt q̄tum ad ea q̄ p scientiā acquirūt cognoscunt puta de conclusionibus arithmetice vl geometrice. ¶ Ad. ij. dom. q̄ q̄to virtus fieri potuit fuit et pentecosten q̄ omnes linguas loquentes ab omnibus intelligerentur. aut q̄ omnibus loquerētur. quia hoc pertinebat ad perfectionem sanctitatis ipsorum q̄ quam non solum loqui q̄ intelligere poterāt que ab alijs docebantur. si aūt omnes vnam eorum linguam intellexissent. hoc vel fuisset p sciam illoz q̄ eos loquentes intelligerēt. vel si fuisset quasi q̄dam illusio dum alioꝝ verba aliter ad eoz aures p̄ferunt q̄ ipse ea proferrent. t ideo glo. dicit Act. ij. q̄ maioꝝ miraculo factus est q̄ ipsi omniū linguarum genebus loquerentur. t Paulus dicit. j. ad Cor. xiij. Gratias ago deo q̄ omnium vestrum lingua loquor. ¶ Ad. iij. dom. q̄ xp̄s in propria p̄sona vni soli genti p̄dicaturus erat. s. iudeis. t ideo ipse ab⁹q; dubio haberet p̄fectissime scientiā omniū linguarū. nō tñ oportuit q̄ oibus linguis loqueret. ideo aūt Aug. dicit sup Ioh. Cū t modo spūs sanctus accipiat nemo loquit linguis omniū gentium. qz iam ipsa ecclesia linguas oim gentiū loquit in qua q̄ nō est nō accipit spūm sanctum.

Ad secundū sic, p̄cedit

Dicit q̄ donū linguarū sit excellētius q̄ gratia gr̄atis data. Que em̄ sunt meliora bus gr̄a videntur esse meliora. Sm p̄bm in. ij. topic. q̄ donum linguarū est gr̄a nouī testamēti. vñ cantatur in sequētia penthecostes. Ap̄e hodie apostolos xp̄i donīo munere insolitos cūctis inauditos seculis. gr̄atia aūt magis competit veteri testamēto. Sm illud ad Heb. j. Multipharie multisq; modis olim deloquēs p̄ib⁹ i. gr̄atis. q̄ videtur q̄ donū linguarū sit excellētius q̄ donum gr̄atie. ¶ Pre. illud q̄ ordinatur ad deū videtur excellētius esse eo q̄ ordinatur ad homīes. q̄ per donū linguarū homo ordinatur ad deum. Per prophetiam aūt ad homīes. Dicit em̄. j. ad Corinth. xiiij. Qui loquitur lingua non hominibus loquit sed deo. qui autem prophetat hominibus loquitur ad edificationem. ergo videtur q̄ donū linguarū sit excellentius q̄ donū prophetie. ¶ Pre. Donū linguarum habitu aliter geneat in habēte ipm. q̄ homo habet in potestate vt eo cū voluerit. vñ dicitur. j. ad Corin. xiiij. Gratias ago deo q̄ oīm vestrū lingua loquor. nō aūt sic est de dono prophetie. vt supra dictū ē. ergo donū linguarū videtur esse excellentius q̄ donum prophetie.

¶ Pre. Interpretatio sermonum videtur contineri sub prophetia. quia scripture eodem spū quo sunt edite. sed interpretatio sermonū. j. ad Cor. xij. ponitur post genera linguarum. ergo videtur q̄ donum linguarum sit excellentius q̄ donū prophetie. ma rome q̄tus ad aliquam eius partem. ¶ Sed p̄ra ē qđ apl̄s dicit. j. ad Cor. xiiij. Maior est qui prophetat. q̄ qui loquitur linguis. ¶ Ro. dom. q̄ donum prophetie excedit donū linguarum triplicit. Primo quidem modo. quia donum linguarū refertur ad diuersos vocēs proferēdos. que sūt signa alicuius a intelligibilis veritatis. cuius etiā signa sunt quedā ipsa fantasmata. que fm imaginariam visionem apparent. Vñ et Aug⁹. xij. sup Gen. ad lr̄am. p̄ra donū linguarū visiōi imaginarie. dictū est aūt supra q̄ donū gr̄atie con-

sit ⁊ in ipsa illuminatione mētis ad cognoscendam intelligibilē veritatē. Vñ sicut prophetica illuminatio excellentior est q̄ imaginaria visio, ut supra habitū est. ita etiā excellētior ē prophetia q̄ donū linguarū fm se cōsideratū. Secundo q̄ donū prophetie ptinet ad rerū noticiam, que ē nobilior q̄ noticia vocū ad quā ptinet donum linguarū. Tertio q̄ donū prophetie ē utilius. ⁊ hoc quidē probat apūs. j. ad Cor. xiij. triplr. Primo q̄dē quia prophetia est utilior ad edificationē ecclesie, ad quā qui loquit linguis nihil prodest nisi expositio subsequat. Secūdo q̄ enim ad ipm loquentē qui si accipiat vt loquatur conversio linguis ⁊ q̄ intelligeret q̄d ptinet ad prophetiā donū mens eius non edificaretur. Tertio q̄nq; ad multos propter quod precipue cōvidet datū donū linguarū. qui dicit forte eos q̄ loquuntur linguis repurare insanos, sicut ⁊ in die reputauerūt ebrios apostolos linguis loquētes. vt dicit actū. ij. Per prophetiā aūt infideles cōpiuntur manifestatis abscōditis cordis eius. ℣ Ad. j. q̄ dōm. q̄ sicut supra dictum est. ad excellentiā prophetie ptinet q̄ aliquis nō solū illuminet intelligibili lumine. sed etiā participet imaginariā visionē. ita etiam ad perfectionē organicus spūalium ptinet q̄ nō solum implear mentē lumine prophetico ⁊ sanctis imaginariis visionē. Sicut erat in veteri testamento. ℣ etiam exterius linguam erudiat ad varia signa locutionū proferenda. qđ totū fit in nouo testamēto fm illūd. j. ad Cor. xiiij. Unusquisq; vestrū psalmū habet. doctrinā habet. linguā habet. apocalipsim. i. prophetiā revelationem habet. ℣ Ad. ij. dcm. q̄ donū prophetie homo ordinatur ad deū fm mentē. q̄ est nobilius q̄ ordinari ad eū fm linguā. Dicit aūt q̄ ille q̄ loquitur lingua nō loquitur hominibus. i. ad intellectum hominū vel volitatē cor. s. ad intellectus solius dei. ⁊ ad laudē eius. sed p prophetiam ordinatur aliquis ⁊ ad deū ⁊ ad proximū. Vñ est perfectius donū ℣ Ad. iij. dcm. q̄ reuelatio prophetica se extendit ad omnia supernaturalia cognoscenda. vñ ex eius pfectione contingit q̄ in statu ingressionis huius vite nō potest haberi perfecte q̄ modū habetur ⁊ imperfecte p modū cuiusdā passionis. ⁊ donū linguarū se extendit ad cognitionē quarūdā particularē. s. vocū diuinarū. ⁊ iō nō repugnat imperfectiōi huius vite q̄ pfectior habitualiter habeat. ℣ Ad. iij. dcm. q̄ interpretatio sermonis pōt reduci ad donum prophetie. ⁊ ideo illuminat ad intelligēdū ⁊ exponendū quecūq; sunt in sermonibus obscura. siue propter difficultatē rerū significatarū. siue etiā propter ipsas voces ignotas q̄ proferunt siue etiā propter similitudinē rerū abhibitarū. Fm illud Daniel. v. Audiui de te q̄ possis obscura interpretari. ⁊ ligata dissoluere. vñ interpretio sermonis ē potior q̄ donū linguarū. vt p̄z p illū qđ apūs dic. j. ad Cor. xiiij. Maior est q̄ prophetat q̄ q̄ loquit linguis. nisi forte interpretet. postponit aūt interpretatio sermonis dono linguarum. quia etiā ad interpretandū diuersa linguarū genera interpretatio sermonis se extendit.

Questio clxxvij.

Deinde considerandum est de gratia gratis data que cōsistit in sermone de qua dicit Apūs. j. ad Cor. xij. Alij dat q̄ spiritus sermo sapiēcie. alij sermo sciētie. Et circa hoc querunt duo. Primo virtus in sermone consistat aliqua gratia gratis data. Secūdo quibus hec gratia cōferat.

Ad primū sic procedit

Videt q̄ in sermone nō cōsistat aliqua gra gratio data. Gra. n. dat ad id qđ excedit facultatē nature. ⁊ ex nāli rōne adimpēta est ars rethorice q̄ quā aliqs pōt sic dicere vt doceat. vt delectet. vt flectat. sic Aug. dc in. iiij. de doc. xpiana. hoc aūt ptinet ad gratiam sermonis. Videt q̄ gra sermonis nō sit gra grat' data. ℣ Pet. dic gra ad regnū dei ptinet. ⁊ apūs dicit. j. ad Cor. xiij. Nō in sermone ē regnū dei. ⁊ iō inuenit. q̄ in sermone nō cōsistit aliq̄ gra gratis data. ℣ Hic. nulla gra dat ex meritis. qui si ex operibus. id non est gra. vt dō ad Ro. xj. ⁊ sermo dat alicui ex meritis. dicit em Greg. exponens illud pō. Pe auferre de ore meo verbū veritatis. q̄ verbū veritatis ē q̄ oīporeno deus facientibus tribuit. ⁊ nō facientib' rollit. q̄ videt q̄ donū sermonis nō sit gra grat' data. ℣ Hic. sicut necesse ē q̄ hō q̄ sermonē pronunciet ea que pertinent ad donū sapiē vel scientie. ita etiā ea que pertinent ad eorum fidei. ergo si ponit sermo sapiē ⁊ sermo sciētie gra gratis data. pari rōne deberet poni sermo fidei inter gratias gratis datas. ℣ Sed in cōtrariū est qđ dicitur Eccl. vj. Lingua eucharis. i. gratiosa in bono hoie abundabit. ⁊ bonitas hoīs est ex gratia ergo et le gratiositas sermonis. ℣ Hñ. dcm. q̄ gra gratis date dant ad vtilitatē alioꝝ. vt supra dictum est. cognitio aūt qua aliqs a deo accipit in vtilitatē alterius pueri non posset nisi mediante locutōe. ⁊ q̄ spūs sanctus nō deficit in aliq̄ qđ ptineat ad ecclesie vtilitatē. etiā puidet mēbris ecclesie in locutione. non solū vt si aliqs sic loquatur vt a diuersis possit intelligi qđ ptinet ad bonum linguarū. sed etiam qđ efficaciter loquatur. quod pertinet ad gram sermonis. ⁊ hoc triplr. Primo qđē ad instrumēdū intellectū. qđ fit dū aliqs sic loquitur q̄ doceat. Secundo ad mouendū affectum. vt. s. libenter audiat verbū dei. qđ fit cū aliquis sic loquit q̄ auditores delectet. qđ nō debet aliqs querere pter famositatem suā. ⁊ vt homines alliciant ad audiendum verbū dei. Tertio ad hoc q̄ aliquis amet ea que verbis significantur et velit ea implere. quod fit dū aliquis sic loquitur q̄ auditores flectat. ad qđ quidē efficiēdū spūs sanctus vtitur lingua hois. quasi quodā instrumento. sic aūt est q̄ efficit operatiōes interius. vñ Greg. dicit in omel. penthecosten. q̄ nisi corda auditorū spūs sanctus repleat. ad aures corporis vox docentis incassum sonat. ℣ Ad. j. ergo dcm. q̄ sicut miraculose dono q̄dā operat quedā excellentiora modo etiā ea q̄ natura pōt

operari.ita etiaꝫ spūs̄ sanctus excellentius operat̄ per gr̄am sermonis id qđ pōt aro agari inferiori modo. ¶ Ad.ij.dōm. q̄ aplo ibi loquit̄ de sermone qui fuit ex habūte eloquēte absq; virtute spūs̄ sancti. vñ ꝑmisit. Cognoscā non ex hoc eorum q̄ inflati sunt. ex virtute. ꝛ de discipło ꝑmittebat supra.q. Sermo meus ⁊ ꝓdicatio mea non fuit in ꝯsuasibilib⁹ hūane sapiēdie. ex in ostensione spūs̄ ⁊ virtutis. ¶ Ad.iij.dō. q̄ sicut dictum est. gr̄a sermonis dat alicui ad utilitatē aliorum vñ q̄q; subtrahit ꝓpter audientis culpā. q̄q; tamē ꝓpter culpā ipsi⁹ loquētis. bona aūt opa virtutis nō meretur auferre hanc gr̄am. ex solum impedimentū huius gr̄e impedimēta. nam etiam gr̄a gratū faciens liberabitur ꝓpter culpam nō tamē vā meretur aliquis p̄ bona opa per que tollitur tamē gratie impedimentū. ¶ Ad.iij.dō. q̄ sicut dictū est gr̄a sermonis ordinat ad utilitatē aliorū. q̄ aūt aliq̄s fidē suā alijs cōmunicet fit per sermonē scientie siue sapie. Vñ aug. di cit. xiij. de trin. q̄ scire quē admodū fideat ꝓsit optulerit nra umbra defendat. videt aplis scientia appellare. ꝛ nō fuit opositum ꝑ ponere sermonem fidei. ex sufficit ponē sermonē scie vel sapie.

Ad secūdū sic ꝓcedit

Videt q̄ gr̄a sermonis sapie ꝛ scie pertineat etiā ad mulieres. Ad hmōi.n. gr̄am pertinet doctrina sicut dictū est. ex docere cōpetit mulieri. dicit.n. Prouer. viij. Unigenitus fui cōram matre mea: ꝛ docebat me. ex hoc gr̄a cognoscit mulieribus. ¶ Pre. maior est gr̄a ꝓphetie q̄ gr̄a sermonis. sicut maior est cōemplatio veritatis. q̄ ei⁹ enūciatio. ex ꝓphetia concedit mulieribus. sicut legitur Iudic. iiij. de Delbora. et iiij. Hesū. xxij. de Olda ꝓphetissa uxore Sellum. et Act. xxj. de quatuor filiabus Philippi. 2plius etiā dic. j. ad Cor. xj. Olis mulier orans aut ꝓphetās ꝛc. ergo videtur q̄ multo magis gratia sermonis cōperat mulieri. ¶ Pre. j. Pe. iij. dicit. Unusq̄sq; sicut accepit gr̄am in alterutrū illam administrantes. ex quedā mulieres accipiunt gr̄am sapientie scientie qua nō possunt alijs ministrare nisi per gr̄as sermonis. ergo gratia sermonis competit mulieribus. ¶ Sz̄ ꝛa est qđ Aplus dicit. j. ad Cor. xiiij. Mulieres i ecclesijs taceāt. Et j. ad Thim. ij. Docere mulieri nō permitto. hec aūt scientie pertinet ad gr̄am sermonis. ergo gratia sermonis non competit mulieribus. ¶ Ex. dō. q̄ sermone pōt aliquis vti dupliciter Uno mō priuate ad mū vel paucos familiariter colloquendo. ꝛ ꝯnum ad hoc gr̄a sermonis potest competere mulieribus. Alio mō publice alloquēdo totā ecclesiā. ꝛ hoc mulieri nō conuenit. Primo quidē principaliter ꝓpter ꝛdinem hominis femine sexus q̄ debet esse subditus viro. vñ ꝑ Pet. iij. docere aūt ꝓsuadere ꝛ publice in ecclesia nō pertinet ad subditos. ex ad ꝓlatos. magister aūt vere subditus ex cōmissione pōt exercē. q̄ nō huiusmōi subiectionē ex naturali sexu sicut mulieres. ex ex aliquo accidētaliter supueniente. Secundo ne animi hominū alliciantur ad libidinem. dicit.n. Eccl. ix. Colloquium illius q̄ assiduus exardescit. Et mox quia ex hac cōuersatione mulieres nō sunt in sapientia perficiende. vt ea possit cōuenienter publica doctrina cōmitti. ¶ Ad.j. ergo dō. q̄ illa auctoritas loquit̄ de doctrina priuata: q̄ mater filium erudit. ¶ Ad.ij.dō. q̄ gr̄a ꝓphetie attendit̄ sm̄ mentē illuminatam a deo. ex qua parte non est in hominibus sexuū differentia. sm̄ illud ad Col. iij. Induentes nouū hominē qui renouat sm̄ imaginē eius qui creauit eum. vbi nō est masculus neq; femina. sed gr̄a sermonis pertinet ad instructionem hominū inter quos differentia sexuū inuenit. Vñ nō est similis ratio de utroq;. ¶ Ad.iij.dō. q̄ gr̄am dominus accepiam dicit̄ modo aliquo administrant sm̄ diuersitatē ꝓfectus ipsoꝝ. vñ mulieres si gr̄am sapientie aut scientie habeant pōt eā administrare. sm̄ priuatā doctrinā. nō aūt sm̄ publicam.

Questio. clxxviij.

Deinde Considerandū

est de gratia miraculoꝝ. Et circa hoc quęrunt̄ duo. Primo vtrum sit aliqua gratia gratis data faciendi miracula. Secundo quibus conueniat.

Ad primū sic procedit

Videt q̄ nulla gratia gratis data sit nec ad miracula facienda. cio.n. gr̄a ponit aliq̄d in eo cui datur. ex operatio miraculoꝝ non ponit aliquid in alio homine cui dat. qz etiam ad actū cor ponit mouet miracula fiunt. sicut legit. iij. Regum. xiij. q̄ quidā prophetes ut cadauer in sepulchro Helisei ꝙ contigisset ossa Helisei reuixit homo ⁊ stetit sup̄ pedes suos. ergo operatio miraculoꝝ nō pertinet ad gratiā gratis datam.

¶ Pre. gr̄e gratis date sunt a spūsancto. sm̄ illud. j. ad Cor. xij. Diuisiones gratiarū sunt. idem aūt spūs̄. ex operatio miraculoꝝ fit etiā a spū immundo. sm̄ illud Matth. xxiiij. Surgent pseudoprophete ⁊ dabunt signa ⁊ prodigia magna. ⁊ quosdē q̄ operatio miraculoꝝ nō pertineat ad gratiam gratis datā. ¶ Act. miracula distinguūt̄ per signa ⁊ prodigia siue portēta ꝓpriis. incommunicabiliter ergo ponit operatio virtutis ꝓtinens gr̄a gratis data ⁊ operatio prodigiosa ⁊ signorū. ¶ Pre. miraculosa reparatio sanitatis ꝑ diuinā virtutē fit. ergo non debet distingui gratia sanitatum ab operatione virtutū. ¶ Pref. operatio miraculoꝝ consequit̄ fidem vel faciens sm̄ illud. j. ad Cor. xiij. Si habuero oēm fidem ita vt montes trāsferam. sine etiā alioꝝ ꝓfectu quoꝝ miracula fiūt. vñ dī Matth. xiij. Et nō fecit ibi virtutes multas ꝓpter incredulitatē illoꝝ. si ergo fides ponit gratia gratis data: superfluum est preter hoc ponere aliā gr̄am gratis datam operationem signoꝝ. ¶ Sed ꝛa est qđ apls. j. ad Cor. xij. inter alios gratias gratis datas dicit. alij datur gratia sanitatum. alij operatio virtutum. ¶ Ex. dō. q̄ sicut supra dictum est. spūs̄ sanctus sufficienter prouidet ecclesie in his que sunt vtilia ad salutem ad qđ ordinātur gra

tle gratis date. sicut aũt oportet q̃ noticia quã quis habuit⁹ accepit in noticiã alioꝝ reducat q̃ dotã linguã xp̃i et p̃ gr̃am sermonis. ita necesse ẽ q̃ sermo ꝓpheticꝰ ad hoc q̃ credibilis fiat. hoc aũt fit p̃ opationes miraculoꝝ. Vñ illo Mar. vlt. et sermonẽ ꝓfirmãte sequentib⁹ signis et Bñnabe. Ille enim est hominꝰ veritatem intelligibilẽ q̃ sensibileꝫ effectus ostẽdat. vñ si cui dictꝰ nullo rõnis hõis ꝓcedente pot ad aliquã dei noticiã q̃ effectꝰ nãles. ita p̃ aliquos supnãleꝫ effectus qui miracula dicunt in aliquã supnaturalem cognitionẽ credendoꝝ hõ inducit. et ideo opatio miraculoꝝ petit ad gr̃am gratis data. ¶ Ad. j. ergo dm̃. q̃ sicut ꝓphetia se extendit ad oia q̃ supnaturaliter cognosci pñt. ita opatio virtutum se extendit ad oia q̃ supnaturaliter fieri possunt. quoꝝ q̃dẽ cũ est diuina oipotẽtia q̃ nulli creature cõcreare pñt. et ideo impossibile ẽ q̃ precipitum opandi miracula sit aliqua q̃litas habitualiter manẽs in aĩa. Et tamẽ hoc potest ꝓcedere q̃ sicut mẽs ꝓphete mouetur ex inspiratõe diuina ad aliquod supnaturaliter cognoscendum. ita etiam mens miracula facientis mouetur ad faciendũ aliq̃d ad q̃d sequitur effectus miraculi q̃s deus sua ꝓprie facit. q̃s q̃nq̃ ex q̃dem fit cũ precedente oratione sicut ex Petro Tabitã mortuã suscitauit. vt habet Actuũ. ix. q̃nq̃ etiã non precedente manifesta oratione. sed deo ad nutũ hois opantis. sicut Petrus Ananiã et Saphiram mortuos mouit increpando tradidit. vt dr̃ Act. v.

Unde Greg. dr̃ in ij. dialogoꝝ. q̃ sancti aliq̃n ex petite miracula exhibẽt. aliq̃n ex postulatione verisimili. in mẽ deus operaliter operat̃ ꝓcul dubio aliter vel interiori motu hois. vel etiã locutione. vel etiam aliquo exteriori actu. seu etiã aliquo ꝓtactu corporali corporis etiã mortui. Vñ Iosue. x. cũ Iosue dixisset quasi ex petite. Sol cõtra Gabaon ne moueris. subdit postea. nõ fuit ante et postea tam longa dies obediẽte deo voci hois. ¶ Ad. ij. dm̃. q̃ ibi loquit dominus de miraculis q̃ fiebãt a sanctis. sicut dr̃ de duabus aplis dicit. ij. ad Thessal. ij. q̃ aduentus antichristi erit ꝓ operationẽ sathane in oi virtute et signis et ꝓdigijs mendacib⁹. et sicut aug⁹. dicit ep. de cura. dei ambigunt cũ solet vtr ꝓpterea dicta sint signa et ꝓdigia et mendacia quoniam mortales sensus q̃ fantasmata decipiunt. et q̃ nõ facit facere videat aut q̃ illa etiã si erãt vera. ꝓdigia ad mendacia trahant. vera aũt dicuntur q̃ ipse rẽs vere erunt sicut magi Pharaonis fecerunt vera rana et vera serpẽtes. nõ tamen habebant veram rationem miraculi. q̃ fient virtute naturaliũ causarum. sicut in ꝓma parte dictum est sed operatio miraculoꝝ que attribuitur gratie gratis date fit virtute diuina ad hominũ vtilitatẽ. ¶ Ad tertiũ dicendum. q̃ in miraculis duo possunt attendi. Vnũ quidẽ est id quod fit. quod quidem est aliquid excedẽs facultates nature. et sm̃ hoc miracula dicuntur virtutes. Aliud est id ꝓpter quod miracula fiunt scilicet ad manifestandum aliquid supernaturale. et sm̃ hoc communiter dicuntur signa ꝓpter excellentiã aũt dicunt̃ ꝓdigia q̃si ꝓcul aliq̃d ostendentes. ¶ Ad. iij. dicendum q̃ gr̃a sanitatũ cõmemorat̃ secundum. q̃ ꝓ eam confert hõi aliq̃s beneficiũ. q̃ corporalis sanitas ꝓpter beneficia cõe q̃ exhibet in oib⁹ miracul. vt. j. boies adducant in dei noticiã. ¶ Ad. v. dicẽdũ q̃ opatio miraculoꝝ attribuit fidei ꝓpter duo. Primo q̃dem q̃ ordinat ad fidei cõfirmationẽ Sicut q̃ ꝓcedit ex dei oipotentia cui fides innitit. et tamen sicut ꝓpter gr̃am fidei necessaria ẽ gr̃a sermonis ad fidei instructiõꝫ. ita etiã necessaria ẽ opatio miraculoꝝ ad fidei ꝓfirmationẽ.

Ad scdm sic procedit

Videt q̃ mali nõ possint miracula facẽ. Miracula em ꝓpetrant̃ p oratiõnẽ. sicut dictum est. q̃ oõ peccatoꝝ nõ ẽ exaudibile. Vñ filiꝰ Iob. xl. Scim⁹ q̃ peccatores deus non audit. et Prouer. xxviij. dr̃. Qui declinat aurem suam ne audiat legem. oratio sua erit execrabilis. q̃ videtur q̃ mali miracula facere non ꝓterunt. ¶ Pre. Miracula attribuũtur fidei. Vñ illud Matthei. xvij. Si habueritis fidem sicut granũ sinapis. dicetis monti huic. trãsi hinc et trãsibit. fides aũt sine operibus mortua est. vt dr̃ Iaco. ij. et sic nõ videtur q̃ hẽat ꝓpriã actionẽ. q̃ videt q̃ mali q̃ non sint bonoꝝ operũ miracula facere non possint. ¶ Pre. Miracula sunt q̃dam diuina testimonia. Vñ illud ad Heb. ij. Contestante deo signis et portentis et variis virtutibus. vñ et in ecclia aliq̃ canonizant̃ p testimonia miraculoꝝ. q̃ deus nõ poterit esse testis falsitatis. q̃ videtur q̃ mali homines non possint miracula facere. ¶ Pretera boni sunt deo⁹ continuentes ip̃m mali. q̃ nõ oẽs boni faciunt miracula. q̃ multo min⁹ mali facient. ¶ Sed contra ẽ q̃d dicit apl̃s. j. ad Cor. xiij. Si habuero oẽm fidẽ ita vt montes transferam charitatẽ aũt nõ habuero nihil sum. q̃ quidẽ non habet charitatẽ est malus. q̃ hoc solũ donum spũs̃ancti est quod diuidit inter filios regni et filios perditionis. vt dicit Aug⁹. xv. de trin. q̃ videtur q̃ etiam mali possint miracula facere. ¶ Rñdeo. q̃ miraculoꝝ aliqua q̃dẽ fiũt nõ vera. q̃ fantastica facta. q̃uia. f. tribuitur hõi vt videat et aliq̃d qõ non est. Quãdam vero sunt vera facta. q̃ non vere habent rõnem miraculi. q̃ fiũt virtute aliquoꝝ naturaliũ causarum. et hoc duplr̃. Uno q̃dem modo ad veritatis predicate confirmationem. Alio modo ad demonstrationem sanctitatis alicui⁹ quam deus hominibus vult ꝓponere in exemplũ virtutis. Primo aũt modo miracula possunt fieri per quẽcunq̃ qui veram fidem predicat et nomen christi invocat. quod etiam interdum per malos fit. et sm̃ hunc modum etiam mali possunt miracula facere vnde sup̃ illud Mat. vij. Nonne in nomine tuo ꝓphetauimus ẽ. dicit Ysych. Propheterare vel virtutes facere et demonia ejcere interdum non est eius meriti q̃

operatur. sed invocatio boīs christi hoc agit. vt hominēs deū honorēt ad cui⁹ invocationē fiāt tanta miracula. Scdo aūt mō non fiūt miracula nisi a sctis ad q̄s sanctitatē denūciādā miracula fiunt vel in vita eorum vel etiā post mortē. sicut p eos fiūt p alios. Legit. n. Act. viij. q̄ deus faciebat virtutes p manꝰ Pauli t etiā delap lan guidos deferabant a corpe eius sudaria t recedebant ab eis languores. t sic etiā nihil phibet q̄ aliquē petōrē miracula fieri ad invocatiōez alicuius sancti. q̄ tñ miracula nō dr facere ille. sz ille ad cuius scitatē denunciandā hec fierēt.

¶ Ad. j. ergo dō. q̄ sic supra dictū ē. cū de oīone ageret. oīo iperādi nō initif meritū. sz diuine misericordie q̄ etiā ad malos se extēdit. t nō etiā q̄ p petōr oīo a deo exaudit. Vñ aug⁹. dicit sup Joh. q̄ illō vbū cecus locut⁹ ē quasi adhuc in uisceribus i. nondū plecte illūinat⁹. nā petōres exaudiunt deus. q⁹ aūt nō q oīo nō audiēdo leges est ex credibile intelligendū ē quātū est ex merito petōis. sz interdū impetrat ex mia dei. vel p pter salutē eius qui orat. sicut audiuit ē publicanus. vt dr Luc. xviij. vel etiā p̄t salutē alioz t q̄liam dei. ¶ Ad. ij. dcm. q̄ fides sine operib⁹ dr esse mortua ḡtū ad ipsam credētem q̄ eam non vnit vita gre. nihil aūt phibet q̄ res viua operet p instrumentū mortuū. sicut bō operat per baculū. t hoc modo deus operatur p fidem boīs petōis inf aliter. ¶ Ad. iij. dcm. q̄ semp miracula sunt vera testimonia eius ad quod inducunt. vñ a malis qui falsam doctrinam emittunt nunq̄ fiunt vera miracula ad p̄firmatiōez sue doctrine ḡtuite q̄q̄ fieri phē ad cōmēdationē nomis xp̄i q⁹ invocāt. t vnde sacramētorū que exhibēt. ab his aūt qui verā doctrinaz emittunt. fiunt q̄q̄ vera miracula ad p̄firmationē doctrine non autē ad testificationē sanctitatis. vñ aug⁹. dicit in li. lxxxiij. q. Aliter magi faciūt miracula aliter boni xp̄iani. aliter mali. magi p pactos contractus cū demonib⁹. boni xp̄iani per publicā iusticiā. mali xp̄iani p signa publice iusticie. ¶ Ad. iij. dō. q̄ sicut aug⁹. dicit in li. lxxxiij. q. admonet nos dñs vt intelligam⁹ q̄dā miracula etiaz sceleratos homines facere qualia sancti facere non possunt. ¶ Ad. v. dcm. q̄ si cui videm aug⁹. dicit ideo non omnib⁹ sanctis ista attribuunt ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi estimantes in talibus factio ēe malos dona q̄q̄ in operib⁹ iusticie q̄b⁹ vita eterna comparatur.

Questio. tercia.

Onsequenter cōsideandum est de vita activa t contemplativa vbi quadruplex q̄sideratio occurrit. quarū prima est de diuisiōe vite p activā t contemplativā. Secunda de vita cōtemplativa. Tertia de vita activa. Quarto de comparatiōe vite active ad contemplativā. Circa primū querunt duo. Primo vtrū vita cōueniēter dividatur per activā t p̄templativam. Scdo vtr di visio sit sufficiens.

Ad primum sic proce

dit. Videt q̄ vita non conveniēt dividat per activā t contemplativā. Vita em est principium vite q̄ suam essentiā. dicit. n. phs in. ij. de anima q̄ viuere viventibus est esse. actōis aūt t p̄fectionis principiū est aia per suam potentiam. q̄ videt q̄ vita non conveniant dividat p actiuaz t contemplativā. ¶ Pre. Incōuenient dividit primo per differentiā posteriorē. activū autez t contemplativū sunt speculativū t practicum sunt differentie intellectus. vt⁹ in. iij. de anima. viuere aūt est primo q̄ intelligere. nam viuere i. est viuentibus primo fm aiam vegetabilē. vt patet p phm in. ij. de anima. q̄ inconuenienter dividit vita per activam t contemplativam.

¶ Pre. Nomē vite ipositū motus vt p Dyoni. iiij. ca. de diui. no. q̄ p̄templatio consistit magis in q̄te. fm illud Sap. viij. Intrans in domuz meā conquiescā cū illa. q̄ videt q̄ vita non conveniēt dividat p activā t contemplativā. ¶ Sz contra est q⁹ grego. sup Ezech. dicit. Due sunt vite in quibus nos deus oipotens p sacr̄ eloquium erudit. activa videlicet t contemplativa.

¶ Rñ. dcm q̄ illa ḡtie dr vivētia q̄ ex scipsis movent seu opant aliud aūt maxime conveniūt alicui p seipm q⁹ est ḡtiū ei t ad q⁹ maxime inclinat. t ideo vnūq̄q̄ viventū ostendit vivere ex opatiōe sibi maxime ḡtie ad quaz maxie inclinat. sicut plantaz vita dr in hoc consistere q̄ nutriunt t generant. alia vero in hoc q̄ sentiunt t movent. boīm vero in hoc q̄ intelligūt t fm rōnem agunt. vnde etiā t in boīb⁹ vita vnūscuiusq̄ boīs videt esse id in quo maxime delectat. t cui maxime intendit. t in hoc precipue vult q̄libet suis amico. vt dr in. ix. ethi. Omia ergo quidā boīes precipue intendunt contemplationi veritatis. q̄dam intendunt principaliter exteriorib⁹ actionib⁹. inde est q̄ vita hominis convenienter dividit per activam et contemplativam. ¶ Ad. j. q̄ dcm. q̄ ḡtia forma vniuersitatis facientes ipm esse in actu ē principiū operatiōis ḡtie ipi⁹. t iō vivere dr esse viventiū ex eo q̄ viventia per hoc q̄ habēt esse p suā formā talē mō opant. ¶ Ad. ij. dcm q̄ vita vniuersaliter sumpta nō dividit p activā t p̄templativā. q̄ vita boīs q̄ spēm sortit ex hoc q̄ hz intellectū. t iō eadē ē diuisio intellectus t vite hūane. ¶ Ad. iij. dcm q̄ cōtēplatio hz q̄dē dignitatē ab exteriorib⁹ moribus mīstrōm ipm cōtēplari ē q̄dā mot⁹ intellect⁹. put q̄libet operatio dr mot⁹. fm q̄ dicit phs. iij. de aia q̄ sentire t intelligere sunt mot⁹ q̄dā. put mot⁹ dr actus p̄fecti. t b modo dyoni. iiij. ca. de di. no. ponit tres mot⁹ anie contēplatio. s. rectū circulare t obliquū.

Ad scdm sic procedit

Videt q̄ vita nō sufficienter dividat p activā t p̄templativā. phs em in. j. ethi. dicit q̄ tres sunt vite maxie excellētes. s. voluptuosa ciuilis q̄ videt esse eadem activa t contemplativa. insufficienter ergo dividit vita per activā t p̄templativā

Prēc.aug⁹. cic. de ciu.dei ponit tria vite genera.l.ocioſū q̄ ꝑtinet ad ꝓplationē. actuoſam q̄ ꝑtinet ad vitā actiuā. ⁊ addit tertium ex vtroq; cōpoſitū. ꝙ vī q̄ inſufficienter diuidatur vita ꝑ actiuā ⁊ ꝓplatiuā. ¶Dic. vita dolo dicit ſignificat ſm q̄ boies diuerſis actibus ogūr. ꝙ plura q̄ duo ſūt būana actionū ſtudia. ꝙ vī q̄ vita debeat in plura mēbra diuidi q̄ in actiuā ⁊ ꝓplatiuā. ¶Sz ꝫ eſt q̄ iſte due vite ſignificant ꝑ duas vxores Iacob actiua q̄dē ꝑ Liam ꝓplatiua vo ꝑ Rachelem. ⁊ ꝑ duas mulieres q̄ dām hoſpitio receperūt. ꝓplatiua q̄dem ꝑ Martā. actiua vo per Marthā vt Greg. dicit vj. moral. nō aūt eēt ꝫ ꝛgrua ſignificatio ſi eēnt plures q̄ due vite. ergo inſufficienter diuidit vita ꝑ actiuā ⁊ ꝓplatiuā. ¶ꝫ ꝫ. dō. q̄ ſicut dictū eſt. diuiſio iſta dat de vita būana. que quidē anēdit tur ſm intellectū. intellectus aūt diuidit ꝑ actiuū ⁊ contemplatiuū. qz finis intellectiue cognitionis eſt ipſa cognitio veritatis q̄ ꝑtinet ad intellectū ꝓplatiuū. vel eſt aliqua exterior actio q̄ ꝑtinet ad intellectū practicū ſiue actiuū. ⁊ ſic vita etiam ſufficienter diuidit ꝑ actiuā ⁊ ꝓplatiuam. ¶Ad.j. ꝫ dō. q̄ vita voluptuoſa ponit finē in delectatione corporali que cōis eſt nobis et brutis. vñ ſicut ꝑbo ibidē dicit. eſt vita beſtialis ꝛpter q̄ non cōprehendit ſub ꝑtī diuiſione. ꝑ ut vita būana diuidatur in actiuā ⁊ contemplatiuā. ¶Ad.ij. dō. q̄ media ꝛcōiuncta ex extremis. ⁊ ideo virtute ꝑtinent in eis. ſic tepidū ī calido ⁊ frigido. ⁊ pallidū in albo ⁊ nigro. ⁊ ſic ſi actiuo. ⁊ contemplatiuo cōparabūtur. id q̄ eſt ex vtroq; cōpoſitū. ⁊ tñ ſicut in quolibet mixto dominatur aliq̄ ſimplicium ita etiā vita media genere vite ſuꝑabundat. q̄nq; q̄dē cōtemplationum. q̄nq; vero actiuā. ¶Ad.iij. dō. q̄ ois ſtudia būana actionū ſi ordinētur ad neceſſitatē ꝓfitia vite ſm rōnē rectā ꝑtinent ad vitā actiuam que ꝓ ordinatas actiones ꝓfuit neceſſitati vite poſcentis. ſi aūt deſeruiant ꝓpie cuicunq; ꝑtinent ad vitam voluptuoſam q̄ non ꝑtinet ſub vita actiua. būana vero ſtudia que ordinantur ad cōſideratione veritatis ꝑtinent ad vitā contemplatiuam.

¶Questio .clxxx.

Deinde conſideraduz

est de vita contemplatiua. Et circa hoc queruntur octo. Primo vtr vita cōtemplatiua pertineat tantum ad intellectū an conſiſtat etiam in affectu. Secundo vtrum ad vitā contemplatiuam pertineant virtutes morales. Tertio vtrum vita contemplatiua conſiſtat ſolū in vno actu aut in pluribus. Quarto vtrum ad vitam contemplatiuam pertineat conſideratio cuiuſcunq; veritatis. Quinto vtrum vita cōtemplatiua hominis in hoc ſtatu poſſit attingere ad dei viſionem. Sexto de moribus contemplationis quos Dionyſius aſſignat. iij. ca. pitulo. de diui.no. Septio de delectatione contemplationis. ¶Octauo de duratione contemplationis.

Ad primum ſic procedit

Videt q̄ vita contēplatiua nichil habeat in ſui effectu. ſ. eorum in intellectu. Dicit em ꝑbo in ij. metha. q̄ finis contēplatiuus eſt verum. vitam aūt ꝑtinet ad intellectū ꝓtikū. ꝙ videtur q̄ vita ꝓplatiua ꝓtikū i intellectu conſiſtat. ¶Dic. Greg. dicit i. vj. moral. q̄ Rachel que interpretatur visum ſpūs vitā contēplatiuā ſignificat. ꝫ viſio ſpūs ꝑtinet ꝓprie ad intellectū. ꝙ vita ꝓplatiua ꝓprie ad intellectū ꝑtinet. ¶Preterea Greg. dicit ſup Ezech. q̄ ad vitam contēplatiuā ꝑtinet ab exteriori actōe ceſſare. ſ. vis affectiua ſiue appetitiua ſeiunxit ad exteriores actiones. ꝙ videt q̄ vita ꝓplatiua nō ꝑtineat aliq̄ modo ad vim appetitiuā. ¶Sz ꝑra. ē q̄ greg. ibidē dicit q̄ ꝓplatiua vita ē charitatē dei ⁊ ꝓximi tota mente retinere ⁊ ſolū deſiderio cordis volare. ꝫ de ſiderū ⁊ amor ad vim affectiuā ſiue appetitiuā ꝑtinēt. vt ſupra habitū ē. ꝙ etiā vita ꝓplatiua habet aliq̄d i vi affectiua ſiue appetitiua. ¶Reſpondm q̄ ſicut dictū ē. vita ꝓplatiua illoꝝ ē dō ꝫ ꝓncipalit intendunt cōtēplatiōi veritatis. intentio aūt eſt actus voluntatis. vt ſupra habitū ē. qz intētio ē de fine q̄ ē voluntatis obiectum. ⁊ ꝓpō vita cōtemplatiua quantū ad ipſam eſſentiā actionis ꝑtinet ad intellectū. ſimū aūt ad id q̄ mouet ad exercitiū talē opatiōis ꝑtinet ad voluntatem ꝫ mouet oēs alias potētias. ⁊ eniz intellectum ad ſuū actū vt ſupra dictū eſt. mouet aūt vis appetitiua ad aliq̄d inſpiciendū vt ſenſibilit vt intelligibiliſ. q̄nq; q̄dē ꝓpt amorē rei viſe. qz vt dr Matth. vj. vbi ē theſaurus tuus ibi eſt ⁊ cor tuum. q̄nq; aūt ꝓpt amorē ipſius cognitionis quam q̄ ex ſpecie ꝓficitur ⁊ ꝓpt delectationē. ſ. q̄ habet ex cognitione veritatis. ſimiliter aūt ad ſcīm ꝓcedit

Videtur q̄ virtutes morales ꝑtineant ad vitam contemplatiuam. Dicit em Greg. ſuper Ezech. q̄ contemplatiua vita eſt charitatē dei ꝓximi tota mente retinere. ꝫ omnes virtutes morales de quarum actibus dantur ꝓcepta legis reducuntur ad dilectionem dei ⁊ ꝓximi quia plenitudo legis dilectio eſt. vt dicit ad roma. xiij. ꝫ videtur q̄ virtutes morales ꝑtineant

ad vitam ꝓ̃templatiuã. ¶Dic. Vita ꝓ̃templatiua ꝑcipue ordinatur ad dei ꝓ̃templationẽ. dicit enim Greg. sup Ezech. q̃ calcatio curris omnibus ad videndam faciem sui creatoris inardescit. sed i hoc nullus potest pertingere nisi per mũdicias quã causat virtus moralis. Dicit enim Matth. v. Bti mundo corde qm ipsi deum videbunt. & ad Hebr. xij. Pacem sequimini cũ oĩbus & sanctimoniam sine qua nemo videbit deũ. ḡ vi q̃ virtutes morales pertineant ad vitam ꝓ̃templatiuam. ¶Dic. Greg. dicit sup Ezech. q̃ cõtemplativa vita speciosa est in animo. vñ significat p Rachelem de qua in Gen. xxix. q̃ erat pulchra facie. sed pulchritudo animi attendit fm̃ virtutes morales & ꝑcipue fm̃ tranquillã vt Ambro. dicit in. j. de offi. ḡ vi q̃ virtutes morales ordinantur ad exteriorem actionem. Sz Greg⁹. dicit in. vj. moral. q̃ ad ꝓ̃templatiuã vitam pertinet ab exteriore actione ḋiscedere. ḡ virtutes morales nõ pertinent ad vitã contẽplatiuã. ¶Ad. dicẽdum. q̃ ad vitã contẽplatiuam pot aliq̃d pertinere dupliciter. Uno mõ essentialiter. alio mõ dispositive. Essentialiter quidem virtutes morales non pertinẽt ad vitã contemplatiuã. quia finis contemplatiue vite est consideratio veritatis. ad virtutem autem morales scire quidẽ q̃ quantũ pertinet ad cõsiderationem veritatis parvam q̃dem potestatem habet. vt phus. dicit in. vj. ethi. unde & ipse in. x. ethi. virtutes morales dicit pertinere ad felicitatẽ actiuã. non autem ad contemplatiuam. Dispositive aũt virtutes morales pertinent ad vitã ꝓ̃templatiuã. impedit enim actus ꝓ̃fectionis in quo essentialiter cõsistit vita ꝓ̃templativa. & q̃ vehemẽtia passionũ q̃ quã abstrahit intẽtio aĩe ab intelligibilib⁹ ad sensibilia. & p tumult⁹ exteriores. virtutes aũt morales ꝓhibẽt vehemẽtiam passionũ & sedat exteriorũ occupationũ tumultus. & ideo virtutes morales dispositive ad vitã contemplatiuã pertinent. ¶Ad. q̃ ergo dicũ q̃ fit dicta vita ꝓ̃templativa ḃs motum ex pfectus. & fm̃ hoc dilectio dei & proximi regit ad vitam ꝓ̃templatiuã. cuius aũt mouẽtes nõ intrant cẽtrum rei. sed dispositum & ꝓficiunt ré. vñ non sequitur q̃ virtutes morales essentialit pertinant ad vitã cõtẽplatiuã. ¶Ad. ij. dicẽdum. q̃ sanctimonia. i. mũdicia cãrn ex duabus q̃ sunt circa passiones impedientes pacitatẽ rõnis. pax aũt cãrn ex iustitia que est circa operationes. fm illud Esa. xxxij. Opus iustitie pax. ingẽtius sequitur q̃ ab iniuria alioq̃ abstinet subtrahit latrocinio & tumultuum occasiones. & sic virtutes morales disponunt ad vitam cõtemplatiuã inquantũ causant pacem & mũdiciam. Ad. iij. dicẽdum. q̃ pulchritudo sicut supra dictũ est cõsistit in quadã claritate & debita proportione. vtrumq; aũt horũ radicaliter in rõne invenitur ad quã pertinet & lumen manifestans & ꝓportionẽ debitã in aliquo ordinare. & ideo in vita contemplativa q̃ pertinet in actu rõnis per se & essentialiter invenitur pulchritudo. unde Bas. vhi. de contemplatione sapie dicitur. Amator factus sum sponse illius. in virtutibus aũt moralib⁹ invenit pulchritudo principatus ciuilis. militaris. familiaris. oeconomicus. legislatiue ordinẽ rõis & precipue in tranquillitate. q̃ tripliciter ordinẽ rõis & precipue in tranquillitate q̃ reprimit cõcupiscẽtias maxime luxurie rõnis obseruãtes. & inde & q̃ virtus⁹ castitatis maxime reddit hominem aptũ ad cõtemplationẽ. inquantum delectationes veneree maxime de primũ mẽte ad sensibilia. vt augu. dicit in libro soliloquiorũ.

Ad tertiũ sic ꝓcedi

tur. Videt q̃ ad vitam contẽplatiuã pertineant diuersi actus. Ricardus enim de sctõ victore distinguit inter contẽplatiõs. meditatiõs & cogitationem. si oĩa ista vident ad vitã contẽplatiuã pertinere. ḡ videt q̃ vite contemplatiue sint diuersi actus. ¶Dic. Apls. ij. ad Cor. iij. dicit. Nos vero reuelata facie gloriã dñi speculantes trãsformamur in eandẽ claritatẽ. & ḃ pertinet ad vitam contẽplatiuã. ḡ per ista ꝓdicta etiã speculatio ad vitã contẽplatiuã pertinet. ¶Prẽt. Bernard⁹ dicit in li. de ꝓsideratione. q̃ ꝓ̃ta & mirata ꝓ̃templatio & admiratio materiatur. & admiratio fm̃ Damascenũ ponit spes timoris. ḡ videt q̃ plures actus ad vitã contẽplatiuã requirant.

¶Dic. Ad vitã contẽplatiuã pertinere dicuntur oĩa lectio. & meditatio. pertinet etiã ad vitã ꝓ̃templatiuam auditus. nã de Maria q̃ quã vita cõtẽplativa significat. dr̃ Luce. x. q̃ sedẽs sec⁹ pedes dñi audiebat ꝓba illius. ḡ videt q̃ plures actus ad vitã contẽplatiuã requirantur. ¶Bs cõtra & q̃ vita contemplativa ḃ dr̃ operatio cuiⁱ homo ꝓncipaliter intẽdit. si ḡ sunt plures operationes vite contemplative non erit una vita contẽplativa & plures. ¶Rñ. dicũ q̃ de vita contẽplativa nunc loquimur fm̃ q̃ ad bonum pertinet. ḃ autẽ differẽtia est inter hominem & angelum. vt patet per dyonl. vij. c. de diuĩ. no. q̃ angelus simplici apphensione vitatem intuetur. homo aũt quodam ꝓcessu ex multis pertingit ad intuitum simplicis vitatis. sic ḡ cõtẽplativa vita vnã q̃dem actum habet. i quo finaliter ꝑficitur. s. cõtemplationem vitatis a quo habet vnitatem. bs autem multos actus quibus quidem pertinent ad hunc actum finalem. quoꝝ q̃dam pertinent ad acceptionẽ principioꝝ ex quibus procedit ad cõtẽplatiõs veritatis. Alii aũt pertinẽt ad deductiõs principioꝝ in veritatẽ ipsam. cui⁹ cognitio indigẽt. vltimus aũt completiuus actus est ipsa cõtẽplatio vitatis. ¶Ad. i. q̃ dicũ fm̃ Ricardũ de sctõ victore videt pertinere ad multoꝝ inspectionẽ ex quibus aliquis colligere intendit vnam simplicem veritatem. vnde sub cogitatione comprehendit pñs & perceptiones sensuũ ad cognoscendum aliqũ effectum. & imaginationes & volentiue rationis circa diuersa signa. vel quecunq; per ducentia i cognitionem veritatis intente. quãuis fm̃ Augustinũ. de tri. cogitatio dici posset oĩa actum a suo opato intellectiua. meditatio vero pertinere videtur ad processum rationis ex principijs aliquibus pertingentibus ad vitatis alicuius contemplationem. & ad idem pertinet consideratio fm̃ Bernardum. quãuis fm̃ phm in. vij. de ala Omnis operatio intellectus ꝓsideratio dicat.

sed contemplatio pertinet ad ipsius simplicem intuitum veritatis. Unde idem Richardus dicit q̄ cōtemplatio est spiritus r liber pennis animi in reo spicie dās, meditatio aūt ē animus animi in veritatis inquisitōe occupat⁹. cogitatio aūt ē animi respectus ad euagationē prauo.

¶ Ad.ij. dōm. q̄ speculatio vt glo. Aug. dic ibidē dr a speculo nō a specula. videre aūt aliqd p speculū ē videre cām p effectū i q̄ ⁊ similitudo reluceat vnde speculatio ad meditationē reduci vī

¶ Ad.iij. dōm. q̄ admiratio ē spēs timoris p̄s aph̄ēsionē alicuius rei excedētis nr̄am facultatē. vñ admiratio ē q̄dā⁹ p̄ss p̄emplationē sūmis viratis. dicit ē em q̄ p̄templatio in affectu terminat. Ad.iiij. dōm. q̄ hō ad cognitionē viratis peruenit dupl̄r. Uno mō p ea q̄ ab alio accipit. ⁊ sic quide q̄dā ad ea q̄ hō a deo accipit necessaria ē sēs fm illū. Sap. vij. Inuocaui ⁊ venit i me spūs sapie. q̄dā vero ad ea q̄ accipit absq̄ necessariis ē audimus scōs q̄ accipit ex voce loquēt. ⁊ iterū fm q̄ accipit ex eo q̄d⁹ scripturam ē traditū. alio mō necessariū ē q̄ adhibeat ꝓpriam studium. ⁊ sic requirit meditatio

Ad quartū sic procedi

tur. Vi q̄ vita p̄emplatiua nō solū psistat in p̄emplatōe dei. ⁊ etiam in cōsideratione causaꝝ viratis Dī enim in psal. Mirabilia opera tua ⁊ anima mea cognoscet nimis. sed cognitio diuinoꝝ operum fit per aliquam contemplationem veritatis. ergo videtur q̄ ad vitam cōtēplatiuā pertineat non solū diuinā veritatem sed etiam quālibet aliam p̄emplari. ¶ Pet. Bernardus in li. de cōsideratōe dicit q̄ prima p̄templatio est admiratio maiestatis. scōa est inductio dei tercia est beneficioꝝ ipsius. quarta est ꝓmissoꝝ sed inter hec quatuoꝝ solus primū pertinet ad diuinam veritatem alia vero tria pertinent ad effectus ipsius. ergo vita contemplatiua nō solum cōsistit in cōsideratione diuine veritatis. sed etiam in cōsideratione viratis circa diuinos effectus. ¶ Pet. Richardus de sancto victore distinguit sex species contemplationum. quarū prima est fm solam imaginatōnē dum attendit mō rei corporalis. secūda aūt est in imaginatōne fm rationem. p̄t. f. sensibilium ordinem ⁊ dispositionem considerantis. tertia est in ratione fm imaginationem. quando. f. per inspectionem rerum visibilium ad inuisibilia subleuantur. quarto aūt est in ratione fm rationem quando. f. animus intendit in visibilibus que imaginatio non nouit. quinta autem est supra rationem. quando ex diuina reuelatōne cognoscimus ea que humana ratione cōprehendi nō possunt. sexta autem est supra rationem ⁊ preter rationē. quādo. f. ex diuina illuminatōne cognoscimus ea que humane rationi repugnare vident. sicut ea que dicuntur de mysterio trinitat̄. ⁊ solū vltimū videtur ad diuinā veritatis pertinere. ergo contemplatio non solum respicit diuinam veritatem. sed etiam ea que in creaturis cōsideratur. ¶ Pet. In vita p̄templari

na ḡtur contemplatio viratis inq̄nū perfectō bono. ⁊ q̄libet veritas est perfectio huāni intellectus. q̄ in qualibet contemplatōe viratis constituit vita contemplatiua. ¶ Sed contra est quod Greg. dicit in. vj. moral. q̄ in contemplatione ꝓcipua q̄s est deus querit. ¶ Ro. dōm q̄ sicut tam dictum est ad vitā contemplatiuā pertinet aliquid dupl̄r. vno mō principaliter. alio secundario vel dispositiue. Principaliter q̄dē ad vitam contemplatiuā pertinet contemplatio diuine viratis. q̄ bmōi contemplatio est finis totius humane vite. vñ aug. dicit in. j. de trinit. q̄ ꝓemplatio dei ꝓmittitur nobis actionuꝝ olim finitaꝝ eterna ꝑfectio gaudioꝝ. q̄ quidem in futura vita erit perfecta q̄n videbimus cū facie ad faciem. vnde ⁊ effectos bōs facit. nunc aūt ꝓemplatio diuine viratis cōpetit nobis imꝑfecte vt delicet per speculū ⁊ in enigmate. vñ q̄ eam sit nobis q̄dā inchoatio beatitudinis q̄ hic incipiet in futuro cōtinuet. vñ ⁊ pōs in. ⁊. etbi. in ꝓemplatione oꝑimi intelligibilis ponit vltimā felicitatē hoīs. q̄ q̄ diuinos effectus in dei cōtēplationem manuducimur fm illū ad Rō. i. Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. unde est q̄ etiam contemplatio humanoꝝ effectuū scibilis ad vitam cōtēplatiuam pertinet. ꝑt. f. ex hoc manuducit homo in dei cognitionem. Vñ augu. dicit in li. de vera religione q̄ in creaturaꝝ cōsideratōe non vana ⁊ pitura curiositas est exercenda. sed gradū ad immortalia ⁊ sp manentia faciendus. Hoc q̄ ex ꝓmissis patet q̄ oīdie quodā ḡtuor ad vitaꝝ contēplatiuā pertinet. primo quidē mortales. scōo aūt alij actus ꝑtet contēplatiuꝰ. tertio vero contēplatio diuinoꝝ effectuū. q̄rtum vo ꝓemplatiuū est ipsa p̄templatio diuine viratis.

¶ Ad.j. q̄ dōm. q̄ Dauid cognitionē operū dei q̄rebat vt ex ꝑ manuduceret in deū. vñ alibi dic Meditabar in operibus tuis in factis manuū tuaꝝ meditabar. expādi manus meas ad te. ¶ Ad.ij. dōm q̄ ex cōsideratōe diuinoꝝ iudiciorū manuducit hō in contēplatōe diuine iustitie. ex cōsideratōe aūt diuinoꝝ bñficiorū ⁊ ꝓmissoꝝ manuducit hō in cognitōne diuine misericordie seu bonitatis quasi p effectus exhibitos vel exhibendos. ¶ Ad.iij. dōm q̄ p illa sex designant gradus q̄b⁹ p creaturas in dei contemplationē ascenditur. nam in primo gradu ponit ꝓceptio ipoꝝ sensibiliū. in scōo vero gradu ponit ꝓcessus a sensibilib⁹ ad intelligibilia in tertio vero gradu ponit diiudicatio sensibiliū fm intelligibilia. in ḡto vero gradu ponit absoluta cōsideratio intelligibiliū in q̄ per sensibilia quenit. in ḡto vero gradu ponit cōtēplatio intelligibiliū q̄ p sensibilia inueniri nō pōt. q̄ p rōs capi pōt. i sexto vero gradu ponitur cōsideratio intelligibiliū q̄ rō nec inuenire nec capere pōt. q̄. f. geimen aḡ sublimē contēplationem diuine viratis. i q̄ finaliter ꝓemplatio ꝑficit. ¶ Ad.iij. dōm q̄ vltima ꝑfectio huāni intellectus est veritas diuina. alie aūt veritates ꝑficiunt intellectū in ordine ad veritatē diuinā.

Ad quintuz sic ꝓcedit

Vi q̄ vita contemplatiua fm statum huiusvi te possit getingere ad visionē diuine ēntie.q̄ vi dr̄ gen.xxxij.iacob dixit Vidi deū facie ad faciē & anima mea fca ē alia mea.sed visio facies dei ē visio diuine essentie.ergo vī q̄ aliqs ꝓ ptemplationē in psentivita possit extendere ad videndū deum per essentiam. ¶Pr̄e.Greg.dicit in.vj.mo ral.q̄ viri ꝓtemplatiui ad semetipsos interius redeunt in eo q̄ spūalia rimantur & nequaq̄ secum rerum corpalium vmbras trahūt vel fortasse tractu manu discretionis abigunt.fi incircūscriptū lumē videre cupiētes cuncta circūscriptionis sue imagines deponūt. vt eo q̄ super se contingere appetūt vincāt q̄ sunt.sed hō nō impedit̄ a visione diuine essentie q̄ est lumen incircūscriptum.nisi q̄ hoc q̄ necesse hz intende re corpalibus fantasmatib⁹.ergo videtur q̄ cōtemplatio psentis vite possit se extendere ad videndam circumscriptā lumen q̄ essentiam.

¶Pr̄e.Greg.in.xj.mor. dicit Sic videri creato rem angusta est omnis creatura. Virgo dei.f. beatus Benedictus qui intra globū igneus an gelos quoq̄ ad celos redeuntes videbat hoc ꝑ cui nubio cernere non nisi in dei lumine poterat sed beatus Benedictus adhuc psentivita vi uebat.ergo contemplatio psentis vite potest se extendere ad videndā dei essentiam. ¶Sed contra est quod Greg.dicit sup Ezech.Qdiu in hac mortali carne viuimur nullo modo ita in contem plationis virtute proficit vt in ipso incircūscripti luminis radio mētis oculos infigat. ¶Ñ dōs q̄ sicut aug⁹. dicit.xv.sup Gen. ad litt⁹. nemo videns deum viget illa vita qua mortaliter viui tur in ista sensib⁹ corpis.fi nisi ab hac vita dsep quodāmō moriat siue eius exitus de corpe fi ne alienat⁹ a carnalib⁹ sensib⁹. i illā nō ꝑuehit visionē que supra dilig⁹ peractata fūt vbi dictum est de raptu.& in ꝑmo vbi actū est de dei visiōe.sic ergo dicēdū est q̄ i hac vita pōt cē aliq̄s ꝺuplr. vno mō fm actū inferū.f.actualiter viuūt sensibus corpis. & sic nullo mō contem platio psentis vite ꝑt pertingere ad videndā dei essentiam. Alio mō potest esse aliqs in hac vita potentialiter & non fm actū inferū aliq̄ alia eius est corpor mortali ꝑmixtus et forma. ita tamen vt non vtatur corporis sensibus aut etiam una ginatiōe sicut accidit in raptu.& sic potest cōtē platio huius vite pertingere ad visionē diuine essentie.vnde supremus gradus ꝓtemplatiōis vi e psentis est qualem habuit Paulus in rap tu fm quem fuit medio modo se habens inter statū psentis vite & future. ¶Ad.j.ergo dīm q̄ Dio⁹.i epla ad Hayū mortuū dicit si quis videns deum intellexit q̄d vidit non ipsū vidit sed aliquid eoꝝ que sunt eius.& Greg.dicit sup Ezech.q̄ nēq̄ oportuno deum tā in sua claritate conspiciunt.sed qui eam sub illa speculat aia. vnde recta ꝓficit & post adrisionis eius gltiam gaudet.ꝑ hoc ergo q̄ Iacob dixit. Vidi deus facie ad faciem. Non est intelligendum q̄ dei essentiā videre.fi q̄d formā.f.imaginariam vidit in q̄ deus locut⁹ est.vt q̄ ꝑ facie q̄libet ꝓfectiorē cognitiōe dei facie ē⁹ vocatus.sicut glo. gre go.ibidē dicit ¶Ad.ij.dīm q̄ ꝓtemplatio humana fm statū ꝓtio vite nō pōt esse absq̄ fantasmatib⁹ q̄ naturale est hōi vt ipso intelligibiles in fantasmatib⁹ videat sicut ꝑha dicit in.vij. de aia ñ intellectualis cognitio non cōstituit in ipsis fan tasmatib⁹.fi in eis contemplat puritatē intelligibilis virtutis & hoc nō solū in cognitiōe natu rali.fi etiā in eis q̄ revelationē cognoscimus dicit enī Dyon.ij.ca.celc.hierar.q̄ angelor⁹ hic rarchizo manifestat nobis diuina claritas in q̄ baldā symbolis figurat⁹ in cui⁹ virtute reflectu mur in simplā radiū.f.in simplicē ꝓgnitōs in telligibilis virtutis.& sic intelligendū ē q̄d greg. dicit q̄d ꝓtēplātes corpalia rex vmbras nō secū trahunt.q̄ videlicet in eis nō constituit co rum contemplatio.fi ponuo in cōsideratōe in telligibilis virtutis. ¶Ad.ij.dīm q̄ ex dicto greg.non ꝺat intelligi q̄ dīus Benedict⁹ dei in illa visiōe q̄ essentiā viderit.fi vult ostēdē q̄ q̄ videri creatorē angusta est omnis creatura.cō sequēs est q̄ ꝑ illustratiōē diuini nois de facti li possit q̄cunq̄ videri.vñ subdit. q̄mūlib⁹ ex eā parua de luce creatoris aspexit breue ei fuit q̄d creatum est.

Ad sextum sic procedit

Videt q̄ inconueniēt opatio ptēplatiōis ꝺistinguat ꝑ tres mot⁹.circulārē.rectū.& obliquū tiū.ca.de dīat.no. Contēplatio enī tantū ad de tem ptinet fm illud Sap.viij.intrans i domū meā ꝓfectā cū illa.fi mot⁹ q̄cti opponitur nō q̄ opatōnes ptēplatiue vite ꝑ mot⁹ designari dīt ¶Pr̄e.Actiua ptēplatiue vite ad intellectū perti net fm quē hō cum angelis cōuenit.fi in ange lis aliter assignat Dyoni.hos mot⁹.fi in anima dicit ei motus circulārē angeli esse fm illumina nōes pulcri & boni.motū aūt circulārē anime fm plura determinat.quoꝝ primū est introit⁹aie ab exterioꝝ.ad seipam.sic.n. est quedā conuola tio virtutū ipsi⁹ ꝑ quā aia liberat ab errore & ab exteriori occupatione.tertium autem est vnio ad ea que supra se sunt.similiter & differenter de scribit motum rectum virtutis.nam motus re ctum angeli dicit esse secundum q̄ procedit ad subiecta.non ꝓuidentiam.motū aūt rectū ase ponit in duobus.primo autem quidem in hoc q̄ progreditur ad ea que sunt circa ipsum.secū do aūt hoc q̄ ab exterioribus ad simplices cō templationes elevatur.fi & motum obliquum ꝑuersimode in virtutis determinat.nā obliquū motum in angelis assignat in hoc q̄ proui dendo minus habentibus manent in idemputate circa deum.obliquum autem motus anime as signat ex eo q̄ anima illuminatur diuinis cogi rationibus rationaliter & effluit. non ergo videtur conuenienter assignari operationes cō templationis per modos predictos. ¶Pr̄e. Ricard⁹ de scō victore in li.de ptēplatione pōt multos alios ꝺiuos motus ad similitudinem vo

latium celi.quorum quedam nunc ad altiora se extollunt.nunc aut in inferiora demergunt.et hoc sepe repetere videtur. alia vero dextrosū vel sinistrosū deuiderūt multotiēs.quedam vo mouentur in anteriora vl posteriora frequēter. alia vo quasi in egyptū vertunt fm latitudines vl coaretationes circuitus.quedā vero quasi immobiliter subsistūt in uno loco manent.q vi q sūt non solū trēo motu pticipatio. ¶In 3tiū est auctoritas Dio. ¶n.dd.q sic dicta est ō.operatio intellectiua qua pemplatio essentialit pficitur. motus dicit fm q motus ē act⁹ pfecti vt pbo dicit in.iij.de aia. Quia vero q sensibilia in cognitionē intelligibiliū deuenim⁹. operationes aūt sensibiles sine motu non fiūt.inde est q operationes intelligibiles quasi motus ad describunt et fm situm diuersos motus eay vtā assignatur In motibus aūt corporalibus perfectio reo ē primi sunt locales. vt probatur octauo ethi cox.et ō sub eox siliudine potissime operatiōes intelligibiles describūtur.quoy quidā sūt tres differentie.nam quidā est circularis fm quē aliq quasi moueat vnifoīmit circa idē centrū. alius aūt ē rectus fm quē aliq ꝑcedat ab vno in aliud certino aūt est obliquus quasi cōpositus ex vtroq.et ō in operationibus intelligibili⁹ id qō simplr habet vnifoīmitatē attribuitur motui circulari.operatio autem intelligibilis fm quā ꝑcedit ur de vno in aliū attribuitur motui recto. operatio autem intelligibilis habens aliquid vnifoīmitatis simul cum ꝓcessu ad diuersa attribuitur motui obliquo. ¶Ad.j.ergo dō.q mot⁹ corporales exteriores opponunt ḡdi pfectiōis que intelligit esse ab exteriorib⁹ occupatōib⁹. ¶ motus intelligibiliū oꝑationū ad ipsam quietē cōtemplatōis pertinet. ¶Ad.ij.dō.q homo ꝓcedit in intellectu cum angelis in genere.¶ vio intellectus est multo altior in angelo q in hole. et ō alio mō.oꝑet hoc mot⁹ in hoibus et in angelis assignare fm q diuersimode se hūt ad vnitatē formitatis.intellectus enim angeli by cognitionē vnifoīmem scīm duo.primo quidē quia non acquirit intelligibile veritatē ex veritate rerum oppositar. secdo q non intelligit diuisē intelligibile discursiue sed simplici intuitu.intellectus vo anime a sensibilibus rebus accipit intelligibiles vitatem. et ōi q̄dam discursiua ratio ipsius eā intelligat. et ideo Dio motū circularē in angelis assignat tāquam vnifoīmiter et idefinēter abūq principio et fine mouētur deo. sic motus circularis carēs principio et fine vnifoīmiter est circa idem centrū.in anima vo tanq ad istām vnifoīmitatem pueniat.exigit q duplex eius diffoīmitas amoueatur.primo q̄dē illa q̄ ē ex diuersitate exteriox rerum.qui.f.relinquit exteriora et hoc ē q primo ponit in motu circulari animē inferiōrē ipsā ab exteriorib⁹ ad seipsam.secdo aūt oportet q remoueatur.scīa diffoīmitas que ē q discursiua rōnis et hoc idē tangit fm q oēs oparōes aie reducūtur ad simplicē contemplationes intelligibiles veritatis.et hoc est qō secdo dicit q necessaria est vnifoīmis ꝓcessus intellectui aliū virtutū ipsā⁹ v.f.cessante discursiu figatur et⁹ intuitus in cōtemplatione vnius simplicis veritatis.et in hac operatione anime non est error sicut ps q circa intellectum ꝑmoy principioy nō errat que simplici intuitu cognoscūt⁹. et hunc ritū duob⁹ ꝓmissis.tertio ponit vnifoīmitas consortius angelis fm q ꝑremissis duob⁹ in sola dei cōtemplatione perfitit.et hoc est qō dicit Damascenus. Dic vnifoīmio facta vnite.i.pfoīmiter vnite ver tendūs ad pulchrū et bonū manuducit. mot⁹ aūt rectus in angelis accipi nō pōt fm id q in ꝑsiderando ꝓcedat ab vno in aliud.sed solū fm ordinem sue ꝓuidentie fm.f.q angelus inferiores illuminat per medios. et hoc est qō dicit q inde recte mouentur.angeli qñ ꝓcedūt ad subiectorū ordinem ꝓuidentia recta ola transeuntes.i.scīm ea que fm rectum ordinē disponuntur.sed rectum motum ponit in anima fm ꝑ q ab exterioribus sensibilibus ꝓcedit ad intelligibilium cognitionem.obliquū autem motum ponit in angelo compositum ex recto et circulari.inferiorem fm ꝓtemplationē dei inferiorib⁹.ꝓuidet.in anima aūt ponit motū obliquū silr ex recto et circulari cōpositū ꝑ illuminationē dei⁹ vel ratiocinando vnitur. ¶Ad.iij.dicit q ille diuersitates motuum que accipiūtur scīm differentiam eius quod est sursū et deorsum. dextrosum et sinistrosum ante et retro. et fm quod ea sequuntur. omnes continētur sub motu recto vel obliquo.nisi per omnes diligenter discursiua rationis.qui quidem si sit a genere ad speciem vel a toto ad partem erit vt ipse exponit fm sursus ad deorsum si vero sit ab vno oppositoy in aliud erit fm dextrū et sinistrosū.si vero sit a causa in effectū erit ante et retro.sīlr sit scīm accidēs q̄ circūstantem propinquā vl remotam erit circuitus.discursus autē rōnis q̄ē a sensibilibus ad intelligibilia scīm ordines materialis rationis pertinet ad motū rectum.qñ autem est scīm illuminationes diuinas pertinet ad motum obliquum vt ex dicto patet sola autem immobilitas quā ponit pertinet ad motum circularem. vnde patet q Dionysius multo sufficientius et subtilius motus contemplationis describit.

Ad septimū sic ꝓcedi-

Videtur q contemplatio delectatoꝝ non habeat. Delectatio.n.ad vim appetitivam pertinet sed contemplatio principaliter consistit in intellectu.ergo videtur q delectatio nō pertineat ad contemplationē. ¶Oꝑe. Dio.xxxiio et omne certamen impedit delectationē. ¶ in ꝓtemplatione est contentio et certamen dicit enim Diego. sup Ezech.q anima cū contemplari deum nititur velut in quodam certamine posita modo quasi ꝓperet. quia intelligēdo et sentiendo de his circumscripto lumine aliquid degustat modo succūbit quia degustando iterū deficit.q vita cōtemplativa non habet delectationē. ¶Poe. Delectatio sequitur oparionē perfectā vt dicit.x.ethi. sed contemplatio vite ē imperfecta.secundum

illud.s.ad Cor.xiij. Videmus nūc p speculū in enigmate vñ t de Jacob legit.xxxij. Ipō p° ḡ dicit. Vidi dñm facie ad faciē.claudicabat pe de.ergo vi ḡ vita p̄cplatiua delectatione nō ha beat. ¶Pte.lesio coxe pfectiōes ipedit.sed p̄cplatio iducit lesionē coxe.vñ Hest.xxxij. dī ḡ Jacob ꝓpter dixerat. vidi dñm a facie ad faciē claudificabat pede eo ḡ tetigerit nerui femoris eius t obstupuerit.ꝑ vi ḡ i vita p̄emplatiua non sit delectatio. ¶Sz cū ḡ de cōtemplatione sapie dī Sap.viij. Ipō hz amarūdinē cōuersatio illi° nec tediū ꝓiectus eius sed leticiaz t gaudiū.t Greg. dicit sup Ezech.ḡ p̄cplatiua vita amabil valde dulcedo est. ¶Rñ.dō.ḡ alīq̄ ꝓemplatio pōt ee delectabil dupl̄r. Uno mō rōne ipsius organōrū. qz vnicuiq̄ delectabil est operatio sibi ꝓportiōnata fm ḡpiā nām vel habitum.ꝓemplatio aūt veritat' cōperit homi fm suam naturaz put est aiāl rōnale. ex quo natū git ḡ omēs boies natura scire desiderant.t per plio in cognitōe veritatis delectantur. t adhuc magis fit hoc delectabile habenti habitū sapie t scie.ex hoc accidit ḡ sine difficultate aliquis contemplatur. Alio mō ꝓemplatio reddit delectabil ex gre obiecti inq̄itū.s. aliquis ré amatam ꝓemplatur.sicut etiā accidit in visione cor li t delectacius redditur non solum ex eo ḡ ipsum videre est delectabile ꝙ etiā ex eo ḡ videt ḡ sonam amatam. Quia ergo vita contēplatiua ꝓcipue consistit in cōtemplatōe dei ad quā mo uet charitas vt dictū est inde est ḡ invita p̄cplatiua non solū est delectatio rōne ipsius p̄cplationis ꝙ etiā rōne ipsius diuini amoris. t ipeius ad virtutē eius delectatio oēm delectatiōez hūanā excedit nā t delectatio spūal' poti° ē ḡ carnalis vt.ō.habitū est cū de passionib' agerem'. t ipse amor ꝙ ex charitate de° diligit oēm amorem excedit. vñ t in pō.dī Gustate t videte qm suauis est dñs. ¶Rād.j.ḡ dō.ḡ vita p̄cplatiua ls ēntialiter ꝓsistat in intellectu.principaliꝰ tñ hz in affectu.inq̄itū videlicet aliquis ex charitate ad dei ꝓemplationē incitat. t qz finis rñdet principio.inde est ḡ etiā terminus t finis ꝓemplatiue vite habenti in affectu.dī.s.aliquis in visione rei amate delectatur.t ipa delectatio rei vise amplius excitat amorē vnde Greg. dicit sup Ezech. ḡ cuz ḡs ipsū quē amat viderit in amorē ipsi° amplius ignescit.t hoc est vinum ꝓcipuū ꝓemplatiue vite vt.s.non solū diuina bonitas videat. sed etiaz vt ametur. ¶Rād.ij.dōm.ḡ meritio vel certamē qō ꝓmeat ex contrarietate exteriorū rei impedit illius rei delectationē.non enim aliquis delectatur in re ptra quā pugnat ꝙ in re p quā quis pugnat cū ea homo adeptꝰ fuerit ceteris paribus magis in ea delectat' sic aug°. dic. i.viij.Acl.ḡ quāto fuit mai° periculū in prelio tanto maius est gaudiū in triūpho.non est aūt in ꝓemplatione contrariū t certamē ex defectu veritatis quam ꝓemplamur.sed ex defectu nri intellectus t ex corruptibili corpe qō noo ad inferiora retrahit. Fm illud Sap.ix. Corpꝰ qō corrumpitur aggrauat aiam t deprimit terrena in choatio sensum multo cogitāt.t ide est ḡ quādo homo ꝓtingit ad ꝓcplationē veritatis ardēti° eū amat.ꝙ magꝭ odit ḡpiū defectū et granita t corruptibil. corpis vt dicat cū aplo infelix ego hō qs me liberabit de corpe mortis huiꝰ? Ihs t Greg. dicit sup Ezech. C ii deuo ias ḡ desiderū t intellectū cognescitur oēm voluptatē carnis arefacit. ¶Ad.iij.dō.ḡ ꝓcplatio dei i hac vita ig̃orata t respectu ꝓcplatiōis pfie.t silr delectatiō ꝓemplatiōis vie t imperfecta respectu delectatiōis ꝓemplatiōis pfie.de qua dī i.j.pō. De torrente voluptatis tue potabis eos.ꝙ ꝓcplatio diuinorum que hēmur in via t si ḡt ipfecta tñ t delectabilior oi alia contemplatione humanitus ꝓfecta ꝓpter excellentiā rei ꝓemplate.vñ pō dic in p mo de gtib' aiatis. Accidit circa illas bonitates existere t diuinas sbas minores nob existere theologas.sed t si fm modicū intigim° eas. tñ ꝓpter honorabilitatē cognoscendi delectabilꝰ aliq̄d hēt ḡ que apud nos sūt. t hoc t qō Greg. dicit sup Ezech. C ontemplatiua vita amabilis valde dulcedo est que sup femetipam alam rapit.celestia aperit.spūalia mētis oculis patefacit. ¶Rād.iij.dōm.ḡ Jacob pmo contemplatiōnem vno pede claudabat.quia necesse t vt debet lauto'am ore secuti conualescat aliqn ad amorē dei vt Greg. dic sup Ezech. t ideo post agnitionem suauitatis dei vnno in nobis pes sanus re mānet ang° ali° claudicat.ois.n.q[vno pede claudicat.solum illi pedi imittur qui sanū hz.

Ad octauū sic procedi

tur. Videtur ḡ vita contemplatiua non sit diuturna. vita.n. contemplatiua ēntialiter consistit in hiis que ad intellectū pertinent.sed oēs intellectiue perfectiones humane vite euacuabunt fm illd.j.ad C or.xiij. sive ḡpherie euacuabunt sive lingue cessabūt. sive scientia destruet. ergo vita ꝓcplatiua euacuatur. ¶Pte. dulcedinem ꝓemplatiōis aliquis homo raptim t p trāsitū do degustat. vñ Aug°. dicit in.x. Acl. Intromittis me in affectum multum inusitatum introitui meo ad nescio quā dulcedinem sed redeo in hoc erūnosis ponderibus Gregorius dic in.v. moral. exponens illud Job.xxj. C um spūs me pretereat transfiret. In suauitate inquit contemplationis intime non diu mens figitur quia ad semetipsam ipsa immensitate luminis reverberata renocatur. ergo vita contemplatiua non est diuturna. ¶Preterea illud quod non est hominis connaturale non potest esse diuturnus. vita autez contemplatiua est melior ḡ fm hominez vt philosophus dicit.t.ethicoꝝ. ergo vi ḡ vita contēplatiua non sit diuturna. ¶Sed contra ē quod dño dicit Luce.x. Maria optimaz partez elegit que non auferetur ab ea.quia vt Gregorius dicit super Ezechie.contemplatiua hic incipitur vt in celesti patria perficiatur. ¶Rō.dō ḡ aliquid potest dici diuturnū. dupl̄r vno mō fm suā naturam.alio mō quo ad nos. Secundum se dē manifestum est ḡ vita contemplatiua diuturna ē duplicitez. vno modo eo ḡ vita

circa incorruptibilia et immobilia. alio modo q̃ non bꝫ fruitatẽ delectatiõis in quẽ ẽ in ꝓsiderando nihil est fruũ vt ol in primo topicoꝝ. Sꝫ quo ad hoc etiã vita ꝛemplativa diuturna est. ñ q̃ cõpetit nobis fm actionẽ incorruptibilis ꝓtis aie. s. fm intellectũ. vñ potest primo hic vitã durare alio mõ q̃ in opibus cõtemplatiue corporaliter non laboratm. vñ magis in hmõi opibus continue ꝓsistere possumꝰ sicut phs dicit i .x. ethico. ¶Ad j. ergo dñm. q̃ motus cõsplidi non est idẽ hic ẽ in ꝓria. sed vita ꝛemplativa dõ manere rõne charitatis in qua bꝫ ẽ ꝓncipiuꝫ ẽ finẽ. ẽ hoc est qõ Greg. dicit sup Ezech. Contemplatiua hic incipit vt in celesti patria ꝓficiatur q̃ amoris ignis qui hic ardere inchoat eũ ipsum quem amat videre in amore ipsius amplius ingescit. ¶Ad ij. dñm. q̃ pbus dicit vitã contemplatiuã esse supra hoiem. q̃ competit nobis fm hoc q̃ aliquid diuinũ est in nobis. s. intellectiua qui est incorruptibilis ẽ impassibilis in se. ẽ ideo actus eius potest esse diuturnior.

¶Questio. clxxxi.

Deinde cõsideranduꝫ est de vita activa. ẽ circa hoc quaeruntꝰ quatuor. Primo vtrũ oĩa opa virtutũ moralium pertineant ad vitam activaꝫ. Secdo virtus prudentia pertineat ad vitam activam. Tertio vtr doctrina gratie ad vitam activam Quarto de diuturnitate vite active.

Ad primũ sic ꝓcedit.

Videtur q̃ nõ oĩa actus virtutũ moraliũ pineant ad vitam activaꝫ. vita .n. activa vꝫ ꝓsistere solum in his q̃ sunt ad alterũ. dic ẽs Greg. sup Ezech. q̃ activa vita ẽ panem esurienti tribuere. ẽ in fine multis enumeratis que ad alterũ ꝑtinent. ẽ que singulis quibuq̃ expedit ꝓvidere. sed non per omnes actus virtutũ moralium ordinamur ad alios. sed solũ fm iustitiaꝫ ẽ partes eius vt ex supra dictis patet. non ergo actꝰ omniũ virtutum moraliũ ꝑtinent ad vitaꝫ activam. ¶Preterea Greg. dicit sup Ezech. q̃ q̃ Lyam que fuit lippa sed fecunda significatur vita activa que diu occupatur in opere minus videt. sed diuinũ q̃ pbũ mõ q̃ exẽplũ ad imitatiõem suã ꝓximos accendit multos in oge bono filios generat. hoc autem magis videtur ꝑtinere ad charitatẽ q̃ qui diligimus ꝓximũ q̃ ad virtutes morales. ergo vi q̃ actus virtutũ moralium non ꝑtineant ad vitam activam. ¶Pre. Sicut dictus est. virtutes morales diuꝑonunt ad vitam cõtemplatiuam. sed diuꝑsitio ẽ ꝓtrio ꝑtinet ad idẽ. ergo videtur q̃ virtutes morales nõ pertineãt ad vitam activam. ¶Sꝫ ẽ qõ Isidorus dicit in libro de summo bono. In activa vita primo per exercitium boni operis cuncta exhauriẽda sunt vitia. vt in contemplativa tam pura mẽtis acie ad ꝛemplandũ diuinũ q̃ꝫ ꝓrumpat. ñ cũ ea vicia non exhauriant nisi q̃ actꝰ virtutũ moraliũ. q̃ actꝰ virtutũ moraliũ ad vitã activã ꝑtinẽt.

¶Rñ. dñm. q̃ sicut supra dictũ ẽ. vita activa ẽ cõtemplativa distinguuntur fm diuersa studia hominũ intendẽtiũ ad diuersos finꝰ. q̃ tamẽ ẽt ꝓsideratio vitatis q̃ ẽ finis vite ꝓtinet. ꝛc. alio dat ẽ exterior ogatio ad q̃ ordinat. vita activa. manifestũ ẽ aũt q̃ virtutes moralꝫ nõ principaliꝫ q̃runtur ꝓtio vitatis. sed ordinat ad ogandaꝫ vñ pbus dicit in .x. ethi. q̃ ad virtutẽ ẽdẽ scire parum aut nihil ꝑdest. vñ manifestũ ẽ q̃ virtutes morales ꝓtinent ꝯtualiter ad vitã activã. vñ ẽ pbus .x. ethi. dicit. virtutes morales ordinat ad felicitatẽ actiuam. ¶Ad j. ergo dñm. q̃ inter virtutes morales ꝑncipua est iustitia. q̃a aliqꝫ ad alterũ ordinat. vt pbus ꝓbat in .v. ethi. virtus activa describit p ea que ad alterũ ordinant nõ q̃ in his solis. ẽ q̃ in his principaliꝫ ꝓsistit. ¶Ad ij. dñm. q̃ actus virtutũ moraliũ ꝑ aliquos ꝓmptos suo exẽplo dirigere ad bonũ. qõ Greg. ibi attribuit vite active. ¶Ad iij. dñm. q̃ lex diuina ẽ ordinatur ad finem alterius vite tamẽ quodãmõ in spẽs eius. ita etiã qñ aliqꝫ vtit his ẽ sunt vite active solum. q̃ut disponunt ad contemplationẽ ꝓpehenduntur sub vita contemplativa. in his aũt ẽ operibus virtutũ moralium intendit tamẽ fm se bonũ. non autẽ tanq̃ disponentes vel vitas contemplatiuã. virtutes morales pertinent ad vitam activam. q̃uis eorũ dici possit q̃ vita activa dispositio sit ad vitam ꝛemplatiuã.

Ad secũdũ sic ꝓcedit.

Videtur q̃ prudentia nõ pertineat ad actiuas. Sic̃ .n. vita contemplativa ꝑtinet ad vim cognitiuam. ita activa ad vim appetitiuam. prudẽtia autem non ꝑtinet ad vim appetitiuam. ẽs magis ad cognitiuã. ergo prudentia non ꝑtinet ad vitaꝫ activam. ¶Pre. Greg. dicit sup Ezech. q̃ activa vita eam occupat in opere minus videt. vnde significat p Lyaꝫ q̃ lippos oculos habeat prudentia aũt rectos oculos claros. vt recte iudicet bõ de agendis. ergo vi q̃ prudentia non pertineat ad vitã activã. ¶Pre. Prudentia media est inter virtutes morales ẽ intellectuales. sed si que virtutes morales ꝑtinent ad vitã activam vt dictum est. ita intellectuales ad contemplatiuam. ergo videtur q̃ prudẽtia non pertineat neq̃ ad vitam activam neq̃ ad contemplatiuam. sed ad medium virtutũ. quod ang⁹ ponit esse. de ciui dei. ¶Sꝫ contra est quod pbus in .x. ethicorum prudentiam pertinere dicit ad felicitatem activam ad quam pertinent virtutes morales. ¶Respon. dñm. q̃ sicut supra dictum est id quod ordinatur ad aliud sicut ad finem ꝑtinere videtur ad illa quibus ordinatur ad finem. sic autem ordinat ad finem activa vita. q̃ in his principaliꝫ ꝓsistit. q̃ ad ea quibus ordinatur sicut ille qui mechatur vt furet magis dicitur fur q̃ mechus. Fm pbum .x. ethi. cor manifestũ est aũt q̃ cognitio prudẽtie ordinat ad operatiões virtutũ moraliũ sicut ad finem

est.n.recta ratio agibilium sicut dr̄ inuꝫ.etbi.vñ & finis huiꝰ moralis sunt principia prudētie sicut in eodē libro phs dr̄.sicut ḡ dictū ē q̄ vir iuuenis moralis in eo qui ordinat eas ad quietē ꝓemplatiuā.pertinent ad vitā ꝓemplatiuā.ita cognitio prudentie q̄ de se ordinat ad operatiōes virtutū moraliū dirigite ḡmet ad vitā actiuā.si ñ prudentia ꝓprie sumat. Vñ q̄ phs de eo loq̄tur.si aūt sumat cōiuncte.i.apphēdit qualēcūq; hūanā cognitionē.sic prudētia huiꝰ ad aliquā sui ptes ḡmet ad vitā cōtemplatiuā Vñ q̄ Tullius dicit in.5.de offi.q̄ q̄ acutissime & celeberrime pōt & videre vel & explicare rōnes.is prudēt issimus & sapientissimꝰ rite haberi solet. ¶Ad 3.q̄ dr̄m.q̄ operatiōes morales specificant ex fine vt supra habitum est.& ideo ad vitam contemplatiuā illa cognitio pertinet que fines hūi in ipsa cognitione virtutis cognitio aūt prudētie que magis hz in actu appetitiue virtutis ḡmet ad vitam actiuam. Ad.q.dōs.q̄ occupatio exteriorum rerū facit hoiem eminus videre in rebus intelligibilibus que sūt segrate a sensibilibus in quibus operationes actiue vite ꝓsistūt. Vñ occupatio exterior actiue vite facit hominē magis clare videre in iudicio agibiliū q̄d pertinet ad prudentiā.tum ꝓpter experientiā.tum ꝓpter mētis attentionē.q: vbi intenderis ibi ingeniū valet.vt Sanctus dicit. ¶Ad.iij.dō.q̄ prudentia dr̄ esse media inter virtutes intellectuales et morales ḡmm ad hoc q̄ in iudicio ꝓcedit cum ꝓtib⁹ intellectualib⁹.in materia aūt totaliē cōuenit cum moralibus.illud aūt tertium vinēdi genus medium est inter actiuam vitā & ꝓemplatiuam ḡmm ad ea circa que occupat. quia q̄nq; occupat in contemplatione veritatis .q̄nq; aūtem occupatur circa exteriora

Ad tertiū sic ꝓceditur

Videtur q̄ docere nō sit actus vite actiue ḥ cōtemplatiue. Dicit.n.Greg.sup Ezech.q̄ viri ꝓfecti dona celestia q̄ ꝓplati poterūt fratribus denunciare eor̄ q̄ alio in amore intime claritatis ac cedūt.sed hoc ptinet ad doctrinā. ḡ docere est actus vite ꝓplatiue. Prē.ad idē genus vite vī reduci act⁹ habitus.ḥ docere ē act⁹ sapie.dr̄ .n.phs in principio metaphs.q̄ signū scie ē posse docere.cū ergo sapia. vī scia ptineat ad vitā cōtēplatiuā.vī q̄ etiā doctrina ad vitā ꝓemplatiuā ptineat. Prē. Si ꝓemplatio est actus vite cōtēplatiue ita & oīo.ḥ oīo q̄ sp erat p alio nihilominus ptinet ad vitas ꝓemplatiuā. ḡ q̄ aliquis veritatē mediatā in alterī⁹ noticiā p doctrinas deducat vī ad vitā ꝓemplatiuā ptinere. Sed ꝫ est q̄ Greg.dicit sup Ezech. Actiua vita ē panem esurienti tribuere ꝫbo sapie nescientē docere. ḥñ.dōm.q̄ actus doctrie hz duplex obiectū sit.n.doctrina p locutiones.locutio aūt est signum audibile interioris ꝓcessus.est ḡ bonū obiectū doctrine id quod est mā sine obi.circa interioris conceptiōis & ḡmm ad ō obiectū q̄nq; doctrina ptinet ad vitam actiuā q̄nq; ad ꝓemplatiuas. ad actiuam quidē q̄n homo interius cōcipit aliquam veritatem vt per eam in exteriorū actione dirigatur ad ꝓemplationem aūt quando homo interius concipit aliquam veritatem intelligibilē in cuius ꝓsideratiōe & amore delectat vh aug⁹.dicit in libro de ver.do. Eligant sibi ḡtem meliorem.i.vite cōtemplatiue. vacemꝰ bo inhibent doctrine vulcedini.ocupētur circa fidē etiam salutarē. vbi manifeste dicit doctrinas ad vitam contemplatiuā pertinere. aliud ꝫo obiectus doctrine ē ex ḡte sermonis audibilis. & sic obiectum doctrine est ipse audiens & ḡmm ad hoc obiectū ordo doctrie ptinet ad vitā actiuā ad quā ptinēt exteriores actiōes ¶Ad.j.ḡ dō.q̄ auctoritas illa exp̄sse loquitur de doctrie hūi ad mām.put vsat circa ꝓsideratiōes & amores veritat⁹ ¶Ad.ij.ḡ dō q̄ bitus & act⁹ cōiūcti i obiecto. & ideo manifeste illa oīo ꝓcedit ex qte mātis interioris conceptiōis.in tantū.n.ad sapientē vel scientē pertinet posse docere.inquantum pōt interiores cōceptus verbis exprimere ad hoc q̄ possit alios addocere ad intellectus veritatis. ¶Ad.iij.dō q̄ ille qui orat p alio nihil agit erga illum p quo orat.sed solum erga deum qui est intelligibilis veritas. sed ille qui alium docet aliquid circa eum agit exterius actione. vñ non est silliogismus de vtroq;.

Ad quartū sic ꝓceditur

Videtur q̄ vita actiua maneat post hāc vitam. Ad vitā enī actiuā pertinent act⁹ moralium virtutum vtarum dictum est.sed virtutes morales ḡmanēt primo post hanc vitā vt aug⁹.dicit. xiij. de trinit.ergo vī q̄ vita actiua ḡmaneat post hāc vitam. ¶Prē.docere. alios ptinet ad vitā actiuam vt dictus est.sed in futura vita in qua fides erimus angelis poterit ee docetis sicut & in angelis esse videt quos vnus alium illuminat purgat & ꝓficit qb referūt ad scie assūptionē vt p Dionys.vij.c.cele.hierar.ḡ vī q̄ vita actiua remaneat post hanc vitā. ¶Prē.illud quod de se est durabilius magis videtur posse post hanc vitā remanere.sed vita actiua videtur ee de se durabilior.dicit.n.Greg.sup Ezech.q̄ in vita actiua fixi ḡmanere possumus. in contemplatiua aūt interius mente manere nullo modo valemus. ergo multo magis vita actiua pōt manere post hanc vitā & ꝓplatiua ¶Sed ꝫra ē qb Greg. dicit sup Ezech.Cum phi seculo vita auferūt actiua.contemplatiua aūt hic incipitur vt in celesti patria ꝓficiat. ¶Ḥñ.dōm.q̄ sicut supra dictum est.vita actiua hz finē in exteriorib⁹ actibus qui se referuntur ad quietē ꝓemplatiōis iam pertinent ad vitam contemplatiuā.in futura autem vita beatorum cessabit occupatio exteriorū actuū.& si quis act⁹ exteriores sint referē tur ad finē contēplatiōis.vt.n.aug⁹.dicit in fine de ciui.dei ibi vocabim⁹ & videbim⁹. videbim⁹ & amabimus.amabimus etiam & laudabimus & in eodem libro ꝓmittit q̄ ibi deus sine fine videbitur.sine fastidio amabitur sine fatigatione laudabitur.hoc mm⁹.hic affectus.ḥ actus erit in oibus. Ad.j.ergo dō.q̄ sicut supra dictū ē.

virtutes morales manebũ r nõ fm actuũ quos hãt circa ea que sũt ad finẽ. himõi. n. actuũ sunt fm q; ptinũt ꝺ̃ctem ꝓplatõis quã aug⁹. in p̃mũ ꝺ̃bo signat p vacationẽ q; ẽ intelligenda nõ solũ ab exteriorũ tumultib⁹. ꝙ etiam ab interiori perturbatõe passionũ. ¶ Ad. q. võ. q; vita contemplatiua sic̃ supra dictũ ẽ. ꝓsistit in cõtẽplatione dei. r ꝺ̃ũ ad hoc vnus angel⁹ aliũ nõ docet. qz vt ds Mat. xviij. de ãgelis pusillor; qui sũt inferioris ordis q; sp̃ vident faciẽ p̃tis sic r in forma vita nullus horũ alĩ docẽbit de deo. ꝙ oĩa videbimus eũ sicuti est⁹ habebimus. j. Joh. iij. r hoc est qõ Piere. xxxi. võ. Non docebit vltra vir proximũ suũ dicẽs. cognosce deũ oĩa. n. cognoscẽt me a mimo eor; vsq; ad maximũ. sed de hoc pertinẽt ad dispensationẽ mist̃erior; dei. vnus angelus docet alĩ purgando illuminãdo r ꝑficiendo. r fm hoc hãt alĩqd de vita actiua ꝙdiu mũ⁹ durat ex hoc q; ãministrationi inferioris creature intendũt qõ significat p hoc q; Jacob vidit angelos i scala ascẽdentes qo; ptinet ad cõtemplationẽ r descendẽtes qo; ptinet ad actionẽ. ꝙ sicut dicit Greg. ij. moral. nõ sic a diuina visione solus excitꝫ vt interne cõtemplatiõis gradũ ascẽdat ꝓximũ r ipe in eis nõ distinguit inter vitã actiuã a cõtẽplatiuã. fuĩ i nobis q; pp̃a vtre actiue impedimur a cõtẽplatõe. non aũt ꝓsit aliter nobis ministrãdo angelor; chorum ãministrationẽ inferioris creature qm nobis nõ competit fm ordinẽ nature nostre. sicut cõpetit angelis ꝙ fm visionẽ dei. ¶ Ad. iij. dꝺ̃. q; durabilitas vite actiue in statu p̃senti excedens durabilitatẽ vite contemplatiue nõ ꝓuenit ex ꝓfectate viri usq; vite fm se ꝯsideratꝫ. ꝙ ex defectu nostri qui ex corpio grauitate retrahimur ab altitudine cõtemplatiõis. vñ ibidem subdit Greg. q; ipsa sua infirmitate ab immẽsitate tante celsitudinis repulsus animus in semetipso relabitur.

¶ Questio. clxxxij.

QEnde ꝯsiderandũ est de cõparatiõe vite actiue ad ꝓemplatiuã. Et circa hoc quẽritur quatuor. Primo que sit ponior vel dignior. Secõdo ꝙ sit maioris meriti. Tertio vtr vita ꝓplatiua impediat q; actiuã. Quarto de ordine virtutũ q;

Ad primũ sic ꝓcꝺitur.

Videtur q; vita actiua sit potior ꝙ cõtemplatiua. Quod. n. est melior videtur esse honorabilius r melius vt ꝑba dicit in. iij. topicor;. ꝙ vita actiua pertinet ad maiores. i. ad ꝓlatos qui sunt in honore r ꝓtẽ constituti. vñ aug⁹. dicit xix. de ciui. dei q; in actione non amãdus ẽ honor in hac vita sine potentia. q; vñ q; vita actiua sit potior ꝙ contemplatiua ¶ Pre. in oĩbus habitibus r actib⁹ precipue pertinet ad potiorem sicut militaris ars ꝙ nõ potior precipit frenorũ factrici. sed ad vitam actiuã ponit disponere. r precipere de contemplatiua vt patet p illud qõ dr Moysi Exo. xix. Descende r contestare ꝓplm ne forte velit transcendere. ꝓpositos terminos ad videndum deũ. ꝙ vita actiua est potior ꝙ cõtemplatiua ¶ Pre. Nullus ꝺ̃z abstrahi a maiori vt applicetur minoribus. vñ ꝑplo. n. dicit. j. ad Cor. xij. Emulamini charismata meliora. ꝙ aliq; abstrahũtur a statu vite ꝓemplatiue r occupãtur circa vitã actiuã vt ꝑz de illis q; trãsferunt ad statũ ꝓlatõis ꝙ vñ q; vita actiua sit potior ꝙ ꝓplatiua. ¶ Sꝫ est qõ ꝑbo dicit Luc. x. Maria optimã ptẽ elegit q; non auferetur ab ea. q; Maria aũt significat vitã cõtẽplatiuã. ꝙ ꝓplatiua vita potior est ꝙ actiua. ¶ ñ. dꝺ̃. q; mihi ꝓbet aliqꝺ fm se esse excellẽtius qõ in fm qd ab alio fugatur. Decẽdũ ẽ ꝙ q; vita ꝓplatiua simpliciter melior est ꝙ actiua. qõ ꝑbus in. x. etic. ꝓbat octo rõnibus. Quar; prima ẽ qz vita ꝓplatiua ꝓuenit hoi fm illud qõ ẽ optimũ in ẽpo. i. fm intellectũ. r respectu ꝙr; obiector;. i. intelligibilĩ. vita aũt actiua occupat circa exteriora. vñ Rachel ꝙ qnã significatur vita cõtẽplatiua interpretatur vidẽs principiũ. vita aũt actiua significat ꝙ Lyam q; erat lippis oculis vt Greg. dicit in. vj. moral. secundo qz vita ꝓemplatiua põt ẽe magis pmanẽs. ꝙ nõ ꝺ̃ũ ad summũ ꝓemplatiõis gradũ sicut supra dictũ ẽ. vñ r Maria ꝙ qnã significatur vita cõtẽplatiua describit secus pedes dñi assidue sedẽs. tertio qz maior est delectatio vite contemplatiue ꝙ actiue. vñ aug⁹. dicit in li. de ꝺ̃bis dñi ꝙ Maria turbabat. Maria epulabat. quanto qz in vita contemplatiua ẽ hõ magis sibi sufficiẽs. quia paucioribus ad eã indiget. vnde dicitur Luc. x. Martha martha solicita es r turbaris erga plurima. quanto qz vita contemplatiua magis ꝓpter se diligitur. vita aũt actiua ad aliud ordinatur. vnde in ꝑ. dicit vitam petij a dño hanc requiram vt inhabitem in domo dñi omnib⁹ ꝺ̃bus vite mee vt videaz voluntatem dñi. sexto quia vita cõtemplatiua consistit in quadam vacatione r quiete fm illũ Vacate r videte qm̃ ego sum deus. septimo qz vita contemplatiua est fm diuina. vita aũt actiua est fm humana. vñ augustin. dicit in libro de verbis dñi. In ꝓncipio erat verbũ. ecce q; Maria audiebat. Verbũ caro factũ est. ecce cui ma ria ministrabat. octauo qz vita contemplatiua est fm id quod magis proprium est homini. i. fm intellectum. an operationibus aũt vite actiue cõmunicant etiam inferiores vires que sunt nob⁹ r brutis cõmunes. vñ in ꝑ. positũ dicit ẽ. Hoico r iumẽta saluabis dñe. subditur id qõ ẽ hominibus ꝙr; in lumine tuo videbimus lumen. Nonam rationem addit ꝑbo Luc. r. cum dicit optimam ptem elegit Maria que nõ auferetur ab ea qõ exponens aug⁹. in li. de ꝺ̃bis dñi dicit. nõ in mala q; illã meliorẽ audi. vñ melioꝛ qz nõ auferet ab ea. a te aũt auferet aliqꝺ omnes necessitates eterna ẽ dulcedo videre. fm ꝺ̃ũ tũ ẽ a casu ẽ magis eligẽda vita actiua. ꝓ̃ necessitatẽ ꝓ̃sentis vite. sic̃ ꝑbo dicit in. iij. topicor;. ꝙ philosophari ẽ melius q; ditari. q; ditari melius necessitatẽ patiẽt. ¶ Ad. j. q; dꝺ̃. q; ad ꝓlatos nõ solũ pertinet vita actiua. q; etiã debẽt ee excellentes j vita ꝓplatiua. vñ Greg⁹. dicit in pastorali. Qi recte ꝺ̃

mone precipimur pre cunctis in contemplatiõe suspensiuo. ¶Ad.ij.dõ.q vita ꝓemplativa in q̃dam animi libertate ꝓsistit dicit em Greg. sup Ezech.q vita ꝓemplativa ad q̃dam libertatem mẽto transit q̃alia nõ cogitãs q̃ eterna e Boetius dicit in.v.de ꝑsolatõe. Quanto alias liberiores esse necesse ẽ cui se in mentis diuine speculatione conserueret. min⁹ vero eũ dilabunmr ad corpora. vñ p̃z q vita activa non directe pertinet vite ꝓemplative. q̃ disponendo ad vitaz cõtemplativã ꝓficit q̃dã opa vite active. in q̃ magis seruit vite ꝓemplative q̃ vacuat active. et hoc est qõ Greg. dicit sup Ezech. q activa vita seruitus. contemplativa aũt libertas vocatur. ¶Ad.ij.dõ.q ad opera vite active interdũ alt q̃s a ꝓemplatõe auocat. ꝓt aliquã necessitate pãtis vite. non tñ hoc mõ q cogat aliqs totaliter contẽplationẽ deserere. Vñ aug⁹. dicit. xix. de ciu. dei otium sctõ querit charitas vitatis negotium iustum feliciter vite active suscipit. necessitas charitatis quaz sarcinam si nullus imponit ꝓcipiende atq; intuende vacandaz est oratio. si autem imponitur suscipienda ẽ ꝓpter charitatis necessitatẽ. q̃ nec sic alioz veritatis delectatio deserenda ẽ. ne ꝑturbaret illa suauitas. et opprimatur ista necessitas. et sic p̃z q cũ aliqs ꝓcipue vita ad actiuã vocat. nõ hoc fit q modũ fructionis sed q modũ aditꝰ.

Ad secũdũ sic ꝓcedit.

Vñ q vita activa sit maioris meriti q̃ contemplativa. Meriti n. vi rõis mercedis. merces aũt debet labori frn illi. j. ad Cor. iij. unusquisq; ꝓpriã mercedẽ accipiet frn suũ laborem. si vite active attribuit labor. ꝓcipue eo q deo dicit. n. Greg. sup Ezech. Dio q ad deũ ꝓmerit plus necesse ẽ ꝙ prius in labore. Lyã accipiet vt post ad videndũ ꝓcipiũ i Rachel ampleti duo requiescat. q̃ vita activa ẽ maioris meriti q̃ ꝓcipua. ¶Pre. Vita ꝓcipua ẽ q̃dã ichoatio future felicitatis. vñ sup illũ Job. xlt. Sic eũ volo manere donec veniã. Dicit aug⁹. Hoc agitio dici põt. ꝑfecta me sequitur actio ifirmata mee passionis exemplo. ichoata vo ꝓmptaq̃ manebat donec veniã. Ipficienda cum veniero. et Greg. dicit sup Ezech. q ꝓmplativa vita hic ꝓficit vt i celesti pria ꝑficiat. q̃ in illa futura vita non erit statuꝰ merẽdi q̃ recipiendi ꝑ meritũ. q̃ vita ꝓcipua min⁹ vi hãc de rõe meriti q̃ vita activa. q̃ plus hz de rõe ꝓmij. ¶Pre. Greg. dicit sup Ezech. q nullũ sacrificiũ est deo magꝭ acceptũ q̃ zelus aiaz. q̃ p zelũ aiaz aliqs se ꝓmerita ad studia vite active. qvẽ q vita ꝓcipua q̃ sit maioris meriti q̃ activa. ¶Sz ꝛ q̃ Gre. dic. vi. mor. magna sũt active vite merita. q̃ ꝓcipue ponora. ¶Ri. dõm. q radix merendi ẽ charitas sicut supra habitũ est. cum aũt charitas ꝓsistit in dilectione dei. et primi. sicut supra habitũ est deũ diligere frn se est magis meritoriũ q̃ proximũ diligere. primuz vt ex supra dictis p̃z. et ideo illo q̃ directius pertinet ad dilectionẽ dei magis ẽ meritorium ex suo genere q̃ id q̃ directe pertinet ad dilectionẽ ꝓximi. ꝓpter deũ. vita aũt cõ tẽplativa directe. et imediate getinet ad dilectiõez dei. dicit enim Aug. xix. de ciui. dei q o otiũ sctũ. f. ꝓcipue vite q̃rit charitas ꝓpter. f. dinie cui ꝓtissime vita ꝓmplativa insistit sic dictũ ẽ. vita aũt activa directius ordinatur ad dilectionez ꝓximi. q̃ satagit circa frequẽs ministeriũ vt dr Luc. x. et ideo ex suo genere ꝓcipua vita ẽ maioris meriti q̃ activa. et ꝺ est qõ Gre. i. ij. omel. sup Ezech. dicit ꝓmplativa ẽ maioz merito q̃ activa. q̃ hec in vsu pãtis operis laborat in q necesse est ꝓmitto subuenire. illa vo sapore intimo venturũ iam regnũ degustat. f. in ꝓcipuo dei. p̃t pungere q̃ aliquis in opib⁹ vite active plus mereatur q̃ alius in opibus vite ꝓcipue. puta si ꝓpter abundantiã divini amoris. vt eius voluntas impleatur ꝓpt ipsius gloriaz. interdũ sustinet a dulcedine. ꝓmplationis ad tempus separari. sicut Aplus dicebat ad Ro. ix. Optabam ego ipse anathema eẽ a xpo. ꝑ fratrib⁹ meis qõ exponens Chrisõ. in libro de ꝓuidẽe dicit. Ita tota mentem eius vastauerat amoꝛ xpi vt ei aliz ꝺ quod eis pre ceteris odius amabilius erat esse cum xpo. rursus idipsum q̃ ita vt placeret xpo contemneret. ¶Ad. j. ergo dõ. q labor exterior operatur ad augmentum premij accidentalis. sed augmentum meriti respectu premij essentialis consistit principaliter in charitate cuius qõdam signum est labor exterior tolleratus ꝓpter xpm. sed maius expressius eius signum q aliqs pretermittio odius que ad hanc vitã primum soli diuine ꝓcipi vacare deberet. ¶Ad. ij. dõz. q in statu felicitatis future bõ quelibet ad ꝑfectũ et ideo nõ reliquit locum ꝓficiẽdi q̃ meritũ si tñ relinqueret esset efficacius meritũ. ꝓpter maiorez charitatẽ ꝺ ꝓcipuo pãtis vite cui q̃dã ipfectio est. et ad hoc ꝺ quo ꝓficiat. et ideo nõ tollit rõnem merendi q̃ augmẽti meriti facit ꝓpter maius excrescens charitatis diuine. ¶Ad. iij. dõz. q sacrificium spiritualiter deo offert cũ aliqd ei exhibetur inter oia aũt bona bois deus maxime acceptat bonũ bũane aie vt hoc sibi in sacrificiũ offerat. offerre aũt ꝺz aliquis deo. primo quidẽ aiaz suã frn illi Eccl. xxx. Miserere aie tue placẽs deo. secõ aũt aiaz aliox frn illi Ecclꝰ. xlt. Qui audit dicat veni. q̃n aũt bõ aiam suã vel alterius ꝓpinquiorẽ deo communiter tanto sacrificiũ est deo magis acceptum. vnde magis acceptus est deo q aliquis animam suã et aliorum applicet contemplationi q̃ actioni. q hoc ergo qõ dõ q nullum sacrificium est deo magꝭ acceptũ q̃ zelus aiarum non ꝑtrat meritũ vite active merito vite ꝓcipue. q̃ ostenditur magis eẽ meritoriũ si q̃s offerat deo aiam suã et alioz q̃ quecũq; alia exteriora dona.

Ad tertiũ sic ꝓcedit.

Videtur q vita cõtemplativa impediatur per vitam activam. Ad vitam enim contemplativam necessaria est quedã vocatio mentis frn illud põ. vacate et videte q̃m ego sũ deus sed vita activa ꝺz in quietudine frn illud Luc. x. Mar-

tha martha sollicita eo ꝛ turbar. erga plurima ergo vita actiua ꝓemplatiuā impedit. ¶Prec. Ad vitam ꝓemplatiuā requisit claritas visionis sed vita actiua impedit visionis claritatez. dicit enī Greg. sup Ezech. q. lippa est fecunda. q. dum occupat in ope minus videt. ḡ vita actiua ꝓemplatiuā impedit. ¶Pre. Preterea impedimur p aliud. q. vita actiua ꝛ ꝓplatiua vident cōtrarietatē habere ad inuicē. q. vita actiua occupat circa plurima. vita aūt ꝓemplatiua insistit ad ꝓemplandū vnū. vñ ex oppositis diuidunt. q. videt q. vita contemplatiua impediat p actiuā. ¶Sed hec est qō Grego. dic in. vj. moraliū. Dum ꝓemplatiuis arcem tenere desiderant ꝓua se in campo p exercitiū opis ꝓhibent. ¶Ri. dicm. q. vita actiua pōt ꝓsideraꝛi ḡtū ad duo. vno mō ḡtum ad ipm studium ꝛ exercitiū exteriorē actionū. ꝛ sic manifestū est q. vita actiua impedit cōtemplatiuaꝫ in toꝫ impossibile est q. aliqs sit occupet circa exteriores actiones ꝛ diuine conēplationi vacet. alio mō pōt ꝓsideraꝛi vita actiua ḡtum ad hoc q. interiores animi passiones componit ꝛ ordinat. ꝛ ḡtum ad hoc vita actiua admittit ad ꝓemplationē q. impeditur p inordinationē interiorē passionū. vñ Greg. dicit in. vj. moraliū. Cum ꝓēplationis arcē aliquid tenere desiderāt ꝓua se in campo p exercitium opis ꝓhent. vt sollicite sciant si nulla iam mala ꝓmissis irrogant si irrogata a ꝓmisso eiꝫ similiter portant si oblata bonis ēporalib⁹. ne quaq; mēs lenicia soluāt. si iniuriantia nō nimis mereri sciant deinde ac ꝑpendat. si eis ad semetipsos introitus redeūt in eo q. ipsa lia rimātur nequaq; secū rerum compatiūm vmbras retinent. vel fores se tractao manu discretiōis abigant. ex hoc q. exercitiū vite actiue ꝓfert ad contemplatiuā q. quietat interiores passiones ex q. huo fantasmata ꝓueniūt p que ꝓemplatio impedit. Et p hoc patet solutio ad obiecta. nam rō ꝛeo ille ꝓcedunt ḡtum ad ipsam occupationes exteriores actuū nō aūt ḡtū ad affectuꝫ q. est moderatio passionū.

Ad quartum sic proce

ditur. Videt q. Vita actiua non sit prior ḡ cōtemplatiua. Vita em ꝓemplatiua directe pertinet ad dilectionē dei. Vita aūt actiua ad dilectionē proximi. ḡ dilectio dei ꝓcedit dilectionem proximi inḡtum primus ḡpter deū diligit. ḡ videt q. etiā vita cōtemplatiua sit prior ḡ actiua. ¶Prec. Grego. dicit sup Ezech. Sciendus est q. sicut bonus ordo viuendi est vt ab actiua in cōtemplatiuā tendat. ita pēruersus viuliter a cōtemplatiua animus ad actiuaꝫ reflectitur. non ergo simpl̄ vita actiua est prior ḡ ꝓemplatiua ¶Prec. Ea que diuersis cōpetunt non vident ex necessitate ordinē habere. ḡ vita actiua ꝛ cōtemplatiua diuersis competat. dicit em Greg. in. vj. moraliū. Sepe qui cōtemplari deū quiete poterant occupationib⁹ pressi ceciderūt. ꝛ sepe qui occupati bene vtibus humanis viuerēt gladio sue quietis extincti sunt. non ḡ vita actiua prior est ḡ ꝓemplatiua. ¶Sz ꝛra est quod Greg. dicit in. ij. omel. sup Ezech. Actiua vita prior est tempore ḡ contemplatiua. q. ex bono ope tendit ad cōtēplationē. ¶Ri. dom. q. aliquid dicit esse prius dupl̄r. vno modo fm suaꝫ naturā. ꝛ hoc modo vita contēplatiua est prior ḡ actiua inḡtum principiū ꝛ melioꝝ⁹ insistit vt ex actiua vitā moueat ꝛ dirigat. rō em sup̄ior q. ꝓēplatiōi deputat cōgit ad inferiorē que deseruiat actioni sicut vir ad mulierē q. per virum regenda vt Aug. dicit in. xij. de trin. Alio modo est aliquid prius quo ad nos. quod scz est prius in via generationis. ꝛ hoc modo vita actiua est prior ḡ contēplatiua. q. disponit ad cōtemplatiuā vt ex supra dictis patet. dispositio em in via generationis precedit formā q. simpl̄ ꝛ fm suā naturā est prior. ¶Ad. q. dom. q. vita cōēplatiua non ordinat ad quālēcunq; dilectionē dei. sed ad ꝓfectum. ḡ vita actiua est necessaria ad dilectionē primi qualemcūq. vñ Grego. dicit in tertia omel. sup Ezech. Sine cōtemplatiua vita intrare possunt ad celestem patriam q. bona qui possunt operari non negligunt sine actiua aūt intrare non possunt si negligunt bona operari q. possunt. ex hoc etiā pt q. vita actiua precedit contēplatiuā sicut id qd est cōmune omniū precedit in via generationis id qd est ꝓpriū ipsi eorum. ¶Ad. ij. dcm. q. a vita actiua ꝓcedit ad vitam cōtemplatiuā fm ordinē generationis. a vita aūt contēplatiua reddit ad vitam actiuam per viam directionis. vt scz vita actiua p cōtemplationem dirigat. sicut etiam p oppositos acq̄rimur habitus. ꝛ p habitū acq̄situm ꝓcliuius aliquis operatur vt dicit in. ij. ethic. ¶Ad. iij. dom. q. illi qui sunt proni ad passiones ꝓpter carū impetum ad agendū sunt simpl̄r magis apti actui tum actuam ꝓpter spūs inferuidescm. vñ dicit Grego. in. vj. moraliū. q. non multi sed inquieti sunt vt si vocatione laboris habuerint grauius laborent quia tāto deteriores cordis tumultus tolerant q. to eis licentia ad cogniōes vacat. quidam vo habent naturaliter animi puritatez ꝛ quietē p quam ad ꝓemplationē sunt apti. q. si oraliter actionibus deputent determinatū sustinebunt. vnde Grego. dicit in. vj. moraliū. q. quosdam hominū ita otiose mētes sunt vt si eos labor occupationis excipiat in ipsa operationis inchoatione succumbat. ḡ sicut ipse postea subdit sepe ꝛ pigrio mētes amoꝛ ad opus excitat ꝛ inquietas in cōemplatiōe timoꝛ refrenat vnde ꝛ illi q. sunt magis apti ad actiuaꝫ vitā ꝑ per exercitium actiue ad contēplatiuā ꝓparari ꝛ illi nichilomin⁹ q. sunt magis ad ꝓemplatiuā apti possunt exercitia vite actiue subire vt p hoc ad ꝓemplanoꝫ ꝓpariores reddant.

¶Questio. clxxxiij.

Deinde ꝓsiderandus est de diuersitate statuum ꝛ officiorū humanoꝝ. Et primo ꝓsiderandus est de officijs ꝛ statib⁹ hominū in generali. Secdo specialiter de statu ꝓfectoꝝ. Circa primuꝫ quę-

rumne qnarthor. Primo quid faciat in hominibus status. Secundo vtrū in boibus debeant esse diuersi status siue diuersa officia. Tertio ō differentia officiorū. Quarto de differentia status.

Ad primum sic pcedit.

Videt q̄ status in sui rōne nō importet cōditiones libertatis vel seruitutis. Status em a stando dicit. ꝯ stare dicit aliquis rōne recti tudinis. vnde dr Ezech.xi. Fili hominis sta sup pedes meos. t Greg. dicit in. vj. moraliū. Ab omni statu recti tudinis dispereant qui p noxia verba dilabunt. sed rectitudine spūalem acquirit homo q̄ hoc q̄ subijcit suam voluntatē deo. vnde sup illud pō. Exaltor decet collaudatio. dē glosa. Recti sum ꝯ dirigunt cor suum sm voluntatem dei. ergo videt q̄ sola obediētia diuinorum mandatorū sufficiat ad rōnem status. ¶ Preterea. Nomen status videt importare immobilitatē sm illud.j. ad Corinth.xv. Stabiles estote et immobiles. vndet Greg. dicit sup Ezech. Iapsa quadratura est t quasi ex omni latere statū habet qui casum in aliqua gentilitate nō habet sed virtus est ꝯ immobiliter facit opari. vt dē in. vj. ethicoꝝ. ergo videt q̄ ex omni operatione virtuosa aliquis statum acquisicat. ¶ Preterea. Nomen status videt ad quandam altitudinē pertinere. nam ex hoc aliqs stat q̄ in altum erigit. sed q̄ diuersa officia aliquis sit alius alterō. similiter etiā per gradus vel ordines diuersos diuersimode homines in quadā altitudine cōstituunt. ꝯ sola diuersitas gradū vel ordinū vel officiorū sufficit ad diuersificandū statum. ¶ Sed ptra est qō in decretis ca. ij. q. v. dī. Si quando in cā capitali vel cā status interpellatus fuerit non q̄ exploratores sed p̄ ipsos est agendum. vbi causa status appellat pertinere ad libertatē vt seruitutē. ergo videt q̄ non variet statum boīs nisi id qō pertinet ad libertatē vel seruitutē. ¶ Ho. dicit. q̄ status ꝓpē loquēdo significat quādaꝝ positionē differentiam sm quaꝝ aliqd disponit sm modū sue nature quasi in quadā immobilitate. est em naturale homini vt caput eius in sursum tendat pedes in terra firment. t cetera membra media cohercēti ordine disponant. qō quidē non accidit si homo iaceat vel sedeat vel accumbat. ꝯ solum qō erectus stat. nec rursus stare dī si moueatur sed qō quiescit. t inde est q̄ etiam in ipsis actionibus humanis dicit negotiū aliquē statuꝝ habere. sm ordinē ꝓpie dispositionis eius quadam immobilitate seu quiete. vñ t circa boīes ea ꝯ defectū circa eos variant t extrinseca sunt nō constituūt statum. puta q̄ aliqs sit diues vel pauper in dignitate ecclesiastica. vel plebeia. vel siquid aliud est hmōi. vnde t in iure ciuili dicit q̄ ei ꝯ a senatu amouet. magis dignitas ꝯ statua aufert. ꝯ solum id videt ad statū boīs pertinere qō respicit obligationē ꝑsone boīs. puta si aliqs est sui iuris vel alieni. t hoc nō ex aliqua causa leui vel defectū imurabili. ꝯ ex aliq̄ grauante t hoc est qō pertinet ad rōnem liberi vel seruitutis. vñ status pertinet ꝓpie ad libertatē vel seruitutē. siue in spūalibus siue in ciuilibus.

¶ Ad.j. ꝯ dōm. q̄ recti tudo ingressum hmōi non pertinet ad rōnem status ꝯ solum ingressum est cōnaturalis homini simul addita quadaꝝ quiete. vnde in aliis animalibus nō requirit recti tudo ad hoc q̄ stare dicat. nec etiam boies stare dicunt quantūcūq̄ sint recti nisi quiescant. ¶ Ad.ij. dōm. q̄ immobilitas nō sufficit ad rōnem status. nam etiā sedens vel iacens quiescit. qui tñ non dicit stare. ¶ Ad.iij. dōm. q̄ officia dicūt p cōparationē ad actum. gradus aūt dicit sm ordinē superioritatis t inferioritatis. ꝯ ad statum redigit immobilitas in eo q̄ principaliter ꝓpe ad actionē ꝑtinet.

Ad secūdum sic proce

ditur. Videt q̄ in ecclesia nō debeat esse diuersitas officiorū vel statuū. Diuersitas em videtur repugnare ꝯ fideles xp̄i ad vnitatē vocant. sm illud Iob.xvij. Vt sint vnū in nobis sicut nos vnum sumus. ꝯ in ecclesia nō dr esse diuersitas officiorū siue statuum. ¶ Preterea. Natura nō facit q̄ multa q̄ pōt facere p̄ vnum. ꝯ operatio ꝑfecta est maxime ordinata ꝯ operatio nature. q̄ cōuenientius esset q̄ ea ꝯ pertinēt ad actus ꝑfectos essent de musco administrarentur. sic q̄ nō esset in ecclesia diuersitas officiorū t statuum. ¶ Preterea. Bonū ecclesie maxime videt in pace ꝯsistere. sm illud pō. Qui posuit fines tuos pacem. t.ij. ad Cor. vlt. dī. Pacem habete t deus pacis erit vobiscū. sed diuersitas est impedimentum pacis quam sibimet ipsis causare videt. sm illud Eccl.xiij. Omne animal diligit sibi simile sibi. t pbs dicit in. vij. polli. q̄ modica diuisio facit in ciuitate discidium. ꝯ videtur q̄ non oporteat in ecclia ee diuersitatē statuū t officiorū. ¶ Sed ptra est qō in pō. ad laudē ecclesie dicit q̄ ei circūamicta varietate. vt glo. dicit q̄ doctrina apl̄oꝝ t ꝓfessione martyrū t puritate virginū. t lamentatio penitentiū ornat regina. i. ecclesia. ¶ Ho. dōm. q̄ diuersitas statuū t officiorum in ecclesia ad tria pertinet. Primo quidem ad ꝓfectionē ipsius ecclesie. Sicut em in rerū naturalibus ordine ꝓfectio ꝯ in deo simplr t uniformiter inuenit. in vniuersitate creaturarū inueniri non potuit nisi diffoꝛmiter t multipl̄r. ita etiaꝝ plenitudo gratie ꝯ in xp̄o sicut in capite aduniatur ad membra eius diuersimode redundat ad hoc q̄ corpus ecclesie sit ꝓfectum. t hoc est qō ipse dicit ad Ephe.iij. Ipse dedit quosdā quidem apostolos. quosdā aūt ꝓphetas. alios autē euāgelistas. alios aūt pastores t doctores ad cōsummationē sanctoꝝ. Secō etiaꝝ pertinet ad necessitatē actionū ꝯ sunt in ecclesia necessarie. quia aūt ad diuersas actiones diuersos boīes oportuit ad ꝯ q̄ expediēt t siue ꝑfectiōe alia pertinent. t ꝯ est q̄ apostolus dicit ad Ho. xij. Sicut in vno corpore multa membra habemus. omnia autē membra non eundē actū habent ita multi vnum corpus sumus in xp̄o. Tertio hoc pertinet ad dignitates t pulchritudinē ecclesie ꝯ in quodaꝝ ordine cōsistit. Vnde dicit.iij. Regū. x. q̄ videns regina Saba ōem sapientiā Salomonis t habitacula

seruoꝝ ⁊ ordines ministrantiū nō habebat vltra spēs. vñ ⁊ aplus dicit .ij. ad Thimo .ij. q in magna domo nō solum sunt vasa aurea ⁊ argētea sed lignea ⁊ fictilia. ¶ Ad .j. ꝙ dñs. q diuersitas statuum ⁊ officiorꝝ non impedit ecclesie vnitatē q̄ efficit p vnitatē fidei ⁊ charitatis ⁊ mutue subministrationis. Vñ illud Apostoli ad Eph .iiij. Ex quo totum corpus est compactus scz p fidē ⁊ cōnexum. scz p charitatē p omnē iuncturam subministrationis. dum scz vnus alij seruit.

¶ Ad .ij. dñs. q sicut natura nō facit p multa qō pōssit facere p vnū. ita etiā nō conuenit in vnū id ad quod multa requiruntur. ꝙ illud apl̄s .j. ad Corinth .xij. Si totū corpus oculus vbi audiret: vnde ⁊ in ecclesia q̄ est corpus xp̄i opportuit mēbra diuersificari fm diuersa officia status ⁊ gradus. ¶ Ad .iij. dñm. q sicut in corpore naturali membra diuersa conueniūt in vnitate p virtutē spiritus vnificātis quo abscedēte membra corporis separant. ita etiam in corpore ecclesie cōseruatur p̄ diuersorū membrorū virtute spūsancti qui corpus ecclesie vnificat. vt habet Joh. .vj. Vnde apl̄s dicit ad Ephe .iiij. Solliciti seruare vnitatē spūs in vinculo pacis. desciscat aut aliquis ab hac vnitate spūs cū querit q̄ sibi sūt ꝓpria. sicut etiam in terrena ciuitate par ratio est hoc q̄ ciues singuli q̄ sua sunt querūt alioqn per officiorum ⁊ statuum distinctionē tam mēsis q̄ in ciuitate terrena magis pax seruat inter eos per hoc plures sunt qui cōmunes actus publicos. Vnde apl̄s dicit .j. ad Corinth. .xij. q deus sic temperauit nos. vt non sit schisma in corpore. sed pro inuicem sollicita sint mēbra.

Ad tertium sic ꝓcedit

Videt q officia non distinguant p actus. Cū enim infinite diuersitates hūanoꝝ actuū tam in spūalibus q̄ in cōporalibus. q infinitoꝝ nō pōt esse certa distinctio. q̄ p diuersitates actuū nō pt esse hūanoꝝ officioꝝ certa distinctio. ¶ Preterea. Vita actiua ⁊ contemplatiua fm actus distinguunt. vt dictum est. q alia videt esse distinctio officioꝝ a distinctione vitarū. non ergo officia distinguunt p actus. ¶ Preterea. Videmus etiam ecclesiasticos ⁊ statua ⁊ gradus p actus distingui videri. vñ q officia distinguant p actus. videretur sequi q̄ eadē sit distinctio officioꝝ graduū ⁊ statuum. hoc aut est falsum. q diuersimode ī suas partes diuidunt. nō q̄ videt q officia distinguātur per actus. ¶ Sed ꝓtra est qō Isidorus in li. ethimologiarū dicit q officiū ab efficiēdo est dictum quasi efficiū. ꝙ decorē fmonis vna mutata lra. sed efficere pertinet ad actionem. q̄ officia p actus distinguunt. ¶ Rñ. dñm. q sicut dictū est diuersitas in membris ecclesie ad tria ordinatur. .i. ad pfectionē actionē ⁊ decorē. ⁊ fm hoc triplex distinctio diuersitatis fidelīū accipi pōt vna q̄dem p respectū ad pfectionē. ⁊ fm hoc accipiūt dicta statuū. put q̄dam sunt alijs pfectiores. Alia ꝺo distinctio accipit per respectū ad actionē. ⁊ hec distinctio dī officiorū. dicunt enī in diuersis officijs esse q̄ sunt ad diuersas actiones deputati. alia aūt p respectū ad ordinē quibuscunq; ecclesiastice. ⁊ ex hoc accipit dicta statuū. puta .i. in eodē statu vel officio vñ⁹ est alius exorcista. vñ ⁊ in pā. dī fm alia ſam. Deus in gradibus eius cognoscet. ¶ Ad .j. ergo dñm. q materialis diuersitas humanoꝝ actuū est infinita ex fm hanc non distinguuntur officia. sed fm formalem diuersitatem que accipitur fm diuersas species actuum fm quas actus hominū nō sunt infiniti. ¶ Ad .ij. dñm. q vita dicitur absolute. ⁊ ideo diuersitas vitarum accipitur fm diuersos actus q̄ cōueniunt homini fm seipm. q efficientia a qua sumit nomen officij. vt dictū est imponat actionē terminatā in aliud. vt dī in .ix. metaphisice. ⁊ ideo officia distinguunt ꝓpter fm actus q̄ referunt ad alios sicut dī doctor habet officium vel iudex. ⁊ sic de alijs. ⁊ ideo Isidorus dicit q officium est vt quisq; illa agat q̄ nulli officiant .i. noceant. q̄ patent oibus. ¶ Ad .iij. dñm q diuersitas statuum officioꝝ ⁊ graduum fm diuersa sumit. vt dictum est. ꝓpterea nō q̄ ista tria in eodem cōcurrāt. puta cum aliquis deputatur ad aliquem actū alicuius. simul ex hoc habet ⁊ officium ⁊ gradum ⁊ vterque querenda pfectionis statum ꝓpter actus sublimitatē. sicut ꝓz de epō. ordines aut ecclesiastici specialiter distinguunt fm diuersa officia. Dicit enim Isidorus in libro ethimologiarū. Officiorum plurima genera sunt. sed precipuū illud est qō in sacris diuinisq; rebus habet.

Ad quartum sic ꝓcedit

tur. Videtur q̄ differētia statuū non arendat fm incipientes. proficientes ⁊ perfectos. Diuersorum n. diuersę sunt spēs ⁊ differētie. q̄ fm hanc differētiam inchoationis pfectus ⁊ pfectionis videbat gradus charitatis. vt supra habitū est. cū de charitate ageret. q̄ videt q fm hoc non sit accipienda differētia statuum. ¶ Preterea. Status sicut dictum est respicit cōditiones seruitutis vel libertatis ad quam non videt. ꝓtinere ꝓdicta differentia incipientiū proficientiū ⁊ pfectorum. ergo inconuenienter status p ista diuidit. ¶ Preterea. Incipientes proficientes ⁊ perfecti distingui videntur fm magis ⁊ minus. qō videt magis pertinere ad rōnem gradus. q̄ alia est diuisio graduum et statuū. vt supra dictum est. non ergo cōueniēter diuiduntur status fm incipientes ꝓficientes ⁊ perfectos.

¶ Sed cōtra est qō Gregorius dicit in moral. Tres subito modo cōuersos. inchoantis mediocris atq; perfecte. Et sup Ezech. dicit q alia sunt ꝓtinus exordia. aliud pfectus. aliud pfectio. ¶ Rñ. dō. q sicut supra dictus est. status libertatē respicit vel seruitutē. inuenit aūt in rebus spūalibus duplex seruitus ⁊ duplex libertas. Una q̄dem est seruitus peccati. Altera ꝺo est seruitus iusticie. Similiter etiā est duplex libertas. Una quidē a pcō. Alia ꝺo a iusticia. vt ꝓz p aplm q dicit ad Rom .vj. Cum serui essetis peccati liberi fuistis iusticie. nūc aūt ꝺo liberati a pcō serui estis facti deo. Est aūt seruitus pcī vel iusticie cum aliqđ ex

habitu pcčti ad malum inclinat. vel ex habitu iustitie inclinat ad bonū. sīt enim libertas a pcčo est cum alicui ab inclinatione pcčti non superat. libertas aūt a iustitia est cum alicui ꝑpt amorē iustitie non retardat a malo. verū in qr homo fm naturalē rōnem ad iustitiā inclinat. pter aūt est contra naturalē inclinationē cōsequēs est q libertas a pcčo sit vera libertas que cōtingit virtuti iustitie. qr p virtutē tendit hō in id quod est cōmunitēr sibi. t similiter vera seruitus est seruitus peccati cui ꝓpingit libertas a iustitia. qr. l. p hoc homo impedit ab eo qđ est ꝑpius sibi. hoc aūt q hō efficiat seruus iustitie vel peccati ꝓtingit p humanū studiū. sic Xp̄us dicit dūcē. C ni exhibeatis vos seruos ad obediēdum serui eius estis cui obeditis? siue peccati ad mortē siue obeditionis ad iustitiā. in oīb⁹ autez humano studio est accipe principiū medius et terminū. t ideo cōsequens est q status spūalis seruitutis t libertatis fm vtra distinguat. i. fm principiū ad qđ primo status incipiunt. t medium ad quod primo status pficientiū t terminum ad quē primo status pfectorum. ¶ Ad. i. ḡ dēm q libertas a peccato sit p charitatē q diffunditur in cordib⁹ nr̄is p spīm sc̄m q vanus est nobis. vt dī ad Rom. v. t inde est qđ vi. q. ad Cor. v. Ubi spūs domini ibi libertas. t iō cadē est diuisio charitatis t statuum primoriū ad ipsam libertatē. ¶ Ad. ij. dēm. q incipiētes pficere et pfecti fm q p hoc status diuersi distinguūtur. dicunt hominez non fm quodcūq; studiū sed fm studium eoz q primō ad spūalem libertatem vel seruitutē. vt dictū est. ¶ Ad. iij. dēm. q sicut patuit dictum est nihil ꝓhibet in eadem cōcurrere gradū t statum. manet in rebus mundanis illi q sunt liberi non solum sunt alterius status q serui. ḡ etiā sunt alterius gradus.

Questio. xxxvij.

Deinde considerāduz est de his q primo ad statū pfectionis ad quē alij status ordinant. nā pfectio officioz ḡtiam eadem ad alios actus pertinet ad regalis positos. ḡtum aūt ad sacra ministeria pertinet ad cōsiderationē ordinis de quibus tertia pars agit. C circa statum aūt pfectoz tripler consideratio occurrit. Primo eadem de statu pfectionis in cōmuni. Secūdo de his q pertinēt ad pfectionē episcopoz. Tertio de his q pertinēt ad pfectionē religiosoz. C circa primū quatuor occurrunt. Primo vtr pfectio attendat fm charitatē. Secundo vtrū aliquis possit cē pfectus in hac vita. Tertio vtrū pfectio huius vite ꝓsistat principaliter in ꝓceptis vel in ꝓceptis. Quarto vtrū eadem sit pfectus sit in statu pfectionis. Quinto vtr̄ prelati t religiosi spāliter sint in statu pfectionis. Sexto vtr̄ omnes illi sint in statu pfectionis. Sc primo qđ status sit pfectio. vtrū religiosoz vel epoz. Octauo de comparatione religiosoz ad plebanos t archidiaconos.

Ad primum sic ꝓcedi-

tur. Videt q pfectio xp̄iane vite non attendat specialiter fm charitatē. Dicit enim Xp̄ius. j. ad Cor. xiij. Malicia parūli efficax. sensibus aūt pfecti. ḡ charitas nō geniet ad sensum. ḡ magis ad effectum. ḡ videt q pfectio xp̄iane vite non consistat principaliter in charitate. ¶ Preterea. ad Ephe. vi. dī. Accipite armaturā dei vt possitis resistere in die malo. t in oībus pfecti stare. ō armatura aūt dei sublimitas dicitur. State igitur accincti lumbos vestros in veritate. t induti loricā iustitie in oībus sumētes scutū fidei. ergo pfectio xp̄iane vite non solū attendit fm charitatē. sed etiam fm alias virtutes. ¶ Preterea. Virtutes specificantur p actus sicut ex dictis habitum ē. Iacob. j. dicit q patientia opus pfectū habet. ḡ videt q status pfectionis attendat magis fm patientiam. ¶ Sed ꝓtra est qđ dī ad Col. iij. Super omnia charitatem habete q est vinculū pfectionis. qi scilicet oēs alios virtutes quodammodo ligat in virtute perfectā. ¶ Hñ. dēm. q vnūquodq; dī cē perfectum in ipsum attingit ꝓpium finē qui est vltima rei pfectio. charitas aūt est quedam vnio ad deū q est vltimus finis humane mentis. quia q manet in charitate in deo manet et deus in eo. vt dicit. j. Joh. iiij. t ideo fm charitatē spāliter attendit pfectio xp̄iane vite. ¶ Ad. j. ḡ dēm. q pfectio humanoz sensuū precipue in hoc videt consistere vt in vltimo statu cōsummata. fm illud. j. ad Cor. j. Gratia pfecti in eodem sensu et in eadem scia. hoc aūt fit p charitatē q ꝓsensum in bonis operatur. t ideo etiam pfectio sensuū radicaliter in pfectione charitatis radicatur. ¶ Ad. ij. dēm. q cupit pōt dici aliquis pfectus. Uno modo simplr q qdem pfectio attēdit fm id qđ primo ad ipsam rei naturā. puta si dicatur aliq̄s pfectus quādo nihil ei deficit ex dispositione membroz t alijs hmōi q requirunt ad vitas aialis. Alio modo dicit aliq̄d pfectum fm quid que qdem pfectio attēditur fm aliq̄d extremum adiacens. puta in albedine vel nigredine vel in aliquo hmōi. vita aūt xp̄iana specialiter in charitate consistit p quam aia deo ꝓungit. Unde dicit. j. Joh. iij. Qui nō diligit manet in morte. t ideo fm charitatē attendit simplr pfectio xp̄iane vite. sed fm alias virtutes fm quid. t quia id quod est simplr est principalissimū t maximus respectu aliorū. inde est q perfectio charitatis ē principalissimū respectu perfectionis q attenditur fm alias virtutes. ¶ Ad. iij. dēm. q patientia dicit habere opus pfectum in ordine ad charitatem ꝓximam. i. ex abundātia charitatis ꝓuenit q aliquis patienter toleret aduersa. Fm illū ad Ro. viij. Quis nos segregabit a charitate dei? tribulatio an angustia.

Ad secundum sic ꝓcedi-

tur. Videt q nullus in hac vita possit cē perfectus. Dī enim Xp̄ius. j. ad Cor. xiij. Cum venerit qđ perfectum est euacuabit qđ ex parte est. sed in hac vita non euacuat qđ ex parte est. manet enim in hac vita fides t spes q sunt ex parte. ḡ nullus in hac vita est perfectus. ¶ Item. Perfectum est cui

nihil deest. vt dī in .iij. phisicoꝝ. ꝙ nullus est in hac vita qui non dicat aliqd. Dicit em Jaco. iij. In multis offendimꝰ omes. ⁊ in pō. dī. Imperfectum meū viderūt oculi tui. ꝙ nullus est in hac vita perfectus. ¶Dicit. Perfecto vite xpiane sic dictum est attendit fm charitatē ꝙ sub se cōprehendit dilectionē dei ⁊ primi. ꝙ quum ad dilectionē dei non pōt aliqs pficere charitate in hac vita habere. qui ⁊ Grego. dicit sup Ezech. Nunquis ignis qui hic ardere inchoat cum ipm quez amare viderit amplius in amore ipsius ignescit neq; quum ad dilectionē primi, qz non possumus in hac vita oīa primos actualiter diligere. ⁊ si habitualit eos diligam⁹. dilectio aūt habitualis imperfecta est. ꝙ videt ꝙ nullus in hac vita possit esse perfectus. ¶Sed cōtra est. qz lex diuina nō inducit ad impossibile. inducit aut ad perfectionē. fm illud Matth. v. Estote perfecti sicut ⁊ pater vester celestis perfectus est. ꝙ videt ꝙ aliqs in hac vita possit esse perfectus. ¶Ad. dcm. ꝙ sicut dictū est perfectio vite xpiane in charitate ponit. importat aūt perfectio quādā vniuersalitatē. qrer dicit in .iij. phisicoꝝ. perfectum est cui nihil deest. Pōt ꝙ triplex perfectio ꝓsiderari. vna qdem absoluta ꝙ attendit nō solum fm totalitatē ex parte diligētis. ꝙ etiā ex parte diligibilis. put. s. deus tantum diligit. Sanim diligibilis est. ⁊ talis perfectio non ē possibilis alicui creature. ꝙ competit soli deo in quo bonū integraliter essentialiter inuenit. Alia aūt est perfectio ꝙ attendit fm totalitatē absolutā ex parte diligentis. put. s. affectus fm eorum suū posse semp actualit rendit in deum. et talis pfectio nō est possibilis in viatore nec in patria. Tertio aūt est perfectio ꝙ nec attendit fm totalitatē ex parte diligibilis. nec fm totalitatez ex parte diligētis. quum ad hoc ꝙ semp actu feratur in deum. ꝙ quum ad hoc ꝙ excludant ea ꝙ repugnāt motui dilectiōis in deum. sic Aug. dicit in li. lxxxiij. questionū. ꝙ venenū charitatꝫ est cupiditas. perfectio nulla cupiditas. Et talis perfectio pōt i hac vita haberi. ⁊ hoc dupliciter. Uno modo inquātum ab affectu hois excludit oēs illud qđ pretarial charitati sicut est peccm mortale. ⁊ sine tali pfectione charitas esse non pōt. vñ ē de necessitate salutis. Alio modo inquātū ab affectu hois excludit nō solum illud qđ est charitati pretariū ꝙ etiā oēs illud qđ impedit ne affectus mētis totalit feratur ad deum. sine qua pfectione charitas esse pōt puta incipientium ⁊ proficientium. ¶Ad .ij. dcm. quando dominus loquit de perfectione patrie ꝙ non est inuia possibilis. ¶Ad .ij. dcm. ꝙ alii ꝙ sunt in hac vita pfecti. in multis dicunt offendere fm pcm venialia ꝙ sequunt ex infirmitate primi vite. ⁊ qđ ad ꝙ etiā hōr aliquid imperfectus ꝙ comparatione ad pfectionē patrie. ¶Ad .iij. dcm. ꝙ sicut modus primi vite nō potuit vt homo semp actu ferat in deū ita etiā nō potuit ꝙ actu ferat in oīa primos significatum ꝙ sufficit ꝙ ferat cōtēr in omes inuī. vt in singulos virtualiter ⁊ fm animi ꝓparationē. ¶Potest aūt etiā circa dilectionē primi duplex pfectio assignari. ūc ⁊ circa dilectionē dei. Una quidez sine qua charitas esse non pōt. vt. s. hō nihil habeat in affectu qđ sit cōtrariū dilectioni primi. Alia aūt sine ꝙ charitas manere pōt. ꝙ quidē attendit triplr. Primo quidem fm extensionē dilectionis. vt. s. aliqs nō solum diligat amicos et notos sed etiā extraneos ⁊ vltra hoc inimicos. hoc est vt Aug. dicit in enchiridion. est pfectus filioꝝ dei. Secdo fm intensionē ꝙ ostēdit ex hoc ꝙ hō ꝓpter primum cōtemnit. vt sez homo cōtemnat non solū exteriora bona ꝓpter primū. ꝙ etiam afflictiones corporales. ⁊ vltimo mortē. Fm illud Joh. xv. Maiorem dilectionē nemo hꝫ vt aliam suam ponat qs pro amicis suis. Tertio quidē ad effectū dilectionis vt sez homo pio ꝓximis impendat non solum temporalia beneficia. sed etiam spiritualia et vltimum seipsum. Fm illud Apostoli .ij. ad Corinth. xij. Ego aūt libentissime impendam ⁊ supimpendar ego ipse pro animabus vestris.

Ad tertium sic ꝓcedit

Videt ꝙ pfectio non ꝯsistat in ꝓcepto ꝙ in ꝯsilio. Dicit em dñs. Matth. xix. Si vis pfectus esse. vade ⁊ vende oia ꝙ habes ⁊ da pauperibus, ⁊ veni ⁊ sequere me. ꝙ istud est cōsilium. ꝙ pfectio attendit fm consilia ⁊ non fm ꝓcepta. ¶Dicit. Ad observantiā ꝓcepto⁹ omes tenent cum sint de necessitate salutis. si ꝙ pfectio xpiane vite cō sistat in ꝓceptis. sequit ꝙ pfectio sit de necessitate salutis. ⁊ ꝙ oēs ad eā teneant qđ pz ē falsum. ¶Pte. pfectio xpiane vite attendit fm charitatem. vt dictū est. ꝙ pfectio charitatis nō videt cōsistere in observantia ꝓceptoꝝ. qz pfectionē charitatis ꝓcedit ⁊ augmentū ⁊ inchoatio ipsius. vt pz ꝙ aug. sup canonicā Johānis. non aūt pōt charitas inchoari añ observationē ꝓceptoꝝ. qz vt dicit Job. xxij. Secdo diligit me fmonē meū seruabit. ꝙ pfectio vite non attendit fm ꝓcepta sed fm ꝯsilia. ¶Sed ꝓra est quod dī Deut. vj. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo. ⁊ Leuit. xix. dī. Diliges ꝓximū tuū sicut teipm. hec aūt sunt duo ꝓcepta. de qbus dño dicit Matth. xxij. In hoc duobus ꝓceptis pendet lex ⁊ ꝓphete. pfectio aūt charitatis fm qđ dī vita xpiana esse ꝓfecta attendit fm hoc ꝙ deum ex toto corde diligamus. ⁊ ꝓximū sicut nosipos. ꝙ videt ꝙ pfectio cōsistat in observātia ꝓceptoꝝ. ¶Ēsi. dcm. ꝙ pfectio dī in aliq cōsistere dupliciter. Uno mō ꝙ ie ⁊ cēntialiter. Alio modo secdario⁹ ac cidētaliter. Per se qdem ⁊ essentialiter consistit pfectio xpiane vite inchoatiue. participaliter qdez fm dilectionē dei. secdario aūt fm dilectionē ꝓximi. de qbus duab ꝓceptis pendet alia tota lex. vt dictū est. non aūt dilectio dei ⁊ ꝓximi cadit sub ꝓcepto fm aliqđ mensurā. ita ꝙ id qđ est plus sub ꝯsilio remaneat. vt pz ex ipsa forma ꝓcepti ꝙ pfectionē demōstrat. vt cum dī. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo. tonum est ⁊ pfectū idem sunt fm pbm in .iij. phisicoꝝ ⁊ cum dicit. diliges ꝓximū tuum sicut teipm. Unusquisq; enī seipm maxime diligit. ⁊ hoc sō est qz finis ꝓcepti charitas est. vt apls dicit. j. ad

Thimó.ſ.in fine aũt non adhibet aliqua mẽſura.ꝙ ſolum in his ꝙ ſunt ad finẽ vt ꝓbat dicit in .j. Poſt. Sicut medicus nõ adhibet menſuram ſanitatis ſanat. ꝙ ſanum medicina vel diæta vratur ad ſanandũ.ita nec ꝑs ꝙ ꝓfecto cõmunitr cõſiſtit in ꝓcepto. Unde Aug. dicit in li. de ꝓfectõe in ſticie. Cur ꝙ non ꝓſperet hoi illa ꝓfectio ꝙto eam in hac vita maiꝝ habeat. Secundaria aũt ſ instrumẽta aliter ꝓfectio cõſiſtũ in conſiliis ꝙ oia ſicut ſ ꝓcepta ordinant ad charitatẽ. ꝙ aliter et aliter. nam ꝓcepta alia a ꝓcepto charitatis ordinant ad remouendũ ea ꝙ ſunt charitati ꝓtraria.cum ḡnus ſ.charitas eſſe non põt.ꝓhibita aũt ordinant ad remouẽdum impedimenta acquo charitatis ꝙ eiusmõi charitati non ꝓtrariant. ſicut eſt matrimoniũ. occupatio negotiꝝ ſeculariũ ⁊ alia huiuſmõi. Unde Aug. dicit in Enchiridion. Quicunq; habet domo ex quibus emũ eſt.non mechabitur.⁊ quecũq; nõ habent. ꝙ ſpecialis cõſilio monẽt ex ḡnus vnũ eſt. bonum eſt homi mulierẽ non tangere. tunc recte fiunt cum ꝛg ſeruãt ad diligẽdum deum ⁊ ꝓximũ ꝓper deũ ⁊ in hoc ſeculo ⁊ in futuro. ⁊ inde eſt ꝙ in coniugatis dicit abbas Moyſes. Jeiunia vigilie.meditatio ſcripturarũ.inducio ac prima tio omniũ facultatũ. non ꝓfectio ſ ꝓfectiõis inſtrumenta ſunt.quia non in ipſis conſiſtit diſcipline ultimus finis.ſed per illa quenit ad finẽ. vt ſupra ꝓmiſit ꝙ ad ꝓfectionẽ charitatis illis gradibus aſcendere nituntur. ¶Ad.j. ꝙ dõm. ꝙ in illis ẽbis dominꝰ aliquid ponit quaſi via ad ꝙfectionẽ.hoc ſcz nõ dicit. Vade ⁊ vende omnia que habes ⁊ da pauperibus. Aliud aũt ſubditur in quo ꝓfecto cõſiſtit.ſ.ꝙ dicit.⁊ ſequẽ me. Hỹ Hieron. dicit ſup Matth. ꝙ non ſufficit nũ re linquere.ideo Petrus inquit nõ ꝓfectum eſt.i. ſecuti ſumus te. Ambro. autẽ ſup illud Luc.v. Segre me dicit. Sequi iubet. nõ corpis greſſu ſed meritis affectu.quod fit p charitatẽ. ⁊ ideo ex ipſo modo loquẽdi apparet ꝙ cõſilia ſunt ḋas inſtrumẽta pueniendi ad ꝓfectionẽ. unde dicit ſi vis ꝓfectus eſſe.vade et vende et. quaſi dicat hoc faciendo ad hunc finem puenies. ¶Ad.ij. dõm. ꝙ ſicut Aug. dicit in li. de ꝓfectione iuſtic. ꝓfectio charitatis hoi in hac vita ꝓpter. qi nõ recte currit.ſi quo currendũ eſt noticiã.quamnõ aũt ſciret ſi nullis ꝓceptis oſtenderet.cũ autẽ ſit ꝙ cadit ſub ꝓcepto dupliciter poſſit ipleri.nõ efficit trãgreſſor ꝓcepti aliqs ex hoc ꝙ nõ optimo modo impleat. ſ. ſufficit ꝙ quocũq; mõ impleat illud.ꝓfecto aũt diuine dilectiõis vniuerſaliter ḋcm cadit ſub ꝓcepto ita ꝙ eiꝰ ꝓfectus partie non excludat ab illo ꝓcepto. vt dicit Aug⁹. ſ trãgreſſionẽ ꝓcepti euadit ꝙ quocunq; modo ꝓfectionẽ diuine dilectionis attingat. Eſt aũt infimus diuine dilectionis gradus vt nihil ſupra eum aut cõtra eum. aut equale ei diligat a ꝙ gradu ꝓfectiõis ꝙ deficit. nullo mõ ipſe ꝓcepta. Eſt aũt alꝰ gradꝰ ꝓfectꝰ dilectiõis ꝙ nõ põt impleri i via. vt dcm ẽ. a ꝙ ꝙ deficit manifeſtũ ẽ ꝙ nõ eſt trãgreſſor ꝓcepti. ⁊ ſiſt nõ ẽ trãgreſſor ꝓcepti ꝙ nõ attingit ad medium ꝓfectiõis gradꝰ quomodo attingat ad infinitum. ¶Ad.iij. dõm. ꝙ ſicut homo habet quandã ꝓfectionẽ ſue nature ſtatim cum naſcit ꝙ pinet ad rõnem ſpeciei. Eſt aũt alia ꝓfectio ad quã ꝑ augmentũ additur.ita etiam eſt ḋam ꝓfectio charitatis primo ad ipſam ſpẽm charitatis. vt ſ. deum ſup omnia diligat ⁊ nihil cõtra eum amet. Eſt aũt alia ꝓfectio charitatis etiam in hac vita ad quam aliqs per aliqꝰ ſpuale augmentũ puenit. vnde cui homo etiã a rebus licitis abſtinet. vt liberius dño ſeruiat.

Ad quartum ſic ꝓcedi

tur. Videtur ꝙ quicunq; eſt ꝓfectus ſit in ſtatu ꝓfectionis. Sicut enim ꝑ augmentũ corpale puenitur ad ꝓfectionẽ corporalẽ.ita ꝑ augmentum ſpuale puenit ad ꝓfectionem ſpualem. et vicũ eſt. ſ poſt augmentũ corporale aliquis dicit ee in ſtatu ꝓfectꝰ.ergo etiam videt ꝙ poſt augmentum ſpuale cum quis tam adeptus eſt ꝓfectionem ſic in ſtatu ꝓfectionis. ¶Ad.ij. Eadẽ rõne qua aliquis monet de cõtrario in ꝓximũ. monet etiam aliquis de minori ad maius vt oſtenditur in .v. phyſicoꝝ. ſ quãdo aliqꝺ tranſmutat de peccato ad gram. dicit mutare ſtatum. prout diſtinguit ſtatus culpe ⁊ ſtatus gratie. ergo videtur ꝙ pari rõne cum aliquis proficit de minori gratia riſq; ad maiorem quoniq; puenitat ad ꝙfectum ꝙ adipiſcat perfectiõis ſtatum. ¶Ad.iij. Secundum adipiſcit aliquis ex hoc ꝙ a ſeruitute liberat. ſ per charitatẽ aliquis liberat a ſeruitute peccati.quia vniuerſa delicta operit charitas vt dicit Prouer.x. ſ ꝓfectus dicit aliquis fm charitatem vt dictum eſt. ergo videt ꝙ quicunq; habeat ꝓfectionem ex ḋcipio habeat ꝓfectiõis ſtatum. ¶Sed ꝓra eſt ꝙ aliqui ſunt in ſtatu ꝓfectionis ꝙ nõ charitate et gratia carent. ſicut mali epiſcopi aut mali religioſi. ergo videtur ꝙ e cõtrario aliqui habẽt ꝓfectionẽ ſine qui tamen non habẽt ꝓfectionis ſtatum. ¶Ad.iij. dõm. ꝙ ſic ſupra dictum eſt. ſtatus ꝓprie pinet ad ꝓfeſſionem libertatis vel ſeruitutis. ſpualis aũt libertas vt ſeruitus põt in hoc attendi dupliciter. Uno modo fm id qõ interiꝰ agit. Alio mõ fm id qõ agitur exterius. ⁊ quia vt dicit .j. Reg. xvj. hoies vident ea ꝙ parent. ſ deus intuet cor.inde eſt ꝙ fm interiorẽ hois diſpoſitionẽ accipit conditio ſpualis ſtatus in hoie ꝙ cõparationẽ ad iudicia diuina. fm aũt ea que exterius agunt accipit ſpualis ſtatus in homine ꝑ comparationes ad eccleſiam. ⁊ ſic nunc de ſtatibus loquimur prout ſcz ex diuerſitate ſtatuũ ḋam eccleſie pulchritudo cõſurgit. Eſt aũs conſiderãdum ꝙ ḡnum ad homines ad hoc ꝙ aliquis adipiſcat ſtatum libertatis vel ſeruitutis requirit. Primo quidẽ obligatio aliqua vel abſolutio. non eſt ex hoc ꝙ aliquis ſeruit alicui efficit ſeruus. qr etiam liberi ſeruiunt. fm illud ad Gall. v. Per charitatẽ ſpũs ſeruite inuicẽ.nec etiam ex hoc ꝙ alicui quis deſinit ſeruire dicit liber. ſicut ꝑs de fuga fugitiui. ſ ille ꝓprie dicit ſeruus qui obligatur ad ſeruiẽdũ. ⁊ ille eſt liber ꝙ a ſeruitute abſolutꝰ

Secundo requirit q obligano ꝓfecta cum aliqua solennitate fiat sicut et cetera q̄ inter bonos obtinēt ꝑpetuam firmitatem q̄dam solennitas adhibet. sic ergo t in statu ꝓfectionis ꝓprie dicitur aliquis esse non ex hoc q̄ habet actum dilectionis perfecte. sed ex hoc q̄ obligat se ꝑpetuo cum aliqua solennitate ad ea q̄ sunt ꝓfectionis. consequit etiam q̄ alij se obligant qui non seruant. t aliqui implent ad q̄s se nō obligauerunt. vt ꝑz Matth. xij. de duobus filijs quorum vnus patri dicenti. opare in vinea. respondit nolo. postea obijt. aliter aūt respondēdo xat. eo. t nō mul. ideo mihi ꝓdest aliquos esse ꝓfectos qui non sunt in statu ꝓfectōis. t aliquos ee in statu ꝓfectionis qui tamē non sunt perfecti. ¶ Ad. j. q̄ dōm q̄ per augmentum corpale ꝓficit aliquis in his que pertinent ad naturā. t ideo adipiscit nature statum. Similiter q̄s q̄ē sm naturā quodāmodo immutabile est ineꝛum natura determinat ad vnum. t sibi ꝑ per augmentum spūale inuenit aliquis adipisci statum ꝓfectionis etiam ad diuinum iudicium. sed q̄uis ad constitutionem ecclesiastice⁹ statuum non adipiscatur aliquis statum ꝓfectionis nisi per augmentum in his que exterius agunt. ¶ Ad. ij. dōm. q̄ illa etiam ratio procedit quum ad interiorē statum t tamē cuꝫ alijs transit de peccato in gram vel de seruitute ad libertatē. quod non cōtingit per simplicē ꝓfectū gratie. nisi cū aliquis obligat se ad ea que sunt gratie. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ illa etiā ratio procedit quum ad interiorē statum. t eti licet charitas varietē ꝓficiendo spūalē seruitutis t libertatē. ꝑ in nō facit charitatis augmentū.

Ad quintum sic proce

dit. Videt q̄ prelati t religiosi nō sunt in statu perfectionis. Scotus em perfectionis distinguitur contra statum incipientiū t proficientiū sed non sunt aliqua genera hominuꝫ deputata specialiter statui proficientiū. vel etiam incipientium. ergo videt q̄ nec etiam debeant esse alia genera hominū deputata statu perfectionis.

¶ Preterea. Scotus exterior debet interiori statui rēpondere. aliquis inuenit in decretis quod non solum est in falsis ꝓbis. sed etiam in similitudinibus operibus. vt Ambro. dicit in quodam sermone. q̄ multi sunt prelati t religiosi qui nō habent interiorē ꝓfectionem charitatis. Si q̄ ergo religiosi prelati sunt in statu ꝓfectionis. sequit q̄ quicunq̄ eorum non sunt ꝓfecti sunt in peiori statu q̄ simulatores et mendaces. ¶ Preterea. Perfectio sm charitatē attenditur. vt supra habitum est. sed ps̄ecutio est maxima charitas. vt dicit esse i martyribus. Sm illud Joh. xv. Maiorē dilectionem nemo habet q̄ vt animā suam ponat quis pro amicis suis. t super illud ad Hebr. xij. Nōdum enim vsq̄ ad sanguinē rē. dicit glo. Perfectior in hac vita nulla ꝓfectio est ea ad quam sancti martyres peruenerunt. qui cōtra peccatū vsq̄ ad sanguinem certauerūt. ergo videt q̄ magis debeat ꝓfectōis status attribui martyrio⁹ q̄ religiosis. ꝓfectis. ¶ Sed ꝓra c q̄ Dion. v. ca. ecle. hierar. attribuit ꝓfectionē episcopis. tertio ꝓfectionibus. t iij. ca. eiusdem libri attribuit ꝓfectionem religiosis. q̄s vocat monachos vel penitentes. i. pro famulantes. tertio ꝓfectis. ¶ Ad. ij. dōm. q̄ sicut dictum est. ad statum ꝓfectionis requirit obligatio ꝓpria ad ea q̄ sunt ꝓfectionis cum aliqua solēnitate. verūm aūt horum compert religiosis t episcopis. religiosi em se voto astringunt ad hoc q̄ a rebus secularibus se abstineant. q̄bus licite uti poterant ad hoc q̄ liberius deo vacent. in quo consistit ꝓfectio ꝓprie vite. Unde Dion. dicit. vj. ca. eccle. hierar. de religiosis loquēs. Illi q̄dez triapētas. i. famulos dei ex puro seruitio t famulatu. alij vo in monachos ipsoo nomināt ex indiuisibili t singulari vita vnīte ipsoo ex indiuisibilium sanctis cōsolutionibus. i. contēplationibus ad deiformē vnitatem t amabilē deo ꝓfectionē. homines etiam obligatio fit cum quadam solennitate ꝓfessionis t benedictionis. Unde ibidem subdit Dion. Propter quod ꝓfectum ipsis donauit gratiam sancta legislatio quadam ipsa dignata est sanctificatiua inuocatione. similiter etiā ipi obligant se ad ea que sunt ꝓfectionis pastorale assumentes officium ad quod pertinet vt animā suam ponat pastor ꝓ ouibus suis. sicut dicit Joh. x. Unde apl̄us dicit. j. ad Thim. vlt. Cō fessus bonam confessionem coram multis testibus. i. in sua ordinatione. vt glo. ibidem dicit. Adhibet etiā q̄dam solēnitas consecrationis sil cū ꝓfessione ꝓdicta. Sm illud. xj. ad Ephi. j. Reuelatores gram dei q̄ est in te ꝑ impositionē manuū mearū. q̄s glo. exponit ꝑ gra ꝓfectionis. t Dio. dicit. v. c. eccle. hierar. q̄ summus sacerdos. i. ep̄s i sua ordinatione hꝫ eloquium sup caput scribit. i. supposito vt significet q̄ ipse ē ꝑticipatiuus intellectuꝫ hierarchice veritatis. t q̄ ipse nō solū sit illuminatus eorum q̄s primet ad sanctas operationes t actiones. sed q̄ etiam hoc alijs tradat. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ incohatio t augmentū nō dicit ꝑpter se. sed ꝑpter ꝓfectionem. t ideo ad solū ꝓfectionis statum alij homines cum q̄dam obligatione t solēnitate assumunt. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ homines statum ꝓfectionis assumūt non quasi ꝓfecti seipsos ꝓfectos esse. sed ꝓfecturos se ad ꝓfectionē tendere. Unde t apl̄us dicit ad Phil. iij. Nō q̄ iam cōprehenderim aut iam ꝓfectus sim. sequor aūt si quo modo cōprehendam. t postea subdit. Quicunq̄ ergo ꝓfecti sumus hoc sentiamus. Nō nō cōmittit aliqua mendacia vel simulationes ex hoc q̄ aliqua nō est ꝓfectus q̄ statū ꝓfectionis assumat. sed ex eo q̄ ab intentione ꝓfectionis animū reuocat. ¶ Ad. iij. dō. q̄ martyrium in actu ꝓfectissimo charitatis consistit. actus aūt ꝓfectionis nō sufficit ad statū faciendū. vt dictū ē.

Ad sextū sic procedit.

Videtur q̄ omnes prelati ecclesiastici sint in statu perfectionis. Dicit enim Hieronymus in epistola ad Timm. Idem ē presbyter q̄ epūs t postea subdit sic q̄ presbyteri sciāt se ecclie communi consuetudine ei qui sibi ꝓpositus fuerit esse subiectos. ita epi nouerint se magis consuetudine q̄ dispēsa

tionis dñice hierarce ꝓsbyterio esse maiorem. in cō
muni debere ecclam regere. ꝙ epi sunt in statu
pfectionis. ꝙ ꝫ ꝓsbyteri habēcā curā aiarum.

¶Rnd. Sicut epi suscipiūt curā aiarū cū cōse
crōne. ita etiā ꝓsbyteri curati ꝫ archidiaconi
de ꝗbus sup illud Act. vj. C ōsiderare fratres vi
ros bone testimoniū septē ꝛc. dicit glo. Nec di
scernebāt apli ꝙ ecclam plurimi septē diaconi
qui essent sublimiori gradu ꝗ quasi coluē ꝙ
sume circa aram. ꝙ videt ꝙ ipi sint in statu pfe
ctionis. ¶Rnde. Sicut epi obligant ad hoc ꝙ
aiam suā ponāt ꝙ ouibus suis. ita ꝫ ꝓsbyteri
curati ꝫ archidiaconi. ꝙ hoc patet ad pfectionē
charitatis. vt supra dictū est. ꝙ videt ꝙ etiā pre
sbyteri curati ꝫ archidiaconi sint i statu pfectio
nis. ¶Sed ꝓtra est qđ Dion. dē in. v. ca. cele.
hierar. Pontificū ordem ordo cōsummatiuus est
ꝫ pfectiu⁹ sacerdotū aūt illuminatiu⁹ ꝫ lucid⁹.
ministrantiū vo purgatiu⁹ ꝫ discretiu⁹. ex quo
ꝓs ꝙ pfecto solis epis attribuit. ¶ſ. ñ. dōm. ꝙ
in ꝓsbyterio ꝫ diaconibus curā habentibus aia
rū duo pñt ꝓsiderari. f. ordo ꝫ cura. ordo aūt ipe
ordinat ad quemdā actus in diuinis officijs. vñ
supra dictū ē. ꝙ distinctio ordinū sub distinctio
ne officiorū ponet. vñ ꝙ ꝫ aliq̄ suscipiāt sacrōs
ordīē accipiūt prāeim quosdā sacros actus p
ficiendi. non aūt obligant ex hoc ipso ad ea ꝙ sūt
pfectionis nisi ꝗtenus apud occidentales eccle
siam in susceptione sacri ordinis emanuit cōsue
tudo. ꝙ ꝫ ꝓfitent. vñ ꝓs ꝙ ex hoc ꝙ aliquis accipit
sacrū ordīē non ponit simplr in statu pfectio
nis. ꝙuis interius pfectio ad hoc requirat ꝙ aliq̄
quis digne hmōi actus exerceat. fit etiam nec
ex parte curę quā suscipiūt ponunt in statu pfe
ctionis. non em obligant ex hoc ipso vinculo p
petui voti ad hoc ꝙ curā aiarum retineant. sed
possunt eam deserere vel trāscūdo ad religionē
etiam absq̄ licētia epi. vt habet in decretis. xix.
q. ij. ꝫ etiā cum licētia epi pōt aliq̄s archidiace
natus archidiaconatū vel parochias dimittere et
simplicē ꝓbendā accipere sine cura. qđ nullo
modo liceret si esset in statu pfectōis. nemo em
manū mittēs ad aratrū ꝫ respiciēs retro aptus
est regno dī. vt dī Iul. ix. Epi aūt qi sunt in sta
tu pfectionis nō missi auctoritate summi pōtifi
cis ad quam etiā solum pōnt in votis ꝓpetuo
dispēsare pñt epalē curā deserere. ꝫ ex certis cau
sis. vt infra dicet. vñ manifestū est ꝙ nō omō ꝓ
lati sunt in statu pfectōis ꝫ soli epi. ¶Ad
j. ꝙ dōm. ꝙ de ꝓsbytero ꝫ epo dupliciter loqui possu
mus. Uno mō ꝑmm ad nomē. ꝫ sic olim non
distinguebant epos ꝓsbyteri. nam epi dicunt ex
eo ꝙ supintendūt. sicut dicit Aug. xix. de ciuit.
dei. ꝓsbyteri aūt in greco dicunt quasi seniores.
Uñ ꝫ apls cōtra vnū noīe presbyterorū ꝑlat ad
timoth. cū dic. j. ad Thim. v. Qui bñ pñsūt ꝓsby
teri duplici honore digni habeāt. ꝫ sic etiā nocie
epor. vnde dī Act. xx. presbyterio ephesine ec
clesie loquēs. Attendite vobis et vniuerso gregi
in ꝙ vos spūs sc̄us posuit epos regere ecclīam dī
Sm rem sciēdū inter eos fuit distinctio exempti tpe
apsor. vt ꝓs ꝙ Dion. v. ca. cele. hierar. ꝫ Iuc.
x. sup illud. Post hec aūt designauit dñs et dī
ci glo. Sicut in apls forma est episcopor. sic
ꝫ in septuaginta duobus discipulis fuit pre
sbyteror⁹ secūdi ordinis. postmodū ñ ad tertiam
vicē nūdū necessariū fuit vt etiā noia distinguerē
tur. vt. f. maiores dicerent epi. minores aūt pre
sbyteri. Dicere aūt ꝓsbyteros ñ differre ab epis.
inter dogmata hereticā numerat Aug. in li. de
heresibus. vbi dicit ꝙ arriani dicebāt presbyte
rum ab epo nulla dñtia debere discerni. ¶Ad
ij. dōm. ꝙ epi principalē hāt curā olim sue dio
cesis. ꝓsbyteri aūt curati ꝫ archidiaconi habent
aliq̄s subministrationes ꝓb epis. vñ supra illō. j.
ad Cor. xij. Alij operationes alij gubernatio
nes. dicit glo. operationes. i. eos ꝙ maioribꝰ fe
runt opem vt rursus appollo. vel archidiaconi epi
gubernatōes. f. minores plenarię plationes eoꝝ pre
sbyteri sunt ꝙ plebi deputati sunt. ꝫ Dio. dic. v.
ca. cele. hierar. ꝙ sicut vniuersam hierarchā vi
demus in hierim terminatā. ita vnāquamq̄ in
ꝓpria diuisa hierarchia. i. epūm. ꝫ xxj. q. j. dō.
Cuibus presbyterio ꝫ diaconibus attendēdum
est vt nihil absq̄ ꝓpria epi licētia agant. Ex ꝙ ꝓs
ꝙ ita se hūt ad epm sicut baiuli et ꝓpositi ad re
gem. ꝫ ꝓpt hoc sicut in mūdanis ꝓtrib⁹ solus
rex bñdictionē solemnē accipit. alij vo ꝙ simpli
cem cōmissionē instituunt. ita etiā in ecclia cu
ra epalis cū solēnitate pfectionis cōmittit.
cura aūt archidiaconat⁹ vel plebanat⁹ cū sim
plici iniunctione. Pfectant ñ in susceptiōe ordīs
f. antoñ curā habeāt. ¶Ad iij. dōm. ꝙ sicut ple
bani ꝫ archidiaconi nō habent principalē curā
sed administrationē quādā ꝑm ꝙ eis ab epo cō
mittit. ita etiā ad eos nō pertinet principalis pasto
ralis officiū nec obligatio ponēdi aiam ꝓ ouib⁹
sed in ꝑtem principat de cura. Unde magis hūt
quoddā officiū ad pfectionē ꝓuēe. ꝙ obtineāt
pfectionis statum.

Ad septimū sic proce-

dit. Videt ꝙ statui religiosor⁹ sit pfectio ꝙ sta
tui plator⁹. Dōs em dicit Matth. xix. Si vis ꝓ
fect⁹ esse vade et vende oīa ꝙ habes et da pauperibus
qđ faciūt religiosi. nō aūt ad hoc tenent epi. dici
cit em. xix. q. j. Epi de red⁹ ꝓpio vel acquisito vel
quicūq̄ de ꝓpio hūt deredāb⁹ suis derelinquāt
ꝙ religiosi sunt in pfectiori statu ꝙ epi. ¶Rnd.
Perfectio principaliter cōsistit in dilectiōe dei ꝙ
in dilectione ꝓximi. ꝙ statuo religiosor⁹ videtur
ordinat ad dilectionē dei. vñ et ex dei fructu et fa
miliari nolank. vt Dio. dic. vj. c. cele. hierar. sta
tuo aūt epor videt ordinari ad dilectionē ꝓxi
mi cui⁹ curę suprimē dāt. vñ et nolank. vt ꝓs per
Aug. xix. de ciui. dei. ꝙ videt ꝙ statuo religiosor⁹
sit pfectior ꝙ stat⁹ epor. ¶Dic. Statuo religio
sor⁹ ordinat ad vitā ꝓplatiuā ꝙ ponit e ꝗuita
activa ad quas ordinat statuo epōr. Dicit
em Gregō. in pastorali. ꝙ ꝙ vitas activā pdelle
proximis cupiens Ezechias officijs predicationis
appetit. per contemplationem vero Hiere
mias amor⁹ conditoris secule inhere desiderio

ne mitti ad pdicandū debeat cōradicit. ℟ videt q̄ status religiosoꝝ sit pfectior ℟ status epoꝝ.

¶ Sed contra. Licuit a maiori statu ad minorem transire. Hoc enī esset retro aspicere. sed potest aliqs a statu religionis trānsire ad statum ꝑfectum. vnde xvij. q. j. q̄ sacra ordinatio de monacho episcopum facit. ℟ status epoꝝ ē pfectior ℟ status religiosoꝝ. ¶ Ad. dō. q̄ sic Aug. dicit. ix. sup Gen. ad lit. am. semp agere pctam ius pficere. in genere aūt pfectionis fin Dio. epm se bñ vt pfectionis. religiosi aūt vt pfecti. hꝝ vnū pinet ad actionē. alterū aūt ad passionem Vnde manifestū est q̄ status pfectionis ponit est in epis ℟ in religiosis. ¶ Ad. j. ℟ dō. q̄ obrenunciatio ꝓpriaꝝ facultatum duplr cōsiderari pōt. Vno mō fin q̄ ē in actu. et sic in ea non cōsistit essentialiter pfectio. ℟ est quoddā pfectionis instrumentū. sicut supra dictū est. et ideo nihil statum pfectionis phibet esse sine abrenūciatione ꝓpriaꝝ. sicut etiā dōm est de alijs exercitijs observātijs. Alio modo pōt cōsiderari fin pparationē animi. vt. j. dō sit paratus si fuerit opus sua dimittere vel distribuere. et hoc pertinet directe ad pfectionē. Vñ Aug. dic in li. de ḡthomb⁹ euāgelij. Hēdit dās filios sapienter intelligere nō in abstinēdo nec in mādūcando esse inficiā. ℟ incōmunitate tolerādi mopiā. vñ Ipse dicit Scio et abūdare et penurie pati. Ad hoc aūt maxime tenent epi q̄ sua ꝓ bono ordē salute sui gregis ꝓtēnant cū opus fuerit vt ꝓnapibus sui gregis largiēdo vel rapinā bonoꝝ suoꝝ cū gaudio sustinēdo. ¶ Ad. ij. dō. q̄ hoc ipm q̄ epi mēdum hīo ℟ geniēt ad primoꝝ dilectionē. puenit ex abūdātia dilectionis diuine. Vñ dño petro a Petro ℟sitr an eū diligeret. et postea ei sui gregis curā cōmisit. et Greg. dicit in pastorali. Si dilectionis testimoniū est cura pastoralis. quicūq̄ virtutibus pollens gregē dei regere nescit. pastoꝝ summū cōuincit nō amare. hoc aūt est maioris dilectionis signū. vt bō ꝓpter amicū etiā alij seruiat ℟ etiā si soli amico volū seruire. ¶ Ad. iij. dom. q̄ sic Greg. dic in pastorali. Sit pctal actione peminens. p cuncta exemplatione suspensus. qz ad ipsos pinet non solū ꝓpter seipos ℟ etiā ꝓpter instructionē aliox exemplari. Vnde Greg. dic sup Ezech. q̄ de pfectis vita post cōtemplationē suam redeuntibus dicitur. Memoriam suauitatis me eructabunt.

Ad octauum sic proce

dit. Videt q̄ etiaꝫ pbyteri curati et archidiaconi sint maioris pfectionis ℟ religiosi. Dic. n. ē hrysto. in suo dialogo. Si talem mihi aliquis adducat monachū qualis vt fin ex aggregatione nam dicā Helias fuit. nō tñ illi cōparādus est q̄ tradituꝝ pylis et multoꝝ pcā ferre cōpulsus immobilis pmerat et fortis. et parꝫ post dicit Si quis mihi ꝓponeret optionē. vbi malle placere in officio sacerdotali in sollicitudie monachoꝝ fine cōpatione eligerē illud q̄ ꝑius dixi. et in eodē li. dicit. Si quis bene ꝑministrato sacerdotio illius ꝓpositi. i. monachalis studio reo conferat. tñ eos distare reperiet. ℟tum inter pnarū distat et gregē. ℟ videt q̄ sacerdotes vt boneo curam aiarū sint pfectioris religionis.

¶ Pe Aug. dicit in epla ad Valeriū. Cogitet religiosa prudēs tua nihil esse in hac vita maxime hoc tpe difficilius. laboriosius. periculosius. epi aut pbyteri aut diaconi officio. ℟ apud deū nihil beatius ℟ eo modo militet quo noster imperator iubet. nō ergo religiosi sunt pfectiores pbyteris aut diaconibus. ¶ Pcter. Aug. dic ad aurelium. Nimis volendū est si ad eas minoꝝ fam supbiam monachos subigimus. et cū grani pcumelia clericos dignos putamus. vt. i. dicatur q̄ malus monachus bonus clericus est. cū aliquādo etiā bonus monachus viz bonus clericum faciat. et paulo ante ꝑmittit non ee vitā dāndam. seruio dei. i. monachos vt se facilius putēt eligi ad aliqd melius. i. clericatū si facti fuerint deteriores. i. abiecto monachato. ℟ videt q̄ illi qui sūt i statu clericali sint pfectiores religiosis.

¶ Pcter. Nō licet de statu maioꝝ ad minoꝝ trāsire. ℟ de statu monastico trānsire licet ad officiū pbyteri curā habentis. vt ꝑs. xvj. q. j. ex decreto Gelasij pape qui dicit. Si quis monachus fuerit qui venerabilis vite merito sacerdotio dignus ꝓuideat. et abbas sup cuius imperio regi christo militat. illū fieri pbyterū petierit. ab episcopo debet eligi in loco ℟ iudicauerit ordinari. et Hiero. dicit ad Rusticum monachū. Sic vive in monasterio vt clericus esse merearis. ℟ pbyteri curatis archidiaconi sunt pfectiores religiosis. ¶ Pcter. Epi sunt in statu pfectionis ℟ religiosi vt ex supra dictis ꝑz. ℟ pbyteri curati et archidiaconi ex eo q̄ habent curā aiarū simpliciores sunt epis. ℟ religiosi. ℟ sunt maioris pfectionis. ¶ Pcter. Virtus ꝓsistit circa difficile et bonū. vt dicit in. ij. ethic. ℟ difficilius est q̄ aliquis bene viuat in officio pbyteri curati vel archidiaconi ℟ in statu religionis. ℟ pbyteri curati vel archidiaconi sunt pfectionis ordinis ℟ religiosi

¶ Sed ꝓra est qđ dī. xix. q. j. c. dñe. Si clo in ecclesia sua sub epo populū regit et secularis viuit. si affluenter spūsancto in aliquo monasterio vel regula canonica saluari se voluerit. qz lege pnaria dicit nulla rō cogit vt publica ꝑstringatur. ℟ non ducat aliqs a lege ipsius q̄ sibi dicitur lex posita nisi in aliquid pfectius. ℟ videt q̄ religiosi sint pfectiores ℟ archidiaconi. pbyteri curati. ¶ Ad. dō. q̄ ꝑ illa supemātēte nō bz locū inter aliqs ee ea ꝓpter q̄ cōuenīat. ℟ ee ea ꝓpter q̄ differit in pbyterio aūt curatio et archidiaconio ꝑia ē ꝑsiderare. i. statū ordinē. et officiū. Ad. ij. dō. q̄ status ꝓprie q̄ seculares sūt ad ordinē q̄ sunt sacerdotes vt diaconi. ad officiū q̄ curā aiarum bñt sibi cōmissam. si ℟ ee alia ꝓpria huius statu religiosum ordine diaconii vel sacerdotem. officio curā aiarū habemē. sicut plerisq̄ monachi et canonici regulares habent. in pmo quidem excellit. in alijs aūt par erit. si aūt offerat secundus a primo statū et officio. conueniat autem ordini. sicut sunt religiosi sacerdotes et

diaconi cură animarū non būtes manifestū est q̄ secūdus primo erit status q̄dem excellentior officio aūt minor. ordine vo equalis est. Est ergo cōsiderandū q̄ hēmōdi status potior sit. virū status vel officij. circa q̄s duo anēdēda videntur. s. honestas t difficultas. si q̄ sit p̄ponendus. fm bonitatē. sic p̄fertur status religionis officio presbyteri curati vel archidiaconi q̄ religiosus totam vitam suam obligat ad p̄fectionis studiū presbyter aūt curatus vel archidiaconus nō obligant totā vitā suam ad curā animarū. sic ēpo nec cuilibet ei cōpetit principalē curā subditorū. hōc sicut episcopo. s. q̄dam particularia circa curas animarū eorū officio cōmunicant. vt ex dictis patet. t ideo comparatio status religionis ad eorū officium est sicut universalis ad particulare. t sicut holocaustū ad sacrificiū q̄s est minus holocaustū. vt patet p̄ Gregō. sup Ezech. Dicitur. xix. q. j. di. Clericis q̄ monachoꝝ. p̄positum appetunt. q̄ melioꝝ vitam sequi cupiunt liberos eis ab episcopo in monasterio oportet largiri ingressus. s. hec cōparatio intelligēda est fm genus operis. nam fm charitatē operantis contingit q̄dq̄ opus ex genere suo minus existens magis ē meritorium. scz si ex maiori charitate fiat. Si vo attendat difficultas bene agendi in religione t in officio habentis curas aliaꝝ sic difficilius est cōversari bene cum cura aliaꝝ quā exterioꝝ pericula. q̄uis ergo status religionis sit difficilior q̄ntum ad ipm genus operis p̄ter exteriora impedimenta regularis. si vo religiosus eadē ordine careat. sicut patet de cōversis religiosis. sic manifestum est excellere hēmōdi ordinis q̄tum ad dignitatē. qui p̄ sacrū ordinē aliquis deputat ad dignissima ministeria q̄buscūq; ipsi xp̄o seruire in sacramēto altaris ad q̄s requiritur maior sanctitas interior. q̄ requirat etiaꝝ religionis status q̄ sic Dionys. dic. vi. ca. ecc. hierar. q̄ monasticus ordo debet sequi sacerdotalem ordinē. t ad eoꝝ imitationem in omnia accēdere. vnde grauius peccat clericus in sacris ordinibus cōstitutus si aliquid peccati committat. q̄ aliquis religiosus q̄ non habet ordinē sacrū. q̄uis laicus religiosus teneat ad obseruantias regulares ad quas illi qui sunt in sacris ordinibus nō tenent.

¶ Ad. j. q̄ dō. q̄ ad illas auctoritates Chrysostomi breuiter respōderi posset. q̄ nō loquit de sacerdote curato minoris ordinis. q̄ de epō qui dicit summus sacerdos. t hoc cōuenit intentioni illius libri in quo cōsolat se t Basilium de hoc q̄ erant in epōs electi. s. hoc p̄termisso dō est q̄ loquit q̄ntum ad difficultatē. p̄tergrediendi est. Cum fuerit gubernator in medio fluctuabor. o tempestate nanq̄ liberare potuerit. tunc merito tentationis p̄fecti gubernationis ab eibus amouerit. t post cōcludit q̄s supra positū ē de monacho. qui nō cōgaudio est illi qui tradit. posito impositis preuerat. t subdit cām. q̄ sicut in tranquillitate. ita in tempestate gubernantis seipm. ex q̄ nil. vel aliud offert p̄ponendum nisi q̄ periculosior ē status habentis curā aliaꝝ q̄ monachi. in maiori aūt periculo innocentē se seruare ē maioris virtutis inde etiam. s. hoc etiā ad magnitudinē virtutis pertinet q̄ aliquis vitet pericula religionē intrādo. vñ nō dicit q̄ in illo esse in officio sacerdotali q̄s in solli citudine monachoꝝ. s. q̄ malit placere in hoc q̄ in illo. quia hoc est maioris virtutis argumentum. ¶ Ad. ij. dicendum q̄ etiā illa auctoritas Augustini manifeste loquitur q̄ntum ad difficultatē q̄ ostendit magnitudinē virtutis in hoc q̄ bene agendi. sicut dictū est. ¶ Ad. iij. dicendum q̄ Augustinus ibi cōparat monachum clericis q̄ntum ad distantiā ordinis nō q̄ntum ad distantiā religionis et secularis vite. ¶ Ad. iij. dō. q̄ illi q̄ a statu religionis assumūt ad curā aliaꝝ cum pauci essent in sacris ordinibus p̄sumit assequuntur finē q̄d quidē primo non habebant sez officii cure. nō aūt deponūt quē prius habebant. l. religionis statū. vt est in decre. xvj. q. j. de monachis. Qui vero mortuos in monasteriis si postea ad clericatus ordines promouēt statuimus non debere eos a priori p̄posito discedere. s. presbyteri curati vel archidiaconi qui debere religionē ingrediunt curā deponunt vt adipiscātur p̄fectionē status. vñ ex hoc ipso excellēria ex parte religionis ostendit. in hoc aūt q̄ religiosi laici assumunt in clericatū t ad sacros ordines manifeste p̄mouent ad melius. sicut supra dictum est. t hoc ostendit ex ipso mō loquēdi cū Piero. dicit. Sic in monasterio viuens clericus esse meretur. ¶ Ad. v. dō. q̄ presbyteri curati et archidiaconi sunt similioris ep̄o q̄ religiosi q̄uis ad aliq̄d. scz q̄ntum ad curā aliaꝝ quā secūdario habent. s. q̄ntum ad p̄ncipalem obligationē q̄ recipiunt ad statum p̄fectionis similiores sunt ep̄o religiosi. vt ex supra dictis patet. ¶ Ad. vj. dō. q̄ difficultas q̄ est ex arduitate opis addit ad p̄fectionem virtutis. difficultas aūt q̄ patet ex exterioꝝ impedimento. q̄uis quidem diminuat p̄fectionē virtutis. puta cū aliquis nō tm virtutē amat vt impedimēta virtutis declinare velit. Fm illud apli. j. ad Cor. ix. Sic q̄ in agone cōtendit ab omnibus se abstinet. q̄uis vo est signū p̄fectionis virtutis puta cū aliquis ex inopinato vel ex necessaria causa impedimēta virtutis occurrunt. p̄ter q̄ tamē a virtute non declinat. in statu aūt religionis est maior difficultas ex arduitate operis. sed in hoc qui in seculo viuunt qualitercūq; est maior difficultas ex impedimēto virtutis q̄ religiosi p̄pria. quidē vincerent.

¶ Questio. xxxv.

DEinde cōsiderandū est de hijs q̄ pertinent ad statū epōr. Et circa hoc q̄runt octo. Primo vtrū liceat epatū appetere. Secūdo vtrū liceat epatū simpliciter recusare. Tertio vtrū oporteat ad epatū eligi meliorē quantū vtrus ep̄s possit ad religionem trāsire. Quinto vtrū liceat ei corporaliter subditos suos deserere. Sexto vtrū possit bene p̄sumi. Septimo vtrū peccet mortaliter bona ecclesiastica patrimonii nō erogādo. Octauo vtrū religiosi q̄ ad epatū assumunt teneāt ad obseruātias regulares.

Ad primū sic proce-

dē. Videt q licet ep̄atum appetere. Dicit em̄ Aplūs ad.j.ad Thimo.iij. Qui ep̄atum desiderat bonū opus desiderat. ℟ licitū est r laudabile bonū opus desiderare. ℟ etiam laudabile est de siderare ep̄atum. ℣ Preterea. Beatus ep̄us est p̄fectus q̄ religiosum statum vt supra habitū est. ℟ laudabile est q aliq̄s desideret ad statū religioni transire. ℟ etiā laudabile ē q aliq̄s appetat ad ep̄atum p̄mouere. ℣ Item. Prouer.xj. dicit Qui abscondit frumēta maledicet in populis. benedictio aūt sup caput vendentium. ℟ ille q̄ est idoneus vitat scia ad ep̄atū. videt frumēta spiritualia abscōdere si se ab ep̄atu subtrahat. p hoc aūt q ep̄atū accipit panit in statu frumēta spiritualia dispēlandi. ℟ videt q laudabile sit ep̄atū appetere. r virtuosū ipm refugere. ℣ Ite. Facta sanctiōe q in sacra scriptura narrant nobis ꝓponunt in exemplū Fm illud. ad Ro.xv. Quecunq̄ scripta sunt ad nostrā doctrinam scripta sunt. ℟ legit Esa.vj. q Esaias se obtulit ad officium predicationis q̄ despicue cōpert ep̄o. ℟ videtur q appetere ep̄atum sit laudabile. ℣ Sed ptra ē q̄ Aug. dicit.xx. de ciui. dei. Locus superior sine quo ꝑ̄ regi nō pōt. r si amministrēt vt decet. ñ indecēter appetit. ℣ ℟. ō. q in ep̄atu rei p̄t p̄sideranti. quoꝝ vnū est principale r finale. i. episcopalis operatio p̄ quam vtilitati proximorū intēdant. Fm illud Iob. vlt. Pasce oues meas. Aliud aūt ē ēt altitudo gradus. q̄ episcopus sup alios constituit Fm illū Matth. .xxv. Fidelis seruus r prudēs quē p̄stituit dñs sup familiā suam. Tertium aūt est q̄d consequēter se habet ad ista. i. reuerētia r honor r sufficiētia temporaliū. Fm illū. j. ad Thimo. v. Qui bene p̄sunt p̄sbyteri duplici honore habeant. appetere ē ep̄atum rōne hui⁹ circūstantiē bonoꝝ. manifestū est q illicitum r ꝑuer ad cupiditatem vel ambitionē. Unde cōtra pharisēos dominus dicit Matth.xxiij. Amant p̄mos ac cubitus in cenis r p̄mas cathedras in synagogis. salutationes in foro r vocari ab hominibus rabbi. quantū aūt ad secūm. i. ad celsitudinē gradus appetere ep̄atum est p̄sumptuosum. Unde dño arguit discipulos Matth.xx. primatus querēres dicēs. Scitis q̄ principes gentiū dominant eoꝝ. vbi Chrysō. dicit q p hoc ostēdit q gentile est p̄matus cupere. r sic gentiū cōparatione eoꝝ alam ēt suam cōuertit. ℟ appetere primū ꝑdesse est Fm se laudabile r virtuosum. Verū quia ꝑ ep̄alia actus hy⁹ nimiā gradus celsitudinē p̄sumptuosum videt q aliq̄s nolle appetat ad hoc q subditis ꝓsit nisi manifesta necessitate imminēte. sicut Grego. dicit in pastorali. q tunc laudabile erat ep̄atum ꝛrere. q̄s p hunc quem ꝛ dubiū nō erat ad simplicia gratiosa ꝓuenire. vñ nō defecit inuenebat q̄ hoc omne assumeret p̄cium cū aliq̄s charitatiuo zelo diuinis ea ad hoc incitat. sic Grego. dicit in pastorali. q Esa. p̄desse p̄mis cupiō laudabile officiū p̄dicationis appetit. pōt ēt absq̄ p̄sumptiōe q̄libet appetere talia opa facere. si cum diligentia in tali officio ecclesiā se dignū ad talia opa exequēda ēt ita q opus bonū cadat sub desiderio nō aūt p̄matus dignitatis. Unde Chrysō. sup Matth. Opus q̄dem desiderare bonū. bonū ē primatū aūt bonoꝝ ꝛcupiscere vanitas est. primatus em̄ sufficienē se desiderat. desiderantes se ponit. ℟ ad.j. q̄ dicēm q sicut Grego. dicit in pastorali. illo tpe hoc erat apl̄o quo ille q̄ plebib⁹ ꝑerat primo ad martyriū tormēta ducebat. r sic nihil aliud erat q̄s in ep̄atu appeti posset nisi bonum opus. Unde Aug. dicit. xx. de ciui. dei. q apl̄us dicēs. q̄ ep̄atū desiderat bonū opus desiderat. exponere voluit q̄d sit ep̄atus q. nomen operis est. nō honoris. scopus q̄dem intento est. si ꝛ ergo velim⁹ iacturæ sapiētēdere possum⁹ discere. vt intelligat non se esse ep̄m q̄ preesse diligerent nō. p̄desse. in actiōe em̄ vt patū ab ꝓximis nō amādus est honor in hac vita sine potentia. q̄m oia vana sunt sub sole. ℟ opus ipm quod q eundē honorē vel potestatē ñ. r tñ vt Grego. dicit in pastorali. laudāb desideriū. i. boni opis in honorē veritat. primus q̄s laudauit cū subiūgit. oportet aūt ep̄m irreprehensibilē ē. ℟ si dicat. laudo q̄s christo. ℟ vitiate q̄d gratia. ℣ Ad.ij. q. nō est eadē rō de statu religiōis. r de statu ep̄alis ꝛpter duo. primo q̄dem q̄ ad statū ep̄alem pertinet vite p̄fectio. vt p̄s p hoc q̄s dño a Petro quesiuit si plus cū ceteris diligeret añs ei committeret pastorale officiū. ℟ ad statū religionis nō pertinet p̄fectio. ℟ est via in p̄fectionē vnde r dño Matth.xix. nō dixit. Si es p̄fectus vade r vende oia q̄ habes. ℟ si vis p̄fectus esse. r huius patriæ nō est. q̄ Fm Deum. p̄fectio primo actiue ad ep̄m sicut ad p̄fectionē. ad monachū ꝛ passiue sic ad p̄fectū. requirit aūt q̄ sit p̄fectus aliquis ad hoc q possit alios ad p̄fectiōes adducere. q̄s nō pertinet ab eo q̄ ds ad p̄fectionē adducit. ℟ aūt p̄sumptuosus q aliq̄s p̄fectū se reputet. nō aūt q ad ad p̄fectionē tēdat. secūs q̄ ille q̄ statū religionis assumit se alios abducit ad spūalia capienda. r ꝺ cuilibet licet. Dñs Aug. xix. de ciui dei dicit. In studio cognoscēde veritatis nemo ꝓhibet. q̄s a laudabile actus primo. ℟ ille q̄ trāsit ad statū ep̄alem sublimat ad hoc q aliq̄s p̄deat. et hanc sublimationē nullus ds sibi assumē. Fm illud ad Heb.v. Nec quisq̄s sumat sibi honorē. ℟ qui vocat a deo. r Chrysō. dicit sup Matth. Primatū eccle ꝛcupiscere. neq̄ iustū est neq̄ vtile quis em̄ sapiēs vult vitro se iubere seruiendi periculo tali vt det rōnē ꝓ ouis ecclia. nisi forte q̄ nō timet dei iudicium abutēdo primato ecclastico seculark. vt. i. querat q̄m in seculare. ℣ Ad.iij. ds. q dispēsatio spūalia frumētoꝝ nō ē facienda Fm arbitriū cuiuslibet. ℟ principaliter q̄dē Fm arbitriū r dispositiōē dei. secūdario aūt Fm arbitriū sapiōꝝ ꝓlatoꝝ. ex q̄ ꝑsona dī. j. ad Cor. .iij. Sic nos existimet homo vt ministros xpi r dispēsatores mistoꝝ dei. r nō ñ intelligit ille abscondere frumēta spūalia qui nō ꝛpent ex officio nec ea sapiēter impiger li ab aliorū correctiōe ꝛnantē desistat. ℟ solū hic intelligit abscōdē ille dispēsatōes negligat cū ei ex officio incūbat. vel si officiū cū ei iniungit ꝓtinaciter recuset renuat

Dicit Aug. dicit. xix. de ciui. dei. Verum sanctus quærit charitas diuatio. negociū iniustum suscipit necessitas charitatis. quā sarcinā si nullus imponit recipiēde aut immēdē vacandū ē diuatio. si aūt imponit. sustinenda est ꝓpter charitatis necessitatē. ¶ Ad. iiij. dōm. q sicut Greg. dicit in pastorali. Esaias q mitti voluit aū se p altare calculum purgatus vidit ne nō purgatus adire quisq; sacra ministeria audeat. qr q valde difficile est purgatū se quēlibet posse cognoscere p dicationis officiū curam declinat.

Ad secundū sic ꝓcedit.

Videt q licet episcopatū iniunctū sibi recusare. Vt enī Greg. dicit in pastorali. p actiuam vitam procedēs proximis cupiens Esaias officium predicationis appetit. p exemplarem vitam Hieremias amoris studiosus sedule ciuē desiderans ne mitti ad predicandū debeat pertimescit. nullus autem peccat si meliora nolit deserere vt minus bonis inhereat. cum q amor dei feminet dilectioni ꝓximi. et vita exemplaris preferatur vite actiue. vt ex supra dictis pz. videt q non peccat ille qui sibi episcopatū recusat. ¶ Prē. Sicut Greg. dicit. valde difficile est vt aliquis se purgatū possit cognoscere. nec debet aliquis non purgatus sacra ministeria adire. si q aliquis nō sentiat se esse purgatū. qualitercūq; sibi epatus iniungat officiū non dz illud suscipere. ¶ Prē. de beato Marco Hieron. dicit in ꝓlogo sup Marcum q amputasse sibi post fidem pollicē dicit vt sacerdotio reprobus haberet. et similit aliqui eorum emittunt vt nunq; epatum accipiant. ꝙ eiusdem rōnis ē ponere impedimentū ad aliquid et sibi recusare illud. videt q abiq; peccato possit aliquis omnino epatū recusare. ¶ Sed ꝓra est qđ Aug. dicit ad Eudoxiū. Dū ecclia vestra mater ecclia desiderauerit. nec clarior ne amica suscipiat. nec blandicie desidia resputatis. postea subdat. negociū vestrū necessitatibus ecclesie ꝓponatis. cui parturienti si nulli boni ministare vellēt quō nasceremini nō inuenire tis. ¶ ꝙ. dō. q in assumptiōe epatus duo sunt cōsiderāda. primo qdem qđ deceat hoiem appetere fm ꝓpriā voluntatē. scdo qđ hoiem deceat facere ad voluntatē alterius. Quantū q ad primam voluntatē pertinet boi principaliter insistere. ꝓpter salutē. ꝙ q alioq; saluti inūdat hoc cōmenit boi ex dispositiōe alterius ꝓtrem bñita. vt ex supra dictis pz. vñ sicut ad inordinationē voluntatis pertinet q aliquis ꝓprio motu feratur in hoc q alioq; gubernationi ꝓficiat. ita etiā ad inordinationē volūtatis pertinet q aliquis sine ꝓra iniunctione ꝓdictum gubernatiōis officium finaliter recuset ꝓpter duo. primo qdem qr hoc repugnat charitati primoq; quoq; vtilitati se aliquis ex ponere p loco et tpe. vñ Aug. xix. de ciui. dei dicit q negociū iniustū suscipit necessitas charitatis. scdo qr hoc repugnat humilitati q quā aliquis iniuncta sibi subijcit. Vnde Greg. dicit in pastorali. q tunc ante dei oculos vera est humilitas cum ad respuendū hoc qđ vtiliter subire ꝓcipit. pertimuerit nō ꝙ. ¶ Ad. ij. ꝙ dō. q ꝙ hoc simplr et absolute loquendo vita ꝓcēplatiua potior sit q; vita actiua et amor dei q; dilectio proximi. tñ ex alia parte bonū multiplicatū ꝓfectu est bono vnius. Vñ Aug. dicit in libro ꝓmissionis. negociū vestrū necessitatib; ecclie preponatis. ꝓsertim qr hoc ipm ad dilectionē dei pertinet q aliquis omnibus xpi curā pastoralē impendat. vt sup illud Job. vlti. Pasce oues meas. dicit Aug. Sit amoris officiū pascere ouium gregem. sicut fuit timoris indiciū negare pastorem. sūt enī plati nō sic trāsierunt ad vitā actiuam vt cōtemplatiua deserant. Vñ augustin. de ciui. dei. si ciui. dei. q si imponat sarcina pastoralis officij. nec sic deserenda est dilectio ꝓximi. que sit in cōtemplatiue habet. ¶ Ad. iij. dōm q nullus tenet obedire plāto ad aliquid illicitū sicut ꝓz ex hoc q supra dicta sunt de obedientia. pōt q cōtingere q ille cui iniungit plationis officium in se aliqđ sentiat p quod nō licet ei plationem accipe. hoc aūt impedimentū quāq; qdem remouere pōt p ipsum cui pastoralis cura iniungit puta si habeat peccandi ꝓpositū qō pōt deserere. et ꝓpter hoc nō excusat quin saltē teneat obedire plato iniungēti. quāq; hoc impedimentū ex quo sit ei illicitū pastorale officiū nō pōt ipe remouere. ꝙ platus q iniungit. puta si sit irregularis vel excōicatus. et tunc debet defectū sui prelato iniungenti ostendere. qui si impedimentū remouere voluerit tenet humiliter obedire. vnde Exo. iiij. cum Moyses diceret. Obsecro dñe non sum eloquēs ab heri et nudiustertī⁹ dño re spondit ad eum. Ego ero in ore tuo. docebo q; te quid loq̄ris. quāq; hoc non pōt remoueri impedimentū nec p iniungentem nec p eū cui iniungit. sicut si archiepūs non possit sup irregularitatem dispēsare. vnde subditus nō tenet ei obedire ad suscipiendū epatum vel etiam sacroꝝ ordinem si sit irregularis. ¶ Ad. iij. dō. q accipe epatū nō est de se necessariū ad salutē. ꝙ sit necessarius ex ꝓcepto. hoc aūt q sic sunt necessaria ad salutē pōt aliqs ipedimentū licite apponē alicui ꝓcepto alioq; nō liceret alicui mātre ad secundas nuptias. nec p hoc ipediret a susceptiōe epatus vt sacri ordinis. nō aūt ꝙ liceret in hoc q p se sunt de necessitate saluti. vñ beatus Marc⁹ nō ꝓra ꝓcepta egit sibi digitū amputādo. Quia eū credibile sit hoc ex instinctu spūssancti fecisse sine quo nō licet alicui sibi manū inijcere. q aūt voti emittat de nō suscipiendo epatū si q hoc inducat se obligare ad ꝙ nec p obedientiā ꝓhibitus plati accipiat. illicite vouet. si aūt inducat ad ꝙ se obligare vt ꝓhibitum sit de se epatum nō q̄at nec suscipiat nisi imminente necessitate licitū est votū. qr vouet se facturū id qđ homem facere decet.

Ad tertium sic ꝓcedit.

Videtur q operetur cum qui ad episcopatum assumitur esse ceteris melioremꝰ. Dominus enī Petrum cui cōmissurus erat pastorale officium examinauit si se diligeret plus ceteris. sed ex hoc aliqs melior ē q deū plus diligit. ergo videt q

ad epatum non sit assumendus nisi ille qui est ceteris melior. ¶ Pte. Symmachus papa dic Beatissimus espetandus est nisi scia t sanctita te pcellat qui est dignitate pstantior. sed q̄ pcellit scia t sanctitate est melior. ergo nō ds aliq̄s ad epatum assumi nisi sit ceteris melior.

¶ Pte. In qlibet genere minora p maiora reguntf sicut corpalia regunt p spūalia: inferiora p suprioza. vt dtur. dicit in.iij. de trin. ¶ ergo assumit ad regimē aliop. q̄ ds esse ceteris melior.

¶ Sed cōtra ē qđ decretalis dicit q̄ sufficit eligere bonū. neq; oget eligere melioꝛē. ¶ Rñ. dicendū q̄ circa assumptionē aliq̄s ad epatum aliq̄d psideranda est ex pte eius qui assumit t aliqđ ex pte eius qui assumit. Ex pte eius q̄ assumit vt eligēdo vt qualēdo requirit q̄ fideliter diuina ministeria dispēset. quae quidē dispēsari dic ad vtilitatē eccle. Sm illud.j. ad Cor. xiij. Ad edificationē eccle dtur t vt abundetis nō aūt diuina ministeria boīb⁹ cōmittit ppt eop remunerationē quā expectare dic in futuro. t iō ille q̄ ds aliquē eligere in epm vt de eo quide re nō tenet assumere meliorē simplr qđ est Sm chrisostē. ¶ melioꝛē quo ad regimen eccle q̄.f. possit eccīam t instituere t defendere t pacifice gubernare. vñ cōtra quodā Pictauiensē dicit q̄ qui dā nō querūt eos in eccīa colūnas exigere q̄s plus cognoscāt eccīe pdesse ¶ q̄s plꝰ ipi amāt vel quop sunt obsequiosi deliniꝰ vt debuit vel p quib⁹ maiop quisquis rogauerit. t vt deteriora tacēā q̄ vt clerici fierēt muneribꝰ impetrarūt B aūt pertinet ad acceptionē plonaꝝ q̄ in talib⁹ est grauis pena. vñ sup illud Jacob.iij. Fratres mei nolite in plonaꝝ acceptione tē. dicit glo. Aug. Si hanc distantiā sedēdi vel standi ad honores ecclasticos referam⁹. nō est putandū leue esse pēn in plonarū acceptione vle fidē vīā glorie q̄s est ferat eligere dignū ad sedē honoris eccle sie conēpto p̄tupe in structione t sanctione. Ex pte aūt ei⁹ qui assumit nō requirit q̄ reputet se aliq̄s melioꝛē. hoc cū esset supbus t plumptuosus. ¶ sufficit q̄ nihil i se inueniat p q̄ō illicitus ex reddat assumere plationis officiū. vñ ly Petrus interrogat⁹ esset an dīlm pl⁹ ceteris diligeret. in sua rñsione nō se pulat ceteris. ¶ simplr rñdit q̄ xp̄m amaret. ¶ Ad.j. ergo dic q̄ dño in Petro scīebat ex suo munere esse idoneitatem etiā ꝗrum ad alia gubernandi eccīas. t ideo eū de amplioꝛi dilectiōe examinauit. ad ondendū q̄ vbi alq̄s inueniē dō idoneus ad eccīe regimē pcipue tacendi ds in ipo eminētia diuine dilectionis. ¶ Ad.ij. dīm q̄ quorūcūq; illa est ineligenda ꝗrum ad studiuꝰ illi⁹ qui in dignitate cōstitut⁹ est. ds ad hoc inēdere vt eāl se exhibe at vt ceteros t scia t sanctitate pcellat. vñ Greg. dicit in pastorali. Tantū ds actionē populi actio transcēdere pstitit. quantū distare solet a grege ipa pastoris. nō aūt sibi imputandū ē si ante pstationē excellētior nō fuit vt ex hoc de beat vtilitat⁹ repuari. ¶ Ad.iij. dīm q̄ sic dī j Cor. xij. diuisiones gratiarū t ministrationū t operationū sunt. unde nihil pḥibet aliquem esse magis idoneum ad officiū regiminis q̄ ill non excellit in gratia sanctitatis. Nec⁹ aūt est in regimine naturali ordīo in quo id qđ est supiō ordine nature ex hoc ipo hꝫ maiores idoneitatem ad hoc q̄ inferiora disponat.

Ad quartū sic procedit

dtur. Videt q̄ epo nō possit licite curā epalem deserere vt ad religionē se transferat. Nulli em lꝫ de statu pfectioꝛ ad min⁹ perfectū statū transire. hoc em est retro aspicere qđ ē dānabile Sm dominū in Luc.ix. Nemo mittēs manū ad aratrū aspiciēs retro aptus est regno dei sed statꝰ epalis est pfectioꝛ q̄ statꝰ religionis. vt supra habitū est. ergo sicut nō lꝫ de statu religiōis redire ad sēlm. ita nō lꝫ de statu epali ad religionē trāsire. ¶ Pte. Dato gratie est decētior q̄ ordo nature. ¶ Sm naturā non monetur ide ad ꝓtraria. puta si lapis naturaliter deorsū tuꝝ monet nō pōt naturaliter deorsū redire in sursum. ¶ Sm ordinē gratie lꝫ transire de statu religionis ad statum epalem. ergo non licet econuerso de statu epali redire ad statum religiōis. ¶ Pte. Nihil in opibus gratie ds ē otiosū. ¶ ille q̄ est semel in epm pfectionis perpetuo retinet epalem ptātem pferendi ordines t alia huiusmodi facīdi que ad epale officiū pertinent. q̄ quidē ptās otiosa remanere videt in eo qui curā epalem dimittit. ¶ videt q̄ epo nō possit curā epalem dimittere t ad religionē trānsire.

¶ Sed ℈. Anselmo cogit ad id qđ est Sm se illicitum. ¶ illi qui penit cessiones a cura epali accendaꝝ cōpellunt vt ꝑz extra de renūciatiōe ca. quidā. ¶ videt q̄ deserē curā epalē nō sit illicitū. ¶ Rñ. dīm q̄ pfectio epalis stat⁹ in hoc cōsistit q̄ aliq̄s ex diuina dilectiōe se obligat ad hoc q̄ salut ꝓximoꝝ insistat. t iō ridia obligatur ad hoc q̄ curā pastoralē retineat q̄diu pōt subditis sibi cōmisso ꝓficere ad salutē. quam quidē negligere nō ds neq; ꝓter diuine contēplationis quietē. cui aptꝰ ꝓter necessitatē subduop etiā a contēplatione future vite se differri paulēper tolerāret. Sm illud ad Phil.j. Scio dē eligā ignoro. coarctor em e duob⁹ desiderio habēdo dissolui t ē cū xp̄o. multo magis melius est manere aūt in carne necessariū est ꝓter vos t hoc ꝓfidēs scio q̄ manebo. neq; ꝓter quietē q̄ aduersa vitāda vl sacra conquirēda. qz sicut dī Joh.x. Bon⁹ pastor aiam suā ponit p ouib⁹ suis. Contingit tñ q̄dq; q̄ epo impedit ꝓcurare subduop salutē multiplr. q̄dq; quidē ꝓter defectū ꝓpium vl conscīe si sit homicida vl simoniacus. vl etiā corpis. puta si sit senex vel infirmus. vl etiā scīe q̄ eius sufficiat ad curam regiminis. vel etiam irregularitatis. puta si sit bigamus. quādoq; autē ꝓpter defectus subdop in quib⁹ nō potest ꝓficere. Dī Greg. dicit in.ij. dialogoꝝ t pastorali. Dī equanimiter portandi sunt mali vbi inueniunt aliqui qui adiuuētur boni. vbi aūt omnino fructꝰ de bonis deest sit aliq̄n̄do de malis labor supuacuus. tñ semper agatur in animo effectus q̄ cū la-

bꝛ

borem suū sine fructu esse cōsiderant in loco alio ad laborē cū fructu migrāt. q̄dq̄ aūt cōtingit ex pte aliox̄ puta cū de plationē alicui⁹ grave scandalū suscitat. nā vt apl̄s dicit. j. ad Cor. vij. Si esca scandalizat frēm meū nō manducabo carnes in eternū. dum m̄ scandalū nō oriat ex malicia aliquox̄ volentiū fidē aut iusticiam ecclesie cōculcare. ꝓpter hmōi cm scandalū nō est cura pastoralis dimittēda. Hm illud Matth. xv. Sinite illos. s. qui scandalizabant de veritate doctrine xp̄i ceci sunt et duces cecox̄. ꝓpter th̄ q̄ sicut curā regiminis assumit aliq̄s per prudentiā suplonis plati. ita etiā p eiⁿ auctoritē ex causa predicta deserat suscepta. vñ extra de renunciatiōe dicit Innocē. iij. Si pennas habeo quib⁹ satagam in solicitudine avolare. ita th̄ astricte sunt nexib⁹ p̄ceptox̄ vt liberā nō habeas absq̄ nostra pmissione volatū. soli em̄ pape lis dispēsare in voto ꝓpetuo quo dos se ad curam subditox̄ astrinxit ep̄atum suscipiēdo. ¶ Ad j. ergo dm̄ q̄ ꝓfectio religiosox̄ et ep̄oꝝ fm̄ diversa attendit. nā ad ꝓfectionē religionis pertinet studiū quod dis adhibet ad ꝓpriam salutē. ad perfectionē aūt ep̄alis status pertinet adhibere studiū ad proximox̄ salutē. et ideo q̄diu pōt esse alicui⁹ utilis proximox̄ saluti remanere si ad statū religionis vellet transire vt solā suā saluti insisteret qui se obligavit ad hoc q̄ non solum suā saluti. ℌ etiā aliox̄ pcurare. Dñs Innocentius tertius⁹ dicit in decretali ꝑdicta. q̄ facilius indulgeri vt monachus ad pōlatus ascendat q̄ presul ad monachū descēdat. ℌ si salutē aliox̄ pcurare nō possit cōvenienter esse vt suę saluti intēdat. ¶ Ad ij. dm̄ q̄ ꝓpter nullū impedimentū dis ho ꝑmittere studiū suę saluti⁹ qō pertinet ad religionis statū pōt aūt esse aliq̄d impedimentū pcurande salutis alterius. et io monachus pōt ad statū ep̄alem assumi. in quo etiam suę salutis curā agere pōt. pt etiā ep̄us si impedimentū alterius saluti pcurande intervenīat ad religionē transire. et impedimēto cessante pōt iterato ad ep̄atum assumi. puta p correctionē subditox̄. vel p sedationē scandali. vel p curatōēs infirmitatis. aut depulsa ignorantia p instructiōnē sufficiēnē. vel etiā si simoniace sit ꝓmotus eo ignorante. si se ad regulārē vitam ep̄alem dimisso transtulerit. poterit iterato ad aliquē ep̄atum ꝓmoveri. Si vo aliq̄s ꝓter culpā sit ab ep̄atu depositus et in monasterium detrusus ad penitentiā pagendā. nō pōt iterato ad ep̄atū revocari vñ dr. vij. q. ij. Precipit sancta synodus vt quicūq̄ de pontificali dignitate ad mōachorū rōsitas et penitēte descēderit locū nequaq̄ ad pontificatū resurgat. ¶ Ad iij. dm̄ q̄ etiā in rebus naturalib⁹ ꝓpter impedimentū lugumēto potētia remanet. absq̄ actu. sicut ꝓpter infirmitatem oculi cessat actus visionis. et ita etiā non est inconveniens si ꝓpter impedimentum sue utilitatis potestas ep̄alis remanet absq̄ actu.

Ad quintum sic procedatur.

Videtur q̄ nō liceat ep̄o ꝓpter aliquā ꝓsecutionē tpales corpaliter deserre greges sibi cōmissum. Dicit em̄ dñs Joh. x. q̄ ille est mercēnarius et nō vere pastor qui videt lupū venientē et dimittit oues et fugit. dicit aūt Greg. in moral. q̄ lupus sup oues venit cū quilibet iniust⁹ et raptor fideles quosq̄ atq̄ humiles opprimit. si ergo ꝓpter ꝓsecutiones alicui⁹. tyranni ep̄us gregē sibi cōmissum corpaliter deserat. videtur q̄ sit mercēnarius et nō pastor. ¶ Pre. Prover. vj. dicit. Fili si spoponderis p amico tuo. defixisti apō extraneū manū tuā et ꝓpera subdit. dilcurre festina. fascia amicū tuū. qō exponēs Greg. in pastorali dicit. Spondere pro amico est aiam alienā in periculo sue cōversationis accipe. d̄q̄ aūt ad vitandum alios in exemplū ꝓponit nō solū vt ipse vigilet sī etiam vt amicū suscitet admonet. ℌ hoc nō pōt facere si corpaliter deserat gregē. q̄ videt q̄ ep̄us nō debeat cā ꝓsecutiōis corpaliter suū gregē deserere. ¶ Pre. ad ꝓsecutionē ep̄alis stat⁹ primet q̄ primo curā impēdat. ℌ non dr̄ is et qui est status perfectionis ꝓfectus. vt oīno deserat ea q̄ sunt ꝓsecutōis. ergo videt q̄ nō liceat ep̄o se corporaliter subtrahere ab executiōe sui officij nisi forte vt opibus ꝓfectionis in monasterio vacet. ¶ Sed ℥ est q̄ apl̄s quox̄ successores sunt ep̄i mandauit dño Mat. x. Si vos persequti fuerūt in una ciuitate fugite in aliā. ¶ Hñ. dm̄ q̄ in qualibet obligatione ꝓcipue arctā debet obligationis finis obligans aūt se ep̄us ad exequendum pastorale officium ꝓpter subditorū salutem. et ideo vbi subditox̄ salus exigit ꝑsone pastoris ꝓsentiam. non dr̄ pastor ꝓsonaliter suum gregē deserere. neq̄ ꝓpter aliq̄d cōmodum tēporale. neq̄ etiā ꝓpter aliq̄d ꝑsonale periculum imminēs. cū bonus pastor aiam suā ponere teneat ꝓ ovib⁹ suis. si dō subditox̄ salus ꝓsulit ꝑsonaliter in absentia pastoris ꝓ alū ꝓuideri. nec dr̄ pastor vl̄ ꝓpter aliquod cōmodum eccl̄e vl̄ ꝑsone periculū corporaliter gregē deserere. vñ Greg. dicit in epla ad Donatū. Frugalmente de civitate in civitatē fermi xp̄i gr̄ā cox̄ q̄dq̄ spāliter a ꝓsecutoribus querit vt ab aliis q̄ non ita queruntur non deserat eccl̄ia. cum aūt oīm est cōmune periculum. vt qui aliis indigēt nō deserant ab his quib⁹ indigēt. si em̄ pernitiosum est nautam in tranquillitate navē deserere. q̄nto magis i fluctib⁹. vt dicit Nico. papa. et habetur. vj. q. ij. ¶ Ad j. ergo dm̄ q̄ ille tamē⁹ mercēnarius fugit qui cōmodū tēporale vl̄ etiā salutē corporalē spūali saluti. primo ꝓponit vñ Greg. dr̄ in omel. Stare in periculo omiū nō pōt q̄ in eo q̄ omib⁹ pest non omes obligit. ℌ lucrū terrenū querit. et ideo opponere se contra periculū trepidat. ne hoc quod utilit⁹ amittat. ille autem qui ad curandū periculum recedit absq̄ detrimēto gregis non tamē⁹ mercēnarius fugit. ¶ Ad ij. dicendū q̄ ille qui spondet ꝑ alū quo si ꝑ se implere non posset. sufficit vt ꝑ alios impleat. vñ plāna si dis impedimentū ꝓpter quod non possit ꝓsonaliter curę subditox̄ intēdere. sine sponsioni satisfacit si ꝑ alios provide

at. ¶Ad.iij.dm q ille q ad epatuz assumitur assumit statum pfectois fm aliquod pfectionis genus a quo si impediatur ad aliud genus pfectionis nō tenet vt .l. necesse sit eū ad statum religionis trāsire. imminet tū sibi necessitas vt animā remear intēdendi primoz salut. si op portunitas absit z necessitas requirat.

Ad sextuz sic procedit

ur. Videt q epo nō licet aliqd ppriū possidere. Dño em dicit Matth. xix. Si vis perfectus esse vade z vende oia que habes z da pauprib⁹. z veni z sequere me. ex quo videt q volūtaria paupras ad perfectionē requirat. ꝙ epi assumūtur ad statū pfectois. ergo videt q nō ly eis ppriū possidere. ¶Pre. Epi in ecclia tenent locum aploz. vt dicit glo. Luc. x. ꝙ aplis dño pceptū vt nihil ppriū possiderēt. fm illud Mat. x. Nolite possidere aurū neq; argentū neq; pecuniā in zonis vestris. vñ z Petrus ꝓ se z ꝓ ceteris dicit. Ecce nos reliquimus omnia z secuti sumus te. Matth. xix. ergo videt q epi teneantur ad hmōi mādati obſuantiā vt nihil ppriū possideant. ¶Pre. Hiero. dicit ad Nepotianum. Clerou grece latine sors appellat. ꝙter ad clerici dicunt. q; de sorte dñi sunt. vel qr ipe dominus sors. i. paro clericoz est. qui aūt dñm possidet nihil extra deū habere pōt. si aūt aurū z argentū. si possessiones. si varia supellectilē habet cū ihs pribus. nō dignat dns fieri ps eius. ꝙ videt q nō solū epi ꝙ etiā clerici debeant ppriis carere. ¶Sed 3 est qō dist. xij. q. 1. Epo de rebus ppriis vt acquisitis vt ꝙcquid de ppriis hy. heredib⁹ suis derelinquat. ¶Pñ. dm q ad ea que sunt supererogatōnis nulli⁹ tenet. nisi se specialiter ad illud voto astringat. vñ Aug. dicit in epla ad Paulinū z Armentariū. Quia iam voluisti. tam te obstrinxisti. aliud nbi facere nō ly. puto ꝙ esses voti reus. libet tū sit eo q ees in seruitio. meliusq; est aūt q viuere absq; ppriis supererogatōis est. nō em cadit sub pcepto ꝙ sub cōsilio. vñ Matth. xix. cū dixisset oīn⁹ adolescēs. Si vis ad vitā ingredi serua mādata. postea subaddēdo sub dic. Si vis perfect⁹ esse vade z vende oia que habes z da pauperib⁹ nō aut epi in sua ordinatōe ad hoc se obligāt vt abſq; ppriis viuant neq; etiā viuere absq; ppriis ex necessitate requirāt ad pastoralē officiū ad qō se obligant. z ideo nō tenent epi ad hoc q̄ sine ppriis viuant. ¶Ad.1. ꝙ dōm q sicut supra habitū est. perfectio xpiane vite nō cōsistit essentialiter in voluntaria paupertate. ꝙ volūtaria paupertas instrumentaliter ordinat ad perfectionē vite. vñ nō oportet q vbi maior paupertas est. ibi sit maior perfectio. ḡsime potest esse summa pfectio cum magna opulētia. nam Abraam cui dictus est Gen. xvij. Ambula coram me z esto perfectus. legit fuisse diues. ¶Ad.ij. dōm q verba illa dñi possunt tripliciter intelligi. Uno modo mystice vt nō possideam⁹ neq; aurū neq; argētum. i. vt predicatores non imitent pauperiem sapientie z eloquentie ꝓpalis. vt Hiero. exponit. Alio modo sicut Aug. exponit in li. de cōsensu euangelistaꝝ. vt intelligatur hoc dōm nō ꝓcipiendo ꝙ magis permittēdo dixisse. ꝓmisit eis vt absq; auro z argēto z aliqo sumptib⁹ ad ꝓdicandū irent. ne acceperint sumptus vite ab his quibus ꝓdicabāt. vñ subdit dignus est enim operarius cibo suo. ita tamē q si aliqs ꝓpriis sumptibus vteret in ꝓdicatōe evāgelii ad superogationē pertineret sicut Paulus de seipso dicit. 1. ad Cor. ix. Tertio mō fm q Chrysost. exponit vt intelligatur illa dominus pceperit discipulis suis ad illam missionē qua mittebant ad ꝓdicandū iudeis. vt per hoc excitarent ad confidendū de virtute ipsius q eis absq; sumptib⁹ ꝓ videret. ex quo tū non obligabant epi vt successores eoz vt absq; ꝓpriis sumptib⁹ evangelium ꝓdicarent. nam z de Paulo legit. ij. ad Cor. xi. q ab aliqo ecclesiaꝝ stipendiū accipiebat ad predicandū Corinthijs. z sic patet q aliquid possidebat ab aliqo sibi missuꝝ. Similiū aūt videt dicere q tot sancti pontifices. sicut Athanasius. Ambrosius Augustinus illa pcepta trāsgredi si fuissent. si ad ea fuanda se crederēt obligari. ¶Ad.iij. dōm q eis pars est minor toto. ille ꝙ eū eo alias partes habet cui⁹ studiū diminuitur circa ea que sunt dei dum intēdit his q̄ sunt mūdi. sic aūt non debēt nec epi nec clerici ꝓpriam possidere vt dum curat ꝓpria deficiū faciant in his que pinent ad cultū diuinum.

Ad septimum sic proceditur

Videt q epi moraliter peccent si bona ecclesiastica que procurant. pauperibus nō largiantur. Dic em Amb. exponēs illud Luce xij. Homis cuiusdā diuitis vbertas fructū ager attulit. Nemo ꝓpriū dicat quod est cōmune plusq; sufficiat sumptui violenter obtēptum ē. z postea subdit. neq; minus est crimis habenti tollere. ꝙ cum possis z abundans denegare indigentibus ꝙ violenter tollere alienū ē peccatum mortale. ergo epi moraliter peccant si ea que sūt superflua pauperibus nō largiant. ¶Pre. Super illud Esa. xij. Hapina pauper in domo vestra. dic glo. Hiero. q bona ecclesiastica sunt pauperum. sed ḡcungq ad quod est alterius sibi retinet aut aliqs dat peccat mortaliter z tenet ad restitutiōem. ꝙ si epi bona ecclesiastica q eis superfluunt sibi retinēt vt cōsanguineis vt amicis largiant. videt q teneant ad restitutiōem. ¶Pre. Multomagis aliqs pōt de reb⁹ ecclesie ea q sibi sunt necessaria accipe ꝙ superflua congregare. sicut Hiero. dic in epla ad Damasum papā. Clericos illoo conuenit stipē cuiusq; ecclesie sustentari. cuius parentū z ꝓpinquoz bona nulli suffragant q̄ magis bonis parentū z opibus ꝓpriis sustentari possunt. si qō pauperum est accipere sacrilegiū cōmittunt z mentiuntur. vñ z aplus dic 1. ad Thimo. v. Uidue fidelis habet viduas. subministret illis z non grauet ecclesia vt his que vere vidue sunt sufficiat. ergo multomagis epi moraliter peccant. si ea q eis superfluunt de bonis ecclesiasticis pauperib⁹

non largiantur. ¶Sed cōtra est q plures epi scopi ea que supflua nō largiant pauperibus ℞ expendere vident laudabiliter ad reddit⁹ ecclesie ampliandos. ¶Hñ. dōm q aliter est dicē dum de rebus bonis que epi possidere pñt. t de bonis ecclesiasticis. nā proprios bonos verum dñm hñt. vñ ex ipa rez cōditōne non obligantur vt eos alijs cōferant. ℞ possunt eos vel sibi retinere. vel etiā alijs. p libito elargiri. possunt tamē in eis dispēsatione peccare. vl propt inordinationē affect⁹ per quā cōtingit. vel q si bi plura pferant ℞ opteat. vel alijs etiā nō subueniant fm q requirit debitum charitatis. non tñ tenent ad restitutionē. qz bñōr res sunt eoz dño reputate. ℞ ecclesiasticoz bonoz sūt dispē satores vl procuratores. dicit em Aug. ad Bonifacū. Si pauarū pol⁹ m⁹ bonum qđ nobis sufficiat. nō illa bona nostra sunt. ℞ illoz quoz procuratōes gerim⁹. nō proprietate nobis vsurpatione dānabili vindicemus. ad dispensatorē aūt requirit bona fides. fm illud .j. ad Cor. iij. Hic iam querit⁹ inter dispēsatores vt fidelis q̄ inueniat. sunt aūt bona ecclesiastica nō soluz in vsus pauperum ℞ etiā ad cultū diuinū t necessitates ministroz expendēda. vñ dr. xij. q. q. De reddēdus ecclesie vl oblatōe fidelium solo epo ex his vna portio minim⁹ due ecclesiasticis fabricis t erogationi pauperū p̄fouture a p̄sbytero sub periclo sui ordinis ministrent. vltima clericis pro singulor⁹ meritis tribuat. si ergo distincta sint bona que debent in vsu epi ce dere ab his que sunt pauperibus t ministris t cultui ecclie erogāda. t si aliquid sibi retinue rit episcopus de his que sunt pauperib⁹ erogā da vel etiā in vsum ministroz aut in cultu diui num expendenda. nō est dubiū q cōtra fidē di spensatōis agit t mortaliter peccat t ad restitu tionē tenet⁹. de his aūt que sunt spāliter suo vsui deputata. videt esse eadē ratio que est de propriis bonis vt. s. propter immoderatū affe ctum t vsum peccet quidē si immoderata sibi retineat t alijs nō subueniat. sicut requirit debi tum charitatis. si vo non sint predicta bona di stincta. eoz distributio fidei ei⁹ cōmittit. t si q dem in modico deficiat vel superabundet potest hoc fieri absq; bone fidei detrimēto. qz non po test hō in talibus puncturaliter accipe illud qđ fieri oportet. si vo sit multum excessus non pōt latere vñ videt bone fidei repugnare. t iō nō abs q peccato mortali. di em Matth. xxiiij. q si dixerit malus seruus in corde suo morā facit dñs meus venire qđ pōnet ad diuini iudicij cōsi deratum. t ceperit ponere pseruos suos qđ pertinet ad supbiā. māducet aūt t bibat cū ebriosis. dñs ei⁹ veniet in die qua nō sperat t diuidet eū. s. a societate bonoz t ponet eū cū hypocritis. s. in ifernō. ¶Ad j. ergo dōm q verba illud Amb. nō solū est referendū ad dispositionē rez ecclasticaz. ℞ quo rūcunq; bonoz ex quib⁹ tenet aliquis debito charitatis. puidere necessitatē patientib⁹ nō au tē pōt determinari qđ sit ista necessitas que ad peccatū mortale obliget. sicut nec cetera p̄cepta que in hūanis actibus p̄sideraūt. boz em determinatio relinquit hūane pudētie. ¶Ad ij. dōm q bona ecclesiarū nō sunt solū expēdē da in vsus pauper. ℞ etiā in alios vsus. vt dcm est. t iō si q de eo qđ vsui epi vl alicui⁹ clerici est deputatū velit aliquid sibi subtrahere t cōsan guineis vl alijs dare nō peccat. dūmodo illud faciat moderate. id est vt nō indigeāt. nō autē vt ditiores inde fiant. vñ ℣mb. dicit in li. de of ficijs. Est approbanda liberalitas vt proximos se minio sui ne despiciat si egere cognoscat. non tñ vt illos ditiores fieri velit ex eo qđ ei⁹ poterit cōferre inopibus. ¶Ad iij. dōm q nō omīa bo na ecclesiar⁹ sunt pauperibus largienda nisi forte in articulo necessitatis. in quo etiam p̄ redē ptione captiuoz t alijs necessitatib⁹ pauperū vasa cultui diuino dicata destrahunt vt ℣mb⁹. dicit in tali necessitate peccaret clericus si vellet de reb⁹ ecclie viuere dūmodo haberet pa trimonialia bona de quib⁹ viuere posset. ¶Ad iij. dōm q bona ecclesiar⁹ vsibus pauperū de seruire pōt. t ideo si p̄ necessitate nō imminēti. puidēti pauperib⁹. de his que supflua sunt ex prouētibus ecclesie possessiōes emat vel in the sauro reponat in futurū vtilitatē ecclie t necessitatibus pauper⁹ laudabiliter facit. si vo necessitas imminebat pauperib⁹ erogādi supflua cura est t inordinata vt aliquis in futurū conser uet qđ dño p̄hibet Matth. vj. dicens. ℞ Nolite sollicite esse in crastinum.

Ad octauū sic p̄cedit

Videt q religiosi qui p̄monent in ēpos nō te neantur ad obseruantias regulares. Dicit em⁹ xvij. q. j. q monachus canonica electio t iugo regule monastice p̄fessiōis absoluit. t sacra or dinatio de monacho ēm facit. ℞ obseruātie re gulares pertinēt ad ingum regule. ergo religio si qui in episcopos assumunt nō tenent ad ob seruantias regulares. ¶Pre. Ille qui ab infe riori ad superiorē gradū ascēdit non videt tene ri ad ea que sunt inferioris gradus. vt supra dictū est q religiosus nō tenet ad obseruāda vota q̄ in sclō fec. ℞ religiosus q assumit ad epatus ascē dit ad aliqđ mai⁹. vt supra habitū est. ℞ videt q nō obliget epūs ad ea q̄ tenebat obseruare in sta tu religionis. ¶Pre. Marie religiosi obligarent dent ad obedientiā t ad ℔ absq; ꝓprio viuāt sed religiosi q assumunt ad epatus nō tenent⁹ obe dire p̄latis suaz religionū. qz sunt eis supiores nec etiā vident tenēri ad paupatē. qz sicut i de creto supra inducto dī q sacra ordinatio d mo nacho ēm facit. velut legitimus hereo patet nā sibi hereditatē iure vendicandi p̄bet habent interdū etiā cōcēdit eis testamēta cōficere. er go multo minus tenent⁹ ad alias obseruātias re gulares. ¶Sz cōtra est qđ dī in decreto. xvj. q. j. de monachis dyi monachus in mōasterio. si postea ad clericatus ordines quenerint statuimus nō debere eos a priori proposito discedere. ¶Hñ. dōm q sicut supra dictū est. statu⁹ reli-

gionis ad perfectiõez pertinet quasi quedã via in perfectionẽ tendẽdi. Stat⁹ aũt e talis ad perfectionẽ pertinet tanq̃ ꝺdam perfectiõis magisteriũ. vñ stat⁹ religionis cõgruit ad statũ epi scopalẽ. sicut disciplina ad magisteriũ. t dispositio ad perfectionẽ. dispositio aũt nõ tollit perfectione a dnemẽte. nisi forte q̃tus ad id in q̃ perfectioni repugnat. q̃tum aũt ad id qõ perfectõni ꝓgredit magis ꝑmanẽt. sicut discipulo cũ ad magisteriũ peruenerit nõ cõgruit q̃ sit auditor cõgruit ñ sibi q̃ legat. t mechanicꝰ etiã magis q̃ ante. Sic ergo dõm est q̃ siqua sunt in regularibus observãtijs que nõ impediant pontificale officiũ. h̃ magis valeant ad perfectiõis custodiã. sicut est cõtinẽtia. paupertas. t alia hmõi. ad hec remanet religiosus etiã facẽ⁹ ꝑpuo obligatus. t per cõsequẽs ad portandũ habitũ sue religionis qui est obligatiõis signũ. Si qua vo sunt in observãtijs regularibus q̃ officio pontificali repugnant sicut est solutudo. silentiũ. t alia q̃ abstinẽtie vt vigilie graues ex quib⁹ impotens corpore redderet ad exequendũ pontificale officiũ. ad hmõi observãda nõ tenet. in aliis aũt põt dispẽsatiõe vti. ꝑm qõ requirit necessitas persone vt officiũ. vt conditio hoim cũ quibus viuit per modũ quo etiã prelati religionis in talibus secũ dispensãt. ¶ Ad j. ergo dõm q̃ ille q̃ fit de monacho epc⁹ absolute a iugo monastice perfectionis non q̃tum ad oia. h̃ q̃tum ad illa que officio pontificali repugnãt. vt dictũ ẽ. Ad ij. dõm q̃ vota secularia viue se bñ ad vota religionis sicut particulare ad vniuersale. vt supra habitũ est. h̃ vota religionis se bñ ad pontificalẽ dignitatẽ. sicut dispositio ad perfectionẽ particulare aũt superfluũ habito vniuersali. h̃ dispositio adhuc necessaria est perfectiõe obtẽta. ¶ Ad iij. dõm q̃ hoc ẽ per accidẽs q̃ epc⁹ ꝑ religiosũ obedire ꝓcurat⁹ suã religionẽ nõ tenent. qz ꝓhibẽtur esse desertũ. sicut e ꝑ ꝓhibitũ religionẽ manet tamẽ adhuc obligatio voti virtualiter. ita scz q̃ si eis legitime aliquis ꝓficiatur obedire teneant in q̃tus tenent obedire statutis regule per modũ ꝓcedẽdi. e suis superiorib⁹ signatis hñt. ꝓmissã autez nullo modo habere possunt. nõ em ꝓtemã hereditatẽ vindicare quasi ꝓpriã h̃ quasi eccle debitã. vnde ibidẽ ꝓhibẽt q̃ ꝓmissa epc⁹ ordinatur ad altare ad quod sanctificantur qb⁹ acquirere ꝓmissa restituat. testamentũ aũt nullo mõ facere põt. qz sola ei dispositio cõmittit rez ecclesiasticaz que morte finitur. ex qua incipit testamentũ valere vt Apls dicit ad Heb. ix. si ñ ex cõfessione ꝑ testamentũ faciat. nõ intelligit ex ꝓmissione facere testamentũ h̃ apostolica autoritate intelligit esse ampliata potestas sue dispẽsationis. vt ei⁹ dispensatio possit valere post mortem.

Questio clxxxvj.

Deinde cõsideranduz est de his q̃ pertinẽt ad statũ religionis. Circa qb⁹ occurrit quadruplex cõsideratio. Quarũ prima est de his in quib⁹ principaliter consistit religionis stat⁹. Secda de his q̃ religiosis licite ꝓuenire possunt. Tercia de diuisiõe religionũ. Quarta de religiõis ingressu. Circa primũ queruntur decẽ. Primo vtrũ religiosoz status sit perfectus. Secdo vtrũ religiosus teneat ad omnia cõsilia. Tercio vtz ꝓpter eos voluntaria requirat ad religionez. Quarto vtrũ requirat continẽtia. Quinto vtruz requirat obedientia. Sexto vtrũ requirat q̃ hec cadant sub voto. Septimo de sufficiẽtia boz votoruz. Octauo de cõpatiõe eoz ad inuicẽ. Nono vtz religiosus seipm̃ mortaliter peccat q̃n trãsgredit tur ꝑtarũ sue regule. Decimo vtrũ ceteris paribus in eodẽ genere peccati plus peccet religiosus q̃ secularis.

Ad primum sic procedi

mur. Videt q̃ religio nõ importet. statũ ꝑfectionis. Illud em̃ qd de necessitate saluti nõ videtur ad statũ perfectiõis pertinere. h̃ religio est de necessitate saluti. q̃ ꝑ eã vni vero deo religamur. sic. Aug. dc̃ in li. de vera religiõe. vt religio dr̃ ex eo q̃ deũ religimus quem amisera mus negligẽdo. vt Aug. dicit in. x. de ciui. dei. q̃ videt q̃ religio nõ noiet perfectionis statum.

¶ Pre. h̃ eligio ꝑm q̃ aliũ est q̃ nature viui ne cultũ t ceremoniã affert. h̃ afferre deo cultũ t ceremoniã magis videt pertinere ad ministeria sacroꝝ ordinũ q̃ ad diuersitates statuũ vt ex ꝓdictis ꝑz. q̃ videt q̃ religio nõ noiet perfectionis statu. ¶ Pre. Statuz perfectiõis diuidit cõtra statũ incipientiũ t ꝓficientiũ. h̃ etiam i religiõe sunt aliqui incipientes t alii ꝓficientes. q̃ religio nõ noiat perfectionis statum.

¶ Pre. h̃ religio videt esse ꝑmanẽte loc⁹. dr̃ em̃ in decretis. vij. q. j. Precipit sancta synodus. vt quicũq̃ de ꝑmissali dignitate ad monachorũ viam ꝑmanẽtie descẽderit loca nunq̃ ad pontificatũ resurgat. h̃ locus ꝑmanẽtie opponit statui perfectionis. Vñ Dion⁹. in. vj. ca. ecc. hierar. ponit ꝑmanẽtes in infimo loco. i. inter purgandos. ergo videt q̃ religio nõ sit stat⁹ perfectionis. ¶ Sed cõtra est qđ in collatiõib⁹ patrũ dicit abbas Moyses de religiosis loq̃ns. Ieiunioz inediã vigiliaz labores corpis mundiciã lectiones ceteraq̃ virtutes debere nos suscipere nouerim⁹ vt ad ꝑfectionẽ charitatis illis gradib⁹ possimus ascẽdere. h̃ ea q̃ ad bonum actꝰ ꝑtinent ab intẽtione finis ipsius t nomẽ recipiũt. q̃ religiosi q̃ tinẽt ad statũ perfectiõis. Dion⁹. etiam. vj. ecc hierar. dicit eos q̃ nominant dei famuli ex dei ꝓfessione t famulatu mutari ad amabiles perfectionẽ. ¶ Rñ. dõm q̃ sicut ex supra dictis ꝑz. id qđ cõiter multis cõuenit anthonomastice attribuit ei cui ꝑ excellẽtiã ꝓuenit. sicut nomẽ sortis nullo vẽdicat sibi illa virtus q̃ circa difficillima firmitatẽ animi habet t q̃ntis nomẽ vendicat sibi illa ꝑsona q̃ ipse maximas delectationes. religio aũt vt supra habitũ est. ẽ quedã ꝓtestatio q̃ aliq̃s ad dei famulũ t cultũ aliq̃d exhibet. t ideo anthonomastice religiosi dicunt illi q̃ se totaliter mãcipãt diuino famitio q̃si holocaustum deo

offerentes. vñ Heet. dicit sup Ezech. Sunt q̃dã q̃ nihil sibi metipso relinquant ꝯ sensus linguã vitã atq; substãtã quã ceperũt obloqũtur deo im molãt. an ꝺ aũt pfectio boni ꝓsistit q̃ totaliter ꝺo inhereat. sicut ex supradictis pz. t ꝓm hoc religio pfectionis statũ noiat. ¶Ad .j. q̃ dom q̃ exhi bere aliqua ad cultũ dei ẽ de necessitate salutis, ꝯ q̃ aliq̃s se totaliter t sua diuino cultui deputet. ad pfectionẽ pertinet ¶Ad .ij. dom q̃ sicut .ij. dicũ est cũ de rõne religionis ageret. ad religionẽ pertinẽt nõ solũ oblationes sacrificiorũ t alia hmõi q̃ sunt religioni ꝓpria. ꝯ etiã actꝰ oĩm virtutũ ꝓm q̃ referunt ad dei famulũ t honorẽ efficiunt actꝰ religiosi. t ꝓm hoc si aliq̃s tota vita sua ꝺomino famulo deputet. tota vita sua ad religionẽ pertinebit t ꝓm ꝺ ex vita religiosa quã ducũt religiosi dicunt q̃ sunt in statu pfectionis. ¶Ad .iij. dom q̃ sicut dicũ ẽ. religio noiat statũ pfectionis ex imitatione sanctorũ. vñ nõ opz q̃ cũq; ẽ in religione tã sit perfect⁹. ꝯ q̃ ad pfectionẽ tendat. vñ sup illud Matth. xix. Si vis pfect⁹ esse &c. dicit Origenes q̃ ille q̃ mutuauit ꝓ diuitijs paupertatẽ vt sit perfect⁹. nõ in ipso qꝺ tradidit bona sua pauperib⁹ fit oĩno pfect⁹ ꝯ ex illa die incipiet speculatiuo dei adducere eos ad oĩa virtutes. t hoc mõ in religione nõ oĩa sunt pfecti. ꝯ q̃dam incipientes. q̃ꝺas pficientes. ¶Ad .iiij. dicũ q̃ religionis statꝰ ꝓncipaliter est institutꝰ ad pfectionẽ adipiscendã q̃ quidẽ exercitia quib⁹ tollunt impedimenta pfecte charitatis. sed ipsa aũt impedimenta perfecte charitatis multotiens excidunt occasiones peccati p q̃s totaliter tollit charitas. vñ cũ ad penitentiã pertineat causas peccatorũ excidere ex cõsequẽti statꝰ religionis est ꝓnientissimus penitentie locus. vñ in decre. xxxiij. q. ij. ca. admonere. cõsulit canõ q̃ uxorẽ occideraũ vt posset monasteriũ ingredi. at. q̃ dicit esse melꝰ t leuꝰ q̃ ꝯ penitentiam publicam agat remanẽdo in seculo.

Ad secundũz sic proce

dunt. Videt q̃ aliber religiosus teneat ad oĩa ꝓsilia. Quicũq; enĩ ꝓficit statũ aliquẽ tenetur ad ea q̃ illi statui pertinẽt. ꝯ aliber religiosus ꝓficit statũ pfectionis. q̃ quilibet religiosus tenet ad oĩa cõsilia q̃ ad perfectionis statũ pertinent.

¶Dr. Greg. dicit super Ezech. q̃ ille q̃ pha se cultui deserit t agit oĩa bona que valet. q̃si ita ergo pro derelicto sacrificiũ prebet in hereditatẽ. ꝯ deserere seculũ sp̃aliter pertinet ad religiosos. q̃ etiam ergo est agere oĩa bona q̃ valent. t ita videt q̃ quilibet ergo teneat ad oĩa cõsilia implenda.

¶Dr. Sit nõ requirit ad statũ perfectionis q̃ aliq̃s oĩa cõsilia impleat. sufficiẽs esse videt q̃ q̃dam cõsilia impleat. ꝯ hoc falsum ẽ. q̃ multi i seculari vita existẽtes aliq̃ ꝓsilia implẽt. vt ꝓz de bto q̃ cõmentũ seruãt. ergo videt q̃ quilibz religiosus q̃ est in statu pfectionis teneat ad oĩa q̃ sunt perfectionis. hmõi aũt sunt oĩa cõsilia.

¶Sꝛ. Ad ea q̃ sunt supererogationis nõ tenet aliq̃s nisi ex ꝓpria obligatione. ꝯ nõ quilibet religiosus obligat se ad oĩa. sed ad aliqua determinata. quidãs ad hec. quidã ad illa. nõ ergo oẽs tenent ad oĩa. ¶Rñ. dom q̃ ad perfectionẽ aliq̃d primo tripliciter. Uno mõ essentialiter. t sic sic supra dom est. ad perfectionẽ primo pertinet perfecta obseruatia preceptorũ charitatis. Alio mõ ad perfectionẽ primo aliq̃d cõsequẽter. sicut illa que cõsequũtur ex pfectione charitatis. puta q̃ aliquis maledicẽti ꝺicat. t alia hmõi implet. que si fiãt ꝓparationẽ animi sint in ꝓcepto. vt. s. impleant qñ necessitas requirit. vñ ex supabundantia charitatis procedit q̃ etiã ꝓter necessitatẽ q̃ꝺas talia impleant. Tercio mõ primo aliq̃d ad pfectionẽ instrumẽtaliter t dispositiue. sicut paupertas. primitia. abstinẽtia. t alia hmõi. dictũ ẽ aũt q̃ ipsa perfectio charitatis est finis status religionis. status aũt religionis est quedã disciplina vel exercitiũ ad pfectionẽ puenirẽdi. ad quã q̃dẽ aliq̃ peruenire nitunt exercitia diuersa. sic etiã medicus ad sanandũ vtitur ꝺiuersis medicamẽtis. manifestũ est aũt q̃ illi qui opant ad finẽ nõ ex necessitate conuenit q̃ tam effect⁹ sit finis. ꝯ requirit q̃ per aliquã viã tendat ad finẽ. et ꝺ ille qui statu religionis assumit nõ tenet habere perfectã charitatẽ. ꝯ tenet ad hoc tẽdere t opam dare vt habeat charitatẽ perfectã t eadẽ rõne nõ tenet ad hoc q̃ illa impleat q̃ ad perfectionẽ charitatis cõsequunt. tenet aũt vt ad ea impleꝺa inẽdat. ꝺ qꝺ facit contemnẽꝺo. vñ non peccat si ea ꝓtermittat. ꝯ si ea contẽnat. similiter etiã nõ tenent ad oĩa exercitia quib⁹ ad perfectionẽ perueniũt. ꝯ ad illa q̃ determinate sunt ex tacta ꝓm regulã qua ꝓfessus est. ¶Rñ. .j. q̃ dicendũ q̃ ille qui transit ad religionẽ nõ ꝓtinet se esse perfectũ. ꝯ ꝓtinet se adhibere studiũ ad perfectionẽ cõsequendã. sicut etiã qui intrat scholas nõ ꝓtinet se scientẽ. sed ꝓtinet se studentẽ ad sciam acquirendã. vñ sicut Aug. dicit. viij. ꝺ ciuita. dei. Pythagoras noluit se sapientẽ ꝓfiteri. ꝯ sapientie amatorẽ. t ꝺ religiosus non est transgressor ꝓfessionis si nõ sit perfect⁹. ꝯ solũ si cõtemnat ad perfectionẽ tendere. ¶Ad .ij. dicendũ q̃ sicut diligere deũ ex toto corde suo tenẽt oẽs. est tamẽ aliqua totalitas pfectionis q̃ sine peccato ꝓtermitti nõ pot. alia aũt que sine peccꝺo ꝓtermittitur. nã tamẽ deus ꝓcipit. vt supra dictũ est. ita etiã oẽs tam religiosi ꝯ secularis tenẽtur aliqualiter facere quicqd̃ boni pot omnibus eis cõmuniter dicitur Eccli. ix. Quodcũq; pot manus tua instanter opare. Est tamẽ aliꝺ modus hoc ꝓcepti implendi q̃ peccatus vitat s. l. homo faciat qꝺ pot. ꝯ qꝺ requirit conditio sui status. ꝺmodo conditionis nõ affit agẽdi meliora per que animus firmatur cõtra spũalem ꝓfectum. ¶Ad .iij. dicendũ q̃ quedã consilia sunt que si ꝓtermitterẽtur tota vita hominis implicaretur negocio secularibus. puta si quis haberet ꝓpositum vel matrimonio uteretur. aut aliquid huiusmodi faceret quod nõ ꝓtinet ad essentialia vota religionis. t ꝺ ad omnia talia consilia obseruanda religiosi tenẽtur. sunt aũt quedã cõsilia de quibusdam melioribꝰ particularib⁹ actibus q̃ ꝓtermitti possunt absq̃

hoc q vita hominis secularib⁹ implicet. vnde nō oporet q ad oia talia religiosi teneant.

Ad tertiū sic procedit

Videt q paupertas nō requirat ad pfectionē religionis. Non em videt ad statū pfectōnis pertinere illud qō illicere fit. ℟ q nō omnia sua relinquat. videt eē illicitū. Apls em. 1. ad Cor. vii. dat formā fidelibus elemosynas faciēdi dicēs. Si voluntas prompta est. sm illud qō bn accepta est. i. vt necessaria retineatis. et postea subdit. nō em vt alijs sit remissio. vobis autē tribulatio. glo. i. paupras. et sup illud. 1. ad Thimo. vi. Bñ dōtes alimēta et quibus tegamur. dic glo. Etsi nihil intulerim⁹ vel abstuli sumus nō tñ omnibus abiciēda sunt hec ꝛpalia. q̄ videt q voluntaria paupras nō requiratur ad perfectionē religionis. ℣ Prē. Amicūp se exponit periculo peccat. ℟ ille qui oibus suis relictis voluntariā paupertatē sectat exponit se periculo etiā spirituali. sm illud Prouerb. xxx. Ne forte egestate cōpulsus furer et pjurē nomē dei mei. et Eccl. xxvii. Propter inopiā multi deliquerūt et etiā corporalit. dē em Eccl. vii. Sicut protegit sapiētia. sic protegit et pecunia. et Phūs dicit in. viii. ethi. q videtur quedaz pdigo. ipius bonis esse cumptio diuitiarū. q; per has bō vimit. ergo videt q voluntaria paupras nō requirat ad perfectionem religiose vite. ℣ Prē. Virtus in medio cōsistit vt dicit in. ij. ethico. ℟ ille qui omnia dimittit p voluntariā paupratē nō videt in medio cōsistere. ℟ magis in extremo. q nō agit vtiuole. et ita hoc nō ptinet ad vite pfectōes. ℣ Prē. Ultima perfectio hois in beatitudine cōsistit. ℟ diuine conferunt ad beatitudinē. dē em Eccl. xxxi. Beatus diues q inuētus est sine macula. et Phūs dicit in. i. ethico. q organice diuine deseruiunt ad felicitatē. ergo voluntaria paupras nō requirit ad pfectionē religionis. ℣ Prē. Sed⁹ epūs et perfectior ℟ status religionis. sed epūs ptes possunt ꝛpalia habere. vt supra habitū est. ergo et religiosi. ℣ Prē. Dare elemosynā est opus maxime dei acceptū. et sicut Chrysō. dicit. medicamentū. quod maxime in penurēta opat. ℟ paupras excludat elemosynaz largitionē. ergo videt q paupras ad perfectionē religionis nō pertineat. ℣ Sed contra est qō Greg. dicit. in. i. moral. Sunt nonnulli iusti q; qui ad cōpiehendū culmē perfectionis accingi nō audent. ipsa in terius appetūt exterius cuncta derelinquūt. ℟ accingi ad cōprehendendū culmē perfectionis ꝛpale genet ad religiosos. vt dcm est. q eis cōperit vt per voluntariā paupratē cuncta exteriora derelinquāt. ℟ ad. dcm q sicut supra dcm est status religionis est quoddaz exercitiū et disciplina per quā peruenit ad perfectionē charitatis ad quod quidē necessariū est q aliquis affectū suum totaliter abstrahat a rebus mundanis. dicit enim Aug. in. x. confes. ad deum loquens. Minus te amat qui tecum aliqd amat quod nō propter te amat. vnde in li. lxxxiii. q. dicit Aug. q instrumentum charitatis est omnis cupiditatis. perfectō nulla cupiditas. ex hoc autē q aliquis res mundanas possidet allicitur animus eius ad carū amorē. Bñ Aug. dicit in epla ad Paulinū et Theraſiam. q terrena diligant animo adepta q cōcupita. nā vnde inuenio ille tristis discessit. nisi q; magnas diuitias habebat. aliud est enim nolle incorporea que desunt. aliud ea incorporata amittere. illa em volunt extranea repudiant. ista vero volunt membra precidant. et Chrys. dicit sup Matth. q; oppositio diuitiarū maiorē accēdit flammā et vehemētior fit cupido. et inde est q ad perfectionē charitatis acquirendā primū fundamentum est voluntaria paupertas. vt aliquis abiciat ꝛpalia vnde dicitur dño Matth. xix. Si vis perfectus esse vade et vende oīa que habes et da pauperibus. et veni et sequere me. Ad. i. q dicit q sicut glo. ibidē subdit. nō ideo subdit apls vt nobis nō sit tribulatio. i. paupertas. quin melius esset. ℟ infirmus timet deficere. quod sic dare monet vt egestatē non patiant. vnde similit etiā ex glo. alia nō est intelligendus q nō liceat oīa ꝛpalia abijcere. sed q hoc nō ex necessitate requirit. vñ et Ambro. dicit in. i. de offi. Deus nō vult. i. ex necessitate precepti simul effundi opes sed dispēsari. nisi forte vt Pelisē⁹ boues suos occidit et panē pauperes ex eo qō habuit vt nulla cura teneretur domestica. ℣ Ad. ij. dicendū q illi qui oīa sua dimittūt ꝓpter xp̄m nō exponit se periculo nisi spūali neq; corporali ispūale em periculū ex paupertate ꝓuenit qñ nō est voluntaria. q; ex affectu aggregādi pecunias. qđ patiunt illi q inuoluntarie sunt pauperes incidū bō in multa pcā. Sm illud. 1. ad Thimo. vi. Qui volunt diuites fieri incidūt in tentationē et in laqueū diaboli. iste aūt affectus deponit ab his qui voluntariā paupratē sequunt. magis aūt dñatur in his q diuitias possident. vt ex ipa predicta pt. corporale etiā periculū nō imminet illis qui intendūt sequēdi xp̄m oia sua relinquunt diuine prouidētie se cōmittēdo. Vnde Aug. dicit in li. de sermone dñi in mōte. Querend⁹ est gnā dei et inuenta est. non debet subesse sollicitudo ne necessaria desint. ℣ Ad. iij. dicendū q medius virtutis sm phūm in. ij. ethi. accipit sm rōnem rectā nō sm quantitatē rei. et ideo q̄uis pōt fieri sm rōnem recta nō est vitiosus ex magnitudine quantitatis sed magis virtuosus. esset aūt ꝓter intemperantiā vel alterius vitiositatē. est autē sm rōnem rectā q aliqs diuitias abiciat vt cōtemplationi sapiētie vacet. qđ etiā phi quidam legunt fecisse. dicit etiā Hiero. in epla ad Paulinū. Socrates ille thebanus homo quondaz diuitissimus cū ad philosophandū athenas perget. magnū auri pondus abiecit. nec putauit se posse simul diuitias et virtutes possidere. vnde multo magis sm rōnes rectā est vt homo omnia sua relinquat ad hoc q xp̄m ꝓfecte sequat. Bñ Hiero. dicit in epistola ad Rusticum monachum. Christum nudus nudus sectare. ℣ Ad iiij. dicendū q duplex est beatitudo siue felici-

tuo. Una quidē pfecta quā expectamus in futura vita. Alia vo imperfecta sm quaz aliqui dicunt in hac vita beati. Dire aūt pfectio felicitas est duplex. una quidē sm vitā activā. alia vero sm vitā cōtemplativā. vt ps p pbm in. x. ethico cor. Ad felicitatē aūt vite active q cōsistit exteriorib⁹ operationib⁹ instrumēraliter diuine coadiuuāt. qz vt pbo dicit in. x. ethi. multa operamur per amicos t p diuitias t p ciuile potentiaz. sic p quedā oza. Ad felicitatē aūt cōtemplative vite nō multū opant. ḡ magis impediunt in ḡtam sua sollicitudine impediūt animi quietem q maxime necessaria est cōtemplāti. t hoc est q pbo dicit in. x. ethi. q ad actionem multo opus est speculanti vo nullo talī. s. exteriorū bonoz aut operatione necessitas. ḡ impedimēta sunt ad speculationē. Ad fumū vo beatitudinē ordinatur q̄o per charitatem. t qz volūtaria paupertas est efficax exercitiū quemlibet ad pfectam charitatē. ió multū valet ad celeste beatitudinē cōsequendā. vñ t dño Matth. xix. dicit Vade t vende oia que habeo t da pauperibus t habebis thesaurū in celo. diuitie aūt habite p se quidē nate sunt pfectionē charitatis impedire pcipaliter allicicndo animū t abstrahēdo. Vñ dr Matth. xiij. q sollicitudo seculi t fallacia diuitiarū suffocat verbū dei. qz vt Greg. dicit dum bonū desiderū ad cor intrare nō sinunt. quasi adtū flatus vitalis necant. t ió difficile ē charitatē inter diuitias conseruare. vñ dño dicit Matth. xix. q diues difficile intrabit in regnū celoz. q̄o quidē nō intelligendū est ō eo q actus hz diuitias. nā de ee q affectū in diuitijs ponit dicit hoc esse impossibile sm expositionē Ē hry so. cū subdit. Facilius est camelū p foramē acꝰ transire q̄m diuitē intrare in regnū celoz. t ideo nō simpliciter dicēdo dī esse beat⁹. ḡ qui inuentus est sine macula t post aurū nō abijt. t hoc ió qz rem difficilem fecit. vñ subdit. Quis est h⁹ t laudabim⁹ eū. fecit enī mirabilia in vita sua vt. s. inter diuitias positus. diuitias nō amaret.

¶ Ad. v. dōm q status cpalis nō ordinat ad pfectionē adipiscendā. ḡ poti⁹ vt ex pfectiōe quā quis hz alios gubernet nō solū ministranda spiritualia. ḡ etiā tēporalia. q̄o primo ad vitā activā in qua multa opanda occurrunt instrumenraliter p diuitias vt dictū est. t ideo ab episcopis qui pfitentur gubernationem gregis xpi nō exigunt vt propriis careāt sicut religiosi q̄ profitentur disciplinā pfectiōis acq̄rendē. ¶ Ad vj. dōm q abrenunciatio propriarū diuitiarum cōparat ad elemosynarū largitiones sicut vniuersale ad peculare t holocaustū ad sacrificiū vñ Greg. dicit sup Ezech. q illi q ex possessis rebus subsidia egentibus ministrāt. i bonis que faciunt sacrificiū offerūt. qz aliquid deo immolāt t aliquid sibi reseruāt. q vo nihil sibi reseruant offerūt holocaustū. q̄o est maius sacrificiū. vnde etiā Petro cōtra Vigilantiū dicit. q̄ aute asserno eos melī⁹ facere qui vtunt reb⁹ suis. t paulatim fructus possessionū pauperib⁹ dividant non a me cito sed a deo respondet sibi vtio pfecto esse dr. t postea subdit. Ite q̄ō tu laudas secundus t tertius gradus est quē t nos recipimus dūmodo sciamus prīa secūdā t tertiā pferēda. Et ideo ad excludendū errorē vigilantij dr in li. de eccl. dogmatibus. Bonū est facultates cū dispēsatione pauperū erogare. melius ē p intermissione sequēdi dominū insimul donare. et absolutū in solimdine egere cum christo.

Ad quartum sic proce

ditur. Videt q perpetua cōtinētia nō requiratur ad pfectionē religiōis. Dio em vir xpianē pfectio ab apīis xpi cepit. ḡ apīi cōtinētiā nō viderit seruasse vt pz de Petro qui socrū legit habuisse Matth. viij. q videt q ad pfectionē religionis nō requirat̄ ppetua cōtinentia. ¶ Pr. Primū pfectiōis exemplar nobis in Abrā ostenditur cui dño dixit Gen. xvij. Ambula coram me t esto pfectus. ḡ exemplatū nō oport q excedat exemplar. ḡ nō requirit ad pfectionē religionis operosa cōtinētia. ¶ Pr. Illud q̄ō requirit ad perfectionē religionis in oīi religione inuenit. sunt aūt aliq religiosi qui vxoib⁹ vtūtur. nō ḡ religionis perfectio exigit perpetuaz cōtinentiā. ¶ Sed cōtra est q̄ō Apīs. q. ad Cor vij. dicit. Mundemus nos ab oī maculā q̄m carnis t spūs pficientes sanctificationē nr̄az in timore dei. sed mundicia carnis t spūs pservatur p cōtinentiā. dr em. j. ad Cor. vij. Mulier innupta t virgo cogitat q dñi sunt. vt sit sctā spū t corpe. ḡ perfectio charitatis requirit cōtinentiā. ¶ Rñ. dōm q ad status religionis requirit abstractio cor per q̄ nō impedit me ferak totaliter in dei seruitiū. vsus aūt carnalis copule retrahit animū ne totaliter ferak in dei seruitium duplr. Uno mō ꝓpter vehemētiā delectatōnis ex cui⁹ frequēti exercitio augetur scientia vt ex ijs pbo dicit in. iij. ethi. t inde ē q vsus venereoz retrahit alios ab illa pfecta intentiōe tēdendi i deū t Ē q Aug. dicit in. j. soliloquioz. Nihil ec sentio q̄ō magis ex arte deijciat animū virilē ḡ blādimēta scie corporis ille ꝓact⁹ sine q vxor dñi nō ꝑt. Alio mō ꝓpter sollicitudinē quas ingerit hoi de gubernatiōe vxoris t filioz t rep̄tū q ad cor sustētationē sufficiāt. vñ Apīs dicit q q sine vxore ē sollicit⁹ ē q sūt dñi quō placeat deo. q aūt cū vxore ē sollicit⁹ ē q sūt mūdi quō placeat vxori. t ió impedīta ppetua requirit ad pfectōes religionis sic t voluntaria paupras. vñ sic dīnat⁹ ē Vigilantiꝰ q adeq̄uit diuitias pauperi. ita dīnat⁹ est Jouinian⁹ q adeq̄uit matrimoniū vginitati. ¶ Ad. j. ḡ dōs q pfectio nō solū pauperi ḡ etiā pudicie introducta ē p xpm q dicit Mat. xix. Sūt eunuchi q castrauerūt seipos ꝓpter regnū celoz. t postea subdit. q pōt capi capiat. t pe aliqui spes quemlibet ad pfectionē rollere. si sumpsit ad pfectiōis statū etiā illos q̄s inuenit matrimonio iūctos. nō aūt poterat absq; iniuria fieri q viri vxores deserer̄t. sic absq; iniuria fiebat q dōs diuitias relinq̄rent. t ió pertū quē inuenit matrimonio iunctū non ipauit ab vxore Joannem ij volentē nubere a nuptijs reuoca

nit. ¶ Ad.ij. dom q sicut Aug. dicit in li. de bono viduali. melior est castitas celibum q castitas nupnarū. quarū nopnar Abrahe habebat vnā in vxo. ambas in habitu caste quippe cōuersaliter vixit. esse aūt castum sine proposito potuit q tunc nō oportuit nec tū qz anxiā pōes p̄fectio nē anime simul cū pugnijs c matrimonio habuerunt qō ad magnitudinē virtutis pertinebat. p̄ter hoc infirmiores quiqz vīt plamere se tāre cē virtuo. vt cū pugnijs c matrimonio. possint ad p̄fectionē pervenire. sicut nec aliqs plumit hostes inermis invadere. qz Sampson cū mādibula asini multos hostiū p̄mit. nā illi p̄fo si tēpus fuisset cōtinētie c pugnatio seruande studiosius hoc implessent. ¶ Ad.iij. dom q illi modi vnēdi fm quos boies matrimonio vtuntur nō sunt simpliz c absolute loquēdo religiosi nec. q fm quid mōnum. in aliquo participāt quedam que ad statuz religionis pertinent.

Ad quintum sic proce

ditur. Videt q obedientia nō pineat ad p̄fectō nē religionis. Illa em videnf ad p̄fectionē religionis pinere q sunt superogationis ad q non oēs tenenf. ꝑ ad obedientiā platis facto oēs tenenf. fm illud apli ad Heb. vlt. Obedite p̄positis vris c subiacete eis. q videf q obedientia nō pineat ad p̄fectionē religiōis. ¶ Pte. Obedientia pinere videf ꝑte ad eos q vīt regi sensu alieno qō est indiscretoz. q ipso dicit ad Hebreos. v. q p̄fectoz ē solidus cib⁹ q. p̄ habitu sue exercitatos hīt sensus ad discretiōz boni c mali. q videf q obedientia nō pineat ad statū p̄fectoz. ¶ Pte. Si obedientia requireret ad p̄fectō nē religionis oporteret q oibus religiosis p̄cipiret. nō aūt oibus p̄cipue sunt em quidā religiosi solitariā vitā agentes q nō vīt supponere q̄bus obediāt. plan etiā religionū ad obedientiā non videnf tenere. q obedientia nō videf pinere ad religiōis p̄fectiōes. ¶ Pte. Si votū obedientie ad religionē requireret. p̄sequēs erit q religiosi tenerent platis suis in oibus obedire. sicut per votū p̄tinēte tenenf ob oibus venereis abstinere. q nō tenenf platis suis obedire i oibus vt supra habitū est cū de vitute obedientie ageret. ergo votū obedientie nō requirit ad religionem

¶ Pte. Illa seruitia sunt deo maxime accepta q libere ꝓstant c nō ex necessitate vīt. fm illud. ij. ad Cor. ix. Non ex tristicia aut ex necessitate. q illa q fiunt ex obedientia fiūt ex necessitate c p̄cepti. q laudabili⁹ fiunt bona opa q ab ꝙcūq spōte facit. votū ergo obedientie non ꝓpert religiōi q quā boies querūt ad meliora puenire. ¶ Sz p̄fectio religionis maxime cōsistit in imitatiōne xpi. fm illud Matth. xix. Si vis p̄fect⁹ ē tē. e sequre me. q in xpo maxie cōmēdat obedientia. fm illud ad Phil. ij. Factus est obediēs vsq ad mortē. q videf q obedientia pineat ad p̄fectiōes religionis. ¶ Ad.ij. dom q sicut supra dctm est. status religionis est quedā disciplina vel exercitium tēdendi in p̄fectionē quicūq vīt instruuntur vel exercitant vt pueniant ad aliquē finem oportet q directionē alicui⁹ sequant fm eius arbitriū instruunt vl exercentf vt pueniant ad aliquē finē. ꝙsi discipuli sub magistro. e iō opt⁹ q religiosi in vita q gerūt ad religiosoz vitā aliqui⁹ instructioni e imperio subdant. vñ e. vij. q. ij. dī. Monachoz vita subiectiōis hz verbū e disciplinar⁹. imperio aūt e alteri⁹ instructioni subiacet. hō p obedientiā. e iō obedientia requirit ad religionis p̄fectionē. ¶ Ad.iij. dom q obedire platis in hoc q pertinet ad necessitatez vite. nō est superogatiōis sz debitū cōe. sz obedire in hoc q pertinet ad exercitiū perfectōis pinet p ꝓpe ad religiosos e cōpat ista obedientia ad aliam sicut vniuersale ad particulare. illi em qui in scō vīt aliqd sibi remittit. e aliqd deo largiūtur. e fm hoc obedientie plato⁹ subdunt. illi vo qui vivūt in religione totaliter se e sua tribuūt deo vt ex suppositio p̄s. vñ obedientia cor ē vni uersalis. ¶ Ad.iij. dom q sicut p̄bo dī in ij. ethi co. boies exercitātes se in opibus pertinēt ad aliquos habit⁹ quos cū acq̄siverint cōsidē actus maxime p̄t operari. sic q obediendo. illi q non sūt p̄fectōes adepti ad p̄fectōz pueniūt illi aūt q iā sūt p̄fectione adepti maxie ꝓpti sunt ad obediendū. nō ꝙsi indigētes dirigi ad perfectō nē acquirendā. q quasi ex hoc se cōservātes in eo qō ad perfectionē pertinet. ¶ Ad.iij. dom q subiectio religiosoz ꝓncipaliter ad rēdit ad episcopos q cōpant ad eos sicut p̄fectores ad pfe tos. vi p̄s p Dyoni. vj. ca. eccl. hierar. vbi etiā dicit q monachoz ordo pontifici⁹ ꝓsummatius teutibus mancipat e diuinis coz illuminatio nibus edocet. vñ ab eps obedientia. nec heremite nec etiā plati religionū exceptant. e si a dyocesano eps totaliter vl ex pte sint exempti. obligant tñ ad obediendū summo pōtifici. nō solū in hoc q sunt cōia alijs. q in eo sp̄aliter q pertinēt ad disciplinas religiōis. ¶ Ad.iij. dom q votū obedientie ad religionē ꝓmens se extēdit ad dispositionē totius vite e fm hoc votū obedientie hz quandā vniuersalitatē. Iz nō se extēdat ad oēs particulares actus quoz quidā ad religionē nō pertinēt. qz nō sunt de reb⁹ ꝓpriis ibus ad dilectionē dei e ꝓximi. sicut ꝓncipio barbe vl tecstio festuce de terra e silis. q nō cadūt sub voto. q sub obedientia. q̄dā vo etiā cōtrariant religioni. nec ē mīre de voto ꝓpriē per quā excludunt actus oīno perfectōi religionis cōtrarios. ¶ Ad.v. dom q necessitas coactiōis tollit inuoluntariū. e iō excludit rōnez laudis et meriti. q necessitas cōsequēs obediēntiā nō ē necessitas coactionis. q libere volūtatis imperium hō vult obedire. Iz forte nō vellet id qō mandatur fm se cōsiderata implere. e iō qz necessitatē aliq̄ facienti q fm se nō placēt per votū obedientie hō se subiicit ꝓpter deū. e ex hoc ipso ea que facit sunt deo magis accepta etiā si sint minora quia nihil maius potest homo deo dare q̄ ꝓpriam voluntatem ꝓpter ipsum volendi alterius subiiciat. vnde in collationib⁹ patrū dī. Determinos genus monachoz esse sarabaitaz qz suaz necessitatez cupiniceo absoluti a senio-

rus iugo hñe libertatē agendi quid libitū faceret t in magio ꝙ hi qui in conobijs degūt. in operib⁹ pcibus ac nocibus ptimunt.

Ad secrtum sic procedit

Videt q nō requirat ad pfectionē religiōis q ꝑdicta tria.s. paupras. ptinētia t obedientia ea dant sub voto.disciplina em pfectōnis assumē de ex traditione dñi est accepta. ꝙ dño dauo forma pfectionis Matth .xix.dicit. Si vis pfect⁹ esse vade t vēde oia que habes t da paupib⁹ nulla mētione facta de voto.ꝙ videt q votū nō requirat ad disciplinā religionis. ¶Pte. Votū cōsistit in quadā ꝓmissione deo facta.vñ Eccl. v.cū vetuisset sapiēs.Si quid vouisti deo ne moreris reddere.statim subdit.displicet em ei infidelis t stulta promissio.ꝙ vbi ē exhibitio rei nō requrit ꝓmissio.ꝙ sufficit ad pfectionē religiōis q aliqs fuer paupras cōtinētias t obias absq voto. ¶Pte.Aug.dicit ad Pollentiū de adulterinis nuptijs. Ea sunt in nostris officijs grauora que cū liceret nobis etiā non impedere. in causa dilectiōis impēdimus ꝙ ea que sunt sine voto licet non impedere.qđ nō licet de his que fiūt cū voto.ergo videt gratius esse deo si qs paupras cōtinentiā t obedientiā absq voto seruaret nō ergo votū requirit ad pfectionē religionis. ¶Sed cōtra est q in vereri lege nazarei cō voto sanctificabant.Exo illud Nume.vj. Vir siue mulier cū fecerint votū vt sanctificēt t se voluerint dño cōsecrare cē.p eos aūt significant illi q ad perfectiōis summā ptingunt vt dicit glo. Greg.ibidē.ergo votū requirit ad statū perfectiōis. ¶Hō.dēm q ad religiosos ptinet q sint in statu perfectionis sicut ex supra dictis patet ad statū aūt pfectionis requrit obligatio ad ea q sunt pfectiōis que quidē deo fit p votū. Manifestū est aūt ex ꝓmissio q ad pfectionē christi ante vtē ptinet pauptas cōtinētia t obedientia.t ideo religionis status requrit vt ad hec tria aliqs voto obligef.vñ Grego.dicit sup Ezech.Cum ꝙ omne qđ hs.omne qđ vivit.omne qđ sapit offerri deo voluerit.holocaustū est.qđ quidē ptinet postea dicit ad eos qui pfectō secalium deserūt ¶Ad.j.ergo dēm q ad perfectionē vite dominus pertinere dixit q aliquis eum sequat non ꝓpter cūpas ꝙ vt viterius retro nō aspret. vñ ipse dixit Luce.ix. Nemo mittēs manū ad aratrū respiciens retro aptus est regno dei. t ꝙnio q dam de discipulis ei⁹ retrorsum abierint.tamē Petrus loco alioꝝ domio interrogāti. nunqđ t vos vultis abire?rūdit domie ad quē ibimus? Hō t Aug.dicit in li.de cōsensu euangelistarū q sicut Matheus t Marcus narrant. Petr⁹ t Andreas non subducta ad terram nauibus tm̄ causa redeundi secuti sunt eum. sed tm̄ iubentem vt sequerentur.hec aūt immobilitas sequele xpi hūmane per votū. t ideo votū requiritur ad perfectionē religiōis. ¶Ad.ij. dicendū q pfectio religionis requirit sicut Grego.dicit. vt aliqs omne qđ habet deo exhibeat. ꝙ homo nō potest totā vitam suā deo actu exhibere.quia nō est tota simul ꝙ successiue agit. vnde nō aliter homo potest totā vitā suā deo exhibere nisi per votū obligationē. ¶Ad.iij. dicendū q inter alia que hs nobis imputadere est etiā ꝓpria libertas.quā homo ceteris reb⁹ vtendo vel cū aliquis ꝓpria spōte voto sibi admittit libertatē abstinēdi ab his ꝙ ad dei seruitiū ptinent.hoc fit deo acceptissimū. Vñ Aug.dicit in epla ad Armentariū t Paulinā. Non te vouisse penitearet.imo gaudeat iam nbi nō licere qđ cuiꝰ uo ōtinēto licuisset.felix necessitas que in meliora compellit.

Ad septimum sic procedit

Videtur q incōuenienter dicat in his tribus votis consistere religionis pfectionē. Perfectio enim vite magis cōsistit in interioribus ꝙ exterioribus actib⁹.Sm illud ad Hebr.xiij. Non est regnū dei esca t potꝰ.ꝙ iusticia et pax t gaudium in spūsancto.sed per votū religionis aliq obligantur ad ea que sunt perfectiōis.ergo magis dicant ad religionē pertinere vota interiorum actuū.puta cōtēplatiōis dilectionis dei t ꝓximi t alioꝝ hmōi.ꝙ votū pauperatis cōtinentie t obedientie.que pertinēt ad exteriores actus. ¶Pte. Predicta tria cadunt sub voto religionis ingressum pertinēt ad quoddā exercitiū tendendi in perfectionē.sed multa alia sunt in quibus religiosi exercitant sicut abstinēcia. vigilie t alia hmōi.ergo videt q incōuenienter ista tria vota dicant essentialiter ad statū pfectōnis pinere. ¶Pte.Per votū obedientie aliquis obligatur ad oīa implēda sm ꝓceptum superioris.que ad exercitiū perfectionis ptinēt.ꝙ sufficeret votū obedientie absq alijs duobus votis. ¶Pte.Ad exteriora bona pertinēt nō solū diuitie ꝙ etiā honores. si ergo per votū pauptatis religiosi terrenas diuitias abdicant. oportet cē etiā aliud votū per qđ honores mūdanos contemnant. ¶Sed contra est qđ dr extra de statu monachoꝝ.q custodia castitatis t abdicatio ꝓprietatis sunt annexa regule monachali. Hō. dicendū q religionis status pōt cōsiderari tripliciter. Uno mō sm q cē exercitium tendēdi in pfectionē charitatis. Alio mō sm q detur animū humanū ab exterioribus sollicitudinibus sm illud.j.ad Cor.vij. Volo vos sine sollicitudine esse.Tercio mō sm q est quoddam holocaustū per qđ aliqs totaliter se t sua offert deo si sm hoc ex his tribus votis integrat religionis status. Primo em ꝙtinet ad exercitiū pfectiōis requirit q aliqs a se remoueat illa p q posset impediri.ne totaliter eius affectus tendat in deū. in quo consistit perfecta charitatis.huiusmōi aūt sunt tria. Primū quidem cupiditas exteriorum bonoꝝ que tollitur per votū paupertatis Secundū aūt est cōcupiscētia sensibilis delectationū inter ꝙs precellunt delectationes veneree.que excludunt per votum cōtinēcie.Tertium aūt est inordinatio voluntatis humane ꝙ excludit per votum obedientie. similiter autem sollicitudinis secularis inquietudo precipue in

erit homini circa tria. Primo quidē circa dispēsationē exteriorū rerū. t hoc sollicitando pro tuis pauperano boi auferē. Secdo circa gubernationē vxoris t filioz que ampurat p votū continētie. T tercio circa dispēsationē propriorum actuū. que ampurat per votū obedientie quo alicui se alteri⁹ dispositioni cōmittit. Similiter et holocaustū est cū aliqđ totū qđ hs offert do vt Gregoz. dicit super Ezech. hs aūt bonis triplex bonū fm phm in 3. ethi. Primo quidē exteriorū rerū quas quidē totaliter aliqđ deo offert per votū volūtarie paupertatis. Secdo aūt bonū proprij corpis qđ aliqđ pūpue offert deo p votum continētie. Tertiū aūt bonū ē anime qđ aliqđ totaliter deo offert p obedientias quas aliquis offert deo p̄ iam voluntatē per quā hō vitur oibus potētijs t habitib⁹ aie. t iō p̄mittit ex tribus votis statui religionis integrat. ¶Ad 4. q̄ dōm q̄ sicut supra dem est. stat⁹ religionis ordinatur sicut ad finē ad pfectionē charitatis ad quā pertinēt ope interiores actꝰ virtutū quorū mō est charitas. Fm illud 1. ad Cor. xiij. Charitas patiēs est. benigna ē ꝛc. t iō interiores actꝰ virtutū pura humilitas. patiētie t bnōl. nō cadūt sub voto religionis qō ordinat ad ipsos sicut ad finē. ¶Ad 5. dōm q̄ ope alie religionū obseruantie ordinant ad predicta tria principalia vota. nam si q̄ sunt obstricta in religionib⁹ ad p̄curandū victū. pura labor. mēdicitatē. vel alia huiusmodi. referunt ad paupertatē. ad cuꝰ cōseruationē religiosi per hoc modos vitā suā procurant. alia vo quibus corpus macerat. sicut vigilie. ieunia. t si qua sunt hmōi. directe ordinant ad votū continētie obseruandū. si qua vo in religionibus instituta sunt pūncta ad humanos actus quib⁹ aliqđ ordinat ad religionis finē. s. ad dilectionē dei t p̄ximi. pura lectio. oratio vel similia huiusmodi. reducunt ad obedientiā. vt si aliqđ aliud est hmōi cōprehēdunt sub voto obedientie qō pertinet ad voluntatē que fm dispositionē alteri⁹ suos actꝰ ordinat ad finē. determinatio aūt habitꝰ pertinet ad oīa tria vota tanqđ signa obligationis. vñ habitꝰ regularis simul dat vt dicit cū professi sunt. ¶Ad 6. dōm q̄ p obedientiā aliqđ offert deo totum voluntatē cui t si subiaceant oīa humana. quedā tamē sunt que sp̄aliter sibi tanq̄ subdunt. s. actiones humane. nā passiones pertinēt etiā ad appetitū sensitiuū. t iō ad cohibēdū passiones cuiuslibet delectationū t exteriorū appendiciū impedītes perfectionē vite. necessaria enim fuit votū cōtinētie t paupertatis. ¶ ad dispositiones actiōes p̄priaꝰ fm q̄ requirit perfectionis statꝰ. requritur votū obedientie. ¶Ad 7. dōm q̄ sicut pōs dicit in 4. ethi. bonū p̄pue t fm veritatē non debet nūcupari. nisi q̄ exteriora bona instrumentaliter deseruiūt ad quosdā actus virtutum ex cōsequēti enī eoꝝ excellētie bonoꝝ aliquis exhibet. t p̄cipue a vulgo qō solam excellētiam exteriorē recognoscit. bonoꝝ ē qui a deo t sanctis viris hominib⁹ exhibet. p̄ter virtutē. vt dī in ps. ¶Nibi aūt nimis bonorati sunt amici tui deus. abrenunciare nō competit religiosis qui ad p̄fectionem virtutis tendūt. bonoꝝ aūt qui exhibet exteriori excellētie abrenunciant ex hoc ipso q̄ secularē vitā deserūt quum. vñ ad hoc nō requirit spāle votum.

Ad octauum sic proce

dūtur. Videt q̄ votum obedientie nō sit potissimū inter tria vota religionis. Perfectio enī religiose vite a xpo inuenta exprimit. ꝙ xpo spāliter dedit cōsilium de paupertate. nō aūt inuenit dedisse cōsilium de obedientia. ergo votū paupertatis est potiꝰ ꝙ votū obedientie. ¶Pet. Ecclesiastici. dī q̄ omnis ponderatio non est digna alicui cōtinentie. ꝙ votū dignioris rei est eminentius. q̄ votū continētie est eminentius ꝙ votū obedientie. ¶Pet. Quanto aliqđ votū est potius tanto videt ee magis indispensabile. ꝙ vota paupertatis cōtinētie sunt adeo annexa regule monachali vt contra ea nec summus pontifex possit licentiā indulgere. sicut dicit quedā decretalis d̄ statu monachoꝝ. q̄ tñ post indulgere vt religiosus non obediat suo prelato. q̄ videt q̄ votū obedientie sit minus voto paupertatis t continētie. ¶Sed contra est qđ Greg. dicit. xxv. moral. Obedientia victimis iure p̄ponit. quia per victimas aliena caro. per obedientiam vo voluntas propria mactatur. Sed vota religiosa sunt quedā holocausta sicut supra dictus est. ergo votum obedientie est p̄cipuum inter oīa religionis vota. ¶Ho. dicendū q̄ votū obedientie est p̄cipuū inter tria vota religiosa t hoc ex tripli rōne. Primo qui dē q̄ per votum obedientie aliquid maꝰ hō offert deo. s. ipam voluntatem que ē potior ꝙ corpus xpi⁹ qđ offert hō deo p̄ continentiā. t ꝙ res exteriores quas offert homo deo per votū paupertatis. vnde illud qđ fit ex obedientia est magis deo acceptū ꝙ id qđ fit p propriā voluntatē. Fm illud Petri. qđ dicit ad Iustinum monachū. Ad id tendit oratio vt doceā tempus arbitrio diminendus. t post pauca subdit. Nō faciam qđ vis. comedas qđ iuberis habeas qđ tibi tum acceperis. vestiaris qđ dat. vnde ieunium nō reddit deo acceptū cū propria voluntate. Fm illud Esa. lviij. Ecce in die⁹ ieunij vestri inuenitur voluntas vestra. Secundo q̄ votum obedientie continet sub se alia vota. sed non econuertitur. nā religiosus t si teneat ea voto p̄mittit fuare t paupertatē ꝙ hec etiam sub obedientia cadūt ad quā pertinet missa alia p̄ter p̄mittā t paupertatē fuare. Tercio q̄ votū obedientie ꝙpue se extendit ad actus ꝙpinquos fini religionis. quāto aūt aliqđ ꝙpinquius est fini tanto melius ē. vnde etiam est q̄ votum obedientie est religionis essentialius. si enim aliquis obseruet voto obedientie voluntariā paupertatem t continentiam etiam voto seruet. non propter hoc pertinet ad statum religionis qui p̄fertur etiam ipi virginitati ex voto obseruare. dicit enī Aug. in lib. de virginitate. Nemo ḡnus puto quāuis fuerit virginitatem p̄ferre monasterio. ¶Ad 1. ꝙ obs q̄ consilium obedientie includitur in ipsa xpi

sequela. qui em obedit sequit alteri⁹ voluntatē
ꝛ iō magis ptinet ad pfectionē ꝙ votū paupta
tis. q; vt Hiero. dicit sup Matth. ad qō pfectionis
est addedit Petr⁹ eū dixit. ꝛ secuti sum⁹ te.
¶ Ad.ij. dēm q ex dō illa nō habet q cōtinē
tia pferat oīno aliq̄ aciē⁹ virtutis. sed cōtin
gali castitati. vel etiā exteriorib⁹ ornatib⁹ auri et
argēti que pōdere mēsurant. vel p cōtinentiaz
intelligit vniuersaliter abstinētia ab oībus malo
vt supra habitū est. ¶ Ad.iij. dēm q papa in vo
to obedientie nō potest sic cui religioso dispēsare.
vt multi plato teneat obedire in his que ad pfe
ctionē vite ptinēt. non em pōt cū a sua obedīē
tia eximere. pōt tamē eū eximere ab inferioribus
prelatis subiectione. quod nō est in voto obedi
entie dispensare.

Ad nonum sic procedi

tur. Videt q religiosus semp peccet mortaliter
transgrediēdo ea que sunt in regla. ¶ Facere em
cōtra votū est peccatū dānabile vt pāz p id qō
Apls dicit. j. ad Thimo. v. q̄ videt q̄ habere dānationē dīt. q̄ primā fidē irritā fe
cerūt. ꝙ religiosi voto pfessionis ad regulā astrin
gunt. ergo peccā mortaliter transgrediendo ea
q̄ in regula cōtinent. ¶ Pte. ꝙ regula imponitur
religioso sicut lex quēdā. ꝙ ille qui transgredit
pceptū legis peccat mortaliter. q̄ videt q̄ mo
nachus transgrediēdo ea que sunt in regula pec
cet mortaliter. ¶ Pte. Contemptū inducit pec
catū mortale. ꝙ quicūq; frequenter aliq̄d iterat
qō non dz facere videt ex cōtemptu peccare. er
go videt q̄ si religiosus frequenter trāsgrediat id
qō est in regulā peccet mortaliter. ¶ Sed cōtra
est q̄ status religionis est securior q̄ stat⁹ secla
ris vite. vñ Greg. in. j. moral. cōparat vitaz se
cularē mari tempestuōsi. vitā aūt religiosā portui
tranquillo. ꝙ si quelibet transgressio eoz que i
regula cōtinent religiosum obligaret ad pēm
mortale. status religionis esset periculosissim⁹. p
ter multa alia dīē obseruantiaz. nō ergo quelli
bet transgressio eoz que in regula cōtinent est
pēm mortale. ¶ Ḥ. dēm q in regula cōtinet
aliq̄d dupl⁹ sicut ex dictis pz. Vno mō sicut ex
se regule. puta ea q̄ pertinēt ad actus virtutum
ꝛ hoz transgressio ipsum ad ea q̄ cadunt cōtra
sub pcepto obligat ad mortale. ipsaz vo ad ea
que excedūt cōtra necessitatē pceptī non obli
gat ad mortale nisi ex pter cōtemptū. q; sicut su
pra dictū est religioso nō tenet esse pfect⁹. ꝙ ad
pfectionē tendere. cui cōtrariat pfectionis con
temptus. Alio mō continet aliquid in regula
penes ad exteri⁹ exercitiū. sicut sunt oēs exterio
res observātie. inter q̄s sunt quedā ad q̄s obli
gat religiosus ex voto pfessionis. votū aūt ꝑ
fessionis respicit principaliter tria p̄dicta. s. pau
pertatē. virginitatē ꝛ obedientiaz. alia vo oia ad ea
ordinant. ꝛ iō transgressio hoz triū obligat ad
mortale. aliox aūt trāsgressio nō obligat ad mor
tale nisi ex pter contēptuz regle. ꝛ hoc directe cō
trariaret pfessioni ꝑ quā aliq̄s vouit regulare
vitā vel ex pcepto siue ex cōsi⁹ a plato facti
sine in regula exp̄ssum. q; hoc esset facere cōtra
obedientie votū. ¶ Ad.j. ergo dēm q ille q̄ pfite
tur regulā nō vouet seruare oia q̄ sunt in regla
ꝙ vouet regulare vitaz q̄ essentialiter cōsistit in
tribus p̄dictis. vñ ꝛ in quibusdā religiosib⁹ cau
tius aliq̄ pfitent nō quidē regulā. ꝙ vivere sm
regulā. ꝛ tendere ad hoc q̄ aliq̄s moreꝫ suos in
formet sm regulā sicut sm quoddaz exemplar
ꝛ hoc tollitur p pceptū. in quibusdā aūt religio
sib⁹ adhuc cautius pfitent obedientiā sm
regulā ita q̄ pfessioni nō cōtrariant nisi id qd
est ꝑ preceptū regule. transgressio vo vel omis
sio aliox obligat solū ad peccatū veniale. q; sic
dcm est hmōi dispositōes sunt ad principalia
vota. peccata aūt venialia est dispositio ad mor
tale vt supra dcm est. impedit ea quib⁹
aliqs disponit ad obseruāda principalia pcepta
legis xpi que sunt pcepta charitatis. in aliqua
tā religiōe. s. ordinis fratz predicatoꝝ trāsgres
sio talis vt omissio ex suo genere nō obligat ad
culpā. neq; mortalē neq; venialē. ꝙ solū ad pe
nā tantam sustinendā. q; p hunc modū ad ta
lia obseruanda obligant. que tñ possent. venia
liter vel mortaliter peccare ex negligētia vel li
bidine seu contēptu. ¶ Ad.ij. dēm q non oia q̄
cōtinent in lege tradunt⁹ p modū pcepti. ꝙ que
dā ꝙponunt⁹ p modū ordinatōis cuiusdā vt ta
lium obligantia ad certā penā. sicut in lege ciui
li nō facit semp dignū pena mortis corporalis
transgressio legalis statuti. ita nec in lege eccle
siē ordinatōes vel publica statuta obligant ad
mortale. ꝛ similit nec oīa statuta regle. ¶ Ad
iij. dēm q nunc cōmittit aliqs vel transgredit ex
cōtemptu qñ volūtas eius renuit subici ordina
tioni legis vel regule. ꝛ ex hoc pcedit ad facien
dum cōtra legē vel regulaz. qñ aūt ecōuerso. ꝙpt
aliquā leuitatem causam. puta cōcupiscētiaz
vel iraz inducit ad aliq̄d faciendū cōtra statuta
legis vel regule. nō peccat ex contēptu. ꝙ ex ali
qua alia cā etiā si frequenter ex cadē cā vel alia
simili peccatū iteret. sicut ꝛ Aug. dicit in li. de
natura ꝛ gratia. q̄ nō oia pcā cōmittunt ex cōtem
ptu fugibile. frequētia tamē peccati dispositiue inducit ad contēptum. Vñ illud Prouerbi.
xviij. Impius cū in pfundū venerit peccōꝝ pcīnit.

Ad decimum sic proce

ditur. Videt q religiosus eodē genere peccati
non grauius peccet ꝙ secularis. Dicitur em. ij.
Paralip. xxx. Dño bono ꝓpitiabitur cūctis q̄
in toto corde requirunt dominū deum patrum
suoꝝ ꝛ non imputabit eis q̄ minus sanctificati
sunt. sed magis videtur religiosi ex toto corde
dominum deum patrum suoꝝ sequi ꝙ secu
lares qui ex parte ser sua deo dant ꝛ ex parte si
bi reseruant. vt Greg. dicit sup Ezech. ergo vi
det q̄ minus impleat eis si in aliquo a sanctis
cautione deficiāt. ¶ Pte. Ex hoc q̄ aliquis bona
opa facit minus cōtra peccata eius deus irasci
tur. dicit enim. ij. Paralip. xxx. Impio piebeo
auxilium ꝛ his qui oderunt dominū amicitia
iungeris, ꝛ idcirco iram quidē dñi meruisti.

scd̄ bona opa inuenta sunt in re. religiosi autē plura bona opa faciūt q̄ secl̄ares. q̄ si aliq̄ peccata faciūt min⁹ p̄ eoꝝ dē⁹ irascit. ¶Pue. Ꝑfecta vita sine pcō nō ꝓfitetur. Fm illud Jaco. iij. In multis offendim⁹ oēs. si q̄ pcā religiosoꝝ ēnt graciosa pcio secl̄arius religiosi ēnt pciosa cōdicionis q̄ secl̄aris. t sic non esset sanū consiliū ad religionē trāsire. ¶Sz ē ꝑ materiā malo magis vē esse dolendū ꝙ de pcio eoꝝ q̄ sunt in statu sanctitatis t ꝑfectōis maxime vē esse dolendū. dē em̄ Piere. xxij. Conturbatū est cor meum in medio mei. t pores subdit. Propba nāq; t sacerdos polluti sunt. t in domo mea inuenti sunt malicie eoꝝ. ꝙ religiosi t alij qui sunt in statu ꝑfectōis ceteris pnd⁹ graues⁹ peccant. ¶Sz. dō. q̄ pcīs q̄ d̄ a religiosis cōmittī pōt esse grā⁹ pcō secl̄arium eiusdē spēi tripl̄r. Uno mō si sit ex voto religionis. pura si religi osus fornicet vel furet. q̄ fornicādo facit ex voto castitatis. t furādo facit ex voto paupertatis. et ꝑ solū ex p̄cepto domine loquis. Scdo si ex mēpu peccet. q̄ ex hoc vē esse magis ingratus di uinis bñficijs q̄ dns ē filiū ad statum ꝑfectionis. sicut apls dicit ad Hebre. x. q̄ videt gra uiora merēt supplicia ex hoc q̄ peccādo filium dei pculcat q̄ ceteri. vē t dns cōqrit Piere. xj. Quid ē q̄ dilect⁹ meus i domo mea fecit scelera multa: Tercio mō pcīs religiosi pōt esse maius ꝓter scandalū. q̄ ad vitā eius ꝑles respiciunt. vē dē Piere. xxiij. In ꝓphetis dicēs vidi similitudinē adulterantiū et iter mendacia ex cōfortauerūt man⁹ pessimoꝝ vt nō cōuerterēt vnusquisq; a malicia sua. Si vō religiosus nō ex cōtemptu. ꝙ ex infirmitate vel ignorātia aliq̄ pcīs q̄d nō ē ꝑ votum sue ꝑfessionis cōmittat absq; scandalo. puta in occulto leuē⁹ peccare eodem genere pcī q̄ secl̄aris. q̄ pcīs ei⁹ t si sit leue q̄si obdurabet ex multis cgib⁹ domis q̄ facit t si sit mortale facilius ab eo retorqr. Primo q̄dem ꝓter interiorem quā hz erectā ad deum. q̄ t si ad horā intercipiatur. defacili ad pristinū re paratē vē sup illud ꝓb. Cū ceciderit nō collidet dicit Dnūs. Iniust⁹ si peccauerit nō pmanet. t pcīs suā emēdare nescit. iust⁹ aūt scit emendare. scit corrigere. sicut ille qui dixerat. noctes bo mines. paulopost cū respectus suisset a dño. flere cepit amarissime. t ille q̄ decerto multū videbat t ꝓspexerat eā. dicere voluit. peccauī t malū coram te feci. Surrexit ergo a socijs ad resurgendū. Fm illud Eccl. iij. Si vn⁹ ceciderit ab altō fulciet. ve soli q̄ cū ceciderit nō hz sublevantem se. ¶Ad j. ꝙ dom. q̄ auctor illa loqr̄ de his q̄ p infirmitatē vel ignorātia cōmittūt. nō aūt de his q̄ cōmittūt⁹ p cōtēptū. ¶Ad. ij. dīm q̄ Josaphat erat⁹ cui illa verba dicitur non ex malicia. ꝙ ex q̄dam infirmitate humane affecti onis peccauit. ¶Ad tertiū dō. q̄ iuxta nō defacili peccāt ex cōtemptu. ꝙ q̄nq; labuntur in aliquod peccatū ex ignorātia vel infirmitate a q̄ defacilit relevantur si aūt gestant ad hoc q̄ ex cōtēptu peccēt efficiūt pessimi t maxime incorrigibiles. Fm illud Piere. ij. Confregisti iugū, rupisti vincula. dixisti nō seruiā. in omni colle sublimi t sub omi ligno frondoso tu prostet nebario meretrix. vē angu. dicit in epla ad plebem hyponēsem. Et quāto deo seruire cepi. quō difficile sum expert⁹ meliorem quā q̄ in monasterijs ꝓfecerūt. ita nō sum expert⁹ peiorem q̄ in monasterijs decederūt. ¶Dō. clxxxvij.

Deinde ꝓsideādum est de his q̄ competunt religiosis. Et circa hoc q̄runtur sex. Primo vtrum liceat eis docere ꝓdicare t alia hmōi facere. Secundo vtr liceat eis de negocijs secularibus se intromittere. Tercō vtrum teneamur mandatis obedire. Quarto vtr liceat eis de elemosinis vti vere. Quinto vtr liceat eis mendicare. Sexto vtr liceat eis vestimēta ceteris viliora deferre.

Ad primū sic procedi-

tur. Videt q̄ religiosis nō liceat docere predicare t alia hmōi facere. Dē em̄. vij. q. j. in q̄dam statuto constantinopolitane synodi. Sua monachoꝝ subiectionis habet ꝓhū t disciplinat⁹ non docendi vel ꝓsidendi vel pascendi alios. Hiero. enī dicit ad Hyparitū t desiderū. Monachus nō doctoris. sz planctus habet officiū. Leo enī papa dicit vt habet. xvj. q. j. Patet ꝙd sacerdotes nullius audeat predicare sine monachus sine laicus ille sit. q̄ cuiuslibet sciente nomine gloriat. sz nō licet transgredi propriū officiū t statutū ecclesie. ergo vē q̄ non liceat religiosis docere ꝓdicare t alia hmōi facē. ¶Pue. In statuto Nicene synodi q̄ ponit. xxj. q. j. sic dicitur. Firmiter t indissolubiliter omnibus ꝓcipimus vt aliqs monach⁹ pellam nemini tribuat nisi iussit sibi vē iussū est. monasterijs non se pellat nisi mōachis secū in mōasterio cōmorātē. vel si forsitan quēcūq; admonit⁹ fratrū fuerit sibi moti cōungat. sz sic ista ptinēt ad officiū clericoꝝ ita enī ꝓdicare t docere. q̄ cū alia sit causa monachi t alia clerici vt Hiero. dicit ad Heliodoꝝ. vē q̄ non liceat religiosis ꝓdicare docere t alia hmōi facere. ¶Pue. Grego. dicit i registro. Nemo pōt ecclesiastici obsequijs deservire. t in monastica regula ordinate ꝓsistere. et hoc dē. xvj. q. j. sz monachi tenent in monastica regula ordinate ꝓsistē. ergo videt q̄ nō possint ecclesiasticis obsequijs deservire. docere aūt t ꝓdicare pertinent ad ecclesiastica obsequia. q̄ videt q̄ non liceat eis ꝓdicare aut docere aut alq̄ quid hmōi facere. ¶Sed contra ē qō Grego. dicit t habetur. xij. q. j. eadem. Ex auctoritate. n. hmōi decreti. qō apostolico moderamine t pi etatis officio a nobis est constitutū. sacerdotibus monachis apostolorū figuram ducentib⁹ liceat predicare. baptizare. cōmunionē dare. p peccatoribus orare. penitentias imponere aq̄ peccata soluere. ¶Sz. dīm. q̄ aliq̄d dicitur aliq̄ cui non licere dupliciter. Uno mō quia habet in se qō cōtrariā ei qō dē q̄n facere sicut nulli homi licet peccare. q̄ habet i se q̄dam hō rōem t obligatōem ad legez dei q̄bus ꝑtaf peccā. t ꝑ

modo dicitur alicui non licere ꝓdicare vel docere vel aliqđ hmõi facere. qz habet in se aliqđ qđ hic repugnat. vel rõne ꝓcepti sicut hic qui sunt irregulares ex statuto eccliē nõ licet ascendere ad sacros ordines vel ꝓpter pcm̃. Fm illud ꝓ. Peccatoꝝ autez dixit deus. q͂re tu enarras iusticias meas: hoc aũt mõ non est illicitũ religiosis ꝓdicare docere & hmõi facere. cum quia ex voto & ꝓcepto regule nõ obligant ad hoc q͂ ab his abstineãt. tũ etiam qz nõ reddũtur ad ꝓmissa ydonei ex aliquo pcõ cõmisso. ſ. magꝭ ydonei ex exercitio sanctitatis qđ assumpserũt stultũ aũt ẽ dicere vt ꝓ hoc q͂ aliqs in sanctitate ꝓmouack efficiatur inimo ydoneus ad spũalia officia exercenda. & ideo stulta ẽ quorundã opinio dicentiũ q͂ tpe statuto religiosis impedimẽ tũ affert talia exequẽdi. quoꝝ errorem Honiface papa rõnibus supradictis excludit dicẽs. vt habet. xvj. q. j. Sunt nõnulli nullo dogmate fulti. audacissimo quidem zelo magis amaritudinis q͂ dilectionis inflammati asserentes monachos qz mundo mortui sunt & deo viuũt. sacerdotalis officij ꝓtẽ indignos. ſ. omnino labuntur. qđ odit. Primo quidem. qz nõ cõtrariat regule. subdit enim. Nec ẽm beatus Benedictꝰ monachorum ꝓceptor: almificus huiusmodi rei aliquo modo fuit interdictor. et similiter nec in aliis regulis hoc prohibet. Secundo impugnat predictum errorez ex ydonitate monachorum cum in fine capituli subdit. Ecce quales est excellentior. tanto & in illis spũalibus. ſ. quãto ꝓcellentior. Tertio modo dicit aliquid non licere alicui non ꝓpter contrarium quod habeat. sed ꝓpter hoc q͂ deficit ei vnde illud possit. sicut diacono non licet missam celebrare. quia non habet sacerdotalem & presbytero non licet sententiam ferre. quia non habet episcopalem auctoritatẽ. In quibus tamẽ est distinguẽdum quia ea q͂ sunt ordinis cõmitti non pñt. ni si ei qui ordinem habet. sicut diacono non potest cõmitti q͂ celebret missaz nisi fiat sacerdos ea vo q͂ sunt iurisdictionis cõmitti pñt eis q͂ nõ habent ordinariã iurisdictionem sicut prelatus sententiã cõmittit ab episcopo simplici sacerdoti. & hoc modo dz nõ licere monachis & alijs religiosis ꝓdicare docere & alia hmõi facere. quia status religionis non dat eis potestatem hmõi faciendi. pñt tamẽ ista facere si ordinẽ receperint vel ordinariã iurisdictionẽ. aut cuꝫ si eis cõmittant ea q͂ sunt iurisdictionis. ¶ Ad. j. ꝙ dom. q͂ ex vbis illis dz q͂ monachi ex hoc q͂ sunt monachi. nõ nanciscũt hz ptẽ talia facẽdi. nõ aũt ex hoc q͂ sunt mõachi hñt aliqđ sed illi ꝓcipiũt talia agere. ¶ Ad. ij. dz. q͂ illud etiã statuꝝ Nicenũ concilij ꝓcipit vt mõachi nõ vsurpent sibi ex hoc q͂ sunt mõachi ptẽm hmõi actus exercendi. nõ aũt ꝓhibet qn̄ ista possint eis cõmitti. ¶ Ad. iij. dz. q͂ ista duo se nõ cõpatiũtur. ſ. q͂ aliqs ordinaria curã ecclesiasticoꝝ officioꝝ habeat & monastica regulã in mõasterio seruet. ꝙ hoc tñ nõ excludit̃ q͂n mõachi & alij religiosi possint interdũ circa ecclesiastica officia occupari ex cõmissione platoꝝ q͂ ordinariã curã hñt. & ꝓcipue illi quoꝝ religiones ad hoc sunt specialiter institute vt infra dicetur.

Ad secundũ sic ꝓceditur.

Dz q͂ religiosis non liceat secularia negocia tractare. Dz ẽm in ꝓdicto decreto Bonifacij pape. q͂ beatus Benedictus eos secularium negociorum dixit expertes fore. qđ quidẽ apostolicis documentis. & olim sanctoꝝ patrũ institutis. non solũ monachis. ſ. etiã canonicis omnibus magnopere imꝑatur. Fm illud. ij. ad Thimo. ij. Nemo militans deo implicat se secularibus negocijs. ſ. omnib⁹ religiosis imminet q͂ militẽt deo. ſ. nõ licet eis secularia negocia exercẽ. ¶ Pre. j. ad Thessal. iij. dicit ꝙplus. Operam detis vt quietem sitis & vt negocia vestrum agatis. glo. dz missio alicuius qđ vobis vtile ẽ in emendatiõem vite. ſ. religiosi spãliter assumũt studiũ emẽdationis vite. ergo nõ debẽt secularia negocia exercere. ¶ Pre. Sup illud matth. xi. Ecce q͂ mollibus vestimẽtis in domibus regum sunt. Dicit Petro. Ex hoc ostendit rigidã vitã & austeram ꝓdicationẽ vitare debere aulas regũ et nobilium hominũ palatia declinare. ſ. necessitas secularium negociorum ingerit horum ad frequentandũ regum palatia. ergo nõ licet religiosis aliqua negocia secularia ꝓtractare. ¶ Sed cõtra ẽ quod apl̃us dicit ad Roma. viij. Commendo vobis phebem sororẽ nostram. & postea subdit. & assistatis ei in quocũq; negocio vestri indiguerit.

¶ Rñ. dz. q͂ sic supra dictũ ẽ. statꝰ religionis ẽ ordinatꝰ ad ꝑfectionem charitatis ꝓsequẽdã. ad quã qđẽ ꝓcipit ꝑtinet dei dilectio. secundario aũt dilectio ꝓximi. & ideo religiosi hoꝝ & ꝓpter se debẽt mẽdere ad ꝺ q͂ deo vocẽt. si aũt necessitas ꝓximis imminet eoꝝ negocia ex charitate agẽ debẽt. Fm illud ad Gal. vj. Alter alteri⁹ onera portate & sic adimplebit̃ leges xpi. qz in hoc ipso q͂ ꝓximis seruiũt. ꝓ deũ dilectioni diuine obsequiũt. vñ dic Ia. j. Religio munda & immaculata apud deũ & ꝑem. Dz visitare pupillos et viduas i tribulatiõe eoꝝ. glo. i. succurrere eis q͂ erant ꝓsidio i tpe necessitatis. Est g dom̃ q͂ causa cupiditatis secularia negocia gerere nec mõachis nec clericis licet. cũ vo charitatis se negocijs secularibus cũ debita moderatiõe ingerere pñt. Fm superioris licentiã i ministrãdo & dirigẽdo. vñ dz in decre. di. lxxxviij. Decreuit sca synod⁹ nullũ deinceps clericũ aut possessiones conducere aut negocijs secularib⁹ se pmiscẽ. nisi ꝓpter curã pupillorꝝ aut orphanorꝝ aut viduarũ. aut si forte epi⁹ ciuitatis ecclesiasticaꝝ rez sollicitudinem cũ dz ꝓcipiat. eodẽ aũt rõ ẽ de religiosis & clericis. q͂ vtrisq; sibi negocia secularia interdicũtur vt dictũ ẽ. ¶ Ad. j. ꝙ dom. q͂ monachis interdicũtur secularia negocia tractare ꝓpter cupiditatẽ nõ aũt ꝓpter charitatẽ. ¶ Ad. ij. dom. q͂ nõ ẽ curiositas. ſ. charitas si ꝓpter necessitatẽ aliqđ se negocijs immiscet. ¶ Ad. iij. dz. q͂ frequentare palatia regũ ꝓpter delicias vel gliam vel cupiditatẽ nõ cõpetit religiosis. ſ. eos adire ꝓpter

plas causas cis competit. vñ dr. xiij. Reg. iiij. q
Dicemus dicit ad mulierē. Nūqd habeo negociū. t via vt loquar regi vel pncipi militū? Similiter cū omnis religiosis adire regā palatia ad eos arguendos t dirigendos. sicut Johes bap. arguebat Herodē vt dr Matb. xiiij.

Ad tertiū sic procedit

Vr q religiosi manib⁹ operi teneātur. Qđ em ecclesiast religiosi ab observantia pcepor. sed operi manib⁹ ē in pcepto. Ps illud. j. ad thessa. iij. Operamini manib⁹ vrīs sicut pcepim⁹ vob. t aug. in li. de opibus monachor. dicit. Ceterū qđ serat boies cōmisticeo. t religiosos nō oportēt eo. de qbus ibi loquit. Salubertimus apostoli mentis resistentes nō sicut infirmos eos tolerari. sicut fortiores pdicari. q vr q religiosi teneant manibus operi. Pre. ij. ad Thessa. iij. sup illud. Si qs nō vult operi nec mānducet. dicit glo. Dicit qdam de opibus spualibus hoc apli pcepisse nō de ope corpali in quo agricole vel opifices laborāt. t infra. Sapstino cenantur t sibi t ceteris caliginē adducere. vt qđ humiliter moneo charitas nō solū facere nolint. sed nec etiā intelligere. et infra vult seruos dei corporalit operi vt ianuam. pcipue religiosi. Fui dei nominantur. vtpote se totalit diuino seruitio mancipātes. sicut patet p Dyo. vj. c. ecc. hierar. ergo vr q teneātur manib⁹ operi. Pre. aug. dicit in li. de opibus monachoꝝ. Quid agant q operi corpalit nolūt scire desidero. orationibus inquiūt vacam⁹ t psalmis t lectionibus et verbo dei. sed q ista nō exercent audit. q singula. nam primo de oratione dicit. cuius exaudiuntur vna obedientia ois. qđ precem milia redemptor. illos cōemptores intelligēs t indignos exaudiri q manib⁹ nō operāt. Secōo de diuinis laudibus subdit. cantica vo diuina cantare etiā manib⁹ laborātes facile pñt. Tercio subūgit de lectione. q aute se dicāt lectioni vacare. nōne illic inuenīt qđ pcipit apls. q ē ergo ista quaestio lectioni nolle obtpare dū vult ei vacare. Quarto subūgit de pdicatōe. si aut alicui sermo erogandus ē. tūc occupat vt manib⁹ operi nō vacet. nūqd in monasterio omnes hoc pñt. qđ si ergo nō omes pñt. cur omes ex hoc cemptis vacare volūt. qđ si omes possent vacare deberēt. nō solū vt ceteri necessarios operibus occuparent. q etiā qi sufficit vt molino aut diuinis vr⁹ loquat. ergo vr q religiosi non debeant cessare a manuali ope. pter hmōi spualia ois qbus vacant. Poe. Luc. xij. sup illud. Vendite q possidetis. dicit glo. Non em ciboꝝ vsoꝝ cōcare pauperibus. q etiam vendere possessiones vsoꝝ vt oibus vsq simul. q domino postea labore manuū operāri. vnde vacare vel elemosinā facientes. q ad religiosos pmet. q pse omnia sua relinqre. ergo vr q etiā cōmūiter labore manuū suaꝝ vincere t elemosinas facere. Pre. q religiosi pcipue videt teneri apostoloꝝ vitam imitari. qr statū gleciōis pfitent. q apli manibus qpiq laborab⁹. Ps illud

j. ad Cor. iiij. Laboramus operantes manib⁹ nostris. ergo vr q religiosi teneāt manibus operi. Sed c. Ad pcepta observanda q cōmuniter omnibus qponūtur eodē modo tenentur religiosi t seculares. q pceptū de ope manuali cōmuniter omnibus qponit vt patet. j. ad Thessa. iij. Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate &c. frater aūt nominat quilibet xpianū. sicut c. j. ad Cor. vij. Si qs non vult operi nec mandūcet. non ergo religiosi magis tenentur manibus operi q̄ seculares. q. d. dōm. q labor manualis ad quatuor ordinat. Primo q dem t principaliter ad victū q̄rendū. vñ et primo homini dictū est. In sudore vultus tui vescēris pane tuo. t in ps. Labores manuū tuaꝝ qr mandūcabis &c. Secūdo ordinat ad tollendam ociū ergo multa mala oriūtur. vñ dicit Eccl. xxxiij. Mitte seruū tuū in operationē ne vacet multā em malicia docuit ociositas. Tercio ordinat ad cuplē refrenationē inquantus p hoc macerat corpus. vnde. ij. ad Corin. vj. dr In laboribus in seruitio in vigiliis in castitate Quarto aūt ordinat ad elemosinas faciendas vñ dr ad Ephe. iiij. Qui furabat iam non furet magis aūt laboret operādo manibus suis qđ bonū est. vt habeat vnde tribuat necessitate patienti. Secūdum ergo q labor manualis ordinatur ad victū querēdū cadit sub necessitate pcepti. qđ ē necessariū ad talem finē. qđ em ordinat ad finem a fine necessitatē habet. vr. f. intantū sit necessariū inquātum finis sine eo esse non pōt. et ideo q̄ nō habet aliūde vnde vivere posset. tenet manibus operi cuiuscūq sit cōditionis. t hoc significant verba apostoli dicētis qui nō vult operi nec mandūcet. q. d. ea necessitate aliquis tenet ad operandū manibus qua tenetur ad mandūcandū. vñ si quis absq; mādato canonice posset vitam transigere nō teneret manibus operari. t cadē rō est de illo q̄ habet aliūde vnde licite vivere pōt non em intelligit aliquis posse facere qđ non licite facere pōt. vñ t apls. non inuenit op⁹ manuū pcepisse nisi ad excludendū peccatū cuꝝ q̄ licite victus acq̄rebāt. vñ primo q̄dē pcepit apls op⁹ manuale ad euitandū furtū. vt p. j. ad Ephe. iiij. Qui furabat iam nō furet. magis aūt laboret operando manib⁹ suis. secūdo ad vitandū captiuitatē alienaꝝ rer. vnde dicit. j. ad Thessal. iij. Operami manib⁹ vrīs sicut pcepim⁹ vobis. et vt honeste ambuletis ad eos q̄ foris sunt. tercio ad cuitandū turpis negocia et qđ no aliq̄ vicia acq̄rant. vñ. ij. ad Thessa. iij. dr. Cū essemus apud vos hoc denūciabamus vobis. qm̄ si qs nō vult operi nec mādūcet. audiuim⁹ em qđā inter vos ambulare inquiete nihil operantes. q curiose agentes glo. q sedā cura necessaria sibi ponēt. hic aut q̄ eiusmodi sunt denūciam⁹ t obsecramus vt cū silentio operātes panē suū mandūcēt. vñ Piero. dicit super epl̄am ad Gal. q apls hoc dixit nō tam ociosos quantos q vicio gentis. Sciendū m̄ q sb ope manuali intelliguntur oia bona officia et qđa boies licite victum lucrant. sive manibus sive

pedidnō sine ingma fiant. vigiles esh et cursores. et alij hmōi de suo laboze viuāteo. intelligūtur de opibus manuū viuere. qz esh manus est organū organoz. q opus manuū ois opatio intelligit de qua aliqs victū licite põe lucrari. Fm aūt q opus manuale ordinat ad ociū tollēdū. vel ad corpis macerationē nō cadit sub necessitate pcepti. Fm se ꝑsideratū. qz multis aliqs modis põt vel caro macerari vel etiā ociū tolli q̄ q opus manuale. macerat esh caro ꝓ ieunia et vigilias. et ociū tollit ꝓ meditatōneo sacraruꝫ scripturarū. et laudes diuinas. vñ sup illud ꝑs. Defecerūt oculi mei i eloquiū tuū. dicit glosa. ¶Nō é otiosus q̄ vbo dei tñ studet. nec plurio é q̄ extra operat q̄ studiū cognoscende veritatis exercet. et ideo ꝓter duo cauſao religiosi nō tenent ad opa manualia sicut nec seculares. ni si forte ad hoc ꝑ statuta sui ordinis obligentur sicut Piero. dicit in epla ad Rusticū mōachū. Egyptioz monasteria huc tenēt intuem. vt nihil ibi absq; ope aut laboze suscipiat. nō tam ꝓter victus necessitatē q̄ ꝓter animę salutē ne vagent pticulis cogitationib⁹. inquibꝰ vo op⁹ manuale ordinatur ad elymos faciēdos non cadit sub necessitate pcepti. nisi forte in aliq̄ casu in q̄ ex necessitate aliqs elymos facere tenetur et nō posset aliter hre vñ pauperibus subuenire. in quo casu obligarentur ille religiosi et seculares ad opa manualia exercenda. ¶Rñdeo. ergo dō. q pceptū illud qō ab apło ꝓponit é de iure naturali. vñ super illud. ij. ad Thessal. iij. Me sobria hatio voo ab oi frare inordinato ambulāte. dicit glo. alit q̄s ordo nature exigit. loqnr aūt de hio q̄ ab ope manuali cessabāt. vñ e natura ma nus boi dedit loco armoz et tegumentoz que alijs aīalibus tribuit. vt. s. p manus hoc e obtia necessaria comparat. ex q̄ patet q̄ cōiter ad hoc pceptum tenētur etiā religiosi et seculares. sicut ad oia alia legis naturalis pcepta. nō tñ peccāt q̄ntū manibus non opant. qz ad illa pcepta legis nature q̄ tenent ad bonū multoz. non tenent singuli. ꝙ sufficit q̄ vn⁹ vacet vni officio. et alius alteri. puta q̄ dam sunt opifices. q̄dā agricole. q̄dam iudices. q̄dā pcuratores. et sic de alijs. Fm illud apli. j. ad Cor. xij. Et totum corpus oculus vbi audiuit. et si totū audiuit vbi odoratus ꝛc. ¶Rñd. ij. dcm. q̄ glo. illa sumit ab aug. in li. de opibus monachoz. in q̄ loqnr cōtra monachos q̄dam q̄ putabāt non esse licitū seruos dei manib⁹ operari. ꝓter hoc q̄ dño dic Matth. vj. Ne solliciti sitis die vre q̄d manducemus. nec th ꝓ hoc vba inducit necessitas religiosis manib⁹ operādi si hñt alia de vñ viuere possint. q̄b patet per hoc q̄ subdit. vule seruos dei cōpaliter operari vñ viuant. hoc aūt nō magis ꝓtinet ad religiosos q̄ ad seculares. quod ꝓz ex duobus. Primo q̄dem ex ipso modo loquēdi quo Apłus vtit docens. vt sobrietatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. fratres eñ omnes xp̄ianos vocat. nondū eñ erant tūc ꝓpie religiones institute. Secūdo religiosi nō tenētur ad alia q̄ seculares nisi ꝓter regule ꝓfessionem. et ideo si in statuto regule nō cōtineat aliq̄d de ope manuali. nō tenent aliter ad operandū manib⁹ religiosi q̄ seculares. ¶Rñd. iij. dicēdū. q̄ omib⁹ illis opibus spūalibus q̄ ibi ꝓhibent aug. põt aliqs vacare duplr. Uno mō q̄si delectando et voluptati cōi. Alio mō q̄si infirmus voluptate ꝓmate. Illi ergo q̄ prędictis opibus spūalibus publice vacant. excusant ꝓ hmōi opa spiritualia ab opere manuali duplici rōne. Prīo q̄dē qz oportet eos totalit esse occupatos circa hmōi opa. Secundo qz hmōi opa exercentib⁹ debet subministratio victus ab his quoz utilitati deseruūt. illi vo q̄ prędictis opibus non q̄si publicis. ꝙ quasi ꝓmatis vacāt non oportet q̄ per hmōi opa a manu⁹ huius opibus abstrahāt. nec etiā sit eis debitū vt de ipōrū labo fidelit viuant. et de talibus loqnr aug. Nō secūdo dicit. cantica diuina decētare manibus operāteo põt. exemplo opifici q̄ fabrilia linguae põt. cū tñ manibus ab ope non recedāt manifestū é q̄ nō põt intelligi de his q̄ horas canonicas in ecclia decāt. ꝙ intelligit de his q̄ psalmos vt hymnos dicūt quasi ꝓmatas oōnes. similiter q̄ dicit de lectione et oōne referendū é ad oationes et lectiones ꝓmatas quas etiā laici interdū faciūt. non aūt ad illos q̄ publicas oōnes in ecclesia faciūt. vel etiā publicas lectiones in scholis legūt. vñ non dicit q̄ dicūt se vacare docendo vel instruendo. ꝙ dicit se vare lectioni simili etiā de ꝓdicatione loqnr. nō q̄ sit publice ad populū. ꝙ q̄ specialit sit ad vnū vt ad paucos ꝓ modū ꝓmate admonitōneo. vñ sequens dicit. si alicui sermo eroganduo é. nam sic glo. dicit. j. ad Cor. xj. sermo é q̄ ꝓmatus fit. ꝓdicandō q̄ fit in cōi. ¶Rñd. iij. dcm. q̄ illi q̄ oia ꝓpt deum sperāt tenētur manibus operari q̄n aliter nō habent vñ viuant. vel vñ elymos faciant in casu in quo facere elymos cadit sub pcepto. nō aūt aliter vt dictū est. et Fm hoc loqnr glo. inducta ¶Rñd. v. dcm. q̄ hoc q̄ apostoli manibus laborauerunt. q̄ndq; q̄dem fuit necessitato. q̄ndq; vo supererogatorio necessitato q̄dem q̄n abstulerūt victū inuenire non poterant. vñ sup illud. j. ad Cor. iij. Laboramus operantes manibus nris. dicit glo. quia nemo dat nobis. supererogatorio aūt vt patet ꝑ illud q̄ dr. j. ad Cor. ix. vbi dicit apłs q̄ non é vsus potestate quā habebat vivendi de euangelio. hoc aūt supererogatione vtebat apłs tribuo de causis. Primo q̄dem vt occasionem ꝓdicandi auferret pleudo apostolis q̄ ꝓpter sola temporalia predicabāt. vñ dicit. ij. ad Cor. xj. Quod aūt facio et faciā vt amputē occasiones ꝛc. Secūdo ad exemplum grauamen cor. vbus ꝓdicabat. vñ dicit. ij. ad Corinth. xii. Quid minus habuistis ꝓ ceteris ecclesiis nisi q̄ ego ipse non grauaui vos. tercio ad dandum exemplum operandi otiosis. vnde. ij. ad Thessal. iij. dicit. Nocte et die operantes vt ne quē ꝓmoneremus vobis ad imitandū nos q̄ tamē apłs non faciebat in locis in q̄bus habebat facultatē q̄ndoc ꝓdicandi sicut ibidem. vt augustin. dicit in lib. de opibus monachoz. nō aūt ꝓter

hoc religiosi teneant apostolū in hoc imitari cū nō teneant ad oēs supererogationes. vñ nec alij apostoli manibus operabantur.

Ad quartum sic procedunt. Videt q religiosis nō liceat de elemosinis vivere. apls⁹ em. j. ad Thimo. v. precipit q viduę q̄ vere vidue sunt. t Piero. dicit ad Damasum papam q̄ bona parentum t opibus insistentes p̄t si q̄s pauper est accipiat. sacrilegiū posset cōmittit t p abusionē rebus indigentiū sibi mā ducant t bibāt. ꝯ religiosi p̄t labore manuum sustentari si sint validi. & videant q peccent elemosinas pauper⁹ confidendo. Pre. Vivere de sumptibus fidelium est merced deputata p̄dicantibus euangeliū p suo labore vel ope. Sm illud Matth. x. Dignus e operario cibo suo. ꝯ p̄dicare euangeliū nō pertinet ad religiosos. ꝯ manuale ad pastores q̄ sunt pastores et doctores. ergo religiosi non p̄t licite vivere elemosinis fidelium. Pre. Religiosi sunt in statu perfectōis ꝯ perfectius e dare elemosinas q̄ accipe. dicit em Act. xx. Beatius e magis dare q̄ accipere. ergo nō debēt de elemosinis vivere. ꝯ magis ex opibus manuū suar⁹ elemosinas dare. Pre. Ad religiosos pertinet impedimēta virtutis t occasiones peccati vitare. ꝯ acceptio elemosinar⁹ habet occasionē peccati t impedit virtutis actū vñ super illud ij. ad Thessal. viii. Ne nosmetipsos formā daremus vobis. dicit glo. Qui frequenter ad alienam mensam comedit otio vedit tuo. vt adulet necesse e paciencie. cf etiā Exo. xxiij. Ne accipias munera q̄ excecāt prudentes t mutāt verba iustor⁹. t Deuter. xxij. dī. Qui accipit mutuū seruus ē creditoris. qđ est religiosi cōtrarium vñ super illud ij. ad Thessal. viii. vt nosmetipsos formā daremus ei. dicit glo. Religio nra ad libertatē bono adnocat. ꝯ vt q religiosi nō debeāt de elemosinis vivere. Pre. Religiosi precipue tenēntur imitari apl⁹os p̄fectōem vñ apls dicit sup illō ad Philip. iij. q̄nq̄ p̄fecti sumamus hoc sentiam⁹. ꝯ apls nolebat vivere de sumptib⁹ fidelium vt occasionē auferret pecudo apls. sicut ꝑhe dicit ij. ad Cor. xj. t ne scādalos poneret infirmis. vt p.j. ad Cor. ix. ꝯ vt q̄ꝑ eadem causa religiosi debēāt abstinere ne de elemosinis vivāt. vñ t aug. dicit i li. de opibus monachoꝝ. Amputatis occasionē turpiū nūdarz q̄bus estimatio vra ledit et animis offendiculū ponit. t ostēdite bonis nō vos in otio facies vicū. ꝯ p angustiam t arā viam regnū dei q̄rere. Sed cōtra e q̄ sicut Greg. dicit in ij. dyal. beno Benedicto tribus annis i specu permanēte de bis q̄ a Romano monacho ministrabant refectus est. posīs omnis parentelis reliquerat. t vñ validius corpe erāt non legimus de labore manuū ꝯsuesse. ꝯ religiosi licite p̄t de elemosinis vivere. Hi. dom. q̄ vnicuiq̄ licet vivere de eo q̄ sibi e vel sibi debet. sic aūt alicui⁹ ex libertate domīnio. t ideo religiosi t clerici quoꝝ monasterijs vel ecclesijs ex munificentia principū vel q̄runcūq̄ fidelium sunt facultates collate. ex bis sustentēt p̄t de eis vivere licite absq̄ hoc q̄ manibus laborēt. t tñ certū e eos de elemosinis vivere. vñ t sūt si aliā mobilia religiosis a fidelibus cōferant. p̄t de eis licite vivere. Rursū e em dicere q̄ aliquis in elemosinā possit accipe magnas possessiones. nō aūt pauē vel parvā pecuniā. ꝯ q̄ bonā vitā religiosis vident esse collata ad hoc q̄ liberius religiosis actibus insistere possint. quoniā cupiunt se fore precipuos q̄ralia subministrant redderetur eis vitio p̄dicto⁹ bono⁹ illicitus si ab actibus religiosis deficerēt. q̄ sic ꝯtum est de se defraudaret intentionē eoꝝ q̄ talia beneficia cōtulerūt. Debitū aūt est alicui aliquid dupliciter. Uno modo ꝑter necessitatē ꝯ facit ois ta cōta. vt ambo. dicit. t ideo si religiosi necessitatē patiant. licite p̄t de elemosinis vivere. ꝯ quādē necessitas p̄t esse. primo qdē ꝑter corpis infirmitatē. ex qua cōtingit q̄ nō p̄t sibi labore manuū victū q̄rere. secūdo si illud qđ ex ope manuali cōquirat eis ad victū nō sufficiat. vñ aug. dicit in lib. de opib⁹ monachoꝝ. q̄ bona opa fidelium subsidio supplendo⁹ necessarioꝝ debēt nō debent Fuso dei q̄ manib⁹ operāt. vt bone q̄bus ad expediendū aīm ita vacāt. vt filia corpalia opa ꝓfi nō p̄t. nō opponāt ꝓfectui. tercio ꝑter pfectā cōuersationē eorū q̄ nō cōuenerāt manibus laborare. vñ aug. dicit in li. de opibus monachoꝝ. q̄ si habeāt aliqđ de seculo quo facile sine opificio sustentarent i illā vitā quā cōuersi ad deum indigentib⁹ dispensāt sunt. t credenda e eoꝝ infirmitas t fragilitas solūt cibis delicatius educari laborē operis corpalis sustinere nō posse. Alio mō efficit aliqđ aliquis ex debitis ex eo q̄ ipe vere exhibet. sicut sit aliqđ ꝛgale sine spūale. Sm illud. j. ad Cor. ix. Si nos vobis spūalia seminauim⁹. nō magnū e si camalia vra metamus. Et sm hoc ꝯdrupliciter p̄t religiosi de elemosinis vivere quāmis sibi debitū primo qdē si p̄dicet auctoritate plato⁹. secūdo si sint ministri altaris. q̄ vt dī. j. ad Cor. ix. Qui altaris deseruiūt cū altaris participant. tu t dñs ordinauit his q̄ euangeliū annūciant de euāgelio vivere. vñ t aug. dicit in li. de opibus monachoꝝ. Si euāgeliste sunt. forcos hāt ꝑtem vivendi de sumptib⁹ fidelium si ministri altaris dispensatores sacroꝝ. vñ sibi iſtam nō arrogāt. ꝯ plene vendicāt ꝑtem. t hoc ideo q̄ sacrificiū altaris vocitūq̄ agat cōe e toti ꝓpo fidelium. tercio si insistāt studio sacre scripture ad cōem vtilitatē totius eccie. vñ Piero. dicit 3 Vigilantiā Hec vtiq̄ vlq̄ bodie ꝓseverat cōsecrando nō solū apud nos ꝯ etiā apud hebreos. vt q̄ i lege p̄t meditāt die ac nocte. t ꝑtem nō hāt in terra nisi solū deū tot⁹ orbis foueātur misterijs. quarto si bona ꝛgalia q̄ habēant monasterijs laicis ꝓfi de ejusmodi monasterijs facilis p̄t vivere. vñ aug. dicit i li. de opib⁹ mōachoꝝ. q̄ bis q̄ relicta vel rubra sive ampla sive ꝯsiderata opulētia inopes xpi pia t salubri bulurare numerari vo

lant vicem sustentandevite eor̄ reo ista cōes t fraterna charitas debet.q̄ laudabiliter agunt si manibus operāt.qō si nolint.dō andeat eos cogerenec est attendendū qō ibi subdit in dnō monasterijs vel in q̄ loco indigenubus fribus dūmō ḡ habeat unpenderit.dim enī ēptimor̄ vna reipublica ē.Si vo alīq̄ sunt religiosi qui absq̄ necessitate t vtilitate quam offerāt velint ociosi de elemosinis q̄ dant pauplb⁹ viuere. ō est eis illicitū.vñ aug.dicit in li.de op⁹ mona chor̄.Plerūq̄ ad professionē seruitutis dei ex cōditione seruili aliq̄ veniūt. vt ex vita rusticana t ex opificijs exercitatione t plebeo labore. de dnō non apparet vtr ex ꝓposito seruitutis dei veniāt.an viram inopē t laboriosam fugiē tes vacui pasci atq̄ vestiri velint. t absq̄ homo cari a dnō pēni cōtemq̄ cōsecutūr.tales ḡ q̄ misino operāt de infirmitate corporis excusare nō pūt.pterre ꝙpe vite cōstitutadūc cōmunitur.t postea subdit.Si nolūt operari nec mēdicent neq̄ exterea ad pietatē diuinis būllantur vt pauper ad superbiā extollant. nullo ei mō de cet vt in ea vita vbi seruatores fūt laboriosi.fiāt opifici ociosi.t q̄ veniūt relicto seculo q̄ suū fuerūt pātoīa vbi.vbi sūt rustici delicati. ¶ Ad j.q̄ dōm. q̄ ancīes ille sunt intelligēde ipe necessitate.qā.f.nō posset alīs pauplbus subue nire.tūc ēm tenerent nō solū ab ēmio accipere dio desistere ḡ etiā sua liā bēnt largiri ad pau pēz sustentatiōem. ¶ Ad ij.dōm. q̄ plato cōpe ret pdicatō ex officio religioso aut pōt compe tere ex cōmissione. t ita ēm laborāt in agro dūico pūt exinde viuere.Sm illud ij.ad Thim.ij. Laborantem agricolā oportet primū de fructi bus percpe.vbi dicit glo.f. pdicatorez.q̄ in agro eccie legone vbi dei excolit corda audiuntq̄.pūt etiā de euāgelio viuere q̄ pdicatorib⁹ ministra bant.vñ sup illud ad Gal.cv.Si spūalia vob⁹ ḡ icipes facti sunt ḡrnea.debēt t in carnalibus ministrare eis.dicit glo.f.indecio q̄ miserāt pre dicatores a vicesolimis.sunt t alie cāe ex q̄b⁹ alicui debet vt de suptib⁹ fidelīū visitat.vt dcm est. ¶ Ad terciū dōm. q̄ ceteris paūb⁹ dare ē q̄ secūdo q̄ accipe.t ēi dare vt relinq̄re oia sua ꝓ xpo t modica accipe ad sustētationem vite.me limo ē q̄ dare aliq̄ pticulariter pauplbus.vt ex su pra dictis pt̄z. ¶ Ad iiij.dō. q̄ accipe mūera ad diuitias augmētandas.vel accipe victū ab ali quo sibi nō debitū absq̄ vtilitate et necessitate pōtat occasionē pcti.qō nō by locū in religioso vt ex supra dictis pt̄z. ¶ Ad v.dōm. q̄ qñ appa ret manifesta necessitas et vtilitas ꝓpter quam aliq̄ religiosi de ēmio viuant absq̄ ope manu ali.nō scandalizant ex hoc infirmi ḡ malitiosi. more pharisecoz q̄ scandalū cōtemnendū dño docet Mat.xv.ḡ si nō esset euidēs necessitas t vtilitas posset exinde generari scandalū infir mis qō est vitandū.ade ēt scādalū immane pōt de hoc q̄ facultatibus cōibus ocasie vtantur.

Ad quintū sic procedi

tur. Vī q̄ religioso nō liceat mēdicare. Dicit enī aug.in li.de op⁹ mōachor̄. Tam multos hypocritas sb habitu monachor̄ vidēpāq̄ disp sit callidissim⁹ hostis circūeūtes ꝓuincias.t po stea sbdit.Nēs petūt.nēc exigūt aut sumptus lucrose egestatis. aut simulate scitis scitatis.ḡ vī q̄ vita religiosoz mēdicantiū sit reprobāda ¶ Pre.j.ad Thessal.iij.dī. Ygenni manibus vrīs sicut ꝑcepimus vob.t vt honeste ambule tis ad eos q̄ foris sunt. t nulli⁹ aliq̄d desideretis vbi dicit glo. Ideo op⁹ ē agendū t nō ocio dum.qz honestū ē t ḡsli inz ad infideles. t nō de sideratio rē alteri⁹.nec dū rogetis vel rollat⁹ aliq̄d. t.q.ad Thessal.iij.sup illud si q̄s nō vult operari nec.dicit. Vult Paul⁹ dei cultor operari vt habeāt vñ viuāt.vt nō cōpellamur egestate ne cessaria petere ḡ hoc ē mendicare. ḡ vī q̄ illicitū sit ꝑmissio ope manuali mēdicare Pre. illud qō ē in lege ꝓhibitū t rusticis contrarium nō cōpetit religioso. ḡ mēdicare ē ꝓhibitum in lege diuia.dī ēm Deut.xv.Sino indigēo t mēdicus nō erit inē vos.t in ꝑo.Nō vidi iustū de relictū nec semē eius ḡrere panē. Sm etiā iura ciuilia punīūt validius mēdicūs .vt dī Codice de validis mēdicantib⁹.ḡ non cōpetit religiosis mēdicare. ¶ Pre. Verecūdia ē de turpi actu. vt Damas.dicat.ḡ Ambro.dicit in lib.de offi.q̄ q̄ verecūdia petendi ingenuos pdit natales.ḡ mendicare est turpe. nō ḡ religioso competit. ¶ Pre. Maxime de ēmio viuere cōpetit ḥis canonibus euāgelijs Sm dīi statutū. vt supra di ctū ē.eis ergo nō compet mēdicare. qz sup illud ij.ad Thim.ij. Laborantē agricolā &c. dicit gl. Vult apūs q̄ euāgelista intelligat q̄ necessaria sumere ab eis in dnō laborat nō ē mēdicitas ḥ ꝑtās ḡ vī q̄ religioso nō cōperat mendicare. ¶ Ex j. Religioso cōpetit viuere ad imitatio nē xpi.ḡ xpo mendicauit.Sm illud ꝑo. ego aūt mendicus sum t pauꝑ.vbi dicit glo. hoc dicit xpo de se ex forma serui. ex infra.mēdicus est q̄ ab alio petit.t pauꝑ q̄ sibi nō sufficit.et in alio ꝑo.Ego egenus t pauꝑ sum.vbi dicit glo.egenus.i.pareo.pauꝑ.i.insufficiēs mihi. qz mūdanus copiam nō habeo. t Hiero. dicit in quadā epla.Caue ne dēo tuo mēdicāre.f.xpo alienas diuitias cōgeras.ḡ ꝓuinciō ē religioso mendi care. ¶ Ex h.dō. q̄ circa mēdicationē dno ꝑtr cō sideranti. Duū q̄dē ex pte ipsius actus mendica tionis q̄ hz sibi ḡdam abiectionem comitārī illi cūs videtur abiectissimi inē homines esse q̄ non so lū ponit pauꝑes.ḥ intantum sunt egētes q̄ ne cesse hūt ab alijs victū accipere. et sm hoc cau sa hūiliatis aliq̄ laudabiliter mēdicāt. sicut t alia assumūt q̄ ad abiectionem ḡnāt generāt ḡsli efficā cissimā medicinā ꝑ superbiā quā vel in seipso vel etiā in alijs q̄ exīm extinguere volūt. sicut em in firmitas q̄ ē ex superfluo calore efficacissime sanat q̄ ea q̄ in frigiditate excedūt. ita etiā contra ad superbiā efficacissime curat q̄ ea q̄ multū abiecta videntur. t ideo dī in decre.de pen.di. ij.c.si q̄s exercitio humilitatis se vilioribus officijs ꝑdat et ministerijs indignioribus tra dat.ita nūq̄ arrogātie t superbie vicijs cura-

ri poteris. vñ Hiero. in epla ad Oceanū ꝓmen
dat Fabiolā de hoc q optabat vt suis diuinis
partē effusio ꝓ ꝙo ſupē acciper. qō etiaz huius
alexino pceat q oibus sanis ꝓpter ꝓpium domi
ſio gaudebat se etiam a seruio sanis cſynao acce
pisse. ⁊ de dñō arsenio legit in vitis patr. q gra
uato egit de hoc q necessitate cogente oportuit
eū cſynū petere. vñ ⁊ in pniam ꝓ grauibus cul
pis miūgitur aliquādo vt pegrinēt̄ mēdicam
tee. ℞ qr būllitas sicut ⁊ cetere vtutes abūq; di
screcione cē nō debz. ita oportz discrete mendi
citatem ad būllitatē assumere. vt ex hoc nō
noā cupiditatis nō incurrat vl cathuscūq; alte
rius indecentis. Alio q̄ pōt cōsiderari mēdi
catio ex pte eī⁹ qō ḡo mēdicādo acqrit. et sic ad
mēdicandū pōt nō ex oblatis induci. vno mō
ex cupiditate bñdi diuitias vel victū ociosē. et
alio mēdicitas ē illicita. alio mō ex necessitate
vel vtilitate. ex necessitate q̄dē. sicut cū aliquis
nō pōt aliūde bñe vñ vnde viuat nisi mēdicet. ex vti
litate aūt. sicut cū alicui intēdit ad aliqđ vtile ꝙ
ficiēdū qō sine cſynio fidelitū facere nō pōt. sic
petimus cſynū ꝓ cōſtructōe ponis vl ecclie vel
ꝙscūq; opibus q̄ ſpiant in vtilitatē cōem. sic
ſcholares vt possint vacare studio sapie. ⁊ ō mō
mendicitas ē licita. sicut secularibus ita religio
ſis. ℣ Rād. j. q̄ dōm. q augu. ibi loquit exp̄sse de
bis q ex cupiditate mēdicāt. ℣ Rād. ij. dō. q pri
ma glo. loq̄tur de petitione q̄ fit ex cupiditate.
vt ꝑz ex ꝓbis apli. alia aūt glo. loq̄tur de illis q
abūq; oi vtilitate quā facie necessaria petunt vt
ociosi viuant. nō aūt ociose vunt q̄ laborantes
vesti vtiū. ℣ Rād. iij. dōm. q ex illo ꝑcepto lex
diuine nō ꝓhibet alicui mēdicare. ℞ ꝓhibetur
diuinbus ne tam tenaces sint vt ꝓpter hoc alī
cui egestate mēdicare cogant. lex aūt ciuilis i
ponit penaz validis mendicātibus q nō ꝓpter
vtilitatē vel necessitatē mēdicāt. ℣ Rād. iiij. dō.
q duplex est turpitudo. vna inhonestatis. alia
exterioris defectus. sicut turpe est boi esse inēr
mū vl pauperem. ⁊ talis turpitudo mendicitatis
nō primo ad culpā ℞ ad būllitatē ptinere pōt.
vt dictū ē. ℣ Ad. v. dō. q ꝓdicanib⁹ ex debito
debet vic⁹ ab his q̄b⁹ ꝓdicant. si ūō nō q̄si sibi
debitū ℞ q̄si grauo vandū mendicando petere
velint ad maiorē vilitatē ptinet.

Ad sextū sic ꝓcedit

Vł q licent religiosis vilioribꝰ vestibus vti q̄
ceteris. q̄ fm apām. j. ad Thessal. vlt. ab oi spē
cie mala abstinere debem⁹. ℞ vilitas vestiū ha
bet spēm mali. dicit enī dñs Mat. vij. Attendi
te a falsis ꝓphetis q̄ veniūt ad vos in vestimen
tis ouiū. ⁊ sup illud apocal. vj. Ecce equus pal
lidus ⁊c. dicit glo. Videt diabolus nec ꝓ aperta
tribulatōes nec ꝓ apertas hereses se posse ꝓ
cere. ꝓmittit falsos frēs q̄ sub hītu religiōis ob
tinēt nauīa nigri ⁊ rufi equi ꝓcurādo fidē. ergo
vł q religiosi nō debēt vilib⁹ vestibus vti.
℣ Dic. Hiero. dicit ad Nepotianum. Vestes
pullas. i. nigras. q̄ vitare debent candidas. o mutuo ⁊
sordes parigmō fugiendi sunt q̄ alterę delitias,
alterę gloriā redolet. ℞ vł q cum inanis gloria sit
grauius ꝓcul ℞ deliciaz vitio q religiosi q̄ debent ad ꝓfectōem tendere magis debēt vitare
vestes viles ℞ pciosas. ℣ Dic. Religiosi maxi
me intendere debēt opibus pnie. ℞ in opib⁹ pe
nitentie nō ē mendū exterioribus signis tristicie. ℞ magis letitie signis. dicit enī dñs Mat. vj.
Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes
⁊ postea subdit. tu aūt cū ieiunas unge caput
tuū ⁊ faciē tuā. Item qō exponēs augus. in li. de
ser. dō in monte. dicit. In hoc capitulo maxie
aduertendū ē non in solo rege corporeaz nitoie
atq; pompa ℞ etiā in ipso sordido⁹ luctuosio ēē
posse iactantiā. ⁊ eo periculosiorē quo sub nomi
ne seruitutis dei decipit. ℞ vł q religiosi nō de
beant viliorib⁹ vestibus indui. ℣ Sed ℈ qō
ad Hebre. xj. Apostolus dicit. Circuierunt in
melotis in pellibus caprinis. glo. vt Helias ⁊
alij. ⁊ in decre. xj. q. iij. dicitur. Si inuenti fue
rint peridantes eos qui vilibus ⁊ religiosis ve
stibus amicti sunt. coarguantur. pessimo enī ⁊ ē
pondus omnis sacratus vir cum mediocri ac
vili veste cōuersabatur. ℣ Rñ. dicendū. q sicut
augustinus dicit in tercio de doctrina xp̄iana.
omnibus exterioribus rebus non visu rerum
sed libido vtendi in culpa est. ad quam discernendam attendendū est q habitus vilis ⁊ incul
tus dupliciter potest cōsiderari. Uno modo
potest esse signum quoddam dispositionis vł sta
tus humani. quia vt dicitur Eccle. xix. Amicꝰ
hominis annunciat de eo ⁊ fm hoc vilitas habitus est quandoq; signum tristicie. unde ⁊ ho
mines in tristicia existentes solent vilio abitu
vti sicut ecōtrario in tpe solemnitatis. vñ ⁊ pue
ri tenēs vilibus vestibus indūntur. vt ꝑz Jone.
iij. de rege qui indutus ē sacco. ⁊. iij. Reg. xxj.
de Achab qui operuit cilicio carnē suam. q̄d
ꝙ est signum contemptus diuitiarū ⁊ mūda
ni fastus. unde Hiero. dicit ad Rusticum mo
nachum. Sordes vestiū candide mentis indicia sunt. vilis aūt tunica cōtemptū seculi ꝓbat
ꝓfitentē ne animꝰ timeat ne habeꝰ. Unde dissentit ⁊ fm virtutē hoc cōpetit religiosis vilitas vestiū. qi religio ē statꝰ pnie ⁊ cōtemptꝰ mundane glie. sed q aliqđ velit hoc aliqđ significare
pingit ꝓpter ornā. Uno mō ad sui būllitationē
sicut etiā ex splendore vestiū animꝰ bello elevatur. ita ex būllitate vestiū būllitat. vñ de Achab
qui carnē suā cilicio induit. dicit dñs ad Helyā
Vidisti achab humiliatū coram me. vt
habet. iij. Reg. xxj. Alio mō ꝓpter exemplū alī
ōrū. vide super illud Matth. iij. Habebat vestimentum de pilis camelorꝝ ⁊c. dicit glo. Qui pe
nitentiam predicat habitum penitentie pretēdit. Tercio modo ꝓpter inanem gloriam. sicut
aug. dicit. q̄ ut ipsis sordibus luctuosio posset
esse iactantia. duobus ℞ primis modis laudabile ē abiectis vestibus uti. Tercō ḡo mō vicio
sus ē. Alio mō ꝑt ꝑsiderari hūmo vel ⁊ inculti⁹.
Fm q̄ ꝓcedit ex ignorācia vł negligētia. et sic ēt
ad vicīū ptinet. ℣ Rād. j. ℞ dō. q vilitas vestiū de
se nō habet spēm mali. imo potꝰ spēm boni. ℣

contēptus humane glorie. et inde ē q̄ mali sub vilitate vestiū suā malicia occultant. vñ augus. dicit in li. de ser. do. in monte. q̄ nō ideo debent omeo odisse vestimentum suū. q̄ plerūq̄ illo se occultant lupi. ¶ Rād. ij. dōm. q̄ Hiero. ibi loq̄tur de vestibus vilibus q̄ deferantur ꝓter hūanam gliam. ¶ Rād. in. dōm. q̄ fm doctrinas dīi in opibus sanctitatis nihil horū facere debent ꝓter opprobriū. qō ꝓcipue contigit qñ aliq̄s aliquid nouū facit. vñ Crisost. super Matth. Prauo nihil nouū faciat qō aspiciāt horēs. vel clamando vel pcrus gestiendo vel manus extendendo. qz ē. ex ipa nouitate hominēs reddūt intentos ad considerandū. nec tñ omnis nouitas inentos facit hominēs ad considerandū reprehensibiles ē. potest esse et bene et male fieri. vñ aug. dicit in li. de ser. do. in monte. q̄ q̄ in pfessione xp̄ianitatis inusitato splendore et sordibus inentos ut se oculos hominū faciat. cum illud voluntate faciat nō necessitate patiat. certe ris est operib⁹ pōt cognosci vtr hoc contēptu supbiat. an ambitione aliqua faciat. maxime aūt videat hoc nō ex ambitione facere religiosi q̄ habitū vilem deferat. q̄ signū sue professionis q̄ ꝓpriū mōi ꝓfect. ¶ Nō. clxxxvij.

Deinde considerādū

ē de differētia religionum. Et circa ꝫ q̄rūtur octo. Primo vtrū sint diuerse religiones vel una tantū. Secūdo vtrū aliqua religio instituī possit ad opa vite active. Tertio vtrū aliqua religio possit ordinari ad miserādū. Quarto vtrū possit institui aliqua religio ad p̄dicandū et hmōi opa exercenda. Quinto vtr possit aliqua religio institui ad studiū scientie. Sexto vtrū religio q̄ ordinatur ad vitam contemplatiuā sit ꝓtior ea q̄ ordinat ad vitā activam. Septimo vtrū habere aliq̄d in cōi damnat de pfectione religionis. Octauo vtrū religio solitarior sit preferenda religioni in societate viuentium.

Ad primū sic procedit

tur. Videt q̄ nō sit nisi una tantū religio. In eo em qō totaliter ē ꝓfecte habeatur. in diversis esse nō pōt. ꝓter qō non pōt esse nisi vnū primū summū bonū. vt in primo habitum est. ꝫ sicut Grego. dicit sup Ezech. cū quis omne qō habet omne qō vult. omne qō sapit. omipotenti deo vouerit holocaustū est sine q̄ religio esse non dicitur. ꝫ vt q̄ religiones nō sint multe. ꝫ una tātū ¶ Hoc. Ea q̄ in essentialibus quenit nō diuersificant nisi p accidēs. ꝫ sine tribus votis essentialibus religionis nō est aliqua religio. vt supra habitū est. ergo videt q̄ ipe religiones speciē nō diuersificētur. ꝫ solū p accidens. ¶ Pte. Sicut pfectiones conuenit ē religiosis et episcopis. vt supra habitū est. ꝫ ep̄atus non diuersificat ipeciē. ꝫ ē vanū vbicūq̄ fuerit. Unde Hiero. dicit ad alexandrū epm. Ubicūq̄ fuerit ep̄us sive Rome sive Eugubio sive Constantinopolis. sive Rhegio. eiusdē meriti ē. eiusdē sacerdotij. ergo pari rōne una sola est religio

¶ Pte. Ab ecclia tollendū est omne id qō confusionē inducere pōt. sed ex diuersitate religionū vī q̄dam posse cōfusio induci ppo xp̄iano vt q̄dam decretal dicit q̄ babet de statu monachoꝝ et canonicoꝝ regularium. q̄ vī q nō debeant esse diuerse religiones. ¶ Sed ꝓra est qō in pfectionē ad omatus regule pertinet q̄ sit circūamicta varietate. ¶ Rād. dō. q̄ sic ex supradicto patet status religionis est quoddā exercitiū q̄ aliquis exercetur ad pfectionē charitatis. sunt aūt diuersa charitatis opera q̄bus hō vacare pōt. sunt etiā diuersi modi exercitioꝝ. et ideo religiones distingui pōt dupl. Uno modo fm diuersitatem coꝝ ad q̄ ordinātur. sicut si una religio ordinet ad peregrinos hospicio suscipiendos. et alia ad visitandos vel redimēdos captiuos. Alio mō pōt esse diuersitas religionū fm diuersitatē exercitioꝝ. puta q̄ in una religione castigat corpus p abstinētiam ciboꝝ in alia per exercitiū operū manualiū vel p nuditatem aūt q̄ aliq̄d aliud hmōi. ꝫ q̄ finis ē potissimū in uno quoq̄. maior ē religionis diuersitas q̄ attendit fm diuersos fines ad quos religiones ordinātur q̄ q̄ attenditur fm diuersa exercitia. ¶ Rād. ij. ergo dōm q̄ hoc est cōe in omni religione q̄ alia qō totaliter se debeat ꝓbere ad seruiendum deo. vnde ex hac pte nō ē diuersitas inter religiones. vt. s. in una religione aliq̄s remaneat aliq̄d sui. et in alia aliud. ē aūt diuersitas fm diuersa in q̄bus homo deo seruire pōt. et fm q̄ ad hoc homo se pōt diuersimode disponere. ¶ Rād. ij. dō. q̄ ria essentialia vota religionis pertinet ad exercitiū religionis sicut q̄dam principalia ad que omnia alia reducūtur. vt supra dictū est. ad obediendū aūt multiplicia coꝝ diuersimode aliq̄s se disponere pōt. puta ad voti continentie seruādum se disponit aliq̄s per loci solitudinē. q̄ abstinentiā et q̄ minus societates et per multa alia hmōi. et fm hoc patet q̄ cōtra essentialium votoꝝ cōpantur diuersitatē religionis. nō ꝓter diuersas dispositiones. cum eius ꝓter diuersos fines. vt ex supradictis patet. ¶ Rād. tertiū dōm q̄ in his que ad pfectionem pertinent episcopus se habet per modum agentis. religiosi aūt per modum patientis. vt supra dictus est. agēs autem etiam in naturalibus quanto est superius tanto est magis vnum ea q̄ quo patiuntur sunt diuersa. vnde rationabiliter ē unus epūs status. religiones vo diuerse. ¶ Ad quartū dicendum. q̄ confusio opponit distinctioni q̄ ordini. si ergo ex multitudine religionum inducerēt tūc cōfusio si ad idē et eodē mō diuerse religiones essent. absq̄ necessitate q̄ utilitate. vñ vt hoc non fiat salubriter institutū est ne nouā religio nisi auctoritate summi pontificis instituat.

Ad secundū sic procedit

Uī q̄ nulla religio instituī ds ad opa vite active. ¶ Ro. n. religio ponit ad pfectionis statū vt ex supra dict⁹ ps. ꝫ pfectio religiosi statꝰ cōsistit in cōtemplatione omniū. dicit enī Hyron.

vj. ca. cele. hierar. q nominātur ce dei puro ser-
uitio ⁊ famulatu ⁊ ordinibꝫ ei singulari vita
venerāte eoꝝ ordinibꝫ ad deiformē vnitatē
⁊ amabilē deo plectiones. ergo vī q nulla reli-
gio institui possit ad opera vite active. ¶ Prē.
Sēd indicia vī esse de monachis et canonicis
regularibus. vt habet extra de postulādo. ce p.
⁊. de statu monachoꝝ. q dei timent. dī ēt q
a sanctoꝝ monachoꝝ consortio nō putant se
iungi. ⁊ sadē tō vī esse de ordinibus aliis religio-
sis q̄ monachoꝝ religio est institura ad veram
cōtemplatiuā. vnde Hiero. scribit ad Paulinū.
Si cupis ol quod dicit monachum. i. solū qd
facit in verbis: ⁊ idem dī extra de renūciatiōe
nisi cū prudēm. ⁊ de regularibus. licet Gualā.
ergo vī q ordo religio ordinet adversus cōte-
platiuā ⁊ nulla ad actiuā. ¶ Prē. Vita actiua
ad pfectū secūli pertinet. q̄ officio religiosi secularem
deserere dicūtur. vñ Gregō. dicit super Ezech.
Qui pōt secūli deserta ⁊ agit bona q̄ valeat. q̄
si tam egregio sacrificio sacerdotū placet in bre-
uio. ergo videt q nulla religio possit ordinari ad
vitā actiuā. ¶ Sēd cōtra est qd dī Jaco. i. Reli-
gio mū̄da ⁊ immaculata apud deū ⁊ patrē hec est. visitare pupillos ⁊ viduas in tribulatiō
ne eoꝝ. q̄ hoc pertinet ad vitā actiuā. ergo consti-
tuitur religio pōt ordinari ad vitam actiuam
¶ Hō. dom. q sicut supra dictū est. religiōis fi-
nis ordinat ad perfectionē charitatis. q̄ se exten-
dit ad dilectionē dei ⁊ primi. ad dilectionē alte-
rius tenetur primo cōtemplativa vita q̄ soli deo va-
care desiderat. ad dilectionē aūt proximi tene-
tur primo vita activa q̄ deserunt necessitatibus
primoꝝ. ⁊ sicut ex charitate obligāt primo p-
pter deū ita ⁊ obligāri debent in proximoꝝ re
dūdat in deū. sm illud Matth. xxv. Quāmū cū
mumus meis fecistis mihi fecistis. vñ ⁊ huīōi
obsequia primo facta inquātū ad deū referūn-
tur. dicitur esse sacrificia quedam. sm illud ad
Hebre. xi. Beneficentie ⁊ cōmunicatiōe nolite obli-
uisci. talibus enī hostijs gaudet deus et q̄ ad
religionē q̄rte pertinet sacrificium deo offerre
vt supra habitum est. consequēs ē q̄ constituātur
religiones q̄dam ad opa vite active ordinate.
vñ ⁊ in collatiōnibus patrū. abbas Isichius di-
stinguēs diuersa religionū studia dicit. Alii
dum summā intētionis sue ergā deum firmi-
tatē ⁊ cordis cōstantiā custodiunt. q̄dā q̄ institutum
fratrū ⁊ cenobiorū curā. q̄dam cenobiorū. do-
spualitatis delectat obsequiū. ¶ Ad. i. q. dē. q
dei seruitiū ⁊ famulatū salubr̄ efficit ordo vite
active q̄b⁹ aliqs seruit. prout q̄ deū sequit actiue
⁊ in q̄b⁹ ētiā salubr̄ singularitatem vite nō habet
ad hoc q̄ hō cū ordine non pereat. Nō tamen ad hoc
q̄ hō singularit bñ intendat q̄ ad diuinū obse-
quiū spectant. ⁊ eos religiosi ordo⁹ vite active
institut imitari. Cōtingit ē q̄ in eis actio
et cōtemplatione multi p̄ desuper vt nō pmit-
tat ordo finem p̄fectionis vite. ¶ Ad. ij. dē. q
sadē ē tō de monachis ⁊ ordinibus aliis religio-
sis q̄ sunt cōia omni religioni. pu
ta q̄ moraliter se dedicēt diuinis obsequijs. ⁊ q̄
essentialia vota religionis obseruēt. ⁊ q̄ a secu-
laribus negocijs se abstineant. q̄ nō oportet si-
militudinē esse q̄d ad alia q̄ sunt extra mona
stice p̄fessionis q̄ ipsaliter ad vitā cōtemplatiuā
ordinat vt in q̄dam decretali de postulādo. nō
ē simplr q̄ sibidem iudicium de canonicis re
gularibus q̄ de monachis. q̄ ētiā ad supra dic-
ta. i. q̄ in forensibus causis officia advocatorū
mōnt. ⁊ in decretali iūdicta de statu mo
nachoꝝ possit dimittere q̄ nō putant a cōsor-
tio monachoꝝ seiungi canonici regulares. Si-
dē. regule ēt inferiūt latiora. ce q̄ p. q̄ nō ad
omia tenētur ad q̄ monachi. ¶ Ad. iij. dē. q̄ du
plicitēr aliquis potest esse in seculo. vno modo
per peccatum corporalem. alio modo q̄ mēte
affectu. vñde ⁊ virginalis luto dominꝰ dicit
Ego elegi vos de mundo. ac quibus tamen ad
patrem loquitur dicens. Hi in mundo sunt. ⁊
ego ad te venio. Multum ergo religiosi qui cir
ca opera vite active occupātur sūt i seculo sm
partem corporalem. nō tamen sunt in seculo q̄
ad mentis affectum. quia in exteriora huius
occupantur non quasi querentes aliquid i mū
do sed solum q̄rentes diuinū obsequium. nunquā
enim hoc mundo tanq̄m non vtentes. vt dicitur
1. ad Corinth. vij. vnde Jaco. i. possit dicium ē
religio munda ⁊ immaculata. est visitare pupil
los ⁊ viduas in tribulatiōne. subdatur ⁊ imma-
culatum se custodire ab hoc seculo. vī. affec⁹
rebus secularibus non detineat.

Ad tertiū sic procedit

Videtur q̄ nulla religio ordinari possit ad mi
litandum. Omnis enim religio pertinet ad sta
tum perfectionis. sed ad perfectionem vite xpi
ane pertinet q̄d dominus dicit Matth. v. Ego
dico vobis non resistere malo. Sed si quis per
cusserit te in vnam maxillam p̄bet ei ⁊ alteram.
quod repugnat officio militari. ergo nulla reli
gio potest institui ad militandū. ¶ Preter. Ma
ior est compugnatio corporalium peccatorum q̄
concertationes verborum que in advocationi-
bus fiunt. sed religiosis interdicitur officium ad-
vocationis vñ. vt patet in decretali de postulā
do supra inducta. ergo videt q multo mag⁹ ali
qua religio possit institui ad militandū. ¶ Prē.
Beatus religiosus ēt status q̄dā. vt supra dictum
ē. q̄ penitentibus sīm tam̄ interdicit milita-
re. vñ ēt in decretis de pniā. di. v. Contrarium
omnino ē ecclesiastico regulis posse pniē actorem
redire ad militiā secularē. q̄ nulla religio p̄mit
tenda pōt ad militandū. ¶ Prē. Nulla reli
gio institui pōt ad aliqd malū. q̄ sicut Isido.
dicit in lib. ethymolo. Iustum bellum ē qđ ex
edicto imperiali geritur. cui ergo religiosi sint
quedam patuare pertine. videt q nō liceat eis
bellū gerere. ⁊ ita ad hoc non potest institui ali
qua religio. ¶ Sed contra ē qđ scribit papa ad
Bonifacium. Nolli estimare nominēs deo placere
posse q̄ armis bellicis militat in hoc ēt mul
tor⁹ coniuge cui hoc magnū testimoniū perhi

bnt sed ad hoc sunt instituē religiones vt homines deo placeāt. ergo nihil phibet aliquam religionē institui ad militandū. ¶ Rñ. dēm q sicut dictū ē. religio instituī pōt nō solū ad opa vite contemplatiue. ꝫ etiam ad opa vite actiue inquātum primit ad subuentionē proximor. t obsequiū dei. non aūt inquātum pertinet ad alis quid mūdanū tollendū. pōt aūt officiū militare ordinari ad subuentionē primor nō solum ꝫtum ad priuatas psonas. ꝫ etiā ꝫtum ad totius reipublice defensionē. vñ de iuda machabeo. 3. Mach. xij. dr. q phibebatur plūs israel cū leticia. t dilatauit populo suo gliam. ordinari etiā pōt ad conseruationē diuini cultus. vñ ibidem subdit mdam dixisse. Deus pugnabimus p animab⁹ nr̄is t legibus nr̄is. t infra. xiij. dicit Simon. Vos scitis quāta ego t frēs mei t domus pris mei fecimus p legibus t p sanctis plis. vñ conuenienter pōt instituī aliqua religio ad militandū non quidē ꝫter aliqd mūdanū. ꝫ ꝫter defensionē diuini cultus t publice salutis vel etiā pauper⁹ t oppressor. Im illo pa. Eripite pauperē t egenū de manu peccatoris liberate. ¶ Ad. j. ergo dēm. q aliqs pōt non resistere malo dupliciter. Uno modo condonando ꝫtam iniuriā. t sic potest ad perfectionē pti nere. qñ ita fieri expedit ad salutem aliop. Alio modo tolerādo patienter iniurias aliop. t hoc ad perfectionē pertinet. vel etiaz ad iudiciū si aliqs pōt cōuenienter iniuriantī resistere. vñ ambrosi. dicit in li. de offi. Formendo q̄ bella ruek a barbaris patriā vel domi defendū infirmos vt a latrombus socios. pietas ē iusticia. sicut etiaz ibidem dño dicit. Que tua sunt ne repetas. t iñ si aliqs non repeteret ea q̄ sunt aliop si ad eū pertineat peccaret. hō cñ laudabiliter donat sua. nō aūt alienā. et multo minus ea q̄ sunt dei nō sunt negligēda. quia vt Crisosto. dicit sup mat. iniurias dei dissimulare nimis ē impiū. ¶ Ad secūdum dēm. q exercere aduocationis officiū ꝫter aliquod mūdanū repugnat omni religioni. nō aūt si hoc aliqs exerceat fm dispositionem sui plati. p monasterio suo vt in eadē decretali subdit. neq; etiā p defensione pauperū aut viduar⁹. vide in decre. dis. lxxxvij. dr. Decernit sancta synodus nullū deinceps clericum aut possessiones cōducere aut secularibus negocijs se permiscere nisi ꝫter curā pupillorum &c. t similiter militare ꝫter aliqd mūdanū est omni religioni contrariū. non aūt militare propter obsequiū dei. ¶ Ad tertiū dēm. q militia secularis interdicit penitentibus. sed militia q̄ est ꝫter diuinū obsequiū imponit alicui in penitentiam. sicut patet de his qbus imūgitur vt militent in subsidiū terre sancte. ¶ Ad quartū dicendū. q religio nō sic instituit ad militādū q religiosis ꝫtra auctoritate liceat bella gerere. ꝫ solū auctoritate principū vel ecclesie.

Ad quartum sic proce

ditur. Vī q nulla religio posse institui ad p̄dicandū vel confessiones audiendū. dr. n. vij. q. j. Monachor⁹ vita subiectionis habet verbum. t disciplinam nō docendi vel p̄sidendi vt pascēdi aliop. t eadē rō esse vt de aliqo religioso. sed p̄dicare t cōfessiones audire est pascere vt docere aliop. non ergo ad hoc aliqua religio pōt institui. ¶ Prē. Id ad qō religio instituit videtur esse maxime ꝫtū religioni vt supra dictū est. ꝫ predicti actus nō sunt ꝫtes religiosorum ꝫ ponūt platop. non ergo ad hmōi actus pōt aliqua religio institui. ¶ Prē. Inconueniens videtur q̄ auctoritas p̄dicandi t confessiones audiendi infinito hominibus cōmittat. ꝫ nō est certus numerus eop q̄ in religione recipiūtur. ergo inconueniens est q̄ aliqua religio instituatur ad actus p̄dictos. ¶ Prē. Predicatio sibi debetur victus a fidelibus xpi. vt p3. j. ad Cor. ix. si ergo cōmittit p̄dicationis officiū alicui religioni ad hoc institute. sequit q̄ fideles xpi teneant ad exhibendum sumptus infinitis ꝑsonis qō cedit in magnū eop grauamē. non ergo debet aliqua religio institui ad hmōi actus exercendos. ¶ Prē. Institutio ecclesie debet sēq institutionē xpi. ꝫ xpc primo misit ad p̄dicandū xij. aplos. vt hī Ju. ix. et postea misit lxxij. discipulos. vt hī Luc. x. t sicut glo. ibidē dicit. aplor⁹ formā tenēt epi. sequentes ad mūdū discipulos minores ꝑsbyteri. s. curati. ꝫ ꝫter epos t ꝑsbyteros parochiales nō debz aliq̄ religio institui ad p̄dicandū vt ad cōfessiones audiēdū.

¶ Sed contra est qō in collationibus patr⁹ abbas Nestorius de diuersitate religionū loqns ait. Quidā eligentes egrotantiū curā alij interessionē q̄ pro imperio atq; oppressis impendit exequētes aut doctrine insistentes aut elemosinas pauperū largientes. inf magnos atq; summos viros p affectu suo ac pietate vigentes. ꝫ sicut ad egrotantiū curā aliq̄ religio pōt institui ita etiā ad docendū pplm q̄ p̄dicationem t alia hmōi opa. ¶ Rñ. dēm. q sicut dictū est. conuenient religio instituī pōt ad opa vite actiue fm q̄ ordinātur ad militarē primor⁹ t ad obsequiū dei t conseruationē diuini cultus. magis aūt p curā militus primor⁹ ea q̄ pertinent ad spūalem animē salutem ꝫ ea q̄ pertinent ad subueniendū corporali necessitati. quāto spūalia corporalibus sunt portiora. vnde supra dictum est. q elemosine spūales sunt corporalibus portiores hoc etiam pertinet magis ad obsequiū dei cui nullum sacrificium est magis acceptum ꝫ zelus animarum. vt Greg. dicit super Ezech. minus etiam ē spūalibus armis contra errores hereticor⁹ t rēprationes demonū fideles defendere ꝫ corpalib⁹ armis populū fideles meri. t tō cōueniētissimū ē ad p̄dicandū et alia hmōi ꝑtinent ad salutem animar⁹ aliquam religionē institui. ¶ Ad primū ergo dēm. q ille d̄ operatur ex virtute alterius agit p modū instrumēti. minister aūt sicut infirm aiar. vt ꝑbus dicit in j. poł. vñ q̄ aliquis auctoritate plator⁹ predicet vel alia hmōi faciat nō sup̄ponitur discipulatus vel subiectionis gradū q̄ copleat religiosus. Ad ij. dēm. q sicut religiones aliq̄ instituuntur ad

mile auctoritate. nō quidem vt maiorē auctoritate p̄ p̄ria. ſ. ancta auctoritate principū vel eccleſie ḡbus ex officio cōpetit. ſicut dictū eſt. ita etiam religiones inſtituūtur ad p̄dicandū t confeſſiones audiendū. nō quidē auctoritate ꝓpria ſ. auctoritate Plato. ſupio. t inſtitutū ad quod ex officio ꝓmot. et ita ſubeunte Plania in tali miniſterio eſt bmōi religionis ꝓpriū. ¶ Ad. xij. dom. q. 2 ꝑ lato nō cōcedit talibus religioſis. vt ſibet indifferēter poſſint p̄dicare vel cōfeſſiones audire ſ. ſm moderationē eoꝝ ꝙ bmōi religionibus p̄ſcribunt. vel ſm exactionē ipoꝝ Platoꝝ. ¶ Ad tertiū dom. q. placet fidelis nō teneat ex debito iuris ad ſumptuoſa miniſtrandos niſi ordinarius Plania ꝙ ꝓter hoc decimas t oblationes fidelis recipiūt t alios eccleſiaſticos reddunt. ſ. ſi aliqui in bmōi actibus gratis velint fidelibus miniſtrare nō poteſtantur ab eis ſumptus exigere. nō ꝓpter hoc grauant fideles. qz ex ipſis liberaliter recompēſare tpalem ſubuentionem ad quā t ſi nō teneātur ex debito iuris. tenēntur tamē ex debito charitatis. non autē ita q̄ eis ſit tribulatio aliq̄ ſeu remiſſio. vt of. q. ad Corinth. vij. ſi tū non inueniebāt qui gratis ſe hmōi obſequia mancipare. teneretur ordinarij Plati ſi ipſi nō ſufficerēt alios ad hoc ꝓdonare ꝓpter ḡbus ſumptus ipſi miniſtrarēt. ¶ Ad quintū dom. q. ſcā ſepius ꝓgintaduoū diſcipuloꝝ nō ſolū tenēt preſbyteri curare. ſ. ꝙ cum aliq̄ minores ordines ꝙ epiſcopi ex officio ſubſeruiūt. non aūt legit q. ſepeq̄ agintaduobus diſcipulis vnus aliquis determinatus parochias aſſignaret. ſ. q̄ mineret eos ab ea facie ſuam in omnē ciuitatē t locum quo erat ipe venturus. opus autē fuit vt poſtea ordinarios Platos alij aſſumerēt ad bmōi officia ꝓpter multitudinē fidelis populi t difficultatē inuenīdi ſufficientes ꝓnas diſtribuendas ſingulis plebibus. ſicut etiā t religiones ad militandum neceſſe fuit inſtitui ꝓpter defectū ſeculariū principū ad reſiſtendū infidelibus in aliquibus terris.

Ad quintū ſic procedi

tur. Videtur q̄ nō ſit inſtituēda aliqua religio ad ſtudēdū. Dr. n. in pſal. Quoniā nō cognoui literaturam introibo in potentias domini. glo. i. in omnem ecclēſiaſticam. ſ. ſcientiā eccleſie vir multis maxime videt ad religioſos pertinere. ſ. eorū non ē ſtudio literaturę inſiſtere. ¶ Pte. Id quo ē diſſentionis principiū religioſis ubi cōpetit ꝙ in vanitatē pacis ꝓtegāt. ſ. ſtudiū diſſentiones inducit. vñ t in ḡbenna ſilēcium eſt diuerſitas ſectaꝝ. vñ t Piero. ſup epiſtam ad Timū dicit. Hoteſq̄ diaboli inſtituti ſtudia in religione fingēt t decreta dēmoniorū. Ego ſum pauli. ego apollo. ego cephe ꝛc. ſ. vt q̄ nulla religio debeat inſtitui ad ſtudēdū. ¶ Pte. Profeſſio ecclēſiaſtice religionis differre debet a profeſſione gentilium. ſed apud gentiles aliq̄ philoſophie ꝓfitebāt. t nūc etiā aliq̄ ſeculares dicūt aliquē ſciāz profeſſore. non ergo religioſis competit ſtudiū ſapiē. ¶ Sed ſ eſt quod Piero. in epla ad Paulinum inuitat eum ad diſcendum in ſtatu monaſtico dicens. Diſcamus in terris quorum ſcientia nobis ſeruet in celo. t infra ꝙcquid quaſieruto tecum ſcire conabor. ¶ Rñ. dom. q. ſicut dictum ē religio poteſt ordinari ad vitam actiuam t ad vitam contēplatiuā. inter opera autē vite actiue principaliora ſunt illa ꝙ ordinantur directe ad ſalutem animarū. ſicut predicare t alia hmōi. Competit ergo ſtudiū literaꝝ religioſis triplici ratione. primo quidem quia ad id quod eſt ꝓpriū contēplatiue vite. ad quā ſtudium literarū eos pluriter adiuuat. Duo modo directe coadiuuando ad contemplādum illuminādo. ſ. intellectū vita eſt contemplatiua de qua nūc loquimur principaliter ordinat ad cōſiderationē diuinorū. vt ſupra habitum ē. in qua dirigitur homo ꝓ ſtudiū ad conſiderandas diuina. vnde in laudem viri inſti dr in Pſal. q. in lege domini meditabitur die ac nocte. t Eccl. xxxix. dr. Sapiētiam antiquoꝝ exquirit ſapiens t in ꝓphetis vacabit. Alio mō ſtudiū iuuat ad cōtemplatiuā vitā inducendo. ſ. removendo cōtēplationis pericula. ſ. errores q̄ in cōtemplatione plurimoꝝ frequenter accidūt hos q̄ ſcripturas ignorāt. ſic i collatiōib⁹ patrū legit q̄ abbas Serapion ꝓpter ſimpliciratē incidit in errorē anthropomorphitaꝝ. i. eoꝝ q̄ deū habere būanā formā arbitrantur. vñ dicit Greg. in vj. moral. q. nonnulli nō plus exquirūt cōtemplādo q̄ capiūt. vſq̄ ad p̄uerſa dogmata erūpunt. t dum veritatis cē dē ſcipuli būiliter negligūt. magiſt errorē fiat. t ꝓpter hoc dr Eccl. ij. Cogitaui in corde meo abſtrahere a vino carnē meam. vt aiam meā trāſferrem ad ſapiēntā demurarentq̄ ſtulticiā. ſcio neceſſariū ē ſtudiū ſāre religioſis inſtituto ad p̄dicādū t alia hmōi exercendā. vñ Apoſtolus dicit ad Tim. ij. de epiſcopo ad cuius officiū hmōi actus pertinent. amplectentē eū q̄ ſm doctrinā eſt fidelem ſermonē vt potens ſit exhortari in doctrina ſana t eos q̄ cōtradicūt arguere. Nec obſtat q̄ apli ad hoc ſtudio ſāre ad p̄dicādū ſunt miſſi. qz vt Piero. dicit in epla ad Paulinū. ꝙdā aliis exercitatio t quotidiana in lege meditatio tribuere ſolet. hoc illis ſpūſancto ſuggerebat. terio ſtudiū ſāre religioni cōgruit ſm q̄d ad id q̄ ē religioni cōe. valet eis ad virandum carnis lasciuiam. vade t Piero. dicit ad Huſticum monachum. Anna ſcripturarū ſtudia t carnis vicia nō amabis. amorit enim animā a cogitatione laſciuie. t carnem macerat ꝓpter ſtudij laborem. Ecclī xxxi. Vigilia honeſtatis tabeſacit carnes. volet etiā ad auferendam cupiditatē vanitaꝝ. vñ Sap. vij. dr. Omnium nihil eſſe dixi in compatione illius. ſ. i. Mach. vij. dicitur. Duo autem nullo bonum indigimus. ſ. exterioꝝ ſubſidioꝝ habēres ſolatia ſanctoꝝ libros qui in manibus noſtris ſunt. valet etiā ad obedientie documē nrū. vñ aug. dicit in li. de operibus monachoꝝ. Que eſt iſta peruerſitas. ſectioni molle obtegere dum vult et vacare t ideo manifeſtū eſt q̄ cōgrue poteſt inſtitui religio ad ſtudiū ſāre. ¶ Ad primū ergo dicēdū.

q̄ glo. ibi exponit illud de littera veteris legis. de qua apl̄us dicit. ij. ad Cor. iij. littera occidit vñ non cognoscere literaturā est non approbare literalē circūcisionē et ceteras carnales observantias. ¶ Ad. ij. dicm. q̄ studiū ad sciam ordinatur q̄ finē charitate inducat. et p̄ consequens dissensiones tollat. Fm illud Prouer. xiij. Inter singulos semp̄ iurgia. ℞ cum charitate edificat et concordiā parit. vñ. j. ad Cor. j. Apl̄us cū deesset. omnes facti estis in obū deo et in obū scientia postmodū subdit. Idipm dicatis oēs. et nō sint in vobis scismata. Dicto. iij. non loquatur ibi de studio litterarū. ℞ de studio vsurpato nū q̄ hereticos et scismaticos introducerit ecclesiam rp̄hanam. ¶ Ad. iij. dicm. q̄ p̄dicte dant studia Fr̄ū q̄uis ad seculares doctrinas ℞ religiosis competit principaliter intendere studio Fr̄ū pertinentiū ad doctrinā q̄ fm pietatem est. vt dr̄ ad Tim. j. aliqs aūt doctrinis intendere non potuit ad reliquos quor̄ tota vita omnino obsequijs mancipat nisi quatenus ordinant ad sacrā doctrinā. vñ augustinus dicit in fine musice. nos diu negligentes esse non existimamus q̄ hereticis notionis et scie fallaci pollicitatione decipiūt tardius intendimus cōsideratione tp̄arum vtiq; q̄s tā facere non auderemus nisi multos pios ecclesie filios eadē retendos hereticis necessitate fecisse videremus.

Ad secūm sic p̄cedit.

Videt q̄ religio q̄ vocat vite cont̄platiue. nō sit potior ea q̄ vocat opibus vite active. Dr̄ enī extra de regularib⁹ et trāsēuntibus ad religionem. licet. Sicut melius bonū meliori bono ppōnit. ita cōis vtilitas specialē vtilitatem p̄fert. et in hoc casu recte ponit doctrina filiorum. solendo cōtemplationi. et labori amicti. ℞ religio est melior q̄ ad maius bonū ordinat. q̄ vt q̄ religiones q̄ ordinātur ad vitā activā sint potiores illis q̄ ordinātur ad vitā cōtemplativā. ¶ Pr̄e. Dis religio ordinat ad p̄fectionē charitat̄. vt supra habitū est. vñ sup illud ad Hebr. xij. Nōdum vsq; ad sanguinē restitistis. dicit glo. Perfectiores in hac vita electio nulla est ea ad quas sancti martyres pertenerūt q̄ contra petūm vsq; ad sanguinē certauerūt. certare aūt vsq; ad sanguinem cōpetit religionibus q̄ ad militias ordinātur. q̄ ēt ponunt ad vitā activā. q̄ vr̄ q̄ hmōi religiones sint ponēdę. ¶ Pr̄e. Tanto vr̄ esse aliqua religio p̄fectior q̄nto est artior. ℞ nihil prohibet aliquas religiones ad vitam activā ordinatas esse artiores observātijs eōr̄ q̄ sint ille q̄ ordinantur ad vitā cōtemplativā. q̄ sunt potiores. ¶ Dr̄ē q̄ dño Ihū. x. dicit. optimā partem elegit Maria q̄ quā vita cōtemplativa signat. ¶ Rñ. dicm. q̄ sicut supra dictū est. differt vnūs religionis ab alia principaliter q̄dem attendendo ex pte finis. secūdario aūt ex pte exercitij. et q̄ nō p̄t aliquis dici altero potiorē nisi fm id in quo ab eo differt. sic excellentia vnius religionis sup aliam principaliter q̄dem attendit fm religionis finem. secūdario aūt fm exercitia. diuersimode tamē fm virtūm comparationem attendit. nam comparatio q̄ est fm finē est absoluta. eo q̄ finis propter se q̄rit. comparatio aūt q̄ est fm exercitia est respectiua. q̄ exercitia non q̄runtur propter se. ℞ propter finē. et ideo illa religio absolute p̄fert q̄ ordinat ad finem absolute potiorē vel q̄ est maioris bonitatis. vt q̄ ad plura bona ordinat. si vo sit finis idem. secūdarius attenditur permanentia religionis non fm quātitatem exercitij. ℞ fm proportionē eius ad finē intentum vñ et in collationibus patrū introducit sententia beati anthonij q̄ pretulit discretionē p quas aliquis ofia moderatur. et ieunijs et vigilijs et orationibus hmōi obseruantijs. sic ergo dicēm est q̄ operose vite actiue est duplex. Vna quidem quod ex plenitudine cōtemplationis veniatur. sicut doctrina et p̄dicatio. vñde et Greg. dicit in. v. omel. sup Ezech. q̄ de p̄fectis viris post cōtemplationē suā redeuntibus dr̄. Memoriā suarum tactus mee crucibat et hoc p̄fert simplici cōtemplationi. sicut enī maius est illuminare q̄ lucere solū. ita magis est p̄ plata alijs tradere q̄ sola cōtemplari. Illud aūt opus est actiue vite q̄ho taliter consistit in occupatione exteriori. sic elemosinas dare. hospites recipere et alia hmōi que sunt minora quibus reemplantatus. nisi forte in casu necessitatis. vt ex supra dictis patet. sic ergo summū gradū in religionibus tenet q̄ ordinat ad docendū et p̄dicandum. q̄ et quicquid in eis sunt perfectionis episcopis. sicut et in aliis rebus finis primor̄ continentur principijs secūdor̄. vt Dyo. dicit. vij. ca. de diui. nomi. secūdū aūt gradum tenens ille q̄ ordinatur ad cōtemplationē. tertium est earū q̄ occupant circa exteriores actiones. In singulis aūt horū graduū pōt attendi preeminentia fm q̄ vita religiosa ordinat ad actionē actiū in eodem genere. sicut inter opa actiue vite potius est redimere captiuos q̄m recipere hospites. et in opibus vite cōtemplatiue potior est oratio q̄m lectio. pōt etiā attendi preeminentia fm na. q̄ alia. vel si conueniētia in natura habeat ad finē. pro suo consequendum. ¶ Ad. j. ergo dēm. q̄ decreta illa loquūtur de vita activa. prout ordinat ad salutē aiar̄. ¶ Ad. ij. dicm. q̄ religiones q̄ instituuntur propter militiā deberēt ordinari ad hoc q̄ effundant sanguinē hostiū q̄m ad hoc q̄ cōm sanguis effundat. q̄d̄ quia martyribus cōpetit nihil tñ p̄hibet hmōi religiosos in aliquo casu meritū martyrij cōsequi. et fm hoc p̄ferri alijs religiosis sicut et opa activa inferiora in aliquo casu p̄feruntur cōtemplationi. ¶ Ad. iij. dicm. q̄ articulo observantiar̄ nō est illud q̄d̄ precipue in religione cōmendat. vt beat⁹ antoni⁹ dicit. Esa. lviij. dr̄. Iiūgd tale est ieunium q̄d̄ elegi q̄si affligere homini animā suā. assumit ēt in religione vt necessaria ad carnis macerationē. q̄ si sine discretione sit. peccatū p̄ficit. dū hs annexū. sic beatus antoni⁹ dr̄. et tñ nō est potior religio ex hoc q̄ habet artiores observantias. sed ex hoc q̄ ex maiori discretione sunt eius observantie ordinate ad finem religionis. sicut ad contemptum efficacius ordinat macerātio carnis q̄ abstinētia

cõi ꝛ portas ꝙ primu ad famã ꝛ stiũ ꝫ p subtractionẽ vestꝰ ꝙ primu ad frigꝰ ꝛ ad nuditatẽ ꝛ ꝫ p copalem laborẽ.

Ad septimum sic proce

dit. Videt q̃ hꝰ aliq̃d in cõi diminuat pfectionem religiõis. Dicit enĩ dño Matth. xix. Si vis pfectꝰ esse vade ꝛ vende oia ꝙ habes ꝛ da pauperibꝰ ex quo patet q̃ carere mũdanis diuitijs pineat ad pfectõs xpianevite. ꝫ illi ꝙ hñt aliq̃d in cõi nõ carent ꝺuinis mundanis. ꝙ videt q̃ nõ attingant vitꝰ ad pfectõs xpiane vite

¶ Pre. Ad pfectionẽ cõsiliũ ꝓnet vt homo mundana sollicitudine careat. vñ ꝛ Xpõs ꝛ ad Cor. vij. dans cõsiliũ de virginitate dic. Volo vos sine sollicitudine ee. ꝫ ad sollicitudines pñtis vite ꝓnet. ꝙ aliq̃ reseruent sibi aliquid in hac v. quã q̃dem sollicitudinẽ dño discipulis p hibet Matth. vj. dicẽs. Nolite sollicti ee in crastinũ. ꝙ videt q̃ hꝰe aliq̃d in cõi diminuat perfectionẽ xpiane vite.

¶ Pre. Diuitie cões q̃dã mõ ꝓsunt ad singulos ꝙ sunt in cõitate. vnde Hyero. ad Nepotianꝰ epĩm dicit de q̃dã loquens. Sunt diuites monachi ꝫ fuerũt sckli res. possident opes sub xpo pauge. ꝫ sub loco plete diabolo nõ habuerũ. suspirat eoꝝ ecclesia vsuries. q̃s tenuit mũdus aũ medicos. ꝫ quos alios hẽat diuitias xpiani ꝺerogat pfectꝰ religionis. ꝙ enĩ pfectiõi religionis derogat ꝙ aliquid in cõi habeat.

¶ Pre. Gregoꝝ. in. iij. dialogoꝝ narrat de quodã scissimo viro Isaac ꝙ cũ et discipuli bñlit imineret vt ꝓ vsu monasterii possessiones q̃ offerebant acciꝑ. ille solit⁹ fuit pauptatis custos fortẽ suam reuehat dicẽs Monachus q̃ in terra possessiones q̃rit monachus non est. q̃s intelligit de cõibus possessiõibus q̃ ꝓ cõi vsu monasterij ei offerebant. ꝙ videtur ꝙ hꝰe aliq̃d in cõi rollat pfectõs religionis

¶ Pre. Dño pfectõs religionis discipuli tradẽs Matth. x. dicit. Nolite possidere aurꝫ neq; argẽtum. neq; pecuniã in zonis vestꝝ. nõ pera in via per q̃s vt Hyero. dicit. arguit pdoꝝ q̃ a vulgo appellant bacchos periti ẽt contemptores scil ꝛ oĩs possibilis vsucapiendi cellarij secũ vehant. ergo videt q̃ reseruare aliq̃d sine in xpio. sine in cõi diminuat pfectõs religionis.

¶ Sed contra est q̃ Prosper dicit in libro de vita cõtemplatiua. ex hꝰ. xij. q. j. Satis ostẽdit ꝙ xpiã debere ꝓpter pfectionem cõtẽni. ꝛ sine impedimẽto pfectionis ecclesie posse facultates q̃ sunt profecto cõia possidere.

¶ Rñ. dicẽ q̃ sicut supra dictum est. pfectio eñ consistit essentialiter in caritate. ꝫ in xpi sequela. Fm illud Hyero. sup Matheum. Quia non sufficit omnia relinquere. addidit petrus quod perfectum est. Secuti sumꝰ te ꝓ pertas aũ est sicut instrumentũ vel exercitium quo mendi ad pfectionẽ. vnde in collatiõib⁹ patrum abbas moyses dicit. Jeiunia. vigilie. meditatio scripturarum. nuditas ac priuatio oĩm facultatum non est perfectio ꝫ pfectõs instrumenta sunt. est aũ priuatio oĩm facultatũ sine pouptate pfectionis instrumentũ inquantum ꝙ remotionẽ diuitiarꝰ tollunt q̃dam charitat⁹ impedimenta q̃ sunt ꝑcipue tria. quoꝝ primus est sollicitudo q̃s secũ diuitie afferunt. Vñ dominus dicit Matth. xiij. Quod aũt seminatum est in spinis. hic est q̃ verbũ dei audit. ꝛ sollicitudo seculi istius ꝛ fallacia diuitiarꝰ suffocat verbꝰ. Secũs aũt est de diuinarꝰ amori q̃ ex diuinis possessio angel. vñ ꝛ Hyero. dicit sup Matheum. ꝙ qi diuinis habite difficile contemnunt. nõ dixit dño Matth. xix. impossibile est autem ire re in regnũ celoꝝ. ꝫ difficile. Terrã aũt ꝛ iania gloria vel elatio q̃ ex diuinis nascit. Fm illũ pñ. Aut confidant in virtute sua. ꝛ in multitudine diuitiarꝰ suarꝰ gloriant. hoc ꝫ trũ primus a diuinis separi nõ potest totaliter sine sine magne sine pue. necesse est eũ velle aliq̃liter sollicitari de acquirendis vel conseruãdis exteriorꝫ rebus. ꝫ si res exteriores nõ q̃rant vel habeantur nisi in modica q̃ntitate q̃ntũ sufficit ad simplicem victũ. talis sollicitudo nõ multũ impedit hominẽ. vñ nec pfectõi repugnat xpiane vite. ſ. n. eis sollicitudo a dño interdicit. ꝫ supflua ꝛ vocina. vñ sup illũ Matth. vj. Ne solliciti sitis alicui ꝛ dñ manducetis ee. dicit augu. in li. de sermone dñi in monte. non hoc dicit vt illa nõ ꝓcurentur q̃ntũ necessitatis est. ꝫ vt nõ illa queant. ꝛ ꝓpter ista faciant q̃dã in euangelij ꝓdicatiõe facere habent ꝫ abundãs diuitiarꝰ possessio abundantiorẽ sollicitudinẽ ingerit ꝓ qua animꝰ hominis multũ distrahit ꝛ impedit ne totaliter feral in dei obsequiũ. alia vero duo. Lamor vanitatis ꝛ elatio seu gloriatio de vanitate non consequuntur nisi abundantes diuitias. differt tamẽ circa hoc vtꝝ diuitie abũdantes vel moderate in xpio vel in cõi habeant. nam sollicitudo ꝙ circa xpiana diuitias adhibet ꝓnet ad maiorẽ ꝓximam ꝙ qo se ꝓprie amat. ꝫ sollicitudo que adhibetur circa res cões ꝓnet ad amorẽ charitatis ꝙ non ꝛrit ꝙ sua sunt ꝫ cõibus intendit. ꝛ qz religio ad pfectõs charitatis ordinat quã pficit amor dei vsq; ad contemptũ sui. hꝰe aliq̃d ꝓprii pfectioni repugnat religionis. ꝫ sollicitudo que adhibetur circa bona cõia ꝓnere ꝑt ad charitatẽ ꝛ licet p hoc impediri possit aliqs in exercitijs charitatis actus puta contemplationis diuine aut instructiõis proximoꝝ. ex quo patet q̃ habere superabundantem diuitias in cõi. sine in rebus mobilibus sine in immobilibus est impedimentũ imperfectionis. licet non totaliter excludat eam. hꝰe aũt de rebus exterioribus in cõmuni sine mobilibus sine immobilibus q̃ntum sufficit ad simplicem victũ pfectionẽ religionis nõ impedit. si consideretur paupertas per comparationem ad cõmunem finem religionum qui ẽt vocare diuinis obsequijs. si autem consideret per comparationes ad speciales fines religionũ. sic p relapposito tali fine paupertas maior vel minor est religioni accõmoda. ꝛ tanto erit magis q̃nto habet paupertatem magis ꝓportionatam suo fini. manifestum est ex ꝙ ad exteriora ꝛ corporalia opa vite actiue indiget hõ copia exteriorũ

rez. ad contemplationē aūt pauca requirūtur. vñ pbo dicit in .x. ethico. q ad actōnes multis op⁹ est ꝙ̄to virgi maiores sunt z meliores plu rib⁹ speculāt aūt nullo talū ad opatōnem est necessarius ꝙ̄ solus necessarius indiget. alia vero impedimenta sunt ad speculationem. sic ḡ pz q religio q̄ ordinat ad actōnes corpales actiue vite. porta ad militandū vel ad hospitalitatem sectandā impfecta esset si cōib⁹ careret diuitijs religiones aūt q̄ ad contēplatiuā vitam ordinā tur eāo pfectiores sunt ꝙ̄to eaꝝ pauperes minorem cura sollicitudines temporaliū ingerūt tanto aūt sollicitudo rpalium rez magis impedit religionē ꝙ̄to sollicitudo spūaliū maior ad religionē reḡitur. Manifestū est aūt q maiorem sollicitudinē spūaliū reḡrit religio q̄ est in stituta ad contemplandū. z contemplata aliis tradendo q doctrinā z predicationem. q̄ illa q̄ est instituta ad contēplandū tantū. vñ talem re ligionem decet pauperes ratio q minimā sollici tudinem ingerit. manifestus est aūt q maximā sollicitudinē ingerit seruare reruꝫ hominum necessariaꝝ tempore congruo procuratarū. z tri bus gradibus religionum supra positis tripler gradus pauperis competit. nam illio religionibus q̄ ordinantur ad corpales actōes actiue vite cōpet hīc abundantia diuitiarū. cōmu illio autem religionibus que sunt ordinate ad contemplandum magis competit habere pos sessiones moderatas nisi simul oporteat tales religiosos per se vel per alios hospitalitatē te nere z pauperibus subuenire. illio autē q̄ ordi nantur ad contēplata aliis tradenda competit viram habere ma time ab exterioribus sollici tudinibus expeditam. quod idem fit dū modi ca q̄ sunt necessaria vite congrue ipe procura ta cōseruantur. z hoc dño pauperis instituto docuit suo exemplo. habebat em loculos inde cōmissos. in quibus recondebantur et oblata. vt habetur Iohan. xij. Nec obstat q Hyeront mus dicit super Matheum. Si quis obijcere voluerit qm iudas pecuniam in loculis porta bat. respondemus q rem pauperis in vsus suos conuertere nephas putauit. s. soluendo tri butum. quia inter illos pauperes hīcpue erant eius discipuli in quoꝝ necessitates pecunia lo culorum xpi expendebatur. dicit em Joh. xiij. q discipuli abierunt in ciuitatem vt cibos eme rent z Joh. xiij. dicitur q discipuli putabant q̄ loculos habebat iudas. q dixisset ei ihesus. eme ea que opus sunt nobis ad diem festum aut vt egenis aliquid daret. ex quo patet q conserua re pecuniam aut quascunq; alias res cōmunes ad sustentationem religiosorum congregatio nis eiusdem vel quorumcunq; aliorum pauperū est perfectioni conforme. quam xpo docuit suo exemplo. ꝙ̄ z discipuli post resurrectionem a q̄ bus omnis religio sumpsit originem precia p̄ dictorum conservabant z distribuebant vnicuiq; prout opus erat. ¶ Ad. .j. ergo dicēdū q̄ sicut di cit .s. ex illo ꝙbo dñi nō irrigit q ipa pauperis sit pfectio ꝙ̄ pfectio istius. z sic nō ē inimicus ē in ter tria principalia instrumenta pfectōis. nam votum continens preeminet voto paupertatis z voto obedientie pferri virgi. qz vero instrumē tū nō ppter se ḡrit ꝙ̄ ppter finem. nō tanto aliqd sit melius ḡro maius est instrumentū ꝙ̄ quanto ē magis ḡportionatū. sicut medicus nō tan to magis sanat quanto maiorē vim medicinam ꝙ̄ quanto medicina est magis ḡportionata mor bo. sic ergo nō oritur q religio tanto sit pfectior quanto maiorē hs paupertatē ꝙ̄ḡto eius pau pertas ē magis ḡportionata finī cōis spūalis. sic di cerēt q excessus paupertatis faceret religionem pfectiorē fm hoc q est paupertas. nō th faceret eam pfectiorē simpliciter. posset em esse q alia religio excederet in hīs q̄ pertinent ad contine nentiam z obedientiam. sic esset simplicit pfe ctior. qz qō in melioribus excedit est simplicit melius. ¶ Ad. ij. dicendū q̄ per hoc qō dño dic Matth. vj. Nolite solliciti esse in crastinum. nō intelligit q nihil reḡrat in futuꝝ. hoc em pcu losum esset btūs antoni⁹ in collatiōib⁹ patrū ostē dit dicens. q paruationē olim facultatum ita se cauteo. vt ex ipsis nec ḋdē vnius diei victum si bimet vnumue denarium superesse paterēmur z alia bonōi faciencs ita videmus repente dece ptos vt arreptum opus non potuerint ꝑgruo exitu terminare. z vt augu. dicit in li. de operi bus monachorum. si hoc verbum domini. nolite solliciti esse in crastinum. ita intelligatur vt ni hil in crastinum reponatur nō poterunt ista ser uare qui se per multos dies a conspectu homi num separatos includant viuentes in magno in tentione orationum. z postea subdit an forte q sunt sanctiores eo sunt voluentibus dissimilio res. z postea subdit. si enim urgeamur ex euan gelio vt nihil reponat in crastinū. rident cur ergo ipe dñs loculos habuit vbi pecuniam colle ctam reponeret. cui tanto ab fame imminēte fru menta scilis pribus missa sunt. cui opi indigen tie scrō ꝑ necessaria ꝑcurarunt. qō q̄ dō. Nolite solliciti esse in crastinū fm Hyero. sic exponi sufficit nobis pūia tpis cogitatio. futura que i certa sunt deo relinqmus fm Crisō. sic sufficit labor quē paterio ꝓpter necessaria. noli de sup fluis laborare. fm Augu. sic cū aliqd boni opa mur nō reḡitur q̄ significanē q crastinum. q etna cogitemus. ¶ Ad. iij. dicendum q verbū Hye ro. habet locū vbi sunt sup abundantes diuitie que habentur quasi ꝑpue. vel per quarum ab usuꝝ. etiam singuli de cōmunitate superbiunt z luxuriant. non autem habet locum in diuitijs moderatis communiter conservatis ad solā sustentationem vite qua singuli indigent. cadē enim est ratio q singuli vtantur his que perti nent ad necessaria vite. z q communiter cōser uentur. ¶ Ad. iij. dicendū q Isaac possessiōes renuebat accipe. qz timebat ne per hoc ad superfluas diuitias veniret q̄ḡ alios impediret religionis pfectō. vñ greg. ibidē dicit. sic metuebat paupertatem sue securitatis perdere sicut ama ri ditates solet pericula diuitias custodire nō aūt legit q̄ renuerit recipe alia necessaria ad vi

re sustentationem cõiter conseruandã. ¶Ad v. dõm q̃ pho in .j. politico. dicit panem ⁊ vinum ⁊ alia hmõi cẽ diuitias naturales. pecuniao vero diuitias esse artificiales. ⁊ inde est q̃ quidã phi nolebãt vti pecunia ꝙ aliqa red⁹ q̃li ꝑm naturam viuentes. ⁊ ideo byero. abidem p sententiam dñi qui sibi vrãq; interdicit ostendit q̃ in idem recte habere pecuniam ⁊ alias res vite ne cessaria. ⁊ tamen licet dño hmõi non ponãt in via ab his q̃ ad ꝓdicandum mittebant ordinauerit. non tamen ea in cõi ꝓhiuit. ꝓhibuit. quia liter tamẽ illa verba dñi intelligenda sint supra ostensum est.

Ad octauum sic proce

ditur. Videtur q̃ perfectior sit religio in societate viuentium q̃ agentium solitariam vitam. Dñs em Eccleo. iiij. Melius est duos esse simul ꝙ vnum. hñt em emolumentum societatis sue. igitur videtur ꝑfectior esse religio in societate viuentium. ¶Preter. Matth. xviij. dñs. Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum ego in medio eorum. Sed nihil pñt ẽ melius q̃ xpi societas. q̃ videtur q̃ viuere in congregatione sit melius q̃ vacare solitariam vitam. ¶Pre. Inter alia religionis vota votum obedientie excellentius est. ⁊ humilitas est maxie deo accepta. ꝙ obedientia ⁊ humilitas magis obseruantur in conuersatõe q̃ in solitudie. dicẽ ei byero. in epla ad Rusticũ monachũ. In solitudine cito surripit superbia. ponunt em voluerit facẽ q̃ voluerit ẽ. Ito ãt ipe docet eũ q̃ i societate vult viuẽs. Nõ facias q̃ vis. cõdeas q̃ iubet. bẽas q̃ntũ accepto subiacẽs cui non vis. seruias fratribus. ꝓpositum monasterij timeas vt deũ diligas vt parentẽ. q̃ videtur q̃ religio in societate viuentiũ sit perfectior ea q̃ solitariam vitã agit. ¶Pre. Dño dicit Lu. xj. Nemo accendit lucernã ⁊ abscondito ponit nec sub modio. ꝙ illi q̃ solitariã vitã agũt videnť eẽ in abscondito positi nihil vtilitatis hoibus afferẽtes. ꝙ videť q̃ eor religio nõ sit ꝑfectior. ¶Pre. Id q̃ est ꝑm naturã hois videť ad ꝑfectionem virtutis pertinere. ꝙ hõ est naturaliter animal sociale vt ꝓbatur dicit in .j. poli. q̃ videť q̃ agere solitariam vitam nõ sit ꝑfectius q̃ agere vitã socialẽ. ¶Sed cõtra est q̃ augustin. in li. de operibus monachor illos sanctiores ẽ dicit q̃ a conspectu hoũ separant nulli ad se ꝓhibent accessum viuentes i magna intentione orãdi. ¶Ro. dõm q̃ solitudo sicut et ipa paupras nõ est ipa essentia ꝑfectionis. ꝙ per fectionis instrumentũ. vñ ⁊ in collatiõib⁹ patrũ dicit abbas Moyses q̃ ꝑ puritate cordis solitudo sectãda est sicut ⁊ temperia ⁊ alia huiusmodi. manifestũ est aũt q̃ solitudo nõ est instrumẽtũ ꝑgruũ actui ꝙ cõtemplatiõi. ꝑm illis Pece. vj. Ducã eã in solitudiẽ ⁊ loquã ad cor eẽ. vñ nõ cõgruit religionib⁹ q̃ sunt ordinate ad opa vite actiue siue corpalia siue spũalia nisi fiant ad ipius exẽplo xpi q̃ vt dr Lu. vj. exiuit in montẽ solus orare. ⁊ erat pnoctans in oratione dei cõpert aũt in religionib⁹ q̃ sunt ad contemplatiõ ordinate

Considerandũ est tñ q̃ id qõ est solitarii dr eẽ sibi ꝙ se sufficiens. hoc aũt est cui nihil deest qõ ponet ad rõnem ꝑfecti. ⁊ ideo solitudo cõpert contemplanti q̃ tam ad ꝑfectũ pertinet. Cũ quidem cõingit duplr. uno mõ ex solo diuo munere. sicut pz de Jobe baptista q̃ fuit repletus spũsãcto adhuc ex vtero matris sue. vñ cum adhuc puer esset erat in deserto. vt dr Lu. j. Alio mõ ꝙ exercitij ꝓuisi act⁹. Ꝑm illud ad Hebr. v. Perfectior est solid⁹ cib⁹ eor q̃ ꝓpter usum exercitatos hñt sensus ad discretionẽ boni ac mali. Ad exercitiũ aũt hmõi inuat hõ ex aliqa societate duplr. Uno mõ q̃tũ ad intellectũ vt in structi in his q̃ sunt cõtẽplãda. Vñ byero. dicit ad Rusticũ monachũ. Mihi placet vt habeas sacrũ contubernũ. nec ipe te vocabo. scio q̃tũ ad affectũ vt .j. noxie affectiones hoiis repremant exẽplo ⁊ correctione aliorũ. q̃ vt dicit Gregor. xxx. moral. sup illud cui dedi in solitudine domum. Quid pdest solitudo corpis si solitudo defuerit cordis. ⁊ tõ vita socialis necessaria ẽ ad exercitiũ ꝑfectionis. solitudo aũt cõpetit tam per fectis. Vñ byero. dicit ad Rusticũ monachũ. Solitariã vitã reprehendim⁹ minime ꝙppe quã sepe laudauim⁹ q̃ de nido monasteriorũ huiusce modi volum⁹ egredi multos qo dũmodo rudimẽta dare non terreant q̃ specimen cõuersatõis sue multo tpe dedicerint. sicut q̃ id quod tam ꝑfectum est ꝑeminet ei qõ ad ꝑfectionẽ exercẽt ita vita solitariorũ si debite assumat peminet ei sociali. si aũt absq; precedenti exercitio talis vita assumat est periculosissima nisi ꝙ diuinã grãm supplcat qõ in aliqo ꝙ exercitij acquirit. sicut pz de beato antonio ⁊ benedicto. ¶Ad .j. q̃ dõm q̃ Salomon ostendit melius esse q̃ sint duo si mul q̃ vnus. ꝓpter auxiliũ qõ vnus hz ab alio vel ad subleuandũ vel fouendũ vel spũaliter calefaciẽdum. quo quidẽ auxilio tam nõ indiget qui sunt ꝑfectione affecti. ¶Ad .ij. dõm q̃ dr .j. Joh. iiij. Qui manet in charitate in õo mãet ⁊ deus in eo. sicut q̃ xpo ẽ in medio eor q̃ sibi inuicẽ ꝙ dilectiõs ꝓximi sociant ita dirat in eos de cuius q̃ diuine cõtẽplatiõi insistit ꝙ dilectionẽ dei. ¶Ad .iij. dõm q̃ actu obedire ẽ necessarius his q̃ indiget exerceri ꝑm directiones aliorũ ad ꝑfectionẽ capiẽdã. q̃ illi q̃ iam ꝑfecti sunt spũtu dei sufficienter agunt vt non indigeant actu aliqo obedire. habent tñ obedientiã in ꝓparatõe animi. ¶Ad .iij. dõm q̃ sicut augustin⁹ dicit. de ci. dei. A studio cognoscẽde veritatis nõ prohibetur quod ad laudabile pertinet otium. q̃ aũt aliqo sue candelabrum ponat non pertinet ad ꝑm. q̃ ad eius ꝓpositum. q̃ sarcina si nõ ꝓmat. vt augu. ibidẽ dicit contẽplan de veritatis vacandũ est. ad quã plurimum valet solitudo ⁊ tamẽ illi qui solitariam vitam agunt multum valeo sunt generi humano. Vnde augustin. dicit in li. de moribus ecclie de diis loquẽs. Piane solo ꝙ eis ꝙ certa intervalla nõ possum affertur ⁊ aqua contẽta. de ritissimas frato incolant ꝓtrẽtes collo quo dei cui pene membra subiecta videnť aũt nõnullis res bñ amas plus q̃ opor-

ret defernisse. non intelligentibus quantus nos eoz animas in omnibus pfit e vita ad exemplū quoz copa videre nō sinimur. ¶Ad. v. dicēdū q̄ hō pōt solitarius viuere dupl̄r. uno mō quasi fodere bonam nō ferens xpi animi fenitas e hoc est bestiale. Alio mō p hoc q̄ totalit̄ diuinis rebus inheret. e hoc est supra hoem. e ideo pbo dicit iii. polit. q̄ ille q̄ aliq̄ nō cōmuni est est bestia aut deus. i. diuinus vir.

Questio. .clxxxix.

QVeritur pſiderādum est de ingressu religionis. Et circa hoc q̄runt decem. Primo vtrū illi q̄ nō sūt exercitati in observātijs pceptoz debeant ingredi religionē. Secdo vtrū liceat alicui voto obligari ad religionis ingressum. Tertio vtrū illi q̄ voto obligant ad religionis ingressum teneantur votū iplere. Quarto vtrū illi q̄ vouent religionem intrare teneātur ibi ppetuo remanere. Quinto vtrū pueri sint recipiendi in religione. Sexto vtrū ꝓter parentū obsequiū alicui debeant retrahi a religionis ingressu. Septio vtrū pſbyteri curati vel archidiaconi possint ad religionē transire. Octauo vtrū de vita religiose possit aliquis transire ad aliā. Nono vtrū aliquis debeat alios inducere ad religionis ingressum. Decimo vtrū rectaꝝ magna deliberatio cū consanguineis e amicis ad religionis ingressum.

Ad primū sic procedit

Videtur q̄ non debeant religionē ingredi nisi illi q̄ sunt in pceptis exercitati. Dōs enī consilium pfectōis dedit adolescenti q̄ dixerat se pcepta a iuuentute seruasse. ꝛ a xpo sumpsit initium oīs religio. q̄ videt q̄ nō sint ad religionem admittendi nisi q̄ sunt in pceptis exercitati.

¶Pte. Gregoꝛ. dicit sup Ezech. Nemo repente fit summus. ꝛ in bona cōuersatōne a mimis ḡdu incipit vt ad magna ꝓficiat. ꝛ magna sūt consilia q̄ pertinent ad pfectionē vite. minora autē pcepta sunt q̄ pertinent ad cōem iusticiā. q̄ videt q̄ nō debeant alicui ad observantiā consilioꝝ religionē intrare nisi primo fuerint in pceptis exercitati. ¶Pte. Sicut ordinate sacri bñdam excellentiā in ecclia. ita e religionis statum. ꝛ sic Gregoꝛius scribit anglozū epo. e dr in decretis dist. xviij. Videmus ad ordinē accedendum ē nā casum appetit q̄ e summi loci fastigia postpositis gradibus p abrupta ardua ascensus scimꝰ eos q̄ edificati parietes nō prius tignoꝝ pondꝰ accipiunt nisi a nouitatis sue humore siccētur ne si ante pondera q̄ soliditatē accipiāt curuatis simul fabricā deponant. q̄ videt q̄ non debeant aliq̄ ad religionē transire nisi in pceptis sint exercitati. ¶Pter. Sup illō psal. Sicut ablactatꝰ super matre sua. dicit glo. In vtero matris ecclie primo concipimur dum fidei rudimenta instituimur. deinde in lucem educimur dum per baptismum regeneramur. deinde quasi manibꝰ ecclie portamur e lacte nutrimur. cum post baptismū bonis operibus informamur. e lacte spiritualis doctrine nutrimur. ꝓficiendo donec ad grandiusculi a lacte matris accedamus ad mensam patris. La simplici doctrina vbi ꝓdicat verbum caro factū est. accedamus ad verbū ꝓ i pcipio apud deū. e postea subdit. q̄ntus baptizati in sabbato sciō q̄si manibus ecclie gestantur e lacte nutriunt vsq̄ ad penitebe ostēsionē. q̄ro nulla difficultas indicunt. nō ieiunāt. nō media nocte surgūt. postea spū paclyto confirmati q̄si ablactati incipiunt ieiunare e alia difficilia facere. multi ꝓ dunc ordinē pereunt. vt hinc ex scismatici se ab tpo lacte separantes. vñ extinguūtur. q̄ hunc ordinē pcedere vident illi q̄ religionem intrāt vel alios ad intrandū inducūt aliqs sint in facilioꝝ obseruantia pceptoꝝ exercitati. q̄ videt q̄ sint hēnci vt scismatici. ¶Pte. q̄ priora ad posteriora est trāseūdū q̄ pcepta sint priora consilijs. q̄ sunt cōiora vtpote a quib⁹ nō cōmittit exīri pena. deinde cū sint duo finis duoꝝ pceptoꝝ. q̄ nō cōtrarij. pgruū aūt ordo ē vt a prioribus ad posteriora trāseant. q̄ nō oz aliquē transire ad obseruantiā cōsiliorꝝ in religione nisi prius exercitat⁹ in pceptis. ¶Ex pte est q̄ dominus Matheū publicanū q̄ in obseruantia pceptoꝝ exercitat⁹ nō erat aduocauit ad consiliorū obseruātiā. dē eū Lu. v. q relictis oib⁹ secutus est eum. nō q̄ est necessariū q̄ aliq̄s exerceat in obseruātia pceptoꝝ q̄ trāseat ad pfectiōnem consiliorꝝ. ¶Ad. dēm q̄ sicut ex supradictis patet. status religionis est quēdā spūale exercitium ad consequēdū charitatis pfectionē. q̄b ꝺdem fit māgnū p religionis obseruantiā auferuntur impedimenta pfectē charitatis. hec autem sunt que implicant affectū hois ad frena. per q̄ aūt q̄ affectus hois implicat ad frena. nō solus impedit pfectio charitatis. q̄ merēdū etiam ipa charitas pōt cum p inordinatā cōuersionē ad bona tpalia hō auertit ab incōmutabili bono mortaliter peccādo. vñ pz q̄ religionis obstacula sic tollunt impedimenta pfectē charitatis ita etiā tollūt occasiones peccandi. sicut pz per ieiunū e vigilias e obedientiā e alia hmōi retrahit hō a petis gulē luxurie q̄buscūq; alijs pctis. e ideo religionē ingredi nō solum expedit his qui sunt exercitati in pceptis. vt ad matorem pfectionē ꝓueniant. q̄ etiam his qui non sunt exercitati vt facilius pcā vitent e pfectionem assequant. ¶Ad. 3. q̄ dicit q̄ Hyero. dicit super Matheū. Meminerit se adolescēs dicēs hec oīa seruaui a iuuentute mea. si ei q̄ posterum est in mandatis. diliges primū tuus sicut teipm. oge cōplesset. q̄d postea audiens. vade e vende oīa q̄ hās e da pauperib⁹ christis recessit. q̄ ineligendū est cum meritū esse quantū ad pfectā obseruantiā huius pcepti. vñ Origenes sup Matheū dicit. q̄ scriptum est in euangelio Fm Hebreos q̄ cum dñs dixisset ei. vade e vende oīa q̄ habes. cepit diues scalpē caput suum e dixit ad eum dñs. q̄o dicis feci legem e pphas cum scriptū sit in lege. diliges primū tuū sicut teipm. e ecce multi frēs tui filij Abrae amicti sunt stercore iacentes fame e domus

rua plena est multis bonis r non egredit aliqđ
ultra et ea ad eos itaq; dño redarguens eū dr.
si vis perfectus esse vade r vende qē. impossibile
est em implere mādata qđ dicit. obligeꝫ pcim
mū sicut teipm. r esse mundē r mactē rāras pos
sessiones dre. qđ est intelligendū de pfectis im
pletione but⁹ pceptī. implecte aūt r cōi mō ve
rum est eū observasse pcepta. pfectio em pnci
paliter in observantia preceptoꝝ charitatis cōsi
stit. vt supra habitū est. Ne g dño oīdēt pfectio
nem consiliorū vtilē esse r innocentibus r patō
ribus. nō solū vocauit adolescentē innocentem
ſ̄ etiam Matheū peccatorē. ſ̄ rō Matheus secut⁹
est vocantē. non aūt adolescens. qz facilius con
uertunt ad religionē peccatores q̄ illi q̄ de sua inno
centia psumunt. Quos dicit dño Matthei xxi.
Publicani r meretrices precedunt vos in regno
dei. ¶ Sđ. ij. dōm q summū r infimum triplici
ter accipi pt. Uno mō in eodem statu r in eo
dem homine. r sic manifestum est q nemo re
pente fit summus. qz vnusq; recte viuēdo gra
du pfectionis suę pficit vt ad sūmū perueniat. Alio mō
p comparatōs ad diuersos status r sic non opor
tet q ḡtus q; vult ad supiorē statū peruenire a mi
noris incipiat. sicut non oportet q q vult esse cle
ricus pa⁹ in laicali vita exerceat. tertio mō ḡn
tum ad diuersas gḡnes. r sic manifestum ē q
vnus statim incipit nō solū ab alterius statu ſ̄ et
ab altiori gradu sanctitatis q̄ sit summū ad qđ
alius poterit per totā vitā suam. vñ Gregō. dē
en. u. dyalo. Dū cognoscāt Hyacinthus puer cō
uersationis grām a tēpe pfectōis cepisse ¶ Sđ. iij.
dōm q sicut supra dictū est. ordinem sancti pres
sunt sanctitatē. ſ̄ statum religionis est exercitiū
quoddā ad sanctitatē acquirendā. vnde pond⁹ or
dinum imponendū est particulis tam p sancti
tatem desiccatis. ſ̄ pondus religionis desiccat
parietes. i. homines ab humore vitior. ¶ Sđ. iij.
dōm q sicut manifeste ex verbis dñi⁹ glose ap
paret principaliter loquitur de ordine doctrine qui
transeundi est a facilioribus ad difficiliora. vñ
q dicit hē nicos r scismaticos hunc ordinē per
uertere manifestū est ex sequentibus ad ordinē
doctrine primere. sedē em dicēs se suasse. i. pdi
cauisse ordinem dicit. cōstringens se maledictis
sic quasi nōmodo in aliqo sui pūlio. ſ̄ enim in
felicitas qz humiliter sentiendā. qz primus nutri
tus lacte qđ est verbū caro factū est. vt sic cresce
rem ad panē angelor. i. ad verbū qđ est in pnci
pio apud deū. exemplū aūr qđ in medio inſ
ponit. q nouiter baptizatos nō in dicit iciunos
vsq; ad pentecosten oīdat q nō sunt ex necessi
tate ad difficilia cogendi oīs̄ p ſpūſctm incerti
os ad hoc intelligent vt difficilia ꝑpria voluntate
assumant. vñ r post pēhecosten post receptū
onem ſpūſancti ieiunia celebrat ecclia. Sperᵘ
aūr sanctus sicut ambro. dicit sup Lucā non arce
tur exultibus. nō finit moestos. nō excludit ebrios
Et Gregorius dicit in omel. pentecosten. Implet
citharedū puer r psalmistam facit. implet pue
rum abstinentem r iudicem ferū facere posset
sabbat nulla ad discendū mora agit. in othe q̄ō
volaverit mox vt tetigerit mentem docet. r sicut
dr Ecclo. vij. non est in bois dotione. pbrē spūs
r apls j. ad Thessal. v. monet. Spūm nolite ex
tinguere. r Act. vij. contra ḡdam dr. Vos sp
spūsctō restitistis. ¶ Sđ. v. dōm q pceptoꝝ q
dam sunt principalia q sunt ḡsi fines preceptoꝝ
r consiliorū. i. pcepta charitatis ad q pfecta omēs
mantur. non ita q sine consiliis seruari non pos
sint. ſ̄ vt p consilia pfectius observent. alia vo
sunt pcepta sedenta q ordinant ad pcepta chari
tatis. vt sine q̄bus pcepta charitatis seruari non
possunt omnino. sic g pfecta observātia preceptoꝝ
charitatis precedit intentione cōsilia. ſ̄ intēdit
ipe sequit. hic est em ordo finis respectu eo
rum q sunt ad finem. observātia vo preceptoꝝ
charitatis fit cōem modū. r sīr alia pcepta cō
parant ad consilia sicut cōe ad ꝑticulare q. obſuā
tia preceptoꝝ ꝑt esse sine consilijs. ſ̄ non cōuenit
tur sic ergo obſuantia preceptoꝝ cōuer sumpta
precedit ordinē nature consilia. non tamen opor
tet q ipe q. nō est aliqđ patus in genere q̄ sit in
aliq̄ speciē. observantia vo preceptoꝝ sine consi
lijs ordinat ad observantiā preceptoꝝ cū cōsilijs
sicut spēs imperfecta ad pfectam. sicut anial irra
tionale ad rationale. pfectū aūr naturaliter pri⁹
est imperfecto natura em vt Boetius dicit a pfe
ctio sumit initiū. nec tñ oportet q primo obſuē
tur pcepta sine cōsilijs r postea cū consilijs. si
cut non oportet q aliquis primo sit asin⁹ ſ̄ bō.
vel q primo sit cōugatus q̄ sit virgo. r similit
non oportet q aliquis primo seruet pcepta in se
culo q̄ transeat ad religionē. ꝑsertim q. cōuer
satio seculario non disponit ad pfectionē religi
onis. ſ̄ magis impedit.

Ad scdm sic procedit

Videt q nō debeant aliq̄ voto obligari ad reli
gionis ingressum. Per pfessionē em aliq̄s vo
to religioni astringit. ſ̄ ab pfessione cōcedit an
nus pbatōis. Ergo multo fortius Benedicti r sīr sta
tuta innocentij. Greg. q etiam pbibuit ab annis
pbationis complenis eos p pfessionē religioni
astringi. ſ̄ videtur q multo minus adhuc in se
culo existentes debeant voto ad religionē obli
gari. ¶ Hyer. Greg. in registro dicit. r bī in decre
to dist. xl. v. q indei non vi ſ̄ libera voluntate ver
tantur ad credendi sunt. ſ̄ implere id qđ vo
luntate necessitatis est. ſ̄ non sunt aliqui obligen
di ad religionis ingressum. ¶ Hyer. Nullus de
alterius pbere occasionem ruine. vñ Exo. xxi. dici
tur. Si quis aperuerit cisternā ecclēsticā. bos
vel asinus in eam. dño cisterne reddet pretium
iumentoꝝ. ſ̄ ex hoc q aliqui obligant ad reli
gionem per votum frequenter aliq̄ ruunt in desꝑa
tionem. r in diuersa pcā. ſ̄ videt q nō sint aliq̄
ad religionis ingressum voto obligandi. ¶ Sed
contra est qđ in psal. dr. Vouete r reddite dño
deo vestro. vbi dicit glo. q q̄dam sunt vota pro
pria singulorum. vt castitas virginitas r humi
litas ad hoc ergo vouenda minime nos sacra scḡpta
que non inuitat nisi ad id quod est melius. ſ̄ me
lius est q aliq̄s voto se obliget ad religionis in

gressum. ¶ Ḥ. dḉm q̄ sicut supra dictum ē cū de voto agēt. vnū ē idem opus ex voto factū est laudabilius q̄ si sine voto fiat. tū q̄ votere est act⁹ religionis q̄ hȝ ānā excellentiā int⁹ virtutes. unū q̄ votū firmat voluntas hominis ad bonū faciendū. sicut patet ex hoc q̄ procedit ex voluntate obstinata in malum. ita bonū opus ē laudabil⁹ ex hȝ q̄ procedit ex voluntate firmata in bonū p votū. ex ideo obligari voto ad religionis ingressum est fm se laudabile. ¶ Ad. 2. q̄ dḉm q̄ duplex est religionis votum. vnū solēne q̄ dicitur facere monachū vel alium⁹ religionis frem. q̄d vocat pfessio. ex tale votum dr̄ precedere anno p bationis vt patet obscetio. aliud aūt est votū simplex ex q̄ aliq̄s nō fit monachus vel religiosus q̄ solū obligat⁹ ad religionis ingressum. ex ante tale votū nō oport⁹ precedere p bationis annū. ¶ Ad. 3. dḉm q̄ auctoritas illa Hugo. intelligit de violentia absoluta. ne cessitas aūt q̄ ex obligatōe voti redit nō est necessitas absoluta q̄ necessitas ex fine. qui. l. p⁹ votū nō pōt aliq̄s dūc salutis pfect⁹ nisi ipleat votū. talis aūt necessitas nō est vitāda. q̄mo vt Hugo. dicit ad Armenarium ex Paulinū Felix est necessitas q̄ ad meliora trāsmittit. ¶ Ad. 4. dḉm q̄ votere religionis ingressum est quedā cōfirmatio voluntatis ad meliora. ex ideo quantus est de se nō dat hoī occasionē ruine. q̄ magis sē trahit q̄ si aliq̄s votū trāgressor grauiꝰ ruat. hoc nō derogat homini voti. sicut nec derogat hominis baptismi q̄ aliq̄ post baptismum grauiꝰ peccant.

Ad tertiū sic procedi

tur. Videt q̄ ille q̄ obligat⁹ est voto ad religionis ingressū nō teneat intrare religionē. Dr̄ enī in decreto. xvij. q. j. Consulimus pbr̄ q̄nda infirmitate passione pressus monachū se fieri. pmisit. nō tñ monasterio aut abbati se tradidit. nec pmissionē scripsit. q̄ difficile ecclie in manus adducti refugit. ac post q̄ quasi monachus se negauit fieri. ex postea subdit. iudicam⁹ vt pla t⁹ pbr̄ difficile ex alacriꝰ recipiat ex dēre renūciat. hoc aūt nō esset si teneret religionem intrare. q̄ videt q̄ nō teneat aliq̄s ipl̄e votū q̄ se ad religionis ingressū obligauit. ¶ Pet. Scull⁹ tenet facere id q̄ nō est in pōte ipsi⁹. q̄ q̄ aliq̄s religionē ingrediat nō est in pōte ipsius. q̄ redit ad fm assumpsit cum ad id q̄ dr̄ transire. q̄ videt q̄ non teneat aliq̄s ipl̄ere votū q̄ de se ad religiōis ingressum obligauit. ¶ Pet. Per votū min⁹ vti se nō pōt derogari voto magis vtili. q̄ p impletionē voti religionis impediri posset impletio voti crucis in subsidiū terre sce. q̄d videt cē vtilius q̄ p hoc votū confect⁹ hō remissionē pcōr̄. q̄ videt q̄ votū q̄ de se obligauit ad religionis ingressū nō sit ex necessitate implendū. ¶ Sȝ contra est q̄d dr̄ Eccl⁹. v. Sq̄ds vouisti deo ne morāis reddere. displicet enī ei infidelitas stultaq̄ promissio. ex sup illō psal. Vouete ex reddite dño deo vr̄o. dicit glo. Vouere voluntati stultū. sed post voti pmissionē reddere necessario exigit

Ḥ. ij. dḉm q̄ sic supra dictū ē cū de voto agēt. votū ē pmissio deo facta de bio q̄ ad deū pertinent. vt aūt Greg. dicit in epla ad bonifaciū. si inf hoico solet bonchidei pract⁹ nulla rōne dissolui. q̄nto magis ista pollicitatio quā cuꝫ deo pepigit soluī sine vindicta nō poterit. ex ideo ad ipl̄ēdū id q̄d bō vouit ex necessitate tenet. dum mō sit aliq̄d q̄d ad deū pineat. manifestum est aūt q̄ ingressus religionis maxime ad deū pertinet. q̄ q̄ hoc bō totaliter se mancipat diuino obsequio. vt ex supra dictis pz. vñ relinquit q̄ ille q̄ se obligat ad religionis ingressum teneat religionē ingredi fm q̄ se voto obligare intendit. ita scz q̄ si inēdit se absolute obligare tenet q̄ctuꝫ poterit ingredi legitimo impedimēto cessante. si aūt ad certū tp̄s vel sub certa conditiōe. tenet religionē ingredi tpe adueniēte vel cōditiōe exi stente. ¶ Ad. 1. q̄ dḉm q̄ ille pbr̄ nō fecerat votū solēne q̄ simplex. vñ nō erat monach⁹ effectus et cogi debuerat deinde in monasterio remanere ex ecclesiā diuinū. tñ in foro pcie esset sibi consulendū q̄ oibus dimissis religionem intraret. vñ extra de vo. vo. redemp. c. Per tuas. cōsulit epo grātinopolitano q̄ p⁹ votū religionis ebatum assumpserat voto nō impleto. vt si suā soluere desideraret pcīam regimē ecclie relīqueret redderet alūi no vota sua. ¶ Ad. 2. dḉm q̄ sic supra dictū est cū de voto agerēt. ille qui se voto obligauit ad certe religionis ingressū. tenet facere q̄ntū in se ē vt in illa religione recipiatur ex sibi ad dit se simplr̄ ad religionē obligare si nō recipiat in una religione teneat ire ad aliaꝫ. si vo se inēdit specialit obligare ad vnā solum. nō teneret nisi fm modū obligatōnis sue. ¶ Ad. 3. dḉm q̄ votū religionis cū sit ḡpetuū est maius q̄ votū pegrinatōis terre sce. q̄ de est pale. sicut ¶ Alexander tertiꝰ dicit. ex dr̄ extra de vo. ex vo. redemp. in. c. Scripture. reus fracti voti aliquatenus nō dr̄ q̄ pale obsequium in ḡpetuā nouitiā religionis obseruantiā cōmutare. rōnabiliter ausē dici pōt q̄ etiā p ingressum religionis aliq̄s cōsequat remissionē oīm pcōr̄. si cui aliq̄uis ele mosinis factis hō pōt stanno satisfacere de peccatis suis. fm illud Danielis. iij. Peccata tua elemosinis redime. multo magis in satisfactōe p oibus pcīis sufficit q̄ aliq̄s se totaliter diuinis obsequijs manciper p religionis ingressū. q̄ excedit omne genus satisfactōis etiā publice penitentie. vt dr̄ in decreto. xxxiij. cā. q. iij. c. admonere. sicut etiā holocaustū excedit sacrificium. vt Greg. dicit sup Ezech. vñ legit⁹ in vitis patrū q̄ quidē grām consequūt religionē intrantes quā consequūt baptizati. si cū nō absolueretur p hoc ab oī reatu pene. nihilominꝰ ingressus religionis vtilior est q̄ ḡpetuatio tre sce. q̄ntū ad p̄mationem in bonum quę prepondērat absolutioni a pena.

Ad quartū sic procedi

tur. Videt q̄ ille q̄ vouet religiones ingredi teneat ḡpetuo in religione pmanere. Melius ē enī religionē nō ingredi q̄ p̄ ingressū exire. fm illud

ij. Pueri.ij. Mets erat ill ditaré nó ꝓfecé ꝙ ꝑ
agnitū retrotire. Et Lu.ix.dr. Nēo mittenti ma
nū ad aratrū respicēs retro apt ē regno dei. ꝙ
ille q̄ voto se obligauit ad religionis ingressus
tenet ingredi. vt dictū ē. ꝙ ē tenet ꝑpetuo rema
nere. ¶ Pre. Quilibet ds vitare id ex q̄ scandalū
fecit. t alijs dat malū exēplū. ꝙ ex b ꝙ aliqs
ꝑ religionis ingressū egredit. t ad seculū redit
m alij exemplū t scandalū aliqs generat q̄ retra
hunt ab ingressu t ꝓuocant ad exitū. ꝙ videt
q̄ ille q̄ ingredit religionē vt votū ipleat quod
ꝑ fecit teneat ibi ꝑpetuo remanere. ¶ Quid
Votū religionis reputat votū ꝑpetuū. cū ipa
ish vota ꝑficit. vt dictū ē. b aūt nō esset si aliqs
voto religionis emisso ingredēt cū ꝓposito ex
eundi. vī ꝙ q̄ ille q̄ voluit religionis ingressum
teneat in religione ē ꝑpetuo remanere. Sz 3
est q̄ votū ꝓfessionis ꝓpt b ꝙ obligat dominos
ad b ꝙ ꝑpetuo in religione remaneat ꝓcepit
annū ꝓbatōis q̄ nō ꝑtingit ad votū simplex q̄
aliqs se obligat ad religionis ingressum. ꝙ videt
q̄ ille q̄ vouet religionē intare ꝓpt b nō teneatur
ꝑpetuo ibi remanere. ¶ Ad. dom ꝙ obligatio
vot ex voluntate ꝓcedit. nā vouere voluntatē ē.
vt augs. dicit. intantū ꝙ ferē obligatio vot ignō
tū se extēdit volūtas t intentio vouētis. si ꝙ vo
uens mēdū se obligare nō solū ad ingressū reli
gionis ꝙ etiā ad ꝑpetuo remanendū tenet ꝑ
petuo remanere. si aūt intēdit se obligare ad in
gressum religionis cū exprimendi cū libertate re
manēdi vel non remanēdi. manifestū est ꝙ re
manere nō tenet. si ꝙo in vouendo simplr de i
gressu religionis cogitauit. aliqs b ꝙ cogitaret
de libertate es vel de ꝑpetuitate remanendi. vi
det obligari ad ingressū religionis sm formaz
iuris cōia. ꝙ ē vt ingredientib dei anī. ꝓbatō
nis ꝙ nō tenet ꝑpetuo in religione permanere
¶ Ad. j. ꝙ dom ꝙ melius ē intrare religionē anio
ꝙ dicī ꝙ ponit nō intrare. qz ꝙ b ꝓponit ad ꝑ
petuo remanendū. nec ēt intelligit aliqs retro
ire vel aspicē. nisi qñ ꝓtermittit id ad qđ se obli
gauit. alioqn ḡuiꝫ ꝙ aliqđ tps facit aliqs bo
nū opus si nō ꝙ id faciat ex ineps regno dei.
qđ ꝓz esse falsū ¶ Ad. ij. dom ꝙ ille q̄ religionē
ingredit si exeat ꝓpter ex aliā rōnabilē cā nō ge
nerat scādalū nec dat malū exemplū. t si aliqs
scādalizet erit scādalū passiuū ex ei ꝓpte. nō aūt
actiuū ex pte exeūtis. qz licitū erat ei fa
cere t qđ expediebat ei ꝓpter rōnabilē causam
puta infirmitatē aut debilitatē aut aliqđ hmōi
¶ Ad. iij. dom ꝙ ille q̄ intrat vt stati exeat non
videt fallacē votū suū. qz ipe in vouendo b
nō intēdit. t ideo tenet mutare ꝓpositū. vt saltem
velit experiri an ei expediat in religiōe remane
re. nō aūt tenet ad ꝑpetuo remanendū.

Ad quintū sic ꝓcedi

tur. Videt ꝙ pueri nō sint recipiēdi in religio
ne. qz extra de regula. t nūcam. ad reli. dr. Nul
lī ꝓndeat nisi legitima etate t spōtanea volun
tate. ꝙ pueri nō vident hāc legitimā etatem nec
spontaneā voluntatē. qz nō hāt ꝑfectū usum rō
nis. ꝙ videt ꝙ nō sint in religione recipiendi.
¶ Pre. Beatus religionis videt esse statꝰ puer.
vñ t religio dr a religādo vel a relegēdo. vt au
gustī. dicit. t. de ciui. dei. ꝙ pueris nō conuenit
puia. ꝙ videt ꝙ nō debeant religionem intrare
¶ Pre. Sēt aliqs obligat iramento ita t voto
ꝙ pueri ab anno suo decimo octauo nō ḃnt obligari
iramento. vt dr in decreto. xxij. q. j. c. pueri. t
c. honestum. ꝙ videt ꝙ nec etiā sint voto obligā
di. ¶ Pre. Illicitū videt obligare aliquem tali
obligatōe ꝙ posset iuste tentari. ꝙ si aliqs impu
beres obligant se religioni ꝑt retrahi a pare
ntibus vel tutorib. dr. n. in decreto. ex cā. q. iij.
q̄ puella si ab duodecim etatis annos spōse sua
sacrū velamen assumpserit. ꝑt statim parētes
suos vel tutores id facere irritū facere si volue
rint. illicitū est ꝙ pueros ꝑtim ante annos pu
bertatis ad religionē recipe vel obligare. ¶ Sz
pra est qđ dicit dns Matthei. xix. Sinite pue
los t nolite eos ꝓhibē ad me venire. quod ex
ponēs Hugo sup Math. dicit. ꝙ discipuli
Jesu putauē discant rōnem iustitie reprobādare
eos ꝙ pueros t infantes offerūt xpo. dns aūt
exhortabat discipulos suos condescēdere vtili
tatibus puerop. b ꝙ imitādere debem ne estima
nte sapie excellētioris ꝓtemnam. qñ magni
pueros ecclesie ꝓhibēres pueros venire ad se
suos. ¶ Ad. dom ꝙ sicut supra dictū est. duplex
est religionis votū. Vnū simplex quod consi
stit in sola ꝓmissione deo facta que ex interiori
mentis deliberatōe ꝓcedit. t hoc votū ds effi
cacissim ex iure diuino qđ nī dupler impediri pōt.
Vno mō ꝙ defectū deliberatōis. vt in furios
quoꝝ vota nō sunt obligatoria. vt dr extra de re
gula. t transeun. ad reli. c. sicut tenor. t cadē est
ratio de pueris ꝙ nondum hāt debitū usū ratio
nis ꝙ ꝙē sunt doli capaces. quē ꝙdē pueri hāt
vt frequēter circa ḡmidecimū annū. puelle vero
circa duodecimū. ꝙ dicunt anni pubertatis. in
quibusdā tñ anticipat. t in quibusdā tardat. sm
diuersam dispositionē nature. Alio modo im
pedītur efficacia simplicis voti si aliquis sic vo
ueat. ꝙ non ē ꝓprie ꝓpositū. puta si furto etiā vsū
rationis hāns voueat se religionē intrare. aut ex
ordinet ignorante dño. pōt enī b dño reuocare.
vt dr in decretis dist. xlviij. c. ij. seruus. t qz pue
ri vel puelle infra pubertatis annos naturaliter
sunt in potestate patris quantum ad dispositi
onem suę vite. potest pater votum eorū reuo
care vl acceptare si sibi placuerit vt expresse di
citur de muliere Numeri. xxx. sic ergo si puer
ante annos pubertatis simplex votū emittat
anteqū habeat plenum vsum rationis. non obli
gat ex voto. si aūt habeat vsū rōis ad annos puber
tatis obligat qđ quātū in se ē ex suo voto. tamē
pōt obligans remoueri p auctoritatē pōtis i cui⁹
potest adhuc existit. qz ordinatio legis ꝙ vī hō
subdat alii respicit id qđ i plurib accidit. si vero
annos pubertat excedat ā ꝑ reuocari ante quā
si ēt nōdū habet plenū vsū rōis si obligaret. q̄ ad
deū. Illud aūt ē votū solenne quod facit mo
nachum vel religiosum. quod quidem subdit

ordinatõe ecclesie ꝓpter solemnitatẽ quã hz annexam. & qz ecclesia respicit id qõ in plurib⁹ est. ꝓcesso aũ tpõ puberratis facta ꝯuersatiõis aliqs habeat vsum rõnis plenũ vel sit doli capax nõ hz suũ effectũ vt faciat ꝓfitentẽ iam esse religiosum. & nõ licet aũ puberratis annos ꝓfiteri non possunt. ꝑm nõ cũ voluntate parentũ in religiõe recipi vt manant ibidẽ. sicut de Iobe bapnsta legit Lu. j. qz puer crescebat & ꝑfortabat spiritu & erat in desertis. vñ sicut Grego. dicit in. ij. dia logoꝝ. bñ dicto romani nobiles suos filios omnipotẽti deo nutriendos dare ceperũt. qõ & valde expediens. Fm illũ Thieno. iij. Bonum est viro cũ portauerit iugum ab adolescẽtia sua vñ ex cõsuetudine pueri applicant illis officijs vel artibus in ꝙbus sunt viram acturi.

¶Ad. j. & dõm qz legitima etas ad hoc qz aliqs tondeat cũ voto solẽni religionis est tpõ puberratis in q hõ põt vti spõtaneo voluntate. & ante annos puberratis põt esse legitima etas ad õs qz aliqs tondeat in religione nutriendus. ¶Ad. ij. dõm qz religionis status ꝓcipaliter ordinatur ad ꝓfectiõs conseq̃ndã vt supra habitũ est. & fm hoc contingit pueris qui defectũ inducũt ex cõ seq̃nti aũt dr esse status ꝓprie inquantũ per obseruantiã religionis ꝑsõs occasiones tollunt. vt supra dictũ est. ¶Ad. iij. dõm qz pueri sic nõ cogũntur ad iurandũ sicut canon dicit. ita non cogunt ad vouendũ. si rũ voto vel iuramento se alitr inierint ad aliqd faciendũ. obligant quo ad deũ si habeant vsum rõnis. licet nõ obligentur quo ad ecclesiã ante ꝙndecim annos.

¶Ad. iij. dõm qz Nume. xxx. nõ reꝑhenditur mulier in puellari etate ꝓstituta si vouẽat absq; ꝑsensu parentũ. põt ñ reuocari a parentib⁹. ex & ꝓz qz nõ peccat vouẽdo. & intelligitur seruato obligare quantum in se est absq; ꝓmissionis aut contractus pareme.

Ad sextum sic ꝓcedi

tur. Videt qz ꝓpter obsequiũ parentũ debeant aliq retrahi ab ingressu religionis. Nõ enim licet ꝓtermittere ad qõ est necessarium vt fiat id qõ & liberum volũtati. & obsequ parentibus cadit sub necessitate ꝓcepti qõ dr de honorãdo parẽtes. Exo. xx. vñ & apls dicit. j. ad Thim. v. Siqua vidua filios aut nepotes hz discat primũ domũ suã regẽre mutuã vicẽ reddere parentib⁹. ingredi aũt religionẽ est liberꝝ volũtari. & videt qz nõ debeat aliqs ꝓtermittere parentũ obsequium ꝓpter religionis ingressum. ¶Ꝓ. Maior videt esse subtectio filij ad patrẽ ꝙm ad dõm. qz filiatio est naturalis. Fur⁹ aũt ex maledictiõe pcti. vñ Gen. iij. & seru⁹ nõ põt ꝓtermittere obsequium dñi sui vt religionẽ ingrediat aut sacrũ ordines assumat. sic habet in decretis de. xxxij. si seruus & multo minus põt filius obsequiũ pẽs ꝓpter mittere vt ingrediat religionẽ. ¶Dicit. Maior debito obligat aliqs parentib⁹ & his quib⁹ debet pecuniã. & illi q dat pecuniã aliqb⁹. nõ pñt religionẽ ingredi. Dicit enim Grego. in registro & dr in decretis dist. xxxj. q. vi q sunt rõib⁹ publicis obligati. qñ petunt monasterium nullo mõ suscipiendi sunt nisi pr⁹ negotijs publicis fuerint absolutꝝ. & videt qz multotiens filij possunt religionẽ ingredi ꝓtermisso paterno obsequio.

¶Sed ⅋ est qz Matth. iij. dr qz Jacob⁹ & Johãnes reliquo retib⁹ & patre. secuti sunt dñm. ex & ꝓz vt Hylarius dicit. docemur xpm secuturi et secularis vite sollicitudine & paterne dom⁹ cõsuetudine nõ remeri. ¶Hñ. dõm qz sicut supra dictũ est cũ de pietate agerek. parentes habent rõnem ꝓcipij inquantũ hmõdi. & sõ p se eis cõuenit vt filij & curã habeant. & ꝓpter hoc non licet alicui filios hñi religionẽ ingredi omnino ꝓtermissa cura filiorꝝ. i. nõ posito qualit educari possent. dicit enim. j. ad Thimo. v. qz fidẽ suorũ curã nõ habet. fidẽ negauit & est infideli deterior p accidẽs ñ parentibus cõuenit vt a filijs adiuuent mãnerũ. s. sunt in necessitate aliq̃ ꝓstituti. et sõ dõm est qz parentib⁹ in necessitate exñtibus ita qz eis cõmode aliter ꝓuideri non possit. non licet filios ꝓtermisso parentũ obsequio ad religionẽ intrare. si vo nõ sint in tali necessitate vt filiorꝝ obsequio multũ indigeant. pñt ꝓtermisso parentũ obsequio filij religionẽ intrare contra ꝓceptũ parentũ. qz post annos pubertatis quilibet ingenuꝰ libertate hz ꝙtũ ad ea q pertinent ad dispositiõs sui status. ꝑtum in his q sũt diuini obsequij. & magis est obtẽpandũ patri spũm vt viuam⁹ ꝙm parentibus carnis. vt apls dicit ad Hebre. xij. vñ dõs vt legitur Matth. viij. & Lu. ix. reꝑhendit discipulũ q molebat eũ statim sequi intuitu paterne sepulture. erãt enim alij q quoo illud opus ipleri posset vt Chrysos. dicit. ¶Ad. j. & dõm qz ꝓceptum de honorãdo parentũ nõ solũ se extẽdit ad corporalia obsequia. & etiã ad spãualia. & ad reuerẽtiam exhibendã. & iõ etiã illi q sunt in religione implere pñt ꝓcepta de honoratiõe parentũ ꝓ eis orãdo & eis reuerentiã & auxilia ꝓpendẽdo fm qz religiosos decet. qz etiã illi q ũs scio vixũt diuersimode parẽtes honorant fm eoꝝ ꝑditiõs.

¶Ad. ij. dõm qz qz Fur⁹ est in pena pcti inducta. nõ p seruitutẽ aliq̃d adimit boni qz alius ei cõpeteret. ne. s. libere de sua ꝑsona possit dispoñ. sed suo. n. id qõ & dñi est. & filij nõ patit detrimẽtũ ex hoc qz subiectus est pri q̃n possit de sua persona libere disponere. vñ sequitur q̃ ad obsequiũ dei qõ maxie ptinet ad hoies bonũ. ¶Ad. iij. dõs qz ille q est obligatus ad aliqd certũ. nõ põt illud licite ꝓtermittere faciendo aliud. videtur si aliqs sit obligatus vt alicui rõnem ponat vel vt certũ debitũ reddat nõ põt hoc licite ꝓtermittere vt religionẽ ingrediatur. si ñ debeat aliquã pecuniam & nõ habeat vñ reddat. tenetur facere quod potest. vt. s. cedat bonis suis creditori. ꝓpter pecunias aũt ꝑsona liberi hois fm iura ciuilia nõ obligatur & solũ res. qz ꝑsona liberi hois supra oẽm estimatiõz pecunie. vñ licite põt exhibitis bonis suis religionẽ intrare. nec tenetur in sclo remanere vt pcuret vñ debitũ reddat. filij aũt nõ tenẽt ad aliqd spẽale debitũ pñt nisi forte in casu necessitatis. vt ꝓcitũ est.

Ad septimum sic proce

dit̄ur. Videt q̄ p̄sbyteri curati nō possint licite religionē ingredi. Dicit em̄ Greg. in pastorali, q̄ ille q̄ curā animar̄ suscipit, tribilit admoneat̄ eā dī. Fili mi si spoponderis p amico tuo debitū ei apō extraneū animā tuā, t subdit. Spōdere nāq; p amico est alienā animā in pignore sue cōmendōis accipe. ℟ ille q̄ obligat hoi p aliq̄ de bito non potest intrare religiones nisi soluat id q̄ debet si possit. cū ḡ sacerdos possit curā alarum agere ad quā se obligauit in periculū anime sue. videt̄ q̄ non liceat ei pretermissa cura animarum religionē intrare. ¶ Dic. Quod vni licet, pari rōe oībus similibus licet. ℟ si oēs p̄bri habētes curā animar̄ religionē intrarēt remanerent plebes absq; cura pastor̄ qō esset inconueniens. ℟ videt q̄ p̄bri curati non possint licite religionem intrare. ¶ Dic. Inter actus ad quos religiones ordinant̄ scipsas sunt illi q̄bus aliquis conferēdo aliq̄ tradit. hmōi aūt act⁹ cōpetunt p̄bris curatis t archidiaconis. q̄bus ex officio cōpetit p̄dicare t cōfessiones audire. ℟ videt q̄ nō liceat p̄bro curato vel archidiacono ēxire ad religionē. ¶ Sed cōtra est q̄ in decretis. xxi. q. ij. c. hoc sunt leges. dī. Siquis clericorum in ecclesia sua sub epo populū retinet t secularet viuit. si afflatu spiritus sancti in aliquo monasterio vel regulari canonica se saluari voluerit etiam epo contradicente cat liber nra auctoritate. ¶ ℟. dōm q̄ sicut supra dictū est. obligatio voti potest p̄bri vel alij obligatōi. obligari aūt voto ꝑpetuo t solēni ad vacandū diuinis obsequijs cōpetit ꝑsone epi vel religiosis. p̄bri aūt curati t archidiaconi non obligant voto ꝑpetuo t solēni ad curā animar̄ retinendā. sic ad hoc obligant epi vel epi plurarū nō p̄t desere re quocūq; occasione absq; auctoritate romani pontificis. vt dī extra de regula. t transeūt. ad religio. c. licet. archidiaconi autē t p̄bri curati p̄t libere abrenunciare epo curam cio omissa absq; speciali hui⁹ papē dispōe. vbi manifestū est q̄ archidiaconi t p̄bri curati licet ad religionē transire. ¶ Ad. i. ℟ dōm q̄ p̄bri curati t archidiaconi obligauerūt se ad curā agendā subditor̄ ecclia retinent archidiaconatū vel parrochiā. nō aūt obligauerunt se ad hoc q̄ perpetuo archidiaconatum vel parrochiā teneant. ¶ Ad. ij. p̄cedit q̄ sicut Hyero. dicit contra Vigilantiū. Iuuo a te lingue viperee morsus semisomno paratior fer religiosi quibus argumentatio dicit si oēs se clauserint t fuerint in solendie quis celebrabit ecclesias. quis seculares homines increpabit et. quis peccantes ad virtutes poterit exhortari hoc em̄ modo si omnes secum facti sint sapiēs esse quis poterit. t virginitas non erit approbanda. si em̄ virgines omnes fuerint t nuptie non fuerint interibit genus humanum. rara est virtus nec a pluribus appetitur. patet ergo q̄ hic timor stulta est. puta sicut si aliquis timeret bauriri aquā ne fluuiē ociceret.

Ad octauū sic procedi

tur. Videt q̄ nō liceat de vna religione transire ad aliā etiā artiorē. Dicit em̄ apō ad Hebr. x. Non deserentes collectionē nr̄am. sic est cōsuetudinis quibusdā. glo. d. s. timore persecutōis cedūt vel ꝑ quā plumptōe a pfectōibus vel imperfectis vt iustis videant recedunt. ℟ hoc videnf facere q̄ de vna religione transeunt ad aliā pfectionē. ergo videt hoc esse illicitū. ¶ Dic. Professio monachor̄ est artior ℟ pfessio regularium canonicor̄ ꝑ. vt dē extra de sta. monacho. t cano. regu. c. Ex tui rimore ℟ nō licet alicui trāsire de statu canonicor̄ regularium ad statū monachor̄ p. dicit em̄ in decret. xix. cā. q. iij. Mandam⁹ t vniuersaliter inhibem⁹ ne de canonicis regularib⁹ p̄fessis nisi q̄ absit publice lapsus fuerit monachus efficiat. ℟ videt q̄ nō liceat alicui transire de vna religione ad aliā maiorē. ¶ Dic. Quilibet obligat aliq̄ ad implendū qō vouit. q̄dū pōt licite illud ipse. sicut si aliquis vouit communiam seruare etiam posset contractū matrimonium per verba de p̄senti aute carnalē copulā tenet implere votū. qi hoc pōt facere religiosus inuitus. si ergo aliquis licite potest transire de vna religione ad aliā. tenebit hoc facere si ante hoc vouerit existens in seculo. qō videtur esse inconueniens. qz ex hoc plurimū scādalū generari posset. ergo non potest aliquis religiosus de vna religione transire ad aliam artiorem. ¶ Sed contra est quod dicitur in decretis. xx. causa. q. iij. Virgines sacre si pro lucro anime sue ꝑpt districtiorem vitā ad aliū mō asterii posse dispositum. ubiq; cōmanere decreuerint. sicā synodus cōcedit. t cadē rō videt esse de quibuscūq; religiosis. ergo pōt aliq̄s licite trāsire de vna religiōe ad aliam. ¶ ℟. dōm q̄ trāsire de religione ad religionē nisi ꝑpter magnā vtilitatem vel necessitatē non est laudabile. nā qz ex hoc plurimum scandalizantur illi q̄ relinquūtur. vñ etiaz quia facilē ꝑficit aliq̄s in religione quā cōsecutus. ℟ in illa quā nō placuit certis patib⁹. vñ i collationib⁹ patrū abbas Nestor⁹ dicit. Principiū vite est vt fm̄ ꝓpositū qō elegit summo studio ac diligētia ad opus arripiat ꝑfectōis peruenire festinet. t nequis a sua qua elegit semel ꝑfessione discedat t postea subdit rōnem assignās impossibile nāq; t mūdi t eādē bolez sit̄ vniuersi fuisse diuinū ℟ sicq; voluerit ꝑfici aspectare. i id ic̄it cū nōne t vt nō omnem sequatur nullam integre consequant. diuerse enim religiones p̄eminēt fm̄ diuersis virtutum opera. Potest tamen aliquis laudabiliter de vna religione transire ad aliam impliciter ex causa. primo quidem zelo perfectionis religionis. qui quidem excellēs. vt supra dictum est non attenditur fm̄ solam arctitudinē sed principaliter fm̄ id ad qō religio ordinatur secundario vo fm̄ discretionē obseruantiaz de bito fini ꝓportionataz. scdo ꝑter declinationē religionis a debita perfectione. puta si in aliq̄ religione artiori incipiat religiosi remissius viuere laudabiliter transit aliq̄s ad religionem ci-

am mīnozē si melius obseruet. vñ i collatiōb⁹ patrū abbas Iobānes de iepho dicit q̄ avita solitudie in q̄ grece⁹ fuerat trāsijt ad mundē. i. coz q̄ vixit i societate ḡrē b q̄ vita bēmetica cepit declinare t laz⁹ obſuari. huic ḡrē ifirmitatē vel debilitatē ex q̄ infidū ꝓuenit q̄ nō ꝑt aliōs arti ozes religionis statuta seruare. posset aūt ſuare statuta religionis laxioris. Sz i hīs trib⁹ casib⁹ pōt esse differēcia. nā in pmo casu dz q̄dē ḡrē hu militatē iniam petē. q̄s ei negari nō pōt dommō ꝑtet illā religionē eē artioꝛē. si vo de b ḡba dubitet. ē in b suplendo iudiciū ingrēdi vt dē extra de regula. t trāſeun. ad reli. ca. Licet sit redrē suplendo iudiciū in scdo casu. i huiꝰ vo casu ē extā necessaria dispensatio. ¶ Ad. j. q. dō. q̄ illi q̄ ad artioꝛē religionē transeunt nō faciūt hoc ꝓsumptuose vt insti videant. q̄ denotet in stioꝛes fiant. ¶ Ad. ij. dōm q̄ vtraq; religio scili cet monachoꝝ t canonicoꝝ regularīū ordinat ad opa vite cōtemplatiue. int q̄ pcipua sūt ea q̄ agunt in diuino misterio ad q̄ ordinat directe ordo canonicoꝝ regularīū q̄uis p se competit q̄ sint clerici religiosi. q̄ ad religionē monachorum nō p se ꝑtinet vt sint clerici religiosi. vt dī i decretis. xxj. q. j. t ideo q̄uis ordo mōachoꝝ sit artioꝛ obseruātie si mōachi essent laici liceret trāsire ab ordine monachoꝝ ad ordinē canonicoꝝ regularīū. Fm illū dyero. ad Iustici⁹ Monachū. Sic vite in mōasterio vt clerici⁹ cē meretis. nō aūt ecōuerso. vt dī in decretis. xix. q. iij. in decreto inducto. q̄ si monachi sint clerici sacris misteriis obsequētes. hoc id q̄ est canonicoꝝ regularīū cū maiori arctitudine. t nō transire licitū erit de ordine canonicoꝝ regularium ad ordinē mōachoꝝ penitētū suplendo inia. vt dī xix. q. iij. c. Statuim⁹. ¶ Ad. iij. dōm q̄ votū solēne q̄ de obligat minori religioni ē fort⁹ q̄ votū simplex q̄ de astringit maiori religioni. post votū ois simplex si ꝑdet aliqs mīimonia non dirimeret sic p⁹ votū solēne. t nō ille q̄ ita profes suo ē in minori religione nō tenet iplere votū simplex q̄d emisit de intrādo religionē maiorē

Ad nonum sic procedi-

mur. Videt q̄ null⁹ debeat alios inducē ad religionē intrādū. Mādat. n. hūs bōdict⁹ in regla sua q̄ venientib⁹ ad religionē nō sit facilis ꝑbē d⁹ ingressus. q̄ ꝑbandū ē an spūs a deo sit. t b ē. docet Cassian⁹ in. iij. li. de institutis cenobiorū multo ḡ min⁹ licet aliq̄ē ad religionē inducē. ¶ Pe. Matb. xxiij. dās dicit. Ve vobis q̄ circuitis mare t aridā vt faciatis vnū ꝓselytum. t cū fact⁹ fuerit facitis eū filiū gehenne duplo ꝙ vos. q̄ b videt facē q̄ boiem ad religionē inducit. ḡ vī b ē vitupabile. ¶ Pe. Nullⁱ dz aliq̄ē inducē ad id q̄ ꝓiudicat ad el⁹ detrimētū. q̄ ille q̄ inducit aliq̄ē ad religionē. q̄uis ex b incurrit detrimētū. q̄ q̄dā sunt obligati ad maiorē religionē. ḡ vī q̄ nō sit laudabile aliqs inducē ad religionē. ¶ Sz pra ē q̄d dī Exodi. xxx. Comina continā trahat. dz ḡ vn⁹ hō alios trahere ad dei obsequium. ¶ Rñ. dom q̄ inducēs alios ad religionē nō solū nō peccat q̄ magnū ꝓmiū meretur. dē eth Jaco. vlti. Qui cōuerti fecerit peccātē ab errore vite sue. saluabit animā eius a morte t opiet multitudinē peccō. Et daniel⁹. xij. dicit q̄ q̄ ad iusticiā erudiūt plurimos. erūt quasi stelle in ꝑpetuas eternitates. Posset th ꝓmge circa hmōi inductōs triplex inordinatio. ꝓmo q̄dem si violenter aliqs alium ad religionē cogēt. q̄d ꝓbibet in decretis. xx. q. iij. scdo si aliqs simoniace aliū ad religionē trahat mūnerib⁹ datis vel ꝓmissis. q̄ ꝓbibet i decretē. ibidē. q. iij. c. quā pio. nec tñ ad hoc peinet si aliqs alicui paupi necessaria subministret in scō nutrimēto eū ad religionē vt si sine pacto aliq̄ munuscula trāsmittat ad familiaritatē capiendā. tertio si mēdacijs eū alliciat. imminet em sic inducto periculū. ne cū se deceptū inuenerit retrocedat. t sic fiant nouissima illi⁹ hoīs peiora priorib⁹. vt dī Lu. xj. ¶ Ad. j. q. dōm q̄ illi q̄ ad religionē inducūt nihilomin⁹ reseruāt. q̄ batōis ꝓpe i q̄ difficultates religionis experiuntur. t sic nō facilius adiz⁹ eis dat ad religionis ingressum. ¶ Ad. ij. dō. q̄ Fm byarii ꝓbū illud dñi ꝓnunciatiū suā puersi studij indeoꝝ. quo p⁹ xpi ꝓdicatōꝝ gentiles vt ēt xp̄ianos ad iudaicū ritū trahēdo faciūt vapsi gehēne filios. q. i. t ꝓcā ꝓlima q̄ cōmiserūt in iudaismo eis non dimittunt. t nihilomin⁹ incurrūt iudaice perfidie reatū. t Fm b non facit ad ꝓpositū. Sc̄dm byero. aūt b refert ad indeos ēt. ꝙ statu in q̄ legalia obseruari licebat. ḡntū ad b q̄ ille q̄ ab eis ad iudaismū puertebat nō erat gētilis simplicit. t trahat. videns aūt mōachoꝝ vitā reuertit ad vomitū suū. t gētilis fact⁹ q̄si preuaricator maioꝛ pena sit dign⁹. ex q̄ pēs q̄ trahē alios ad culmē dei vt ad religionē nō ēuangelice. q̄ b solum q̄ aliqs ei q̄ ꝓcurrit det malū ex ꝓlixitate vñ peior efficiat. ¶ Ad. iij. dōm q̄ i maiori includit minus. nō ille q̄ est obligat⁹ voto vel iuramento ad ingressum minoris religionis pōt licite induci ad b q̄ ad maiorē religionē trāseat nisi sit aliquid ꝑticulare q̄d impediat. puta infirmitas vel spes maioꝛ ꝓfect⁹ in minori religione. sic ḥo q̄ ē obligat⁹ voto vel iuramēto ad ingressum maioris religionis nō pōt licite induci ad minorē religionē nisi ex aliqua speciali causa euidenti. t hoc cū dispensatione superioris.

Ad decimū sic ꝓcedi-

mur. Videt q̄ nō sit laudabile q̄ aliqs religiones ingrediat. absq; multoꝝ cōsilio t diuturna deliberatōe ꝓcedenti. Dī. n. j. Job. iiij. Nolite credere oi spūi. sed ꝙbate spūs si ex deo sint. q̄ aūt ꝓpositū religionis intrādi nō sit ex deo. cuz frequēter ꝓ exitū religionis deuoluat. dī cū Petr. v. Sic b ꝓsilii ex deo nō ꝓcedit. deuoluē illō q̄ videt q̄ magna examinatōe ꝓcedere debeat aliq̄ religionē intrare. ¶ Pe. Prouer. xxv. dicit Causam tuā tracta cū amico tuo. q̄ maxie videtur hoīs eē cā q̄ ꝑtinet ad mutatōs stat⁹. q̄ videt q̄ nō debeat aliqs religionē intrare nisi pri⁹ cū amicis suis tractet. ¶ Pe. Dñs Lu. xiiij. inducit similitudinē de hoīe q̄ vult turrim edificare q̄

pfessōes ꝓpotat sumpt⁹ q̄ sūt ei necessariꝰ si habeat ad ꝓficiendum ne insultet ei. qz ꝺ hō incepit edificare t nō potuit ꝑsūmare. supt⁹ aūt ad terri edificandā vt augu. ꝺic in epla ad Leā. in hil ē aliō ḡ vt renūciet omnibꝰ q̄ sūt eius pōgit aūt q̄ ꝺ multi nō pñt t sūt aliqō religionis obseruātias portare i cuꝰ figura ⁊. Reg. xvij. ꝺr q⁹ dauid nō pekat incedē in armis saul qz nō hēbat vsū. q vi q nō debeat aliqō religionē ītrare nisi diuina deliberatōe ꝑmissa t multoꝝpsilio hito. ¶ Ex ⁊ q̄ꝰ ꝺr Matth. iiij. q⁹ ad vocatōz sūt petr⁹ t andreas relictis retib⁹ cōtinuo secuti sūt eū. vbi Crisō. ꝺic sup Mat. Tale obedientiā xp̄o ḡrit a nob⁹ vt nec̄ murmurem⁹. ¶ Et ii. ꝺr. q⁹ diuturna deliberatio t multoꝝ ꝑsilia requīrūt i magnis dubijs vt ꝑtus ꝺic in. iij. ethi. in his aūt q̄ sūt certa ꝺebitum ītra nō requīrit ꝑsiliū. Circa ingressū aūt religiōis tria pūt cōsiderari. q ꝺdē ipe religionis ingressus ꝑm se. t sic cernū ē q ingressus religionis ē melꝰ bonū. t q ꝺ ꝺ habitat q̄rū ē in se deregat xp̄o q ꝺ ꝑsiliū ꝺedit. vñ augu. ꝺic in li. ꝺe vbio dñi. Noli te ꝺuītē ⁊. xp̄o. t in aīe ꝺio occidētē. Laꝺ hominē mortalē t errare poterāt. Alio mō pt cōsiderari religiōis ingressus q̄ꝺ ꝺs aduersꝰ eius q̄ ē religionē ingrediꝰ. t sic etiā nō ē locꝰ dubitandō de ingressu religionis qz illi q̄ religionē ingrediūt nō ꝓfitāt i sua ꝺmte se posse ꝑsistere ꝑ auxiliū ꝺmtis ꝺicē. ꝑm illō Esa. iiij. Mat ſpera t i ꝺño morabūt fortitudinē. assumēt pennas sic aq̄le. currēt t nō laborabūt. ambulabūt nō deficiēt. si m̄ sit aliqꝰ spāle ipedimentuz puta infirmitas corporis vel onera debitoꝝ vel aliq̄ hmōi. i his regnū deliberatio t ꝑsiliū cū his de q̄b⁹ ꝑsat q⁹ ꝑsūt t nō ipediūtur ꝺr Eccl. xxxvij. Cū viro irreligioso tracta de sanctitate. t cuz iniusto de iustitia. q̄si ꝺicat nō. vñ sequit. Nō ascendas hō in oi ꝑsilio. ꝑ cū viro sed assiduo esto in q̄b⁹ nō ē diuturna deliberatio hīda. vnde hyero. ꝺic i epla ad paulinū. Festina q̄so ne te rēti i salo nauicule sūt magis ꝓficiāt q̄ solatia. Ito aūt mō ꝓsiderari pt mod⁹ religionē ītrādi. qui religionē aliqō ingredi ꝺeat. t de talibus pt ḃri ē ꝑsiliū cū his q̄ nō ipediūt. ¶ Ad ⁊. ꝺr. q⁹ eis ꝺr. Ptabate spūs si ex deo sint. locuti sūt his q̄ ꝺubia fuīt vtz spūs sti sit. sic ꝺubiū pt ē ḃri q̄ aliq̄ sūt i religione. vtz ille q̄ religiōi se offert spū sti ducat aut simulate accedat. t iō ꝺr accedentē ꝑbare vtz ꝺmio spū moueat. ꝑ illi q̄ ad religionē accedit. nō pt ē ꝺubiū an ꝓpositū de ingressu religionis i corde ei⁹ exprimus sit a spū dei cui⁹ ē vocē ꝺolez i frā recūā. nec ꝓpt ꝺ obstat nō ē ex ꝺo q̄ aliq̄ retrocedūt. nō em oē q̄d a ꝺo ē. ē incorruptibile. alioqn creature corruptibiles nō eēnt ex ꝺo vt michee ꝺicit. nec̄ ēt aliq̄ ḃāt a ꝺo grāz posset. t illā amittē. q̄d ēt ē hēreo. sed ꝑsiliū sti ē indissolubile. q̄ ēt corruptibilia. t mutabilia facē ꝑm illud Esa. xlvj. Consiliū meū stabit t oia voluntas mea fiet. t iō ꝓpositū de ingressu religionis nō indiget ꝓbatiōe vtz sit a deo. ꝺa certa diligentiā nō egeāt. vt ꝺr Glo. sup illō. j. ad Thessal. vi. Nolite ꝓbare. ¶ Ad. iij. ꝺr. q⁹ sic caro ꝺesiderat aduersus spūm. vt ꝺr ad Gal. v. ita etiā fratres amici carnales aduersant ꝓfectui spūalis. ꝑm illō Michee. vij. Inimici hois domestici ei⁹. Vñ cirill⁹ exponēs illō Lu. ix. Permitte me renūciare eis q̄ domi sūt. ꝺic. Nuncꝰ renunciare his q̄ domi sunt oīno q⁹ necq̄ diuisus sit nā cōtrarie pugnis t ꝑsilē nolentes cū fugere. Addicas adꝺ vtcūq̄ laḃrē t retrocedere. ꝓpt q̄ audiat a ꝺño. nēo cū posuerit manū ad aratrū t aspexerit retro. abdito ē ad regnū ꝺi. aspic. n. retro q̄ ꝺilatōs ḃrit occasiōe redeūdi domū t cū ꝓpinquis cōferēdi. ¶ Ad. iij. ꝺr. q⁹ edificatōz turris sūt ꝑfectio t ꝑfinitio. abrenūciatio aut ꝓpositꝰ est sumpt⁹ ad edificādū turri. nullꝰ aūt ꝺubitat vel deliberat an velit hāt supa. vl an possit turrim edificare si supa ꝺubitat. ¶ Ō sub ḃliberatōe ponit an aliqs supt⁹ ḃeat. sūt sub ḃliberatōe cadē nō ogez vtz aliqs ḃeat abrenūciare oīb⁹ q̄ possident vl si ḃ faciēdo ad ꝑfectōs ꝓuenire possit. ¶ Ō cadit sub deliberatōe vtz ḃ qō facē sit abrenūciare oīb⁹ q̄ possident. qz nisi abrenūciauerit quod ē sumpt⁹ ḃne. nō ꝑuenit ibidē subdit xp̄i cē discipul⁹. qō ē turri edificare. tior aūt cōparatiō q̄ trepidant an q̄ religiōis ingressū possint ad ꝑfectōs peruenire ē irrōnabilē t multoz exēplo ꝓbatū. vnde augu. ꝺicit. viij. ꝑfes. Rogabat ab ea ge q̄ uende rē facerē. t q̄ trāsire trepidabā casta dignitas ꝓmēte bōeste blādicis vt venirē necq̄ ꝺubitare. et exēplo ad me salutarē ꝺplecti ꝺcā plaga m⁹ plenas gregib⁹ bono t exēploz. ibi tot pueri t puelle. ibi iuuēt⁹ multa t oia eius t gaudio vi duer ꝺgneo. an⁹ trepidebat me irrisōe exbo aurelia. Ō ꝺicēt m nō poteris q̄ illi t ille. an illi t ille in semetipsis ꝑnt t nō i ꝺño ꝺo suo. Ad in te stato t nō stas. pjice te i cū nolli manere. non se subtrahere cadas. pjice te securꝰ t excipiet te et salubit te. exēplū aūt illō q̄ ꝺicit ō dauid ū facit ad ꝓpositū qz anima saulis sicut glo. ꝺicit sūt legis sacra t̄q̄ onerabilia. religio aūt est suaue iugū xp̄i. qz vt ꝺr. ꝺicit i. iij. moral. Et nichil grauat mētis nēe cruciāt⁹ ꝑpōt q̄ vitare oē ꝺesiderū q⁹ grauabat ꝺcipit. qui ꝺecliari laboriosa mūdi bui⁹ viciera mouet q⁹ q̄dē suaue iugū Iesu se tollēdo⁹ refectōz ꝺpetue fruēdo reꝑomittit e sempiterna requiem animabus. ad quā nos ꝑducat ihe ꝺ. qui vit. Iba xp̄o ꝺño nr. q̄ t sup oia ꝺs uo bñdictus in secula. Amen.

Liber Secundus partis scde beati Thome de Aquino finit.

Tabula qstionū secūdi libri scōe
parno beati Thome de Aquino.

Questio pma de virtutibus t virtūs in
spāli. t pmo de fembus theologicis.
Et primo de fide ḡtum ad cuius obie
ctum vtrū obiectū fidei sit vituo pma.
Secōo vtrū obiectū fidei sit aliqd complexū vel
incomplexum. i. res aut enūciabile.
Tertio vtrū fidei possit subesse falsum.
Quarto vtr obiectū fidei possit cē aliqd visuy.
Quinto vtrū possit cē aliqd scitū.
Sexto vtrū credibilia debēt distingui p certos
articulos.
Septimo vtrum idem articuli subsint fidei fm
omne tempus.
Octauo de numero articulorum.
Nono de modo tradēdi articulos in symbolo
Decio ad quē pineat ptinere symbolū fidei.
Questio.ij. de fide ḡtum ad actum eius
interiorē qui est credere.
Primo qd sit credere qō ē actus interior fidei.
Secōo quot modis dicatur.
Tertio vtrum credere aliquid supra nōem na-
turalem sit necessariū ad salutem.
Quarto vtrū credere ea ad que ratio naturalis
peruenire potest sit necessarium.
Quinto verum sit necessariū ad salutē credere
aliqua explicite.
Sexto vtrum ad credendū explicite omnes te
neantur equaliter.
Septimo vtr habere fidē explicitā de xpo sem-
per sit necessariū ad salutē.
Octauo vtrum credere trinitatem explicite sit
de necessitate salutis.
Nono vtrū actus fidei sit meritorius.
Decio vtr ro humana diminuat meritū fidei.
Questio.iij. de fide ḡtum ad actū eius ex
teriorem qui est confiteri.
Primo vtrū confessio sit actus fidei.
Secōo vtr confessio sit necessaria ad salutem.
Questio.iiij. de fide ḡtū ad ipm habitum
fidei. t ḡtū ad ipam fidē. Primo qd sit fides.
Secundo in quo vt ale sit sicut in subiecto.
Tertio vtr forma eius sit charitas.
Quarto vtrū eadē numero sit fides formata t in-
Quinto vtrum fides informis sit virtus. formis.
Sexto vtrum sit vna virtus.
Septimo de ordine eius ad alias virtutes.
Octauo de comparōe certitudinis eius ad cer
titudinē virtutū intellectu alium.
Qō. v. de bīis fidei ḡtūz ad hōnes ipam.
Primo vtrum angelus aut hō in pma sui con-
ditione habuerit fidem.
Secōo vtrū demones habeant fidem.
Tertio vtrū heretici errantes in vno articulo fi-
dei habeant fidē de alijs articulis.
Quarto vtrum fidē habentiū vnus alio habeat
maiorē fidem.
Questio.vj. de bīis fidei ḡtū ad eī cām.
Primo vtr fides sit boi infusa a deo.
Secōo vtrū fides informis sit donum.
Questio.vij. d ipa fide ḡtū ad suos effectus
Primo vtrum timor sit effectus fidei.
Secōo vtrū purificatio cordis sit effectus fidei.
Questio.viij. de correspōdentibus virtuti
fidei. Et primo de dono intellectus.
Primo vtr intellectus sit donū spūs sancti.
Secōo vtr possit simul cē in eodem cum fide.
Tertio vtrū intellectus qui est donū sit specula
tiuus tm vel etiam practicus.
Quarto vtrum omnes q̄ sunt in gratia habeant
donū intellectus.
Quinto vtr d donū inueniat in aliqb abscq; gra.
Sexto quō se hēat dona intellectus ad alia dona.
Septio q̄ briandinū rndeat dono intellectus.
Octauo vtrum in fructibus o fides respondeat
dono intellectus.
Questio.ix. de correspondentibus virtuti
fidei ḡtum ad donum scientie.
Primo vtrum scientia sit donum.
Secōo vtrum sit circa diuina.
Tertio vtrū sit speculativa vel practica.
Quarto q̄ beatitudini ei respondeat.
Questio.x. de fide ḡtū ad vitia opposita.
Et primo de infidelitate in cōmuni.
Primo vtrum infidelitas sit peccatum.
Secōo v. infidelitas sit i intellectu sic in subiecto.
Tertio vtrum sit maximū peccatorū.
Quarto vtr oēs actus infidelium sint pcā.
Quinto de speciebus infidelitatis.
Sexto de comparatione earum adinuicē.
Septio vtr cū infidelib sit disputandū de fide.
Octauo vtrum sint cogendi ad fidem.
Nono vtrum sit eis cōmunicandum.
Decio vtr possint xpianis fidelibus prelle.
Undecimo vtr vituo infidelitas sint tolerādi.
Duodecimo vtrum pueri infidelium sint mutuo
parentibus baptizandi.
Questio.xj. de vitijs oppositis fidei ḡtuz
ad heresim.
Primo vtr heresis sit infidelitatis species.
Secōo vtr heresis sit ppue circa ea q̄ sunt fidei.
Tertio vtrum heretici sint tolerandi.
Quarto vtr reuertentes ad fidē sint recipiendi.
Questio.xij. de vitijs oppositis fidei ḡtuz
ad apostasiam.
Primo vtr apostasia ad infidelitatē pineat.
Secōo vtr post apostasiam a fide subditi absol
uantur a dominio pfidentiū apostatarum.
Questio.xiij. de vitijs oppositis cōfessioni
fidei. Et pmo de blasphemia in generali.
Primo vtr blasphemia opponat pfessioni fidei.
Secōo vtr blasphemia semp sit pcm mortale.
Tertio vtr blasphemia sit maximū pcōrum.
Quarto vtrū blasphemia sit in damnatis.
Questio.xiij. de blasphemia in spāli. que
est pcm in spm sanctum.
Primo vtrū blasphemia vel pcm in spm sanctū
sit idem qō pcm ex certa malicia.
Secōo de speciebus huius peccati.
Tertio vtrum sit irremissibile.
Quarto vtrū aliquis possit peccare in spm sanc-
tum a principio antecē alia peccata cōmittat.
Questio.xv. de vitijs oppositis dono intel
lectus. i. de occultate memor. beberudie sensus

Primo vtr ceditas mẽtis sit peccatum.
Secõ vtrũ bebetudo sensus sit aliud pctũ a ce citate mẽtis.
Tertio vtr hec vitia a pctis carnalib⁹ excusentur.

Questio. xvj. de preceptis primẽtib⁹ ad pdicta. s. ad fidẽ et ad dona scientie et intellectus.

Primo vtrũ in veteri lege dati debuerũt precepta credendi.
Secõ vtr cõuenienter in veteri lege tradantur precepta primẽtia ad sciam et intellectum.

Questio. xvij. de spe ẽtum ad ipas spem.

Primo vtrum spes sit virtus.
Secõ vtr obiectũ eius sit beatitudo eterna.
Tertio vtrum vnus homo possit spare beatitudinẽ alterius p virtutẽ spei.
Quarto vtr hõ licite possit sperare in homie.
Quinto vtr spes sit virtus theologica.
Sexto de diffinitiõe eius ab aliquo virtutib⁹ theologicis.
Septimo vtr spes precedat fidem. logicis.
Octauo vtr sit posterior charitate.

Questio. xviij. de ipe ẽtus ad subiectũ ei⁹

Prio vtr spes sit in voluntate sicut in subiecto
Secõ vtrum spes sit in beatis.
Tertio vtrum spes in damnatis.
Quarto vtr spes in viatorib⁹ habeat certitudinẽ.

Questio. xix. de dono timoris qõ rñdet spei.

Primo vtrum deus debeat timeri.
Secõ vtrum timor pueriliter diuidat in filialẽ initialem seruilemq; mundanũ.
Tertio vtrũ timor mundanus semp sit malus.
Quarto vtr timor seruilis semp sit bonus.
Quinto vtr sit idem in substãtia cum filiali.
Sexto vtr adueniẽte charitate excludat timor ser
Septimo vtr timor sit inutilis sapiẽ. vilis.
Octauo vtr timor initialis sit idẽ in subo cũ ti
Nono vtr timor sit donũ spũs scĩ. more filiali.
Decimo vtr crescat crescẽte charitate.
Undecimo vtr timor maneat in patria.
Duodecio qd rñdeat ei i beatitudinib⁹ fructib⁹.

Questio. xx. de spe ẽtum ad vitia opposita. Et primo de desperatione.

Primo vtr desperatio sit pctũ.
Secõ vtr desperatio possit eẽ sine infidelitate.
Tertio vtrum sit maximũ peccatoꝝ.
Quarto vtr oriat ex accidia.

Questio. xxj. de presumptione.

Primo cui obiecto inmittat presumptio.
Secõ vtr ꝓsumptio sit peccatum.
Tertio vtr presumptio opponat spei.
Quarto vtr causetur ex inani gloria.

Questio. xxij. de preceptis primẽtibus ad spem et ad donũ timoris.

Primo vtrum fuerit dandum aliqd preceptũ pertinẽs ad spem.
Secõ vtrum fuerit dandũ aliqd preceptũ pertinens ad timorem.

Questio. xxiij. de ipa charitate ẽm se.

Primo vtrũ charitas sit amicitia.
Secõ vtrũ sit aliquid creatũ in alia.
Tertio vtr sit virtus.
Quarto vtrũ sit virtus specialis.
Quinto vtrũ sit vna virtus.
Sexto vtrũ sit maxima virtutum.
Septio vtr sine ea possit eẽ aliqua vera virtus.
Octauo vtrũ sit forma virtutum.

Questio. xxiij. de charitate in comparatione ad subiectum.

Prio vtr charitas sit i volũtate sicut in subiecto.
Secõ vtr charitas causet in homie ex actibus precedentibus vel ex infusiõe.
Tertio vtr infundat enalib ẽm capacitatẽ nãlẽ
Quarto vtrũ augeat in habẽte ipsam.
Quinto vtr augeat p additionem.
Sexto vtrũ quolibet actu augeatur.
Septimo vtrũ augeatur in infinitum.
Octauo vtr charitas vie possit eẽ pfecta.
Nono vtr cõuenienter distinguant tres gradus charitatis. s. incipiẽs. proficiens et pfecta.
Decimo vtrũ charitas possit diminui.
Undecio vtr charitas sensibꝰ bus possit amitti
Duodecimo vtrũ amittatur per vnũ actum peccati mortalis.

Questio. xxv. de charitate ẽtum ad eius obiectum. q. s. sint ex charitate diligẽda.

Primo vtrũ solus deus sit ex charitate diligẽdus vel etiam proximus.
Secõ vtr charitas sit ex charitate diligẽda.
Tertio vtrũ creature irrõales sint ex charitate diligende.
Quarto vtrũ aliqs ex charitate possit seipsum diligere.
Quinto vtrũ possit ex charitate diligere corp⁹ proprium.
Sexto vtrũ pctores sint ex charitate diligẽdi.
Septimo vtr pctores seipsos diligant.
Octauo vtr inimici sint ex charitate diligẽdi.
Nono vtr sint eis signa amicitie exhibenda.
Decio vtr angeli sint ex charitate diligẽdi.
Undecimo vtrum demones.
Duodecimo vtr pueriliter enumerent quattuor ex charitate diligẽdi. s. deus. proximus. corpus ꝓprium et nosipsi.

Questio. xxvj. de charitate ẽtum ad ordinem diligendorum.

Primo vtrũ aliquis ordo sit in charitate.
Secõ vtr hõ debeat deũ plus diligẽ ẽ ꝓximũ.
Tertio vtrum plus ẽ seipsum.
Quarto vtrũ se plus ẽ proximũ.
Quinto vtrũ debeat homo plus diligere ꝓximum ẽ corpus ꝓprium.
Sexto vtrũ plus vnũ proximũ ẽ alium.
Septimo vtrum plus proximũ melioẽ ẽ magis sibi coniunctum.
Octauo vtrũ magis coniunctũ sibi ẽm carnis affinitatẽ. vel ẽm aliam necessitudinem.
Nono vtrũ magis filius ẽ parrem.
Decimo vtrum magis patrẽ ẽ matrem.
Undecio vtr vtroq; plus ẽ patrem vel matrem
Duodecimo vtr magis benefactorẽ ẽ beneficiatũ.
Tertiodecio vtr ordo charitatis mãeat in pria.

Questio. xxvij. de charitate ẽtus ad eius actum principalem qui est dilectio.

Primo vtrum amare sit magis ꝓprie charitatis ẽ amari.
Secõ vtrum amare promptior est actus charitatis sit idem qõ benivolentia.

Tertio vtrum deus sit ꝓpter seipm amandus.
Quarto vtr̃ possit in hac vita immediate amari.
Quinto vtrũ possit amari totaliter.
Sexto vtrũ cuius dilectio habeat modũ.
Septimo vtr̃ dilectio recta sit media ⁊ dilectio inimicũ.
Octauo vtr̃ dilectio dei sit media ⁊ dilectio ꝓximi.

Questio. xxxvi. ⁊ vtrũ ab effectib⁹ charitatis. Et ꝑ de gaudio q̃ ē interior effect⁹ ꝑtin principaliꝫ actũ charitatis q̃ est dilectio.

Primo vtr̃ gaudium sit effectus charitatis.
Secõ vtr̃ hmõi gaudiũ ꝓpriaꝫ secũ tristitiaꝫ.
Tertio vtr̃ illud gaudiũ possit esse plenũ.
Quarto vtrũ hmõi gaudiũ sit virtus.

Questio. xxxvii. ⁊ effectib⁹ charitatis q̃rũ ad pacẽ q̃ est interior effect⁹ ꝑtin dilectionem.

Prio vtr̃ pax sit idem qđ concordia.
Secõ vtr̃ omnia appetant pacem.
Tertio vtrum pax sit effectus charitatis.
Quarto vtr̃ pax sit virtus.

Questio. xxxviii. de effectibus charitatis q̃rũ ad misericordiam q̃ est interior charitatis effect⁹.

Prio vtr̃ malũ sit cãmisericordie ex qđ ei⁹ cui misereatur.
Secõ quor̃ sit misereri.
Tertio vtrum misericordia sit virtus.
Quarto vtr̃ sit maxima virtutũ.

Questio. xxxix. de effectibus exterioribus charitatis. Et ꝓmo de bñficentia.

Primo vtrũ bñficentia sit actus charitatis.
Secõ vtr̃ sit aliquis bñfaciendum.
Tertio vtrũ magis ꝓximis sit magis bñfaciendũ.
Quarto vtrũ bñficentia sit virtus spãlis.

Questio. xl. de exterioribus effectib⁹ charitatis q̃rum ad elemosynam.

Primo vtr̃ elemosine largitio sit act⁹ charitatis.
Secõ vtr̃ ꝓximi distinguãt elemosinaꝝ gña q̃ sunt septẽ spũales. ⁊ septẽ corpales.
Tertio vtr̃ elemosyne spũales sint ꝓponẽde elemosynis corpalibus.
Quarto vtr̃ elemosyne corpales habeant esse earum spiritualem.
Quinto vtrum dare elemosynã sit in ꝑcepto.
Sexto vtr̃ corpal elymosina sit danda de necessario.
Septimo vtrum sit danda de iniuste acquisito.
Octauo quor̃ sit dare elemosynam.
Nono quibus sit elemosyna danda.
Decio qđ sit modus elemosyne fiende.

Questio. xli. de exterioribus effectib⁹ charitatis q̃rũ ad correctiões fraternam.

Prio vtrũ fraterna correctio sit actus charitatis.
Secõ vtr̃ fraterna correctio sit sub ꝑcepto.
Tertio vtrũ hoc preceptum extendat se ad oẽs vel solum ad prelatos.
Quarto vtr̃ subditi teneãt ex ꝑcepto ꝓlatos
Quinto vtr̃ peccãt possit corrigere. corrigere.
Sexto vtrũ aliq̃s debeat corrigi ex correctiõe fit deterior. re denũciationẽ
Septimo vtr̃ secreta correctio debeat precedere
Octauo vtrum tertiũ inducio debeat precedere denunciationem.

Questio. xlii. de vitio oppositio charitati. Et ꝓmo de odio q̃ opponit ꝑ dilectiõi.

Primo vtr̃ deus possit odio haberi.
Secõ vtrũ odiũ sit maximũ peccãtor.
Tertio vtr̃ odium ꝓximi semp sit peccm.
Quarto vtr̃ sit maximũ inꝛ peccã q̃ sunt i ꝓximũ
Quinto vtrum sit vitium capitale.
Sexto ex quo capitali vitio oriatur.

Questio. xliv. de vitio oppositio charitati q̃rũ ad accidiã q̃ opponit gaudio charitatis.

Prio vtr̃ accidia sit peccm. qđ ē ꝺ bono diuio
Secõ vtrũ accidia sit speciale vitium.
Tertio vtrũ sit peccm mortale.
Quarto vtrum sit vitium capitale.

Questio. xlv. de vitio oppositio charitati ꝓtũ ad inuidiã q̃ opponit gaudio de bono proximi.

Primo vtr̃ inuidia sit tristicia de bonis alienis
Secõ vtrũ inuidia sit peccm.
Tertio vtrum inuidia sit peccm mortale.
Quarto vtr̃ inuidia sit vitiũ capitale. ⁊ ꝺ filiab⁹ ei⁹

Questio. xlvi. ꝺ discordia q̃ opponitur effectui charitatis q̃ est pax.

Primo vtr̃ discordia sit peccm.
Secõ vtr̃ sit filia inanis gloie.

Questio. xlvii. de contentiõe que opponitur paci ꝓtum ad opus.

Primo vtrum contendo sit peccm mortale.
Secõ vtrum sit filia inanis gloie.

Questio. xlviii. de scismate qđ opponitur paci ꝓtum ad opus.

Primo vtrũ scisma sit speciale peccm.
Secũdo vtr̃ sit grauius inꝺeliarũ.
Tertio vtr̃ scismatici dẽant aliquã potestatem.
Quarto qua ꝑ puenient pena scismaticorum.

Q̃s. xl. ꝺ bello qđ opponit paci ꝓtũ ad o.

Prio vtr̃ aliq̃ bellũ sit licitum. pus.
Secõ vtrũ clericis sit licitum bellare.
Tertio vtr̃ liceat bellãtibus vel insidiis.
Quarto vtrũ liceat in diebus festis bellare.

Questio. xlix. de rixa q̃ opponit paci ꝓtum
Primo vtr̃ rixa sit peccm. ad opus.
Secõ vtrum rixa sit filia ire.

Q̃s. xlix. de seditõe q̃ opponit paci ꝓtum
Prio vtr̃ seditio sit spẽs peccm. ad opus.
Secõ vtrum sit peccm mortale.

Questio. xlix. de scandalo qđ opponit charitati ꝓtum ad bñficentiam.

Primo quid sit scandalum.
Secũdo vtrum scandalum sit peccatũ.
Tertio vtr̃ sit speciale peccm.
Quarto vtr̃ sit peccm mortale.
Quinto vtr̃ effectus sit scandalizari. scandalũ.
Septimo vtr̃ spũalia bona sint diminẽda ꝓpt
Octauo vtr̃ spalia sint ꝓpt scãdalũ diminẽda.

Questio. xlix. de ꝑceptis charitatis.

Prio vtr̃ de charitate sint danda ꝑcepta.
Secũdo vtrum vnũ ꝑm vel duo.
Tertio vtrum duo sufficiant. corde diligatur
Quarto vtr̃ ꝓximꝰ ꝑcipiaꝫ vt deus ex toto
Quinto vtr̃ ꝓximꝰ addaꝫ ex tota mẽte.
Sexto vtr̃ hoc ꝑceptũ possit in via impleri.
Septio de hoc precepto. diliges ꝓximũ tuum sicut teipsum.
Octauo vtrũ odio charitatis cadat sub ꝑcepto.

Q̃s. xlv. de dono sapie qđ rñdet charitati.

Pdo vr̃ sapia debeat nūerari inr dona spūsc̃i
Scdo vr̃ sit in intellectu sicut in subiecto.
Tertio vr̃ sapientia sit speculativa vñ vel etiã practica.
Quarto vr̃ sapiẽtia que est donum possit esse cum peccato mortali.
Quinto vr̃um sit in omnibus habẽtibus gratiam gratum facientem.
Sexto vr̃um respondeat ei septima beatitudo que est beati pacifici.

Questio.xlvj. de stulticia q̃ opponit sapie
Pmo vr̃ stulticia opponatur sapientie.
Scdo vr̃ stulticia sit pecm.
Tertio vr̃um stulticia sit filia luxurie.

Questio.xlvij. de prudentia ẽm se.
Pmo vr̃ prudẽtia sit i voluntate vel in rone.
Scdo vr̃ si est in ratione sit in practica vñ vel etiam in speculativa.
Tertio vr̃ sit cognoscitiua singularium.
Quarto vr̃um sit virtus.
Quinto vr̃ sit virtus specialis.
Sexto vr̃ ponat finẽ diuinum moralibus.
Septio vr̃ cõsiliar̃ medii in eo.
Octauo vr̃ prepere sit primus actus eius.
Nono vr̃um sollicitudo vel vigilantia pertineat ad prudentiam.
Decio vr̃ prudentia se extẽdat ad regimẽ multitudinis.
Undecio vr̃ prudẽtia q̃ ẽ respectu ppũi boni sit eadẽ specie cũ ea q̃ se extẽdit ad bonũ cõe.
Duodecimo vr̃um prudentia sit in subditis ex solum in principibus.
Tertiodecimo vr̃ memoriale in malis.
Quartodecimo vr̃ memoriale in alijs bonis.
Quintodecio vr̃ illi nobis a natura.
Sexto decimo vr̃ perdat per oblivionem

Questio.xlviij. de prudentia ẽqum ad partes suas in generali.
Primo que sunt partes prudentie.

Questio.xlix. de singulis prudentie partibus quasi integralibus.
Primo de memoria vr̃ sit pars prudẽtie.
Scdo de intellectu vel intelligẽtia vtrum sit pars prudentie.
Tertio de docilitate vr̃ sit pars prudentie.
Quarto de solertia vr̃ sit pars prudentie.
Quinto vr̃ ratio sit pars prudentie.
Sexto vtrũ prudentia sit pars prudentie.
Septimo vtrũ circũspectio sit pars prudentie.
Octauo vr̃ cautio sit pars prudẽtie. rudine

Questio.l. de spẽb⁹ prudẽtie q̃ sũt ad multa.
Primo vtrum regio politica debeat poni species prudentie.
Scdo vtrũ politica sit pars prudẽtie.
Tertio vtrũ economica.
Quarto vr̃ militaris.

Questio.li. de prudẽtia q̃ ad virtutes ei adiũctas q̃ sunt partes q̃si potẽciales.
Primo vtrum eubulia sit virtus.
Scdo vtrũ sit spẽs virtus a prudẽtia distincta.
Tertio vtrum synesis sit species virtus.
Quarto vr̃ gnom in sit specialis virtus.

Qõ.lij. de dono pũij q̃ respõdet prudẽtie.
Primo vtrũ consilium debeat poni inter septem dona spũssancti.
Scdo vr̃ donũ cõsilij rndeat virtuti prudẽtie.
Tertio vtrum donũ cõsilij manẽat in patria.
Quarto vtrũ dicta beatitudo q̃ est beati misericordes rndeat dono cõsilij.

Questio.liij. de vitijs oppositis prudẽtie Et primo de imprudentia.
Primo vtrum imprudentia sit pecm.
Scdo vr̃ sit speciale pecm.
Tertio vr̃ sit precipitatio seu temeritas sit peccatum sub imprudentia contentũ.
Quarto vtrũ inconsideratio sit speciale pecm sub imprudẽtia contentum. contentũ.
Quinto vtrũ incõstãtia signatũ sub imprudẽtia
Sexto vr̃ hebetudo oriant ex luxuria.

Questio.liiij. de negligentia.
Primo vtrũ negligentia sit pecm speciale.
Scdo vtrũ negligẽtia opponat prudẽtie.
Tertio vr̃ negligẽtia sit pecm mortale.

Questio.lv. de vitijs oppositis prudẽtie q̃ bñt filiationẽ cũ prudẽtia.
Primo vtrũ prudentia carnis sit pecm.
Scdo vtrum sit pecm mortale.
Tertio vtrũ astutia sit pecm speciale.
Quarto vr̃ dolus sit pecm ad astutiã pertinens.
Quinto vr̃ fraus ad astutiã pertineat.
Sexto vtrũ sollicitudo circa quelibet rerũ sit licita.
Septimo vr̃ sit licitum q̃ aliquis sit sollicitus in futurum.
Octauo vr̃ pdictum vitiũ oriatur ex auaricia.

Qõ.lvj. de precepto pertinẽte ad prudentiã.
Primo vr̃ de prudẽtia fuerũt dandũ aliqua precepta inter precepta decalogi.
Scdo vr̃ i veteri lege fuerint cõuenienter posita precepta pohibitiua circa vitia opposita prudẽtie.

Questio.lvij. de iustitia. Et primo de iure.
Primo vtrũ ius sit obiectum iustitie.
Secũdo vtrum ius conuenienter diuidatur in ius naturale et positiuũ.
Tertio vr̃ iuspenitus sit idem qõ ius naturale.
Quarto vr̃ ius dominantium et ius patrum debeant distingui.

Questio.lviij. de iustitia.
Primo quid sit iustitia.
Scdo vr̃ iustitia semp sit ad alterum.
Tertio vtrũ iustitia semp sit virtus.
Quarto vr̃ sit in voluntate sicut in subiecto.
Quinto vr̃ sit virtus generalis.
Sexto vr̃ ẽm q̃ est virtus generalis sit idem in essentia cum omni virtute.
Septimo vr̃ sit aliq̃ iustitia particularis.
Octauo vtrũ iustitia particularis [illegible] ppũi mãm
Nono vr̃ sit circa passiones exr circa operationes ips
Decimo vr̃ medium iustitie sit medium rei.
Undecimo vtrum actus iustitie sit reddere vni cuiq; quod suum est.
Duodecimo vtrum iustitia sit precipua inter omnes virtutes morales.

Questio.lix. de iniustitia.
Primo vtrũ iniustitia sit speciale vitium.
Scdo vr̃ iniusta agere sit ppũi iniusti.
Tertio vr̃ alijs possit iniustũ pati nõ volens

Quarto vr̃ iniusticia ex suo genꝰ sit pcñ mor
Questio.lx.de iudicio. tale.
Primo verum iudiciū sit actus iusticie.
Scõ vr̃ sit licitum iudicare.
Tertio vtrũ iudicandũ sit p suspitiones.
Quarto vr̃ dubia sint in meliorem partem interpretanda.
Quinto vtrũ iudicium sit secũ fm leges scripta proferendum.
Sexto vr̃ iudiciũ p vsurpationẽ puertat.
Questio.lxj.de partibus iusticie. Et primo de pribus subiectiuis q̃ sunt spẽs iusticie.i.cõmutatiue distributiue.
Primo verum distributiua cõmutatiua sint ogẽ species iusticie.
Scõ vr̃ eadez mõdo in eisdẽ mediũ accipiat
Tertio vr̃ sit eoꝝdẽ vnico inmo vt multiplex materia.
Quarto vr̃ fm aliquã earum speciez iustum sit idẽ qõ contrapassum.
Questio.lxij.de restitutione que est actus cõmutatiue iusticie.
Primo vtrũ restituto sit actꝰ cõmutatiue iusticie
Scõ vr̃ sit necessariũ ad saluẽ omne ablatũ restitui.
Tertio vr̃ oporteat illud multiplicatũ restituẽ
Quarto vr̃ oporteat restitui qõ q̃o fr abstulit.
Quinto vr̃ oporteat restitui ei a quo accepũ ẽ.
Sexto vtrũ oporteat restituere eũ q̃ accepit.
Septimo vr̃ aliquem alĩ.
Octauo verum sit statim restituendum.
Questio.lxij. de vitio oppositio p̃dicto iniustie partibus. Et primo de acceptiõe ꝓpriarum q̃ opponit iusticie distributiue.
Primo verus ꝓpriarũ acceptio sit pcñ.
Scõ vtrũ liceat locũ in dispensatõe spiritualium.
Tertio verum liceat locũ in exhibitõe honoris.
Quarto vr̃ habeat locũ in iudicio.
Questio.lxiij. de vitijs oppositis cõmutatiue iusticie. Et primo de homicidio q̃ cõ inferre nocumentũ proximo in ꝑsona.
Primo vtrũ occidere alĩ alias bonus vel etiã plꝰ sit peccatum.
Scõo verum occidere peccatorẽ sit licitum.
Tertio vtrũ hoc liceat priuate ꝑsone vel solum publice.
Quarto vtrũ hoc liceat clerico.
Quinto vtrũ liceat alicui occidere seipm.
Sexto vtrũ liceat alicui occidere hominẽ se defendendo.
Septimo vr̃ hõicidiũ casuale sit pcñ mortale.
Questio.lxiv. de iniuria i ꝑsonã ꝓximi ꝓmissa.
Primo vtrũ mutilare aliquem in medio in alĩ quo casu sit licitu.
Scõo verus liceat parentibus verberare filios z domnis seruos.
Tertio verum liceat aliquẽ hominẽ incarcerare
Quarto verum aggrauet pcñ ex hoc q̃ ꝑsone iniurie inferatur in ꝑsona alio connexa.
Questio.lxv. de furto per qõ infert nocumentũ proximo in rebus.
Primo vr̃ perfectio exercitij rei sit boi actus.
Secũdo vtrum licitũ sit q̃ alicui rem aliquem possidenti qua si ꝓpriam.
Tertio vr̃ furt ũ sit occulta acceptio rei alienę.
Quarto vr̃ rapina sit pcñ spẽ distõ a furto.
Quinto vr̃ omne furtum sit pcñm.
Sexto verum furtũ sit pcñm mortale.
Septio vr̃ liceat furari in necessitate.
Octauo verus olo rapina sit pcñm mortale.
Nono vr̃ rapina sit ꝓprio pcñm q̃ furtum.
Qõ.lxvj. de iniuriosis iudicijs in iudicando.
Primo vr̃ aliquis possit iuste iudicare eũ qui non est sibi subditus.
Scõo vtrũ liceat iudici sententiã ferre ꝓter veritatẽ qñ a nouit p ea q̃ sibi ꝓponunt.
Tertio vr̃ iudex possit aliquẽ iuste ꝓdemnare non accusatum.
Quarto verus possit licite penã relaxare.
Qõ.lxvij. de his q̃ tenẽt ad iustã accusationem.
Primo vr̃ nõ accusare teneat.
Secũdo verum accusanto facienda sit in scriptis
Tertio quomõ accusatio sit viciosa.
Quarto ꝙliter male accusantes sint puniendi.
Questio.lxix. de iniusticia ex pte rei siue accusati in sua defensiõe.
Primo vr̃ peccet q̃ mortaliter negando veritatem p quã condemnaretur.
Scõo vr̃ liceat alicui calũniose se defendẽ.
Tertio verus liceat alicui iudicium subterfugere appellando.
Quarto verum liceat alicui damnato p violentiam se defendere si adsit facultas.
Qõ.lxx. de iniusticia ex pte testis testificãdo
Primo vr̃ nõ teneat ad testimoniũ ferendũ.
Scõo vr̃ vno vel trib testimoniũ sufficiat.
Tertio vtrũ alicuꝰ testimoniũ repellatur absq̃ culpa.
Quarto vtrũ perhibere falsum testimoniũ sit pcñm mortale.
Questio.lxxj. de iniusticia q̃ fit in iudicio ex parte aduocatorum.
Primo vtrum aduocatus teneatur prestare patrocinium cause pauperum.
Scõo vr̃ aliq̃ debeat arceri ab officio aduocandi
Tertio verum aduocatus peccet iniustam causam defendendo.
Quarto verum peccet pecuniam accipiendo p suo patrocinio.
Questio.lxxij. de iniurijs verboꝝ que fiũt extra iudicium. Et primo de cõtumelia.
Primo quid sit contumelia.
Scõo vr̃ olo cõtumelia sit pcñm mortale
Tertio vr̃ oporteat pontificem reprimere.
Quarto de origine cõtumelie.
Questio.lxxiij. de detractione.
Primo quid sit detractio.
Scõo vtrũ detractio sit pcñm mortale.
Tertio de comparatione eius ad alia peccata.
Quarto vr̃ peccet aliq̃ audiẽdo detractionẽ
Questio.lxxiij. de susurratione.
Primo vtrũ susurratio sit peccatũ distinctum a detractione.
Scõo quod horum sit grauius.
Questio.lxxv. de derisione.
Primo vtrũ derisio sit speciale pcñm distinctũ

alijs peccatis quibus perverba nocumentū
proximo infertur.
Sexto vtrū dictum sit pctm mortale.
Questio.lxxvj. de maledictione.
Primo vtr licite posset aliqs maledicere hoi.
Scdo vtr licite possit aliqs maledicē irrōnali
Tertiō v. maledictō sit pctm mortale. creature
Quarto de compatiōe eius ad alia peccata.
Questio.lxxvij. de fraude que cōmittit in
emptionibus et venditionibus.
Primo vtrū liceat aliqd vendere plus q̄ valeat.
Scdo vtr venditio reddat iniusta z illicita ppt
defectum reverētie.
Tertio vtrū vēdens teneat dicē vitiū rei vēdite.
Quarto vtr liceat negociādo vendere aliquid
Qō.lxxviij. de usura. plus q̄ sit emptū.
Primo vtrū sit pctm accipe usuram pro pecunia
mutuata.
Scdo vtr liceat ꝓ eodē qui cū ꝓmodicare ac
Tertio vtrū aliqs teneat restituē id qd cepe.
de pecunia usuraria iusto lucro lucrativo est.
Quar. v. liceat mutuo accipe pecuniā sb usura
Questio.lxxix. de quadꝫ partibus q̄si in-
tegralibus iusticie que sunt facere bonum et
declinare a malo.
Primo vtr duo predicta sint partes iusticie.
Scdo vtr transgressio sit speciale pctm.
Tertio vtrū omissio sit speciale pctm.
Quarto de ꝓportiōe omissionis ad trāsgressiones.
Questio.lxxx. de primis potentialib⁹ iusti-
cie.i. de virtutibus annexis.
Primo que virtutes iusticie annectunt.
Questio.lxxxj. de singulis virtutibus iu-
sticie annexis. Et primo de religiōe sui ipsa.
Primo vtrū religio ꝓsistat sb in ordine ad deū.
Scdo vtr religio sit virtus.
Tertio vtrum religio sit vna virtus.
Quarto vtrum religio sit specialis virtus.
Quinto vtrū religio sit virtus theologica.
Sexto v. religiō. sit ꝓtestatio aliqsdiu⁹ mōtalib⁹
Septio vtr religio habeat exteriores actus.
Octauo vtrum religio sit eadem sanctitati.
Questio.lxxxij. de actibus interioribus re
ligionis. Et primo de devotione.
Primo vtr devotio sit specialis actus.
Scdo vtr devotio sit actus religionis.
Tertio v. ꝓpositum seu meditatio sit cā ꝑuotiōis
Quarto vtr lachrymę sint devotionis effectus.
Qō.lxxxiij. de oratiōe. vel cogitatiue.
Primo vtrū oratio sit actus appetitiue virtutis
Scdo vtr cōueniens sit orare.
Tertio vtrū oratio sit actus religionis.
Quarto vtr solus deus sit orandus.
Quinto vtr in oratione sit aliqd definiate petendū
Sexto vtrus orando debemus tpalia petere.
Septio vtr pro aliis orare debeamus.
Octauo vtrū debeamus orare pro inimicis.
Nono de septem petitionibus oratiōis dnice.
Decimo vtr orare sit ꝓprium rōnalis creature.
Undecimo vtrum ici in patria orent ꝓ nobis.
Duodecimo vtr oratio debeat cē vocalis.
Tertiodecio vtr attentio reqrat ad orationem.
Quartodecimo vtrum oratio debeat cē diuturna
Quintodecio vtr oīo sit efficax ad impetrādū qđ
Sextodecio vtr oīo sit meritoria. petit.
Septimodecimo de speciebus orationis.
Questio.lxxxiij. de actibus exteriorib⁹
latrie. Et primo de adoratiōe ꝓ qua aliqs corp⁹
inū ad deū venerandū exhibet.
Primo vtrum adoratio sit actus latrie.
Scdo vtrus adoratio importet actum interiorē
vel exteriorem.
Tertio vtrus adoratio requirat determinatio-
nem loci.
Questio.lxxxiv. de actibus latrie quibus
aliqđ de rebus exterioribus deo offert. Et
primo de sacrificijs.
Primo vtr offerre sacrificiū deo sit de lege nāe.
Scdo vtr soli deo sit sacrificiū offerendū.
Tertio vtrum offerre deo sacrificia sit specialis
actus virtutis.
Quarto vtr oēs teneant ad sacrificiū offerēdū
Qō.lxxxv. de oblationib⁹ et primitijs.
Primo vtrū aliqs oblationes sint de necessitate ꝑcepti
Scdo quibus oblationes debeant.
Tertio de quibus rebus oblationes fieri debeāt.
Quarto vtr homines de necessitate teneantur
ad oblationes primitiarum.
Questio.lxxxvj. de decimis.
Primo vtrum homines teneant ad solvendas
decimas de necessitate ꝑcepti.
Scdo vtrum homines teneant de oībus rebus
decimas dare.
Tertio vtr decime dari debeant solum clericis
Quarto vtr clerici teneant decimas dare.
Qō.lxxxvij. de voto p quod cr cultus la-
trie aliquid deo promittit.
Primo quid sit votum.
Secūdo quid cadat sub voto
Tertio vtrū oēs voto obligeat ad sui obseruationē.
Quarto v. expediat aliqđ vouēre ad qđ sit rectus.
Quinto vtrum vouere sit actus latrie vel religiōis
Sexto v. sit magis meritorium facē aliqđ qz voto.
Septimo de solēnitate voti. p qđ. f. solēnizet.
Octauo vtr illi qui sunt subiecti ꝑtestati alte-
rius possint vouere.
Nono vtrum pueri possint voto obligari ad re
ligionis ingressum.
Decimo vtr voti sit dispēsabile vel cōmutabile.
Undecimo vtrum in solēni voto cōmutatio pos-
sit dispensari.
Duodecimo vtrū requiratur in dispensatione voti
superioris auctoritas.
Questio.lxxxvij. de iuramēto p quod affir-
matur nomē diuinū ad verba cōfirmanda.
Primo quid sit iuramentum.
Secdo vtrū iuramentū sit licitum.
Tertio vtrū iustitia iudicium z veritas sint cō-
mites iuramenti.
Quarto vtrū iuramentū sit actus latrie.
Quinto vtrū iuramentū sit appetendum et fre-
quentandū tanq̄ vilis bonū.
Sexto vtr liceat iurare p creaturam.
Septimo vtr iuramentū sit obligatoriū.
Octauo ꝑ fit maior obligatio vtr iuramēto vel vo
Nono vtr in iuramēto possit dispēsari. ti.

Decimo quibus & quãdo liceat iurare.
Questio. xc. de adiuratione q̃ quã assumi
tur nomẽ domini.
Primo vtrũ liceat adiurare hominem.
Scõo vtr̃ liceat ad iurare demonem.
Tertio vtr̃ liceat adiurare irrõnalem creaturam.
Questio. xci. de laude dei.
Primo vtrum deus sit ore laudandus.
Scõo vtrũ i laudib⁹ dei sint cant⁹ adhibẽdi.
Cõ. xcij. ꝺ superstõe q̃ opponit religioni.
Pũo vtrũ superstitio sit vitiũ religiõi ꝓtrariũ.
Scõo vtr̃ superstitio bẽat plures ꝑtes seu spẽs.
Questio. xciij. de speciebus superstitiõis. et
primo q̃rũ ad indebitũ cultũ veri dei.
Primo vtrum in cultũ veri dei possit esse aliq̃d
permixtum.
Scõo vtrũ possit ibi ee aliquid superfluũ.
Questio. xciiij. de idolatria.
Primo vtrũ idolatria sit spẽs superstitionis.
Scõo vtrum idolatria sit pctm.
Tertio vtrũ sit grauissimũ peccator.
Quarto vtrum cã idolatrie sit ex pte bois.
Questio. xcv. de diuinationibus.
Primo vtrum diuinatio sit pctm.
Scõo vtrũ sit spẽs superstitionis.
Tertio de speciebus diuinationis.
Quarto vtr̃ diuinatio q̃ fit ꝑ demones sit licita.
Quinto vtr̃ diuinatio q̃ fit ꝑ astra sit licita.
Sexto vtr̃ diuinatio q̃ fit ꝑ somnia sit licita.
Septio vtrũ diuinatiões q̃ fiunt ꝑ auguria et alia
huiõi obseruantias sint licite.
Octauo vtrum diuinatio q̃ fit ꝑ sortes sit licita.
Cõ. xcvj. de superstitionib⁹ obseruantiar.
Primo vtrũ vti obseruãtijs ꝓtia artis notitie
ad sciam acquirendam sit licitũ.
Scõo vtrum vti obseruantijs ad immutatiões
corpor⁹ ꝓtia ad sanitatẽ huiõi sit licitum.
Tertio vtrũ vti obseruãtijs ad ꝓcognoscẽdas
aliquas fortunia vel infortunia sit licitum.
Quarto vtr̃ vti inspectionibus sacror⁹ verbor⁹
ad colligã sit licitũ.
Cõ. xcvij. de tentatiõe quã dei tentat.
Primo in quo cõsistat dei tentatio.
Scõo vtr̃ tentare deũ sit peccatũ.
Tertio cui virtuti opponat. vtr̃ ſ. religioni.
Quarto vtr̃ tẽtare deũ sit ġal⁹ pctm ꝙ superstitio
Questio. xcviij. de periurio.
Pũo vtr̃ falsitas reꝺrat ad periũ.
Tertio virum periũ semp sit pctm.
Tertio vtr̃ semp sit pctm mortale.
Quarto virum peccet ille q̃ iuꝝgit inramen-
Cõ. xcix. de sacrilegio. tũ puro.
Primo quid sit sacrilegiũ.
Scõo vtr̃ sit speciale pctm.
Tertio de speciebus sacrilegij.
Quarto de pena sacrilegij.
Questio. c. de simonia.
Primo quid sit simonia.
Scõo virum liceat ꝓ sacramẽtis pecuniã accipe
Tertio vtr̃ liceat pecuniã accipe pro spiritualib⁹
bus actibus.
Quarto vtr̃ liceat vendere ea que sunt spiritua
libus annexa.

Quinto vtrũ solũ mimus a mimo faciat simo
niacũ an eiã munus a lingua et obsequio.
Sexto de pena simoniaci.
Questio. ci. de pietate.
Primo ad quod pietas se extendat.
Scõo quid ꝓ pietate aliquib⁹ exhibeat.
Tertio vtr̃ pietas sit specialis virtus.
Quarto virum religionis obtutu sit pietatis
officium ptermittendũ.
Questio. cij. de obseruantia.
Primo virum obseruantia sit specialis virtus
ab aliq̃ distincta.
Scõo quid sit obseruantia.
Tertio vtr̃ obstacula sit ponẽt virt⁹ q̃ pietas.
Cõ. ciij. de dulia q̃ ẽ pena ꝙ obstãte.
Primo virtũ honor sit aliq̃d spũale vel corpale.
Scõo vtr̃ honor debeat solis sapientibus.
Tertio v. dulia aũ⁹ est exhibere honorẽ ẽ cultũ
sapientibus sit spẽs virtus a latria distincta.
Quarto virtũ dulia ꝓ spẽs distinguat.
Cõ. ciij. de obedientia q̃ est ꝓ obseruantie.
Primo vtr̃ homo debeat hoi obedire.
Scõo vtr̃ obedientia sit spẽs virtus.
Tertio vtr̃ obedientia sit maxima virtutũ.
Quarto virtũ deo sit in oibus obediendũ.
Quinto v. ꝺbit sine ꝑiculo teneãt ꝯoib⁹ obedire
Sexto v. fideles teneãt prelatis ꝯtrarijs obedire
Questio. cv. de inobedientia.
Primo vtr̃ inobedientia sit pctm mortale.
Scõo virtũ inobedientia sit grauissimũ peccatum.
Questio. cvj. de gra sine de gratuitone.
Pũo vtr̃ gra sit spẽs virt⁹ ab aliq̃ distincta.
Scõo vtr̃ innocens teneat ad maiores gratia-
rumactiões deo q̃ penitens.
Tertio virum hõ teneat semp ad gratias hãs
ea humanitus reddendas.
Quarto virtũ retributio gratiarum sit diffcõis.
Quinto virum sit mensuranda fm accepta hãs
ficiũ vel fm dantis affectũ.
Sexto virtũ oporteat aliq̃d maius repẽdere.
Questio. cvij. de ingratitudine.
Primo vtr̃ ingratitudo semp sit pctm.
Secũdo virtũ sit pctm spãle.
Tertio vtr̃ dia ingratitudo sit pctm mortale.
Quarto virtũ ingratus sint hũana superabẽda.
Questio. cviij. de vindicatione.
Primo virum vindicatio sit licita.
Scõo virum sit spãlis virtus.
Tertio de modo vindicandi.
Quarto in quo sit vindicta exercẽda.
Questio. cix. de veritate.
Pũo vtr̃ veritas sit virtus.
Scõo virum sit specialis virtus.
Tertio virum sit pars iustitie.
Quarto vtr̃ magis declinet in minus.
Questio. cx. de mendacio q̃ sit virtutem ve
ritati oppositum.
Primo virtũ mendaciũ semp opponat veritati
quasi cõtrarium falsitatem.
Scõo de speciebus mẽdacij.
Tertio vtr̃ mendaciũ semp sit pctm.
Quarto vtr̃ semp sit pctm mortale.
Questio. cxi. de simulatiõe hypocrisi.

Primo vtr omnis simulatio sit pctm.
Scdo vtrū hypocrisis sit simulatio.
Tertio vtrum simulatio opponat veritati.
Quarto vtr sit pctm mortale.
Questio.cxvj. de iactātia.
Primo cui virtuti opponat.
Scdo vtrū sit pctm mortale.
Questio.cxvij. de ironia.
Primo vtrum ironia sit pctm.
Scdo vtr sit minus pctm ḡ iactantia.
Questio.cxviij. de amicitia ḡ a[illegible]abilitate ꝺ
Primo vtrum sit specialis virtus.
Scdo vtrum sit pars iustitie.
Questio.cxix. de adulatiōe.
Primo vtrū adulatio sit pctm.
Scdo vtrū sit peccatū mortale.
Questio.cxx. de litigio.
Primo vtr opponat virtuti amicitie.
Scdo vtr sit maius pctm ḡ adulatio.
Questio.cxxj. de liberalitate.
Primo vtrū liberalitas sit virtus.
Scdo ḡ sit ei⁹ mā. Tertio ḡ sit circa actus.
Quarto v. magꝭ pteat ad libalē dare ḡ accipe.
Quinto vtr liberalitas sit pa iustitie.
Sexto vtr liberalitas sit maxima virtutū.
Ad.cxviij. Sexto ḡ opponit liberalitati.
Primo vtr auaritia sit pctm. t ꝑ de auaritia.
Scdo vtrum sit speciale pctm.
Tertio cui virtuti opponat virtū .s. liberalitati.
Quarto vtrum sit pctm mortale.
Quinto vtr sit grauissimū peccatoꝝ.
Sexto vtr sit pctm carnale siue spuale.
Septimo vtrū sit vitiū capitale.
Octauo de filiabus eius.
Questio.cxx. de prodigalitate.
Primo v. opponat auaritie. Scdo vtr sit pctm.
Tertio vtr sit grauius pctm ḡ auaritia.
Questio. cxx. de epicheia.
Primo vtrū epicheia sit virtus.
Scdo vtrū sit pars iustitie.
Ad.cxxj. ō dono cōfūdēte iusticiae. .s. ō pi-
Primo vtr pietas sit donū spūsci. etate.
Scdo vtrū aliq̄d i ḇtūdinib⁹ fructib⁹ pietati
Ad.cxxij. de precepto iustitie. rādeat.
Primo vtr pcepta decalogi sint pcepta iustitie.
Scdo de ꝑ pcepto decalogi vtrū ꝓcient ēdak.
Tertio de scdo. Quarto de tertio.
Quinto de quarto. Sexto de aliq̄ sex.
Questio.cxxiij. de fortitudine.
Primo vtrū fortitudo sit virtus.
Scdo vtrū sit virtus specialis.
Tertio vtr sit circa timorem et audacias.
Quarto vtr sit solū circa timorem mortis.
Quinto vtr sit solū in rebus bellicis.
Sexto vtrū sustinē sit ꝓcipuus actus eius.
Septimo vtrū opet ꝓpter ꝓpriū bonū.
Octauo vtr habeat delectationē in suo actu.
Nono vtr fortitudo maxie ꝓsistat i repētinis.
Decimo vtr vrat ira in sua operatione.
Undecimo vtrū sit virtus cardinalis.
Duodecimo v. fortitudo peccet ois aliarū virtutū
Ad.cxxiij. ō ꝓcipuo actu fortitudis. .s. de
Primo vtrū martyrium sit act⁹ ꝓpriꝰ. martyrio.
Secdo cuius virtutis sit actus.
Tertio de pfectione huius actus.
Quarto de pena martyrij.
Quinto de causa martyrij.
Questio.cxxv. de vitio oppositio fortitudini. Et primo de timore.
Primo vtrū timor sit peccatū.
Secdo vtr timor opponat fortitudini.
Tertio vtrū sit pctm mortale.
Quarto vtrū excusetur vel diminuat pctm.
Questio.cxxvj. de vitio inimicitiarum.
Primo vtrum inimicitia esse sit pctm.
Secdo vtr opponat fortitudini.
Questio.cxxvij. de audacia.
Primo vtr audacia sit pctm.
Secundo vtrū opponat fortitudini.
Ad.cxxviij. de gradib⁹ fortitudinis in cōt.
Primo que sunt fortitudinis gradus.
Questio.cxxix. de gradibus fortitudinis in spāli. Et primo de magnanimitate.
Primo vtrum magnanimitas sit circa honores.
Secdo vtr sit solū circa magnos honores.
Tertio vtr sit virtus.
Quarto vtr sit virtus specialis.
Quinto vtrum sit pars fortitudinis.
Sexto quomodo se habeat ad fiduciam.
Septimo quomodo se habeat ad securitatem.
Octauo quomō se habeat ad bona fortune.
Questio.cxxx. de pusillanimitate que opponitur magnanimitati ꝑm excessum.
Primo vtr pusillanimitas sit pctm.
Secdo vtr opponat magnanimitati p excessū
Questio.cxxxj. de ambitione que similiter magnanimitati opponit.
Primo vtrum ambitio sit pctm.
Secdo vtr opponat magnanimitati p excessū
Questio.cxxxij. de inani gloria ḡ similiter opponit magnanimitati.
Primo vtr appetitus gloriae sit pctm.
Secdo vtrū magnanimitati opponat.
Tertio vtr sit pctm mortale.
Quarto vtrū sit vitium capitale.
Quinto de filiabus eius quot sint et quę.
Questio.cxxxiij. de pusillanimitate ḡ opponit magnanimitati ꝑm defectum.
Primo vtr sit pctm.
Secdo cui virtuti opponatur.
Ad.cxxxiij. de magnificentia.
Primo vtr magnificentia sit virtus.
Secdo vtr sit virtus specialis.
Tertio que sit materia eius.
Tertio vtrum sit pa fortitudinis.
Ad.cxxxv. de vitijs oppositis pudicīcie.
Primo vtrū pudicitia sit virtus.
Secdo vtr pudicitie aliq̄s virtus opponat.
Questio.cxxxvj. de patientia.
Primo vtr patientia sit virtus.
Secdo vtr sit maxima virtutum.
Tertio vtr possit haberi sine gratia.
Quarto vtrum sit pars fortitudinis.
Quinto vtr sit idem cum longanimitate.
Questio.cxxxvij. de perseuerantia.
Primo vtrum pseuerantia sit virtus.

Sc̃o vr̃z sit pars fortitudinis.
Tercio vr̃z constantia pueniat ad gl̃ificandū.
Quarto vtrū indigeat auxilio gr̃ie.
Ad.xxxv.vij. Ō virtꝰ opponat̃ gl̃ieri ūtie.
Pmo vr̃z mollities opponat̃ gl̃ieri ūtie.
Sc̃o vtrum pusillis opponat̃ gl̃ieri ūtie.
Ad.xxxvi. de dono cōsiḋ̃ te fortitudinē
Pmo vr̃z fortitudo sit donū.
Sc̃o vtrum quarta beatitudo .f. beati qui esuriunt & sitiunt. rñdeat dono fortitudinis.
Questio.xxi. de pcepto fortitudinis.
Primo de pcepto ipsius fortitudinis.
Sc̃o de pceptis partium eius.
Questio.xxij. de temperantia.
Primo vr̃z temperantia sit virtus.
Sc̃o vr̃z sit virtus specialis.
Tercio vr̃z sit solū circa pcupiscẽcias delectatiões.
Quarto vtrū sit solū circa delectatiões tactus.
Quinto vr̃z sit circa delectatiões gust⁹ tm̃ vñ est gustus. vel solū tactꝰ vñ est tactus quidam.
Sexto que sit regula temperantie.
Septimo vtrū sit .iiij. cardinalis seu principalis.
Octauo vr̃z sit pulcrissima virtutū.
Ad.xxiij. de tribꝰ oppositis temperantie.
Primo vr̃z insensibilitas sit pcm̃.
Sc̃o vr̃z intemperantia sit vitiū puerile.
Sc̃o vr̃z timiditas sit malꝰ vitiū q̃ intemperata
Quarto vr̃z vitium intemperantie sit maxime exprobrabile.
Questio.xxiij. de gen̄ib⁹ temperantie i gñali.
Primo virtus pueniēter assignent̃ gen̄a temperantie.
Questio.xxiiij. de singulis quibus temperantie in speciali. Et primo de verecundia q̃ est quasi pars integralis temperantie.
Primo vr̃z verecundia sit virtus.
Sc̃o de quibus sit verecundia.
Tercio a quibus bono verecundet̃.
Quarto quomō sit verecundari.
Questio.xxv. de honestate que est ḡs integralis temperantie.
Pmo quomō honestū se habeat ad virtutem.
Sc̃o quomō se habeat ad decorem.
Tercio quō se habeat ad vtile et delectabile.
Quarto vr̃z honestas sit temperantie pars.
Questio.xxvj. de abstinẽcia q̃ est ḡs subiectiua temperantie.
Primo vr̃z abstinentia sit virtus.
Sc̃o vr̃z sit virtus specialis.
Ad.xxvij. de ieiunio quō est act⁹ abstinẽtie
Pmo vtrū ieiunia sit actus virtutis.
Sc̃o vr̃z ieiunia sit actus abstinentie.
Tercio vtrum ieiunia cadat sub pcepto.
Quarto vtrū alia excellent ab obseruãtia hꝰ pcepti.
Quinto de tpe ieiunij. vtr̃z pueniēter assignet̃.
Sexto vr̃z semel comedere reḋrat ad ieiunū.
Septimo vtrū hora nona conueniēter taxet ieiunantibus ad comedẽdū.
Octauo vtrū pueniat̃ prohibeāt̃ aliq̃ cibi ieiunantib⁹
Questio.xxviij. Ō gula q̃ opponit̃ ieiunio
Primo vtrū gula sit peccatū.
Sc̃o vtrum sit pcm̃ mortale.
Tercio vtrum sit maximū peccatoꝝ.
Quarto vr̃z spēs gule pueniat̃ assignent̃.
Quinto vtrū sit vitiū capitale.
Sexto vtrū pueniat̃ assignēt̃ gule ḋnę filie.
Questio.xxix. de sobrietate que est species circa potum.
Primo que sit materia sobrietatis.
Sc̃o vr̃z sit specialis virtus.
Tercio vr̃z vinū vini sit licitum.
Quarto quibus competat sobrietas.
Ad.xl. de ebrietate q̃ opponit sobrietati.
Pmo vtrū ebrietas sit peccatum.
Sc̃o vr̃z sit pcm̃ mortale.
Tercio vtrum sit grauissimū pcōrum.
Quarto vr̃z excuset a peccato.
Questio.xlj. de castitate que est pars subiectiua temperantie.
Primo vtrū castitas sit virtus.
Sc̃o vr̃z sit virtus generalis.
Tercio vtrū sit virtus distincta ab abstinentia.
Quarto quomō se habeat ad pudicitiā.
Questio.xlij. de virginitate q̃ ē ḡs castitat̃.
Pmo in quo consistat virginitas.
Sc̃o vr̃z sit licita.
Tercio vtrū sit virtus.
Quarto vtrum sit excellentior matrimonio.
Quinto virtum sit maxima virtutum.
Ad.xliij. de luxuria q̃ opponit castitati.
Primo que sit materia luxurie.
Sc̃o vtr̃z ois concubitus sit illicitus.
Tercio vtrū sit pcm̃ mortale.
Quarto vr̃z luxuria sit vitiū capitale.
Quinto de filiabus eius.
Questio.xliij. de partibus luxurie.
Pmo vtrum conueniēter assignentur sex species luxurie.
Sc̃o vr̃z fornicatio simplex sit pcm̃ mortale
Tercio vtrū sit maximū peccatoꝝ.
Quarto vtrū in actib⁹ exteriorib⁹ aliqs benē ullecebris consistat pcm̃ mortale.
Quinto vr̃z nocturna pollutio sit pcm̃.
Sexto vr̃z stuprum sit spēs luxurie.
Septimo vr̃z raptus sit spēs luxurie.
Octauo virum adulteriū sit determinata species ex alia.
Nono vr̃z incest⁹ sit determinata spēs luxurie
Decio vr̃z sacrilegium sit spēs determinata luxurie.
Undecimo vtrū vitium p̄ra naturam sit species luxurie.
Duodecimo vtrū sit maximū peccatoꝝ inter species luxurie.
Questio.xlv. de partibus potentialibus temperantie. Et primo de cōtinentia.
Primo vr̃z continentia sit virtus. [illegible] canonū tacet⁹.
Sc̃o vtrū materia pollutionis sint pcupie delectationes.
Tercio quid sit eius subiectum.
Quarto vtrū continentia sit melior q̃ temperantia.
Questio.xlvj. de incontinentia.
Primo vr̃z incontinentia grauet ad aliqꝝd⁹ ad culp⁹.
Sc̃o vr̃z incontinentia sit pcm̃.
Tercio de gradibus incontinentie ad intemperantiā.
Quarto quis sit turpior virtus incontinentis sive vel incontinentia concupiscentie.
Questio.xlvij. de clemẽtia & mansuetudine, que sunt partes temperantie.

Primo vtr clemetiae m̃ hñdo sint idem.
Scdo vtrum vtrag; earũ sit virtus.
Tertio vtrũ vtrag; eap sit pars temperantie.
Quarto vtr de hac sint potissime ptes.
Questio.clxvij.ð iracũdia q̃ opponit mã
Primo vtr irasci possit cẽ licite. suetudini.
Scdo vtrum ira sit pctm.
Tertio vtrum sit pctm mortale.
Quarto vtrũ sit grauissimũ peccator.
Quinto vtr puenienter assignent spẽs iracũdie e
Sexto vtrũ ira sit vitiũ capitale. que sint.
Septimo quee quot sint filie eius.
Octauo vtrũ ira habeat vitium oppositum.
Questio.clxviij.ð crudelitate q̃ opponit cle-
Primo vtr opponat clemẽtie. mentie.
Scdo de comparatiõe ei⁹ ad seruitũ vel seruitez.
Questio.clxix.de modestia in cõmuni.
Primo vtr modestia sit pars temperãtie.
Scdo vtr modestia sit circa exteriora actũ.
Questio.clxx.de speciebꝰ modestie. e p̃ de
Primo vtr humilitas sit virtus. humilitate.
Scdo vtr p̃sistat in appetitu vt in iudicio rõis.
Tertio vtr aliqs p humilitatẽ debeat se oibꝰ subiicẽ.
Quarto vtr humilitas sit pa modestie vt ptemie
Quinto vtrum sit maxima virtutum.
Sexto de gradibus humiliatis.
Questio.clxxj.de superbia in cõmuni.
Primo vtr superbia sit peccatum.
Scdo vtr sit vitium speciale.
Tertio vtrũ sit ĩ irascibili sicut in subiecto.
Quarto de speciebus superbie.
Quinto vtrũ sit pctm mortale.
Sexto vtrum sit grauissimũ peccator.
Septimo vtrum sit primũ oim peccatoꝝ.
Octauo vtrũ superbia sit vitiũ capitale.
Questio.clxxij.de peccato primi hominis
qꝰ fuit p superbiam.
Primo vtr primũ pctm primi hois fuerit superbia.
Scdo q̃d primus hõ peccãdo appetierit.
Tertio vtrũ ei⁹ pctm fuerit gule⁹ oib⁹ alijs pctis
Quarto q̃s primo peccauerit vtrũ vir vel mulier
Questio.clxxiij.de pena primi peccati.
Primo vtr mors fuerit pena pcti primi parẽtũ.
Scdo vtr pene particulares primorũ parentum
cõuenienter assignent in scriptura.
Questio.clxxv.ð tentatõe primorũ parentũ
Primo vtrũ fuerit cõueniẽs q̃ homo a diabo-
lo tentaretur.
Scdo vtr modus ordo primę tentationis fue
rit cõuenies.
Nõ.clxxvj.de studiositate q̃ ẽ pa tempantie
Primo que sit materia studiositatis.
Scdo vtr studiositas sit pa tempantie.
Questio.clxxvij.de curiositate.que oppo-
nitur studiositati.
Primo vtr curiositas possit esse in co-
gnitione intellectiua.
Scdo vtrũ sit in cognitione sensitiua.
Questio.clxxviij.ð modestia q̃ consistit in
exterioribus motibus corpis.
Primo vtrum in exterioribus motibus corpo
ris q̃ferto agunt possit cẽ virtus aut vitium.
Scdo vtrũ circa actiões ludi possit cẽ aliq̃ vir⁹
Tertio vtr̃ fugiendo ludi possit cẽ aliq̃s vitiũ
Quarto vtr̃ ĩ defectu ludi possit cẽ aliq̃s vitiũ.
Nõ.clxxix.de modestia fm q̃ p̃sistit in ex-
terioris apparatu.
Primo vtrũ circa exteriorẽ apparatũ possit cẽ
virtus aut vitium.
Scdo vtrũ mulieres moraliter peccent in fugi-
fluo ornatu.
Nõ.clxxx.de pceptis tempantie.
Primo vtrũ pcepta tempantie conuenienter in
lege diuina tradantur.
Scdo vtrum pcepta de virtutibus annexis tem-
perantie conuenienter in scripturis tradantur.
Questio.clxxxj.ð gphetia ejusq̃ ad ei⁹ cõtrã
Primo vtrũ pueniat ad cognitionẽ.
Scdo vtrum sit habitus.
Tertio vtr sit solũ futuroꝝ contingentiũ.
Quarto vtr gphetia cognoscat ocia gphetabilia
Quinto vtr gphetia decernat ea que diuinit⁹
percipit ab his que gratis spiritu vident.
Sexto vtrũ gphete possit subesse fallsum.
Questio.clxxij.de causa gphetie.
Primo vtrũ gphetia sit naturalis.
Scdo vtr sit a deo mediãtibus angelis.
Tertio vtrum ad gphetiã requirat nãlis dispositio
Quarto vtrũ requiratur bonitas morum.
Quinto vtrũ sit aliqua gphetia a demonibus.
Sexto vtrũ gphete demonũ aliqñ dicãt verũ.
Questio.clxxiij.de mõ cognitiõis gphetie
Primo vtrum gphete videãt ipsas dei essentiã.
Scdo vtrũ ipsa reuelatio gphetica fiat p infusa
tiã aliq̃s speciẽ. vl̃ q̃ solã influentiã lumis
Tertio vtrũ gphetica reuelatio semp sit cũ alie-
natione a sensibus.
Quarto vtrũ gphetia semp sit cũ cognitione eo-
rum que gphetantur.
Questio.clxxiiij.de visione gphetie.
Primo de diuisiõe gphetie in suas species.
Scdo vtrum sit alterius gphetia que ẽ sine imagi
naria visione.
Tertio de diuersitate graduũ gphetie.
Quarto vtrũ Moyses fuerit eximius gphetaꝝ
Quinto vtr aliqs recõpensari possit cẽ gphetã.
Sexto vtr gphetia creuerit p ptis processum.
Questio.clxxv.de raptu.
Primo vtrũ alia homo rapiat a diuina.
Scdo vtrum raptus petineat ad vim cognosci-
tiuam vel ad appetitiuam.
Tertio vtr Paulus in raptu viderit dei essentiã
Quarto vtr fuerit alienatus a sensibus.
Quinto vtr totaliter fuerit alia a corpore sepa-
rata in statu illo.
Sexto q̃d circa hoc scinerit vel q̃d ignorauerit.
Questio.clxxvj.de gratijs gratis datis. Primo
ad genera linguarum.
Primo vtrũ p gratiam linguarum homo ad-
ipiscatur scientiã oim linguarum.
Scdo vtrũ donum linguarum sit excellentiꝰ q̃
donum gphetie.
Questio.clxxvij. de gratia sermonis sapi-
entie siue scientie.
Primo vtrũ in sermone consistat aliqua gra-
tia gratis data.

Scdo vtrū hec gra gratis dat mulieres.
Quæstio.clxxviij.de gra miraculoꝝ dñi.
Primo vtr ut aliq̄ gra gratis data faciēdi mirabilia.
Scdo vtrū mali possint facere miracula.
Quæstio.clxxix.de diuisiõe vite p actiuā & contemplatiuam.
Primo vtrum vita conuenienter diuidat p actiuam & contemplatiuam.
Scdo vtrū diuisio sit sufficiens.
Quæstio.clxxx.de vita contemplatiua.
Primo vtr vita cõtemplatiua pertineat ad intellectum an affectū.
Scdo vtrū ad vitā contemplatiuā pertineant virtutes morales.
Tertio vtrū vita cõtemplatiua consistat solum in vno actu aut in pluribus.
Quarto vtrū ad vitā contemplatiuā pertineat cõsideratio cuiuscūq; veritatis.
Quinto vtr vita contemplatiua homis possit in hoc statu elevari vsq; ad dei visionem.
Sexto de modernis contemplatiuis quos Dionysius assignat.iij.ca.de diui.no.
Septimo de delectatõe contemplationis.
Octauo de varietate cõtemplationis.
Quæstio.clxxxi.de vita activa.
Primo vtrū ois opa virtutis moralis pertineant ad vitam activam.
Scdo vtr prudentia pertineat ad vitam activam.
Tertio vtrū doctrina pertineat ad vitam activā.
Quarto vtrū vita activa maneat post hãc vitam.
Qō.clxxxii.ō ꝓpõe vite active ad cõtē
Primo q̄ sit potior sue dignior. plativā.
Scdo que sit maioris meriti.
Tertio vtrū vita ꝓplativa impediat p activā.
Quarto de ordine virtutū.
Qō.clxxxiij.ō officijs & statib⁹ hoīs i gñali
Primo quid faciat in hoibus statum.
Scdo vtr hoīb⁹ ois cē diuersi stat⁹ sine diuer sa officia.
Tertio de differētia officiorū.
Quarto de differētia statuum.
Quæstio.clxxxiij. de statu pfectiõis in cõi
Primo vtr pfectio antecedat fin charitatem.
Scdo vtr aliqs possit cē pfectus in hac vita.
Tertio vtrū pfectio huius vite consistit principaliter in cõsilijs vel in pceptis.
Quarto vtr ꝑfectus sit i statu pfectiõis
Quinto vtrum pelati & religiosi sint spāliter in statu perfectionis.
Sexto vtrū oēs pelati sint in statu pfectionis.
Septimo vtrum status episcopalis sit pfectior q̄ status religiosoꝝ.
Octauo de comparatione religiosorum ad plebanos & archidiaconos.
Qō.clxxxiv.de his q̄ pertinent ad statū epoꝝ
Primo vtr liceat episcopatū appetere.
Scdo vtr liceat epatum finaliter recusare.
Tertio vtrū oportuit ad epatū eligere meliores.
Quarto vtr epus possit ad religionē transire.
Quinto vtr liceat ei corporaliter habitos deserere
Sexto vtr epus possit habere ꝓprium.
Septimo vtr peccet mortaliter bona ecclesiastica pauperibus nō erogādo.
Octauo vtrū religiosi qui ad epatum assumuntur teneant ad obseruantiam regularem.
Quæstio.clxxxv.ō statu religiosoꝝ q̄ ad ea in quibus ꝓprie principaliter religiosus status.
Primo vtrū status religiosoꝝ sit pfectus.
Scdo vtr religiosi teneant ad opa ꝓfitia.
Tertio v. voluntaria paupertas requirat ad religiōs
Quarto vtr requiratur cōtinētia.
Quinto vtr requiratur obedientia.
Sexto vtr requirat q̄ hec cadāt sub voto.
Septimo de differētia horū votoꝝ.
Octauo v. votū obtinet sit possibile mū aut tria vota.
Nono vtrum religiosi semp peccent mortaliter transgrediendo ea que sunt in regula.
Decimo vtrum religiosus eodē genere peccati grauius peccet q̄ secularis.
Quæstio.clxxxvj.ō bis q̄ ꝓpriē religiosi.
Primo vtrū liceat eis docere.predicare & alia huiusmodi facere. se intromittere.
Scdo vtrū liceat eis de negocijs secularibus
Tertio vtrum teneant manibus operari.
Quarto vtr liceat eis de elemosynis viuere.
Quinto vtrum liceat eis mēdicare.
Sexto v. liceat eis vestimēta cetera⁹ villiora offerre
Quæstio.clxxxvij.de differētia religionū.
Primo vtr sint diuerse religiões vel vna tm.
Scdo vtrū aliqua religio instituta possit ad opa vite active.
Tertio vtr aliq̄ religio instituta possit ad mīstrādū
Quarto vtrū aliq̄ religio instituta possit ad ꝓdicandū & horū opa exercēda.
Quinto vtrum aliqua religio instituta possit ad studiū scientie.
Sexto vtr religio q̄ ordinat ad vitā contemplatiuam sit potior ea q̄ ordinat ad vitā activā.
Septimo vtr habere aliquid in cōmuni pertinuat de ꝑfectione religionis.
Octauo vtrum religio solitariorū sit preferēda religioni in societate viuentium.
Quæstio.clxxxix.de ingressu religionis.
Primo vtrū illi q̄ non sunt exercitati in obseruantia preceptoꝝ debeāt religionē ingredi.
Scdo vtrum liceat aliquos voto obligari ad religionis ingressum.
Tertio vtr illi qui voto obligant ad religionis ingressum teneantur votū implere.
Quarto vtrū illi qui vouēt religionē intrare teneant ibi perpetuo remanere.
Quinto vtr pueri sint recipiendi in religionē.
Sexto vtr ꝓpter parentū obsequia aliqui debeant retrahi a religiōis ingressu.
Septimo vtr presbyteri curati vel archidiaconi possint ad religionē transire.
Octauo vtr de vna religione possit aliquis transire ad aliam.
Nono vtr aliquis debeat alios inducere ad religionis ingressum.
Decimo vtrū requirat magna deliberatio cum cōsanguineis & amicis ad religiōis ingressum.

Explicit tabula questionū scdi libri secūde gīe beati Thome de Aquino.

BIBLIOTEKA JAGIELLOŃSKA

BIBLIOTHÈQUE
MORUCZYN
CHRZANOWSKIEGO

E2022

IV
Gr. 21.022